

CİLT- 1

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

MEVLÂNÂ

DÎVÂN-I KEBİR

farsça aslından çeviren

ABDÜLBÂKİ GÖLPINARLI

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

© türkiye iş bankası kültür yayınları, 2007

editör

EMRE YALÇIN

danışman

NURİ ŞİMŞEKLER

görsel yönetmen

BİROL BAYRAM

düzeltilen

ALİ ALKAN İNAL

grafik tasarım ve uygulama

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

istiklal caddesi, no: 144/4 beyoğlu 34430 istanbul

Tel. (0212) 252 39 91

Fax. (0212) 252 39 95

www.iskultur.com.tr

Genel Yayın: 1351

Hümanizma ruhunun ilk anlayış ve duyuş merhalesi, insan varlığının en müşahhas şekilde ifadesi olan sanat eserlerinin benimsenmesiyle başlar. Sanat şubeleri içinde edebiyat, bu ifadenin zihin unsurları en zengin olanıdır. Bunun içindir ki bir milletin, diğer milletler edebiyatını kendi dilinde, daha doğrusu kendi idrakinde tekrar etmesi; zekâ ve anlama kudretini o eserler nispetinde artırması, canlandırması ve yeniden yaratmasıdır. İşte tercüme faaliyetini, biz, bu bakımdan ehemmiyetli ve medeniyet dâvamız için müessir bellemekteyiz. Zekâsının her cephesini bu türlü eserlerin her türüsüne tevcih edebilmiş milletlerde düşüncenin en silinmez vasıtası olan yazı ve onun mimarisi demek olan edebiyat, bütün kütlelerin ruhuna kadar işliyen ve sinen bir tesire sahiptir. Bu tesirdeki fert ve cemiyet ittisali, zamanda ve mekânda bütün hudutları delip aşacak bir sağlamlık ve yaygınlığı gösterir. Hangi milletin kütüphanesi bu yönden zenginse o millet, medeniyet âleminde daha yüksek bir idrak seviyesinde demektir. Bu itibarla tercüme hareketini sistemli ve dikkatli bir surette idare etmek, Türk irfanının en önemli bir cephesini kuvvetlendirmek, onun genişlemesine, ilerlemesine hizmet etmektir. Bu yolda bilgi ve emeklerini esirgemiyen Türk münevverlerine şükranla duyguluyum. Onların himmetleri ile beş sene içinde, hiç değilse, devlet eli ile yüz ciltlik, hususi teşebbüslerin gayreti ve gene devletin yardımı ile, onun dört beş misli fazla olmak üzere zengin bir tercüme kütüphanemiz olacaktır. Bilhassa Türk dilinin, bu emeklerden elde edeceği büyük faydayı düşünüp de şimdiden tercüme faaliyetine yakın ilgi ve sevgi duymamak, hiçbir Türk okuru için mümkün olamayacaktır.

23 Haziran 1941

Hasan Âli Yücel

Abdlbki Gölpınarlı'nın Türkçeye kazandırdığı Dvn-ı Kebr'in ilk baskısı 1957-1974 yılları arasında, ilk beş cildi aynı, 6. ve 7. ciltleri farklı farklı olmak üzere  ayrı yayınevi tarafından yayınlanmıştı. Bu yeni baskı yayına hazırlanırken, birinci baskı esas alınmış ve Şu noktalar dışında değişiklik yapılmamıŐtır:

Öncelikle, altıncı cildin başında yer alan ve Mevln Celaleddin'in hayatı, düşüncesi ve sanatı üzerine yazılan uzun sunuş yazısı, birinci cilde, Dvn-ı Kebr'in geneline yönelik sunuş yazısının yanına aktarılmıŐtır.

Baştan yapılan dizgi gözden geçirilirken, Abdlbki Gölpınarlı'nın bazı ciltlerin sonuna eklediği yanlış-doğru cetvelleri ve eksik gazeller yerlerine iŐlenerek beyitler ve gazeller yeniden numaralandırılmıştır. Bunun yanı sıra, ilk baskıda yer alan beyit numaralarının bazen atlamalara sürdüğü fark edilmiştir. Bu atlamaların olduğu yerler, çeviriye esas olan ve günümüzde Konya Mevlana Müzesi'nde yer alan yazmadan kontrol edildiğinde, genellikle buraların dizgi sırasında atlanmış olduğu ortaya çıkmıştır. Çevirinin zgn elyazmalarına ulaşma imknı olmadığından dolayı, bu beyitler yazmayla karŐılaŐtırmayı da yapan Fars dili ve edebiyatı uzmanı Yard. Doç. Dr. Nuri Şimşekler tarafından çevrilmiş ve "E.N" (editörün notu) ibaresiyle belirtilerek 1, 2, 3 ve 7. ciltlerdeki yerlerine eklenmiŐlerdir.

İlk baskıda "Aılamalar" ilk beş ciltte beyitlerin yanlarındaki yıldızlarla belirtilmiŐ ve ciltlerin arkasında beyit sırasına göre dizili olarak sunulmuŐtur. Altıncı ciltte yıldızlar korunmuş, ancak aılamalar alfabetik olarak listelenmiŐtir. Yedinci ciltte ise yıldızla işaret sistemi terk edilerek aılamalar sadece bir alfabetik olarak verilmiştir. Bu baskıda, son iki ciltteki "Aılamalar" ilk beş ciltteki sisteme uygun biçimde yeniden düzenlenmiş, ancak "Aılamalar"a ne herhangi bir ek yapılmış ne de bunlardan herhangi bir bölüm çıkartılmıştır. Sadece ilk baskının dizinlerinde birlikte yer alan sayfa ve beyit numaraları yerine, bu baskıda sadece beyit numaraları kullanılmıştır.

İlk baskıda ciltler genellikle 4.000 civarında beyitten oluŐuyordu. Ancak yedinci ciltte, muhtemelen çevirisi biten eserin daha fazla beklememesi için, 9.000'e yakın beyit sıkıŐık bir sayfa düzeniyle tek bir cilde sığdırılmıştı. Bu baskıda sayfa düzenini sıkıŐık hale getirmemek için yedinci cilt ikiye bölünmüş, aılamalar ikinci kitabın sonunda bırakılmıştır.

türkiye iş bankası kültür yayınları

Kur'an'ın meâlîni verirken de gaflete düşmedik; bir toplum için kutsal tanınan bir kitaba önsöz mü yazılır? Halbuki dinî terimle söyleyelim; bir harfinin değil, bir noktasının üstüne titrediklerini sanan “müttakıyler”, önsöz yazdılar Rablerinin kitabına.

Mevlânâ benim her şeyim; O olunca ben yokum; önsöz yazabilir miyim O'nun sözlerine? Son-söz de yazamam. Şu halde edeceğim sözler, bir sunuştur aziz okuyucu. Zaten kitabından bahsedileceğine göre kendisi söylüyor demektir; işte onun için başlık koyamadım bu sözlerle. [*] Diyorum ki, diyor ki:

Büyük şâir, büyük mütefekkir, büyük insan Mevlânâ Celâleddin'in şiirinden uzun uzadıya söz açmanın pek de lüzumu yok, ana hatlar üzerinde duracağız, çünkü Mevlânâ Celâleddin adlı kitabımızda O'nun tasavvufa verdiği moral-sosyal mahiyetten de, ondaki reformasyondan da, O'nun şiir telâkkisinden, şiirindeki unsurlardan da etraflıca bahsettik (Bu kitabın dördüncü kısmı olan “Mevlânâ'ya Göre Şiir” bölümüne bakınız; İst. İnkılâp Kitabevi, 1952, II. basım, s. 247-265).

“Şiir de nedir ki ondan lâf edeyim? Şâirlerin hünerlerinden başka bir hünerim var benim” diyen Mevlânâ Celâleddin, hiçbir vakit şiir söylemek için eline kalem almamış, uzun uzun çizip bozarak şiir yazmamıştır. Temelli, özlü bir bilgiye, pek hassas bir tedâî kabiliyetine, çok kuvvetli bir görüşe, bir dikkate, olağanüstü ve gerçekten de orijinal bir buluş kudretine ve şiddetli bir duyguya sahip olan Mevlânâ, günlük olaylardan derhal müteessir olur, çoğu defa vecd içinde semâ' ederken duyduklarını vezin ve kafiye potasına dökerek söylemeye başlardı. Çevresinde toplananlar, O'nun her sözünü ilham telâkki ederlerdi. Bunların arasında “kâtibü'l-esrar” yâni sır kâtipleri diye anılan ve O'nun şiirlerini kaydetmeyi kendilerine ödev edinenler, hemen yazarlardı. Sonradan bahir bahir ayrılan, her bahir alfabetik bir tertiple düzenlenen Dîvân-ı Kebîr böyle doğmuştu. Nitekim bildiğimize göre Mesnevî de, ilk on sekiz beyti müstesna, Çelebi Husâmeddin tarafından yazılmak sûretiyle, gene böyle meydana gelmişti (Aynı kitap, s. 117-122).

Burda, evvelce söylediğimiz gibi şunu da bir kere daha söyleyeceğiz:

Mevlânâ'nın Dîvân'ındaki şiirleriyle Mesnevî arasında üslûp, ifade, heyecan bakımından hiç mi hiç fark yoktur. Mesnevî'yi didaktik bir eser sayıp asıl lirik şiirlerinin Dîvân'ında olduğunu söyleyenler, üslûp bakımından bu iki eser arasında bir fark bulunduğunu geveleyenler, okumadan yazanlardır, bilmeden hükmedenlerdir. Didaktik bir eser olmakla beraber Mesnevî de yer yer lirizmin en kudretli ifadesini verir. Dîvân'daki şiirlerin de birçoğu didaktiktir, fakat Mevlânâ, inancında o kadar özlüdür ki inandırmak için söylediği sözlerde de lirizm, didaktizmi âdeta bünyesinde yoğurur, halleder gider. Dîvân'ındaki birçok gazelerde Mesnevî hikâyelerini hulâsa etmiştir. Mesnevî'deki bahislerin birçoğu Dîvân'ında geçmektedir. Sözün özü ve kısacası, Dîvân'la Mesnevî, hem üslûp, hem ifade, hem eda, hem konu bakımından aynıdır; yalnız bu iki eserde tarz ve vezin farkı vardır, o kadar.

Sanırız ki her şeyden önce Mevlânâ'nın dilinden bahsetmek gerek. Mevlânâ, hem Dîvân'ında, hem Mesnevî'sinde Horasan ilinin halk Farsçasını kullanmıştır. Zaten tembih edilmiş dikkatin tedâîyi uyandırmasından, vecdi, heyecanı dile getirmesinden doğan irticâlî şiirlerde “tekellûf, tasalluf” dediğimiz uydurma şeyler olamaz. Evet, Mevlânâ, tam halk diliyle şiir söylemiştir. Şiirleri arasına giren Arapça parçalar, beyitler de Arapların “lûgatü'l-amyâ – âmiyya” dedikleri halk Arapçasıdır, tahsil yeri olan Haleb'in konuşma dilidir. Rumca şiirleri üzerinde sayın Avukat Vladimir Mırmıroğlu'yla görüşüp konuşmuştuk. Sayın bilgin, Rumcasının da XIII. yüzyılda Anadolu'da konuşulan halk Rumcası olduğunu kesin olarak söylemişti. Zaten Mesnevî dîbâcesi ve

mektuplarındaki elkap müstesna, O hiçbir vakit “şâîrâne, münşiyâne” söz söylemek, yahut yazı yazmak tarafını gütmemiştir. Yaşayışında nasıl kıt kanaat geçinmişse, nasıl çevresine halk yığınlarını toplamışsa, nasıl medresesi, hem evi, hem fetva yeri, hem okutma bucağı, hem Âşıklar Kâbesi ise, hattâ bu mübarek yerin hasırla ayrılan bir köşesi, nasıl Şems’e gerdek odası olmuşsa, ölüm döşeginde nasıl borçtan kurtulduğu için rahat bir nefes almışsa, hasılı nasıl halktan ayrılmamışsa sözü de özü gibi halkla birleşmiştir, halktan ayrı lâf etmemiştir O. Bu bakımdan halkın kullandığı örf mecazları, atasözleri, O’nun şiirlerinde pek çoktur. Halk gelenekleri, halk inançları, halk töreleri, hattâ halk küfürleri, yer yer O’nun şiirini ören ana unsurlardan biridir.

Böyle olmakla beraber şunu da söyleyelim ki şiirinde “âmiyânelik” hiç yoktur. Mısra ve beyit yapısı hem sağlamdır, hem güzel. Coşkunluğu, heyecanı, duyguyu en yerinde, en kudretli, en özel bir âhenkle verir. Kullandığı sözleri değiştirmeye, daha iyilerini, daha âhenklerini, daha güzellerini bulmaya hemen hemen imkân yoktur.

Mevlânâ, şiirlerinde pek o kadar kafiyeyle de ilgilenmez. Zaten O’nca vezin, kafiye, hattâ söz ve ses, mânâyı kayıtlayan şeylerdir (Mevlânâ Celâleddin’e bakınız. s. 251-252). Fakat devrinde serbest şiir de yazacak değildi elbet. Ancak birçok gazellerinde vezinden şikâyet eder, bu şikâyeti lâf olsun diye değildir, içtendir. Kafiyeleri de çoğu defa mukayyet kafiye değildir. Değildir amma göze batacak, kulağa hoş gelmeyecek kafiye bozuklukları da yapmaz. Yalnız fikirlerinde nasıl hürse, nasıl hürriyeti her şeyden üstün tutuyorsa, nasıl kula kulluk etmeyi hoş görmüyorsa şiirinde de biteviye bu hürriyet havası eser durur. Meselâ tercememizde XXXV. şiir olan tercîin ilk iki bendi onar, üçüncü bendi beş, dördüncü bendi gene beş, beşinci bendi on, altıncı bendiyse on bir beyittir ki klasik doğu edebiyatında böyle bir şey yapılamaz. CXLII. gazel Mevlânâ’nın pek beğendiği ve Yunus Emre, Sait Emre gibi Türkçe yazan şâirlere de ilham ettiği musammat tarzındadır, fakat kafiyesi ayrıdır. İlk beyit “Y” kafiyesinde olduğu için bahrin o harfîne alınmıştır, halbuki öbür beyitlerin her biri birer müfrettir, hiçbirinin kafiye bakımından öbürüyle bağlılığı yoktur ki bu tarzda yazılan şiire gazel denemez, böyle bir tarz da klasik edebiyatta yoktur.

O’ndaki kudretli görüş kabiliyetiye şiirinde tabiat unsurlarını ihmal etmemesine sebep olmuştur. Yılanın oklu kirpiden kurtulmak için kendisini ona vura vura kanlar içinde kalmasından âşık otunun çabucak sararıp solmasına, buram buram tüten, burcu burcu kokan taze somunun güzelliğinden bayat ekmeğin ufalanıp yerlere saçılmasına, değirmende övünen buğdaydan kuru ekmeğe katık olan naneye, alıcı doğan kuşundan elleriyle başını döven sineğe, pazara girince halkı kaçıran, tablaları döken deliden kale burçlarına dizilen kesik başlara, ahlâksızlık yatağı bekâr odalarından yollar kapanınca yolculara günlerce yurt kesilen kervansaraylara, çocuk oyunlarından büyüklerin âdetlerine, canlar yakan, kanlar döken, şehirlere yıkan akınlardan bıyık burarak böbürlenmiş beylere, savaştan barışa, dövüşten uzlaşmaya, kavuran, döken kış rüzgârından tomurcukları okşayıp açan bahar yeline, kışın öldürücü zulmünden baharın yaratıcı feyzine, gökten yere, yerden göğe, eskiden yeniye, dünden o güne kadar her şey, yağmur-çiy, gün-gece, güneş-yıldız, kurt-kuş, ama her şey, O’nun şiirine girer. Bu bakımdan dün ve yaşadığı devir, bütün özellikleriyle O’nun şiirinde yer alır. Böylece Mevlânâ’nın şiirinde idealizm, realizmle bağdaşır, hattâ onda idealizm, âdeta başıkabak bir duruma düşer.

Olağanüstü buluş kudreti, şiirine gerçekten de orijinal bir bünye verir. Meselâ şahrem şahrem yarılmış yeryüzü, göğe yüz tutmuş bir gariptir âdeta. Halka yük olan beyler, cemaatin sırtında giden tabuttur sanki. Gerçeği inkâr edene söz söylemek, ölü yıkamaktır, kaya kaşımaktır ve bu çeşit buluşlar, hem de hiç yadırganmayan buluşlar, “şâîrane”likten doğma yapmacık değil, reel buluşlar, O’nun hemen her şiirinde vardır, her şiirinin ana unsurlarından biridir. Bu buluş, O’nun dünya

görüşündeki insanî duyguyla, sınırsız müsamahayla birleşince gerçekten de ileri, geleceği kavrayan, yüzyıllara hükmeden bir görüşü sağlar ki onu asıl ebedileştiren, milletlerarası mütefekkir bir şâir vasfına sahip eden de asıl budur bizce.

Bütün bunlar, bu saydıklarımız, sayamadıklarımız, O'nu öylesine bir şâir, öylesine bir hakîm, öylesine bir tek kişi etmiştir ki.

İran edebiyatında erişilmez yücelikler, aşılmaz dağ başları, göz kamaştırır güneşler vardır. Hür düşünce, rint eda, berceste mısra', şah-beyit dendi mi, kim hatırlamaz Hâfız'ı? Ağırbaşlı hikmet, oturamaklı söz, çoğu çekitaşı gibi yerinde hüküm, inanç ve güvenle ortak insanlık duygusu ve bununla eşit irâde, Sâdî'yi hatırlatmaz da ne yapar? Geniş bir bilgiyle bağdaşan insan düşüncesi, Kur'an'ı Farsça ve şiirle sunarcasına bir derin anlayış, tasavvufu yoğururcasına bir şiir, Senâî'ye has değildir de kime hastır? Dünyadan elini eteğini çekmekle beraber halkla birleşmek, halk esprilerini, halk hikâyelerini, halk inançlarını, halk dileklerini şiirleştirmek Attâr'a nasip olmamıştır da kime nasip olmuştur? Bütün zahitliğiyle beraber en aşırı fikirler gütmek, bunları en güzel ve tatlı bir deyişle bağdaştırmak, Abdullâh-ı Ansârî'nin işi değil de kimin işidir? Hukemâ felsefesini şiirle sunan Nâsır-ı Husrev'den başka kimdir? Hattâ yenilere gelelim:

Sâib, Hatif, hele Kelîm gibi İran edebiyatında neo-klasisizmi şiir yapısıyla, buluş kudretiyle, anlatış, deyiş âhengiyle, hattâ bâzı kere, fakat lügat anlamında garabetle, yâni eşsizlikle temsil edenler nasıl inkâr edilebilir?

Bütün şâirlerin tek oldukları alanlar var, bütün bunlar birer anıt. Ancak hiçbirinin özelliği öbüründe yok. Çoğunun birleştiği nokta, zamanlarındaki büyüklere eğilmek, zamanlarına uyup "mutayyabât" söylemeye düşmek.

Fakat Mevlânâ... Hafız'ın rintliğinden üstün bir rintlik; Sâdî'den çok geniş, sınırsız bir hikmet ve insanî görüş, çekitaşından da ağır gerçek hüküm; Senâî'den fazla bir tasarruf, düpedüz içtihat ve bu içtihadı şiirle tesbit; Attâr'dan daha yaygın halkın her şeyini kavrayış, şiirle dile getiriş, aynı zamanda dünyadan, yaşayıştan ayrılmayış; zühdle hürriyeti Ansârî'den fazla ve onun gibi seci düşünerek sanat yapmaya kalkışarak değil, özden öz söyleyiş; Hukemâ felsefesini Nâsır gibi talimle değil de açık, geniş, halkça, insanca, çoğu defa olaylara, çoğu defa halk hikâyelerine dayanarak, fakat tek taraflı değil, her görüşü gözeterek, sırasında inceleyip eleştirerek anlatış... Nihayet Sâib'den de, Hatif'ten de, Kelîm'den de daha özel, daha orijinal ve erişilmez buluşlar... Bütün bunlar Mevlânâ'da diyebiliriz ve dâvamıza kendi sözleri tanık; Mevlânâ'da hepsi var bunların, fakat saydıklarımızın hiçbirinde Mevlânâ yok. Her varlık âlemin bir cüzü, her varlıkta âlemin bir görünüşü var, bir oluşu var, âlemden ayrı değil; fakat hiçbir varlıkta tüm âlem yok. Ama âlem, bütün varlıkları kaplayan tüm. İşte Mevlânâ bir âlem; yıprananları olacıklara madde olan, geçmişleri, gelecekleri hazırlayan, yeniden yeniye yenilenen, andan âna olan bir âlem.

O'nun şiirlerinde bir şey daha var:

Klasik doğu edebiyatında, mesnevî tarzında yazılar, hele hikâyeler hariç, beyit egemenliği vardır. Her beyit, tüm bir anlamdır, öbür beyitle ilgisi hemen hiç yoktur. Bir beyitte rinttir şâir, öbür beyitte yarını düşünür, bir başka beyitte Tanrı'ya dayanır, ondan sonraki beyitle sâkîden şarap ister. Sonra gazel şu kadar beyitten aşağı olmaz, bu kadar beyti aşmaz. Halbuki Mevlânâ'nın her şiiri bir tümdür; ilk beyitle hangi fikri ele almışsa sona kadar o fikri güder, ondan başka bir yere yönelmez. Beyit sayısı da keyfinedir. O'nun bâzı gazelleri uzadıkça uzar, bâzı gazelleri dört beyitte biter. Zaten

eminiz; Mesnevî'yi Kur'an'ın özü, her sözünü ilham sayanlar da buna dikkat etmişlerdir, âyetlerin nasıl "nüzul sebepleri", hadislerin nasıl "vürûd sebepleri" varsa Mevlânâ'nın her şiiri de bir olaya dayanır, bir fikri güder, bir tezi savunur; işte böyle bir insandır, insanlıktır, candır, canandır; zamanında da şimdi de yerenlere amaçtır, kınayanlara konudur; sevenlere rûhtur, dostlara özdür, dillere sözdür Mevlânâ.

*

Düşüncesi yaşayışından, özü sözünden ayrılmayan bu büyükler büyüğünün Mesnevî'si, birçok dillere çevrilmiştir, bu esere birçok şerhler yazılmıştır, bu eserden birçok antolojiler yapılmıştır (Mesnevî tercememiz, İst., 1942-1946, s. A-S). Dîvân-ı Kebîr'e gelince; bu çok önemli, bu çok yüksek eser, nasılsa gereği gibi ele alınmamıştır. Rahmetli Reynold A. Nicholson Dîvân'dan kırk sekiz şiirin metnini ve tercemesini bastırması (Selected poems From the Dîvân-i Shams-i Tabrizi of Jalalluddin Rumi, Cambridge University Press, 1898), Mesnevî'den, Dîvân'dan yaptığı bazı manzum, Fîhi mâ-fih'ten yaptığı manzum tercemeler de ölümünden sonra A. J. Arberry'nin bir sunuş yazısıyla Rumi: Poet and Mystic adıyla basılmıştır ki bu kitapta Dîvân-ı Kebîr'den ancak altı şiir vardır. Rızâkulı Han Hidayet'in Dîvân-ı Şemsa'l-Hakaayık adı altında meydana getirmiş ve taş basması olarak bastırması olduğu malûm antolojisiyle birçok yanlışları ihtiva ettiği gibi bu antolojide Mevlânâ'ya ait olmayan şiirler de vardır.

Dîvân-ı Kebîr'den meydana gelen antolojiler içinde bu eserden en fazla şiiri kucaklayanını yayın alanına sunmak, şükürler olsun, bize nasip oldu. Gül-deste adını verdiğimiz bu seçme gül demeti, Dîvân-ı Kebîr'den iki yüz seksen şiiri âşıkların yarılmış dudaklarına ulaştırdı, çırpınan gönüllerine sindirdi, gözleyen gözlerine arz etti, özleyen özlerine bir can armağanı, bir vuslat heyecanı, bir neşe kaynağı gibi sundu, bu eserde Pîr'in gazellerine, gazellerde geçen sözlerden birer başlık bulduk, gazelleri bölümlere ayırdık, bu ayrışta konuyu ve kronolojik temeli göz önünde tutmaya çalıştık, belki meraklılar tercemeyi aslıyla karşılaştırır diye her gazelin ilk beytini, tercemenin üstüne yazdık.

Bu gül demetini koklayanların hemen hepsi, asıl gül bahçesini ne diye vermiyorsun dediler; metniyle istediler Dîvân-ı Kebîr'i. Halbuki biz, gene bu temele dayanarak, bölümlere bölmeye çalışarak bütün eseri vermeyi düşünmüştük. Anladık ki, anlattılar ki düşüncemizin üstünde bir düşünce, isteğimizin üstünde bir istek var. Bu düşünce, bu istek, gerçeğin ta kendisi. Evet, hep mi aslı bizde olan metinleri yâd ellerden alacaktık, hep mi ülkemizin definelerini yâd ellerde seyredecektik?

Konya'ya gittik, Gümüş Eşik'e yüz sürdük, Dîvân'ın fotoğrafı aldık; bize müsaadeyi veren Maârif Vekilliği'ne, Müzeler Umum Müdürlüğü'ne, Konya Müzesi Müdürü'ne şükranlarımızı, minnetlerimizi sunmak bir borçtur. İstiyorduk ki bir cilde sığmasına imkân bulunmayan Dîvân-ı Kebîr'in her cildi, o ciltte tercemeleri sunulan metinlerin de tıpkı-basımını kucaklasın. Hattâ bu istekle, Dîvân'ın gömleğinin arkasına, Farsça Dîvân-ı Kebîr diye de yazdırmıştık. Fakat çeşitli teknik imkânsızlıklar, bu isteğimizi imkân sahasına ulaştıramadı, bir yandan da bu daha iyi oldu. Dîvân'ın metnini ayrıca sunmak, onu hiç bölmemek elbette daha iyi bir iştir. Kaç ciltte bitecekse terceme bittikten sonra ilk sahifeler ve aslındakinin aynı olmak şartıyla Dîvân-ı Kebîr'in metni, son cilt ve tıpkı-basım olarak okuyuculara sunulacak, heyecandan titreyen eller, iştiyaktan nemlenen gözler, bu mübarek eseri öpecektir. [***] Hattâ yalnız Dîvân-ı Kebîr'i değil, Mesnevî'yi de Mevlânâ'nın diğer eserlerini de, Mevlevîliği ilgilendiren başka eserleri de tıpkı-basım metinleriyle vermeyi vaad ediyoruz, azmettik buna; inandık ki Gül-deste, ancak tam metin verildikten sonra olabilir ve metni

verilmeyen terceme, elbette noksan kalır.

*

Konya'da ve diğer yerlerde Dîvân-ı Kebîr'in birçok nüshaları var. Bunların içinde 768 Şevval'inin ikisinde (2.VII.1367) Osman oğlu Hasan tarafından yazılmaya başlanıp 770 Rebiülâhır'ının ilk günü (13.X.1368) yazılması ve karşılaştırılması biten iki ciltlik Dîvân, nüshaların en sağlamı, en doğrusu ve en tamıdır. Tercememizde müzenin 68, 69 no.larında kayıtlı olan bu Dîvân'ı esas tuttuk, tıpkı-basımını sunacağımız Dîvân da budur. Her iki cilt 0,325 x 0,47 ebadındadır. Cildi siyah meşin olup arabesk hendesî taksimatla, kenarları da bağ denen hendesî şekillerle bezenmiştir. Her sahifede dört sütun, otuz üçer satır vardır. Fasıl ve bahir başları kısmen, yahut tamamıyla müzehheptir. Cildi yapan Ebû Bekr-el Mevlevî'dir. Ketebesini ikinci cildin 289. sahifesinde bir satır olarak şudur:

“İbtidâ-i in nüsha-i Dîvân-ı mukaddes ez sâni-i şevval sene-i samâne va sittîne va sab'amia ve tamam şoden ve mukaabele kerden be avn-ı ilâhî azze şe'nuhu ve be sihhat resânîden be kitâbet-i bende-i zaîf u nahîf al-muhtâcu ilâ rahmat-Allâhu taâlâ Hasan ibni Osmân-al Mavlavî der gurra-i rabîulâhır liseneti sab'îna va sab'amia.”

Yâni:

“Bu kutlu Dîvân nüshasının yazılmasına yedi yüz altmış sekiz yılı Şevval'inin ikinci günü, ulu Tanrı'nın rahmetine muhtaç, güçsüz kuvvetsiz, Arıkkol Osman oğlu Mevlevî Hasan tarafından başlandı, şâni yüce olsun, Tanrı yardımıyla da yedi yüz yetmiş yılı Rebiülâhır'ının ilk günü yazılması, karşılaştırılıp doğru olduğunun anlaşılması bitti.”

290. sahifede altın cetvel ortasında, Selçuk tarzında, fevkalâde müzehhep yedi daireden meydana gelen kısımda, Arapça ibareyle kimin adına yazıldığı kayıtlıdır ki, bu ibarelerin Türkçesi şudur:

“Ulular ulusu sahip, büyük vezir, Arap olan, Arap'tan gayrı bulunan vezirlerin üstünü, bütün bu vezirlerin güvenci, kalem erbabının en ileri gidene, cömertlik ve ihsan sahiplerinin uydukları zat, yücelik ve kerem örtülerinin sahibi, hayırlı, himmetli işlerin en yücelerini elde etmiş, en yüce, en güzel huy ve âdetleri özünde toplamış olan, Âdemoğullarının işlerini düzene sokan, Tanrı başarılar versin, başarılarını daimî etsin, doğru yola ulaşmayı yoldaş etsin ona; toprağı arı, rûhu şâd olası rahmetli ve yarlıganmış Husâmeddin Hasan'ın oğlu, yücelikler özü, şeriat ve dinin şerefi Mevlevî Hâce Emîr Satı'nın okuması için yedi yüz yedi yılı Rebiülâhır'ında Tanrı'ya hamd edilerek, Peygamberine salâvat verilerek yazıldı.”

Aynı sahifedeki yazılardan da bu Dîvân'ın miras yoluyla Emir Satı'nın oğlu Erzincanlı Müstencid'e geçtiğini, onun da 812 Muharrem'inin ilk günü (16. V. 1409), Mevlânâ dergâhına vakfettiğini anlıyoruz. Mevlevî Emir Satı oğlu Müstencid, Sultan Veled'in Erzincan'daki halifesi Husâmeddin Huseyn'in ve oğlu Celâleddin Muhammed-i Münecim'in dervişidir; belki de Celâleddin Muhammed'den sonra onun yerine geçmiştir. Celâleddin Muhammed'in Gevherşâd adlı birisine yazdırdığı Makaalât-ı Şems nüshası da kendisine geçmiştir ki bugün bu nüsha Fatih Kütüphanesi'nde 2788 no.da kayıtlıdır (Mevlânâ Celâleddin, s. 29-31).

*

Bu Dîvân-ı Kebîr nüshasına yazılan sunuş yazısı da belki Müstencid'in kaleminden çıkmıştır.

Ancak kitabımızın 3. sahifesini kaplayan bu yazıda, Mevlânâ'yı birinci halife Ebû Bekr soyundan gösteren satırlar kesin olarak gerçeğe uymaz (Kitabımızın "Açılama"sına ve Mevlânâ Celâleddin'e bakınız, s. 35-39).

Dîvân-ı Kebir'e yazılmış bir başka sunuş yazısı daha var. Bu yazı, Konya Müzesi Kütüphanesi'nde 67 no.da kayıtlı bulunan 17,5 x 26,2 ebadında olan, 782 Ramazan'ının yirmi beşinci günü (1380) Hümâm-ı Tebrîzî tarafından esas tutularak kopya edildiği kenarındaki bir kayıttan anlaşılan, Huseyn Vâiz-i Kâşifi'nin oğlu Aliyya'l-Safi'ye geçtiği de 924 Rebiülâhır tarihini taşıyan (1518) bir temellük yazısından belli olan nüshadadır. Bunun da Türkçesini burada sunmayı gerekli bulduk ve biz bu sunuş yazısını çok daha güzel, çok daha gerçek buluyor, yazılış bakımından da daha eski olduğunu sanıyoruz:

“Üstün, görünüp duran nur, apaçık gerçek, tertemiz sır, şekle bürünmüş akıl, özelleştikçe özelleşmiş rûh. Ululuk gömleklerini dokuyan, sapıklık budaklarını söküp atan, gönül ehli topluluklarına sefir olan, halkı gayb sahralarından emniyetle geçirip götüren, Tanrı'yı bir bilenlerin inanç direklerini koruyan, ilhada düşenlerin uydurdukları şeyleri mahveden, Hâ Mîm'lerdeki sırları tefsir, Elif Lâm Mîm'deki remizleri şerheden, halka bir Tanrı yardımı olan, insanları doğruya, doğruluğa çağırın zat. Öylesine bir zat ki Allah onu lûtufların, güzel ve iyi huyların en güzellerine, en iyilerine mazhar etmekte tek bir er kılmış, eşsiz, örneksiz bilgilerle hikmetlerde biricik olarak yaratmıştır; seçmiştir onu da bütün ümmetlerin en olgunlarının bile olgunu kalmıştır. Dünyada, Araplar arasında da, Arap olmayanlar arasında da tanınmış, bilinmiştir. Önce gelenlerin de sevgilisidir, sonradan geleceklerin de. Hakk'ın ve dinin celâlidir, şeriat sahibi peygamberlerin en üstünlerinin hakikatlerine vâristir. Tanrı, apaçık sırrıyla kutlasın, apaydın nuruyla ışıklandırsın bizi.”

*

Giriş

Mevlânâ'nın Yetiştığı Çağ

Harezmîler ülkelerinin Moğollar tarafından zaptı üzerine Anadolu'ya sığınmak zorunda kalmışlar, Moğolların esasen önlerinde ilk akın edecekleri yer olan Anadolu'ya onların ardından daha da tez yürümelerine sebep olmuşlardı. Devri nisbeten parlak geçen Selçuk hükümdarı Alâeddin Keykubad'ın 1237'de ölümü üzerine yerine geçen II. Gıyaseddin Keyhusrev zamanında, 1242'de Baycu'nun kumandası altında otuz bin kişilik bir orduyla Erzurum'a gelen ve şehri alan, halkı kılıçtan geçiren Moğol ordusu Köseadağı'na dayanmıştı. Tecrübesiz, yahut şöhret düşkünü beylerin fikriyle savunmaktan çekinip savaşa girişen Selçuk ordusu 6 Muharrem 641'de (26 Haziran 1243), ağır bir bozguna uğradı. Hükümdar, kıyafetini değiştirmek sûretiyle kaçıp canını kurtarabildi. Moğollar ordunun ağırlığını ele geçirip Sivas'a geldiler. Sivas kadısı, evvelce Harezm'de bulunmuş, Moğollardan bir imtiyaz elde etmiş olduğundan Sivaslılar onun şefaatiyle ölümden kurtuldular, fakat şehir üç gün yağma edildi. Oradan Kayseri'ye gelen Moğollar halkı kılıçtan geçirdiler, kadınlarla çocukları alıp, yolda yürüyemeyenleri öldürerek ilerlemeye başladılar. Selçuklular bu durum karşısında yıldan yıla Moğollara ağır bir vergi vermeyi kabul ederek barışı sağladılar; fakat imparatorluk artık Moğolların emri altına girmiş bir beylik haline düştü.

Gıyaseddin'in ölümünden sonra iç kargaşalıklar başladı. Baycu bundan faydalanarak 1265'te bir kere daha Anadolu'ya yürüdü. 1256'da Konya yakınlarındaki savaşta Selçuk ordusu gene bozuldu. Gıyaseddin'in hapiste bulunan oğlu IV. Rükneddin Kılıçarslan tahta çıkarıldı. Muineddin Süleyman pervanelik makamına geldi. Bütün devlet işlerini eline aldı. Baycu, Konya'nın batısında, şehre dört saatlik bir yerde bulunan Kızılviran'a yerleşti. Moğollar uzun bir müddet Anadolu'da kaldılar, giderlerken de Selçuk padişahlarının mezarları bulunan kaleden başka bütün kaleleri yıktılar.

Moğollardan sonra Anadolu'da gene bir kardeş kavgası başladı. Muineddin, Moğollara dayanarak Rükneddin'in saltanatını sağladı. Ona karşı duran İzzeddin, Bizans'a kaçtı. Rükneddin, âdeta bağımsız bir hale gelen, kendisini tanımayan Muineddin'i ortadan kaldırmak çabasındaydı. Fakat Muineddin daha evvel davrandı, 1265'te Rükneddin'i öldürttü; yerine iki buçuk, yahut altı yaşında bulunan Rükneddin'in oğlu III. Gıyaseddin Keyhusrev'i tahta çıkardı. Ancak Moğolların kuvvetli düşmanı olan Mısırlılarla da münasebet kuran Muineddin, ikiyüzlü siyasetinin cezasını, 1277'de Moğollar tarafından öldürülerek çekti. Onun ölümünden sonra kargaşalık büsbütün arttı. İzzeddin Keykavus'un Kırım'da bulunan oğlu Gıyaseddin Mes'ud, Sinop'a gelmişti. 1281'de Moğollara itaatini bildirmek üzere Erzincan'a gitti, hükümdar Abaka'yla görüştü. 1282'de Abaka'nın ölümü üzerine yerine geçen Sultan Ahmet, Selçuk ülkesini Gıyaseddin Mes'ud'la III. Gıyaseddin Keyhusrev arasında böldü. Fakat Gıyaseddin Keyhusrev buna razı olmadı; onun da Erzincan'da öldürülmesinden sonra ülke Gıyaseddin Mes'ud'a kaldı. 1283'te resmen hükümdar tanınan Gıyaseddin Mes'ud, 1295'te Gazan Mahmud Han tarafından Hemdan'a çağrıldı; yerine kardeşinin oğlu III. Alâeddin Keykubad geçti. 1301 - 1303'te o da İsfahan'a çağrılarak öldürüldü; padişahlık gene Gıyaseddin Mes'ud'a verildi; 1308'de ölümünden sonra Selçuk İmparatorluğu tarihe mal oldu; ülkede birçok beylikler türedi.

Moğol akınının ülkede meydana getirdiği düzensizlik, zaten çöküntü devrine gelip çatmış olan imparatorluğun siyasî birliğini yok etmişti. Vezirler birbirlerinden emin değillerdi; kuşku içinde yaşıyorlardı. Bir yandan Moğolları memnun etmek, bir yandan Selçuk hükümdarının gözünden

düşmemek kaygısındaydılar. Halk kime kul olacağını bilemiyordu. Bir yandan imparatorluğu, bir yandan Moğolları doyurmak imkânsız bir haldeydi. Akınlarda halkı yediden yetmişe dek kılıçtan geçirilen şehirler vardı. Selçuklulardan, Moğollardan başka uçbeyleri, Emirü's-sevahil denen kıyıbeyleri, yeniden yeniye türeyip duran beylikler, bütün bunları doyurmak, ekinleri iltizam yoluyla alanları beslemek, hanedan mensuplarının birbirleriyle savaşlarında her birine yardım etmek, bütün bu ağırlıklar, halkın sırtına yüklenmişti. Sonradan Tahtacı denen Ağaçerleri Türkmenlerinin isyanı, Maraş ovasında yol kesmeleri, Niğde, Loluva, Sivrihisar isyanları, bir aralık Aksaray ilini iltizamla alan Kızıl Hamid'in, Cimri isyanından sonra Aksaray iline saldırması, şehri üç gün, üç gece yağma etmesi, halkın bu dertten başka bir dertle, yâni Moğolların yardımını sağlamak sûretiyle kurtulması, 1299'da olduğu gibi yağmursuzluğun sebep olduğu kuraklığın getirdiği kıtlıklar, salgın hastalıklar halkı pek kötü bir duruma düşürmüştü. İşte Anadolu'da tasavvufun yayıldığı, Mevlânâ'nın yetiştiği çağ, böylesine bir çağdı.

Tasavvuf ve Varlık Birliği

İslâm'da tasavvufu, İslâmın özü, özeti sayanlar olduğu gibi, bu inancı tümünden reddeden, gayri İslâmi olduğunu söyleyen, hattâ bu inancı benimseyenleri Müslüman saymayanlar da vardır. Her dinde, her inançta olduğu gibi hiç şüphe yok ki İslâm'da da bir irfan mevcuttur; mânası şümillü sözü her dinleyen, bilgisi ve anlayışı derecesine göre mânalandırır. Hz. Peygamber'e atfedilen ve hadis olup olmadığı kesin olarak kararlaştırılamayan "Kendini bilen Rabbini bilir" sözünü bir tarafa bırakalım; İbn-i Abbas, "Biz insanlarla cinleri, ancak bize kulluk etsinler diye yarattık" âyetini (LI. 56), "Bizi bilsinler diye" tarzında tefsir etmiştir ki yukarıdaki sözün hadis olmadığını söyleyenler bile bu tefsire göre bu sözü, meâlen hadis olarak kabul etmek zorunda kalmışlardır. Hz. Ali'nin, "Sen kendini küçük bir varlık görüyorsun ama en büyük âlem, kâinat, sende derlenmiş, toplanmıştır. Sen, öyle bir apaçık kitapsın ki gizli şeyler, onun harfleriyle meydana çıkar" meâlindeki beytleri, âdetâ, "Biz insanı ululadık, karada, denizde onu yükledik, yarattıklarımızın çoğundan üstün ettik onu" meâlindeki âyetin tefsiri mahiyetindedir (XVII. 70). Ancak şurası muhakkaktır ki Varlık Birliği (Vahdet-i Vücut) inancını kabul eden sûfîlerin bu inancı maddeye Tanrılık verir ve her şeyi O ve O'nun zuhuru kabul edip Maddenin Birliği (Vahdet-i Mevcûd) olarak almaları, Tanrı'yı noksan sıfatlardan tenzih esasına dayanan İslâmın rûhuna taban tabana zıttır. Hele dokuz gök, her göğün bir aktif ve pasif kabiliyeti, yâni akli ve nefsi olduğu, bunların dönüşünden, hareketinden dört unsurun ve dört tabiatın, yâni hava, ateş, su ve toprakla soğukluk, sıcaklık, yaşlık ve kuruluğun meydana gelişi, dokuz gökle dört unsurun birleşmesinden üç varlığın, cansızların, nebatların ve canlıların doğuşu, bütün bunların da yaratıcı kudretin zatî iktizası olan bilgisine bütün varlıkların birbirlerinden ayrılmaksızın mücmel bir sûrette sübûtundan zuhur edişi inancı Hint-İran, Yunan-Roma felsefesini İslâmlaştıran Hukemâ felsefesinden doğduğu ve "Varlık Birliği" inancında ileri giden Sûfîlerin, hattâ felsefeyi red ve inkâr edenlerin bile bu inançları benimsedikleri şüphe götürmez bir gerçektir.

"Varlık Birliği" inancında sûfîler, iki bölüğe ayrılırlar. Bir kısmı varlıkları yukarıda arz ettiğimiz gibi, Tanrı bilgisinde bilgi sûretleri olarak sabit olan gerçeklerin zuhuru saymışlardır ki bu takdirde kâinat, yokluk aynasında görülen nisbî ve izafî varlıklardır; hiçbir varlığın kendi varlığı yoktur; o varlık ancak mutlak olan Tanrı'nın, Tanrı sıfatlarının zuhuru olması, O'nun varlığına mazhar bulunması bakımından vardır. Aynı zamanda, Tanrı'nın zatını bilmesi, bu bilgide bütün varlıkların bilgi sûretleri şeklinde sabit olması, bu sübûtun maddi şekle bürünmesi zamana da tabî değildir; yâni bir zaman Tanrı zatını bilmiyordu, sonra bildi; bu bilgisinde kâinat mücmel olarak sabit oldu; sonra

da takdir edilen zamanlarda onlar, tafsil sûretiyle zuhur ettiler tarzında düşünmek ve anlamak yanlıştır. Bu her an böyledir; yâni Tanrı zatı itibariyle her şeyden, bütün sıfatlardan, hattâ mutlak oluştan da mutlaktır; hiçbir kayıtla kayıtlanamaz. Aynı zamanda bilgisi, zatının iktizasıdır; yâni bilmemesine, bir an bilgisiz olmasına imkân yoktur. Ateş nasıl yakar, su nasıl boğarsa ve yakıcılığı ateşten, boğuculuğu sudan ayırmaya imkân yoksa, Allah da zatını bilir ve bilgi ondan ayrılmaz; zatıyla kaimdir. Bu bilgide, yaratılanlar her an sabit olur ve bu sübût her an kâinatı izhar eder. Kâinat, her an Tanrı bilgisinden zahir olur ve her an tümüyle yok olur gider. Tanrı'nın evveline bir evvel düşünülmemeyeceği gibi sonuna da bir son yoktur. Bu bakımdan hilkat, yâni yaratış – yaratılış yoktur, zuhur vardır ve bu da daimî olarak bir akış halinde yürür, durur; bu inanç, âlemin de evvelinin, sonunun olmamasını kabul etmeyi icap ettirir. Hukemâ bunu, “Heykel-i âlem hâdis-i kadîmdir” sözüyle anlatmıştır. Yâni kâinat, Tanrı'nın zatına nisbetle sonradan olmuş sayılan, fakat önüne ön ve sonuna son bulunmayan bir zuhurdur. Bu inanç, âlemin Tanrı irâdesiyle değil, zaruri olarak var olduğunu, yoktan yaratılmadığını ve yok olmayacağını kabul etmektir ki bu, irâde, tekvin, meşiyet, yaratıcılık sıfatlarını reddetmek, kıyamet ve âhireti kabul etmemektir. Fakat bu inancı kabul edenler âlemin her an yeniden yaratıldığını, her an yeni yaratılışın bir öncekine nisbetle âhiret olduğunu söyleyerek tevil yoluna giderler; içlerinde tenasühü, yâni tekâmül için insanın ölümden sonra gene dünyaya geleceğini, hayvan, nebat ve cansızlar âlemine reddedileceğini, kâinat cüzlerinin “Neşr – Dağılma” âleminden “Haşr – Toplanma” âlemine geldiğini, neşirle haşrin bu âlemde olduğuna söyleyenler de vardır. Tek sözle, İran ve Yunan felsefesiyle yoğrulup tevil ile İslâmîleştirilen bu inanç sisteminin, İslâmıla zerre kadar münasebeti yoktur ve olamaz.

İkinci bölükse şeriattan ayrılmayanlardır. Bunlara göre kâinat yoktan var edilmiştir, gene yok olacaktır. Kitap ve sünnette, yâni Kur'an ve hadiste bildirilen şeylerin hepsi gerçektir, tevil edilemez. Bunların bâtını, yâni içyüzü vardır; fakat bu zevke, hattâ kendini verişe, kendinden yok oluşa aittir; içyüzünün oluşu, zahiri mânalarını inkâr ettiremez. Âlemin varlığı iki yokluk arasındadır ve hiçbir şey kendi varlığıyla var olmadığından, ancak Tanrı'nın hükmüyle, irâdesiyle var olduğundan, varlıklar Allah'a nisbetle yok demektir. Her varlıkta Tanrı'nın kudreti, irâdesi, sun'u, hikmeti belirlemektedir; âlemin ve âlemdekilerin Tanrı mazharları oluşu bu bakımdandır; fakat Tanrı'nın zatı her şeyden mukaddes ve münezzehtir. Bu ikinci bölüğün inancı şeriata ve İslâm esasına uyar.

Tasavvufu ilk inançla kabul edenlere göre her şey istidadına, yâni Tanrı sıfatlarından bir sıfatın ondan zuhuruna göre bir iştedir ve bu yüzden de her iş, o işi yapanın istidadına nazaran doğrudur, yerindedir. İkinci bölüğe göreyse kötülük ve şer, iktisap yoluyla çevreden ve yetişme tarzından meydana gelir. Esasta, yâni fitratta hayır vardır. Bu bakımdan da sorumluluk kalkmaz. Yapılan kötülük, istidada ve terbiyeye göre, o kötülüğü yapanın mazhariyetine uygun sayılsa bile, o kötülüğe karşı duruş da aynı inançla doğrudur ve yerindedir. Esasen zıtlar âlemi olan bu âlemde hayrı, şer belirtir; güzeli çirkin izhar eder. Yapılan işlerin karşılığı, XXX. sûrenin 41. âyetinde bildirildiği gibi bu âlemde de temessül eder; hayrın neticesi mükâfat, şerrin neticesi de mücâzattır ve bu, ahretteki karşılıklardan bir tattırıştır.

Tasavvuf ehli, bu yol ilimle alınmaz, fakat ilimsiz irşad da olmaz; olsa bile nadir olur derler. Esasen onlarca ilim bir vasıta, insana aczini, bilgisizliğini bildirdikçe, insanı yokluğa sevk ettikçe bu vasıttan faydalanılabilir; ama insanı varlığa, benliğe götürdükçe kötüdür. Bir gaye olmayıp ancak bir vasıta olan bilgi, aynı zamanda kabiliyet ve meşrep, tasavvufta büyük bir rol oynar. Sûfi vardır, varlık birliği inancıyla, her işin yapanın istidadına göre yerinde olduğu kanaatiyle kendisini her şeyi mubah görmeye (ibâhaya) kaptırır, her şey haktır der; gerçek yapıcı O'dur, yapan O'nun bir

mazharıdır, bir âlettir ancak, hattâ beden itibârîdir, zevk rûha aittir deyip şeriatın âlemin nizâmı için kurulduğu hükmüne varır. Onca, “Kendini bilene babasının kanı helâldir, kendini bilmeyene anasının sütü haram.” Sûfî vardır, sülûk denen manevî yolculukta Tanrı’dan başka bir varlık göremeyecek derecede cezbeye düşmüş, türlü sözler söylemiş, kendisini âlem görmüş, âlemin mihverî sanmış, gerçek erenlerin “Mezlaka-i akdâm – Ayakların kaydığı yer” dedikleri durağa varıp düşmüş, orada çürüyüp gitmiştir. Sûfî vardır, kendisini ululadıkça ululamış, yokluğa varacakken benliğe ulaşmış, kendini de inandırdığı varlık alanında, en büyük, en ulu erenlerle değil, peygamberlerle aynı mertebede olduğunu iddiaya kalkışmış, nübüvveti kisbî bir mertebe saymış, bir mehdi, yahut yeni bir din kurucusu olduğunu söylemiştir ki bunlar içinde dinî inançlardan sıyrıldığı halde inançlara dayanan halkı kandıran, ahrete inanmadığı için dünyasını dünya etmeye yönelen, manevî destekleri yıkıp maddî varlığı çökertmeye çalışanlara oyuncak olan, tuttuğu yolda başarıya ulaşan, yahut “seyf-i şeriatla izâle” edilen, yâni dinî hükümlerle öldürülen kişiler de görülmüştür ve görülmektedir. Sûfî vardır, bütün bu duraklardan geçmiş, dönüp, yola başladığı durağa gelmiş, her şeyde, her varlıkta Tanrı kudretini, Tanrı hikmetini görmüş, varlıkların hepsini Tanrı âyeti olarak mütâlâa etmiş, fakat Tanrı’nın zatının her şeyden, her varlıktan mukaddes ve münezzehe olduğunu idrak etmiş, bu idrakin de aczin ta kendisi olduğunu anlayıp melâmete düşmüş, o mukaddes ve münezzehe varlığa lâıykıyla kulluk edememekten doğan aciz için yüzünü yerlere sürmüştür, hiçliğini, hiç olduğunu söylemiştir.

Görülüyor ki bu inanç âdeta içki gibidir; içen, kendinden geçen, nasıl şuuraltındaki duygularını izhar eder, nasıl hüviyetini ortaya atarsa, bu inançta bilgisini görüş, görüşünü duyusu ve oluş haline getiren, yahut yalnız bilgisini elde ettikten sonra bu bilgiden faydalanmaya kalkışan kişi de kendi hüviyetini ortaya atmaktadır.

Tasavvufun Anadolu’da Yayılması

Bir inancın yayılması için içtimaî, iktisadî şartların bulunması, yayılacağı alanda, her yönde bir bunalımın olması mutlaka lâzımdır. Tasavvuf, ister aşırı varlık birliği inancını gütsün, ister şeriata uymayı hedef edinsin, bir bakıma da kadercî bir inanç sayılabilir. Aşırı varlık birliğine inananlarca her olay iktiza ettiği için olmaktadır ve her olayda bir hikmet vardır; şu halde o olaya karşı durmak, Tanrı tecellisine karşı durmaktır. Ama bu telakkiden ters bir sonuç meydana geliyor. Değil mi ki O’ndan başka bir varlık yoktu; o tecelliye karşı duran da O değil mi? Karşı durmak da O’nun bir tecellisi olmuyor mu? Tanrı adlarındaki karşılıklardan doğmuyor mu bu? Tanrı hem rahman hem kahrî değil mi? Bunu böyle düşünmek, olgun bir tahlil kudretine bağlıdır ve bu tahlil tasavvufu kadercilikten nisbeten kurtarır. Fakat bu kudret herkeste yoktur. Bu yüzden de tasavvuf en sıkıntılı, en bulanık, en kötü şartlar içinde daha kolay, daha yaygın bir sûrette alanını genişletir. XIII. yüzyılda Anadolu’daki durum, kulun Tanrı’ya ve kadere bağlanmasını, ferdin toplumdaki göz yumup iç âleme dalmasını gerektiren bir durumdur; böyle bir devirde elden bir şey gelmeyince ümit ancak Allah’a kalır. Ayrıca Moğol akını, Anadolu’da Moğollardan önce ve onlarla beraber bir insan akını da meydana getirmiştir. Bunlar arasında Irak’tan başlayıp Anadolu’ya, Suriye’ye, Mısır’a Magrip illerine dek göçen birçok sûfî de vardır. Fahreddin-i İrâkıy (637 hicrî, 1239), Evhadeddin-i Kirmânî (688 hicrî, 1289) gibi sûfî şâirler, Mirsâdü’l-İbâd sahibi Necmeddin-i Dâye (654 hicrî, 1256) gibi bilgin mutasavvıflar, bu devirde Anadolu’ya gelmişlerdir. İbni Arabî’nin (638 hicrî, 1240) üvey oğlu Sadreddin-i Konevî (673 hicrî, 1274) gibi Anadolu’da yetişen sûfîler de bu göç sonucu yetişmişlerdir. Bu sûfîler, Anadolu’da büyük bir nüfuz kazanmışlardı. Muineddin, sonradan Şam’a gidip orada vefat eden ve İbni Arabî’nin yanına gömülen İrâkıy’e Tokat’ta bir tekke yaptırmıştı.

Necmeddin Dâye bir müddet Kayseri’de oturmuştu. Sâsânîler devrindeki geleneklerle beslenen fütüvvet erbabı da Anadolu’da pek yaygındı. Esnafî teşkilatlandırın ve sûfilerin halktan ayrılmalarına karşı duran melâmet erenlerinin ideolojilerini halka yayan fütüvvet ehlinin Anadolu’da, Suriye’de, hattâ Mısır’da hemen her merkezde zaviyeleri vardı. Her hırfet ve sanat ehlinin bir şeyhi, her şehirde bütün ahîlerin, yâni fütüvvet şeyhlerinin reisi olan bir ahî-baba, bunların da o ülkede bağlı oldukları bir reisi mevcuttu. Abbasoğullarının yıkım devirlerinde halife Nasır li-Din’illâh (622 hicrî, 1225), büyük bir kuvvet olan fütüvvet erbabından faydalanmayı kurmuş, bunu gerçekleştirmiş, kendisini fütüvvet ehlinin imamı ve muktedâsı tanıtmıştı. Ondan sonra gelenler de aynı politikayı güttüler. Nasır zamanında Selçuk hükümdarı I. İzzeddin Keykavus, Şeyh Meceddeddin İshak’ı Bağdat’a gönderip halifeden fütüvvet şiarı olan şalvar istemiş, halife kendisine saltanat menşuruyla fütüvvet şalvarı ve icazetnamesi ve bir de Abbasoğullarının şiarı olan siyah sarık göndermişti. I. Alâeddin Keykubad zamanında halife tarafından Şihâbeddin Sühreverdî (632 hicrî, 1235) Konya’ya gönderilmiş, padişaha at ve imame getirmişti. Alâeddin, şeyhi bilginler ve sûfilerle Aksaray’da karşılaşmış, giderken de Konya’ya bir saatlik mesafede bulunan Zincirli köyüne kadar geçirmiş, halifeye Hıristiyanların haracından bir hayli para göndermişti. Muhyiddin İbn’il Cevzî, gene halifeden elçilikle gelmiş, Alâeddin’den bin atlı asker istemiş, Alâeddin, beş bin atlı göndermiş, fakat bu kuvvet Musul’u geçtikten sonra lüzum kalmadığı bildirildiğinden geri dönmüştü. Bütün bunlarda inancı besleyen, belki de doğuran karşılıklı dayanışma ihtiyacının göz önünde tutulması gerekir.

XIII. yüzyılda, daha önce ve daha sonra Anadolu’da, Suriye ve Mısır’da, çoğu gezginci olan Kalenderîlere ait tekkelere de rastlamaktayız. Konya’da hicrî 426’da (1035) Şiraz’da vefat eden ve Sünnîliğe taassup derecesinde bağlı olan Ebû İshak b. Şehriyâr-ı Kâzerûnî adına 821’de (1418) bir zaviye yapılması da gösteriyor ki, Kâzerûniyye tarikatı mensupları da vardı. O zamanlar Ahmedî denen Rıfâîlerin de bulduklarını, Mevlevîliğe ait ilk kaynaklardan öğreniyoruz.

Halifesi Baba İshak’ın Amasya’da 638’de (1240) idamından sonra, onun ölmediğine inanan, Selçuk ordusunu bozguna uğratan, “Lâ ilâhe illallâh Baba Resûl’ullâh” dediklerine ve Baba İshak’ı, Baba Resûl diye andıklarına göre bâtınî inançları benimsedikleri anlaşılan ve nihayet Selçukluların devşirme ordusu tarafından Kırşehir yakınlarındaki Malya ovasında bozulan ve kılıçtan geçirilen Horasanlı Baba İlyas’a mensup Babalılarının artakalanları, kardeşi Mentеш’in, herhalde bu sıralarda öldürülmesine rağmen Nişaburlu Baba Bektaş’ın çevresinde toplanmışlar, Bektaşîliğin nüvesi, bu sûretle bünyeleşmeye başlamıştı. Baba Bektaş, Eflâkî’nin açıkça bildirdiğine göre Baba Resûl’ün en ileri gelen bir halifesiydi. Beylikler zamanında Osmanoğulları tarafından saygıya mazhar olan ve Bursa fethine iştirak eden Geyikli Baba ve Hoylu Abdal Mûsa da Horasan erenlerinden ve babalarındandı.

I. Alâeddin Keykubad zamanında, Kamereddin Mahmud’un başbuğluğu altındaki Türkmenler Ermenak iline yerleştirilmişler, bu yüzden de bu ile Kamereddin ili denmişti. Kamereddin’in torunu Nureddin, yahut daha tanınır adıyla Nûre Sûfî de Baba İlyas mensuplarındandı. Oğlu Karaman, civardaki bâzı yerleri zapt etmiş, âdetâ bir bağımsızlık kazanmıştı; Rükneddin Kılıçarslan, Karaman’a Kamereddin ilinin beyliğini vermişti. Az bir zaman sonra İzzeddin’in tarafını tutan Karaman’ın kardeşleri öldürülmüşler, çıkardıkları isyan bastırılmıştı. Karaman’ın yerine geçen Memed Bey, Selçuk beylerinden olup isyan eden Hatiroğlu’ya uymuş, biraz sonra da İzzeddin’in oğlu Keykavus’un oğlu Siyavuş olduğunu iddia ederek isyan eden Cimri’ye vezir olmuştu. Cimri, kendisine uyan Türkmenlerle 677’de (1278) Konya’yı zapt etmiş, adına hutbe okutmuş, Farsça yerine Türkçe resmî dil ilân edilmişti. Fakat bu başarı uzun sürmemiş, Moğollardan kuvvet alan Selçuklular

Cimri'yi mağlup etmişler, kendisi tutulup diri diri derisi yüzülmüş, bu deri ibret için şehirlerde teşhir edilmişti. 699'da (1299-1300) Erzincan'da Yusufî adlı bir şâirin Farsça ve mesnevî tarzında yazdığı Hâmûş-Nâme'den Cimri'nin de tasavvuftan kuvvet aldığını öğrenmekteyiz ki İbni Bibi'nin "kıızıl külahlı, kara kilimli" diye andığı Türkmenlerin, Baba İlyas'a uyan Türkmenler olduğu anlaşılıyor. Gene bu devirlerde Anadolu'da Rum Abdalları, Hayderîler, Câmîler gibi bâtinî inançlara sahip olan ve çok defa bayraklarla, davul ve dümbeleklerle, garip kıyafetlerle gezip inançlarını yayan zümreleri de görüyoruz ki bunlar XVI. yüzyılda artık tamamıyla Bektaşîlik tarafından temsil edilmiş, birçok gelenek ve töreleri, hattâ terimleri bu tarikata mal olmuş, XVII. yüzyıldan sonraysa adları ancak kitaplarda kalmıştır.

Mevlânâ'nın babası Sultanü'l-Ulemâ, onun halifesi ve Mevlânâ'nın şeyhi Tirmizli Seyyid Burhaneddin, Mevlânâ'nın halifesi Tebrizli Şemseddin de XIII. yüzyılda Anadolu'ya göçen sûfilerdendi.

Anadolu'daki merkezlerde Sünnî mezheplerinden Hanefilikle beraber Şafîlik aynı derecede yaygındı. Tanrı'nın sıfatlarını nefy eden ve kaderi kabul etmeyip kulda irâde ve ihtiyârın mutlak olarak bulunduğu inanan Mu'tezile de, ehemmiyet verilmeyecek bir derecede değildi. İmâmiyye mezhebi ehlisünnet tarafından hoş görülmemekle beraber inançlarını gizlemeye ihtiyaç görmeyecek bir kuvvetteydi. Meselâ Mesnevî'den Halep'de Şîa'nın Muharrem'de taziye ayinleri tertiplediklerini öğrenmekteyiz... Mısır'da Fatimîlerin tesiri ve İsmâiliyye inançları henüz mevcuttu. Ayrıca Yunan felsefesiyle uğraşan, hukemâ mesleğini kabul etmiş olan bilginler de vardı. Camilerle kiliseler ve manastırlar, kucak kucağaydı. 587'de (1191) Halep'te öldürülen ve eski Hint-İran felsefesiyle Yunan felsefesini pek iyi bilen ve İslâmı kaynaştıran Şihâbeddin Sühreverdi-i Maktul, Eflâtun'a pek düşküdü; Şems de bu sûfiye pek hürmetkâr olduğunu Makaalât'ında açıklamaktadır. Eflâtun'a, Eflâtun-ı İlâhî denmesi, bu çağlardan kalmaydı ve bu Yunan filozofunun adına Sille'de bir manastır vardı ki buradaki mezarlardan biri Eflâtun'a ait olarak gösteriliyordu; bu manastırın rahibiyle Mevlânâ'nın arası pek iyiydi. Selçuklu şehzadeler, padişahlar başları sıkışınca Bizans'a kaçıyorlardı. Suriye Atabeyi Nureddin Zengi, karısı Hıristiyan olan II. Kılıçarslan'ı tam bir Müslüman saymıyordu. I. Gıyaseddin Keyhusrev, kardeşi Rükneddin'den kaçıp Bizans'a gitmiş, oğlu Alâeddin Keykubad orada on bir yıl kalmıştı. Sonradan kaynatası Manoil Mavrozum Anadolu'ya gelmiş, Denizli ve Menderes kazaları kendisine verilmişti. Selçuk emirlerinden olan, Mevlânâ tarafından "Yeryüzünde Allah velîsi" diye anılan Celâleddin Karatay, Kara Sungur ve Kemâleddin Karataş'ın babaları, rivayete göre Müslüman olmuş dönmelerdi. II. Gıyaseddin Keyhusrev'in karısı Rum'du. İzzeddin'in oğulları Bizans'ta Hıristiyan olmuşlardı ve bunlardan birinin adı Melik Kostantin'di. Konyar, yâni Konyalı adı verilen Hıristiyanlar, Müslümanlıktan dönen kişilerdi. Moğolların çoğu henüz Müslümanlığı kabul etmediğinden İslâmî taassuptan uzak kalmışlar, Selçuk devleti bu kargaşalık ve karışım devrinde mezhep taassubuna sapmamış, tasavvuf ve çeşitli felsefelerle beslenen bâtinî inançlar geniş bir müsamahaya yol açmıştı. Merkezlerde dinî dil olan Arapça ve edebî dil olan Farsçayla beraber Rumca da biliniyor, bu dille de konuşuluyor, yazılıyordu; Mevlânâ'nın ve oğlu Sultan Veled'in Türkçe ve Rumca şiirleri de vardı.

İşte Mevlânâ böyle bir çağda yetişmiş, bu eşi bulunmaz deha güneşi sönmek üzere böyle bir çağda Anadolu'nun göbeğinde doğmuştu.

Mevlânâ'nın Soy

Mevlânâ Celâleddin Muhammed'in babası, Hüseyin Hatîbî oğlu Ahmed Hatîbî'nin oğlu olup bilginler padişahı anlamına gelen "Sultanü'l-Ulemâ" diye anılan Belhli Bahâeddin Muhammed Veled'dir. Maârif adı verilen ve ilâhî maârifî, yâni dinî tasavvuf sohbetlerini ihtiva eden kitapta, 600 yılı Ramazan'ında (1204) yaşının elli beşe yaklaştığını söylediğine göre (Bedî'uz zaman Firûzanfer basımı; s. 354) aşağı yukarı 546 sularında (1151 -1152) doğmuş olması gerekir.

Mevlânâ ve Mevlevîler tarafından "Mevlânâ-yı bozorg – Büyük efendimiz" lâkabıyla da anılan Bahâeddin Muhammed Veled'e, "Sultanü'l-Ulemâ" lâkabının Hz. Muhammed tarafından verildiği hakkında bir menkıbe mevcuttur ki bunu torunu Sultan Veled'in İbtidâ-Nâme'sinden öğreniyoruz (Celâl Humâyî basımı; Veled-Nâme; s. 188). Sonraki kaynaklar, bu menkıbeyi biraz daha dallandırarak naklederler. Kendisi Maârif'te verdiği fetvalarda imzasının üstüne bu lâkabı yazdığını, bunun itiraza sebep olduğunu anlatırken, birisinin bir piri rüyasında gördüğünü, kendisine, ey bilginler padişahı, çabuk dışarı çık dediğini, bir başkasının da bir topluluğun bu lâkabı ona Hz. Peygamber'in verdiği şahâdet ettiğini gene rüyada gördüğünü bildirir (İst. Üniv. K. Farsça yaz. 602; C. II, 162 a-163; Firûzanfer basımı, s. 189). Anlaşıyor ki Bahâeddin Muhammed Veled, bilgide hayli ileridir ve bu lâkabı kendisi kullanmıştır; bu lâkap itirazlara sebep olmuştur, bâzı kişilere de rüyalar göstermiştir.

Bahâeddin Muhammed Veled'in, birinci halife Ebû Bekir'in soyundan olduğu da sonradan meydana gelen bir rivayettir. İlk olarak bu iddiayı kendisinin vefatından yüz on bir yıl sonra vefat eden ve oğlu Mevlânâ'nın torunu Ulu Arif Çelebi'nin yerine geçen kardeşi Emîr Abid Çelebi (739 hicrî, 1338) zamanında düzenlenen Risâle-i Sipeh-sâlâr'da görüyoruz; sonradan 671 Recep'inin sonunda vefat eden (1360) Eflâkî bunu perçinlemiş, ondan sonra da hiç düşünülmeden olduğu gibi kabul edilmiştir. Sipeh-sâlâr Ahmed oğlu Meceddin Ferîdûn, Mevlânâ zamanında sağdır; ona ulaşmıştır; 1312 sularında yâni Mevlânâ'dan otuz dokuz yıl sonra vefat etmiştir; Sultanü'l-Ulemâ'nın yanında medfundur. Risaleyi o yazmış, oğlu bu risaleye Mevlânâ'nın oğlu Sultan Veled'in ve onun oğlu Ulu Arif Çelebi ile onun yerine geçen kardeşi Emîr Çelebi'nin ve bâzı halifelerin hal tercemelerini de eklemiş ve şüphe yok ki bu risaleyi yeniden düzene sokmuş, risalede tashihlerde bulunmuş, kitaba ilâveler yapmıştır. Biz, bu Ebû Bekir soyundan oluş rivayetinin ve Mevlânâ'nın adına katılan "el-Bekrî" nisbetinin, Sipeh-sâlâr'ın oğlu tarafından katıldığı kanaatindeyiz. Eflâkî, Mevlânâ'nın soy şeceresini kaydederken Sultanü'l-Ulemâ ile Ebû Bekir'in arasında sekiz kişi tespit etmekte (İst. Bayezid K. 5262, 250 a), diğer bir şecereye göreyse altı kişi yazılmaktadır. (Aynı nüshanın 1. a yaprağında). Muhyiddin Abdülkaadir'in (775 hicrî, 1375), El - Cevâhirü'l-Mudîa'sındaki şecereyde Ebû Bekir'le arasında yedi kişi var. (Risale der tahkiyk-ı ahvâl ve zindegânî-i Mevlânâ Celâleddin Muhammed meşhur be Mevlevî, s. 5, not 1). Son iki şecerenin birincisinde Sultanü'l-Ulemâ'nın dedesinin, ikincisindeyse babasının adları kabir kitabelerine uymamakta. Aynı zamanda Sultanü'l-Ulemâ ile Ebû Bekir (13 hicrî, 634) arasında, yâni hicrî tarihle altı yüz yılı aşan, miladî tarihe göre beş yüz doksan yedi yılı bulan bir zaman içinde sekiz, yahut yedi kişinin bulunması, akla sığacak bir şey değildir. Kaldı ki sandukasındaki kitabede kendisi, "Şeriatın göğsü, hikmetin kaynağı, sünneti dirilten, bid'ati kökünden söken, kendisine uyulan, Rabbe mensup âlim olan, ilmiyle de amel eden, bilginler padişahı, doğunun, batının müftüsü, şeriatın ve dinin Bahâ'sı, İslâmın ve Müslümanların şeyhi efendimiz, ulumuz Belhli Ahmed oğlu Hüseyin'in oğlu Muhammed'in kabridir; Allah ondan ve geçmişlerinden razı olsun, altı yüz yirmi sekiz yılı Rebiülâhır ayının on sekizinci cuma günü kuşluk çağında vefat etti." ibareleriyle övüldüğü halde (Mevlânâ'dan Sonra Mevlevîlik, s. 355; kitabenin tercemesi: Mevlânâ Celâleddin, III. basım, s. 37), Ebû Bekir'e mensup oluşunun anılmaması, Mevlânâ'nın sandukasındaki kitabede, "Doğuların, batıların bilginlerinin padişahı,

karanlıklarda parlayan Tanrı'nın aydın nuru. İmam oğlu imam, İslâm'ın direği. Halka, ululuk ve büyüklük sahibi Tanrı tapısına, yol gösterip götüren, delilleri yıkılıp gittikten sonra din alâmetlerini belirten, nişaneleri yıpranıp kaybolduktan sonra yakıyn yollarını aydınlatan, haliyle Arş hazinelerinin anahtarı olan, sözüyle yeryüzü definelerini meydana çıkaran, halkın gönül bahçelerini hakikat çiçekleriyle açan, olgunluk gözbebeğinin nuru, büyüklüğün, güzelliğın rûhu, âşıkların gözbebeği olup bütün dünyadaki ariflerin boyunlarını sevgi gerdanlıklarıyla bezeyen, gerçekte bâtılın arasını ayıran Kur'an sırlarını kavramış bulunan, Tanrı bilgilerinin mihverı kesilen, âlimlerin kutbu, bilginlerin rûhlarını diriltten, Hakk'ın, şeriatın, dinin Celâl'i, şeriat sahibi olmayan ve şeriat sahibi olan peygamberlerin vârisi, Tanrı dostlarıyla halkı kemâle ulaştırınların sonuncusu yüce mertebeler ve duraklar, yüksek menkıbeler ve üstünlükler sahibi Belhli Huseyn oğlu Muhammed'in oğlu Muhammed; rahmeti umumî olan Tanrı'nın lûtfu ve esenliğı ona olsun." ibareleri, vefat tarihi ve Selçuk oymacılığının şaheseri olan sandukayı yapanın adı oyulmuştur. (Mevlânâ'dan sonra Mevlevîlik, s. 353. Sandukadaki âyetler, Mevlânâ'nın gazelleri, Mesnevî'den seçilmiş beyitler için 351 - 355 sahifelere bakınız); Ebû Bekir'e nisbetine ait değil bir sarahat, îmâ ve işaret bile yoktur; böyle bir nisbet olsaydı, kitabede bunun zikredilmemesine imkân düşünülebilir miydi? Mevlânâ'ya, babası Bahâeddin Muhammed'e dair en doğru bilgiyi veren Sultan Veled'in İbtidâ-Nâme'sinde Sultanü'l-Ulemâ hakkında, "Bütün ataları ulu şeyhlerdi; hepsi de bilgide, amelde seçkin kişilerdi. Aslı Ebû Bekir soyundandı; bundan dolayı da Sıddıyk gibi başköşeye sahip olmuştu" meâlindeki iki beyit, en eski nüshalarda yoktur; olanlarına da sonradan, kenara ve ayrı bir yazıyla eklenmiştir. (Mevlânâ Celâleddin, III. basım, s. 37, not 1); kitabın başka bir yerinde bu hususa dair hiçbir kayıt yoktur. Belki bu nisbet, Sultanü'l-Ulemâ'nın, Şemsü'l-Eimme diye anılan Ebû Bekir Muhammed-i Serahsî'nin kızı Firdevs Hatun'un kızıyla evli olmasından doğmuştur; fakat bu rivayet de su götürür; çünkü Şemsü'l-Eimme, 483'te (1090) yahut 500'de (1106) vefat etmiştir. Son tarih kabul edilse bile aradaki müddet, yüz yılı geçmektedir. Bahâeddin Muhammed Veled'in anasının Harezmsahlar soyundan olduğunu da tarihi kaynaklarla uzlaştırmaya imkân yoktur. Anlaşıyor ki bütün bu rivayetler, o devirdeki asalet modasının icapları olarak icat edilmiştir.

Sipeh-sâlâr ve Menâkibü'l-Ârifin, Belh'te doğan ve orada yetişen Sultanü'l-Ulemâ'nın Belh'ten göçüşüne Fahreddin-i Râzî'nin sebep olduğunu anlatır; fakat Fahreddin 606'da (1210), yâni Sultanü'l-Ulemâ'nın göçmesinden hayli önce vefat etmiştir. Ancak Sultanü'l-Ulemâ, felsefeye, Yunan felsefesini benimseyen Müslüman bilginlerine şiddetle muarızdır; Maârif'te Fahreddin-i Râzî'ye, Harezmsah'a ve bid'at ehline çatan pek ağır sözleri vardır. Bu rivayeti çıkaran hiç şüphe yok ki bu sözlerdir. Vaazlarında söylediğı bu korkusuz sözler, sarayı ve saraya sığınmış bilginleri tedirgin etmiştir; onların çevresinde bir hoşnutsuzluk yaratmıştır; buna o sıralarda Harezme yönelen Moğol akını da katılınca Sultanü'l-Ulemâ'nın Belh'ten göçmesine amil olan sebepler meydana gelmiştir.

Göç yılını kesin olarak bilemiyoruz. Kendisi gene Maârif'te 600 yılı Şevval'inde (1204) Gor hükümdarının Vahş şehrini istila ettiğini anlatır. İbnü'l-Esîr de, bu tarihte Şihâbeddin Muhammed-i Gorî'nin Maveraünnehir'i aldığını bildirir. Mevlânâ da dîvânında, "Ayrılık savaşında kanlar içindeyim; canımdan yaralanmışım, tıpkı Harezim ordusuyla Gor ordusunun savaşı gibi hani; revâ görür müsün bunu" beytiyle bu savaştan söz eder (İlk bahir, Beyit 251). Bunlardan açıkça anlaşılıyor ki Sultanü'l-Ulemâ, 600 hicrîde henüz göçmemiştir. Mevlânâ, Fîhi mâ-fih'te, Harezmsah'ın Semerkand'ı istila ettiğı zaman o şehirde bulduklarını bildirir ve ileride gene söz edeceğimiz gibi gördüğü, duyduğu bir olayı anlatır. Semerkand, İbnü'l-Esîr'e göre 604'te (1207), Cihan-guşâ'ya göre 609'da (1212) istila edilmiştir. Bundan da anlaşılıyor ki Sultanü'l-Ulemâ'nın hicreti, bu tarihten sonradır.

Sipeh-sâlâr, Bahâeddin Muhammed Veled'in Belh'ten çıkıp şehirden şehre kona göçe Bağdat'a geldiğini orda birkaç gün kalarak hacca gittiğini, sonra Erzincan'a dönüp kışı Erzincan Akşehiri'nde geçirdiğini, oradan hareket edince Selçuk hükümdarı Alâeddin Keykubad'ın davetçi göndermesi üzerine Konya'ya geldiğini yazar. Eflâkî, Bağdat'ta Mustansırıyye Medresesi'ne konduğunu, birkaç gün sonra hacca gidip dönüşte dört yıl Malatya'da, yedi yıl Lârende'de kaldığını rivayet eder. Fakat bunlar da sonradan düzenlenmiş ve inanılmış rivayetlerdir; çünkü adı geçen medrese El Mustansır Billâh tarafından 631'de (1233) yaptırılmıştır ki Sultanü'l-Ulemâ, Konya'da bu tarihten üç yıl önce vefat etmiştir.

Sultan Veled, İbtidâ-Nâme'de, Sultanü'l-Ulemâ'nın Maverâünnehir bilginleriyle Harezşah'tan incinerek göçtüğünü, Hicaz'a varmadan, Belh'in Moğollar tarafından alındığını bildiriyor ki en doğru rivayet budur. Hamdullâh-ı Müstevfî, Târîh-i Güzîde'de, 618'de (1221) Belh'ten göçtüğünü söyler; herhalde bu tarihi kabul etmek doğrudur sanırız. İbtidâ-Nâme'de, padişahın daveti de yoktur; hattâ bu esere göre Sultanü'l-Ulemâ, Konya'ya gelip adı sanı bilginler tarafından duyulduktan sonra padişah onu ziyaret etmiştir. Gene bu esere göre Sultanü'l-Ulemâ, Konya'da ancak iki yıl yaşamıştır. Bu takdirde Konya'ya 626'da (1229) gelmiştir. Târîh-i Güzîde'nin verdiği göç tarihiyle bu tarih arasında sekiz yıl var. Belh'ten Bağdat'a, oradan Hicaz'a gidip haccettikten sonra Konya'ya gelmeden bâzı yerlerde oturduğu anlaşılıyor. Mevlânâ'nın Lârende'de (Karaman) Hâce Lâlâ-yı Semerkandî'nin kızı Gevher Hatun'u alması, Sultan Veled'in 623 Rebiülâhır'ının 25. Cuma günü (1226) Lârende'de doğması, Mevlânâ'nın annesi Mü'mine Hatun'un orada vefatı düşünülürse bu müddetin mühim bir kısmı Lârende'de geçmiştir.

Sultanü'l-Ulemâ, Konya'da büyük bir şöhret ve saygı kazanmış, Alâeddin Keykubad'ın lalası Emîr Bedreddin Gevhertaş ona bir medrese yaptırmış, 628 Rebiülâhıra'sınının 18. Cuma günü Konya'da vefat etmiştir (12 Ocak 1231). Cenazesine padişah, bilginler, büyükler iştirak etmişler, Konya'da bir hafta resmî yas tutulmuştur. 1151-1152'de doğduğuna göre vefatında yetmiş dokuz, seksen yaşındaydı.

Mevlânâ'nın Doğumu,

Tahsil ve Sülûk Devresi

Mevlânâ Celâleddin Muhammed'in Belh'te 6 Rebiülevvel 604'te (1207) doğduğu rivayet edilmiştir. Fakat yukarıda da söylediğimiz gibi Mevlânâ 604'te (1207), yahut 609'da Semerkand'ın istilasında o şehirde bulunmuştur. Fîhi mâ -fih'te, "Semerkand'daydık" diyor; "Harezmsah, şehri kuşatmıştı. Bir mahallede pek güzel bir kız vardı; öylesine güzeldi ki o şehirde benzeri yoktu. Duyuyordum, her an, Yarabbi diyordu, beni zalimlerin ellerine vermeyi revâ görüyor musun? Biliyorum ki revâ görmezsin. Sana dayanıyorum ben, güvencim sensin benim. Şehri yağma ettiler; bütün halkı esir edip götürdüler; hattâ o kadının cariyelerini bile aldılar da, o kadar güzel olmasına rağmen ona kimse bakmadı; ona hiçbir elem erişmedi." (Tercememiz; Remzi Kitabevi, İstanbul, 1959, s. 148).

Görülüyor ki Mevlânâ, sonradan duyduğunu rivayet etmiyor; içinde bulunduğu şehirdeki bir olaydan söz ediyor, duyuyordum diyor. İnsan doğduğu yılda, yahut beş yaşındayken olan bir hadiseyi bu çeşit anlatmaz, anlatamaz. Kaldı ki, 600 yılındaki Gor hükümdarıyla Harezmlilerin savaşından da söz ediyor Mevlânâ. Oysa bu olay, rivayet edilen doğum tarihinden dört yıl öncedir. Bunlardan başka Mevlânâ, dîvânındaki bir gazelinde, "Kırk yıllık akıl, beni düşüncelere baş aşağı daldırmıştı; altmış iki yaşında av oldum da tedbirlerden kurtuldum" meâlindeki beyitle, Şems'le altmış iki yaşında buluştuğunu apaçık bildiriyor. Bir başka beyitte de, Tebrizli Şems diyor, altmıştan sonra şîveler göreyim diye beni yeni baştan gençleştirdi. Gene bir beyitte, pir diyor, bizi yeniden gençleştirdi; hasılı ben hem gencim, hem ihtiyar. Şems, Konya'ya 642 Cumazelâhıra'sının yirmi altıncı Cumartesi günü gelmiştir (26 Kasım 1244). Mevlânâ, bu tarihte altmış iki yaşında olunca hicrî 580'de doğmuştur (1184) ve rivayet edilen tarih nasılsa biri tarafından uydurulmuş ve bu hata yıllar yılı sürüp gitmiştir.

Sultanü'l-Ulemâ'nın 618'de Belh'ten göçtüğü kabul edilirse Mevlânâ o vakit otuz yedi, otuz sekiz yaşlarındadır. Sultan Veled, Mevlânâ kırk üç yaşındayken doğmuştur. Babasının vefatındaysa Mevlânâ kırk yedi, kırk sekiz yaşlarındadır. Gor savaşı olurken Mevlânâ yirmi, Semerkand istila edildiği zaman da yirmi dört yaşındadır.

Mevlânâ'nın annesi, Karaman'da "Mâder-i Sultan" yahut "Mâder Sultan" dergâhı diye anılan ve şimdi cami olan Mevlevîhanede medfun Mü'mine Hatun'dur. Kapısının üstünde 772'de (1370) Karamanoğlu Alâeddin Bey'in yaptırdığına dair bir kitabeyi ihtiva eden yapı, herhalde Mü'mine Hatun için evvelce yapılan türbenin genişletilerek sonradan ve yeniden onarıldığını göstermektedir. (Prof. Dr. Ernst Diez, Dr. Phil - Oktay Aslanapa, Mahmut Mesut Koman: Karaman Devri Sanatı; İstanbul, 1950, s. 44-49). Camiin hazîre kısmında Mevlânâ'nın kardeşi Alâeddin Çelebi de medfundur.

Tahsile Belh'te ve bilhassa babasının feyziyle başlayan, bilgisini onun irşadıyla genişleten ve derinleştiren Mevlânâ, babasının vefatından bir yıl sonra onun halifesi Seyyid Burhaneddin Tirmizi'nin Konya'ya gelmesi üzerine ona intisap etmiş, onun teşvikiyle Halep ve Şam'a gitmiş, tahsilini tamamlamış, tekrar Konya'ya dönmüştür. Sultan Veled İbtida-Nâme'de Mevlânâ'nın Seyyid Burhaneddin'le dokuz yıl sohbet ettiğini, sonra Seyyid'in Kayseri'ye gidip orada vefat ettiğini bildiriyor ki buna göre Seyyid 638-639 sularında vefat etmiştir (1240 -1241); Kayseri'de medfundur.

Sipeh-sâlâr'a göre Seyyid Burhaneddin, Mevlânâ'yı küçükten beri tanımaktadır. Gerçekten de pek

ileri bir bilgin olan Seyyid'in sohbetleri, Makaalât adı altında toplanmıştır. Bu sohbetlerde Seyyid, Kalenderîleri över; felsefeye düşkün olanları yerer; Hakîm Senâî, Nizâmî gibi şâirlerin şiirlerinden istişhatlarda bulunur; sık sık, Sultanü'l-Ulemâ'nın Maârif'inden bölümler, sözler alır; mezheplerden söz açar. Anlaşıyor ki o, tasavvufun bütün inceliklerini öğrenmiş, hazmetmiş, sûfilikten ziyade melâmet erenlerinin yolunu tutmuş olgun bir erdir. Gene Sipeh-sâlâr'a göre Seyyid, buraya bir arslan geliyor; ben de bir arslanım; birbirimizle geçinemeyiz demiş, Kayseri'ye gitmiş, o gidince de bir müddet sonra Konya'ya Tebrizli Şemseddin gelmiştir (s. 163-164). Bu rivayet, Seyyid Burhaneddin'in sır bilen Seyyid anlamına "Seyyid-i Sır-dan" diye anılmasına sebep olmuştur. Ancak şunu da söyleyelim ki Şemseddin, Seyyid'in Kayseri'ye gidişinden dört, beş yıl sonra gelmiştir. İbtidâ-Nâme, Seyyid Burhaneddin'in vefatından Şems'in gelişine kadarki müddet içinde Mevlânâ'nın halini şöyle anlatır:

"Seyyid, ansızın yokluk yeri olan dünyadan varlık yurdu olan âhirete göçtü. Celâl, onsuz, yapayalnız kaldı. Gece gündüz Tanrı'ya yüz tutmadaydı. O hevesle uykudan da kesilmişti, yemeden, içmeden de. Arayış sancağını yüceltmmişti. Beş yıl, böylece, doğru bir gönülle, yanıp yakılarak, ağlayıp dertlenerek riyazatlar çekti. Gamla, dertle eş olunca da melek gibi feleğin yücesine ağdı. Her ihtiyarın, her gencin yanında sayısız kerametleri belirdi, önce hakkında doğru düşünmedikleri halde, halk sonradan ona mürit oldu. Müritleri on bini aştı. Büyük müftüler, hüner sahipleri, onu Peygamber makamında görüyordu; Peygamber'in vârisi tanıyordu. Derken ansızın Şemseddin geldi, onunla buluştu. Mevlânâ'nın gölgesi, onun nurunun parlaklığıyla yok olup gitti." (s. 196-197)

Mevlânâ'nın Cezbe ve Sükûn Devresi

Tebrizli Şemseddin Muhammed, Eflâkî'ye göre Melik-dâd oğlu Ali'nin oğludur. Sipeh-sâlâr'da soyu hakkında bir kayıt yoktur; risale ancak İbtidâ-Nâme'den aktarmalar yapmakla yetinir. Devletşâh, onun bir İsmâilî prensi olduğunu söyler; ona göre Şems, Celâleddin Nev-Müselmân'ın (618 h. 1221) oğludur ve Tebriz'de gizlice tahsil etmiştir. Bu rivayet tamamıyla yanlıştır; çünkü Celâleddin Nev-Müselmân'ın Alâeddin adlı oğlundan başka bir oğlu yoktur (Cihan-guşâ, C. III, s. 249). Kaldı ki Şems, sohbetlerinin zaptından meydana gelen Makaalât'ında İsmailîlerin şiddetle aleyhinde bulunur; felsefeye inananları kınar.

Şems'i tarikat gayretiyle şu veya bu silsileden sayanlar vardır; hattâ Bektaşî Vilâyet-Nâme'si, onu Hacı Bektaş müritlerinden gösterir. Oysa bunların hiçbirinin aslı yoktur. Kendisi, Makaalât'ta Tebrizli Ebû Bekr-i Sele-bâf'ın (Sepetçi Ebû Bekir'in) müridi olduğunu, fakat şeyhinin, kendisini gereken durağa vardi ramadığını, bu yüzden şeyh aramak üzere yola düştüğünü (Konya nüshası, s. 81), şeyh olarak nihayet Mevlânâ'yı bulduğunu bildirir; "Bugün dalgıç Mevlânâ'dır; benim tacirim de. Tanrı bereketini dâim etsin, Mevlânâ Şemseddin; incilerse sözlerimiz" diyen Mevlânâ, onun denizine daldığını, fakat elde ettiği incilerden faydalananın Şemseddin olduğunu açıklar (aynı, s. 87, satır 12-13). Mevlânâ'nın "Şemseddin ehil bir zat. Fakih, hilaf ve usûl bilgilerini biliyor; usûl kuvvetiyle felsefecilerin derilerini yüzüyor; fakat benim yanıma geldikçe şaşırıyor da ben diyor, senin sözünden, başımı da kaybediyorum, ayağımı da" sözleri, Şems'le Mevlânâ arasındaki tefeyyüzün iki taraflı olduğunu, fakat Şems'in Mevlânâ'ya uyduğunu açıkça gösterir (s. 8, satır 24-26).

Her şeyden önce şunun bilinmesi gerekir ki Şems'le Mevlânâ'nın yolu, klasik anlamda şeyhlik, müritlik değildir. Mevlânâ, yıkanmış, silinip arınmış, yağı konmuş, fitili düzeltilmiş bir Tanrı çerağıydı; fakat bunu uyandırmak gerekti; Mevlânâ'nın ilimden irfana, zühdden aşka geçmesi için bir

şuleye ihtiyacı vardı; işte bu vazifeyi Şems gördü; o çerağ, zahirî bir alev dokunmaksızın uyandı; her yanı parlattı; artık ne yağı tükenecektir, ne parıltısı sönecek; nur üstüne nurdur o; istidadı olan, istidadınca onunla ışıklanacak, yolunu görecektir (Kur'an, XXIV. 35); güneş de, âlem de o ışığa pervane kesilmiştir; o pervanelerden biri de Şems'tir.

Sultan Veled, İbtidâ-Nâme'de, Mevlânâ ile Şems'i, Mûsa Peygamber'le Hızır'a benzetmekte, bu kıssayı anlattıktan sonra Mevlânâ olgundu; Cüneyd'den, Ebû Saîd Ebû'l-Kayri'dan üstündü, hattâ müritleri bile Bâyezîd'ten ileriydi: fakat gene de Tanrı'nın gizli erlerini aramaktaydı demekte ve sözüne şöyle devam etmektedir:

“Şems'in yüzünü görünce aydın gün gibi sırlar, ona açıldı; görülmemiş şeyleri gördü, kimsenin duymadıklarını duydu. Ona gönül verdi, elden çıktı. Yanında yücelikle aşağılık bir oldu. Şems'i evine çağırıp padişahım dedi, şu dervişi dinle. Evim sana lâyük değil ama sana sadakatle gönül vermişim. Kulun nesi varsa, eline ne geçerse efendisinindir. Bundan böyle ev, senin.” (s. 42).

Şems'in hayatına ait bilgileri, pek dağınık bir halde menkıbe kitaplarında ve doğru olarak da Makaalât'ta buluyoruz. Şems, bir aralık herhalde tahsil devresinde, Mevlânâ'yı Şam'da görüyor. Eflâkî, Mevlânâ'nın elini öptüğünü, ona, “Ey mânalar âleminin sarrafı, beni bul, beni anla” deyip kalabalığa karıştığını söylüyor (b. 22). Bağdat'ta Evhadeddin-i Kirmânî'yi gören, bir sorusuna, “Ay'ı leğende seyrediyorum”, yâni güzellerde mutlak güzelliği, o güzelliğin tecellisini görüyorum diyen Evhadeddin'e, “ensende çıban yoksa kafanı kaldır da göğe bak” diyerek onu kınadığını gene Eflâkî naklediyor (155 b, 156 a, 159 a). Şam'da İbni Arabî ile görüşen ve onun bir sözüne şiddetle itiraz eden Şems, Şeyh-i Ekber denen bu sûfinin mütabaatta bulunmadığını, yâni şeriata uymadığını söyleyip kınamakta, böyle olmakla beraber ondan da faydalar elde ettiğini söyledikten sonra Mevlânâ'ya, ama sizden elde ettiğim faydalara hiç benzemez; inci nerde, çakıl taşları nerde; aralarında ne kadar fark var demektedir (Makaalât, Fatih nüshası, 35a, 36b; İst. Üniv. Farsça yaz. 679; 104 a; Eflâkî, 169 b - 170 a).

Mevlânâ'nın, Mesnevî'de, “Din şeyhi, âlemler Rabbinin mânalar denizi, mâna Allah'tır dedi” beytindeki “Din şeyhi”nin de, bu sözü İbn-Arabî'ye Şems'in söylediğini Makaalât'tan öğrenerek Şems olduğunu anlıyoruz (Konya nüshası, s. 15, satır 24-26; Fatih nüshasında kime söylendiği belirtilmeksizin, 112 b). Sultanü'l-Ulemâ ve Seyyid Burhaneddin gibi Şems'in de felsefeyi ve bu münasebetle de Fahreddin-i Râzî'yi şiddetle kınadığını biliyoruz (Fatih, 31 b; İst. Üniv. 104 a; Eflâkî, 169 b-170 a). Hattâ o, Hayyam'ı bile, bu yüzden tereddütte kalmış saymakta (Fatih, 35 b; İst. Üniv. 110 a). Hasılı Şems, zamanın bütün bilgilerini elde etmiş, fakat bu bilgiyi görüş ve oluş haline getirmek için vardığı durağın son durak olmadığını anlamış, varlıktan tam yokluğa ulaşmak için yollara düşmüş, diyar diyar gezmeye koyulmuş bir erdi. Onca ilim de gerideydi, tasavvuf da; ikisi de bir vasıtaydı ancak. Bir sohbet arkadaşı, bir vahdet eri, kendisini teselli edecek, dilinden, halinden anlayacak bir dost arıyordu. İlimden irfana geçmiş, tasavvufu yeter bulmamış, sûfleri, şeyhleri görmüş, sınamış, çoğunu tartıya vurmuş, hepsinden de vazgeçmiş bir melâmet eriydi o. Kalenderîleri övdüğüne, bugün Konya müzesinde duran külâhının, Kalenderî külâhına benzediğine, Mevlânâ'nın da Kalenderîlere büyük bir önem verdiği göre Kalenderîlikle de ilgisi vardı (Mevlânâ Celâleddin, s. 61-63).

Geze dura, kona göçe Konya'ya gelmişti Şems. Makaalât'da onun gelişini, geliş tarihini, şüphe yok ki Mevlânâ'nın yazdırmasıyla şu satırlarda tespit edilmiş görüyoruz:

“Tanrı bereketini dâim etsin, Tebrizli Şemseddin’in gelişi altı yüz kırk iki Cumazelâhıra’sının yirmi altıncı cumartesi sabahıdır.” (26 Kasım 1244 s. 114, satır, 12-13; Fatih, 122 b). Eflâkî de bu tarihi aynı kitaptan alıyor (156 b). Önceden de arz ettiğimiz gibi Mevlânâ bir şiirinde Şems’le altmış iki yaşındayken buluştuğunu açıklamış, bir başka şiirinde, altmışından sonra yeniden gençleştiğini, bir diğer şiirindeyse, pîrin kendisini yeni baştan genç bir hale getirdiğini, artık hem genç, hem de ihtiyar olduğunu bildirmiştir. Altmış iki sayısı, “yüz kere söyledim, kırk yıldır bu böyledir” gibi uzun bir müddeti anlatmak için söylenir bir söz değildir, ikinci şiirdeki altmışı anması, vezin yüzündendir. Şems’in yaşına gelince:

“Pir bizi yeni baştan gençleştirdi; hasılı hem gencim ben, hem ihtiyar” beytindeki “pîr”, Şems’tir ve bu sözde, Şems’in hem manevî olgunluk bakımından pîr, hem de yaş bakımından ihtiyar olduğu anlaşılır. Ayrıca 1237’de vefat eden Evhadeddin-i Kirmânî ile Bağdat’ta görüşüp onunla tartışan, meşrebi yüzünden onu kınayan, 1241’de Şam’da ölen İbn-i Arabî’nin meclislerinde bulunan, hattâ onu ilzam eden, 1210’da ölen Fahreddin-i Râzî’den, onun Yunan felsefesi üzerine kurulmuş fikirlerinden söz edip onu, felsefeyi ve filozofları yeren, 1191’de Halep’te öldürülen Şihâbeddin Sühreverdî-i Maktûl’den söz eden, zamanın bütün bilgilerini bilen, uzun müddet, birçok yerleri gezip dolaşan, sûfilerle, bilginlerle tanışıp onlarla tartışan, onları tenkit eden bir zatın, Mevlânâ’dan daha da ihtiyar olması, hiç olmazsa aynı yaşlarda bulunması gerekir.

Burada, istemeden bir meseleden de söz etmek zorunda kalıyoruz, okuyucularımızdan özür dileriz.

Şark-İslâm edebiyatında sevgili; boyuyla, bosuyla, ay gibi, yahut güneşi bile karartan aydın, parlak yüzüyle, yüzündeki beniyle, küfre benzer, yüzünü örten dalga dalga saçlarıyla, ipincecik, görülmez derecedeki beliyle, hep aynı klişeleşmiş mecazlarla övülür. Ayrılığından şikâyet, vuslatını dilemek, işvesini, cilvesini anlatış, hep aynı tarzdadır. Vuslatı bir şaraptır ki şâir bununla mahmurdur, yanmış yakılmıştır, kül olmuştur. Kadından söz edilmesi ayıp olduğundan bu sevgili, kadın bile olsa erkekleştirilir; hattâ çok defa bu sevgili muhayyeldir, böyle bir yaratık yoktur, şâir bunu muhayyilesinde düzmüş, koşmuştur. Şâir, padişahı, veziri, şeyhülislâmı överken de, sûfi şâir mürşidinde bir övgü yazarken de aynı tarzı ihtiyâr eder; klişeci bir edebiyat olan, hattâ mecazları tespit edilip hakkında kitaplar yazılmış olan bu edebiyatta üstünlük, sanat, kudret, ancak bu mazmunları, devre, kabiliyete, yaratıcılığa göre tasarruf ederek yenileştirmekle olur. İbn-i Fâriz de sevgiliden ve şaraptan söz eder; Senâî de, Nizâmî de sarhoştur, mahmurdur, Attâr da. Arap edebiyatında, sözgelimi, muhayyel bir kadın, bir Selmâ vardır, İran edebiyatında ve onu örnek edinen Türk dîvân edebiyatındaysa adsız bir erkek vardır. Ama İran ve Türk dîvân edebiyatında, gerçekten bir gence gönül veren, gerçekten sapık zevke düşen yok mudur? Elbette vardır; fakat bunlar pek azdır ve besbellidir; onlar, şehringizler bile yazmışlardır; fakat bunu teşmil etmek, cehlîni izhar etmektir. Bu edebiyattan, bu edebiyatın kurallarından nasibesi olmayan, bilgiden behresi bulunmayan biri, bir gün çıkıp tarihi tahrif ederek bir roman yazarken, Mevlânâ’nın “Şems” mahlasını kullanmasını, vuslattan, firkatten söz etmesini anlamadığını da anlamaz, işi başka yana döker, isnatlara kalkışırsa, bunu da büyük bir iş yaptığını sanarak yapar, kendi gibileri saptırmaya girişirse, bu fikri güdene ve ona uyanlara ancak ve ancak acınır, gülünmez bile.

Şarap da, dediğimiz gibi, öyledir. Klasik İslâmî edebiyatta şarap, feyzdir, neşedir, manevî zevktir ve şâirin, hele sûfi ise meyhanesi âlemdir, peymanesi gönül. Kadehi de incelir onun, erir sonunda, şarap olur; şarabı donar, kadeh kesilir; İbn-i Abbâd’ın dediği gibi sanki kadeh vardır da şarap yoktur; yahut şarap buz kesmiştir de kadeh olmuştur. Bu, maddeyle mânadır. Sâkîsi mürşittir bu şarabın, vahdet neşesini sunan olgun erdir; pîr-i muganı, fânî varlığı aşk ateşiyle yakıp yandıran, kavurup yok

eden ilâhî kudrettir o meclisin. O şarap gözle görülmez; o meyhanenin alanı gök kubbe altına sığmaz. Mevlânâ'nın "görklü nazarı gönlümüz aynasıdır" diyen Yunus'un deyişiyle (Risâletü'n Nushiyye ve Dîvân; Eskişehir Turizm ve Tanıtma Derneği Yayını, 1, İstanbul, 1965, s. 161; Beyit 1.) o meclis bekrilerinin her biri "Şah-ı Edhem gibidir"; her birinin, "her köşede Belh şehrinde yüz bin viranesi" vardır (aynı, s. 203, şiir XCVIII, sonradan Beyit 2.), o virane dünya değildir, kâinat kadar değil; genişliği ölçülemez. O mecliste mest olanlar âlemi bir zerre görürler; o şarap kudret eliyle sunulur. Ama o şaraptan içip esrimeyene nasıl anlatmalı bunu? İmkân mı var buna?

Sevgiliyi etten, kemikten ibaret gören kişinin mânadan ne haberi olabilir ki? Mistik bir uyuşukluk mu diyecekler, öyle mi diyorlar? Böyle anlayan, böyle anlar elbet; çünkü madde yaşayışında uyuşmuştur o. Oysaki bu erler, o sevgiliye gönül vermişlerdir, o şarapla sarhoş olmuşlardır da arslan avlanmaya girişmişlerdir. Anlayışsızların dediği gibi sapık zevkin tekkesi kurulmamıştır; insanlık mabedinin temeli atılmıştır. Onlar benliklerini topluma vermişler, kendilerini feda etmişlerdir. Günlerini görmüşlerdir, yarını hazırlamaya koyulmuşlardır. Birlik âleminde, hem de zorla değil, sevgiyle hazırlamaya girişmişlerdir bunu. Kötüyü hoşgörüyü iyileştirerek, zulmün kolunu adaletle büküp ihlatarak, gücünü yok ederek insan birliğini sağlamaya, bu çabaya vermişlerdir kendilerini.

Bütün bunları anlamayanlar, mânâyı inkâr edip maddeye, yalnız maddeye tapanlar, hele hele bilgiden nasibi olmayanlar, dünü inkâr ederek yaratış âleminde bir zerre yaratamayıp aciz içinde kıvrananlar kınarlar bu erleri. Zamanında da, fakat bu kadar yobazca değil, kınanmıştır Mevlânâ; çünkü o zaman yaşayanlardan, arpa boyu bile ileriye gidemeyenler, hattâ gerileyenler vardır hâlâ. Kendisinden bile haberi olmayan, çevresini bile göremeyen, elbette biraz Yunan, biraz İran, başka ne var Mevlânâ'da der. Bilmez ki her medeniyet, eski medeniyetlerin kalıntıları üstünde yükselir; bilmez ki dünü bilmeyen gününü bilemez, yarınını göremez. Onun önündeki, bir aynadır; o aynada kendisini, bilgisizliğini görür ancak.

Mevlânâ'nın meşrebini iyice belirten şu satırları da yazalım:

Bir gün, Evhadeddin güzelleri severdi, fakat kötülükte bulunmazdı diyenlere Mevlânâ, keşke bulunsaydı da bu işten geçseydi diyerek ihtibas haletinin neler doğuracağını bir psikolog kudretiyle anlatmıştı (Eflâkî, 112 b, Nefahât tercemesi, s. 661). Bir kere de "Şeyh Evhadüddin, âlemde kötü bir miras bıraktı; kendi günahı da, o işe düşenlerin günahları da onun boynuna" buyurmuştu (Eflâkî, 110 b. Bu bahis için Mevlânâ Celâleddin'e bakınız; s. 203-211).

Biraz önce bu bilgisiz kınayışları karalayanlar hakkında, acırım bunlara demiştim; parmaklarının uçlarına basıp göğe erişmek isteyen gözsüz sürüngenlerdir bunlar; acımaya da değmez.

Şems - Mevlânâ, Şems'in Konya'dan Gidişi

Şems'le buluşuncaya dek vaazlar veren, ders okutan, zahitçe bir ömür süren Mevlânâ, Şems gelince vaazı terk etmiş, dersi boşlamış, onunla görüşüp konuşanlardan kendisinden feyz alanlardan kesilmiş, semâ'a düşmüştü. Bu durum Mevlânâ'ya bağlı olanların kınamalarına, Şems'e düşman olmalarına, aleyhinde bulunmalarına sebep olmaya başladı. Bu kıskançlık, bu düşmanlık gittikçe artıyordu. Şems, bir müddet bunlara karşı durabildi; fakat günün birinde de kayboluverdi. Mevlânâ, Şems'in Konya'dan gidişini, Çelebi Husâmeddin'e şöyle yazdırmıştır:

"Aziz ulu, hayra davetçi, rûhların özü, özeti, kandil konan yerin, sırçanın, kandilin sırrı (XXIV.

sûrenin 35. âyetinden), önce gelenlerle sonradan gelenlerin içinde Tanrı nuru, Allah ömrünü uzun etsin, hayırlısıyla bizi kavuştursun, altı yüz kırk üç yılı Şevval'ının yirmi birinci Perşembe günü gitti.” (Eflâkî, 159 a).

Bu kayda göre Şems, bu ilk gelişinde, Konya'da on beş ay, yirmi beş gün oturmuştur. Gidişi, miladî hesaba göre 1246 Şubat'ının 22. gününe rastlamaktadır.

Tekrar Konya'ya Gelişi ve Şahâdeti

Şems gidince Mevlânâ'nın eski hayatına döneceğini umanlar aldandılar. İbtidâ-Nâme'ye göre Mevlânâ, Şems'in gidişine sebep olanlardan büsbütün kesilmişti; onların yüzlerine bile bakmıyordu. Onlar da yaptıklarına pişman olmuşlardı; tövbe ettiler; yalvarıp yakardılar Mevlânâ'ya; Allah'ın rahmeti tecelli etti, Mevlânâ suçlarını bağışladı. Bir zaman sonra da Mevlânâ'ya Şam'dan bir mektup geldi; Şems Şam'daydı. Eflâkî'de Mevlânâ'nın Şems'e gönderdiği dört manzum mektup var (176 a-177 b); Sipeh-sâlâr'a göre bunların biri Sultan Veled'le gönderilmiş (s. 173-174). Mevlânâ'nın emriyle Sultan Veled yirmi kişiyle Şems'i Konya'ya davet için Şam'a gitti; Şems'i Şam'da, yahut Makaalât'a göre Halep'te buldu. Şems Konya'ya dönmeyi kabul etti. Kafile yola düştü. Sultan Veled bu uzun yolu yaya yürüdü. Şems'in, onun da ata binmesi ricasına karşılık, hem padişah ata binsin, hem kul; bu olacak şey değil diyordu. Konya'ya yaklaştıkları zaman Sultan Veled, Mevlânâ'ya bir müjdecî yolladı. Mevlânâ, onunla beraber Şems'i karşılamaya çıktı. Dervişler, beyler, ahîler, fütüvvet ehli, Mevlânâ'yı sevenler hep beraber Şems'i karşılamaya gidiyorlardı. Şems, 645 Muharrem'inin ilk günü (8 Mayıs 1247) tekrar Konya'ya geldi.

Bir müddet hava, pek berrak, pek güzel geçti. Mevlânâ'yı sevenler semâ' meclisleri tertipliyorlardı; zaman neşeyle, zevkle geçiyordu. Fakat uzun sürmedi bu devir. Şems, Mevlânâ'nın kendisine evlât edindiği Kimya adlı kızı almıştı. Evlenmelerinden az bir müddet sonra vefat eden bu kızı Şems pek seviyordu. Mevsim kıştı. Mevlânâ'nın ne evi vardı, ne tekkesi. Oturduğu medresenin ocaklı sofrası yeni evlilere ayrılmıştı. Mevlânâ'nın öbür oğlu Alâeddin, babasını görmek için geldiği zamanlar, ihtimal inadına oradan geçiyordu. Şems, Alâeddin'e, gözümün nuru demişti, zahir, bâtın edepleriyle edeplenmişsin ama bundan böyle bu eve hesaplı gelmen gerek. Makaalât'ta “Şems'in gördün mü, Alâeddin'i nasıl tehdit ettim; perde ardından, cübben hücrede dedim. Bezirgâna söyleyeyim de getirsin dedi. Hayır dedim, olamaz. Ben ona da hücreye gelip zihnimi karıştırmamasını tembih ettim, buraya gelmekten men ettim onu. Ben orasını yalnız kalmam için seçtim” sözlerini okuyoruz (Fatih, c. II, s. 53 a-b). Şems'in aleyhinde bulunanlar bunu büyük bir mesele yaptılar. Bu ne cüret diyorlardı, yabancı biri kalkıp gelsin de, ev sahibinin gözünün nurunu kendi evine sokmasın. Gene iş çığırından çıkmıştı. Ne bilelim, belki de Alâeddin'in Kimya'ya karşı bir gönül zaafî vardı. Her ne hal ise, ancak Şems'e karşı olanlara bu sefer Mevlânâ'nın ortanca oğlu da katılmıştı.

Şems, Sultan Veled'e, bu sefer demişti, öylesine kaybolacağım ki, hiç kimse izimin tozunu bulamayacak. 645 yılı Şaban ayının beşinci Perşembe günüydü (5 Aralık 1247); Mevlânâ, Şems'i görmeye gitmişti; odasına girince kimseyi bulamamış, Sultan Veled'in yattığı yere gidip Bahâeddin, ne uyuyorsun? Kalk, şeyhini ara; gene can burnumuz, onun lâtif kokusundan mahrum diye bağırmıştı (Sipeh-sâlâr, s. 178-179).

Şems'in akıbeti hakkında Eflâkî'de iki rivayet var: Birinci rivayete göre Şems, Mevlânâ ile otururken dışarıdan onu çağırıyorlar. Şems, Mevlânâ'ya, beni ölüme çağırıyorlar diyor. Mevlânâ,

“Yaratış da onun, buyruk da, kutlu olsun âlemler Rabbi” âyetini okuyor (Sûre VII. 54). Şems çıkınca pusudaki yedi kişi, Şems’e saldırıp kılıç üşürüyorlar. Şems bir nara atınca yedisi de kendinden geçiyor. Kendilerine gelince ortada birkaç damla kan görüyorlar; Şems’se sırrolmuş (171 b-172 a). İkinci rivayet, Sultan Veled’in zevcesi Salâhaddin-i Zer-kûb’un kızı, Mevlânâ’nın torunu ve Sultan Veled’in oğlu Ulu Arif Çelebi’nin annesi Fâtıma Hatun’dan naklediliyor. Bu rivayete göre Şems şehit edilmiş, cesedi bir kuyuya atılmıştır. Sultan Veled, rüyasında Şems’i görüyor; Şems atıldığı kuyuyu ona söylüyor. Sultan Veled gidip kuyudan cesedi çıkartıyor, Mevlânâ’nın medresesinde, medreseyi yaptıran Bedreddin Gevhertaş’ın yanına defnediyor (175 b-176 a).

Biraz menkıbeleşmiş olmakla beraber ikinci rivayeti kabul etmek zorundayız. Konya’da Şems’in yattığı zîr-i zeminde, yâni Selçukluların âdetince, asıl türbeden merdivenle inilen ve türbenin altında bulunan taş odada, sol yanda duvara bitişik ve alçıyla sıvanmış bir taş sanduka var; sandukanın önünde de o devirden kalma, üstü kapalı, geniş bir kuyu mevcut. Yukarıdaki asıl türbe kısmındaki büyük tahta sanduka bu kuyunun üstünde.

Bedreddin Gevhertaş’a gelince: Bu zat, II. İzzeddin Keykavus’un İstanbul’a kaçıışından sonra Konya’ya yürüyen taraftarlarıyla bir olduğundan Muineddin Pervane tarafından Moğol kumandanına gönderilenler arasındadır ve gönderilenlerin hepsi de öldürülmüştür. İzzeddin’in İstanbul’a kaçıış 1261’dedir. Şu halde Bedreddin bu tarihte, yahut bu tarihten biraz sonra öldürülmüştür ki, bu tarihle Şems’in şahâdeti arasında on dört yıl vardır; yâni Bedreddin, Şems’ten on dört yıl önce şehit edilmiştir. Millî Eğitim Bakanlığı Kültür Müsteşarı ve Konya Müzesi eski müdürü sayın Mehmed Önder, Şems’in zîr-i zemindeki merkadini ve önündeki kuyuyu bulmuş, gene o civarda bir minarenin tamirinde Bedreddin Gevhertaş medresesine ait kitabeli bir taşın kullanıldığını da tespit etmiştir. Buna nazaran Şems, herhalde medreseye değil, medresenin ve Bedreddin’in yattığı yerin civarına defnedilmiştir.

İbtidâ-Nâme’de Şems’in şahâdetinden söz edilmiyor; Sipeh-sâlâr’da, yukarıda söylediğimiz gibi yalnız kaybolduğu anlatılıyor. Mevlânâ, Şems’in şahâdetinden sonra iki kere Şam’a gitmiş, Şems’i aramıştır. Bunlardan anlaşılıyor ki Şems’in akıbeti Mevlânâ’ya duyurulmamıştır. Mevlânâ, bunu sezinlemekle beraber gene de onun hayatta olduğunu ummuş, onu aramıştır. Fakat, “Kim dedi ki aşkı coşturup meydana çıkararak rûh öldü; Cibril-i Emin keskin kılıçla can verdi? Şeytan gibi savaşla, inatla geberen, Tebrizli Şems öldü zannetti” ve “Kim dedi ki o ebedî diri öldü, kim dedi ümit güneşi söndü? Güneşe düşman olan dama çıktı, iki gözünü yumdu da güneş battı dedi” rubaileri, hele ona yazdığı mersiyeler, hele “Ey Tebrizli Şems, bir Yusuf gibi kuyuya gittin ey abıhayat; ipten de gizlendin artık” beytini de ihtiva eden mersiyesi, Mesnevî’de, Çelebi Husâmeddin’e “Fitneyi, kargaşalığı kan dökücülüğü araştırma; Tebrizli Şems’ten, bundan daha fazla bahsetme” demesi gösteriyor ki Mevlânâ, sonradan bu akıbeti duymuş, evvelce şüphedeyken sonra inanmış, fakat bundan söz edilmesini istememiş, o yüzden çağdaşları, bu şahâdetten söz etmemişler, fakat sonradan Eflâkî, bu rivayeti kaydetmiştir (Mevlânâ Celâleddin, s. 90-93).

Alâeddin Çelebi’nin ölümü, 660 Şevval’inin sonlarında (1262), yâni Şems’in şahâdetinden on beş yıl sonradır. Eflâkî’ye göre Mevlânâ onun cenazesinde bulunmamış, namazını kılmamıştır. Mevlânâ, Alâeddin Çelebi’ye yazdığı bir mektupta, artık şehre, çoluğunun çocuğunun yanına gelmesini, dedikoduların da bu sûretle bitmesini, iki mektupta da kötülükten çekinmesini, hevâ ve hevesine uymamasını kötülükten tövbe etmesini, ailesinin başından ayrılmamasını tavsiye etmektedir. Bir başka mektup da, onun ölümünden sonra mirasına aittir (Mektuplar, İnkilap Kitabevi, İstanbul, 1963, Açıklama; s. 220 - 221. Alâeddin’in hal tercemesine ait olan bu sahifelerde mektupların numaraları

da kayıtlıdır). Gene Eflâkî, Alâeddin'in ölümünden bir müddet sonra Mevlânâ'nın, bir gün babasının kabrini ziyaretten sonra, onun yanında yatan Alâeddin'in merkadi başında da bir müddet durup yanında bulunan Melikü'l-Üdebâ Fahreddin-i Muallim'den divit ve kalem istediğini, oğlunun kireçle sıvanmış kabrinin üstüne "Senden yalnız ihsan sahibi kerem umarsa mücrim kime dayansın, kime sığınsın" meâlinde Arapça ve "Ey kerem sahibi, sen de iyiden, iyilikte bulunandan başkasını kabul etmezsen kötülük eden kime yanıp yakılsın, nereye başvursun, ağlayıp inlesin" meâlinde Farsça birer beyit yazdığını, "Mâna, âleminde Mevlânâ Şemseddin'i gördüm; Alâeddin'le barıştı" dediğini rivayet ediyor. Baba kalbi, hem de Mevlânâ gibi rahmetin timsali olan bir babanın kalbi, elbette oğlunu bağışlayacaktı. Fakat Alâeddin'in hareketi de unutulmadı; yıllardan sonra Ulu Arif Çelebi, Alâeddin soyundan birine bunu ihtar etmek zorunda kaldı (Eflâkî, 229 b).

Mevlânâ'nın Sükûn ve Verim Devresi

Mevlânâ, Şems geldikten sonra, kendisine uyanlara Şems'ten feyz almalarını söylemiş, onu kendisine halife edinmişti. Şems, Mevlânâ'dan aldığı feyz bana ve üç kişiye yeter demiş, bunlar kimlerdir sorusuna da, Mevlânâ Bahâeddin, Mevlânâ Salâhaddin, Mevlânâ Husâmeddin deyip adlarını açıklamıştı. Bahâeddin, Mevlânâ'nın oğlu Bahâeddin Muhammed Veled'di; Husâmeddin, Mesnevî gibi muhalled bir eseri Şark-İslâm edebiyatına kazandıran, Mevlânâ'ya bu eseri yazdıran Çelebi Husâmeddin'di. Salâhaddin de Şems'in şahâdetinden sonra Mevlânâ'nın halifelğine nail olan ve Zer-kûb, yâni kuyumcu diye anılan ve Konya köylerinden Kâmil adlı köyde doğan Yağıbasan oğludur.

Salâhaddin Ferîdûn'un köyü, göl kıyısında bulunduğundan bu aile balıkçılıkla geçinirdi. Salâhaddin belki de babasının vefatından sonra Konya'ya yerleşmiş, kuyumculuğu öğrenmiş, Mevlânâ'nın babası Sultanü'l-Ulemâ'nın halifesi Seyyid Burhaneddin'e intisap etmiş, ondan hilâfet de almıştı. Şeyhinin Kayseri'ye göçüşünden sonra köyüne dönmüş, evlenmiş, çoluk çocuk sahibi olmuştu. Bir cuma günü Konya'ya gelmişti. Mevlânâ'nın vaazını dinleyen Salâhaddin, şeyhinin kemâlini onda görmüş, vaaz kürsüsünün önüne koşup ayaklarına kapanmış, ona teslim olmuş, gene Konya'da yerleşmiş, bir dükkân açmış, bir de bağ evi almıştı. Bu, Seyyid Burhaneddin'in vefatından, yâni 639'dan (1241-1242) sonra ve Şems'in Konya'ya gelişinden öncedir. Şems geldikten sonra Mevlânâ, Şems'le onun evinde kalmıştı.

Sultan Veled, Şems'in şahâdetinden sonra Mevlânâ'nın Şems'in mazhariyetini Salâhaddin'de gördüğünü, kendisine uyanlara onu şeyh ve mukteda tanımlarını buyurduğunu bildiriyor ve kendisine de ona uymasını, Salâhaddin'in mazhariyet bakımından Şems'in ta kendisi olduğunu söylediğini anlatıyor (İbtidâ-Nâme; s. 63-70).

Mevlânâ, gene vaaz etmiyordu; gene Şems'ten önceki Mevlânâ değildi; bu sefer de Salâhaddin'i ortaya atmıştı; gene onlarla meşgul değildi. Az bir zaman sonra dedikodu gene ağızdan kulağa yayılmaya başlamıştı; fısıltılar gene homurdanmaya dönmüştü. Bu sefer de Şems diyorlardı bir nurdu, buyusa bir kıvılcım. Onun anlayışı, bilgisi vardı, nazikti. Buysa, Konyalı hemşerimiz; hepimiz de tanırız onu. Ne yazısı vardır, ne okuması, ne de iki çift sözü bir araya getirebilir. Fâtiha'yı bile düzgün okuyamaz; ne münasebetle bizden üst oluyor; Mevlânâ gibi yüce bir er ne diye buna kapılıyor? (aynı, s. 71) Fîhi mâ fih'te Mevlânâ da İbni Câvûş adlı birisinin Salâhaddin aleyhinde bulunuşunu anlatır (Tercememiz; s. 81-82). Evet, iş bu hale gelmişti gene. Gelmişti ama, ilimle irfanı

fark edemeyen bu kalabalığa karşı Salâhaddin bir kaya gibi durmadaydı. Pek temkinli bir erdi Salâhaddin; pek irâdeliydi; aleyhinde bulunanlara aldırış bile etmiyordu. Gerçekten de ümmiydi kuyumcu. Fakat onu kınayanlar, “Ümmî ile âmîyi, Levh-i Mahfuz’la Levh-i Hâfız’ı ayırt edemeyenlerdi.” (Eflâkî, 177 a). O, Sultanü’l-Ulemâ’yı görmüş, Seyyid Burhaneddin’e kavuşmuş, Şems’in sohbetlerinde bulunmuş, disiplinli bir öğrenim görmediği halde münteşir bir terbiyeyle olgunlaşmıştı. Ondaki olgunluğu Mevlânâ görmüş, onu, “Şeyhlerin şeyhi, şeyhlerin ulusu, sultanı, yeryüzündeki Tanrı velîsi, vaktin Bâyezîd’i, zamanın kutbu, devrin Cüneyd’i, Hızır kademli, Mesîh nefesli, insanlar arasında Tanrı nuru, Seyyid Burhaneddin’in can ve gönül oğlu, onun tek halifesi, abdalın padişahı, ariflerin rûhu, kalplerin emini, gerçekler ışığının doğuşu, Tanrı nurlarıyla kuvvetlenmiş, rabbânî ışıklarla kudretlenmiş, irfan güneşinin parlamasıyla yücelmiş, Tanrı’ya ait özelliklerin parıltılarıyla bezenmiş er, gönlün ve gönül ehlinin sahibi, iki âlemin kutbu, Hak ve dinin salâhı” diye övüyordu (Mektuplar, tercememiz, mektup. XVII, s. 46-47; XLV, s. 98; LXXXIII, s. 125; CL, s. 218).

Bir zaman sonra aleyhte bulunanlar, sözlerinin, hareketlerinin bir sonuç vermeyeceğini, Mevlânâ’nın sohbetlerinden büsbütün mahrum kaldıklarını ve kalacaklarını anlamışlar, Salâhaddin’le Mevlânâ’ya başvurup pişmanlıklarını bildirmişler, bağışlanmışlardı (İbtidâ-Nâme, s. 85-87). Gene semâ’ meclisleri düzenlenmeye, zevk ve sohbet âlemleri canlanmaya başlamıştı. Mevlânâ, Salâhaddin’in kızı Fâtıma Hatun’u, oğlu Sultan Veled’e almış, böylece can ve gönül yakınlığını kan ve soy yakınlığıyla da bağdaştırmıştı. Düğün günü semâ’ ediyor, “Toyumuz, düğünümüz kutlu olsun dünyaya. Tanrı, toyu, düğünü bir kumaş gibi tam bizim boyumuza göre ölçtü, biçti” matlalı gazeli okuyordu (Dîvân-ı Kebîr tercememiz, bu ciltte ilk bahir; XXI. gazel). Mevlânâ, Sultan Veled’e Fâtıma Hatun’un hatırını hoş tutması, bundan böyle her günü düğün günü, her geceyi gerdek gecesi sayması için bir de mektup yazmıştı (Mektuplar, VI, s. 13-15). Fâtıma Hatun’a hitap eden bir başka mektupta da Salâhaddin dolayısıyla, ona ne kadar saygı ve sevgi beslediği anlaşılmaktadır (LVI mektup, s. 85-86).

Mevlânâ, Şems’in şahâdetinden sonra, Salâhaddin’le on yıldan fazla bir müddet hemdem olmuştu. Şems’ten sonraki Şam seferlerini müteakip Salâhaddin’in temkinli şahsiyeti, Mevlânâ’yı da temkine yöneltmişti. Seyyid Burhaneddin’den hilâfete nail olan, Şems’ten feyz alan Salâhaddin epeyce yaşlıydı. 656 yılı sonlarına doğru hastalandı. Mevlânâ, XXVIII. mektubunda, Salâhaddin’in hastalığının uzunca bir zaman sürdüğünü bildirir (s. 46); belki de bu hastalık onun son hastalığıdır. Menâkibü’l-Ârifîn, Mevlânâ’nın Salâhaddin’in son hastalığında ona gönderdiği bir mektubu da aynen alıyor (Mektuplar; CL, s. 218-219). Salâhaddin günden güne eriyip solmadaydı. Kendisini dolaşanlara, beni demişti, davullar, kudümler, tefler çalarak, neşeyle, sevinçle ellerinizi çırparak, semâ’ ederek mezara götürün (İbtidâ-Nâme, s. 108-112).

657 yılı Muharrem’inin ilk günü (29 Aralık 1258) bu yokluk yurdundan göçtü. Mevlânâ sohbet arkadaşının, sevgili dostunun vasiyetini yerine getirdi. Cenazenin önünde bölük bölük davul, kudüm, tef çalanlar, güzel seslerle besteler okuyanlar, terennüm edenler gidiyor, Mevlânâ baş açık semâ’ ediyor, naralar atıyordu. Cenaze mezarlığa götürüldü; Salâhaddin, Mevlânâ’nın babası Sultanü’l-Ulemâ’nın sol yanına defnedildi.

O gece garipler gecesi (Şâm-ı gariban) değil, gerdek gecesiydi (Şeb-i arûs) Mevlânâ’ya göre; dost dostuna kavuşmuştu; gözden yiten, gönül âlemine doğmuştu. Mevlânâ, sevgili dostuna, “Ey ayrılığıyla göklerin de, yerlerin de ağladığı sevgili, gönül kanlar içinde kalmış, akılla can ağlamada” beytiyle başlayan mersiye okuyordu. Bu mersiyein sonunda Mevlânâ, Salâhaddin’e ağlamayı herkes ne

bilsin diyordu; o ağlamayı, insanlara ağlamayı bilen bilir (Dîvân-ı Kebîr tercememiz; c. IV. Bahr-i Remel, CLXXX).

Mevlânâ'nın Verim Devresi

Salâhaddin'in vefatından beş yıl kadar bir zaman geçmişti ki Mevlânâ kendisini sevenlere, kendisine uyanlara, Çelebi Husâmeddin Hasan'ı mukteda tanınmalarını, ona uymalarını söyledi. Husâmeddin Hasan, Hasan oğlu Muhammed'in oğluydu. Soyu 332 hicrîde (943-944) vefat eden Şeyh Huseyn b. Ali b. Yezdan-yâr'a ulaşır. Ataları, Urumiya'da yerleşmiş, oradan Konya'ya göçmüş, orayı yurt edinmişlerdi. Babası, Konya'da fütüvvet ehli şeyhlerinin, yâni Konya ahîlerinin reisliği payesine yücelmiş olduğundan Çelebi Ahî-Türkoğlu diye anılırdı ki Mevlânâ Mesnevî dibacesinde bunu belirtir. Babasının vefatından sonra bu paye kendisine verilmiş, fakat o bütün adamlarıyla Mevlânâ'ya uymayı tercih etmişti. Çelebi, Şems'in yetiştirdiği üç kişiden biriydi; aynı zamanda Konya'da Ziyâeddin Vezir tekkesinde de şeyhti.

Çelebi, Şemseddin'in zamanında Mevlânâ'nın cezbelerini görmüş, Salâhaddin'in niyabeti zamanındaki sükûn devresini idrak etmiş, artık onun verim devresine girdiğini anlamış, duymuştu. Mevlânâ âşıkları, Attâr'ın, Senâî'nin kitaplarını okuyorlar, ilâhî maârifî, o kitaplardan öğrenmeye çalışıyorlardı. Oysaki Mevlânâ, Senâî ve Attâr çok ulu erler ama demişti, ayrılıktan çok söz ederler; bizim sözlerimizse buluşmaya dairdir (Eflâkî, 58, b). Bir gün Mevlânâ'ya, gayretim razı olmuyor dedi; âşıkların yalnız seninle meşgul olsunlar; dîvân epeyce büyüdü; Attâr'ın, Senâî'nin kitabı gibi bir eser meydana getirsen. Mevlânâ da bunu düşünmüştü; hattâ öyle bir kitaba başlamıştı bile. Sarığının arasından bir kâğıt çıkardı kâğıtta Mesnevî'nin ilk on sekiz beyti yazılıydı. Çelebi dedi, sen yazarsan ben söylerim. Husâmeddin buna canla başla razı oldu; Mesnevî yazılmaya başlandı. Mevlânâ, semâ' ederken, yolda giderken, otururken, hattâ yemek yerken, hattâ hamamda yıkanırken söylüyor, Husâmeddin yazıyordu. Bâzı geceler bu iş sabaha dek sürüyordu. Her cilt, bittikçe Çelebi okuyor, Mevlânâ düzeltmeler yapıyor; cilde dibace yazılıyor, cilt tamamlanmış oluyordu. Birinci cildin sonlarındaki hikâyede Abbasoğullarının halifeliğinden söz edildiğine ve Bağdat, Moğollar tarafından 656'da (1258) zapt edildiğine göre Mesnevî'nin yazılmaya başlanması bu tarihten öncedir ve belki de Salâhaddin hayattayken Çelebi, bu işi başarmış, Mevlânâ'ya Mesnevî'yi yazdırmaya başlamıştır. İkinci cilde, Mevlânâ'nın bu ciltte açıkladığı gibi 662 Recep'inin on beşinci günü başlanmıştır (1264). Birinci cilt 1258'den önce bittiğine göre, aradan beş küsur yıl geçtikten sonra ikinci cildin yazılmasına girişilmiştir ki, bu müddet içine Salâhaddin'in ve Çelebi Husâmeddin'in zevcesinin vefatları girer. V. ciltte Mısır halifelerinden söz edildiğine göre Mesnevî 1273'ten, yâni Mevlânâ'nın ebedîlik âlemine göçmesinden az bir zaman önce bitmiştir. Mevlânâ, Mesnevî'nin her cildinde, Çelebi Husâmeddin'i, çok büyük bir sevgi ve saygıyla över; bu kitabın onun himmetiyle yazıldığını anar.

Mevlânâ'nın Ebedîliğe Göçüşü

Göç, evleniş, Halep'te, Şam'da tahsil, sonra pek çetin bir zahitlik ve riyazat. Sonra Şems'le buluşunca temelinden değişen bir hayat. Coşkunluk, cezbe. Semâ meclisleri, halkın kınayışına amaç oluş, Şems'in şahâdeti, gönül yarası. Şam'a iki kere umutla gidiş, yeisle dönüş. Arkasından temkin ve sükûn devresi. Çelebi Husâmeddin'le hemdem oluş, Mesnevî'nin yazılışı. Bu dalga dalga coşan,

köpüren, durulan; genişleyen, derinleşen, insanlığı içine alan; seven, sevdiren yaşayış, Mevlânâ'nın sağlam bünyesini yıpratmıştı. Yaşı da doksanı bulmak üzereydi. Dinlenmeye, ebedî huzura muhtaçtı artık. Sevenleri, mısra'larında bulacaklardı, sözlerinde duyacaklardı onu. Son zamanları zaten hastalıkla geçiyordu. Birinin davetine, onun da bulunması için Çelebi Husâmeddin'e yazdığı bir mektupta kendisini anlatırken diyordu ki Mevlânâ: "Şu beden bineği illetlerle dopdolu. Kimi hastadır, kimi sağ. Kimi kaplan kesilir, kimi aksak merkep. Gönül dileğince hiç mi hiç rahvan yürümez. Kimi seke seke gider, kimi düşe kalka. Kimi yürür, varır; kimi sınar, döner. Ne ölüyor, ne sağ esen oluyor." (Mektuplar, CXXX, s. 194)

Derken Mevlânâ'nın yorgun bedeni yatağa düşmüştü. Hararet Mevlânâ'yı bir türlü bırakmıyordu. Bu sıralarda Konya'da da sık sık depremler olmadaydı. Halk Mevlânâ'ya başvurdu. O, yerin dedi, karnı acıktı; yakında yağlı bir lokma yer ve deprem durur.

Aziz dostlarından Ekmeleddin Tabip'le Gazanferî gece gündüz yanından ayrılmıyorlardı; fakat hastalık bir türlü teşhis edilemiyordu. Yanındaki su dolu kaba ellerini sokmada, yüzünü, alnını ıslatmadaydı Mevlânâ. Bir gün Sadreddin-i Konevî dolaşmaya gelmiş, biraz oturmuş, kalkarken şifalar dilemişti. Mevlânâ, nurun nura kavuşmasını istemez misiniz? Şifa sizin olsun artık, demişti; sevenle sevilenin arasında bir gömlek kaldı ve "İç âlemde nasıl bir padişahla oturmadayım, ne bilirsin sen? Altına dönmüş sapsarı yüzüme bakma, demir gibi bir ayağım var benim" beytiyle başlayan gazeli okumuştur; neden solacaktım, diyordu, her parçam açılıp saçılmış; ne diye eşeğe kulluk edecekmişim? Eğerimin altında Burâk var. Ayağımı akrep sokmadı ya; ne diye Ay'dan geri kalacaktım? Sağlam bir ipim var, ne diye şu kuyudan çıkmayacaktım? Can güvercinlerine bir güvercinlik kurdum; uç bu yana ey can kuşu, yüzlerce sağlam burcum var benim... (Dîvân-ı Kebîr, c. V, Bahr-i Hezec Sâlim, LXXIII).

672 yılı Cumazelâhıra'sının dördüncü Cumartesi günü Mevlânâ biraz iyileşir gibi oldu. O gün akşama kadar gelenlerle görüştü, konuştu; fakat her sözü bir vasiyetti sanki. Akşam olmuş, karanlık çökmüştü. Sultan Veled, gecelerdir uykusuzdu; Çelebi Husâmeddin yanı başındaydı Mevlânâ'nın. Sultan Veled'e hafif bir sesle, Bahâeddin dedi, git biraz yat, ben iyiyim, Sultan Veled, gözyaşlarını zor zapt ederek yanından ayrılırken Mevlânâ, son gazelini hafif bir sesle inşâda başlamıştı:

"Yürü, başını yastığa koy, yat; bırak beni, vazgeç şu geceleri dolaşıp duran yanmış yakılmış müptelâdan. Biz geceleri sabahlara dek sevda dalgaları arasında bocalar dururuz. Dilersen bağışla bizi, dilersen yürü, cefa et bize..." (Dîvân-ı Kebîr tercememiz, c. I, Bahr-i Muzârî –Arîz–, LXXXIV) Çelebi Husâmeddin, hiç şüphe yok ki bu gazeli gözyaşıyla, gönül kanıyla yazmıştır.

Ertesi pazar günü derin bir sükût içinde geçti. Mevlânâ gene ağırlaşmıştı. Şehirliiler işlerini bırakmışlar, köylüler şehre inmişlerdi. Herkes fısıltılarla konuşuyor, herkes rastladığının yüzüne bakıp bir şeyler sezinlemek istiyordu. Gözler yaşlıydı, hıçkırıklar duyuluyordu Konya'da. Gün kavuşurken Mevlânâ, kırk dört yıl önce gördüğü Konya'ya gözlerini yumdu; ebediyete doğmuştu Mevlânâ (5 Cumazelâhıra 672 Pazar, 17 Aralık 1273).

Cenaze Töreni

Dostlar o gece son hizmetlerini gördüler. Ertesi günü öğleye doğru, ferecesine sarılmış olan tabut, medreseden çıkarıldı. Halk o kadar kalabalıktı ki memurlar kılıçlarla, sopalarla halkı men etmek zorunda kalıyorlardı. Herkes bir kerecik olsun tabuta dokunmak istiyordu. Anayol adam almıyordu;

Halk ara yollardan anayola çıkıp tabutu kucaklamak dileğindedi. Hocalar, sûfiler, ahîler, fütüvvet ehli, rintler, hükümet adamları ve Hıristiyanlar, Hıristiyan papazları, Museviler ve hahamlar. Nefirler, neyler çalınıyor, mazharlar, kudümler dövülüyor, nağmeler hıçkırıklara karışıyordu. Semâ edenler, feryat edip bayılanlar, nara atıp kendinden geçenler vardı. Papazlarla hahamlar da kendi dinî neşidelerini okuyorlardı. Bir aralık Hıristiyanlarla Musevîleri men etmek isteyenler oldu. Feryat ettiler: O bizim Mesîh'imizdi, Mûsa'nın sırrını biz O'nda gördük. Güneşti o, güneş bir yeri değil bütün dünyayı aydınlatır. İnsan bir papaz, gözyaşlarını yenlerine sildi de sesi hıçkırıklarla kesilerek bağırdı:

— Mevlânâ ekmeğe benzer, ekmekten kaçan aç var mı?

Kalabalıktan yürüyemiyordu tabut; halk bırakmıyordu Mevlânâ'yı. Tabutun önünde, o zamanın âdetince, kabir başında kurban edilmek üzere yedi öküz çekiliyordu. Medreseden kuşluk çağında çıkarılan tabut, pek de uzak olmayan musallaya akşama yakın varabildi. Tabut musallaya konunca muarrif bağırdı:

— Şeyhlerin padişahı, buyurun.

Muarrif, yâni herkesi mevkiine, şerefine göre lâyıık olduğu vasıflarla övüp halka tanıtan teşrifatçı devlet memuru, Mevlânâ'nın namazını kıldırmak üzere Sadreddin'i çağırıyordu, onu halka belirtiyordu. Ekmeleddin Tabip bir nara atıp sus dedi muarrife, edebe riayet et; şeyhlerin padişahı Mevlânâ'dır ancak. Sadreddin tabutun önüne geldi, ilk tekbiri alır almaz hıçkırıklarla kendinden geçti, yere yığıldı. Kadı Sırâceddin ilerledi, namazı o kıldırdı.

Namazdan sonra tabut gene başların tacı olmuştu. Nihayet Mevlânâ, babası Sultanü'l-Ulemâ'nın ön tarafında açılan mezara indiriliyordu ki güneş son defa ışıklarıyla ayaklarını öptü Mevlânâ'nın. Güneş batarken Mevlânâ merkadine defnedildi ve sevenlerinin, insanlığın gönüllerine, ebedîliğe doğdu Mevlânâ.

Öküzler kesildi, yoksullara üleştirildi; Çelebi Husâmeddin, Sultan Veled'in koluna girmiş, yavaş yavaş kabir başından ayrılırken hıçkırarak Mevlânâ'nın şu beytini okuyordu:

Ölümümüzden sonra mezarımızı yerde arama;

Ariflerin gönüllerindedir mezarımız bizim.

*

Kırk gün Mevlânâ'nın kabrinin başından ziyaretçiler eksilmedi; yüzyıllar geçti, bugün de her dinden, her mezhepten insanoğullarının, o insanlık örneğinin merkadinden eksilmediği gibi, dünyanın sonuna dek de eksilmeyeceği gibi. Kadı Sırâceddin bir gün Mevlânâ'nın kabrini ziyarete gitmişti. Kendinden geçmiş bir halde şu kıt'ayı okudu; ağladı, ağlattı herkesi:

Kâşke ecel dikeninin senin ayağına battığı gün,

Feleğin eli, helâk kılıcını başıma vursaydı;

Vursaydı da gözlerim, şu âlemi sensiz görmeseydi;

Toprağının başında duran benim ha; toprak başıma benim.

Bir gece Pervane'nin evinde, Mevlânâ'nın hâtırası için bir semâ' meclisi tertiplenmişti. Şâir

Bedreddin Yahya, döne döne gözyaşı dökerek, ağlaya inleye gömleğini yırttı da şu rubaiyi okudu:

Nerde o göz ki gamınla ıslanmadı;
Yahut nerde bir yen, bir yaka ki yasınla yırtılmadı?
And olsun yüzüne ki yeryüzünden
Toprağın içine senden daha iyi birisi girmedi.

Gene bugünlerde bir derviş şu rubaiyi söyler söyler ağlardı, ağlar inler, ağlatırdı herkesi:

Ey toprak, gönüllerin derdinden söyleyemiyorum.
Bugün ecel, sende nasıl bir inci gizledi.
Bütün bir âlemin gönlünü tuzağa düşüren, tuzağa
düşmüş.

Bütün halkın gönlünü alan, senin kucağında uyuyor.

Sipeh-sâlâr da Mevlânâ'ya şu ağıtı yakmıştı:

O göklerin güneşi batmış.
Neden her zaman başıma toprak saçmayayım ben?
Yeşillikten bahar kekliği kaçmış,
Neden ağlaya inleye, bulut gibi coşmayayım ben?

Âlemi parlatıp aydınlatan mum eriyip bitmiş;

Neden bugün günüm gece olmasın, neden?

Selçuk beylerinden Alemeddin Kayser, II. Gıyaseddin Keyhusrev'in kızı ve Muineddin Pervane'nin zevcesi Gürcü Hatun'un yardımına, Kayseri haracından da verilen parayı katarak Mevlânâ'nın yattığı yere Tebrizli Mimar Bedreddin'in nezareti altında bir türbe yaptırdı. Selim oğlu Abdülvahid adlı bir mimar da, bugün Sultanü'l-Ulemâ'nın üstünde duran ve Selçuk oymacılığının bir şaheseri olan ceviz sandukayı yaptı. Bu sûretle Mevlânâ türbesinin, insanlık mabedinin esası kurulmuş oldu. Türbe, Osmanoğulları devirlerindeki düzenlemeyle bugünkü şeklini aldı.

Mevlânâ'nın Hâce Şerefeddin Lâlâ-yı Semerkandî'nin kızı Gevher Hatun'dan, büyük oğlu Sultan Veled'le Alâeddin adlı iki oğlu olmuştur. Gevher Hatun'un vefatından sonra aldığı Kira Hatun'dan Emir Muzaffereddin Âlim Çelebi ile Melike Hatun doğmuştur. Böylece Mevlânâ'nın üç erkek, biri kız olmak üzere dört evlâdı olmuştur.

Mevlânâ'da Tasavvuf ve Dünya Görüşü

Hint-İran, Yunan-Roma tesiriyle kaba bir zahitlik şeklinde başlayan, bu yola sapanları azıksız, giyimsiz dağlara, çöllere düşüren, en ağır, en dayanılmaz riyazatlara sevk eden, fakat pek az bir zaman içinde Yunan felsefesinden meydana gelmiş olan Hukemâ felsefesiyle yoğrulan, bünyeleşen, bir sınıf haline gelip kurulan tekkeler, sağlanan vakıflarla bir kuvvet halini alan, dayanağı din olan şeriatçılara karşı duran, çeşitli tarikatlarla iç mücadeleye girişmekle beraber, pek azı müstesna, varlık birliği inancında birleşen tasavvuf ve tasavvufçular hakkında, bu kısa önsözde gerektiği kadar bilgi vermiş, bu inançta sûfînin bilgisinin, ihata ve tahlil kudretinin, yetişme tarzının ve meşrebinin ne mühim rol oynadığını mümkün olduğu kadar anlatmıştık. Bu bakımdan burada, Mevlânâ'nın tasavvufunu kısa, fakat kesin çizgilerle belirtmeye uğraşacağız.

Her şeyden önce şunu söylemek gerektir ki Mevlânâ'da birçok sûfilerde olduğu gibi terim icat etme hastalığı yoktur; hattâ o, icat edilmiş terimleri de kullanmaz diyebiliriz. Mevlânâ, çok usta bir ahlâkçıdır. O, vahdet neşesiyle kendisini âlemin merkezi, mihverî görmemiş, âleme, halka yayılmış, halkı kucaklamış, kendisini halka vermiş bir sûfidir. “Biz yoklarız, yokluklarız; varlığımız, ey yokluğu gösteren, yoklukları izhâr eden Mutlak Varlık, sensin. Hepimiz arslanlarız, ama bayrak üstüne resmedilmiş arslanlar. Onların saldırırları, soluktan soluğa esen yeldendir. Saldırırları hareketleri meydandadır da yel görünmez; o görünmeyen yok mu? O eksilmesin hemen. Varımız, yoğunumuz senin ihsanıdır; varlığımız, senin icadındır. Yoksa varlık tadını verdin; yoku, kendine âşık etmişsin sen. Verdiğin nimetin tadını alma; mezeni, şarabını, kadehini alma bizden. Alırsan arayıp tarayacak kimdir ki? Resim, ressamla nasıl savaşabilir? Bize bakma, bizi görme; kendi keremini, kendi cömertliğini gör” der ve “Attığın zaman sen atmadın” âyetinin (VIII. 17) okunmasını söylerken hemen bu sözlerden cebrin, yâni her şeyi yapanın, yaptırmanın Tanrı olduğu inancının anlaşılmasını sağlamak için, “Bu cebir değildir, kırıkları onarmanın mânâsıdır; bunu anmak da ağlayıp inlemek, yalvarıp yakarmak içindir. Çünkü bizim sızlanışımız, yaptığımız işi zorla yaptığımızı delilse, o işten utanmamız da ihtiyârımızın delilidir. Dilediğimizi yapmak kudreti bizde olmasaydı bu utanmak nedir, bu hayıflanmak, bu utanç neden? Niçin hocalar talebeyi azarlarlar; niçin aklımız fikrimiz tedbirden tedbire döner durur? Sen, o, O'nun cebrinden gaflettedir; Tanrı Ay'ı, onun bulutunun altında gizlemiştir dersen buna da hoş bir cevap var; dinler, anlarsan küfürden geçer, dine sarılırsın. Yanış, ağlayış, hastalık zamanındadır; hastalık çağı tümünden uyanıklıktır. Hasta oldun mu, suçtan istiğfâr eder, bağışlanmak dilersin; hastalık sana suçun çirkinliğini gösterir; artık yola geleyim dersin, bunu kurarsın; bundan böyle dersin, ibadetten, itaatten başka bir iş seçmeyeyim. Açıkça anlaşıldı ki hastalık sana akıl fikir veriyor, seni uyarıyor. Ey asıl arayan, öyleyse bu aslı anla; kimde dert varsa, odur koku alan. Kim daha uyanıksa daha dertlidir; kim daha iyi anlar, duyarsa, yüzü daha fazla sararır. Onun zorla iş yaptırdığını biliyorsan ağlayıp inlemen nerde, cebbarlık zincirini görüşün hani? Zincirle bağlanmış kişi nasıl sevinir; Hapiste tutsak olan nasıl hürlük taslar? Ayağının bağlandığını, başucunda padişah çavuşlarının oturmakta olduğunu görmüyorsan, ondan bahsetme; yok, görüyorsan, görüşünün delili nerde? Gönlünün istediği şeyde kendi gücünü görür durursun; ama dilemediğin, istemediğin şeyde, bu işi Tanrı yaptırıyor der, cebrî olursun. Oysaki peygamberler, dünya işlerinde cebrîdirler, kâfirlere ahret işlerinde. Peygamberler, ahret işlerinde ihtiyâr sahibidirler. Bilgisizlerse dünya işlerinde ihtiyâr sahibi...” beyitleriyle (Nicholson basımı Mesnevî; I, 1925; s. 38-40; Beyit 602-638) cebir - ihtiyâr meselesini, gerçekten de pek güzel aydınlatır. Mesnevî'nin daha birçok yerlerinde bu konuya girer; onca kulda ihtiyâr vardır. Fakat kul, yaptığı iyi, yahut kötü işi, Tanrı'nın verdiği güçle yapar, ama bu iş yapıldıktan sonra da sorumluluk kalkmaz. “Cebir, senin yolda

uyumandır, uyuma; uyuma ki o kapıyı, o tapıyı göremezsın sonra. Sakın ey ibret almayan cebri, kendine gel de o meyveli ağacın altından başka bir yerde uyuma; o meyveli ağaç, uyuyanın başına meze yağdırır, azık saçar. Cebir, yol vurucuların arasında uyumaktır; vakitsiz öten horoz nasıl aman bulur, nasıl kurtulur?” (s. 58-59; B. 940-949), “Birisinin eli titrer, sen de dileğinle elini oynatırsın. İki titreyişi de tanı, bil. İkisi de Allah yaratır; ama bununla o kıyaslanamaz ki: Dilediğin zaman elini oynatırsan bundan pişman olabilirsin; ama eli titrek adam, nasıl pişman olur?” (s. 92; B. 1497-1499) beyitleri, bu bahsi daha da aydınlatır. Mevlânâ’ya göre kendi irâdesini Tanrı irâdesine veren, varlığından geçen kişi, cebirden de bahsedebilir, ihtiyârdan da; öyle kişinin cebir inanışı, halkın anladığı, kötülüğü buyuran nefsin dileğine uyuş değildir. Bu hale gelmeyen kişinin ihtiyârdan, cebirden bahsediyse, ancak bir hayaldir (s. 90; B. 1464-1473).

Bu cebir ve ihtiyâr inancından da anlaşılır ki Mevlânâ’nın varlık birliği kanaati şu sonuca varmaktadır: Kul, her şeyi Tanrı’nın verdiği güçle, kuvvetle, fakat irâdesini Tanrı irâdesine vermedikçe, varlığını Tanrı varlığında yok etmedikçe, onun varlığıyla var olmadıkça, kendi dileğiyle yapar; şu halde mutlak cebir olmadığı gibi kul da Tanrı olamaz. Her şeyde, her zerrede Tanrı kudreti, Tanrı hikmeti görünmektedir; hiçbir şey kendi varlığıyla var olamaz; bu bakımdan varlıklar iki yokluk arasında bir varlıktır; hattâ her an yeniden yeniye yaratılmakta olduğundan gerçekte yoktur; yokluklardan başka bir şey değildir; fakat hiçbir vakit kâinat Tanrı değildir. O hululden de, ittihadan da münezzehtir, yücedir ve herkes yaptığı işten sorumludur. “Mutlak cebre inanmak, şeytan gibi beni azdıran sensin, kadehi sen kırdın, sonra da bizi dövüyorsun demektir. Evet, kaza ve kader haktır, doğrudur ama kulun çalışması da haktır, doğrudur; İblis gibi tek gözlü olmamak gerek. İki iş arasındaki tereddüt, ihtiyârımıza delildir. Elleri, ayakları bağlı adam, bunu mu yapayım, onu mu der mi; denizde mi yürüyeyim, havada mı uçayım gibi bir düşünceye düşer mi? Bu tereddüt yapılabilecek bir iştedir; bunun için de kudret gerek; yoksa adama gülerler. Kaza ve kadere bahane bulma; yaptığın işi başkalarına yüklemeye kalkışma. Filân kan döksün, onun yerine falana kısas yapılsın; falan şarap içsin, feşmana kötek atılsın; böyle şey olamaz.” (VI, s. 294-295; B. 406-414) Bu örnekleri alabildiğine çoğaltabiliriz; fakat usanç verir diye korktuğumuzdan kısa keseceğiz. “Canım bedenimde oldukça Kur’an’ın kuluyum; seçilmiş Muhammed’in yolunun toprağıyım; birisi sözlerimden, bundan başka bir söz naklederse, o nakledenden de bezmişim ben, bu sözden de bezmişim” diyen Mevlânâ (Rubailer, tercememiz, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1964, “M” kafiyesi, Rubai. 112, s. 152), varlık birliği inancında, hiçbir vakit, bâzı sûfler gibi aşırı bir kanaate varmaz; “Kul, varlığından mutlak olarak yok olmadıkça, O’nun katında birlik gerçekleşmez. Birlik hulul (Tanrı’nın kola girmesi) değildir; senin yok olmandır; yoksa saçma sözlerle bâtil hak olmaz” hükmünü verir (aynı, “D” kafiyesi 138. Rubai, s. 83). Onca değil mi ki her şey O’nun kudretine, hikmetine, lûtfuna, ihsanına, yahut kahrına, gazabına, diriltip öldürmesine, yetiştirip yok etmesine mazhardır; hüküm O’nundur. Esasen âlem, zıtlar âlemidir ve her şey zıddıyla meydana çıkar. Olgun kişi bunu görür, bilir ve bu yüzden varlık birliği inancını ibâhaya götürmez, her şeyi hak görmez, sorumluluğu inkâr etmez. O, ferdiyetinden geçmiştir, kendisini topluma vermiştir. “Değil mi ki güneşe kulum, hep güneşten söz söylemeliyim; ne geceyim ben, ne geceye tapan; ne diye rüyadan söz edeyim? Değil mi ki güneşin elçisiyim, tercümanlık yoluyla ondan gizlice sorular sorarım, size cevap veririm. Değil mi ki işte güçte, âlemi aydınlatmada ben de güneşim; şu halde yıkık yerleri, kırık gönülleri aydınlatmam gerek; mamûrluktan kaçmalıyım; yıkık, kırık dökük sözler söylemeliyim. Ağacın boy atmış başına benziyorum, aslımdan uzak düşmüşüm, kabuklar içinde kalmışım; ama boyuna da özden, asıldan söz etmeliyim” der (Külliyat-ı Şems yâ Dîvân-ı Kebîr; Bedî’uz zaman Firûzanfer basımı; Tehran Üniv. Yayın. C. III, 1338 şemsî hicrî; s. 302-303; 1621. şiir). Mevlânâ, bu inançla, hayatı boyunca yaptığı

işi de, “Halkı zindandan azat ettim; âşıkların rûhlarını neşelendirdim; ejderhânın ağzını yırttım, ayırdım; aşk yolunu mamûr bir hale getirdim. Sudan bir âlem ördüm; sonra da suyu havayla doldurdum. Yusuf’ları kuyudan çekip çıkardım; onlara Yakublarından nişaneler andım... Nice üstadları mat ettim; nice şâkirdleri üstâd ettim; üstümüze kükreyen nice arslanı kedi gibi âciz bir hale koydum, emrime uydurdum.” beyitleriyle anlatır (aynı, s. 239, 1502. şiir).

Mevlânâ’ya Göre Kıyas ve Bilgi

“Varlık Birliği” inancını bu sûretle ahlâkî bir yöne çeviren Mevlânâ, felsefeyi yalnız akla ve akıl yoluyla açıklamaya dayandığı için kabul etmez ve bunun sonucu olarak kıyasın da şiddetle aleyhindedir. İmam Ca’fer’us-Sâdık’ın (148 hicrî, 765) ilk olarak kıyasla amel edenin İblis olduğu hakkındaki sözünü, adını anmadan alır ve kıyasın bulutlu günde, yahut geceleyin kibleyi bulmak için başvurulmuş bir şey olduğunu, fakat güneş varken, Kâbe göz önündeyken kıyasa başvurmanın gerekmediğini söyler ve Kâbe’yi gör de der, kıyastan vazgeç (Mesnevî, I, s. 209-210, Beyit 3396-3406).

Hikâye eder Mevlânâ:

Tacirin biri dükkânına müşteri çekmek için bir dudu kuşu almıştır. Bir gün dükkân sahibi bir yere gider; dükkânı yalnız bulan bir fare, deliğinden çıkar, bir kedi de fareyi görünce atılır. Korkusundan kaçan kuş, gülyağı şişelerini düşürür, yağlar yerlere yayılır. Dükkân sahibi gelip hali görünce hiddetle kuşun başına vurur. Kuşun başındaki tüyler dökülür, dili tutulur. Adam yaptığı işe pişman olur ama, iş işten geçer. Kuşun derdiyle yanıp yakılırken günün birinde sokaktan bir Kalenderî geçer. (Kalenderîler, saçlarını, sakallarını, bıyıklarını ve kaşlarını usturayla tıraş ettirirlerdi.) Kuş Kalenderînin cascavlak kafasını görünce dile gelir, sen de der, benim gibi gülyağı şişelerini mi devirdin? (s. 67-68, Beyit 1082 -1090) Sineğin biri, eşek sidiği birikintisinin üstündeki saman çöpüne konar; iştmişti der, deniz varmış; uçsuz bucaksız denizde gemiler yüzermiş, mahir kaptanlar onları yürütürlermiş. İşte deniz, işte gemi, ben de mahir bir kaptanım (s. 67-68, B. 1082-1090). Sağır, hasta komşusunu ziyarete gitmek ister; hasta sınırlı olur, sen de sağırsın; vazgeç derlerse de, soru da belli, cevap da; nasıl olur da komşumun halini hatırını sormam, geçmiş olsun gitmem der. Gider; selâm sabahtan sonra nasılsın komşu der. Hastanın canı sıkındır; ölüyorum der. Sağır, iyiceyim dediğini sanarak oh oh der, memnun oldum; ne yiyorsun? Hasta büsbütün sıkılmıştır; zehir zakkum deyince sağır afiyet olsun der. Hasta ateş kesilir. Bu sırada sağır, hangi hekim geliyor diye sorar. Hasta Azrail geliyor deyince de ayağı pek uğurludur, gelsin gelsin der ve sağır, komşunun hatırını yaptım diye sevinerek döner (s. 207-208; B. 3360-3395).

İşte bunlar, hep kıyastır; hep kıyasın gerçek değerini gösteren hikâyelerdir.

Mevlânâ, bilgiyi de insana faydalı olmak için bir vasıta olarak kabul eder; onca bilgi gaye değildir. Hiçbir bilgin kendi bilgisine güvenemez ve yalnız o bilgi de insana yeter değildir.

Bir gramer bilgini gemiye binmiştir, bir yere gitmektedir, gemide gezinirken kaptana sorar: Gramer bilir misin sen? Kaptan, hayır der. Bilgin, eyvah der yazık, gitti ömrünün yarısı, derken hava patlar, deniz coşar. Gemi, koca denizde batıp çıkmaya başlar. Bilgine içermiş olan kaptan, hemen yanına gider, sen yüzme bilir misin diye sorar. Hayır der bilgin. Kaptan, eyvah der, yazık, gitti ömrünün hepsi (s. 175-176, B. 2835-2852).

Filozofun biri, çölde, devesine iki hurç yüklemiş bir Bedevi'ye rastlar. Selâm sabahtan sonra hurçlarında ne var diye sorar. Bedevi, hurcun birinde buğday, öbüründe kum diye cevap verir. Filozof, buğdayı yarı yarıya iki hurca koysaydın hem devenin yükü hafiflerdi, hem tez giderdin der. Bedevi, a hikmet sahibi der, sen padişah mısın, vezir mi? Filozof, ikisi de değilim deyince Bedevi, öyleyse der, bu akılla kim bilir ne kadar malın mülkün vardır. Filozof, hiçbir şeyim yok deyince de, uzaklaş benden der, sana fayda etmeyen bilgi, bana hiç etmez. Koy, ben gene çuvalın birine buğday yükleyeyim, öbürüne kum (II. s. 425-427, B. 2176-2208).

Bu örnekleri de çoğaltabiliriz, fakat sanırım ki bu kadarı yeter.

Mevlânâ'da Sülûk

Sûfiler, gerçek yolculuğuna, insanın olgunluğa gidişine “sülûk” derler. Tanrı adlarını anarak bu yolun alınacağını kabul edenlere göre şeyh, sâlike, yâni manevî yolcuya bir zikir verir; Tanrı adlarından muayyen bir adın, muayyen sayıda zikredilmesini telkîyn eder. Sâlik, gördüğü rüyaları şeyhine anlatır; anlattıkça da şeyh, derecesinin yükseldiğine hükmederek ya zikrin sayısını çoğaltır, yahut ona bir başka ad verir. Sonunda sâlik, şeyhine ve kendisine göre bu yolu almıştır, yolculuğu bitmiştir. Bütün bunlar olup biterken de şeyh sâlike riyazatlar verir, küçük bir hücrede onu az yemesi, az içmesi, az uyuması şartıyla yalnızca çileye sokar. Çok defa bu kırk gün sürer; bu yüzden de kırk anlamına Arapça “erbain”, yahut Farsça “çihle-çile” derler buna. Erbaine, kırk zeytinle başlayıp her gün bir zeytin azaltarak kırkinci günü yiyeceğini bir zeytine indirenler bulunur. Erbainin erbaini kovaladığı, sâlikin kırk günden sonra rüyalarını, hayallerini anlatınca şeyhi tarafından yeniden erbaine sokulduğu, erbain müddetince uzanıp yatmamak için boynundan ve dizlerinin altından bir kement takarak oturduğu yerde, yahut ucu sivri, öbür ucu alnın dayanacağı bir şekilde yapılan ve dayanılacak şey anlamına “müttekâ” denen demire başını dayamak sûretiyle uyukladığı da olur. Melâmet erenleriyse, riyazatı, erbaini, zikri kabul etmemişlerdir. Onlarca sülûk sohbetle, aşk ve cezbeyle olur. Mevlânâ'nın babası, şeyhi ve Şems melâmet yolunu tutanlardandır.

Mevlânâ'ya göre de sülûk, kendini unutmak, hayallere dalmak değildir. Onda, tabiata aykırı hiçbir şey yoktur. Hattâ şehvet olmadıkça şehvetten kaçınmak bile olamaz; erlik, şehvet varken nefsinin murakabe edebilmektir; düşman olmadıkça savaş imkânı da bulunamaz. Müslümanlıkta, rahiplik yoktur. Tanrı, yoksulları doyurun diyor, kazanmadan buna imkân olabilir mi? (V, s. 38-39; B. 574-585) Tanrı adlarını anan, Tanrı'nın zatına âşık olduğunu zanneder ama, âşık olduğu Tanrı'nın zâtı değildir; esmanın, yâni Tanrı adlarının, Tanrı sıfatlarının verdiği vehimdir. Vehim vasıflardan, sınırlardan doğar; Tanrı'ysa başka bir varlıktan meydana gelmediği gibi ondan da bir varlık ayrılmaz; bir sıfatı cesede bürünmez. Sûrete, kendi vehmine âşık olan kişi, lûtufta ve ihsan sahibi Tanrı'nın âşıklarından olabilir mi hiç? (I. s. 169-170; B. 2752-2772) “Sıfattan, addan, ancak hayal doğar; adı andın mı yürü, o adın sahibini ara, Ay'ı yukarıda, gökte bil, ırmak suyunda değil. Addan, harften geçmek istersen kendini kendinden arıt, tamamıyla temizlen” der Mevlânâ (aynı, s. 212, B. 3454-3458). Halvet, yâni yalnızca bir yere çekilip erbaine girmek, kendini herkesten çekip ibadete vermek de böyledir: ağıyardan halvet gerektir, sevgiliden değil; kürk kışın işe yarar, baharda değil (II. s. 248; B. 25). Riyazat hakkında da Mevlânâ, “Tapımızda riyazat yok; burda hep lûtufta var, bağış var; hep sevgi, hep gönül alış, hep aşk, hep huzur var burda” der (Dîvân-ı Kebîr tercememiz; V, “Ş” kafiyesi, LVI. gazel; ilk beyit).

Mevlânâ bu yüzdendir ki tasavvuf ehline “sûret uğrusu” denen, zahit ve sûfi geçinen, halkı

aldatarak günlerini gün edenleri de kınar. Sunduğumuz şiirler arasında VI. ciltteki XXIV. ve CIII. şiirler, bu çeşit yalancıları şiddetle kınayan iki şiirdir.

Mevlânâ'ya Göre Dünya

Mevlânâ, âlemin soluktan soluğa yaratılmakta, durmadan yenilenmekte olduğunu kabul eder. Birisi, ucu yanmış bir sopayı sağa sola hızlı hızlı sallasa, göze ateşten düz bir çizgi görünür; oysaki o boyuna yerini değiştirmededir. Ömür bir ırmak gibi akıp gitmededir, giden de bir daha gelmemekte. Dünya da, biz de her solukta yenilenmekteyiz, ama bundan haberimiz yok (Mesnevî, I. s. 71, B. 1140 -1144), zaten âlemde bütün zerreler birbirini yemekte, yenilenmektedir. Toprak suyu emer, otlar bitirir. Biten otları hayvanlar yerler, semirirler, insanlara gıda olurlar; toprak da sonunda insanı yer. Bütün âlemi, yiyen, yenen bil; dünyada boyuna haşır-neşir vardır (Mesnevî, III, s. 4, B. 22-26). Dünya bir savaş âlemi; zerreye zerre, dinle küfür gibi savaşmaktadır; dünya da bu savaşla yenilenmektedir (Mesnevî, VI, s. 272-273, B. 36 ve devamı). Âlemde her sebep O'nadır, bir eser doğurur. Fakat o eser de doğdu, meydana geldi mi, ana olur, şaşılacak sebepler meydana getirir; bu soydan soya, böylece sürer gider (Mesnevî, II, s. 301; B. 1000-1003). Ama her sebep, eserden üstündür. Çakmaktaşı ve demir, çıkan kıvılcımdan öncedir ama, bu ikisi âdeta bedendir, cansa kıvılcım; çünkü taşla demirden maksat kıvılcımdır. Zaman bakımından dal, meyveden evveldir, fakat hüner bakımından meyve daldan üstün (Mesnevî, II, s. 354; B. 1964-1969). Arı duru bir su; o suda ululuk ıssının sıfatları parlayıp durmakta. “Onların bilgileri de, adaletleri de, lûtufları da akan bir suya vuran gökteki yıldız gibi. Devirler gelip geçti; bu zaman yepyeni bir zaman, Ay o Ay ama su, o su değil.” (Mesnevî, VI, s. 453; B. 3172 - 3175) Bu yeniliği, “Her gün bir yerden göçmek, her gün bir konağı bırakmak, akarsu gibi donmamak ne hoş. Dün geçti, düne ait söz de dün gibi geçti gitti; bugün yepyeni bir söz söylemek gerek” rubaisiyle (Rubailer; “N” kafiyesi; s. 179; 103. rubai) sözlerinde de belirtmeye çalışır ve bunu gerçekten de başarır.

Mevlânâ, sûfilerin kabul ettikleri devri de kabul eder. “İnsanın, ta baştan itibaren yaratılışındaki konaklar, duraklar” başlığını taşıyan bölümde, “Önce cansızlar âlemine gelmiş, cansızlardan nebatlara düşmüştür. Yıllarca nebat olarak ömür sürmüş, bu savaşa dair cemâd âlemini hatırına bile getirmemiştir. Sonra nebattan hayvana dönmüştür; bu sefer de nebat âlemindeki halini hatırlamaz; ancak bahar çağında çayırılığa, çimenliğe bir gönül akışı vardır; o kadar; hani çocukların, sırrını bilmeden analarına düşkün oldukları gibi... Tekrar hayvandan da insanlığa yöneldi; bildiğin o yaratıcı, insanlığa çeker durur onu. Böylece iklimden iklime gitti; sonunda da şimdi akıllı, bilgili, kuvvetli bir hale geldi. Eski akılları hatırına bile gelmez; ama bu akıldan da geçecektir; bu hal de değişecektir” demektedir. (Mesnevî, IV, s. 493-494; B. 3637-3648). III. ciltte de, “Cansızlıktan öldüm; büyüyüp boy atan nebat oldum; ölüp yok olmaktan ne diye korkayım? Bir kere daha hamle edeceğim, insanlıktan da öleceğim de melekler âlemine kol kanat açacağım. Meleklik âleminden de sıçrayacağım; her şey helâk olur gider, ancak onun zatı kalır. Meleklikten de bir kere daha kurban olacağım; vehme sığmayan neyse o olacağım; böylece yokluğa ereceğim, yok olacağım da ergonon gibi biz, gene Ona dönüp varanlarız diyeceğim” beyitleriyle bu inancı belirtir (Mesnevî, III, s. 222; B. 3901-3906). Ancak bu sözlerden tenasüh inancının anlaşılmasını ihtar etmeyi de gerekli buluyoruz. Bu devir inancında insanın madde bakımından, insan sûretine gelinceye dek geçirdiği konaklar belirtilir. Tanrı bilgisinde sabit olan, Tanrı irâdesinde taayyün eden ilmî sûret, kuvvetler âlemine, unsurlara, sonra cansızlara, canlılara gelir, insan sûretine bürünür. Bu devri tersine söylersek ana ve baba, insan bedenini yenen, içilen şeylerden, yâni hayvan, nebat ve cansız şeylerden yoğurur. Bunlardan önce insan, kuvvet âleminde; ondan önce de Tanrı irâdesindedir. Fakat insan öldükten sonra tekrar bu âleme gelmez; bunu ne din, ne akıl kabul eder ve Mevlânâ böyle bir sapık ve hayalî inanca düşmemiştir.

Dünyayı, kâinatı, boyuna ve her an yaratılan bir oluş âlemi kabul eden Mevlânâ'ya göre dünya nedir? Şimdi bu hususta da biraz söz söylemek gerek.

Mevlânâ, hiçbir vakit hayatı kötü görmemiş, dünyayı terk edilmesi gereken bir âlem göstermemiştir ve bu hususta da İslâm dinini yanlış anlayanların telâkkilerine değil, dinin esas inancına uymaktadır Mevlânâ.

Mevlânâ dünyayı şöyle anlar ve anlatır:

“Dünya nedir? Tanrı'dan gafil olmak; kumaş, para, oğul, kadın değildir dünya. Malı mülkü din için yüklenirsen buna peygamber, ne güzeldir temiz mal buyurmuştur. Su, geminin içine dolarsa gemiyi batırır gider; ama geminin altında olursa ona güçtür, kuvvettir. Süleyman malı mülkü gönlünden sürdü, çıkardı da onun için kendisine ancak yoksul adını taktı. Ağzı kapalı testi derin, engin suda, yelle dopdolu gönlüyle yüzer durur. İçinde yoksulluk yeli olunca da insan dünya suyunun başı üstünde oturur. Bu dünya tamamıyla onun mülkü olsa, bu onun gözünde hiçbir şey değildir, öyleyse gönlünün ağzını kapa, mühürle. Tanrı katından verilen bilgiyi de yel gibi içine doldur. Çalışmak da haktır, ilaç da haktır, dert de hak. Çalışmayı, inat edip de inkâr etme.” (Mesnevî, I, s. 61-62; B. 983-991)

Mevlânâ, dünya telakkisi dolayısıyla çalışıp kazanmayı en büyük bir vazife bilir; vakıftan geçinmeyi hoş görmez ve istemez. Sûflerin bir kısmı, nefsi aşağılatmak, hattâ halka hor görünerek manevî mertebelerini yüceltmek için dilenmeyi de sülûk vasıtası olarak kabul etmişler, açıkçası bunu da bir alışveriş, aşağılığı alıp yüceliği elde etmeye yönelik saymışlarken Mevlânâ, bâzıları, müridin zenginlerden sadaka, hediye, zekât almasını hoş görmüşler, buna göz yummuşlar; fakat biz o kapıyı dostlarımızın yüzlerine kapadık; elinizin emeğiyle, alnınızın teriyle kazanın, yiyin. Dostlarımız bir iş yapsınlar, alışverişte bulunsunlar, memuriyete girsinler; kazanıp yesinler; dostlarımızdan bu yolu tutmayan bir pul bile etmez derdi (Eflâkî, 65 a); tevekkül, yâni Tanrı'ya dayanmak, onca âyetin tam mânâsınca işe girişikten sonra olabilir (Mesnevî, III, s. 159); “Zahitlik ekin ekmeğe çalışmaktır; marifet de o ekini devşirmek. Çalışmak, inanç, bedene benzer, bu ekin ekimin canıysa biten ekindir; ekini devşirmektir.” (Mesnevî, VI, s. 392; 2091-2092) Mesnevî'nin I. cildindeki Tanrı'ya dayanmak ve çalışmak hakkındaki hikâyede serdedilen fikirler, bu hususu büsbütün aydınlığa çıkarır (s. 56-67).

Mevlânâ'nın her şeyden önce bir ahlâk hocası olduğu unutulmamalıdır; O, dünya düzeni için, toplumun refahı için ferdin kendini ıslâh etmesini ister. Karşındakinde gördüğün suç, sendeki suçun cinsindedir. Önce o huyu kendinden arıtmaya çalış. Sendeki çirkin huy, sana onda görünmekte; o, senin bir aynan der (Mesnevî, VI, s. 452, B. 3151 vd.). Şunu da dikkate almak gerekir ki Mevlânâ insandaki zaafi, şartların meydana getirdiği kötülükleri de bilir. Bu yüzden de onda çok geniş bir hoşgörü vardır. “Birisinde yüzlerce üstünlük, fakat bir de ayıp bulunsa o ayıp, nebatatın sapına benzer; terazide ikisini beraber tartarlar; nebatla sap, bedenle can gibi bağdaşmıştır” der ve ayıptan başka bir şey görmeyenin bu görüşünün de ayıbın ta kendisi olduğunu belirtir (Mesnevî, I, s.121; B. 1995-1999). Mevlânâ'ya göre kötülük, iyiliğin, olgunluğun noksanından başka bir şey değildir; aynı zamanda da bu noksan, olgunluğu belirtir (aynı, s. 198; B. 3210-3213).

Mevlânâ, bu hoşgörüyü dinlere de teşmil eder. “İnsanları yüceltmek pek güçtür, ama aşağılığa pek tez düşer insanlar” diyen Mevlânâ'nın (Eflâkî, 109 b), “Ben yetmiş üç milletle birim, beraberim” dediğini duyan ve Mevlânâ'ya henüz kendini verememiş çağlarını yaşayan Kadı Sırâceddin, bilginlerden birini Mevlânâ'ya yollamış, halkın içinde, bu sözü sor; ona söylet; söylerse ağır sözlerle karşılık ver demiştir. Adam gelmiş, soruyu sormuş, aynı karşılığı alınca ağzına geleni, halk içinde

Mevlânâ'ya söylemiştir. Adamın sözünün bitmesini bekleyen Mevlânâ, sonunda gülümseyerek, bu söylediğin sözler var ya, onlarla da beraberim ben demiştir (Nefahât Tercemesi, s. 517). Hıristiyanları kınayan, kendisini kâfir yaratmadığı için Tanrı'ya hamd eden, şükreden bir vaaz hocasına Mevlânâ hem sapık demiştir, hem de halkı saptırmada. Kendisini onlarla teraziye koyacağına, erse, gelsin de peygamberlerle erenlerin terazisiyle tartılsın (Eflâkî, 37 b). Bizans ülkesinden gelen bir rahip, Mevlânâ'yı görünce yere kapanmıştır. Mevlânâ da ona karşı aynı harekette bulunmuştur ve bu hareket üç kere tekrarlanınca rahip feryada başlamıştır (Eflâkî, 41 a). Dinler hakkında, ayrılık, gidiş tarzındadır, yolda değil diyen (Mesnevî, I, s. 21; B. 324-334) Mevlânâ'nın hoşgörüsüne dair örnekleri çoğaltsak, onun dediği gibi bu önsöz,

Yüzlerce batman ağırlığında bir kitap olur;

olur da söz gene bitmez. Ancak şunu belirtmek gerekir ki bu hoşgörü, bu insanlığı kucaklayış, kendini insanlığa veriş, mistik bir uyuşukluk meydana getirmez onda. O, bütün insanlara, insanlığa, yüzyıllar öncesinden seslenir ve bu ses yüzyıllar sonrası da duyulacaktır:

“Daha beri gel, daha beri; niceye bir bu yol kesicilik? Değil mi ki sen bensin, ben de benim, niceye bir senlik, benlik?

Tanrı ışığıyız, Tanrı sırçası; neden kendimizle bunca inat? Aydınlık, neden aydınlıktan kaçır böyle?

Hepimiz de bir olgun kişiyiz; fakat neden böyle şaşkınlık olmuş kalmışız? Neden zengin yoksullara hor bakar?

Sağ el ne diye kendi solunu hor görür? İki de senin elin değil mi? Uğurlu ne demek, uğursuz ne demek?

Hepimiz de bir inciye; aklımız da bir, başımız da; ama şu beli bükülmüş gök kubbenin altında iki görür olmuşuz.

Şu beş duygudan, altı yönden pılımı pırtını birlik yanına çek, niceye bir birlik selvisinin sözünü edecek onu övmekle yetineceksin?

Haydi, kalk, şu benlikten geç de herkesle karıl, uzlaş. Kendinde oldukça habbesin, ama herkesle birleştin mi madene dönersin.

Erkek arslan ne yaparsa yapar; köpek de köpekliğini eder durur. Tertemiz can yapacağını yapar; beden de bedenliğini eder.

Dünyada nice diller var, mâna bakımından hepsi de bir. Kapları kırdın mı, su bir olur gider.

Birliğe ulaştın da gönlünü sözden kestini mi, can artık her görüş sahibine haber yollar.” (Külliyât-ı Şems yâ Dîvân-ı Kebir; VI, Tehran Üniv. Yayın 1340 şemsî hicrî. s. 243-244).

Ve Mevlânâ, bu birlik, beraberlik yolunda, “ayran tasım önümde oldukça vallahi kimsenin balını düşünmem bile. Azıksızlık, ölümle kulağımı bursa, gene de hürriyeti kulluğa satmam ben” der, kimseye eğilmez (Rubailer, “M” kafiyesi; s. 144, 145. rubai).

Mevlânâ'nın Yaşayışı, Özellikleri

Mevlânâ, fetva karşılığı pek az bir para alırdı; yarım dirhem varidatı vardı (Eflâkî, 110 a). Evinde çok defa yiyecek bulunmazdı (Sipeh-sâlâr; s. 54). Son hastalığında elli iki dirhem borcu vardı. Alacaklısı Mevlânâ'nın vefatından önce bu borcu bağışlamıştı ona, o da şükürler etmişti (Eflâkî, 147 b).

Mevlânâ bir tek kadın almıştı; onun vefatından sonra bir daha evlendi. Kölesi, cariyesi yoktu. Soyla sople övünmemeyi, oğlu Emîr Âlim'e, pek güzel bir tarzda, ihlâs süresiyle anlatmıştı (67 b). Çevresine toplananlardan Muineddin Pervane, Alededdin Kayser, Sâhib Fahreddin, Bedreddin Gevhertaş, Karatay, Tâceddin Mu'tezz gibi büyükler de yok değildi; fakat asıl onun çevresini kuşatanlar halk tabakasındandı. Babasıyla göçenlerden Muhammed Hadim, Erzincanlı hekim Alâeddin, Mevlânâ'nın şefaatiyle idamdan kurtulan ve aslı Rum olan Alâeddin Siryanos, Konya ahîlerinin başı Ahî Ahmed Şah, Kazzaz, Ahî Ahmed, çiftçi Ahî Muhammed-i Seydâverî, kürkçüler hamamında natırlık eden Ahî Natur, resmini yapan ressam Rum Aynü'd-devle, Mimar Tebrizli Bedreddin, berber, çoban, Konyalı tacir Hacı Emîre, Hanende Şerefeddin, Marangoz Bedreddin, Beşikçi Şeyh, Neyzen Hamza, Debbağ Husâmeddin, Ressam Rum Kaloyan, Hanende Kemâl, Rebâb çalan Ebû Bekir, Pamukçu Nâsıreddin, Marangoz Mahmud, Sinâneddin, çulhalar, terziler, tabaklar, esnaf, işçi, sanatkâr, Müslüman ve Hıristiyan halktı Mevlânâ'nın dostları.

Bir gün Muineddin, Mevlânâ eşsiz bir er, bir padişah, eşi yüzyıllar boyunca bulunmaz bir zat, fakat müritleri kötü demişti. Bu sözü duyan Mevlânâ, Muineddin'e bir mektup yazmış, iyi olsalardı demişti mektubunda, ben onlara mürit olurum (Eflâkî, 34 a). Bir gün Sâhib Fahreddin, Mevlânâ'ya adamlarının arasından çıkarmalı demişti, onları öldürmeli. Mevlânâ duyunca gülmüştü de, güçleri yeterse yapsınlar bakalım demişti (Eflâkî, 34 b).

Muineddin, Şeyh Sadreddin'in bir meclisinde gene aynı şeye dokunmuştu; nerde bir çulha, nerde bir bakkal, nerde bir terzi varsa müritliğe kabul ediyor demişti. Mevlânâ bunu da duydu ve ağır bir sözle başlayıp Mansûr'umuz hallaç değil miydi; Buhârâlı Ebû Bekir bez dokumaz mıydı; bir başka olgun camcılık etmez miydi? Sanatlarının irfanlarına ne ziyanı var ki demişti (Eflâkî, 40 b).

Sultan İzzeddin, emirlerle bir gün ziyaretine gitmişti; kapıyı açmadı padişaha Mevlânâ. Başka bir gün de kendisini ziyarete gelen padişahla konuşmadı. Bir zaman sonra giderken, o zamanın âdetince bir Fâtiha, yahut öğüt isteyen padişaha, sana ne diyeyim demişti; çoban ol demişler, kurtluk ediyorsun; bekçi dikmişler seni, hırsızlığa giriyorsun; Rahman seni padişah yapmış, sen şeytana uyuyorsun. Bu sözlere muhatap olan padişah, Mevlânâ'nın huzurundan ağlaya ağlaya ayrıldı (III a-b).

Sultan Rükneddin'in gönderdiği beş kese altını hendeğe attırmıştı (Eflâkî, 39 a). Bir gün de kendisinden öğüt isteyen Pervane'ye, duydum demişti, Kur'an'ı ezberlemiştin, Sadreddin'den de hadis okuyormuşsun. Muineddin, evet deyince Allah'ın, Peygamber'in sözlerini tutmadıktan, halka zulmettikten sonra benim sözümü mü dinleyeceksin demişti (Eflâkî, 44 a).

Zaten Mevlânâ'ya nazaran beylik, padişahlık, vezirlik adları, gerçekte ölümdü, dertti, can çekişmeydi. Kul ol da diyordu Mevlânâ, yeryüzünde at gibi hür yürü; cenaze gibi halkın sırtına binme. Nankör adam, herkese taşır kendini; halk ölü gibi sırtına alır, mezara götürür onu. Rüyada cenaze gören, yüce bir mevkie erer; böyle yorulur o rüya. Çünkü o tabut halka bir yükür; bu büyükler de halka yük yüklerler. Kendi yükünü kendin yüklen, başkasına yükleme; başbuğluğu pek isteme;

yoksulluk daha da iyidir (Mesnevî, VI; s. 289-290; B. 325-328). “Temiz kişilerin taşını, toprağını yalamak, aşağılık kişilere hizmetten, onların bağlarına, bahçelerine sahip olmaktan yeğdir. Gönlü aydın bir ere kul olmak, padişahların başlarına taç olmaktan iyi” hükmünü veren Mevlânâ (III, s. 37, B. 639-640), fikirlerini hayatıyla ispat etmiş bir erdi.

Mevlânâ ve Çağdaşları, Eserleri

Bu bahse girmeden keramet hakkında birkaç söz söylemek gerekir sanıyoruz. Sûfilerce keramet, yâni ululuk, insandan olağanüstü şeyler zuhur etmesi iki kısma ayrılır: Kerâmât-ı kevnîyye, yâni olan, görünen kerametler, kerâmât-ı ilmiyye yâni bilgi ve irfan yönünden zuhur eden kerametler. Nitekim peygamberlerden zuhur eden ve insanı acze düşürdüğü için mucize denen olağanüstü şeyler de, geçip giden, kalan mucizeler adıyla ikiye ayrılmıştır. Hz. Peygamber'in bâki mucizesi, Kur'an-ı Kerim'dir. Sûfilere nazaran kevnî kerametler, bir zaman içinde olup geçer; fakat ilmî kerametler, ebedîdir. Aynı zamanda onlarca keramet, insana bir benlik de verdiğiinden âdeta hayz-ı rical – erkeklerin hayız görmesidir ve kendisinden bir keramet zahir olan eren, acaba ne kötülük ettim, ne kusurda buldum da bu sınanmaya uğradım diye üzülür, tövbe eder, sızlanır. Bu, bütün sûfilerce böyledir, ama gene de evliya menkıbelerini toplayan kitaplar, kerametlerle doludur. Erenler denizlerde yürürler, fırtınaya hükmederler, olacak şeylerden haber verirler, gökte uçarlar, şekillere girerler, bir anda birçok yerlerde görünürler, insanlık tarihiyle başlayan bu olağanüstü şeylerin çoğu, ayrı ayrı zamanlarda yaşamış erenlere, zamana göre değiştirilerek izafe edilir; tıpkı halk hikâyelerinin zamanla kahramanlarının, oluş tarzlarının değişmesi, fakat özünün, özetinin aynı kalması gibi.

Mevlânâ'nın keramete bakışını Fîhi mâ-fih'den öğrenmekteyiz. Birisi diyor Mevlânâ, bir günde Kâbe'ye gitse, bu o kadar şaşılacak bir şey olmadığı gibi keramet de değildir: Çünkü Samyeli'nde de keramet var; bir anda nereye giderse gider. Keramet ona derler ki, seni iyilikten kurtarsın, aşağılıktan yüce bir hale getirsin; o halde sefer edesin, bilgisizlikten akıl âlemine, cansızlıktan canlılığa erişesin (tercememiz; bölüm 26, s. 100). Dîvânında da, “Efendi, iki dünyada da senin yüzünü görmekten başka, seni tanımaktan başka bir keramet ne olmuştur, ne de olur” der (c. VII, “Y” kafiyesi, LXIX. şiir, B. 5). Ama ne fayda ki İbtidâ-Nâme'de irfanından söz edilirken, zaman geçtikçe Sipeh-sâlâr'dan itibaren Mevlânâ'nın da kerametlerinden söz edilmeye başlanmış, Eflâkî buna büsbütün önem vermiştir.

Çağdaşları

Mevlânâ'nın çağdaşlarından biri Sadreddin'dir. Hatm-i Vilâyet makamına sahip olduğunu iddia eden, yıldızlara gittiğini, peygamberlerle konuştuğunu, Âdem Peygamber'in yoğrulduğu balçıktan artan arpa kadar parçadan yapılan, yer, gök ortasına konulsa, uçsuz bucaksız bir ovaya konan yüzüğe dönen âleme gittiğini, hem de o âleme giderken, kapısında bu cesedinden soyunup oraya ait bir cesedi elbise gibi giyindiğini bildiren, Nuh kavminin, Tanrı'yı biliş, tanıyış denizinde gark olduklarını, Firavun'un mümin bulunduğunu bildiren, akla sığmaz, fikre gelmez hayallerle insanı şaşırta, tevillerle sapıtan İbni Arabî'nin oğulluğu olup onun yolunu tutan Sadreddin, ilk zamanlarda Mevlânâ'yı, hiç şüphe yok ki meşrebi bakımından kınardı. Hatıroğlu, Atabek Necmeddin, Muineddin Pervane gibi birçok büyükler, Sadreddin'den ders alırlardı. Tekkesi, âdeta bir saraydı. Kapıcıları, perdecileri vardı; konuklara hadımağaları hizmet ederlerdi. Bir gün birisi, Mevlânâ meclisinde İbni Arabî'nin Fütûhât'ından söz ederken Zeki adlı güzel sesli bir dost gelmiş, Mevlânâ, “söyle Zeki” buyurup, şimdi Zeki'nin fütûhatı, Mekkî Fütûhât'tan yeğdir demişti. Sadreddin, sonraları Mevlânâ'nın büyüklüğünü anlamıştı; “Bâyezîd'le Cüneyd bu zamanda olsalardı, bu erin bindiği atın eyer örtüsünü taşırlardı” derdi (Eflâkî, 95 a). Bir gün namaz vakti gelmişti; Mevlânâ'nın yanında Sadreddin vardı; namaza kalktılar; Mevlânâ, imamlık, temkin ve tasavvuf ehline lâyıktır deyip Sadreddin'i imamete geçirdi; bu sûretle hem ona saygı göstermiş oldu; hem de anlayanlara, aralarındaki meşrep farkını

belirtti.

Evhadeddin hakkında Şems'in görüşünü arz etmiştik; onun meşrebinde olan ve Mevlânâ'dan on altı yıl sonra vefat eden, Lemeât sahibi Fahreddin-i Irâkıy'nin Mevlânâ'nın meclislerinde bulunduğunu, sonradan da Mevlânâ'dan söz ettikçe ânlar çekerek onu hiç kimse değerince anlayamadı; dünyaya garip geldi, garip gitti dediğini Eflâkî rivayet ediyor (101 a).

Mırsâdü'l-İbâd sahibi Necmeddin Dâye de Mevlânâ ile görüşmüştür. Hattâ Nefahât, bir akşam namazında imamet eden Necmeddin'in, her iki rekatta da "Kâfirûn" sûresini (CIX) okuması üzerine namazdan sonra Mevlânâ'nın, yanındaki Sadreddin'e, birinci rekattakini benim için, ikincidekini senin için okudu diyerek lâtife ettiğini, aynı zamanda bu sözle hem Necmeddin'in meşrebini, hem de "küfr"ün, lügat mânasını kastederek istidadı olmayanlara gerçeği öğrettiklerini bildirdiğini söyler (s. 491).

Mevlânâ'nın namazını kıldıran Kadı Sırâceddin Mahmud da bir aralık Mevlânâ'ya muarızdı; ama sonradan ona mürit olmuş, Konya hocalarının, rebâbı ve semâ'ı men etmesi teklifine uymamış, onları yatıştırmıştı. Usûl-i fikha ve mantika dair kitapları bulunan, Matâliu'l-Envar adlı kitabı Kutbeddin tarafından şerh edilen Sırâceddin, Mevlânâ'nın kabri başında, evvelce Türkçesini sunduğumuz, rubaiyi okumuştur. Mevlânâ'dan on yıl sonra Konya'da vefat etmiştir (682 hicrî, 1280).

Hindistan'dan Yemen'e oradan Hicaz'a, sonra Mısır'a, Konya'ya gelen, Kadı Sirâceddin'in derslerine devam eden, Şam'da Atabekiyye medresesinde müderrislik edip 615'te (1315) orada vefat eden Safiyeddin-i Hindi de onun çağdaşlarından. Rebâba şiddetle karşı duran, sünnetin yerini bid'at tuttu diye yakınan bu zat da sonunda yumuşamış, Sultan Veled'in delâletiyle Mevlânâ'ya intisap etmişti.

Babalılar isyanının tertipçisi olup Baba Resûlullah diye anılan Baba İshak'ın en ileri gelen halifesi Hacı Bektaş da Mevlânâ'nın çağdaşlarından. Kardeşi Mentеш'in, herhalde bu isyanda öldürülmesinden sonra Kırşehir'in Sulucakarahöyük köyünde yerleşmiş, çevresine Babalıların kılıç artıklarını toplamış, çok sonra kurulan Bektaşîliğin nüvesini hazırlamıştı. Meşrep bakımından Mevlânâ'ya karşı olan Hacı Bektaş, bir dervişini, âleme saldıgın bu velvele nedir; bulduysan buna ne hacet, bulmadıysan ne diye aramazsın sorusunu sormak üzere göndermişti. Derviş Konya'ya gelip Mevlânâ ile buluştuğu sıralarda Mevlânâ semâ' etmekteydi. Bu sırada soru sorulmadan, "Dostu görmediysen ne diye aramazsın? Gördüysen neden çalıp çağırmazsın" meâlindeki matla ile başlayan gazeli inşâda koyulmuş, gelen derviş de soruyu sormadan cevabını aldığı için geri dönmüştü (Eflâkî, 97 b - 98 a). Kırşehir beyi Çaçaoglu Nureddin, Hacı Bektaş'ın şeriata uymadığını, onun bu haline itirazda bulunduğunu, bunun üzerine Nureddin'den abdest almak için leğen, ibrik istediğini, fakat suyu dökünce kan haline gelmiş olduğunu gördüğünü Mevlânâ'ya hikâye etmiş, Mevlânâ'nın da, temizi pislemek çok kolay, hüner pisliği temizlemektir; mürşit ona derler ki şarabını bal yapsın, müşkülünü halletsin, bakır halindeki gönlünü ayarı tam altın haline getirsin dediğini gene Eflâkî'den öğreniyoruz (125 b).

Hacı Bektaş, 669'da (1270), Mevlânâ'dan üç yıl önce vefat etmiştir. Burada şunu da söylemek zorundayız: Sonradan, Şems'in Hacı Bektaş tarafından, Mevlânâ'yı irşada gönderildiği hakkında Vilâyet-Nâme'ye (Hacı Bektaş Menâkıbı) eklenen rivayetin gerçekte hiçbir ilgisi yoktur. Eski Bâtıniler gibi Bektaşîler de, birbirine uymaz zaman ve mekânlarda yaşayan büyükleri, Hacı Bektaş müridi göstererek Bektaşîliğe halk nazarında üstün bir mevki vermek yolunu tutmuşlardır. Ayrıca

Hacı Bektaş'ın, Türk kültürüne büyük bir katkı kattığı, Türk diline önem verdiği, hattâ bu maksatla hoca Ahmed Yesevî tarafından Anadolu'ya gönderildiği söylenmeye başlanmıştır ki, o çağlarda böyle bir düşüncenin olamayacağını bir tarafa bırakarak, yalnız Hacı Bektaş'ın Makaalât'ını Arapça yazdığını söylememiz bu iddiaları çürütür gider.

Kutbeddin-i Şîrâzi de Mevlânâ ile çağdaştır ve Gazan Han'ın, Mevlânâ'nın ahvaline dair bâzi şeyleri bu zattan ve Hümâmeddin-i Tebrîzî'den öğrendiğini Eflâkî'den öğreniyoruz (213 a-314 a).

Nihayet, Türk edebiyatının eşsiz şâiri Yunus Emre,

Mevlânâ Hudâvendgâr bize nazar kılalı

Onun görklü nazarı gönlümüz aynasıdır

beytiyle övünmüş, gençliğinde Mevlânâ'yı görmüş,

Mevlânâ meclisinde saz ile işret oldu

Ârif ma'nîye daldı çün hiledir ferîşte

beytinden anlaşıldığı gibi onun meclislerinde de bulunmuştur. Şeyhi Tapduk Baba, Yunus'un söylediği gibi, Barak Baba'nın, o Sarı Saltuk'un, o da Seyyid Mahmud-ı Hayrânî'nin halifesidir. S. Mahmud-ı Hayranî Mevlânâ mensuplarından. Yunus, Mevlânâ'nın birçok mazmunlarını işlemiş, şiirlerine almış, bâzi beyitleri, hattâ şiirleri, Türkçeye ifade etmiştir. Yunus 720'de (1320), Mevlânâ'nın ebediyete geçişinden kırk yedi, kırk sekiz yıl sonra vefat etmiştir.

Eserleri

I. Mesnevî.

“fa'ilatün fa'ilatün fa'ilatün fa'ilat” vezniyle ve mesnevî tarzında yazılmış olan bu eser, altı cilttir ve Çelebi Husâmeddin'in himmetiyle yazılmıştır. Mevlânâ, bu kitaba, yazıldığı tarzın adı olan Mesnevî'den başka bir ad vermemiştir. Şark-İslâm tasavvufî ve fikri edebiyatının eşsiz bir şaheseridir. Çeşitli dillere çevrilmiş bu eserden seçmeler yapılmış, çeşitli dillerde şerhler yazılmıştır.

II. Dîvân-ı Kebîr.

“Çeşitli Bahirler” bölümünden başka yirmi bahir, alfabetik ve ayrı dîvânlar tarzında tertiplenmiş, bu muazzam eser meydana gelmiştir. Bundan da intihaplar yapılmış, çeşitli dillere, bu arada tarafımızdan Türkçeye çevrilmiştir.

III. Mektuplar.

Çoğu, bâzi kişileri tavsiye yollu yazılan mektuplar da tarafımızdan Türkçeye çevrilmiştir.

IV. Mecâlis-i Seb'a.

Yedi vaazının zaptından meydana gelen bu eser de tarafımızdan Türkçeye çevrilmiştir.

V. Fîhi mâ-fih.

Sohbetlerini zaptından meydana gelmiştir. Bu eser de tarafımızdan Türkçeye çevrilmiştir (Bu eserler ve Mevlânâ'ya atfedilen, fakat onun olmayanlar hakkında "Mevlânâ Celâleddin" adlı eserimizin III. basımının 268-273. sayfelerine bakınız).

Mevlânâ'nın Şiiri

Mevlânâ, kendisini sevenlerin şiire düşkün olduklarını, bu yüzden onun da şiire düştüğünü, ülkesinde kalsaydı, ders vermekle, vaaz etmekle, kitaplar yazmakla, zahitlikle vakit geçireceğini söyler (Fîhi mâ-fih tercememiz; 16, bölüm; s. 62-63). Aynı zamanda, bir zamanlar tekellüfle şiir söylemeye istek duyduğunu, onların dinleyenlere tesir ettiğini, fakat sonra o isteğin azaldığını, ama şiirlerinde gene de o tesirin bulunduğunu bildirir; her şeyin doğuş vaktinde olduğu gibi batış vaktinde de tesiri bulunduğunu anlatır (aynı, bölüm 53, s. 172-173; aynı kitaptan naklen Sipeh-sâlâr, s. 96-98). Herhalde ilk diye söz ettiği şiirler, Şems'le buluşmadan önceki devre ait olacak. Klasik dîvân tertibi, yazılan şiirlerin, yazılış tarihine göre olmayıp kafiyeeye göre olduğundan, hattâ bu kafiye tertibinde bile, bâzı kere kafiyeeyi meydana getiren harften önceki harfin alfabetik sırasına göre bir tertip yapıldığından, herhangi bir tarih kaydı olmadıkça Şems'le buluşmadan söylediği şiirlerle Şems'den sonraki şiirlerini kesin olarak ayırabilmemize imkân yok. Mevlânâ'nın, Şems'den sonra vaazı terk ettiğini bilmekteyiz; Mecâlis-i Seb'a'da vaaz esnasında söylediği şiirler arasında kendisine ait olanlar da var; fakat bu karineyle de kesin bir hükme varmamız güç. Çünkü biliyoruz ki bu gibi eserler düzeltilirken de mevzua göre şiirler, rubailer ekleniyor. Ancak Sultan Veled, İbtidâ-Nâme'de Mevlânâ'nın, Şems'den sonra kendisini şiire verdiği söylediğine ve şâirlerin varlıktan doğan şiirleriyle erenlerin ilhama dayanan, Kur'an'ın sırlarını açıklayan şiirlerini kıyasladığına (s. 53-56), Enverî ve Zahir gibi şâirlerle Senâî, Attâr ve Mevlânâ gibi şâirlerin şiirlerini ayrı görmek icap ettiğine dair bilgi verdiği göre (s. 212-213) Dîvân-ı Kebîr'deki şiirlerin çoğunun, Şems'ten sonra söylendiğine hükmetmemiz gerekiyor. Şüphe yok ki bunların arasında Şems'ten önceki devirlere ait şiirler de vardır; fakat gene hiç şüphe yok ki bunlar öbür şiirleriyle kaynaşmış, onların içinde erimiş gitmiştir. Mevlânâ, Şems'le buluştuktan sonra şiirlerinde “Şems” mahlasını kullanmıştır. O, ayrıca “Hâmûş” mahlasını da kullanıyor. Hattâ Salâhaddin, Husâmeddin ve Senâî mahlasını da kullanmış, fakat bunların çoğu hitap mahiyetinde (meselâ Dîvân-ı Kebîr, I. s. 58, 96, 135, 251, 331; II. s. 14, 298; IV, s. 137); esasen “Şems” mahlaslarının çoğu da hitap. Buna nazaran onun Şems'ten önceki şiirlerini, “Hâmûş” mahlasıyla söylediği şiirler arasında aramak icap ederse de, dediğimiz gibi kesin bir sonuca varmanın imkânı yok gibi bir şey. Ancak bu mahlasla söylenen şiirler içinde daha ziyade zahidâne olanları hakkında böyle bir ihtimal belki serdedilebilir; fakat buna da kesin olarak hükmetmenin imkânı yoktur. Bir de bâzı şiirlerini yaktığı hakkında bir rivayet var; sebebi sorulunca, “Gökten geldi, göğe gitti” diyor (Eflâkî, 142 b); bu rivayet doğruysa belki bunlar, Şems'ten önce yazdığı şiirlerdir.

Mevlânâ, şiirde kafiyeeyi, hattâ mânayı kayıtladığı için harfi bile kınamaktadır. “Ben kafiye düşünürüm; sevgilim bana der ki: Yüzümden başka, benimle buluşmaktan başka bir şey düşünme; ey benim kafiye düşünenim, bence devlet kafiyesi sensin. Harf nedir ki onu düşünesin? Harf nedir? Üzüm bağının çitten duvarı. Harfi, sesi, sözü birbirine vurayım da bu üçü de olmaksızın seninle sohbe koyulayım...” (Mesnevî; I, s. 106, B. 1727 ve devamı). Onca mânalar, söze bile sığmazken nasıl olur da vezne, kafiyeeye sığar?

Mevlânâ, zamanının bütün bilgilerini kavramış, Hint-İran, Yunan-Roma mitolojisini bilen, yeri gelince âyetlerden, hadislerden faydalanan bir bilgindir; hele Mesnevî'de hiçbir bahis yoktur ki o bahiste peygamberlerin kıssalarından, âyetlerden, hadislerden, âyetlerin tefsirinden, hadislerin şerhinden çıkan fıkıh meselelerinden, tasavvufun anlatılması en güç ve derin inceliklerinden, hem de hikâyelerle, halkın anlayışına inerek anlatmasın? Arap şâirlerini tamamıyla okumuştur Mevlânâ. Bâzı şiirlerinde, Arap şiirlerinde olduğu gibi çöl havası duyulur, ayaklarımız kumlara batır, deve

katarlarının çan seslerini, katarı haydayanların mavallarını duyarız. Zaten Şems'in, onu Mütenebbî Dîvânî'nı okumaktan men etmesi de, onun Arap edebiyatıyla ne kadar meşgul olduğunu gösterir (Eflâkî, 157 b). İran edebiyatını bütün incelikleriyle bildiğiye söz götürmez. Şiirleri arasında Rodegî'yi, Minûçihri'yi, Nâsır-ı Hosrev'i, hattâ Hayyâm'ı, bilhassa Senâî ve Attâr'ı hatırlatanlar, adlarını açıklayanları vardır. Mevlânâ'nın Rumca şiirleri de olduğunu düşünürsek onun, Yunan şâirlerini bildiğini, Yunanca eserleri, tercemelerinden değil, asıllarından okuduğunu söylemek mübalağalı bir iddia olamaz.

Bütün bunlardan başka Mevlânâ'da bilhassa halk unsurlarının mühim bir mevkiî vardır. Zaten onun Arapçası da, Farsçası da, Rumcası da halk dilidir. Türk atasözleri, gelenekler, töreler, halk deyimleri, halk inançları, eski devirlerin ve devrinin kanaatleri ve devri; devrindeki adetler; Moğol akını, yıkılan şehirler, yanan köyler... dîvân kâtipleri, rüşvet yiyen kadılar, zulmeden şahneler, muhtesip, dizdar, kale köprüsünden geçilirken alınan ayakbastı parası, haraç, müsâdere, karanlık sokaklar, geçit vermeyen dağlar, şehirler, şehirlerdeki pazarlar, doğru ve noksan teraziler... Kale duvarları, burçlardaki kesik başlar, kafes ardındaki kadınlar, sokaklarda delilere taş, topaç atan çocuklar... İmaretler, ahlâksızlık yatağı tekkeler, yalancı şeyhler, yobaz bilginler, klasik ilim... sarhoşlar, rintler, ahîler... düğünler, düğün âdetleri... satranç, tavla, top - çevgen oyunları... Posta güvercinleri, yağmur, kıtlık, bütün devri bütün ülke, bütün insanlık... kınamalar, taşlamalar, zulme karşı direniş, hürriyet aşkı... hepsi, hepsi var Mevlânâ'da; fakat bütün bunlara karşılık, herhangi bir beye, bir padişaha tek bir medhiye bile yok. Yok ama, Mesnevî'nin III. cildinde, müşriklerin, müminlere karşı, "Biz yüz binlerce arslanlar, Alparslanlar; nasıl oluyor da iki, üç zayıf, yarı canlı çıplak kişiye karşı duramıyoruz" beytiyle (s. 256, B. 4482) Dîvân'da, son tarafı mülamma bir şiirde,

Okçılardur gözleri hoş hemandur kaşları

Öldürür yüz süvari kindür ol Alparslan

beytini söyleyerek Anadolu'yu İslâma açan Alparslan'ın hâtırasını canlandırır, unutulmadığını belirtir; unutulmaması gerekli olanlara, gerekli saygıyı gösterir (IV, 1339 şemsî hicrî, Tehran Üniv. Yayın s. 280, 2086. Şiir, B. 22030. Bu basımda ilk mısra'da "hoş neşe ol kaşları", nüsha farkı olarak da "ya bigi ol kaşlar" tarzında).

Burada bir noktaya daha işaret etmek zorundayız:

Mevlânâ niçin Türkçe söylememiş? Farsça söylemekle halka inmemiş de aydının zevkini dile getirmiş. Bu soruyu en fazla, Bektaşîliğin Türkçeye ve halka önem verdiğini söylemek, Hacı Bektaş'ın Makaalât'ını Arapça yazmış olduğunu unutmak, yahut unutturmak, Bektaşîliğe intisaptaki törende Arapça ve Farsça tercümanlar okunduğunu bilmemek, yahut bildirmemek gayretini güdenler, Ortaasya'da, Anadolu'yu Türkleştirmek için Ahmed-i Yesevî tarafından bir mektep kurulduğu, bu mektepten mezun olan Hacı Bektaş'ın Anadolu'ya gönderildiği hülyasına kapılanlar soruyorlar ve bu hükme onlar varıyorlar. XIII. yüzyılda, ondan önce İran Selçukluları devrinde de, Anadolu Selçuklularında da resmî ve edebî dil Farsçaydı, dinî dil Arapça, tefsirler Arapça yazılır, hadisler Arapça şerhedilir, rical, kelâm, mantık vb. kitapları Arapça kaleme alınır, medresede Arapça okunurdu; şiir de Farsça söylenirdi. Henüz Türkçe işlenmemişti ve bu tarihî, içtimaî bir olaydı; istisnası pek azdı ve bu istisnalar da tarihî ilcalarla doğmuştu. Mevlânâ'nın söyleyeceği Türkçenin doğu lehçesi olacağını, batı lehçesini ancak Anadolu'da öğrendiğini de hesaba katmak gerek. Türkçe şiir söylenmeye XIII. yüzyılın sonlarında ve XIV. yüzyılda başlanmıştı. Mevlânâ'nın oğlu Sultan Veled'in, bir dîvân teşkil edecek kadar Türkçe şiirleri var. Yunus, Mevlânâ'yı Türk diliyle ifade

ediyor; heceyle şiir yazıyor; fakat aruzdan da sıyrılmıyor. Türk diliyle dîvân edebiyatı kurulunca ne oldu? Arapça, Farsça sözler ve terkipler, hattâ eklerle biraz Türkçe karışımı yeni bir dil, Türk dîvân edebiyatı dili icat edildi; Selçuklulardan sonraki beyliklerden Osmanoğulları, öbür beylikleri temsil edince, imparatorluk kurulunca bu dilin adı “Üç lisandan mürekkep Lisân-ı azbü’l-beyân-ı Osmânî” oldu; halk gene bu dili anlamadı; çoğu okuma yazma bilmeyen saz şâirleri, heceyle şiirler söylemeye koyuldu; Türkçeyle bir de halk edebiyatı meydana geldi. Hasılı, Mevlânâ’yı Türkçe yazmadığı için suçlamaya kalkışmak, ya Bektaşîlik gayretinden ileri geliyor, ya bilgisizlikten. Bu bahsi, Mevlânâ’nın,

Rûh ilimle dosttur, akılla dost;

Rûhun Arapçayla, Türkçeyle ne işi var

beytiyle bitirelim (Mesnevî, II s. 249, beyit 56).

Birinci Ciltteki Şiirler Hakkında Birkaç Söz

İlk cilt olarak Bahr-i Recez'le Bahr-i Muzâri Arîz'i sunuyoruz. Bahr-i Recez'de 163, Bahr-i Muzâri Arîz'deyse 147 şiir var. Böylece iki bahirdeki şiirlerin sayısı 310'dur ve beyit sayısı 3610'dur.

Bu gazellerin içinde bâzılarının ne sebeple ve ne vakitler söylendiğini Eflâkî'den öğreniyoruz:

XXI. gazel, Sultan Veled'in düğününde okuduğu gazeldir (Menâkibü'l-Ârifin, İst. Üniv, K. Farsça yaz. 1231, 139 a; Tahsin Yazıcı terc. Maârif Vekil. yayın. 1953-1954, II, 165). LXXIII. gazel Kemâl-i Kavvâl'in rivayetine göre bir semâ' esnasında ve Kemâl'in tefine bir avuç toprak koyduktan sonra söylediği gazeldir. Menkıbeye göre bu bir avuç toprak altın olmuştur, bize göreyse Kemâl-i Kavvâl, Mevlânâ'nın sunduğu bu bir avuç toprağı altından da değerli bulmuştur (aynı eser, 86. a, I, 942). LXXXIII. gazel, Eflâkî'ye göre Zirva hamamına girip yedi gün kaldıktan sonra çıkınca söylediği gazeldir (s. 105, 106. a, I, 616). Eflâkî'nin rivayetine göre Muineddin'in evindeki semâ'dan sonra kalkıp hamama gitmiş, yedinci günü Sultan Veled'in ricasıyla çıkmış ve yüzüne bakarak CXLIII. gazelin 17. beytini (beyit 1843) okumuştur (56. a-b, I, 321). CLIV. gazeli torunu Ulu Arif Çelebi'nin doğumu dolayısıyla söylenmiştir (s. 208, 160. b, II, 284). Eflâkî'ye göre "D" harfine ait olan XLIII. gazel, Kâtibü'l-esrâr Fahreddin Sîvâsî'ye söylenmiştir. Bu zat, şiirleri temize çekerken bâzı sözleri değiştirmiş. Bir gün delirmiş. Hattâ Eflâkî, bu deliliği şiirlerin sözlerini değiştirme yüzünden mânevî bir tedip saymadadır (45. b - 46. a, I, 259).

Eflâkî, "Gene geldim, gene geldim; işte budur âşıkların deliliği" meâlindeki mısra' ile başlayan şiirini, Çelebi Celâleddin İsfefsâlâr rivayetiyle, gene bir gün hamamdan çıkınca okuduğunu söylüyor (86. a, I, 491). Gazelden verilen bu ilk mısra', bizim XCIV. gazelin ilk mısra'ına pek benzer, fakat o mudur, yâni mısra' yanlış mı yazılmıştır? Bunu kesin olarak söyleyemeyiz. Çünkü Mevlânâ'ya atfedilen ve Eflâkî'nin kaydettiği mısra' ile başlayan bir gazel de var (Dîvân-ı Kebîr, İst. Üniv. K. F. yaz. 1270, 79. a). Bu gazelde Farsçaya uymayan düşüklükler, saçma sapan sözler, tekrarlar bulunduğuna göre kesin olarak Mevlânâ'nın değildir; zaten metnimizde ve doğru nüshalarda da yok. "Gene kargaşalıklarla, gürültüler kopararak geldim; budur âşıkların deliliği. Gene coşarak geldim; budur âşıkların deliliği" meâlindeki beyitle başlayan bir başka gazel daha var ki bu da muahhar yazmalara girmiş (meselâ İst. Üniv. K. F. y. 1234, 186. a-b). İçinde Arapça, Türkçe beyitler de bulunan ve tamamıyla bozukdüzen bir karalama olan bu şiirin de Mevlânâ'ya ait olmadığı muhakkaktır. Eğer Eflâkî, bu iki gazelden birini, yahut bizim sandığımız gibi ilkinin kastediyorsa bu ancak Mevlânâ'nın şiirlerine başka şâirlerin şiirlerinin çok eskiden karışmaya başladığını göstermesi bakımından önemlidir.

Bahr-i Muzâri Arîz'deki XXXI. gazelin son beytini Şemseddin-i Mardinî'nin medreseden içeriye girmesi üzerine okuduğunu Eflâkî, Mahmud-ı Neccâr'dan rivayet eder (29. b, I, 162). Eflâkî'ye göre LXXXI. gazelin 10. beytini son hastalığında okumuştur (111. a, II, 12). LXXXIV. gazel, Eflâkî'ye göre son gazelidir ve bu gazeli söylediği gecenin ertesi günü, güneş batarken O da ebediyet âlemine doğmuştur (111. a, II, 13-14. Mevlânâ Celâleddin, s. 125-127. Bu gazelden 127. sahifede bahsedilmiştir).

*

Dîvân-ı Kebîr, bütün doğu dîvânlarında olduğu gibi alfabetik bir tertibe tâbi tutulmuştur. Ancak büyüklüğü dolayısıyla her bahirdeki şiirler, ayrı bir dîvân gibi aynı tertiple sıralanmıştır. Bu yüzden

Mevlânâ'nın coşkunculuk ve verim devresindeki şiirler, ilk devirlerindeki manzumelerle son zamanlarındaki manzumeler bu Dîvân'da koyun koyunadır, kucak kucağa. Zahidâne bir şiirle bütün kayıtlardan hür bir şiir, pırıl pırıl aşktan ibaret sözlerle Tanrı'ya ihlâstan örülen sözler yan yanadır, baş başa. Son söylediği şiir bile vezni yüzünden ilk bahirde, "N" harfindedir. Hasılı bu çeşit bir tertip, şiirleri kronolojik sıralamaya, Mevlânâ'nın geçirdiği rûhî devrimi adım adım takibe imkân bırakmaz. Fakat ne yapalım ki biz metni sunuyoruz, Dîvân'ın klasik tertibini bozamayız. Bu rûhî devrime göre bir Gül-deste yaptık. Dediğimiz gibi her Mevlânâ âşığı, her bilgi dostu, hemen herkes, tam metni, tam tercemeyi beraber istedi. Bu istek de bizim isteğimiz oldu, bu işe giriştik. Gül-deste'de sunduğumuz gazeller, tabîî nüsha farklarıyla belki altı, belki beş ciltte tamamlayacağımız Dîvân-ı Kebîr'in şu yahut bu cildine ayrı ayrı, yer yer girecektir. Bunda mazuruz, mazur görüleceğimizden de eminiz. Tam o gazele geldiğimiz vakit, metinde de oraya raslamış olan gazeli atlayamadık. Biz bu gazeli, Gül-deste'de, filânca gazel olarak terceme etmiştik, nüsha farkları şunlardır diyemezdik, tam metin sunuyoruz biz.

Bütün bu sözlerden sonra da diyeceklerimiz var:

II. şiir, önceden âşıkları kınayan, aşkı kötü gören birisine, hem de zengin, hademli haşemli, herkesin baş eğdiği, boyun büktüğü zengin, belki tacirlerden, belki de beylerden birine söylenmiş. Metinde adı geçmeyen bu zattan "Hâce" diye bahsedilmesine bakılırsa ticaretle uğraşan biri olmalı. Aşkı kınarken âşık olup dillere düşen bu adamı Mevlânâ kutluyor, ilk halini yeriyor, aşka düştükten sonraki halini beğeniyor, kahr yüzünden lûtfâ uğradığını bildiriyor. Bu zatın kim olduğunu bilemiyoruz. Eflâkî'de de bir kayda raslayamadık.

CXII. şiirde geçen hırsız hikâyesini Mesnevî'de de anlatır (tercememiz, İst., 1943, s. 260-261).

İkinci bahrin LXXXIX. şiirinin altıncı beytini (beyit 2984), meâl bakımından Barak Baba'nın (ölm. 1307) şathiyesinde, "Dokuz öküz bir sokum, yerden göğe bir ekser" tarzında buluyoruz (bakınız: Abdülbâki Gölpınarlı: Yunus Emre - Hayatı, İst. İkbâl Kitabevi, 1936, s. 207). Zaten bu şathiyenin birçok yerlerinde Mevlânâ'nın tesirlerini görmedeyiz. Barak Baba'nın ve halifesi Hayran Emirci'nin Mevlânâ'ya büyük saygısı ve Mevlevîlerle müsbet münasebeti bulunduğu düşünülürse bu tesirin sebebi anlaşılır (bakınız: Mevlânâ Celâleddin, s. 240, Mevlânâ'dan Sonra Mevlevîlik, İst. İnkılâp Kitabevi, 1953, s. 72-73).

*

Ya bütün bu sözleri ederim de, derim de bu işte benim kadar emeği geçenleri gönül diliyle anmam mı sanırsın a benim canım?

Öyle şey mi yaparım ben, böyle iş mi ederim?

Yardım edenlerim var elbet. Gönlümün çerağını yakan, yolumu aydınlatan, elimden tutan, beni çekip bağrına basan azizim Huseyn Fahreddin Dede, dedelerim İbrahim ve Zuhûrî Dedeler, Mevlevî zarafetinin belki de son mümessili Mehmed Abdülbâki Dede, hani bana 1912'de, on iki yaşımıdayken ilk defa Âşıklar Kâbesi'ne giderken

Mısrâ-i evvelini söyleyiniz sultanın,
Minicik âşığıdır Hazret-i Mevlânâ'nın.

hükümünü veren, sonradan dostu olmakla övüneceğim Abdülbâki Dede... Daha nice canlar, Seyyid Abdülkadir, hele Seyyid Muhtâr... Bütün bunlardan sonra Remzi Bengi. Ne kaprislerime tahammül etti bu insan, ne isteklerime mutavaat gösterdi. Dîvân-ı Kebîr'in güzel, temiz, iyi, tam çıkması için elinden gelen gayreti esirgemedi. İlk andıklarımın sırlarını kutlarken ona da kutluluklar dilerim. Ayrıca İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nin değer biçilmez müdürü Nûreddin Kalkandelen'e nasıl teşekkür edeyim, bilemiyorum. Arayacağım kitabı, tarihi o arar, bulur; koltuğu altında rahat rahat çalışırım, gönül kahırlarımı bile benimle paylaşır; var olsun. Söze son verirken kitabı dizinelere, düzeltenlere, düzeltmede bana yardım eden Hâlis Topçu'ya, bana gönül huzuru vererek çalışmamı sağlayan oğlum Mehmet Gölpınarlı'ya, hasılı bu işe emeği geçen her cana, candan saygılar, sevgiler.

*

Zaten ben arada yoktum ya, büsbütün çekiliyorum aziz okuyucu. O, benim dilimden bu sözleri ettiği gibi “can” dediği canlar canı Çelebi Husâmeddin'in dilinden de “Kaldır perdeyi, açıkça söyle; güzelle sırtımda gömlek yatamam ben” demişti (Mesnevî, I, 1942, s. 14, B. 138); fakat gene kendi, kendinden cevap vermişti de demişti ki: “O, tastamam soyunursa ne sen kalırsın, ne kucağın kalır, ne belin... Şu âlemi ışıtan güneş, birazcık yaklaştı mı her şey yandı gitti. Fitneyi, kargaşalığı, kan dökücülüğü arayıp aktarma; Şems-i Tebrîzî'den bundan fazla bahsetme” (aynı cilt, aynı sahife, B. 140-142).

Artık bu köpük köpük fişkırın, dalga dalga coşan, alev alev seni saran, can can yaşatan, adım adım götüren, insan insan olduran... Bu yaşayışındaki çeşitli duyguları dile getiren, bu aklına gelenleri önüne seren, çözemediğin duyguları perde perde açan, aşamadığın belleri kıt'a kıt'a gideren, yakan, yıkan, fakat yalnız seni senliğinden, benliğinden alan, topluma veren satırlarla seni baş başa bırakıyorum.

Dinle insanoğlu, dinle. O, diyor ki:

abdülbâki gölpınarlı

Sonradan Dîvân-ı Kebîr'e Yazılan Önsöz

Rahman ve Rahim Allah Adıyla

“Hamd olsun Allah’a ki doğru yolu buldurdu da bu nimetlere kavuşturdu bizi; Allah hidayet etmeseydi doğru yolu bulamazdık” ve Allah’ın rahmeti, peygamberi, peygamberlerin ulusu Muhammed’e ve onun kerem sahibi olan, keremlere nazhar bulunan soyuna sopuna. Bundan sonra: Bu sözler, sırlarıdır rûhun, gemisidir Nuh’un. Kutlu nefeslerdir, ayıplardan arı, tertemiz Tanrı’dan esintilerdir. Her varlığı geliştirip olgunluğa götüren Tanrı’nın ilhamlarıdır, seher çağlarındaki feyzlerin gönül gözünü açıcı keşifleridir, noksanlardan münezzeh Tanrı’dan gelen sözlerdir, eşi bulunmaz işaretlerdir, şaşılacak ibarelerdir. Tanrılık denizinin ışıltılarıdır bunlar, gayb denizinin iri incileridir bunlar. Âşıklar dîvânıdır, zevk kaynaklarıdır. Gönüllerin ışığıdır, yüce kişilerce makbul olan en gerçek sözlerdir. Huzur ehlinin anahtarındır, gayb âlemindeki hür kişilerin makamlarıdır, kalb sahiplerinin kalblerinin kalbidir, gönül bahçelerinin çiçeğidir, kulların meclislerine akarsulardır bu sözler. Olgun erenleri anar, andırır, yetişmiş, olgunlaşmış kişilere kutluluk kimyasıdır, yakıyne erişmiş kardeşlerin hutbesidir, çekinen erlerin boyunlarına gerdanlıktır, münafıklara Tanrı Zül-fekaar’ıdır bu sözler. Büyük, hayırlı kişilerin rûhlarına iksirdir, yüce yazıcıların sahifeleridir, ceberût kuşlarının dilidir, melekût âlemindeki meleklerin tespihleridir, sözlerin asıllarıdır, sonradan uydurulan ki boş, dışı süslü şeyleri kesip atar bu sözler. Bu sözler, ulumuz, devranın eşsiz eri, zamanın şaşılacak serveti, halkı yüce işlere çağırın, bütün halka Tanrı’dan bir rahmet olan, sırların en eşsizlerine mahrem bulunan, hidayet ve takvâ imamı, ulu Tanrı’nın sırrı, onun tertemiz mazharı, Hakk’ın, şeriatın ve dinin celâli, Tanrı elçilerinden, başka bir peygamberin şeriatına tâbi olanların, yeni bir şeriatla gönderilenlerin hepsinin mirasçısı, “Âdem suyla balçık arasındayken peygamberdim ben” sözünün tefsircisi, Ebû Bekr soyundan Belhli Huseyn oğlu Muhammed’in oğlu Muhammed’indir. Öyle bir erdir o ki delilleri, nişaneleri, uzağa da tecelli etmiştir onun, yakına da.

Olgunluğuyla yüceliğe ulaştı,
yüzünün güzelliğiyle karanlıkları aydınlattı.
Bütün huyları güzeldir,
rahmet ona ve soyuna.

Tanrı rûhunu kutlasın, kutluluk mertebelerinde feyzini daimî etsin; ne mutlu ona uyup doğru yola varana, “Esenlik doğru yolu bulana”, hamd Allah’a lâayık olduğu veçhile, rahmet Muhammed’e ve ondan sonra da soyuna sopuna.

DÎVÂN-I KEBÎR

BAHR-İ RECEZ

müstef' ilün müstef' ilün müstef' ilün müstef' ilün

Rahman ve Rahim Allah Adıyla

— A —

I

Ey aşkı kutluluk göğünde uçanlara kol kanat veren, uçanların uçuşunu arttırıp duran sevgili, senin sevda halkanda rûhanîlere çeşit çeşit haller gelmede.

* Ben batanları sevmem sözünde gerçekten de sûretlerden arınmış var. Gizli şeyleri gören gözlere her an senden şekiller, sûretler görünmede.

Gönüller senin yüzünden baş aşağı gelmiş, yeryüzü bir kan denizi kesilmiş; ey aylardan da üstün, yıllardan da güzel sevgili, sana ay diyemem ben.

Dağ gamıyla yarılmıştır da o gam ta içine çökmüştür, yalım yalım yalımlanmadadır; bütün bu keremler, bu üstünlükler, senin kereminden, senin lûtfundan bir katrecik kan elde etmiştir de o yüzden gelişip yetişmiştir.

Ey uluların dayancı, güvenci, bizi de onlardan say; bilirsin ki kuyruklar da başlara uyup gider.

* Topraktan bir ulu er düzer koşarsın da melekler bile kıskanır onu, senin peşin parana karşı can bile müflis bir hale gelir, bütün mallar mülkler yerlere döşenir, ayaklar altında kalır.

Kimin kolu kanadı olursan ne yücelikler elde eder o, ne ululuklara kavuşur. Hali böyle olan kişinin de benler vardır yüzünde, güzelleştikçe güzelleşir o.

Tutalım ki dikenim, hem de kötü bir diken; fakat diken de gülle bir aradadır; sarraf altın tartarken teraziye miskallerle beraber arpa da kor.

İşler fikirlere uygundur, mallar topraktan meydana gelir. Şu haller sözlerden belirir, sözler de hallere işarettir.

* Âlemin başlangıcı bir gürültüdür, bir hay-huy; sonu bir sarsıntıdır, bir deprem. Aşkla şükür, şikâyetle beraberdir; huzurla rahat, sarsıntılarla eş.

* Şafak güneşin fermanıdır, Tanrı aşkı devlet tuğrası; buluşma vakti gelip çatmada; bu yorumu aşk yordu çünkü.

* Âlemlere rahmet olanın yoksullara bağışladığı yüceliğe, mevkie bak; hırkalar ay gibi aydın, şallar gül gibi güzel kokuyor.

Aşk tüm bir iş, bizse bir parçasıyız onun. O, uçsuz bucaksız bir deniz, bizse bir katrecik. O, yüzlerce delil getirmedi, bizse o delillerle doğruyu bulabiliyoruz ancak.

* Gök aşkla uzlaşıp dönüyor, aşktan mahrum olunca yıldız bile tutulup sönüyor. Beli bükük “dal” bile aşkla “elif” gibi doğrulup yücelmede; fakat aşksız kalınca “elif” bile dallara dönmede.

* Söz bengisudur, çünkü Ledün bilgisinin aşkından doğmadadır. Aşkı canından eksik etme de iyi işlerin meyve versin, çoğaldıkça çoğalsın.

Söz mâna ehline az da olsa çoktur, uzadıkça uzar, yeter mi yeter; fakat sûret ehline çok söz bile azdır, kifayetsizdir.

Şiirleri çok söyledilerse ne var ki? Denizin incilerle dopdolu olması daha iyidir elbet. Deve de şiir zevkiyle yerden yere göçüp konar, konaktan konağa yelip yortar.

II

* O hocanın ayağı mahallemizde balçığa saplanıp kalakaldı; onun halini söyleyeyim de “Kaza gelince göz kör olur” atalarsözünü oku.

Cebbarcasına ululanır, bir yere dokunmasın diye eteğini çeker, kaldırır, kibirle yürür giderdi. Âşıklarla alay ederdi, aşkı bir oyun, bir oyuncak sayardı o.

Nice kuş vardır, tuzaktan uzak, havalanır gider; fakat kaza elinden bir belâ okudur fırlamış, uçup gelmededir ona.

O hoca da bir sarhoşcağızdı, kendiciğinden geçmişti. Âşıklara el çırpardı, eğlenirdi onlarla. Ululuğuna aldanmıştı, esrimişti de Tanrı’yla güreşe kalkmıştı.

Başına yazılından haberi yoktu, başını göklere yüceltmmişti, kesesi altınla, gümüşle doluydu, kulağı var ol sesleriyle.

Halkın el çırpmasından, ayağına kapanmasından, şâirlerin saçma sapan övüşlerinden, yâvecilerin yâvelerinden öylesine ululanmıştı ki.

Keremin de bir âfeti var, çünkü kerem erde ululuk belirtir; yaltaklananların halleri insanı vehme düşürür, hasta eder.

İhsanda bulunuyorum diye paralar verir, halbuki o paraları kendisi yaratmamıştır ki. Başkasının malından mülkünden ihsanda bulunmakla adam cömert mi olur hiç?

* Bir firavun kesilmişti o, bir Şeddad olmuştu; öylesine bir tuluma benzemişti ki içi hava dolu. Karıncaydı, yılan olmuştu, yılan da bir ejderhâ haline gelmişti.

* Aşk, kutluluk sırrıyla Mûsa’nın sopasıdır sanki; pusudan öylesine bir ok attı ki hoca onun açtığı yarayla iki büklüm oldu, yaya döndü.

O ağır yaranın tesiriyle o anda yüzüstü düştü, sar’ası tutmuş adamlar gibi hırıldamaya başladı, insanı yok eden ölüm hırıltıları arasında yerlere yuvarlandı.

Rezil oldu, çırılçıplak kaldı, düşman bile onun haline ağladı; akrabaları yasa batmış kişiler gibi onun haline ağlayıp feryat etmeye koyuldular.

* Firavun olmuştu, Nemrud’du âdeta; gerçekten de ben Tanrı’yım der dururdu. Boynu kırıldı da Rabbim, Rabbimiz demeye başladı.

Yüzü safran gibi sarardı. Şirin yüzlü, şeker dudaklı bir işveli güzelin bakışlarının açtığı yaradan başka bir yarası da yoktu.

* O güzelin okuna mı daha fazla şaşmalı, yayına mı, gözleri mi daha güzel, dudakları mı? O mu daha vefasız, dünya mı, o mu daha çok gizli, Zümrüdüanka mı?

Şimdi âşıklarısınama hususundaki can sırrını söyleyeyim, gizli kilitten, gizli zincirden kurtul da

kendine gel, kulaklarını aç da dinle.

* Fakat kulağını nasıl açabilirsin ki? Kendinden geçmiş kişide kulak nerde? Akli fikri, Tanrı dilediğini yapar hükmünden başka bir kurtaran yoktur.

Bu bağırın çağırın, ıztırahlara, heyecanlara düşen hocanın da sinek gibi kanatları koptu; Ayşe'nin aşkından ağlamaya başladı, gözlerime ak düştü diye feryada koyuldu.

Gerçekten de sizden sonra helâk olduk, sizden uzağız, vay bize, eyvah bize. Sizin bulunmamanız, yaşayışa bile bir ölüm; gönül rızasıyla dönün, gelin bize.

Akıl size rehin verilmiş, hüznlerimize derman olacak birisi yok mu? Gönül, sınamalarınıza uğramış, helâk cehennemine ta ortasına düşmüş, yanıp duruyor.

Ey eli ayağı sağ hoca, kaza ve kader gelip çattı da ayağını kırdı; sen çok gönüller kırmıştın, onların cezası geldi de ayağına isabet etti.

* Bunu gene Tanrı inayetlerinden say ki uğradığın zarar, aşk civarından geldi çattı; geçici aşkı bırak, işin sonu Tanrı aşkıdır.

Gazi, alışsın, usta olsun da savaşınsın diye önce oğlunun eline tahtadan yontulmuş bir kılıç verir.

İnsana âşık oluş da o tahta kılıca benzer, belâlara uğrayış sona erdi mi, aşk rahmet sahibi Tanrı'yadır artık.

* Önce Yusuf, yıllarca Zelîhâ'ya tutuldu; sonucu Tanrı'ya âşık oldu da bu sefer Zelîhâ, Yusuf'a gönül verdi.

O kaçmıştı, Yusuf peşine düşmüş, gömleğine el atmıştı. Sonunda iş tersine döndü, o Yusuf'un gömleğine el attı, çekti, yırttı.

Kıyas yerine geldi dedi, gömleğimin öcünü aldım bugün. Yusuf, ululuk ıssı Tanrı'nın aşkı bu çeşit çok tersine işler yapar dedi.

İsteyeni istenen haline getirir, alt olanı üst eder, nice dua edenleri keremiyle, lûtfuyla dualara kıble yapar.

Söz inceldi burda soluk ağza sığmıyor, artık yanıltmaca söz söylemek istiyorum, o çeşit söz, burda yaraşır mı yaraşır.

* O, ben kimim ki demede, ben topraktan düzölmüş bir şekilden ibaretim; remil döken, toprağa doğru yanlış bir şeyler çizer.

Bu sözü hocaya bırak da bak, gör; bana, aşk sakalıma ateş vurdu, tutuşturdu, neden beni bıraktınız diyor.

A kerem sahibi hoca, gitmiştim amma şu âhir zamanda halini bütün âleme söyleyip yaymak için işte hemencecik gene geldim.

Bön adam ne söyleyebilir; güneşten ancak bir zerre, uçsuz bucaksız denizden bir katre olan kişi, şu sonsuz macerayı nasıl anlatabilir?

Sana bir katre gösterdi mi ötesini anlarsın artık. Alım satımda da ambardaki buğdaydan bir avuç buğday gösterirler.

O bir avuç buğdayı gördün mü geri kalanını da bilirsin, değirmen dönünce nasıl bir un olacağını anlarsın.

Sen de eski bir ambarsın, elini bir daldır da al şu ambardan bir avuç buğday; gör bakalım ne çeşit buğdaysın, bir gör de sonra değirmene götürmeye kalk.

O âlem değirmene benzer, şu âlemse harmana; burada buğday mısın, fasulye mi? Her ne isen orda da ancak osun.

Yürü, bırak şu inadı a inatçı, bak, o hoca bekleyip duruyor; o, işini yarım yamalak gören işçi, acele etmede, hadi gel diye çağırma.

Ey hoca, nasılsın sen, söyle; bu fitnelerle dopdolu yerde yorulup kalmışsın; çaresiz dertlere uğramış bir halde kanlara batmışsın, topraklara bulanmışsın.

Hoca diyor ki: Meded ey Müslümanlar, sakının gönüllerinizi, aklınızı başınıza alın, benim kanım döküldü, bâri bu sizin başınıza gelmesin.

Âşıkların ıztıraclarını gördükçe çok kınadım onları, fesatlarla, kötülüklerle dolu bir gönülle çok kötü, çok yaraşmaz sözler söyledim onlara.

* “İnceden inceye halkla alay edip kovculukta bulunanların vay hallerine” âyeti, kötü sözler söyleyenlerin hakkındadır. Alay edenle kovculukta bulunanın devası, yaptığına uğramaktır, ettiğini bulmaktır ancak.

O insan ağzı mıdır, yılanla akrebin oyuğu mu? O oyuğu samanlı balçıkla sıva, yakınları dalatma akrebe.

Aşka düş de adı sanı terk et, taneleri de bırak, tuzağı da; taşa altın adını tak, cefaya, eziyete şeker de.

III

* Ey İsa nefesli dudu kuşu, ey şirin sesli, güzel sesli bülbül, hadi, o cana canlar katan nağmelerle Zühre’yi şaşkın bir hale getir, kendinden geçsin gitsin.

Güzellik dâvasına giriş, gel de yüzlerce düşman, yüzlerce dost; yabancı, bildik, herkes safran gibi sapsarı yüzleriyle, yaşlı gözleriyle tanıklıkta bulunsun.

Gam herkesi ağlatır, erkek, kadın, herkes gam yüzünden feryat eder. Bizi gamdan kurtar artık, çünkü o, zulümde ejderhâlaştı âdeta.

Hafif, sert nağme çavuşlarıyla deş gamın karnını da ey güzel sesli dilber, adaletinle yokluk ülkesine bile bir hay-huydur düşsün.

* Sâkîmizi an, yüzlerce tulumu havalarla doldur, o Şirin yüzlü dilberin aşkıyla rûhları Ferhad haline getir.

* Gönülün sanki İsrâfil'dir, balçıktan yaratılan insanı diriltmedesin; lûtfet de kulağımıza Tanrı nefesini üfle.

Biz harman çeçi gibi yerlere saçılmışız; buğdayla saman karmakarışık bizde; can yelinden bir esinti ver de buğdayı samandan ayır.

Lûtfet de gam, gamın yanına gitsin, sevinçli de sevinçlinin yanına. Gül, gülün bulunduğu yere gitsin, gönül göğe ağsın.

Şu güzelim tanelerin kulakları bir hoş rahmette, ümitleri bir seher yelinin esintisinde, öylece yeryüzünde mahpus kaldılar.

Lûtfet, can işi altın gibi parlansın, güzellerle kucaklaşsın; ayakları şimdi baş olsun, saman çöpleri şimdi kehribar kesilsin.

Bir nefescik sus artık; izin verilseydi kimsenin temiz kardeşlerin kulaklarına bile söylemediği bir sırrı söyledim elbet.

IV

* Ey durup dinlenme nedir, bilmeyen rüzgârımız, güle bizden haber götür de de ki: Ey gül bahçesinden kaçıp da şekerle karılan gül, gül bahçesinden nasıl oldu da ayrıldın?

A gül, sen aslından da şekersin, şekere daha fazla lâıksın; şeker de hoş, gül de hoş, fakat vefada bulunmak ikisinden de tatlı.

Yanağını şekerin yanağına koy, tat al şekerden, koku ver ona; şekerin sayesinde yolculuk cefasının acılığından kurtulmaya bak.

* Şimdi gülbeşeker oldun ya, gönül gıdasısın, göz nurusun; artık gülden gönlünü çek, o nerde, bu nerde?

Dikenle oturuyordun, tıpkı akıl gibi cana yoldaştın; yeryüzünden göğe ağ, konak konak, ta onunla buluşma yerine kadar yürü.

Halkın içinde gitmede, gizli bir yolda yürümedesin; bahçeden bahçeye, ta şekillerin sûretlerin belirlediği yere dek gidiyorsun.

Ey gül, sen bulunmaz bir kuşsun, kuşların aksine uçmadasın; o yandan geliyor haberin; bırak kolunu kanadını, başsız-ayaksız gel.

Ey gül, bunları gördün de o yüzden dünyaya gülüyorsun, o yüzden elbiselerini yırtıyorsun ey kızıl kaftanlı düzenbaz, güçlü kuvvetli yiğit.

Güller, kim merdiven isterse canını belâlara atsın diye naralar atarak, uçuşup saçılarak gökyüzünden gül bahçesine yağmada.

Kendine gel, şu kaptan, gül suyu yapan ustanın şişesinden bir yolunu bulup ter gibi sız da kurtul, rûh gibi çık o bulunduğu kaptan.

Ne de bahtınız yâr, talihiniz yaver, benziniz gül gibi kıpkırmızı; biz de sizin gibiydik, fakat rûh

olduk, haydin, siz de rûh olun.

Gülbeşekerden maksadımız Tanrı lûtfuyla bizim varlığımızdır; hey gidi hey, varlığımız sanki demir, Tanrı lûtfuysa mıhladız.

Akıl aynadır, aynacı ona kıvılcımlarla eziyet etmededir de bu yüzden olacak, bizi istemiyor, sizi sızdırıyor diyor.

Ey misk gibi sözler söyleyen, kendine gel artık, bu sözün sonu yoktur; senin bana söylediklerini kimseciklere söylemem ben.

Ey Tebrizli Şems, padişah huylu padişahların sırlarını harfsiz, sessiz, renksiz, kokusuz söyle; güneş olmadıkça tanyeri nasıl ışıır, kuşluk çağı nasıl aydınlanır?

V

* Ey bedenimizin, canımızın padişahı, ey bizi güldürüp dişlerimizi gösteren dilber, ey gözlerimizi sürmeleyen, ey can gözümüze tutya olan güzel,

A güzelim, ay senin aydınlığını, senin yüceliğini görür de utanır; aşkına helâldir kanımız; seni gördüm mü gönül, gene kaza geldi çattı, gene geldi çattı kaza demeye başlar.

* Top olduk sana, çevgeninin eğri ucuna uyduk, onun önünde başı dönmüş bir topuz; gâh neşe, eğlence yerine çağırırsın, gâh belâya, cefaya sürer götürürsün.

Gâh uykuya çekersin, gâh sebeplere sürersin; gâh varlık şehrine doğru atar, yuvarlarsın, gâh yokluk çölüne.

* O da sahibine gâh şükreder, gâh feryadlara koyulur, eyvahlar olsun der. Gâh Leylâ'nın hizmetine bakar, gâh Tanrı sarhoşu, Tanrı delisi olur.

Cana cefalar etmişsin, onu deliye divaneye döndürmüşsün; gâh yalnızlık bucağına âşık etmişsin, gâh gösterişe, riyaya düşürmüşsün.

* Gâh altın ister o, gâh tutar da başına topraklar serper, gâh kendisini kayser sanır, gâh yoksullar gibi yamalı hırkalara bürünür.

Ne acayip ağaçtır ki bâzı kere elma verir, bâzı kere kabak; gâh zehir verir, gâh şeker, gâh dert verir, gâh derman.

Ne acayip ırmaktır ki gâh su olur, gâh kan, gâh lâ'l renkli şarap kesilir, gâh süt, gâh da şifalar veren bal.

Gâh gönülde bilgi dokur, gâh gönülden bilgiyi söker atar. Gâh üstünlükler elde eder, gâh hepsini de belâ görür.

Bir gün gelir Muhammed Bey olur, bir gün gelir kaplan kesilir, derken köpekleşir. Gâh damarı kötü bir düşman olur, gâh ana baba, hısım akraba.

Gâh diken olur, gâh gül. Bâzı sirke olur, bâzı şarap. Gâh davulcu olur, davul çalar, gâh davul olur, tokmaklar yer.

* Gâh şu beşe, altıya âşık olur, gâh güzel canlar diler. Bâzı kere de konak yerini kaybetmiş deve gibi o yana bu yana yeler durur.

* Gâh kuyu kazan gibi ümidi aşağılardadır, alçaklara iner, gâh Karun gibi definelere dalar, hazineler gizler; gâh da Mesîh gibi tazeleşir, göklere ağar, göklere çıkar.

* Sonucu, senin lûtfun ona yol verdi mi halden hale girmeden, renkten renge boyanmadan kurtulur, şeyyâdımız şeydalaşır, deli olur da kuşluk güneşi gibi bir renge dalar artık.

Balıklar gibi denizlere dalar, bağı bahçesi, yurdu, vatanı deniz olur; mezarı da denizdir artık, kefeni de; denizden başka ne varsa hepsini ölüm bilir, veba sayar.

* Şu renklerden sıyrılır, İsa'nın küpüne girer, "Tanrı boyası" belirir, artık Tanrı dilediğini yapar.

Kötülüklerden kurtulur, hayâdan da; dönüp dolaşmaktan da uzaklaşır, konup göçmekten de. Milin çevresinde dönen değirmen taşı gibi gitten de halâs olur, gelden de.

* Gerçekten de kapımızı açtık, dostlarımızı uzaklaştırmayın; sizden sonra gelecek soyunuzu sopunuzu da size kattık, işte budur sevginin mükâfatı.

Gerçekten de belinizi sıkıca bağladık, gerçekten de suçlarınızı yarlıgadık; Rabbinize şükrettiniz ya, bütün bunlar o yüzden; şükür, razılığı elde ettirir.

Müstef' ilün müstef' ilün müstef' ilün müstef' ilün; anlatış kapısı kapalı, artık de ki: Susmak bizce daha iyi, daha yerinde.

VI

Ey âşıklar, ey âşıklar, bugün bir biz varız, bir de siz varsınız. Bir boğucu suya düşmüşüz, hele bakalım, kim yüzme biliyor?

Dünyayı sel kaplasa, her dalga deve kadar büyük olsa, suda yüzen kuşlara ne gam. Gökyüzünde uçan kuş, tutar da bunu düşünür mü?

Yüzümüz şükürle parıl parıl parlamada, denizin dalgalarına karışmışız; hani balık gibi. Balığa da deniz, tufan can verir, canına canlar katar.

* Ey şeyh, bize bir futa ver. Ey su, dalgalan, sar bizi dalgalarınla. Ey İmranoğlu Mûsa, gel de âsanı vur denize.

Bu şarap her başta bir başka sevda yaratmada, fakat bana o sâkînin sevdası yeter, geri kalanın hepsi sizin olsun.

Sâkî, dün yolda sarhoşların külâhlarını kapmıştı; bugün de hırkamızı soymak için bize birbiri üstüne şarap sunmada.

* Ey Ay'ın da, Müşteri'nin de haset ettiği güzel, sen peri gibi gizlice bizimlesin, beni güzel güzel çekip götürmedesin; yalnız nereye götürüyorsun, onu söylemiyorsun.

A iki gözüm, gözümün ışığı, nereye gidersem gideyim, sen benimlesin; ister çek meyhaneye götür beni, sarhoş et, ister al götür yokluk makamına, yok et.

* Dünyayı Tur Dağı bil, biz de Mûsa gibi tecelli istiyoruz; her an Tanrı tecellisi gelmede, her an dağı yarıp parçalamada.

Bir an olur yeşerir, bir an gelir bembeyaz olur, berraklaşır, güzelleşir. Bir an inci olur, bir an lâ'l kehlibar kesilir.

Ey ona kavuşmak, onu görmek isteyen, onun tecelli makamı olan şu dağlığa bak. Ey dağ, ne biçim şaraptı içtiğin şarap? Biz sarhoş olduk, gelin dostlar, gelin.

Ey bağ sahibi, ey bağcı, neden bize sarılıyor, neden bizi bırakmıyorsun? Biz senin üzümünü yediysek sen de bizim sarığımızı aldın ya.

VII

Ey âşıklar, ey âşıklar, buluşup birleşme çağı gelip çattı; gökyüzünden, a ay yüzlüler, haydin diye ses geldi.

Ey sarhoşlar, ey sarhoşlar, neşe, zevk, eteğini çemreyip geldi, o bizim zincirimize yapıştı, biz onun eteğine sarıldık.

Ateş gibi sert, kızıl, tesirli şarap geldi; ey gam, bir bucağa çekil de otur; ey ölüm düşüncesine dalmış can, yürü git; ey şarap sunan, ey sâkî, gel.

A güzelim, yedi gök de senin yüzünden sarhoş; elinde bir mühreyiz biz; varlığımız senin varlığından meydana gelmiş, o tüm varlığa yüz binlerce merhaba demede.

Ey tatlı nefesli çalgıcı, her an oynat çanı; ey işret, ata vur eyeri, es canımıza ey seher yeli.

A ney, geceleri anlattığın hikâyeler, söylediğin masallar ne de hoş; sesinde şeker tadı var; akşam sabah senin sesinden vefa kokusu geliyor bana.

A güzel yüzlü güneş, bir kere daha başla, o perdelerden çal, bütün güzellere nazlan.

Sus, perdeyi yırtma; susanların sağrağını iç; ört ayıpları, ört ayıpları; Tanrı huyuyla huylan.

VIII

Ey ışığı perdeler ardından gelen sevgili, ışığın, hararetin yaz mevsimi bize. Bizi al, yaz mevsimi gibi gönlümüz ateşli, ta gül bahçemize dek çek götür.

* Ey can gözünün tutyası, nereye gittin ki? Gel, gel de tandırımızdan rahmet suları kaynasın.

Gel de çorak yerler yeşersin, mezarlar bahçe haline gelsin, koruklar üzüm olsun, ekmeğimiz pişsin.

Ey can güneşi, ey gönül güneşi, ey güzelliğiyle güneşi bile utandıran güzel, gel de bir gör, şu balçık, canımızı nasıl tutmuş bırakmıyor.

Yüzünün lûtfuyla nice defalar dikenler gül bahçesi kesildi de imanımıza yüz binlerce ikrar bağısladı.

Ey ebedî aşk, canımızı şu zindandan kurtarıp tek Tanrı'ya götürmek için şu kalıptan ne de hoş yüz

gösterdin.

Ey ışıklar saçan sabahımız, gam zamanında neşe yarat, gecenin içinde bir gündüz, görülmemiş, eşsiz, şaşılacak bir gündüz belirt.

Katır boncuğunu inci haline getirirsin; Zühre'nin ödünü patlatırsın; malı mülkü olmayanı padişah yaparsın, aşkolsun sana ey padişahımız.

Nerde o gözler ki izinin tozunu görsün. Nerde bizim delilimizi duyacak kulak, bürhanımızı anlayacak akıl?

Gönül o şekerkamışının güzelliğini görür de lûtfunu, ihsanını sayıp dökerse tat, lezzet, her dişimizin dibinden naralar atmaya başlar.

* Cüzler külle gidiyor, reyhan reyhana, gül güle kavuşuyor, her şey dikenliğimizin hapishanesinden kurtuluyor diye can ülkesinden davul sesleri geldi işte.

IX

Ey yağmur mevsimimiz, sevgililerimizin ayrılığıyla ağlayan gamlı âşıklarımız gibi dostlarımıza yağdır yağmurunu.

Ey bulutun gözleri, şu gözyaşlarını tulumlardan boşaltırcasına dök, çünkü sen de bizim ay yüzlülerimizi kıskanmadasın.

Şu bulutun ağlayışına bak, o bahçenin gülüşünü seyret; artık hastalarımız babalarının ağlayışından, yalvarışından kurtuldular, iyileştiler.

Şu bol bol yağmur yağdıran bulut, dudakları kurumuş, susuz dostlarınıza lûtfedilen Tanrı vergisine benziyor; o koca sağrağı da rintlerimize sunan gene Tanrı.

Düzenbaz güzellerinizin yüzünden azıksız kalan yeryüzüyle yazıyı bu azıksızlıktan kurtarmak için gökyüzü inciler saçıyor.

* Şu bulut Yakub sanki, yeşillikteki gülü de Yusuf say. Gözyaşları döken bulutlarımız yüzünden Yusuf'ların yüzleri gülüyor.

* Bir katresi inci olur, bir katresi nerkis; böylece de yazıda biten otlarla geçinenlerimizin elleri malla, nimetle dolar.

Şaraplar sunan bağ bahçe dün çiçeklerle bezenmişti; çünkü şaraba düşkün erlerimiz aç karnına, vakitsiz şarap içmişlerdi.

Yum ağzını sedef gibi, sarhoşluğu çıkarma safın önüne, sokma meydana da aklı başında erlerimiz gayb âleminden gene gelsinler bu yana.

X

A gönül, o kusurlara karşılık özür dilemek için neler düşünmüşsün? Ondan bunca vefalar gelmede, sendense bunca cefalar.

Ondan bunca keremler, sendense aykırı, ileri geri işler. Ondan bunca nimetler, sendense bunca hata.

Senden bunca haset, bunca kötü düşünce, kötü sanı; ondansa bunca ihsan, bunca lûtf, bunca vergi.

Bunca ihsan niçin? Acı canın tatlılaşsın, güzelleşsin diye. Bunca kendine çekiş neden? erenlere ulaşsın, onlara katılsın diye.

Kötülüğe pişman oluyor, Allah demeye başlıyorsun ya; işte o zaman seni belâdan kurtarmak için kendisine çeken o.

Yaptığın suç yüzünden korkuyorsun, kurtulmaya çareler soruyorsun ya, o anda seni korkutanı ne diye kendinde görmezsin?

* Senin gözünü bağladıysa elinde bir mührü gibisin, gâh yuvarlar seni, havaya atıp atıp eğlenir.

Gâh yaradılışına, tabiatına bırakır; gümüş, altın, kadın sevdasına düşersin; gâh da olur, canına Mustafâ'nın hayal ışığını saçar, aydınlanırsın.

Bu yana çeker, iyi adamlara katar. O yana çeker, kötülere ulaştırır, şu girdaplardan ya geçirir gemiyi ya da girdaba atar, kırar dağıtır.

* Gizli gizli o kadar dua et, geceleri o kadar ağla, inle ki sonucu yedi kat gökten kulağına bir sestir gelsin.

* Şuayb'in feryadı, çiy taneleri gibi döküp durduğu gözyaşları, sonucu haddi aştı da seher çağı kulağına bir sestir geldi:

Suçluysan bağışladım, yarlıgadım suçunu. Cennet diliyorsan verdim, sus artık, bırak şu duayı.

* O dedi ki: Ne bunu istiyorum, ne onu; apaçık Tanrı cemalini istiyorum; yedi deniz ateş olsa ona kavuşmak için dalar geçerim.

O cemalden mahrum edip tapından sürdürdysen, yaşlı gözlerim o cemali görmeyecekse cennet yaramaz bana, işim yok orda, cehennemde kalmam daha iyi bence.

Bâri az ağla dediler, gözlerin bozulmasın; ağlayış haddi aşarsa göz görmez olur.

İki gözüm de dedi, sonunda görecekse onu ne diye kör olacağım diye gam yiyeyim, her cüzüm göz kesilir.

Fakat gözlerim onu görmekten mahrum olacaksa mademki dostu lâayık değilmiş, varsın kör olsun.

Dünyada herkes sevgilisine can verir; fakat birinin sevgilisi kan tulumundan ibarettir, öbürününki güneştir, ışıktır.

Mademki herkes kendince iyi kötü bir sevgili seçer; kendimizi bir yok için yok etmemiz yazık değil mi?

* Bir gün birisi Bâyezîd'e bir yolda yoldaş oldu. Bâyezîd, a kötü kişi dedi, işin gücün ne?

Adam, eşekçiyim dedi, ona kulum köleyim ben. Bâyezîd, yürü dedi, sonra da yarabbi dedi, sen bu adamın eşeğini gebert de Tanrı kulu olsun.

XI

Ey adı güzel Yusuf'umuz, damımızda nasıl da yürüyüp gitmedesin? Ey kadehimizi kıran, ey kurduğumuz tuzağı yırtan sevgili.

Ey ışığımız, düşünümüz derneğimiz, ey üstün devletimiz, acı suyumuzu bir coştur, kaynat da üzümümüz şarap olsun.

A dilberimiz, dileğimiz, a kiblemiz, Tanrımız, ödağacımızı ateşe attın ya, seyret artık dumanımızı.

A düzenbaz sevgilimiz, a sarhoş, mahmur gönlümüze tuzak kuran dostumuz, uzaklaşma bizden, sarığımızı rehin al.

Gönlün ayağı çamura saplandı kaldı, gönlün de yeri mi can vermedeyim ona, can. Gönlün düştüğü sevda yüzünden vay gönüle, vay bize.

XII

Ey canımızı tatlılaştıran, kendinde olanı geçir kendinden; kendinden geçeni getir kendine; bir şey ver yoksula.

Âşıklara ihsanda bulun, tanyerini ışıklandır, tiryakı zehir haline getir, bir şey ver yoksula.

Ay gibi yüzünle bir bak, yoksulları arayıp duran lütfunla bir merhamet et de yoldaş et bizi kendine; bir şey ver yoksula.

Ay gibi bir cilvelendin mi, canlara aşkı duyurursun, bizimle ne diye yoldaş olmuşsun? Bir şey ver yoksula.

Dervişin nişanesi nedir? İnciler saçan bir can, inciler saçan bir dil, yüz parçadan dikilmiş yamalı hırka değil; bir şey ver yoksula.

* Sen hem Âdem'sin, hem o dem. Hem İsa'sın, hem Meryem. Hem sırsın, hem sırra mahrem; bir şey ver yoksula.

Acı seninle tatlılaşır, küfür senin yüzünden din olur, diken ağustos gülü kesilir; bir şey ver yoksula.

A benim canım, sevgilim, küfrüm, imanım, padişahlarımın padişahı; bir şey ver yoksula.

Ey gamlara batan, bedene tapan kişi, bedenle uğraşıp durma, canla savaşıp kalma; bedene bakma, bana bakma; bir şey ver yoksula.

A benim ışığım, bugün bir iş edeceğim, nurunun çevresinde dolaşacağım, aşka can vereceğim; bir şey ver yoksula.

Bizim ayıbımızı arayan biri misin sen, yılan mısın, balık mı yoksa? Sen söyle, nesin? Bir şey ver yoksula.

Güzelim, hem sen olasın, hem o; yaraşmaz bu; atıver yokluğa şu canı, bir şey ver yoksula.

XIII

Ey Yusuf, sonucu Şu gözleri görmeyen Yakub'a gel. Ey gizlenmiş İsa, Şu gök kubbenin üstünde bir görün.

Ayrılıktan günüm karardı. Gönlüm yay gibiydi, kıla döndü. Yoksul Yakub ihtiyarladı, ey genç Yusuf, gel.

* Ey İmranoğlu Mûsa, sana gönlümde ne Turusînalar var. Öküz Tanrılık etmede, gel artık Turusîna'dan.

* Benzim safran gibi sarardı, boynum büküldü, çenge döndü. Beden mezarında daraldım, sıkıldım, gel ey genişlik, ferahlık veren can.

* Muhammed'i gözleyen gözüm gamınla, müştakım sana diyor; "Biz seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik" âyetinin sırrı, o dağınık saçlardan yüzünü göster, gel.

Güneş sana karşı sanki akşam kızılığı, ey padişahlardan bile öndülü kapan er, ey Tanrı'yla bakan, Tanrı'yla gören göz, ey her Şeyi bilen gönül, gel.

Bütün canlar sana karşı sanki beden, sense cansın. Cansız beden neye yarar? Çoktandır gönül verdim sana, gel ey sevgili de canımı da vereyim gitsin.

Gönlümü aldığın günden beri can ekinim biçildi gitti; sonucu dert sensin, git; sonucu derman sensin, gel.

Ey sevgili, ilacım da sensin, çarem de sen, yüz parça olmuş gönlümün ışığı da sen; çaresiz gönlümde senden gayrı ne varsa yok oldu, gel.

Senin kadrini bilmedim de felek, inadına var diyor, okla gönlünü, vur başını taşlara; gel.

* Ey mertebesi, "Aralarında iki ok atımı kadar yer kaldı" âyetiyle bildirilen, ey o yücelik devletine sahip olan; ey padişahım, kimsecik mahrem olamaz sana, "Belki de daha yakın" makamından gel.

Ey ay gibi güzel padişah, ey yüzlerce güzelden güzel, ey su, ey ateş, gel. Gel ey inci, gel ey deniz.

* Ey kendisine canımın kul köle olduğu Şemseddin, ey Rûhü'l-Emin, Tebriz senin yüceliğin yüzünden oturamaklı Arş'a döndü, Mescid-i Aksâ'dan gel.

XIV

Ey âşıkların ilkbaharı, yeşillik senden gebe; ey bağları bahçeleri güldüren, sevgilimizden haberin var mı?

Ey nefesi güzel rüzgârlar, ey âşıkların feryadına yetenler, ey candan da, mekândan da tertemiz yel, nerdeydin sen, nerdeydin?

* Ey Rum ülkesinin de fitnesi, Habeş ülkesinin de; Şaşırdım kaldım, bu güzel koku ya Yusuf'un gömleğinin kokusudur, yahut Mustafâ'nın hırkasının.

Ey doğruluk ırmağı, sen bizim sevgilimizin arkında akıyorsun, sen gönüllerin Turusînasısın sen

canlara can katmadasın.

Ey sözü, özü güzel, ey bütün halleri hoş dilber, ey yılın da, ayın da kul köle kesildiği dost, ayın da hoş senin, yılın da.

XV

Ey ansızın kopuveren kıyamet, ey sonsuz rahmet, ey düşünceler ormanını yalım yalım saran ateş.

Bugün gülerек geldin. Bugün zindana âdeta bir anahtar gibi gelip çattın. Muhtaçlara Tanrı lûtfu, ihsanı gibi geliverdin.

Güneşe perdeci sensin, ümit bağlanacak, güvenilecek er sensin, istenecek şey de sensin, isteyen de sen. Hem başlangıçsın sen, hem son.

Gönüllerde belirmişsin, düşünceleri bezemişsin. Hem kendin dilek dilemişsin, hem kendi kendinin dileğini vermişsin.

Ey eşi, dengi bulunmaz can bağışlayıcı, ey bilginin de tadı tuzu, bildiğini tutmanın da çeşnisi, lezzeti. Senden başka ne varsa bahanedir, düzendir; onlar hastalıktır, sense ilaçsın.

Biz o düzene kapılmışız da şaşılışmışız, suçumuz olmadığı halde kinlere düşmüşüz; gâh kara gözlü hurilerin sarhoşu kesilmişiz, gâh ekmeğin, çorbanın sarhoşu.

Sen şu sarhoşluğa bak da bırak aklı; şu mezeyi seyret te bırak mezeyi. Bir parça ekmekle yemek, değmez bunca maceraya atılmaya.

O gözlere görünmeyen usta, seni işe koşar da yüz çeşit, renk renk tedbirlere düşersin, aydınlıklara kavuşursun, karanlıklarda kalırsın, bu arada savaşımlara bile katlanırsın.

Ey ulu er, gizlice bur kulağını canın, candan, gönülden Rabbim, sen beni kurtar de de bahaneler bul, kesil halktan; and olsun Tanrı'ya, bunların hepsi de asılsız şeylerdir.

Sus artık, acele işim var, bayrağın altına gittim; kâğıdı bırak, kalemi kır, sâkî göründü, gelin gelin.

XVI

Gökyüzünden cana, hadi, geri gel diye bir sestir geldi. Can da a güzel davetçi, merhaba, geliyorum diye seslendi.

* Duydum dedi, baş üstüne, her an sana yüzlerce can feda olsun; bir kere daha çağır da “Hel etâ” makamına dek uçayım.

Ey eşsiz konuğumuz, canımızın sabrını da aldın, kararını da; seni nerde arayayım, nerde bulayım? Seslenen, candan da dışarı, mekândan da üstün bir yerde dedi.

Şu zindandakilerin ayaklarındaki ağır zincirleri çözeyim, gökyüzüne bir merdiven kurayım da can yücelere ağsın.

Sen cana canlar katan güzelsin, nihayet bizim şehrimizdensin, öyle olduğu halde tutuyor, garipliğe

gönül veriyorsun, bu vefaya sığar mı?

* Âvâreliği bir şerbet gibi içmişsin; evin yolunu unutmuşsun; o Kâbilli büyücü karı, kötülüğünden sana çok büyüler yapmış olacak.

Şu birbiri ardınca konup göçen kervanlar, hep oraya koşup gidiyor da senin başın nasıl dönmüyor, yüreğin nasıl kabarmıyor, neden bu?

Kervanbaşının, çanların önden, arttan gelen seslerini duymuyor musun? Nice yoldaşlarınız var da, nice hemdemlerimiz hep bizi bekliyorlar.

Bir bölük halk orda bizi beklemede, hepsi de bizim sarhoşumuz, bize dalıp kendilerinden geçmişler; a yoksul, padişahın yanına gel diye kulağımıza naralar atıyorlar.

XVII

Şu güzelliğe bak, şu edayı seyret. Şu boya bosa, şu yüze göze, şu ele ayağa bak bir kere. Şu rengi seyret, şu temkine, vakara bak, şu elbiseleri giyinmiş dolunayı seyret hele.

Selviden mi söz açayım, lâleyi mi söyleyeyim, yoksa yaseminden mi bahsedeyim? Mumu mu söyleyeyim, leğeni mi, yoksa seher yeliyle oynaşan gülleri mi?

* Âteşkede gibi bir aşk, şekle bürünmüş, sûrete girmiş, gelip çattı da gönül kervanının yolunu vurdu; ey genç, bir nefesçik aman ver.

Geceleri ta gündüzlere dek ateşler içindeyim, yanıp yakılıyorum; o kuşluk güneşinin yüzünden ne de kutluyum, ne de apaydın.

Onun aya benzer yüzünün çevresinde dolanıp durmadayım, ona dilsiz dudaksız selâmlar vermedeyim, o hadi gel demeden kendimi yerlere çalmadayım.

Dünyanın gül bahçesisin, âlemin gözüsün, ışığısın; fakat cefa diyarına ayak bastın mı, dünyadaki bütün elemeler de sensin, dertler de sen.

Canımı feda etmek için tapına gelirim, zahmet verme, git dersin. Hizmet etmek için geri dönerim, a aptal dersin, gelsene.

Hayalin, ateşli âşıklarla düşüp kalkmada; dilerim yüzün bir an bile gözümde kaybolmasın.

A gönül, ne oldu sabrın, kararın, nerde işin gücün? Sabah akşam uykunu kim kaçırdı böyle?

Gönül, yüzünün güzelliğini anlatır, o büyücü nerkis gözlerini över, o sümbül saçlarından, o güzel kaşlarından, o tatlı maceralar besleyen lâ'l dudaklarından bahseder.

Ey aşk, herkesin yanında birçok adın sanın var, fakat ben dün bir ad daha taktım sana, bir adını daha söyledim: İlâcı olmayan dert.

A güzel, canımın aydınlığı senden, senin yüzünden gökler gibi dönmedeyim. Canım güzelim, buğday yolla da değirmen şaşırıp kalmasın.

Artık ondan bahsetmeyeceğim, şu beyti söyleyip susacağım, yeter bu: Canım şu hevesle yandı,

yakıldı, Rabbimiz, sen hoş tut bizi.

XVIII

A adı güzel Yusuf'umuz, damımıza ne de hoş çıkıyorsun; kapıyı açtık işte, buyur, damdan in, kapıdan gir içeriye.

Ey mercanla dolu denizim, and olsun Tanrı'ya, canım ivmede, sabrım kalmadı, şu başı dönmüş canın, bu değirmenin dönüşünden başı döndü artık.

Kervanbaşı, hatırım için olsun, Allah için olsun, sürme burdan kervanı, gitme bu konaktan ileriye, hele develeri bir ıhlat şurada.

Hayır hayır, yürü ey deli, delicesine yürü, kanlar içinde bir hoş halde yürü; nelikten nitelikten söz açma, neliksiz yürü, niteliksiz yürü, cana konak yeri yok çünkü.

Kalıbın toprağa girerse canın göklere ağar. Hırkan yırtılırsa meraklanma, canına yokluk yok senin.

Gönül sırrına bigâne değilsin sen, göster yüzünü, bir aynasın çünkü. Mademki aşka düştün, elbette başına fitneler gelecek, sınamalar gelecek.

Bana diyorsun ki nasıl da gitmedesin, kayıtsızca, koşa koşa gidiyorsun; dikkat et, kanlar içinde yelip yortmadasın, hem de nereye dek gideceksin, hiç söylemiyorsun.

* Söyleyeyim: Gönül ateşlerinin içinden geçerek, yerlere döşenmiş gönüllerin üstünden aşarak, gönül sevdasıyla yuvarlanıp durarak ta Tanrı dilediğini işler denizine dek.

Her an bir elçi gelmede, canın yakasına yapışıp çekmede; her an gönülde bir hayal belirmede; yâni canın aslına gel diyor hepsi de.

Gönül, şu renk, şu koku âleminden, o asıl nerde diye naralar atıp elbiselerini yırtarak bucak bucak kaçıyor.

XIX

Bugün gördüm sevgiliyi, gördüm her işe, her güce aydınlık veren güzeli, Mustafâ'nın rûhu gibi göklere açıyordu.

Güneş, yüzünü görmüştü de utanmıştı. Gök, gönül gibi yarılmıştı. Parçalanmıştı. Onun parıltısı vurmuştu da suyla toprak, ateşten de fazla aydın olmuştu.

Göster dedim merdiveni; göster de göklere ağayım. Dedi ki: Merdiven senin başındır, başımı al ayaklar altına.

Ayağını başının üstüne koydun mu yıldızların üstüne ayak basarsın. Hevâ ve hevesini yendin mi ayağını havaya atarsın, hadi gel.

Göklerde, havalarda yüzlerce yol belirir sana, her seher çağı dua gibi göklere ağarsın.

XX

* Ey dostumuz, ey sevgilimiz, ey sırlarımızı bilen, ey Yusuf'umuzun, ey pazarımızın aydınlığı, revacı.

İşte geçen yıl, bu yılımızın günlerine, anlarına gönül verdi. Müflisleriz biz, sen yüzlerce definesin bize, yüzlerce paramızın, pulumuzsun bizim.

Tembelleriz biz, sen yüzlerce haccımızsın, yüzlerce işimiz gücümüz. Uykuya dalmışız biz, sen yüzlerce uyanık devletimizsin bizim.

Hastalarız biz, sen hastalarımıza yüzlerce şifalar veren melhemsin. Biz tamamıyla yıkılmış gitmişiz, kereminle sensin mimarımız bizim.

Dün aşka dedim ki: Ey düzenbaz padişahlar padişahımız, baş çekme, inkârdan gelme, sen aldın sarığımızı.

Bana cevap verdi de dedi ki: Hayır, yaptığımız iş senden gelmede; çünkü dağımız ne söylersen o sesi aksettirir sana.

Evet dedim, gerçekten de dağız, şu ses de bizim sesimiz; fakat ey dilediğini yapan dost, dilediğimizi yapmak bizim elimizde değil ki.

XXI

Toyumuz, düğünümüz kutlu olsun dünyaya. Tanrı, toyu, düğünü bir kumaş gibi tam bizim boyumuza göre ölçtü, biçti.

* Zühre Ay'a eş oldu, dudu kuşu şekere. Güzel yüzlü sevgilimiz her gece bir başka düğün yapıyor.

Sultanımızın devleti sayesinde kalbler ferahladı, insanlar birbirlerine eş oldu, zahmetler, sıkıntılar çıktı gitti.

Hadi bakalım, bu gece yeniden düğüne, toya gidiyorsun. Ey şehrimizi bezeyen güzel, güzellere damat oluyorsun.

Mahallemizde ne de güzel yürüyorsun, bize doğru ne de hoş salına salına geliyorsun. Ey ırmağımız, ey bizi arayan sevgili, deremizde ne de hoş, ne de güzel çağlaya çağlaya akıyorsun.

Dileğimize uyuyor, ne de hoş gidiyorsun; ayağımızın bağını ne de hoş çözüyorsun. Elimizden tutup ne de tatlı tatlı yürütüyorsun bizi ey dünyamızın Yusuf'u.

Cefa edersen yaraşır sana. Senden vefa ummak hatadır bize. Kanlara bulanmış canımıza dilediğin gibi bas ayağını.

* Ey canımın canı, canımızı sevgilimizin tapısına kadar çek. Şu kemik parçasını da al, ankamıza armağan götür.

Arifler, dünya padişahının, o canlara can katan padişahımızın devleti sayesinde raks edin, insafıllar, çark urun, dönüp, oynayın.

Nesrinle gülün gerdeğinde davulu boynuma astım. Bu gece tefle dümbelek en güzel elbisemiz.

Sus, bu gece Zühre sâkî oldu, kadeh sunuyor. Bizim pembe beyaz tenli sevgilimiz de kadehi aldı, çekip duruyor.

Tanrı hakkı için bu anda sûfler, bizim rahmet dilememizden şevke geldiler de gaybleri bilen Tanrı'nın gayb huzurunda neşelendiler, bellerine gayret kemerlerini kuşandılar, semâ'a girdiler.

Bir bölük halk deniz gibi köpürüyor; dalgalar gibi secde ediyor; bir bölük halk da kılıç gibi savaşıyor, bütün kederlerimizin kanını içiyor.

Sus, bu gece padişah mutfağa girdi, aydın yüzlü, neşeli bir halde aşçılık ediyor. Görülmemiş bir şey bu, helvamızı o tatlı sevgili pişiriyor.

XXII

* Ey ecel meleği, savaşımızdan kaç, savaşımızdan kaç. Çünkü sen bizim rengimize boyanamazsın, boyanamazsın bizim rengimize sen.

Savaşımıza girersen, bizimle savaşmaya kalkışırsan onun erlerinin saldırılarından, onun açacağı ağır yaralardan bir tek damarın bile sağlam kalmaz senin.

Önce öylesine bir şarap çekmelisin, öylesine bir hoş sarhoş olmalısın ki kendinden geçmelisin de sonra katılmalısın âhengimize, sonra katılmalısın âhengimize.

Bu şarabı içmek istersen yürü, önce şişe gibi daral, şişe oldun mu da vur kendini taşımıza, vur taşımıza kendini.

Kim o kızıl şarabı içerse gelişir, murada erer, daralmış gönlümüzden ferahlıklar elde eder, daralmış gönlümüzden ferahlıklara kavuşur.

* Çavuşumuz o ırmakta çok curalar çalar, altı telli çok berbatlar çalar, çok padişahlara omuz vurur çavuşumuz.

* Burda, şu hançer vuruşta zamanenin Mirrîh'i bile dişidir. Başörtüsüyle gelinmez bizim savaşımıza, gelinmez başörtüsüyle savaşa bizimle.

* Güneşten ok istiyorsan dolunaydan kalkan edinmelisin; kaysersen yürü, geç ışığımızdan, geç ışığımızdan.

* Seni kesersek İshak ol bize karşı, dal denizimize de sus, sus da gücümüz kuvvetimiz kırıp dağıtmasın gemini, parçalamasın gemini gücümüz kuvvetimiz.

XXIII

Vefa ve mürüvvetin coşar da belki bir kapı açarsın, kalk gel dersin ümidiyle kapında oturmuşum.

Ey güzel yüzünde daima yüzlerce lûtuflar, yüzlerce merhamet nuru parlayan güzel, canım kapında, senden gelen misk kokularına, amber kokularına gark olmuşum.

Sarhoşuz biz, başımız dönmede, başkalarının işleriyle alışverişimiz yok. Dünya altüst olsa gene umurumuzda değil, tek senin aşkın ebedî olsun.

Aşkın el çırpıda, yüzlerce başka başka âlemler yaratmada, boşluktan, göklerden dışarı yüzlerce yepyeni asırlar meydana getirmede.

Ey gül gibi gülen aşk, ey Akl-ı Küll gibi güzel bakış; ey “Hel etâ” meydanının eşsiz binicisi, güneşi tut, koy çuvala.

Bugün konuğuz sana, güler yüzünün sarhoşuyuz. And olsun Tanrı’ya yüzünü andım mı gönlüm benden gidiyor.

Damından başka dam nerde? Adından başka ad hani? Ey tatlı, güzel edalı sâkî, ne gezer kadehinden başka kadeh?

Bir uyanık can bulursam eteğine yapışacağım, himmet isteyeceğim. Ah, keşke uyuyabilseydim de rüyada yüzünü gösterseydin.

Ey kapısında kulları köleleri toplanmış ulu er, dışarı çık, salın. Çünkü o gönüller kapan sarhoş gözler yüzünden sarhoşum, kendimden geçmişim.

Kanlı gözyaşlarını, derdinle yırtılan yüzlerce gömleği gör, feryadları duy, boynuma, yüzüme, önüme, ardıma bulaşan ciğerimin kanlarını seyret.

Yüzünü gören ilden ile gezer, bir mecnun olur. Ona ne diye ileneyim? Ne diye belâya çatmasını isteyeyim? Zaten taşları, topaçları yiyecek.

Ey insanların padişahı, bundan beter belâya da senden haberi olmayan can uğrar. Aman, beni seni görmez bir hale düşürme, körlük belâsına uğratma.

Kanlar can denizinin kıyısına sel gibi akıp gidiyor; denizle bilişmişler, başka bildiklerden kesilmişler.

* Bir sel var, hayran hayran akıp gidiyor; bir sel var, yolunu yitirmiş. O hamd olsun Tanrı’ya demede, bu ah edip “Lâ havle” okumada.

Ey bir güneş gibi doğup yok-yoksul kişilere âşık olan, lûtfet, bâri kullarına bir ihsanda bulun, bir kerem et.

Gül seni ansızın görmüş de canından geçmiş, elbisesini paralamış. Çeng, senin çengini duymuş da feryada gelmiş, utanıp başını önüne eğmiş.

* Zühre’nin, senin nağmelerinden başka daha hoş, daha makbul nağmesi mi var, onun çaldığı ney de nedir? O, senden nağme öğrenmek için dudağını senin dudağına koymada.

* Bütün kamışlar, hele şekerkamışı, bu ümide bel bağlamışlar, bu emeğe karşılık da oynayıp durmadalar: Yâni sen dilediğini yüceltirsin, onlar da yücelmek istiyorlar.

Çeng sensiz kötü, ney sen olmadıkça hüznülere gark oluyor. Onu kucağına al, öbürünü öp. Tef de vur, vur yüzüme de diyor, yüzüm değerli bir hale gelsin.

Bu paramparça gönlü bir güzelce sarhoş et, dağıt gitsin. Dağıt da, dün kaybettiğini bâri şimdi bulsun.

Ey yüce padişah, bundan böyle ayık olmak yazıktır doğrusu, and olsun Tanrı’ya, artık ayık olarak

Tanrım seni anlatamam, senden bahsetmem ben.

Ya şarap ver, delil getirme; yahut kalk, sen söyle, lûtfunla seni bulan kişi, sûfice maceralara düşüp gitti.

XXIV

Ecel gelip çatsa da bütün varlığımızı kapsa ne çıkar bundan; ona yüzlerce canım olsa veririm de hoş geldin derim, merhaba.

Oynaya oynaya göğe ağarım, ondan da neliksiz-niteliksiz tüm varlığa, sonra da sabrımı, kararımı aldın ey ev sahibi derim, daha da tez gel.

Sen aydan yıldızı kapar, parça parça alır götürürsün; gâh süt emer çocuğu götürür, gezdirirsin, gâh dadıyı tutar çekersin.

Dünya gibi bir gönlüm var, koskoca dağı bile çekip götürmede. Ben dağ çeken bir erim, ne diye bir saman çöpünü yükleneyim, kurtar beni şu samanlıktan.

Her kılım bir arslan kesildi amma ölüm iştiyakından da bezdim artık; ben unum, buğday değilim, nasıl oldu da değirmene geldim?

Değirmene buğday gider, çünkü o başaktan doğmuştur; halbuki ben başağın oğlu değilim, ayın oğluyum, yerim ne diye değirmen olsun?

Hayır, hayır, ay ışığı da pencereden değirmene vurur; vurur amma ordan yine aya gider, ekmekçi dükkânına değil.

Aklımla eş olsaydım, söylenecek neler söyledim; fakat yeter, sus da havada esip giden yel bu masalı duymasın.^[1]

XXV

Canla, gönülle seviyorum seni, bundan başka suçum yok. Safran gibi sapsarı kesilen yüzümden ne diye yüz çeviriyorsun?

* Ya bu kanlar yutan gönlü hoş tut, lûtfet, yahut da Tanrı dilediğini işler makamında sabretmeye bir kuvvet ver ona.

Yürüye yürüye iki yol ağzına çattık: Ya sabretmek, yahut nimetlere şükretmek. Fakat ben senin yüzünün ışığı olmadıkça, bu iki yolu da göremem ki.

Sen yüz döndürdün mü hiçbir arkta su akmaz. Kuşluk güneşi olmadıkça nasıl olur da zerrelere belirir.

* Şarabın olmadıkça güzellerin başları ne diye döner, nasıl sarhoş olurlar? Sen korumazsan şeytan, nasıl olur da “Lâ havle”yle kaçır?

* İlâca kendi elinle bir avuç helile atmazsan ne hap, hap olur, ne de pişip yoğrulur.

* Bulutun coşup kükremedikçe nasıl olur da Güneş Esed burcuna girer? Sensiz, zahitlerin ellerinde, ayaklarında bir tek damar bile nasıl olur da atar?

Ölümden anlayış gizlersin, uykuda uyanıklık. Taştan su çıkarırsın, şimşekten vefa izhar edersin.

Gecenin kapkara seli nerde akıl fikir varsa alır götürür, o selden akıllı fikri “Hel etâ” müşterisinden başka kim geri alabilir ki?

Ey parça buçuk şeylerin de canına can olan, tümün de; ey bağa bahçeye giyim kuşam bağışlayan, ey her yanda, hayrete düşmüş can, gel diye davul çalan,

* Herkes öşür almak için beni aldatır, bana gel der, fakat anlayışım kıttır benim, bu sözü pek anlayamam.

Anlayış ne yandan geliyorsa o yana gitmek gerek; ömrünü kim uzatıyorsa ömrü uzun olsun diye ona dua etmek gerek.

Gönlünü daraltandır seni yeşerten, geliştiren, yüzüne gül rengi veren, seni duaya zorlayan da odur, duanı kabul edip dileğini veren de o.

* Rı'yı, ye, be'yi, nun'u elifle birleştirir de rabbenâ demek için ağzına soluk verir, kuvvet bağışlar.

* Lebbeyk, lebbeyk ey kerem sahibi, başımda senin sevdan var, senin suyunla değirmen taşı gibi dönüp durmadayım.

Değirmen taşı döner amma bizim de gıdamız o yüzdendir, ekmekçinin kazancı da o yüzden; fakat değirmen bunu bilmez, ne diye döndüğünü anlamaz.

Onu sudur döndüren, o da döner durur; fakat Tanrı suyu kesti mi, yerinden bile kımlıdayamaz.

Sus ki şu sözlerimiz, sırlarımızdan uçup geliyor; sen sus da sözünde hiç sürçmeyen söyleyin.

XXVI

Öylesine feryadlar edeyim, öylesine tedbirlere girişeyim ki sonucu her münkirin gönül aynasındaki pası sileyim, gidereyim.

Gönül senin aşk atına binmiş de öylesine yol alıyor ki her adımda can ülkesini bile fersahlarca geçmede.

Her çeşit karanlığın inadına o aydın lâ'l dudaklarını göster de taş yüreklilerin başlarına Arş'tan taşlar yağsın.

Böylesine aydınlığımı neden inkâr ediyorlar, biliyor musun? Bu devleti, bu ikbali görüyorlar, kendilerinden utanıyorlar, seni kıskanıyorlar da ondan.

Böyle olmasaydı bu çeşit kör oldukları halde sonunda gözleri açılmaz, o yandaki yıldızlar gibi salkım salkım olmuş binlerce ay parçası güzeli görmezlerdi.

Zaten senin nurundaki neşeden köklerin gözleri açılıp duruyor, yolunun güzelliği de topalları bile rahvan yürütüyor.

Yürütüyor amma yol alan, gene de yolda ansızın kendisinden geçivermede. Zaten her akıl senin yeşilliğinde boy atıp gelişmede, o havaya uymada.

Bu yüzden nice kişiler görüyorum, içleri bomboş, ney gibi feryat ediyorlar; bu yüzden yüzlerce ulu erin boyu, gamla çenge dönmüş, bükülmüş.

Bu yüzden binlerce kervan yoldan kalakalmış, bu yüzden nice geminin kolu kanadı sınımış, karaya vurmuş.

Bütün kırılıp dökülenler, canla gönülle ümitlerini sana bağlamışlar; senin sonsuz bilginden bilgiler, hünerler elde etmeyi umuyorlar.

Umuluyor ki o senin lûtufların lûtfu olan lûtfun, keremin, kahrı ortadan kaldırır da her taraf barışa kavuşur, savaşları yok eder.

Umuluyor ki yelip yortma bir başka çeşit olur, yol yürüyüş bir başka tarza döner, her gönülde zincir gibi birbirine ulanmış nağmeler belirir.

Tebrizli Şems'in güzelim davetinden, alımından her zerre yücelir, göklere ağırlık, her kıl bir yiğit kesilir.

XXVII

Ey padişlar padişahı, kan uyumaz zaten. Ey ay yüzlü, gözüme nasıl uyku girer ki cefadan, mihnetten gözümde bir kan deryasıdır, coşup akmada.

Dudağımı yumsam içimden gönlüm coşup kabarıyor; üstüne su serpsem daha da fazla kabarıp coşuyor.

Halk aşkımı hoş görmüyor, beni kınıyorsa mazur görürüm; fakat ah, özürlü kişi nerden devlete erişir, nasıl olur da aydınlığa kavuşur.

* Kanım coşuyor da söz oluyor, ağzıma geliyor; o söz de kalemimden dökülüyor. Harflerse karıncalar gibi Süleyman'a yalvarmaya gidiyor.

Ey Süleyman, ey padişah, ey lûtfu sahibi, lûtfu bile senin sayende yücelir; senin incine sedef canlardır, senin bahçende otur gönüller.

Çaresiz kalmış karıncalarız biz, harmandan ayrı düştük, o yana bu yana dönüp dolaşıyoruz, feryadımıza sen yetiş.

Elinde bir avuç toprağız biz, âdeta kuluz köleyiz sana; bunca körlüğümüzle gene de o güzeli görmedeyiz, gözetmedeyiz.

* Bize bakma, kendi lûtuflarını hatırla, "Hiçbir şeye ihtiyacı yok, her şey ona muhtaç" diye övmüştün kendini, her kötülük edene, hattâ iki âlemde de suçlu olana sen lûtfet.

Ey ululuk ıssı, ey güzel, gönül seni görmüştür, sadaka olarak lûtfet ona; senden başkasını nasıl göreyim yeryüzünde, yahut senden başkasını nasıl gözleyeyim gökyüzünde?

Gönül, o kutlu yüzlü padişahlar padişahından şaraplar içti, böylesine bir gönül, arı duru abıhayat

içse gene boğazında kalır.

Güzellikte, alımda ay gibi parlak olan o güzeli görene güneş bile karanlık görünür, can sıkar, bir kıvılcıma döner gözünde.

Ululanmadığı halde yüzlerce ululuğa sahip olan o güzel padişahın ayrılığına düşen âşıklara tatlı can bile acımsı olur, kekremsi gelir.

Ey can, sözü kısa kes, bu sözleri söylerken yol almaya bak, tertemiz Tebriz'e doğru yürü, yürü o padişahlar padişahının yoluna.

Ey beden, köpek gibi tembel olma, havlamaya kalkışma, varlığından geç de varlık padişahının yoluna düş.

* Yüzlerce varlık elindeki bir avuç topraktan, yüzlerce padişahlar padişahı safında bir kuldan ibaret olan güzel, ey yüzlerce Âsaf kulu kölesi kesilen, Süleyman'ı bile aşkıyla hayran eden dilber,

O zaman Süleyman, o sevgi yüzünden düzenlere düşeceğinden, belâlara uğrayacağından, o ululanmaların onu yücelikten düşürüp aşağılatacağından korkup titremeye başlamıştı.

Ansızın bir şeytanlıktır gelip çatmıştı; yücelik, padişahlık kadehi onu esritmişti de ondan ululuğu kapmıştı.

* O eşsiz padişah, bir an için mülkünün tedbirine düşmüştü, devleri, perileri saf saf dizmiş, onlara güvenmiş, dayanmıştı.

Derken hevâ ve hevesine uyup gaflete düştüğünü anlamış, o bağlardan bahçelerden göz yummuş, malının mülkünün kendisine ait olmadığını bilmiş, aklı başına gelmişti.

Kazara kendisini o tarafın sevgilisiyle meşgul olmaktan alıkoydukları için kahır kılıcını devin, perinin boynuna çalmıştı.

Hemencecik herkesin kendisine kul köle olduğu Şemseddin'in lûtfu ay gibi doğmuştu da, yapma ey seçilmiş er, yakma âlemi demiş, onu men etmişti.

Padişahтан o müjdeyi alınca hemen secde etmişti; Tebriz'den öylesine bir vade almıştı ki buna iki âlem feda olsa değer.

XXVIII

Şu yoksul nasıl ağlayıp inlesin ki o sevgili merhamete gelsin. Şu gözler nasıl kan ağlasın ki o gül bahçesini göreyim.

Güneş beni aydınlattı mı az yanıp yakılıyorum ayrılıktan; gönül bir yol göstere bana da yeni baştan işe koyulayım.

Ey hünerlere sahip olan tüm akıl, bir afsun bellet bana, bir çare öğret de o çareye başvurayım, o güzeller güzeli sevgilinin gönlünde bir merhamet peydahlansın.

* O Çiğil mumunun ışığını gönül bulamıyor, o nura kavuşamıyor bir türlü; biri su, öbürü toprak; suyla toprak, o düzenbazın gönlünün ne istediğini nasıl bilebilir?

* Cebrâil anlayışlıdır, zîrektir amma semiz buzağı yavrusunu nasıl tadabilir? Şu tuzakla tane, gagası hoş, kendisi yüce Zümrüdüanka'yı nasıl olur da avlar?

Birisinin tuzağına tutulan Zümrüdüanka'nın önünde sinek bile Zümrüdüanka sayılır. Ey örümceğe benzeyen akıl, yeter artık, ne vakte dek bu ağı kurup duracaksın?

* Nerde o nefesi kutlu İsa ki Meryem'in vasıtası olmaksızın coşup taşsın da onun yüzünden Hıristiyanların gönülleri zünnârları koparıp atsın.

* Ateşe benzeyen, ateş gibi yakıp kavuran gam Deccâl'ı ateşten bir yaygıdır yaydı, nerde kötülükler yapan Deccâl'a hançer çekecek İsa?

* Bedene sağlıklar, esenlikler senden, cana kıyametler senden; kıyamete benzeyen vuslatın gelip çattığına dair İsa alâmetleri gene senden.

Taş atılınca kadeh, derdinden başüstü düşer. Diken, gülü olmayınca ateşlere yakılır.

* Azrâ'dan ayrılmış Vâmık'a döndüm, çünkü ona lââyık değildim ben, amma gene de sarhoşun gönlünde bir aşk sarhoşluğu, bir baş dönmesi var.

Devlet satrancı şahın, yol azığı olarak yüzlerce can onun; bir samana yüzlerce dağ yüklenmede, bir gam yiyene yüzlerce gam, yüzlerce belâ verilmede.

Görüyorum; can padişaha ulaştı, kendinden geçti, kendiliğinden ayrıldı; canların kapıları da can padişahının lûtfuyla yapıldı, duvarları da.

Olabilir ki şimdi o yüce padişah, hadde sayıya sığmaz lûtuflarla o suçların yarlıganmasını dilemek âdetini kaldırır aradan.

* Ona yüz döndüren can, Bâyezîd'in huyuyla huylanır, yahut yüzünü Senâî'ye çevirir, yahut da Attâr'a kokular verir.

Tapısında canın hizmet ettiği sevgili, öylesine bir sevgilidir ki onun kadehiyle günler bile sarhoştur; onun adını andın mı tekrar tekrar anmak gerektir artık.

Yüce padişah Şemseddin'dir o, Tebriz onun yüzünden can ülkesi olmuştur, oturamaklı Arş gibi ışıklarla dopdoludur, nurlar bile nuruna haset etmektedir onun.

* O söze başlayan Rûhü'l-Emin'in şu sırları açtığı âna yüz binlerce aferin, olsun yüz binlerce aferin o kutluların en kutlu saatine.

Sevgiden de, kinden de arı olarak onun aşk meclisinde otur da münkirin görmemesi için gerilmiş perdeye bak, o perde yüzlerce mihla perçinlenmiştir de.

XXIX

* Seher çağı o padişahı, "Hel etâ" anacaddesinde gördüm, gaflet uykusuna dalmıştı, Ebû Ali'den de haberi yoktu, Ebû'l Alâ'dan da.

Başımı döndüren şaraptan bir kadeh doldurdum da önüne koydum, padişahım dedim, hadi iç.

A filân dedi, bu ne? Âşıkların kanı dedim, coşup köpürmüş, aşk ateşinin üstünde can gibi aparı bir hale gelmiş.

Mademki sen içtin de can kabında köpürüp coştun ey Tanrı sırlarının bağı bahçesi dedi, ben de canla, gönülle içeyim o şarabı.

O sarhoş sevgilim elimden kadehi aldı, o cana canlar katan şarabı can gibi çekip içti.

Hem neşede, hem ferahta candan yüz mertebe ileriye geçti; gökyüzü, kemgöz uzak olsun sizden diyordu.

XXX

Ben dün sevgiliye dedim ki: Ey eşsiz, örneksiz güzel, ay bile seni kıskanmış da bu kıskançlıkla gökyüzünde iki büklüm olmuş.

Güzeldin, bugünse güzelliğin yüzlerce arttı; âdeta perdeciydin, padişah oldun; hem Yusufuştun, hem Mustafâ'nın nuruna, alımına sahip oldun.

Ey peri, bu gece öveyim seni, çünkü yarın söze de sığmazsın; yarın seni anlatırken yeryüzü de yok olur gider, gökyüzü de.

Bu geceyi fırsat sayayım da sana kul köle olayım; çünkü yarın melek kendinden geçer, Arş yenini, yakasını yırtar.

Ansızın bir kasırgadır kopar; ne dam kalır, ne kapı. Artık şu sinekler nasıl kanat çırpıp uçabilir? Filler bile buna tahammül edemez.

Derken o kasırga içinde gene de güzelliği, nuru parlar, o kuşluk güneşinin ışığıyla her zerre güler, sevinir.

Zerreler, o güneş yüzlüden öğrenirler de evvelce âcizken yüzlerce defa güzelleşirler, gönül alıcı zerreler haline gelirler.

XXXI

Her gece ihsan ve vefa sofrasının başındayım, her gece padişahın konuğuyum; devlet sahibine konuğum ben, devleti ebedî olsun.

Maymunun biri, bir gece nasılsa arslanların sofrasına oturmuş; inatçı değilsen insaf et; o nerde, arslan nerde?

Padişahın kılıcının korkusundan kahramanın bile yüreğine ığıl ığıl kan akıp otururken bu ne küstahlıktır? Vallahi de yanlıştır bu iş, billâhi de yanlış.

Bir arslan yavrusu, ansızın anasının yüzüne bir pençe atabilir, fakat sen kendine düşman değilsin ya, sakın ona pençe atmaya kalkışma.

Arslanlardan süt emen, arslan olur, adam değildir o; nice insan şeklinde yaratık gördüm ki ejderhânın ta kendisi.

Nuh insan şeklindeydi amma insanları silip süpüren bir tufandı; bir zerrede ateş varsa o zerrede ışıklar da vardır elbet.

Kılıcım, kanlar dökerim ben. Hem yumuşağım, hem keskinim, sertim ben. Şu geçici dünyaya benzerim, görünüşte hoşum da içim belâdır, gerçekte yokum.

XXXII

Sâkî, fazlasıyla sun şarabı, sun da korku da kaybolup gitsin, ümit de, düşüncenin de vur boynunu; biz nerdeyiz, o nerde?

Kadehi getir, sundukça sun, aklını kökünden sök at; o yüzünü örtmeyen geçimi, o apaçık görünen zevki, varlık bağından çöz, kurtar.

* Bizim meclisimize sarhoş gel, yüzündeki örtüyü aç; ey Tanrı dilediğini işler sırrı, hani evvelce nasıl gelmiştin, gene gel öyle.

Yorulmuş, perişan delileri gör, varlık bağından kurtulanlara bak, aşka gönül verenleri seyret; işte bu andır belânın gelip çattığı an.

Daha tez gel, aklını başına al, geç oldu; gönül bu il'e doydu artık, onu sarhoş et de şu, daha çabuk gel demeden gene kurtar onu.

Elimden şu ipi çöz de Ebû'l Hasan'ın ayağına bağla, kadehi sun da başımı, ayağımı kaybedeyim gitsin.

* Olaylar peşinde dedikodular ardında, her an Ebû Ali'yle, Ebû'l Alâ ile bahislere dalan kişi zevksizdir, zevksiz.

Bana ne su ver, ne ekmek ver; ne huzur ver, ne uyku ver, ey aşkının susuzluğuna bizim gibi yüzlercesinin kanı feda olasıca güzel.

Konuğunum bugün, sarhoşunum senin, darmadağınım senin yüzünden; bu haber bütün şehre yayıldı, her yer bu haberle doldu: Bugün işret günü, haydin gelin.

Tanrı'dan başka müşteri arayan, eşekten başka bir şey değildir, şu külhanın yeşilliğinde eşekler gibi yiyecek ot arar o.

* Bil ki külhandaki yeşillik adamın ağzını, sakalını pis kokutur. Mustafâ, fişkılıklardaki, sazlıklardaki yeşilliklerden uzaklaşın buyurdu.

Fışkılıklardaki yeşillikten de uzağım, bağlardaki bahçelerdeki güzelliklerden de; kibirden de uzağım, benlikten de; ululuk şarabıyla sarhoşum ben.

Tanyerinden ay nasıl belirirse, otlar, yeşillikler arasında gül nasıl görünürse ansızın gönülden bir güzelin hayali belirdi de baş gösterdi.

Dünyanın bütün hayalleri onun hayaline doğru kaçışmaya başladı; hani, demir parçaları mihladıza karşı nasılsa tıpkı öyle.

Lâ'ller ona karşı taş, arslanlar yaban eşeği, kılıçlar ona karşı kalkan kesilmiş, güneş zerrelere

ibaret.

* Dünya Tur Dağı'na döndü, her zerresi aydınlandı, rûh da Mûsa gibi tecelliden aklını yitirdi, kendinden geçti.

Her sarhoş, kendisine göre bir vuslat âleminde, aslının aslıyla vuslatta; yoklukta usûl tutmada, apaşikâr el çırpıda.

* Her ot yeşermiş, güzel. Her zerre, sabır sıkıntının anahtarıdır, şükür razılığın anahtarı diye naralar atmada.

Gül bülbüle, ey benim gibi yüzlercesi feda olasıca, bekçiydin padişah oldun, niceye bir ömrü var olsun deyip duracaksın diye seslenmede.

İhtiyaca düşmüş zerreler, duaya koyulup ağlarlarken onlara bir şimşektir çakmış, hem de öylesine çakmış ki şaşkınlıklarından duadan da kalmışlar.

Barış dileğin yoludur, hilim neşenin merdiveni. Ateş altının sarrafıdır, nur sevginin sarrafı.

Aşk gecelerin ışığıdır, ayrılık buluşmayı pişirir kotarır; ey gönlümün üstünde yürüyen, vuslat da ayrılığın panzehiridir.

Güneş atlarımızdan bir attır bizim, dolunay bekçilerimizden biri. Aşk bizimle düşüp kalkan dostlarımızdandır; başımızda ne var, kim bilir kim anlar onu?

Ey bana onun sevgisini soran, onu ağırla, onu nimetlendir; çünkü ona karşı bütün dilekler, bütün istekler, o göründü mü, zerrelere benzer, dağılır gider.

Ey benim hikâyemi soran, aşka bir kısmetim, bir hissem var; fakat sarhoşluk derdimi yok etti, ne mutlu bana, ne mutlu.

* Açılıp gelişme, elmanızın yüzünden, derlenip toplanmaya sabahlarımız sebep; kalb rûhlarımızdan bir rûh, halden hale dönüşte, elden ele düşüşteyse ümit ve yalvarış şekli var.

* Sizden esip gelen yeller gözlere nur verir, Yakub'umuzun gözleri açılır; insanlar içindeki Yusuf'umuz Tanrı'nın sattığı şeye cömert davranır.

* Güneşle ay, on bir yıldızla önünüzde secde ederek yerlere kapandı, halbuki Yusuf bunu hafif bir uykuya daldığı zaman görmüştü.

Ey sevgi yüzünden, yahut da ayrılıktan dolayı firkatın yırtıcı tırnaklarından şikâyet edip duran, ihsanların, lûtufların aslı bizim gelirimizdir, halkın sarf ettiği şeyler de bizim ihsanımız, lûtfumuz.

XXXIII

Ben nerdeyim, öğüt dinlemek nerde, döndür şarap kadehini ey sâkî, dök cana canlar katan o şarabı canımıza ey sâkî.

Ey âşıkların ellerinden tutan, ey âşıklara yardımcı olan sâkî, can kadehini elime sun, uzak olsun yabancıların dudaklarından, gizlice sun bana.

Ekmek ver ekmek yiyene, ver somunu o çaresiz tamahkâra, o ekmek âşıkına define lâayık değildir ey sâkî.

Ey canın canının canına can olan, ekmek yemeye gelmedik biz; sıçra ey sâkî, kalk, padişah meclisinde yoksul yüzü takınma.

Önce o koca sağrağı al, o ihtiyarın eline sun, köyün ihtiyarı sarhoş oldu mu yürü sarhoşların yanına ey sâkî.

Yürü ey lûtfu umulan, keremi beklenen sâkî, tez ol, fazla fazla sun; sarhoş nerde, utanma nerde? Utanıyorsan bir kadeh de utanmanın başına saçıver gitsin.

Kalk ey sâkî, gel ey utanmanın, arlanmanın düşmanı; yanımıza gülererek gel ey sâkî, gel de bahtımız da gülsün.

XXXIV

Her an gökyüzünden gönüllere vahiy gelmede, tortu gibi niceye dek yeryüzünde kalacaksınız, göğe ağın demede.

Ancak ağırcanlılardır ki tortu gibi dibe çökerler; tortusu arınansa üstüne çıkar.

Her an çamuru karıştırma, suyunu bulandırma da arınsın, tortun aydın olsun, derdine derman bulunsun.

Yalım gibi bir can, fakat dumanı nurundan fazla; duman da haddini aştı mı evdeki ışığı göstermez olur.

Dumanı eksiltirsen nurla aydınlanırsın; ışığınla bu dünya da aydın olur, o dünya da.

Bulanık suya bakarsan orda ne ay görürsün, ne gök. Hava da karardı mı güneş de gizlenir, ay da.

Güney yeli esince havayı tertemiz eder. Bu yüzdendir ki sabah çağları seher yeli âlemi cilâlar âdeta.

Alıp verdiğimiz soluk da gönüldeki sıkıntıyı, derdi arıtır, adamın içini cilâlar. İnsan bir an nefes alıp vermese varlığına yokluk gelir çatar.

Garip can, şu cihanda mekânsızlık âlemine iştıyak çeker; hayvan nefisse ne diye şu otlakta otlar durur, bilmem ki.

Ey mayası hoş, aslı temiz arı can, nice bir sefer edip duracak, gezip dolaşacaksın? Sen padişahın doğanısın, padişahının ıslığı nerden geliyorsa uç oraya.

XXXV

“Tercî-i Bend”

Hem yüzün hoş, hem huyun hoş; hem zülfündeki büklümler, kıvrımlar güzel, hem başın, yüzün güzel. Hem şiven, edan hoş, hem meyven. Lûtfun da güzel, kahrın da, cefan da.

Ey ebedî aşk sûreti, ey güzelliği hadden aşkın. Ey ay yüzlü, selvi boylu, ey cana canlar katan, gönüllere neşeler veren dilber.

* Ey bağıın bahçenin, yaseminin canı, ey göklerin de ışığı, yeryüzünün de. Ey âşıkların feryadlarına yeten, ey “Hel etâ” meydanının eşsiz atlısı.

Ey lûtufların yayan, ey kötü kişilere, nekeslere bile ihsanda bulunan, duduk da seni övüyor, keklik de, üveyik de.

* Ey Çin güzellerinin iki gözü, ey kaşlarını çattığı, yüzünü eğdiği görülmemiş güzel, yoksullardan çekme eteğini, yırtma razılık yüzünü tırnaklarınla.

Ey padişahları kendisine kul köle eden güzel, padişahlar bile sana karşı yoksul, başlarını tapına koymuşlar, hepsi de seni övmeye, övecek sözler düşünmeye ey övülmeye değer padişah.

Ey zahitlere sabır veren, ibadet edenlere ihlâs bahşeden. Ey gönül genişliğine eriştikleri, sevgiliyle buluştukları vakit ariflerin gül bahçesi kesilen.

Âşıklarla eşim, bu gece uyumak istemiyorum, ta seher çağına dek ey dost, sana dua edeceğim ben.

* Dışarda yoldaşlarım var, gönlümde iş erleri. Evde bir bölük dilber hepsi de tertemiz kardeşler (İhvân-ı Safâ) sofasında.

Ey bahçenin, yeşilliğin aydınlığı, ey selvinin, yaseminin sâkîsi, seni andım da ağzım tatlılandı, tercî söyleyeceğim ben:

*

Yapayalnız seyrana çıkmadasın, yahut sarhoşların yanına, yahut da sevgiliye gidiyorsun, hem de salına salına gidiyorsun.

Kader çevgeninin önünde başsız-ayaksız bir top oldum; meydana gidiyorsan bâri beni al da kendime getir.

Öylesine aydınsın ki güneşin nurunu bile ayıplamadasın, ay kara görünür sana; dönüp dolaşacaksan gökler bile dar gelir sana.

Öylesine eşi, dengi bulunmaz bir sevgilisin, öylesine güzelsin, dilbersin ki; çok geç, çok güç geldin amma çok çabuk, çok kolay gidiyorsun.

* Ey güneş yüzlü güzel, ey hastaları arayan İsa; hangi topluluğun yanına gidiyorsan ne mutlu o topluluğa.

Sen ya baştan başa cansın, yahut zamanenin Hızır'ı, yahut da abıhayat; onun için de halktan gizlenmedesin.

* Ey düşünceler kıblesi, ey ormanlıklardaki Tanrı arslanı, ey hünerler kılavuzu, akıl gibi can içinde yürüyüp gitmedesin.

Ayrılık yoluna saptın mı, âşık gâh akıl fikir kadehini kaybeder, âr, hayâ perdesini yırtar, gâh da rûha akıl adını takar.

Ayrılık şöyle dursun, bir şey arayıp bulmak için ne yana gitsen bulut gibi yaşlı gözlerle yanından ayrılmayan o aydın ayla gitmedesin.

Ey her aklın, her gözün nuru, ey aydan da aydın, gündenden de; üçüncü tercîe bak, onu güzelce bir süz:

*

Ey aydınlıklar içinde aydınlık, sana bir mesele soracağım; ne afsun okuyup üflüyorsun da gamı neşe haline getiriyorsun?

* Zaten afsun okumada tatlı dudakların var, Davud Peygamber gibi senin de elinde demir muma döner, onu eritir, dilediğin şekle sokarsın.

Hayır, olsa olsa sen hiçbir kayıtle bağlanmayan bir padişahsın. Tanrı ülkesinin beylerbeyisin; yaratıcının has çırağısın, bütün afsunlara boş vermedesin.

Seni tanıdım tanıyalı nice devlet atı sürdüm de sonucu kendimi dertlerden dışarı attım, korkulardan kurtuldum, emniyet yurduna eriştim.

Her an yeni bir canım ben, her dem başka bir bahçeye gidiyorum; bana el attın mı ne elim kalıyor benim, ne gönlüm.

* Ne gökyüzünü bilirim, ne Sühâ yıldızını. Ne kumaş bilirim, ne pahasını. Hiçbir şey bilmem amma, ay parçası güzelim, şunu bilirim ki sen benim rahatımsın, huzurumsun.

Ey insanların da rızkını veren, meleklerin de; ey şu düşünen gökyüzünün mili; bu kadar güzellikle, bu kadar alımla tutup konuğu gönlünden çıkararsın, imkân yok buna, hâşâ.

Ne güzel andır o an ki selvi boylum, yeşillikte yeşerip gelişsin, ben de onun önünde sevgi yeliyle söğüt gibi titreyip durayım;

* Lâle kanla yıkansın, nerkis hasretle bakakalsın, gonca başından külâhını atsın, süsen, süsenliğinden geçsin.

Ey kerem meclisinin sâkîsi, senin sarhoşunum, senin perişanın. Ey gül bahçesi, ey İrem bağı, bugün konuğunum senin.

*

Şuh gözlerine bak, meyhaneden sarhoş gelmiş, âşıkların kanlarını dökmek için eteğini beline çemremiş.

O güzeller güzeli and içmiş, şu şarabı boyuna sunacağım, ne baba, ne ana, bir tek akıllı bırakmayacağım;

Şu şaraptan öylesine sunacağım, bu şarapla onlara bir oyun oynayacağım ki demiş, hepsini deli divane edeceğim, sen de sonucu şu adam yurdunda bir tek akıllı bile bulamayacaksın.

* Leylâ'mız can sâkîsi, bütün dünya onun Mecnun'u; Leylâ ile Mecnun'dan başka her şey beyhude, her şey faydasız.

Menzil atımızı elimizden alır, yahut da ılgar eder, varımızı yoğumuzu yağmalar; ister konuşulup görüşülen yer olsun, ister ibadet edilen yer; nerden aşkıımızdan canını kurtaracak, imkân mı var buna?

Seni sarhoş görmezsem varlığını ateşlere yakarım, bağırır çağırırım, kavga gürültü, sana şarap sunarım, sarhoş ederim seni.

Akıllıların devranı geçti, sâkîlerin buluştukları çağ geldi; bu töreyi inkâr edene koca bir sağrak sun.

Bahar geldi, kış geçti. İçme zamanı, ney dinleme çağı gelip çattı. Kadehle şarabın buluştuğu an geldi, yemek yeme zamanı geçip gitti.

O düzenbaz kocakarı gitti, kış da geçti, yağmur çamur da. Bahar geldi, ondan yüzlerce güzeller, yüzlerce dilberler doğdu.

Haydi sâkî, tekrar sun o kıpkızıl şarabı; sun da kulaklar açılsın, ben de bir tercî daha söyleyeyim:

*

Ne kadar dilersen o kadar savaş, kızgınca alabildiğine tehdit et; şunu bil ki külhan dumanı asla göğe ağmaz.

Ağsa bile gökyüzünü nasıl olur da karartır? Zaten gökyüzü o kadar arılığ, o kadar ışığı dumandan elde etmiştir.

A babam, kendini incitme, başını taşlara vurma; yanıp yakılan nefsinle savaşıp durma.

Ay'a tükürürsen o tükürük kendi yüzüne gelir; onun eteğini çekersen senin elbisen daralır.

Senden önce de başka hamlar şu dünya kazanında kaynayıp coştular, çok çarpınıp çırpındılar amma razılıktan başka bir çare bulamadılar.

Bir oklu kirpi yılanın kuyruğunu ağızıyla yakaladı, başını içeri çekip dertop oldu o düzenbaz.

Ahmak yılan boyuna kendisini kirpiye vurmaya başladı, oklarına vura vura delik deşik oldu.

O kötü yüzlü, sabırsızlığından, düzen bilmezliğinden, tez canlılığından kendisini öldürdü; bir müddet sabretseydi o belâdan kurtulurdu.

Sen de aklını başına al da her belâ oklu kirpisine kendini vurma, rahatça otur da kaza geldi mi hava boşluğu bile daralır de dur.

* Âlemlerin Rabbi, ben sabırlılarlayım buyurdu; ey sabırlılarla oturan, sen başımızdan aşağı dök sabrı, sen bize sabırlar ver.

Ben bir başka vadiye gittim, geri kalanını sen söyle babacığım; sabırlılara her an yeniden yeniye selâm söyle bizden.^[2]

XXXVI

Aklını başına al ey âşıkların hekimi, bizim gibi bir sevdalı gördün mü sen? A sevgilim, siz olmasanız helâk oldum gitti.

Ey yüzlerce topluluğun Yusuf'u, benim gibi hüznümlere batmış bir Yakub gördün mü? Aşkın eleminden yüzüm sapsarı bir hale geldi, ağlamaktan gözlerime ak düştü.

A Yusuf, tertemiz Yakub'un gözlerinden yaşlar akmada, hele bir bak da gör, sevgi yüzünden gözlerimden biteviye yaşlar akıp durmada.

* Yusuf'ların gönüllerinde yüzlerce Mısır vardır, yüzlerce şekerkamışlığı; av, ister büyük olsun, ister küçük, hepsi de yaban eşeğinin karnında.

* İşret, zevk, safâ vesileleri düzeldi, gönlüm ne istiyorsa oldu; fakat bil ki vakit keskin bir kılıçtır, geçen günleri düşünme.

* Aşkta canınla oyna, İsrailoğulları gibi Mûsa'ya, "Sen ve Rabbin gidin, savaşın, biz burda oturacağız" deme.

Dünyada bu âşıklardan daha mazlum kimsecikleri göremezsin asla; akıl ve dirayet erbabına deyin ki: Sevenleri hoş görün.

* Derde düşsen de, feryat etsen de sonucu, rahmeti Arş'ı kaplayan ihsan ve adalet sahibi Rabbin lûtfuyla bir yardıma nail olur, bir feraha kavuşuruz.

Bizim boyuna içişimizi biliyorsan, güzel yüzlü şirin sâkîmizden haberin varsa ona ulaş, bırakma onu, bil ki ondan başkasından hiç mi hiçbir şey umulmaz.

Ey akıllı, fikirli erlere hileler öğreten, bütün hilelere, düzenlere başvurduk, fakat her şeyi gören, yapan sensin ancak ey görünmeyen şeyleri gören, bilen.

Sus da geri kalanı huyu husu lûtuf olandan dinle; zaten anlayış da onun lûtfuyla her kötü şeye şifa olarak verilmiştir.

XXXVII

O hoca gece yarısı birdenbire hastalanıverdi, ta sabaha dek kendisini kaybetti, boyuna başını duvarımıza vurdu.

* Gök de ağladı haline, yer de. Onun feryadını duydu da gök de feryada geldi, yer de. Solukları bile yakıp yandıracak kadar ateşli, sanki âteşkedeye düşmüş.

Acayip bir hastalığı var, ne başı ağrıyor, ne sıtması var; bu derde yeryüzünde çare yok, çünkü gökten gelmiştir bu dert.

* Calinos onu gördü de nabzını ele aldı. O, bırak elimi dedi, gönlüme bak, derdim sıraya, kaideye uyar dert değil.

* Ne safrası var, ne sevdası. Ne kulunca tutulmuş, ne istiska illetine. Bu hastalık ne biçim hastalık diye şehrimizin her bucağında yüzlerce lâf, yüzlerce kavga gürültü var.

Ne uykusu var, ne bir şey diyor; aşkla besleniyor çünkü; şimdi bu aşk hocaya hem dadı, hem ana.

Tanrım dedim, bir merhamet et de bir an olsun dinlensin, huzura ersin, o ne kimsenin kanını dökmüştür, ne birisinin malını almıştır.

Gökten ses geldi: Onu derhal kendi haline bırak, çünkü âşıkların uğradıkları belâyâ ilaç aramak, şifa ummak beyhudedir.

Bu hocaya çare arama, onu bağlamaya kalkışma, öğüt verme ona; onun düştüğü yer, ne kötülük işlenen yerdir, ne ibadet yurdu.

Sen aşkı nice görmüşsün, nasıl anlamışsın? Onu âşıklardan bile duymamışsın sen. Sus, afsun okumaya kalkışma; aşk ne büyüdür, ne oyunbazlık.

Ey Tebrizli Şems, gel ey nur madeni, ışık madeni; çünkü bu ululuk ıssı, bu saltanat sahibi rûh, senin ışığın olmadıkça donuk, cansız bir haldedir.

XXXVIII

* Dal gamına ey can, çünkü sabır sıkıntının anahtarıdır; dal gamına da sonucu melhemi yüz gösterebilirsin; sıkıntının anahtarıdır sabır.

* Dertlere, kederlere öylesine dal ki sonucu, ansızın Tanrı kürsüsü de tapına gelsin, ulu Arş'ı da; çünkü sıkıntının anahtarıdır sabır.

Dünyanın nuruyla gül de dünyanın düğünü derneği ol, yasından kurtul, emniyete ulaş, çünkü sabır, anahtarıdır sıkıntının.

A gönlüm, erkekten de vazgeç, kadından da; sök, çıkar onların sevgisini içinden de aşkla dayın da o olsun, amcan da; çünkü sıkıntının anahtarıdır sabır.

Gökyüzü gibi iki büklüm olur, buyruğa uyarsan felekten de, eğri düzen işlerinden de kurtulursun; sabır, anahtarıdır sıkıntının.

Hem benlikten halâs olursun, hem perçemini eline dolar da boynunu vurursun şeytanın; sıkıntının anahtarıdır sabır.

İkbalin ayağına gelir, devletin huzuruna. Kademiyle kutlanırsın; sabır sıkıntının anahtarıdır.

İçinde bir dert var ki işin onun yüzünden tersine dönüyor; hemencecik onu bağla sımsıkı, çünkü sıkıntının anahtarıdır sabır.

Tanrı'nın bir hoş âlemi vardır, bir an bile şu âleme bakma; Tanrı'dan başka mahrem yoktur o âleme, sabır sıkıntının anahtarıdır.

* Sus, sırları söyleme, sus ki "min ledün" sırrına ağyar nasıl erebilir? Sıkıntının anahtarıdır sabır.

XXXIX

Rintler selâm ediyorlar sana, canlarını kul köle etmişler sana, kadehinle sarhoş olmuşlar, sarhoşlar selâm ediyorlar sana.

Aşkla herkesten fazla dillere düştüm, herkesten fazla kalles oldum, dilberlerden de daha güzel, daha hoş bir hale geldim, sarhoşlar selâm ediyorlar sana.

Şu rûhanî kavgaya bak, şu tufana benzeyen seli seyret, Rabbin şu güneşini gör; sarhoşlar selâm ediyorlar sana.

Biri bana afsun okumada, biri benim tövbe etmemi beklemede, birisi benim gibi ayaksız koşup durmada; sarhoşlar selâm ediyorlar sana.

Ey dileklerin dileği, tez kaldır o perdeyi, ondan başka hiç kimseyi bilmiyorum ben, sarhoşlar selâm ediyorlar sana.

Ey güzelim yağmurlar yağdıran bulut, gel. Gel ey dostların sarhoşluğu, gel ey gönül çalanların padişahı, sarhoşlar selâm ediyorlar sana.

Hayran et, zahmetten kurtar bizi. Yık, fakat definelerle dopdolu bir hale getir bizi, elde bulunan ebedî parayı tart, sarhoşlar selâm ediyorlar sana.

Bütün bir şehir, senin yüzünden altüst olmuş, hem haberleri var senden, hem haberleri yok; ey gönüle bakış kudreti, görüş feyzi veren, sarhoşlar selâm ediyorlar sana.

O ay yüzlü beye söyle, o büyücü gözlüye söyle, o huyu husu güzel padişaha söyle: Sarhoşlar selâm ediyorlar sana.

O kavga beyine, o savaş erine söyle, o kargaşalığa, o sevdaya söyle, o yemyeşil, terütaze selviye söyle: Sarhoşlar selâm ediyorlar sana.

Aklı başında hiçbir kimsenin bulunmadığı yere, bir tek sarhoştan başka hiçbir sarhoşun sığmadığı makama, yolu, mezhebi bulunmayan ülkeye söyle: Sarhoşlar selâm ediyorlar sana.^[3]

O neliksiz-niteliksiz cana söyle, o mecnuna tuzak olan dilbere söyle, o gizlenmiş, saklanmış inciye söyle: Sarhoşlar selâm ediyorlar sana.

O insanlara tuzak olana söyle, o dünyanın canına söyle, o sevgiliye, o hemdeme söyle: Sarhoşlar selâm ediyorlar sana.

* O masmavi denize söyle, o görür göze söyle, o Turusîna'ya söyle: Sarhoşlar selâm ediyorlar sana.

O tövbemi yakıp yandırana söyle, o hırkamı dikip yamayana söyle, o günümün aydınlığına, ışığına söyle: Sarhoşlar selâm ediyorlar sana.

* O kurban bayramına söyle, o Kur'an'ın ışığına söyle, o Rıdvan'ın övüdüğü güzele söyle: Sarhoşlar selâm ediyorlar sana.

Ey padişahımız Husâmeddin, ey bütün erenlerin övündüğü er, ey sayesinde canlarımı bilir, anlar hale geldikleri sultan, sarhoşlar selâm ediyorlar sana.

XL

Yürü, o rebâpçıya söyle: Sarhoşlar selâm ediyorlar sana. Koş, o su kuşuna söyle: Sarhoşlar selâm ediyorlar sana.

O sâkîlik eden beye söyle: Sarhoşlar selâm ediyorlar sana: O bâki ömre söyle: Sarhoşlar selâm ediyorlar sana.

O kavga beyine söyle: Sarhoşlar selâm ediyorlar sana. O kargaşalığa, o sevdaya söyle: Sarhoşlar selâm ediyorlar sana.

Ey yüzünü görünce ayın bile utandığı güzel, sarhoşlar selâm ediyorlar sana. Ey gönlün rahatı, huzuru, sarhoşlar selâm ediyorlar sana.

Ey canın canına can olan, sarhoşlar selâm ediyorlar sana: Ey bunca güzellik, bundan öte de daha yüzlerce güzellik, sarhoşlar selâm ediyorlar sana.

Orda bir kişi bile yok ki kendinde olsun, sarhoşlar selâm ediyorlar sana, burda bir tek sarhoştan başka sarhoş yok, sarhoşlar selâm ediyorlar sana.^[4]

Ey dileklerin dileği, sarhoşlar selâm ediyorlar sana. Kaldır yüzünden o perdeyi, sarhoşlar selâm ediyorlar sana.

XLI

Âşıklara, mümkünü yok, hiç kimsenin öğüdü fayda etmez. Aşk öylesine bir sel değildir ki biri çıksın da önünü kesebilsin.

Sarhoşun zevkini akıllı başında olan asla anlayamaz. Kendisinden geçenin kapısındaki toprağın değerini akıllı kişi asla bilemez.

Âşıkların gönül meclisinde içtikleri şaraptan bir koku duysalardı padişahlar bile padişahlıktan bezerlerdi.

* Husrev, padişahlığına Şirin için veda etti. Ferhad da onun için dağa külüng vurmada.

* Mecnun, Leylâ'nın aşkı yüzünden akıllılar halkasından kaçmada. Vâmık aşk yüzünden her serkeşin sakalına, bıyığına gülüp durmada.

O güzelim candan ayrı geçen ömür, donmuş, kaskatı kesilmiştir. Yoldaki belden, yardan haberi olmayanın beyni kokmuştur.

Şu gökyüzü bizim gibi âşık olmasaydı, şu gökyüzünün bizim gibi başı dönmeseydi bu dönüşten usanırdı da yeter artık derdi, niceye bir dönüp duracağım, niceye bir?

Âlem bir neye benzer, oysa her deliğinden üfürüp durmadadır. Her feryat, o şeker mi şeker, o tatlı mı tatlı, iki dudağın zevkini duyar, bilir.

Bak da gör, her toprağa, her gönüle üfledikçe ona bir ihtiyaç vermede, bir aşk sunmadadır da o yüzden elemlemlerle feryada gelmededir.

Gönlünü Tanrı'dan ayırırsan artık neye gönül vereceksin, söyle; cansızdır o kişi ki bir an bile gönlünü ondan alabilsin.

Susayım artık, sen tez ol da geceleyin şu dama çık, ey can, yüce sesle şehre bir gürültüdür sal.

XLII

Bugün gülüyoruz, hoşuz, çünkü o gülen baht geliyor. Geliyor padişahlar padişahı güzelimiz meydandan.

* Bugün bozacağım tövbemi, kırıp uşatacağım perhizi; çünkü Ken'an ülkesinden güzellerimin Yusuf'u geliyor.

Sarhoş bir halde, salına salına gidiyorum, can gibi gizlice gidiyorum, o padişahın gelmekte olduğu tarafa, sora sora, araya araya gidiyorum.

Devlet sarayı yapıldı, göğün sarığı çözüldü, düşe kalka gitmede, çünkü sarhoşlar meclisinden geliyor.

Buyruğumuza uy ey oğul, bize karşı vefakâr ol ey oğul, veresiyeyi bırak ey oğul, bak, bugün emir gelmede, buyruk gelmede.

Gök gibi nurlan, gül bahçesi gibi yeşer, geliş, balıklar gibi yüzmeye bak, o uçsuz bucaksız deniz geliyor.

* Aklını başına al ey oğul, aklını başına al. Bana bakma, kendine bak; çünkü safran kokusu söz söyleyeni güldürür durur.

Gene geldin, gene el çırpımadasın, gene böylece evleri yıkacaksın, çünkü yıkık yerlere parıl parıl parlayan güneş gelmede.

* A eve kapanan, sen gölgede yetişmişsin, yürü, çık dışarı; çünkü taş bile güneşin tesiriyle Bedahşan lâ'li olmada.

Gâh kanlıdır, gâh kan içmede, bâzı bâzı da hastalara çare bulmada, derman vermede; hele bu çaresize dermanın ta kendisi, çünkü onların yanından geliyor.

Bugün sarhoşları ara, gizli şeylerimi gör, ayıbımı görüp söyleme; çünkü onun yüzünden öylesine sarhoşum ki harflerim ağzımdan darmadağınık çıkıyor.

XLIII

A nazlılar, a nazeninler, bir nazlı nazenin çıldırdı, deli divane oldu; tası damdan düştü, sırrı bilindi, işte bak, hemencecik tımarhaneye gitti.

Susuzlar gibi havuzun çevresinde dönüyor, su arıyordu, ansızın kuru nane gibi havuzumuza düştü, ıslandı, ekmeğimize katık oldu.

A bilgin, kulak asma bu söze, tıka kulağını, duyma bu afsunu; o zaten bizim afsunumuzla efsane haline geldi, başına gelenler dillere destan oldu.

Kulaklar bu küpeden kurtulamaz; çünkü o başlardan akılları, fikirleri aldı, buğday gibi değirmene götürüp öğütmek, un haline sokmak için bir kaba boşaltıverdi.

Ey can, bu işi oyun sanma, bu işi oyun sanma; burda canınla oynamaya giriş, benimse bu işi. Onun siyah, kıvırcık saçları yüzünden nice başlar, baş aşağı dönmüş, bir tarağa benzemiştir.

Aklına mağrur olma; âleme direk kesilmiş nice sözüne inanılır üstat, Hannâne direğinden daha ziyade inlemeye koyulmuştur.

Ben candan ayrıldım, elbisemi gül gibi yırttım, öyle bir hale geldim ki aklım bile yabancı kesildi bana.

Bu akıl katreleri onun denizinde mahvoldu gitti; şu can zerrelere, sevgilinin yoluna harcedildi, yok olup bitti.

Susayım, nuruna güneşle ayın bile pervane kesildiği o mumun karşısında şu mumun ne lüzumu var? Bunu söndüreyim artık.

XLIV

Vefa sahibine âşık olmayan can, ne de vefasızdır; Tanrı lûtfuna âşık olmayanı Tanrı kahretsin.

* “Gördüğünden gözü kaymadı” sözüne mazhar olan padişah, dünyayı gezip dolaştığı zaman nihayet bir şekil gördü ki o, şekillere âşık değildi.

Ben dün bu şehrin kapısında toplanan bir bölük periden duydum, bizim şehrimize âşık olmayana ev verin köyde diyorlardı.

* Yazık daima kuru toprağa düşen balığa, eyvah kimyaya âşık olmayan bakıra.

Canın aslına kapılmayan can nerde? Nasıl olur da demir, mıhladıza âşık olmaz.

Ecel kapısı kapalı, tezce kurtulmasına imkân yok; hem yaşamaya lâayık olmamıştır o, hem ölüme âşık değildir.

XLV

Kimdir o, kimdir o ki gönlü gamlandırır, fakat tapısında ağladın mı da acını tatlılaştırır.

* Önce yılan görünse bile sonucu define olur, inci kesilir. Öylesine tatlı bir padişaktır ki acıyı bir anda yolu yordamı güzel bir hale sokar.

Karşısındaki şeytan olsa huri yapar onu; yasa batmışsa düğün dernek haline kor; anadan doğma körü bilgi görgü sahibi kılar.

Karanlığı aydınlatır, dikenini gül bahçesi haline getirir, avcundaki dikenini çeker çıkarır, gülden yastık düzer sana.

* Halil'ine yalım yalım ateş verir amma Nemrud'un yaktığı o ateşi de çiçek haline, ağustos gülü haline kor.

Yıldızları aydınlatan o, çaresizlere çare kılan o. Hem kula ihsanlarda bulunur o, hem de kulu hoş görür, beğenip takdir eder.

Bütün suçluların suçlarını kış mevsiminde dökülen yapraklar gibi döker, kendisine kötü söyleyenlerin kulaklarına özür getirme sözlerini telkîyn eder de

Der ki: Ey vefa sahibi de, işlediğimiz suçları yarlığa, kul duaya başladı mı da kendisi gizlice âmin der.

Duadan kime zevk verirse o, onun âmin deyişini bilir; o kişinin dışını da, içini de incir gibi tatlı, güzel bir hale getirir.

* İyi işte de, kötü işte de ele, ayağa kuvvet verir, öyle bir zevk bağışlar ki arık beden bu zevkle Rüstemlerin gücünü kuvvetini elde eder.

Zevkle arık adam Rüstem kesilir, zevksiz olunca da Rüstem gamlara uğrar, dertlere düşer. Zevk canın eşi, dostu olmasa canın ne huzuru kalır, ne kararı.

Canı, seher çağı varsın da Şemseddin'in vasıflarını söylesin, onu övsün diye ta vefa yurdu Tebriz'e dek gönderdim; zaten o da gidilecek yolu bilir.

XLVI

Yeryüzünü bağ bahçe haline getirmek için âşıkların baharı geldi. Can kuşunun uçması için gökten bir sestir duyuldu.

* Hem deniz incilerle dolar artık, hem acı su Kevser kesilir; hem taş madende lâ'le döner, hem beden baştan başa can olur.

Âşıkların can gözleri bulut gibi tufanlar yağdırmada, amma gönülleri Tanrı bulutunda şimşek gibi parlamada.

Âşıkların gözleri aşkla neden buluta döndü, biliyor musun? O ay önce bulutlarla gizlendi de ondan.

Ne neşeli, ne güleç andır o an ki o bulutlar ağlar; yarabbi, ne kutludur o dem ki o şimşekler güler.

Yüz binlerce katreden bir katrecik bile yeryüzüne dökülmez; çünkü dökülse bütün dünya yıkılır gider.

* Bütün dünya yıkılır, aşktan bir yıkık bucağa döner, niceler Nuh'la aynı gemiye biner, niceler tufana mahrem kesilir.

* Tufan yatışsaydı gökyüzü dönmezdi; o cihetlere sığmayan dalga yüzünden bu altı cihet de oynayıp duruyor.

* Ey altı cihetin kaydında kalan, hem gam ye, hem yeme; çünkü o taneler günün birinde yeraltından baş gösterir, boy atar, bir hurmalık olur.

Bir gün gelir topraktan baş çıkarır o kök, taze bir dal olur; hattâ iki üç dalı kurusa bile geri kalan filizlenir, çoğalır.

O kuru dallar da ateş haline gelir, ateşse can gibi hoş gelir insana. O, bu olmazsa böyle olur, bu, o olmazsa öyle; ya yeşerir, ya ateş olur.

Bir şey ağzımı tutuyor; yâni hem damın kıyısındaım, hem sarhoşum; seni hayran eden şey de ondan hayran olur zaten.

XLVII

Güneş uykuya yattı, vakit geçti, akşam oldu; güneş kuyuya girdi, âşıkların can güneşi de Tanrı halvetine daldı.

* Hintlilerin arasındaki Türk, gece içinde bir gündüzdür âdetâ; geceleyin gürültüyü bırak, çünkü Türk çadıra girdi artık.

Bu aydınlıktan bir koku alırsan uykuyu ateşe verir, yakarsın; Zühre bile geceleri yürüyüp gitmek, kulluk etmek yüzünden Ay'a eş oldu.

* Biz geceleyin kaçmadayız, o kovalamada. Ardımızda Hintliler var, çünkü biz altın çaldık, bekçi de haber aldı.

* Geceleri yürümeyi öğrendik, yüzlerce bekçiyi yaktık, yanaklarımızı mum gibi yalımlandırdık, çünkü beydakımız şah oldu.

Ne mutlu o kutlu yüze ki yüzünü o yüze sürer; ne uludur o gönül ki gönüllerin dilediği o makama yönelir.

Kimdir o gönül yolunda ah etmeyen? O ahın sularına batıp giden kişinin işi iştir.

* Denize battı mı, deniz onu başının üstünde taşır, hani kuyuya düşüp de sonra devlete erişen Yusuf yok mu, tıpkı onun gibi.

Derler ki: İnsanın aslı topraktır, sonunda toprağa karılır, toprak olur gider; bu kapıya toprak olan kişi, nasıl olur da toprak olur, mahvolur gider, imkân mı var buna?

Ekinler harman vaktine dek bir çeşit görünür, amma harman zamanı yarısı hâlis iç kesilir, yarısı saman.

XLVIII

Vakit gecikti, vakit gecikti, güneş kuyuya girdi; ey bahtı yar, talihi yaver kişiler, ayın doğacağı çağ geldi çattı.

Sâkî kadehe doğru yürü; bekçi dama çık, ey rahatı, kararı kalmayan can yürü, o padişah halvet istiyor.

Gözleri aydınlatan gözyaşları, harmanımı yakıp kül eden sabır, hattâ hani o yol yordam öğrettiğin akıl, hepsi de gece yarısı yollarını sapıtıp gitti.

* Gönülleri aydın erlerin canları gönül nuruyla geceyi aydınlattılar, Hintli'ye benzeyen gece, o Türk çadıra geldi diye naralar atarak kaçtı.

* Güzelim oyunlarla beydak gider, ferzin olur; o kutlu yüzlünün sayesinde beydak gitti de şah oldu.

Geceleyin rûhlar makamlarına ulaşır; maksadlar hasıl olur, gecenin kadrini bilip anlayan kişi, gündüz gibi aydın bir gönül elde eder.

* Ey gündüz, mahşer günü müsün yoksa? Ey gece, kadir gecesi misin, yahut da Mûsa'nın Tanrı tecellisine mazhar olduğu ağaç mısın sen?

* Geceleyin Ay, yıldızları harman eder, ey gün, yürü git artık, bak, Samanuğrusu'nun yolu Sünbüle burcunun yüzünden samanlarla doldu.

* Beden kuyusunda gaflete dalma, gökyüzü kovasına yapış; Yusuf o kovayı tuttu da kuyudan kurtuldu, mevkie erdi, devlete erişti.

* Mustafâ gibi karanlık gecede arılık aramaya bak; çünkü o padişah bir gece miraç etti de eşsiz, benzersiz bir hale geldi.

Gece yüzünden âlem sustu, sen de artık tezcanla aramaya, aktarmaya koyul; çünkü ses, gürültü, halvet yurdunun huzurunu kaçırır.

* Ey Tebrizli Şems, sen gece perdesine de muhtaç değilsin, ondan da sıyrılmışsın; ne doğudasın, ne batıda; işte şimdi söz kısaldı.

XLIX

Vakit geçti, akşam oldu, güneş kuyuya girdi. Âşıkların can güneşi de Tanrı halvetine daldı.

* Hintlilerin arasındaki Türk, gece içinde bir gündüzdür âdeta. Geceleyin gürültüyü bırak, çünkü o Türk çadıra girdi artık.

Bu aydınlıktan bir koku alırsan uykuyu ateşe verir, yakarsın. Zühre geceleri yürüyüp gitmek, kulluk etmek yüzünden Ay'a eş oldu.

Geceleyin yola düşmüşüz, ardımızda da Hintliler var; çünkü biz altın çaldık bekçi de haber aldı.

Gece yol almayı öğrenmişiz, yüzlerce bekçiyi yakıp yandırmışız, yanaklarımız gül gibi yalınlanmada, çünkü beydakımız şah oldu.

Yeryüzünün pazaryeri dağıldı, yıldızların pazarını seyret; tanyerleri yıldızlarla, değerli incilerle bir harman yeri oldu.

Niceye bir bu beden bineğinden çekeceğim bunu, benden boyuna saman ister, arpa ister; halbuki gökyüzünde Samanuğrusu'nun yolu onun için samanlarla doldu.

Binek hayvanının nasibi yoktur, yüzünü devlet yüzüne koyamaz; devlet o canın nasibidir ki eşi, benzeri bulunmaz onun.

Bedeni gördün ya, cana da bak. Mücevheri gördün ya, madeni de seyret; şu eşi bulunmaz acayip imana bak ki iman bile ona dalınca yolunu kaybetti gitti.

Mâna, boyuna diyor ki: Bana şu eski hırkayı giydirme; söz gerçekten de eski bir hırka, öylesine eski ki herkes eğleniyor onunla, dillere düşmüş.

Ben de ey mâna diyorum, gel, rûh gibi sen de şekle gir, gir de hırkalar da, eski elbiseler de canın nuruyla ipekli haline gelsin.

* Yeter artık bez yıkamayı bırak da periler duymasın, çünkü peri şöyle dursun, o rûh, Tanrı'ya en yakın meleklerden bile usandı, halvet istiyor.

L

Nurunu görelî dünya gözümde düştü, varlık sanısı ebediyyen çıktı gözümde.

Evveline evvel olmayan makamdan bir şimşektir çaktı, bütün âlemi yakıp kül etti. Birlik nuru bayrak açınca nice bizlik, benlik yıkıldı gitti.

Biz vatanımızdan ayrılmışız, o yüzden yorgunuz, sınanmadayız. Vatanından ayrı düşen nasıl kendine güvenebilir?

Sâkî, mushaf yerine eline bir kadeh aldı, o kızgın kadehinden gömleğimize bir ateş düştü, yanıyoruz biz.

LI

Ham bir adam kavun yemek için can bostanına geldi, sen dünyada eşeğin keçi eti yediğini hiç gördün mü, yahut gören var mı?

Can bostanında yetişen turfanda kavun, nasıl olur da her öküzün, her eşeğin nasibi olur? O güzelim, o eşsiz meyveleri aklı başında, yiğit erler yer.

* Batıda bulunanın yiyeceği Endülüs'ten gelir, doğuda bulunan da Hürmüz'ün nimetiyle nimetlenir.

* Kaysere hizmet ederse yiyeceği, içeceği kayserden gelir, onunla geçinir; Urbuz'a kulsa Urbuz'un mutfağından yer.

Kapıp alıcılıkla, hırsızlıkla bostancılığa girişen sonucu adalet memurları tarafından tutulur, Oğuzların işkencelerini çeker.

* Türk ona derler ki köy onun korkusundan haraçtan emin olsun; Türk ona demezler ki tamahından her kutsuzun sillesini yer durur.

Akıllı kişi ilkbahara erişince kürklere boş verir, artık niçin kunduz kürküm yok diye gussalansın, tasalansın.

Safrası çok kişi, mizacının kötülüğü yüzünden tatlı nardan hoşlanmaz, kaçır canı ekşi nar ister, fakat mayhoş nar yemesi daha iyidir onun.

* Sus, öküz açlığına tutulup da on kişinin yiyeceği bürülceyle üzümü yiyen kişi, zaten bu rûh şaraplarını içemez.

LII

Can arkında abıhayat gibi akmada sevgin; abıhayat bile senin aşkınla arkta seni araya araya akıp gitmede.

Dünya, bildik kuşların seni övüş nağmeleriyle dopdolu, kuşlar anıldı mı gönül kuşum uçmada sanki.

Onların anışıyla vereyim canımı, hoş bir halde, gülerek vereyim bu canı; can, sevgiliyi anarak bedenden giderse nasıl olur da gülmez?

* Her can kuşu bir halka yapmış, üveyik gibi boynuna takmış, hepsi de benim gibi bir kafes yapmışlar, Süleyman'ın tapısına gidiyor.

Noksandan münezze varlığa mensup olan herkesin canından, her an bir rûhanî hal, sarhoş, yıkık, varlığından geçmiş bir halde ta rahmet sahibinin Arş'ına dek gitmede.

Can nedir? Yüce padişahların küpü, içinde de gökyüzünün şarabı var; işte bu yüzden ya, şimdi söz de âşıklar gibi dağınık bir halde gidiyor.

Yememde bir ayrı zevk, yaşamamda bir ayrı zevk, söylememde bir ayrı zevk... Ötesi de böyle gidiyor işte.

Bu meyanda seninle çekişiyoruz ya. Ey ay yüzlü dilber, ne de güzel meydan; fakat kimin atı topalsa onun harcı değil bu meydan, topallar gidiyorlar bu meydandan.

Ay, senin çevgenine karşı kendisini bir top haline koydu, güneş de canıyla oynamada, top gibi yuvarlanıp gitmede.

Ayla güneş çok koştular, fakat tapına yol bulamadılar da nuruna boyandılar, sayvandan dışarda gitmedeler.

Dışardaki nur bu olursa devlete ulaşan nasıl temkine kavuşur yarabbi, nasıl pırıl pırıl parlayıp gider yarabbi.

LIII

Kâra düşme, kâra düşme; kâra menfaata düşmek, âdeta yoksul görünmektir. Tertemiz kişilerde vergi vardır, Tanrı huyuyla huylanmıştır onlar ey oğul.

Zaten sevgide, sonucu ne nekeslik kalır, ne cömertlik; zaten cömertlikte gizlice bir karşılık bekleyiş vardır.

Şu cömertlik yol almaya benzer, nekeslikse konaklamana; fakat Nuh'un gemisine girdin mi nerden konaklamadan bir koku alacaksınız, nerden yol almadan?

Kat kat üstüne yüzlerce kat yığılan şu şekiller, şu adlar, o yayılıp her şeyi kaplayan nur denizinde neliksiz niteliksiz, ona döner, o olur gider.

* Ey davar güden, Mûsa'nın âsası, varlık âleminde ancak aşktır. Gerçek varlık da, o varlığın görünüşleri, oluşları da onun önünde büyücülükten meydana gelen şekillerden ibarettir.

Boğulmadan ten girdabının önünden bir yana çekil; çünkü varlık da, sevinç de altı yönlü âleme ışık veren o âlemden meydana gelir.

Ağaç gibi silkin, kendini kuru yapraktan da arıt, yaş yapraktan da; iyilik, kötülük rengi kalmadı mı birlik, teklik kalır.

Yol almaya bak, nasıl, nice deme, çünkü o, nelikten de dışarıdır, nitelikten de; sende ceylanlık varken nasıl olur da arslana hemdem olursun?

Sus, çünkü söz, ayrılık alâmetidir; yiğit ağzına ekmek alıp çiğnerken nasıl olur da ekmek ister?

LIV

Sûfinin neden akli başına geldi, sâkî neden işsiz güçsüz durmada? Sarhoşluk uykuya daldıysa bir başka sarhoşluk uyandı.

Güneş çukura daldıysa dünya seninle nurlandı. Güzel gözlerin mahmurlaştı da dünyanın gözleri sarhoşçasına süzüldü.

İlk işret kocaldıysa ne çıkar? Yüzlerce işret, yepyeni işret var. Saçların mademki zincir oldu, çaresiz deli olmak gerek.

Ey nefesi tatlı çalgıcı, şu öndeki, sondaki işreti seyret; artık kimse kimseciklerin afsununu işitmez de, duymaz da, çünkü herkes sırları anladı.

* Padişahım, biz Mûsa'yız, sen de bâzı kere sopasın, bâzı kere ejderhâ. Ey güzeller, pahanız ucuzladı, çünkü Bulgarların yağma vakti artık.

Lâ'l dudakların şekerkamışlarını ezdi, gözlerin, hasedinden perişan oldu; can, gönül evini sildi süpürdü, kendine gel, buluşup görüşme çağı geldi.

Her zaman özürler getiriyor, sarhoşluktan kaçınıyor, kaçırıyorsun; ey can, ne diye beni savup duruyorsun, bu savuşun çok oldu artık.

Ey taş gönüllü güzel, bu gece hiçbir çaren yok; sen aysın, bir yıldızız; bu gece yıldız ayla buluştu gitti.

Ey tan yerine sığmayan ay, bu gece konuğuz sana. Gece dünyaya perde saldı mı yalnız başına yol alanların işi iş.

Eziyetlerine, zahmetlerine katlandım, sandın ki öldüm artık; hayır, sen arı durusun, bense tortudan ibaretim, fakat artık arı duru olmayan içilmeye başlandı, tortu içiliyor şimdi.

Gündüze benzeyen vuslatınla, dünyaları yakan ayrılığınla, adama düzenler öğreten aşkınla nice sâf kişiler düzenbaz oldu gitti.

Ne hararetim vardı, ne başım ağrıyordu, öyle olduğu halde sabaha dek başımı taşlara vurdum durdum. O gülbeşekere tamah ettim de mahsustan hastalandım.

LV

Sâkîmize hizmetten başka bir işimiz yok babacığım; sâkî, kadehi fazlaca sun da iyiden de kurtulayım, kötüden de.

Tanrı herkesi bir iş için getirir dünyaya; bizi de işsizlik, hünersizlik sanatı için getirdi.

Her gün zerreler gibi o ışığın önünde oynar dururuz; her gece yıldızlar gibi ay yüzlü sevgilinin çevresinde döner dolaşırız.

Bizden bir iş isteyecek olsaydın bize şu şarabı sunmazdın; bu şarabı içenin başı hiç yere eğilir, batar mı?

Sarhoş nasıl olur da bir iş işleyebilir? Sarhoş, şarap ne yaparsa onu yapar, ne işletirse onu işler. Tanrı şarabı, hiçbir şeye ihtiyacı olmayan Tanrı'ya dek iki dünyayı da ortadan kaldırır gider.

Bu dünyanın sarhoşluğu, gece uyudun mu, geçer gider; fakat tek Tanrı'nın sunduğu sağrağın verdiği sarhoşluk seninle mezara dek varır.

A komşular, o rahmet ıssından bedava şarap geldi, o sâkîler de çocuğu dadılar gibi esirger, dadılar kadar tatlıdır onlar.

Gönül, olduğundan da fazla sarhoş ol, nereye gidersen sarhoş git, başkalarını da sarhoş et ki o da bir kadeh daha fazla sunsun sana.

Nerde bir güzel görürsen ayna gibi otur önüne; nerde bir çirkin görürsen ört kilimle aynayı.

* Şehrin çevresinde güzellerle çekişip becelleşerek, cilveleşip işveleşerek dön dolaş, gizlice "And olsun bu şehre" âyetini oku; ne de mutludur bu şehir, ne de kutlu.

Başım döndü bu şaraptan, sersemleştim, artık susayım, sükûta dalayım, gördüğüm lûtfu, bulduğum keremi saymayayım, zaten de sığmaz sayıya o kerem.

LVI

Âşık nefes alıp verdikçe âleme ateş salar, şu aslı, temeli olmayan dünyayı zerreler gibi dağıtır gider.

Dünya baştan başa deniz kesilir, deniz de heybetinden yok olur. Bir an bile insanlara tecelli etse bir tek insan kalmaz.

Gökyüzünden bir dumandır kalkar da ne halk kalır, ne melek; o dumandan ansızın bir ateştir çıkar da koca gök kubbeyi sarar.

O anda gökyüzü yarılr, ne varlık kalır, ne mekân. Dünyaya bir gürültüdür dolar, bu yas üstüne de bir düğün, bir neşe yollar.

* Gâh suya ateşi salar, gâh su ateşi söndürür; bâzı kere de yel estirir de yokluk denizinin dalgalarını boz renkli, kara donlu ata yollar.

İnsanın can nurundan güneşin bile ışığı azalır; mahrem kişinin bile az söylediği, sır açmadığı yerde

mahrem olmayanlara pek o kadar sorma.

* O sırra karşı Mirrîh erkekliğini bırakır, Müşteri defterini yakar, Ay'ın ululuğu kalmaz, neşesi gama döner.

* Utarid çamura saplanır, Zühal ateşlere yanar, Zühre'nin kararı kalmaz da neşe perdesini vurmaya başlar.

* Ne kavis kalır, ne kuzah; ne şarap kalır, ne kadeh; ne işret kalır, ne ferah, ne de yaraya melhem çalınır.

Ne su şekiller düzer, ne yel yeryüzünü döşer, ne bahçe güzelleşir, ne de nisan yağmuru yeri ıslar.

Ne dert kalır, ne ilaç. Ne düşman kalır, ne tanık. Ne ney kalır, ne nağme, ne de çengin zîr ve bem perdelerine vurulur.

Sebepler artakalır, sâkî, kendisine şarap sunmaya koyulur; can, Rabbim yücedir demeye başlar, gönül, Rabbim daha iyi bilir sözünü söylemeye.

Kalk, sıçra, ezel ressamı nişan koyduğu, dilediği varlıkların elbiselerini eşsiz resimlerle bezemek için yeni baştan işe girişti.

Tanrı, hak olmayan her şeyi yakmak için bir ateştir tutuşturdu; ateş kalbi yakar, yandırır da o âlemin ta ortasına götürür.

* Güneş Tanrı'dır, gönül onun doğduğu tanyeri, hem de öylesine bir doğu ki şimşekleri her an Edhemoğlu'ya çakar, Meryemoğlu İsa'ya vurur.

LVII

* Gönül ateşi yalımlandı mı inananı da sarar, inkâr edeni de. Mâna kuşu uçmaya başladı mı bütün sûretler uçar gider.

Dünya baştan başa yıkılır, can tufana gark olur; eriyip su olan inciyi gene o su kucaklar, meydana getirir.

Gizli sır meydana çıkar, dünyanın şekilleri yıkılır, ansızın öylesine bir dalga gelir ki ta yemyeşil gök kubbeye yücelir.

Gâh kalem, kâğıt olur, gâh da kendisinden geçer; can iyiye de düşman olur, kötüye de, her an hançer saplar durur.

Tanrı'ya ulaşan her can, padişahın halvetine girer, yılanken balık olur da topraktan kurtulur, denize dalar, Kevser'e kavuşur.

Mekândayken mekânsızlık âlemine erer, o âlemde belirir; bundan sonra da nereye düşerse miske düşmüş, ambere dönmüş bir hale gelir.

* Yokluk da yoksulluk eder, fakat yıldızlara kılavuz kesilir; hakan, kapısının eşiğinde toprak olur; Sencer, kapısının halkasını çalar.

Alev alev yanan güneşten gönüle, her an şu yandaki ışığı bırak da gene can ışığın uyansın, âlemi aydınlatsın diye bir ses gelmede.

Sen sevgiliye hizmet etmedesin, ne diye gizliyorsun kendini? Ey altın, o kuyumcunun vuruşlarını yedikten, onun eliyle dövüldükten sonra her an daha da hoş de, daha da güzel bu de.

Gönül ezel şarabıyla kendisinden geçmiş de güzel güzel bu gazeli söylemede; fakat bir an soluğunu tutar, susarsa bundan da güzel söz söylemiş olur.

LVIII

Sarhoşluk sana selâm etmede, gizlice haber yollamada; gönlünü kapıp aldığı kişi, canını da sana kul köle etmede.

Ey varı yok eden, sarhoşun selâmını duy, öylesine sarhoş ki iki elini de ayağını da senin tuzağına kaptırmada.

Ey âşıklar göğü, ey âşıkların canlarına can olan, güzelliğin âşıklar arasında aşkına diye sana şarap içirmeye başladı; âşıkların hayrını ister bir hale getirdi seni.

Ey her dudağın tadı tuzu, ey her mezhebin kıblesi, ay her gece damının çevresinde dolaşmada, her gece bekçilik ediyor sana.

A gönül, ne de sarhoşsun, ne de hoşsun, padişaha dönmüşsün, padişahsın; bu kadar ululukla, bu derece yücelikle nasıl oluyor da aşk seni kendisine râm ediyor?

* Gönlünü şu topraktan koparıp ayıran kişinin devranı ta Zühal yıldızına dek ağır; ey topraktan yaratılmış beden, ey gönül ateşinden çıkan duman, bir bakın, bir görün bakalım, hangi hale getiriyor sizi, yerde mi kalıyorsunuz, göğe mi ağıyorsunuz?

Al kadehi sâkîler padişahından, ebedîliğe ulaşanlar gibi sarhoş ol. Yarı sarhoşsan noksanın var, eksiksin, seni tam sarhoş etmededir o.

Ey eşsiz, tek kişi, verdiği selâm dudaklarından şimşek gibi çakarak çıkmada; bu selâm ağza, dudağa sığacak şey değil, sana tüm bir lûtufta bulunmada ey selâmına nail olan.

* Ay gamınla ikiye bölündü, yüzler gümüşe döndü, benizlerde renk kalmadı, elif gibi düzgün boy büküldü, cim'e döndü, bu cim de seni cam (kadeh) haline getirmede.

Aşk yüzünden meydana gelen feryada, figana bak, dökülen gözyaşlarını seyret; o şarap sağrağının ettiği işlere bak, çiğleri nasıl pişirmede, seni de nasıl olgunlaştırmada.

Ey rengi, kokusu güzel şarap, onun cömertlik eli, bak, seni cana nasıl helâl, bedeneysel nasıl haram etmede.

Artık ben de beden olmayayım da can olayım, inci olmaktansa maden haline geleyim; ey gönül, adının kötüye çıkmasından korkma, o sana iyi bir ad san vermede.

Yeter artık, söylenip durmayı bırak, ne nazım söyle, ne nesir, çünkü o düzenbaz güzel sana söz söylemeye başlıyor.

Sarhoşluk selâm ediyor sana, gizlice haber yolluyor sana; gönlünü kapıp aldığı kişi, canını da kul köle ediyor sana.

Ey varı yok eden, duy sarhoşun selâmını, öylesine sarhoş ki iki elinin de ayağını senin tuzağına kaptırmada.

Ey âşıklar göğü, ey âşıkların canlarına can olan, güzelliğin âşıklar arasında aşkına diye sana şarap içirmeye başladı, âşıkların hayrını ister bir hale getirdi seni.

Ey her dudağın tadı tuzu, ey her mezhebin kıblesi, ay her gece damının çevresinde dolaşmada, her gece bekçilik ediyor sana.

Topraktan bedenler yapan, dumanı Zühal yıldızları haline getiren, seni ne hale sokuyor ey toprak beden, ey duman gönül, hangi hale getiriyor seni?

Bir an oluyor ki sana kanat veriyor, uçuyorsun. Bir an geliyor ki demir sunuyor, denize atıp öylece kalakalıyorsun. Bir an sabah haline getiriyor seni, bir an akşam haline sokuyor.

Bir an titretiyor, bir an güldürüyor seni; bir an sarhoş ediyor, bir an kadeh haline sokuyor seni.

* Onun elinde bir mühre gibisin, gâh şarapsın, gâh onun yüzünden sarhoş; fakat bu mühreyi kırdı mı and olsun Tanrı'ya, seni tam, olgun bir hale getirir.

* Gâh o olur, gâh bu; fakat senin sonucun, temkin makamına ulaşmaktır; ancak seni şu renkten renge sokmakla makbul bir hale getirmedi, râm etmedi seni.

* Sen bir müddet Nuh'tun, her türlü sıkıntıya, her türlü eziyete ayak bastın, tahammül ettin; şimdiyse gemi gibi ayaksız olarak, adım atmadan yürütüyor seni.

Sus, hayran bir halde otur, hayretler yaratan bir hayran haline gir; olgun, pişkin sözler söyleyen bir ersin amma sözlerini hamlaştırıyor.

LX

Gene ekşi suratlı bir başkası çıkageldi, belki de bu bir zemheri. Ey şekerler gibi tatlı sâkî, dök başına şunun bir kadeh şarap.

Ya şarap sun ona, yahut bir kolayını bul, yola sal onu; çünkü gül yüzlülerin arasında bir şeytanın bulunması hoş değil oğul.

* Ya peygamberlik şarabını sun da eşekliği kalmasın eşeğin, İsa şarabıyla onda iki kanat bitsin göklere uçsun.

Gönül sarhoşlarının meclisine ayık biri gelirse içeri alma; bilirsin ya, sarhoşlar sarhoşken hayır da işleyebilirler, şer de.

Ey bekçi, kapıya otur, ağzından ciğer kokusu gelen ateş gönüllü âşıktan başkasını sokma meclisimize.

Bu çeşit âşıktan başkasından el istersen tutar sana ayak verir, ayak istersen baş; ödünç bel istersen de bel yerine balta verir sana.

Şaraba bulandıkça ne ârım kalıyor, ne aklım, deli divane bir âşık kesiliyorum; sağ esen değilim ben, kalkan gibi kılıcın karşısındayım.

Öyle bir okuyucu istiyorum ki diri bir abıhayat olsun, seher çağına dek bu perdeden okusun, söylesin de uykuyu ateşlere yaksın.

* Onun kapısındaiken bedenimde bir damarı bile ayık bulursan, mademki Tanrı meydanında çakırkeyif değil, arslanları bile tutup avlayamıyor, bu yolda köpek say onu.

Bir bölük halk yıkık, sarhoş, güzel bir halde; bir bölük halksa beşe, altıya kul köle olmuş. Onlar ayrı, bunlar ayrı, onlar başka, bunlar başka.

Hadden artık içtim, hadden aştım; ellerimi bağlayın, ağzımı tutun, sarhoşu korumak için bu gerek.

Bizim şu acımızı tatlılaştır, feryadımızı duy, bizi de kendin gibi kendimizden geçir de kendinden geçmiş bir halde seyret bizi.

LXI

Ey çene topağı tatlı mı tatlı güzel, altına benzeyen şarabı sun da gönüller aydınlandıkça aydınlansın, gözler ışıklандıkça ışıklansın.

Ayıkların inadına o koca sağrağı sun da beden cana dönsün, gece seher çağına.

Uykuyu dağıttın mı Tanrı şarabını sun; çünkü iki kapıyı da kapamak, kereme, lûtfâ sığar şey değildir.

Ey lûtuflar, ihsanlar sahibinin şarabını içen, boş yere kınama beni; çünkü şükreden kurtulur, muradına erer, inkâr eden, lûtfu yalanlayan da mahrum olur gider.

Ey meyhanede oturup konaklayan, hem sarhoşsun, hem yıkılmışsın, öyle olduğu halde a kötü yaradılışla ne diye boş yere kınamadasın bizi?

LXII

Gerçekten de gözlerinizi açtık, gizli şeyleri görmeye bakın. Gerçekten de aranızda durmadayız, yardıma gelenden müjdeyi gözetin.

Ey seher yeli, ey hoş haberler getiren, müjde ver de al gönlümü. A müjdeci, elimde bir canın var, feda olsun sana, al onu.

Senden bir bakışa nail olduk mu kılıçlar zırh kesilir, yıkık yerler gül bahçesine döner, dünyanın gözü aydın olur.

Ey ısırarak dişleri kalmayan kahır, ey yüzlerce defa güldükçe gülen lûtf. Canlar zafere kavuştu ya, artık can da gülmededir, cihan da.

Ey ulular ulusu, seni o ululukla kim görür de sonra tutar hünerinden lâf ederse Tanrı'dan utansın.

O orman arslanı varlığımızdan bir damar bile bırakmadı, bizde ancak yarım bir düşünce kaldı, o da gece gündüz ayrılığını sayıklamak, ayrılığı sayıp dökmek.

Aferin o padişahın güzelliğine ki ay bile gördü de utandı, körlerin bile gözleri açıldı da tu, tu, kırk bir buçuk kere maşallah dediler, lûtfunu sağrıların kulakları bile duydu.

Ben sanki bulutuyum onun, oysa bana ay. O benim günüm, bense ona geceyim sanki. O canım benim, ben bedeniyim âdeta, o güzelliğe, o parlaklığa hayranım hasılı.

Canım nasıl olur da padişahımın aşkına doyar, o ilacıma o dermanıma ihtiyacı kalmaz? Canımda öküz açlığı var benim.

Zevkim safâm geçip gittiyse, aklım uykusuzluktan dağıldıysa gene de and olsun Tanrı'ya rûhum ondan vazgeçmedi, gene de and olsun Tanrı'ya canım onun lûtfunu inkâr etmedi.

Ah, duyanı olmayan duadan, şefaatchisi bulunmayan suçtan, günahdan, ilacı, hekimi ele geçmeyen dertten; yüzüm, o gümüş bedenli güzel olmadıkça altın gibi sapsarı.

Ne vakit olacak ki incimi elde edeceğim de hamd olsun Tanrı'ya diyeceğim, neşeli bir halde o ağacın gölgesinde yatıp uyuyacağım,

Ne vakit sevgilimi göreceğim de derdime derman arayacağım, gâh ona çektiğim ayrılığı anlatacağım, gâh ciğerimin kanını göstereceğim.

Ey varlık, ebedîlik denizinin incisi, sen Tanrı gibi ne de gizliymişsin, ne de göstermezmişsin yüzünü. Herkesin hizmet ettiği güzelin, herkesin efendisi olan Şemseddin'in şehri Tebriz'miş, orda tanınmış bilinmiş o.

LXIII

Bahar geldi, sevinç, neşe çağı erişti, kış geçti, katında bütün suçların, hataların yarlıgandığı Tanrı

lûtfuyla tehlikeli mevsimi atlattık.

Rabbimiz size vahyetmede, gerçekten de suçunuzu yarlıgadık, elinizden çıkana tasalanmayın, razı olun, şüphe yok ki razılık, huyların en hayırlısıdır demede.

Gizlice, yapayalnız, biz onun lûtfunu biliriz diyen nice kişiler var, vazgeçin dâvadan, onun sırrını biz biliriz, duyulup bilinen şeyle uğraşmayın.

Ey genç, gizli şey sendedir, onu bilmeyenden isteme, gelip gidende arama; ortaya çıkan şeyden fayda gelmez zaten.

Aşağılık kişilere bak, niceleri hidayet nurunu gördüler, ay yarıldıktan sonra artık perdeleri kalkmaz onların.

Ey Rabbimiz, ey lûtuf, ey kerem sahibi Rab, sen de acımazsan kim acır bize? Doğru yola götürmek de elinde, kötü yola saptırmak da; bundan başkası zaten aldatma, aldanma.

Ey şevk, nerde arınıp esenleşme? Ne vakte dek kafiyeyle uğraşacaksın? Bendedir tertemiz huylar, ayrıca da kederleri, elemeleri söndürür, yok ederiz.

Sözüm dağıldıysa beni koruyan, görüp gözeten aşkım uzadı, yayıldı, aşk upuzun bir zaman bizim için, üstün padişah da aramızda.

Bu bir sır ki dile getirmek güç, bir kılıç ki parıldayışı pek fazla. Kuşluk güneşi gizlenemez, ancak büyücü büyü yaparsa o başka.

Ey gözümüzü bağlayan büyücü, sihirlerimize ulaştın; artık bizi hoş tut, yahut konakladığımız yeri hoş gör, biz uykusuzluk diyarında konakladık artık.

Ey Mûsa'nın kavmi, biz de sizin gibi çölde kaldık, siz nasıl yol buldunuz da kurtuldunuz, gizlemeyin bizden, haber verin bunu bize.

* Malımız, azağımız suya battıysa ne var? Mennle selvâ bizim ya; Rabbimiz halimizi düzene koydu, yolculuk da güzelleşti bize, konaklamak da.

* Aşk bizi sevindirdikten sonra aldattı, uğradığımız zararı sen lûtfunla gider, Peygamber, zarar vermek yoktur dedi.

Dediler ki: Hakkınızda ne yapacağımızı düşünürüz, kulaklarınızı açarız, dayandığımız direkleri yüceltiriz, siz insanların ışıklarıısınız.

İşte size ulaşma merdivenleri, işte o merdivenin ebedîliğe yükselen basamakları. Şu varılacak yerden nimetlendir bizi, konduğumuz yerde ağırla.

Yaşayış gerçekten de sizin yaşayışınız, ölüm gerçekten de sizin ölümünüz. Âhret de sizin, dünya da; işte bu şükredeninde elde ettiği mükâfat.

Sus kardeşim, çok söyleme, amma işin yoksa sözü çoğalt, umadur; sürü sevgi yelinin estiği yerde, yok kaçıp sığınacak yer.

Ancak âşık kişiyi, adamı aşka salanı, sarhoş ve aydın âşıkı al meclise, öylesine sarhoşu al ki külâhıyla kemerini fark edemesin.

* Söz söylemek, boyuna dövüş, savaş çıkarır meydana; adam söz yüzünden Râfîzî gibi her an Ali'yi Ömer'le savaştırır durur.

Sus, sözü kısa kes, o ay yüzlüyü seyre dal. Öylesine aydır o ki aya göründü mü nurundan gökyüzünde ikiye bölünür ay.

Ey ay yüzlü bey, ört yüzünü. Ey âşıkın canı, köpür, coş. Bizi de kendin gibi kendimizden geçir de kendinden geçmiş bir halde bir hoşça seyret artık bizi. [\[5\]](#)

LXV

Yürü, can gözünü aç da âşıklara bir iyice bak: Onlar gönül gibi altüst olmuş bir topluluktur, can gibi başsız-ayaksız bir topluluk.

Hepsi de kazançsız çalışıp çabalamada. Hepsi de tencere gibi kaynayıp coşmada. Hepsi de perdesiz, örtüsüz; hepsinin de gönlü onun hükmüne karşı bir siper halinde, ne gelirse kabul etmiş.

Gönülleri bahçeden de daha neşeli, gülden de; hattâ selviden de daha hür onlar; akıldan da, fikirden de üstünler, abıhayattan da temiz.

Kan denizlerinin dalgaları üstünden geçip gitmişlerdir de o kan dalgalarından, o kan köpürmesinden eteklerine bir zerre bile bulaşmamıştır, tertemizdir onlar.

Diken içindedir onlar, fakat gül gibi. Hapistedir onlar, fakat şarap gibi. Balçık içindedir onlar, fakat gönül gibi. Gece içinde kalmışlardır, fakat seher gibi.

Zerreler gibi havadadır onlar, güneş kaftandır onlara. Balçığa ayak basmışlardır, gönlün tam içinden baş göstermişlerdir.

Sen de bir an olsun onların canlarına hemdem oldun, onların şarabını onların kadehinden içtin ya, hoşsun, sarhoşsun, onların şarabıyla hayırdan da geçtin artık, şerden de.

Yeter oğul sus, her kuş bütün bir inciri yutabilir mi? Dudu kuşunun yiyeceği şekerdir, karganinsa başka şey.

LXVI

Tanrı bizi bu âleme niçin getirdi? Âlemi gürültülere boğalım diye; zaten onun zinciri delileri daha da deli eder.

Bu aşktan nerden aman bulacağız ki gökyüzü bile o büyük yayda, âşıklar gibi altüst olup gerile kalmış, gökyüzü bile onun tuzağına tutulmuş.

Şaşılacak derecede güzel, şaşılacak kadar şuh bir aşk ki canımıza neşe verdi; evet, her gece sarhoş, kendinden bile habersizce gel, gir kapıdan içeri.

Ey aşk, kanımı içmişsin, sabrımı kararımı almışsın, senin geceleyin, gündüzün yapageldiğin

sınamalar yüzünden seher gibi gizlenmişim, ne gecem belli, ne gündüzüm.

Lâtif bir hale gelsem de cana dönsem bile nasıl olur da candan gizlenebilirim? Hattâ yokluk âleminde yuvarlanıp gitsem o âleme bile bakar da görürsün beni.

Ey her yokluk, katında varlıklara sandık kesilen, ey yoklukta varlığa kapı açan, bizi yarattığın vakit yokluktan getirmedi mi sen?

Varlık seninle hoş, senin sarhoşun, yokluğun kulağı da senin elinde, ikisi de senin kulun, senin var ettiğin nesne; ikisi de hükmünü kabul etmişler, baş üstüne almışlar.

Köşkü yık, akıllıyı delirt, o şarabı kadehe dök de sun, ikisi de zarardan da kurtulsun, tehlikeden de.

Ey tez, ey güvenilir aşk, sana bir sarhoş selâm vermede, duy bu sarhoşun selâmını, taş yürekli olma.

Mademki onun elini sen kırdın, mademki uykusunu sen aldın; bâri gel de mahmurluğunu dağıt, sarhoşların köyüne bir uğra.

— § —

LXVII

Yıldız da senin ay yüzünü görüp sarhoş olmuş, güzelim gökyüzü de, ey dilber, yüzün de güzel, kaşın gözün, saçların da güzel; o bambaşka alımınsa güzelliğe de sığmaz, ondan da üstün.

* Gökyüzü ne senin gibi can Leylâ'sı görmüştür, ne benim gibi güzel bir Mecnun; zaten böylesine Leylâ, böylesine Mecnun da dünyaya hiç mi hiç gelmemiştir.

* Zaten akıllı kişi, şu kapkaranlık balçık yurttan ancak senin gibi Mûsa gönlüne sahip bir dilberin benim gibi de güzel bir Hârûn'un bulunacağına, amma eşimizin de bulunamayacağına inanır.

* Ey şu yedi değirmenin tek mili, hem altın madenisin sen, hem kimya. Ey zamanenin İsa'sı, gel de bize güzelim afsununu oku, dirilelim.

Delinmemiş bir inciym ya, neme gerek ham, neme gerek olgun; senin gölgede afyonunla sarhoş olmuş, yatıp uyumuşum ben.

* Zerreler, nağmenle oynarlarsa şaşılır mı buna? İşte şuracıkta Mûsa'nın Tur'u da kendinden geçmiş, o güzelim yazı da oynayıp duruyor.

* A gönül, gönlünü hoş etmek için altın toplamada, hüner göstermedesin; fakat altından, hünerden zenginleşmiş de sonucu yere geçmemiş bir Karun gördün mü hiç?

O para, o pul, görünüşte güzel görünür amma güzelliğe yol yoktur ona; güzelim panzehir içinde gizli bir zehirdir, dağ yılanının zehri âdeta.

Yahut da kâfirlerin mezarları gibi mihnetlerle, ağır yaralarla dopdolu; fakat dışardan bakarsan atlaslara, ağır siyah kumaşlara bürünmüş, bezenmiş.

* Ben senin o cim'e benzeyen kulağının, o sad'a benzeyen gözünün, o elif gibi düzgün usûl boyunun, o nun'a benzeyen kaşlarının yüzünden,

Evet, o harfler yüzünden can levhasına yazı yazar bir talebe oldum, bu harflerle yazıları okumaya başladım; bu çeşit güzel bir denizde gemi oldum, gemici kesildim.

* Ululuk mancınığına sahip olan şu gök kubbenin kemeri nerden bana benzeyecek; ey her yanı ölçülü güzel, senin aşkına düşmüşüm ben, mîzân nerden bana eşit olacak?

Ey yüzlerce sarhoşluğun temeli, dün baş çekerek nasılsın, vasfa gelmez, tarife sığmaz güzelim, hayret âleminde hoş musun dedin.

Baş çeken her kötülüğü, yüzünün adaleti tuttu, boynunu vurdu; zaten de o kötülük sen yokken kendi kanını içmişti, bu cezaya müstahak olmuştu.

* Ey Tebrizli Şems, öyle bir ersin ki ululuğuna had yok, ululuktan da yüzlerce mertebe ulusun sen; benim canımsa öylesine bir balık ki karnında senin gibi bir Yunus var işte.

LXVIII

Candan gönülden âşıkısan sevgilinin cevri, cefasını çek; âşık değilsen yürü, parasız pulsuz çalış, diken çekedür.

İnci gibi arı duru, değerli bir can gerek ki bir dilbere yol bulsun, bu canların ayıbı olan canı bedeninden çıkar da dâra çek.

Gâh karanlığa dalar, gâh şaşırır kalır, şu candan bez, bezginlik yazısını çek üstüne.

Kendini görme, bana bak, bak da gör, candan bir eser bile kalmadı bende; sen de bülbül gibi sarhoş ol, varını yoğunu gül bahçesine çek.

Şu sert, şu serkeş felek atı, rûhuna râm olmamakta; sen o tapının tez at koşturan süvarisisin alıştıır koşmaya şu atı, râm et onu.

Tek, eşsiz atlısın da ne vakte dek eşeğe kulluk edeceksin? Eşek sana, eşek yükü taşı diyor, utanmıyor musun bundan?

* Yahudiler gibi korkak, töhmet altında yaşamaktasın, o halde Yahudiler gibi sarığının üstüne samurdan bir sarı bağ bağla da Yahudiliğin belli olsun;

Yahut da Yahudilikten tövbe et, gözünün açılması için düşüncelerinin gözüne Mustafâ'nın ayağının bastığı topraktan al da sürme gibi çek.

LXIX

* Ne de şaşılacak şey: Güz mevsimindeyiz, Güneş Hamel burcuna girdi. Kanım kaynamaya başladı, beden ırmağında bir deve gibi oynamaya, bedeni de oynatmaya girişti.

Şu kan dalgalarının oynayışına bak, mecnunlarla dolu ovayı gör. Şu görünmeyen işreti seyret; ölüm kılıcından tamamıyla emin.

Leş bile canlanmada, ihtiyar bile gençleşmede, bakır bile madenden sızmış hâlis altın kesilmede. Şehrimizden gidenin yerine daha iyisi, daha güzeli gelmede.

Bir şehir ki işretle, bollukla dopdolu. Her sarhoşun elinde bir kadeh; bu işret peşinde, öbürü sıhhatte; afiyette. Bu süt ırmağı, öbürü bal nehri.

Şehirde bir padişah olur. Bu şehirse ne acayip, padişahlarla dolu. Gökyüzünde ancak bir Ay var, bu gökse aylarla, Zühallerle dolu.

Yürü yürü; doktorlara, sizin orda işiniz yok de, çünkü orda ne bir hastalık vardır, ne de kimse rahatsızlık yüzü görür.

Ne kadısı var o şehrin, ne şahnesi. Ne beyi var, ne muhtesibi, dâva, düşmanlık, savaş, nasıl olur da deniz üstünde yürüyüp gidebilir?

LXX

Ey gönül, öylesine bir gönülsün sen ki lûtuflar sahibisin, ihsanlar sahibi; gönlüm yüzünün güzelliğiyle huzura kavuşur güzelim benim. Ey lûtfedip, kerem buyurup gönlümün halini soran, ey soruşu gönlüme rahat, karar veren güzelim benim.

* Senin ikramınla diriyiz ey iki âlemin de kendisine râm olduğu dilber. Ey adının verdiği hayatla gönlün adına can kesilen, onu dirilten güzel.

Gönül, bedeninin çevresinde bir halka oldu, sardı onu, bedenim gönlümle aynı hırkaya girdi; sonunda şu ikisi de sende gark oldu ey gönüle lûtuflarda bulun güzel.

Ey gönlün ayağını tutmuş beden, canın da yeri mi, gönlün de adı mı anılır burda? Gönlün geceleri de seninle aydın, günleri de seninle kutlu.

* Ey benim âşıkım, ey benim maşûkum, aşktan başka ne varsa hepsini ver ateşe; sen beden cim'inde bir noktasın sanki, gönül kadehindeki berraklığa benziyorsun.

* Akl-ı Küll tapısından davul sesleri gelip durmada; gökyüzü ordusu geliyor, şimdicek gönlün buyruğu da erişmede diye bildiriyor.

O ordunun kılıç vuruşundan, padişahın düşmanlarını öldürüşünden yazı da kanla doldu, yol da; yol gönlün kanını içmede artık.

* O saflar yaran saldırılardan beden şeytanlarının başları ezildi; hutbe padişahın adına okunmaya başladı; dîvân gönlün buyruklarıyla dopdolu.

Ey konuşması da, kulak çekmesi de şeker gibi tatlı olan güzel, bu terbiyeyle beni horlarsan horlayışın da gönül ikramıdır bence.

Sırlarımı gizlemeseydim söylenecek neler söylerdim, neler söylerdim de bugün gönlün ileri gidenleri de, geri kalanları da, herkes, herkes gönlümün ahvalini bilirdi, anlardı.

— M —

LXXI

Dostlar bahar geldi, selviliğe konalım da yüzüstü uyuyakalmış bahtı selviliğin bahtı gibi uyandıralım.

Çimen gelinleri nasıl bir hileyle ayaksız olarak yürüyüp koşarlarsa biz de hem ayağımız bağlı, hem de adım atarak o gariplik yurduna gidelim.

Toprak yurdundan kurtulan canın adı revandır (akan, yürüyüp giden). Biz de dizi bağlı canı turalım, onların kondukları yere götürelim.

Ey yaprak, elbette bir kuvvet buldun da dalı yarıp çıktın. Ne yaptın da zindandan kurtuldun? Söyle, söyle de biz de şu mahpushanede senin yaptığını yapalım, şu hapisten kurtulalım.

Ey selvi, boy atıp yüceldin, yerden bitip yücelere çıktın. Ulu, sana ne seyir, ne seyran gösterdi? Bilelim de biz de seyredelim.

Ey gonca, gül rengine boyanıp çıktın, kendinden geçip geldin, geldin amma nasıl geldin? Söyle de ne yaptıysan biz de onu yapalım.

Bu ak renk nerden, o amber kokusu ne yandan gelmede? Nerde bu evin kapısı ki kapıcıya kullukta bulunalım?

Ey bülbül, imdadına yetiştiler, feryadına kul olayım. Sen gül yüzünden neşelisin, ben senin yüzünden neşeliyim. O ihsana nasıl şükredebilirim ki?

Bahçenin Hızır'a dönmüş selvisi, ey gizli sırlar söyleyen, söyle de kulağıma senin sözlerini inciden, mercandan yapılmış küpe gibi takayım.

Gül bahçesinden sırlar duy, harfsiz, sessiz hakikatler işit ey bülbül, o masalı anlayabilirsem sen de sazına düzen ver, çal dur.

Kumrunun sesi aya dek yüceldi, duduk şekere ulaştı, güzel, yeni nağmelerle ırlamada. Biz de canımızı nağmelerle sarhoş edelim.

LXXII

Ey gönülleri aydın erlerin sâkîsi, sun kerem sağrağını. Çünkü bizi yokluk ovasından bunun için getirdin sen.

Sun sağrağı da can düşünceden geçsin, şu perdeleri yırtsın; çünkü düşünce cana zarardır, her an ömrü eksiltir.

* A gönül, bahsetme ondan, sus, bilmezsin onun hallerini; a amcasının cancağızı, ay gibisin amma yanağında onun beni yok.

Güzellik, bilgi sahiplerinin güzelliğidir, o ben, ariflerin yüzlerindeki bendir; fakat nerde onları göreceğ göz, nerde bunu anlayacak irfan, nerde o gül bahçesi, nerde o koku, o kokuyu alacak burun?

* Sonucu sirke olan şarap, surat ekşiliğini giderir mi hiç? Arama bu şarabı, o şarabı ara; gam kadehi nerde, Cem kadehi nerde?

Ey güzel yüzlü sâkî, o şarabı sun ki hikmet çiçeklerini bitirir, can deniziyle beslenir, gelişir, ordan gelir de insanın içini incilerle dolu bir hokka haline getirir.

Dök münkirlerin başlarına, soğuk soğuk ah edişlerinin inadına dök o büyük sağrağı da bütün soğuklukları yansın, erisin, bütün “hayır”ları “evet” olsun.

Mecliste kimse bulunmasaydı sözlerim daha da yüce olurdu. Ya nur ol, ya uzaklaş bizden, bu kadar sitem etme bize.

Göz ağrısı gibi göze yamandın kaldın, çevir yaprağı hoca, yoksa kalemi kıracağım ben.

Hay-huya düşen kişinin bu hay-huyu elbette bir yerden geliyor, bir sebebi var. Ya padişah var, ya ordu, bir yere tek başına bayrak dikilmez ya.

Yurt boş kalmaz, şu bedeni gider benden, kurtar şu bedenden beni; can sarhoş bir halde balçığa saplandı, korkuyorum, ayağım sürçecek.

Ey Tebrizli Şems, ey güzel yardımcı, bizi gör gözet, ey yürürken ayağımıza kuvvet, ey hastayken canımıza sıhhat olan.

LXXIII

Ey âşıklar, ey âşıklar, ben toprağı mücevher haline getiririm. Ey çalgıcılar; ey çalgıcılar, teflerinizi altınla doldururum.

Ey susuzlar, ey susuzlar, bugüne bugün sâkîlik eder, şu kupkuru toprak yurdunu cennete döndürür, Kevser ırmağı haline sokarım.

* Ey kimsesizler, ey kimsesizler; kurtuluş çağı geldi, kurtuluş çağı geldi. Her gam görmüş hastayı padişah yapar, Sencer’e çeviririm.

Ey kâfirler, ey kâfirler, kilidinizi açarım; çünkü ben mutlak hâkimim, dilediğimi mümin ederim, dilediğimi kâfir.

A yüce er, a yüce er, elimizde bir mum gibisin sen; hançer olsan kadeh yaparım seni, kadeh olsan hançer.

Bir katre meniydin, kan oldun, sonra da bu çeşit usûl boylu bir güzel haline geldin. A insan, yanıma gel de seni bundan da güzel bir hale getireyim.

* Derdi neşe yaparım ben, sapığı yol gösterici. Kurdu Yusuf haline getiririm, zehri şeker.

Ey kadehler, ey kadehler, her kurumuş ağız şarap kadehinin dudağına benzesin diye ağzımı açtım, sırrımı fâş ettim.

Ey gül bahçesi, ey gül bahçesi, reyhanları nilüferlere eş edince gel benim gül bahçeme de gül al benden.

* A gökyüzü, a gökyüzü, toprağı amber yapıp diken misk kokuları saçan bir hale getirdiğim zaman nerkisten de daha hayran bir hale gelirsin sen.

Ey Akl-ı Küll, ey Akl-ı Küll, ne söylersen yerinde, doğru sözlüsün; hâkim de sensin, hükmünü yürüten de sen. Ben, bâri az dedikodu edeyim.

LXXIV

Ey âşıklar, ey âşıklar, kadehi kaybettim; kadehlere sığmayan o şarabı içtim.

* “Min ledün” şarabından sarhoşum; hadi, yürü, beni muhtesibe gammazla; o şaraptan sana bir tadımlık getirmişim, muhtesibe de.

* A gerçekler padişahı, benim gibi bir münafık gördün mü hiç? Dirilerinle diriyim, ölülerinle ölü.

Dilberlerle, gül yüzlülerle gül bahçesi gibi açılıp gülüyorum, kış gibi soğuk münkirlere karşı da kış mevsimine dönmüşüm, donmuş, buz kesilmişim.

A ekmek isteyen, bir bana bak, and olsun Tanrı’ya, sarhoşum ben, hiçbir şeyden haberim yok, fakat ne küpün çevresinde döndüm dolaştım, ne üzüm cibresi sıktım.

Sarhoşum amma onun yüzünden sarhoşum; batmışım amma onun ırmağına batmışım. Onun şekeriyle, onun gül bahçesinde gülbeşekere dönmüşüm.

Bir gün olur da yüzünün aksi, sararmış yüzüme vurursa yüzüm, Rum ülkesindeki güzellerin yüzleri gibi parlar, ay kesilir, Zencilikten kurtulurum.

Şarap kadehine sarıldım, düşüncenin kanını döktüm, sevgilimle birleştim; fakat sen görmezsin, perdenin ardındayım ben.

Düşünceyi astım, çünkü düşünce adama ayıklık veriyor. Bezmişim düşünceden, zaten de düşünce yüzünden perişan olmuşum ben.

* Devran benim devranım şimdi, kâinat bana hayran. Seyranım mekânsızlık âleminde, hakikat kaanından buyruk getirmişim.

Bir başka can var bedenimde, başka bir maden var canımda. Güzelliğimde bir başka alım var, izini izledim onun, ulaştım ona.

Vakit daraldı bana, yürü yürü, yola çıkma saati geldi dersen derim ki: Sen bu sözü diri olana söyle, ben canımı Hakk’a ısmarlamışım, çoktan ölüp gitmişim ben.

Sus, bülbül doğana dedi ki: Neden susuyorsun? Doğan, sen bakma sustuğuma dedi, padişah av avlarken tam yüz ere bedelim ben.

LXXV

Ey gönül gibi hem benimle beraber olan, hem benden gizlenen, esenlik sana; sen Kâbe’sin, nereye gidersem gideyim, sana yönelirim, sana varmak isterim ben.

Nerde olursan ol; her yerde hazır nazırsın, uzaktan bize bakar durursun; adını andım mı gece bile olsa ev aydınlanır.

Gâh alıştırılmış doğan gibi elinin üstünde kanat çırparım, gâh güvercin gibi kanadımı çırparak damına konmaya gelirim.

Gaibsen niçin her an gönlümü incitip durursun; hazırsan ben ne diye gönlümde tuzak kurarım sana?

Beden bakımından uzaksın amma gönlümde gönlüne açılmış bir pencere var; o pencereden ay gibi hırsızlamacasına sana haber gönderir dururum.

Ey bizden uzak güneş, ışığını bize yolluyorsun; ey senden ayrılan her kişinin canı, canımı sana kul köle etmedeyim.

Gönül aynamı şuracıkta seninle cilâlamaktayım; kulağımı senin lûtfedip söylediğin o güzelim sözleri toplayan bir defter haline getirmedeyim.

Kulakta da sen varsın, akılda da, gönülde de; fakat bunlar da ne oluyor ki? Sen bensin, seni böylece tüm olarak övmedeyim, anlatmadayım.

A gönül, bu macerada o dilber sana, senden bir şey eksilse bile ben tamamlarım onu diyordu ya.

Ey derde derman olan, hayran ol da bak, bir gör, şu anda bu şekillerden hangisine koyacağım seni.

Gâh seni elif gibi dümdüz bir hale getiririm, gâh çeşitli harfler gibi eğri büğrü yaparım; bir lâhza pişkin, olgun bir hale gelmedesin, bir lâhza ham bir hale sokmadayım seni.

Yıllarca yol alsan gene de mühre gibi elimdesin; kendine râm ettiğin şeyden dolayı seni sevindiren, sana neşe veren de benim.

* Ey padişah Husâmeddin Hasan, sevgilime de ki: Canı senin kılıcın için bir marifet kını haline getiriyorum ben.

LXXVI

Bu sefer büsbütün âşıklığa sarıldım. Bu sefer ham sofuluktan büsbütün ayrıldım, sıyrıldım.

Gönlümü söküp attım, bir başka şeyle diriyim şimdi. Aklı da ta kökünden, ta temelinden yakıp yandırdım, gönlü de, düşünceyi de.

A insanlar, a insanlar, adamlık beklemeyin artık benden; öyle düşüncelere daldım ki düşündüklerimi deli bile düşünemez.

Deli, esrikliğimi gördü de ağzından köpükler saçarak kaçtı benden; ecelle karıştım, kaynaştım ben, yokluk âlemine uçtum ben.

Aklım tamamıyla bezdi bugün benden, onu görmemişim sanıyor da beni korkutmak istiyor.

Neden korkayım ondan? Onun için bir sûrete büründüm; nasıl olur da define olurum? Mahsustan bir bucağa girdim, gizlendim.

Ne yıldızların kâsesine aldırış ederim, ne feleğin sofrasına. Fakat yoksullar için nice kâseler

yaladım ben, ne aşağılıklara düştüm ben.

Eşeklerin hasetleri, nazarları yüzünden, beden hapisanesinde kanlara gark oldum; kanlara bulanmış eteğimi topraklara sürüyüp duruyorum.

Dünya hapsine bir iş ucundan girdim; yoksa ben nerdeyim hapsolmak nerde? Kimin malını çaldım ki?

Ana karnındaki çocuk gibi kanla besleniyorum; insanoğlu bir kere doğar, bense kaç kere doğmuşum.

İstediğin kadar bak, dikkat et bana, fakat gene tanıyamazsın beni, çünkü az gördün beni sen, halbuki benim yüzlerce sıfatım var.

Gözüme gir de benim gözümle bak bana; çünkü ben kendime gözlerden dışarı bir konak seçmişim.

Sen şarapla sarhoşsun, ben şarapsız sarhoşum. Sen gülen bir âşıksın; fakat ben ağzsız, dudaksız gülmedeyim.

Öyle tuhaf bir kuşum ki acıktım da şu çayırılıktan uçtum; avcı da yoktu, tuzak da, tuttum da kafese girdim.

Dostlarla olunca kafes, bağdan da iyidir, bahçeden de. Yusuf'ların hatırı için kuyu dibinde konakladım, orayı yurt edindim.

Onun derdinden ağlama, hastayım diye dâvaya kalkışma. Ben, yüzlerce tatlı can verdim de bu belâyı öyle satın aldım.

İpek böceği gidip gelir, ipekler örer ya, sözümü dinle: Ben de bir ipek böceğiyim, belâlar örer, belâ ipeklerini sarar dururum.

Beden kabrinde çürümüşüm. Yürü, benim İsrâflime git; benim için Sûr üfürsün de dirileyim. Beden kabrinde yata yata döküldüm, çürüyüp eridim, bittim.

Hayır, sen sınanmış bir doğan kuşu gibi kendinden göz yum, tavus gibi, ağır kumaşlar giyinmişim deme.

Bana panzehir ver diye doktorunun önüne baş koy, yalvar ona, çünkü bu yaman tuzakta ben ne zehirler yuttum, ne zehirler içtim.

* Can helvasını satan kişinin huzurunda tatlılaşırsın, canın tatlı bir hale gelir; çünkü ben can helvasından, “gelin, haydin” sesinden başka bir ses duymadım.

Seni helvanın ta kendisi yapar ki bu, sana yüzlerce helva vermesinden daha da iyidir. Zaten ben can helvasının lezzetini, onun dudağından başka bir yerden tatmadım da, duymadım da.

Sus, çünkü söz söylerken helva ağzından düşer. Benim bir koku aldığım gibi elbette herkes sözsüz de bir koku alır.

Her koruk, ey Tebrizli Şemseddin, gel, hamlıktan, tatsızlıktan için için inlemedeyim diye feryada başladı işte.

LXXVII

Sevgilinin gül bahçesinden geldim, mahmur gözlerime bak, meyhanecinin mahallesinden geldim ben diye güzelim bir hayaldir, geldi gözlerime.

Diyor ki: Sarhoşluğun sermayesi de benim, varlığın dileği; isteği de. Yukarı da benim, aşağı da. Dönüp duran gökyüzü gibi geldim ben.

Ben oyum ki ta yaratılıştan beri geldim, rûhla uzlaştım, kaynaştım; dönüp gittim, tekrar geldim, pergel gibi bir noktanın çevresinde dönüp dolaştım.

Ben de gel dedim, hoşlar geldin, safâlar getirdin; medet et, yardım et bana, yardıma geldin herhalde. Dedi ki: Yardıma geldim, bu iş için geldim zaten.

Ayım ben, ışığımsın benim; hem gül bahçesinin sen, hem su. Bunca yolu senin için aştım, koşa koşa, ayakkabımı bile giymeden, sarığımı bile sarmadan geldim.

Gerçi hamsın oğul, fakat kutlu adın sanın var; acı davranma, çünkü çok lûtuflarla geldim sana.

Gülerek gir içeriye, acılığı yok et. Ey güzelim acılık, sevin, önce diken geldim amma güller vereceğim sana.

Gül, sabır darlığın, sıkıntının anahtarındır dedi de goncadan baş gösterdi; her dal, vebal yok, çünkü sabrettim de inciler saçarak geldim demeye koyuldu.

LXXVIII

* Ey Nefs-i Küll, şekiller yapıp durma. Ey Akl-ı Küll, kalemini kır. Ey arayan er, su üstünde ayak izini pek de arama.

Ey gönlü temiz âşık, akarsu gibi arı duru bir halde yürü; çünkü bu dalgasız, duru su, her an canlara can katmada.

Düğümsüz su, yel yüzünden bir an için pul pul bir zırh giyinse bile deredeki suya kusur bulma, onun ne korkusu vardır, ne derdi.

Nakızsızlıktaki nakışları, şekilsizlikteki şekilleri gör. Her şeklin yüzlerce rengi, yüzlerce kokusu var. Azıksızlıktaki azığa bak, her dalda bir İrem bağı.

O şekilleri bozan şekil yok mu? Canın da kaynağıdır o, gönlün de. Ondan utancından beden eridi gitti, can hareme kaçtı.

Şarabı, yeli yüzünden nice hür kulları, nefeslerini maden gibi çekip sustular, karınlarını dağ gibi şişirdiler.

Denizden mi bahsediyorsun, inciden mi, yoksa acı hükmün, sert, dönmez takdirin, mutlaka hükmünü yürüteceğinden mi? Sözlerle bir şey elde edemezsin, bayrağın altına kadar at sür, yürü.

Bu yolu acayip, ters bir yol bil. Bil ki mevkiyle ululuk, kuyu dibindedir bu yolda. Dalgalanan kan denizine vardın mı kerem sofrasını kan içinde ara.

Ateşin içinde su var, su içinde ateş gizli. Can, ateşine atıldı mı neşe içindedir. Gönül, suyuna daldı mı nedametlere düşer.

Ey bize nimetler veren, ayaklarımızı diret. Sen olmadıkça rahatlar, zahmetlerin ta kendisidir, sıhhatler, hastalıktır ey sevgili.

LXXIX

A gökyüzü, bu dönüşü o ay yüzlüden öğrendim ben, onun güneşine zerreyim, bu titreyip oynamayı ondan belledim ben.

Hey yüzünün örtüsü ay olan, hey arkında can ırmağı akıp duran sevgili... Yüzüstü koşa koşa gitmeyi o ırmaktan öğrendim ben.

* Gül bahçesi bana, bu nâfeyi nasıl da aşırдын der durur. Ben bir arslanım ki nâfe kapmayı onun ceylanından öğrendim.

* Şimdicek şu güzelim ip canbazlığını ben de kabak gibi onun bahçesinden, onun kurumuş, bükülmüş hurma dalından, onun alınına dökülen büküm büküm saçlarından öğrendim.

Şu dünyanın bütün resimlerinden, nakışlarından gözümü de yumdum, ağzımı da; bu yüzden de renksiz, kokusuz, şaşılır bir ressamlık belledim.

Onun ihsanı, onun o cömertliği, o yaratıcılığı gözlerimi açtı da o lûtufta, o ihsan sahibinden öğrendim anbean can vermeyi.

* Uykuda cihet olmaksızın gidersin, cihetsizliğe yol alırsın; uyanıkken altı yöne yürüme, cihetten söz etme; çünkü cihetten de ayrı bir yön belledim ben.

LXXX

Gerçekten de kapınızı açtık, dostlarınızı kendinizden ayırmayın, uzaklaştırmayın onları; sizden ayrılan da hayıflanmayın, elbiselerinizi kirletmeyin, temiz olun.

Hamd olsun Tanrı'ya lûtfetti de dayandığım dinin sayesinde, kendisini övme kudretini ihsan etti bize; artık kapatmayın kapılarınızı.

A dostlar, hüzünlemeyin, sizi kâra kavuşturdum, zengin ettim sizi; düzene kaçıp kimseyi aldatmayın. Güç verdim, kuvvet verdim size, yüreklendirdim sizi, korkmayın, adınızı sanınızı aşağılatmayın.

Rabbim, aç gönüllerimizi; Rabbim, yücelt kadrimizi; Rabbim, göster dolunayımızı; tapmayın uydurduğunuz yalancı Rablere.

Ondan başka Tanrım yok benim, bütün yaratıklar, hayrına, lûtfuna nail olmuştur; ihsanı, vaadini yerine getirmiştir; siz de sizden sonra gelen soylarınızı mahrum etmeyin.

Sözden gönül kokusu gelir, gönül de sözden belirir, meydana çıkar; öyle söz söyleyin ki kabul edilsin, sizinle düşüp kalkanları rüsvay etmeyin.

Ey Cem'in kadehi gibi tertemiz yürüyüp giden, ey o ay yüzlünün aşkıyla töhmet altına giren; bu ölüm, zaten senin temizliğini meydana çıkarır, o kadar gam yeme.

Ey cancağzım, canım canınla beraber kan denizi içinde araştırıp durmada, bakalım inciye kim elde edecek, kim elde ederse meydana çıkacak a amcasının canı ciğeri.

Ben nasıl göz yumarım, nasıl ümitsiz bir hale gelirim o inci denizinden ki can denizinin kıyısından andan ana, durmadan muştuluk geliyor.

Ben aşka düştüm de tembelleştim, o tembellikle üstünlükten de geçtim, üstünlük dâvasından da; çünkü padişahın aşkıyla az, çok olmada, çok az sayılmada.

Gönül göğü, onun sofrasından şarap içti de yüzü sarardı; aşkı, benzimi görünce bu bizdendir, bizimdir diye seçti, ayırdı beni.

O renkten renge girmeyen padişahın aşkıyla renkten renge giren şu yüzüme bak; gâh gamıyla safran gibi sapsarı, gâh utançtan bakam gibi kıpkırmızı.

Ben varlığımdan tamamıyla sıyrıldım, tam yok oldum da Tanrı tercümanı kesildim; ister sarhoş olayım, ister ayık, artık, eksik, onun sözünden başka bir söz duyamaz kimse benden.

* Mısır pazarına girdim, bir ulu kişinin katına dek gittim; bir Yusuf yüzlü gördüm, gördüm de gafletle bu kaça dedim.

Mısır azizi, sen âşıksın dedi, onu bağışladım sana; bu ya olağanüstü ihsanıydı, ya cömertliğinden, ya kereminden.

Bense kadrini bilmedim onun, bu isteği heves sandım; ah ayrılığıyla çektiğim hasretten, ah gafletimden, ah ne de pişmanım şimdi.

Ey gücüyle, kuvvetiyle yüzlerce olmayacak şey gerçekleşen sevgili, and olsun Tanrı'ya iki dünyada da senin gibi işe sarılıp başaran, kesin olarak derim ki yoktur.

* Ey Tebriz bu ululamayı sen, ta Elest deminden elde etmişsin; hem de benim övündüğüm Şemseddin'den ta önceden kalem yazmış bunu ve kurumuş artık kalem.

LXXXII

Bahar geldi dostlar, bahçede konaklayalım, kalkın da yeşillik gariplerinin başlarına çizginelim.

Arılar gibi çiçekten çiçeğe uçalım bugün, uçalım da şu dünya bal kovanının altı bucağını da mamûr bir hale getirelim.

Bu kaleden bir elçi geldi de davulu gizli dövme diye buyruk verdi; biz de aşk davulunun dövüldüğü yeri naralarımızla yıkalım artık.

Gökyüzünden gelen sesi duy: Kalkın ey deliler. Canım feda olsun âşıklara, bugün saçalım canlarımızı.

Zincirleri koparalım, her birimiz bir demirci; demircilerin kerpeteni gibi ateş yakılan yere gidelim.

Gönül ateşini, demircilerin ocağı gibi körükleyelim de bu nefesle demir yüreklileri fermanımıza râm edelim.

Şu âleme bir ateştir salalım, şu gökyüzünü birbirine katalım, şu ayak direyen aklı fırıl fırıl döndürelim de kendimiz gibi başı dönmüş bir hale getirelim.

Başsız-ayaksız bir topuz, gâh meydanın ucundayız, gâh başında; başımıza buyruk olmak nerde, biz nerdeyiz, nasıl olur da dileriz de şunu yaparız, isteriz de onu başarırız?

Hayır hayır, biz tıpkı padişahın elinde dönüp duran bir çevgeniz, yüz binlerce topu padişahın ayakucuna yuvarlamaktayız.

Susalım, susmak da delilikle aynı hamurdandır; şu akıl denilen nesne, öylesine bir ateştir ki onu pamuğa sarıp gizliyoruz biz.

LXXXIII

Gene yeni bayram gibi gelip çattım, zindanın kapısını kırmaya, insanları yiyip sömüren şu feleğin dişlerini dökmeye geldim ben.

* Topraktakilerin kanlarını içen şu susuz yedi yıldızın sularını ateşe yakmaya, yellerini yatıştırıp söndürmeye geldim ben.

Evveline evvel olmayan padişahın katından bir doğan gibi uçtum, dudu kuşunu yiyen puhuyu yıkık bucağında parçalamaya geldim ben.

Ta başlangıçta padişaha can vermeyi ahdedtim; ahdimden peymanımdan dönersem canın beli kırılınsın.

* Bugün tıpkı Âsaf'ım, buyruk kılıcı elimde, baş çekenlerin başlarını padişahın huzurunda kırıp vuracağım ben.

Bir iki günceğiz âsîlerin bağlarını bahçelerini yeşermiş görürsen gam yeme, gizli bir yoldan onların köklerini sökeceğim ben.

Cevirden, cefadan başka bir nesneyi, yahut nâmert zalimden başkasını kırıp dökmem ben; zerre

kadar tadı tuzu olanı kırar dökersem kâfir olayım.

Nerde bir top varsa onu birlik çevgeni yuvarlar, meydana gelmeyen topu çevgenle vurur kırarım ben.

Meclisinde oturdum, lûtfu gibi işe sarılmasını da gördüm, şeytanın bacağını kırmak için yolunda ücretli bir amele oldum.

Padişahın eline düşünce bir habbeyken maden kesildim, öylesine ağırlaştım ki şunu iyi bil, beni teraziye koysan kefesini kırarım.

Benim gibi sarhoş olmuş, yerlere yıkılmış birini nasıl evine alıyorsun, şu kadarcık olsun bilmez misin ki ben şunu kırarım, onu dökerim.

Bekçi, hey ne yapıyorsun derse üstüne şarap kadehini döküp saçarım, kapıcı elimi çekerse elini kırarım onun.

Gökyüzü, gönlün çevresinde dönmezse onu tutar, kökünden söker atarım, felek alçaklığa kalkışırsa boynunu kırarım.

Kerem sofrasını yaymışsın, beni de kendine konuk etmişsin; iş böyleyken ekmeği tutar, bir ucundan bir parçacık koparırsam ne diye kulağımı burarsın?

Hayır hayır, senin sofradayım, baş konuğumun senin; konuğa bir iki kadeh şarap sunayım da utancı gitsin.

Ey canımın içinden bana şiirler söyleten, ağzımı yumar, susarsam korkarım buyruğuna uymamış olurum.

* Tebrizli Şems'ten şarap gelir de sarhoş olursam hiçbir şeye aldırman, yürür, Zühal yıldızının bile direğini kırarım.

LXXXIV

Yüzünü görelî ey bana ay olan, aydın ışık kesilen sevgili, nerde oturursam oturayım, neşeliyim, nereye gidersem gideyim, orası gül bahçesi bence.

Padişahın hayali görünen her yer, bağdır bahçedir, seyran yeridir; nereye varırsam varayım, orda bir işret meclisi kurmaktayım.

Şu altı kapılı tekkenin kapıları kapalı bile olsa o ay yüzlü dilber, mekânsızlık âleminden doğar, penceremden başımı sokar, gene girer içeriye.

* Girer de hey der, esenlik sana, yüz türlü meze getirdim, yüz türlü şarap getirdim sana; padişahım ben, padişahlar padişahıyım, sipâhân (atlı asker, ordu, İsfahan) perdesinden nağmeler çalmadayım.

Apaydın güneşim, perdeleri bir hoşça yırtarım ben. İlkbaharım, dikenleri sökmeye geldim ben.

Gece gündüz zevk, işret, seyir, seyran, neşe, çalgı isteyen, bilsin ki ben şekerlerin tadıyım, bademlerin yağı.

Sözünü tekrarlar derim, ersin, lûtufla, kereme yeni baştan başla; hadi. Şu mahzun olmayışının sebebini anlat, anlayışım az, aklım biraz kıt.

O ağır işiten kulak der, başkalarının kulaklarından daha iyi; bu senin kulağın, öbürlerinin kulaklarından yüz kere daha üstün, çünkü onların kulaklarında hava var, senin kulaklarındaysa ben varım.

* Yürü yürü, devlet sahibisin, yaşayışa cansın, zevksin, işretsin. Rıdvan'sın, hurisin, cennetsin sen, çünkü eteğimi tuttun benim.

* Dağ da sensin, Zümrüdüanka da, sağlam ip de. Su da sensin, suvaran da sen; benim hem bahçemsin sen, hem selvim, hem yaseminim.

Gökler önünde baş kor, melekler kanatlarını yayar; gönül sana der ki: Sana karşı mumum ben, fakat başkalarına karşı demir.

LXXXV

Dün o sevgili başıma bir altın taç giydirdi, ne kadar vurursan vur, o şarabın sarhoşluğu, o şarabın mahmurluğu gitmez başımdan.

Ebedîlik külâhını diken padişah, gece giydiği külâhı başından çıkardı da benim başıma giydirdi, hasılı ne diyeyim, ebedî olsun.

Başla külâh kalmazsa ay gibi tamamıyla baş kesilirim; çünkü mahfaza sedef olmayınca incim daha da parlak görünür.

İşte buracıkta başım, buracıkta da ağır gürz; sınamak için bir vur, eğer şu kafatasımı kırarsa bil ki akıldan da daha tatlıyım ben, candan da.

Kabuğu seçen cevizin içi yoktur; o benim peygamberimin badem helvasından nasıl zevk alabilir ki?

Onun cevizlerle, bademlerle, şekerlerle yoğrulmuş badem helvası, hem dilimi, damağımı tatlılaştırır, hem gözlerime nur verir.

* Oğul, içi buldun mu kabuğa bakmazsın, İsa'nın bulunduğu yere geldin mi artık eşeğim nerde demezsin.

A canım efendim, niceye bir külâhtan bahsedeceksin? Tut ki sürüden bir eşek eksik olmuş, ne çıkar? İriyarı atlımı seyret benim, arık atıma bakma.

Âşıkın gücü kuvveti, iriliği, sağlamlığı, sevgilinin gücünden, kuvvetinden gelir; çünkü âşıkların ululuğu, büyükler büyüğü Tanrımdandır benim.

* Ey dertlere düşüp ah eden, ah ah deme, Allah de. Ey canın yetiştirdiği Yusuf'um, kuyudan bahsetme, mevkiden bahset, devletten bahset.

LXXXVI

Ey aşk, beni put gibi kırıp döktün, kadıya götüreceğim seni; benden kimsecikler tanık istemez,

çünkü şâhidim (güzelim) ben, borçlu değilim.

Hüküm verilen de sensin, hüküm veren de sen. Gelecek zaman da sensin, geçmiş zaman da. Öfkelenen de sensin, razı olan da; sonucu, andan ana, çeşit çeşit görürsün sen.

Ey güzelim yüce aşk, ben benim, sen de bensin. Hem selsin, hem harman, hem neşesin, hem dert, hem de gam.

Şunlar da senden ibaret, bunlar da. Bundan da münezzehsin, ondan da. O geniş yazı da sensin, o dağ da sen, kerem ovası da sen.

Yakınların tatlılığı da sensin, onların sarhoşluğu da sen. İnciler saçan deniz de sensin, altınlarla, paralarla dolu madenler de sen.

Söz söyleme aşkı da sensin, susma sevdası da sen. Anlayış da sensin, kendinden geçiş de sen, kâfirlik de, hidayet de, adalet de, sitem de sen.

Ey padişahlar padişahlarına padişah olan, ey akıl, ey can ülkesine taht kuran, ey yüzlerce eseri, nişanesi olduğu halde izi belirmeyen, yüzü görülemeyen, ey yokluk denizi, mahzeni olan.

Sana karşı güzellerle çirkinler, iğnenin önündeki resme benzerler; dilersen kâğıda o iğneyle güzel bir resim yaparsın, dilersen çirkin; sonra da onları ölümlerle, hastalıklarla yırtar atarsın.

Resimler aynı kalemden çıktıklarını bilselerdi, her resim öbürüyle sütle bal gibi kaynaşır, birleşirdi.

Senin civarında can vermek için sana doğru gelene gayretin, git der; lûtfun, evet, beri gel diye çağırır.

Fakat lûtfun aşırıdır, âşıkı çektikçe çeker kendisine; aydınlık nasıl karanlıktan üstünse lûtfun da kahrından artıktır, kahrından üstün.

Herkesi bir vehim, bir hayal, peşine takmıştır, yerden yere çeker durur; fakat o hayal ordularını çeken de sensin, senin elindeki bayraktır.

Ey mülk sahibi, ey devlet ıssı, derken bir başka hayal getirirsin de evvelkinden ululuğu kapar, onu, buna tutsak edersin sen.

Her an can ülkesinden bedene bir hayal gelir de kısmetleri dağıtandan habersiz, çocuklar gibi “kal’a bizüm” der.^[6]

Susayım, ağzımı yumayım da şu dünya karmakarışık, darmadağın olmasın; zaten de söze sığmıyorsun artık fazla eksik ne söyleyeyim?

LXXXVII

Şu dünyanın kararı, sebatı yoktur, niceye bir balçıkta karar edip duracağım. Sevgilimin benim sevgime ihtiyacı bile yok.

Kara toprak değilim ki yel essin de tozutsun beni; gök kubbe değilim ki boz renkli hırka giyineyim.

O, benim pazarımken, dükkânımken niçin dükkân tutayım? Can padişahıyım, niçin kul gibi görüp gözeteyim, hizmet edeyim?

Dükkânı yıkayım, benim dükkânım onun sevdası; lâ'1 madenini buldum, artık nasıl dükkâncılık ederim?

Başım yarık değil, neden bağlayayım başımı, söyle. Dünya hekimiyim, ne diye hasta göstereyim kendimi?

Gönül bahçesinde bülbülüm, baykuşluğa kalkışırsam ayıptır bana. Onun gül bahçesinde bir gül fidanıyım, dikenlik edersen yazıktır bana.

Padişaha yakın oldum, adam olmayanlardan uzaklaşmam gerek. Mademki aşkına kavuştum, kendimden bezmeliyim ben.

Elimi bir işe atarsam bağlar zincirle ellerimi; ayık durayım diye niyetlenirsem şarap küpünde boğar beni.

Ey hoca, şarap kadehiyim ben, nasıl olur da bir gönlü gamlandırırım? Evin mumuyum, ışığıyım, nasıl olur da evi karartırım?

Bir gececik gel, konuk ol bana da ay değirmisini önüne koyayım; gönlünü bana ver de sana lûtuflar edeyim, gönlünü alayım.

Aşkta cansız bir hale gelersen canın da ben olurum, cihanın da; bu da yeter sana. Hırsız sarığımı aşırırsa sana ben sarıklık ederim.

Başkasına gönül verme, benim gibi bir inci bulamazsın. Kolayca gel, gir içeriye, gam yeme de ben senin gamını yiyeyim, senin kaydına kalayım.

Nefsimi tembellikten, usançtan kurtardım, rûhumu korkudan arıttım; ecelsiz ölüm olmaz, halbuki ben ölüme de kumanda ediyorum, ona da buyruğumu yürütüyorum.

Şükürüm lezzetlerinedir, sabrım âfetlerine; ey sâkî, kalk, sun şarabı da içeyim, sarhoş olayım.

Şarap, kaynatıp yaptığım şarap; zevk, neşe muştuladığım zevk, muştuladığım neşe. Üzümlüm olgun, niçin koruk sıkmaya düşeyim?

Ey görüş sahibi çalgıcı, seher çağına dek şu perdeyi vur, şu perdeden çal: Diri kaldıkça, başım sağ esen buldukça ne vakte dek leş kesileyim?

Tut ki bu gece, gece kuşusun, yahut da bir güzelin kucağındasın; periler gibi uykusuz kalıver, uyuma da ben raks edip oynayayım, olmuş, olacak, her şeyden haber vereyim.

And olsun ki temel direklerimiz kuvvetlendi, delillerimiz apaçık bir hale geldi; hamd olsun padişahımıza, arslanım ben, ne diye sırtlanlık edeyim?

Zevk, safâ geldi, hüznler gitti; şükürler olsun lûtuf, kerem ıssı, dilekleri veren Tanrı'ya; ey müşteri, diz çök de ben satın alayım seni.

Tanyeri ışıdı ışıklı tef çalmadayım, düğünüm var çünkü, duvağı ateşlere vuracağım, yakıp yandıracacağım, ne vakte dek örtünüp duracağım ben?

Tanyeri gibi ben de şu duvaklarla örtülü gökyüzünden bir bucağa çekildim, Arş ıssını konuk ettim, kâinata cebbarlık edeceğim, herkesin sınık gönlünü onaracağım artık.

Ev, evi olmayanındır, mal, malsızın. Sus, susarsan senin için söz söylerim ben.

Tebrizli Şems'le aynı huya sahipsem, yıldızımız birse güneş gibi altı yöne de nurlar saçmam, altı yanı da ışıklara boğmam gerek.

LXXXVIII

Çok cehd ettim, iyilik aynası olmaya çalıştım; fakat ben çalıştıkça sen bir şarap yurdu, bir meyhane olmamı takdir ettin, böyle hükmettin.

Her derde devâ olmak, çatlak kemikleri bile onaracak bir hekim haline gelmek için has kişilerin meyhanesi oldum, dalgıçlara deniz kesildim, noksansız bir güneş oldum.

* Melek şekilleri yaptın da şu balçık yeryüzünde cilvelendirdin, yücelettin onları; yakınlık iksiri olayım diye de beni tuttun, uzaklara attın.

* Hârûtluğu yalımladın, nice kişilere büyü öğrettin; beni de karanlıkların mumu olayım diye böylece yakıp yandırdın.

* Türk daima Türklükte bulunur, Tacik Taciklikte. Bense bir an gelir Türk olurum, bir an olur Taciklik ederim.

Gâh padişahların tacı olurum, gâh şeytanların düzeni. Gâh çevik akıl kesilirim, gâh çelikçomak oynayan çocuk.

Yüzündeki kızılık ben olayım, saçındaki incelik ben olayım diye ikiliğin kanını döktüm de tek Yusuf'la kaynaştım, birleştim.

LXXXIX

Kapımda düşüp yıkılan sarhoşu asla sürüp kovmam; evimde şarap varsa korum önüne, otururum onunla, beraber içmeye koyulurum.

Konuğum olan sarhoş, canımdır, benimdir o, tacımdır benim, padişahımdır benim o; kalksın başımın üstüne otursun benim, o derece azizdir bana.

Dostum, yakınım, beni sarhoş et; az sarhoş olduğum günü ömrümden saymam ben.

Ömrümü altın gibi şaraba vakfettiğimden sâkîden başkasının yüzüne bakmam, sâkînin buyruğundan dışarı çıkmam.

Nice bir deneyeyim kendimi, nice bir sinayayım şu akıllı, düşünceli canımı; sarhoş olduğum gün gemiyim, gezer görürüm, halbuki akli başında olduğum gün demir atmış gibi kalakalırım.

* Beden şarabı nerde, can şarabı nerde? Gök nerde, ip nerde? Sen sonu gelmez hayırsız kadehle sarhoşsun, ben Kevser havuzunun şarabıyla sarhoşum.

Sarhoş vardır, kusar; sarhoş vardır, uzağı yakın eder, yeryüzünde yollar aşar. Bu, yeryüzünde hor, hakirdir; o, gökyüzünde ağırlanır, sayılır.

Ey kervanbaşı, sarhoşsan, gönlün aydınsa bu gece uyuma; sus, sus ey keremlerin ta kendisi, şu şaraptan iç.

XC

* Kendine gel; öyle şaşkın şaşkın bakma şu sapsarı yüzüme; Mekkeli olan bilir ki ben Bathâli'yım.

O gönüller alan lâle yüzlü güzelimin yüzünden benzim safrana dönmede; neşeme neşe katan o güzelin yüzünden her an işim gücüm artıp durmada.

Gönlüm kara benzedi, her lâhza eriyip gidiyor; orayı isteyip durmada gönlüm, çünkü ben oralıyım.

Hayat nerde daha fazlaysa, nerde daha düzgünse insanlar orda daha fazla kendilerinden geçmişlerdir. İstersen gel de bana bak; canın çalıp çağırmasından deli divane oldum.

O kar, her an erimekteyim, sel oluyorum da çağlaya çağlaya denize gidiyorum, ben denizim, denizdenim demekte.

Ben de yalnız kaldım da durgunlaştım, dondum, cansız bir hale geldim; kar gibi, buz gibi belâ dişlerinin altında ezilip çiğnenmedeyim.

Su gibi düğümsüz bir hale gel de dişlerin zahmetinden kurtul; düğümlendim mi elbette beni döversin, ezersin, çiğnersin.

Kendine gel de bırak şimdi kar suyunu, hâlis şarapları seyret, kaynayıp coşuyorlar, keskiniz, kavga, gürültü çıkartırız biz diyorlar.

Çok söyledim a babam; bilirim ki sen şu kadar bilirsin ancak: Ben ney gibi başsız-ayaksızım, o neyzenin elindeyim ben.

Her an daha fazla coşmadayım, daha fazla atılmadayım, daha fazla köpürmedeyim, akıl gibi kanatsız uçuyorum, çünkü yücelerdenim ben.

Benden usandıysan zamanın padişahına bak, onu gör de sana ıssılık versin; o helvacı güzelim, seni tatlılaştırsın.

Ey varlığı olmayanların varı yoğu, ey dertliler dermanı, ey ben Kafdağı'ndanım, Zümrüdüanka'ya mensubum diye canı uçuran güzel.

Yeter artık, susayım, susayım da bu çeşit konuşmayı bırakayım, fakat o susmayacaktır, bu sözleri söyleyecektir, zaten ben dudu kuşuyum, onun aşkıysa şeker, şeker yüzünden söylemeye koyuluyorum.

XCI

Ey sevgilim, ey sevgilim, ey aman nedir bilmeyen sevgilim. Ey dilberim, ey gönlümü alan, ey bana mahrem olan, benim gamımı yiyen.

Ey yeryüzünde bize ay olan, ey gece yarısında bize seher kesilen, ey tehlike anında siperimiz, ey benim şekerler yağdıran bulutum.

Canımda ne de güzel akıp durmadasın, derdime ne de güzel derman olmadasın. Ey benim dinim, ey benim imanım, ey benim incilerle dolu denizim.

Ey gece yolcularına meşale, ey deli âşıklara zincir olan, ey her kafilenin yöneldiği kible, ey kervanbaşım benim.

Hem yol kesensin, hem kılavuz. Hem Ay'sın, hem Müşteri. Hem bu yandansın, hem o yandan. Hem dayandığım bucaksın, hem güvendiğim yer.

* Yusuf Peygamber gibi geliyor, müşteri istiyorsun. Mısır'ımı, pazarımı ateşlere yakmaya geliyorsun sen.

* Tur Dağı'mda Mûsa'sın, her hastama şifalar veren İsa. Hem nurumun fevrine nursun, hem Ahmed-i Muhtâr'ımsın benim.

Hem zindanda munissin bana, hem gülen devletlimsin. And olsun Tanrı'ya, bunların da yüz mislisin, ey benim çok çok övdüğümünden de fazla övüşe lâayık sevgilim.

Bana bu yana sıçra diyorsun, diyorum ki: Nasıl geleyim tapına. Diyorsun ki: A benim düzenbazım, a benim kulum, bahane bulmaya kalkışma.

Diyorum ki: Padişahlara lâayık, sayıya sığmaz bir hazinesin. Diyor ki: Evet, fakat bedava elde edilmez; can isterim, hem de ne can... Diyorum ki: Pekâlâ, hadi, hafiflet yükümü.

* Hazine istiyorsan baş koy, aşk istiyorsan can ver; safa gir, geri dönme ey benim Hayder-i Kerrâr'ım.

XCII

A bağcı, a bahçıvan, güz geldi, güz geldi; dallarda, yapraklarda gönül derdinin eserlerini gör, nişanelerini seyret.

A bahçıvan, dikkat et de dinle, ağaçların feryadını içercesine duy; her yanda dilsizce ağlayıp feryat eden yüzlerce can var, yüzlerce can.

Gözler sebepsiz yaşarmaz, dudaklar sebepsiz kurumaz, gönlünde bir dert olmadıkça kimseciklerin yüzü safran gibi sararmaz, safran gibi sapsarı kesilmez.

Hasılı gam kuzgunu geldi, hayıflanarak nerde gül bahçesi, nerde diye sorarak bahçeye ayak bastı.

Nerde süsen, nerde ağustos gülü, nerde selviliklerin lâleleri, nerde yasemin? Nerde çayırın,

çimenin yeşiller giyinen güzelleri, nerde erguvan, nerde erguvan?

Nerde meyvelerin dadıları, nerde bedava bal, süt? Herkesin canı, ciğeri kupkuru, süte hasret çekip durmada.

Nerde işi gücü tatlı bülbül, nerde o kû, kû diye öten üveyik kuşum benim? Nerde güzeller gibi yakışıklı tavuslar, dudular nerde, dudular nerde?

* Âdem gibi bir buğday tanesi yediler de sanki cennet köşkünden ayrıldılar; bu sınaama yüzünden taçları başlarından uçtu, bu sınaama yüzünden elbiseleri üstlerinden döküldü.

* Gül bahçesi Âdem gibi mahrumiyetlere düştü, hem ağlıyor, hem bekliyor; bütün sözü de lûtf ve kerem sahibinden ümit kesmeyin, ümit kesmeyin lûtf ve kerem sahibinden sözü.

Bütün ağaçlar saf kurdular, hepsi de yaşlı, siyah elbiseler giyinmiş. Bir yaprağa bile sahip değiller, hiçbir şeycikleri kalmamış, bu sınaama yüzünden ağlayıp feryat ediyorlar, feryat edip ağlıyorlar bu sınaama yüzünden.

Ey leylek, ey köy ağası, lûtfet de bir cevap ver soruma, yere mi geçtin, yoksa göğe mi çıktın, göğe mi?

A düşman kuzgun dediler, o su gene akar gül bahçesine, âlem gene renkle, kokuyla dolar, tıpkı cennetler gibi, cennetler gibi tıpkı.

A saçma sapan söylenip duran kuzgun, üç ayağız dayan hele; sen körsün, senin inadına gene dünyanın bayramı gelir, gelir gene bayramı dünyanın.

* İsrâfilimizin sesiyle kandilimiz aydınlanır; o can güneşinden ayrılıp ölmüşken gene diriliriz, o güneşe benzeyen merhametli canla gene hayat buluruz.

Ne vakte dek sürecek bu inkâr, bu şüphe? Güzellik madenisin sen, tadın tuzun yerinde; gözbebeği gibi merdivene muhtaç olmadan uç göğe, uç göğe bakış gibi merdivensiz.

Canavara benzeyen güz ölüyor, mezarını çiğner, tekmellersin elbet, bekçi bekçi, işte şimdicek devlet sahibi doğuyor.

* Ey sabah, aydınlat dünyayı, şu Hintlileri uzaklaştır, zamanı ısıt, afsun oku, afsun oku.

* Ey işi gücü güzel Güneş, gene gel Hamel burcuna, ne buz bırak, ne çamur, amberler saç, amberler.

Gül bahçesini gülüşlerle doldur, dirilt o ölüleri, mahşeri de aydınlat, hem de şimdicek apaçık, apaçık hem de şimdicek.

Tohumlar hapisten kurtulmuş, biz de evlerin bucağından kurtulduk. Bahçe gayb âleminden yüzlerce armağan getirmiş, yüzlerce armağan.

Gül bahçesi yüzlerce güllerle dolar, dedikodu biter, zaman doğurmaya başlar, babalık eder zaman, doğurtur.

Leylek, gök gibi yüce köşkün üstüne, lek lek diye öterek senindir mülk, ey yardımı dilenen, ey yardımı istenen diye öterek gelir, konar.

* Bülbül berbat çalarak, üveyik k, k diyerek, öbür kuşlar da civan bahtın, genç talihin çalgıcısı olarak gelirler.

Bu kıyametle öylesine yüklüyüm ben ki söz söyleyemiyorum, keseceğim artık sözü, zaten gönlümdeki düşünceleri anlatmaya da imkn yok, mümkün değil onları söze getirmek.

* Sus da dinle bahçeden, kuşlardan gelen yeni haberleri babacığım; meknsızlık âleminden uçarak bir oktur geldi.

XCIH

A âşıklar, a âşıklar, dünyadan göçme vakti geldi çattı, g davulunun sesi geliyor can kulağıma.

İşte şimdicek kervanbaşı kalkmış, katarları düzüp koşmuş, bizden helllik dilemiş, ne diye uyumuşsunuz siz ey kervan halkı.

Bu nden, arttan gelen sesler, g sesleridir, develerin boyunlarındaki an sesleri; can da, soluk da her an meknsızlık âleminde belirmektedir.

şu baş aşağı dönmüş kandillerin ışığından, şu masmavi perdelerin ardından gizli şeyleri açığa vurmak için bir bölük şaşılacak halk gelmede.

şu dolap gibi dönüp duran gökyüzünden, bir ağır uykudur seni bastırmış; feryat şu pek tez geçen mrden, sakın şu ağır uykudan.

Her yanda mum, meşale, her yanda ses, iş güç... Çünkü bu gece dünya gebe kaldı, ebed dünya doğuyor.

* Sen topraktın, gönül oldun. Bilgisizdin, akıllandın. Seni bu çeşit çekip buraya getiren, gene çekip sürüyerek oraya götürüyor.

Onun bu çekişleri bile, onun hoşa gitmeyen şeyleri bile hoştur, tatlıdır; ateşleri sudur onun, yüzünü asma ona.

Onun işi gönüllerde oturmaktır, krı tövbe bozdurmaktır; onun sayıya sığmaz düzenlerinden zerrelerin bile gönülleri tir tir titremede.

Ey ağız yarığından sıçrayıp duran acı gülüş, ey ky ağası benim diye vnş, ne vakte dek sıçrayıp duracaksın, teslim ol, boyun ver, baş eğ, yoksa seni yay gibi ekerler, bkerler.

Hile tohumlarını ekip duruyordun, hayıflanmadaydın, Tanrı'yı yok sanmıştın, şimdi gr bakalım a kaltaban.

A eşek, saman yemen daha doğru, kara tencere daha lyık sana, ey evinin de, soyunun sopunun da ayıbı, ârı, yerin dibine geçsen daha iyi olur.

Bende bir başkası var da bu fkeler ondan gelmede; su yakarsa bil ki ateştendir, ateşte ısınmış, kaynamıştır da ondan.

Elimde taş yok, kimseyle savaşım yok benim, kimseyle kavga etmiyorum, çünkü gl bahçesi gibi hoşum ben.

Benim öfkem onun yüzünden o âlemden; öfkelenen ben değilim, o. Bu yana, o yana sıçrayan o, bense eşikte oturmuşum, kımıldadığım bile yok.

Eşikte oturan o kişidir ki dilsizdir, fakat söyler; bu remzi söyledin ya, yeter artık, dilini kes, başka söz söyleme.

XCIV

Bu kimdir bu, bu kimdir bu? Âşıkları deli divane edendir bu; nuruyla yeryüzü gökten bile daha güzel bir hale gelmiş.

* Canları kendisinden geçirendir bu, yahut hazinelerin mücevheridir, yahut bahçelerin selvisi, yahut da Rûhü'l-Emin'in ta kendisidir bu.

Canın da sarhoşluğudur, cihanın da, gözün de sevgilisidir, ağzın da; kazancı da yıkıp dağıtandır, dükkânı da; suçlardan çekinmenin de yağmasıdır, dinin de.

Güneş'le Ay onu görüp utanmıştır. İnciler saçan bir taş yüreklidir; öylesine zalimdir ki demir dağlar bile her lâhza onun korkusundan dağılıp gitmededir.

* Güneş'in bile onun sayesinde sermayesi çoğalmıştır. Yüzlerce Ay onun harmanında Nesr-i Tâir gibi yemlenmededir.

Gel ey ebedîliğin rûhu, geldi şirin yüzlü, gel ey kuşluk güneşi, gel ey tam anlayışın, tam görüşün ta kendisi.

* Gel de yüzleri aydınlat, gönül tarlalarını sula, ayakkabılarını çıkar da, geç, canların başlarına otur.

Ey anlayışımız, geç kendinden; ey kulağımız, müjdeyi duy; ey aklımız, sarhoş ol; ey gözümüz, devleti seyret.

* Eyyub'un gözleri açıldı, Yakub'un oğlu geldi, Güneş Ay'a eş oldu, işret meclisine otur sen de.

Keseler örmedeydim, altın hırsıyla yanıp yakılıyordum, artık yoksul görünmeden vazgeçeyim. Çünkü pusuda define gördüm ben.

* Ey "söyle" emrinin tek binicisi, ey aklının önünde Nefs-i Küll'ün, yenini çiğneyen bir çocuk gibi çocuklaştığı dilber.

Görüşe sahip olan kişi onu gördü mü görüşü yüzlerce defa fazlalaşır, ellerini başından yukarıya kaldırır da ne de güzel yardımcı diye el çırpır.

* Onun bakış Sidre'sinin gölgesinde insan Cebrâilleşir, Cebrâil'in huyuyla huylanır, semiz danaya konuk olmak, başkasının haddi değildir zaten.

Tanrı sofrasına yol bulmuştur o, haslarla uzlaşmış, onlarla birleşmiştir o; karagözlü huriler, ona saçmak için ellerine tabaklarla nimetler almışlardır.

* Şu can sırlarının kitabını ne vakte dek aşağılık kişilere okuyup duracaksın? Bu kitap, apaşikâr, ta sağ taraf ehlinin ellerine kadar uçup gidiyor zaten.

XCV

* Bu kimdir bu, bu kimdir bu? Bu, ikinci bir Yusuf'tur, olsa olsa Hızır'dır, İlyas'tır bu, yahut da abıhayattır bu.

Rûhanî bir bahçedir, yahut Tanrı meclisidir bu. Isfahan sürmesidir bu, yahut da noksanlardan münezzeh Tanrı nurudur bu.

* Canlara can katandır bu, yahut Me'vâ cennetidir bu, güzel sâkîmizdir bu, yahut da can şarabıdır bu.

Şekerkamışı dengini andırıyor, sevgilinin ağzına benziyor bu. Baştaki sevdayı andırıyor bu. O gümüş bedenliye benziyor bu, neşe, sevinç bu, kolaylıkla ferahlık bu.

Bugün sarhoşuz babacığım, bugün tövbeyi bozduk babacığım, bugün kıtlıktan kurtulduk babacığım, bu yılın bolluğu bu.

* Ey Davud nefesine sahip çalgıcı, varımı yoğumu ateşe sal; aşağı, yukarı perdelere vur, çalıp çağırma zamanı bu zaman.

* Senin sarhoşunum, senin perişanın; senin buyruğuna bağlıyım. Sana kurban olanım, senin İshak'ımım, kurban bayramı bu.

Korkudan da kurtulduk, ümitten de; aşk nerde, utanma, arlanma nerde? Toprak başına utanmanın, arlanmanın, şandan şereften geçme çağı bu çağ.

* Kırmızı, sarı güllere bak, şu fitneyi, kargaşalığı gör, denizin dibindeki tozu seyret, İmranoglu Mûsa'ya ait bir şey bu.

* Her cismi can ediyor, canları Tanrı'yı bilir bir hale getiriyor, adalet sahibi Süleyman ediyor onları, belki de dîvâna ait bir hüküm bu, devlere hükmediş bu.

Ey aşk, o saçma sapan söz söyleyişin nerde, o neşen, işretin, o güzelliğin hani? Kimse sözünü anlamıyor, bir harfinin bile anlamını kavramıyor, sanki Süryanca bu.

Parlak güneş gelmede, sarhoş bir halde salına salına gelmede topla çevgenle gelmede, sanki meydanda bir sultan bu.

Nerde bir top varsa çevgenle yuvarlanır gider, sen de top gibi elsiz-ayaksız bir hale gel, birlik çağı bu.

Elsiz-ayaksız bir top olursan onun çevgeni sana ayak kesilir, padişahın tapısına koşarsın, çünkü bu gidiş, rabbânî bir gidiştir.

O su, gene dereye geldi, şimdi testini taşa çal; secde et, bir şey söyleme, çünkü bu meclis, padişah meclisi.

XCVI

O yana gitme, bu yana gel ey gülen gül fidanım benim, ey aklımın aklına akıl, canımın canına can

olanım benim.

Bu yana bir bak, bizim tarafımıza bir uğra, şekerkamışında bir coş ey abıhayatım benim.

İsterim ki gece karanlığı bassın da gizlice geleyim sana, gece, geceleyin yol alanlara, senin yüzünle aydınlansın.

Aşkına karşı kim oluyorum ki ben? Kanlı gözyaşlarına sâkîyim ben, şarap sağrağım gözlerim; şarabı süzen de kirpiklerim.

Gözyaşlarımdan şarap sunmadayım sana, gönlümden de kebab; budur yaşım kurum, elimde bunlar var ancak.

Gözümün denizi bir an bile inciden mahrum olmasın, güzel lâ'lin bir an bile madenimden eksilmesin.

Bütün bunlarla beraber nerde şükrün, nerde ahdin, nerde yeminin; vazgeç bu cevirden, bu cefadan ey ahdi, amanı güzelim benim.

İşte gözlerim yaşarmada, akıyk renkli dudaklarına kavuşmak için işte, yüzüm altın gibi sararmada.

Tanrı, yüzüne imanınızı tazeleyin diye bir yazıdır yazmış; o güzel yüzden, o güzel yazıdan dolayı her an imanım artıp duruyor.

Kızdığın zaman gözlerin, gözlerime gizlice öyle bir söz söyler ki, o söz benim gizli ateşime aittir.

Der ki: Gönlünü sağlam tut, o güzelin hışmından, nazından ürkme; önce bir kadeh tortulu şarap iç de sonuna bak bu işin sen.

* Her gülün bir dikenini vardır, definenin üstünde de yılan olur. Çektiğin acı, ettiğin sabır, sonucu tatlı dileğine ulaştırır seni a benim canım.

* Bu sözü duyunca ben de mademki dedim, bana eziyet etmek istiyorsun, o eziyet hazinedir bence; tut ki Ebû Hurayralaştım, gamın, mihnetinse dağarcığım oldu.

Elimi dağarcığa atar, dilenciye sultan ederim, isteyene altınla, gümüşle dolu bir kese sunarım, çünkü dolunay konuğum oldu benim.

Gönlüm ne isterse hiç şaşmadan onu çıkarırım dağarcıktan, böylece de benzim kızarır, sofram nimetlerle dolar.

Dedi ki: Bu söz iyi kaçtı, aklını başına devşir de dağarcığı kaybetme; iyi bir anahtar buldun ey güvendiğim kapıcım.

Sabır, darlığın, mihnetin anahtarı, sabır yücelme derecelerinin merdivenidir, sabır sıkıntının panzehiridir ey benim Arapça okuyan Türk'üm, ey benim Arapça bilen güzelim.

* Lâ havle demeyi bırak oğul, yeter artık, çünkü şarap şeytanı büsbütün azıyor; lâ havleyi bıraktım da şeytanım lâ havle demeye başladı şimdi.

Nice zamandır ki yola düş sesiyle yoldan kalmışım, ne kadar zamandır ki koş sesine dalmışım da çadır yerini yitirmişim.

Beni bu koş, bu yola düş sesinden ne vakit kurtaracaksın da sana, senin devletine, ay yüzlü güzelime, harman yerime ulaşacağım.^[7]

Ey güneşin nuruna sahip sevgilim, yolculukta, dağda, ovada, derede, belde, sabah akşam senin aşkınla neşeliyim amma.

Nasıl açılacak yolum, nerde o yüz, nerde o padişah, onu söyle bana, bilhassa bana söyle ki o padişahın arzusuyla yandım, yakıldım.

Ne vakte dek haberinizi seher yelinden soracağım? Ne zamana dek kuyu suyunda balıkların hayalini arayacağım?

Bahçe gibi yüz kere yandım, tekrar baharın lûtfuyla parladım, her iki halde de Tanrı'nın sanatına hayranım ben.

XCVIII

Dün sevgilimin hayali, gönlün çevresinde dönüp dolaşıyordu. İçeri gir de dedim, yüzünün nuruyla içimi, iç âlemimi aydınlat.

Ey padişahlar padişahı, ey benim sultanım, sultanlarımın sultanı benim, ey aklı başında olan canımı ateşlere atanım.

Ey baharıyla ömrümü yeşerten, benim canım da ettiğim işlere şaşırıp kaldı, herkesin canı da.

Ey gökyüzünde meleklerin canı, ey denizlerde balıkların tespahi, her güzellikte, her güzel yüzde senden bir tat, bir tuz var.

Her ulunun ulusu sensin, her peygamberin delili sen. Hem hüküm yürütürsün, hem adalet ıssısın, hem benim çaresiz derdime çaresin sen.

Güneşinin parlaklığıyla toprağım altın definesi kesildi, her yana uçan düşüncem, ışıgınla kanatlandı.

Senin lûtuf kucağında bir çeng gibi nağmelerle doluyum; yavaş vur da tellerim kopmasın.

Can bahçesine rahmetinin ilkbaharı vurunca ya diken gülde kayboldu, yahut da bütün dikenlerim gül kesildi.

Yüzünün devleti sayesinde şu kanlar içen gönlüm, her gece bol bol verdiğin yüz tane altın sofraya kurmada.

Sevgilimin hayali her gece gelir, elini atar da başımı kaşır; sonunda da başıma el atan o güzelim, tuttu sarığımı götürdü benim.

Beni yokluktan getiren, her lâhza söyletmede, sonucu da beni söyleten, bütün söylediğim sözler oldu gitti.

XCIX

Gül o güzelliğiyle, yasemin o lâtif üç yaprağıyla senin yüzünü görse, sana kavuşsa her yaprağı üç batman olur, öylesine gelişir, öylesine güzelleşir.

Ey güzelim, hayat gül bahçendir senin. Ey dilberim, açtığın yara kutluluktur bana. Kuluna kul olmak bile padişahlıktan büyüktür, sultanlıktan üstündür.

Sana can bağışlarım dedin; hayır hayır, seni öldürürüm de de mum gibi başı (fitili) kesilmekle büsbütün dirileyim, aydınlanayım.

Zahit neyi arar? Merhametini. Âşık neyi arar? Yaranı, cevrini, cefanı. O, elbiseler giyinmiş bir ölüdür, buysa kefene bürünmüş bir diri.

O, canını kurtarmaya koşar; bu, aşka kurban olur. O, canını elde etmek için baş kor; buysa kendi canına düşmandır.

* Ey Hamel burcuna girmiş Güneş gibi canımda parlayan, ey yüzünün ışığıyla beni Yemen akıykına döndüren.

C

Aşkla o kadar birleştim, o kadar kaynaştım ki ben aşk kesildim, aşk da ben oldu; böylece aşkla fitneler elinden kurtuluyorum, sınamalara yabancı oluyorum.

Evet, tam uzlaşıp birleşme yüzünden insan yabancı olur âdeta; bu müşküller bir çözülse zamanede düşman kalmaz.

Bir deniz var ki bizden uzak değil, görünmemekte, fakat gizli de değil; hem söylemeye izin yok; hem de onu söylememek kâfirlik, nankörlük.

* Ondan bahsetmek teşbih oldu, susmaksa ta'til. Bu dermansız bir dert, sen kurtar bizi ey lûtf, ey kerem sahibi.

Dünyanın şekli, rengi, kokusu, her an ondan yardım istemekte; tıpkı ağzını açmış çocuk gibi hem ondan haberi yok, hem de ondan gıda istiyor.

Hem uykudadır gönül, hem uyanık, daima da coşup durmada; kapağı kapanmış tencere gibi ateşte yurt tutmuştur gönül.

Ey bize hiçbir söz söylemeden o şaraptan bir kadeh doldurup sunan, her an bir efsane, sükût içinde nara atıp duruyor.

Kahrında yüzlerce merhamet, nekesliğinde yüzlerce vergi, bilgisizliğinde yüzlerce bilgi var; zan gibi sükût ederken söz söylüyor.

* Senin susarak söylediğin sözleri, sana düşüp aklı başından gidenler duymuş. Susuyorum, fakat seninle coşmadayım, tıpkı Aden denizine benziyorum.

Lûtfun Tanrılık etmede, dilekleri vermede. Yarabbi senden ayrı olanı da lûtfet, kendinden geçir.

Ey bizim gönül hoşluğumuz, nazımız; ey aslımız, başlangıcımız; sonucu aklımızla Hasan'ın babası ne bilir sırrımızı bizim.

Ey aşkı bizi satın alan, başkasından çekip ayıran, ey elbisemizi yırtan, el at yırtılan elbisemize.

Ey aklımın kanını döken, gönlümden sabrı kaçıran, ey canımla kaynaşan, birleşen, her şeklin canını kırıp döken.

Âşıkın telef olduğu yere bir kuş uçar gider de umduğu avı ölmüş bulursa kendinden geçer, kefenini yırtmaya koyulur.

CI

Zamanede güzelimin bahtı da asla uyumaz, benim gözlerime de asla uyku girmez; ey güzelliği dünyaya mum olan, gözlerim o muma leğen kesilmiştir.

Göz de, gönül de aşkınla uykudan, yemekten kesildi, sevginle beslendi, gelişti; ikisi de selvi gibi, ağza ihtiyacı olmadan senin lûtufta, kerem suyunu emiyor.

Canın işi gücü, asılsız iş güç değil, can rızkının pisliği yok, bu rızıkla geçinen abdest bozmaz. Can şehrinde erkeksiz, kadınsız, her an bir sûtut, bir şekil doğuyor,

Her şekil aydan da güzel, baldan da, şekerden de tatlı; yüz binlerce debdebeyle çeşit çeşit bezenip kuşanarak hepsi de benim sevgilime hizmet ediyor.

Hepsi de dervişlerin saltanatına hayran, gökyüzünün suyu onların deresinde akmada. Ey gönül, sen de sarhoşça onların mahallesine geldin ya, el çırp artık.

O ay gibi aydın alınlı güzelin yüzünden yeryüzü göğe döndü; medet edin, şu fitnelerle dolu nakışlardan kurtarın bizi ey Müslümanlar.

CII

Ansızın bir koku aldım, belki de sevgilimden geliyor bu koku, belki de o vefalı sarhoş güzelim beni anarak şarap içmede.

Ey canda, gönülde konaklayan dilber, nasıl olur da onun gönlünden çıkarım, beni anmaz; her lâhza hasta gönlüme bir macun hazırlamada.

Hele şimdi o coşkunluk yüzünden, o örtülüp gizlenemeyecek coşup köpürüşünden rahmet, benim sırlar denizimde Ceyhun gibi çağlayıp akıyor.

Bu söyleyişim, şu sözlerim, hallerime perdedir, gül bahçesine benzeyen gönlüm, dikene benzeyen düşüncemden öylesine utanıp arlanıyor ki.

Nerde benim sevdama lâyıktır bir nara, bir ses; nerde benim nurlarıma benzer bir güneş, yahut ay?

* Bırak şimdi bunu, benim pasımı gidererek Zencileri birbirine katmak, kırıp geçirmek için Habeş ülkesine Rum diyarından bir kayser geldi.

Damına çık da seyret, haberi her lâhza gönül penceresinden giriyor da ateşlerle beslenen canıma gelip çatıyor.

Onunla buluşmaktan nasıl bahsedeyim. Güzelliğini nasıl anlatayım? O dudu kuşları, benim şu söz tuzağıma yaklaşmıyor ki.

Sevgilime sözlerimin kadrince bakma; fikirlerimin gönlünde Mûsa'nın Turusînasını seyret.

Benim o uyanık devletim, bu gece bu sözlerle uyanıklara, sırlara ait bir remiz söyleyecek, bir işarete bulunacak.

* O uykusuz fil, geceleyin nasıl oldu da Hindistan'ı rüyasında gördü, şaşıyorum buna; Leylâ sevgilisini aramak için Mecnun'a dönen gönlüme geldi benim.

Bu gece gönül selimden suyum, toprağım yıkılacak, çünkü nehirlerimin çeşmesi gönül oluğundan akıp duruyor.

* Kulağıma öylesine haykırdı ki o sesle her zerre sarhoş oldu. Benim uçan Ca'fer'imın kanat seslerini duyuyorum, anlıyorum ki uçtukça uçuyor.

* Yarabbi, canıma bu dilden başka bir dil ver de birliğini söylerken zünnârım çözülsün.

Gönlümden sabrı, kararı aldın, beni sarhoş ettin, yerlere yıktın; nerde bilgim, nerde hilmim, nerde o her şeyi anlayan aklım?

Oğul, ört bunu, o gümüş bedenli güzel duymasın; ondan başka ne varsa, can bile olsa ağıyardır bana.

Ey eşsiz güzelim, ey sözle anlatmama imkân bulunmayan, ey vasfi söze sığmayan dilberim, ey suçlarımı örten, söze bir güzellik ver, şu sözü bir beze.

* Ey bir sofrada beslendiğimiz dudu kuşumuz, keyfiyete sığmayan şekerden başka bir şey çiğneme; ne ayndan bahset, ne arazdan, ne şekilden söyle bana, ne eserlerden.

Canım, gönlüm, küfürden de kaçır, imandan da, o yana gider. Ondan başka işim gücüm varsa cehennem kesilir bana o iş güç.

A güzelim, tablâm senin şekerlerinle dopdoluyken başkasının davulunu nasıl döverim, ey saçının her bükümünde yüzlerce misk olan, yüzlerce güzel koku satana kokular veren sevgilim.

Oğul, beni konukla; budur yiyeceğim, içeceğim; budur bağım bahçem, budur altınım gümüşüm diye ta seher çağına dek bu perdeden çal.

Uyumuş gönlüm uyandı, gece sarhoş olanım ayıldı; o bol bol yağmurla dolu bulutumdan canıma bir şimşektir çaktı.

Ey gözlerime ibret kesilen, önce gelenlerin de, sonra gelenlerin de ibret gözleri bu çeşit bir aşk görmedi gitti.

Çok taş oldum, çok inci kesildim, çok inandım, çok kâfir oldum; şu çağırışta, şu tekrar tekrar, çeşit çeşit hallere girişte gâh ayak oldum, gâh baş.

Bir günceğiz de kendimden geçeyim, iyiye, kötüye boş vereyim, herkesin muhtaç olduğu o ihtiyaçsız

Tanrı'nın sıfatlarını söylemeye koyulayım.

* Canım bunlardan bir neşe almadı ey yol yol hâreli göğün sahibi, ey gül yüzlüm, ey benim gül bahçem, ey cennetim benim, ey çiçeklerim benim.

Bu gece de nedir; yüzyıllar geçti de bu ateş sönmedi, bu cehennem yatışmadı; ben utancımdan su kesildim de gene şu ateşim sakinleşmedi.

Her an daha da fazla gençleşmedeyim, daha da fazla gizlenmedeyim kendimden; o düzgün, o yolunda devletimin sayesinde daima daha da fazla güzelleşmedeyim, daha da fazla alımlı bir hale gelmedeyim.

* Mademki canın bir parçasıyım, tüm can olayım; gülün dikeniyim, gül haline geleyim. “Duyduk” sözü oldum, beni döndürüp halden hale sokan güzelimin şu devrinde “Söyle” sözüne döneyim.

Ey el çırpanım, şaşırma, ey çalgıcım, tembelleşme; bir gün olur o vergi sahibi padişahım senden özürler diler elbet.

Bir gün gelir onun sarhoşu olursun, bir gün olur elini öpersin onun, bir gün gelir sarığım gibi perişan olur gidersin.

* Ey canım, kendisine Ferhad kesilen güzel, bu gece can onu andı; çengi tellerimi kırdı, feryat bu yeni türeden.

Ona karşı Mecnun da kim oluyor, onun aşkıyla gönlü yaralanan Leylâ kesilir; türesi hoş Leylâ da Leylâların sabrını, kararını alır gider.

Oğul, babanın elini tut, seher çağına kadar vefa göster ona; çünkü bu gece o ateşler yağdıran bulutun yüzünden kıvılcımlara boğuldum ben.

* Şarap onun için haram oldu ki can sabırsızlaşır onu içince; kutsuz Zühal de ay yüzlümü görmeye yol vermez ona.

Can onun yüzünden titreyip duruyor ya, fakat o yüzlerce titreyişe değer; nerde benim uçsuz bucaksız coşkun denizimin dalgalarını arayan, o dalgalara can veren gözler?

* Ey beşin, altının padişahı, kıyamete dek onu söyleyeceğim; hayret bile benim haşır neşir olmama hayran olup duruyor.

İster söyle, ister söyleme, benim ona sabrım yok ey yüzü bu yılım olan, saçları geçen yılım olan sevgilim.

Halk ondan çekinip durmada, halbuki onun tapısında ölüm şeker gibi bence; onsuz yaşamam ölümüm zaten, onsuz övünmem de ayıbım, ârım benim.

Ah aldatan aydan, yâr, yaver olmayan, kalakalmış bilgime danışmayan, kaydıma kalmayan yıldızdan.

Güzelim, milin çevresinde döneceğim, yıldızlardan halvete sığınacağım, fakat nerde sabah şarabı içenlerin sabahı, nerde hür kişilerin topluluğu?

Ey sözler söyleyen, kocamış, usanmış kişilerin pehlivanıyla omuzdaş ol, uy onlara; çünkü şu dilden,

şu kıt'alarımın, şiirlerimden bezdim artık.

Tebrizli Şems'ten başkasından bahsetme, yardımdan, zaferden başka bir söz söyleme, aşktan gönül yanışımdan başka bir şeyden söz açma; bil ki bundan başka bir şeyi ikrar etmiyorum ben.

CIII

Canımın içinde hırsızlamacasına, gizlice akıp gitmedesin, tıpkı can gibi; ey bağımın bahçemin aydınlığı, sen salına salına yürüyen selvimsin benim.

Mademki gidiyorsun, bensiz gitme a canımın canı, bedensiz gitme; ey benim parıl parıl parlayan ışığım, gözümünden çıkma, ayrılma.

Başı dönmüş canıma dilbercesine bir bakarsan yedi göğü de yırtarım, yedi denize de aşarım.

Kucağıma geldin de küfür de kulum kölem oldu, iman da; ey seni görmek bence din olan, ey yüzü bana iman kesilen güzel.

* Beni başsız-ayaksız bir hale getirdin, elimi, ayağımı aldın, uyumadan, yemeden içmeden kestini beni; ey Yusuf-ı Ken'anım, sarhoş bir halde gülerek gir içeriye.

Lûtfunla cana döndüm, kendimden geçtim, ey varlığı benim gözlerden silinen, gizlenip giden varlığımın gizlenmiş güzel.

* Ey nerkisi sarhoş eden, gözlerini süzen güzel, gül senin yüzünden elbisesini yırtmada; dallar senin lûtfunla yüklü, tomurcuklar vermede, ey benim ucu bucağı bulunmaz bağım bahçem.

Bir an oluyor beni dağa çekiyorsun, bir an geliyor bağa çekiyorsun, gözlerim açılınsın diye bir an da ışığın dibine götürüyorsun beni.

Ey canlardan da üstün can, ey madenlerden de değerli maden, ey alımı alımlardan ileri güzel, a benim güzelim, benim dilberim.

* Mademki yurdumuz toprak değil, ko çürüsün, dökülsün ten, korkum yok; gökleri bile düşünmüyorum ben, ey vuslatı Zühal yıldızıyla buluşmaya benzeyenim.

* Can, senin güneşinden ayrı kaldı mı havadaki zerreye döner, ey benim dört temelimin temeli, dört direğimin aslı esası, niçin sensiz kalıyor, niçin?

* Ey benim padişahım Salâhaddin, ey yol bilenim, yol görenim, ey temkinime aldırış etmeyenim, ey olması mümkün olanlardan da üstünüm.

CIV

* Erguvanın güzelliğine dalıp erganunun nağmelerini dinleyerek ne vakte dek ecelden kaçıp duracaksın? Bak da gör, işte, çeke sürüye götürüyorlar seni, gerçekten de biz dönüp ona varacağız.

Ne vakte dek tamahla evleri kilitleyeceksin, ne zamana kadar yiyip içmeye koyulacaksın, yemlere dalacaksın, ecel tuzağı seni zebun etti gitti.

At öldü, gümüş eyere hacet kalmadı; ağaç-ata bin, salacaya eyer vur da şu aşağılık dünyanın yalanını masalını seyret.

Ağır elbiselerini, gömleğini çıkar, kefene teslim ol; bağdan, yeşillikten çık, toprak içinde kanlara bulanarak oturmaya bak.

Hırsızlamaca güzelleri seyrederdin, onlarla sırdaş olurdun, ellerini çırparak gelirdin; hani onlar, nerde onlardan bir eser şimdi?

Ey temiz kişilere çenesini eğen, onlarla eğlenen, bugün çeneni bağladılar, oğlun, ev külfetin, seni evden çıkardılar.

Nerde o gece işretlerin, eğlenip zevk edişlerin, nerde o şeker gibi dudakların? Nerde o nefes ki aklınla, hünerinle Ay'a bile afsun okur, üfürürdün?

Nerde o ekmek isteyen savman, nerde o kavgan, nerde o ufalanmış ekmeğin bile üstüne düşmen? Ey baş aşağı çukura düşen, nerde kolyen, nerde gerdanlığın?

Nerde o saçma sapan işlerin, nerde o usancın, bezmelerin? Nerde o işte güçte, düzende, hilede sonuna dek çalışmaların a düzenbaz?

Ey bu bağ benim bağım, o han benim hanım, bu da benim, o da benim deyip duran, ey her benim demesi yetmiş batman çeken, şimdi bir saman çöpü bile senden üstün.

Nerde o devlet çağlarının gururu, şuna buna bıyık altından gülüş, kimseyi beğenmeyişi? Nerde o saldırışların, yumruklayışların, nerde o delilikten benzinin kıpkırmızı kesilişi?

* Bir gececik bile sabaha kadar tövbeye koyulmadın, yanıp yakılmadın ölümü yaratan Tanrı'ya bağlanmadın, onunla hiç mi hiç ilgilenmedin.

Bugün de artık o serseri inancın, o temelsiz, o gevşek dinin yüzünden kötekler yersin, geçmişe hasretler çekersin, pişmanlıklar duyarsın.

O vefaya sarılmayışına, Tanrı'ya yabancı davranışına, peygamberlerle olan macerana nadim olursun, nasıl olur bu iş hocam, nasıl olur?

Amcam, aynaya benze, dilsiz-dudaksız efsaneler söyle, çünkü olay hüznün verirse sarhoşluk kaybolur gider.

CV

Gönlün çevresinde o kadar döndüm, dolaştım ki dönüşümün fazlalığı yüzünden ne beden benim yükümü çekebilir, ne can savaşıma dayanabilir.

O madenin çevresinde o kadar dolaşacağım, canla öylesine savaşacağım ki hem varlığım tamamıyla çözümlü dökülsün, hem tellerim tamamıyla üzümlü kırılınsın.

Sen çok inatçısın oğul, ben de inatçıyım; öylesine ayak direrim ki erkek arslan bile bu ayak direyişime karşı baş eğer.

Beden, meşalelerle süslü gökyüzü gibi canın çevresinde nasıl olur da dönmez, ey pergele benzeyen

canımın güzellik, alım noktası?

Su kılavuz oldukça bu değirmen döner durur, amma senin bundan haberin bile olmaz da buğdayım un oldu, yeter artık der dururusun.

Halbuki o, senin işine aldırış bile etmez, senin buğdayınla, yüknle ilgisi bile yoktur, su bulundukça benim sırlarımın çevresinde, gökyüzü gibi boyuna döner.

Onun elinde bir kalburum ben, beni oynatır, döndürür. Kalburu ele almak, sallayıp döndürmek onun işidir, kalbur olmak da benim işim.

Ne gerçeklik kaldı, ne gösteriş; ne su kaldı, ne ot; işte o zaman, ey gül yüzlüm benim, hadi gel, dedim.

Ey sarhoş canıma can olan, ey dün gece elimden kaçan, kırma beni, kırık gönlüme bak, kalk ey ordu kumandanım.

Ey güzel yürüyüşlü canım, sevgilinin huzurunda kıvrın da, sevgilim sana, ey benim canım, ey benim rızkım, geçimim desin.

Şu bedenim bir içe benziyor, sustum mu Tanrı ip örmede, bu iğle beden iplerimi yumak haline getirmede.

İplikle ipliğin salınışı gizli de, iğle için dönüşü görünüyor; iğ, onun tutuşu, çekişi olmadan nasıl bu besbedava işe koyulurum ben diyor.

Beden sarığa, can da başa benziyor; o, başa sarılmada, her katı öbürünün üstünde, tıpkı sarığım gibi.

Ey terütaze Şemseddin, sen gâh sarıksın, gâh baş; korkuyorum bir bahane bulur, benimle buluşmaktan dönersin, bana görünmezsın diye.

CVI

Ey tez, evik uanım, gayb âlemine uç, bu yana değil; gizlilik evine git ey düşüncem, ey anlayışım.

* Akl-ı Küll'n bayram yerinde bir davuldan başka nesi var dünyanın, göklerimin harman yerinde bir samandan başka nesi var gökyüzünün?

Ben yaraladım gönlünü senin, yarama melhem sürme. Ben yırttım hırkanı, yırtık hırkama el atma.

Bundan daha güzel işlerime bak, çünkü ben baştan başa abıhayatım. Ey kendisini helâk edeceğimden korkup duran, bu kadar kötü zan besleme hakkımda.

Can denizinin kıyısında şu deniz bir katre bile olmaz; benim gamlı anlarıma karşı neşe bir habbe bile etmez.

Tavşanlar, keklikler, ceylanlar, padişahlara avlanırlar; benimse zengime baş aşaağı bağlanmış erkek arslanları seyret.

* Benim "Sen olmasaydın gökleri yaratmazdım" lkesinin güzeli olan sevgilimin yüzünden

arslanların gönülleri kan kesilmiş, ova kanlara boyanmış, insanı mecnun edenler bile ona mecnun olmuş.

* Usanmış bezmişsen gel de Tanrı şarabından bir kadehçik iç; insanı sarsan, harekete getiren şarabımdan Uhud Dağı bile oynar, dağılıp uçar.

* Öylesine şaraptır ki ışığı direksiz dayaksız göğe vurur, içersen onun bir yudumundan canımda ne coşkunluklar var, anlar, bilirsin.

O şarap, içine tesir eder, aklını arttırır, gözünü gönlünü aydınlatır da o vakit şu çerçöpe benzeyen cismindeki inciyi görürsün.

Dünya, içi piliçle dolu bir yumurtanın üstüne oturup yatmış tavuğa benzer; benim meleklerimin kolları kanatları o yumurtayla beslenir gelişir.

Günün birinde o tavuk bir tekmeden ürküp sıçrar, yumurtayı bırakırsa işte o vakit yedi gök de benim tertemiz yumurtamın nurundan yok olur gider.

Dibi olmayan deniz, ey eski toprak diyor, eteğini çemre de inci al benden, bende kıskanacak, esirgeyecek göz yok.

Zatım vehimlere sığmaz, düşünceler mat olur bende, şaşkınlıktan dolayı biri iki görenden başka nerde benim eşimden, ortağımdan bahseden?

* Gerçi misvâke benzeyen şu sözlerimden dişler arınır, ağız güzelleşir amma gene de sus, sustuğun zaman kendinden geçiş deryasına daha da fazla gark oluyorsun çünkü.

CVII^[8]

Ey kokusu yolumda tüten, ey ahı bana yoldaş olan; o padişahlar padişahı sevgilimin aşkıyla renk de hayran oldu bana, koku da.

Canım zerre gibi havaya ağdı, çünkü her çeşit ağırlıktan ayrıldı; böyleyken ey dört direğimin aslı, temeli, niçin sensiz olsun, senden ayrı bulunsun, niçin?

CVIII

Sevgilim dün bahçede hem geziyordu, hem de ey yeşillik diyordu, cevriyi çeken yüzlercesi var amma bak da gör, bir tane benim gibisi var mı?

Neden dedim bu olayı bana sormuyorsun? Dedi ki: Benim sorularım kulağa sığmaz, ağza gelmez.

Sormayı bırak amma dedim, bâri gizlice anlatmayı bırakma. Gönlün gizlice anlatışlarından, imâlarından, işaretlerinden can da yanar dedi, beden de.

Seferle nasılsın, yolculukla ne âlemdesin dedim. Ay gibi dedi, parlak, güzel, hoş bakışlı, kendi çevremde oynaya oynaya gidiyorum.

* Kendi çevresinde dönüp dolaşmak hatadır, ancak mile yaraşır bu, çünkü o, vatanında seferdedir, dururken yürümektedir.

O padişahlar padişahından kervanbaşı da sarhoş olmuştur, develer de. Ey kervanbaşı, sevgilimin diyarından başka bir yerde konaklama.

* Ey işretimiz, nazımız bizim. Ey aslımız, başlangıcımız bizim. Artık Hasan'ın canı, yahut Ebû'l Hasan nerden bilecek sırrımızı bizim?

* Ey canımda aşkı, Hamel burcundaki Güneş'e benzeyen, ey gözümde boyu bosu, yüzü gözü, Yemen'deki akıyka dönen.

Önce gelip geçenler de, sonra gelenlerle gelecekler de kıyamette bir araya toplansalar o topluluğun içinde gene de senden daha güzeli bulunmaz.

Mecnun, senin yüzünü görse Leylâ'yı unuttur, Leylâ görse Mecnun gibi dertlere düşer, belâlara uğrar.

Seni arama yüzünden gülün ayağında çok dikenler var. Ayrılığınla yasemin, vay benim yasım, vay deyip duruyor.

Yüzünün güneşi rızkımızı vermiyorsa iki dünyadaki bütün zerreler tamaha kapılırlar da ağızlarını açarlar mıydı hiç?

Hayvan kurban edilince canı bedeninden gider, parça parça eti bu yandan dirilir gene.

Ateş, o parçalara ebedî yaşayışları anlatır, ey yok olan candan kurtulan, zarar görmeyecek cana ulaş der.

* O parçalar da “keşke kavmim bilseydi, anlasaydı” diye nara atar; naraları bu yana gelse, duyulsa ne kibir kalır, ne küfür.

* Ne bir gönülde korku kalır, ne bir gülün ayağında diken. Sen de lebbeyk lebbeyk, evet diyerek yurda varıncaya dek yürü.

Bu sözün iştihak perdesi ardında söylenecek sonu var amma bir sâkî belirir de bizi kendimizden geçirirse söyleriz.

CIX

Sevgilim dün bahçede hem geziyordu, hem de ey yeşillik diyordu, cevrini çeken yüzlerce kişi var, amma bir bak da gör, var mı bir tane daha benim gibisi?

Dudağımın kadrini bilmedin. benimle kavgalara giriştin, işte bak, öylesine yaktın erittin beni ki zamanede herkes hayran bana.

Ey fitneler koparan, halkın üstüne ateşler döken, her gönlü gökten uzattığı gizli bir iple asakoyan.

Tertemiz, dupduru denzinde bütün dünya çerçöp; erkeğin de, kadının da canı, gönlü, senin denzinde oynayıp duruyor.

Gök kubbeden dışarı nice mumlar, kandiller yaktın; can şehrinde de, beden şehrinde de dışarı nice şekiller yaptın.

Ey yüzünün hayali olmayınca bütün gerçeklerin hayal kesildiği güzel; sen olmazsan bedenimdeki can, kefene sarılmış ölüye döner.

Ey gözüm, onun parıl parıl parlayan nuru olmadıkça bir şeyler görme. Ey canım, onun cana canlar katan canı olmadıkça yürü git, can çekişip durma.

Dedim ki: Ne diye olayı bize sormuyorsun? Bizim sorularımız dedi, kulağa da sığmaz, ağza da gelmez.

Ey sevgilinin gölgesini sevgili sanan, ey yıllardır bedenini gömlekten fark etmeyen.

Hadde, sayıya sığan canın, o hadsiz, sayısız canla birleşti mi canın bedenine sığmaz, mumun leğenle örtülemez.

CX

Her yana bir hoşça kaçmadasın, fakat hayır, kaçma bizim halkamızdan, etme bu işi. Ey ay, Ülker yıldızının topluluğunu bozuyorsun, hayır, eyleme bu işi.

* Sen nurlarla, ateşlerle dopdolu nev-rûzsun, bizse ardında geceyiz âdeta; nerde konaklıyorsan oraya geliyoruz; hayır, etme bunu.

* Ey Hamel burcundaki Güneş, bağ bahçe senin lûtfunla, ikramınla elbiseler giyindi; halbuki sensiz kışın yaralarıyla işten güçten kalmıştı, hayır, eyleme bu işi.

Ey güneşi bize dadı kesilen, peşindeyiz gölge gibi; a dadı, lûtfun olmadıkça yapayalnız kalıyoruz, etme, revâ görme bunu.

CXI

* Aşkın, sonradan geldi amma öncekilerden üstün, o sevdalardan fazla; Tanrı, fermanını “Sonra gelenler ileri geçtiler” diye yazdı.

* Tuğrası, “Gerçekten de biz açtık” âyetiyle bezendi, altın yazıyla yazıldı; şekilleri mavi renkli can denizinden baş gösterdi.

* Âdem bir kere daha geldi de din tahtına geçti, kuruldu. “Saf saf dizildik” âyetiyle bildirilenlerin başları şükür secdesine indi.

* Dünyada âşıkların saflarına karşı Rüstem de kim oluyor? Âşıklar her gün kan denizinde kara yağız atlarını sürüp koşturuyorlar.

* O debdebenin, o ululuğun yüzünden her yanda yüzlerce kesik baş, kan deryasında şeker gibi oynaya güle, “Gerçekten de biz dönüp ona varacağız” diyerek yüzmede.

Âşıkın gölgesi taştan yaratılmış bir dağa düşse o bile yerinden sıçrar, dokuz kat gök, yüz kere, gerçektir, inandık demeye koyulur; inanmıyorsan bir dene de bak.

Işığı da ışığı dağa vurdu; dağdaki gürültüyü dinle; zaten yoksul dağ. Mûsa'nın bile zebun olduğu bir makamda kim oluyormuş?

Mûsa'nın önünde gök bile bayağı bir merdiven; gök nerde, ip nerde? Can nerde, aşağılık dünya nerde?

Güneşsin, altın bir tabaksın, tencereni Tanrı kaynatmış, aşını Tanrı pişirmiş; evvelce istenen bir kişiydin, şimdi isteyen kişi oldun sen.

O, bıldır dikilmişti, bu yıl yapraklandı, yerden baş verdi, boy attı, kendine afsun okuyor.

Can, sunduğu kadehle sarhoş oldu; hey gidi hey, ne de güzel kadeh, ne de hoş tas; öylesine bir tas ki gök kubbe bile ona secde etmek için baş aşağı gelmiş.

* Ey Tebrizli Şems, ey firdevs bahçesiyle İrem bağının bile haset ettiği güzel, lûtfunla, kereminle çengimi çalmaya başladın da aşk âleminde bir erganun kesildim ben.

CXII

Bir hırsız gördüm, halkın malını metaini çalmadaydı; fakat bizim hırsızımız, nasıl oluyor da hırsız da çalıyor, aşırıyor?

Hırsız, hırsızlıkta aşırı giderse padişahтан yardım isterler; fakat padişah hırsızlığa kalkışırsa kimden aman isterler artık?

* Aşktır bütün hırsızların gönüllerini çalan padişah; böylece de Tanrı bütün serkeşleri, saçlarından tutup çekerek o serkeşin huzuruna götürür.

* Aşktır şahnelerin gönüllerini çalan padişah; o hırsızın tapısında seyret de bak, nice şahneler var.

Dün gece, ey uyuyanlar, hırsız geldi diye bağırdım, tez elden hemen ağızımdan dilimi çaldı o.

Elini bağlayayım dedim, ellerimi bağladı benim; zindana götüreyim dedim, halbuki dünyaya bile sığmıyor o.

Hırsızlığındaki taddan tuzdan dolayı her bekçi hırsız oldu; hilesinden, düzeninden her zeki kişi ortadan silindi, görünmez oldu.

Bir bölük halk gördüm, gece yarısı nerde o hırsız diye toplanmış; o da nerde o hırsız diye sormada, onların içinde, fakat ortada yok.

Ey her sözün aslı, temeli, ey düşman gibi görünen, ey dost yüzü takınan, ey hem ebedî hayat olan, hem ansızın gelip çatan belâ kesilen.

Ey gönlün kanı içinde yürüyüp giden, gönül helâl olsun sana; vur, yarala beni, vazgeçme yaralamaktan, gerçekten de aman istemiyorum senden.

Yayını bir hoşça geren, at bana o güzelim oku, feda olayım okuna, a dilber, kul köle olayım yayına.

Damarlarımda açtığın yara, candır bana, canıma can katar benim; böyle olduğu halde ney'e dönmüş vücudu kılıç vurup kesmen yazıktır ey dünya padişahı.

* Nerde İsmail'in boğazı ki hançerine şükretsin, nerde Circîs ki senin açtığın yaralarla her an can versin.

Padişahımız Tebrizli Şems belki seferden geri gelir; zaten onun gibi er bütün insanlar arasında birkaç taneydi, o da gitti, Zümrüdüanka gibi büsbütün kayboldu, izinin tozu bile belirmiyor.

CXIII

İşte bu kâfirlerin anlayışı, şu sabredenlerin elde ettikleri mükâfat; işte bu da toz toprak içinde yatanların dirilip hayat buluşları; ne de güzel ümit, ne de güzel yardımcı.

* Yüzlerce güneş senin yüzünü, güzelliğini görmüştür de utanmıştır. Güneş, salkım devşirmede (Sünbüle burcuna girmede), sense işe güce koyulmuşsun; gönüle gelince: Apaçık görün de anlayın diye göğüste naralar atıyor.

Her gıdada, gökteki yüce meleklerden, ey uyulan tertemiz rûh, ey âlemlere rahmet diye bir ses var.

Hapiste kalmış gerçeklerden bir kapı açılmada, şakayık bahçelerine bir tazelik, bir parlaklık gelmede, kıyamet gününden önce ince, bilinmesi güç şeylere ait bir haber zuhur etmede.

Ey gönül, gözle bir tuzak kur, gözün yoksa ödünç bir göz al; ey can, herkesi çağır, her çareye başvur da sıçra, kurtul şu sudan, topraktan.

Ey can, sen tembel misin ki? Sen büyük savaşlar arslanımsın, safları bozup o sağlam kaleyi alman gerek.

Tez ol ey sevilen, ey seven, duamızı sen duy, dileğimizi sen ver, sesini duy; sevgili gizlendiyse, görünmüyorsa iyice bak da gör, can ona gidiyor işte.

* Hünerlere sahip can, kan denizine gark olunca kimlerle oturmadayım, kimlerle düşüp kalkmadayım, “Keşke kavmim bilseydi” diyor.

Diyor ki: Selim, denize gidiyorum; rûhum, göğe ağıyorum; lâ’lim, incilere ulaşıyorum, ya taç olurum artık, ya yüzük taşı.

* Bu aklı, bu anlayışı bulan kişi o sayıya sığmaz şekerden tadar da Mûsa gibi kayadan arı duru su fişkırtır.

Mademki sarhoş oldum, sıçrayayım, gönül atına eyer vurayım; çünkü padişaha, o bütün aylardan üstün aya iştiyakım var.

Bırak babacığım şu sözü; söylemek, görüşe perdedir; şarap içeceksen o şarabı iç, bir şarap seçeceksen o şarabı seç.

Bekleyerek, gözetleyerek susmak daha iyi, çünkü sözde boyuna ıztırab var; yardım edecek geldi, yardım edecek geldi, Müslümanlar yardım isteyin.

* Müstef’ilün müstef’ilün, ey ulu, ey sarhoş olarak oturup kalktığımız zaman da, kalkıp yürüdüğümüz zaman da bize bizden, yüreğimizin damarından daha yakın olan.

CXIV

Hadi tef çal, hadi tef çal, devlete erişeceksin çünkü. Ey erkeğin de, kadının da dert yoldaşı,

ercesine davran, gam yeme.

Kuvvet ver, kuvvet al ey alışverişle uğraşan er, boş verme, boş verme, mutlak kâra doğru adım at.

Şerefim azalır diyorsan korkma, o sana yüzlerce şeref verir, canın dirilir de mezara girme ayıbından da kurtulur, mezarcıya muhtaç olma ayıbından da.

Bugün sarhoş geldin, ârı, hayâyı birbirine vurdun; hadi ey can mumu parla, aydınlat her yanı, hadi, leğen altına giriş ayıbından da kurtuldun artık.

Şu hırkayı yaktım, halkın kabul edişinden, reddedişinden geçtim, haber ver: İsterse Ebû'l Alâ soğuk davransın, hoşlanmasın benden, isterse şu Ebû'l Hasan kızadursun bana.

* Kişizadeysen ne diye menfaat peşine düşmüşsün, menfaat peşine düşmek rezalettir, adamı rüsvay eder, hele Hutun güzelinden bir şey umarsa insan...

Sevgilime yüzlerce can feda olsun, feda olsun o tacıma, sarığıma benim; onunla külhana girsem cennet bile kıskanır o külhanı.

O külhan gül bahçesi kesilir, külü, tozu süsen olur, sevgilimin huyuna döner, öylesine bir hal alır ki söylememe imkân yok, vasfa sığmıyor ki.

Sevgilimin buyruğuna uyayım da susayım; ağzımı yumayım; o ipin havasıyla ip gibi oynayıp durayım.

CXV

“Tercî-i Bend”

* Hiç de bilmezdim, hiç de aklıma gelmezdi ki Ay, bir şekle bürünsün de yeryüzüne gelsin; güzelliği, bütün Çin güzellerini ateşlere yaksın.

Akıllara gelir mi ki o erkek arslan ormanlıklardan koşup gelsin de bütün âşıkları şu çeşit kanlara gark etsin.

Gönüle, a gönül dedim, bir kere daha ciğerinin kanlarına bulandın; sus dedi, sus, bir kerecik gel de gör onun yüzünü.

Yüzünden mi bahsedeyim, huyundan mı? Alnına dökülen kâküllerini mi öveyim, saçlarını mı? Sarhoş gözlerinden mi dem vurayım, yanağını mı, alnını mı söyleyeyim yoksa?

Hasılı tutkunum ona, o şarabın sarhoşuyum, onunla yıkılmışım yerlere; gece, seher çağına dek yarabbi diyorum, yardımıma koşun ey Müslümanlar diye feryat ediyorum.

Nerde kâğıt? O güzelin yüzü gibi parlak, güneşe benzer bir resim yapayım da şu suyun, toprağın hânümânını ateşe vereyim, yansın soyu soku.

Ayrılığıyla yeryüzü göğe yüz tutmuş, fakat gök de feryat etmede senin yüz mislinim ben diyor.

Her ikisine de gizli bir yurttan, ey âşıklar, ey talihsizler, işte buracıkta, kutluluk pusuda diye cevap geliyor.

Devlet darmadağın olmuş âşıkın yoluna çıkmış, eline tam görüşten bir meşale almış da kılavuzluğa gelmiş.

Bu güvenilir yalımlarla her iyinin, her kötünün gönlündeki sır sütteki kıl gibi ortaya çıkmış, tıpkı kıyamet günü bugün.

Bizim ırmağımıza gönül veren ciğer susuz kalır mı hiç? Emin olan haznedara haznenin kapısı kapanır mı hiç?

Ey bahçe, dayandın, sabrettin de bulutlar geldi üstüne; ey gerçek sabırlılar, sabır darlığın, sıkıntının anahtarıdır.

Bu ay, dünyanın güneşi mi, gökten mi geldi bu ay? Sevdası can gibi; feryat gibi gizleyeyim onu.^[9]

Gizleyeyim de can, yapayalnız tatsın onu. Tercî kulağından tutsun da perdelerden dışarı çeksin onu.

*

* Mustafâ, Tanrı'ya niçin müstağnisin bizden; söyle artık, halktaki bunca şeyler, bunca haller nedir, hikmeti neydi bu yaratışın demişti.

* Tanrı demişti ki: Ey cihanın canı, ben gizli bir defineydim, o ihsan, o vergi definesinin meydana çıkmasını istedim.

Bir ayna yarattım ki arkası yer, yüzü gök. Riyadan, gösteriştan sıyrılırsa arkası, yüzünden daha da iyi, daha da güzel bir hale gelir.

Üzüm şarap olmak isterse bir zaman küpte kalıp kaynaması, köpürmesi gerek. Yüz olmak isteyen arkanın da ezilip düzelmesi gerek.

Toprakla eş olan su, beğenilir bir ayna olur mu hiç? Fakat topraktan ayrıldı mı berrak bir ayna kesilir.

Bedenden uçan cana da padişahım, gel der, kötü dosttan ayrıldın, benim dostumsun şimdi sen.

* Bu meşhurdur, bakır, kimyagerin muamelesiyle altın olur; bu bulunmaz kimya bakırı altın eder.

Bu güneş, Tanrı vergisiyle zengindir, ne taç ister, ne elbise; yüzlerce kele külâh olur o, her çıplağa elbise.

* İsa, gönül alçaklığı göstermek için eşeğe bindi, yoksa seher yeli hiç eşeğe biner mi?

Ey rûh, araştırmada ırmak gibi başını ayak yap. Ey akıl, bu ebedîlik için ebedî ol diye nara urman yerindedir, değer.

* Tanrı'yı o kadar an ki kendini unutasın, dua ederken dua sözünün dal'ı gibi iki büklük olasın.

Bilirsin ki istek pazarı hilelerle, düzenlerle dopdoludur; ey ulu er, aklını başına al da sersemleşme, yaramaz işlere düşme.

Cana ulaşmak, gülen devlete kavuşmak istiyorsan, lûtf da görsen gül gibi güledur, kahır da görsen.

Bu hazır yemek coştı, çoğaldıkça çoğaldı, hoş oldu amma üçüncü tercî geliyor ey her cesedi canladırır tertemiz can.

*

Sâkîm burda olsaydı onun sunduğu şarabı içerdim, büyücü şuh gözlerinden öğrenirdim de yüzlerce bozulmayacak büyüler yapardım.

Korkak gönlüm, bir hoşça yiğitleşseydi de onun arslanlar avlayan avcısı kesilseydi şu anda erkek arslanları tutar, eyer altına sokardım.

* O sünbüle benzeyen kaşlar, o harmanı güzel mi güzel ay sayesinde şu beden öküzünden kurtulurdum, gökyüzüne ağardım.

Padişahımın meclisinden sarhoş bir halde çıkardım da her şehre buyruğumu yürütürdüm, her derde derman olurum.

Ne biçerdim, ne ekerdim, mutlak bir hayal kesilirdim; ne yaş olurum, ne kuru, ne sıcak olurum, ne soğuk.

Ne ekmek havasına düşerdim, ne can belâsına; ne top gibi yeryüzünde yuvarlanırdım, ne toz gibi havaya uçardım.

Ne başı dönmüş selviye dönerdim, ne oynayıp duran sünbüle; ne lâ'l elbiseli lâle kesilirdim ne sapsarı safran.

Ne de gizli gönül derdinden gonca gibi ağzımı yumardım; bu cihandan da, o cihandan da geçerdim de Tanrı nuruyla beslenirdim, gelişirdim.

Din padişahı her an, evet diyor, bunca hallere girdin, bu hallerin yüzlerce misli çeşit çeşit hallere düştün, çeşit çeşit göründün, çünkü ben senin kaydındaydım, yol açın diyor, seni bu hallere sokup yolluyordum.

Yeşillige yağın rahmetler gibi yeryüzüne ben yardım etmedeyim, her tek kişinin çiftiyim, her çiftten de münezzehim, tekim.

* Süleyman'dan saltanat alınca balık satmaya başladı, rahatça otursaydı karıncayı bile incitmezdim ben.

Kıssız yaz olsaydı gülün ayağına hiçbir diken batmazdı; mahmurluğu olmayan şarap bulunsaydı üzümü sıkmazdım ki zaten.

Şu büyücü karının düğümlediği düğüm can ayağımdan çözülseydi her yol kesenin körlüğüne rağmen yüzlerce Rüstem olurum, yüzlerce babayiğit er.

Gözlerimiz seninle aydın, ömrün ebedî olsun ey güzel, ey neşemiz, ey cömert yiğit, ey bizimle uzlaşın dilber, benim gibi yüzlerce kişinin canı feda olsun sana.

CXVI

A âşıklar, a âşıklar, onun yüzünü görenin aklı gider, deli divane kesilir. Huyu değişir, darmadağın olur.

Sevgiliyi aramaya koyulur, dükkânı yıkılır; deredeki su gibi yüzüstü sürünerek koşar, başını ayak yapar.

Aşk âleminde mecnun oldu mu felek gibi dönmeye başlar; fakat böyle böyle bir hastalığa tutulan da sonucu onun ilacını elde eder, derman bulur.

Tanrı'ya toprak olana melekler secde eder. Ona kara bir kul kesilene güzelim gökyüzü köle olur, kul kesilir.

Sevdası, dertli gönlü avcuna alır da koklar durur. Eline aldığı, kokladığı gönül, nasıl olur da hoş bir hale gelmez?

O, nice gönülleri yaraladı, nice uykuları kaçırdı. Onun sihirbaz nerkis gözleri, sihirbazların bile ellerini bağladı.

Bütün padişahlar onun yoksulu. Bütün güzeller onun ihsanını toplamada. Arslanlar bile onun mahallesindeki köpeklere karşı kuyruklarını kısmışlar, teslim olmuşlar.

Gökyüzüne bir bak, melekler kalesini bir seyret. Onun burcunda, onun kale bedeninde nice ışıklar var, nice meşaleler var.

* O davulsuz, dümbeleksiz padişahın kalesinin dizdarı Akl-ı Küll. Kalede kime yüzünü gösterirse onu yetiştirir, geliştirir.

Ey ay, onun yüzünü mü gördün, güzelliği ondan mı aldın? Ey gece, zülfünü mü gördün onun? Hayır, hayır, hayır. Olsa olsa saçlarının bir telini gördün ancak.

Bu gece, karalar giyinmiş, yaşlı olacak herhalde; kocası ölmüş dul kadın gibi siyah elbiselere bürünmüş.

Fakat inanma, gece yalancılık ediyor, gizlice onunla işrette. Gözsüz amma gözlerini görüyor da kaşını çattırıyor onun.

Ey gece, bu feryadıma, bu figanıma yardım istemem senden, sen de kader çevgeninin önünde, onun topu gibi yuvarlanıp durmadasın.

Bu çevgene top olan kutluluk topunu elde eder; gönül gibi onun çevgeninin önünde top gibi başsız-ayaksız koşar durur.

Ey lâle gibi kızıl yüzünden safran gibi sararmış yüzümüz; ey derdiyle saçlarındaki tarak gibi gamlara batmış gönül.

Sen aşka dayan, çünkü aşk baştan başa yüzdür, gözdür, bu yana dönmüştür, seni gözlemededir; zaten aşkın civarında yüzden, görüşten başka bir şey yoktur.

Şekli yoktur, fakat işi gücü şekil yapmaktır. Ey gönül, sen bir türlü şekilden, sûretten geçemiyorsun, çünkü onun cinsinden değilsin.

Temiz bir gönüle sahip olan herkes, gönül sesiyle topraktan meydana gelen bedenin sesini fark eder; bu ses, onun ceylan şekline girmiş arslanının kükreyiştir.

Tek Tanrı'nın eliyle dokunan, gene de bir dokumacının elinden, bir dokumacının mekiğinden meydana çıkar.

Ey canlar, mekiği olan güzel, ey yüzü bize kıble kesilen, bu yeri döşeyip bezeyen, var edip meydana getiren göktür, şu toprak yeryüzü de onun karısıdır.

Gönlüm onu kıskanarak yanıp yakılıyor; iki gözüm ona kırba kesildi; fakat o nerden ıslanacak? Deniz bile ancak topuğuna çıkıyor.

Bu aşk bana konuk oldu, canımı vurdu, yaraladı; yüzlerce lûtuftur, ihsandır bu. Yüzlerce aferin eline, koluna.

Elimden, ayağımdan geçtim, araştırmayı bıraktım ey araştırmasıyla bizim araştırmamızı silip süpüren, yok eden dost.

Niceye dek hay gönül deyip duracağım? Vazgeç şu gönül sevdasından da sus artık. Gönül onun "Hû" sesini duyunca benim hay-huyumun değeri, faydası kalmaz zaten.

CXVII

Sabahları güneş doğmadan sırça gök kubbede gün ışığı parıl parıl parlar; akşamleyin batı kızılığının kanla dolu kadehi, senin kan yalaşan temreninden meydana gelir.

Yarlarda yarlardan, sellerde sellerden, oynaya yuvarlana, çağlaya atıla akan sular, sonucu senin denizinin kıyısına varır da o denize karışır gider.

O kadar yüceliğiyle, o kadar azmiyle ay bile senin yüce, usûl boyunu görmek için yüzünü yukarıya tuttu, başını kaldırdı da külâhı yere düştü.

Her seher çağı bülbüller, senin yemyeşil bahçende, sana ulaşanların havalarından nağmeler düzer, âşıklar gibi feryada koyulur.

* Ey güzel, canlar dîdârını arar, gönüllerin hepsi de sevgiliyi; ey alabildiğine geniş bahçesinde dört ırmağın da coşup aktığı dilber.

Biri akıp duran su ırmağı, biri bal ırmağı, öbürü, seyret de bak, taptaze süt ırmağı, öbürüyse senin kızıl şarap ırmağın.

Ne vakit mühlet vereceksin, ne vakit testi üstüne testi sunarak şaraba kandıracaksın beni? Nerde o fikir ki şarap kadehinin yaptığı işleri anlatayım.

Zaten ben kim oluyorum ki? Gök bile bu büyük sağrağın dönüşüyle mest; bir an bile aşkından aman bulamıyor, bir an bile senden şarap içmekten geri kalmıyor.

Ey gümüş kemerli Ay, eskiden beri aşkla bilişliğin vardır senin; ey gökyüzü, âşıklık yüzünden de

bellidir senin.

Gönüle eş olan âşk, gönlün söz söyleyişinden pek bezdi; sus ey gönül, ne vakte dek süreceksin çalışıp savaşıman, arayıp taraman?

Gönül dedi ki: Ben onun neyiyim, onun nefesleriyle feryat etmedeyim. Bu sözü duyunca ağla öyleyse dedim, feryat et şimdi, ey canım, sevdasına kul olasınca.

Gerçekten de kapınızı açtık, ayırmayın dostlarınızı; hamd olsun seni baştan başa kaplayıp kucaklayan aşka.

CXVIII

Hasedinden İsa'yı kıskanan, onun yüzünden perişan bir hale gelen nâdânın canı çıksın, yüz köpek sakalına pislesin.^[10]

* Eşek nasıl olur da ceylanı avlayabilir, eşek nasıl olur da nâfe kokusunu verebilir; kim koklar eşeğin sidiğini, yahut koklamak için kim arar, kim sorar?

Akar suya kancık eşek işerse suya bir ziyan gelmez amma gene de susuz kalıp içmemek gerek o suyu.

* Ey nazı, işvesi ahlâksızlara, yüz tırmalayışı kahpelere benzeyen, o düzenden, o hileden eşek bile eşekliğiyle utanır, Tanrı'dan "Onlar hayvanlardan da daha sapık" âyetini duy.

Susayım da Tanrı, ebediyyen yüzünü kara etsin onun, ben sâkîye el atayım, zaten onun edasından, lâtifelerinden sarhoşum.

CXIX

Ey aşk, sen mi daha düzgün, daha usûl boylusun, yoksa bahçen mi, bahçendeki elmalıkta yetişen elma ağaçları mı daha düzgün, daha usûl boylu? Ey yeniay, bir çark ur, dön ey iştiyak çekenlerine canlar bağışlayan.

Senden gelen acı tatlılaşır, küfür, sapıklık din kesilir, çerçöpün ağustos gülü olur; canına yüzlerce can feda olsun senin.

Ey halkın başını döndüren, göklere merdiven dayarsın, insana kanatlar verirsin, başlara yüzlerce kavga salarsın.

Ne şirin huylusun ey aşk, ne güzel yüzlüsün ey aşk, ne de işret seversin ey aşk, ey eşine, dostuna neşeler veren.

Ey güzel, şakayıktaki renk senin rengin; bütün gerçekler sana karşı şaşırılmış, bönleşmiş, her zerre lûtfunu, ihsanını umarak sana yönelmiş.

Sen olmadıkça bütün pazarlar bozuk düzen, kârdan kalmış; bağ da senin yağmurunu ister, bahçe de, üzüm de, çiçekler de.

Ağaç senden öğrenir oynamayı, terütaze yaprak seninle ayak vurur yere, senin abıhayat kaynağından

içerler de yapraklar da sarhoşluğa koyulurlar, meyveler de.

Bahçe senden armağan olarak güzü olmayan bir bahar istiyorsa senin güller saçan rüzgârınla yapraklarını döküp saçmak için istiyor.

Işığı Zühal yıldızına vuran, onu bile parlatan yıldızın, gökyüzündeki duran, dolaşan bütün yıldızları görür de onların sönüklüğünden utanır.

Senin neşe bahçelerinde ne de hoş davetçilerin var, sana konak olan can, ekmeğine neşe yer.

Sınadım bir zaman ben, sensiz bir lezzet bulamıyorum, sonu gelmez tuzun olmadıkça ömrün nereden tadı tuzu olacak?

* Sefere gittim, geri geldim. Sona vardım, ordan gene başa döndüm, yeni baştan başladım işe; şu can filii, rüyasında senin Hindistan'ını gördü;

Senin Hindistan'ın sarhoşlarının meydanı; senin nağmelerinin lezzeti yüzünden kızıoğlankızlar bile gebe.

Tedbirlere giriştim, fayda etmedi, gönül zincirlerini kırdı da çeke sürüye canı ta senin otağının önüne dek getirdi.

Orda ne bir inatçı görüyorum, ne bir soğuk kişi; orda her an bir hayat var, her an ucuz, bol ihsanlarından bir ihsan.

Dağ, hilmine bakmış da utanmış, o hilimden dolayı gönül de küstahlaşmış, deli gibi, küstahçasına sayvanına sıçramak istiyor.

Sen demirde, dağda, taşta nice kapılar açtın, gönül de karıncaya döndü, senin tasında, kadehinde bir yarık arıyor.

Kıyamete dek yüzünü vafsetsem, boyuna söylesem, sayıp döksem gene de anlatamam, âcizim; senin uçsuz bucaksız denizin bir çanak su almakla biter, tükenir mi?

CXX

Uyan, uyan; hadi, gece geçti, uyan bez, bez, bez kendinden bile.

* Mısır'ımızda bir ahmak, işte şimdicek Yusuf'u satıyordu, bana inanmıyorsan pazar şuracıkta, git de gör.

Neliksiz niteliksiz Tanrı, seni keyfiyetsiz bir hale getirir, yüzünü gül gibi kızartır, tabanına batan dikenini çıkarır, ondan sonra yürü gül bahçesine.

Her hileyi, her düzeni iştme, ne diye kanı kanla yıkarsın? Kadeh gibi baş aşağı gel de ondan sonra tortulu şarap iç.

Çevgenine karşı topa benze, topa; akbabasına meze olmak için leş bile ol, leş bile.

Gökten ses geldi, âşıkların hekimi geldi diyor; senin yanına da gelmesini istiyorsan hasta ol, hasta.

* Bu gönlü bir mağara say, o sevgilinin halvet yurdu bil; mağara dostuysan hadi, gel, mağaraya gir,

mağaraya gir.

İyi, sâf, bön bir adamsın sen, altınını hırsızlara kaptırmışsın; hırsızı bilmek, paranı elde etmek istiyorsan yankesici ol, yankesici.

Sus, onun denizinde denizi, inciye az vafet; dalgıçlık etmek istiyorsan soluğunu tut, soluğunu tut.

CXXI

Bırak ey âşık hileyi, düzeni, virane ol virane; ateşin ta ortasına atıl, âdetâ gönlüne gir de pervane ol, pervane.

Hem kendine yabancı kesil, hem evini yık da ondan sonra gel, âşıklarla aynı evde otur, aynı evde onlarla düş kalk.

Yürü, gönlünü siniler gibi yedi kere yıka kinden de sonra gel, aşk şarabına kadeh kesil, kadeh.

Sevgiliye lââyık olman için tamamıyla can kesilmelisin; sarhoşların yanına gidiyorsan sarhoş ol, sarhoş.

* Sen kadir gecesisin, burda kadir gecesi ol, kadir gecesi gibi rûhlara köşk ol, konak kesil.

Düşüncen nereye gidiyorsa seni de peşinden sürükler, oraya çeker; düşünceden geç de kaza ve kader gibi en ilerde yürü, en öne geç.

Hevâ ve hevâse meyletmek bir kilittir ki gönüllerimiz onunla kilitlenir; sen anahtar ol, anahtarın dişi kesil; anahtarın dişi.

* Mustafâ, Hannâne direğini okşadı, bir ağaçtan da aşağı değilsin ya, Hannâne direği ol, Hannâne direği.

* Süleyman, kuşdilini duy, öğren diyor sana, halbuki sen bir tuzaksın ki kuş senden kaçıyor, tuzak olma, yuva ol, yuva.

Güzel sana yüz gösterirse ayna gibi dol onunla; güzel sana karşı saçlarını çözer açarsa, yürü, tarak kesil, tarak.

* Ne vakte dek ruh gibi çift ayakla, beydak gibi tek ayakla koşacaksın, ferzin gibi eğri büğrü gideceksin, aklını başına al, akıllan.

Armağanlara, mallara sahip oldun da şükranne olarak aşkı verdin; malı bırak, mal şöyle dursun sen aşka şükranne olarak kendini ver, kendini.

Bir müddet ateş oldun, yel oldun, su kesildin, toprak oldun; bir müddet de hayvan oldun, hayvanlık âleminde yeldin yorttun; mademki bir müddet de can haline geldin, bâri sevgiliye lââyık bir can ol, sevgiliye lââyık bir can.

Ey söz söyleme kabiliyeti, niceye bir dama çıkacak, kapıya geleceksin? Eve uç artık, dille söylemeyi bırak, vazgeç sözden, vazgeç de sus.

CXXII

Sâkî, şarabın azaldıysa sağrağımızı rehin al; şarap senin lûtfundan senin verginden geldikten sonra canı bile rehin versen değer.

* Nice iğdiş, nice ağa, Tanrı şarabının verdiği sarhoşlukla şehrimizde dükkânını, varını yoğunu rehin etmiştir.

Marifet atına binmiş, İbrahim Edhem'e bak, o padişah bile tahtını, tacını feda etmiş gitmiştir.

O eşi bulunmayan tek güzel o şaraptan bir yudumcuk putun mayasına damlatır da, kâfir o kara taşın sevdasıyla imanını rehin eder.

Ben o meyhanenin sarhoşuyum; kuşlar gibi hiçbir tuzağa kanadımı rehin etmedim, yalnız o tek inci tanesinin tuzağına düşmüşüm, onun tuzağına tutulmuşum.

Malımı rehine koydum diye neden titremedesin, onun için canından bile geç; can rehin olmuş ne çıkar, keşke yüzlerce canım olsaydı da ona rehin etseydim.

* Ebû Bekr başını, Ömer oğlunu, Osman ciğerini, Ebû Hurayra da dağarcığını rehin etti ona.

Onun padişahlarla bile muamelesi buyken, yoksulun şarap için bütün halkı rehine koymasına ne diye şaşıyorsun?

Sus, bülbüllüğü bırak da gül bahçesine gel, seyret; bülbül gülüp duran güle kanatlarını da rehin etti, başını da.

CXXIII

Sırları bilen bir sarhoş gördün mü bil ki onun sarhoşudur o. Gönlü diri biri var gördün mü bil ki o var etmiştir onu.

Neşelerle, çalgıyla çağanakla dopdolu, geceyle gündüzün farkında olmayan bir baş gördün mü bil ki o başı o kaşımıştır, o.

Dünyadakiler hep birbirinin zıddıdır, birbirinin kanına susamıştır, hepsi şer peşindedir, savaştadır, fakat ayağımızı bağlayan heybeti yüzünden bahsetmeye imkân yok ki.

Her an birine şarap sunar da ağaç gibi boy atar o; onun kalkışına, sıçrayışına şeytan da hayran olur, peri de.

* Arslan gibi birini görmüşsün de bıyığını adamakıllı burmuşsun amma a şişman hantal, bu senin lâyıgın, bir de onun lâyığını gör bakalım.

Kalıbının cüzleri, onun lûtfuyla birbirine eklendi de düzüldü, koşuldu; hallerini de birbirine ekler, düzer, koşar; eklerin birbirine rağbet edişleri, onun rahmetiyedir.

Ne de hoş bir ovadır bu ova ki yer yer orda salına salına nazlanarak yürüyen, ancak aşktır, o ovanın üstünde Tanrı'dan başka bir şey yoktur, altında yokluktan başka bir şey yok.

Söz oltasını az ör, çünkü av sana zebun olmuyor ki; az ör de avları tutsun, av da onun oltasına, ağına karşı sarhoştur zaten.

Dünyada böylesine ay olamaz, burda topalla ey gönül, inada kalkışma. Beni savaşıla korkutup duruyorsun ha, hadi savaş bakalım, hadi savaş.

Biz o ebedî şaraplarla Tanrı sarhoşuyuz; sense akıllısın, hünerlisin. Yürü, ad san kaydında kaladur.

* Kâğıttan elbiseler giyinerek din padişahının huzuruna gittik biz; sen sûret âşıkısın, kalem gibi reнге kapılıp kal.

Sevgilinin aşkıyla can ver, düğüm aşksız çözülmez. Ey rûh, burda sarhoş ol; ey akıl, topalla burda.

* Rum, yüzünü görüp sarhoş oldu, Zenci, saçını görüp yıkıldı; artık istersen Rum ülkesine git, istersen Zenciler diyarına.

Onun ayranına düşmüşsün, zaten de onun aşkından doğdun sen. İstersen yüzlerce fersah ileriye koş, bu puttan kurtulmana imkân yok.

Müminsen seni aramadadır, kâfirsene seni çağırmada. Bu yana yürü, doğru bir er kesil, o yana var, kâfir ol, ikisi de bir onca.

Gözün bağında kalmış, kulağın şirin sözlerinde, onun gelirine dal, bal arısına dön, onun hurma fidanına sarıl, salkım salkım geliş.

Hem gökyüzü okuna yay kesilmiştir, hem su onun emrine tâbidir. Doğruysan var, ok ol, eğri büğrü gidiyorsan yürü, yengeç kesil.

Onun yüce, geniş, hoş bir ülkesi var. Nasıl olursan, ne olursan ol, ona lâzımsın sen. Dilersen akıyk ol, lâ'1 ol, dilersen kerpiç ol, taş ol; o ülkeye o da lâzım, bu da.

Lâ'lsen de gel, taşsan da gel, belâ seline düş, yuvarlan, selle denize koş, o şuh aşka konuk ol.

* Hızır'ın abıhayatına benzer bir deniz; ne kadar içersen iç, eksilmez. Denizin suyu eksilirse o zaman gönlün daralsın, canın sıkılsın.

Balıklar gibi denizde git, gel. Kuruluğu hatırlarsan denizden karaya yüz tut.

Gâh dudağını dudağına verir, gâh seni kucağına alır. Öyle yaptı mı yürü, ney ol, böyle yaptı mı var çeng kesil.

Düşmanı yoksa da her yanda onun bir sarhoşu var; halvet yurdunda sürünüp durma; âşıkların geçit günü geldi, öne düş, öncü ol.

Onun bağından gafil olan, şaraba muhtaç olur. Üzümlle, şarapla dolu bir bağ... Gâh şarap olur, gâh afyon.

* Meryem gibi sus da bir İsa nefesli konuşsun. Kim sana iş arasında, var da erkek eşeklerle dost ol dedi. [\[11\]](#)

And olsun Tanrı'ya kadehten de usandım şimdi, sağraktan da, susaktan da; nerde deniz gönüllü bir sâkî ki testiye kadeh diye sunsun bana.

Bana beni alıştırdığını sun, hırsızlamacasına gizleme benden, sendedir o, aranma o yanda bu yanda.

Her defasında beni aldatırsın, meclise gelsene dersin; ne istiyorsan yanıma gel de kulağıma söyle benim.

İyi ya, bir güzelce yalanına aldanırım, düşünmem, bakmam bile buna, çünkü ben zaten halka gibi kapıdayım, kulağına nasıl dudağımı kor da söz söyleyebilirim sana?

Ben kapıdayım, sen ulaştımsın, canım köpüktür, sense deniz gönüllüsün; Allah için olsun, tembelliği bırak da düşmanımın kanını dökercesine dök şarabı.

Akıl bana yâr oldukça sözlerimin aslı yok; her an olmayacak bir hayal gelir, tapısında yere baş kor.

* Yarabbi, şarabınla benzi gül gibi kızaranın gününe gün katılır gerçekten de; çünkü o Hızır olmuştur, Hızır gibi her an abıhayatla abdest almadadır.

Gökten ses geldi; meclisinize feda olalım, dostlar ne mutlu size, ne mutlu, hoş olun bu insanlarla, içmeye bakın denmede.

Şu gönüller açan şaraptan içen topluluk, ferahlara gark oldu; o yanda kadeh, bu yanda kadeh, sonucu, içleri çarşıya, pazara döndü.

Kimsenin kendinden haberi kalmadı, ört kapıyı, aç kemeri; ey oğul, biz elden çıktık artık, elini bizden yu.

Ben senin şuh gözlerinle sarhoşum, alnına dökülen salkım salkım saçlarla sarhoş; gül renkli şarabının sayesinde renkten de kurtulmuşuz, kokudan da.

Sus, çünkü kendinden geçerek hay-huya kalkışırsan bil ki Tanrı lûtfuyla buraya ne hay sığıyor artık, ne huy sığıyor.

Dün gece apaydın sabaha kadar kendimden geçmiştim, aklım başımda yoktu; bir an olsun baş nerdeydi, son nerde?

Ey Tebrizli Şems, ey canın, gönlün kendisine kul kesildiği er, gerçi adımı ırmak üstüne yazdın, belki de unuttun beni, amma gene de gel n'olur.

CXXVI

Ey niyetlenenler, yola düşenler, sizi doğru yola sevk edene ulaşın, ona kavuşmak için düşün yola, aşın yolları: Araştırın sizi kutluluğa ulaştırmanı, nerededir o ulu, nasıl buluşursunuz onunla?

Aşk, bir ışıktır ki yüceltilmiş, bir sırdır amma ne de güzel içilecek, arınılacak, zaten de sevgi ırmağı boyuna akar, kesilmez, mahabbet ateşi boyuna yanar, söndürülmez.

Aşk, elemelerle beraberdir, fakat gene de yücedir; sevgi derdine uğrayan havalandı, uçtu derlerse sakın inkâr etmeyin, uzak görmeyin bunu, olmaz demeyin.

Ona kul köle olup sevgiyle hizmet etmek, azatlısı olup başıboş gezmekten hayırlıdır size; aşkıyla ağlayan gözü hastadır, göz ağrısına uğramıştır sanmayın.

Âşıkların işine akıl ermez, dertlerine devâ olmaz, onlara dert, zaten en zararlı devâdır; aşka düşmeyen, aşk vadisinde konaklamayan kişileri doğru yolu bulmuş, muradına ermiş saymayın.

Dostlar, yeise düşmeyin, zahmetten sonra rahmete kavuşursunuz; ancak sevgiden başka bir elbise giymeyin, sevgiden başka bir libasa bürünmeyin.

Aşk büyülerinin ipi düğümlenmiştir, aşkın elem ve eziyet ateşi yalınlanmıştır; aşk, kaybedilmiş bir nimettir ki bulmaya çalışmayan mahrum olur gider.

Sevgiliyle bulduğum gün bağırdım: Aklım da başımdan gitti, suçlardan çekinip kaçınmam da yok oldu; fakat bu, varlık içinde bir varlıktır, fakat bu ebedî bir nimettir.

Aşkı elden kaçırırsanız gaflete düşmeyin, araştırın, bulmaya savaşın onu, aklınızı başınıza alın; ne uyuyun, ne yiyin, ona ulaşmadıkça, onu görmedikçe rahat etmeyin.

— H —

CXXVII

Ey âşıklar, ey âşıklar, deliyim, divaneyim, zincir nerde? Ey can zincirini oynatıp şakırdatan, dünya senin yüzünden şakırtıyla, gürültüyle doldu.

Bir başka zincir yaptın da boynuma attın, kervanın yolunu kesmek için gökyüzünden at oynatıp koştun.

Kalk ey can, kalk ey cihan, topraktan, toprak yurdundan uç, gökyüzündeki şu meşale bizim için dönüp duruyor.

Gönlünde dert olanın yolunu yağmur nerden vurur, çamur nasıl onu yoldan alıkor, o ancak aşka konaklar; başka konağı yoktur onun.

Ödleşin biri bir gün bağırды, kötü çoban dedi; o keçi sürünün içinden bana baktı, acaba ısırır mı beni?

Çoban ödleğe, ısırса da dedi, hattâ tekmesinin altında öldürse de er kişiye ne gam, korkar mı hiç keçiden? Ödleğ, hele doğru dedin dedi.

Akıl nerdeki söz söyleyesin, ayak nerdeki koşup yortasın, karadan kaçıp denize dalasın da depremden emin olasın.

Padişahlar padişahı olasın, saltanatın daimî olsun, Zühal yıldızından bile yüce olsun yerin, şu süprüntülükten çıkasın.

* Akl-ı Küll gibi, işe güce koyulasın, bal ırmağı gibi coşup köpüresin, Hamel burcundaki Güneş'e, Sünbüle burcundaki Ay'a dönesin.

Yüzlerce kuzgun, yüzlerce puhu, yüzlerce üveyik, senin için nağmeler düzmüşler; şu oyalanmadan vazgeçseydin gönül sırlarını duyardın.

Gönül sahibiyse aşka düş, gönülsüz bir hale gel, aklın varsa deli ol, çünkü, şu cüzî akıl, senin aşkının gözüne bir su kabarcığı gibi görünür.

Sonucu gayb sûreti gelip yetişir de seni sûret âleminden çeker, sıyırır; çünkü onun o birbirine karışmış kıvrıcık siyah saçları yüzünden bu mesele sarpa sarmıştır, çözülmesi güçtür.

Fakat gene de bu yolda hoşlukla, güzellikle eteğini kaldırman, çekmen gerek; çünkü aşılacak yol âşıkların kanlarına bulanmıştır.

Yürü ey gönül, yürü kervanla, yapayalnız bu yolu aşmaya kalkışma; çünkü şu gebe kalmış zaman fitneler doğuruyor.

Dediğim gibi gidersen zahmetsiz gidersin, Tanrı'nın amanında olarak yol alırsın, denizde kayak gibi yürürsün, ey gönül, mademki gittin, gidiyorsun, bâri zahmetsiz, şikâyetsiz git.

Gönlünü canından aldın mı savaştan da kurtuldun demektir, barıştan da; dükkâna da ihtiyacın kalmaz, azığa da.

Canın düşünceden kurtulur, tehlike yolları kapanır, dilediğin ulaşır sana, dostlukla uzlaşır seninle.

Gündüz, Rum ülkesine mensup şu kavgacı, gürültücü adamdan kurtuldun, emin oldun ya, geceleyin de her yanı çanla dolu şu Zenci'den korkma.

Sus ey şirin yüzlü, yürü, tulumun ağzını bağla ey saka, çünkü dalgalar testiye, kadehe sığmaz.

CXXVIII

Ey aşkıyla Cebrâil'in bile gökyüzünde raksa girdiği, ey sevdasıyla havada yıldızların, göğün, âlemin coşup oynadığı güzel,

* Şu yedinci kat göğün altında her şey, ta öküze, balığa kadar bütün varlık sevinç içinde, neşeli; ta Öküz, ta Balık burcuna dek yukarda her şey oynamada.

Gönlü kanlarla dolan âşık meyhaneye gitmiş, şaraba bir ateştir salmış, küplerin içinde oyuna girmiş.

Gönül görmüş ki yüzüsu, şerefi, onun aşk mahallesinin topraklarına dökülüp saçılmış; ateşlerle dopdolu, zahmetler içinde oynamaya koyulmuş.

* Can, Eyyub Peygamber gibi o lûtfun, o keremin zevkiyle, kurtlarla dolu vücuduyla belâlar içinde oynamaya başlamış.

Hattâ Âdem Peygamber'in soyundan, bundan sonra geleceklerin canları bile senin yokluk âleminde raksa girmiş.

Yokluk meyhanesinde ulu, yüce padişahlar padişahları, hem külâhsız, taçsız, başbuğ olmuşlar, hem kaftansız, elbisesiz oyuna girmişler.

Bir bölük halk, azıcık bir şey görmüş, fakat hasede düşmüş, kibrine, namusuna, ârina yedirememiş de kimse görmeden, yalnızca oynamaya koyulmuş.

Kibirliler, nefse uyanlar, nerden padişaha lâayık olacak, bu padişahımızın yüceliği yüzünden yüzlerce yücelik, ululuk oynamaya başlamış.

Bir bölük halkı görürsün, ekmekle çorba için oynuyor; bir bölük halk da var ki aşka düşmüş, onlara aldırış bile etmiyor, oynayıp duruyor.

Ne hoştur o inci ki onun denizine gark olmuştur da sonucu seçilmiş bir deniz kesilmiş, o seçimde oynamaya koyulmuş.

O nerde, kendi aklıyla taklide düşen, korkusuyla dönüp durarak ümide kapılan, öylece de oynamaya girişen nerde?

Bütün bunlarla beraber gene de o adam, gaflete düşenden, inkâra döşenenden iyidir; hiç olmazsa arada bir ikrar eder, arada bir yoktur sözünden kurtulur da oynamaya girişir.

Bir bölük halk var, o yiğitin sevdasıyla varlıktan da geçmiş, yokluktan da; bir bölük halk da var, kendi sevdasıyla tamamıyla yok olmuşum, yokluğa dalmışım diye oynamada.

Yarasa karanlıkta, karanlıkların sevdasıyla oynayıp duruyor, güneşi seven kuşlarsa seher çağından kuşluk zamanına dek raks ediyor.

Ey tez giden seher yeli, var git, Tebrizli Şems'e de ki: Hallerini söyle bana, benimle raksa gir, benimle oyna.

CXXIX

Sarhoşlara bak, hepsi de bizim sarhoşumuzun başına üşmüş, akıllarını fikirlerini bırakmışlar, esenlikten geçmişler, belâya düşmüşler.

Dedim ki: Ey can sarhoşları, ey can elinden şarap içenler, yüz binlerce can, yüz binlerce gönül, sizin başınıza üşmüş, size sarılmış.

Dediler ki: Allah'a şükürler olsun, lûtfuyla şu ay doğdu; darlıktan mahrum kalmıştık, yokluğun ta dibine dalmıştık.

Cefasından kaçtık, bir zaman ondan uzaklaştık, düşmanlar gibiydik âdeta, cefa içinde, eziyet içinde kalakalmıştık.

Vefa kadehini kaldırmış, işi, dükkânı bırakmış, işleyen, kâr eden birçok tatsız tuzsuz dükkânı öylece salıvermiş elinden.

Gözlerine sürme çeken, her şeyi görüp bilen akıl, güzel gözlülerle görüşüp konuşmaya düşmüş, onlarla düşüp kalkmaya koyulmuş; etrafı gözeten kuzgunsa nerde bir asılmış adam varsa oraya konmuş.

Ağzında tat varsa, lezzet alıyorsan şu acı, tatlı küplerden bir tat, hevâdan, hevesten geçmek mi daha iyidir, yoksa hevâ ve hevese kapılmak, asılıp kalmak mı?

Bir ömürdür gönlüm aşkıyla âvâre oldu, onu arayıp duruyordum, bir de baktım ki zavallı gönül bir güzelce Tanrı'ya yapışmış meğer.

Ey yiğit, dünya evine güveniyorsan kalk da seni hem azat eden, hem tutup asakoyan, tutsak eden kimdir göstereyim sana.

* Ebedîlik yurdunda öldürülenleri, fakat canları diri olanları gör, genç Mansûr gibi razılık darağacına asılmışlar.

Ey aşk, padişahım sensin, benim için bir darağacı kur; asılmamış kandil evi ısıtmaz.

Erlere yapışan kişinin ayağının toprağıyım, kimyaya sarılan bakıra kulum köleyim ben.

Kalk sırça çalgıya düzen ver, zevke, semâ'a başla; baş aşağı duran tefle nağmesiz bir halde duvara asılmış olan ney hoş değil.

Tef bağlı gönülleri açar, ney hastanın canına canlar katar; şu gönül açan, ne diye kapalı durur, o cana can katan, nasıl olur da asılı kalır.

* Bugün bir gayret et, el açıklığında bulun, cömertlikle canını ver, Hâtem bile kâfirken kurtuldu, çünkü cömertliğe sarılmıştı.

Bu cömertlik ekmek için kurulu tuzağa benzer, fakat temizlik, neşe, can tuzağıdır tıpkı; cömertliğe sarılan nerde, neşeye, safâya sarılan nerde?

* Cömert sanki bir korkak kişidir ki tehlikeye düşmüş de malını, mülkünü sığındığı mağarada vermiş; sûfiyse Mustafâ'ya sarılmış Ebû Bekr'dir âdetâ.

Bu, bir güzele gönül verir, bir başbuğa can feda eder, menfaatine düşkün adamsa müşteri gibi paraya pula asılmıştır, pazarlık eder durur.

Bu, timsah gibi deryalara dalmış, denizler hayran ona; şuyusa yeni yüzme öğrenmiş, bildik kişilere sarılmada.

Sanki bu işler güçler, bu ululuk, bu debdebe ya gerçektir, ya gösteriş; fakat âşıklarla bizim bulunduğumuz yerde gerçek de asılakonmuştur, gösteriş de.

Gece oldu ey benim canım, cihanım, ey geceleyin yol alanların gözü, ışığı, ey aya benzeyen yüzüne karşı gökyüzünde ayın bile asılıp kaldığı, hayran olup kendinden geçtiği dilber.

Ben yeniay gibi neşeliyim, sevinçliyim; sen yeni bir mevki, yeni bir devlet gibi cana canlar katıyorsun ey gamıyla yeniayın da benim gibi iki büklüm olup kaldığı güzel.

Can, bilgiyle bir dağdır, bedense bir saman çöpü sanki; bir saman çöpünün koca bir dağı tutup kaldırdığını kim görmüştür?

Yol alanları, bıraktın gittin; etme, başkalarıyla sohbette bulunma; yoksa belâlara düşersin de belâlara uğramış adamdan çare umana döner, kalakalırsın.

Yüce kişilerin canları bile bu işin sonucu nedir, nasıldır diye kan olmuş; kötü zanna kapılanların canlarıysa sonunda baş aşağı asılakalmış.

Yüce erlerin tertemiz canları, canın önceden ektiği tohumu görmüş de sonu düşünmeden vazgeçmiş, öne, başlangıca sarılmış.

Asıl seslenen gönüldür, gönlün sesidir beden dağına akseden; ey sese yapışan, sus da sesin geldiği yere sarıl.

Dilden çıkan söz kibir verir, kibir de senin yalvarışını yer bitirir; kibrinden ayrıl da ululuk ıssına yapış.

CXXX

Kimdir bu, kimdir bu ki tatlı tatlı, güzel güzel gelmiş; sarhoş, ayakkabıları koltuğunda, evimize girmiş.

O ona hayran, düşüncenin başı dönüyor, huzurunda yüzlerce akıl, yüzlerce can, elsiz-ayaksız bir hale düşmüş.

O lâ'î dudaklı güzel hileye saptı; elinde kürek, ateş istemek için geldi amma bu yapayalnız gelişinden maksadı neydi; acaba kimi yakacak bilmem ki.

Ey ateş madeni, gel. Bizden ne diye ateş istersin? Ey zamansız gelen sevgili, and olsun Tanrı'ya, bu

bir hile, bir afsun.

Ey yüzü kuşluk güneşi gibi parlak güzel, ey evin bucağı yüzünün nuruyla sahraya, ovaya dönen sevgili, duvak nasıl gizleyebilir seni?

Ey Yusuf, kuyunun üstünden aksin, kuyudaki suya vurdu da kuyunun suyu yüzünün ışığıyla coştı, köpürdü, ağzına kadar kaydadı, fişkırdı.

* Hoş geldin, hoş geldin, sihirbazlara bile ustasın sen. Peygamberin hüthütü gibi ankanın huzurundan gelmişsin.

Ey ciğerimde abıhayat olan sevgili, her cevrin yüzlerce batman şeker bedel, her an yüce Tanrı'dan bir başka sûrete bürünüp görünmedesin sen.

Ey gönüller alan güzel, sen hiçbir bucağa sığmazsın. Ey güzelliğine denizlerden fazla gözyaşları döktüğüm sevgili.

Ay yüzüne karşı gök de bir ayna, yer de. O ayna sanki canlandı da seni seyre çıktı.

Yarabbi, ecelimden önce ilimden de geçir beni, amelden de; hele şu bütün ağızlara gelen konuşma, söyleme ilminden büsbütün geçir.

Ey iştiyakı başlara çöken sevda sevgili, sus, sus da sözlerimi bir başka yoldan dinle artık.[\[12\]](#)

CXXXI

Bu kimdir, bu kimdir ki ansızın gelmiş, halkımıza girmiş? Tanrı nuru bu, Tanrı'dan gelmiş.

Şu lûtfu, şu rahmeti gör, şu bahtı, şu devleti seyret, yıldızı düşkünlerin çaresini bulmak için ay gibi çıkagelmiş.

* Güzel Leylâ'ya bak, ne güzel de Mecnun'u arzulamış; o rûh kehribarına bak, her otu kendisine çekmek için gelmiş âdeta.

* Kokularındaki lezzetten, güzelliğinden, güzel huylarından, "söyle; gelin" demelerinden canlar kapıya gelmişler.

Yokluğa yüzlerce kul resmi çizer, bayrak sahibi padişah resmi çizer, çeşit çeşit resimler yapar, onun güzelim hayalleri gönüle hoş gelmede, güzel gelmede.

O ihtiyacı olmayan güzel, bu hayalleri bir gün gerçekleştirir de yol yitiren o şekiller yaşayış âlemine gelirler.

Suyu acı bir kuyuya benzeyen şu yerden, Kur'an kovaşına yapış da çık; ey Yusuf, kuyuya sarkıtılan şu kova, sonucu, senin için sarkıtılmış.

Ne vakit senden vazgeçeceğim de bilgi güneşiyle padişahın gölgesine geleceğim ey söz?

Yarabbi, ecelimden önce beni ilimden de geçir, amelden de; hele şu ağızlara gelen, dillere düşen sözden büsbütün geçir beni.[\[13\]](#)

CXXXII

Lûtfunla toprak, beden olmuş, beden, düşünce, söz haline gelmiş; sözden, düşünceden de gayb âleminde nice sûretler, nice şekiller gebe kalmış.

Her şekli, her sûreti besleyip yetiştirmişsin, fakat bir mâna var ki soğutup dondurmuşsun; şekil, sûret, şimdi mâna olunca nerden geldiği aydınlanmada, belirmedi.

Birisi buzu görse aslı nedir, bilmez; fakat sonunda buzun su olduğunu gördü mü buzun aslı hakkında artık şüphesi kalmaz.

İyi şeylerden başka bir şey düşünme; çünkü düşünce, sûret dokumasının ipliğidir; güzelleşen, iyi olan her düşünceden doğan her sûret güzeldir, iyidir.

Ne yana bakarsan o çeşit gelir sûretler; şu halde sûretler bakıştan meydana gelir de erkek, kadın şekillerine bürünür.

Aydın olanla otur, çünkü ona gönülden bir pencere açılmıştır. Toprak, gül, süsen bitirir amma ona da su yurt olmuştur.

Tanrı'yla düşer kalkarsan güzel, kayıtsız bir can olursun; ne de parlak bir hale gelirsin yarabbi, ey benim canıma can kesilen.

Bir yandan bir devlettir, bir ikbaldir gelmiş, ah etme zamanı geçmiş, hey hay diye neşelenme çağı gelip çatmış; ağıllanmış dolunay gibi elsiz-ayaksız gelip erişmiş.

Canım, dinim, kulu kölesi olasıcaıy nasıl göreyim yarabbi, zaten ona karşı bu temkinim de nedir ki ey aklıma temkin veren dilber.

Her zerreye mahrem o, her hoş nefesliye hemdem o; görmeyen onun yüzünden zahit olmuş, gören gene onun yüzünden rintleşmiş, bir şeye aldırış etmez olmuş.

Ey sevdası Tanrı aşkı olan, ey arayanda arayan, ey neyine üfleyen, ey maden isteyen,

İsteyen de o, istenen de. Seven de o, sevilen de. Yusuf da o, Yakub da; hem gerdanlık olmuş, hem gerdan.

Vasıflarını kısa kes, çok arama, çünkü onun da senin gibi sonucu yok. Niceye bir suyla, yağla uğraşacağım, olmayacak şeyle oyalanacağım, halbuki suyum, yağım olup gitmiş, muradıma ermişim ben.

CXXXIII

Ey meclisinde canla gönlün aşkına düşüp de oynayıp durduğu, ey savaşında sayısız başların kesilip de yerlerde yuvarlandığı güzel.

* Ey Rûhü'l-Emin, sen yeryüzü meydanına gelmeye niyetlenince şu topraktaki zerrelerin hepsi, bu niyetini duydular da oynamaya başladılar.

Gönül kanı dökülsün diye tam yerinde verilmiş buyruğun gelince ey padişahım, kan, kanın yüzünü

bezedi, ona rastıklar çekip süsledi de fermanındaki isabet yüzünden oynamaya koyuldu.

Ey Âdem Peygamber zamanından şimdiye dek gelip geçen bütün padişahların en dirayetlisi, canımı rehin al, zaten senin kasdını duymuş da oyuna girişmiş.

* Harezmliler, neliksiz niteliksiz Tanrı dîdârını inkâr ettiler amma senin görüşün yüzünden Harezmin de ayak urarak raks etmede.

Ey yüzünün güneşi, ayı bozguna uğratan, yola gelen ay da senin sıkıştırmadan memnun, oynamaya koyulmuş.

* Tebrizli Şems, bir kerecik gönül mushafına bakarsa o mushafın üstünü, esresi, ötresi de raksa girer, senin cezmin (niyetin) de.

CXXXIV

Bu yanda birkaç rint var ki gölgesinde gizlenmişler. Şu güneş de gönül tavanından onların canlarına vurmuş, parlatmış.

Her yıldız bir Zühre olmuş, her zerre bir güneş kesilmiş; Güneş de, yıldızlar da onların huzurunda zerre kesilmiş, dönüp durmada.

* O akıllarını, gönüllerini kaybedenlerin, o canlarını Zühal yıldızının bulunduğu yedinci kat göğe ulaştırılanların her biri, çadırsız, sancaksız bir Keyhusrev, bir padişah.

Çok zamandır binek oldun, âlemin etrafında dolaştın. Bir de can ülkesine sefer et de baştan başa can olan kavmi gör.

Tanrı'nın bu kadar ihsanıyla, bunca güzellikle, dilberlikle beraber gene de buyruğa gark olan, buyruktan baş çekmeyen, emre tapan erleri seyret.

Onların gönülleri kinsiz; passız bir ayna sanki. Gönülleri gökyüzü gibi bir meydan kesilmiş de padişah o meydana gelip konmuş.

Onların hey-hey naralarından, şekerler çiğneyen lâ'l dudaklarından şehrimizde meze de ucuzladı, şarap da, her şey de.

Dün gece olduğu gibi gene kendimden geçseydim, fitnelerden ürkmeseydim bunun geri kalanını kendimde olmadan söyledim.

Fakat şimdi ağzımı yumuyorum, çünkü kendimdeyim. Gönlüm o şarapla sarhoş oluncaya dek susuyorum.

Can sultanının sultanı, Tebrizlilerin Tanrı Şems'i... Her can onun yüzünden deniz kesildi; her cisim onun yüzünden mercan haline geldi.

CXXXV

Ey benim işimden gücümde usanan, benden bezen, her an biraz daha fazla susuzum ben, nihayet bir dileğimi yerine getirirsen nen eksilir yâni?

Yokluk senin yüzünden var olsa, yok olan bir elbisedir, bulup giyinse, varlıktan bir bayrağa sahip olsa bir ziyan etmezsin ki.

* Yahut merhamete müstahak olan bir makama, bir mertebeye erişse, mektebinde Levh-i Mahfuz'dan bir âyet okusa.

* Ey âlemlere rahmet, yakıyn denizinden, şu toprağı yurt edinenlere bir inci, denizdeki balıklara bir rahat, bir huzur bağışlasan.

O denizin dalgası bâzı kere inci verir, lûtfu bâzı defa gemiyi yüzdürüp götürür, bunca yaratığın her birinde ondan bir hal vardır, bir neşe vardır.

Zaten o denizin çoğu yeri, şükredenler gibi secdededir, bâzı bâzı da bir hizmet için dalgaları ayağa kalkıp boy gösterir.

* Bu gizli denize karşı şu dünyanın yedi denizi, bağışlamakta bulunan bir ihsan sahibine, ibadete koyulmuş bir rahibe benzer.

İncilerle, mercanlarla dolu denizimiz bizim, uzun ömrümüz, canımız bizim, ömrümüz sonsuz olur, bize bir son bulunmaz lûtfunla.

Ey katre, eğer bir anlasan, sellere yoldaş olursun, sel de seni ya denize kadar götürür, yolda hiçbir zarar görmezsin.

Yahut da baş çeker, gafil olursun o her yanı kaplayan aşk seli, kulağını tutup çeker; çünkü o seni esirger, korur.

Müstef'ilün müstef'ilün, şimdi şekerini gizleyeyim, çünkü şekerimi yağma ettirmeye gayb âleminden birçok dudu kuşları yolladılar.

Yeniden yeniye, çeşit çeşit şekerleri seyret, çiğnemekten çıkan seslere kulak ver; fakat ne bu şekerlerin bir şekli var, ne bu duduların çeneleri, dişleri; hiçbiri görünmüyor.

Tanrı'nın bir başka şekerini daha var ki şekerkamışına gelmez o, onu yemeye ne dudu kuşunun gücü kuvveti yeter, ne insan boğazında o kabiliyet vardır.

O şeker Tebrizli Şems'e benzer âdeta; o da göklere sığmaz; onun güneşinin doğduğu yer, şaşılacak bir alandır çünkü.

CXXXVI

Ey dünya bağına bir kıl çadır kuran, ey cisme, cana ateş salıp, düzülüp koşulmuş, bezenip süslenmiş bir rûh haline getiren^[14]

Ağaçların ayakları bağlıydı, sen çözdün. Gül bahçesinin alanı toprakta, incilerle sen döşedin.

Muammalar söyleyen kuşa söz söylemeyi sen öğrettin. Solmuş, perişan hale gelmiş gönül doğanına yüzlerce kanat verdin.

Ey ölümsüz ömür ihsan eden, ey azıksızlık azığı veren, gerçekten de ölüm okuna sağlam bir siper verdin sen.

* Aşık bu yolda kalem gibidir, eğri büğrü adım atar, düz gitmesi için can defterinde ona tertemiz bir mıstar meydana getirdin.

* Bir hayvanı, bir öküzü insan yaparsan şaşılmaz, çünkü deniz sığırının pisliğini de denizde amber haline getirdin.

Senin yolunda bütün dünyayı zapt eden, âlemi kaplayan kişiye de gene onun cüzlerinden yüzlerce kılıç, yüzlerce asker verdin; tıpkı güneş gibi, güneşin huzmeleri gibi.

Âdem'in önünde melek secde ederse şaşılmaz buna, topraktan yaratılan insana gökyüzünü bile sakalığa dikmişsin, gökleri bile kul köle etmişsin ona.

Yıldızlarda taşa, toprağa tesir ediş kabiliyetini yarattın, bu tesiri yeryüzüne döktün, gönül yolundan göğe dek bir merdiven, bir geçit kurdun.

Kara toprağa doğurtmak, doğurmak için bir meyil, bir şehvet verdin de bir toprağı baba yaptın, öbürünü ana.

Mezarın içinde cennete kapılar açmaya gücün kuvvetin var; beden mezarında da beş duyguyu yarattın, âleme kapı açtın.

Babanın öfke ateşinde yüzlerce rahmet yağmuru gizledin, erlik soyunun gönlünde yüzlerce ateş yarattın.

Balgamımızdan, saframızdan, kanımızdan, sevdamızdan, şu dört hırkadan rûha bir çadır kurdun ey padişahım.

Bir gün gelir ki şu söz, duyanla düşmanlığa girer, ben sana abıhayat gibi söz söyledim, sen sağırlıktan geldin, duymadın der.

Ey Tebrizli Şems, mânaları kıldan kıla anlat; mademki baş yaptın, el de ver ona, ayak da ver ona.

CXXXVII

Ey serkeşler güneşi, ey kimseye baş eğmeyen güzel, gökyüzünde Samanyolu'yla uzlaştın; kullarla sütle bal gibi kaynaştın, birleştin.

Yahut cana can katan şarap gibi her cüze neşe verdin, yahut da kerem yağmurları gibi yeryüzüyle birleştin, sindin şu yeryüzüne.

O kadar ateşlere daldın ki ateşi bile yaktın, tutuşturdun, o kadar izini aradık ki sonunda izinin tozu bulunmayanla birleştin, kaynaştın.

Ey ihtiyacı almayan Tanrı sırrı, ey iyiden de, kötüden de müstağni olan, kendinden yan çizdin de güçlü kuvvetli babayiğitle uzlaştın, kaynaştın sen.

Canlar, seni çok aradı amma hiç kimsecik senden bir koku bile alamadı; meyus oldular, gönülleri perişan oldu, derken ansızın onlarla birleşiverdin.

Bir cinsten planların birleşip kaynaşmalarına şaşılmaz. Zaten aynı cinsten olmayanlar uzlaşamazlar; fakat sen ne busun, ne o; öyle olduğu halde bununla da uzlaşıp kaynaştın, onunla da.

İki dünya da senin konuğun, sofranın çevresine oturmuş, sen de yüz çeşit nimet döktün, konukla kaynaştın.

Öylesine kaynaştın ki kendisini senden ayırt edemez; evet, nasıl ayırt edebilir ki bedeninin canla kaynaşıp birleştiği gibi kaynaştın, birleştin onunla.

Sen, bu gül bahçesinin güzelliği, tazeliği oldun da ey koca ihtiyar, gençleştin gitti; ey ok, artık ava ulaşırsın, çünkü yayla birleştin.

Ey herkesin devleti, bahtı, herkesin varını yoğunu çalmışsın; pek çevik geldin, yol kestün amma kervanla uzlaştın, kaynaştın gitti.

Sen yol öğrettin, yürüyüp yol alıyor felek; uzlaştın cihanla, can da yücelere uçuyor, cihan da.

Hayranım lûtfuna; şu kahır baş çekti, inada kalkıştı mı kasapların koyunu tutup başını art oyluğuna bükükleri gibi onu tutar, boynunu büküverirsin.

Yusuf yüzlü güzellere âşık öldürmeyi öğrettin; şeytana benzeyen dikenin gül bahçesiyle sen kaynaştırdın.

Bırak şunu ey bilip anlayan kişi, tertemiz bir bakışla ona bak, onu seyre dal; yeryüzünün cüzlerinden kurtuldun, gökle uzlaştın, kaynaştın sen.

Ey can kuşu, tuzaktan kurtuldun, gül budağına kondun, gönül vesveselerinden halâs oldun, cennetlere girdin, o âleme kavuştun.

Ey dirilik suyunun şerefi abıhayat, gökyüzü damından geldin, damımızda döndün dolaştın da olukla buluştun, kaynaştın.

Geceleyin hırsız nasıl bulabilir seni, evde değilsin ki; dama sopacağını vurmadasın, bekçiyle

uzlaştın sen.

Bunun sırlarını kıldan kıla, perdesiz, harfsiz söyle, ey söz söylerken harfe, sese karışan, harfle, sesle kaynaşıp birleşen.

CXXXVIII

Ey lûtfu cana sarhoşluktan da güzel bir hal veren, canı şarapsız, kadehsiz, ebedî sarhoşluktan daha hoş bir hale sokan,

Bir an olsun gel, cana öylesine lûtuflarda bulun ki lûtfettiğin o an temizlikten de temizdir, her şeyden de; o eşi bulunmaz ânı niceye dek bekleyelim biz?

Öylesine yağmacı bir padişahlar padişahısın ki yağmandaki devlet yüzünden düşman bile ne vakit gelip de onu yağma edeceksin diye beklemekte.

Kendi şekli midir, yoksa canlar bağışlayan âlemin şekli mi, nasıl olur da can bunu bilmez? Ayak elbette kendisine uyan, kendisinin olan ayakkabıyı bilir anlar.

Ayak başkasının ayakkabısından daralır, sıkılır, fakat kendi ayakkabısında hoştur, rahattır.

Can da eşini, dengini bilir, iyiyi kötüyü anlar, çünkü gayb âleminden her cana kendi miktarınca bir biliş, bir anlayış verilmiştir.

Bu kabiliyete sahip olan akıl, şu zamanda o âna takat getiremeyeceği için dünyada mahpustur.

Hani şehzade çocuktur da büyüyünce, giyeceği elbise hazineye konmuştur, mahzende kilitlenmiştir ya, tıpkı onun gibi.

Gönül kilidini aç da hazineye yürü; hazineyi elde edersen iki dünyada da hiçbir soruya ihtiyacın kalmaz.

Erlerin meyhanesi gönüldür, orda ne sarhoşluklar elde edilir, bir bilsen... Fakat şimdi çocuksun, ayağın balçığa saplanmış, sonuna kadar dayan hele.

Sonuna kadar dayan da bir bucaktan talih sana bir salkım getirsin; bak, uzaktan bir tozdur kalkmış, bayrak gibi parlamış, yücelmiş.

Bayrağın üstüne de bu, sahibimiz, ulumuz Şemseddin'in, can gözü açık olanlara bir delil, bir bürhan olan, o Tebriz'in de, Çin'in de övündüğü padişahın alâmetidir diye yazılmış.

CXXXIX

* Ey tek binici hasbek, can âleminden at sürdün de meyhaneleri birbirine kattın, ta meydan yerine doğru at koşturdun.

Gökte oturanlar bizim kulağımızı burdular, sense bıyığını burdun da onların yanına doğru at sürdün.

Ey bir adım attı mı iki dünyayı da aşan, ah bir bilsen, hangi alandı at sürüp gittiğin alan?

Zaten hicaplar da, kafiye de senin aşkınla harap olmuş; onlara doğru yürüyüş etti mi hiçbir perde

bırakmadın ki sen.

Cana at sürdün, çapula koyuldun mu aklın da başından aklı gider, aşk da sana hayran olur, hattâ cisimden bir isim kalır ancak.

CXL

Artık âşıkların hatırına bir an olsun riayet et, ey ay yüzlü, bir ancağız gökyüzünü şereflendir.

Söz arasında adı anılınca, insana eski, yıllarca dinlenmiş şarapların sarhoşluğunu veren, tercümana bir ancağız olsun gönül alıcılığını öğret.

Deniz, avcunda bir nemdir senin; bunca cömertliğinle gene de bir mahremi mahrum ettin; etme, bir ancağız bekçiyi uykuya daldır.

Aşkın neşesi vasfa sığmaz bir şarap sunuyor, şaraba da boyuna afyon katmada; artık bu şarapla kendinden geçen sarhoşun, o izinin tozu belirmeyenden bir an olsun nasıl bir nişane verebilir, ondan nasıl bir eser gösterebilir?

Yüzünle dünyayı aydınlat, feleğin gözünü mahmur bir hale getir; bir an olsun şu kederleri âlemin canından uzaklaştır.

Ey candan da yüz kat daha tatlı olan, dille seni vasfetmek ne mümkün? Ancak sûfi söyleyebilir onu, bir an olsun getir o sûfiyi.

Tövbeler olsun ey akıl, sûfi nerden yol bulacak ona? Her kuş nerden o yana uçacak ki, bir an dilini tut.

Ey Tanrı güneşi, ay bile aşkınla yenini, yakasını yırtmıştır; lâ'l dudaklarının aşkına, ey akşam kızılığ, bir an için bırak onu.

Gönlünde yalnız onun aşkı bulunsun, beyhude tedbirlerde bulunma, hiçbir yerde konaklama, bir ancağız bütün varlığı yok et.

Ey korkusunda emniyetler bulunan, ey çevresinde dönüp dolaşmada kararlar, istirahatler gizlenen, can öylesine arzulamada seni ki sana kavuşma tamamıyla bir an gelmiş, emniyeti de terk etmiş, amanı da.

Bedenim yay gibi, gönlüm de sanki yay kirişi; ey can, yayı göğe kur, bir an olsun o merdiveni gökyüzüne daya.

Gamınla her yerde bir genç hiçbir âfete uğramaksızın kocalmış; kaşını göster de bir devlet göreyim, bir an olsun ebediyete kavuşayım, kocalmayayım ebediyyen.

Şu feryat edene bak, artık vefayı da an bir kerecik olsun; padişahım, lûtfet, adalet göster, merhamet eyle de bu yana da bir ancağız çevir atının başını, dizgin sür.

Bir an olsun bu yana gel, şekerler çiğnet cana, bir an olsun apaçık nura yer ver gözlerimizde, görelim seni.

Sıçrayıp atılmayı diledim mi ok kesilirim, daha iyi bir hale getirmek için uçar da köye giderim ben,

kaşını bir an göster de bir gereyim o yayı.

Ey aslı olmayan, vehimde doğan ayrılık kuzgunu, kuzgun gibi ne vakit beni bırakıp gideceksin sen?

O, her gören kişinin özlediği nur, o padişahlık ışığı ne vakit filânı bir an istiyorum diyecek?

Ey arslan nefis, nasıl oldu da ayrıldın o aşktan? Ey arslan tabiatlı nefis, at şu lezzetli nimetleri, at şu sofrayı itin önüne, at gitsin.

Ey can şarabından haberi bile olmayan, niceye dek hünerden lâf edeceksin? Bir an olsun, o ekmek tuzağını at cehennem ta dibine.

Nerde zamanın padişahı, herkesin kendisine kul olup hizmet ettiği Şemseddin? Ey Tebriz, padişahlığı apaçık görünen o padişaha bir an tapı kıl, kulluk et.

CXLI

Ey padişahımız, sultanımız, saltanatına ön, son olmayan padişahın saltanat yurdundan geldin; ayların ta kalbine girdin, padişahların sancaklarını zapt ettin.

Ey canın iş yurduna temel olan, mekânsızlık yurdundan bir ay gibi doğdun da geldin; yüzlerce güneşi, göğü zerrelere gibi birbirine vurdun, dağıttın da geldin sen.

Öylesine bir meşale yaktın, tutuşturdu ki gündüzü de yakıp yandırdın, geceyi de; suça karşı öylesine bir özür belledin ki iyilik bile kötülükten utandı âdeti.

* Ey yüzlerce Müşteri'nin Zühre'si, ey Tanrı lûtfunun sırrı, ey peri, hasede uğramamak için can ülkesine gizlice gel de al gönlü ele.

A güzeller güzeli, salına salına gel, çünkü haremdesin sen, hem her ibadet edenin hasret çektiği güzelsin, hem her ibadet yurdunun kiblesisin sen.

* Yaraticısının nuruyla parıl parıl parlayan yüzü, eşi olmayan bir güzelliğe sahip, alnına dökülen kıvrım kıvrım saçları, Ahmed'in taylasanıyla bezenmiş, misk gibi kokan, misk gibi simsiyah olan o saçların benzeri yok.

* Tebrizli Şems gidince can da gölge gibi gider ardından; ayağının bastığı toprak ya göze tutyadır, yahut ebedîlik nurunun sürmesi.

CXLII

A gönül, ne hale geldiğini söylemiyorsun, ömrüne ömürler katan aşka düştün, gâh gamla mecnun oldun, gâh mihnetle kan kesildin.

Aşkından dem urunca yokluk yurdunda yüzlerce fitne meydana geldi; ey kademi kutlu, gelişi tatlı çalgıcı, sabaha dek çal gitsin.

Şarap içme çağı geldi, boğazımıza kadar borca daldık, şarap yüzünden dedim ya; hayır hayır, bırak şu şarap lâfını, kadehsiz, şarapsız sarhoş olanları da seyret.

Sen ateş gibi baş çekiyor, inat ediyorsun, bense topraklar gibi döşenmişim yerlere; bir ateştir salmışsın bana, yanıyorum, yakılıyorum, güzelsin güzel, güzelsin güzel.

Ey yokluk, saldır varlığa, yok et; sarhoşluğa koyul, ver gönlünü sarhoşluğa, el çırp, el çırp.

Ey ay dedim, bize bak, denizlere dönen gözleri seyret, gitme oraya, buraya bak, kutlu olsun dedi, ne de hoş, hele sevdaya bak.

A bülbül, gül bahçesinden söyle, o selviden söz aç, o gebe dalı söyle, gizleme, apaçık anlat.

Hep şekle bakıp durma, nazlı nazenin cana bak ki Rûhü'l-Emin'in parıltısıyla yeryüzü göğe döndü.

* Her şekil, kalkana benzer, o resmi yapanın elindedir, onun yüzünü, gözünü gizler. Sûret, bürünülen bir örtüdür, sûreti yapan Âzer perdesinin ardındadır.^[15]

CXLIII

Ey ay yüzlüm, Ay da sensin, Müşteri yıldızı da. Ay, yüzünün çevresinde dönüp durmada, seni tavaf etmede; Güneş de, yusuvarlak gök de aşkınla dönüp dolaşmada.

Yarabbi, ben mi arıyorum seni, yoksa sen mi arıyorsun beni? Ben, ben oldukça, benliğimden kurtulmadıkça ne ayıp bana, o vakit ben bir başkasıyım, sen bir başkası.

Ey bize, bana sarılan, bizim de, benim de, her ikisinin de kanını döken, ortada bir başkasını belirten; fakat o, ne insan, ne peri.

Ayak olmayacakmış, olmasın; zaten ayak dikenliğe götürüyor bizi. Baş olmayacakmış, olmasın, zaten baş ikilik haline düşer de kâfir olur.

Bir su derede akar gider, bir su da dere kıyısında donar, buz kesilir. O, tezce yürür, buysa pek yavaş. Sen de aklını başına devşir de tez yürü, yürü ki donup buz kesilmeyesin.

Güneş taşa der ki: Taşlıktan kurtulasın da mücevher olasın diye parladım, vurdum sana.

Zevâli olmayan aşk güneşi de önce kul oldukça kul olasın da sonucuna ulaşırsın diye gönlüne vurmuştur.

* Padişah, doğan kuşuna, ben der, kendi cinsinden soğuyasın da yalnız bizim yüzümüzü göresin diye iki gözünü bağladım, örttüm senin.

Güneş kuruğa, ben der, bir daha sirke satmayasın da helvacılık sanatını iş edinesin diye mutfağına kadar geldim.

Doğan, evet der padişaha, buyruğuna uyarım da yalnız senin yüzünü görürüm, senden başkasını hayal etmem, candan kulluk ederim sana.

Gül, bahçeye der ki: Varımı yoğunu satasın da bizimle uzlaşsın, bizimle yiyip içesin diye malımı mülkümü ortaya döktüm.

Burdan altın alıp da bir başka güzelle yiyen kişi, eşeklik etmez de ne yapar, eğri otur da doğru söyle.

İsa bakırını altın eder, altının varsa mücevher yapar, mücevherin varsa onu daha da güzelleştirir, aydan da, güneşten de daha güzel bir hale sokar.

* Parasız pulsuz müşteri değil, hattâ “Allah satın almıştır” sırrına mazhar eder seni; Yusuf’san bu gömlekten bir koku alırsın elbet.

* Meryem gibi bize de kuru daldan yaş hurma biter; bize de İsa gibi, istemeden, beşikte ululuk verilir.

Bağsız, asmasız üzümüne bak, gecesiz, kutlu, parıl parıl parlayan nuru seyret, savaşız, kavgasız, Tanrı ihsanı olan şu üstün, şu yardıma mazhar olmuş devleti gör.

* Ateş gibi yüzümden dünya hamamı kızıştı, çocuklar gibi hamamdaki resimlere bakıp ağlama pek.

Yarın görürsün, o yüzü, yılana, sığana gıda olmuş, o nerkis gözleri karıncaların girip çıktığı bir pencere haline gelmiş.

* Ay ışığı ışıtmadıkça, ay o duvara vurmadıkça duvar kapkaranlık kalmış da, “Gerçekten de biz dönüp ona varacağız” âyetini okumuş; görüyorsan, görüşe sahipten o yana bak.

Ya Tebriz’e yürü, Şemseddin’den haz al; yahut da bunu anlatanların sözlerine gerçek olarak inan.

CXLIV

“Tercî-i Bend”

Ey bizi yeryüzünden yemyeşil göğe çeken, ey can, daha çabuk çek, daha çabuk çek, ne de güzel çekmedesin bizi.

Bugün ne de güzel kalktım, gürültüler ediyorum, kavgalar ediyorum, bugün daha da yücelmedeyim, çünkü bugün daha iyi, daha güzel çekiyorsun beni.

* Bugün her susamış havuza, dereye atıyorsun, Zün-Nûn’la İbrahim’i suya, ateşe çekiyorsun.

Bugün bütün halk yanmış, yakılmış, hepsi de sana göz dikmiş, herkesten önce kimi çekeceksin, kimi bağrına basacaksın diye beklemede.

Ey güzelliğin aslının da aslı, bugün bir başka şey olmuşsun sen; yürekten gönlü ne de hoş almışsın, baştan akli fikri ne de güzel çelmedesin.

Ey gök, bir çadırsın; ey yer, güzel bir yurtsun; ey gün, inciler saçıyorsun, ey gece, amber yaratıyorsun.

Ey seher çağı, ne de hoş ağarıyorsun; ey yel, ne de iyi hemdemsin; ey Güneş, yıldızları öldürmedesin; ey Ay, ordu çekmedesin sen.

Ey gül, gül bahçesine gidiyorsun; ey gonca, gizlice yol almadasın, ey selvi, yerin dibinden ne de hoş Kevser suyu emmedesin.

Ey rûh, bedeninin huzuru seninle, tene şarapsın sen; ey şeriat, anahtarımsın benim; ey aşk, şuhusun, yol kesmedesin; ey akıl, defter dürmedesin sen.

Ey şarap, gamı defeden sensin, yaramıza melhem olan sensin; ey usûl boylu sâkî, kadehle deryaları içip sömürmedesin.

Ey seher yeli, haber çavuşusun, her seher çağı sevgiliden haber getiriyorsun; o amberleşmiş saçlardan ne de güzel armağanlar alıyorsun.

Ey yol uğrağı toprak, gönlünde binlerce gül bahçesi gizli; ey başını ayak edip koşan su, koşup gidiyorsun amma denizden inciler almadasın.

Ey lâ'l kaftanlı ateş, aşktan yalımların var; ejderhâ gibi ağzını açmışsın her şeyi çekip yutuyorsun.

Tercî şu oluyor ki sen bizi yücelere çekmedesin; canı tutmuşsun da canlar bitirip geliştiren yere çekiyorsun.

*

* Can İsa'sını yeryüzünden Ülker yıldızına çekmedesin, ne alt var ne üst, böyle bir âlemde ta yüceler yücesi Tanrı'ya dek götürmedesin.

* Mûsa gibi gözden kaynaklar çıkarmadasın, gönül Mûsa'sını her an Turusîna'ya çekiyorsun.

Şu kararsız aklı çekedur, ne de güzel çekip götürürsün sen; şu kanlar içen canı çekedur, güzel çekiyorsun çünkü.

Sen canımıza cansın bizim, bütün canların özüsün sen; canın ta özünden kalktın da bizi bize çekiyorsun.

* Biz "Lâ - yok" gibi baş aşağı gelmişiz, sen bizi lâ'dan dışarıya çıkarıyorsun da yoku çeke çeke ta "İllâ - ancak o var" yurdunun başköşesine, illâ'ya çekiyorsun.

* Bir puthane olan nefis, seninle Mescid-i Aksâ olmuş; kandile benzeyen şu aklı gök kubbenin tavanına çekmedesin.

Padişahlar kötülükte bulunanların hepsini de bağlatıp zindana sürükletir; sense suçluları onların attıkları kuyudan, zindandan çıkarıyorsun da seyir seyran yerine götürüyorsun.

Arıklattığın bedeni misklerle, amberlerle doldurmadasın; bir sineğe, tutuyorsun da Zümrüdüanka'nın kanadını armağan sunuyorsun.

Murdar bir kuzguna benzeyen bedeni, leşe rağbet ettiriyor, dudu kuşuna benzeyen tertemiz canıysa sarhoş şekerler çiğner bir halde yücelere çekiyorsun.

* Dertli, yorgun halinde, sebepsiz, bahanesiz, Meryem'e kuru, meyvesiz hurma dalından yaş hurmalar veriyorsun.

* Yusuf, topraklara, kanlara bulanmış bir halde kuyunun ta dibinde zebunken her an gizli bir yoldan onu tutuyor, yücelere çıkarıyorsun ey canım benim.

* Yunus amansız denizde, bir balığın karnında mahpusken tutuyorsun inci gibi ta denizin dibinden kendi yanına alıyorsun onu.

* Gönül sarhoşlarının meclisinde melekler sofrasını yayıyor, Mesîhâ yemeklerini sunuyorsun gönül sarhoşlarına.

Başka bir tercî de şu: Bugün sofrayı çekmedesin, can cennetini kerem etmede, lûtfetmede, konuğun önüne getirmedesin.

*

Âşıkların gönül derdini ne de hoş, dermanın bulunduğu yere çekiyorsun; iştihak çeken her susuzu ta abıhayat kaynağına kadar götürüyorsun.

Fakat padişah olmayandan başkasını, anlar, duyar bir gönüle sahip bulunmayandan gayrısını nasıl olur da çekersin? İnsan olan herkesi tutuyor, böylece çekiyorsun.

Padişahlar padişahı sensin, sonu bulunmaz ihsan sensin; şu âhir zaman kıtlığında kerem, lûtfetme sofrasını yayan ancak sensin işte.

İki üç aşağılık yoksula karşı öylesine gönül alçaklığı gösteriyorsun ki; sanki edna bir kulsun da padişaha sofrayı götürmedesin.

Zembillerini lâ'ile, inciyle doldurmadasın, yağmurun saman çöplerini götürmesi gibi onların zembillerini taşımadasın âdeta.

* “Tanrı çağırıyor” buyruğu, zindandakilerin halâsı için geldi de zindandakiler dertlere gamlara düştüler; sanki onları zindana götürüyorsun.

Görünüşte Firavun’u yılanla korkutuyorsun amma gerçekte lûtfun, ihsanın onu yılan benzer nefsin elinden satın almada.

Kereminle Firavun’a, seni tahta, saltanata götürüyorum dedin, inat etme, bırak, ben çekeyim, götürüyüm seni, çünkü sen darmadağın çekiyorsun.

Firavun, bu bağ senden dedi, Mûsa arada bir vasıta; beni de Mûsa gibi çek, götür, çünkü onu gizlice çekiyor, götürüyorsun.

O, dedi ki: Eğer o Mûsa’dan ibaret olsaydı sopa nasıl olurdu da ejderhâ kesilirdi, avucu nasıl olurdu da Ay gibi parlardı, sen rahmandan baş çekiyorsun?

Mûsa’yı çağrılmadan Şuayb’e yolladık; bun içinde kalmış, çaresiz bir hale gelmiş âşık gibi ne diye ona özeniyor, tamaha düşüyorsun?

Mûsa’mız isyan etmedi, sebebe baş urmaktan utanmadı; on yıl Şuayb’e çobanlık etti, çoban adına nasıl dayanabilirsin sen?

Ey Tebrizli Şems, söz söyleme kabiliyeti seninle coştı köpürdü, bu köpük baştan aştı, çünkü sen tutmuşsun onu ta Zühal yıldızına çekiyorsun.

Bir başka tercî de şu: Ey can, her dem çekiyorsun amma bir an olur da az çekersen gönlümün derdi artıyor.

*

Ey bizi çekip götüren, pek pervasızca çekip götürüyorsun; sen bir güneşsin, biz neme benziyoruz, bizi yücelere çekiyorsun.

Ölmüş birkaç kemiğe bir kere daha can veriyorsun, gam gussa zindanına hapsedilenleri seyretmeye, temaya götürüyorsun.

Bundan önce de canlar gökte meleklerle şarap içmedeydi; can, onu gene oraya çekiyorsun diye iki elceğini çırpıda.

Ey Güneş, ey Ay, ey aydınlık; dinlenecek yer sensin, emniyet yurdu sensin; yolumuzu vur, ne de hoş yol vuruyorsun; çek bizi, ne de güzel çekiyorsun.

Ey iyileri koruyan Güneş, ey genç baht, taze talih, bizi de saka tulumu gibi almışsın, o akan ırmağa götürüyorsun.

Sağrağını görünce sarıgımı da rehine verdim, gönlümü de; düşünceye hadi dedim, sen git, çünkü sevdaya doğru çekiyorsun beni.

Ey akıl, beni var ediyorsun, ey aşk, beni sarhoş ediyorsun; her ne kadar aşağılatıyorsan da yüceler yücesi Rabbe dek çekip götürüyorsun beni.

Ey aşk, acı buyruğunu ver, bizi senden başka herkesten kes ayır; ey sel, çağlıyorsun, çağla; bizi denize götürüyorsun sen.

Ey can, gel, ikrar et; ey ten, git, inkâra döşen. Ey yokluk, beni darağacına as, çünkü varlığa götürüyorsun beni.

İyi kötü, herkes, ne çekerse kendisine çeker; halbuki sen görülmemiş bir gönül çekicisin, bizi tutmuşsun da bize çekiyorsun.

Ey baş, onun lûtfuyla baş oldun; ey ayak, onun keremiyle ayak kesildin de kılavuzluğa düştün; kibirle nasıl oluyor da baş kaldırıyorsun, tembellikle nasıl oluyor da ayak çekiyorsun?

Ey baş, yere baş koy eğer gökyüzü gerekse sana; ey ayak, balçığa az saplan ovaya gitmeyi diliyorsan.

* Ey göz, insanlara bakma; ey kulak, hayrı, şerri duyma; ey akıl, eşek beyinli olma, Mesîhâ'ya gidiyorsun sen.

And olsun Tanrı'ya, gerçekten de pek iyi, pek güzel çekiyorsun; elsiz, hançersiz çekip duruyor, neliksiz niteliksiz tapıya, cihetsizlik cihetine götürüyorsun bizi.

CXLV

Ey dost, iyilik edersen, kendi devletini, kendi ikbalini yüz kat arttırmış olursun, hattâ umulur ki yüzünü bu yana dönersin de bizimle de uzlaşırsın.

Ben yolu suladım, tozları yatıştırdım, her bir yanı bezedim, suçundan geçtim. Belki bizimle uzlaşırsın artık.

Ben yokluktan meydana getirdim de tahta çıkardım seni; belki bize çalışırsın, belki bizimle

uzlaşırsın diye eline bir ayna verdim.

Ey direklerimin, temellerimin oğlu, ey benden derman isteyen; artık bir bak da ihsanımı gör, belki uzlaşırsın bizimle.

Şarabıma kadeh ol, kendine yabancı kesil, derdime düş, derdimle aynı evde otur da belki bizimle uzlaşırsın.

Ey şehzade, adalet göster, kendini azat et kendinden, ecel gününü an, belki uzlaşırsın bizimle.

Ok nasıl yaydan fırlarsa can Zümrüdüanka'sı da öyle fırlar, uçup gider; ey falan, onu düşün; belki bizimle uzlaşırsın.

Dinlerinizi sağlamlaştırmaya bakın, ahitlerinizi araştırın, imanlarınıza, yeminlerinize âşık olun, belki uzlaşırsın bizimle.

Ey altın, gümüş biriktiren, ey her şeker dudaklıya gönül veren, bâri gel de güzellik nedir, gör, belki uzlaşırsın bizimle.

Vefalar tohumunu ektim, acayip resimler düzdüm, nice perdeler açtım ben, belki uzlaşırsın bizimle.

CXLVI

Ey ebedîlik atına binip şu geçici manastırdan giden, yolunu, izini bilirsin, görürsün, bildiğin yere gidiyorsun sen.

* Cismi, arazi yoldaş edinmeden, tuzığa, yeme kapılmadan, bir kasta düşüp oyalanmadan, acılıktan tatlılığa, mahrumiyetten murada erişmeye gidiyorsun.

Yem toplayan akıl gibi değil, kinlerle dolu nefis gibi değil, yeryüzünde yaşayan yaratıkların rûhları gibi de değil; sen canlar canısın, o çeşit gidiyorsun sen.

Ey felek gibi işler dokuyan, ey ay gibi parıl parıl parlayan, ey yoldan bir iz, bir eser bulan, izi, eseri bulunmayana gidiyorsun.

Ey onun sevdasına gark olan, ey onun şarabıyla kendinden geçen, onun adlarının okunup bellendiği medreseden mânalara gidiyorsun.

Kimsecikler armağansız gidiyorsun sanmasınlar diye deredeki suya benzeyen huyun, zamana renk vermiş, koku bağışlamış.

Geceleri bu dünyadan kalkar da ta gökyüzüne dek yüzlerce kervan yola düşer, gider; sense yapayalnız gidiyorsun amma tek başına yüzlerce kervansın zaten.

Ey o dünyanın güneşi, nasıl oluyor da bir zerrede gizleniyorsun sen? Ey padişahlar padişahı, bekciliğe gidiyorsun sen.

Gören göz, bir yere, bir yurda gidiyorsun sansın diye geceden de, gündüzden de dışarı birçok şaşılacak tılsımlar düzüp koşun.

Ey gayb lûtfu, sen ne kadar bahar şekline bürünüp gelmedesin; ey mutlak adalet, ne kadar da güz

mevsiminde görünüp gitmedesin.

Artık şu şekillerden çık, başından örtüyü at; niceye bir insan şeklinde çobanlık edip duracaksın?

Ey can gibi hem eseri görünen, hem zatı gizli olan; ey dünya tapısında kul köle kesilen; ne vakit can gibi gizlice seni görürüm? Dilsizlik âlemine, sükût makamına gidiyorsun sen.

CXLVII

A adı güzel Yusuf, hey güzel dilber, yolda bir yoldaş bulamazsın; akıl Yakub'undan ayrılma da yolda bir kuyuya düşmeyesin.^[16]

Köpektir boş yere her kapıda kıvrılıp yatan, yatıp uyuyan; eşektir yorulup kalan, gördüğü çadıra yönelen.

Gönüldeki bu aşk, bu haset, bir bak bakalım, ne yandan geliyor? Fakat bunu gönüle, gönül yapan bilir, anlar kişiden başka kim anlatabilir ki?

Kuş gibi, yumurtayı bırakma, gör gözet onu bir bekçi gibi, fakat gönül yumurtandan civciv çıktı mı hani, artık sarhoşluk da senindir, buluşma da, kahkahalarla gülüp eğlenme de.

Amca, ondan başkasının eteği yok ki ihsan etmek için şunu bunu koysun, hepsi de yoksul onların; sen padişahlar padişahının eteğine yapış iki elinle.

Onun derdine düş, güneş gibi geceye dek, gamlarla eş ol, ateşler içinde yürü, gece olunca da ay gibi bir hoşça dön, dolaş onun damının çevresinde.

Onun damının çevresinde şu yıldızlar, ta sabaha dek sopacıklarını vurup bekçilik ederler; and olsun Tanrı'ya, kutlu bir tapıdır orası, and olsun Tanrı'ya kutlu bir kapıdır.

O peygamberler, hani gökyüzüne yüz tuttular ya, işte onlar yeryüzü tuzağından da kurtuldular, ahmak kişinin şirk koşmasından da.

Demir nasıl mihladız tarafından çekilirse onlar da öbür dünyaya kapıldılar; kehribarın önünde saman çöpünün kolsuz, kanatsız uçtuğu gibi öbür dünyaya uçtular.

Bil ki o lûtfetmedikçe yeryüzünde hiçbir gıda bitmez, o emretmeyip yaratmadıkça bir gölge bile vücuda gelip yere düşmez.

* Rûhlar, “Gezin” sesiyle develer gibi esrik, çöl Arabı o develere ıh ıh der, dilediği yerde ıhtırır onları.

* Can remilcisi, gönül levhasına gerçekler remilini dökerse döktüğü rakamlarla kum bile hâlis, ayarı tam altın kesilir.

Daha iyi yürüyün yoldaşlar, daha iyi yol alın, dünyaya öyle bir hekim geldi ki her ölüyü diriltir, her anadan doğma körün gözlerini açar o.

* Bunların hepsi de olur biter amma yüzündeki perdeyi kaldırdı mı ne Zühre kalır, ne nağme, ne de ağlayıcının vah vahları.

Sus, blblsen yürü, kanadını a, gl bahçesine uç; bülbül de dikenlie gelir amma nadirdir bu, bzi bzi ancak.

CXLVIII

Gökyüzünden her an Şaşılacak bir sestir geliyor; fakat hal sahibi olandan başka kimsecikler o sesi duymuyor.

Ey eşek gibi başını aşağıya salan, Şu suyu az i, Şu ayırdı az otladı; bir ancaız da başını kaldırdı da yukarıya bak, belki bir almet, bir delil görürsün, olur ya.

Sk, Şu hir zamanda gök küpünün ağzını açtı, rhlardan bir ordusu var, Şaraptan da bayrağı.

Nerde dünyada o arslan yürekli ki ona lyık bir bahadır olsun, arslanları avlayacak derecede yiğitlik gösterirsin? Erle oturup Şarap içenin de padişah olması, er olması gerek.

Şirk koşan kulak, ne eresiz kulaktır ki gökyüzünden gelen sesi duymaz; Tanrı'dan bir rahata, bir huzura kavuŐmamıŐ can, çaresiz candır, tadı tuzu yoktur o canın.

Ne olur bir gececik canı, yarabbi demekten hals etsen; beden kabrinden çekip çıkarsan da geniş bir alana götürsen.

* Ayaktan ipi çözersen gökyüzüne dek uçarsın, gökyüzü gibi her çeşit kırılıp dökülmeden, her türlü fetten, zarardan, emin olursun.

Canın birliğe kavuşur da ecel kılıcından kurtulursun, öylesine bir bahçeye girersin ki orda gz mevsiminin yağması hiç mi hiç yoktur.

Susayım, susayım da aşk kendisini kendi anlatsın, canı besleyip geliştiren, ucu sonu olmayan bir anlatışa dalsın.

CXLIX

Gökyüzünden gönüller alıcı sorularla bir kokudur geldi; her gönlü yorgun, her gönlü kırık avı beden tuzağından kurtarıyor.

Her kuş yüzlerce kanada kavuşuyor, lker yıldızına doğru uçtukça uçuyor. Her dağ, her ağırlık, o oturamalığıyla, o ağırlığıyla beraber ycelip uçmaya başlıyor detada.

* İbrahim'in kuşlarına bak, paramparça oldukları halde her birinin parçası canlanıp uçup kendi başına gitmiş.

A parça, ne kanadın var, ne başın; nasıl da uçuyorsun dedim de dostluk yeliyle açılıp saılıyorum da ondan dedi.

Artık Şehirde zurna sesinden başka bir feryat duyamazsın, hiçbir evde çengden başka bir ağlayış iŐitemezsin.

Tambur, yaşayış dediğin bizim yaşayışımız diye gönülden nağmeler koparmış; can arısı Şu baldan mimarlık öğrenmiş.

Bugün vergisi denizler gibi bol, sonsuz, o yüce, o kerem sahibi sâkî, ululuğu, cebbarlığı bırakmış, kullarla kaynaşıp uzlaşmış.

Kaza ve kaderin fitne kulağına her an bir düzenbazlık üfürür ya, bugün bu gussadan kurtulduk Tanrım.

* Can okuyucusu, okuyor da Meryemoğlu gibi üfürüyor, sâkîmiz de Tanrı arslanı gibi tekrar tekrar saldırıyor, şarap sunuyor, kerrarlıkta bulunuyor.

İki üç put kırarsa karşılığında yüzlerce put yonup yapar; iki üç testi kırarsa ne çıkar, balçık yoğurup testi yapış sanatı azalmadı ya onun.

Ey bülbül, gülün devleti sayesinde güzel bir seste, hoş bir ezgiye sahip oldun amma sevgiliyle buluşur onunla düşer kalkarsan pek az söz söylersin de bütün bunları unutursun.

CL

Gönül bahçesine girersen gül gibi güzel kokulara sahip olursun; göklere uçarsan melek gibi yüzün aya döner.

Yağ gibi seni yaksa bile aydınlık kesilirsin; gamdan kıla dönersin amma mum gibi meclislerin başına geçersin, meclisleri aydınlatırsın.

Hem mülk olursun, hem padişah. Hem cennet olursun, hem Rıdvan. Hem gök olursun, hem iman. Hem arslan kesilirsin, hem ceylan.

Mekândan kalkar, mekânsızlık âlemine gidersin, kendinden ayrılır, tek ü تنها yol alırsın; bineksiz, ayaksız yürürsün, deredeki su gibi tıpkı.

Canla gönül gibi tek olursun, görünmediğin halde görünür durursun; hem acı olursun, hem tatlı, aynı şarap tabiatını elde edersin.

* Mesîh gibi kuruluk tabiatından da uçarsın, yaşlık tabiatından da, girdapları deler, yol edersin, cihetten kurtulursun, her yan bir olur sana.

İçindeki hevâ ve hevesi bırakır, bomboş kesilirsin, soluksuz diri kalırsın; artık Yâ Hû denizine gark olursun da bundan Yâ Hû demekten vazgeçersin.

* Her acıyı tatlılaştırırsın, her uzağı yakınlaştırırsın; gök gibi dokuz kat oldun mu artık nura perde kesilmezsin.

Devlet sahibi padişah ol, yüceliklere eriş, ay kesil, nice bir üveyik kuşu gibi kû, kû deyip duracak, arayıp tarayacaksın?

Her eve pencere olursun sen, her bağa gül bahçesi kesilirsin sen, senlikten geçtin mi, varlığını bıraktın mı benimle olmadan ben olursun sen.

Yeryüzünde bu kadar da baş çekip ululanma, neşeli, güzel bir halde baş indir de şeftali dalı gibi terütaze olasın, gülesin, güzelleşesin.^[17]

Artık aydınlık istemezsin, kendinden müstağni kalırsın; padişah gibi yoksulları besleyip yetiştirme

kaydına düşersin, ay gibi karanlıkları ararsın.

Can istemezsin, can bağışlarsın, her derde derman bulursun, devâ verirsin; yarana melhem aramazsın, yaralara melhem olursun.

CLI

Barış istiyorum senden, uzlaşma, kaynaşma istiyorum; dün barışa dair bir işaretle bulunmuştun, bir söz söylemiştin cana.

Can öylesine sevindi, öylesine neşelendi, öylesine çalıp çağırmaya başladı ki... Bütün önemli işi bundan ibaret zaten; barış nağmesini söyleyip çağırmaktan başka bir iş güç var mı, göremiyorum bundan başka bir iş.

Can, birisine kızdı mı cihan hapishane kesilir ona; cana bedenle barışma, kaynaşma fikri gelir mi acaba yarabbi?

Birine kızarsan başını alır gidersin; fakat baş sana kızarsa eyvahlar olsun barışın başına gelenlere.

Gönlüm araştırıp dururken, seninle buluşmanın bir elini öpse, yok mu? İşte o zaman şu gönül, barışın, uzlaşmanın ayaklarının tozunu defalarca öper, öptükçe öpesi gelir.

Bedenin işlediği iyilik canın lûtfuydur, canın ihsanıdır. Ne vakit cömert davrandıysam, ne zaman cömertlikte bulunduysam bu cömertlik, barışın cömertliğiydi.

Kış bulutu gibi ağladım, yapraktan da soyundum, meyveden de, çırılçıplağım şimdi. Artık barış kaftanımı giyeyim de ansızın bir kükreyeyim, bunu istiyorum.

Padişah olayım, padişahlara da padişah kesileyim, aya bile ihsanda bulunayım; barışın yüzünü gördüm mü o vakit yüzüm güler benim.

Ey yüzlerce bahçenin, yüzlerce yeşilliğin canı, yurdu şereflendir; kötü düşünceli, fena tedbirli oluşum, barışa yer bırakmadı amma gene de lûtfet.

O hayallere bile gelmeyen, düşüncelere bile sığmayan ilkbahardan gel de şöyle bir letafet ver âleme; böylece de barış göğünde gam sisi kalmasın artık.

Can denizine karşı şu ettiğimiz işler, onunla şu çekişip durmamız, yahut da barışın ululuğuna karşı şu şeytanlığımız, şu ululanmamız hiç de hoş değil.

Ey edebe sığmaz işlerde bulunan, sus, dudak ucuyla, hafifçe bile olsa bir şey söyleme de barış duasındaki istek gösterişsiz olsun.

CLII

Her yana bakınmayasın diye hayali gönülde; haddini aşmayasın diye hadsiz lûtuflarda bulunmada.

* Şu altı kapılı tekkeden dışarıya ayak basarsan dini temiz sûflerle buluşur, onlarla vecde gelir, onlarla düşer kalkarsın.

Sende gizli bir kapı var, altı kapıyı, altı yanı araştırıp durma, gizli bir kapı var sende ki her gece o kapıdan uçar gidersin.

Uçtun mu ayağına bir hayal ipi bağlarlar, tamamıyla uçup gitmeyesin diye sabah çağı bu iple geri çekerler seni.

Geri dön rahim zindanına, yaratılışın tamamlanıncaya dek gir şu rahme; bu dünya rahme benzer, onun için de kanlar içmedesin, kanla beslenmedesin.

* Canın kanatları bitti de beden yumurtası ondan kırıldı; can Ca'ferlik göstermek için Ca'fer-i Tayyar kesildi.

CLIII

* Bahar mevsimi gelip çattı, seyret de bak, bağlar bahçeler hurilerle, perilerle doldu; sanki Süleyman orduya yüzüğünü gösterdi.

* Habeş toprağından ay gibi Rum yüzlü dilberler doğdu, sanki senin gibi güzelim Müslümanlar imana geldi, kâfirlikten çıktı.

Gül bahçesine bak, nar çiçeğini seyret, suda sevgilimin aksine dal, şu mahmur nerkisi gör, o kırmızı goncalara hayran ol (sevgilinin gözlerini, dudaklarını seyret).

Katmerli gül yapraklarına bak, altınla gümüş gibi nasıl da birbirine karışmış; hiçbir kuyumcunun sanat ocağından çıkmayan asım-takım mücevherler, halkalar âdeta.

* Bülbülün canında gülü, gülde de Akl-ı Küll'ü gör; renkten renksizliğe uç, belki oraya bir yol bulursun.

Gül aklı yağmalamada, nesrin işaretler etmede, sanki şu sûretleri, şu resimleri yapan işte buracıkta, perde ardında demede.

Ey savaşa barışı veren, taşa su yürüten, şu kötü renkli toprağı nasıl da renklerle bezeyip meydana çıkarıyorsun.

Dallarda tazelik, selvilerde yücelik, ululuk, gülde yüzlerce güzellik var amma ey can, bambaşka bir şeydin sen.

Bağın, ovanın, gülün yeri mi, mezenin, şarap kadehinin sırası mı? Rûhun da yeri değil, Akl-ı Küll'ün de; çünkü sen canın canından da daha hoşsun, daha güzelsin.

CLIV

Bahçe onu bilseydi terütaze dalından kan damlardı. Akıl onu anlasaydı gözünden ırmaklar coşardı.

O ay parçası güzel, bir gün gün değirmisinden baş çıkarıp görünseydi havada zerre zerre Mecnunlar, Leylâlar belirirdi.

* Onun akıl defineleri bir bucakta aşağılık bir yere aksetseydi o yıkık yerin her yanında yüzlerce Karun hazinesi meydana gelirdi.

* Gönüle vuran güzellik göze de görünseydi her elini, yüzünü yumayan kirli kişi Şeyh Zün-Nûn kesilirdi.

Ey bakınıp duran tacir, ne vakte dek bakıp kalacaksın? Sevgiliyi elde etmek ucuz olsaydı bu bakışla sevgili meydana çıkardı elbet.

Yeni bir konuk geldi amma şu nimetler bütün dünyaya yeter, hattâ dünyadakiler daha fazla olsaydı nimetler de daha fazla gelirdi.

CLV

Şu aşk, başına bir tabla almış, sokak sokak geziyor; nerde bir ölü varsa hilesiz, düzensiz diriltiveriyim onu diye bağıırıyordu.

Diyordu ki: Keremimden, lûtfumdan gezip duran, akan, fakat tükenmeyen bir sofraya kesildim; nerde bir yüz­süz dilenci ki gelsin, soframdan çıkını­nı doldursun.

Seni gâh incilere gark ederim, gâh zehirlere; tanı beni, bil beni artık, elimde âdeta bir kilesin sen.

Bana bir habbe gelse de teslim olsa onu altınlarla dolu yüzlerce maden haline getiririm; yalçın bir tepe olsa tutar, uçsuz bucaksız bir deniz yaparım onu.

Senden yokluk, benden kerem. Senden razı olmak, benden kısmet vermek. İpekböceğinin bile önüne yüzlerce atlas korum, ona bile yüzlerce ağır kumaşlar ihsan ederim.

Her an ümitsiz bir hale düşene öylesine bir harman veririm ki ne ekmiştir, ne biçmiş. Her an dervişe öylesine bir yakınlık ihsan ederim ki bunu elde etmek için ne savaşmıştır, ne çileye girmiş.

Şeker kamışının daracık gönlüne şeker kaynağını akıtırım; akla fikre güzel, hoş düşünceler getiririm.

Din yolunda at süredur, fakat atın sakatlandı mı meraklanma; arık bir at yerine her yanda bir yalkı bulursun.

Sus, böyle değildir deme, Tanrı'nın ihsanından başka bir şey arama; razılık helvası, helva kazanından coşup ateşlere dökülüyor.

Tebrizli Tanrı Şems'inin nuruyla her zerreyi yakıyn nuru gör; eğer söylemede bir zevk olsaydı her zerre söze gelirdi, söyler dururdu.

CLVI

Dün gece gönül sırrını; taş yürekli, lâ'1 dudaklı, kâfirliğe bile iman bağışlayan, küfrün bile imanını arttıran bir dilberin yüzünde gördüm.

Böyle bir sevgilinin yanında kim kalkar da candan, gönülden bahseder? Böyle gümüş bedenli bir güzelin huzurunda kim altından, gümüşten söz açar?

Aşkın ağzı olsaydı bütün dünya bir lokma olurdu. Aşkın kapısı olsaydı padişahların canları o kapıda bekçilik ederdi.

* Ben de duyardım, gönül gönül derlerdi; şimdi başıma geldi de anladım, ey güzelliğine karşı gönlün de, canın da utanıp kaldığı güzel; ey aşkıyla Düldül'ün bile bir eşek gibi çamura saplanıp kaldığı dilber.

Ey can, gel de inciler topla. Ey gönül, gel de güzelliği seyret. Aman bu âfetten, bu belâdan ey Müslümanlar.

Beden nedir ki onun gam süvarilerinin ayakları altına serilsin? Baş nedir ki öyle bir padişahın huzurunda yerlere kapansın?

İşte bak sevgilimin vuslat demi gibi tatlı, onun lâ'l dudakları gibi şirin, güzel ilkbahar gelip çattı; artık âlem yeşerecek, yemyeşil olacak.

Yüzü her an bana, benim gibi güzel yüzlü bir sevgilin var mı diyor. Gönlüm her an ona, benim gibi bir kulun var mı diyor.

Dostlar, bahar geldi, kalkın, gül bahçesine gidelim; fakat benim baharım sensin, başka bir şeye bakmam ben.

Çiçeklerin, meyvelerin edaları var, şiveleri var; biz de senin gül bahçesine benzeyen yüzünde açmış bir nilüferiz sanki.

Bülbül, çalgıcı gibi tef çalmada, ağaçların yaprakları el çırpıda. Her gonca, benim gibi hoş, benim gibi güzel, benim gibi terütaze bir gonca var mı demede.

Bahçe bezensin, kuş kanatlınsın, uçsun diye o merhametli, o yemyeşil ilkbahar salına salına, eteğini sürüye sürüye gelip çattı.

Halk hayran olsun, yüzünü göremeyen körün, sözünü duyamayan sağırın inadına sevgilimiz canımıza can kesilsin diye ilkbahar geldi.

* Bir yerde padişah o olursa bütün padişahlar kul olurlar; bir yerde sevgili o olursa her gönül âşık otu kesilir.

Sevgilimin hayali, gönülde salına salına yürümede, sonsuz yüceliğe sahip, güzel mi güzel bir ay, lûtuf ve ihsan sahibi, debdebeli bir padişah sanki.

CLVII

Bundan önce sözlerime müşteri arardım, sözlerimi alacak adam isterdim; şimdi şu sözlerimi benden almanı istiyorum senden.

* Herkesi aldatmak için nice putlar yondum, fakat bugün Âzerliğe doydum, Halil'in sarhoşuyum.

Öylesine bir put gelip çattı ki ne rengi var, ne kokusu; ona daldım da işten güçten kaldım; artık putçu dükkânına bir başka usta ara.

Dükkânı elden çıkardım, o işlerden vazgeçtim, deliliğin kadrini tanıdım, öğrendim, düşüncelerden geçtim gitti.

Gönlüme bir sûret gelse git ey yol azdıran derim, çık dışarı; ağır davranırsa vurur, paramparça

eder, yere yıkarım onu.

Onun Mecnun'u, onun deli divanesi kesilen kişi, Leylâ'ya lâıyk olur mu hiç? Canı ordan, o yandan olan kişidir ki yeri bayrağın dibidir.

CLVIII

* Şu iki kibleye dönüş, bir an olsa da akıldan, candan uzaklaşsaydı aklımız Âdem kesilirdi, nefsimiz de Havva olurdu.

* Âdem, gönül sayvanından inip de şu balçığa gelmeseydi kutlu ders verişi esmadan da üstün olurdu elbet.

Zanna kapılıp kabul etmeyiz bunu diyen, Halil gibi kabul ettim, teslim oldum deseydi gölge gibi baş aşağı yere düşen nefsi, başı yücelerde bir güneş kesilirdi.

Beden varlığı yok olsaydı şu nefis yücelirdi, başı göklere ererdi, tamamıyla yok olduktan sonra da varlık birliğine ulaşırdı.

Yarasaya benzeyen benlik gözünde zayıflık, görmezlik olmasaydı, bir güneşin yerine cana canlar katan yüz güneş doğardı.

Tanrı katında, sınaama zamanı iyiyle kötü bir olsaydı ay yüzlü Cebrâil'le İblis aynı yüze, aynı güzelliğe sahip olurdu.

İnsan, sırları bilseydi hayırla şer belirmezdi; kendisince bilinmeyen her şey de belirirdi, ortaya çıkardı.

Şu her şeyi görüp gözeten, şu casusa benzeyen duygumuz, bizim tutsağımız kesilmiştir, hapsimize düşmüştür bizim; mademki hiçbir şeyin aslını görmüyor, keşke büsbütün kör olsaydı.

Aşağılık nefsin duygusu, sinek gibi kâsenin kenarına konmuştur; sinek konacak yer olarak kâseyi seçmeseydi derhal Zümrüdüanka kesilirdi.

Yıldızlar, tıpkı kâselere, tıpkı şu altın taslara benzer; tamaha düşenler için düzülüp bezenmiştir onlar, keşke süslenip bezenmeselerdi.

Sus, düşün ki söz, mekânsızlık âleminden gelir; gözün ordaysa sözle nasıl uçabilirsin oraya?

Tebrizli Şems'in sayesinde her zerreyi bir yakıyn nuru bil; zevk söylemede, sözde olsaydı her zerre söze gelirdi, söylerdi.

CLIX

Ey her gönül bahçesinin parlaklığı, ey her evin penceresi, güneşin her zerreyi bir inci tanesi gibi parlatır.

Ey her çaresizin imdadına yetişen, ey her âvârenin yeri yurdu, sığınağı, sen her düzenciye düzeltir, yola getirirsin, her masaldan maksat sensin, her kıssadan alınan hisse sensin.

Ey dümdüz, usûl boylu selvinin hasreti, ey padişahlar padişahlığının parlaklığı; dilerim ki dostlara lââyık bir dost veresin dostlara.

Her başta senin sevdan, her dudakta senin şarapların... Şerbetlerinin feyzi olmadıkça dünya bomboş bir kadehten ibaret.

Her padişah senin yoksulun, şahininin en bayağı avı; ey biteviye her şeyi, herkesi halden hale döndürmesi, her deliye zincir kesilen.

Her ışığın bir ateşi vardır, her gülün bir dikenini; her yıkık yerdeki defineyi korumak için de bir yılan bulunur.

Ey gül bahçesinde diken bulunmayan, ey tertemiz ışığının ateşi olmayan; senin definenin çevresinde ne yılan var, ne yılanın yarası, ne dişi, ne ısırışı.

Bir işrettir düzdün, yüzlerce sınaama tohumu ektin, şehrimizde bir tek akıllı fikirli adam bırakmadın.

Düşünceler, sanatlar, hünerler, senin aşkından bir renk almış da güzelleşmiştir. Geceleri, seher çağlarına dek çengler, senin göğünde doğan aya karşı çalıp çağırır, inler durur.

Akıllılıkla delilik birbirine karışmış, birleşmiş, yola yüzlerce mezeler dökmüş, nimetler döşemiş... Düşünce, bir tarak gibi senin o kıvırcık, simsiyah saçlarına asılakalmış.

Ey gözleri nerkise benzeyen, uyku, gözüme bir diken oldu âdeta; uyanıkken çok rüyalar görüyorum, fakat yığılmış yüklerin ardından bakıyor, gözlüyorum da öyle görüyorum.

Bakkalın bile yoğurdu ekşi olduğu halde gönlü müşteridedir; dudağını yummuştur, ta sabaha dek uyumaz, akli fikri başında, öylece dükkânın bir bucağında oturur durur.

Sabah oldu mu kazanca koşar, alışverişe girer; sonucu müşteri yüzünden kuru nanesi yeşerir, taze nane haline gelir.

Ey tarlayı bırakıp da çöplüğe, çor yere buğday eken, ey ışığı pencere sanan, sen tıpkı pervaneye benziyorsun.

Bir gün gelir elbiseler giydirir, anlatış, tarif ediş kabiliyeti verir de Akl-ı Küll'le cüzlerini birleştirir, uzlaştırır, bir sevgili ihsan eder sana.

Sus, sen bundan kurtulmuşsun, bu tuzaklardan sıçrayıp çıkmışsın; canını da, gönlünü de fettan bir dilbere vermişsin sen.

CLX

Daha seher çağındayız, güzel, Ferkad yıldızı gibi parlak, selvi gibi yüce, usûl boylu, şeker dudaklı, ay parçası sâkî, kadehi doldurdu.

O sarhoş gözleri, alınına düşen o tuzağa benzer büklüm büklüm saçları, o elindeki kadeh, çaresizin çaresi, dertlinin dermanı.

Yaseminlerle dolu bir gül bahçesinde, bir kaynağa, bir fiskıyeye karşı kara gözlü huriler çenglerini kucaklarına almışlar, sağda solda çalıp duruyorlar.

Ey şirin sâkî, Ali'nin, Ebû'l Alâ'nın canı için hadi, durma, her derdin, her gamın inadına al kadehi eline, sun.

Gökteki güneş gibi döndür, mücevherler saç, şu gaddar âlemde susuzlara, şu toprak yurdunda oturanlara sun.

Ey büyüler yapan, ey hünerlere sahip olan, ey deliliğin elindeki, avcundaki varı yoğu, iş çağı gelip çattı, bizim hepimiz de o işin ehliyiz zaten.

Bir kadeh içince hayâ elbisesini attım üstümden, gaddar, mağrur, oyunbaz bir güzelle acayip bir aşk oyununa giriştim.

Göktekiler bile gökyüzünde o şarabın kokusuyla sarhoş olmuşlar, başları dönüyor; her ulu kişi benim ay yüzlü güzelime karşı secdeler ederek sarhoş bir halde kendinden geçmiş.

Şarap denizleri yer yer akmada, her yeşillikte elli ırmak; artık kızan, öfkelenen adamların inadına vur şu testiye taşa, kır gitsin.

* Aşağılığa rahmet gelmede, yokluk iksiri gelip çatismada; sarhoşluk padişahı ağır bir orduyla ulaşmada.

Damın üstünden gelip geçenlere bir baksan, bir görsen onları, geçim çadırını sökersin de ateşlere yakarsın.

Sarhoş dediğin, köpürmüş, coşmuş denizin dalgaları üstünde sağa sola yuvarlana yuvarlana, düşe kalka, aşağı, yukarı, dala çıka giden gemi gibi yürür, denize atılmış direk gibi eğri büğrü gider.

Diyorum ki: Ey iş güç sahibi, ey canı illetlerden kurtulmuş er, pencere yok, kapı perdesi yok; nasıl ettin de kurtuldun ecel hapsinden?

Nasıl kurtuldun şu acı, şu ekşi dünyadan, şu çocuğunu yiyen ihtiyar felekten; hem masallar söyleyen, hem söylediği halde susan, hem kul olan, hem buyruk buyuran dünyadan?

Dedi ki: Dünya padişahı, gizlice bir kadeh sundu bana, onu içince bir de baktım ki can şehrinde gezip dolaşan bir yıldız kesilmişim.

Şu sınanmış dünyaya, şu sınama yurduna geliş de gizlidir, gidiş de; her şeyi iyiden iyiye örten Tanrı gayretiyle bu sır, erkekten de saklıdır, kadından da.

Nasıl geçtim de çıktım, şaş da kal, bak da gör, ne yarık görünüyor, ne kapı; sanki kaynağı yokken kayadan fişkıran bir suyum ben.

Ey şekerler lezzeti, hemen o koca sağrağı sun; analar gibi süt ver bana, çek, al beni beşikten.

Ey arif kişilerin varı yoğu, zevki, neşesi, ey nerkislerin hayranlığına hayranlık katan, ey topraktan yaratılan şu dünyaya, şu dünyadakilere rızık veren, ey her âvârenin maksadı olan,

O bekçiye benzeyen, o hırsızdan, her aşağılık kişiden adamı emin eden şarap yüzünden şimdi, her gönlü sıkılmış kişinin fikri secdelere kapanmada.

Ey rûh arayan, yaralının huzurunu, kararını araştıran kadeh; ey güneş yüzlü, her yıldızın kanını döküp duran sâkî,

Ey gönüllerin rızıklarını veren, ey hem adam olanlara, hem olmayanlara can kesilen, hem basıp yağmalayan hem yağ basansın,^[18] hem düzgünsün, hem ters, uzlaşılmaz biri.

Şu şekillere can vermedesin, sanki Sûr sesisin sen, dünyayı mahşere döndürüyor, herkesi birbirine katıyorsun; zincirin her cebbarın boynuna sanki bir altın gerdanlık, ona sanki şeref vermede.

Candan akıllıca düşünceleri aldın götürdün, mevkiinden azledilmiş dönen şu akı çeldin; aptal, bön kişinin aklını da bilgiyle yankesici, bir düzenbaz yaptın.

Şüphenin boynunu vurmak için beye de saldırmada, paşaya da; ya aklın başına vurarak usûl tutuyor, ya düzenbazlığın düzenine vurarak tempo tutuyor.

Yeter, sus da topluluğa gir, erkeğin, kadının toplandığı, bulunduğu yere gel; balçıktan şekiller düzen ustanın halvet yurdunda, sanat mekânında sen de sûretler yap, sonra da yaptığın sûretleri kır dök.

Gül gibi hem söz söylüyorsun, hem susmadasın, yüzünü hiç de ekşitmiyorsun; hem gönül evinin başköşesindesin, hem uçar kuş gibi yüceler yücesinde.

CLXI

Bütün varımızı yoğunuzu bir nazik, bir zarif dilber, bir nazenin oğlu nazenin güzel çalmış da götürmüş; onun düzeni hiçbir mescitte bir tek seccade bile bırakmamış.

Feleğin hırkası onun yüzünden on parçaya bölünmüş, Kamer burcu onun yüzünden delinmiş; hele benim gibi bir sâf, bir bön, eline düşerse vay haline onun.

Ödağacımızı ateşledi, tütünümüz göklere ağdı, sâkî bizim abes işlerimizi kırdı geçirdi, yok etti o görülmemiş şarapla.

İşi güçleştiriyor, denizde konaklıyor; can, gönül kıssasını söylüyor, nerde gönül vermiş bir âşık?

Gönül veren o kimsedir ki adamakıllı sabreder, dayanır; senin gibi kıyı bucak, her yana gezip duran, derken bir köşeye düşüp yıkılan adam değildir gönül veren.

Bir gama, bir gussaya düşmüşsün; nerden gönül vermiş bir âşıksın sen? Ya bir kahpenin arzusundasın, ya bir mahabbet tellâlinin vesvesesine kapılmışsın.

Utan sakalından, utan o darmadağın sakalından; işin sonucundan iki gözünü de yummuşsun da saçma sapan sözlerle ağzını açmışsın.

O yana ait akıldır güzel akıl, sonucu görmede çeviktir, hırstan, şehvetten arınmıştır, âşıklığa hazırdır o çeşit akıl.

Sus ki söz kuşum hızlı hızlı yeşilliğe doğru uçuyor, bir odacığa konmuş deftere rehin olmaz o.

CLXII

Eteğimi tutmuş, beni puthaneye çekiyor bir düzenbaz, bir yankesici; etek gibi peşinden gitmedeyim bir kan içicinin.

Bir an var eder beni, bir an alçaltır, bir an sarhoş eder, o yalnız kendisini, yalnız kendi dileğini düşünen sarhoş.

* Mühre gibi elindeyim onun, balık gibi ağındayım, büyücü bakışlarının yüzünden Babil kuyusuna eğilmişim.

* Lâhût'um da o Nâsût'um da; Hârût'um da o, Mârût'um da. Kötü işlere girişen herkesin inadına mercanım da o benim, yakutum da.

Güzelim bir su gibi görünmedesin, ateş burcunda bir aysın sanki, fakat sevgilinin göğsünde mermerden yapılma bir gönülsün, bir kayasın âdeta.

O dünya hazinesinin sırlarını gizlice söyleyeyim sana, fakat mühlet ver, mühlet ver de bir parçacık kendime geleyim.

Bir gün, yüzünün hayaliyle ta ırmağına kadar götürdüm testiği; ışığın aksini bir yıldız gibi suda gördüm.

Gökte aradığımı dedim, yeryüzünde buldum, Tanrı'nın lûtfu, umulmadık bir anda çaresize çare oldu.

İlk safta şükrediyorum, Hint yapısı kılıç da elimde, üstünlük, yardıma kavuşma bahçesinde, o gül yüzünün ışığıyla açılıp saçılıyorum artık.

Mihnetten, gamdan yay gibi iki büklüm olmuşum ya, o zaman geçti; o vakitler şu bedenim, her haris, her tamahkâr kişinin elinde bir kemikti sanki.

Var olmak için verdiği buyruğun tuğrasındaki büklümle şu köhne yayım yenileşti; İsa beşiğe bağlı olduğu halde söz söylemeye başladı.

* Gönüle öylesine bir ateştir düştü ki önüne hiçbir kötü çıkamaz; hiçbir serkeş baş kaldıramaz, kötülüğü buyuran hiçbir nefis kalmadı artık.

Âşıkların dünyası güzelleşti, âşıkların buluşup birleşecekleri çağ geldi çattı, âşıkların gönlü her çeşit fitneciden, düzenbazdan kurtuldu.

Tatlı tuzlu, alımlı can, felek gibi Arş üstünde dönmede, artık her yıldız gibi göğün altında dönmez, aşağılık yeri yurt edinmez.

Akılla can, karıncalar gibi dünya tasına üstüler, bir yarık, bir çatlak arayanlara gizlice bir perdedir açıldı orda.

Artık gül fidanı dikenden kurtuldu, çünkü gönülden emin oldu, düşmanı kalmadı, gül derecek, gül yaprağı sığacak hiçbir kimse yok çünkü.

Sus, sus ey dil, süsenlerin dili gibi; nerkis gibi göz kesil de bahçeye bakadur.

CLXIII

Gönül dün gece harap, sarhoş bir halde onun yüzünden her yana, her yere yıkılıp duruyordu, gül fidanına benzeyen boyu bosu yüzünden can, hür süsen gibi yüzlerce dile sahip oldu. [\[19\]](#)

Gönüller, dudağı yüzünden ta sonuna dek tatlar içinde, şekerler gibi; fakat bir an gizlenirse ona düşkün Ferhad gibi ağlamaya başlarlar.

Şu topraktan yaratılmış kalıp, lûtfuyla yüzlerce cennet bahçesine dönmüş; yel onun civarından esip geldiği için ölüleri diriltmede İsa'nın bile hasedini çekmiş.

Külhana benzeyen tabiat âleminden ansızın bir halife gösterdi; müminler emîrinin yüzünden Bağdat onunla övünmeye başladı.

Göklerdeki melekler tespihlerindeki zevki onun yüzünün nuruyla buluyorlar. Bütün ibadet edenlere kılavuzluk gözü, yol gösterme ışığı, onun sayesinde veriliyor.

Binlerce can, onun çevresinde; oysa ay gibi ortada. Sarhoş bir halde salına salına gitmede, kem gözler değmesin ona.

Ay'ın on dördünün parlaklığı, onun yüzündeki nurdan. Şimşadın, alınına dökülen saçlarındaki amber gibi güzel koku, amber gibi renk, o büklümler, o kıvrımlar gene ondan.

Aşk padişahının askeri yüzünden bir dünya yıkılırsa ne olur ki? Canlara can olan yüzlerce dünya yaratır karşılık olarak.

O bakışlar âşıka zulmederse de güzelliğe, alıma, iki dünyada da lûtuflar, ihsanlar, gene ondan.

Nazla, ululukla gökyüzüne ayak bastın; yeryüzü zerre kadar anlasaydı ki bu güzeller padişahı ondan doğdu, onun lûtfuyla meydana geldi.

Onun güzelliği yüzünden putlara da yüzlerce kargaşalık düştü, put yapanlara da. Nihayet put yapanlar feryada koyuldular da put yapmaz oldular.

Nedir, nasıl güneştir bu güneş ki güzellik göğünde parıl parıl parlamaktadır? Bu abıhayat nasıl oldu da onun lûtfuyla coştı, böyle bir derya kesildi?

Birisi tapısında hizmetler edilen Şemseddin'in eyer örtüsünü başına koydu, fakat o da kim oluyor ki? Şemseddin, öylesine bir er ki güzelliği, yüceliği yüzünden Cebrâil bile ayağının altına kanatlarını sermiştir.

Tebriz, onun yüzünden sırrını açar da can gözü görmeye başlar. Ona haset edenlerin görmeyen gözleri de sonucu büsbütün kör olur gider.

BAHR-Ī MUZĀRĪ

-ARÎZ-

müstef' ilün faûlün müstef' ilün faûlün

— A —

I

Nice demdir toprağımıza katre katre, yudum yudum öylesine şarap döktü ki toprağımızın her zerresini feryada getirdi, her zerremizde bir çığlık var, bir feryat var.

Göğsümüz yarıldı, açıldı; gönül aşk dokumaya koyuldu; ulu Tanrı'nın kadehiyle şişe sâf, tertemiz bir hale geldi.

Çiçekler açılmış, kötü gözler görmüyor. Gayret, ağzını yalama diyor bana, şarap içmeye koyul.

Ey can, görünür görünmez canımı da kaptın, gönlümü de; müşteri sen olduğun için kumaş değerlendirildi.

Bulutun yeşillikler yağdırır, kadehin can verir, derdin insanın içine ne de güzel siner; artık sen bu derde başka dert katma.

* Ey aşk, sağ oldukça senin şarabınla sarhoşum ben, "Yaklaştı, yakınlaştı" makamına vardığım zaman senin lûtfunla yüceyim, senin lûtfunla aşağı.

Sana nasıl ay diyeyim, ay hummaya tutulmuş, sapsarı kesilmiştir. Selvi desem doğrudur bu söz, fakat

Selvi yanar, ay son üç gece görünmez olur, canların aslına asıl olandan başka hiçbir şeyin aslı yok.

* Güneş tutulur, ay tutulur, vaktin Halil'iysen ikisine de istemem sizi de, ikisinden de yüz çevir.

Dediler ki: Bütün dostlar öldü gitti, yok oldu; Tanrı'yı seven, ona sevgi besleyen yok olmaz.

* Abıhayat Tanrı'dır, kaçıp Tanrı'ya sığınanın rûh, kölesi olur, Rûhü'l-Kudüs lalası.

Yüce Tanrı lûtfuyla candan kopan gülüşten başka halkın şu gülüşleri, hep çakıp sönen şimşektir âdeta.

II

Ey sucubaşı, o akar çeşmeyi aç, aç da bahçe de uyansın, çiçekler de göz açsın.

İki gözünün karanlığında lûtf abıhayatın gizlenmiştir; o gözbebeğiyle gözleri denize çevirmiştir.

Senin lûtfunu görmedikçe kimsecikler oynamaz; hattâ rahimdeki çocuklar bile lûtfunla oynar.

Rahimde oynamak da nedir ki? Yoklukta oynamak da bir şey mi? Mezardaki kemikler bile nurunla raksa girer.

Dünya perdelerinde çok oynadık, dostlar, çabuk olun, davranın o dünyadaki raksa.

Canlar, şu koca, şu kaba kalıplarla oynuyor, şu ağır yükü bir attılar mı seyret oyunlarını o zaman.

Doğmadan önce de ayak vurup sıçramada, rahimlerin karanlıklarında candan şükretmek için oynayıp durmadaydık.

Hepimiz de oynaya oynaya, Şu besbedava nimetlere Şükretmek için tekkeden gelmiş Őûfleriz.

Şu nimetlere can versek yerindedir, zaten Şu bol mu bol defineye karşı Őûfnin canı da nedir ki?

Şu cihan nimetlerinin konuğu kabın kapağı göktür; sofrasından nasıl bahsedeyim, dilin harcı mı o bahis?

Yola düşmüş Őûfleriz biz, padişahın nimetlerini yiyenleriz biz; yarabbi, bu kâseyi, Şu sofrayı ebedî kıl[20]

Padişahların kâselerindeki nimetleri elde etmek için boş kâsedden başka ağımız yok, kâsemizi o nimetlere uzatmaktan gayrı kârımız yok; zaten her ham kişi de bu kâseyi, bu ekmeği elde edemez.

O nimetlerle dolu kâseyle pis, bulaşık kâse arasında, sineğe, o ev sahibine utanç veren mahlûka göre ne fark var ki?

Fakat adam olan kişi, yemediği, tatmadığı halde o nimetleri görüp bâzı kere dilini ısırır, susar; bâzı kere de ağzını açar, onları övmeye koyulur.

III

Felsefenin verdiği inkârı gönlümden sürdürdüm, çıkardım; gönlümü yudum, arıttım; gözümde de Yusuf'a ait Şekillere yer verdim.

* Görülmemiş, eşsiz bir güzel gerek ki dille övülmesi mümkün olmasın, böylece de tertemiz Âdem'e secde etmek doğru olsun.

Bir Tur, amma nasıl Tur; bir nur, amma nasıl nur? Her lâhza yüzlerce sönmüş ışığa nur bağışlasın, yaksın, yandırsın onları.

Güneş doğunca her zerre meydana çıkar, yüz gösterir, fakat gizli zerrelerin meydana çıkması için de bir başka nur gerek.

Varlıkların aslı o, cömertlikler denizi o; nasıl da olmayacak Şeyleri avlamada o.

IV

“Tercî-i Bend”

Ey esirgeyici sâkîler, sevda gene arttı, sevda gene arttı; Şu sararmış benizlere bir kızılılık verin, bir kızılılık.

Ey sâkîler beyi, ey canımın elinden tutan, ey efendim benim, iş çağı geldi çattı, ercesine davran.

Sevgili, akıl da senin sarhoşun, rûh da; nedir o iki elinle tuttuğun? Getir, koy ortaya, gizleme.

* Ey göğu kararsız hale getiren, ey aklı sarhoş eden; bir an olsun aç kucağını, safraya uğradım, safraya.

* Ey fütüvvet ulusu, ey peygamberlik kitabının dîbâcesi, ey mürüvvet padişahı, helvayı yalnız

başına yeme.

Bizden kaçıp bir bucağa gittin, o güzelim yüzü senden başka kimsecikler görmesin diye eline bir ayna aldın.

Ey güneş yüzlü, âlem senden aydınlansın diye her durak yerinde, her konak yerinde bir pencere açtılar.

Bunu içmezsen, merhamete gelmezsen yeni bir tercîe girişeyim, belki o tercî ile çoşarsın.

*

Ey gönül gözlerinin nuru, göz gibi yol göstermedesin sen; ey sevgili, can sınağı bunu, onun canına canlar katıyorsun.

Can nereye yüz çevirse sana çevirir yüzünü, amma gene de bilmez ki sen nerdesin ey can.

Nerdeysen orda “Elest” davetinde bulunursun, sarhoş edersin, varlık verirsin cömertliğinle, ihsanıyla.

Gönüle istekler verirsin de her yana çekersin onu, gâh aşağılıklara sürersin, gâh gönül açıcılığa feraha sürüklersin.

* Bir fayda elde etmek, bir kâra kavuşmak dileğine düştün mü o civarda ümitsizlik ölmüştür artık, çünkü senin mağarana sığınan köpek bile evliyalık etmiştir.

İnsan o yana koştu mu göğünde doğan ay ona vurur, yolunu ışıtır onun; o hem gayb mülkünü bulur, hem razılık aklını elde eder.

Kim ne diyebilir ona ki muhtaç arar, eteğini altınla doldurur, gelir de bir yoksul araştırır, dilenciye ihsanda bulunmak için dilenciliğe girişir âdeta, dilenci dilencisi olur.

Şimdicek şu işin dalını, kökünü bir başka tarzda anlat, şu eseri görünmeyen denizi göster, izini çıkar meydana.

*

Sevgiliyi anlatmaya koyuldum mu gönül kaybolup gidiyor; kendimi kaybettikten sonra nasıl arayabilirim onu?

Ne söylerim, ne ararım, hüküm onun elinde; sâkî de o, bâki de, ben ancak bir kadehim, yahut bir susak.

Dikensem, oklu kirpiysem senin yüzünden ipek kesilirim, bin katsam bile bu yolda tek bir iplik olurum.

* Seni bir öpersem İsa gibi rûh kesilirim, elmanı koklarsam Mûsa gibi can veririm.

Yıkık bir evim ben, senin definene ayrılmış bir yıkık yer. Sen abıhayatsın; ırmak gibi senin ayaklarının altına döşenmişim ben.

İnsanlarla düşer kalkardım, görüşür konuşurdum, geniştim, her şeyi hoş görür bir huyum vardı; senden başkası gönlüme girmesin diye daraldım bugün, huyumu değiştirdim.

Görülmemiş eşsiz güzelliğin, ince mi ince hayalin yüzünden sevdam da mahremsiz kaldı, hay-huyum da, kimse bir şey anlamıyor benden.

Yüce bir yardan aşk seli geldi, Allah aşkına olsun vuslatınla bir bend kur o sele.

V

Burda biri gizli, kendini yalnız sanma; kulağı pek keskindir, kötü sözler söyleme.

Gönül kaynağına bir ayak bağıdır atmış o peri; hayaline gelen her sûret, o perinin yüzünden geliyor.

* Nerde kaynak varsa orası perilerin konağıdır, oraya ihtiyatla gitmek gerek.

* Şu beş duygu kaynağın bedeninde akıp durdukça bil ki o peri, bu bendleri açmıştır, şu beş kaynağı ayırmıştır, akıtmıştır.

* Vehmetmek, tasavvurda bulunmak gibi beş tane de iç duygun var ya, bil ki her beş kaynak da yayım yerine doğru yürüyüp gitmede.

Her kaynağın iki kalesi, elli tane de suylucusu var, gönlünü cilâlarsan yüzlerini gösterirler sana.

Su başında edebe riayet etmezsen perilerden zarar gelir sana; çünkü bu çeşit tanınmış periler serttir, pervasızdır.

Ne kadar çalışsan takdir tedbiri bozar, onun düzeni bizim gibi yüzlercesinin kilimini aldı götürdü.

Şu kafesteki kuşlara bak, ağdaki balıkları gör, o düzenbazın hilesi yüzünden ağlamaya koyulmuş gönülleri seyret.

Her güzele hıyanetle hırslılamaca göz atma da o güzelim padişah seni gözünden çıkarmasın.

Birkaç beyit daha kaldı amma o kaynak kayboldu gitti, yarın bir davranır, sıçrarsak o kaynak gene coşar, gene akmaya başlar.

VI

* Canların baharı geldi, oyna ey yaş dal; Yusuf'un Mısır'a girişi gibi şekerler geldi dünyaya, oynamaya başla.

Ey anasının sütüyle beslenir gibi aşkla beslenip gelişen padişah, yürü, coş ey arslan, ey babasının canı, gir oyuna.

Çevgene benzeyen saçlarımı gördün de top gibi koşup geldin, baştan ayaktan geçtin, başsız-ayaksız oyna.

Kanlı kaatil biri, elinde kılıç, çıkageldi de nasılsın dedi bana; hayır olsun dedim, yok dedi, şer, raksa gir.

Aşkla padişahlar bile onun göğünde yağmurlara dönmüş, orda kaftanın ne lüzumu var ey güzel kemerli, oynamaya bak.

Ey varlığa dalmış sarhoş, yokluk yazılmış sana, yokluk fermanı gelmiş, sefere hazırlan da raksa gir.

Elinde şarap kadehi, yaya geldi o güzelim; dişi değilsen o erkek arslanın sevdasıyla oynamaya başla.

Savaşın sonu geldi, çeng sesi duyuluyor, Yusuf kuyudan çıktı, a hünersiz, marifetsiz kişi, oyuna dal.

Ne vakte dek sürecektir vaadler, ne vakte dek secdede kalacak baş, ne vakte dek şu ayrılık daldığım rengi, eseri yok etmeyecek? Raksa gir.

Ne vakit gelecek o zaman ki bana, ey bir şeyden haberi olmayan, yok ol, her şeyden haberdar olan, oynamaya kalk diyecek?

Tavusumuz ne vakit gelecek de o renkler belirecek, can kuşu, kolsuz kanatsız raksa gir diye çalıp çağıracak?

* Dünyanın körleri, sağrıları, Mesîh'ten devâ buldular, Meryemoğlu Mesîh, onlara, ey körler, sağrıları, oynayın dedi.

* Tapı kılınan Şemseddin'dir, Tebriz'e Çin ülkesi bile haset ediyor; ey dal, ey ağaç, onun güzellik baharında oynayın, oynayın.

VII

Ebedîlik şarabını getiriyorsun amma şu bir kadeh şarap bile sensiz sinmez içimize.

Çalgıcı bırak kadehi, şu çeşit feryadlara dal; ey can, o paha biçilmez güzelliğe bir paha biç bakalım;

* Bir paha biç, o seni bağlayan aşk zincirine, o gönlüne âfet kesilene, o Babil kuyuna, o büyüler madenine.

Tekrar getir, bir daha sun o kadehi de işimiz ayarı tam altına dönsün, o vefa âdetine yeni baştan giriş, yeniden başla vefa göstermeye.

Mayası kötülüklerle yoğrulmuş şeytan bile lütfunla melekleşir; temizlik, doğruluk memleketine senin tuğran çekilmiştir.

Ey göklere yücelen, ey seçilmiş er, ben senin nurunda her an Mustafâ'nın nurlarını görüyorum.

Yol bağlanınca elimdeki kazancım, varım yoğum bir ahtan ibaret oldu, kehribara benzeyen aşka karşı dağ bile bir saman çöpüne döndü.

Aya benzeyen Şemseddin'i Tebriz anlar; sen duayı duy, arada bir de âmin de.

VIII

Çalgıyı, neşeyi uyandır, ver kendini bana, bana uy; kötü gözlerin kör olması için çevir yüzünü,

böylece bak bana.

Dirilmek için kendini bana ver de sonra o güvenilir afsunu oku, üfür ölüye İsa gibi.

Ey yüzü aydan da güzel, yüzünü yüzüme koy da bu kul o ebedî devleti görsün.

Hani bu öpüş yavuklunundur, o öpebilir ancak demiştin ya, rüyada gördüm, benmişim o, şeker dudaklarını öpüyormuşum, o şekerden tadıyormuşum.

* Meleklerle can kesilseydi, o sevgili, “Kimseyi oğul edinmez” âyetini yüzünde gösterseydi, eşsizliğini âleme bildirseydi ne olurdu yarabbi.

Senin eline yapıştığım andan beri başka hiç kimseyi görmedim, yalnız öylesine bir kendinden geçiş âlemine daldım ki orda ne akıl kalmış, ne fikir, hepsi de kaybolmuş gitmiş.

Sun o nar renkli kadehi, doldur, ağzı ağzına doldur da gözüm doysun, haset bir yana kalsın.

* Yücelerden gelen şarabı, “Yoktur ondan başka tapacak” meclisinde sun da rûh Tanrı’yı görsün, kalıbı yıksın gitsin.

Akıl aynası, şu yünden yapılma mahfazaya benzeyen kalıptan bir hoşça çıkıp gittikten sonra artık istediğin kadar bu yün parçasını döv.

IX

Ey can suyunun suyolcubaşısı, kır testiye, kır sürahiyi de huzurunda gözler kâse gibi açılsın.

Vur bölüğümüze ey akılları darmadağın eden, insanı şaşkına çeviren; vur da şu akıl, sınamalarla bölükten vazgeçsin.

Beden çanını kırdın ya, aklın da ârını, hayâsını gider, o müzevvirin bir şeyler yapmasına meydan verme.

Büyü yapar da halkın dilini bağlarsa sen Mûsa’nın sopası gibi yürü, aç dilleri.

Âşıkın susması daha hoştur, denizince coşup köpürmesi. Sükût içinde söylenen sözler, aynada görünen şekiller, yüzler gibi daha hoştur, daha güzel görünür.

X

* Sevgili, şu araştırmamızı hoşgör, aşk kullarıyız biz, aşk müritleriyiz; saçımızdan sen tut da çek kendine bizi.

Sağraksız, kadehsiz, lâle renkli, lâleye benzer şarabı sun da gül bile yüzümüzü görüp secdeye kapansın.

Mahmur, sarhoş bir hale getir gözümüzü bugün; cennet bile haset etsin köyümüze, o hale sok köyümüzü bugün.

Altın, gümüş madeniyiz, altına düşman nerededir ki? Dostumuza da kutluluk bizden erer, düşmanımıza da.

* Taraz mumu kesildik, boyumuz uzadı, başımız yüceldi; boğazımız gelişti, gönlümüz ferahladı, bu şarapla bu hale soktun bizi.

Ey abıhayat, selin kaptı bizi, helâl olsun, kır şimdi testimizi.

Huyumuzu bilmiyorsan sor şarabın letafetinden, o şarap kendi huyuna döndürdü bizi.

Denizi döksen bize, gene kanmayız, gene dolmayız, doymayız biz, çünkü başımıza baş aşağı koydun susağı.

Bir başka konuk geldi, eline bir başka kap al; çünkü bu kap bizi yıkamaya yetmez.

Bak, bahçeye takım takım sarhoşlar geliyor; nasıl mahmur bir halde gelmesinler ki? Kokumuzu aldılar.

* Utarid, şu yol açan sesimizi duysa hünerinden vazgeçerdi de bütün defterlerini silerdi.

Aşka düşüp de övünmeyi isteyenler tef gibi sille yer durur; sen mızrabı al eline de üç telli sazımızı çalmaya başla.

Yeter, sus artık, ansızın şu dedikodumuzu duyarlarsa, şu sözlerimizi işitiverirlerse dünya bile, dünya ehline acılaşıp gider.

XI

Şimdicek o bütün sûretlerin, o bütün güzelliklerin aslı olan güzeli tutacağım, bakışımıza kible kesilen o sevgiliye güzel bir tuzak kurdum ben.

Duvarın kulağı vardır daha yavaş söyle; ey akıl, dama çık, gözetle; ey gönül, sürmele kapıyı.

Pusudaki düşmanlar hep bunu bekliyorlar; bir şey duydular mı birbirlerine söyleyecekler, dedikoduya koyulacaklar.

Şu gönülden gizli bir söz duyulmuştu; düşmanlara yüz tuttu da ne duyduysa bir bir hepsini okudu, teker teker, kuru yaş, ne varsa, ne duyduysa söyledi.

Zerreler gizliyse de birbirlerine düşmandır onlar. Kuyunun dibinde konuş, seher çağını halvet zamanı seç.

Ey can, düşman şöyle dursun, günün birinde düşmanın hayali, geçip giderken şöyle bir gönlüme uğramıştı.

İşte o günden beri biz dostla yolda ahdettik; sırrı gizleyelim, başımızı önümüze eğelim dedik.

Biz de erleriz, madenin üstündeki taştan da aşağı değiliz ya; külüng vurulmadıkça maden, altınını gösterir mi?

Deniz bile kesesini büzmüş, yüzünü buruşturmuş, ekşitip oturmuş, inciye ne vakit görmüşüm, haberim bile yok diyor.

XII

Seninle buluşanların canlarına yüzlerce can katılır, halbuki bir kadınla buluşsan pörsürsün, o buluşma bele bir gevşeklik verir.

Çünkü ölüyle buluşmak, bedeni dondurur, üşütür; dünya ehline bak da bu hali gör, anla.

Onların beylerinin canları da perişandır, tüccarlarının canları da; bu çeşit güzellerin toprak başına.

Dine ait aşka yürü de güzelleri seyret; yüzleri, göğün çevresini bile nurla doldurmuş, ısıtmıştır.

Gizli bir güzel, her ihtiyara bir gençlik bağışlamada; o yuvadan erguvana gelen şu cana bak hele.

Susacaksan sus, yoksa burdan çıkar giderim; dilinin şomluğundan ağzını örtüyor senin, baksana.

XIII

Amberler saçan saçlarını dök, harekete getir, sûflerin canlarını raksa sok.

Güneş de, ay da, yıldızlar da gök çevresinde oynamakta; biz oynayanların ortasındayız, şu ortadakileri de oynat.

Çalıp çağırarak lûtfedişin yok mu; en aşağı bir nağmesi bile gökyüzü sûfsini dönüp oynamaya başlatır.

Koşa koşa, şarkılar söyleyerek gelen bahar yeli, dünyayı güldürür, gençleri ayağa kaldırır.

Nice yılanlar dost olur, gül, dikenle eş olur, ihsan zamanıysa bahçeyi bir padişah haline getirir.

Bahçe içten içe yürür gider, yol alır da sana der ki: Sen de içten içe yol al, yol al da canına can gelsin.

Nihayet gonca açılır da süsenin sırrını söyler selviye, lâle söğüt ağacıyla erguvana müjdeler verir.

Her fidanın sırrı dipten baş verir, yücelir de yayılır, boy atar; miraç edenler bahçede göğe merdivenler kurmuşlardır.

Kuşlar, bülbüller dallara konmuşlardır, bekçilik ederler âdeta, bekçilerin maaşı da haznedenden verilir.

Şu yapraklar, dillere benzerler, bu meyveler de gönüllere; gönüller yüz gösterdi mi diller çözülür, sözler değerlenir.

XIV

Yıldızlar seslendi: Çok aydın bu gece. Bu sesi duyunca yıldızlara, elbette dedim, ay benimle bu gece.

Yücelik damına çık herkese seslenmek, herkesi çağırmak için; gül devşirilecek gece bu gece, şarap içilecek gece bu gece.

Sevgilimiz sabaha dek gönül gibi kucığımızda; eli sevgiyle boynumuzda bu gece.

* Sabaha dek Zenciler Rum halkıyla savaştı; sabaha dek çalgıcılar, ten-ten-ten diye ırlamada bu gece.

Sabaha dek şarap kadehi dönmede, ihsanlar edilmede; sabaha dek gül süsenle halvette bu gece.

Bu gece vuslat şarabını halkın ileri gidenlerine de sunacağım, geri kalanlarına, bilgisizlerine de; ay yüzlü dilberin pencerede, bize bakıyor, o neşeyle sunacağım şarabı herkese bu gece.

* Davud gibi bize de demir, mum gibi yumuşamada, çünkü sevgili mihladız, gönül de demirdir bu gece.

Aç gönlün elini, çöz elindeki bağı da aşkın ayağına vursun başını, çünkü kem gözün korkusundan ağlayıp inleyen o zavallı, emin bir bucaktadır bu gece.

Altın gibi sararmış yüzümü boyuna öp ey baht; çünkü kesilip düzelen bu altın, madendedir bu gece.

Hileyle, düzenle yolumuzu kesip duran yok mu? Vur sırtına eşek semerini, öylesine şaşkın, öylesine sersem bu gece.

Zağlı kılıcı hiçbir işe yaramaz, tahtadan âdeta; o upuzun mızrağı da iğneye dönmüş bu gece.

O sarp kalesi örümcek çadırı sanki, atının çokalı, kendinin zırhı, yağ gibi erimiş bu gece.

Sus, çünkü tamah eden, uman, daima peltektir; onunla ne diye bahse girişiyorsun, o peltek bu gece.

XV

* Ey yüzlerce ragâib gecesinin canı, âşıklara rağbet et, sarhoşların arasında otur, işte ay, işte yıldızlar.

O görülmemiş; şaşılacak şeylerle dopdolu olan, o mahşer kesilen, kıyamete dönen gün bile güzelliğinin önünde görülmemiş, şaşılacak şeylere gark oldu gitti.

* “Temiz şeyler” dedin, “Temizlere” saçtın; fakat senden daha temiz kimdir, kim olabilir, ey temizlikler madeni.

* Cana her an senden bir sultanlık verilmede; buna karşılık kime şükredeyim, padişaha mı, perdeciiye mi?

* Temiz kalblileri toprağın altına soktun, hepsi de murakabeye dalmış sûfler gibi başlarını

hırkalarının yakasından içeriye sokmuşlar.

* Aşkın geldi de düşünce, onun huzurunda ölüverdi; senin aşkın çınseher, düşünceyse yalancı sabah.

Ey akıl, hayran ol, ne vuslat ara, ne hicran; gaib olmayanla nasıl olur da buluşmak istenir?

Can nedir? Yokluk, ihtiyaç; senden başka can bağışlayan kim ey hacetler kiblesi, ey istekler sevgilisi?

* İşte kıyamet geldi çattı, işte alâmetlerinden biri: Güneşin batılardan doğdu.

Ey çekişi üstün, ürküp kaçanları, mihnete uğrayanları o can çekişlerinden bir çekişle çek kendine.

Çek de şu iki göz, Tanrı sabahının ışıdığını, istek ağının yırtıldığını, isteyenin istenen olduğunu görsün.

Aşkla istek nedir? Tecelli aynası. Nefisle haset nedir? Ayıplar aynası.

Nerde yeşillikler bülbülü? Ona öyle sözler söyleyeyim ki ağızlara düşmemiş olsun, hiçbir kâtibin eli yazmamış. bulunsun o sözleri.

O sözler ne sûret nakışlarına aittir, ne sâf şeylere, ne bulanık şeylere; ne geçmişe dairdir, ne hale, ne zahitliğe aittir, ne mertebelere.

Aklım yerinden gitti, kalanını sen buyur ey kapısından kimsenin ümidine ulaşmadan, mahrum olarak dönmediği zat.

XVI

Bütün sevenlerin işleri altına döndü bu gece; bütün hasetçilerin canları kördür, sağırdır bu gece.

Tanrı'nın güzellik denizi dalgalanmada, dalgalar gibi salınmada, coşup köpürmede; yoldaki toprak bile onun gelişiyile ambere döndü bu gece.

Daima hoşuz, iyiyiz amma Tanrı'nın lûtfuyla biz başka bir haldeyiz bu gece, o bambaşka bir halde bu gece.

Yüz çevirme, öylesine bir dosttur ki yanı başındadır senin, baş eğ, çünkü bu baş, ordan hoş, hordan sarhoş.

Mademki geldi de elini tuttu, bu gece el çırpıp raksa dal ki devlet dalı yemyeşildir, terütazedir bu gece.

And olsun Tanrı'ya bu gece uyku haram bana, çünkü su kuşuna benzeyen can Kevser'e daldı bu gece.

XVII

Bugün şehrimiz öylesine parlak, öylesine canlı ki; güzeller padişahı aramızda bugün.

Neden hayran olmaz, nasıl gülmez bir şehir ki orda zamanın eri, kahramanı vardır.

O güzellik güneşi yeryüzünde parladı, ışıdı mı o an toprak yeryüzü, gökyüzünden de iyidir.

Gökyüzünde yeşiller giyinmiş melekler kanat çırpıyorlar, yâni sultanımız, padişahımız odur, o yüzlerce dünyaya değer diyorlar.

Bizden selâm söyle de de ki: Ey sevgilinin canına can olan, acı zayıflara, aşkın pek amansız.

Bahar sen olunca dünya nasıl olur da yeşermez, güzelleşmez? Arslan bekçilik edince nasıl olur da eminlik olmaz?

Gönül kapısını vurunca daha içeriye girmeden can, kokusundan anladı ki o merhametli sevgilidir gelen.

* Elini tutup çeken, seni yaratandır; sana can yoldaşı olan o sahip-kırandır o.

O, öylesine bir aydır, öylesine bir güneştir ki tutulmaz; öylesine bir şaraptır ki sersemlik vermez insana, ziyansız bir kârdır o.

O ulu padişah, öylesine kutlu bir meclis kurdu ki mum da bedava bugün, şarap da, güzel de.

Halk sarhoş olunca pehlivan geçinen kişinin mayası meydana çıktı, âcizler de anladılar artık.

Seher yeli delâlet etti de gül dikenden ayrıldı, yağmur da bahçedeki otları sınamada.

Sus da harfsiz, dilsiz, o söylesin; zaten dil, o dilse bu dillerin ne değeri kalır ki?

XVIII

Bütün gün seninleydik, yüzlerce kutlulukla gün geldi geçti. Feryat, feryat; hayırlı akşamlar deyip gidivereceksin, bundan korkuyorum.

Bana gecen hoş olsun diyorsun; ateş, hiç hoş olur mu? Ayrılığın bir ateş, hattâ ondan da üstün.

Âşık, geceleyin sensiz yaşayamazdı, ölür giderdi; ancak güzelim hayalin geliyor, hal hatır soruyor da o yüzden yaşıyor âşık.

Kulağıma, sana çift olmaya, seninle buluşmaya dair bir sözdür söyledin, bir sırdır açtın; inkâr etme, yoksa ben hatırında böyle bir şey olduğunu nerden bileceğim?

Sırrını duydum, geceyi de tanık ettim, fakat gece öylesine suçlu görür ki ibadetini bile gizlice yapar; bilmem tanıklık eder mi bana?

XIX

Kimdir kapıdaki dedi, kul et dedim, kölen olayım senin. Ne için var dedi, a ay yüzlüm dedim, sana selâm vermek isterim.

Ne vakte dek duracaksın dedi, beni çağırınca dek dedim. Ne vakte dek coşacaksın dedi, kıyamet kopuncaya dek dedim.

Aşk dâvasına giriştim, antlar içtim, aşk yüzünden malımı, mülkümü, adımları sanımı yitirdim diye yeminler ettim.

Dâvaya tanık ister hâkim dedi, tanığım gözyaşı dedim, yüzümün sarılığı da dâvamın doğruluğuna delil.

Dedi ki: Tanığın tanıklığı makbul değil, gözüne gelince: O zaten edepli, terbiyeli değil ki, kötülöklere bulanmış biri. Adaletinin yüceliğine and olsun ki dedim, ikisi de adildir, ikisi de suçsuz.

Gelirken dedi, kimdi yoldaşın? Hayalin dedim, padişahım, hayalin. Peki dedi, kim çağırdı buraya seni? Kadehinin kokusu dedim.

Ne niyettesin dedi; vefa etmek, dostluk etmek isterim dedim. Benden ne istersin dedi, herkese, her şeye gösterdiğin lûtfu isterim dedim.

* Neresi daha güzeldir, neresi daha hoş diye sordu, kayserin köşkü dedim. Ne gördün orda dedi, yüzlerce kerem dedim, yüzlerce lûtuf.

Yol neden bomboş dedi, yol kesenin korkusundan dedim. Kimdir yol kesen dedi, şu kınanma, yerilme dedim.

Emin yer neresi dedi, zahitlik, çekinmek dedim. Zahitlik dediğin nedir dedi, esenlik yolu dedim.

Âfet nerde diye sordu, aşkının civarında dedim. Orda ne âlemdesin sen dedi, dosdoğruyum dedim.

Sus, eğer onun esprilerini söylersem kendinden geçersin ve ne kapın kalır, ne damın.

XX

Her an selâm getirir, bu mektup filândan der; sanki selâmla kâğıt, şehrimizde pek pahalıymış.

* Bu hileyle hiçbir köse, hiçbir güzelden bedavaca öpücük almadı; burnunu uzatıp koklamak, erkek eşeklerin âdetidir.

Parası pulu olan nerdeyse bil ki gümüş bedenli bir güzel de ordadır; sen canım, cihanım deyip durma, o can senden kaçır gider.

Madenden tırnaklarıyla kazı, ne yap yap, bir çaresini bul, altın elde et, altını da gizlemeye kalkışma; çünkü altın saklandı mı güzel de gizlenir, görünmez olur.

Küpe altın olmasaydı kulağa takılmazdı; kulağa takılan altın küpe, takan kişinin huyuna delildir.

Amma gene de altının, gümüşün, paran pulun olmadığı halde bir güzel elde etmeye çalış, olur ya, talih yardım ederse devlet ele girer.

Ancak bu sevgilidir ki altın almaz, sen ona altın gibi bir can sun; çünkü ölü altın orda geçmez.

Altın, orda bir taştan ibarettir ki sanki içi yarılmış da içine yüzlerce fitne tohumu ekilmiş; potadan çıkmış, sızırılmış altına aldanan hamdır, kaltabandır.

Sus, bir yere aşk geldi mi söz nedir ki orda? Sus da altından da aşağı olma, çünkü sevgili de dilsiz, o da susuyor.

XXI

Senden gelen her cefayı canıma minnet bilirim, senin suçunu da kabul ederim, boynuma alırım, kendi suçumu da.

Ay yüzlü güzel, senden yüzlerce cefa gelse o cefalar ağır kumaşlardan biçilmiş elbiselerdir bedene, esenliktir cana sanki.

Âlemde herkesin senden bir nasibi var, benim nasibim de aşkın. Ne de güzel ettin de bana onu lûtfettin sen.

Şarabının lezzetinden gâh kadeh sarhoş olmadadır, kadehindeki lezzet yüzünden gâh şarap coşup köpürmededir.

Yüzünü görür görmez mâna secdeye kapanmada, sözünü duyar duymaz her harf oynamaya başlamadadır.

Âşık fazla sarhoş olunca kınanmaya başlar; çünkü şarabın mezesi kınanmadan başka bir şey olamaz.

XXII

Yüceliğinden seni gözlerine aldılar, gözlerinde yer verdiler sana; fakat gördün ya, sonunda hepsi de gitti, seni yapayalnız bırakıverdiler.

* Ey kardeşlerine emniyet edilen Yusuf, sattılar seni onlar, hem de ucuza sattılar, değerini pek azalttılar.

Bu dünyanın vefasızlığını görenler, yola düşmeyi uygun buldular, yaşayışı terk edip gittiler.

Gizliden gizliye çok düşmanın var, sen görmüyorsun; bu kadar düzene başvurdu, fakat onlar seni mat etti sonunda.

Görünmeyen padişahlar halini gördüler de sevgilerinden lûfettiler, hepsi de dua etti sana.

Gönülde yurt edinenlerle otur; çünkü kin güdenler, mektebe yeni başlayan çocuğa döndürdüler seni, ne elin kaldı, ne ayağın.

Onlar gizlenmişlerdir, bunlarsa sır ehlidir, bir düzen kurdular da seni çeng gibi birden iki büklüm ediverdiler.

Kork onlardan, düşüncelerini bilirler senin; bunlardansa pek vefa umma, gördün ya, sana da vefa etmediler.

XXIII

Bir ev dolusu sarhoş, gene de yeni sarhoşlar geldi, bağlı deliler zincirden boşandı.

Duymasınlar diye çok ihtiyatlı davrandık amma sanki kaza ve kader bir davuldur dövdü, sanki onlar da bu davulun sesini duydular.

Bütün sarhoşların canlarıyla âşıkların gönülleri ansızın kafesi kırdılar, kuşlar gibi uçup gittiler.

Dün yoldan geldim, böyle bir topluluğa rastladım işte. Kendimi onlardan çektim amma onlar beni tutup kendilerine çektiler.

Canı seçip gökyüzünü konak edinen kişiyi, istidadı olan, görüş sahibi bulunan gözlerden başka gözler göremez.

Bir sâkî meydana çıktı, gökyüzüne fitneler saldı, her tarafı birbirine kattı. İşte şarap o zamandan itibaren coştı, kekremşileşti, içinde bulunduğu tulumu da o yüzden yırttılar.

Sarhoşlar testileri kırdılar, küp diplerine oturdular, yarabbi, ne çeşit şarap içtiler, ne biçim meze yediler?

XXIV

Denizin balığa hiçbir ihtiyacı yoktur, çünkü denize karşı balık âdi bir yaratıktır.

Uçsuz bucaksız denizde balık bulamazsın a canım benim, fakat Tanrı'nın sonsuz denizinde pek çok balık vardır.

Deniz dadiya benzer, balık da süt emer çocuğa; âciz çocuk daima süt için ağlar durur.

Bütün bu hiçbir şeye aldırış etmemesiyle beraber eğer denizin balığa bir meyli, bir sevgisi olursa, bu büyük bir lûtuftur, büyük bir keremdir.

* Bir balık var ki deniz onu istemekte; kim o balığı bilir, anlarsa yüceliği yüzünden ayakları esîrin de üstüne basar.

Deniz hiç kimsenin işine aldırış etmez, ancak o balık bir işarette bulunur, bir buyruk verirse onu dinler, onun sözüne uyar.

Büyük bir inayete mazhar olan o balık sanki padişaktır da o uçsuz bucaksız deniz, veziri.

Birisi cüret eder de ona balık adını takarsa denizin her katresi, onu kahretmek için bir ok kesilir.

Ne vakte dek remizlerle konuşacaksın, remizlerin şaşırtıyor insanı, daha aydın anlat, daha açık söyle de gönül gözü görsün, gördüğünü de anlasın.

Herkesin kendisine hizmet ettiği Şemseddin, hem efendidir, hem sahip; Tebriz, onun yüzünden miske dönmüştür, amber kesilmiştir.

Dünyadaki dikenler onun lûtuflarını görseydi yumuşaklıkta, letafette ipeğe dönerdi.

Şarabıyla, güzelliğinin verdiği sarhoşlukla canımın kendinden haberi olursa canım çıksın.

XXV

* Safra illetine tutulup hasta olan, şeker tadı nedir bilmez; her taş yürekli kişi bu yolda yalancı taşla inciye fark edemez.

Ağ örmekle uğraşıp duran örümcek, kendi sanatından aldığı zevkten başka bir zevk bilmez de, anlamaz da.

Mevkiinden, işinden ayrılan kişi, şaraba düşer, kadehe sarılır, öylesine sarhoş olur ki başıyla ayağını ayırt edemez olur.

XXVI

Pek hoş bir vakit, şimdi bize mutlaka şarap lâzım; böyle bir zamanda can vermeli de bir kadeh şarap almalı.

* Bizim şarabımız, içkimiz gayb küpünden gelir; bizim konakladığımız, meclis kurduğumuz yer yüce Arş'tır.

Nerde bir yoksul görürsen onunla oturman gerek; nerde bir falcı, bir cinci görürsen kaçman gerek.

* Fakat yemeklere düşkün yoksuldan kaç, varlığından, benliğinden geçip yoksullaşan, Bâyezîd'e benzeyen yoksul gerek bize.

* Tertemiz nurdan doğan, elbette temizleri ister, fakat pislikten doğana da pis şey gerek.

Yalnız, kalpla ayarı tam altın da birbirine benzer, bunlar ancak Tanrı nurunun ışığıyla seçilir.

* Tanrı gönüle bir kilit vurmuştur, üstüne de mühür basmıştır; bu kapıyı açmak için gamlar içinde çırpınmak gerek.

Eşek mahallede yatıp uyuduktan sonra kapı kilitliymiş, ne korkusu var? Fakat dışarı çıkmak için evdekilerin kilidi açmaları gerek.

* Bir yılda iki bayram kutlamak, irfansız kişilerin işidir; biz yol sûfileriyiz, bize her an iki bayram kutlamak gerek.

Can dedi ki: Sana uydum, yeni doğdum ben, yeni doğanlara yeni rızıklar lâzım.

Bize o kurtuluş, o murada eriş yerinden taze taze geçim geliyor; genç, taze olmayanlaraysa elbette kuru kemik gerekir.

* Ey erlerin semâ' meclisine selviler gibi gelen, artık ölünün, ölü gibi cansız kalanın şahsından da bir dirinin çıkması, ölümlerin bile dirilmesi gerek.

Kuru dalsan ateşe atılmaktan başka bir çaren yok; fakat yaş dalsan, yeşermişsen sonucu yapraklanıp, meyve verip eğilmen lâzım.

Ana memesine gelip de taşan o zevki elde ettin; tuttu da ağzına verdi senin, elbette emmen gerek artık.

Sus ki bir aziz ömrü fasahatla tükettin, bir müddet de susanların bahçesinde yapayalnız dolaşman gerek.

Ey Tanrı güneşi Tebrizli Şems, beni söze sen çektin, sen söyledin beni; iki günceğiz de sükût âleminde nefes almak lâzım.

XXVII

Zaten lûtuftan, tatlılıktan başka ne gelir şekerden; ay, göğü ısıtmaktan başka ne yapabilir?

Gül bahçesinde gönül çeken, güzelim renklerden başka ne olabilir; taze daldan yapraktan, çiçekten başka ne bitebilir?

* Müşteri yıldızından kutlu talihten başka ne bulabilirsin; altın madeninde apaydın altından başka ne bulunur?

* O ışıtan, o parıl parıl parlayan Güneş lâ'le ne bağışlar; abıhayattan ciğer ne hale gelir?

Güzelliği yaratan güzeli görünce göz ne olur, Allah için bak da bakışın ne hale gelir, bir anla.

Biz kendimizi coşkunluğa, sarhoşluğa, güzele tapmaya vermişiz; artık yaşadıkça ne gelir bizden, başka ne yapabiliriz biz?

Bizden bir parçacık varlık kaldı, ercesine davran sâkî, sun o kızıl şarabı, bundan daha kısa söz mü olur?

Sarhoşsun, daha da sarhoş ol, ne altın kalsın, ne üstün; geç kendinden, hiçbir şeyden haberin olmasın, zaten haberden ne çıkar ki?

Gül gibi, gül renkli elbiselerle dışarıya çıkalım, deli divane olalım, deli divane; ne çıkar uykudan, ne çıkar yiyip içmeden?

Ey padişah Salâhaddin, şu sûreti bırakma, gitme bu âlemden de meleklerle bir göster, insanda neler var.

XXVIII

Semâdan sonra dersin, o coşkunkluklar ne olur, o taşkınlıklar nereye gider? Sanki hiçbir şey olmamış, yahut da olanlar olmuş, hepsi de yok olup gitmiş.

İnkâr etme, Mûsa'nın sopasına bak. Bir an sopaydı, bir an geldi, ejderhâ oldu.

* Beden de ejderhâya benzer, dudaklarını yummuştur. Halbuki o, bir âlemi yutmuştur da sonra gene sopa haline gelmiştir.

* Yumurtaya benzer bir inci coştı, eridi, deniz doldu; deniz köpürdü, köpüğünden yer oldu, buğusundan gök.

Gerçekten de, gizli bir atlı, padişahlık elbisesine bürünmüştür, her an saldırır, gelir, sonra gene aslına dönüp gider.

Bizden gizlenir amma yok demeyesin diye bir başka âleme gitmiştir de göze görünmez olmuştur.

Her hal, beden yayındaki oka benzer; yaydan çıktı mı hedefe yüz tutar.

* Sedef, kıyıda bir katre kapıp yok olur amma işi bilen dalgıç, o katreyi gene denizde arar.

Erkekle kadının aşkı yüzünden kan coştı da meni oldu; derken o iki katreten havaya bir çadırıdır kuruldu.

Sonra da gene can âleminden insan askeri geldi, akıl vezir oldu, gönül de padişah oldu, geçti, tahta kuruldu.

Bir müddet sonra gönül, can şehrini andı, özledi, geri döndü; ordu da gene varlık âlemine gitti.

Mânalar nasıl gelip gitmede dersin uyku çağı gelince bir dikkat et de bak; o çağ, düğümü çözer, gerçeği gösterir sana.

XXIX

Bir an olsun düşüncelerden vazgeçsen ne olur? Balık gibi bizim denimize dalsan, orda dalgalar yutsan ne çıkar?

Düşüncelerinden uyur, onlardan vazgeçersen Ashab-ı Kehf'ten sayılırsın, düşüncelerden mukaddes, münezze bir nur kesilirsin, ne olur bu hale gelsen.

Sen bir saman çöpüsün, bizse devlet kehribarıyız; şu samanlıktan sıyrılıp kehribara dönsen ne olur ki.

Artık bu sefer toprak olacağım diye yüz kere ahdettin. Bir kerecik de ahdinde dursan ne çıkar yâni.

Sen gizli bir incisin amma şu samanlıkta toprak rengini almışsın. A güzel yüzlü, ne olur yüzündeki tozu toprağı bir yıkasan da arınsan.

Padişah oğlusun sen, Cebrâil'in bile secde ettiği varlıksın sen. Ne çıkar a yoksul, babanın yurdunu bir arasan.

Ey Tanrı dostlarımı, erenleri Tanrı'dan ayrı sayan, erenler hakkında iyi bir zanna, iyi bir düşünceye sahip olsan ne olur?

Tümden ayrılmış bir parçasın, bedenden ayrılmış bir elsin ancak; bâri bundan böyle bizden ayrılmasan ne olur ki?

O vakit başsız kalırsın, malın mülkün gider, hırstan, kibirden ayrılırsın; fakat işte o zaman ululuk âleminde baş gösterir, görünürsün; ne olur bunu yapsan.

Tanrı zikrinden bir şerbet iç de düşünceden kurtul. Ey Tanrı rızasına mazhar olan, savaşa sarılmasan ne olur ki.

Yeter artık, sen bir dağa benzersin, dağda altın madenini ara, bağırmanı bırak. Bağırıp dağı seslendirmesen ne çıkar ki.

XXX

Bu can bir kadeh, fakat kadeh nerden bilecek bunu? Tertemiz birisi doldurmada, o da topraktan yaratılan insana ulaştırmada içindekini.

Huzur, karar bırakmayan aşkıyla işine gücüne koyulmuş; Arş'tan almada, yeryüzüne saçmada.

Hadi, getirip sunduğu yeri bilmiyor, bâri aldığı yeri bilseydi ne olurdu?

Toprak, nimetlerini canlara saçıp dökmek için madenler gibi parıl parıl parlamış, dilleri olsaydı toprağın da bir nüktecik söyleyiverseydi bize, fakat nerde?

Dilleri olsaydı da o ormandan, o ebedî ormandan söz açsaydı bize, o ormanın canlarımıza neler hazırladığını bir söyleseydi bize.

Burda kaplan da Yâ Hû diye nara atıyor, ceylan da; ey ahın da sığınağı, bizi kim çekmede, kim sürüklemeye diyor.

Bir arslan ki varlığımıza kendi sütünden başka bir şey vermiyor; bir arslan ki varlığımızı varlıktan kurtarıyor, kendimizden halâs ediyor bizi.

O arslan, bize âhu şeklinde gösteriyor kendini, bu düzenle ormana dek sürüyor bizi.

* Gâh Fâtiha veriyor bize de feyzler ihsan ediyor, gâh bir saman çöpü veriyor ancak, alçaltıyor bizi; fakat biz Fâtiha olduk mu da nazlanıyor, okumuyor bile bizi o.

XXXI

Gene devlet güneşi gökyüzünde göründü, tanyerinden doğdu; gene canların dileği can yolundan gelip çattı.

* Gene Rıdvan'ın razılığıyla cennet kapıları açıldı, her rûh boğazına dek Kevser havuzuna daldı.

Gene geldi o padişah ki padişahlara bile kıbledir; gene geldi o ay ki aydan da üstündür, yücedir.

Sevdadan başları dönenlerin hepsi de atlara bindi, çünkü o tek binici, o eşsiz padişah, ordunun tam merkezine, kalbine geldi, kondu.

Kapkara toprağın bütün cüzleri hayran oldu, gözleri kamaştı; mekânsızlık âleminden, kalkın, mahşer çağı geldi çattı sesini duydu.

Keyfiyete sığmayan o ses ne içten geliyor, ne dıştan; ne soldan geliyor, ne sağdan; ne arttan geliyor, ne önden.

Peki diyorsun, orası ne taraf? Aranıp durulan taraf. Diyorsun ki: Ne yana döneyim yüzümü? Şu başın geldiği yana.

O yana ki meyvelere bu olgunluk ordan gelmede; o yana ki taşlara mücevher vasfi ordan ihsan edilmede.

* O yana ki kızarmış balık, ordan gelen feyzle Hızır'ın huzurunda dirilmişti; o yana ki ordan gelen keremle Mûsa'nın eli parlak aya dönmüştü.

Bu yanı, gönlümüze aydın ay gibi doğdu, bu hüküm, başımıza övünülecek bir taç gibi kondu.

Cana izin yok ki bunu anlatsın, söz açsın bundan; yoksa bir söze gelseydi nerde bir kâfir varsa küfürden kurtulurdu.

Kâfir de dara düşünce o yana yüz çevirir, bu yanda bir dert gördü mü o yana inanır.

Dertli ol da dert sana kılavuz olsun, o yana götürsün seni, o yana ki dertten bunalan görür o yanı.

O yüceler yücesi padişah, kapı da adamakıllı kapanmış, kilitlenmişken insan hırkasını giydi de bugün kapıya geldi, giriverdi içeriye.

XXXII

Ansızın tuzağımıza tutulan kuş bütün tuzakları yırttı, hepsini kırdı geçirdi de mekânsızlık âlemine uçtu.

Şarap mânasız boş şarap olmaktan çıktı, öylesine arındı ki sâfin sâfindan da sâf bir hale geldi, iki dünyanın derdinden de coştı, köpürdü, tortuyu dipte bıraktı, küpün ta ağzına çıktı.

Canı şu topraktan yudu, arıttı da ondan sonra miraca ağdı gönül, orda konaklayınca da orası daha hoş geldi kendisine.

Tazelik, parlaklık âleminde çok tatlılıklar buldu, lâle yüzlüleri vasfa koyuldu da yüzü safran gibi

sarardı.

Kim o aydan geri kalırsa bu nakşı, bu sûreti, bu güzellik yazısını okuyamaz, din nakşında kalır, and olsun Tanrı'ya, kâfir olur gider.

Ben, kendi vasıflarımdan geçtim, kendimden soyundum, çıırçıplak oldum; çünkü çıplakların süsü püsü, giyimi kuşamı güneştir.

Varlık âlemindeyken “Tanrı uludur” demek hoş değildir; bu baş kurban oldu mu o vakit “Tanrı uludur” sözü gerçekleşir, ulu Tanrı'nın gerçek varlığı zuhur eder.

Bezgin candan bu ululuk uzaktır, aşktan usandın mı gemi harekette kalır, demir atar, durur.

Ey Tanrı güneşi Tebrizli Şems, gönül senin güneşine karşı öylesine mutlak bir yokluğa düştü, öylesine zerreleşti ki zerreden de küçük, ondan da değersiz bir hale geldi, yok oldu gitti.

XXXIII

Kaçıp kurtulacağın kişiye, muhtaç olmadığın kişiye, yahut da ayağının altındaki topraktan başka bir varlığın sana yardım edeceğini, elini tutacağını umduğun kişiye kız, öfkelen.

Tutalım bıraktın onu, geçtin ondan; padişahsın, beysin, eşin yok; çaresiz bir gün gelecek, ölüm bey kesilecek sana.

Üstünsün, eşsizsin, Hızır'ın içtiği abıhayatı içtin diyelim; onun suyunu içmeyen, mutlaka ölüme tutsak olacak.

* Ey yaratılış canının pîri, ey vehimden doğan değil, görünüp duran pîr, amma kocalıp kadid kesilen, bu yüzden saçı başı süt gibi ağaran pîr değil;

Ey pîr, hileyle, düzenle, küstahlıkla işi tersine çevirerek pîre pirlük etmeye kalkışan kişiye pirlük etme.

Senin için ölene, ululuğunun karşısında hor, hakir bir hale gelene pirlük et.

Kaşının kılını yeniay sanan kişinin gözüne nasıl olur da güneş değirmi görünür?

Ululukla bıyığını burup duran kişi, ululuk nurundan nasıl aydınlanır, nurlanır?

Ey zengin, malını mülkünü gösterip durmaktan vazgeç, kendini yok et de varlığının zerresi güneş kesilsin.

Beş duyguya da bu kara sellerden bend kur da koru, sonucu Akl-ı Küll altı cihetten de rahmet yağdırsın sana.

O hamurun mayasıyla şu ten hamurunu mayalayamazsan yüz yıl fırına koyup kızdırsan gene de ekmek mayasız olur.

* İki yay kadar yaklaşmayı istiyorsan ok gibi dosdoğru ol; onun yayına ancak ok gibi olan girer, gerilir, atılıp menzile varır.

Sus da gücün yeterse mânaları harfsiz söyle; harfsiz söyle de söz alanına gönül hâkim olsun.

XXXIV

Bayram geldi, hoş geldi; gönüller çeken sevgili geldi; her ölü mezardan sıçrayıp kalktı, tapısına geldi onun.

Canı savaşa çağırmaya dil geldi gönüle, o dost baş çekerek geldi, can da ayak sürüyerek gelir artık.

* Can onun kaynağından ballara, şekerlere gark oldu; ay o aya benzer Türk yüzünden harmana düştü, ağıllandı.

Can onun nefesindeki ışık yüzünden meleklerle kible kesildi; su bile ateşin yanında durunca ısınır, kaynar, ateş tabiatını elde eder.

Meleklerin canları, gönülleri, Tanrı havasına eş oldu da o yüzden gökyüzü meleklerle yaygı kesildi, döşeme haline geldi.

Er ol da gönül aynanı cilâla, oraya vuran yazıları, nakışları oku; altı yan da nakışsız, cihetsiz, türlü nakışlarla, türlü yazılarla bezenmiş.

O lâ'li, sonucu koynunda bulursun, yüreği temiz kişilerin gönüllerine saçılmıştır onun nuru.

* Bidat şerbetindeki afyondan sarhoş oldu, uyudu kaldı; devlet onun rahmet direğinin üstünde taht kurdu, oturdu.

Ne akıllıdır o kulak ki bir el, onu tutmuştur da çekmiştir. Ne aktır o yüz ki o tırmalamıştır o yüzü.

Sus da şu beşten, altıdan dışarı olan gökten gelen beş vaktin nöbetini dinle.

XXXV

Davran, sıçra, kalk uykudan da bak, işte apaydın gün geldi; gönlünü tut, çek, sök, çıkar uykudan, gitme çağı gelip çattı.

Ne vakte dek işaretler gelip duracak da sen duymazlıktan geleceksin? Korkuyorum, aşk bu hoca aptallaştı, bön bir adam bu diyecek.

Başak devşirenler geçip gittiler de şu başak devşiren oturakaldı; öyle ağırlaştı, öyle hamlaştı ki harmandaki yığına döndü.

XXXVI

Ey âşıklar, güzellikte herkesi geçen o ay, haber gönderiyor size.

Gökyüzünde bir tomar üstüne bir satır yazı yazdı, kimdir burda okumak bilen ki gelsin de okusun o satırı.

* Safranla yazılmış can sırrıdır bu satır, her harfi yeniden yakılmış, yalınlanmış bir ateş, ta yüreklere işlemekte.

Bir bucağa sığınmışız, aşka düşmüşüz, yamalı hırkaya bürünmüşüz; biz nerdeyiz, halk nerde? Fakat o boğazımızdan tutmuş, bizi çekip duruyor.

Elsiziz, ayaksızız, bir top gibiyiz, onun bulunduğu tarafa yuvarlanıyoruz; çevgen saçları bizi o yana doğru koşturup duruyor.

Bu yana koştum mu çevgeni saldırır da kendi tarafına çeker beni, söyle bakalım, kim bilir bu sırrı?

Ne yanda olursam olayım, sarhoşum, onun çevgenine tapmadayım; hükmünü yürütünceye dek yokluğun ta içinde varım, var gibi görünmedeyim.

Bezdiğin, usandığın için git, uyuyanlara uy, onlarla beraber yere baş koy, yat, uyu; çünkü üşüyüp donanları da uyku kurtarır.

Şemseddin'im Tebriz'de meydana çıkar, görünürse and olsun Tanrı'ya, iki dünyada da ne tortu kalır, ne dert.

XXXVII

Mahmur gözlerini görünce karar mı kalır gönülde; aya benzer yüzün görününce yıldızlar sayılır mı artık?

* Zevk çalgıcın neşe çengini okşayıp çalmaya başladı mı gökyüzündeki Zühre yıldızının kârı mı kalır, kazancı mı?

* Güzelliğinin Yağma beyi ne yana asker sürerse o yanda şehir mi kalır, ülke mi?

Cana canlar katan gül bahçen, can bahçesine bir güldü mü güllerde akıl mı kalır, dikenlerde dikenlik mi kalır?

Padişaha benzeyen aşkının casusu, bir gönüle girdi mi aşktan başka bir kimseye yer mi kalır orda?

Ne mutludur, ne neşe çağıdır o zaman ki baht yaver olur da ansızın canı kucağına alırsın, beden de kıyıda kalakalır.

Öylesine güzelden başa bir sarhoşluktur çöker de artık gönül taç, taht mı arar, yoksa âr, hayâ mı kalır?

Tanrı'dan dilerim ki Tebrizli Tanrı Şems'i, gönül mağarasında doğup parlansın da mağaradaki dostuyla kalsın.

XXXVIII

Ey güzelliğinin tapısına ancak huri gibi kademi kutluların gelebildiği dilber, senin hayal evine gamın girmesi doğru mudur, gam yakışır mı oraya?

Her varlık senden, her varlığın başlangıcısın sen; senin varlığına karşı yok olmak yaraşır bize.

* Ey gam, derlen, toplan; işte şuracıkta neşe ordusu, neşelilerin Keykubad'ı da şimdicek yüzlerce bayrakla gelip giriyor ülkeye.

Ey gönül, gamlanma; şimdicek o tatlı padişahın nağmelerle dopdolu, fakat içi bomboş çeng geliyor.

O Tanrı'ya mensup sâkî, padişahlık meclisinden gelmede, o mânalar çalgıcısı şimdicek nağmelere başlayacak.

Ey gam, ne de küstahsın, ne diye bana, kapıma düştüğünü söylemezsin de kapımdan içeriye girmeye kalkışırsın?

Sonucu ey gam, senin ateşinden de kurtulacağım da cana canlar katana teslim olacağım ben.

XXXIX

Aşkta diri olmak gerek, ölüde iş yok. Diri kimdir, bilir misin? Aşktan doğan kişi.

Kükremiş arslanların kızgınlığı, bütün erlerin erlikleri, aşka karşı hiçbir şey değildir.

Yolda yol kesenler var. Bu yoldaşlarsa kadındırlar. Kınalı ayak, bu yola yaraşmaz, o çeşit ayakla bu yol aşılmaz.

* O yüce Rüstem elini uzatsın, işe girişsin diye savaş davulu dövülmeye başladı, aşkın davetiyle koca bir ordu toplandı.

Onun gök gürlemesi gönülden gelir; canı buluttan çakan şimşek gibi bedenden çıkar, fakat bir lâhza bile aynı halde kalmaz.

Böyle başı ecel kılıcı asla kesemez. Çünkü bu baş o kadar yücedir ki ta Arş'a değmiştir.

Böyle bir gönlü gam gussa asla kaplamaz. Dünya gamları onun neşesini arttırır.

Suratını asmış, ekşitmiş görsen bile inanma sen ona. O gene ilkbahar bulutuna benzer, âlem onunla güler, tatlılaşır da o şakacıktan kendisini öyle gösterir, mahsustan suratını asar.

Arsıyı ceylan aramaz, onun ceylanı O'dur. Münkirse bu yayım yerinde çok ot otlar, diken geveler.

Bizi aşkta ara, aşkı da bizde. Gâh ben onu överim, gâh o beni över.

O sedef gibi denizler içinde bir ağız açtı mı ben, biz denizini bir katre gibi yutar, siler sömürür.

XL

Ne göz her gönüle yüz verir, ne padişah her aşağılık kişiye yüzünü gösterir.

Ancak bizim hor, hakirimiz başka, bizim aşağılık kişimiz başka; onu dikenden de kurtarmadadır, ona gül bahçesini de göstermededir.

Bizim kapkara dumanımızı nura çekmededir o, bizim eski zahitliğimizi bir kör kandil, sarhoş bir meyhaneci haline getirmededir o.

* Kendi kulunu ne satar o, ne bağışlar; ona şuracıkta bir taç, bir taht hazırlamıştır, fakat bu devleti pazarda satılma şeklinde gösterir o.

Ademoğlu dediğin, dünya sandığına konmuş bir arslandır; sandık kapanmıştır, kilitlenmıştir, o da kendisini yorgun, bitkin göstermededir.

Fakat günün birinde bir coştu, bir kükredi de sandığı kırdı, parçaladı mı, şimdi işsiz görünüyor amma, nelere gücü yettiğini, ne işler edeceğini o vakit görürsün.

* Muhammed'le Sıddıyk, görünüşte mağaradalar amma gerçekte, ta yedinci kat gökte onlar.

Aşk birdir, fakat türlü türlü şekillerde, çeyit çeyit grnmededir de şu aşağılık şaşıların gözüne iki, dört görünür.

Tanrı şems'i oyle bir güneş ki ışığı aynaya vurmuş, şuna bunaysa hareketlerini duvarda gösteriyor ancak.

Hangi tablayı açsam ordaki şeker, ordaki meta hep o sonu gelmez şekerden; ancak aktar onu başka çeyit gösteriyor.

XLI

Canım efendim dedim, etme bu edaları, yapma bu çeyit işler; gam canımıza kastetti. Dedi ki: İşte buna imkn yok, olacak iş değil bu.

Ne haddi var gamın ki elini uzatsın; dikkat etmez de haddini aşarsa talaşını ateşe vurur, yakar, yandırırım onu.

Gam rker, korkar bizden, bizi iyi tanır o; kızışıp ateşlenmese bile onu oyle bir ateşlerim ben ki yüzlerce duman çıkar ateşinden.

Gam, düşmanını da bilir, haddini de; itaat edenlere karşı yeryüzü gibidir, yerlere döşenir o.

Mademki bizimsin, bizdensin, zehir bile içsen ne haddi var zehrin ki sana kastetsin, elinde midir ki bal olmasın?

* Halil, ateşin, dumanın ta içindeyken bile hoştu, rahattı; fakat bunu Tanrı bilir ancak, herkes emin değildir ki bildirsin.

Emin olan kişi, gayb lemine ulaşır, o lemdkilerle düşer kalkar; aynı cinsten olan, nasıl olur da kendi cinsinden olanlarla düşüp kalkmaz?

* Ey Msa Peygamber'in eli gibi eli parıl parıl parlayan, Msa'nın elinin koynuna girmemesini, lemi aydınlatmasını isterim ben.

Çünkü kutluluk gülü, senin yüzün görülmedikçe bitmez; canım efendim, "Ancak sana taparız", "Ancak senden yardım isteriz" olmadıkça olmaz.

XLII

Nasılsın, ne iştesin dedin; seninle olunca iş mi kalır, gç m kalır? Sen olmayınca da bir işe girişsem, and olsun Tanrı'ya, ağlayıp inlemeye koyulurum, ancak bu kalır elimde.

Cennet şarabını altın taslarla içsem ancak baş ağrısı verir bana, ancak sersemlik, mahmurluk kalır bende.

Aşkının tezgâhında sensiz ne dokursam dokuyayım, and olsun Tanrı'ya, ne arış kalır o kumaşta, ne argaç.

Uçsuz bucaksız bir ırmaksın sen, dünya da sanki bir köprü; mümkün mü, böylesine bir ırmağın üstüne kurulan köprüden geçilebilir mi hiç?

Âlem dört mevsimden ibaret, her mevsim de öbürüne zıt; dört düşmanla savaşmadan can mı kalır insanda, huzur mu kalır?

Ey güzellik baharı, sen gel, sensin mevsimlerin aslı, gel de bütün mevsimler yansın gitsin, her mevsim bahar olsun, yalnız ilkbahar kalsın.

— R —

XLIII

Şimdi minbere çıkmış bir öğütçü var, hem dinleyenlere öğüt veriyor, hem kendine; akar kaynak gibi temiz mi temiz, temizleyici mi temizleyici.

Yücelik minberinde bir bilgin, bir akıllı, fikirli er; daha aşağı basamakta da onun sözlerini tekrarlayan, o sözleri bir kere daha söyleyen biri.

Her sözü bir dünya, gökyüzü gibi apaydın, öylesine söz açmış ki hem güzelce anlatmada, hem apaçık anlaşılma.

Bu çeşit bir kapı açış, seni bulandırıcı mı bulandırıcı, bulanık mı bulanık toprağın hapsinden kurtarıyor.

Dille anlatış sanatından bir merdiven yapmış da döndürdükçe döndüren, döndükçe dönen yusuvarlak göğün damına dayamış.

Odunun içinden ateşi çıkararak ışıktır, yoksa ateş kendiliğinden ışıtan, kendiliğinden ışıyan bir nesne değildir.

* Ateş, insan gücüyle taşla demirden çıkar, demir taşa çakılır, vurulur da ateş meydana gelir. Yıldızlar da bir emirle, tedbirlere sahip olarak, fakat tedbirlerle de düzülüp koşularak vücut bulur.

Her peygamberin yepyeni bir mucizesi vardır; nasıl olur da yayılmaz, nasıl olur da tanınmaz o mucize?

Kutlu onunla kutsuz hale gelir, cennet hapse döner; nefis de onun yüzünden hem yalan söyler, düzen düzer, aldatır, hem de aldanır.

Bu minber, bu öğütçü sendedir, sende gizlidir; fakat onu aramada sen de kusur etme, kusurlu olma.

XLIV

Ey aşta yok olmuş, tam yokluğa ulaşmış er, sen cansın, hattâ ondan da öte bir şeysin; öylesine bir alımın var ki alımdan da öte bir şey bu.

* Göklerin sırlarını, şunun bunun hallerini, levha yazılmadan okursun, hattâ daha başka şeyler de okursun sen.

* Bu an Arş'ın, Kürsî'nin ahvalini halktan sorar durursun amma onu da bilirsin, onun gibi yüzlercesini de, daha başka şeyleri de.

Sonu gelmez bir lâ'l deryası var, aydın mı aydın; o değer biçilmez lâ'le madensin, daha da neler var sen de.

* Elest günü cana verilen hüküm var ya, bütün o hükümleri yürütürsün, daha da başka buyruklar yürütürsün sen.

O şaşşı, daha ilk adımda şaşşırdı, biri çok gördü, ilkini söyledi, ikincisini söyledi, daha da başka

şeyler gördü de söyledi gitti.

Tanrı Şems'i gibi varlık âlemine erişmeyen, var olmayan, gerçekler âleminde fânîdir, daha da başka bir şeydir o.

XLV

Yüzün güzel bir gün, fakat gündüzün aydınlığından da güzel, gündüzden de aydın. Şarap iyi, hoş, fakat sâkî şaraptan da hoş.

Her kapalı şey bugün açılır artık. Gönül sonsuz muratlarına ulaşır, tıpkı güvercini yakalamış bir doğan gibi.

Her âşık sevgiliden lâyük olduğu insafa, mürüvvete kavuşur; her susamış Kevser havuzunun kıyısına oturur.

Her an o güzel sevgilim, sâkîye bir yeni kadeh sunar da bugün meclis umumîdir, şunu âşıklara ver der.

* Öylesine ince bir kadeh ki sanki kadeh yok da şarap kadeh şekline girmiş.

XLVI

Ey yokluk aynası, yokluksun sen, hattâ daha da öte bir şey. Ey gönülde olan, gönülde ne varsa osun, daha da başka bir şeysin sen.

Göklerin sırlarını, gizli düşünceleri, şunun bunun hallerini bilirsin, daha da başka şeyler bilirsin sen.

Geçmiş çağların tarihlerini, yazılmamış yazıları insanlara da okursun, meleklerle de, daha da başka şeyler okursun sen.

Müstahak olanlara gayb âleminde hisseler verirsin; gönüllerden gussaları sürer çıkarırsın, daha da neler çıkarırsın, neler.

XLVII

Ey canların canlarına can olan, sen cansın, daha da öte bir şeysin; ey madenlerin kimyası, madensin, daha da ileri bir şeysin.

Ey ebedî güneş, ey her yanın, kıyının bucağın, çarşının pazarın sâkîsi, ey zevk ve neşe meşrebi, güzelliğin, alımsın, daha da başka bir şeysin sen.

* Ey yakıyne meşale, yeryüzüne gelişip olgunlaşma, ey Akl-ı Evvel'e ikinci, hattâ daha da bir başka şey.

Ey Tanrı mazharı, ey padişahlık ışığı, hangi sanatı başarmak istersen elinden gelir, başarırsın, hattâ daha da neler yaparsın.

Her eşi bulunmaz şeyi, her şaşılıp kalınacak nesneyi, her gaybi, her gaibi bilirsin, daha da neler bilirsin, neler.

* O afyona benzer aşkla kimini Leylâ edersin, kimini Mecnun; ey nuruyla gökleri ışıtan, sen daha da başka bir şeysin.

Ey göğüslere nur, sabırlara ümit, yücelerde bulutları sürersin, daha da neler edersin.

Ey peygamberlerin övündükleri zat, ey erenlerin azığı, ey seçiş köşkünü kuran, daha da neler kurmuşsun.

Ey yarlıgama definesi, ey acıyış denizi, kapından başka dayanılacak kapı yok, bir başka şey de yok bundan gayrı zaten.

Bezenmek için yüzünden başka bir yüz gören, senden başka bir güzel var sanan göz, bu suçla âdeta zina etmiştir, daha da başka kötülüklerde bulunmuştur.

Ey başlangıcın aslının aslı, ey yarının yardımcısı, sevda elinde alçaldım, daha da başka bir şey oldum.

şu ağızım sözlerle dolu, fakat senden başkasını çağırمام, çünkü senden başkasının kulakları geçici, yok olur gider onlar, hattâ yokluktan da daha ileri giderler.

— S —

XLVIII

Ey karşımda yüzünü ekşiten, bana hayli kötü sözler söyledin; akbabanın ağzı daima kötü kokar zaten.

O kötü sözlerinin eseri yüzünde belirdi; adam olmayanın kötülüğü, yüzünden, benzinden belli olur.

Sevgiliyle güzel bizim, sen de var geber, gamlar ye, gussalara dal; köpeğin ağzıyla deniz murdar olmaz ya.

* Beytü'l-Makdis, Frenkler yüzünden domuzla dolduysa ne çıkar? O kutlu camiin adı kötüye çıkmaz ya.

Aynanın yüzüdür bu, aynanın yüzü; orda Yusuf'un güzelliği parlar; yabancıya ne kadar süslü püslü olsa gene de arttır, gene de arka.

Yarasa ne kadar söylenirse söylensin, güneş gam yemez. Gölge yere ters düşerse güneşe bir noksan mı gelir?

İsa boyuna gülerdi, Yahya'nın suratı da hep asıktı; bu, Tanrı'ya güvencinden gülüyordu, o, korkusundan suratını asıyordu.

Yarabbi dediler, sence bu ikisinden hangisi daha iyi; bu kurulu düzen yolda ikisinden hangisi daha üstün?

Tanrı, benim hakkımda daha iyi bir zan besleyen, daha üstündür; suçlunun iyi bir zan beslemesi, onu pis bir halde bırakmaz dedi.

Sana gelince: Sen ne korkudan surat asıyorsun, ne de dine ait bir ümit yüzünden; kinden dolayı suratın asık. Ya hasetten sapsarıydın, safrana dönmüştün; yahut düşmanların sevincinden bozarıp kararmışsın.

Bu ikisi de bir işe yaramaz, ateşten başka bir yere lâayık değildir bunlar, vay o kişinin haline ki gönlüne haset ekmiştir.

* Bırak onu, "Elleri kurusun" sözü yeter ona; aya düşman olanın karanlıklara düşmesi mukadderdir.

* Ey güneş, adamakıllı bil ki düşmanların yarasadır; hem bütün kuşlar ârlanır ondan, hem de gece karanlığa mahpustur o.

Güneşin düşmanının sonu gelmez, mevki, devleti elinde kalmaz, göze bir çöp girerse adam nasıl olur da görür, nasıl olur da rahat eder?

XLIX

Yüzün canların canıdır, onu candan esirgeme, gizleme. Âlemden daha büyük, daha üstün olanı bu âlemde izhar et.

Ey göklerin kutbu olan, ey can göklerinde bulunan sevgili, bil ki can senin çevrende dolanmada, onu kararsız bir hale getir.

Dünya gülen bir nar gibi gülümsedi, dişlerini gösterdi, kabına sığamıyor, kendine getir onu.

Güneşi bende bir zerrecik bile ihtiyâr bırakmaz. Benim ihtiyârım olursa onun ihtiyârı nerde kalır zaten?

Aşk yeli yerden toz koparır gibi savurdu beni; yel esen yerde elbette toz olur.

Baharı bütün yeryüzündekileri aşkla bitirip yüceltmede; tohum da o ümide düşmüş de kara toprakta onun hapsine tutulmuş.

Dünyası da, yeniayı da, hurisi de, güzelliği de, bağı da, fidanı da benim gibi onu beklemede.

Şarabı mı? Tanrı'ya sığındık. Tuzağı mı? Allah saklasın. Adı mı, ne? Aman yarabbi. And olsun Tanrı'ya eşi, benzeri yok vesselâm.

Ben güllere benziyorum, o bahçıvanım sanki. Canım onun yüzünden açıldı, fakat o canı da gene ona feda edeceğim.

Yaprak gibi yukardan aşağıya sallanır, oynar dururum; kucağından başka bir yere düşeceğim diye tir tir titrerim.

İşi gücü hilebazlık, tas çalmak, perde yırtmak, fakat serserice değil ha.

Boğazımı yırtıp durmada, söyleyeyim mi, söylemeyeyim mi? Fakat bırak, mahrem değilsin bu sırra, o incinmesin de koy benim boğazım yırtılsın.

L

Sevgilim sarhoş oldu, nerkis gözlerine bak hele. Sarhoşça sözlere koyuldu, dili dolaşmaya başladı.

Gâh bu yana düşmede, gâh o yana yıkılmada. Sarhoşluk da bundan belli olur zaten.

Gözleri sarhoşlara bir belâ; fakat onunla bizi korkutmaya kalkışma. Ben sarhoşum, şahnelerin sopasından korkmam.

Ey aşk, Allah Allah. Padişahlar padişahı sarhoş oldu. Sırça saçlarından tut, onu çek, buraya getir.

Gönüle bir düşünce geldi mi sevgiliden bahse kalkar, ben de saçı olarak başına canımı saçarım, ağzını altınla doldururum.

Ey yüzü güller saçan, ey bülbül çiler gibi konuşan sevgili, yarabbi, hele onun o şiveleri yok mu? Kimedir bunlar acaba?

Şu sûreti bahanedir onun, göklerin nurudur o. Sûret nakşından geç, onun asıl özü güzeldir, özü.

Karakışı lûtfeder de bahar haline getirir, geceyi gündüz eder. Şu ölü dünya, onun öteki âlemiyle diridir.

Lİ

Can senden başkasını dilerse tutar, kendimizden söker, atarız onu; gökler baş eğmezse sana, onları birbirine vurur, darmadağın ederiz.

Pılısını pırtısını, varını yoğunu isterse veririz ona; kalelere girer, sığınırsa o kaleleri yıkar, yerlere döşeriz.

Şu dünya can gibiye biz canın da canına can olmuşuz; şu gökyüzü başsa onun aydın iki gözüyüz biz.

Ağacın kökü topraktır, şu gökse dalıdır, budağıdır, yaprağıdır. Dünya zeytin ağacıdır, biz de sanki yağıyız onun.

Tebrizli Şems'in aşkı, bizim mıhladızımız olduktan sonra artık biz onun hizmet yolunda âdeta demiriz.

LII

Şuh gözleri, alınına düşen siyah saçlarına, ben filâna üfürür, aldatırım onu, sen de külâhını kapıver dedi.

* Yakub'a söyledim, Yusuf kuyunun dibinde, kuyunun ağzına gelince yakala, at onu devlete, ikbale.

Hacı şeklinde gösteriyoruz kendimizi, halbuki yol kesenlerin casusuyuz biz; hacı yola düştü mü tutar, yolunu keseriz.

* Ay'la onun ordusu olan yıldızlar, nasıl suda ters görünürse biz de tersine çakılmış nallarla, mihlarla iz güdeni aldatırız; erguvan dalıyız, yücelere boy atmışız, fakat suya vurmuşuz, suda görünüyöruz.

Tilki, yeşillikte bir yağlı kuyruk gördü de olacak şey değil dedi. Çayır, çimen arasında tuzaksız kuyruğu kim görmüş?

Halbuki kurt, hırsından tuz gibi kuyruğun üstüne düştü; tuzak, yıkılası hatırından geçmiyordu bile.

Aptal düştü mü, bir derde uğradı mı suçum yok der; aptallığı suç olarak yetmez mi ona a kardeş?

Aşk da adamı aptallaştırır, bâri bir aşk seç ki sevgilinin güzelliği, alımı, devleti, aptal olmaya değsin.

Ayağın ağrıdı mı can afsununu oku, o nur ayağına; çünkü o ayak, öküz ayağıdır, afsunu da samandır onun.

Boğazın daraldı mı, soluk alırsın, solukla dertten kurtulursun; dert çağında ah etmeden için açılabilir mi hiç?

Aşkın tapısına dek nasıl, nedir kayıtları var, fakat biz elden çıktık mı en aşağı yer bile onun yüce bir mevki kesilir bize.

O bezenmiş, o eşsiz güzelde ne güzellik var ki iş yurdundaki şekiller bile canımızı yaktı, yandırdı.

Düşünceden yanıyorum, eriyorum, Tanrı'nın hile, düzen bellettiği o güzele ne hile yapayım, ne çeşit düzen kurayım?

Yolunu yitiren gene akılla yola gelir; fakat aklını yitiren kime sığınır artık?

Biz o padişahın adamı değil miyiz? Ne akıl isteriz biz, ne can; akıl dediğin nedir? Onun bağı, aklın verdiği öğüt ne; can denilen kim oluyor, onun ah vah edişi nedir ki?

Sarhoşluk arttı, sus da bir nükte söylemeyesin, bir işaretle bulunmayasın ey pervasızca kendinin iyiliğini isteyen kişinin kanına girmeye yürüyen.

— K —

LIII

Ey Tanrı ilhamıyla konuşan, ey gerçekler gözü, ey şu ateşlerle dolu denizden halkın kurtulmasına çare olan,

Sen pek eski bir pîrsin, evveline evvel yok; sen çok büyük, eşsiz bir padişahsın; canın elinden tutan, ilgiler, bağlantılar âfetinden kurtulmasına yardım eden sensin.

Can verme yolunda canları avlayan sensin, ah, kimin canıdır avlanmaya lââyık olan şu avlar arasında?

Mahlûk da kim oluyor ki senin aşkından söz etsin, Tanrı'nın ululuk nuru bile senin yüzüne, senin güzelliğine âşık.

O aşka avlandım, aşk hastasıyım, ağlayıp inliyorum, ey mahir doktor, ne çareye başvurayım diyorsun.

Lûtfun gel diyor, kahrın dön git; bir haber ver bize, bu ikisinden hangisi doğru sözlü, hangisi gerçek?

Ey canların güneşi, ey Tebrizli Tanrı Şems'i, her zerre senin ışıklarınla can kesildi, letafete kavuştu, söze geldi.

LIV

İki dünyada da senden başka neşe, senden başka zevk, çalgı görmedim ben sevgili; çok şaşılacak şeyler gördüm, fakat senin gibisini görmedim ben.

* Ateş kâfirin payıdır, kâfir yanar ateşte dediler; halbuki Ebû Leheb'den başka senin ateşinden mahrum olanı görmedim.

Gönül penceresine kulağımı dayadım, çok dinledim, bunca söz duydum, fakat söyleyen dudakları görmedim gitti.

Ansızın bu kulun üstüne rahmetler saçtın, sayıya sığmaz lûtuflarından başka bir sebep de görmedim buna.

* A seçilmiş sâkî, a benim iki gözüm, sana benzer bir güzel ne Acem ülkesine geldi, ne Araplar içinde gördüm.

* Ezilirken tekneye gelmeyen şaraptan, eşini Halep'te bile görmediğim şişeyle,

Öylesine dök bana ki varlık bineğinden ineyim de yaya kalayım; çünkü kendimde olunca varlıktan, yorgunluktan başka bir şey görmüyorum.

Güneş de sensin sevgilim, ay da sen; bal da sensin güzelim, şeker de sen; ana da sensin dilberim, baba da sen; senden başka soy sop görmedim, bilmiyorum ben.

Ey mahrumiyete düşürmeyen aşk, ey Tanrı'nın görüş yeri, tecelli makamı, hem arkasın, hem sığınak,

sana eşit olacak bir lâkap, seni övecek, sana lâyük olacak bir söz bulamadım gitti.

Demir parçalarıyız, aşkınsa mihladız; bütün isteklerin aslı sensin, sendeyse hiçbir istek görmedim.

Kardeş, sus, üstünlüğü, edebi, bilirlilik ve hüner dâvasını bırak, sen edepten bahsettikçe edep görmedim sende zaten.

* Ey Tebrizli Tanrı Şems'i, ey canların asıllarına asıl, senin varlık Basra'n olmadıkça taze hurma görmedim ben.

LV

Ey çalgıcı, şu gazeli oku: Ben sevgiliden geçtim, her çeşit gülden, her çeşit dikenden vazgeçtim, tövbe ettim artık.

Gâh sarhoştum, gâh mahmur. Artık o işten de elimi yudum, bu işten de tövbe ettim.

Tövbe etme suçuna ta boğazına kadar gark olmuşum. Eskiden ettiğim tövbelerime tövbe ettim şimdi.

Ey bu köyün şarap satıcısı, ey sâkî, sun elime sağrağı. Namustan vazgeçtim, âra tövbe ettim ben.

Yıkılıp düşen bir sarhoşa benziyorum. Dört tabiattan da dışarıyım. Issıya da tövbe ettim, soğuğa da; yaşa da tövbe ettim, kuruya da, bu dördünden de vazgeçtim artık.

Bir çare bulma düşüncesiyle gönlüm paramparça olmuştu. Çarenin çaresizlikte olduğunu anladım da tövbe ettim çaresiz.

Ay yüzünü göster, karanlık geceyi nurlandır, o günahın zevkiyle çok tövbeler ettim ben.

Tövbe vaktidir dedim de bir âşık bana dedi ki: Ben dün tövbe ettim, senden daha eski bir tövbekârım.

Salâhaddin'in yakıyn yurdunu inkâr eden münkir, aşkla diyor ki: İnkârdan da tövbe ettim artık.

LVI

Ey ayıbımı arayan gök, ey kavgalarla, gürültülerle dopdolu tavanım benim, ne vakte dek senin düzeninden köşe bucak kaçıp duracağım?

Ey Zenci'ye benzeyen, halkın kanını emip duran felek, ben de kan gibi bir bulutum, ne diye kanlar yağdırmayayım başına?

Gönül, güzelce, hoşça yanadur, şu iki ateşten kaçma; sana gereken bu, canın aşkla bağdaşmış, aşk gerek sana.

Maksat ışıktır, âlemse tandır; şu aşk ateş gibidir, halksa sanki odun.

* Tanrı Halil'i gibi pervaneleyin sevinçle ateşine dalmış, oturmuşum, mahşere dek kalkmam ordan.

LVII

Güzelliğin sesi ta canımdan geldi; o sesi duyunca yel gibi, su gibi, ateş gibi ben de yelip yorttum, aşkına koştum.

* Seyredenler, Yusuf'un güzelliğine karşı ellerini kestilerse bir kerecik elini canımıza koy da gör, biz neler kestik.

Rintlerin, müflislerin halleri meydanda, ne olabilir artık? Şu paramparça hırkayı da ayaklarının altına döşedik işte.

Bizim gibi aşk âleminde can verenler pek çoktur, fakat senin gibisini rüyada bile görmedik biz.

Su içen hayvanlar gibi biz de suda aksimizi gördük de ürktük âdeta.

LVIII

Evet, ben kavga ettikçe, inat edip durdukça sen de ayak dire kavga et. Fakat senin kavgandan, gürültünden, kaçacak kadar zebun değilim ben.

Yanıma gelmedin de hileyle uykuya daldın, öyle mi? Uyursan vallahi bu şarabı üstüne dökerim.

Ey mücessem kutluluk, sun kadehi bana. Beni çabuk yola salmaya kalkışma, çok geç kalkarım yerimden.

* Yüzün, ben her an geceleri aydınlatan ışığım demede; saçların da ben her an miskler damlatan nâfeyim diye bahse girişmede.

* Ey yasemin tenli güzel, on sekiz kadehten aşağı kabul etmem. Yumuşak ol, halim ol ey sert, ey öfkeli sevgili.

Ey hadden artık lûtuf, bir güzelce kucakla beni. Kucağında ölürsem kıyamette dirilmem ne de hoş, ne de lâtif olur.

Şarap sun, şu lâtifeyi, şu şuhluğu bırak. Çeyize kapılmamışım, o gelinin sarhoşuyum ben.

Ben senden nar gibi, ateş gibi bir şarap istiyorum, sen tutuyor koca kazanı önüme sürüyorsun; ne vakte dek kazan çevresinde dolaşıp duracağım; kepçe değilim ya.

* Ne anıran eşeklere benzerim, ne sidiğe âşıkım, ey Mesîhler hemdemi, keşişlerin şarabından sun bana.

* Sus, mürâî değilsen aşkı dinle. Diyor ki: Ben Rüstemlerin dostuyum, edepsizlerin değil.

LIX

A tövbemi bozan, nereye kaçayım senden? A gönlüme yerleşen gönlümde oturan, nereye kaçayım, nerelere gideyim elinden?

A iki gözümün ışığı, sensiz nasıl göreyim; a boynumu bağlayan nerelere kaçayım senden?

A yüzünün nuruyla altı yanın da altı yüzlü ayna kesildiği güzel, a yüzü kutlu, senden nerelere kaçayım ben?

Gönül senden sıçramış bir varlık, senden bitmiş, seninle gelişmiş can da senin yüzünden bitkin bir hale gelmiş, nereye kaçayım senden?

Gözlerimi yumsam da bakmasam bile gönlümdesin, ordan gidemezsin ki, senden nerelere kaçayım ben?

LX

Gene huzurunda ölmek için salına salına geldim ey defalarca beni gamdan, gussadan, sıkıntıdan kurtaran güzel.

Ben kupkuru, şahrem şahrem yarılmış yeryüzü gibiyim, bulutum da lütfundan, miskim de; gök gürültüsünden başka bir ses istemem, elime kıvrım kıvrım siyah saçlarından başka bir şey almam, başka bir şeye sarılmam.

Sana tutsak olmak, beylikten, hürlükten yüz kat iyi, hele ey gönlü hasta tutsağım benim dediğin zaman.

Sana gelen, sana ulaşan bir avuç toprak, senden kaçan, senden uzak bulunan altından yeğdir; hele bir, a benim azıksız yoksulum dediğin an yok mu?

Macerayı bırak artık, nerde akıl ki olanla, bitenle uğraşacak; virdim de çeng, zikrim de; şeyhim de şarap, pîrim de.

Ey sarhoşların canlarına can, ey eli darların definesi, güzelliğinin cennetinde bala, süte gark oldum ben.

Kıyameti gördüm, kendimi kaybettim, varlığım görünmez oldu; yay gibi ikiye büküldüm amma ok gibi de uçup gidiyorum.

Ey kendisinden ayrılmama imkân bulunmayan dost, bir avuç topraktım ben, senden esip gelen yel tozuttu, havalara kaldırdı, yüceltti beni, fakat sensiz nerelere gideyim?

Ey göz nuru, din nuru, akıllıca otur dedin, ey perdelerimi yırtan, beni kendi halime mi bırakıyorsun ki?

* Elest kuluyum, o zamandan seninim, sonra da o zalim, o gaddar ayrılığın beni tutmuş, pervasızca sürüp duruyor.

Yüzünün ilkbaharı olmadıkça şu ağacım, nasıl güler, hamurumu sen yoğurmazsan mayam nasıl tutar?

Sofranı, nimetlerini görelî tiritten kurtuldum; varlığını gördüm de o andan beri varlığımdan kaçıyorum.

Benden kaçtın, vazgeçtin mi akıldan da geçerim, candan da; benimle oldun, bana tecelli kıldın mı esîr kubbesinin ta üstüne çıkarım.

* Oturdum mu ey can, bir selâmcık ver bana, selâmımı al; çünkü bu son oturumum selâmsız olmaz.

* Nasıl el çırpımayayım ki, güzelim elimde benim; nasıl ayak vurmıyayım ki zîr perdem bem oldu, altüst olmuşum zaten.

Tebrizli Şemseddin'e bizden selâm götür, öylesine bir doğuya tapı kılmak iyi, çünkü ben de onun yüzüyle nurlanmışım, onun yüzünden nur istiyorum.

LXI

Canlar bağışlayan böyle bir güzelliğe karşı nasıl ölmem, nasıl deli divane olmam, nasıl zincirlere sarılmam?

Şarabını içtim, nasıl mahvolmam? Sanki sen şarapsın da ben suyum, sen balsın da ben sütüm.

Aç ağzını, o sayıya sığmaz şekeri saç ortaya; sen özür kabul etmezsen benim naza tahammülüm var, işve kabul ederim ben.

Bilirsin neden güldüğümü, yüce himmetimden dolayı gülmedeyim; çünkü aşkının şehrinde âşıklara beyim ben.

Zevâli olmayan aşkla bir rahimde yattım, bir anadan doğdum, onunla ikiz kardeşim; and olsun Tanrı'ya ki pek kocaldım amma yepyeni bir aşk yaratıyor, meydana atıyorum.

O gözü açarsan kendinden başkasını görmezsin, fakat can gözünü açarsan görür, anlarsın ki eşim, benzerim yok benim.

Erlere gibi, soğuk kişilerin tandırını ateşler, kızdırırım; sıcakların tandırındaysa en fazla pişmiş ekmekten de pişkinim.

İçim bakımından süte benzerim, boğazda durmam; beni peynir gibi tuzlu görüp sakın yanılma, yanlış bir hükme varma.

Tebrizli Şems'in aşkıyla taç, taht sahibi bir padişahım, fakat o, tahta geçti mi ben huzurunda bir vezirim.

LXII

Can tenceresinden kanlı köpükler saçmak, iki cihanın sözünü de bir ağızdan, bir hamlede söyleyivermek istiyorum.

Kendimden geçtim, aşka kul oldum; cihanı da kendim gibi kendinden geçirmek istiyorum.

Kötü nefsin zünnârını boynuna doladım. O, bir bağırdım mı, diyor, kurtulur giderim.

Fakat nerden kurtulacak? Onu öyle bir çekeceğim, dünyanın çevresinde öylesine fırıl fırıl döndüreceğim ki duman rengindeki canından ateşler çıkacak.

Can gelininin yüzündeki duvağı kapacağım, aşktan baş çekenleri, mallarından, mülklerinden edeceğim.

Bütün Şu âlemi aşk engi yapacağım. Dilsiz engden üç yüz dil meydana getireceğim.

Tebrizli Şems, sevgi âleminde öyle bir yay kurdu ki o oku bir atarsam değil ok, aşkla kiriş bile firlar gider.

LXIII

* Gönlündekini benden gizliyorsun, yâni ben bilmem demek istiyorsun, yazıyı, harfleri birbirine ulayıp yazıyorsun, okuma bilmem diyorsun yâni.

Hayal levhana ne yazıldıysa ben yazmıŐım, gönlündeki sırrı nasıl bilmem ki canının içindeyim senin.

Güneşten de üstünüm, güneşten de aydın, rh zerreleri önümde oynamada, zikretmede; hepsi de inciler saçan tapıma yönelmiş.

Güneşin ışığı olmasaydı nerden görünecekti zerrelere? Ey zerre, apaçık ekiŐimden nasıl kaçabilirsin?

Dünya pervane gibi ışığımın çevresinde dolanıyor; ona bir ışıktır yolluyorum, kanatlarını yakıp yandıran da benim

Bu Şahrem Şahrem yarılıp parçalanan anlatışa sığmayan aşk halvettedir; aşkı anlamak istiyorsan gel de huzuruna götüreyim seni.

Şüpheye mi düştün, bil ki o Şüphe benden geliyor sana; inkâr sahiplerini o hileyle tutar, ta dibe çekerim ben.

Adamakıllı inançta mısın, o inancı da benden bil, devlete erenleri de o ağla yakalar, küfürden kurtarıyorum.

Derdin, mihnetin varsa o dertte de beni gr, o mihnette de beni bul; çünkü o zahmet oku da ancak benim yayımdan firlar.

Zahmet rahata döndü, ok, kalkan haline geldi mi dikkat et de gr, o da benim eseri görünmeyen ltfumun bir eseridir, bir bađıŐıdır sana.

Nerde bu cemal, bu güzellik varsa orda alışveriş helâldir; fakat ululuk ıŐsının bulunduğu yerde söz söyleyemem ben.

LXIV

Biteviye Şarap sun da hepimiz toplanalım, bir olalım; sretlerimizi bir an olsun ortadan kaldıralım.

Kendimizden vazgeçersek suyla aynı renge gireriz. Biz bir ağacın dallarıyız, hepimiz de kapı yoldaŐıyız.

AŞkın tabiatı var bizde; hem gizliyiz, hem meydanda. AŞk Şehrinde gizliyiz, aşk mahallesinde apaçık meydandayız.

Kendimizi ölü gördük mü mezarımıza girer otururuz; diri gördük mü feryada başlar, yüzümüzü yırtarız.

Gönül aynamıza akseden her sûret, hiçbir şeyle mukayyet değilmiş gibi görünmede; çünkü biz hiçbir şeyle mukayyet değiliz.

Bir bölük balıklarız, su üstünde yürüyüp durmadayız. Şu hevesten hevese düşen toprağı fırlatmış, yeryüzünün suratına atmışız.

Aşk saltanatını gördük de müflislere baş kesildik. Peşin olan aşkı seyrettik de kumaşsız tacir olduk.

LXV

Kendimde değilim, elden çıktım artık, kendinden geçiş âlemine düştüm, yıkıldım; mutlak olarak kendinden geçiş âleminde, ne de hoş bir haldeyim, ne de güzel bir neşe içindeyim.

Ondan başkasını görmeyeyim diye o güzel, gözlerimi kapattı; sonunda, birden ona karşı açtım gözlerimi, onu gördüm ancak,

Can benimle savaşa girdi, incitme beni dedi; boşayayım seni dedim, boşa dedi, boş verdim, boşadım gitti.

* Anam, aşkının vurduğu dağı yüzümde gördü de göbeğimi o aşkla kesti, doğduğum andan beri vurgunum sana.

Gökyüzünde at koştursam, gayb levhini okusam gene de ey canıma düzen, rûhuma huzur olan sevgili, sen olmadıktan sonra bozgunluğun ta içindeyim, perperişanım ben.

* Ey perdeleri kaldırıp da ölüleri dirilten, yüzünün nurunu gördüm de Elest ahdi geldi hatırıma.

Periler padişahının aşkıyla ey can, öylesine kendimi kaybettim, öylesine kendimden de, halktan da gizlendim ki sanki periden doğmuşum, sanki ben de periyim hani.

Bedenime, Tebrizli Şemseddin'e karşı nesin sen dedim; bedenim dedi ki: Toprak. Canım dedi ki: Ben de yel gibi başı dönmüş biri.

LXVI

Ahdettim, kötü ahitten kurtuldum dedim; dedi ki: Nasıl ahdedebilirsin, benim kopardığım şeyi nasıl bağlayabilirsin sen?

Balla süt nasılsa öyleyim onunla; eteğine yapışacağım, fakat nasıl yapışayım? Eli kırılmış biriğim ben.

Fakat gene de onun eteğini ancak eli kırılan tutar; mihnetle, eziyetle alçalttı beni amma şimdi de yüceltti.

Yüceldim mi adaletini yerine getirir de alçaltır beni; önce yok etti beni de sonra tekrar var etti o.

Ey zülfünün halkalarını boynuma dolayan; feryat onun sarhoş gözlerinden; onlar sarhoş etti beni,

onlar sarhoş etti.

Sarhoş hayali geldi de sarhoşçasına saldırdı; o kadar bahaneler getirdim, elinden kurtulamadım gitti.

Kapısının halkasını çaldım, sevgili, evde yok diye seslendi, yâni, burdayım, bil dedi.

Kulun geldi dedim, şu sözün bir tuzak dedi, ben tuzağa tutulacak av mıyım, nerden oltaya takılıp tutsak olacağım ben?

* Yakarsan dedim, yak beni, lâyığım buna ey put, yak beni, çünkü puta tapıyorum ben.

Beni iyice yakasın diye kurudum zaten; beni yakarsan yanmadan kurtuldum gitti.

Nereye gidersen gelirim, nereye gidersem gelirsin; ölümden de, dirimde de hoşum seninle, hoşum.

Ey dirilik suyu, seninle olduktan sonra ben nerdeyim, ölüm nerde? And olsun Tanrı'ya, sayende ölümden kurtuldum ben, sayende.

LXVII

Yüz kere öldüm, canım efendim, şunu denedim ben, kokun geldi mi baktım gene dirilmişim.

Yüz kere can verdim, yerlere serildim; fakat sesini duyunca tekrar doğdum.

Yüzünü gördüm mü kendimden geçiyorum, yok oluyorum ey beni bayrama döndüren, ödağacı gibi yakıp yandıran dilber.

Aşk doğanını tutmak için gönlümde bir tuzak kurdum, fakat ters işlerle beni aldatan o doğan, bir kuş gibi geldi de kapıverdi beni.

Ey erlerin gönüllerinde dönüp duran şûle, gök kubbe gibi sendeki ayın çevresinde dönüp duruyorum ben.

Ne mutlu andı o an ki yeniden yeniye ahitler ettim, fakat gene de bütün tövbeleri bozdum, önce nasılsam gene öyle oldum gitti.

Padişaha benimle erişebilirsin diye aklımı çeldi, yoldan çıkardı beni; aklın yanına gittim, fakat akıldan da bir fayda görmedim.

LXVIII

Seni inkâr edenler, sarhoş canıma düşman oldular amma senin güzelliğin kâfi bir cevaptır onlara bence.

Kınayanın hayalini defetmek, kulağını burup gerçeği anlatmak için uzaktan yüzünü bir gösterdim mi hemencecik kurtuldum gitti.

Ne incidir, ne mücevher derse inanmam ona, fakat olmazsa da olmasın a kardeş, ben neysem oyum, nasılsam öyleyim işte.

Dün bir güzelin yüzünden gönül sarhoş oldu, öylesine esridi ki padişahın huzurunda bile bir kadeh kırdım.

Ben o ay yüzlünün sarhoşuyum, o günahdan dolayı neşeliyim, padişahın günahkârıyım ben, hadi kırın elimi.

Çok rindim, pek kalleşim, aşk dinine girmişim, bu yüzden yayılmış adım ortaya, kim oluyorum ben ki padişaha bir armağan yollayayım?

Gönül bir hırsız, hem de hırsız oğlu hırsız; haznenin kapısında durmuş da bekliyor. Hırsızın elini bağladım da ondan sonra haznenin kapısı açıldı.

Ey o padişaktan haberi bile olmayan, ne yoldasın, nereye gidiyorsun diyorsun; balık gibi hani, ağ nereye sürükler götürürse oraya gidiyorum.

Tanrı Şems'idir sırrım, Tebriz'edir niyazım, odur namazda kiblem, odur abdestimin nuru.

LXIX

Öylesine karanlık bir geceyim ki aya kızgınım. Öylesine çırılçıplak bir yoksulum ki padişaha öfkelenmişim.

O eşsiz, tek güzel lütfediyor da eve çağırıyor beni; fakat bir bahane bulmuşum, yola da kızmışım, yolculuğa da.

Sevgilim inada girişse, nazlansa, beni kederlere atsa, kararsız bir hale getirse gene de ah etmeyeceğim, aha da kızgınım çünkü.

Gâh altınla aldatır beni, gâh mevkiyle, gâh orduyla. Ondan altın istemem ben, mevkie de kızgınım zaten.

Öylesine bir demirim ki koskoca mihladızdan kaçıyorum. Bir saman çöpüyüm amma âlemin mihladızına öfkelenmişim.

* Öyle bir zerreyiz ki dört unsura da isyan ettik, beş duyguya da, altı cihete de. Zaten beş, altı dediğin de nedir? Tek Allah'a bile kızgınım ben.

Bu söze dayanamazsın sen, çünkü suyun dışındasın; bana gelince: Güneşe benzeyenlere bile neden benziyorlar diye öfkelenmedeyim.

LXX

Ben aşk yoluna tertemiz girmişim, o yolda tertemiz yürümekteyim, gazez tohumunu ekmem ben. Yokluk bile bana sığınır, bana dayanır, tamahın sırtını kaşayıp tırmalamam ben.

Ne halkın kaydındayım, ne kimseden korkum var. Ayağı açık bir kuşum, kafes azığına ihtiyacım yok.

Yağmurlar yağdıran bir bulutum, inciler saçan bir göğüm. Yeryüzündeki susuzlara abıhayat saçmadayım.

Mûsa'ya ateş göründü amma gönüllere hoş gelen bir nurdu o. Ben de uzaktan ateş görünmedeyim amma canım efendim, nurum ben.

Ağacın dalı titrer, kökü durur. Benim de kararım yok amma rûh âleminde karar etmişim.

Bir acayip cihanım ben, bir avuç toprakta gizlenmişim. Her gece ışığım, her güz bahar.

Gece kuşuyla geceyim, gündüz kuşuyla gündüz; fakat kendime geldim mi ikisinden de ayrırım.

* Tamamıyla yok olup kendimden geçtiğim zaman kendime gelirim. Dört unsurla beş duygudan kurtulduğum zaman çekisi, ayarı tam bir adam olurum.

İnsanın canı, haksız yere ihtiyâr dâvasına girer. Onun ihtiyârındaki yücelik, ihtiyârımı elden almış, beni ihtiyârsız bırakmıştır.

Hünerli aklın başında bir yeldir var amma bir kadeh şarap sundum mu o yel kalmaz, savuşur gider.

LXXI

Yarabbi, nasıl bir sevgilim var? Âdeta bir arslan avlamışım; gönlümde onun gezip dolaşması için yüzlerce çayırılık, çimenlik var.

Benim yanıma gelince mahsustan kızar da der ki: Benim seninle işim var, ne vakte dek kaçacaksın benden?

Dün gece yeniaya, ay yüzlümü sordum; dedi ki: Ardında koşup duruyorum, ayağım toz içinde.

Güneş doğunca, neden dedim, yüzün sapsarı? Dedi ki: Onun yüzünü gördüm, utandım da bu renge boyandım.

Ey su, secdeye kapanmışsın, başını ayak etmişsin, yüzün yerde, koşup duruyorsun dedim. Dedi ki: Onun afsunuyla yılan gibi kıvrana kıvrana sürünüp gidiyorum işte.

Ey adalet beyi, inzibat âmiri ateş, neden böyle kıvranıp durmadasın dedim. Dedi ki: Yüzünün yalımından kararsız bir gönlüm var da ondan.

Ey dünyanın habercisi rüzgâr, neden böyle tez canlısın dedim. Dedi ki: İhtiyârım elimde olsaydı bu tez canlılık şöyle dursun, şu gönlüm bile yanar, yakılır, mahvolurdu.

Ey toprak, ne düşünüyorsun, neden böyle susmadasın; düşüncelere dalıp gitmişsin dedim. Dedi ki: Susmama bakma, içimde bahçeler var, baharlar var.

Şu unsurlardan geç. Bize Tanrımız kâfi; başımda mahmurluk var, elimde şarap.

Uykumuzu bağladıysan sarhoşluk kapısı açık ya. Sevgilinin eli elimizde olduktan sonra bana testi testi şarap sunar elbette.

Sus da gönül dilsiz-dudaksız söylesin. Gönlün sözlerini duyunca bu sözlerden utanıyorum ben.

LXXII

Ey göklerde uçan kuş, uçma çağı geldi, ey mânalar ceylanı, yayım zamanı erişti.

Ey tek âşık, ey âşıklar arasından seçilen, artık yaratılmıştan geç de yaratılışı seyret, yaratana dal.

Sana bir feyzdir geldi. Rûhsun, amma nasıl rûh? Öylesine rûh ki hayal gibi gözlerde koşmayı bilir.

Şimdi hüküm gelir; sana da öğretirler kulaksız duymayı, gözsüz görmeyi.

O, hem bıyık burmayı bilir, hem ölüyü diriltmeyi. Hem taht, baht vermeyi bilir, hem kulu yetiştirip geliştirmeyi.

O mânalar Yusuf'u, o bedava define, kendisini aşağılattı, değerini azalttı amma acaba sen satın almasını biliyor musun?

Nerde o Müşteri ki sazı iki aykırı perdeden akort etmesini de bilsin, perdeleri yırtmasını da?

Ey başarılar elde eden âşık, ey tasdik edilmiş gerçek er, gökler gibi kendi milinin çevresinde dönmen gerek.

Kendini yoklukta ara da bul; ayrılık zordur çünkü, güçtür, hele Hak'tan ayrılık.

Dudağını şeytan sütünden yumaya, arıtmaya çalış; yıkandı, arındı mı gönül memesini emebilirsin artık.

Ey o cihanın aşkı, bizi çekip duruyorsun; ne de güzel çekiyorsun ey çeken, aferin sana da. Ne de güzel çekiliyorsun, maşallah sana da.

Doğudan yüz göstermeyi de güneş bilir; yoksa koşarak ona ulaşmanın, onu görüp bilmenin imkânı mı var?

Sus, gönül ahvalini söylemenin imkânı olsaydı dağ bile deniz gibi çarpınıp çırpınmaya başlardı.

Tebrizli Şemseddin'i ansızın görürsen ebedîlik şarabının ışıyışını o zaman onun sayesinde görür, bulursun.

LXXIII

Zenciler diyarından ordu geldi, ordunun tam kalbine saldır, ey erlikle başını yücelten er, ercesine saldır o orduya.

Ateş gibi bir saldır, onların hepsi de odundur, gönül ateşinle kurusunu da yak, yaşını da.

Deniz savaşa kalkışırsa, sana kin güder de o kinle coşup köpürürse suyunu ateş haline getir onun, incisine, mercanına saldır.

* Senin yayından çıkıp uçan her ok, yedi göğü delip geçer, ey "Aralarında iki yay kadar mesafe kaldı" makamının oku, saldır kalkanına onun.

Başsız gelenin başına elini koy, okşa onu; başlı geleniyse hançerle yarala.

* Aydınlanan, parlayan can, aşkında yanar, yakılır; tazeleşmesini, yeniden can bulmasını istiyorsan at Kevser havuzuna onu.

* Şaraplar satan lâ'îl dudaklarıyla dünyayı yeşert, Zühre'nin çengini al elinden, at taşları kadehine, sağrağına, kır gitsin.

Ey Tebrizli Tanrı Şems'i, inkâr eden kişinin kâfir canına, iman nurunun çekim kuvvetiyle saldır.

LXXIV

Bugün aşkın; baş çekenlere, ululananlara cilvelendi de bu cilveyle gene birer birer hepsini boyunları bağlı olarak tapına getirdi.

Yürü, yürü, gül bahçesine git de güle tapanları seyret; bir an secde ediyorlar, bir an şarap içiyorlar.

* O şeker huylu güzel, bize bir kıl bile bırakmıyor bizden; zaten can sûflerince baş tıraş etmek, baştan geçmek de budur işte.

Dişin sallandı da düştü mü yerine bir başkası çıkar; bil ki can vermek de bu çeşittir er için.

Ey Tebrizli Şems'in düşmanı, ey yol kesen hırsız, en münkir, kendi kendine daral, sıkılsın için, kendi kendine işkence ededur.

LXXV

Ey bâtil ümmet, ekmek için savaşın, ekmeğe koşun. Ey devlete, ikbale erişen ümmet, siz de cana yürüyün, can elde etmeye bakın.

Hayvan ot çeker, ot yer, ottan başka bir şey bilmez; akıyk, mercan arayansa insandır.

O bahçeler uyumuş, hiçbir şeyler yok oralarda; bu bahçeler açılmış, çiçekler vermiş, bu devşirilip padişahın sarayına giden paydır.

Canlar var, erişmemiş, tuzaklarda sürünüp durmada; canlar var, uçup gitmiş, ta sevgiliye kadar varmış, ona ulaşmış.

Bir can da var, anlatılmasına imkân yok, gökyüzünün de üstünde, çevik, lâtif, her yanı uygun, sanki Mîzân burcundaki ay.

Bir başka can da ateş gibi sert, başı dik, hiç de güzel değil, ömrü de kısa, şeytan hayali gibi âdeta.

Hocam, sen hangi bölüktensin; pişkin misin, ham mı? Şarapla, mezeyle sarhoş musun, yoksa meydanın tek binicisi misin?

Bir gün ovaya doğru giderken bir yüce er gördüm, havada yücelere doğru oynayıp geziyordu.

Her taraf, onun yüzünden coşmuş, köpürmüştü de o sakindi, susuyordu, yeşermişti, yeşiller giyinmişti, canım hayran oldu da

Dedim ki: Bu ne coşkunluk, halkın vehminden de uzaksın; nurun nuruna nur musun sen, yoksa parıl parıl parlayan güneş mi?

* Gönüm sıkıldı dedi, bedenim de hafifleşti, sonucu, dört temelın çarmıhından ayağım kurtuldu.

Beyim dedim, ne mutlu bana, bir kucaklarsam; çok yalvardım, yakardım, imkân yok dedi.

Dedim ki: Gel, vefa göster, bırak şu nazı; bir tanecik şekerkamışı ver, cömertlikte bulun, o madenden ne eksilir ki?

Ben dedi, yokum, kıyıda bir kamışım ben, dert için, derman için bir şekle bürünmüşüm de öyle görünüyorum.

Dedim ki: Böyle bir söz söylemek sana gerekmez, zaten beni savmak da her zaman mümkün, bakalım, ey söz bilir, güzel söz söyler er, bakalım gönlünden ne doğacak şimdi?[\[21\]](#)

* Bir taraflı, tek taraftan söylenen sırra nasıl inanırsın? Çocuksun, dersin henüz ebced, taş tahtayı al da dersini oku, ezberle dedi.

Dedim ki: Hemencecik cezamı çektir, helâl olsun sana; yüz çeşit bahanelerle sav beni başından, öldür beni ayrılığınla.

Derhal bir başka dille şeker gibi yüzlerce öğütler verdi, ezbere yüzlerce öğütler okudu bana, harap oldum, sarhoş bir hale geldim.

Çok gözyaşı döktüm, geç vakte dek sarhoş bir halde kalakaldım; bir de baktım ki o padişah ansızın can gibi insan şeklinden çıktı.

* O konuşmadan şu gönülde bir dağdır kaldı; fakat öylesine bir dağ bu ki lezzetinden binlerce ihsana değer.

Öylesine çözülmez şeyler buyurdu, o sözlerde de öylesine şaşılacak öğütler var ki; sus, onları dile getirmek hiç de kolay değil.

LXXVI

O güzeli ara, işte güzeller arasında; biri, uyuyan fitneyi uyandırma derse dinleme sözünü.

Hayali, gönülde yer etti mi can neşeyle gülmeye başlar; sabırlı kişilerin çektikleri acılardan yüz çeşit tatlılık coşar zaten.

Ay'ın on dördü gibi parıl parıl parlayan yüzünden gözlere ne ışıklar vurur, ne ışıklar; fakat körlerin gözlerine ne vurabilir ki?

LXXVII

Ey gönül, hurilerin padişahından, sabredenlerin kıblesinden kaçma, ondan uzak kalmışlar gibi, sen ayaklandırma, sen uyandırma fitneyi.

Ben zaten fitne arayan biriyim, onu terk edemem, vazgeçemem, el yuyamam ondan, sen

ayaklandırma, sen uyandırma fitneyi.

Âşıkların başıyım, işten güçten kalanların ustasıyım, filâna âşıkım ben, asıl sen ayaklandırma, uyandırma fitneyi.

Nasılım, sorma bana, bak da gör, işte kanlara gark olmuşum, hattâ bundan da daha fazla bir şeyler olmuşum, asıl sen karıştırma, ayaklandırma, uyandırma fitneyi.

* Rüstem'im, rûhum, Nuh kavminin tufanıyım, o seher çağı içilen şarabın sarhoşuyum ben, asıl sen uyandırma fitneyi.

Sen bu yazıyı okuyamazsın, çünkü bu dünyaya bağlısın, ancak şu kadarcık bilirsin; asıl sen ayaklandırma, sen uyandırma fitneyi.

LXXVIII

Ey taş yürekli, canı incilerle dolu bir deniz haline getir; ey sevgilinin geceye benzer saçları, gece yarısında bir seher yarat.

Gönlün, canın çaldığı çengi aşkla nağmelendir, dilsiz neyleri o bal gibi güzelin aşkıyla şekerlerle doldur.

Kulağında, gözünde yüz binlerce incin var, o incilerden bir etekcik de körlere, sağırlara ihsan et.

Buram buram tüten, burcu burcu aşk kokan o ciğer kanlarından lûtfet de gönül ehline bir kalye ihsan et, gıdalandır onları.

Pek çok yollara düştü canlar, fakat yol alamadılar bir türlü; ey canların derdine çare bulan, onlara bir başka yol yordam öğret.

* Su kuşlarının da kanatları balçığa saplandı, kara kuşlarının da; ey devlet kuşu, kanat çırp, uç.

Şeytan gibi yol al, koş, dolan dünyayı da o periyi gör; onun gümüşe benzer göğsüne karşı gönlünü altına döndür, ona ulaşmak için sol, sarar.

Nasılı, niçini bırak diye her şeyden bir buyruk, bir işaret geliyor sana, o ay yüzlünün sert huyuyla at başı beraber yürü, fakat o sertleştikçe sen yalvar.

* Karınca ayağı mesâbesindeki canı, onun tapısına armağan götür, o Süleyman'ın geçeceği her yol uğrağında derlen, toplan, bekle onu.

Deniz acı bir sudur amma altında inci madeni var, sen acı suyundan geç de dal dibine.

* Bir çeşit yılan vardır ki başında panzehir vardır, panzehiri elde etmek istiyorsan zehrinden vazgeç.

Tûbâ ağacını istiyorsan işte Tanrı güneşi Tebrizli Şems; ebedî bir zevk, safâ, ebedî bir ömür mü istiyorsun? O ağacın gölgesinde otur.

LXXIX

Ey yola düşen, yolda, yolculukta yok olan, yokluktan da yola düş, onu da terk et; gönülden bir göz at da gönlün ta kendisine, özüne bak.

Gönül, Çin aynasıdır, gönülle oturursan karşında yüz tane kılıç bile görsen korkma, gözünü kalkan et, tut o kılıçlara karşı.

Biliyorum, her şeyden vazgeçtin, gönülde yok oldun, yokluğun ta içindesin, fakat bir saldırış daha lâzım.

Bir kere daha saldır da şu kaynağın yanında avını yakalayıp parala; ey gönül ormanının arslanı, pençele ciğerini.

Eşi bulunmaz bir inci için kilimi mademki rehin verdin; pek büyük bir sınamayla davran, elini kemerine at.

Güneşin ışığındaki zerrelere biz, zerreden birazcık toprak al da sürme gibi çek ayın gözüne.

Delilikten, sevdadan can kalmadı bizde; ey gören, bilen padişah, sen kendinden haber ver bize.

Şu şekillerle, resimlerle dolu âlemdeki bütün şekilleri, bütün nakışları sil süpür de kendinde bir canlı şekil yarat ey ateşe benzeyen aşk.

Padişahım, öldüler, kendilerinden geçtiler, sarhoş oldular, şarap içtiler amma gene de rintlerin selâmı var sana, bir yol uğrat, o yana uğra.

* Kafdağı'ndaki Zümrüdüanka bile Tebrizli Şems'in aşkıyla kalkıp uçar; sen de o varlık kanadını kökünden kopar, yol, at da aşktan kol kanat edin.

LXXX

Pervane ateşe atıldı da sen de böyle hareket et, atıl ateşe dedi. Yanıp yakılıyor, ateşler içinde kanat çırpıyor, sen de böyle yap diyordu.

Kandil, yağlı konmuş, fitili örülmüş, kırık boynuyla hem yanıyordu, hem de yumuşacık yumuşacık, sen de böyle ol diyordu.

Mum, hem yanıyordu, hem eriyordu, kendisini hararete, ıztıraba vermişti; bana da, benim gibi ol, sen de böyle yan, böyle eri demedeydi.

Bu dünyanın kârını elde etmek için altın, gümüş saçsan sana hiçbir faydası yok, ancak böyle yanmaya, erimeye bak diyordu.

Deniz eteğini incilerle doldurmuş, başköşeye geçmiş kurulmuş, belli etmemek için de kendisini acı göstermeye kalkışmış, yâni sen de böyle ol demeden gelmişti.

Zümrüdüanka, iyiden de kesilmiş, kötüden de; bütün tuzaklardan uçup kurtulmuş, Kafdağı'na gitmişti, yâni benim gibi ol, benim gibi yap diyordu.

Yüzünü arıtmıştı gül, kaftanını yırtmıştı, dikenlere sabrediyor, âdeta, sen de benim gibi hareket et diyordu.

Şarap, yüzlerce adı sanı bırakmış, ârdan, hayâdan geçmiş, akılla düşman olmuş, adamın beyininde koşmaya girişmişti, sen de benim gibi yap diyordu âdeta.

Zurna, bomboş bir hale gelmişti, gözünü bile açmamıştı, yalnız, dudağını kendisini üfleyenin dudağına koymuştu; diyordu ki: Sen de böyle yap.

* Âdem, kırk yıl özürler getirdi, yas tutup ağladı; çocuklarına, siz de böyle hareket edin diyordu.

Sus, sabret, sonucu katı kayadan ibret al, o bile susmada, fakat ağlamada, benim gibi hareket et demede âdeta.

Tebrizli Şemseddin'i gör, can ışığıyla ovayı kaplamış, ululukla yazıyı doldurmuş; benim gibi yap diyor sanki.

LXXXI

Canı sen aldıktan sonra ölüm şeker gibidir; seninle olduktan sonra ölmek tatlı candan da tatlıdır bize.

* Kaldır şu örtüyü, gizleme gerçeği; ölüm ateş gibidir amma Tanrı Halil'ine bahçedir, abıhayattır.

Ölüm bu yandadır, halbuki o yanda doğmaktır ölüm; orda, hayır, hiç kimse ölmez, ölüm burdadır ancak.

Bırak bedeni de can ol, oynaya oynaya o dünyaya git; ölüm acıdır, kötüdür şimdi, fakat korkma ölümden.

* Dokuz göğün de kendisine toprak kesildiği Tanrı'nın tertemiz zatına and olsun ki ölüm vuslat şekeriyle helva pişiren helvacıya benzer.

Ne diye candan kaçayım? Can vermek, candır, cana ulaşmaktır; madenden niçin kaçayım? Altın madenidir ölüm.

Bu kafesten kurtuldun mu yurdun gül bahçesidir; bu sedefi kırdın mı incidir sanki ölüm.

Tanrı seni çağırdı mı, kendi yanına çekti mi gitmek, cennet gibidir, ölmekse Kevser'e benzer.

Ölüm bir aynadır, güzelliğin oraya vurur, orda görünür, ayna seni sana gösteren bir şey olduğunu sana söyler durur.

İnanç sahibiyse, tatlıysan ölümün de emindir, hoşluktur; kâfirsan, acıysan ölüm de acıdır, kötüdür sana.

Yusuf san, güzelsen aynan da güzeldir; çirkinsen ölüm de çaresiz çirkinliğini gösterir sana.

Sus ki tatlı dillisin, Hızır gibi ebedîsin; ölümse abıhayata karşı kördür, sağırdır.

LXXXII

Sevgili, önce bizi adam et, daima er olmamızı sağla; sonra şarap sun bize, şarap kadehini durmadan döndür.

Ey can, bizden de bir şey gelmez, tapımızdan da; yapıyı sen kurmaya başladın, gene sen tamamla.

Esenlik yurdumuzu kınanma yurdu haline getirdin; kınanma yurdumuzu da esenlik yurdu haline getir.

Bu sonsuz yol uzaktır, uzundur; fakat sonsuz lûtfunla iki adımlık bir yol haline getir.

* Bizi tutsak ettin şu nefse, fakat kötülüğü emreden nefsin de beyi sensin, bizi bey yap da onu kul et bize.

Umumî lûtuflarını haslara nasip ettin, bugün de yakınlarına ihsan ettiğin hususî lûtuflarını umumîleştir.

Her zerreye lûtfunla bir başka güneş ver; lûtuf ve ihsan güneşini herkese tam olarak doğdur.

Duayı tatlılaştır bize, dua ağzımıza süt gibi, bal gibi tatlı gelsin, âmin diyene de lûtfet, onu herkesin iyiliğini ister bir hale getir.

LXXXIII

Gördün mü karakış ne dedi? Harman gibi odun yığ, kış soğuk yapmazsa ikisinin de, kışın da, odunun da soğukluğu bana, vebali boynuma dedi. [\[22\]](#)

Soğuk baş çekti, şiddetlendi mi ateşe odun at; odunu sakınmıyor musun, odun mu daha iyi, beden mi, sağlık mı?

Odun yokluk sûretidir, ateşe Tanrı aşkıdır; ey eteği temiz can, sûretleri, şeklleri yak, yandır.

Sûretleri, nakışları yakmadıkça canın üşür, donar, buz kesilir; puta tapanlar gibi bahardan, eminlik yurdundan uzak kalır.

Ateş, Tanrı emriyle erlere lâle olur, gül olur, çiçek olur, reyhan, söğüt, süsen kesilir.

Ateşe benzeyen aşka atıl, o ateş içinde, gümüş gibi gönlünü hoş tut, güzelleş; mademki Halil'in oğlusun, ateş yurdundur senin.

İnanç sahibi, afsun bilir, okur o ateşe; yakıcılığı kalmaz ateşin, aydın Ay kesilir ateş.

Demiri bile eritip iğne gibi incelten ateşi yatıştıran afsuna aferin.

Ateş, pervaneye pencere gibi görünür de o hayvancağız yalımlı ateşe o yüzden atılır.

* Hamza'ya da ok, mızrak, güller saçan bir gül dalı gibi görünür; güller saçılırken de hiç kimse, tutup da zırh giyinmez.

* Firavun, yoğurt gibi suya gark oldu gitti, halbuki Mûsa, yağ gibi suyun üstünde kaldı.

Cins atlar padişahı taşırlar; işe yaramaz, ahmak atlarsa palan yüklenirler, tezek taşırlar.

Söz, mâna değirmenine bir laklaka, bir beyhude dırılıdır ancak; değirmen suyla döner, dırılıyla değil.

O aslı olmayan lâflar yüzünden buğday, kabından fırlar da değirmen taşının altına düşer, yâni

anlayacağın, övünmek için yol budur ancak.

Canım efendim, kızışıyorum amma dedikodudan, lâftan dolayı değil, altın madeni gibi ayarı hâlis Şemseddin'in yüzünden hararetleniyorum ben.^[23]

LXXXIV

Yürü, başını yastığa koy, yat; bırak beni, vazgeç geceleri dönüp dolaşan, yanmış, yakılmış şu dertliden.

Biz geceleri, ta sabahlara dek yapayalnız sevda dalgaları arasında bocalar dururuz; istersen gel, başıyla bizi, istersen git, cefa et bize.

Benden kaç da sen belâyâ uğrama; selâmet yoluna; düş, bırak belâ yolunu.

Gözyaşları dökerek gam bucağında sürünüyoruz; akan gözyaşlarımızın yolunda, yüz yerde yüz tane değirmen kur.

Zalim, gaddar biri var, mermerden, granitten bir gönlü var onun, bizi tutup çeken o gaddar, adamı öldürür de kimsecikler, bâri kanının pahasını ver diyemez ona.

Güzeller padişahına âşıklara vefa etmek vacip değil; ey yüzü sapsarı kesilmiş âşık, sen sabredeğör, sen vefakâr ol.

Bir dert var ki ölümden başka devası yok; artık ben nasıl olur da bu derde çare bul diyebilirim?

Dün gece rüyada bir pîr gördüm, aşk köyündeydi, eliyle bana, yanımıza gel diye işaret etti.

* Dedi ki: Yolda ejderhâ varsa sende de zümrüt gibi bir aşk var; yürü, bu zümrütün şimşek gibi parıltısıyla ejderhâyı kov.

* Yeter artık kendimde değilim ben, hünerini arttırmak istiyorsan var, Ebû Ali'nin tarihinden bahset, Ebû'l Alâ'nın öğütlerini söyle.

LXXXV

A iki gözüm, gündüzdür, penceremden bir bak; güneşin aslı, özü sensin, mademki geldin, seher çağını belirt.

* İsteklileri al, yedi denizden de geçir, öküze, balığa bakma, onlar gibi yüzlercesinden geç git.

Aradıklarını bul, istediklerini meydana çıkar; sen, yukarı, aşağı, bütün varlıktan münezzehsin, şu eskimiş, harap olmuş evin altını üstüne getir.

Âlem tamamıyla yoktur, yokluktur, bir an içinde onu var et; zehirli bir yılandır dünya, sen onun zehrini şeker haline sok.

Nerde bir kuru, bir kuruluk görürsen akar kaynak yap onu; nerde bir taş görürsen, vur ışığını ona, mücevher yap onu.

Âşıkın önünde, ardında bir düşman gördün mü vur bir sille ona, yok et onu, gitsin.

Niceye dek, kördür onlar, görmezler diye özür getireceksin? Kör olmamalarını istiyorsan gözlerine bir görüş kabiliyeti ver.

Gözlerinde perde olmamasını istiyorsan emret, perdeler kaldırılınsın, geçsinler o görmezlikten.

Bütün bu topluluğun arasında buyruk mutlak olarak senindir, işe güce koyulmamak kaftanını dürdüm, kalk, emret, gayret kemerini kuşanmaya bak.

Ey Arş güneşi, ey Tebrizli Tanrı Şems'i, yeniay gibi zayıfım, solgunum, yüzümü dolunaya çevir.

LXXXVI

Nasılsın dedin bize; yüzümüze bak da ne halde olduğumuzu anla. Biz yokken iyi misin dedin, bırak şu kınamaları.

Gülerek, günlerin hoş geçsin dedin; sen olmadıkça hiç kimsenin günü hoş geçmez, başka bir hikâyeye başla.

Usandım artık, ne vakte dek boyuna aşktan bahsedeceksin dedin; sen git de âşık olmayana hikâyeyi kısa kes de.

Bir mahrem bulamıyorum da ateşler içindeyim, sular içindeyim âdeta, bir bucağa gideyim de şu kılıcı kalkan et yarabbi, ben susayım, bir dost, bir mahrem söylesin halimi.

Bizi sen küstah ettin, daha ilk gün, dileğin neyse iste bizden dedin, öyleyse derdimizden haber al.

Dostların müflisliğinden perişan oldum dedin, iki dudağını aç da dünyayı incilerle, mücevherlerle doldur.

Hürmetle hizmet kemerini kuşan dedin, iki rahmet elini aç da kucakla beni öyleyse.

LXXXVII

Boğazıma dek ateşler içinde pek çok oturdum amma bugün sevgiliyle ta boğazıma dek vuslat suyu içindeyim.

Boğazıma dek lûtuflarına gark olmuşum dedim; sevgili beni boğazıma dek lûtuflara gark etmeye de kani olmadı da

Dikenden de aşağı mısın ki dedi; o da gülleri beklerken tam dokuz ay, boğazına dek toprak içindeydi.

Diken de nedir ki dedim; senin gül bahçen için gül gibi çok zaman ta boğazıma dek kanlara battım, kanlar içinde kaldım.

Dedi ki: Çekişme âleminden kurtuldun, aşk âlemine ulaştın; o âlemde ta boğazına dek savaşımlara, kavgalara dalmıştın.

O âlemden kurtuldun amma kendinden kurtulamadın, varlığın bir ayıptır, bir ârdır, bu ayıbın, bu ârın içindesin, hem de boğazına dek dalmışsın.

Yankesici gibi çok tuzak kurma, düzene az başvur; yankesici boğazına dek kendi tuzağının içinde kalır.

Dünya tuzağı öylesine bir tuzaktır ki padişahlar, arslanlar, köpek gibi o pisliğin içine düşmüşler, ta boğazlarına dek dalmışlardır.

Bundan daha da şaşılacak bir tuzak vardır ki baksan görürsün, kendini bilmeyen, o tuzağa topuğuna dek dalmıştır da akli başında olan boğazına dek o tuzağın içindedir.

Söylemeyi bırak artık, soluğun kesiliyor; yorulmasaydım, nefes nefese gelmeseydim boğazına dek söze gark ederdim seni.

LXXXVIII

* Kimden korkum var, hele sevgili de benimle şimdi; bir iğneden ne diye korkayım, o Zül-fekaar yanımda benim.

Nasıl olur da susuz kalırım, o ırmak beni arıyor; gönlüm nasıl olur da gam yer, o derdime kalkanım, o gamımı dağıtan dert ortağım benimle beraber.

Nasıl olur da acılık çekerim, şekerle, helvaya gark olmuşum; kış nasıl eser edebilir bana; ilkbaharım yanımda.

Sıtmadan, harareten ne diye muztarib olayım? Aklımın doktoru İsa; köpekten ne diye ürkeyim, çekineyim? Av beyi benimle.

Meclise nasıl gelmem, sâkî çekiyor beni; şehirleri nasıl zapt etmem, o padişah benimle beraber.

O koskoca küpteki şarap, bizim için köpürüp coşuyor, artık burda zahmetin, mahmurluğun ne işi var benimle?

Felekle savaşa girişir, kırar dökersem onu, özür getirmeme ne hacet? O güzel yüzlü benimle beraber, yanımda benim.

Ben mülke, nimete gark olmuşum; lûtufla, merhametle sarhoşum; bahtın, devletin kucağındayım, o kucaklayışı güzel dost benimle.

Ey söz söyleme kabiliyeti, ey savaşkan kabiliyet, söze doydum artık; sus, yoksa sohbetin dayancı da benim yanımda şimdi.

LXXXIX

Nice demdir gönül hânendesı aşkla çalıp çağırdı da nihayet o sevgilim, elinde kadeh, kapıdan içeriye girdi.

Başımından buram buram tüten sevdayı tuttu, gene başımından aşağı döktü; bin yıllık şarap, aşkımızı yeniledi.

Din, mezhep kaydı öldürmüştü beni, halbuki şimdi, içinde bulunduğum ânın sarhoşuyum; ne veresiye tanıyorum, ne de alacağım birisine havale edilmiş.

Can bağını verdim de üzüm sıkılan tekneyi satın aldım, bu alışverişin senedini de şarap kadehine yazdım.

Ey zamane maskarası, evi barkı yık, dağıt; çünkü bu şarap susağının değeri daha da fazladır, daha da üstün; varından yoğundan geçersen o zaman anlarsın değerini.

Kapa şu ağzı da aç can ağzını, o zaman görürsün, iki dünya da bir lokmadan ibaret.

Fakat canın sarhoş oldu mu o lokmayı bile istemez; yüzüne, benine dalıp da sarhoş olan, bulamaç aşına mı bakar?

Göge mensup canlar, yüce canlar; hepsi de Tebrizli Şems'in sarhoşu; gözünü aç da gör, hepsi de çiğ taneleri gibi uçup ağmışlar, yücelere varmışlar.

XC

A güzelim, hem senden kurtulmuşum, vazgeçmişim ben, hem sana doymamışım; hem senin için yanıp erimedeyim ben, hem senin yüzünden donmuşum, buz kesilmişim.

Gâh avcunda sıkarsın beni, gâh ayağının altında ezersin; evet, hakkın var, sıkılmamış, ezilmemiş üzüm şarap olmaz ki.

Güneşin ışığı gibi toprağımıza vurdun, sonra da yavaş yavaş gene o yana götürdün bizi, o yana gittin.

Işık gibi, bedenimizden, bedenimizin penceresinden tekrar o yana, suçtan, ayıptan arı güneş değirmisine dönüp gittin.

Güneş değirmisini gören, dirildi der; fakat pencereye gelip pencereyi gören, filân ölmüş der.

Aslımızı, mayamızı, elem ve neşe kadehinde gizlemiş, örtmüş; özden sâfiz, artakalandır tortu.

Ey gönüllerin aslının aslı, ey Tebrizli Tanrı Şems'i, yüzlerce ciğer kebab olmuş sana, artık yufka ekmeğinin kadri de nedir ki?

XCI

Ey sudan da arınmış, topraktan da arınmış güzel, şu toprağıma bir kerecik olsun, ayağını bas. Ne

elim kaldı benim, ne gönlüm; elini gönlüme koy.

Bulanık bir su oldum, yolda kalakaldım; yoldan al beni, göğsüne dök, konağım göğsün olsun.

Saçlarının büklümlerinden işim sarpa sardı, karmakarışık oldu. Darmadağın saçlarını müşkül işime dök.

Ne elde edersem edeyim, sensiz hiçbir faydası yok. Aşk selini sal elde ettiğim kâra.

Işığımın çevresinde canın bile pervane kesilmesini istersen sendeki ateşi, istidatlı ışığıma ver.

Saçlarının yüzünden tiftik kumaş gibi yüzlerce düğümlerle düğümlenmiş bir haldeyim; fakat gene de lûtfet, bir zamancağız olsun, beni o dalga dalga, kıvrım kıvrım saçlarına düğümlerle.

* Sevgili, Babil kuyusu, gözlerinin yüzünden büyülerle dopdoludur. Bir helâl sihir yap da beni Babil kuyusuna sal.

* Elest dedin ya, o zamandan beri canım gebe kaldı; “belâ” sözünden bir muska yaz da gebe olan canıma ver.

Ne zaman yüzündeki bulutu dağıtacaksın da gel diyeceksin, yükünü Ay’ın on dördüne benzeyen yüzüme koy.

Ey Tebrizli Tanrı Şems’i, canım bahtiyarsa vuslat devletini bu bahtiyar canıma lûtfet.

XCH

Yel, yüzündeki örtüyü kapıp açtı mı nerde bir ölü varsa canlanır, harekete gelir.

Ey pılısını, pırtısını, pılımızdan, pırtımızdan ayıran, savaşı bırak da uzlaşma yoluna gel, nazdan, öfkeden vazgeç artık.

* Ey bize kutlu talih gibi doğan, muradımızı veren; bir neşe sabahı o Keykubad kadehini, o koca sağrağı bize sundun da içtik;

Derken düşünce, ayrılık vadilerine düştü, sarhoş oldu, kendinden geçti, tortulu şarabın bile böylesine olur, cana canlar katarsa arı duru şarabın nasıldır acaba?

Sen bizim güneşimizsin, doğup da dağ ardından çıktın mı şu donmuş, buz kesmiş dünya nasıl da coşar, nasıl da köpürür.

Dün gece dudaklarını açtın da ballar, şekerler saçtın, bir güzel vaadde bulundun, biz de günleri saymaya koyulduk.

Aşkının verdiği sarhoşluk şaraptan da üstün, afyondan da; yüzün güneşten de parlak, aydan da.

Ey her avı avlayan arslan, ayıplarını arayıp da gönlü çerçöp gibi ateşlere yakmayı revâ görmezsin elbette.

Şu dünyadayım amma tamaha düşüp de yarım yufka ekmeğini yassılıp yuvarlak hale getirmeye, çekip uzatarak büyütmeğe fetva vermedi gönlüm.

Ey dost, ne vakte dek neden yüzün sarı deyip duracaksın? Mizacım safrâvî, coşup kaynıyorum da kendi coşkunluğumdan zerde gibi sararıyorum.

Ne vakit o zaman gelecek ki kötü gözlülerin inadına o simsiyah, kıvrırcık saçlarını, ey gönlünü bize veren, sana bağışlıyorum bunları diye yüzüme, gözüme dökeceksin?

Ne seninleyim, ne de ayrılığa tahammülüm var; bu iki hal, canı harap ediyor, perişan ediyor.

Gene de sen söyle, sen söyle ki sözlerin taşa kazılmış yazılar gibi durdukça durur, unutulmasına imkân yoktur, bizim sözlerimizse çabucak gönüllerden silinir gider.

XCIII

Ey âşıklarını kıskançlıkla tutsak eden, kıvrandırıp duran güzel; bütün âşıkların aşkınla tahttan da vazgeçmişler, kazançtan da.

Yüzlerce yağmuru süzüp şarap ettin de bir kadehe koydun, bu şaraptan yüzlerce kadeh içtin de gene akıllılar gibi temkinlice oturdun.

Bir iptir attın da bizi yücelere çıkardın; fakat ben havada öylece kalakaldım, ipse koptu gitti.

Aşkına düşen nice arslanların, o ceylan gözlerin yüzünden derileri de yüzüldü, kemikleri de kırıldı.

Geceleyin rüyada ay yüzünü görmek, ne de kutludur, sabahleyin cemalini görmek, ne de mutludur.

A güzel, en aşağılık kulun bile aynaya dönmüş; ayna da kırılmış da yüzlerce el, yüzlerce ayak mecruh olmuş.

Tebrizli Şems'in güzelliğine hırsızlamaca bir baktım da ne güzel, maşallah dedim, fakat kıskançlıktan da ok yaydan fırladı gitti.

XCIV

O sâf, o tertemiz aşkla yanıyorsun ya, yarın o ateş yüzünden yüzlerce hurinin yüzünü görürsün.

Meyline, isteğine bak; nasıl da temiz, sâf, renksiz; bak da bir tertemiz aşktan doğmuş dünya dolusu güzelleri gör.

Bir arıya benzeyen canın görünmüyor amma yaptığı peteklere bak, hepsi de balla dopdolu.

Bedeninin boyu üç arşın, belki de daha az; fakat canına bak, dokuz gökten de yüksek, dokuz gökten de geniş.

Niceye bir kâse yalayıcılık? Vur şu testiye yere; şarap küpünün ağzındaki samanlı balçığı çek, çıkar.

Seccadeni ateş haline getir de secde temiz olsun, seccadenin altından da bir ateş yüzlü doğsun, yüz göstereyin;

Tebrizli Şems'in aşkına binerek gelsin, o padişahın ardında da güneşle ay, yaya olarak yürüsün.

XCV

Burda gizli birisi var, eteğimi tutmuş benim; kendisini geriye çekmiş, perçemimi tutmuş, beni çekip duruyor.

Burda biri gizli, can gibi, candan da güzel; bana bir bağ göstermiş, evimi barkımı zapt etmiş.

Biri gizli burda, gönüldeki hayal gibi; fakat yüzünün nuru, bütün varlığımı kaplamış.

Biri gizli burda, şekerkamışındaki şeker sanki; tatlı mı tatlı bir şekerci, dükkânımı elimden almış.

Büyücü, gözbağcı, kimseciklerin gözleri görmüyor onu; usûl boylu, yol yordam bilir bir tacir, terazimi elimden kapmış.

Onunla gülbeşeker gibi kaynaşmışım; ben onun huyunu almışım, o benim alımımı elde etmiş.

Dünya güzelleri gözüme girmiyor; dikkat et de bak, güzelim hayali, kirpiklerime bile sinmiş.

Hastayım, âlemin çevresinde dönüp dolaştım, kimseden bir derman görmedim, sonucu onun derdini gördüm ki dermanımı da elden almış.

Senin de gönlün yanmış, kebab olmuşsa buyruğunu tutar da derdin çevresinde döner dolaşırsan dermanını bulursun elbet.

Ümitsizlik denizine dalar da kendinden ümidini kesersen bu denizden inci mi, mercan mı elde ederek baş gösterirsin.

* Sûret tılsımını kır da can gözünü aç, aç da gör; kudretim, saltanatım, doğuyu da tutmuş, batıyı da.

Can gözünü açtın mı görürsün ki gayb sâkîsi gelmiş, sana selâm vermede; ahdimi tutmuş, şarap kadehini sunuyor.

* Ben, ey rûhu bile gören Nuh, bak da gör, bütün dünyayı tufanım kaplamış diye eteğine yapışmışım, çekiyorum.

* Diyorum ki: Tacımız sen olasın da sonra başımız yarılsın; mağarada dostumuz sen olasın da dostlarımız tutsak olsunlar, revâ mı bu?

O diyor ki: Ağlamayı bırak, ağlamanın geldiği yana bak; âşıklar rûh kesilmişler, reyhanımı elde etmişler.

Gönülleri kırık dostlar, gönül evinin başköşesine geçmişler, kurulmuşlar; sarhoşlar, şaraba tapanlar meydanımı doldurmuşlar.

Av köpeği gibi avını avla, şarabını elde et; samanlığıma dalan havlayan köpekler gibi olma.

Tebrizli Şemseddin'i görürsün ki can göğünde doğmuş; yüzünün nuru da bütün dünyamı kaplamış, parlatmış.

XCVI

A güzelim, kehribara benzeyen aşkın, gönlü kendisine çekmiş; gönül sana gitmiş, âşıklar gibi biz de onun peşine düşmüşüz, koşup duruyoruz.

* Gönül, güzelliğinden bir yük aşk elbisesi çalmış; ayrılık şahnen de duymuş, gönlün ellerini kesmiş.

Canım, aşk Mısır'ında o kadar çok şeker yemiş ki feryadımdan neyin özünde şekerler bitmiş.

Ey Arş'a konmuş güzelim devlet kuşu, aşkının gölgeliklerinde her an can doğanları havalanıp ta Arş'a kadar uçmuş.

Ne de kutlu bir çayırılık, çimenlik ki orda güller var, nesrinler var; hepsi de aşk suyuyla bitmiş, şu ceylanlar da orda yayılmış.

Göz kendisini görmemiş amma şimdi her göz senin aynan sayesinde kendisini aynada görmüş.

Ey Tebrizli Tanrı Şems'i, devlet zurnan, can rebâbının kulağını burmuş da can rebâbı, onun sesini duymuş, işitmiş.

XCVII

Gene o hânende gelmiş de çenge uyup şarkı söylemeye başlamış; çalgı, neşe kapısını aşka ardına kadar açmış.

* Yusuf'ların pazarını hapisten kurtarmış, şeker dükkânlarının her birini yüceltmış, değerlendirmiş.

Uluların başlarını kılıçla yerlere dökmüş, fakat mâna bakımından da onların başlarını yüceltmış, onlara gerçekten bir ululuk vermiş.

Âşıkları kendisi kesmiş, öldürmüştü, geçmiş, kanlarının ortasına oturmuş, derken gene kalkmış da her birinin namazını kendisi kılmış.

Saçlarının halkaları kime nasip olacak, bilmem ki... O halkalara karşı biz de dışardan boynumuzu uzatmışız güzelim.

Ebedî baht, ben senin en aşağılık kulunum diye ayağına yüz sürmüş de sen ona bile naz etmişsin.

Senin nazına karşı Tanrı, nazeninlerin başlarını nazlı ayaklarının bastığı toprağa niyaz ettirmiş.

Ey gerçekler kuyumcusu, ey Tebrizli Tanrı Şems'i; sen beni gâh asma çotuğu gibi budamışsın, gâh da budayacak bıçak haline getirmiştin.

XCVIII

Ham sofulara haber olsun: Tövbe etme zamanı, geldi o belâlı devir; fakat onda bu güzellik, bu alım varken yeri mi tövbenin, sırası mı tövbenin?

Sofuluk da bitti, tövbe de tövbe etmeye tövbe etti; çünkü âşıkların tövbeden başka işleri var şimdi.

Hani dünyadan kaçtın, kurtuldun, can ışığına ulaştın, mum gibi kendi başını kestini mi kır artık ayağını tövbenin de.

* Aşkın şartı, Tatar ülkesinin ceylanına karşı kararsız bir hale gelmektir; Hıtay Türkü geldi mi

tövbe etmek ne hatadır, ne hata.

Bir avlanmaya koyuldu mu nice canlar kapar o. Bir bakış oku, tövbenin yüzlerce kan pahasına değer zaten.

Her seher çağı hayali, âşıklara gelir çatar, çiğner geçer. Atının kopardığı toz, tövbenin gözlerine yüzlerce şifalar veren bir tutyadır.

Tanrı güneşi Tebrizli Şems yokken tövbe etmişsin amma o bir gün gelir de yüzünü gösterirse vay tövbenin başına gelenlere, vay vay.

XCIX

Uyan, sıçra, uykudan kalk da bak, bir başka sabah ağarmada, dostları arayıp sorarak, ayak vurup raks ederek bambaşka bir sabah geliyor gökyüzünden.

A canım, ne diye oturdun, şarap içme, sarhoş olma çağı; şu çekişip savaşıma, şu çekip sızma âleminden hiç kimsecik ayağını çekemez.

Sarhoşluğun, bir sarhoşun hatırı için kalk, el çırp, kadehi al eline, bil ki seçilmiş, yüce gök kubbenin sayvanını bile aştın.

Bizi şu bildiğin sarhoşlar gibi görme, o gözle bakma bize; ben ne yersem şarap oluyor, yediğim ekmek afyon haline geliyor da gözlerimi mahmurlaştırıyor.

* O kıyamet alâmeti, o kıyametin ta kendisi dilber, o gözlerin görmediği, kulakların duymadığı güzel, riyazat yapmaya bırakmıyor beni.

O abıhayat, bana bedavaca öylesine bir şarap sundu ki katresinden bir firdevs bağı bitti, yeşerdi.

Sevgiliye ait ne söylediysem hep dışa ait; öze ait sırlardan canın ne haberi var, kuyruğu güdük söz, sırları nasıl anlatabilir?

Böyle olmakla beraber eğer gayreti ağzımı tutmasaydı, bana söz söyletseydi görürdün sen; yüzlerce göğün perdeleri yırtılır giderdi.

Donmuş, buz tutmuş yer, güneşi ne bilir, ışığından ne haberi olur? Yaratılmış canın yaratıştan haberi mi olur?

Bilmemekle beraber gene de bir yudumcuk aldı mı sarhoşluk harap eder onu, kendisinden geçirir.

Ey Tebriz, sen Şemseddin'in sırlarını nereden bileceksin? Şu iki büklüm olmuş feleğin çarkından dışarıya sıçramamışsın ki.

C

A canım benim, kimdir o gönül evinde duran? Padişahın tahtında padişaktan, şehzadeden başka kim oturabilir ki?

Eliyle, benden ne istiyorsun? Söyle diye işaret etti, şarapla mahmur olan, mezeden, şarap

kadehinden başka ne ister ki?

Gönlün bile güç erişeceği bir meze, mutlak nurdan bir şarap kadehi; Hak odur ancak halvetinde ebedî bir meclistir kurmuş.

Şarap içenlerin meclisinde nice düzenbazlar, nice hile satanlar var; aklını başına devşir ey sâf, yumuşak er, aklını başına devşir de hilelerine kapılma, tuzaklarına düşme.

Kayıtsızlık halkasına girdin de kayıtsız erlerle oturdun mu sakın gonca gibi gözü yumulu, gül gibi ağzı açık olma.

Âlem bir aynaya benzer, ona vuran, onda görünen olgunluk sûreti aşktır; ey adamlar, tümünden artık parçayı kim görmüştür?

Sen yeşillik gibi yaya ol şu gül bahçesinde; çünkü burda yalnız sevgili gül gibi ata binmiştir, geri kalanların hepsi de yayadır.

Hem kılıçtır o, hem kılıcı çeken. Hem öldürülmüştür o, hem odur öldüren. Hem baştan başa akıl kesilmiştir o, hem odur akli yele veren.

O padişah, Salâhaddin'dir; ebedî olsun, yaşadıkça yaşasın de; kerem ve ihsan eli daima boynuma bir gerdanlıktır benim.

CI

Sevgilimi gördüm, evin çevresinde dolanıyordu; eline bir rebâb almıştı, bir teranedir tutturmuştu, çalıp durmadaydı.

* Ateş gibi vuruşlarla hoş bir teraneye dalmıştı, muğların şarabıyla sarhoştı, haraptı, gönüller çekmedeydi o haliyle.

Irak perdesinden bir ezgi tutturmuştu, sâkînin adına çalıp duruyordu, fakat maksadı şaraptı, sâkîyi bahane ediyordu.

Ay yüzlü bir sâkî, elinde de bir testi, bir bucaktan çıkageldi de testiye ortaya koydu.

Önce alev alev yanan şarapla kadehi doldurdu, hiç suyun yalım yalım yandığını gördün mü sen?

Gönüller alan dilbere sunmak için o kadehi eline aldı, sonra secde etti, eşiği öptü.

Sevgili, sâkînin sunduğu kadehi aldı, o şarabı içti, o şarabın yalımları yüzünü kapladı.

Güzelliğini görüyordu da kötü gözlere diyordu ki: Şu dünyaya benim gibisi ne gelmiştir, ne de gelir.

CII

Ey akıllı er, şarap kabını aç, gönül aynasına dikkat et, paslanmasın, kırılmasın da araya kibir, kin sevdası düşmesin.

Sırçayı kırdın mı, evet, çok ayaklar yaralanır; zaten bu da aşağılık bir iştir.

Fakat melhem getirir, özür bildirir, yaralının başını okşar, kaşırsan binlerce yaralı, bereli sevgi ayakkabına kapanır, ayaklarını öper.

* İçtikçe iç şarabı, güzelleş, iyi bir hale gel, beşten de dışarı çık, altıdan da; gönül evinin çevresinde hiçbir kötülük bırakma.

Fakat yerden biten üzümünden yapılan şarabı değil. Tanrı elinden, küpsüz, fıçısız, arılık âleminden sunulan şarabı iç.

Bu şarabı içersen birlik meclisinin kurulduğu yerde, ne dilersen bulursun, ne istersen elde edersin; mihnetlerin savaş yurdundaysa gâh o bulunmaz, gâh şu.

Gamlara dalan, dert üstüne derde düşen cana Tebrizli Tanrı Şems'inden, hem de eski, yıpranmış değil, yeniden yeniye neşeler gelir, neşesine neşeler katılır.

— Y —

CIII

Ey düzenleri tatlı, hileleri hoş güzel, ne vakte dek beni kandırıp duracaksın; kendine mal ettiğin kişiyi ne diye aldatırsın?

Bütün âlem zaten bir uğurdan senin mülkün; mülkünden dışarı kim var ki kimi kandırıyorsun?

Davud'u mülk, devlet tuzağıyla aldatırsın, Eyyub'u bir başka şekilde, belâlarla aldatırsın.

Onu yeme sürersin, bunu tuzağa götürürsün, a güzel yüzlü, değil mi ki aldatan sensin, o tuzak yem olmuştur âdeta.

Firavun bütün dünyayı kandırır, fakat o hain alçak bilmez ki onu da alçaklıklarla kandıran sensin.

En aşağı aldatışın bile onun gibi yüzlercesinin kan diyetine değer; ne değerlidir o kişi ki onu hiçbir değerli şey göstermeden bizzat kandırır, kendine çekersin.

A gönül, Tanrı'nın birisini nasıl kandırdığını nihayet bilir, anlarsın da o zaman sen her şeyi kandırır, Tanrı'dan elde edersin.

CIV

Gözlere görünmeyen, gizlenip duran o güzelden bir can kokusu alırsan, ondan bir iz, bir eser bulursan yüzlerce dünyaya bile sığamaz olursun.

Can güneşini görürsen ordusuz bir padişah kesilirsin, hem gayb mülkünü elde edersin, hem gizli sırları bilene kavuşursun.

Duyup sevdasına kapıldığın defneyi yeryüzünde görmediysen gökyüzünde bulursun.

Aşkta hıyanet etmezsen, emin olursan, nice Çin güzellerini bedava görürsün, bedavaca elde edersin.

O kutlu gönül aynasında, o şeksiz şüphesiz, tertemiz, arı duru aynada, bu dünyadayken cennetteki güzelleri, güzellikleri bir bir bulursun, görürsün.

Aşk okuyla oklandın mı, sevgili seni sarhoş etti mi can elinden giderse kaygulanma, onun gibi yüzlerce can elde edersin.

* Gönül vesveselerinden bir an aman bulursan çözülmesi zor tılsımın anahtarını bulursun, o tılsımı bozarsın.

Can padişahının aşkına putları kır, dök de onları yapan ressamı apaçık gör.

O Hak'la hak olmuş, Tebrizli Tanrı ve şeriat Şems'inden kayıtsız, şartsız remizleri bilip anlamak için yüzlerce tercüman elde edersin.

CV

Ey aşk imamı, sarhoşsun madem, tekbir getir, iki elini sal yanına; usan varlıktan, vazgeç şu

benlikten.

Vakit bekliyordun, acele ediyordun, ya; namaz vakti geldi işte, kalk, sıçra, neden oturuyorsun?

Gerçek kıbleyi bulurum ümidiyle yüzlerce kible düzüp koşmada, o güzelin aşkıyla yüzlerce puta tapmadasın.

Ey can, birazcık yüksek uç, yüksek uç ey buyruğuna canların kul olduğu sevgili. Çünkü ay yücelerdir, gölgeyse aşağılarda.

Her kapının yoksulu gibi her kapıya boş vurma öyle. Elin üstün, kuvvetin çok, gök kubbenin kapısındaki halkayı çal.

Gökyüzünün sağrağı seni o hale getirdiyse, kendinden bile geçtiysen âleme de bigâne ol.

Sana nasılsın, nicesin deyip duruyorum amma göze görünmeyen, söze gelmeyen cana nasılsın, ne âlemdesin diye kim sorabilir?

Bu gece sarhoşsun, yıkılmışsın; fakat sabah olsun da gör, bak, ne tulumlar deldin, ne şişeler kırdın.

Fakat her kırdığın şişeye karşılık gene de sana dayanırım ben. Çünkü yüz binlerce çeşit kırılmışı onarıp düzen gene sensin.

Ey canımızın içinde gizli şekiller yapan ressam, senin aydan, güneşten başka daha yüz binlerce resimlerin var.

Bir kapıyı kaparsan yüzlerce kapı açarsın. Bir gönlü çiğner geçersen yüzlerce can, yüzlerce gönül bağışlarsın.

Deli oldum ben, ne söylersem deliliğimden söylüyorum. Elest mahremiysen yürü, sen de delice sözlerime karşı, evet, evet de.

CVI

A yüzünü sirke gibi ekşiten, ne olur bir gülsen; and olsun Tanrı'ya, şu ekşi suratlılıktan hiç mi hiç ayrılmadın gitti.

Acıyı al da şekerini ver, silleyi, başını ver; aklın başında, yüce, fikir sahibi bir ersin ya, gül gibi gülerek öl.

Ay, kıl gibi incelmıştır de gülmededir, kahkahalar atmadadır; neyin eksilir yâni, bâzı bâzı ayın huyuyla huylansan.

Sulak yerlerde çiçekler bitmiş, açılmıştır, sense koruksun, koruk; canın yok mu senin, niceye bir muhtaç olup duracaksın?

Derdin madenine dalmış, oturmuşsun, neşeyi nasıl görürsün? Fareden, fare deliğinden kim görmüştür yüceliği, kim ermiştir yüceliğe?

Cebrâil'i gök kubbenin üstünde bulurlar; zarara, ziyana ermezliği temiz kişilerin ayak bastıkları topraktan elde ederler.

Hangi diyardasın, hangi dostu beğendin; bütün bu sırların, yüzünden, yüzünün renginden bellidir.

Boş ümitle oyalanan biri misin, yoksa akıllı, fikirli bir arslan mı, göz açıp yüzüne baktı mı, görünür görene.

* Karun, kova gibi kuyunun dibine gitti, İsa'ya gelince: O, gök damına güzelim bir kement bulup attı da yücelere ağdı.

Kova çıksa bile içinde ancak kuyu suyu bulunur; karanlıklarda, aşağılıklarda çürür, delinir, parçalanır gider.

* Ey nazeninler, yücelere uçun, yücelere; şu heyûlâdan kurtularak, şu nasıl, nice kayıtlarından geçerek ağın yücelere.

CVII

Ey gülüp duran ilkbahar, mekânsızlık âleminden gelip çattın. Bize bir şey getir, ne gördün sevgilimizden? Haber ver.

Gülüyorsun, yüzün terütaze, yemyeşilsin, miskler kokmadasın. Ya bizim sevgilimizle aynı renktesin, yahut rengi ondan aldın.

Ey mevsim, can gibi hoşsun, gözlerden gizlisin; eserlerinle meydandasın da kendin meydanda değilsin.

Ey gül, ne diye gülmüyorsun, ayrılıktan kurtuldun gene. Ey bulut, ne diye ağlamıyorsun, sevgilinden ayrıldın.

Ey gül, beze yeşilliği, gül apaçık; çünkü üç aydır gizlice dikenlerin içinde koşup durdun.

Ey bahçe, şu yeni yetişenleri güzelce besle, yetiştir, çünkü nasıl geldiklerini gök gürültüsünden duymadasın.

Ey yel, oynat dalları, bir gün vuslat çağına esersin elbet, onu hatırla da oynat dalları.

Bir bak, ağaçlar talihli kişiler gibi neşeli, a menekşe, senin neden gamlarla boynun bükülmüş?

Süsen goncaya, gözün kapalı amma diyor, bahtın yaver, günden güne kutlu bir talihe ulaşmadasın, gözün aydın olsun.

CVIII

Ey canımızı gülbeşeker haline koyan, canı da aldın, gönlü de, sonra da tuttun, kendini çektin bizden.

Bizi gördün ki gölge gibi ayaktan düşmüşüz, yerlere serilmişiz, baş çekip yücelen selvi gibi sevgili, sen de gölgeden baş çektin.

Ormanlıktaki, dağlar başındaki seller gibi o yana bu yana koşup duruyoruz, senin peşindeyiz, halbuki sen kaynak gibi bir başka tarafa gitmişsin.

Öylesine bir aysın ki harmanına geleni tutuyor, güneş gibi altın madenine çekiyorsun.

Kıskançlıktan öldürdün bizi, mademki göze aldın, bâri gözyaşı gibi gözünden düşürme, ayırma gözünden bizi.

Âşıkın yüz taraftan da yaralanmada, halk her yandan onu kınayıp durmada; fakat sen lûtfunla, merhametinle onun önüne bir kalkan tutmadasın.

Bir bölük halkı düzenle tuttun, altın bağlarla bağladın; bir bölük halkı da tuttun delille, hüccetle cehennemlere attın.

Eyvahlar olsun, bir kötü kişi, birkaç bön kişinin kanına girdi; fakat kötülöklere çektiğin, şer işlere sevk ettiğin kişiye de sen acı.

Âşıklarının gözlerine geceleri uyku girmiyor, uykuları dağılmış gitmiş; çünkü âşıkları seher çağı, kendine çektin.

Ey aşk, gönlün yok ki yansın, yakılsın, fakat gene de bütün gönüller sende, bütün gönülleri çekip alan sensin.

Yeter, sus artık, kendinde değilsin, sarhoşsun da tuttun, İsa'ya lâyük mezeyi hayvanların ahırına götürdün, eşeğin önüne koydun.

CIX

Kuşlar için bir yer, bir güvercinlik yaparsan ne kadar uzun, ne kadar büyük olursa olsun deve sığmaz oraya.

O güvercinlik akıldır, o yuva şu bedenindir, deveyse o usûl boyuyla, o serpilip boy atışıyla aşktır, aşkın güzelliğidir.

Padişahın koca sağrağını o kuş içemez, yüzlerce öz yarsan, kapalı kutular açsan ondan bir koku alırım mı sanıyorsun?

Sevgili, bu gerçeğin sırlarını bizden arama; çünkü geçici nüktelere daldım, gark oldum gittim ben.

Ben bir kâğıda uzunluğuna yazılmış bir yazı gördüm, aşk sırları hep ondaydı; tuttum, alay olsun diye muska gibi boynuma taktım onu.

Fakat o ilâhî muska ağırlaştıkça ağırlaştı, bir dereceye vardı ki bin Arap atı bile çekemez, taşıyamaz oldu.

Hicaz perdesinden çıkıp yalınlanan ateşle perdeleri yakmam için perdelerim yırtıldı.

Tebriqli Tanrı Şems'iyile sevişme vakti, onun aşkı bir coştı, kükredi mi bu perdeleri yırtar gider.

CX

Mademki kumarhaneye geldin, elbette oynarsın; mademki bu işe giriştin, işin geçici bile olsa sonucu gerçek olur, gerçeğe ulaşırsın.

Canım efendim, iyi huylu ol da herkesle hoş geçin; tam kâr edilecek yer burası, ne diye işe sarılmaz

da kâr etmezsin?

Ben dersin gece gündüz namazla meşgulüm, namaz kılıp duran bir adamım ben, iyi amma a kardeş, sözlerin namaza ait değil ki.

Adam olmayanlarla sakın görüşme; yüce bir ersen, başın yücelerdeyse padişahlarla düş kalk.

İnsan elbisesine bürünmüşsün, en güzel, en iyi bir şekle, bir mazhariyete sahipsin, iş böyleyken ne diye tutar da kendini tava dibi gibi karartırsın?

Ey padişahlarla düşen kalkan, oturup duran; emrine tâbi, buyruğunu bekler bunca Arap atları yedeğindeyken ne diye tutar da eşeğe binersin?

Elindeki şu sırça gönlü vur sevgilinin taşına, gel padişahın meclisine de gönül almayı gör, gönül avutmayı seyret.

Padişah, gönlüne öyle bir nefes üfürür ki gönlün neşeyle çalgıdan da bezer, vazgeçer, kurtulur, hicaz perdesinden de.

Sarhoşçasına, ayağını yerlere vurarak, ay yüzlülerin meclisinde oyuna girersin, o ay yüzlünün nuruna dalar da padişahça salınmaya başlarsın.

Padişah, ey haslar hası, ey yakınlara öncü, daima tapımızda ol der, çünkü sırlara mahrem, emin bir ersin sen diye iltifat eder durur.

Gâh, onun güzelliğine hayran olursun, gâh şarap içer sarhoş olursun; gâh kendini ona verirsin, yaklaşırsın ona, gâh işvelenirsin, nazlar edersin ona.

* Başlar tacından da maksat Şemseddin'dir, sahibimizden de, efendimizden de; onun tapısında Mergazlı'yla Reyli gibiyim ben, ben nerdeyim, o nerde?

* Kimin gönlünde Tebriz'in havası varsa Hintli bile olsa gül yüzlü bir Tarazlı'ya döner o.

CXI

O ay yüzlü, gönlüne doğsa tanır mısın acaba? O, gönüle nasıl gelir? Umulmayan, gelinmesi âdet olmayan yoldan gelir.

Tanırım dersin büyük bir lâftır bu, büyük bir dâva; ben ne bileyim dersin bu söz de küfürdür, inkârdır âdeta.

Zaten halk, bilirim, bilmem dâvasıyla dönüp durmadadır; sesi soluğu çıkmayan deve gibi gözleri bağlı, dönüp dolaşmadadır.

Sessiz soluksuz, ister istemez dönedur; sakın boyun çekme, inada kalkma; çünkü zaten bağlısın, zaten onun elindesin sen.

* Satanın körlüğü, esircinin hasedi yüzünden evet, Yusuf'u bir kör, on sekiz kalp akçeye satın aldı.

Sen de beden kuyusuna düşmüş Yusuf'lardansın, işte ip şuracıkta, sarıl da çık dışarıya, çık da yeryüzünde soluk soluğa, elemeler içinde kalma.

* Ey nefis-i mutmainne, Tanrı sıfatlarına bürün, işte ağır elbiseler şuracıkta, ne vakte dek şu yırtık pırtık hırkayı giyip duracaksın?

* Tas çalınınca tutulmuş ay kurtulur, açılır; sendeki ayı tutan benim, tassan ses ver de kurtulsun, aydınlansın.

* Âdem, sonucu dökülüp saçılan başaktan bir tanecik yedi, halbuki sen vuslat sünbülüsün, orakla biçilmeyeceğinden eminsin sen.

Gazel söylemezsem ağzımı yarar benim, çal çağır, fazlalaştır sözü, fazlalaştır neşeyi, nihayet sen bir davulcusun der.

CXII

Savaşta yüzümüze kalkan tutmayız biz. Semâ ederken ne neyden haberimiz vardır, ne teften.

Zaten aşkıyla yok olmuşuz, aşkın ayakları altına serilmişiz. Kat kat aşkız biz, aşk. Kel değiliz, sağır değiliz.

* Kendimizle savaşmış, varlığımızı yok etmişiz de tamamıyla âşık olmuşuz, bizde nazardan başka bir şey yok, sürmenin ne faydası olabilir bize?

* Araz olan her beden, gazezlere can olur, gönül kesilir. Hastalıkları erit, yan, yakıl da kurtul; çünkü hastalıkların içinde donmadan, buz kesilmeden beteri yoktur.

O yanıp eriyişin şiddetinden, o iltifatın sevdasından ciğerim kan kesildi, bende ciğer yok artık.

Gönlüm yüz parça oldu, gönlüm âvâreleşti. Bugün arayacak olsan bende gönülden de bir eser bulamazsın.

Ay değirmisine baksana, her gün erimede. Ay sonunda bir de bakarsın ki gökte ay yok sanki.

O ayın fazla zayıf bir hale gelişi güneş değirmisinin yüzündendir. Sonradan büyür amma o kadar değeri yoktur onun.

Padişahım, gönüller diyarında bize Zühre'yi yolla da çalıp çağırsın; çünkü canların semâ' meclisinde şu tefle ney yaraşmıyor.

Hayır hayır, Güneş bile âciz kaldıktan sonra Zühre kim oluyor ki? Bu hararete tahammül etmek, her çalgının, her çalgıcının harcı değil.

CXIII

* Gene heyecandan perişan etmeye, yıkıp dökmeye geldin bizi; Zebur nağmeleriyle zamanenin Davud'usun sen.

Ya şekerkamışlarıyla dopdolu bir Mısır'sın, yahut da hayata bir Yusuf'sun; fakat neden Yakub'a sormazsın; nasılsın bu sabırla, dayanabiliyor musun bu derde diye?

O kıyamet, gene geldi fitnelerle, kınayışlarla; ya güneşsin dedim, yahut da nurun nuruna da nursun

sen.

Ey gökyüzü, şu an için dönüp durmadasın, kararın yok; ey yer, sen de bu gamla susuyorsun, huzur içinde kalakalmışsın âdeta.

Ey perilerden güzel dilber, ey fitnessi bile tatlı dilber; gönül öylesine kıskanç, öylesine kıskanç ki kıskançlığından adını bile söylemiyor.

Güneş doğunca, senin güneşten aydın yüzün dururken bilgisizlikle, körlükle ne diye kendini gösterir, bilmem ki?

* O Süleyman gene geldi, padişahlık tahtına kuruldu; canlar ver ona, karıncadan da aşağı değilsin ya.

Ne diye perde ardında oturakaldın, niçin rüsvay olmadın? Bu inatçılıktan değil, hayvanlıktan.

Gene o doğan geldi, gene o her yalvaranı, her yakarını avlayan gelip çattı; a baykuş, şom değilsen ne diye kaçarsın ondan?

* Mahallesinde tere satan, bu akli bile almaz, bu akla bile değer vermezken sen tutun da tereyi götürdün, başına koydun, bir dikkat et de gör, ne kadar uzaksın ondan, ne kadar uzak.

* Gene o tecelli, yüceler yücesi tapıdan geldi, erişti; ey rûh, naralar at. Mûsa'nın Tur Dağı'sın sen.

Ey zamanenin kıblesi, gene eve geldi; and olsun Tanrı'ya ki sen Dinin Salâhi'sın daima zuhur edip durmadasın sen.

CXIV

Binlerce düzenle, binlerce masalla öylesine bir dost hayali geldi ki nerde güzel varsa ayağının önünde ölsün, can versin.

Çok güzeller gördün, çok huriye benzer dilberler duydun, fakat buraya gel de şu sevgilinin güzelliğine bak, alımını seyret.

Canım onu bulunca varlığım yok oldu, ayağını tuttum, elden kaldım, bir iş gelmiyor artık elimden.

Ey çalgıcı, Allah Allah... O padişahın aşkı için çengi şu yoldan bir hoşça çaladur.

O güzelim yüzlerden gönülde şaşılacak, görülmemiş bir heyecan var, şu altına dönen yüzüm onun yüzünden ayarı tam bir hale gelmiş.

Dediler ki: Neden ağlıyorsun, iki âlemde de nedir bu feryadın? Dedim ki: Evet, iki âlemde de ancak bu feryat yeter bana.

O padişah avlanırken seyrine gittim; gördüm ki o ay, neşeli bir halde, gülerek tozlar içinde at koşturmadaydı.

Bakışıyla bana bir ok attı; öylesine büyük, öylesine katı oku, tuttu da arık mı arık bir ava attı gitti.

Aşkının gül bahçesinden ciğerime bir dikendir, saplandı; diken amma nasıl diken; yüzlerce gül bahçesi o dikene kul köle.

Aşkındaki zevke karşı can nedir? Bir tozdan ibaret. Güneşinin ışığına karşı can nedir? Bir buğu ancak.

Yüzünün aşk bahçesinde gülden bahsedersen; yahut çınardan söz açarsan, dilerim, Tanrı olsun düşmanın.

Büyücü gözlerinin yüzünden ancak senin şâirin olduk; bir başka güzel yüzlüye âşık olamıyoruz, mazeretimiz pek büyük.

Yarabbi, o gün gelecek mi ki o padişahı bütün varlığa ateş gibi yüzünden bir nurdur salmış, salına salına geliyorken göreceğim.

Görecek miyim ki, acı canım balıyla tatlılanmış; görecek miyim ki, bir kıvılcımla yeni baştan bir heyecandır düşmüş canıma.

Şemseddin'in aşkıyla sevgi Tebriz'i, bu an her kulağa bir ezgi haline gelmiştir, her göze bir seyran yeri olmuştur.

CXV

Sana sitemlerim var, neden böylesin sevgili? Hastayım, gücüm kuvvetim yok, ne diye gelmezsin, beni görmezsin?

Çok sarardığımı, sapsarı olduğumu gördün de beni öldü sandın; birisinin eşi dostu sen olursan nasıl ölür o?

Efendim, rûhum, hastalandım, ateşler içinde cayır cayır yandım da gelip halimi hatırımı bile sormadın, ey sıhhatim, devâm, iniltelerimi duymadın bile.

Çok çekindim, uzun müddet sabrettim, fakat bugün de nazın, nazeninliğin aslına naz etmeye başladım.

Bu gece ay doğunca can ilacım gelir; ey zahmet, ey elem, demirden yapılma bir burç bile olsan muma dönersin.

Gece, bu kulun halini, hatırımı sorar, vaktin gecikmesinden korkmaz; gece de o koca sağrak yokken, hiçbir meze bulunmazken sarhoş olur gider.

Ey feryat, niceye bir sürüp gideceksin? Çiy tanelerinden de fazlasın, bu değersiz kula sen de pusu kurmuşsun.

CXVI

A kardeş, ne olur bir gececik de uyumasan; mum gibi diri olsan, kıvılcım gibi uyumasan.

Gök kapıları geceleyin açılır, bahtları açar; sen de ay gibi uyumasan yıldızın aydın olur, güzelleşir, iyileşir.

Gökyüzü eriysen o âleme iştiyakın vardır; gökyüzünden aşağı bir yerde kalmazsın, yücelerden

başka bir yerde yatıp uyumazsın.

Habeş askeri, geceleyin Rum ülkesine saldırınca kayser gibi debdebelerle karşı durman, uyumaman gerektir.

Zamanenin İsa'sısın, geceleri yol al, dön dolaş da eşek gibi balçık içinde uyuma ey can.

Geceleyin yürü ki yollar geceleyin alınır, menzillere geceleyin varılır; padişahı istiyorsan seferde uyumamalısın.

Bahtiyar, talihi yaver kişiler Tanrı gölgesinde olur; kardeş, sakın sen de başka bir yerde uyuma.

Yusuf babasından ayrılınca belâlara uğramadı mı? Sen de Yusuf'sun, kendine gel de uyursan babanla uyu ancak.

Çünkü kardeşlerin, canına kastetmişler; aklını başını al da onların arasında ihtiyatla uyu.

Tebrizli Şemseddin boyuna yol alıyor, sen de yola düşenlerdensin, yol uğrağında uyuma sakın.

CXVII

Sevgili, hani bir an o yalım yalım parlayan ateşli yüzünü örtmezdin; niceye bir kaynayıp coşayım, coşup köpüreyim; sonra da diyorsun ki niceye bir kaynayacaksın, ne vakte dek coşup köpüreceksin?

Sen bu çeşit şarap içme kanununu koyduktan sonra bu yoksul can, bu yoksul akıl, sana karşı nasıl sakinleşebilir, nasıl coşmaz, köpürmez?

Can kamışlarına her an sen üfürüp duruyorsun, boyuna coşan, köpüren sen olduktan sonra kamışın ne suçu var?

Yüzündeki parıltı buysa zaten örtü kâr etmez; yüzlerce örtü örtsen, yüzlerce peçeyle örtünsen, duvaklar altına girsen gene gizlenmez bu yüz.

* Ey bön, tecrübesiz aşk, gösterişe kapıldın, görünüşe aldandın da yalımların çevresinde dönüp dolaşmaya koyuldun; yâ kanlı kaatilsin sen, yahut da alıcı bir karakulaksın.

Aklın varsa ne diye deli oldun; aşka ait değilsen ne diye bu derece aşka sarıldın?

Bütün cüzlerimi, o tapıda sükût eder gördüm; fakat her susuşun altından çıkan nice naralar da duydum.

Tebrizli Şems'e, bu susanlar kimlerdir dedim; dedi ki: Vakti gelince sen de öğrenirsin, bellersin.

CXVIII

Ateşte bir yaygıdır yaydı; böyle ol işte sevgilim. Sonra da tuttu, ateşin içinde gizlendi; böyle ol işte sevgilim.

Yaygı öylesine bir tat aldı, mumum öylesine bir şevkle yandı, yakıldı, öylesine gözyaşları döktü, eridi ki... Böyle ol işte sevgilim.

Gene dönüp aşka geldiğimiz andan beri geceleri uyku girmiyor gözümüze; sarhoşlar meclisinde böyle ol işte sevgilim.

Âşıklar kalktılar, geceleri uyumuyorlar, dağılıp gitmeyin, kaçmayın siz de; böyle ol işte sevgilim.

Vuslat sel gibi aktı, Mecnun, Leylâ oldu; şimdi gece, yarın gündüz olur, fakat hep bu; böyle ol işte sevgilim.

* Rab tecelli etti de söz söyleyene lûtuflarda, ihsanlarda bulundu, gerçekten de bir ateş gördüm ben; böyle ol işte sevgilim.

CXIX

Senden kebab kokusu geliyor, senin de gönlün yanmış, kavrulmuş. Kendine gel de yitirdiğin neyse tekrar bul.

Kendini burada ulu tutarsan gerçek âlemde başın önüne düşer, alçalırsın; fakat kendini kul edersen beni de bir başka türlü bulmazsın, ben de kul kesilirim sana.

Hocam; bu yolu bırak da padişahı bahset bize, o şarapla sarhoşsan ağzını aç da hoh de bakayım.

Dün dilber bana o altın kadehi sunmuştu da eğer demişti yarı uykulu bir sarhoşsan bir kadeh daha çek.

Ayağa kalkamıyorum demiştim de çekişirim demişti, sarhoşsan, yerlere yıkılmış bile olsan gene bu kadehi başından aşağı dökerim.

Gerçekten de o kadehi başımdan aşağı bir döktü de dünyayı yok olmuş gördüm; sanki dünya coşup köpürmüş bir denizdi, ben de o denizde bir su kuşuydum.

Hoca, öfkelenme, yatıştır öfkeni, artık başını sallayıp durma; sen anlamıyorsan, ne suçumuz var bizim?

* Tanrı sırrını söyledim amma kuyu dibinde söyledim; perdeye, peçeye mahremsin de onun için aya kara dedim.

Ey Tebrizli Tanrı güneşi, ağzımı yumdum, sustum artık; çünkü sen bir güneşsin ki her göz tahammül edemez nuruna.

CXX

Avlanacağım dedin, gittin; av oldun, seni avladılar. Huzura, karara kavuşacağım dedin, büsbütün huzurdan, karardan oldun.

Sana nasıl Hızır demeyeyim ki abıhayat içtin; huzurunda nasıl ölmeyeyim ki dostun da dostu kesildin, sevgilinin de sevgilisi oldun.

Çevrende nasıl dönüp dolaşmayayım, Tanrı evisin sen; ayağını niçin öpmeyeyim, ayak diremişsin, ebedîliğe ermişsin sen.

Kadehini nasıl olur da içmem, varlığa sâkî sensin. Mezeni nasıl olur da çiğneyip yemem, şekerler yağdırıp duruyorsun.

* Nasıl olur da Faruk olmazsın, ayrılıktan kurtuldun. Nasıl olur da Sıddıyk olmazsın, mağarada dosta dost kesildin.

Değil mi ki ona kul oldun, padişahsın şimdi; değil mi ki gamla takatsiz, zayıf bir hale geldin, yücesin, gelişmişsin şimdi.

Hem onun gül bahçesini gördün, yüz çeşit gül devşirdin; hem sünbüllerini okşadın, lâleliğe döndün.

Gözleri mi dedin? Allah Allah, uyurken bile yol vururken Tanrı'ya sığındık, şimdi şaraptan süzölmüş o gözler, mahmurlaşmış o gözler.

* Yoksulken nice hırkalar aşırdın, eyvahlar olsun yoksulların hallerine, şimdi Zül-fekaar kesildin sen.

* Kalk hemencecik ölümü kökünden sök, at, çünkü Sûr'un sesisin sen; vur güz mevsimlerinin boyunlarını, ilkbahara döndün sen.

Kıyametten de eminsin, çünkü zamanın kıyameti sensin; hesaptan da kurtuldun, çünkü sayıya sığmaz bir hale geldin.

* Denizdeki balıklar gibi ekmeğe ihtiyacın kalmadı, suya da aldırış etmez oldun, çünkü keler kesildin.

* Ey melek gibi can, ey Tanrı nuruyla yoğurulmuş can; ihtiyârdan, irâdeden de kurtuldun artık; hele bak, ihtiyârın, irâdenin ta kendisi oldun sen.

Nefsin dileğinden kaçtın, uzaklaştın, iki üç günceğiz kendi dileğinden vazgeçtin, kesildin de şimdi hem herkesin murada ermesini istiyorsun, hem kendin murada eriştin.

Gama av olmuşsun, yardımcın yoktu; güç kuvvet sahibi oldun da her şeye gücü kuvveti yeten, her işi düzöp koşan Tanrı'ya ulaştın.

Artık halkın kanını dökersen, felekle savaşa girişirsen özür getirmene ne hacet? Gül yanaklı bir güzel oldun sen.

Nazın çekilir, çünkü güzelsin, nazeninsin; ululanırsan da değer, çünkü ululara katıldın.

Kulaklardaki küpeye döndün amma gene de mânalar söylemede sükût edenlerin halkasına gir, sus.

CXXI

Dün ahdetmiştin, tövbe etmiştin, bugün ahdini de bozdun, tövbeni de; dün acı bir denizdin, bugün inci kesildin.

* Dün Bâyezîd'din, varlığına varlık katmadaydın, bugünse yerlere yıkılmışsın, tortulu şarap satıyorsun, sarhoşsun.

Tortulu şarap iç ey can, akıldan kesil, vazgeç ey can, puta taparken yeşillere bürünme, sûfi

görünmeye kalkışma ey can.

Bugün hem pek harapsın, hem güneşle dolu bir kadehsin; ne bir ay yüzlünün damadısın, ne ayın kocası.

Evlere barklara sığmıyorsun, mânalardan da dışarısın, bunların hiçbiri değilsin amma neysen osun sen.

Bir bucağ vardı, hani kapalıydı o bucağ, o yüzden elemeleniyordun, sıkılıyordun; o kapalı yeri açtın da bir kurtuluş kurtuldun ki...

Hayvan bir bineğe binmez, o ancak işe koşulur; sen hayvan değilsin, haysın, hayatsın, işe koşulmaktan kurtuldun sen, kurtuldun.

* Sen göklerin haber çavuşusun; ay gibi ne vakit sen de bir bineğe bineceksin, eline ok zihnini takacaksın da âleme haber okunu atacaksın?

Sus, bir nişan verme, izinin tozunu belirtme; gerçi her sözünle dünyadaki yarası sızlayanlara melhemsin amma gene de sus.

CXXII

* Abalar altındasın amma padişahsın, Keykubad'sın; gözlerden uzaksın amma canlardaki yanıışsın, gönüllerdeki anılıışsın.

* Sûrete girmişsin, şekle bürünmüşsün amma göklerde sin, gökyüzünün kandilisin, dokuz göğün direğisin.

Varlığımızı mutlak yokluk âlemine bağladın, murada erişmemizi muratsızlık şartına ısmarladın.

Bunu da tapına ancak arslan gelsin, arslandan doğan arslan yavrusu ulaşsın da ayağı titreyip sürçen kimsecikler yanına bile yaklaşmasınlar diye yaptın.

Diledin ki kişioğlu, başını terk etsin de tapına başsız gelsin, gelsin de kulaksız olarak göklerden gelen ey kullarım sesini duysun.

* Yürü, bir aylık yolu bir günde al, çünkü sen Süleyman gibi yel atına binmişsin.

Gümüş de ne oluyor, altın da nedir? Can ambarını getir de, cömertliğe âşık san can ver, vazgeç paradan puldan.

A canım, senin yolunda kılavuza hacet yok; çünkü bu yolda şu yol alanla yol gösteren nurdur, ay ışığıdır âdeta.

Ay, kendi ışığını kendisi yerden yere çeker götürür, tıpkı Arap'ın devesini konaktan konağa sürüp götürdüğü gibi.

Çektiğin zahmetlerden, sahip olduğun güzelim inançtan biten reyhanlardan her an sana deste deste buketler gelir.

* Kayboldum diye Süleyman'ı kınama, var kaybol, hüthüt seni aramaktadır ya, senin kaydındadır

ya, yeter sana bu.

A arkadaşım benim, bu kurtulup murada erişmenin daha başlangıcı; sabah ışıdı; kalkın uykudan.

Güneş, perdesiz, örtüsüz parıl parıl parlıyor; yardım, zafer, çalışmadan, uğraşmadan biteviye geliyor.

Rûh şaraba dalmış, kadeh dönüp durmada, gam keder kaçıp gidiyor, şükür uzadıkça uzuyor.

CXXIII

Gayb âleminde bir ödağacı var, yanıyor; bu aşk onun dumanı. Yokluk rengine boyanmış bir varlık var; her var, ondan var olmada.

Ayıplardan, ârlardan münezzeh bir varlık, gayb âleminde perde kurmuş; o gayb, âdeta duman perdelerinin ardındaki ateş.

Duman, gerçi ateşten doğdu amma gene de ateşe perde oluyor; varlık dumanından geç, dumanda bir fayda yok.

Can, dumandan geçseydi nurun ta kendisi olurdu. Can mundur sanki, bedense leğen. Can sudur da beden bir dere.

Alçaldıkça yücelirdi de felek değirmisini bile kırar geçerdi, yokluğa sarılsaydı varlıklardan da üstün olurdu, gerçek varlığa ulaşırdı.

Arş'tan Ülker yıldızına dek bütün mülkü sana hazır bir hale getirirdi, yedi denizin dibinden ebedîlik incisini kapar, elde ederdi.

Lâtif, sevinçli bir halde, kurudan da geçerdi, yaştan da geçerdi de o yana giderdi; aşka mahrem olurdu da güzelliğe kavuşurdu.

Tebrizli Şemseddin, onu emin edinseydi yakıyn gözüyle gayb âlemini görür, o âlemde görünürdü.

CXXIV

Yâ ben tuhaflaştım, ya sen tuhaflaştın, bunca kadeh içtin de bana bir kadehcik bile sunmadın.

* Sen şarapla sarhoşsun, ben ümitle, istekle sarhoşum; böylesine ulu bir Keykubad'ın meclisinde de ümit, istek az olmaz doğrusu.

Birçok âşıkları öldürdün amma gene de sen suçsuzsun; çünkü eziyetle, gamla öldürmedin ki; zevkle, neşeyle öldürdün.

Dünya seninle açılır, aydınlanır, insan seninle muradına erer, dileğini bulur; iş böyleyken a güzelim, ne diye vardın da muratsızlık köyünde ev tuttun, yurt edindin?

Evet, anlıyorum neden; çünkü aydın ışık gece karanlığında belirir; derman derde gelir, dertliye gelir; zaten ustalık da budur.

* Gamından başka bir şey içmeyeyim, ne Amîd'in nüktesini söyleyeyim, ne İmâd'ın sözünü duyayım

diye ağzımı da tuttun, kulağımı da.

Tebrizli Şemseddin'e sarhoşlardan selâm götür, tapısında secde et de de ki: Kaçtın, halvete mi çekildin ey rûhum, canım.

CXXV

Dün geceki şaraptan başın dönüyorsa, hâlâ mahmurluğun varsa bizim kadehimizi bırak, ne işin var onunla?

Yok, mahmurluğun geçtiyse gel otur, iç şu kadehi de geçmişlerin hayaline dalıp başını kaşıma sakın.

Taşa taptıkça öbürleriyle bir ilgin olamaz; seli hatırladıkça deniz yaraşmaz sana.

Hakanın tapısında nifakla dolu olanların sevdası çekilmez; her yoksulun zembili padişaha uzanmıştır.

O badyanın lûtfu varken kini, kibri hatırlamak hiç de doğru değil; hem cennette olasın, hem de ateş yalımları içinde; olamaz böyle şey.

Bu yandan o Çin dilberinin bir telini görsen ne zîr perdesi kalır, ne de ağlayıp feryat ediş.

Artık ne koruk kaynatırsın, ne sirke satarsın; ancak şarap içersin, ancak üzüm sıkarsın.

Şu varlık üzümünü sıkamak, fayda verir sana; tut ki hiç varlığın yok, niceye bir bu ilgi?

Tebrizli Şems'in civarına kaçıp vardığın zaman Allah bilir, orda ne çeşit bir lâleliğe girersin.

CXXVI

Dostum, ister gönlü aydın birisi ol, ister yüreği kapkara biri; her iki halde de sevgiliden vazgeçme, ayrılma ondan.

Her iki halde de ondan geri çekilmek kâfirliktir; hattâ âşıklarca sevgiliden kaçmak, yüz kat kâfirlikten de üstün bir kâfirliktir.

Güzelden vazgeçtin mi temiz pis olur, fakat kaynağa daldın, gark oldun mu pis bile temizlenir, arınır.

Arslanın kuyruğuna yapışırsan kebabsız kalır mısın hiç; bir beye arkadaş olursan nasıl olur da azıksız kalırsın?

Gizli tuttuğun kötülükten vazgeç, kendini gizleme; akıllılıkta, anlayışta, süt içinde görünen kıl gibisin sen.

Zehir içtin de bundan Tanrı'ya ne noksan gelir dedin; doğru; Tanrı müstağnidir, zehirden sen ölürsün.

* İster tamamıyla tembel, yorgun ol, yahut da adamakıllı kocalmış ol, gene de kendini Meryem gibi hurma ağacının altına atmaya bak.

Hurma ağacının gölgeliklerinde hurma gibi tatlılaşırsın, hurmanın olgunluğundan sen de olgunlaşırsın.

CXXVII

Bana inciler yağdırasın diye toprak kesildim sana; başımı kaşıyasın diye kıl gibi inceldim sana karşı.

Elimi tutasın diye varlığımdan el yudum; gönlüme gelesin diye hayale döndüm.

Gönül doğusundan ay gibi doğup baş gösteresin diye gece gündüz âşıklığa düştüm, aşkla yakalar yırttım.

Güzellik ilkbaharın beni de bahara döndürür dedim de bahar bulutları gibi gözyaşları döktüm.

* Lûtfun yardım eder dedim, ona güvendim de göklerin bile kabul etmedikleri emaneti boynuma aldım, yüklendim.

Padişahım, puta tapanlar için gönül levhasına her an bir sûret, bir şekil yaparsın ya,

Bu kudretin için lûtfet de gönüle sığmayacak bir sûret, bir şekil göster; göster de puta tapan da tapmaktan kurtulsun, put yapan da yapmaktan.

CXXVIII

A sevgilim, ne de güzel vakit, dostluk hakkı için, sevgi aşkına dinle: Gönlümün dileğine merhamet et, beni zarara, zahmete sokmaya çalışma.

Gönlümü horlama, bizden bir yana çekilme, gör gözet, halimizi bil, geçip gitme, ömrümüzü acılaştırma.

Rûhun has sâkîsisin sen, sabah şarabını sun; gece yüz çevirdi; geçip gitti, dolunay gizlendi.

Ey aklımızı alan, fikrimizi çelen, dün gece ne haldeydik, bir hatırla; kadeh üstüne kadeh sunmuştun bize, hâlâ mahmuruz biz.

Bizi yıktın, şaraba boğdun, sonucu gizlediğimiz meydana çıktı, yayıldı gitti.

Bizim padişahımızsın, gecemizin Leylâ'sısın ey gecelerin lezzeti gündüzlerin güzelliği, alımı.

Ey Turusîna'nın sırrı, ey görür gözün nuru, aramızda büyük sensin, küçüklere acı.

İşte şimdicek geldi delilik nöbeti, fazlalaştı sarhoşluğumuz ey akılları esriten, ey ârı, vakarı yıkan güzel.

Söz padişahı geldi, söz dalgası coştı, köpürdü; fakat biz sestem ibaretiz, seslenen odur, en hayırlı şeyler okuyan, en güzel sözler söyleyen Tanrı'dır.

CXXIX

Bize ısmarlandı, bizindir hem zevk, safâ, hem düğün; her Müslüman'ın zevki artsın, her sapığın gözü kör olsun diye bize verildi bunlar.

Her gün yeni bir hutbemiz okunmada, her gece yeni bir gerdeğe girmedeyiz; her an elle avuçla alınmadan inciler saçılmada bize.

Aşk olduğundan da güzeldir, yokluk bulunduğundan da sağlam; bu ikisinin elini öpersen gökyüzüne ayak basarsın.

Can bir ışıktır ki beden leğenin altında gizli; güneş bile onun nuruna karşı baş eğer, yaltaklık eder.

Yüz çeşit malı mülkü var onun, yüzlerce tahtı var, bahtı var; tahtı yüceliklerden yapılmadır, gece gibi kapkara abanoz tahtasından değil.

Malı mülkü mutlak nurdandır, Tanrı'nın sandığında korunur; onlar ne bir seyisin beygirine yüklenir, ne de güve düşer onlara da delinir.

* Gönül ateşinin zevkinden, gönlün bir hoşça yanışından ateşe tapar oldum, fakat Mecûsî'nin ateşine kapılma yüzünden değil.

* Garip can, bir iki gün bedenle yoldaş oldu amma Mergazlı'yla Reyli, Mağribli'yle Tûslu gibi hani.

Dünya bir elektir, bizse ona konmuş unuz sanki; elekten geçtin mi arısın, geçmedin mi kılçıksın, samansın.

Her gün çarşı pazarda, şu aşağılık kişilerin dükkânlarında şu sesler duyulur: Ey ham adam, bize gel, bizim malımız sağlam, bizim kumaşımız yıpranmaz.

Kır kalıp testisini de dudağına dek dolu kadehi al; ne vakte dek çanak yalayacaksın, ne zamana kadar yaltaklanıp duracaksın?

İzin veriyor musun, bunun tamamını söyleyeyim de kutsuzluğu, yomsuzluğu olmayan bir baht, bir devlet doğuyu da kaplasın, batıyı da?

CXXX

Mademki şarapla sarhoşsun, kendini vur taşa şişe gibi, kırılınsın gitsin; can aşkıyla adın kötüye çıksın, iyi bir ad san sahibi olmak da budur işte.

Oturursan sürahi gibi zevklerle dol da otur; kalkarsan kadeh gibi topluma zevkler vermek için kalk.

Aklın bir ayak bağıdır, aşkınsa yücelik; akıl, kınanma âlemindedir, aşk, boyuna içip esriyiş âleminde.

Seher çağı horoz gecenin bozguna uğradığını bildirir, öter; sabah karanlıkların gönlünden belirir, doğar.

Bizden başka yoktur sevgili, kanımızdan başka şarap yok; efendilik eden de can, kulluk eden de.

Gönlü yaktın, kavurdun, kebab ettin, kanı şarap haline getirdin ey rûhum, canına feda olasınca, ey

insanların ulusu, yaratıkların başbuğu.

Şu yıllanmış, tamamıyla olmuş şaraptan içmek istiyorsan düşünce atından in, yaya ol.

Müstefîlün faûlün, ateşlenme, coşup köpürme; çünkü olgunluk vakti geldi, artık hamlıkta bulunma.

Şarap yel gibi esmede, gam sinek gibi kaçmada; sarhoşları unutmayın, feda olayım size, ağrılayın onları.

Dilediğini söyle, buyruğun yürür, padişahsın sen; ey azizim, esenlik senden, sana teslim olduk, buyruğun kabulümüz.

Tebriz, Şemseddin'imın doğup ışımından dolayı neşelensin; çünkü güneş doğup da yürüdü mü iki doğuyu da korur, her yana ışık salar.

CXXXI

Ey can, iyi bir ad san sahibi olmayı gönlünden tamamıyla sök, at da bütün sırları birer birer tamamıyla anla.

Ey Tanrı âşıkı, halkın kınamasından korkuyor, âr, hayâ kaydına düşüyorsun; aşk âleminde âr, hayâ kaydına düşmek, padişahlığa kalkışmak hamlıktır.

Âşıkın şeker gibi olması, nasıl olur, nice olur kayıtlarından kurtulması, yüce bir cana sahip olması gerektir, çünkü o tapı pek yücedir.

* Baştan aşağıya bütün varlığın gözünde bitmiş bir siğilden ibarettir; akşam gibi simsiyah saçlara âşıkısan Rum zünnârını kaybet gitsin.

Aşk âleminde bilgi, bilgisizliktir; bilginin şerefi pek de o kadar önemli sayılmaz. Âşkın cahili, şu sıra bilgilerinin âlimlerinden yücedir, üstündür.

İzi, eseri belirmeyen taraftan, o bilgisizlik, o bilgi tarafından, o canının canına can olan yerden aşk geldi sana, esenlik sana.

Yapısı olmayan dam üstünde, aydın ay gibi gördüm onu; o yüce şivelerine hayran oldum da kapıda kalakaldım.

İster sarhoş olayım, ister şarap; tefin, neyin sarhoşu değilim, onun şivelerini içmişim, o yüzden sarhoş olmuşum.

O gönüller çeken saçlarla örtülü ateş gibi yüz yok mu? Can o saçların tuzağına tutuldu, o halkalara boyun verdi, kendi isteğiyle bir hoşça tutsak oldu gitti.

Gamın hiddetle, şiddetle kan dökme vakti geldi, kanını dökeceğim der; artık ey gönül, sen nesin, ey can, sen de kim oluyorsun ona karşı?

Ey can, daha doğduğun gece baş koydun, teslim oldun ona, vereceğini verdin ona, candan muî oldun, râm oldun ona.

Ey rûh uçtun da bir kıyıya gittin, gezdin tozdun, yayıldın, geliştin orda, gönül verdin de kul köle

olduğun güzeli elde ettin orda.

Ey her aklı gitmiş; fikri çelinmiş kişinin Şems'i, ey Tebriz'in nizâmı, düzeni, ister rint ol, ister kalleş, bizimle kapı yoldaşısın, bize eşsin sen.

CXXXII

Rica yayını tele çektin, niyaz mızrabını tele vurdun mu yolda tembellik edenleri çevikleştiriyor, işe güce çekiyorsun.

Ey aşk, o güzellekle, o gönül alıcılıkla geldin mi canın eteğini tutuyor da çekiyorsun ta sevgiliye dek onu.

Yoldaki körlerin inadına cana bir emniyettir veriyorsun; gönül çalanları tutuyor, darağacına asıyorsun.

* Can sevdalılarına ferahlatıcı bir ilaç sunuyorsun, altına kapılıp sararanlarıysa ağlatıp inleterek sürüyorsun.

Sevgiliden ayrı düşüp diken çekenlere gül bahçesini gösteriyorsun, diken huylu, fakat gül yüzlü olanları da tutuyor, dikenliğe götürüyorsun.

Karada yürüyen Mûsa'yı denize salıyorsun, ululuk dileyen Firavun'u ayıplara, kötülöklere sürüyorsun.

* Mûsa, kendisine dost olsun, işine yarasın diye sopa alıyor, sen o sopayı yılan yapıyor, yılan gibi tutup çekiyorsun.

* Mûsa, yılanı tutunca sopasını buluyor; tersine çakılmış nala benzeyen bu çeşit işleri boyuna düzüp koşuyorsun.

* Ateşe düşene bir yol açıyorsun, suya salıyorsun onu; suya dalanıysa tutuyor, ateşe çekiyorsun.

Şarap içmiş, sarhoş, baş açık... Ne de hoş ey gönül, onu sarığından tutuyor, perde ardından çekip meydana çıkarıyorsun.

Bizi başkasına verme de kendisine çekip götürmesin; sen çek bizi, çünkü padişahça, pek güzel çekiyorsun bizi.

* Dost diri oldukça önüne bir dağı çekiyor, yolunu kesiyorsun, fakat gamla onu öldürdün mü mağaraya çekiyorsun, dost ediyorsun onu.

Sus da bu sırrı susarak iç, çünkü susunca esrar çekiyorsun âdeta.

CXXXIII

Oynayın ey altın varaklar, gümüş kırpıntıları, madenin aslının aslısınız; bil ki neyi arıyorsan, onun aynısın, aradığın sendedir.

Güneş yüz gösterir de zerrenin oynamasını ister, iyisi mi ey zerre, boyuna oynaman, boyuna etek

çekmen daha iyi.

Bir gün gelir de ey zerre, güneş kucaklar, kucağına alır seni, bu nükteyi bilir misin?

Sana şarap sunar da ey zerre der, iç şunu; içtin mi de yok olursun, can güneşinin varlığında yokluğa erersin.

* Tecelli devletinin sayesinde, bir kadeh şarap içmekle zerre, “Beni kesin olarak söyleyeyim, hiç göremezsin” kınaması olmaksızın güneş olur gider.

Biz ham meyveleriz; güneşinin ışığı, harareti altında oynayalım da oynayalım, çünkü olduran, yetiştiren sensin.

Aferin ey olgunlaşan, alkış sana ey olgunlaşma, ey izinin tozu belirmeyen, eseri görünmeyen can güneşinin yüzünden olup yetişme.

Herkesin hizmet ettiği Şemseddin'im, Tebriz'den yetişen öylesine bir padişahlar padişahısın ki ey can, ey gönül; sen de bilirsin, canlar sana teslim olmuştur.

CXXXIV

* Ey Tanrı incisi, mânalar aynası, yüzünün ışığıyla her an Arş'a bir armağansın sen.

Arş bile Tanrı'dan bana vuran bu ışık kimin ışığı diye sorar da, Tanrı kıskanır onu, söylemez Arş'a, sen der, bu ışığı bilmezsin.

* Tanrı'nın bu kıskançlığına Arş şaşırır kalır, çünkü “Beni kesin olarak hiç göremezsin” haberi de kıskançlıktan gelir.

O ışığın bir parıltısı göğe vursaydı gökte yüzlerce ay belirirdi;

Her ayın yüzünde ezelî lûtf yüz gösterirdi, her âşık canının dilediği sevgiyi görürdü.

Yol alanların yollarında istek zahmeti kalmazdı, şu fânî dünyada yokluk korkusu biterdi.

* Bir kere üfürdün, ceset canlandı, bir kere daha üfür de can apaçık meydana çıksın.

Yüzünün bir parıltısı mekânsızlık âlemini mekân âlemi haline koydu; gene onu mekânsızlık âlemine senin şimşeğin götürür.

Lâ'l yüzüğünü peşin olarak bugün ortaya koy da lâ'l madenleri naralar atsın.

Bir kadeh sundun, varımız yoğumuz rehine gitti, bir kadeh daha sun da bir çaresini bul, sen bilirsin.

Tebrizli Tanrı Şems'inden öylesine bir can geldi bize ki gayb âleminde boyuna gönüller alıp durmada.

CXXXV

Ey iki dünya da varlığından bir eser olan, bu eseri öylesine bir yaraladın ki; sen bilirsin bunu ancak.

Bir kere daha yarala, melhem istemem senden, bütün âlem yol olursa ne gam? Sen yüzlerce âlemsin.

* Seni anlatmaya imkân yok, çünkü Tanrı sırrının şerhisin, canın canına cansın da ne diye cana gelmezsin?

Sanatın esip gelen, dönüp giden bir yel, bizlerse ağaçlarız sanki; gizlidir amma gene ne yapacağını, ne edeceğini yel bilir.

O yel yüzünden yeşerdik, o yel yüzünden sarardık; fakat yaprakları dökersen nasıl olur da meyve elde edersin?

* Görünüşte bahçe önce gelir, fakat gerçekte önce gelen, bahçeden maksat olan meyvedir; ilk inciyi en sonra getirip gösteriyorsun sen.

Daima seni söylemek, senden başkasından el yumak isterim, fakat sen gizlenirsin de bizi safa sokarsın.

CXXXVI

Ey yaşayışın ayıbı, ârı, sevgilinin rengine bak da senin yüzüne de yaşayış rengi gelsin, konsun.

Her zerre hayat bulmak için koşmada, sende zerre kadar yaşama isteği yok mu?

Yaşayış, bir taş olsaydı meselâ, o yaşayış taşından gene de güzelim kaynaklar fişkirir, ırmaklar akardı.

Aynada geçip gidici bir hayal gördüm de sen nesin diye sordum; cevap verdi de dedi ki: Ben yaşayışın pasıyım.

Yaşayanları ebedî hayatta bulursun sen, kimdir bu yaşayanlar? Yaşayış âleminde gönülleri daralanlar.

Barış ehli olanlar yaşayışı kestiler, vazgeçtiler hayattan; şu adam olmayanlardır, yaşayış savaşında kalanlar.

CXXXVII

Can kırıldı döküldü de bir lâtif candır belirdi; bu cihan alta gitti, yok oldu da başka dünya çıktı ortaya.

Gerçi kazmaların açtığı yaralarla maden kırıldı döküldü amma kuyumcu çarşısına bak, nasıl altınlarla dopdolu.

Sen susmadıkça düşünce gelip başına çizginmez; gönül ağız açtı mı şu ağız yumulur, susar.

Dünyayı dolduran binlerce ev, binlerce yapı, gizlice mühendisin gönlüne gelmeden meydana çıkmadı.

Bir gizli sır daha var ki mühendisin hatırına, filânın gönlüne gelenler, hep ordan, o sırdan geliyor.

Gönül arındı mı o sır dünyayı tutar; işte o zaman şu mekânsızlık âleminin dönüşü yüzünden hiç

kimsecikler ölmez, herkes ebedileşir.

Tebrizli Şemseddin'e yalvar da de ki: Lûtfet, o zamansızlık bahçesinden bir kerecik olsun, bak bize.

CXXXVIII

İçten içe yanıp yakılmadan başka bir şeyde ıssılık arama; çünkü gönül dıştaki ateşle aydınlanmaz.

Hastanın ağrısı, sızısı, elemi fazlalaştı mı gayb padişahı gelir, gönlünde bir kapı açar da lûtfeder, nasılsın der.

O misk ceylanlarının miskini, o güzel huylu sevgilinin saçlarını darlıkta ara, çünkü ferahlıkta öyle şeyler yoktur.

İnsan ölmedikçe melek canına sahip olamaz; ölüme razı olandan başka kim âşık olur kanlıya, kaatile?

Aşk sana demiş ki: Ya biz gidelim, ya sen git; harekette de olsan, sakın de olsan yol almaktan geri kalma.

Gönlünü yaraladı mı gönül can sırrını bilir, anlar da artık ne ayıp kalır nefiste, ne serkeşlik.

Gam canını sıkar da seni senden alırsa şu mavi gök kubbeden nurlar yağdırır üstüne,

Derdin, elemi içinde otur da her an dostu gör; a miskin, ne diye bir afsunun peşine düşüyorsun?

Tanrı Şems'i kendini gösterseydi Tebriz canına canlar katardı, onun yüzünden daima kutlu bir hale gelirdin, şimdiki gibi olmazdın.

CXXXIX

Ey zamanenin kılıcı, sıyrılmekân kınından, balık gibi dal denize, uçsuz bucaksız mânalar denizinde yüzedür.

Buluşmayı dileme, zaten buluşmak, cismin sıfatıdır; ben öylesine bir yakınlık görüyorum ki yakınlıktan da yakın.

Kul bile birkaç sahibi olmasını istemezken Rab nasıl olur da mülkünde bir ikincisini ister, buna rıza gösterir?

Bir âşık var mıdır ki iki sevgilisi olsun? Öyle birisine âşık ol ki o aşkla bütün tutsaklıktan kurtulasın.

Aşk, rûhumun nurudur, sevgi sabah şarabımdır benim; aşk öyle ümittir ki bütün ümitler onda toplanır.

Aşk nedir bilir misin? Ben'i, biz'i varlık dâvasını bırakmaktır; güzellikleri, güzelleri yaratanda her dileği, her isteği yok etmektir.

Şu sözler, şu tüten duman, benim dumanımdır; ateşimse gönüllerdedir, o dumanın ardındadır; aşkımdır

her gün durmadan artmadadır.

Gönlüm seni istedikçe istiyor; yarabbi, sen bu istekten kurtarma beni; yarabbi, beni görüyorsun, tenzih ederim noksanlardan seni, sen fazlalaştırdıkça fazlalaştır ateşimi.

Tenzih ederim noksanlardan beni göreni, tenzih ederim noksanlardan beni görüp gözeteni, tenzih ederim noksanlardan beni sınamak için değil, lûtf için beni çağıranı.

Sus, zaten mânaların arılığından bile yüce olan, mânalara bile sığmayan aşk yüzünden ne hale geldiğimi, yüzümün rengi, yahut gözyaşlarım anlatmadadır.

CXL

Çalgıcı, mızrabını tellere vurdukça şu yola düşüp tembelleşenleri işe güce çekmedesin.

Ey aşk, ayrılık âlemine geldin de şu yolda kalanları tutup sevgiliye götürüyorsun.

Yol vuranların körlüklerine bakmıyor, onların inadına dünyaya emniyet veriyorsun da gönül şehrindeki hırsızları tutuyor, darağacına sürüklüyorsun.

* Düzenbazı görüyor, bir düzenle gözünü kör ediyorsun; fakat dostu gördün mü alıyor, mağaraya çekiyorsun.

Yürük atlara altın eyer vuruyorsun, kötü semerlileri de yük altına sürüyorsun.

Sevdalılarımızı her an okşuyorsun, fakat pazarcılarımızı, paraya pula düşkünleri ağlatıp inleterek öylesine çekip sürüyorsun ki.

Diken zahmeti çeken âşıklara gül bahçesini gösteriyorsun, fakat neşe gülünü yalnız kendisine mal etmek isteyenleri de dikenliğe çekiyorsun.

* Ateşe girene lûtfediyor, suya bir yol açıyorsun, suya kaçanı tutuyor, ateşe atıyorsun.

Yeryüzünde yürüyen alçakgönüllü Mûsa'ya yücelikler veriyorsun, ululuk dileyen Firavun'u ayıplara, ârlara uğratıyorsun.

* Bu tersine çakılmış nallarla sopa dileyen Mûsa'yı yılanı sevk ediyorsun, hikmetinden sorulmaz ki.

CXLI

* Ey irâdemizi, ihtiyârımızı alan, sensin ihtiyârımız, irâdemiz bizim; ben bir safran dalıyım, lâleliğimiz sensin bizim.

Gamın öldürdü beni dedim de dedi ki: Gamın ne haddine, gam şu kadarcık da mı bilmez; sen sonucu dostumuzsun bizim.

Ben bağım bahçeyim, fakat güz mevsimi yaktı, yandırdı beni. Bağımı bahçemi güldür, nihayet baharımızsın bizim.

Dedi ki: Sen bizim çengimizsin, sendeki bizim sesimizdir; hal böyleyken nedir bu ağlaman, zaten

kucağımızdasın bizim.

Dedim ki: Her hayal başımı ağrıtmada; kes başını hayallerin dedi, sen Zül-fekaar'ımızsın bizim.

Elimi başıma götürdüm, yâni mahmurum dedim; mahmursun amma dedi, bu mahmurluğu biz vermedik mi sana, bizim mahmurumuz değil misin?

And olsun Tanrı'ya dedim, dönen gök gibi benim de kararım yok; evet dedi, kararın yok amma bizde karar etmedin mi sen?

Şeker gibi dudakların dedim; dudaklarını ısırды, yâni bu sırrı gizle dedi, sırdaşımız değil misin bizim?

Ey seher çağı çileyen bülbül, bâzı bâzı sor hatırımızı; nihayet sen de garipsin, sen de ülkemizdensin bizim.

Göklerde uçan kuşsun, yerlere konan kuş değilsin sen; o dünyanın avısın, bizim çayırılığımızdansın, bizim çimenliğimizdensin sen.

Kendi varlığından yok olmuşsun da sevgilinin varlığına bürünmüşsün, onun varlığıyla var olmuşsun, ya Tanrı nurusun, ya Tanrımızsın bizim.

Balçıktan doğdun da bir ateş içine düştün; değil mi ki bizimle kumar oynuyorsun, kârı, ziyanı bir say.

Buraya ikilik sığmaz, şu ben, biz de ne oluyor ki? Mademki bizim sayımızdasın, şu ikisini de bir say.

Sus ki senin her nüktende bir can var, herkese can verme, bize can vermedin mi sen?

CXLII

Dün eteğini tuttum da ey ihsan, ey kerem incisi dedim, gecen hayır olsun deyip gitme, incitme bizi, bu gece bizimsin sen.

Gönüller alan yüzü yalındı, ateş gibi kızardı da yeter dedi, çek elini, niceye bir bu yoksulluk?

* Dedim ki: Tanrı elçisi, bir şey dileyeceksen güzel yüzlülerden dile ki elde edesin dedi.

Dedi ki: Güzel yüzlü kişi kendi dileğini diler, kendi isteğinin peşindedir, huyu da kötüdür; çünkü nazlansa da değer, cevretse de.

Dedim ki: İş böyleyse cevri, cana can bağışlar; sına da bak, sınıdığın her şey bir definenin tılsımıdır.

Dedi ki: Bu ham bir söz; nerde güzel yüz? Bu renk, bu şekil, tuzaktır, düzendir, vefasızlıktan ibarettir.

Birinde canlar canı yoksa bil ki alım da yoktur; fakat nice kişiler yok olup gidecek bir sûrete can feda eder.

* Dedim ki: Ey güzel yüzlü, sen yoku var et, bakırımızı altın haline getir, sen kimyanın da camısın.

Kimya gelince bakırın ona teslim olması gerekir; buğdaysın amma değirmenden dışardasın sen.

Dedi ki: Şükür de etmiyorsun, bakırı da tanımıyorsun; şu gösterdiğin, şu söylediğin şeylerde şüphen var, kıyaslamaya düşmüşsün.

Ağlamaya başladım, zârı zârı ağladım da hüküm senin dedim, feryadıma eriş, yardım et bana ey aydınlığın özü, aslı.

Gözyaşlarımı görünce gülmeye koyuldu; o lûtufla, o âşinâlıkla doğu da dirildi, batı da.

Ey yol arkadaşları, ey dosttar, ağlayın, yağmurlar gibi gözyaşı dökün de güzeller yeşillikte size de bir güzel yüzlü dilber versinler.

CXLIII

* Üç telli sazı çal, ben birliğe ulaştım, ikilikte bulunma, ya rehâvî perdesinden çal, ya kurtuluş perdesinden ezgiler söyle.

Senin zîr, bem perdelerin olmazsa, o perdelere vurmazsan gamlara dalıyoruz; neyde nevâ makamını bul da şu sesi üfür: Feryat sessizlikten, nağmesizlikten.

Irak makamındaki ezgi, bu ayrılığın dermanıdır; sen söz söylemeden gönlü alır, götürürsün, fakat nereye götürürsün, nereye kadar iletirsin?

Ey padişahların bildiği, tanıdığı güzel, canımızı Isfahan perdesinden okşa, âşinâlık yoluyla sor halimizi, hatırımızı.

Sarhoş dostların meclisine zengüle makamından ezgiler düzerek git, işi sonuna getir, niceye bir bu vesvese, bu ağır davranış?

İkilikten baş aşağı düştü, gönlüme bir bağ vur; o er zaten tek, fakat bize iki görünüyor.

Doğru sözlü, doğru işli dostsan rast makamından çal ki Hicaz'a gelesin.

Uşşâkı Hüseyinî perdesinden topla, bûselik, mâye perdeleriyle gönüller aç.

Senden düğâh istiyorlar, sen çârgâhtan söyle; sen bu yerin, bu yurdun mumusun, ışığıydın, a güzelim, ne de hoş çalmadasın, ne de hoş söylemede.

CXLIV

Ey eşsiz, örneksiz yaratıcı, tutarsın da bir köpeği arslandan üstün edersin, tutarsın da bir karataşa sakalık öğretirsin.

* Kılıçlarından kan damlayan nice padişahlar, nice Ferîdûnlar, o lâle gibi yüzleriyle dilencilige düşerler, uşaklık eder, ayakkabı çevirirler.

Baş çeken ulular, ateşten daha tez, daha yakıcı nice cebbarlar, gün gelir aşk mahallesinde döner, dolaşırlar, yoksulluğa, dilencilige düşerler.

Ateşin işi kahretmektir, mumun işi ağlamak; bizden vefada bulunmak, hizmet etmek, sevgiliden de vefasızlıkta bulunmak beklenir.

Gülmeyen ateş küldür, dumandır, ağlamayan mum tahta parçasıdır, sopadır.

Dünya bostanına gelip de bostan ıssını aramayan, diken otlamaya düşen eşektir.

A eşek, önce bostan ıssını ara da onun lûtfuyla, onun ululuğuyla eşeklikten kurtul.

Bir garip yoldan geldi de bir ulu kişiye konuk oldu. Konak sahibi onu ağırladı, izzetle, ikramla konukladı.

Önüne güzelim kebaplar, görülmemiş börekler çıkardı, meclisinde mumlar yaktı, güzeller çağırdı, ona nice ağır elbiseler verdi.

Her gün, geçen günkünden daha iyi, güzellikte dilberimiz gibi güzel mi güzel balıklar ikram etti.

Garip, bir gece, iyi bunlar, fakat sen bizim şehrimize gelirsen öylesine bir konuklarım seni ki diyordu.

O ulu, şaşır kalıyor bundan, bu nimetlerden, bu ağır libaslardan daha iyi ne olabilir acaba diye düşüncelere dalıyordu.

O bön hacının, bu söz yüreğine dert oluyor, boğazı tıkanıyordu; gökyüzü konukluğunu, yüce konukluğu görmemişti ki bilsin.

Şu dünya meyveleri, renkli, alımlı güllerdir âdeta, fakat dünya nimeti somundan, somun kapmadan başka nedir ki?

Yarabbi diyordu, beni onun şehrine götür de gönlümdeki düğüm çözülüp açılınsın.

Birkaç yıl bu yolculuğu bekleyişle geçti; beklemeden ilaç bile tesirini göstermez.

Ey sebepler halk eden diyordu, bir sebep yap, bir bahane düz; çünkü belâlara uğrayış tuzağından kurtarmaya da sen sebepler yaratırsın.

Duası çoğaldıkça çoğaldı, Tanrı da duasını nihayet kabul etti de ey Tanrım diyen, Tanrılık kudretini gör dedi.

Padişah, bir haber, bir buyruk ulaştırmak için o yana bir elçi göndermek istedi.

Bu bey, gizli açık rüşvetler verdi, padişahın lûtfedip, kerem buyurarak kendisini göndermesini sağladı.

Padişah da dileğini kabul etti; pekâlâ dedi, güzel sesli bir dudu kuşusun, git oraya, bizden haber götür.

Bey, yol azığını düzüp koştu, yanına bir bölük asker aldı, yolları aydınlatmak için önde ay gibi bir meşale yaktırdı.

Konaktan konağa sel gibi secde edip akarak erenler sırrı o yana doğru yola düzüldü.

* Hani Mûsa Peygamber gibi; o da aydınlar aydını Hızır'ı bulmak için havada uçan hüthüt gibi

yüzlere kanat açmış, yola düşmüştü.

Hani Cebrâil gibi; o Arş habercisi de seferiyle hükümlere yürürlük vermek için uçar, yola düşerdi.

Apaydın ay daima yoldadır, yolcudur; ey ay yüzlü, sen de bu yurdun ışığıydın, yola düş.

Yolculuktaki her halin bir burca giriştir âdeta; orda bir kapı vardır, bir mahfaza vardır; gam bir ateştir, bir şimşektir, neşen, sevincinse bir ışık.

Sözü kısa keseyim; elçi, sevgilinin mihladızına kapılan saman çöpü gibi vardı, oraya ulaştı.

Biz yürüyüp koşan bir katarız, çeken kişinin eli gizli; öylesine gizli bir el çekmede bizi ki kimse elinden kurtulmaz onun.

Bunu tutar, sola çeker; öbürünü alır, sağa götürür; bunu vuslata ulaştırır, öbürünü ayrılığa atar.

O taraf, geleni daha ziyade sarhoş etsin, daha fazla kızıştırıp yaksın diye vuslat şeklini gösterir; öbür taraf bir düzendir, bir hile, ayrılık şeklinde görünür.

O yüce er, deniz gibi coşup köpürerek gitmede, şehir içinde o yandan bu yana ey maksadım, dileğim, nerdesin diye koşup durmadaydı.

Arayan, işe sarılır da koşarsa dilediğini bulur; biliyoruz ki sen bizi aramaktasın.

Ansızın bir yana uğradı, bir kokudan sarhoş oldu, esridi, aklı başından uçtu, ayağında kuvvet kalmadı.

Padişahın gönderdiği haber tamamıyla aklından çıktı; nerde elçilik yapacak bilgi ki meclise girsin de buyruk buyursun.

Kırk gün orda, o kokudan sarhoş olup kalakaldı. Maiyetindekiler şaşırıldılar, ne oldu beye demeye, hay-huy etmeye başladılar.

Ne buyruk kaldı, ne beylik; ne gusül kaldı, ne temizlik; ne söz kaldı, ne işaret, ne de yemek yemeye bir istek.

Bundandır ya, kim bir işi diler, isterse şaşırır da her söze evet der; şaşkınlıkta bil ki evetle hayır birdir.

* Nerde çadır, nerde binek? Nerde iş güç, nerde hile, düzen? Nerde Dimne ve Kelile, nerde elçilik?

Aşk seli geldi, ne dam kaldı, ne yapı. Sel denizine karıştı mı ne başı, kaynağı kalır, ne sonu, denize kavuştuğu yer.

Adam, arkadaş dedi, uyudun mu; ne dediysen yaptın, sözünü tuttun; bizi en aşağılık yerden aldın, en yüce yere ilettin.

* Bu işittiğim ders öylesine bir ders ki ne Vasî'te var, ne Muntakaayî'de; hiç okumamıştım bu dersi.

Dâvan mânandan iyi, mânan dâvandan güzel; can, yüzünü sana tutmuştur, dualar kiblesisin sen.

Bütün bunlar başlangıçtı, hikâyenin sonunu, geri kalanını söyle; söylemeyeceğim, sana işiten, duyan kulağı kim verdiyse ondan sor.

Yarabbi, nefsimi zulmettim, duygu perdesini sen yırt; bakır bakırlık ettiyse ne çıkar? Sen kimyasın.

Erlerin geçip kuruldukları başköşe, gerçekten de belâların çatıp geldiği yerdir; and olsun Tanrı'ya, ancak mihnetlerle yüceliriz.

Ey ulularım, ey kavmim, erler ahitlerine vefa ederler; doğrulukla, vefakârlıkla huylanana mahrum kalmaz.

CXLV

“Tercî-i Bend”

Beyimiz, başbuğumuz, sen olduktan sonra bahtımız da gülmededir, talihimiz yârdır, yâverdir; a benim güzelim, işvelerin, şivelerin daim olsun, işvelerin de, şivelerin de sensin canı.

Fıstığa benzeyen dudakları hemencecik güldürürsün, dertli gözlere tutyasın sen.

And içmiştim, sağ oldukça gülmeyeyim demiştim; yüzünü açtın da göründün mü andım da yanar ahdim de.

Hangi ölüyü istersen var sına; mezarının başına gittin mi, kefenini paramparça edip kalkar da kadeh kapmaya koyulur.

Öldüğüm gün gel, kabrimin yanından bir geç de nasıl kalkıyorum, bir gör, bir seyret asıl kıyameti.

Sâkîsi sen olasın, nasıl ölür o kişi? Suladığın yer yemyeşildir, solmaz, yanmaz, çürümez o yer.

Yoldaş ol bize, isterse yüzlerce çöl olsun önümüzde; bak, nasıl aşıyoruz o yolu; elimiz, ayağımız sensin çünkü.

Aya, yıldız dedim ki: Ne vakte dek başınızı ayak yapıp gideceksiniz? Bu, yolun uzaklığından mı, yoksa şaşkınlıktan mı?

A ay dedim, himmetin yüce; yücelerdesin, yücesin, fakat gene de gâh eksilmedesin, incelmedesin, gâh olgunlaşmada, dolunay olmada; gündüzleri yarasa gibi ortada yoksun, geceleri bayrak sahibisin.

* Bir şey olgunlaşır, bir şey vebal altına girer. Bir şey ölür, yok olur gider, bir derdin de dermanı vardır.

Benim ay yüzlümün şakirdi ol da onun bayrağı altında yürü; yürü de Tanrı'nın kurumasıyla halden hale girişten kurtul.

Dedi ki: Hamsan şüpheni gidereyim, müşkülünü yuyup arıtayım, bir tercîe daha gir de ahvalimi söyleyeyim sana.

*

Ey can kuşunun uçup gittiği an, ey kefenleri yırtma, elbiseleri paralama çağında canların tekrar

dönüp tapısına vardığı güzel.

Ey can nedir, o dünya da ne oluyor diyen, ey dudağa gelmiş can, işte geldi çatı erişme vakti, sorduğun vakit.

A gönül, avuç açmıştın da şundan, bundan bir şeyler kapmıştın; şimdi çırpınmaktan başka bir şeyin kalmadı.

Gâh altın, gümüş elde ettin, gâh gümüş bedenli bir dilberi kucakladın; fakat bunlar can çekişme çağında mahmurluk verdi sana.

Ey azgınlığı yüzünden kuştan balığa dek rastgele herkesin canını yakan, kanına giren, onlar ne tattılarsa, ne çektilerse senin de o acıyı tatman, o azabı çekmen gerek.

Ne mutludur o kişiye ki Tanrı'dan, olmayacak işleri yapma kudretine sahip olmuştur da ecelden önce ecelin önünde arslanlar gibi koşmayı öğrenmiştir;

Güzellerin işveli sözlerine iki kulağını da kapamayı, sonunda adamı terk edip gidecek şeylerden önceden kesilip vazgeçmeyi bellemiştir.

Topraktan doğmuşsun, topraktaki bağ bahçeden sarhoşsun; gönül gıdasını yiyeceksen ağzını yıka, onun sütü kalmasın dudaklarında.

Süt emer çocukken gönül dişleri çıkmaz, gönül dişleri rûh gıdasını yemek için çıkar.

Kebap yemeye düşmen, şarap içmeyi umman ancak süt emmeni arttırır durur.

Ey heveslere kapılıp oturan, ey iki kulağını da tıkayan adam kulağındaki pamuğu çıkar da şunu duymaya bak:[\[24\]](#)

Pamuğu çıkarmazsan bâri yeniden pamuk tıkama; bir başka tercî geldi, kendine gel.

*

Akşam çağı, vakitsiz, geliyorsun amma bizimsin, vakitsiz kalkan sevgilimizsin bizim; akşam oldu, eve gel, nerdesin?

Kafeste azığın yok, bizden başkasına heves etmiyorsun, kimsen yok, teksin, kalk, bırak şu ikiliği.

Canını aşka ver, bize vefa göster, gönlünü alıştır buna; kendinden geçsen de bize gelsen bu, daha iyidir senin için.

Kurudan da geç, yaştan da, daha tez gel eve, herkesten fazla vefalı olman gerek, ne diye vefasızsın böyle?

Lûtfun kimseciklerin lûtfuna benzemez, senin kadrini kimsecikler bilmez; aşk seni bize çekip durmada; çünkü bize lâıksın sen.

Uyku, aşk yüzünden, aşkın parıltısı yüzünden gözlerden kaçıp gittiyse bizim sorularımıza cevap veriyor demektir, ey herkesin razılığını kazanmış can.

Tebrizli Şems denen padişah, inada kalkışır da gizlenirse sen ona can ver ki ebedî hayata

CXLVI

Ey mâna çengini çalanlar, gönülleri size susamış olanları güzelim nağmelerle bir hayli suvardınız.

Can ebedî bir susuz, bu susuzluk da haddi aştı, ya ayrılık kılıcını vur kes, yahut da kerem, ihsan şerbetini sun.

Ey bezenmiş, süslenmiş Zühre, şu iki perdeden çal, şu iki perdeden söyle: Ya rehâvî perdesinden, ya kurtuluş perdesinden.

Çengi bozuk düzen çalarsan gamın, kederin tırnakları altında erir, yok olur gidersin; iyi çal, hoş söyle, yoksa azıksızlıktan, müziksizlikten öldün gitti.

Mızrap vurulmadıkça hiçbir çalgıda zevk neşe yoktur, ses sadâ çıkmaz; vefalıysan, vefalılara dostsan mızrap mızrap vur çalgıya.

Tellerini kırarlarsa kucaklarına alırlar seni, yeni bir düzen verirler sana; neden bu kadar mahzunsun, nedir bunca tasan?

Zaten sen bir aziz dostsun, daima kucaktasın, padişahın meclisindesin, candan da dışarı bir âlemdesin, mekândan da.

Sus ki iyiden iyiye sarhoşum ben, iki elimi de bağla, yoksa bir lâhzacık olsun geldin de seni gördüm mü kırarım kadehi.

Ben işten güçten kalanların pîriyim, ben kendi kendimi yaralamaktayım, sarhoşa saygı göstermemeni doğru bulmuyorum ben.

Hem paramparça olurum, hem çarelere düşman kesilirim; hem de dayanmada, azıksızlıkta bir kaya kesilirim.

Pek sertim, pek âsîyim, nice zamandır ayrılık cehennemindeyim; öylesine yanıp yakılmadayım ki cehennem bile benim yanıp yakılmamdan kaçıyor.

Güzel kokular satan, benim coşkunluğumu, bendeki acı tatlıyı apaçık görünce ululuk meclisinde tablalarını kırdı döktü.

Tebriz'e gidince Şemseddin'e Tanrı'nın birlik meclisinde harfsiz, sessiz yüzlerce söz söyledim.

CXLVII

Devlet neyinden gene bir sestir geldi; ey can, el çırp; ey gönül, ayağını vur yere, oynamaya başla.

Bir hazine, bir maden, parıl parıl parlamaya başladı, bütün dünya gülmeye koyuldu; bir sofradır yayıldı, bezendi, hazırlandı, davet sesi geliyor.^[26]

Bir ilkbahar kokusudur aldık da, bir yemyeşil çayırılık, çimenlik gördük de, bir güzel yüze âşık olduk da sarhoşuz biz, hey-hey diye bağırıyoruz biz.

O deniz, bizse bulutuz. O define, bizse yıkık dökük bir yer. Bir güneşin ışığında zerrelerez sanki.

* Esrikim, kayıtlardan kurtulmuşum, kusuruma bakılmaz, ne dersem diyeyim, bırak beni, bırak beni de Mustafâ'nın nuruyla ayı ikiye böleyim.

AÇILAMA

Sonradan Dîvân-ı Kebîr'e Yazılan Önsöz

Hamd olsun Allah'a ki doğru yolu buldurdu... Âyettir. VII, 43.

Kimya. Eskilere göre bakır, gümüş, demir, kurşun gibi madenleri birbirine katıp erittikten sonra "iksir" denen nesneyi de katıp altın yapma sanatıdır. Olduğunu, olabileceğini söyleyenler bulunduğu gibi, böyle bir bilginin hayal mahsulü olduğunu söyleyenler de olmuştur. İksir elde etmek ve altın yapmak için varını yoğunu harcayanlar, ömrünü bile verenler olmuştur (Mavzûâta'l-Ulûm terc. I, s. 366-373). Bu bilgiye "simya" diyenler ve böylece müsbet bir bilgi olan "Kimya"dan ayıranlar yanılırlar. Simya, sihir, yâni büyü kısmındandır. Gerçekte olmayan şeyleri bir müddet varmış gibi göstermektir. Meselâ bir kurbağayı domuz şeklinde göstermek gibi (Aynı kitap, s. 365-366). Sûfilere göre kimya, olgun insanın bakışıyla, sohbetiyle gönülleri değiştirmesi, insanları olgun bir hale getirmesidir. Menâkibü'l-Ârifin'deki bir menkıbe, bu inancı pek güzel aydınlatır (Tahsin Yazıcı tercemesi, Ariflerin Menkıbeleri, I, 539-540).

Zül-fekaar. Haccâc'ın kılıcıdır, yüzünde yivler ve çıkıntılar bulunduğundan bu adla anılmıştır. Bedir savaşında Ali tarafından öldürülmüş, ele geçen kılıcı Peygamber tarafından Ali'ye verilmiştir (Al-Kâmil; Carlus Johannes Tornberg bas. 1868, II, 106. Kamus terc. Mat. Osmanıyye, 1305 hicrî, II, s. 70). Uhud savaşında Cebrâil'in, "Zül-fekaar'dan başka kılıç yok, Ali'den başka er yok" dediğini Tabarî (M. J. De Goeje basımı, III, s. 1402) ve İbna'l-Asîr söyler (II, s. 119.).

İksir. Kimya'da anlatıldı.

...yüce yazıcıların sahifeleridir. Kur'an'ın LXXX. sûresinde (Abas), "Kur'an, ancak bir öğüttür; dileyen dinler, öğüt alır; büyük, şerefli sahifelerdedir, yüceltilmiştir, arıtılmıştır, yazıcıların ellerinde; büyüklerdir, hayırlı ve itaatlidirler" denmektedir (11-16). Bu âyetlerden alınmıştır.

Ceberût. Ebû Tâlib-i Makkî'ye (ölm. 996) göre ululuk âlemidir ki Tanrı'nın adlarına ve sıfatlarına izafe edilen âlemdir. Birçok sûfilere göreyse mücerret mânalarla maddî cisimlerin arasındaki âlemdir (Ta'rîfât).

Melekût. Kur'an'da tasarruf ve tedbir anlamına gelen bu kelime (XXXVI, 83), Hukemâ denen ve Yunan felsefesini İslâmîleştiren filozofların tesiriyle tasavvufta gayb âlemine ad olmuş ve duygularımızla anladığımız madde âlemine (mülk) karşılık olmuştur. Gayb âlemi, rûhlar ve nefisler âlemidir (Ta'rîfât).

Takvâ. Tanrı buyruklarına karşı durmaktan korunmak, çekinmek, Tanrı'dan korkmak, apaçık helâl, yahut haram olduğu bilinmeyen şeyleri yapmamak, bunlardan da kaçınmak. Kur'an'da birçok âyetlerle takvâ emredilmekte ve takvâ sahipleri övülmektedir. (Müfredât-ı Râgıb, Vaky mad.).

Âdem suyla balçık arasındayken... Hadis olarak şöhret bulan bir söz, Kütüb-i Sitte hadislerinden olmamakla beraber buna yakın olarak, "Ben peygamberken Âdem henüz rûhla kalıp arasındaydı" diye bir hadis vardır (Suyûtî, Al-Câmi'-al Sagıyr fî ahâdîs-al Başîr-al Nazîr, II, 81).

Ebû Bekr soyundan... Mevlânâ'da birinci halife Ebû Bekr soyundan olduğuna dair bir iddia olmadığı gibi, ölümünden sonra kendisi için yapılan sandukanın kitabesinde de buna dair bir sarâhat, hattâ işaret yoktur. Oğlu Sultan Veled'de de böyle bir iddiaya rastlanamaz. İbtidâ-Nâme'de buna dair

eklenen iki beyit uydurmadır ve sonradan eklenmiştir. Bu iddia sonradan meydana gelmiştir, uydurulan üç şecere de birbirini tutmamakta ve tarihî tenkide dayanamamaktadır (Bakınız, Abdülbâki Gölpınarlı: Mevlânâ Celâleddin, II. basım, s. 35-39).

Olgunluğuyla yüceliğe ulaştı... Bu kıt'a Sa'dî-i Şîrâzî'nin Gülistân'ının önsözünden alınmıştır (Külliyât, Bombay, Al-Nâsırî Mat. 31).

Esenlik doğru yolu bulana. Kur'an, XX, 47.

Bahr-i Recez

B. 2. “Gece olup karanlık basınca (İbrahim), bir yıldız görmüş de budur Rabbim demişti. Fakat yıldız battı mı demiştir ki: Ben batanları sevmem. Sonra ayın doğmakta olduğunu görmüş de Rabbim bu demişti. Fakat batınca and olsun ki demişti, Rabbim bana doğru yolu göstermezse sapık kavimden olacağım ben. Derken güneşin ışıklar saçarak doğduğunu görmüş, Rabbim bu demiş, bu daha büyük. Fakat güneş de batıp gidince ey kavim demişti, benim, sizin şirk koştuğunuz şeylerle hiçbir ilgim yok. Hiç şüphem olmaksızın mabudumu tek tanıyarak yüzümü, gökleri ve yeryüzünü yaratana döndüm ve ben şirk koşanlardan değilim.” (Kur'an, VI. 76-79).

B. 6. Âdem. Tevrat'a göre Âdem yeryüzünde ilk yaratılan insandır. Allah kâinatı altı günde yaratmış, altıncı günü Âdem'i kendi sûreti üzere halk etmiştir. Yedinci cumartesi günü de istirahat etmiştir (Tekvin, I. 26-31). Bu altı günde yaratılış Kur'an'da da vardır (VII. 10, X. 3, XI. 7, XXV. 59, XXXII. 4, L. 38, LVII. 4). Tanrı, Âdem'i topraktan yaratmıştır ve ona rûhundan rûh üfürerek hayat vermiştir (Tekvin, II. 7, Kur'an, III. 59, VII. 11, XV. 26, XVII. 61, XXXVIII. 76). Ancak Kur'an'da insan cinsinin umumî olarak topraktan yaratıldığı da bildirilir (VI. 2, XVIII. 37, XXII. 5, XXIII. 12, XXX. 20, XXXII. 7, XXXV. 11, XXXVII. 11, XL. 67). Tanrı'nın Âdem'e rûhundan rûh üfmesi Kur'an'da da geçer (XV. 29). Âdem, Kur'an'ın birçok yerlerinde anılır. Allah, meleklerle, ben yeryüzünde kendime bir halife yaratacağım demiş, onlar, yeryüzünde bozgunculukta bulunacak, kan dökecek birisini mi yaratacaksın, biz seni noksan sıfatlardan arı bilir, seni kutlarınız demişler. Tanrı, benim bildiğimi siz bilmezsiniz demiş, Âdem'i yaratmış, bütün yaratıkların adlarını ona bildirmiş, sonra meleklerle, hadi bu yaratıkların adlarını söyleyin demiştir. Onlar âciz olduklarını bildirince Âdem'e, sen söyle demiş, Âdem hepsinin adını söyleyince meleklerle, benim bildiğimi siz bilmezsiniz demedim mi demiştir. Sonra Allah, meleklerle, Âdem'e secde etmelerini buyurmuş, hepsi secde etmiş, yalnız cins bakımından cin taifesinden olan İblis secde etmemiş, Tanrı da ona lânet edip gökten sürmüştür. Sonra Âdem'e bir eş olarak Havva'yı yaratmış, her ikisini de cennete sokup istedikleri şeyden yemelerini, yalnız ebedîlik ağacına yaklaşmamalarını emretmiştir. Fakat Âdem'e secde etmemesi yüzünden lanete uğrayan İblis, bir kolayını bulup cennete girmiş, önce Havva'yı kandırıp ebedîlik ağacının meyvesinden yedirmiş, onun vasıtasıyla Âdem de ağacın meyvesinden yemiş, her ikisi de Tanrı tarafından cennetten sürülmüşler, yeryüzüne yollanmışlardır. Rivayete göre; İblis'in cennete girmesine müsaade eden tavus kuşuyla yılan da, Âdem ve Havva ile beraber cennetten sürülmüştür (Kur'an, II. 30-36). Cennet, Tevrat'a göre Aden'de bir bahçedir ve olay, aşağı yukarı aynı tarzda hikâye edilir (Tekvin, III). Kur'an'da birçok yerlerde “Şeytan” adıyla da anılan İblis, Tevrat'ta yoktur. Tevrat'ta İblis yerine yılan vardır (Tekvin, III. 1-15), aynı zamanda meleklerin secde ettiklerine dair de bir kayıt yoktur, ancak bütün yaratıklara Âdem'in ad taktığı bildirilir (Aynı bab, II. 19-20).

B. 10. “Ey insanlar, çekinin Rabbinizden, şüphe yok ki kıyametin sarsıntısı pek büyük bir şeydir.”

B. 11. Tuğra. Padişahlar tarafından verilen fermanlarda padişahın alâmetine verilen ad. Ayağı başında bulunan bir kuşa, yahut ele benzeyen ve Osmanoğulları zamanında padişahın ve babasının adından meydana gelen tuğrayı yapanlara, eskiden “nişancı”, sonradan “tuğra-keş” denirdi.

B. 12. “Biz seni, ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik.” (Kur'an, XXI. 107).

B. 14. Dal – elif. Arap alfabesinde ilk harf olan ve bugünkü alfabede, yerine göre “a, e, i, ı, ü, u, ö, o” harflerinden birinin yerini tutan “elif”, dümdüz ve yukarıdan aşağıya çekilen bir çizgiden ibarettir. Bu bakımdan düzgün boya benzetilegelmiştir. Alfabemizde “d” harfinin karşılığı olan ve Arap alfabesinde sekizinci harf olan “dal”sa, yukarıdan aşağıya ve biraz sağa mail olarak inen kısa bir çizginin sola doğru kıvrılmasından meydana gelmiştir. Bundan dolayı da bükük bele benzetilmiştir.

B. 15. Abıhayat. Türkçesi “Bengisu”dur. Kur'an'ın XVIII. sûresinde, 60-65. âyetlerde Mûsa Peygamber'in yanındaki genç arkadaşıyla iki denizin kavuştuğu yere vardığı, orda bir kaya dibinde Mûsa'nın uyuduğu, yanlarındaki torbada bulunan, hattâ bâzı tefsirlere göre kızarmış, bir kısmı da yenmiş bulunan balığın, Mûsa, yahut arkadaşı Yûşa'nın ordaki kaynaktan abdest alması ve abdest suyunun torbaya sıçraması üzerine dirilip çırpınarak denize atıldığı, denizde bir iz bırakarak kaybolup gittiği anlatılır. Mûsa bunu duyunca işte der, dilediğimiz şey de buydu. İki de balığın ahvalini anlata anlata geri dönüp tekrar kayanın bulunduğu yere gelirler ve orda Tanrı tarafından kendisine bilgi belletilen bir zatla buluşurlar. Orası, iki denizin kavuştuğu yerdir. Mûsa adı Hızır olan bu kulla buluştuktan sonra Hızır'dan, öğrendiği bilgiyi kendisine de öğretmesini ister. Hızır, sen buna dayanamazsın. Ancak bir şey sormamak şartıyla seninle arkadaşlık ederim der. Mûsa, bu şartı kabul eder. Yola düşerler. Bir gemiye binerler. Hızır yolda gemiyi deler. Mûsa, bize iyilik ettiler, sen onlara kötülük ediyorsun, doğru mu bu deyince Hızır, demedim mi der, sen sabredemezsin. Mûsa sabredeceğini tekrar vaad eder. Gemiden inerler. Hızır, yolda oyun oynayan çocuklardan birini tutar, öldürür. Mûsa, suçu yokken ne diye öldürdün, kötü bir iş işledin deyince Hızır, demedim mi der, sen benim işlerime sabredemezsin. Mûsa tekrar sabredeceğini vaad eder. Yola düşerler. Bir köye gelirler, karınları acıkmıştır, köylülerden yemek, ekmek isterler. Köylüler vermez, Hızır, orda bulunan ve yıkılmak üzere olan bir duvarı eliyle düzeltir. Mûsa, bu işi para ile yapabilirdin deyince Hızır, ayrılık çağı geldi çattı der, şimdi ayrılmadan önce yaptığım işlerin hikmetini anlatayım: Gemi kusursuzdu. İlerde zalim bir padişah var, kusursuz gemileri zapt ediyor. Gemi sahibi bizi parasız pulsuz gemisine aldı, iyilik etti, gemisi zapt edilmesin diye deldim. Öldürdüğüm çocuk, ilerde kötü bir kişi olacaktı, halbuki anası, babası, iyi adamlar; Tanrı onlara iyi bir evlât verecek, bu da kötülük etmeden ölüp gidecek, onun için öldürdüm. Duvara gelince; dibinde bir define var, yetimlerin hakkı, onlarsa henüz küçük. Yıkılırsa yaparlarken meydana çıkar, eller elinde kalır. O çocuklara mal olsun diye düzelttim (XVIII. 65-82).

Şeriat sahibi bir peygamberin zamanında, ondan üstün birisinin bulunamayacağını düşünenler, bu sûredeki Mûsa'nın, Mûsa Peygamber olmayıp ondan önce yaşayan Yakub oğullarından Mîşâ oğlu Mûsa olduğunu söylemişlerse de Abdullah oğlu Abbâs, Peygamber'in bir hadisine dayanarak bunu şiddetle reddetmiş ve Hızır'la buluşanın Mûsa Peygamber olduğunu kesin olarak söylemiştir. Mûsa'ya arkadaşlık edenlerin de Mûsa'nın kölesi olduğunu, yahut Yûşa'nın kardeşi bulunduğunu söylemişlerse de, ekseriyet bu zatın Mûsa'dan sonra yerine geçen Yusuf oğlu Efrâyim oğlu Nûn'un oğlu Yûşa olduğunda ittifak etmiştir. Yalnız Zamahşarî (ölm. 1143-1144), meşhur tefsirinde, âyette “fetâ”, yâni er, yiğit, genç diye andan bu zatın Mûsa'nın kölesi olduğunu söyledikten sonra, Yûşa'dır

diyenler de vardır der (Al Kâşşâf, Mısır - Bulak, 1318, c. II, s. 212). İki denizin doğu tarafındaki Fars deniziyle batıdaki Rum denizi olduğu söylenmiş, hattâ iki denizin kavuştuğu yerin Tanca olduğunu söyleyenler de bulunmuştur.

Batı eleştirmecileri; bu rivayetin, Gılgamesh destanıyla İskender hikâyesinden ve İlyas'la Haham Yeşua ben Levi arasında geçtiği söylenen Yahudi efsanesinden meydana geldiğini söylemişlerdir.

Gılgamesh, nehirlerin ağzında oturan ve kendisine ebedî hayat ihsan olunan cediti Utnapiştim'i bulmak için seyahate çıkar ve bu kaynak hakkında bilgi edinmek ister.

Halk rivayetlerinde ise İskender, aşçısı Andreas'la karanlıklar diyarına gider ve insanı ölümden kurtaran kaynağı arar. Andreas bir gün yanındaki tuzlu balığı bir kaynaktan yıkarken balık dirilir, suya dalıp gider. Andreas balığı tutmak için suya atılır ve o da ölümden kurtulmuş olur. Sonradan bunu İskender'e anlatır. İskender bu kaynağın hayat kaynağı olduğunu anlar. Bulmak için kaynağı tekrar tekrar ararlar, fakat bir türlü bulamazlar.

Yahudi efsanesindeyse İlyas'la Haham Yeşua seyahate çıkarlar. Haham, İlyas'ı bir sabır imtihanına çeker.

Batılı eleştirmeciler, Kur'an'daki iki denizin birleştiği yer ve kaya gibi bu rivayetlerde bulunmayan noktaları da göz önüne alarak Kur'an rivayetinin başka kaynaklardan da geldiği fikrine varmışlardır (İslâm Ansiklopedisi'nde Hızır maddesine bkz. cüz. 44. 1950. s. 457-471).

Sûfiler, bu olayı meydana getiren şahısları ve yerleri, metodlarınca tevil etmişlerdir. Meselâ Abda'l-Razzak Kâşânî (ölm. 1334), Ta'vîlât'ında, vak'anın zâhirini inkâr mümkün olmamakla beraber bir de bâtını olduğunu söyledikten sonra, Mûsa'yı kalb, arkadaşını nefis, iki denizin karıştığı yeri rûh ve cisim âlemi, Hızır'ı kudsî akıl olarak tevil eder. Onca kalb, nefisle beraber insan sûretine bürünerek rûh âlemine ve kalb makamına dek seyrederek. Balık, kalb ve nefsin insan sûretini bulmadan önceki varlıklarıdır ki iki denizin kavuştuğu yerde, yâni bedende akıl ve nefis insan sûretine bürününce cisim denizine dalmış olurlar; izleri vardır, kendileri görünmezler. Mûsa'nın yorgunluğu, çektiği sıkıntı, doğum sıkıntısıdır. Kayanın yanında konaklamaları, meme emerek yetişmeleridir. Böylece yola çıkıp ana rahmine düşen akıl ve nefis, insan sûretinde rûh ve ceset âlemini buluncaya dek yorulur, nihayet bu âleme gelir, ana sütüyle yetişir, kudsî akla ulaşır (Mısır, Maymaniyya Mat. c. I, s. 202-203). Latâifa'l- İ'lâm fî İşâratı Ahla'l-İlham adlı en büyük ıstılâhât kitabında da Ayna'l-Hayât'ın, yâni dirilik kaynağının, Tanrı'nın "Hayy – daimî diri" adının mazhariyeti bulunduğu, bu adın mazhariyetine bürünen kişinin abıhayat içmiş sayılacağı, artık ölmeyeceği, bu bakımdan bu mazhariyete ulaşmanın, her şeyin diriliği, benim diriliğimdedir diye iddiada bulunabileceği yazılmaktadır (Üsküdar, Selim Ağa K. Hüdâyî kitapları, No. 519. 963 hicrîde Aliyy ibni Muhammed ibni Abda'l- Mu'tıyy ibni Hassâna'l-Şafiî tarafından yazılmış nüsha, 150. a - 150. b. Keşfü'z-Zunûn, bu kitabı, "Latâifa'l-A'lâm fî İşâratı Ahla'l-Afhâm" diye kaydeder, tasavvuf ıstılâhlarına ait olduğunu bildirir, ilk cümlesini de alır, fakat müellifini zikretmez. Altına aynı adı alıp Abda'l-Razzâk-ı Kâşânî'nin olduğunu yazar, fakat kitaptan cümle nakletmez. Maârif Vekillîği basımında, ilk kitabın, 720 hicrîde ölen Fergaanî'ye ait olduğu not edilmiş, ikinci kitabın da müellifi tarafından aynı kitabın bir kere daha yazılmasından meydana geldiği görülerek zeyl sahibi İsmail Paşa tarafından üzeri çizildiği halde gene not olarak ilâve olunmuştur; İst. Maârif Matbaası, c. II, s. 1512. Selim Ağa Kütüphanesi'ndeki kitabın adı, bizim yazdığımız gibidir, alınan maddeler, izahları, ifade tarzı, Kâşânî'nin Arapça İstılâhât'ına çok benzer. Âdetâ bu kitap öbürünün genişletilip bir daha

yazılmasından meydana gelmiştir. Keşfü’z-Zunûn’u bastıranlar, Fergaanî’yi nerden buldular, neden bunu kaydetmediler, bilemiyoruz). İki denizin kavuştuğu yer de gerçek varlıkla görünücü varlığın, Tanrı adlarının tümünü kaplaması bakımından varlık âleminin bir remzidir (163. b). Sayyid Şerif de (ölm. 1413), iki denizin kavuştuğu yeri aynı tarzda tevil eder (Ta’rîfât, s. 88).

Abıhayat inancı, batıda da vardır. “Fontaine de Jouvence”, yâni gençlik kaynağı, hemen hemen bunun aynıdır. Bu su cennetten çıkar, elmaslarla, altınlarla dolu bir dereden akar. Bu suyu içenler ebedî hayata erişirler, ihtiyaçlar içerlerse yüzlerindeki buruşukluklar siliniverir. Fransa’da bir çeşmeye bu ad verilmiştir. Ortaçağda Amerika’nın bulunuşundan sonra bu kaynak oralarda da aranmıştı. 1740 sularında bir coğrafya kitabı yazmış olan Pausanias, Mora’da Anapoli yakınlarında Zeus’un sevgilisinin yıkandığı rivayet edilen bir çeşmeden bahseder. Yunan mitolojisinde Jouvence, yahut Juventa Zeus’un sevdiği bir peridir. Zeus, onu gençlik çeşmesi şekline sokmuştur (Muhîta’l-Maârif, s. 72).

Attâr (ölm. 1221’den sonra), Mantika’l-Tayr’ında abıhayattan bahsetmiş (Abdûlbâki Gölpınarlı terc. İst. Maârif Mat, 1944, c. I, s. 70-71, beyit. 808, 809), karanlıklar diyarını ve İskender’in kılavuzsuz kalışını hikâyeye etmiş (c. II, 1945, s. 127, beyit. 3833), İlâhî-Nâme’de de XIII. makalenin konusunu buna hasretmiştir (Prof. Dr. H. Ritter bas. İst. Maârif Mat. 1940, s. 198-215). XIV. makale bu suyun ilim olduğunu belirtir (s. 215-244). Mevlânâ da Mesnevî’sinde abıhayattan bahseder (Tercememiz, Maârif Mat. 1943, c. III, s. 267, beyit. 8807, 1946, c. VI, s. 256, beyit. 3245, aynı, s. 208, beyit. 2640).

Abıhayattan Şark-İslâm edebiyatında tasavvufa dayanılarak, yahut yalnız mazmunlaştırılarak ifade ettiği anlamları şöylece sıralayabiliriz:

1) Manevî feyz ve neşe, 2) aşk ve irfan, 3) ledünnî bilgi, 4) sevgilinin vuslatı, 5) ağzının yâri, dudağındaki zevk ve neşe, 6) söz ve şiir, 7) şarap, 8) arı duru su.

“Derken kullarımızdan bir kulu buldular ki biz, katımızdan ona rahmet ihsan etmiştik ve indimizden ilim belletmiştik” meâlindeki âyet, XVIII. sûrenin 65. âyetidir.

B. 18. Kaza geldi mi göz kör olur. Atasözü.

B. 26. Şeddad. Bir rivayete göre bir boy olan İrem’in reisi, bir başka rivayete göreyse İrem adlı şehrin kurucusudur. Bu hükümdar Tanrılık dâvasına kalkışmış, İrem denilen şehri kurdurmuş, bu şehre cennet adını takmış, fakat şehir ve şehirde kurdurduğu köşk bitince görmeye giderken bir tarafta kendisi, öbür tarafta o şehir, Tanrı gazabıyla yere batmıştır. Kur’an’ın LXXXIX. sûresinin 7. âyetinde İrem’in adı geçer.

B. 27. Mûsa – sopa. Yusuf Peygamber zamanında Mısır’a girip yerleşen İsrailoğulları orda çoğalmışlar, bunun üzerine Firavun (Fir’avn), yâni Mısır hükümdarı bunları ağır işlere koşmuş, nihayet yeni doğan erkek çocukların öldürülmesini ebelere tembih etmişti. O sıralarda doğan Mûsa’yı anası bir müddet gizledikten sonra başına bir felâket gelmesinden korkarak bir sepete koyup Nil ırmağına atmıştı. Firavun’un kızı, Nil’de yıkanırken sepeti görmüş, aldırılmış, içindeki çocuğu sevmiş, kendisine evlât edinmişti. Suda bulunmuş anlamına Mûsa adı verilen çocuğun kız kardeşi, çocuğa ne olacak diye gözetliyordu. Firavun’un kızı tarafından alındığını görünce koşup, bir sütnine bulayım mı dedi. Bulması emredilince gitti, anasını alıp götürdü. Böylece Mûsa, Firavun’un sarayında büyüdü. Bir gün İsrailoğullarına zulmeden bir Mısırlı’yı bir yumrukta öldürdü, cesedini kuma gömdü. Ertesi

günü İsrailoğullarından iki kişinin kavga ettiğini görünce işe karıştı. Fakat onların birisi, seni bize hâkim mi diktiler, dünkü Mısırlı'yı öldürdüğün gibi beni de mi öldüreceksin deyince, Mûsa işin duyulduğunu görüp korkarak kaçtı, Medyen iline sığındı. Medyen kâhininin kızları çeşmeden su almak için beklerlerken, o onların testilerini doldurup yolladı. Kâhin Yetro, neden çabuk geldiklerini sorunca kızlar, işi anlattılar. Bunun üzerine Mûsa'yı çağırdı ve sürülerine çoban dikti, kızlarından birini de verdi.

Bir gün gene sürüsünü yayarken çalılardan alev çıktığını, fakat çalılıarın yanmadığını gördü. İleriye gidince Tanrı, Mûsa, burası mukaddes yerdir, ayakkabılarını çıkar diye seslendi, sonra da gidip İsrailoğullarını Mısır'dan çıkarmasını emretti. Mûsa, Firavun'u inandırmak için bir mucize isteyince, Tanrı elindeki sopayı yere atmasını buyurdu. Mûsa sopayı atınca, sopa büyük bir yılan, bir ejderhâ oldu. Mûsa ürkünce korkma dedi, tut kuyruğundan. Mûsa, kuyruğundan tutunca, yılan sopa oldu. Tanrı, elini koynuna sok dedi, soktu. Çıkar dedi, çıkardı. Eli, parıl parıl parlar bir hal almıştı. Tanrı, bu iki mucizeyle Mûsa'yı Firavun'a gönderdi. (Ahd-i Atıyk, Hurûc, I, IV).

Kur'an, bunu aynen hikâyeye eder, ancak pek cüzî farklar vardır. Meselâ Mûsa'nın anasına, onu nehre at diye ilham eden Tanrı'dır (XX. 39, XXVIII. 7). Kezâ, Mûsa'ya bütün sütninelerin sütlerini Tanrı haram etmiştir de o hiçbirinin memesini almamıştır. Gene Tanrı ilhamıyla anası gitmiş, saraya başvurmuş, böylece oğluna kavuşmuştur (XXVIII. 12). Medyen kâhini Yetro Kur'an'da Peygamber Şuayb'dir ve iki kızı vardır (Ahd-i Atıyk'te yedi). Kendisine sekiz yıl hizmet etmek şartıyla bunların birini Mûsa'ya vermeyi teklif eder ve on yıl hizmet ederse bu da onun fazlaca bir hizmeti olacağını söyler. Mûsa, bu hizmet müddetini doldurduktan sonra karısını ve kendisine ayrılan hayvanları alıp giderken karşıdan ateş görmüş, yollarını da yitirdikleri için karısına, sen burda dur, ben şuraya gideyim, ya biri vardır, yol öğrenirim, yahut biraz ateş alır gelirim de ısınırız diye gitmiş, Tanrı tecellisine mazhar olmuştur (XXVIII. 23-29).

B. 30. Firavun (Fir'avn). Eski Mısır hükümdarlarına verilen ad. Şark-İslâm metinlerinde Mûsa'nın çağdaşı olan hükümdarın adı olarak kullanılmıştır.

B. 30. Nemrud (Nümrûd). İbrahim Peygamber'in zamanındaki Keldanistan hükümdarının adı olarak rivayet edilegelmiştir. İbrahim, putlara tapmadığı, hattâ onları kırdığı için bu hükümdar büyük bir ateş yaktırıp mancınıkla İbrahim'i içine attırılmış, fakat Tanrı o ateşi güllük gülistanlık etmiştir (Kur'an XXI. 57-70, XXXVII. 91-98). İbrahim'in amcasının adının Âzer olarak rivayet edilmesiyle bu kelimenin ateş anlamına gelmesinin bu rivayetle ilgili olduğu düşünülebilir. İbrahim'le çağdaş olan bu hükümdarın Tanrılık dâvasında bulunduğu da rivayet edilmiştir. Firavun'un, "Ben sizin en yüce Rabbinizim" dediği de Kur'an'da bildirilmektedir (LXXIX. 24).

B. 32. Zümrüdüanka. İran mitolojisinde "Sîmurg" diye geçer. Araplar, bu kuşa "Ankaa" adını vermişlerdir. Ankaa, boynu pek uzun anlamına gelir. Yüzü insana benzeyen bu kuşun tüyleri renk renkmiş, vücudunda otuz kuşun alâmeti varmış. İranlılar da bu yüzden, ona otuz kuş anlamına gelen "Sî-murg" adını vermişler. Tanrı, dişi olan bu kuşa bir de erkek yaratmış. Mûsa Peygamber zamanında vücuda gelen bu kuşun cinsi çoğalıp Necid ve Hicaz bölgelerine yayılmış. Oralarda çocukları kapmaya başlamışlar. Halk, zamanlarındaki peygambere gidip yalvarmışlar, o da dua etmiş, Tanrı bu kuşun cinsini yok etmiş. Yok olduğundan, yahut pek yüksek uçtuğu için göze görünmediğinden "Ankaa-yı muğrib" de denmiştir.

Şeh-Nâme'ye göre Rüstem'in babası Zâl'i bu kuş besleyip büyütmiştir. Tüyleri renk renk olduğu

için bu kuşa otuz renk anlamına gelen “Sî-reng” de derler.

Türklerde Sî-murg, zümrüt haline gelmiş ve “anka” kelimesiyle birleştirilerek “Zümrüdüanka” şekline girmiştir. Masallarımızın önemli bir unsuru olan bu kuş âcizlerin yardımcısı, bilhassa “Keloğlan”ın aziz bir dostudur.

Tasavvufta gönüle, Tanrı tecellisine tam bir sûrette mazhar olan “kutb”a ve maddenin her şekli alma kabiliyetine (Heba’, Heyûlâ) dendiği de vardır.

B. 34. “Allah dilediğini işler.” (XIV. 27).

B. 39. Aşk. Sûfilerce aşk, insanın mevhum varlığını yok etmesi bakımından değerli makbul bir şeydir. Onlarca aşk, iki kısımdır. Geçici aşk, gerçek aşk. Geçici aşk, herhangi bir şeye, bir kişiye gönül vermektir. Sûfilerce bu aşk da iyidir. Çünkü seven adamda varlık, benlik bırakmaz, âdeta onu gerçek aşka hazırlar. Bu bakımdan “Mecaz, yâni geçici aşk, hakikatin köprüsüdür” demişlerdir. Gerçek aşk Tanrı’ya, yâni mutlak varlığa âşık olmak ve bu aşkta kendini, yok etmektir. İnsanda bu aşk tecelli edince insan, artık güzele değil, güzelliğe âşık olur ve mutlak güzelliği her şeyde görür. Sonucu, kendi mevhum varlığı kalmaz, mutlak ve gerçek varlıkla var olur ki bu da birliğin gerçekleşmesi demektir.

B. 42. Yusuf – Zelîhâ, etek. Yusuf, İsrailoğullarından Yakub Peygamber’in oğludur ve o da bir peygamberdir.

Yakub Peygamber’in on bir oğlu vardır. Son ve on ikinci oğlu Yusuf, boylu boslu, pek yakışıklı, pek güzeldir. Bu bakımdan babası onu çok sever. Yusuf, bir gece rüyasında ayla güneşin ve on bir yıldızın kendisine secde ettiğini görür; babasına rüyasını söyler. Yakub, kardeşlerine söylememesini tembih ederse de rüya duyulur. Zaten babalarının sevgisi yüzünden Yusuf’u kıskanan kardeşleri, bu sefer büsbütün kıskançlığa düşerler. Bir gün babalarından izin alıp Yusuf’u da yanlarına alarak gezmeye giderler. Yolda Yusuf’u öldürmek isterler. Fakat içlerinden biri, kuyuya atalım der. Bu fikri kabul ederler. O civarda bulunan bir battal kuyuya atarlar. Bir kervan halkı kuyudan su çekmek isterken Yusuf’u görüp çıkarır. Bunu duyan kardeşleri kervanbaşına gidip kölemizdi, bize isyan etti de kuyuya attık derler ve ucuz bir fiyatla Yusuf’u satarlar. Yusuf’u satın alan kervancı da Mısır pazarında onu satar ve Mısır hükümdarının ileri gelen adamlarından biri Yusuf’u alır. Yusuf bu zata hizmet ederken güzelliği yüzünden karısı Yusuf’a gönül verir ve bir gün odada yalnızken kendisini Yusuf’a arz eder. Yusuf bir kötülükte bulunmaz ve onun teklifini kabul etmez. Fakat gözü dönen Zelîhâ, Yusuf’un üstüne atılır, Yusuf kaçarken arkadan eteği yırtılır. Tam bu sırada kocası gelince Zelîhâ, Yusuf’un kendisine saldırdığını söyler. Etek arkadan yırtıldığı için Yusuf kaçarken Zelîhâ’nın onu tutmaya savaştığı ve Yusuf’un suçsuz olduğu anlaşılırsa da dedikodunun önü alınsın diye efendisi Yusuf’u hapse attırır. Yusuf hapisteyken Firavun’un ekmekçisi ve sâkîsi de birer suç yüzünden hapse atılmışlardır. Bir gece bu iki kişi rüya görürler. Ekmekçi, başında bir tepsi ekmek olduğunu, kuşların gelip ekmeği yediklerini, sâkî de gene Firavun’a sâkîlik ettiğini görmüştür. Yusuf bunların rüyalarını yorar. Ekmekçiye, sen asılacaksın, kuşlar gelip cesedini yiyecekler der. Sâkîye de gene eski hizmetine alınacaksın, yalnız kurtulduğun vakit efendine, benim burda suçsuz yattığımı söyle der. Bir müddet sonra ekmekçi asılır, öbürü de serbest bırakılır ve gene eski hizmetine alınır. Fakat Yusuf’u söylemeyi unuttur. Yusuf tam yedi yıl hapiste kalır.

Yedi yıl sonra Firavun yedi zayıf ineğin yedi semiz ineği yuttuğunu, yedi gürbüz başağın yedi arık başak tarafından yutulduğunu rüyasında görür. Düş yorucular, bu rüyaları yoramazlar. Bu sırada

sâkînin aklına Yusuf gelir, efendisine söyler. Yusuf'u hapisten çıkarırlar. Yedi yıl bolluktan sonra yedi yıl kıtlık olacak der ve bu düşü yorar. Firavun onu maliye işlerine memur eder. Kıtlık yılları için zahire saklar. Kıtlık yılları gelip çatınca da halka yardımda bulunur. Bu sırada kardeşleri de zahire almak için Yusuf'a başvururlar. Önce kendisini bildirmez. Fakat sonra şerbet tasını kendisini öldürtmeyen kardeşinin çuvalına koydurur ve tasım kayboldu diye çuvalları arar. Onun çuvalından çıkınca da bizim kanunlarımızda hırsızlık eden tutsak olur diye o kardeşini yanında alıkor. Tekrar geldikleri zaman kendisini belli eder, babamla, anamla beraber gelin, Mısır'a yerleşin der. Geldikleri zaman hepsi birden Yusuf'un tahtı önünde yere kapanırlar. Yusuf, işte rüyam çıktı der.

Yusuf hikâyesi Kur'an'da, XII. sûrede, "Hikâyelerin en güzeli" diye uzun uzadıya anlatılır. Ahd-i Atıyk'te Tekvin babında pek az farkla, ancak daha mufassal olarak anlatılmaktadır (XXXVII-XL).

Rivayetlere göre Zelîhâ'nın kocası öldükten sonra Yusuf bu kadını almıştır.

Yusuf'un Zelîhâ'ya âşık olduğuna dair bir rivayet yoktur. Ancak şâirin,

Işk odu maşûka evvel düşer, andan âşık

Şem'i gör kim yanmadan yandırmadı pervaneyi

dediği gibi önce sevilen, güzelliğiyle, işvesiyle, edasıyla, bezenmesiyle sevenin dikkatini çeker, âdeta sevene âşık olur, onun duygusunu tahrik eder de seven sonra ona tutulur. 42. beyitte Mevlânâ, bu rûhî haleti anlatmaktadır.

B. 47. Remil – Nokta. Remil, kum anlamına gelen Arapça bir sözdür. Önce kuma, sonradan bir kara tahtaya tebeşirle noktalar konur. Sayılmadan konan noktalar müsavi olarak bölünür. Geri kalan noktalardan bir söz çıkarırlar; bu sûretle güya, sorulan sorunun cevabı alınarak bilinmeyen bir şey bilinmiş olur (Mavzûâta'l-Ulûm'a bkz. I, s. 389-390).

B. 59. "Bütün inceden inceye alay eden kovcuların vay hallerine; öylesine ki mal yığar ve onu sayar durur." (Kur'an, CIV. 1-2)

B. 62. İsa – Nefes. Ahd-i Cedîd'de, İsa'nın eliyle dokunarak, yahut sözle emrederek hastaları iyileştirdiği kötürümleri yürüttüğü, dilsizleri söylettiği, körlerin gözlerini açtığı anlatılır (Meselâ bkz. Matyos, VIII, IX, X, XII). Luka İncili'nde bir genç erkeği, bir genç kızı buyruğuyla dirilttiği (VII, VIII), Yuhanna'da dört gün önce ölmüş birisine kalkmasını buyurduğu, adamın kefeninin bağlarını sökerek dirilip mezarından çıktığı anlatılmaktadır (XI). Kur'an'da İsa'nın topraktan kuş şeklinde bir heykel yapıp ona üfürdüğü, üfürünce canlanıp kuş olduğu, anadan doğma körlerin gözlerini açtığı, abraş illetine tutulmuşları iyileştirdiği, ölüyü dirilttiği, evlerde yenenlerle saklananları bilip haber verdiği bildirilir (III. 49, V. 110). Bu inanç yüzünden İsa, Şark-İslâm edebiyatında, çok defa "nefes"le birlikte anılır. Sûfîler, bu mucizeleri, can gözünü, can kulağını açmak, gönül hastalıklarını iyileştirmek, ölüye benzeyen canları diriltmek tarzında tevil de ederler; zaten onlarca her devirdeki olgun insan, tek kişi, yâni "kutup", devrin İsa'sıdır.

B. 62. Zühre. İranlıların Nâhîd, Yunanlıların Afrodit, Romalıların Venüs dedikleri bu kadın tanrı, Yunan ve Roma ülkelerine doğudan gitmiştir. Fenikelilerin Astarte dedikleri tanrıdır. Tabiatın bitmez, tükenmez doğurucu gücünü temsil eder (Otto Seemann, Mythologie Der Griechen und Römer, Leipzig, 1895, s. 62-71). Bir rivayete göre deniz köpüğüne gökten inen bir alevden vücut bulmuştur. Bu rivayette İran tesiri göze çarpar. Zaten eski İran'da Nâhîd diye tanınan bu tanrıçanın adına

mâbetler vardı. Ardşîr-i Pâbekân'ın (226-241) büyükbabası, Nâhîd adına yapılmış olan bir mâbedin mütevellisiydi. İran'da, Nâhîd adına yapılmış mâbetlerde bu tanrıçaya kurbanlar sunulurdu (Prof. Dr. Muhammad Muîn: Mazdayasna, Tehran Üniv. yayın., şemsî hicrî 1326, s. 5, 146-147, 349, 352, 421).

Büyük tanrı Zeus (Müşteri) ile Dyone'nin kızıdır. Bir rivayete göre Kronos (Zühal) babasını öldürdüğü zaman akan kanın birkaç damlası deniz köpüğüne düşmüş, bu ilkahtan Venüs doğmuştur. Doğar doğmaz bir sedefin içinde Kıbrıs adasına gitmiştir. Bundan dolayı Kıbrıs, Venüs'ün vatanı sayılır. Bu çok güzel tanrıçanın birçok sevda maceraları da vardır. Adonis, onun ilk âşığıdır. Rakibi Mars, bir yaban domuzu şekline girerek onu yaralamış, öldürmüştür. Adonis'in kanından gül meydana geldiği için gülü Afrodit'e mensup saydıkları gibi, denizden çıkınca mersin ağacının yapraklarıyla örtüldüğünden mersin ağacı da ona mensup sayılır.

Olağanüstü cazibesiyle herkesi büyülemeye gücü yeten Venüs'ün bindiği arabayı bir çift güvercin, yahut kuğu çeker. Birçok heykelleri vardır.

Şarktaki eski yıldız bilgisine göre Zühre, yeşil renklidir, soğuk ve kuru tabiatlıdır; yalnız soğukluğunda da, kuruluğunda da itidal vardır. Cuma günüyle salı gecesi, iklimlerden beşinci iklim, renklerden yeşil, madenlerden kalay, bu yıldıza mensuptur. Kuvvetlerden şehvet kuvveti, bedende et, duygulardan koku alma, yaşlardan gençlik çağı, hayvanlardan balıklarla zehirli hayvanlar, beyaz ve sarı renkli vahşi hayvanlar, bülbül, üveyik, eti yenmeyen kuşlar, akrabadan kadınlar, anneler, teyzeler Zühre'ye mensuptur. Zühre'nin hâkim olduğu zamanda doğanlar, güzel yüzlü, sıkı etli, güzel sesli, kısa ve kalın parmaklı, kalın bacaklı, güzel huylu, müziğe istidatlı, şehvetli, süse düşkün, işlerinde mutedil, kumara, alaya düşkün olurlar, yalan yere yemin etmekten çekinmezler. Müzisyenler, hânendeler bu yıldızın talihindedir. Zühal, bu yıldızın dostudur, Güneş'le Ay ve Mirrîh düşmanlarıdır.

Venüs, heykellerinde görüldüğü gibi mevzun vücutlu güzel bir kız şeklinde tasvir edilir. Şark minyatürlerinde iki eliyle bir kopuz tutmuş bir genç kadın, yahut yeşil veya sarı elbise giyinmiş, ellerinde bilezik, yüzük, ayaklarında halhaller bulunan ve kendisine bakan bir kadına karşı oturmuş olan bir kadın olarak tasvir edilir.

Şark-İslâm edebiyatında Zühre, daima çengle, sazla, yâni bir müzik aletiyle ve müzikle anılagelmiştir (Mitoloji kitapları, Muhammada'l-Râzî Zahra'd-din: Şarhu Sırra'l-Maktûm fi'l-Sihri va'l-Talâsîmi va'l-Nîrancâtı va'l-Cafrı va'l-Tagayyurâtı va'l-Ravhâniyyâti ve Asrâra'l-Nucûm, Bombay, 1312 hicrî, Prof. Ferid Kam'ın ders notları).

B. 66. Şirin – Ferhad. Evlât bırakmadan ölen bir hükümdarın yerine Mihîn Bânû adında bir kız geçer. Bu kızın Şirin adlı bir kız kardeşi vardır. Mihîn, kız kardeşine bir köşk yaptırır. Bu köşkü Bihzâd adlı bir ressam, resimlerle bezer. Bu ressamın Ferhad adlı bir oğlu vardır. Bu genç babasıyla çalışırken Bânû görür, âşık olur. Fakat Ferhad da Şirin'i görür, ona tutulur. Bânû kendisine de Şirin'in köşküne karşı bir köşk kurdurur. Şirin bir gün şehrin dışından akan suyun köşke getirilmesini ister. Arada bir dağ vardır. Ferhad köşk bekçiliğine tâyin edilirse bu işi başaracağını söyler. Bekçiliğe tâyin edilen Ferhad büyük bir gayretle işe girişir. Bu sırada Hürmüz adlı bir padişah bu aşkı duyar, Şirin'i Ferhad'a almak için Bânû ile savaşa girişir. Fakat oğlu Husrev de Şirin'e âşık olur. Ferhad gene bir dağ delerken Husrev'in dadısı gelir, Şirin'in öldüğünü haber verir. Bunu duyan Ferhad elindeki külüngü beynine vurur, intihar eder. Ferhad'ın intihar ettiğini duyan Şirin koşup gelir, Ferhad'ın cesedine sarılıp ağlamaya başlar ve Ferhad'ın belindeki hançeri çekip kalbine saplar, o da

ölür gider.

Bu hikâye bir halk hikâyesidir. İran şâirlerinden meşhur Nizâmî (ölm. 1195-1196), beş manzum hikâyesi arasına bu hikâyeyi de almıştır. Sonradan Husrev-i Dehlevî (ölm. 1324-1325), Hatifi (ölm. 1512-1513), Vahşî, (ölm. 1584), Âsaf Han (ölm. 1612) gibi İran şâirleri ve Türk şâirlerinden Şeyhî (ölm. 1422-1423), Âhî (ölm. 1517), Celîlî (ölm. 1563-1564) ve daha birçokları Husrev ü Şirin hikâyesini kaleme almışlar ve bu halk hikâyesi böylece klasikleşmiştir. Böyle olmakla beraber Ferhad'la Şirin meddahlara mevzu olarak, Karagöz ve ortaoyununda oynanarak, halk hikâyecileri tarafından söylenerek halk arasında da yüzyıllar boyunca sürüp gitmiştir.

B. 67. İsrâfil – Sûr. Tanrı'ya yakın dört melekten biri olan bu meleğin adı, İbranca Serâfîm, Sarâfil, yahut Sarâfîn'den gelebilir. Bu melek, “Sûr” denen bir boynuzu üfleyecek, bütün canlılar ölecekler, ikinci defa üfleyişinde hepsi dirilecektir (İslâm Ansiklopedisi, tefsirler).

B. 73 – 76. Gülbeşeker. Okkagülü denen güzel kokulu gülün kırmızı yaprakları balla ve biraz limonla ezilir, yahut toz şekerle yoğrulur ve limon sıkılır, bu sûrede reçel ve şurup yapılmak için uzun müddet durabilir bir hale sokulur; buna “gülbeşeker” denir.

B. 88. Tutya. Göze sürme gibi çekilen ve gözü yaşartarak görüş kabiliyetini arttıran, bu yüzden de eski tıpta kullanılan bir taş.

B. 90. Top – çevgen. Ortaçağların meşhur bir sporu. Oyunular atlara binerler ve ellerindeki bugünkü hokey oyunundaki ucu eğri değneklere benzer değneklerle, at koşturarak alandaki topu delip dikili hedeflerden içeriye sokmaya çalışırlardı. İranlılar bu oyuna “Tûp u çevgân” derlerdi. Çevgân, Türkçede çevgen diye söylenmiştir.

B. 92. Leylâ – Mecnun. Bir Arap halk hikâyesidir. Âmiroğulları kabilesinden Kays adlı bir genç, kabile reisinin Leylâ adlı kızına vurulmuş, vermedikleri için aklını kaçırıp çöllere düşmüş, yanık yanık şiirler söylemiş, vahşi hayvanlarla hemdem olmuş, deli anlamına gelen “Mecnun” adıyla şöhret kazanmıştır. Sonucu, Leylâ'nın ölümü üzerine Mecnun'un da Leylâ'nın kabrine kapanıp can vermesiyle biten bu hikâyeye, Leylâ'nın evlenmesi, kocasının bir düzene inanıp Leylâ'ya yaklaşmaması ve ölümü, bir kabile reisinin Leylâ'yı Mecnun'a almak için Leylâ'nın babasıyla savaşı gibi birçok tamamlayıcı, süsleyici olaylar da girer. Araplardan İran edebiyatına giren ve hamse şâiri Nizâmî (ölm. 1195-1196) ile klasikleşen bu konu, birçok İran ve Türk şâirleri tarafından işlenmiş, bu hikâye yeniden yeniye yazılmış durmuştur. Bizde bu hikâyeyi en güzel yazan Fuzûlî'dir (ölm. 1555).

Leylâ – Mecnun hikâyesi, halkımıza da yayılmış, bir halk hikâyesi halinde söylenmiş, meddah hikâyelerine, hattâ Karagöz ile ortaoyununa bile konu olmuştur.

B. 94. Kayser. Milâttan 101 yıl önce doğup 49'da Roma'ya sahip olan meşhur Julius Caesar'ın adı, şarkta Kayser olarak söylenmiş, şöhreti dolayısıyla bu söz, sonradan büyük padişah, kudret sahibi anlamına gelen bir söz olmuştur.

B. 100. Beş duygu – altı cihet. Eskilere göre insanı, haricî muhitinden haberdar eden beş duygu vardır ki onlarda görmek, işitmek, koklamak, tatmak, bilhassa elle, sıcağı, soğuğu, sert, yumuşağı... anlamak duygularıdır. Bunlardan başka insanda ayrıca beş tane de iç duygusu vardır: Hayal, düşünce, vehmediş, yâni olanı olmayanı anlayış, zihinde hıfz ediş ve müşterek duygu. İnsan bu sonuncu duyguyla dış ve iç duygularını düzenler (İbrahim Hakkı: Ma'rifet-Nâme, Bulak, 1251 hicrî, s. 204-

Gene eskilere göre yeryüzünde her var olan ve boşlukta yer kaplayan şeyin altı ciheti vardır: Üst, alt, sağ, sol, ön, art.

B. 101. Karun. Karun'un, Mûsa'nın teyzesinin, yahut amcasının oğlu olduğu rivayet edilmiştir. Ahd-i Atıyk'te adı Korah diye geçer ve kendisine uyan iki yüz elli kişiyle Mûsa ve Hârun'a isyan ettiği, Tanrı'nın da onları yere batırdığı anlatılır (A'dâd, XVI. 1-35).

Kur'an'da Mûsa kavminden olduğu, hazinelerinin anahtarlarını ancak güçlü kuvvetli on, on beş kişinin taşıyabildiği, öyleyken gene de zekât vermediği ve Tanrı tarafından yere batırıldığı anlatılır (XXVIII. 76-82). Bir yerde de adı, Firavun ve Hâman'la geçer ve yere batırıldığı söylenir (XXIX. 39-40). Gene bir sûrede adı Firavun ve Hâman'la geçer ve onlarla beraber Mûsa'yı yalanladığı anlatılır (XL. 23-24).

B. 101. Mesîh. Kur'an'da İsa Peygamber bu adla da anılmıştır. (V. 17, 75, IX. 30). Arapça, bir şeye el sürmek, bir şeyin izini yok etmek, gezmek, seyahat etmek anlamlarına gelen "mesh" kökünden geldiği kabul edilir. İsa peygamber çok seyahat ettiği, hastaları eliyle sıvazlayarak iyileştirdiği, yahut anasının rahminden, yağla meshedilmiş olarak doğduğu için kendisine Mesîh dendiği söylenmiştir. Bâzılarına göre bu kelimenin aslı İbranca "maşuh"tur. Kendisinden kötü huylar giderildiği için bu lâkapla anıldığını söyleyenler de vardır (Ebû'l Kaasım Huseyn ibni Muhammad ibn Fadla'l-Râgiba'l-İsfahânî: El-Müfredât fî Garîbi'l-Kur'an, Mısır, Maymaniyya Mat. 1324 hicrî, s. 484. Encyclopédie de l'İslâm'a da bkz. III. 444).

B. 102. Şeyyâd. Çalıp çağırın, gazel vs. okuyan, mutrib ehli (bkz. F. Nafiz Uzluk: Şeyyâd sözü hakkında araştırma, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi Dergisi, cilt. VII, sayı: 4 - Aralık 1949, s. 587-592).

B. 104. İsa'nın küpü. Rivayete göre İsa Peygamber boyacılık edermiş. Bir küpü varmış, boyanmak üzere getirilen elbise ve kumaşları o küpün içine atarmış. Elbise ve kumaş sahibi hangi rengi istiyorsa onun elbisesi, kumaşı, istediği renge boyanmış. O kumaşı, o elbiseyi, aynı küpten istenen renge boyanmış olarak çıkarır verirmiş. Bu inanç, Kur'an'da geçen "Sıbgat – Allah; Tanrı boyası" tâbirinden çıkmıştır.

B. 104. Sıbgat – Allah. Allah'ın verdiği renk. İbn-i Abbas, Hasen, Katâde ve Mücâhid'e göre Allah dinine yapışmaktır. İmam Ca'fer-üs-Sâdık, Allah rengine Müslümanlık demiştir. Ferrâ ve Belhî, bu sözü sünnet anlamına almışlardır. Tanrı yaratışı diyenler de vardır. (Mecma'a'l-Beyan, I, 92). Râgiba'l-İsfahânî'ye göre Tanrı'nın insanları hayvanlardan ayırt etmek üzere ihsan ettiği akıldır ve gene ona göre Hıristiyanlar doğan çocuğu doğumunun yedinci günü Amudiyye suyunda vaftiz ederler ve böylece çocuğun tam Hıristiyan olduğuna inanırlardı. Âyet, yaratılışı gerçek vaftiz, yâni doğru dine sahip oluş diye kabul ediyor (Al-Müfredât, s. 275). Hz. Muhammed de "Her doğan çocuk, Tanrı yaratışına uygun doğar, sonra dil beller de anası babası onu Yahudi yapar, Hıristiyan yapar, Mecûsî yapar" meâlindeki hadisinde Tanrı yaratışını Müslümanlık olarak kabul etmiştir (Suyûtî: Al-Câmi'a'l-Sagıyr fî Ahâdîsa'l-Başîra'l-Nazîr, Mısır, Matbaata'l-Hayriyya - 1321 hicrî, II, s. 79).

B. 106. "Ve inananlarla soylarından, inanarak onlara uyanları, soylarından gelenlerle birleştirir, buluştururuz ve yaptıklarının mükâfatından hiçbir şeyi eksiltmeyiz, herkes kazancına bağlıdır." (Kur'an, LII. 21)

B. 112. İmran. Mûsa Peygamber'in babasının adı. Mûsa – sopa için B. 27'nin izahına bkz.

B. 115. Ay. Artemis (Diana). Apollo'nun, yâni güneşin kız kardeşidir ve Zeus'le Leto'nun, yâni Müşteri'yle günün kızıdır. Tanrıçaların en namuslularındandır. Ormanlarla dağların sahibi sayılır. Avı çok sever, su, orman ve dağ perileriyle gezer ve avlanır. Sabah olunca yayını gevşetir, Apollo'nun sarayına girer, müzik heyetini toplar, onların çaldıkları havaları dinler. En çok sevdiği şey sularda yıkanmaktır.

Ay (Mah), eski İran'da hayır meleklerindendir (Dr. Muhammad -Muîn: Mazdayasna ve te'sîr-i on der Edebiyyât-ı Pârisî, Tehran Üniv. basın. 1326 şemsî hicrî, s. 162). 21 ocaktan 19 şubata kadar olan müddet, yâni Celâlî takvimine göre on birinci ay bu meleğe aittir. Aynı zamanda her ayın ikinci günü de bu meleğin günüdür. Dört ayaklı hayvanların koruyucusu olan bu melek, öfkenin teskinine de memurdur (Bürhan terc. Behmen mad).

Ortaçağda gelişen yıldız bilgisine göre ay, soğuk ve yaş bir tabiata sahiptir. İklimlerden yedinci iklim, renklere beyaz renk, günlerden pazartesi, gecelerden cuma gecesi, duygulardan görme duygusu, bedenden sol göz, kadınlarla fazla meşguliyet, korkaklık, yalancılık, fazla dindarlık, çocuklar, çocukluk yaşı, koyun, kaz, turna, büyük kuşlar, sivrisinek aya mensuptur. Vezirler, şehirlerin ileri gelenleri ay talihindedir. Doğu minyatürlerinde ay, sağ elinde bir harbe, başında bir taç bulunan bir insan, yahut dört kişinin kaldırdığı bir öküz şeklinde tasvir edilir. Eski kimyacılar gümüşe ay adını takmışlardır.

Doğu-İslâm edebiyatında ay, yaya, kaşa ve yüze benzetilir (Mythologie Der Griechen und Römer, s. 50-57. Şarhu Sırâ'ı-Maktûm, Prof. Ferit Kam'ın notları).

B. 115. Müşteri. Yunanlılarda Zeus, Romalılarda Jüpiter'dir. Müşteri adı da günün, ışığın babası anlamına gelen Duspater'den bozmadır.

Önce boşlukla şekilsiz ve hareketsiz maddenin teşhisinden meydana gelen Kaos vardır. Ondan Gaea, yâni toprak meydana gelmiştir. Eros'un, yâni ebedî ve ezelî aşkın delâletiyle bu iki varlıktan birer birer tanrılar meydana gelir.

Gaea'dan doğan Uranos yâni yıldızlı gök, bütün kâinata hâkimdir. Sonradan Gaea, Uranos'la birleşir, Kronos'u, yâni zamanı doğurur.

Uranos devlerle çarpışır ve birer birer onları tutup Gaea'nın içine atar, Gaea bunların öcünü almak için oğlu Kronos'la birleşir. Kronos, babası Uranos'u sakatlar ve saltanatına son verir. Kronos, kız kardeşi Rhea'nın kocasıdır. Babasına yaptığı kendinin de başına gelebilir. Bu düşünceyle çocukları oldukça onları yutar. Nihayet Rhea, Zeus'u doğurur. Fakat buna pek bağlanan ana, bir taşı kundaklar, işte oğlun diye Kronos'a yutturur, Zeus'u da Girit adasına götürür, ordaki dağlıklarda bir mağaraya saklar. Zeus büyüyünce tabunun hâkimiyetine son verir ve bütün tanrıların başbuğluğunu eline alır, Olimp Dağı'na geçer, yerleşir.

Bu tanrılar tanrısı, hayat kaynağıdır, cömertlik tanrısıdır. Tarlalara, ırmaklara, bereket, hep ondan gelir. Bulutları sevk ve idare eden, şimşekleri yapan, yıldırımları yollayan odur. Yunan ülkesinin özel tanrısıdır ve adalet timsalidir. Bütün tanrılara hâkim olduğu halde Eros'a karşı zayıftır, onun hatırını hiç kıramaz. Önünde iki fiçı vardır. Birisinde hayır, öbüründe şer bulunan bu iki fiçidan insanlara nasip verir. Birçok sevgi maceraları vardır. Şarap ve sefahat tanrısı Baküs bile böyle bir maceranın mahsulüdür.

Yıldız bilgisinde Zeus, yâni Müşteri sarı renktedir, bu da ıssılığa delâlet ettiği için hararetili bir tabiata sahiptir, mizacı mutedildir, kuru ve ıssı olduğu için yomlu bir yıldızdır. İklimlerden ikinci iklim, günlerden perşembe, gecelerden pazartesi gecesi, madenlerden tunç, kuvvetlerden çekiş, büyüyüp gelişme, duygulardan tutuş, yaratıklardan insan, hayvanlardan ehli olanlarla deve, koyun, öküz gibi çift tırnaklılar, eti yenenler, yem yiyen kuşlar, güvercin, kumru, tavus, tavuk, yaşlardan olgunluk yaşı, bedenden kırmızı kan damarları, beyin, bağırsaklar, gırtlak, karın, akrabadan evlât ve torunlar bu yıldız mensuptur.

Müşteri'nin hâkim oluşu zaman doğanlar, büyük yüzlü, iri, yahut şehlâ gözlü, az sakallı, güzel huylu olurlar.

Yunanlılarda, kartal, meşe, dağ, tepeler, sopa, yıldırım, Zeus'un alâmetleridir. İri, adaleli, sakalı, saçlı, bıyığı karışık ve kıvrırcık kuvvetli bir güzel erkek olarak temsil ederler. Şark minyatürlerinde yürük bir ata binmiş, sağ elinde kınırsız bir kılıç, sol elinde bir yay olan genç ve güzel bir erkek, yahut çeşitli renklerde kumaşlardan dikilmiş bir elbise giyinmiş bir oğlan sûretinde temsil edilir. Tabiatı bakımından dostları Ay ve Mirrîh'tir, düşmanlarıysa Utarid'le Zühre'dir.

Müşteri'ye "Kaadî-i felek" de derler. Edebiyatta adı dolayısıyla alıcı anlamıyla ilgili vasıflarla ve kadılık, hâkimlik, kutlulukla anılır (Mythologie Der Griechen und Römer, s. 12-18, Karl Kerényi: Die Mythologie Der Griechen, Zürich 1951, s. 91-106, Şarhu Sırra'l-Maktûm, Prof. Ferid Kam'ın notları).

B. 117. Tur Dağı – tecelli. Ahd-i Atıyk'te Mûsa Peygamber Sînâ (Seynâ) Dağı eteğine varınca Rab, kendisini oraya çağırılmış, dağ dumanlarla, bulutlarla, şimşeklerle görünmez olmuş, şiddetli bir boru sesi duyulmuş, kendisi dağın tepesine çıkmış, ileri gelenler tâyin edilen sınıra kadar gelmişler. Rab, Mûsa Peygamber'e Tevrat'ın ana hatlarını söylemiş ve Mûsa, Tanrı'nın sözlerini duyurmuştur (Hurûc, XVIII ve devamı).

Kur'an'da, Mûsa'nın, Rabbim, bana görün de sana bakayım, seni göreyim dediği, Tanrı'nın, sen

beni katiyyen göremezsin, ancak dağa bak; yerinde durabilirse görürsün beni buyurduğu, Tanrı dağa tecelli edince dağın paramparça, zerre zerre olup dağıldığı, Mûsa'nın da yere yıkılıp kendisinden geçtiği, kendine gelince de tövbe ettiği anlatılır (VII. 143). Bu tecelli keyfiyeti hakkında da birçok sözler söylenmiştir. Dağa vuran, Tanrı'nın nurudur, vahyidir, Tanrı'ya yakın meleklerin nurudur diyenler vardır.

B. 130. Tandır kaynadı. (Kur'an, XI. 40, XXIII. 27) Tandırın kaynaması hakkında çeşitli sözler söylenmiştir. Nuh Peygamber, ekmek pişirilen tandırın altından suyun kaynayıp fişkırmasını görünce tufanın başladığını anladı, kendisine inananlarla gemiye girdi diyenler olmuştur ve Nuh'un evinin Şam'da bulunduğunu, Kûfe'de olduğunu ve tandırın Kûfe mescidinde bulunduğunu söylemişlerdir. Tandırı yeryüzü diye tevil edenler de vardır (Abdülbâki Gölpınarlı; Kur'an-ı Kerim ve Meâli, İst. Remzi Kitabevi, 1374-1955, II, s. LXXI).

B. 139. Cüz – küll. Parça, tüm. Sûfilere göre Mutlak varlık olan Tanrı'nın cüzü olmamakla beraber onun zuhuru olan her varlık âdeta ona nisbetle bir cüzdür, oysa tümüdür. Nitekim, küllî cismin, küllî rûhun da parçalanması mümkün olmamakla beraber herhangi bir cisim, yahut bir cisimdeki hayatiyet, âdeta küllî cismin, küllî rûhun bir cüzü gibidir.

B. 145. Yakub – Yusuf. B. 42'nin izahına bkz.

B. 146. Katre – inci. Eskilere göre nisan yağmurunda büyük bir feyz vardır. Yağmur yağarken sedefler açılır, içine düşen katreler, sedef kapanınca donar, inci olur. Fakat bu feyz, düştüğü yerin istidadına göre tecelli eder. Yılanların ağzına düşen katreler de zehir olur.

Nerkis. Narkissos, ırmaklar tanrısı Kephisos'un oğludur. Pek güzel bir delikanlıdır, fakat aşktan anlamaz. Echo, bu delikanlıya âşık olmuştur, fakat o bu aşkla hiç ilgilenmez. Bunun cezasını ona şöyle çektirirler: Onu bir kayalığa atarlar. Orda bir kaynak vardır. Susar ve su içmek için kaynağa eğilir. Suda kendisini görür ve kendisine âşık olur. Artık sesinden başka bir şey duyulmaz.

Bir rivayette de aksini bir başkası sanarak eğilir, ona sarılmak ister. Suyu düşüp boğulur, vücudundan göze benzer bir çiçek biter ve bu çiçek ömrü boyunca güzellere hayran hayran bakıp durur.

Yalnız kendisine bakarak şehvet duymaya, bir başkasıyla ilgilenmemeye de marazî rûhiyatta Narsisizm denir.

Farsçaya nerkis, Arapçaya nercis tarzında geçen ve bildiğimiz çiçeğe ad olan bu kelime, Doğu-İslâm edebiyatında daima göze vasfolarak kullanılır (Mythologie Der Griechen und Römer, s. 164, Prof. F. Kam'ın notları).

B. 155. Mühre. Demirci ve kazancı çekicine dendiği gibi kâğıtları cilâlamak için kullanılan ve billurdan yapılmış olan yuvarlak, yumurtaya benzer âlete de denir. Bu âlet yumurta akına bulan kâğıdın üstünde yuvarlanarak kâğıt cilâlanır. Bu ameliyeye kâğıdı mührelemek denir.

B. 158. Yedi kat gök. Eskilerce dünya kâinatın merkezidir. Dünyanın çevresinde birbirini kaplayan yedi kat gök vardır. Yedinci katı kaplayan gökte burçlar bulunur. Bu göğü kaplayan dokuzuncu katta hiçbir şey yoktur. Atlas göğü denen bu göğün dışındaysa hiçbir şey yoktur. Yedi kat gökte sırasıyla Ay, Utarid, Mirrîh, Güneş, Zühre, Müşteri ve Zühal yıldızları bulunur. Kur'an da gökleri yedi kat olarak kabul eder (II. 29, XVII. 44, XXIII. 17, 86, XLI. 12, LXV. 12, LXVII. 3, LXXVIII. 12).

B. 159. Şuayb. Mûsa Peygamber'in kaynatası. Kur'an'da Medyen'e gönderildiği, kavmi kendisini dinlemediği için helâk edildiği anlatılır (VII. 85-92, XI. 84-94, XXVI. 177, XXIX. 36).

Mevlânâ, Şuayb Peygamber'in ağlayışını, Mesnevî'de de bir münasebetle anlatır (Tercememiz, V, İst., 1945, s. 103 ve devamı).

B. 161. Yedi deniz. Eski coğrafyacılara göre şu denizlerdir:

1) Çin denizi (Okyanus), 2) Mağrip denizi (Atlantik Okyanusu), 3) Rum denizi (Akdeniz), 4) Karadeniz, 5) Taberiye denizi (Kulzüm, Şap denizi), 6) Cürcan denizi (Hazer), 7) Harezm denizi (Fars). (Bürhan terc. Heft muhît mad.)

B. 168. Bâyezîd (-i Bıstâmî). Sürûşan oğlu Âdem oğlu İsa'nın oğlu Ebû Yezîd Tayfur'dur. Melâmet yolundandır. 874-875'te Bağdat'ta vefat etmiştir.

B. 180. Âdem için B. 6'nın izahına bkz.

B. 180. İsa – Meryem. İsa, Ahd-i Cedîd'e göre babasız olarak anası Meryem'den doğmuştur. Meryem de Rûhü'l-Kudüs'ün üfürmesiyle gebe kalmıştır. Âdem Peygamber'in, Tanrı buyruğunu tutmaması yüzünden suçu, bütün insanlara miras kalmış, İsa, kanını dökerek insanları ve insanlığı bu ezelî suçtan kurtarmıştır. Tanrı'ya olan yakınlığı, daha doğrusu Tanrı'nın kelâmı oluşu yüzünden O, Tanrı oğlu sayılır ve baba ile birdir. Ölülerini diriltir, cin tutmuş insanlardan cinleri sürüp çıkarır, körlerin gözlerini açar, hastalara şifa verir, kötürümleri iyileştirir.

Kur'an, İsa'yı Ahd-i Cedîd'de olduğu gibi Meryem'den babasız olarak doğmuş kabul eder (XIX. 16-34). Bu bakımdan o Âdem Peygamber'e benzer, o da Tanrı buyruğuyla var olmuştur (III. 59). İsa bir peygamberdir, Rûhü'l-Kudüs'le teyid edilmiştir (II. 87, 136, 253, III. 84, IV. 157, 163, VI. 85, XLII. 13, LXI. 6). İsa, Tanrı'nın kelimesidir (III. 45), Tanrı, onu Meryem'e ilka etmiştir (IV. 171). Peygamberlik bakımından öbür peygamberlerle bir farkı olmamakla beraber Ulü-l Azm denen ve Nuh, İbrahim, Mûsa ve Muhammed'le kendisinden ibaret bulunan beş büyük peygamberlerin biridir (XXXIII. 7).

Ahd-i Cedîd, İsa'yı Yahudilerin çarmıha gerdiklerini, çarmıhta öldüğünü, gömüldükten sonra dirilip göğe çıktığını kabul ettiği halde, Kur'an onun asılmadığını, öldürülmediğini, diri olarak göğe çıktığını söyler (IV. 157). Aynı zamanda Kur'an'a göre o ve anası, Tanrı'ya kulluk etmekten çekinmezler (V. 116).

Kıyamete yakın İsa'nın gökten ineceği, domuzu öldürüp haçı kıracağı da Müslüman inançlarındandır ve bu inançlar hadisle sabittir.

B. 189. Sâmirî. Mûsa Peygamber Tur Dağı'nda iken İsrailoğullarının ziynet eşyalarını alarak ateşte eritmiş ve Cebrâil'in ayağının bastığı yerden de aldığı bir avuç toprağı bu halitaya ilâve etmiş, bu sûretle bir öküz heykeli yaparak, işte bu, Mûsa'nın ve sizin tanrınızdır demişti. İsrailoğulları bu öküze taparlarken, Mûsa dağdan inmiş ve öküzü parçalayıp ateşe atmış Sâmirî'yi de kavminin içinden çıkarmıştı (XX. 83-98). Ahd-i Atıyk'te heykeli yapan Hârûn'dur (Hurûc. XXXII).

B. 190. Çeng. Harpa benzeyen ve arkalıksız, gerilmiş tellerden meydana gelen, mızrapla çalınan bir müzik âleti.

B. 191. B. 12'nin izahına bkz.

B. 197. “İki yay kadar kaldı araları, yahut daha da yakın.” (Kur’an LIII. 9)

B. 199. Rûhü’l-Emin. Cebrâil’dir.

B. 199. Mescid-i Aksâ. Muhammed Peygamber’den önceki peygamberlerin ve Müslümanlığın ilk devirlerinde inananların kiblesi olan Kudüs’teki mescit.

B. 202. Rum – Habeş. Doğu-İslâm edebiyatında Rum, yüz, gündüz, aydın, açık, belli ve güzel anlamlarına kullanılır. Bunun tam karşılığı olan Habeş de gece, saç, siyah, ben, karanlık ve çirkin anlamlarını ifade eder.

B. 216. Hel etâ. Kur’an’ın LXXVI. sûresi bu sözle başlar. İlk âyetinin meâli, “Gerçekten de insana, zamanın bir çağı gelmişti ki anılır bir şey bile değildi insan”dır. Bu sûrede Ali, Fâtıma, Hasan ve Huseyn’in üstünlükleri anılmada ve Ehl-i Beyt övülmededir. Bu bakımdan “Hel etâ”, her şeyden önce Âli’yi ve bu münasebetle de olgun insanı hatıra getirir.

B. 220. Kâbilli büyücü karı. Kâbil şehrinde büyücülükle şöhret kazanmış bir kocakarı (Bürhan terc. Künde pîr-i Kabîli mad.).

B. 226. Âteşkede. Zertüşt dinine mensup olanların ateşi takdis için yaptıkları ibadet yurdu. Ateşlik anlamına gelen ve sahralarda üstünde ateş yakılmak üzere yapılan âteşkede, birkaç basamakla çıkılan bir minber şeklindedir.

Edebiyatta gönül yerinde kullanılır.

B. 244. B. 34’ün izahına bkz.

B. 252. Yusuf – pazar. B. 42’nin izahına bkz.

B. 260. Zühre. B. 62’nin izahına bkz.

B. 260. Dudu – şeker. Söz söyleme kabiliyeti bulunan ve belletilince bellediği sözleri söyleyen dudu kuşunu şekerle beslerler. Bu kuşa söz söylemeyi belleten, önüne bir ayna kor ve kendisi aynanın arkasına geçer, belletmek istediği sözü tekrarlamaya başlar. Dudu adamı görmez, aynada gördüğü kuşun sesini taklide başlar. Bu bakımdan edebiyatta hemen daima söz, ayna ve şekerle anılır.

B. 266. Hümâ – kemik. Boz renkli, ayaksız bir kuşmuş, dirisi ele girmezmiş. Hindistan’da, Hitâ ve Hutun ülkelerinde, Kıpçak çölünde bulunurmuş. Saksığana benzermiş. Hafız Dîvânı’nı şerh eden Sûdî, Şam’da bir İranlı tacirde gördüğünü söyler (Vehbî şerhi kenarında. Mat. Âmire - 1288, I, s. 158). Halk rivayetince bu kuşun gölgesi kimin üstüne düşerse padişah olurmuş. Bu yüzden Hümâ’ya “Devlet kuşu” da derler. Hümâ’nın gıdası kemikmiş.

Edebiyatta devlet ve kemikle anılagelmiştir.

B. 273. Ecel meleği. Azrail (İzrâ’l) adını taşır. Kur’an’ın VI. sûresinin 61. âyetinde ecele, yâni insanların rûhlarını almaya memur olan meleklerin çokluğu bildirilmektedir. XXXII. sûresinin 11. âyetinde ise ölüm meleği tek olarak anılır. Bu iki âyeti, anlam bakımından birleştirmek isteyenler Azrail’in peygamberlerin canlarını aldığını, ona yardım eden öbür meleklerin ise peygamberlerden başkalarının rûhlarını almaya memur olduğunu söylemişlerdir.

B. 278. Berbat. Kaz göğsü, kaz göğüslü anlamına gelen bu kelime, kâsesi büyük, sapı kısa, tanbura

benzer bir sazın adıdır. Rumcada lavta Türkçede kopuz derler (Bürhan terc. Berbat mad.)

B. 278. Cura. Zurna, çığırtma denen dik sesli düdük.

B. 279. Mirrîh. İran'da Behrâm diye anılan ve hayır meleklerinden sayılan bu yıldız, Keldanistan'daki Sabîler tarafından bir tanrı olarak kabul edilmiştir, onlarca adı Mares'tir. Sonradan Yunanlılara Ares, Romalılara Mars olarak geçmiştir. İran'da yolcuları ve garipleri koruyan bir melekken Yunanlılarda fırtına tanrısı olmuş, sonradan savaş tanrısı sayılmıştır.

Elinde daima bir kılıç bulunur. Romalılar, bunu elinde mızrak olarak tasvir ederlerdi. Yanında nifak, korku, dehşet perileri bulunur. Alayına ölüm perileri de katılır. Kendisini Afrodit'ten başka seven tanrı yoktur, Zeus bile ondan nefret eder. Yunanlılar, ona beygir, boğa, teke ve çok eskiden insan kurban ederlerdi. Trakya dağlarında oturan ve Olimp'e ancak tanrılar meclisinde bulunmak için gelen Ares'i Yunanlılar sevmedikleri halde, Romalılar onu çok severlerdi. Onlarca Romos'la Romolüs'ün de babaları bu tanrıdır.

Ares, büyük tanrı Zeus'la Zeus'un kız kardeşi ve zevcesi Jono'nun oğludur, bir rivayete göre ise babasız doğmuştur. Bu ikinci rivayete göre Zeus'un zevcesi gebe kalmış, bir kız doğuracağını, ondan sonra da bir erkek çocuk meydana getireceğini ve bu çocuğun göğe hükmedeceğini söylemiş, buna pek kızan Zeus zevcesini yutmuş, fakat az bir müddet sonra şiddetli bir baş ağrısına tutulmuş, başını Promete'ye yardırmış, kafasının yarığından baştan aşağı silahlı bir kız, Minerva çıkmış. Jono'nun bu hal gayretine dokunmuş, o da Ares'i babasız doğurmuştur.

Mirrîh'in doğu kaynakları ve yıldız bilgisine göre rengi ateş kırmızısıdır. Bu bakımdan mizacı aşırı derecede hararetili ve kurudur, iklimlerden üçüncü iklim, günlerden salı, gecelerden cumartesi gecesini, madenlerden bakır, duygulardan koku alma, insanlardan ortanca erkek kardeşler, kızıl yüzlü insanlar, hayvanlardan arslan, kaplan, kurt, yük taşıyan hayvanlar, yaban domuzu, büyük yılanlar, leş yiyen yırtıcı hayvanlar, yırtıcı kuşlar, bedenden dil ve siyah kan damarları bu yıldız mensuptur. Mirrîh yıldızının hâkim olduğu zamanda doğanlar tahammülsüz, şehvete düşkün, vurucu kırıcı olurlar.

Yunanlılarda Mirrîh, buluttan bir ata binmiş, yahut elinde mızrak veya kılıç bulunan, bâzı kere de postacı kılığına girmiş olan genç ve güzel bir delikanlı sûretinde temsil edilirdi. Doğuda sağ elinde uryan bir kılıç, yahut mızrak bulunan, sol elinde bir insan başı tutan kızıl parmaklı genç ve güzel bir delikanlı sûretinde temsil edilmiştir. Bâzı minyatürlerde başında miğfer de bulunur. (Mythologie Der Griechen und Römer, 56-62 vs.)

B. 280. Kayser. B. 94'ün izahına bkz.

B. 281. İshak – kurban. Ahd-i Atıyk'a göre Tanrı, İbrahim Peygamber'e oğlu İshak'ı kurban etmesini buyurmuş, fakat tam kurban edeceği sırada ona bir koç göndermiş ve oğlu yerine bu koçu kurban etmesini buyurmuş, bu sûretle İshak kurtulmuştur. (Tekvin, XXII).

Kur'an'da, İbrahim Peygamber'e tedbirli olan, acele etmeyen bir çocuk müjdelendiği söylendikten sonra bu çocuğun koşup gezecek çağa gelince kurban edilmesinin emrolunduğu, fakat tam kurban edileceği sırada bir koç gönderildiği, böylece kurtulduğu anlatılır (XXXVII. 101-111). Bundan sonra da İshak adlı bir çocuğu olacağını müjdelendiği söylenir (112). Bu yüzden Müslümanların bir kısmı, kurban edilmesi emredilen çocuğun İshak olduğuna inanırlar, çoğunluğuna göre ise bu çocuk İshak olmayıp İsmail'dir.

B. 295. Lâ havle. Hz. Muhammed'in, "Tanrı'ya isyandan, ancak Tanrı korumasıyla korunulur. Tanrı'ya itaat da ancak onun kuvvetiyle, yardımıyla; Cibrîl bana böyle haber verdi" dediği rivayet edilmiştir. Bu sözün kıyası, "Bir halden bir hale değişme ve bu değişmedeki kuvvet, ancak Tanrı'nındır" cümlesidir ki "Lâ havle" diye başlar. Bu sözün, gök ehlinin sözü olduğu da hadiste zikredilmiştir (Feyza'l-Kadîr. c. V, s. 57).

B. 298. Zühre – çalgı, nağme. B. 62'nin izahına bkz.

B. 299. De ki: Allah'ım, mülkün sahibi sensin, mülkü dilediğine verirsin, dilediğinden alırsın. Dilediğini yükseltirsin, dilediğini alçaltırsın. Senin elindedir hayır, sensin her şeye gücü yeten. (Kur'an, III. 26)

B. 313. B. 34'ün izahına bkz.

B. 316. B. 295'in izahına bkz.

B. 317. Helile. Halk dilinde bu hale gelen halilânın karası mülâyimlik vermek, sarısı ishali kesmek için kullanılır. Nebatî bir ilaç olan halîlanın Latincesi terminalia'dır.

B. 318. Güneş, Esed, yâni arslan burcuna temmuz ayının sonlarında temmuz ayının sonlarına girer, ağustos sonlarına kadar o burçta kalır.

B. 322. Öşür. Onda bir. Eskiden mahsûlden, bilhassa buğday, arpa, yulaf gibi hububattan alınan vergi.

B. 325. R, b, n, a. Arap alfabesindeki bu harfler birleşince Rabbimiz anlamına gelen "rabbanâ" sözü meydana gelir.

B. 326. Lebbeyk. Davetine icabet ettim, emret anlamına gelir. Hacılar, büründükleri ihramın ucunu sallayıp "Lebbeyk lebbeyk" diye bağırırlar.

B. 346. Süleyman – karınca. Kur'an'ın XXVII. sûresinin 17-19. âyetlerinde Süleyman Peygamber'in, insanlardan, cinlerden, kuşlardan meydana gelmiş olan ordusunu toplayıp harekete geçtiği, derken karıncalar vadisine geldiği, bir karıncanın, ey karıncalar, yuvanıza girin de Süleyman ve orduları bilmeden sizi çiğnemesinler dediği, Süleyman'ın bu sözü duyup güldüğü anlatılır.

Halk rivayetlerinde bir karıncanın Süleyman'a bir karınca budunu armağan olarak götürdüğü de vardır.

Edebiyatta gerek bu âyetler, gerek bu halk inancı yüzünden Süleyman, saltanat ve ululuk, karınca da aciz timsali olarak beraber anılagelmiştir.

B. 350. Samed. Kur'an'ın son sûresinin 2. âyetinde geçen ve Tanrı adlarından olan bu ad, her şeyi ve herkesi kendisine muhtaç, onunsa ihtiyacı yok anlamına gelir.

B. 357. Âsaf. XXVII. sûrenin 20-44. âyetlerinde hüthütün, yâni çavuşkuşunun Süleyman Peygamber'in meclisinde bulunmadığı, sonradan gelince, Sebe ülkesine gittiğini, orda bir kadının hükümdar olduğunu, kavmiyle güneşe taptıklarını söylediği, Süleyman'ın ona bir mektup gönderdiği, sonra da tapısındaki topluluğa, onu derhal kimin getirebileceğini sorduğu, bir ifritin, yerinden kalkmadan getiririm dediğini, kendisine kitaba ait bilgi verilen zatınsa gözünü yumup açmadan

getiririm dediği ve getirdiği anlatılır. Bu zat, müfessirlere göre Süleyman Peygamber'in veziri Âsaf'tır (Mecma'a'l-Beyan, 1312, II, s. 234).

Sebe padişahı olan kadının adı, meşhur olduğu gibi Belkıys'tir. Bu kadının Süleyman'ı ziyarete geldiği Ahd-i Atıyk'te de anlatılır (Mülûk-i sâlis. X).

B. 360. Süleyman'ın atları. XXXVIII. sûrenin 31-33. âyetlerinde Süleyman'a üç ayağının üstünde duran, ön ayaklarından birini büküp tırnağını yere dayayan atların arz edildiği, onun da gün batıncaya dek onları seyredip sonra yelelerini taramaya, boyunlarını okşamaya koyulduğu anlatılır.

Müfessirlerin bir kısmı, atları seyredişi, namazının kaçmasına sebep olduğundan onları kurban ettiğini söylemişlerdir. (Mecma', II. s. 351).

B. 368. Çiğil. Türkistan'da bir şehirdir. Halkı pek güzel olur (Bürhan terc. Çiğil mad.).

B. 369. İbrahim – Cebrâil. Ahd-i Atıyk'te Lût kavmini helâke memur olan üç meleğin İbrahim Peygamber'e geldiği, İbrahim'in onlara kül pidesi, süt ve bir körpe buzağı getirdiği, onların da yedikleri anlatılır (Tekvin, XVIII). Kur'an'daysa meleklerle kızarmış bir buzağı sunduğu, fakat onların yemedikleri, hattâ bu yüzden İbrahim'in onlardan korktuğu, şüphelendiği bildirilir (XI. 69-70).

B. 371. Zünnâr. Hıristiyanların ve bilhassa Hıristiyan rûhânilerinin bellerine bağladıkları ip. Bu gelenek, Zertüştilikten geçmedir. Zertüştiler, Kustî ve Bend-i din dedikleri ve koyun yününden örülme bir ipi üç kere bellerine dolarlar (Der Muhammed Muin: Mazdayasna s. 243-249).

B. 372. Deccâl. Kıyamete yakın Tanrılık dâvasıyla çıkacağı bildirilen ve tek gözlü olduğu rivayet edilen Yahudi. Deccâl'in Muhammed zamanında doğmuş bulunduğu da rivayet edilmiş ve Muhammed soyundan Mehdi tarafından öldürüleceği söylenmiştir (Tacrîd, I, Fadâila'l-Medine, s. 119).

B. 373. Kıyamet alâmetleri. İsa'nın gökten inişi, Mehdi'nin, çıkışı ve Deccâl gibi şeyler kıyamete yakın olacağı cihetle bunlar kıyamet alâmetlerinden sayılmıştır.

B. 375. Vâmık – Azrâ. Vâmık, Azrâ adlı bir kızı seven delikanlının adıdır. 1040-1041'de ölen İran şâiri Unsurî, ilk olarak bu halk hikâyesini yazıp klasikleştirmiştir. Sonradan bu hikâyeyi tekrar yazanlar olmuştur. Türkçeye 1531-1532'de ölen Lâmiî tarafından çevrilmiştir.

B. 379. Bâyezîd, Attâr, Senâî. Bâyezîd için B. 168'in izahına bkz.

Attâr, 1221'den sonra vefat eden meşhur sûfî şâir Feridüddin'dir. Senâî, 1130-1131'de ölen ve Hadîkate'l-Hakıyka adlı mesnevînin şâiri bulunan meşhur sûfidir.

B. 382. Rûhü'l-Emin. Cebrâil'dir.

B. 384. Hel etâ. B. 216'nın izahına bkz.

B. 384. Ebû Ali. 1037'de Hemedan'da ölen meşhur filozof İbni Sînâ'dır. Ebû'l Alâ, 1057'de ölen meşhur şâir Al-Maarrî'dir.

B. 406. B. 34'ün izahına bkz.

B. 410. B. 216'nın izahına bkz.

B. 414. İyyâkum va hadrâ'a'l-dimni. Sakının süpürüntülüklerde, fişkılıklarda biten yeşillikten

(Hadis. Kamus terc. Al-Dımna mad.).

B. 419. Tur Dağı – tecelli. B. 117'nin izahına bkz.

B. 421. Sabır sıkıntının... Atasözüdür.

B. 429. Yusuf – elma Kur'an'ın XII. sûresi olan Yusuf sûresinin 30-31. âyetlerinde Zelîhâ'nın Yusuf'la aşkını kınayan kadınları Zelîhâ'nın davet ettiği ve her birine birer bıçak verdiği ve ortaya elma getirdiği, elma soyarlarken Yusuf'u çağırdığı, Yusuf'un güzelliğine dalan kadınların ellerini doğradıkları anlatılmaktadır. Yusuf için B. 42'nin izahına bkz.

B. 430. Yusuf – satılma. B. 42'nin izahına bkz.

B. 431. Yusuf – secde. B. 42'nin izahına bkz.

B. 452. Hel etâ. B. 216'nin izahına bkz.

B. 454. Çin güzeli. Çin Türkistanı'nda, bilhassa Hıtâ, Hutun şehirlerinde güzel çok olduğu için Çin güzeli tâbiri edebiyata girmiştir.

B. 458. İhvân-ı Safâ (Temiz kardeşler). Hicretin II. yüzyılının sonlarında Irak'ta meydana gelen ve Yunan felsefesini Müslümanlığa tatbik eden gizli bir cemiyet üyeleri. Bunların meydana getirdikleri risaleler, "Rasâilu İhvâna'l-Safâ" diye meşhurdur.

Aynı inanca sahip ve aynı yolda yürüyen sûfiler anlamına da gelir.

B. 464. İsa – hasta. B. 62'nin izahına bkz.

B. 466. Ormanlıkta Tanrı arslanı Ali'ye işaretir. Hayber savaşında Merhab'a karşı okuduğu recezde geçer (Dîvân, İran - 1283, s. 57).

B. 471. Davud – demir. XXXIV. sûrenin 10-11. âyetlerinde Davud'a demirin yumuşatıldığı, demirden zırhlar yaptığı anlatılır.

B. 475. Sühâ. Pek küçük olduğu için güç görülen ve bu yüzden göz keskinliği için sınaama vasıtası olan bir yıldız.

B. 478. Lâle. İran mitolojisinde bir sabah yeşil bir yaprağın üstünde titreyip duran bir çiy tanesine gökten bir şimşek inmiş, bu ilkah, ortası simsiyah yanmış bulunan ve göğe doğru çıkan bir alevin donup çiçek haline gelmesini meydana getirmiş, lâle bu sûretle vücut bulmuştur.

Nerkis için B. 146'nin izahına bkz.

B. 483. Leylâ - Mecnun. B. 92'nin izahına bkz.

B. 499. Kur'an, II. 250, VII. 126.

B. 504. Bütün avlar yaban eşeğinin karnında. Arap atasözü (Al Âhdab, İbrahima'l-Trablusî: Farâida'l-Lâ'âl nazm Mecma'a'l-Amsâl, Beyrut - 1312, c. II, s. 107).

B. 505. Vakit keskin bir kılıçtır. Arap atasözü.

B. 506. Kur'an, V. 24.

B. 508. “Rahman, hâkim ve mutasarrıftır Arş’a.” (Kur’an, XX. 5)

Arş. Tavan ve bir şeyin üstünü örten şey anlamına gelir. Çardağa da denir. Yüceliği bakımından, padişahın meclisine dendiği de vardır. Bu takdirde Arş, saltanat, hüküm, yücelik ve kudretten kinayedir. Arş’ı yıkıldı demek, hükmü kalmadı, gücü kuvveti bitti demektir.

Arş’a, bütün gökleri kaplayan, içinde hiçbir yıldız bulunmayan ve en yüksek gök, boz gök anlamlarına gelen “felek-i a’lâ, felek-i atlas” diye anılan dokuzuncu göktür diyenler de olmuştur (Al-Müfredât, s. 232-233).

B. 513. Âteşkede. B. 226’nın izahına bkz.

B. 515. Calinos. Bukrat’tan [Hipokrates] sonra en büyük hekimdir. Milâdın 131. yılında Bergama’da ölmüştür. Bu hekimin birçok eserleri Arapçaya çevrilmiştir.

B. 516. Safra, sevda, kulunç, istiska. Eskiler vücudun safra, sevda, kan ve balgamdan meydana geldiğini ve bu dört nesneden birinin azalıp çoğalması, insanı hasta edeceğini söylerlerdi. Kulunç, adalî sancı ve ağrıdır. İstiska, anasarque, yâni umumî ödemdir.

B. 523. B. 421’in izahına bkz.

B. 524. Kürsî. Kur’an’ın II. sûresinin 255. âyetinde, Tanrı’nın kürsüsünün gökleri ve yeryüzünü kapladığı söylenmektedir. Bu bakımdan bu âyete “Âyet-el Kürsî” denmiştir.

Kürsî, örfte, üstüne oturulan şey anlamına gelir. Bu söz, kirs aslından gelmiştir, toplu anlamındadır. Yapraklar forma haline getirilip bir araya toplanınca “Kürrâse” denir. Kirs, bir şeyin aslı anlamını da ifade eder.

İbni Abbas’ın rivayetine göre kürsî, Tanrı bilgisidir. Saltanat, tedbir, hüküm ve tasarruf anlamlarına geldiğini söyleyenler de olmuştur.

Batlamyus mesleğine uyanlarca yedinci kat göğü kaybolan ve içinde burçlar, sabiteler bulunduğu için “felek-i burûç, felek-i sevâbit” diye anılan sekizinci kat göktür (Al-Müfredât, s. 441).

B. 524. Arş için B. 508’in izahına bkz.

B. 532. Kur’an’ın XVIII. sûresinin 65. âyetinde Mûsa ile arkadaşının kendisine Tanrı tarafından bilgi verilmiş bir kulla buluştukları anlatılmaktadır. Rivayete göre bu kul Hızır’dır. B. 15’in izahına bkz.

B. 546. B. 27’nin izahına bkz.

B. 548. Kurban bayramı. Arap yılının son ayı olan zil’hiccenin 10. günüdür.

Rıdvan, cennetin kapıcısı olan meleğin adıdır.

B. 560. Husrev – Şirin. B. 66’nın izahına bkz.

B. 561. Mecnun – Leylâ, Vâmık – Azrâ. B. 92 ve B. 375’in izahlarına bkz.

B. 569. Ken’an. İsrailoğullarına Tanrı tarafından vaad edilen ilin adıdır. Aynı zamanda kuyu anlamına da gelir. Bu bakımdan Yusuf’la beraber anılır. B. 42’nin izahına bkz.

B. 574. Safran. Eskilere göre safranın tabiatında güldürme hassası vardır. Fazla safran yiyen, fazla güler. Bu bakımdan safran daima gülüşle beraber anılagelmiştir.

B. 576. Taş – lâ'l. Eskilere göre bâzı taşlar güneşin tesiriyle kırmızı bir renk alır ve lâ'l haline gelir. Yakut denen değerli taşın daha kırmızı bir cinsinden ibaret olan lâ'l, Bedahşan ilinde fazla bulunduğu için Bedahşan, taş ve güneşle beraber anılır.

Edebiyatta dudak ve şarap, lâ'le benzetilir.

B. 589. “Gözü ne kaydı, ne haddini aştı.” (Kur'an, LIII. 17)

B. 591. Kimya – bakır. Sonradan Dîvân-ı Kebîr'e Yazılan Önsöz'ün izahına bkz.

B. 595. Yılan – define. Eskiden banka olmadığı için nakit serveti olanlar, umulmayacak yıkık yerlere gömerlerdi. Bulunmamasını, çalınmamasını sağlamak için de üfürükçülere okutup üfürterek tılsım yaptırıyorlardı. İnançlarına göre definenin bulunduğu yere yaklaşıp bir yılan görünür ve o da korkarak çekinirdi. Bu bakımdan define, daima virane ve yılanla beraber anılır.

B. 598. Halil – ateş. Halil, dost anlamına gelir. İbrahim Peygamber'e Tanrı dostu anlamına Halil-Allah denir. B. 30'un izahına bkz.

B. 603. Rüstem. Evvelce bir mabutken sonradan İran'ın mitolojik tarihinde millî bir kahraman haline gelen zat.

B. 607. İnci – sedef. B. 146'nın izahına bkz.

B. 607. Kevser. Cennette bir nehirdir. Bir havuzdur diyenler olduğu gibi, bol hayır ve bereket, kesilmez soy sop, sayılmaz ümmet anlamlarına geldiğini söyleyenler de vardır. Muhammed'in, Kevser'in iki yanında inciden kaplar bulunan bir ırmak olduğunu, bu kapların yıldızlar kadar sayısız bulunduğunu Buhârî tahrir eder (Al-Tacrîd, Kitabu Tafsîra'l-Kur'an, II, s. 120).

B. 612-613. Nuh – tufan. Âdem Peygamber'in soyundan gelen Nuh Peygamber zamanında yeryüzünde zulmetmeye başlamışlar, bunun üzerine Tanrı, gökten yağmur yağdırarak, yerden sular fişkırtarak insanları ve bütün yaratıkları boğmuştur. Tufandan yalnız Nuh, ona inananlar ve her cins yaratıktan birer çift kurtulmuştur ki bunlar da Nuh'un yaptığı gemiye sığınanlardır (Ahd-i Atıyk, Tekvin, VI-VIII).

Tufan, Kur'an'da aynen kabul edilmiştir.

B. 614. Altı cihet. B. 100'ün izahına bkz.

B. 619. Türk – Hindu. Doğu-İslâm edebiyatında “Türk”, güzel, aydın, parlak, açık, gündüz anlamlarını ifade ettiği gibi güzellerin, âşıklara cevaz ve cefa etmeleri bakımından zalim, gaddar, kan dökücü anlamlarına da gelir. Bu son anlamda Moğolların zulümlerinin tesiri olduğu muhakkaktır. “Hint, Hindu, Hintli” de kara, gece, anlaşılmaz, kapalı, çirkin, zalim anlamlarına gelir ve Türk karşılığı olarak kullanılır.

B. 621. Hintliler. B. 619'un izahına bkz.

B. 622. Beydak. Satranç taşlarından bir taşın adıdır, piyade karşılığıdır.

B. 625. Yusuf – kuyu. B. 42'nin izahına bkz.

B. 631. Hint – Türk. B. 619'un izahına bkz.

B. 632. Ferzin. Doğrusu firz. Satranç taşlarından olup şahın veziri makamındadır.

B. 634. Kadir gecesi. Kur'an'ın indiği gecedir. XCVII. sûre Kadr süresi diye anılır ve bu geceyi anlatır. II. sûrenin 185. âyetinde açıkça, Kur'an'ın ramazan ayında indiği bildirildiğine göre bu gecenin ramazan ayında olduğuna hükmedilmiştir. O gecenin kadri, şerefi, sûrenin 3. âyetinden itibaren anlatıldığı gibi kadri pek yüce olduğundan, yahut kadri yüce Kur'an'ın kadri yüce Peygamber'e o gece vahyedildiğinden, o yıl içinde olacak şeyler o gece takdir olduğundan, o gece ibadet etmenin kadri, pek üstün bulunduğundan bu adla anılmıştır. Kadr, sıkışmak anlamına da geldiğinden, o gece meleklerin yere inmesi, inenlerin kendilerine bir daha nöbet gelmemek üzere gene göğe çıkmaları, yeryüzünde ayak basılmaz bir kalabalık meydana getirdiğinden o geceye bu isim verilmiştir diyenler de vardır. Ramazan ayının 15. gecesinden itibaren tek gecelerden biri kadir gecesidir.

Sûfilere göre gerçek yolcunun kendi kadrini bilip anladığı, Tanrı tecellisine mazhar olduğu gecedir (Kur'an-ı Kerim ve Meâli, s. CXXII - CXXIII).

B. 635. Sünbüle burcu. Yıldız kümelerinden birine, başağa benzetilerek bu ad verilmiştir.

B. 636. Yusuf – kuyu, kova. B. 42'nin izahına bkz.

B. 637. Mirac. Merdiven anlamına gelir. Muhammed Peygamber, Mekke'de iken bir gece kendisine Cebrâil gelmiş, cennet atlarından bir at getirmiş, Muhammed o ata binip bir an içinde Kudüs'e gitmiş, orda peygamberlerin rûhlarına imamlık ederek iki rekât namaz kıldırmış, sonra göğe ağmıştır. Sidreta'l-Müntehâ'ya, yâni sınır ağacına dek Cebrâil'le gitmiş, orda Cebrâil, burası benim sınırimdır, burdan öteye bir iğne yordamı geçersen yanarım demiş, Muhammed'in ayağının altına Refref denen bir yaygı yayılmış, onunla da bir müddet gittikten sonra Refref ayağının altından kaymış ve kendisi ilerleyerek Tanrı tecellilerine mazhar olmuştur. Göklere büyük peygamberlerle görüşmüş, cenneti, cehennemi ve Sidre'den dönerken Cebrâil'i melek sûretinde görmüştür.

Mekke'den Kudüs'e gidişi, XVII. sûrenin 1. âyetinde, göklere ağışısı da LIII. sûrenin 7-18. âyetlerinde bildirilir.

İbni Abbas, XVII. sûrenin 60. âyetine dayanarak miracın bir rüyadan ibaret olduğunu söyler (Al-Tacrîd, II, 64). Miracın cismânî olduğunu söyleyenler olduğu gibi, Kudüs'e kadar bedeniyle gittiğini, göklere rûhuyla ağdığını söyleyenler de olmuştur.

Sûfiler, miracı rûhanî olarak kabul ederler, hattâ onlarca her olgun kişinin bir miracı olur.

B. 639. “Allah, ışıktır göklerin ve yeryüzünün. Işığının örneği, kandil konan bir yere benzer, orda bir kandil var, kandil, bir sırça içinde, sırça da parıl parıl parlayan bir yıldız sanki; doğuda da olmayan, batıda da olmayan kutlu zeytin ağacından yakılmış; ateş dokunmadan da yağı hemen ışık verecek; nur üstüne nur. Allah doğru yolu gösterir nuruyla dilediğine ve Allah, örnekler getirir insanlara ve Allah, her şeyi bilir.” (Kur'an, XXIV. 35).

Işık, Kur'an, Muhammed'in nuru, kandil konan yer, Muhammed'in göğsü, kandil, peygamberliği, doğuda ve batıda olmayan mübarek zeytin ağacı, Tanrı'yı tenzih temeline dayanan Mûsa diniyle

teşbih temelinde dayanan İsa dininin ortasında bulunan Müslümanlık tarzında tefsir edenler ve çeşitli tevillerde bulunanlar olmuştur (Kur'an-ı Kerim ve Meâli, s. LXXXV-LXXXVI).

B. 641. Türk – Hint. B. 619'un izahına bkz.

B. 651. Çeşme – peri. Eski İran ve Yunan'da kaynakların, nehirlerin, çeşmelerin perileri vardır. Bu inanç bize de geçmiştir. Halk inancına göre su, çeşme başlarında periler bulunur, oraları tekin değildir.

B. 658. Endülüs – Hürmüz. Endülüs, şimdiki İspanya'dır. Hürmüz de Fars denizine (Basra körfezine) yakın Hozistan eyaletinde mahsulü bol bir şehirdir.

B. 659. Kayser. B. 94'ün izahına bkz.

Erbüz, yahut Urbuz, bir Türk adıdır. O devrin Moğol beylerinden biri olsa gerektir.

B. 661. Haraç. Vergi anlamındadır.

B. 664. Öküz açlığı. Oburluk illeti.

B. 668. Süleyman – kuş. XXVII. sûrenin 16-17. âyetlerinde Süleyman Peygamber'in kuşdili bildiği, bütün yaratıkların ve cinlerin onun buyruğuna uydukları bildirilmektedir. Bu bakımdan, edebiyatta Süleyman çok defa kuşla beraber anılır.

B. 680. Mûsa – büyücüler. Mûsa, Firavun'un önünde sopasını yere atıp sopa ejderhâ olunca, Firavun büyücüleri çağırarak Mûsa ile imtihan olmalarını buyurdu. Onlar sopalarını, iplerini attılar. Hepsi birer yılan oldu. Mûsa sopasını atınca sopa o yılanların hepsini yuttu. Tevrat ve Kur'an'da bu olay anlatılmaktadır.

B. 689. Mûsa – Âsa. B. 27'nin izahına bkz.

B. 689. Bulgar, Yağma. Türk boylarından iki boy adıdır. Bilhassa ikinci adın iki anlamıyla sanat yapılagelmiştir.

B. 706. XC. sûrenin ilk âyeti "And olsun bu şehre" diye başlar.

B. 712. Boz renkli, kara donlu at. Sekiz kat göğü kaplayan Atlas göğüdür.

B. 714. Mirrîh. B. 279'un izahına bkz.

Müşteri. B. 115'in izahına bkz.

Ay aynı beytin izahına bkz.

B. 715. Zühal. Yunan mitolojisinde Uranos, yâni gökle Gaea'nın, yâni yerin oğlu Kronos'tur. Zamanı temsil eder. Yerle göğün oğulları olan devler, babaları Uranos'la çarpışırlar. Uranos onları tutup birer birer Gaea'nın içine atar. Gaea, oğullarının öcünü almak için Kronos'la birleşir. Kronos babasını sakatlar, bir rivayette orakla ikiye biçer, kardeşlerini hapisten kurtarır. Olimp Dağı'na yerleşip saltanat sürmeye başlar ve kız kardeşi Rhea ile evlenir. Fakat babasına yaptığını çocuklarından çekeceği korkusu içine yerleşmiştir. Bundan dolayı çocuklarını yutar. Rhea, Zeus'u doğurunca bir taşı kundaklayıp bunu doğurdum diye Kronos'a yutturur. Oğlunu da Girit'e götürüp bir mağarada saklar. Zeus büyüyünce babasına, yuttuğu çocukları birer birer kusturur, sonra da onu yerin

yedi kat dibine yollar.

Zühal bir rivayette İtalya'ya kaçmış, orada birçok bayındırlıklar yapmıştır. Ziraatın kurucusudur, Romalılar ona Satürn adını verirler ve adına eğlentiler yaparlardı.

Doğuda rengi siyaha yakın yeşil olan ve bu yüzden mizacı soğuk ve kuru sayılan bu yıldız, en büyük kutsuz, yomsuz yıldızdır. Yılın talihine hâkim olunca soğuk şiddetlenir ve ölüm çok olur. Birinci iklim, cumartesi günü, çarşamba gecesı, madenlerden kurşun, yaşlardan ihtiyarlık yaşı, hayvanlardan dört ayaklı hayvanlar, yılanlar, akrepler, bokböcekleri, su kuşları, gece kuşları, karga, sinek, fil, bedenden deri, tırnak, kemik, sakal, hayalar, şerc, kıkırdaklar, cihetlerden sol cihet, yakınlardan baba ve atalar, erkek kardeşlerin büyükleri ve ortancaları, sanat erbabı, padişaha yakın olanlar, kale bekleyenler ve dar geçimliler bu yıldız mensupturlar. Zühal'in hâkim olduğu anda doğanlar büyük başlı, asık suratlı, çirkin, büyük cüsseli, vehimli, korkak, hileci, vesveseli, kimse ile dost olmaz, yalnızlığı seven bir tabiata sahip olurlar.

Yunanlılar Zühal'i yarı beline kadar göğsü açık, yalnız arkasıyla başının ön tarafı kapalı bir ihtiyar sûretinde temsil ederlerdi. Elinde gâh bir orak, gâh eğri uçlu bir bıçak bulunurdu. Sonradan, yanına müdevver bir cisim ve bir timsahla kum saati koydular. Timsahla zulmü, kum saatiyle de zamanı telmih ettiler.

Doğu minyatürlerinde sağ elinde bir insan kafası bulunan, sol eliyle de bir insan avcunu tutan ihtiyar bir adam, yahut beyaz ata binmiş ve sağ elinde bir kılıç bulunan bir şahıs sûretinde temsil edilmiştir.

Zühal'in dostları Zühre ve Utarid, düşmanları Güneş'le Ay'dır, yâni bu yıldızların tesiri altında doğanlar, yıldızı Zühal olan kişiyle dost veya düşman olurlar.

B. 715. Utarid. Yunanlılar buna Ermiş, Hermes, Romalılar Merkür derlerdi. İlk zamanlarda rüzgâr tanrısı iken sonraları hırsızlarla tacirlerin tanrısı olmuştur. İkinci kat gökte bulunan bu delikanlı tanrı, Zeus'le Atlas kızı Maya'nın oğludur. Doğar doğmaz beşiğinden kaçıp Apollon'un güttüğü sürüden en semiz ve güzel elli inek aşırmış, dört tanesini kendisi için kurban edip yakarak dumanlarını koklamış, bundan büyük bir zevk almıştır. Venüs'ün kemerini, Mars'ın kılıcını da aşırmıştır. Apollo, bunu duyunca üstüne yürümüşse de Hermes liri icat edip çalmaya başlamış, Apollo, lirin sesine meftun olmuş, Hermes'i ineklere çoban yapmış, lirini de elinden almıştır.

Hermes, Zeus'un postacısıdır. Ayaklarında kanatlar bulunan ve elinde yılanlı bir sopa tutan miğferli, güzel bir delikanlı şeklinde temsil edilmiştir. Çok dolaştığından yolcuların koruyucusu tanınan bu tanrının dört yol ağızlarında dört başlı heykelleri bulunurdu. Hırsızlığı yüzünden yalancı ve yalancılığı bakımından da güzel konuşur sayılmış, hatiplerle tacirlerin tanrısı kabul edilmişti. Pazar yerlerinde de heykelleri dikilirdi. Jimnastiğin, kozmoğrafyanın da bu tanrı tarafından icat edildiği kabul edilirdi. Gençlere, onun vücudunu ideal bir vücut olarak gösterirlerdi. Savaşçı olarak temsil edildiği zaman heykeli başı açık yapılırdı. Belâgatı temsil ettiği zaman sağ elini yukarı kaldırmış vaziyette temsil edilir, ticareti koruduğu anlatılmak istenirse eline bir kese verilirdi.

Doğuda, sür'ati dolayısıyla ok anlamına gelen "Tîr" adı verilmiştir. Her yıldızla uzlaşabildiği için ona münafık vasfı da verilirdi. Fasahat ve belâgat mabudu bulunduğundan gök kâtibi anlamına gelen "Debîr-i felek" adı da onun adlarındanandır.

Kuvvetlerden müfekkire, duygularından lezzet alma duygusu, yaşlardan çocukluk yaşları, bedenden dil, yakınlardan büyük kız kardeşler ve küçük çocuklar, vasıflardan zekâ, anlayış, merhamet, hilim, sır saklamak, iştret ve zevk sahibi olmak, ululuk hırsıyla hileye başvurmak, mantık, belâgat, fasahat bu yıldıza mensuptur. Av köpekleri, eşek, katır, tilki, tavşan, yaban eşeği, küçük cüsseli kara ve su hayvanları, hatipler, tacirler, kâtipler, ressamalar da bu yıldıza mensup sayılırlar. Utarid'in tesiri altında doğanlar, güzel, sevimli, zeki olurlar.

Doğu minyatürlerinde tavus kuşuna binmiş, sağ elinde bir yılan, sol elinde yuvarlak bir tahta bulunan genç, yahut yeşiller giyinmiş, başında taç bulunan, kürsüye oturmuş olan ve iki eliyle bir Kur'an tutup okuyan bir insan sûretinde temsil edilirdi.

Altıncı iklim, çarşamba günü, pazar gecesi de bu yıldıza mensup sayılırdı.

Ehl-i Kâf, yâni madenleri altın haline getirmeye uğraşan eski kimyacılar altına güneş, gümüşe ay dedikleri gibi Utarid'e de cıva adını vermişlerdi.

B. 715. Zühre. B. 62'nin izahına bkz.

B. 716. Kavs-i Kuzah. Gaea'nın oğlu Pontos'un oğullarından Thaumias'ın kızıdır. Gökkuşağının teşhis edilmesinden meydana gelmiştir. Yerle gök arasında köprü vazifesini görür. Tanrıların en çevik habercisidir. Bir anda bulutların üstünden aşar, ta denizlerin dibine kadar iner (Mythologie Der Griechen und Römer, s. 6-7. 112).

B. 722. Edhemoğlu. Hayatı Budha'nın hayatına benzetilen ve 777-778'de Şam'da ölen Edhemoğlu İbrahim'dir.

B. 723. Sûret – mâna. Dış ve iç duygularımızla idrâk ettiğimiz şeye, yâni bir şeyin şekline, rengine, tarzına... sûret denir. Görülen şey sûret, duyulan şeyse mânadır. Sûfilere göre mutlak varlık mânadır, bütün varlıklar sûrettir.

B. 729. Hakan – Sencer. Hakan, Türk hanlarının tâbi oldukları hanlar hanına verilen addır. Sencer, Horasan Selçuklularından olup 1117'den 1157'ye kadar hüküm süren Muizzüddin Sencer'dir. Burda her iki sözle de büyük padişah, kudret sahibi demek isteniyor.

B. 738. Zühal. B. 62'nin izahına bkz.

B. 741. Hz. Muhammed'in işaretiyle ayın ikiye bölündüğü, yahut kıyamette ikiye bölüneceği söylenir. Kur'an'ın LIV. sûresi, "Kıyamet yaklaştı ve ay ikiye bölündü" diye başlar.

B. 741. Elif – cim. "Elif" Arap alfabesindeki ilk harftir ve yukarıdan aşağıya, düz bir çizgi şeklindedir. Aynı alfabedeki beşinci harf olan, bizim alfabemizde "C" harfinin yerine geçen "cim" ise soldan sağa doğru çekilen düz bir çizgiden sonra gene soldan sağa doğru çekilen ve yuvarlak bir kâse şeklindedir. Bu bakımdan düz boy "elif'e, bükülen boy da "cim'e benzetilmiştir.

B. 753. Mühre. B. 155'in izahına bkz.

B. 754. Telvin – temkin. Telvin, anlamından da anlaşıldığı gibi renkten renge girmek, yâni türlü hallerle halden hale geçmektir. Temkin ise yatışma, kararlaşma, gerçekte gerçekleşme halidir. Bu bakımdan gerçek yolcusu yoldayken daima telvin halindedir, ulaşınca temkin makamına varmış olur. Yalnız sûfler içinde telvin makamını, temkin makamından üstün tutanlar da vardır (Ta'rifât, s. 26).

B. 755. Nuh – gemi. B. 612-613'ün izahına bkz.

B. 759. İsa – eşek. İsa, Ahd-i Cedîd'e göre bir merkebe binerek Orşilim'e girmiştir (Matyus, XXI). Müslüman rivayetlerine nazaran İsa'nın merkebe binmesi gönül alçaklığındandır, edebiyatta bu bakımdan böyle anılagelmiştir.

B. 765. Arslan avlamak. Kahramanlık ve yiğitlikten kinayedir, ancak yarı sarhoş, çakırkeyif kişiye de derler ve şöyle bir hikâyesi de vardır:

İran padişahlarından Behrâm-ı Gûr (ölm. 438-439), yakınlarından birinin fazla içip sızarak ölmesinden sonra şarabı yasak ettirmiş. Bir rivayete göre de bir adamcağız sarhoş olup bir yerde sızmış, kargalar gelip gözlerini oymuşlar, Behrâm bunun üzerine içki yasağı koymuş. Bu yasak esnasında içkiye müptelâ birisi şehir dışına çıkıp bir yerde içmeye koyulmuş, o sırada sahradan bir arslan çıkagelmiş. Adam arslanı görünce birden yerinden sıçrayıp üstüne saldırmış. Neye uğradığını şaşırان arslan kaçamamış. Adam arslanın sırtına binip yelesinden tutarak onu şehre getirmiş. Bunu duyan Behrâm pek memnun olmuş ve yasağı kaldırarak, gözünü oydurtacak kadar değil, arslana binecek kadar herkes içebilir diye tellâllar bağırtmış (Bürhan terc. Şîr-gîr mad.).

B. 799. Menn – selvâ. Ahd-i Atıyk, Tanrı'nın İsrailoğullarına çölde gökten ekmek yağdırdığını yazar (Hurûc XVI). Kur'an'da da Tanrı'nın onlara kudret helvası ve bildircin yağdırdığı söylenir (II. 57).

B. 800. “Zarar vermek ve zarar görmek yoktur.” (Al-Câmi'a'l-Sagıyr, II, s. 192)

B. 806. Râfîzî. Terk eden anlamına gelir. İmam Huseyn'in oğlu Zeyd, Emevilere karşı durunca, yanındakiler Ebû Bekr ve Ömer hakkındaki fikrini sormuşlar, o da onlar hakkında ancak hayırlı söz söylerim deyince çoğu kendisini terk etmişti. Emeviler tarafından 739'da asılan Zeyd'i terk eden Şîa taifesine Râfîzî denmiş (Cemâl-al-din Ahmad ibni Aliyy ibni Huseyn ibni Aliyy ibni Muhannâ-l Huseynî: Umdata'l-Tâlib fî Ansâbı Âlu Abi -Tâlib, Necef - 1918, s. 246-247). Sonradan Sünnîler bu sözü umumîleştirmişler ve bütün Şîa'ya Râfîzî demişlerdir.

B. 828. Leylâ – Mecnun. B. 92'nin izahına bkz.

B. 829. Hârûn. Mûsa Peygamber'in kardeşi ve peygamberlerden bir peygamber. Kur'an'da da birçok yerde, bilhassa Mûsa ile beraber anılır.

B. 830. İsa – afsun (nefes) B. 62'nin izahına bkz.

B. 832. Mûsa – Tur. B. 117'nin izahına bkz.

B. 833. Karun. B. 101'in izahına bkz.

B. 836. Cim, sâd, elif, nun. Öncede söylediğimiz gibi “elif”, yukardan aşağıya çekilen düz bir çizgidir, bu yüzden düzgün boya benzetilmiştir. Bugünkü “C” harfinin yerini tutan “cim”, yuvarlak bir çanağı olan ve içinde bir nokta bulunan bir harftir, kulağa benzer. Şimdiki “S” harfinin kalın okunuşuna uyan “sâd”, bademe benzer bir göz şeklinde olduğu için göze benzetilmiştir. “N” harfinin yerini tutan “nun” da ağız yukarda bir çanağa benzer, ters çevrilirse kaşa benzediği cihetle kaşı bu harfe benzetmiştir.

B. 838. Mîzân, yâni Terazi burcu, on iki burçtan biridir. Güneş, eylülün yirmi dördünden, ekimin

yirmi ikisine kadar bu burçta bulunur.

Mancınık, ağır taşları atmak için kullanılan bir savaş âletidir.

B. 841. Yunus. Peygamberlerden biridir. Kavmine azap geleceğini Tanrı'dan aldığı vahiy üzerine bildirmiş, fakat onlar tövbe edip çullara bürünerek ovalara düşmüşler, Tanrı'ya yalvarmışlar. Tanrı da onlardan azabı gidermiştir. Onlara yüzü kalmayan Yunus, deniz kıyısına gitmiş, bu sırada kendisini bir balık yutmuş, balığın karnında Tanrı'yı andığı ve tövbe ettiği için balık, onu kıyıya bırakmış, o da tekrar peygamberlik ödevine başlamıştır (Ahd-i Atıyk, Yunus I-IV). Bu peygamberin adı Kur'an'da da geçer ve kıssası kısaca hikâye edilir, X. sûre bu peygamberin adını taşır (IV. 163, VI. 86, X. 98, XXXVII. 139). Kur'an'da balık sahibi anlamına Zün-Nûn diye de anılmıştır (XXI. 87).

B. 848. Yahudilerin belli olmaları için başlarına samurdan sarı bir bağ bağladıkları anlaşılıyor.

B. 850. Hamel burcu. On iki burçtan biri koyuna benzetilerek bu adla adlanmıştır. Güneş bu burca martın yirmi birinci günü girer ve o gün ilkbaharın birinci günüdür, yirmi nisana kadar o burçta bulunur.

B. 858. Kur'an'ın IV. sûresinin 134. âyetiyle XII. sûresinin 101. âyetine işaretir.

B. 861. Beden ciminde nokta. Arap alfabesindeki "cim" harfinin çanağında bir nokta vardır ve bu harf o nokta ile okunabilir, o olmazsa "cim" harfi olmaz. Bu bakımdan, varlığımız seninledir diyor.

B. 862. Akl-ı Küll. Hukemâ mesleğini kabul edenlere, yâni Yunan felsefesini İslâmîleştiren filozoflara göre yaratıcı kudretten yalnız bir tek aktif kudret doğmuştur ki, buna tüm akıl anlamına Akl-ı Küll derler; zaten onlarca birden ancak bir çıkar. Akl-ı Küll, pasif bir kabiliyet olan Nefs-i Küll'ü meydana getirmiştir. Bu ikisinden dokuz gök ve dokuz göğün aktif kabiliyetleri, yâni akılları ve pasif kabiliyetleri, yâni nefisleri meydana gelmiştir. Bu dokuz göğün, olgunluk iştiağıyla dönüşleri, ıssılığı, soğukluğu yaşlılığı, kuruğu var etmiş, bunlar ateşin, yelin, suyun, toprağın varlığına sebep olmuştur. Bu dokuz gökle dört unsur, yâni ateş, yel, su ve toprak birleşince cansızlar, bitkiler ve canlılar var olmuştur.

Mutlak olgun varlık olan yaratıcı kudret, kâinat gibi noksanlarla dolu bir zıtlar âlemini yaratmaktan münezzehtir, ondan yalnız tüm akıl zuhur etmiştir. (Ebû Ya'kub-ı Secistânî'nin Keşfa'l-Mahcub'una, bilhassa "Makaalât-ı dü-vüm"den itibaren; Henry Gorbin neşri, Tehran, 1949, s. 14 ve devamı; Hakîm Nâsır-ı Hosrev: Rûşenâyî-Nâme, dîvânıyla beraber, Âkaay-i Âkaa Sayyid Hasen, Takıy-zade'nin önsözü, Mîrzâ Ali Ekber Deh-Hoda'nın notları ve Âkaa-yı Muctebâ Mînovî'nin tashihiyle, Kitaphane-i Tehran, 1304-1307 şemsî hicrî, s. 518-523), İsmailîler tarafından yayılan bu inanç, tasavvufa da geçmiştir. Varlık birliğine (Vahdet-i Vücut) inanan sûfilere göre Mutlak varlık, her türlü kayıttan mutlaktır. O'nun zuhura olan meyli, diğer bir deyişle zatına muzâf olan bilgisi, zatın muktezasıdır ve bu O'nun ilk taayyünüdür ki buna "Hakikat-ı Muhammediyye" denir (Ta'rifât'a ve bütün ıstılâh kitaplarına bkz.).

B. 864. Hutbe. Cuma günleri, cuma namazından önce hatibin, minberde okuduğu, daha doğrusu halka, din ve dünya işlerine dair verdiği söylevdir ki İslâm hükümetine ve mümessiline de hutbede dua edilir.

Dîvân. Hükümet işlerinin görüldüğü daireler.

B. 880. Ayda ben. Görünüşte ay, yüzünde ben olan bir insana benzer. Buna işaret olunmadadır.

B. 882. Cem. Eski İranlılar, Zertüşd dininden önce tabiat unsurlarına taparlardı. Onlarca en büyük tanrı, dünyayı kaplayan göktü, buna Vârûne derlerdi. Mitra göğün gözü olan güneşti, aynı zamanda o göğün oğluydu da. Vârûne, Yunanlıların Zeus'una, güneş de Apollo'ya pek benzer. Güneşin oğlu olan ve Sanskritçe'de "Yama" tarzında söylenen, Avesta'da Yima diye geçen ilk insansa sonradan İran mitolojisine "Cem" vs "Cemşîd" diye geçmiş ve bir padişah olarak kabul edilmiştir (Mazdayasna, s. 24, 30, 40-41).

Bu padişah, yedi yüz, yahut bin yıl yaşamış, insanlara faydalı birçok şeyleri ve sanatları meydana getirmiş; Güneş yılını kabul etmiş; nev-rûzu, yâni yeni gün anlamına gelen martın yirmi birinci ve ilkbaharın birinci gününü bayram olarak kabul eden Cemşîd'in zamanında şarap da bulunmuştu. Bu padişahın kadehinde yedi hikmeti belirten yedi yazı varmış. Son zamanlarında tanrılık dâvasına kalkıştığından halk kendisinden nefret etmiş ve aslı Arap olan Dahhâk adlı zalim bir padişah gelmiş, İran'ı zapt etmiş, Cemşîd de Çin ülkesine kaçmış, orda ölmüştür. Dahhâk da on ayıp anlamına gelen "Deh âk"tan bozmadır ve aslı Aji Dahâka'dır ki, Dahhâk ve ejderhâ sözleri bu sözden çıkmıştır ve güneşi örten kara bulutu telmih eder (Mazdayasna, s. 36).

Cem ve Cemşîd, kadehle anılırsa bu mitolojik padişah, yüzükle anılırsa Süleyman Peygamber, ayna ile anılırsa İskender kastedilmiş olur (Çeşitli anlamları ve rivayetleri için Bürhan tercemesine bkz. Cem ve Cemşîd mad.).

B. 892. Sencer. B. 729'un izahına bkz.

B. 896. Yusuf – kurt. Kardeşleri Yusuf'u kuyuya atmadan gömleğini çıkarmışlar, sonra bu gömleği kana bulayıp kurt yedi diye babalarına götürmüşlerdi. Bu bakımdan Yusuf, kurtla da beraber anılagelmiştir. B. 42'nin izahına bkz.

B. 899. Nerkis. B. 146'nın izahına bkz.

B. 902. Min Ledün. Katından demektir. Kur'an'da Mûsa Peygamber'le arkadaşının, iki denizin kavuştuğu yere geldikleri anlatılırken "Derken kullarımızdan bir kulu buldular ki, biz katımızdan ona rahmet ihsan etmiştik ve indimizden ilim belletmiştik" denmektedir (XVIII. 65). Sûfler, bu âyete dayanarak, bir hocadan öğrenmeksizin kalbe doğan, gönüle gelen bilgiye "Ledün bilgisi, Min Ledün ilmi, Ledünnî bilgi" demişlerdir. (B. 15'in izahına da bkz.)

B. 903. Münafık. İki yüzlü, içi başka, dışı başka anlamına gelen bu kelime, inanmadığı halde yerine ve menfaatine göre inanır görünenlere verilen addır. Kur'an, bu çeşit adamların cehennemden en dibine atılacaklarını bildirir. (IV. 145).

B. 910. Kaan. Hanlar hanı, büyük büyük padişah demektir.

B. 926. Husâmeddin Hasan (Çelebi Husâmeddin). Mevlânâ'nın Mesnevî'yi yazmasına sebep olan, O'nun vefatından sonra oğlu Sultan Veled'le ona uyanlar tarafından mukteda tanınan ve 25. X. 1284'te vefat edip türbeye, Mevlânâ'nın ön tarafına defnedilen büyük insan (bkz. Abdülbâki Gölpınarlı: Mevlânâ'dan sonra Mevlevîlik, İst. 1953, s. 19-28, Mevlânâ Celâleddin, II. basım. İst. 1952, s. 115-122).

B. 947. Gelin, haydin (Taâlav). Kur'an'da çeşitli münasebetlerle geçer (III. 61, 64, 167, IV. 61, V.

B. 959. Akl-ı Küll, Nefs-i Küll. B. 862'nin izahına bkz.

B. 971. Nâfe. Göbek yeri anlamına gelen söz; göbeğinde misk olan ve Hıtâ, Hutun illerinde bulunan misk ceylanına da denir ve daha ziyade bu anlamda kullanılır.

B. 972. Kabak dalı, kurumuş hurma dalı. Yunus Peygamber, balık karnından çıkınca vücudu pelte gibidir. Kıyıda, çardağa sarılmış bir kabak ağacının gölgesinde gölgelenirken dalları kurur. Yunus, buna acınıp şikâyet edince, Tanrı, sen dikmediğin kabağa acıyorsun da, ben yarattığım halka acımaz mıyım der (Ahd-i Atıyk, Yunus IV). Yunus'un kabak dalları altında gölgelendiği Kur'an'da da vardır (XXXVII. 146). XXXVI. sûrenin 39. âyetinde, "Ve ay için de muayyen zamanlarda konaklar takdir ettik, her devrin sonunda, eski, kuru ve eğri hurma salkımının çöpüne döner" denmektedir. Bu beyitte bu iki âyete de telmih var.

B. 975. Altı cihet. B. 100'ün izahına bkz.

B. 989. Yusuf – pazar. B. 42'nin izahına bkz.

B. 993. Elest Arapçada değil miyim demektir. VII. sûrenin 172-173. âyetlerinde, "Hani Rabbin Âdemoğullarının sırtlarından zürriyetlerini izhar etmişti de kendilerini kendilerine tanık tutarak ben, Rabbiniz değil miyim demişti; onlar da evet, tanıgız, Rabbimizsin demişlerdi. Bu da kıyamet günü bizim bundan haberimiz yoktu dememeniz, yahut da ancak atalarımız şirk koştı önce ve biz onlardan sonra gelmiş bir soyuz; bizi de o boş ve asılsız işlevde bulunanların amelleri yüzünden helâk mi edeceksin gibi bir söz söylememeniz içindi" denmektedir. Bu "İzhar etme, tanık tutma" keyfiyeti hakkında çeşitli izahlar vardır. Bâzılarına göre Tanrı Âdem Peygamber'in sırtında onun soyundan gelecekleri izhar etmiş, onlar da zerrelere halinde meydana gelmişler, onlara akıl ve anlayış verdikten sonra, Rabbiniz değil miyim diye sormuş, evet Rabbimizsin demişler, bu ahde onları ve melekleri tanık tutmuş, Sonra tekrar onları Âdem'in sulbüne iade etmiştir. Bâzılarına göre Tanrı, âyette, Âdem'in demiyor, Âdemoğullarının diyor, sırtından demiyor, sırtlarından diyor, zürriyetini demiyor, zürriyetlerini diyor, sonraki hitap da kıyamete kadar gelmiş olanlarla geleceklere demişler ve âyeti, baba belinden ana rahmine gelen, ana rahminden dünyaya doğan herkes Tanrı'nın delillerini görmekte, Tanrı, âdeti onlara, ben sizin Rabbiniz değil miyim diye hitap etmekte, onlar da tasdikleriyle buna cevap vermektedir; bu da kıyamet günü özür getirememeleri içindir tarzında anlamışlardır. Sûfilere göre Âdemoğulları, mücerretler âleminde, akıl âlemindeyken, Tanrı kendilerine nurânî hüviyetlerini göstermiş, onlar Misâl âleminde Tanrı'yı tasdik etmişlerdir. Yahut her zerrenin bir mazhariyeti vardır, her şey ve herkes istidadına uyarak iş görür. Bu istidat onun Rabbidir, mürebbisidir. Bu bakımdan her an, herkese ve her şeye Rabbi bu soruyu sormada, herkes ve her şey hareketiyle soruyu cevaplandırmada, tasdik etmededir (Kur'an-ı Kerim ve Meâli, II, s. LXIII-LXIV).

Kalem, yazmıştır da mürekkebi kurumuştur. "Her ne olmuşsa kalem yazmıştır da yazının mürekkebi kurumuştur bile." (Müsned, Künûza'l-Hakaayık) "Neye uğrarsan onu kalem yazmıştır da mürekkebi bile kurumuştur" (Buhârî). Bu iki hadisi Prof. Bedî'uz zaman Firûzanfer'in Ahâdîs-i Mesnevî adlı değerli eserinden naklediyoruz, Behmenmâh - 1334 şemsî hicrî, s. 38).

B. 1005. Yedi yıldız. B. 158'in izahına bkz.

B. 1008. Âsaf. B. 357'nin izahına bkz.

B. 1020. Zühal. B. 715'in izahına bkz.

B. 1024. İsfahan. Şark musikisinde bir makam adı.

B. 1029. Rıdvan. Cennetin kapıcısı olan meleğin adı.

B. 1030. Zümrüdüanka. B. 32'nin izahına bkz.

B. 1030. Dağ. Halk rivayetlerine göre Zümrüdüanka, Kafdağı denen ve ardında devler bulunan bir dağda oturur, yuvası ordadır.

Sûfilerce Kafdağı, vücuttur.

B. 1030. Sağlam ip. II. sûrenin 256. âyetinde, putları yalanlayıp Tanrı'ya inanan kişinin, kopmasına, üzülmesine imkân bulunmayan sağlam ipe yapışmış olduğu bildirilmektedir. Bu bakımdan sağlam ip, imandır, müslümanlıktır, selâmettir.

B. 1038. İsa. B. 759'un izahına bkz.

B. 1041. Yusuf – kuyu, mevki. B. 42'nin izahına bkz.

B. 1082. İksir. Sonradan Dîvân-ı Kebîr'e Yazılan Önsöz'ün izahına bkz.

B. 1083. Hârût – Mârût. II. sûrenin 102. âyetinde Hârût, Mârût adlı iki melekten (malakayn) bahsedilir. Bu kelimeyi “malikayn” tarzında okuyanlar da vardır ki onlara göre bunlar iki padişaktır. Bunlara Davud ve Süleyman peygamberler diyenler de çıkmıştır. Davud'la Süleyman, Ahd-i Atıyk'a göre peygamber olmayıp iki padişaktır, Kur'an'la bunları peygamber olarak kabul eder. Bu melekler hakkında çeşitli rivayetler vardır. Rivayete göre Hârût, Mârût, insanların kötülüklerini görüp Tanrı'ya şikâyet etmişler. Tanrı, onlarda şehvet vardır, sizde de olsa onlara benzersiniz demiş. Biz isyan etmeyiz demişler. Bunun üzerine Tanrı, bu iki meleğe şehvet verip Babil'e indirmiş. Gündüz orda hüküm sürerler, isteyenlere büyü öğretirler, geceleyin Tanrı'nın en yüce adını okuyup göğe ağarlarmış. Derken bunlar, orda bir kadına âşık olmuşlar, kötülükte bulunmuşlar, hattâ kadın onlara râm olmadan Tanrı'nın en yüce adını kendisine öğretmelerini teklif etmiş, kabul etmişler. Kadın, bu adı okuyup göğe ağmış, fakat Tanrı onu çarpmış, bir yıldız şekline sokmuş. Zühre yıldızı, bu kadınmış. Hârût'la Mârût'a da, dünya cezasıyla âhîret cezasından hangisini istersiniz diye sormuş, dünya cezasını kabul etmişler. Bunun üzerine ikisi de baş aşağı, Babil kuyusuna asılakalmış. Büyücüler bu kuyunun başına giderler, onlardan büyü öğrenirlermiş.

Kur'an, bu iki meleğin Babil'e halkı sınamak için indirildiğini, kendilerinden büyü öğrenmek, karıyla kocanın arasını ayıracak şeyleri bellemek isteyenlere önce yaparlarsa kâfir olacaklarını bildirdiklerini, kabul edenlere bellettiklerini anlatır.

İki Ermeni mabudu olarak da kabul edilen Hârût, Mârût hakkındaki çeşitli rivayetler için bkz. (İslâm Ansiklopedisi. Âzer: Garbî Aşya ve Anadolu akvâm-ı kadîmesinin din tarihi, Konya Mecmuası, sayı: 34, V. 1940, s. 1922-1936).

B. 1084. Tacik. Türk ve Arap olmayanlar. Sonradan, aslı Arap olduğu halde İranlılar içinde yetişene denmiştir (Bürhan terc. Tacik mad.).

B. 1092. Gök nerde, ip nerde? İrânlılarda iki olmayacak, birbirine uymasına imkân bulunmayacak şeyi anlatmak için söylenegelen atasözü. (Ali Ekber Deh-Hodâ: Emsâl, I, s. 34)

B. 1095. Bathâ. Medine'nin bir adı.

B. 1113. Mısır – Yusuf. B. 42'nin izahına bkz.

B. 1114. Ahmed-i Muhtâr. Seçilmiş Ahmed. Ahmed, Muhammed Peygamber'in adlarından (Kur'an, LXI. 6).

B. 1118. Hayder-i Kerrâr. Hayder, arslan anlamına gelir ve kendisi Hayber savaşında Merhab'a karşı okuduğu recizde, anasının kendisine bu adı verdiğini söyler. (B. 466'nin izahına bkz.) Kerrâr, dönüp dönüp saldıran, tekrar tekrar hamle eden anlamına gelir ve savaşlarda karşısına geleni bu çeşit şaşırttığı için bu lâkapla anılmıştır.

B. 1126. Âdem – buğday. Âdem'le Havva'ya yememeleri emredilen nesnenin buğday olduğu meşhurdur (B. 6'nin izahına bkz.)

B. 1127. Âdem – ağlayış. Âdem'le Havva'nın cennetten çıkarıldıktan sonra ayrı ayrı sürüldükleri, Âdem'in bir hayli ağladıktan sonra tövbesinin kabul edilerek arefe günü, yâni Arap ay yılının sonuncu ayının dokuzuncu günü Mekke'de Arafat Dağı'nda buluştukları meşhurdur.

B. 1132. İsrâfil. B. 67'nin izahına bkz.

B. 1135. Hintliler. B. 619'un izahına bkz.

B. 1136. Hamel burcu. B. 850'nin izahına bkz.

B. 1141. Berbat. B. 278'in izahına bkz.

B. 1143. Ok – haber. Oka yazılı bir kâğıt takılır, istenen yere atılır, bu sûretle haber yollanmış olurdu.

B. 1150. Devr. Sûfiler, insan vücudunun Mutlak Varlık'tan itibaren bir devirle tereküb ettiğini kabul ederler. Onlarca ana ve baba menisi, ananın, babanın yediği şeylerden, yâni canlılardan, bitkilerden ve cansızlardan meydana gelir. Şu halde insan meni haline gelmeden önce bu üç varlık âleminde, dağınık bir haldeydi. Ondan önce dört unsurda, yâni ateşte, havada, suda ve topraktaydı. Bu dört unsura gelmeden ıssılık, soğukluk, yaşlılık ve kurulukta, yâni dört tabiattaydı. Ondan önce göklerde, daha önce de Mutlak Varlık'ın bilgisindeydi. Bilgi âleminde devrede ede insan sûretine bürünen varlık, yediği içtiği şeyleri kuvvet, kudret, bilgi, gönül, aşk, neşe haline getirmede. Bu terkipten âleminden geçince de vücudu tekrar müfredat âlemine dağılmada; böylece de daima âlem, âdem olmadadır, âdem de âlem olmada. Buna “devr” denir. “Tenasüh”den tamamıyla ayrıdır. Tenasüh, rûhun çeşitli kalıplara girdiğine inanmaktır. Tenasühe inananlarca bu âlemde olgunlaşmayan insan, tekrar hayvan, nebat ve cemad olur.

B. 1161. Rûhü'l-Emin. Cebrâil'dir.

B. 1164. Nesr-i Tâir. Uçan akbaba anlamına gelir. Göğün batı tarafındaki bir yıldızın bu ad verilmiştir.

B. 1164. Ay – harman. Ayın ağıllanması ve dolunay zamanında yıldızların görünmemesi, âdeta

onların devşirilmesine benzetilerek bu teşbih meydana getirilmiştir.

B. 1166. Ayakkabılarını çıkar. Ahd-i Atıyk'te ve Kur'an'da Tanrı'nın, Mûsa'ya ateş içinde tecelli ettiği zaman, burası kutsal yerdir, ayakkabılarını çıkar dediği anlatılır (Hurûc, III. 5, XX. 12).

B. 1168. Eyyub. Ahd-i Atıyk'te Eyyub'a ait kırk iki bablık bir bölüm vardır. Kur'an'da IV. ve VI. sûrelerde peygamber olduğu belirtilmede (163, 84), XXI. sûrede zarara uğrayıp Tanrı'ya yalvardığı, Tanrı'nın da ona, kaybettikleriyle beraber onların bir mislini daha verdiği söylenmektedir (83-84). XXXVIII. sûrede de şeytanın yüzünden derde uzadığı için Tanrı'ya şikâyet ettiği, Tanrı'nın ona yakanılacak ve içilecek bir kaynak ihsan ettiği ve kaybettiklerini bir misli fazla olarak verdiği söylenmektedir (41-42). Eyyub, Ahd-i Atıyk'te, şeytan yüzünden sınamalara uğramış, ehli, âyâli, evlâtları ölmüş, sürüleri mahvolmuş, kendisi hastalıklara uğramıştır. Halk rivayetlerine göre, vücuduna kurtlar düşmüş, yalnız yüreğine ve diline de düşünce, o vakit, yarabbi, biriyle seni düşünürüm, biriyle de anarım, acı bana diye şikâyet etmiş ve sabrı yüzünden iyileşmiş, soyu soppu, malı mülkü daha fazla olarak kendisine verilmiştir.

B. 1170. Söyle emri. Bu emir, Kur'an'ın birçok yerinde Hz. Muhammed'e verilmektedir.

B. 1172. Sidre – Cebrâil. B. 637'nin izahına bkz.

B. 1174. Sağ taraf ehli. Kur'an ıstılâhlarındandır. LVI. sûrenin 8 ve 27, 38 ve 90-91, LXXIV. sûrenin 39, XC. sûrenin 18. âyetlerinde, iyi, hayırlı ve inanmış kişilere “Sağ taraf ehli” denmede, LVI. sûrenin 41 ve 91. âyetleriyle XC. sûrenin 19. âyetinde kötü ve inanmamış kişiler “Sol taraf ehli” diye anılmadadır.

B. 1175. Hızır – İlyas, abıhayat. İlyas Peygamber'in, Hızır Peygamber'le beraber abıhayatı aramak üzere yola çıktıkları, İskender'in de bunlara arkadaş olduğu, üç koldan aramaya koyuldukları, Hızır'la İlyas'ın bu suyun kaynağını bulup içtikleri fakat İskender'e söylememeleri, Tanrı tarafından emredildiği halk rivayetlerindedir (B. 15'in izahına da bkz.).

B. 1177. Me'vâ cenneti. Sekiz cennetten birinin adıdır, oraya yalnız peygamberlerle şehitler girer (Kur'an, LIII. 15. âyette anılır).

B. 1180. Davud – çalgı. Davud Peygamber'in gayet güzel çalgı çaldığı ve ilâhîler okurken birçok kişinin öldüğü söylenmiştir. Bu halk rivayeti herhalde onun “Mezâmîr” sahibi olmasından meydana gelmiştir.

B. 1181. İshak – kurban. B. 281'in izahına bkz.

B. 1183. Mûsa – deniz. Mûsa Peygamber, İsrailoğullarını tutsaklıktan kurtardıktan sonra onları Mısır'dan çıkarmış ve Ahd-i Atıyk'a göre Sînâ çölüne geçirmek üzere Şap denizi kıyısına gelmiştir. Tanrı buyruğuyla sopasını denize vurmuş, denizde on iki yol açılmış, İsrailoğullarının on iki boyu bu yollardan geçip karşıya ulaşmışlar. Firavun, onları koyuverdiğine pişman olarak ordusuyla artlarına düşmüş, fakat tam denizin ortasına gelince deniz kavuşmuş ve hepsi boğulmuştur (Hurûc, XIII-XIV, Kur'an II. 50, VII. 64, XVII. 103 ve daha birçok yerde).

B. 1184. Süleyman – dev, dîvân. Süleyman Peygamber'in cinlere, devlere, insanlara hükmettiği; yelin onun buyruğuna uyduğu söylenmiştir (Kur'an XXI. 81, XXVII. 17, XXXIV. 12).

Dîvân, hükümet işleri için toplanan toplantıya denir. Aynı zamanda bu kelime, devler anlamına da

gelir. Hükümet işlerinin görüldüğü dairelerin, kalemlerin tümüne de dîvân adı verilmiştir. Edebiyatta bu kelimenin çeşitli anlamlarıyla sanatlar yapılagelmiştir.

B. 1201. Yılan – define. B. 595’in izahına bkz.

B. 1202. Ebû Hurayra – dağarcık. Ebû Hurayra, sahabedendir. 677 yılında ölmüştür. Kediye sevdiği için “kediciğin babası” anlamına gelen bu künyeye tanınmıştır. Bir dağarcığı olduğu ve kim ne isterse o dağarcığa elini atıp onu çıkardığı hakkında bir halk inancı vardır. Bu inanç, “Tanrı elçisinden iki dağarcık ilim aldım, birini halka yaydım, dağıttım; öbüründen bahsedersen şu boğazım kesilir” demesinden çıkmıştır (Hal terc. için Al-İsâba’da Ebû Hurayra maddesine bkz.).

B. 1207. Lâ havle. B. 295’in izahına bkz.

B. 1230. Yemen – akıyk. Akıyk, halk inancına göre Süheyl yıldızının ışığındaki tesirle renk almış. Bu yıldız en parlak sûrette Yemen ülkesinden görüldüğü için akıyk de o ülkede çıkarmış. Bundan dolayı edebiyatta akıyk, hemen daima Yemen ve Süheyl kelimeleriyle beraber anılır.

B. 1234. Teşbih – Ta’til. Benzetmek ve işsiz bırakma anlamlarına gelen bu kelimeler şeriatte başka mâna ifade eder. Teşbih, Tanrı’yı kula benzetmek ve kul sıfatlarını ona izafe etmektir ki bunun zıddı “tenzih”tir. Ta’til, irâde ve ihtiyârın kula ait olduğunu ve her şeyin kendiliğinden olup bittiğini iddia etmek sûretiyle Tanrı’nın dilemek, yaratmak, kahretmek, yaşatmak, öldürmek, öldürmek... gibi sıfatlarının ataletle mahkûm olduğunu zımmen söylemektir, Müslümanlığın cumhuruna göre her iki inanç da sapıklıktır.

B. 1239. Aden denizi – inci. İnci, en fazla Basra körfezinde ve Aden denizinde avlandığı için Aden’le inci beraber anılagelmiştir.

B. 1256. Zenci. Vahşi ve yamyam boyların çoğu o vakit Afrika’da bulunduğu zaman, zulümle Zenci kelimesi anılmada ve Zenci sözüyle zulüm kastedilmededir.

B. 1261. Hindistan – fil, rüya. Bir halk inancına göre, fil rüyasında vatani olan Hindistan’ı görünce coşar köpürürmüş.

B. 1263. Ca’fer-i Tayyar. Hz. Muhammed’in amcalarındandır. Mu’te savaşında bayraktardı. Kolları kesilerek şehit edilmiş ve Muhammed iki kolu yerine iki kanat verildiğini ve cennette uçmakta olduğunu söylediği için “Tayyar” denmiştir.

B. 1264. Zünnâr. B. 371’in izahına bkz.

B. 1268. Ayn, araz – Şekil, eser. Ayn, İslâm felsefesinde varlık, mevcut olan şey anlamına gelir. Araz, varlığı için başka bir varlığın vücuduna ihtiyaç gösteren şeydir, renk gibi. Şekil yoklukta yer kaplayan cismin heyetidir. Eser bir şeyin alâmeti, nişanesi ve ettiği tesire denir.

B. 1276. Yol yol hâreli gök. Kur’an’ın LI. sûresinin 7. âyetinde gök böyle anlatılmadadır.

B. 1279. Duyduk. Kur’an’ın birçok âyetlerinde inananların, duyduk, inandık, itaat ettik dedikleri anlatılır (II. 285, III. 193, XXIV. 51).

B. 1282. Ferhad. B. 66’nın izahına bkz.

B. 1285. Zühal. B. 715’in izahına bkz.

B. 1287. Beş, altı. Beş duygu, altı cihet. B. 100'ün izahına bkz.

B. 1298. Yusuf – Ken'an. B. 42 ve B. 569'un izahına bkz.

B. 1300. B. 146'nın izahına bkz.

B. 1303. Zühal. B. 715'in izahına bkz.

B. 1304. Dört temel, dört direk. Eskilere göre maddenin esası olan dört unsur. Ateş, hava, su, toprak.

B. 1305. Salâhaddin-i Zer-kûb. Mevlânâ'nın Şems'ten sonraki hemdemi ve halifesi. 1258'de vefat etmiş ve Mevlânâ'nın babasının yanına defnolunmuştur.

B. 1306. "Gerçekten de biz, dönüp ona varacağız." (Kur'an, II. 156)

B. 1317. "Ölümü (- dirimi yaratan) Tanrı." (Kur'an, LXVII. 2).

B. 1336. Akl-ı Küll. B. 862'nin izahına bkz.

B. 1341. Sen olmasaydın gökleri yaratmazdım. Kudsî hadis olarak rivayet edilen; bir söz.

B. 1342. Uhud Dağı. Medine yakınlarında bir dağdır. O dağın eteğinde olan Uhud savaşı, Müslümanlıkta ikinci savaştır.

B. 1343. Direksiz, dayaksız gök. Kur'an'ın XIII. sûresinin 2. ve XXXI. sûresinin 10. âyetlerinde gökyüzü böyle tavsif edilmektedir.

B. 1349. Misvâk. Ağaçtan yapılan iptidaî diş fırçası.

B. 1356. Mil – kutup. Sûflere göre bütün kâinat, insana nisbetle bedendir, insan kâinatın rûhudur. Fakat insanlar içinde de bir insan vardır ki, o bütün insanların rûhu sayılır. Değirmen taşı nasıl milinin etrafında dönerse bütün kâinat da âdeta onun etrafında döner. O, Hakikat-ı Muhammediyye sahibidir. Bu bakımdan ona mil anlamına gelen kutup adı verilmiştir. O, mil gibi kendi çevresinde döner, sanki vatanda sefer içindedir (Ta'rîfât ve bütün ıstılâh kitapları).

B. 1358. Hasan, Ebû'l Hasan. B. 926'nın izahına bkz.

B. 1359. B. 1230'un izahına bkz.

B. 1366. "Keşke kavmim bilseydi." Kur'an, XXXVI. 26.

B. 1367. Lebbeyk B. 326'nın izahına bkz.

B. 1380. Nev-rûz. Yeni gün anlamına gelir. Güneş'in Hamel burcuna girmesiyle geceyle gündüz birleşir, yâni on ikişer saat olur ve ilkbahar mevsimi başlar.

İran'ın mitolojik tarihinde bu günü ilk defa bayram olarak kabul eden Cemşîd'dir (B. 882'nin izahına da bkz.).

Cemşîd, o gün Azerbaycan ülkesine gelmiş, yüce bir yerde doğuya bakan bir taht kurdurmuş, güneş doğunca tahta ve kendisine vurmuş ve tahttaki, tacında ve elbisesindeki mücevherler parıl parıl parlamaya başlamış. Cemşîd o günün bayram olduğunu ilân etmiş.

Gene bir rivayete göre Tanrı kâinatı yarattığı zaman güneş, Hamel burcundaymış, öbür yıldızlar da ona göre yerlerindeymişler. Bu inanca göre nev-rûz, yaratılış bayramıdır. Cemşîd, güneşin oğlu sayılan Yim adlı mabud olduğuna göre nev-rûzun ilkbaharla, yeryüzünün yeniden hayat buluşuyla alâkalı olduğu ve eski inançlarla ilgisi olduğu muhakkaktır. Müslümanlıktan sonra Hz. Muhammed'in son haccında söylediği bir hadis ve bu haccın bahara yakın bir zamana tesadüfî nev-rûza dinî bir mahiyet verilmesine de sebep olmuştur. Hattâ Alevî ve Bektaşîlerde nev-rûz, Ali'nin doğduğu gündür ki Ali ile güneş arasındaki münasebet bakımından çok dikkate değer.

B. 1381. Güneş. Eski Hint ve İran'da "Mitra", sonradan Avesta'da "Mithra", yeni Farsçadaysa "mihr" haline gelen sözün ilk zamanlarda ifade ettiği anlam, dost ve aydınlık mazharıdır. Mitra (Mithra) bir tanrıdır, Vârûne'nin, yâni göğün gözüdür, hattâ gökle ayırt edilmesine imkân yoktur, o kadar birdir bu iki mabud (Mazdayasna, s. 27-28, 41, 162, 448).

İran'daki güneş, Yunan'da Apollo, Roma'daysa Phoebus olmuştur. Apollo, Leto'nun, yâni gecenin oğludur. Ege denizinde bir adada doğdu. Babası Zeus'tur. Apollo, bâzı kere oklarıyla insanları öldüren, bâzı kere de her türlü derde devâ veren bir tanrıdır ki bu iki zıt sanat, güneşteki yakıcılıkla yaratıcılık vasıflarını temsil eder. Apollo, gayet güzel lir çalar, şâirler, müzisyenler, ilhamlarını ondan alırlar. Defne onun alâmetidir.

Apollo, saçları kıvrıkcık ve karışık, uzun ve dalgalı, elinde bir lir, yahut bir yay bulunan güzel bir delikanlı olarak temsil edilirdi.

Doğuda, iskolâstik devirlerde o da öbür yıldızlar gibi mantık oyunları ile tahlil edilmiştir. Rengi gayet sarı ve bu bakımdan tabiatı ıssı ve kurudur. Bütün feyz ve bereket ondan gelmekle beraber ıssılığında kuruluk bulunduğu için, o Müşteri gibi büyük kutlu ve yomlu bir yıldız olmayıp küçük kutlu ve yomlu yıldızdır. Günlerden pazar günü, gecelerden perşembe gecesi, iklimlerden dördüncü iklim, renklerden sarı renk, madenlerden altın, güneşe mensuptur. Kuvvetlerden kudret, hayâ, akıl, marifet, zekâ, ululuk, çabuk kızmak, şöhret sevgisi; hayvanlardan koyun, at, ceylan, atmaca, kumru; bedenden beyin, sinir, vücudun sağ tarafı, ağız, dişler, baş, kol, böğür, yakınlardan ortanca kardeşler ve köleler de ona mensup sayılır. Yeryüzüne güneş hâkimken doğanlar, büyük başlı, beyaz benizli, uzun saçlı, kuvvetli, akıl ve zekâ sahibi, çabuk anlayışlı olurlar. Padişahlar, tedbir sahipleri, kadılar, güneş talihindedir.

Minyatürlerde, elinde sopa bulunan ve ona dayanan, yanında dört öküzle iki domuz bulunan ve kendisi bir öküz yavrusuna binmiş olan bir delikanlı, yahut yere bağdaş kurmuş büyük yüzlü bir genç sûretinde temsil edilir. Bâzı İran minyatürlerindeyse etrafına ışıklar saçan tek bir baştan ibaret olarak gösterilmiştir. (Mythologie Der Griechen und Römer, s. 36-39, Şarhu Sırra'l-Maktûm vs.)

B. 1383. Sonra gelenler ileri geçtiler. "Biz kıyamet günü, sonradan gelmiş olduğumuz halde bizden önce gelenleri geçenleriz; mertebe bakımından onlardan ileri olanlarız; çünkü onlara bizden önce kitap verildi, bizeyse onlardan sonra ve bu onlara vaad edilen gündü, halbuki onlar aykırılığa düştüler, Allah bu hususta bizi doğru yola sevk etti; bu sûretle onlar bize tâbi sayıldılar. O gün ileri geçen biziz..." (Hadis. Buhârî, Müslim ve Müsned'den naklen Ahâdîs-i Mesnevî, s. 67-68).

B. 1384. "Gerçekten de biz açtık." Kur'an, XLVIII, 1.

B. 1385. "Saf saf dizildik." Kur'an, XXXVII, 165.

B. 1386. Rüstem. B. 603'ün izahına bkz.

B. 1387. "Gerçekten de biz dönüp ona varacağız." Kur'an, II. 156.

B. 1394. İrem bağı. B. 26'nın izahına bkz.

B. 1397. Serkeşlerin saçlarından çeker. "İş öyle değil, vazgeçmezse eğer elbette tutarız perçeminden; yalan söyleyenin, yanlış hareket edenin perçeminden." Kur'an, XCVI. 15-16.

B. 1398. Şahne. Vali, zabıta âmiri anlamına gelir.

B. 1407. Circîs. Peygamberlerden biri. Rivayete göre kavmi bu peygamberi yetmiş kere öldürmüş, yetmiş kere dirilmiş.

B. 1410. Sünbüle. B. 635'in izahına bkz.

B. 1416. "Keşke kavmim bilseydi." Kur'an, XXXVI. 26.

B. 1418. Mûsa – kaya. Ahd-i Atıyk'te, Mûsa'nın sopasıyla taşa vurduğu, kayadan su fişkirdiği ve İsrailoğullarının içtikleri anlatılmaktadır (Hurûc, XVII. 5-6). Kur'an'da da Mûsa'nın sopasıyla kayaya vurduğu, kayadan İsrailoğullarının boyları sayısınca on iki kaynak aktığı söylenir (II. 60).

B. 1422. Bize bizden yakın. "Ve and olsun ki biz insanı yarattık ve nefsi, onu ne gibi vesveselere düşürür, biliriz ve biz ona şahdamarından daha yakınız." Kur'an L. 16.

B. 1428-1432. Çin güzelleri. B. 454'ün izahına bkz.

B. 1446-1447. Gizli bir defineydim. "Esenlik ona, Davud, yarabbi dedi, halkı ne diye yarattın? Allah, ben dedi, gizli bir defineydim; bilinmeyi sevdim, bilineyim diye halkı yarattım." (Menârâta'l-Sâirîn), Al-Lu' Lu'a'l-Marsû' sahibi bu hadisi biraz değişik, fakat anlam bakımından aynı olarak naklettikten sonra İbni Taymiyya'nın, hadis olmadığı hakkındaki sözünü de alıyor, ancak anlam bakımından doğru olduğunu, sûfiler arasında söylenegeldiğini de ilâve ediyor (Bedî'uz zaman Firûzanfer: Ahâdîs-i Mesnevî, s. 29).

B. 1452. Kimya – bakır. Sonradan Dîvân-ı Kebîr'e Yazılan Önsöz'ün izahına bkz.

B. 1454. İsa'nın eşeğe binişi. B. 759'un izahına bkz.

B. 1456. Dal. B. 14'ün izahına bkz.

B. 1462. Bu beyitte sünbül, Sünbüle burcu; beden öküzü, yâni rûhun bineği olan beden ve gökteki Sevir, yâni Öküz burcu anlamlarıyla sanat yapılmadadır.

B. 1470. Süleyman – balıkçı. Bir halk inancına göre Süleyman, parmağındaki yüzükte kazılı bulunan, Tanrı'nın en yüce adı sayesinde saltanat sürmüş. Bir gün şeytanın biri bu yüzüğü çalmış ve Süleyman'ım diye hüküm sürmeye başlamış. Bir müddet sonra Süleyman yüzüğü elde etmiş fakat bu müddet zarfında da balıkçılıkla geçinmiş.

B. 1482. Dizdar. Kale muhafızı demektir.

B. 1502. Dört ırmak. Muhammed Peygamber, miraç ettiği zaman sınır ağacının yakınında dört ırmak görmüştür. Bunların ikisi açıktan, ikisi gizli akıyormuş. Açıktan akanların Nil ve Fırat, öbür ikisinin

de cennet ırmaklarından iki ırmak olduğunu Cebrâil bildirmiş (Kur'an-ı Kerim ve Meâli, II, Açılama, s. C).

B. 1511. Nâfe. B. 971'in izahına bkz.

B. 1513. "Onlar hayvanlardan da daha sapık." Kur'an, VII, 179.

B. 1526. Fil – rüya. B. 1261'in izahına bkz.

B. 1534. Yusuf – satılmak. B. 42'nin izahına bkz.

B. 1539. Mağara – dost. Hz. Muhammed, Mekke'den Medine'ye göçerken Ebû Bekr'le beraber bir mağaraya sığınmıştı. Kur'an'da, IX. sûrenin 40. âyetinde, "Siz ona yardım etmezseniz hatırlayın o zamanı ki kâfirler onu yurdundan çıkardıkları zaman yardım etmişti ona. O, iki kişinin ikincisiydi ancak ve hani ikisi de mağaradaydılar, arkadaşına, mahzun olma demişti, şüphe yok ki Allah bizimle beraberdir. Şüphe yok ki Allah, ona manevî bir kuvvet ve huzur vermişti ve onu sizin görmediğiniz ordularla kuvvetlendirmiş ve kâfir olanların sözlerini alçaltmıştı, Allah'ın sözüyse zaten yüceydi ve Allah, her şeye üstündür, hüküm ve hikmet sahibidir" denmekte, bu olay anlatılmaktadır. Âyetteki "arkadaş" Ebû Bekr'dir.

B. 1546. Kadir gecesi. B. 634'ün izahına bkz.

B. 1549. Hannâne direği. İnleyen direk demektir. Hz. Muhammed hutbe okurken bir hurma ağacının dalından ibaret olan bir direğe dayanırdı. Minber yapılıncaya minbere çıktı. Mescidin direklerinden olan bu hurma dalından bir inilti çıkmaya başladı. Peygamber minberden inip elini direğe koyunca o ses kesildi (Sahîh-i Buhârî, Bulak - 1312, Kitâba'l-Cumua, c. II, s. 9). Bu hadis biraz daha mufassal olarak da rivayet edilmiş ve peygamberin direği koçtuğu, direğin ağlarken susturulan bir küçük çocuk gibi kesik kesik inlemeye başlayıp sonra sustuğu, peygamberin, Tanrı zikrinden ayrıldığı için ağladı dediği de ilâve olunmuştur (Ankaravî'nin Mesnevî Şerhi, I, s. 426). Mevlânâ, Mesnevî'de de bu direktan bahseder (Tercememiz, İst. 1942, I, s, 208, B. 2119, Açılama, s. 429-430).

B. 1550. Süleyman – kuşdili. Süleyman, kuşların dillerini, bilirmiş (Kur'an, XXVII. 16).

B. 1552. Ruh. Ruh, Zümrüdüanka gibi ismi var, cismi yok bir kuş adıdır. Fili, gergedanı bile kaparmış. Satranç taşlarından biri, bu kuşun adıyla adlandırılmıştır.

B. 1557. İğdiş. Devşirme asker, yahut süvari askeri (Mevlânâ Celâleddin, s. 7-8, not. 4).

B. 1562. Ebû Hurayra. B. 1202'nin izahına bkz.

B. 1569. Bıyık burmak. Kendini beğenmek, birisine gösteriş yapmak, birisine kudretini gösterip dikkatini çekmeye uğraşmak, birisine şehvet duygusunu duyurmaya çalışmak anlamlarına kullanılır.

B. 1575. Kâğıt elbise. Eskiden bir zulüm görenlerin, kâğıttan, yahut hasırdan elbise giyip, başlarına da içi ateş dolu bir leğen alarak padişahın geçtiği yolda, yahut bir kolayını bulup girerek, tapısında bu elbiseyi ateşlemeleri ve böylece padişahın dikkatini çekerek haklarını almaları bir âdetmiş.

B. 1577. Rum – Zenci. B. 202'nin izahına bkz.

B. 1584. Hızır – abıhayat. B. 15'in izahına bkz.

B. 1589. Meryem. İsa Peygamber'in anası.

B. 1596. Abıhayat, abdest. B. 15'in izahına bkz.

B. 1621. Akl-ı Küll, Hamel burcu. B. 850 ve B. 862'nin izahına bkz.

B. 1633. Aşağıda öküz-balık, yukarıda Öküz-Balık. Bir halk inancına göre dünya bir öküzün boynuzu üzerinde durur, öküz de bir balığın sırtına basmaktadır. Balık denizdedir, deniz yelin üstündedir, yeli tutan da kudrettir. Yukarıdaki öküz ve balık, Sevir ve Hut, yani Öküz ve Balık burçlarıdır.

B. 1636. Eyyub. B. 1168'in izahına bkz.

B. 1657. Mansûr. Ebû'l Mugıys Huseyn ibni Mansûra'l-Hallâc, 922'de inançları şeriata aykırı görülerek öldürülen meşhur sûfidir.

B. 1662. Hâtem. Abdullah ibni Sa'd'ın oğludur ve Tay kabilesindedir. Cömertliği meşhur olduğu gibi yiğitliği de meşhurdur. Yol kaybedenler gelip konuk olsunlar diye civardaki tepelerde ateşler yaktırırdı. Hicretten aşağı yukarı on yedi yıl önce (604) ölmüştür.

B. 1664. Mustafâ – Ebû Bekr, mağara. B. 1539'un izahına bkz.

B. 1682. Süleyman – hüthüt. B. 357'nin izahına bkz.

B. 1690. Leylâ – Mecnun. B. 92'nin izahına bkz.

B. 1691. Söyle, gelin. B. 947'nin izahına bkz.

B. 1711. Rûhü'l-Emin. Cebrâil'dir.

B. 1714. Harezmliler – inkâr. Harezmsah, Mevlânâ'nın babası Sultanü'l-Ulemâ Muhammed Bahâeddin Veled'i hoş tutmamış bu bakımdan, onun Moğol akını yüzünden Belh'ten göçmesini daha çabuklaştırmıştır. Mevlânâ, bu beyitte bütün Harezmlileri bu yüzden kötölemektedir sanırız (Mevlânâ Celâleddin'e bkz. II. basım).

B. 1716. Üstün, esre, ötrü, cezim. Arapçayı doğru okumak için icat edilmiş olan işaretler. Üstün düz okutmaya yarar ve harfin üstüne konan biraz eğri, küçük bir çizgidir. Esre harfin aşağı çekilerek okunmasını sağlar, üstün'ün aynıdır fakat alta konur. Ötrü, harflerin önüne bir "u" gelmiş gibi okunmasını sağlar, üstün gibi harfin üstüne konur, üstün'ün baş tarafı biraz kıvrılmış bir şeklidir. Cezim, harfi harekesiz okutan bir işarettir, ortası açık küçük bir yuvarlaktır.

B. 1719. Keyhusrev. Milâttan önce 559. yılda zuhur eden, 554'de Babil'i alan, Yahudileri memleketlerine göndererek Babil tutsaklığına son veren, Fars ve Med diyarlarını birleştirerek büyük bir imparatorluk kuran ve 519'da ölen İran hükümdarı Kûruş-ı Kebîr'dir. Son incelemelerde bu hükümdarın, Kur'an'da, XVIII. sûrede, 83. âyetten itibaren adı geçen Zülkarneyn olduğu açıkça anlaşılmıştır (Kur'an-ı Kerim ve Meâli, Açılama, s. LXXX - LXXXI).

B. 1729. Levh-i Mahfuz. Kur'an'ın LXXXV. sûresinin son âyetinde anılır. Bu ve bundan önceki âyet, şerefli Kur'an'ın korunmuş levhada bulunduğunu söyler. Bu âyetteki "Korunmuş levha"nın keyfiyeti hakkında çeşitli sözler söylenmiştir. Sûfiler, Levh-i Mahfuz'u Akl-ı Evvel, Tüm Nefis gibi çeşitli tevillerle anlatırlar (Abda'l-Karîm-i Ciyli'nin Al-İnsâna'l-Kâmil'ine ve Ta'rifât'a bkz.).

B. 1730. Yakıyn. İyiden iyiye anlayış demektir. Sûfler, yakıyn'ı üçe ayırırlar. İlme'l-yakıyn, bilgiyle anlayış ve inanıştır. Ayne'l-yakıyn, görerek inanmaktır. Yakıyn'ın üçüncü derecesi onlarca Hakke'l-yakıyn'dir. Bu, oluş anlamını verir. Hacı Bayram-ı Velî (ölm. 1429-1430),

Bayram özünü bildi, bileni anda buldu,

Bulan ol kendü oldu, sen seni bil, sen seni

beytiyle bu üç yakıyn derecesini pek güzel anlatmıştır. Her üç terim de Kur'an'da vardır (CII. 5, 7, LVI. 95, LXIX. 51).

B. 1733. Yedi deniz. B. 161'in izahına bkz.

B. 1745. Mıstar. Eskiden satırların düz gitmesi için bir kalın mukavvanın üstüne düz olarak ince iplikler geçirirler, yazı yazılacak kâğıt bunun üstüne konur, elle sıvazlanırdı. Böylece iplikler kâğıda yer eder, satır düzgün olarak yazılırdı. Bu iplikli mukavvaya, satırlık anlamına gelen "mıstar" denirdi.

B. 1746. Amber (Anber). Hint denizinde bulunan adabalığının midesinden çıkan siyah ve güzel kokulu bir madde.

B. 1786. Hasbek. Padişah yakını, saray adamı olan bir bey, saraya yakınlığı bulunan bir rütbenin adı sanmaktayım.

B. 1814. Müşteri, Zühre. B. 62 ve B. 115'in izahına bkz.

B. 1816. Taylasan. Külâh üstüne sarılan sarığın yan taraftan bele kadar uzatılan ve sarılmayan kısmı.

B. 1817. Tutya. B. 88'in izahına bkz.

B. 1826. Âzer. VI. sûrenin 74. âyetinde adı geçer. Bâzılarına göre İbrahim Peygamber'in babasının adıdır. Fakat bâzılarına göre İbrahim'in babasının adı Târeh'tir. Âzer, bir put adıdır, diyenler de olmuştur. Kur'an'da geçen "eb" kelimesi Arapçada babaya dendiği gibi amcaya da denir. XIV. sûrenin 41. âyetinde İbrahim'in babasıyla anasının iman sahibi olarak anılmasını göz önüne alanlar, Âzer'i, İbrahim Peygamber'in amcası olarak kabul ederler.

B. 1834. Doğan – üsküf. Eski avcılar, av belletilen doğan kuşunun bir ayağına halka takarlar ve bu halkayı sağ başparmaklarına geçirirler, böylece doğanı ellerini yumarak yumruklarının üstünde gezdirirlerdi. Doğanın şuraya buraya dalmaması için başına üsküf denen küçük bir külâh geçirirler ve bu külâhla gözlerini örterlerdi. Av görününce üsküfünü çıkarıp avı gösterirler, ayağındaki halkayı da çıkarıp salıverirlerdi.

B. 1840. Allah satın almıştır. "Allah, gerçekten de, cennet karşılığı inananlardan bir kısmının canlarını, mallarını satın almıştır." (Kur'an, IX. 111)

B. 1841. Meryem – hurma, İsa, beşik. Meryem, kocasız olarak İsa'ya yüklü olup doğum ağrısına tutulunca keşke ölseydim de bugünü görmeseydim diye hayıflanırken, Tanrı kendisine o civarda bulunan kuru bir hurma ağacına tutunup sallamasını ilham etmiş, Meryem ağacı sarsınca taze hurmalar dökülmeye başlamış (Kur'an, XIX. 16-26).

İsa doğunca Meryem'e karşı kötü sanıya kapılmışlar. Meryem, Tanrı emriyle onlara İsa'nın cevap vereceğini işaretleyip anlatmış, İsa da beşikte söze gelip Tanrı kulu, elçisi olduğunu ve kendisine kitap verildiğini söylemiştir (XIX. 26-34).

B. 1843. Hamam – resim. Eskiden hamam camekânlarına resimler yaparlarmış. Sa'dî (ölm. 1292), Bûstân'ında, birisinin rüyasında şeytanı güzel, boylu boslu bir delikanlı olarak gördüğünü, hamamlarda çirkin bir şekilde resmini yapıyorlar, halbuki sen güzelmişsin dediğini, şeytanın da ah, ne yapayım, kalem düşman elinde dediğini hikâye ederek bu âdeti bildirir (Külliyât, Bombay - 1309 hicrî. s. 106-107).

B. 1845. “Gerçekten de biz, dönüp ona varacağız.” Kur'an, II. 156.

B. 1849. Zün-Nûn – İbrahim. B. 30 ve B. 841'in izahına bkz.

B. 1861. İsa. B. 180'in izahına bkz.

B. 1862. Mûsa – kaynak. B. 1418'in izahına bkz.

B. 1865. Lâ – İllâ. Müslüman inancını formüle eden “Lâ ilâhe illallâh - Allah'tan başka yoktur tapacak” sözünde “lâ” yoktur, “illâ” ancak, vardır anlamına gelir. Sûfîler, bu sözü Varlık birliği inancının üç derecesine göre “Tanrı'dan başka yoktur yapan”, “Tanrı'dan başka yoktur sıfat sahibi”, “Tanrı'dan başka yoktur var olan” tarzında anlamlandıırırlar.

B. 1866. Mescid-i Aksâ. B. 199'un izahına bkz.

B. 1870. Meryem – hurma. B. 1841'in izahına bkz.

B. 1871. Yusuf – kuyu. B. 42'nin izahına bkz.

B. 1872. Yunus – balık. B. 841'in izahına bkz.

B. 1873. Mesîhâ. Mesîh demektir, B. 101'in izahına bkz.

B. 1880. “Tanrı çağırıyor.” Kur'an. II. 221, X. 25.

B. 1901. İsa'nın eşeğe binişi. B. 759'un izahına bkz.

B. 1914. Cisim, araz. Boşlukta bir yer kaplayan varlığa cisim derler. Araz için B. 1268'in izahına bkz.

B. 1935. “Gezin (yeryüzünde)” (Kur'an. III. 137, VI. 11, XVI. 36, XXIX. 20, XXX. 42).

B. 1936. Remil – kum. B. 47'nin izahına bkz.

B. 1938. Ağlayıcı. Cenaze törenlerinde, ölünün meziyetlerini, hayatına dair menkıbeleri sayıp dökerek, nağmeyle ağlayan ve ağlatan. Araplarda da bu âdet vardır ve ağlayıcılar ekseriyetle kadın olurlar ve adlarına “navvâha” denir.

B. 1946. Gökyüzü gibi kırılıp dökülmekten emin. Hukemâ denen ve Yunan felsefesini İslâmîleştiren Müslüman filozoflarına göre, göklerde bir yarık açılmaz ve şayet açılrsa bitişip birleşemez. Bu inancı, “eflâk kaabil-i hark u iltiyâm değildir” cümlesiyle ifadelendirirler.

B. 1951. İbrahim'in kuşları. İbrahim Peygamber Tanrı'ya yarabbi, ölüyü nasıl diriltirsin diye sormuş. Tanrı da inanmıyor musun demiş. İbrahim, inanıyorum amma demiş, inancım daha da kuvvetlensin. Tanrı, dört kuş al demiş, kes, parçala, parçalarını birbirine karıştır, sonra karışımdan birer avuç al, gördüğün her dağın tepesine ayrı ayrı koy, yerine gel, sonra kuşları çağır buyurmuş. İbrahim, Tanrı'nın dediğini yapmış, her karışımdan cüzler koşup gelerek her cüz kendine ait cüze birleşmiş, dört tam kuş canlanıp uçmuşlar (Kur'an. II. 260).

B. 1957. İsa – nefes. B. 62'nin izahına bkz.

B. 1965. Mesîh. B. 101'in izahına bkz.

B. 1967. Dokuz gök. B. 158'in izahına bkz.

B. 1986. Altı kapılı tekke. Dünya. B. 100'ün izahına bkz.

B. 1990. Ca'fer-i Tayyar. B. 1263'ün izahına bkz.

B. 1991. Süleyman – ordu. B. 360'ın izahına bkz.

B. 1992. Habeş – Rum. B. 202'nin izahına bkz.

B. 1995. Akl-ı Küll. B. 862'nin izahına bkz.

B. 2002. Karun. B. 101'in izahına bkz.

B. 2003. Şeyh Zün-Nûn (-ı Mısrî). Sûfilere ileri gelenlerinden, Melâmet neşesine sahip bir zattır. Mısırlılar bu zata zındık demişler ve Mısır'dan sürmüşlerdi. 859'da vefat etmiştir. Şafiî'nin türbesi civarında medfundur. Mevlânâ, Mesnevî'de de bu zattan bahseder. (II. 128 vd.)

B. 2019. Düldül. Mısır meliki Mukavkıs tarafından Hz. Muhammed'e gönderilen ve Hz. Muhammed tarafından Hz. Ali'ye verilen beyaz atın adı.

B. 2029. Âşık otu. Çabucak sararan bir çeşit ot.

B. 2032. Âzer – Halil. B. 1826'nın izahına bkz.

B. 2037. Âdem – Havva. B. 6'nın izahına bkz.

B. 2038. Âdem – Esmâ. B. 6'nın izahına bkz.

B. 2074. İksir. Sonradan Dîvân-ı Kebîr'e Yazılan Önsöz'ün izahına bkz.

B. 2103. Mühre, Babil kuyusu. B. 155 ve B. 1083'ün izahına bkz.

B. 2104. Lâhût, Nâsût. Lâhût, sûfilere göre, Mutlak Varlık olan Tanrı'nın zat âlemdir ki burda bütün sıfatları, adları zatına gark olmuş bir durumdadır; yâni bunların ayrı taayyünleri yoktur. Nâsût, şu gördüğümüz âlemdir.

B. 2104. Hârût, Mârût. B. 1083'ün izahına bkz.

B. 2112. Kötülüğü buyuran nefis. Nefs-i Emmare (Kur'an. XII. 53).

Bahr-i Muzâri –Arîz–

B. 2137. “Yaklaştı, yakınlaştı.” Kur’an LIII. 8.

B. 2140. Halil – yıldız, güneş ve ay. B. 2’nin izahına bkz.

B. 2142. Rûhü’l-Kudüs. Kur’an’da II. sûrenin 87. âyetiyle 253. âyetinde ve V. sûrenin 110. âyetinde İsa’nın Rûhü’l-Kudüs’le kuvvetlendirildiği bildirilir. XVI. sûrenin 2. âyetinde adı “Rûh” diye geçer. Aynı sûrenin 102. âyetinde Rab tarafından, gerçek olarak inananları, inançlarında tesbit için indirildiği söylenir. XXVI. sûrenin 193. âyetinde Rûhü’l-Emin diye anılır ve Muhammed’in kalbine Kur’an’la indiği söylenir. XL. sûrenin 15. âyetinde Rûh’un kullardan Tanrı’nın dilediğine, Tanrı emriyle ilka edildiği, LVIII. sûrenin 22. âyetinde inananların Rûh’la teyid edildiği söylenir, bunlardan başka daha üç yerde adı Rûh diye geçer.

Hıristiyanlarca Rûhü’l-Kudüs, Tanrı kudretidir ve Kelâm’la Hayat’tan, yâni Oğul’la Baba’dan ayrılmaz. Peygamberlerle erenler, olağanüstü işleri bu kudretle yaparlar. Müslümanlarca Rûhü’l-Kudüs Cebrâil’dir (Kur’an-ı Kerim ve Meâli, Açılama, s. XLIII-XLIV).

B. 2159. Âdem – secde. B. 6’nın izahına bkz.

B. 2166. Safra. Eskilere göre mizacın esas olan dört hılttan biri. Karaciğere bitişik olan ödün çıkardığı nesne.

B. 2167. Fütüvvet – helva. Erlik, yiğitlik anlamına gelir. Sâsânîler devrinden İran Selçuklularına geçen ve Anadolu Selçukluları zamanında bütün Anadolu’ya yayılan, esnafî teşkilâtlandırılan, dinî olmaktan ziyade iktisâdî bir teşekkül olan fütüvvet teşkilâtı, Osmanoğullarının kuruluşunda da büyük bir rol oynamıştı. Fütüvvet ehli, tasavvufa birçok şeyler verdiği gibi sûflerin şiarlarından da bâzi şeyler almışlardı. Fütüvvet yoluna giren kişinin helva pişirmesi, evvelce yokken tasavvuf tesiriyle bu yola girmişti. Adamlık, insanlık anlamına gelen “mürüvvet” sözü de fütüvvet ehlinin terimlerindendi. Onlarca erlik, önce insan olmaya, insanlık vasfını kazanmaya bağlıydı (Fütüvvet için bkz.: Abdülbâki Gölpınarlı: İslâm-Türk İllerinde Fütüvvet Teşkilâtı ve Kaynakları, İst. Üniv. İktisat Fak, Mec. C. XI, sayı: 1-4).

Dîbâce. Bir kitabın, okuyucularına sunulmasını sağlayan ve özünü bildiren, önsözü, mahiyetinde bulunan ilk başlangıç kısmıdır.

B. 2175. Ashab-ı Kehf – köpek. Mağara arkadaşları anlamına gelir. Rivayete göre Dikyanos adlı bir hükümdar yahut vali, hükmettiği halkı puta secde etmeye cebretmiş. Yedi kişi bu harekette bulunmamak için kaçmaya karar vermişler ve şehirden çıkmışlar. Kıtmîr adlı bir köpek de peşlerine takılmış, kovmuşlar, taş atmışlar, hattâ ayağı kırılmış, fakat gene peşlerini bırakmamış. Bunlar da hoş görmüşler, köpekle beraber bir mağaraya sığınmışlar. Orda Tanrı bunlara bir uyku vermiş, tam üç yüz dokuz yıl uyumuşlar. Yel, bir yanları çürümesin diye Tanrı emriyle sağdan sola, soldan sağa çevirmiş. Köpek de mağaranın ortasında, ön ayaklarını yere yayıp uykuya dalmış. Üç yüz dokuz yıl sonra uyanmışlar, bir gün uyduklarını sanmışlar. Sonra güneşe bakmışlar, henüz batmadığını görünce yarım gün uyumuşuz demişler. İçlerinden birini bir şeyler almak için şehre yollamışlar. Adamın verdiği para geçmemiş, üç asır önceki para olduğu anlaşılmış. Zamanın hükümdarı iman sahibiymiş, duyunca bunları ziyaret etmeyi kurmuş. Halkla beraber o adamla mağaraya gitmişler. Fakat adam mağaraya girince Tanrı bunları köpekleriyle beraber sırretmiş (Kur’an XVIII. 9-26).

Tarsus’ta, Elbistan’da, Maraş’ta, daha birçok yerlerde Ashab-ı Kehf mağaraları vardır. Batılı

müelliflere göre bu mağara, Efesus şehridedir (bkz. Savarv: Le Koran, Paris, 1951, s. 315, not. 1, E.H. Palmer, The Koran, Oxford, 1953, s. 241, not. 1).

B. 2182. İsa – rûh. B. 180'in izahına bkz.

B. 2182. Mûsa – elma. Mûsa, bir hadise göre, canını almaya gelen Azrail'e bir yumruk vurarak bir gözünü kör etmiştir. Tanrı, bunun üzerine Mûsa'ya bir cennet elması göndermiş, Mûsa bunun kokusunu duyunca can vermiştir (İslâm Ansiklopedisi, I. s. 157).

B. 2189. Çeşme başlarında periler. B. 651'in izahına bkz.

B. 2190-2191. Beş duygu. B. 100'ün izahına bkz.

B. 2198. Yusuf – Mısır. B. 42'nin izahına bkz.

B. 2209. Mesîh – devâ. B. 101'in izahına bkz.

B. 2210. Çin ülkesi. Güzellik dolayısıyla anılmıştır. B. 454'ün izahına bkz.

B. 2213. Babil kuyusu. B. 1083'ün izahına bkz.

B. 2223. “Kimseyi oğul edinmez.” Kur'an, XVII. 111.

B. 2226. “Yoktur ondan başka tapacak.” Kur'an, XLVII. 19.

B. 2233. Mürit. İradesini bir şeyhe teslim eden kişi, derviş.

B. 2237. Taraz. Türkistan'da güzelleriyle meşhur bir şehir.

B. 2243. Utarid – defter. Utarid'e, fasahat ve belâgat müvekkili olduğu için gök kâtibi anlamına “debîr-i felek” de derler. Edebiyatta çok defa kalem ve defterle anılır (B. 715'in izahına bkz.).

B. 2274. Zenci – Rum. B. 202'nin izahına bkz.

B. 2277. Davud – demir. B. 471'in izahına bkz.

B. 2284. Ragâib gecesi. Şabanın onbeşinci gecesi. Bu gecenin kutsal bir gece olduğu hakkında hadisler vardır.

B. 2286. “Temiz şey temizlerin.” Kur'an, XXIV. 26.

B. 2287. Padişah – perdecî. Padişahların kapılarında perdecî bulunur ve girecek kişilere perdeyi açıp içeri alırdı. Bu beyitte Tanrı, padişaha benzetiliyor. Perdecî de ya Peygamber, yahut mürşittir.

B. 2288. Murakabe. Gözetleşme anlamına gelir. Tasavvuf terimi olan bu kelime, sûfinin başını göğsüne doğru eğip gözlerini yumarak kalbine teveccüh etmesi mânasını ifade eder.

B. 2289. Çinseher. Subh-ı sâdık. Tanyerinin tam ağarmaya başladığı çağ.

B. 2292. Kıyamet alâmeti. Kıyametin büyük alâmetlerinden biri, güneşin batıdan doğmasıdır.

B. 2312. Sahip-kıran. Kıran, iki yıldızın aynı dereceye gelmesine denir. Güneş'le Zühre bir dereceye gelir ve tam o anda bir padişah tahta geçerse bu padişaha “Sahip-kıran” denirdi. Sahip-kıran olan padişah, sağ yanına iki, sol yanına da iki kılıç takardı.

B. 2330. Kayser. B. 94'ün izahına bkz.

B. 2336. Köse – akıl. Köselerin akıllı ve hilebaz oldukları hakkında bir halk inancı vardır.

B. 2351. Yusuf – satılma. B. 42'nin izahına bkz.

B. 2369. Esîr. Havanın üstünde bulunan ve boşluğu doldurarak ziya ve hararetin geçmesine vasıtalık eden havadan hafif nesne.

B. 2377. Safra – şeker. Safrası fazla olan ve karaciğeri bozuk bulunan kişiye şeker vermezler, çünkü muzırdır.

B. 2381. Gayb. Sûfilere göre duygularımıza hitap eden yâni gözümüzle gördüğümüz, elimizle tuttuğumuz şu âlem, Şahâdet âlemidir. Duygularımıza hitap etmeyen âlemse Gayb âlemidir, Gayb âlemi Şahâdet âlemi sûretinde tecelli eder.

B. 2383. Bâyezîd. B. 168'in izahına bkz.

B. 2384. “Pisler, pislerin.” Kur'an, XXIV. 26.

B. 2386. Tanrı kilit vurmuş. “Allah, kalblerini, kulaklarını mühürlemiştir, gözlerinin üstlerinde de perde var.” Kur'an, II. 7.

B. 2388. Bir yılda iki bayram. Biri aya dayanan Arap yılının onuncu ayı olan şevval ayının ilk günü, öbürü on ikinci ay olan zilhiccenin onuncu günü, ilkinde fitır, ikincisine kurban bayramı derler.

B. 2391. Ölüden diri. “Ölüden diri çıkarır” Kur'an II. 28, VI. 95, X. 31, XXX. 19.

B. 2398. Müşteri. B. 115'in izahına bkz.

B. 2399. Güneş – lâ'l. B. 576'nın izahına bkz.

B. 2408. Sopa – ejderhâ. B. 27'nin izahına bkz.

B. 2409. İnci. Tanrı'nın bir inci yarattığı, bu inciye bakınca incinin eriyip kaynadığı, buğusundan göklerin, köpüğünden denizlerin, kendisinden de karaların yaratıldığı inancına telmih edilmektedir.

B. 2413. Sedef – inci. B. 146'nın izahına bkz.

B. 2437. Fâtiha. Kur'an'ın I. sûresinin adıdır. Başlangıç, açış anlamına gelir. Sûfilerde herhangi bir işin olması için Fâtiha çekmek ve okumak bir âdettir.

B. 2439. Rıdvan. B. 548'in izahına bkz.

B. 2446. Kızarmış balık. B. 15'in izahına bkz.

B. 2464. Pîr. İhtiyar, ulu, şeyh, mukteda, önder, tarikat kurucusu.

B. 2472. İki yay. “İki yay kadar kaldı araları, yahut daha da yakın.” Kur'an. LIII. 9.

B. 2476. Ay – harman. B. 1164'ün izahına bkz.

B. 2481. Bid'at. Sonradan meydana getirilen şey. Muhammed Peygamber'in zamanında olmadığı halde sonradan meydana gelen şeylere denir. İyi olanlarına ve dine dokunmayanlarına güzel, iyi

bid'at anlamına gelen "bid'at-i hasene", kötü olanlara "bid'at-i seyyie" denir.

B. 2489. Safranla muska yazmak. Muskacıların böyle bir âdetleri vardı.

B. 2497. Zühre – çalgı... B. 62'nin izahına bkz.

B. 2498. Yağma beyi. Yağma, Türk boylarından birinin adıdır.

B. 2506. Keykubad. İran'da Keyler soyunu kuran ilk padişah ve padişahlar padişahı, büyük padişah. Burda bu son anlama kullanılmıştır.

B. 2514. Rüstem. B. 603'ün izahına bkz.

B. 2525. Yusuf – satılma. B. 42'nin izahına bkz.

B. 2528. Muhammed – Sıddıyk. Sıddıyk, gerçekleyen anlamına gelir. Birinci halifenin lâkabıdır. B. 1539'un izahına da bkz.

B. 2537. Halil – ateş. B. 30'un izahına bkz.

B. 2539. Mûsa. B. 27'nin izahına bkz.

B. 2553. Ateş – taş, demir. Çakmağa işarettir.

B. 2558. Levh-i Mahfuz. B. 1729'un izahına bkz.

B. 2559. Arş, Kürsî. B. 508, B. 524'ün izahına bkz.

B. 2561. Elest. B. 993'ün izahına bkz.

B. 2568. Huseyn ibni Mansûra'l-Hallâc'ın, "Billur da inceleşti, şarap da; o öbürüne, öbürü de diğerine benzedi. Sanki şarap var da kadeh yok, yahut da kadeh var şarap yok" meâlindeki kıt'asını hatırlatıyor.

B. 2575. Akl-ı Evvel. Akl-ı Küll'e, B. 862'nin izahına bkz.

B. 2578. Leylâ – Mecnun. B. 92'nin izahına bkz.

B. 2588. Beytü'l-Makdis – Frenkler. Haçlılar seferine işaret edilmededir.

B. 2596. "Elleri kurusun." Kur'an'ın CXI. sûresinin ilk âyetinin başlangıcıdır.

B. 2597. Yarasa – güneş. Gece kuşu olan yarasanın güneşe bakmadığı bir halk inancıdır.

B. 2625. Yakub – Yusuf. B. 42'nin izahına bkz.

B. 2627. Tersine nal. Eskiden iz kaybetmek için hayvanlara tersine nal çakılmış.

B. 2648. Ebû Leheb. Hz. Muhammed'in amcasıdır. Müslümanlığa inanmamış ve Müslümanlığın aleyhine elinden geleni yapmıştır. Kur'an'ın CXI. sûresi, bunun ve karısının aleyhindedir.

B. 2651. Arap – Acem. Araplar, eski Romalılar gibi insanları iki bölüğe ayırdılar. Arap olmayanların hepsine birden Acem, yâni yabancı adını vermişlerdi.

B. 2652. Halep – şişe. O çağlarda en iyi şişe Halep'te yapıldığı için şişe, Halep'le beraber anılır. Hafız'da da “şişe-i Halebî” sözü geçer.

B. 2658. Basra – hurma. Basra'da çok iyi hurma yetiştiği için. “Basra'ya hurma götürmek”, denize su götürmek gibi lüzumsuz ve abes iş hakkında kullanılan bir örf mecazıdır.

B. 2672. Halil – ateş. B. 30'un izahına bkz.

B. 2674. Yusuf – el kesmek. B. 429'un izahına bkz.

B. 2681. Yüz – saç. Yüz gündüze, saç da siyahlığı ve kokusu dolayısıyla miske benzetilmiştir.

B. 2682. On sekiz kadeh. Mevlevîlerde on sekiz rakamı kutsaldır. Buna Mesnevî'nin ilk on sekiz beytinin bizzat Mevlânâ tarafından yazılmış olmasını ve bu beyitlerin bütün Mesnevî'nin dîbâcesi olup Kur'an'ın Fâtiha'sı gibi Mesnevî'deki fikirlerin özünü göstermesi sebep olarak söylenir. Fakat bundan başka Mevlânâ'nın bu beytinde de on sekiz rakamının anılması, dikkati çekiyor.

Eskilere göre âlem, on sekizdir:

1) Mutlak varlık, 2) Zata muzaf olan Tanrı bilgisi, 3) Dokuz gök, 4) Dört unsur, 5) Cansızlar, 6) Bitkiler, 7) Canlılar.

Araplarda ve eski milletlerin çoğunda son sayı bindir. Binden sonraki binleri, bin bin bin... diye ifade ederler. Bu bakımdan çokluğu anlatmak için bu on sekiz âlemin her biri bin sayılmış, böylece on sekiz bin âlem meydana gelmiştir. Aynı zamanda ebced hesabında, Tanrı adlarından “Hay” yâni daimî diri adı on sekiz rakamına müsavidir. Herhalde on sekiz sayısının Mevlânâ tarafından da kullanılması bu yüzden olsa gerektir.

B. 2686. Mesîh. B. 101'in izahına bkz.

B. 2687. Rüstem. B. 603'ün izahına bkz.

B. 2702. Elest. B. 993'ün izahına bkz.

B. 2706. Son oturuşta selâm. Selâm, namazın son oturuşunda verilir ve selâmla namaz bitmiş olur.

B. 2707. Zîr – bem. Bem perdesi, sazın ağır, kalın ses veren perdesidir. Zir de tiz, yüksek ses veren perdesidir. Bem, halk dilinde “Bam teli” olmuştur.

B. 2725. Ulama yazı. Birbirleriyle birleşmeyen harf ve kelimeleri de birleşik bir tarzda yazarak sanat gösterilir. Bu çeşit yazıya “müselsel yazı” denir, okunması zordur.

B. 2746. Göbek kesmek. Çocuğun adı, göbeği kesilirken konur. Onun için asıl ada “göbek adı” derler. “Göbeği bir şeyle kesilmek” sözü, bırakılması mümkün olmayan bir huyu, bir âdeti bildirir.

B. 2748-B. 2793. Elest. B. 993'ün izahına bkz.

B. 2759. Put. Güzel anlamına kullanılır.

B. 2784. Dört unsur, beş duygu, altı cihet. B. 100'e ve B. 1304'ün izahına bkz.

B. 2824. İki yay. B. 2472'nin izahına bkz.

B. 2826. Kevser. B. 607'nin izahına bkz.

B. 2827. Zühre. B. 62'nin izahına bkz.

B. 2831. Tıraş. Kalenderîlerde, derviş olanın, bu yola girenin saçı, sakalı, bıyığı ve kaşları usturayla tıraş edilirdi. Bu gelenek, Melâmet esasına dayanan tarikatlarda da vardır. Meselâ Mevlevîlerde, dervişin iki kaşı arasından ve bıyıklarından, sakalından birkaç kıl kesilir. Bu geleneğin Mevlânâ zamanında da olduğunu bu beyit göstermektedir.

B. 2844. Dört temel. B. 1304'ün izahına bkz.

B. 2849. Ebcet – taş tahta. Arap alfabesindeki harfler, kolay bellenebilmesi için iki tertibe tâbi tutulmuştur: Birbirine benzer harfleri yan yana getirmek sûretiyle, harflerden mânaları olmayan terkipler yapmak sûretiyle. İkinci tertip, ebcet, hevvez... diye başlar ve ilk terkipten ayrı anlamlar çıkaranlar olduğu gibi bu terkiplerdeki her harfe bir rakam vererek ebcet hesabı da bulunmuş ve bununla tarihler düşürülmüştür.

Ebcet okuyan çocuk, ilk mektebe başlayan çocuktur. Karatahtaya bu harfleri yazıp silerek okumayı ve yazmayı bellerdi.

B. 2853. Dağ vurmak, dağlamak. Bir demiri ateşte kızdırıp bir uzva basmaya “Dağlamak, dağ vurmak” denir. Dağlamak, eski tıpta bir devadır. Araplarda “İlacın en sonuncusu dağlamaktır” derler.

Aynı zamanda eskiden kölelerin yüzlerine dağ vurulur, kul olduğu belli edilirdi.

B. 2862. Rüstem, Nuh – tufan. B. 603 ve B. 612-613'ün izahına bkz.

B. 2869. Devlet kuşu. B. 266'nin izahına bkz.

B. 2872. Süleyman – karınca. B. 346'nin izahına bkz.

B. 2874. Yılanda panzehir. Başında boynuza benzer bir veya iki çıkıntı bulunan bir nevi yılanın başındaki bu çıkıntılarının panzehir olduğuna eskiler inanırlarmış.

B. 2885. Kafdağı. Eskilere göre dünyayı çepeçevre kuşatan ve ardında devler bulunan bir dağdır. Zümrüdüanka'nın yuvası da bu dağdadır. (B. 32'nin izahına da bkz.)

B. 2895. Âdem – kırk yıl ağlayış. B. 1127'nin izahına bkz.

B. 2899. Halil – ateş. B. 30'un izahına bkz.

B. 2902. Dokuz gök. B. 158'in izahına bkz.

B. 2914. Kötülüğü emreden nefis. B. 2112'nin izahına bkz.

B. 2927. Hamza. Hz. Muhammed'in amcalarından birinin adıdır. Çok kuvvetli olduğu için Peygamber tarafından kendisine Tanrı'nın ve elçisinin arslanı adı verilmişti. Uhud savaşında şehit düştü.

B. 2928. Mûsa – Firavun. B. 1183'ün izahına bkz.

B. 2941. Ejderhâ – zümrüt. Eskiilere göre yılanı zümrüt gösterilirse yılanın gözü kamaşmış.

B. 2942. Ebû Ali, Ebû'l Alâ. B. 384'ün izahına bkz.

B. 2944. Yedi deniz – öküz, balık. B. 161 ve B. 1633'ün izahına bkz.

B. 2970. Zül-fekaar. Sonradan Dîvân-ı Kebîr'e Yazılan Önsöz'ün izahına bkz.

B. 3000. Babil kuyusu, helâl sihir. B. 1083'ün izahına bkz. Helâl sihir, şiirde bir mısra' hem kendisinden önceki, hem sonraki mısra'a anlam bakımından bağlanabilirse "sihr-i helâl" yapılmış olur.

Helâl büyü anlamına gelen bu kelime, aynı zamanda güzel şiir ve güzel söze de denir.

B. 3001. Elest. B. 993'ün izahına bkz.

B. 3006. Keykubad. B. 2506'nın izahına bkz.

B. 3041. Sûret – mâna. B. 723'ün izahına bkz.

B. 3043. Nuh – tufan. B. 612-613'ün izahına bkz.

B. 3044. Mağara – dost. B. 1539'un izahına bkz.

B. 3050. El kesmek. "Erkek olsun, kadın olsun, hırsızlık edenlerin ellerini kesin..." Kur'an, V. 38.

B. 3057. Yusuf – pazar. B. 42'nin izahına bkz.

B. 3067. Türk – Tatar, Hıtay. B. 619'un izahına bkz. Tatar, çok defa miskle beraber geçer. Tatar ülkesinde misk ceylanları bulunduğu için ve bu ülkedeki insanlar güzel oldukları için güzellikle, miskle ve ceylanla beraber anılır.

Hıtay diyarı da Tatar ülkesinde bulunan ve güzelleriyle meşhur olan bir diyardır. Hıtâ da denen bu diyar ceylanla, miskle, güzelle ve gene güzelleriyle meşhur bulunan Hutun'le beraber anılır. Aynı zamanda Hıtâ, yanlış anlamına gelen "hata" sözüyle de karşılaştırılarak sanat yapılmış olur.

B. 3075. Riyazat. Az yemek, az uyumak ve kimseyle görüşüp konuşmamak şartıyla تنها bir bucağa çekilip ibadetle meşgul olmaya derler.

B. 3092. Muğ. Ateşi mukaddes sayan Zertüşî dinine mensup olanların rûhanîleri. Bunların ulularına "pîr-i muğân" rahip yamaklarına "muğbeçe" derler. Edebiyatta bâzı kere dünya, bâzı kere de olgun mürşidin bulunduğu tekkeye meyhane dendiği gibi mürşit, kabiliyeti olanları feyz ve neşe şarabıyla sarhoş ettiği için mürşide pîr-i muğân, mürşidin emriyle salıklere feyz verenlere de muğbeçe denir. Bütün bunlar feyz ve neşenin şaraba, şarabın da ateşe benzetilmesinden meydana gelmiştir.

B. 3102. Beş, altı. B. 100'ün izahına bkz.

B. 3119. Tılsım. B. 595'in izahına bkz.

B. 3142. İsa – Karun. İsa göğe ağdığı, Karun yere battığı için beraber anılagelmiştir.

B. 3144. Heyûlâ. Maddenin her sûreti kabul ediş kabiliyetine denir.

B. 3184. Mergazlı – Reyli. Birbirine uymayan, huyları birbirini tutmayan iki kişi hakkında kullanılan atasözü (Ali Ekber Deh-Hodâ: Emsâl).

B. 3185. Hintli – Tarazlı. B. 619 ve B. 2237'nin izahına bkz.

B. 3190. Yusuf – satılma. B. 42'nin izahına bkz.

B. 3192. Nefs-i mutmainne. Tamamıyla inanmış, inancına şüphe gelmesi mümkün olmayan nefis (Kur'an LXXXIX. 27).

B. 3193. Tas çalmak. Halk inancına göre Ay tutulması, Ay'ın şeytanlar tarafından örtümesiyle olur. Tas, madenî kaplar birbirine vurulursa şeytanlar korkup Ay'ı bırakırlar.

B. 3194. Âdem – buğday. B. 1126'nın izahına bkz.

B. 3198. Nazar. Sûfilerin bilhassa Melâmeti kabul edenleri, mürşidin bakışına ve bu bakıştaki feyze büyük bir önem verirler. Onlara göre mürşidin bakışı sâlikte cezbe meydana getirir ve bu cezbe mevhum varlığı yok eder.

B. 3199. Araz – cevher. Araz, var olabilmesi için bir şeye, bir mahalle muhtaç olan şeydir. Renk, boy, koku gibi. Cevherse araza mahal olan ve kendiliğinden var olan nesnedir. Renge nazaran cisim, cevherdir. Mevlânâ bir rubaisinde yokluktan başka her şeyin araz olduğunu ve bütün varlıkların nedeni olan yokluğuna cevher olduğunu söyler.

B. 3206. Zebur. Davud Peygamber'in kitabı olan "Mezâmîr"e verilen ad.

B. 3212. Süleyman – karınca. B. 346'nın izahına bkz.

B. 3215. Tereciye tere satmak. Bir şeyi bilen kişiye o şeyden bahsetmek anlamına kullanılan bir atasözü.

B. 3216. Mûsa – tecelli. B. 117'nin izahına bkz.

B. 3254. Karakulak. Çakala benzer yabani bir hayvandır. Bu hayvanı terbiye ederek köpek gibi av avlama işinde kullanırlar.

B. 3263. Bir ateş gördüm. B. 27'nin izahına bkz.

B. 3271. Kuyuya sır söylemek. Rivayete göre bir padişahın başında iki boynuz varmış. Hangi berbere tıraş olursa hemen boynunu vurdurmuş, böylece de boynuzlu olduğunu kimse bilmezmiş. Bir gün genç, güzel bir berbere acımış, kimseye söylememesini tembih ederek bırakmış. Berber battal bir kuyunun ağzına gitmiş, bu sırrı kuyuya söylemiş. Kuyunun ağzında biten kamışlardan birini çobanın biri kesmiş, kaval yapmış, çalmaya başlamış. Kavaldan padişahın iki boynuzu var diye ses çıkmış ve sır yayılmış.

Bir başka rivayette de Ali, Hz. Muhammed'den duyduğu sırlara dayanamamış, kör bir kuyuya gitmiş, söylemiş. Bir çoban bu kuyunun ağzında biten kamışlardan birini kesip kaval yapmış, kavaldan bu sırlar yayılmış; neyin aslı da buymuş.

B. 3277. Faruk. Ayran, doğruyla eğrinin arasını ayırıp bölen anlamına gelir ve II. Halife Ömer'in lâkabıdır.

B. 3281. Zül-fekaar. Sonradan Dîvân-ı Kebîr'e Yazılan Önsöz'ün izahına bkz.

B. 3282. Sûr. B. 67'nin izahına bkz.

B. 3284. Keler. Kertenkele, yeşilbaş ve bu cinsten bütün hayvanlar.

B. 3285. İrâde – ihtiyâr. Müslüman mezheplerini ayıran inançlardan biri de kulun yaptığı işleri irâde ve ihtiyârıyla yapıp yapmadığıdır.

Ehl-i sünnete göre kula cüzî bir irâde verilmiştir. Kul, bu cüzî irâdeyi hayra, yahut şerre sarf eder, Allah da ona göre hayrı, şerri yaratır. Ancak Allah, kulun şer işlemesine razı da değildir. Mu'tezile'ye göreyse kul, yaptığı hayır ve şerri, kendi irâde ve ihtiyârıyla yapar. Ancak Tanrı, kulun ne işleyeceğini bilir, fakat bu bilgisi kulu o işi işlemeye mecbur etmez. Varlık birliğine inanan sûfilere göreyse; irâde ancak Mutlak Varlık'ındır. Var olanlar da zaten O'nun varlığıyla vardır, O'nun mazharlarıdır. Herkes istidadına göre hareket eder. Herkesteki irâde, tek ve mutlak irâdenin tecellisinden başka bir şey değildir.

B. 3292. Bâyezîd. B. 168'in izahına bkz.

B. 3298. Haber oku. B. 1143'ün izahına bkz.

B. 3300. Keykubad. B. 2506'nın izahına bkz.

B. 3301. Dokuz gök. B. 158'in izahına bkz.

B. 3305. Süleyman – rüzgâr. XXXIV. sûrenin 12. âyetinde Süleyman Peygamber'e yelin teshir edildiği, tahtının yel tarafından götürüldüğü bildirilir.

B. 3310. Süleyman – Hüthüt. B. 357'nin izahına bkz.

B. 3323. Keykubad. B. 2506'nın izahına bkz.

B. 3327. Amîd – İmâd. İran Selçuklularından Tuğrul Bey'in veziri Mansûr oğlu Ebû Nasr Amîda'l-Mülk, edebiyatta meşhur olduğu gibi cömertlikle de ün almıştır. 1063-1064'te idam edilmiştir. İmâda'l-Davla Ebû'l Hasan Aliyy İbni Buvayh, Âl-i Buvayh devletinin kurucusu ve ilk hükümdarıdır. 949'da Şiraz'da ölmüştür.

B. 3344. Meryem – hurma ağacı. B. 1841'in izahına bkz.

B. 3350. Emanet. “Biz göklere, yeryüzüne, dağlara emaneti arz ettik; yüklenmekten çekindiler, ondan korktular, insana yükledik onu, gerçekten de insan zalim ve cahil oldu.” Kur'an XXXIII. 72. âyetteki emanet, yapılması emredilen hükümler ve farzlar, ahde vefa etmek gibi çeşitli şekillerde tefsir edilmiştir. Sûfilerce Tanrı adlarının tümüdür.

B. 3368. Mecûsî. Zertüşt dinine mensup olan.

B. 3369. Mergazlı – Reyli, Mağribli - Tûslu. Birbirine hiçbir sûretle uymayan iki kişi hakkında söylenir.

B. 3388. Zünnâr. B. 371'in izahına bkz.

B. 3401. Sevda – ferahlatıcı ilaç. Eskilere göre dört hılttan biri, öd. Ödün fazlalığı benzi sarartır ve

insanı hasta eder. Bu hastalık iç sıkıntısını, vesveseyi meydana getirir, bu bakımdan sevda, ferahlatıcı ilaçla anılmıştır.

B. 3404. Mûsa – sopa. B. 27'nin izahına bkz.

B. 3405. Tersine nal. B. 2627'nin izahına bkz.

B. 3406. Ateşe düşen, suya giren. Biri İbrahim Peygamber'dir, öbürü Firavun'dur. B. 30'un izahına bkz.

B. 3409. Mağara – dost. B. 1539'un izahına bkz.

B. 3415. Mûsa – tecelli. B. 117'nin izahına bkz.

B. 3419. Arş. B. 508'in izahına bkz.

B. 3421. Beni göremezsin. B. 117'nin izahına bkz.

B. 3425. Üfürdün. “İnsana rûhumdan üfürdüm.” Kur'an, XV. 29, XXXVIII. 72.

B. 3432. Şerh. Kitaba “metin” denir. Bir metnin iyice anlaşılması için cümle cümle açıklanarak, dil bakımından olduğu gibi özü, özündeki incelikler ve özellikler bakımından da eleştirilmesinden meydana gelen esereyse “şerh” derler. Meselâ bizim bu açılımamız, bir bakımdan şerh sayılır.

B. 3435. Meyve önce, bahçe sonra. Bahçeden maksat meyvedir, bahçe meyve için düzölmüş, koşulmuştur. Bu bakımdan asıl olan meyvedir, bahçe sonradır âdeta. Sûfilerce insan da asıldır, kâinat o aslın fer'idir.

B. 3472. Mağara – dost. B. 1539'un izahına bkz.

B. 3476. Ateş – İbrahim, su – Firavun. B. 30'un izahına bkz.

B. 3478. Tersine nal. B. 2627'nin izahına bkz.

B. 3479. İrâde – ihtiyâr. B. 3285'in izahına bkz.

B. 3495. Güzel yüzlüler. “Hayrı güzel yüzlülerin katından isteyin.” (Hâdîs, Al-Câmi'a'l-Sagıyr, I, s. 36)

B. 3500. Kimya. Sonradan Dîvân-ı Kebîr'e Yazılan Önsöz'ün izahına bkz.

B. 3506. Rehâvî perdesi. Doğu müziğinde bir makamın adı rehâvî'dir. Bu gazelde neva, Irak, İsfahan, zengüle, rast, Hicaz, uşşak, Hüseyinî, bûselik, mâye, düğâh ve çârgâh makamlarının adları anılmadadır.

B. 3516. Ferîdün. İran mitolojik tarihinde Cemşîd, tanrılık dâvasına kalkıştıktan sonra halkın sevgisini kaybetmiş, aslen Arap soyundan olan Dahhâk İran'ı istila etmiş, Cemşîd de Çin ülkesine kaçıp orda ölmüştür. Dahhâk bir gün otururken şeytan gelmiş, iki omzundan öpmüş. Şeytanın öptüğü yerlerde birer yılan bitmiş. Bunları kesmişler, gene bitmiş, çare bulamamışlar. Bu sefer şeytan, bir hekim kılığına girip gelmiş, ergenlik çağına gelmemiş oğlan beyni sürülürse bunlar kurur demiş. Bunun üzerine her gün bir iki çocuk keserler, beyinlerini yılanlara verirlermiş. Günün birinde Gâve adlı bir demirci bu zulme dayanamamış. Önlüğünü örsüne geçirip bayrak yapmış. Halk da buna

uymuş Dahhâk'ı öldürmüşler, Cemşîd'in soyundan Ferîdûn'u tahta geçirmişler.

Ferîdûn, eski Hint-İran mabutlarından. Adı Traitana'dır. Avesta'da hayır meleklerinden Thraâtaona tarzında geçer. Dahhâk da Aji Dahâka adlı zulüm devidir. (Mazdayasna, s. 36).

B. 3538. Mûsa – Hızır. B. 15'in izahına bkz.

B. 3553. Kelile ve Dimne. Ahlâk ve siyasete ve muaşerete ait güzel hikâyelerle bezenmiş bir kitaptır. Beydaba adlı bir Hintli filozof yazmıştır. Farsçaya ve Türkçeye tercemeleri vardır (Keşfü'z-Zunûn'a bkz. İst. 1942, II. s. 1507-1509).

B. 3556. Vasît, Muntakaa. Vasît, fûrûa ait bir kitaptır. 1111-1112'de Ölen Ebû Hamid Muhammada'l-Gazâlî tarafından yazılmıştır. Bu kitap üzerinde birçok çalışmalar yapılmıştır (Keşfü'z-Zunûn, s. 2008-2009). Muntakaa, 945-946'da öldürülen Ebû'l Fadl Muhammeda'l-Hakîm'in fûrûa ait bir kitabıdır (Keşfü'z-Zunûn, s. 1851-1852).

B. 3571. Vebal. Bir yıldızın evc noktasının tam mukabiline, hazîz noktasına gelmesi. Bu, eski yıldız bilgisince o yıldızın şerefine noksanıdır ve o yıldız kimin talihine hâkimse o adamın talihi kutsuzlaşır.

B. 3610. Ayın ikiye bölünmesi. B. 741'in izahına bkz.

Bu Ciltte Geçen Âyetler

– Sûre sırasıyla –

II 7 B. 2386
27 B. 2390
29 B. 158
30-36 B. 6
50 B. 1183
57 B. 799
60 B. 1418
87 B. 180, B. 2142
102 B. 1083
111 B. 1840
136 B. 180
138 B. 104
156 B. 1306
185 B. 634
221 B. 1880
250 B. 499
253 B. 180, B. 2142
255 B. 524
256 B. 106
260 B. 1951
285 B. 1279
III 26 B. 299
49 B. 62
59 B. 6, B. 180
61, 64, 167 B. 947
84 B. 180
137 B. 1935
193 B. 1279
IV 61 B. 947
134 B. 858
145 B. 903
157 B. 180
163 B. 180, B. 841, B. 1168
V 17 B. 101
24 B. 506
38 B. 3050
75 B. 101
104 B. 947
110 B. 62, B. 2142
116 B. 180
VI 2 B. 6
11 B. 1935
61 B. 273
74 B. 1826
76-79 B. 2
84 B. 1168
85 B. 180
86 B. 841
95 B. 2390
151 B. 947
VII 10 B. 6
11 B. 6
43 Sonradan Dîvân-ı Kebîr'e

Yazılan Önsöz

- 64 B. 1183
85-92 B. 159
126 B. 499
143 B. 117
172-173 B. 993
179 B. 1513
IX 30 B. 101
40 B. 1539
111 B. 1840
X 3 B. 6
25 B. 1880
31 B. 2390
98 B. 841
XI 7 B. 6
40 B. 130
69-70 B. 369
84-94 B. 159
XII 30-31 B. 429
53 B. 2112
101 B. 858
XIII 2 B. 1343
XIV 27 B. 34
41 B. 1826
XV 29 B. 3425
XVI 2, 102 B. 2142
36 B. 1935
XVII 1 B. 637
44 B. 158
60 B. 637
61 B. 6
103 B. 1183
111 B. 2223
XVIII 9-26 B. 2175
37 B. 6
60-65 B. 15
65 B. 532, B. 902
65-82 B. 15
XIX 16-26, 26-34 B. 1841
16-34 B. 180
XX 5 B. 508
12 B. 1166
39 B. 27
47 Sonradan Dîvân-ı Kebîr'e
Yazılan Önsöz
83-98 B. 189
XXI 57-70 B. 30
81 1184
83-84 B. 1168
87 B. 841
107 B. 12, B. 191
XXII 1 B. 10
5 B. 6
XXIII 12 B. 6
17, 86 B. 158
27 B. 130
XXIV 26 B. 2286, B. 2384
35 B. 639

51 B. 1279
XXV 59 B. 6
XXVI 177 B. 159
193 B. 2142
XXVII 16 B. 668, B. 1550
17 B. 668, B. 1184
17-19 B. 346
20-44 B. 357
69 B. 1935
XXVIII 7 B. 27
12 B. 27
23-29 B. 27
76-78 B. 101
XXIX 20 B. 1935
36 B. 159
39-40 B. 101
XXX 19 B. 2391
20 B. 6
42 B. 1935
XXXI 10 B. 1343
XXXII 4 B. 6
7 B. 6
11 B. 273
XXXIII 7 B. 180
72 B. 3350
XXXIV 10-11 B. 471
12 B. 1184, B. 3305
XXXV 11 B. 6
XXXVI 26 B. 1366, B. 1416
39 B. 972
83 Sonradan Dîvân-ı Kebîr'e
Yazılan Önsöz
XXXVII 11 B. 6
91-98 B. 30
100-111, 112 B. 281
139 B. 841
146 B. 972
165 B. 1385
72 B. 3425
XLVIII 1 B. 1384
31-33 B. 360
41-42 B. 1168
76 B. 6
XL 15 B. 2142
23-24 B. 101
67 B. 6
XLI 12 B. 158
XLII 13 B. 180
XLVII 19 B. 2226
L 16 B. 1422
38 B. 6
LI 7 B. 1276
LII 21 B. 106
LIII 7-18 B. 637
8 B. 2137
9 B. 197, B. 2472
15 B. 1177
17 B. 589

LIV 1 B. 741
LVI 8, 27, 38, 41, 90, 91 B. 1174
LVII 4 B.6
LVIII 22 B. 2142
LXI 6 B. 180, B. 1114
LXIII 5 B. 947
LXV 12 B. 158
LXVII 2 B. 1317
3 B. 158
LXXIV 39 B. 1174
LXXVIII 12 B. 158
LXXIX 24 B. 30
LXXX 11-16 Sonradan Dîvân-ı Kebîr'e
Yazılan Önsöz
LXXXV 22 B. 1729
LXXXIX 7 B. 26
27 B. 3192
XC 1 B. 706
18 B. 1174
19 B. 1174
XCVI 15-16 B. 1397
CII 5, 7 B. 1730
CIV 1-2 B. 59
CXI 1 B. 2596

Bu Ciltte Geçen Hadisler, Atasözleri ve Örf Mecazları

“Ben peygamberken Âdem, rûhla ceset arasındaydı.” (Hadis): Sonradan Dîvân-ı Kebîr’e Yazılan Önsöz

“Bizden önce gelenleri geçenleriz.” (Hadis): B. 1383

“Bütün avlar yaban eşeğinin karnında.” (Atasözü): B. 504

“Fışkılıklarda biten yeşilliklerden sakının.” (Hadis): B. 414

“Gizli bir defineydim...” (Kudsî hadis): B. 1447

“Gök nerde, ip nerde?” (Atasözü): B. 1092

“Hayrı güzel yüzlüler...” (Hadis): B. 3495

“Kalem yazmıştır.” (Hadis): B. 993

“Kaza geldi mi göz kör olur.” (Atasözü): B. 18

“Lâ havle...” (Hadis): B. 295

“Olgunluğuyla yüceliğe ulaştı...” (Sâdî-i Şîrâzî’nin kıt’ası): Sonradan Dîvân-ı Kebîr’e Yazılan Önsöz

“Sabır sıkıntının anahtarıdır.” (Atasözü): B. 421

“Sen olmasaydın gökleri yaratmazdım.” (Kudsî hadis): B. 1341

“Tanrı önce bir inci yarattı...” (Hadis olarak nakledilen bir söz): B. 2409

“Tereciye tere satmak” (Örf mecazı): B. 3215

“Vakit keskin bir kılıçtır.” (Atasözü): B. 505

“Zarar vermek ve zarar görmek yoktur.” (Hadis): B. 800

Abıhayat: B. 15, B. 1175

Âdem Peygamber: B. 6,

B.1126-1127

Ağlayıcı: B. 1938

Akıyk: B. 1230

Akl-ı Küll: B. 862

Altı cihet: B. 100

Altı kapılı tekke: B. 1986

Amber: B. 1746

Amîd: B. 3327

Arap – Acem: B. 2651

Araz: B. 1268

Arslan avlamak: B. 765

Arş: B. 508, B. 524

Âsaf: B. 357

Ashab-ı Kehf: B. 2175

Asıl – ferî: B. 3435

Âşık otu: B. 2029

Aşk: B. 39

Ateş – demir: B. 2553

Âteşkede: B. 226

Atlas göğü: B. 712

Attâr: B. 379

Ay: B. 115

Ayda ben: B. 880

Ay – harman: B. 1164

Ayn: B. 1268

Âzer: B. 1826

Bâyezîd (-i Bıstâmî): B. 168

Beden ciminde nokta: B. 861

Berbat: B. 278

Beş duygu: B. 100

Beydak: B. 622

Bıyık burmak: B. 1569

Bid'at: B. 2481

Bulgar (boyu): B. 689

Ca'fer-i Tayyar: B. 1263

Calinos: B. 515

Ceberût: Sonradan Dîvân-ı Kebîr'e Yazılan Önsöz

Cem (Cemşîd): B. 882

Cevher: B. 3199

Cim, sad, elif, nun: B. 836

Cisim: B. 1914

Circîs: B. 1407

Cüz – küll: B. 139

Çeng: B. 190

Çeşme – peri: B. 651

Çınseher: B. 2289

Çiğil: B. 368

Çin güzeli: B. 454

Dağlamak: B. 2853

Dahhâk: B. 3516

Dal, elif: B. 14

Davud: B. 471, B. 1180

Deccâl: B. 372

Define – yılan: B. 595

Devr: B. 1150

Dîvân: B. 864, B. 1184

Dizdar: B. 1482

Doğan – üsküf: B. 1834

Dört direk: B. 1304

Dört ırmak: B. 1502

Dört temel: B. 1304

Dudu – şeker: B. 260

Düldül: B. 2019

Ebced – taş tahta: B. 2849

Ebû Ali: B. 384

Ebû Bekr – Mevlânâ: Sonradan Dîvân-ı Kebîr'e Yazılan Önsöz

Ebû Hurayra: B. 1202

Ecel meleği: B. 273

Edhemoğlu İbrahim: B. 722

Ejderhâ – zümrüt: B. 2941

Elest: B. 993

Elif, cim: B. 836

Emanet: B. 3350

Endülüs: B. 658

Erbüz: B. 659

Esed burcu: B. 318

Eser: B. 1268

Esîr: B. 2369

Faruk: B. 3277

Fâtiha: B. 2437

Ferîdûn: B. 3516

Ferzin: B. 632

Firavun: B. 30

Frenkler – Kudüs: B. 2588

Fütüvvet – helva: B. 2167

Gayb: B. 2381

Göbek kesmek: B. 2746

Gökyüzü yarılıp birleşmez:

B.1946

Gülbeşeker: B. 73, B. 76

Güneş: B. 1381

Hakan: B. 729

Halep – şişe: B. 2652

Halil: B. 598

Hamam – resim: B. 1843

Hannâne direği: B. 1549

Hamel burcu: B. 850

Hamza: B. 2927

Haraç: B. 661

Harezmliler: B. 1714

Hârun: B. 829

Hârût – Mârût: B. 1083

Hasbek: B. 1786

Hâtem: B. 1662

Hayder (Ali'nin adlarından):

B.1118

Helâl sihir: B. 3000

Hel etâ: B. 216

Helile: B. 317

Heyûlâ: B. 3144

Hızır: B. 1175

Hindistan – fil: B. 1261

Hintliler: B. 621

Husâmeddin Hasan (Çelebi):

B. 926

Huseyn ibni Mansûra'l-

Hallâc'ın kıt'ası: B. 2568

Husrev – şirin: B. 560

Hutbe: B. 864

Hümâ: B. 266

Hürmüz: B. 658

İsfahan (makamı): B. 1024

İbrahim – Cebrâil: B. 369

İbrahim – kuşlar: B. 1951

İğdiş: B. 1557

İhvân-ı Safâ: B. 458

İki bayram: B. 2388

İksir: Sonradan Dîvân-ı Kebîr'e Yazılan Önsöz

İlyas: B. 1175

İmran: B. 112

İmâd: B. 3327

İnci – Aden: B. 1239

İnci – sedef: B. 607

İrâde – ihtiyâr: B. 3285

İsa: B. 62, B. 180, B. 759

İsa'nın küpü: B. 104

İshak: B. 281

İsrâfil – Sûr: B. 67

İstiska: B. 516

Kaan: B. 910

Kâbilli büyücü karı: B. 220

Kadir gecesi: B. 634

Kafdağı: B. 1106, B. 2885

Kâğıt elbise: B. 1575

Karakulak: B. 3254

Karun: B. 101

Katre – inci: B. 146

Kavs-i Kuzah: B. 716

Kayser: B. 94

Keler: B. 3284

Kelile ve Dimne: B. 3553

Ken'an: B. 569

Kerrâr (Ali'nin lâkabı): B. 1118

Kevser: B. 607

Keyhusrev: B. 1719

Keykubad: B. 2506

Kıyamet alâmeti: B. 373,

B. 2292

Kimya: Sonradan Dîvân-ı

Kebîr'e Yazılan Önsöz

Köse – akıl: B. 2336

Kulunç: B. 516

Kurban bayramı: B. 548

Kuyuya sır söylemek: B. 3271

Kürsî: B. 524

Lâhût: B. 2104

Lâ – illâ: B. 1865

Lâ'l: B. 576

Lâle: B. 478

Lebbeyk: B. 326

Ledün: B. 532

Levh-i Mahfuz: B. 1729

Leylâ – Mecnun: B. 92

Mağara – dost: B. 1539

Mağribli – Tûslu: B. 3369

Mansûr: B. 1657

Mecûsî: B. 3368

Melekût: Sonradan Dîvân-ı

Kebîr'e Yazılan Önsöz

Menn: B. 799

Mergazlı – Reyli: B. 3184,

B. 3369

Meryem: B. 1841

Mescid-i Aksâ: B. 199

Mesîh: B. 101

Mesîhâ: B. 1873

Me'vâ cenneti: B. 1177

Mil – kutup: B. 1356

Min Ledün: B. 902

Mirac: B. 637

Mirrîh: B. 279

Misvâk: B. 1349

Mîzân burcu: B. 838

Mıstar: B. 1745

Muğ: B. 3092

Muhtâr (Muhammed'in lâkabı): B. 1114

Muntakaa: B. 3556

Murakabe: B. 2288

Mûsa: B. 27, B. 1183, B. 1418, B. 2182

Mühre: B. 155

Münafık: B. 903

Mürit: B. 2233

Müşteri: B. 115

Nâfe: B. 971

Nâsût: B. 2104

Nazar: B. 3198

Nefs-i Küll: B. 959

Nemrud: B. 30

Nerkis: B. 146

Nesr-i Tâir: B. 1164

Nev-rûz: B. 1380

Nuh: B. 612

Ok – haber: B. 1143

On sekiz kadeh: B. 2682

Ormanlıktaki Tanrı arslanı:

B. 466

Öküz açlığı: B. 664

Öküz – balık: B. 1633

Öşür: B. 322

Padişah – perdecî: B. 2287

Pîr: B. 2464

Put: B. 2759

R, b, n, a: B. 325

Râfızî: B. 806

Ragâib gecesi: B. 2284

Rehâvî: B. 3506

Remil: B. 47

Rıdvan: B. 1029

Riyazat: B. 3075

Ruh: B. 1552

Rûhü'l-Emin: B. 199

Rûhü'l-Kudüs: B. 2142

Rum – Habeş: B. 202

Rüstem: B. 603

Safra: B. 516, B. 2166, B. 2377

Safran: B. 574

Safran – muska: B. 2489

Sağ taraf ehli: B. 1174

Sahip-kıran: B. 2312

Salâhaddin-i Zer-kûb: B. 1305

Samed: B. 350

Sâmirî: B. 189

Sarı samur bağ – Yahudi:

B. 848

Selâm: B. 2706

Selvâ: B. 799

Senâî: B. 379

Sencer: B. 729

Sevda: B. 516, B. 3401

Sevir – Sünbüle: B. 1462

Sûret – mâna: B. 723

Sühâ: B. 475

Süleyman: B. 668, B. 1184,

B. 1470, B. 1550, B. 3305

Süleyman – atlar: B. 360

Süleyman – karınca: B. 346

Sünbüle burcu: B. 635

Şahne: B. 1398

Şeddad: B. 26

Şekil: B. 1268

Şerh: B. 3432

Şeyyâd: B. 102

Şirin – Ferhad: B. 66

Şuayb: B. 159

Tacik: B. 1084

Takvâ: Sonradan Dîvân-ı

Kebîr'e Yazılan Önsöz

Tandır: B. 130

Taraz: B. 2237

Tas çalmak: B. 3193

Ta'til: B. 1234

Taylasan: B. 1816

Telvin: B. 754

Temkin: B. 754

Ters nal: B. 2627

Teşbih: B. 1234

Top – çevgen: B. 90

Tıraş: B. 2831

Tuğra: B. 11

Tur Dağı – tecelli: B. 117

Tutya: B. 88

Türk, Tatar – Hıtay: B. 619,

B. 3067

Türk – Hint, Hindu: B. 619, B. 631

Uhud Dağı: B. 1342

Ulama yazı: B. 2725

Utarid: B. 715, B. 2243

Üstün: B. 1716

Vâmık – Azrâ: B. 375

Vasît: B. 3556

Vebal: B. 3571

Yağma (boyu): B. 689

Yakıyn: B. 1730

Yakub: B. 145

Yarasa: B. 2597

Yedi deniz: B. 161

Yedi gök: B. 158

Yılanda panzehir: B. 2874

Yunus Peygamber: B. 841

Yusuf: B. 42, B. 429, B. 430,
B. 431, B. 896

Yüz – saç: B. 2681

Zebur: B. 3206

Zelîhâ: B. 42

Zenci: B. 1256

Zühal: B. 715

Zühre: B. 62

Zül-fekaar: Sonradan Dîvân-ı Kebîr'e Yazılan Önsöz

Zümrüdüanka: B. 32

Zünnâr: B. 371

Zün-Nûn (Şeyh): B. 2003

— A —

Âdem (Peygamber): 6, 180, 1126, 1127, 1385, 1637, 1713, 1748, 2037, 2038, 2159, 2526, 2895,
3194

Ahmed (Ahmed-i Muhtâr, Muhammed ve Mustafâ'ya da bkz.): 1114, 1816

Ali (IV. Halife): 806

Amîd: 3327

Arap, Araplar: 2651, 3308

Âsaf: 357, 1008

Ashab-ı Kehf: 2175, 2419

Attâr: 379

Ayşe (Rasgele bir ad): 35

Âzer: 1826, 2032

Azrâ: 375

— B —

Bâyezîd (-i Bıstâmî): 168, 169, 379, 2383, 3292

Bulgarlar: 689

— C, Ç —

Ca'fer (-i Tayyar): 1263, 1990

Calinos: 515

Cebrâil (Rûhü'l-Emin'e de bkz.): 369, 1172, 1632, 2042, 2130, 2423, 3139, 3539

Celâl (Mevlânâ): Sonradan Dîvân-ı Kebîr'e Yazılan Önsöz

Cem (Cemşîd): 882, 982

Circîs (Peygamber): 1407

Çiğil (boyu): 368

— D —

Davud (Peygamber): 471, 1180, 2277, 3108, 3206

Deccâl: 372

— E —

Ebû Ali: 384, 410, 2942

Ebû Bekr (I. Halife): Sonradan Dîvân-ı Kebîr'e Yazılan Önsöz, 1539, 1562, 1664, 3044, 3409, 3472

Ebû Hurayra: 1202, 1562

Ebû'l Alâ: 384, 410, 1427, 2068, 2942

Ebû'l Hasan (Rasgele bir ad): 1358, 1427

Ebû Leheb: 2648

Ecel meleği (Azrail): 273

Edhemoğlu (İbrahim): 722

Eyyub (Peygamber): 1168, 1636, 3108

— F —

Faruk (Halife Ömer): 3277

Ferhad: 66, 560, 1282, 2119

Ferîdûn: 3516

Firavun: 26, 30, 1881, 1882, 1883, 2928, 3110, 3403, 3477

Frenkler: 2588

— H —

Habeş: 202, 1256, 1992, 3243

Halil (İbrahim Peygamber): 598, 2032, 2039, 2140, 2537, 2672, 2899, 2923

Hamza: 2927

Harezmliler: 1714

Hârûn (Peygamber): 829

Hârût: 1083, 2104

Hasan (Rasgele bir ad): 1358

Hasan'ın babası (Rasgele bir ad): 1241

Hâtem (-i Tayy): 1662

Hayder-i Kerrâr (Ali maddesi bkz.): 1118

Havva: 2037

Hintli, Hintliler: 619, 621, 631, 641, 643, 1135, 3185

Hızır: 465, 875, 1175, 1584, 1596, 2446, 2463, 2909, 3274, 3538

Husâmeddin (Hasan. Çelebi): 549, 926

Huseyn (Mevlânâ'nın atası): Sonradan Dîvân-ı Kebîr'e Yazılan Önsöz

Husrev: 560

— İ —

İblis: 2042

İbrahim Edhem (Edhemoğlu'ya da bkz.): 1558

İbrahim Peygamber (Halil'e de bkz.): 1849, 1951

İhvân-ı Safâ: 458

İlyas (Peygamber): 1175

İmâd: 3327

İmranoglu Mûsa (Peygamber. Mûsa'ya da bkz.): 112, 189, 1183

İsa (Peygamber): 62, 104, 180, 187, 371, 372, 373, 464, 759, 830, 1038, 1114, 1454, 1510, 1589, 1839, 1841, 1861, 2111, 2120, 2182, 2220, 2591, 2973, 3142, 3164, 3244

İshak (Peygamber): 281, 1181

İsmail (Peygamber): 1407

İsrâfil: 67, 944, 1132

İsrailoğulları: 506

— K —

Kâbilli büyücü: 220

Karun: 101, 833, 2002, 3142

Kayser (Roma imparatorlarına verilen ad): 94, 280, 659, 1256, 2330, 3243

Keyhusrev (Büyük padişah): 1719

Keykubad (Büyük padişah anlamına): 2506, 3006, 3300, 3323

— L —

Leylâ: 92, 483, 561, 828, 1261, 1283, 1361, 1690, 2001, 2036, 2578, 3262, 3358

— M —

Mağribli: 3369

Mansûr (Huseyn ibni Mansûra'l-Hallâc): 1657

Mecnun: 483, 561, 828, 1261, 1283, 1361, 1690, 2001, 2036, 2578, 3262

Mergazlı: 3184, 3369

Meryem: 180, 371, 1589, 1841, 1870, 3344

Meryemoğlu İsa (İsa'ya da bkz.): 722, 1957, 2209

Mesîh (İsa'ya da bkz.): 101, 1965, 2209, 2686

Mesîhâ (Mesîh'e de bkz.):

1873, 1901

Mısır azizi: 990

Muhammed (Bahâeddin Veled. Mevlânâ'nın babası): Sonradan Dîvân-ı Kebîr'e Yazılan Önsöz

Muhammed (Mevlânâ Celâleddin): Sonradan Dîvân-ı Kebîr'e Yazılan Önsöz

Muhammed (Peygamber): 191, 2528

Muhammed Bey (Rasgele bir ad, yahut Selçuklu beylerinden biri): 98

Mûsa (Peygamber): 27, 112, 117, 189, 419, 506, 634, 680, 689, 798, 829, 832, 1114, 1183, 1259, 1389, 1390, 1418, 1862, 1883, 1884, 1885, 1886, 2182, 2231, 2407, 2446, 2539, 2789, 2928, 3216, 3403, 3404, 3405, 3477, 3478, 3538

Mustafâ (Muhammed'e de bkz.): 156, 202, 247, 391, 414, 637, 849, 1446, 1549, 1664, 2216, 3610

— N —

Nemrud (Nümrûd): 30, 598

Nuh (Peygamber): 402, 612, 678, 755, 2862, 3043

— O, Ö —

Oğuzlar: 660

Osman (III. Halife): 1562

Ömer (II. Halife): 806, 1562

— P —

Peygamber (Muhammed Mustafâ maddesine bkz.): 800

Peygamber (Süleyman maddesine bkz.): 1682

— R —

Reyli: 3184, 3369

Rıdvan: 548, 1029, 1962, 2439

Rûhü'l-Emin: 199, 382, 1161, 1711, 1825

Rûhü'l-Kudüs (Rûhü'l-Emin, Cebrâil maddesine bkz.): 2142

Rum: 1577, 1992, 2274, 3388

Rüstem: 603, 604, 1386, 1472, 2514, 2687, 2862

— S —

Salâhaddin (Zer-kûb-ı Konevî): 1305, 2405, 2667, 3090

Senâî: 379

Sencer: 729, 892

Sıddıyk (Ebû Bekr): 2528, 3277

Süleyman (Peygamber): 346, 347, 357, 358, 668, 1184, 1470, 1550, 1991, 2872, 3212, 3305, 3310

— Ş —

Şeddad: 26

Şems, Şemseddin: Birçok yerde.

Şirin: 66, 560

Şuayb (Peygamber): 159, 1885, 1886

— T —

Tacik: 1084

Tarazlı (Taraz Türkü): 3185

Tûslu: 3369

Türk: 619, 631, 641, 661, 1084, 1206, 2476, 3067

— U —

Urbuz (Rasgele bir ad, yahut tanınmış bir bey): 659

— V —

Vâmık: 375, 561

— Y —

Yağma (boyu): 2498

Yahya (Peygamber): 2591

Yahudiler: 848, 849

Yakub (Peygamber): 145, 187, 188, 430, 502, 503, 1168, 1708, 1925, 2625, 3207

Yunus (Peygamber): 841, 1872

Yusuf (Peygamber): 42, 43, 44, 145, 170, 187, 188, 202, 237, 252, 264, 430, 431, 502, 503, 504, 569, 625, 636, 896, 941, 989, 1041, 1086, 1113, 1175, 1298, 1534, 1681, 1694, 1708, 1768, 1840,

1871, 1925, 2158, 2198, 2205, 2351, 2589, 2625, 2674, 2812, 2908, 3057, 3190, 3191, 3207, 3247

— Z —

Zelîhâ: 42

Zenci: 907, 1256, 1577, 1630, 2274, 2669, 2821

Zün-Nûn (Şeyh Mısrî): 2003

Zün-Nûn (Yunus Peygamber): 1849

CİLT- 2

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

MEVLÂNÂ

DÎVÂN-I KEBÎR

farsça aslından çeviren

ABDÜLBÂKİ GÖLPINARLI

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

© türkiye iş bankası kültür yayınları, 2007

editör

EMRE YALÇIN

danışman

NURİ ŞİMŞEKLER

görsel yönetmen

BİROL BAYRAM

düzeltilen

ALİ ALKAN İNAL

grafik tasarım ve uygulama

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

istiklal caddesi, no: 144/4 beyoğlu 34430 istanbul

Tel. (0212) 252 39 91

Fax. (0212) 252 39 95

www.iskultur.com.tr

Genel Yayın: 1351

Hümanizma ruhunun ilk anlayış ve duyuş merhalesi, insan varlığının en müşahhas şekilde ifadesi olan sanat eserlerinin benimsenmesiyle başlar. Sanat şubeleri içinde edebiyat, bu ifadenin zihin unsurları en zengin olanıdır. Bunun içindir ki bir milletin, diğer milletler edebiyatını kendi dilinde, daha doğrusu kendi idrakinde tekrar etmesi; zekâ ve anlama kudretini o eserler nispetinde artırması, canlandırması ve yeniden yaratmasıdır. İşte tercüme faaliyetini, biz, bu bakımdan ehemmiyetli ve medeniyet dâvamız için müessir bellemekteyiz. Zekâsının her cephesini bu türlü eserlerin her türüsüne tevcih edebilmiş milletlerde düşüncenin en silinmez vasıtası olan yazı ve onun mimarisi demek olan edebiyat, bütün kütlelerin ruhuna kadar işliyen ve sinen bir tesire sahiptir. Bu tesirdeki fert ve cemiyet ittisali, zamanda ve mekânda bütün hudutları delip aşacak bir sağlamlık ve yaygınlığı gösterir. Hangi milletin kütüphanesi bu yönden zenginse o millet, medeniyet âleminde daha yüksek bir idrak seviyesinde demektir. Bu itibarla tercüme hareketini sistemli ve dikkatli bir surette idare etmek, Türk irfanının en önemli bir cephesini kuvvetlendirmek, onun genişlemesine, ilerlemesine hizmet etmektir. Bu yolda bilgi ve emeklerini esirgemiyen Türk münevverlerine şükranla duyguluyum. Onların himmetleri ile beş sene içinde, hiç değilse, devlet eli ile yüz ciltlik, hususi teşebbüslerin gayreti ve gene devletin yardımı ile, onun dört beş misli fazla olmak üzere zengin bir tercüme kütüphanemiz olacaktır. Bilhassa Türk dilinin, bu emeklerden elde edeceği büyük faydayı düşünüp de şimdiden tercüme faaliyetine yakın ilgi ve sevgi duymamak, hiçbir Türk okuru için mümkün olamayacaktır.

23 Haziran 1941

Hasan Âli Yücel

İkinci Ciltteki Şiirler Hakkında Birkaç Söz

Bu ciltte Bahr-i Hezec Ahrab'la Bahr-i Muzâri Ahrab-ı Mekkûf vardır. Birinci bahirde iki yüz kırk bir, ikinci bahirde yüz yirmi altı şiir vardır ki tutarı üç yüz altmış yedi şiirdir. Her iki bahirdeki beyit tutarı, dört bin elli ikidir. Birinci ciltle beraber Dîvân'ın 7662 beytini Türkçeye çevirmiş bulunmaktayız.

Bahr-i Hecez Ahrab'da CCXXXIII. ve CCXXXIV. gazeller Şems'in gidişinden sonra söylenmiştir sanıyoruz; I., LVI. gazellerin Şems'in Konya'ya ikinci gelişinde söylendiği anlaşılıyor. CLXXXII. ve CXC. gazeller Şems'in şahâdetinden sonra söylenmiş olacak. XXIX. ve XLIX. gazeller Salâhaddin mahlasını taşıyor. Herhalde bu şiirler de Şems'ten sonra, Salâhaddin'le hemdem olduğu yıllarda söylenmiştir.

Bahr-i Muzâri Ahrab-ı Mekkûf'ta VI. şiir bir tercî. Birinci bendiyle üçüncü bendi on dört, ikinci bendi on üç, son bendiyse yedi beyittir. İlk beyti gençlikten bahsetmede ve şiir bu hava içinde akıp gitmede. Şiirde “Şems” mahlası da bulunmadığına göre Mevlânâ'nın en eski şiirlerinden biri olsa gerek. Nitekim CVI. gazel de altıncı ve yedinci beyitlerine nazaran otuz yaşında yazılmış olması gerekir. Fakat bu otuz yıl, gerçek yolculuğa düştükten sonraki zaman da olabilir. XII. gazelin birinci beytini bir bayram günü okuyor (Menâkibü'l-Ârifin, İst. Üniv. Farsça yaz. 1231, 108. b). LXXXI ve LXXXIII. şiirler Şems'in Konya'dan gitmeyi kurduğunu anladıktan sonra yazılmıştır sanırız. XLVI. şiiriye Şems'ten haber aldıktan sonra, yahut onun Konya'ya gelmek üzere yola çıktığını duyunca söylemiş olsa gerektir. CXXXVIII. gazel Şems'in gidişinden sonra söylenmiştir. CI. gazelse Şems'in şehit edilmesinden sonra, fakat henüz şehit olduğunu duymadan, Tebriz'e gitmiştir sanısıyla ibda edilmiştir.

LXXVIII. gazelin beşinci beytinde otuz yıllık bir hasret dile geliyor, bu otuz yıllık hasretin kırk yıla çıkmaması isteniyor. Bu ne demek? Şems'in şahâdeti 1247'dedir. Mevlânâ 1273'de ölümsüzlük âlemine göçmüştür. Ay yılına göre arada yirmi yedi küsur yıl var.

Acaba, bunun toparlak hesapla otuz yıl deyip geçiverdi de daha fazla yaşamamayı mı istiyor; bu ayrılığın kırkı bulmamasını mı diliyor? Bu isteğin ifadesi mi bu ve bu gazel geçici yaşayışının son yıllarında söylediği gazellerinden biri mi? Yoksa kendisi otuz yaşına girmiştir de bir umutsuzluk anında, yahut mistik bir düşünceyle, sûfice bir inançla birlik, gerçek varlık âlemini özlediğini mi söylüyor? Özlü bir olgunluk taşıyan bu gazele bakılırsa ikinci ihtimal biraz uzak görünüyor. Bu bakımdan biz bu gazeli son demlerindeki gazellerden biri sayıyoruz.

XL, XLV, LXVI. gazeller, birer bahar tasviri. Hele LXXXVIII. şiir olağanüstü bir güzellikte, pastoral şiire tam bir örnek.

IX. şiir hacıları kutlayan bir şiir. XXXVIII. şiiri bir bayram günü söylediği açıkça anlaşılma. XLVIII. gazel bir zalimin ölmesi, yahut öldürülmesi üzerine söylenmiş pek benziyor. İhtimal bir zalim, Sadeddin Köpek'tir (bkz. Abdülbâki Gölpınarlı: Mevlânâ Celâleddin, II. basım, İst. İnkılâp Kitabevi, 1952, s. 60, 263).

LXIX. şiir kendisine inancını o kadar güzel o kadar ercesine, o kadar fütursuz pervasız belirtiyor ki. LXXII. şiirse değme insan rûhunun kavrayamayacağı derecede geniş, sınırsız bir boş verişin ifadesi. LXXIII. gazel garip buluşlarla dopdolu; âdeta açılmaya muhtaç. CXIV. gazelse sanki Mesnevî'nin, ilk on sekiz beytinin içinde bulunan ve “Ney, kanlarla dolu bir yolu anlatıyor;

Mecnun'un sevgisine ait hikâyeler söylüyor" anlamındaki;

Ney tarîk-ı râh-ı pur hun mîkuned

Kıssahâ-yı ışk-ı Mecnun mîkuned

beytinin şerhi sanki.

*

Aziz Mevlânâ âşıklarına, sevenlere, sevilenlere, dost canlara, insanı ve şiiri sevenlere, Dîvân-ı Kebîr'in ikinci cildini sunuyoruz. O'nu can gibi bağrılarına basacaklarına, gözleriyle, dudaklarıyla, elleriyle, yüzleriyle öpeceklerine eminiz. Öbür ciltleri ve sonunda metni de sunmayı dileriz. Artık okurlarımızı âşıklar kıblesiyle, maşûklar pîriyle baş başa, gönül gönüle, diz dize, dudak dudağa bırakıyoruz.

abdülbâki gölpınarlı

DÎVÂN-I KEBÎR

BAHR-Ī HEZEC

—AHRAB—

mef' ûlü mefâîlün mef' ûlü mefâîlün

— A —

I

(s. 66) Meyhane dilberi bizi eve götürmeye geldi, bizi gençleştirmek, terütaze bir hale getirmek için ilkbahar çağını belirtti.

Yolumuzu vurmak için dağarcığını açtı, belini sıktı, okunu koydu, yayını gerdi.

Yüzlerce nükteler savurmada, yüzlerce düzenler yapmada, bizi yutmak, alt etmek için yüzlerce şaşılacak oyunlarla satranç oynamada.

Fidan gibi sonunda bizi kökümüzden söküp çıkaracak amma aldırma, yürü, onun selvi boyuna gölge kesil, önünde, ardında koş dur.

Dostum, mermer gibi bir yüreğin varsa dayan, kaçıp gitme. Çünkü o önce bizi öldürür, fakat sonra alır, bağrına basar.

Gönlümüzdeki gizli sevgili nazlanır, naza başlarsa biz de artık bütün padişahlara yüzlerce nazlar, edalar ederiz.

Gene geldi, gene geldi, o uzun ömür geldi. Yüreğimizi dağlamaya o güzellik, o naz gene geldi.

O cihanın canı geldi, o gizli hazine geldi, perdemizi yırtmak için o padişahların bile övündükleri güzel geldi.

Geliyor, o gereken güzel geliyor. Gelişiyse yüreğimiz ağızımıza gelse yeri.

Yaratılış ağacının üstünde bizi hoş bir sûrette pişirip oldurmak, geliştirip yetiştirmek için Tebrizli Tanrı Şems'i Hamel burcuna geldi işte.

II

Arayıp istemiyorsan bile bize uyarsın, bizimle beraber arar durursun. Çalıp söylemeyi bilmesen bile bize benzersin, bizimle beraber çalıp çağırmaya başlarsın.

Karun bile olsan aşka düştün mü müflis kesilirsin; padişah bile olsan bizimle beraber sen de kul olursun.

Bu meclisin bir mumu, yüzlerce muma değer, yüzlerce mum yerine geçer; ister ölü ol, ister diri; dirilirsin bizimle.

Ayaklarının bağıni çözer, gül bahçesini gösterirsin de bizimle beraber gül gibi bütün vücudunla gülmeye koyulursun.

Bir an hırkaya bürün de gönülleri diri erleri gör; onları görürsen atlas elbiseleri atarsın da bizimle beraber hırkaya bürünür gidersin.

Tohum yere düştü mü biter, boy verir, bir ağaç olur; bu remzi anlarsan sen de bize uyarsın, bizle beraber yerlere düşer, yerlere döşenirsin.

Tebrizli Tanrı Şems'i gönül goncasına diyor ki: Gözün açılırsa bizimle beraber sen de görülecek şeyleri görürsün.

III

Ey malı mülkü olan, sen bu kıyamet gününü, bu güzellik Yusuf'unu, bu güzelim boyu bosu görmüyorsun.

Şeyhim, sen bu şeyhlik incisini, şu nur parıltısını, şu yüceliği, şu ululuğu görmüyorsun.

Görmüyorsun beyim bu can ülkesini, bu devlet bahçesini, bu bahtı, bu azameti.

Ey gönlü hoş, eteği temiz kişi, deli sen misin, ben miyim? Benimle bir kadeh çek de bırak şu kınamayı.

Ey Ay, dönüp dolaşıyorsun da asla gedilmiyor, zayıflamıyorsun. Ululuk nurların, sapıklıkları yırttı, giderdi.

* Akarsuyu gördün ya, teyemmümü bırak. Vuslat bayramı geldi, vazgeç riyazattan.

Nazlanırsan hamsın; naz çekersen ona teslim oldun demektir. Fakat yük taşırsan, yük altına girersen asıl o zaman o güzelliği, o tatlılığı elde edersin.

Sus, susmak, bal şerbeti içmekten de iyidir. Sözü yak, vazgeç remizden, kinayeden.

Ey Tebrizli Tanrı Şems'i, canlar senin doğundur, bu güneş, ısıllığı senin nurundan alır, senin parıltından elde eder.

IV

Sâkî, kadehi Tanrı şarabıyla doldur; yanmış, kavrulmuş gönüllere rabbânî şarabı sun.

Mahmur erlerin meclisinde ekmekten az bahset; su adamları, sudan başka bir şeyle uzlaşamaz.

Senin suyundan, senin hitabından beden yıkıldı, harap oldu; canım efendim, şu defineyle bu harabeyi beze.

Aşkın, o çorak toprağı gül bahçesi haline getirir. Dalgan, şu buluta benzeyen gözü inciler saçar bir hale koyar.

Şarabımızı çoğalttıkça çoğalt, sundukça sun bize, bağla uykumuzu. Uykuya dalan kişinin gecedен ne haberi olur ki?

Tanrı'ya konuk olanlar, meleklerle aynı kâseden su içerler. Sevap işleyen erlere şarap gökyüzünden gelir.

Onun gerçek dostunun dudağı, onun taslarına, onun ibriklerine dokunur, onun kaplarından içer. O arı duru şarabı çekinip sakınma küpünde bulursun ancak.

* Ayık adam nerden bilsin sarhoşların kendilerinden geçişini? Ebû Cehil sahabenin hallerini nerden anlayacak?

* Sûfinin üstadı, vasıtasız olarak Tanrı'dır; Sâbiîyle kitap ehlinin üstadıysa kitaptır.

Tanrı'ya mahrem oldun mu vasıttan geçtin gitti; artık yüzleri peçeli güzellerin kap peçelerini, aç yüzlerini.

İnkâr eden, ümitsizliğe düşer de sen bunu bulamazsın der; zaten onun yolunu bağlayan da o, bulamazsın sözüdür.

O ne aksungurdur, ne güzel sesli bülbül; o kara kuzguna dünya viranesi daha iyi.

Sus, artık söyleme de kargaşalığı, kötülüğü arttırma; hitaba lâıyk canlılara zaten gayb âleminden ses gelir.

V

Bugün o arı duru şarabı fazlasıyla sun, sundukça sun; şu tez dönen çarkı vur, kır, darmadağın et.

Tutalım, gayb kadehi göze görünmüyor, fakat sarhoşluğu, haraplığı gizlemeye imkân yok ki.

Ey neşeye, çalgıya düşkün, ey sözü de hoş, düşüncesi de hoş aşk; o yüzünü örten padişahın yüzünden kap örtüyü.

Kap da a kutlu sâkî, bu yandan da hayıflanıp acıklanma kalksın gitsin, o yandan da; hele ey gül yüzlü sâkî, doldur sağrağı, kâseyi.

Gül bahçesinin cilvelenmesini istemiyordun da ne diye gülsuyu satılan dükkânı açtın öyleyse?

Şu ırmağı akıttın da bizi baştan çıkardın; suda doğmuş kazı tez suya at gitsin.

Ekinlere benziyoruz cancağızım; şu meydanda bitmişiz, dudaklarımız kupkuru, canla gönülle yağmur bulutunu arayıp beklemedeyiz.

Her yanda bir yeni elçi; bulamazsın, yürü git diyor; aldırma, vur o kara kuzgunun başına lâ havle taşını.

* Ey her rûhun fitnesi, ey her toplumun kesesini kapıp kaçan; ey Rebâbî Ebû Bekr'in de elinden rebâbını çalan,

* Bugün, şu hadis bilgini canı tamamıyla sarhoş et, şu tefsir bilgini aklı tamamıyla bunak bir hale getir, öyle istiyorum bugün.

Ey bizim abıhayatımız, gerçi çöl Arabı'na uyuz devenin sütü candır amma sen gene de gizlenme, mahşer günü gibi meydana çık.

Ey özü de güzel, yüzü de güzel, sus; nefesini tut; uykuya dalıp giden her gafile halimizi duyurma.

VI

Suda doğmuş kazı at suya ey sâkî; tez ol, tezcanlı sarhoşlara tezlik daha fazla yaraşır.

* Ey baharın da canı, kışın da. Ey şaraba, mezeye düşkün sâkî, Rebâbî Ebû Bekr'i şekerkamışına

döndür, doldur şekerle onu.

Ey kargaşalıklar, ey fitneler sâkîsi, hadi, yeni baştan işrete başla, sağrağı, kâseyi şarapla doldur.

Kutlu şarapla bu yanı da neşeyle, zevk naralarıyla doldur, o yanı da; yüzünü nikapla örtüp gizleyen sevgilinin kap yüzünden nikabını.

Ne de güzel sevgili o, ne de hoş, dikensiz gül fidanı o; yanıp kavrulmuş gönüllere ne de hoş bir ilaç o; var olsun.

(s. 67) Bak da gör, yüzlerce toplum, o görünmeyen şaraptan esrimiş, deli divane olmuş. Bu şarap, yüzlerce süzölmüş, sızırılmış şarabı kesada verir.

Yeşillik sarhoşları gizli, çiçekler dallardan dökölüp saçlarımda, şu habbelerle dolu selde yüzlerce dağ, saman çöpü gibi dalgalana yuvarlana, bata çıka gitmede.

O aydın kadeh can olsa da bedenden gizlense bile sarhoşluğu, haraplığı gizlemeye imkân yok.

Ekinlere benziyoruz cancağızım; şu meydanda yetişmiş, yeşermişiz; susamışız, yağmur bulutunu arıyoruz, onu beklemedeyiz biz.

Gök gürlemesi gibi sen de susmuyorsun bir türlü; çünkü şu akıl sana bir perde; sabret, yokluğa dal da şu söyleyip duran dudu kuşunu öldür gitsin.

VII

Nihayet o ay, seher çağlarındaki ahlarımızı duydu da bu gece topluluğumuz bir başka düzene girdi.

* O ay göğsümde çark urdu mu ey Ay devri derim, ay devrimize bak bizim.

Nerde Zâloğlu Rüstem ki ben ona hileler edeyim, oyunlar göstereyim; nerde Yusuf ki gelsin de bizim alımımızı, bizim güzelliğimizi görsün, parlaklığımızı seyretsün.

Bizim şeker madenimiz lokma olamaz, yutulamaz; sen onun şekere benzer tasında tatlı bir lokma olmaya bak.

Lûtfu, keremi, bizi koçmak, kucaklamak ister; bu yüzdendir ki her an illetimize bir ilaç hazırlar, ihsanlarda bulunur.

Yanıp kavrulmuş ciğer tuzsuz yenemez; bu yüzden olacak ki her an bizim yanıp kavrulmuş ciğerimize tuz ekmeye.

Ayaksız tavafa girelim, başsız secdeye varalım; çünkü o, şu başımızı, ayağımızı, başsız-ayaksız bir hale koydu.

* O padişahın kapısının çevresini ayaksız tavaf edelim; çünkü o Elest sarhoşu geldi de kapımızı kırdı bizim.

Onun gümüşe benzer göğsü yüzünden, betimiz benzimiz altına döndü; bizim bu gümüşümüze, altınımıza yüzlerce define, yüzlerce hazine feda olsun.

Bizim şu insan kalıbımızı melek haline getiren nur, nerden bir renge boyanacak, nasıl bir şekle

sığılacak, imkân mı var buna?

Bir şeye benzetilemez amma lûtfeder de benzetişi revâ görür; çünkü bakışımızın, görüşümüzün zayıflığını bilir.

* Nurum buyurmuştur, kandile benzer. Göğsümüzle gözümüze de kandil konan yer ve sırça demiştir.

Sus da bunu herkes duymasın; zaten hayrımızı, şerrimizi anlayabilecek kim var ki?

VIII

Ey can sâkîsi, o yıllanmış, o eski şarabı, o gönlün yolunu kesen, o din yoluna kılavuzluk eden şarabı sun.

Gönülden kaynayan, rûhla kaynaşan, coşup köpürüşü Tanrı'yı gören gözü mahmurlaştıran şarabı sun.

* O üzüm şarabı İsa ümmetinin; bu Mansûr şarabıysa Yâsîn ümmetine mahsus.

O şaraptan da küpler dolusu var, bu şaraptan da küpler dolusu; fakat o küpü kırmadıkça bu şarabı asla tadamazsın.

O şarabı alsan da bir an olsun gönlü neşelendirmez, gamı asla öldürmez, kini asla kökünden söküp atmaz.

Fakat bu şarabın bir katresi bile işini altına döndürür; şu altına benzeyen kadehe canım feda olsun.

Bu iş olsa olsa, yatağını yastığını derip devşiren kişiye seher çağında olur, uyanık er, seher çağında bu feyze erer.

Sürçüp sendelemeyesin de padişahlarla olan ahdini, amanını bozmayasın sakın; çünkü kötü dost vesveseye aldanmaz.

Yüzün yaralanırsa aldırma, yürü, bir başka yara arayadır; Rüstem bile olsa safta rastladığı gül, nesrin demetine ne yapar ki?

IX

Cana canlar katana, içmek için abıhayat gerek; Tanrı denizinin balığı tamamıyla can olmalı.

Şu balçıktan yapılan yıkık yer baykuşun yurdudur; Zümrüdüanka gibi yücelerde uçan kuşa bu alan, nerden lâyük olacak?

Bu devletin parıltısına karşı yüzlerce göz kamaşır kalır, sen öyle sopasına dayanarak yürüyen her körü kulağından tutup çekme bu yana.

Sağlam para isen nasıl oluyor da borca kapılıyor, o hevesle sarhoş oluyorsun? Bu kerem ve ihsan hazinesini ne sanıyorsun sen?

Gönlü daralan kişi, lûtfâ, insafa uğrayacağı yeri iyiden iyiye bilir; o ebedî cana yüzlerce gönül feda edilse yeri vardır.

Gönül demirden de aşağı değildir ya; demir bile mihladızın karşısına çıkan taşı bilir, o taşın mihladız tarafından çekilmeyeceğini anlar.

Akıl, şu toprak yeryüzüne, şu âleme aşka düşmek için geldi, yoksa akı, vefası olmayana aklın ne lüzumu var?

Gerçekler güneşi Tebrizli Tanrı Şems'idir; gönül o devlet kuşuna benzer canın tapısında yerlere kapanır da yeryüzünü öper.

X

Sevgili bezendi, güzelleşti, hep böyle olsun dilerim; küfrü iman haline geldi, var oldukça böyle olsun.

* Darmadağın olan saltanat, perişan olan diyar, Şeytan'ın yomsuzluğundan o hale gelmişti, saltanat gene Süleyman'a geçti, mülk gene onun oldu, böyle olsun boyuna.

Gönlümü inciten, yüzüme kapıyı kapayan sevgili, dostların gamıyla gamlanmaya başladı, hep böyle olsun dilerim.

Şarabı da yalnız içerdi, zevki de yalnız ederd; bak, şimdicek konuklara baş vermede, dilerim hep böyle olsun.

O padişahlara lâıyk yüzün parıltısından, o evi ışıtan meşaleden her bucak meydan yerine döndü, böyle olsun boyuna.

O yalancıkdan kızışlarından, o tatlı mı tatlı işvelerinden, edalarından dünya, bir şeker yurduna döndü, hep de böyle olsun dilerim.

Gece geçip gitti, sabah şarabının içilme çağı geldi çattı; gam gitti, neşeler, feyzler yüz gösterdi; güneş doğdu, parıl parıl parlamaya başladı; dilerim hep böyle olsun.

Hüzünlere batanların devleti, deli divane olanların himmeti yüzünden o zincir sallanmaya başladı, oldukça da böyle olsun hep.

Bayram geldi, bayram geldi, o kaçan sevgili geldi, bayramlıklar çoğaldı, hep böyle olsun oldukça.

Ey gönül sahibi, ey halden anlar çalgıcı, zîr perdesinde karar kılma; çünkü o Zühre, Mîzân burcuna girdi; hep de böyle olup dursun.

* Yoksul Ferîdûn kesildi, kesesi Karun'un kesesiyle aynı halde, onunla bir keseden harcanıyor, padişahla aynı tasta yemek yiyor, hep böyle olsun dilerim.

Şu esen yele, şu aşk yeline dikkat et, şirin dudakların afsunuyla neye uydu, onunla feryat etmeye koyuldu, dilerim hep böyle olsun.

Firavun, o kadar sertliğiyle, kabalığıyla, o kadar talihsizliğiyle beraber, hele bak, şimdicek İmranoğlu Mûsa kesildi, oldukça da hep böyle olsun.

O kurt, o kadar çirkinliğiyle, o kadar bilgisizliğiyle, unutkanlığıyla, gene de şimdi Ken'an Yusuf'u oldu, oldukça da böyle olsun hep.

* Ey Tebrizli Tanrı Şems'i, bizimle öylesine birleştin, öylesine bize karıştın ki Tebriz, Horasan oldu gitti, dilerim hep böyle olsun.

* Şeytanım Müslüman oldu sırrı zuhur etti de nefsim rabbânî bir nefis oldu, İblis İslâma geldi, hep böyle olsun dilerim.

O ay doğdu da iki dünya da gül bahçesine döndü, bütün tenler can kesildi, dilerim hep böyle olsun.

Işığın rûha vurdu, onu yalımlattın, parlattın; can bâki kaldıkça hep böyle olsaydı bu. Parlaklığın yalım yalım yalımlandı; oldukça böyle olsun bu.

Kahrı tamamıyla rahmet kesildi, zehri baştan başa şerbete döndü, bulutu şekerler yağdırmaya başladı, dilerim hep böyle olsun.

Şu öküz kurban oldu ya, artık ne köşke konduğundan dolayı yücelir, izzete sahip olur, ne boynuzum var diye utanır, yerinir; hep de böyle olsun dilerim.

* Yeryüzü, gökyüzü haline geldi mi Senâî'nin dileği olmuştur; buydu, ona döndü, hep de böyle olsun.

Sus ki sarhoşum ben, birisi elimi bağladı benim; düşünce dağıldı gitti, dilerim hep de böyle olup gitsin.

XI

“Tercî-i Bend”

(s. 68) Ey ay yüzlü sevgili, ramazan ayı geldi. Sofranın üstünü ört, yücelikler yolunu aç.

A hercai herzevekil, geri dönmenin tam vakti; helva satana bak, niceye bir helva isteyip duracaksın?

Helvacıyı bir kerecik görmek bile seni öylesine tatlılaştırdı ki bal bile efendim der, sana toprak olayım, tapında yerlere döşeneyim.

Yemen, kusman yüzünden pilicin şu yumurtada kalakaldı; çık şu yumurtadan da kanatların bitsin, uçasın.

* Mehterin dudakları, sevgilinin dudaklarının anışıyla kupkuru; bomboş karnıyla zurna gibi ne de hoş feryat ediyor.

İçinde bir şey bulunmasın, için bomboş olsun; dudaklarını neyin dudaklarına ver, bu daha hoş; ney gibi onun nefesiyle doldun mu artık şeker çiğne.

* Neye üfürülen nefeste şekerler gizlidir; Meryem'e benzeyen ney, o nefesten tatlılara gebe kalmıştır.

Ekmek yemeye tövbe edersen ne ziyan edersin ki? Ekmeği artıp duran sofraya nerde, cana canlar katan sevgili nerde?

* Tortudan arınayım, arılıktan da öteye geçeyim de Kafdağı'na çıkayım. Oruç Kafdağı'na çıkan serçe bile Zümrüdüanka kesilir cancağızım.

* Orucun vereceği zayıflık, beti benzi sarartır, baş döndürür amma bu çeşit zayıflık, bu çeşit sararış yüzünden de insanlar yed-i beyzâyı elde ederler.

Su iyi aksın, ekinler yeşersin, göversin diye her yıl arkları taramazlar mı, çamurunu temizlemezler mi?

Sen de şu ekmeği ark temizleyenlere, ark açanlara ver de abıhayat elde et, bütün cüzlerin dirilsin.

A sözlerimi dinleyen, şu nefesi bir selin çağlayışı say; çağlıyor da canı denize çağırıyor.

Ey ay yüzlü dilber, senin vasfının ilk sözleri, başlığı bile tam yetmiş iki defter oldu da o hasetçi Zühre'nin elinde tam yetmiş iki tef ıslandı, ses vermez bir hale geldi.

*

Cehennem kapısını kapadık, yâni yiyip içme tamahını yok ettik; sen de cennetin kapısını, yâni aydın gönlünü aç.

Eşeğe çok hizmet ettin, onun otunu, arpasını çok çektin, götürdün; İsa'ya da hizmette bulunmak, ona da yardım etmek gerek.

Eşek olmasaydık şu yeryüzü nerden yurdumuz, konağımız olurdu; İsa gibi bizi de gökyüzü çeker, gözlerine sürer, bağrına basardı.

Fakat o koltuğu kokmuş, bizi koltuğunun altına almış; artık bizim de o gönül gözü kör ahmağa kinlenmemiz gerek.

Sofrayla ekmeği görüp durdukça nerden canı göreceksin, nerden cihanı seyredeceksin? A benim canım, a benim cihanım, yürü de canı ara, cihanı ara.

Bütün bunlar geldi geçti canım efendim, sen muhtaçlara bir bak; karakış yüzünden gül gibi yaprağımız, çiçeğimiz kalmadı.

* Bu harmana tokuz, şu buğdaya, arpaya doyduk artık; ey Ay, Başak ve Terazi burcu olmaksızın sen bir harman göster bize.

Çadır kuranlar gibi biz de bu gece nerkisle süsenin yanında çadır kurmak için göğün ipini tutmuşuz.

Ne vakte dek “nerde, nerde – kû, kû” deyip duracaksın, üveyik gibi yücelere bir yol ara; çünkü şu âlem her gümüş bedenli güzeli paralar, yok eder.

Her güzel sanki bir ay, bir yol üstünde durmuş, yol kesmede; her biri sanki padişahlar padişahı, her biri öbüründen güzel.

A benim canım, can ver, korkma, nekesliğe yapışma; fazla ışık yakıyorsun, elbette yağ gerek sana.

Padişahlığı, yücelikleri aramaya bak, öyle her şeye aldırış etmem ben de; bu huyu arslandan kap, erkeksin sen, kadın değilsin ya.

Kanlarla dolu yola ayak bas, yüzünü Mecnun'un yüzüne koy; savaş kılıcını çek, arslanın bile derisini yüz.

Ey dudu kuşunun huyuna husuna sahip çalgıcı, üçüncü tercîi söyle de derede su akar gibi rûh da akıp gitsin.

*

Ey ateş göğünden de bir hoşça, bir güzelce geçip yücelen İsa, gökten başını eğ de bizi yücelere çek.

Toprakla birdim; ayaklar altında ezilmedeydim; bana bir sıfat verdin de toprak, döşeme oldu bana.

Bu göz nura bakamazdı, fakat sen şu aşağılık âlemde ona öyle bir sürme çektin ki derya kesildi âdeta.

O sağrağın verdiği sarhoşluk olmadıkça gönül kendisinden habersizdir, arık bir haldedir. O kayser sürme çekmedikçe her göz kördür.

Arslanların ormanına git ki ceylan avlayasın; padişahın meclisine git de onun şarabından tat.

Her yanda bir sâkî, elinde arı duru şarap. Her tarafta bir çalgıcı, hepsinin de çene topağı tatlı mı tatlı, hepsi de ay gibi.

Sevgiliye, bayram mısın, düğün dernek misin, yarabbi, bu debdebeyi, bu güzelliği nerden verdin diye sorup durmadasın.

O arslan dünyanın altı bucağına nerden sığacak? O arslana lâyıık pençe altı cihetten de dışarda.

* Bu güzelliğe karşı güneş yanar yakılır, ay da kupkuru bir hale gelir, bu parlaklığı, bu yalımı, “Tanrı kendi nurundan onlara saçtı” sırrından bil.

O nur, öylesine bir nurdur ki can, zevkiyle ebedî olarak sarhoş olur. Öylesine bir nurdur ki güneş onun tozuna bile erişemez.

Şimdi batmış gitmişim, ırmağı nasıl anlatabilirim? Başım sudan dışardayken söylüyordum, dudaklarımdan sözler çıkmadaydı, güzel güzel bahsediyordum.

Sen de balık olmadıkça bu ırmak seni gark etmez; bu çayırılığa terütaze, yemyeşil gül fidanından başkası gelemmez; başkasına yol yoktur.

O eşi, benzeri olmayan padişahlar padişahı, bunu öylesine anlattı ki nasıl arayabilirsin, nasıl söyleyebilirsin o anlatışı? Ne yazılır, ne resme sığar.

Sana konak olan gönül, iki dünyadan da geniştir, iki dünyadan da üstün; Leylâ da o gönül yüzünden mecnun olur, deli divane kesilir, Mecnun da.

*

Ey ay yüzlü dost, ey şekerler çiğneyen çalgıcı, sesin cana canlar katmada, ta sabaha dek durma, dinlenme.

Kârsın, tamamıyla kâr, tamamıyla fayda; herkesten üstün oldun, her an da böyleydin sen, sabaha dek durma, oturma.

Yüzlerce şehre, ey âşıklar, ey perişanlar, o uykuya dalmış sevgili uyandı diye haber gitmiş; sen de sabaha dek oturma, durma.

O fitne uyandı, öylesine fitne ki kınamaya kalkıştı mı dağı bile yarar, yaralar; uyuma, sabaha dek durma dinlenme.

Evde bu çeşit bir topluluk, toplulukta bu çeşit bir ışık... Senden umduklarım var, uyuma, sabaha dek dinlenme, durma.

Bey geldi, bey geldi, o aydın dolunay geldi, o şeker, o süt geldi, sabaha dek durma, uyuma.

Ey sesi, nağmesi güzel mi güzel, seher yelinden de hoş, seher yelinden de tatlı dilber, bizi sen baştan çıkarıyorsun, sabaha dek yatma, oturma, devam et çalgıya.

Meclis seninle kutlu, işret senin nefesinle, senin nağmenle diri; mum gibi her yanı aydınlatmadasın, sabaha dek durma, dinlenme.

Bu gök, yeryüzünün üstüne kurulmuş bir çadır; kim görmüştür böyle çadırı? Ey bu çadırın direği, sabaha dek ayak dire, yıkılma.

Bu toplum, seninle dopdolu, seninle şana şerefe ulaşmış, senin yüzünden altüst olmada; sabaha dek durma, dinlenme.

O kürek kayıkçının elindeymiş gibi boyuna hareket etmede, mamûr bir yere varıncaya dek bu böyle sürecektir, sabaha kadar devam et.

Ey neye üfürülen güzel nefes, ne de şaşılacak derecede terütazesin; nasıl olur da herkese saygı göstermezsin? Sabaha dek durma, oturma.

Tef avuçla sıvazlanarak gerilir, sarhoşun nefesiyle değil; neye karşı onun sesi daima biraz hafiftir; sabaha dek çaladır.

Can gibi susmadayız amma can nasıl olur da uyur ey sevgili; sen dilimiz ol da sabaha dek durma, dinlenme, söyle, çal.

XII

Yalnız ağızla değil, gül gibi bütün vücudumla gülüyorum, çünkü ben benden geçtim, dünya padişahıyla halvetteyim.

Ey bir meşale getirip de seher çağı gönlü alıp götüren, canı da al, göğe ulaştır, gönlü yalnız bırakma.

Kızgınlığa, hasede düşüp de canı gönüle yabancı etme; onu burada bırakma, bunu yalnızca çağırma.

Padişahça bir haber gönder, hemencecik umumî bir davet yap; a padişahım, ne vakte dek bu seninle olacak da yapayalnız kalacak?

(s. 69) Dün gece yaptığın gibi bu gece de gelmezsen, bu gece de dudağını yumarsan canım efendim, yalnız feryat etmem, yüzlerce gürültüler koparırım, kargaşalıklar çıkarırım.

XIII

Allah için olsun sevgili, altın gibi sapsarı yüzüme bak; Allah için olsun, nereye gidersen bizi de beraber götür.

Gönlümüze geldin mi eteğini topla da elbisen ciğerimizin kanına bulanmasın sevgili.

Sevgili, seni görmeyen ay yüzlülerin körlüklerine rağmen, onların inadına bir doğ da ayın yüzüne bile bir kara buluttur çek.

Ey şeker dudaklı dost, anadan doğduğun günden itibaren şeker pazarına ne de kesat düştü, yazık.

Esenlik sana dedik, bu ses bütün dünyayı tuttu; gönül secdeye kapandı, can, beline gayret kemerini kuşandı sevgili.

Mum gibi her gece yanardım, seher çağı söndürülürdüm; fakat sevgili, bu gece geceyle gündüzü fark edemiyorum artık.

Ey Tebrizli Tanrı Şems'i, kanlar döken bir padişahlar padişahısın sen; hizmetine bel bağlayan, sana kul köle kesilen deniz bile, sevgili, senin tapında bir inciden ibaret ancak.

XIV

Ey gül bahçesi de, sarılı-kızıllı gül de yüzünden gülen sevgili, dilerim bizimle daima, daima böyle ol, sütle bal gibi kaynaşalım, bir ol bizimle.

Ey gökyüzü kendisine kul olan, lûtfuyla halkı dirilten dost; maşallah, ne de güzellik, alkış, ne de alım bu.

Güzellik denizin ansızın köpürür de dalgalanırsa aşağılık âlem incilerle dolar, yücelerse cennet kesilir.

Ne yana yüz tutarsan önünde güller biter, açılır; nereye gider gelirsene ayağına döşenen toprak altın kesilsin dilerim.

Kızır öfkelenir de sitemli sözler söyler, kötü lâflar edersen söyle, çekinme; senin cevrin, cefan, tamamıyla tatlıdır, tamamıyla tattır.

Gerçi gönlü taştır, fakat sen bir bak da gör, ne rengi var; meşale bile, kızıl gül bile görür de kendinden utanır.

Yarabbi, ona açık, uyanık bir gönül ver, uzun bir ömür ihsan et, yüzlerce yıl yaşasın, övünecek yücelikler ver, nazlar ver de biz de onunla övünelim.

XV

Canın için, başın için bizi böyle bırakma ey sevgili; ey salınıp yürüyen selvi, o boyu bosu göster bize.

Şu toprak döşemeyi sevindir, aydınlat; şu gök kubbeye bir başka güneş göster.

Canları yol bilir, kılavuzluk eder bir hale getir, madenleri altınlarla doldur; bir deprem ver de denizi coştur, köpürt.

Güneş bile senin devletinin, ikbalinin gölgesine sığınır; evet devlet kuşunun gölgesine sığınmaktan başka bir yol mu vardır ki?

Canım efendim, kötü düşünceli öze, o kötü düşünce noksan olarak yeter; âciz, miskin sevda, sevdada âciz ve miskin olanındır.

Hem rahmet sahibi Tanrı'nın rahmetisin sen, hem melhemsin, hem derman, hekimcesine o safrayı bastıran ilacı sun bize.

Gül bahçesinin bülbülüsün, hayırlı kişilerin sâkîsisin; hem sırlara baş verirsin sen, hem başsızsın, ayaksızsın sen.

Yarabbi, neler var sende, lûtfunla bir baharsın sen, granit taşları, kayaları bile işe güce sokarsın sen.

Bir nurdur parlatırsın; bir fitnedir koparırsın, hem de öylesine bir fitne ki, öylesine bir kavga ki yüzlerce tufan bile onu yatıştırılmaz.

XVI

Ey ay yüzlü, hoşlar geldin, safâlar getirdin, ey cana neşeler veren, neşelerle gel; sen zaten hep böyleydin, dilerim, sağ oldukça da hep böyle ol.

Ey her neşenin sûreti, cisme, şekle bürünmüş hali, sen, gönlümüzde bir anışsın, ey tüm aşkın sûreti, daima gönlümüzde ol.

Canım efendim, bizi artık bu çocukluktan kurtar; ihtiyaçtan, dadıya, tayaya hizmetten halâs et.

Biz gamlara düştük de eşe dosta sarıldık, ey tef, sen de candan, gönülden feryat et, ey ney, inle, feryada gel.

Ey gönül, sen güzelsin, o Husrev'in yüzünden büsbütün güzelleş; eğer tatlı bir Husrev'sen, Şirin'in Husrev'iysen aşka düş de Ferhad kesil.

XVII

Rezil rüsvay olmak istemiyorsan bir öğüt dinle benden: Ben afyon küpüyüm, sakın açma kapağımı.

İstersen beni ateşlere sal; ateş ne yapabilir bana? Ben gönülleri bile yüzlerce ateşe saldım, yaktım, yandırdım, oralarda bile yüzlerce kavga gürültü çıkardım.

Gökyüzü baştan başa baş olsa, toprak tamamıyla ayak kesilse, ne ona baş korum ben, ne buna ayak basarım.

Ey sahibimizin küpündeki arı duru şarabın sâkîsi, sun bir sağrak, şükretmek daha ziyade yaraşır bize.

XVIII

Dünya ateşimizin ışığıyla aydınlandı; dolunay sâkî bize, Ülker de kadehimiz.

Aşk inancım, yalnızlık bağım bahçem. Yalım yalım yanan ateş kadeh arkadaşım, gül bahçesi de bizim zevk, neşe yerimiz.

Kimde aşk varsa bu meclis yeri yurdu onun; kimde akıl varsa kaçsın bizden, nerde o, nerdeyiz biz?

Kimin yurdu daraldıysa, ateş kimi susattıysa gelsin bize, ona öyle bir kaynak gösterelim, onu öylesine bir kaynağa götürelim ki ordan suya kanmış bir halde dönsün.

Gayb âlemini göreceğ gözü olmayan aşkla, şevkle bizim ulumuzun tapısına gelsin, ona hizmet etsin.

A zaman, gönlümün sahibi Tebrizli Tanrı Şems'i gibi bir insan gördü mü gözlerin?

Ne mutlu sana a doğru yolu bulan, çalışıp çabalama yüzünden eridin gitti; mânamızı anlamak için sûretten kaçındın, vazgeçtin.

Kimin derdi, gamı varsa perişan bir hale gelir, berbat olur gider; gelsin de efendimizin kahvesini içsin, sarhoş olsun, derdinden kurtulsun. ^[1]

XIX

Hocam, görmüyorsun bu kıyamet gününü sen; hocam görmüyorsun bu güzelim boyu bosu sen.

Evin duvarı da deli divane oldu, kapısı bacası da; ben de belli olsun, anlaşılın diye duvarın üstüne çıktım işte.

Öylesine bir ay o ki devredip duruyor da gene gedilmiyor, incelmiyor; güzelliğinin güneşi karanlıkları yırtmış, gidermiş.

A eteği temiz, güzel hoca, deli sen misin, ben miyim; benimle çek bir kadeh de bırak şu kınamayı artık.

Senden önce nice çılgın, kerametler arar dururdu; fakat keramet arayan, sâkînin yüzünü gördü mü bütün kerametleri sattı, hepsini de elden çıkardı gitti.

XX

Sevgili, ne mutlu bize ki senin gamına düşmüşüz; hem aşkının mahremiyiz, hem senin mahremin.

Hem yüzüne dalmışız, seni seyretmedeyiz, hem senin testinden sarhoşuz, hem seni görüp neşelenmek için damına çıkmışız senin.

Sen Süleyman'ın canısın, canın dinlenip huzur bulduğu konak yerisin; ey sevgili, dev de senin yüzüğün için deli divane olmuştur, peri de.

Ey sevgili, canlar senin güzelim yüzüne dalmışlar da kendilerinden geçmişler; gönüller senin nefesinle, senin huzurunla aydınlanmışlar, parıl parıl parlamadalar.

Senin aşkınla sarhoşum, başımda senin verdiğin mahmurluk var, senin güzelliğın yüzünden şadım, neşeliyim sevgili.

* Ey Tebrizli Tanrı Şems'i, sen âşıklar Kâbe'sisin; ey dost, Zemzem bile senin zemzemin yüzünden şekerlerle karılmış, şekerleşmiştir.

— B —

XXI

Ey uyku, canın için olsun, bu gece zahmet verme bize; Allah aşkına bu gece geç git, uğrama buraya.

A uyku, nereye uçar, gidersen ordaki meclis harap olur gider; uçup gelme bu meclise bu gece.

Bu gece göz, sevgili, senin güzelliğinle beslenmede; uykusuzluktan gam yemeyesin diye bu gece onun güzelliğine dalmışsın ey göz.

* “And olsun basınca geceye”; hâşâ, var git ey uyku, var git de bu gece uyanıkların gönüllerinden yüzlerce armağanlar elde et.

Halk uykuya daldıysa, herkes uyduysa Tanrı’ya hamd olsun ey gönül, dün gece de uyumadın amma bu gece yok mu, bu gece; bu gece dün geceden de betersin, dün geceden de uykusuzsun sen.

Ayla aynı huydayım, sabaha kadar söz söylüyorum, ey iştihak çekenlere munis dost, bu gece can gözün açık, gör beni, dinle beni.

Ay bana tanık, yıldızlar ordum benim; ey Ay, yıldız oklarına karşı bu gece sipersin bana.

XXII

Sevgili, uyuma bu gece, bizi sevgilisiz bırakma. Sakın bizimle yarışa girişip de içmeye kalkışma, aman sakın, uyuma bu gece.

Bu gece kendimizde değiliz, aşkla bambaşka bir hale düştük; bu kez bir bak da gör ne haldeyiz, bu kez uyuma bu gece.

Ey aşkının halkası her boyna geçen, her gece yalnız bırakma bizi, uyuma bu gece.

Gam oltasına avız; gamdan şaşırılmışız, gamla sarhoş olmuşuz; bizi gamın eline verme, uyuma bu gece.

Ey gül bahçesinin selvisi, ey geceleri aydınlatan ay, bu aya tapanlara lûtfet de uyuma bu gece.

XXIII

O şeker dudaklı, o çene topağı güzel sâkî yüzünden can da sarhoş oldu, beden de, ey dost, uyuma bu gece.

O bütün dünyanın nuru yüzünden, onun her nazından, her edasından, duysun da ahvalimi anlasın diye feryat edip duruyorum, ey dost, uyuma sen de bu gece.

(s. 70) Gâh perişanlıktan, gâh pişman oluş yüzünden şu zevkten, şu işretten mahrum olup durmadasın, ey dost, bu gece olsun mahrum kalma, uyuma bu gece.

Bir gün diken kesilir, hor, hakir olursan, bir gün de ölür, leş kesilirsin, bizden ne haberin var ey dost, uyuma bu gece.

Œu ikisinden de vazgeç a adam, vakit geçti, kalk, gül gülmeye koyuldu, ey dost, uyuma bu gece.

Ayrıılığından çekinmedeyim, aşkınla davranıp kalkmadayım, ey benim Tebrizli Tanrı Œems'im, ey dost, uyuma bu gece.

XXIV

Ey can, konuğunum senin, sakın uyuma bu gece; a konuğun canı, gönlü, sakın uyuma bu gece.

Yüzün dolunay gibi doğdu; bu gece kadir gecesi oldu; ey bütün güzellerin padişahı, sakın uyuma bu gece.

Ey iki yüz gül bahçesinin selvisi, ey sarhoşların can rahatı, gönül huzuru, gönlü de aldın, götürdün, canı da; al, götür, sakın uyuma bu gece.

Ey güzel, ey güleç bahçe, sen olmayınca iki dünya da zindan, işte öylesine bir dilbersin, yüzlerce defa bundan da güzelsin, bundan da dilbersin sen, sakın uyuma bu gece.

— T —

XXV

Ey halden hale girmekten münezzehten olan, ey eşi, örneği olmaksızın yaratan. Ey insanı halden hale sokan, insana hayretler veren. Ey kimini Leylâ eden, kimini Mecnun kılan, ey âlete ihtiyacı olmayan sanatkâr.

Leylâ'ya, Mecnun'a yüzlerce çeşit haller veren, ey ihtiyacı olmayan verici diye tapısında onları feryat ettiren.

* İş başaran, ihtiyaçlar gideren yüzük, Süleyman'ın yüzüğüdür, o da sana rehin edilmiş; elindeki delili, hücceti elden çıkarma.

* Tövbe ayı geçti, dünyaya öylesine bir Ay doğdu ki bir anda yüzlerce ahdi, tövbeyi bozdurur gider.

Ne sersemdir o baş ki onun yüzünden donup sersemleşmez; ne ahmaktır o gönül ki onun karşısında kurduğu şeyleri kaybetmez.

Biz burda topalladık, evin kapısını ört; yayılanlar da bu tapıda topaldır, uçanlar da.

Ey aşk tüm bir varlıksın sen; hem taşsın, hem zincir; hem Peygamber'in davetisin, hem ümmetin inançtan inanca geçişi, halden hale girişi.

Bizi yokluktan, ciğeri yanmış, susamış bir halde sen var ettin de gözümüzü şu devlet çeşmesine diktin.

* Dikenim senin yüzünden gül kesildi, cüzlerim kül haline geldi; önümüz de rahmet bizim, sonumuz da rahmet.

Gülü dikende gör, dikensiz gülü herkes görür; tümü cüzde gör; ehliyet de budur zaten.

Şarabı korukta gör, varı yokta gör, ey Yusuf, padişahlar padişahlığını, saltanatı kuyuda seyret.

Gülü olmayan diken, yeşilliğin başköşesine kurulamaz; bir avuç toprak, canı olmadıkça başı, bıyığı nerden bulacak?

El çırp da bundan anla ki her sesin aslı sensin, her ses senden çıkıyor; çünkü ayrılık, yahut buluşma olmasa şu iki avcunu birbirine vuramazsın.

Sus artık, bahar geldi, gül geldi, diken geldi, gayb âleminden güzeller bizi davet için sıçrayıp geldiler.

XXVI

Ömür defterimizden bir yaprak kaldı ancak; can da o lûtfu gördü, kıskandı da daraldı, ıztırahlara düştü.

O deftere şekerden daha tatlı, öylesine bir harf yazmış ki o harfi Ay bile okudu da utancından terlere battı.

Bahçedeki yapraklarda ebedî ömür parlamada; öyle bir ebedî ömür ki ne burçtan burca değişmeden korkusu var, ne gedilip eksilmeden.

Adı yaprak amma ebedî saltanat orda; bütün temiz erlerin sırları orda, gün battıktan sonraki kızıllık sanki.

Dürölüp bükülmüş bir yaprak; üstüne de gözü aydın, görüşü kuvvetli Tebrizli Tanrı Şems'inden bir Tanrı nurudur vurmuş.

XXVII

O âlemin azametiyle bir hale dalmışım ki senin bu kibrin, bu ululanman bir yeldir bence; böyle bir devletle sarhoş olan neden ululanmasın, ne diye yüce görmesin kendisini?

Her an, her lâhza ayıklık kör olsun diye sağraksız, âletsiz yüzlerce kap şarap içmedeyim.

Havada uçan kuşları. Tanrı doğanlarını sanatsız, düzensiz, gayb âleminden ele geçirmedeyim.

Hattâ elimden şaşılacak kuşlar bitip uçmada; o halin sarhoşluğuyla şarap dudağımdan coşmada.

Onun başağından biten buğday tanesini, hani o Âdem'in yediğı buğday tanesini cennetle beraber satarım da o cenneti can gibi bağırıma basarım ben.

— D —

XXVIII

Balasagon'da ellerinde yay, iki Türk var diyorlar; o iki kişinin birisi kaybolup gitse bize ne ziyan dokunur ki?

Ey olmayacak, abes gamlara düşen, şu olmuş, bu olmamış, bunun altınla dolu kesesi var, onun çanağı var, sofrası var diye dertlenip duran.

Akşamleyin bir bey, birisine bir eyer bağışlasa hasedinden burda canına hafakanlar düşüyor.

And olsun Allah'a ki canı olan her diri, padişahın bakışından başka bir şey düşünmez, padişahın gazabına uğramak gussasından başka bir gussaya düşmez.

Deli divane olayım da saçma sapan şeyler düşünmeyeyim bâri, ey apaçık gören, ey can gözü açık olan, zaten ben aslından da deli divaneyim.

Mademki aklım yok, gel bana, sensin benim aklım, senin gibi çobanı olana akıl olarak sen yetersin.

İbadetim azsa ibadetim de sensin benim, hayrım da; seni ibadet edinen kişi korkudan kurtulur artık.

Ey sûret testileri yapan, bana testi satma; akar ırmağı olan testiye ne yapsın?

Sen kendini birisine, amma bir ölüye vakfetmişsin; bense cana, cihana sahip olana vakfetmişim kendimi.

A dost, sen de gel, gel de bize dost ol, çünkü canında canımızın eseri var, nişanesi var.

Tebrizli Tanrı Şems'i, varlık göğünün bir güneşidir ki doğdu; ne göktür o gök ki orda dönüp durmada.

XXIX

Bugün yüzün bir başka yüz, bugün tatlı dudaklarında bir başka tat var.

Bugün güle benzeyen lâ'l dudakların bir başka daldan bitmiş; bugün selvi boyun bir başka türlü yücelmiş.

Bugün aya benzeyen yüzün gökyüzüne sığmıyor; o gökyüzüne benzeyen göğsünde bir başka ferahlık, bir başka genişlik var.

* Bugün fitne, yatağından hangi tarafından kalktı, bilmiyorum; şu kadar biliyorum ancak, onun yüzünden âlemde bir başka kavga var, bir başka gürültü var.

İki âlemden de dışarı, bir başka yazıda yayılan, arslanları bile avlayan, yere yıkan o ceylan, bugün gözlerinde göstermede kendini.

Şu sevdalara düşmüş gönül gitti, gönül de kayboldu, sevda da; çünkü onun bundan daha üstün bir sevdası var şimdi.

Âşıkın ayağı olmazsa ezelî kanatla uçar; başı olmazsa başka başları vardır onun.

İki göz denizi boyuna onu arıyor, fakat bulamıyordu, bilmiyordu ki o incinin bir başka denizi var.

Aşkla iki dünyayı altüst ettim; burda ne diye arıyordum sanki? Bir başka yeri var onun.

Bugün gönlüm aşk, yarınsa maşûk; bugün gönlümün gönlünde bir başka yarın var.

* Padişah Salâhaddin gizliyse şaşılmaz buna; Tanrı onu öylesine kıskanıyor ki her an bir başka lalası var onun.

XXX

Can paralanmaz, bölünmez; benden al somun parçasını, ekmek dilimini; aşkımıza düşüp âvâre olan, asla âvâre sayılmaz.

Birisinin hırkası ben oldum mu asla çıplak kalmaz o. Birisinin çaresi oldum mu çaresiz kalmaz o.

Birisine mevki ben olursam nerden azledilecek o? Mücevher kesilen taş, artık bir daha taş olmaz ki.

* O iştihak çekenlerin kiblesi asla yıkılmaz. O sükût edenlerin mushafı, otuz cüze bölünmez.

Şu gözlerim sâkîlik eder, yaşlar akıtır amma onun mahmur gözleri olmadıkça ne sarhoş olur, ne kimseye şarap sunar.

Âşık hasta olur amma ölmez; ay gedilir, zayıflar amma yıldız olmaz.

Sus artık, bu kadar gam yeme; âşık olan nefis, artık kötülüğü buyuramaz, fenalığa meyledemez.

XXXI

Âşık benim gibi olmalı, durmadan yanmalı yakılmalı, böyle olamazsa çocuk gibi aşık oynasın dursun.

Ey Ay bile kendisine kul köle kesilen dilber, Ay yüzlü senin gibi olmalı da bütün Ay yüzlülerden üstün, hepsinden güzel olmalı, hepsine de nazlanmalı.

Âşık dediğin benim gibi gerek; öylesine sarhoş olmalı, öylesine kendinden geçmeli ki ne halkla uzlaşmalı, ne kendisine bir hayrı olmalı.

Ey benim tek binici padişahım, atlı senin gibi olmalı da vehimden, şüpheden o yana at sürmeli, eşip uzaklaşmalı.

Aşk abıhayattır, seni ölümden kurtarır; kendisini aşka atana ne mutlu.

(s. 71) Bu can, yaş dala benzer, kendine çekedur; bil ki ne kadar çekilirse sana doğru o kadar eğilir.

Benim canım da, gönlüm de o madene dalmış, sarhoş olmuş gitmiştir; her gün aşka yeni tutulmuş gibi başka bir yol yordam kurmaya girişir.

Çeng gibi gamdan iki büklüm oldun mu o vakit seni tatlı tatlı bağına basar, vasıtasız okşamaya, sevmeye koyulur.

O arslana meftun olan ceylanın kanı değişti, tazeleşti mi arslan onu sağ yanına alır da beraberce salına salına yürür gider.

Ey Tebrizli Tanrı Şems'i, olabilir ki senin yalımın, senin ışığın bir gün gökyüzündeki güneşe vurur da onu yepyeni bir tarzda bezer, güzelleştirir.

XXXII

O zaman ne vakit gelecek ki seher çağında uyanıp kalkan dostlar, zerreler gibi bizi altüst olmuş, dağılmış gitmiş bir halde bulacaklar?

Kimindir o baht, o talih ki ırmağın yanına su içmeye gelir de ırmakta ayın aksini de bulur;

Kimdir o Yakub'a benzeyen er ki Yusuf'un gömleğinden oğlunun kokusunu ararken gözlerinin nurunu da bulur, gözleri de açılır;

Yahut çöl Arabı gibi kuyuya bir kovadır salıverir de çekince kovanın içinde şeker dengi gibi eşsiz bir güzel buluverir;

Yahut da ateş arayan Mûsa gibi bir ağaca yüz tutar da ateş almak isterken yüzlerce sabah bulur, yüzlerce seher elde eder;

İsa düşmandan kurtulmak için eve girer de ansızın evden gökyüzüne ağacak bir yol buluverir;

Yahut da Süleyman gibi balığın karnını yarar da o altın yüzüğü balığın karnında bulur gider;

Kimdir o er ki Ömer gibi, Tanrı elçisine kastetmek için elinde kılıç, çıkagelir de Tanrı tuzağına düşer, talihi yaver olur, bakış feyzine ulaşır;

* Yahut Edhemoğlu gibi ceylana doğru at sürer, onu avlamak isterken kendi avlanır, bir başkasına av olur;

Yahut susuz sedef gibi ağzını açıp gelir de katreyi yutar, inciye elde eder;

Yahut da ot taşıyan, saman toplayan kişi gibi yıkık yerden yıkık yere dönüp dolaşırken ansızın bir viranede define bulunduğunu haber alır?

* Yola düş, yol al, efsaneyi bırak da, bildik de, yabancı da "Senin göğsünü açıp genişletmedik mi" nurundan, şerhe muhtaç olmadan bir kapı bulsun, o nura herkes kavuşsun.

XXXIII

Gene geldi o âvâre kul, gene geldi, mum gibi senin önünde yanıp yakılmaya, sızıp erimeye koyuldu.

Nerkis gibi, şeker gibi gül yüzüne canım benim, kapıyı örtme, çünkü niyaz etmeye geldi o a benim canım.

Çünkü kapıyı örtersen senin hükmüne baş kor; halbuki kula niyaz etmek düşer, padişaha naz etmek.

Her yanıp yakılan mum göze aydınlık verir. Kim yanarsa erirse o kişi sırta mahrem olur.

Eliyle sunulan zehri şaraptan ayırt edersem canım can yolunda geçici aşka düşmüş demektir, daha çok yol almam gerek.

Onun abıhayatını hayvan nerden içecek? Kapanmış göz nasıl olur da yüzünü görebilir?

Ben yolculuğu bıraktım, sevgiliyle oturdum, karar ettim; ölümden emin oldum, çünkü o uzun ömür geldi.

* A gönül, bu ırmakta ne diye boyuna su arar durursun, ne vakte dek salâ deyip duracaksın, namaz vakti geldi çattı.

Kim Şemseddin'e doğru, doğru bir yürekle adım atarsa ayağı yürümekten kalsa bile aşktan iki kanat edinir, onlarla uçar.

XXXIV

Yücelerde şarap içip ayağını vurarak raksa giren her zerre, ezel güneşini görür, Tanrı aşkıyla oynar.

Güldürdüğünü kollarını, yenlerini sallatarak oynatır; korkuttuğunun ağzını da dualarla oynatır.

İki büklüm boyuyla şu yüce, şu güzelim gök bile o şarapta sarhoş olmuştur da salâ çanını çalıp durmadadır.

Bu aşk, sarhoş bir hale geldi de Elest bağına girdi; varlık üzümümü meşakkatlerle, eziyetlerle ayaklar altına aldı, ezip duruyor.

Aşk sarhoş değilse, yahut da şaraba tapmıyorsa ne diye bağa girer, ne diye üzüm ezer?

Sen de boyuna ayak vurup duruyorsun amma üzümü görmüyor musun; halbuki senin şu sûfiye benzeyen canın, ayakları altında boyuna üzüm eziyor.

O hemdem sanki bütün mihneti, bütün gamı, derdi bana veriyor; bağ senin olursa kimin üzümünü ezebilir ki?

* Eyyub'la aynı hırkayı giyinmişsin de onun için ayağını vurup duruyorsun; "vur ayağını yere" sesini kim duyarsa vefa ayağını yere vurur, oyuna girer.

Yusuf'un zezemesinden Yakub raksa girdi, o dudakları tatlı Yusuf da ayak vurup duruyor, ayak vurup oynuyor.

Ey canlar, mademki o sevgilinin huzurundasınız, ayak vurun, oynayın, olur da kutluluk ayağı, ayağınıza dokunur, seninle beraber oynamaya koyulur.

A canım, şu aşk, yapraklara, otlara, çayıra çimene yağan yağmurdur, olabilir ki bir an yağmur, çayıra çimene, yaprağa, ota vurur, yağar, onları yeşertir, geliştirir.

* Tanrı Halil'i, Nemrud'un ateşi içinde oyuna girdi. Tanrı Zebîhi'nin boğazı da belâ kılıcına karşı oynadı.

Tanrı rûhu, bir su kuşu gibi denize ayak vurdu, oynadı, miraç eden kuşla havanın üstünde oyuna

girdi.

Sus da dilsiz-dudaksız, bir güzelce ömrü uzun olsun de; bu ömrü uzun olasıcanın üstünde kötü gözün, kem nazarın oynamasından korkadur.

XXXV

Canım benim, ümitsizliğe düşme, bir ümittir belirdi; bütün canların ümidi gayb âleminden çıkageldi.

Gerçi Meryem elinden çıktı amma İsa'yı göğе çeken o nur geldi, erişti.

Ey can, ümitsizlenme; şu zindanın karanlığı içinden, Yusuf'u hapisten kurtaran padişah geldi.

Yakub, gizleniş perdesinden dışarı çıktı; Zelîhâ'nın perdesini yırtan Yusuf ulaştı.

Ey geceyi seher çağına dek yarabbi, yarabbi diye geçiren, senin o yarabbi, yarabbi demeni merhamet duydu da geldi çattı işte.

Ey eskimiş, müzminleşmiş dert, maşallah maşallah, şifa geldi; ey kilitlemiş, kapanmış kapı, açıl, anahtar geldi.

Ey yücelerden gelen yemekle sahur yiyip oruç tutan, orucunu aç, bir güzelce iftar et, çünkü bayram hilâli göründü.

Sus, sus ki ol emrinin verdiği şaşkınlık sözden de üstün oldu şimdi.

XXXVI

Oruç ayı geçti, bayram geldi, bayram geldi. Ayrılık gecesi geçti, sevgili göründü, çıkageldi.

Sabah doğru dürüst belirdi de Azrâ'n Vâmık kesildi, sevdiğin âşık oldu sana, şeyhin mürit oldu, irâdesini verdi sana.

Savaş öldü, zafer geldi. Zehir yok oldu, şeker geldi. Taş ortadan kalktı, mücevher geldi. Kilit kalmadı, anahtar geldi.

Güneş temize de vurur, pise de; bu böyle amma gene de can şu pisliklere bulanmış tenden tertemiz bir halde temizlik, arılık âlemine gitti.

Gönül, kadehindeki lezzetle tuzağına tutuldu kaldı. Can da bunu anlayınca hemen koşup geldi.

Nice yerinde tövbe var ki senin taşına vuruldu da kırıldı gitti; nice zahit, nice ibadet eden kişi, hırkasını yırttı da geldi tapına.

Bağ bahçe, yabancı kışın yüzünden tam üç ay ağzını yumdu, bir şeycikler söylemedi de sonucu, sendeki bahar kokularının üstüne gayb âleminden bir esintidir geldi.

XXXVII

Ey kapkaranlık geceyi uykuyla geçiren, dua etme çağı geldi. Ey cefa etmeyi âdet edinmiş nefis, vefa etme zamanı geldi.

Pencereden bak, tövbe kapısını aç, evi düz, koş, hadi durma; bizim nöbetimiz geldi işte.

Suçtan, cefa etmeye düşmeden ne diye el yıkamazsın? Yüzüne bir su vur, namaz çağı geldi çattı.

Yüzünü kabre tuttun mu bu kibleyi hatırlarsın amma namazın kazaya kaldı mı yanıp yakılmadan bir fayda geçmez eline.

Bu kiblede bir ışık ara da mezara mum olsun, kabrini ışıtsın; o ışık, Tanrı nuru geldi mi kabir bir gül bahçesi kesilir gider.

XXXVIII

Gam evinde oturup kalmak, aşağılık bir himmete sahip olmaktır. Aşağılık himmete sahip olan kişinin gönlünde, nasıl olur da senin sırların bulunur?

Neyin üstüne titriyorsan bil ki değerler odur ancak; işte bu yüzdendir ki âşıkın gönlü Arş'tan da üstündür.

Derdin ilaç olarak tanıdığın şeydendir, vefa dediğin şey düzendir, hiledir.

Aşkın geldiği yere can sığabilir mi hiç? Deliliğin hükmettiği yere her akıl nerden uçacak?

Âşıkın Zümrüdüanka'ya benzeyen gönlü nerden tuzağa tutulacak? Böyle bir kuşun uçtuğu alan, varlık âleminden de dışarıdır.

Ateşlerle dopdolu gönül, aşağılık kişilerin çevresinde gök gibi dönüp duruyor; bu çeşit dönen bir göğün kararı mı olur?

* Ey Tebrizli Tanrı Şems'i, Mûsa şarabından bir kadeh iç de kan kesilmiş olan her Nil sana arı duru su olsun.

XXXIX

(s. 72) Nasıl olacak da birisi seninle konuşmaya cüret edecek diye, can her an huzurunda eriyip gidiyor, gene bitip canlanıyor âdeta.

Nereye ayak basarsan, senden elini yıkayacak, senden vazgeçebilecek birisi var mı ki diye ordan bir baş beliriyor.

Senin kokundaki lezzetle uçmaya başladığı gün dosttan ne kokluyor, ne biçim bir koku alıyor, bunu ancak can bilir, can.

Başımdaki mahmurluğun bir an biraz eksilirse baş yüzlerce feryada koyulur, her bir kıl zârı zârı ağlamaya başlar.

Evi boşalttım, senin malını mülkünü düzüp koşuyorum, aşkın günden güne çoğaldıkça çoğalsın diye ben eriyip gitmedeyim.

Canım, Tebrizli Tanrı Şems'inin aşkıyla denizde giden gemi gibi ayaksız yol alıyor.

XL

Dostum, şeker mi iyidir, yoksa şeker yapan mı? Ay'ın güzelliği mi daha üstündür, yoksa Ay'ı yaratanın güzelliği mi?

Ey bağ, sen mi daha hoşsun, yoksa sendeki gül bahçesi mi, gül mü; yahut da gül bitiren, yüzlerce nerkis meydana getiren mi?

Ey akıl, sen mi daha iyisin, bilgide, görüşte sen mi daha üstünsün, yoksa her an yüzlerce akıl, yüzlerce görüş belirten mi?

A aşk, gerçi dağınıksın, açılıp saçılmışsın, pek tezcanlısın, fakat bir şey var, birisi var ki aşka da ateşten bir kemerdir kuşatıyor.

Ben onun yüzünden kendimden geçmişim, onun yüzünden başım dönüyor, şaşırıp kalmışım; gâh kolumu kanadımı yakıp yandırıyor, gâh baş veriyor bana, kanat bağışlıyor.

Gönül denizi, onun lûtfuyla söz katrelerinden Husrev'e de, Şirin'e de yüz çeşit inciler düzüp sunmada.

Fakat bütün o incileri aşkla kırıp dökmede; o şaşılacak aşkta bir başka şey var.

Tebrizli Tanrı Şems'i, güneşe benzeyen gönlümüzü iş bakımından kılıç haline getirmede, öz bakımındansa kalkan etmede.

XLI

Ey can, bu gece de uyku bir yol bulur da gelirse şaşarım doğrusu. Senin gibi bir padişahı bulan göz nasıl olur da uyur.

Ey yolu yordamı hoş âşık, sakın uyuma bu gece, çünkü o bahaneler arayan sevgili bunu bir suç sayar.

Kuluyum kölesiyim o âşıkın ki er olsun, gerçek olsun da çevikliğinden, geceleri uyumazlığından Ay kendisine külâh kesilsin.

Padişahın hizmetinde bulunsun, geceleri Ay'a yoldaşlık, etsin de Ay gibi onun da yücelerde, meleklerden bir ordusu olsun.

O gazi, o padişahın saçlarına kova gibi iple oynamayı belletti, yâni Yusuf'a kuyu dibinde bir mevki, bir devlet bulunduğunu öğretti.

O çaresiz deve, artık sudan ümidini kesmiş de bir avuç saman bulayım diye harmanın çevresinde dönüp durmada.

Atlas gibi dümdüz, yumyumuşak yüzünü yastık edinemiyorsa bâri kadir gecesine benzeyen saçlarından bir siyah şal elde etse.

* Her sevdaya tutulanın gönlünde sana bir meyil, bir istek olmasını istediler, bu sevdaya düştüler de senin niyetine ateşe nal kodular.

Güneşin ardına düş, ona kavuşurum diye ümitlenip yol al da sendeki yüce ay da Ay'a bir benzerlik elde etsin.

Bu gece kadir gecesi haline geldi, sus da hizmet et, böylece de Tanrı'ya mensup her gönül Tanrı'dan bir hayranlığa kavuşsun.

XLII

A canım, kadehimi kırdı benim, yanında, omzunda bir sakarlık var; amma ne çıkar bundan, bunca sarhoşun toplandığı bir yerde bir kadehin sözü mü olur?

Şu kadehimi kırsa da ben gam yemem; o sâkînin koltuğun altında bir başka kadeh var.

Topraktan yaratılmış beden bir kadehtir, cansa arı duru şarap. Bana bir başka kadeh bağışlar, zaten bu kadeh kusurlu.

Öylesine vefalı bir sâkî ki sevgiden, acıyıştan bir külâh giymiş başına. Öylesine bir sâkî ki elbisesinde merhametten, yumuşaklıktan yama var.

Düşüncelere, gamlara dalmış gönüle neşe verir, ferahlık bağışlar; göz kapağında kıl bitenin gözüne iyi bir görüş verir.

Şu pencereye oturup da bu evi bekleyen, koruyan akıl, bilgisi varsa, buyruk tutuyorsa gider de onun kapısına döşenir, toprak kesilir.

Padişahın yüzünü gören, nasıl olur da yutulur, oyunu kaybeder? Bal denizi kesilen, nasıl olur da acılaşır?

Onun abıhayatından baş çeken kişi yaşayış kaynağında yüzlerce ölüm bulur, yüzlerce ecele çatar.

Güneş, her burçta kutludur, güzeldir amma debdebesi, saltanatı Hamel burcundadır.

Tanrı aşkının sûretinden başka ne gördüysem yarısı yalan geldi bana, yarısında da düzen var.

Fazla, eksik, bunca lâkabını söyledim amma o derece eşi, örneği yok ki yüzlerce örnek getiriliyor da gene anlatılamıyor.

XLIII

Bayram geldi, bayram geldi, o kutlu talih geldi; davulu al da çalmaya başla, çünkü o Ay yüz gösterdi.

A deli divane, bayram geldi, gökteki gürültüyü duy; o Sidre'de bulunan güvenilir kişi, yüce Arş'tan çıkageldi.

Yol araya araya, oynaya güle, gazel okuya okuya bayram geldi; o ay yüzlülerin kayseri, o sağlam yapılı köşkten çıktı da geldi bize.

Yüzlerce biliş, anlayış madeni deli divane kesildi, sevdalara düştü; çünkü o güzellik, o alım, eşsiz, örneksiz bir halde zuhur ediverdi.

O daimî kudret, eline taş bile alsa, demir bile alsa yumuşatmak, muma döndürmek için Davud Peygamber'i bile sarhoş etti.

Bayram geldi, biz o olmadıkça kötü bir hale gelmiştik, gel de bayrama ulaşalım şimdi; çünkü o sofraya, o tirit geldi.

Zehir onun yüzünden şekerleşir, bulut Ay haline gelir, nerde bir kurumuş, kadid olmuş varsa tazeleşir, güzelleşir.

Kalk da meydana çık, rintlerin halkasına gir, yürü, konuğu karşıla, çünkü uzak yoldan geldi.

Gamları baştan başa neşedir onun, bağı tamamıyla hürriyettir; ona bir tek tohum verdin de, bak, yüzlerce bağ verdi sana.

Ben o doğunun kuluyum, onun nimetine gark olmuşum; onun tertemiz nimetinden başka ne varsa kutsuzdur, pistir bence.

Dudağını yum da gonca gibi, süsen gibi sus; yürü var, söylemeye sabret, çünkü sabır kilittir âdeta, sabredecek zaman da geldi işte.

XLIV

Gönlünde bir aşk olan, bir istek bulunan kişi gönül kapısına gider de gönül ona kapı açmazsa elbette bir sebebi vardır bunun.

Yürü git, gönül kapısında otur; çünkü o gizli dilber ya bir seher çağı görünür, yahut bir gece yarısı çıkagelir.

Her şeyden ayrılan, yalnız Tanrı'yı aramaya koyulan can, eşsiz bir candır, şaşılacak bir candır o.

Şu sayvandan başka bir sayvan gören göz görüş sahibidir, tatlı bir lâkabı vardır o gözün.

Böyle olan kişi rûha eş olur, can verme anında ayrı bir neşesi, bir zevki vardır onun.

Ayağına taş dokunsa avcuna inci düşer; canı dudağına gelse bir şeker dudaklının dudağını öper, emer.

Onun padişahlara lâyük tacı göze görünmezse de, o babasız, anasız varlığın yüce bir soyu sopu vardır.

Sus, her yerde sırları yayma, olabilir ki hafif rûhlu, ehliyetli kişilerin topluluğunda da Ebû Leheb bulunabilir.

XLV

* Kimde benim ateşim varsa benden hırka giymiştir o, Huseyn gibi yaralıdır, Hasan gibi bir kadehi vardır onun.

Onun sevdiği ay şu kuyuya düştüyse gam yeme; ipe benzeyen saçlarını eline alır, ip gibi kullanır (elleriyle saçlarını açar, yüzünü gene gösterir).

Nefis zahit oldu amma gene de düzelmez; doğruluk, düzlük istiyorsan ancak o yeşillikteki selvide var.

Ay'a yüzlerce Ay katılsa güzel gözleri görmez bile; o Hutun güzelinin daracık gözleriyle bir başka güzelliği vardır.

Gök nurluysa ey can, onun ışığının vuruşundandır bu nur. Bahçede gülen bir gül, terütaze bir yasemin varsa gene ondandır.

Mumu ağyarın leğeni altındaysa ne çıkar? Leğen altındaki mumun nuru gene tavana vurur.

Sen başkalarıyla eşsen, bize bakıp duruyorsan bil ki bizde bedenden başka tertemiz bir de rûh var.

Şu gönül pek sarhoş oldu, şu gönül elden çıktı. Küçüldü, inceldiyse bile o kıvrım kıvrım, büklüm büklüm saçlar yüzünden küçüldü, inceldi şu gönül.

Tebrizli Tanrı Şems'i, bütün arslanların padişahıdır; o arslan can ormanımızda konaklamıştır, orasını vatan edinmiştir.

XLVI

Selviden usûl, yüce boyunun kokusunu alıyorum; Ay'da yüzünün rengini görüyorum sanki.

Her şekerkamışı tapına geliyor da hizmet kemerini kuşanıyor; şeker de senin helvana kulluk etmeye geliyor.

Işıyan her ışık yüzünün nurundan doğuyor; şarap müjde vermede, yâni yarınki günün geliyor demede.

(s. 73) Gül süsüne usta oldu, yeşilliği bezedi; çünkü ondan senin eşsiz, güzel gülüşün hatırlanmada.

Senden kaçtığım an, aşkına sataşırım da altı yönden de başıma sevdan dökülür, saçılır.

Şu aşağılık yeryüzünden yüceldi mi varlıktan soyunurum, fakat vardığım yokluk âleminde de kulağıma gene senin sesin, senin hey-heylerin gelir.

Her ses coşkunluklarla, fitnelerle dopdolmuş; öyle anlarım ki o feryat senin neyinden gelmede.

Gecem senin yüzünden gündüz. Dudağım senin yüzünden kupkuru; fakat gam yemem, çünkü ırmakların geliyor.

* Atlas göğünün altında aklı başında kimsecikler kalmadı; çünkü önden, arttan şarapların gelmede.

Senin cevrenden, cefandan ürkerim, korkarım; fakat cevrin, cefan geldi çattı mı görürüm ki o acı nesne de senin denizinden geliyor.

Ey Tebrizli Tanrı Şems'i, söz, düşünce, güzelim esintilerle esen rüzgâr gibi canı tazeliyor, çünkü senin ovandan esip gelmede.

XLVII

Geceleri aydınlatan ay, yüzünü örtebilir; tualım örttü, gizlendi; fakat kokusunu nasıl gizleyebilecek?

Yüzünü gizlese bile, kokusunu duyurmasa bile gene rûhanî hareketlerle varlığına yüz çeşit tanık vardır onun.

O ay, kaçarcasına, hırsızlamaca evin ardına geldi amma deli gönül de yüz türlü dualar etmede.

Gam, gerçi düşmandır, fakat bana, onu düşünmedeyim, ona meylim var diyor; gönlüme de nerde diyor, ne yanda tuzak kurar o dilber?

XLVIII

Seni elde edenin neşesinde bir eksiklik olabilir mi hiç? Seni gören kişinin, a ay yüzlü dilber, gamı, kederi mi olur?

Cevrin, cefan, pek ayak direr, pek kuvvetlidir, tahammül edilmeyecek bir derecede ağırdır amma o da senin billur gibi rengine boyanmıştır, tatlı bir hale gelmiştir.

Hurilerin nazlanması da senin yüzündendir, nurun parıldayışı da senin yüzünden ey Ay gibi yüzlercesini kendisine şakird edinen, peşine takan güzel.

Önünde, ardında yürüyen adamları olmasa bile o yapayalnız bir güneş kesilir, güzelliği yeter ona, zaten de o güzelliğin yüzlerce davulu vardır, yüzlerce bayrağı.

O halkalarla, kıvrımlarla dopdolu saçların sayesinde nice dağınık âşık huzur içinde yatmış, rahatla uykuya dalmıştır.

Sevgilime beni cefalarla kırma dedim; dedi ki: Kırmazsam sedef içinde kalakalırsın, sedefin içinde de inci gizlidir.

A deli divane, sedefi kırmazsan o inci meydana çıkmaz; halbuki o inci benim taptığım puttur, yahut da putumun şekline bürünmüştür.

Tebrizli Tanrı Şems'inin adı kâğıtta belirdi mi and olsun Allah'a, kâğıda da nice lûtuflarda, nice ihsanlarda bulunur, kaleme de.

XLIX

Temizliği, letafeti yüzünden rûhlar bile kendisine kul köle kesilen o aşkı dinle, bak, neler söylüyor, seyret de gör, ne kutlu nefesi var.

Gizli yokluk bucağında yüzlerce ordusu vardır amma daracık bir bedene sığınmıştır, fakat gene de senin canını ferahlatır, seni her çeşit bağdan kurtarır.

Şu balçıkta kalakaldıysan ebedî saltanat bağışlayan, ezelî taca sahip olan bir gönül erine yüz tut.

A gönül, dünyayı gördün, bir hayli dönüp dolaştın, aşktan elinde ferman bulunan kimi gördün, onu

söyle.

A kendi kendisini binek edinen, dünyanın çevresinde gezip duran, dön, gönlünde kerem bulunan bir güneşe gel.

O gönül, öylesine bir gönüldür ki aynayı bile cilâlar, öylesine bir gönüldür ki onda yüzlerce İrem bağı vardır.

Bu aşk, beni arayan gönlün, altın gibi her ocağa ayak basması gerek deyip duruyor.

Ben diyor, gümüş bedenli bir güzel isterim, benim gibi bir er isterim; altını, gümüşü olan çirkinden bezmişim ben.

Salâhaddin'in lâkapları kâğıtta belirdi mi insafa gelir de kâğıda da nice minnetler kor, lûtuflar eder, kaleme de.

L

O ay, o kadar meydanda, öylesine parlak ki kimse bakamıyor ona, gözler göremiyor onu; can, aşkının tadıyla erkeği olmadığı halde doğurup duruyor.

Akıl, kokusundaki lezzete, yüzünün parıltısına dalar da şaşkınlıkla hem güler, hem elini ısıırıp geveler.

Her sabah çağı onu seyreder de şaşırır kalırım; zaten can hayran olmadıkça o, yüzünü göstermez ki.

Her ne görürsen kendinden haberin yokken görürsün; and olsun Allah'a, kendinden haberin oldukça o, perdeyi açmaz bile.

Soluk, solukdaş olamaz ona, can mahrem kesilemez ona; düşünce bile bunu bilir amma gene de ona lâyıık değildir.

Beden perde altında kalmıştır, cansa perdeyi yakıp yandırmış; bu iki zıt işe karşılık gönül şaşırıp kalmış, bir türlü ulaşamıyor, onunla bir türlü birleşemiyor.

Bu evde iki yabancı ordu buldukça ikisi de savaşıır, çabalar amma evin içinde dönüp dolaşmaktan başka bir şey yapamaz, ondan öteye gidemez.

Canımı kurtarmak istiyorsan padişahın yanına kaç; zehrin bile panzehirin yanında zehirliğı kalmaz.

Onun ağacının altında, onun kutluluğıyla nazlan, işvelen de zahmetlerle dopdolu bir hale gelen can mahşere dek huzura kavuşsun.

Padişah Salâhaddin'in yüzünden göz Tanrı'yı görür bir hale gelir, gönül düzgünlüğe yüz tutar, can meşale elde eder.

LI

Âşık olmuşsun a gönül, kutlu olsun sevdan. Yerden duraktan kurtulmuşsun, kutlu olsun vardığın yer.

İki dünyadan da geç, yalnız kal, yalnız ye, iç de felek de yalnızlığın kutlu olsun desin, melek de.

Ey er kişi, erlikle öne düşmüşsün, bugün muradına ermişsin. Ey yarını uman, yarını bekleyen zahit, senin de kutlu olsun yarının.

Küfrün baştan başa din kesildi, acın tamamıyla tatlılaştı; tümden helva oldun gitti, kutlu olsun helvan.

Gönül tekkesinde yok-yoksul kişilerin kavgaları var, gürültüleri var; ey kinsiz, garezsiz gönül, kutlu olsun kavgan gürültün.

Gönlü gören şu gözler öylesine yaş döktü ki iki deniz peydahlandı sanki; deniz bile şu gözlere, denizin kutlu olsun diyor.

A yapayalnız âşık, o sevgili, eşin dostun olsun; a yüceliği dileyen er, kutlu olsun yüceliğin.

A beğenilen can, a arayan, çalışıp çabalayan can, kanatların bitti, kanatlandın artık; kutlu olsun kanatların.

Sus, gizle, iyi bir alışverişte bulundun, bulunmaz bir kumaş ele geçirdin, kutlu olsun kumaşın.

LII

A gönül, derdine can ver, değmez mi yâni? Başsız kal, malsız mülksüz kal, değmez mi yâni?

Öyle bir çevgenin âşkıyla başın dönsün, bu meydanda top gibi yuvarlan dur, yâni değmez mi bu?

La'l dudaklarını gördün de bir öpücük çaldın, kalk artık lâ'lin, madenin başından, kâfi değil mi, yetmez mi yâni?

Başsız kaldı, ayaksız kaldı da bir Kalender oldu gitti, alkış, ne de ucuz elde etti, alkışa değmez mi yâni?

Yeniden bir ateştir tutuşturdu, aklımı rehin aldın, sana toprak kesildim, yerlere döşendim a padişahım, değmez mi yâni?

Aşka tutuldum, sana kul kurban oldum, o bayram değmez mi bu kurbanı yâni?

Deliler gibi şu evi yıkayım gitsin; yâni o buluşma bu ayrılığa değmez mi ki?

Gönlümü aya verdim, onun dönüp dolaşmasından neşeliyim, ben de gökyüzü gibi dönüp dolaşmaya koyuldum, değmez mi yâni?

LIII

Göz, görülmemiş, şaşılacak şeyleri görmek için lâzımdır; can, zevke, neşeye dalmak için gerekir.

Baş, bir güzele sarhoş olmaya yarar ancak; ayak, sevgilinin yolunda yorulmak için gerektir insana.

Aşk, göklere doğru uçmak için gerek; akıl, bilgi, edep bellemek için lâzım.

Sebeplerden dışarı ne sırlar var, ne şaşılacak şeyler; sebep âlemine takılıp kalan, ancak sebebi gören göz kapalıdır.

Yüzlerce töhmete uğrayıp bu yanda adı kötüye çıkan âşık, sevgiliyle buluşma çağı geldi mi yüzlerce ada sahip olur, yüzlerce lâkaba.

Kumlara batıp çöllere düşmek, arslanlara sataşmak, develere binip Arap'ın yağmasına uğramak, haccetmek için değer.

* Hacı, bir sevgilinin lâ'l dudaklarından lezzet almak ümidiyle o Karataş'ı öper.

Dostum, söz parasına artık damga basmaya kalkışma; isteği olan, dileyen kişi, altın madenini görür, bulur elbet.

LIV

A çarşı taciri, Mısır'dan şeker geldi; o şeker gibi tatlı Yusuf, ansızın çıkageldi seferden.

Rûh geldi, şarap geldi, kurtuluş macunu geldi; bir başka şey istiyorsan o başka şey de geldi.

(s. 74) * Yakub meyvesi, Eyyub çeşmesi pencereden görüldü; bakış çağı geldi işte.

Hızır, Tanrı keremiyle abıhayata kavuştu; işte bak, Zühre gazel okuya okuya Ay burcuna girdi.

Miraç eden padişah geldi; gece, ihtiyaçtan kurtuldu; gökyüzü ona saçmak için eteğini altınla doldurdu da geldi.

* Gizlenmiş olan Mûsa geldi, yüzlerce kaynak coşup akmaya başladı; can sopaya döndü de geldi, beden taş kesildi de geldi.

Bu işe iş katan, boyuna uğraşıp savaşılan adamlar arasına katılıp şu kavgalarla gürültülerle dolu evde İsa helva yemez, burası eşeklerin ahırını çünkü.

O nefes, o feyz gizli de değildi, fakat gene de felek onu dünyanın altı cihetinde ararken çok altüst oldu, çok.

* Çavuşkuşu gibi hiçbir an taşsız gezmeyen padişah, karınca gibi anasından, beline bir kemer kuşanıp doğdu.

Aşkta ergenlik çağına ulaştı, olgunlaştı da artık taca da aldırış etmez oldu, kemere de, çünkü ona Arş'tan, Kürsî'den zafer fermanı geldi.

Sözün ötesini padişahı bekleyin, o cömert huylu padişahı; haberleri haber madeni olana sor.

LV

Dostum, şeker mi daha hoştur, şeker yapan mı? Dostum, Ay mı daha güzeldir, Ay'ı yaratan mı?

Vazgeç şekerlerden, bırak ayları; onun bambaşka bir şeyi var, o bambaşka bir şey yapmada.

Denizde inciden başka ne şaşılacak şeyler var; fakat denizi yaratan, incileri düzüp koşan padişah, bambaşka bir padişah.

Bu sudan başka bir suyla dönen görülmemiş, şaşılacak bir dolabı durmadan, dinlenmeden çevirir

durur da can gıdaları hazırlar.

* Hamama çizilen bir resim bile akılsız çizilemez; artık aklı, haberi yaratanın bilgisi nicedir, bir düşün.

Bilgin olmadıkça içyağından sızırılmış yağ çıkaramazsın; fakat bir de içyağından ibaret olan göze görüş kabiliyeti verene bak, onun bilgisini kıyasla.

Canlar, seher çağı kurulan o şaşılacak meclis için şaşırmışlar, yemeden içmeden kesilmişler.

Ne mutlu gecedir o gece ki o her ayın kendisine hasret çektiği sevgili, beni kucaklar, iki elini belime dolar da kemer gibi kuşatır beni.

Felek, kendisini iki üç eşek için eşek yapan maskaranın, aldanıp eşekleşen kişinin bıyığına güler durur.

Eşeğin arpaya sarıldığı gibi o eşek de kendisini altına atar da taşı mücevher haline getiren padişahın haberi bile olmaz.

Sustum, sustum, sözü bıraktım artık; kulağa görüş kabiliyeti veren sevgili söylesin artık.

LVI

Güneşim, Ay'ım geldi. Kulağım, gözüm geldi. O gümüş bedenim geldi, o altın madenim geldi.

Geldi başımın sarhoşluğu; geldi gözümün ışığı. Bir başka şey istiyorsan geldi o bir başka şeyim.

O yolumu vuran geldi, o tövbemi bozan geldi. O yasemin bedenli Yusuf, ansızın kucağıma geldi.

Ey eski dost, bugün dünden daha iyi, daha hoş. Dün onun yüzünden sarhoştum, bugünse haber aldım ondan.

Dün gece mumla aradığım dost, bugün bir gül demeti gibi yoluma çıkageldi.

İki elini kemer yaptı da beni kucakladı, bağrına bastı, o güzel yüzlülerin baş tacı olan güzelden görülmemiş, şaşılacak bir kemer elde ettim ben.

Şu bağına, baharına bak, şu şarabını, sarhoşluğunu seyret, şu yiyip sindirmeme dikkat et, gülbeşekerim geldi çünkü.

Ölümden niçin korkayım ki o abıhayat geldi, kınanmadan ne diye ürkeyim ki onun gibi bir kalkan elde ettim.

Bugün Süleyman'ım, çünkü yüzük verdin bana; o padişahlara lâyıık taç geldi, kondu başıma.

Derdim haddi aştı da aşkla yollara düştüm. Yarabbi, bu seferden ne kutluluklar elde ettim, ne kutluluklar.

Şarap içmemin tam çağı, içeyim de aklım şimşekler çaksın. Uçmamın çağı geldi çattı, kolum kanadım geldi çünkü.

Sabah çağı gibi parlayıp şu âlemi aydınlatmamın tam zamanı; coşup kükrememin tam çağı; çünkü o

erkek arslanım geldi benim.

Sevgili, birkaç beyit kaldı, fakat beni benden aldılar, bir yere götürdüler ki orda şu dünya gözüme pek küçük görünmede.

LVII

Beylik, azledilmenin acılığına değmez; insan bir gün gülerse yüz yıl titrer durur.

Eşeğe kulluk eder de sonucu bir eşek için ölür gider; solmuş bir gül için dikenle eş olur, dost olur.

O, seni güldürmedikçe sakın gülmeye kalkışma; çünkü bütün gülüşler bu gülüşten doğar, bu gülüşten meydana gelir.

A yüzünü ekşiten, sana dert verene bak, yüzünü ekşitene yüz tut da o, sirkeye tatlı şekerler katsın, seni tatlılaştırın.

A düşüp yerlere döşenen yorgun, seni düşürene bak; ona yüz tutarsan gene o kaldırır seni.

Çünkü onun mahallesinde yatıp uyuyan köpekten arslan bile çekinir, o köpeğin korkusundan erir de kaçıp gider.

LVIII

O kutluluklar sabahı, ışıyıp nurlar saçınca horoza benzeyen can feryat etmeye koyulur.

Güneş parıl parıl parlamaya başlar, nurlar saçar, beden de tozu toprağı yatıştırır da sevgili gelir, canı kucaklar.

Yoksul âvâre gönül, o tamamıyla kendini kaybetmiş zavallı, bu çareyi duyar da neşelenir, oynaya oynaya gelir.

Ezel âlemine gitmiş, yokluğa ulaşmış can da iki büklüm boyuyla o an ortaya çıkar.

Gebe Meryem kesilmiş gönül, öylesine bir naza kalkışır, bana öylesine işvelenir ki iki günlük İsa'ya benzeyen beden dile gelir, konuşmaya başlar.

Gönül cihanın nuru olur, can parıl parıl parlamaya başlar; bu oyuna koyulur, o el çırpadurur.

Tebrizli Tanrı Şems'i nereye ayak basarsa orası hemencecik değişir, mekân âleminden çıkar gider.

LIX

Uyku senin aklını senden almaya gelir; fakat deli nasıl olur da uyur, nerden geceyi bilir?

Delinin yolunda yordamında ne gündüz vardır, ne gece; nesi varsa ancak o bilir, o.

Bu âlemin gecesi, gündüzü, gökyüzünün dönmesinden meydana gelir; fakat o âlemin delisini gökyüzü döndüremez ki.

Baş gözü uyusa bile baştan ayağa dek gözdür o; ezel levhini can gözüyle okur o.

Delilik istiyorsan kuşa dön, balık kesil; uykuya dalar da yol yitirirsen o nerden eline geçer?

Geceleri yol al, öyle bir sevgilinin aşkıyla ayyar ol, düş yola da o saçılıp dökülen kıvrım kıvrım saçlar yüzünden işin açılsın, düzene girsin.

Deli dediğin, bir başka çeşit adamdır, cana gebe kalmıştır o, gözünü dosta dikmiştir o; gebeliği de başkalarının gebeliğine benzemez onun.

Bunu bir iyice anlamak istiyorsan Tanrı Şems'ine sor; öyle bir padişahdır o ki bütün âlem Tebriz'ine yepyeni ışıklar saçıp durmadadır.

LX

Kimde benim ateşim varsa o, benden hırka giymiştir, Huseyn gibi yaralıdır o, Hasan gibi zehir kadehi vardır elinde.

Nefis zahit oldu amma gene de düzelmez, düzgün, usûl boy istiyorsan ancak yeşillikteki o selvi boyludan iste, ondadır usûl boy.

Senin sâf, tertemiz bir canın var, sûretin o candan doğmuştur. O tertemiz, o sûretten münezzeh cana bak, gör, ne biçim bir bedeni var onun.

* Can aynasına bak da gör, hem sûretten münezzeh, hem sûrete bürünmüş; her an yeni bir put yapmada, sanki bir şaman.

Gâh gönlün yanına akmada, gâh balçık derdine düşmede; hırsından iki kan almış adama benziyor âdeta.

Candan agâh olmayan padişah şâd olur mu hiç? Kıldan bir kefene bürünmüş ölü kalkar da nazlanır mı?

O çeşit kişi deve gibi ağzını oynatır, bir şeyler geveler, çekinir durur, yâni ağzım dolu demek ister; fakat ağızda lokma olmadan tükürüğünü çiğnemek, beyhude yere çeneyi yorar ancak.

* Er ol, mecnun ol, kanlarla dolu leğene dal; gâh erkek, gâh dişi olma; bu iş insan işi değil, çaylağın kârı.

* Onun ürkmüş, yüzü sararmış Mûsa'sı gibi çekinip dileğinden geçme, derdine tövbe etmeye kalkışma. Sevgili, beni hiç mi hiç göremezsin der amma aldırış etme, evet, görürsün deyinceye dek dayan.

Nimetlere daldın da sarhoş oldun mu ne gamın kalır, ne tasan; sarhoş, şu gökyüzünün söz söylediğini nerden bilecek, nerden duyacak?

Kaynak güzel oldu, gönül çekti mi ağzın tatlılaşır; fakat bütün inciler Aden denizindedir, kaynakta değil.

LXI

A padişahım, senin küfrüne karşı iman dediğin de kim oluyor? Gökleri aşan Zümrüdüanka bile sana

karşı bir sinektir ancak.

(s. 75) Abıhayata benzeyen iman da, kara toprağa benzeyen küfür de, her ikisi de senin ateşine karşı çerçöptür sanki.

İman canın bir sıfatıdır; bu can da soluk alıp vermekle candır; fakat gönül ummana gark oldu, soluk almanın yeri mi artık?

Gece küfürdür, imansa mum; fakat güneş doğdu mu iman küfre der ki, yeter artık, bizim işimiz kalmadı, geçtik gittik.

İman dinin atıdır, yüce nefsin bineğidir; fakat o yolu yordamı yepyeni padişahın ata ihtiyacı mı var?

İman sana, beri gel der, küfürse git diye emreder; fakat beden mumun can oldu mu ne beri kalır, ne öte, ne ön kalır, ne art.

Ey Tebrizli Tanrı Şems'i, yolunda ayağımı diremişim, dayanıp duruyorum; benden başkasının eli değmesin diye senin de kadrin o derece yücelmiş ki.

LXII

Bizim şarabımızı içenlere bizim sâkîmizin sâkîlik etmesi gerek; sâkîmiz o kadar tatlılığıyla tutar, yüzünü ekşitirse de yerindedir.

O ay yüzlü güzel o kadar güzelliğiyle arada sırada naza kalkışırsa and olsun Tanrı'ya, padişahın bile külâhını kapıp kaçır.

A beyim, dolu bir kadeh sun bana; ben bunak değilim ki şu felek ne doğuracak diye oturup bekleye bekleye öleyim.

Sâkîye, o içip kalanların, sızmayanların neşesine, zevkine emret de yel gibi esip gitmesin, şarap sunsun bize.

O sâkî, mahrem olandan da, mahrem olmayandan da bir anda yüzlerce fikri, yüzlerce endişeyi giderir; insan artık ne matemlere düşüp gam yer, ne bir şeye el sunar.

Saçlarını ardına atar da yüzünü bezerse yoksul pervaneyi mum gibi yakar, yandırır.

Pervanede can kalmadı mı emreder, o koca sağrakla o ateşe benzeyen candan bir ödünç can bağışlar ona.

Ebedî şaraptan sunulan bir sağrak şarap, arılığından, duruluğundan sana öyle bir hal verir ki düşüncende beliren her sûret, gönlünde yüz gösterir sana.

Ey Tanrı aşkı, ey Tebrizli Tanrı Şems'i, sen ne kadar fazla sunarsan bu şarap o kadar artar, fazlalaşır.

LXIII

Güneşinin parıltısıyla öylesine oynayayım, öylesine parıl parıl parlayayım ki zerre bile oynamaya

başladı mı beni hatırlasın.

Yüzünün nuruyla her zerre gebe kaldı, o lezzetle her zerre, yüzlerce zerre doğurmada.

Beden havanındaki cana bak, öylesine bir sevdaya tutulmuş, öylesine tezcanlı ki durmadan, dinlenmeden kendisini bir zerre haline getirmek için dövüyor, eziyor.

İstersen inci ol, istersen mercan; burda kendini döv, ufala; çünkü bu tapıya zerreden başkası lâyıık değil.

Ten sedefindeki can incisine bak da gör; ağırcaınlılıktan bezmiş, usanmış da parmağını geveleyip duruyor.

Can uçup gitti mi bu hapse atılmış inci, zerre gibi aslına ulaşır, çağırсан bile artık sana gelmez.

Bu zindanda bağı ne kadar kuvvetli olursa o derece kanlara batar, yanar yakılır; bütün ömrü kanlar içinde geçer de gene kürkü bulaşmaz, pisenmez.

* Babil kuyusuna varıncaya dek hiçbir yerde konaklamaz; can, büyücü olmadıkça hiçbir yerde dinlenip esenleşemez.

Ey Tebriz, Şemseddin senin burcundan doğarsa hem Ay gibi bulut altına girer, hem Ay'ın aydınlığına aydınlık katar.

LXIV

Nasılsın, nicesin, nelik-nitelik de kim oluyor ki senin kadrini bilsin, anlasın. Nelikten-nitelikten münezzeh olan padişahıtan başka kim senin kadrini bilebilir?

A güzelim, âlem seninle aydınlanmıştır, senin ışığıyla dolmuştur, fakat senin hakkını yeryüzü bilsin, yahut gökyüzü seni anlasın, bu pek uzak bir şey.

Şu mavi perdeyi oynatan bir yel var, fakat esip duran hava değil bu, bir yel ki onu ancak Tanrı bilir.

Bilir misin, kim diker gam hırkasıyla neşe hırkasını? Bu hırka, kendisini dikenden ne diye ayrı sanır kendini?

Aynanın gönlünde parlayan ne, bilir misin? O ne hayaldir, ancak gönlü tertemiz kişi bilir onu.

Bir bayrağa benzeyen şu âlem oynar durur; senin gözün ancak bayrağı görür, canın onu hava oynatıyor sanır.

Fakat havanın da ne çaresiz bir varlık olduğunu bilen, Tanrı'dan başka her şeyi yok bilir.

Ey Tebrizli Tanrı Şems'i, Tanrı'nın öylesine düzenleri var ki senin zararın olmadıkça canım nerden tutacak da bu düzenli tavla oyununa girişecek?

LXV

Âşık, âşıkın bulunduğu yana giderken zincirlerden boşanır. Deli, boyuna döner durur, tedbirleri yırtar, bozar.

Aşıkın o pervasız, o hızlı yürüyüşüne kusur mu sığar? Aşkındaki ateş kusuru da yakar, yandırır, hatayı da.

O sebepsiz ateş, genci sardı mı ne hale gelir? Genç bir tarafta dursun, ihtiyarı bile yaksa ihtiyar takvâ hırkasını yırtar gider.

Bir gözde kat kat yüz perde olsa yaya benzeyen kaşları ok gibi o perdeleri deler geçer.

Her âşıkın gönül kuşu, yumurtasını kırıp dışarı çıktı mı acele ediş pençesiyle geri bırakışı yırtar gider.

Şu âlem katrana benzer, herkesin ayağı bu katrana saplanmış kalmıştır, fakat aşk ateşi geldi mi bu katranı eritiverir.

Tebrizli Tanrı Şems'i, hem padişahlar padişahıdır, hem bey; öylesine bir bey ki her sabırlının gömleğini çeker, yırtar o.

LXVI

Aslı kuzgun olan, doğan şekline bürünebilir mi? Sarmısak yiyenin ağzından soğan kokusu gelebilir mi?

Arslan, puştun, kahpenin saldırısından yerlere serilir mi? Eşeğin osuruğundan ezan sesi çıkar, duyulur mu?

A küçük, pabucunun darlığından ayağın da küçülmüş, çıkar pabuçlarını da bir ferahla, genişle.

Ümide kapıl da ebedîlik gözünü aç, aç da yüce Arş'tan güneşinin parıltısı vursun, her taraf ışıltı ışıltı ışıltı, parıl parıl parlansın.

Ey çeng, düşünceyi at, halkaya gir, kendini daha da boş bir hale getir de nağmelerle dol, neşeler ver meclise.

LXVII

Bugün yüzünü görmek kutlu olsun göze. Yepyeni bir heves geldi, halkalandı başımıza; kutlu olsun.

Güller bellerini bağladılar da gül bahçesine geldiler mi bütün dünyaya gülmeye başlarlar; a güle de, gül gibi yüzlercesine de gülen, neşeler saçan dost, kutlu olsun neşen.

Güzeller yüzünü gördüler mi sürçtüler, düştüler, yerlere serildiler; gönül de bu evin kapısında sürçmüş, kutlu olsun sürçmesi.

Nev-rûza benzeyen yüzünü gördüm de yağmur gibi gözyaşları döktüm; nev-rûzda bu çeşit yağmur kutlu olsun dünyaya.

Dilin söylemeden, harfle bir şey konuşmadan özünden gelen kutlu olsun sesini kulağın duydu.

LXVIII

Devlerle periler, kılıçlarla kalkanlarla korusalar gene de Tanrı emri gelince bu tedbir altüst olur gider.

Her umduğunu elde edebilir misin? Eline geçen bâzı kere sopa olur, bâzı kere iki başlı yılan kesilir.

Dün bunun bir çaresini bulmaya çalışmadım diye dertlenir durursun amma çare sandığın da seni aldatır.

Tut ki o çareye başvurdu, ne hasıl oldu o sevdadan? Onun gibi yüzlercesinin peşinde yüz tane daha tuzak belirir.

O çareye sarıldım durdum da gene mat edemedim dersin; görüyorsun ya, o topal çarenin ne faydası oldu?

Kaybedişi gıda edin, ona yakut kesil de o ol, o ol; işte sığınak budur, kaçılacak yer burası.

— R —

LXIX

* Peygamber'in sözünden doğru haberi duy; inanan hakkında demiştir ki: İnanan kişi, kopuza benzer.

O padişahlar padişahı geldi, ne de hoş, ne de güzel. Dünya misk kokusuyla, amber kokusuyla doldu.

Mademki inanan, feryat edip ağlamada kopuzdur; kopuz kendisine birisi mızrap vurmamakça nereden feryat edecek?

Büyükler büyüğü ferah geldi çattı, ulular ulusu ferah geldi erişti, en devamlı kerem geldi, ayların ayı geldi.

Kopuz huy edinmiştir, mızrap yemedikçe duramaz, dayanamaz; çalgıcının ayaklarına yüz sürer, başvurur.

Devletimiz geçim devleti, kahvemiz Arş'tan gelmede, meclise badem helvası dökülüp saçılmış.

* "Sana buğz eden yok mu, asıl odur nesli kesilen" âyetini okumadan önce işte sana hemencecik tam elli gazel, beşi de caba.

Rab sâkî, ikbal daimî onunla, okuyup üfüren, kutluluk; a korkan, çekinme, ürkme artık.

Rûh, büyük kâseyle içtiği kahvemizden esridi; dünya yemyeşil, kıpkızıl çiçeklerle bezendi.

Sus, mahrem ol da rabbânî mecliste her an boğazsız, dudaksız, sağraksız can şarabını içedur.

LXX

* Türkistan'ın Yağma beyi, Zenciler diyarına ordu saldı, saldırdı; aklını başına devşir de hemencecik kendinden geçiş kalesine kaç.

(s. 76) Ne vakte dek Zenci gece, canımızı sıkacak, aklımızı dağıtacak? Padişahlar padişahı sabah, geldi de kafasına hançer sapladı onun.

* Kara gece öküzünü, sehere kurban ettiler, müezzin onun için Allahu ekber demede.

Gökyüzü, leğenin altından öylesine bir mum çıkardı getirdi ki utancından gökte bir tek yıldız bile kalmadı.

Güneş önce hasta bir haldedir amma sonradan kendi kendine her an daha da hoş, daha da güzel bir hale gelir.

Ey dertlerle dolu göz, onun gölgesinde otur, fakat sakın bu halle onun yüzüne bakma.

Zerreleri bile oyuna sokan o aydın gönüllü vaiz, şu minberin üstünde nice nurlar saçar.

Alkış o nura; öylesine bir nurdur o ki her körün körlüğünün inadına baş çeker, görünür, yüzünü hiç örtmez o.

Ey Tebrizli Tanrı Şems'i, tertemiz aynanda Tanrı'dan başkasını görürsem kâfirden de beter olayım.

LXXI

Ey canıma eş dost olan, can dediğin elinde, avcunda; tez olsun bana. Ben de tezcanlı oldum, o ağır sağrağı daha da tez sun.

Kadehsiz şarapla her arık kişiyi semirten sâkî, ey dost, tez ellisin amma daha da tez ol.

Ey kadehindeki lezzet yüzünden canlar kapısına, damına, sabah şarabı içmeye üşüşen dost, ben hepsinden de daha erken, daha tez geldim.

İnsanı kusturmayan şarap, senin sevdanı getiriyor; sevdan gönülden göze, apaydın nurdan da tez geliyor.

LXXII

Ne zamana dek beni inkârınla yaralayacaksın? Nihayet sana, a eski, ölmüş, kokmuş adam demiyorum ki ben.

Bulut gibi hem kapkarasın, hem de yağmurun yok; karartma günümü a bulut, bir katrecik yağmur yağdır bâri.

* Bütün şu buyruklar kader için gelmiştir; a gafil cebrî, sense sonucu, işin tadından, tuzundan gaflettesin.

Köre, şu ipliği iğneye geçir diyen olur mu? Ayağı bağlanmış kişiye hadi, ava çık diyen bulunur mu?

İki günlük çocuğa kim oturur da güzelden, şaraptan söz açar? Yahut hayvana mahmur gözlerden kim bahseder?

Mademki bir şeye gücün kuvvetin yetmiyor, git, karıların yanında otur, canıyla oynayanların halkasını bırak, bir kenara çekil bâri.

Her varın, her varlığın kendisine tapı kıldığı Tebrizli Tanrı Şems'inin kudretiyle denize dalar da dalgalar yutarsan Tanrı'yı apaçık, gözünle görürsün sonunda.

LXXIII

Ey beni kapıda görüp de başını içeriye çeken, sonra gene de gizlice o nerkis yüzünü gösteren dilber.

Bir an burdayım demek ister gibi kendini gösterirsin, bâzı bâzı da benim şaşkınlığıma şekerler gibi gülersin sen.

Dön, git diye yüzüme kapıyı örtersin, sonra da dama çıkar, bir başka şekilde ardımdan bakarsın.

Başını sallar, git, git, engel geldi demek istersin, bense secdeye kapanır, vazgeç şundan demek isterim.

Ben baştan başa göz kesilirim de sen bana hırsızlamaca bakarsın ancak; senin bu nazından, edandan yüzlerce fitneler, yüzlerce kargaşalıklar meydana gelir.

Sen, bütün bunlar senin elinden diye elini dışlarsın; bense topraklara döşenip yerleri öpüyor, özürler diliyorum.

Ne vakit o zaman gelecek ki, yeri değil lâ'1 dudaklarını öpeceğim; öpeceğim de sen safran gibi sararmış yanaklarımı tırmalayacaksın.

Ey kâfir saçları, Zenci kulların padişahı dilber; feryat, feryat; iman bile başımın sevdasına düştü de kâfir kesildi.

Alnındaki saçları döktün mü misk ayaklarına kapanır. Kıvrım kıvrım saçlarını ardına attın mı yanaklarındaki ayva tüyleri, sarı amberler verir.

* Maşallah, ne de güzel bir sûret ki aksırığından can canlanır, meydana gelir; a benim güzelim, huzurunda yüzlerce Mânî, yüzlerce Âzer ölür, can verir.

Ansızın güzelliğinden bir şimşek çakmış da şu ev de mahvolmuş; dam da, kapı da yok olup gitmiş.

Yokluğun ta içinde, ey bütün padişahların padişahı dedim, bütün sûretler bu ateşle eridi gitti dedim.

Senin bana söz söyleyişin de bu şimşeğin bir eseri, şimşek ordayken kızıl gül görünmez dedi.

Ey Ay dedim, yüzünün parıltısına güneş bile aşağılık bir kulcağızın gibi secde eder;

* Ne olur bana da bir bak. Korkmuyor musun dedi, korkmuyor musun yüzümün ateşinden; nihayet semender değilsin ya.

İki gözümü yumayım, gayret bulutlarıyla örtüneyim, şu miğferi giyeyim de ta diplere dalayım dedim.

Bu aşk dedi, sana, dayanışta öyle bir renk, öyle bir kudret verir ki hem bakmaya lââyık olursun, hem bakılmaya.

Bu vaadin delilini nasıl anlayayım, nasıl göreyim dedim; altına dönmüş, sızırılmış gönül ateşinden parlayan can parıltısına bak da anla;

Sonra da can ayarının alanına bir iyice bak, parıl parıl parlarken parıltısından nasibini al dedi.

Canımı görürken o inci benden gider, kaybederim onu diye korkuyorum, korkudan ölüyorum;

Ey yasemin bedenli güzel, senin hayalinin güzelliğinden meydana gelen o neliksiz-niteliksiz inciye gözlerimizde yer vermişim dedim.

Korkma dedi, sana, daima benim güzelliğimden nasibini de alırsın, cemalimin ışığını da görürsün deyip duran ben değil miyim?

O Tanrılık sûreti, Tebrizli Tanrı Şems'idir; âlem de onun yüzünden nurlarla dopdoludur, Tebriz de onun yüzünden apaydındır.

* "Ol" emrinin hulâsası odur, sen ona secde et de kendinden, kendi özünden, Tanrı uludur sözünü duy.

A benim canım, sen balsın ya, sözlerin de bir başka çeşit bal. Ey aşk, her an canda, gönülde bir başka işin gücün var senin.

Her canda, yüzünden bir bağ bahçe düzülüp koşulmuş, bir yeşillik gülümsemede. Kıvrıcık saçlarından her gönülde bir başka misk yığını var.

Ay senin derdinden gâh zayıflar, incelir, gâh şişer, dolunay olur; bu dert Ay'a daha yüzlerce bambaşka dertler, illetler verir.

Baharın lûtuflar etmededir, keremler buyurmadadır amma gönül gene de çayırılıktaki yaprak gibi titrer durur, güz mevsimi gelir de bir başka düzen kurar diye korkar.

Kapının toprağından olmayan her sürme, her ilaç, gönül gözüne bir başka hastalık verir, gönül gözünde bir başka kıl bitirir.

İblis bile senin lûtfundan ümidini kesmez, her an onda bile senden bir başka ümit parlamadadır. Bir başka dilek belirmededir.

* Firavun bile Firavunluktan çıkmış, canla gönülle “inandım” demiş de can hırkasında o iman yüzünden bambaşka bir yama görmüş.

Vuslat güneşin bir gün Hamel burcuna gelirse gönül göğümde bir başka Hamel burcu bulur.

Yeryüzünün cüzlerine bak, yeryüzünde nasıl oynuyorlar. Bu bölük oynamayı bıraktı da oturdu mu yerine bir başka bölük gelir.

Yeryüzünde cana yücelik de ondan, ışık da; yeraltında bedene, tohum gibi, bir bitme, bir baş verip yücelme müddeti de gene ondan.

Niceye bir sûrete, harfe bürünmüş gazeller söyleyip duracaksın? Candan sûretsiz, harfsiz bir başka gazel duy.

LXXV

Deniz değiliz amma nihayet inci tanesiyiz biz; meydanda değiliz amma sonucu, şerefimiz var, debdebemiz var.

Şarap sunarsan ne hoş; fakat sunmazsan da, zaten dün sunduğu şarap bizi o hale getirmiş ki sunduğundan da haberimiz yok, sunmadığından da.

Ey aşk, ne güzelsin, ne arı durusun, ne yücesin, hoşsun; altın gittiye, kese elden çıktıysa ne olur ki? Nihayet altın madenindeyiz biz.

A bizi kınayanlar, a bize dil uzatanlar, siz hamsanız bâri bize dokunmayın, olasıya sarhoşuz nihayet.

Parası pulu olmayan, babasından miras yemeyen harami, hırsızlık etmese bile pekâlâ der, iyi amma ne yiyip içeceğiz biz?

Ârımız, hayâmımız pek yok, şuhuz, şeniz, bir kazanca, bir işe de sahip değiliz; peki, Müslümanların mallarından başka neyi çalıp çırpalım öyleyse?

Zembili alıp götürdüysük içine hurma doldurduk; Nil'den su içtiyse ne var, sonucu şekerkamışiyız biz.

Şahne bizi yakalar, kuyuya, zindana götürürse biz de çene topağı kuyusundan su içeriz gider.

Kuyusu da hoş, zindanı da, sâkîsi de güzel, hattâ sarhoşları da, parasız pulsuz kişilerin, gümüş gibi bedenimiz var demeleri de.

Can bedene, ey beden diyor, sus, yum ağzını, dudaklarını kapa da gözlerini aç, sonucu görüş sahibiyiz biz.

LXXVI

Yarın zehir gibi, yarınsa şeker mi şeker. Allah için olsun böyle bakma bize, Allah için olsun, öyle bakma.

Amma gene de elinle sunduğun zehir, bizce şekerlere bile maden kesilmiş; çünkü öylesine bir nursun ki, öylesine aydınsın ki.

(s. 77) Bir nur ki anlatamam onu, o bile ayaklarına düşer, ayaklarına kapanır da a yoksul, gel de daha hoş bak bize demek ister.

Ben benim, bana bak, böyle ol ey baştan ayağa kadar tamamıyla nurdan ibaret güzel, artık ayaktan bahsetme, baştan söz açma.

Halkın gözüne göründükçe âdeta gösterişlerle dopdulusun sen; halbuki sen, benden ziyade benim gönül kanıma batmış, gark olmuş gitmişsin.

İncilerin varsa bir de gel, benim iki gözümün denizine bak; mehenk taşın varsa altına dönmüş yüzümü seyret.

O Tebrizli Tanrı Şems'ine karşı tilkileşmeyen, küçülüp büzülmeyen avı köpek bile sayma.

LXXVII

Canınla canım birbirine öylesine bağlanmıştır ki ister hayır olsun, ister şer, aynı renge boyanalım, aynı olalım biz; bu emeldeyim.

Ey şuh dilberim, ey rengimin, halimin aslı, mayası, ey yükümdeki şeker, a benim şeker yükünden de güzel dostum.

Ey vuruşu sağlam, yerinde, ey esprileri yarama melhem sevgili, ben tamamıyla yok olmuşum, geçmişim kendimden de baştan başa sen kesilmişim.

Yüzünü gösterdikçe komşumuzdun bizim, derken evi birleştirdin ey apaydın güzel Ay.

Padişahça bir saldırıya bulun, bir daha hücum et bu eve de senden başka ne varsa yok olsun, Tanrı uludur sırrı tamamıyla zuhur etsin.

Yolumu yok ederse ne arayayım, neyi isteyeyim; herkes de bilir ki altın, altın olmak için iksir

istemez.

O ocağın ıssısından, o ocağın parıltısından bakır bile altın oldum der; çünkü o ışığı kutlu ateşle gönlü parıl parıl parlamaya başlar.

Derken bakır gene kendisine gelirse zevki dert olur, neşesi elem kesilir de tekrar o şöhretlilerin en şöhretlisi iksirin tapısına gelir.

— § —

LXXVIII

Hoş bir demdesin, hoş bir anda, tatlı mısın tatlı; şeker misin şeker. Cemşîd kulundur senin, güneş basacağı yerlere serilmiş.

Şu anda salına salına gel, and olsun Allah'a ki senden başka şu alana ne bir naz, eda sığar, ne bir meyve, ne göğün yeridir, ne Ay'ın, ne Ay'a benzer bir güzelin.

Bizden, senden, deniz gibi cömert elli, adı sanı güzel sâkîden başkasına yer yok, tencere gibi gamla kaynayıp coşma, gel de kum gibi içtikçe iç, kanma.

O yandan geçtim de altı yöne de boş verdim, beş duyguya da; hepsini de kırdım geçirdim. Yarabbi, kim savaşılabir o altıyla, o beşle?

Ey zamanı hoş, nefesi kutlu güzel, hiç de hazırlanmamışken, hiç de ummazken tuzağına tutuluverdim, düştüm sana ey şarap mı şarap, ateş mi ateş güzel.

* Yok, yok, sus artık, sus, dilsiz ol; çünkü bu, o çeşit okuyuş değil ki Ahfeş anlasın bunu.

LXXIX

O yüzünü asmış, ekşitmiş sevgiliyi bu yana çekin, bu yana getirin; şu güler yüzlü şaraptan ona bir kadehçik tattırın.

O bu şaraptan içmemiştir; onun için böyle soğuk durmada; öyle olmakla beraber gene de bir kadehçik sunun da pişirin, olgunlaştırın onu.

O neden sirke getirmede, ne diye koruk sıkımda biliyor musunuz? Hepiniz de onu bilesiniz diye o zehirleri yağdırıyor o.

O üzüm şarabı, körlükten başka bir şeyi arttırmaz, Allah için olsun, bu çeşit şarabın yanına varmayın, bu çeşit şarabı ortaya koymayın.

Olabilir ki kör, kendisinden geçmiştir de ona tesir etmez; o vakit Hızır'ın suyundan boğazına bir avuç su döküverin.

LXXX

A bülbül, a seher kuşu, sabah şarabını içme çağı geldi; Zühre'yle beraber nağmeler şakıya şakıya gir sarhoşlarının halkasına.

Nerde bir mahrem varsa hemen onu uyandır, mahrem olmayanıysa bırak, mahşere kadar uyusun kalsın.

Gönül kulağına ona dair remizli sözleri yavaş yavaş söyle de küfür bile imana gelsin, yüzlerce inanç incisini ortaya döksün.

Padişahın aşkından ansızın gökyüzüne bir şimşek çakar da Ay bile ateşlere yanar, onun bile

temellerini birbirine vurur.

İnayetlerin insana vilâyetler, kerametler bağışladığı bir yerde çalışıp çabalama ne yapabilir, bilgi, anlayış neden bahsedebilir?

Görüşün, görüş feyzinin hükmettiği yerde her iş düzene girer, altına döner; ordaki meydanda yuvarlanan topu çevgen, elsiz, kolsuz çeler.

Tebrizli Tanrı Şems'i her âşıkın gönlünü çeke çeke ta o padişahın tapısına kadar götürür.

LXXXI

Can değerine sahip olan, canlar bağışlanan o saçları dağıtın, çok miskler gizli o saçlarda, amanın, dağıtın o saçları.

Onun ikiye ayrılmış saçlarının gecesinde yüzlerce sabah vardır; her lâhza, her an yüz kere dağıtın o saçları.

Dağıtın o dünya devletini, o kutlu cenneti; onun yüzünden can âleminde gül bahçeleri biter, açılır.

O şarap kaynar, coşar durur da o, halktan gizler onu; dağıtın, dağıtın o saçları da yüzümüz sarhoşça neşelensin, parlansın.

Meryem'in gönlü de o hurma yüzünden aydınlandı, gözü de; o hurmanın bir fidanıdır o, dağıtın saçlarını.

Yok-yoksul gönül, saçlarının kıvrımları arasında kayboldu gitti, belki meydana çıkar, olur ya; dağıtın, adamakıllı perişan edin o saçları.

Tebrizli Tanrı Şems'i, aşk âleminde bir Mesîh'tir, kim ondan zünnâr kuşandıysa perişan edin onu.

LXXXII

Ey ay yüzlülerin Yusuf'u, ey şerefi, ey güzelliği hoş dilber; ey Husrev, ey Şirin, ey yüzü gözü, ey hayali güzel sevgili.

Ey yüzü Ay'a benzer dost, sanki bir sudur yüzün, fakat o suda ateş var; hem ateşin görülmemiş bir ateş, hem arı duru suyun hoş.

Ey Tanrı lûtfunun şekle, sûrete bürünmüş hali, gerçekten de şeklin, sûretin hoş. Ey şekli, sûreti rûhanî güzel, pek hoş senin ululuk nurun.

Ey başların sarhoşluğu, sevgiyle bir coş artık, ey vuslatının sabahı pek hoş sevgili, bizi vuslatına kavuşturmaya çalış artık.

Gündüz yüzünden meydana gelir, gece saçlarının gölgesidir; ey falı, talihi güzel, Ay gibi doğ bu gece.

Lûtfeder, vuslatına erdirirsen de canla karılmışsın, birleşmişsin, çevreder, olmayacak eziyetlere kalkışırsan da ey cevri de hoş, eziyetleri de hoş dilber.

Gönül bir gün bana dedi ki: Ay, elbette bir yıl olur döner gelir. Can, gönlün kulağına, a gönül dedi, ayın da güzel, yılın da.

* Ey Tebriz, artık Şemseddin'in bakışına de ki: Ey büyücülere de fitne olan, ey onları da sınavan, ey helâl büyüsü hoş güzel.

LXXXIII

Canım neyle dincelir, esenleşir ey sevgili; sana kavuşmakla, sana ulaşmakla. Hasta, neyle iyileşir, mizacının düzelmesiyle.

Kucaklar, bağrına basarsın amma duymaz, kanmaz ki; bilir misin bu dost neyle kanar: Sana kavuşmakla, sana ulaşmakla.

O on günlük susuz, bir testi suyla kanar mı hiç, meğerki suyuna dalsın, kavuşsun da kana kana içsin.

Seninle buluşmaya çalışıyor, fakat utancından, sana ulaşmakla, sana kavuşmakla geçen yıldaki gibi bu yıl da neşelenmek, zevke ermek istiyorum diyemiyor.

Kul bir işe, bir tedbire girişir amma takdir güler de a gaflet uykusuna dalmış adam der, bu işi ona ulaşmakla, ona kavuşmakla başarmaya çalış.

Çünkü kavuşup buluşmakla bir kerpiç, bakarsın bir köşk olur, kumaş parçaları birbirine eklenip birleşmekle elbise kesilir.

Tebrizli Tanrı Şems'inin aşk çimenliğinde bir diken bile buluşup birleşmekle yüz gül bahçesi kesilir, yüzlerce gül açar.

LXXXIV

Yüzü de güzel, saçı da güzel, alınına dökülen o kıvrım kıvrım, büklüm büklüm saçları da güzel. Her an canına da yüzlerce rahmet, dinine de.

Her lâhza, her an bir önceki nazından, edasından daha tatlı, daha bulunmaz bir eda izhar eder, öylesine işvelenir ki.

O kıvrımlarla, büklümlerle dolu saçlarını rüzgâr karıştırdı mı onların dalgaları arasında yüzlerce Çin, yüzlerce Maçin ülkesi kaybolur gider.

Güzelliği, Ay'ın yüzüne, kafasına silleler vurmıştır; yok-yoksul kulu, Karun'un debdebesiyle alaya girişmiştir.

A gözüm, a benim ışığım; gülüp duran, anlatılmasına imkân bulunmayan o Ay'a dal, nefesini tut, sus da boyuna onu seyret.

Onun abıhayatı, yüzlerce gökyüzünü dolap gibi çevirir. Onun ağırbaşlılığı karşısında yüzlerce dağ, beline hizmet kemerini kuşanır, huzurunda dîvân durur.

Ahmak mısın a ayyar, burda ne diye kalakalmışsın? Yürü, ava çık da şahinin nasıl padişahlık ettiğini bir seyret.

Canın atı yoksa bile tapısına topallaya topallaya gider de o atlı, canı eyerinin terkisine bindirir.

Ayağı da yoksa başını bağlar, döşeğe yatar, yastığa baş kor da o padişah, doktor gibi kalkar, yatağının başucuna gelir.

Aşk, bir tek candır amma yüzlerce şekle girmiştir; onun bu yoluna yordamına, bu düzenine, hilesine deli divane oldum.

Görülmemiş güzellik, bulunmaz alım, aşk şekline girmiş de can onun huzuruyla huzur bulsun, güzelleşsin de bir karara erişsin diye çıkagelmiştir.

* Ayının, yılının talihine, görülmemiş bir takvim düzdü; o takvimi var da “Vettîn” sûresinde ara, o sûreden iste.

* A canım benim, güneş birisini kendi kılıcıyla öldürürse onun kefenini, çeyizini de kendi ışığından düzer, koşar.

(s. 78) Onun havasına kapılan Ferhad, külüngünün vuruşundan mermer bile lâ’l haline gelsin diye kalkmış, dağ delmeye gitmiştir.

Ben susayım artık da ey çalgıcı, bunu perdeye vur, sen söyle; perdeden çıkan nağmelerden onun debdebesini duy, güzelliğini işit.

Sus ki önümüze, ceviz helvasıyla badem helvası geldi; badem helvası dua edecek artık, öbür helva da âmin diyecek o duaya.

LXXXV

Git, git ki âşık değilsin a saçcağız, a benceğiz, a nazlanan, kızan; kişiceğiz, a ayakları halhallerle bezenmiş adamcağız.

Sen bu haldeyken o saçcağızların, o kıvrım kıvrım kâkülüklerin nerden ölüm korkusuyla kıvrınacak; o kolcağızın, kanatcağızın nerden göğe uçup havalanacak?

A nazik gönüllü nazenin dilber, gönül yapmaya, gönül almaya bak, çünkü altıncağızlarından, malcağızından ayrıldın mı ancak gönül kalacak sana.

* Ne diye kırık dökük bir hale gelirsin, ne diye gönlünü daraltırsın a gönlü mimceğizin gözü gibi daralmış, a boyu dalcağızın boyu gibi bükülmüş kişi?

* Sen Rüstem-i Destan'sın, Zâl'den ne diye korkarsın? Yarabbi, bu çeşit Zâl'ceğizin korkusundan sen kurtar onu.

Dün gece seni rüyamda gördüm, bir sarhoşcağız olmuşsun, bir hoş halceğize erişmişsin de gökyüzünde gezip duruyorsun; hem de öyle olacak, doğru çıkacak bu rüya;

Hem geziyorsun gökte, hem de ey Zühre diyorsun, bana bak, beni seyret; sarhoşum, senin yomsuzluğundan da kurtuldum, yomluluğundan da.

Yoksulluk, aynı zamanda dert, elem; sarhoşa sunulacak şarap da az mı az; yürü, git, ercesine o ay yüzlüye bir yılcağız hizmet et de kurtul şu dertlerden.

* Yedi göğü aş, Zühal'in afsununu dinleme, yıldızına, falcağızına dair müneccimin lâflarına kulak asma.

Güneş ışığından bir hırkam var, lâ'l gibi incilerim var, sofcağızdan, şalcağızdan hırkaya ne ihtiyacım var benim; hiç öyle bir hırkaya bürünür müyüm ben?

Bir Arap dosta, ıslak gözlerime bak dedim; dudak altından, vay sana, aldatma beni demeye başladı.

Hem söylüyordum, hem de gönlümde yüzlerce düzen kuruyordum. O da bana, gülerek, ne vakte dek ahvalini gizleyeceksin diyordu.

Sus da padişaha bak, çünkü sen bir akdoğansın, şu sözceğizle eğlenip kalakalan bülbül değilsin sen.

LXXXVI

Şu yalancı, şu düzme beye bak hele; eyerceğizini vurmuş, atcağızına kurulmuş, kurumcuklar satmada, övünmeciklere kalkışmada, başına da altıncağızla bezenmiş bir sarık sarmış.

O ölümü inkâr ediyor da nerde ecel, nerde diyor. Ölümse benim, işte buracıktayım diye altı yönden de gelip çatıyor.

Ecel ona a eşek diyor, nerde o debdebe, o şatafat? Nerde o bıyık buruşun, nerde o büyük burnun, o kibrin, o kinceğizin?

Nerde güzeller, nerde zevk, safâ; halıyı, kilimi kimlere verdin? Yastığın kerpiç, döşeğin de toprak.

Yemeyi içmeyi, uyuyup rahat etmeyi bırak, gerçek dini ara da töreciği, yasacağı olmayan ebedî beyliğe erişsin.

Şu canı cansız bırakma, şu ekmeği gübre haline sokma a inciye gübrelige düşürmüş adamcağız.

Biz inci aramak için şu gübrelige girmişiz, kapanmışız. A kendiceğini gören, beğenen, a baş çekip gururlanan, böbürlenmiş kişi, sen de başını, belini bük de inci ara.

Tanrı erini gördün mü adamlık et, hizmette bulun; eziyete, belâyaya uğradın mı yüzceğini buruşturma.

Bu sözler, kendimi kınamadır, o bey de benim, ben; niceye bir şuncağızdan, buncağızdan bahsedip duracağım?

Ey Tebrizli Tanrı Şems'i, sen zaten abıhayatsın, o su, senin tuzlu, senin alımlı gözceğizlerinden başka nerde bulunur ki?

LXXXVII

Her gün, gün ışıırken ey can, yüzlerce esenlik sana; söylerken de, susarken de ey sevgili, esenlik sana.

Can bakımından baştan başa tertemizsin, ten bakımından tamamıyla gösterişten, düzenden ibaretsin; gülsün, sınıkları onarırısın, dikenden esenlik sana.

Ben Türk'üm, sarhoşum, Türk'çesine silah kuşandım, köye girdim de köy ağasına dedim ki: Esenlik sana.

Elime bir kadeh şarap sundu da bu tanınmış, sevilmiş emaneti iyi tut, aklını başına al, esenlik sana dedi.

Dedim ki: Ben deli divaneyim, daima Halilcesine ateşler içinde Rabbime, sahibime, esenlik sana derim.

Dışardayken âlem selâmımla doludur, sevgiliyle mağaraya girince de esenlik sana derim.

Bütün şekillerde, sûretlerde onun sanatı var, onun eseri var; ey karınca, gecen hayırlı olsun, hoş geçsin; ey yılan, esenlik sana.

Davud taht üstünde, feda olayım sana der; Mansûr darağacında, esenlik sana diye seslenir.

İştihak çeken hiçbir şey ummaksızın sana candan selâm verir, ihtiyacı olan da çaresizlik içinde esenlik sana der.

Padişahlar davulla, bayrakla selâm verirler sana; hasta dilini oynatarak esenlik sana diye seslenir.

Can şarabını içince elbisemi rehin verdim, sarhoşun beni görüp esenlik sana demesi için varımdan yoğumdan soyundum.

Bu yıl, senin ay yüzünden öylesine hoş, öylesine kutlu ki ululuğundan geçen yıla dönüp de esenlik

sana bile demiyor.

Mızrabının lezzetinden Şu felek engi öylesine kendinden geçmiş ki her an başımı eğiyor da ey tel diyor, esenlik sana.

* Halil'in kuşları da başları kesilmiş, darmadağın bir halde, her dördü de o lemden selm getiriyor, esenlik sana diyor.

* Çok söz selleri akıttım, çok Kaaria sresi okudum, işten güçten kaldım, ey iş güç, esenlik sana.

— L —

LXXXVIII

Allah'a hamd olsun Şu gönöl, bugün dünden de beter bir halde; bugün bu sevda ile bir başka rengi var Şu gönlümün.

Dün gül fidanının altında boyuna Şarap içiyordu, o yüzden bugün altüst olmuş Şu gönöl.

AŞk neyin nice demdir bu perdeden feryat ediyordu, aşk neyin zevkiyle Şekere döndü Şu gönöl.

A benim güzel elbiselim, a benim güzelim, sana kemer kesildim, Şu gönöl, kemer gibi seni koçmuş, kucaklamıştır.

Suyunun geliştirip yetiŐtirmesiyle ey tatlılıklar, lezzetler denizi, Şu beden sedefe dönmüştür, Şu gönöl de sanki incidir.

Tebrizli Tanrı Şems'i güneş gibi parıl parıl parlıyor, onun güneşinin parıltısıyla Şu gönöl seher çağına dönmüştür.

Her inanç sahibinin evi aşkınla yıkıldı gitti; bu kargaşalık yüzünden Şu gönöl dama çıkmıştır, kapıya sığınmıştır.

LXXXIX

Uyuyor gibi görünmedeyim amma çok uyanığım, her şeyden haberim var. Kendimden geçmişim amma senin işinde aklım başımda.

Senin için üzüm sıkınların aralarına katılmışım, aşk teknesine girmişim; üzümlelerini ezeyim diye durmadan ayak vurmadayım.

Sen yalnız ayaklarımı görüyorsun, üzümü görmüyorsun; bir kadeh şıra al, iç de anla ki ben üzüm sıkımdayım.

Ayağımı vurup duruyorsan can teknesine gel de bir an olsun şu bol şıramın içinde dalgalar yut.

Bu şarap baş döndürmez, bu şıra gönlü coşturmaz. Hadi, bir tat şu benim şarabımdan.

Sendeki şarapsa seni sarhoş eder, daima mahmur bir hale sokar seni, neyin var, neyin yok, biliyorum amma yüzüne vurmuyorum.

A benim tutulmuş kuşum, tutulduğun tuzağa bakma, o tuzağı kurana bak da gerçeğe bakmayı öğren.

Tuzak, kuyu dibi kadar derin olsa Tanrı onu cennete döndürür; dikenlik, çöplük olsa Tanrı orasını bana gül bahçesi haline getirir.

Yusuf kuyuya düştüğü zaman kendisine, senin işini ben düzene sokacağım ey benim yorgunum, ey benim hastam diye haber geldi.

Senin ilacını ben dövüp hazırlıyorum, otağını ben süpürüp arıtıyorum, zıttan zıt olan şey meydana getiririm, her şeye gücüm kuvvetim yeter; zor, kahır sahibiyim ben.

Taşa diril derim, yoka var ol derim, çayrılığa çimenliğe kış kesil derim, beni ikrar ediyor musun sen?

Ey Tebrizli Tanrı Şems'i, sen günün aydınlığısın, bense senin gününün ardında yelip yortan geceye benziyorum.

XC

Bir lâhza, bir an bile senden elimi çekmem; çünkü işim de sensin benim, gücüm de.

Senin şekerini tatmadayım, senin şerbetini içmedeyim, senin ayağının bağı çözme çalışmadayım. Ben ciğeri hasta bir avınım senin; ciğeri yiyen arslanımsın sen.

Canımla canın sanki birleşmiştir, bir olmuştur. Bu tek cana and olsun ki senden başkasından bezmişim.

Güzelliğinin bağından koparılmış bir demet çimenim, bir bağ otum; lûtufluk, ihsan elbisenden tek bir külâhım sanki.

Şu âlem, senin çevrende duvarların üstüne sancılmış dikendir âdeta; vuslat gülünü koklamak

ümiyle bir dikendir çiğneyip durmadayım.

Diken böyle olursa gül bahçen nasıldır ey sırları esrarımı silip süpüren, alıp götüreren güzel.

(s. 79) A canım benim, gökyüzünde bile Ay'a, Güneş eş olmuştur, anlıyorum ki sen de beni yabancılar meclisinde bırakmayacaksın.

Bir dervişin yanına gittim, Tanrı sana yârdır, yaverdir dedi; sanki onun duasıyla senin gibi bir padişah yâr oldu bana.

Bütün âlemi hamam kapısındaki resimler gibi gördüm a benim sarığımı kapıp götüreren güzel, ben gene sana el atacağım, sana yapışacağım.

Her cins, zincirini sürüyüp kendi cinsinin yanına gider, ben kimin cinsiyim ki burda şu tuzağa tutulmuş kalmışım.

Sevgili, gizlice, hırsızlamacasına gönlümün çevresinde dönüp duruyorsun, ey ayyar dilberim, ne aradığımı, ne istediğini biliyorum ben.

Sevgili, elbisen altında gizli bir mum var; harmanımı, ambarımı ateşe vermek niyetindesin; bunu istiyorsun sen.

Ey gülüm, gül bahçem benim; ey sıhhatim, hastalığım benim; ey Yusuf yüzlüm benim, ey pazarımın, alışverişimin parlaklığı, revacı güzelim benim.

Sen gönlümün çevresinde dönüyorsun, ben kapının önünde dönüyorum dolaşıyorum; elinde bir pergelim âdeta, başı dönmüş bir halde dönüp duruyorum.

Senin güzel, kutlu yüzüne karşı tutar da gam, elem hikâyesine başlarsam gam, elem, kanımı içse vallahi de lâyığım buna.

Bu halk, hikmet tefinin çalınmasıyla oynar durur; fakat senin perden vurulmadıkça bir perde, tutsun da oyuna, çalgıya girişsin, hiç ummam.

Tefinin sesi gizli de şu halkın oynayışı aşikâr; kaşındığım yer meydanda da kaşırıış gizli.

Kıskançlığımdan susayım, çünkü senin zevkinle şekerler saçan bir bulut kesildim. Şekerden başka bir şey yağdırmıyorum.

Sudayım, topraktayım, ateşler içindeyim, yellere tozuyorum; şu dört unsur çevremde, fakat ben dördünden de değilim.

Gâh Türk'üm, gâh Hintli. Gâh Rum ülkesindenim, gâh Zenci'yim; a benim canım, ikrarım da senden meydana geliyor, inkârım da.

Şimdi bedenimle baş ağrıtmıyorum, sûrette ayırırım amma burda olduğum halde gönlümün Tebriz'i de Tanrı Şems'yledir, canımın Tebriz'i de.

XCI

Bütün halkın başını yarmış da sonra tutmuş, hastayım, başım ağrıyor diye başını çatmış. Feleğin

hırkasını bile çekip almış da sonra tutmuş, çıplağım, giyecek bir elbisem bile yok demeye kalkışmış.

Vay o taş yüreğinden, eyvah o çeşitli nazlarından, işvelerinden; fakat taş gibi olan o değil, asıl benim ki bu fitneyi durmadan uyandırıyorum, âlemi birbirine katıyorum.

Kan deryasının ta dibindeyim, kan içe içe sarhoş olmuşum; fakat öyle de hoşum, öyle de neşeliyim ki sanki kan içinde değilim de üzüm şirasına gark olmuşum.

* A aşk, öylesine büyüsun, yücesin ki göklere bile sığmıyorsun, yalnız ne haldir bu, şu benim görünmeyen gönlüme nasıl sığmadasın?

* Sıçradın, gönül evine girdin, kimsecikler gelmesin diye kapıyı da örttün, kilitledin; artık ben kandil konan yerim, sırça kandilim, yahut da nur mu nur kesilmişim, ışık mı ışık.

Beden, gebe bir Zenci kadın, gönülse onun rahminde bir Rum dilberi; şu halde benim yarım misk, yarım kâfur.

Gönlümü sen aldın da ben mahsustan başkalarında arıyorum; görmeden arayıp aktarıyorum amma şu gözü görmeyen körlerden değilim ben.

A benim canım, şu sapsarı yüzüm günün birinde toprağa girerse, bir gün olur da ölür gidersem mezarımın başucundan sarı güller bitecektir.

Süleyman da bir karıncanın derdini duymadı mı? Sen de nihayet bir Süleyman'sın, tut ki bir karıncayım ben.

Ne diye ağlar, inlersin, balla dolu yüz kovanın var dedin; balarısıyla aynı hırkayı giyinmişim; hem petek yapmadayım, hem ağlayıp inlemede.

Bu dertten ağlarım, inlerim amma bu onulmaz yarayı, bu iyileşmez illeti yüzlerce devlete de değişmem ben.

Çeng gibi feryat ederim, çünkü gül bahçesinin bülbülüym ben. Yılan gibi kıvranıp dururum, çünkü definenin başucundayım ben.

Ben diyorsun dedin, ululukla, benlikle eşsin; hayır, ben benlikten uzağım, ululuk yok bende; fakat bende ki benlik, senden geliyor, bu ululuk, senin ululuğundan vuruyor, senin ululuğundan geliyor bana.

Ben çiğim, yanıp kavrulmuşum, gülüyorum, ağlıyorum; hem şaşırıp kalmışım, hem halkı hayretlere salmışım; vuslattayım, aynı zamanda ayrı düşmüşüm dosttan.

XCII

İster anlayışı kıt bir adam olayım, ister eğri ağızlı bir adam, senin talebenim, o gülen dudaklarından bir gülüş öğrenmek istiyorum.

Ey anlayış, duyuş kaynağı, talebe istemiyor musun yoksa? Bilmem ne düzene başvurayım da kendimi sana yamayayım, ayrılmayayım senden.

Hiç olmazsa kapı aralığından şimşek gibi bir çak, bir yüzünü göreyim de o dehlizdeki ateşten yüzlerce mum uyandırayım, her tarafi ışıtayım.

Bir an olur öşürcüyüm diye varımı yoğumu alırsın, bir an gelir kılavuzum diye önüme düşersin.

* Gâh suç işlemeye sürersin beni, gâh pişmanlığa götürürsün; başımı, sonumu bük, çünkü ben hemzeli kelimedeki hemzeyim âdetâ.

Pazarda, çarşıda, tavadaki balığa benziyorum, tavada o yana, bu yana döne döne yanıp kavruluyorum.

Tavada beni, o yana, bu yana çeviren sensin; gece karanlığında bile seninle olunca gündüzden daha aydınım ben.

İşte güçte de, düşüncede de, hayalde de şu halden hale girişim yeter artık; bir an oluyor firuzeyle dönüyorum, bir an geliyor kutluluk kesiliyorum.

XCIII

Öylesine bir şeklim var ki kime benziyorum hocam? Bir an oluyor peri şekline giriyorum, bir an geliyor perileri çağırıyorum.

İştihak ateşi içinde hem toplu bir haldeyim, hem mumum, topluluğu aydınlatmadayım. Hem dumanım, hem ışık, hem topluyum, hem dağınık.

Gönül rebâbının kulağından başka hiçbir şeyi öfkeyle çekip burmam; kutluluk çenginden başka hiçbir şeyi mızrapla incitmem.

Şeker gibiyim, süt gibiyim; kendimi dövmedeyim, kendimi tutmadayım, tabiatım delirdi mi de zincirimi şakırdadır dururum.

Hocam, ne biçim kuşum ben? Ne kekliğim, ne doğan. Ne güzelim, ne çirkin. Ne buyum ben, ne o.

Ne pazar taciriyim, ne gül bahçesinin bülbülü. Hocam, sen bir ad tak bana da kendimi o adla çağırayım.

Ne kulum, ne hür. Ne mumum, ne demir. Ne bir kimseye gönül verdim, ne de onların dilberiyim ben.

İster şerde olayım, ister hayırda; hayrım, şerrim benden değil, başkasından. O, beni nereye çekerse oraya giderim, başka bir çarem yok.

XCIV

Aşkta Süleyman kesilmişim, kuşların hemdemi olmuşum; hem peri aşkı var bende, hem periyi çağırın kişiyim ben.

* Kim daha ziyade peri huyluysa hemen onu tutar, şişeye hapsederim; ona bir afsun okurum da işlek kılıcımı sallar, onu korkutur dururum.

Bu işten dolayı da dehşete düşmüşüm, hem aklım başımda, hem kendimden geçmişim. Hem söz söylüyorum, hem susmadayım, hem susanların, susarak konuşanların taştahasıyım ben.

Feryat ki o Meryem şimdi bir başka renge girdi, bir başka hale büründü. Feryat şu halden ki feryat etmeyi de bilemiyorum artık.

O renkten nasıl da renksiz bir hale geldim, o alna dökülen kıvrım kıvrım saçlar yüzünden salkıma döndüm; yarabbi, o mum yüzünden pervane gibi nasıl da darmadağın oldum gitti.

Dedim ki a Ay, cansın sen, bugün bir başka güzelliğin var. Git dedi, bana insan gözüyle bakma.

A hoca, adamsan ne diye kuruntulara düşer, üzülür durursun? Senin hırs ateşinden canım dumanlar içinde kalıyor.

Ya deli divane bir âşık ol, yahut git yanımızdan. Perdeye varlığıyla gelme de perdeyi örtmeyeyim yüzüne.

Ben hem kanım, hem süt. Hem çocuğum, hem ihtiyar. Hem kulum, hem bey. Hem buyum, hem o.

Hem şekerler damlatan Şems'im, hem Tebriz ülkesi. Hem sâkîyim, hem sarhoşum, hem meşhurum apaçık, hem gizliyim, gören yok beni.

XCV

Gel, gel, meclise ayak bas da yeni baştan işrete koyulayım. Bana karşı acı davranma da şeker yükü kesileyim.

A dilber, renksiz, şekilsiz aşkına battım gitti, şu küpten çek, çıkar beni de bir başka renge boyanayım.

* Gönlüm, mim'in gözünden de dar, çünkü umuyorum, korku içindeyim. İkiye bölünmüş bir değirmiyim, Ay şeklindeyim çünkü.

Ey can padişahının yüzünden yüzlerce piyadeye sultan kesilen, buyruk yürüten, ata bin a benim canım, bin de eyer örtünü ben taşıyayım.

İnat yeli yüzünden, iyiye kötüye gam yiyordum, kendimdeydim fakat and olsun Tanrı'ya artık daha da beter sarılacağım sana.

Senin sayende emniyetteyim, ey ay yüzlü, senin yüzünden eminliğe ulaşmışım; artık bu yandan da ya emniyete kavuşurum, yahut tehlikeli bir yola atılır giderim.

Selvi benim yüzümden eğildi de gül bahçesi benden feyz aldı. İman da benden kaçtı gitti, korkuyorum, küfür yolunu tutacağım.

Öylesine bir bakışa sahipsin ki oktan kalkan düzmektesin; artık sen ok atarsan nasıl siper kullanabilirim ben?

Aşkımın altı da Tebrizli Tanrı Şems'i, üstü de; canımı onun aşkıyla altüst ettim gitti.

XCVI

Varlık âleminde baş gösterme de yolunu yitirme; erlerin ovasında değil sen, ayakkabıların bile yok

olur gider.

Ateşlerle dolu âlemde yok olmaya, yokluğa kavuşmaya çalış; dikkat et de gör, varlık âleminde kakum bile postu için oklanır, öldürülür.

(s. 80) Şu ateş göğünün altında uyanıklık halkasının başbuğusun amma sonucu ne baş kalır sende, ne kuyruk.

Zahmete uğradıkça uğrar, derdi artar durur, sonucu mahvolur gider, bayrama erişir; bundan ötesi de bir davuldur, dövülür: Dum dum.

* Halimdeki perişanlığı sözlerimden anla; a odun, o ateşe gir de “Sizden bir tek kişi bile yoktur ki oraya uğramasın” âyetini oku.

Böyle bir ovada sofralarla dolu lokmadan başka ne biter? Şu yün tırnaklı merkep yücelere nasıl ağabilir?

Akbaba gibi uça bile sonucu yeryüzü gene çeker onu; bilirim, her şey döner dolaşır, aslına gelir.

İnsansan o gizli mücevhere yüz tut, çünkü o, küpe benzeyen bedende abıhayattır âdeta.

Ey Tebrizli Tanrı Şems’i, biz kalk diyeceğin vakte dek kanadının altında coşup kaynayan bir yumurtanız sanki.

XC VII

O sevgiliye âşık oldum olalı hem işten güçten kaldım, hem işte güçteyim. Başım dönmede, ayağımı diremişim de diremişim, tıpkı pergele benziyorum.

Mirrîh gibi Ay’a da kızgınım, gökyüzüne de; altın külâhlı gökyüzünden bile sıkılıyorum, utanıyorum âdeta.

Benim yakınımsan ey dost, bak da seyret, nasıl kendimden geçmişim ben; ne diye sırlar sorarsın bana? Zaten meşhur olmuşum, ortaya düşmüşüm ben.

O arslan, âşıkın gönül kanından başka bir şey içmez; ben de yavrusuyum o arslanın, gönül arıyorum, kan içiyorum ben.

* Hastayım, biliyorsun da Fâtiha okuyorsun; fakat a dostum, görmüyor musun ki zaten Fâtiha’dan hastayım ben.

* Gerçeği işaretle anlatan Hallâc’ı halk darağacına çekti; Hallâc sağ olsaydı sırlarımın azametinden o kurardı darağacımı benim.

Hocam, istersen sen ikrar etme; zaten ben sana söylemiyorum ki; ben ölü yıkamıyorum, kaya kaşımıyorum ki.

Ey âlemin kul köle kesildiği Tebrizli Tanrı Şems’ini inkâr eden kişi, senin gibi körün ikrarından zaten bezmişim, usanmışım ben.

XC VIII

Ne gönlüm var, ne elim; ayağım da aşkınla bağlandı gitti; halbuki nice bağlar kopardım, nice kayıtlardan kurtuldum; yavaş a güleç dilberim; yavaş davran, sarhoşum ben.

Hayranlık meclisinde, hani o bildiğin, tanıdığın padişahın can gibi bir kadeh sunuldu bana; yavaş davran, sarhoşum ben.

Canım benim, bir ancağız beri gel, bundan fazla incitme beni a güleç dilberim; yavaş davran, sarhoşum ben.

Ey sevgilinin sâkîsi, vazgeç şu ağırıncılardan, bırak şu sakil rûhluları, keşişlerden hırsızlamaca sun bana yavaşça, sun ki sarhoşum ben.

Rintsin, hovardalık, kayıtsızlık dininde benim gibi sen de ortaya düşmüşsün; ne diye perde ardında duruyor, ne diye kendini gizlemeye çalışıyorsun, gel yavaşça, çık perdeden, sarhoşum ben.

A şarap, senden daha beter bir hale geldim, senden daha fazla benim şarap, senden daha fazla coşup köpürüyorum, yavaş davran, sarhoşum ben.

Coşup köpüren şarapla aynı cinstenim, hırkalarını satanlardanım, ne diye sevgiliden gizleneyim, örtüneyim; yavaş davran, sarhoşum ben.

Kendimden geçtim de senin aşkını seçtim; sonra da gördüm ki tamamıyla yok olmuş gitmişim; artık sen de yavaş davran, çünkü sarhoşum ben.

* Her ne kadar âlemi aldatıyorum, keşiş kılığına girmişim amma İdris'in gönlündeki nurum; yavaş davran, çünkü sarhoşum ben.

Mezhep kaydından kurtulanların mezhebinde bildiklerin yabancılığı, bilmezlikten gelişi bile değersizdir; bir yeldir onlara bu bile; yavaş davran, çünkü sarhoşum ben.

A yüzlerce fitneler koparan, düzenler düzen, vakit geçti, sarhoşlar sızdı; sen şu gençleri de al, götür, sözlerimi de rehin al da şarap sun; fakat yavaş davran, çünkü sarhoşum ben.

XCIX

O Rüstem'in meclisine kavga etmeye, gürültü çıkarmaya geldim de geçtim oturdum; yüzlerce kadeh kırdım, yavaş gel, çünkü sarhoşum ben.

Ey saçma sapan söylenip duran, hem dümbelek çalan, hem gülen, hem eşek olan, hem eşeğe kul köle kesilen yavaş gel, çünkü sarhoşum ben.

A lök gibi çöküp kalan akıllı, a yüzü demircinin yüzü gibi kapkara kesilmiş kişi, gel de dilberimi gör, onu seyret; amma yavaş gel, çünkü sarhoşum ben.

Âdeta tahtadan bir adamcağızsın sen, biraz daha yaklaşırsan, biraz daha ileriye gelsen de canlansan yüzlerce kan Dicle'si görürsün; fakat yavaş gel, çünkü sarhoşum ben.

Tembellik etme ey sâkî, hepsini içmedik, şarabımız var daha; doldur o arı duru şarabı, sun bize, yalnız yavaş gel, çünkü sarhoşum ben.

Gama, gussaya batanlar bu yolda akıllı az olanlardır, onlar pek soğuk kişilerdir, pek saçma

adamlardır; yavaş gel, çünkü sarhoşum ben.

Her şeyden hür Tanrı Şems'i, Tebriz, arı duru şarap... Artık mahşere kadar yıkılmış kalmışım ben; yavaş gel, çünkü sarhoşum ben.

C

Aynada yüzünü görünce söze başlarım; fakat ayna soluk istemez, söz istemez, buğulanır; vay benim sözlerime vay.

Seni suda görürüm, suya el atarım; fakat su da bulanır, işim gücüm de.

Ey dost, aramıza ey dost sözü bile sığmıyor. A sevgili demeye kalkışsam, a sevgili bile diyemiyorum işte.

Ah bile ne yandan geldiyse o yana geçip gidiyor; ağzımın yolunu kapadım, feryat bile edemiyorum artık.

Feryat etsem bile, ah etsem bile o Ay'ın bulutlar arasına girişindedir bu feryat, onu göremediğindendir bu ah; a benim Ay'ın on dördü dilberim. Ay'a bakmak elbette daha hoş.

CI

Bir ay yüzlü dilbere, senin yüzünden yüz çeşit zevke, neşeye dalmışım dedim; benim ondan başka daha yüz çeşit şaşılacak şeylerim var dedi.

Şu oyunda dedim, sarılacak bir sebep göster, üst olacak bir vesile bul. Dedi ki: Ben sebeplerin dışında girdim bu oyuna.

Her topluluk, bir kavme yakındır, o kavmin soyundandır; benim de senin aşkının gamıyla yakınlığım var, o gamla soydaşım.

A sevilen, beğenilen nur, gözümde karar et; dür olma gözden çünkü nurun devleti sayesinde isteğin istediği şeye bile sahibim ben.

Öyle bir kişiyim ki her ahım göklere yücelmede, gökleri alev alev yakıp yandırmada; bu kızgın, bu hırçın ateşi yalım yalım yanan aşktan elde etmişim.

CII

Ey aşk, uykumu altüst etmişsin; uykum senin yüzünden ciğerimin kanlarına gark olmuş gitmiş.

Hadiselere gebe olan şu gece vakti, şeker madenini arayıp aktarma, düşüncelere dalma yüzünden uykum, şeker gibi eridi gitti.

Vuslatının lûtfuna eremedim de inceldim, onun yeniaya benzeyen kaşlarına döndüm; artık bu Ay devrinde geceye ulaşmama uykuya kavuşmama imkân yok.

Bütün bu uyanık olmama rağmen gene de gece olunca sevdalara dalar da ey aşk, uykumu al, götür

demeye koyulurum.

Uyku beni görünce oturmaya kudreti kalmaz, kaçıp gider, benden kaçar da bir başkasını yakalar, onu bastırır.

Melekûtî aşk, yücelik, temizlik sevgisi, beşerî gözlerimden uykuyu almış, götürmüştür de bu yüzden gücüm yettikçe dostları bırakmamışım, onları da uyutmamışımıdır.

Âşıkısan, aşk dâvasında gerçeksen bana uy, benimle otur, çünkü seher çağlarına dek, sabahlara kadar uykum gelmiyor benim, uyumuyorum ben.

CIII

Ressamım, her an bir güzel resmi yaparım, fakat seni gördüm mü bütün yaptığım resimleri huzurunda yırtar, bozarım.

Yüzlerce resim yaparım, âdeta can veririm onlara, fakat senin güzelliğini görünce hepsini de ateşlere atar, yakarım.

Sen ya sâkîsin, şarap sunmadasın, yahut ayıkların düşmanısın, yahut da her yaptığım, her düzüp koştüğüm evi yıkıp dağıtan birisin.

Can dökülüp saçıldı, sana doğru akıp gitti, sana karıştı, seninle birleşti; canda senin kokun var, onun için hele bir şu canı hoş tutayım, sevip okşayayım.

Benden coşup akan kan sana, senin toprağına, seninle aynı renktenim, aşkınla ortağım diyor.

Şu balçık evde sen olmadıkça gönül harap bir halde kalakalmış; sevgili, ya eve gel, yahut da evi kökünden yıkayım gitsin.

CIV

Şu suçumdan asla tövbe etmem; hattâ bu işten, bu olaydan tövbe edenden de uzağım ben.

A benim canım, Mecnun Leylâ'nın aşkından tövbe etmedi, halbuki bende, benim sırlarımda yüzlerce Leylâ'nın, yüzlerce Mecnun'un aşkı var.

Nasıl başsız-ayaksız, önsüz-sonsuz bir aşk bu ki âşıkım, maşûkum; hem ağlayıp inliyorum, hastayım, hem de hastanın derdine dermanım.

* Uçup kaçan düşünce bu yanıp yakılmış âşıktan kaçtı gitti; çünkü ben gâh daracık bir kafesim, gâh Ca'fer-i Tayyar.

CV

Can hekimine gittim de nabzımı ele al dedim, bir muayene et beni; hem gönlüm bende değil, hem hastayım, hem âşıkım, hem sarhoş.

Yüz çeşit derdim, illetim var, keşke bir olsaydı; bütün bu illetlerle beraber bir de tutmuşum, işin

ötesini araştırmaya kalkışmışım.

Bana, sen ölmedin mi dedi; evet dedim, ölmüştüm amma kokunu aldım da mezarımdan sıçrayıp kalktım.

O rûhanî güzelliğe sahip güzel, o Tanrı doğusuna mensup dilber, o yüzüne, güzelliğine dalıp da ellerimi kesip doğradığım Yusuf-ı Ken'an.

Güzel güzel yanıma geldi, elini gönlüme koydu da ne eldensin, ne haldesin dedi. Dedim ki: Bu eldenim, halim de meydanda.

Çekişmeye, kavga etmeye kalkışınca tuttu, bir kadeh şarap sundu bana, sapsarı yüzüm yalımlandı, alev alev yanmaya başladı da çekişten, kavgadan vazgeçtim.

(s. 81) Derken elbisemden soyundum, sarhoşçasına, deli divane oldum, o sarhoşların halkasına girdim, sağ yana oturdum, kuruldum.

Yüzlerce kat libaslar giyindim, yüzlerce çeşit coşkunluklarda bulundum. Yüzlerce kâse döktüm, yüzlerce kâse kırdım.

* O kavim, altından yapılmış buzağıya tapmıştı, ben aşka tapmazsam yünden, yapağıdan yapılmış yalancı buzağı olayım.

O rûhanî padişah gene beni çağırıda, bir doğanım ben, beni padişahçasına yücelere çekmede.

* Ayağımı sen bağlamışsın sevgilim, senin sarhoşunum sevgilim; ister ok olayım, ister yay yüzüğü, senin elindeyim sevgilim.

Fırlar, yücelirsem senin yüzünden fırlar, yücelirim. Sarhoşsam senin sarhoşunum. Alçalırsam senin yüzünden alçalmışımıdır, varsam senin yüzünden var olmuşumdur.

Beni sarhoş ettin de döndürüp oynatmaya koyuldun; mademki küpün ağzını kapadın, ben de ağzımı yumdum işte.

CVI

Ey gamından sarhoş olduğum, sarhoşum, evet, kadeh kırdım; dün ettiğim ahitlerin hepsini bozdum, sarhoşlukla hepsinden de kurtuldum.

Sevgili, düşünceleri, düşüncelere dalmayı kadehle vur, kır; çünkü bugün o şarabı sunan sâkiye avlandım ben.

Benden hamlık gitti, onu damdan aşağıya attım; onun görüşüp konuşması bir tuzaktı, tutuldum gitti, artık tuzakla ne işim var?

Elimden bir yilandır, sıçrayıp süzüldü, dağa yürüdü, mağaraya girdi; işsizlikten güçsüzlükten kurtulduk, yüzlerce defa şükretmeye daldık, benim şiarım oldu bu şükür.

İnsan kılığında kara akrep çoktur, fakat bizden kaybolup gitti bu akreplik, bu yüzden şükrediyorum ben.

CVII

Hocam, esenlik sana, ben sefere gitmeye niyetlendim; gökyüzü damından gizlice bir geçit, bir yol buldum.

Can, ta madenine, aslına kadar gitmeyi kurdu; bakış kudretini bana bağışlayan yerde gözüm.

İşte şimdicek sel, meylettiğim yere sürüp götürüyor beni; o denizin ayrılığıyla ciğerim ne de yanmıştı, ne de kavrulmuştu.

Türk'çesine hakanın tapısına kadar oynaya oynaya at süreceğim, çünkü otağ kadar geniş, büyük, yüzlerce kemer verdi bana.

Gölge gibi yok oldum, güneşin ışığında yokluğa erdim de o yüzden Ay gibi daima onun ardında gezip dolaşmadayım.

La'l gibi onun hararetiyle, onun ışığıyla bambaşka bir parıltım var, bambaşka bir aşkım var.

Kabuğum şöyle dursun özümü, içimi bile kırsa gene ben hem özüm, içim, hem terütazeyim; kamış gibi beni kırsa bile yüzlerce şekerler var bende.

Selvi gibi, süsen gibi hem ayağım bağlı, hem hürüm; taş gibiyim, demir gibiyim, gönlümde kıvılcımlar var.

A gönlümdeki dilber, edebim, ârım elden gidiyor; fakat senden elde edip bağrıma bastığım şey, yeter bana ebediyyen, yeter.

A benim efendim, sabrım tükendi, çıkma gönlümden, uzaklaşma benden, beni uzaklaştırma kendinden; çünkü ayrılıktan zarar görüyorum^[2]

Ey aşk, geliyorum diye bağırdın, haber verdin, buyur, gel; senden çekinirsem artık kiminle düşer kalkarım, kiminle rahat, huzur bulurum?

Ölsem de tabutun içine girsem gene gıdam senin sevgindir; görünüşte insanım, insan kılığındayım amma melek gıdasıyla gıdalanmadayım.

Efendi, ne de kutlusun sen; sendeki güzellikler herkeste olsaydı, herkes dudaklarını öpebilseydi senin, herkes dudaklarından bahsedebilseydi... Geceleri seni anmadayım, senin hikâyelerini söyleyip durmadayım ben^[3]

Ey deniz huylu, cömert padişahlar padişahı, geri kalanını artık sen buyur, sen söyle; ben sedef gibi ağzımı yumdum, yâni içimde inci var demek istiyorum.

CVIII

A sarhoş sâkî, al kadehi elimden, sarhoşum ben; artık şu anda ayıkların, akli başında olanların halkasından çıktım, kurtuldum onlardan.

Ayıklık, rintlikle zıt mıdır, zıttır; ister yukarda olayım, ister alçalayım, aşağılarda olayım, benimle aynı renge boyan hocam.

Savaşa dair ne düşünürsen bil ki ben uzağım ondan; sevgiye dair ne düşünürsen oyum ben, ondan ibaretim.

Senin aşkına tutulalı, senin sevdanı benimseyip kabul edeli seninle savaştan ayrırım, tekim; seninle barışa eş oldum ben.

Beni ıspanak say da istersen ekşi pişir, istersen tatlı; neyle pişersem pişeyim, piştim mi sana kavuştum, seninle birleştim demektir.

Sazı öylece durup durmada; halbuki hiç de naz etmeyi bilmezdi o saz; bir yanlılık varsa benden oldu mutlaka, çünkü ben sarhoş bir halde sıçrayıp meydana çıktım.

Sen de sarhoşsun, ben de sarhoşum, senin sarhoşluğunla benim sarhoşluğum birbirine karışmış; zaten biz havaneliyle havan gibi hem ikiyiz, hem bir.

CIX

Sâkî benim padişahımdı da o yüzden herkesten fazla içtim; sarhoşlukla başım dönmeye başladı, türlü işlere kalkıştım, yanlı, olmayacak hareketlere giriştim.

O ayağımı bağlayan sâkî, gördü ki ben sarhoşum; elimi tuttu, sapsarı yüzümü öptü.

Dedim ki: Sen padişahsın, cansın, yüzlerce cana bedelsin; zaten tuzlasın amma bir başka tuzluluk getirdim, zaten alımlısın amma bir başka alım vermedeyim sana.

Arı duru şarap kadehinin yüzünden meclis gürültülerle, kavgalarla doldu; fakat ben kavgadan, gürültüden korkar mıyım hiç? Kavgayı, gürültüyü çıkaran benim.

İster susuz olayım, ister mahmur, onsuz iştret etmem; ister çift olayım, ister tek; onun bakışına eşim ben.

Yaş bir dalım amma yel olmayınca nasıl oynarım? O selvinin gölgesiym ben. Selvi olmayınca neyin çevresinde dönüp dolaşacağım?

Bulut olsam bulutun gönlündeki nur o Ay'dır; ersem, bütün erlerin padişahıdır o padişah.

O tatlı padişah gitmedeydi, lûtfet dedim, bir solukcağız otur ey her cüzümün sarhoşluğu, ey her derdimin dermanı.

Hamel burcundaki Güneş de nedir ey hararetine son olmayan, ey kendisinde hem sıcaklığımın, hem soğukluğumun mahvolup gittiği sevgili.

Senin kâsene düştüm, çünkü senin şarabını içtim ben. O tavlanın zarıym, onun için mühre gibi senin tasına düştüm ben.

O beni coşturup söyletmiyorsa sözü bırakayım, sükût edeyim; çünkü atlı odur, bense onun ayağının altında bir tozum ancak.

CX

Sen uyumayacaksan otur, ben uyudum; sen kendi hikâyeni söyleyedür, ben hikâyemi söyledim, bitirdim.

O hikâyeyi bitirdim artık, çünkü öylesine uyum var ki sarhoşlar gibi her yana sendeliyorum, yıkılıyorum.

İster uyuyayım, ister uyanık olayım, o sevgiliye susuzum ben; onun hayalidir yoldaşım, eşim benim.

Ayna gibi o yüze tâbiim; o yüzdendir ki onun sıfatlarını göstermedeyim, onun sıfatlarını gizlemedeyim.

O gülünce ben de gülerim, o coşup köpürünce, açılıp saçılınca ben de coşar, köpürürüm, açılır saçılırım.

Ötesini sen söyle, çünkü delip delip senin ipine dizdiğim mâna incileri, hep senin denizinden çıkan incilerdir.

CXI

Kendimden geçmişim amma bundan da daha fazla geçmek isterim ki gözüne, işte diyeyim, sarhoş dediğin böyle olur, böylesine sarhoşluk isterim ben.

O güzelim sevgilim boğazımı tuttu da ne istiyorsun dedi; işte dedim, bunu istiyorum.

Ne taç isterim ben, ne taht isterim; tapında yeryüzüne düşüp kapanmayı isterim ancak.

Seher yeline sırlarımı söylemek, onu kendime haldaş etmek isterim amma en ulu bir sırdaş olmalı bana, onunla dertleşmeliyim, bunu istiyorum asıl.

* İhrama girilen yerin halkasına yapışmışım, haremdeyim, âfetlerden emin olmuşum; mührünü basasın diye sızmışım, erimişim, mum haline gelmişim, yüzüğündeki nakşını istemekteyim.

* A benim canım, benim gönlümde bir başka Ay gizli, bunu iyiden iyiye biliyorum, bu yakıyn bilgisine mensubum, fakat onu apaçık görmek, ayne'l-yakıyne ermek istiyorum.

CXII

Hırkamı rehin ettim, meyhanenin çırpıplak bir eriyim. Bütün pılımı pırtımı satıp yedim, meyhane konuğuyum ben.

A güzel yüzlü çalgıcı, el çırpa çırpa söyle, oku, de ki: Sen münâcât erisin, ben meyhane rindi.

Ey beden nakşına kapılıp bağlanmış kişi, sen beni görmek istiyorsun amma canı görmeye imkân yoktur ki; ben de meyhanenin canıyım.

Ne yiyip içmeye, silip sövmürmeye düşkünüm, ne yiyip içme derdindeyim; şu yemekten içmekten bezmişim ben, meyhane sofrasının başındayım ben.

Ben padişahın hemdemiyim, gerçekten de Süleyman'ım ben; tamamıyla iman kesilmişim ben, meyhanenin imanıyım ben.

Şu aşağılık yerde aşkınla çalıp çağırdım, sarhoşluğa düştüm; birisini gördüm de kimsin dedim; meyhanede padişahıym dedi.

Nerde olursam olayım, onunla aynı kâseden içiyorum; hangi bucakta dönüp dolaşırsam mutlaka meyhanede dönüp dolaşmadayım.

Dâvaya bürhan gerek, böyle bir dâvaya da bürhan göster dedin; istediğinden daha aydın bir bürhan sana; meyhanenin deliliyim, bürhanıyım ben.

Altınım, gümüşüm gitti amma yasemin bedenli bir güzelin göğsüne dayandım, onun kucağındayım. Malım mülküm yok amma meyhanenin varı yoğu kesildim.

Ey canıma can olan sâkî, yıkık gönlümün mumusun sen; yıkık gönlümü bir gör, gözet, meyhanede düşüp yıkılmışım ben.

(s. 82) Seni bu yıkık yere şeytan düşürmüş dedin; fakat meyhanemin şeytanında bile melek güzelliği var.

Sustuğum zaman meyhanede küpüyüm, söz söylemeye koyuldum mu meyhanede kapıcısıyım ben.

CXIII

Canına and olsun, bugün de seninle hoşum, yarın da; burda da senin yüzünden şekerler saçıyorum, orda da.

Gönül senin şarabını içmiş de evden çıkıp yollara düşmüş; bizde gönül yok, gönül seninle; fakat gene de hem bizimle, hem bizde değil.

A gönül, bildiğin, tanıdığın o yere doğru akıp gitmedesin; dileğimiz, isteğimiz şu: Bâri bizden de oraya selâm götür de de ki:

Biz zamanını bekliyoruz, gönülse daima seninle, senin yüzünü görüp durmada; hem huzura, rahata kavuşmuş, hem coşup köpürmede, kavgalara, gürültülere dalmada.

Senin şarabından, senin rüzgârından şu gönül dalgaya döndü, coşunca da hoş, alçalınca da; yücelince, yükselince de güzel.

Lûtfunun güzelim bulutu, canımızı da, gönlümüzü de hoş bir hale getirdi; toprağa da tesir etti, taşta da, kayaya da.

Şu âlemden geçip gittikten sonra Âdemoğullarının sûretlerinden kurtularak seninle beraber canlara karışmak, canlarla birleşerek can halvetine dalmak, bir hoş âlem olacak.

O sarhoş bakışlarından, o büyücüden, o büyücü huylunun yüzünden, bilen, bilmeyen her göz şaşırılmış kalmış.

Bilirsin ya, deli divaneyim ben, hiçbir şeyden utanmam, delilik, sevgi, damarımda, mayamda var; yaradılışım böyle benim.

Ey onun ateşinden, suyundan bir nişane, bir eser arayan, iki gözümüzden akan yaşlara da bak, yüzümüzün, benzimizin sarılığını da seyret.

Balçık âleminde de, canla gönül âleminde de aşk yüzünden hem eminlik var, hem de bu fitne, bu kavga gene aşk yüzünden.

O alınına dökülen büklüm büklüm saçlar, o can zincirleri yüzünden hem inanmış Müslüman zünnâr bağlamıştır, hem Hıristiyan.

CXIV

Kokusundan coşup köpürdüğüm, sarhoş olup kendimden geçtiğim o şarap yok mu? Ey sâkî, o şaraptan anla halimi, vallahi bu haldeyim işte.

A benim sarhoş sâkîm, şu kırık dökük halimi seyret. A benim elimden kaçıp giden, o ele mensubum, bana ne yaptıysa o el yaptı, sen de anlayıver bunu.

Tuzağın beni kırdı döktü, ben senin kadehini kırıp döktüm; sen de sarhoşsun, ben de sarhoşum; sen de kırdın geçirdin, ben de kırdım geçirdim.

A sarhoşların canı, gönlü, sözümü tut, sözümü; açıl bana. Mahrem değilsin diyorsun, and olsun Allah'a, mahremim, mahrem.

O yıllanmış şarabı doldur kadehe, gel otur kucağıma, otur, otur ki böyle bir anda uykuda bile olsam uyanır, sıçrar, kalkarım ben.

Canın için, başın için ey dost, şimdi sun bize; aldatma, yarın doldururum, yarın sunarım demeye kalkışma.

Senden ne diye el çekeyim? Vallahi de bırakmam seni, billahi de bırakmam; sonucu bıktım artık, vazgeçtim kavgadan gürültüden dedirtinceye dek savaşı dururum seninle.

Şarabın yeliyle beni ateşlere salıp yakmanı isterim; kendi suyunla beni toprak gibi alçaltmanı, yerlere döşemeni dilerim.

CXV

Adını söylemediğim dilbere canım feda olsun; onu aramadığım günüm varsa kararsın, geceye dönsün.

Yarın o benim mahalleme çıkar gelir de ben gönül kaydında kalırsam, bütün şehirde rezil rüsvay olayım gitsin.

Dedim ki: A ay yüzlü güzel, bâzı bâzı beni ara da dertle gönül kanına el atayım, o kanla yüzümü yıkayayım.

Dedi ki: Geldim, aradım seni, fakat evde yoktun; yarabbi, böyle bir yalanı, hem de yüzüme karşı nasıl da söylüyor.

Bir gün, and olsun Allah'a, gazel söyleye söyleye can vereceğim, çünkü nice zamandır zârı zârı ağlayıp duruyorum, kıla döndüm artık.

CXVI

A beni konuk çağırın, yanıma gel a benim canıma can olan; şaşırılmış kalmışım, ev nerde, bilmiyorum ben.

A şehri de şaşkına döndüren, şehirliyi de, köylüyü de hayretlere salan; ev nerde, göster, tarif et, evi bilmiyorum ben.

Kendisine can olduğun kişide akıl fikir, bilgi, anlama arama; beri gel, incitme onu, ben evin yolunu bilmiyorum zaten.

Seni görüp coşanı, köpüreni mazur gör, evden uzaklaştırma; evi bilmiyorum ben.

Âşıkım ben, iştiyaklar içindeyim ben, her yanda tanınmışım, şöhret kazanmışım ben; beni evde tek bırakma, evi bilmiyorum ben.

Ey çalıp çağırınların safına baş olan çalgıcı, vur, vur elinle tefe, vur gönlümün yolunu; zaten evin yolunu kaybettim, evi bilmiyorum ben.

Ey Tebrizli Tanrı Şems'im benim, senden başkasıyla uzlaşıp birleşemem, düşerim kalkarım, evi bilmiyorum ben.

CXVII

Beni arayacağın zaman nerde aramalısın, biliyor musun? O gözün, o fitnelere gebe nerkisin çevresinde.

Güzelliği gönüle vurur da hayali belirir, parlarsa gönül coşar da, bendini yıkar, taşar, onu zapt etmenin imkânı kalmaz artık.

Sevdalarla dolu gönül çocuğu, kavgaya gürültüye girer, meme emme çağı geçirir de kalkıp koşmaya başlar.

Gönül bu tez canlılığı onun aşk ateşinden öğrendi; göğüsten uçup gitmeyi; hemencecik sıçrayıp kaçmayı ondan belledi.

CXVIII

Yürü, bil ki âşıkların mezhebi, âşıkların yolu yordamı başkalarının yolunun yordamının, başkalarının gidişinin tam aksidir; çünkü onların gösterişi, yalanı bile doğruluktan, lûtuftan, ihsandan iyidir.

Âşık için olmayacak şey yoktur, onun suçu bile sevaptır, zulmü bile adalettir, bühtan edişi bile lûtuftur, keremdir.

Âşıkın sertliği yumuşaklıktır, âteşkedesi Kâbe'dir; güzelin sançıp batırdığı diken bile gülden, reyhandan hoştur.

Güzel yüzünü ekşitti mi bu hal, şeker çiğnemedi de tatlı gelir insana; sıkıldı, usandı mı sanki insanı öpüyormuş, kucaklıyormuş gibidir.

Vallahi usandım senden derse bu söz, Hızır'ın ebedî yaşayış kaynağından coşan abıhayatıdır sana.

Hayır, olmaz, dedi mi bu sözünde binlerce evet, olur sözü gizlidir; yabancı davranışı bile kendisinden geçmişlerin mezhebince bildik davranıştır.

Küfrü baştan başa iman olmuştur, taşı tamamıyla mercan kesilmiştir; nekesliği tümünden lûtuftur, ihsandır, suçu günahı yarlıgamadır, bağışlayıştır.

Beni kınar da eğri bir yol tutmuşsun dersen ne yapayım, ben can verdim de onun kaşının tuttuğu yolu aldım, o yola yollandım.

Bu yoldan sarhoş olduysam işte sustum, yumdum dudağımı; sen apaydın gönlü al ele, ötesini bırak, ne varsa at gitsin.

Ey Tebrizli Tanrı Şems'i, nasıl da şekerler yağdırmadasın yarabbi, benim dilimden yüzlerce gerçek söz söylemede, yüzlerce kesin delil getirmedesin.

CXIX

Ey yüzlerce sevda yaratan sâkî, bu çeşit düzenler yapadır. Ey dost, bu şiven, bu edan güzel mi güzel, hep böyle ol, devam et işveye.

Güzellere buyruk yürütmedesin; kaşını bir kaldırdın mı şu kul sana der ki: Onu da yap, bunu da; o da güzel, bu da.

Müslümanların kanıyla keşişlerin kadehini doldur, kâfir saçlarıyla dini yık, yak.

Amana ermiş başı dinç kişiyi, git a hıyanet diye sür yanından; o yol kesen kıskançlığıyla Rûhü'l-Emin'in bile kes yolunu.

Heybetinden Arş'a bile sığmayan o hükmü zamanenin sırtına yükle, yeryüzüne yay.

* Candan mahrum olana İsa nefesinle üfür, can ver; altını olmayana iksirini bağışla, altınlara sahip et onu.

Ey Tebrizli Tanrı Şems'i, devran yürüdükçe hüküm senindir, devir senin; evet, öyle hükmededur.

CXX

Ey gönül, seni anlatmaya dilim dönmüyor benim; o harfler yetmiyor anlatışıma benim.

O çalgıcı, çalgıya benim vuruşlarımla vurmada, gönlümce çalmada ya; dilimin yerine bütün varlığım onun perdesinde dönüp duruyor, gönlümün halini o vuruşla anlatıyor.

O sâkînin yüzünden kadeh de sarhoş, şarap da. Benim canıma, benim cihanıma can da hayran, cihan da.

Gayb âleminden bir lâ'l, şu dünya mağarasına geldi, fakat o da benim madenimin yüceliğini gördü de şaşırıldı kaldı.

Bizi kıldan kıla, inceden inceye ararsan bile nerden bulacaksın? Mekânımız onun saçları çünkü.

Dün gece can, o ay yüzlüye diyordu ki: Gönlümü yaraladın, incittin a katı yaylım benim, şu kanlara bulanmış temrene bir bak da gör.

O da, arslandan başka bir av lâyık mı bana; Bedahşan lâ'linden başka kim buldu benim nişanemi demişti.

Ey benim hırkama yapışıp çeken, şu yüzlerce parçadan meydana gelmiş hırkadan başka malım mülküm ne gezer? Başka kumaşların nerde?

Tebrizli Tanrı Şems'i, zamandan da üstün, mekândan da; onun yüzünden devranım her devirden daha yüce, daha hoş.

CXXI

O gümüş kolları dola boynuma, canım sana yer yurt, gel bağırama.

Sarhoş oldum ey can, elden çıktım ey can, lâ'l dudaklarınla mahmurluğumu dağıt ey dost.

(s. 83) Ey her yüce ere sâkîlik eden, ey herkesi esritip baştan çıkararak, şu şarabı hangi küpten doldurdun? Zulmüne kul köle kesildiğim güzel, çek beni, ta kökümünden sök çıkar.

Hem perdemi yırt, hem gönlümün kanını dök, sonucu benimle değil misin? Ne mutlu bana, ne mutlu.

Dosttan gelen sitem değildir, sarhoşun da suçuna bakılmaz, sarhoş ancak bağışlanır, kırma, böyle beni.

A benim canım, madeninden çık da salına salına gel şu meydana; madende buldukça altın bile parlamaz, parıltı vermez.

Senin gibi madenden çıkmış bir lâ'l, adamla beraber olursa hiçbir can gama, gussaya düşmez. Can bedendeyken hiç kimse kefene sarılmaz, mezara gömülmez.

CXXII

Haberin olsun; sarhoşların yolu yordamı; birbirine düşmek, kavga gürültü çıkarmak, inat etmek, kötülöklere uğramaktır.

Âşık gelince o, sarhoştan da beterdir; zaten âşık da o ildendir. Âşık olmak nedir? Söyleyeyim de dinle: Aşk, altın madenine düşmektir.

Hattâ altın da nedir ki? Aşk, ölümden kurtuluştur, baştaki taçtan düşme korkusundan emin oluşturun.

Derviş hırkaya bürünmüştür amma koltuğunda inci vardır, artık derbeder bir hale düşmekten ne diye utansın, arlansın?

O ay yüzlü dilber, dün gece sarhoş bir halde çıkageldi; kemerini de yolda düşürmüştü; öylesine sarhoştun ki kemerinin düştüğünden bile haberi yoktu.

Dedim ki: Kalk ey gönül, sıçra, cana sun şarabı, böylesine bir vakit, böylesine bir fırsat ele geçti, yıkılıp düşmenin tam zamanı.

Gül bahçesinde bülbüle eş olup şakımanın vakti, rûhanî dudu kuşuyla şekerle dalmanın çağı şimdi.

Gönlüm bende değil, sana vermişim onu, yolunda düşmüş; yıkılmışım ben, vallahi düşecek başka bir yer bilmiyorum ben.

Kadehini kırdıysam sarhoşum güzelim, sarhoş. Tut elimi, tehlikelere düşmeme mâni ol; sarhoşum işte.

Bu kaide yeni doğdu, bu usûl yeni kondu: Şişeyi kırmak, şişeciye sarılmak.

CXXIII

A oyunbaz gönüllü sevgili, bir an beri gel de mızıkçılık etme; mademki vurup yaralıyorsun bizi, bâri ercesine, adamakıllı vur, adamakıllı yarala.

Bize taht kuracaksan denizin ortasında kur; bize darağacı dikeceksen yüce gök kubbenin üstüne dik.

* Birbirine uygun eşlere şerbet ver, üfür onlara; birbirine karışmış, fakat uyuşmamış ikiyüzlüleri birbirine kat, kır geçir onları.

* Ledün iksirini donmuş kalmış hatıra sür de canlansın, altın kesilsin; tek ü تنها kalıştan, eşsizlikten mahmurlaşmış kişiye sun haram edilmiş şarabı da herkese eş olsun.

Dünyanın gözüne yepyeni bir adalet göster, dünyaya yepyeni bir akıl ver; o yâ hû diyarının ceylanını sal talim görmüş av köpeğine de avlasın o köpeği.

* Karılıp yoğrulmuş balçığa bir kere daha üfür, eğil, üfür de üfürürken o büklüm büklüm saçları Âdem'in balçığına bir saç.

* Gerçeğe baş eğin gerçeksen kutluluk mağarasına git, Müslüman bir ersen teslim oluş ülkesine var.

A benim canım, can istemişsin, işte buracıktayım ben, işte buracıkta can; sana feda olmayacak canı tut da cehennem ta dibine at.

Her an bir yepyeni İsa'nın doğmasını istiyorsan senin o gül bahçenden bir yeldir estir de yolla Meryem'in büründüğü elbiseye.

Yokluk yurdunun varlık yurdu olmasını istiyorsan o; İmranoğlu Mûsa'nın gördüğü ateşi sal matem harmanına, yansın gitsin.

İki âlimin de aynı kâseden yiyip içmesini, aynı yola yordama sahip olmasını istiyorsan o, ben Allah'ım sürmesini çek iki âlemin de gözüne.

A aydın gönüllü çalgıcı, ben susuyorum, fakat sen, dinleyenleri zîr perdesine doyurdun mu tut, bem perdesinden çalmaya başla.

Sen gamların, kederlerin düşmanısın, susmak yarışmıyor sana; her an gamın başına bir yeni taş at.

CXXIV

Kazmasız, külüngsüz sanki bir ark açılmış gibi can kaynağından her yoksulun evine bir yol oldu.

Gönül, yüzünü cana döndü de ey âşık, ey dertlere batmış sevdalı, sevgilinin penceresine yürü, evinde oturup durma dedi.

A sevdalı hoca, a kâr kaydına düşmüş tacir, ovalara yüz tut, neşe gül bahçesine git, gamlıların gamına dalma.

Bu gönül deriye benzer, gamsa âdeta ateştir; bu deri, o ateşin tesiriyle deriden yapılmış sofraya gibi bumburuşuk bir hale gelir.

Gönül gözün gam yüzünden toprakla dolarsa nerden Tebriz'i bulacaksın, nerden Şemseddin'in tapısına ereceksin?

CXXV

Gece perdesinin ardındaki Şu Zencicikleri bir seyret, bu gece Zenciciklerle can iŐretine dal.

Halkın hepsi de uyumuş, âşıklar aÇılıp saŐılmıŐlar, birbirlerine sır sÖylemeye koyulmuşlar; aşkolsun, ne de güzel, ne de hoş bir yol yordam.

Dostlar coşup kÖpürmüş, candan gönülden yanıp yakılmış hepsi; o nikâh parası olmayan, o bedava kendini gösteren dilbere karşı gönüllerini de, gözlerini de aŐmıŐlar, dalıp gitmişler o güzelliğe.

Senin aşkın bana râm olalı bu aşk haram oldu bana; senin saÇların bana tuzak kesileli geceler mesken oldu bana.

Gece Zenci'si sarhoş oldu, her Şey Şarap kadehi kesildi, Şarap kadehi; her varlığın gözündeki sarhoşluğu artık o Zenci'nin gözünden seyret.

O dolap, su gelmez de dönmezse durur mu durur; fakat neden durduğunu ne bilsin dolap.

O yoksul döner durur, ne sevgisi vardır, ne kini; Ferhad'ın dağ delmesi, Şirin'e kavuşmaktan başka ne içindir ki?

Padişah, o esrarkeŐ Hintli'ye, o Őuhluđun, o nazın, edanın aslına, mayasına, o Zenci padişahlar padişahına birbirine girmiş, karışmış bir bölük asker ulaŐtırıyor (o kıvrım kıvrım saÇlar, yanağındaki bene sarkıyor).

Ey Tebrizli Tanrı Şems'i, sen bir Hintli'ye benzeyen geceyi yüzlerce Ülker yıldızı gibi apaydın yüzünle yakıp yandırmak için bir mumdur yakar, yandırırısın.

CXXVI

Çenge döndüm sevgili, nağme kapısını aş, o çengi çalmaya koyul; karşılık olarak yüzlerce can al da o işvelere başla.

Mademki İsa'sın, Meryem'le aynı sofraya oturt bizi, aynı kâseden yemek yiyelim; gönül tamburumuzu zurnayla aynı havadan, aynı besteden feryat ettir.

Ey çeng çalan, böyle bir ihtiyârın nabzını ele al, o üzümün gönül kanını doldur kadehe, sun bize.

Rintler topluluğuna bugünkü güzeli göster, zahitlik bir söz ederse ona da yarını vaad et.

Deli divanıyla sarhoşu coŐturmak istiyorsan zincir gibi saÇlarını göster de sen uzaktan seyre bak.

Bir güzel gördüm ki senin güzelliğinden yaratılmıŐtı; can dedi ki: Allah'a dayandık de. Gönül dedi ki: Coşup kÖpürmeye, naralar atıp kükremeye koyul.

İŞte o günden beri bu yoksul kulda ne akıl kaldı, ne din. O misk gibi güzel kokulu, o misk gibi simsiyah saÇlar yüzünden beni puta döndür, kollarımı aşıp bekleyeyim, haÇ haline geleyim.

* A gönül, zünnâr kuşan, manastırı yurt edin; o kendisinden başka her Şeyi yok eden rahipten bir Öpücük iste.

Alemin kul köle kesildiği Tebrizli Tanrı Şems'inin yüzünde bize rağbet ettiğini, bize iştihak çekmekte olduğunu görürsen bu parlak, bu güzel hikâyeye yeni baştan başla.

CXXVII

Bil ki iki dünyada da iki şey vardır ki olmaz da olmaz; Ne Tanrı âşıkı tövbe eder, ne havayla heybe dolar.

Tövbe deniz kesilse elime bir katresi geçmez; toprağa girsem o toprak yanıp tütmeye başlar.

Bedenimin toprağını seyret; hevâya, hevese uyan canımın yüzünden her zerresi, şu aşka düşmüş de gönül gibi dönüp duruyor.

Benim mayam bu, işim gücüm bu; nereye varsam buyum ben; eyer diken de nereye giderse gitsin, eyer diker.

Her var olan, sonucu mezara girecek, toprak esiri olacak derler; fakat daracık kutuya giren misk, yerlere dökülüp saçılmaz ki.

Karanlık göğsünde gönlün neşelendi mi o göğüs zindan olmaz, meydan kesilir, meydan.

Çocuk ana rahminde neşe buldu mu ordaki gıdası olan kan şaraptan yeğdir, o daracık yer, bu gül bahçesinden hoştur ona.

Bunu yayar, anlatırsam korkarım, mukallit hayallere düşer, başı dönmüş düşüncelere kapılır da sapıtır gider.

CXXVIII

Mücessem cansın, sana bakıp da ten gören, aynaya bakmıştır amma demirin karalığından başka bir şey görmemiştir.

Zatına and olsun ki abıhayatın ululuktan yağ gibi üste çıkmaz, uzaktır ondan bu hal.

A yüzü ay gibi apaydın güzel, can bir kerecik ayağını öpse o öpüşün tadı damağında kalır da mahşere dek ağzını yalar durur.

Gönüle, nasılsın dedim, canıma canlar katılmada, çünkü and olsun Allah'a, hayaline yer yurt kesildim dedi.

Gönülde hayali olsun da sonra o gönüle gam, gussa gelsin, mümkünü yok. Abıhayatına dalan ölüm tehlikesinden korksun, böyle şey mi olur?

CXXIX

Geldi de bağı bahçeyi bezedi; ne yüzdür bu yüz? Esti de bizi sarhoş etti; ne kokudur bu koku?

Burası cennet evi mi, yoksa meyhane mahallesi mi? Yarabbi bu ne biçim ev, bu mahalle nasıl mahalle?

(s. 84) Gönülde Kevser gibi kızıl şaraptan bir ırmak akıp durmada; gönül sevgiyle dolmuş; yarabbi, nasıl ırmak bu ırmak?

Ey dost, senin yüzünden her tepenin başında yüzlerce adam ölüp gitmiş de sen gene perdeyi salmışsın, perde ardına girip gizlenmişsin, ne huydur bu?

Zevke dalan canlar, aşka düşmüşler, aşkla iki bölük olmuşlardır; bir bölümü aşkla şarap kesilmiştir, bir bölümü aşkla testi olmuştur.

CXXX

Yüzünün ateşiyle ateşle gönlümü, gönlümün ateşinden bir yalım al, sal şu nakışlarla bezenmiş gökyüzüne, alevle gönülleri.

Ey bütün kayıtlardan kurtulmuş hoş can, ey aslında melekten doğmuş can; nereye gidersen hoşça git, soluk aldın mı hoşça al.

Canım, şu bedenini candan ayırt ederse elinde kılıç var ya, çal o kılıcı canımın ta tepesine.

Düğümlemlerle, büklümlerle dopdolu saçları, gönüllerdeki düğümleri çözen güzel, o karmakarışık, o darmadağın saçlara bir düğüm daha vur.

CXXXI

A benim cancağzım, nasılsın? N'olur a benim canım, bir öpücük ver; a benim canım, o şeker mi şeker dudaklarından bir yük şeker istiyorum ben.

A benim gülüp duran cancağzım, huyunu bilirim, şeker huylusun sen, Allah için olsun bir gül a benim canım.

Alıcıyım ben, şeker istiyorum, a benim güzel kokular satan güzelim, kapatma dükkânı a benim canım.

Adını sanını öğrendim, yerini yurdunu belledim de dükkânına gittim; esenlik sana a yüce, a usûl boylu selvi, a benim canım dedim.

Hilecisin, yankesicisin, düzencisin amma etme bu mihneti bana dedim, hastalanmamı, perişan olmamı revâ görme a benim canım.

Gönlümüzü yapmak için oyuna gir, oynamaya koyul ey sevgili, nazla, işveyle o saçları şöylece bir kement gibi kullan a benim canım.

A güzellerin güzeli, a gülen gül dalı, güzeller nasıl öpücük verirler, bir göster a benim canım.

Bir kulum ben, yerlere döşenmişim, bir güzelce, bir hoşça yanıp tütüyorum, üzerlik tohumu gibi ateşler içinde kaynayıp duruyorum a benim canım.

CXXXII

Ey gül bahçesinin usûl boylu selviye benzer gülü, eli boşları gör, gözet; bir somun ver, yüz tane al, hadi, bir şeyler ver yoksullara.

* Peygamber'in sözünü duy, sadakayla altın, gümüş azalmaz buyurdu, hadi, bir şeyler ver yoksullara.

Bir tohum ekersen yüz başak biçersin; peki, ne diye kulağımı kaşıyorsun? Hadi, bir şeyler ver yoksullara.

Az ver, çok karşılığı seyret. Gönül yap, övülmeyi gör, müşkülli aç, müşküllerin açılışına bak; hadi, bir şeyler ver yoksullara.

Sadakan Tanrı'ya gitmiş, ulaşmış da o darmadağın gecede sen rahatça uykuya dalmışsın, o seni bekleyip kuruyor; hadi, bir şeyler ver dervişlere.

Lûtfederse onun gölgesine sığınırsın, orda hayli rahat edersin, huzura kavuşursun; hadi, bir şeyler ver yoksullara.

Hürmet et, hürmet gör. Nimet ver, nimet bul. Acı, acısınlar; hadi, bir şeyler ver yoksullara.

* Ey her yoksula lûtfeden, kerem buyuran; ey her dertliye, her gamlıya acıyan; ey din gününün sahibi; hadi, bir şeyler ver yoksullara.

Sesim sana vardı, sırrımı duydun, anladın, beni mahrum etme; hadi, bir şeyler ver yoksullara.

Halden hale giriyorum, başım döndü bu halden; dedikodulara dalmışım; bomboş zembile bak; hadi, bir şeyler ver yoksullara.

Biliyorsun ki dua etmedeyim, her yerde seni övmedeyim; seni bırakıp da kimlere gideyim ben, kimlere derdimi dökeyim? Hadi, bir şeyler ver yoksullara.

Ağrın, sızın olmasın; âmin. Kaza uzak olsun senden; âmin. Tanrı yâr, yaver olsun sana; âmin. Hadi, bir şeyler ver yoksullara.

Civarın cennettir, huyun merhamet; hele şu anda, şu saatte; hadi, bir şeyler ver yoksullara.

Dua ettik, yürüdük, mahallenizden geçip savuştuk; hoşça kal, işte biz gittik; hadi, bir şeyler ver yoksullara.

CXXXIII

Leylâ bir yandan, Mecnun bir yandan kulağımı çekip duruyor. O, o yana çekmede beni, bu, bu yana.

Bir kulağım bunun elinde, öbür kulağım onun elinde; bu yücelere çekiyor beni, öbürü ovaya, yazıya sürüklüyor.

Bu çekişin elinden, şu ateşlerle dopdolu gök kubbenin yüzünden ben de gök değirmisi gibi dönüp durmada, ağlayıp yanmadayım.

Kendimde olmadığım zaman kulağım, bunların elinden kurtulur da padişahlar gibi atlaslara bürünür, ağır libaslar giyinir, salınırım.

Kendi hırkamı kendim yırtar, dikerim ya, işte o güne âşıkım ben; sen de keyfiyete sığmayan, dile, söze gelmeyen hırkaya yama keyfiyetsizlik yamasını.

CXXXIV

Ne onsuz adım atıp gitmeye imkân var, ne ağız açıp söylemeye. Ne onsuz oturmak mümkün, ne onsuz yatmak.

Ey bu kapının halkasını çalan, kapının açılmasına imkân yok; çünkü aklın başında, ayıksın, her an baş çekip duruyorsun.

* Baş çekmek, tamahtan ileri gelir, böyle kişi altın ister, kan döker; gebe kadın gibi kil yemeye âşık olur.

Halbuki o tatlı yüzlü âşık, altınını da verir, canını da; gönül kuşu gibi şu penceresiz kubbeden uçar gider.

* Bu gerek, şu gerek sözü, gizli şirkten doğar; fakat kul olan, süsen gibi bu vesveseden kurtulur.

Ne gerekse o yapar, o meydana getirir, o tamamıyla inciler yağdırır; yarabbi, o yolu yordamı tatlı sâkînin neleri vardır, neleri.

Bir evde iki ev sahibi olursa ev yıkık yere döner. Odur ev sahibi, bense kulum; ben su gibi alttayım, o yağ gibi üstte.

CXXXV

* Ey Tanrı yardımının sancağı, ey Yâ Sîn meşalesi; yarabbi, ne de hafif rûhlusun, gel de gözümün, başımın üstünde otur.

Ey hünerlilik tacı, ey akıllılık miracı, zaten tarife ne hacet var, sen baştan başa nefissin.

Oynayan her zerre, el çırpın her yaprak, dilsiz, ayaksız gel der sana, gel gökyüzünde yurt edin.

* Sevgili, herkesin canısın, a efendimizin devleti, ikbali, canı fülâneddinin nazından, edasından kurtardın gitti.

Yücelerdeki meleklerin kanatları senin üfürmenle biter, sayende uçarlar. Şehvetten, iktidardan kalmış feleğin beli, senin doğundan kızışıır, döl döş sahibi olur.

Dünyayı yakan aşkın, ciğerleri delen iştiyakın yüzünden hiçbir dua eden yokken âlem âmin sesiyle dolmuş.

* Ne bir yarık vardı, ne bir yol; ansızın bir seher çağı can hekimi bir küp dolusu efsintin getirdi de.

Şu hasta bedenim, şu ağlayıp inleyen gönlüm dirildi, çevikleşti, başını yastıktan kaldırdı;

Ona dedi ki: Pek alımlısın sen, öyle benziyor ki Mesîh'sin; hoş geldin ey padişah, ey her yoksulun çaresi, safâlar getirdin.

Hastaların peygamberisin, onlara yağmurdan daha faydalısın, daha feyзлиsin; küpünde ne var?

Hekim dedi ki: Gamlı, dertli gönlün ilacı.

* Yakub'un gönlüne dermanım, Eyyub'a şifa veren ırmağın kaynağıyım; hem çirkinim ben, hem güzel; hem Husrev'im ben, hem Şirin.

Böyle bir deniz şu küpçeğize nasıl sığar dedim; dedi ki: Sen bu yolu, bu yordamı nerden bileceksin?

* Siccîn âlemine İlliyyîn'i sığdıran bir üstadın neliksiz-niteliksiz üstadlığını kim bilebilir, nasıl bilinebilir?

Yusuf, kuyunun dibinde yedi kat göğü görür, seyreder; Yunus, balığın karnındayken Ülker yıldızının da üstündedir.

İster yücelerde ol, ister aşağılarda, varlığı, sarhoşluğu dile; bu baht ne yücelere vakfedilmiştir, ne aşağılara.

Sus, bu hisse, şu kıssaya sığmaz; yürü, gözünü yücelere dik onun ay gibi yüzünü seyret.

CXXXVI

Varlık yurdunu zevkten başka bir şey bilme ey can; bu tatlı nükteyi canında sakla ey can.

* Çünkü arazi da, cevheri de zevk meydana getirir; babayla ananın zevki bu dünyaya konuk etti seni ey can.

Nerde bir zevk varsa orda iki kişi vardır, gelip birleşirler; o iki beden birleşmesinden bir zevktir meydana gelir ey can.

Her duygu, bir duyulana çifttir, onunla birleşmiştir; her akıl bir akıllıya eştir, onun üstüne titrer durur ey can.

Ey duygu, seni duygu olarak yaratana eş olur da başkalarından kesilirsen sultan olursun ey can.

Halktan gelen zevk, beden varlığını meydana getirir; Hak'tan gelen zevkse gönlü, canı meydana getirir ey can.

Nerde o göz ki görsün; her yana perdeler salınmış; her zerre gizlice eşiyile birleşmiş ey can.

Âşık da güzelle birleşip kaynaşmış, zahit de; zevkten varlık âlemine de sığmıyor, mekân âlemine de ey can.

Aklıyla fikriyle işe güce koyulan ihtiyar da, gencin canı da her an, bütün dünyadan gizli, hamamcı olup duruyor ey can.

Gizleme ey Rüstem, senin gizlediğin şeyi aradım, aktardım da ahvalini bildim, öğrendim, işve satma bana, aldatma beni ey can.

(s. 85) Ekşi bir yüzün varsa bunun bir hile olduğunu, senin bir düzenci bulunduğunu, başa geleceklerden, kötülerin düzeninden korktuğunu biliriz ey can.

Bekâr evinin bir bucağında inci tanesi gibi bir huri yatmış, uyumuş; yabancıların dudaklarından

uzak, sen kalk da yakalayiver onu ey can.

Yüz çeşit aşk oyununa girer, yüzlerce naza, işveye kalkışır; sana döndü, el uzattı mı hemen bir öpücük aliver ey can.

Denizin üstünde balıkların cümbüşü görülür mü hiç? Su, zevk edenleri, sevişenleri örtmeye yarar bir perdedir ey can.

Bunca hayvan orda, çobandan gizli koyun çalmış kurt gibi avını çiğner, doğurur durur ey can.

Her zerre şaşılacak işler başarmanın işlerine bakıp hiçbir şeyden haberi olmadığı halde usûl tutup el çırpar; hayvan abıhayatı nerden bilecek ey can.

Her zerrenin gönlünde bir güneş doğmuş, parlamış; her katrenin özünde yüzlerce ırmak akıyor ey can.

Sus, her ağzını yummuş kişi o lokmayı çiğneyebilir mi? Sus, ağzını yum da lokmayı düşürmeyesin ey can.

CXXXVII

A köpeğe benzeyen nefis, niceye bir diş bileyip duracaksın? Başkalarının ululanmasından inciniyorsun amma sende yüzlerce kat fazla ululanma var.

Ağlıyorsun, zehirle dopdulusun, halka bu kahrın ne? Pişmiş kebab olmuş kelle gibi sırtıyorsun da gülüyorsun diyorsun.

Ben soflar giyinmiş bir sûfiyim, iyilikleri buyuran bir adamım diyorsun; zindanda bulunan kişi, nasıl olur da şahnelik eder?

Mazursun, yalnız kendini görüyorsun, kendi kendini sıkıp üzüyorsun, sonra da hüner sahibi olgun kişiler gibi başkalarını mazur görmeye kalkışıyor, onların özürlerini dilemeye girişiyorsun.

* Kur'an'ı kendi bilgine, kendi haline göre tevil ediyorsun da tutuyorsun, halk içinde örse vurur gibi Kur'an'a vuruyorsun.

Yola toprak kesilirsen abıhayatı bulursun; fakat ululanır, kendini büyük görürsen bağlarla bağlanır da ateşlere atılırsın.

Şu geçitten geç, Tebrizli Tanrı Şems'inden başkasına, o şekerler gibi tatlı dosttan gayrısına kapıyı kapa.

CXXXVIII

Birlikte mekânsız bir hale gel, yokluğun ta kendisinde yer edin, ikilik fikrini taşıyan her başı kes, as puta tapanın boynuna.

Bu kudsî dudu kuşunu, kanatları belirmeden, varlık kafesinde, şükran olarak şekerle besle.

* Ezel sarhoşu oldun mu ebed kılıcını al, bir Hintli'ye benzeyen varlığı Türk'çesine yağmaya koyul.

Varlık tortunu süz, sızır, arıt, o mâna şişesini arı duru şarabıyla doldur.

Yeryüzünün yılanı oldukça nerden din balığı olacaksın? Sevgili, balık oldun mu da her şeyi at denize.

Hayvanlara bak, hepsinin de başı yere eğilmiştir; adamsan kendine gel de başını yücelere kaldır.

Âdem medresesinde Tanrı'ya mahrem olduysan meleklerin âleminin başköşesine geç, otur da onlara Tanrı adlarını öğret.

* İllâ saltanatını elde etmek istiyorsan yokluğa var, yok ol; yokluktan bir süpürge al da her şeyi sil süpür.

Yola çıkarsan mâna bineğine bin, bir yeri yurt edineceksen gök kubbenin en üstünü yurt edin.

İstiska illetine tutulmuş da susuzluğu gitmez adam gibi hiçbir şeye kanma, ne kadar yücelirsen yücel, daha da yücelmeye çalış.

Başlı olan rûh, yüzünü kapıya döner; senin de başında bu sevda varsa, sarıl bu sevdaya canla başla.

Beden gölgesiz olmaz, gölge de aydın olmaz; sen var, yapayalnız pencerenin bulunduğu yere doğru kanat çırp da uç.

Mecnun'un töresine uy da kavganın, gürültünün başı kesil; çünkü bu aşk, daima halktan ayrıl demektir.

Hem yakıp yandıran ateş ol, hem piş, kavrul; hem sarhoş ol, hem şarap kesil, hem de ikisi de olmaksızın ikisinin de neşesine sahip ol.

Hem baş ol, mahrem ol; hem soluk al, hem soluk kesil. Hem biz ol, hem bizim ol, hem de kulluk et bize.

Hıristiyan'ın senin manastırına gizlice yol bulamaması için gâh zünnâra âşık ol, gâh haça sarıl.

Bilgi sahibi oldun amma varlık yüzünden oldun; varlık gözünü bırak, varlığı görme de yürü, can gözünü aç, can gözüyle gör.

* Başını ayak yap da Hızır huylu Mûsa olan Tebrizli Tanrı Şems'ine yürü, yed-i beyzâyı görmeye çalış.

CXXXIX

Ey sarhoşların gümüş bedenli dilberi, ey yüzünden işimin gücümün altın kesildiği güzel, hem gümüşümü yele ver, hem gümüşümü, altınımı al.

Kışın tam ortasında atını bir hızlı sürdün mü meydanının kızgınlığından yaz bile yanar, kavrulur.

Bir günlük çocukcağz bile senin koşa sıçraya oynayışını görse süttten de kesilir, anadan da vazgeçer, memeden de.

* Eyvahlar olsun o andan ki file benzeyen gönlüm, sizin sarhoşunuz olur da Hindistan'ı hatırlar.

Bir gün olur da aşkınla ölüm ıztırabına düşerse, ölüm titreyişi bütün vücudumu kaplarsa her parçam o aşkın ateşiyle bir gül bahçesi kesilir.

Sen gönül perdesinin ardından bir baş çıkar, bir görün de bedenimdeki her kıl sarhoş olsun, yeni baştan geçsin kendinden.

Sana ait her hâtıram, her yâdım, aşkının damına, kapısına çıkmış bir kızıoğlankızdır; o kadar cilvelenmektedir, o kadar işvelenip aldatmakta.

Derken yüzünün parıltısıyla her bir hâtıram, her bir yâdım, senin gibi bir padişaha gebe kalır.

Ey Tebrizli Tanrı Şems'i, kim seni sorarsa kıskançlığımdan hemencecik kimdir, hangi adamdır soran diye onu hem görmeye başlıyorum, hem söylenmeye.

CXL

Gönül perdesinden bak da o gönüller bucağındaki, o sarhoşlar secdegâhındaki yüzlerce gebe kadını seyret.

Dinle de gönlüme o damdan ne sesler geliyor, bir işit: Bir an bu yana gel, bir an kadehi al eline denmede.

* Bunca güzeller aşk yüzünden kavgaya girişmiş, Türkistan ordusuyla Hindistan ordusu birbirine girmiş.

Akla sordum, bu meşhur güzeller ne biçim güzel dedim; dedi ki: Kendileri gizli de hileleri, düzenleri meydanda.

Bunlar Tebrizli Tanrı Şems'inin sahip olduğu doğunun sayesinde her çayır çimene, her bağa bahçeye gelirler, giderler.

CXLI

* Ey beyhude gamlara düşen, yürü, bu âyeti oku: "Nice bahçeler terk ettiler ve nice akarsular." Ey günden güne hırsı artıp duran, yürü, bu âyeti oku: "Nice bahçeler terk ettiler ve nice akarsular."

Atcağızı, eyerceğizi yüzünden öfkecikle, kinceğizle dopdolu kesilen, dertlere gussalara bulanana, yürü, bu âyeti oku: "Nice bahçeler terk ettiler ve nice akarsular."

Bağırsaklar içindesin, pisliksin, heves, kin yelinden ibaretsin; ey pisliklere bulanmış akıllı, yürü, bu âyeti oku: "Nice bahçeler terk ettiler ve nice akarsular."

Ey dâvalarla dolu şeyh, ey mânadan mahrum kılık kıyafet, ey yokken var görünen, yürü, bu âyeti oku: "Nice bahçeler terk ettiler ve nice akarsular."

Padişahlığına, beyliğine bakma; ölüyorsun, öleceksin, bir yığın toprağın altına gireceksin, ona bak; yürü, bu âyeti oku: "Nice bahçeler terk ettiler ve nice akarsular."

O işveceğiz, o yumurcuk, o çirkin benliceğin, varlıcağın çürümüş, dağılmış gitmiş; yürü, bu âyeti oku: "Nice bahçeler terk ettiler ve nice akarsular."

Yanağını, güzellerin yanağına pek dayama, sonuca bak; yanağın, yüzün çürüyüp gitmiş; yürü, bu âyeti oku: “Nice bahçeler terk ettiler ve nice akarsular.”

İsterse bağın bahçen olsun, isterse konağın, sarayın; ölüme karşı nedir ki, dayanabilir misin, yenebilir misin bunlarla ölümü? Balçıkla sıvanmış mezara var da bu âyeti oku: “Nice bahçeler terk ettiler ve nice akarsular.”

İnsanların tabutlarını görüp de uzaktan gülen, a gözleri açılmamış kişi, yürü, bu âyeti oku: “Nice bahçeler terk ettiler ve nice akarsular.”

Söz söylemeyi bırak artık, sözden ne umuyorsun a yel ölçen, su biçen. Yürü, bu âyeti oku: “Nice bahçeler terk ettiler ve nice akarsular.”

— V —

CXLII

Hem umuyordum, hem ummuyordum; ansızın o güzel, konuk geldi bana; gönül, hah dedi, geldi işte; can, işte dedi, buracıkta o ay yüzlü.

O eve geldi de biz hep birden pervaneler gibi o ay yüzlüyü aramak için sokaklara döküldük.

O, evden burdayım ben diye bağıırıp durmadaydı, benimse bu bağıırıştan haberim bile yoktu da nerdesin diye her yana bağıırıyordum.

O sarhoş bülbülümüz, gül bahçemizde şakıyıp duruyordu da biz üveyik kuşu gibi kû, kû – nerde, nerde diye feryat ederek uçuyorduk.

Gece yarısı bir bölük halk sıçrayıp yatağından kalkmış, hırsız var diye bağıırıyordu; o hırsız da onlarla beraber hırsız var diye bağıırmadaydı, halbuki hırsızın ta kendisiydi o.

Onun bağıırışı, öbürlerinin bağıırışıyla öylesine karışmıştı ki onların bağıırış çığıırışlarından sesi bile ayırt edilemiyordu.

* “O sizinledir”, yâni bu arayışta o da beraber; bu bakımdan arıyorsan asıl onu ara.

* Sana senden yakındır, ne diye dışarıya gidiyorsun? Yoksullaş, kar gibi eri, kendini kendinde aramaya koyul.

İnsan aşka düşünce süsen gibi dilleşir, söze başlar amma sen dilini tut, sus, süsenin de huyu budur, dili vardır da söylemez.

CXLIII

(s. 86) Akıl çengimden benlik-senlik telini kopar da hemencecik gönül nağmesine koyul, bir benim için çal, bir senin için.

İştıyak birliğinde hepimiz de birleşiriz, bir oluruz; fakat söze başladık mı ben bir ayrı dost olurum, sen ayrı bir dost.

Bir mağaraya daldık mı Ahmed’le Ebû Bekr’e döneriz, çünkü ikilik benim için ayrı bir mağaradır, senin için ayrı bir mağara.

Dikenlik âleminde çok sefer ettik, artık sen, ayağımdan benlik-senlik dikenini çek, çıkar.

A gönül, Mesîh’inin gölgesine sığın da sarhoş bir halde yat, uyu, o gitmişti de onun için ben de ağlayıp inlemedeydim, sen de.

Ben altına daldım, sense ey baş, secde edip durmadasın; evet, benim de işsiz güçsüz durmam yaraşmaz, senin de.

Beni arayan kişi, senin mahallende aramalı; çünkü bir kişi Leylâ olsa ancak sen olabilirsin, Mecnun’a dönse ancak bana dönebilir.

Yol kesen hırsızlar tutuldu, kısas çağı geldi, şimdi ona bir darağacı ben kurayım, bir darağacı sen kur.

Sus ki susmak, bana da övünmedir, sana da; söyleyişte, sabretmeyişte, sana da ayıp, âr vardır, bana da.

CXLIV

Yüreğim oynamaya başladı, gene söyle ey can, gene söyle ey cihan; hadi şu zinciri oynat, söze başla ey can sâkîsi.

Güzeller padişahı geldi, o şahane güzel geldi; niceye bir kulağımı çekip durursun ey kulağıma yapışmış, çekip duran, hele bir dile gel.

* Bir sırdır bu, semender ateşten yanmaz; fakat Kalender’de bir can vardır ki ondan da daha ötedir, ondan da daha şaşılacak bir can, hele bir konuş, gene söze gel.

Sarhoşların topluluğunu seyret, masalı bırak elden; koca sağrakla gel meydana, tok sözlerle konuşmaya başla.

O ok gibi bakışlarımı, o nişancı kaşlarımı, o silahşorluk sırlarımı okla, yayla dile getir de anlat.

Söyle hele canım benim, söyle, herkesin önünde söyle; bildiğin o nükteyi ona gizlice söyle.

Onu seven, ona gönül veren, arı duru şarabıyla sarhoş olmuş gitmiştir; onun akıyk dudaklarına ait haberleri söyle ey madenin has incisi, söyle.

Altüst olmuşum ben, o arslanın pençesine düşmüşüm ben; doymuşum şu cihana, karnım tok bu âlemin olaylarına; filânın ahvalinden bahset bana.

Gam nağmesi alta düştü, hafifledi, banteli neşeye tam lâyıık tel; bir an böyle çal, böyle söyle, bir an öyle çal, öyle söyle.

Güneş yardımcın oldu, devlet eşin, yoldaşın; maksadına erdin mi erdin, muradını buldun mu buldun, ilişiksiz, işkilsiz konuş.

* Ey gerçeği bilip anlayan, şu sızıp damlayan, eriyip akmayan balçıktan geçtin de mâna âlemine vardın mı hatif gibi adsız sansız söze gel artık, anlat o âlemi.

Can âleminde yurt edin, gayb âlemini seyredegör, yürü, oralara yüz tut, şu ateş gibi gidenlerden, şu yalım gibi koşanlardan bahset.

Kendimde değilim, sarhoşum, köpek ağzını kapadım; ey kulu kölesi olduğum padişah, dilsiz-dudaksız sen söyle artık.

CXLV

Bizim susuzluğumuza bak da o feyzli perdeden çalıp söyle; a gözümün nuru, nemli gözlerimizi gör de çal, söyle.

Bir araya toplanmış şekerlere bak, bizi seyredenleri gör, tatlı bakışları seyret de bu şeker gibi bakışlardan bahset.

Bugün öylesine sarhoşsun ki atlamışsın, şu cihan ırmağını aşmışsın; bugün dilersen hani o bir başkası var ya, ondan söz et.

Biliyoruz, ustasın, iki âlemin de hakkını verdin; fakat kimin eline düştün, sen o şaşılacak haberden bahset bize.

Yerinden kıpırdamadın amma gönlünle, gözünle bir hayli âlem gezdin, bir hayli yer dolaştın, sefer ahvalini anlat.

Gemiye binmişsin, denizler aşyorsun; dalgalandıkça dalgalanıyor, arındıkça arınıyorsun; gâh aşağılara iniyorsun, gâh yukarılara çıkıyorsun, aşağıdan bahset, yukarıdan dem vur.

Sabra hemdem olmuşum, gama iyiden iyiye dayanıyorsun; dil kılıcını çek de sabrı anlat, kalkandan bahset.

Topluluğun sarhoşluğuna bak, kadehleri yastık edinmişler; yarabbi, sen arttır şu sarhoşluğu, âmin; şu hikâyeyi gel de yeni baştan söyle bize.

Kim bu delili elde eder de gösterirse can bulur, hem de yüzlerce can; inanmıyorsan var git de taş, tahtaya söyle.

Ona uyarsam, onun fikrine kapılırsam yüzünü tırmalarım dedi ya, ey işin içyüzünü bilen, bunu da ona bir seher çağında söyle.

Köyden bir başkası geldi, bir başka tencere koy ateşe; tacını rehine koyduysan kemerini de rehine vermekten bahset.

* Konuştuğun bir Râfızî'yse Ali'nin lûtfundan dem vur, Sünnî'yse Ömer'in adaletinden söz et.

Bir karınca Süleyman'ın tahtından ne kadar bahsedebilir? Ağzını aç da sen anlat, yücelme çarelerini söyle.

CXLVI

Hem lûtuf, ihsan sahibi, hem ey ay yüzlü efendim benim, neredesin? Ben ne haldeyim, sen ne âlemdesin, nasılsın? Bunu sormak için seni aramadayım.

Ne de güzel bir sabah bu canım efendim, bütün rintler sarhoş; ta geceye dek hepsi de sevgiliyle beraber çıırçıplak ırmağın içinde.

Ey kavim, size geldik, sevginize feda olduk, canlar verdik. Sizi görelî dileğimiz arındı, tertemiz bir hale geldi.

Efendi, şarap kadehini sunsan da sevinir, neşelenirim, sövüp saysan da. Sen ne istersen, ne dilersen ben de onu ister, onu diler, onu yapmanı rica ederim.

Bu kul, sarhoş oldu mu artık saçma sapan, darmadağın sözlerini duyagör. Tanrım, yardım et bana, saçma sapan söylenip duruyorum.

A hanımım, fincanımı kahveyle doldur, birbiri ardına sun bana. Seni ayık olarak ziyaret edenin vay haline; o da sakınsın bundan, sen de sakın.

Ey bu meydanın atlısı, başı dönmüş bir halde dönedur; o ay yüzlünün kulluğunda gökten de aşağı değilsin ya.

Çelebi, seviyorum seni, seviyorum seni; fakat sen nerdesin, nerde? Kibrin, gururun da yok senin; şu anda ara bizi, ele al gönlümüzü.

Mademki rahatlaştın, sükûn buldun, nerde uyumuştun, ne rüya görmüştün, söyle ey gönül; bildiğin gibi gene sarhoş oldun, dilerim, ayılmayasın hiç.

Vah benim dayancım, vah. Sevgilinin ağzı açıldı mı sunduğu şarap ne de güzeldir; tatlılaştıkça tatlılaşır, biteviye ağdalaşır gider.

Sen bir tuzlasın sanki, hem de her canın ta gönlünün içindesin; ey lûtfu umulan, ihsanı beklenen, herkesin tadı tuzu, her şeyin güzelliği, alımı, senin güzelliğinden gelmede.

Her güzel, birazcık sana benziyor, yoksa ne erkeğe bakardım, ne kadına, dünyadan göz yumar giderdim.

Halk bana gülse de, tutup ellerimi bağlasa da, kınasa, azarlasa da burdan gitmeme imkân yok.

* Soğuk, donuk kişilerden gönül soğur, üşüyüp donar, mazi sararıp soldu mu gönlü kararır insanın.

Senin sesini duydu mu önünde yüzlerce perde, yüzlerce burç, yüzlerce kale olsa güvercin onların hepsini de aşar, uçup gelir, buluşma kulesine konar.

Bir kavim var ki kötülük için yaratılmış, sana ulaşma hususunda yalanlar söylerler, lâflar uydururlar; fakat biz o sözleri işitmeyiz bile a efendim.

Şu inatçı nefis, keçi yavrusu gibi dağlara, tepelere çıkmak ister, yücelmeyi diler, fakat sakalından başka nesi var, ona kabasakal adından başka ne ad takayım?

Sus, sus, sözü unut artık; aklını başına devşir de bu yana gelme artık, üveyik kuşu gibi o yana uçmaya bak^[4]

CXLVII

Ey gönlü Kalender dost, ne diye gönlünü daraltırsın, içini sıkırsın? Kuzgunu ne diye düşünürsün, devlet kuşunun canısın sen.

Şöylece canlarıyla oynayanların halkasına salına salına gir de canınla oyna ey yerden yurttan ayrılıp giden, sonucu nerdesin sen.

La'l dudakların sahip olduğun madeni bildirmede; o can incisini sonucu meydana çıkarırsın sen.

Pek güzelsin, pek lâtifsin, pek çeviksin, pek zarıfsın; ay gibi bir yüzün var, ah ne belâsın sen, ne belâ.

Öylesine parlaksın, öylesine güzelsin ki güzelliğinden, alımından can, kulağına takılmış, bir halka

olmuş; fakat hiçbir halkaya girmiyorsun sen.

A güzelim benim, ay huzurunda bir kul, bir köle; can, tapına gelmiş, beline kemer kuşanıp hizmete durmuş; sen de bizi hür, serbest bir hale getirmek için tutmuşsun da elbiselere bürünmüş, sûret kaydına girmişsin.

Gönülden derdi, gamı aldın, gönlümüzü kederden azat ettin ya, artık gönül Cem'in küpüne döndü; artık bu kadeh senin için parlar durur.

Her gün bezenir, güzelleştikçe güzelleşir de çıkagelirsin, fitneler, kargaşalıklar çıkararak sarhoşların meclisine dalarsın.

Ey Tebrizli Tanrı Şems'i, ey görüşümüzün aslı, temeli, bizi görüşten mahrum etme, gözsüz bırakma, sensin gözümüz, görüşümüz bizim.

CXLVIII

“Tercî-i Bend”

(s. 87) Bugün Konya'da yüzlerce ay yüzlü güzel gülüp durmada; yâni senin anlayacağın, Lârende'den şeftali geliyor.

Böyle gülüşe can da kul köle olur, cihan da; her yandan yüzlerce yeni can geliyor, yüzlerce yeni cihan.

Eskisini bırak, yürü; yeni bir dost bul, yeni bir sevgiliye sarıl; yeni daha fazla lezzet verir a benim canım, a benim cihanım; yeniyi ara.

Dünya şu güzellerle dopdolü; ne oldu bize ey can? Her yanda güzel dudaklı, güleç, Şirin huylu bir Husrev var, bir padişahlar padişahı.

Her bir güzelin yüzüne ebedi ol, alçalma buyruğu yazılmış, elma gibi çene topağına, âşık olan ayılmaz, kendine gelmez sözü nakşedilmiş.

Kalk da biz de kalkalım, dostla birleşelim, birbirimize karılalım; falanın ne haberi olacak bizden, ne haberi olacak o inciden?

Varlık, ebedilik bahçesinde biten gül yüzüne karşı her can bülbülü, üveyik gibi, kumru gibi kû, kû – nerde, nerde deyip dem çekiyor.

A canımızı sarhoş eden, a derdimize derman olan, a can, bu şekerse peki, o şeker ne oluyor ki?

Gene geldi, gene geldi o güzel yüzlü, gene geldi fitneler koparmak için, ortalığı birbirine katmak için, karıyı kocasından ayırmak için.

Sevgilimin güzelliğine karşı kadın nedir ki? Dümbelek çalan biri ancak. Onun aşk mutfağında koca dediğin de kim? Bir bulaşıkçı ancak.

Onun parmak uçlarını bile bir hoşça, bir güzelce görsen ne soyun sopun yenine, yakasına yapışırsın, ne uğlagu çarşafına bürünürsün.^[5]

Canım benim, gece uyumuştun sen, başı dönmüş bir halde dolaşp duruyordum ben, o padişah da şu kale burcunda ta sabaha dek davul çaldı durdu.

Boşboğazlık ettim de ey güzel, a aydın padişah dedim, bu iş senin işin değil, Sencer nerde, Kutlu nerde?^[6]

Dedi ki, seyret de gör, efendi de benim gibi yüce, benim gibi güzel bir padişahın aşkına düşmüş, sokak ortasında yıkılmış kalmış, kul da.

Âşık, bir başkasının çaldığı davula kulak asmaz, bir başkasının çaldığı davul sesiyle uyanmaz; bu koku Yusuf'un gömleğine mahsustur ancak.

Sarhoşum, başım bir hoş dönüyor, suçlu olmak, yazıklı olmak için bir başka türlü söz söylemek istiyorum.^[7]

Fakat tutayım ki söyledim, ne fayda bu söylemeden? Çünkü o büyücü bütün âlemin gözünü boyar, kulaklarını sağır eder, duyurmaz sözlerimi.

Güldün a benim canım, onun için ben de tercî beytini söyleyeyim de ceylan bir güzelleşsin, öylesine bir sarhoş olsun ki sıçrasın, atılsın arslanın üstüne.

*

A güzelim, bayram sana kul köle kesilmiş, can o gülen dudaklarına karşı yeni bir can bulsun da dirilsin diye kurban olmuş.

Canın tapına gelmesi gerek; onun için o söz bilen, güzel sözler eden, bala, şekerle bile gülüp geçen, lâ'îl dudaklarının tapısına ballar gibi, şekerler gibi gelir.

Aşka düşüp alçalan kişi yücelir, üstün olur; senin abıhayat kaynağından, susuzdan başka kim su içer de kanar.

A sarhoşların zevki, neşesi, a yüzlerce gül bahçesinin alımı, parlaklığı, eli boşlara bak; her biri de sana konuk olmuş.

A sonsuz, uçsuz bucaksız rahmet lûtfedip, kerem buyurup o inciler saçan denizin bir dalgalansın, tam zamanı bunun.

Doldur kadehi şarapla, sun da gönül kayıtlardan kurtulsun, huri olsun; can da ey sevgili, sofradaki nimetlerle doysun.

Nice sırlar gizledim, nice şaraplar içtim de gene o sırları açmadım; fakat o gizli şarabın yok mu, onu içer içmez bütün sırlarım meydana çıktı, yayıldı gitti.

Dalgalandır kerem denizini de her canın eteği, incilerle, mücevherlerle dolsun, balıklar, lûtf, ihsan denizinde dalgalar yutsun.

Sarhoşların eve yönelmelerinin, evlerinin yolunu tutmalarının tam zamanı; gece oldu, karanlık bastı amma parıl parıl parlayan ay yüzün ortada oldukça geceden ne gam bize?

A bayram, yay sofrayı da ramazandan öç al, o darmadağın, o büklüm büklüm, o simsiyah saçlarla yeni bir düzen ver, yeniden topla bizi, bir araya getir.

Yeni elbiseler giy, bir hoşça, bir güzelce yürü, minbere çık da yüzlerce yeni doğan güneş, yüzlerce Horasan güneşi şükür secdesine kapansın.

Ey hakkında kötü düşüncelere dalan can, hiç çekinmeden gir huzuruna; kapıcı seni tutarsa günahı, vebali boynuma olsun.

Vallahi kapıcı yüzünü görünce şaşırır kalır, kapıyı açar, kahkahalarla güler de yerlere kapanır, ayaklarını öper senin.

Sevgilimin karşısında gizlice gülmeye imkân yok; her an canına, gönlüne koca bir sağrak gülüş dökmede.

Ey can, o acı şarapla öylesine semirdin, öylesine şişmanladın ki boynunun yoğunluğundan gömleğinin yakası yırtıldı.

Yüzümüz canfes gibi kıpkırmızı, bu yeter bize; o sana da yüz verirse, sana da lûtfederse sen de bize dönersin.

Geçtim bunlardan, şu apaydın kadehi al da sarhoşluk et, geri kalanını da yüce saydığın, aziz tuttuğun kişilere sun.

Onlar gece olur da eve giderlerse ben yapayalnız kalırım, ta sabaha dek gece Zencileriyle oynar, ayak vururum.

*

Bugün o şekerler çiğneyen, tatlı mı tatlı güzelle bir hoş uzlaşmışım; ben mi daha tatlı, daha güzel gülmedeyim, o helvaya benzer dudaklar mı?

Benim bir ağızım var, o da yâri âdeta; artık ne kadar gülebilirim? Halbuki o, gül fidanı gibi baştan ayağa dek gülüşten ibaret.

Sevgili, bir güzelce sarhoş et beni de can onu anlatmaya koyulsun; anlatmaya koyulsun şehir, bu fitneyle dolsun, bu kavgayla birbirine girsin şehir.

Şehir de nedir ki? Aşkın dünyayı öylesine altüst eder ki bu sevgiyle denizdeki balık bile deli divane olur.

Bu aşkın gölgesi yeryüzüne düşmüştür de bu haller olmuştur yeryüzünde; yücelerde bu aşkla neler oluyor? Artık Tanrı bilir ey can.

Cisim âlemi nerde, rûhanî âlem nerde; balçıktan yapılmış baş, ayak nerde, gönüllerin şanı şöhreti, debdebesi nerde?

Sevgilinin meşalesine, can yalımlarına karşı yıldızlar bile kararır. İkizler burcu bile cansız, özsüz bir hale gelir.

* Ateş görünür amma sonucu nur olur o, Kelîmullah da ateş gördü amma yed-i beyzâyı elde etti.

Gamdan kaçma ey can, dermanı dertte ara; çünkü gül de dikenden biter, lâ'1 de, mücevher de taştan meydana gelir.

Bütün bunlardan geçtim, ey güzel, yüzünü gördüm mü, zindanın bile her bucağı bana bir ova kesilen sâkî, sun can kadehini.

Ey rûhanî sâkî, ey can sâkîsi, sun can şarabını, sen abıhayat kaynağısın, bizse susamış kişileriz, suya muhtacız, suya hasretiz.

Ağzımızı yummuş, başımız döner bir halde bırakma bizi ey can, cana canlar katan şarapla dolu kadehi döndür, sun bize hele.

O cana canlar katan kadeh, gönülden derdi, gamı siler süpürür; her gussayı, her matemî düğüne derneğe çevirir.

Can kadehi, cana güzellik verir, düzene kor onu; canın adı anıldı mı gönül bile yerinden sıçrar, ona doğru koşar.

Gönüle dedim ki mihnetlere dalma, bir an olsun geri gel; gelmem dedi; bu diken hurmadan da hoş.

Gelirsem alçalırım, varlığa dalar da donakalırım; güneşe tapıyorum ben, o ısıya alışmışım.

Önceden denize alışan balık derede rahat edemez, havuz yurt olmaz ona.

Onun aşkının mihnetinde yüzlerce rahat vardır, yüzlerce huzur; bu güzelim mihnetten kâfirden başka kimdir kaçan?

CXLIX

A benim canım, altı yanında da güzelliğinin resmi var, her tarafta seni görüyorum; aynada da parıl parıl senin yüzün parlamada, çünkü sen cilâlamışsın, arıtmışsın onu.

Fakat ayna ancak kendi miktarınca görebilir seni; olgunluğun çeşit çeşit şekilleri nasıl sığabilir aynaya?

Güneş, senin güneşine sordu, ne vakit görebilirim seni dedi. Güneşin cevap verdi de dedi ki: Sen batarsan o vakit doğarım ben.

Bu yana rahvan yürüyüşle gelemezsin sen; çünkü deven dizinden bağlı ey akli kendisine bağ olan kişi.

Işığı, aydınlığı yedi göğe bile sığmayan akıl, nasıl oldu da senin tuzağına düştü, nasıl oldu da senin çuvalına girdi ey aşk?

Akıl, aşk harmanından bir buğday tanesi ancak; fakat o buğday tanesi senin kolunu kanadını kısıvrak bağlamış.

Tanrı'nın ebedî hayat denizine daldın, bir dalgadır yuttun da ebedî canı gördün, şu can bir vebal kesildi sana.

Artık aşka sahip oldun, şu mal mülk ne işe yarar sence; şu âlemin mevkiî, devleti, senin ulaştığın

mevkie, devlete karşı nedir ki, kaç para eder?

(s. 88) Cevabındaki letafet, sualindeki zevk yüzünden dünyanın kulağında yüzlerce altın küpe var, bir bak da gör.

Elinden, potadan çıkmış ayarı tam altına nail olamayan ham kişiler bile altın yerine senden gelen taşlar, kırık dökük şeyler yüzünden neşe içindeler.

Yerinin çevresinde yüzlerce gök dönüp durmada; yeniayına karşı yüzlerce dolunay secde etmede, yerlere kapanmada.

Sana karşı köpek nefsimiz tilkilik edecek, düzenlere başvuracak ha; imkân mı var buna? Senin çakalına arslan bile secde etmede.

Gece gibi, gündüz gibi elsiz-ayaksız yollara düşmüşüm, yelip duruyorum a benim canım; çünkü gökyüzünden her an senin, “Gel” diye çağırdığımı duymadayım.

Senin nuruna karşı bizim karaltımız da nedir? Senin güzelim işlerine karşılık bizim kötü işlerimizin ne değeri olabilir?

Gündüzün, ağacının çevresinde gölgeyiz sanki; geceleyin de seher çağına dek, derdinden, eleminden emin olduğumuz halde ağlayıp inlemedeyiz.

* Âdem bile azarlayışının verdiği şevkle cennetin başköşesini bıraktı da huzurunda, kapı eşiğini makam edindi.

Gönül denizi, ovuşunla köpürür, gürler; kabarır, coşar; fakat senin sözlerine müştakım, o yüzden dudağımı yumdum.

CL

Öyle de öyle, para pul varken de gamlar içindesin, para pul yokken de; bâri paran varken gamlara bat, bu daha iyi; mademki yola düştün, bâri seni köye kadar götürecektir yola düş.

Dostların sözlerini dinle, yankesicilerden kaçma; topluluktan ayrılma, inada kalkışma, bağırp çağırma.

Âdem neden çırılçıplak kaldı, dünya neden viran oldu, nasıl oldu, neden oldu da âlemi tufan bastı? Küçüğün büyükle çekişmesinden, aşağılık kişinin yüce kişiyle inada girişmesinden oldu bu işler.

Mum ağlamadıkça alev gülmez. Beden eriyip zayıflamadıkça can semirmez, kuvvetlenmez.

Melek huyuna sahip ol da Şeytan’a beylik et, buyruk yürüt. Öküzün kurban oldu mu yürü, ayağını gökyüzünün başına bas.

CLI

Gül bahçesinin yoksulluğuna bak, deli kış geldi çattı, yeşillik güzelleri bahçeden eve gittiler.

O güzellerin ayrılığıyla bağın bahçenin rengi sarardı, gül bahçesi mezarlığa döndü, köşk zindana

benzedi.

Bak, peri yüzlü güzeller, şimdicek sefere niyetlendiler, bir bir yabancıların yağmasından kurtulmak için kışlağa yüz tuttular.^[8]

Ne vakit şu güzeller, gene kışlaktan gelecekler, ne vakit viranenin bucağından define gibi meydana çıkacaklar?^[9]

Ne vakit bu sarhoşlar, terütaze, hoş, hayran bir halde, sarhoşça güle oynaya gül bahçesine gelecekler?

Ambar boşalır, kap dolar; o âlem ambardır, bu âlemse kap.

Kap boşaldı mı doldurmak için ambarı aramak gerek; o gizli ambarı ki orda tane çürümez.

CLII

A gönül, tavadaki balığa benziyorum de; o da inada kalkar, çarpınır, çarpınır amma lâf olsun diye.

Hayır hayır, ağla ey gönül, çünkü ben öyle bir yoksulum ki o olmadıkça hamamlardaki resimlere döner, cansız bir halde kalakalırım.

O benimle olmadıkça ev zindan kesilir bana; o benimle yatmadıkça geceleri uyku nedir bilmem.

Senin güzelliğin de yayıldı şehre, benim aşkım da. Her çalgıcı tefle, âhenkle onu çalıp çağırıyor.

A güzelim, sûfi de seni elde etmeye heves etmiş, bu hevese batıp gitmiş, hırka da; çaresiz kul da, soyu soppu olan zengin de.

CLIII

Arlanma a çaresiz âşık, beri gel de görüş ehli ol, her şeyin aslını gör, her şeye bakıp duran, fakat aslını, künhünü görmeyen adam olma.

A yalnız O'na âşık kişi, şu huyu yıldızlardan al; güneş doğdu, ışıdı mı yıldızlar yok olur, görünmez.

Güçleri kuvvetleri olanlar, neden elini bağladılar, bilir misin? Çünkü sen çocuksun şimdi, bu âlemse beşiğe benzer.

* O, söz incilerini deldi de “Yeryüzünü bir beşik olarak halk ettik” dedi a mih gibi yeryüzüne çakılıp kalan, gönül şehriden âvâre olan.

A yolu yordamı hoş, edebi erkânı tatlı kul, bedene tutsak olmuşsun; davran, akıl dişlerini göster de boyuna nimet yiyedur.

Padişah çocuk kaldıkça dadı, taya, her yanı zindan eder ona. Ana, sütnine sütünü emdikçe padişah kesilemez, şarap içemez.

Taştan testi korkar, fakat taş, çeşme oldu mu her an o taşa testiler gelir durur.

Testi der ki: Bundan sonra beni kırsa da neşeliyim, çünkü yüz kere bana can verdi o taştan akan su.

Onun yolunda ölsem bile ne çıkar, o beni diriltti, gene de diriltir; hattâ beni kırıp paramparça etsin diye para pul veririm ona.

CLIV

Mademki gitmeyi kurdun, Tanrı lûtfuyla güle güle git, sağlıkla, esenlikle döner gelirsin gene inşallah.

Ey gönüllere neşe veren, bütün konaklarda güzellikte de teksin sen, vefada da, Tanrı lûtfuyla güle güle git.

Lûtuf, ihsan bayrağını da Arş'a dek yücelttin, iman bayrağını da; sağlıcakla, güle güle git.

Azı çoğaltırsın, gönülden gamları siler süpürürsün, benzimizin sarılığını giderirsin sen; Tanrı lûtfuyla güle güle git.

Yüzünün ateşiyle, şekerler yağdıran lâ'l dudaklarınla kışta bile soğukluk kalmaz; Tanrı lûtfuyla güle güle git.

Köyde akli başında bir sen varsın, doğrusu ne de güzel içiş, içenlerin başısın maşallah; hem şarap sundun, hem içtin durdun; Tanrı lûtfuyla güle güle git.

Ey Tebrizli Tanrı Şems'i, aşkta sahibimiz sensin; madem aşk gibi hazırlandın, kendini düzüp koştun; Tanrı lûtfuyla güle güle git.^[10]

CLV

Her gün peri gibi bir güzel perde ardından çıkar da, bizi de, iş erlerini de oyuna sokar.

Sûfi onun havasına kapılır da sof hırkasını yırtar, bilgin onun belâsıyla şaşırır, sarığı çözülür, sarığını yerlerde sürür.

Herkesi aldatan sûret uğrusu bile düzene kalkışamaz, böylesine bir rindin elinde rıza sağrağını içtikten sonra kendisini gizleyemez artık.^[11]

Dün mezarlığa gitmişti, ölüler bile birbirlerine girdiler; mazurum, ne yapayım ben, ölüden de aşağı değilim ya.

Her gün, elinde kadeh, çıkagelir de vallahi der, şehirde bir tek donmuş, taş kesilmiş adam bırakmayacağım.

A benim canımın huzuru, a benim canım, seni öylesine kıvrandıracağım ki kıvamında sirkeyken sonucu bal olacaksın, şeker kesileceksin.

Ciğerini yaraladım; bir başka ciğer al, a pörsümüş kedi, arslan ciğerlerinden bir ciğer edin.

Benim rengime boyan, çünkü ben kıpkırmızı, bembeyaz bir renkte olayım da senin sapsarı, karamsı bir benzin olsun, yaraşmaz bu.

Sus, sus da gönül evinin ta içine gir; o gönül evinde incinmiş gönülden başka bir şey yoktur.

Ey Tebrizli Tanrı Şems'i, dilerim kötülüğü isteyenin gönlü bir dilimcik ekmek elde etmek için şu dünyanın çevresini dolaşsın dursun.

CLVI

O köşkten, o saraydan ansızın böylesine bir kuyunun dibine düşüverdim; ne bir şey yiyebildim, ne bir şey elde edebilirim.

Dünya bayram yeri olmaz bana, gördüm onun çirkinliğini; o sapsarı suratlı kahpe allık sürüyor yüzüne.

Fakat allık, aslı nesli diken olanı nasıl bezeyecek? O diken her ciğere, her ayağa batmış, sancılmış.

Takma saçlarını bırakmış da kel kafasıyla çıkmış ortaya; o kör karı, kaşlarını rastıkla karartmış, bezenmiş sanki.

* Halhallerine bakma, o kapkara baldırını seyret; geceleyin oyun hoştur amma perde ardında.

* A yüzünü yumuş sûfi, yürü, elini de yu ondan; a başını ustura ile kazıtmış er, gönülden de kazı onun sevgisini.

Kutsuzdur, ağırcanlıdır o kişi ki ondan kutluluk umar; büyüklük, ululuk kaydına düşer de kavurma gibi yanar, kavrulur.

Ey sevgili, ey bizi yoktan, yokluktan yaratıp şu âleme atan, oynatıp duran, feryadımıza eriş, kurtar bizi ağırcanlılardan.

Sus da o sonu bulunmayan güzelim nefesten bahset; sükut içinde söz söyle; ne vakte dek şu sayılı nefesini sözle geçirip duracaksın?

CLVII

Ekmeğe karşı yum ağzını, şeker gibi oruç geldi çattı. Yiyip içmenin hünerini gördün, bir de orucun hünerini seyret.

O yüzlerce ülkenin padişahı, başına bir taçtır koyar; çabuk belini sık, oruç kemeri geldi.

Şu Siccîn'e benzeyen âlemden İlliyyîn'e doğru uç; hemencecik orucun bakışından Tanrı'yı gören görüşü elde etmeye bak.

Ey sayılan, sevilen gümüş, şu sayılı günler ocağında ateş, oruç kıvılcımlarıyla seni sızdırır, ayarı tam bir hale getirir.

* Oruç, Zenzem oldu Meryemoğlu İsa'ya; oruç yolculuğuna çıktı da dördüncü kata göğe ulaştı.

(s. 89) Kuşların kanat çırpışları nerde, meleklerin kanat çırpışları nerde? Bu, yem için, yemek için kanat çırpmadır, oysa oruç için.

Orucun zararı varsa yüzlerce çeşit hüneri de var; oruç sevdası bambaşka bir sevda.

Şu oruç, çarşafa bürünmüş, kendisini gizlemiş bir güzeldir, çadırını aç da haber al, bir gör neymiş oruç?

Boynunu inceltir, fakat ölümden emin eder seni. Mide dolgunluğu yiyip içmeden olur, sarhoşluksa oruçtan.

Otuz gün şu denizde bir baştan bir uca, bir uçtan bir başa yüzer durursun da sonucu, oruç incisini elde edersin a benim efendim.

* Şeytan'ın bütün tedbirleri, bütün düzenleri, hileleri, bütün okları oruç kalkanına çarpar da kırılır gider.

Oruç, şevketiyle, kudretiyle, senden sana bir güzelce der ki: Söz kapısını ört, oruç kapısını aç.

Ey Tebrizli Tanrı Şems'i, sen hem sabırsın, hem perhiz; hem şekerler saçan bayramsın, hem orucun şanı, şevketi, gücü kuvveti.

CLVIII

Ben de kendimde değilim, sen de kendinde değilsin, şimdi bizi kim götürecekt eve? Sana kaç defa söyledim; iki üç kadeh az iç.

Şehirde de akli başında kimsecikleri göremiyorum ki; herkes öbüründen beter deli divane, ötekenden beter taşkın, coşkun.

Sevgili, meyhaneye gel de can lezzetini seyret; sevgilinin sohbeti olmadıktan sonra ne bir tat vardır cana, ne bir lezzet.

Her bucakta bir sarhoş, koltuğunda bir testi; o her çeşit sarhoşluğu meydana getiren, o herkesi esritip coşturan sâkî de şahane bir sağrakla meydanda.

Sen meyhaneye vakıfsın; gelirin de şarap, giderin de; sakın bu vakıftan bir habbecik bile verme akli başında olanlara, verme ayıklara.

Ey berbat çalan şuh, nazik çalgıcı, sen mi daha sarhoşsun, ben mi daha sarhoşum? Senin gibi bir sarhoşa karşı afsunlarım efsane kesilmiş; hangimiz daha sarhoşuz, söyle.

Evden dışarı çıktım, bir sarhoş karşıma çıkageldi; her bakışında yüzlerce gül bahçesi gizliydi, yüzlerce köşk gizli.

Demir atmamış gemi gibi eğri büğrü gidiyordu; onun hasretiyle yüzlerce akıllı fikirli kişi ölmüş gitmişti.

Nerelisin dedim, beni alaya aldı da dedi ki: A benim canım, yarımız Türkistan'dan, yarımız Fergane'den.

Yarımız sudan, topraktan, yarımız candan, gönülden; yarımız deniz kıyısı, yarımız baştan başa inci.

Bana yoldaşlık et dedim, senin hısımınım ben; dedi ki: Ben hısımla yabancıyı, yadla bilişi tanımıyorum ki.

Aşıkım ben, sarığım yok, meyhanecinin yurdundayım; bir gönlüm var ki sözlerle dopdolu; şimdiciik anlatayım mı, söyleyeyim mi, yoksa söylemeyeyim mi?

Topalların halkasında topallamak gerek; bu öğütü yüce hocadan duymadın mı sen?

* Böyle bir güzelin sarhoşu, nihayet bir tahta direktan de aşağı olamaz ya; Hannâne direğinden de bir feryat, bir figan kopmuştu hani.

Şimdi âleme fettanca bir fitnedir saldın da ey Tebrizli Tanrı Şems'i, halktan ne diye çekinmedesin, ne diye kaçınmada?

CLIX

Ey yüzü, yüzümü ay gibi parıl parıl parlatan; gözü vücudumun bütün cüzlerini görüş, anlayış sahibi eden,

Rüzgârın ağacımı oynatmada, adını anmam, ağzımı ballarla, şekerlerle dopdolu bir hale getirmede.

A benim dalımı, ağacımı yapraklarla, meyvelere dolduran, bilir misin ağacım neden oynuyor?

Yapraklandığından dolayı nazlanmaz, meyvelerle dolduğundan dolayı oynamaz a benim ağacımın sabrını altüst eden.

CLX

Ne vakit olacak, ben seninle varımı yoğumu rehin vererek şarap içeceğim? Sen başını alıp da gideceksin de ben kalacağım, hırkamı rehin bırakacağım?

Şaraba gark olacağım, kadehe, testiye döneceğim, perdecı, perde olmadan, hiçbir engel bulunmadan sevgiliyle bir arada bulunacağım?

Sen afiyetlerle yüzlerce kadeh şarap içeceksin, güzelim, ağır elbiseler giyeceksin de şu donmuş, buz kesilmiş dünya canlanacak, coşup coşup köpürecek?

Ay, nasıl güneşin nuruyla aydınlanırsa benim de senin ışığınla gönlüm aydınlanacak; imbikten çekilmiş gülyağı gibi gönlüm, senin gül kokunla hoş, güzel bir hale gelecek?

Ne afsun okudun güle ki bu çeşit neşelendi, gülüp durmada; ne cefa ettin dikene ki öylece soldu, kurudu kaldı.

A görülmemiş işler başaran, duyulmamış sanatlar meydana getiren, bir an olur güldürürsün, bir an gelir ağlatırsın insanı.

Aklı olan, kötü iş ettin diye gücenmez sana, incinmez senden; hiç karanlık aya darılır mı, hiç diken gülden incinir mi?

Yüzlerce dert, tasa, elçi olarak nimet veren tarafından gelir de on batman şeker yedin der, birisi tutmuş, ölmüş, bırak, varsın ölsün.

Nice nice düşünceler, âdeta denizdir, hikmetse sanki o düşünceler içinde yüzen balık; düşünürken

söz diridir de söylerken ölü.

Hayır; düşünce ağdır âdeta, deniz bu ağın ardında; ağa sayılı balıktan başka ne sığabilir ki?

* Artık sen gönlü cennet say, dile gelen sözleri de cehennem; şu düşünceyse günahıyla sevabı bir olanların yeri, A'raf.

CLXI

Sarhoş et bizi, var et, canlandır bizi ey mahmur bakış; sen güzelsin, ustasın, bizim işimizse işte bu, gördüğün gibiyiz.

Her tepede ipin ucunu kaçırıyoruz, yolumuzu yitiriyoruz, senin çaresiz kulunuz, sense çaresizlere çaresin.

Mermer gibi göğüslerden de yüzlerce kaynak coşturur, akıtırsın ey mermerden, granitten sular akıtan.

* Sen Karataş'ı göze ilaç etmişsin; ümitsizlikten sonra Sâre'den bir gül açtırmışsın.

Gözlerimizin yağından nur akıtmışsın, yürekteki kandan düşünceler yürütmüş, meydana getirmişsin.

CLXII

Balıkların çokluğundan deniz görünmez olmuş, bedenler çoğaldı da cana perde kesilmiş.

O denizin ayrılığıyla şeker zehre dönmüş, zehirse o denizin hevesiyle abıhayat olmuş.

O denizin zevkine dalınca ne bu varmış, ne o, fakat gemi şu kıyıya yanaştı mı bu da meydana çıkmış, o da.

Ey su kuşuna benzeyen can, deniz hevesine düşmüşsün de ne kadar bu çeşit şakımış, bu çeşit sözler etmişsin, aşkla öyle bir hale gelmişsin ki.

Dün o denizden öylesine biri belirmiş ki bakışı bir katı yaymış sanki.

Gönül, dudaklarını kımıldatmadan gizlice eyvah demiş, ben şundan canımı kurtaramam, and olsun gönlün canına, o iş de öyle olmuş sonunda.

O işveli bakışlar, o misli bulunmaz Bağdatlı güzelin güzelliği yüzünden gönlüm öylesine neşelendi ki canım Hemedan'a dönmüş.

Gece yarısı, ormana bir ateştir düşmüş; ormandaki şu arslanlar ta beyinlerine kadar pişmişler, olgunlaşmışlar.

Düşünce bile o ormanın yalınlarından aydınlanmış da işi gücü cana uymaktan ibaret olan ceset yerden yurttan, zamandan mekândan kurtulmuş.

* Rûhanî hamam, ah, perileri nasıl da davet etmede, soyunan o âleme dalıyor, şu mezarlık elbise soyulan camekân sanki.

Bu çeşit sırrı açma, bir süsenlere dikkat et de gör, baştan ayağa dek dil kesilmişler, fakat söylemelerine izin yok.

Tebrizli Tanrı Şems'i, pencereden öylesine parlamış, Ay gibi öylesine görünmüş ki anlatmama imkân yok.

CLXIII

Ey ayağının bastığı toprağa gökyüzünün haset ettiği güzel, senin canınla benim canım aslında birdi.

Resimlerle bezenmiş evde bir Çin güzeli gördüm ki yüzlerce adamın kanını içiyordu, kendisi de melek canına sahipti.

Gecenin gönlünde yüzlerce yakıyn Ay'ı doğdu bana; yüzlerce yakıyn nuru gördüm ki şüpheye iştihak çekmedeydi.

* Eyaz'a a hür kişi dedim, sonucu a Mahmud, aybeyceğiz oldun işte, padişaha neler yaptın da buna nail oldun?

* A köpek, sen de mağaradaki arkadaşlara katıldın, mağarada uyuyakaldın, evvelce köpekçeğizdin, sonunda Tanrı arslanına döndün.

A ateşler içine düşmüş balık, denize yüz tut, orda şu dünyadaki yaratıklardan da daha fazla balık var.

* Ey Tebrizli Tanrı Şems'im benim, senin rengine boyandım; birleştim âdeta, sense çevremde tuzlu bir denizsin.

CLXIV

Ey bir çarşının başında durmuş, sarığını yana eğmiş, yüzünü başkalarına tutmuş, bizi şaşırtmış, tasalar içinden bırakmış güzel.

Bu gece gelirim diye dudağını ısırarak bize işaret etmiş, sonra da tutmuş, o şekerler gibi yalnızlığa şeker dudaklarıyla dalmış dilber.

Bütün hilebazlıkla beraber sende şu Ebû Bekir doğruluğu varken artık kimin haddine düşmüş ki tutsun da sana bunu yaptın, şunu yaptın desin.

Zahitlik senin yüzünden her şeyi mubah görür oldu, tespîh sürahiye döndü; can kurtuldu amma bu kurtuluşu da o koca sağrakla sağlamış.

(s. 90) Can güvercin kesildi, güvercin. Hele ey can, biraz çabuk, biraz daha; ey ten-teni-ten diye nağmeye koyulmuş dost, ey teni baştan başa can etmiş sevgili.

Geceye benzeyen saçlarının aşkıyla şu Ay bile erimiş gitmiş, yüzünün ışığına karşı güneş bile feryatlara dalmış.

Ey her sırrın defteri Tebrizli Tanrı Şems'i, ey bulunmaz, eşsiz Bağdatlı dilber, ey bizi Hemedan'a çeviren dost.

CLXV

Gönül, o tanınmış, bilinmiş güzelle, eline de bir kâse almış; fakat güzelim, parmağını kaldırmış da sus diye ağzıma koymuş.

Gönül, gammazlık etmiş de onun bir vaadini söylemiş; hani ondan istemiştin o vaadi, o da lûtfetmişti, kerem buyurmuştu.

Aşk kiskançlığa düştü de karşılık olarak can ver dedi ya; bu sözü can duymuş da baş üstüne demiş.

Bunca tatlılıktan, bunca ahitten sonra ayrılık askeri, gene tutmuş da bana sitemlerde bulunmuş.

Ayrılığın şu zulmü etmesi, şu sitemde bulunması, şaşılacak bir şey değil; çünkü o, âşıkların saçlarını darmadağın etmiş de yüz çeşit bayrak meydana getirmiş.

Ey güzelliğinin şimşek gibi bir çakışıyla bütün şu varlığını hemencecik yokluğa çeviren dilber.

Sonra da kendi varlığıyla bütün şu sonradan var olan varlıkları önsüz-sonsuz bir halde belirten güzel.

Canlar on göz gibi olmuş, hepsi de ney gibi feryada koyulmuş. Canlar çenge dönmüş, hepsinin de belleri bükülmüş.

Ne neşedir o neşe ki cana sen verdin, fakat hasetçiler duymasın diye onu gam şekline, elem kılığına bürümüş de vermişsin.

Âlemin kul köle olduğu Tebrizli Tanrı Şems'ine beden de ne vakit olacak kul kesilecek, izinin tozunu gözlerine çekecek?

CLXVI

Ey bu tapıda bulunmayan, bizden Tanrı esenliği sana; ey herkesten ziyade ortada belirip duran, bizden Tanrı esenliği sana.

Ey bedene bürünmüş can, ey geliştirip olgunlaştıran Tanrı rahmeti, ey inanan kişiye de rahmet, inanmayan kişiye de; bizden Tanrı esenliği sana.

Dolunay gibi doğarsın, derken damdan inersin, ey Ay'ın bile kul köle olduğu güzel, bizden Tanrı esenliği sana.

Ey hem herkesten fazla beliren, hem burda bulunmayan, hem de her halimizi görüp gözetin; ey incilerle dolu deniz, bizden Tanrı esenliği sana.

A noksansız güzel, canı şakır şakır oynatan dilber, a sarhoşluğu başımızı döndüren, bizden Tanrı esenliği sana.

Şarap senin yüzünden coşmada, kamıştaki şeker senin yüzünden meydana gelmede; fakat sen ikisinden de güzelsin, bizden Tanrı esenliği sana.

Ey Tebrizli Tanrı Şems'i miskler, amberler çalkamadasın, hem misksin, hem amber; bizden Tanrı

CLXVII

Sâkî, ayıldım; uzat elini, gene şarap sun bana; ya doldur sakanın tulumunu, ya tulumu doldur, ver sakaya.

Yarısını iç, artanını sun bana; hayır, hayır, and olsun Tanrı'ya, yanlış söyledim, hepsini bize sun.

Ey erkeğe de fitne kesilen, kadına da, bu gece kır kapımı; malımı mülkümü, varımı yoğumu al, her şeyimi ver yağmaya.

Bütün denizin abıhayat olmasını dilersen kendi şarap kadehinden bir yudumcağızı dök denize.

Oruç ayının uçup dolaşmamasını, zebunlaşıp alçaklara inmesini istiyorsan elindeki koca şarap kadehini yücelere serp.

CLXVIII

Ey canından canıma, durmadan, gizlice haber salan; her an seni düşünmedeyim, her an seni kurmada; ne düşünüyorsan hemen bu kula malûm olmada.

Ne düşünüyorsan, hatırına ne geliyor sa o, hemen bu kulun gönlüne de doğmada, aklından da geçmede.

Canım, işvelerle, nazınla oyalanıyor, hilen, düzeninse gizlice bir başka hale sokuyor beni.

Her seher çağı ney, dudağını anıyor da feryat ediyor; aşkın, neyin dudağını ballara, şekerlere gark ediyor.

Bir göz ucuyla baktın, gönlümü altüst ettin, öyle bir hale geldi gönül ki kendinden de geçti, başıboş, yollara düştü gitti.

Kemer haline geldim, belki kucağıma gelirsin a göz ucuyla bana hışımla bakan dost.

CLXIX

Benim o garip dostum eve çıkageldi, artık bugün olmayacak, görülmemiş şeyleri seyrededur.

Vefalı dostları gör, tertemiz kardeşleri seyret; o define gene viraneye geldi diye oynayıp duruyorlar.

A göz, yeşilliğe bak; a kulak, sözler topla, ey masalı hoş, hikâyesi güzel sevgili, tatlı dudaklarını aç.

Sâkî, arta kalan şarabı düşünmeden, tükenir diye korkmadan sun bugün, iki üç kadehle ne eksilir denizden?

Bir kadeh, bir kadeh daha, bu, şarapta bir ikilik yaratmaz mı? Bir olmasını istiyorsan kır o iki kadehi, vazgeç ikilikten.

Ey can, ben alıcı doğanım; ey can, bağlama ayağımı benim; bundan böyle baykuş gibi viranede

kalmayacağım ben.

Seninle oyalanıp kalamam, gönlümde sabır denilen şey kalmadı; yürü, başkasına söyle, masal dinlemiyorum artık.

Göklerin tohumuyum, bir zamancağız şu toprağın içinde kalırım; baharın adaleti geldi mi tohum biter, yeşerir.

Sen kuşlara bir belâsın, o bildiğin tohumdan, o tohumla dolu ambardan tutuyor, bir avuç alıyor, serpiyorsun onlara.

Ey bana çekidüzen veren, ey beni parlatıp ışıtan, yüzlerce gök kubbe haline getiren, mutlaka, söyle ey dost, bu, böyle mi, değil mi?

* Benim canım, bir kere daha zinciri oynat da şöyle bir uzaktan deli divaneleri seyret.

Bu, baht gül bahçesinin ta kendisi, yarabbi, nasıl bir ağaç bu ki her an yüzlerce sarhoş bülbül yuva kuruyor bu ağaca.

Can, kulağını bura bura geliyor, gönül güzellerin bulunduğu yere gelmede; çünkü bahar geldi, o yabancı, o zalim kış öldü gitti.

CLXX

Ben sarhoşum, senin de gönlün hoş, gamınsa ne gönlü kaldı, ne başı; bu daha iyi. Gönül ver sevgiliye, elinden şarap iç onun, bu, elbette daha iyi.

Dünya sanki baştan başa bir deniz, bedense sedef âdeta; can inci gibi sanki; bunların içinde en iyisi de inci zaten.

Şekil çarşafa, örtüye benziyor, can bu örtüye bürünmüş, fakat şekilsiz, bedensiz, akla gelen her şeyden hür olması daha hoş.

Sen beden perdesini gördün, gönüle ait bir şey duymadın; halbuki gönlün vurduğu o mızrap yok mu, o daha bir başka perdeden, daha da güzel o.

Altın gibi sapsarı yüzün; vazgeç de şu sapsarı yüzünle de ki: Altınımız olsa da gamlıyız, olmasa da, mademki iş böyle, paramızın pulumuzun olması elbette daha iyi.

CLXXI

Dervişlere her gün hem bayram, hem cuma; ne bayramları eskir, ne cumaları dünkü cuma olur.

Sof hırkan yok amma canım benim, kendi güzelliğinden biçilmiş bayramlıklara bürünmüş, bayram ayı gibi bezenmişsin.

Akıl gibi, din gibi için de tatlı, dışın da; zaten badem helvasının içine sarmısak konmaz ki.

Böyle bir hırka giy, dostların halkasında göğüsteki aydın gönül gibi gez, salın.

Akarsuda çerçöp nasıl durabilir a benim canım? Canda, gönülde nasıl olur da kin bulunabilir a

benim canım?

Can gözü, şimdi terütaze bir dal görmede; duygu gözüyse eski masala dalmış.

CLXXII

Bugün o gülen güzel, gülüşler bağışlamada, dünya baştan başa güldü, gülüş haddi aştı.

Haset, daima dertle, tasayla doluydu, fakat şimdi o bile coşuyor, hasedin bile gözleri gülüyor.

Bana bak da canım benim, ikimiz de beraberce gülelim; çünkü o sonu gelmez gülüş yardımcı gülüşler getirdi.

Şu yaşayış âleminde canlı da gülüşlere gark olmuş, cansız da; ölümsüzlük âleminin ta içinde ikisi de gülüşe dalmış gitmiş.

Niceye bir gizli güleyim, bundan böyle gizlemeyeceğim, zaten gizlesem de coşuyor benden gülüş.

Sen arlanır da benden gizlersen ne çıkar, bilirim ben, her kılının dibinden yüzlerce gülüş fişkırmada.

Yelip yortan her zerre, gülmeden gelişmez. Yokluktan varlığa kim çeker bizi? Gülüş.

Babayla ananın gülüşü seni oynatıp durmuş. O tek Tanrı'nın lûtufları, her haline, her hareketine gülüp duruyor.

Ağız gülmeye koyuldu mu canın gülüşünü seyret; çünkü o ağzsız, dudaksız, o dişleri göstermeyen gülüş, ağzını açtırmada, seni güldürmede.

CLXXIII

Yarabbi, o ay yüzlü güzel nasıl bir kimse, yarabbi, nasıl bir kimse o ay yüzlü güzel? Yüzünün ateşleyle harmanı da ateşlere vermiş, otağı da.

O Yusuf'un çene topağındaki kuyu, nasıl bir kuyu ki yüzlerce Yusuf-ı Ken'an o güzelim kuyunun dibinde.

(s. 91) Yusuf ne yapsın, nasıl meram anlatsın o kuyuya? Kuyuya düşenleri o kuyu yolda giderlerken görmüş de kapıvermiş.

Bakışıyla kehribarları bile çeken kişiye karşı, insaf et, bir saman çöpü ne yapabilir ki?

Amanın, sakının canlarınızı o bakıştan; sarhoştur, uyumuştur amma herkesin halini bilir o.

Kuluyla satranç oyununa girer; tuhafı da şu ki iki dünyanın da padişahıdır, tutar, kulundan bir şeyler ister.

Can bağışlar, yoklara, yokluklara öylesine can bağışlar ki eve barka hem yas çöker, hem feryat.

Baharların canıdır, canlar onun ağaçları; canlar ondan gebe kalır, hem soy verir onlara, hem boy.

Ansızın Tebrizli Tanrı Şems'ini gördü mü ayna, hem hah, işte der, hem de yanar tutuşur.

CLXXIV

Kâfirin yüzünü gördüm, bize karşı gül gibi açılıp saçılmış; hem yapayalnız, hem de vakitsiz zevk, safâ manastırına gidiyor.

Yüzü Ay'ın on dördü gibi, üstesine bir de sarhoş olmuş, oynamada; bir eline saçlarını dolamış, bir eline şarap kadehini almış.

O dağınık güzellik, çarşıda pazarda onu tanımayanların, bilmeyenlerin bile canlarına bir ateştir salmış.

La'l dudaklarını açtı mı ballar yer, şekerler çiğner, dinleyenlere Arş'tan gelmiş nice delinmemiş inciler saçar.

Gönül çalar, kapar gider, gönlündeki sırları bilir, söylenmemiş, dile gelmemiş gizli şeyleri bir bir okur, anlatır.

O periden doğmuş güzelin güzelliği yüzünden her yana teker teker, çiftler çiftler yüzlerce âşık, yüzlerce gönül kaptırmış er düşmüş, yerlere serilmiş.

Ondan parlayıp çakan nur, hangi göze vurursa o göz ebedî uyanıklığa kavuşur, uyuyakalmış kalbinin içinde vuslatlara erer.

* Yedi gökten de dışarıdır, iki cihandan da artık; böyle olduğu halde tuhafi şu ki o neliksiz-niteliksiz güzel, tutmuş da gönüle sığmıştır, gönülde gizlenmiştir.

Böyle bir müşkülü halletmek için Tebriz konak oldu bize; Şemseddin'in ardından gönlümün ayağı hep o yolları çiğnemiş.

CLXXV

A gönül, nerdesin sen, haberin var mı, yoksa yok mu? Hey gönül, yoksulca sevgiyi at başından.

Böylesine padişahın meclisinde, böylesine bir ayın ışığında iki dünyaya da boş ver; artık bir evin sözü mü olur yâni?

Bir padişahın devleti, ikbali uğruna bir can kaybolmuş ne çıkar? Bir canın da sözü mü olur sevgilinin tapısında.

Kötü düşünceli canın tutar da sana karşı padişahın aleyhinde bulunursa vur ağzına, vur da masalı bıraksın.

Alışveriştir bu, bir tohuma bir bostan, ver bostanı da al o tohumu, ondan sonra da tohum amma ne tohum diyedur.

Bir padişah görürsün ki gülüp duruyor, ay gibi, yüzlerce aya bedel; ne kavminin yakınlarının nazını çekmek var, ne yabancıların zahmeti.

Nerde Tebrizli Tanrı Şems'i, nerde ki tekrar dönüp sana gelsin; o, Arş'ın alıcı doğanı, Arş'a yuva kurar o.

CLXXVI

Bugün ben varım, şarap var, o periden doğmuşa benzer güzeller güzeli sevgili var. Maşallah, ne de kutlu dost, nazar değmesin hani, ne de hoş şarap.

Her topluluğun karşısında, her caddenin başında sevişmektense kilim altında gizlice bir aşk oyununa girişmemiz daha iyi elbet.

Şu altın halkayı küpe yapıp kulağıma takayım: Bu hizmetten azat oldum ben, hürüm ben.

Benim aşkımla senin yüzünün güzelliği ezelîdir, ta ezelden yüzümü yüzüne tutmuştum, sana tutulmuştum.

CLXXVII

Her dal, bir başka çeşit oynuyor, her dalda ayrı renkte bir meyve var; herkes bir başka kadehle sarhoşcağız olmuş, şaşırılmış kalmış.

Yüzlerce kadın perde ardına girmiş, yüzlerini yırtmışlar; her biri bir başka kocadan dul kalmış, yüzüne vurup duruyor.

Her balığın damağında bir balıkçının oltası takılı; o ah diye feryat etmede, bu eyvah diye sızlanmada.

Cebrâil, Tanrı güzelliğine kapılmış, oynamada; Şeytan da bir başka şeytanın sevgisiyle sıçrayıp zıplamada.

Ey iştiyak çekenlerin çalgıcısı Tebrizli Tanrı Şems'i, bu perdeden feryat et, aman bu şiveyi bırakma sakın.

CLXXVIII

Bir gün görürsün beni sen; meyhanede düşmüş, yıkılmışım, sarığımı rehin vermişim, seccadeden bezmiş gitmişim.

Ben de sarhoşum, dostum da sarhoş, onun güzelim saçları elimde; maşallah, ne de güzel dost; nazar değmesin, ne de hoş şarap.

Ağzım, dudağım da sarhoşcağız olmuş da öpüş yolunu kaybetmiş; ben bir sarhoşcağız, ağız, dudak bir sarhoşcağız; o öpüş de bize dönmüş, esrimiş gitmiş.

Şu fitneci mi fitneci güzel, bütün bu düzenlerden başka bir de yatmış, uyumuş; işret meclisiyse bütün gece öylece hazır durumda.

Bütün şu şekiller onun ışığından meydana geliyor, yoksa kutlu can tertemiz, aparı; şekillere sığmaz o.

Tebrizli Tanrı Şems'inin bunlara dair şerhleri var, o can âleminin padişahlar padişahı, o padişahoğlu padişah anlatabilir bunları ancak.

— Y —

CLXXIX

Ey Yakub'un düştüğü ateşe düşmüş, onun Yusuf'a yandığı gibi yanıp tutuşmuş er, gâh beyit okuyor, gazel söylüyorsun, gâh ibadete koyuluyor, ayağını diriyorsun.

Gâh dönüp dolaşıyorsun, gâh şekerler saçıyorsun, bâzı bâzı da Eyyub'un yıkandığı kaynağa çırılçıplak dalıyor, o suda dalgalar yutuyorsun.

Erkek, kadın, bütün halk dudağını yummuş, fakat feryat ediyor; bizse onun lûtfuyla, onun ihsanıyla şu güzelliğe gark olmuşuz, kendimizden geçmişiz.

Mademki aşka düştün, nasıl olur da uyur âşık olan? Sevgili bile, herkes onu özlediği, onu istediği halde gene de uyumuyor.

Mademki o sevgili gerek, mademki o bir gün sana gelecek; öylesine bir konuk için ne diye evi silmez, süpürmezsin?

Savaşa hazırlanmıyorsun, işe adamakıllı koyulup yalvarmıyorsun, utancından başını bile kaldırıp bakamıyorsun.

* Şu beşten, altıdan kurtulup o yana gidesin diye o yanda senin adına ateşe nal atmışlar; şu gama dalman, tasalara düşmen yok mu, o âlemin seni çekişinden meydana geliyor bunlar.

Ne vakit olacak, ne vakit? Ne vakit şu balçıktan tamamıyla kurtaracak seni; ayıpsız, kusursuz, şu canları huzuruna alacak, bütün noksanlardan arıtacak?

Ağaçlara değer verdiren meyvedir, bir bak da seyret, o ağaç parçası, şu güzellikle neye dönüyor, ne hale geliyor?

Bundan da daha iyi anlatılabilir amma sen sus, söze son ver; hesabı verilmiş, kitabı dürülmüş âlemde hesaptan, kitaptan söz açma artık.

CLXXX

A şaşırıp bakakalan, beri gel, araştı, bul da bir yudumcuk su iç; beyhude yere suyun çevresinde dolap gibi ne dönüp duruyorsun?

Şekerlerle dopdolmuş bir ova, incilerle dopdolmuş bir deniz; fakat çalışmadıkça, sebeplere el atmadıkça bu nimetten bir arpa tanesi bile elde edemezsin.

Seyir seyran ehliysen ne diye gözünü açmazsın? Ay ışığının güzelliği göz açıp bakmaya değer.

Çok mihrap gördük, fakat hiçbirine girmedik bile, halbuki savaş erinin bakışına dayanamaz, mihrap bile yarılır da öte yanı görünür.

Susuzlarsınız, her yanımızda bir abıhayat kaynağı; umup duruyoruz, önümüzde, ardımızda deniz gibi verici bir ele sahip tek, eşsiz ihsan edici.

Belimizi sıkıp işe koyulmuyoruz, onun için yolumuz ulaşmıyor, kusurumuz bu. Uykumuz ağır,

gözümüzü açamıyoruz, bu yüzden aramızda perde var.

Tanrı'nın ihsan ettiği buluttan altı nur, yağıp durmada; bedeninin bir dama benzer, altı duygunsa birer oluk âdeta.

Bu altı kaynak, her gece durur, akmaz; o kapılar açan, onları o yana yürütüp götürür.

Ayla güneş, bâzı kere olur ki geceleyin bir kuyuya düşüverir; tutar, araçsız, ipsiz, onu kuyudan çeker, çıkarır.

Padişahça yüzlerce sanatı vardır ki gizlidir senden; çünkü zayıfsın sen, gücün kuvvetin yok, takat getiremezsin buna.

Şu yayılıp döşenmiş yeryüzü, o Zühal yıldızı, ardındaki gökler, hepsi de Tanrı'nın avcunda cıva tanesi gibi titrer durur.

Deniz bile bu hale gelirse, onun lâıyığı ancak köpük olursa artık o padişahın vasfına kalkışan akıl, şaşkıdır, yalancıdır.

* Akılla can, o padişahın heybetinden, Hattâboğlu Ömer'-den korkup kaçan Şeytan gibi korkar da kaçar.

Kızıoğlankız, kocadan kaçar, halbuki dünyada tek sevdiği odur, kendi canına bile yabancıdır da ona dosttur, onun üstüne titrer.

Salıvermiş, azat etmiş amma tuzağına doğru sürmede; yüz kuzgunu bir tek doğanın peşine takmış, doğan tutup tuzağa geldi mi de onu vurmak için çomağı eline almış.

Sus ki o en kutlu er, satıcının satışı, alıcının hırsızlığı olmaksızın, bu sırrı daha da güzel söyler, bundan da daha iyi anlatır.

CLXXXI

Ben ayağımı vurup duruyorum, oynuyorum ey can, oynuyorum ey cihan, sen de el çırp. El çırp ey can, el çırp ey cihan bir sarhoşun hatırı için, ne olur.

A sarhoş, ortalığı mahşere çevirme, kötülükten beri gel, o elini şu gönlün üstüne bir koy; fakat nerde gönül, keşke olsaydı.

(s. 92) Gönülden de vazgeçtim, candan da, sonucu gönülsüz kaldım, cansız kaldım; bir canın da sözü mü olur? Yüzlerce gönül yurdu, sayısız gönül olsaydı hepsinden de vazgeçerdim.

Ağacı seyret ey can; oynamada, boy atıp gelişmede; şarap içmediyse, sarhoş olmadıysa ne diye açılıp saçılıyor, çiçeklenip bezeniyor?

Şu seher yeline bak, şu kaynaşmayı, şu dostluğu seyret; baştan başa lûtuftan, ihsandan ibaret olmasaydı yeryüzüne esmezdi şu yel.

Sevgiliden feryat etme, mihnetsiz, cefasız aşk olmaz. Aşkın yolu yordamı bu olmasaydı o hiç bizim gönlümüzü incitir, yaralar mıydı?

Yüzlerce lûtfu vardır, yüzlerce ihsanı. Yüzlerce sevgisi vardır, yüzlerce vefası; gayreti bıraksaydı o da bize gönül verirdi elbet.

Bütün şu cefakârlığıyla beraber gene de herkese arka olur, dostlukta bulunur, böyle olmasaydı herkesin belini kırardı o.

Bilirsin ya, ona karşı Zümrüdüanka bile kolsuz kanatsız, elsiz-ayaksız bir hale gelir; onun rahmeti olmasaydı serçe şu tuzaktan nasıl sıçrar, kurtulurdu?

Ey söz yeli, sus, sakinleş; gönül yelini estirmek için yüzlerce yelpaze gerek, fakat sen gene de esme.

Ey Tebrizli Tanrı Şems'i, şu karanlık gecede yapayalnızız biz; fakat böyle deme; geceleyin de güneş olmasaydı kendinden nasıl geçerdin sen?

CLXXXII

Burdan gitmek istiyorum, ayağımı tutmuşsun, bırakmıyorsun; gönlümü kapmışsın, sonra da tutmuş, gönlüme kurulmuş, oturmuşsun.

Başta sevda yelleri esiyor, gönül elsiz-ayaksız kaldı; bütün bu hallere, gösterdiğin ay, söylediğin sır yüzünden düştüm.

Ey uçup gitme, varıp ulaşma sevdasıyla nice geceleri uykusuz geçiren, oruç kanadıyla uç, aş şu gök kubbeyi.

Yanıp yakıldığımı gördü de ben kılavuzum, gitmediğin, bilmediğin o yolu göstereyim dedi. ^[13]

Dedi ki: Bir duvar ardında gizliyim amma yanındayım senin; cevirlere eşsin, cefalar çekiyorsun amma yakınım sana ben.

Ey bir güzelce saldırıp koşmak isteyen, bir hoşça varıp ulaşmak dileyen; her gördüğün rüyayı doğru çıkarayım, her kaydattığın tencereyi bir iyice pişireyim.

Ey dost, onu kaybettin, bir ömür boyunca ayrısın ondan, teksin; fakat hep dışarda aradın onu, evinde aramadın.

Tuhafı da şu ki bu arayıp taramanda o güzel de seninle beraber; nereleri dönüp dolaştınsa elinden tutup seni çeken o.

Onunla beraber onu arayadır, o da seninle aynı yolda, seninle beraber. Ah ey sevgili, o kadar meydandasın sen ki bu yüzden gizlenmişsin, görünmüyorsun âdeta.

CLXXXIII

Şu bucakta kendimizden geçtik, varlıktan gizlendik; ey dost, sarhoşluktan hepsi de bir can kesilmiş, bir şu erleri seyret.

O söylediğin sır yüzünden candan da geçmişler, cihandan da, hepsi de ağızlarını yummuşlar, yalnız hafif hafif, yavaş yavaş nefes almadalar, kimseye duyurmadan o sırrı söylemedeler.

A güzel, biz şu yalnızlık âleminde rahmetlere gark olmuşuz; el çırp, el çırp, çünkü sen de bizdensin, sen de bu eldensin.

Alçalmaya âşık olmuşuz, yokluğa, yoksulluğa, eli boş bir hale gelmeye gönül vermişiz; fakat hey gidi hey; bütün yücelikler, işte şu alçalışa karşı toprak kesilmiş de yerlere serilmiş.

Ey şeyh, kendinden başkasını görmedin, boyuna kendine sarılmışsın; neyi büküyorsun, neyi büzüyorsun? Kendinden geç, kurtuldun, ulaştın gitti.

Evin kapısını ört, o açtığın yüzü, o ördüğün saçı gösterme yabancıya.

Sevgili, dünkü cilveye kalkışma bugün; hani bizi şaşırtmıştın da evden dışarıya fırlamış, kaçıp gitmiştin.

Görünüşte kaçıp gittin amma gizlice gene de kucağımızdaydın; gözden kayboldun amma gönül yurdunu konak edindin, orda oturup yerleştin.

Kimin aklını aldıysan o akıl aparı bir hale geldi, tortusu kalmadı. Kimi yaraladıysan o yaralı her yaralığa derman oldu, ilaç kesildi.

A gönül, o ay yüzlüyü över durursun, ne istersin, ne umarsın şu sözlerden? A balık, şu oltanın düşmanıysan dal denizin dibine.

CLXXXIV

* Kan içici nerkis gözleri aman verseydi, zehir şeker kesilirdi, kurt çobanlık ederdi.

Ay devri bize kul köle olurdu sevgili, o padişahlara lâyük koca sağrak da döner dururdu.

Dağ bile o katılığıyla erir, şıra haline, süt haline gelirdi; deniz bile o acılığıyla abıhayata dönerdi.

Gizli yüzünden halka bir nurdur vururdu, mahmur nerkise benzeyen gözleri bize bakar dururdu.

Hiçbir sarhoşun gönlünü kırmamıştır, hiç kimseye kötülüğü yoktur; iş böyleyken şükretmeyip de şöyledir, böyledir diye bu kınama da nedir?

Lûtfeder, kerem buyurur, vuslatını bir kemer gibi belimize kuşatır amma belimiz onun vuslat kemerine lâyük olsa keşke.

Şekiller meydana getiren şekilsiz, sûretsiz usta ortada durup dururken şu şeklin ölmesi, şu sûretin yok olması kime ne ziyan verir ki?

Bakış, görüş yolunda gizlenmiş bir yol kesen yoksa neden her kirpik, her kaş, ok kesilmede, yaya dönmede?

Ağzını yum, çünkü deniz ağız yummayı ister, denizde ağız açmamak gerek; böyle olmasaydı balığın ağız da dillerle, sözlerle dolardı.

CLXXXV

A benim can evimde oturan, canımı yurt edinen, sonucu nereye gittin sen? Evde mi gizlendin, yoksa

havalara mı uçtun?

Gönlümün ahdini duydu, gördün de ahdinden döndün, kuş gibi uçtun; ey dost, nerelere gittin sen?

Canıma baktın da can gibi yollara düştün; halktan çekindin de ayrıldın gittin.

Bu çabuklukla tezce gittin, zaten de seher yeliydin sen, gül kokusu gibi seher yeliyle estin gittin.

Hayır, sen ne seher yeliydin, ne havalarda uçan kuştun; Tanrı nurundan gelmiştin, gene Tanrı nuruna gittin.

Ey bu evin sahibi, ey bu eve mum kesilen, ışık olan; böyle bir evden utandın, sıkıldın da gök kubbeye vurdun, yücelere ağdın gittin. ^[14]

CLXXXVI

A dost, yanlış iş yaptın, bir başka dosta gittin; işini gücünü bıraktın, bir başka işe güce koyuldun, bir başka kâr peşine düştün.

Yüz kere bağışladım seni, yüz kere bir bir gösterdim, söyledim yolu yordamı; a kendini beğenmiş dost, gene de dinlemedin, tutup gittin sen.

Yüz kere okudum, üfledim sana, tuttum, ayağından dikenini çıkardım; fakat gül bahçesinin kadrini bilmedin, bir başka dikenliğe kalktın gittin.

Sen bir aysın, ne diye yılanla yoldaş oluyorsun dedim, a halini, şanını unutup yanılan, tuttum, bir başka yılanla dost oldun, onunla kalktın gittin.

Çulhanın elindeki eğri mekik gibi yüzlerce ipliği kopardın, gene ne bir başka ipliğe gittin, dolandın. ^[15]

Dedin ki: Dostum, seni mağarada göremiyorum. Halbuki o dost, o mağaradaydı; başka mağaraya gittin.

Kadrin, kıymetin nasıl kaybolup gitmez, benzin nasıl değişip bozulmaz? Benim pazarımı gördün de tuttum, bir başka pazara gittin sen.

CLXXXVII

Aşk yolunu vurduysa, aklım sarhoşlukla başımdan gittiyse ne çıkar? A benim devletlim, a benim ikbalim, sonucu sen varsın ya, varlık olarak yetersin bana.

Şu dardaracık dünyadan gidiş, öyle pek de az değildir; fakat padişahın ayak bastığı yerin toprağı nerden elde edilir?

Ey dudu kuşuna benzeyen can, kanat çırp, şeker harmanına doğru uç, şanlı, şevketli bir ömre doğru yönel, çünkü kafesten kurtuldun artık.

A can, sevgiliye doğru git, erlerin halkasına gir; mademki varlığından kurtuldun, gül bahçesine yüz tut.

Sana şaşırđım da ağlamadan da oldum, gülmeden de; senin yüceliğine ulaştım da yücelikten de geçtim, alçalıştan da.

A gönül, benlik-senlik zahmetine düşmeden parmak şıkırdatadır; ebedî devlete ulaştın, ebedî devlet kesildin.

O şarap satan çok söyledi kulağına bu sözü: Bedenine tapmazsan canlar bile tapar sana.

A şen, şuh hoca, a yüzlerce nazik, nazenin dilberi fitnelere salan; çabuk ol, ne diye eğlenip duruyorsun? Artık gönlümüzü sıktın, yaraladın.

Hayrın, şerrin olsun, debdebeye, saltanata sahip ol, hattâ yüzlerce de hünerin bulunsun; ne çıkar? Değil mi ki o oltaya tutulmuşsun.

Dostum, bir çevik er olsa da taş gibi gönlüyle yürüse, durmasa dinlenmese, yolumuzu kesse bizim.

Şu sözde hem açılış, anlatış var, hem kapayış, gizleyiş; bir perdeyi kaldırdın, yüz perde saldın âdeta.

CLXXXVIII

Ay yüzlüm sarhoş bir halde geldi, yardım et ey felek, bir küpceğiz şarap sun bana, kendimden geçtim, yok olup gittim ben, bâri varlık âleminde bir var olan var mı?

Bir kadehle, yüz kadehle sarhoş olmaz gönül; şarap birinin gönlüne tesir etti mi o adam bedeninden kurtulur gider.

Gene seher çağı içtiğin o şaraptan bir sağrak doldurdun, getirdin, dolu dolu sunuyorsun bana; bu şışeyi kırmasaydın sunmazdın ya.

Sarhoşlukla bir taş attın, kadehimi kırdın; fakat zararı yok, tasam bile değil. Senden başkası kırsaydı gam yerdim, çünkü eski haline getiremezdi, bu da olabilirdi.

Âdem bu şaraptan tattı da kendisinden geçti; ölü bile içseydi canlanır, mezarından fırlardı.

(s. 93) Aklın başındaysa yücelerden aşağılara vuran, ışığını alçacık yerlere de veren Ay'ı hor görme, zebun sanma kendine gel.

Bu ne pervasızlık? Namazımın vaktini geçirttin; fakat gönülde gayret olmasaydı beden aşka tapardı zaten.

O sarhoş güzel, o sarhoşlukla namaz safına girseydi kible bile yüzünü ona dönerdi, Kâbe bile onu görünce yüzünü yaralardı.

CLXXXIX

Eşsiz güzelim halka apaçık görünseydi halk, ne mutlu bir hale gelirdi, dünya ne hoş, ne kutlu dünya olurdu.

Âlemin altı yanı da onun güzelliğine bürünseydi yüce yerler bağ olurdu, aşağılar maden kesilirdi.

Halktan, ne varsa hepsini benim olsun diye gizledi, yoksa halk onu görseydi her şey onun olurdu, varlık o kesilir giderdi.

CXC

Ey dost, şehrimizden ansızın sefere çıktın, biz acılara düştük, fakat sen şeker madenine kavuştun.

Can, kafese benzeyen şu kalıptan uçtu mu gider, bir nura ulaşır ya, işte o nur sana bir baktı, o bakış nuruna gittin sen.

Altüst oldun da gittin amma şu aşağılık yerden neşeyle, sarhoş bir halde o üstün âleme, o hükmediş, buyruk yürütüş âlemine gittin.

Hayale benziyorsun, her an bir başka şekle giriyorsun; bu şekilden çıktın da başka bir şekle büründün sen.

Bugün cana döndün, cennetlerin başköşesindesin. Ay devrinden kurtuldun, Ay'dan da yücelere gittin.

Sevgili, şimdi ağlayıp inleyen bedeninden soyundun, külâhından vazgeçtin de kemerle bağlandın, gittin.

Ekmeğe ihtiyacın, ekmekçilere minnetin kalmadı. Sudan vazgeçtin, ciğerdeki harareten kurtuldun.

Sevgili, mideye, dişe hacet bırakmayan bir ekmek, varıp daldığın denizden de arı duru su verir sana.

Yüce canından, lâtif halinden bir haber gönder bize, çünkü haberin ta kendisine gittin zaten.

Amma haber vermesen de nerelerde olduğunu bilirim; deniz kıyısındasın, çünkü inci gibi, mücevher gibi gittin.

Hadi ey aydın söz, şu pencereden vur içeriye; çünkü kulağı bıraktın da akla, görüşe ulaştın. ^[16]

CXCI

Ey şekle bürünmüş can, bugün ne armağan getirdin? Armağanı bilmiyorum amma şunu biliyorum, beni benden aldın, kendimden geçtim gitti.

A güzellik, iyilik gül bahçesi, bugün ne de güzel kokuyorsun; kimin dalında güldün, açıldın, kimin bahçesinde yeşerip geliştin?

Bugün acayip bir şeyler olmuşsun; düşüyorsun, kalkıyorsun; kimin bahçesinde açılıp saçıldın, kimin elinden şarap içtin?

O altınlar saçan tabiatın, o padişahlara lâyük himmetin, cömertliği, ihsanı ihtiyarlara da öğretti, gençlere de.

Cömertlikten de geç, o da ikilikten meydana gelir; aynı derde tutulanlara katıl, onların birlik âlemine gir de çek bir kadeh tortulu şarap.

Sen hem yoldaşsın, hem dert ortağı; hem topluluksun, hem tek, hem âşiksın, hem maşûk; hem kırmızısın, hem sarı.

Bütün bunlarla beraber gene de mecliste otur, gelme benimle; korkuyorum, yol ortasında kaçarsın, birdenbire dönüp gidiverirsin.

Sonra geldin mi de gönlü seninle beraber götürme; çünkü gönülden iki gönüllülük meydana gelir, gâh ısınır, sıcaklaşır, gâh soğur, buz kesilir.

CXCII

Ey perdeler üstüne salınmış perde, ey gizliden gizli güzel; bir bak da gör, neler ettin, neler; gönlü de aldın götürdün, canı da; burda ne bıraktın ki zaten?

Ey dilekleri alıp giden, kafesleri kırıp döken, gönül kuşumuzu yaraladın, sonra da uçup gitmeye kalkıştın.

Uçup gitmeye de kalksan, cevretmeyi, cefa etmeyi de kursan haddim mi ki dostum, neden ettin bunu diyeyim.

O yanıp yakılan mum neden ağlıyor? Dur, söyleyeyim: Onu balından kahırla ayırdın da ondan.

O çeng neden ağlayıp inliyor? Dur, anlatayım: Ayrılıktan boyunu, bu kulunun boyu gibi iki büklüm ettin de ondan.

Bunca cefalar edersin amma yüzünü gösterdin mi, zehrim şeker kesilir, derdimi devâ haline getirirsin.

Her yaprak azıksızlıktan duaya koyuldu, el açtı sana; önce keremler ettin, lûtuflarda bulundun da dileklerini yerine getirdin.

CXCIII

Can hekimi, bir tabla yol hediyesi getirdi; öylesine hediye bunlar ki yedin mi kocamış, bunamış bile olsan güzelleşirsin, gençleşirsin.

Bedene can verir, cana sarhoşluk; gönülden alçalışı siler süpürür, benizden sarılığını alır götürür.

* O İsa'ya gelen tablaydı, hekimlere miras kaldı; ecel zehrini bile yemiş olsan panzehrini orda bulursun.

A o tablayı dileyen, şu kibleye yüz çevir; oraya yüz çevirdin mi dünyanın ay yüzlü dilberi kesilirsin.

O tablada bir hap gizlidir ki dişe dokunmaz; ne yaşandır, ne kurudan, ne sıcaktır, ne soğuk.

O hapın bir habbeden az bir parçasını yesen gök kubbeye ağarsın; o habbe ufacık olmakla beraber seni İsa'nın yurduna yüceltir.

Lûtfunla, ihsanıyla her âciz, güç kuvvet buldu, dilediğini elde etti; senin geliştirip beslediğin, zaten

hiç mi hiç arıklaşmaz, zebun düşmez.

Bugün can hekimine, belki binlerce defa dedim ki: Ayağına sağlık, mademki zahmet ettin, geldin, bizim de doğruluğa ayak basmamız, doğru yolda ayak dirememiz gerek.

Birisine sen devlet verir, birisini sen ikbale eriştirirsen hiçbir kimse, hiçbir şey ondan o devleti, o ikbali alamaz; bir gönülden tuttun, sen gamı, kederi giderdiysen o gönüle artık gam, keder gelemmez.

Artık sus, nefesini kes, çünkü tecrübe ettik; o devlet, o debdebe yalnızlıktan, teklikten meydana gelmiştir.

CXCIV

Ey perde üstüne salınmış perde, ey gizliden gizli güzel; bir bak da gör, neler ettin, neler; gönlü de aldın götürdün, canı da; burda ne bıraktın ki zaten?

Tutalım cefa ettin, amma dünyanın güneşisin sen, padişahların padişahısın sen, canları kendinden geçirensin sen.

Sonunda da ey padişahım, hepsini de aldın götürdün, konuk ettin; lûtuflarda bulundun, bağışlarda bulundun, dileklerini yerine getirdin.

Eline aldığın her taşı lâ'1 haline, mücevher haline getirdin, besleyip yetiştirdiğin sineğe yüzlerce Zümrüdüanka gücü kuvveti verdin.

Bir topluma a benim canım, yanlış yola gidiş buyruğunu sundun, amma tuttun, bir toplumu da tertemiz arkadaşlar topluluğu yaptın, doğru yola sevk ettin.

Göklerin tesiriyle yeryüzünü meydana getirdin, derken yeryüzü cüzlerine letafet verdin, gök haline getirdin onları.

Zaten ben yerleri göklerden nasıl ayırt edebilirim ki? Sen kuralları, yolları yordamları da kırıp döktün, derdi derman haline getirdin.

CXCV

Zümrüt renkli dokuz göğü tuttun, havada hapsedtin, dileklere, isteklere düşürdün de böylece topraktan düzüp koştüğün insanı meydana getirdin, oynatıp duruyorsun.

A su, ne yıkayıp durursun; a yel, ne arar, gezersin; a gök, neden gürlersin; a kâinat, ne diye dönersin?

A aşk, ne gülersin; a akıl, ne bağlarsın; a sabır, neden rahatsın; a yüz, niçin sararır solarsın?

Vefa etme yolunda başın da sözü mü olur; cömertlikte canın ne değeri vardır?

Olgun, o kişiye derler ki yokluğa av kesilir, can verir; çünkü birlik, teklik dairesine bir kıl bile giremez.

Gâh gama düşmek, gâh neşeye kavuşmak, hürlükten, kayıtsızlıktan uzaktır; ıssı da, soğukta kalan

kişi, ne de soğuktur ya.

Benim ay yüzlü güzelimi gördüysen nerde alında o parıl parıl parlayan nur? Can şarabını içtiysen hani sarhoşluk yalımın?

Ne bu keseden tasalandın, ne o kâsedem; kör bir eşek değilsin ya, neyin çevresinde dönüp duruyorsun?

Gönlünü yıkayıp arıtmamışsın, yüz yumaktan ne fayda var sana? Hırstan, tamahtan süpürgeye dönmüşsün, daima toz toprak içindesin.

Her günüm cumadır benim, şu hutbemse daimî. şu minberim yücelerden yücedir, maksûrem erlik, insanlık.

Bu minberin basamağı, bir gün gelir de insanlardan boşalırsa, canlar, melekler tutarlar da gayb âleminden armağan olarak birini bulurlar, getirirler, oraya korlar; boş bırakmazlar o minberi.

CXCVI

Kuvvetli bir arkan var, dayancın, güvencin büyük; fakat gene de tutar, yüz çevirirsen güneşe benzeyen o yüzün yüz çeşit yardım eder sana.

Ay'a benzer yüzün olmadıkça tutar da Ay'a yüz döndürür, bakarsam sen olmadıkça Ay yüzlerce fersah uzaklaşır benden, yüzlerce kere bezer, bıkar benden.

Can sensiz kaldı mı yetime döner; Ay sensiz oldu mu ikiye bölünür; cefa tohumunu ekersen gül bahçesi bile cefalar bitirir.

Serkeşliğe girişir de cefa atına biner, koşturursan, baldırlarını sıktın mı kimin eli erer sana, kimin gücü yeter?

Canım efendim, konuğunum senin, ey her konuğa zevk olan, neşe kesilen; lûtfedip, kerem buyurup şu an başımı kaşısan yeri.

A çaresiz gönül, kefen giyin, boynuna kılıç takın da huzuruna öyle git; kötü işli, düzenbaz kişi nerden tapısına varabilecek onun?

(s. 94) A canım benim, ağacım bahçende bitip yeşermedi mi? Gelişip de işretle, sarhoşlukla uzlaşmadı mı, huy edinmedi mi bunları?

A canım benim, varlığımın bütün cüzleri senin sarhoşsun; şu sarhoşlarımı ağlatıp inleterek bırakma.

İsterim, o gizli sağrağı al da doldur, sun birer birer herkese; sarhoş bir halde çık ortaya, bırak kibri, gururu, vazgeç benlikten, vurup kırıcılıktan.

O sağrakla o testi yok mu? Orucumu bile bozmaz benim onlar; fakat başta da ne akıl kor, ne ayıklık.

Fakat sen hem akılsın, hem can; hem busun, hem o; hem su senden ibaret, hem ekmek; hem dostsun, hem dostla buluşulan mağara.

Ey görünmeyen sağrak, kadeh misin sen, can mısın; abıhayat mısın; hastaya gelen sağlık mı yoksa?

Ya abıhayatsın, ya kurtuluş fermanı; ya şekerler şekerisin, ya şekerler yağdıran bulut.

Söz uzadı, sürüp gitti de bitti diye değil, gönül uçup gitmesin diye sustum artık, sustum.

CXCVII

Ay istiyorsan, Güneş istiyorsan işte buracıkta Ay, buracıkta Güneş. Yok, sabah olmasını, seher çağının gelmesini diliyorsan işte buracıkta seher çağı.

Ey Ken'an Yusuf'u, ey Süleyman'ın canı, taç, kemer istiyorsan işte buracıkta taç, buracıkta kemer.

Ey savaşların Hamza'sı, cenklerin Rüstem'i, kılıç, kalkan istiyorsan işte buracıkta kılıç, buracıkta kalkan.

Ey güzel kokular koklayan bülbül, ey tatlı sözler söyleyen dudu, bal mı istiyorsun, şeker mi istiyorsun; işte buracıkta bal, buracıkta şeker.

Ey aklın fikrin düşmanı, ey âşık öldüren âşık, altüst olmak mı istiyorsun, işte buracıkta altüst.

Ey seyri seyranı arayan can, tecelliyi dileyen Mûsa, göz, kulak istiyorsan işte buracıkta göz, buracıkta kulak.

Ey gönlü kinle dopdolu Şeytan, ey eski düşman, fitne mi istiyorsun, şer mi; işte buracıkta fitne, buracıkta şer.

Sus, bu kadar söyleme, kalk, yola düş; yol arkadaşı istiyorsan işte buracıkta yol arkadaşı.

Ey Tebrizli Tanrı Şems'i, gönüller alan güzelliğine karşı bir ciğerinden vurulmuş mu istiyorsun, işte buracıkta ciğerinden vurulmuş âşık.

CXCVIII

O ay yüzlü, yankesici gibi evden fırladı gitti dedim, vefa edeceğine dair verdiği ahdi kınamaya başlamıştım.

Derken gammaz derdin dedi ki: Bir eli uzun gibi gönüller çalan o kıvrıkcık saçlı dilberi, o saçları önüne dökülmüş güzeli evde ara, evde.

Yanmış yakılmış ciğerinde çak çakmağı, iki gözünün yağ tabakasında suyu alevle.

Böylesine bir mum yak da evin içinde dön dolaş; bir duvar ardında gizlenmiş olabilir.

Bir duvar ardında, güneşinin gölgeliğinde şu ayrılık gecesinin tam yarısında başıma bir iş açtı ki.

Elimde böylesine bir ışık, evi öyle bir döndüm dolaştım ki nurunun parıltısından elimdeki ışık karardı gitti sonucu.

Bu zindanda ey can dedim, seni nasıl da buldum; tatsız tuzsuz bir halde tuzluya doğru nasıl da yol aldım.

A benden kaçan şuh, a inatçı, kavgacı padişah, a iki âleme de can bağışlayan güzel, şimdicek nasıl

da buldum seni.

Hemencecik gizlendi, mânalar gibi gizli bir hale geldi, madendeki mücevhere döndü, kıskançlığı onu örttü gitti.

Ben ellerimle başıma vurmaya başladım, kapının dışındaki halkaya döndüm, oysa güzelim bir alışveriş bulmuş da beni kınamaya koyulmuştu.

Âlemin kul köle kesildiği Tebrizli Tanrı Şems'inin nurunu görmüş de güneşindeki ışıktan utanıp kararmış aya dönmüştüm âdeta.

CXCIX

A güzelim, her taşın başında lâ'l dudaklarından bir nur var, parıl parıl parlıyor. Saçlarının karışıklığı her yanda bir kargaşalık yaratmış.

Cennete benzeyen güzellik bağında, ağaçlarının altında, her yanda bir sâkî var, her yanda bir huri.

Her yanda, bir yanda değil, her tarafta, senin aşk şarabından doldurulmuş bir küp var, üzüm sırası gibi tatlı mı tatlı, bal mı bal.

Her sabah şu akıl, aşkınla deli divane olmada, beynimin damına çıkıp tambur çalmada.

Ne mutludur o şehir ki padişahı aşktır; o şehrin her mahallesinde bir meclis kurulur, her evinde bir düğün dernek olur.

Bir manastırın önünden geçtim, karşıma bir keşiş çıktı, birlik kapısında, senin aşkınla nefir çalmadaydı.

Nerde bir İblis varsa ondan ders aldı da İdris kesildi; o kâfirle sohbet etti de gece bile kâfur gibi ağardı, bembeyaz oldu.

Dedim ki: Bu kudreti kimden aldın? Bir padişahın ki dedi, hem sevendir, hem sevilen, hem yardım edendir, hem yardım gören.

Şekerler saçan bir padişah o, Tebrizli Tanrı Şems'i o, her yakın olanın canına can veren, onu yetiştirip geliştiren o, her uzak kalana fitneler salan, şerler veren o.

CC

Ölümsüz bir canın var, ne diye korkarsın ölümden? Tanrı nuruna sahipsin, nasıl sığacaksın mezara?

Hoş tut gönlünü, âlem o incinin yüzünden baştan başa altın kesildi, onun gibi, ona benzer bir güzel nerde var, göster.

Beden aşka düştü, boğazına dek işrete daldı, sen hocam, ne diye bana bakıp yüzünü ekşitiyorsun?

Renksizlik âleminde sarhoşluk vardır, şuhluk vardır; a şeyh, senin neden gönlün daralıyor, neden bu gussaya dalmışsın?

Bu kadar gam yeme, niceye bir yaşlara batacaksın? Bağışımıza nail olmuşsan aynı renge boyan

bizimle.

Sevgili, gönül, nurunla öyle bir bilgin kesildi ki... Buyur ey bilgin, mademki sende de bizim şarabımız var, buyur.

Ey Tebrizli Tanrı Şems'i, sen aparısın, şekerler saçmada, ballar dökmedesin arı duru bir denizin var, tortulanmazsın, bulanmazsın sen.

CCI

A bizim canımız, cihanımız, bir an olsun iyilik etsen de yüzünü bize döndürsen ne ziyan edersin ki?

A yüzü ateşe benzeyen, a gül gibi güzel kokan; yarabbi, nasıl da bir yüzün var, nasıl da bir kokun?

İki gözümün önünde daima hayalin dönüp dolaşmada; uyanıkken ne de güzel bir rüya görüyorum.

Hayalin gönlü okşayıp duruyor, yoksul gönül de bu gönül alıştaki tattan derisine sığamıyor.

Dolunaya benzeyen yüzünden mi bahsedeyim, görüşündeki nurdan mı? Bağışladığın o bambaşka candan mı söz edeyim, derde derman oluşundan mı?

Seni görmüş, utanmış da gül dalı başını yere eğmiş. Benim feryadımı duymuş da bülbül şakıyıp çilemeden kalmış.

Her şeyden vazgeç, çünkü orda hem sen olasın, hem o; buna imkân yok. Oraya sen sığamazsın, orda ondan başka dost, ondan başka yardımcı yok.

Yunus, balık karnında kiminle dertleşti? Kapkaranlık gece yarısında ondan başka kimdir munis?

* Sen devenin iğne yordamından geçmesini istiyorsun, üstelik bir de tutmuşsun, deveye altı denk de yük yüklemişsin.

Bütün bunlarla beraber gene de ümitsizliğe düşme ey göz, bahar bulutuna dön, aşkla inciler saç.

CCII

Ey çarşısının pazarının başında yüzlerce hırkanın bir zünnâra satıldığı dilber, yüzünün şevkiyle âlemde her yüz bir duvara dönmüş.

Her zerre güneşinin ışığına girmiş de Tanrı'yım ben diyor, her bucakta Mansûr gibi biri, bir darağacına asılmış.

Şaşılacak şey şu ki herkes bir küpten gelen başka çeşit bir şarapla sarhoş; şu acayip ki bir gülden herkesin ayağında bir başka diken var.

Her dal, sarhoş oldum ben, medet demede, her akıl, şaşırdım gittim, aman demede.

Gül, iştihakla yenini, yakasını yırtmış, aşk kendinden geçmiş de sarığını, külâhını atmış.

Bir bölük halk akıldan sarhoş, bir bölük halkın da akılı başında değil, fakat gene sarhoş; evet, akıllılarla akılsızlardan ayrı bir bölük halk daha var.

Biz Tur Dağı'na benziyoruz, Mûsa'nın kadehini içmişiz; Firavun'un zahmetinden de kurtulmuşuz, ağyarın gamından, gussasından da; geçmişiz kendimizden.

Şarap gibi meyhane küpünün içinde coşup duruyoruz, gerçi küpün ağzı anlayış, seziş balçığıyla kapalı amma içten içe kaynayıp duruyor.

Hattâ şarabın kaynayışından, küpün ağzına sıvanan samanlı balçık bile oynamaya koyulmuş; and olsun Tanrı'ya, dünyada bundan hoş bir şey de yoktur.

CCIII

Bu gece, ta sabaha dek ben perilerleyim, onlar benim gönlümü alacaklar, ben onların gönüllerini alacağım; yiyip içmede, geceleyin dönüp dolaşmada onlara uymak, onlara yardım etmek istiyorum.

Perilerin âdetlerini, gece vakti toplandıkları, sevişip oynadıkları, işe güce koyulup şarap içmeye başladıkları zamanları öğrendim, belledim ben.

Cinler gizlidir, emniyet içindedir onlar; fakat biz perilerden de daha gizliyiz, onlardan da daha ziyade görünmüyoruz.

(s. 95) Periler, cinler bile şeklimizi görüyorlar, ancak canımızdan haberleri bile yok; o kavim ağyar kesilmiş de Tanrı düzenine tutulup gitmiş.

Sen kendini bilmiyorsun da ondan perileri arayıp duruyorsun. Kendini çabucak bu kadar ucuza satma.

Bizim o perimiz pek güzel, yüzü pek yakışıklı, huyu pek hoş; el çabukluğuyla topu Şeytan'dan da kapmış, periden, cinden de.

Gece, onun ay yüzüne hayran, Ay, onu seyretmeye âşık; o, öyle çarşıda pazarda satılan tatsız, renksiz pelte değil.

Onun kebab şişinden, onun şarap kadehinden, onun çenginden, rebâbından, onun sarhoşça işvelerinden,

Geceler deli divane olmuş, dudaklar bulanmış; bütün mezheplerde o, bu ululuğa lâyıık.

Uyku ölmüş, şalvarını rehine vermiş; onun gecesinde uykuya rastlamazsın; bu perdenin ardında bir başka kimse yok, kimin sırtını kaşıyorsun sen?

A fazla söz söyleyen, sözün haddi aştı, artık ağzını yum; aşka âşık değilsin, söze âşıksın sen.

CCIV

Gönlüm, canım, bir düzenbaz güzelin fitnesine kapıldı, aşkına düştü; taş yürekli bir güzelcik, savaştı bir dilberceğiz; hasta gibi tutmuş, başını çatmış.

Uykusu, rahatı kaçmış birinin kapısına gelir, kapıyı çalar, su ister. Ne suyu? Maksadı onu ateşlere atmak, yakıp yandırmak.

Bu evi der, bana kiraya ver, ne kadar kira istersin? Ne yapacaksın diye sordun mu, içine ateş dolduracağım, ateş ambarı olarak kullanacağım der.

Bâzı kere der ki: Şu oturduğun arsa yok mu, benimdi, bunu sen de bilirsin.

Duvarı yıktır şurdan, arsayı geri ver bana; can arsasında senin duvarın bir pislik âdeta.

O selvi boylu dilber, birisine kastetti mi işi varmış gibi mahallede dönüp dolaşmaya başlar.

Ansızın bir kuyudur kazar; ansızın bir yoldur keser; ansızın sokaktan, pazardan bir ahtır kulağına gelir.

Can şekillerini bir bir okur durur. Hepsini de bilir, siler süpürür; mademki pılı pırtı kalmıyor, bu sefer de bâri canı yağmala.

Ey şekerler gibi gülen padişah, ey her dirinin zevki, neşesi, gönül dediğin kimdir? Senin bir kulun. Can dediğin kimdir? Senin tutkunun.

Gönüldeki zevk, tatlı şarabından senin. Candaki şevk, coşup köpürmenden senin. Kulağını bana ver de ağyar duymasın.

Can da, beden de senin bağından bahçenden güller devşirdi, eteğini güllerle doldurdu; yaseminlikte salına salına gezmeyi senden öğrendi.

Öyle bir ümide kapılmış da kulağını kaşıyıp duruyor; umduğunu bulacağına da emin, evet kereminden bunu umuyor o.

Sayende bilgin kesildim de çenge döndüm sevgili; hele ey ulu bilgin, bir de bu çeşit feryadı dinle.

Sonucu yanakları yalım yalım aşk, şunu söylemede: Sus, gönlüm gürültüsüz patırtısız, harfsiz, sessiz bir söz istiyor.

CCV

Ne diye uyanıkların halkasına seyir seyran için giriyorsun? Göğsünü kapatmazsan öylesine bir ok yersin ki.

Bu halkada başını eğ, gönlünü daha da kuvvetli tut, inan ki sınıkları onarma kürsüsünde güçlü kuvvetli bir padişah oturuyor.

O andan kurtulmak, her an bâzı bâzı lâ'l renkli şarabından, bâzı bâzı zevkler, neşeler veren kadehinden sarhoş olmak istiyorsan,

Ağzını aç, fakat şarapta tortu, çerçöp aramaya kalkışma; ayıklık, uyanıklık şarabında nerden çerçöp olacak?

Hocam, o sevgiliden ne diye gönül alıcılık diler, vefa umarsın? Güzel yüzünün gönül alması, can okşaması yetmez mi ki?

Dün, kendinden geçişe dair yazıp gönderdiği mektubu okudum da şu dünyadan bezip usanmaya dair yüzlerce mektup yazdım.

Senin şeklinle, sûretinle benim şeklim, benim sûretim, yanak yanağa vermiş; evet, bana ya gönül derdini söylüyorsun, ya can gussanı.

Mâna gözüyle yattım, iç gömleğimi de çıkardım; çünkü aşk, örtüp gizleme perdesini ateşledi gitti.

Aşkî yüzümün renginde güzelliğinin aksini gördü de ettiği suçun özrünü dilemek için ayaklarıma kapandı.

Ey Tebrizli Tanrı Şems'i, gelirsin de gene görmezler seni; çünkü sen can gibi gelirsin, seher yeli gibi renksiz gelir, esersin.

CCVI

A aklımın düşmanı, a akılsızlığımın derdi, devâsı, bir küpe benziyorum ben, sen de benim içimde şarap gibi kaynayıp coşmadasın.

Evvel de sensin, âhir de sen. Dışta da sen varsın, içte de sen. Hem padişahsın, hem sultan. Hem perdecisin, hem çavuş.

İyi huylusun, kötü huylu. Gönül yakıcısın, gönül alıcı. Hem ay yüzlü Yusuf'sun, hem kendini göstermezsin, yüzünü örtersin.

Pek tazesin, pek yeşil. Pek güzelsin, pek dilber. Şu içimdeki akılsın sanki, şu kulağımdaki küpesin âdeta.

Hem uzaksın, yabancısın, hem yakınsın, hısımsın. Hem geçmişsin, hem gelecek. Hem kötü düşünceli bir dostsun, hem yaralarsın, zehir kesilirsin, hem de balsın, şerbetsin sen.

Ey kendinden geçenlerin yollarını vuran, kesen. Ey yoksullara defîne kesilen, hazne olan. Yarabbi, ne de hoş bir hale gelir onlar, seni kucaklarına aldıkları zaman.

Aklım başımda mı, o gün kavgalara girişirim, gürültüler çıkarırım; fakat sarhoş muyum, o gün dayanırım, susar dururum.

CCVII

Bir hamle, bir hamle daha; çünkü gece geldi çattı, karartı bastı; çevik davran, Türklük et, yumuşaklığın, Tacikliğin lüzumu yok.

Zayıfladıysak, aşkınla boynumuz inceldiyse Ay gibi bedensiz yaşayan bir başımız var ya, bu da yeter bize.

Padişahız, üç günlük padişah değil; lâ'liz, firuze değil. Aşkız, öyle kolayına bir iş değil; sarhoşuz, şarapla değil.

Bana istedikleri kadar kötü desinler, beni istedikleri kadar kınasınlar; güzellere kulum köleyim; bana iyilik bile etse çirkinle konuşup kaynaşamam ben.

Pek çok âşıkları var; onlara haset ederim de onun en yakını olduğum halde gene de yabancı gibi dururum.

Mahremden de yüzünü örter, nâmahremden de; birisini ona takdim ederler de filân kulun derler, o da acayip, kim, kim diye sorar.

Söz söylemek çocukluktur, susmak adamlık, erlik; sen çevik bir Rüstem misin? Ne gezer, çelikçomak oynayan bir çocuksun sen.

CCVIII

O büklüm büklüm, halka halka saçlarını tuzak ettin mi aşkla bütün dünyanın adını şimdicek kötüye çıkarır gidersin.

O bal gibi, o şeker gibi dudaklarını kadehe dokundurdu mu şarap yeni baştan coşup kaynamaya koyulur, meyhane oynamaya başlar.

Badem gibi çekik gözlerin, bir renklilik meclisinde, önüne gelen her mezeyi badem eder gider.

Hâşâ canım efendim, senin ihsanın veresiye olamaz; eğer susuz, gerçekten susuzsa derhal onu suvarırsın, lûtfedersin, kerem buyurursun.

Ey gönülleri gezip dolaşan ay; bizim konağımızdan senin konağına yüz yıllık yol olsa onu bir adımlık bir yol haline getiriverirsin.

Lûtfunla akrepten bile sütler coşar, akar; şu felek atını bile emrine râm ediverirsin.

Damının bekçisini dama çıkardın mı gökyüzünde yüzlerce kapı açar da dilediğine gayb âlemini gösteriverir.

Geceleyin, sabah gibi apaydın yüzünü gösterdin mi her ham pişer, olgunlaşır, her okunmaz şey okunur, anlaşılıverir.

CCIX

Neye üzülüyor, neden sıkılıyorsan hemencecik a gönül de, hani ya sen, ben benden geçtim, yok oldum demiştin;

Mademki üzülüyor, sıkılıyorsun, dâvanda yalancısın, rezil rüsvay oldun, çirkinliğin meydana çıktı demektir, vazgeç artık dâvadan.

Şu ezilip büzülmene bir bak da düşün a kötü kişi, hiç sen, benlikte buldukça o yüce mertebeye ulaşabilir misin?

Bir seyret de bak, ne de çirkinsin, ne de Şeytan yaradılışındasın; sen, seni bu hale sokuyorsun, peki, kimden feryat ediyor, ağlayıp inliyorsun öyleyse?

Dert, eziyet müşkül bile olsa gene ümidini kesme ey gönül, çünkü gayb âleminden o derde, o eziyete karşılık, elbette bir lûtuf, bir ihsan belirir.

Zevk adına hiçbir şey yok sende, her an coşup köpürmede, sıkılıp üzülmedesin, a topuk, a ayak, güzelim halhallerden ne de uzaksın sen.

Çölde, ovada gezip savaşmak, erlerin harcıdır, orda soğuk, korkak kişilerin işi yok; çünkü bu çöl, bu ova, tek, eşsiz kişileri pisliklerden, rezilliklerden arıtır, pırıl pırıl bir hale kor.

Âlemin kul köle kesildiği Tebrizli Tanrı şems'inin tapısına koş da onun lûtfuyla yücelikler menziline ulaş.

CCX

Aramızda gizli bir padişah geziyor; karıncalar topluluğuna bir Süleyman'dır düşmüş.

Bugün şu toplulukta sırları bilen bir padişahlar padişahı var ki dostların sırlarını bir bir görüyor, biliyor.

Sırlar, helva tabağı gibi ona karşı apaçık; bir hırsız düzen mi kurmuş, bir can doğru mu yürümüş, hepsi açık ona.

Herkesin alnından iyiliğini, kötülüğünü görüyor, okuyor, yazı okumada öylesine bir tecrübesi var ki.

(s. 96) Mutfağımıza bir benlikten, bizlikten kurtulmuş er geldi, tuzladan bir avuç tuz alacak da atacak bize, tatlı tuzlu bir hale getirecek bizi.

Bugün semâ'imız pek canlı, pek hareketli; yarabbi, sen ağırcanlılığa düşmekten koru.

O sırça gönüllü, hani dün nâmertler gibi kaçıyordu ya, bak, bugün pişman olmuş, utana utana nasıl da geliyor.

Yüz yıl dirense, inat etse de tutsa, bir yere kaçsa gülüp duran devlete erişemez, ağlar durur, gamlara batar kalır.

Bez yıkayan, bezini kurutmak için serse de güneş çıkmadı diye güneşe kızsın ne gam güneşe; sus; elbette bülbül döner, gül bahçesine gene gelir.^[17]

CCXI

Ey Müslümanların padişahı, ey Müslümanlığın canı, ey gizlenen, şehri darmadağın eden,

A alev alev, yalım yalım ateş, hem şarap çek, hem sar bizi; noksanlardan münezzehe oluş kürsüsünde padişahlar padişahısın sen.

Her padişaha padişahsın, yüzlerce yıldıza, yüzlerce aya bedelsin; bütün bir cansın, baştan başa can; ne dilerse buyur, sür hükmünü.

Dostum sana, varını yoğunu korur, gözetirim dedin; arslanın çobanlık etmesi pek acayip, görülmemiş bir şey bu.

Var olayım, yok olayım, aklım başımda olsun, sarhoş olayım, hiçbir şey bilmesem bile şunu biliyorum ki sen her şeyi bilirsin.

Gamlara dalsam, eziyetlere düşsem, derime sığmaz bir hale gelsem gene de senin gibi bir bayrama

kurbanım ben, kurban.

Geceleyin bütün duyguları yağmalasan bile gündüz oldu mu geceye benzeyen bedende sabah gibi hepsini gene belirtirsin.

Bâzı bâzı elbiseni değiştirir de gelir, elçiyim, haber getirdim dersin; yarabbi, elbiseni değiştirdin mi ne yapsın şu can, nasıl tanısın seni?

Savaşta atlı sensin, damda bekçi sen. Senden başka görüp gözeten, kollayıp koruyan kimdir ki?

Ey aşk, her şey sensin, kime saldırıyorsun? Ey aşk, yokları, yoklukları mı kırıp geçirmek istiyorsun?

Ey aşk, ister lûtufl ol, ister kahır, yapayalnızsın, sensin ortada ancak. İster Arapça olsun, ister Süryanca, yalnız senin zurnan çalınmada.

Gözlerini yumsan, hiç mi hiç gülmesen gene de alınıdaki nur parıl parıl parlar durur.

Eve bir mumu, bir ışığı gizlice götürmeye imkân mı var? Ey ay ne diye perde altına gizlenip de gelmeye kalkışırsın?

* Ey göz, padişahın şu ordusunu görmüyor musun? Ey kulak, şu vurulan padişahlık nöbetini duymuyor musun?

Dedim ki: O hazneyi ne verirsem verirsin? Can bağışlarsan veririm; bir define, bir hazne ki bir habbeye veriyorum, ucuz mu ucuz dedi.

Senin sürüp getirdiğin Şeytan, lâ havleyle nasıl kaçır? Senin kopardığın toz, yağmurla nasıl yatıştır?

Birisinin can gözüne büyücülük sürmesini çekersen baş gözü, nasıl anlar, ayırt eder onu?

Her görünmeyen şey, o sürme yüzünden göze görünür; (her vehim kolayca akıldan çıkar gider.)

Gerçek arayıcı, sonucu kapına gelsin diye (can gözüne kapının toprağını sürme diye çekmek gerek.)^[18]

Böylece külle cüz, koşar, kavuşur; dağdan akıp gelen selle katre denize ulaşır.

Fakat ne sel var burda, ne deniz var orda. Sus, can sırrı asla meydana çıkmaz.

CCXII

A benim canım, can perdesi ardında gizli bir işret, gizli bir âlem var; gayb perdesi ardında yüzlerce Yusuf-1 Ken'an var.

Şu beden ortadan kalktı gitti, ortada can kaldı yalnız; ten ölmüş, fakat can cennet bahçelerinde uçup gezmede.

Çeşnisini istiyorsan her gece kendine bak; beden ölmüştür âdeta, cansa o cennet bahçelerinde uçup duruyor.

Ey aşk, öylesine güzelsin, öylesine bir alımın var ki; yarabbi, ne âlemsin sen? Bunca övdüm, bunca sanatlarımı söyledim, bitmedi, yüzlerce defa üstünsün bu övüşlerden sen.

* İnanan tatlıdır, tatlı sever, tatlı söyler; aşk yücedir, yücelir durur. Ne dille söyleyeyim sana ki sen o dili bilmeyesin?

Topallaya topallaya o kadar koş ki ayağında derman kalmasın; işte o vakit padişahın yüzlerce yörük at gelir sana.

Bir âşık ölüm halindeydi, ölüyordu; birisi, can verme halinde ona, nasıl oluyor da gülüyorsun dedi.

Âşık, nasıl gülmeyeyim dedi, tamamıyla ağız kesildim, dişlerimi göstermeden gülüp duruyorum, yüzlerce gülüş kesildim ben;

Çünkü yarım kamıştı, şimdi şeker kesildim, öbür yarım da şekerler saçmayı kuruyor, o yana yöneldi.

Kim gülerken can vermezse mum deme ona; amber kırıldığı, ezildiği zaman daha fazla koku verir.

Ey adı sanı dünyalara yayılan, sana verilecek şey candır; sen sevgilinin çalgıcısıydın, ne diye tutar da ekmeğe tamah edersin?

Söyle; kimse kesesini boşaltmasın, kimse hırkasını atmasın. Tanrı'nın kesesinden kimin ümidi kesilmiştir, kim ondan ummuştur da mahrum olmuştur?

Gökyüzü Tanrı kesesinden yüzlerce ışık saçmadadır; deniz Tanrı vergisiyle durmadan inciler serpmededir.

Gökyüzü saçıp duruyor amma şu verilenler de sofraya artığı ekmek ufaklarıdır ancak; sen göğü bırak da o sofraya lâyıksan oraya yönel.

Avucun yorulursa sana bir başka avuç ihsan eder, boğazın o padişahlık halkasına tahammül etmezse bir başka boğaz verir.

Söyle, bir gazel söyle de ayak ücretini Tanrı'dan dile; yanana abıhayat kaynağı gibi bir avuç su serp.

CCXIII

Toplumun rengine boyan da can lezzetini tat; meyhane mahallesine gir de tortulu şarap içenleri seyret.

Aştan bir dolu iç, bırak ârı, hayâyı, rüsvay ol gitsin; baş gözünü yum da can gözün açılsın.

Kıyıya çıkmayı istiyorsan sal iki kolunu; kır şu topraktan yapılma putu da güzellerin yüzlerini gör, dal güzelliklerine.

Bir kocakarı için ne vakte dek nikâh parası kaydına düşeceksin? Üç lokma ekmek için ne zamana kadar kılıçlara hedef olacaksın?

İşte şuracıkta cevretmeyen, cefa nedir, bilmeyen sâkî, meclisinde de kadehler dönüp durmada; gir oturanların arasına, katıl onlara, niceye bir dünyanın dönüşüne dalıp gideceksin?

Burda güzel bir faiz muamelesi var; bir can ver, yüz can al; az köpeklik et, az kurtluk et de çobanın

sevgisini kazan.

Gece durmadan dostluk gösterir sana, bu gece afyon yutma; yiyip içmeyi bırak, kapat ağzını da ağzının tadı yerine gelsin.

Düşman filânı benden ayırdı diyorsun, yürü, filânı boşla da yerine yirmi tane filân gör, yirmi tane feşman elde et.

Düşünceyi yaratandan başka hiçbir düşünceye kapılma; ekmek, yemek kaygısı, düşüncesi mi daha iyidir, sevgilinin kaygısı, düşüncesi mi?

Allah'ın yeri bu kadar genişken ne diye şu hapishaneye yamanıp kaldın? Düşünce düğümünü az düğümle de gönül açıklığını gör, uçsuz bucaksız gönlü seyret.

Şu söylenmeyi bırak, sözden vazgeç, geç candan, geç cihandan da o vakit canı da seyret, cihanı da.

CCXIV

Sözden kaldım; sen gel, beni kucakla; ben seni değil; yakın ol bana, kaynaş, birleş benimle, yoldaş olmanı, konuk olmanı istemiyorum.

Bir arslan var, coşup kükrüyor; bir kan var, şimdilik uyuyor, ne diye eşeğe kul köle kesildin, padişah oğlusun, pek yücesin sen.

Seni birçok perişanlıklardan satın alan altınlar döker, paralar verir de şimdicek satın alır gider.

Deve bile çalışıp çabalamadan ormandan gelemez, sen o yerden kolayca nasıl geldin ey can?

Yüz yerde ayak diredin, burdan gitmem diye direndin durdun, insansın, insan yaratılmışsın, kendine gel diye kulağını çektim, burdum.

Dokuz mavi göğü devre soktum, döndürüp duruyorum, a obur şeyh, sen ne diye inat örmede, savaş eğirmedesin?

* İslere bulanmış tencere gibi tutmaç peşindesin; nerde Kerremnâ sırrına mazhar oluşundan doğan ululuk, nerde padişahça himmet, gayret?

* Sen dudağının, boğazının kaydına düşmüş bir adamsın, kadir gecesinin eri değil. Sen ilâhîcibaşılık yapan bir çocuksun ancak, perileri davet eden pîr değilsin.

Başın sağlamdır amma seni kendi başına bırakmazlar ki; mektep hocası sana sille atar durur.

Her an boynuna yeni bir kement atar; günün birinde kemendi bir iyice sıkılaşmaya başlarsa kimden kurtaracaksın boynunu?

* Şu yayılan, akan; şu alevlenen, esen unsurlara; şu boy atıp yeşeren, şu durup duran, gezip tozan mevâlîde bak; hani yoldaştın bir zamanlar onlarla; hepsi de varlıklarına sımsıkı yapışmışlar.

Fakat senin gibi onları da tutar, ordan ta buraya dek çekerim; bu konak yerinin ardında da daha yüzlerce can konağı var.

Hepsine de hadi derim, keçi gibi fırla, sığra, tapıya gel; sakalını oynatasın diye sakal verdim sana.

Sakalını oynatmazsan bir bir yolarım o kılları; benim sayemde çıkan sakalı nasıl kurtarabilirsin benden?

(s. 97) Bir an oldu, tarak kesildin, sakala düştün; bir an da ayna ol, yüze göze düş.

Hem taraksın, hem saç; hem aynasın, hem yüz; hem arslansın, hem ceylan; hem busun, hem o.

Hem başsın, hem zülûf. Hem anahtarsın, hem kilit. Hiçbir hastalığın yokken öksürüp duruyorsun; ne diye sesini titretirsin öyle?

Sus, bırak artık söylenmeyi, hadi, yeni bir oyuna giriş; yüzlerce yeni oyunun vardır senin ey yeni bitmiş keçi sakalı.

CCXV

O yüz, o alın hayranlık kıblesi kesildi, her bakanı, her göreni kendinden geçirdi, Müslümanlığı bile şaşırttı; a Ay, kime benziyorsun sen?

Tanrı'ya hayranım ben, erlerin halkasındayım; bundan başka bir şeycikler bilmiyorum, a Ay, kime benziyorsun sen?

Kulum, hürüm. Yıkılmışım, mamûrum. Hem aşka düşmüş, gönülden kalmışım, hem gönlüm neşeli; a Ay, kime benziyorsun sen?

Başsız kalan her beden, can kesildi, Kalender oldu; mümin oldu, kâfir oldu; fakat a Ay, kime benziyorsun sen?

Ne mutlu uçsuz bucaksız, dipsiz, kıyısız bir denize ayak atan, görür bir gözle o denize dalan kişiye; a Ay, kime benziyorsun sen?

CCXVI

Mademki yolu bağıyorsun, bâri ahımızı duy; aman Allah diye feryat ediyoruz, Allah için olsun bu feryadımızı işit.

Cana baktım, renksiz bir suya benziyordu; ansızın öyle bir balık beliriverdi ki bu suda.

O su coştı, varlık kaynadı, köpürdü, bir kuyuya benzeyen şu dünya yayıldı, bir deniz kesildi.

Bir de gördüm ki deniz yüceldi de bir katre oldu. O bir katre, ben bir katre; yola düştük, yoldaş olduk;

Daha da ileriye gittim, bir de baktım ki o katre, deniz kesildi, beni kapladı. O katre deniz oldu, ben de bâzı bâzı katre oldum.

Denize doğru gel de seyret bizi; belki sen de bir padişahlar padişahının düzenine kapılırsın.

Bir sudur, Ay, altında onun; bir sudur, saman altında onun; o, gönüllerin sevdiği, özlediği bir büyücü gibi böyle göz bağlar işte.

La'1 dudakların varken Bedahşan ülkesini ne diye isteyeyim? Kuyuyla ipe benzer saçın, vallahi mevkiden de iyi, mansıptan da.

Tebrizli Tanrı Şems'inin büyücü gözleri, uyanık gönüllerden başkasına büyü yapmaz, onlardan başkasını bağlamaz.

CCXVII

Sevgili, sen lûtfet, yol arkadaşılığı ateşine ait bir remiz söyle, ben ağzımı açıp bir söz söyleyemem; çünkü balık söz söylemez.

Şu gök kubbe çadırına dün konuk olmuştun, Ay sana secde edip duruyordu a otağın aybeyi. ^[19]

Güneş, senin yüzünden taç vurundu, gökyüzünün padişahı kesildi; gökteki şu Ay senin lûtfunla, senin bağışınla bambaşka bir ay gördü.

Şu ikisi nasıl birleşebilir? Sen ateşsin, ben yağım; bu kısmet ne vakit nasip olur? Sen Yusuf'sun, bense bir kuyuyum.

Bu coşkunuğum, gene ateşinden amma ister sür beni, kov, ister çağır, kabul et, sana kulum köleyim ben.

Şu bilgim, bilgine perde kesildi, bu yok-yoksul kulun feryadı, bilgiden, anlayıştan.

Gâh şarabı anarım, güzelden bahsederim, böylece lûtfuna örnekler getiririm; fakat Tanrı'nın birlik âlemine şu ikisi, nasıl olur da sığar?

Ey Tebrizli Tanrı Şems'i, sen öylesine bir sahipsin ki gülüp durmadasın; nasıl olur da böyle bir sabahın ardında zahmetlerle dolu bir gece bulunabilir?

CCXVIII

Kimin mahallesinde dönüp dolaşıyorsun, ne istiyorsun ki benim gibi ayağın bağlandı senin de, o otağdaki dilberden mahrum kaldın?

Ona bağlansaydın her bağdan kurtulurdun, ne kimseye hizmet etmeyi isterdin, ne padişahlığı, ne sultanlığı.

Sarhoşların hizmetleri gibi senin hizmetin de bir masal oldu; âdeta balık gibi, lüzumu yokken su içinde secde ediyorsun.

Sarhoş olup yıkıldı da secde ettiği yer su oldu; sevabı bile boşladı, yoldan, yolsuzluktan kurtuldu, yapayalnız, tek başına kaldı.

Mademki suyun içindesin, yol nerde? Mademki mihrap kesildin, sana secde edecekler, sen kime secde edeceksin? Ne zulmeden var, ne tövbe eden; ne anan var, ne unutan.

CCXIX

Canım efendim, biz, bu evden başka bir yere gitmiyoruz; yarabbi, burda her an seyre seyrana dalmak ne de hoş.

Her bucakta bir bağ, bir bahçe; her köşede bir alay, bir lâtife; hem de ne bir karga, kuzgun sesi var, ne ciğerler yiyen kurt kaygısı.

Düşman, bir işin, bir şeyin korkusundan sefere çıkmayı kuruyor diye şehre bir uydurma haberdir saldı.

Gayretinden vallahi diyor, bu haber yalan; cansız, kim bir yere gidebilir; başsız, kim bir adım atabilir?

Gök kubbenin altında nerde bulacağım onun gibi bir Ay? Fakat o her yanda bir deli divane bulur.

Ay, kapının çevresinde, izinin tozunu tavaf etmede; çünkü gözün gibi mahmurluk veren bir gözü, yüzün gibi feyzli bir ovayı nerden bulacak?

Şu aşk yok mu? Gerçi her çeşit şekilden arıdır amma her güzel Yusuf da aşktan meydana gelir.

Aşkları olmadığı için kardeşleri Yusuf'u bir köpek gibi görmediler mi? Halbuki babası, aşk yüzünden onu, ne de güzel, ne de alımlı gördü.

Yolculuğun adını anarsam vur ağzıma benim, kır dişlerimi; selâmet yurdu cennetten kim çıkar da cehenneme gider?

Ben başsız-ayaksız bir hale geldim, bir güzelce şu denize gark oldum gitti; denizdeki gemi gibi ayağım olmadığı halde gezip durmadayım.

Kapıdan sürersen pencereden girerim içeriye, zerre gibi oynaya oynaya yücelerden aşağılara inerim.

Bu evin penceresinde sevdalara dalıp döner dururum; zerre gibi ışıktan bir ip edinirim, o iple oynamaya koyulurum.

Otur, bu mecliste zevk, işret hiçbir zaman arıklaşmaz; söyle, bu devlet sayesinde hiçbir rey kararalmaz.

Ağzını yumarak, sırrının kubbesi altında söylemen daha da iyi, çünkü bu kubbede sesini iki kat artmış olarak duyarsın.

Tebrizli Tanrı Şems'i, huylarındaki lûtf yüzünden bu nükteyi daima harflerden arıtıp durmadadır.

CCXX

Kiminle bağdaşır, uzlaşırsan bil ki rahat edemezsin, huzura kavuşamazsın; seni altüst ederim, çünkü sen bizdensin.

Rüsvay olmamak istiyorsan, o sırrın meydana çıkmamasını, o şarabı rezil rüsvay âşıktan başkasının da içmesini diliyorsan,

Kaldır sürahiyi, bırak zahitliği, o mubah şarap kadehini dik başına da rahata, huzura kavuş.

A yarına âşık kişi, sarhoşların halkasında, lâlelikte, gül bahçesinde bugüne bak, bugün çek kadehi.

A hercai maskara, buyruk yürütme törenince öylesine sarhoşluk et ki sonucu geç şu varlıktan.

Yosmaların baş fitnecisisin, hiçbir şeyle mukayyet olmayanların giydikleri hırkaya bürünmüşsün; ne diye Mısır'da kalmazsın da daima şeker yemezsin?

Ey Tebrizli Tanrı Şems'i, cana ne şekerler dökersin sen; tertemiz canlar, senden başkasıyla uzlaşmazlar, senden başka hiç kimsecik onları huzura kavuşturamaz.

CCXXI

A hercai âşık, küpe başını koy, ayık, akıllı kişilerle düşüp kalkma, kavgacı kişilerle dost olma.

Ayık olan, akıllı başında bulunan kişi, küpe benzer, savaştan, kavgadan başka bir şey bilmez; halbuki sen Ashab-ı Kehf'in köpeğinin cinsindensin, savaş, kavga yok sende.

O akıllı köpek meyhane kapısına başvurdu, çünkü şekeri de o tapıda gördü, tatlılığı da.

Hocam, şu güzelim yerden dışarı çıkma; seyir seyran burda sen de seyir seyran ehlinin.

Nice çalgıyla neşelenip sarhoş olan var ki âhengi bıraktı da o helvalar yiyen tatlı, güzel dudaklara düştü gitti.

Başını küpe daya, testiye küpün yanına koy, sıçrayıp kalkacaksan sıçra, kalk, küpün yanına var a kavgadan, gürültüden sarhoş olmuş kişi.

CCXXII

Sevgili, bir bak bize, bakışların, görüşlerin canısın çünkü; sana nasıl gönlümü aldın diyebilirim ki gönlümüzün ta kendisinin zaten.

Gönlümüzü ayaklar altına aldığın zaman canlar neşelenir, ayak vurarak raksa girer; gönlümün ciğerini yaraladığın zaman gönül âdeta ballar yer, şekerler çiğner.

Kollarını saldın da oyuna girdin mi beden canını verir sana. Cilvelendin, oyunlara giriştin mi ölüye bile bir tuhaf hal olur, canlanır âdeta.

Cevir, cefa buysa nice vefa ekinine kesat düşmüştür; a gönül, ne duruyorsun? Onun cefasına karşı canınla oyna, can ver o cefaya.

Bugün öylesine sarhoşum ki tamamıyla kendimden geçmişim, dostum, tut elimden, nerdeysen oraya çek beni.

Sana ne gerekse gökler onu doğurur, hemen sunar sana; incin azalır mı hiç, zaten denizin ta dibindesin.

Canım benim, her gözbebeği sayende adam oldu; zaten ey görüşün özü, anlayışın temeli, sen olmadıktan sonra gözün ne değeri var?

(s. 98) Ey can, sarhoşluk devletiyle el çırp; varsın, sağ esensin, hem de birlik âleminin ta içindesin,

ne de hoşsun ya.

A can, ne diye korkuyorsun? Cansın, ten değilsin, nefis değilsin sen. Beden, korku madeni olagelmiştir, sense zevksin, neşesin, seyirsin, seyransın.

A gün, ne de güzel bir günsün, neşeyi, çalgıyı arttırdıkça arttıran bir mumsun, bir gün ona can ulaştır, ağırla, rızklandır onu.

A sabah çağı, öylesine bir nefesin var ki uyanıklık sermayesi; gönülleri uyuyakalmış olanlara İsa nefeslerini üfür.

Ey Tebrizli Tanrı Şems'i, doğudan bir göründün mü güneş bile bir yıldız gibi nuruna dalar, görünmez olur.

CCXXIII

Şu niyetteyim: Sevdalara dalayım; fakat deli divanenin gönlüne nerden niyet sığacak, deli divane, nerden kurduğunu yapacak?

Deliliğim, yüzlerce akıllıya sermaye kesildi; şu acılığım, ballar yeme, şekerler çiğneme denizi haline geldi.

* Tûbâ ağacının altında alımlı, güzel mi güzel bir dilber gördüm; güzelliğinden âleme nice fitneler salmıştı, nice kargaşalıklar çıkarmıştı.

İki âlem de diyordu, benim yüzümden deli divane oldu, bütün sırlar benim yüzümden meydana çıktı; ben geceden de kurtulmuşum, yarından da; nasıl olur da yarından bir şey umarım artık?

Canıma dedim ki: Doğduğum, görüdüğüm vakit kimin olacağım, kimin canına can katacağım?

Mânalar denizi, parasız pulsuz gör, seyret, Şemseddin, Tebriz'den şekilsiz bir deniz halinde belirip görünmüş.^[20]

CCXXIV

* Sevgili, İsa sen olduktan sonra Hıristiyanlık devleti, ne de şaşılacak bir devlet. Ezelî Lâhût'u Nâsût âleminde göstermedesin.

Kâfir saçlarının bir bükümünü açtın mı iman, saçlarından bükülmüş bir acayip zünnâr kuşanır gider.

Ey şu toprak dünyayı aşkınla bezemek için yüzü yüzlerce perde ardından parıl parıl parlayan güzel.

Dün can sarhoşlukla tuttu da aşkınla bir ahitte bulundu. O biatte can aşkla yapayalnızdı.

Aşk, başını canın kulağına yanaştırdı da gizlice dedi ki: Hiç adam kendisiyle ahdeder mi, sen yoksun ki, var olan tamamıyla biziz.

Ne kadar çalışırsan çalış, ancak gözünü yumabilir, kendini görmezsin; fakat ne vakte dek kendinden kaçacaksın, bir huzura, bir rahata kavuşmayacaksın?

Can dedi ki: A benim tek güzelim, eşsiz dilberim, şuna and içtim; o âşık öldüren, o kara sevdalara tutulmuş olan saçlarına and olsun,

Bu ahdi ederken bende ne can vardı, ne beden. Ey tek, ey eşsiz güzel, bensiz, bizsiz ahdettim ben.

Sarhoş ne yaparsa suçu yoktur, yaptığını şarap yapar. Suya vurmuştur, orda görünür amma yücelerdir Ay.

Hadi, hemencecik çek şu kadehi, o Hıristiyan sakiye Tebrizli Şemseddin'e ait bir nüktecik bile söylemiyorsun.

CCXXV

Ne mutlu gündür o gün ki yoldan dönüp gelirsin, yücelerde Ay gibi can penceresinden pırıl pırıl içerilere vurursun.

O gittikçe dolan, değirmileşen, o süse ihtiyacı olmayan ay yüzünle şu yerlere döşenmiş toprağı Arş gibi bezersin.

O zaman nice ayağı bağlı akıllı kişi kendinden geçer, varlığından kurtulur; nice canlar yeni baştan ballar yemeye, şekerler çiğnemeye koyulur.

Şu altı köşeli konak yerinden nice kervanlar kalkar, bineksiz, azıksız, mekânsızlık âlemine doğru yola düşer.

Canımı aydınlat da can bedene, a yarını uman hoca desin, bırak yarımı, bugün beni gör, beni seyret.

Sen bir suya benziyorsun, bense dereyim, seninle buluşmaktan başka neyi arayayım, neyi isteyeyim? Suyu açmadın mı derenin bir değeri, bir parlaklığı olmaz.

Ne mutlu sana, herkesten ilerisin, yâni herkesten üstünsün; fakat Allah'a and olsun, kendinde oldun mu bir rahata, bir huzura kavuşamazsın.

Gönlü arıyordum, yolda rastladım, gördüm onu; safra illetine tutulanlar gibi bu sevdaya düşmüş, yerlere serilmişti.

Ey Tebrizli Tanrı Şems'i, ayrılığın ezdi, öldürdü beni, fakat yüz kere daha ezsen, öldürsen aşkından ayrılmam, bunu göremezsın.

CCXXVI

A hoca, ne kuşsun sen, adın ne, değer ne? A tatlılarla beslenen kuş, ne uçarsın, ne yayılırsın.

* Devekuşusun sanki; uç diyorlar sana; diyorsun ki: Ben deveyim, deve uçar mı hiç a dayı?^[21]

Yük yükleme çağı gelince ben kuşum diyorsun, kuş yük çeker mi, ne diye bu teklifte bulunuyorsun?

Ne şakıyıp çileyen güzel sesli bülbülsün, ne rengi güzel dudu kuşu; ne boynu halkalı üveyiksın, ne bizim yeşilliğimize, bağımıza bahçemize geliyorsun.

Her kuşun boynunda Süleyman'ın bir hakkı var; bütün kuşlar oraya uçup gittiler, sen ne diye duruyorsun?

CCXXVII

İşte o şaşılacak ay yüzlüyü görmeye, yolda yanıp yakılanları, onların isteklerini seyretmeye recep ayı çıkageldi.

Bir adam, secdelere kapanarak gelirse emniyete erer, amana kavuşur. Edepsizlik ederse terbiye için silleler yer.

Tanrı hükmüne razı olur, neşelenirse ne âlâ; baş çekerse ipi boynunda görür.

* Aşka lâıyk olursa Şam gibi kutlu bir hale gelir; gönüle gönül vermezse Halep gibi viran olur gider.

Sebebi nedir ki der, o mamûr da bu yıkık dökük? Fakat sebebin canını, özünü görmek için Hızır canı gerek.

* Rızık veriş de Tanrı ihsanındandır, vermeyiş de; bunu böylece görmemiz için, bu hususta da bize bir berat vermesi için dileyen isteye şaban da çıkageldi.

Oruç kadehi geldi, bu işreti inkâr edenin şarapsız zevki, şarapsız neşeyi görmesi için tuttu, bütün kadehleri kırdı.

Ramazan ayı geldi, ağzı mühürleme zamanı gelip çattı; dudaktaki lezzeti göstermek için oruçla dudakları mühürledi.

Mânalar sağrağını sun bomboş mideye, gizli sevgiliyi batıların gözü görür elbet.

Devlete mağrur olana de ki: Bu nöbet de gelir geçer elbet. Hem de bu nöbet geçince devlet sahibi sıtma nöbetine tutulur, sıtma nöbeti görür.

Nöbeti boşla da çabucak Ahmed'in nöbetini çal. Çal da varlık karın erisin, Arap güneşini gör.

Sus, az söyle; mevki, şeref dileyen, ad san sahibi olmak isteyen kişi çok söyler. [\[221\]](#)

CCXXVIII

Hayır, hayır, dosta vefa göstermenin bundan da daha üstün olması gerek. Hayır, hayır, bundan da daha az cefâ etmek, daha az kusur işlemek lâzım.

Sarhoş âşıkını elinle vurur, yaralarsan o yarayı gene senden başka kimsecikler iyileştiremez, tedavi edemez.

Senin tuzağındaki lezzeti bir an olsun tadan kuş, bir daha havalanıp uçmak istemez de istemez.

A güzelim, gözlerinin işi gücü, suçsuz günahsız âşık öldürmek; a dilberim, lâ'l dudaklarının kârı dilekleri yerine getirmek.

Gönül, aşkınla bir hoş işe düştü ki... Ne zora bakıp kalıyor, ne usanıp yolculuğu bırakıyor.

Aşkında arılık dâvası, iyilikten, güzellikten ibarettir; tertemiz canla ne yapılır, temizlik nedir, ondan bahsedilir, o anlatılır.

Ey Tebrizli Tanrı Şems'i, gökten nurlar saç da can o nurlara bürünsün havalara ağmayı kursun. ^[23]

CCXXIX

Görünmeyen bir ateşle yanmış, kavrulmuş bir gönlüm var, bir Müslüman'ın elinden feryat ey Müslümanlar.

Ona bal mı diyeyim, şeker mi, inci, mücevher madeni mi, mum mu, seher çağı mı, yoksa eşi bulunmaz bir padişah mı?

Bu fitne, bu kargaşalık, her yana bir ateştir saldı; bizim ateşimizden, bizim dumanımızdan, âleme bir sayvan kuruldu.

Bunca padişahlığıyla o din iman düşmanı, tuttu da yolda zorla benim özümü kaptı.

Açtı, içimden canımı, gönlümü aşırıldı; zaten o öylesine birisi ki bir canın değeri onca bir lokma ekmek.

Dün onun kokusunu aldım da mahallesine gittim; ansızın bir bağ, bir gül bahçesi belirdi.

Orda bir gönül gördüm, bir gönül alıcı; hem sırları biliyor, hem her şeyi anlıyor, uyanık; hem her yana yayılmış, her yanda duyulmuş, hem de gizli mi gizli.

Onun tapısında bir işret var, bir seyir seyran; onun aşk ateşinde, her yanda bir abıhayat kaynağı.

CCXXX

Ey varlığının önü sonu olmayan, ey mülkünün evveli âhiri, haddi sınırı bulunmayan, senin aşkınla benim canım, ateşle kamış.

* Öldürülene diyet verilir; ne mutlu bu öldürülene... Öldürdüğü yüzlerce kişi gördüm; hey gidi hey; bir tanesi bile diyet istemiyor.

A tuhaf şeyler görmüş kişi, gör de bak, tuhafların tuhafı asıl şu: Sevgili sevenin kucığında; fakat ne onunla beraber, ne de ondan ayrı.

Bugün gel gül bahçesine, gir sarhoşların halkasına, katıl sarhoşluktan hayran olmuş, kendilerinden geçmiş erlerin arasına; amma orda ne kadeh var, ne şarap.

(s. 99) * Hepsi de sarhoş, fakat kadehsiz, şarapsız. Deveye bak da "Bakmazlar mı" âyetini oku, amma mânası o çeşit değil.

Can gözüyle inanana da bak, inanmayana da; yarabbi sesinden, yâ hay narasından başka hiçbir şeyleri yok.

Orda yelip yortuyorsun ya, bu taraftan toksun, bu yandan haberin yok da ondan; yoksa ordan bir kaçsan, ayrılсан, lûtuftan, ihsandan başka bir şey bulamazsın.

Yarabbi, gönül levhamdan düşünce ebcedini sil; yokluğa ulaşanların mektebinde ne ebced var, ne hutfî.

Ey Tebrizli Tanrı Şems'i, senin kutlulukla bulunduğun yerde güneşinin ziyası, harareti yüzünden kış, güz korkusu yoktur.

CCXXXI

O Ay, her an gökyüzünde de, yeryüzünde de parıl parıl parlayıp durmuyor mu? Zaten de o Ay'dan başka hiçbir şeycikler yok; böyle mi, böyle değil mi?

* Her yolda, her ormanda, düşünce ordusunun içinde, her çevik, her yavaş kişiye karşı pusudan çıkıyor mu, çıkmıyor mu?

O kendinden kurtulan, o önünü ardını gören, gelecek günden emin olmuş mu, olmamış mı? O güne boş vermiş mi, vermemiş mi?

Her adımda bir tuzak var, hem de şeker gibi, badem gibi tatlı; emin candan başka bu tuzaktan aman bulmuş var mı, yok mu?

Yakın gül bahçesine ulaşmak istiyorsan zanna pek güvenme; zan yüce olsa bile yakıyne benzer mi, benzemez mi?

CCXXXII

Ey hoca, esenlik sana; zahmetimizden ne haldesin? Ey güzellik madeni, ey vefa haznesi, nicesin, ne âlemdesin?

Cennette de a benim canım, seni soruyorlar, cehennemde de; a can cenneti, a temizlik denizi, nasılsın?

Her nur, a benim gözüm, a benim ışığım der sana; her elem, a belâları defeden der, nicesin?

A tapısında gökyüzünün gülbeşeker yemeye koyulduğu güzel; bu yaltaklanmadan, şu var ol seslerinden ne hale gelmedesin?

Cefa ettiğin vakit bile gönüle yüzlerce taçlar giydirir, kemerler kuşatırsın; cefa ettiğin zaman buysan vefa çağında nicesin sen?

A şu zamanın Mûsa'sı, Firavunlardan ne âlemdesin? Ey yed-i beyzâ padişahı, körlerle ne âlemdesin?

Sana her gül bahçesi, her nerkis, her süsen, a seher yeli der, verdiğimiz zahmetle nasılsın, ettiğimiz eziyetle ne âlemdesin?

A Hızır'ın abıhayatı, şu gök kubbenin dönüşünden ne haldesin? A bütün canların baş tacı, şu ağır elbiselere bürünmüşsün, nicesin?

A zahmetler görmüş, eziyetler çekmiş can, sus ki inayetler her an sana sorarlar: Zahmetlerle nicesin, eziyetlerden ne âlemdesin?^[24]

CCXXXIII

Efendi, kali-mera, zahmetimizden ne haldesin? Ey temizlik canı nasılsın, ey vefa madeni, nicesin?^[25]

A akıllıların övündüğü can, dünya sensiz bir zindan. A gönlünü aldırılmış âşıka devâ, derman, nasılsın?

Ay, kulağını kaşır durur da huzurunda yüzlerce defa secdeye kapanır, güzelliğine karşı a güzel yüzlü der, nicesin?

Hele ben, çaresiz kaldım, kendimden geçtim gitti; hem de nasılsın diye bana sorduğun günden beri.

Senin havana kapılmışız, iki gözümüz sâkîlik ediyor sana; ey abıhayatımız, nasılsın bu suyla, nicesin bu havayla?

Ayrılığın acı, senden uzak düşmek pek kötü; kimsecikler uzak düşmesin, ayrılmasın senden; nasılsın?

Her zerre, sana karşı ömrün uzun olsun, var ol diyor, çünkü güneşsin sen; ey en büyük, en aydın yıldız, bu var ol seslerinden ne haldesin?

A birkaç Zenci'nin eline düşmüş ayna, a körlerin içine düşmüş Yusuf, ne âlemdesin?

Ey o meydanın Düldül'ü bu zindanda ne haldesin; ey o gül bahçesinin bülbülü, sağırlarla ne haldesin?

Ey cennete alışmış, huriler huyunu almış insan, ey bu gurbete düşen, zahmetlerle, meşakkatlerle ne âlemdesin?

A dünyanın altı bucağına da sığmayan, bütün bununla beraber gene de gidip aba altına giren, nasılsın?

Şu iki üç körün önüne konmuş bir mumsun, bir kandilsin sen, körlerin gürültüsüyle, sopalarının yarasıyla ne âlemdesin?

Ey seher yeli, gönüle haber götür, selâm söyle bizden de de ki: Bütün bunlarla beraber nasılsın ey Davud gibi güzel sesli dost?

Ben sustum, amma tamamını sen söyle; de ki; Ey yiyip içeceği bol mu bol susuz, Tanrı kadehiyle ne haldesin?^[26]

CCXXXIV

Sevgili, ne diye bunca zamandır, gurbet ilde eğlenip kalıyorsun? Şu gurbetten geri gel artık, niceye bir bu perişanlık?

Yüzlerce mektup gönderdim, yüz çeşit yol gösterdim; ya yol bilmiyorsun, ya mektuplarımı okumuyorsun.

Mektubumu okumuyorsan zaten mektup seni okur, meramımı anlatır sana; yol bilmiyorsan zaten yol bilen avcundasın.

Geri gel, o mecliste senin kadrini, değerini kimsecikler bilmez; taş yüreklilerle oturma, çünkü bu madenin incisisin sen.

A candan da kurtulan, gönülden de; a iki âlemden de elini yıkayan, a dünya tuzağından sıçrayıp kaçan, uçup giden, geri gel, çünkü alıcı doğanlardansın sen.

Su da sensin, ırmak da sen; öyleyken gene de su arayıp duruyorsun. Hem arslansın sen, hem ceylan, hem de onlardan daha da güzelsin sen.

Senden cana dek nice yol var; fakat sen mi daha güzelsin, daha eşsizsin, yoksa can mı? Canla mı birleştin, yoksa sevgilinin ışığı mısın sen?

Geceleri ışıtan ay ışığıydın, dudakta balsın, şekersin. Yarabbi, yarabbi, kimsin sen? Hasılı baştan başa lâtifsın, tazesin, görülmemiş bir şeysin sen.

Senden her an ululuk, güzellik, nur, yücelik; bizden de gönül vermek, can vermek, baş vermek; bu çeşit alışveriş daha hoş, daha güzel; ne güzel şeyler vermedesin, ne hoş şeyler almadasın.

Aşkından canımızı kurtarmaya imkân yok, şekerler gibi eriyip gitmek gelir elimizden ancak; senin elinle sunulan zehir bile bizce kaynağından sunulan abıhayattır.^[27]

CCXXXV

Her an bir şekil, bir sûret görüyorsun, fakat doğmak yok, kendiliğinden beliriyor bunlar; gözde çoğalıyorlar, göze görünüyorlar ancak.

Gizli mecliste can nimetinden yiyebildiğin kadar ye, izin almak, izin istemek yok.

Ye o meyveden ki olgunluğundan, letafetinden avcuna aldın mı su olur, erir; onun nur meyvesini avuca almaya bile imkân yok.

O Hıtâ Türkü'nün saçından gelen koku, ne Tatar diyarındaki miskte var, ne lâden amberinde.

Kaza ve kaderi, canları beden havanında dövüp ezmede, fakat bu aşk sürmesi, o havana lâyük değil.

Sen hiç böyle sürme gördün mü? Tekrar oraya, senlik-benlik olmayan yere gitmek için dövülüp ezildiği havanları ezer, eritir.

Orda ne mezhep var, ne din; yepyeni törenli bir bahçe orası; orda gül fidanından, nesrinden, lâleden, süsünden başka bir şey yok.

* Bedene ait şeyleri bırak, “Bana görün” seslerini duy, benlikleri yaktı mı artık “Hiç mi hiç göremezsin” kınaması kalmaz.

Bedeni, Tebrizli Tanrı Şems'inin bulunduğu yere götürme, orda öylesine bir can kalabalığı var ki

oraya bir iğne bile sığmaz.

CCXXXVI

Ey bahçe, kimin yeliyle oynadığını, meyvelere kimden gebe kaldığını, kimin yüzünden gül bahçesinde körkütük sarhoş olduğunu bilirsin.

Eğer bedenden ibaretsen ne diye şu cana sahiptin; baştan başa cansan ne diye şu şekle bürünmüşsün?

* Sana canımı armağan versem neye benzer bu? Basra'ya hurma götürmeye. İnciden nasıl bahsedeyim, zaten bir ummansın sen.

A akıl, kendi kıyasınca yürü, çene oynatadır; sen çene topağının sarhoşusun, o yüzü nereden bileceksin?

Sağıra tambur çalıp duyurmak, yahut karaciğeri hasta olana şekerden bahsetmek güçtür.

İman, o Tanrı şarabından sarhoş olup kendisinden geçmek, yüzüne bakarak dalıp gitmek için borç olarak yüzlerce göz alır.

Her gün gönlün ayağına düşer de derim ki: Sen sırrını açmazsan yayılmaz bu sır.

O altı yüzlü zar da bu tavlaya lâyıktır ancak; yoksa insanın altı yanı bir tasa nasıl sığar?

* Ey Tebrizli Tanrı Şems'i, padişah değilsin de her an ne diye alıcı doğanı senin eline veriyorum ben?

CCXXXVII

Aşkta senin gibi bir sevgili nerde? Padişahlar bile havana kapılmışlar da sof hırkalara bürünmüşler.

Sofranın her bucağında bir Süleyman oturmuş, sense öylesine sarhoşsun ki tutuyor, bir yok-yoksulla aynı kâseden yiyip içiyorsun.

Aşkına düşen ne de seçkin canmış, yakıyn ülkesine padişah olmuş o can; senin aşkına düşüp o aşkla dinsiz olmak bile din defterinin başına yazılmakmış.

Can incisi olmak nerde, harf alanında yelip yortmak nerde? Nerde yol gören, iz bilen gönül, nerde padişahı gören göz?

Her sarhoş, senin şarabını içmiş, iki elini kaldırmış, bu aşk uzadıkça uzasın, bitmesin bir türlü diye dua ediyor, her yandan da bir âmin sesi duyulmada.

(s. 100) * Derler ki: Aşka Yâ Sîn oku da yatışsın, dudağa gelmiş cana Yâ Sîn'den ne fayda var?

O gönül aldırın, o yerlere döşenip toprak olan, aşkla yerleri öper amma devletinin sayesinde gök atının sırtına eyer vurur.

Ne mutlu o cana gereken gönüle; o gâh can şarabı içer, gâh misk gibi saçlara el atar, tutup okşar.

Dünya, bizi asla çuvala koyamaz; çünkü ben hurcumu Tebrizli Tanrı Şems'inin aşkıyla doldurdum.

CCXXXVIII

A başsız-ayaksız kalan, başın bir hoş seme, şaşırıp kalmışsın; âşıkların halkasına git, onlara katıl da ebedî diri Tanrı'nın kapısına var.

Çevgene benzeyen saçlarının yüzünden nice başlar top gibi yuvarlanıp duruyor; öylesine bir miske can bile hayran bir amber kesilmiş.

Varlıktan çekindim, kendimden geçtim; hayran bir kulum köleyim, padişahı seyre daldım.

Bir Yusuf'um, gönüller beni ister; fakat ben, çene topağındaki kuyuyu isterim; hem bu yola inanmışım, hem şaşkın bir kâfirim ben.

O sarhoşla aynı şarabı içtim, o oltaya tutuldum; beni çekti çıkardı, şaşkınlık çemberinden fırladım, çıktım.

A aklıyla büyüklere baş kesilen, a gönlü mermere dönen; bir kerecik de n'olur, şu hayran gözle bak.

Yoksa kavgaya girişirim, başına işler açarım, hayranlık hançeriyim kanını dökerim senin.

Âlemin kul köle kesildiği Tebrizli Tanrı Şems'inin devleti sayesinde hem aşk şişmanıyım, hem şaşırıp kalma âleminin arık, zayıf bir kulu.

CCXXXIX

Eşim dostum, benim düşkünlüğümü inkâr etse bile gene de insaflıdır onlar; çünkü kahveye düşkünüm, kahve içmek, benim için şarttır, tövbe etmekse şanımdan değil benim.

Reyhan, bilirsin ki kırık dökük saksılarda çok bulunur, nerde o kırık dökük kadeh, nerde o reyhan gibi güzel kokulu şarap?

Gözpınarlarımdan akan yaşları kana bulasan rengi daha da artar, kızılılaşır, al kana döner.

Peri yüzlü güzeller, Süleyman'ın meclisinde saf kurmuşlar; Davudî nağmelerle ötüşen güzel sesli kuşlar sanki.

A Yusuf, kardeşlerim seni kınarsa hastalanırım âdeti; fakat hüznlerimdeki illet de nice dertlere dermandır, nice hastalıklara şifa verir.

Var, bir mektep çocuğunun kulağını çeker gibi aklın kulağını çek de pîr-i muganın emzikli sürahiye döndürüp sarhoşlara sunduğunu gör.

Benimle buluşmayı arzuladın, geldin, ayrılıktan kurtardın beni; ilk attığın adım nerde, ikinci defaki görüşün nerde?^[28]

CCXL

A gönül, edebinle otur, kötü huydan vazgeç; çünkü söylediğin, övdüğün şeyi edeple bulursun.

Hâşâ, öyle bir sevdayı bu sofraya tutulmakla bulamazlar. Heyhat, öyle bir yüzü, yüzsüzlükle göremezler.

Gözbebeği gibi gözün, görüşün ta içinde otur; a gönül, ne arıyorsan kendinde ara.

Gölgede kalmayı istemiyorsan konudan komşudan, gölgesi olan her şeyden kaç; kendine bakma, kendini görme; çünkü sen, sendeki benlik, gözünde bitmiş bir kıldır âdeta.

Denize gark olmuşsan şu toprakta ne diye yelip yortarsın? Deniz kıyısındaysan neden yüzünü yıkamazsın?

CCXLI

Gül bana dedi ki: Dikende ne diye tutarsın da yumuşaklık ararsın? Dedim ki: Ya sen, bu sevdaya düşenler arasında ne diye bir aklı başında adamı arar, aktarırsın?^[29]

Dedi ki: Şu sevdada sevgilin kim? Onu göster bana. Dedim ki: Mademki gönül vermedin, âşık değilsin, sevgiliyi ne diye ararsın?

Dedi ki: Hele sarhoşçasına bir lûtfet de meyhane yolunu göster. Dedim ki: Yürü, git, çocuksun sen, meyhanede ne yapacaksın?^[30]

Dedi ki: Ne kadar da kendinden geçmişsin, söyle, göster, ne biçim bir şarap içtin? Dedim ki: Git bre miskin, aklını başına al, ne arıyorsun sen?

Dedi ki: Hangi gül bahçesidir ki ordan koku gelmez? Dedim ki: Sana bir koku gelmiyorsa gül bahçesini ne diye ararsın?

Dedi ki: Vefa umanlar, uykuya dalmışlar, bir rüyadır görüyorlar. Dedim ki: Ne diye uyanırken rüya hayaline düşer, onu arar durursun?

BAHR-Ī MUZÂRĪ

—AHRAB-I MEKFÛF—

mef' ûlü fâilâtü mefâîlü fâilât

— A —

I

(s. 102) Şütürün adı Türkçede nedir? Söyle, deve de. Yavrusunun adı, hani onun ardınca koşup duran yavrusunun adı ne olabilir; o da deve yavrusu, köşek.

Biz de kaza ve kaderin oğullarıyız, herkesin anası kaza ve kaderdir; çocuklar gibi kaza ve kaderin peşinden koşup dururuz.

Ondan süt emmedeyiz, onun peşinden uçmadayız; ister doğuya koşsun, ister batıya, ister de göğe ağsın, hep peşindeyiz onun.

Yolculuk davulu vurulmuştur, Tanrı'nın görüp gözetmesine, koruyup kollamasına sığınarak yola ayak basalım.

Şehirde de ay yüzünün yoldaşınız, çölde de; canlar o ay yüzlüye kul köle olsun.

O can padişahının çekip götürdüğü yol yok mu? Şehir orda; Tanrı'nın gel dediği yer yok mu? Ev bark orda.

Kıble o olduktan, biz ona yüz tuttuktan sonra çöl kısalır, yol gözümüze görünmez, önümüz ardımız yeşillik, gönül alan selvilik kesilir.

Yolumuza çıkan dağ bile eğilir, bel verir; ey ululuk madenine doğru yol alanlar, merhaba.

Yolumuzun kılavuzu, öncüsü o olduktan sonra yoldaki taşlık, ipek gibi yumuşak bir hale gelir.

Biz gölge gibi o ayın peşinden koşmadayız, a gönülleri bir, aynı yolun yolcuları, haydin, yürüyün bizimle.

Hiç kimseye kötülüğü dokunmayan o er, bize gönlü verir yol arkadaşı olarak; çünkü gönül çabuktur, tezcanlıdır, ayağına da tezdır.

Gönül gemiye binmeyi düşünmeden tutar, Mısır'a gider; kervana katılmadan kalkar, Mekke'ye varır.

Bedenin topallığından, canın çevikliğindendir ki Tanrı sırrı bedenden zuhur etmez de, o vefa, o mürüvvet, gönülden belirir.

Fakat nerde o beden ki canla aynı renge boyanmıştır, can padişahına karşı su kesilmiştir, toprak olmuştur.

Canlar bile böyle bedeni görünce şaşırıp kalırlar, hele şu kara toprağa bak derler, bizi bile geçti de padişah oldu, kendisine uyulur bir er kesildi.

Kendisine uyulmadan söz edilir burda; onun vardığı yere ondan önce ayak basarsak azgınlığa düşmüş oluruz, yanar gideriz.

Bunu hiç ummuyorduk, onu kınayıp duruyorduk. A yoksul, hiçbir insanı hor görme.

Susuz topraklar bizim yüzümüzden yeşersin, çimenler bitirsin diye, su gibi gülün içinde, reyhanın

özünde yola düştük, akıp gidiyoruz biz.

Toprak elsiz-ayaksızdır, ciğeri yanmıştır, susamıştır; o yüzden dereler, ırmaklar koşa koşa akar.

Bostan boyuna su vermektedir, çünkü dadıdır, dadılık etmektedir o; dadı, bitki çocuklarını yer yer arar, çağırır.

Bizi bu çekişler, can şehrinde çekti, yüz binlerce konağa uğratarak ta yokluk âlemine kadar getirdi.

Gene de can şehrinde gizli, açık, elçiler gelmede, gel yakınlarına ulaş diye bizi çağırma;

Yeni dostlar edindin, bizi bıraktın, sen bizsiz belki hoşsun amma biz sensiz edemiyoruz, halimiz hoş değil diyor elçiler.

Hocam, şu mahzunluğun, şu kederin, yakınlarının ah etmesinden; kime eş olduysan seni bıraktı gitti.

Sus ki onların himmetleri seninledir, senin belâlardan kurtulman da onların himmetlerinin tesirindedir.

II

Gece geçti gitti de başımızdan geçenler bitmedi, anlatamadık onları, tamamlanmadı; fakat çaresiz tamamlamamız, hepsini bir bir anlatmamız gerek.

Allah'a and olsun, Âdem devrinden bu âna kadar şu uzun kamış kısalmamıştır, kıyamete dek de kısalmaz.

Fakat nerdeyse tamamlandı tamamlanacak gibi görünür, hani Türk de yol soran yolcuya “ahancık” der ya, tıpkı onun gibi.^[31]

Türk'ün “ahancık” demesinden maksadı ne? Yolun bitmek üzere olduğunu, varılacak yerin yaklaştığını anlatarak sana hız vermek, güç kuvvet vermek.^[32]

Mademki yol alınacak, durmak ölümdür sana; bu böyleyken artık seni, gel, gir otağa diye nasıl konuklayabilir?

Öylesine bir mürüvvet sahibidir ki canını bile esirgemez senden; fakat tuttu da seni yoldan alıkoydu mu belâlara uğradın gitti.

Türk hakkında kötü bir sanıya kapılma, onu töhmet altına alma, Hindu gibi inada düşme, yürü ey yol arkadaşı, koş.

Orda, senin niyetine ateşe üç nal koydular, orda yakınların, akrabaların kulakları kirişte, hep seni bekliyorlar.

A vefalı dost, kerem sahiplerine iştihak çekiyorsun da tatlı, arı duru su nasıl boğazından geçiyor?

Bal içine dalsan bile gene seni çabucak acı bir hale getirirler; bir vefa sahibiyle eş olsan tutar, sana cefa eder.

Sus da yol almaya bak, bunu da iyiden iyiye bil ki su garibin başını değirmen gibi döndürür durur.

III

Ey şarap sunan sâkî, hadi, sun şarabı; kadehimiz boşaldı, doldur o aşk şarabıyla.

A kusursuz güzel, a lûtufta, yücelikte olgun dost, bedenim kadehtir bana, aşkınsa şarap.

Hiçbir âşık yoktur ki bir an bile senin yüzünü görsün de derdinden belâlara uğramasın, eriyip gitmesin.^[33]

Ey dolunay, seninle olunca ölüm bile hoştur, iyidir; fakat sen adamı öldürmezsin, sana kavuşmak, belâlardan aman bulmaktır.

Secgin, gönlüme aşkını çilemeye, seni övüp söylemeye başladı mı sanki gönlümde güvercinler, kumrular vardır da onun sözlerini tekrarlarlar, dem çekip dururlar.

Lûtfettin de o güzelim şarabı sundun bana, sundun da o sayede gönlüm öylesine güzel arındı, öylesine hoş cilâlandı ki.

IV

Her gün, sabah çağı o padişahla o Tanrı rızası kazanmış erin sırrı; oraya oturdu mu esenlik ikinize de derim.

Gönül tapısında oturmuş da sonunda padişah el açsın, altınlar versin, bağışlarda bulunsun diye ellerini bağlamış.

Can, şarap kadehini çekmiş, sarhoş olmuş, kıyamete dek kendisinden geçmiş; gönülse bâzı bâzı beden sofrasına bizim nasibimizi koymada;

Aşk Mesîh'inin eli, o nasipten sunsun da her ölüye kutluluk, her hastaya sağlık versin;

O nasiple işret bahçesi yapraklansın, yeşerip tamamıyla bezensin, gelişsin, iki büklüm olmuş çengceğiz nağmelere kavuşsun demede.

Beden, ten-tenen seslerinden oyuna koyulmuş, cansa zaten yokluk âlemine dalmış, harap olmuş, yerlere serilmiş.

Aşkın ney sesinden, tatlı şarabından zindan cennet kesilmiş, akıl kadısı bile o hüküm verme mesnedinde sarhoş olmuş gitmiş.

Akıl müderrisine, Müslümanlıkta beliren bu pek büyük fitne neden oldu diye sormaya gelirler.

Akl-ı Küll müftüsü fetva vererek cevap verir de der ki: İster revâ gör, ister görme, bu an kıyamet anı; kıyamet koptu, kıyamet.

Sarraf olan canların hepsi de mekânsızlık denizinden inci gibi, mercan gibi canları kıyıya saçıyorlar.

* Aşk hatibi vuslat bayram yerine Zül-fekaar'la çıkageldi de o padişahı övmeye başladı.

Hasların hasları, aşk sarayındaki perdecilerle, onu görmek hevesine düştüler de sarayın kapısında

saf saf oturdular.

Perdenin kenarından onlara bir baksa merhaba diye nice aşk naraları duyulur.

Göğsü gökyüzüne bir nur salmak, bir ışık vermek istemişti, fakat Turusîna'ya benzeyen göğsü göklere bile sığmadı ki.

(s. 103) Şu coşup kaynamada dört unsur da tencereye benziyor; ne ateşte bir karar var, ne toprakta; ne suda bir sükûn var, ne havada.

Gâh toprak hevese düşer de yeşillik elbiselerine bürünür; gâh su bu sevgiyle hava olur, yücelere ağız.

Su kızıl boyalara boyanır, âdeta ateş kesilir; ateş de aşkla şu boşlukta hava olur gider.

Dört direk, dört unsur, satranç taşı gibi hane hane yürür gider; fakat bu, o padişahın aşkıyladır, sizinki gibi oyun olsun diye değil.

A hiçbir şeyden haberi olmayan, yürü, apaydın suya ulaş da o arılık, o aydınlık, seni bulanıklıktan, tozdan topraktan kurtarsın, arıtsın.

Çünkü su, temizliği, arılığı arar; bu temizlik de ışık denizine kavuşmanla olur ancak.

Tanrı'dan ayrı olmayan insandan yüz çevirdin mi Şeytan gibi Tanrı elinden taş, topaç yersin.

Evet, insan Tanrı değildir amma Tanrı'nın olagelmiş bir âdetidir bu, ululuk sırlarını insanda belirtmiştir o.

İnsanın önünde canla, gönülle, bedenle, Tanrı emrine uyup gösteriş olarak değil de gerçekten bir secde ettin mi,

Bundan böyle kıbleden yüz çevirirsin, ne yana dönersen orası gönlüne Kâbe olur.

Yolda bir türlü kendimi toplayamıyorum; artık vefalı yol arkadaşlarım benim yüzümden nasıl derlenip toplanırlar?

A gönül, evin duvarları, taşların birbiri üstüne dizilmesiyle yüceldi; evdekiler ondan sonra o evde toplandılar.

Fakat ben nasıl derlenip toplanabilirim ki her yücelik topluluğunun başı olan Tanrı Şems'i Tebriz'de oturdu, yerleşti kaldı.

V

A kul, dön, gene gel kapımıza; gönüllerden gelen haydin, gelin sesini duy.

A yalınayak er, gül bahçesinin kapılarını senin için açtık, ne diye tutar da dikenliğe gidersen, niceye bir bu gidiş?

Canı ben yarattım da ona bir derttir verdim. Derdini veren, dermanını da verir elbet.

* Selvi gibi bir boya sahip olmak istiyorsan aşk bahçesine git, çünkü bu kambur felek senin de

boyunu iki kat eder.

Orası öylesine bir bağıdır ki, öylesine bir bahçe ki yaprağı da diridir, konuşur, dalı da; canı olmayan bahçe cana can katmaz.

A diri oğlu diri, ölülerin kokusuyla nasılsın, ne haldesin? Şu ölüler içini sıkıyor mu senin?

Her iki dünya da yaşayış bağışlayan ezeli, ebedi diriyle dolu; beş günlük cana kanaat edip de ayrılma bizden.

Zerreler sayısınca canların her biri, ululuk göklerinde güneş gibi oynamada, takla atıp durmada.

Onlar da önceden bizim gibi yarasaydı; yarasa, o lûtufla, o bağışla güneş kesildi.

A aşk sûfleri; yırtın hırkalarınızı; gül bile seher yelinin lezzetiyle yüzlerce elbise yırttı.

Çünkü sevgiliden ayrıldı, dikene giriftâr oldu; şu iki dert yüzünden gülün sabrı, kararı kalmadı.

Gayb âleminden biri görüldü, yüz gösterdi de bir davet etti, çekilip gidiverdi; görünür görünmez de bu yol kısadır, ayağın yoksa bile yürü dedi.

Ben de sustum, gülün ardına düştüm, gittim, benden reyhana, lâleye selâm söyleyin, onlara saygılarımı sunun siz.

Gönül, sözle dopdolu, fakat söylemeye imkân yok, ey sûflerin canları, siz dudaklarınızı açın, siz söyleyin başımızdan geçenleri.

* O halleri söyleyin ki henüz belirip meydana çıkmadı; çünkü geçmişten bahsetmek, sûflerin huyu değildir.

Kese büzülmezse, hırsız onu yırtmış olursa o kesede para nasıl durur, gümüşlerin biri bile onda kalmaz, dökülür gider.

VI

“Tercî-i Bend”

Sarhoşluk, âşıklık, gençlik, bir de sevgilimiz gibi bir sevgili; nev-rûz, ilkbahar, yeşillik, haydin, gelin diye çağırıp durmada.

Dünyanın gözü asla böylesine bir bahar görmedi; dağdan, ovidan kimya bitmede.

Her ağaca bir huri dayanmış; görebilirsen, görüşe sahipten görürsün, bak da seyret.

Çiçekler, tas tas can şarabı içmede; bak, seni de çağırıyor.

Şarap içmesini görmediysen bâri çiçeklerin seyrine dal; aferin, var ol a çiçek, merhaba ey şarap.

Süsen goncaya, ne diye yatıp uyuyakalmışsın, kalk, sıçra diyor, mum var, güzel var, şarap var, fitneler, işveler var.

Reyhanlar, lâleler, ellerine şarap kadehlerini almışlar; bu bağış kimden? Tanrı'dan başka kimden

olabilir ki?

Tanrı'dan başka herkes yoksul, herkes kederli, herkerin suratı ekşi; görünüşte zengin amma içyüzde suratı asık, kara bir yoksul herkes.

Dilenciden dilenmek akıl alâmeti değildir; bir yudumcuk şarap içmişti de o da sarhoş olmuştu bizim gibi.

Sünbül, gülün kulağına eğildi de şükretti gizlice, dedi ki: Tanrı gölgesi, asla ayrılmasın üstümüzden;

Geçen sene hırkalarımızı atmıştık hani, iki üç hırkanın da sözü mü olur, ondan canlar bile esirgenmez;

Ey eski hırkayı veren dedi, kötü düşünceli, saçma sapan söylenip duran her nekesin gözü görsün de hasedinden kör olsun, işte buracıkta yenisi, al.

Her padişah sarık verir, bu padişahsa akıl veriyor, baş bağışlıyordu padişahın bağışı, sayısız can.

A gülen gül bahçesi, yürü, şükür bulutunu yağdır; tercîin geri kalanını gene söyler, hele sabret.

*

Ey gökten yüz binlerce rahmetler yağdıran, yeniden yeniye lûtuflar eden, bağışlar veren, her an maşallah o güzelim yüze, solmasın bir an bile o güzel yüz.

Öylesine yüzdür o ki güzellerin yüzleri perdedir o yüze; o dilber yüzünü açtı mı hepsi de yok olur gider.

Zühre, Güneş'in ışığında yüz gösterebilir mi? Sinek, kasırgaya saldıracak mı?

Ne mutludur o bahar ki onda senin yelin esmededir, ne neşeli, ne kutludur o mürit ki muradı sensin onun.

Aşkınla bir an sevgilinin huzurunda el bağladım; altın bir taç getirdi, başıma koydu.

Varından yoğundan soyunup çırılçıplak denizine dalanın, nasıl olur da gönlü temizlenmez, inancı arınmaz?

Senin yardımınla doğruluk, düzenlik silahını kuşanan, bu doğrulukla, bu düzenle bozgundan, bozgunculuktan korkar mı? Ne gam ona.

Vefana dayanan üstünlüğe erer, şu direksiz, dayaksız damın üstüne ayak basar.

* Onun önce ettiği suçlar da yarlıganmıştır, sonra edeceği suçlar da; lûtfun kesilmez ondan, illetlere, kötülöklere uğramaz o, eski haline dönmez, nimetten mahrum olmaz, bunların hepsinden de emindir o.

* Dünya tamamıyla yeşerdi; çünkü su emini, âhir zamandakilere abıhayat ihsan etti.

Önceki yüzyılların rüyada görmek istediği baht âhir zamandakilere nasip oldu.

* Helvayı parmağı uzun olan yemez, Keykubad'a makbul olan yer.

Rahmet denizi öylesine doldu ki dalgalanıp durmada, her an coşup köpürerek ey kullar demede;

(s. 104) Hem ilkbaharın aslı bu, hem ilkbahar mevsimi; üçüncü tercîe geldik, aklını başına devşir de hikâyeye kulak ver.

*

Gece olmuştu, herkes evine koşuyordu; akşam namazı vaktinde ansızın bir sabah belirdi.

Canları yetiştirip geliştirmeye öylesine bir can gelip çattı ki, bütün canlar onun gölgesi.

Halkı şu hapishaneden, şu daracık yerden kurtarmak için atına eyer vurdu, kolanını sıkıca çekti.

Halkın yolunu kesen gam bağı, keder tuzağı, her an bir çeşit açılmada, fakat açan görünmüyor.

Göğsünü aç, seher yeli esmeye başlıyor; aç göğsünü de ölü canlansın, kurumuş kemiklere bir tazelik, bir hayat gelsin.

İnanmıyorsan bahçeye git de gör, bak, o toprak nasıl seher yeli şarabından bir yudumcuk tatmış.

Cefa, gönlüne kilit vurmuşsa bak, şimdicek kilidi açacak anahtar geldi diye davul çalıyorlar.

* Âşıkların ümidini kınamadalar amma deniz şu köpeklerin ağzıyla murdar olur mu hiç?

Sûfîlerin bayramı bu, şu yemek tablaları da tanık buna; fakat tabla olmasa da bayramdan ne eksilir? Bayram, gene bayram.

Pazarın sonu geldi, kendine gel, ne aldın bakayım; ne mutlu o kişiye ki boncuğu verdi de inciye aldı.

* Aldanış matahlarının ayıbını, noksanını gördü, bildi de sevgilinin aşkını üstün bulup seçti, bir görülmemiş inciye sahip oldu.

* Eşsiz bir müsellesin var, iç, helâldir o; ebedîlik meyhanesinde içip sarhoş olana, orda düşüp emekleyene ne mutlu.

Her an yeni bir bahar, yeni bir şarap; sarhoşun canı, gül gibi bin kere elbiselerini yırttı.

Aşkı gördüm, eline bir kadeh almıştı, meclisimizden selâm olsun âşıklara diyordu.

*

Ey dost, aşkının bayrağı yüceldikçe yücelsin, hiç inmesin yerlere; aşkı olmayan ziyandadır, mahrumiyetler içindedir.

Aşk yelin, bütün varlık âleminin özünden seslenmede: Ululuğum diriltti sizi; ululuğum ululandıkça ululansın.

Aşk, sevgi, hayatınızın asıllarıdır, temelleri; sevgiden çekilip bir başka gölgeliğe giden mahrum kalmış gitmiştir.

Âşıkın yüzüne, öylesine yazılar yazılmıştır ki okuyup mânasını anlayana ne mutlu.

A suratını asmış, dertlere dalıp darmadağın olmuş kişi, Allah için olsun, sözlerimi dinle, halimi seyret.

A nefsinin dileğine uyup aklını aşağılara, aşağılık âleme düşürmüş, alçaltmış kişi; bil ki nefislerin alçalışındadır tezce yüceliklere ulaşma.

A sevgiliye düşüp geçimini unutmuş kişi, sus, yardımcı, koruyucu olarak Tanrı yeter mi yeter.

VII

Bahar, övünerek civarımıza geldi; dost gülerек evimizin ta ortasına geldi, konu.

Arının, ağır layın onu, gelin, muştuluklar alarak sevgilinin yanında şarabımızı içmeye gelin.

Ganimete konmak, inciler elde etmek isteyen kişinin, denizin ta ortasına kayıklar sürmesi gerek.

VIII

Kutlu bahar geldi, sevdiğimiz de yüz binlerce şeker dengi gibi kucağımıza çıkageldi.

Gül renkli şarapla mahmurluğumuzu açmak için o Ay geldi, o Ay geldi ki can, ondan aydınlanmadadır.

Hoş geldin, gel ey gül bahçemizin selvisi, lâleliğimizin çayırı çimeni; ne de padişahça geldin.

Parıl parıl parla ey Ay, ömrün var olsun; dünya ormanlığında avlanmamız için işit bizi, ebedî ol.

Deniz, eşsiz bir incisin diye seni övmeye, coşup köpürmede; dağ, a bizim mağaramızın dostu diye kükreyip seslenmede.

A meclis günü denizler gibi bağışlar bağışlayan sâkîmiz, a savaş günü erkek arslanımız, Zül-fekaar'ımız.

Nasılsın şu gurbette, nicesin şu yolculukta? Kalk da bizim diyara gidelim.

Biz tulumla, küple, testilerle karar edemeyiz, bizi çekin, ırmağımıza götürün.

O kaynaklarda oturan peri yüzlüye, sarhoş aklımızın, kararsız gönlümüzün huzuruna, kararına ulaştırın bizi.

Ay da bizim gibi onun sevdasıyla eriyip gitti, görünmez oldu; yüzünden armağan olarak bir güneş kaldı bize.

Ey sabahımızın parlaklığı, sabahleyin içtiğimiz şarap meclisimizi aydınlatan zarif güzelimiz; ey birbiri ardınca, biteviye gelen, sayıya sığmaz devletimiz.

Çok sarhoşsun, adamakıllı kendinden geçmişsin amma gevşeklik etme, gene de iç; çünkü bizim şarabımız, bizim mahmurluğumuz hakkında ne desen değer.

Güneş gibi parıl parıl parlayan, ateşle dopdolu kadehi hemencecik al, ay yüzlü padişahımızın

yüzüne bakarak, güzelliğine dalarak iç.

Şunun işi yarıda kaldı, benim gönlüm de işten güçten oldu; fakat işimize gücümüze sahip olan, işler; işe o koyulur.

IX

Ey evden barktan ayrılan, şehrinden cüda düşen, Tanrı evinin yolculuğundan hoş geldin.

Kâbe'yi ziyaret etmek, Mustafâ'nın yüzünü görmek için gündüzleri azıksız yollar aştin, geceleri bile kararın yoktu.

* O Tanrı kiblegâhına yüzünü, gözünü sürdün, Tanrı evine girdin, "Giren aman bulur, kurtulur" sırrına erdin.

Bu tehlikelerle dopdolu yolda ne âlemdeydiniz, ne haldeydin? Tanrı herkesi, her çeşit korkudan emin etsin.

Göklerde hacıların lebbeyk sesleri ta Arş'a ulaşmada, gökyüzü uğultularla dopdolu.

* Ey Merve'yi gören, Safâ'ya çıkan, can, gözlerini öper, ayağına baş kor.

Tanrı'ya konuk oldun; Tanrı, konuğun ağırlanacağını vaad etmiştir, hele birisi, bize konuk olursa demiştir.

* Can, hacıları Meş'are'l-Harâm'a, Minâ konağına dek götüren devenin ayaklarına toprak olsun.

Hacdən dönüp gelmiş amma gönlü orda kalmış; can, Kâbe'nin halkasına yapışmış, beden burda dertlere uğramış.

* Şam'dan gelenler, Zât-ı Cuhfe'de, Basra'dan gelenler, Zâta'l-Arak'ta kefene bürünmüş, bir kılıçları var ancak, Rabbimiz, sana yöneldik diyorlar.

* Şimdi Kâbe'nin çevresinde yedi kere döndün, tavafın kabul oldu ya, Makam'a da gel, orda iki rik'at tavaf namazı kıl.

Safâ tepesine çık, tepenin üstüne yüz koy, tekbir al kardeş, ulula Tanrı'yı, birliğini söyle, dua et.

Sonra Merve'ye çık, orda da böyle yap, yedi kere tekrarla bunu, sonra gene Kâbe'ye gel, tavaflar et.

* Terviye günü o beliğ hutbeyi dinle, sonra haydi, Arafat'a gel.

Durak yerine gel de dağa yakın yerde dur, geceyi orda geçir, sabaha dek kal orda.

* Sonra yüzünü Minâ'ya tut, ondan sonra da yedi taş al, at o taşları.

* Selâm bizden Hatîm'e, Rük'n'e; ne de iştiyakımız var Zemzem'e, o vefa konağına.

Bir sabah gelir ki uykudan kalkarız, seher yeli, Halil'in konak yerinden Mekke ayrığı kokusunu getirir bize.

X

Uykumu bağladın ey Ay, aç yüzündeki örtüyü de huzurunda Güneş şükür secdelerine kapansın.

Eteğini tuttum, elimi büktün; işte şimdicek el çektim, bâri sen vefadan yüz çevirme.

* Acele etme dedin, acelecilik Şeytan işidir; Şeytan ona derler ki acele etmez de koşup sana gelmez.

Yarabbi diyorum, bir gün gelecek mi ki kendimi tapısına niyaz eder göreyim; binlerce yarabbi, bir kerecik o cevaba iştiyak çekmede.

Ateşli canlar, ateşlere düşmüş, yanıp kavrulan gönüller topraktan da daha fazla susamışlar, testileri ellerine almışlar, su, su deyip duruyorlar.

Acı toprağa, şu dört unsur içinde odur elsiz-ayaksız, yuvarlanmadadır, halden hale girmede.

(s. 105) Biraz hafifledi, tezcanlı bir hale geldi mi ancak topallaya topallaya buluta doğru birkaç adım atar, işte onun en çabuk, en çevik hareketi budur ancak.

Böyle birkaç adım atar da o topalın yürüyüşü şimşeği güldürür, o sözü güzel gök gürültüsü de acır, şefaattir ona.

Bulut sakalarına kalkın der, yeryüzü susuzlarına karşı coşun, kurtarın onları sıkıntıdan;

Tutalım, ben söylemiyorum bu sözü, yanıp kavrulan gönüllerin kokuları, acıyış burnunuza gelmiyor mu?

Derken bulut sakaları hemen yürürler, şarapla dolu kırbalarını, küplerini, tulumlarını alıp yeryüzünü suvarırlar.

Sus, aşk definesini yıkık yerlerde ara, bu define, bahar mevsiminde yıkık yerlerde biter, yeşerir.

XI

Aşk gönlümü yıktı; artık şu yıkık gönlüme güneşin vurması gerek.

O padişah dua etmiş bana, kendi duasını gene de kendisi kabul etmiş, bu haberi duydum da utancımdayken elden, ayaktan oldum, yerlere serildim.

Beni yatıştırmak için nice defalar yüzünü gösterdi amma dedim ki: Evet, yüzünü gördüm, gördüm amma örtülüydü yüzün, gördüğüm bir örtü ancak.

O örtünün ışığı bile âlemi yakıp yandırıyor; yarabbi, o padişah yüzünü açarsa hal nice olur?

Aşk, bana uğradı geçti, ben ardına düştüm, koşmaya başladım; derken geri döndü de kartal gibi saldırdı, beni bir lokma etti de yutuverdi.

O beni yutunca zamaneden vazgeçtim, tatlı mı tatlı bir denize daldım, azaptan da kurtuldum, elemenden de.

Belâ lokmalarını yiyip sindirmeyen, bu şarabın lezzetini tatmamış kişidir.

Ona güvenirlere de peygamberler, bu güvençle belâları şerbet gibi içerler; çünkü su hiçbir vakit ateşten korkmaz.

XII

Feleğin rüyada bile görmediği o ay gene doğdu, hiçbir suyla sönmeyecek ateşi gene tutuşturdu.

Beden evine bak, canımı seyret; aşk şarabıyla bu sarhoş olmuş, öbürü yıkılmış yerlere döşenmiş.

Meyhane sahibi gönlümle eş dost olunca kanım aşkla şarap kesilmiş, ciğerim de kebab olmuş gitmiş.

Göz, hayaliyle dopdolu bir hale geldi mi bir sestir gelir: Ne de güzelsin a kadeh, maşallah sana a şarap.

Tebriz'in övündüğü Şemseddin'in yüzü bir güneştir ki, gönüller bulut gibi ardına düşmüştür, koşup durmadadır.

— T —

XIII

Ey çeng, Isfahan perdesini istiyorum. Ey ney, yakıp yandıran güzel bir feryat istiyorum ben.

Hicaz perdesinden güzel bir teranedir tuttur; hüthütüm ben, Süleyman'ın ıslık sesini istiyorum.

Irak perdesinden uşşaka armağanlar götür, çünkü rast ve güzel nağmeli bûselik makamlarını arzuluyorum.

Hüseyinîye gir, çünkü mâye dedi ki: O küçüklerimin de, büyüklerimin de hafif perdesini istiyorum şimdi.

Rehâvî makamıyla uyuttun beni, zengüleye uyandır, şimdi onu istiyorum ben.

* Bu müzik bilgisi bence şahâdet getirmektir âdeta; mademki inanmışım, şahâdet getirmeyi, imanımı bildirmeyi istiyorum.

A aşk, akli dağıt gitsin. A aşk, perişan nükteler istiyorum ben.

A güzel rüzgâr, aşk yeşilliğinden, aşk bahçesinden esip geliyorsun, bana da uğra, gül bahçesinin kokusunu istiyorum.

Sevgilinin ışığında güzellerin şekilleri görünmede; sevgilinin yüzünü seyretmek, onları görmek istiyorum ben.

XIV

Yüzünü göster, bağı görmek, gül bahçesini seyretmek istiyorum. Dudaklarını aç, sözler söyle, bol bol şekerler, ballar istiyorum ben.

A güzellik güneşi, bir an olsun bulut altından çık, görün; o parıl parıl parlayan, o alev alev yanan yüzü görmek istiyorum.

Seni saran havadan gene davul sesleri duydum, alıcı doğanım, gene geldim işte padişahın elini, kolunu arzuluyorum ben.

Nazlarınla bundan fazla üzme, incitme beni, git artık dedin; o bundan fazla üzme, incitme beni demen yok mu, o sözü istiyorum işte.

Git, padişah evde değil dedin, beni kovdun ya, kapıcının o nazını, o sertliğini istiyorum ben.

Herkesin elinde güzellik madeninden kesilmiş, koparılmış parçalar var; fakat ben o alımın madenini, o güzellik definesini istiyorum.

Şu feleğin ekmeği, suyu, vefasız bir sele benzer; ben balığım, timsahım, ummanı istiyorum ben.

Yakub gibi vah, yazıklar olsun deyip duruyorum; Yusuf-ı Ken'an'ımın güzel yüzünü istiyorum.

Şehir, sensiz bir hapisane oluyor vallahi bana; başıboş dağlara çıkmak, ovalara düşmek istiyorum.

Şu ağırcanlı, gevşek yoldaşlardan bıktım, usandım. Tanrı arslanını, Zâloğlu Rüstem'i istiyorum ben.

Canım Firavun'dan da usandı, zulmünden de, İmranoğlu Mûsa'nın yüzündeki nuru istiyorum artık.

Şikâyet edip duran, ağlayıp feryat eden, şu halktan bıktım; sarhoşların o hay-huy naralarını istiyorum.

Bülbülden de daha güzel şakır, çilerim; amma halkın hasedinden ağzıma mühür vurdum, halbuki feryat etmek istiyorum.

* Dün Şeyh, şehrin çevresinde, elinde bir mum, dönüp duruyor, Şeytan'dan, devden usandım, insan istiyorum, insan diyordu.

Biz de çok aradık dediler, bulunmuyor. Dedi ki: O bulunmuyor dediğiniz yok mu, işte onu istiyorum ben.

Müflisim amma küçük bir akıyk istemem; hem eşsiz, hem de ucuz akıyk madenini arzuluyorum.

Gözlerden gizli, fakat bütün gözler, görüşler ondan meydana gelmiş; o apaşikâr olan gizli sanatı istiyorum.

Zaten iş işten geçti; her arzudan, her tamahtan geçtim gitti; varlıktan, mekân âleminden unsurların ayak izlerini istiyorum ben.

Kulağım, iman hikâyesini duydu da sarhoş oldu; imanın o güzel gözlerini görmek istiyorum.

Bir elimde şarap kadehi, bir elimde sevgilinin büklüm büklüm saçları; meydanda bu çeşit bir oyun oynamak arzusundayım.

* O rebâb diyor ki. Beklemekten öldüm, Osman'ın elini, kucağını, yayını istiyorum ben.

Ben de aşk rebâbıyım, aşkım rebâbın aşkına benziyor; acıyıcı Tanrı'nın lûtuf yayını, ihsan mızrabını istiyorum.

A zarif, nazik çalgıcı, bu gazelin kalan kısmını sen söyle artık, say dök, amma dilediğim, istediğim gibi hani.

A Tebriz'in övündüğü Şems, doğudan yüz göster; hüthütüm ben, Süleyman'ın tapısını istiyorum.

XV

Âşıklara dostu arayıp aktarmak farz olmuştur; âşıkın sel gibi başıyla koşarak, yüzünü yerlere sürerek dostun deresine dek akıp gitmesi, çağlayıp kavuşması gerektir.

Zaten dileyip isteyen odur, bizse gölgeleriz âdeta; konuşup görüşmemiz, bahsedip söylememiz, hep dosta aittir, fakat gerçekte odur söyleyen, kendi kendinden bahseden.

Gâh akarsu gibi dostun deresine çağlar gideriz, gâh su gibi dostun testisine dolarız, orda kalırız.

Gâh güveç çömleği gibi kaynar dururuz, oysa bir şeyler düşünüp kurarak bize kepçe salar, böyledir dostun huyu.

Ağzımı kulağımıza kor da canımız dostun kokusunu tamamıyla alsın diye bir şeyler söyler durur.

Cana bile can kesilmiştir, ondan ayrılmanın imkânı yoktur, dünyada dostu düşman olan hiçbir kimseyi görmedim ben.

Nazla, işveyle seni eritir, zayıflatır, kıla döndürür de gene dostun bir kılına iki dünyayı bile değişmezsin.

Dostla oturmuşuz, onunlayız da gene ey dost, nerdesin, nerdesin ey dost deyip duruyoruz, dostun mahallesinde, dostun yanında, sarhoşluktan dostu aramaya koyulmuşuz gitmiş.

Kötü kuruntular, uygunsuz düşünceler, bizim gevşek tabiatımızdan meydana gelmede, dostun huyu bu değil.

Sus, kendisi kendisini övsün; senin hay-huyun nerde, dostun hay-huyu nerde?

XVI

Seher çağından itibaren senin yüzünü görmek, yaşayıştır bize; yarabbi, bugün o güzel yüzün ne de gönül alıcı bir hale gelmiş, ne de güzelleşmiş.

Bugün yüzünde bir başka güzellik var; bugün deli âşık ne yaparsa yerindedir, değer.

Dün bana öğüt veren, bugün yüzünü gördü de özürler istedi benden.

Gözlerim kâfi değil, daha yüzlerce göz bulmalıyım, ödünç almalıyım da seni öyle seyretmeliyim; fakat kimden ödünç alayım, kimde var seni seyredebilecek göz?

(s. 106) Günlerdir ki bu kulun yüreği atıp duruyor, boyuna oynuyordu, meğerse bugünkü devlete erişecekmişim, önümde böylesine bir gün varmış.

İnsan desem aşktan utanırım, Tanrı'dır bu desem Tanrı'dan korkarım.

Kaşım seğirip duruyordu, boyuna yüreğim oynuyordu, meğerse böyle bir bahta, böyle bir devlete erişmem takdir edilmiş.

Şu bağlarda bahçelerde ağaçtan da daha fazla oynamadayım; çünkü baht, devlet ağacıyım ben, başımda seher yelleri esiyor.

Yapraklarımı sen verdiğin ağaç ne hale gelir? Devlet kuşuna komşu olan garip nicedir, nasıldır?

Gölge ağaçtan ayırdır diyen körün inadına senin güneşinin gölgesinde çark vurup duruyoruz.

Can, ne de ateşli aşk, mademki seninle oturdu kalktı, abıhayat da onda diye nara atıp duruyor.

Hayalin, gönüller mahallesinden geçerken gönül can nerde diye yalınayak kapıya çıkar.

Yeryüzü, Ay yüzünden öylesine bir nur alır, öylesine bir donanır kuşanır ki yere bakınca gökyüzünde binlerce Zühre, binlerce Güneş varmış sanırsın.

Gönül penceremden bir bak, güneş gibi bir vur oraya da gök, o ayın vefası yok demesin.

Boyum yay gibi büküldü gamdan, onun için eğri büğrü anlattım, fakat senin aşkında ok gibi dosdoğruyum, işte budur doğru söz.

Gönülde Tebriz ülkesinin hayali resmedildi; çünkü orası, icabet kıblesi, duaların kabul edildiği gönül evi.

XVII

Gizlenme, yüzün çok kutlu bize, seni görmek, seni seyretmek bütün canlara kutlu bir iş.

Bir an bile gölgeni uzaklaştırma başımızdan; sen de bilirsin ki devlet kuşunun gölgesi kutludur.

A güzellik ilkbaharı, gel ki o güzel hava, bağa da kutludur, bahçeye de; gül bahçesine de mübarektir, ovaya da.

O kutlu aşk mahallesine gelen mukaddes cana yüz binlerce can feda olsun.

Senin yüzünden sevdalara uğradık, işten güçten kaldık, yerden yere, mahalleden mahalleye başıboş dolaşmadayız, fakat bu çeşit işsizlik güçsüzlük, bu biçim sevda kutludur bize.

* Ey bedene bağlananlar, canı seyre gidin; Peygamber de seyir seyran mübarektir demiştir.

Her yaprak, her ağaç, tertemiz yeşillik kutludur diye yokluk diyarından gelip haber getiren bir elçidir.

Yaprak, ağaç, nasıl bu haberi veriyor, nasıl harfsiz, sözsüz, bu sözü söylüyorsa siz de kulaksız duyun, işitin; çünkü kutludur bu haber.

Ey âlemin dört unsuruna can olan; güzelliğin, yüzün, suya da mübarektir, yele de; ateşe de kutludur, toprağa da.

Yâni ne ekersen o kaybolmaz, mutlaka biçersin onu; din tohumunu ekmekse gerçekten de kutlu bir iştir ancak.

Ayağının bastığı toprağa secde edeyim; çünkü o toprak, başlara taçtır. Yoluna ayak basayım, çünkü o yol bize kutludur.

Şimdi, şu anda hayalin gözüme geldi. Vallahi ne de mutlu geldi, gerçekten de ne kutludur o.

Bu topraktan renk alan şekil, vefasızdır; yücelerden renk alandır kutlu olan.

Topraktakilere baharların yüzü kutludur, balıklara denizde çırpınıp gezmek mübarektir.

Gönülden parlayıp göğüslere vuran o güneş, Arş'a da kutludur, gök kubbeye de, yeryüzüne de.

Gönlün gücü kuvveti yok ki bahsetsin bundan; can da Tanrım, kutludur bu, kutlu diye secdelere kapanmada.

Hangi gönül, bu gece senin havana kapılır, sevdana eş olursa iyiden iyiye bil ki yarın kutlu olan, yarını mutlu olan gönül, o gönüldür ancak.

Şarabı boyuna sun da sustur bizi; bâzı şeyleri gönülde saklamak, gizlemek gerektir, budur kutlu

olan.

XVIII

A ölmüş gitmiş kişi, sende canın kokusu bile yok; git, git, gönlü diri olanların aşkı, ölüyü yıkamaz.

Güze benziyorsun sen; her gün biraz daha soğumadasın; sende aşk ateşinden bir kıvılcım bile yok.

Güz, asla ilkbahar olmaz, bunu arama; imkân yok buna; hâşâ, ilkbahar da güz gibi kötü huylu değildir.

Topal tilki, arslana âşıkım diye yola düştü; dedim ki: Bu lâfla, hay-huyla olacak iş değil.

Tutalım âşıkların yanıışı yakılışı, ateşi, sende yok; fakat utancın nereye gitti, pek de yüzüzmüşsün.

Âşık ejderhâya benzer, sense, bir kurtcağız bile değilsin. Âşık defineler gibidir, sendeyse habbesi bile yok definenin.

Aşka dair iki üç söz duy benden; gerçi aşka dair bahse girişmeme mecalim de yok amma gene dinle.

Önce şunu bil ki aşkın ne önü vardır, ne sonu; nereye bakarsan bak, ordan münezzehdir aşk.

Şu âhir zamanda eşek arıyorsan var ara; Mesîh aranmaz bu yanda zaten.

İsa gönül nuruyla o eşekten ayrılmıştır; gönül işkembe gibi kat kat pisliklerle dolu değildir.

Eşekle meydana gelme, eşeğe binen saldırıp koşturamaz, eşekle top çevgen oynanamaz.

Bir Hintli sâkîye benzeyen gönlüm, gam Türk'ü at oynatmasın diye bir meclistir kurdu; çünkü bugün toy yok.^[34]

Şehre sarhoş olarak geleyim de bütün şehirliler bu kulun mahalle dilencilerinden biri olmadığını anlasınlar.

O şarap satan aşk, küpe, testiye sığmayan şarapla sarhoş olmuş, kıyametler koparıyor.

O şarabı dilsiz kişinin dili tadar; o şarap boğazı olmayanın boğazını ferahlatır.

Yeter, ne kadar da söz söylemeyi arzuluyorsun; ben o şarapla sarhoşum da söylemeye hiç arzum yok.

XIX

Bugün, gökyüzü bile ay yüzlümüze hayran; güneş bile onun yüzünün parlaklığını görmüş de bozulmuş.

Varlık sabahında bundan başka bir güneş yok, zerre zerre, her varı, tüm varlığı onun birlik güneşi ısıtıyor.

Fakat her akşam, her sabah türlü türlü şekillerle görünmede; bu sebeple her biri öbüründen başka sanılmada.

Sana çeşitli şekilleri birbirine zıt gibi gösterir; bu zıt şeylerde de bir aykırılık gizlenir.

Sende savaş oldu mu sanki iki ordu vardır, fakat savaş olmazsa bilirsin ki ordu, bir tek ordudur.

Halil'de lûtuftu vardı, o yüzden ateş, kendisine su göründü; Nemrud kahırdan ibaretti, ona su, ateş kesildi.

Yusuf, hasetçilerin gözlerine kurt göründü; güzel şeker dudaklı bir kardeş olduğu gizli kaldı.

Bu, onun yüzünü seyrederken aşkından ellerini doğrar; öbürü, ne kötü kişi der, canına kasteder onun.

O perde, yünden dokunma perde değildir, hasetten meydana gelen bir perdedir; dosta o perdenin ardından bakma, çirkin görünür çünkü.

Nefsin, bir şeytandır ki haset onun vasıflarının bir cüzüdür; artık sen düşün, tümü ne kadar çirkindir, ne kadar pis.

O çirkin yılanı sen tutmuşsun da sütle besliyorsun şimdi; pek yakında ejderhâ kesilir, onun tabiatında insan yiyicilik vardır.

* A ejderhâ öldüren şimşek, üstünlük göğünden parla, çek onu, çünkü rûh sıkılıyor, zorlara düşüyor onun yüzünden.

Göğse konmak, başköşeye geçmek istiyorsan gönül gibi harfsiz bir hale gel, sözü bırak; çünkü şu dilin söz yüzünden kapı ardındaki dilenciye dönüyor.

XX

Ne kıyın var, ne kucağın, amma gene de kucakla bizi, Allah da bilir, âşıkı okşamak, onun gönlünü almak ayıp değildir.

Ne ucun var, ne bucağın, ey aman bilmez deniz; kıyıya vurmazsın, aman nedir, bilmezsin sen.

Ay yüzünü âşıklara gösterdiğin geceden beri herkes kararı olmayan gökyüzüne döndü, kimseciklerde ne huzur kaldı, ne karar.

Üstünlük, lûtuftu, ihsan denizinin feyzinden başka hiçbir şeyde ümidimiz yok; çünkü senin övüş incilerini saçmamıza imkân yok.

Senin havana düştük, aşka girişmeni, debdebeni, saltanatını gördük de öylesine bir şaşkırdık kaldık ki elimiz hiçbir işi tutmuyor.

Bir bey göster ki o tutsak olmasın sana? Bir arslan göster ki o av olmasın sana?

Yüzlerce tuzaktan ercesine sıçrayıp kurtulmuş, uçup kaçmış kuşlarız, fakat senin tuzağın öylesine tuzak ki ordan uçup kaçmanın mümkünü yok.

(s. 107) Aşkının elçisi, sabah şarabı sunan sâkî gibi geldi çattı, o mahmurluk vermeyen şarabı sundu bize.

Gücüm kuvvetim yok, ayrılıktan hastayım dedim; hadi dedi, hemencecik, özür getirecek çağ değil

şimdi.

Bahaneler icat etmiyorum, halimi gör; zârı zârı ağlamıyorsam, perişan bir halde değilsem özrümü kabul etme.

Cefa gürültüsüyle iş işten geçti, öyle bir hale geldim ki artık ölüm ânı bu, şarap içme zamanı değil dedim.

Halini unut da iç dedi, çünkü âşıkların ne irâdeleri vardır, ne ihtiyârları ellerindedir.

Rahattan da, eziyetten de, kendini anıştan da geçmedikçe seni vuslat yakınlarının yanına almazlar, oraya varmaya yol vermezler sana.

Şu şarapla su serp de akıl fikir tozu yatışsın; çünkü aşk ayından başka ne varsa hepsi de tozdur topraktır ancak.

XXI

Gerçek aşka tutulmamış, o sevgiyi iş edinmemiş canın yok olması daha iyi; çünkü varlığı ancak ayıptır onun, ârdır ancak.

Aşkla sarhoş ol, ne varsa aşktan ibarettir; aşka koyulmaktan başka dosta lâayık bir iş güç yoktur.

Aşk nedir derler. De ki: Dileği, isteği, yapıp yapmamak arzusunu, irâdeyi, ihtiyârı terk etmektir aşk; ihtiyârı terk etmeyende hayır yoktur.

Âşık, bir padişahlar padişahıdır ki iki âlem de ona saçılıp dökülür; fakat padişahın saçıya; bağışa iltifatı yoktur ki.

Ebedî olarak kalan yalnız aşktır, âşıktır, bundan başkasına gönül verme, çünkü aşktan başka ne varsa iğretidir, geçicidir.

Ölmüş sevgiliyi ne vakte dek kucaklayıp duracaksın? Canı kucakla, canı, onun ne kıyısı vardır, ne ucu bucağı.

Bahardan doğan güzün ölür gider; fakat aşk gül bahçesinin baharın yardımına ihtiyacı yoktur.

Baharın açılan gülün dostudur diken; üzüm cibresinden yapılan şarap, mahmurluk verir adama.

Bu yolda bakınıp durma, bekleyip kalma; vallahi hiçbir çeşit ölüm, bekleyişten beter olamaz.

Kalp değilsen yarına bırakma, bugün hemen gönüle sarıl, küpen yoksa bile bu sözümü duy, kulağına küpe et.

Beden atının üstünde titreyip durma, in, ondan daha yürük bir yaya kesil; Tanrı bedene binmeyene kanat ihsan eder.

Düşünceyi bırak, tamamıyla arıt gönlünü; hani aynada ne resim vardır, ne süs, tıpkı öyle olsun gönlün.

Bütün resimlerden, şekillerden arındı mı artık her resim, her şekil ordadır, ona vurur. O yüzü

tertemiz, pırıl pırıl ayna hiçbir yüzden utanmaz artık.

Ayıptan, ârdan kurtulmanı istiyorsan sına kendini, bir ona bak; çünkü o tertemiz ayna doğru söyler, kimseden utanmaz, çekinmez.

Demirden yapılan ayna bile bu arılığa erişebildikten sonra, üstünde bir toz bile kalmayan gönül, ne hale gelir? Bir düşün artık.

Söyleyeyim onun nelere eriştiğini; hayır, hayır, söylemeyeyim, susayım da sevgili de benden duyduğunu söylemesin, çünkü sır saklayamaz o.

XXII

Sevgili, canın yüzü pek güzel, pek parlak; fakat senin yüzün, senin güzelliğin büsbütün başka bir şey.

Ey yıllarca camı övüp duran, bir sıfatını göster ki zatıyla aynı olsun.

Hayalinin nuru, her an göze daha fazla görünmede; fakat böyle olduğu halde gene de vuslatına karşı bulanık görünen, belirli belirsiz bir hayal o.

O güzelliği, o yüzü görünce ağzı açık kaldım, her an dilimde de gönlümde de Allahu ekber sözü var.

Gönül öyle bir göz buldu ki o göz, senin havanda konaklamış; maşallah, o hava, gönlü, gözü ne de besler, yetiştirir, olgunlaştırmış ya.

Ne huriden söz aç, ne aydan; ne candan bahset, ne periden; çünkü bunlar ona benzemez, o büsbütün başka bir şey.

Aşkının yaptığı iş kulu okşamak, ona lûtfetmek; yoksa o aşka lâyıık gönül nerde?

Bir gececik havana kapılıp uyumayan gönül, apaydın güne döner, hava onun ışığıyla ışıklanır, apaydın olur.

Muradından, dileğinden geçen, mürit olur sana; istek, dilek kaydına düşmeden isteğini bulur, dileğine erişiverir.

Bu aşka düşüp yanan yakılan cehennemlik, Kevser'e düşmüştür sanki, aşkın Kevser'dir senin.

Ayrılığınla elimi başıma vuruyorum amma sana kavuşmak, seninle buluşmak ümidiyle de ayağım yere basmıyor.

A gönül, düşmanların şu zulmünden gamlara düşme; şunu düşün: Sevgili adalet sahibidir, lûtfeder.

Şu safrana dönen yüzümden düşman neşelendiyse şunu bilsin; safran rengindeki yüzüm bile gülden daha kırmızı değil mi?

Sevgilimin güzelliği tariflere sığmıyor, bu yüzden derdim pek büyük, övüşüm çok kısır.

Evet, âdet budur, olagelir hep; hastanın hastalığı, eziyeti, ne kadar üstünse, ne kadar çoksa feryadı, iniltisi o kadar azdır.

Şemseddin, Tebriz'den Ay gibi doğdu, parladı; Ay da ne oluyor ki? Onun yüzü Ay'dan da parlak, Ay'dan da güzel.

XXIII

Bugün sevgiliyi görmek, onunla buluşmak vakti; bugün yüce güneşin doğduğu gün, güneşin bahtı, talihi var bizde.

Dün sevgili, kahırlar ediyordu, kanlar içiyordu; fakat bugün tamamıyla lûtf kesilmiş, çaresizleri besleyip geliştirmede.

Güneş'ten, Ay'dan, candan, periden hiç bahsetme; çünkü onlar benzemez ona; o bambaşka bir şey.

Kim onun yüzünü gördü de harap olmadıysa adam değildir, mermerdir o.

Onun ateşinden haberi olmayan mümin, aşk yolunu tutmuş gerçek yolcuların gözlerinde kâfirdir.

Ey onun dudaklarındaki şarabı inkâr eden, öyle bir şey yoktur diyen, gözlerime bak, şarapla dopdolu birer kadeh sanki.

Ruhü'l-Kudüs, kapının halkasını çaldı; ay yüzlüm kim o diye seslendi de o, eski kulun, eski kölen dedi.

Seninle kim var, kiminle geldin diye sordu sevgili; aşkın dedi Rûhü'l-Kudüs; nerde dedi sevgili; kucağında dedi o.

A yasemin bedenli dedi, güzelliğinin zekâtı olarak bir kerecik bak bana; gözlerim incilerle dopdolu, yüzüm sapsarı.

Bir elim kapı halkasında, öbür elim başımda; onun için sen lûtfet, bir kerecik kapı aralığında bak bana.

Sevgili dedi ki: Zerre zerre, bütün dünya bana âşık, yürü, git, getirdiğin matah bizce pek aşağılık bir şey.

Gel ey aşk şahı, gel ey Tebriz'in övündüğü Şems; bu ateşli hikâye harflere sığmıyor, sözle anlatılmaktan üstün.

XXIV

Ey gül, gerçi nazik, nazenin bir yüzün var; fakat gene de yanağını sevgilinin yanağına koyma; çünkü o senden de nazik, senden de nazenin.

Onu gönlüne de getirme, çünkü yanağını yanağına kodun mu içindeki sırrı bilir, anlar, gönüller alan dost pek naziktir.

İstek haddi aştı mı gizlice, hırslılamaca secde et; fakat fazla da üstüne düşme, çünkü çok naziktir o.

Kendinden geçmişsin her vakit, senin vaktindir, fakat kendindeysen vaktini gözle, çünkü sırlar pek incedir, pek.

Gönlünü gamdan arıt, sil süpür, çünkü gönül onun hayalinin evidir, o yankesici, o düzenbaz güzelin hayaliyse pek naziktir.

Günün birinde gülün gölgesi dostun hayaline vurdu da dosta öyle bir iş etti ki... Gerçekten de ince bir iş bu.

Tebriz'in övündüğü Şemseddin'in hayaline horlukla bakma, çünkü o kanlar içen padişah pek naziktir.

XXV

Can bedene geldi, beden cana gitmedi, gerçekten de okun uçup gittiği yere yay gitmez.

Can bedenden uçup gitmek için çevikleşti, sıçradı gitti; şu ağır bedense yerlere döşendi, gökyüzüne ağamadı.

Can topraktan yapılma evde bedeninin ev sahipliğini yaptı; fakat beden, evi sevdi, eve öyle bir bağlandı ki evde kaldı, ev sahibiyle beraber gitmedi.

Ten öylesine yapayalnız kaldı ki hiç umulmazdı bu; halbuki can, şüphenin bile gidemediği bir yere gitti, ulaştı.

Sonucu ayrılık, bir bak da gör, dünya dünya olalı dünyaya gelip de gitmeyen kişiyi kim gördü şu dünyada?

Ölüm gelip çatar, boğazını sıkar da şaşırır kalırsın, sanki haberci gelmedi de bunu söylemedi sana.

Su, azatlığıma dair bunca ağız açtı, bunca rahmetler yağdı üstüme; fakat hiçbir karınca yuvasına zarar vermedi, hiçbir karıncanın ağızına girmedi.

XXVI

Sağdan, soldan boş yere kınamalar, yermeler duyulsa bile âşık olan kişi, aşktan dönmez.

(s. 108) * Ay, ışığını yayar, saçar, köpekse havlar durur; Ay'ın ne suçu var, köpeğin huyu budur.

Dağdır o, saman çöpü değil ki bir yelle uçup gitsin. Yelin sürüp götürdüğü, sinek sürüsüdür.

Aşk yüzünden kınanmak nasıl bir âdetse, âşıkın kulağının sağır olması da bir âdettir.

İki dünyanın da yıkılıp gidişi, bu yolda mamûrluktur; aşk yolunda bütün faydalardan geçmektir fayda.

İsa, dördüncü kat gökten, haydin, elinizi, ağızınızı yıkayın, yemek vakti geldi diye bağıyor.

Yürü, yokluk meyhanesinde sevgiliye karşı yok ol; nerde sarhoş varsa çaresiz, kavga gürültü vardır orda.

Şeytan yurduna, medet, medet diye gelip giriyorsun, yardımı Tanrı'dan iste, burdakilerin hepsi Şeytan, hepsi ifrit.

* Mustafâ, kadına danışma demiştir; şu nefsimiz, zahit bile olsa kadındır.

Öylesine şarap iç ki sözden, söylemeden kalakal; sonucu âşık değil misin, aşk da bir meyhane değil mi?

* Ca'ferî altın gibi nazım söyleyen, nesir düzsen asıl Ca'fer'in bulunduğu yerde aslı olmayan bozuk düzen şeylerin değeri yoktur, orda geçmez bunlar.

XXVII

Bu çok tuhaf, hiç görülmemiş bir ateş; hem sevgilinin bulunduğu yerden alevlenmede, hem de sevgilinin yanında değil.

Şekil nasıl ayak diresin? Zaten kararı yok şeklin. Mâna, nasıl ele geçirsin onu? Apaçık ortada değil ki.

Dünya bir av yeri, yaratıkların hepsi de av, avlanan beyden de bir eserden başka bir şey yok ortada.

Her yanda bir iş güç, bir yük denk; herkes beyiz, uluyuz diyor; fakat beyin bulunduğu yerde ne yük var, ne denk.

A can, elini yüzünden çek de göster yüzünü; çünkü bunların, bu görünenlerin hepsi de ancak köpük, ancak şekil, ancak boya, süs püs.

* Nerde toz koparsa bir ordu vardır orda; ateşin bulunduğu yerde ısıklık vardır, ordan duman tüter elbet.

Sen adamı toz yüzünden göremiyor, bilemiyorsun; toz duman arasında adamı ara, toz da iş yok.

A iyi bahtlı, hoş talihli kişi, sen onu ararsan rahmeti sayıya sığmayan da seni arar.

Seni sel kapar, sürükler, götürürse anlarsın ki onun yolunda, halkın irâdesi, ihtiyârı var gibi görünür amma yoktur.

* Yoklukta yoksullukta ahedtim, az söz söyleyeyim dedim; fakat dikensiz gülü kim görmüştür?

Kardeş, tanık ol, bu gülün dikeniyiz biz, fakat bu çeşit diken olmak, övünülecek bir şeydir, yerinilecek, utanılacak bir şey değil.

XXVIII

Dün gece sen yoktun da gece kapkaranlıktı, hiçbir aydınlığı yoktu; ne mumumuzda bir tat tuz vardı, ne semâ'ımızda, ne de meclisimizde.

Gece işkenceler içindeydik, suçu yokken şu gönül de hapse atılmıştı, kaydına kalan, gönlünü alan kimseciği de yoktu.

Sevgili, dünya sana sığınıyor da bu yüzden emniyette; halbuki sen yokken geceleyin Ay bile emniyette görmüyor kendini.

Halkın kibri, benliği, sana perde oluyor; benliği olmayan kişi senin sayene sığınıyor ancak.

Gönül senindir, senin avcundadır; fakat cıva tanesi gibi avcunda çırpınıyor, oynayıp duruyor, sükûnu, kararı yok.

XXIX

Sâkî, şarap sun, günler pek hoş, pek güzel; bugün şarap içmek, otağ kurmak, ateş yakmak günü.

Sâkî nazik, nazenin, şarap pek lâtif, pek hoş, günler de yüce, değerli günler; meclis gökyüzü gibi apaydın, sevgili de ay parçası, bir güzel.

Ney sesini dinle, nağmelerle üflenip duruyor; şarap içmeye bak, gam kendi derdine düşmüş, didinip yatıyor.

Bugün tövbeden başka bozulacak bir şey yok; bugün sevgilinin saçından başka dağınık bir şey göremezsin.

* Geceleyin Tanrı elçisi yetmiş kere tövbe eder amma tövbeyi bozduran Tanrı olunca gündüzün bozulur gider.

Bütün dünyanın heves ettiği, aşkına düştüğü o güzel, balçıktan yaratılmıştır, fakat Tanrı kudretiyle süslenmiş, bezenmiştir.

Bugün nerde bir ölü varsa can bulur, dirilir; kör bile bir başka göze sahip olur bugün.

Kuru olmayan dal, ateşten emindir; oklukirpiye oktan ne gam.

Sen, yüzünü sevgilinin öpüp durduğu âşika bak; yüzünün zayıflığına, sarılığına, gözlerinin durmadan yaş dökmesine bakma.

Nice beden var ki toprak esiri, fakat gönlü gökyüzünde buyruk yürütmede. Nice tohum var ki yeraltında, fakat ondan biten ağaç yücelmiş, boy atmış.

Gönlü mücevher, inci definesi kesilen, nasıl olur da toprakta yurt tutar? Sevgilisi kucağındayken nice olur da âşıkın gönlü daralır, sıkılır?

A ölümü yıkayan, çenemi sıkıca bağla benim; çünkü canım da, gönlüm de ağzısız, dudaksız, gizlice şekerler tatmada.

Sus, çeneni oynatma; seni yıkayan yok; senin durağın ne beş duygudur, ne altı cihet.

XXX

* Kardeş, gönülden gönüle bir pencere var derler; sakın pencereyi delik, yarık bırakma, hattâ iğne yordamı kadar bile olsa ört o deliği.

Kim bu gönül penceresinden gafil olursa zamanenin en üstün bilgini bile olsa nafiye, kördür, ahmağın biridir o.

O pencereden evin içine bir bak, seyret bakalım, karanlık mı, yoksa aydınlık mı ev?

Aydınlıksa, aydınlığı sana vuruyorsa bil ki lâ'l, akıyk madenidir, definedir, hazinedir âdeti.

Otur yanına; beydir, yiğittir o; yoluna güller saç; selvidir, süsendir o.

Dola kollarını boynuna, kucakla onu; boynu pek yücedir, kâm al şu kucaklamadan.

Yürü, varını yoğunu onun yanına taşı, yanı başında ev tut; çünkü orası meleklerin dinlendikleri, konakladıkları yerdir.

Anlatmayı istiyorum, fakat şu gönlüm tir tir titriyor, çünkü görülmemiş, eşsiz, benlikten çok uzak bir şeydir o.

Bir yerde o olmazsa şu canla beden, suyla yağ gibi birbirinden kaçar.

Ağzımda, dudağımda demir bağlar var amma ister titre, ister titreme, sana söyleyeceğim bu işte.

Aşk Davud'una demirleri yarmak da nedir ki? Sus ki aşk padişahı, bir acayip Rüstem'dir.

XXXI

Sevgilimin sâkîlik etmesini, dudaklarının şarabını sunmasını istiyorum; mahmur nerkise benzeyen gözlerinin de sarhoşluk etmesini diliyorum.

Alnına dökülen büklüm büklüm saçların, nasıl da ipe oynar, pervasız bir şuh; o akıllar çelen, gönüller çalan saçların pervasız şuhluğunu istiyor gönlüm.

Gönlümde gammaz bakışlarından fitneler var; o fitneler koparan, o hasta bir büyücüye benzeyen gözleri istiyorum, o bakışları özlüyorum ben.

Hainlikleri, kötülükleri pek hoş, cefaları pek güzel; hainliği beni yakıp yandırıyor, o yüzden o gaddarı istiyorum, o haini arzuluyorum.

O mekânsızlık âleminde yanıp parlayan eşsiz muma, daima pervane gibi yanıp yakılmak istiyorum.

A güzellik gül bahçesi, yüzünü aç; Ay bile yüzünü görmüş de utanmış; o gül bahçesini istiyorum ben.

Dört yıl sonra boyuna, biteviye beraber oturalım, bir yoldan seninle kavuşmayı diliyorum, dileğim bu benim.

Aklın o işi yaptı, aşksa bu işi başardı; o işte fayda yok, onun için bu işi istiyorum ben.

* Padişahın yastığını atalım, yılanın açtığı yarayı yaralım, güzelin Mustafâ'sıyla beraber o mağarada kalmak istiyorum.

Ayrılık Tatarı miskler saçtı, amberler yağdırdı; Tatar ceylanının misklerini istiyorum ben.

Gönlümde öyle bir yük var, öylesine sıkılıyorum ki sabrım, kararım kalmadı; padişahım, izin ver, bir kerecik lütfet, ben bunu istiyorum,

A yarasa, güneşin nazlanmasından sana ne? Bir ârdır o sence, halbuki ben yüzlerce defa secdelere kapanmadayım, sence âr olanı istemekteyim.

Vuslat vadesiyle beni oyalayıp durmaktasın; sabrım kalmadı artık, ayrılık iki gözümü de bağlamış,

beni darağacına çekmeyi istiyor.

Şu aşkının ordusu, hem can yakıyor, hem gönlü parıl parıl aydınlatıyor; aşk ordunun kumandanını istiyorum ben.

Gam Deccâl'ı, ayrılıkla, başıma kıyametler koparıyor, İsa'nın nefesini istemem, o sayede iyileşmem gerek.

Bir düzendir ben kurdum, bir düzene de vuslat girişti; fakat artık hileye, düzene tövbe ettim, o düzenbazı istiyorum ben;

(s. 109) Böylece sarhoş, harap bir halde zevk, neşe gül bahçesine geleyim; senin vuslatından bir tek diken istiyorum ancak.

Alnına dökülen o büklüm büklüm saçlarını kemer yap, kuşat belime; şehirden geldim, dağlara çıkmak niyetindeyim.

Can Mûsa'sı, ateş ışığında bir ağaçtır gördü; işte o ağacın yalımını, o ateşi istiyorum ben.

Tebriz, Şemseddin'in yüzünden cennete döndü; cennete girmek, onun yüzünü görmek istiyorum.

— D —

XXXII

Bu yıl bülbüller, ne haberler veriyor; yarabbi, dudu kuşlarına ne biçim şekerler sunuluyor?

Bu yıl bahçeye gir de seyret, o kuru dallar ne meyveler vermede, ne meyveler.

Makas ortada, boyuna elbiseler biçiliyor, başından tacı gidene kemerler bağışlanıyor.

* Hiç kimseye minnet edilmeden, hiç kimseye zahmet verilmeden gümüşler basılıyor, msdere eziyeti olmaksızın altınlar veriliyor.

Her susamış gönlü denize götürüyorlar; incisi olana mücevherler sunuyorlar.

Bu çeşit armağan da görülmüş m? Zamane âşıkları, başındaki saçların sayısınca başlar veriyorlar sana.

Böyle bir ışık görülmüş m hiç? Yoldaki deli divane kişiler, hünerler veriyorlar da sevdalar alıyorlar.

XXXIII

Zaman terzisi, hiçbir kimseye biçip dikip giydirdiği gömleği, tam o kişinin boyuna uygun biçip dikmemiştir.

Seyret de bak, Şu cihanda yüzlerce ahmak, etek dolusu altın verir de Şeytan'dan dert satın alır.

Renk renk topraktan yaratılmış mezeler var önünde; onları yiyorsun, fakat yediklerin yüzünü sarartıyor senin.

A ly, benim canım diye kucaklayıp seven, sonucu l, canı da soğuk bir hale getirir, gönlü de.

Tanrı'ya alış, Şu Şeytan resimlerini bırak, nk ecel gelince hiçbir murada erişmeden, onların hiçbirine sahip olamadan yapayalnız ölür gidersin.

Bir hoşça yayılıp döşenen Şu dünya döşemesine kurulup ayaklarını uzatma; nk o yaygı iğretidir, drverirler, kork bundan.

* Şu zaman tasına boyuna, boş yere mühre atma; tavla oyununda usta olanla oyuna girişme.

Beden tozuna bakma, can atlısını seyret; o, tozun içindeki atlıya benzer.

Gl gibi yanaklar, mutlaka gl bahçesinde açılıp gelişmiştir; gl bahçesi yoksa gl nerden meydana gelir?

Elma gibi çene topağını gördün mü bil ki bir elma ağacı da var; bu elma, yemek için koparılmamış, o elmalardan bir örnek olarak sunulmuş.

Yüce bir himmetle işe giriş, gevşek himmetle işe koyulursan padişahın çavuşu kovar, sürer seni kapıdan.

Sus, harfi, sözü bırak, harfsiz, sözsüz konuş; hani şu gök kubbe üstünde meleklerin konuşması gibi.

XXXIV

O güzel yüzlü güzelin, bana etmediği bir tek lütuf bile kalmadı, amma sana etmemiş, benim ne suçum var bunda?

O güzel cefa etti diye kınamadasın; fakat dünyada cefa etmeyen güzeli kim görmüştür?

Şeker vermediyse şeker olarak aşkı yetmez mi? Vefa etmediyse ne çıkar? Güzelliği tamamıyla vefa değil mi?

Bir ev olsun göster ki orda ondan bir ışık olmasın; bir sofa göster ki yüzü orayı aydınlatmamış olsun.

Şu gözle o ışık iki nur, fakat birleşti mi hiç kimsecik onları ayıramaz artık.

Can seyre dalıp da kendinden geçince dedi ki: Tanrı'nın yüzünü Tanrı'dan başka hiç kimse görmedi.

* Bu örneklerin her biri bir anlatış, fakat bir yanıltış; Tanrı, ancak kıskançlığından, yüzünü "And olsun kuşluk güneşine" diye andı.

Tebriz'in övündüğü Şemseddin'in yüzünün güneşi hiçbir fânîye vurmadı, hiçbir ölümlüyü ısıtmadı ki onu ebedî etmesin, ölümsüz bir hale getirmesin.

XXXV

Deniz, kendisine çekti beni, bildik, tanıdık bir hale getirdi, yüzgeç etti beni. Beni çekip alan, sizi de birer birer çeker, alır.

Demir olanı mıhladız çekti, saman çöpü olanı kehribar.

Dünyaya demir atmış Karun'u yer çekti, yuttu; ulular ulusu İsa'yı gökyüzü çekti, yüceltti.

Her manevi duyguyu gayb âlemi, kendisine çeker; her kutlular kutlusu bakır da, kimya tutar, altın haline getirir.

Varını yoğunu peygamberlerin bulunduğu yana çekip götüren, yokluğun yağmasından da emindir, ecelin yağmasından da.

O güzel göze, hiçbir kötü göz dokunmaz, çünkü o, güzellik mumunu almış, kimseciklerin bulunmadığı, kimseciklerin görmediği yere götürmüştür.

Biz kazadan, kaderden kaçtık, hacetleri veren, dilekleri yapan Tanrı'nın yanına sığındık; kazadan, kaderden gelip çatanı gene kazayı, kaderi takdir eden giderir ancak.

Bunların hepsi de geldi geçti; ne mutlu o gönüle ki birdenbire o güzel yüzlünün, o ay yüzlünün güzelliğini, ay yüzünü gördü de kendinden geçti gitti.

“Tercî-i Bend”

Sırlara gebe olan, gizli şeylerin anaları bulunan gökyüzü çavuşları bizi tutmuşlar, çeke çeke göklere götürmedeler.

Seyredin de görün, melekler Arş'tan geldiler, kutluluk güneşinin aydınlığıyla hepsi de ne parlak.

Biz gölge gibi artlarından koşalım da gölgeler de güneş kaynağından nasiplerini alsın.

Çünkü gölgeler, güneşe taparlar; o nasıl bir konuk olarak geldiyse bunların da hepsi konuktur.

* Akıllardaki düşünceler, Akl-ı Evvel'den meydana gelir; bunların tedbirleri, tasarrufları, hep onun tedbirinden, onun tasarrufundan meydana gelir.

Önce tohumu ekmiştir de sonunda ağaç bitmiş, boy atmıştır dersin; fakat öyle değil; gözünü aç da gör, bunların ne önleri vardır, ne sonları.

* Şemseddin'in güneşi, ne doğudadır, ne batıda; bu bakımdan o güneşe ulaşanların gölgeleri de bambaşka göklerin çevresinde döner dolaşır.

Erler, gönül gibi her yanı dolaşır dururlar; fakat ne konak yerine bağlıdır onlar, ne deve, eyer kaydına düşerler.

Güneşin tesiriyle suyumuz, toprağımız gönül kesilmiştir; cüzlerimiz gönül gibi gökyüzünün de üstünde uçup gezmededir.

Zaten gökyüzü de nedir ki gönlümüz o yana gitsin; şu bedenimiz, şu canımız, gönlümüz, tamamıyla o güzele vurulmuştur, onun yanındadır hep.

Ayrılık derdiyle dudağımız kupkuruydu, gözlerimiz yaş içinde; şimdiyse onunla buluştuk, o buluşmanın ışığıyla ne o kuru, ne bu yaş.

Gittiler, geldiler, maksatlarına ulaştılar; başkalarıysa bulanık su gibi kendi sularında, kendi topraklarında busbulanık kaldılar.

Âşıkın, aşkın tabiatı, dört tabiattan dışarıdır, âşıklar dört unsurdan da yüzlerce yıl üstündür, beş duygudan da, yedi gökten de.

Beşinci tabiat, canın yularını tutar da çekerse sus, şu cihandan bahsetme, tercî söylemeye bak.

*

Gerçekler göğüne yönel, o diyara yürü; oraya giden, ne yayadır, ne atlı.

Aşkın çevresinde dönüp dolaşırken nereden toza toprağa, batacak? Issı, aydın, güzel bir halde, güneş gibi apaydın at süredur.

Bu yolculukta bir büyüğe uymak, bir uluyu taklit etmek, âdeta ele alınan bir sopadır; yolun aydınlığıyla, büyüklüğüyle o sopan elinde bir Zül-fekaar kesilir.

* Mûsa, sopasını taşa vurdu, güzelim bir su kaynayıp coştı taştan; o sopa Zül-fekaar'dı da onun için su verilmişti ona, onun için parıl parıl parlıyordu.

(s. 110) Gönül, bugün gökyüzü gibi elsiz-ayaksız çıkageldi, lâ'l renkli şaraplarla mahmurluk sökmüştü, sersemliği hiç kalmamıştı.

Dedim ki: A gönül, ne oldu da küstahça gidiyorsun? Dedi ki: Sevgili, gündüzün şarap sundu bana.

Bugün arslan avcısıyım artık, erkek arslana bile saldırırım; çünkü çayırılıktan sarhoş bir halde çıkageldim.

* Gökyüzü çayırılığında Öküz, Arslan'la beraber yayılmada; bir ateş salayım o çayırılığa da Öküz de yansın, Arslan da.

* Gerçekten de kâf'la nun, taşla demir, bir çakmak sanki; varlıkla yokluk birbirine çakılmada, yıldızlar parlayıp çıkmada.

Kutlu yıldızlar âşıklara doğru sıçrar; onların kıvılcımlarından yüzlerce güzel meydana gelir sanki.

Yomsuz kutsuz yıldızlarsa vuslat vaadinde bulundular mı, güle cefa etmeye giriştiler mi dikene benzeyen kutlu yüzlü kutsuz kişilere sıçrar.

Bir bölük halk da vardır, kutluluğundan da geçmiştir, kutsuzluğundan da; onlar yıldızlar gibi sevgilinin güzellik güneşinde mahvolup gitmişlerdir.

* Ne korkuları vardır, ne ümitleri; ne ayrılık bilirler, ne buluşma; ne dertleri vardır, ne sevinçleri; ne gizlidir onlar, ne apaçık ortada.

* Üçüncü tercîim müselles gibi neşeye neşe katar, başında ağırlık varsa müsellesle yıka başını, değer bu doğrusu.

*

Akıl, aşk, can; bu üçü dosdoğru bir müselles; her yaraya sanki melhem, her derde âdeta derman.

Benim şu müselles şarabımı biri içer de başı ağırlaşmaz, sarhoş olup kendinden geçmezse zaten o, bu bağışa lâyıık değildir, beyninde bir illet vardır onun.

Gerçekler güneşinin kadehiyle her an granit kayalar lâ'l haline gelir, akıyk kesilir; toprak nasibine kavuşur, neşelenir.

Fakat kendisinden haberi bile olmayan lâ'l değil; şu bildiğimiz akıyk değil, o akıyk, kehribar gibi gerçekleri çeker.

O lâ'l, akıl gibi iş eridir, neşelidir; bu padişah, gelinle ne eştir, ne de ondan ayrı.

Tanrı'nın has kuludur, fakat kul öldü, yok oldu mu artık kalan, ancak Tanrı'dır.

Akıl, bu yokluktan bir koku almayı çok istedi, çok çalıştı, çabaladı amma bir koku bile alamadı, bütün çalışması boşa gitti.

O var olan bu yokluktan koku aldı ki tamamıyla yok oldu; o kişi varlığa ulaştı ki tamamıyla yokluğa

daldı gitti.

Ululuk ıssının güzelliğinde varlığından soyundu, tamamıyla yok oldu mu mutlak varlık gelir, artık onda ne kibir kalır, ne gösteriş.

Tanrı sıfatı gelince beşer kalmaz; çünkü o parlak güneştir, buysa Sühâ yıldızının ışığı.

* Artık onun canı, Tanrı güzelliğinin aynasıdır; aşk meclisinde gözü, dünyaları gösteren bir kadehtir.

Bu kadehten kim sırlar şarabını içerse sevgilinin vuslatında mahvolur, yüzüne dalar, kendinden geçer.

Her bakır, ululuk ıssı Tanrı'nın nuruyla kimyaya döner; bu bir görülmemiş, bir acayip sanattır, bir tuhaf kimyadır.

Onun varlığında aşk iksirini ara da onun lûtfuyla, onun cömertliğiyle tamamıyla o ol.

XXXVII

* Can gözü Burâk'ına binip de yola düşenler, can gözünü açıp da yolculuğa koyulanlar, bulutsuz, tozsuz o ay yüzlüyü seyredip dururlar.

Şehvet tohumlarını ateşe verirler, şu aşılması zor, kurtulması güç tuzak yerinden bir koşuda kurtulurlar, bir seğırtmede geçer giderler.

Şu sağır tabiatın gürültüsünden geçerler, o yana giderler de konakları meclis olur, o tarafın gül bahçeleri olur.

Yüzsüz, edepsiz tabiat kullarının ayaklarını bağlarlar, can yüzlü padişahlar o mahallede baş gösterir, yüz gösterir onlara.

Aklın ayağını bağlarlar da nefis edepsizini bir iyice dövmek için ellerini öylesine açarlar ki.

Vücudumuzun bütün cüzleri şu daracık mezarda öyle bir ölmüş ki; nerde aşk Sûr'u? Bir üfürülse de dirilip mezardan baş çıkarsalar.

Şehvetin bir bakırdır, iksirse aşk nuru; aşk nuruyla bakır halindeki varlığını altın haline getirirler senin.

İnsafa gel, onun sıcak mı sıcak aşk nefesi ortadayken hünerden bahseden toplum, ne de soğuk bir toplum, değil mi?

* Aç sûfler gibi akıl mutfağına gelir de pahası ağır suçları cerrederler.

Tabiat kuzgunlarına leş yedirme, oruç tuttur da dudu kuşu haline gelsin, hepsi de şeker avlamaya koyulsun.

Şeker tabiatlı abıhayat sâkîsinin sayesinde tabiat ateşlerinin köz haline gelmesi mümkündür.

Onun güzelliği, onun alımı karşısında olgunluk aklının körleşmesi, sağırlaşması, o güzelliğe, o alıma karşı duyduğu histendir.

Tanrı'dan başka kim onu görmek için bakarsa hemen o gözü ebedî körlük mührüyle mühürlerler, hiçbir şeyden haberi olmaz artık.

Gün bile dünyanın övündüğü ere, Tebriz'in can gözü Şemseddin'e sığınır da hadiselerden korunur.

Rûh alanını yüz bin kere altüst edercesine arasalar gene ona benzer birini bulamazlar.

Gölgesi, güneşin başından eksik olmasın, toprağın cüzleri bile onun gezip tozmasıyla bezenmededir.

XXXVIII

Eğer bu, vuslatının bayramıysa ben kulum köleyim bayrama; bayram hazırlığı da senin için, bayram secdesi de, bayram selâmı da.

Adını duydum da adındaki o üstün tatlılık, bayramın adını da tatlılaştırdı, gönlüme bir rahatlaktır, bir huzurdur geldi.

Ne mutludur, o an ki vuslat çağın gelir çatar da biz de vuslat hazinenden alır, bayramın borcunu öderiz.

Güneşe benzeyen güzelim yüzün doğar da bayram akşamı yüzünün sabahıyla gündüze döner.

Ey hayalinin ışığı, kutlulukla yomlulukla, bahtla, arılıkla bayram namazına imam olan güzel.

Ey kapısında secdelere kapanmak, bayramın farzı olan; ey sen dururken kendini görmek haram edilen dost.

Lûtfunla, kereminle vuslat kadehini doldur, sun da bayram kadehiyle, bayram muradıyla can muradına ersin, dileğine kavuşsun.

Canlar, atının peşine düşmüş, koşup gidiyor; fakat bayram, yüzlerce adım atsa bile nerden ona yetişecek, imkân mı var buna?

Yolundaki tozdan çıkageldi de müjde verdi şu bayram bana; canım koştı, karşıladı onu, bayramın atının yularını tuttu.

Bildi, anladı ki bayramdaki bu parlaklık, bu güzellik, bu umumî lûtf, ulular ulusu Şemseddin'den.

Fakat nerde senin güzelliğinin parlaklığı? Âşıklar, nasıl olur da râm olurlar bayrama?

Ey Tebriz, öyle bir ulular ulusunun şarabı dururken bayram şarabını içmek, hiç şüphe yok ki haramdır sana.

XXXIX

Sabah çağı geldi, cilâlanmış sahifesini açtı, yaydı; gökyüzünde bir beyazlık, bir kâfur rengi belirdi.

Gökyüzü sûfisi mavi renkli hırkasını, şalını inadına ta göbeğine dek yırttı.

Gündüz Rum'u, bozulup sındıktan sonra gene fırsat buldu, çıkageldi de gece Zenci'sini tahttan indirdi.

Neşe Türkü'yle gam Hindu'su, o yandan bu yana gelir gider; gelip gitmeleri daimîdir de yol ortada yoktur, belirmez bile.

Yarabbi, Habeş padişahının ordusu nerelere kaçar gider? Rum kayserinin ordusu nerelerden çıkar gelir?

Şu görünmeyen, şu muammaya benzeyen yoldan kim bir koku alır? O kişi koku alır ki ezeli aşk şarabını ya içmiştir, ya tatmış.

Gece de şaşırıp kalmıştır, yüzünü karartan kim? Gündüz de şaşkın bir haldedir? Onu böylesine güzel yaratan kim?

Yeryüzü de hayrandır; yarısı ot olmuş, çimen olmuş; yarısı yayılan hayvanlar; boyuna yayılıp otluyorlar.

* Âlemin yarısı yiyen, yarısı yenen; yarısı hırs içinde, fakat tertemiz, öbür yarısıysa pis mi pis.

Geceleyin uyumak ölümdür, sabahleyin uyanmak, ölümden sonra dirilip yaşayışa kavuşmak; öldür beni ey gam, öldür; ben Huseyn'im, sense Yezîd'sin.

(s. 111) İnci, bunu kim alır diye kendisini mezata koydu; kimsede bir pul bile yoktu, pey sürdü, gene kendisini kendisi satın aldı kendinden.

Sâkî, bugün hepimiz de konuğuz sana; her gecemiz senin sayende kadir gecesi oldu, her günümüz bayram günü.

* İçiminin sonu pek hoş olan o şarabı sun; yeniden yeniye işretten başka hiçbir şeycikler düşüncüyü, kaygıyı gidermez.

Gönülleri susamış rintler, haddinden fazla şarap içerler de kendilerini kaybederlerse o anahtar bulurlar elbet.

* Birlik küpünün yanında, Nuh'la, Lût'la, Kerhî'yle, Şiblî'yle, Bâyezîd'le beraber yan gelmiş, kurulmuşsun.

Sus, can, ferahından kanat çırpımda, sonucu o şarap, başını bürür; can damarlarında koşar durur.

XL

Kutlu bahar geldi, rahmetler saçıldı âleme; süsen, Ali'nin Zül-fekaar'ı gibi güzelleşti, parıl parıl parlamaya başladı.

Toprak cüzleri gökyüzünden gebe kalmıştı; gebelik müddeti dokuz ayı buldu da o yüzden hepsi de kararsız bir hale geldi.

Nar ağacı düğümlerle doldu, dere zırhlar giyindi, pırıl pırıl, ışıl ışıl oldu; ova menekşelerle doldu, dağ lâlelik kesildi.

Çiçek, öpüşme çağı geldi diye dudaklarını açtı; selvi, kucaklaşma zamanı geldi diye ellerini, kollarını açtı.

Gökyüzü gül bahçesi, gönül gülşenini gördü de yüzüne bulutu çekti, gönülden utandı mı utandı.

Diken, ey halkın ayıplarını örten diye ağlayıp duruyordu; duası kabul edildi de yanakları gül gül oldu.

Bahar padişahı, özürler getirerek kemerini bağladı; her dal, her ağaç, ondan taşlar urundu, padişaha döndü.

Mûsa'nın elinde bir sopa yılan kesildiyse ne çıkar? Şimdi her dal öylesine bezenmiş ki beyin meclisi sanki.

Kışın ölenler tekrar dirildiler de kıyameti inkâr edenin kadri, değeri kalmadı.

Tanrı'nın canlar bağışlayan lûtfu yardım etti de bahçenin Ashab-ı Kehf'i uykudan uyandı.

A dirilenler, kışın nerdeydiniz? Uyku vakti canın uçup gittiği yerde değil mi?

Her gece can duyguları oraya uçar gider, her gece orası görülür, beklenir.

Ay bile hilâldi; o tarafâ gitti, aydın dolunay oldu, ülkeye mum kesildi.

Şu görünen beş duyguyla görünmeyen beş duygu, her gece usanmış, yorulmuş, dertli bir halde oraya gider de seher çağı rahvan rahvan tekrar kalkar, ordan bu âleme gelir.

Şu ağzını kapat, yelin önünde koşup durma; söz yelinden bakış, görüş yolu tozup duruyor çünkü.

XLI

Bugün ölüyü seyret, nasıl diriliyor; hür selviye bak, nasıl kul oluyor, köle kesiliyor.

Çürümüş, dağılmış kemiklere, dipdiri kefenlere bak hele, nasıl canla, bilgiyle, aşkla doluyor.

Mezarda yırtılıp giden o boğaz, o ağız, sarhoş bülbül gibi nasıl da şakıyıp çilemede.

Bugün Kâbe'yi seyret, kalkmış, hacılara doğru geliyor; bu yüzden de binlerce kervan kutlulaşıyor.

İğneden bile kaçıp şişeye giren o can, bugün canını aşk kılıcına satıyor.

Taştan suyun kaynayıp çıktığını çok görmüştün; şimdi de seyret de gör, baldan nasıl da süt kaynayıp coşuyor.

Bugün nasıl da neşesinden şeker kesildi, kuruğa bak hele. Bugün nasıl yeşerdi, çorak yerleri gör hele.

* Güledur ey yeryüzü, öylesine bir halife doğurdun ki onun yüzünden taş da oynayıp durmada, kerpiç de.

Gam öldü, yas zamanı geçti gitti, sen sağ ol, ben sağ olayım; nerde ağlama varsa bugün gülüşle doldu orası.

Öyle bir gül bahçesi açıldı, saçıldı, bezendi ki kokusundaki parlaklık yüzünden belsiz, kazmasız, bütün dikenlerin söküldü gitti.

Hızır, abıhayat içti de ebedîleşti, ebedî oldu, ebedîleşip duruyor da.

Lâtif ömrümüz ebedî olsun, beden hırka gibi eskise bile can ebedîdir zaten.

Sus, şu şeker harmanında bir hoşça yat, uykuya dal; çünkü şeker, sözle dağılıyor.

Ben susmadayım, fakat dudu kuşlarının heyheyleri yüzünden şekerkamışı bile lâtif bir hale gelmiş, coşup durmada.

XLII

Şu aşk hep akıllı, hep uyanık kişileri öldürür; hem de kılıçsız baş keser, darağacına asmadan öldürür insanı.

Birisine konuk olduk ki konuğunu yemek âdettir ona; birisine dost olduk ki dostunu öldürür o.

Bir Yusuf'u gördü mü kurtlar gibi paralar onu; bir mümini gördü mü kâfir öldürür gibi öldürür onu.

Biz ona, ister gönlümüzü alsın, dostluk yüzü göstere bize, ister öldürsün, fakat yaralasin, yoluyla yordamıyla öldürsün diye gönül verdik zaten.

Hayır, hayır, bakışıyla birçok âşık öldürür amma nefesi ölüye bile can verir.

Bırak, varsın öldürsün seni, abıhayat değil mi o? Acı yüz göstermeye kalkışma, sevgili bal gibi, tatlılıkla öldürür adamı.

Himmetin yüce olsun; çünkü o himmeti yüce aşk, seçilmiş padişahları, hür kişileri öldürür.

Biz geceye benzeriz, yeryüzünün gölgesiyiz sanki, oysa güneştir; geceyi su verilmiş, parıl parıl parlayan gündüz kılıcıyla öldürür o.

Gece Zenci'si, bir hırsız gibi aklımızı çaldı götürdü, sabah şahnesi geldi de o hırsızı tuttu, öldürdü.

Geceleyin doğudan batıya dek bütün âlemi kara renk kapladı; fakat gündüz Rum'u, onların hepsini de birden öldürdü gitti.

Hasılı bana da bu sarhoşluk, gül bahçesinden geliyor, tıpkı bülbül gibi hani; bülbül gibi gül bahçesinden ayrı düşmek, beni öldürüyor.

XLIII

O ova, sahra hoştur, güzeldir amma güneş ışık salarsa. Gül bahçesi de hoştur, güzeldir amma güller açılıp saçıldığı zaman.

Bir de başka bir güneş vardır ki onun buyruğu, güneşi iş başarmak için yola salar.

Sevgili, varıp mal verene, altın bağışlayana öptürmez kendini; aşk derdiyle sararıp solmuş âşıka öptürür.

Dikkat et de bak, kanat ırpan dudu kuşları, kendilerine şeker sunan bir şeker dudaklıya uçup giderler.

Dünyada herkes bir şeker dudaklıyı seçmiş, sevmiştir, bizim de bir şeker dudaklımız var ki büsbütün başka bir şey veriyor bize.

Öylesine bir şeker dudaklımız var ki şekerler bile onun yok-yoksul dilencisi; öylesine bir padişahlar padişahımız var ki saltanat bağışlıyor, zaferler veriyor bize.

Himmetin yüce olsun, padişah oğluyun padişahın ta bağışlamasını, kemer vermesini yeter bulma.

Soyun, çıkar elbiseni, koş, dal abıhayata; dal da bastığın toprak parçaları lâ'l versin, inci saçsın.

Aşka kaç, ona sığın, dilberlik gösteren, işveler satan, fakat ciğerini kan eden güzelden çekin.

Gözüme hiçbir güzelin güzelliği görünmüyor; ressam, can bedenine gayb âleminden şekiller vermede, onu bir başka çeşit bezemede.

Aklı kendisine Kevser'den haber veren kuş, nasıl olur da kör kuşlarla beraber acı su içer?

İki gözümüzü de kendisi kendi güzelliğiyle doldurur. Öylesine güzeldir o ki Ay bile görse derhal baş verir uğrunda.

Güzeller bile, onun yoksulunun gözüne toprak görünmede; artık Tanrı'nın görüş kabiliyeti verdiği göz nasıl görür, bir düşün.

Söz söylemeyi bırak, sus da Akl-ı Küll, yol versin, bizi şu cüzî akıldan geçirsin.

XLIV

Canım efendim, şarap getir, çünkü günler geçiyor; gamın acılığı ancak o kadehin lezzetiyle geçip gidiyor.

Bir kadeh ki akla eş, can onunla düşüp kalkıyor; gönül gözü kör olan nefsin koşup gittiği kadeh değil o.

Ateş gibi kadehle kapıdan içeriye girdin mi vesvese veren gam şeytanları duman gibi ağıp bacadan gidiveriyorlar.

Başını yıkamak için kil vurduysan yıkama, bırak, öylece koş, öylece başın kil içinde seğirt, gel, çünkü zaman geçiyor.

Aklı çelip alanı coştur, çiğ sözler söyleyen kişiyi pişir, olgunlaştır.

* Güneş'e, Ay'a, gökyüzüne o şaraptan sundun da her biri râm oldu sana, neşeyle yelip gitmede.

(s. 112) Vallahi zerre bile o şarapla kendinden geçmiş, adamakıllı, olasıya sarhoş, gene de şarap sunmanı özlemede, o yana gitmede.

O şarapla bir huzur, bir rahat ver şu cana ki o şarabın hararetiyle sabır da gitmiş, karar da; tövbe de gitmiş, huzur da.

Eşekler bile o şarabın kokusunu alsalar, merhametli anaların yetimlere gösterdikleri esirgeme duygusuna sahip olurlar, öylesine bir hal alırlar.

Toprak bugün kana kana bir yudumcuk içti o şaraptan da güneş gibi kerem kadehini döndürüp sunmada, herkese lûtfetmede, herkese ihsanda bulunmada.

Bedendeki kan, nasıl hemencecik hacamatçının şişesine gelirse, çekilen de onun gibi, çabucacık çekene koşar, gelir.

Hani Kâbe'nin kalkıp Tanrı dostunun, erenin kapısına gittiği gibi. Bu bir Tanrı rahmetidir ki rahmetlerle akar, çağlar gider.

Eren de sarhoş değilse bütün topallardan, bütün aksaklardan geridir; fakat kendisinden geçti mi o da tutar, Kâbe'ye bir adımda varır, ulaşıverir.

Kendisinde olunca edebe riayet eder, sırrı saklar, fakat sarhoş oldu mu ne çare, gönlüne gelene uyar gider.

Sus, ham adamın yanında şaraptan bahsetme, söyleme o adı; çünkü hatırına o adı sanı kötü şarap gelir onun.

XLV

Bülbülü seyret, gül bahçesine gidiyor; allığa bak, sevgilinin nar çiçeği gibi kırmızı yüzüne gitmede.

Meyve tam olmuş da kendinden geçmiş artık, Mansûr gibi darağacına asılmaya gidiyor.

Çiçek açılmış, yapraklanmış, padişah için bezenmiş; çünkü padişah, bahar vakti bağışlarda bulunmaya niyet etmiş.

Rahibe benzeyen lâlenin yüreği dertlerle yanmış, kanlı gözyaşlarına batmış da dağların yolunu tutmuş.

Diken tam dokuz ay gülün ayrılığıyla feryat etti; gül o vefayı gördü de yola düştü, dikene gidiyor şimdi.

Burda görüşmekten, buluşmaktan bahsediliyor diye şaşırıp kalmış da bağın bahçenin çevresini seyrediyor nerkis.

Ağacın kökünden abıhayat akmaya başladı, hür kişilerin gönüllerinden kopup alevlenen ateş gibi tıpkı.

Kışın toprak esiri olan her gül, kızışmış, aşka düşmüş, kendini göstermek için pazara doğru gitmede.

Baharın Tanrı vahyi umumî bir ders verdi; bağ bahçe, her şey yazdı bunu da tekrar tekrar okumaya koyuldu.

Bilgiye çalışan şu talebe, tahsilini bitirdi de her biri elbiseler kazandı, şimdi de gelir yolunu tuttu.

* Sanki bahar, "Allah alıcıdır" dedi de gül bunca yol aşmış, alıcıya gidiyor.

Gül, ta gönlünden Tanrı'nın bu sözünü, hem de daha fazla, daha iyi duydu da gönlünü de attı, sarığını da, herkesten daha çok koşmada, daha çabuk gitmede.

Gönül, baharda her dalı dostuyla eş görür de sevgilinin vuslatını anar, sevgiliye gider.

A gönül, hem müflissin, hem de inci almayı kuruyorsun; halbuki orda, yüklerle altından bahsediyorlar.

Hayır, hayır, yüklerle altından nerde bahsedilecek, orda ambarlar dolusu cana ait sözler geçmede.

* O iyiden iyiye kanmış, inanmış gönül yok mu, gıdası susmaktır onun, şu söyleyen nefisse söze doğru gidip durmada.

XLVI

Gözüm seğirip duruyor, yoksa o sevgili mi geliyor? Yüreğim boyuna çarpıyor, anlıyorum ki gönlümü alan gelmede.

Bu hüthüt, Süleyman'ın ordusundan uçup gelmede; şu bülbül, gül bahçesi civarından gelip çatmada.

Müflissen canımı sat da o kadehi al, sat kendini, alıcı geliyor.

Bekleyiş kulağı, bal gibi, şerbet gibi haberler içiyor, ağlayan göz, sevgiliye kavuşuyor.

O paramparça olan, o her parçası kan kesilen gönlün dağınık zamanı geçti, parçaları bir araya geldi, birleşiyor işte.

Çeng gibi iki büklüm olan, tel tel kesilen boy, düzeldi, hele bak, şimdicek her teline bir neşe mızrabı, bir zevk yayı dokunmada.

Bağın bahçenin perişanlığı geçti, güzelim yüzlü güller, dikenlere doğru koşup gitmede.

Âşıkın eyvah demeleri boşuna değildi ya; işte şimdicek vuslat ordusu yola düşmüş, o eyvahlara çare bulmaya geliyor.

Şimdicek aşk duduları kanat açtılar; çünkü Mısır'dan kantarlarla şeker gelmede.

Şehir emin; kahredici, ezip kırıcı şahnenin korkusundan bütün hırsızlar kaçtı.

Ca'fer-i Tayyar geliyor diye haber geldi de geceleyin hırsızlık eden bunca Ca'fer kaçtı gitti.

Açık, apaçık söyle: İnsan sıfatları, insanlık huyları kaçtı; çünkü sınıkları onaran, her şeye gücü yeten yaratıcının sıfatları geliyor.

Ey bahçe müflisleri, güz yolunuzu kesmişti, varınızı yoğunuzu almıştı; ilkbahar sultanı ihsanlarda bulunmak, elinizden çıkanları tekrar bağışlamak üzere geliyor işte.

Güneşin örtüsüz, perdesiz parıltısı, sükûttadır; sus, çünkü bu perde, sözden meydana geliyor.

XLVII

Bunca alım, bunca tatlılık; böylesine sarhoşluk, böylesine açılıp saçılış... Bütün bunları ezel ressamı nasıl vermiş o sarhoş gözlerine senin?

Gözlerin, her an binlerce göz açmada, binlerce göze görüş bağışlamada; Tanrı, Mesîh'e verdiği gibi sana da bu gücü, bu kuvveti vermiş.

Görüş bağışladığı, şifa verdiği gözlerin hepsi de nasıl oldu bu diye onun gözlerine dalmış, hayran olup gitmiş.

Gökyüzüne, sen böyle bir Ay gördün mü dedim; and içti de dedi ki: Hiç mi hiç hatırlamıyorum.

Şimdi iki dudağını yum da can gözünü aç; onunla birleşmişsen, birsen artık söz söyleme.

XLVIII

Yüzlerce padişahlık şehri zulümle yıkıldı gitti; yüzlerce saltanat denizi haksızlıkla kurudu, seraba döndü.

Yüzlerce hırs burcu, nekeslik kalesi, yüzüstü hendeklere yıkıldı, yarı uykuya dalmış yüzlerce baht büsbütün uyudu, uykuya daldı.

Gayb âleminin anacaddesi zaten o kavme kapanmıştı, o kapkara zulüm Ay'ı da büsbütün örtüldü, bulut altına girdi, görünmez oldu.

Şimşek gibi çakan, boyuna halkı yakıp yandıran o göz, feryatlara düştü, ağlamaya koyuldu, buluta döndü.

Yüz binlerce gönlü yakıp kavuran o gönül, şimdi Tanrı ateşinde kebab olup gidiyor.

Ne mutlu o kişiye ki bir ibret aldı bundan; padişahın bu kahrı bir kapı açtı ona.

Gündüz olunca geceleyin ne yaptığını gördü, anladı amma ne fayda; rezil rüsvay oldu, yüzlerce derde uğradı.

Yüzü ak gündüz gibi geceleri dua ederek geçir; çünkü Nuh'un duası da geceleyin kabul oldu.

XLIX

Bunca alım, bunca tatlılık; böylesine sarhoşluk, böylesine açılıp saçılış... bütün bunları ezel ressamı nasıl vermiş o sarhoş gözlerine senin?

Gözlerin, her an binlerce göz yaratıyor; çünkü Tanrı, kendi kudretinden kudret vermiş onlara.

O gözlerin hepsi de gözlerine, dalmış, şaşırıp kalmış, hepsi de gözlerine yüz binlerce rahmet olsun demede.

Gözlerin, padişahlık tahtına geçmiş, kurulmuş; gözlerini gören can, aman, aman, merhamet diye feryat etmede.

Gökyüzüne, sen hiç böyle göz gördün mü diye sordum; and içti, yemin etti de hiç mi hiç

hatırlamıyorum dedi.^[35]

L

Niceye bir umarak, korkarak hırkamı yırtıp duracağım; şarap sun da ummadan da kurtulayım, korkudan da.

Düşünceleri, kaygıları yakıp yandıran kadehi getir, sun bana; çünkü başımda ummadan, korkudan düşünceler var, kaygılar var.

Sun, yürüt o Nuh gemisini, tufandan o aman verir bize; göster onu, çünkü umma, korkma demirini atmış, kalakalmışım.

O kızıl altını, o veresiye olmayan zevki ver ki umarak, korkarak altın gibi sapsarı olmuş benzim.

Şu halka olmuş, oturup şarap içmeye koyulmuş erlere sunduğunu getir, dök ağzıma; çünkü umarak, korkarak kapı halkasına dönmüşüm âdeta.

Bir kerecik daha şu rengi, şu kokuyu sula; çünkü şimdi ümitle, korkuyla bir başka renge boyanmışım ben.

Kevser suyunun bile havasına düştüğü, aşkını çektiği o suyu sun bana, o suyla suvar beni; çünkü ümitle, korkuyla Kevser havasına düşmüşüm.

Ateşin ta içindeyim, Halil'im sanki, Âzer gibi ümitlere kapılmışım, korkulara düşmüşüm de put yapmadayım ümitlerden, korkulardan; gönder bana o suyu.

Kör gözlerin inadına gözlerimden gizlenme, kör olsun kötü gözler; çünkü zaten ümitle, korkuyla gözlerden gizlenmişim ben.

(s. 113) Beni yüzünün güneşinden ayırma; çünkü bu gazel gibi ben de ümitle, korkuyla sıırılsıklam ıslanmışım.

LI

Sevgili yalancıktan uyumuştun, aman dedim, bahçesinden çabucak bir şeftali çalayım, zaten uyumuyordu;

Güldü de dedi ki: Hani tilki de kurnazlıkla arslanın avını aşırma'yı kurmuştu; fakat öyle kolayca nerden aşıracak, nerde o bolluk?

Kim göğe erişir de bulutu sağlar? Amma bulut cömertlik eder de lûtufta bulunursa o başka.

Yok olanın, bir şey icat etmeye nerden eli, ayağı olacak? Tanrı'nın lûtfu, yoka varlık verir ancak.

* Yok gibi otur, çünkü namazda da selâm ancak otururken verilir.

Su ateşin üstünde kendini koyuverir de şaşırır gider; çünkü ateş kıyamdadır, suysa secdede.

Dudak sustu mu gönül yüzlerce dil elde eder; sus, niceye bir onu deneyip duracaksın, niceye bir?

Ateş, dün dumanın kulağına eğildi de gizlice dedi ki: Bana hiç dayanamaz, ödağacının arası pek iyidir benimle.

Benim kadrimi o bilir, bana o şükreder, çünkü ödağacının kârı yok olmasındadır, kadri o vakit meydana çıkar.

Ödağacı baştan ayağa kadar düğüm düğümdür, yoklukta açılıp saçıldı mı o düğümler de çözülür, açılır.

A benim yalımlar yiyen, ışıklar yutan dostum, hoş geldin, merhaba. Merhaba, a bende yok olan, bana can veren şehidim, a benim tanıklarımın, a beni görüp bilenlerin kendisiyle övündükleri dost.

Bak da gör, gök de varlığa dalmış, yeryüzü de; o gök kubbeden de yokluğa kaç, şu kör yerden de; yokluğa sığın.

Yokluktan kaçan can, devletten, ikbalden, kutluluklardan kaçan yomsuz, kutsuz kişidir.

Yok olmadan hiç kimsecik, yokluk levhinden faydalanamaz, ey seven, sevilen Tanrı, yoklukla aramı uzlaştır, barıştır beni onunla.

Kara toprak, kendinden geçmedikçe, varlığını bırakmadıkça ne arttı, feyzlendi, ne durgunluktan, hareketsizlikten kurtuldu.

Erlık suyu, erlik suyu olarak kaldıkça ne boy attı, büyüdü, ne baş sahibi oldu, gelişti, ne de yüzü oldu, al al yanaklar elde etti.

Ekmek, yemek, midede yanar, yok olursa o vakit akıl olur, can kesilir, hasetçilerin bile hasret çektikleri bir hale gelir.

Kara taş, varlığından geçmedikçe ne altın olur, gümüş kesilir, ne de para edecek bir değer kazanır.

Önce hor, hakir olmak, kul köle kesilmek, ondan sonra padişahlar padişahı olmak. Yol bu, yordam bu; namazda da önce ayakta durulur, sonra oturulur.

Bir ömürdür varlığı denedik durduk, bir kerecik de yokluğu denemek gerek.

* Yokluğun debdebesi, saltanatı uydurma değil ya; ateş olmayan yerden duman tütmez.

Aşk bizi istemiyorsa, aşk bizim havamıza düşmemişse ne diye boş yere gönlümüzü aldı, sarığımızı kaptı?

* Aşk geldi de her sabah, kulağımızı çeke çeke bizi, “Ahitlerine vefa ederler” mektebine götürüyor.

Gönlünü kinden arıtsın, kötülüklerden temizlesin diye inanç sahibinin gözlerinden nedamet yaşları akmada.

Sen uyumuşsun, Hızır'sa kalk, uyan uykudan, ebedîlik sağrağını al diye yüzüne su serpip duruyor.

Geri kalanını sana gizlice aşk söyler artık, sen Ashab-ı Kehf gibi hem uykuda ol, hem uyanık.

LIII

Gönül, yüzünü seyretmede; böyle olduğu halde gene de seni görmeyi bekliyor. Can, gül bahçende sarhoş olmuş, gene de dikenlere dalmış, gülü gözlüyor.

Her an gönüle bakmada, bakışının ışığından sağda bir huri belirmiş, solda güzel mi güzel bir dilber.

Her sabah çağı geceyle gündüz tuzağını yırttık mı sevgiliden bir öpücük alırız, ona yüz binlerce defa secdeler ederiz.

Şu aşkta geçen ömür geri gelmezse ne çıkar? Bu yıl âşıkların sevdalarından meydana gelmiş bir halkadayız biz.

Aşk çengini zevâlsiz nağmelerle çal; can aşk çenginin nağmeleriyle tel tel olmuş.

Aşk havanda öylesine bir yaşayış parlaklığı var ki o havada ağaçların kökleri yere gömülmemiş, gene de meyve veriyorlar.

Can, denize daldı, dalgalar yuttu, fakat bir inci elde etti; yalnız o deniz de senin lâ'1 dudakların için ağlamada, şu inci de.

Şeker kamışlığındaki dudularının nağmelerinden söğüt ağacı oynayıp duruyor, çınar, iki elceğini çırpıyor.

O arılık, o neşe olayı geldi, geçti mi aşk sûfleri sarhoş gibi birbirlerine sarılırlar.

* Sel nasıl durup dinlenmez, ta denize dek akıp giderse, can da Elest birliğini anar da sarhoşçasına bedenden fırlar, çıkar.

Cüz, tüm yayından bir ok gibi fırlar gider; fakat tümünden başka gidecek bir amacı, bir yeri yoktur onun.

Can binlerce deriden dışarı çıkar, bir hoşça yola düşer; ebedîlik yurdundadır işi gücü.

Gerçeklerin canları, o adlı sanlı cana kavuşmak, ondan murada ermek için hep ona sarılmıştır, onun eteğini tutmuştur.

Canlar aşkla onun eteğine yapışmıştır, o da ercesine, Kutup gibi hani, o ezeli eteğe sarılmıştır, o eteği tutmuştur.

A gönül, Tebriz'e git de bunu Tanrı Şems'ine sor; sor, öğren de mânalar Burâk'ına bin.

LIV

Güzelim, herkes kendi cinsiyle uzlaşmış, kendi cinsiyle kaynaşmıştır; herkes kendi tabiatına lâyıık birisini dost edinmiştir.

Fakat gönlünde senin dağın olan, hiç kimseyi seçemez; sana av olan, nasıl olur da avlanabilir?

Mademki lûtfun bizi bizden aldı, kendimizden geçtik; lûtfunu esirgeme, sensiz bırakma bizi.

Cins cins herkes, her şey kendi cinsiyle kaynaşır; herkes, her şey kendi cinsinden birisini, bir şeyi seçer.

Cinsinden olmayanla düşüp kalkarsa ancak münafıklıktır bu; hani suyla yağın, katranla karın beraber bulunuşu gibi.

Cinsinden olmayandan ayrılıp kendi cinsine kavuşuncaya dek bulunduğu yerde susadıkça susar, susuzluğu arttıkça artar.

Kim senden kaçar da başkasından hoşlaşırsa, kim seni bırakır, başkasıyla karar ederse,

Kim senin tapında suratını ekşiterek, bulut gibi somurtarak oturur, başkasının yanında ilkbahar gibi gönlü açılır, gülerse,

Sanki benim gayb âlemindeki aydan nasibim yok, can şarabı, can kadehi, ancak başıma sersemlik veriyor demek ister.

O ney sesi, o zevk şarabı hatırına gelmiyor mu ki bir taşlanası şeytanın elinden hoş bir halde şarap içiyorsun?

Şeytanın elinde yüzlerce kadeh şarap içiyorsun, görürsün, nasıl pis bir hale düşersin, iç a ham dilenci, iç.

Burda başcağızın düşük, yüzceğizin ekşi; fakat bil ki burda dağ gibi de bir kapkara ejderhâ var.

Kendi cinsiyle olunca süsen gibi dil kesilir, cinsinden başkasının yanındaysa dilsizdir, kendi cinsiyle oldu mu gül gibi açılır, cinsinden başkasına diken olur.

Yürü, git; bütün yaratıklarla, bütün halkla aynı cinsten olamazsın ya; bir dal, meyveye yüzlerce ağaçtan gebe kalamaz.

Dal gibi bir ağacın malıysan öbüründen kop, ayrıl; buna kavuşmak istiyorsan ondan elini çek.

Can, Tebriz'in övündüğü erle aynı cinstense ne mutlu o cana, oraya erer, erenlerden olur, giriştiği iş güç ne de kutludur, ne de mutlu.

LV

Sarhoşuz, kendimizden geçmişiz, sense perde ardına girmişsin, gizlenmişsin bizden. A Ay, artık görün, bundan fazla kalma bulut altında.

Bir bölük âşıkız sana, boyumuz bosumuz bir hoş; fitneler çıkarmaya, karışıklıklar yaratmaya, binlerce şer işe girişmeye çağrılmışız.

Kuşluk çağı, yüzünden güneş doğdu da yüzünün değirmisine kapıldık, o aşkla seni seyretmek için damlara çıktık.

Güneş ışığının şarabıyla sarhoşuz, başımız dönüyor, o yalım yalım alev başımıza vurdu, başımızı ısıttı, fakat baş da elden gitti.

A can âşıklarının gönül havasına uyan çalgıcı, tenen-ten diye daha hoş, daha güzel bir can nağmesi

çal.

Çal da canlar, ten hırkasından çıksınlar, her şeyden haberi olan can da hırka gibi geçsin kendinden.

Arı duru şarapla beden çerçöpünü yücelt de devletle, ikballe kucaklaşalım, göğüs göğüse gelelim.

Gözler, perdelerin ardında ne var, görsün; evden barktan, damdan kapıdan kurtulsun.

(s. 114) Can devlet kuşu, Tebriz'in övündüğü Şemseddin'den binlerce bahçeler görsün, binlerce kanat elde etsin.

LVI

A benim avlanan beyim, beni avladın sen; sensiz ne zevkim var, ne uykum, ne kararım.

Gönlümün sahibi sensin, alışverişimin aslı, esası sensin; bu kadar cevri bu yoksul kula revâ görme.

Ey aşk dünyasında bir sevgilisi bile olmayan, bir de bana bak, âleme düşmüşüm, bağırp duruyorum; a sevgili, sevgili, a sevgili.

Önce sunduğun şaraptan sun gene, o sarhoş gözlerle aç mahmurluğumuzu.

A gök, gönder şarabı, hani sunmuştun da yeryüzünde bir tek aklın bile akli kalmamıştı başında, gönder o şarabı.

Bir günde, bir bakışla binlerce iş başarırınsın, sonucu, bir de bana bak da şu işi başar gitsin.

LVII

Sen şu kadarını bil ki dünyada hiç kimse, kimsesiz kalmaz; birisiyle uyuşamadın, uzlaşamadın mı bir başkası gelir onun yerine.

Bu evden gidersem, evi boşaltırsam benim gibi bir başkası, yahut da benden beteri çıkar gelir.

Dünya binlerce yıldır miras kalagelmiştir; baba toprak altına gitti mi oğul, baba olur.

Yalnız insan değil, hayvan da böyle; böyle olmasaydı dünyada bir tek canlı yaratık göremezdin.

Geceleyin, gökyüzü damından Güneş çekilip gitti mi, Güneş'in yerini yıldızlar, yahut da Ay tutar.

İnsan, bir hüneri, bir sanatı bıraktı mı, tabiatı bir başka işle, bir başka sanatla oyalanmaya koyulur.

Çünkü bütün halkın gönlüne bir memur tâyin edilmiştir, bu memur onları işsiz güçsüz, azıksız, sefersiz bırakmaz.

LVIII

Kutlu bahar, dost elçisi çıkageldi; sarhoşuz, âşıkız, mahmuruz, kararımız yok.

A göz, a mum, bahçeye yürü, yeşillik güzellerini bekletme artık.

Çayıra çimene gayb âleminden elçiler geldi; yürü, git; geleni ziyaret etmek âdettir.

Gül, gelişini kutlamak için bahçeye geldi; diken, yüzünü seyretmek için güzelleşti, bezendi.

A selvi, kulak ver de dinle; süsen, seni övmek, seni anlatmak için ırmak kıyısında baştan ayağa dek dil kesildi.

Gonca, boğum boğum, düğüm düğüm olmuş amma lûtfun boğumları açar, düğümleri çözer; o lûtf, senden çiçekler bitirir de gene sana saçar döker.

Sanki kıyamet koptu da bildir, aralık ayında çürüyüp gidenler, ocak ayında ölüp göçenler, topraktan baş çıkarıyor.

Ölmüş tohum yaşayışa kavuştu; toprağın gizlediği sır meydana çıktı şimdi.

Meyveli dallar neşeyle nazlanmada, meyvesi olmayan kök utanıp gizlenmede.

Sonucu, can ağaçları da böyle olur; iyi ağaç, devletli dal belli olur, meydana çıkar.

Bahar padişahı ordu çekti, düzendi, kuşandı; yasemin kalkanını, yeşillik Zül-fekaar'ını takındı.

Filânın başını diyorlar, pırasa gibi kesiverelim; Tanrı'nın sanatına bak, apaçık gör şunu.

* Evet öyledir bu iş; Tanrı'nın yardımı erişti mi bir sivrisinek, Nemrud'u helâk ediverir.

LIX

Düşüncüyü, kaygıyı bırak, yer verme onlara gönlünde; çünkü sen çıplaksın, düşünce, kaygı zemheridir.

Mihnetten, eziyetten kurtulma düşüncesine düşmüşsün; halbuki düşünce, mihnetin, eziyetin kaynağıdır.

Sanat pazarında düşünce yoktur, düşünceden dışarıdır orası, böyle bil bunu; a esîre kapılan, onun maskarası kesilen, eserleri seyret.

Akla fikre gelenlerin çıkıp geldiği yana bak; kart feleği döndüreni ara.

Dilberlerin yüzleri, onun sanatıyla gül gibi al aldır; âşıkların yüzleri, onun fitnessi yüzünden sapsarıdır.

Şu binlerce kuş yokluk âleminden bir hoşça uçup gelir; şu yüz binlerce ok bir tek yaydan fırlar gider.

Neliksiz-niteliksiz, âdetten, töreden dışarı, akla fikre gelmez bir halde gayb âleminde yüzlerce şarapçı, elsiz-ayaksız cibre sıkmadadır, şarap yapmada.

Gönül tandırının, mide fırınının ateşi olmadan ekmekler pişirir, dükkâna kor, fakat ekmekçimiz gizli, o bir türlü görünmez gözlere.

Dümdüz, pürüzsüz toprak levhasına yüz binlerce resim yapar o; dişilerin kanlarını coşturur da yüzlerce süt sağlar o kandan.

Allah için bir şey dedin, gökyüzünden ses geldi: Aç zembilini, ihsan geldi a yoksul.

Açtın amma büyük geldi ihsan, zembili yırttı; Tanrı mutfağından da azıcık bir şey gelecek değil ya.

Gökten kudret helvasıyla bıldırcın kuşu gönderen, dağın yarığında deve çıkaran,

Erlük suyundan güçlü kuvvetli bir er yaratan, uyuyana, uykusunda uçup gidecek bir yol açan,

Şu hayale kapılanlar, yola koyulsunlar, acele etsinler diye her an yoklukta bir şekil gösterir durur.

Buyruğa uyarım ben, mademki sus dedi, susuyorum işte; o buyruk sahibi bir gün bunu kendisi anlatır.

LX

“Tercî-i Bend”

A ateşli sevgili, a gönüllere huzur veren ateşli dilber, lûtfet, gel de kendi elinle kaşı kullarının başını.

Senin toprağınız, suyuna, bitkine susamışız; kendi toprağına cömertlik, vefa tohumunu ek.

Ek de şu yeryüzünün göğsünden, o geniş alandan görülmemiş yeşillikler, bezenmiş renkli, güzel çiçekler bitsin.

Her kuyuya yüzü vurmuş; her kuyuda sarhoş, ay yüzlü, güzel yanaklı bir Yusuf belirmedi.

Şu hikâyeyi bırak; bir kere daha yeni bir haber geldi, beri gel de kulak ver, dinle.

Bir pîr geldi yanıma, elinde bir gül dalı vardı; nerden bu dedim, o diyardan dedi.

Dedim ki: O bahardan dünyada bir eser yok; çünkü burda bir gül varsa iki yüz tane de diken yarası var.

Dedi ki: Bu dünyada da eseri var o baharın, fakat sen şaşırılmışsın, gözün kararmış; esrar içen kişinin elbette başı döner.

Gönlünü, düşüncelerden, kuruntulardan sil süpür, arıt, elinden at esrarı, çayırılığa çimenliğe bak.

Tercî beytini söyle; çünkü dudağına kadar dolu bir kadeh geldi; can nara atıyor: Gel, tatması helâl.

*

Şaraba düşkünsen, ersen, ustaysan güle benzeme; o, bir kadehçik içti, sızıverdi.

* Cehennem gibi gel de yedi denizi de iç, sömür; sâkî de padişahım desin sana, afiyetler olsun, sinsin, şeker olsun, bal olsun.

İnsan inci haline gelirse sağrağı deniz olur; ağzını açtı mı o adam, dünya bir lokma olur ona.

Dünya bir lokmadır amma sineğe değil, adama, adamdan doğana bir lokmadır şu dünya.

Adam sinek doğurmaz, sen de sinek olma; adam ol, Cemşîd, Husrev; padişah ol, Keykubad kesil.

Sarhoş değilim de sözümde tat tuz yok; çünkü çalışıp çabalama, sözde edipliğe başvurma, sanata düşme, bir tekellüftür ancak,

(s. 115) Fakat sarhoşun ağzı, arı kovanına benzer, balarısı, meramsız, maksatsız her yana uçar gider.

Balarılarını, ağızlarındaki baldan sarhoş olurlar, harap bir halde ballarıyla, iğneleriyle yelin ortasında uçar dururlar.

Yâni biz altı yanlı evden kurtulduk, balarısına o tatlı şerbeti veren padişahlar padişahı kurtardı bizi derler.

Tercî, bend ister, halbuki sarhoş, bağ nedir, ip ne? Bilmez; ne bağ tanır, ne öğüt dinler, aklı başında değildir ki.

*

A canımızın canı, getir lâ'l kadehini; biz nerdeyiz, öyle uzun boylu hikâyeler dinlemek nerde?

Aç iki kolunu da kemer gibi kucakla beni; ölümsüzlüğü getir de soy elbisemizi bizim.

Yüzlerce kadeh içtin de ağzına kerpiç koydun, sesin çıkmıyor; fakat iki sarhoş gözün, sarhoşları içmeye çağırıp duruyor.

Kokusu iki fersahlık yere gelen o şarabı gizlice çekip duruyorsun, sen bilirsin, hadi bakalım, içmeye bak;

Yalnız benden gizleme; çünkü sen de bilirsin, başkaları da bilir ki ben senin bir kulunum, hem vefalı bir kulun.

Bir de şu var: Hiç şarap gizlenir mi? Eserleri yüzde de görünür, başta da; mutlaka belli olur, meydana çıkar.

Deveye biniyorsun da başını aşağıya eğiyor, şehre gidiyorsun, sonra da sakın beni görmeyin diyorsun.

Sen o kadar biliyorsun, halbuki o esrik deven, af, af deyip durmada, yâni ikimizi de görün demede.

Pazarı, çarşığı bırak, deveyi gül bahçesine sür; sarhoşların, aynı cinsten olan, birbirlerine lâyük bulunan kişilerin yeri orasıdır.

A güzelim, güzelliğine yüz binlerce Tanrı rahmeti; bizim halimiz iyi, senin halin de iyi olsun.

— Z —

LXI

A çekinip kaçarak halka boyuna cilveler eden, edalar satan; kurtuluş da sana ulaşmakla olur, murada eriş de; ne mutlu kurtulana, muradına erene.

Ateşli bir dilim var, senin aşkınla mum sanki; diyorsun ki: Baştan ayağa dek dil ol, alev kesil, yan.

Gündüzün kavgasını gürültüsünü görünce mum gibi ölü bir hale gel; gece yalnızlığı bastı mı mum gibi yan yakıl.

Dedim ki: Yalnız sana yanıp yakılmadayım, yalnız seninle uzlaşmadayım; a parsa benzeyen erkek arslanım, her an gizlenme, kaybolma gözümünden.

Mademki beni kendine çektin, kul ettin, yüzünü gizleme benden; mademki bu perdeyi yırttın, germe o perdeyi önüme.

A abıhayat, bu ayrılıktan önce, senden kana kana içen kişiyi bağışla, çekinme, gizlenme ondan.

Önce öylesine bir iltifat, sonra bu çeşit yakıp yandırma, eritip bitirme; bu nasıl iş? Önce caizdir demek, sonra caiz değildir diye fetva vermek, olur mu hiç?

A gülen can, a gülen baht, yüzümüze gül de şu kocakarı soğuşunda selvi de gülsün, gül de.

Kocakarı soğuşunda can bahçesine gitsen o soğukta her bucaktan yüzlerce temmuz görünür.

Sen git can bahçesine der, derim ki: Yolu nerde? Hâlâ der, bahçenin yolunu öğrenemedin gitti;

Can gibi esprilerin, ince anlamlı sözlerin gelip eriştiği yer yok mu, işte yolu ordadır a esprilere dalan, ince anlamlı sözlere kapılan, böylece ömrünü yele veren kişi.

Sen bizim bakışımızı iste. İnce anlamlı, güç anlaşılır sözlere düşme; elinde o devlet yay varken yay tozuna sarılma.

Nefis kocaldıysa gönül genç, can terütaze; taze menekşe gibi; güzel yüzlü.

Kalbinde doğuştan bir cömertlik yoksa yüce mevkilere ermek, mal mülk, hazine, define sahibi olmak, onu zenginleştirmez.

Zenginsen, zenginliğini de gizliyorsan ne çıkar bundan? Nice yılan vardır ki meydana çıkmak için fırsat gözetir.

A mücevherler, inciler, taşlar isteyen, karanlıklarda hangisini elde ettin, nerden bileceksin?

Kırık dökük taşları yoldan, belden, incileri de denizin dibinden devşir; geceleyin kalp para basmaya kalkışma, gündüzün meydana çıkar, iş anlaşılır.

Paraları doğru bir ayarla sına da sana zararı dokunanı at gitsin, işine yarayanı al. ^[36]

LXII

Kafdağı'ndaki Zümrüdüanka gene geldi çattı; gene göğsümdeki gönül kuşu uçmaya başladı.

Şimdiye dek peşine düşüp sarhoş olan kuş, tuttu, yemleri yaktı da çırpınıp uçmaya koyuldu.

Ayrılık gecesi kanlara gark olan göz, gene sabah yüzü gördü.

Sıddıyk'la Mustafâ, mağarada eş dost oldu; örümcek de mağara kapısına ağ kurmaya koyuldu gene.

Zevk, safâ dişi ayrılıkla körleşmişti de yüzü ekşimişti; bugün gene vuslat şekerini dişlemeye başladı.

Savaş günü giyindiği zırhı bugün ta göbeğine dek yırttı gene.

Mısır'daki ırz ehli kadınlar, gene Yusuf'un yüzünü gördüler de her biri bir turunç aldı eline, hepsi de ellerini doğramaya koyuldu gene.

Feryat o Yusuf'tan ki gene Zelîhâ, yüklerle lâ'l verdi de mezattan satın aldı onu.

O Yusuf'lar arslanının kanlı ceylan gözleri, gene âşıkların kanlarında yayılmaya koyuldu.

Evinde oturup duran can kadını, aşka düştü de çarşafını başına aldı, koşmaya başladı gene.

Hamları pişirip olgunlaştıran sevgilinin aşk hayali tenceresi, gene beynin en yüce basamağına kondu, beyni kaynatıp pişirmeye koyuldu.

* Halil'i seyret, gene aşkın iki parmağından balla süt emmeye başladı.

Aşkına tövbe edip bir yana çekilen gönül, gene sevgilinin afsununu duymaya, düzenine kanmaya kalkıştı.

Uyuyanların, uykuya dalanların fikir damına çıkan gönül, gene aşkımızla bir bir yıldızları saymaya girişti.

O işi gücü kötü hırsız ayyarın karasevdası, ip gibi gene saçlara tırmanmaya başladı.

Aşkın özündeki naz, sanatında maharetli bir sarraf gibi gene avcuna altın, gümüş, bakır kesintileri koymaya girişti.

Tebriz'de Tanrı Şems'inin lûtfu vardır, keremi vardır, o gene kulağımızdan tuttu, bizi kendine çekmeye koyuldu.

LXIII

A güzel, yüzyıl kaçsan da yanımıza gelmesen gene senin işini altüst ederiz, kendi işimize döndürürüz.

Kaçma, çaresiz, feleğin çemberinden geçeceksin; ister kükremiş arslan ol, ister aşağılık, uysal koyun; bu böyle.

Beden, canın omzunda çıkmış bir kan çıbanıdır, oldu mu neşter yarasına hacet kalmaz, patlar, boşalır.

Ne mutlu o bâtıla ki bâtıldan kaçar, Tanrı aşkına sarılır, yapışır, hem de zamksız, çirişsiz.

Gece gündüz, ömür elbisesini arşınlayıp duruyorlar, ölçüp biçiyorlar, ya bir gün, ya bir gece mutlaka sonu gelecek bunun.

Zavallı insan, aşk zebun etmiş onu; böyle bir süvari, sırtı yaralı ata ağır gelmiş.

Sus, sükût âleminde varlığını kaybet; çünkü o aşkın işi, din, mezhep âşıkklarını öldürmektir.

LXIV

Aşk padişahının vefası yoktur diyorlar; yalan. Senin gecenin sabahı yoktur, gündüzü göremezsın diyorlar; yalan.

Diyorlar ki: Aşk için ne diye öldürüyorsun kendini, beden yok olduktan sonra hayat yok; yalan.

Aşk yüzünden gözyaşı dökmen abes, gözünü yumdun mu görmek, buluşmak yok diyorlar; yalan.

Diyorlar ki: Şu zaman geçip gitti, biz de zamanımızı doldurduk mu can o yana gitmez, buna imkân yok; yalan.

Hayale kapılanlar, hayalden vazgeçmeyenler, peygamberlerin bütün hikâyeleri düzme, hayalden ibaret diyorlar; yalan.

Doğru yolu tutmayanlar diyorlar ki: Kulun, Tanrı kapısına varması mümkün değil; yalan.

(s. 116) Gönül sırrını bilenler diyorlar ki: Sırları, gayb sırrını Tanrı, kuluna vasıtasız söylemez; yalan.

Diyorlar ki: Kula gönül sırrını açmazlar, lûtfedip kulu göğe almazlar; yalan.

Balçıktan meydana gelen insan, gök ehliyle âşinâ olamaz diyorlar; yalan.

Diyorlar ki: Tertemiz can, şu yuvadan aşk kanadıyla uçup havalanamaz; yalan.

Halkın zerre zerre iyiliğine, kötülüğüne, o gerçek güneş mükâfat vermez, ceza vermez diyorlar; yalan.

Sus; eğer birisi sana harfsiz, sessiz söz olamaz derse de ki: Yalan.

LXV

Bugün neşe günü, bu yıl eğlenme yılı; halimiz, ahvalimiz iyi, bağ bahçe de iyi olsun, hoş olsun.

Bahar geldi, gül, gülerek nerkise dedi ki: Uzak olsun kuzgunun çirkin yüzü, çok şükür görüldüğü yok, senin de gözün aydın, benim de.

Gül bülbüllerin mezesi, şeker duduların. Karganın gözü kör amma ne çıkar? Onun inadına âlem yemyeşil, lâlelik, çimenlik.

Nar, elmaya bir şeftali ver dedi; o da, çayırılığın çimenliğin bütün işsiz güçsüzleri bu heveste dedi.

Mesîh'ten can verip şeftali almak gerek; hem de gönülden, kafadan gelişip yücelen canı değil, gerçek canı.

* Bağ da, bahar da gayb cennetinden gelen elçinin sarhoşu, dinle de işit; elçinin ödevi ancak haber ulaştırmak.

Kerem, ihsan güneşinin altında yeni bir kol kanat aç; çünkü güneşin önünden bulut da gitti, sis, pus

da.

Bahar sâkîsi, şimdi öylesine şarap döktü ki gayb âleminin suya yanmışları bile bu feyze kandı da yeter diye feryada başladı.

Güneşimiz, can baharında Hamel burcuna kondu, o burcu yurt edindi; ne karakış korkusu var, ne kânun; ne de hoş bir şey.

Böylece başını salla, yâni gel diye işaret et de geleyim; sonra başımı kaşı, bunu istiyorum, vazgeçemiyorum bundan.

Bugün ayağımı dire, sâkî ayakta, toprak suya kanmış, gökyüzü yüzlerce mumla, yüzlerce ışıkla bezenmiş.

Gâh su gösterir bize, gâh ateş; gönlüm dağlanmıştı, dağlar vardı gönlümde, hepsinden kurtardı beni.

Gam, kedinin pençesine düşmüş fare gibi cik cik diye bağırmada; sen söyle ona, de ki: İster cik cik de, ister cak cak cak, kurtuluş yok.

Örekeyi ateşe yak, artık pamuk eğirme; şu harfler, şu söz, boğazında düğümlendi kaldı da boynun iğne döndü bu yüzden.

— L —

LXVI

Bugün neşe günü, bu yıl gül yılı; halimiz, ahvalimiz iyi, iyi olsun, hoş olsun gülün de hali, ahvali.

Güle sevgilinin gül bahçesinden yardım geldi; artık gözlerimiz gülün zevâlini görmez.

Gülün debdebesinden, letafetinden, yetişip gelişmesinden nerkisin gözleri sarhoş olmuş, bahçe ağzını açmış, gülüyor.

Süsen ağzını açmış da selvinin kulağına bülbülün aşkına ait sırlar söylüyor, gülün güzelim huylarını anlatıyor.

Gül bize yardım için elbisesini yırtarak koştı geldi, biz de ona kavuştuk da o yüzden neşeyle elbisemizi yırtıyoruz.

Gül, bir âlem ki bu âleme sığmıyor; hayal âlemi bile gülü hayal etmeye dar geliyor.

Gül dediğin kim? Akıl bahçesinden, can bağından gelmiş bir haberci. Gül dediğin de ne? Asıl gülün, solmayan, dökülmeyen gülün ululuğunu bildiren bir şeyceğiz.

Gülün eteğini tutalım, ona yoldaş olalım da oynaya güle gülün aslına, zevâlsiz gül fidanına gidelim.

Gülün aslı, zevâlsiz gül fidanı, Mustafâ'nın terinden bitmiş, lûtfundan meydana gelmiştir; o ulunun yüzünden yeniayken dolunay haline gelmiştir gül.

Siz, gülün yapracıklarını koparırsınız amma yeniden yeniye can verirler ona, diriltirler onu, yeniden yeniye kol kanat ihsan ederler güle.

* Baharın davetine nasıl icabet etti gül, seyret de gör; hani ölmüş, yok olmuşken o dört kuş da Halil'e koşup gelmişti ya, tıpkı onun gibi.

Sus hoca, dudağını açma, gülün gölgesinde otur da gonca gibi dudak altından, gizlice gülümse.

LXVII

Üstünlükleri elden kaçırmakla ne de ziyana düştü; yazık nefsimize; vesileleri bozdu, fırsatları kaçırdı gitti; eyvahlar olsun canımıza.

Bütün kabilelerin övüncü olan o candan ayrıldım da kayalar bile halime acıdı, bana ağlayıp inlemeye koyuldu.

Ayrılığım, Tur Dağı'yla Safâ tepesine bir an bile yükletilse depremlere uğrarlar, yıkılıp giderler.

İçimizdeki aşkın kıvılcımları belirse bizi kınayanların tümünü yakar, kavurur.

Güzelliğinden bir zerre bile yeryüzüne vursa hiçbir çöl korkulu olmaz kervanlara.

Yüceliği gönlü aydınlatan, vuslata da, her yüce kişinin anlayamayacağı nura da and olsun;

Apaçık söyleyemediğim, ancak kinaye yollu anlatabildiğim o aramızda geçen gizli şeylere, güzelim

işlere and olsun;

Gönlümden hiç mi hiç çıkmayan, fakat dilimle söylemeye de imkân bulunmayan cömertliğe, verdiği nimetlere and olsun;

Bütün dileklerimize kavuştuğumuzu, bütün isteklerimize eriştiğimizi apaçık gösteren parlak bir vuslata erdir bizi.

Ağlamaktan gözlerim öyle kızarmış, öyle şişmiş ki bu gözlerle hiçbir konuğu ağırlamaya gücüm kuvvetim yok.

Kapısının eşiğindeki topraktan bir avuç toprak dilerim ki sürme gibi gözlerime çekeyim de gözlerimi ışıklandırısın, aydın etsin.

Tebriz'in bütün toprağı böyle bir toprak mı; imkân mı var buna? Ben canın tıpkısıyım diyen beden olmaz olsun.

Efendimiz, sahibimiz Şemseddin, yaşadıkça yaşasın, var olsun; boynumda hakları var, işimi gücümü ancak o başarır benim.

LXVIII

Usanma, bezme bizden, çok güzeliz biz; kıskançlığımızdan örtülere büründük.

Bir gün beden örtüsünü canın üstünden attık mı görürsün bizi; Ay da kıskanır bizi, Ferkad yıldızı da, o da hasrettir bize, bu da.

Bizi görmek için yüzünü adamakıllı yıka, arın. Yıkamayacaksın, arınmayacaksın uzak ol bizden, kendi güzelliğimiz kendimize yeter.

Yarın kocayacak güzel değiliz biz; biz ebedî genciz, gönlümüz rahat, hoşuz, önümüze ön yok, sonumuza son.

Örtü eskidiyse, yıprandıysa güzel ihtiyarlamadı ya; ömür örtümüz fânî, fakat biz uçsuz bucaksız bir ömrüz.

İblis, Âdem'in örtüsünü gördü de yüz çevirdi; Âdem ona seslendi; sen sürülmüş, kovulmuşsun, biz sürülmedik de, kovulmadık da.

Geri kalan melekler secdeye kapandılar da bir güzele düştü gönlümüz dediler;

Dediler ki: Örtü altında öyle bir güzel var ki güzelliği aklımızı başımızdan aldı, secdeye kapandık.

Kocalmış, ihtiyarlamış kişileri güzellerden ayırt edemezsen, aşk âleminde bu seçmeyi yapamazsa aklımız, dinimizden dönmüş olalım.

Güzelin de sözü mü olur? Tanrı arslanı o; biz çocukça sözlere daldık, zaten de çocuklarız, ebced okuyoruz biz.

Çocuğu cevizle, kuru üzümle kandırırlar; çocuk olmasak cevize, üzüme lâıyk olur muyuz hiç.

Bir kocakarı zırhlar, tolgalar giymiş, bunlarla kendisini gizlemiş de savaş eriyim, yüce bir Rüstem'im ben diyor.

İstediği kadar giyinsin, kuşansın, herkes bilir ki kadındır o, nasıl olur da yanılırız? Ahmed'in nuruna gark olmuşuz.

* İnanan anlar, fark eder; böyle dedi Mustafâ; şimdi ağzını yum, sözsüz bulduk doğru yolu.

Geri kalanını Tebriz'in övündüğü Şems'ten dinle; çünkü hikâyenin hepsini o padişaktan duyamadık biz.

LXIX

Kıtlığa düşmüş susuzlarız, pek çok yemekler yemişiz; çaresiz değiliz amma, dertlere dermanız, çaresizliğe çare.

Mecliste şaraba benzeriz, savaşta Zül-fekaar'a. Şükretmede kaynağınız sanki, dayanmada mermer kaya.

Rüşvet alan para pul padişahı değiliz; paramparça gönül hırkalarını diker, yamarız biz.

Bizden sır saklama; zaten gönlüdeyiz senin. Gönlünü alma bizden, zaten elimizde gönlün.

Saman altında gizli, uçsuz bucaksız deniziz; yahut da yıldızlarda parlayan güneşiz biz.

Sarhoş bir halde dam kenarında durduğumuza bakma; dam da bilir ki kıyımız, kenarımız yoktur bizim.

(s. 117) Ay ışığı dam kıyısına vurmaktan korkar mı hiç? Peki, biz ne diye gam yiyelim? Ay'a binmişiz biz.

Ciğerlerimiz aşk oklarıyla oklandıysa ne çıkar? Bak da gör hele, ciğer zahmetinden kurtulmuşuz da ne işlere dalmışız.

Köy kasabı ağlatıp inleterek bizi kesti amma gene de hem köyde yayılmadayız, hem kanarada asılı durmada.

Hem mühreyiz, hem mühreye hokka kesilmişiz; hem gönül hengâmesine dalmışız, altüst oluyoruz, hem karşıya geçmişiz, kendimizi seyre dalmışız.

* Ahmed'in müjdesini vermedeyiz, Mesîh gibi beşikte çocukken konuşuyoruz amma susalım;

* Tebriz'in övündüğü Şems'in aşkıyla gece gündüz, şihap gibi, kıvılcım gibi gökyüzünde şeytanları yakıp öldürmedeyiz.

LXX

Yüzünü seyretmedeyiz, yeşilliğe de boş vermişiz, gül bahçesine de; gözüne dalmışız, şarabı da boşlamışız, şarapçıyı da.

Evi rehine vermişiz, mahalleni yurt edinmişiz; dükkânı yıkmışız, işe boş vermişiz.

Neyimiz varsa hepsini de aşk yağmaladı; kârdan da geçmişiz, ziyandan da, alışverişten de.

Aşk dâvasına girişmek, ondan sonra da namus, ad san, âr, hayâ kaydına düşmek, olmayacak bir iş; utanmayı satmışız, âra, hayâyâ boş vermişiz.

Neşe yurdu, gönül hoşluğu ülkesi bize verilmiş; azın, çoğun varından da geçtik, yoğun dan da.

Başımız yüceldikçe yüceldi, gökleri bile aştı; çünkü aşk zevkiyle baştan da geçtik, sarıktan da.

Biz söz söylüyoruz, sen inkâr ediyorsun, iki âlemin ikrarına da boş verdik biz, inkârına da.

Şu bir avuç köpeğe bak; nasıl da birbirlerine düşmüşler; biz köpekten doğmadık, köpek değiliz, leşe boş verdik biz.

Sırlarını Tanrı bilir ancak, bu da yeter gider; bizse kötünün kötülüğünden de geçmişiz, düzencinin düzeninden de.

Aşkın verdiği ders nasıl, ne vakit unutulur? Artık ondan bahsetmeye de boş verdik, ona dair söz kavgasına girişmeye de, onu tekrarlamaya da.

Gizlice ne yaparsan apaçık o biter; dilediğin tohumu ek, boş vermişiz biz.

Yol arkadaşlarının mihladızı çekti de söyletti bizi; yoksa bu yolda sözden geçmişiz biz.

Tebriz'in övündüğü Şemseddin'in yüzündeki nur sayesinde dönüp duran gök kubbedeki güneşe bile boş vermişiz biz.

LXXI

Kalk, şarabı koca sağraklarla, testilerle içelim; padişahlar padişahının meclisi bu, bu mecliste ne diye şarap içmeyeceğiz?

Padişah bir deniz, şarap da bir tatlı, bir sinen şarap ki; sun o lâ'l renkli şarabı, sun da gör, ne biçim bir özümüz, ne çeşit bir mayamız var.

Güneş yeryüzüne öylesine bir ışık kadehi serpti ki; biz de zerre gibi sarhoş bir halde yücelerde uçalım.

Zevâlsiz güneş bize bir şarap sundu ki, gururumuzdan güneşin kadehine bile bakmıyoruz artık.

Getir o akılları yakıp yandıran, gönülleri ısıtıp aydınlatan şarabı, getir de gönül gibi varlığımızın balçığından geçelim gitsin.

Dolu dolu içmedeyiz, çünkü padişahın keremini, ihsanını biliyoruz; şarap içmede ileri gitmişiz, hizmette geri kalmışız, kusur etmişiz.

Çünkü şükretmek, gerçekten de hizmet etmeye engeldir; bu yanda gelişmişiz, o yandaysa arık mı arıkız.

* Sırçada, kandil konan yerde parıl parıl parlayan nurla ısıt bizi, biz zaten onun yalımlarıyla ısıyıp duruyoruz.

Beden, tandır gibi bu şarabın yalımıyla çok ısındı, çok soğudu; bizi odun gibi yak, yandır da hiç üşümeyelim.

Gökyüzü fanusu gibi can ateşlerle dopdolu; sanki bakır mıyız, kalp mıyız, yoksa halis altın mı, bunu anlamaya yarayan bir ocak.

A gül yanaklı, lâleye benzeyen kadehi meclise getir de biz de o lâleye benzer kadeh yüzünden gül gibi yaseminler devşirelim.

Güzel güzel gül, güzelliğin, hoşluğun özünü, mayasını getir meclise; biz herkesle hoşuz amma seninle olduk mu, daha hoşuz.

Çalgıcı, o terütaze nağmeyi bir kere daha söyle de seyret bir; sen tazesin, lâtifsinsin amma biz senden de daha tazeyiz, daha lâtifiz.

Coş, güzel sesin gelsin, vursun bize; aşkına vefa göstermede biz mermer kayayız âdeta.

O nefesi, miras olarak Mesîh'ten aldın sen; üfür kulağımıza, ne üfürülürse çaresiz o sesi veren zurnayız tıpkı.

Ağız sözlerle dolu amma yum ağzını, sus, çünkü inkâra döşenmiş hasetçilerin yanındayız.

LXXII

Dünyada kimseyle uyuşamayız, uzlaşamayız; gök kubbe altında bir ev kuramayız biz.

Mahmuruz, sarhoşuz, susuzuz, içtikçe içiyoruz; herkes yeter demiş, sızmış, yeterimiz yok bizim.

Rahmet denizidir bu, düşmansa üstündeki köpük, çerçöp; her çerçöp için gönül dalgasından vazgeçmeyiz biz.

* Burnu büyük Âd gibi, Semûd gibi şu yokluk alanında köşk kurmayız, çardak yapmayız biz.

O ölümsüzlük mülkünde Nuh gibi, Halil gibi aşk köşkünden başka bir yapı yapmayız biz.

Avlanmak istedik mi uçup gittiğimiz yer Kafdağı'dır, akbaba gibi leş avlamayız biz.

Güzelim tertemiz huriler dururken kahpecikleri kandıran o kapkara Şeytan'ı gelin almayız biz.

Kapkara hırs, tamah toprağına meyvesi cefa olan fidanı dikmeyiz biz.

Gözümüzde onun kutluluğunun tadı varken kutlu cana bile bakmayız biz.

Sus, bundan böyle, bizim cinsimizden olmadığı için pek o kadar nazma da, pek öyle kafiyeye de aldırış etmeyiz biz.

LXXIII

Şu durmadan, şu her an sunulan, şu kıpkırmızı şarapla dolup boşalan kadeh yüzünden kanlı gözyaşlarım şıp-şıp-şıp damlamada. Bu sesler bir davulu andırıyor sanki; a gönül, şükrederek çal davulu sen de: güm-güm-güm.

Şarap davulunu buldun, hadi, çal şükür davulunu; gâh zîr perdesinden çal a gönül, gâh bem perdesinden, bem-bem-bem.

Benim için de bir davul al davulculardan, al da çalayım, çalayım da dünya bahçesinden gamın, kederin dallarını koparayım, kökünü söküp atayım.

Bir ordu geldi çattı, ordunun kumandanı da aşk; dağ da davulla, bayrakla doldu, ova da.

Biz şarapla dopdolu bir hale geldik, sâkî de inadına şarabı aşırı sunmada, derya gibi sunmada.

Bilir misin, deniz neden kabarıp coşar, dalgalanıp köpürür? Benden işit, çünkü deniz adamıyım, denizdeyim ben.

Kabı dar gelir kendine, geniş yer ister de sonucu su havalara kalkar.

A güzelim benim, su ta gökтейken yolculuğu huy edinmiştir; gökten yağar, havaya ağar, dağdan çağlar, derede akar.

Bizim abıhayatımız, denizin suyundan aşağı değil ya; biz de varlıktan yokluğa dalgalanıp gidiyoruz.

Cana, ne şu topraktan yaratılmış dünyada bir karar vardır, ne şu boyu büküle kalmış gök kubbenin altındaki havada.

Hangi bahçede açılıp saçılmışsa can oraya meyleder, yâni o büyük mü büyük, yüce mi yüce padişahlar padişahının sanat kucağını ister.

Şu halde bırakma, daha şarap içebilirsin; hocam, bu zulme, bu siteme razıyız biz.

Sus, şehre fitneler saldın; fakat amcanın canı bir deryadır; beyhude yere onun susmasını bekleme.

LXXIV

Hiçbir şeycikler söyleme, gizli bir hazine elde ettim; can verdim amma bir cihan aldım.

Yüzüm bir kuyumcuya benziyor, ondan işit bu sözü; diyor ki: Bir kesim altın verdim, bir maden satın aldım.

Sevgilinin güzelim gözlerinden ne oklar yedim, kalem kaşlarından ne yaylar elde ettim.

Halka, örtülü, kapalı söyleyeyim şu sözü; bunu falandan satın aldım demeyeyim kimseciklere.

Balık gibi dilsizdim ben, fakat bir şeker dudaklıyı gördüm de bir dil satın aldım.

Ansızın bahçede bir ağaç gibi bittim, boy attım; o eseri belirmeyen bahçeden bir iz buldum, bir eser elde ettim.

Bahçede, bu bahçenin dedim, ucu bucağı yok; yok amma ben yoklukta bir bucak buldum.

* Tebriz'in övündüğü Şemseddin'e ulaştım, iki âlemden de dışarı, bir kırana eriştim.

LXXV

(s. 118) Kalkın a âşıklar, göğe ağalım; şu dünyayı gördük, bir de o dünyaya varalım.

Hayır, hayır; şu iki bahçe de güzel, ikisi de hoş, fakat ikisinden de geçelim de bahçivana gidelim.

Sel gibi secdeler ederek denize dek gidelim, denize kavuştuktan sonra da üstündeki köpükler gibi el çırpı çırpı koşalım, yürüyelim.

Şu yas âleminde düğün dernek âlemine sefer edelim, şu safran gibi sapsarı yüzü bırakalım, erguvan gibi kıpkırmızı bir yüz elde edelim.

Düşme korkusundan yaprak gibi, dal gibi titreyerek, yüreğimiz atarak aman yurduna varalım.

Gurbetteyiz, dertten kurtulmamıza bir çare yok; toprak yurdunda yola düşmüşüz, tozdan kurtulmamız mümkün değil.

Yemyeşil dudu kuşları gibi güzelim kanatlarımızı çırpıp uçalım, şeker yurdu kesilelim, şeker alana gidelim.

Şu şekiller, hep izinin tozu belirmeyen bir ressamın varlığına delil, kem gözden gizli, ta izi

belirmeyen ressama varalım.

Belâlarla dopdolu bir yol; fakat kılavuzumuz aşk; bu yolda nasıl gideceğimizi öğretiyor, belletiyor bize.

Padişahın lûtuf, kerem gölgesi korur bizi; korur amma gene de kervanla yol almamız daha iyi.

Yarıklarla dolu bir dama yağan yağmura benziyoruz, yarıklardan kaçalım, oluğa varalım.

Yay gibi eğriyiz, çünkü kiriş boğazımızda; mademki dosdoğru geldik, yaydan ok fırlar gibi dümdüz gidelim.

Kedilerin korkusundan fareler gibi evde kaldık; arslan oğluysak varalım, o arslana gidelim.^[37]

Yusuf gibi güzele karşı canımızı ayna haline getirelim de Yusuf'un güzelliğine bir armağanla varalım.

Susalım da sözler bağışlayan söylesin, o nasıl söylerse biz de o çeşit gidelim.

LXXVI

Gözünü aç da bak, o gözler yüzünden apaydınız zaten; hâşâ, gözümüzü o yüzden ayırmayız biz.

Pervanene, gene de kendin için yalım yalım yak, aydınlat göğsünü; aydınlat da aşkla atalım kendimizi o aydınlığa.

Aşk korkusunu arttırdıkça arttır, emin olmayı istemiyoruz; senin aşk korkundadır adamakıllı emin oluşumuz bizim.

Pervaneye, her gün, senin mumundan bir müjde geliyor, öl diyor yâni, öl ki sana biz can vermeyi kabullendik, diyetin bize.

Benliğimizden geçelim, varlığımızı terk edelim, aşkla yüzlerce batman varlığa ulaştık, aşkla varız ancak dediğin gün yok mu? İşte o gün neşeliyiz, o zaman sevinç içindeyiz biz.

Senin güzellik bahçeni görmüşüz, o yüzden selvi gibi boyumuz yüce, o yüzden süsen gibi dilli miyiz dilli.

Yürü, zamanenin gül bahçesini ateşlere yak; yüzüne âşık olduk da o gül bahçesine daldık çünkü.

A aşk yoluna girip de gönlü pörsüyen, alt olup giden, çabuk kaç, gel, bize sığın, çünkü biz demirden bir kaleyiz.

Tebriz padişahı Şemseddin'in ateşindeki zevk yüzünden yüzümüzün suyunu tamamıyla döktük, sâfi yağ kesildik.

LXXVII

A benim kulağımı tutup çeken, apaydın gözüm sensin; beni ne diye bahçeye götürmek istiyorsun; zaten bağım da sensin, gül bahçem de sen.

Bir mr boyunca senin sofrandayım, senin nimetini yiyorum; senin ltuf bayrağının altında davul çalıp durmadayım.

Sevgili, bu rüya mıdır, hayal mi diye iki gzm ovup duruyorum, acaba ben miyim bu? Bir türlü inanamıyorum.

Evet, benim, fakat benliğimi bırakmışım, varlığımdan soyunmuşum, yeniay gibi senin dolunayına karşı pek ince, pek sönük görünmedeyim.

Padişahlar padişahının tacını bile hor görüyorum; yüzünün şevki, boynuma bir halka benim, elbette böyle olacak bu.

Balıklarla beraber senin denizinin nimetlerini yiyorum; kıskançlığımdan karadakilerle bir türlü kaynaşamıyorum, suyla yağ gibi tıpkı.

İşim gücüm, denizden su içmektir amma balık gibi benim de su içtiğimi gören yok.

Cefa tırnağı dilek damarımı kaşırsa o tırnağın zahmetiyle eng gibi pek güzel sesler veririm.

Fakat sen de anladın ki bir tek damarım bile yok; atan, oynayan bir tek damarım varsa göster, kökünden kesip atayım onu.

Ne iştesin dedin, yok olanın işi de olmaz. Evet, doğru; fakat ben yok değilsem, yok olmamışsam neden yurdum, konağım, yokluk olmuş?

Sen kıyamet Sr’usun, bense bir ölüyüm; sen ilkbaharın canısın, bense selviyim, ssenim.

Ben şöylece yarım yamalak söyledim, gerisini sen söyle; sen aklın da aklına akılsın, bense pek akılsızım.

Ben bir resimdir yaptım, ona can vermek sana düşer; sen canın da canına cansın; bense beden isteyen biriyim ancak.

LXXVIII

Apaydın, dupduru bir suya benziyorsun, bulandırma bu suyu; gönlüne perde salma, kapatma gönlünü, etme gönül, etme bu işi.

Temiz erler seyir seyran için toplandılar, gönlün çevresine oturdular, bu yüce erlere karşı sen de utanç içinde kalma, gönlü de utandırma.

Gönül, kendini aşktan çek diye nara atıyor; tamamıyla can kesilmişsen gönlü böyle nekes alıştırma.

Bakırı altın ederler ya; bu bir başka bilgidir; şu ettiğin işlerle bakır altın olmaz, bırak bu işleri.

A can, gönülden ayrı düşeli bir hayli zaman oldu; otuz yıl uzak kaldın, bâri şu otuz yılı kırk yıla çıkarma.

Gök havanında ezilip toz haline gelen şey, sürme değildir; sürme diye çekme onu gözüne.

Nice hengâmeler var; öyle her yol başında durma; vakit geçti, gün bitiyor, oyalanıp kalma.

LXXIX

Sevgili, şarap getir, bahtımı tamamla; zevkimi aman yurdu, esenlik mülkü gibi kutlu bir hale getir.

Zühre yıldızı senin şarap meclisinde değersiz bir halayıkcağızdır; gönül güneşin tutulmuş, aç güneşini de Ay bile kul köle olsun.

Mesîh gibi gökten yemek getir; insanları vazgeçir şu ekmekten, şu çorbadan.

Bir avuç donmuş, buz kesmiş kişiyi sıcak nefeslerinle canlandır, açılıp saçılınsınlar; bir avuç yoksul dilenciye yüceler yücesi padişah haline getir.

Şu bumburuşuk, somurtkan yüzü güldür, neşelendir, şu kesilip biten ömrü ebedîleştir.

A her başın şevki, âşıkların başlarını kaşı; a her durağın zevki, kucağımıza gel, orayı durak edin.

Mademki kadehi olmayan evin ışığı da yok; biz de bir ev kurduk, kadeh tedarikine bak.

Lûtfun, bize yüz binlerce nimetler vermede; gönül şaşırıp kalmış, ne diyeceğini, hangisini isteyeceğini bilemiyor.

Sus, dost sormadan da cevap verir; sen onu seyre dal, sözü bırak.

LXXX

Kızmışsın, seni seven, esirgeyen, sana acıyan dosttan gönlünü almışsın, betinden benzinden bunu anlıyorum, bu kokuyu alıyorum.

Cismin şekli, güneşe benzeyen yüzünden meydana geldi, parladı; bu yüzden benim de gökyüzü gibi sırtım kambur, göğsüm gömgök.

Attığın o kızgın bakış oklarından yüzlerce ok gibi dümdüz boy, yay gibi iki büklüm olmuş.

Soruşuma kızdın da lâ'1 dudaklarını yumdun; bunun derdiyle bende can mı kaldı, gönül mü, dil mi?

Lûtfun bir merdivendi devlet damına, ikbal konağına; halbuki o lûtuftan vazgeçmişsin, merdiveni kırmışsın şimdi.

A her an hayali yüzlerce canın canına can kesilen, şu yalvarışım, vallahi canımı kurtarmak için değil.

Hatırla; hani bir gece kan kesilmiş candan bir eser istemiştin de göstermiştim sana;

Sevgili, o gecenin hatırı için o simsiyah, o kıvırcık saçları boynuma dola da sarhoşça çek beni;

Çek de can kutluluklarla yuvarlana yuvarlana gitsin; mekânsızlık âleminde ikiye bölünmüş saçların çevgen olsun, gönül de top kesilsin, yürüsün varsın.

Şemseddin'in şehrine, Tebriz'e adalet kürsüsünü kur da Arş da nurlansın, dünya da hayran olsun.

LXXXI

Duydum ki sefere çıkmayı kuruyormuşsun, etme. Bir başkasını sevmeye, bir başkasını dost edinmeye niyetlenmişsin, yapma.

Zaten dünyada garipsin, eşin, benzerin yok, ne diye bir de gurbete düşeceksin? Hangi ciğeri yaralanmışa kastediyorsun? Etme.

Bizden ayrılıp yabancılara gitme; gizlice, hırsızlamaca başkalarına bakıyorsun, bakma.

(s. 119) A ay yüzlü, gök bile senin yüzünden altüst olmuş; bizi yıkıyor, yerlere seriyor, altüst ediyorsun, etme.

Ne diye vaad ediyorsun, ne diye yemin ediyorsun? Yemini, işveyi kalkan ediniyorsun kendine, yapma şu işi.

Nerde benimle ettiğin ahit, hani bana verdiğin söz? Bu kulla ettiğin ahdi bozuyorsun, bozma, verdiğin sözden dönüyorsun, dönme.

Ey tapısı varlıktan da üstün ve yüksek olan, yokluktan da; varlık ülkesinden geçip gidiyorsun, gitme.

Cennet de senin buyruğuna kul, cehennem de; bize cenneti cehennem ediyorsun, etme.

Senin şeker yurdunda zehirden eminiz, fakat tutuyorsun, o zehri şekere katıyorsun, katma.

Canım ateşlerle dopdolu bir ocak sanki; yetmez mi bu yaptığın? Ayrılıkla yüzümü altına döndürdün, sarardım soldum; etme.

Sen yüzünü gizledin mi Ay bile derdinle kararır, Ay'ın tutulmasını mı istiyorsun, kastın bu mu? Yapma.

Kırılıp darıldın da sustun mu bizim de dudaklarımız kurur; ne diye gözlerimizi gözyaşlarıyla ıslarsın? Etme şu işi.

Mademki âşıklar topluluğuna tahammülün yok, ne diye aklını şaşırırsın, âşıklara hiç bakma, hiç görme onları.

Pehriz yüzünden hastaya helva vermiyorsun, tatlı bir yüz göstermiyorsun amma hastanı daha da beter ediyorsun, etme.

Şu haramlar yemeye alışmış gözüm güzelliğinin hırsız; fakat canım benim, göz hırsızına ceza veriyorsun, verme.

Çek başını a yol arkadaşı, söz söyleme sırası değil; aşkın zaten başı yok, hal böyleyken ne diye başını kesmeye kalkışıyorsun? Kesme.

LXXXII

Bizden beziyorsun, sıkılıyorsun, etme bu işi; kızılıyorsun, yüz çeviriyorsun bizden, çevirme.

Kendi kârını düşünüyorsun, kendi faydanın kaydına düşmüşsün, bizim de ziyanımızı istiyorsun; hiç kimsecik kâr etmedi bundan, ziyan ediyorsun sen de, etme bunu.

Bundan böyle ziyanımızı istememeye razı oldun, fakat etme; kimin, kimlerin razı olması için bu işe katlanıyorsun?

Şarap yerine gam sirkesi veriyorsun, verme. Ne diye derede kan ırmağı akıtmadasın? Akıtma.

Yüzümden zevk, neşe sevincini gideriyorsun, giderme. Bakışlarına yüzümü hedef tutuyorsun, tutma.

Hem mazlum öldürmedesin, hem acınmada; yol vuran da sensin, feryat eden de sen, etme.

Elim, ayağım hiçbir işe varmıyor, çünkü sevgilinin sarhoşuyum; bırak sarhoşu yıkılincaya dek, ne diye çekip duruyorsun? Çekme.

Diyorsun ki: Gel, sana sabrı çoban edeyim; kuzuya ne diye kurdu çoban edersin? Etme.

Gündüzün zahitsin, geceleyin zahitleri öldürürsün; bu gece uzlaşma, barış gecesi, fakat gene de o işi yapıyorsun, yapma.

A güzelim, dostlar kıskançlıktan birbirlerine düşman kesildi; bu dostu ne diye öbürüne düşman edersin? Etme.

Şarap içme diyorsun, şarap vermeyeceksen ne diye mahmuru dudakları kupkuru bırakırsın? Yapma bunu.

Dümdüz, ok gibi yürü, havamızda uç diyorsun; pekâlâ, fakat doğru oku ne diye tutar da bükersin, yay haline getirirsin? Etme şu işi.

Sus diyorsun, fakat beni susturmayan da gene sensin; her kılımı, aşkınla bir dil haline getirirsin, getirme.

LXXXIII

Görüyorum ki cefa etmeyi kuruyorsun, etme. Bizi azarlamaya niyetleniyorsun; bizden ayrılmaya

hazırlanıyorsun, yapma.

A benim iki gözüm, köpürüp kükremiş arslan gibi kıskançlık çayırında ne diye kanıma giriyorsun? Girme.

Bahtımı kalem gibi baş aşağı tutmadasın, tutma. Belimi “dal” gibi ikiye bükmedesin, bükme.

A güzelim, sen tamamıyla Tanrı lûtfusun, Tanrı ihsanıydın, böyle olduğu halde tutuyorsun da kendini Tanrı azabı, Tanrı kahrı haline getiriyorsun; yapma.

Lûtfunla, kereminle gönlümü aldın, lûtfunu, keremini eş ettin gönlüme; sonra ne diye bu lûtuftan, bu keremden ayırırsın onu, etme.

Güzel yüzünün sayesinde şah olan piyadeyi tekrar neden gamla mat eder, yoksul bir dilenci haline getirirsin? Getirme.

Yüzünün ışığıyla dolunay haline gelen kulu, neden dertlerle yeniaya döndürür, iki kat edersin? Etme.

İster kâfir olsun, ister mümin, hepsi de senin havana düşmüş; ne diye tutar da kâfirle savaşırsın? Savaşma.

Mûsa gibi kendinden geç, sopa gibi sus; Tur Dağı gibi neden ses verip duruyorsun? Verme.

LXXXIV

Sevgili, şarap getir, bahtımı yücelt, o halka halka saçların gönlüme kement olsun.

* Meclis hoş, biz de, arkadaşlar da hep hoşuz; ateş getir, bir çaresini bul, ateşe bir avuç çöretotu at.

O esirgenmeyen şarabı dök düşüncelerin, kaygıların başına; geç kendinden de şu kendini beğenmiş gönlün lâyığını ver.

A gam, yürü git, sarhoşlarla, işin yok senin; kimi ayık bulursan ziyanın ona dokunsun.

Sarhoşlar düşüncelerden de kurtulmuştur, gamdan da; sen var git de kurtulmayanları sıkıştır.

* Ey “İtaat eden ve iyilikte bulunanlar, şüphe yok ki kâselerle şaraplar içerler, kâfur ırmağının suyu da karıştırılmıştır bu şaraba” meclisinde sarhoş olan can, hevâsına, hevesine tutsak olanın ağlayışına acı acı gülmeye bak.

Bak da gör, hepsinin de sakalı ölümün elinde, gör de acı; hepsini ölümden kurtar da faydalandır.

Ey Ay, varını yoğunu vur öküzün sırtına, düş yola; sarhoş arslan avcısıyla bahse girişme, öğüt vermeyi bırak.

Gözümüze bak da seyret, nasıl kendimizden geçmişiz; bizi al ata, kula ata bindir (kızıl, bozsarı şarap sun bize).

Şu bedenimizde akli başında, ayık bir kıl bulabilirsen otur da onunla hesaplaşmaya giriş, yetmiş küsur defter karala.

A kara yüzlü tabiat, yürü, gene Hint diyarına git, a Türk'e benzeyen aşk, at sür, Cend şehrine yürü.

Nerde sarhoş olursan orda otur, orasını yurt edin; nerde şarap içtiysen orda yat.

Sana Tanrı mutfağında can gıdası yoksa o zaman yürü, başını sok şu koyunların ağılına.

Gökyüzü güzellerinin sana görünmesini, cilvelenmesini istiyorsan gönlünü aynacıya ver, cilâlat, parlat.

A gönül, sus da hep harfsiz konuş; neliksiz-niteliksiz âlemden, dilsiz-dudaksız bahset.

LXXXV

Âşıklarla düş kalk, daima aşkı seç; âşık olmayana bir an bile eş dost olma.

Sevgili, lûtfetti de yüzünden yücelik perdesini açtıysa yürü, örtüsüz bir sûrette yüzüne dal, seyre bak.

Yüzünde onun yüzüne ait izler bulunan kişinin yüzünü gör, alnında güneş parlayan güzeli seyret.

Güneş, onun yanaklarına yanaklarını koymuş, ona öylesine bir ışık vermiştir ki yüzünü görünce Ay bile kendinden geçer de yerlere döşenir.

* Alnına dökülen saçlarında “Ancak sana taparız” âyeti yazılıdır, gözlerinde “Ancak senden yardım isteriz” bakışı vardır.

Bedeni hayale dönmüştür, kansızdır, damarsızdır; içi de, dışı da tamamıyla süttten ibarettir, baldan ibaret.

Eşsiz sevgili onu o kadar çok kucaklamıştır, öylesine bağrına basmıştır ki o artık sevgilinin kokusunu almıştır, bırakmıştır şu toprağın kokusunu.

Bir sabahtır, beyazlığı yok; bir akşamdır, rengi, boyası yok; bir zattır, yanı beli yok; bir yaşayıştır o, bu yaşayışa benzemez.

Güneş, hiç gökyüzünden borç ışık ister mi? Nasıl olur da gül fidanı yaseminden koku ister?

Balık gibi konuşma, deniz suyu gibi arı duru bir hale gel de çabucak inci, mücevher hazinesine emin ol.

Kulağına söyleyeyim, hiç kimseye söyleme; biliyor musun, bütün bu vasıflara sahip olan kim? Tebriz'in övüdüğü Şemseddin.

LXXXVI

Yarabbi, şu sükûta varanların, şu dalıp gidenlerin tuzağıyla bizi çeke sürüye kendine doğru çekip alan da kim?

Ey canımızın yakasından yapışan, ey bizi baş çekip kendine güvenenlerin topluluğundan, sarhoş olup kendinden geçenlerin topluluğuna çeken;

Ey kulağımızı tutan, aklımızı fikrimizi dağıtan; ey akıllılara sâkîlik eden, akli başında olmayanlara rahat, huzur olan,

Bizi elsiz çekiyorsun, kılıcsız öldürüyorsun; suçsuz, sebepsiz âşıkları öldüren gözler, bakışlar, senin gözünün, senin bakışının talebesi.

Abıhayat, senin aşk şehitlerinin nasibidir; şu susuzları kandır o nimetle.

(s. 120) Gönüldeki düğümleri açan senin vuslat yelindir, ümit dalına bir esintidir gönder.

Zaten güzellik, varlık âleminde oturup durmadadır; yukarda, aşağıda şu arayıp aktaranlar, o oturup duranın yüzünden arayıp taramaya koyulmuşlardır.

Bütün yola düşenlerin maksatları, oturanlara kavuşmak, onlara ulaşmaktır. Söz söyleyenlerin meramları, sözlerini susanlara işittirmektir.

Ateş suda gizlenmiştir, fakat su, fıkır fıkır kaynamaya başladı mı ateş kesilir, ateş yüzünden ses çıkarmaya başlar.

Şekillerden geçtin mi cana kavuşursun, ay yüzlüleri bıraktın mı gökyüzünden de geçersin, yücelere ağarsın.

Heybeyi ne diye müflislere emanet eder, bırakırsın, canını ne diye kertenkelenin dişine sunarsın?

* Abdallar beyi senin külâhını, ayakkabını aldıktan sonra sen ister köylü ol, ister iğdişlerden.

Bilgi silahındır senin, silah da erkeklik alâmetidir; erkek değilsen erkeklik alâmetinin olmaması daha yeğ.

Artık söz söyleme; çünkü söz, suyunun dibindeki kumdur; körlerden değilsen, gözün görüyorsa kaldır başını da güneşe bak.

LXXXVII

Ey andan âna bedeninin içinde canı sûretten sûrete koyan; ey bu nükteleri düşünüşümden de daha yakın olan bana.

Geleceği, geçmişi ne diye anıp durayım? Zamanın tadı tuzu da sensin, kiblesi de.

Gerçeklerin canısın sen, aynı zamanda gönüller alan hayaller de sensin, şu ağza sığmayan yüce, büyük şekiller, sûretler de sensin.

LXXXVIII

Sarhoşluk, âşıklık, gençlik ve cinsten her şey bir araya geldi; kutlu bahar erişti de bütün bunlar toplandılar, beraberce oturdular.

Şekilleri yokken birer şekle büründüler; yâni düşünülenler şekilleşti, seyret de bak.

Gönül, gözün dehlizidir; gönüle ne gelirse ordan göze gelir de bir şekle bürünüverir.

* “Gizli şeyler açığa vurulmuş”, bağda bahçede kıyamet kopmuş, o Çin güzelleri, gönüllerini göstermede.

Yâni diyorlar ki: Senin de gönlün varsa göster, ne vakte dek gönlün toprak içinde gizli kalacak?

* Kışın, bağın bahçenin duası, “Sana taparız ancak” sözüdür; ilkbahardaysa “Senden yardım isteriz, ancak” der;

“Sana taparız ancak”, yâni bir şey dilemeye, lûtfunu istemeye geldim, aç zevk, neşe kapısını, artık böyle hüznler içinde bırakma beni;

“Senden yardım isteriz ancak”, yâni meyvelerle dopdoluyum, ağırlığından nerdeyse kırılacağım, sen beni koru ey yardımı istenen, ey yardım eden.

Lâle, her an güle der ki: Ne tuhaf, nerkis yasemine dalmış, ne de hayran hayran bakmada.

Süsen, yazıklar olsun diye dile gelir, yasemin, a dilbaz der kimseyi hor görme, kimseye acıklanma.

Menekşe iki büklüm olmuş amma yalancıktan, o, tek, eşsiz bir düzenci; düzenini de nilüfer biliyor a arkadaş.

Sünbülün başı, mahmurluktan sağa sola eğilmede; solunda bahar yelleri, sağında reyhanlar.

Çimen, selvinin ardınca yaya, koşmada; gonca, kem gözden yüzünü gizlemede.

Salkım söğüt eğilmiş, şu terütaze dal, ne diye kollarını salmış, oynuyor diye ırmak aynasına hayran hayran bakmada.

Toplamak için önce el, kol salmak gerek, sonunda kol açıp oynayıpta da topladıklarını serper, döker saçar.

Yaratıcı, bağda bahçede öylesine bir meclis kurdu ki kuşlar çalgılar gibi aferin demeye, nağmelerle ötüşmeye koyuldu.

O çalgıcıların beyi, hani adına bülbül derler, işte o, gülün sarhoşu, güle âşık, onun için böyle güzel, böyle hoş.

Üveyik, kekliğe nerdeydin şimdiye dek der; o da, hani bir yer var ya der, orda ne mekân var, ne oturan, ordaydım.

Şahin, doğana der ki: Bu güzelim avları yokluktan kim avladı da yeryüzüne getirdi?

* Bir bölük gül yüzlüler, bir bölük de sakalları, bıyıkları yeni terlemiş dilberler; hepsi de gayb perdesinin ardında; “Büyüktür onlar, yazarlar” diye anlatılan melekler sanki.

Biz birkaç kişiyiz derler, öncü gibi ilkin geldik, şimdicek o pusudan çıkar, güzeller ordusu da gelir çatar.

O dünya Ken’an’ından Yusuf yüzlüler gelir, erişir; dudakları tatlı dilberler, bal denizinden çıkar, gelir.

İşte hurmaya, şekerkamışına, o tane tane nara, o tanesiz incire de mektupları geldi.

Ne güzel ova orası; rengini kokusunu ordan aldı elma; o güzel kokuyu, o gelişip olgunlaşmayı ordan elde etti turunç.

Üzüm geç geldi, atı yoktu çünkü; geç gel, fakat ol da gel, çünkü fitnessin sen a hain, fitnessin a ulular ulusu.

* Ey en son gelen ilk, ey meyvelerin sonu olan ilk meyve, ey Tanrı'nın "sağlam ipine" el atmış, ona yapışmış meyve.

Tatlılığın görülmemiş bir şey, acılığınıysa hiç sorma; akla benziyorsun hani; şer de ondandır, hayır da, küfür de ondan meydana gelir, din de.

Belâ zamanında şeker gibisin, genişlik, ferahlık çağında ot gibi; devedikeninin üstüne inen kudret helvasına benziyorsun, acılığın da tatlı bir belân.

Ey bilgi, anlayış sahibi, ey her şeyin temelinde ermiş, özünü anlamış er; elin kolun uzun, gücün kuvvetin her şeye yeter, zaman sana ısmarlanmış.

Kavun, senin elinle öyle bir eve konmuş, gizlenmiş ki ne kapısı var o evin, ne penceresi; çünkü sen cansın, bense böyleyim, gördüğün gibiyim işte.

Kabak, senden kaçmış da ipe tırmanmaya koyulmuş, fakat o kırık testiceğiz, nereden kurtulacak kaynaktan?

Seni dinlemedi de boynunu bağladılar; kulağı olsaydı tutar, çekerdin, bir hoşça çınlatırdın kulağını.

* Tanrı, "güzelim boynunu hurma lifinden örülmüş bir iple" bağladı onun, çünkü duyulup anlanması gereken habere kulak asmadı.

Tanrı sözünü duymayan kulak, eşek kulağıdır; sen her an Tanrı'nın apaçık davetini duyagör.

Bütün varlığını boğaz kavgası, bel sevdası kaplamış, kabak gibi senin de kulağın yok, ta yüreğinin damarı bağlanmış kalmış.

Padişahın kulağına halka ol da boynundan ipi çöz; insan kulak yoluyla yetişir, gelişir.

Bu sözün geri kalanını o levh padişahı yazar, güzel Çin ressamı söyler; sen resimlere dalma, ressama bak.

Canın ta kendisine Çin ressamı dedim, o Tebriz'in tek padişahı Şemseddin'i böyle övdüm işte.

LXXXIX

Sevgili, sen Kelîm'sin, ben de sopanım senin; gâh halk dayanır bana, gâh ejderhân olurum senin.

Senin lûtuflar, merhamet elinde dostum, sopayım; fakat beni bir başka hale soktun mu da yılan kesilirim.

Ey ölümsüz Tanrı, varlığına ne gün sığar, ne zaman; günüm de senin havana düşmüş, zamanım da.

Bana yüzlerce gün, yüzlerce zaman bağışlasan hepsi de aşkına, mahabbetine feda olsun.

Gözüm, dilsiz-dudaksız senin görülmemiş, eşsiz vasıflarını gönüle söyledi; gönül, baştan başa göz oldu gitti.

Gözlerim senden gönüle haber götüreli gönül iki gözüme dua edip durmada, gözlerine sağlık diye gene sana yalvarıp yakarmada.

Gökyüzü, yüzlerce mumla gece gündüz senin gönüller alan o güzel gözlerini aramada, dönüp durmada.

Kâsede nimet kalmadıysa, kese boşaldıysa ne çıkar? Cana canlar katan yüzün, yüzlerce can veriyor, yüzlerce gönül bağışlıyor bize.

Havana düştüm de bu yüzden evim barkım, dükkânım, işim yıkılıp gittiyse ko yıkılsın; bu yıkık yere senin ışığın vurdu, harabemi sen aydınlattın ya.

A benim canım, razılığın, gönlün gam yemesindeyse, razı olasın diye gama yüzlerce gönül veririm ben.

Senin gam havanında bir güzelce döv, ez beni; senin tutyan olur, bu ezişinle gözlere çekilirim, gözleri aydınlatırım ben.

Can da nedir? Güzelliğinin gül bahçesinden bir yarım yaprak; gönül dediğin de ne? Senin bağında bahçende açılmış bir çiçek ancak.

Söyleyen ben değilim amma gene de susayım; söz senindir, halkın sözleri, senin sesindir ancak.

XC

O gül bahçesine benzeyen yüzünün hayali geldi de dudaklarına dair şeker hikâyelerini haber verdi.

Ona, candan ne haber dedim, ne âlemde o? Canın da senin cihanından bir haberi yok, cihanın da.

Neymişsin yâni, aslın neymiş senin? Nasıl bir incisin sen, madenin ne biçim madenmiş?

(s. 121) Kılavuzum aşkı, o çekti, götürdü beni sana, önce aşka kulum köleyim, sonra sana.

Kanlarla dolu gönlüme, bu da kimin diye el attı; utandım amma gene de dedim: Senin.

Gözü gözüme ilişti de bu da ne dedi; a ay yüzlüm dedim, senin inciler saçan iki ıslak, terütaze

bulutun.

Safran gibi sararmış yüzümü kanlara bulanmış, lâleliğe dönmüş gördü de a gül yüzlüm dedim, hepsi de senin izin, senin eserin.

Nerde kokladıysa beni, kendi kokusunu duydu; iyi bak da gör dedim, canına and olsun, böyleyim işte.

Ey Şemseddin, ey Tebriz'in övüncü, canımız oturup senin tortulu şarabını içenlerin halkasında.

XCI

A utancından yüzü gül gibi kızaran, neden çekiniyorum ben, senden mi, utancından mı?

Gül bahçesi, yüzünü gördü de yüzlerce renge boyandı, ne diye utançtan gül gibi yüzün kızarıyor senin?

Sevdadan yüz binlerce hırka diktim, türlü tedbirlere başvurdum, fakat utancın bir anda hepsini de yaktı gitti.

Utancının arı duru olanı, aslı, mayası, gayb perdesinin ardında; şu görünen utancın, gül bahçesine benzeyen yüzüne dökülen tortusu onun.

Taş kesilmiş gönül, senin utancını gördü de eridi, su oldu; yarabbi, bu nedir, utancın, aklı başında olana neler etti?

Senin utanç dağlarına düştü de taştan, topraktan ibaret olan dağ, kan kesildi, adı da lâ'l oldu.

XCII

Güzelim, kendi güzelliğimi de senin güzelliğinde gördüm, hayalin için baştan başa bir ayna kesildim.

Şurası daha da tuhaf; iştihakından gözüme uyku girmiyor, gene de gözlerim, seninle buluştuğundan her seher çağı kalkıp hamama gidiyor.

Bir kadına benzeyen hatırım, her an doğurmada, gebe, fakat senin ışığından, senin parlaklığından gebe.

Hem de dokuz aylık gebe, nasıl dursun, dayansın; çektiği ağrıdan, sancıdan nerden haberin olacak senin?

Ey aşk, kanım senden başkasına kaynarsa muradına ermeden helâl olsun kanım sana.

Aşkla baştan başa hal dili kesildim; feryadım Arş'a çıktı, senin halini, hatırımı sormadayım.

Yokluktan, yeniden binlerce dünya yaratılsa hepsi de senin güzellik yanağında bir bene benzer ancak.

Nice demdir sinek gibi senin tatlılığına gark olmuş gitmişim; fakat huylarını gördüm mü pervane kesilirim de ateşe yanarım.

A gök, Tebriz padişahı Şems'in huzurunda secdeye kapan, olgunluğun budur senin.

XCIII

A ay yüzlü Türk, ne olur, sabahleyin hücreme gelsen de gel beri desen.^[38]

Sen ay yüzlü bir Türk'sün, ben Türk değilsem de bu kadarını bilirim ki Türkçede âb'a su derler.^[39]

Bu kul yüzünden abıhayatın bulandıysa a Türk huylu güzel, beni öldürmekle kötülük etme, bağışla, kanıma girme benim.

A kat kat binlerce devlet, a kat kat binlerce ikbal olan güzel, rızkımızın genişliği, o daracık gözlerinden senin.

A arslan, kanıma girmek için kılıç çekme, kıldan kıla, bütün vücudumu aşkın kaplamış.^[40]

Gökçek yaya benzeyen kaşların bize afsun okumada; a sözdeşi seyrek güzel, sözdeş hani, ara bakalım.^[41]

Adına Türk dedim amma duyanları şaşırtmak için dedim; çünkü aşkın yüzlerce hasetçisi vardır, yüzlerce düşmanı.

Tek dur dedin, duydum da susakaldım; fakat bu aşkıta sırlarımı gammazlamaya zaten rengim yeter, kokum kâfidir.^[42]

XCIV

Ateşim yatışmaz, çünkü Tanrı diliyor bunu, bu yana bakma, bakma bu yana; dilek, istek, o yandan.

Eteğimin bulaşıklığına bakma, o deniz ıslattı beni; inciysen bak da gör, nasıl bir deniz istemektesin.

Can balıktır, dilek, istek, Tanrı oltası; canlar feda eden bir avcı, ne de güzel şey dilek.

Bu dünya yokken de Tanrı vardı, yüceydi, uluydu; beni, seni yaratıp buraya getirmekle ne istedi, ne diledi, bilmem ki.

İstek eğri bile olsa ona adamakıllı sarılmak, onu düpedüz istemek yeter; hayır, zaten istek, aslında eğrilikten de ayrıdır, doğruluktan da.

* O devlet madeninin adı kötüye çıkmıştır da o kötü adla gizlenmiştir o; nedir, hani, eğri otur da doğru söyle derler, istek de öyledir işte.

Karınca'nın kanadı yoktur amma kanatlanmak ister de tutar, aşk sarayını deler.

Ona, bilgisizliğe düşüp de karınca deme, vaktin Süleyman'ıdır o; çünkü taç taht istemededir, padişahlık dilemededir.

Dilek, öylesine bir şey; ne biz oyuz, ne de o bizden başka bir şey. Ey Tebriz'in övündüğü Şems, sen çöz bu düğümü.

XCV

Hadi bakalım hadi ey dilberin yüzü, güzelliği; vaktin hoş olsun, seninle çok hoşuz, çok iyiyiz biz, senin de vaktin hoş olsun, zamanın kutlu.

Halimiz, ahvalimiz iyi, senin de iyi olsun halin, ahvalin. Feleğin devri, devranı da hoş olsun, çünkü bu güzel vakte onun sayesinde eriştik.

Canına, başına and olsun ki o güzel vaktin, o hoş ânın, koca sağrakla bize sunduğu şarap hâlâ başımızda.

Kadehin bile şarabının keskinliğinden feryat etmede; içinde bulunduğun an bile sevinç parlaklığından feryada gelmede.

Bulunduğun yer, öylesine övünmede ki hiçbir yerlere sığmıyor; vaktin, zamanın, aşkla Ferhad gibi dağları deliyor.

XCVI

Şu gürültüyü patırtıyı bıraktı ya; hikmet var bunda elbet; ya kinini gizledi, yahut da iyi huyluluğu tuttu, bağışladı.

Ya fırsat bulunca gürültüyü bırak, sabret; yahut da o kat kat kini sök, çıkar gönlünden.

Kötü dosttan incinme, kendi noksanından incin; o düşman asıl sensin, senin aksindir, iki sanma sakın.

Başkasının ululanmasından, nekesliğinden incinme, kendinden incin; çünkü ırmak kış yüzünden donar.

Aşkla kızışan, başkasının soğukluğundan incinmez; temmuzda susamış adam kar arar.

Peygamberlerin kızması, ananın kızmasına benzer; o kızış, güzel yüzlü çocuğa karşı hilimle dopdoludur.

Bir kızıştır o ki toprağa benzer; fakat toprak vardır meyve verir, nesrin, süsen, misk kokulu sadberk gülleri bitirir.

Toprak da vardır, ondan hep diken biter; amca, her iki toprak aynı renktedir amma biri o, biri de bu.

Mezarda yılan yoktur, fakat sen yılan sepetisin, çünkü sende bu kötü huylar var ya, bir bir hepsi de düşmandır sana.

Meniye bak, ister Zenci olsun, ister Hintli, ister Kureyş boyundan olsun, yüce bir soydan gelsin, herkesin menisi aynı renktedir, aynı işe yarar.

Arazlar da, cisimler de hep topraktan ibaret, fakat mertebe bakımından bak da gör, kimisi aşağılık, kimisi yüce.

Her zerre, onun yolunda dilencilerin kâsesine benzer; bunu altınla doldurur, öbürünü taşla, toprakla.

* Öylesine bir sanatkârdır, öylesine bir sanata vardır ki iyiden kötü doğurtur, kâfirden din ehlini meydana getirdiği gibi; sonra da tutar, kötüden bir iyiyi peydahlar.

Yazık olur diyorsun, acıyorsun bana, çok sarf ediyorsun diyorsun, sarf ettiğim, harcadığım benim değil ki, onun malını harcıyorum ben.

Şu sermayeyi bilmiyorsun sen, iki âlemin de kazancı, kârı, yer yer gezip kazanmakla elde edilmez, cömertlikle elde edilir.

Kendine saç, dök, dostlarına da bağışla; çünkü senin hırsın yatışmaz bir türlü, kabak gibi elsiz-ayaksız, yücelere doğru sarılır, çıkar.

Cömertlikte inat et, nekeslikte değil, Tebriz’de toy yapan Şemseddin’in eli gibi aç elini, avcunu.

XCVII

Hocanın mahallesine gittim, hoca nerde dedim; dediler ki: Hoca âşık, hoca sarhoş, yer yer, mahalle mahalle dolaşmada.

Dedim ki: Bir işim var onunla, bir iz verin bana; hocanın dostuyum ben, severim onu, düşman değilim ya.

Dediler ki: Hoca o bahçivana âşık oldu; onu ya bahçelerde ara, ya ırmak kıyısında.

Sarhoşlar, âşıklar, sevgililerinin bulunduğu yere gider; birisi âşık oldu mu bırak, elini yıka ondan.

Suyu gören balık karaya gelmez; âşık nasıl olur da renge, kokuya kapılır kalır.

Donmuş, buz kesilmiş kar, kat kat bile olsa güneşin yüzünü gördü mü erir gider.

(s. 122) Hele birisi padişahımıza âşık olursa, o vefada eşi olmayan, o şeker huylu padişaha tutulursa...

* O hadde, hesaba sığmayan, o kıyaslanmasına imkân bulunmayan kimya, kime dokunursa “geri dön” buyruğuyla hemen onu altın haline sokar.

Uykuya dal, âlemden vazgeç, altı yandan da kaç; niceye bir ahmakçasına başıboş, o yandan bu yana gezip duracaksın?

Çaresiz seni çekip götürcekler; bâri sen kendi dileğinle git de padişahın huzurunda yerin olsun, ağırılan, şerefinden olma.

Ortada bir eşekbaşı olmasaydın, varlığından geçseydin sırları keşfeder, İsa kesilirdin, kıl kadar bir şey bile gizli kalmazdı sana.

Şu ağzımı yumdum da gizli ağzımı açtım; dedikodu sevdasından, söz kaydından bir kadeh şarapla kurtuldum gitti.

XCVIII

“Tercî-i Bend”

Gece, sevgilinin sarhoşuydum, onun havasına kapılmıştım, onun hay-huyuna uymuştum, o güzel yüzüne, o güzelim işvelerine, edalarına hayran olmuştum.

Gâh ne de güzel vakit, ne de hoş bir zaman diye el çırpmadaydım, gâh sarhoş bir halde ayaklarının bastığı topraklara yıkılmadaydım.

Yedi gök de ona bir kol çengi olmuş, aşkla oynamada; hepsi de onun cana canlar katan şarabıyla semirmiş, gelişmiş.

Akıllar fikirler, olasıya kendinden geçmiş; kulaklar onun çağırısı sesleriyle dolmuş.

Adaleti sayesinde her kuzu arslanın kulağını tutmuş, çekip sürümede; her zerre onu övmek için ağız açmış, dil kesilmiş.

Her yerde vefa var, vefakârlık var; nerde bir vefakâr varsa onun vefasını görmüş de utancından yanmış, erimiş.

Gün değirmisine baktın mı gözün kamaşır, göremezsin; güneş gibi yüzlercesi onun yüzüne bakamıyor, gözleri kamaşmış;

Öylesine kamaşmış ki bir gün lûtfedersin, kerem buyurursun da izinin tozunu tutya gibi belki gözlerine çekersin de görürler, hepsi bu ümide kapılmış.

Önüne serdiğin o kalp akçeler, kimyana kavuşup altın olmak için cıva gibi oynamada.

Şunun bunun hayalleri seni her yana çekip durmada; fakat vallahi onun dileğinden başka çeken yok, hep o çekiyor seni.

Her birimiz gemilere benziyoruz, dalgalanıp duruyoruz, birbirimize çarpıyoruz, kerem denizi o, bizse o denizde yüzmedeyiz.

Bana sensin can veren, fakat öldürmüyorsun da; öldürecekse söyle, kaç keredir canımın kan parasından geçtim, çoktan bağışladım diyetini.

Müridin, irâdesini sana verenin çalışıp çabalaması, senin inayetlerinin eseri; onun ağlayıp inlemesi, yalvarıp dua etmesi, onu çağırdığından meydana gelmede.

Senin suyuna kavuşmak ümidiyle seraba meylediyor; senin geçer akçeni elde etmek için kalp akçeye yöneliyor.

A gerçek mürit mademki aşk tacı başında; sarhoçasına onun bayrağı altına salına salına yürü.

Gene bir tercî söyleyeyim, çünkü sevgili öyle istedi; söylediğim her eğri sözü sevgili düzeltir elbet.

*

Bu yıl, zevk yılı, işret yılı; devlet, ikbal tam yerinde. Ay gibi talihli kişiye ne mutlu.

Zühre, tefi altüst ederek, oynayıp oynatarak çalıyor; çengi gâh başına almada, gâh yanına, gâh da boynuna dayamada.

İnsana binlerce coşkunluklar vermede; neye nefesleriyle güzel sesler üfürmede.

Öylesine bir zevk, öylesine bir neşe kurulmuş, düzenmiş ki dünya görmemiş onu; zaten Güneş'in ısıklık vermekten, her yanı ısıtmaktan başka ne kârı var?

Zühre talihliysen bu yıl senin yılın; Zühre bile bu müjdeyi duydu da eline, ayağına kınalar yaktı.

Tanrı, ebedîlik sofrasını yaydı, bir yeni temel, bir yeni düzen koydu; Tanrı'dan çekindim de onun için yıl dedim, ay dedim ben.

Padişahım, sarhoşlukla külâhını öylesine yıktın, öylesine eğri giydin ki bittik; artık kaç defa hırkamız meyhaneye rehin olacak, bilmem.

Canlar feda olsun Tanrı'nın onlara sunduğu kadehe; düşüncelerden de kurtulmuşlar, savaşımlardan da, olaylardan da.

Şu hayli uzun süren gurbette nasıldınız, ne âlemdeydiniz der; derler ki: Devâsı bulunmayan derde düşülür ya, işte tıpkı o derde düşmüştük;

Sıcak kumlar üstünde çırpınan balıklara dönmüştük, sana kavuşmaktan uzaktık, senden ayrılmıştık ey ululuk denizi.

Denizde doğmuşuz da sonra karaya düşmüşüz; a onun vefasından doğan, şu cefa içinde nasılsın sen?

Hamd olsun Tanrı'ya ki gene döndük, denize geldik; artık sûfiler gibi yum ağzını, geçmişten bahsetme.

Dertten bahsetmek, barıştan sonra savaşı anmak, yeni bir derttir, yeni bir savaş; böyle söylemiştin bana.

Erenler meclisinde ne bozulup sınımak var, ne kavgaya, savaşa girişmek; Tanrı harmanında ne ucuzluk var, ne pahalılık.

Orda öylesine bir kutluluk var ki hiçbir şeyle kıyaslanamaz; orda her an yeniden yeniye yücelme var.

Üçüncü tercî bu; Tanrı istemeseydi canın haddine mi düşmüştü şiir söylemek?

*

Çiçek bahçesinde sağa sola gezip durmadasın; bilmem ki şu çiçek demetini kime yapıyorsun, kime sunacaksın?

Çiçek demeti, ufûnetli havada dayanmaz; onu buraya getirmek hem yanlış bir iştir, hem doğru değil.

Zincirden boşanır, aslına gider; çünkü o mülayim, o güzel havada yetişmiş, gelişmiştir o.

Burda elbisesinden bahsetmek, sözden ibaret, fakat Yusuf'un gömleği can gözüne tutyadır.

Kendine gel de sen de elbiseni soymaya gayret et; denizde elbisesiz olman, yüzmenin şartıdır.

A bir kat elbise giyinen, kat kat elbiseler giyme; deniz adamıysan bezenip giyinmek, yastır sana.

* Tanrı elçisi, yokluk övüncümdür dedi, bu yüzden Mustafâ yürük ata binmiştir, yürütür de yürütür;

bütün yüzenlerin de padişahıdır o, denize at sürer gider.

Gemisi vardır amma anlayışsızlar sürçmesinler diyedir bu; yaya için sen de yaya olsan, onunla yolculuk etmek için attan insen yerinde bir iştir bu.

* Hile, düzen yeter amma, sen gemiyi tanımaya bak; çünkü dünyanın işi büyüdür, simyadır.

Dünya kehribardır, hep saman çöpünü çeker, fakat buğdayı olan sap, kehribara aldırış bile etmez.

Kim deniz yolculuğuna düşerse gemide oturur durur, oturduğu halde yol alır gider, yoldaşları peygamberlerdir.

Ekmek için, yiyim için karada çok yolculuk ettin, gezdin, derdin devşirdin, denizde de yola düş;

Deniz yolculuğundan sonra kat kat yücelirsin, fakat en yüce mertebe, yüceliklerden de ayrıdır, dışarıdır.

Kılavuzun razılık oldu mu bu upuzun yolu bir adımda alırsın; şu bahçe, uzak değildir sana.

* Evet, uzak, yakın beden içindir, Tanrı'ya ne sabah vardır, ne akşam.

Yol, ister cefa ile alınsın, ister vefa ile; canından canınadır, senden sanadır, senden nereye gidecek ki?

— H —

XCIX

(s. 123) Güle bak, lûtfetti, kerem buyurdu da dikenin yanına geldi; gönül naza, edaya başladı, açılıp saçıldı, çünkü sevgili geldi.

Ay'ı seyret, eteğini çemredi de ışıklar âleminden çıkageldi, doğdu da geceye konuk oldu.

* Güneş'e bak hele; yıldızların padişahıyken tuttu da bez yıkayandan özür dilemek için çıkageldi.

Noktayı hor görme; sen şuna bak: Sevgili, noktanın çevresini dönüp dolaştı, âdeta pergele döndü.

Bütün dilberlerin gönüllerini kapan o dilber, şu hasta gönülle ahde, mîsâka girişmeye geldi.

Şu cana benzeyen aşk, Mustafâ'ya benzer, kâfirleri imana getirmek için kalktı da gurbete düştü, şu toprak yurda geldi, kondu.

O güzellik ilkbaharı, kuru ağaçlarımızı yeşertmek için lûtuflar etmeye, bağışlar saçmaya geldi bize.

Bahar gizlidir amma ettiği işlere bak; bağ bahçe onun yüzünden dirildi, onun yüzünden gelişti, yeşerdi.

Canı görmüyorsan güzellere bak, selvi boylarıyla, nar çiçeğine benzer yüzleriyle nasıl da bezenip geldiler.

Aşkı görmüyorsan âşıklara bak. Hepsi de Mansûr gibi darağacına neşeli bir sûrette geldiler.

Sevgiliyi gören, onunla buluşan, bu lûtfâ eren kaynak, ölümün ta kendisinde abıhayat kaynağını buldu, ölümsüzlüğe erdi.

Aşk baharı geldi, can bahçesine gel de seyret; dallara, yapraklara bak, hepsi de bunu bildirmede, söylemede.

Bildiriyorlar, söylüyorlar, kıyamet koptu diyorlar, bahçenin ölüleri tekrar dirildi diyorlar.

A gönül, kendinden haberin varsa yürü, sus; haberi yokken duyup gelen, söyleyip duran adama dönme.

C

A yüzlerce harmanı ateşe veren, yakıp kül eden, bundan böyle yakma bizim harmanımızı.

Aşkla granit kaya, kendini bir demire vurmuş; bir kıvılcımdır sıçramış, kayayı yakmış, yandırmış.

Ey güzellik güneşi, sana varmak, ulaşmak için başımı ayak yaptım, fakat hem baş coşup gitti, hem ayak yandı bitti.

Şu zurnaya benzeyen gönlüm, senden bir perdedir belledi, fakat hem perdesi yırtıldı, hem zurna yandı.

Zemheri mevsimine senin ateşinden bir yalım düşse kıyamete dek kış mevsimi kalmaz, yanar gider.

Yersiz, duraksız âlemden aşkın bir ses verdi, bir ün saldı da kulağı olup duyan her can, olduğu yerde, bulunduğu durakta yandı, kül oldu.

Bu yakışta ne de lûtf var, ne de kerem; yüzünün, güzelliğinin kıvılcımları, canları tapısına çekmiş de bile bile, isteye, dileye yakmış gitmiş.

O al al yüzü kızıl şarap, bir ancağız, bir kerecik gördü; o yüzdeki aşk sarılığı kızıl şarabı bile tutuşturdu, yaktı.

O kıpkırmızı, o al al yüzünü bir kere daha gösterirsen, sevdana tutulur da o sarılık da yanar gider.

Senin güzelim saçlarından bahsedip duran tabiat, o alına düşen simsiyah, büküm büküm saçlarından kıvrıla, büküle bir güzelce yanmış gitmiş.

Seni aramak, seni bulmak için göklere kapı açmaya yeltendim, kapı açılmadı, ben şaşırıp kaldım, yandım, yandım.

Ne vakit göreceğim, vuslat yalımlarından bir ateştir gelmiş de o geniş alanda senin ayrılık yolunu yakmış, yandırmış, kavuşmuşum sana;

Bense terütaze şiirimi, güzelim kasidemi yakıp kül etmişim de çöreotu gibi o ateşte oynayıp durmadayım?

Bir yıldırımdır düşmüş âşıkların dükkânına; alışverişi de yakıp yandırmış, parayı da, para sahibini de, malı mülkü de, kumaşı da.

Usta, iksirle bakırları nasıl yakar, yok ederse, bakıra benzeyen beden de can iksiriyle yok olmuş, altın kesilmiş.

Aşk yüzünden iman da şaşırıp kalmış, inananlar da; hattâ aşk, koca yobaz keşişin zünnârını bile yakmış yandırmış.

Şemseddin'den, Tebriz'den çakan bir şimşek, çakıp gelmiş de yücelerde perde olan bulutu yakmış, sıyırmış gitmiş.

CI

Gönül, sevgiliye bir işarete bulundu mu, o yandan da bu elsiz-ayaksız kula gizlice bir baş işaretidir gelir.

O çeşit bir işaret ki Elest gününde, inananın da canına gelmişti, kâfirin de hani; tıpkı onu okşuyor.

Çünkü kahır da o denizlerden gelir, lûtufta da; taşa da bir buyruk verilmiştir, inciye de.

Taşa, kendi halinde ol, öylece kalakal buyruğu verilmiştir, inciye ise her an bir başka buyruk verilmededir.

Taşa bir resimdir yapılmış, yapan ressam o, put yonan Âzer'den her an resme bir buyruk var.

Buyruk inciye geldi de inci eridi, su kesildi; aferin, maşallah, ne de aydın buyruk.

Eridikten sonra da yüz binlerce coşkunluklar gösterdi inci, ateşin ıssısından buyruk geldikçe coştı, köpürdü.

Coştı, deniz oldu da dünya dünya âlemi kapladı; çünkü ona ulular ulusu Tanrı'dan gelmişti bu buyruk.

Susuza Kevser çeşmesinden bir haber, bir müjde gelir gibi bize de Tebriz'den, Şemseddin'den bir işaret, bir müjde var.

CII

Yüzünü görmediniz, şu halde kınamayın beni; bir şey hakkında görülmeden verilen hüküm suçtur, hatadır.

Mum o olduktan sonra pervane nasıl yanmaz? Öylesine bir selviye karşı nasıl olur da boyum bükülmez.

O ay yüzlü, kıyamet günü doğarsa kıyamet içinde bir kıyamet daha kopar.

Gökyüzünün bile adını anmaya haddi olmayan o Ay'ın bir başka alâmeti var, bir başka hali var; kendiliğinden yalım yalım yanıp durmada.

Güzellik, ondaki güzellikse nerde takvâ, nerde çekinip sakınma? O ateş gibi bakışlara karşı nerde bir esenlik bucağı?

Gönlüm her an biraz daha aşkına haris, biraz daha sevdasına düşmede; gönlüm her an aşkıyla bir başka çeşit kırılıp dökülmede.

A ayrılık, Rabbimiz Tanrı hakkı için bırak beni, yeter artık, bize bu engel oluşların ne vakte dek sürecek?^[43]

Pek taş yüreklisin, bu uzayıp giden ayrılık, bir âfetle ümit testimi kırmasın, bundan korkup duruyorum.

A güzelim, Cebrâil bile seni görünce yolunu yitirir; şu gökyüzü bile ayrılığına dayanamaz, gücü kuvveti yoktur.

Aşk, gönlü aldı gitti, fakat gönül faydalansın diye götürdü onu; hâşâ, aşkın ne bir tamahı var, ne bir ticareti.

Aşk, öylesine zengindir ki zenginliğinden kimseye minneti yoktur, hiçbir şeye aldırış etmezlik var ya, ona bile aldırış etmez o.

Bunu bana sorma, olgun akla sor, mücevherlerin ayarlarını seçip anlamada onun bir başka mahareti vardır.

O bile ne söyleyecek? Anlayışı kadar lâf edecek ancak; abdestlinin abdesti bozuldu mu yeniden bir abdest alması gerek.

Akıl, vuslat ümidine düşer de Mecnun gibi koşar, yeler, bir kerecik ziyaret ümidiyle aşka gider.

O yolda aşkın olgunluğunu bulmasa bile kıvılcımlarının parıltısından bir ıssılık elde eder ya.

Aşk nurundan ben de aydınlanayım, Akl-ı Küll de; o yüce şekerden ben de bir acı şifa elde edeyim, o da;

O tatlılığın lezzeti âşıklara da tesir etsin de onlarda sarhoşçasına bir hal belirsin.

Can gözümüz Tebrizli Şemseddin'in yüzünden açılırken, ordusu nasıl olur da gönlümü yağmaya gelir, bilmem ki?

CIII

Ormanlardaki arslansın, güneş gibi bir yüzün var, amma tuttun da havuzun çevresinde dönüp dolaşmaya koyuldun, derken havuza düşüverdin.

Atını getirsinler, pek, çevik bir binicisin sen. Şerbet sunsunlar, mahmurluğun var senin.

Geceleri, gündüzlere dek ne uykun var, ne kararın, kutluluğun kapanmış, baht, uykunu dağıtmış.

Ayaktan düştün, elden çıktın; elsiz-ayaksız ol, ne diye âza kaydına düşüyorsun?

Tanrı meydanında elsiz-ayaksız bir topa döndün mü meydan senindir, çevgenle meydanda döner durursun.

* Yüzünü kibleme döndür, Elham oku; çünkü ben çağırmadayım seni, beş âyetsin sen.

A akıl, canınla oyna, niçin şişeye sığınmışsın? A can, şarap getir, neden mürüvvetin, lûtfun yok?

Yürü, misk madeni kesil, çünkü pek temiz bir nâfesin sen; var baştan başa kâr kesil, çünkü pek kutlu ticarettesin, ticaretin ta kendisisin sen.

(s. 124) Başıma çık, aklımı fikrimi al, şarap gibi ferahlık veriyorsun; gözüme gir, görüş kesil bana, can gözünün ışığısın sen.

Fakat akıllara, fikirlere sığmazsın, ucun bucağın yok; bedenlere sığmazsın, onlardan da genişsin,

onlardan da üstünsün sen.

A boyuna vurulup duran, tokatlar yiyen tef, ne de mazlumsun, ne de sabırlısın; a sırlar söyleyen, gizli şeyleri açıklayan ney, ne de keramet sahibisin.

Sus, beyit düzüp durma; senin evine konuk olan ne beyitlere sığar, ne evlere, konaklara.

Gonca gibi dudağını yum da gül gibi ağızsız, dudaksız gül; böylece de hiç kimsecikler bilmesin ne nimete eriştiğini, nasıl bir lûtfun içinde olduğunu.

A kutlu padişah, a Tebriz'in övündüğü Şemseddin, sırları bildir, ulaştır bize; haber ulaştırmanın ehlinin, elçilerindensin sen.

CIV

* Büyücülük haramdır, Tanrı büyücülükten uzaktır; fakat sen öyle bir büyücü sevgilisin ki sana haram değil.

* Düğümleri bağla, aç, büyücülük de budur zaten; bağışla, kap, al, yücelik de bundan ibaret.

İçinde inci olan denizi gördük, fakat incinin içinde deniz var desem nasıl inanılır, kim inanır bu söze?

* Helâl büyü geldi de kol kanat açtı; Babil kuyusu da masal oldu, Sâmirî hikâyesi de.

Altın heybesini ortaya koydu, kusurlu mal alıyor; a âşıklar, Ay'ın Müşteri olduğunu kim görmüş?

Bugün çarşıdan at seçiyordu; baktım, sırtı yaralı atları, arık yedek beygirlerini alıyor. ^[44]

Dedim ki: Ölmüş at böylesine yolu nasıl alabilir? Dedi ki: Bizim yolumuz semizlikle alınamaz.

* Hızır'ın gölünde geminin kırık, delik olması gerek; gemiyi kırmazsan demir atar, kalakalırsın, gezip gidemezsin, yol alamazsın.

Dünya bir geçide benzer, kırık ayakla geç o geçidi; sağlam ayakla bu köprüden geçemezsin.

* Çünkü geri dönüş, gelişin zıddıdır, ona aykırıdır; "geri dön" emrini serseri bir kulakla dinleme.

CV

Can, o ay yüzlüye toprak kesilsin; müşterisi Tanrı onun; öylesine bir ay ki ne gökyüzü onu görmüş, ne insan, ne peri.

Varlığından çıkmış, soyunmuş, insanlık kalmamış onda; aydın can gözü açık, haberler getiren can kulağı açık.

İnsan insan olalı, melek melek olalı ikisinin de gözü o cana, o dilbere karşı kapalı, onu ne insan görebilmiş, ne melek.

Âlem onun hükmünde, fakat bundan ne övünç ona? Çünkü bir uğurdan âlemi yaratan, onun.

Bir deniz ki en aşâğılık, en değersiz boncuğu bile inci haline getirir, hâşâ, artık inciden söz mü eder o deniz?

Öyle bir zerre o ki böyle bir ışıktâ oynamaya lâyıktâ; çünkü güneş gibi, Ay gibi yüzlerce aydın varlıktan ayrılmış da, hiçbirine aldırmmamış o.

Bir zerredir ki güneş, ayağını öpse onun, dönüp de aydınlığına, ışığına bakmaz bile.

A ay, güneşin inadına bir parla da gözleri kör olsun, bundan böyle aydınlığından, parlaklığından söz açmasın, olmayacak yere çene oynatmasın.

A padişahım, a Tebriz'in övündüğü padişah Şems, bir parla da iki dünya da yücelik, ululuk ışığıyla dopdolu bir hale gelsin.

CVI

A gönül, sabahtan beri bir başka hal var sende; öyle coşkunsun, öyle darmadağınsın ki kendi coşkunluğundan, kendi dağınıklığından bu coşkun kulu görmüyorsun bile.

Zayıf gözünde gönüller alan bir sarılık var, ne görmüşsün ki a gönül, o güzelliğe ait sarılıktan da daha sarısın, sararmış solmuşsun?

A gönül, ne ateşsin ki her yelle yalımlanıp yücelmedesin, alevlenip gönüllere ağmada; hayır, hayır, sen ateşten de üstünsün, yelden de.

Her neysen osun a gönül, ancak ben şu kadarını biliyorum ki şimdi sen güneş gibi göklerin perdelerini yırtmadasın.

* Canım sana feda olsun, yarabbi, ne incisin sen a gönül, ne gök değerini bilir, ne Müşteri.

Otuz yıldır, Mecnun gibi deli divane oldum, senin ardında koştum durdum; hem de bir adada yelip yorttum ki ne kuruydu, ne ıslak.

Haberim yoktu ki varlığın tümü senmişsin; benim fikrimse imanla, kâfirlikle oyalanıp durmadaydı.

* Halbuki iman da senden vuran, senin ışığından gelen bir şey, kâfirlik de, şüphe de, ta'til de; sen hem cennetsin, hem cehennem, hem de Kevser havuzu.

A gönül, bütün, tüm varlık sensin, fakat iki âlemden de dışarısın; a gönül, her şey sensin, her şeyden de münezzehsin sen.

A âlemin önü, ardı, yüzü, sırtı, bana bak, benim yüzümü gör de safran gibi sararmış yüzümden safranlar devşir.

Gücüm kuvvetim kalmadı, şu sözüm ağızımda kaldı gitti, hem de peri gibi gizli, göze görünmez yüz binlerce dertlerle, elemelerle beraber.

CVII

Her gün seher çağı bir peri çıkagelir de can benim der, beni bırakıp nereye gidiyorsun, sonra da

tutar, çeker beni dışarıya.

Âşıkısan der, benim gibi bir güzel bulamazsın; tacirsen nerde benim gibi alıcı, istekli, harareтли müşteri?

Arıfsen gerçekten de canın bildiği, tanıdığı er, benim; yok, hiçbir şeye elin varmıyorsa benimle dost oldun mu, öyle bir hale gelirsin ki kendiliğinden uçarsın âdeta.

Bozuk düzen bir duyguysan sana Mustafâ'nın nurunu veririm; değersiz bakırsan seni Ca'ferî altına döndürürüm.

Âlemin dayana, güvenci olsan gene de yüzümüze muhtaçsın; apaydın sabah kesilsen gene bir güneşe ihtiyacın var.

Karadan, denizden geç de Kafdağı'na yürü; kurunun, yaşın üstünde oturma, onların kaydında kalma, ikisinden de üstünsün sen.

A gönül, gönülse gönlünü o sevgiliden ayırma; a baş, başsan şu secdeye sersemce kapanma.

At gibi benden kaçırıyorsun amma üstüne binmişim; üstüne binenden kaçma, buna eşeklik derler.

Yüzlerce düzene başvursan, yüzlerce şehre gitsen gene de ulu Tanrı'nın bayramına kurbansın, hançerine boyun vereceksin.

Sus, deniz, esirgemedi inciler verir durur amma her isteyene satmak da mubah değildir yâni.

CVIII

Her gün seher çağı gönülleri çelme töreniyle bana gelirsin de a benim canımın canına can olan, gönlümü alır gidersin.

A benim güzelim, mahallem kokunla bir gül bahçesine dönmüş; yüzüm, yüzünden altın kesilmiş, kuyumcuya benzemiş.

Her gün gönül bahçesine bir başka renk verirsin; artık yüreğimin çam kozalağına benzer şekli kalmadı.

Her gece bir başka durakta, her gün bir başka şehirde; kayıtsız, başıboş gezginciler gibi gönlüm yolculuğa düşmüş.

Şu aşk binicisi kervanı çekip gitmede; fakat bindiği arık at nasıl çekiyor onu; buna şaştım kaldım.

Tırnağı, şimşegi de aşmış, suyu da, yeli de; tırnağının bastığı yerde ne kuruluk var, ne yaşlık.

Öyle bir yola gidiyor ki düşünce bile o yola gidemez; kükremiş arslanların bile onu görünce gönüllerindeki güç kuvvet yok olup gidiyor.

Arslan da ne? Gökyüzü, yeryüzü bile bu korkunç yolu duyunca, görünce eriyip gidiyor, arıklaşıp kalıyor.

* Kaderin heybetinden cebre yüz tutuyorlar, yol kesicilerin korkusundan birisini kılavuz bile alamıyorlar.

Evet, yiğitliğin şartı, aşırı deliliktir; akli başında olan hiçbir kimse erliğe, yiğitliğe kalkışamaz.

Kendinde oldukça kendilerinden geçmişlerin safına nasıl girebilirsin? Kapıda durdukça ayrılık safını nasıl yarabilirsin?

A gönül, hayalini önüne al da kible edin; onunla habersiz, serserice geçimi yeter bulma.

Sana bir şekil verdi, ne diye onu yeter buldun? Sanır mısın ki o ancak bu bir tek şekli yapabilir?

Sus, davul dövme, saldırış zamanı geldi çattı; orduya lâyük ersen gel de savaş safına gir.

CIX

A aşk, örtü altındasın, yırt şu perdeyi; güzellikte hurisin sen, acımada ana.

* Canların halkasına gir de seyret; hepsi de kulluk, kölelik töresine uydular, kulaklarına küpe taktılar.

Aynaya bak da gözünü seyret, o gözler yüzünden, o gözlerin büyüünden yüzlerce can düğüm düğüm düğümlenmiş sevgiye, tutulmuş sana.

Her düğüme bak de Tanrı'nın sanatını gör, kudretini seyret; bir düğümlerle Mûsa'yı da bağlamış, Firavun'u da, Sâmirî'yi de.

Mumu eteğinin altından çıkar da Tanrı'nın yaptığı, düzdüğü resim, put yapan, puta tapan Âzer'in canına gülsün.

* Ortadan ayrılmış saçların kâfirliğe el ayak uzatalı, iman her an kâfirliğin ayakları ucunda can verir, ölür.

(s. 125) Gönlüm, seni canında, özünde bulmazsa ben bin kere uzağım öyle candan, öyle gönülden.

Kupkuru dudaklarımla ıslak gözlerim, öylesine bir ummana gitti ki orda ne kuruluk bulabilir, ne yaşlık.

Dün hayalin lûtuflar etti de ona dedim ki: A vefalı dost, a ahinde duran dost, sen benden ziyade vefalısın.

Fakat biliyorum, bütün bu vefalar sana Şemseddin'den gelmede; bu selâmı götür canımıza, götür Tebriz'e.

CX

Gerdekte de güzelliğiyle şaşkınlığımı arttırıp duran güzel, hoş geldin, merhaba o apaydın ışığa.

A güzelim, rûh nasıldır, nicedir diye sordun bana; rûh, güzelin ayından parlayıp yalınlanmıştı, seyret de bak.

O güzelin yanaklarındaki şimşekte ebedî bir hayat var; onu bırakıp da şu uydurma, şu geçici yaşayışa kapılma.

Gözlerindeki sarhoşluk yüzünden her yanda tertemiz şarapla sarhoş olmuş bir âşık görmedeyim.

İçimden, onu kuruyor, şöyledir, böyledir diye düşünüp duruyordum; ululuğunun şekli belirince kuruntum da yandı, yok oldu, düşüncem de.

Dininin içyüzünü, özünü dile, kabuklarından vazgeç; Allah için olsun, şu özleşmiş sözü dinle.

Yaşayışın, onun dolunayının ışığıyla ışıdı, arındı mı müjdeler olsun, Şems'e de eriştin, kutlandın, Müşteri'ye de. ^[45]

CXI

La'l renkli şarap meclisi, meyhane, kâfirlik, Kalenderin mülküdür, fakat Kalender bundan uzak.

Kalenderim diyorsun, fakat gönlüm kabul etmiyor bunu; çünkü Kalenderlik, yaratılmış değildir, ezeldir o.

Ne vakte dek Utarid'le Zühal tedbirlerde bulunacak, niceye bir Mirrîh hançer vuracak, yaralayıp duracak?

Ne vakte dek Ay çavuşu at koşturacak, nal sökecek? Niceye bir Zühre kıpkızıl şarap kadehini sunacak?

Ne vakte dek Güneş, hararetiyle mutfak hizmetini görecektir? Niceye bir Müşteri, halka pazarı dar edecek?

Ne vakte dek gök dolabı su dökcek yere? Niceye bir Hamel burcu su sindirecek?

Ne vakte dek gece kötü kişilerin sığınağı olacak? Niceye bir gündüz, perdeler yırtıp gizli şeyleri ortaya dökcek?

Ne vakte dek karakış bahçelerin kökünü sökecek? Niceye bir bahar, yemyeşil kumaşlar dikecek, atlaslar biçecek?

Şu ayrılıktan bıktım, şu gurbetten usandım; a gönül kuşu, hâlâ uçacağın zaman gelmedi mi?

Şu kanlara bulanmış kırık kanadını sahibinin kapısına, kendisine hizmet ettiğin zatın tapısına götürmeyecek misin?

Yeryüzünde ne diye yamanıp kaldın? Ne dağsın, ne demir. Gök kubbenin altında ne işin var senin; ne bulutsun, ne yıldız.

O terütaze güzellikle ciğerini tazeledin mi, ne Hızır'ın abıhayatını ararsın, ne Kevser havuzunu.

Suyla yağ gibi bir türlü birleşemiyorsun, fakat bir kere de tutulmuşsun bu âleme; gönlünde ne var, söylemiyorsun, neye lâyıksın sen?

CXII

Nice demdir yukarılarda, aşağılarda seni aradım durdum; gâh gönül levhini okudum, gâh kâfirlik

yazısını.

Gâh hizmet yeryüzünde yerlere döşendim, yollarda toprak oldum, gâh bir yıldızla can göğüne uçtum.

Binlerce defa kendimi de kaybettim, gönlümü de, sevgiliyi de; gâh gönül sırrımı aramaya koyuldum, gâh güzellik sırrımı.

Tur Dağı'na çıktım, Kelîm gibi, bana görün dedim, onu görmeyi istedim, gâh da dünyada, Sâmirî gibi halktan kaçtım.

Öyle bir vadiye geldim çattım ki ne mucize oranın kokusunu almıştır, ne keramet, ne düzen, ne büyücülük.

Vadi sevgilinin kokusuyla bana kılavuzluk etti; o koku ne miskte vardı, ne amber gibi kokan saçlarda.

A dost, orda ayakla koşulmaz; hattâ kanatlısan da uçsan kanadın bile yanar.

Çünkü bu duygunun tabiatı, sıcaktan, soğuktan, kurudan, yaştandır; bu dört kuş, unsurlara ait olan şu bahçenin kuşudur.

Oraya dostun kokusuyla biten kanatla uçulabilir; uçmaya, ulaşmaya bak, yoksa şu altı kapılı yere düştün gitti.

A olgunluğa ulaşmış olgun, bir olgunu seç, onun yanına var; yersizlik, mekânsızlık âlemine varmaya gayret et, varmamaktan sakın, kusur etmiş olursun sonra.

Karada uçan kuşun olgunluğu kuruluktandır, denize varınca âciz kalır, ıslaklıktan rüsvay olur gider.

Kara da, deniz de aynı cinstendir, aynı işi yapar, öyle olmakla beraber her biri duyguya bir başka çeşit görünür.

Gayb âleminin boşluğunda yüzlerce kara, yüzlerce deniz, yüzlerce gök, elden, ayaktan çıkmıştır, başıboş bir şekil gibi yerlere döşenmiştir.

Bu karadan, bu denizden, her ikisinden de binlerce defa kurtulup aşka düşen, aşkla bunlardan geçen kişi ulaşır oraya.

Gerçekten de Tanrı'nın tertemiz zatından başka ne varsa, isterse baş olsun, başbuğluk etsin, gayb kılıcından baş kurtaramaz.

Âzer'e benzeyen bir sevgilinin aşkıyla kúpuru kuruyan kişi, nerden Halil'in ateşine gelip girecek?

A aşk Halil'inin canı, neşeyle, kutlulukla ateşe gir, altın gibi eri de her pislikten arın.

Güzellik ateşinde mahvolur gidersen gönüllere huzur veren, rahatlık bağışlayan ateşli aşk içinde belirir, görünürsün.

Ateşe benzeyen bu aşk, her şeyi kahreder; sen ne tuhaf adamsın ki ateşe gücün yetiyor.

Ateş, seni karartmaya ne kadar uğraşırsa uğraşsın, sen onun inadına lâtifsın, tatlısın, kıpkırmızısın.

Biliyorum, padişahlık görüşündeki ışığa sahipsin; padişahlıkla, başbuğlukla gayb âleminin gözüsün, ışığıdır.

Lûtfeder de kuru dikene bakarsan dikenden yüzlerce güzel kokulu çiçekler biter.

Hattâ yoka, yokluğa göz ucuyla bir baksan yoktan, yokluktan, gönlü, gözü gelişip yetiştiren bir güzel meydana çıkar.

A kılıç, niceye bir yaralar açıp duracaksın? O padişahın lûtfunu, keremini bir seyret.

Hayır, hayır, ayrılık bile onun lûtfundan, kereminden şiddetlendi; çünkü bu lûtuf da, o kahır da bir fidandan bitmedir.

Gönlüm, lûtfuna alışmamış olsaydı, şu dönüp duran zamanede, ayrılık nedir, ne bilecekti.

Hançer bile gıda yedi de boğazı geliştirdi, sonra da o savaşta gıdalar verdi de hançerliğini gösterdi.

Bütün bu söylediklerim, Şemseddin'in lâkaplarıdır, kıskançlığından o Tebriz'de gamlara batmış, kendini gizlemekte.

Bütün bu sözlerin aslı odur, bütün bu sözlerden maksat odur, fakat dileyene de satmak istemem bu sözleri ben.

CXIII

Padişahım, çek katarı, padişahçasına çekiyorsun doğrusu; eteğimizi tutmuşsun, gül bahçesine çekiyorsun bizi.

Deve katarlarının hepsi de sarhoş, el çırpıyorlar; bir koku almışlar, sen çekiyorsun katarı.

Her deve, bal gibi, şeker gibi zincirini gevelemede; çünkü onu çekip sevgiliye götüren sensin.

O sarhoş gözler, sâkîlik eden gözlerine, bir güzelce çek, buluşmaya, görüşmeye çekiyorsun bizi diyor.

Senin ekinindik, aşk orağıyla sen biçtin bizi, samandan ayırdın, ambara çekmedesin.

Pat pat yürüyorduk, sürçüyorduk, doğruluk yolunda topaldık, bizi düpedüz, dosdoğru çekiyorsun, onun için rahvanlaştık artık.

Yıllardır yeşillikte güller, çiçekler vermiştik; birden, nazar değmesin, kem göz dokunmasın diye bizi tuttun, dikene doğru çekiyorsun.

Ne diye yanılalım? Ne yana dilersen çek; nereye çeker, götürürsen bol bol zevke, olasıya neşeye çekip götürürsün.

Padişahlar, kullarını oç almaya, öldürmeye çeker, sürürler; sense lûtuflar etmeye, keremler buyurmaya çekersin.

Bu lûtuflarla suçluları küstahlaştırıyorsun; darağacına asılası hırsızları bile bir güzelce okşaya okşaya, bir hoş uyanık halde çeker, götürürsün.

Her usanan, bezen, bana sus diyor, fakat sen inat ediyorsun, ayak diriyorsun da beni söze çekiyorsun.

Sıkıntı çekenler, şu feleğin dönüşünden gam içindeler; fakat hepsinin inadına şu dönüp duran feleği çekip döndürüyorsun sen.

A Tanrı nuru, Tebriz'in övüncü padişah, ey Şems, sen bir nurlar nurusun ki zerrelere tutuyor, tümlere çekip götürüyorsun.

CXIV

(s. 126) A güzel sesli ney, gönüller almadasın, hoşsun, güzelsin; sıcak sıcak nefes vermedesin, soğuk havaları silip süpürmedesin.

İçinde ne boğum var, ne bir şey, bomboş; dertlere düşmüş, perişan olmuş gönülden, candan derdi, elemi almada, onları da kendine döndürmedesin.

Herkesin sevgilisine uygun bir resimdir yapıyorsun; okuma yazma bilmiyorsun amma içyüzde bir ressamısın âdeta.

Ey tüm gerçeklerin şekli, sûreti, hangi perdedesin sen? Neyin nağmeleri arasından bir baş göster, şekerler gibisin çünkü.

Gözün dokuz olmuş sanki, can da on kulağını sana vermiş; altı yana da üfle nağmelerini, altı yana da bildiksin, tanıdıkısın sen.

Ey başı kesilmiş kamyş, dilsiz-dudaksız sırlar söyle; boğazdan tattığın nefesi, halka da bir hoşça tattır.

Neye ateş düştü, âlemi duman kapladı; çünkü sesin aşk sesi, aşk sesini duyurmadasın, ateşlisin sen.

Aşkınla Leylâ'nın, Mecnun'un sırlarını okşa; gönüle ne tatsın sen, cana ne huzur.

Hasılı nefesinde Tebriz'den bir koku var; güzelliğinle, alımınla nice gönüller kapmadasın sen.

CXV

Topluluğun arasındaki o tek güzel, nasıl bir güzel? Ona bir tek can diyemem ki; bir cihan çünkü o tek güzel.

Güzelliğine, olgunluğuna and içerim ki kendi gözünden bile gizlidir o tek güzel.

Toprağın başından suyu akıttı aşkı; aşk bahçesinde salına salına yürüyen bir selvidir o tek güzel.

Bütün güzeller çiçektir, meyve o; hepsi de altın, gümüş kesintileridir, madendir o tek güzel.

Gönül huylarından, sıfatlarından dalgalanıp durmada, fakat sessizce; çünkü açıklamadan da üstündür, anlatışa da sığmaz o tek güzel.

Onun doğduğu zaman ne yer vardı, ne zaman, yerden de daha üstündür, zamandan da o tek güzel.

Âşıkların kıskançlığı yüzünden ağzımda kilit var; filândır o tek güzel diye söylememek için

kilitledim ağzımı.

Göz ucuyla onu gördüm mü Tanrım derim, ne biçim güzel o tek güzel.

Gözünde hastalık yoksa aç gözünü de seyret; çünkü güneş gibi apaydın, ortadadır o tek güzel.

Yüz binlerce halk, yolunu kesse de, yoktur o, yok deseler inanma, şüpheye bile düşme; vardır, odur, o tek güzel.

Huzurunda secde et de padişah ol, çünkü padişahları da tâyin eden odur, padişahlar padişahıdır o tek güzel.

Toprağı, aşkın başından suyu akıttı; aşk bahçesinde salına salına yürüyen bir selvidir o tek güzel. ^[46]

Tebriz'in övüncü Şems'e, hele bak ona dedim; dedi ki: Şaşırıp kalma, öyledir, öyle o tek güzel.

CXVI

Ben her derdin, her gamın el atıp benimle oynamasından sararıp solsaydım bir adam olmazdım, akıllı bir aptal olur giderdim.

Aşk güneşi olmasaydım Zühal gibi gâh elemelerin, kederlerin yücelişine, yükselişine sebep olurdum, gâh alçalışına, eksilişine.

Mısır ülkesine benzeyen aşkın kokusuna iletecek kılavuz olmasaydım hırs, tamah çölüne düşenler gibi ben de gulyabanilere uğrardım elbet.

Canlara doğan, canları ısıtıp parlatan güneş, evde otursaydı ben de kapıyı açmak, girenin çıkanın derdine düşmek kaydında olurdu.

Can gül bahçesi sınanmış kişiyi okşamasa, ona lûtfetmeseydi nasıl olurdu da seher yeli gibi vefa bahçesinin habercisi olurdu ben?

Aşk, çalıp çağırmaya, gülüp oynamaya, tef çalmaya düşkün olmasaydı, ben ney gibi, çeng gibi nerden gazele düşer, bağırıp çağırırdım?

Sâkîm bana, beni geliştirecek, semirtip kuvvetlendirecek ilaç sunmasaydı sırça kandilin, sırça kadehin dudağı gibi incelir giderdim.

Çayırılığın, çimenliğin gölgesi, orda yetişen ağaçların dalları, budakları olmasaydı otların talih ağaçları gibi benim de köküm, temelim olmazdı.

* Toprağıma Tanrı emanetinin nuru vurmasaydı ben de toprağın tabiatı gibi pek zalim bilgisiz kalırdım.

Mezardan cennete bir yol olmasaydı beden mezarında ne diye enine boyuna güzelce yatar dururdum?

Sol yandan sağ yana bir yol olmasaydı ne diye yeşillik gibi sağa sola sallanıp duracaktım?

Kerem, lûtf gül bahçesi olmasaydı nerden açılıp saçılacaktım? Tanrı lûtfü coşup köpürmeseydi

ben beyhude yere yeler, abes sözlere dalar giderdim.

Sus da hikâyelerin doğuşunu güneşten duy; o doğu olmasaydı ben zaten doğamaz, söner kalırdım.

CXVII

Bundan böyle cefa etmeyeceğine dair yemin etmiştin; yeminini bozdun, gene cefaya başladın.

Bugün eteğine yapıştık, çekiyoruz; ne vakte dek bahaneler bulacaksın, niceye bir zulmedeceksin?

Güzelim, dudaklarında bir gülümseme var, bu bize müjde vermede; galiba bundan böyle vefa etmeyi düşündün.

Sen olmadıkça namaz kılmamız doğru değil, yerinde değil, kılsak bile ne fayda? Sen dileklerimizi yerine getirirsen namazımız o vakit doğrudur ancak.

Denizin olmadıkça balık gibi toprak üstünde çırpınıp duruyoruz; sudan ayrı düştü mü balığın yapacağı iş budur zaten.

Zalim cefa eder, zulmeder de tutsak, sen bize ne yaparsan Tanrı da sana onu yapar diye zalimi korkutur.

Fakat sen cefaya girerisen kim korkutacak seni? Ne yaparsan baş eğip razı olmaktan başka ne çare var?

Sus, eşi bulunmaz incileri boyuna satıp durma; değeri biçilmez şeye nasıl değer biçebilirsin?

CXVIII

Sâkî, on batmanlık sağrağı sun, düşünceyi, kaygıyı bırak, bir iş var ki yapılması gerek.

A canımın canı, günler nöbetledir, gâh bize, gâh size deme; hocam, boynunu kaşıyıp durma, borcu vermek gerek.

Ey abıhayat, susuzlara bak, dosta acı da kör olsun düşman.

* Bizim ayağımızı bağlayan, şu akıl fikir; fakat sence aklın fikrin bir değeri yok; Hayber kalesi bile olsa yıkıp atmak istemiyorsun, aldırış ettiğin bile yok.

Akıl fikir durağında tamamıyla korku var, titreyiş var, deprem var. Geçim, zevk, safâ, eminlik, hep akılsızlık âleminde.

Akla fikre boş verme meclisinde canlar, her şeyden, her bağdan kurulmuştur, hepsi de güneşlerinin ışığında, güneşlerinin aydınlığında zerreler gibi oynar durur.

A can güneşi, bedeninin kapısını, duvarını yak yandır; bu ışığın bir tek pencereden vurmasını yeter bulamıyoruz.

Şu hikâyeyi bırak, çok susamışız; sense çekinmeden, esirgemedenden veren ganî, kerem sahibi bir sâkîsin.

Aşıkların hay-huyları, hep bir gül bahçesinin kokusundan meydana gelmede, fakat kimseciklerin haberi yok, nasıl bir bahçe, ne biçim bir güllük gülistanlık?

Sus da bir ancağız olsun sağa sola bak; a taş yürekli, söyle, ne vakte dek söylenip duracaksın?

Boş yere niceye bir söyleyeceksin, sus artık, yeter; söze buyruk yok, dilsizliği takın.

Tebrizli Tanrı Şems'i bir ferahlık vermedikçe bu söz söyleme kabiliyeti, sesle, harfle bir fayda vermez kimseye.

CXIX

Ne vakte dek ayrılıkla inciteceksin beni, feryadımı duymayacaksın, feryat ettireceksin bana, kırıp dökeceksin beni?

Ayrılık elin, elimi kırdı, işten güçten kaldım; bir bilseydim, daha ne vakte dek kıracaksın beni?

Â ayrılık şişesiyle oynayıp duran, dikkat et, taşlık bir yere geldik, şu sırça gönlüm daraldı, aman, aklını başına al, sakın kırmayasın.

Şu ayrılık taşlığından buluşma yeşilliğine varmak için tez olmalısın, burayı bırakmazsan çaresiz kırarsın beni.

Kanım gönlümde dondu, nar tanelerine döndü, narı yardım mı kanı böyle akar işte.

Hasretlerle dopdolu gönlümü kıracaksan bâri o ayyar dilberimin yüzünü göster, beni ona kavuştur da o zaman kır dök.

Ey âlemin kendisine kul köle kesildiği Şemseddin, sen görüş âleminde padişahlar padişahısın; bir bakışta yüzlerce gönlü, yüzlerce gönül alanı kırar dökersin.

Övünme Tebriz'i, bu yüzden sana mülk olmuştur; sen yüzlerce tacı tahtı bir sarık ucu için kırar geçersin.

CXX

A gökyüzü, başımızın üstünde dönüp duruyorsun; amma güneşin aşkıyla sen de benim hırkamı giyinmişsin, sen de âşıksın benim gibi.

Vallahi âşıksın, hem de neden anladım, söyleyeyim: İçin de terütaze, yemyeşil, apaydın, dışın da.

Deniz ıslatmamış seni, toprağa da boş vermişsin; ateşten de yanmıyorsun, yelden de eminsin.

(s. 127) A değirmen dolabı, dönüşün hangi su yüzünden? Bir kerecik söyle bâri; ne de demirden yapılma bir dolapsın sen.

Bir dönüşte yeryüzünün kucağını İrem bağına çevirirsin; gene bir dönersin, nice ağaçları köklerinden söker, atarsın.

Güneş bir mumdur, sense pervanesin sanki, pervane gibi bu çeşit bir mumun çevresinde dönüp dolaşırsın.

Hacılar gibi sen de ihrama büründün, mavi örtü sarındın, hacı gibi Kâbe'yi tavaf edip duruyorsun.

* Tanrı, hacedilecek yere erişen amandadır dedi; a hak tanıyan gökyüzü, sen de eminsin âfetlerden.

Hepsi bahaneler; ne varsa aşktan ibaret; Tanrı evidir aşk, sen de o evde konaklamışsın.

Bundan fazla söylemem, fakat and olsun Allah'a, şu gönülde söylenecek ne ince sözler var, yalnız söylemeye imkân yok.

CXXI

Keşke bir an olsun kendini bilseydin, o güzelim yüzünden bir haberin olsaydı.

Binek hayvanları gibi toz, çamur içinde yatmış, uyumuşsun; ne olurdu, kendini güzellerin evlerindeki zevk, işret meclisine çekseydin.

Kendi çevrende dolanmadasın, çünkü kendini görmede, kendini göstermedesin; halbuki sende bir define var, var amma benliğin gizlemiş onu.

Bedenden ibaret buldukça candan haberin bile olmaz, fakat can olursan can mülküne girer, orda karar kılarırsın.

Başkaları gibi iyiye, kötüye kapılıp durmadasın; buysan, oysan bununlasın, onunla.

Bir tek yemek olsaydın tek bir çeşit lezzetin olurdu; bir tek kazana girmiş olaydın, hep aynı tarzda kaynar, coşardın.

Tortulu nesne gibi eğer sen de bu kaynayışla sâf bir hale gelseydin, arınanlar, sâf bir hale gelenler gibi göklere ağardın.

Her hayale canım diyorsun, cihanım diyorsun; hayaller kaybolsaydı, hayallerden geçseydin sen can olurdu, cihan kesilirdin.

Yeter, sus artık, şu dilin, aklına bağ oldu gitti; böyle olmasaydı Akl-ı Küll gibi baştan başa dil olurdu.

Yeter, sus artık; bilgiye perde olan, gene bilgidir; padişah olduğunu bilseydin tercümanlık mı ederdin hiç?

CXXII

“Tercî-i Bend”

Şu dumanlarla dolu evde bir pencere açtılar da duman çıktı gitti, güneş ışığı girdi.

O ev hangi ev? Gönül. O duman da ne? Kaygı, düşünce. Kaygıdan, düşünceden, zevkinin, neşenin boynu kırılmıştır âdeta.

Uyan da düşünceden de kurtul, hayalden de; yarabbi şu bizim uykuya dalanımıza bir davulcu

gönder.

Uyuyan, bir hiç için binlerce gam yer; rüyasında ya kurt görür, ya yol kesen haydut.

İnsan, rüyasında yüz binlerce kılıç, yüz binlerce mızrak görür, fakat uyandı mı onlar şöyle dursun, bakar ki bir iğne bile yok.

Ölenler derler ki: Ne olmayacak gamlar yedik, ömrümüz çeşitli vesveselerle geçti gitti.

Bir hayal için toplar kurmuş, başka bir hayal için zırhlar giyinmiş.

Bu düğün de hava, şu yas da; bugün ne ondan bir oyun kaldı, ne bundan bir ağıt, bir feryat.

Yüzlerine vururlar, yüzlerini yırtarlar dururlar; fakat uyku bitince görürler ki yüzlerinde bir tırmık beresi bile yok.

Nerde o bizimle sütle bal gibi kaynaşan; nerde o bizimle suyla yağ gibi bir türlü uzlaşamayan?

Şimdi gerçekler belirdi, uyku da geçti, hayal de; huzur, rahat var, emniyet, istirahat var; ne bizlik kaldı, ne benlik.

Ne ihtiyar var, ne genç, ne tutsak var, ne haydutlar. Ne yumuşak var, ne sert kaldı, ne mum var artık, ne demir.

Bir renklilik, bir sıfata bürünüş, birlik... Bir can ki uçup gitmiş, bedenden kurtulmuş.

Bu bir, herkesin bildiği, bileceği bir değil; tercî söyle de gönüle doğsun, hatıra gelsin.

*

Ey bu yola gerçek olarak ayak basan, gerçeklik ayağını atan, benimle hemdem oldun mu iki âlem de seninledir, senindir.

Hiçbir şeyi zâyi etmezsin, her şey hazırdır sana ey baht ağacından neşelenen, eğilip bükülen.

Eline aldığın her elma, her armut, her meyve, içindeki aydınlığı, lezzeti, tadı belirtir sana.

O aydınlıktan, her an yeni bir aydınlık doğar; her güzelden, her an, yeniden yeniye bir, daha güzel belirir, çıkar.

* Meyvelere, sonu gelmez bunların, tükenme yok bunlara yazısı yazılmıştır; yapraklara güzden emindir bunlar çizisi çizilmiştir.

A göz, göz ucuyla bak, işvelen, göz kırp; pek tanınmış pek güzel bir yerdesin; a gönül, burdan başka bir yere gitme; güzel bir yerde konaklamışsın, hoş bir yeri yurt edinmişsin.

Yemyeşil ağaçlar gibi bezenip kuşanan birçok zengin vardır; fakat şu görülmemiş, eşsiz ağaç, yeşermeye de doymuştur; bezenmeye de aldırış etmez.

Nice bir batmanlık taş vardır ki dağdan yuvarlanır, düşer; fakat dağ kesilen kaya, yerinden bile kıpırdamaz, benlikten kurtulmuştur o, kayalıktan çıkmıştır o.

Çünkü yokluktan korkup duran her var, büyük yüce yerden en aşağılık yere düşüverir.

A yokluktan doğan, sen her an biraz daha gençsin; a dostun aşkına rehin olan, sen her an biraz daha mal olmasın aşka.

Çırılçıplak atlas kumaşlara, kıldan, çuldan yapılma libaslara bürünmektense candan meydana gelmiş deriye bürünmek, elbette daha iyi.

* Yahudi'nin gözünde kupkuru bir hurma fidanısın amma Meryem'in derdine devâ olmak için yüzlerce taze hurma veriyorsun.

Dışını sırça gibi pırıl pırıl bir hale getirmedesin, içini görüş sahibi etmedesin; dünya senin hükmündeyken nasıl olur da aşağılık bir hale gelir?

Ey can, ey cihan, ey cihanı gören, ey daha da başka bir şey olan, ey Güneş'e, Ay'a bir başka çeşit dönme kabiliyeti veren.

*

A gönülde yurt edinen, ne de tuhaf gönül açışın var; yahut da canın ta içindesin de cana öylesine canlar katıyorsun ki.

Bizimle karılıp birleşmenle bizden münezzeh oluşun, birbiriyle savaşmada; yâni sen bizim canımız mısın acaba, yoksa sen, biz misin?

İster o ol, ister bu, pek tatlısın, bir tat, bir lezzet denizisin; baştan başa, tamamıyla tatlılıksın, neşesin, lûtufsun, bağışsın sen.

Uzaktan ateş gördüm amma yakından baktım, gördüm ki nurmuş; ejderhâ göründün amma sopasın bize.

Sen mutlak amanlıksın, emniyetsin; fakat inancımız şu: Hamlara, erişmemişlere korkusun, ümitsin sen.

Yusuf gibi hani, kardeşlere tamamıyla kedersin, fakat Yakub'a daima safâ içinde safâsın.

Leylâ'dan bir lûtuf elde edelim diye Mecnun olduk gitti; a aşk, sen bütün akıllara düşmansın.

A akıl, bakırdın, aşkla altın kesildin; kimya değilsin, kimyanın bayrağısın (görenler koşup gelsinler de altın olsunlar diye bayrak gibi baş çekmişsin).

Sırlar bildirmede Cebrâil'sin ey aşk, sanki bütün peygamberlere vahiy getiren sensin.

Aklı başında olan kişi düşer bir şüpheye; halbuki sen şüpheden de ayrısın, akıldan da, düşünceden de.

(s. 128) Bakış okların asla yanılmadı; yanılanın da suçunu, hatasını örter, bağışlarsın sen.

A yatıp uyumuş, gözü kapalı toprak, yeli görmüyorsun amma yel esmeseydi ne sebeple havalanırdın, nasıl havalarda tozardın?

Yüceldin amma ululuktan uzak ol; ululuktan, ululanmaktan utan, ulular ulusuyulasın çünkü.

Aydan balığa kadar her şey, senin zevkini, senin neşeni arıyor; pek çokları sana kavuşmayı, seninle

buluşmayı özleyip duruyor.

CXXIII

Kaybolan gönlü kendi canında ara, canının huzurunu, kararını sevgilinden iste.

Şekerkamışında gayb bitkisinin zevki var, fakat o zevki de kendi dudağında, kendi dışında ara.

İki gözünü her gözsüze dikme; görene kaç, onda da kendindekini ara, kendindekini iste.

* Tanrı elçisinden rivayet edilmiştir, insanlar madenlerdir demiş; sen de geçer akçeni kendi madeninde ara.

Beden tahtından çık da can tahtına otur; gökten geç de kendi Zühal yıldızını ara.

Bir şimşek gönlüne çaktı da gönlün kararsız bir hale düştü ya, bu şimşegi de yağmura benzer gözyaşlarında aramaya bak.

Ebû Hurayra'nın heybesi, ancak senin vücudundur; muradın neyse, neyi istiyorsan kendi heybende ara.

A izinin tozu belirmeyen, nerden, kimden arayım izinin tozunu; sen beni ara; lûtfunla, ihsanıyla sen ara beni.

CXXIV

Her gün seher çağı bizi arayan sensin; uykuya dalmışız, uykuluyuz biz, uyanık devletimiz sensin bizim.

Dükkânımız da sensin, kazancımız da sen, kârımız da sen; o yüzden her gün bizi çekersin, işten güçten, kârdan, kazançtan edersin.

Ne diye dükkâna gidelim? Madenimiz de sensin, dükkânımız da sen. Çarşıya pazara nasıl varalım? Pazarımız sensin bizim.

Bize can bağışlayan sensin, o yüzden gönlümüz hoş, neşeliyiz; sarığımız sensin, o yüzden sarhoşuz, harabız.

Para canlılar gibi gümüşle dopdolu küpü ne yapacağız? Küpü kıralım, şarap sunan sensin bize.

Dudu gibi şekere düştün, gıdamız şeker oldu, çünkü şeker madenisin sen; bülbül gibi şakıyıp çilemedeyiz, gül bahçemiz sensin çünkü.

Yüzlerce baharın var, o yüzden gül bahçesine döndük; sevgilimiz sensin, ondan dolayı gönlümüz apaydın.

Denizinde gemiden de daha elsiz-ayaksızız; sesimiz de sensin, oynamamız da sen; sallanmamız da sensin, yürüyüp gidişimiz de sen.

Çarelere başvuran kişinin senden sermayesi yoktur; bütün çarelerden vazgeçip çaresiz kalanın çaresisin sen.

Gönül, nelere takılmışsa, nelere vurulmuşsa hepsinden soğumuş, vazgeçmiş de ondan sonra gönüle, bize tutulan, vurulan sensin demişsin.

Bâzı bâzı, şu yaptıklarımızı biz yapıyoruz sanırsın, fakat bu da sendendir, çünkü şüphemizin, zannımızın özü, mayası da sensin.

Çektiğimiz bir şey yok ki onu gerçekte sen çekmeyesin; aldığımız bir şey yok ki gerçekten onu bizen alan, sen olmayasın.

Söze tövbe ettim, tanık ol ey padişahım; sözsüz, feryatsız, sırlarımızı bilen sensin, sen.

A Tebriz'in övüncü Tanrı Şems'i Şemseddin, şu dönüp duran göğümüzün güneşi de sensin zaten.

CXXV

Şu âleme güneş, ışık kesildiğin an, ölü dünyaya doğar, can olursun.

Körün iki gözüne gelirsin de görüş olursun, dilsizin dili kesilir de ona dil verirsin.

Çirkin Şeytan'la uzlaşır onu Yusuf gibi güzelleştirirsin; kurdun ağzına girer, ondan çobanlık edersin.

Her gün bir yeni çardaktan baş gösterirsin, oraya yüz döndüler mi de hemen gizleniverirsin.

Gâh gül kokusu gibi beyinlere lûtfeder, genizleri güzel kokuyla doldurur, açarsın; gâh göze eş dost olursun, gül bahçesi haline gelirsin.

Padişahım, hem eğri büğrü giden vezirsin, hem doğru giden ruh; fakat gene de oyunu sen kazanırsın; neylersin, ne edersin, kimsecikler bir şey bilmez.

A izinin tozu belirmeyen aşk, tez tez, çabuk çabuk çevir yaprakları da sonucu bir yaprakta karar et, bir izin belirsin, yüzün görünsün.

A gönül, gam, gussa zamanı dostun adaletinde mahvol; neşelendiğin vakit de onun lûtfunda mahvolur gidersin.

Gülde yok olan su, gül kesilir; sen de böyle olursan ayrı huylara, temiz sıfatlara sahip olursun.

O savaş narasını hava gibi her yana götürürsün o zaman, o kahır yakışına, duman gibi tanık kesilirsin o vakit.

A aşk, bunların hepsi sen olursun da gene de bunlardan münezzeh bir hale gelirsin; kılıç bile olsan kızış gibi bir şeklin, sûretin belirmez.

Şimdi sustun, ben de susayım; ne vakit söz olur, anlatış kesilirsen o vakit dile geleyim, söz söyleyeyim.

CXXVI

Ey ney, ne de hoş, sırları biliyorsun; bu işi, zaten bütün işleri bilen kişi yapabilir.

Ey ney, bülbül gibi o güle âşıksın, sen de feryat ediyorsun, inliyorsun; boynunu kaşıyıp durma, dikensiz gülden haberin var.

Güle dedim ki: Dostun hemdemisin, sırrını gizleme; dedi ki: Tamamıyla duyar, anlarsan helâk olur gidersin.

Dedim ki: Zaten kurtuluşum helâk olmamda, ateş sal, yak, yandır, ne duyuş, biliş kalsın, ne anlayış.^[47]

Dedi ki: Bu kervanın nasıl keseyim yolunu? Biliyorum ki kervanbaşı, her şeyi bilen, anlayan biri.^[48]

Dedim ki: Mademki dost kaybolanları aramıyor, okşamıyor, anlayış bile anlayıştan usanmıştır artık.

Kendinden haberin bile yok ki göz kesilmişsin, her şeyi görüyorsun sen; bizeyse anlayış, biliş, göz hicabı olmuş, buluşma perdesi haline gelmiş.

Başını kesmişler de o yüzden bir dudağa hemdem olmuşsun, bu yolda başa sahip olmak, ne ayıp; biliş, anlayış sahibi olmak, ne âr.

Kendinden sıyrıldın çıktın da sırlarla doldun; çünkü kendisine tapanı da biliyorsun artık, inkâr edeni de.

Mademki sevgilinin lâ'1 dudaklarını tattın, feryat da ne oluyor? Bırak da ağlayıp inleyen anlayış, biliş feryat etsin.

Hayır, hayır, sen kendin için feryat etmiyorsun a kerem sahibi; ağyar var sanana, ağyar bilip görene ağla, inle.

Felek, şu tersine çakılmış nallar yüzünden, şu ters anlayıştan ağlayıp inlese yeri var; çünkü öküz gibi yük altında.

CXXVII

A bize doyan, bizden bıkip usanan, bizse düştükçe düşmüşüz sana, istedikçe istiyoruz seni; a yoldan ayak çeken, yol arkadaşlığının şartı bu muydu, nerde o şart?

Dünyanın özü, içi sensin, sen; geri kalanı hep kabuk; insan kabuklarla gelişir, semirir mi hiç?

Yıkılıp giden, altı üstüne gelen her şehir, bir padişahlar padişahının gölgesinden uzak kalmıştır.

Güneş çekilip gitti mi ne kalır? Kapkaranlık gece; baştan akıl fikir gidince aptallıktan, ahmaklıktan başka ne kalır başta?

A akıl, bütün fitneler senin gidişinden kopuyor da sonra sen tutuyor, akılsız başa suç buluyorsun.

Nerden yüz çevirirsen orda yol bitiriş, savaş yüz gösterir, nereye yüz döner, ne yana yüz gösterirsen orda zevk, sarhoşluk, hayranlık belirir.

On sekiz bin âlem de ancak iki kısma ayrılır; yarısı cansızdır, ölmüştür, yarısı diri, biliş, anlayış sahibi.

Biliş, anlayış denizi var ya hani, bütün akıllar fikirler o denizden meydana gelmiş; işte en sona varmış akılların en son varacakları yer gene o deniz işte.

A yüzme bilen can, o denize gidiyorsun sen; a ok gibi fırlayıp şu gökyüzünü geçen can.

Bedeninin otağı yüzünden bütün bir dünya apaydın, ışıl ışıl; a otağa girmiş can, sen kim bilir, nasılsın?

Rûh, şarabınla ebedî mest olmuş, ayılmasına imkân yok; toprak, avcunda ayarı tam halis altın kesilmiş, kalıplaşması mümkün değil.

Seni örnek getirmeden övsem halk anlamaz, halbuki örnek de seni bir şeylere benzetenlerin hayallerini arttırmada.

Fakat bir âşık, şevke düşse de seni bir şekle soksa, o çeşit övse her şeyden münezzeh oluş denizi bulanmaz ya.

Yeniayı nala benzetseler şâirlerin şu saçma benzetişleri yüzünden Ay, aylıktan düşmez ya.

(s. 129) Deniz Mûsa'ya engel olabilir, onun yolunu kesebilir mi; İsa'ya sığınan kişi nasıl olur da kör kalır?

Bir tek kulu, bir tek kölesi bile olmasa gene herkesin efendisidir o; sen onu düzgün saymasan da usûl boylu selvidir o.

Mûsa'sın, fakat henüz çobanlık etmedesin; Yusuf'sun, fakat henüz kuyunun dibindesin.

O ücretten eline bir şey gelmiyor, faydalanamıyorsun, çünkü bu işe sarılmamışsın, arada bir el ucuyla yapışıyorsun işe.

Sus ki Tanrı yemeği, gayb şarabı olmadıkça şu harf, şu söz, iki üç boş kâsedden ibaret.

CXXVIII

A can, a görür iki göz, nasılsın? A Ay'ın, a gök kubbenin kıskandığı güzel, ne âlemdesin?

Biz de, bizim gibi yüzlercesi de sensiz perişan, yıkık dökük sarhoş bir hale düştük; sensiz bitkin bir haldeyiz a canım, sen bizzat ne haldesin?

Senin olmadığın yer, akrep oyuğuna benzer; senden başka kimseciklerin bulunmadığı o yerde nasılsın, ne âlemdesin sen?

A canım benim, canları nice seçmedesin? A denizden de artık, deryadan da üstün inci, ne âlemdesin?

A Arş kuşu, suya, toprağa düşmüşsün? Kanla, sevdıyla, balgamla, safrayla karılmış, katılmışsın, ne haldesin bunlarla?

O güzelim gül bahçesinden gelmişsin de şu külhana düşmüşsün; külhandakilerle nasıl geçiniyor, nasıl uzlaşıyorsun?

Dayanıp durmada, irkilmeyip sarsılmamada Kafdağı'na benziyorsun, ne de sabırlısın; a

Zümrüdüanka gibi yalnızlığı seçen, ne âlemdesin?

Âlem seninle durmada, sen ne âlemdesin bakalım? Bedenler seninle diri, sen yapayalnız ne haldesin, bedenlerle nasılsın?

Güneş bile seni görünce kendinden utanıyor, hangi doğudasın a güzel? Halis zehir bile seninle helva haline geliyor, nasılsın a şeker, a bal?

Ne altımız var, ne üstümüz, fakat senin yüzünden altüst olduk; a dünyaya fitneler, kavgalar salan, ne âlemdesin?

Gönülden kaybolduysan şu gönülde ne işin var, ne yapıyorsun orda? Yok, gönüldeysen sevda işiyle ne haldesin?

* Ey Tebriz'in övündüğü eşsiz benzersiz padişah Şems, "İki yay kadar kaldı araları, daha da yakın" durağında ne âlemdesin?

CXXIX

Ey o kıpkızıl şarap kadehini eline alan sâkî, ey o terütaze güzelim gazeli tutturan çalgıcı.

A dilber, sen o dolunaya benzer yüzünden örtüyü kaldırdın da sâkî de yok oldu gitti, çalgıcı da.

A meclisin sahibi, adını aşk komuşlar; bu ne kıyamettir ki yeni baştan kopardın gitti.

A koskoca küp, her gamın ilacısın sen; hasta değilsin, başın da ağrımıyor, ne diye başını çatmışsın?

Bir can var, pek lâtif; bir cihan var, pek zarif; fakat sen şu iki perdeyi de kaldırıvermişsin ortadan.

Candan, cihandan âşıkın gönlünü kapmışsın; gerçekten de pek nazik, pek arık bir av avlamışsın.

A böylesine tuzağa av olan, binlerce Husrev'in, binlerce Sencer'in tacına tahtına, malına, ülkesine sahip olmuşsun.

Ucu bucağı, dibi, kıyısı olmayan bir denizdesin, su ancak topuğuna çıkmış; ateştesin, semenderin huyunu almışsın, yanmıyorsun.

Şekerler içinde bir ev kuralı a gül, elbiseler yırttın, âşıkısın.

A yel, o ikiye ayrılmış, amberleşmiş saçların misk gibi kokularına büründün, fakat ululanmaktan sakın.

A sarhoş bakışlı güzel, mademki sâkî sensin, sun; mademki kadehi aldın eline, bir an bile susma.

Tebriz'in övündüğü Şemseddin'e saçmak için kuyumcudan altınlar almışsın, saç ey sapsarı yüz.

CXXX

Ey o kıpkızıl şarap kadehini eline alan sâkî, ey o terütaze güzelim gazeli tutturan çalgıcı. ^[49]

Ey gökyüzüne ateş salan Zühre, Mirrîh'e, söyle nasıl bir hançer elde etmişsin.

A ayrılığı kıyamet gününden de uzun süren, bu ne kıyamettir ki yeni baştan koparmışsın sen?

A gökyüzü, onunla sohbet edenlerin halkasını görmüşsün de, sen de dönerken yuvarlak, değirmi bir şekil almışsın.

Arslan yürekli filler bile sana râm olmuş; şu birkaç sineği ne diye avcuna almışsın?

Aklını başına devşir a yoksul, yoksulluktan şikâyet etme; çünkü Sencer'in ülkesi gibi yüzlerce ülke elde etmişsin.

A yüzünü sevgilinin güzelim yüzünde gören, pek büyük, apaydın bir ayna elde etmişsin sen.

A gönül, her an yaprak gibi ne diye titrer, çırpınırsın? Muzaffer bir Kubad'ın eteğini elde etmişsin.

A göz, her an ne diye ağlarsın? Mesîh peygamberin sürmesine ulaşmışsın.

On sekiz bin âlem senin olsa sevgilinin yüzü yoksa pek aşağılık, pek hor, hakir bir şey elde etmişsin ancak.

Gökyüzünün kır atını bile geçecek kudretin var, ne diye tembelleşmişsin, ne diye eşek huyuna sahip olmuşsun?

Sus, bir başka dille söyle, bir yeni tarzda söze giriş; şu eski vadide ne diye sözlerini tekrar eder durursun?

CXXXI

Gökyüzüne bir uğultudur düştü; a Ay, ne diye oturmuşsun diyorlar; diyorlar ki: Otağı, otağ yerini nurlandır, ne diye oturup kalmışsın?

A her şeyden haberi olan, a her şeyi bilen güzel, şu donmuş, buz kesilmiş olanlar, belki de seni, senin ateşini bilmezler, fakat sen ne diye oturmuşsun?

Yolda ateş yiyenler var, yol başında bekleyip duruyorlar seni; sen aptal akıllılarla ne diye oturup kalmışsın?

Gönül, ormandaki arslan, fakat başı sensin o arslanın; gönül Tanrı ordusu, ordunun başbuğu, padişahı sensin, ne diye oturmuşsun yâni?

A kulağı kesilen can, içinden duy, sana her yol başında bir yoldaş var, ne diye oturmuşsun?

Kendine gel, dinle de duy, gönlünün boğazından kopup çıkan vuslat naraları, gülüşler, kahkahalar, ta Arş'a ulaştı; ne diye oturmuşsun sen?

Dün sabah gönül, canımın eteğini tuttu, o can geldi, erişti, o gönül ulaştı, eyvah dedi, sen ne diye oturmuş kalmışsın?

Şemseddin Tebriz'den gelen bir devlet dolabıdır, el çırp, feyz al ondan, ne diye şu kuyunun dibinde oturakalmışsın?

CXXXII

A aşk, ta ezelden beri bizimle bir tek sen varsın, bir bir söyle sırları, bizimle aynı evdensin sen.

Ateşinden korktuk da ağzımızı yumduk, sözü bıraktık; çünkü sen ne ateşsin, ne yalımın vardır senin.

Akıl şehri her an senin yüzünden yıkılıp gitmededir; akıl mumuna yelsin, muğların şarabısın sen.

Dostla dostsun, düşmanla düşmansın sen, yahut da ikisinin arasında, ikisine de benzer bir şeysin sen.

Akıllılar, âşıkların sözleri masaldır derler; gerçekten de masalsan geceyi nasıl oluyor da gündüze döndürüyorsun sen?

A güzelliği fitneler belirten güzel, fitne olan aşkıdır senin, sen o aşkın bir eserisin, onun bir belirtisisin ancak.

A Tebriz'in övündüğü padişahlar padişahı Şemseddin, yeryüzündekilerin nurusun sen, zamanenin güzelliği, alımı.

CXXXIII

A bana candan da güzel, gözden de değerli olan, canımda ne gördüysem ben görmedim, sen gördün.

Evet, beni sen seçmişsin, bu seçiş hakkı için söylüyorum; ayrılığından ateşten yapılmış bir tabut seçtim, onun içindeyim ben.

Gözüme sor; neden bir kaynak kesilmişsin de. Boyuma sor; kim seni iki büklüm etti de.

Canıma sor; demir çarıklarla ayrılık yolunda nerelere vardın de.

Ona şunu da sor; de ki: Güzellikte, alımda ona benzer kimsecikler var mı, hiçbir dilden böyle bir söz işittin mi?

Şu sözü de söyle: Yüzü güneş değilse derdi, elemi, bulut gibi parça parça edip nasıl dağıtmış?

Nefesinden anlaşılıyor, göbeğinde misk var; hangi çayırdaki çimende, hangi ovada, yazıda yayılmışsın?

Anlaşılıyor ki bir gök görmüşsün a gönül, çünkü yeryüzündeki dilberlerden kaçmışsın sen.

Anlıyorum ki gözlerinle bir Yusuf görmüşsün de sarhoşlukla turuncu da doğramışsın, ellerini de.

Maksat Tebriz'dir, Şemseddin'dir, öbürleri hep bahaneler; iki âleme de bir yok çizgisi çizivermiş gitmişsin de yalnız ona yönelmişsin.

CXXXIV

(s. 130) Ay yüzlü, parıl parıl apaydın elbiseli bir güzel gördün mü? Bir güzel, bir ateş, bir belâ gördün mü sen?

İnsanı, olduğundan yüz binlerce defa daha da sarhoş eden bir göz, seher yelinden de lâtif bir cisim gördün mü hiç?

Devlet, ikbal herkese şifadır, halbuki devlet, havasına kapılmış da bir şifa gördün mü diye peşinden koşuyor.

Devlet kuşunu padişahlar arar, sınar; halbuki bu devlet kuşu, devlet kuşunu gördün mü diye padişahı aramada.

A gökyüzü, doğru söyle, bunca demdir dönmedesin, o çeşit bir güneş yüzlü, ay yüzlü güzel gördün mü sen?

Gönül, bu aşta yok mu oldun, yoksa bu yokluğun aşkında bir varlık mı gördün?

Her ağlayış, gülüşü arar; bugünse gülüşler, öyle bir ağlayış gördün mü diye göze yalvarmada.

Ayrılığın lûtfu da, keremi de yakan, yandıran bir vebadır cana; ayrılıktan daha fazla helâk edici bir veba gördün mü hiç?

O cefaya toprak kesilmişsin, yerlere döşenmişsin, lâf değil ya bu; şu cefada bir vefa gördün mü sen?

Sahibimiz Şemseddin gibi bir padişah duydun mu? A Tebriz, senin padişahın gibi bir padişahı bir yerde gördün mü hiç?

CXXXV

Ey bütün dünya, yüzünün güzelliğinden ancak bir eser olan; maksat senin güzelliğindir, öbürleri hep bahaneden ibaret.

Seni resmedene yüzün kible değilse maksadı neydi o resmi yapmaktan, şu evi kurmaktan?

A halka halka güzelim saçları boynumuza geçen güzel, o halka içinde gönül kuşuna bir yuva kurun gitsin.

A güzelim, yüz binlerce mum, bir yalım elde etmek, o yalımla uyanıp yanmak, eriyip bitmek ümidiyle aşk tandırının çevresine oturmuş.

O padişahın meclisine nasıl varayım, nasıl ulaşayım; ne onun haddi, sınırı var, ne bunun kıyısı bucağı diyorsun.

Bu lûtfu kim verebilir? Tebriz'in övündüğü Şemseddin ancak, bir tohumdan bir ağaç ihsan ettiği gibi gene o devletle seni bu meclise ulaştırır o.

CXXXVI

A kuşbaz, gizliden gizli bir tuzaktır kurmuşsun; kıldan kurduğun o tuzağın üstünü de dumanla örtmüşsün.

Bu kadar bin kuşu bu düzenle öldürmüşsün, tüylerini yolmuş, anlaşılсын, bilinsin diye tuzağın üstüne koymuşsun.

Bekçi kuşların naralar atmada, hay-huyalar etmede; onların hay-huyalarında ne anlamlar gizlemişsin.

Sabrı, tövbeyi korunma kalkanıyla yoğurmuşsun; kızgınlığa, cefaya bir mızrak keskinliği vermişsin.

* Kılıç, kalkan zahmetine katlanmadan düşmanlardan korunmak için tekrarlanan yedi âyetin içine bir mülktür kurmuşsun.

Susamış kuşlara, kendi yakınlık meyhanende mâna küpleri, mâna şarapları hazırlamışsın.

Geceleri yol alan yolcun için hiçbir sâkînin, hiçbir sarhoşun kokusunu bile alamadığı küpü hazırlamışsın ki o yolcuyu ancak sen bilirsin.

Göz karaltısının altından ışık dalgası akıtmışsın; dünyaya ihtiyarlar, gençler vermişsin.

Hayalde kurulan şeyleri kalemsiz, parmaksız yazması için gönüle parmaklar ihsan etmişsin.

Üstünde bunca et, sinir perdeleri varken gene de tutmuşsun, gönüle bunlardan geçmek, gizlice gezip seyretmek kudretini bağışlamışsın.

Ne de şaşılacak şeydir ki bakışa ok gibi uçup gitme, kaşa yay gibi ok atıp vurma kabiliyeti vermişsin.

Kaplara benzeyen bedenlere acı, tatlı şaraplar gibi çeşitli huylar bağışlamışsın.

Şu gizli şarap, dilden sızar; üstü kapalı duran sözü dille meydana çıkarmış, anlatmışsın.

* Her ayn, her araz, ağzını yummuş bir goncadır; onu ırz ehli kadınlara âdeta bir örtü etmişsin.

A canın canına can olan, bir gün açtın da o örttüğün perdeyi çektin mi a benim canım,

Kararları kalmayan gönüller, görürler, anlarlar, ayrılığa, yalvarmayı, özlemeyi neden vermişsin.

Sus da sözleri o can söylesin artık, ortaya çıkardığın oyunbazlık, ne de uzunmuş, ne de bitmez tükenmezmiş.

AÇILAMA

Bahr-i Hezec –Ahrab–

B. 23. Teyemmüm. Arapça kastetmek anlamına gelir. Kur'an'ın IV. sûresinin 43. âyetiyle V. sûresinin 6. âyetinde su bulunmadığı vakit, abdest ve gusül yerine temiz toprağa eller vurularak yüzün ve kolların sıvazlanması emredilmektedir. Sembolik bir temizlik denebilecek olan teyemmüm sonradan müçtehitler tarafından, suyun zarar vereceği hastalıklarda, suyu elde etmek, can, mal yahut şeref kaybına bağlı bulunan hallerde de teyemmümün lüzumu bildirilmiştir.

B. 34. Ebû Cehil. Asıl adı Ebû'l Hakem Amr ibni Hisara'dır. Müslümanlığın çok büyük düşmanlarından; bu yüzden Muhammed, kendisine bilgisizlik babası anlamına gelen Ebû Cehil lâkabını takmıştı. Hicretin ikinci yılında (624) Bedir savaşında öldürüldü.

B. 35. Sûfî. Tasavvuf inancını benimsemiş olan kişidir.

B. 35. Sâbiî. Bunlara Hanîf de derlerdi. İbrahim Peygamber'in dinine uyanlardır denmiştir. Encyclopedia Britannica'ya göre Babil'de yarı Hıristiyan bir mezhebe tâbi olanlardır. Bunlar, Yahya Peygamber'e uyanlara benzerlerdi. Habîbi Neccâr, Ebû Zerr, Selman vs. gibi bâzı kişiler bu mezhepten sayılmışlardır. Şehristânî, Al-Milâl van Nihal'inde bu fırkayı Sâbie ve Hunefâ diye ikiye ayırır. Ona göre Sâbie cismanî bir mutavassıtla değil de rûhanî bir vasıtayla Tanrı bilinebilir ve ona ulaşılabilir der. Hunefâ, insan vasıtasıyla Tanrı'ya ulaşılabileceğini söyler ve peygamberliği kabul eder. Sâbie, rûhanîler, yâni yıldızları takdis ederdi. (Beyrut, Al Matbaata'l- Anâniyye, taş bas. s. 136-137). Tasavvufu ve İslâm felsefesini besleyen birçok nesnelere, bunların inançlarından geçmiştir. Bunları kitap ehli sayanlar vardır. Irak taraflarında bu mezhep erbabı hâlâ bulunmaktadır. Buhârî, Kureş'in Ebû Zerr-i Gıfârî'ye Sabiî dediğini kaydediyor (Al-Tacrîd, c. II, s. 48; Mısır, Al-Matbaata'l-Hayriyya, 1322).

B. 48 Ebû Bekr-i Rebâbî'nin, meclislerinde bulunan bir rebâpçı olduğu açıkça anlaşılmaktadır.

B. 49. Hadis, tefsir. Söz, sonradan meydana gelen şey anlamlarına gelen hadis sözü Müslümanlıkta Peygamber'in sözlerine, yaptığı şeylere ve birisini bir şey yaparken görüp men etmediği şeylere denir. Birincisine kavî, ikincisine fiilî, üçüncüsüne de takrîrî hadis derler. Hadislerin doğruluk ve önem derecelerini tâyin eden, doğru, yahut yalan olduklarını belirten kritik bilgiye, hadis bilgisi, bu bilgiye sahip olana da hadis bilgini anlamına muhaddis denir. Kur'an'ın âyetlerinin nerelerde, ne vakit, ne için indiğini, hükümlerini, başka âyetlerin hükümlerini kaldırıp kaldırmadığını inceleyen bilgiye de tefsir adı verilir. Tefsir bilginine müfessir denir.

B. 53. S. Ebû Bekr (–i Rebâbî). B. 48'de de adı geçen zattır. Mevlânâ mensuplarından olan bu zatı, Mevlânâ'nın çok sevdiğini de bu beyitten anlıyoruz.

B. 63. Ay devri. Eski Yunan'dan gelen bir inanca göre Ay devri, dünyanın en kutlu devri sayılırdı. Hattâ kitaplarda bu terkip altınla yazılırdı. Gene eski astronomlara göre kâinat yaratıldığı zaman dünyaya hâkim yıldız, Zühal yıldızdır. Yedi yıldız, sırasıyla ve her biri bin yıl dünyaya hükmedecektir. Gene eskilere göre Muhammed Peygamber, Ay devrinde gelmiştir. Kıyamet de bu devirde kopacaktır. Kıyamet kopmadan önce birçok fitnelere meydana gelecek, birçok alâmetler belirecektir. Bu bakımdan Ay devriyle fitnelere, kargaşalıklar da anlatılmış olur.

B. 69. Elest. Sûre. VII, âyet 172-173. I. cilt, B. 993'ün izahı; Açılama.

B. 73 Nur, kandil, kandil konan yer. I. cilt, B. 639'un izahı; Açılama.

B. 77. Mansûr için I. cilt, B. 1657'nin izahı; Açılama.

B. 93. I. cilt, B. 1470'in izahı; Açılama.

B. 102. Ferîdûn, Karun. I. cilt, B. 3516 ve B. 101'in izahı; Açılama.

B. 106. Tebriz, Horasan. Tebriz, İran Azerbaycanı'nda o ülkenin merkezi olan şehirdir. Şemseddin buralıdır. Horasan, İran ve Türkistan ülkelerinde bir bölgenin adıdır. Mevlânâ'nın memleketi olan Belh şehri bu bölgededir.

B. 107. Şeytanım Müslüman oldu. "İçinizden hiçbiri yoktur ki cinlerden biri ona eş olmasın. Sana da mı ey Tanrı elçisi dediler; bana da dedi; ancak Tanrı bana yardım etti, ona üst oldum. Müslüman oldu; bana ancak hayrı emreder." (Müslim, İst. Matbaa-i Âmire, 1334 hicrî, c. VIII, s. 139) "Bir gece Muhammed Peygamber, Âyişe'nin yanındayken dışarı çıkmış, biraz sonra Âyişe de çıkıp Muhammed'in bulunduğu yere gitmişti. Peygamber, şeytanınla beraber mi geldin demiş; Âyişe, benim yanımda bir şeytan mı var demiş, Peygamber her insanın yanında bir şeytan vardır demiş. Âyişe, ey Tanrı elçisi, senin yanında da var mı deyince, Peygamber, evet, yalnız Rabbim bana yardım etti de şeytanım Müslüman oldu demişti." (Aynı cilt ve sahife) Bu meâlde Ahmed ibni Hanbel'in Müsned'inde de hadisler vardır (Bedîu'z-Zaman Firûzanfer: Ahâdîs-i Mesnevî, Tehran Üniv. Yayın. 1334 şemsî hicrî, s. 148).

B. 112. Senâî. I. cilt, B. 379'un izahı; Açılama.

B. 118. Mehter. Davul, dümbelek, çalpara ve zil gibi âletlerden meydana gelen müzik takımı.

B. 120. Meryem – üfürük. I. cilt, B. 180'in izahı; Açılama.

B. 122. Kafdağı. I. cilt, B. 1030'un izahı; Açılama.

B. 123. Yed-i beyzâ. I. cilt, B. 27'nin izahı; Açılama.

B. 134. Başak, Terazi burçları. Başağa ve teraziye benzetilen iki yıldız kümesi; Sünbüle ve Mîzân burçları.

B. 150. Tanrı kendi nurundan onlara saçtı. Gerçekten de ulu Tanrı halkını karanlık içinde yarattı; sonra onlara nurundan saçtı; kime bu nur rastladıysa, bugün doğru yolu bulmuştur, kime rastlamadıysa yolunu sapıtmış gitmiştir (Al-Câmi'a'l-Sagıyr fî ahâdîsa'l-Başîra'l-Nazîr; Mısır - 1321, Matbaat - al Hayriyyat - al Âmimra; I, s. 58).

B. 225. Kâbe – Zemzem. Mekke'deki mâbede Kâbe denir. Bu mâbet bütün Müslümanların kıblesidir; yâni namaz kılarken, Mekke'de olanlarına Kâbe'ye, olmayanların Kâbe civarına dönmeleri farzdır. Zengin olanların, hasta değilse ve yol emniyeti de varsa ömürlerinde bir kere Kâbe'yi ziyaret edip hacı olmaları dinî ödevdir. Zemzem, Kâbe civarındaki bir kuyunun adıdır. Geleneğe göre bu su İsmail Peygamber'in ayaklarını yere vurmasından kaynamıştır.

B. 229. And olsun basınca, geceye. Kur'an'ın XCII. sûresinin birinci âyetidir.

B. 250. Süleyman – yüzük. I. cilt, B. 1470’in izahı; Açılama.

B. 251. Tövbe ayı. Ayın dünya etrafında seyrini esas tutan Arap yılındaki beşinci ve altıncı aylara, “küçük tövbe, büyük tövbe” denir. Bunlardan sonra üç aylar denen recep, şaban ve ramazan ayları gelir ki sırasıyla bunlara da birinci kandil, ikinci kandil ve oruç ayı derler.

B. 256. Önümüz de rahmet, sonumuz da. Ümmetim kutlanmış bir ümmettir; bilemem evveli mi hayırlıdır, âhiri mi? Ümmetim rahmet edilmiş bir ümmettir, suçu örtülmüştür. Tövbesi kabul edilmiştir (Al-Câmi’; I, s. 54).

B. 286. Soldan kalkmak. Halk inancına göre o günün kötü gitmesine sebep olur.

B. 293. Lala. Zengin çocuklarını görüp gözeten mürebbîye dendiği gibi padişahlar da vezirlerine lala diye hitap ederlerdi. Beyitten bu geleneğin Osmanoğullarına Selçuklulardan geçtiği anlaşılıyor.

B. 297. Otuz cüz: Kur’an, eşit olarak otuz parçaya bölünmüştür. Her bölüme “cüz” derler.

B. 319. Edhemoğlu. I. cilt, B. 722’nin izahı; Açılama.

B. 322. Senin göğsünü. Kur’an’ın XCIV. sûresinin ilk âyetidir.

B. 330. Salâ. Davet, çağırı için yüksek sesle bağırmaya denir.

B. 339. Vur ayağını. Kur’an, XXXVIII, 42.

B. 343. Halil, Zebîh. I. cilt, B. 30’un izahı; Açılama. Zebîh, kesilmiş anlamına gelir; İshak, yahut İbrahim Peygamber’e denir. I. cilt, B. 281’in izahı; Açılama.

B. 372. Nil – kan. Mûsa, İsrailoğullarını Mısır’dan çıkarmak, tutsaklıktan kurtarmak istediği zaman Firavun’a başvurmuş, fakat Firavun, Mûsa’yı dinlememişti. Bunun üzerine Tanrı, Mısırlılara çeşitli belâlar verdi. Bu belâların biri de Nil ırmağının kana dönmesiydi. Mısırlılar Nil’den su aldılar mı sular kan kesilirdi, İsrailoğulları su aldıkları zaman kan, su haline gelirdi (Ahd-i Atıyk, Hurûc, VII; Kur’an, VII, 133).

B. 394. Nal – ateş. Sevgilinin adı bir nala yazılırsa ve bu nal ateşe konur, bâzı şeyler okunursa, sevgili bulunduğu yerde karar edemez, koşa koşa gelirmiş. Aslı olmayan bu inanç, doğu klasik edebiyatına nalı ateşe atmak mazmununu vermiştir.

B. 427. Hasan, Huseyn. Hasan ve Huseyn, Ali’nin oğullarıdır. Anaları, Hz. Muhammed’in kızı Fâtıma’dır. Hasan, babasından sonra bir müddet halifelik etmiş, sonra halifeliği Ümeyyeoğullarından Muaviye’ye terk etmiştir. 669’da Medine’de Muaviye tarafından sütle zehirletilerek şehit edilmiştir. Huseyn, Muaviye’nin ölümünden sonra yerine geçen Yezîd’in halifeliğini kabul etmemiş, Kerbelâ’da 680 yılında şehit edilmiştir.

B. 444. Atlas göğü. I. cilt, B. 712’nin izahı; Açılama.

B. 501. Karataş. Aslı bir göktaşı olan ve Kâbe’nin duvarı yanına konmuş bulunan kara renkli bir taştır ki buna kara taş anlamına “Hacer-i Esved” derler. Hac töreninde Kâbe’nin çevresinde yedi kere dolaşılır, her defasında bu taşa elle dokunulur, öpülür, kalabalıktan yaklaşılmaya imkân yoksa karşıdan dokunulur gibi elle işaret edilir. Her dönüş, bu taşla başlar ve orda biter.

B. 505. Eyyub çeşmesi. Kur'an'ın XXXVIII. sûresinin 41-44 âyetlerinde Eyyub Peygamber'in uğradığı dertler yüzünden Tanrı'ya dua ettiği, Tanrı'nın da ona ayağını yere vurmasını emrettiği, ayağını yere vurunca yerden serin ve tatlı bir suyun kaynadığı, sonra ona mal mülk ve soy sop ihsan ettiği anlatılır. Eyyub, bu sudan içmiş, içindeki yaralar iyileşmiş, bu su ile yıkanmış, bedenindeki yaralar geçmiş.

B. 508. Mûsa – kaynak. I. cilt, B. 1418'in izahı; Açılama.

B. 511. Süleyman – çavuşkuşu, karınca. I. cilt, B. 346 ve B. 357'nin izahları; Açılama.

B. 518. Hamam – resim. I. cilt, B. 1843'ün izahı; Açılama.

B. 562. Şaman. Natüralist bir din olan ve tabiat unsurlarına tapmayı ibadet sayan Şamanizm'in rûhanîlerine verilen ad. Şaman, Türkçedir ve puta tapan anlamına kullanılmıştır.

B. 566. Çaylak. Bir halk inanışına göre çaylak, altı ay erkek olurmuş, altı ay dişi. Hattâ Nasreddin Hocaya atfedilen şöyle bir fıkra da vardır:

Hoca'ya, çaylak altı ay erkek, altı ay dişi olurmuş, ne dersin, demişler. Vallahi demiş, bu soruya cevap vermek için bir yıl çaylak olmak gerek.

Mevlânâ'nın bu beyti, çaylak hakkındaki halk inancının XIII. yüzyıldan da önceye ait olduğunu göstermektedir.

B. 567. Mûsa – sopa. Mûsa, sopanın yılan olduğunu görünce korkmuştu, beyitte buna işaret edilmektedir. I. cilt, B. 27'nin izahı; Açılama.

B. 593. Babil kuyusu. I. cilt, B. 1083'ün izahı; Açılama.

B. 626. İnanan kişi kopuza benzer. Muhammed Peygamber'in, inanan kişi, kopuza benzer; sesi tıpkı kopuzun sesi gibi ancak içinin boş olmasıyla güzelleşir dediği rivayet edilmiştir. Gazâlî, bu sözü Ebû Tâlib-i Mekki'ye (Ölm. 996) atfeder (Ahâdîs-i Mesnevî, s. 222).

B. 632. Sana buğz eden... Kur'an, CVIII, 3.

B. 636. Yağma. Türk boylarından bir boyun adıdır. Sözü anlamı, şâirlere mazmunlar icat ettirmiştir.

B. 638. Allahu ekber. Müslüman inancında etinin yenmesi helâl olan hayvan, kesilirken yüzü kibleye döndürülür ve kesen, "Bismillâhi Allahu ekber" der. Buna tesmiye denir. Böyle yapılmazsa hayvanın eti helâl olmaz. Aynı zamanda Tanrı uludur anlamına gelen Allahu ekber sözü, ezanın ilk cüzüdür ve dört kere tekrarlanır.

B. 651. Cebri. Mutlak olarak kulun irâde ve ihtiyârını inkâr eden ve her şeyin Tanrı takdiri ile olduğuna inanan mezhebe mensup kişi. Bu mezhebe "Cebriyye, Ceberiyye" denir.

B. 665. Mânî – Âzer. Mânî Manihaizm denen dinin kurucusudur. 240'ta doğmuş, İncil'i incelemiş, Zertüşt diniyle Hıristiyanlığı birleştirerek yeni bir din kurmuştur. Dini, bir müddet İran'da, sonraları Hindistan ve Çin ülkelerinde yayılmıştır. 274'te derisi yüzülmek sûretiyle öldürülmüştür. Bu dine ait olan yazma kitaplar pek güzel minyatürlerle bezenmiş olduğundan Doğu klasik edebiyatında Mânî'ye, ressam anlamına "Nakkaş" lâkabı verilmiş ve kendisinin ressam olduğu sanılmıştır.

Azer, İbrahim Peygamber'in amcasının ve bir rivayette babasının adıdır. Bu zat put yapardı.

B. 670. Semender. Doğu mitolojisinde, ateşte yaşayan ve ateşten çıkınca ölen bir hayvanın adıdır. Fareden büyücek olurmuş. Bir rivayette bâzı kere ateşten çıkar, gezermiş, o sırada avlarlar, derisinden mendil, takke gibi şeyler yaparlarmış. (Bürhan terc. İst. Matbaa-i Âmire, 1268, s. 362 - 363. Semender maddesi.).

B. 679. Ol. Arapçada "Kün" sözüyle ifadelenen bu kelime, Kur'an'da, Tanrı bir işin olmasını takdir edince ona, ancak, ol der, o iş oluverir; Âdem'i topraktan yarattı, sonra ol dedi, oluverdi meâllerinde geçer (II. 117, III. 47, 59; VI. 73; XVI. 40; XIX. 35, XXXVI, 82, XL. 68).

B. 686. Firavun – iman. Kur'an'ın X. süresinin 90. âyetinde, Firavun'un boğulurken, İsrailoğullarının inandıkları tek ve eşsiz Tanrı'ya ben de inandım dediği anlatılır. Ancak, ondan sonraki âyette "Fakat şimdi mi? Halbuki bundan evvel isyan etmiştin, bozgunculardan olmuştun" dendiğinden bilginlerin hemen hepsi, Firavun'un imanını iman-ı yeis olarak kabul edip kâfir olarak öldüğünü söylemişlerdir; ancak İbni Arabî (Ölm. 1240), Fusûsa'l-Hikem'de Firavun'un mümin olduğunu söylemiş ve bir kısım sûfiler de bu kanaati kabul etmişlerdir. (Abdullâh-ı Bosnevî: Fusûs Şerhi, İst. Matbaa-i Âmire, 1290, c. II, s. 410-421).

B. 721. Ahfeş. Arap gramercilerinden olup Belh'te doğmuş ve Bağdat'da 825, yahut 826, yahut da 830'da ölmüştür. Dudaklarını bir araya toplayamaz ve güzel söz söyleyemezdi. Rivayete göre bu yüzden, bir keçinin boynuna ip bağlamış, ipin ucunu eline almış, böylece keçiye ders verirmiş; her söz başında anladın mı der ve ipi çekermiş. Keçinin başı sallanınca dersin kalan kısmına geçermiş. Bu yüzden susup yalnız baş sallayarak sözü tasdik edenlere, yahut aptallara "Ahfeş'in keçisi gibi ne başını sallayıp duruyorsun" denir.

B. 748. Helâl büyü. I. cilt, B. 3000'in izahı; Açılama.

B. 767. Vettîn, takvim. Tîn, incir anlamına gelen Arapça bir sözdür. Kur'an'ın XCV sûresi, "And olsun Tîn'e ve Zeytûn'a" diye başlar ve bu sûre Tîn sûresi adıyla anılır. Âyetteki Tîn'i incir, Şam'ın üstüne kurulduğu tepe vs., Zeytûn'u da bildiğimiz zeytin, üstüne Beytü'l-Makdis'in kurulduğu dağ vs. olarak kabul edenler vardır.

Takvim, lûgatta eğriyi doğrultmak ve bir şeye değer biçmek anlamlarına gelir. Astronomlara göre bir yıl içinde, ayların hangi gün girdiğini, mevsimlerin ne vakit başladığını, ay, gün tutulmalarını, hasılı göksel olayları bildirmek üzere yılbaşlarında yapılan cetvele denir. Tîn sûresinin dördüncü âyeti, "Gerçekten de biz insanı ahsen-i takvim üzere yarattık" anlamındadır. Burda, ahsen-i takvîm, en güzel bir sûrette doğrultmak, iki ayak üzerinde yürüyen bir mahlûk haline getirmek, en güzel bir sûrete sahip kılmak demektir. Beyitte bildiğimiz takvimle âyetteki anlam, beraberce anılarak sanat yapılmadadır.

B. 768. Güneş kılıcı, kefen – çeyiz. Güneşin kılıcından maksat, güneş değirmisinden çevreye doğru yayılan ve göze dümdüz görünen gün ışınlarıdır. Kefen, ölünün yıkandıktan sonra sarıldığı dikişsiz beyaz bezdir. Burda çeyizden maksat kefenden sonra ölünün başına giydirilen şey, beline bağlanan ip vs.dir. Bunlar, bilhassa tarikat erbabında vardır.

B. 775. Mim – dal. Arap alfabesindeki harflerden biri olanın "mim", alfabemizde "m" karşılığıdır. Arap yazısında küçücük bir yuvarlaktan sonra sola doğru çekilip aşağıya ve biraz daha uzun olarak

kıvrılan bir şekildir. Baştaki küçük yuvarlağa “mim”in gözü derler. Alfabemizde “d” harfinin karşılığı olan “dal” harfi de biraz sağa eğri olarak çekilen küçük bir çizginin sola bükülmesinden meydana gelen bir şekille gösterilir; bu bakımdan “dal”, eğri bir boya benzetilegelmiştir.

B. 776. Rüstem-i Destan – Zâl. I. cilt, B. 603’ün izahı; Açılama.

Destan, hile, düzen, lâf, nağme anlamlarına geldiği gibi İran kahramanı Rüstem’in de babasının adıdır. Zâl, kaşı, kirpiği, saç beyaz anlamına gelir. Rüstem’in babası anadan böyle doğduğu için bu lâkapla anılmıştır.

B. 780. Münecim, Zühal. Eski yıldız bilginlerine münecim denir. Bunlara göre gökteki yıldızların aldıkları vaziyet, yeryüzüne ve insanların talihlerine tesir eder. Münecimler yıldızların durumlarına bakarak olacak işleri de bildiklerine inanırlardı.

Zühal için I. cilt, B. 715’in izahı; Açılama.

B. 808. Halil – kuşlar. I. cilt, B. 1951’in izahı; Açılama.

B. 809. Kaaria sûresi. Kur’an’ın Cl. sûresinin adıdır. Şiddetli bir gürültüyle çatacak, yürekleri koparacak felâket anlamına gelir ve kıyamete verilen addır.

B. 853. Göklere sığmıyorsun. “Yerime, göğüme sığamadım da bana inanan kulunun gönlüne sığıdım.” (Hadis-i Kudsî. Ahâdîs-i Mesnevî, s. 26). Beyitte buna işaret vardır.

B. 854. Sırça kandil, kandil konan yer. I. cilt, B. 639’un izahı; Açılama.

B. 868. Hemze. Arapçada çekilerek okunmayan ve başta gelen “elif”lerin, ortadaki ve sonlardaki “vav”larla “ye”lerin üstüne konan bir işarettir. Bu işaret sağdan sola ve soldan sağa doğru, küçücük bir ay gibi kıvrılmış ve sonra gene sola doğru düz çekilmiş bir şekille ifadelendirilir.

B. 881. Peri – şişe. Eskiden afsunla perileri davet eden ve gene afsunla onları şişeye soktuğunu iddia edenler vardı. Bu aslı olmayan inanç, perinin şişeyle anılmasına sebep olmuştur.

B. 892. Mim’in gözü. B. 775’in izahına bkz.

B. 903. Sizden bir tek kişi bile. XIX. sûrenin 71. âyetinde, kıyamette herkesin cehenneme uğrayacağı bildirilmektedir.

B. 912. Fâtiha. Kur’an’ın I. sûresinin adıdır. Başlangıç, açış anlamlarına gelir. Herhangi bir işin olması için, yahut ölünün rûhuna okunduğu gibi namazda da okunur.

B. 913. Hallâc. Huseyn ibni Mansûra’l-Hallâc. I. cilt, B. 1657’nin izahı; Açılama.

B. 924. İdris. Kur’an’da adı geçen peygamberlerdendir. Âdem’in oğlu Şît’in soyundandır. Tevrat’ta adı Uhnuh diye geçer. Bâzılarına göre eski Mısırlılarla Yunanlıların Hermes diye andıkları zat bu İdris’tir. Kimyayı, daha birçok uydurma bilgileri bunun keşfettiğini söylerler.

B. 960. Ca’fer-i Tayyar. I. cilt, B. 1263’ün izahı; Açılama.

B. 969. Altın buzağı. I. cilt, B. 189’un izahı; Açılama.

B. 971. Yay yüzüğü. Kiriş çekilirken parmağın kesilmemesi için şahâdet parmağına geçirilen ve

Farsçada şest denilen iki tarafı açık yüzüğe benzer taşsız yüzük.

B. 1021. İhram – Harem. Hac töreninde bele kuşanılan ve beden belden aşağı kısmını örten bezle, sırtta alınan ve sağ tarafa gelen kısmı omuz altından geçirilip ucu sol omuza atılan beze ihram denir. İhramın beyaz ve dikişsiz olması şarttır.

Harem, sınırları muayyen ve Kâbe'yi ortasına alan Mekke'nin bir bölgesine verilen addır. Harem'de avlanmak haramdır; bu bölgede kisas da yapılmaz.

B. 1022. Ayne'l-yakıyn. Gözle görüp iyiden iyiye inanmak anlamına gelir. Sûflere göre yakıyn, ilme'l-yakıyn, ayne'l-yakıyn, hakke'l-yakıyn olmak üzere üçe ayrılır. Bu dereceleri, bilmek, görmemek, olmak diye ifade edebiliriz. İlk ikisi CII. sûrenin 5. ve 7. âyetlerinde, üçüncüsü LVI. sûrenin 95. ve LXIX. sûrenin 51. âyetinde geçer.

B. 1086. İsa – nefes, iksir. I. cilt, B. 62 ve Sonradan Dîvân-ı Kebîr'e Yazılan Önsöz'ün izahı; Açılama.

B. 1116. Şerbet. Eskiden üfürükçüler bir şerbet yaparlardı, bunu okuyup üfleyerek içirirlerdi. Bu şerbeti içene şerbetli denirdi ve zehirli hayvanların o adamı sokmayacağına inanırlardı.

B. 1117. Ledün. I. cilt, B. 902'nin izahı; Açılama.

B. 1119. Üfürdüm. "İnsana rûhumdan üfürdüm." Kur'an XV. 29, XXXVIII. 72.

B. 1120. Gerçek. Birinci Halife Ebû Bekr'e, gerçekleyen anlamına Sıddıyk lâkabı verilmiştir. Hicret gecesi Hz. Muhammed, mağarada Ebû Bekr'le beraber kalmıştır.

B. 1148. Zünnâr. I. cilt, B. 371'in izahı; Açılama.

B. 1181. Sadaka. "Kim bir hurma kadar sadakayı temiz, helâl malından ayırıp verse; çünkü Tanrı ancak temiz ve helâl olanı kabul eder; Tanrı onu kerem ve lûtufla eliyle alır da sizin biriniz nasıl yavrusunu besler, geliştirirse öyle besler, geliştirir; derken o hurma tanesi bir dağa döner" (Buhârî, Ahâdîs-i Mesnevî, s. 176).

B. 1187. Din günü. Kıyamet günü anlamına gelir, I. sûrenin 4. âyetinde geçer.

B. 1201. Kil yemek. Kadınlar gebeyken aşererler; bu sıralarda kil, kömür gibi şeyleri yiyenleri bulunur.

B. 1203. Gizli şirk, süsen. Şirk, Tanrı'ya eş olarak bir başka tanrı, yahut tanrılar kabul etmektir ki Müslümanlıkta bağışlanmasına imkân bulunmayan tek suçtur. Gizli, yahut küçük şirkse bâzı işlerde Tanrı'dan başkasının razılığını gözetmektir; gösteriş yapmak, yahut münafıklık etmek gibi. Hz. Muhammed'in, bu ümmetteki şirk, Safâ tepesi üstünde karıncanın gezişi kadar gizlidir dediği rivayet edilmiştir (El-Müfredât fî Garîbi'l-Kur'an, Mısır, Matbaat al Maymaniyya, 1324 hicrî. s. 260).

Süsen, malûm çiçektir. Bu çiçeğin tüveyçleri ince, uzun olduğundan dile benzetilmiş ve o kadar dili olduğu halde susmasından da mazmunlar yapılmıştır. Beyitte kula benzetilmesi, susmasından ve ağırlığı yüzünden yere doğru eğilmesindedir.

B. 1206. Yâ Sîn. Kur'an'ın XXXVI. sûresinin adı. Sîn, Tayy boyunun lehçesinde insan anlamına gelir. Yâ Sîn, ey insan demektir ve Hz. Muhammed'e hitaptır.

B. 1209. Fülâneddin. Muayyen bir ad olmayıp falan, feşman yerinde kullanılmıştır. Sonu “din”le biten adlar konması, bilhassa Anadolu Selçukluları zamanında bir moda haline gelmişti.

B. 1212. Efsintin. çiçeği papatyaya benzeyen ve ilaçlarda kullanılan acı pelindir.

B. 1216. Kur’an, XII. 93, XXXVIII. 41-43.

B. 1218. Siccîn – İlliyyîn. Siccîn, cehennem adıdır. Yedinci kat yere de denir diyenler vardır (El-Müfredât, s. 223-224).

İlliyyîn, yücelik, yükseklik anlamına gelir. Cennetlerin en yüce yeridir ve cehennemın en kötü yerinin adı olan Siccîn karşılığıdır. İnananların amel defterlerinin bulunduğu göktür diyenler de vardır; nitekim kâfirlerin amel defterleri de Siccîn’dedir (Aynı kitap, s. 351). Bu adlar Kur’an’ın LXXXIII. sûresinin 7 ve 18. âyetlerinde geçer.

B. 1223. Araz – cevher. I. cilt, B. 3199’un izahı; Açılama.

B. 1244. Tevil. Bir sözün anlamını, söylenen maksada çekmek, sözü maksada göre anlatmak demekse de (Al-Müfredât, s. 30). Sözü, istenen maksada çekmek, söze bambaşka ve dilenen anlamları vermek de tevildir; beyitte bu ikinci anlam kastedilmektedir.

B. 1249. Yağma. B. 636’nın izahına bkz.

B. 1254. İllâ. Arapçada “yok” karşılığıdır ve dilimizde “ancak, yalnız” sözleriyle ifadelendirilir. Müslümanlığın esas inancını belirten ve “Tanrı’dan başka tapacak mabut yoktur; Muhammed, onun elçisidir” sözünün Arapçası olan “La ilahe illallah, Muhammedür Resûlullah sözünün ilk cüzündeki “lâ” nefis içindir, “illâ” ispat içindir. Sûfilere göre tevhidin esası, mutlak varlık olan Tanrı’dan başka bütün varlıkları nefyetmek, her varlığı O’nun tecellisi kabul etmektir.

B. 1264. Hızır – Mûsa, yed-i beyzâ. I. cilt, B. 27 ve B. 1175’in izahı; Açılama.

B. 1268. Fil – Hindistan. Bir inanca göre fil, rüyasında öz memleketi olan Hindistan’ı görürse çoşar, esirmiş, deli divane olurmuş. Mevlânâ, Mesnevî’de de bu mazmunu kullanır (Tercememiz, Mf. V. Şark - İslâm Klasikleri, C. II, İst. 1943, s. 208, b. 2244).

B. 1276. Türkistan – Hindistan. Hint ve Hindu, doğu klasik edebiyatında karanlık, çirkinlik, vuzuhsuzluk, kötülük, saç ve gece anlamlarını verir. Türk de aydınlık, güzellik, vuzuh, iyilik, yüz ve gündüz anlamlarına gelir.

B. 1279. Nice bahçeler... Kur’an, XLIV, 25.

B. 1295. O sizinledir. Kur’an, LVII, 4.

B. 1296. Sana senden yakın. Kur’an, L. 16.

B. 1309. Kalender. XII. ve XIII. yüzyıllarda Anadolu, Suriye ve Mısır ülkelerine yayılan, sonraları Rumeli’ye geçen ve XVII. yüzyıldan sonra Bektaşîlik tarafından temsil edilen bir derviş zümresi. Bu zümreye mensup olanlar saçlarını, kaşlarını, bıyıklarını, sakallarını usturayla tıraş ettirirler, başlarına kıldan örülmüş, bâzı kere tepesi delik külâhlar giyerler, bâzı kere de baş açık gezerlerdi. Sonraları “Horasânî elifi” denen tacı ve Kalenderi denen tepesi on iki, lengeri dört dilimli tacı giyinmeye başlamışlardı (XV. yüzyıl şâir ve naşirlerinden Vâhidî’nin Menâkib-i Hâce-i Cihan ve Netîce-i Can

adlı kitabında Kalenderler hakkında çok canlı bilgiler vardır, bakınız: İst. Üniv. K. Türkçe Yaz. 9504, 29 b - 41 a).

B. 1317. Hatif. Gaybden gelen ses. Eski Araplar, cinlerin insanlara seslenerek olacak işleri haber verdiklerine inanırlardı. Hatif inancı, burdan gelse gerektir.

B. 1331. Râfızî – Sünnî. I. cilt, B. 806; Açılama.

B. 1346. Mazı. Bodurca ve kış yaz yaprağını dökmeyen koyu yeşil renkli bir bitkidir. Halk inancına göre mazı kavruk bir hale gelirse hava bozar, pamuklanırsa kar yağar.

B. 1403. Kelîmullah. Tanrı'yla konuşan anlamına gelir. Mûsa Peygamber'in lâkabıdır. I. cilt, B. 27'nin izahı; Açılama.

B. 1429. Âdem – cennet. I. cilt, B. 6'nın izahı; Açılama.

B. 1451. Yeryüzü – beşik. Kur'an, LXXVIII, 6.

B. 1478. Halhal. Ayak bileğine takılan bileziklere verilen addır.

B. 1479. Usturayla baş kazıtmak. Tarikata girenlerin başlarını usturayla tıraş ettirmeleri usûldendir. Bu geleneğin Kalenderlerden geçtiği sanılır.

B. 1487. İsa – göğe ağmak. I. cilt, B. 180'in izahı; Açılama.

B. 1493. Oruç – kalkan. Oruç kalkandır, oruç Tanrı azabına karşı kalkandır, oruç bir kalkandır ki kul, onunla ateşten sakınır, içinizden biri savaşta nasıl kalkanla korunursa oruç da ateşe karşı kalkandır... meâllerinde hadisler vardır (Al-Câmi', II, s. 42-43).

B. 1509. Hannâne direği. I. cilt, B. 1549'un izahı; Açılama.

B. 1525. A'raf. Yüksek yer anlamına gelir. Cennetle cehennem arasında bir yerdir. Sırat köprüsüdür diyenler de vardır. A'raf'ta iyilikleriyle kötülükleri eşit ve denk olanlar, müşriklerin ergenlik çağına gelmeden ölen çocukları, İsa dini bozulduktan sonra Muhammed'in devrine kadar yaşayanlar bulunacaklar, sonra Tanrı bunları da cennete sokacaktır. Bâzı hadislerle göre A'raf'ta Ali ve Ehl-i Beyt bulunacak, inanç sahipleriyle inanmayanları yüzlerinden tanıyıp cennet ve cehenneme sevk edecektir (Abdülbâki Gölpınarlı: Kur'an-ı Kerim ve Meâli, İst. Remzi Kitabevi, 1374 - 1955, II, Açılama, s. LX-LXI).

B. 1529. Sâre. İbrahim Peygamber'in karısının adıdır. Ahd-i Atıyk'a göre Sâre, çok ihtiyar olduğu halde İbrahim'den gebe kalmış ve İshak'ı doğurmuştur (Tekvin, XXI. bab). Kur'an da aynı şeyi kabul eder (XI. 70-71).

B. 1540. Hamam – peri. Hamamın cinlerle şeytanların yurdu olduğuna dair bir halk inancı vardır.

B. 1546. Eyaz – Mahmud. Eyaz, yahut Ayaz, Gazneli Mahmud'un sevdiği genç kölesidir. Gazneli Mahmud Hindistan'da hüküm süren, Harezm, Maverâünnehir, Afganistan ve Belücistan ülkelerinin birçok yerlerini ele geçiren, 33 yıl saltanat sürüp 1030'da ölen meşhur hükümdardır.

B. 1547. Ashab-ı Kehf – köpek. I. cilt, B. 2175'in izahı; Açılama.

B. 1549. Leş – tuz. Leş pisken tuzlaya düşse ve tuz haline gelse temiz olur.

B. 1595. Zincir – deli. Delilerin zincire vurulması âdet olduğu gibi zincir şakırtısını duyan delinin azdığı hakkında bir halk inancı da vardır.

B. 1634. Gönüle sığımış. B. 853’ün izahına bakınız.

B. 1664. Ateşe nal atmak. B. 394’ün izahına bakınız...

B. 1680. Şeytanın Ömer’den korkması. Bir gün kadınlar Hz. Muhammed’in huzuruna girmişler, gürültüyle konuşuyorlardı. O sırada Ömer geldi, izin istedi. Peygamber izin verince içeri girdi. Kadınlar, Ömer’i görünce sustular. Peygamber gülerek şaşım doğrusu dedi, benim yanımda şamata ederlerken sen gelince sustular. Ömer, Allah seni güldürsün ey Tanrı elçisi dedikten sonra kadınlara dönüp, ey nefislerine düşman olanlar, benden korkuyorsunuz da Tanrı elçisinden hayâ etmiyor musunuz dedi. Onlar evet dediler, sen Tanrı elçisinden daha sertsin. Peygamber, nefsim, hayatım elinde olan Allah’a and olsun ki ya Ömer, Şeytan, senin gittiğin yoldan kesin olarak gitmez, başka yoldan gider dedi (Müslim, c. VII, s. 114-115).

B. 1714. Nerkis – göz. I. cilt, B. 146’nın izahı; Açılama.

B. 1786. İsa’ya gelen yemek. İsa’dan gökten yemek indirmesi istenmiş, o da Tanrı’ya dua etmiş gökten bir tabla yemek inmiştir. (Kur’an, V. 112-115). Ahd-i Cedîd’de İsa’nın beş ekmek ve iki balıkla kadınlarla çocuklardan başka beş bin kadar adamı doyurduğu ve artan ekmek ve balığın on iki küfe olduğu anlatılır (Matyus, bab XVI).

B. 1870. Deve – iğne yordamı. Kur’an’ın VII. sûresinin 40. âyetinde “Âyetlerimizi yalan sayıp onlara inanmaya tenezzül etmeyenlere gök kapıları katiyen açılmaz ve deve iğne yordamından geçerek de onlar gene cennete giremezler ve biz mücrimleri işte böyle cezalandırırız” denmektedir. Bu âyet, İncil’de “zengin kimse melekût-üs semâvâta güç ile girer ve gene size derim ki zenginin Allah’ın melekûtuna girmesinden devenin iğne deliğinden geçmesi daha kolaydır” sözüne çok benzer (Luka, XVIII. 25).

B. 1968. Nöbet. Eskiden padişahların saraylarında muayyen zamanlarda mehter denen müzik takımı çeşitli parçalar çalar, bundan sonra da davullar ve trampetler nağmesiz olarak birkaç dakika dövülür, vurulurdu. Buna nöbet vurmak, nöbet vurulmak denirdi.

B. 1980. İnanan tatlıdır. Hadis olarak meşhutsa da Al-Câmi’a’l-Sagıyr’de yoksa da “İnananın yüreği tatlıdır, tatlıyı sever” meâlinde bir hadis vardır (II, s. 73).

B. 2009. Tutmaç. Unla yapılan bulamaç.

B. 2009. Kerremnâ. And olsun ki biz Âdemoğullarını üstün ettik, karada, suda taşıdık onları, tertemiz şeylerle rızıklandırdık onları ve yarattıklarımızın çoğundan üstün ettik onları. Kur’an, XVII. 70.

B. 2010. Kadir gecesi. I. cilt, B. 634’ün izahı; Açılama.

B. 2013. Unsurlar – Mevâlîd. Eskilerce göklerin dönmesi, yaşlılık, kuruluk, soğukluk, sıcaklıktan ibaret olan dört tabiatı meydana getirir. Bu dört tabiattan su, toprak, yel ve ateş meydana gelir. Bu dört şeye, dört basit unsur denir. Dokuz gökle bu dört unsurdan “mevâlîd-i selâse – üç çocuk” denen cansızlar, bitkiler ve canlılar vücut bulur.

B. 2090. Tûbâ. Kökü gökte, dalları ve yaprakları aşağıda olup cenneti dolduran bir ağaçtır. Hadislerde, bu ağacın gölgesinin bir atlı yüz yıl gitse gene bitmediği, yaprak ve tomurcuklarından cennet ehlinin elbiselerinin dokunduğu, bu ağacın Tanrı tarafından dikildiği, Tanrı'nın ona rûhundan rûh üfürdüğü, dallarının cennet sınırını aştığı bildirilmektedir (Al-Câmi', II, s. 46).

B. 2094. Lâhût – Nâsût. I. cilt, B. 2104'ün izahı; Açılama.

B. 2114. Devekuşu. Hâlâ halk arasında; “devekuşuna benzer, uç dersin, deveyim der; yük taşı dersin, kuşum der” sözü, hiçbir işe, hiçbir fikre sahip olmayan kişiler hakkında kullanılır. Bu beyit, bu atasözünün eskiliğini göstermektedir.

B. 2121. Şam. Şam şehri kutlu sayılmıştır. Hz. Muhammed'in, “Ümmetimin içindeki abdal taifesi Şam'dadır; Tanrı, kullarına onlarla yardım eder, onlarla rızık verir” ve “Abdal Şam'dadır; kırk kişidir onlar; içlerinden biri öldü mü Tanrı, onun yerine bedel olarak bir başkasını o taifeye katar; kullara yağmur onların yüzünden yağar, kullar onların himmetiyle düşmanlara üst olurlar, Tanrı Şamlılardan azabı onların yüzünden giderir” dediği rivayet edilmiştir (Al-Câmi', I, s. 103). Ayrıca Şam'ın iyi bir şehir olduğu, mahşerin orda kurulacağı hakkında da hadisler vardır. (II, s. 34, 37, 45, 53).

B. 2123. Berat gecesini. Şaban ayının on beşinci gecesine “berat gecesini” denir. Halk, o gece Tanrı'nın kullara berat verdiğine, ölü-dirinin o gece takdir edildiğine inanır. Hattâ o yıl içinde öleceklerin o gece ay ışığında gölgelerinin görünmediği, sabahleyin avuçları kapalı olarak uyandıkları kanaati de vardır. Berat, barâe, yâni cehennemden azatlık sözünden bozmadır. Hz. Muhammed, “Ulu Tanrı şaban ayının on beşinci gecesini rahmetiyle dünya göğüne iner; Kelboğulları boyunun koyunlarındaki yünler sayısından da daha çok kişiyi yarlıgar” dediği rivayet edilmiştir (Al-Câmi', I, s. 65).

B. 2146. Diyet. Öldürülen kişinin mirasçılara verilen paraya diyet denir. Kur'an'ın IV. sûresinin 92. âyetinde yanlışlıkla bir iman sahibini öldürenin bir köle azat etmesi ve mirasçılara örfeye göre diyet verilmesi emredilmektedir.

B. 2149. Bakmazlar mı? “Hâlâ mı bakmazlar deveye, nasıl da yaratılmış?” Kur'an, LXXXVIII, 17.

B. 2155. Pusuda. “Şüphe yok ki Rabbin kullarının yollarında pusudadır, onları görüp gözetir.” Kur'an, LXXXIX, 14.

B. 2199. Bana görün. “Mûsa, tâyin ettiğimiz vakitte gelip Rabbi onunla konuşunca Rabbim demişti, bana görün de bakayım sana. Rabbi, beni katiiyen göremezsiz sen demişti, fakat şu dağa bak...” Kur'an, VII, 143.

B. 2203. Basra'ya hurma götürmek. Basra'da hurma çok olduğu için lüzumsuz iş yapan hakkında kullanılan bir atasözüdür. Basra'ya hurma, Kirman'a kimyon götürmek denir. Bizde “tereciye tere satmak” sözü, aşağı yukarı buna karşılıktır.

B. 2209. El – doğan. Eskiden ve bugün hâlâ Türkistan illerinde doğan kuşunun ayağında bir halka bulunur. Bu halka sağ elin başparmağına takılır, avuç yumulur ve doğan sağ elin üstünde durur. Ava yollanacağı zaman gözlerini kapatan külâh başından çıkarılır, av gösterilir ve halka da çıkarılıp kuş uçurulur.

B. 2215. Yâ Sîn. Kur'an'ın XXXVI. sûresi. Bu sûre, hasta can verirken başucunda okunur, B. 1206'nın izahına da bakınız.

Bahr-i Muzâri –Ahrab-ı Mekkî–

B. 2297. Zül-fekaar. I. cilt, Sonradan Dîvân-ı Kebîr'e Yazılan Önsöz'ün izahı; Açılama.

B. 2317. Kambur felek. Eskiler dünyanın, dünyadakilerin durumlarına yıldızların durumlarının tesir ettiğine inananlardı. Onlarca yıldızlar, göklerin cirmleriydi. Başa gelen felâketler hep göklerin tesiriyle olduğu için gök anlamına gelen felek birçok sitemlere, birçok şikâyetlere mâkes olmuştu. Göğün muhaddeb oluşu, ona beli bükülmüş ihtiyar, yahut kambur vasfını verdimişti. Kambur felek bu inançtan doğmadır.

B. 2328. Geçmişten bahis. Yunan felsefesinden gelen ve tasavvufa mal olan bir kanaate göre zamanın hakikati “an” dır. Geçmiş, ancak zihinde mevcuttur. Geleceğe erişmenin imkânı yoktur. Ufuk gibi o da daima ilerdedir. Zaten zaman, olayların kıyaslanmasından doğan mücerret ve zihnî bir mefhumdur. Sûfiler arasında “Sûfi, vakit oğludur” tarzında bir söz de vardır ki Mevlânâ, Mesnevî'de de Çelebi Husameddin ağzından bu sözü söyler (Tercememiz, İst. 1942. c. I, s. 13, b. 133).

B. 2352. Önce ettiği suçlar, sonra ettiği suçlar. “Şüphe yok ki biz, sana apaçık bir fetih vermişizdir. Allah, ümmetinin önce yapılan ve sona kalmış olan suçlarını sana bağışlasın ve sana nimetini tamamlasın ve seni doğru yola götürsün diye.” Kur'an, XLVIII. 1-2.

B. 2353. Su emini. Şehrin su işlerine bakan memur.

B. 2355. Keykubad. I. cilt, B. 2506'nın izahı; Açılama.

B. 2365. Deniz – köpek. Köpeğin ağzı pis sayılır; ancak deniz, akarsu ve büyük havuz pislik tutmaz.

B. 2368. Aldanış matahları. Kur'an'ın III. sûresinin 185. ve LVII. sûresinin 20. âyetinde dünya aldatici matah olarak tavsif edilmiştir.

B. 2369. Müselles. Şarap kaynatılıp üçte ikisi gider biri kalırsa, buna müselles denir.

B. 2398. Giren kurtulur, aman bulur. Kur'an, III. 97.

B. 2401. Merve – Safâ. Mekke'de iki tepedir; hacılar Kâbe'yi tavaf ettikten sonra bu iki tepe arasında yedi kere gidip gelirler ki buna “sa'y” denir.

B. 2403. Meş'are'l-Harâm, Minâ. Arafat dağından inilirken Minâ denilen bir vadide, hacılar kurbanlarını keserler. Meş'are'l-Harâm da hac törenlerinden bir kısmının yapıldığı yerlere verilen addır.

B. 2405. Zât-ı Cuhfe, Zâta'l-Arak. İki Mîkaat'ın adıdır. Mîkaat, hacıların elbiselerini soyup ihrama büründükleri muayyen yerlere denir.

B. 2406. Tavaf namazı. Kâbe'nin çevresini yedi kere dönen hacılar İbrahim Peygamber'in makamı olarak kabul edilen bir taşın üstünde, yahut bulunduğu yerin civarında iki rik'at namaz kılarlar, buna tavaf namazı denir.

B. 2409. Terviye günü. Hac ayı olan ve Arap yılının son ayı bulunan zilhiccenin yedinci gününe

denir.

B. 2411. Taş atmak. Bu da hac törenlerindedir. Üç kere yedi taş atılarak şeytan taşlanmış olur.

B. 2412. Hatîm, Rükûn. Kâbe'ye dahilken sonradan Kâbe tamir edilirken duvarın dışında kalan bir kısım vardır ki burası küçük bir duvarla belirtilmiştir. Bu duvara ve o kısma Hatîm adı verilir ve tavaf o duvarın dışından yapılır. Rükûn, Kâbe'nin köşelerinde bulunan ve namaz kılınan yerlerdir.

B. 2416. Acelecilik. Acele etmek şeytandır, yavaş ve ağır davranmak rahmandan meâlinde hadis vardır (Al-Câmi', I, s. 103).

B. 2444. Şahâdet. Müslüman olduğunu bildirmek için Tanrı'nın eşsiz ve bir olduğunu, Muhammed'in gerçek peygamber bulunduğunu bildiren sözü söylemeye şahâdet getirmek denir.

B. 2461. Eli fenerli şeyh. Milâttan 413 yıl önce, Sinop'ta doğan ve 324'te Yunanistan'da Korent'te ölen meşhur filozof Diogenes'tir. Gündüzün eline bir fener alıp sokak sokak gezdiği ve soranlara "adam arıyorum" dediği rivayet edilmiştir.

B. 2468. Rebâbî Osman. Eflâkî Ahmed Dede'nin Menâkibü'l-Ârifin'inde adı geçen Osmân-ı Kavvâl olacak (bakınız: Tahsin Yazıcı terc. Ariflerin Menkıbeleri, Mf. V. Ankara, 1953, c. I, s. 242). Aynı kitapta adı geçen Osmân-ı Gûyende de aynı zat olmalıdır (Aynı cilt, s. 375-376).

B. 2503. Seyir – seyran mübarektir. "Seyahat edin de sıhhat bulun", "Seyahat edin de sıhhat bulun, ganimet elde edin", "Seyahat edin de sıhhat bulun, rızık elde edin" ve "Seyahat edin de sıhhat elde edin, savaşın da zenginleşin" meâlinde hadisler vardır (Al-Câmi', II, s. 25). Ayrıca Kur'an'da da gezip görülen şeylerden ibret alınması emredilmektedir (III. 137, VI. 11, XII. 109, XVI. 36, XXII. 46, XXVII. 69, XXIX. 20, XXX. 9, 42, XXXV. 44, XL. 21, 82, XLVII. 10).

B. 2543. Ejderhâ – şimşek. Eskilere göre yılanın ölümü mutlaka insan tarafından olur, insana rastlamayıp ömrü yüz yılı aşan yılan ejderhâ olurmuş. Ejderhâ, nefesiyle canlıları çeker, yutar, geçtiği yerlerdeki otları yakarmış, zararı fazlalaşan ejderhâ, gökten inen bir şimşekle yakılmış, yahut da melekler gökten bir zincir indirirler, ejderhâyı bu zincirle kaldırıp Kafdağı'nın ardına atarlarmış. Ejderhâ inancı, eski Hint-İran mitolojisinden geçmedir. Bu mitolojide şer müvekkili olarak kabul edilen Aji Dahâka, sonradan ejderhâ şekline girmiştir (Bakınız; Muhammed Muin: Mazdayasna ve Te'sîr-i on der Edebiyyât-ı Pârisi, Tehran Üniv. yayın. Tehran - 1326 şemsî hicrî, S. 36, 178, 419, 451).

B. 2618. Ay – köpek. "Köpek havlamakla ay kararmaz" diye bir atasözü vardır, onu pek hatırlatıyor.

B. 2625. Kadına danışma. Kadınlara danışmayın, danışsanız dediklerinin aksini yapın meâlinde bir hadis rivayet edilmiştir. "Beyleriniz, hayırlılarınız, zenginleriniz, cömertleriniz, olur, işleri de aranızda danışarak yaparsanız, yeryüzü yeraltından hayırlıdır size; fakat emredenleriniz, kötüleriniz, zenginleriniz, nekesleriniz olur, işlerinizi de kadınların hükmüne bırakırsanız, yerin altı size üstünden hayırlı olur" ve "Erkekler kadınlara itaat ederse helâk olurlar" meâlindeki hadisler de bu anlamdadır (Al-Câmi', I, s. 28, II, s. 184).

B. 2627. Ca'ferî altın. Ayarı tam altın. Bâzılarına göre Ca'fer adlı bir kimyagere ait olduğundan, bâzılarına göreyse Abbasoğullarından Ebû Ca'fere'l-Mansûr'un veziri Ca'fer-i Bermekî tarafından

bastırıldığından bu ad verilmiştir.

B. 2633. Ateşin bulunduğu yerde ıssılık. Bizdeki, ateş olmayan yerden duman tütmez atasözünün aynısı gibidir.

B. 2637. Dikensiz gül olmaz. Hâlâ söylenegelen atasözlerindedir.

B. 2648. “Gerçekten de kalbime pas çöker de onun için Rabbime günde yetmiş kere tövbe eder, ondan yarlıganma dilerim” Hadis (Al-Câmi’, I, s. 87).

B. 2657. Gönülden gönüle pencere. Gönülden gönüle yol var atasözünü pek hatırlatır.

B. 2676. Kur’an, IX. 40.

B. 2691. Müsâdere. Almak, ele geçirmek anlamına gelir. Eskiden padişahın gazabına uğrayan kişinin malı mülkü, parası zapt edilirdi. Buna müsâdere derler.

B. 2701. Tas – mühre. Eskiden padişahlar, bir yere hareket edecekleri zaman büyük bir tasa ağır, madenî bir gülle atılırdı. Bunun sesini duyanlar, padişahın hareketini anlardı. Tasa mühre atmak, bir işe girişmek anlamını verir.

B. 2713. And olsun kuşluğa. Kur’an’ın XCIII. sûresinin ilk âyetidir.

B. 2727. Akl-ı Evvel. I. cilt, B. 862’deki Akl-ı Küll maddesinin izahına bakınız; Açılama.

B. 2729. Ne doğuda, ne batıda. Kur’an, XXIV. 35.

B. 2740. Kur’an, II, 60.

B. 2744. Öküz, Arslan. Öküz ve Arslan burçlarına (Sevir, Esed) işaret edilmektedir.

B. 2745. Kün. Arapça “ol” demektir. Kâf-nun tarzında da kullanılır, B. 679’un izahına bakınız.

B. 2749. Kur’an, X. 62.

B. 2750. Müselles. Kaynatılmak sûretiyle üçte ikisi gidip biri kalan şaraptır ki, alkolü fazlaşmakla beraber bâzı mezheplerde helâl sayılmıştır (Kamus terc. İst. Mat. Âmire, 1305, s. I, s. 341).

B. 2761. Dünyaları gösteren kadeh. İran’ın mitolojik tarihine bir hükümdar olarak geçen ve eski Hint mabutlarından olan Cemşîd’in kadehi, gönül. Cemşîd için I. cilt,

B. 882'deki Cem maddesine bakınız; Açılama.

B. 2765. Burâk. Yüzü bir kız yüzü, vücudu at vücudu olarak temsil edilen cennet atı.

B. 2773. Cerretmek. Çekmek anlamına gelir. Tanrı rızası için şundan, bundan para vs. almaya denir.

B. 2801. Yiyen – yenen. Mevlânâ Mesnevî'de de bundan bahseder (Tercememiz, c. III, İst. 1943, s. 2-3, b. 18-31).

B. 2805. İçiminin sonu pek hoş şarap. “Sunulur, içirilir onlara hâlis şarap ki, içiminin sonu pek hoştur ve sonunda misk gibi kokar; ve özleyip dileyenler bunu özlesinler, bunu dilesinler.” Kur'an, LXXXIII, 25-26.

B. 2807. Nuh ve Lût. İki peygamberdir. Ma'rûf-ı Kerhî, erenlerdendir. 815'te vefat etmiştir. Ebû Bekr-i Şiblî de erenlerdendir. 945'te vefat etmiştir. Bâyezîd için I. cilt, B. 168'in izahı; Açılama.

B. 2831. Halife. Birisinin yerine, sağken, yahut öldükten sonra geçen ve onu temsil eden kişiye denir. Tanrı Kur'an'da II. sûrenin 30. âyetinde Âdem Peygamber'e halife demektedir.

B. 2868. Kur'an, XIV. 33.

B. 2888. Allah alıcıdır. “Gerçekten de Allah karşılığında onlara cenneti vermeye üzere inananlardan bir kısmının canlarını ve mallarını satın alır.” Kur'an, IX. 111.

B. 2893. İyiden iyiye inanmış gönül. “Ey iyiden iyiye inanmış, şüpheden kurtulmuş can, dön Rabbine...” Kur'an LXXXIX, 27-28.

B. 2940. Namazda selâm. Namazların son rik'at ında oturulur ve muayyen şeyler okunduktan sonra sağa, sola selâm verilerek namazdan çıkılır.

B. 2956. Ateş olmayan yerde duman tütmez. Hâlâ kullandığımız bir atasözüdür.

B. 2958. Ahitlerine vefa ederler. Kur'an, XIII. 20, LXXVI. 7.

B. 2971. Elest. I. cilt, B. 993'ün izahı; Açılama.

B. 3027. Nemrud – sivrisinek. İbrahim Peygamber'le çağdaş olan Nemrud adlı hükümdar, tanrılık dâvasına kalkışmış ve sonunda güya burnundan bir sivrisinek girmiş, beyninde serçe kadar büyümüş ve Nemrud ızdırabından başını tokmaklata tokmaklata nihayet kafası yarılmış, beyni akmış ve böylece ölmüş. I. cilt, B. 30'un izahı; Açılama.

B. 3054. Yedi deniz. Eski coğrafyacılar göre yedi büyük deniz vardır. 1. Çin Denizi (Büyük Okyanus) 2. Magrip Denizi (Atlas Okyanusu) 3. Rum Denizi (Akdeniz) 4. Karadeniz, 5. Tabariyye Denizi (Şap Denizi, Kızıldeniz) 6. Curcan Denizi (Hazer) 7. Harezmi Denizi (Fars Denizi) (Bürhan terc. Heft Muhît maddesi, s. 626, 1268 - Matbaa-i Âmire).

B. 3102. Halil – süt emme. Rivayete göre Halil İbrahim Peygamber doğmadan önce, Nemrud bir rüya görmüş. Düş yorucular, o günlerde doğacak bir çocuğun tacını tahtını yıkacağı yolunda yormuşlar. Bunun üzerine Nemrud, doğan çocukları öldürtmeye başlamış. İbrahim doğunca anası, öldürülmesinden korkarak onu bir mağaraya götürüp bırakmış. Arada bir gider emzirirmiş.

Gidemediği vakitler İbrahim parmağını emermiş ve parmağından da süt gelirmiş.

B. 3132. Elçinin ödevi ancak haber ulaştırmak. Kur'an, V. 92, 99, XIII. 40, XVI. 35, 82, XXIV. 54, XXIX. 18, XLII. 48, LXIV. 12.

B. 3151. Halil – dört kuş. I. cilt, B. 1951'in izahı; Açılama.

B. 3179. İnanan anlar. İnanan akıllı, anlayışlı, çekingendir. (Hadis, Al-Câmi', II, s. 171).

B. 3191. Ahmed'in müjdesi. "Ve an o zamanı ki, hani Meryemoğlu İsa, ey İsrailoğulları demişti; şüphe yok ki ben size elimdeki Tevrat'ı tasdik eden ve benden sonra gelecek ve adı Ahmed olacak bir Peygamber'i müjdeleyen Allah elçisiyim..." Kur'an LXI. 6.

B. 3192. Şihap – şeytan. "Şüphe yok ki biz yakın göğü ziynetlerle bezedik ve onu her inatçı ve âsî şeytandan koruduk. En yüce melekler topluluğunun sözlerini duyamazlar ve her yandan sürülüp kavulurlar, hor, hakir bir halde ve onlar içindir ardı arası kesilmeyen azap; ancak hırsızlama bir söz duyan olursa, hemen onun ardından da aydınlatıcı ve gelip geçen bir ateştir atılır, onu yakar." Kur'an XXXVII. 6-10.

B. 3213. Sırça, kandil konan yer – nur. Kur'an, XXIV. 35. I. cilt, B. 639'un izahı; Açılama.

B. 3225. Âd, Semûd. Âd, Müslüman kaynaklarına göre Nuh Peygamber'in torunu İrem'in torunudur. Bunun kavmi, Hadramut'la Umman arasındaki çölde yaşardı. Bunlara Hûd Peygamber gönderilmişti. Ahd-i Atıyk'te, Âdem'in torunlarından bahsedilirken Aber adlı birinin adı geçer. Batı mütercimlerine göre Hûd, bu Aber'dir (Tekvin, X. 21-25, Savary: Le Koran, Paris, s. 217, not. 2).

Semûd kavmi, Âd kavminden sonra hüküm süren ve Salih Peygamber tarafından imana davet edilen bir kavimdir. Her iki kavim de isyan etmiş ve helâk olmuştur. Kur'an'ın birçok yerlerinde bu kavimlerden bahsedilir.

B. 3252. Kıran. I. cilt, B. 2312'nin izahı; Açılama.

B. 3355. Çöreotu. Nazar değmesin diye ateşe üzerlik ve çöreotu atılıp buğusuna tutunulurdu.

B. 3359. "İtaat eden ve iyilikte bulunanlar..." Kur'an, LXXVI. 5.

B. 3373. "Ancak sana taparız, ancak senden yardım isteriz." Kur'an. I, 5.

B. 3391. Abdallar beyi, iğdiş. Anadolu'da çingenelere "abdal" denir. Beyitte bu anlam kastedilmededir. İğdiş için I. cilt, B. 1557'nin izahı; Açılama.

B. 3400. Gizli şeyler açığa vurulmuş. O gün, bütün gizli şeyler meydana vurulur. Kur'an, LXXXVI. 9.

B. 3402. Ancak sana... Kur'an I, 5.

B. 3416. Büyüktür onlar... "Büyüktür onlar, yazarlar, bilirler ne yaparsanız." Kur'an, LXXXII. 11-12.

B. 3422. Allah'ın ipi. "Hep birden Allah'ın ipine sımsıkı yapışın..." Kur'an, III. 103. "Nerde bulunurlarsa bulusunlar, onlar zelîl edildi, aşağılandı, ancak Allah'ın ipine ve insanların yapıştıkları ipe yapışanlar müstesna..." III, 112. "Ben sizin aranızda iki halife bırakıyorum: Gökle yer arasına

uzatılmış bir ip olan Allah'ın kitabı ve soyum ve Ehl-i Beytim. Gerçekten de ikisi, havuz kenarında bana ulaşınca dek birbirinden ayrılmaz.” (Hadis, Al-Câmi', I, s. 87).

B. 3429. Hurma lifinden örülmüş ip. “Güzelim boynunda da hurma lifinden örülmüş bir ip.” Kur'an, CXI. 5.

B. 3485. Eğri otur, doğru söyle. Bu atalar sözünü hâlâ kullanırız.

B. 3506. İyiden kötü. “Geceyi uzatırsın, gündüzün bir kısmı gece olur. Gündüzü uzatırsın, gecenin bir kısmı gündüz olur. Ölüden diri çıkarırsın, diriden ölü izhar edersin...” Kur'an, III. 27.

B. 3518. Geri dön. “Ey iyiden iyiye inanmış, şüpheden kurtulmuş, can, dön Rabbine, ondan razı olarak ve rızasını kazanmış bulunarak.” Kur'an, LXXXIX. 27-28.

B. 3561. Yokluk övüncümdür. “Yokluk övüncümdür, onunla övünürüm.” Sefinetü'l-Bihâr, bu sözü hadis olarak kabul etmekte, İbn-i Taymiyya, mevzû saymaktadır (Ahâdîsi Mesnevî, 3. 23).

B. 3563. Simya. Olmayan ve olmasına imkân bulunmayan şeyleri göstermeye “simya” denir. Eski kimya bilgisine, yâni bakır ve saireyi altın yapmaya çalışmaya “simya” denmesi yanlıştır (Mavzûâta'l-Ulûm terc. İst. 1313, C. I, s. 365-366).

B. 3569. Tanrı'ya ne sabah vardır, ne akşam. Rabbimin indinde ne sabah vardır, ne akşam meâlinde bir hadis rivayet edilegelmiştir.

B. 3573. Bez yıkayandan özür. Bezzazlar bezleri boyadıktan sonra dere yahut deniz kıyısında çalılara sererler, güneş ve yel bunları çabucacık kurutur. Bu yüzden bezciler açık havayı isterler.

B. 3634. Elham. Kur'an'ın I. sûresine Fâtiha dendiği gibi bu sûre, “Elhamdü lillâhi” diye başladığından Elham da denir.

B. 3643. Büyücülük haram. Kur'an II. sûrenin 102. âyetinde büyüünün kötülüğünü söylediği gibi XX. sûrenin 73. âyetinde de gene aynı şeyi söyler. Aynı sûrenin 69. âyetinde büyücünün iflah bulmayacağını bildirir. X. sûrenin 77. âyetinde aynı şey tekrarlanır. Hadislerde de büyücülük yerilmektedir.

B. 3644. Dügüm... Kur'an'ın CXIII. sûresinde düğümlere üfleyen kadınların şerrinden Tanrı'ya sığınılması emredilmektedir. Büyücüler okur, üfler, iplikleri düğümlerlermiş.

B. 3646. Sâmirî. I. cilt, B. 189'un izahı; Açılama.

B. 3650. Hızır, gemiyi delmek. Kur'an'ın XVIII. sûresinde Mûsa'nın yiğit arkadaşıyla iki denizin kavuştuğu yerde Hızır'la buluştuğu anlatılmaktadır. Mûsa, Hızır'la arkadaşlık etmek istemiş, Hızır, bana hiçbir şey sormamak şartıyla demiş. Bunun üzerine bir gemiye binerler. Gemici bunlardan para almadığı halde Hızır, yolda gemiyi deler. Mûsa, “Niye deldin?” deyince, ben demedim mi, der, dayanamazsın. Mûsa, bundan sonra bir şey sormam der, karaya çıkarlar. Hızır, oynayan çocuklardan birisini tutar öldürür. Mûsa, “Suçsuz olarak bu masumu niye öldürdün?” deyince gene, demedim mi, dayanamazsın der.

Mûsa bir daha sormayacağım diye vaadde bulunur. Yola düşüp giderlerken bir köye varırlar. Köylüden yemek isterler, köylüler vermez, paraları da yoktur. Bu sefer Hızır, tutar yıkılmak üzere

bulunan bir duvarı düzeltir. Mûsa, mademki böyle hünerin vardı, bunu parayla yapaydın der. Hızır, artık ayrılmamız mukadder, yalnız sana yaptığım işlerin ne olduğunu söyleyeyim der ve söze başlar: Gemici bize iyilik etti, ilerde bir zalim padişah var, her kusursuz yeni gemiyi zapt ediyor, zapt edilmesin diye gemiyi deldim. O çocuk, büyüyünce kötü olacaktı, anası, babası iyi insanlar, o çocuğu öldürdüm, Tanrı onlara daha iyi bir çocuk verecek. Duvarın altında bir define var, iki yetime ait; yıkılsaydı tamir ederlerken define meydana çıkacaktı, onun için düzelttim.(60-82).

B. 3652. Geri dön. Kur'an, LXXXIX. 28.

B. 3666. Müşteri. Bu kelimedede hem alıcı, hem Müşteri yıldızı anlamı vardır. Müşteri için I. cilt, B. 115'in izahı; Açılama.

B. 3669. Ta'til. I. cilt, B. 1234'ün izahı; Açıklama.

B. 3691. Cebr. B. 651'in izahına bakınız.

B. 3698. Kulak – küpe. Eskiden kölelerin belli olmaları için kulakları delinir, kulaklarına küpe takılırdı. Bâzı derviş zümreleri de kulaklarını deldirir, küpe takarlardı.

B. 3702. Küfür – saç. Küfür, Tanrı'yı ve buyruklarını inkâr etmek anlamına geldiği gibi örtmek anlamına da gelir. Saçlar da hem siyahlığı, hem de salıverilince yüzü örttüğü için saça küfür ve kâfir sıfatları verilegelmiştir.

B. 3799. Emanet. “Biz, emaneti göklere, yeryüzüne ve dağlara arz ettik; yüklenmekten çekindiler, ondan korktular; insana yükledik...” Kur'an, XXXIII. 72.

B. 3815. Hayber. Hz. Muhammed zamanında Yahudilerden alınan ve Medine civarında bulunan bir kale. Bu savaşta Ali, kalenin kapısını koparmış ve savaşın sonuna kadar kalkan olarak kullanmıştır.

B. 3839. Amandadır... “Orda apaçık deliller ve İbrahim'in makamı vardır ve kim oraya girerse emindir, amandadır...” Kur'an, III. 97.

B. 3870. Sonu gelmez meyveler. “Çok çok meyveler, ne sonu kesilir biter, ne yenmekten men edilirler.” Kur'an, LVI. 33.

B. 3877. Meryem – Hurma. Kur'an, XIX. 23.

B. 3897. İnsanlar madenlerdir. “İnsanlar madenlerdir, Müslümanlıktan önce hayırlıları Müslüman olup din hükümlerini bellerlerse, Müslümanlıkta da hayırlıdırlar.” (Bu meâlde bir iki hadis daha vardır, Ahâdîs-i Mesnevî, s. 61-62).

B. 3970. İki yay. “Sonra yaklaştı, yakınlaştı, iki yay kadar kaldı araları, yahut daha da yakın.” Kur'an, LIII. 8-9.

B. 4040. Yedi âyet. Kur'an, I.

B. 4049. Ayın (ayn) – Araz. I. cilt, B. 1268'in izahı; Açılama.

Bu Ciltte Geçen Âyetler

– Sûre sırasıyla –

I B. 912
4 B. 1187
5 B. 3373
5 B. 3402
B. 4040
II 60 B. 508
117 B. 679
260 B. 808
30-36 B. 1429
60 B. 2740
30 B. 2831
260 B. 3151
102 B. 3643
III 59 B. 120
47-59 B. 679
49 B. 1086
185 B. 2368
97 B. 2398
137 B. 2503
103, 112 B. 3422
27 B. 3506
97 B. 3839
IV 43 B. 23
171 B. 120
157 B. 1487
V 6 B. 23
110 B. 1086
116 B. 1487
112-115 B. 1786
92-99 B. 3132
VI 73 B. 679
11 B. 2503
VII 172-173 B. 69
133 B. 372
40 B. 1870
143 B. 2199
172-173 B. 2971
IX 40 B. 2676
111 B. 2888
X 90 B. 686
91 B. 686
62 B. 2749
77 B. 3643
XI 70-71 B. 1529
XII 96 B. 1216
109 B. 2503
XIII 20 B. 2958
40 B. 3132
XIV 33 B. 2868
XV 29 B. 1119
XVI 40 B. 679
36 B. 2503
35-82 B. 3132

XVII 70 B. 2009
XVIII 65 B. 1117
60-65 B. 1264
9-26 B. 1547
60-82 B. 3650
XIX 16-34 B. 120
35 B. 679
71 B. 903
23 B. 3877
XX 39 B. 567
83-98 B. 969
73-69 B. 3643
83-98 B. 3646
XXII 46 B. 2503
XXIV 35 B. 73, B. 854,
B. 2729, B. 3213
54 B. 3132
XXVII 69 B. 2503
XXVIII 23-29 B. 123
XXIX 20 B. 2503
18 B. 3132
XXX 9-42 B. 2503
XXXIII 72 B. 3799
XXXV 44 B. 2503
XXXVI B. 2215
82 B. 679
1 B. 1206
XXXVII 6-10 B. 3192
XXXVIII 42 B. 339, B. 1216
41, 43, 44 B. 505
72 B. 1119
XL 68 B. 679
21-82 B. 2503
XLII 48 B. 3132
XLIV 25 B. 1279
12 B. 3132
XLVII 10 B. 2503
XLVIII 1-2 B. 2352
L 16 B. 1296
LIII 8-9 B. 3970
LVI 95 B. 1022
33 B. 3870
LVII 4 B. 1295
20 B. 2368
LXI 6 B. 3191
LXIV 12 B. 3132
LXIX 51 B. 1022
LXXVI 7 B. 2958
5 B. 3359
LXXVIII 6 B. 1451
LXXXII 11-12 B. 3416
LXXXIII 7-18 B. 1218
25-26 B. 2805
LXXXVI 9 B. 3400
LXXXVIII 17 B. 2149
LXXXIX 14 B. 2155
27-28 B. 2893
27-28 B. 3518

28 B. 3652
XCII 1 B. 229
XCIII 1 B. 2713
XCIV 1 B. 322
XCV 1 B. 767
XCVII B. 2010
CI 1-3 B. 809
CVIII 3 B. 632
CXI 5 B. 3429
CXIII B. 3644

Bu Ciltte Geçen Hadisler, Atasözleri ve Örf Mecazları

- “Acele, Şeytan’dan...” (Hadis) B. 2416
- “Allah ipi...” (Hadis) B. 3422
- “Ateş olmayan yerde duman tütmez” (Atasözü) B. 2956
- “Ateşin bulunduğu yerde ıssılık olur (Atasözü) B. 2633
- “Berat gecesi (Hadis) B. 2123
- “Bu ümmetteki şirk (Hadis) B. 1203
- “Büyücülük haram” (Hadis) B. 3643
- “Dikensiz gül olmaz” (Atasözü) B. 2637
- “Eğri otur, doğru söyle” (Örf mecazı) B. 3485
- “Gönülden gönüle pencere” (Atasözü) B. 2657
- “İnanan anlar” (Hadis) B. 3179
- “İnanan kopuza benzer.” (Hadis) B. 626
- “İnanan kulunun gönlüne sığdım.” (Hadis-i kudsî)

B. 853, B. 1634

“İnanan tatlıdır” (Hadis) B. 1980

“İnsanlar madenlerdir” (Hadis) B. 3897

“Kadına danışmak...” (Hadis) B. 2625

“Kalbime pas çöker de...” (Hadis) B. 2648

“Kim bir hurma kadar sadaka...” (Hadis) B. 1181

“Oruç, kalkandır...” (Hadis) B. 1493

“Önümüz de rahmet, sonumuz da” (Hadis) B. 256

“Seyahat edin...” (Hadis) B. 2503

“Soldan kalkmak.” (Örf mecazı) B. 286

“Şam...” (Hadis) B. 2121

“Şeytan, Ömer’den kaçır.” (Hadis) B. 1680

“Şeytanım Müslüman oldu” (Hadis) B. 107

“Tanrı, kendi nurundan saçtı.” (Hadis) B. 150

“Tanrı’ya ne sabah vardır, ne akşam.” (Hadis) B. 3569

“Tûbâ, bir ağaçtır ki...” (Hadis) B. 2090

“Yokluk övüncümdür” (Hadis) B. 3561

Abdallar beyi: B. 3391

Akl-ı Evvel: B. 2727

Allahu ekber: B. 638

Aldanış matahları: B. 2368

Altın buzağı: B. 969

A’raf: B. 1525

Araz – Cevher: B. 1223

Ashab-ı Kehf – köpek: B. 1547

Atlas göğü: B. 444

Ay devri: B. 63

Ay – köpek: B. 2618

Ayne'l-yakıyn: B. 1022

Ayn – araz: B. 4049

Babil kuyusu: B. 593

Basra – Hurma: B. 2203

Baş kazıtmak: B. 1479

Başak – terazi burçları: B. 134

Burâk: B. 2765

Ca'ferî altın: B. 2627

Cebr: B. 3691

Cebrî (Ceberî): B. 651

Cerretmek: B. 2773

Çaylak – dişi, erkek: B. 566

Çöreotu: B. 3355

Deniz – köpek: B. 2365

Deve – iğne yordamı: B. 1870

Devekuşu: B. 2114

Diyet: B. 2146

Dünyaları gösteren kadeh:

B. 2761

Ejderhâ – şimşek: B. 2543

El – doğan: B. 2209

Elest: B. 69, B. 2971

Elham: B. 3634

Eli fenerli şeyh: B. 2461

Emanet: B. 3799

Eyyub çeşmesi: B. 505

Fil – Hindistan: B. 1268

Geçmişten bahis: B. 2328

Giren kurtulur: B. 2398

Gizli şirk: B. 1203

Hadis: B. 49

Halhal: B. 1478

Halife: B. 2831

Halil – kuşlar: B. 808, B. 3151

Halil – süt emme: B. 3102

Hamam – peri: B. 1540

Hamam – resim: B. 518

Hanîf: (Hunefâ): B. 35

Hannâne direği: B. 1509

Hatîf: B. 1317

Hatîm, Rûkn: B. 2412

Helâl büyü: B. 748

Hemze: B. 868

Hızır – gemi: B. 3650

Hızır – Mûsa: B. 1264

İğdiş: B. 3391

İhram – Harem: B. 1021

İksir: B. 1086

İllâ – lâ: B. 1254

İlliyyîn: B. 1218

İsa – nefes: B. 1086

Kâbe – Zemzem: B. 225

Kadına danışmak: B. 2625

Kadir gecesi: B. 2010

Kafdağı: B. 122

Kalender – Kalenderî: B. 1309

Kambur felek: B. 2317

Karataş (Hacer-i Esved):

B. 501

Kefen – çeyiz: B. 768

Kıran: B. 3252

Kil yemek: B. 1201

Kulak – küpe: B. 3698

Küfür – saç: B. 3702

Lâhût – Nâsût: B. 2094

Lala: B. 293

Ledün bilgisi: B. 1117

Mazı: B. 1346

Mehter: B. 118

Meryem – üfürük: B. 120

Mim – dal: B. 775

Mûsa – kaynak: B. 508

Mûsa – sopa: B. 567

Müneccim: B. 780

Müsâdere: B. 2691

Müselles: B. 2369, B. 2750

Nal – ateş: B. 394

Namazda selâm: B. 2940

Nemrud – sivrisinek: B. 3027

Nil – kan: B. 372

Nur, kandil, kandil konan yer: B. 73

Nöbet: B. 1968

Ol: B. 679

Otuz cüz: B. 297

Öküz, Arslan: B. 2744

Önce ettiği suçlar, sonra ettiği suçlar: B. 2352

Peri – şişe: B. 881

Râfızî – Sünnî: B. 1331

Sâbiî (sâbie) B. 35

Salâ: B. 330

Semender: B. 670

Siccîn: B. 1218

Simya: B. 3563

Soldan kalkmak: B. 286

Süleyman – çavuşkuşu, karınca: B. 511

Süleyman – yüzük: B. 250

Sûfi: B. 35

Şaman: B. 562

Şerbet – zehir: B. 1116

Şihap – şeytan: B. 3192

Takvim: B. 767

Tas – mühre: B. 2701

Taş atmak: B. 2411

Ta'til: B. 3669

Tavaf namazı: B. 2406

Tefsir: B. 49

Terviye günü: B. 2409

Tevil: B. 1244

Teyemmüm: B. 23

Tövbe ayı: B. 251

Tûbâ: B. 2090

Türkistan – Hindistan, Türk – Hintli: B. 1276

Unsurlar - Mevâlîd: B. 2013

Yay yüzüğü: B. 971

Yedi âyet: B. 4040

Yed-i beyzâ: B. 123

Yedi deniz: B. 3054

Yiyen – yenen: B. 2801

Zül-fekaar: B. 2297

Zünnâr: B. 1148

— A —

Âd (kavmi): 3225

Âdem (Peygamber): 271, 1119, 1253, 1429, 1433, 1751, 2271, 3171

Ahfeş: 721

Ahmed (Hz. Muhammed. Bu maddeyle Mustafâ ve Peygamber maddelerine de bkz.): 1300, 2128, 3178, 3191

Ali (IV. Halife): 1331, 2809

Arap: 500, 782, 2128

Ashab-ı Kehf: 2071, 2818, 2961

Âzer: 665, 2933, 3606, 3701, 3742

Azrâ: 355

— B —

Bâyezîd (-i Bıstâmî): 2807

— C, Ç —

Ca'fer-i Tayyar: 960, 2904

Cebrâil: 1650, 3619, 3888

Cemşîd: 716, 3057

Çöl Arabı: 50, 314

— D —

Davud (Peygamber): 412, 802, 2180, 2667

Deccâl: 2682

— E —

Ebû Bekr (I. Halife): 1300, 1552

Ebû Bekr (-i Rebâbî): 48, 53

Ebû Cehil: 34

Ebû Hurayra: 3900

Ebû Leheb: 426

Edhemoğlu: 319

Eyaz: 1546

Eyyub (Peygamber): 339, 505, 1216, 1659

— F —

Ferhad: 202, 769, 1138, 3493

Ferîdûn: 102

Firavun: 104, 686, 1878, 2164, 2458, 3700

— H —

Halil: 343, 799, 808, 2413, 2537, 2933, 3102, 3151, 3226, 3742, 3743

Hamza: 1828

Hattâboğlu: 1680

Hasan (Hz. Ali'nin oğlu): 427, 559

Hızır: 506, 726, 1075, 1264, 2122, 2166, 2834, 2960, 3650, 3725

Huseyn (Hz. Ali'nin oğlu): 427, 559, 2802

Husrev: 202, 384, 741, 1216, 1363

Husrev (Büyük padişah anlamına): 3057, 3977

— İ —

İblis (Şeytan'a da bkz.): 107, 685, 1852, 3171

İdris (Peygamber): 924, 1852

İsa (Peygamber): 77, 129, 130, 142, 316, 347, 509, 548, 1086, 1122, 1142, 1487, 1786, 1789, 2086, 2094, 2525, 2622, 2682, 2717, 3521, 3954

— K —

Kalender (Kalenderiyye yoluna mensup): 490, 1309, 1351, 2024, 3714, 3715

Karun: 12, 102, 759, 2717

Kelîm, Kelîmullah (Mûsa Peygamber. Mûsa'ya da bkz.): 1403, 3435, 3730

Kerhî (Ma'rûf): 2807

Keykubad (Büyük padişah anlamına): 2355, 3057

Kubad (Büyük padişah anlamına): 3990

Kureyş (Boyu): 3503

Kutlu (Alelâde bir ad): 1372

— L —

Leylâ: 155, 248, 249, 958, 1194, 1304, 3776, 3886

Lût (Peygamber): 2807

— M —

Mahmud (Gazneli): 1546

Mânî: 665

Mansûr (Huseyn ibni Mansûra'l-Hallâc): 77, 802, 913, 1873, 2879, 3580

Mecnun: 140, 155, 248, 249, 958, 1194, 1259, 1304, 3624, 3667, 3776, 3886

Meryemoğlu (İsa'ya bkz.): 1487

Mesîh (İsa'ya da bkz.): 740, 1214, 1302, 2290, 2524, 2909, 3131, 3191, 3220, 3299, 3991

Mûsa (Peygamber, İmranoğlu): 104, 315, 372, 508, 567, 1123, 1264, 1831, 1878, 2164, 2458, 2686, 2740, 2816, 3353, 3700, 3954, 3956

Mustafâ (Hz. Muhammed, Ahmed ve Peygamber'e de bkz.): 2397, 2625, 2676, 3094, 3149, 3179, 3561, 3576, 3676

— N —

Nemrud: 343, 2537, 3027

Nuh (Peygamber): 2807, 2920, 2928, 3226

— O, Ö —

Osman (-ı Rebâbî): 2468

Ömer (II. halife): 318, 1331, 1680

— P —

Peygamber (Hz. Muhammed. Ahmed ve Mustafâ'ya da bkz.): 254, 626, 1181, 2503

— R —

Râfîzî: 1331

Rûhü'l-Emin: 1084

Ruhü'l-Kudüs: 2597, 2598

Rum: Mecaz olarak birçok yerde.

Rüstem (Zâloğlu): 64, 83, 927, 1231, 1828, 1929, 2457, 2667, 3177

Rüstem-i Destan (Rüstem'e bkz.): 776

— S —

Sâmirî: 3646, 3700, 3730

Sâre: 1529

Semûd: 3225

Senâî (Mevlânâ'nın pek az kullandığı mahlas): 112

Sencer (Büyük padişah anlamına): 1372, 3977, 3988

Sıddıyk (Ebû Bekr'e de bkz.): 3094

Süleyman (Peygamber): 93, 222, 250, 317, 533, 858, 880, 1027, 1332, 1827, 1946, 2117, 2211, 2230, 2440, 2471, 2895, 3487

Sünnî: 1331

— Ş —

Şeyh (Diyojen): 2461

Şeytan (İblis'e de bkz.): 93, 1435, 1493, 1650, 1680, 1832, 1886, 1941, 1970, 2307, 2416, 2461, 2624, 2696, 2699, 3228, 3918

Şiblî: 2807

Şirin: 202, 384, 741, 1138, 1216, 1363

— T —

Tacik: 1923

Tanrı arslanı (Ali'ye de bkz.): 1547, 2457, 3175

Tatar: 2195, 2677

Türk: Mecaz olarak birçok yerde.

— V —

Vâmık: 355

— Y —

Yağma (boyu): 636

Yakub (Peygamber): 313, 340, 349, 505, 1216, 1658, 2455, 3885

Yâ Sîn (Hz. Muhammed. Ahmed ve Mustafâ ve Peygamber'e de bkz.): 1206, 2215

Yezîd: 2802

Yunus: 1219, 1869

Yusuf: 18, 64, 105, 258, 313, 340, 348, 349, 391, 503, 527, 741, 825, 841, 964, 1219, 1374, 1619, 1620, 1658, 1827, 1918, 1976, 2038, 2054, 2055, 2175, 2222, 2231, 2455, 2538, 2840, 3046, 3097, 3098, 3099, 3266, 3418, 3558, 3885, 3918, 3956, 4018

— Z —

Zâl: 776

Zelîhâ: 349, 3098

Zenci (Zencilik, Zenciler ülkesi): Mecaz olarak birçok yerde.

CİLT- 3

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

MEVLÂNÂ

DÎVÂN-I KEBÎR

farsça aslından çeviren

ABDÜLBÂKİ GÖLPINARLI

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

© türkiye iş bankası kültür yayınları, 2007

editör

EMRE YALÇIN

danışman

NURİ ŞİMŞEKLER

görsel yönetmen

BİROL BAYRAM

düzeltilen

ALİ ALKAN İNAL

grafik tasarım ve uygulama

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

istiklal caddesi, no: 144/4 beyoğlu 34430 istanbul

Tel. (0212) 252 39 91

Fax. (0212) 252 39 95

www.iskultur.com.tr

Genel Yayın: 1351

Hümanizma ruhunun ilk anlayış ve duyuş merhalesi, insan varlığının en müşahhas şekilde ifadesi olan sanat eserlerinin benimsenmesiyle başlar. Sanat şubeleri içinde edebiyat, bu ifadenin zihin unsurları en zengin olanıdır. Bunun içindir ki bir milletin, diğer milletler edebiyatını kendi dilinde, daha doğrusu kendi idrakinde tekrar etmesi; zekâ ve anlama kudretini o eserler nispetinde artırması, canlandırması ve yeniden yaratmasıdır. İşte tercüme faaliyetini, biz, bu bakımdan ehemmiyetli ve medeniyet dâvamız için müessir bellemekteyiz. Zekâsının her cephesini bu türlü eserlerin her türüsüne tevcih edebilmiş milletlerde düşüncenin en silinmez vasıtası olan yazı ve onun mimarisi demek olan edebiyat, bütün kütlelerin ruhuna kadar işliyen ve sinen bir tesire sahiptir. Bu tesirdeki fert ve cemiyet ittisali, zamanda ve mekânda bütün hudutları delip aşacak bir sağlamlık ve yaygınlığı gösterir. Hangi milletin kütüphanesi bu yönden zenginse o millet, medeniyet âleminde daha yüksek bir idrak seviyesinde demektir. Bu itibarla tercüme hareketini sistemli ve dikkatli bir surette idare etmek, Türk irfanının en önemli bir cephesini kuvvetlendirmek, onun genişlemesine, ilerlemesine hizmet etmektir. Bu yolda bilgi ve emeklerini esirgemiyen Türk münevverlerine şükranla duyguluyum. Onların himmetleri ile beş sene içinde, hiç değilse, devlet eli ile yüz ciltlik, hususi teşebbüslerin gayreti ve gene devletin yardımı ile, onun dört beş misli fazla olmak üzere zengin bir tercüme kütüphanemiz olacaktır. Bilhassa Türk dilinin, bu emeklerden elde edeceği büyük faydayı düşünüp de şimdiden tercüme faaliyetine yakın ilgi ve sevgi duymamak, hiçbir Türk okuru için mümkün olamayacaktır.

23 Haziran 1941

Hasan Âli Yücel

Üçüncü Ciltteki Şiirler Hakkında Birkaç Söz

Bu ciltle en önemli şiir, Mevlânâ'nın hayatının en mühim bir safhasını aydınlatan Bahr-i Hezec Mekkûf'taki XIII. şiirdir. Mevlânâ, bu şiirin beşinci beytinde, "Kırk yıllık akıl beni düşüncelere gark etti; altmış iki yaşında av oldum, avlandım da tedbirlerden, düşüncelerden kurtuldum" diyor. Bu şiirin dokuzuncu beytinde, ana karnında kanla, doğunca sütle beslendiğini, dişleri çıkınca süttten kesildiğini, onuncu beytinde, hayatında bir müddet ekmek peşinde gezdiğini, fakat sonra Tanrı'nın kendisine ekmek peşinde koşmadan da vazgeçirecek bir gıda verdiğini söylüyor.

Bâzı sözler vardır, deyiş sırasında mübalağa için söylenir; kırk yıldır aynı yoldasın, bin kere söyledim, duymadın gibi. Fakat altmış sayısının, hele altmış ikinin böyle bir özelliği yoktur. Altmış iki; dört, beş, altı gibi dört unsuru, beş duyguyu, altı yönü hatırlatan, yahut on gibi kâmil sayılan, on sekiz gibi on sekiz bin âlemi îmâ eden, yetmiş gibi yetmiş bin hicabı andıran, yahut ebced hesabıyla "Hay" adını tutan, yahut da meselâ altmış altı gibi gene ebcedde "Allah" adına müsavi olan bir sayı da değildir. Mevlânâ, bu şiirle âdeta hayatının en büyük hadisesinden önceki haliyle sonraki halini kıyaslamadadır. Altmış iki yaşında bir avcıya av olduğunu; ondan sonra düşüncelerden, tedbirlerden kurtulduğunu apaçık söylememedir. Yaşını kaydettirecek kadar mühim bir olay olan bu olay nedir, hangi alıcı doğan Mevlânâ'yı altmış iki yaşında avlamıştır?

Bu şiiri okuyup bu soruları sorduğum Mevlânâ âşıklarının, yahut şark edebiyatıyla uğraşanların hepsi de tereddütsüz şu cevabı verdiler:

— Şems'le buluştuğunu söylüyor.

Evet, Şems'le buluştuğunu söylüyor. Şems Konya'ya 1244 Ekim ayının yirmi üçüncü Cumartesi sabahı gelmiştir ve Mevlânâ bu tarihte altmış iki yaşındadır; şu halde doğumu 1182'dir.

*

Evvelce Mevlânâ'nın Fîhi mâ-Fîh'teki şu sözleri üzerinde durmuştuk:

"Semerkand'daydık; Harezşah Semerkand'a asker çekmiş, şehri kuşatmıştı. O mahallede pek güzel bir kız vardı. Öylesine güzeldi ki o şehirde eşi yoktu. Duyuyordum, her solukta yarabbi diyordu, revâ görür müsün beni bu zalimlerin ellerine vermeyi? Biliyorum ki asla revâ görmezsin. Sana dayanmışım ben. Şehri yağma ettiler; bütün halkı tutsak edip götürdüler. O kızın cariyeciklerini bile esir edip götürdüler de ona hiçbir elem erişmedi; o kadar güzel olduğu halde kimsecik ona bakmadı bile..." (Bedî'uz zaman Firûzanfer basımı; Tehran Üniv. yayın. Tehran -1330 şemsî hicrî, s. 173). Bu sözler birisinden nakil ve rivayet olamaz. "Semerkand'daydık; mahallede pek güzel bir kız vardı; duyuyordum" diye bizzat bir hâtırasını nakletmekte. Semerkand, İbnü'l-Esîr'e göre 1207'de (Mısır, 1290, c. XII. s. 112), Cihan-guşâ'ya göre 1212'de (E. J. W. Gibb Memorial, 1916, s. 125) Muhammed Harezşah tarafından zapt edilmiştir. Sultan Veled, Mevlânâ'nın doğum tarihi hakkında hiçbir şey söylemiyor. İlk olarak onun 6 Rebiülevvel 604'te, yâni 30 Ekim 1207'de doğduğunu söyleyen Sipeh-sâlâr'dır. Fakat 1207'de Semerkand zapt edilmiştir ve Mevlânâ Semerkand şehrinde, o tarihte olan bir olayı, sonradan nakletmemedir. Bir insanın doğduğu, yahut beş yaşında bulunduğu yıla ait bir olayı hatırlamasına, hem de bütün teferruatıyla birisinden rivayet yollu değil, bizzat nakletmesine imkân yoktur. İşte biz, bu mülâhazaya dayanarak Mevlânâ'nın bu tarihten hiç olmazsa beş on sene önce doğmuş olması icap edeceğini söylemiştik (Mevlânâ Celâleddin, II. basım,

İnkılâp Kitabevi, İst. 1952, s. 43). Halbuki 1182’de doğduğuna göre Semerkand’ın zaptında Mevlânâ yirmi beş, yahut otuz yaşındadır.

Mevlânâ’nın, “Semerkand’daydık” dediğine göre bu tarihte bütün aile ordadır. Bu gidiş ne yüzden olmuştur, bunu bilemiyoruz. Günün birinde belki bu da aydınlanır. Ancak göç, İran yoluyla olduğundan, Belh’le Semerkand’ın yerleri düşünülürse göç sırasında olmadığı kanaatindeyiz.

Mevlânâ, bir başka gazelinde de “Kul kocayınca sahibi azat eder onu; bense kocaldım, yeni baştan kul etti beni. Kıyametin şiddetinden çocukların bile saçları ağarır da mezarlarından saçları ak pak kalkmazlar mı? Halbuki senin kıyametin ihtiyarların bile saçlarını karartır, gençleştirir onları” beyitleriyle âdeta aynı şeyi tekrar ediyor. Sipeh-sâlâr’ın yılı doğru olmayan rivayetindeki Ay tarihi doğruysa Mevlânâ, 10.VII.1182’de doğmuştur.

Mevlânâ, gene bir gazelinde, candan ayrılalı otuz yıl olduğunu söyler ve bu yıl sayısının kırka çıkmamasını ister (Dîvân-ı Kebîr tercemesi, c. II, Bahr-i Muzârî Ahrab-ı Mekkûf – LXXVIII; “Dîvân-ı Kebîr’in İkinci Cildindeki Şiirler Hakkında Birkaç Söz”). Şems’in şahâdeti 1247’dedir. Mevlânâ, ölümsüzlük âlemine 17 Aralık 1273’te göçmüştür. Ay yılına göre arada yirmi yedi küsur yıl var: Herhalde Mevlânâ, toparlak hesap olarak bu ayrılık müddetini otuz yıl olarak söylüyor. Bütün bunlardan sonra Mevlânâ’nın, babasının vefatında kırk dokuz yaşında bulunduğunu, ebedîlik âlemine de doksan bir yaşında göçtüğünü söyleyebiliriz.

Şems, Konya’ya geldiği vakit kaç yaşındaydı?

Gene bu ciltte, Bahr-i Remel’de LII. gazeli okuyun. Mevlânâ, ihtiyar bir adamdan bahsediyor. Saçı sakalı süt gibi bembeyaz. Gökler birbirinden ayrılıyor, kavgadan gürültüden Güneş kâsesi de kırılıyor, Ay kâsesi de. Sarhoşların sağrakları adamakıllı dolu. Kutlu cana bu haller nedir diye soruyor. Can, kendimde değilim diyor, ben de bilmiyorum, fakat hep o ihtiyarın fitnessi bunlar. Mevlânâ, gazeli şu beyitle bitiriyor:

“A Tebrizli Şems, sarhoşlarının halini gene sen bilirsin; a efendim, bir kusur ettiysem bağışla; ne gönlüm var, ne elim.”

Görülüyor ki burdaki ihtiyar, Şems’tir. Gerçekten de 1210’da ölen Fahr-i Râzî’den, Makaalât’ında, zamanını idrâk etmiş, onu görmüş gibi bahseden, 1237’de ölen Evhadeddin-i Kirmânî ile Bağdat’da görüşen, 1191’de şehit edilen Şihâbeddin Sühreverdi-i Maktûl’den, onunla görüşmüş gibi söz açan, 1241’de Şam’da vefat eden İbni Arabî ile buluşan ve onunla tartışan Şems’in de aşağı yukarı aynı yaşlarda olması gerekir.

*

Bahr-i Müctes’te XXIX. gazel, rebâba söylenmiş çok güzel bir gazel.

XXXII. gazel, Nizâmî’ye nazîre; son beyitte de adını anarak onu tazmîn ediyor.

XXXV. gazel, hicrî 650 yılında yazılmış (1252). İkinci beyitten anlıyoruz.

XXXVII. gazelin son beytinde Şems’in şahâdetine îmâ var.

XLVII. gazeli bir berat günü söylediği anlaşılıyor; LIV. gazel de bir bayram günü söylenmiş.

LXIII. gazelin son beytiyle ölümsüzlüğünü, şiirlerinin yüzyıllar boyunca okunup duracağını ne güzel anlatıyor.

LXX. gazel, Şems gelmeden önceki haliyle sonraki halini kıyaslayan bir gazel.

LXXVI. ve LXXVIII. gazeller söze ait.

LXXX. gazeli Şems'in gidişinden sonra Şam'da bulunduğunu haber alınca söylemiş, XC. gazeli de onun şahâdetine tam inanmadan ve bulmak umusuyla Şam'a gittiği zaman söylemiş olacak.

C. gazel, sandukasına oyulmuştur.

CVII. gazeli gece söylemiş.

CXXIV. gazelde Şems'ten ayrıldığını anlatıyor ve saçlarının kâfur gibi ağardığını da bu gazelde bildiriyor.

CXXVI. gazel, Şems'in gidişinden sonra söylenmiş.

CXXXII. gazel, cedele dayanan, mübahaseyi seven birisine hiciv gibi bir şey.

CLI. gazel, Moğol akınından ve bu akının sonucu hakkında bir tahminden söz açıyor.

CLIV. gazel, Şems'e bir mektup olsa gerek.

CLXV. gazel, son beytinden de anlaşıldığı gibi Şems'in şahâdetine inandıktan sonra söylenmiş olacak.

CLXXI. gazeli Şam'a gitmeyi kurarken söylemiş olacak.

CLXXXI. gazel semâ' hakkında.

CXC. gazel, ihtimal Şems'e bir mektup.

CCXXIII. gazel bir mersiye.

Bahr-i Remel'deki XXXVI. gazel, bir taşlama.

LXXII. gazel, Şems'in Konya'dan gitmeyi tasarladığı, kurduğu sıralarda söylenmiş olacak.

LXXXII. gazel, Şems'in gidişinden sonra yazılmış.

LXXXVIII. gazel, realizme âdeta bir örnek.

*

Şimdi Eflâkî'nin rivayetlerine gelelim:

Bahr-i Hezec Mekkûf'ta V. gazeli bir gün çarşıda sohbet ederken dostlar başına üşüşünce söylüyor (İst. Üniv. K. 31 b, Menâkib-ül Ârifîn terc. Tahsin Yazıcı: Ariflerin Menkıbeleri, c. I, Ankara 1953, Millî Eğitim Basımevi, s. 173).

Bahr-i Müctes'te XVIII. gazeli 656 yılında (1258), Dânişmendiye eyaletinin kadısı Kemâleddin

Kâbî'nin Konya'ya geldiği zaman, bir semâ' meclisinde ve semâ' ederken okuyor. (3, 5 b, s. 196).

XXVII. gazeli Salâhaddin Zer-kûb-i Konevî'nin kızı Fâtıma Hatun'la Sultan Veled'in düğün gecesi söylüyor (39 a; T. Yazıcı terc. c. II, Ankara, 1954, s. 165).

LII. gazeli Rükneddin Kılıçarslan'ın şehit edilmesi dolayısıyla okuyor (29 a, I, s. 159).

LXXIX. gazeli Sadreddin-i Konevî'nin Muineddin Pervane'ye miracını anlatması üzerine, rüyası doğru amma biz şeyhi orda görmedik deyip inşâd ediyor (79 a-b; I, s. 451).

CLXX. gazeli (s. 250), gene Rükneddin Kılıçarslan'ın Moğollar tarafından öldürülmesi üzerine söylüyor (29 a; I, s. 159).

CLXXXIII. gazelin on birinci beytini bir kere Sırâceddin-i Tatarî'ye (56 a; I, s. 317), bir kere de bir sûfnin, şeyhine hizmetlerde bulunduğunu söylemesi üzerine, peki, o sana ne yaptı diye sorup o sûfiye okuyor (90 b, s. 515).

CCLIX. gazel Hacı Bektaş, Baba İshak adlı bir dervişini, ne iştesin, meramın ne, âleme ne diye velvele saldın diye sormak üzere Konya'ya gönderiyor. Baba İshak gelince, Mevlânâ semâ' etmede ve bu gazeli okumadadır. Baba İshak, gazeli duyunca, bu benim soracağım soruya cevap diyor ve bir şey sormadan dönüp gidiyor (73 b: I, s. 411-414).

Bahr-i Remel'deki X. gazeli Salâhaddin'in hastalığında yazıyor ve mektup olarak ona yolluyor (141 a; II, s. 175-176).

abdülbâki gölpınarlı

DÎVÂN-I KEBÎR

BAHR-İ HAFÎF

failâtün mefâilün failâtün mefâilün

— A —

I

Ne olurdu a yiğit, sen de benim gibi âşık olsaydın. Bütün gününü o çılgınlıkla, bütün geceni ağlayışla geçirseydin.

İki gözünden bir an bile hayali gitmeseydi sevgilinin; iki göze de iki yüz nur erişir o yüzden, yüzlerce nura kavuşur gözler o ışıktan.

Ne olurdu eşlerden, dostlardan kesilseydin, iki dünyadan da el yusaydın da kendimden bile sıyrıldım, çıktım, sana bir uğurdan teslim oldum deseysin.

Şu halkla konuşursam, şunlarla kaynaşmaya çalışırsam suyum sanki, onlarsa yağ; dış yüzden beraberim, bir aradayım onlarla, fakat içyüzden ayrırım onlardan.

Heveslerden geçseydin, deli divane olsaydın, bağlansaydın; fakat mizacın karışmasından, kanın oynamasından meydana gelen, hekim tarafından ilaçlarla tedavi edilen delilik değil.

Hekimler bir an şu derdi tatsalardı bağlarından boşanırlardı, kitaplarını yırtarlardı.

Hele şunların hepsinden bir geç de şeker madenini ara, iste; bul o şeker madenini de sütün, fasulyenin içinde eriyip mahvoluşu gibi sen de o şekere gark ol, eri, geç kendinden.

II

Aç kapıyı, gir içeriye; çünkü vefa kaynağısın sen, sarhoş gözlerinin hakkı için bu böyle; haramdır, haram olsun sensiz yaşamak bize.

* Sözüm, boğum boğum düğümlenip bağlanıyor, bir kerecik olsun aç saçlarını, and olsun güneşe, and olsun kuşluk çağına ki aşk, sevgi, öldürdü gitti beni.

Aşka bir delilim, bir âyetim ben, okuyun halka beni; ey aşk ümmeti, merdiven emrinize âmâde, ağın yücelere.^[1]

Onu gördüm, sarhoş bir halde geçip gidiyordu, a ay yüzlü dedim, nereye gidiyorsun? Böyle iş etme dedi, böylece gel peşimden.

Peşine düşüp yürümeye başladım, tez tez adım atmaya koyuldu, öylesine tez adım atmadaydı ki nerden yel yetişecek ona, nerden şimşek kavuşacak.

* Onu gördüm görelî kendimden geçtim, varlığımdan soyundum, bensiz bir ben kaldı ortada; sanki sırça kandildeki bir ışık ki yeryüzünü de ışıtmış, gökyüzünü de.^[2]

Gönlü nuru kapladı, kalb cilâlandı, arındı, seçkin bir hale geldi; ışıyla ışıklanan her şey onun gibi ışıdı, ışıttı her yanı.^[3]

Ona ondan başka kim kavuşabilir, ondan başka ne varsa zaten yoktur, yokluktur; sensiz gel benim yanıma, sensin sana nâmahrem olan.

Överek yalvarmaya başladım da a cana canlar katan dedim; bir an olsun dedi, övmeyi bırak, çünkü

övüş ikiliktir.

İkilikten yum iki dudağını, varlık gözünü aç; yumulu dudaklardan bir söz çıkarsa eğer, söyleyedur, söyleyedur.

* “Onu anlatıp bildirmek de şüphesiz bize düşer”; sen girme bizim aramıza; insan, evin kapısını dar gördü mü girmek için elbiselerini soyar.

Her gece canın bedeninden ayrılıp gitmiyor mu? Canında lâıyk olmayan bir sıfat var mı?

Ağır kum tanesi değilsin ki sabahleyin gene uçup gelmeysin; geceleyin gide gide ta o arılık ummanına varmadın mı?

Kul, kul oldukça, Tanrı da Tanrı bulundukça can gene gelir, kalp altın, gümüş gibi beden kesesinde kalır.

Canını istek avcuna koy, çünkü istek kimyadır; iste, arada can bedenden ayrılınca cana can olandan ayrı kalma.

Kamışı boşaltırlar, bomboş bir hale getirirler amma sessiz bırakmazlar; yürü, arslanın peşine düş, arslan avla, çünkü Ali’sin, Murtaza’sın sen.

* Yoktun, yüzyıllar boyunca hakkında, “Gerçekten de insana zamanın bir çağı gelmişti ki, anılır bir şey bile değildi insan” âyetini okudular; gönüldeki yazı, Tanrı yazısıdır, Tanrı yazısına yanlış deme.

* Elifsin, ikiye bükül, lâm ol; elifin lâm olunca da hele artık, elini, ağzını yıka, çünkü haydin, gelin diye davete başladın.

Tanrı’yla meşgul oldun mu sudan da geçtin, topraktan da; elsiz, gönülsüz kaldın mı artık uzat elini şu hırkaya.

— D —

III

Ay yüzün gizlendi mi göğün gönlü karmakarışık bir hale gelir; fakat dünyaya sen gönül bağışladın mı bütün gönüller genişler, cihan kesilir.

Sen gönül aldın, cilveler ettin mi iki dünyada gönül kesilir, gönlümüz dünyaya döner, bütün gönüller oynamaya, bütün yürekler atmaya, çırpınmaya başlar.

Şu gök kubbeye öylesine bir ateş düşer ki melekler bile bu yüzden feryada başlar; çünkü âşıkların derdi, dumanı, göklere ağar, göklere yücelir.

Aşkındaki kıskançlık değil midir ki âşıkların kanlarını damarlarından fişkırtır da tanyerinde akşam kızıllığı gibi belirir o kan, bütün gökyüzü kana boyanır gider.

Ne zaman gelecek o zaman ki senin yüzünden yer tir tir titriyecek? Ne tuhaf olacak o mekân ki, mekânsızlık mekânına dönecek.

Sevgilimin hayaliyle baharım gülmeye başladı mı yüzü güller saçacak, gözüm, gönlüm, gül bahçesi kesilecek.

Güller saç, gül bahçesinin sen, herkesin apaydın gözüün sen; lütfeder, kerem buyurur da bir bakarsan bana ne olur, ne ziyan edersin ki?

Ağaçlar gibi yele baş versem bile hoşum; çünkü bakışım, görüşüm, güzellik bahçene bahçıvan olur.

Senin sarhoşun olur da kendimden geçer, saçma sapan işlere girersem, başımı tutamaz bir hale gelirim şaşılır mı buna? Meyvesi olan, olgunlaşan ağacın da başı yerlere eğilir; ona dönerim ben de.

Menekşe gibi iki büklüm oldum, yasemin gibi vefasızlaştım; lâlelerin yürekleri de erguvanın derdiyle yanar, kararır.

Sevgilimin yüzü gül bahçesine benziyor, benim yüzümse ağlayıp inlemekten sapsarı, tıpkı safran; onun yüzü öyle olunca elbette âşıkın yüzü de böyle olur.

Bütün nerkisler gül bahçesini görmek için göz kesilir, terütaze gül onu öpmek için ağız şekline girer.

Çayırın çimenin gönlü, ona, onun baharına kavuştuğundan dolayı gülmeye başladı mı ırmaklar ayrılış gamıyla gözyaşlarım gibi akıp çağlamaya başlar.

O boşluk âleminin gönlü, sevgiliyle öylesine doludur ki ağacı bile sevgiliye şükretmek için baştan başa dil kesilir.

Ağaçlar yerden baş çıkardılar mı onlara ses gelir, gizlediğiniz ne varsa bir gün açığa çıkacak denir onlara.

Reyhan, katmerli güle inat olsun diye yüzünü açar; katmerli gül de, hele der, sınanma çağı gelsin, gösteririm sana.

Tohumlar yer dibinden çıkarlar, yücelmeye başlarlar; inayete ulaşan, yücelere çıkmaya merdiven

bulur elbet.

Şu canlar yiyen, kanlar emen yeryüzüne bak, hem tohumu yer, hem besler, geliştirir onu, ne tuhaf, şu aç kurt, sürüye çobanlık eder durur.

Bütün kurtlar çoban kesilmiş, bütün hırsızlar bekçi olmuş; zaten Tanrı bekçi olduktan sonra hırsız, âşıkların nesini alıp götürebilir ki?

Acele etme, bahçeye sofraya kuruldu, keremler edildi de yeşerdi o sofraya, fakat bir ancağız otur, bekle, şimdicek yemek vakti gelir, çağırırlar seni.

Diken yarası yüzünden gül bahçesindeki arkadaşlardan kaçma, silah kullanan arkadaş, kervana yardım eder.

Sus a gönül, gerçekten de dileyen, isteyen kişi susar; isteyenlerin gerçekten de istekli olduğunu susmaları anlatır.

— R —

IV

Siz güneşsiniz, aysınız; sizdendir duyuş, görüş. Gönül size bakmada, görüş sizinle arınmada, aydınlanmada.

Sabır, daha da iyidir, daha da güzel dediniz, fakat sabra imkân yok; biz vaktimizin oğullarıyız, geçip gidene Allah acısın.

Aşk erleri geldi, ey kavim dedim, ne haber? Fitneyle korkuttular beni, çekinmemi buyurdular.

Sevgiyle öldürülmekte hayırlar vardır, bereketler vardır, hiçbir zararı yoktur bunun dedim; aşk, kılıcını çekti, a aklı fikri başında olan ümmet, tez olun, haydi.

Bundan sonra yaşayan, abes yere yaşar, ömrünü, zamanını zâyi etmiş sayılır, başkalarının da, kendinin de ziyanına ömür sürmüş demektir. Zaten gençlik bir yeldir, geçip gitti; bir yeldir kıvılcımları sürdü, götürdü.

Ateşle yel, bir araya geldi mi ne durur kalır, ne anlaşılır; adamı sarhoş eden, kendinden geçiren seher yelinin esintilerinden bir esintiyle beni gençleştirdiler şimdi.^[4]

O güzel bakışlı padişaha hiçbir şey söyleme, hiçbir şeyden haber verme; haber bile mahrem değil ona, onun yanında hiçbir şeyden haberdar olma.

Gönlüm, gönlüme perde kesildi, bakışım, görüşüm, görüşüme örtü oldu; a dost dedim, senden başka kimsem varsa canım, başım meydanda;

Aşkla vur boynumu, bir arpaya bile alma beni; dedi ki: Ben bambaşka bir şeyim, şu insan şeklinden bambaşka bir şey.

Can sen misin yoksa dedim, peki o bambaşka şey dediğin ne? Hele ey güzel sesli ney, hele ey perdeleri yırtan yel, es, nağmelen;

(s. 132) Kulaktan gönüle doğru git de bak, gör bakalım, kim daha fazla sarhoş? Kese dikenin inadına yırt şu keselerimizi.

Altınım bitti, tükendiyse ne gam? Altın gibi bir şarabım var; Arapça da hoş amma ay oğul, sen Farsça söylemeye bak.

Mihnetlere düştüğün geceyi an, hani hekim yanındaydı da gönlünün ayağından bunca dikenleri çekip çıkarmıştı; an o geceyi.

Kuyuya düştüğün zaman kim yeni bir can bağışladı sana, söyle; gitme, onun yanına gel, inkâr etme, an onun lûtuflarını.

Etme, eyleme; o lûtuflar az değildi, and olsun Tanrı'ya, lûtfunda hiçbir şüphe yoktu, birazcık olsun kendine gelmiyorsun; çok an o lûtufları, çok an.

Fırsat eldeyken, zaman geçmeden an; zaman geçti mi ister güle ait söz yonmaya kalkış, ister diken söyle, faydası yok.

O, yücelerde bir güneştir, kadrini, kıymetini bil onun, dolunaya benzer yüzünü gördün mü o yüzden bahset, bu buluşmayı an.

Bakışının kadrini bil, gene gelir çatar onun günü; buna eminsen var ağıyardan bahset.

A hekim, hastayı an diye ağlayıp inleyince gelip can bağışlayan hekim, adama iki somun verirse şükrün yeri mi yâni?

Gönlün, hekimi küçük, değersiz gösterdi mi sana, bil ki ölmüştür o zaman gönlün, ondan sonra istediğin kadar şu ölüyü, şu leşi an diye bağıradur.

Ama bu hale gelsen bile ümit kesme, güzün yeraltındaki tohum gibi Husâmeddin'in baharını, gül bahçesini an.

İşin altına dönmüş, ayarı tam altın kesilmişse, kumaşın bez yıkayana rehin verilmemişse, bu yılın inciyse, geçen yılı anma artık.

Gülün geçip gittiğini gördüğün halde ona kapılman, meyletmen, aşağılık bir iş değildir de nedir? Acıklanacak bir şey değil mi bu hal? Sakın anma onu.

VI

Tanrı zevkinizi tertemiz, neşenizi daimî etsin, bizi de sizden uzak düşürmesin; o haline Tanrı tanık; a amca, yüzünü bize dön.

* Ca'fer'in eli, yüce dağ başına iz etti; vuslattan ayrı düşmüş âşıka döndü dağ.

O el izinin ağzı olsaydı derdini anlatırdı; dinleyin a nazlılar, nazeninler diye dilsiz-dudaksız söylerdi derdini.

Aynı Ca'fer'in elinin iziyiz biz de, ayrılmışız o elden, acıyın bize; bir de iyice bilin ki ne yapıyor, ne ediyorsa bütün hareketlerimiz görünüşte bize aittir ancak.

Çünkü sedef, inciye eş olunca oynar. Sus artık, yeter, uzadı gitti şu kovculuğa benzer sözler.^[5]

VII

Senin yüzünden sabrı, kararı kalmayan sana ulaşır, seninle karar eder. Dikeninle gönlü yaralanan kişi varır, erişir senin gül bahçene.

Gül de senindir, süsen de, bütün gül bahçesi de. Senin güzünden harap olurlar, baharından zevke dalarlar, çalıp çağırırlar.

Yerden göğe dek ne varsa hepsi de hem söylemededir, hem susmada; âşıkların gönülleri gibi, canları gibi senin yüzünden içleri kararsız bir hale gelmiş onların.

Her şey sevgine tapıyor, bütün âlem elinde senin; bir solukta tapında alçalıyor, sarhoş oluyor, bir solukta mahmurluğuna düşüyor senin.

Her varlık senin yüzünden altüst olmuş, gene de her varlığın senden haberi bile yok; ne tuhaftır sana bakmak, seninle görmek, ne hoştur seni beklemek, seni özlemek.

Karganın gözü, görüşü olmadıktan sonra servi ne yapsın, bahçe ne etsin? Sen bülbülün feryadını işit, irâdesini sana veren, ihtiyârını sana tapşıran o.

İşten güçten kalanım ben, alıcıdan, satıcıdan vazgeçenim ben, her şeye boş verdim, senin işine gücüne dalıp gidenim ben.

Denizden de geçerim, köprüden de; cüzden de kaçırım, külden de; ne yapayım gülün yüzünü, senin gül yüzün yok ki onda.

Ölüp gitmiş ömrü, donup buz kesmiş bedeni, canı, şu iki üç günlük sayılı zamanı ne yapayım? Senin sayına dalmış gitmişim.

Gönül de, göz de, kulak da senin balını yer, şerbetini içer; hepsi de her an sana saçmak için çiçekler açar durur.

Bundan böyle şu bedendeki canı susmaya vereceğim artık, fakat canlar veren, gönüller alan hevesin yok mu? Nerden susturacak, söyletmeyecek beni?

Sükût âleminde gizlenmeme, av gibi susarak kendimi gizlememe imkân yok; çünkü av da sana avlanmaktan kaçmaz, avcılar da.

Her varlık, kokunla gelişmede, ayrılığınla arıklaşmada; her şeyin, herkesin gülüşü de senin eserin, senin armağanın, ağlayışı da.

VIII

Kalem, senin vasfını yazarken aşka düşer de kırılır; aklım pek şiddetli bir elem olan ayrılığından yolunu yitirir gider.

Kim seninle düşüp kalkabilir? Kim senin seçkin dostun olabilir? Kimdir ki pusundan kurtulur? Kimdir o ki katı yayını çekebilir?

Yüzüm aşkınla altına döndü, senden binlerce iz var, eser var bende; a güzel, canın için olsun, bir kerecik bak da gör beni, bak ne haldeyim?

Halil gibi ateşler içindeyim, ateşinin ıssısıyla iyiyim, hoşum; aman vermeyen gamından baş çekip kaçacak adam değilim ben.

Müşkül yolumu aç, gönülsüzüm, ver bana gönlümü; dostum, sevgilim, gül bahçenden başka bir yerde konaklatma beni.

Güzelim, kokundan başka kim gelebilir senin yanına? Seni aramanın, sana güller saçmaktan başka ne sebebi olabilir?

Melek de, insan da, peri de; bey de, paşa da, ordu da; gök de, Güneş de, Müşteri de senin eşiğinde, sana karşı utanıp kalmış.

Sen can Zümrüdüanka'sını belâlara çektin mi, sınamanda sinek gibi yoğurdun içine düşüverir.

Yüce buyruklarınla, şifalar bağışlayan müjdelerinle sana terceman kesildi mi, her yoksul bir padişah kesilir gider.

Bütün yaratıklar, karıncalar gibi senin harmanına koşmada; bütün âlem senin sofranın bağışlarıyla nevâle elde etmede.

Bir âfet kesilen can, nevâleyle kanaat etmez, bir gün sana konuk olmayı umar, bu tamaha düşmüştür, kaderin bu cilvesini bekler.

Her bir illete, her bir zahmete ne devâlar ihsan eder o bitmez tükenmez hazinen; mekân âlemine ne lûtuflarda, ne bağışlarda bulunur mekânsızlık âlemin.

Bedenin umduğu lûtufların, nimetlerin; gönlün umduğu güzelliğin, alımın. Beden vereceğin ekmeğe bakmada; gönül kendisini avcuna almanı, parmaklarıyla okşamanı beklemede, ona heves etmede.

Gökyüzü damına dayadığın merdivenin gizli oluşu, ne nekesliğinden, ne düzeninden; öyle icap ediyor da ondan gizledin o merdiveni.

Emniyetli kişilere, iyi erlere o merdiveni gösterdin, gökyüzüne kervan gitmede dedin...

Sus a gönül, artık söyleme, artık sırlarını araştırma onun, çünkü sen onun sırlarını bilmezsin, fakat o bilir senin gizlediğin her şeyini.

İçten içe bundan daha tatlı bir şekerkamışı arama; çünkü zaten bu şekerkamışının kabuğundan bile dudakların bala döndü, şeker kesildi.

Ey Tebriz Padişahı Şemseddin, Tanrı tapısından, her an senin o kıranı hoş mu hoş, güzel mi güzel ay yüzüne her an aferinler gelmede.

— M —

IX

Hele bir davran ey yücelikler dileyen, derdinden, gamından yağdan kıl çeker gibi çek kendini, aç onun sırlarını bize, esenlikler size.

Ne diye bizimle kaynaşmıyorsun? Ne diye suyla yağsın âdeta bizimle? Bir selâm bile vermiyorsun, ne olur yâni bir esenlikler size desen.

Hele davran ey deli divane şuh, gel düğünümüze; aç o şeker dudaklarını da esenlikler size de.

Esirge bizi, lûtfet, kerem buyur, başını salla, sakalını oynat da esenlikler size de, bir selâm ver.

Evin kapısını açtı mı baştan geçenleri söylemeye kalkışma, gir kapıdan içeriye, esenlikler size de de gir eve.

Yüzünü ekşitirse sus, hiçbir şeycikler söyleme, yalnız esenlikler size de, gir içeriye de öfkesi yatışsın.

Bir hayal yol keserse bakma sakın ona, yürü, ta tapısına kadar var da esenlikler size de.

Bu mahallede ne hırsızlardan biri var, ne bekçilerden biri; sen yalnız şu sözü söyle, yalnız şu sözü, bu kâfidir: Esenlikler size.

Tuzaktan da sıçra, kurtul, yemden de; insanı mat eden şu bucaklardan geç, göklerden gelen sesi duy: Esenlikler size.

Seni esirgedikçe esirgerse lûtfeder, bir kılavuz verir, kendine yol gösterir, derken gönlünden baş çıkarır da seslenir: Esenlikler size.

Şekilden, sûretten çıktın, mânevî duraklara vardın mı altı yandan da esenlikler size sözünü duyarsın.

O hücreye sığamazsan kaçma, çarpınıp çırpınmaya kalkışma; yoklar-yoksullar gibi yere baş koy da esenlikler size de.

Padişah, iyide, kötüde bana yardım etmese bile dudağından şu sözler çıkar ya: Esenlikler size.

Hileyi, hüneri bırak, keleşin bundan haberi bile yoktur, biz ancak bu kadarını yeriz onun; esenlikler size.

Ey ay yüzlü güzel, hele bir davran, öyle her akrebin gönlünü elde etmeye bakma, sen gazelini söylemeye bak, esenlikler size.

* Hele ey ümmetlerin acınmış, hele ey himmet sahibi, suçunu günahını bağışladık, giderdik; esenlikler size.

Zahitlerin beyisin, ibadet edenlerin Ay'ı, övüncü; onun için şimdi güzellerden duy: Esenlikler size.

(s. 133) Zehrinizi şeker ederim, taşınızı inci haline getiririm, işinizi altın yaparım; esenlik size.

Bedeninizi can haline korum, gönlünüzü gençleştiririm, ayıplarınızı örterim; esenlikler size.

Yokluktan koşup gelmişsin, gönüle doğru bir hayli koşmuşsun, göklerden çok defa duymuşsun: Esenlikler size.

Mademki ümidin bizde, kuzgunu tutsan devlet kuşu kesilir; bütün özürlerin vefa sayılır; esenlikler size.

Yeşillikte kızıl güle dönersin, yanağın, enen, betin benzin kızarır, parıl parıl yanar, yaseminlere bakar, seyrana dalar da esenlikler size dersin.

Bağlar bahçeler yeşil elbiseler giyince damlardan gelen sesleri duy: Esenlikler size.

Fidanlar, reyhanların, llelerin yüzünden gülmeye başlayınca kuşların feryatlarını dinle: Esenlikler size.

Sarhoşlukla söze başladım mı gam bile hasedinden kaçar, görünmez olur; böyle olmasaydı zaten, esenlikler size demezdim.

Dudağın kimden, söz kimden geliyor? Ol emrini veren padişahlar padişahından; sen de ona yüz çevir de esenlikler size de.

Ey şemseddin, hele gel de hay-huylarımızı duy; candan, gönülden arılıkla, esenlikler size dememizi işit.

X

Hele davran, çağın geldi, vefa davulunu çal. Erguvan çiçeklerin açıldı, erguvan renkli şarabı sun.

Bahçedeki şeker gibi üzümün cibresini sıkalım; terütaze ağacından meyveler saçalım.

Canı, aklı, lûtuflar, kerem sofrandan sürme; iki sinek sofrandan ne yiyebilir, onların yemeleriyle sofrandan ne eksilir?

Bütün umanların umusu, harmanından bir arpadır ancak; senin cihanına nispetle iki âlem de iki köyceğizden ibaret.

Güneş, bütün gün ışık kılıcını vursa gene de senin kılıcının korkusundan erir, zerreden de daha küçük bir hale gelir, daha görünmez olur.

Göğün canı yere kapanıp da izinin tozunu öptü mü, yer havalanır, fakat hangi kanatla göğüne uçar gider ki?

Kanadı kırık, oturakalır, oracıkta kendisine senden armağan bir kanat gelsin de uçmasına yardım etsin diye senin civarına bakar durur.

Feryadım ne geceleri sana ulaştı, ne seher çağları; senin bekçindeki ululuk yüzünden feryadım ateşli bir hale gelemedi gitti.

Halbuki bana vaad etmemiş miydin, and içmemiş miydin, yücelme çağında merdivenin gelmeyecek miydi?

O nerkis gözlerle kuluna bir baktın mı canı, mekân âleminden uçar da senin mekânsızlık âlemine varır.

Sen de onu okşarsın, a hüznünlere batan dersin, bundan böyle gam yeme; gökler bile senin coşkunluğundan, feryadından coştı, feryada geldi;

Esirgemede, okşamada anadan, babadan daha ileriyim, onlardan fazla acırım sana; fakat pişmen, olgunlaşman için sınıırım seni;

Sana bağ bahçe, cennet kurarım, derdine devâlar veririm, şundan, şu duman gökyüzünden daha güzel, yepyeni bir gökyüzü hazırlarım sana.

Hepsini söyledik a güzelim, sözün aslını söylemedik; çünkü senin sırrını senin ağzından duyup işitmeleri daha iyi.

XI

Nağmeler tutturmuş iki üç sarhoş bir bucağa oturmuş; gönülden de lâtif, candan da; ona konuk olmuşlar.

Neşeyle haşır neşir oldular mı başları daha da fazla döner, daha da fazla sarhoş olurlar; savaştan, kavgadan başları meydana düşer âdeta.

Canlarının buyruğundan, seher çağlarından, seherlerde içtikleri şarap yüzünden sağda solda ırmak ırmak bal nehirleri, şarap nehirleri coşar, akar.

Bir solukta kucaklaşırlar sevgiliyle, bir solukta sevişirler; bir solukta neşeden secdeye kapanırlar, bir nefeste de savaşa girerler, dedikoduya düşerler.

Bir an gelir ki o şeker dudaklı, şeker soyundan, şeker boyundan gelme, şeker mi şeker sevgili onlarla beraberdir, böyle şaşılmalı bir hale geldiler mi artık edep arama onlarda.

And olsun Tanrı'ya, güzel bir sâkîsin, vefalı bir bâki; öylesine halimsin ki bağışlayacak suç ararsın; öylesine bir huyun var ki neşe, zevk araştırırsın.

Canım benim, elinle senin sarhoşuna iki kadeh şarap sun da göklerin sırrını kıldan kıla duy ondan.

Onun kadehine dök şarabı, utanmadadır o, utanmada; dök şarabı da kutluluğunla utançtan kurtulsun o, kurtulsun utançtan o, kurtulsun utançtan o.

* Akıl şaraba gark oldu mu devlet kapısı açılır; her kerem kesesi “Doyurun” emriyle çözülür.

Bırak o kabuğu da özü, içi gör, özü güzel güzeli seyret; hele bir şu ay yüzünü örten kat kat buluta benzer örtüleri aç.

Bundan sonra artık bütün sular bizim deremizden başka bir yerde akmaz; ben de sarhoş bir halde, ayrılığıyla testi testi içer dururum.

Nazenin dilberle hoş, böylesine sarhoş bir halde renk, koku gül bahçesinden can gül bahçesine giderim.

Bir bak gözlerine, bir bak yüzüne, güzelliğine, edasına, işvesine; sohbet hakkı için olsun amca, bir bak haline onun.

Gönlün ferah değilse, kadehe eş olmamışsan, şaraba düşkün değilsen ne yapayım ben? Leblebiyle sarhoş olan çocuk, onun dudaklarından ne anlar, ne duyar?^[6]

Feleğin mahremi olmuşsan çabuk ey alımlı dost, bak da seyret, her zerrenin koltuğunda bir kabak var.

Güneş ışığı, sayısız zerrelere yolunu vurdu mu perdelerini öylesine bir yırtar ki bir daha dikilip yamanmasına imkân kalmaz.

Dudaklarına and olsun, elden çıktı gitti, gene sarhoş oldu o, gene güvercin gibi dem çekmeye, bakra-baku demeye başladı.

Sen uyuyorsun, fakat aşkla gönül, yeryüzünden göğe doğru, hoş, sarhoş bir halde elemsiz, kedersiz yan yana yürüyüp gittiler.

Can hurmalığından, insanların da, perilerin de görmediği güzelim, eşsiz yaş, kuru hurmaları, şu boğaza sığmayan hurmaları yerler artık.

* Gönlümle, efendime konuk oldum, bu şerefe erdim; artık bu kıyamet anında Tanrı yemeğinden yerim, Tanrı şarabını içerim.

Hele bu gece eve git, sarhoş gönül rehin verildi gitti; sabah olunca bir hoşça gel de bunun tamamını dinle.

Gazelin kalan kısmını sen söyle, söyle de herkese tesir etsin; sen aşksın, aşka hiç kimsecikler düşman olmaz.

Sen söyle, Kevser suyusun sen, hoşsun, tatlısın, ne de güzel kokuyorsun; herkesi, her şeyi yeşert, tazeleştire, solgunluğu, perişanlığı yıka, arıt.

— Y —

XII

Tanrı zevkinizi tertemiz, neşenizi daimî etsin, bizi de sizden uzak düşürmesin; dostlarımı unutmam ben, cefa etmek, mezhebim, yolum yordamım değil benim.

Kullarına sal gölgeni, çünkü her gecenin ay ışığı sensin; bir söz söyle, susma, dudakların pek şeker.

Sizden ayrıldım ayrılalı bir teselli bulamadım, haklarınızı unutmadım; hayaliniz hep gözümde, güzelliğiniz gizlenecek, unutulacak şey değil ki zaten.

Can bir süvaridir, beden bineğine binmiş, beden eşeği, baldırlarının altında onun; fakat şu canın, eşeğin altına girip bineklik yapması, çirkin bir şey.

Tanrı gözlerimizi aydın etsin, açsın, ışıtsın, Rabbim bizi size kavuştursun; ah, bir ahdinizde dursanız da o alımla, o güzellikle, o yüzle gerdan kırarak gelseniz bize.

Hele şundan da geç de o muteber kadehi sun; gönül de o şarapla şu dağınıklıktan kurtulur, can da.

Doldur kadehi, sun; hele sabredin deme; sabır da tükendi a benim sevgilim, efendim, takvâ da.

Yeryüzü senin yüzünden yörük bir hale geldi, gökyüzü sana kul köle kesildi; iki dünya da senin yüzünden dirildi, canlandı; ne de gönüller alıcı meşrebin varmış, ne de canlar bağışlar bir içkiymişsin.

Dönmeye başladığı günden beri yerin ağzı göğe doğrudur, göğe açılmıştır; tıpkı onun gibi benim de maksadım, isteğim sensin, hatırımdan çıkmama imkân yok.

Gönül, şu dünyanın sebeplerine senin ümidinle düşmede; çünkü bütün sebepler senin elinde, sensin onları meydana getiren, sebep haline sokan.

* Gönüller senin yüzünden sebeplerle oyalanmada, halbuki haberleri yok ki sen o gönüllere yakından da daha yakınsın.

Efendim, kadehi rahibin oğlunun küplerinden doldur; a büyük er, a ikram, ihsan sahibi sâkî, güzelleş, neşelen, çal, çağır.

Hele sus artık, haydin deme, şarabın var, doldur, iç; mademki şu devletin gölgesindesin, ne diye kıvranıp durursun?

Kavim sarhoş oldu, susun da artık can nağmelerini dinleyin; ulaşın, kavuşun dosta, üst olmak, üstün gelmek için kavgaya, savaşa düşmeyin.

XIII

Güzelim, sen bütün dünyaya bir güneşsin, ulusun; a ay, öyle görünüyor ki güneşe bakmıyorsun sen.

Yeryüzünden bir geçtin mi bütün dünya can olur, her taraf gül bahçesi kesilir, yerin altı maden haline gelir.

Bedenim inceldi, ipe döndü; gönlüme sevgi ekildi; başa yazılan buymuş, elbette abes iş değil bu.

Seher çağı perdeyi yırttı mı, sen perde ardına girersin; gece perde saldı mı, sen tutar, perdeyi yırtarsın.

Güzelim, ayağını bastığın toprağı borç olarak ver bana sürme diye, çünkü sen güneşsin, gözlerim kamaştı, o toprağı gözlerime çekeyim de aydınlansın şu gözler.

Şu dünyadaki güzellerin hepsi de buluttur, sen aysın; şu dünya padişahlarının hepsi de ayaktır, sen başsın.

(s. 134) Hayalin belirdi de yeniay karardı, hayaline dedi ki: Bu kadar aydınsın, bu kadar parlaksın, fakat şaşılacak ne var bunda; o kaynaktan su içiyorsun sen.

XIV

Sevgili, senin otağınım ben, kurarsın, söker, yıkarsın. Elinde bir kalemim ben, yonarsın, kırarsın.

Bayrak başlığıyım ben, gâh baş aşağı edersin beni, gâh dağın başına çıkarsın, oraya dikersin beni.

Havadaki o zerreyim ben ki pencereden vuran ışığın içindeyim; pencereye doğru onun için giderim ki pencerenin üstünde sen varsın.

Hele hele zerre deme bana, bir dünya say beni, sen güneşsin, sen olmasan iki âlem de nerden ışıklanır, nerden aydın olur?

Hepimiz de deriden ibaretiz amma gene de sen öz gör, iç say bizi; fakat özler de, içler de tamamıyla kurudur, sen onlara bir yağ bağışlamazsan.

Padişah olsam da sensiz bulunsam, varlığım ne de yalan, ne de yalan. Toprak olsam da seninle bulunsam o varlık, ne de lâtifdir, ne de lâtif.

Sana feryat ediyorum, sen, ben seni uzaklaştırdım kendimden, bakayım a zerre, şu havada ne yapacaksın diyorsun.

Güneş bir tek zerreyle ne diye görüşür, danışır? Sen öldür, sen dirilt, ne yapmak gerekse a dostum, sen yap.

Nasıl bir şarap sundun gönüle ki sağa sola yalpalayıp gitmede; bâzı bâzı da ne sağa gidiyor, ne sola, ne korkudan haberi var, ne emninlikten.

BAHR-Ī HEZEC

-MEKFÛF-

— A —

I

mefâilü fâilün mefâilü fâilün

(s. 135) Bizdeki bu aşk, ne aşk, ne aşk Tanrım? Ne eşsiz, ne öz, ne güzel bu aşk, Tanrım.

İçinde çark urup döndüğümüz abıhayattan geliyor bu aşk; ne el çırpmadan geliyor, ne ney sesinden, ne de teflerden Tanrım.

İyiden iyiye anlaşıldı ki o padişah bu tahtta gizli; çünkü şekerler damlatmanın bütün sebepleri hazırlanmış Tanrım.

Kimin aklına fikrine, kimin gönlüne, hatırına o sevgilinin hayali düştüyse o akıl fikir, o hatır gönül, ne de özden özdür, ne de eşsiz, örneksizdir, ne de görüş biliş sahibidir Tanrım.

Beden, kâr ziyan derdinden feryada geldiyse o feryat da senin üflemendendir, zurnanın kendiliğinden çıkardığı sestem değil Tanrım.

Beden kamışını sen delik deşik ettin, senin elin açtı şu delikleri, bu yüzden gece gündüz şu feryada düşmüş, şu kavgaya girişmiş a Tanrım.

Çaresiz, zavallı ney, perdenin yolu nerde; ne bilsin; gören de neyzenin soluğudur, bilen de Tanrım.

Bağda da, gül bahçesinde de sarhoşların yüceliği yüzünden ne ışık var, ne coşkunluk, ne sevdâ Tanrım.

Mûsa'nın o güzelim çölüne inen, İsa'ya gökten gelen nimetlerden ne lezzetli yemekler var, ne gıdalar, ne tatlılar Tanrım.

Şu lezzetli yemeklerden, şu canım gıdalardan nasıl da sarhoşuz, nasıl da şaşırılmışız; bunlar yerden bitme değil, yerin ilişiği bile yok bunlarla, gökten geliyor bunlar Tanrım.

Sevgilinin yüzünün ışığı vurmuş da şu güllük gülistanlıkta her yanda bir Ay var, bir Güneş, bir Ülker yıldızı Tanrım.

İster sel olalım, ister ırmak; hepimiz de sana akıp gelmedeyiz; her akarsuyun karar ettiği yer denizdir Tanrım.

Çok and içtim susmaya, fakat olmadı bir türlü, yoksa senin denizindeki her inci söyleyip durur mu Tanrım.

Sus ey gönül, sarhoşsun sen, sıçrama sakın; şu kopup tozan âfetten sen onu koru Tanrım.

Tebrizli Tanrı Şems'inden gönül de aşkla sersem, perişan, iki göz de Tanrım.

II

mefâilü faûlün mefâilü faûlün

Ne bağ, ne bahçe; yücelerden gelmiş, açılıp saçılmış. Ne kadir gecesi, ne dolunay, ne değer, ne olgunluk, kutlu olsun, yüceldikçe yücelsin.

Ne parlaklık, ne ışık, ne köpürüş, ne coşuş; saçılıp dökülmüş ne değerli inciler, ne dayanç, ne sevgi.

Ne mülk, ne mal, ne söz, ne hal, tecelli göklerine ulaştıran ne kol, ne kanat.

* Can, bir coştı da zincirlerini kopardı, zincirlerinden boşandı mı Zün-Nûn da kim oluyor, Mecnun da kim? Leylî de kim oluyor, Leylâ da kim?

İlâhî bayraklar, dağ ardından belirdi; ne sultan bu, ne hakan; ne çeşit vali, ne büyük er.

Canlar, ne elde ettiler ki dünyayı artlarına attılar; bu bir tesellidir, bir avunma diyenin vur boynunu.

Sınıkları onaran Tanrı, dünyayı vasıtasız besledi, geliştirdi; ne can sesi bu, ne sır sesi, ne de güzel hoş geldiniz, safâlar getirdiniz âvâzı.

İster yeryüzünün parçası ol, ister Rûhü'l-Emin, şu hali gördün mü, ululuğu daimî olsun, ululandıkça ululansın de.

Gökler olmasa, yer yok olup gitse gene bir korku yok sana; bağırp çağırma, gürültü etme.

Ağır davran, ağır ol; ne coş, ne kendini satmaya kalk; kendinden geçmiş şarapsın sen, bir an olsun süzül, tortun kalmasın.

Sen bezcisin, bez yıkayıcısın; üzümsün sen, üzüm sıkıcısı; süz, sık, fakat elini bulaştırma.

Sus, sus şu olur olmaz, şu külhani, hoyrat kişilerin topluluğunda; kula, Tanrı'ya ait sözleri, apaçık söyleme, söyleme apaçık.

III

Düşünme, kaygılanma; düşünceye, kaygıya dalış neft yağıdır âdeta, her taze kökü yakar, yandırır.

Sarhoşluktan, şaşkınlıktan kendinden geç, buna âdeta; buna da bütün kamışlıklar şeker görünsün sana.

Yiğitlik deliliktir, düşünme, saldır, at kendini ileriye; arslanlar gibi, erler gibi geç ululanmadan, böhürlenmeden.

Düşünce, kaygı, tuzağa benzer, üstüne düşmek haramdır; lokma kapmak için düzene başvurmana ne hacet var?

Lokmanın yolunu bağladın mı her çeşit hileden, düzenden geçtin, kurtuldun demektir; fakat hırsa düştük mü ağlamaya koyulur gideriz.

IV

mefâîlü faûlün mefâîlü faûlün

Bizdeki bu aşk, ne aşk, ne aşk Tanrım? Ne eşsiz, ne öz, ne güzel bu aşk, Tanrım.

Ne de hararetliyiz bu aşkla, ne de hararetli, güneş gibi tıpkı. Ne de gizli, ne de gizli, ne de apaçık bu aşk, Tanrım.

Ne Ay bu, ne Ay, ne güzel yol arkadaşı şarap; canı da bezedi, cihanı da Tanrım.

Dünyadan kopup tozan şu coşkunluk ne coşkunluk, ne coşkunluk; ordaki iş güçse, ordaki ululuksa kim bilir ne iş güç, ne ululuk Tanrım.

Padişahlar padişahı atlıları döktükçe döktü; ne tozdur bu, ne tozdur ki tozudu, kalktı Tanrım.

Düştük, düştük, öylesine düştük ki kalkamayız artık; bilmiyoruz, bilmiyoruz ne kavgadır, ne gürültüdür bu Tanrım.

Ne mahalle, ne mahalle; bir toz dumandır kalkmış, fakat bambaşka bir toz, bir başka çeşit tozmada, gene kalkmış, gene tozumuş, ne sevdadır bu Tanrım.

Ne tuzak var, ne zincir, neden hepimiz de bağlıyız öyleyse? Ne bağdır, ne zincirdir ayaklarımızdaki Tanrım.

Şu gönül tavelarındaki nakış, resim, ne nakış, ne biçim resim; görülmemiş bir şey, görülmemiş; yücelerde nakşedilmiş Tanrım.

Susun, susun da yayılmasın sır; çünkü sağı da ağyar tutmuş, solu da Tanrım.

— T —

V

mefâîlü faûlün mefâîlü faûlün

Gelin, gelin, gül bahçesi yeşerdi, güller açıldı. Gelin, gelin, sevgili geldi çattı.

Gelin, bir uğurdan bütün canları da güneşe teslim edin, cihanı da; kılıcını bir hoş, bir güzel çekti o.

O çirkine gülün ki nazlanmadadır; o dosta ağlayın ki sevgiliden ayrılmıştır.

Deli bir kere daha zincirden boşandı diye şehre bir sestir düştü, bütün şehir birbirine girdi.

Ne gündür, ne gündür, ne biçim kıyamet günüdür bugün? Yoksa insanların günah-sevap defterleri mi göklerden uça uça geldi?

Davulları dövün, başka hiçbir şeycikler söylemeyin; gönlün, canın da yeri mi, zaten can da kaçıp gitmiş.

— D —

VI

mefâîlü faûlün mefâîlü faûlün

Sürün, sürün, kovun varlığınızı da kalmayın artık; bilin, bilin ki mutlak varlıkta apaçık görünmedesiniz.

At sürün, at sürün; çevik süvarilersiniz; nazlanın, nazlanın, dünya güzellerisiniz siz.

Neyiniz var, neyiniz var ki o sevgilide olmasın; bir şeyiniz varsa getirin, getirin de söyleyin kulağıma.

Akşamdan kalma sarhoşsanız söyleyin, söyleyin; dün gece meyhane nasıldı, nasıldı dün gece meyhane?

Bir şarabı var, bir şarabı var Tanrı'nın ki dünyada, siz de onun bir yudumusunuz ancak.

Bir ikinci defa, bir ikinci defa bir yudum daha dökerse dünyadan da olursunuz, âhiretten de, kendinizden de.

Açmıştır şarap küpünün ağzını bugün, açmıştır, taşıyın meyhaneye kapları, testileri.

Sabahları ışıtan, karanlıkları yarıp gideren çağırıyor, çağırıyor; sarhoşsanız, ağırcaanlıysanız şarap tez canlı eder sizi.

(s. 136) Geldiler Tanrı elçileri, geldiler; girin içeriye, girin, ayrılmayın onlardan, kalmayın dışarda.

Yazıklar olsun, yazıklar olsun, bu eve sığmaz onlar, onların hepsi de maden, sizse mekân bağındasınız.

Olmaya ki kendi başınızın derdine düşesiniz, olmaya ki onlardan gaflet edesiniz; çünkü onların hepsi de candır, sizse ekmek kaydındasınız.

Çalışın, çalışın da can olsun şu ten; insansanız buna çalışın, ekmeğin yenip beden olmasına değil.

Ne de aşk bu, ne de aşk bu, pek katı yaylı; o elde, o yüksükte siz de oksunuz, yaysınız.

Bir çalgı sesidir gelmede, bir çalgı çağanak sesi, ciheti olmayan yerden geliyor bu ses; düğün dernek orda, sizse davul çalmadasınız sadece.

Susun, susun, susun da için kana kana; örtün, örtün, gizli definesiniz siz zaten.

Yüzleriniz görünmüyor, gizlisiniz, eserler görünüyor, eserlerinizle apaçık meydandasınız; görünüp duruyorsunuz da gene de görünmüyorsunuz, belirmiyorsunuz, canın özüsünüz tıpkı.

Akıl oldunuz mu, akıl kesildiniz mi binlerce kişi olsanız birsiniz gene; tıpkı güneş gibi her eve girer, yayılırsınız.

Şu denize her şey sığar, şu deniz her şeyi kabul eder; korkmayın, korkmayın, yakalarınızı yırtmayın.

Gönlüm, şu anlatışı bırak, ağzını yum; ağzını yum da hazine haline gelmeyin, şaşırıp kalmayın.

VII

mefâîlü faûlün mefâîlü faûlün

Ölün, ölün, bu aşkla ölün; bu aşkla öldünüz mü hepiniz de can bulursunuz.

Ölün, ölün, korkmayın şu ölümden, ağın bu gökyüzünden, gökleri tutun.

Ölün, ölün, bu nefisten ayrılın; çünkü bu nefis bağa benzer, siz de onunla bağlanmış tutsaklarsınız sanki.

Zindanı delmek için bir külüng alın; zindanı deldiniz, yıktınız mı hepiniz de padişahsınız, beysiniz.

Ölün, ölün güzelim padişahın huzurunda; padişahın huzurunda öldünüz mü hepiniz de padişah kesilirsiniz, şöhret bulursunuz.

Ölün, ölün, şu bulutun altından çıkın; bulutun altından çıktınız mı hepiniz de dolunay haline gelirsiniz.

Susun, susun; susmak, ölümün konuşmasıdır; şu susmaktan kaçışınız yok mu, hep diriliktendir.

VIII

mefâîlü faûlün mefâîlü faûlün

Usanıp bezenlerin hepsi de gitti; kapayın evin kapısını; o usanmış, bezmiş, hüznülere dalmış akla hepiniz de gülün.

Miraca ağın, hepiniz de peygamber soyusunuz; öpün Ay'ın yanağını, çünkü dama çıkmışsınız, yücelmişsiniz.

Peygamber, Ay'ı yardı; siz ne diye bulut oluyorsunuz? O çevik, zarif, siz ne diye kendinizi koyuvermişsiniz?

* Usananlar, gama dalanlar, kuyuya düştüler; sizse ercesine şu yolda Ferhad gibi, Şeddad gibi bir ancağız olsun dağ delmediniz.

Ay yüzlü olmayın amma Ay'dan da yüz çevirmeyin; hastaya dönmeyin, başınızı çatmayın.

Öyle oldu, böyle oldu kayıtlarına düşmek doğru değil, ne arıyorlar, bilmeyin; ne devşiriyorsunuz, anlamayın.

Mademki o kaynağı gördünüz, ne diye su kesilmediniz; mademki o hısıımı, o bildik eri gördünüz, ne diye kendinizi beğendiniz?

Mademki şeker madenindesiniz, niçin yüzünüz ekşi; mademki abıhayata dalmışsınız, neden kupkurusunuz, neden solgunsunuz, perişansınız?

Bu çeşit inat etmeyin, ayak diremeyin, devletten kaçmayın, zaten kaçmanıza da imkân yok ya, çünkü

tuzağa düşmüşsünüz, kement boynunuzda.

Bir kere kement atılmış boynunuza, tutulmuşsunuz, aman bulmaya imkân yok; çırpınmayın, çarpınmayın, inada kalkışmayın.

Pervane gibi canınızla oynayın, atılın şu muma, ne diye yol arkadaşına uyuyor, onu bekliyorsunuz, ne diye bağlara düşüyor, bağlanıyorsunuz?

Atılın şu muma da yanın yakılın, gönlünüzü, canınızı aydınlatın, yeni bir beden giyin, şu beden eskimiş, atın onu.

Tilkiden ne diye korkuyorsunuz? Arslan tabiatı var sizde; neden topal eşek kesiliyorsunuz? Kula ata binmişsiniz siz.

Şimdicek sevgili gelir, devlet kapısını açar; o sevgili, anahtardır, hepiniz kilitsiniz.

Susun, söylemek hor, hakir etti, yordu sizi; alıcı dudu kuşu olduktan sonra siz şekersiniz, balsınız.

— R —

IX

faûlün failâtün faûlün failâtün

Yapma sevgili, etme sevgili, gitme düzenbaz sevgili; bir kerecik olsun örtme kutlu yüzünü.

Sen Tanrı denizisin, bütün yaratıklar balık; onları kendinden mahrum ettin, karaya attın mı hepsi de bir uğurdan ölür gider.

Deli gönüle bir daha yarın diye vaadde bulunma; senin yarınından gökleri aştı feryatlar.

Elinde olduk mu başımızı ayağımızdan fark edemeyiz; senin sarhoşun olduk mu baş da düşer, sarık da.

Senin bağışların peşindir, şikâyet edilemez; fakat ağyarın da gönlü olsun diye şikâyet etmeye giriştik.

Bana aşk sordu, a hoca dedi, ne istiyorsun? Mahmurun başı meyhanecinin kapısından başka nereyi ister?

Baştan başa bütün ayıplarımızı gördün, gene de aldın bizi; ne de ayıplarla dopdolu kumaş, ne de lûtf sahibi alıcı.

Padişahların hepsi de altın bağışlarlar, sense öyle bir padişahlar padişahısın ki can bağışlarsın; yıllarca önce ölmüş, çürümüş ölü bile senin yüzünden dirilir, mezardan baş çıkarır.

Sevgilinin hevesi, gönlümde ne elem bırakır, ne keder; can bile yolumu kesse candan bezerim ben.

Bulutundan yağmur yağdı mı kumdan yaseminler biter; güneşin belirdi, parladı mı güllük gülistanlık kesilir her yer.

Hayaline düştük de o sevdadan hayale döndük; seninle buluşursak ne hale geliriz, ne oluruz, kim bilir?

Hepimiz de şişeleri kırdık, ayaklarımız kesildi; bütün arkadaşlar sarhoş, hepimiz sarhoşuz, düz yoldan başka bir yola sapma.

X

faûlün failâtün faûlün failâtün

Hekimiz, hikmet sahibiyiz, önümüze ön olmayan doktorlarız biz. Şarabız, kebabız, Süheyl yıldızıyız, yeryüzüyüz biz.

Beden hastası gelince ona şifalar veren macuna döneriz, gönül hastası gelince güzel bir sevgili, güzel bir dost oluruz.

Hasta ölünce hekimler kaçar, fakat biz kaçmayız, kerem sahibi dostuz biz.

Koşun koşun, yol başında bekliyoruz; dünya lâıyk değil bize, nazız, nimetiz biz.

Şu şekilde görünüyoruz amma yanlıştır bu, yanlışı; çünkü beden ağacın dalına benzer, bizse seher yeliyiz.

Ancak şu dalın oynayışı da yelin işi; sus sus; hem buyuz biz, hem o.

XI

faûlün faûlün faûlün faûlün

Gelin gelin, gül bahçesine gidelim; şu devlet, şu ikbal noktasının çevresinde pergel gibi dönelim.

Gelin, bugün devletle, kutlulukla, yeni aşka düşenler gibi o sevgilinin çevresinde dönüp dolaşalım.

Çok tohum ektik, çok döndük dolaştık şu çorak yerde, biraz da o ambarlara sığmayan tohumu araştıralım.

Art olan, arka kesilen her yüz, önünde sonunda çirkindir; biz o güzel yüzlü, vefalı sevgiliyi arayıp aktaralım.

Kendimizden incindik mi beş duygunun, altı cihetin zebunu olduk gitti; bir kerecik de meyhanecinin meyhanesine varalım.

Mademki şu gama düştük, eridik bittik, o tuzağa avız artık; başka bir işimiz gücümüz yok, bu işe koyulmuş gitmişiz.

Başımız-ayağımız yok, zerreler gibi havadayız, Ay gibi biz de o örülmemiş, o eşsiz güneşin çevresinde dönüp duralım.

Su dolabı gibi feryatlarla dolduk; düşünce gibi şikâyetsiz, sözsüz dönüp duralım.

XII

faûlün faûlün faûlün faûlün

Hikmet sahibiyiz, hekimiz, Bağdat'tan geldik; birçok illetlileri dertlerinden, illetlerinden kurtardık.

Eski yolları yordamları, başı, dibi bulunmaz dertleri, gamları pençemizle tutar, damarlarından, sinirlerinden çeker, söküp atarız.

Güzel, üslûplu söz söyleyenleriz, Mesîh'in talebesiyiz biz, nice ölümlere tuttuk da can üfürdük biz.

Sorun izimizi bulanlara, yüzümüzü görenlere, sorun da şükrederek söylesinler size; kuyudan kurtulduk biz.

Hekimler uzak bir yoldan geldiler, gurbete düştüler de eriştiler buraya; öylesine eşsiz, örneksiz ilaçlar yaptılar ki görmedik hiç.

Derdin başını ezeriz ayağımızla, gamı süpürür atarız evden; hepimiz de güzel dilberleriz, hepimiz de bayram ayına benziyoruz.

Tanrı hekimleriyiz, kimseden tedavi ücreti almayız; çünkü içimiz temiz, tamaha düşmemişiz, pis değiliz biz.

(s. 137) Bu ilacı helîle-melîle sanma; bu meşhur kökleri, ilaçları cennetten getirdik biz.

Her şeyden haberi olan hekimleriz, idrara bakmayız, çünkü düşünce gibi hastanın bedeninde yürür, koşarız biz.

Ağzını açma hiç, dinleyenlerin çoğu kuzgundur; artık lâfa girişme; zaten biz de uçtuk gittik.

XIII

faûlün faûlün faûlün failâtün

Coşun coşun, biz de coşkun deniziz zaten, aşktan başka hiçbir işimiz gücümüz yok, aşktan başka bir iş görmüyoruz.

Şu toprağa sevgiden başka, aşktan başka hiçbir tohum ekmeyiz, şu toprağa, şu tertemiz tarlaya başka bir tohum ekmeyiz biz.

Padişahımızın yüzünden ne sarhoşuz, ne sarhoş; gelin, gelin de elimizi uzatalım size.

Ne bilelim, ne bilelim dün nasıl bir şarap içtik ki, bugün gün boyunca sarhoşuz, mahmuruz.

Gerçek hallerinden sormayın, sormayın; çünkü biz şaraba tapıyoruz, kadeh saymıyoruz.

Sarhoş olmadınız, o şarabı içmediniz siz; ne bilirsiniz, ne bilirsiniz, hangi avın peşindeyiz biz?

Şu toprağa düşmeyiz, döşenmeyiz biz, hasır değiliz ki; kale erleriyiz, şu göklere yücelelim biz.

XIV

faûlün faûlün faûlün faûlün

Bir kere daha zincirden boşandım, bir kere daha; âcizleri tutan şu bağdan, şu tuzaktan sıçrayıp kurtuldum.

Felek iki büklüm bir ihtiyaç; büyülerle, hainliklerle dopdolu. Genç, taze devletine sğindim da kaçtım, kurtuldum o ihtiyadan.

Gece gündüz kotum, gece gündüz uçtum; sorun Şu göge de anlayın, ok gibi nasıl fırladım gittim.

Dertten, elemden ne diye korkayım, ölümle eim, dostum; avutan neden ürkeyim, beyden bile kaçtım kurtuldum ben.

Kırk yıllık akıl beni düşüncelere gark etti; altmış iki yaımda av oldum, avlandım da tedbirlerden, düşüncelerden kurtuldum.

Tanrı takdiriyle bütün halk sağır oldu, kr kesildi; takdirin ululuğuyla takdirden de kurtuldum ben.

Meyve, dtan kabuğa giriftr olmuştur, iten çekirdeğe; bense incir gibi o deriden de kurtuldum, o çekirdekten de.

Bir ii geciktirmede zarar vardır, bir işte acele etme Őeytandandır; gönlüm acele etmekten kurtuldu, geciktirmeden de kaçtım, vazgeçtim.

nce kanla beslendim, sonra kan yerine süt gıda oldu bana; fakat akıl dim çıkınca o sütten de kesildim ben.

Yalanla dolanla bir zaman ekmek peşinde kotum, fakat Tanrı bir gıda verdi bana ki yalandan dolandan da kurtuldum gitti.

Sus, sus, bundan fazla uzun, etraflı anlatma; tefsirden bahsedeyim, çünkü sarmısağın hararetinden kurtuldum ben.

XV

faûlün failâtün faûlün failâtün

Bizim kafamızdaysan başını oynat, sakalını titret; padişaha âşıkısan yürü meydana.

Haydin, kavuşma, buluşma günü, her taraf güzellik, her yan alım; dünya lûtuftan, keremden, olgunluktan ibaret; hey gidi hey, ne de görülmemiş padişah.

Nerdesin sen, nerdesin, bizim halkamızdan, bizden değil misin yoksa? Cennette bile olsan cansız olduktan sonra ne güzelliği, ne değeri kalır ki?

Bir tatlı dilli dilber, bir can, bir cihan ki cana karşılık öpücük vermede; ne de ucuz kumaş bu.

İster fil olsun, ister arslan; aşk böyle yapar tutulanı; aşka tutulmuş kişiyi gördün mü işte dersin, heybede kedi.

Acı mı acı, tatlı mı tatlı; sevgilerle, esirgemelerle doludur, kinle dolu; ne de lezzetlidir, ne de dişe dokunacak lokmadır o.

Gel beri, çekinme; kaçma şu fitneden, inat etme, inat etme, davran ey erlerin padişahı.

Ne de gün, ne de gün, ne de gönüller aydınlatan bayram; o gözler boyuna işvelenmede, nazla gülümseyerek bakmada, o dudaklardan ballar, şekerler saçılıp dökülmede.

O usûl boylu, o endamı düzgün güzelden gül renkli şarap iste; çünkü şu anda gökteki Ay, Mîzân burcuna girdi, her şey düzeninde.

Yüceler, yücelikler şarabını iç, fakat dudağını, sakalını bulaştırma; Zühal yıldızından da, her yıldızdan da gürültüyü patırtıyı dinle.

Düşün de sus, böyle bir sırrı yayma, söyleme apaçık; hoyrat, kadir bilmez kişilere böyle inciye, böyle mercanı saçmak yazıktır.

XVI

faûlün failâtün faûlün failâtün

Gel, o değerli mi değerli dudaklardan bir öpücük kaç? Bir can karşılığı bile olsa almak farz.

O öpüş temiz mi temizdir, şu toprağa lâayık değildir; onun için tenden sıyrılıyım da sâfi can kesileyim.

Temizlik denizi bana dedi ki: Öyle bedavaca adım atmaya imkân yok; o inci sendeyse hele bir sedefi kır bakalım.

Dünya bile şaraba parlaklık bağışlayan o gülü öpmek için süsen gibi baştan başa dil kesildi.

Yok, yanlış söylediysem, hepiniz padişahsanız, Mirrîh'e, Ay'a benziyorsanız kendinize gelin de o

serkeş dilberden öpücük istemeye kalkışmayın.

A her yanı Ay gibi ışıtan güzel, pencereyi açtım, vur içeriye, bir gececik olsun yüzüme vur, parlat yüzümü, yanağını yanağıma koy.

Söz kapısını kapat, gönül penceresini aç; zaten pencereden başka bir yerden öpemezsiniz o ay yüzlüyü.

BAHR-İ MÜCTES

mefâilün feilâtün mefâilün failün

— A —

I

(s. 138) Kardeşim, yüzünü gördük, gönüller tutsak oldu, tutsak; akılları arıtıp cilâlandırılan bir söz duymadın mı sen?

Ebedî bir zevkle, ebedî bir neşeyle yaşamayı isteyen biri değil miyim? Kendine gel, uyan, uyanık ol; işte sana geldim, sana.

Gözlerin aydın olsun, yüzü tam bir dolunay; alnında kutluluk, istek, yücelik, nur ışımda.

Boyunu bosunu, yüzünü gözünü görünce gönlüm öylesine sarhoş oluyor ki, sanki kadehi doldurmuş da sunmuş, yıkmış, harap etmiş beni.

Yeniaya benzeyen tertemiz yüzünde öylesine tuhaf, öylesine görülmemiş güzellikler belirmedi ki nuru gönlümü pırıl pırıl aydınlatmada, ışııl ışııl arıtmada.

II

O akıllı fikirli cinleri tut, şişeye koy, hapset; o sarhoş olmuş kanlı kaatil kişilere gönül kanını doldur, sun.

Betimize benzimize kıvılcıklı renkli bir elbise giydirenler yok mu? Onlar binlerce yüce padişahın tacını, külâhını kapıp gitmişler.

Cilvelenmeye başladılar mı âşıkların gönülleri gibi renk renk kanatlarını açmışlar da güzellikleriyle tavus kuşuna dönmüşler, görenlerin akılları başlarından gitmiş.

İşıkları vurunca yeşile çalar gök bile kıvılcıklı bir renge boyanır; var kıyas et artık, gönülleri ne hale getirirler.

Bir yudumcuk şarapla binlerce arık, kötürüm ihtiyârı neşeye gark ederler, ayaklandırıp oyuna sokarlar.^[7]

İhtiyârın da sözü mü olur burda? Onlar abıhayat yaratırlar; bir bakışta her şeye can verirler.

Böyle çevik, böyle tezcanlı şekericiyi kim görmüş; şeker yiyen dudu kuşuna bir anda söz anlama, söz söyleme kabiliyeti veriyor.

Ne de lâtif, ne de nazlı, edalı, ne de büyük, ne de yüce; yücelikler yolculuğuna da böylesine bir yol arkadaşı gerek.

Bütün istekli âşıklara seslendiler; haydin dediler, seyir için meydana gidin.

Karun'un hazinelerini, definelerini önümüze dökseler gene başımızdan bu sevdâyı alamazlar bizim.

Getir ey ebedî sâkî, canların canısın sen, getir de dök başına sevdanın o kıvılcıklı şarabını.

Hiçbir sevgilinin öğüdünü tutmayan gönüle o kapıp alan, tutup saran şarabı bir an için olsun musallat et.

Ne şarap bu; onun aşkı kendi eliyle kıvama getirmiş bu şarabı. Ne inci bu; hiçbir denizde yok bu çeşit inci.

O şarabın bir kadehceğizi Zühre'nin eliyle Mirrîh'e sunulsa, bir yudumunu içse Mirrîh kızgınlığını da bırakır, safrası da yatıştır.

Bir sen kaldın, bir şarap kaldı, hepimiz de yok olup gittik, yüzünü ne diye kendinden gizlersin?

Bir sen varsın amma lalanın kıskançlığı da var, o da görüp gözetmede seni; lalanın hatırı için binlerce âşık öldürdün sen.

Lalasının olmadığını bildirmek için her an yok yok der durur; varlığın hatırı için yokluğun da vur boynunu gitsin.

Hani binlerce bilgin kişinin bilgisini de, aklını da kapıp götürən o şarap yok mu? O bildiğin şaraptan bir kadehçik sun lalaya;

Yahut da şuh gözlerinle bir bakıver bana; çünkü senin bakışın, dirilere bir ikinci hayattır.

Gam, keder tozunu sula, yatıştır; o savaşı, kavgayı uykuya yatır, uyut artık.

Ona yapışalım, sarılalım diye aşk Tanrısı yolladı onu bize; çünkü o yüceler yücesine sarılmaya lââyık kimsecikler yok.

Gazel yarım kaldı, söylenemedi; fakat ne yazık, ben başımı da kaybettim, ayağımı da.

Gel ey Tebrizli Şems, doğ göklere, parlat her yanı; güzelim özünle İkiizler burcunu beze.

III

Aşka âşıkısan, aşkı arıyorsan çek keskin hançeri, kes utanıp arlanmanın boğazını.

Bil ki bu yolda, bir yolculukta utanıp arlanmak, pek büyük bir settir, pek büyük bir engel; bu söz, garezsiz bir söz, tertemiz bir inançla kabul et bu sözü.

Mecnun neden binlerce delilikler etti; o seçkin deli divane, neden binlerce delilik icat etti?

Gâh elbisesini yırttı, gâh dağlara koştu, gâh zehir tattı, gâh yokluğu seçti.

Örümcek gibi nice büyük, nice güzel avlar tuttu; fakat bir de bak da seyret, yüceler yücesi Rabbimin tuzağı ne çeşit av tutar.

Bil ki Leylâ'nın yüzü her şeye değer, her şeye bedeldir o yüz; nasıl götürür kulunu Tanrı, geceleyin, nasıl miraç eder kul?

Sen Vîse'yle Râmîn'in dîvânlarını görmemişsin; Vâmık'la Azrâ'nın hikâyelerini okumamışsın.

Sen elbisenin eteğini, suya batmasın, ıslanmasın diye çekip devşiriyorsun; halbuki denizde binlerce dalga yutman gerek.

Aşk yolu tamamıyla sarhoşluktur, aşağılanmadır. Çünkü sel alçağa akar, selin hiç yücelere doğru aktığı var mıdır?

A efendim, sen kulağı küpeli bir kul olursan, âşıklar halkasına yüzük taşı kesilirsin.

Nitekim şu yeryüzü de göğün kulağı küpeli bir kuludur, uzuvlar da cana kulağı küpeli kul kesilmişlerdir.

Gel de söyle; toprak şu bağılıktan ne zıyan etmiştir? Akıl uzuvlara ne lûtuflarda bulunmamıştır ki?

Oğul, kilim altında davul çalmak doğru bir şey değildir, yaraşmaz; erler, yiğitler gibi meydana çık da ovaya bayrak dik.

Can kulağını aç da iştiyak çekenlerin feryatlarından şu gök kubbe boşluğuna vuran binlerce uğultuyu, gürültüyü duy.

Aşk, sarhoşlukla elbisenin düğmesini çözdü mü meleklerin hay-huylarını işit, hurilerin şaşkınlığını seyret.

Aşağıdan, yukarıdan münezzeh olan aşk, âlemin yukarısına da, aşağısına da ne ıztırablar salmış.

Güneş doğunca gece nerde kalır? Yardım ordusu gelip çatinca dert mi kalır, meşakkat mı?

A benim canımın canına can olan, sustum ben, sen söyle; zaten bütün zerreler yüzünün aşkıyla dile geldi.

IV

Tanrı, sûfilere helva pişirmiş; hepsi de halka halka oturmuşlar, helva ortalarında.

O kazandan ağza bir lokma helva düştü mü binlerce kafatası kâsesi, gökyüzünde kurulan o sofraya çekilip gider.

Doğuya da bir uğultu, bir gürültüdür düştü, batıya da; padişahlar padişahı helva verince hal böyle olur zaten.

Mutfaktan, melekler gökyüzünde helva pişirdiler diye birbiri ardınca elçiler gelmede.

Beden helva yiyince abdesthaneye gider; fakat can helva yedi mi Arş'a yükselir.

Ey can, gönül kazanının çevresinde başını ayak yap da kepçe gibi dön dolaş. Dön dolaş da ağzına bir kepçe dolusu helva girsin, ağzın helvayla dolsun.

Helva hevesiyle kazan gibi yanıp kararan gönül, lûtfâ, kereme uğrar, ona ekmek yerine helva bağışlarlar.

Sus, Tanrı ver demedikçe yüzlerce alıcıya bir arpa kadar bile helva sunulmaz.

V

Sevgilim gitti, armağan olarak bana sapsarı bir yüz, yaşlarla dolu gözler, vah yazıklar olsun demeler kaldı.

İki gözüm de yaşlar içinde; çünkü Fırat ırmağı da o gözleri yurt edindi, Kevser havuzu da, cana

canlar katan abıhayat da.

(s. 139) Ucu bucağı bulunmayan defineye, güzellik, alım madenine ulaşmışken yüzüm neden kuyumculuk etmez, bilmem ki?

Neden yazıklar olsun diyor? Çünkü Yakub'dur o, ay yüzlü güzelim Yusuf'undan ayrılmıştır.

Naza kalkışır da yıldızlar yağdıracağım diye göklere yücelirse güneş ona, var ol, yaşa dese değer.

Beni can yayım yerinden sürüp çıkarmış amma neden ettin bu işi demek haddim mi, gücüm kuvvetim mi var?

* Aşkın elestüsüne belâ diyene tanık, evet demiştir, aşkta yüz binlerce belâ var.

Belâ incidir, inci, seni daha da çevikleştirir, daha da tezcanlı eder; hele o denizin bulunmaz, eşsiz incisi olursa.

Onun güverciniyim ben; beni sürse, kovsa bile evinin damının çevresinden başka nereye uçabilirim?

Onun gölgesine sığındım da dünyaları ışıtan güneş kesildim; devlet kuşunun gölgesi kimin başına düşse o, padişah olur, saltanat bulur.

Davet yeter, bırak daveti de duaya başla; Mesîh bile dördüncü kat göğe dua kanadıyla ağdı.

VI

Tertemiz canına and olsun ey cömertlik, ihsan, vefa madeni, sensiz sabredemiyorum, a aziz dost, gel.

Sabrın da yeri mi? Sabır Kafdağı da olsa ayrılık güneşiyle kar gibi erir yok olur.

* Âdem devrinden tek gözlü Deccâl'in zamanına dek, sana benim gibi can vermiş, gönül vermiş bir kul bulamazsın.

İster inan, ister inanma, böyle değil de; vefanın tertemiz toprağına and olsun ki aşkında vefalıyım ben.

Uzun söylüyorsam, sözüm uzayıp gidiyorsa kınamayın beni, belki diyorum halimi anlarsınız, onun için söyleyip duruyorum.

Öyle bir ateş var bende ki tenceremi kaynatıp duruyor, o ateş gök tavanına sarsa orayı bile yakıp deler.

Gök tavanına güneşten, güneşin ateşinden bir zarar gelmemiştir, güneşin ateşi, dumanı onu karartmamıştır amma gök bile benim ateşime dayanamaz.

Varlığımdan öyle bir kan ırmağı akıp gitmiş ki nerden nereye gidiyor, benim bile haberim yok.

Irmağa, a ırmak, akma mı diyeyim? Ne diyeyim, nasıl savaşıyım onunla? Hadi, git de denize coşma a deniz de.

Bana üfürüp durduğun o tatlı dudakların aşkına söylüyorum, ihtiyârı elinde değil bu neyin, sen üfledikçe feryat eder, inler durur.

Sus da şu ormana ateş salma; sabredemiyorsan bâri yalnızca git, yalnızca onun tapısında feryat et.

VII

Al da dostu dosta çeken, melekleri gökyüzünden yeryüzüne indireni getir.

Her gece Muhammed gibi miraca ağmak için aşk Burâk'ına eyer vuranı getir.

Yürü, pervaneden canla oynama huyunu al, çünkü o, seni din mumunun nuruna çağırmada.

Tanrı vahyi geldi, can kulağınızı açın da duyun; çünkü keskin kulak, adama Tanrı'yı görür göz bağışlar.

Canla düş kalk, onun huzurunda otur; çünkü her oturuşunda biraz daha onun huylarını, sıfatlarını elde edersin.

Sâkîsi can olan aşk şarabını alır, çekersin, çekince de öylesine bir çekersin ki.

Dostun hayali vuslat müjdesini verir; o hayal, o zan seni yakıyne çeker, ulaştırır.

Bu kuyuda sen Yusuf'un sanki, dostun hayali de ip; ip seni en yüce göklere çeker, çıkarır.

Vuslat günü aklın başında kalırsa sana der ki: Sana demedim miydi, şöyle hareket et, çünkü o, sonucu bu hale çekecektir seni.

Sıçra, sıçra, ceylanların arslandan kaçması gibi kaç şu dünyadan; turalım, baştan başa define olsun, maden kesilsin dünya; o define, o maden, gene de kine çeker seni.

Can doğrulukla vuslat eşiğine varır ancak; eğriysen seni atlasa, ipeğe, giyime kuşama çeker, onlara düşürür.

Cefa dikenlerine dayan, çünkü sonucu dikenden, dikenlikten alır da çayırılığa çimenliğe götürür, güllük gülistanlık alanına, reyhanların, yaseminlerin bulunduğu bahçeye çeker seni.

Dost için düşmanların lanetini, sövüşünü şerbet gibi iç; çünkü bu lanetler, küfürler, lûtuflara ulaştırır, övüşlere, aferinlere kavuşturur seni.

Ağzını yum, söz söyleme de emin ol; çünkü padişah hazinenin anahtarını emin kişiye verir.

VIII

Sevgilim gelse, kapıdan girse, beni kucaklasa Allah için ne de hoş olur, ne de hoş.

Arslanın yaralı ceylana pençe attığı gibi oda a benim aziz avım diye bana el atsa Allah için ne de hoş olur, ne de hoş.

Geçtiği yolda, ayağının bastığı topraklara kaçıp sığınanları çeke sürüye dördüncü kat göğe çıkarsalar Allah için ne de hoş olur, ne de hoş.

O iki sarhoş nerkis yüzünden pek sarhoşum, pek sarhoş; şarap sunsalar da mahmurluğu söksem Allah için ne de hoş olur, ne de hoş.

Belâlar görmüş, ağlayıp inlemeye koyulmuş can, Allah'a, senden başka kimsem yok dese Allah için ne de hoş olur, ne de hoş.

O yandan, bundan böyle seni kimseciklere bırakmam diye cevap gelse cana, Allah için ne de hoş olur, ne de hoş.

Vuslat gecesi çıkageldi mi gecem gündüze döner, artık geceyi gündüzü saymaz olurum; Allah için ne de hoş olur, ne de hoş.

Gül yüzlü sevgilimin vuslatıyla gül gibi açılır, saçılırım, bahar yelleri eser, gelir bana, Allah için ne de hoş olur, ne de hoş.

Sabrımı, kararımı alan o sonsuz şekerkamışlığını bulurum, Allah için ne de hoş olur, ne de hoş.

* Dokuz göğre bile sığmayan emaneti müstahak olana, hak edene veririm; Allah için ne de hoş olur, ne de hoş.

Sarhoş olup yerlere döksem, tamamıyla kendimden geçsem de ne eksem, ne biçsem Allah için ne de hoş olur, ne de hoş.

IX

Vuslat bayramı geldi çattı sana; dertlenme, hüznler tatma artık; hayırlı, güzel bahçelere kavuştun, ne mutlu oralarda oturanlara.

Sabırdan da acı olan ayrılıktan kurtuldun, sınıdığımız mihnetlerden, uğrayanları mahrumiyetlere düşüren sıkıntılardan halâs oldun.

* Kutluluk dalını oynat, ağacın meyvelerinden ye, bu yüzden aydın olsun gözün, ne de güzel meyvedir bunlar.

* Güzelleş, esenleş, halkı zalim olan köyden kurtuldun; onların yüzünden yüreğin sıkıntılara uğramıştı; geçti gitti o günler.[\[8\]](#)

X

Ağaç bir yerden bir yere gidebilseydi ne testere eziyetini çekerdi, ne cefa yaralarıyla yaranılır, berelenirdi.

Sağır kaya gibi oldukları yerde kalakalsalardı ne Güneş ışık verirdi, ne Ay ışığı âlemi ışıttırdı.

Deniz gibi durdukları yerde dursalardı Fırat da acırdı, Dicle de, Ceyhun da.

Hava bir kuyuda hapis kalsa zehir olur, bak da gör, hava bile duruştan ne ziyana uğradı.

Deniz suyu, yolculuğa çıktı, havaya ağdı da bulut oldu mu acılıktan kurtuldu, helvaya döndü.

Ateşin yalımı, alevi yatıştı mı üstünü kül kapladı, öldü, yok oldu gitti.

Bak hele, Yusuf-ı Ken'an babasının kucağından ayrıldı, yolculuğa düştü, ta Mısır'a kadar gitti de eşsiz bir makama ulaştı.

Bak hele, İmranoğlu Mûsa, anasının kucağından ayrıldı, Medyen'e gitti de o yol yüzünden ulu kesildi.

* Muhammed, miraç gecesi Burâk'a bindi de yola düştü, "yaklaştı, yakınlaştı, aralarında iki yay kadar bir yakınlık kaldı, hattâ daha da yakına vardı" makamını buldu.

* Bak hele şeriat sahibi Ahmed'e, Mekke'yi bıraktı da ordu çekti, gelip çattı, Mekke'ye sahip oldu.

Bak Meryemoğlu İsa'ya, boyuna yolculuk etti de ölüleri diriltten abıhayata döndü.

Usanmasaydın, sıkılmasaydın dünyadaki konukları, yola düşmüş, yolculuğa çıkmış erleri, birer birer, ikişer ikişer, üçer üçer sayar dökerdim.

Birazını gösterdim, geri kalanını sen bil, sen öğren; kendi huyundan Tanrı huyuna ulaşmaya bak, yola düş.

XI

Tanrı bana şarap verdi, sana sirke; kısmet buymuş, ne benim çekişmeme lüzum var, ne senin çekişmene.

Şarap gülün nasibi, mahmurluk dikenin payı; o herkesi tanır, kim neye lâıksa onu verir ona.

Şeker, senin gönlün olsun diye ekşi olmaz ya; şekerin yeri yurdu, helvanın gönlüdür.

Sana feryat etmeyi vermiş, feryat ededur. Beni de kendisine çalgı yapmış, üfleyip duruyor bana.

Sevgili yüzüme şeker şeker bakmada, ben de onun yüzüne dalayım da görünüşten, gösterişten kurtulayım.

Âlemde ekşi şeker varsa benden de ekşi bir surat um; böyle bir şey yoksa, olmayacak şeyi arzulama, olmayacak şeyin üstüne düşüp durma.

(s. 140) Âlemde ağlayan gül de varsa hadi, ben de o güller gibi ağlayayım, feryatlar edeyim.

Tanrı, bana gam olarak şiire kafiye aramayı verdi ancak; fakat ondan da kurtardı beni artık.

Şu şiiri al da eski şiir gibi yırtıver gitsin; anlamlar zaten harfe, havaya, yele aldırış bile etmiyor.

XII

Kutluluk, seher çağı geldi de üç öpücük verdi bana, kutlu olsun yardıma erdiğim sabah, kutlu olsun.

A gönül, hatırla bakalım, dün gece ne rüya görmüştün ki bu sabah kutluluk bir kapı açtı bana.

Yoksa rüyamda şunu mu görmüştüm? Ay gelmiş, beni almış da göklere götürmüş, göklerin üstüne çıkarıp bırakmış.

Gönlü, onun yoluna düşmüş, yıkılmış gördüm, işte şu an, bu hal geldi başıma diye nağmelenmedeydi, ezgiler yakmadaydı.

Aşkla gönlümün arasında çok işler var, azar azar hepsi de geliyor hatırıma şimdi.

Görünüşte aşk benden doğmuş gibi görünüyorsa da inanma, sen gerçek olarak şunu bil ki aşk beni doğurmuştur.

Ey sıfatları beliren, zatı can gibi gizli olan, zatına and olsun ki bütün dileğim, bütün isteğim ancak sensin benim;

Daima senden öpücükler gelmede, fakat tabiat perdelerinin ardındayım, kim öpüyor beni, kim öptürüyor bana kendini, göremiyorum ki bunu.

Bana acıılmaktan vazgeçme, yoksa yokluğa düşerim, orda amanın, amanın, yardım edin bana diye feryada başlarım.

Öpücük vereceğine sövse beni gene memnunum, bir iştir düşmüş ustayla arama; elden ne gelir?

XIII

Kulağımı tutmuşsun, çekip götürüyorsun beni, fakat nereye, nereye dek? Hele söyle, gönlündeki ne, nereye götürmek istiyorsun beni?

Dün gece ne pişirdin bana azizim benim? Allah bilir, gene aşkın başında ne sevdalar var.

Göğün de, yerin de, yıldızların da kulakları elinde; nereye gidiyorlar? Gel dediğin yere ancak.

Her varlığın bir kulağını tutmuşsun, benimse iki kulağımı; ben de kulaklarımı çınlatacak kadar yüce bir sesle var ol, yaşadıkça yaşa diye bağıriyorum.

Kul kocayınca sahibi azat eder onu; bense kocaldım, yeni baştan kul ettin kendine beni.

Kıyametin şiddetinden çocukların bile saçları ağarır da mezarlarından saçları bembeyaz olarak kalkmazlar mı? Halbuki senin kıyametin ihtiyârların bile saçlarını karartır, gençleştirir onları.

Ölüyü diriltirsin, ihtiyârı gençleştirirsin; ben de sustum işte, duaya koyulayım bâri.

XIV

Tanrı, kıskançlığından Âdem'e her şeyin adını öğretti de Âdem, Tanrı yüzüne perde olan bütün kâinat cüzlerini varlığın tümü olarak gördü.

Halbuki kıskançlık bir başkasına karşı duyulur, başka bir var, başka bir varlık yokken o biricik Tanrı, ne diye biri iki gösterdi?

Şu susup duran kâinatın ağzı sırlarla dopdoludur; böyle olduğu halde harfleri ölçüp biçen, sözleri örüp düzen, güzel sözler söyleyenlere ne mâni var ki susuyorlar?

Gerçekleri söyleyen şeker dudaklılar, birbiri ardınca ağızlarımızı öpüp duruyorlar da ağızlarımız kapanıyor, söz söylememize imkân yok.

Gâh sevgilinin öpüşü, gâh şarap kadehini sunuş; söz söyleme şöyle dursun, işarete bile mecal yok.

Öpüş yarasıyla sözü ne de güzel yaralıyorlar, öpücükle sözü ne de güzel kesiyorlar; âdeta fitneyle, fitnenin, kavganın yolunu kesiyorlar.

Güzeller, fitne gibi sarhoş oldular mı coşup köpürüyorlar; korkusu, pervası kalmayan sarhoşu ne bağlayabilir ki?

Dağlar, dalgaların yatışması gibi düzleşip her taraf deniz kesilse granit kayaların sudan ne korkusu olacak?

Fakat taşlar su kesildi, su taş gibi dondu kaldı mı artık seyret her şeyi gören, tuttuğunu koparan padişahın her şeyi kaplayışını.

Savaş barış oldu, barış savaş kesildi mi seyret her şeyi bilen tek yaratıcının; dilediği gibi işleyen ustanın elinin sanatını.

Ört yüzünü, ört, zaten güzellerin işidir yüz örtmek, gizlenmek; bizi zebun buldun, âciz buldun, her şeyine râm olmadayız zaten.

Şu işe bak, arslan tavşanla karşı karşıya gelmiş; fakat etme, uzlaşma yolunu tamamıyla kapama.

Şu tamaha bak ki etme, yapma diye sana öğüt veren benim; sanki yarı canlı bir sinek Zümrüdüanka'ya öğüt veriyor.

Sanki sapsarı yüz safrayla savaşmada, sanki bir saman çöpü denizin yolunu kesmede.

Sevgili, bir yıldırım değil misin, yahut bir ateş değil misin sen? Ne bir konak yerinde yalnız kodun, bıraktın bizi, ne bir evde.

Seninle övünebilirim amma sarhoşluğu men ettin; fakat ben kendime ait ne övünç bilir, anlarım, ne utanç.

Ne vakit, nasıl tövbe edeyim günahlarıma? Tövbe etmek suçum günahım benim; nasıl aşkı bırakayım da başka bir şeye yapışayım? Aşk konum komşum benim.

Aklım, doğru yolu bırakma, kötülüğe sapma diyor amma helâkime ne gerekse onları sen takdir etmedin mi?^[9]

XV

İştiyak ateşiyle gönlüm feryatlar etmede; böylece buluşma kapısından haydi gel sesini duyacağını umuyor.

Gönlüm Huseyn sanki, ayrılık da tıpkı Yezîd, yüzlerce defa Kerbelâ çölünde şehit olmuş şu gönül.

Görünüşte şehit olmuş amma gayb âleminde diri; düşmanın gözünde tutsak, halbuki kendi âleminde padişahlar padişahı.

Dostun vuslat cennetinde oturmada; açlık, kıtlık, pahalılık zindanından tamamıyla kurtulmuş.

Onun ağacının kökü gayb âleminde değilse, neden vuslat çiçeği açılıp saçılmış, apaçık meydanda?

Sus da can diliyle konuş, çünkü konuşup duran tüm nefis, yetmedi mi diyor sana.

XVI

Ben nerdeyim, şu cihanın gamına, neşesine kalmak nerde? Ben nerdeyim, yağmur, oluk gamına düşmek nerde?

Ne diye asıl âlemime gitmeyeyim ben? Gönül nerde, şu toprak yurdun seyrine dalmak nerde?

Ne eşeğim, ne eşeğe bakan kulum a canım; ben nerdeyim, eyer, palan derdini yemek nerde?

Akıldan öte de binlerce yıl geçtin, vehimden de, şüpheden de; sen neredesin, kötü düşüncelilerin sıkıştırmaları nerde?

Dört ayaklı kuşsun sen, ta göğe dek uçar gidersin; sen neredesin, damın, merdivenin yolu nerde?

Âdem'sin âdetâ, bir yılan için cennetten çıkmışsın; akreplerin, yılanların bulunduğu yerde aman mı bulabilirsin, nerde aman?

Adamsın, hiç kimseyi de keçi yerine komuyorsun; sen neredesin, her çobanın hay-huyu nerde?

Gökyüzünün yücelerinden binlerce naralar geliyor da susuyorsun, bu feryat nerden geliyor, aramıyorsun bile.

Gönül, gönül, işin aslına var, atasözünü dinle: Gök nerde, ip nerde?

Ham şarabı getir de olgun, pişkin erlere sun; ben nerdeyim, her ham kaltabanın, gamını çekmek nerde?

Meyhaneye gel, gir kapıdan da kapıyı içerden sür; sen neredesin, adamların iyisi, kötüsü nerde?

Ömrünün bir sonu, ucu bulunacağını umma; Tanrı sıfatlarıydın sen, Tanrı'ya ne uç vardır, ne son.

Ecel, kafesini kırar, kuşu incitmez, ecel nerde, ebedî kuşun kanatları nerde?

Sus ki çok söyledin, kimsecikler duymadı, işitmedi; bu davul hangi damda çalınıyor, bu anlatış nerden? Kimse anlamadı gitti.

XVII

Sevgili, sen seher yeliyle esip gelen nefesten de çeviksin, çabuksun; hiç kimse yoktur ki nefes almaya doysun, nefes almayı boşlasın kalsın.

* Kim nefes almaktan vazgeçer, kim nefes almaya doyar? Halbuki sen o nefessin ki Tanrı, ölüleri diriltir dedi senin hakkında.

Bedenin ağzı, insanı dirilten nefese kapandı mı mezarın ağzı açılır, o bedeni bir lokma eder de yutuverir.

Bana fazla üfür, fazla üfür de tulumum şişsin, dolsun havayla; dolsun da senin nefesinle denizlere bineyim, denizlerin üstünden akıp gideyim.

Dünyada öyle bir gün olmasın, görmeyeyim o günü ki sen üfürmeysin şu dünyaya; o gün ovada yazıda bir tek ot bile bitmez, yeşermez.

Yatıştır, üfleme bu nefesi, çünkü bir başka nefesin var senin, öylesine bir nefes o ki dudaktan çıkan şu yel durdu mu o kalır ancak.

XVIII

Sen aşkı bilmiyorsan gecelere sor, sor aşkı sapsarı yüzlere, kupkuru dudaklara.

Su nasıl yıldızı, Ay'ı gösterirse bedenler de aklı gösterir, belirtir, canı gösterir, belirtir.

(s. 141) Can aşktan binlerce öylesine edep erkân öğrenir ki onları mekteplerde öğrenmeye imkân yoktur.

Gökyüzünde aydın Ay, yıldızların arasında nasıl belirir, görünürse âşık da yüzlerce kişi arasında öyle belirir, öyle görünür.

Akıl bütün yolları yordamları bilir de aşkın yolunu yordamını bilemez, şaşırır kalır.

Aşk abıhayatından tadan kişi, Hızır'ın gönlüne sahiptir; arı duru sular, güzelim kaynaklar hiç olur, hiçe sayılır onca.

Kendine eziyet edip de bahçeye gitme; gel de Şam'ı da seyret âşıkın gönlünde, dalgaları da, gül bahçelerini de, Medineleri de.

Şam da nedir ki? Öylesine bir cennettir âşıkın gönlü ki meleklerle, hurilerle doludur; akıllar, o yüzlere, o çene topaklarına hayrandır.

Ne lezzetli şarabı gasyan verir, mahmurluk verir, ne helvasının tadı çıban çıkarır, hararet arttırır.

Padişahın yoksula dek herkes tamahın, ümidin pençesine düşmüştür, çekişip durmadadır, can yalnız aşkla tamahlardan, isteklerden kurtulur.

Alıcılardan ne övünç gelebilir aşka? Arslanlara ne dayanç olabilir tilkilerden?

Dünya fidanında bir tek olmuş meyve bulamıyorum; şu ham meyvelerden dişlerim kesmez oldu artık.

Güneş gibi bütün bineklere boş vererek aşk kanadıyla havalarda, göklerde uçadır.

Âşıkların gönlüne ne yapayalnız kalanlar gibi bir yalnızlık, bir yabancılık duygusu gelir, ne birçok parçalardan meydana gelmişler gibi tümünden ayrılma, eksilme korkusu.

Onun yardımı, canlara yardım etsin diye seçmiştir onu, sebepler yaratan, sebepler yaratsın diye almıştır onu.

Kâb kadısını avlamak, gönlünü kazadan, kaderden, olur olmaz mânasız lâflardan avlamak için aşk vekili geldi çattı, girdi kapıdan içeriye.

Ne de acayip bir âlem, ne de acayip bir şiir, düzeni görülmemiş mi görülmemiş; düzülüp koşulan şiirlere binlerce coşkunluklar salmada.

Terütaze ne varsa şu âlemde, hepsini de aşkın yoksulu bil; çünkü aşk altın madenidir, hepsini de altınla bezeyen odur.

Ah ey aşk, hileyle, düzenle aldın aklımı; hâşâ, yanlış söyledim, yalan söyledim; güzelliğinle, alımınla aldın aklımı.

A aşk, sana şükrederek anmak isterim seni; fakat aklım şaştı, fikrim karıştı gitti sende, senin künhünde.

Aşkî yüz binlerce dille övsem gene de onun güzelliği, alımı, bütün bu güzelliklerden, bütün bu alımlardan üstündür, bu övüslere sığmaz.

XIX

Gidelim, denizin yanı başında bir ev tutalım; çünkü inciler onun vergisidir, huyu cömertliktir.

Birisiyle konuşup görüşme, canı onun rengine boyar; gökyüzüyle konuşup görüştükleri için yıldızlar güzelleştiler, güzel bir yüze sahip oldular.

Beden de canla düşüp kalktığı, konuşup görüştüğü için güzel yüzlü, hoş huylu değil mi? Yoksul beden candan ayrıldı mı ne oluyor?

El, bedenle buldukça hünerlidir; bedenden ayrıldı mı yere düşer gider.

Hani hünerin a el, o el değil misin sen? Hayır; bu zaman ayrılık zamanı, o zamansa buluşma çağıydı.

Öyleyse Allah aşkına olsun, Allah aşkına sevgilinin nazını çek; çünkü sevgilinin nazı yüz bin batman helvadan da iyidir, tatlıdır.

Ayrılık nedir görmedin, Tanrı da göstermesin sana; bir duadır bu ki bundan daha iyi dua olamaz.

* Küllî nefisten, cüzî nefsimiz ayrıldı, “inin” emriyle yücelerden indi;

Kesik ele döndü, işinden gücünden kaldı; kediye lokma kesildi; bu ne aşağılık iştir, ne belâdır bu.

Onun elinden bütün arslanların pençeleri kırılmıştı; şimdiyse kaza, kader onu kediye giriftâr etmiş, o yana bu yana çekip duruyor.

Bir damarı oynuyorsa tekrar kavuşma, buluşma ümidiyle oynar; çünkü nice binlerce kesik el, tekrar kavuşma, buluşma devletini bulmuştur.

Ayrı ayrı parçaları bir güzelce birleştiren padişaha çok görme bunu; parça parça dumanlar bile onun elinde gökyüzü haline gelmiştir.

Öyle bir dünya padişahıdır o ki parçaları dikip birleştirmede ustadır; bedenimizin parça parça cüzlerine bir baksana.

Mademki çengimizi kırdın, kırdığını da onar; şu neyimizin yalvarışına bak, üfle ona.

Çünkü elimizdeki şu kamyş parçası bile yüzlerce can vermede; ne vakit bana üföecek de hoş bir ses vereceğim diye beklemede.

XX

Nerde sâkîmiz? Gelsin de bizi kırsın geçirsin; gönlümüzden düne ait düşünceyi de silsin süpörsün, yarına ait düşünceyi de.

Kuşlar onun gibi yuva kurulacak, sığınılacak ağacı az bulurlar; sevda ordusuna onun gibi bir kumandan lâzımdır.

Küpe diriltme afsununu okuyup üfledi mi gönöl yolundan yüzlerce peri kalkar, yola düşer.

Nerde o avlanan arslan, nerde onun o güzelim saldırışları ki ova misk ceylanlarıyla dolsun.

Âleme ışık doğudan, güneşten gelmede; dünyada insan soyu Âdem'den, Havva'dan türemiş.

Nerde gerçekler denizi, nerde kerem bulutu? Hani kayalardan bile kaynaklar coşturup akıtmış.

Nerde o padişahımız? Görünmüyor amma olsa olsa o olacak büyüleriyle görür gözleri bağlayan.

Gözünü öylesine bağlar ki güpegündüz zerreyi görörsün de koskoca güneşi görmezsin.

Onun gözbağcılığındandır, kayığı görörsün de denizin dalgalarını görmezsin.

Kayığın çalkalanması denizi bildirir sana, hani kör de insanların hareketlerini duyar da insanları anlar ya.

* “Tanrı mühürlemiştir” âyetini okumadın mı? O mühürler, fakat gene de mührü o açar, perdeleri o kaldırır, o yırtar.

İki gözün kapalı, rüyada bir şeyler görörsün; iki gözünden perde kalkar da o vakit seyre dalarsın asıl.

Şaşma buna, can, sevgilinin perdesidir; riyazata dal, vazgeç şu nefse uyup kavgalara düşmeden.

Daha da şaşılacak şey şu: Yaratıklar pervane gibi uçup duruyorlar da sen gönöl mumlarını görmüyorsun.

A gözümüz bizim, ne suç işledin de seni kapadı, bağladı? Ağla, tövbe et, hataları bırak.

Böyle bir can için bedenlerin yıpranması değer; böyle bir iş başarmak için başı ayak yapıp yürümek yerindedir.

Sus da Tanrı vahiylerini işit; söyleyip anlatan vahiy, yüz binlerce candır çünkü.

XXI

Can çalgıcısı nerde ki haydin seslerinden binlerce baş sevdalarla dolsun.

Söylemeyeyim demiştim amma söyleyeceğim; ben nerdeyim, ahitlerine vefa etmek nerde?

Yeryüzünden tövbe bitse, baştan başa her yanı kaplasa gene de aşk, ot gibi bir anda biçiverir hepsini.

Çünkü tövbe öğüde benzer, dağ gibi coşan dalgalar, köpürüp kabaran deniz öğüt dinlemez.

A aşk, şimdi kaşların çatılmış, o güzel yüze yaraşmıyor bu, vazgeç öfkeden, gülümse.

Dünyada hiç kimsenin işi gücü hoş gelmiyor bana; çünkü senin uygun, düzgün işlerini gördüm, seyrettim.

Güneş yüzün doğudan doğdu da zerre zerre her şeyden, ne de güzel efendimiz sesini duydum.

O coşkun denizde öylesine bir tatlılık var ki o tattan suyun ciğerinde bile susama illeti peydahlandı.

Tanrı, sonradan meydana gelen her derde bir derman vermiştir; fakat aşk derdinin evveline evvel yok, o dermansız kaldı gitti.

Tutalım dermanı var bu derdin de; lâyük görür müsün gök kubbenin balçıkla sıvanmasını?

* Canı, yokluk övüncümdür nöbetini çalan kişinin taca, tahta, bayrağa ne iltifatı olur ki?

Bütün dünyayı gerçekler bağı, gerçekler bahçesi kaplamışken ne diye zehirli otlar arasında yayılır dururlar, ne diye?

Ağız, sözle dolu, fakat söylemeye imkân yok; bütün erlerin canı için olsun, geri kalanını sen söyle.

XXII

Yarın olsun da, sırtımda şu upuzun elbise, binlerce arşın sevgiyle kalkayım, âşıklar terzisinin dükkânına gideyim.

Öyle bir terzidir o ki seni Yezîd'den keser, Zeyd'e diker; şu birisine eş eder seni, öbüründen ayırır.

(s. 142) O yiğide yamar, diker seni, ömrünce gönül verirsin ona; ne de ibrişimi, teyeli var, ne de apaydın, usta eli.^[10]

* Tam gönül verdin mi de o görülmemiş makasla keser, "inin ordan" emriyle ayırır, ayrılıkla biçer atar seni.

Onun toplayışına, ayırışına şaştım kaldım; deli gönlün halden hale girişi gibi o da dilediğini sağlamlaştırır, bırakır, dilediğini söker, mahveder.

Gönül, toprakla dolu bir tahta, o da gönlün mühendisi; o toprağa ne şekiller çizer, ne rakamlar döker, ne gerçekler yazar, ne adlar kaydeder.

Sayı gibi tutar, seni bir başkasına çarpar, bu çarpıdan ne sonuçlar peydahlar.

Çarpıyı gördün ya, şimdi de bir pay edişi seyret; bak, denize katreleri nasıl bağışlamada.

Zorla bütün zıt şeyleri karşılaştırmış, hepsini birbirine karmış, katıştırmış; sus, şu şaşılacak şeyler akli fikri dağıttı gitti.

XXIII

Şaşkın şaşkın ne bakıyorsun yüzüme a genç? Yüzümde o sevginin delili var; dikkat et de asıl onu gör.

* Yoksa yüzümde aşkın dağladığı yeri mi görüyorsun? O dağda, “biz indirdik”, biz takdir ettik yazısı da yazılı.

Hızır'ın suyu tatlı mı tatlı, ben de susuzluk illetine uğramışım, binlerce tulum su istiyorum, binlerce karın.

Gönülsüz kalandan ne diye vefa istersin? Gönül gitti mi ardından vefa da gider, cefa da.

And olsun şu yıkık gönüle, o mamûr güzelliğe; hayalin şu yıkık yurdumuza pek hoş yaraşıyor.

Dün gece mekânsızlık yurdundan gelen can feryatları, dua çağında uykumdan uyandırdı beni.

Feryadı mı söyleyeyim, feryat edenleri mi? Kulak o feryatlarla dolu, gözlerimdeyse feryat edenlerin güzellikleri.

A kardeşim, ne bizde karar var, ne sende; bak da gör; dertler, istekler seni her yana çekip sürümede.

Yüzlerce çevgenin ortasında bir topsun sanki, baştan başa dağda, ovada yuvarlanıp duruyorsun.

Padişahın niyeti nerde, topun niyeti nerde? Sevgilinin boyu bosu nerde, haydin, gelin diye bağırs sesi nerde?

İştihakının verdiği coşkunlukla deniz gibi köpürdüm, coştum; ey bilen padişah, ey söyleyen inci, sen söyle artık.

XXIV

Ne bahtiyar kişisin ki Tanrı çağırdı seni; gir kapıdan kutlulukla, gir kapıdan, Tanrı açtı bu kapıyı sana.

* Kapalı kapıları kim açar? Kapıları açan. Kim sofralar döşer, yurtlar verir? Rızıkları indirdik diyen.

Kim yarar meyveleri de ağaca, boy at, baş çek de hurmalarını saç der?

Yeraltında bulunan neye üfüren kimdir; tatlıya analık eden, tada padişahlık edip buyruk yürüten kimdir?

Kimdir madenin avcunda toprağı altın, gümüş haline sokan? Kimdir sedefin içinde suyu inci eden?

* Sevginin çekişiyle candan da kurtuldun, bedenden de; daha da yakınlaştı âyetinin cezbesiyle iki yay kadar kaldı araları makamını da aştın.

Gönül Zümrüdüanka'sı neden bu kadar yücelere uçmada? Yüceler yücesi Rabbimden bir ıslık sesidir, duydu da ondan.

Çalgıcın güneş oldu, lâle bağırdı: Kalk, servi boylu dilbere secde et.

Açılıp saçılan gül, neden gülüyor? Söyleyeyim: Bahar mevsimi yüzünden duası kabul oldu da ondan.

Gül, gömlekten mâna Yusuf'un kokusunu aldı da ağzını açıp gülmeye, hey gidi hey, müjde, müjde demeye koyuldu.

Gül bahçesi karakışa, padişahlar padişahının adaletinin aydınlığı sayesinde yağmadan korkmuyorum, ne dilersen yap, elinden geleni geri koyma diyor;

Diyor ki: Gök de onun elinde bir elma gibi, yer de; hattâ daha da değersiz yer, gök; sen benim yaprağımı kapıyorsun, fakat nereye götüreceksin, nereye?

Herkesçe bu böyle: Âlemin mânası o; peki, o halde adlar, mânanın tapısından başka nereye gidebilir?

* “Bilinmeyi diledim” hükmünce ad, mânanın mazharı; mâna adla görünür; bu yüzden ariflerin can gözleri ada boş vermiştir.

Sopası olmasa da, eli parıl parıl parlamasa da Hârun irfanıyla tanır, bilir Kelîm'i.

Onun damının, kapısının çevresinde nasıl dönüp dolaşmazlar; Güneş de onun ışığından cömertlik etmede, Ay da.

* Tanrı, kendisine nur adını taktı, gözü de nurdan yarattı, kul köle ol o gözlere.

Bütün bunlardan geçtik, el atma, elini koru; o perdenin ardında Yusuf'umuz sarhoş bir halde salına salına geziniyor.

Elin de yeri mi var burda, sözü mü olur elin? Akıl da elden çıktı, fikir de; çünkü sâkî, gönüle huzur, karar vermede, şarap da pek keskin, pek sarıyor adamı.

Sus da bütün bunları o söylesin, o anlatsın; parlaklık, aydınlık yukarılardan gelirse daha iyi elbet.

XXV

Sonuna son bulunmayan sâkîden ne biçim bir şarap içtin a gönül? Anbean gürültüler ediyorsun, kavgalara girişiyorsun.

Yoksa sabah şarabının içileceği çağda, Zühre'nin, işret meclisini kurdum, haydin, işret çağı diye çağrısını mı duydun a gönül?

Belâ incidir âdeta, şerbet gibi iç belâyı da incilerle oynamaya giriş; ne diye kaçarsın? Bu kaçışın, belânın ta kendisi zaten.

Zahit eline kadehi almış, halktan hiç pervası yok, kimsecikler görmüyor ya demiş, halkın ta ortasına oturmuş.

Ne kadehtir bu kadeh ki baş gözü göremez onu; haydi, sen de mâna sâkîsinin elinden al, çek o kadehi.

XXVI

O güzel beni gördü de halimi, hatırımı sormadı; neden? Yüzünü ekşitti pencerenin önünden geçip gidiverdi; niçin?

Sebebi neydi, ne yapmıştım, benden ne kötülük görmüştü ki hatırına toz toprak konmuş; neden?

Sabah çağından beri niçin âşıkın kanına kastetti; niçin Zül-fekaar'ını çekti acaba?

O gül yüzünü solgun gördüm de neden şu yok-yoksul gönlümde binlerce diken bitti?

Dudağını açtı da gülmeye başladı mı gönül de açılır; işin gücün açılması niçin hep o dudağa bağlı acaba?

Öfkelendi de kaşlarını çattı mı, yaralı gönül dertten boğum boğum, düğüm düğüm olur; neden?

Canın ne de bağlılığı var onun açılıp saçılmasına, neşelenip gülmesine; bir an bile görmesem eriyip gidiyorum; niçin?

Yüz çevirdi mi dünya kararır, ne gün kalır artık bende, ne akıl fikir; neden?

Sevgilimizin gönlü neden soğudu bizden? Dilediğini işleyen Tanrı lûtfu niçin kesildi bizden?

Belki de Tanrı lûtfunun ta kendisi o da, biz yanlış söyledik; zaten Tanrı lûtfu olmasaydı, güzelliği böyle sayıya, kıyasa sığmaz bir halde mi olurdu?

Lûtfun ta kendisi, şekilsiz yüz gösterseydi ne diye peygamberler perdecilik ederlerdi?

XXVII

Bütün düğünlerin derneklerin kutluluğu derlenip toplansın da şu bizim düğünümüze nasip olsun Tanrım;

Kadir gecesinin, oruç ayının, bayram gününün kutluluğu, Âdem'le Havva'nın buluşmasındaki kutluluk;

Yusuf'la Yakub'un kavuşmalarındaki, Me'vâ cennetinin seyrindeki kutluluk;

Daha da söze gelmeyenlerin kutluluğu, hep birden şeyhimizin, ulumuzun evlâdına saçılıp dökülsün.

Sütle bal gibi birbirleriyle uzlaşsınlar; şekerle helva gibi birbirlerine katılsınlar, vefa göstereyinler, birleşsinler.

* Tebâreke suresinin kutluluğu eşleri dostları, sâkîleri olsun; kim âmin derse, kim dua ederse ona da nasip olsun bu kutluluk.

XXVIII

Canın için işi bırakma, uyuma; ömründen bir geceyi eksik say, uyanık kal, uyuma.

Kendi dileğine uydun da binlerce gece uyudun; ne olur, bir gececik de sevgilinin hatırı için uyuma.

Geceleri uyumayan o lûtf sahibi, o lâtif sevgiliye uy, ver gönlünü ona, uyuma.

Ta sabaha dek feryat edip yarabbi, yarabbi diye ağladığın hastalık gecesini hatırla, o geceden kork da uyuma.

Ölümün gelip çatarak, konuk gerek diyeceği bir gece var ya, o yolculuk gecesinin acılığı için olsun, uyuma.^[11]

* O heybetli, o taşların bile eriyip su kesildikleri depremleri hatırına getir de taş değilsen uyuma.

(s. 143) Zenci gece sert, çevik bir sâkîdir, sunduğu kadehi alma, o mahmurluktan kork da uyuma.

* Tanrı, dostlar geceleri uyumaz dedi, bunu duydun da utanıp arlandıysan uyuma.

Aman nedir, bilmeyen o çok şiddetli, o çok büyük geceden kork, bir geceyi azık et kendine, sakın uyuma.

Duymuşsundur, ulular, dileklerini geceleyin bulurlar; muradına erişmiş padişahlar padişahının aşkına, uyuma.

Aklın fikrin kurur, katılırsa taze bir akıl fikir, taze bir öz bağışlarlar sana da a umup duran kişi, baştan başa öz kesilirsin; uyuma.

Binlerce defa söyledim sana, sus dedim, fayda yok sözden; birini getir ki binine bedel olsun, uyuma.

XXIX

Rebâb, aşk kaynağıdır, arkadaşların eşi dostudur; Araplar da buluta rebâb adını takmışlardır.

Bulut nasıl gülü, gül bahçesini sularsa, rebâb da gönüller gıdasıdır, özler sâkîsi.

Ateşe üflersen yalımlandıkça yalımlanır, yere üflersen tozdan başka bir şey kalkmaz.

* Rebâb, apaçık bir çağrıdır, padişahın yanına gel diye çağırır durur; fakat davul dövmekle, karga kalkıp da padişahın yanına gelmez.

Âşıkların zorlu düğümlerini açar, çözer; âşıktâ müşkül kalmayınca da su gibi ne de tatlıdır, ne de siner.

Hayvanın derdinin cevabı çimendir, ottur; çünkü uyku mayasıyla yoğrulmuş hamur, onun şehvet tohumudur.

Eşek nerde, İsa aşkından bahsetmek nerde? Kapıları açan Tanrı ona bu kapıyı açmamıştır ki.

* Aşksa kavuşmak buluşma sultanlığı için, perdeleri kaldırıp içeriye girme devleti için can elbisesidir, “Âdemoğullarını üstün ettik” gerdanlığı.

Onun sesiyle gönüller bir tek önemli şeye toplanırlar, bir tek işe koyulurlar; Tanrı sesi iş erlerini dağınıklıktan kurtarır.

Beden kaydında kalanlara aşktan pek söz açma; onların ödevleri korkudur, ümittir; sevaptır, suçtur ancak.

XXX

Aşkın yok, lâıyğındır senin, yat, uyu. Yürü git, onun aşkı, onun gamı bizim nasibimiz; sen var uyu.

Sevgilinin gam güneşiyle zerre zerre olduk; senin içindeyse böyle bir heves belirmedi bile; uyuyakal.

Onun razılığını aramak için su gibi koşup duruyoruz; o nerdeymiş, derdin bile değil, uyu sen.

* Aşk yolu, yetmiş iki mezhepten de dışarıdır; senin aşkın, senin yolun yordamınsa hile, gösteriş; var uyuyakal.

Sabahleyin sunduğu şarap, sabah gıdamız bizim, işveleri, cilveleri, akşam gıdamız; sense yemek, içmek derdine düşmüşsün; uyu, uyu.

Biz kimya isteğiyle bakır gibi yanıp erimedeyiz; sanaysa yastık, yatak, kimya kesilmiş; var uyu.

Sarhoş gibi her yana yıkılmadasın, her yana düşüp kalkmada; gece geçti, şimdi dua çağı, uyuyakal.

Kaza, kader bizim uykumuzu aldı, civanım, yürü, kaçırdığın uykuları da kaza et, yat, uyu.

Aşkın eline düştük, bakalım, ne yapacak bize? Sen kendindesin, git, sağ yanına yat, uyu.

Ben kan içiyorum, sen yemek yiyorsun; elbette yemek uyku getirecek; meydanda bu, uyu, uyu.

Ben akıldan fikirden de ümidimi kestim, baştan da; sense terütaze bir akıl fikir umuyorsun, yat, dal uykuya.

Harf elbisesini yırttım, sözü bıraktım; sen çıplak değilsin, elbisen var, uyuyakal.

XXXI

Âşık Ay'dır, yıldızların arasında görünür, parıl parıl parlar, gel de seyret. Bil ki tecelliden sarhoş olan, Ay'a bile kılavuz olur, yol gösterir.

Gün ortasında deve minareye çıkar da herkes görüp dururken birisi tutar, nerde, nerde derse bil ki kördür o adam.

Âşıkın çevresinde yüz binlerce ham kişi olsa iki gözümü de bağla benim, âşık nerdedir, göstereyim sana.

Gel yanıma, kulağını bana ver de söyleyeyim; çünkü ağzımdan, dudağımdan, bir peri yüzlü güzel söylemede benim.

Benim perime âşık olan adam, ne Âdem'den doğmuştur, ne de anası Havva'dır onun.

Ay yüzlü güzelimi gören, güneş gibi ateşler içine düşerse, gök gibi başsız-ayaksız kalırsa şaşma.

* Kanlar içinde yuvarlanan şu kesik başa bak, bir an bile durup dinlenmiyor, yoksa Yahya'nın başı mı bu?

O gece gündüz, şu inişte, çıkışta yuvarlanıp duran bedensiz baş, Güneş'e benziyor, Ay'a benziyor.

Şu âlemde aklın aklı başında olsaydı, kalkar, gelirdi de bu ne biçim şaşılacak iş derdi.

* Gönlün yüzünü görendir aklı fikri olan; canın kametini duyandır halkı çağırmaya ehil olan.

Şu çayırılıkta çimenlikte yüzleri safran kesilenlere dikkat et; sarı yüzle dertlerle dolu gönül, o yüzlere vurulmuş bir dağdır.

Aklın varsa sus, sır açma; fakat bizim perimiz yanımızdayken bizde de akıl fikir arama.

Tebriz'in övündüğü Tebrizli Şems, beynimin halkasından aklımı fikrimi aldı, götürdü; pek de yaman halka kapandır o.

XXXII

Nasıl bir incisin ki değerim kimsenin elinde avcunda yok; dünyanın elinde ne var ki o senin başışın olmasın?

Sensiz yaşayanın, yüzünü görmeden ömür sürenin lâıyığı bundan da beterdir, kul da sana lâıyk bir kul değildir, değildir amma gene de kulun lâıyığını verme.

Her an canı, gönlü ayağının bastığı toprağa döküp saçmak isterim; zaten senin ayağının altına toprak olmayan canın toprak başına.

Havan bütün kuşlara kutlu bir havadır; ne kutsuz, yomsuz kuştur o ki senin havanda uçmaz.

Olayların dalgaları arasında, usta yüzücü bile yüzüp kurtaramaz kendini, çünkü senin değerinde yüzmüyor o, seni bilmiyor o.

Älemin sonu yoktur, olsa bile yok say onu, çünkü senin sonsuzluğuna mahrem değil o.

Senin şahına mat olan piyade, ne kutlu piyadedir. Senin yüzünü görmekten ayrılmayan yüz ne hoş, ne güzel yüzdür.

Senin yaralamandan, senin açacağın yaradan kaçmam ben; çünkü senin belâ ateşine yanmayan gönül soğuktur, hamdır.

Yok olmayan gönlün yüzü, mekân âlemine yönelir; sen onu, yürü, burası yurdun değil senin diye mekânsızlık âleminden sürer, kovarsın.

Senin övülmene, seni övenlere ne sayı var, ne hesap; hangi zerre var ki seni övmekle başı dönmesin?

* Hani Nizâmî, şiirinde der ya, ben de onun gibi diyorum: Cefa etme, bende senin cefana dayanacak güç kuvvet yok.

XXXIII

İçinde sevginden başka hiçbir şey olmayan şu gönlüme and olsun, senin dostlarından olmayanı sevemem.

Canım sana feda değilse dertsiz olmasın, gamsız kalmasın. Gözlerim senin için yaş dökmüyorsa görmesin hiçbir şeyini, aydın olmasın.

Ümidim senden başkasınyaysa onmasın, varlığım senin için değilse yıkılsın gitsin.

Hangi alım var, hangi güzellik var ki o ışığın vuruşundan ibaret olmasın; hangi padişah var, hangi bey var ki o senin yoksulun olmasın.

Gönlümün düşmanların diledikleri hale gelmesine razı olma; bak da gör, gönlümün isteği, senin razılığından başka bir şey değil.

Sensiz geçen bir ânı bile kaza edemem, fakat ne çare? Başa gelen senin takdirinden başka bir şey değil ki.

A gönül, canını ver, oyna canınla, ne diye üstüne titriyorsun onun, titreme; feda et gitsin; Tanrın yok mu senin?

Kendi üstüne titreme de başkaları senin üstüne titresin; canına and olsun, sana senden başka bir düşman yok.

XXXIV

Şu buluşmayı bilenler bayrama dönmüşler, arefe kesilmişler sanki senin değerini bilene berat veriyorlar.

İşleri başaran, dilekleri veren Tanrı'nın lûtfunu, ihsanını üleştirmek için yeniay gibi uzak bir yoldan geliyorlar.

Alışveriştten nasipleri kalmayan müflislere, padişahın hazinesinden zekât getirmedeler.

Kurtuluş anahtarlarını koltuklarının altına almışlar, kapalı kapıları açmaya geliyorlar.

Her can, gelin de zekâtınızı, sadakanızı alın sesini duymuş, eline kocaman bir zembil almış, geliyor.

Gel, gel de İmranoğlu Mûsa'nın Tur Dağı'na, ihram bağlanılacak yere, o padişahın döküp saçtığı zekâtı gör, ihsanını seyret onun.

(s. 144) O fazlasıyla fazla altın, dağarcığı kenarından yırtmış, şekerkamışının ağırlığından sepetleri delinmiş.

Fakat iki dünya harmanından bir karınca ne alabilir, ne götürebilir? Sus, yalnız uzakta da oturma, salâvat sesini duy.

XXXV

Dünya da, dünyanın işleri de baştan başa havadan ibaret; hele iyi, kötü, yaptığı işlerin karşılığı ne diye verilir, yel ne diye sorumlu tutulur?

* Fakat Muhammed'in kurduğu varlığa bak, hicretten altı yüz elli yıl geçmiş, hâlâ durmada; ne sağlam yapı.

Ebû Leheb'le ona benzeyenlerin hiçbir şeyini görmezsin; ancak öğüt vermek için hikâyeleri anlatılır.

Yel, nerden bu kadar dayanacak, bu çeşit duracak? Bu dayanmaya Kafdağı bile örnek olamaz; onun bile gücü kuvveti yoktur.

* İsa'nın nefesindeki, Uzeyr'in duasındaki tesir, ezeli bir inayetti; ustanın ışığıydı o.

Söz, nefesle söylenir, nefes geçer gider amma söz kalır; seher yeli eser gider amma çayırılık, çimenlik neşelenir, sevinir.

Dünya, yelin korkusundan yaprak gibi tir tir titrer, sen bilmezsin amma yelin içinde çelikten yapılma bir kılıç vardır.

Saman çöpü yardır ki dünyada, yelden başka bir şey tanımaz, bilmez; saman çöpü bir dağı delemmez, Ferhad değildir o.

Gönlümde feryat dalgaları coşup köpürüyor, fakat ne kadar feryat edersem edeyim, senin haberin bile olmaz.

Deniz görürsen, dalga sana vurursa o vakit iyiden iyiye anlarsın ki yel değilmiş, mamûr bir ülkeymiş, koca bir sultanlıkmiş.

XXXVI

Kutluluk güneşinden şaraplar sunulmada bana; bedenimin zerrelere meyhane kapısına halka olmuş.

Haydin, güneşimizin yüzünü seyredin; Firdevs bağıdır o yüz. Haydin, ortadan ayrılmış saçlarının

gölgesine dalın, cennetlerdir o gölgelik.

* Göğe de, yere de lûtfetti, kerem buyurdu da gelin dedi; gök de, yer de o buyruktan sarhoş oldular, o buyruğa uyup kendilerinden geçtiler.

Padişahın taht kurduğu yer, vardan da dışarıdır, yoktan da. Vardır, yoktur dâvalarımın görüldüğü yer, ordan binlerce yıl uzaktır.

* Gönülde binlerce zevk, safâ kapısı açıldı, acele et; çünkü bir işi geciktirmede zararlar vardır.

Orda yaşayışı yaratan yaşayışlar var; çünkü gerçekler padişahı mat olan padişah değil.

Gönül merdiveninden her an miraca ağınlar var; kanlarla dopdolu kadehlere bak, o kadehler buna delil.

Tebrizli Şems'in sahip olduğu havada ne değirmenden bahsedilebilir, ne göklerden söz açılır.

XXXVII

Bütün âleme gül, gülmek hakkın senin; her eğri, her doğru, kaşına, boyuna kul köle kesilmiş.

Devlet, ayaklarına düşer, önünde baş kor; insan da, peri de senin yolunda başsızdır, ayaksızdır.

Evvelki gün canım aşkla gül bahçesine gitti; fakat seni göremedi de bir ancağız oturdu, sonra kalktı;

Gül bahçesinden su gibi secdeler ederek dışarı koştu, her şeyin aslı olan kutluluk ırmağı nerde diye aramaya koyuldu.

Gönül ehli, gönlümden senin hikâyenin duydu da hepsi birden, bu da bizim dilberimizin sarhoşu diye nara atmaya koyuldu.

İnsan da, peri de başıma toplandı da bana, doğudan izler göster, şu nefesin seher yeline benziyor dediler.

Cefanın da şeker gibi çeşnisi, lezzeti var; ne de güzel cefa ki onda yüz binlerce vefa definesi gizli.

Tebrizli Şems, baş verdi de sefere çıktı, yola düştü; amma sen bana gene de de: Güneşin yüzü mü olur, başı mı?^[12]

XXXVIII

Seni dosttan uzaklaştıran her şey kötüdür; onsuz neye yüz tutsan iyi bile olsa fenadır.

Meyve ham oldukça kabuğun içinde kalması iyidir; fakat oldu mu artık kabuk kötüdür.

Kuş, yumurtanın içinde kanatlandı mı, bil ki artık yumurta ona perdedir, kötüdür.

Bir kimse, güzel huyla bütün dünyadakilerle uzlaşsa, halk hakkı tanımazsa o iyi, o güzel huy, kötü görünür halka.

Dosttan birazcık bile ayrılrsa insan, o ayrılık zamanı az sayılmaz; gözün içinde yarım kıl bile olsa

kötüdür.

Şu ayrılığa düştün, bütün ömrün aramakla geçti gitti; ölüm zamanında arayacaksan kötüdür bu iş.
Gazeli bırak, bundan böyle Salâhaddin'e yapış; çünkü gazel yeni elbiseye yamadır âdeta, kötüdür.

XXXIX

Üç gün oldu ki sevgili bir başka türlü; şeker ekşi olmaz, o şeker mi şeker güzel, nasıl oluyor da böyle yüzünü ekşitiyor?

Abıhayat kaynağına vardım, testimi götürdüm, fakat bir de gördüm ki kaynak kanlarla dopdolu.

Yüz binlerce gül biten bahçede meyve, çiçek yerine diken var, taş var, çöle dönmüş o canım bahçe.

Afsunlar okuyayım da o perinin yüzüne üfüreyim; çünkü peri davet edenlerin işi gücü boyuna afsun okumaktır.

Fakat benim perim afsunlarla şişeye girmedi gitti; onun işi afsundan da dışarı bir iş, efsaneden de.

Kaşlarını çatması eski öfkeleri yüzünden; fakat Leylâ'nın kaş çatması Mecnun'u helâk eder gider.

Gel, gel ki sensiz yaşayış haram bana; gör, gör ki sen olmadıkça gözlerim ırmak âdeta.

Suçum bütün halkın suçundan artık bile olsa lûtfet, bağışla da o ay yüzünü göster, gözlerim aydınlansın.

Gönlüm, acaba suçum nedir diye kendini yiyor, kıvranıp duruyor; çünkü her sebep bir sonuca bağlıdır.

Ezelî hükmü bildiren çavuştan bana bir ses gelmede; diyor ki: Kıvranıp durma, bu sebep şimdicek olmuş bir şey değil.

Tanrı bağışlar, suçlandırır, verir, alır; onun işi akıl terazisiyle ölçülemez ki.

* Gel, gel, şimdicek “ol dedi mi oluverir” lûtfuyla nimetleri başa kakılmayan cennet, kapı açar sana.

Kapı açar da dikenin ta kendisinde şaşılacak çiçekler görürsün; taşta görürsün ki Karun defnesi var.

* Lûtuf, ebede dek sürer gider, bu yüzden de kâf'la nun gemisi arasında binlerce kilit gizlidir.

XL

Varlığım, sevgilinin elindeki kadehten başka bir şey değil; inanmıyorsan iki gözüme dikkatlice bak.

Kadeh gibi gönlüm kanlarla dopdolu; arık, incelmiş de incelmiş bedenimse hiçbir vakit arık olmayan, hiçbir an sararıp solmayan, eriyip gitmeyen aşkın elinde.

Bu aşk, Müslüman kanından başka bir şey içmez; gel de kulağına söyleyeyim: Bu böyleyken

şaşılacak şey de şu ki kâfir de değildir.

Âdem gibi, Havva gibi binlerce şekil doğar; dünya onun yaptığı resimlerle, nakışlarla doludur, fakat o akla fikre sığmaz, tasvir edilemez.

Zerrenin de, ovanın da, katrenin de, deryanın da neyle en iyi bir hale gelip düzene gireceğini bilir, onu verir, yardımda bulunur; bilgisine sınır yoktur.

Her an gönlümüzü çözer, bağlar; eşek değilse, gönlün ne diye onun bu işini bilmez, niçin onu tanımaz?

Kaldı ki eşek bile eşekçinin çözüp bağlamasını bilir, onu tanır, bir başkası olmadığını anlar.

Onu gördü mü eşekçesine başını sallar, kulaklarını oynatır, sesini bilir, o ses yabancı bir ses değildir eşeğe.

Onun elinden yem yemiştir, güzelim sular içmiştir; ne tuhaf, ne tuhaf; Tanrı bu kadarcık olsun bir anlayış vermedi mi?

Yüzlerce defa seni derde bağladı, feryat ettin; ne diye inkâra döşenirsin? Tanrı seni kurtarmaya mecbur değil ya.

Kâfirler gibi ancak belâyâ uğrayınca baş eğmedesin, teslim olmadasın; o yana mensup olmayan baş, yarım habbeye bile değmez zaten.

Ca'fer değildir amma binlerce can şekli, Ca'fer-i Tayyar gibi havalarda uçar durur.

Fakat kafeste beslenen kuş, havada uçmayı nereden bilecek? Perişanlığından kendisinde kanat yok sanır.

Kafesin deliğinden her an başını çıkarır, başı sığar, delikten çıkar, fakat bedeni sığmaz, çünkü baş tüm beden değildir ki.

Beş duygu yarığın da tıpkı o kafesin deliklerine benzer; binlerce seyredilecek şey görürsün, fakat onlara varmaya yol yoktur sana.

Bedenin kuru odundur, o bakışsa ateş; fakat iyice dikkat edersen görürsün ki ateşten başka hiçbir şey yok.

Odun da yanınca ateş olmuyor mu? Bil ki odun, parıltısı yoktur amma nurdur, ışıktır.

(s. 145) Bizden sonra gelenler duysunlar diye söylüyor, armağan bırakıyorum bu sözleri; çünkü ecel geldi mi bir an bile durmaz.

Onların kulaklarını aşk tutmuştur da gizli yollardan çekip getirmedi onları; çünkü akıl kılavuz değildir.

Okuyucunun gözleri, uykudan kapandı âdeta, rebâb da zayıfladı; fakat uyuma, bu söz altın değilse altın defnesidir. [\[13\]](#)

Yaratıklar yıldızlar âdeta, Güneş'se Tebrizli Şems; hangi yıldız vardır ki onun güneşinden aydınlanmasın.

XLI

Bana yaşayış, Ay gibi yüzünü anmadan gelir; daima secde ettiğim yer, otağının eşiğidir.

Kapımı bekleyen köpeğin sesi, her gece, sabahleyin diriltmek üzere öldürür beni.

Balçığımdan, bedenimden önce can gördü seni; akıl ona dedi ki: Secde et, odur senin padişahın.

Secde etti, yüzünü senin yolun olan o güzelim toprağa koydu, öylece ebediyen secdede kalakaldı.

Çorak bir toprak yığımıyım ben; ne olur, ne ziyana girersin, tekrar atının nallarıyla bir okşasan şu bir yığın toprağı, zaten de yol uğrağında, geçtiğin yerde o.

A Tebriz'in iki gözü Şemseddin, Tanrı hakkı için sen gönlün kehribarısın, gönülse âşıklıkta âdeta bir saman çöpü sana karşı.

XLII

Lâtif, parlak, mahmur gözlerine and olsun; o alınna dökülen büklüm büklüm, halka halka saçlara yemin ederim.

And olsun o şekerler saçan lâ'l dudaklarında toplanmış bulunan, yüklerle şekerkamışındaki kendiliğinden olma tatlılığı.

And olsun o iki lâ'l dudaktaki kehribarlık hassasına ki o yüzden Ay da seni arayıp durmadadır, Güneş de, zerre de.

And olsun lâ'l renkli can goncasına, can güllerine ki gül bahçende aşk bülbülüne tuzaktır onlar.

Canları besleyip yetiştiren güzelliğinin alımına, yüzünün parlaklığına and olsun ki gülen narın, bunların yüzünden ağzını açmış gülmededir.

Canının her an neşeyle secde ettiği o gönüller kıblesi Tanrı cemaline and olsun.

Yusuf'un sen, çok mucizelerin var; fakat kesin delil olarak o güzel yüzün yeter.

Yusuf'un da yeri mi, nice Yusuf'lar tutsak sana; yüceliği daimî ulu Tanrı, nerden verecek onlara seni?

Bahçende yer olsaydı her ottan, her yapraktan, seni görmek için bir nerkis biterdi.

Yola ateş gibi düşenlerin, alev gibi yol alanların canları aşkınla yandı, yakıldı; sırları bilen padişah, seni onlardan bile kıskanırken nerden tutacak da soğuk kişilere verecek seni?

Yüzünün parıltısı yüzüne perde kesildi; noksandan arı nurlar güneş gibi seni de gark etti gitti.

Güneşindeki nur yüzünden her an tertemiz gönülden binlerce yüz belirir de ihsanını gösterir.

Fakat temiz olmayan bir gönül, içinden seni görmeyi geçirirse aptallığı, eşekliği yüzünden kendisini senin zindanına çekmiş, hapsetmiş demektir.

Ne bir akıllı fikirli kişi seni aklının düzeniyle aldatabilir, ne bir padişah seni tutup ayağını bir yere

bağlayabilir.

Ululuğundan iki dünyaya da sığmazken Ebû Hurayra seni heybesine atmayı nasıl umabilir?

Hangi gazelle şiir perdesinden seni övmeye başlasam, gönlüm iç perdeden binlerce defa daha fazla över seni.

Zaten gönlüm kim oluyor, ben kimim, övmek de ne? Yalnız canımı, reyhanlarıyla gül bahçesine çevirmek istiyorum ben.

Gel ey tanyerlerinin, bütün âlemin övündüğü Tebrizli Şems; eşi bulunmaz bir Ay'sın sen, yolunun yordamının da eşi yok.

XLIII

Oğulların gönülleri de yüzünün aşkıyla aydın, kızların gönülleri de; gel de senin yüzünden suçları sevap olsun.

Hayalin âşıkın gönlüne geldi mi beden evinin içi yaşayış ışıklarıyla dolar.

Zindandakilerin gönülleri, nasıl kurtuluş sesiyle açılır, arınır, hatırlarında hiçbir şey kalmazsa, başka hayaller de senin hayalin belirdi mi silinir gider.

Lûtf harmanından hepsi de zekât alsınlar diye, canlar sümbül saçlarının çevresine karıncalar, çekirgeler gibi üşüşmüşler.

Bir ölüye baksan yüz binlerce defa dirilir; ne mutlu o kişiye ki o bir tek bakışa erişti, o bakıştan bir berattır elde etti.

Ne padişaktır o padişah ki satranç tahtasının önünde padişahlar bile mat olmamak, mat olma hanesine düşmemek için ev ev kaçarlar.

Aşkın hangi sabah bir kadeh sunarsa şu uyuyan baht uyanır, sıçrar, kalkar da hadi der, işte kadeh sunuldu sana.

Ay, bu kadehin kokusunu alır, o da içmek ümidine düşer de gökten yere iner, bana gelir de bana da der, heyhat derim.

Senden gelmeyen neşe bayat bir neşedir; getir kadehi, bezdim, usandım bayat zevkten, bayat işretten.

Gözümün önüne gel de göreyim seni; gözüm doymuyor Tanrı delillerine, Tanrı âyetlerine.

Ey Tebrizli Şems, sarhoşluktan bilmiyorum, dudağını mı öptüm, yoksa ayağını mı?

XLIV

Ne vakte dek hep tuzağı sorup duracaksın; yeme ne olmuş ki? Niceye dek dama çıkacaksın, evde su mu çıkmış?

Kendi varlığının ortasında ne vakte kadar donmuş, buz kesmiş bir halde oturup kalacaksın? Aşk

ateşinin tandırına, alevlerine ne olmuş?

Aşkın ateşi etrafında ta uzaktan dönüp duruyorsun; sâf gümüştensin ateşin ortasına ne olmuş ki atılmıyorsun?

Gam, düşünce tortusuna nasıl da doymadın gitti; sevgilinin yüzünde ne var, muğlara lââyık şaraba ne olmuş?

Varlığındaki soğukluk, sana adamakıllı, pek hararetle sarılmış olsa bile bir bahaneyle sal yola, gitsin; bahaneye ne olmuş ki?

Zamaneden şikâyet ederse de ki: Sen git, zamane sensiz hoş, ne olmuş ki zamaneye?

Ağaç gibi neden dal dal vesvesesin, kaygısın? Gök gibi tek ol, tek olana ne olmuş ki?

Öyle bir Hutten ülkesi ki orda şahıs var da şekil, sûret yok; filân ne biçim adam, filânca kadına ne olmuş deme artık.

Şu gönül, Tebrizli Şems yüzünden aşkın izi, eseri oldu gitti; bak da gör aşkın devletiyle, ikbaliyle ize, esere neler olmuş.

XLV

Adamsın sen, gözün can âlemine bakmada, o âlemi görüyorsun sen; tekrar dirildin çünkü; bundan sonra yaşamayı bilirsin elbet.

İdris gibi ölüp tekrar bu âleme gelen, melekût âleminin müderrisi kesilir, gayb âlemindekilerden bile gizlidir o.

Gel de söyle, bu dünyadan giderken hangi yoldan gittin; o taraftan gelirken de hangi gizli yoldan geldin?

Bir yol o yol ki bütün canlar her gece o yola uçup gidiyor; şehir şehir bütün kafesler bomboş, hiçbir kafeste kuş yok.

Kuşun ayağı bağlı olursa uzak uçamaz, gökyüzüne havalanamaz, döne döne uçuşta acemidir o.

Fakat ölümle ayağındaki bağı koparır da uçarsa gerçeği de görür, her şeyin sırrı da neymiş, anlar.

Sus ki sükût âlemi dolu bir dünyadır; söz davulunu çalıp durma; söz, içi boş bir davuldur.

XLVI

Bir gama uğrayıp da herkesten kesilen, bu sebeple yapayalnız kalan kişi, bil ki gönül düşmanıdır, bunları görüp gözetmekle oyalanan biridir.

Çenge, şu beden ten-tene tenine kulak vermişsin; halbuki beden toprak yığınının ibarettir, onun nağmesi, demdemesi de havadır ancak.

Nefsinin havası, kasırğa gibi toz koparan bir yeldir, gözün, görüşün düşmanıdır, ışığın hasmıdır.

Yoksa sen, Şu balla piŐirilmiŐ ağdalı tatlılara sinek mi kesildin? Dalın içine denmiş amma bir daldın mı zahmetlere, meŐakatlere uğrar, mahvolur gidersin.

Sinek gibi o ayranın içine dűŐtűđűn zaman, ne tuhaf Őey, tűvbe etmen nerdeydi, aklın fikrin nereye gitmiŐti?

Ahde, tűvbeye ne diye fitil kesilmiŐsin; bir muma benzeyen ahdin hafif bir yelle o yana bu yana yamulup gitmede.

Yusuf'a sűyle, git de, ayrılıđına dűŐműŐ Yakub'u bul; senin yardım gűmleđin olmadıkça gűrmemeye, kűrlűđe mahkűm.

Bir kűr ki et parçası gibi bir yerde kalakalmıŐ; kűr, űlűye benzer, dirilere muhtaçtır.

İlaç yerine gűzűne toprađı eker, sűrmedir, dermandır sanır toprađı.

* Yeryűzűnde bir tek kâfir bile bırakma duası, Nuh Peygamber'in duasıdır, kabul olmuŐ bir duadır bu.

Ahmak kiŐinin gemisi, daima tufana gark olur gider; űnkű ahmak çirkin suratlıdır, sevilmez bir mayası, bir űzű vardır, rezildir, rűsvâydır.

(s. 146) * Kerem denizi her yanda coŐup dalgalansa, gene de pisler pislerindir hűkműndeki adalet yűrűr gider.

Sille yiyedur, sakın baŐına kűlâh giyme; űylesine bir bođazın var ki ancak tokada, silleye lâyıık.

Kancık eŐeklerin ferici gibi olasıya açılmıŐ bir bođaz; kalkmaya gűrsűn yoksa, kalktı mı hiçbir eŐeđin y... kurtulmaz o bođazdan.

A uyuz kűpek, sen iŐkembe ye, pislik ye; iŐkembeyle kűpeđin ađzı birbirine uygun mu uygundur.

Gel, kűpek leŐi ye; ađzından, karnından, yűzűnden de besbelli, av kűpeđi deđilsin sen.

Mahalle kűpeđi, pazar kűpeđi nerden av tutacak? Av yeri dađ baŐıdır, ormandır, ovadır.

Sen bűtűn bunları bırak da sevgilinin, dostun adını sűyle; űnkű bűtűn irkin Őeyler bile ona vardı mı gűzelleŐir.

Ona sıđınmak, ona bađlanmak kimyadır; aŐađlıardaki, yűcelerdeki bűtűn zerrelere dilediđi Őekilde kullanan odur.

İki dűnyayı da bir zerrenin içinde gizler, űylesine bir tedbiri, tasarrufu vardır ki akıl aptallaŐır, gűrmez olur.

* Bil ki aklın eriŐi, hep dehlizdeki işlere aittir, bilgide Eflâton kesilse gene de asıl sarayın dıŐındadır o.

AŐk deliliđi, yűz binlerce kâinat dolusu akıldan daha iyidir; űnkű akıl, baŐ dâvasına giriŐir, aŐkınsa ne baŐı vardır, ne ayađı.

Başı olanın elbette başından korkusu olur; fakat savaş arslanı olan, korkuya eş olmaz.

Aşk ipliği, iğne yordamından geçer, çünkü başı yoktur, başsızdır, hiçbir şeyle ilgisi kalmamıştır, tektir.

İğne ona kılavuzluk eder, onu yola salar, elbiseden ayrılmış parçalara kadar götürür, o da onları aslına kavuşturur, aslıyla birleştirir.

İğne iplik lâfını bırak, ince bir söz bu; eli parıl parıl parlayan can Mûsa'sından bahset.

Güzelim gönül denizini söyle, onun hikâyesini anlat, öylesine denizdir o ki katresi yüzlerce deniz meydana getirir.

Kâse gibi denizin üstündesin de denizden haberin bile yok; bir gör de bak, dalga her an seni nasıl çalkayıp oynatmada.

XLVII

Berat günü geldi, âşıkın beratını yenile. Zekât vakti geldi çattı, lâ'l dudaklarının zekâtını ver.

Berat, değerli hayalin; iki buluşma bayramı birden sıçradı, geldi. Bu da olmaz, o da gelmezse hasret nöbeti gelmiş demektir.

Gerçek bahçelerine dostun beratı geldi; kırık dökük çiçekler iyileştiler, tahtalardan, sargılardan kurtuldular.

Dudu kuşları dostun şekerkamışından haber getirdiler; çölden, ovadan yüz binlerce şekerkamışları bitti.

Bahçedeki gelinlere iki neşe var bugün; vefan, keremin kapı açtı, karakış da geberdi gitti.

* Gel ki göklerin ışığı yeryüzünü bezedi; çiçek sanki Tanrı nuru, ağaç da kandilin konduğu yer.

Cihan yemyeşil; yeşiller giyinmiş, biliyor musun bu neden? Yerden de, ağaçtan da abıhayat coştı da ondan.

* Kuşlar, “görün bana, seni göreyim” narasını atıp duruyorlar, çünkü Tur Dağı oldu âdeta, can Kelîm'i de vade çağına erdi.

Bahçeye gel de kıyameti, mahşeri apaçık gör; gök gürültüsü Sûr oldu sanki de ölümler hep dirildi.

Üveyik kuşunun ezanını duyduk, ağaçların kametini işittik; sus artık, namaz vakti konuşulmaz.

XLVIII

Bu selâmda seninle bir başka işim, bir başka alışverişim var; bu selâm, pek büyük gizli bir sır, Tanrı perdesi altında gizlenmiş.

Çengden çıkan o nağmeler, o terennümler pek şaşılacak şey; nedir o nara atanlar, o feryat edenler nedir, nedir?

Padişah, lâ'l renkli şarabı getirdi, bu dedi, işin temelidir; sus, delilik vakti şimdi, perdenin açılacağı vakit değil.

XLIX

İnat et, huysuzlan, güzellerin inadı, huysuzluğu tatlıdır, hoştur. Bahaneler bul, zaten bahaneler bulmak, güzellerin yoludur yordamıdır.

* O şeker mi şeker dudaklardan çıkan, dökülüp saçılan bahaneler, Fâtiha, Kâf Hâ, Yâ Sîn yerine geçer.

Vefa ummam; çünkü cevretmek, cefa etmek, güzellerin huyudur, mayasıdır, âdetidir, dinidir.

Yüzünü ekşitir, bizden yüz çevirirsen mahsustandır, düzendir, yalancıktaandır onlar.

Aziz kişilerin topraklarına and olsun, senden başkasının elinden sunulan helva, ağzımda gürz olur, zıpkın kesilir.

Bin kere vaadde bulun, hiçbirinde de durma; öyle bir seraptır bence bu ki yüzlerce güzelim tatlı suya değer mi değer.

Altını, ayrılıkla yüzü altına dönen, sapsarı kesilen verir; bedeni gümüş gibi bembeyaz güzel, ne diye altın, gümüş versin?

İhtiyacı olan kişi şeker gibi tatlı tatlı cevaplar verir; senin ihtiyacın yok, senin acı cevabında bile yüzlerce tat tuz var, yüzlerce lezzet.

Güzelliğin, alımın define gibi, kötü huyunsa defineyi bekleyen yılan; definen var olsun, yılan dışarda zaten.

Varlık kumaşımızı nazınla, edanla yak; bu güzel bir zekâttır, yoksulun nasibidir bu.

Herkesi de köpekler gibi kapı dışında bırak, oraya dik; senin civarın yücelikte Turusîna'dır.

* Padişahlar, padişah olunca halifenin sopasını yerler; aşkın cefasını çekmek, padişahların âdetidir.

İmam Fâtiha'yı okuyunca melek âmin der, ben de Fâtiha okudum, âmin demelerini ummadayım.

Aklından fikrinden geçip de işlediğin her hilenin, her düzenin değeri, nikâh parası, binlerce incidir, binlerce lâ'ldir.

Fıkıh okunan medresede nasıl kovulma sebepleri nizâmlara bağlanmış, törelere uydurulmuşsa bil ki aşk medresesinin de kanunları, töreleri vardır.

Susalım da o padişah anlatsın bunu; çünkü dünya bile, o telkîyni seçkin padişahın yüzünden diridir.

L

* Vuslattan sarhoş olmuşsan yüzün neden ekşi? Kapta ne varsa dışına o sızar, şişenin dışı içindekine tanıktır.

Yüzlerce ayık adamın içinde bir sarhoş bulunsa hemen belli olur; kokusundan, renginden, gözünden, sağa sola yalpalayıp düşmesinden anlaşılıverir.

Hele coşup köpürüşü, tadı, lezzeti Tanrı lûtfunun küpünden olan Tanrı dostlarının içtiği şarap olursa.

Şarap küpü zaten kaynayıp coşmasıyla, kabarıp köpürmesiyle binlerce başka küpler arasında hemencecik belli olur.

Coşup köpürmeyi gördün mü bil ki bir ateş var, gizli; kabarıp coşmayı gördün mü anla ki bir sevgi yalımı var orda.

Şunu bil: Sirke satan, nerden şarap verecek sana? O şarabın bir yudumcağızı yüz batman hazır şeker pahasına.

* O şarabın pahası, inananların mallarını, canlarını vermeleridir; alışveriş etmek, kâr kazanmak havasına düştüysen nefsinin havasında kaladur.

Nefsinin havasını bıraktın da bir karşılık gelmedi mi, o kerem sahibine bu yalan yaraşmaz deme; yanlış bir sözdür bu.

* Geceleyin, “yaklaştı, yakınlaştı, aralarında iki yay kaldı” meyhanesinde geceleyen kişinin nurlarla dolu gözlerinin içinde bir buluşma mahmurluğudur vardır.

Tertemiz şarap, gamdan arınmaktır; şarap olan başta gam ne gezer, nasıl gelir de konaklar o başta keder?

* O meyhanenin adı, Rabbime konuk edilirim bâzı bâzı’dır; o beni doyurur, suya kandırır sözü de peygamberimizden kalan bir sözdür.

LI

Gözümün nuru olan canlara söyle: Gene tövbelerin bozulacağı zaman geldi.

Gönül bezeyen güzelimin bakışları, güzellik davulunu çalmaya başladı mı tövbekârlar binlerce tövbeyi bozarlar, binlerce yemine boş verirler.

Sevgili sarhoş, harap; bugün neşe, zevk, çalgı çağanak günü; artık sarhoşluktan, şuhluktan başka ne yapabilirler? Sen söyle.

Aklın kulağına dedim ki: İnat etme, yüzünün suyu dökülmeden git; çünkü şu anda Kafdağı bile olsan kökünden söker, atarlar seni.

Şarap satan pîr nice zamandır hırkasını rehin etti, bugün meyhane mahallesinde herkes iyi mi iyi, güzel mi güzel.

Hadi a can çalgıcısı, o madene mensup küpü al da ten-

tene-ten-ten diye okşamaya başla; çünkü sen olmadıkça herkes tensiz, bedensiz.

Yüzük taşı gibi gel, âşıkların halkasında yurt edin; çünkü âşıklar halkasından başka her topluluk, her toplum sınamalara düşer durur.

Bütün erlerin canına and olsun, âşık olmayan herkes mâna bakımından kadındır; hem de bak da gör, ne çeşit kadındır onlar, ne çeşit sözlere dalıp gitmişlerdir.

Bütün canların canına and olsun, kimde o can yoksa tenden ibarettir, bak da gör, ne örmedeler, nasıl susup durmadalar.

(s. 147) Bundan daha ak nedir ki dedin; sus, sus; yasemin bile olsalar bahtları yoktur aşağılık kişilerin.

LII

Demedim mi sana, gitme oraya, belâya uğratırlar seni; elleri pek uzundur onların, ayaklarını bağlarlar senin.

Demedim mi sana, o yanda tuzak içinde tuzak var; tuzağa düştün mü nasıl kurtarabilirler seni?

Demedim mi sana, meyhanede tuhaf mı tuhaf sarhoşlar vardır; saçma sapan söz oklarıyla oklarlar aklı.

Senin gibi yüreği temiz, gönlü sâf kişiyi lokma gibi kapıverirler; her bir piyade için bir şahı mat edip oyundan atıverirler.

Seni çok kere hamur gibi çekip çekip uzatırlar, derken büküp büküp halka haline getirirler; yüzlerce defa saman ederler seni, yüzlerce defa kehribar haline sokarlar.

Gönlü dar birisisin sen; o ciğer yiyenlerin yanına varır, ciğer kesilirsen seni tutarlar, çorbalarına atıverirler.

Olgunluğuna, yiğitliğine güvenme pek; Kafdağı bile olsan seni tezcek, hemencecik havaya uçuverirler.

Balçığından binlerce tuhaf kuş yoğurur, yaparlar; sudan, topraktan geçsen bile daha neler ederler seni, neler.

Deriden yapağı çeker gibi seni de tutarlar, şu bedenden çekip çıkarırlar; seni bir hayale döndürürler, önün-ardın, sağın-solun, üstün-altın kalmayıverir.

Hükümlerin çekip çekiştirmesine razı olduğunu gördüler mi de zahmetlerden, meşakkatlerden kurtarırlar seni de her şeye razı ederler.

Sus ki şu aşağılık sözlere dalmış ahmaklar, ot otlayan hayvanlardır âdeti, seni de saçma sapan sözlere daldırır giderler.

LIII

A gönül, senin hafif, alçak sesinden varlık ülkesi yüceldikçe yüceldi; sen ya Sûr'un sesisin, yahut da vaad edilen kıyamet.

Duymuştum, Davud'un nağmesindeki zevk, lezzet yüzünden pek çok kimse can vermiş, ölmüş.

Padişahım, senin sesin Davud'un sesinin aksi; onu dinleyenler ölmüşlerdi, seni dinleyen varlıklar yeniden diriliyor.

Sesin boğazdan çıkmıyor senin, amma gene de halkaları kapıp götürüyor, binlerce halka kapandı halka gibi kapıp gidiyor.

A gönül, doğru söyle, dün gece nerde şarap içtin? Sabahtan başladın, boyuna şarkılar söyleyip duruyorsun bugün.

Senin nağmen, senin sesin o yandan çıkıp gelmede; o ses yüce candan geliyor, bedenden çıkıp inmiyor.

Bedene bağlanmadın da canın açılıp saçılışını gördün; zaten iyi tohum eken, kötü ekin biçmez ki.

Gerçekten de yokluk gülünün kokusu, bir gül bahçesinden geliyor; ağaçsız armut bittiğini gören var mı hiç?

Ne mutlu o kişiye, koku alınca onun kokusunu alır; ne kutludur o kişi ki açılırsa can gözü açılır.

Ne mutlu o kişiye ki Yusuf'un kokusuyla Yakub'un gözleri nasıl tekrar görmeye başladıysa onun da gönül gözü açılır, her şeyi görür.

* Gönül gözü, şükretmediğimizden kapanır; Tanrı da gerçekten de demiştir, insan Rabbine karşı pek inatçıdır, pek nankördür.

Faydalanmak, kâr etmek istiyorsun ya, fayda da dosttan gelir, kâr da; fakat sen onun izini izlemezsen, sen onun izinden gitmezsen ne fayda, nereden kâr edeceksin?

Tanrı'nın bir yıldızı var ki yerde döner o; güneş de o yıldızın havasına kapılmıştır, gök kubbe de.

Nice seher çağları, inananın ibadet yurdundan içeriye girer de kutlu bir yıldızım ben, muradım benden iste der.

Der ki: Bir yıldızım, hem yerdeyim, hem gökte; güzel yüzlerin hayali gibi yüzlerce durakta beni görürler, bulurlar.

Yeryüzündekilere mumum, gökyüzündekilere nur; meleklere canım, yıldızlara beden.

Zerre görünmedeyim amma güneşim ben; cüz görünmedeyim amma varlığın tümü benimdir.

Hacetlere kible göktür amma sen göğe bakma, bana bak da cömertliği seyret.

Benlik yüzünden, taklit yüzünden ondan utanıp, ona secde etmeden arlanıp, İblis gibi, secde edilecek ancak Tanrı'dır, o yeter diyen de olur.

Halbuki Âdem, İblis'e cevap verir de der ki: Bu secde zaten Tanrı'ya, sen şaşısın, sapıklığından, inadından biri iki görüyorsun.

Devlet yıldızıyla hasetçinin gözü arasına, nelik-nitelik tozundan bir perde çeken de odur, o.

Devlet yıldızı, yürü git der, perden artsın; benden gene kurtulamadın, gene yapayalnız değilsin, fakat onun tapısından sürüldün.

Bu perdeye ait söz çoktur, çok soru vardır, çok cevap var; bu perde yüzünden Nemrud, Halil'i göremedi.

Yarabbi, haset, iki dostun arasına gerilen ne perdedir ki dün birbirlerine can verirlerken şimdi inatçı kurda dönerler.

Ne perdedir bu ki, İblis bu perde gerilmeden önce göklerin damında, yerlerin yüzünde yelip yortar, secdeler ederdi;

Tanrı'ya yöneldikçe yönelirdi, neşeyle, acıyla, yalvarıp yakarmayla çeşit çeşit ibadetlerde bulunur, sevgisi günden güne artar dururdu.

Fakat haset perdesi çekilince buz üstünde kalakalan eşek gibi kalıverdi; o perde kolunu kanadını bulaştırdı onun.

Git, pis iş işledin diye gök mescidinden kovdu, sürdü onu; çünkü söz duymuyor, boyuna pisliklere bulanıp duruyordu.

A tek, a sevgili Tanrı, gel, konuşalım, görüşelim; neden gidecekmişim, ne yapmışım, ne sebeple kovuyorsun beni?

* Kötüyse sen işledin, hepsi senin işin; puta tapanın da, Hıristiyanlarla Yahudilerin de yaptıkları, senin takdirin;

* Beni yoldan çıkararak sensin, muradın buymuş senin; ben de öyle bir iş edeyim ki halktan bir tek övülecek kişi görmeyesin diyordu.

* Tanrı, korsam dedi, bırakırsam çık yüce dağın tepesine; bırakmazsam, çıkamazsan demir atmış gemi gibi bat denizin dibine.

* A batış kuzgunu, benimle nasıl bahse girişebilirsin sen? Sana gelip çatan lânetle tapıdan sürülmemiş olsaydın böyle bir dâvaya mı kalkışabilirdin?

* Sana aldanan, senin yüzünden kapımızdan sürülen eşeğe kul demem, kulluk ediyor demem, çünkü kulluk edilen benim, ben.

* Elinde akıl mumu olan ışığı bırakır da dumanın peşine düşer mi hiç?

* Şeytan, ben dedi bir üfürüşte söndürürüm o mumu. Tanrı, doğruluk mumunu yel söndürmez;

* Benim bağış mumuma püf diyenin başı, sakalı, yanıp köz olan odun gibi yanar gider dedi.

Tanrı'ya binlerce şükürler olsun ki Akl-ı Küllî, tekrar geri geldi, ayrılıktan sonra kutlu bir talihle gene kavuştuk ona.

Gelişine nazar değmesin, ateşe üzerlik, çöreotu atalım; üzerlik de nedir, çöreotu da ne oluyor ki? Ödağacı gibi kendimizi atalım ateşe, kendimizi yakıp yandıralım.

O kendini gösterdi mi biz kendimizden geçelim; bâzı bâzı da dumanlara bulanmış bir halde Tur Dağı'na çıkalım.

Fare gibi, yılan gibi karanlıkları yurt edindik, şu sınırlı âlemde, toprağın içinde kalakaldık.

Tanrı, farelerin ebedî olarak toprakta mahpus kalmaları için kediyi yarattı.

Fare gibi topraktan ancak hırsızlık için çıkıyoruz! Bu eğri gidişten ne kazanabiliriz ki?

Mercimeği fareye bıraktın mı onu ejderhâ edersin; fakat kedi, farelerin yiyeceğine tamah etti mi herkes rahatlaşır.

Mesîh'in nefesi, nefesine kul köle olsun ki senden önce nefesimizi kesen, boğazımızı tıkayan zaman yüzünden soluğumuz kesilmişti, nefes alamıyorduk.

Varlığını yonup kesen, benliğinden geçip giden kişinin, herkes kimi kimsesi olur; cihanı sahibine bağışlayana, Tanrı bütün cihanı bağışlar.

Sus; çünkü sözle, sesle, harfle örülmemiş dilsiz bir sözün de var, onu söyle.

Tebrizli Şems, secdeden baş kaldırdı mı binlerce kâfir başını secdeye kor, binlerce mümin secdeye kapanır.

LIV

Şekle bürünmüş bir Ay olan sevgiliyle parıl parıl parlayan, dünyayı ısıtan bayram ayı; bayram kapısında iki Ay da yan yana.

İkisi baş başa verdiler de gizlice konuşmaya koyuldular mı bayramın başına binlerce düşünce gelir, binlerce vesvese eser.

Halk, denizin dalgalarıyla sedef gibi oynayıp durur; fakat sedef gibi onun da bayram incisinden haberi bile yok.

Bayram günü davul ne diyor, söyleyeyim sana; diyor ki: Adamsan sıçra, kalk; bayram ordusu geldi çattı.

Tanrı için bir iki parça altın, gümüş vermiştin ya, o güzel işin karşılığı olarak sana verilen altınlarla dopdolu bayram hazinesini seyret.

* Oruçla, namazla şişeyi kırdıysan bayram kadehinden, "Rableri onları tertemiz bir şarapla suvarır" şarabını, o helâl şarabı içegör.

Şu avı bırak da doğan gibi uç, padişahın bulunduğu yana git; çünkü bayram güvercini uçtu, geldi, padişahтан müjde getirdi.

(s. 148) Semiz hırs öküzünü kurban et de artık bayram ayını kutlulukla kucakla, eriş ona.

Sen kurban etmesen de umarım ki Tanrı yardımı lûtufta bulunur da bayram hançeriyle onu kurban eder.

LV

Aşkın beni eşten dosttan, hısımdan, akrabadan kesti; kimseciklere aldırış ettiğim yok; zaten senin aşkın çekinip sakınma yapısını kökünden söker, atar.

Çünkü aşk, yıkıklıktan başka bir şey istemez; çünkü aşk, hiçbir âfetten öğüt almaz.

Malın da yeri mi, iyi adın sanın, saygının, giyimin kuşamın da adı mı anılır? Evin barkın, esenliğin, ehlin, oğlun sözü mü olur?

Âşıkın canı, aşk kılıcını kaptı da bir çekti mi binlerce mukaddes can korlar önüne.

Aşk havasına düş, sonra da yıkılıp dökülmeden kork; kesenin ağzını büzmüşsün, sonra da o şeker dudaklıya âşık olmuşsun ha.

Başcağzını eğ de esenlik bucağında otur, yüce servinin havasına uymak, şu kısacık elle, kolla olmaz.

Yürü, sen ömrünce aşktan bir koku almadın; aşkın yok, sendeki akıl ancak; buna razı ol, kanaat et gitsin.

Sabretmekle eteğini fitnenin elinden kurtarmaya imkân mı var? Oturmuş da bakalım takdir, elbette bir miktarlık rızk yollar diyorsun.

Aşk ateşi bir saldırdı mı kendinden başka ne varsa siler süpürür, yakar gider; her şey de yandı mı, işte o vakit neşeyle otur, güzel güzel gülmeye koyul.

* Hele Elest deminden şimdiye dek onun gibi daima sayılan, sevilen birinin aşkı olursa bu aşk.

Onu gördüm diyorsan Allah için olsun, şu iki gözünü yum da can gözünü aç.

Çünkü bu baş gözüyle bakış yüzünden, iki dünyada da senin gibi, benim gibi binlercesi durmadan helâk olur, kör olur gider.

Gözüme onun yüzünden başka bir şey görünürse, iki gözüm de kazmalarla, külünglerle oyulsun, gitsin.

Bütün erlerin can gözleri bile mat oldu, âciz kaldı; o boyu bosu düzgün padişahın ululuğuna, güzelliğine ulaşmanın imkânı mı var?

Yazık, keşke Ali'nin Hayber kalesinin kapısını çekip kopardığı gibi senin varlığını da Tanrı çekip koparsaydı da,

O bahsettiğimiz ülkeden binlerce yıl ötede bulunan yerlerde bile onun beş vakitte çalınan nöbetini nasıl çalıyorlar, gözlerinle görseydin.

LVI

Geceleri uyuma; çünkü bir gece, yüz bin güne değer; o dolunay, geceleri keselerle sayısız altınlar bağışlar.

Her gece o bir, o tek padişahın ordusu, mazlumlara yardım etmek için kalkar, dünya göğüne iner.

* Tanrı, geceleri kalk dedi, abes buyurmadı ya bu sözü; Zühre'nin ışığı da geceleyin yolculuk etmesindedir, Ferkad'in ışığı da.

* A ham kişi, gecenin dumanıyla Mûsa'nın gördüğü ateşte pişer, olgunlaşır; geceye benzeyen mürekkep, o kaleme bilgiyle yardım eder.

Gece Leylâ'dır, gündüz de onun peşine düşmüş Mecnun; seher çağı aklının nurunu büklüm büklüm simsiyah saçlarına çekip durmadadır gece.

A Mecnun, gece Leylâ'sını kucakla, bas bağrına; gece birlik halvetidir, gündüzdeyse ikilik var, sayılar var.

Bil ki abıhayat karanlıklardadır; sen ne biçim balıksın ki deniz suyunu kendin kesersin kendine, denizden kendin mahrum edersin kendini.

* İtaat edenlere arka olan, onlara dayanç kesilen şu Kâbe'ye bile siyah örtü örterler.

Gece Kâbe'sinde kılınan bir namaz, yüz namaza bedeldir; hiç kimse böyle bir mâbedi uyku için kurmaz.

Keremde, ihsanda eşi, dengi bulunmayan Tanrı, geceleyin bütün putları kırdı da kendisi kaldı ancak.

Sus, şiir kesattan başka bir şey değil, fakat bilgisizlik ondan da kesat. Bu bilgide ne biçim zahitsin sen ki, sendeki bilgi senden daha zahit.

LVII

Sen beni istemesen de gönlüm istiyor seni; Tanrı dilerse sen de barışırsın, uzlaşırsın bizimle.

Binlerce âşıkın var, hepsi de canla, gönülle seni aramada, seni istemedi; bakalım kutluluk kime nasip olacak, içimizden hangimiz sana ulaşma devletini bulacak?

Yoksul bir âşıkın sana düşmesine, senin aşkına tutulmasına halk şaşır duruyor; padişahların bile gıpta ettikleri bir şeyi ne diye ister şu yoksul diyor.

Fakat ölü can ararsa, yahut solmuş ot seher yelini dilerse şaşılmaz buna.

Yahut körün iki gözü Tanrı'dan görüş dilerse, yahut da on yıllık aç, yiyecek isterse şaşılmaz elbette.

Çok dua etmeden hepimiz de dua kesildik; öylesine dua kesildik ki yüzümüzü gören dua istiyor bizden.

Fakat ben senin gözüne kâfir görünmedeyim âdeta; kendisine âşık olup dalanı öldüren gözlerin beni gördü mü yaslara batmamı istiyor.

Ayrılığın beni öldürse bile helâl ederim kanımı; tutsak, gaziden kan pahası dileyebilir mi hiç?

Selâm verdim, saygı gösterdim, bana, nasılsın dedin; kimya dileyen yoksul bakır nasıl olabilir?

Resim, ressam nasıl yaparsa öyle olur; şifa uman, ilaç isteyen hastanın bedeni ne halde olabilir ki?

Gölge gibi güneşten bahsedip durma; zerre gölgeden kaçır, ışık ister o.

Tebrizli Şems'in ne de cömertliği var, ne de vergisi, bağışı var ki yeşil kubbenin güneşi bile ondan ihsan istemede, bağış ummada.

LVIII

Bülbül, bundan böyle bahçede bizden bahseder, o gönüller alan sevgilinin güzelliğini söyler.

Yel söğüdün başına vurdu mu söğüt oynamaya koyulur; Allah bilir, havaya neler söyler o.

Çayırın çimenin sırrını birazcık çınar anlar, anlar da geniş ellerini açar, bir hoşça duaya başlar.

Güle, şu güzelliği kimden aşırıdın diye sorarım; utancından sölpük sölpük güler, fakat nerden söyleyecek?

Gül sarhoş amma benim gibi harap değil; mahmur nerkisin sırlarını size söylüyor.

Sırlar duymak istiyorsan sarhoşların yanına git; sarhoş kişi sırrı utanıp çekinmeden söyleyiverir.

Şarap üzüm kızıdır, kerem, ihsan suyundandır; kesesinin ağzını açmıştır, cömertlikten bahsedip durmadadır.

Hele Arş şarabı olur da ululuk ıssı büyük, kerem sahibi Tanrı'dan gelirse, onun cömertliğini, onun keremini söylese söylese Tanrı söyler ancak.

O şarap arif kişinin gönlünde coşar köpürür, onun beden küpünün dibinden sana seslenir, çağırır seni.

Göğüs, süt verdiği gibi şerbet de verir elbet; göğüsten akıp duran kaynak, olaylar anlatır, baştan geçenleri söyler durur.

Can, daha da sarhoş oldu mu hırkasını çeker, çıkarır; külâhını fırlatır, atar, şu elbiseden vazgeçer gider, hattâ külâh şöyle dursun, başını bile verir.

Şarap, hiçbir şeye aldırış etmez bir tavırla aklın kanını içti mi ağzını açar da ululuklara, ulular ulusuna ait sırları söylemeye başlar.

Sus, kimsecikler inanmaz sana; çünkü kimyadan bahseden, bakırdan başka bir şey yemez.

Tebriz'e, doğuların, batıların övündüğü Şemseddin'imize haber götür. Belki seni o över.

LIX

Sen beni istemesen de gönlüm bırakmaz seni; Tanrı dilerse sen de barışırsın, uzlaşırsın benimle.

Binlerce âşıkın var, hepsi de canla, gönülle üstüne titriyor; bakalım talih kimin yüzüne gülecek, kutluluk kime nasip olacak, içimizden hangimiz sana ulaşma devletini bulacak.

Yoksul bir âşıkın, senin aşkına tutulması şaşılacak bir şey; padişahların bile gıpta ettikleri bir şeyi bir yoksul nasıl umabilir?

Fakat ölünün Tanrı'dan can istemesine şaşma; susuzun gönlünü suya vermesine şaşırma.

Gözünün nurunu aramasına şaşma körün, gurbet gözyaşları dökmesinden şaşırma tutsağın.

O kadar dua ettim ki varlığım dua kesildi gitti; yüzümü her gören, duayı hatırlıyor.

Selâm verdim, saygı gösterdim, bana, nasılsın dedi. Kimyanın yakıp yandırmadığı, eritip altın etmediği bakırın hali nasıl olabilir ki?

Resim nasıl olabilir? Ressamın fikrine uygun olur ancak; fakat dost eliyle sıkılmayan üzümün hali nasıl olur? (Kendi kendine çürür gider).^[14]

LX

Eşek kafalı biri, bahçeye kızdı da başını aldı, çıktı gitti; zaten yüzü çirkindi, huy kötülüğüyle büsbütün çirkinleşti;

Gönlü, yüreği karaydı, ocağı kördü, büsbütün karardı. Boş bir kazandı, evin bir bucağında baş aşığı çevrildi, kalakaldı.

Cıva gibi oynayıp dururdu; fakat temelinden canı yoktu onun; iğreti bir oynayıştı gösterdi, derken bu oynayış bitti, öylece kaldı gitti.

Baş çekmesi, hilesi, düzeni yüzünden gönlü kan çanağına döndü de gene imana gelmedi Ebû Leheb; gönlü Ahmed'in cilâsıyla bir türlü cilâlanmadı.

Bir yün parçasıyla ayna temizler gibi düşüncenin yüzünü sileyim de ayna gibi göstereyim sana, kim râm oldu, kim baş çekti, inada düştü; bir seyret.

(s. 149) O kişiyim ben ki hatırıma gelenden başka bir şey söylemem; hatırım da bir solukta akıl kesilir, zaman da olur, çılgınlığın ta kendisi olur.

Başın için, sen benim içimi apayrı bir şehir say; hem de bu şehir suyla, toprakla kurulmadı, ol emriyle oldu.

O ne yaptı, ne yana gitti, bu, şu beden âleminde ne hale geldi; bu çeşit dış âleme, şunun bunun iyiliğine, kötülüğüne ait hiçbir sözüm yoktur benim.

Sus ki bir şey bilmez, bir şeyden anlamaz kişinin gönlü kınamayı kendine çeker, alınır; eğri görüşlüler daima vardı, şimdi olmadı ki zaten.

LXI

Bana senin akıyk dudakların gerek, şekerden ne fayda var? Bana senin yüzün gerek, Ay'ın ne faydası olacak?

Bana senin zekâtın gerek, ne yapayım hazineyi? Bana senin belin gerek, kemerin ne faydası var?

Sarhoş gözlerin olmadıktan sonra şarap ne neşe verecek? Yoldaşım sen olmadıktan sonra yolculuğun faydası ne ki?

Seninle buluşmadıktan sonra ömrün sürüp gitmesinde ne kâr var? Sana sığınamadıktan sonra kalkanın ne faydası olabilir?

Yusuf'um, sen olmadıktan sonra Mısır'da ne işim gücüm, ne faydam, kârım olabilir? Padişahın gölgesi gittikten sonra kalabalığın faydası nedir?

Senin güneş yüzün olmayınca güneşin ne ışığı olabilir? Gördüğüm sen değilsen görüşün faydası nedir?

Gecem kıyamet günü gibi uzadı gitti amma gönlüm sana secde etmek istiyor, seherden ne fayda bana?

Ay'ın bulunmadığı gecede yıldızlar ne yapabilirler? Kuşun başı olmadıktan sonra kanatları varmış, ne fayda?

Güç kuvvet, yürek pekliği, göz pekliği olmadıktan sonra silahla attan ne fayda beklenebilir? Gönül, gönüllük etmedikten sonra ciğerin ne faydası olabilir?

Canım sen değilsen candan ne fayda, yelden ne fayda? Bana can gözü bağışlamazsan baş gözümünden ne geçer elime, bakışımdan, görüşümden ne fayda umulur?

Senin bakışından başka bir hünerim ne vardır, ne olacak; sen yardım etmezsen hünerin ne faydası olabilir?

Dünya bir ağaca benzer, yaprağı, meyvesi senden biter, senden olur; yaprağı, meyvesi olmazsa ne faydası vardır ağacın?

A gönül, insanlıktan geç de melek kesil; meleklik olmazsa ne faydası var insanın?

Mademki haber, ona mahrem değil, hiçbir şeyden haberin olmasın, sarhoş ol gitsin; zaten haber vericisi sen olmadıktan sonra haberden ne fayda umulur?

Tebriz'in övündüğü Şems'ten ışıklanmayan kişinin kapkara bedeninde ne fayda vardır ki?

LXII

Rum ülkesinin padişahı şimşir ağacıyla savaşıp duruyor; nasıl neşeleneyim, nasıl sevineyim ben?

Akıl dünyası Rum'a benziyor, tabiat âlemiyse tıpkı Zenci; ikisinin arasına bir savaştır düşmüş.

Dünyada ne umuyor, ne istiyorsanız hepsi de sizin olsun; ben her şeyin başlangıcı olan, her şeyi yoktan yaratan Tanrı'nın yolunu tutmuşum, yeter bu bana.

İki kılıcın çarpışması, yolda eminlik bırakmaz; ayrılıklar, aykırılıklar hep zıtlardan meydana gelir.

Fakat kararlı saltanat, aklın nasibidir ancak; çünkü kerpiç, taş, cansız şeyler ne emninlikten bir şey anlar, ne korku nedir, bilir.

Bu evde akıl mumu ışık veremez; çünkü yağı yel yüzünden o yana bu yana kıvranıp durur. ^[15]

Melek bilgiyle gelişmiştir, hayvan bilgisizlikle; insanoğluya ikisinin arasında becelleşekalmıştır.

* Gâh bilgi onu tutar, İlliyyîn'e çeker; gâh ne olursa olsun der, bilgisizlik onu aşağılara sürükler, düşürür gider.

Cansa akıl üst gelsin de şu savaş bitsin, ben de çekişten kurtulayım, hoş bir hale geleyim, iyiliklere uyayım diye bir yana çekilmiş, oturmuştur.

Gürültü, şer, fitne korkusundan ağzımı tuttun da şu hikâye yarım kaldı gitti.

LXIII

Yerden ağaç biter, yapraklanır da şunu söyler: Hocam, neyi ekersen ancak onu biçersin.

Bir solukluk canın kalsa aşktan başka bir şey ekme; çünkü adamın değeri neyle ölçülür? Aradığı şeye; neyi arar, dilerse ona lâyıktır adam.

İki elini yu da gel, sofraya otur; zaten su, el, yüz yıkamak için yaratılmıştır.

Ne aptaldır o adam ki, sevgili onun evindedir de o eve gelmez, boş yere, olmayacak yerlerde koşup gezer.

Adam İsa olursa koşa koşa Meryem'in yanına gelir, eşek olursa bırak, varsın eşek sidiğini koklasın dursun.

Sâkîye yoldaş olan nasıl ayık kalır, nasıl semirmez, geliştikçe gelişmez?

Bal madeni kesilen, ne diye ekşi kalsın; ölüsü olmayan ne diye tutsun da ağıtlar yaksın, bağırıp ağlasın?

Sana gizlice söyleyeyim, gül neden gülüp durmadadır? Gül yüzlü sevgilisi elindedir, onu kokar durur da ondan.

Gazel söyle de halk yüzyıllar boyunca okusun; Tanrı'nın dokuduğu kumaş ne yıpranır, ne eskir.

LXIV

Bahçe ortasında kızıl gülün bir hay-huyu var; ağzımı koklayın benim, ne kokuyor demede.

Bahçedekilerin hepsi de sarhoş, fakat gül kadar değil; çünkü her biri bir kadeh içti, onunsa testisi var.

Mademki yıl neşe yılı, gün çalgı çağanak günü, ne mutlu bana da, zevki, işreti huy edinen kişiye de.

Ay yüzlü ebedî bir sâkîsi olan ne diye bizim gibi gül meclisini yurt edinmez?

Binlerce kutlu can, o cana feda olsun ki meclisimize gelir de için emrini duyar.

Güle, kime gülüyorsun diye sordum; cevap verdi de dedi ki: İki kocalı çirkine gülüyorum.

Bize karşı nasıl bir aşk beslemede, bizde ne arayıp taramada ki binlerce defa senin ilkbaharını güz haline getirdi.

Gül bir kadeh getirdi de şarap içer misin dedi; içerim elbet, niçin içmeyecekmişim; benim de boğazım var.

Zaten Tanrı şarabını içmek için boğaza da ihtiyaç yok; zerre zerre her varlığın şarabı da ondan, mezesi de.

Gülün, lâlenin yüzlerce düşmanı var diye gayrete düşmüş de ne kötü sarhoş olmuş diken, ne de sert huyu, ne de ekşi bir suratı var.

Mûsa'nın tecelli durağı olan Tur Dağı'na bak, o sayıya gelmeyen, o ardı, arası kesilmeyen şarabı öylesine içmiş ki; ağzı yok amma çarşı gibi bir karnı var.

Bahar mevsiminde sarhoş ağaçları seyret, o kadar içmişler ki açılıp saçılmışlar, dışarı vermişler içtiklerini.

LXV

Gökyüzü sırlarının bulunduğu sarayın eşiğine ulaşmak mümkün değildir; yokluk ve yakıyn damına hiçbir merdiven ulaşamaz.

Arifin zannı marifet âleminde gezmeye başladı mı binlerce yıldız, binlerce ay, o zanna erişemez.

Bir kişi, şu yıkık dünyada baykuş huyuna sahip oldu mu bülbüllerden kesildi demektir, gül bahçesine ulaşmasına imkân yoktur onun.

Bir dirhem için hırsından arpa arpa bölünüp kesilen kişinin canı, bil ki madene ulaşamaz, buracıkta bağlanır kalır.

Şu mekân âleminde güzellere kapılıp da duygunu otlatmayagör, çünkü duygu, mekâna bağlandı mı mekânsızlık âlemine varamaz.

İnsanlara alışan ceylan, dostlarından ayrılır; lâleliğe, erguvanlarla dolu yayım yerine varamaz.

Mekke'ye varmak için Akkâ'ya gitmek gerek; var git, olmayacak şeyin peşine düşme, çünkü ne buna ulaşabilirsin sonra, ne onu elde edebilirsin.

Soğana, sarmısağa yapışmışsın, onları örmede, onların kokusunu almadasın; halbuki o soğandan misk ceylanlarının göbeklerinde olan misk kokusu alamazsın.

Gönül definesini istiyorsan sus, çünkü doğru yolu buluş definesine gönül varabilir, dil değil.

LXVI

Gel ki şaraba düşkün sâkî geldi; çaresizlere haber sal, çare geldi, erişti.

Aşk beyi geldi, meyhaneyi açtı; akıyka benzeyen şarabı kayalara bile tesir etti.

Binlerce süt, şeker kaynağı coştı ondan; kayaları yardı, aktı da beşikteki çocuklar bile gıdalandı

ondan.

* Aşk imam olunca binlerce mescit doldu, o minareden namaz uykudan hayırlıdır sesi geldi de herkes mescitleri doldurdu.

Toprak çömleği dök, kâse geldi; küpün ağzını açık bırak, tortulu şarap içen geldi, erdi.

Güneşe benzeyen yüzü yerdekilere vurup parlayınca Zühal yıldızı bile yedinci kat gökten seyre geldi.

Tacını gördük de hepimiz Ferîdûn kesildik; yıldızı doğup parlayınca hep yıldız bilgini olduk.

Aşkı yol vurunca hepimiz soyunduk, çıırçıplak olduk; o atlı dilber gelip görününce hepimiz yaya kaldık.

(s. 150) O dilber bir parçacık, bir parçacık lûtfu başladı da lûtfunu uman kanlarla dolmuş gönül, o ümitle paramparça kesildi.

Dilini kes de bu tapıda baştan ayağa kulak kesil; tez ol, çünkü kulağa takılmak için küpe de geldi işte.

LXVII

Bundan böyle bahçede bülbül hep bizden bahseder, bizim havamızla şakır, çiler, şekerler döken, cana canlar katan aşkı anlatır.

Sevgilimizin yüzünün renginden haberi varsa ne diye lâlelikten bahsetsin, ne diye nesrinden, gülden söz açsın?

Yok, eğer kıskançlık yüzünden, sevgiliyi gizleyeyim, kimse duymasın diye söylüyorsa, o vakit de gözden, gözpınarından bahsetmez de derenin ayağından söz açar.

Azar azar, yavaş yavaş zerre dağ kesilir; dağ da ne kadar sarp olursa olsun, üstünden yol aştıkça yok olur gider.

Önünde yüzlerce Kafdağı'nın zerre kesildiği dağa gelince: Sevgili, ona gel dedi mi yola düşer de koşa koşa huzuruna varır.

Dağın kulağı, onun o kutlu, gel sesini duyunca başını ayak eder, dağ da evet, geliyorum sözünü iki kere söyler.

Bunu devlet, ikbal bahçene and içerek söylüyorum; hani o devlet bahçesi, o ikbal bağı ki orda sarhoşluk bile bülbül seni övsün diye gül gibi susup kalmıştır.

LXVIII

* Seher çağı belirdi, gün, yüzüne düzgün sürüyor; gün Vîs'i yüzünü beziyor.

Ben gönül gününe kulum köleyim, onun yüzü yüzyıla bedel; onun güzelim yüzünün düzgüne ihtiyacı yok.

Şu gönlün yüzündeki aklık nurlar verir, yüz aklıkları bağışlar her yana; gök kubbenin taşıyla da ot ölçülüp saman dağıtılmaz ya.

Gece, gözlere inen kara suya satmıştır düzgünü; dünya denilen kocakarının yüzü, seyret de bak, kime lâıyk.

Şu düzenbaz, şu riyakâr kocakarıyı binlerce defa boşa; kocakarının nefesi gençliğini yıpratır, pörsür gidersin.

Sen şeytan olmadan sür şeytanı yanından; yoksa yakında ne olacağını görürsün, ben susuyorum işte.

LXIX

Biz mahmurduk, uykulara dalmıştık, can sâkîsi gelip çattı, aldı eline altın kadehi, açtı testinin ağzını.

Gelin, can şarabı geldi; haydin, koca sağrak geldi; şu sabah çağında mahmurlara sundukça sunacak artık.

Ne de kutlu sabah, ne de yüce sabah şarabı; padişahın şarap kadehini sunmak, bizden de ona karşı rükû etmek, secdelere kapanmak.

Şarap arı duru, padişah arkadaşımız, devlet yâr olmuş bize; artık bu arada neler var, neler oluyor, söyleyemem de söyleyemem.

Kim şarap içmiyorsa kadehi başına döker de hadi der, var, yıkıl git, kör dünyanın peşine takıl.

Ölünün, yalnızca ölünün su içip aş yediği şu dünyada aklı başında olan, ne yedi, içti, ne dinlendi, esenleşti, ne de bir an gözüne uyku girdi, ımızgandı.

İçi tertemizdi de arı duru şarap, nasibi oldu; amma ne şarap, ne kadeh, ne de hoş, ne de güzel sohbet meclisi.

Sen şarabı görmezsin de eli görürsün; gönül ateşini görmezsin amma görürsün ki evler dumanla dopdolu.

Aşağılık kişilerin gönülleri yandı mı bir pis kokudur yayılır etrafa; fakat padişahların gönülleri yandı, yakıldı mı bir ödağacı, bir amber kokusudur arttıkça artar.

Her sarhoşun alınına, yürü, can buldun yazısı yazılmış; kadehin budağında da, sonu hayırdır, sonucu övülecek haldir yazısı yazılmış.

Çalgıcının tefine Zühre bile senin kulun kölen; sâkînin eline, avcuna talihin, bahtın kutlu yazısı yazılmış.

A İmranoğlu Mûsa, Firavun kör olsun, sen güledur; a Tanrı Halil'i ye, iç, afiyetler olsun, gözü çıksın Nemrud'un.

İblis, Tanrı şarabını içseydi de sarhoş olsaydı, yüzlerce suç işlese gene ibadeti reddedilmezdi.

Susayım; akıllıların, ayıkların yanında susmak daha iyi; çünkü halk şaşırıp kaldı, düştüğü hayaller

de arttıkça arttı gitti.

LXX

Aşkın tespihi kaptı, ağzıma nağmeler, beyitler verdi; çok lâ havle dedim, çok tövbe ettim amma gönül hiçbirini duymadı gitti.

Aşkın elinden ellerimi çırpıma, gazeller söylemeye koyuldum; aşkın ârımı da yaktı, namusumu da, fikrimi de, bütün varımı yoğumu da.

Çöp atlamazdım, zahittim, dağ gibi ayağımı diremişim; fakat hangi dağ var ki senin anışın, onu saman çöpü gibi kapıp gitmesin?

Dağ bile olsam hep senin sesinle seslenirim ben; saman çöpü kesilsem hep senin ateşine yanarım, o ateşte duman olur, tüterim ben.

Varlığını gördüm de utancımdan yok oldum; fakat bu yokluğun aşkıyla varlığa can geldi.

Nereye yokluk gelse varlık, yok olur orda; bu ne yokluktur ki geldi de varlık arttıkça arttı onun yüzünden.

Gökyüzü mavi, yeryüzü de kör gibi yol üstüne oturmuş, senip ay yüzünü görense bu körden de kurtuldu, o mavi gökten de.

O, dünyanın gözünden gizli ulu bir erdir, tıpkı can gibi; ateşe tapanlarla Yahudilerin arasında, Tanrı'nın gönderdiği Ahmed'e döner o.

Seni övmek, gerçekten de adamın kendisini övmesidir, çünkü güneşi öven, kendi gözünü övüyor demektir.

Seni övmek bir denizdir sanki, dilimizse gemi; deniz yolcusu yürür, gider, sonucu da iyi olur, hayra döner.

Bana denizin inayeti, uyanık baht gibidir; gözlerim uykuya dalsa bile ne gam.

LXXI

Binlerce kutlu can, yüzüne feda olsun senin; dünyada senin gibi güzeli ne bir kimsecik görmüştür, ne de senin gibi güzel, analardan doğmuştur.

Dilerim senin gibi bir padişahın aşkına düşen, senin havana kapılıp tuzağına tutulan âşık binlerce rahmet saçılsın.

Senin yüzünden, gözünden mi bahsediyorlar, huyundan husundan mı? Zaten biri öbüründen, o ötekenden daha güzel; ne yaradılış bu.

Gönlümde büyü ipi gibi binlerce düğüm vardı; güzelim gözlerinin büyüyle hepsi de çözüldü gitti.

Aşkın iki gözü de senin yüzünden yüceleri görmeye başladı; seyret talebedeki gücü kuvveti, ustadaki hüneri, sanatı.

Gönül, aşk, ceset; hep beraber huzurunda oturmuş kalmışız; biri yıkık dökük, öbürü sarhoş, ötekininse gönlü neşeyle dopdolu.

Hüküm senin, buyruk senin; güldürürsün, ağlatırsın; hepimiz de ağacın dallarıyız sanki, sense yeke benzersin.

(s. 151) Yelle sararır solarız, yelle yeşerir, tazeleşiriz; güç kuvvet senin, bütün dilek senin.

Kerpicin, kayanın, baharın tesirinden ne haberi olacak; baharı yeşilliğe, sümbüle, şimşada sor.

LXXII

* Dost, bilmiyorsanız bilin ki can Kâbe'sidir, ne yana giderseniz gidin, nerde olursanız olun, mutlaka ona dönün, ona yüz tutun.

Siz bedenseniz âleme can odur; yok, cansanız bütün canların canı odur.

Bu gece kimdir feda olacak diye bir ses geldi de canım yerinden sıçradı, veresiye değil, peşin olarak alın beni diye haykırdı.

Aşk, yüzüme binlerce nokteler yazdı; âşıkmanız gönlümün halini görün de okuyun.

Ne kadehtir her an âşıklara sunulup duran kadeh; erseniz siz de bu çeşit kadehi alın, çekin.

Usandınızsa, canınız sıkıldıysa, aşk bağıdır bahçedir, seyirdir seyrandır; yoruldu da yolda kaldıysanız onun sevgisi Arap atıdır.

Balıkların suyu da denizdir, ekmeği de; balıksanız ne diye ekmeğin dudağına âşiksınız?

Mihnetlerle, eziyetlerle dopdolu bir kırba var, adı beden. Atın taşı, kırın o kırbayı da tamamıyla kurtulun gitsin.

Tebrizli Şems için sanki kafese kapanmış bir kuşum ben; düşmanlık edin de kırın, parçalayın kafesimi benim.

LXXIII

Binlerce kutlu can, yüzüne feda olsun senin; dünyada senin gibi güzeli ne bir kimsecik görmüştür, ne de senin gibi güzel, analardan doğmuştur.

Dilerim, senin gibi bir padişahın aşkına düşen, senin havana kapılıp tuzağına tutulan âşık binlerce rahmet saçılınsın.

Gönlümde büyü ipi gibi binlerce düğüm vardı; güzelim gözlerinin büyüyle hepsi de çözüldü gitti.

Senin yüzünden, gözünden mi bahsediyorlar, huyundan suyundan mı? Zaten biri öbüründen, o ötekinden daha güzel, ne yaradılış bu.^[16]

Gönlüm, saçlarının gölgesinde ne de güzel uykuya dalmış: Harap, sarhoş, lâtif, hoş, güzel mi güzel, hür mü hür.

Kıskançlığın gönlümü uykudan uyandırdı, sıçradı, kalktı gönül; mahmur bir halde feryatlar edecek şimdi eyvahlar olsun:

Hüküm senin, buyruk senin; güldürürsün, ağlatırsın; hepimiz de ağacın dallarıyız sanki, sense yeke benzersin.

Yelle sararır solarız, yelle yeşeririz, tazeleşiriz; güç kuvvet senin, bütün dilek senin.^[17]

Ağacı yel dıştan oynatır; gönül ağacının yeliyse içerdedir, dostu anıştır o yel.

Beni sarhoş ettin mi yanılırım; kendimi bey sanırım, ne diye buyruğa uyayım derim.

Derde düştüğüm zaman sen derim, sen duyarım; fakat dert geçti gitti mi seninle arama bir perdedir gerilir.^[18]

Akıl, işin sonunu görmeye başladı mı aşktan bir sestir gelir: Ne olursa olsun, geç.^[19]

LXXIV

Kutlu canlara benden selâm söyleyin; bizden önce gelip geçmiş âşıklara haber iletin benden.

Vuslat günü şimşek gibiyim, ayrılık gecesindeyse buluta dönerim; şu iki karmakarışık halden hangisindensin, söyle bakalım.

O güneşin huzurundayken Ay'ın, mumun, yıldızın, göğün adını anarsanız Tanrı düşman olsun size.

Aşkının mutfağını bırakır da ham çanaklarla ihsan sofrasına giderseniz çanağınız boş kalsın, yok-yoksul kesilin.

Nerden ateş alıp getireceksiniz, size haber vereyim; salına salına bir güzelce yürüyüp giden padişahlar padişahının atının nalından çıkan şimşekten ateş alın.

Fakat amanın, sakının, çekinin, pek sert bir attır o, gemine yapışsanız bile ne eyer kor, ne gem.

Oraya ölüyü götürseniz can bulur, dirilir; haramı götürseniz o da helâl olur, arınır.

Aşkı, canın ayağından binlerce bağı çözüp attı; iki elimi tutun da o durağa, o tapıya götürün beni.

Bu gazelleri aşk levhinden yazdım, bu kuldan alın da Tebriz'in övündüğü Şems'e götürün.

LXXV

Tertemiz dostcağızla arı duru şaraptan başka bir şey vermeyin; onlara şarap sunarsanız birden verin, ayrı ayrı sunmayın.

Böyle bir şarapla dolu olan bu çeşit kadehe başka şarap katmak haramdır; Tanrı âşıklarına Tanrı şarabından başka bir şey vermeyin.

Yola düşmüş çıplaklar, güneş ışığını elbise edinirler; aşk yolunun çıplaklarına değerli elbiseler vermeye kalkışmayın.

Hiçbir seher yeli, onların izlerinin tozuna bile erişemez; canlarının aşkına olsun, seher yelinden bahsetmeyin, o çeşit bir vaadde bulunmayın onlara.

Vuslat ümidiyle rahata kavuşan, karar eden bir âşık, belki de bulunur; fakat bu ümitle karar edemem ben, bana ümit vermeye girişmeyin siz.^[20]

Şarap ortada, sevgili sarhoş, bense âşıkım; artık bahanelerle avunamam, bahaneler icat etmeyin bana.

Şarap ateştir, biz de ateşten doğmuşuz; halden anlar arkadaşsanız şaraptan başka bir şey sunmayın bize.

Melhem, bu çeşit gaziler içindir; yarası olmayana ilaç vermeyin.

Mademki Tebriz'in övündüğü Şemseddin geldi, iki dünyayı da onunla buluşmadan başka bir şeye feda etmeyin, iki âlemi de ona bağışlayın ancak.

LXXVI

Cana perde kesilir candan kopup gelen söz. İnciyi, deniz kıyısını göstermez denizden olan sis.

Filozofça anlatışlara dalmak, pek yüce, pek büyük bir işle uğraşmaktır, fakat anlatış perdedir gerçekler güneşine.

Dünya köpüktür, Tanrı sıfatlarıysa denize benzer; fakat perdedir şu cihan köpüğü denizin arılığına duruluğuna.

Köpüğü yarmaya, gidermeye bak ki suyu elde edesin; bakma denizin köpüğüne, örter denizi o.

Yerdeki, gökteki sûretlere, resimlere dalma, düşünme onları, çünkü yeryüzündeki sûretler zamandan utanırlar da perde ardına girerler.

Sözün içini elde etmek için harf kabuğunu yar; saçlar da sevgilinin yüzünü gözünü örter.

Her hayali, perdeyi açan bir şey sanırsın, at o hayali, asıl sana perde olan o hayal.

Şu yok olan, yokluk yurdu olan dünya Tanrı'nın eseridir, delilidir; fakat bu eser de, bu delil de gene Tanrı'nın güzelliğini örtmede.

Varlık, gerçi bir maden olan Tebrizli Şems'ten bir kesinti amma öylesine bir parça ki cana perde oluyor, madeni göstermiyor.^[21]

LXXVII

Hamd olsun, şükrolsun kullarını kurtaran, ferahlığa kavuşturan Tanrı'ya; belimizi şükürle bağladık da bağlarımızı çözdü, açtı.

Gökyüzü benim duamdan, benim feryadımdan cana geldi, o da ağzını açtı, o da başladı duaya.

Vefayı aradık da aradık, nice zamandır bu arayışla gönlümüz yandı da yandı; sonucu vefa da utandı

bizden de yüzü terlere battı gitti.

* Nerde görünürse o Süheyl yıldızının yüzüne karşı deri kesilmişiz, nerde coşup akarsa kul köle olmuşuz aşk kaynağına.

Gönül penceresinin ardında yüzlerce gizli kapı vardı, Tanrı kapamıştı onları, Tanrı kulu açıverdi.

Şu konakta iki kandil var: Ay, Güneş; Tanrı, gönülden bir pencere açtı onlara.

* Tanrı, Rabbiniz değil miyim dedi de canlar, evet dediler; o evet demenin doğruluğunu belirtmek için Tanrı, bir belâ yoludur açtı işte.

LXXVIII

Söz, söz söylemeyi bilen, sözün kadrini anlayan kişinin yanında büyüktür, uludur; söz gökten inmiştir, söz hor, hakir olamaz.

İyi söz söylemezsen bin söz söyleyen bir söz sayılmaz; fakat iyi söz söylersen bir tek sözün binlerce söz kadar değeri vardır.

Söz, perdesini kaldırırsa da ortaya çıksa, o zaman görürsün ki yaratıcı Tanrı'nın sıfatıdır söz.

Söz, yüzünü gösterse herkes gıpta eder ona, bundan dolayı yüzünü gizler; ne mutlu o kişiye ki sözde sır sahibidir, aklına geleni söylemez.

Arş'tan yere dek zerre zerre her şey konuşmadadır; yeryüzü de bil ki anlayışta tıpkı Arş'a benzer.

Söz, Tanrı bilgisinden doğarsa Tanrı'nın işini işler; fakat bizden istersen kavgaya, savaşa sebep olur.

* Söz, ebabil kuşcağızları gibi bir orduyu kırıp geçirir; gizli askere, gayb ordusuna karşı savaşabilir mi hiç?

Bir sivrisinektir sanki de Nemrud gibi bir padişahın kafasını kırar; iyiden iyiye anlaşılır ki gizli bir silahı var sözün.

* Ahmed'in bakış mızrağı ne de sağlamdır ki gönüllere işler, Ay'ın kalkanını bile ikiye böler.

Sen bu sözden bir eser istiyorsun, bu söze parmak basıyorsun; dost yardım eder, fırsat ele geçerse eline veririm istediğin eseri.

LXXIX

Eşim dostumsan benim, arkadaşsan bana söyle bakalım, dün gece ne oldu; şu gönülle o şaraplar satan sevgilinin arasında ne geçti?

Canım feda olsun efendime; gerçekten de her şeyi görür, cömertliklerde bulunur o; varlığa, ebediliğe ulaştırır, yokluktan korur bizi o.

Ay yüzlümün yüzünü şu gözlerinle gördüysen söyle bakalım bana; kulaklarındaki küpelerde ne biçim taş vardı?

Bütün dağılıp uzaklaşanların tekrar dönüp varacakları konak onun tapısındır; tıpkı gölgen gibi hani, ne kadar uzasa gene döner, sana gelir.

Benimle aynı hırkaya bürünmüşsen, bana sırdaşsan söyle bakalım, o hırka giymiş şeyhin yüzü, şekli nasıldı?

Allah korusun, mekân âcizdir, dilsizdir; Allah acısın, zaman pek çok doğurur, çeşitli olaylar kor meydana.

Yokluğa erişmişsen, söylenmeden sırları biliyorsan söyle; o sükût içinde söz söyleyenin işareti neydi, meramı ne?

A gönül, yan onun sevgi ateşinde, yan, eri. A yaşayış, ebedî ol, ebedîlik geldi, erişti sana.

Uyumamışsan, dün geceki halleri biliyorsan söyle; gece yarısı neydi o nara, neydi o coşup köpürüş?

Kırık gönülleri onarmak istersin de kırılır gider o gönüller; kurtuluş yolunu göstermek istersin de secdelere kapatırsın beni.

Bir şey sebep olmuştu da elbisemizi de paramparça etmiştik, bedenimizi de; bir parçacağınızı getir de göster bakalım, rengi neydi, kokusu nasıl?

Burnunun doğrusuna gidip kırılma, gizlenme abıhayat gibi; Yahudiler gibi yarı yüzünle secde etme.

Yunus gibi balığın karnında, denizin içinde hapsolmaktan kurtulduysan o denizin mânası neydi, neydi o dalgalanmadaki maksat, nedendi o coşup köpürüş? Söyle.

Ne olurdu diyor, lûtfetseydi, kerem buyursaydı da sevgilim de beni sevseydi; sevgin tesir etmiyor mu, aşkın vurmuyor mu ona, onu da âşık etmiyor mu yoksa?

İnsanların da, cinlerin de nerden geldiklerini, asıllarının ne olduğunu tanımış, bilmişsen hepsinin de aslının bir olduğunu anlamışsındır; peki, bu ayrılık, bu nefret nedir ki?

A zevkimin, neşemin tazeliği, parlaklığı, neyle heyecana getirebilirsin beni, ne vakit, nasıl aydınlanır, güler gözlerim? Efendim yanımda değil.

Önü-ardı, yüzü-arkası olmayan canı gördüysen, âşıklar onu düşündükleri vakit önü-ardı, yüzü-arkası oluyor, bu neden yâni?

(s. 152) A felek, sunduğun şarapla sarhoş olursam sana dönerim, düşmanlığa kalkışırım, Rabbinin nimetlerini inkâr eden biri olurum.

Aşktan asıl maksat biz değilsek, aşk defterinin başında adımız yoksa şu binlerce defter, şu binlerce haber, şu binlerce dedikodu nedir ki?^[22]

LXXX

Senin huzurunda can nedir ki; sözü mü olur canın? Can sensin, senden başka ne varsa hepsi beden, hepsi bir kuru ad san.

Gerçi Ay, on elle yüzünü yıkamada; fakat o yüze kul köle olmak haddi mi onun?

Gerçi âşık olmak, aşk, işlerin en iyisi amma, bil ki bizim sevgilimizin yüzü yoksa haramdır.

Aşkın canına and olsun, iki can karışıp birleşmedikçe sevenle sevilenin arasında ayrılık vardır, buluşmanın bir düzeni yoktur.

Tanrı lûtfunun şarabına bir uç, bir son yoktur; sihirli görünüyorsa, bu kadehin kusurudur.

Ay ışığı eve, pencere ne kadarsa o kadar vurur, ışığı doğuyla batıyı tutsa, gene de bu böyledir.

Yürü de varlık kadehine bir sağlamlık vermeye bak, çünkü o şarap pek kıvamlıdır, evveline de evvel yoktur onun.

Binlerce can, istedi durdu da ben bir tanesini götürdüm o huzura; geri kalanları nerde dedi; dedim ki: Bırak, onlar da borcum olsun.

Gözleri, ham olan her âşıkı pişirmek için ümitle korkunun arasına girmiş, yoldaş olmuş onlara.

Ne de güzel konuk; binlerce evi yağma etti; fakat bütün esenlik, onun selâmını yağma etmede, selâmına nail olmada.

O ressamın yaptığı resimler evin içinde; dama bak, Ay damdan görünür.

Müjde geldi, Tebrizli Şems Şam'daymış; Şam'daysa eğer, ne sabahlar görünür, ne gündüzler.

LXXXI

Şarapla sarhoş olup meyhane bucağına yıkılan kişide mamûrluk mu olur, hiç onda iman mı olur, hiç ondan hayır mı gelir?

Tamamıyla ateş kesilen, su olmayan bir varlığın bir aycağız bile bahar olması, kış olması mümkün değildir.

Ben de meyhanede yıkılmış kalmışım, Tanrı'ya itaatte de sarhoş olmuşum; koskoca bir şehrin içinde elbette iyi de bulunur, kötü de.

* Şehrin yıkılıp yerlere düşen sarhoşları bence mamûrlüğün ta kendisidir; evleri var onların, gizli, tıpkı Rey şehrindeki gibi.

Zahitlik ağaçları şaraptan çiçek açmış, çiçeklerle donanmış; fakat bu çiçekler bildiğimiz şarapla açılmamış.

* İ'tizâl mezhebine mensup olan, beni gördü, varlığımın yok olduğunu anladı da dedi ki: Evet gördüm, yok da bir şey oluyormuş demek.

Gölgelere, Tebrizli Şems'in güneşine and olsun ki mekânsız, zamansız, güneş de olur, gölge de.

LXXXII

Söyleyin halka, şu yanmış yakılmış canımdan çekinsinler; Allah için olsun, Allah için, ateş yüzlülerden kaçın.

Onların yüzlerinin ateşinde böylesine bir hassa var; ne kadar huzurunuz, kararınız varsa hepsini alırlar, kararsız bir hale getirirler seni.

İşi tembelliğe vurana bir sestir gelir: Aşk Süleyman'ı diridir, işe güce koyulun.

Tembelleşme, kervan gidiyor, kervandan kalmayın, çabuk yükleri denk edin.

Tabiatın dört ayağı bu yolu aşamaz; toprağı da bırakın, havayı da; sudan da vazgeçin, ateşten de.

İsfahan sürmesine karnı tok gözlerimin; ona Tebriz toprağını sürme diye çekin ancak.

Ululuk, canlar padişahı Tebrizli Şems'tendir; varlıklarınızı bu ululuğun önünde küçültün.

LXXXIII

Söyleyin güzel yüzlü güzelimi koruyanlara; uyutun kem gözlüleri, Yusuf'ları görmesinler.

Gâh yabancıların hatırlarını yapın, sorun hatırlarını; gâh da herkesin hatırını cevaplarınızla yapın.

Herkes soruya, cevaba kapıldı mı siz şarapla dopdolu kadehi alın, halvete çekilin.

Soru-cevap düşüncesinde olmayan gönüle gelince: O, apaçık bir güneş olmuştur, koşun ona.

Başında havalar esen göze toprak serpin; hasetçilerin ateşli gözlerini gözyaşlarıyla ıslatın.

Şu abıhayattan başka bir suya dalan, ölüm serabı olur, seraptan yüz çevirin.

Abıhayatta ebedî yaşayış vardır, artık siz de ihtiyarın, gencin şu yüz çeşit renkli ömründen vazgeçin gitsin.

Aşk ateşiyle yanıp yakılan âşık, sizin sevaba girmek için peşinde koştuğunuz hizmetlere bağlanabilir mi?

O cömertlik avcunu lûtfedip de açınca sizin artık buluttan bahsetmeniz yakışmaz da yakışmaz.

* Zengibar ordusu beden ülkesini kana boyarsa, siz Rum kayserinin ordususunuz, saldırın, yıkın, bozun o orduyu.

Bir bakışta o, can dünyasını mamûr edip gitmişken siz ne diye şu yıkık dökük beden baykuşundan bahseder durursunuz?

* Zenciler elinde yüz binlerce Rum tutsağı var; edepsizlik, gayretsizlik de nedir? Kırın prangaları, kurtulun bağlardan.

Âlemin kul köle kesildiği Şemseddin'in devlet bayrağı geldi çattı; a doğan huylular, koşun, tapısına varın.

LXXXIV

Bana, sana kavuşma, seninle buluşma gerek, seher yeli ne yapabilir ki? Ben sana yer kesilmişim, ayaklarının altına döşenmişim, ne faydası var bana göğün, ne işim var onunla?

A şeker dudaklı güzeller, padişahın yüzünü gördükten sonra sizin güzelliklerinizin ne faydası var bana, sizin olgunluğunuz nedir ki bence?

Gönlüm kalmadı ki, suda şeker nasıl erirse eridi gitti; gönüller alan sevgilinin güzelliğinden, Ay'a benzer parlak yüzünden ne fayda var bana?

Felek, üstünlükten bir kemer kuşattı belime; fakat o tanınmış padişah olmadıktan sonra elbisenin, giyimin, kuşamın ne faydası var?

Huysuzluk eder, binlerce düzene başvururum amma aşkın hakkindan gelemem; zaten padişah arkadaşlık etmez, yardımda bulunmazsa huysuzluğun ne faydası olabilir?

Varlık da ona hizmet için gerektir bana, yokluk da; o olmadıktan sonra varlığı ne yapacağım?

Sâkî de ciğerin hararetini söndürmek içindir, su da; fakat a gönül, ciğer kan kesildikten sonra sâkîden ne fayda umulur ki?

Gökyüzü, boyuna dua etmemden, boyuna ağlayıp inlememden feryada geldi; fakat baht yaver olmadıktan sonra duanın ne faydası olur?

Böyle söyleme, sen ne bilirsin? Belâ, gizli bir kapıdır, şu belânın ne faydası olduğunu bilse bile ancak Tanrı bilir.

A gönül, kanının diyeti, onun aşk havasıdır, öldürüldüm gitti, diyetin ne faydası var deme sakın.

Kendine gel, kendine gel de canla başla bu yola toprak kesil, toprak olmak gerek, yücelikte ne fayda var?

Yürü, Tebrizli Şems'in Tanrı'sının yanına var, onun yoksulu ol a benim canım, sevgilim, zenginliğin ne faydası var ki?

Gönül güneşinin ışıklarının parıl parıl parladığı gökte binlerce gölgenin, binlerce devlet kuşunun gölgesinin ne hükmü olabilir?

Orda devlet kuşu da bir karartıdan ibarettir, gölgesi de; ışığın karşısında karanlık, yok olmaktan başka bir çare bulabilir mi?

A gönül, ne vakte dek vefakâr olduğundan bahsedip duracaksın? Yürü, vefa denizine kavuş, bu vefanın ne faydası var ki?

A gönül, ebedî zevkin, safânın, daimî arılığın yüzüne vurmasını, yüzünde parıl parıl parlamasını diliyorsan yol kesiciler askerini boz, tutsak et onları, bu zevkin, bu safânın ne faydası olabilir?

Ululuğu bıraktın mı Tanrı arılığına, Tanrı zevkine dalarsın, o vakit bu ululuğun ne faydası var, bilir, anlarsın.

LXXXV

Gene ilkbahar nağmeleri, ilkbahar zevki, safâsı geliyor Şemseddin'den, gene geliyor şarap kadehinin neşesi, yeşilliğin zevk eyyâmı.

Gönlüm doydu artık şaraba da, sâkîye de; çünkü kollarımı açmış, geliyor onun vuslat çağı.

Gönül güvercinim gene avlanmaya uçtu; ne mutlu çağdır avdan dönüp geleceği çağ.

Davet davulunu çalıp duruyorum; sevgili duyar da gelirse yüz binlerce defa güzelleşir şu sapsarı yüzüm.

Güzellik saltanatı sevgilime mahsus, güzellik o ay yüzlümün yüzünde karar kılmış; belki ben de onun yüzünden rahata kavuşurum, huzur, karar bulurum.

Gül bahçesi açılır, saçılır da şu dikenin kucağına gelir diyorum; bu hevesle yüreğimin çarpıntısı duruyor, heyecanım yatışıyor.

Huysuz aşk, kumar evine tekrar geldi de oyuna girişti mi, o incinin aşkıyla nice başlar, oyun zarları gibi yutulur gider.

Sarhoşluğundan hiç şüphem yok; ancak şunu biliyorum ki ayılınca o kavgadan, o kavgacı ayrılıktan vazgeçecektir, üstüne bir mahmurluktur çökecektir.

(s. 153) Bir gün olup da o kıvılcımlar saçan kadeh gene elime geçecekse, bu mahmurluktan gam yok bana.

Gene onun sayısız lûtuflarına nail olursam binlerce abıhayat kaynağı elime düşer, sayıma girer.

Altın gibi sararmış yüzüme sordum; ne vakte dek dedim, böyle altın haline geleceksin; canım, şu sararıp solmandan gene feryatlar etmede.

Altın gibi ayarı tam bir sözle cevap verdi de dedi ki: Ayarı tam gümüş bedenli güzelim, tekrar gelinceye dek hep böyle altın gibi sapsarıyım ben.

Ona dedim ki: O candan ayrıldıktan sonra nasıl oldu da diri kaldın, o güzel yüzlü tekrar gelince ne özür getireceksin ona?

Ben onu bunu bilmiyorum, ancak şunu biliyorum: Ah o Tebriz; ah... Ateşinden gene gönlümden, sakının, sakının sesleri geliyor.

LXXXVI

Yeniden işrete başlayayım; çünkü ayağım defineye girdi; o dayanılan, o güvenilen güzelin yüzünden bütün arkalar yüz, göz kesildi.

Artık gönül, tekrar döner, gelir diye ümide kapılıp oturmayayım; aşk mahallesine giden gönül, nerden geri gelecek?

Aşkın yanından ateş gibi memurlar geliyor bana; aşkın yanına kaçayım, çünkü bütün fitneler zaten ondan meydana geldi.

Şarabından başımda ne göz kaldı, ne gözde uyku: Yoksa başım o arı duru şarabı sunup duran sâkîsinin eline mi düştü, şarap dolu bir kabak mı kesildi yoksa?

Aşk sofrasına geçtim oturdum, tuzunu, ekmeğini tattım; aşk, boğaz kesildi bana, kendimi bir lokma

ettim de yuttum.

Elimde testi, mânalar ırmağına koştum, fakat can suyu testiye dolunca eridi, su kesildi testim.

Akşam namazı vakti, eşsiz bir Rum güzelinin bulunduğu yere gittim; beni kapıda görünce tez indi damdan;

Yalım yalım yanan, etrafı parıl parıl parlatan ışıklar gibi başını çıkardı pencereden; dam da büsbütün o kesildi, ev de, bu kul da.

Parmağımızı dudağımıza koyalım, pek incedir mânalar, Tebriz'in övündüğü Şems'in yüzünden can yandı, yakıldı, o oldu gitti.

LXXXVII

O kutlu kapıdan esip gelen yellerle menekşelik ne hale geliyordu; gerçek âlemin ağaçları bu bahardan nasıl yeşeriyor, nasıl geliyordu.

Gönül, yaratıklar şehrinde çıktı; gerçekler şehrine gitti; artık Allah bilir, şu gönül o ülkede neler olmada, ne hallere girmede.

Erlerin hay-huylarından, nazik, nazenin kişilerin ney seslerinden, nağmelerinden sabah şarabı içilecek çağ, o nurlu hava ne hallere giriyordu, nar renkli şarap ne renklere boyanıyordu.

Binlerce sarhoş bülbül, binlerce gönlünü aldırılmış âşık, o hayret makamında sevgilinin yüzünü görünce neler oluyordu, ne hallere giriyordu.

Aşk, âşıkını kucaklayıp gümüş gibi bembeyaz bağına basınca, âşık o kucakta, aşkın şekerler gibi öpücükleriyle neler oluyordu, neler.

Sarhoşluktan gülü dikenden ayırt edemeyeceğin o yanda acaba gül neler tatmadaydı, diken neler olmadaydı.

Salına salına gezen aşk, sevgilinin elbisesine bürünmüştü de tecelli durağına varmıştı; orda ne işler olmadaydı, ne cünbüşler olmada.

Yele de tesir etti aşk, ateşe de; suya da girdi aşk, toprağa da; aşkın bir bakışıyla şu dördü ne hallere girmedeydi.

Tebriz'in övündüğü Şems'ten bir ağaca bir ateştir vurdu; lâtif yalımlarından ağaç ne hale gelmişti, meyveleri ne hale düşmüştü.

LXXXVIII

A ay yüzlü güzel, gönüle bir bak, sen varsın gönülde; bu yüzden gece gündüz riayet etmen gerek.

Senin gibi gönüllere rahat, huzur veren güzel yüzlü bir sevgilisi olan, neşesinden, ferahından dünyalara sığmaz.

Gölge gibi senin ay yüzüne, usûl boyuna uyanın eli, gökyüzünün yakasına erer, göğün yakasına

yapışır elbet.

Senin güneşinle sırtı kızışan, neden yiğitleşmesin, neden korksun, çekinsin?

Güzelim aşkının elbisesini giyinen, neden pençesiyle dağın beline yapışıp çekmesin?

Zaten cefa etmezsin sen; fakat gönüle cefalar etmeyi dilersen de çekinme, et, et; o razıdır senden gelene, hoşnuttur ettiklerine.

Neden o lâtif cefaya razı olmasın ki, o cefada suyun arılığı duruluğu var, seher yelinin nefesi.

Üstünde peygamberlerin dağı, damgası bulunan yüce gönül, senin gam ateşinde kokucunun ödağacı gibi yanar, her yana güzelim kokular salar.

Sus, sus da sözü, sözleri yaratana, anlamları bağışlayana bırak; dille söylenen sözlerden başka da cana canlar katan sözler vardır.

LXXXIX

Sana gelip çatan her yeni şey, kuruyup kadid oluyor; tıpkı tertemiz su gibi hani; su da pis bedenden döküldü mü pislenir gider ya.

* Şeytandan süt emdin, etin, kanın ondan gelişti; Bâyezîd bile o sütü emse Yezîd'e döner.

* Tanrı, vesveseler veren şeytana azgın, inatçı dedi; kim onun nefesini koklar, kanını emerse ona benzer, o da azgınlaşır, inatçı olur.

Şu iki dünya doğuyla batıya benzer; buna yaklaşan, öbüründen uzaklaşır.

* İçi bulanıp o sütü kusan kişi, o bulantı, o kusuş yüzünden Ebû Saîd'e döner.

Başköşeyi bırakıp da bu kapıya toprak kesilen kişinin gönlü binlerce açılmaz kilide anahtar kesilir.

* Öyle suratını ekşite ekşite Husrev'den bahsetme, Şirin'den bahset; çünkü varlık, benlik yok olunca sevgili ortaya çıkar.

Koruk, hamlıktan kurtulup erişti, olgunlaştı mı tatlılaşır; oruç ayı sona geldi mi bayram olur.

Sus, Zenciler ilinde ayna gösterme; sen aynayı Rum kayserine göster de onu mürit et kendine.

XC

O yeşilliğe güzellik, parlaklık veren dilbere âşık olan, aşkta bana dönerse hiç şaşma.

O sınanmış sevgilinin bulunduğu gönüle varmaya yolu yoktur sabrın, söz açmayın sabırdan.

* Aşk, zincirini bir oynattı mı Eflâtun'un aklı da zıvanadan çıkar; Ebû'l Hasan'ın aklı da.

Aşkın canına and olsun ki yüzlerce burcun, yüzlerce kale bedeninin içinde olsa gene de hiçbir can, aşktan kurtaramaz canını.

Arslan olsan bile aşk arslanları avlar; fil kesilsen bile aşk gergedan olur.

Kaçıp kurtulmak için kuyunun dibine girsen, aşk kova gibi seni tutar, boynuna ipini bağlar da çeker.

Kıla dönsen, aşk kılı kırk yarar; kebab olsan, aşk kebab şişi olur, seni evire çevire yakar, yandırır.

Aşk, erkeğin, kadının aklını çeler, fikrini alır amma âlemin eminliği de aşkladır, adalet, düzen de hep ondandır.

* Sus ki sözün vatanı, gönül Damışk'ıdır; böyle bir vatanı olana garip deme sakın.

XCI

Yapma, etme, pişman olursun, kötü olur sonra; çünkü canın yardımı olmadıkça bağ bahçe mezara döner.

Aklının sakalını bedenine eline vermişsin; artık ne diye dertlere düşer, pişman olur da saçını sakalını yolar durursun.

Nefsinle pençe pençeye savaş, barışa bu çeşit savaşlar yardım eder ancak.

Ceylan gibi sen de arslanın pençesinden kurtulur, kaçarsan o ay da senden kaçır, arslanın sırtına biner.

Ne kulağın merhametli dostun sözünü duyuyor, ne servi boylu güzel, gözüne görünüyor.

Can gemisine bin, Nuh'un eteğine yapış da otur, her an çekilip yatışın, her an kabarıp coşan aşk denizinde gidedur.

Nazı bırak, usanca düşme, nazlanmak senin haddin değil; o ancak o ay yüzlü sevgilinin işi.

Ona ay demekle ne de zulmettim ya; yüzlerce güneş, yüzlerce gökyüzü bile ona haset etmede.

Sus, söyleme, kumları saymaya kalkışma; sayıya sığmayan şeyi nasıl sayabilirsin ki?

XCII

Dişin ağrıdı mı sana düşman kesilir âdeta; dilin hekimlik eder de, onun etrafında dönüp dolaşmaya koyulur.

Başlardan bir baş yarıldı mı kırıkçı hep onun çevresinde döner durur.

Testicinin testilerinden birini su alıp götürse, hatırı boyuna ona takılır, hep o testiye düşünür.

Senin kırık dökük kullarımız sevgili, padişahsın sen; padişahların lûtfu, ihsanı, kul köle arar, şaşılmaz buna.

O şeker mi şeker lûtfunu esirgeme, bütün şu lûtuflar onun kulu kölesi kesilmiştir; zehir bile o lûtufla şeker gibi tatlılaşır, güzel bir huya sahip olur.

Lâ havle'ndeki tatlılık, şeytana nasip olsa yüzü Ay'a döner, melekler bile hoşnut olurlar o şeytandan.

(s. 154) Lûtfun, inayetin, bir suçta razılık gözüyle baktı mı, o suç ibadet gibi gönülden suçları, günahları yıkar, gönlü arıtır gider.

Pis tertemiz olur, ölü dirilir, can bulur, yılan sopa kesilir o lûtufla; hani misk ceylanının bedenindeki kanın misk haline gelmesi, o güzel kokuya sahip olması gibi.

Bir yolcuya mekânsızlık âlemine yol verdin mi yol yitirmiş düşünce gibi hiç o yana bu yana döner dolaşır mı?

Sen dünyanın canına cansın, adın da aşktır senin; senden bir kol kanat bulan yücelere uçar gider.

Sus, ağzı aşkla tatlılaşan kişinin dedikodunun çevresinde dolaşması yaraşmaz.

Sus, sevgilinin denizini görenin ırmak kıyısında dönüp dolaşması yaraşmaz da, o adam ırmağın boyunu boylayamaz da.

XCIII

Sevgili bir ancağız beni okşarsa ne olur ki? Şu ağaç, o bahar yüzünden gülerse ne çıkar ki?

Sevgilinin hayali yanıma gelir, nasılsın, nicesin diye hatırımı sorarsa, şu arık beden yeniden yaşayışa kavuşur, yeni bir can bulursa ne olur ki?

Onun yaralı avıyız biz; ne olur büyücü bakış oklarını atsa, ne çıkar sevgiyle, gel a av diye çağırsa?

Aşkının kararsızlığından su üstündeki kâseye döndüm; ne çıkar testi gibi ben de sevgilinin dudaklarına kavuşsam?

Toprağın kucacı, gözyaşlarımdan lâ'lerle, incilerle doldu; ne olur sevgili de bir kerecik vuslat isteğiyle kollarını açsa, bağına bassa beni?

Dedi ki: Şikâyetin ne? Bin keredir açıyorum kollarımı; doğru, fakat can balığını denizin bin kere kucaklaması da nedir, bir şey mi bu yâni; doyar mı suya balık?

Erlerin katarına bağlandığım akıl yularını kopardım gitti; onun sarhoş devesine bir yular da nedir ki?

Yularımı kopardıysam, yükümü sırtımdan attıysam ne olur; şu katardan tut ki bir deve eksilmiş, ne çıkar bundan?

Gönlüm öfkeyle bakıyor, yeter, kısa kes şu sözü diyor; binlerce nükteden bir taneciği sıçrar, çıkarsa ne olurmuş yâni?

Gönülle aşk, Ahmed'le Ebû Bekr gibi mağara dostu; iki mağara dostunun adları iki, canları bir olursa ne çıkar bundan?

Tatlı nar tanesi bin olmuş, bir olmuş; sıkılınca bir olur ya, artık ne mânası var saymanın, ne değeri kalır sayının?

Humâr (mahmurluk) ile hamr (şarap) birdir amma aradaki elif bir sayılmalarına mâni; elif ortadan kalkarsa bir gör de bak, humâr neler olur, neler.

XCIV

Aşk, öpmek, kucaklamak hevesine düşerse a benim canım efendim, kimde karar kalır, kimde?

Padişah avlanmaya çıktı mı güler av yeri; fakat padişah av olunca ne dersin artık?

Gönlüm o çeşit mahmur gözlerin sarhoşu olunca mahmurluğumu bin sağrak şarap bile sökmez.

Ölüp toprak olduğum, toprağım da zerre zerre dağılıp gittiği zaman, her zerrem gene o sevgiliye âşıktır.

Yelden bir toz koptu mu hangi tozdan bir hay-huy işitirsen bil ki o tozda bir zerrem vardır benim.

Ah da senin ay yüzünden utanıyor amma gönlüm yatıştı, ah etmiyor da utanıyorum doğrusu ondan.

Zamanede sabretmekten daha iyi bir şey yok; fakat sana sabretmek değil; sana sabretmek, pek büyük bir utançtır.

Ey bir kârın peşine düşüp de ayağı varlığına batakalımış kişi, sen varlığından çıkmadıkça, varlığın ortadan kalkmadıkça ne kâr elde edebilirsin ki?

Örümcek gibi düşünce dumanından, düşünce tükürüğünden ağ örme artık; çünkü arışları, argaçları pek dayanıksız oluyor.

Yürü, düşünceyi kim verdiyse ver ona gitsin; padişaha bak, düşünceye bakma da padişah madenler saçsın sana.

Çünkü sen sustun mu sözün onun sözü olur; sen örüp dokumayı bıraktın mı örüp dokuyan, yaratıcı Tanrı olur artık.

XCV

Gönlümü ayrılığının eline verme, yaraşmaz bu. Şehidini öldürme a güzel, etme bunu, sana yaraşır bir iş değil bu.

Lûtuflar ettin, keremler buyurdun da seçtin beni, niçin kaçtın öyleyse benden? A vefalar eden, yaraşmaz sana, cefa etme bana.

Lûtuf haznedarın bana kutluluk elbisesi verdi; böylesine bir kaftanı soyma bedenimden, yaraşmaz bu sana.

Gönül gibi tamamıyla yüzden ibaretsin, gönlün ardı yoktur; bizden yüz çevirme, yaraşmaz sana, ardını dönme bize.

Vuslatına dair bir sözdür ettim de lûtfun peki dedi, evet dedi; yaraşmaz sevgili, peki, evet dedikten sonra neden, niçin deme.

Sen şekerler, ballar madenisin; şeker, bal, acı söz söylemez; yüzümüze karşı acı sözler söyleme, yaraşmaz sana.

O sözleri söyle ki her biri candır sanki; şu gece vakti mumu gizleme, yaraşmaz bu sana.

Bedeni yıpratıp bitiren derdin, ne bedeninin içindedir, ne dışında, dert, gam, öylesine bir ateştir ki yeri yoktur, nerededir deme, yaraşmaz bu söz.

Gönlüm neliksiz-niteliksiz âlemindedir, gönüldeki hayalin de o âlemden; şu iki yolcuyu birbirinden ayırma, yaraşmaz bu iş.

Evin kapısını kapatma, sûfilere bir bak, haydin, gelin de, çağır bizi, yalnız başına turunç yeme, yaraşmaz bu iş sana.

Gönül, düşünceye karşı uykuya dal, bırak şu düşünceyi; düşünce, gönüle tuzaktır çünkü; Tanrı'ya her şeyden ayrılmadan gitme; yaraşmaz bu.

XCVI

Lûtuf eteğine yapış, çünkü ansızın kaçırır; fakat ok gibi de çekme onu, çünkü yaydan sıçrayır.

Ne düzenler kurar, ne hileler düzer, yaptığı şekillerde, sûretlerde görünür de kendisi can yolundan kaçır gider.

Sen gökte ararsın onu, o Ay gibi suya vurur, parıl parıl parlar; tutar suya girersin, göğe kaçırır.

Mekânsızlık âleminde ararsın, izini mekân âleminde gösterir sana; mekân âleminde aramaya koyulursun, kaçırır mekânsızlık âlemine.

Şüphe kuşunun bedeninde tez giden haber çavuşu yoktur, ondan doğru haber alınmaz; iyiden iyiye bil ki yakıne erişen, şüpheden kaçır.

Şundan, bundan kaçırıyorum, fakat korkudan değil, usançtan bu kaçır; çünkü o lâtif sevgilim şundan da kaçırıyor, bundan da.

Bir gülün aşkıyla yel gibi her yandan kaçmadayım; hem de öylesine bir gül ki güz yellerinin korkusuyla gül bahçesinden kaçmaz o gül.

Adımı söylemeye niyet edince öylesine kaçır ki filân kaçırıyor demeye bile imkân bulamazsın.

Senden öylesine bir kaçır ki kâğıda resmini yapsan, resmi bile uçır kâğıttan, hattâ gönülde nişanı bile kalmaz.

XCVII

Aferin o yokluğa ki varlığımızı kaptı gitti; zaten can âlemi o yokluğun aşkıyla var oldu.

Yokluk nereye gelip konarsa, varlık kaybolur gider; bu ne biçim yokluktur ki gelince varlığa varlık katar.

Yıllar yılıdır varlığımı yokluktan kaptım; yokluksa bir bakışta bütün o varlığı kaptı gitti.

Kendimden de kurtuldum, gelecek derdinden de. Ümitten de halâs oldum, korkudan da, olduydu-olacaktı, vardı-yoktu kaydından da.

Varlık dağı, yokluğa karşı bir saman çöpüdür ancak; hangi dağ var ki yokluk bir saman çöpü gibi

onu kapıp gitmesin?

Varlık nedir, yokluk ne? Saman çöpü ne oluyor, dağ dediğin ne? Hadi be söz, çık kapıdan dışarı, in damdan aşağı.

XCVIII

Toprak olup gittikten sonra ya ziyan edeceğiz, ya kâr; bâri şimdiden toprak olayım da göreyim, bakayım neler olacak?

Şimdiden toprak olmak, âşıkların işi; çünkü bağları koparma, setleri yıkma yolunu Tanrı göstermiştir onlara.

* “Ölmeden önce ölü” emrine uyalım da Muhammed gibi şu çift nefisle savaşa girişelim.

Yahudilik de, Tanrı’ya şirk koşmak da, Hıristiyanlık da nefse uymanın sonucudur, pis kokulu duman tezekten çıkar, ödağacından değil.

Bir an gelir tamamıyla toprak kesilir, bir an gelir tamamıyla su olur. Bir an olur büsbütün ateş kesilir, bir an olur büsbütün duman.

Bir an dost olur, bir an baştan başa ayıp, âr kesilir. Bir an arış olur, bir an argaç.

Şu oturup kalan halkın gözüne binlerce sûret halinde görünür, fakat senin gözünde ne eksilir, ne artar.

Muhammed’in gözünün önündedir cennetle cehennem; fakat başkasının gözüne görünmez, gizlidir, perde ardındadır.

Cennetteki ağaçların dalları, dalların meyveleri Muhammed’e karşı eğilip durmadadır; hattâ öylesine ki elini uzatsa koparabilir o meyveleri.

Koparır da sahabeye verebilir; fakat o meyve elinde erir, su kesilir, çünkü gösterme vakti değildir.

XCIX

Canlara, ne diye ayak direr, durup kalırsınız, asıl evinize, gerçek yurdunuza dönün, gelin diye bir sestir geldi; o ses diyor ki:

(s. 155) Bizim yakınlık Kafdağı’mız varlığınızın aslıdır, Zümrüdüanka’sınız siz, Kafdağı’na doğru bir güzelce uçun;

Şu balçıktan ayağınıza öylesine bir pranga vurulmuş ki; çalışın, çabalayın da şu prangayı parça parça edin, kurtarın ayağınızı;

Şu gurbetten sefer edin, evinize barkınıza gidin, iyice bir niyetlenin, iyiden iyiye yolculuğa girişin; bu ayrılıktan usandık artık;

Kokmuş, ekşimiş ayranla, çöllerdeki kuyuların suyuyla hayatınızı niceye bir yıpratıp duracaksınız?

Tanrı, kanatlarınızı gayretten, çalışıp çabalamadan yaratmıştır; mademki dirisiniz; hareket edin,

gayret gösterin;

Tembellikle ümit kanadı porsur, çürür; kolunuz kanadınız döküldü, düştü mü artık neye lââyık olursunuz; bir düşünün.

Şu kurtuluştan canınız sıkılıyor da bu kuyu dibinden sıkılmıyor ha; peki öyleyse, kalın kuyu dibinde, mübarek olsun.

Ey basiret sahipleri “İbret alınız” sözüne kulak verin. Çocuk değilsiniz, niçin elbisenizin kolunu ısırtıp duruyorsunuz.^[23]

* İbret almak, suyun öte yanına sıçramak değil de nedir? Haydin, o yana sıçrayın; ne biçim gençsiniz siz?

Şehvet havanında ne diye su döversiniz? Suyunuz olmazsa da lâf yeliyle eser durursunuz, lâf yelini ölçüp biçmeye koyulursunuz.

* Tanrı şu dünya otuna, un ufak oluver dedi; şu otlakta hayvan gibi ne diye diken çiğner durursunuz?

Haydin, şarap geldi küpten, gelin dışarıya; kadayıf için, pelte için bedeninizi bulaştırmayın.

Haydin, can güzeli ayna aramada; cilâlayın da pasını giderin aynanın.

Bu sözlere mahlas koymaya bırakmıyorlar beni; ırmak arıyorsanız asıl kaynaktan arayın.

C

Ölüm günümde tabutum yürüyüp gitmeye başladı mı, bende bu dünyanın gamı var, dünyadan ayrıldığıma tasalanıyorum sanma, bu çeşit bir şüpheye düşme.

Benim için ağlama, yazık, yazık deme; şeytanın ayranına düşer, düzenine kapılırsan yazık olur, yazık, yazık demenin sırası gelir.

Cenazemi görünce ah ayrılık, ayrılık demeye kalkışma; kavuşup buluşmam o zamandır benim.

Beni kabre indirip bırakınca elveda, elveda deme; çünkü kabir, can topluluğunun bir perdesidir.

Batmayı gördün ya, doğmayı da seyret; Güneş'e, Ay'a, batmadan ne ziyan geliyor ki?

Sana batmak görünür amma doğmaktır o; mezar hapis gibi görünür amma canın kurtuluşudur o.

Hangi tohum, yere ekildi de bitmedi; ne diye insan tohumunda da böyle bir şüpheye düşmüyorsun yâni?

Hangi kova kuyuya salındı da dolu dolu çıkmadı; can Yusuf'u ne diye kuyudan feryat etsin?

Bu yanda ağzını yumdun mu aç o yanda; artık senin hay-huyun mekânsızlık âleminin havalarında.

CI

A ay yüzlüm, gönüle bak, sen varsın gönülde; bu bakımdan gece gündüz riayet etmek gerekir

gönüle.

Senin gibi gönüllere rahat, huzur veren güzel yüzlü bir sevgilisi olan gönül, neşesinden, ferahından dünyalara sığmaz.

Senin güneşinle sırtı kızışan, neden yiğitleşmesin, neden korksun, çekinsin?

Gönlümde bir gam varsa senin neşelenmen içindir; elim avucum cömertlikte bulunuyorsa senin elindendir, senin kesendendir o cömertlik.

Güzel hayalin vahşiler gibi benden kaçmada; çünkü bedenim bir resim, bir sûret ki eli var, ayağı var.

O sûretsiz hayal, beni de, benim gibi yüzlercesini de sûrete doyurur da, âşık yok olur gider.

Çıplak kişi güneş ışığını giyinir de der ki: Ne mutlu altın sırmalarla bezenmiş elbisesi olana.

Güneşin ışığı vuran beden, sanma ki devlet kuşunun gölgesini umsun, o gölgeyi dilesin.

Bil ki Firavun'u öldüren Mûsa bu şehirdedir; sopasını görmüyorsun amma sopası var onun.

Eli gökyüzünün gemlerini daima kavrar; çünkü gönlünün parmağında vefa yüzüğü var onun.

Gamı, derdi, cefa etmez; etse bile helâl olsun; su ne yaparsa yapsın, susuz, razıdır ona.

Suyun çevri, cefası, susuzun yanıp yakıldığı, su verecek kişiye âşık olduğu zaman çektiği dertten, cefadan üstün olamaz ya.

Seher yeli bahçede birkaç dalı kırsa ne çıkar? Bağın bahçenin nesi varsa seher yelinden meydana gelmiş değil ya.

Aşk şarabını içince bir de, gönlünde peygamberlerin dağı, damgası bulunan devlete, ikbale ermiş kişiden kebaba çağırılma, yanıp yakılmaya davet edilme sesini duy.

Yeryüzü tam üç ay ağzını yummuştur, hiçbir şeycikler söylemez; fakat her yer, içinde neler gizlidir, onu bilir.

İçinde bürülce bulunan, fasulye bulunan yerden bahar çağı senin şekerkamışların biter.

* Keremine mazhar olup bir dua kıblesi bulan kişi, ne diye duadaki dal gibi iki büklüm olmaz; bilmem ki.

Güneşe arkasını çeviren kişi, kendi gölgesini imam edinmiştir, kendi gölgesine uymuştur, bu bakımdan namazı namaz değildir onun.

* Sus da susan kurtuldu sözünü duy; sus amma sözler arayan engelimiz susmanı lâıyk görürse. [\[24\]](#)

CII

Aşk uykumu aldı, götürdü; uyku da aşkı götürür; gerçek âşık uyuyamaz. Zaten aşk, canı da, aklı da yarım arpaya bile almaya tenezzül etmez.

Aşk, susuz, kan içer bir kara arslandır; âşıkların gönüllerinin kanıyla bulanan alanda yayılır ancak.

Sevgiyle sana yanaşır, seni tuzağa götürür; tuzağına düştün mü de artık çekilir, karşıdan seyreder seni.

Eli kolu uzun, gücü kuvveti geçer bir beydir, korku, perva nedir bilmez bir şahnedir; işkenceler yapar, suçsuz olduğun halde sıkır, sıkıştırır seni.

Eline avcuna düşen, bulutlar gibi ağlar, gözyaşları döker; fakat ondan uzak düşen de kar gibi donar, buz kesilir gider.

Her an binlerce kadeh şarap içer; o kadehleri kırar döker. Her an binlerce kat elbise diker, onları yırtar, atar.

Binlerce gözü ağlatır, ağlattıktan sonra da güldürür. Binlerce kişiyi ağlatıp inleterek öldürür, binini bir sayar ancak.

Zümrüdüanka, Kafdağı'na doğru bir hoşça uçar gider amma aşk tuzağını gördü mü düşer tuzağa, uçamaz artık.

Onun bağından hiçbir kimse düzenle, yahut deliliğe vurarak kurtulamaz; onun tuzağından hiçbir akıllı, aklıyla fikriyle bir çare bulup halâs olamaz.

Onun yüzünden aklım darmadağın; yoksa tuttuğu yolları, ettiği işleri bir bir sayar döker, gösterirdim sana.

Gösterirdim sana, arslanları nasıl avlıyor o; gösterirdim sana nasıl avlanıyor, avı nasıl tutuyor o.

CIII

Ne padişaktır o ki topraktan bir padişah yaratır; iki üç yoksulun hatırını almak için kendini de yoksul gösterir.

* Tanrı'ya borç verin emriyle yoksullar gibi dilenir âdeta, sana bir mal mülk, bir dayanacak yer vermek için yapar bu işi.

Ölüye uğrar, ona can verir; derde bakar, onu devâ haline getirir.

Yeli üşütür, dondurur, yelden hava meydana getirir; suya bir hararet verir, kaynatır, ondan hava yaratır.

Şu dünyaya hor bakma, çünkü geçicidir dünya; o, sonucu, bu âlemi de ebedilik âlemi haline getirir.

Kimyanın bakırını altın haline getirmesine şaşılır; fakat asıl o bakıra bak da şaş, her an kimya yaratmada.

Gönülde binlerce kilit olsa bile korkma; aşk dükkânını ara, iste, orda gönüller açan anahtar var.

Biri var ki kalemsiz, âletsiz, puthaneye bizim için binlerce resim yapıyor.

Bizim için binlerce Leylâ resmi yaptı; binlerce Mecnun resmi; Tanrı'nın, kendisi için yaptığı bu resim, ne de güzel bir resim.

Gönlün peklikte demir bile olsa ağlama; kereminin cilâsıyla pırıl pırıl bir ayna yapar onu.

Dostlardan ayrıldın da mezara girdin mi yılanlardan, karıncalardan eş dost yaratır sana.

Yılanı Mûsa'ya bir dayanç, bir yardımcı etmedi mi? Her an cefanın ta kendisinden vefa yaratmadı mı?

Mezara benzeyen bedenine bir bak şimdi, her an ne gönül alan hayaller yaratmada orda.

(s. 156) O, bunları nerde yaratıyor; hiç kimsecikler lâf etmesin diye gizlemiş iş yurdunu; göğsünü yarsan bile hiç mi hiç göremezsin.

* Atasözüdür, söylenegedir: Üzümünü ye de bağını sorma; Tanrı da taştan iki yüz tane razılık kaynağı coşturur durur.

Taşın içini arasan sudan bir eser bulamazsın; aşağıdan, yukardan değil, gayb âleminden coşturur suyu.

Bu nelik-nitelik, neliksiz-niteliksiz meydana gelir; çünkü o, "Lâ"dan yüz binlerce belâ diyen kişi yaratır.

İki yağ parçasında akıp duran iki ışığa, gözlerine bak da sopayı ejderhâ haline getirişine şaşma.

Şu iki kulağına bak, sözü çeken kehribar nerde? Ne şaşılacak zat ki iki deliği kehribar haline getirmede.

Saraya can verir, onu saraya sahip eder, sahibini çekip aldı mı o saraydan gene bir saray düzer.

Saray sahibinin bedeni yeraltına girmiştir amma gönlüne ululuk âlemini yurt olarak vermiştir.

Bedene, şekle tapanların gözlerine, sahip gitti görünür, fakat saray sahibi başka bir şekli giyinmiştir, başka bir sûrete bürünmüştür.

Sus, dille az öv de Tanrı seni övüş, övülüş haline getirsin.

CIV

Akşam namazı çağı güneş batınca, akşam şu duygu kapısını kapar da gayb âleminin kapısını açar.

Çoban sürüyü nasıl önüne katar da güderse uyku meleği de canları önüne katar, gütmeye koyulur;

Mekânsızlık âlemine sürer, rûhanî çayırılığa götürür, onlara ne şehirler gösterir, ne bahçeler seyrettirir.

Uyku, şu âlem resmini silip yok etti mi can binlerce şaşılacak şekiller, binlerce şaşılacak adamlar görür.

Âdeta dersin ki can hep orda oturuyormuş; ne bunu hatırlar, ne derdi, elemi artar.

Burda üstüne titrediği malın mülkün derdinden kurtulur, gönlüne bile gelmez onlar, gamı da kalmaz, kederi de.

CV

Hangi dudak var ki o dudaktan can kokusu gelmez? Hangi gönül var ki o gönülde onun bir eseri olmasın?

O tanınmış sofradan nevâle gelmiyorsa, her zerre deve gibi ne çiğneyip duruyor?

O tenceredeki kalyanın kokusunu almıyorlarsa, şu tabiat köpekleri sağda solda neyi kokluyorlar ki?

Gayb âleminden gönüllere bir mızraktır gelmiyorsa, arslanların pençeleri bile neden gül yaprağı gibi titriyor?

Canlarına çobanın heybeti, çobanın sesi gelmiyor da ne diye binlerce kurtla kuzu bir arada otlayıp duruyor?

Kulaklara değil de, canlara yüzlerce nara sesi geliyor; aklını başına devşir de dinle; öyle mi değil mi, bir bak.

O âlemden her an bir yardım gelmese, şu köhne dünyada canın her an ne diye gelişip duruyor?

Kendi elinle kendi gözüne toprak serpmedesin, bu yüzden yeni yeni şekilleri apaçık görmüyorsun.

Boynuzları kırık yüz binlerce Zülkarneyn'i seyret; eş dost olacak pek çok kişi var; sahip-kıran belirmiyor.

Elini, ağzını vefa suyuyla yıkar da nefes alıp verdikçe ağzından can şarabının kokusu gelmez.

Hiç kimse aşk bahçesine iki üç adım atmadı ki o bahçıvandan ona yüzlerce selâm gelmesin.

Aşkın ötesinde de milyonlarca sayvan var ki yüceliğinden, ululuğundan hiçbiri vehme bile gelmez.

Her an içinden bir yıldızdır parlar durur da sakın ha der, söyleme; bunun bir zerresi bile gökten gelmiyor.

Ağzını kapat da ağız yaratan anlatsın bunu; öylesine bir anlatsın ki senin diline gelemez, öyle anlatamazsın sen.

CVI

Ateşim yalım yalım yalımlandı; suya haber verin; gam beni tutsak etti, götürüyor, kâfirden satın alın beni.

Gerçi şimdi sarhoşsunuz, haberiniz yok amma Tanrı size öyle bir bakış vermiş ki hiç sormayın.

O güzel bakışlının bezenmiş yüzü görülmeye başlayınca da binlerce elbiseyi dertlere, gamlara bakın, acıklanın da yırtın;

İnce şeylere dikkat etmek, onları görmek yüzünden gözlerinizde kıl bitti; ne diye onun güzelim yüzüne, güzelim saçlarına bakmıyorsunuz, neden onu görmüyorsunuz?

Efendilik hırsıyla neden kulluktan mahrumsunuz? Korukların hepsi de üzüm oldu; yoksa siz kör

müsünüz, sağır mısınız?

Bildiklere böyle yabancı gözle bakmayın; siz beden bakımından insansınız amma gerçekten meleksiniz siz.

Binlerce perdeciniz var, binlerce silahlı koruyucunuz; hepsi de sizi beklemede, hepsi de buyruğunuzu gözetmede, fakat siz yoldasınız, yolculuktasınız.

Yorganın altındasınız, hiç uçmuyorsunuz amma canınız göklere uçup gitmede.

Canın bütün cüzleri, sıfatlar âleminde yayılıp durmadadır; bittiğiniz, geliştiğiniz cennette ne diye yayılmazsınız?

Ağaç da gıdasını ordan aldı da yeşerdi, gelişti; sizin neden böyle mayanız zebun, halbuki erkek arslansınız siz.

Binlerce çeşit secdelere kapanarak nereye kaçmadasınız? Nerde o göz ki görsün de hem kılıç, hem kalkan olduğunuzu bildirsün size.

Şu iş için binlerce söz söyledim, fakat maksadım, her an biraz daha gizli size; ne de hünersizmişsiniz ya.

Hüner, bu kapıda hünersizliktir; a hünerli, sanatlı kişiler, siz bunlardan değilsiniz, ya neden böyle sevinç içindesiniz?

* Bütün yaşayış, ineği kesin emrinde; madem yaşayışa âşıksınız, ne diye ineğin peşindesiniz öyleyse?

İnek de ne oluyor ki? Binlerce arslan, kul köle sana; binlerce altın taç geldi, ne diye kemerin derdine düşersiniz?

Geceleyin Ay, minbere çıkmış, hutbenizi okuyor; anlayışınız var da ne diye hikâyeye, masala dalmışsınız?

Nerde Ay'ın güzelim, yerinde sözleri, nerde ordu hayaline dalmak? Başınızda külâh var, başörtüsüyle salınmayın.

Bir altın testi buldun da suyu pek aşırı içtin; sus da sudan karnın çatlamasın.

CVII

A muradın aslı, maksadımın ta kendisi, kim o güzel yüzün aşkından tövbe ederse dilerim, tövbesi kabul olmasın.

Binlerce hamd, binlerce şükür Allah'a ki aşkın bütün dünyaya kanat açtı.

* Güzel yüzünün sabahına kavuşmak için bir ömürdür ihtiyâr dünya her seher çağı evrâd okuyor.

Kardeşlik gösterdin, padişahlık ettin; ne istek kaldı ki güzelliğin ihsan etmemiş olsun.

İşitmiştik, Yusuf tam on yıl geceleri uyumamış; o padişah oğlu padişah, Tanrı'dan kardeşlerinin bağışlanmasını istemiş.

Tanrım demiş, onları bağışlarsan bağışlarsın, yoksa şu yapıyı yüzlerce feryatla sarsar, yıkarım, şu âleme velveleler salarım;

Suçlarına bakma Tanrım, çok pişman oldular ansızın işledikleri suçtan;

Geceleri ayakta durmadan Yusuf'un iki tabanı şişmiş, ağlamadan gözlerine ağrı düşmüş.

Derken melekût âlemine bir feryattır düşmüş, melekler feryada başlamış; sonucu lûtf denizi coşmuş, bağları çözmüş.

* On dördüne de ihsan edilmiş, elbise gelmiş; yâni on dördünüz de peygambersiniz, elçisiniz, kulların ulususunuz denmiş.

İşte pîrlerin gece gündüz çalışıp çabalaması böyle olur, halkı azaptan, bozgundan kurtarır onlar.

İnsanların işlerini başarırlar da geçip giderler; hem de öylesine başarırlar ki kerem sahibi, ihsan sahibi Tanrı'dan başka kimse bilmez.

Hızır'ın denizde, İlyas'ın karada, yol yitirenlere, bunda kalanlara yardım ettiği gibi onlar da halka yardım eder.

Akıp akıp bitmeyen defineler, hazineler bağışlarlar, gidip, gidip gelmeyen dertleri kökünden giderirler; atlas elbiseler verirler, çulları çaputları soyarlar.

Yeter artık, geriye kalanını yarın söyleyeyim; geceleyin de Ay var amma ne de olsa gene karanlık da var.

CVIII

Selâm sana, selâmın sin'i senden geldi; selâm verdi, sıçradı gitti, senden başkasını da beğenmedi.

Damının çevresinde selâm güvercinleri uçup dönmede; zaten sana sığınmadıktan sonra kimseciklere ne rahat var, ne huzur.

Her kuş senden kol kanat edinmede; senden başka kimden ne umulur da ümitsizliğe düşülmez?

(s. 157) Ne yanda kanadı yanmış bir kuş görürsen bil ki ham bir tamaha düşmüştür de tuzağa doğru uçmuştur.

Sen Kevser suyusun, ciğeri yanan sana gelir; kolu kanadı yandıktan sonra sana kavuşanın yeniden yeniye kanatları biter.

CIX

Aşktan öyle bir makama geldim ki aşk bile bilmez bu makamı; iş öyle bir hale, öyle bir yere geldi ki akıl bile şaşırıldı kaldı.

Binlerce zulüm, binlerce sitem geldi çattı da akıl kurtardı beni; fakat akıl burda bağlanıp kalırsa, söyle bakalım, kim kurtaracak beni?

A gönül, sarhoş musun ki gönlünü akla verdin, akla bağlandın kaldın? Onun kendisi bile oturacak, yerleşecek bir yere yurda sahip değil, seni nereye oturtabilir ki?

Aklın metaı eserinden başka bir şey değildir; aşksa canlar bağışlar; aşk, seyre çıktı mı kendisine bakanlara canlar saçar.

Binlerce camı, gönlü, binlerce akli birbirine eş etsen aşk seninle olmadıkça gene de sevgilinin penceresine bile ulaştıramazlar seni.

Sevgilinin yüzüne, ancak iki bölünmüş saçlarının tuzağına tutularak kavuşabilirsin; fakat gene de çalış, çabala, çünkü çalışıp çabalaman, seni yetiştirir, olgunlaştırır.

Bir doğan kuşusun ki gözünü o kapatmıştır senin, gene onun eli açar ancak, fakat seni keklik gibi her yana da koşturur durur.

Yardım eşiğinden bir döşeğe sahip olanın uykusuna kul köle olayım; çünkü o hiç de uykuya dalmaz, uyuyup kalmaz.

Bir ceylanda arslan yüreği oldu mu binlerce ceylanı arslandan kurtarır.

Avcının içi, bir kuşu sevdi de benimsedi mi binlerce tuzağa düşmüş kuş, tuzağından kurtulur, uçar gider.

Tebriz'de olan, Şemseddin'e tutulan gönül, gökyüzünün padişahı Ay kesilir de gökte at sürer.

CX

Bahçede kızıl gülün bir hay-huyu var; ağzımı koklayın diyor, ne kokuyor?

Bahçedekilerin hepsi de sarhoş, fakat gül kadar değil; çünkü her biri kadehle içmiş, onunsa testisi var.

Mademki yıl zevk yılı, neşe yılı; gün çalgı çağanak günü, ne mutlu bana da, benim gibi zevki, işreti huy edinene de.

Ay yüzlü ebedî bir sâkîsi olan ne diye bizim gibi gelip de gül meclisinde oturmaz, orayı yurt edinmez?

Bahçedekilerin hepsi de Tanrı şarabını içiyor, fakat aralarında boğazı olan hiç kimsecik de yok.

Ne tuhaf ki ağaçlar gebe kaldı, fakat tıpkı Meryem gibi hani, ne sevgilileri var, ne kocaları.

Binlerce defa yeşilliği yaktı, yıktı, sonra gene bezedi; bizimle ne aşkı var, ne arayıp tarar ki?

Bizim varlığımız da onunla diri, yeşilliğin varlığı da; onun ne de lâtif, ne de zarif bir vücudu var.

Neden diken silahdar olmuş, neden bulut suratını ekşitmiş? Kızıl gülün yüzlerce düşmanı var da o yüzden.

Ayna önünde, terazi elinde; ister sus, ister söyle; ancak sevgili, dedikoducu bir huyu var, çok söylüyor diye benden kaçmada. [\[25\]](#)

Bahçede kızıl gülün bir hay-huyu var; ağzımı koklayın diyor, ne kokuyor?

Bana bir kadeh sundu da şarap içer misin dedi gül; içerim elbette, ne diye içmeyecekmişim? Benim de ağzım var, boğazım var.

* Zaten “Rableri suvarır” lezzetindeki gayb şarabını içmek için boğaza ne hacet? Ağzsız, boğazsız içegör o şarabı.

Ululuğunun güneşine and olsun ki zerre zerre her şey, aşk yüzünden kaftanının altında bir sağrak, bir kabak saklamada.

Güle sordum, kime gülüyorsun dedim; cevap verdi, dedi ki: İki kocalı çirkine.

Kendisine iki efendi gereken kör kölenin yeri, köpekler gibi hep mahalle sokaklarıdır.

Dikene, şu silahın da ne diye sordum; gül bahçesinin dedi, yüzlerce düşmanı var da ondan silahlıyım.

Nedir bu diye Tebriz’in övündüğü Şems’e sor, fakat cevap vermez, seni savarsa da seslenme; sebebi vardır, o bilir elbet.[\[26\]](#)

CXII

Sâkî, sun şarabı, sana başım da feda olsun, sarığım da; can kadehi nerden gelirse gelsin, almaya bak, sun bize.

Sarhoş bir halde salına salına gir içeriye; senin gibi bir sâkîmiz olduktan sonra ayık kalmamızı revâ görme bizim.

Sun kadehi; istekten canım ağzıma geldi, sabrın, kararın yeri mi artık?

Tıpkı senin tabiatın gibi hasta gönüle eş dost olan, sırlara mahrem kesilen, o cana canlar katan kadehi sun bize.

Sun o şarabı ki bir katresi yere dökülse kara topraktan güller biter, her taraf güllük gülistanlık olur.

Sun o lâ'lı renkli şarabı ki gece yarısı, coşup köpürse gökle yerin arası nurlarıyla dolar, parıl parıl parlar.

Ne şarap, ne sağrak, ne sâkî bu; canlar, rûhlar feda olsun, feda olsun canlar, rûhlar ona.

Gel, gel, gönlümde gizli sırlar var; lâ'lı renkli şarabı döndür, sun herkese, bir perde bile bırakma arada.

Beni sarhoş ettin mi de seyret artık, av alanında arslan avlayan nasıl olurmuş.

Kutlu olsun, Tanrı kem gözden saklasın, meclis kadehin kokusuyla, sevgilinin yüzünün nuruyla doldu mu.

Binlerce sarhoş, canlarını tabaklara koymuşlar da, şunu al, şarabı sun diye o mumun çevresinde pervaneler gibi dönüp dolaşıyor.

Güzel sesli çalgıcıların nağmelerinden, seslerinden, sarhoşların naralarından şarap bile sarhoşun damarlarında yolunu yitirir, akışını şaşırır gider.

* Mağara gençlerini gör, şarap içtiler de mağarada tam üç yüz dokuz yıl harap bir halde yatakaldılar hani.

* Ne şaraptı o şarap ki Mûsa büyücülere saçtı da sarhoş oldular, kendilerinden geçtiler, ellerini, ayaklarını verdiler.

* Mısır'daki kadınlar, Yusuf'un yüzünü gördüler de kınalı parmaklarını şerha şerha doğradılar.

* Kutluluk sâkîsi, Circîs'in başına o şarabı döktü de o, kâfirlerin ateşinden ne korktu, ne gam yedi.

Bin kere öldürdüler onu, hattâ daha da fazla; oysa sarhoşum diyordu, ne birden haberim var, ne binden.

* Kılıçlara çırçıplak atılan sahabe, Muhammed-i Muhtâr'ın sunduğu şarapla sarhoştı, yıkılıp geçmişti kendinden.

Hayır, yanlış söz bu; Muhammed sâkî değildi, bir kadehti; şarapla dopdolu bir kadeh, iyi kişilere

sâkîlik edense Tanrı'ydı.

* Edhemoğlu hangi şarabı içmişti de sarhoşçasına saltanattan da bezmişti, ülkeden de.

* Ne sarhoşluktan o sarhoşluk ki, biri kendimi tenzih ederim noksan sıfatlardan diye bağırdı, öbürü ben Hakk'ım dedi de darağacına çıktı.

O şarabın kokusuyla su apaydın, tertemiz bir hale geldi, sarhoşlar gibi secdeler ederek denizlere doğru gidiyor.

Bu şarabın aşkıyla toprak renkten renge boyanmada; bu şarabın verdiği ısılıkla ateşin yanakları yalım yalım parlamada.

İş böyle değilse yel neden yeşilliğin yaşayış arkadaşı kesildi, bağın bahçenin sır defterini gammazlamaya koyuldu?

Bu dört unsur, birbiriyle karılıp birleşmeden ne de zevk alıyor; bitkiler, insanlar, canlılar, hep bu dördünün sonucu.

Şu Zenci gecenin ne de akıllı fikri alan bir şarabı var ki halkı bir kadehiyle işten güçten alıkoymada.

Sanatkârın lûtuflarından hangisini söyleyeyim? Onun kudret denizinin kıyısı bucağı görünmez ki.

Aşk şarabını içelim, esrik deve gibi katara katılalım, aşk yükünü çekelim.

Fakat sana akıl fikir isteği veren sarhoşluğa dalmayalım, canı, akıllı uyandıran sarhoşluğa dalalım.

Dalalım Tanrı'dan başka ne varsa hepsini kusturan sarhoşluğa; çünkü zaten Tanrı'dan başka ne varsa baş ağrısından ibarettir, sersemlikten ibaret.

Nerde tertemiz şarap, nerde üzümden yapılan şarap? Tertemiz şarap yaşayıştı, öbürüyse pislik.

Üzüm şarabı bir an domuzlaştırılmaz, bir an maymunlaştırılmaz mı seni? O kızıl suyla işin sonunda yüzün kararır gider.

(s. 158) Gönüldür Tanrı şarabının küpü, aç o küpün ağzını; işi gücü kötü tabiat, balçıkla örtmüştür o küpün ağzını.

Küpün ağzındaki balçığı bir müddetçik söküp atsan küpten binlerce eserlerin kokusu yayılmaya başlar.

O eserleri şöylece bir saymaya kalkışsam soru-hesap gününe dek sayarım da gene tüketemem.

* Sayıya sığmaz, âciziz mademki, susalım; susma zamanı geldi mademki, can kadehini sun bize.

Tebriзли Şems'e âşık olanların meclisine gir; çünkü Güneş bile o Şems'ten ışıklanmada, nurlanmada.

CXIII

Neden şu kervandakilerden bir kişi bile uyanmıyor; halbuki tertemiz ömrün varını yoğunu alıp götürüyor hırsız.

Neden uykuya, hırsıza incinmiyorsun da sana bunları haber verene kırılıyor, inciniyorsun?

Seni kıran, inciten, şeyhindir, öğütçüdür; dünyanın lûtfu, esirgemesi, suya yapılan resme benzer, kararı yoktur hiç.

Biri boyuna gizlice, a yapı diyordu eve, sakın yıkılma; yıkılacaksan da bana haber ver.

Bir gece ev ansızın çöküverdi. Adam ne dedi, biliyor musun? Dedi ki: Bunca zamandır sana söyledim; ne oldu sözlerim, hiç mi tesir etmedi sana?

Yıkılmadan, çökmeden önce bana haber ver; haber ver de çoluğumla çocuğumla kaçmaya bir çare bulayım demedim mi sana?

A ev, bir habercik bile vermedin, nerde bunca yıllık sohbet hukuku? Çöktün, yıkıldın da beni ağlar, inler bir halde bırakıverdin.

Açık bir dille ev ona cevap verdi de dedi ki: Gece gündüz, kaç kere, ama kaç kere sana haber verdim.

O yanda, bu yanda çöküntüler, yıkıntılar oldu, ağız açtım da gücüm kuvvetim kalmadı, aklını başına devşir, vakit geldi, çökeceğim dedim.

Sense öfkeyle boyuna ağzıma balçık tıkamadaydın; duvarlarım baştan başa delikle doldu.

Nerde ağız açtıysam sen ağzımı kapattın; bırakmadın ki söyleyeyim, ne diyeyim sana a mimarbaşı?

Bil ki ev bedenindir, ağrılar, sızılar da yarıklar, çöküntüler; ağrı, sızı deliklerini ilaçla sıvamadasın a hasta.

O ilaç, o macun, samanlı balçığa benzer; hadi bakalım, boyuna yarıkları, delikleri samanlı balçıkla sıvayadır.

Beden, ağız açar da gittim der sana, fakat hekim gelir de ağzını kapatır, söyletmez bedeni.

Mahmurluğu, sersemliği ölüm şarabından bil; bırak menekşe şarabını, vazgeç nar şarabından.

Âdete uyar da ona ihsanda bulunursan bu bir gözbağcılıktan, gizlemekten başka bir şey değildir; fakat sırları bilenden gizlemeye kalkışma da nedir?

Pişman oluş, Tanrı'ya yönelik şarabını iç, Tanrı'dan çekinme ekmeğini ye, tövbeyi macun yap, suçlarını bağışlatma gıdasıyla gıdalan.

Gönlünün, dininin nabzını tut da bak bakalım, nasılsın? Bir kerecik de ibadet şişesine bak, idrar şişesine değil.

Tanrı'ya kaç, abıhayat ondadır; her nefeste ondan aman dile, ondan.

Biri çıkar da isteğin hiçbir faydası yok derse, ona cevap ver de de ki: İstek de ondan meydana geldi, nasıl olur da bir işe yaramaz?

Arapça mürit sözünün anlamı ne? Mürit, dileyen, isteyen demek; mürit, muradın malı mülküdür, av, avlananın.

Beni istemediyse ne diye bana bu isteği verdi, o güzelim yüzün ayrılığı neden betimi benzimi sarartıp soldurdu?

Bakışları beni aşk kılıcıyla yaralamadıysa, neden şu gönlüm kan kesildi, gözlerimden kanlı yaşlar akıyor?

Güz, baharı dilemede, sararıp solmuş, ah edip durmada; sonucu bahar şeyhi onun başucuna gelip erişmedi mi ki?

Baharı dileyen dirildi, ölü bir halde kalmadı; nasıl olur da Tanrı'yı dileyen leş kesilir, yol ortasında kalakalır?

Bahçeye gel de her şey nasıl yaptığını buluyor, bir seyret; her temiz tohum, lâyük olduğu çiçeği açmada.

Baharın elbisesi de a benim canım, vaaz edenlerin elbisesi gibi yemyeşil; a dostum, artık sus da can dilini aç.

CXIV

Sabah çağı, sevgiliyi görmek, ne de düşman çatlatan bir şeydir ya; sevgilinin yüzü aziz ömürden bir müjdedir sanki.

Uykudan kalkar kalkmaz sevgilinin yüzünü görürsün; bu ne kutluluktur, bu ne bahttır, bu ne uyanık devlettir.

Hem işi açan, zoru çözen odur, hem şükreden o; dikene eş olmadan bitip gelişen gül böyle olur işte.

Sevgili, dokunur sana eliyle de hadi der, kalk artık; bu ne kalkıştır, ne kıyamet; bu ne cennettir, cennette akan ne ırmaklar.

* İmranoğlu Mûsa'ya bak, görmek, buluşmak isteğiyle bütün varlığı göz kesilmiştir de, görün bana der durur.

Dinleyeni yanıltmak, duyanı şaşırtmak için söyler bu sözü; hem görmektedir, hem görmeyi diler; çevresinde güneşin dönüp dolaştığı bir tecelli makamı bu, ne de yüce bir tecelli makamı.

Daha seher çağında onun afyonunu yuttuk da aklımız çıktı gitti, işten güçten kaldık.

Halimi gör de halin nedir diye hiç sorma; azıcık bir aklın varsa yürü git, çok söylenme.

Yürü git, deliye akılla anlaşılır şeyler söylemeye kalkışma; yüzlerce kere yazıklar olsun, bir kere deli olmuş gitmişsin sen.

Bu devlet gecesinde bana tekten, çiftten bahsedip durma; çünkü şarap, beynime çift, sevgili, kucağıma eş.

A azizim, bana, ne kadar döndün dolaştın diye sorma; nokta, pergelin dönüşünü sormaz bile.

Öylesine bir sevgilinin yolunu tozutma; çünkü o, güzelliğiyle denizden bile toz koparmada, deryaları bile tozutmada.

A s fi, dizine koyma başını; ne kadar dalarsan dal, izinin tozunu bile bulamazsın, bu yola adım atamazsın sen.

Çünkü Uhud Dağı, kökünden, temelinden sökülemez; dağın ne diye eteğine el atar, onu yıkmaya uğraşırsın?

Yokluk bal şerbetini içtiğimiz şu anda ordunun başkumandanı bile gözümüze sinek görünür bizim.

* Ne kutluluk bu; haraca, nal parasına ait ne buyurulursa vereyim; çünkü durmadan kıvılcımlar saçan, yalımı, kıvılcımı pek tesirli olan aşk yüzünden nalımız ateşte bizim zaten.

CXV

Muhammed'in nuru, milyonlarca parçaya ayrıldı da uçtan uca iki dünyayı da kapladı.

Muhammed o nurun balkıyışındaki bir perdeyi yırtıverse binlerce keşiş, binlerce rahip, z nn rlarını koparıverirdi.

Bu işe hevesliysen zaman geçirme de bir nefesik av ol, sonra da bir zamancağız sen avlan, avlar tut.

Hoşça kal, biz elden çıktık, hem de bu seferki çıkışımız, her seferkine hiç mi hiç benzemiyor.

Evvelsei gün sevgili bana dedi ki: Bu dünya, bir bel . Evet dedim, fakat senin kadar amansız bel  değil.

Ne diye kınamadasın, b ri sen kınama diye cevap verdi bana, sen kınama dedi, ne ayağın diken nedir gördü, ne başından mahmurluk gitti senin.

Evet dedim, fakat yabancılara uyar da feryada koyulursam suçlu tutma, hoş g r beni.

Mademki sofrana sahibim, ekşi de korum, tatlı da; uluların sofrasından herkes kendi payını yesin.^[27]

Ramazanda halkın ağzını diktiğin iğneyle gel de benim de ağzımı dik, söze karnım tok.

Fakat baştan ayağa dek ağız kesilmişim, hangi birini dikeceksin? Bir deliği olan iğneye benzemiyorum ki ben.

Ümmetin en hayırlıları bile Tebrizli şems'e muhtaç; bu gam yüzünden kavun bile çatladı, yarıldı; hayrın, hıyarın yeri mi artık?^[28]

CXVI

Bu  na dek sevgiliden o kadar dert çektim, o kadar elem gördüm ki nihayet dert, elem g zyaşımıla ciğerimin kanına konu, oraları yurt edindi gitti.

Binlerce ateş, binlerce duman, binlerce gam; adı aşk. Binlerce dert, binlerce bel , binlerce cefa; adı sevgili.

Kim canına susamışsa buyursun; can verme meydana, ağlayıp inleyenleri öldürme çağı, haydin, gelin.

Sen bana bak, o bence yüzlerce cana değer; sevgilinin beni öldürmesinden ne korkuyorum, ne kaçıyorum ben.

* Bu aşkın işkencesi, Nil suyu gibi ikiyüzlü; ehline su gibi, ehil olmayanaysa tıpkı kan.

Ödağacı gibi, mum gibi, âşıkını yakıp yandırmadıktan sonra ne değeri kalır âşıkın? Yakmadıkça ödağacıyla kuru dikenin ne farkı kalır?

Savaşta kılıç, mızrak, ok yarası olmazsa, korkak puştla Rüstem'in, silahlı erin arasında ne fark kalır?

(s. 159) O kılıç, Rüstem'e şekerden de hoştur; ona okların yağması, para saçısından da tatlıdır.

O arslan, yüzlerce nazlar ederek avlar avını; avlar ona avlanma hevesiyle katar katar koşuşup dururlar.

Kanlara bulanıp can veren av, kanlar içinde, Allah için olsun, beni bir kere daha öldür diye ağlar durur;

Ölünün iki gözü, diriye, a gaflete dalmış, buz gibi donakalmış kişi, gel, kulağını kaşıyıp durma diye bakar.

Sus, sus, aşkın işleri hep tersinedir; çok söylemekle anlamlar gizlenir gider.

CXVII

Bir kere daha seher yeli gibi esip geldik; bir kere daha güneş gibi yüzlerce ışıklar saçarak doğduk.

Kocakarı soğğunun hüküm sürdüğü mevsimin inadına, tıpkı temmuz güneşiyiz biz; bir uğultudur, bir neşedir salmışız gül bahçesine.

Kû, kû, kû – nerde, nerde, nerde diye binlerce üveyik kuşu bizi aramada; binlerce bülbül, binlerce dudu bizden yana uçmada.

Balıklara haberimiz erişti de denizi coşturdular, binlerce dalgalarla kabardı, köpürdü deniz.

Can kulağı veren, akıl fikir bağışlayan Tanrı'ya and olsun, dünyada bir tek ayık, bir tek akıllı bırakmayacağız.

* Mustafâ hakkı için, onun dört üstün dostu hakkı için gizliden gizliye, gayb âleminde beş vakitte beş kere nöbetimiz vurulmada bizim.

Mısır'dan yüzlerce katar şekerkamışıyla geldik, şekerkamışı ezmekten başka hiçbir işe güce koyulma artık.

Mısır'ın şekerkamışına ne ihtiyaç var? Tebrizli Şems, şekerler saçan sözlerle yüzlerce şekerkamışı sunuyor.

CXVIII

Mademki sevgili, seni gamlı görmek istiyor, neşe arama; a aziz av, arslanın iki pençesindesin sen.

Sevgili, başına gülsuyu dökse onu Tatar ülkesinin miski say, kabul et, incinme.

İçinde öylesine bir gizli düşman var ki cefadan başka hiçbir şey kovamaz o köpeği.

Birisi bir kilime, bir halıya sopayla vurup dursa kilimi, halıyı dövmek için değildir bu, onun tozu gitsin, arınsın diyerdir.

Senin içinde de varlıktan, benlikten tozlar vardır; o toz birdenbire gitmez ki.

Her derde düşmede, her zahmete katlanmada, gâh uyurken, gâh uyanıkken azar azar uçar gider o toz.

Kaçar da uyursan, sevgilinin cefasını, o iyi işler başaran dostun görünüşte yanlış görünen işlerini rüyada görürsün.

Tahtayı yonmak, onu mahvetmek için değildir; doğramacının, marangozun gönlündeki isteğe uydurmak içindir.

Bu yüzdendir ki, Tanrı yolundaki şerlerin hepsi de hayırdır; onun arılığı, güzelliği işin sonunda meydana çıkar, görünür.

Bak da gör, tabak, posta pislikler sürer durur, binlerce defa bu işi tekrarlar.

Maksadı da derideki gizli illetin çıkmasıdır; derinin, azdan, çoktan haberi bile yoktur amma tabağın istediği şey, derinin temizlenmesidir.

Sen Tebriz'in övündüğü Şems'sin, çareler senin elinde; acele et gizli işlerde gücün kuvvetin var senin.

CXIX

* Tanrı, sevgilinin yüzünün çevresine öylesine bir yazı yazdı ki ey can gözü açık olanlar, okuyun da ibret alın.

Aşk adam yer; adam yiyen aşkın önünde kendisini bir lokma edecek adam gerek.

Sen ekşi bir lokmasın, geç geç sinersin ancak; fakat eren, tatlı lokmadır, tatlı tatlı, güzel güzel siner.

Lokmayı parçala; çünkü o ağız küçücüktür; büyük lokmasın, seni üç fil bile birden yutamaz, her biri belki üç lokma ederlerse yenirsin sen.

* Senin hırsına karşı fil bile bir lokmadır fakat; sen fili avlayan ebabil kuşuna benziyorsun.

Yokluktan doğdun, uzun bir kıtlıktan geldin; ister tavlı kuş olsun, ister yılan, akrep; hepsini siler, sömürürsün.

Sıcak tencereye kavuştun; gâh ağzını yakarsın, gâh dudağını, üstünü başını, sarığını islere bular, karartırsın.

* Cehennemin midesi gibi hiçbir şeyle doymadın gitti; yapma, sonra sınıkları onaran, güç kuvvet sahibi olan Tanrı, ayağını basar sana.

Nitekim yaratıcı Tanrı, cehennemin üstüne ayağını kor da cehennem, çek ayağını, doydum diye bağırır.

Erenlerin, hasların gözlerini doyuran, Tanrı'dır; onlar varlıklarından da kurtulmuşlardır, şu leşe haris olmadan da.

Ne bilgiye, hünere hırsları vardır, ne cennete; eren, eşek de istemez, katır da; arslana binmiştir o.

Sus, onun lûtuflarını, ihsanlarını saymaya kalkışsam sayı-soru gününe dek saysam gene bitiremem.

Gel ey Tebriz'in övündüğü Şemseddin; Tanrı'ya and olsun, şu yusuvarlak gök kubbedeki Güneş bile senin âdi, aşâğılık bir kulun kölen.

CXX

Sevgili sana ne vefa eder, ondurur, ne cefa eder, umdurur; ne inkârda bırakır seni, ne ikrara bağlar.

Neye gönül verirsen kahırla çeker, koparır seni ondan; a gönül der sanki, hiçbir yere ayak basma, hiçbir yerde ayak direme.

Gece bir karara varırsın, gündüz olur, ondan vazgeçersin; şu geceyle gündüzün aykırılığına bak da ibret al.

Gaflet içinde olan, bilgisizliği yüzünden tövbe etmeye girişir, yeminler eder; fakat bir kahredicinin eline düşmüş kişi, ne hile edebilir ki?

A kardeş, senin işin kime düşmüş? Öyle birisine ki şu dönüp duran gök kubbe bile onun yüzünden başsız-ayaksız kalmış.

A kardeş, nerde yatıp uyduğunu bilmiyorsun sen; başının üstünde bir yılan çöreklenip oturmuş senin.

A mağrur gönül, a aldanmış kalb, ne rüyalar görüyorsun? O ihtiyar aşçı, senin için ne çeşit bir tencere kaynatıyor?

Binlerce tacir, kâr etmek için sefere çıkar; Tanrı hükmünün velvelesi canında ne sabır bırakır, ne karar.

Öylesine gezer, dolaşır ki şehirlere sığamaz, ovalardan bezer de denizlere gider.

Mercan elde etmeye gider, fakat can verir; çünkü can alıcı, yoluna puslu kurmuş, oturmuştur onun.

Su peşine düşer de koşar, fakat seraptan başka bir şey geçmez eline; ışık izine düşer de yeler, fakat ateşten başka bir şey bulamaz.

Kaza, kader iki kulağını da tutmuştur, gel diye çeke çeke sürükler onu; eşeği de kulağından tutup çuvala doğru böyle sürüklerler ancak.

Öküzden de betersin, görmüyorsun, felek seni döndürüp durmak için boynuna övendireyi vurmuş

gitmiş.

Bu baş dönmesine bütün hekimler tutulmuştur; hastanın başı, beyni bu dönüşten sersem olmuştur.

Arslan, nerde pençe atıp avımı paralayayım diye onu tutar, karaya, denize, dağa, ovaya sürükler, götürür ya; tıpkı onun gibi işte.

Fakat Tanrı âşıkını arslan parladı mı hani; sakın onun paralanmasını başkalarının paralanmasına benzetme.

Onun bedeninde ne gönül bulabilir, ne yürek, ne ciğer; onu kim parladıysa gene o onarır, can verir ona.

* Çünkü o, ölmeden önce ölün buyruğuna uymuş. Yaşarken aşkın eliyle öldürülmüştür.

Kimde gönül yoksa, ciğer kalmadıysa gerçekten de âşık odur; arslan bir avı iki kere paralamaz.

Onu bir kere yanılır da paralarsa gene onarır tezcek, ona üfürür, can verir de kucağına alır.

Adam yiyen dünya, boşuna ümitlenmesin, tamaha düşmesin diye, Tanrı âşıkın yağını, kanını haram etmiştir ona.

* Sen aşkla gıdalan; aşk, halis Fârûkîy macundur; zehrin haddi değildir ki zarar vermekten dem vursun.

Söz aşka erişince yüreğim oynamaya başladı; fakat bu çeşit pervasız mızrap vuruştan nerde oynayacak tel?

Felek döner durur da kutup yerinden kıpırdamaz; pergelin bu çeşit dönüşünden nokta yerinden oynar mı hiç? Sen söyle.

Sus, bu da kaderin bir cilvesi; seni savaşa, atlas kumaşlara düşürmüş, beni de şiire.

CXXI

A kerem sahibi sâkî, erkenden sun şarabı bana, dün gece susuzluktan, mahmurluktan bir katre uyku bile girmedi gözüme.

Dudaklarım açıldı da adını andım mı dudaklarımı şarapla bir hoşça ıslat; başımda senin verdiğin mahmurluk var, sarhoşlukla kaşı onu.

* Cisimlerime de dök şarabı, arazlarıma da; öyle bir dök ki ayık bir tek damarım bile kalmasın.

(s. 160) Eğer ben harap olur yıkılırsam, fakat bir tek damarım ayık kalırsa, onu şu yıkık ülkede öten bir baykuş say.

Şu çöle dönmüş yeri lâ'l şarapla lâleliğe döndür, baharı beklememi revâ görme.

Bu ağaç da senden gelişmiş, ona şu hırkayı veren de sensin; ağaçlar senin şarabınla açılıp saçılmış, çiçeklenmiş.

Beni sarhoş edersen başım şu ağacı da geçer; nar gibi gülerim, halka gönlümü gösteririm.

Beni kendi meyhanene vakfeden sensin; harap eden de sensin beni, mimarlık edip tamir eden de sen.

O koca sağrağı sun da içip susayım; kulunun kölenin söylenip durması lâyük değildir.

CXXII

Aşk yolunda bozguna uğrayanları katar katar ne hoş çekiyorsun; çek, çek, getir, getir.

Aşk, sarhoşluktan kucağını açtı, âşıklara kucaklaşma çağı geldi, kucaklaşma çağı.

Adamakıllı sarhoşum, yerlere yıkılmışım amma senin bildiğin o sağrağı elinle gene sun, gene sun.

Onun devleti daimî olsun, onu iste, sabrı, kararı sorup durma; onun yüzü gönlümde ne sabır bıraktı, ne karar.

Âşıkın gözyaşlarıyla yüzünü bezemesinde, sevgilinin onun yüzünü boyayıp bezemesinden daha başka, bir tatlılık, daha başka bir güzellik var.

Ey onun pençesine düşen, sevgilinin pençesinden kurtulmayı umma, umma.

Sen kandın, aşkıyla süt gibi kabardın; fakat süt kan olmadıktan sonra vazgeç ondan, vazgeç.

Yürü, herkesin kul köle kesildiği Şemseddin'in şarabına karış; çünkü Tebriz'in şarabında mahmurluk yoktur, mahmurluk yok.

CXXIII

Canlara, üstün, yardıma mazhar padişahlar padişahından ses geldi: Ne diye erlerin halkasına uzaktan bakıp duruyorsunuz?

Güneş doğdu, bu halk neden uyuyakalmış? Can gündüze, göz nura âşık değil mi ki?

Kuyunun içi can nuruyla aydınlandı; nurdan körün gözündeki illet bile geçti, gözleri açıldı.

Kuşluk çağı geldi, küpü kucakla; uyuyan kişi sağa sola döndü, hareket etti mi uykusu dağılır gider.

Uyumuyorum, Tanrı'nın sanat eserlerini seyrediyorum deme; öylesi görülecek güzeli bırakıp da sanat eserlerine dalmak, perde ardına düşmektir.

Uyuyan kişinin canı, uykuda olduğunu bilse gördüğüne ne sevinirdi, ne yerinirdi.

Hani bir gün külhancı uykuya daldı da rüyasında kendini padişah olmuş gördü, aldandı gitti.

Kendini tahta kurulmuş gördü, sağında solunda binlerce saf bey, perdecı, vezir vardı.

Tahta öylesine bir kurulmuştu ki görse, yıllardır, aylardır buyruğu yürüyen, yarası geçen bir padişah sanırsın.

O gürültü patırtı, o bugün saltanat kimin dâvası, o kap-kaç, al-tut hengâmesi arasında;

Hamamcı öfkeyle külhana girdi de mezardaki ölü değilsin ya, kalk diye bir tekme attı ona.

Külhancı sıçrayıp kalktı, baktı, gördü ki yanında ne hazine var, ne mülk; yalnız hamamın haznesi soğumuş, buz kesilmiş sanki.

* Yâ Sîn sûresinin sonlarındaki “Bu, ancak bir bağıştan ibaret” âyetini oku; sen de bir bağıştan gurur uykusundan uyanırsın.

Biz de uyumuşuz, uyumuşuz amma uyuyandan uyuyana gizli, açık, binlerce derece fark var.

Uykuya dalan padişahın, padişahlığından haberi bile olmaz; aşağılık kişi de uyuyunca aşağılığını hatırına bile getirmez.

Fakat ikisi de uykusundan uyandı mı padişah tahta geçer, oturur öbürü kahırlara, mihnetlere dalar gider.

* Hikâyenin özü kaldı, söylemeye izin yok; Davud’un bilgisine bak, bir de Zebur’un kısalığını seyret.

Gene Tebrizli Şems lûtfederse eder; yoksa söz, ağızda böyle kalakalır.

CXXIV

Kadeh kırıldı, şarabım kalmadı, ben de mahmurum; harap olmuş işimi ancak Şemseddin mamûr edebilir.

Görüş âleminin padişahı, keşif âleminin mumu, ışığı... Rûhlar, canla, gönülle uzaktan secde etmede ona.

Binlerce harap olmuş, perişanlığa düşmüş can, binlerce gönül, onun eli uzansın da onları şaşkınlık denizinden çıkarıp kurtarsın diye secdeler etmede.

Gökle yer, küfür karanlığıyla dopdolu olsa onun ışığı bir parladı mı her tarafı kaplar, her yanı ışıklandırır.

Meleklerin ondan elde ettikleri arılık, şeytanlara da nasip olsa her biri bir huri kesilir.

O ışık, şeytana nasip olmasa bile onu gene de kerem perdeleriyle gizler.

Bayram günü lûtuflara, ihsanlara başladı mı her yanda bir düğün dernek kurulur, her ağlayan, neşeye gark olur.

O Güneş, Tebriz’den bir parladı da doğdu mu bütün zerreler Sûr sesini duymuş gibi canlanır, dirilir.

Ey seher yeli, Allah aşkına, tuz ekmek hakkı için lûtfet; bilirsin ya, her seher ben de onun yüzünden sevinirim, sen de onun yüzünden sevinirsin;

Sonucu, gayb âleminin ta ötesinden varıp gelince bir de o yana uğra, tembellik etme hastalar gibi;

Ondan elde ettiğin kanatta uç; bin yıllık yol bile olsa onun verdiği kanada uzak gelmez.

Başın için olsun, kanadın yorulursa şu canı hasta, gönlü dosttan ayrılmış kulun hatırı için secde et de;

Gözyaşlarıyla ona de ki: Ayrıldığı andan beri günü karardı, saçları kâfur gibi ağardı;

O kişinin sen ki dünyadaki bütün suçluları acıyış denizine daldırır, hepsinin suçunu örter, bağışlarsın;

Gören can gözü bile senin canını göremezken gözü olmayan elbette mazurdur.

Öylesine yalvar, öylesine yakar ki ne yap yap, ayağının bastığı topraktan al, getir, gözlerime çekeyim, çünkü bu dert müzminleşmede.

A seher yeli, şu seferden kutlulukla dönüp gelince varlık âlemini de ateşlere yakarsın, yokluk âlemini de;

Sürme olarak gözlerime çekeceğim toprağı bana getirirsen sana, senin canına sayısız yüzyıllar boyunca yeniden yeniye binlerce rahmet olsun.

CXXV

Bana bak, bana dikkat et ki mezarında eşin dostun benim; dükkândan, evden ayrıldığıın zaman seninle ben düşer kalkarım.

Mezarda benim selâmımı duyarsın, haberin olsun; zaten hiçbir vakit gözüme gizli değildin ki.

Tat aldığın, neşelendiğin zaman da, sıkıntılara düştüğün, bunalıp usandığın zaman da ben akıl gibi, can gibi senin içindeyim.

Gurbet gecesi, bildik sesini duydun mu yılanın sokmasından da kurtulursun, karıncanın eziyetinden de.

Aşk mahmurluğu mezarda şarap sunar, güzel getirir, mum yakar, kebab verir, meze hazırlar, buhur yakar armağan olarak sana.

Akıl mumunu uyandırdığımız zaman kabirlerdeki ölülerden ne hay-huyalar kopar, ne hay-huyalar.

Hay-huydan, kıyamet davulunun dövülüşünden, haşır neşir gürültüsünden mezarlığın toprağı bile şaşırır kalır.

Kefenini yırtarsın, korkudan iki kulağını tıkarsın; zaten Sûr'un üfürülüğüne karşı beyin nedir, kulak ne olabilir?

Ne yana bakarsan hep beni görürsün; hattâ ister kendine bak, ister o gürültüye, kalabalığa, hep benim, ben.

Şaşılıktan geç, iki gözünü de aç, iyileştir; çünkü kötü göz, o gün cemalimden uzaktır benim.

Görünüşte insanım, fakat sakın, sakın, yanılma ha; çünkü can çok lâtiftir, aşksa pek sert, pek kıskanç.

Şekil, sûret şöyle dursun, yüzlerce kat abaya, kebeye bürünsem gene de can aynasının ışıkları yalım yalım belirir, bayrak olur, görünür.

Davul dövün, şehirdeki çalgıcılara doğru gidin; görünüş günü, aşk yolunun olgunlaşmak üzere bulunan yolcularınıdır.

Lokmaya, paraya pula düşeceğine Tanrı'ya düşseydin, onu arasaydın mezarda, bir hendek kıyısında oturmuş görmezdin kendini.^[29]

(s. 161) Şehrimizde ne biçim bir gammazlık yurdu açtın; artık yum ağzını da ışık gibi sessiz sedasız gammazlık ededur.

CXXVI

Feryat, feryat ki o sevgili, sefer yükünü bağladı; feryat ki ben yol arkadaşı olamayacağım ona.

Feryat, feryat ki yolculuk işi, emrime râm olmuyor; râm olmuyor ki yolculuğun arışını, argacını birbirine katayım, yolculuğu kökünden yok edip gideyim.

Fakat ne çare; Güneş'le Ay'ın bahtı yolculukta; onların dönüp dolaşmasıyla gölge de atlanıp sefere düşüyor.

Yolculuk geldi de o ayrılıktan dolayı öyle bir dille öylesine özürler diledi ki, bu kul yolculuktan utandı gitti.

Ona dedim ki: Şu tilkiliği bırak, tilki gibi çeneni açıp kandırmaya uğraşma beni; çünkü yolculuk çayırında arslan avladı beni.

Can bana misafir, tıpkı su gibi, ben de onun aktığı dereyim sanki; yolculuktan maksat bu, denize doğru akıp gitmede.

Bu ırmak, kıyı kıyı ta denize kadar koşar; şu yollarda yolculuk dikeninden kimin gönlü yaralandı, kimin gönlü incindi ki?

Aynanın yüzüne bak, yolculuktan geldi o, yüzünde yolun tozu toprağı var, fakat sen gene de temiz bir gözle bak ona.

Mademki öyle bir gerçek dost yoldadır, yolculuktadır, yola düşmek gerek, yolculuk etmek gerek; bahtı yolculuğun bahtı bil, iş yolculukta artık.

Mademki o servi boylu canımın canı yollara düşmüş, yolculuk baharında; ben de gonca gibi yol başında boyuna gözümü açıp onu gözetleyeyim bâri.

Tebriz'in övündüğü Şems, yolculuğa başladı; sefer ülkesinde ne çeşit bir saltanat kurdu, bilsen.

CXXVII

Şemseddin, Tebriz'den Ay gibi doğup gelince Güneş de, Ay da onun kulluk kemerini kuşandı, ona kul köle oldu.

Onun apaydın yüzü, göze göz kesilince insanların gözleri Tanrı'yı görme gücünü elde etti.

Melekler, çavuşlar gibi önünde nara atarak yürümede; gül, yüzünü, gözünü yerlere sürerek ona

secde etmede.

Baş gözüyle yüzünü görmeye imkân yok; çünkü nefis, padişaha bakamaz, o kudret yok onda.

* O ay yüzünün lâ'î dudaklarında zümrüt hassası var; bu yüzden nefis ejderhâsı, göz yummuştur ona.

Kimin ağacı, ona karşı eğilmedi de baş çektiyse yokluk testerelerinden, balta yaralarından kurtulmadı gitti.

Fakat şimdi Ay gizlendi, bu ayrılık bulutu yüzünden iki gözümden yağmurlar yağıyor.

Gözyaşı katreleri ciğer kanıyla karışmasaydı, iki gözümden dökülen katrelerle yüzü tamamıyla yeşerirdi.

* Ciğer merhamete kalmıştır, merhamet de ciğerden belirir zaten; herhalde bu sebepten olacak, gözler yardımına koştu onun.

Saray kethüdası, nasıl padişahın yüzünden haber verirse, tıpkı onun gibi evdeki her parçanın aşktan haberi var.

Haber almak istiyorsan haberi olmayanlarla az düş kalk; haberi olmayan sürüyü köpek sürüsü say gitsin.

Ölüye eş olan, seni teneşir haline sokar; ölüye kocalık eden, teneşirden de beterdir.

İsa'ya bakacaksan dertli gözle bak da şifa bul; başcağzını bağlama, gözünü yumma İsa'nın gözünden, eşeğine bakma onu bırakıp.

Üzüm, sirke küpüyle düşer kalkarsa şarabı ekşimsi olur; şarap küpünün eşi dostu, turşu kurulan bitkilerdir.

Sen hileye, düzene başvur da sirke küpünü del; kaç dışarıya, balla şeker, seni alsın da denize götürsün.

Hangi denize hem de? Sahibimiz Tanrı Şems'ine, Şemseddin'e; Tanrı'nın tertemiz zatına and olsun ki odur padişahlar padişahı.

CXXVIII

Bir hoşluk olmayan, tezce gelip geçen durağı bırak, altın gibi seni alacak kişinin yanına var.

Ağaç, bir yerden bir yere gidebilseydi ne testere eziyeti çekerdi, ne balta yaraları alırdı.^[30]

Zaman, sana hükmedendir, mekân, konup göçeceğin uğrak yerin; şu halde iyi bir mekân seç, güzel bir zaman kolla.

Sonucu, öyle bir hale gelirsin ki mekân da, zaman da, zamandakiler de artık sana bir şey yapamaz.

Gök aynası gibi gece yüzünden karardın gitti; ağaç gibi güz yelleri yüzünden betin benzin sapsarı olmadı mı?

CXXIX

Ağaç, ayağıyla, başıyla bir yerden bir yere gidebilseydi ne testere eziyeti çekerdi, ne balta yaraları alırdı.^[31]

Güneş, bütün gece perdeler altına girmeseydi, dünya seher çağı nasıl aydınlanabilirdi?

Acı su, denizden havaya ağmasaydı nerden yağmur olup yağardı, nerden sel olup akardı da gül bahçelerine can kesilirdi?

Katre, yurdundan gitti, sonra gene geldi de sedefe rastladı, bir inci haline geldi.

Yusuf, ağlaya ağlaya babasından ayrılıp yolculuğa çıkmadı mı? Yolculuktan kutluluğa ermedi mi, padişahlığa kavuşmadı mı, zaferler elde etmedi mi?^[32]

Mustafâ, Medine'ye doğru yola çıkmadı mı da padişahlığa ulaşmadı mı, yüzlerce ordunun padişahı olmadı mı?^[33]

Ayağın yoksa bile kendine doğru yola çık; lâ'îl madeni gibi güneş ışıklarıyla renklere boyan.

Hocam, kendinden kalk, yola çık, kendine gel; bu çeşit yolculukla toprak bile altın madeni haline geldi.

Acılıktan, ekşilikten tatlılığa git de tatlılaş; nitekim binlerce meyve bu çeşit yolculukla tatlılaştı.

Tebriz'in övündüğü Şems'i ara, ondan iste tatlılığı; çünkü her meyve güneşin ışığıyla aydınlanır, olgunlaşır.

CXXX

Canıyla oynamaktan usanmayan, can vermeye doymayan gönlü seyret; zaten de aşk tutsağı, eziyete düşmeye, horlanıp kakılmaya doymaz ki.

O, âşıkların bildiği yaralarla yaralanır, kanlar içindedir de gene yaralanmaya doymaz.

Meyhaneyi yurt edinmiştir, bütün rintleri yıkmış, yerlere sermiştir de, kendisi nar renkli şaraba bir türlü doymamıştır.

Her an o avı avlanmak için binlerce kutlu can feda eder de, canı gene de o ava doymaz.

Şekerkamışı gibi damağım, sevgilinin dudağıyla şekerlerle dolmuştur, fakat ney gibi gene de ağlamaya, inlemeye doyamaz.

Dedi ki bana: Neye karnın tok senin? Senden başka dedim, ne varsa herkese, her şeye; fakat senin sahip olduğun şeylerin hiçbirine doyamadım.

Gönül bir padişahın kadehine bir türlü doymadı gitti; o yüzden a Müslümanlar, ne şehri tanıyorum ben, ne padişahı.

Senin havan bahar gibi, gönül senin yüzünden bir bahçe sanki; zaten bahçe hiçbir vakit bahara, bahar yeline doyamaz ki.

Tebrizli Şems'in lûtuflarından, keremlerinden nasıl utanıyorum? Dilerim can, şu utanca, şu utangaçlığa hiç mi hiç doymasın.

CXXXI

Neden böyle kuru dala dönmüşsün; sevgilinin yüzüne baksana. Ne diye sararmış bir yapraksın, ilkbaharı seyretsene.

Rintlerin halkasına gir, en uygun iş bu; gir o halkaya da sonsuz, tükenmez şarabı, sayıya sığmaz güzelleri, sâkîleri seyre dal.

Bil ki aşk, kararsız bir cihandır; seyret o cihanda binlerce cansız, kararsız âşıkı.

Adını anmadığım, gizlediğim o padişaha ulaşır, kavuşursan, o padişahın padişahlığı hakkı için onu padişahçasına seyret.

Gözüne sürme çektin mi bir kere daha yüzünü şu yana çevir de toz dumanla dopdolu olan şu âleme bir bak.

Binlerce mürekkep isi, nedir bu? Gök. Renk renk dumanlar, sisler, buğu buğu tütmede; seyret yeşilliği.

Sen güneşe, doğduğu zaman bakma; akşamüstü seyret onu, nasıl da sararır solar, utanır.

Ay da dilenmek için zembilini uzatır, doldurur onu amma on beş gün sonra onu bir seyret, nasıl hor bir hale gelir, nasıl süzülür, erir.

Alım, güzellik denizine gel de buluşma madeni tarafına var; o gerçek sevgilinin iki mahmur gözlerini seyret.

Rûhü'l-Kudüs onun merkebinin nalını öpünce şu hale bak, şu işi seyret diye nal naralar atar, bir gör de bak.

Tebrizli Şems'in hilmi, rûhun suçlarını bağışlamazsa rûhun utangaçlığını seyret artık.^[34]

CXXXII

Hakkımızda birisi bir şey mi söyledi, yoksa bu iyilik, kötülük, kendiliğinden mi meydana geldi, bilmem; hoca henüz burda, sakalına bak da anla artık.

Tuhafı şu ki hoca bir düzene başvurdu; çocuktu, çocuk kaldı; halbuki sakalı karaydı, başka bir renge girdi şimdi.

(s. 162) Söyleyeyim mi sana, hoca yukardan, aşağıdan ne diye bahsetti durdu? Kendisi altüst olmadı da ondan.

Dört ayakla, iki ayakla dünyanın çevresini döndü dolaştı amma deniz hiç başından aşmadı hocanın.

Hoca, kendince pek iyi bir hale gelmiş, öyle sanıyor; halbuki hummaya tutulmuş hasta gibi, hattâ ondan da beter.

Delil getirmede, inat etmede, savaşmada aşırı vardıkça vardı; fakat candan, can zevkine dair delilden hiçbir haberi yok.

Bahis yolu inattır, itirazdır, delil getirmedir; gönül yoluysa baştan başa zevktir; şevktir, baldır, şekerdir.

CXXXIII

Dudağından şeker istemeye geldi, şeker mi şeker dudaklarından bir iki ölçek şeker ver.

Sen cömertlikte ara yücelmeyi, evet de, başka şey deme; bak da gör, şekerkamışı bile şekerler vererek yüceldi, yükseldi.

Dudakların şekerin ta kendisi, şeker onlardan yetişip gelişmede; şekerkamışlıklarından veresiye şekeri beklemiyor o dudaklar.

Şeker bile şeker yediğın zaman, o dudaklardan payını alır da dillere, damaklara o yüzden tat verir.

Bugün iki dudağın yummuşsun, şundan korkuyorum ki senin derdine düşer de, şeker şekerliğinden kalır, bir fayda vermez, bir tat vermez artık.

Dudaklarında ne de tat var; onların yüzünden şekerkamışı, kavgasız, savaşsız, bütün bitkilere bey kesildi.

Ağzımı yumdum, böylece ağız açmadan şekerler çiğneyeyim de bu yüzden canım hoş, tatlı bir hale gelsin.

CXXXIV

Ay yüzlü sevgilinin başka sevgilisi yok, sen de ondan başkasını sevme; cemalinin ne kıyısı var, ne ucu, sen de ondan dönüp bir kıyıya sığınmaya kalkışma.

Apaçık bir av alanı, her yanda bir av var; arslanlar gibi gir alana, erkek arslandan başka bir şey avlama.

Nefsin havası yulardır, halk da sanki develer; fakat sen o sarhoş deveden başkasının yularına yapışma.

Her şeyin varlığı tozdan ibaret, aydınlık bizim ay yüzlümüzden vurmada; Ay'a arkanı çevirme, tozun toprağın yoluna düşme.

Dünyayı sür önünden; o, senin definenin yılanı; fakat sen onu güzellikte tavus kuşu say, yılan sayma.

Bütün halkı, bütün dünyayı, cıva gibi tutsalar da ayucuna koysalar, sen aşkla cıvanın avcuna düş, karar etme sakın.

Gözlerin bağılı bile olsa el yordamıyla bul, elindeki duyguyla anla; evveline evvel olmayan gül bahçesinden gül devşir, diken değıl.

O gülün kokusuyla açıldı Yakub'un gözü; bizim Yusuf'umuzun kokusunu getiren rüzgârı da hor

görme.

Can Yusuf'u kimdir? Tebrizli padişah Şems; onun tapısından başka bir tapıya itibar etme.

— Z —

CXXXV

Git, git, ayıplarla karışmış aşktan nefret ederim ben; git, git, kızıl gülsün amma dikenlerle eş olmuşsun sen.

* Tanrı safisi Âdem, cennette yurt edinmişti; fakat cennet, yılanla eş olduğundan ayrıldı ondan.

Gökle yer arası, pek nurlu bir havayla doludur; fakat yerden toz kopunca bu hava kararır gider.

Dost, senin düşmanınla oturmaya, düşüp kalkmaya başladı mı kaç ondan; ateş gibi sıcak hava hararet verir insana.

Kendimi kıl çeker gibi hamurundan çekip çıkarayım; çünkü gördüm ben, şarabının zevkinde mahmurluk var.

Fakat ne edeyim, neleyeyim ki gamın perçemimden tutar, çeke çeke sana sürükler, getirir beni; gamın, ağzından ateşler saçan bir ejderhâdır.

Bin keredir, ok gibi o yaydan fırlar, kaçırım, bin keredir gene o av tutan bakışlarına av olur, tutulur, gelirim sana.

Büyü muskam sevgilinin hayalini evime öylesine getirir ki o hayal hem gelmemek ister, hem gelmek.

Şu aman bilmez aşktan haberi vardır da o yüzden gamın, ben yolculuğa çıkınca, dudak ucuyla gizli gizli güler bana.

Tövbem, padişahlığına karşı âdeta bir maskaradır; çünkü aşk, ne sabır nedir bilir, ne ibret alıp uslanır.

Söz söyleme, söyleyeceksen sabırdan, tövbeden bahsetme; Mecnun'un tövbesine ait söz, sıkır, yaralar adamı.

CXXXVI

Gece, âşık için de ferahlıktır, uzundur, hırsız için de; hele gel bakalım, gece geldi çattı, ikimiz de girişelim işe.

Ben padişahın hazinesinden akıyla inci çalayım, aşağılık bir adam değilim ki bezzâzın kumaşını aşırıyım.

Gece perdelerinin içinde lâtif hırsızlar var, hileyle sır evinin damına bile yol bulurlar.

Gece yolculuğuyla yankesicilikten, padişah hazinesiyle o nazlı padişahın akıyğını elde etmekten başka bir şey ummam.

Öyle bir yüzü var ki ışığından, yalımından gece kalmadı dünyada; ne de mum ki güneşi yakıp yandırmada, Ay onunla ışımada.

Bütün dilekler kadir gecesi kabul olur; çünkü kadir, o yüceliği senin gibi bir dolunaydan kazandı.

Her şey sensin, her şeyden öte ne varsa o da sensin; o da senden ibaret; artık sana eşit ne olabilir ki birisinin hayaline gelsin?

Hadi, bırak şu geniş alanı, kulağını aç da sana duyulmamış, söylenmemiş bir hikâye anlatayım.

Mesîh'i görmediysen üfürüşünü duy; mademki akdoğanısın, kanatların var, davulcağızın dövüldüğü yere uç.

Mademki kızıl altından dökülme parasın, padişahın sikkesini, alâmetini kabul et; yok, kızıl altın değilsen neden bunca altın kesecek makas var, ne lüzumu var bunların?

Define haline geldiğin zaman bunu öğrenmedin mi, bilmedin mi? Nerde define varsa, gammaz o sırrı fâş eder.

Aç defineyi, hileye kalkışma, çünkü kurtulamazsın hiddetle, şiddetle, seccadeyle, zikirle, zahitlikle, namazla.

* Hırsızlık ettin de geçtin mescidin bir bucağına oturdun, zamanın Cüneyd'iyim, niyaz etmede Bâyezîd'im ben diyorsun.

Çaldığın kumaşı geri ver de ondan sonra zahitliğe koyul; arıklığı bahane etme, sesini yavaşlatmaya yeltenme.

Sus, bahane bulmaya kalkma, bu durakta gösterişin, hilenin, düzenin bir habbesini bile almazlar.

Tebrizli Şems'in devlet eteğine yapış; yapış da olgunluğun onun lûtfuyla, onun himmetiyle bezensin.

CXXXVII

Padişahım güneşe dedi ki: Kendine gel, şu nazı bırak; sen yüzünü örtersen biz açarız yüzümüzü.

Bir an yüzümüzün parlaklığı yalım yalım parladı mı, yüzlerce güneş kararır, geçip gidiverir.

Sana o kişi aldanır ki dostun yüzünü görmemiştir; fakat beni gören, nerden şeni ululayacak, yüceltecek?

Seni altın makasıyla kesenden kaçma, bulut altına girme; çünkü ben seni de yalvartır yakartırım, bulutu da.

Gerçi cihanın canısın, cihan pek güzeldir amma ben bir cilveye kalkışır, güzelliğimi gösterirsem baş aşağı olur gidersin.

Benim ışıklarla, nimetlerle dolu binlerce dünyam var; a aşağılık ekmekçi, sen bana ne naz edebilirsin ki?

Kulları ekmekten de kurtarırım ben, ekmekçiden de; yaşayışım, onlara yaşayış verir, uzun bir ömür ihsan eder.

Güneş'ten geçtik, kalk ey Zühre yıldızı, şarap getir, meze getir, şekerkamışı getir, neye üfle, okşa onu.

Zaman sana uymazsa sen zamana uy, koca sağrağı sun elimize, dñzen ver çenge.

Bitkiler, cansızlar, canlılar, hepsi sarhoş senin yüzünden; bir ancağız da şu iki üç yoksulun hatırını al.

Yaşayış da seninle hoş, ölüm de; gâh şeker gibi dondur, kaskatı et bizi, gâh yak, yandır, erit gitsin.

Ay yoldaşım olduktan sonra yolculuk, memleketimde oturup dinlenmektir bence; onun gölgesi altında yokuşları çıkarım, inişlerden inerim, yürür giderim.

* Gökten duyuyorum; sonu hayırdır bu işin; sus, sonucu Eyaz'ın işi de hayır oldu gitti.

— S —

CXXXVIII

Gel; yem lâtif, tuzağın zorundan korkma; kumar evine gir; borçlanmadan ürkme.

Gel, gel, bütün erlerin kulakları sende; gel, gel, erlerin hepsi de sana kul köle; korkma.

Gel, gel; öyle kadehle, öyle sâkîyle gel ki sorma o kadehi, sorma o sâkîyi; gir, gir o selâmı güzel padişahın huzuruna, hiç çekinme.

Duymuşsun; bu yolda baş korkusu varmış, can korkusu varmış; mademki sevgili abıhayat, korkma bu haberden.

Mademki aşk, zamanın İsa'sı, ölüleri arayıp duruyor; öl sen de bizim gibi güzelliğine karşı onun, ürkme.

(s. 163) Sağrak büyük, ağır, fakat o hafif rûhlu, çevik; binlerce kadeh olsa al elinden, çek gitsin, hiç korkma.

Arslana kul oldun; nasıl olur da kebapsız kalırsın? Hiçbir hamdan tekme yemezsin, horlanmazsın, merak etme, korkma.

Ayla eş dost oldun, bekçiden ne derdin olur ki? Cana sabah şarabı kesildin; ürkme sabahtan, akşamdan.

Sevgilinin hayali, bir kadeh sundu bana, şu has kadehi çek de dedi, ne ileri gelenlerden kork, ne aşağılık kişilerden.

Ona, oruç ayındayız, hem de gece değil, gündüz dedim; sus dedi, can şarabı orucu bozmaz, korkma.

Bu durakta sana Halil'le Bâyezîd eş dost olmuş, hiç ürkme, çek şu temkinli şarabı.

CXXXIX

Güzelim, yüzünü ekşitti de şekerin narhını ucuzlattı, değerini azalttı; bilmem ki o ekşi kabakta sevgilimin ne çeşit şarabı var?

Mahsustan yüzünü ekşitiyor, yoksa ne tatlıdır, ne şirin canlıdır o; bütün vücudunda bir tek kıl bile yoktur ki ekşi olsun.

Binlerce küp sirke onun yüzünden tatlılaştı; zaten tatlı güzel, ekşi huyun ilacıdır.

Bizim ekşi hay-huylarımızdan gülmeye başladı da o ekşi hay-huyar bir tuhaf, bir görülmemiş tatlılığa kavuştu.

Ekşi, dudak ucuyla, gizlice nasıl gülmesin ki, ekşi derede süt, şeker ırmağının akmaya başladığını duydu.

Dün gece onun seli beni kaptı da, halk bal ırmağında şu ekşi testinin de ne işi var diye bağırmaya başladı.

Evvvelsi gün sevgili, o ekşi yüzlü nerde diye beni aramış; mademki mahmur değildi, ne diye ekşi istedi canı?

Bensiz olarak çabuk çabuk, yerden yere gidip duruyordu; o ballar balı, o şekerler şekeri ne diye ekşi ister, bilmem ki.

İhsanıyla ekşi boğazımı tatlılaştırmak için bir tabla helva almış, bu kulu arıyordu.

Maksadı beni yok etmekse şaşılmaz buna; çünkü tatlı daima ekşinin düşmanıdır.

Yanılma; yüzünü ekşitmesi, seni tapısından sürmek için değil; senin gibi bir avı kıskandığınan yüzünü ekşitiyor.

Kapıcı, beyin mevkiini kıskanır da ondan yüzünü ekşitir; damat, gelinin güzelliğini kıskanır da o yüzden ekşi yüzlü görünür.

Balarısı gibi ballarla dolu binlerce kovanın var; canın için vazgeç artık ekşi dedikodusundan.

CXL

İzinin tozu bile yok olan, tamdır; ilk sağrakta işi tamamlananın işi iştir.

Bir gönlüm var ki aşk yolunda harap mı harap; bir meyhane eri birden harap etti, yıktı gitti onu.

Aşkla de ki: Düşmüş, yerlere serilmiş birini istiyorsan gel, öylesine düştü, yerlere döşendi ki dilersen gel de kaldır onu.

Pek yakın gelme, uzaktan seyret, çünkü korkuyorum, içindeki ateşin yalımları, seni de yakar.

Ateş sararsa seni, gözlerimin yanına gel, inciler saçan gözlerimden sel sel yaşlar akmada.

* Gözyaşlarım boşandı mı beni seyret de taşla Mûsa'nın, sopa vuruşuyla fişkirip akan kaynağın hikâyesini gözlerinle gör.

Seslen; onun hasta gözleri şifalar veriyor; nerde bir hasta varsa gelsin, sıhhat çağı geldi diye bağır.

Dağa çık da, nerede bir gönlü uykuya dalmış varsa, onun uyanık devleti, ona görüş verecek, biliş lûtfedecek, gelin, gelin diye seslen.

* “Tanrı, kimin göğsünü ferahlattıysa, açtıysa” âyetinin ışığı öyle bir mumdan gelir ki o mumun nurlarının parıltısı, iki dünyaya da sığmaz.

CXLI

Mademki Mansûr'a sevgilisinin vuslatı yüz gösterdi; gönlünü temelinden darağacına vermesi yaraşır mı yaraşır.

Elbisesinden külâha benzer bir şey kaptım; fakat o, aklımı da yaktı, yandırdı, başımı da, ayağımı da.

Bahçesinin duvarı üstünden bir diken kırdım; o diken yüzünden gönülde nasıl bir heyecan var, nasıl bir dilek; tarif edemem.

Bir seher çağı, şarabını içti de arslanlar avlar bir hale geldi şu gönül; artık köpeğe benzer ayrılığının yarasını çekmeye lâyıktır doğrusu.

Gök tayı çok huysuzdur, çok sert görünür amma aşkının elinde, boynuna yular takılmış çakala döner.

Nice gönüller, aşkından amana geldi amma o, onları sürüye sürüye çekti, götürdü, aman vermedi, insaf etmedi onlara.

Soğuk bir günde, ırmakta bir post vardı, hem de ırmağın ta dibinde; adamın birine, dal dedim, dal ırmağa da al şunu.

Tamaha düştü, o ayı postunu almaya geldi; fakat bu tamah onu ayıya giriftâr etti.

Postu bırak da kurtul, git; onun eziyetine düştün, onunla savaşmaya koyuldun, ne de uzun kaldın dedim.

Dedi ki: Yürü git, postun sevgisi, öylesine tesir etti bana ki onun zorlu pençesinden kurtulma ümidi bile kalmadı.

Her an beni binlerce dalgaya düşürmede; âşıkı sımsıkı sıkıp duran pençesinden kurtulmaya imkân yok.

Sus, hikâye yeter, bir işaret kâfi; akla uzun uzadıya, tomarlarca söz söylemeye ne hacet?

CXLII

Gönül tandırında sesi çın çın çınlamada, müziğe başlayışı, yıkık dökük yüreğimi heyecandan hop hop oynatmada.

Rebâbı kucağına aldı, külâhını başından çıkardı, yere koydu; baş oynatmasını görünce gönül elden gitti.

Gönül, onun ibrişim tellerinden mekik gibi dönmede; öyle fir fir dönmede ki o ibrişim bükenin gözlerine hem görünmede, hem görünmemede.

Şu erganunun iki üç telini biraz gevşek bırak; çünkü aklı halden hale sokan sesi pek tiz geliyor.

Bil ki beden toza toprağa benzer, cansa onu tozutan yeldir; fakat canı bildiren, gene de toza benzeyen beden hareketidir.

Can da bir toz sayılsa bu sefer o tozun içine bir başka can gelir, hem öylesine bir can ki sesinden

zerre zerre bütün âlem raksa girer.

Cihan bir tandır, orda renk renk ekmekler var; fakat ekmekçiyi gören, ne yapsın tandırını, neylesin ekmeği?

Gönlün raksı, içten de değildir, dış âlemden de değil; canım feda olsun sana, nerde olursa olsun, nerden olursa olsun okşa onu, lûtfet ona.

Bir gece lâtife yollu dedim ki: A gönül, Ay'a bak, Ay'da onun lûtuflar göstererek uçar gibi salınışına benzer bir şey görüyor musun?

Güneş gizlenince onun yerine, geceleri kıvılcımlar saçan bir mumcağız korlar, değil mi?

Gözlerini iki eliyle kapattı da dedi ki: Gönül, padişahın kıskançlığını da bilir, nazını da.

CXLIII

Âşık, onun sır âleminden bir sestir geldi; aşk diyordu bu ses, Tanrı'nın Burâk'ıdır; süredur onu.

Tanrı kutlu etsin, topraktakilere ne biçim bir yel esti ki onun nazındaki ateşten bile su gibi lûtuflar coşup fişkirmada.

Onun alıcı doğanına av olmak, doğanının pençesine düşmek için Ay'dan balığa dek her şey güvercin şekline girdi.

Kuyumcumuzun aşkıyla, onun makasındaki lezzetle âşıkların beti benzi sarardı, basılmış altına döndü.

Havayı, hevesi tozutan o havada gönül kuşu bizden ne gördü acaba, neden böyle uçup duruyor?

Gönül kuşumuz, bâzı bâzı da uçmaktan kalır; kim bağlar onun yüce kanadını, kim makas getirir de keser o kanadı?

Söyleme; kıskançlık her an elini dişleyip duruyor; sevgiliden utan, onun o işveli aşkından hayâ et diyor yâni.

Kıskançlığından şikâyet ettim de gülerek dedi ki bana: Seni neyle bağlarsa bağlasın, çöz, at onu, kurtul gitsin.

CXLIV

Başını kaldır da kalk, zevk safâ meclisine varalım; bedensiz can gibi bir an olsun zevkin, safânın kucağına kavuşalım, zevkle safâ ile koçuşalım.

Ölümümünden, ebedî zevke, ebedî ömre ulaşacağımı haber aldım; ne Tanrı'dır ki ölümü ebedî ömür peygamberi yapmış, onunla ebediliği müjdeliyor.

Varlığımızın göbeğini ebedî işret adıyla kestiler; zevk safâ anasından bayram günü doğduk biz.

Sor bize; zevk safâ nedir, şu zevki, şu safâyı terk etmek ne? Bu şekle bürünmüş zevk safâ, gerçek zevkin, gerçek safânın kapısının dış halkasıdır âdeti.

Perdenin ardında zevk safâ canlarının şekilleri var ki onların gölgeleri vurmada, zevk safâ perdesindeki şekiller, o yüzden görünmede.

Altına benzer varlığını zevke ver, safâya ver, gama verme; zevke safâya lâıyk olmayan altının toprak başına.

(s. 164) Dur, gök neden dönüp duruyor? Söyleyeyim sana: Onu zevk safâ yıldızının parıltısı döndürüyor da ondan.

Dur, deniz, neden dalga dalga köpürüp coşuyor? Söyleyeyim sana: Onu zevk safâ incisinin ışığı oynatıyor da ondan.

Dur, toprak neden huriler, gılmanlar doğurdu? Söyleyeyim sana: Ona zevk safâ amberinden kopup gelen rüzgâr, cennet kokuları verdi de ondan.

Dur, yel neden esinti esinti gelip geçer gider? Söyleyeyim sana: Zevk safâ defterine yaprak yaprak, fakat tezce gelmeni ister de ondan.

Dur, gece neden perdeler salıyor? Söyleyeyim sana: Düğün var, dernek var, bürün zevk safâ çarşafına der de ondan.

Beşin de, dördün de, yedinin de sırrını söyledim amma zevk safâ tavlasında bir iki oyunla yutuldum da söyleyemiyorum.

CXLV

Hep beni övsün, beni sövsün, başkasını değil; her ikisi de, hem de hamı, olgunu, abıhayattır bana.

Şarabının mahmurluğu mu daha hoş, sarhoşluğu mu? Canlarımız ebediyen kadehi olsun onun.

Sitemiyle öylesine sarhoşum ki sitemiyle lûtfunu ayırt edemiyorum, artık bana ne insafını, adaletini sor, ne lûtfunu, ihsanını.

Cefası, kaçıp giden canımı yemle, tuzakla tuttu da vefa kuşuna eş etti gitti.

Canım gitmemek için çok bahaneler buldu amma baht, devlet, o bahtsız adımlarımda çekti yanına.

Onun derdini bilip tanıyan, zevk, neşe istemez; onun adını duyanın izinin tozu bile kalmaz.

CXLVI

* Düşünce hüthütleri, izinin tozunu bulup haber getirince Süleyman'ın saltanatı benim olur; çünkü apaçık meydana çıkar o dilber, veresiye değil, peşin olarak görürüm onu.

Periyle şeytan, onun yüce tahtını bilemez; çünkü tahtı bakıştır, dünyasıysa can gözüyle görüş.

Can gözüyle görür, bütün kuşların dillerini bilir; fakat hiçbir kuş, vehmiyle yol bulamaz onun diline, hiçbir kuş onun dilini bilemez.

Parasının damgası her kapıya vurulmuştur, ihsanı peşindir; fakat sen onu bugün elde edemezsin ki madeninden bir koku alsın.

Onu görsen görsen rintlerin halkasında görebilirsin; çünkü aşk girer araya da onu tutar, o halkanın ortasına getiriverir.

O yandan uçup gelen gönül, olsa olsa onun okudur; yoksa erlerden kimdir onun katı yayını çekebilen?

Aşkının sâkîsi kime şarap sunduysa, kim o sâkînin elinden şarap içtiyse gene ona o şarabı sun, doldur kadehi, ver;

Çünkü o şarapta hiç sarhoşluk belirtisi yoktur; bunun için sakın o sâkîyi hilebaz zannetme. [\[35\]](#)

Tebriz'in övündüğü Şems'ten şarap sunulmada; canla gönül, nasıl olur da her an kul köle olmaz ona?

— A —

CXLVII

Gel, gel ki sen semâ'ın canının canına cansın; semâ'ın soyuna sopuna, semâ' topluluğuna binlerce aydın mumsun.

Yüz binlerce yıldızın gönlü senin yüzünden aydındır; gel, semâ' göğüne doğan aysın sen.

Gel ki can da güzelim yüzüne hayrandır, cihan da; gel ki semâ' âleminde şaşılacak bir güzelsin, görülmemiş bir yaraşıksın sen.

Gel ki sensiz aşk pazarında peşin bir alışveriş yoktur; gel ki semâ' madeni senin gibi bir altını görmemiştir.

Gel ki iştihak çekenler kapında oturakalmışlardır; semâ' merdivenini daya aşağıya, in damdan.

Gel ki aşk pazarının parlaklığı dudağından gelmede; şu semâ dükkânında da paralı bir güzel var.

Anlam peşin paralarını Tebrizli Şems'ten getir; çünkü dudağının aşkıyla semâ'ın ağzı açık kalmıştır.

CXLVIII

Gel, gel ki sen semâ'ın canının canına cansın; gel ki semâ' bahçesinin yürüyen servisisin sen.

Gel ki senin gibisi ne gelmiştir, ne gelir; gel ki semâ'ın gözleri senin gibisini ne görmüştür, ne görür.

Gel ki güneş kaynağı bile gölgendedir senin; semâ' göğünde binlerce Zühre'n var senin.

Semâ', açık, düzgün, yüzlerce dille sana şükretmededir; semâ'ın dilinden bir iki nükteceğiz söyleyeyim bâri.

Semâ'a girdin mi iki dünyadan da dışarı çıkarsın; semâ'ın şu âlemi, iki âlemden de dışarıdır.

Yedinci göğün damı yüce bir damdır amma, semâ' merdiveni bu damı da aşar, geçer, bu damdan da yücedir.

Ondan gayrı ne varsa ayağınızın altına alın, vurun ayağınızı, ezin; semâ' sizin malınız mülkünüz, siz de semâ'ın malısınız, mülküsünüz.

Aşk, kollarını boynuma dolarsa ne yapabilirim ben? İşte böylece, semâ' ederken kucaklarım onu, bağrıma basarım.

Zerrelerin kucakları güneş ışığıyla doldu mu, hepsi de semâ'ın feryadı olmaksızın oyuna girer, oynamaya koyulur.

Gel ki Tebrizli Şems, şekle bürünmüş aşktır; semâ'ın ağzı aşktan açık kaldı gitti.

CXLIX

Gel, gel ki savaş arslanlarının arslanısn sen; ormanlıktan ık da saflar yar.

Seni överlerken neler derlerse, neler söylerlerse hiçbir i yalan değildir; sana ait ne söylerlerse doğrudur, hiçbir i kuru lâf değildir.

Acaba bir kere daha şu gözlerim görecek mi; sen tahta geçip kurulmuşsun, padişahlar da çevrende el pençe dîvân durmada.

Fakat sen gene kendi makamındasın, hattâ yerin dediğimden de üstün; ancak ayrılıktan gözlerimde fer de kalmadı, arılık da.

Yürü be dokumacı, git be örücünün gayreti, istediğiniz kadar perde dokuyun, örtü örün; onun yüzünün yalımları hiçbir türlü gizlenmez ki.

Sen de gönül aldatırsın, senin hakkındaki övüşler de gönlü aldatır; evet, bu böyle; fakat gönlümdeki ateş, seni övmemi bıraktırabilir mi bana?

Âşıklar dünyada canlar feda ettiler sana; bense canımı feda ettim, üstesine canımın canını da uğruna verdim.

Devlet, ikbal Kâbe'si canımdır amma binlerce can Kâbe'si, senin evreni dönmede, seni tavaf etmede.

Öyle bir gam içindeyim ki ağzımı yummuşum, sırrını söylemiyorum; çocuklar da ana karnında göbeklerinden gıda alırlar.

Sen aklın da aklısın, bense hatalarla dopdolu bir sarhoşunum ki senin, aklın aklı yanında elbette sarhoşun suçuna bakılmaz, hatası bağışlanır gider.

Benim mahmurluğumu gidermeye denizler gerek; senin sarhoşun sağraklarla, testilerle kanmaz.

Senin aşkından başka bir yerlere sığamıyorum; aşk Zümrüdüanka'sının yeri ancak Kafdağı'dır.

Kendi sözüme, kendi soluğuma âşık değilim amma yüzlerce defa, binlerce defa gamından bahsettim mi sözümden, soluğumdan senin kokun geliyor.

* Bin kere Liîlâfi sûresini okusalar vücudumun cüzleri senden başkasıyla uzlaşamaz, senden başkasını sevemez.

Yüzünün aşkına dalmışım, bu aşkla gözümün nuruyla ahdetmişim, sözleşmişim; kulağımı geçmişlerin hikâyelerine açmayacak, hep güzel yüzünü seyredip duracağım.

Tebrizli şems'in hallaç yayıyım ben, şu hallaç dükkânına ateşi düştü onun, tutuştu pamuklar.

CL

O ağızdan ballar, şekerler yağdıran sevgili, yolda beni gördü de terütaze şiirler söyle, çek şu eski şarabı dedi.

Ne çare, ne derse yapmam gerek, yaşayışa, o akıyk madenine nasıl isyan edebilirim?

Sâkînin kulu kölesiyim, onun işvesine av olmuşum, tutulmuşum; sarhoşluk, yaşayışın tadı tuzu, şarap da ne güzel arkadaş, ne hoş yoldaş.

Bir bölük halk var; âşıklıktan, sarhoşluktan geceleri muma dönmedeler, gündüzleri güneşe benzemedeler; ne de güzel bir zümre bunlar.

İyiye, kötüye ait ne isteğiniz varsa sizin olsun; yalnız sâkînin konup göçtüğü yerlerle şarap kadehi benim olsun, yeter bana.

O lâ'1 renkli şarabı sun ki kıvılcımı bile rûh madenlerine binlerce coşkunluk verir, yakar, yandırır canları.

Lâyık mıdır, senin gibi bir güneş varken yeryüzünde gölge bulunsun? Lâyık mıdır, senin gibi bir sâkî varken zamanede darlık olsun, sıkıntı bulunsun?

Devenin çöz ayağını, yırt akıl bağlarını, dünya tutsaklığından sıçra, yudum yudum şarap iç de kurtul şu tutsaklıktan.

Devenin dizindeki bağ çözüldü mü uykuya bile dalsa gerçekler âleminde uçar durur.

Dağda, ovada, denizde, karada koşmaya koyulur; bunu aklının miktarınca söyledim, derine gitmiyorum.

Aşkın olgunluğu, sevenle sevilenin birleşmesindedir, beri gelin; yağla unun bir daha ayrılmayacak kadar karılmasından meydana gelen bulamaç gibi karılın, katışın birbirinize.

Toprak tertemiz gerçeklerle birleşti mi bu başarı, bu olgunluk yüzünden melekler bile ona karşı şükür secdesine kapanır.

CLI

(s. 165) * Tatar, dünyayı savaşıla yıktı amma yıkık yerde senin definen olur, ne diye gönlümüzü sıkalım, ne diye daralalım?

Dünya kırıldı döküldü, sen de gönlü kırılmışların dostusun; senin sarhoşun nerden utanacak bu çeşit kırılmadan dökülmeden?

Felek, buyruğundan sarhoş olmuş, gece gündüz dönmede; yeryüzü definenden sevinmiş, bu sevinçle şaşırakalmış.

Lûtfun, ihsanın geldi, fakat kapıdan bir yol bulup giremedi; bu ne kerem ki salkım salkım pencereden sundun onu.

Duymuşuz; padişahlar savaşır ülke alırlar, mal mülk alırlar; fakat padişahların savaşıla, zorla ihsanda bulduklarını görmemişiz.

Taştan kaynak fişkirtmadasın, gel diyorsun, a taş gibi donakalmış kişi, ihsanımı elde et.

Yüzünü, gözünü öpmek, seni koçmak için gönül aynasının yüzünü aşkla silmek, kirden pastan arıtmak gerek.[\[36\]](#)

Bu yüzle pas arasında bir tuhaf ilgi var; fareyle kaplan arasında gizli bir bağ, gizliden gizliye bir ilgi var.[\[37\]](#)

Ağzını kapa da gönül ağız açsın; timsah gibi iki dünyayı da bir lokma yapıp yutuversin.

Biz binlerce fersahlık gönül yoluna düştük mü, gönül iki adımda boylayıverir o yolu, fersah nerde kaldı?

Tebriz'in övündüğü Şemseddin, bizi aramıyorsa aşkının gamı ne diye başımıza dikilmiş, çavuşluk edip durmada.

CLII

Ayrılığın kuvvetle bir taş attı başıma; ondan sonra her yandan başıma taşlar, topaçlar yağmaya başladı.

Her yerden başıma binlerce taş geliyor; fakat güzel huylu sevgilinin elinden gelen taşa benzemiyor bunlar.

Senin güzelim aşk mutfağından bir koku vardı bende; ayrılık, kara bahtım yüzünden o kokuyu da taşıyor.

Biliyorum, senin elinden gelen taş, lâ'l kesilir; istersen sınamak için eline bir taş al da bak.

Lûtfu bakışın dağa taşa düşse hepsi de altın olur, dünyada bir tek taş yok mu, nerde derler.

Cömertlik elini açar da dağı geliştirir, semirtirsen, dili damağı kurumuş arıkları durmadan

geliştirir, semirtir o dağ.

Lûtfeder de dünyaya bir kerecik bakarsan, taş bile terler, su kesilir de Fırat ırmağı gibi yüzlerce ırmak akıtır gider.

Taş senin abıhayatınla ıslansa canlanır da misk ceylanı gibi içi misklerle dolar.

Şu sırça gönüle lûtfet de bir bak, çünkü vuslatından canla, gönülle bir taş isteyip durmada o sırça.

Ayrılık sopan, sanki Mûsa'nın sopası; iki taşa benzeyen gözlerimden sular akıttı.

Bahtımdan bu; gönlünde demirden bir settir çekildi; zaten demirden ancak taş ayna doğabilir.

Şimdi ayrılıktan bağrıma taş basacağım amma varın Tebriz'e de onun yanından taş getirin bana.

Tebriz'de taşlara o kadar yüz sürdüm ki her yandaki taşlar, yüzümün izini gösterir sana.

Kızsa da saçının telince canıma, gönlüme taşlar yağdırsa gene ondan vazgeçmem, gene onun aşkından dönmem.

Yolunun toprağı nerde? Taş, Şemseddin'in eşsiz kereminden o toprağı ulaşmayı dilemede, onu rica etmededir.

Candan ettiğim dua şu: Canım feda olsun sana; dua edenin başına herkes taş yağdırsa gene bu duayı eder dururum ben.

CLIII

Dostun savaşı seçiyor, sen de gir savaşa; çünkü köpek boyuna havlar, baş ağrısı verir insana, taş atma köpeğe a kardeş.

Kendine gel, kendine, bu, aptalın biri, öbürü, şaşkının ta kendisi dedirtecek kadar da sersemleşme.

Sinek kovmayı bilmeyenin eli varmış; neye yarar? Tembellikten tahtakurdu bile o çeşit adamın gözüne kaplan görünür.

CLIV

Ey dileği canlarda tüten, aşkı gönülleri zapt eden, esenlik sana. Ey ucuza kul köle satın alan, esenlik sana.

Ey milyonlarca canın, milyonlarca rûhun her yandan, esenlik sana diye seslendiği güzel, esenlik sana.

Şu kanlarla dolu mektupları okuduğun zaman şu bildiğin selâmını da oku; esenlik sana.

Salına salına gidiyorsun, Güneş'le Ay da peşine düşmüş, boyuna koşup duruyorlar, boyuna, a güzel yüzlü diyorlar, esenlik sana.

Binlerce göz, her an ayağının bastığı toprağı haber gönderiyor, a tutya diyor, esenlik sana.

Kulağın herkesten fazla keskin; her solukta gayb âleminden, peygamberlerden sesler geliyor sana: Esenlik sana.

Kuru kuruya da selâm olmaz ya, hele padişahlardan gelirse esenlik sana sözüyle binlerce elbise, binlerce armağan da gelir.

Nitekim Tanrı da miraç gecesi Mustafâ'ya mutlak nuruyla selâm verdi, esenlik sana dedi.

Ne nurdur o ki ışığı uzadıkça uzar gider; ululuk ıssı da esenlik sana deyince böyle der; selâm verince böyle verir.

Bunların hepsi geçti dostum, şimdi baştan geçeni dinle, amma söze başlamadan önce de esenlik sana.

— L —

CLV

Gel ey zevke, neşeye yardım eden, gel; gel ey sıkıntıları gideren, kilitleri açan, gel.

Mihnet, sıkıntı gecesi yüzünü görmek, tanyerini ağartır; cömertliğinin sâkîsi, yoklukta-yoksullukta adama devlet, ikbal iştahı verir.

Gel, sen İsa'sın, ölümünü dirilt; gel, Deccâl'in gözünü defet bizden.

Gel, sen Davud'sun, zırh yap; canımızı kötü insanlardan koru.^[38]

Gel, sen Mûsa'sın, kötülük denizini yar da işi gücü kötülük olan Firavun boğulsun gitsin.

Gel, Nuh'sun sen, bizse tufana dalmışız; Nuh'un gemisi korkulu günler için hazırlanmadı mı?

Onlar, sıfatlarını görürler de insan sanırlar seni; onlar gibi niceleri üstünlüğünü anlamaz senin; üstünlüğüne eş, eşit yoktur zaten.

Senin yücelerden yüce varlığın hakkında dünyayı dileyen, dünyaya gönlü kaptıran, ancak hayallere düşer; senin varlığın zuhur ederse zaten onun dünyası yok olur gider, kalmasına imkân da yoktur.^[39]

CLVI

O tertemiz yüze, göze daldım da kendimden geçtim a gönül; dedim ki: Ne de güzelsin Allah için, Tanrı güzelliği var sende a gönül.

Binlerce güneş, binlerce göz, binlerce ışık kuldur köledir sana; canlar senin ışığından meydana gelen gölgelerdir a gönül.

Güzelliğin bir sonu var, ordan ötesi yoktur artık; halbuki senin güzelliğin sonu da aştı, haddi de a gönül.

Cin, peri, huzurunda hizmet kemerini kuşandı; melek de, yıldızlar da, gökyüzü de sana secde ediyor a gönül.

Hangi gönülde, senin kulun kölen olduğuna dair bir dağ, bir damga yok? Hangi dağ var, hangi gam var ki ona devâ olmayasın a gönül?

Zevâli olmayan defineler buyruğunda senin; yokluk âleminde hangi define var ki senin olmasın a gönül?

Yanıp yakılanlara bak, yüz çevirme onlardan; çünkü bakışında yanıp yakılmayı gideren ne Kevserler var, ne devâlar var a gönül.

Şu Ay dedim, Tebrizli Şems'e benziyor; gönül, o nerde dedi, bu nerde a gönül?

CLVII

Buluşma güneşine iki gözünü de açtıysan ağ gerçekler göğüne, artık hayalden bahsetme.

Karanlığın da ardında, aydınlığın da ardında, ululuk nurunun ışıkları içinde, zerreler gibi oynayıp duran yıldızları seyret.

Gerçi zerre o güneşe ulaşamaz amma ışığının parıltısıyla nur kesilir ya.

Hizmette kaş gibi boyu bükülen gönlün bakışından yüz binlerce olgunluk gözü açılır.

Gönlümün halini sorma, ağzını yum; Allah bilir, sevgilinin dudaklarıyla arasında ne oldu, ne hale düştü.

Gönlümü göstermeye kalkışma, şimdi bildiğin gönül değil o; bu kanatlarla padişahın devlet kuşlarının yanına uçmaya heveslenme.

Herkes yarasına tuz ekildiğinden dolayı feryat ediyor, bense dudaklarındaki tuzluluktan ayrıldım da bu yüzden feryat ediyorum, vebal içinde vebale düştüm bu yüzden.

Tebrizli Şems'in vuslatı mülk oldu bana da ne hal hilesi kaldı, ne söze iltifat.

CLVIII

Kutlu olsun o güzellik, o ululuk sana; binlerce âşık ölmüş, varsın ölsün; hepimizin kanı helâl olsun sana.

Huzurunda, a güzel huylu, ateşe benziyoruz biz, bir an bizi yakıyor, parıl parıl parlatıyorsun, bir an söndürüp gidiyorsun.

(s. 166) Gönül sudur, beden testi; testinin kırılmasından korkulur, fakat su aslına gitti mi, testi kırılmış say.

Seni nasıl aldatayım, nasıl çuvala koyayım seni? Hilenin, düzenin ta kendisisin; her düzencinin ışığı sensin.

Çuvala sığmazsın, tuzağı yırtarsın; arslanın çuval içinde gittiğini kim görmüştür?

Kedi değilsin ki çuvala giresin de bağlanasın; arslan bile senin huzurunda kuyruğunu kuma vurup durmada.

Candan, gönülden binlerce güzelim şekiller bitip beliriyor, çünkü aşk bulutun eşitsiz, örneksiz inciler yağdırdı.

Bak neye benziyor bu? Hani gökten yağmur yağar da ırmak, havuz, arı duru su habbe habbe kabarır.

Derken yere siner, yeri de kabartır, o kabarcıklardan da yeniay doğar gibi güller, menekşeler, nesrinler, sümbüller biter.

Ya bunlardan, aşk bulutunun yağdırdığı incilerden ne biter, kimler meydana çıkar, dur, sana söyleyeyim; çünkü o kabarcıkların dibinden çın çın, halhal seslerini duydum.

A âşık, şeriat sahibi Ahmed'in hırkasını al da her an Bilâl'in canından aşk salâsını duy.

Beni bırak da ey aşk, şaşılacak şeylerini söyleyeyim; sözle halka gayb âleminden bir kapı açayım.

Huzurunda hepimiz de içi boş davula benziyoruz; sen tokmağı vurunca feryada geliyoruz.

* Davul, “Âdemoğullarını üstün ettik” kanadıyla nasıl uçmaz? Hele senin gibi bir padişah, onu çalarsa.

A Tebrizli Şems, sen dünyanın güneşisin zaten, fakat daimî bir güneşsin, zevâli olan güneş değil.

CLIX

Seher çağı, bal denizi haber verdi bana; o güzelim ceylan gözlerinle bak da seyret dedi, dalga dalga coşup köpürmede bal denizi.

Şu üç günlük ömrü olan yere, suyun sesinden başka bir şey gelmez; fakat o ses de sonucu, yapacağını yapar.

Çalgı çağanak sesi, su sesidir; susuzlar o sesi duydular mı oynamaya başlarlar; azar azar bu sestem hayat bulursun sen.

Su sana der ki: Benden yetiştin, benden geliştin; gene bana gelirsin; önce nerdeysen döner dolaşır, sonunda gene oraya varırsın.

Canına, başına and olsun, bu su kelin başına dökülse miskten binlerce büklümler çıkardı o dazlak baştan.

Bu şarap suyla karışmaz; şarap içen boyuna mahmurluk çeker; bu su mahmurluk da vermez; sen sen ol, acele etme hele.

CLX

Tüm rahmet gizlice can kulağına dedi ki: Ne istersen yap, yalnız bizden kesilme, bizi unutma.

Sen bizimsin, bizde seniniz; tıpkı gözle gündüz gibi hani; ne diye kucağımdan kalkar da boyuna yanılan, boyuna kötü işlere dalan kişilerin yanına gidersin?

Gönül dedi ki: Senden kırılmaya, sana darılmaya imkân mı var? Davul çalan olmadıkça davul nasıl ses verebilir?

Bütün dünya davuldur, davulcu ancak sensin; bütün yollar zaten kapanmış, seni bırakıp da nereye gidecekler ki?

Cevap verdi de dedi ki: Kendini davul say; gâh davulcu, gâh davul olmaya kalkışma; bu aşağılatır insanı.

Can kımıldamadıkça şu çaresiz beden kımıldayamaz; at hareket etmedikçe üstündeki çul oynamaz.

* Gönülün Tanrı arslanıdır, nefsinse at; nitekim Tanrı arslanının bineği de Döldül'dü.

* Akıl alanı Döldül'e dar geldi de o daracık alandan sıçradı, “söyle” alanına vardı.

Ne diye heyecandasın, ne diye aklın tereddütler içinde; halbuki âşıksın da; hem de dikeninden o gülün biteceği zaman geldi çattı.

Şu gamdan yüzünü ekşitmiş amma geceysen seher çağı geldi, mahmursan şarap sunulacak diye müjdelere de duydu.

* Senin ah, vah edişinden Tanrı'nın rahmet denizi kabardı, coştı; yollara düşen emelin Âmul'e vardı, erişti.

Her şevkin, sayesinde şevk verene döndüğü dem geldi; boyna vurulan her tutsaklık halkasının, lûtfuyla gerdanlık kesildiği padişahlık geldi.

Halden hale giren şu varlık, bu leşten kesildi, ayrıldı; Tanrı gölgesi, güneşe vurdu da orda bile bir gürültüdür kopardı.

Geç bunları, hepsini de bir yana bırak; sevgili vakitsiz geldi, gerçekten de gecem kadir gecesi, geceme (Leylâ'ya) de ki: Ömrün uzun olsun, yaşadıkça yaşa.

* Gayb âleminde vahiy gelmeye başlayınca kulak kesil; Peygamberler Ulusu da kulaklar baştan sayılır demiştir.

Çayırılığın, çimenliğin bülbülüsün, fakat Tanrı'nın ihsanı ile çayırılık çimenlik, bağ bahçe, yel, hattâ yüzlerce bülbül olabilirsin.

Âlemdeki olaylara, kıssalara, savaşımlara bak da Tanrı'yı gör; parmakların işlediği sanat eserlerine bak da akılları seyret.

Akıllı biri sarhoş oldu mu susacağını umma; aç adam ekmek buldu mu yeme deme.

Sözden, harften geç de su gibi nakışlar kabul eder ol, şekilden şekle gir; çünkü harf de dünyadandır, ses de; dünya da zaten bir köprüden ibarettir.

CLXI

Ululuk eşiğinden şekerler gibi bir ses gelir, gel der cana da can nasıl uçup gitmez?

Karaya düşen balık, nasıl çırpınmaz, nasıl hemencecik kendini suya atmaz? Arı duru denizden dalga sesleri gelip durur kulağına.

* Davuldan, tokmaktan “geri dön de gel” sesini duydukça alıcı doğan, nasıl olur da avdan kalkıp padişaha gelmez?

Canları zevâlden kurtaran varlık, ebedîlik güneşinin ışığında her sûfi nasıl olur da zerrelere gibi raksa girmez?

Bunca letafetiyle, bunca güzelliğiyle, bunca can bağışlamasıyla gene de ona vurulmayan kişi ne de kötü kişidir, ondaki sapıklık ne de kötü bir sapıklıktır.

Kafesten kurtuldun, kanatların açıldı; uç, uç hele a kuş, uç geldiğin yere, yurduna uç.

Tuzlu sudan abıhayata doğru yola düş; eşik dibinden kalk, can meclisinin başköşesine geç, kurul.

Git, git a can, biz de şu ayrılık âleminde o buluşma, kavuşma âlemine varıyoruz zaten.

Çocuklar gibi niceye dek şu topraktan yaratılmış dünyada eteğimizi tozla toprakla, taşla, çakılla

dolduracağız?

Toprağı elden bırakalım da gökyüzünün yücelerine uçalım; çocukluktan kaçalım da erlerin meclisine varalım.

Bir bak da gör, topraktan yaratılmış beden, seni nasıl da çuvala koydu; çuvalı yırt da başını çıkar hele.

* Sağ elinle havadan inen şu defteri bir tut; çocuk değilsin ki sağını solunu bilmeyesin.

Tanrı, akıl çavuşuna hadi dedi, ayağını kaldır; ecelin eline de hadi dedi, hırs kulağını bur.

Cana ses geldi: Gayb âlemine yürü; yürü de mala, defineye kavuş, artık zahmetlere düşüp ağlamaya, inlemeye koyulma.

Sen söyle, sen seslen; padişahsın sen; cevap verme lûtfu da sana mahsus, soru sorma bilgisi de sana ait.

CLXII

Güzelim ansızın geliverirse; ne bahttır bu; güzelim, güzelleri ateşlere yaksa; ne devlettir bu.

Hani dün de güzelliği binlerce tövbekâra tövbelerini bozdurmuştu; bugün de gelip çatsa, ne talihtir bu.

Âşıklar bölük bölük, katar katar onu görmek ümidiyle oturmuşlar; lûtfetse, kerem buyursa; ne bahttır bu.

Kılıçlar, silahlar kuşanmış ayrılık ordusunun içine dalsa vuslat ordusu, bayrağını yüceltse; ne devlettir bu.

Binlerce güller açtırır, öylesine güller ki dikenler bile sarhoş olur; gam bile güler mi güler; bu ne devlettir.

Obur kişinin inadına sofraya kurar, nimet döşer de gönül karnı aç olmadığı halde binlerce kâse yemek yer, şarap içer; bu ne talihtir.

Aşk el attı mı beden çevikleşir, tez olur; elsiz-ayaksız, gökyüzünün çevresinde koşar durur, ne devlettir bu.

Seher çağı, padişah Şemseddin, dünya güneşi gibi hademsiz, haşemsiz geliverse; ne devlettir, ne talihtir bu.

CLXIII

Şartlar koştuk, sınıadık; fakat bütün şartlardan vazgeçtik, hepsini de ucuza sattık gitti.

Yerin bir bucağı gökyüzüne döndü amma parça parça bütün yeryüzünü gök haline getirmedi.

Gökyüzünün damı pek yüce amma bu yücelikten ne gam yiyorsun? Biz merdiven verdik sana.

Çaresiz bedenini gamlarla yay gibi büktüysek, sana kanat veririz de ok gibi fırlar, gökyüzüne uçarsın.

Can, bedene yardımcı kesildi de yoğunlaştıysa gene onu lâtif bir hale getiririz, gene can haline sokarız onu.

(s. 167) Şeytan bile olsan biz şeytanı melek yaparız; kurt bile olsan biz kurda çobanlık ettiririz.

Bir balıksın sen, sonucu bal denizine kavuşacaksın; fakat biz binlerce defa o balı ağzına çaldık, tattırdık sana.

Yüce bir dalda arık bir kuşsun amma bu kutluluk ağacında yuva kurduk sana.

İki âlemin de malını mülkünü al, çünkü mülk sahibi biziz; korkma, gel meclise; belimize kılıcımızı kuşandık biz.

Binlerce zerre bu kutbun yüzünden güneşlik elde etti; nice kalp kesintileri altın madeni haline getirdik biz.

Şu girdap içinde can suyu bulandıysa ne çıkar? Seller akıttık, yardımlar ettik de onu arı duru bir halde yürüttük gitti.

Nice buzları kerem güneşiyle çözdük, bir güzelce akıttık gitti.

Ne diye açılıp gülmüyorsun, ne diye yaprak gibi titreyip duruyorsun? Neden ümidin yok bizde, kime ziyan verdik ki?

Ağaç yaprağı gibi tir tir titreyen yasağcıyı sonucu seçtik de bahçıvan diktik.

* Gayb âleminden, Rabbiniz değil miyim dedim, sen, evet dedin; gayb âlemini açığa vurduğumuz zaman ne oldu o evet deyişin?

Gerçeğin eteğine yapış da hemen can bahçesine gel; çünkü biz senin o evet deyişini bağ bahçe haline getirdik.

Sus, baştan başa dil kesildin; biliyorsun ya, dilin dil değilken onu dil haline getiren de biziz.

CLXIV

Yeryüzünü, gökyüzünü selâmla doldursak, köpeklerinin gezdiği yerlere ham gümüş döşesek,

Her seher çağı, senden uçup gelen devlet kuşuna candan, gönülden, gözden tuzaklar kursak,

Binlerce tertemiz gönlü, her yol başına diksek, ellerine kanla dolu bir mektup sunsak da her biriyle sana haber yollasak,

Gümüş, altın gibi tertemiz, has, halis bir halde, senin için, senin ateşinin ortasına geçip otursak, o ateşi yer yurt edinsek.

Noksan sıfatlardan arı tertemiz zatına and olsun, bütün bunları yaptıktan sonra da gene ne yapalım, hangi işi edelim diye her yana bakar dururuz.

İşin sonucu şuna vardı, şu karara vardık: Kendimizi daima, tamamıyla hayran bir hale getirelim, şaşırıp kalmış desinler bize.

Şaşırıp kalanlardan şarap sunulduğu zaman da bir sırça yurdu olan gönül evinde yüz binlerce kadeh hazırlayalım.

O gümüş bedenli güzel, dengimizi kucaklayınca biz de sert, serkeş bir tay olan feleği ona râm ederiz.

Canın özü o şaraplardan coşunca dünyanın dört bucağını iki adımda boylayıveririz.

Tebrizli Şems'ten bir yüzük aldık mı binlerce padişahlar padişahı oluruz, binlerce beylerbeyi kesiliriz.^[40]

CLXV

Gamlara batmayayım, gene sevgilinin bulunduğu yere gideyim; o cennete, o gül bahçesine, o çayırılığa çimenliğe varayım.

Yapraklar döken ayrılık güzüne doydum, bıktım, usandım, ebedî gül bahçesine, daimî serviye gideyim artık.

Ben, şu insanlardan sayılmam; elveda, elveda; mezelerin verildiği, sayısız sağrakların sunulduğu meclise gidiyorum ben.

Balık suya kanmaz, ne yapayım ben? Su gibi secdeler ederek ırmağa doğru gidiyorum ben.

Sonucu, tutulduğum aşkın gamı, çeke çeke götürecek beni; şimdi dileğimle gideyim bâri, bu daha iyi.

Padişahların padişahlığı, debdebeleri bile aşk vergisi; aşka koyulmayayım da hangi işe güce koyulayım?

Duymuşum, güzeller beyi ava çıkmış; arıkım amma gene çayırılığa, ormanlığa gideyim.

Aşk arslanı, tazılarını avlanmaya gönderince gönlümdeki aşkla, tazısının ağzına giderim.

Mademki şimdi kutluluk Burâk'ına bindim, muradına ermiş padişahın sancağının bulunduğu yere gideyim bâri.^[41]

Aşk dünyası, bir padişahın bayrağının altındadır, orda yalnız o padişahın buyruğu yürür; mademki ben de aşk tebaasındam; o diyara gideyim.

Öylesine biriyim ki gözümde can da hor, hakir oldu, cihan da; o cihana, o tozsuz topraksız cana gideyim artık.

Orda beden tozu yoktur, can Ay'ı vardır; o göğe şimşek gibi çakıp gitmem değer mi, değer.

* Hilim sahibi Kelîm'sem o ağaca varayım; ulular ulusunun Halil'iysem o kıvılcımlı ateşe gideyim.

Sus, şu dostlar, nasıl olur da susuzluğumu kandırır? Meğerki bunları bırakayım da gerçek dosta gideyim.

* Doğuların, batıların övündükleri Tebrizli Şems'in civarı Adn cennetidir, oraya gideceğim ben.

CLXVI

Şarap sun, mahmurluğum var; Tanrı giriftâr etti beni, o yüzden bu çeşit tutkunum, o yüzden bu çeşit düşkün.

Şarap sun, güneşin bile kıskandığı kadehi sun aşkın canı için, çünkü aşktan başka her şeyden usandım, bıktım.

Şarap sun, o şaraba can bile desem yazık olur doğrusu; sebebi de şu ki candan baş ağrılarına uğramışım ben.

Sun o şarabı ki adı bile şu ağzıma sığmıyor, onun yüzünden sözlerim parça buçuk bir hale geliyor.

Sun o şarabı ki onsuz ahmaklaşırım, bir şeycikler bilmez olurum; fakat onunla beraber oldum mu yiğitlerin, vurucu-alıcıların padişahı kesilirim.

Sun o şarabı ki bir an başım onsuz kaldı mı bozpusarık, kapkara kesilirim, sanki kâfirlerden biri olurum.

Sun o şarabı ki o kurtarır beni şu sun-sunma demeden, tez sun, nerden getireyim, nasıl sunayım diye savma beni.

Sun da uzun gecelerde tükenmeyip giden feryadımdan kurtar gök kubbeyi artık.

* Sun o şarabı ki onun yüzünden, ölümünden sonra bile toprağımdan şükürler duyulur, sözler duyulur; sanki Habîb-i Neccâr'ım.

Şarap sun ki kadeh gibi şarap eminiyim ben; karnıma giren şarabı hiç zâyi etmeden nerelere verilecekse veririm.

* Habîb-i Neccâr da ölümden sonra keşke demişti, kavmimin can gözleri açık olsaydı da sırlarımın zevkini görseydi.

Kemiğime, kanıma bakmasaydı; beden bakımından hor, hakirim amma can bakımından yüce bir padişahım.

Bir marangozum ben, yonup yaptığım merdiven yedinci kat göğe dayandı da onunla göklere ağdım.

Ben Mesîh gibi yücelere ağdım, eşeğim yeryüzünde kalakaldı; ne eşeğin derdindeyim, ne de eşek gibi kulaklarım var.

İblis gibi Âdem'i balçık görme; bak da seyret, bir gülün ardında binlerce gül bahçem var benim.

Şu et parçasından Tebrizli Şems doğdu, bir güneşim ben dedi, şu balçıktan başımı çıkardım, belirdim.

Yanılma sakın bir kere daha balçığa girersem; neysem oyum ben, şu yüzümü örtmeden de utanmadayım zaten.

Her seher çağı, körlerin inadına doğarım; körün hatırı için ne doğmayı bırakırım, ne dolunmayı.

CLXVII

Bugün olmayacak işlere giriştim, savaş arıyorum; sarhoşların sözlerine aldırış etme; saçma sapan sözler söylüyorum.

A beden, odun gibi yan yakıl, doydum sana, bezdim senden; a gönül, yürü git, önümden yıkıl, seni aramıyorum ben.

Hayali, gözümün kaynağına leğen koydu da şu suyla çamaşır yıkıyorum diye bir bahane buldu, söyledi.

Dedim ki: Kanlı suyla nasıl çamaşır yıkarsın? Dedi ki: Kan hep o yanda, bense bu yandayım.

* Senin tarafın teknil kan, benim tarafımsa su; Kıbtî değilim şu Nil ırmağında, Mûsa huyluyum ben.

CLXVIII

Gözümü açtım mı hep senin yüzünü görürüm; dudaklarımı açtım mı hep senin şarabını içerim.

İnsanlarla konuşmayı haram bilirim, fakat senin sözün geldi mi sözü uzatır da uzatırım.

Hangi yola götürseler bin çeşit topallar dururum; fakat sana giden yolda yel gibi eserim, yelip yortarım.

Hızır gibi benim de elime abıhayat düşse, senin bulunduğun yerin toprağıyla bezerim o suyu.

Gamının verdiği elemelerle boyuna dikenler toplarım, nerkis, sadberk gülü devşirmeden çekinirim.

Yüzümü gönüller alan, hatırlar yapan padişahlar padişahıma çevirdim mi, ışığım güneşten de üstün olur, ay ışığından da.

(s. 168) * Behrâm gibi şevkle kol kanat açtım mı, yedinci kat gök mescidinde namaz kılarım.

Yomsuzluğun, kutsuzluğun bulunduğu yere varsam baştan başa kutluluk görürüm; mecaz işlerine girişsem, geçici şeylere dalsam hepsi de gerçeğin ta kendisi olur.

Kendimi Mahmud için Eyaz haline getirirsem işin sonucu bana da Mahmud olur, kutlulaşır, kavmime de.

Güneş kesilirsem ateşimle, gönlümün ıssılığıyla herkesin, her şeyin bütün zerrelerini sarhoş

ederim, aşk oyununa düşürürüm.

Evvelse gün aşk bana dedi ki: Ben tamamıyla nazım, edayım; nazlanmaya başladım mı sen niyaz kesil.

Nazı bırakır da tamamıyla niyaz olursan, ben sana karşı baştan ayağa dek niyaz kesilirim.

Bir zamancağız sus da susmakla uzlaş; sus da dinlemen için sazıma bir düzen vereyim.

CLXIX

Hani beni dam köşesinden çağırmıştın; hani selâm yerine başınla bir işaret etmiştin bana; onun hakkı için;

Hani gitmiyorum diye kemerini çözmüştün, hani Ay da benim gibi kemerine aşağılık bir kul, bir köle kesilmişti; onun hakkı için;

Hani haberin ulaşınca öylesine hayallere düşmüştüm ki hayaller kuran gönüle bile gelmez onlar; onun hakkı için;

Hani süpürgeciye süpür şu evi demiştin; ululara ne vakte dek böyle pis kokacak bu ev? Onun hakkı için;

Hani dudağını ısırılmıştın da al kadehi, iç, olgun-ham sözlerini bırak demek istemiştin, onun hakkı için;

Hani seni görmüştüm de kalem elimden düşmüştü; aşkın eliyle muradıma erişmediğimi sana yazmaya girişecektim artık; onun hakkı için;

Hani o dilediğin, istediğin hüthüte, şu tuzaktan kurtar canını diye kötü sanılar göndermiştin; onun hakkı için;

Hani rintler vardır, oruç ayında gün ortası, halka karşı, halkın önünde şarap içerler; o rintlerin hakkı için;

Onlar binlerce şişe kırarlar da bir türlü oruçları bozulmaz; çünkü o kadehi aşk şişecisi yapmıştır.

* Oruç ayında Yahudicesine geceleri şarap içme; Muhammed'in meclisine gel de gündüzün iç, gündüzün.

Hani ben söz söylerken sen, a sâf gönüllü, gemi kas artık diye gülmeye koyulmuşsun, gülmüştün de gülmüştün.

Ben de demiştim ki: Mademki benim ağzımı dikmiyorsun, tamamıyla dost olmayanın kulaklarını tıka.

Hani kanım sana helâldir ya onun hakkı için sözlerimi haram et düşmana, haram et de duymasın.

Hayalim, Tebrizli Şems'le buluşmak, ona hallerimi anlatmak için binlerce şaşılacak şekiller görür durur.

CLXX

Demedim mi sana, gitme oraya, seni tanıyan, bilen benim ancak; şu yokluk serabında yaşayış kaynağı benim ancak.

Kızısan da bin yıllık yola gitsen sonucu gene bana gelirsin, varacağın yer benim ancak.

Demedim ki sana, dünya hallerine, dünya şekillerine razı olma; senin razı olacağın otağın şekillerini düzen benim ancak.

Demedim mi sana, deniz benim, sen bir balıksın, karaya, kuruluğa gitme, arı duru denizin benim ancak.

Demedim mi sana, kuşlar gibi tuzağa gitme; gel ki kanatlarına uçuş gücünü veren benim ancak.

Demedim mi sana, yol kesenler var, seni soğuturlar, bomboz ederler; havadaki ateş de benim, ısıklık da benim ancak.

Demedim mi sana, kötü huylar verirler sana; beni kaybedersin; halbuki senin arı duru kaynağın benim ancak.

Demedim mi sana, kulun işi gücü hangi sebeple düzene girer acaba deme; sebepsiz, cihetsiz yaratıcı benim ancak.

Gönlünde bir ışık varsa bil bakalım, nerde evin yolu; Tanrı huyluysan eğer, bil ki ev sahibin benim ancak.

CLXXI

Yem de aşk için serpilir, tuzak da aşk için kurulur; aşkın canına and olsun ki Rum ülkesinden Şam'a yüzlerce defa gitmeyi kuruyorum.

Aşkın canına and olsun ki o, helâlden de yücedir, haramdan da; ben ne helâle and içerim, ne harama.

And olsun aşkın canına ki o, canın canından da lâtifdir; âşıklara yemek de aşktır, içmek de.

Filân kişi, düşmanın dileğini isteyen dosttan vazgeçti diye hasetçiden şehre bir gürültüdür, düştü.

* Aşk ateş, benim canım da semender değil mi? Aşk ocak, benim canım da ayarı tam altın değil de ne?

Aşk sâkî, can da gece gündüz onun yüzünden mahmur değil mi? O ezel şarabı yüzünden bedenim kadeh kesilmedi mi?

Benim gibi binlercesi aşka kul köle olsun; aşk, eline bir kadeh almış, bana geldi.

Canım, aşkla binlerce ince, gizli şeyler konuştu; öylesine söyleştiler ki o sözler, ne harfe sığar, ne söze.

Yürü, yurt bomboş, kıvama gelmemiş şarabı sun bize; potaya girmiş, ayarı tam altını seven, aşk

âleminde hamdır.

Aşkla, vehmin bile ötesinde bir hoş arkadaşlık edelim; ne akıl sığsın oraya, ne bedenlerin kalabalığı, zahmeti olsun orda.

Ben de şarapla kendimden geçince, aşk da kendinden geçince o Tebriz padişahı Şemseddin, esenlik size diye çıkagelir.

CLXXII

Şarap sun, çoktandır senin mahmurunum ben; hırkaya bürünmüşüm amma senin gerçek dostun değil miyim?

Koca sağrağı sun, testiye sun, işim kadehi aştı benim; yüce, ulu himmetine, ihsanına kul köle olayım.

Şimdi mahmurum ya, sen bana mutî ol; sarhoş oldum mu da artık elindeyim senin, dilediğini yap.

Ene'l-Hak kadehini doldur Mansûr şarabından da sun şimdicek; bu zamanede Mansûr gibi senin darağacının dibindeyim ben.

* Elest demindeki sözleri, şartları hatırla; benimle nelere karar vermiştin; ben hâlâ o karardayım.

A avuç, sağrağına de ki: Sen bana binmişsin, seni ben taşıyorum amma şu anda daha da şaşılacak şey bu; gerçekten ben sana binmişim, sensin beni taşıyan.

Halkanın ortasında, benim çevremde dönmedesin amma iyice bakınca görüyorum, beni döndüren sensin, benim senin çevrende dönen.

Ey Zühre, gök kubbenin altında şarap içmem ben, senin zehirler yağdıran kadehlerine düşmanım ben.

Padişahın kadehi olmak için sırçaya döndüm; padişahım, tut elimi, senin yüzünden her şeyden kurtuldum, hür oldum ben.

Ne acayip şey; şişeyi kırıyor da şarabı dökmüyor; nasıl döksün, biliyor ki senin kucağındayım.

Boyum büküldü, yaya döndü amma senin okun yüzünden; sarardım, safrana döndüm amma senin lâle bahçendeyim.

Nasıl kâfir olabilirim, senin putuna tapmadayım; nasıl günahkâr sayılırım, senin şarabını içiyorum.

Gel, gel ki zamanenin sırlarını bilirsin sen; ört, sakla gönlümdeki sırları, senin sırların var bende.

Yüzünün güneşi yüzüme vurup parlatınca yüzüm sandı ki senin yüzünün aynı.

Gönül kuşum, tuzacağındaki halkaları bir bir saydı; senin sayındayım da kendim için sayıyorum bunları diyor sanki.

Aşağılık bir kuyudayım amma başımı sen yüceltmedin mi? Esrik bir deveyim amma senin katarında değil miyim?

Kanlarla dopdolu gönül, kanlar içinde, toprağına dedi ki: Kanlara batmışım amma gene de senin

ölçeğinde değil miyim ki?

Malım yok amma senin elinin malı, senin mendilin, havlun değil miyim? İşim gücüm yok amma senin işine gücüne dalıp sarhoş olmamış mıyım?

Doğuların, batıların övündüğü Tebrizli Şems için senin utangaç, nurlarla dopdolu yüzüne âşık değil miyim ben?

CLXXIII

Aşkının mahallesine gelmedim ki geri döneyim; kiblemden nasıl olur da yüz çeviririm, namaz kılıyorum ben.

Yüzlerce Taraz'a mum olan, her yanı aydınlatan sevgiliden, hiçbir sebeple yüz çevirip karanlıklara dönmemi körden başka kimsecik istemez.

Hangi akıl fikir lââyık görür ki susuz olduğum halde, o hiçbir şeye ihtiyacı olmayan denizin tapısından başka bir tapıya gideyim?

Aşk Burâk'ını seçtim ki ebediyete dek o büklüm büklüm, simsiyah saçlara Türk'çesine at sürüp varayım.

Seher çağı, onunla gizlice konuşup görüşmeye, ona yalvarıp yakarmaya gittim mi,

Gözler bağlayan kaza ve kader, gözlerimi bağlasa bile onun amber gibi simsiyah saçlarına gözlerimi açar, onlara dalar giderim.

(s. 169) Sahibimiz Tebrizli Şems'in ayağının bastığı toprağa and olsun, onun yüzünden elden çıktım da başım dik, rütbem yüce bir halde gitmedeyim.

CLXXIV

Sakalımdan çek elini, şarap içtim, sarhoşum, kendimden geçmişim; hem de öylesine ki başımı da kaybetmişim, sakalımı da, bıyığımı da.

Ne başköşeden haberim var, ne eşik dibinden; meyhane eşiğine yüz tutmuşum ben.

Denizin dibinden toz koparan akıl, bin yıl koşar da gene izimin tozunu bulamaz.

Daralmış göğsüm, gökyüzünden de geniş bir hale geldi; sararmış solmuş yüzüm, aydan da lâtif bir hal aldı.

Bütün hekimlerin dükkânlarını yıkacağım; çünkü hastaya kutluluk benim, her derde devâ benim.

Göğsüm dünya meyhanesi kesildi, şu cömert göğsüme binlerce rahmet.

Dünyanın, kâinatın Tanrı'sına binlerce hamd, binlerce şükür ki aşk sersemiyim, varlık, benlik ayıbına eş değilim, tek kaldım gitti.

Padişaha toprak kesildim de erguvan benden bitti, gelişti; padişaha mat oldum da bütün oyunlarda üst oldum, herkesi yendim.

Ölüp gömülen tohum nasıl biter, yüzlerce başak verirse, Tanrı lûtfuyla ben de yüz binlerce defa öldüm, tıpkı o tohuma döndüm.

Tanrı cennetiyim ben, fakat adım aşk; hangi gönlü avcuma alır da sıkarsam sıkılmaktan kurtulur o gönül.

İradesini kim bana verir de ben onu besler, geliştirirsem o, gökyüzünün okundan da (gökyüzündeki Utarid'ten de) kurtulur, gökteki Mirrîh'in mızrağından da.

Kutluluk güneşi Hamel burcuna girdi, soğuk kışımından yüzlerce temmuz coştı, köpürdü.

Sus, fitneden korkmasaydım, o korku olmasaydı, dilim her an binlerce perdeyi yırtardı.

CLXXV

Hoşsun, güzelsin amma ben binlerce defa daha hoşum, daha güzelim; dün gece rüyamda kimi gördüm, bilemiyorum ki.

Gönlüm öylesine hoş, öylesine neşeyle, zevkle, çalgıyla çağanakla dolu ki dünyalara sığamıyorum; fakat gene de can gibi dünyanın gözünden gizliyim.

Ağacın ayağı yere kakılıp kalmasaydı koşar, beni arardı; çünkü şu açılıp saçılan çiçeklerimle, güllerimle öyle bezenmişim ki gül bahçesi bile haset ediyor bana.

Daima neşenin eteğine yapışır, kendime doğru çeker dururdum onu; şimdiyse neşe benim eteğimi tutmuş, kendisine çekiyor beni.

Sabahtan beri birisi gıdıklayıp duruyor beni; durmadan güldüğüm boş yere değil ya.

Şu anda Zühre bile benden nağmeler, teraneler öğreniyor; binlerce Zühre şu sarhoş beynime, şu dönen başıma kul köle kesilmiş.

Seher çağı, bir tatlı dudaklı dudağımıza tat verdi; öylesine ki şeker bile dişimin dibindeki suda gark oldu gitti.

Haydin, kalkın, servi gibi boyu çağırıyor bizi; kalkın namaza; sizin namazınızın güzel mi güzel temelleri benim diyor.

Kalkın, gelin diyor, kapalı kapıların kilidiyim ben, bilin ki namazda Fâtiha'yı sizden okuyan benim.

Dudakları güzellik, alım ülkesinin sırlarını söylemede; şu nasibime bakın, o ülkenin kapıcısıyım ben demede;

Diyor ki: Deliliğime karşı akıllar bile şaşırıp kalmışken şu donup buz kesilmiş akıllara ben şaşıyorum.

Diyor ki: Gölgeye sığınan buz, öyle kalakalır, çözülmez; parıl parıl parlayan güneşimin ışığını görmemiştir ki.

Diyor ki: Güneş, bir buz gördü mü güzelce bir güler de bıyığını burar, ben abıhayatım der.

Her şeyi tüm söyleyeni getir de geri kalanını sen söyle; söylemekten kurtar beni, ben susan,

söylemeyen bir delilim, fakat reddedilmez bir delil.

CLXXVI

Ne horozumuz var, ne tavuğumuz, amma sen yumurtadan bir baş çıkar da seyret, kimlerimiz var bizim.

Gerçekler güneşine her seher çağı derim ki: Sen baştan başa cansın amma senden can korkusu çekiyoruz biz.

Sıfatlarından bir nişan vermek, bir iz göstermek imkânsız; ancak vasıflarının izinin tozuna bile erişilemeyeceğine dair delilim var benim.

Çiy tanesine benzeyen gönlümüzü denize kavuştur; çünkü her an gariplikten yüzlerce ziyana giriyorum.

Yusuf gibi benim de gömleğimi kurtlar yırttı, paramparça etti; fakat onun gibi benim de bir Yakub'um var, onun himmeti beni görüp gözetiyor.

Bütün tuzakları zebun eden tuzağına ulaşmak için adım başında bir sınaama tuzağına tutuluyoruz.

Fakat bağları çözen, her an bize öylesine işler ediyor, öylesine esirgiyor ki ana, baba, amca da ancak o işleri eder, o çeşit esirger.

Zenci gözüyle o yüze baksak bile aynaya ne zarar? Ayna bu yüzden paslanmaz, kararmaz ki.

Şu elimizdeki ömrü harcediyor, darmadağın bir hale geliyoruz; galiba ömürler bağışlayandan ebedî bir ömür elde etmişiz.

Zehirler içmede ne cürettir bu, ne cesarettir; olsa olsa senin lûtfundan sayıya sığmaz bir panzehirimiz olacak.

Meydanda bu, o, şu merdiveni kırmaz, hattâ kırsa bile o kırık merdiveni gene de sağlam bir merdiven haline kor, bize sunar.

Gün gelir de gündüzün gece olursa, artık işin soru-ceza gününe kaldı demektir; bırak şu mekân âlemini, bizim mekânsızlık âleminde mekânımız var.

Bu çeşit bir güzümüz olduğunu bilseydin giyindiğin baharlıkları yırtar, atardın da sararır solardın.

Ağzım sözle dolu, fakat şekerler, ballar saçan güzelimiz, o tatlı mı tatlı dudaklarını aç da sen söyle diye susuyorum artık.

CLXXVII

Getir meclisimize çalgıyı, kerem sahibi ol bize karşı, kerem sahibi; hasta gönüllülerin mahallesinde merhametli davran, merhametli.

Gönlüm ateş gibi tütüp yanarak, şarap gibi coşup köpürerek diriliyor; gönül gibi konaktan konağa konan bir yolcu olma, bir yerde yerleş, bir yeri yurt edin.

Ateş çıkageldi de âşıkların yoluna oturdu; yâni a bu yolun yolcusu diyor, kork canından, kork.

* Ateşe ses geldi: Bütün âşıklara, Halil'i saran yalımlar gibi güllük gülistanlık kesil, nimet ol, nimet.

Kilimini sudan çıkarmak istiyorsan azizlerin ayak bastıkları yerlere döşen, kilim ol, kilim.

Denizin daima sana dadılık etmesini istersen yürü, eşsiz, tek inci gibi yetim ol, yetim.

A gönül, bu söz doğru düzen bir sözdür; havalara kapılan gönül, bütün bir halde, düz bir halde kalamaz, kırıl, dökül, ikiye yarıl, ikiye.

* Ebcedin elifi olma, o baş çeker, böbürlenir; dal gibi de eğri olma, iki büklüm ol, cim kesil, cim.

CLXXVIII

Şu bomboş karında ne güzel bir tatlılık var; eksik-artık değil; insan tıpkı çenge benziyor.

Söz misali, çengin içi dolu olsaydı ne feryat çıkardı ondan, ne zîr nağmesi, ne bem teranesi.

Oruçtan başın, karnın yansa yakılsa, o yanışla her an gönlünden feryatlar kopar.

O yanışla her an binlerce perdeyi yakar, yandırırın; himmetle, gayretle her an adım atar, binlerce dereceler aşarsın.

Karnın boş olsun da ney gibi yalvararak feryat et; karnın boş olsun da kalem gibi sırlar söyleyedür.

Karnın dolu oldu mu hemencecik aklının yerini gelir de şeytan tutar, Kâbe'nin yerine put geçer, oturur.

Oruç tuttun mu, tapında köleler gibi, kullar gibi, hizmetçiler, halayıklar gibi güzel huylar gelir de el pençe dîvân durur.

Oruç tut, oruç Süleyman'ın saltanatını sağlayan yüzüktür; onu şeytana verme, ülkeyi altüst etme.

Saltanat elinden çıktı mı ordun da dağılır gider; ordun bayrağının dikili olduğu yere gelir; asker bayrağın altında toplanır.

* Seba halkına, Meryemoğlu İsa'nın duasıyla gökten yemek indi.

Sen de oruç tut da zevk, neşe sofrasını bekle; o kerem sofrası, kelem çorbasından elbette iyidir.

CLXXIX

Sen beni istemesen de ben seni canla, gönülle isterim; bana kapıyı açmasan da kapının eşiğinden ayrılmam, orda oturur kalırım.

Balığa benziyorum, dalga beni karaya vursa da gene sudan başka sığınacağım yer yoktur, gönlüm sudan başka bir yer istemez.

Başımı alıp da nerelere gideyim, gönlüm, canım mı var? Ben de, beden de, gönül de ancak

padişahlar padişahı güzelimin gölgesine sığınmışız.

Yıkılmış, kendimden geçmişsem, sarhoş olup gitmişsem, kendimden geçişim, sarhoşluğum senden; bir şey biliyor, bir şey duyuyorsam bilişim, duyuşum gene senden.

Eğer bende bir gönül kalmışsa gönlümü alan sen değil misin? Bir saman çöpüysem meselâ, kehribarım gene sen değil misin?

(s. 170) Bugün yağlı, ballı çörek yiyormuşum gibi ağzıma gelen tat, sayıya sığmayacak derecede tatlı olan o güzelim dudaklarının tadından, lezzetinden değil de nedir?

* Gönlümden iki dünyayı da sürdüm, çıkardım da he gibi geçtim, Allah'ımın yanına oturdum âdeta.

Ne mevki düşünürüm, ne sultanlık, ne de ululuk; mevki olarak da yeter bana aşkının devleti, rütbe olarak da.

* Kul huvallah gibi baştan başa tenzih denizine dalmış, gark olmuş gitmişiz; Müşebbihe gibi benzerler ispatına uğraşıp da baş aşağı düşmemişiz biz.

Tatar'a benzeyen gamın, kızar da yağmaya, çapula başlarsa ben, tıpkı otağ gibi aşkla, sabırla kemerimi kuşanmışım, ayak direr dururum.

Tembelim, kervanın içinde geç kalkan biriyim amma vakitli vakitsiz, bütün yolculuklarım da sanadır.

Dolunay gibi doğ da bunun tamamını sen söyle; çünkü Ay talihim ayrılık düğümüne düştü, bulut altına girdi, görünmez oldu.

CLXXX

Gizli bir peri ayağımı bağlamış; onun bu bağı yüzünden kavga alanına düşmüşüm, savaşıp durmadayım.

Kafdağı'ndanım, bu yaylanın garibiyim ben; görünüşte güvercinim amma yaradılış bakımından Zümrüdüanka'yım ben.

Güvercinim ecel doğanına av olup, onun peşine düştükten sonra, ben can Zümrüdüanka'sının kanatlarını açar, o kanatlarla uçarım.

Akıl güneşiyle sırtım kızışmıştır amma gölgede oturanlara da tıpkı bir çadır gibi ayağımı diremişim, durup durmadayım.

Vakit oğlu olan, babasının eteğine yapışır, bense sûfiye benziyorum; dünün de ötesindeyim, yarının da.

Beni şu kapıya perde gibi asakodun; halbuki ben asılmak için gelmedim, asılmaya lâayık değilim ben.

Lûtfettin de kuzgunluktan kurtardın beni; dudular gibi senin avcundan şekerler yiyip duruyorum.

Avucundaki cömertlik tutar da beni denize iletirse, bana denize yol açarsa nasıl bir inci olduğumu o

vakit gösteririm.

Anlayışla avlanmam ben, anlayışın ötesindeyim; vehme sığacak bir varlık değilim, pek geniş bir alanım ben.

Sözü nerdeyse orda kes artık da neredesin? Kendine bir bak; ben nerdeysem beni de orda ara, ordayım çünkü ben.

CLXXXI

Semâ' nedir? Gönüldeki gizli erlerden bir selâm; garip gönül, onların mektupları gelince dincelir, rahata kavuşur.

Aklın dalları budakları bu yelle açılır, saçılır; bu vuruşla beden genişler, ferahlar, huzura erişir.

Seher çağı can âlemi horozunun sesi duyulur; Behrâm'ın nöbet sesinden zaferler elde edilir.

Tef sesini duydu mu bir avuç ok alır da can şarabı, bedene ok atmaya koyulur.

Bedende bir tuhaf, bir görülmemiş tatlılık belirir; neyden, çalgıcının dudağından dile, damağa bir şeker tadıdır, gelir.

Seyret de gör, şu anda binlerce gam akrebi kıvrılıp ölmüş; binlerce ferah, neşe zamanı aramızda kadehsiz dönüp durmada.

* Akrep sokmaması için muska yazan bayram gelip çatar; zaten akrep afsununu okuyup üfüren, şerbet muskasını yazıp sunan kişiler, daima aşk mahallesindedir.

Her yandan bir Yakub kararsız bir halde kalkıp sıçrar; çünkü burnuna Yusuf'un gömleğinin kokusu gelir.

* Canımız, "rûhumdan rûh üfürdüm ona" sırrıyla dirilmiştir; "rûh üfürdüm" deyişi, yemek içmek olsa değer mi değer.

Mademki bütün yaratıklar, Sûr'un üfürülmesiyle olacak, Sûr'un teranesinin zevkiyle ölümler uykularından uyanacaklar, sıçrayıp kalkacaklar;

Donup buz kesilen, bu müziğin tesirine kapılmayan, ölüp yok olanlardan da aşağı olan canın toprak başına.

Bu helâl şarabı içen beden, bu şarapla esriyen gönül, ayrılık ateşinde kavrulur, pişer, tam olgunlaşır gider.

Gayb sûretinin güzelliği söze sığmaz, anlatılmaktan, övülmekten ötedir; onu görebilmek için ödünç olarak binlerce göz al, binlerce göz.

Senin içinde öylesine bir Ay var ki gökyüzünden Güneş bile ona ben sana kulum köleyim diye seslenip duruyor.

İmranoğlu Mûsa gibi o Ay'ı koynunda ara, kendi pencereden bak da esenlik sana, esenlik de.

Semâ'ı kızıştır, eşeklerin hatırını pek gözetme; çünkü sen semâ'ın canına cansın, zamanın

parlaklığının, neşesinin.

Dilimi satayım da binlerce kulak satın alayım; çünkü ağızdan ballar dökülen, sözlerinde şeker tadı olan hatip minbere çıktı.

CLXXXII

Seni başıboş bırakmam, işine gücüne aldırış etmez değilim, senin için daima işte güçteyim ben; her an biraz daha yüceltmedeyim seni, biraz daha aziz etmedeyim.

Tertemiz zatıma, padişahlık güneşime and olsun, seni sana bırakmam ben, lûtuflarla, keremlerle yüceltir dururum seni.

Yüzüne kendi yalımlarımdan, kendi ışıklararımdan nurlar veririm, başını on tane yarlıgama parmağıyla kaşır dururum.

Razılık göğünde binlerce inayet bulutu var; yağarsam o bulutlardan boşanırım da şerrin başına yağarım.

Lûtfum seni onarmak, seni iyileştirmek için belini bağlamıştır; zaten onarıp iyileştirme, kavuşturup buluşturma bereketlerinin kaynayıp coştığı gözüm, kaynağım ben.

Bana, hastayım dediğin geceden beri binlerce şifa veren şerbet, sevgilerle, esirgemelerle kaynayıp coşuyor.

Gel yanıma da, gözlerine yeni bir sürme çekeyim; çekeyim de sırlarımı görüp anlamak için gözlerin aydınlansın.

Öylesine lûtfum çok, öylesine keremim bol ki yabancıların bile ellerinden tutmadayım; iş böyleyken bildiklerimin en yakınlarından lûtfumu nasıl olur da esirgerim.

* Ambarımın ölçeği senin çuvalında bulundu diye seni hırsız tuttum da memurlara teslim ettim.

* Sen, kahrımdaki sebebi anlamadın, şaşırıp kaldın, buna imkân yok diyordun; halbuki o kahrda binlerce lûtuf vardı.

* Bünyâmîn, o zahmet yüzünden Yusuf'unu bulmadı mı? Benim bütün işlerimi lûtuf bakışıyla seyret.

* Yusuf, halvette Bünyâmîn'e yaptığı işi açtı, döktü, tamamıyla anlattı da ben kimseyi boş yere gamlarla incitmem dedi.

Senin de halvet edeceğim vakit gelinceye dek sustum ben; fakat a benim elime giren, a bana tutulup kalan, yalnız hakkımda kötü sanıya düşme.

CLXXXIII

Hangi gün şu adı sanı, şu bedeni dürüp devşireceğiz de can meclisinin ortasında halka halka dönüp dolaşacağız?

Ne vakit padişahın meclisinde, önce dudaksız, sağraksız şarap içtiğimiz gibi gene can şarabını

içeceğiz?

Ne vakit can sâkîsine sarhoş, yıkılmış, dökülmüş olarak, elden, ayaktan olduk, sen uzat elini diyeceğiz?

Meze getir diyeceğiz, getir de biz artık bu yana göçtük; ağlayıp inlemedeyiz, yüzümüz sapsarı, kızıl şarabı sun;

Selâm ver bize, belâlarına teslim olmuşuz, hararetili hararetili sor, soruştur bizi, soğuk nefeslerden üşümüştüz, soğumuştuz biz.

O sâkîm bize cevap vererek diyecek ki: Nur saçmada Ay gibi cömertiz biz, için, afiyetler, şifalar olsun.

* Sen saltanat dile, Süleyman gibi Rabbim bana bir saltanat ver de; biz ihsanımızı bir karıncadan bile esirgemeyiz, bir karıncayı bile incitmeyiz biz.

Ayrılığımızdan nice gamlara uğradın, pek çok kederlere düştün, gel kucağımıza, her derdin devâsıyız biz.

Cefa dikeniyile yaralanmış, gönlü getir, sun bize de gel al bizden; bize ne diye armağan olarak gül getirirsin? Biz zaten gülüz.

Eşinden dostundan ayrıldıysan gel bize; keremde, lûtufta, güzellikte eşimiz yok, tekiz biz.

Bir iş başarmadıysan, hayırdan yana müflissen gene gel, senin gibi binlercesinin işini başarmışız biz.

İştihak çekenler gibi gözyaşlarını yağdır da tozu yatıştır; çünkü bu toz duman içinde Ay'ın yüzünü göremiyoruz.

Sus, boş yere zar atma, bu işi bize bırak, bu tavlanın ustasıyız biz.

CLXXXIV

Senin çevrende dönüp dolaşmadım da kendi kuruntuma uydum, kendi çevremde dönüp dolaştım mı derdin, elemin, kötü bahtın çevresine döner dolaşırım.

Sabahleyin yarı sarhoş bir halde uykudan kalktım mı doğruca sâkîme gider, onun çevresinde döner dolaşırım, ondan medet isterim, ondan kerem umarım.

Halk, sayılı birkaç lokmanın çevresinde dolaşır, bense yaratıcının, sayıya sığmayan eldeki nimetin çevresinde döner dolaşırım.

Şu sınırlı âlemin oluşu da sınırsızlık âleminde, duruşu da; ben de sayısız, sınırsız döner dolaşırsam ayıplama beni artık.

Mezara benzeyen göğsümü bir bağ, bir bahçe haline getiren, mezara bağlanıp kalmamı lâyıık görmedi benim.

Mezar da ne oluyor? Can, göklere bile sığmaz; beşten, altıdan geçeyim de tezcek tek olan, bir olan

Tanrı'nın çevresinde dönüp dolaşayım.

(s. 171) Gerçi aydın bir aynayım amma toz, pas korkusundan iki üç günceğiz bir yün parçasının çevresinde dönüp dolaşmam da yersiz değildir.

Bir gülsem şu bahar yüzünden gül bahçesi kesileyim; birsem bu buluşmadan yüzlerce beden olayım.

Çeşit çeşit şekiller arasında şu beden, çaresiz bir hale gelir; fakat ayna kesildim mi artık ne diye bedenim çevresinde dönüp dolaşacakmışım?

Ben şu harf tavlısından yayıma çıkacağım artık, bağlı katır değilim ya, ne diye dönüp dolaşacağım hep bu direğin çevresinde?

CLXXXV

Gönlümde şu niyet var: Bir ateş tutuşturayım; huzurunda ölmeyeni öldürüp geçeyim.

Aklın yayını kırayım da akıl da bilsin ki eşim, örneğim yok, eşsiz, örneksizlere padişahım ben.

Zaten kim senin bakışına nail oldu da eşsiz, örneksiz bir hale gelmedi? Şu yıkık dökük gönlüm define yeri oldu gitti.

Ben nerdeyim, padişahlıkla övünmek nerde? Yoktuktaki, yoksullukta yok-yoksul biriyim, yoksulların da düşkünüyüm ben.

O kişiyim ben ki adımı sen takarsın, benim bir şeycikler bildiğim yok; yalnız senin tutsağın oldukça beylerin de beyiyim, bunu biliyorum.

Tutsaklıktan da, beylikten de öte bir başka durak var mademki; yokluğa erip de yok olunca bu iki sıfattan da kaçıyorum o yüzden.

Gece oldu mu bey de yok olur, tutsak da; uykuya daldı mı tutsak, tutsak olduğunu bilmez bile.

Gece, beylerin beyliklerini uykuyla ödünç alır; fakat aşk hiç uyumaz, ben de aşka tutulanlardanım.

Güneş'e bak hele; bir günlük padişah o; Ay da ben vezirlerdenim diye yanıp yakılır, eriyip gider.

Ben aşkla pişmiş, olmuşum; ne hamım, ne ham tamahlara kapılmışım; Tanrı hamurumu aşkla yoğurdu benim.

Birinin hamurunu Tanrı yoğurursa nerden ham kalacak o? Maya kabul eden hamurum, mayasız, bulamaç hamur değilim ben.

Gökleri yaratan, nasıl olur da bulamaç halinde bırakır? Gökteki yıldızlar gibi ben de her yanı aydınlatanlardanım.

Ne vakte dek kendine ad takıp duracaksın? Sus artık; ben de ihtiyarım, ihtiyarlardanım, pîrlerdenim demek, çocukluktur zaten.

CLXXXVI

Ayrılık, kulağıma acı bir haber ulaştırdı; tatlı uyku âşıklara haramdır dedi.

* Aşktan bir yarım selâma nail olan kişi, yemeye içmeye de dört tekbir getirdi gitti, uykuya da.

Bana bak, beni seyret; aşk, gönlümü, canımı kendisine halayık etti, kul edindi de binlerce hürriyete kavuştum.

Aşağılık kişilerce bir gösteriştir, bir şehvetten ibarettir amma ileri gidenlerce aşk, pek büyük, evveline evvel olmayan bir nurdur.

Gönlüm yaralanınca gidip tövbe etmek ister; fakat ne bana gül, ne kendine; hangi tövbe, nerde tövbe?

Ne de güzel günahdır ki ona tövbe etmek kâfırlıktır; öylesine bir günahdır o ki ne ardında kaçıp kurtulacak bir yol var, ne önünde oturup dinlenecek bir durak var.

* Dört mezhepte de kanı helâldir, kanını dökmek caiz; çünkü aşk, ulu, yüce kişilerden başkalarının kanını dökmüyor.

Öldür beni, öldürdün mü aşkla dirilirim ben; işte sustum, öldüm, artık söz de bitti gitti.

CLXXXVII

Bir bucağa gideyim, kadehi bir ucundan elime alayım; çünkü ben şarap kadehine âşıkım, kendi işimi gücümü düzüp koşmaya düşmanım.

Bir bucağa gitmek, orda yer gibi yerlere döşenmek hoştur, güzeldir; şu iki hal, neye mal olursa olsun baldır, şekerdir, süttür bana;

Amma su kuşu olmayana suyla yağdır âdeta; bir türlü karışmaz, katılmaz, yadırgar o hali; fakat benim talihim Zühre yıldızı, şükür, sarhoşluk olmuş bana.

Halktan da şükür sarhoşluk haline getirmeyi istiyorum; yoksa varı yoğu bir uğurdan sana bağışladım a benim beyim, efendim.^[42]

Varayım, gideyim de can şarabının bulunduğu yere başımı koyup dalayım; zaten hilelerle, düzenlerle dolu olan başımın uykuya dalması daha iyi.

CLXXXVIII

Bana bak, Őu safran gibi sararmıŐ iki yanađımı seyret, o eleme ait tűrlű tűrlű alâmetlerimi gűr.

Gűnlűmdeki evveline evvel olmayan pîrin canına and olsun, Őu gençliđim toprak kesilsin de ayaklarının altına dűŐensin.

Gűzűnű iyice aç da gűzlerime bak; Őu benim gűnűller alan dilberimden gűnlűnű sakınma.

O bahttan, o talihten Őu dudađıma bir űpűcűk geldi de tatlı dilimden Őekerler coŐtu, ballar kűpűrdű.

Kulakların duyduđu ancak sűzlerimden ibaret, fakat candan attıđım naraları kimsecikler duymuyor.

Bu soluktan nice ateŐler parlayıp yanıyor dűnyada, Őu fânî sűzlerimden nice ebedîlikler coŐuyor âlemde.

Tebriz'in űvűndűđu Őems'i gűrdűm gűreli, Őu anlamlarım ne de kararsız bir hale geldi gitti.

CLXXXIX

Nazlanacak durumda deđilsin, yűrű, naz etme; olmadan ađaçtan meyve koparmaya kalkıŐma.

Tanrı kiblesine put gibi gelip oturma; namazını kendiliğinden namazlıktan çıkarma.

Oldun, olgunlaŐtın mı boŐ ver ađaca, bırak onu; artık sıcađı, sođuđu dűŐűnme, çekinme onlardan.

Hiçbir dűŐman kalmadı mı yűrű, git meclise, otur, savaŐ silahlarını at, kavgayı, çapulu bırak.

GűműŐűn, potadan sâf bir halde, sızırılmıŐ bir halde gelmede, her can gűzű kűr olanın potasına verme onları; eritme onları.

Gűzelliđini aŐk tutsaklarına hiç sorma; madem Tanrı lűtfunun bahçesisin, baŐ çekme.

CXC

Gel, gel ki ayrılıđınla ne akıl kaldı, ne din, Őu yoksul gűnűlden sabır da gitti, karar da.

Yűzűműn sararmasını, gűnlűműn derdini, içimin yanıŐını sorup durma; anlatıŐa sıđmaz onlar; gel de gűzlerinle gűr.

Senin ateŐinle, senin sıcaklıđınla piŐmiŐ somun gibi kıpkızıldı yűzűm; Őimdiyse bayat ekmek gibi un ufak olmuŐum, yerlere serilmiŐim; gel de yollardaki topraklardan topla beni.

Yűzűnden ayna gibi hayaller devŐirirdim; Őimdi gel de sapsarı betime benzime bak, bumburuŐuk yűzűmű seyret.

Tıpkı suya benziyorum, derede eđri bűđrű, sađa sola akıp duruyorum; ayrılık solumda da pusu kurmuŐ, sađımda da.

Gűklere de sıđmayan, yerlere de sıđmayan yűzűne âŐıkım da o yűzden yeryűzű gibi ben de gece

gündüz göğe yüz tutmuşum.

Tanrı için olsun şu seferden dön, bu yana yüz tut diye seher çağı dertle bir mektup yazdım, seher yeline verdim;

* Dedim ki: Başında kil bile olsa yıkama, gel. Ayağına diken batmışsa çıkarmak için oturma, gel;

Gel, gel de beni şu gel git sözünden kurtar. Öylesine bir gel ki canım, şundan da halâs olsun, bundan da;

Haber yolladım seher yeliyle; dedim ki: Ey âşıklar peygamberi, ey emin elçi, Allah için olsun tez git, tarafımdan de ki:

Suya batmışım, ateşe yanmışım dalga dalga gözyaşlarımla, yalım yalım gönül ateşimle; bana ne çare yazdı, budur çaren diye ne dedi, gel de bildir.

CXCI

Senin gözlerini görmek için binlerce kötü göze katlanırım; ne gözler var sende, ne gözler, a benim gözlerimi aydınlatan güzel.

Senin razılığını elde etmek için Âdem üç yüz yıl ağladı, sonucu, seninle buluşma gülüşüyle ağzı açıldı.

İyiden iyiye bil ki gülüş, ağlayış miktarıncadır; yeşilliğin gülmesi, bulutun ağlamasındandır.

İnsan soyundan değilsen yürü git, ağlama; Zenci de renginin kara olduğuna ağlamaz, bu yüzden hüzünlenmez.

Beyaz nedir görmemiştir o, sadece kapkara bir yüzü vardır, üzülmez bile, neşelidir o; yürü, Rum kayserinin oğlu gibi Zenci'nin yolunu vur.

Gazinin Arap atı, nice oklar yer; çünkü o ne palan vurulup yük yüklenen attır, ne sığır; Arap atıdır o, savaş atı.

Hele senin bindiğin Arap atı... Senin gibi bir savaş padişahı, senin gibi bir yeryüzü kahramanı binmiş ona.

O atın yanı, önü, o kadar ok yer ki oklu kirpiye döner; savaş safında bu, debdebesidir, tantanasıdır onun, savaş safı yurt olmuştur ona.

Padişah yelesini, başını, a seçilmiş at, benim atımsın sen diye bir sıvazladı mı.

Bütün oklar, şekerkamışları kesilir; hepsi de baştan başa tattır, lezzettir; baştan başa keremdir, ihsandır.

Yük beygirinin bu lezzetten haberi yoktur; sağdır, esendir, fakat bundan mahrumdur, değeri de olamaz onun.

Söylemeye tövbe edeyim amma ey pençeleri kıran arslan, senin pençendeyken tövbenin ne faydası var bana?^[43]

CXCII

(s. 172) A gönül, hastaların ağızlarına bal verme, körlere göze ait sözler söyleme.

* Boyundaki damardan da daha yakındır kula, fakat Tanrı'dan uzak olanlara uzaktır Tanrı.

İçini arıt, düz, koş da o gizli Ay perdelerden görünsün, baş göstersiz.

Kendini de, dünyayı da yok edersin amma kendinde de olmadığın, dünyadan da geçtiğin halde burda gene meşhurlardan olur, tanınırsın.

Buluşma Ay'ıysan buluşmadan bir nişan göster; hurilerin kollarından, yasemin gibi bembeyaz göğüslerinden, güzelim yüzlerinden bir eser belirt.

Yok, eğer altın gibi ayrılığa mensupsan ayrılık dağı nerde? Sevgiliden ayrılanların damgalı paraları öylece donakalır, kalp kesilir.

Mademki aşk yok sende, onun yerine kulluk etmeye bak; çünkü Tanrı kendisine iş işleyenlerin ücretini mutlaka verir.

Bil ki Tanrı aşkı, Süleyman'ın yüzüğüdür, nerde Süleyman'ın geliri, nerde karıncaların kazancı?

Düşünce elbiselerinden soyun, at onları üstünden; çünkü güneş ancak çıplakları kucaklar.

Tebrizli Şems'in saçlarına sığın da miskler yağdırsın sana, kâfurlardan kurtul.

CXCIII

Sen, bâzı kılavuz kesilirsin, bâzı yol kesersin; hem harmanımızsın bizim, hem harmanımıza âfet.

Aşkla binlerce elbise dikersin, derken tutar, yırtarsın, sonra da suçunu bana yazarsın.

Bir dibi, kıyısı bulunmaz denizsin, iki âlem de bir katrendir; iki âlem de bir parçacık altın kesintisidir, sense yüzlerce altın madenisin.

Buyruk senindir; köre, gözünü aç dersin; söz söyleme kudretini bağışlarsın, sonra da o dilsiz, o pepe söyledi, konuştu dersin.

Hevesle yüz binlerce mıhladız yaparsın ki her demir o halis taşa lââyık bile değildir.

Beni sarhoş bir halde çakmağına çeken sensin; ben aydın canmışım, yahut bedenmişim, haberim bile yok, ne işim var bunlarla benim?

Sensin şarap, sensin mahmurluk, sarhoşluk; sensin düşman, sensin dost; bu düşmana binlerce kutlu can feda olsun.

Gerçekten de Şemseddin'sin, Tebriz'in övüdüğü cansın; yüzlerce karakışa lââyık olana can baharı ihsan ettin sen.

CXCIV

Canım benim, acı cefan beni inci haline getirir; incinin, mercanın yeri zaten acı denizdir.

* Vefana gelince: O, pek lezzetli bir başka denizdir, öylesine bir deniz ki cennetin dört ırmağı onun dibinden kaynar.

* Şu anda canımı illetlerden, buhrandan kurtarmak için şu iki denizin kavuştuğu yere gelmiş bir İskender'im ben.

* Yecüc-Mecüc'ün geleceği yere pek büyük bir sınır yapıp halkı onlardan tamamıyla kurtarmak niyetindeyim.

Çünkü onlar denizi sömürüp içerler, onların ıssılığı yüzünden dünyada bir katre bile su kalmaz.

Çünkü onlar ateşe mensuptur, cehennem unsurundan yaratılmıştır; cennetin lûtuflarına düşmandır, gönüllerin nuruna perdedir onlar.

Her sayıdan artıktır onlar, çünkü kahırdan meydana gelmişlerdir; kahır da Tanrı sıfatıdır, sonu, ucu olamaz.

Hepsi de çıplaktır, hepsinin giyimi kuşamı ancak ettir, bedendir; apaçık görüşe karşı giyim kuşam mı olurmuş a gönül?

Yorgan onun sol kulağıdır, yatak sağ kulağı; geceleyin iyiden iyiye bil Yecüc-Mecüc çıkmış gitmiştir.

Mukallidin döşeği, yorganı, taklit bilgisine benzer; gerçekten de Yecüc taifesindedir o, insan değildir.

Çünkü gönül, bir pencereye benzer; güneş o pencereden vurur, ışıktır çevreyi, zerrelere de o ışıktaki el çırpıp oynarlar.

Şu gönlün binlerce adı vardır, binlerce sıfatı; her ad, öbür ada nisbetle aykırıdır, ayrıdır, bir başka çeşittir.

Hani birisi sana babadır, fakat bir başkasının oğludur, bir başkasının kardeşi.

Nitekim Tanrı adları da bize göre bir nisbetle anlaşılır; meselâ kâfire göre kahredicidir de bize göre rahmeti bol.

Nice kişiler vardır ki sana göre melektir, öyle inanırsın sen, fakat başka birine göre de şeytandır.

Nitekim senin sırrın sana apaçıktır da başkasının haberi bile yoktur, ondan örtülüdür, gizlidir o sır.

CXCV

Senin nimetlerine can bir türlü doymaz; senin sofranda binlerce boğaz gerek bana, binlerce ağız.

Gel, abıhayatsın sen, bense susuz mu susuzum; ne ben usanır, bıkarım, ne senin lûtfuna, ihsanına son vardır.

Gel, boşlukta duran denizsin sen, bense bir balığım; denizdeyim amma o denizin ucunu kıyısını kim görmüştür?

Şu çamurlu, şu boz bulanık su, senin denizinden bir katrecik; halbuki susuzluktan bunalanlara, çırpınanlara candır bu bulanık su.

Gel, gel ki sen güneşsin, ben zerreyim; yüzünün ışığı önünde zerre gibi dönüp oynamadayım.

CXCVI

Dört gündür konuğum sana, iyice bil, üç gün daha kalmak, üç gün daha konuk olmak istiyorum sana.

Bu üç gün hakkına, o dört gün aşkına yüzünü ekşitme de şu gönül yüz binlerce şüpheye düşmesin.

Şu ekşi yüzden başka her çeşit yiyecekle başım hoş; yalnız bu ekşi dişimi kamaştırır da kamaştırır.

Bütün ekşiler ona nisbetle tatlılaşır, ballaşır; aman ey gülen gül, yüzünü ekşitme.

Aç o gülen dudakları; ballar, şekerler orda; o lûtufta, o ihsanda yüzlerce gülbeşeker gizli.

Tanrı'nın her an ballar, şekerlerle geliştirdiği o yüze hiç yaraşmıyor, ekşitme yüzünü.

Çehrenin asık olması şöyle dursun, yeri mi bunun? Yüz binlerce acıyla ekşi, yüzüne yaklaşırsa güzelleşir, neşelenir gider.

Kıyamet günü yüzün gizli kalırsa, cehennem cennetlerin başköşesinden bile daha hoş olur.

Kış ortasında yepyeni bir bahar diliyorsan güzelliğinin bahçesine gir de ağaçlar dik.

Halkın cuma günü bayramlar görmesini istiyorsan minbere çık, sıfatlarını oku, kendini öv.

Hayır, yanlış öyledim, çünkü sen minbere çıksan minber kanatlanır, gönül gibi uçuverir.

Beni şekerlerinle, ballarınla konuk et; ot getirip koyma önüme, hayvan değilim ben.

Melek ne yer? Tanrı'nın güzelliğini; ayla yıldızın gıdası, dünyanın güneşindedir.

Mısırlılar ekmek derdiyle korkulara düşerken, halk o kıtlıkta Yusuf'un güzelliğinden gıdalanıyordu.

Susayım, çünkü bir kere daha söze dalayım da kendisi ortadan kayboluversin; bunu istiyor sevgili.

Bu söz de yanlış; çünkü o beni eşekten düşürmek isterse çekinmenin, eyere yapışmanın ne faydası olur?

Meğerki çekinmenin yolunu o gösterebilir; çünkü dağarcığı diken de o, yırtan da.

Görünüşte filânı adamakıllı azarlarım, darılıyorum ona, feşmanla iyiden iyiye uzlaşıyorum amma sözüm hep onadır, hep onunla konuşurum ben.

Sus da böyle bir söze yel esmesin; çünkü esip giden yel, onlara mahrem olamaz.

CXCVII

Dört şiir söyledim, hayır dedi, bunlardan daha iyisini söyle. Peki, fakat önce o seçilmiş şarabı sun.

Altıncı kadehi şu mübarek beş parmağınla kavra da sun bana, de ki: Al, iç, elli beşinci kadehi bile iç.

Ceylanını bana ver, gazel al benden; saçlarının yüzünü göster, terütaze şiiri seyret.

O göklere, yerlere sığmayan şarapla mahmurluğumu sök de mahmur şiir söylemeyeyim.

Senin lûtfun, senin gönül alıcılığın beni böyle kavgacı, inatçı etti; yoksa ben çok edepliydim, çok alçakgönüllüydüm.

Sen bin yıllık edebi bir kadehle alıp gidersin; aşkının mahmurluğu utangaç bir göz bırakmadı ki.

Sayende dünya Leylâlarla, Mecnunlarla doldu; lûtfun binlerce Vîse yaratmada, binlerce çeşit Râmîn halk etmede.

Birlik yüzün bir gölge salsaydı âleme, şu dünyada ne kıran kalırdı, ne karîn.

Sen güneşsin; senden başka ne varsa gölge gibi sana tâbi; gâh sola gider, gâh sağa.

Gâh bütün âlemi kaplar, gâh tamamıyla yok olur gider, halden hale giren tavla zarı gibi senin eline uymuştur, nasıl atarsan öyle çıkar.

(s. 173) Aşkımız çırpınıp durdukça senin alımın, senin güzelliğın sakın sakın durmada; biz sofrâ örtüsü gibi bumburuşuğuz, ayrılığının alınıdaysa bir tek kırışık bile yok.

Bizim kararsızlığımızdan ziyade güzelliğın sakın oluşu tuhaf; fakat bu ikisinden de tuhafı şu: Bir pusudan baş çıkardın da göründün mü olanlar olur artık.

CXCVIII

Canın için olsun, şu âşıktan çekinme, su yoksulla uzlaş, kaynaş, beni bırakıp gitme eve.

Bahaneler bulmaya kalkışma, özür getirmeyi bırak, aşağı görme beni, ululanma, gurura düşme.

Şarap hazır, devlet eşimiz dostumuz, sâkîmiz de sensin; artık şarap sun, sâkîlik nazlarına girişme, sâkîlik hilelerine başvurma.

Erlerin yüzlerine bak; hepsi de senin sarhoşun; onlar dururken pencereye, dehlize, eşiğe bakmaya girişme.

Âşıkların halkasından başka bir yerde ömür sürme, meyhaneden başka bir yerde yuva kurma.

Bak da gör, dünya bir tuzak, dilek, istek de yem; onun tuzağına koşma, yem havasına düşme.

Onun tuzağından kurtuldun mu gökyüzüne ayak bas, gökten başka bir eşiğe ayak basma.

Güneşe de aldırış etme, ay ışığına da; tek ol, o tek, o biricik güzelden başkasını dileme.

Kâse nasıl suyun üstünde durmaz, boyuna çalkanır durursa sen de onsuz karar etme, çırpın dur; eline kâseyi alıp her mutfağa koşma.

Zaman aydınlanır, kararır, sıcak olur, soğuk olur; sen zamanenin kaynağına var, o kaynak başından

ayrılmamaya bak.

Onu övmeye kalkışma, darılışını, paylayışını da örtmeye, gizlemeye koyulma; kadayıf verme ona, tok kişiyi ağırlamak güçtür, çıkarma onu ortaya.

Fakat ne çare, güzellerin işleri güçleri hep böyle işte; ateş alevi gibi konuşma, n'olur, yalınlanma.

Söyle, neyi istersen yak, yık, yalnız ayrılıktan bahsetme; lâıyk değil bana bu; şu tek sitemi revâ görme de ne yaparsan yap.

CXCIX

Söylediğim söz, dudağına lâıyk değilse koca, ağır bir taş al, vur ağzıma, dağıt ağzımı, yüzümü.

Çocuğunu esirgeyip duran ana da boş yere söylenmez ya; hattâ onu terbiye için dudağına iğne bile batırır.

Dudağının yüceliği, güzelliği uğruna yüzlerce ağzı, hattâ yüzlerce dünyayı yık-yak, kır-dök, yırt-parala, vur birbirine gitsin.

Susuz, küstahça deniz kıyısına vardı mı dalga kılıcını çek, vur boynunu hemen.

Süsene kulum köleyim, çünkü gül bahçeni gördü; o kadar dili vardı, senin nerkis gözlerini gördü, utandı da hepsi de tutuldu gitti.

Fakat ben onun gibi değilim, tefe benzerim tıpkı; elini vurdukça feryat eder, vur, vur yüzüme derim, vur bana havan gibi.

Beni elden bırakma da semâ' kızıışın, bülbül nağmesi ancak gül bahçesinde hoştur.

Evet, gözler, mâna gül bahçesi yüzünden mahmurdur; sen eteği bulaşık dünyadan çek eteğini.

* Yusuf'un çıplak görünüşü daha güzel olsaydı, gözler ancak gömleğe sürülmekle açılmazdı.

Can güneşinin ışığı asıldır amma gene de hiçbir insan o göğe bedensiz erişememiştir.

Sus, ölü yıkayan çenemi bağlasa bile, ölümünden sonra mezarımdan hep bu nağmeleri duyarsın sen.

CC

Yapma, etme; suçsuz adam öldürmek, doğru bir iş değildir; gitme, gitme, ışıksın, aydın gözsün sen.

Lûtfettin, köpek ağzını açtın da başımız mahmurluğundan gebe kaldı.

Mademki açtın, masraf kesesi gibi bağlama, örtme o küpün ağzını; pencere kapanınca ev karanlık olur.

Gamlara düşmüş adam ok hedefine benzer; sarhoşluktan, kendinden geçmeden başka bir zırhı yoktur onun.

Aşkın iki eli, Davud'un ellerine benzer, demir bile avcunda mum gibi yumuşar gider.

Aşka dair sözleri, gene aşktan dinlemek gerek; çünkü aşk aynaya benzer, hem söyler, konuşur anlatır, hem dilsizdir, susar durur.

Gerçi halkın kanı onun boynundadır amma ey gönül, sen tez ellerini dola aşkın boynuna, sarıl ona.

Aşk kan pahasını vermekten korkmaz, defineleri, hazineleri vardır; onun yüzünden ölü bile dirilir de kefeninden kurtulur.

Uyku yakana yapıştı; hadi, gayb âlemine uç; seher çağı, yakan kurtulur elinden, kucak kucak etek bulursun, sen yapışırsın o âlemde bulduğun eteğe;

Hadi, uyu da gazelin geri kalan kısmını yarın söyleyeyim; zaten halk gül bahçesine sabahleyin girer, sabahleyin gül çiğner.

— V —

CCI

Beni bulamazsan var sevgilinin yanında ara; o cennette, o gül bahçesinde, o yeşillikte ara beni.

Gölge gibi yerlere yatmışım, tembelim, işsizim; beni o ayak diremiş, o ebedî servinin gölgesinde ara.

Beni yıkılmış, sarhoş bir halde yerlere serilmiş görmek istersen gel de o mahmur gözlerin civarında ara beni.

Günleri saymaktan yoruldun, günleri saymaya doydunsa sarhoşların halkasına gir de sayısız kadehler aramaya koyul.

O iki mahmur göze, o nurlarla dopdolu, kıyısız bucaksız denize dal da yaratıcının sır incilerini ara.

Hiç mi hiç ağlamayan gönlü, sevgilinin yanında ara; hiç solup dökülmeyen gülü o baharda aktar.

Huzur isteyen, karar arayan adam, ne de donmuş, buz kesilmiş adamdır ya; sen sabır, karar nedir, bilmeyen sarhoş âşıkın canını aktar, öylesine bir gönül aramaya bak.

Işığın yoksa ışık iste ondan, şarabın yoksa şarap ara, şarap iste ondan.

Dün gece, meclisinde kendimden geçtim de bir iş ettiysem, zebun aklımın özrünü o yanıklarda ara, o güzelim yüzden iste.

Sen neyi arar, istersen asıl madeninden ara, iste; miskten, gülden güzel koku, hoş nefes iste, dikenden batıp yaralama.

Sevgilinin ata binmiş hayali gelip çatmada; a gönül, öylesine bir atlıdan eşsiz haberler dile.

Bütün geçip gidenlerin canları onun yanında toplanmış; kucağı dopdolu, onların güllerini o kucaktan iste.

Sabah çağı, yanına geldi mi sabah şarabı iste ondan, gece yanına geldi mi gıda dile, gündüzü ara onda.

Gözbebeği gibi sus, senin durağın gözdür; gözünde değilse, hayali gözüne gelmiyorsa onu, gene de bekleyişte ara, gözle dur.

Tebriz'in övüdüğü Şems, yokluğun-yoksulluğun gözüdür; yok-yoksul ol da yoklukta-yoksullukta ara onu.

CCII

O kişi değilim ben ki tutayım da onun nimetlerinden bahsedeyim; nimetleri şöyle dursun, mihnetindeki lezzetten sarhoş olmuşum, kendimden geçmişim.

Çeng gibi ağlayıp inliyorsam, bu ondan şikâyet değil; çünkü çenge dönmüşüm, onun acıyı ş kucağındayım zaten.

Bir perdeden bir perdeye geçersen kendiliğinden değil bu; her damarım, onun vuruşuna tâbi, ona uymuş gitmişim ben.

Şekerim yok amma ney gibi sesim var ya; nasıl olmasın ki onun lûtf dudağından lezzetler tatmadayım.

Kızma sırasıysa şimdi, yahut lûtf sırasıysa hep o elden; onun nöbetine erişince ona uyarım, elimden başka ne gelebilir ki?

Güneşten bir renk çalarsam ayıp değil ya bu; lâ'1 de onun yüzünden bezenmede, ayıp mı ediyor yâni?

Lâ'1 gibi ben de o güneşten ululuk çalmazsam nasıl olur da kendi yaradılışımdan geçer, onun boyasına boyanırım?

Yankesici kara gözlerde ondan hırsızlık etmiyor mu; gizlice ondan görüş, bakış nuru çalmıyor mu?

Yalnız insandan çalarsan aza kanaat et; çünkü onun yaradılışına nekeslik eştir.

* Fakat ondan çalarsan dünyalara değer inciler çal, onun lûtfundan, onun huyundan haberin varsa dediğimi yap.

Çünkü Tanrı, ancak aşağılık hırsızları kahreder; geçici, yıpratıcı kumaşlar çalmaya düşenlere gazap eder.

Yazıklar olsun, anlatamıyorum ki, korkuyorum anlatmaya; çünkü şeriatinde şeriat kılıcı kından sıyrılmış, parıl parıl parlamada.

Sanılır ki o hırsızın suçu tamahtır; hayır, asıl suçu aşağılık şeye tamah etmesidir.

CCIII

Tam uyuyacağım zaman, tam uykumun geldiği vakit tutuyor, hadi diyorsun, söyle; mademki çalgıya çağanağa iştihan var, daha taze, daha güzel bir şey söyle.

Uykudan elimi, ayağımı kaybedince sen kulağımı çekiyor, hikâyeyi baştan anlat diyorsun.

(s. 174) Gündüzün yüzü, gecenin simsiyah, büklüm büklüm saçlarının altına girip gizlenince hadi diyorsun bana, o amber gibi simsiyah, o halka halka saçları anlat.

Şu kamışlıklara uyku ateşi düşmüş, sen gelmişsin, şeker gibi dudaklardan bahset diyorsun.

Hem de bir kere anlatmaya kanmazsın ki; gazeli tamamladım mı hayır diyorsun, tekrar tekrar söyle.

Gel de bir kendinle kıyasla beni; tam uyku bastırmışken lalan, hadi dese sana, amberden bahset, ne yaparsın?

Ne içtiysen içmişsin, neşeli bir halde gelmişsin, asıl sen içtiğinden içir, onu sun bana, içtiğin şeyden bahset.

Mademki benden sarhoşça çalgılar, ezgiler istiyorsun, sen de bu âşıkla beraber kadehten, sağraktan konuş.

* Bu sözleri şaka olsun diye söyledim; yoksa senin ayağına toprağım ben, bana istersen Kaymaz de, istersen Sencer, hepsi de kutludur bence.

CCIV

Kâfir huylu aşk, geceleyin beni bin kere damdan odaya çekti, odadan mahallenin ta öbür ucuna götürdü.

Gece, öylesine vakitsiz geldi, öylesine ansızın çattı ki; testinin kulağını tutar gibi kulağımı öyle sıkı tuttu ki.

Bana ne doldurursa doldursun, ona teslim olmuş bir testiyim; testi sakanın tutsağıdır, nasıl olur da kaçar ondan?

O, taşlarla bin kere testiye kırar; fakat kırmasından da memnunum ben, zevkle, şevkle onarmasından da.

Testi, ırmağın içinde dalgalar yutmak hevesiyle binlerce canla, binlerce gönülle iki kulağını da ona teslim etmiştir.

CCV

Güneş, kara suyun dibinden çıkıp doğdu mu, her zerreden, Tanrı'dan başka yoktur tapacak sesini duy.

Zerrenin de yeri mi? Can güneşi doğdu mu o güneşin zerreleri bile güneşin külâhını, kaftanını kapar.

Ay'a benzeyen gönül, insan gibi balçıktan göründü mü, Yusuf gibi yüzlerce güneş kuyuya düşüverir.

Bir karıncadan da aşağı değilsin ya, topraktan bir baş çıkar da karıncalara ovadan, harman yerinden haber ver.

Karıncanın, bizim yemyeşil, terütaze başağımızdan haberi bile yok; onun için çürümüş, kokmuş bir taneye kaani oldu.

Karıncaya de ki: Bahar mevsimi, elin, ayağın da var, ne diye mezardan çıkmıyorsun, ne diye ovaya yollanmıyorsun?

Karıncanın sözü mü olur? Süleyman bile iştiyak elbisesini yırttı, paraladı; Tanrı, şu saçma sapan örnekler yüzünden sen suç yazma bize.

Fakat kumaşı, alıcı ne kadar alacaksa o kadar keserler; kumaş uzun amma boy kısa.

O uzun boyu getir bana ki uzunluğunu görünce Ay'ın bile yay kirişi kopar, getir de kumaşı boydan boya vereyim.

Sustum artık, bundan böyle susuşumdan, buğdayın samandan ayrılışı gibi gerçekle aslı olmayan, birbirinden ayrılır gider.

CCVI

Ey seher yeli gibi sabah çağlarının zevkini gören, demini süren gönül; gördüğünden mi sarhoş oldun, yoksa göremediğin şeyden mi?

Gâh şaşkınlık denizine dalmadasın, kendinden geçip gidiyorsun; gâh dağ eteğine gidiyor, gayret kemerini kuşanıyor, dağda kehribarlar görüyorsun.

Gözden de öte, gönülden de; yüzlerce pencere açılmış; gökten de dışarı, yerden de, uçup gitmişsin de yüzlerce gökyüzü görmüşsün.

Denize öyle bir coşkunluk düşmüş, öylesine bir pus çökmüş ki seyrindeki lezzet yüzünden baş, göz kesilmiş.^[44]

Gözden coşup dalga dalga akan yaşlar denize karışmış da ne tuhaf, ne tuhaf, gözyaşları da, deniz de bir umman olmuş, yahut da deniz göz haline gelmiş.^[45]

İki dünya da gözünde sanki bir horozun önüne konmuş bir yem tanesi; ululuğu görmüş tertemiz göz de böyle olur zaten.

Birlik âleminde isteyenle istenenin sıfatlarını ayrı gören kişi, ne isteyendir, ne istenen.

Tanrı'yı kim bilir, tanır? "Lâ"dan kurtulan. "Lâ"dan kim kurtulmuştur? Belâlara uğramış âşık.

* Cübbemde Tanrı'dan başka kimse yok remizlerini âşık anlamış, bilmiştir de binlerce defa o cübbeyi alelâde bir kaftan görmüş, onu büsbütün atmak, gerçek varlığıyla görünmek istemiştir.

Gönül, ağzını açmıştır da Salâhaddin'e, sensin benim canım demiştir, sensin ey Tanrı'yı gören göz.

CCVII

Sevgilinin halvet yeri, semâ'; sonra da tutmuş, uyumuşsun ha; o dağınık saçlardan utan bâri.

Bundan böyle artık ben sevgilinin halka halka saçlarına sarılıp geceleri yolculuk edeceğim; upuzun gece, güzel sevgili, söylenmemiş nükteler; böylece sürüp gidecek bu.

O güzeller, perde ardında yanarlar yakılırlar; güzellerin lûtufları, ihsanları gecelerde gizlidir.

Hepsini uyut da şu çiftlerden kurtul, tek kal; onun sarayına, sayvanına geceleri uyumuş bir halde gitme.

Bil ki gece halveti, tıpkı bir denizdir; delinmemiş, el değmemiş inciler denizin dibindedir.

Padişahımız Tebrizli Şems'in Kâbe'yi gösteren yüzü uyumada, kabul edilmiş haclara bedel olsun sana.

CCVIII

Bir güzelin aşkına tutulmuş gönüle şaşılır; fakat bundan da daha şaşılacak şey şu ki güzeli de karşısında oturup durmadadır.

Gözünü ovuştur da daha iyice bir bak a gönül, yavaş ol, her yana koşup durma öyle.

İki elini açmış, dua ederek denize doğru koşmadasın; halbuki aradığın inci, daima seninle değil mi, her an koynunda değil mi?

Ne mutlu o kişiye ki eli hep koynundadır; lâtiftir, hafif rûhludur, çeviktir o kişi.

Her yana yelip yortan, onu arayıp duran kişi, o arayıştan dönüp kendine gelmedikçe yorulur gider.

Can gülbahçesinde gönül, bir dikencikten yaralanıverir; a gönül, bak da binlerce gül demetindeki bir diken, bir dikenin yaptığı şeyi gör.

Gönül alanından bir tozdur kopar, o alana davul, bayrak gelir, konarsa, binlerce varlık sancağını seyret, bak, nasıl kırılmış dökülmüş bir haldedir.

Yokluk şehrine gel de sarhoşları seyret; kendilerinden de, kendileri gibi binlercesinden de kurtulanları gör.

Padişah, iki ayağını da ebedîlik sarayına basmış, şu geçici yaygıdan iki elini de yumuş.

CCIX

Git, git, keçinin lâyiğı oğlaktır. Git, öküzlere hayat, can, buzağıdır ancak.

Git, git, eşekler, sürü sürü toplandılar; kart eşeklerle genç, daha bir yaşında sıpalar hep bir arada.

Senin feryadından eşek kokusunu alıp duruyorum; eşek de otlak için, dişi eşek için anırır.

Miski, amberi koklamak için temiz geniz gerek, pislik yiyen hayvanlarsa öbek öbek pislikler.

Eşekler, eşek sidiğini kokladılar mı ne zamandır o zaman, ne haldir o hal.

Gelme, gelme, gönül meydanına eşekler erişemez, hayal sahibi yüz binlerce hayale kapılır ancak.

Şu dünya gelinine yengelik eden, tellâllıkta bulunan İblis'tir; artık yengeye, tellâla bak da gelin nicedir, var kıyas et.

Sus, isteyene mutlaka söz söylemek şart değildir, çünkü o dost, kaş işaretiyle de maksadı anlar.

CCX

A varlık benlik bağlarından kurtulmuş filozof er, senin yüzünün sarhoşuyum, o sarhoş gözlerle bir bak bana.

Sarhoş gözlerinden sonsuz, tarifsiz deli divane olmuşum; zaten sarhoşla deli aynı cinstendir.

Yıkık dökük gönlümü gör, bana bir hoşça bak; çünkü güneş de bir hoşça bakar yıkık dökük yerlere.

Bir bak, o bir bakışınla bir tohumdan şaşılacak ağaçlar biter, boy atar gider.

O iki gözün, iki yabancı zalim, iki sarhoş, iki kan dökücü; Türk'çesine, fakat yabancıvari oklayıp duruyor bizi.

* Beni de, gönül evini de öylesine yağmaladılar ki Hasancağız, evine yalınayak koşmada.

Yüzünün bağına bahçesine gelelim, evi yıkalım gitsin; hattâ yüzlerce ev olsa hepsini de ercesine yıkalım, ovaya döndürelim.

Ey Salâhaddin, sen bir aysın, şu anlatışa ihtiyacın bile yok; hurilerin saçlarını taramak için tarağa ne lüzum var?

CCXI

Gözüne perde kesilen lokmadan çok yeme; yoksa evin yolunu yitirirsin, çadırı kaybeder gidirsin.

Gerçi yaşamayı o lokmaya bağlı sanırsın amma can gözünde biten kıldır, baş gözüne perdedir o lokma.

Burda yayılıp gezme, neden gezmeyecekmişim deme; can gözüne perdedir bu seyir seyran.

Beden tılsımı her zehri bal gibi, şeker gibi gösteriyor amma o kendini perde ardında gösteren bir

gelindir, senin gerçeği görmene perdedir o.

(s. 175) Lokmayı kestir mi daha fazla hayaller belirir, gelir, daha fazla hayallere dalarsın; hayallerse arılık duruluk kapısına gerilen perdedir.

Tabiattan gelen hayal, can hayalinin yüzünü örter; akıl, cana canlar katan bir perde bu diye naralar atar.

A gönül, şu çeşit çeşit, renk renk perdelerden çık, sıyrıl; aklını başına devşir de perde ayırmasın seni dosttan.

CCXII

O peri yüzlü güzel, iki dünyanın da hulâsasıdır; yüzünün örtüsünü açtı mı Zühre bile yok olur gider.

Mânalar Burâk'ına bir bindi mi saltanatına karşı kimin bir söz söylemeye haddi vardır, kimin bir iş etmeye gücü kuvveti?

O padişah, gökyüzü tasına mühreyi attı mı gökyüzündeki bütün yıldızlar mat olur giderler.

Rûhü'l-Kudüs onu görünce secde eder, Tanrı'yâ en yakın melekler bile ondan feyz alırlar.

* Efendimiz, Arş'ın devlet kuşu Tebrizli Şems, öyle bir adamdır ki yedi deniz bile ona karşı ancak bir katredir.

CCXIII

Sen göz kesildin bize, bizi de görülmemiş bir hale getirdin, seni bir türlü göremiyoruz artık; sonra da bizim ağlayışımızı gördün de bu ağlayışa gülmeye başladın.

Gül ey can, gül ey cihan, gülmek senin hakkın; ne edersen et, ne yaparsan yap, her ettiğin şey, her yaptığın iş, yerindedir, doğrudur.

Hasretinin derdiyle lâlelerin gönülleri kapkara; güller, yüzünün güzelliğini görmüş de elbiselerini yırtmış, paralamış.

Bütün âlem halkı içinden tertemiz canları seçtiler; onların içinden de sen seçildin a benim sevgilim.

Bil ki aşk bir ottur ki ağacı kurudur onun, benim ağacıma sarılıp sarmaşmıştır o.

Ağacım kuruyunca alabildiğine yücelmiştir; yüzüm sararınca altın gibi değerlenmiştir.

Şu gönlümde inciler, mücevherler defnesi vardı; fakat gönlü, hepsini de kumarhanede oyuna vermiş gitmiş.

Şu gönlüm, binlerce varlık sağrağını kırdı da nerkise benzeyen mahmur gözlerin birini bile onarmamış.

Canımda bir uğurdan ham da kalmadı, pişmiş de; medet, medet, öylesine bir ateş tutuşturmuşsun ki.

Tebrizli Şems, beni ney gibi okşadı; gam yüzünden neye, çalgıya, çalgıcıya bahaneler coşmuş, fakat

gerçeği bu işte.

CCXIV

Tanrı'dan başka yoktur tapacak, ne de güzel bir bayrak, ne de hoş bir sancak; Tanrı'dan başka yoktur tapacak, ta yücelerin yücelerine ayak bastı.

Varlık, yokluk denizinden o padişah, Mûsa gibi ne de hoş toz kopardı; Tanrı'dan başka yoktur tapacak.

Ta ezel bezminde varlıklar, onun utangaçlığından arılık sıfatlarına büründü; Tanrı'dan başka yoktur tapacak.

Onun bir sitemi, yüz binlerce lûtfâ değer, yüz binlerce lûtuftan daha iyidir; ne de güzeldir o sitem; Tanrı'dan başka yoktur tapacak.

Ne yana baktıysa ordan binlerce İrem bağı biter, yeşerir, gelişir; Tanrı'dan başka yoktur tapacak.

Acaba bir gün olacak mı ki lûtuf, kerem dalgalarıyla gam denizinden bir kıyıya ulaşacağım? Tanrı'dan başka yoktur tapacak.

Gamlara batmış gördüğün kişinin canı, benim padişahımdan bir koku bile almamıştır; Tanrı'dan başka yoktur tapacak.

Göz, Tebriz padişahından bir sürmeye nail olmamışsa ne yazıktır, ne yazık; Tanrı'dan başka yoktur tapacak.

* Padişahın, Rabbiniz değil miyim sesini duyunca candan, gönülden binlerce evet narası çıkar; Tanrı'dan başka yoktur tapacak.

Padişahımız Şemseddin, lûtuf, yücelik cennetidir; hastalıklara ne de güzel şifadır, Tanrı'dan başka yoktur tapacak.

Gönlüm ihrama bürünmüş, Tebriz'i tavaf etmededir, o haremin içinde dönüp dolaşmadadır; Tanrı'dan başka yoktur tapacak.

Ne hoştur, hey desem, kimdir o kapıdaki? O da benim dese; Tanrı'dan başka yoktur tapacak.

CCXV

Gönlüm göze döndü, sen de gözde bir hayalsin sanki; gözle açılan bu fal ne de güzel, ne de kutlu fal.

Buluşma ümidiyle iki göz de harap oldu, sarhoş oldu gitti; yarabbi, gözgöze buluşmak nasıldır acaba?

Göz, o sarhoş arslanıma orman kesildi mi artık kurdun, çakalın ne haddi var ki göze girsin, belirip görünsün?

İki gözünü aç da o güzel huylunun devlet ışığının yüzünden gözlerimdeki ululuk ıssının nurlarını seyret.

O yüzlerce Süleyman'ın haset ettiği dilberin çadırını, sancağını görünce can hüthütünün gözleri kanat açtı gitti.

Güzelliğin güneşi gözlerde parlayınca, gözlerde ululuk nurundan ne ışıklar var, ne yalımlar.

Aklın akli gelip de beden otağına konuk oldu mu akılların ona bakmaya gücü kuvveti kalmaz.^[46]

Ulular ulusu Şemseddin'in kadehiyle iki göz de sarhoş oldu; gözlerde ondan dolu dolu ne şaraplar var, ne şaraplar.

CCXVI

Dün gece dostun kimdi, kiminle yattın ki, terin hamamı misk kokusuyla doldurdu.

Taş bile aşkınla diş diş oldu, tarağa döndü; periler bile seni hamama çağırıyorlar, gelmen için yalvarmaya giriştiler.

Tarak, saçlarını gördü de her dişi şahâdet parmağı gibi Tanrı birliğini bildirmeye delil oldu, Tanrı'yı bir tanıma âleti kesildi.

Hamamın halveti yüzünün nuruyla doldu; bütün kubbe sırçaya döndü, parıl parıl parladı.

Sus ki toprak bile su gibi senden ayrılığa erdi; sana mensup olan herkes soy sop bilgini kesildi.

CCXVII

Alımın eşsiz padişahısın, güzelliğin özü. Toprak, suyla nasıl karılır ezilirse sen de canla, akılla karılmışsın; can olmuşsun, akıl kesilmişsin.

Gel, gel ki halkın canı da sensin, kurtuluşu da. Gel, gel ki Yakub'un ışığı da sensin, gözü de.

Suyuma, toprağıma, şu balçık bedenime bas ayağını da, ayağının lûtfuyla sudan da bulanıklık, karalık gitsin, topraktan da; su da arınsın, durulsun, toprak da.

Parlaklığıyla taşlar yakutlaşsın; seni isteyen, bu istek yüzünden istenen olsun, o makama ulaşınsın.

Gel, gel ki güzellik bağışlamadasın, ululuk vermedesin sen; gel, gel ki binlerce Eyyub'a şifasın, dermansın sen.

Gel, gel; gerçi asla gitmemişsin amma gene de gel, her sözü güzellikle, bir hoşça söylerim sana, gel.

Yüzlerce cana bedelsin, canın yerine sen gel, gir bedenime, otur. Güzelsin, seni seveni çek, bas bağrına.

Dünyanın padişahı o değil mi ki a perişan dünya, neden böyle perişansın, onun canı için olsun, söyle bana.

Gâh onun yemyeşil bayrağı yüzünden lâtif bir hale gelir, yeşerirsin; gâh onun savaştı ordusuna yenilir, alt olursun.

Bir an olur ressam gibi düşünür, resimler yaparsın; bir zaman gelir döşemeciler gibi tutar, yaygıları süpürürsün, kaldırırısın.

Sûreti silip süpürdün mü onun özüne meleklik verir, yüce melekler gibi ona kol kanat ihsan edersin.

Sus, tulumdaki suyu gör, gözet; yarığından dökersen ayıplanırsın sonra.

Gönül Düldül'ü sıçrayıp yola düştü, bir binek atı oldu âdeta da bu yüzden gönlün Tebriz'in övündüğü Şems'e ulaştı.

CCXVIII

O Arap'ın güzelliği aklımı da kaptı, gönlümü de; sarhoş bakışlarında binlerce şaşılacak şeyler var.

Hocam, binlerce aklım vardı, binlerce edebim; fakat şimdi sarhoşum, yıkılmışım, artık edepsizliğin tam çağı.

Sebepleri yaratan, burda sebep kapısını kapattı; sen şunu gör ki sebepsizlikten sebepler meydana getirmede.

Evvelki gün mahallesine sarhoş bir halde gittim; öfkeyle neyi kaybettin dedi, ne arıyorsun, ne istiyorsun?

Kırık dökük, Arapça bir iki söz söyledim; dedim ki: Geldim, yanınızda babamın oturduğu yeri arıyor, istiyorum.^[47]

Cevap verdi de nerde uyumuşsun sen dedi, ne söylüyorsun? Muhammed'in aklı önünde Ebû Leheb'in pılsı pırtısı geçer mi hiç?

Âciz kaldım da antlar içtim, kızışıp yeminler ettim, Tanrı'nın tertemiz zatına, Peygamber'in tertemiz canına and olsun dedim.

Fakat kızmanın, yemin etmenin yeri mi? Gözü kızmış, avına saldıran doğan, nasıl olur da yere iner?^[48]

Gözlerimden yaşlar aktı da kırbalara benzeyen bulutlardan saka nasıl yağmurlar yağdırır, ona tanklık etti âdeta.^[49]

Ne çarem var? Halimi gammazlayan da bizim evden; yüzüm altın para gibi sapsarı, gözlerim bulutlar gibi yaşlar saçmada.

(s. 176) Yazıklar olsun, can dilberim keşke mala mülke meyletseydi, yahut da efendim, çalebim sözlerine kansa, aldansaydı.

Yahut bir hileyle, bir düzenle yoldan kalsaydı, yahut da üzüm şarabıyla sarhoş olsaydı.

Ümitsizliğe düştüğüm çağda ağzını kulağıma koysaydı; başım, kulağım, o ballar gibi tatlı dudaklardan ne hallere gelirdi?

O ümitsizlik anıma kul köle olayım ki o anda Halebî şişede vuslat şarabı parlayıverir.

Sevgili şarap sunmada, o yüzden şaraba tapıyorum; yüzüm altın gibi sapsarıydı, şarap şişesi gibi kıpkırmızı oldu.

Kardeşim de aşktır benim, babam da, aslım faslım da; zaten ebedî olarak kalan yakınlık, aşk yakınlığıdır, soy sop yakınlığı değil.

Sus ki batıların, doğuların övündüğü Tebrizli Şems benim adımla sanımı hoş bir lâkapla yazdı gitti.

CCXIX

Ey Ay, ayağının toprağına and olsun ki doğup parladığın geceler, aziz ömre bedelsin sen, hiç olmazsa ömrümüz gibi koşup gitmiyorsun sen.

Bir hevese kapılıp geceleyin yola düşenlere gözsün sen, ışıksın; gökyüzü yolcularına ateş de sensin, su da sen.

Kâinatın şu konaklarını gezip geçerken, bu kutlu dönüp dolaşma sırasında kazara bizim ay yüzümüze rastlarsan;

Gerçi o, dünyanın canıdır, canın da yeri yurdu olmaz; sen de zaten sevaplara dalmış gitmişsin, fakat gene bir sevaba gir de onun bulunduğu yere git;

De ki: Her yerde hazırsın, nazırsın amma bir haber var sana; cevapların pek lâtifdir senin, bunun

hakki için lûtfet de bir cevap ver.

Daha oyunun başı, binlerce taş yuttun; hâlâ örtü ardındasın, halbuki binlerce örtüyü yırttın.

Gizliden gizliye ne feryatlar var, ne vuruşlar var gönlüme; gönlüm bir rebâb, amma ne de güzel bir rebâb ki senin gibi rebâbînin elinde.

Gönlüm sana bir rebâb; bedenim senin yıkık dökük bir alanın. Rebâb çalarak dön şu yıkık dökük alanın çevresinde sarhoşça.

Herkes senin sunduğun kadehle sarhoş, fakat her biri bir ayrı şarap içmiş sanki; sense kadehine hiç sormazsın, hangi şaraptan sarhoşsun demezsin.

A gönül, her an batıp durmadasın, nerde deniz kıyısı? Andan âna yanıp kavruluyorsun, bu gayb ateşi nerde?

CCXX

Yüzünü ekşittin de somurtuk somurtuk oturdun; testiye kırdın, su vermem sana diye bir bahanedir buldun, tutturdun.

Sarhoşlukla olan oldu, beni sıkma, sıkıştırma artık; onun yerine binlerce altından dökülme testi vereyim sana.

Sen abıhayatsın, bir testi kaybolmuş, ne çıkar? Can da sensin, cihan da sen; bir testiye ihtiyacın mı var?

Gel, aziz bir gün bu, bir meclis kur, fakat dün gece yaptığın gibi yapma, hani sıçramış, aramızdan kaçıp gitmiştin.

Evvelki gün sarhoş bir halde aşk evine gittim; gülerek gel dedi, tıknefeslikten kurtuldun.

Bir gönül aldıysan binlerce can ihsan ettin; bir bedeni yaraladıysan binlerce melhem verdin.

Ayaklarına nasıl sarılmayayım; başların tacısın sen. Ellerini nasıl öpmeyeyim; elin, kolun var, her şeye gücün kuvvetin yeter senin.

A gönül, bir kadehçik şarap iç de mahmurluklardan kurtul; a güzel, mademki puta tapıyorsun, böyle bir puta tap bâri.

Bahtın yaver oldu, devlete, ikbale ulaştın; buna şükranne olarak kutlulukla gönül âlemine git a gönül.

Gerçi bütün gümüş bedenliler ne söylüyorsan hepsini altınla yazıyorlar; fakat gene de sus.

Tanrı ışığı, hidayet imamı Husâmeddin, halkı şu aşağılık âlemden kurtarmada, can âleminin yücelerine götürmede.

CCXXI

İkinci can, iğreti olmayan ebedî can, benliğinden de kurtuldu, varlığından da; sarhoşluk âleminde kendi padişahlar padişahına avlandı gitti.

Ne de varlık ki can, onu ansızın yoklukta buldu; ne de yücelik ki can, böylesine bir aşâğılık âleminde ona ulaştı.

Doğruluk âleminde sen beni kırdın ya ay yüzlüm, işte o zaman bilmediğim her şey doğrudu gitti.

Hacamatçım aşk oldu da baş damarımı, gövde damarımı neşterleyince kan gibi bedenimden akıp gittim, ne de tez ellilik bu.

Aşk hekimi geldi de gönlümün küleğini tuttu, müjdem ver dedi, varlık derdinden kurtuldun gitti.

Seher yeli ne vakit esecek diye bekler dururdun, bekleyişten kurtuldun, artık ne denize zebunsun, ne oltaya, ağa tutulursun.

Mademki Tebrizli Şems'in peşin paralarıyla dolu keseyi kemerine bağladın, bu çeşit şeyleri boyuna ondan al, halka satadır.

CCXXII

Âşık mısın sen, nesin, kimsin, nerden gelmişsin? Ne diye bana sitemli sitemli bakıyorsun, geceleyin hizmetine bakmak için satın mı almışsın beni?

Sana ne zulüm ettim de yaşlılar gibi tutuyor, külâhını yerlere vuruyor, kaftanını yırtıyorsun?

Geçmiş olaylara yanıyor, acınıyorsun, sanki daha önce âşıkların gönüllerindeki dağları görmüşsün, dertleri duymuşsun, gamları işitmişsin.

Yakub'un soyundansın sen, yanıldığın betinden benzinden belli; Yusuf'un yüzünü görmüşsün de parmaklarını doğramışsın.

Sevgilinin bakış oklarıyla gönlün yaralanmadıysa neden gamla, gussayla boyun yaya dönmüş, iki büklüm olmuşsun?

Senin ahından, feryadından misk kokuları geliyor; olsa olsa misk ceylanısın, yaseminliklerde yayılmışsın.

Ne olursan ol; şu bir sözü dinle; gerçi pek çok hikmet meyveleri çiğnemişsin amma bunu duy.

Bu söz senin canına ait bir sözdür; istersen şeyhlerin şeyhi ol, istersen mürit, bu sözüm bir sestir işte, duy bu sözü:

Sen kendini dert sanmışsın, halbuki dermansın; sen kendini kilit sanmışsın, halbuki anahtarsın.

Senin vasıflarından çalıp söylesem akıl şahnesisin sen; sözün tamamını söylesem Bâyezîd'sin sen.

Yazıklar olsun ki başkasını istemedesin de kendi güzelliğini, kendi yüzünü görmüyorsun, halbuki eşsiz bir güzelsin sen.

Seni ancak adam eden tanır, bilir; başka kimsecikler bilemez, çünkü gizliden gizlisin sen.

A gönül, sevgiliye ulaş, kendine bağlanma; çünkü gezgincisin, tezsın, çeviksin, teksin sen.

Firavun'un yomsuzluğu yüzünden Mısır'ı bırakmışsın da Mûsa gibi Şuayb'e sokulmuşsun.

Sevgili, ömrümüze benzer, bu bakımdan sözünü uzatmak daha doğru; bu yüzden bu kadar uzun söze daldırmışsın bizi.

* A Tebrizli Şems, boyuna gölgenin peşinde koşup duruyorum, yoksa ben arefeyim de sen bayram mısın?

CCXXIII

Sonucu uçtun, gizli âleme gittin; acaba dünyadan hangi yolla gittin, hangi yolla acaba?

Çok kanat çırpıttın, kafesi kırdın da havalandın, can âlemine uçup gittin.

* Sen bir kocakarının eline düşmüş padişah doğanıydın, davul sesini duydun da mekânsızlık âlemine uçtun.

Kargaların arasına düşmüş bir sarhoş bülbüldün, gül bahçesinin kokusunu aldın, gül bahçesine gittin.

Şu ekşi şaraptan çok mahmurluklara uğradın, çok baş ağrıları çektin; fakat sonucu ebedîlik meyhanesine gittin.

Devlet hedefine varmak için oka döndün, şu yaydan fırladın, o hedefe uçtun.

* Şu cihan, gulyabani gibi yanlış hedefler gösterdi sana; sen onların hepsini bıraktın, izinin tozu belirmeyen dilbere gittin.

Tacı ne yapacaksın sen? Güneş kesildin. Kemerini ne diye isteyeceksin? Belden, aradan çıkıp gittin sen.

Duydum ki iki göz kesilmişsin de cana bakmadasın; ne diye cana bakarsın? Canın canına kavuştun sen.

A gönül, ne de eşi, örneği bulunmaz kuşsun ki mükâfatları fazlasıyla verenin avında iki kanadınla uçtun, kalkan gibi vardın da mızrakların üstüne gittin.

Gül, güz mevsiminden kaçır, sen ne şaşılacak şuh bir gülsün ki güz yelinin önüne düştün de sarara sola gittin.

Yağmur gibi gökten şu toprak âleme yağdın, her yana yayıldın, koştun, aktın da sonunda oluğa gittin.

Sus, söz söyleme eziyetini çekme, rahatça uyumana bak; çünkü öylesine esirgeyici, öylesine sever bir dosta sığındın da gittin sen.

CCXXIV

Halk senin söylediğin sözlerden bir koku alsaydı, senin ayrılığın yüzünden hep birden ölür giderdi.

Kendi canından senin kokunu almasaydı, gönlünü de kemik gibi köpeğin önüne atıverirdi, canını da.

(s. 177) Lûtfunun parıltısı suya vurmasaydı, suyu parlatmasaydı, su yerine hepsi de halis zehir içerdi.

O şarabın bir yudumcuğunu toprağa dökmeseydin, yıldızlar ne diye yeryüzünün çevresinde dönüp dururlardı?

Ezelî güneş bir ıssılık bağışlamasaydı, temmuz da donar, buz kesilirdi, temmuzda biten bitkiler de.

Hem her şeyden münezzeh olmak, hem her şeyle karılmak, katışmak, şaşılacak bir sıfat; fakat yazıklar olsun ki sırların perdesini bir türlü kaldırıp devşirmedin.

Amma perde de olmasaydı, o yola gizlice gidenler öylesine çoğalırdı ki adım atmamıza yer kalmazdı.

Eğer o perdelerin ardından Rûhü'l-Kudüs'ü bir gösterseydin insanların akıllarıyla canlarını beden sayarlardı.

Tutsaydın da tıknefeslik düşüncesine dalsaydın, halkı bir sıkmak, halka nefes aldırmamak isteseydin, bütün güzeller, bütün lâle yüzlüler feryada düşerlerdi, sararıp solarlardı.

Düşüncene doğan güzellik, yalnız orda kalsaydı, güzelim arı duru şaraplar dertlerinden tortulaşır kalırlardı.

Bu sırrı söz kapatıyor, yoksa susabilseydim, Hintli de olsa, Türk de olsa herkes aşk sırrını anlardı.

CCXXV

O Türk güzelim gül gibi yüzüyle çıkageldi; ona dedim ki: Ne oldu o ahit? O, çoktan geldi geçti, eridi gitti dedi.^[50]

Ona dedim ki: Seher yelinin eline bir mektup vermiştim, acaba getirdi mi? Dedi ki: Evet, gösterdi.^[51]

Neden ey dost dedim, vakitsiz çıkageldin? Dedi ki: Yoldaşım sayrıydı, yolda o yüzden hızlandı, o yüzden tezce geliverdik^[52]

Yüzünden dedim, can şehri apaydın, cömertliği güneşten öğrendin sen.

Dedi ki: Yüzüm yüzlerce güneşi aydınlatırken sen nasıl oluyor da beni onunla kıyaslıyorsun, ne de soğukluk bu.

Benim ebedîliğimi, kendi zevâlini gördü de o yüzden beni aramak için dünyayı dönüp dolaşmaya başladı güneş.

Secde ettim, suçumu bağışlaması için ağlamaya başladım; gözyaşlarımı gördü, feryadımı duydu, derdimi anladı da,

Dedi ki: Mahsustan öyle söyledin, değil mi? Sonra da benim sözlerimi dinlemek hevesine düştü, bu aşkla beni söze getirdi.

Dedim ki: Sen dikensiz gülsün, akşamsız sabah; öylesine bir ersin ki kullarını sütle, balla besler, geliştirirsin.

Halk dilinde altına, o kadar sarılılığıyla gene de kızıl derler, bu ancak senin lûtfundandır.

Dedi ki: Az incit, söz söyleme, sus; bak, altına lâf olsun diye sarı dedin de incittin onu.

CCXXVI

Gel, gel ki tıpkı abıhayat içindesin sen; gel, gel ki her derdin şifasısın, devâsısın sen.

Gel, gel ki gül bahçesi seni övüyor; gel, gel de onu nerde besledin, nasıl yetiştirdin, bir göster. [\[53\]](#)

Gel, gel ki sen olmadıkça hastanede hiçbir hastanın benzindeki sarılık gitmiyor.

Doğ, doğ ey Güneş, sen olmadıkça havadaki acılık da gitmez, soğukluk da.

Doğ, doğ ey Ay, gözlerin hepsi de yaşlı, herkes ağlıyor, sense dönüp duruyorsun; yazıktır bu yazık.

Gel, gel ki bütün kâinatın velinimetisin sen; hayran gönülleri dertten halâs edensin; tavlanın zarısın sen.

Gel, gel de kuluna öğret, bellet; çünkü imamlıkta da, öğretmede de, anlayıp anlatmakta da teksin sen.

CCXXVII

Şu sabah çağında döndürüp sunduğun şarap, ne biçim şaraptı ki dönüp duran zaman bile neşesinden âdeta çatlayacak.

Şarap değildi o, canın için olsun, doğru söyle, neydi o? Bahaneler düzme, eğri büğrü söyleme, ustalıktan gelme yâni.

A sâf gönül, ondan ne diye doğruluk istiyorsun ki? Şu vadide onun ancak boyudur doğru olan, düz olan;

Sen ok gibi doğru ol da eğri yaya eş kesil; mademki o yaya düştün, ok gibi ağzına al kirişi.

Çünkü senin doğruluğun o eğriye kuldur köledir; ok kesilmişsen yay için doğdun zaten.

Bir daha sun da göreyim, ne biçim şarap o; sarhoşluğu bilene, anlayana can, zahitliğeyse düşman.

O sefer iyi göremedim, çok susuzdum; mademki mutîsin, buyruğuma uymadasın, bir kerecik daha sun.

Aldatmıyorum seni, bir kadehçik daha sun da yeter artık; sana kim hile yapabilir? Hilenin, düzenin aslısın, temelisin sen.

İki âleme de hileyi, işveyi sen telkıyn edersin, mademki küpü açtın, bana yardım et bâri.

Herkes orucunu açtı, küpün ağzını örtme; çünkü zevke, içkiye hem gelinsin sen, hem güvey.

O küpten, o tulumdan domuza bile bir yudumcuk sunsan, arslan domuzun etrafında döner dolaşır, ona kuyruk sallar.

Şarabı ansam maksadım sensin, senin ateşindir; feryada başlasam feryadıma sebep gene sensin.

Öylesine güzelsin, öylesine eşsizsin ki seninle beraber kimsecikler bulunamaz; fakat kıskançlığından tutuyor da kendine türlü türlü adlar takıyorsun.

Gâh testi diyorsun, gâh kadeh; gâh helâl diyorsun, gâh haram; hepsi de sensin, gâh Mehdi oluyorsun, hidayet buluyorsun, gâh Hâdî oluyorsun, hidayet veriyorsun.

Yüce nurunla aysın, lûtfunla gül bahçesi; fakat servi gibi ikisine de bağlı değilsin, ikisinden de hürsün sen.

Fakat ey her şey desem de cüzler bilmezler seni, çünkü tümünden ayrılmış parça, ancak kendisi gibi parça buçuk şeyleri bilir.

Parça buçuk şeyle örnek getireyim de parça buçuk da tüme meyletsin; meyletti mi tutar, onu mamûrluğa çekersin, tümleştirirsin onu.

Ey Tebriz'in övündüğü Şems, temelli bir örnek getir; zaten varlığın da temelisin sen, var edişin de temeli.

CCXXVIII

Ne de hoş bir güzellik güneşisin ki doğdun da dünya penceresinden baht sabahı, devlet günü gibi vurdun.

Gülün yüzünden binlerce görülmemiş, eşsiz süsenler bitirip açtırdın; o yeşilliğe gönüle gönüller katan binlerce töreler kodun.

Menekşe gibi binlerce atlas elbiseler yırttın; müridin kolusun kanadısın, muradın da canına cansın sen.

Güzellikle aklın külâhını kaptığın zaman, akıl senin önünde bir saman çöpü değil mi; sense lâtif lâtif esen bir yel değil misin?

Ona karşı savaşa kalkışan, inada girişen gülün akli mi var? O güzellik, o iyi gönüllülük, hep ondan esip gelen yelden meydana gelmiyor mu?

Elinle sunulan şarap, yüzlerce mahmurluğa değer mi değer; varlığın başı, bu şarabın neşesiyle nasıl olur da define kesilmez?

CCXXIX

Aşk ustası ustaca bir öğüt verdi bana da dedi ki: Aklını başına devşir, kime gönül verdiysen al gönlünü, vazgeç ondan.

Kimin şerbetini içersen iç, bil ki o şerbetten sonra iğnesiyle seni yaralayacaktır, kanını akıtacaktır senin.

Birisi var ki sarhoş gözleri senin kulağına küpe takmıştır, kendisine kul köle etmiştir seni; kulağından pamuğu çıkar, hür olmayı arama.

* Ona gönül ver, gülüş geliri geldi çattı; neşe harmanından da oşür olarak gam istemezler ya

senden.

* Olur ya, Cüneyd-i Bağdadî'ye, Beşr'e verdiği gibi, padişah sana da yeryüzünü veriverir.

Onun lûtuf, ihsan gerdanlığı geldi mi gamın boynu kırılır; Tanrı ihsanı erişti mi zulüm, sitem ölür gider.

Nereye gidersen Ay senin üstüne doğar, parlar; zaten Ay yıkık yerleri de ısıtır, mamûr yerleri de.

Ay'a kul olduktan sonra gece senin için gündüzden iyidir; her yardım çağında feryadına erer, sana arka olur.

Ne mutlu sana da, bütün yoldaşlarına da; ulu kutluluksun, güzel bir bahta düştün, hoş bir devlete ulaştın.

* Onun güzelim vaadlerine dayan ey can; o padişah, vaadinde hiç hilâf olmayan, vaadinde durmada eşi, örneği bulunmayan bir padişaktır.

Deve haydayan nasıl mavallarla devesini yormadan yürütürse, bunun tefsirini de senin kulağına o padişah söyler.

CCXXX

Bana bak, bana; benden başka kime, neye bakarsan iyiden iyiye anlaşılır ki Tanrı aşkından haberin bile yok.

Tanrı güzelliği, Tanrı alımı hangi yüzde varsa o yüze bak; olur ya, ansızın o yüzden bir bahta, bir devlete erişiverirsin.

Mademki akıl babandır, beden de anan; oğulsan babanın yüzüne bak.

Bil ki pîr, baştan başa Tanrı sıfatlarıyla sıfatlanmıştır, insan şeklinde görünür amma iş öyle değil.

(s. 178) Sana karşı köpük gibidir amma kendince bir denizdir o; halkın gözü onu oturuyor görür amma o her an yoldadır, yolculuktur.

Onun yüceliği hakkında binlerce delil var, hepsini de görüyorsun da hâlâ pîrin halini anlamıyorsun, gerçekten ne de haberin yok.

Kuruluktan, yaşlıktan münezzeh olan tapıdan gönül Meryem'ine rûhanî bir sûrettir geldi çattı.

Uğrayıp geçen elçi, içinde canın gizli olduğu solukla gönül Meryem'ini gebe bıraktı.

A gönül, o padişahlar padişahına gebe kaldın sen; çocuk, karnında oynamaya başladı mı görürsün.

Tebrizli Şems'ten gebe kalırsan sen de gönüle dönersin, gönül gibi gayb âlemine uçar gidersin.

CCXXXI

Öylesine bir kişiyim ki işsizlikten başka ne bir işim var, ne bir gücüm; gönlüm zamanenin işinden gücünden usandı gitti.

Şu kara toprakta da karalıktan başka bir şey görmedim; ihtiyâr felekten de hileden, düzenden başka bir şey görmedim.

Gönül oltanı şu denize salmışsın; fakat ne bir balık tuttun, ne elini çekiyorsun.

İster altmış yaşına gir, ister yetmiş; olgunlaşamayacaksın vesselâm; elinde bir tek gül bile yok, boyuna diken gevelemedesin.

Ay gibi külâhını eğri giyiyorsun amma ışığın yok; yürü, var git, sakala, sarığa kapılmışsın sen.

Ne biçim şimşeksin ki ekinleri yakmadasın ancak; ne çeşit yağmursun ki taşlara yağmadasın yalnız.

Kendi tuzağına tutulmuşsun, nasıl avcılık bu? Kendi evini soymadasın, ne biçim hırsızsın sen?

Bunların hepsi de var sende; fakat gene de bir gün sevgilimin hayalini görürsen iyi bir dostsun.

Herkesin işini düzene koyan Tanrı'nın tertemiz zatına and olsun; benim beyimin işine gücüne dalar da sarhoş olursan iyi bir iştesin, iyi bir güçte.

Onun izine düşer de peşinde yaya olarak iki adımcağız atarsan tek atlı değilsin, atlı ordunun kumandanısın sen.

Aşkın eteğine yapış, onun eteği keremdir, ihsandır; ondan başka kimsecikler kurtaramaz seni yabancılıktan.

Aşkı ana ana geceyi aydın gündüz haline getir; aşk anılınca gecenin karanlığı mı kalır hiç?

Sen yatar, uyursun da aşk, yastığının başında iki elini açar; yana, ağlaya dua eder sana.

Geri kalanını da söylesem şu dünya yanar, kavrulur; kendine gel, yeter artık söze dalış, sustum ben.

CCXXXII

Şu âşıkların halkasına katılmazsan, bu halkadan çekinirsen bil ki gönlün ölür, donmuş, buz kesilmişlerden olursun.

Dünyanın güneşi olsan bulut gibi kararır gidersin; ilkbaharsan güzün yolunu tutarsın.

Boş kâse gibi içinde bir şeycikler yoksa suyun üstünde oynar durursun; fakat dolu oldun mu havuzun, ırmağın dibinde yurt edinirsin.

Tanrı, benim eteğimi tut diye iki el verdi sana; göklerin yolunu tutasın diye akıl fikir ihsan etti.

Akıl, meleklerin cinsindedir, meleklere doğru koşar, uçar; eline bir ayna alırsan apaçık görürsün.

* Altınla dolu keseyi al da “Tanrı’ya borç verin” makamına gel; bir altın kesintisi verirsen yüz binlerce altın madeni alırsın.

Gökyüzü küpünden başka küplerde yüzlerce renk vardır; hangi gün dalarsan onun boyası görünür sende.

* Gökyüzü Arslan’ından kaçır da Öküz burcuna gidersen eşek huyuyla huylanırsın, gökkuşağının

yolunu tutarsın.

* Yengeç bile olsan Arslan'ın yanında oldukça bu yakınlık, sana da tesir eder, er olursun, pehlivanlaşırsın.

Güneş gibi dünyayı hayatla doldurursun, bu âlemden sıçradın gittin mi o âlemin saltanatına nail olursun.

* Nuh'un tandırından nasıl su fişkırdıysa sen de su gibi fişkir da bütün dünyayı tut; ne diye ekmekçi tandırı kesilir de hep ekmekle dolarsın?

Sus da deniz kıyısına dek koşadur; söze dalar, konuşursan soluğun kesilir, koşamazsın sonra.

CCXXXIII

Bundan böyle feryat etmek, gam yemek haram oldu; dünya cennete döndü, çünkü sen hâkimsin dünyaya, senin elinde dünya.

Örnek getir: Artık gönülden gam dikenini bitmez. Örnek getir: Artık gam bulutu inciler yağdırır.

Örnek getir: Artık sabah, gammazlıkta bulunmaz. Örnek getir: Artık gece, dünyayı karartmaz.

Örnek getir: Artık ağaçların dallarından çiçekler solup düşmez. Örnek getir: Artık diken, dikenliğine tövbe eder.

Örnek getir: Artık dilencinin bile gözünde hırs kalmaz. Örnek getir: Artık tamah, hırsızlıktan, yankesicilikten kurtulur.

Örnek getirmesen de eşsiz, örneksiz güzelliğin yeter; o güzellik, gönüle, cana sarhoşluklar vermededir, ayıklığın düşmanıdır o.

Gece, senin miraç halvetine erip bu şerefe nail olunca, güneşe yüzlerce horlukla bakar.

Senin şekerkamışını kıskanır da binlerce feryat eder ney; senin ayrılık çengin yüzünden, çengler ağlayıp inlemeye koyulurlar.

Ateşin gönlündeki ıssılık, senin aşk hararetinden bir yanıştır ancak; yel de senin havana uymuştur da o yüzden tez tez eser, hafif rûhludur, çevik bir hale gelmiştir.

Sana tapı kılmak için su secdeye kapanır da gider; şu topraktaki hastalık rengi, şu sararıp soluş, senin derdindedir.

O dağ, ululuğundan, cebbarlığından değil, güneşindeki parlaklığa âşık olduğundan, seni görmek için gün doğarken başını yücelere kaldırır.

Önce güneşin ona vurmasını, önce o ışığı kendisinin satın almasını ister de o yüzden baş kaldırır.

Ay'dan, dağdan öğren de başını yücelere kaldır; Tanrı aşkının madenisin sen, bir dağdan da aşağı değilsin ya.

Hattâ başını aşağıya eğme, yücelere de kaldırma, mekânsızlık âlemine kaldır; çünkü altı yan da orda sana baş eğer.

Gönüle bak ki gönlün altı yandan da dışarıdır; seni şu ciğer yiyicilikten ancak gönül kurtarır.

Sırlara mahrem ol da seyre seyrana çık; şu güzelim yürüyüşü gökten öğren.

Koruk gibi ekşiliği bırak, üzüm olmaya bak; ney gibi kamış olmayı bırak da şekerler yağdırıyor.

Onun şekerindeki tatlılık boğazımı yaktı benim; güzelim yüzüne daldım da güzel sözler söylemeden kaldım.

De ki: Ey aşk, ne de güzel boğaz yakmadasın; cefa ederken de güzelsin, işin gücün güzel, vefa ederken de.

Boğazımı daha fazla sıkarsan can çabuk çıkar; boğazımı sıktın mı senden gelen bir cana nail olurum ben.

A gönül, ondan bir koku aldın mı yüz boğazın olsa hepsini de bir uğurdan teslim edersin; zaten Mansûr da bu yüzden boğazını ipe teslim etti.

Çocukluktan ihtiyarlığa koşa koşa gitmedesin; fakat bu gidiş apaçık değil, görünmüyor.

CCXXXIV

Gül bahçesinin hatırı için bülbüle yoldaşsan, onun gibi sen de gül için feryat ediyorsan dikenini de baştan başa gül gör.

Bilmezsin, olur ki diken bir gün gül olur, gerçi seni incitmede, sana batmada, fakat sonucu belki de dostluk eder sana.

Dikenin içi de güldür, dışı da; kimin başını kaşımaktasın? İhtiyatlı davran.

İhtiyat da nedir ki? Benim ne aklım kaldı, ne ihtiyatım; ihtiyatlı hareket edeceksen sen et, aklın başında senin.

Yanlış, yanlış, sen de koruyup gözetemezsin beni; pervaneyi muma, ışığa atılmaktan koruyabilir misin sen?

İlacın acılığıyla hocanın, ustanın sillesi hoştur; vefalı sevgilinin cefa etmesi bir ganimettir.

Bir âşık, dilberin elinde zebun olursa, bu onun aşkına, aklına delâlet eder, akılsızlığına değil.

Sevgili, nazdan, cefadan başka ne yaparsa emin olma, fitnedir o, hilebazlıktır.

Zebunuz ey aşk, buyruğuna uymuşuz, işvelerine razı olmuşuz; ister yalan söyle, aldat bizi, ister olmayacak şeylerle oyala.

Yalanı da yerindedir, işvesi de, gerçeği de, olmayacak şeyi de; tek yabancı gözüyle bakmasın bize de o yeter.

CCXXXV

Can da sensin, cihan da, cihanın sahibi de; bunun hakkı için söylüyorum, beni nasıl besleyip yetiştirdiyse öylece kulum köleyim sana.

Canıma tuzak kesilen yücelik halkın hakkı için beni sarhoşlar halkasına sen soktun.

(s. 179) Canın can olmasına sebep olan o yüce, o ulu can hakkı için beni öyle bir hale getirdin ki aldın, canına soktun.

Yıkık dökük varlığımızda gizlenen defineye and olsun, beni bütün insanların gözünden gizlemedesin.

Halkın gözünden gizli olan o bahçe hakkı için sararmış solmuş benzimizi erguvana döndürmedesin.

Meleklerin ibadet yurdu olan yüce dama and olsun, beni dama dayamadasın, merdivene çevirmedi.

Bizim rahatımız, huzurumuz, sana ziyan veriyorsa hiç kapamadığın kapıyı kapa yüzümüze.

Mademki sevgili, sana feryadından da yakındır, ne hikmettir bu ki yakın sevgili için feryat eder durursun?

Âlemin yaratılışındaki hikmet gizli sırrı açmaktır ya; şu halde senin de söyleyecek sözün varsa açığa dök, söyle.

Hamı pişirmek için mademki tenceren var, eyer gibi vur sırtına tencereyi dedi, ateşe bu buyruğu verdi.

Suya, içinde gizli bir kaynak var, buna şükret de toprağı ıslat diye emretti.

* Büyük kutluluk yıldızına hadi buyurdu, hünerini göster; bizim neliksiz-niteliksiz işler yaratmamızı biliyorsun çünkü.

* Büyük kutsuzluk yıldızına da yürü buyurdu, hasetçilik et dur, söyle bakalım, başka ne yapabilirsin? Hünerin ancak bu işte.

* On sekiz bin âlemi de, gözün varsa bak da gör, gizli defineyi meydana çıkarmak için meydana getirdi.

Hüneri olan, bilgiyle tanınsın, herkesten üstün olsun diye durmadan çalışır.

Hünerini örten, gizleyen kişi de örtmede, gizlemede meşhur olayım diye hünerini gizler.

Hünerini örtmeye çalışanın maksadı, bilgide, bilgisini saklamada şöhret sahibi olmaktır.

Gelip geçen peygamberler hep ey topraktan meydana gelmiş insan, içinde maden var senin diye gerçeği meydana koymak için gelip geçmişlerdir.

Biz de demişlerdir, sizin gibi insandık, fakat şimdi define bizde, o defineden bir habbecik de sizde var.

Senin gönlünüm ben, gönlünü kendinde arama, bende ara, genç, dinç bir bahtın, bir devletin varsa pîre mürit ol.

İşi kendinden bilirsen beni hiç tanıyamazsın, hiç bilemezsin; iç âleminde çok sıkıntılara düşer, çok sınamalara uğrarsın.

Gel, benim parçamsın sen, parçayı tünden ayırma; gülü, cinsinin bulunduğu yere götür, çünkü güllerin gülü var sende.

Şüphe, inancın parçasıdır, inançla inanç olur gider; fakat onu inançtan ayırdın mı şüphelere düşer, öylece kalakalırsın.

Delil fayda vermez sana, delil benim ancak; bensiz misin, en büyük delile sahip olsan gene kurtulamazsın şüpheden.

Dua etmezsem lûtfu boyuna der ki: Ne diye başını bağlamışsın? Söyle, ağzın, dilin var.

Ona dedim ki: Canım bedenimden çıkınca canımla beraber şiirimi de alır, götürürsün sen.

Lûtfu bana cevap verdi de dedi ki: A istekli, bu, işin önünde oldu zaten, ne diye yüreğini oynatırsın?

A gönül, sözün tamamını sen söyle; ben ağzımı yumdum, sen söyle ki ebedî sözlere sahipsın sen.

Ey Tebrizli Şems, adların anlamlarını sen söyle; gökte değilsin amma bir göğün var ki senin.

CCXXXVI

Gönül alma yoluyla sun can şarabını; hani daima izimin tozunu bile belirtmezsin ya, tıpkı onun gibi sun.

Hani bütün gece, uyandırmak, uyanık bulundurmak için Ay gibi gönüller penceresinden vurur, parlar, parlatırsın ya, onun gibi sun.

Hani şarabımla seni kadeh gibi boşaltırım, doldururum demiş de bir şarap sunmuşsun ya, işte öyle sun.

Beni topluluğun çevresinde kadeh gibi ne diye döndürüp duruyorsun? Mademki şarabı ödünç aldın, götürdün, hâlâ getirmeyecek misin?

Sun o şaraptan ki eğer taşa, kerpice döksen ölü taş, cansız kerpiç, canlanır da binlerce şaklabanlıklar eder.

Sun o şaraptan ki, bahçe ondan çiçeklenip açılrsa ne gülün güllüğü kalır, ne dikenin dikenliği.

Senin ayrılık çenginden, sensiz feryada gelirsem, çeng gibi benim de feryattan, figandan haberim bile olmaz.

Düğünleri açan, sahibimiz Tebrizli Şems'tir; zaten büyücülükle düğümleyen de onun sihirbaz gözleri.

CCXXXVII

A gönül, vuslat diyarının devlet kuşusun sen; uç, ne diye uçmuyorsun? Kimsecikler tanımaz seni, ne

insansın sen, ne peri.

Sen dilbersin, gönül değilsin, fakat binlerce gönlü elde edesin de alıp götüresin diye hileyle, düzenle gönül şekline girmişsin.

Bir an vefalı ol da toprağa karıl; toprakla birleş, sonra bir an da kalk, Arş'tan da, ferşten de, iki dünyanın sınırından da geç.

Can neden seni bulamaz? Onun kolusun, kanadısın sen; göz neden seni görmez? Görüşün aslısın, temelisin sen.

Tövbenin ne haddi var ki sana tövbe etsin? Haber kim oluyor ki seninle olsun da bir şeyden haberi olsun?

Kim oluyor o yoksul bakır ki kimya gelince altın haline gelip yok olmasın?

Kim oluyor yoksul tohum ki ilkbahar gelsin de ağaç gibi boy atıp tohumluktan çıkmasın?

Kim oluyor yoksul odun ki ateşe düşsün de kıvılcımlar saçan bir ateş koru olmasın?

Bütün akıllar, bütün bilgiler, yıldızlardır; sense onların perdelerini yırtan bir dünya güneşisin.

Dünya sanki kardır, buzdur, sense temmuz ayı; sen tesir etmeye başladın mı ondan bir eser bile kalmaz, erir gider.

Kim oluyor şu yoksul, kimim ben ki seninle olayım da gene de varlığıma sahip bulunayım? Bana doğru bir baktın mı ben de yok olur giderim, benim gibi yüzlercesi de.

* Sahibimiz Tebrizli Şems'in sıfatlarının olgunluğu Cebrî'nin vehimlerinden de üstündür, Kaderî'nin vehimlerinden de.

CCXXXVIII

Canın için olsun söyle, yurdun nerde senin? Çünkü akla pek şiddetli bir fitness, akıllılığa pek düşmansın sen.

Akıl, bugün oklukirpi gibi büzüldü; başını içine çekti; çünkü gül renkli şarabı sunan sensin, gül bahçesinin hasedini çeken sen.

Ben semâ'a düşkün değildim, sen beni yoldan çıkardın; yüz binlerce hırsızın, yankesicinin, düzencinin bile yolunu kesersin sen.

Göğün kulağına ne söyledin ki böyle dönmeye koyuldu; bulutun kulağına ne dedin ki bu çeşit inciler yağdırıyor?

Toprağa ne gösterdin ki böyle gebe kaldı; yelin nesini kaptın ki böyle ağlayıp inlemeye düştü?

Dağlara ne verdin ki defineler, madenler düzüp koşuyorlar; denizlere ne öğrettin ki inciler, mücevherler saçıyorlar?

Kâfirliğin kulağına ne söyledin ki gözünü yumdu, kulağını tıkadı; aklın kulağına ne dedin ki nurlara gark oldu gitti?

Uykuda beni nasıl oluyor da gamın elinden kurtarıyorsun; uyanıklığımda tekrar nasıl oluyor da gamın eline veriyorsun?

Uykuya benzer binlerce yolun var, çaren var; onlarla gönüle, cana yel verirsin, derde, eleme düşürmezsin.

Nitekim uyanık arif de dünyadan göz yummuştur, âdeta uykudadır; başını kaşındığın kişi, dikenden kurtulmuş gitmiştir.

Güneş'e, Ay'a, yıldızlara, gökyüzüne ne verdin de böyle kolsuz kanatsız uçup duruyorlar?

Oynayıp uçuşan zerreler, senden ne nağme işittiler acaba? İşittikleri nağmeyi dağa da işittirsen o da kalkar, oynamaya koyulur.

Suyun, toprağın özünü hilelerle, düzenlerle öylesine doldurdun ki hileye, düzene başladılar da sana sarılmaya koyuldular.

Fakat bir an onlara üfürmedin mi boş tuluma dönerler; ne hay-huy kalır, ne doğru düzen gitmeye güç kuvvet.

Sustum, kendimden yüzlerce defa kaçtım; fakat gene sen tutun beni, çeke çeke söze getirdin.

CCXXXIX

Yedinci kat gök bile sana kızar, senden uzaklaşırsa canıma and olsun, ürkmezsin, korkmazsın, hiç gam yemezsin sen.

Gönlün onun belâsıyla, onun gamıyla açılıp ferahlamazsa iyiden iyiye bil ki sen aşkta pek ehemmiyetsiz, pek değersiz bir padişahsın ancak.

Sen definenin eziyetinden kork, herkesin zahmetinden, eziyetinden değil; çünkü Tanrı'nın hışmı insanın kinine benzemez.

Sevgiliden başka bir inci bilersen inciye lâıyk değilsin, mayan kötü, aslın pis.

(s. 180) Gebe kadın gibi her kokuyu duydukça yüreğin titrerse bil ki emaneti taşıyanlardan bir koku alamazsın sen.

Kendi beğenişini bırak, dostun beğendiği şeyi iste; şekerlik etmeye kalkışan şekerden mahrum olur.

Seninle gönlü bir olmayana zevkinden bahsetme; çünkü o başka bir adamdır, sense bambaşka bir adamsın.

CCXL

Beni bilmiyorsan karanlık geceye sor; âşıkın mahremi de gecedir, ağlayıp inleyişin tanığı da gece.

Amma gecenin de sözü mü olur burda? Âşıkın binlerce nişanesi vardır; en bayağı nişaneleri gözyaşındır, sapsarı bet benizdir, arıklıktır, süzülüp eriyiştir.

Aşık, ağlayış deminde buluta benzer, tahammül zamanıysa sanki dağdır; su gibi secde eder, yüzünü yerlere sürer de gider yoldaki toprak gibi yerlere döşenir, ayaklar altına yatar.

Fakat bütün bu mihnetler, koca bir bahçenin dışındaki bir tek dikendir âdeta; bahçenin içiyse güllük gülistanlıktır, orda sevgili var, kaynaklar akıp durmada.

Bahçenin duvarını aşın da o yeşilliğe girdin mi dile gelir, şükretmeye koyulursun, şükür secdelerine kapanırsın.

Şükürler olsun Tanrı'ya dersin, güzün cevrini, cefasını giderdi, yer açılıp saçıldı, yeşerdi, çiçeklendi, bahar baharlığını yapmaya başladı;

Binlerce çıplak dal, güllere eş oldu, donandı; binlerce mugaylân dikenini dikenlikten kurtuldu.

Aklı başında olan, ne bilsin sevgilinin tadını tuzunu, güzelliğini, alımını; kirpi gibi oklarla dopdolu amma ne savaşın yolunu yordamını bilir, ne ata binip koşturmasını.

Senin kardeşin de âşıklardır, anan, baban da; onların hepsi de bir olmuştur, bir dostla karılmış, birleşmiştir.

Binlerce beden tuzlaya düştü mü tuz olur gider; ikilik kalmaz bedende, Mergazlı nedir, Buhârâlı ne?

Usananların aptallığına bakıp da sözün gemini kasma; söz söylemeye başlayınca gökyüzündeki susuzlara bak, onları gözet.

CCXLI

Aşktan uyanıklık habercisinin gelip çattığı gece usanç uykusu âşıkların başlarından uçar gider.

Yıldızlar secde eder, Ay'a, Zühre'ye bir haldir gelir; akıl fikir yürüyüşten, rahvan gidişten kalakalır.

Ne mutlu gecedir o gece ki böyle bir Ay doğar da apaydın güne bile her şeyi örtüp gizleme sıfatlarını bağışlar.

Dünyanın kuruluşundan sonuna dek kimsecikler görmemiştir böyle kendinden geçişi, böyle aklı başında oluşu.

Sen ister sıçra, ister yerlere döşen; güneşle beraber gitmek, kimsenin haddi değildir.

Bu gece uykuya tamah etme, uyuyacağını hiç umma; uyanıklık padişahı gelip kondu, seyre seyrana daldı çünkü.

CCXLII

Gel, gel; bu uzaklıktan pişman olursun sonra; tatlı davetimize gel, ne diye köpürüp duruyorsun?

Bu mecliste yaşayış dalga dalga köpürüyor; Tanrı yardımcısı, her yanda da Mansûr şarabı var.

Gül demeti yerine ellerde güzellerin halka halka, büklüm büklüm saçları; menekşeler yerlere döşenmiş, yarlıganma yerinde ayaklar altına serilmiş.

A ümitsiz, binlerce kutluluk kadehini içegör, afiyetler olsun; a sinek avlayan, binlerce altın al, binlerce güç kuvvet bul.

Burda binlerce çeşit Zelîhâ var, binlerce çeşit Yusuf; şarap cana canlar katıyor; raks tambura uyuyor.

İnciler mekânsızlık âlemi denizinin avucuyla saçılıyor; lüzumu bile yokken inananın da önüne kâfurdan dökülme bir mum koyup yakmış, yalanlayanın önüne de.

Her can bal denizinin ortasında, siz de gelin, haydin, ben balarısının balından kurtuldum artık diye bağırmada.

Sevenlerle sevilenler birbirine düşmüş; yerlere serilmişler, hepsi de sarhoş, utanma, çekinme nazından kurtulmuşlar artık.

* Kıyamet kopmuş, bütün sırlar, bütün olaylar meydana dökülmüş, ortaya çıkmış; boru sesleri ölüleri diriltmede.

Yılanlara, çıyanlara düşmüşsün, karıncalara gıda olmuşsun amma ey çürüyüp erimiş, dökülüp gitmiş kemik yığını, topraktan baş çıkar, kalk.

Ol dediği şey oluveren emir sahibi seni yılandan, karıncadan satın aldı, emre uyduğuna karşılık beylik elbisesini giyin.

İnci, mücevher hazinesi senin, dükkân derdinden geç; tertemiz nurla gıdalan, bu, tandır ekmeğinden elbette daha iyi.

Tanrı şarabının çiçekleri açıldı, çiçekleri de bırak artık, üzüm şarabının mahmurluğunu da.

Hurilerin güzelliği, Bulgar cariyelerinden daha üstün; can şarabı, bulgur aşından daha lezzetli. [\[54\]](#)

Sevgilinin hayali, gözyaşı hamamıma geldi, oturdu; gözbebeğim natırlığa kalkıştı.

Hıtay Türkü'nün gözleri daracık amma ne zararı var? Can yüzgeci çıplaklıktan utanır mı ki?

* A yere ekilen tohum, hele bir boy ver, ağaç ol; iznimizle halifemiz, vezirimiz sensin bizim.

Kim görmüştür böyle bir gün? Öylesine bir gün ki her şeyi, herkesi geceden kurtarmış, geceleyin görmezlikten halâs etmiştir.

Parıl parıl parlayan el, Mûsa gibi keremler etmiştir şimdi; dünya Turusîna'ya dönmüştür, nurlarla dolu bir gönül haline gelmiştir.

A gönül, şimdicek canlar meclisinde yurt edin, çünkü sen, o Beytü'l-Mamûr'da oturanların ev sahibisin.

Sarhoşluğa bağlanıp kalma, büsbütün yıkıl, harap ol gitsin; iyiden iyiye bil ki mamûrluğun aslı, temeli, harap olmaktır.

Bugün şu yeşillikte Tanrı harabısın, Tanrı sarhoşu; binlerce şişe kırsan mazursun sen.

* Senin sâkînin elinde toprak bile kızıl altın kesilir; mademki onun ayak bastığı topraksın sen,

padişahlar padişahısın, fağfursun.

Nerde hasta varsa gelsin, can sağlığına kavuşsun; hattâ sen ölünün dirilmesini seyret, hastalığın da yeri mi yâni?

Şiiri sen söylüyorsan kulum köleyim şiire; çünkü sen İsrâfil'in canına cansın; Sûr'un üfürülüştün.

Vay bu uzaklıktan; fakat mademki söz oka, dil de Harezmî yaya benzer, er geç elbette hedefe varır bir gün.

Harfle, sesle can sözü söylenemez; yarlıgayıcı olmasa yarlıganmış olamaz.

Çünkü o yanda öylesine gönüller vardır ki ne Rum ülkesindedir onlar, ne Türk'tür, ne de Nişaburlu; fakat dilsiz-dudaksız söylenen sözleri duyar onlar.

* Gel de Tur Dağı'na dek Mûsa'ya yoldaş olalım; Tur'da Tanrı'yla konuşan Mûsa'ya "Allah'la konuştu" dendi.

Bir aşk, eteğimi tutmuştur da aç adamın yemek kabını tutup çekmesi gibi beni çekip durmadadır.

Aşkın elinden kim kurtulmuştur ki benim gönlüm de kurtulabilsin; o uzun kılıcın kabzası ancak aşkın elindedir.

CCXLIII

Sana can şarabını içireyim de artık gam yeme; gamın da yeri mi? Her neşeliden rehin olarak neşe alırsın artık.

İki yüz kola kanada sahip bir melek yaparım seni, öylesine bir melek ki artık insanlık bulanıklığı, adamlık vasfi hiç kalmaz sende.

Bedenden kurtulmuş can nasıl olurmuş, eteğinden canlılık tozunu silkmiş can ne hale gelirmiş? Gösteririm sana.

Canların halis ve özel şarabı içtikleri seher çağında, seni gündüzleri, geceleri saymadan kurtarırım.

Kaza ve kader, sana olaylar oklarını atar durur da ondan sonra sana yardım eder, işini başa vardırır.

Rüzgâr, vuslat şekerkamışlığından esip gelmede; öylesine tatlı bu yel ki lezzetine bakıyor da şeker bile şekerim diyemiyor.

Seher çağı, güneş gibi bir kadeh sundu bana; o şarabı içtim, varlığım zerre zerre oynamaya koyuldu.

Körkütük sarhoş oldum da o vakit, dur dedi, sana bir kadeh daha sunayım da şu ayrılık kalksın aramızdan.

(s. 181) Sun, sun hele ey dünyadaki bütün sâkîlerin canı ciğeri; kerem sahibi keremler eder, Ay aylığını yapar elbet.

Eşi, örneği olmayan Tanrı'nın ululuk güneşine and olsun ki şu boyuna yürüyüp duran, şu boyuna yolculuk eden gök kubbe yaratıldı yaratılalı senin gibisini bulamadı gitti.

A gzelliikte tam, alımda olgun dilber, bunun tamamını sen söyle; seher çağında sunduğun şarabın sarhoşluğu, beni benden aldı çünkü.

CCXLIV

Gel, gel ki bizim gibi bir dost bulamazsın sen; iki dünyada da nerde bizim gibi gönüller alan güzel?

Gel, gel, her yana yel gibi koşup durma; senin geçer akene başkasının yanında pazar yoktur.

Sen kpkuru bir vadiye benziyorsun, bizse yağmur gibiyiz; sen sanki bir yıkık şehirsin, bizse sanki mimarız.

Neşenin sevincin doğuları olan tapımızdan başka bir yerde halk neşeden sevinçten ne bir eser görmüştür, ne de bundan böyle görür.

Uyudun mu ryanda binlerce şekil görürsün, oynar durur; uyandın mı o halktan birini bile göremezsın.

Eşek gözünü yum da akıl gözünü a; çünkü nefis tıpkı bir eşektir, hırs da yularıdır âdeta.

Tatlı akideyi aşk bahçesinden iste, çünkü tabiat sirke satar, koruk sıkarak ancak.

Seni yaratanın şifa yurduna gel; o hekimden hiçbir hasta ekiniplik kaçınamaz.

O padişah olmasa dünya başsız bir bedene döner; öylesine başın çevresine sarık gibi sarılagr.

Yüzün kara değilse aynayı bırakma elden; çünkü can, senin aynandır, bedense o aynanın pası.

Müşteri talihli kutlu tacir nerde ki sıkı bir pazarlığa girişeyim onunla da satın alıvereyim onu.

Beni hatırla, fikrine getir, akılı fikri ben verdim sana; lâ'ı satın alacaksan bâri benim madenimden al.

Adımını atıp gideceksen sana ayak verene git; iki gözünü a da sana görüş verenin yüzüne bak.

El (köpük), kimin denizindeyse onun aşkına el çırp; çünkü onun neşesine ne gam gelir, ne keder.

Onun sözlerini kulaksız duy, ona dilsiz, ağızsız söz söyle; çünkü dille söylenen sözün bâzı bâzı yalan olmamasına, bâzı bâzı insanı incitmemesine imkân yok.

CCXLV

Sevgili, gözlerini dikmiş, gözlerine bakıp durmada; sen de sakın bir başka dostun yüzüne bakmaya kalkışma.

Gönlüne o sevgiliden başkası gelirse git de, git, korkuyorum, ciğerini yerim senin.

Aklını başına al, gözleri gözlerine bakıp da sakın bir yabancının hayalini görmesin.

Bana bak da ibret al; sevgili beni sınamalara uğrattı, hileyle çeke çeke beni bir gl bahçesine sürdü, götürdü;

Bir gül gösterdi ki bütün güller ona haset eder de solar, dökülür; bir güzel gösterdi ki bütün güzeller ona giriftâr olur gider.

Şöyle bir taaccüple başını salladı da eşi, örneği yoktur, misli görülmez, seyret de bak dedi.

Hani bir yankesici bana, peşinde hırsız var demişti de ardıma dönüp bakarken sarığımı kapıvermişti ya, tıpkı öyle işte.

* Davud, bir gözle bakmıştı da özürler dileyerek gözyaşları dökmeye başlamıştı; gözyaşlarından yerde yeşillikler bitmişti.

* Taze başağa baktığından, bir sitemkârlıkta bulunduğundan babanı cennetten sürdü, çıkardı o.

Sünbül gibi kaşlara dalmaktan sakın, padişahın gözü sende; aklını başına devşir, bir alıcı var, sana bakıp duruyor.

Senin iki gözüne de müşteri, daima diri olan, her an yaratıp duran Tanrı'dır; bir leş gibi sen de tutup da kuzguna verme gözlerini.

Sus, sus, gözlerini yumdun amma halka gösteriş kaygısı seni tuttu, şiire çekti.

CCXLVI

Bir güzel, bir sevgili, ebedî olarak uykumu dağıttı gitti; uykumu aldı da bir mağaranın dibinde bir taşın altına gizledi gitti.

Gözlerim uykuyu rüyada bile göremez artık; bir leş tuzlaya düşerse leşliği kalır mı hiç?

Uyku nerde, gözlerim nerde? Karar nerde, gönül nerde? Şu sınama sabır mı kor, sabreden mi bırakır?

Akıl bir dağ kesilse saman çöpü gibi onu bile uçurur; seyret de bak, bu kasırga ne de heybetli bir kasırga.

CCXLVII

Sır perdelerine sahip olanlara bir haber ilet; bir ay yüzünden gökyüzünün perdeleri yırtıldı gitti.

Bir gece, bütün yıldızlar uyumamıştı, o güneşin yüzünü görmek için oturmuşlardı.

Gayret habercisi kılıcını çekip gitti de ne yapıyorsunuz siz dedi; ne yaptığımızdan, ne olduğumuzdan haberimiz bile yok dediler.

Gayret çavuşu geriye döndü, geldi, her birine ateşlerle dopdolu feryatlar ederek sakının dedi, sakının;

Geceleyin akrep, eğri büğrü, onun sarayının kapısını örten, tehlikelerle dopdolu olan perdenin kıyısında bucağında gezerken,

Ululuk kapıcısı kahrı yağın döktü de bir kıvılcımla yakiverdi onu.

Yazıklar olsun, bahtımın gözleri aydın olmak için ne olurdu, kapısının toprağından bir eser bulsaydı da sürme gibi gözlerine çekseydi;

Çekseydi de o kuvvetle, Güneş'in, Ay'ın bile göremediği o gözle bir baksaydı.

* Nesr-i Tâir, onun kolu kanadı bağılıdır dedi de bu güvençle heveslendi, o yana uçtu;

Derken bir sinek, onun uçsuz bucaksız şekerkamışlığından uçtu, Nesr-i Tâir'in peşine düştü de yetişti, başını yarıverdi.

Şarabının kokusu şu dünyaya yayılsa her yanda sarhoş olmuş, yerlere serilmiş bir Ömer görürsün.

Bir neşe çılgılığıdır karayı da kaplamıştır, denizi de; her yerden, insan kalıbı rahmet denizini giyindi sesi gelmede.

Belâlara uğramaktan çekinenler, rahata, huzura kavuştular, kılıçlarıyla kalkanlarını attılar, rahatça oturdular.

Havaldaki zerrelerle denizlerin katreleri bile kulaklarına onun küpesini taktılar, bellerine onun gayret kemerini kuşandılar, ona kul köle oldular.

Onun hizmet hakkı, yapıp ettiklerini anlatmaya kalkışırsa her şey, herkes ne olduğunu anlar; çünkü hiçbir varlığın tek bir hüneri bile yoktur.

Sevgili, şehirleri bezemek için dolaşmaya çıktı, mühendisçesine hendeseyi düzdü, koştu, öylesine bir kapı açtı.

Şekli, vasfı Tebriz'e erişince o şehre bir gümüş bedenlinin can yalımları vurdu.

Kalem kırıldı, akşamdan kalma sarhoş gibi hiçbir şeyden haberi yok, yerinden düştü, yerlere serildi.

Sözü nasıl tamamlayayım ki hatırım ateşler içinde, şükür sularına batmış; suya atılmış şeker gibi eriyip gitmede.

CCXLVIII

Gönüller yakmak, ancak sevgilime verilmiş benim; Tanrı lûtfu da aşkı bana nasip etmiş, ne de kutlu rızık bu.

Başım bile gitse varsın gitsin; baş o bana; külâhtan da kurtuldum, baştan da, külâh dikenden de.

Ağzını kulağıma verdi de dedi ki: Sana bir söz öğreteyim de öğren.

Bir ancağız bizim yeşilliğimizde yayılır, bir hoşça bizden gıdalanır, gelişirsen Hutun ülkesindeki ceylana dönersin, kanın tamamıyla misk olur.

Can can olduktan sonra can, beden kaydı nedir sana? Mademki altın madenisin, bir tohumla ne işin var, ne diye onu ekmek kaydına düşersin?

Erleri güzellerin meclisine çek, Hızır'a, abıhayata kılavuz ol.

Lâ'î renkli şarap geldi, üzüm şarabı değil; şeker saçıyor sevgili, bu şeker vermeye benzemiyor.

CCXLIX

Ben senin gördüğün adam değilim; beni görse de tanıyamazsın sen. Sen bir hayalden başka bir şey göremezsin, çünkü uyuyorsun, uyku sarhoşusun, uyku sersemisin sen.

Bu azlıkla, çoklukla nicesin, ne haldesin diye bana sor; bir kör herifin eline düşen Yusuf nasıl olabilir ki?

Can Yusuf'unun yüzü aşk gözüyle görülür ancak; sendeyse aşk gözü yok, sen vehim adamsın, kıyaslara düşmüş birisin.

Gözün, görüş nimetinin karşılığı, Tanrı'ya şükretmektir, Tanrı'yı övmektir, bunu böyle bil; kalp gümüş gibi, kalp altın gibi potadan kaçma, şükrediş, övüş madenisin sen.

Potadan korkarsan gerçekten de hayale taparsın sen; hayalinde bir put yonarsın, sonra da o puttan korkar durursun.

Hayalinde bir put yapıyorsun da onu önüne koyup namaza duruyorsun; kâfir gibi putlara tutsak olmuşsun; kadın gibi âdet görmedesin, kan dökmedesin.

Halbuki hayal, senden doğar; senden meydana gelen şey, sonradan meydana gelen putu yontmadadır; Ay değilsin, tozsun sen; altın değilsin, bakırsın sen.

(s. 182) Gerçi hepsi de birdir amma gene de bütün erlerin, erenlerin canlarına and olsun ki a beden, dolap gibi dönüp duran şu gök kubbenin altında ekin için kullanılan bir öküzsün sen.

Fakat göğün boyunduruğundan başını, boynunu kurtarırsan, eşek sürüsünden kurtuldun bil; meleksin o zaman, insansın elbette.

CCL

Sıçra, sıçra, kurtul şu cihandan da cihanın padişahı kesil; hele şu şekeri bırak da şekerkamışlığı ol.

Sıçra, sıçra, şeytanı yakmak için şihap gibi atıl; yıldızlıktan kurtuldun mu gökyüzünün mili olursun, her şey senin çevrende döner dolaşır.

Nuh denize gitmeyi kurdu mu ona gemi olursun; İsa göğe ağarken ona merdiven kesilirsin.

Gâh Meryemoğlu İsa gibi can hekimi olursun; gâh İmranoğlu Mûsa gibi gider, çobanlık edersin.

Seni pişirmek, olgunlaştırmak için bir can ateşi var; fakat sen kadınlar gibi geriye kaçarsan ham kalırsın, kaltabanın biri olursun.

Fakat ateşten kaçmazsan tam pişersin, olgunlaşırsın; pişmiş somun gibi sofranın başköşesine geçersin, aziz olursun, ağırlanırsın.

Sofra kuruldu mu kardeşler, benimserler seni; ekmek gibi cana yardımcı olursun, derken can kesilirsin.

Zahmet, meşakkat madeniysen sabırla define olursun; gayb âlemine ait şeylere yer yurt kesilmişken tutar da gaibleri bilir bir hale gelirsin.

Ben bunu söyler söylemez gökten bir sestir geldi, can kulağıma, böyle olursan dedi, öyle olursun elbette.

Sus, ağız, şeker çiğnemek için ağız olmuştur; çenesi gevşek olman, boyuna çene çalman için değil.

CCLI

Şu sâkîden seher çağı şarap içen kişinin gözlerindeki mahmurluğa bak da ötesini sen var anla artık.

Hiç ummadığım bir kutluluk koşa koşa geldi çattı bana; sanki Mekke halkından olmayanın yanına Kâbe koşup gelmiş; tıpkı onun gibi.

Gel ey bütün sâkîlerin canı ciğeri, koş, gel de Tanrı'nın o lâ'l renkli, halis şarabını sun bize.

Ayrılık zehirlerle dopdolu binlerce kadeh sunmuştu; panzehir madeni geldi de panzehirliğini yaptı, zehirlenenleri kurtardı.

Gel ki genç talih, senin yüzünden yepyeni bir devlet buldu; gel ki iştihak çeken, senin yüzünden yepyeni bir elbise giyindi.

* Nasıl gülmeyeyim, gülüşümü nasıl gizleyeyim? Gülen narım ben; şekerkamışı, şeker, somaklık edecek değil ya.

Öyle birisin ki her yetimi, her tek kalmışını muradına çift edersin, dileğini verirsin; fakat ululukta, ihlanda eşin yok, teksin sen.

Bir oyundan, bir eğlenceden ibaret olan dünyanın şarap sunuşu çocukçadır; halbuki senin sağrağın pek büyük, ergin kişinin sarhoşluğu senden.

Gönül evinin çevresinde gam yılanı dönüp durmada, fakat bir türlü içeriye giremiyor; halis zümrüt, yılanların gözlerini kör eder.

Kardeş, ya ayna ol, yahut gözümün önünden uzaklaş; çünkü sen Rum kayserinin zıddı bir Zenci'sin, gözbebeklerine düşmansın sen.

Bunu bırak şimdi; bugün akşama dek zevk çağı, iştret demi; sarhoş olduk, yerlere serildik de mürâîlik hırkasını yırttık gitti.

Bugün kim akıldan dem vurur, güzel ahlâktan bahsederse şarap testisini o adamın başına, sakalına dök gitsin.

Bugün kayserim dünya köşkünün ışığı kesildi, Rum ülkesine mensup yanaklarıyla, Kıpçak iline mensup gözlerle dünyayı apaydın etti.

Şarap yeliyle söz bulutu dağıldı, bulutsuz bir şarap yolla, rızıklar veren sensin ancak.

CCLII

Eğer bir ancağız hevânı, hevesini bırakır, ehil olmayıştan vazgeçersen, peygamberlerin, erenlerin gördüğünü görürsün.

Kendini Tanrı bilmez de has kul kesilirsen Mu'tezilî'nin inadına Tanrı'yı görürsün sen.

Tam erkeksen, ersen ahmaklardan kaç, can gözünü zevâlsiz nura aç.

İnsanların ayıplarını söyleme, gaybi bilene bak, bilgisizlik dilini kes, artık düzene başvurma.

Gözyaşlarıyla abdest al, yalvarıp yakararak namaz kıl, ezelî şarapla sarhoş ol, yerlere seril a benim canım.

Tur Dağı'na çık da Mûsa gibi bana görün narasını at; kâfirin boynunu vur, Ali gibi savaş.

Tebrizli Şems'ten şeker dükkânını iste; fakat sen sirke satan birisin, nerden bala lââyık olacaksın?

CCLIII

Gel, gel ki sen, günlerin eşsiz, örneksiz güzelisin; kardeşsin, babasın, anasın, sevgilisin, gönül huzurusun sen.

Senin güzel adın anılınca ölü bile dirilir, mezardan çıkar; kardeş bu kadar güzel ada-sana sahip olmak, lâf değildir.

Tanrı'nın lûtfusun, rahmetisin; sana kaçanı, sana sığınanı, eğriliğine, hamlığına bakmaz, kabul edersin.

İnada kalkışır, savaşa, girişir, böylece ömür sürer giderim, fakat bu da aptallıktan; çünkü sen, ne öldürürsün beni, ne huzura kavuşturur, yaşatırsın.

Hiçbir şeyle sığmazsın ya; fakat sığıdığını kabul etsek ne de gül gibi boy atmış bir dilber olursun.

Gâh ayrılığa düşürürsün, çare öğretirsin; gâh elçi gönderirsin, yolladığın habere can kesilirsin.

Gönül penceresinden mum ışığı vurdu mu, geceleri yol alan şu gönül bilir, anlar ki damın üstündesin sen.

* Aşkın lezzetini tam alabilmek için gölgeyle güneşin bir olmasını istiyorum; meramım, maksadım bu.

Olmayacak şeyi arıyorum, olmayacak işin peşine düşmüşüm; bu suçumla beni ne bir bilgin kabul ediyor, ne bir bilgisiz.

Sen de olmayacak şeyi dinlemezsin, olmayacak şeye inanmazsın; sen irâdeni akıllara, yorulması güç düşlere vermişsin, git, git işine.

Fakat canlara hükmeden padişahlar padişahından bir tat alsaydın Tanrı sofrasına gözü açık otururdun, vehimlere kapılmazdın.

Hekimlerin hekiminden bir ilaç alsaydın da içip sindirseydin, iki dünyanın da olmayacak şeylerini benim gibi içer, sömürürdün.

Tebriz doğusunun sırrına var, Şemseddin'e doğru salına salına git; çünkü sen iki dünyanın memleketlerine Mirrîh yıldızı gibi ışıklar saçmadasın.

CCLIV

Güzel sevgilim, seher çağı bir kadeh şarap sundu bana; hazır safrası kabarmışken, hazır daha bir şey yememişken şu ham kişiye de tattırın şu şaraptan.

Ne şarabı üzüm suyundan, ne kadehi sırçadan, ne de mezesi aşağılık kişilerininki gibi şeker, badem.

Bir saman çöpünü yel nasıl kapar, uçurursa o şarap da beni yele verdi; sevgili o sıcak, o hararetili suyla beni ağırladı.

Çok softalık sattım, çok riya yaptım amma o boyuna diyordu ki bana: Etme, eyleme, böyle bir fırsat, günler geçer de az ele düşer.

Böylesine bir şarap, benim gibi bir sâkî; sense sanki bir neysin; kim tutar da istemem der, meğerki bilgisiz biri ola, meğerki aşağılık biri.

Naz yoluna yollandım da hayır dedim, bugün git; inat ettikçe etti de beni birkaç kere sövüverdi.

O sövüş, binlerce kadeh şarabın yapamayacağını yaptı bana; yıkıldım, harap oldum; ne ârım kaldı, ne ad-san kaygım.

Nasıl olur da o padişahın lûtfu, adamı sarhoş etmez? Öylesine bir padişaktır o ki bütün bir dünyayı tek bir haberle yıkar gider.

Bir gönül gerek ki şu sözü tamamlayayım; fakat gönlümün kararı dilber, benim gönlümü harap etti.

Sarhoşlar gibi ayağına baş koydum; sarhoş başımda bir maceradır belirdi.

Derken başımı bağına bastı, okşadı; eşi bulunmaz bir dilberlik bu, görülmemiş lûtuflar bunlar.

Sonra da yanındakilere diyordu ki: Böylesine bir kuş bu çeşit tuzağa lâayık değil mi?

Bahçede sarhoş bülbülüm ben, ötüşümü dinle; kafese girme, dam kıyısına konma.

Sustum, gazelin kalan kısmını söylemeyeceğim; ancak benim gibi cehennemleri içip sömüren birisini bulursam o vakit söylerim.

CCLV

Âşıkın ne korkusu olabilir ayıplanıp arlanmaktan, kötü ada sana sahip olmaktan; çünkü aşk zaten sultanlıktır, olgunluktur, murada, maksada ulaşmaktır.

Aşk kaplanı, dünyanın renginden, kokusundan ne diye korksun; yokluk timsahı, cehennemleri içip sömürmeden ne diye ürksün?

Âşık, o şarabın verdiği sarhoşlukla ne hallere düşer; kadeh bile o şarabın yüzünden erir, kadehlikten çıkar.

* Toprağın da yeri mi, sözü mü olur? Dağa bir katreciğini döktü de dağ binlerce kavgaya gürültüye düştü, binlerce coşkunuğa, sarhoşluğa girişti.

Sırça bir gönüle sahip oldukça aşk kadehini nerden bileceksin sen; bu tuzağa tutulmuş bir kuşsun, aşk tuzağını nerden anlayacaksın sen?

(s. 183) Arı duru denizden bahsetmiyorum; deniz şöyle dursun, köpüğünü görsen cıvaya dönersin de hiçbir avuçta karar edemezsin.

Bulanır, kararırın onun arılığının ne suçu var? Sen sirke içer durursan şeker kamışının ne kabahati var?

Toprak başına sirkenin de, kutsuzluğu yüzünden arı duru bal şerbeti dururken sirke içenin de.

Bana bak da gör, bu mecliste halkın en aşağısıyım amma öylesine kendimden geçmişim ki ileri kim, aşağılık kim, ayırt edemiyorum.

CCLVI

Görmüyor musun? Susamış, tutuyor da suya kızıyor; aç, gelmiş de ekmeğe burun büküyor.

Dehliz de güneşe kızmış, istemiyor onu; ne de aptallık bu, ne de kutsuzluk, bilgisizlik, uyuzluk.

Altın madeni seni tapısına çağırıyor, sen gitmiyorsun da topraktan altın parçacıkları toplamaya koyuluyorsun.

Şu güzellerde ezeli güzellikten altın parçaları var; onları suya, toprağa gösterir de balçığa, sen balçık değilsin, busun, bu der.

Sen hemen baştan başa altın parçası olmaya bak; altın kesilirsen madenine gider, aslına kavuşursun, zaten tamamıyla altınsın sen.

Cezbe balına cefa suyunu katmadayım, çünkü halis bal, tatlılığından boğazından geçmez, yiyemezsin.

Dualar, âmini çekmez mi? Ben de seni çeke çeke bu yana getirdim; topallıyorsun amma zararı yok, gel benim yanıma.

A balık, denize doğru git, kendini denizden çekme; sen kutluluklara eşsin, devlete yâr; öyleyken ne diye kinlere düşersin?

Sen gitmezsen o kerem, seni tutar, çeker; padişahların keremi, rahmeti böyledir, böyle yapar.

* Sertçe çekerse seni, korkma a gönül; çünkü çeken Yusuf'tur, sense Bünyâmîn'sin.

Hani Yusuf, onu töhmet altına almıştı, hırsız tutmuştu da altın kupayı sen aldın, kötü kişisin sen diye ona sert muamelede bulunmuştu;

Sonra da yalnız kaldıkları zaman ona, sen demişti, benim eşim dostumsun, kardeşimsin; sen bana, benim kucağıma lâyıksın, ben duayım, sen de âmin sözsün.

Mekândan münezzeh olan o âlemde köşklerin var; hal böyleyken şu yokluk yurdunda ne diye hırsla

düşer, didinir durursun?

Sana bin kere söyledim, sus, ağzını açma dedim; fakat sen inadınla hep o Ahmed'sin, dünkü Ahmed.

Canımın canı feda olsun sana, beni yaşatan sensin; özümü balçıktan halâs eden sensin ancak.

Canımı ağırlamada, ona güzelim elbiseler giydirmedesin; onlarla yaşarım; ölünce de beni kefenleyen gene sensin.

Ey kaynaktan ırmaklar fişkirtan, ey gözlerimi aydınlatan; o şarabı bana sundukça sarhoş oluyorum, kendimden geçiyorum; onu içmekse dinim benim.^[55]

CCLVII

Sana demedim mi ki güzellerin padişahısın sen; çayır çimen yerine topraktan güzeller bitirirsin sen.

Güzellik dolabını bir döndürdün mü her kuyudan binlerce Yusuf çıkar, belirir.

Canlarıyla oynayıp giden nice kişiler var; bunların yüzünden can pek ucuzladı; senin güzellik saltanatının hüküm sürdüğü devirde ağırcañlılık ortadan kalktı gitti.

Gerçek âşıkca can kaygısı nedir, kilit, kürek kaygısı ne? A gönül, bu gül bahçesindensen yaprak gibi titreme.

Karakış kargası, yahut ovanın leyleği sarhoş bülbülün çilemesini ne bilir, ne anlar.

Bir kerem sahibinin, güzelim, lezzetli yemeklere iştahı varsa, bu iştah gerçekse bir butla, borani aşığı ağır gelmez ona.^[56]

Ne sen pervaneden aşağısın, ne sevgili mumdan aşağı. Aşağıysan ne diye onun kanadından bahsedersin, ne diye caka satar, övünür durursun?

Aşağılık bir cana karşılık, lütfedip binlerce kutlu can vermede sevgili; ucuzluk dediğin de budur işte.

Güneş batacağı zaman sana secde etti; karşında devletten de geçti, kutluluktan da.

Bu çeşit derdin verdiği dağınıklıkta zevke eren kişi, artık yarabbi, beni dağıtma, bana dağınıklık verme demez.

Bir sivrisineğe benzeyen gönlüm, yele bindi de havalara ağdı; bir sivrisineğin Süleymanlık ettiğini kim görmüştür?

Sus da balık gibi suyun içinde gizlice, görünmeden yürümeye bak, aşağı kişilerin dâvasını bırak, sen umman ehkindensin.

Sus, sofraya yayıldı, yemek vakti geldi; hepsini okumaya kalkışırsan eş dost yemeği yer, bitirir.

CCLVIII

İnsanlık güneşi yüceldikçe yüceldi; bu ne tatlılık, bu ne sarhoşluk; bu ne aşk, bu ne kolaylık.

Dünya, nuruna karşı yok oldu âdeta; nesin sen; gönül kapma tılsımı mısın, yoksa güzellik definesi mi?

Seni bu şekilde çizip bezeyen kalem, ne güzel kalem; herkesin mektubunu yazılmadan okuyorsun sen.

A gönül, padişahlar padişahının doğanı seni avladı ya, artık kuşların dillerindeki sırrı anlayan bir terceman beysin sen^[57]

Terceman da nedir? Şimdi yücelerden yüce bir Zümrüdüanka kesildin, yüzlerce Süleyman'ın can bakışlarına bir âfet oldun.

Seni ararken imanın da çarığı yırtıldı, küfrün de; küfürden de, imandan da bin yıl ötedesin sen.^[58]

Her seher çağı, doğup parladın mı can horozu seslenir, öter; gel der, can da sensin, cihan da; git der, padişahsın sen.

Mademki Tebrizli Şems, canıma canlar katmada; ben de güllük gülistanlıktan vazgeçeyim de canımı onun bulunduğu tarafa götüreyim.

CCLIX

Sevgilin yoksa ne diye aramaz, istemezsin? Sevgiliye kavuştuyusan ne diye neşelenmezsin, çalıp çağırmazsın?

Eşin seninle uzlaşmıyorsa niçin sen o olmuyorsun? Rebâb feryat etmiyorsa ne diye kulağını burmuyorsun?

Ebû Cehillik, sana perde oluyorsa neden savaşmıyorsun Ebû Leheb'le, Ebû Cehil'le?

Bu ne şaşılacak iş diye tembel tembel oturakalmışsın; böyle şaşılacak bir havaya uymadığın için asıl şaşılacak kişi sensin.

Dünyanın güneşisin sen, neden gönlün kara? Bir daha tutulmasan, tutulacağın yere varmasan olmaz mı?

Bir daha altın kesesine tamah etmeyesin diye altın gibi potanın içine girmiş, potaya tutulmuşsun, eriyip durmadasın.

Birlik, birdir diyenlerin bekâr odasıdır; sen de ne diye Tanrı'dan başka ne varsa hepsinden de canını bekâr etmez, her şeyden vazgeçmezsin?

Sen hiç iki Leylâ'ya gönül vermiş Mecnun gördün mü? Neden bir yüzün, bir yanağın havasına düşmezsin ki?

Varlık gecende pusuya girmiş, gizlenmiş öylesine bir Ay varken gece yarısı ne diye duaya koyulmaz, yalvarıp yakarmazsın?

Yeni şaraba düşmedin, çok eski bir sarhoşsun amma Tanrı şarabı seni kavgaya gürültüye götürmez.

Benim şarabım aşk ateşidir, hem de Tanrı elinden sunulmadadır; canını böyle bir ateşe odun

etmiyorsun ha, yaşayış haram olsun sana.

Söz, dalgalanıp duruyor amma onu dudakla değil de canla, gönülle anlatmak daha iyi.

CCLX

Şarapla sarhoşsan neden coşup köpürmezsin? Şarabın yoksa ne diye haber vermezsin?

Can Mesîh'inden üç dört kadeh içtiysen niçin dördüncü kat göğü aşmazsın?

Sarhoş olduğun kişiden ne diye ayrılırsın? Başına sersemlik veren adamdan niçin kaçınıp çekinmezsin?

Güneş gibi niçin külâhını yana eğmezsin? Ay gibi kendi ışığından ne diye kemer kuşanmazsın?

Evveline evvel olmayan güzellik güneşi, kılıç vurdu mu lâ'1 madeni gibi neden canını, gönlünü o kılıca siper etmezsin?

Şekerkamışı gibi sen de o nefesi güzel lâ'1 dudakların lezzetini tattıysan ne diye ona dönmezsin, ne diye dünyayı şekerlerle doldurmazsın?

Bulut gibi sen de o denizden gebe kaldıysan ne diye ona benzemezsin, ne diye yeryüzünü incilere gark etmezsin?

Bir gül bahçesine benzeyen yüzünden gül yüzlüler coşup duruyorlar, namussuzun biri değilsen niçin bakıp görmezsin?

Bak da gör, bağda bahçede yeşiller giyinmiş dilberler, elbiseler, kaftanlar bağışlayan padişahın tapısına geldiler, sen de ne diye yola düşmezsin?

* Yaşayış baharından hırka giyinmişsen, elinde ondan bir şecere varsa niçin ağaç gibi sen de gönlündeki gizli şeyleri belirtmez, ortaya dökmezsin?

Mademki dünya yok-yoksul kişiye itibar etmiyor, ne diye yokluk meclisinde muteber bir geçime dalmazsın?

CCLXI

(s. 184) Mânaların aşk Burâk'ı aklımı, gönlümü aldı, götürdü. Sor bana, nereye götürdü? Senin bilmediğin o tarafa.

Öylesine bir kemere, bir sayvana ulaştım ki orda ne Ay gördüm, ne gök; öyle bir dünyaya eriştim ki dünya da dünyalıktan çıkar orda.

Bir soluk aman ver de aklım başıma gelsin, gelsin de canı öveyim, anlatayım sana; senin de canın var, kulak ver sözlerime.

Fakat hoca, daha yakın gel, kulağını ağzıma ver; çünkü duvarın da kulağı var, bu pek gizli bir sır.

Sevgilinin lûtufları var, keremleri var; görülmemiş lûtuf, eşi bulunmaz kerem bunlar; kulak yolundan apaçık, apaydın ışıklar girmedi.

Akıl Hızır'ına yoldaş ol da abıhayat kaynağına ulaş, sonra da gündüzün, güneş kaynağı gibi nurlar saçadır.

Hani Zelîhâ, Yusuf'un himmetiyle gençleşmişti ya; şu eski dünya da bu yıldızın lûtfuyla gençliğe kavuşur.

Süheyl yıldızına benzeyen can, Yemen tarafından belirdi mi Ay da görünmez olur, Güneş de, yedi göğün kutbu da; onun nuru hepsini de alt eder gider.

Bir ancağız altın kırıntısına benzeyen dini, dilinin altına al da içinde nasıl bir maden var, bugünden gör.

Ağızlara, dillere düşmüşsün, halk incitip durmada seni; lâtifsın, olgunsun, bir somuna benziyorsun da o yüzden ağızlarda, dillerdesin.

Zerre gibi ayak vurmadasın, oynayıp durmadasın, çünkü ışık, elini tutmuş; kum gibi ağırsın, bu, kuruluktan, yaşlıktan ileri gelmede.

Güneş doğunca kara yere der ki: Mademki sana eş dost oldum, iki kırana sahiptin sen.

Sen keçi değilsin ki üstüne ışık konan masaya tırmanıp oynayacaksın; sen arslan sürüsünü güden, erkek arslana benzeyen bir çobansın.

Beş duygu ışığını gönül nuruyla aydınlat; duygular beş vakit namazdır, gönülse yedi âyetten ibaret Fâtiha sûresine benzer.

Her sabah göklerden bir sestir gelir; yolun tozunu yatıştırdın mı, bir nişane elde eder, yol alır gidersin der.

Namussuz korkak gibi geri kalma, azim yularını kasma; önünde iki ordu var, fakat yürü, aldırma, sen kılıç gibi ilerlemeye bak.

Şeker, ağzını aç diye önüne geldi, ne diye şekerin davetine karşı fıstık gibi ağzını yummuşsun?

Al şeker tablasını, davul döve döve ye, afiyetler olsun, masal davulunu dövme, ne diye ziyanlara eşsin sen?

Tebriz'in övündüğü Şems yüzünden güneşe tapıyorsun; çünkü o, şu mekâna sığan güneşe karşı bilgiler güneşi.

CCLXII

Hangi gönüle gelip konsan aşk gibi oturur, yerleşirsin de o gönlün dibinden tatlılık kaynak kaynak coşmaya başlar.

Sen duanın canına cansın, âmine nur; o yüzden dua, halkın hacetlerine, dileklerine anahtar kesilmiştir.

A gönül, meyhane mahallesinde senin nazını, edanı kimsecikler almaz; burnu büyük olma, âr namus kaydına düşme de dünyayı gör.

Elest – belâ durağında bedensiz candın sen; sana o olduğunu gösterdi, ne diye şunun bunun gamına düşer kalırsın?

Senin öylesine bir kolun kanadın var ki gökleri ölçer, biçer; neden eşeğin, atın, palanın peşinde koşarsın?

Söyle, söyle; neyi aradın da o önüne gelivermedi? Gel, gel, sen padişahlar padişahısın.

Sen dünya padişahının tacındaki incisin, gizli can gelininin binlerce nikâh parasısın.

Ne diye dünya ile dünyanın kanunlarıyla savaşa girşirsin? Sen, göğün de ardında o kanunların biricik çalıcısısın, onların aslı sensin, onları düzene koyan sensin.

Sen göründün mü bütün melekler sana secde ederler; şeytana mensup adamların sana balçıktan yaratıldın dediklerini duymazlar, işitmezler bile.

Belini sımsıkı bağladın da dine gerçekten hizmet ettin; bundan böyle de sana hizmet ederler, çünkü din kesildin artık.

Yıldız gibi parmakla gösterirlerdi seni; fakat şimdi güneş gibisin, gösterilmeye ihtiyacın yok.

Gerçi nazlanmak hakkındır, fakat gene de niyazı bırakma; Vîse'yi kıskanma gayretiyle Râmînlik etmek, daha iyidir.

* Sus, “Oku” sûresine çok uydun; fakat şimdi “And olsun incire” sûresi kesildin, artık harf kabuğunu bırak.

CCLXIII

Mademki haddi aşttın; gel de söyle bakalım, nasılsın, nicesin? Deliliğe tutulur tutulmaz yakarı paçanı yırtttın gitti.

Dalgan binlerce defa sabır gemimi kırdı döktü; uçsuz bucaksız kan denizinin dalgasısın sen, bir kerecik olsun dalgadan baş çıkar da görün.

Kan, en güzel, en arı duru şaraptır, ciğer de en güzel kebab; bu ikisini de arttıradur; zaten sen de artıp durmada, her yanı kavrayıp kaplamadasın.

Mademki senin Elest demenden sarhoşum, senin varlığında yok olmuşum, o yoklukta varlığı bulmuşum; mademki aşk mührünü kırmışım, artık hüznünlere kapılıp kalmadan gam mı yerim?

Dışarda pek çok aradım, sonucu iç âlemi gördüm de aramaktan kurtuldum; iç âlemi arayıp tararken de iştiyak oldum, aşk kesildim.

Bende bir gönül vardı, onu da sen aldın; zaten gönül değildi o, sendin; ne ateşsin sen, ne dumansın; bu ne büyüçülük, bu ne biçim afsun?

A Tebriz'in yüce padişahı, göster güzelim yüzünü; çünkü aynaya benzeyen canda şekiller gösteren sensin ancak.

CCLXIV

Yollara düşmüş cana sor: Nasılsın, dünyanın eziyetlerinden nicesin, bizim eziyetimizden ne haldesin?

Sen İsa'ya benziyorsun, düşüncelerse âdeta Yahudiler; Yahudilerin düzeninden, onların yaptıkları işlerden nasılsın?

Düşmanlardan, yabancılardan bir ziyan gelmez; çünkü onlar senin gözlerinden uzaktır; bildiklerle nicesin?

A halka vefa gösteren, halkla sohbet edip hoşlaşan kişi, dur, sana sorayım: Nasılsın vefasızın vefalarıyla?

Sen bir kuş gibi ecel doğanından kaçıp durmadasın; şu havada korkuyla uçup duruyorsun, nasılsın, nicesin?

Ecel görünüşte ölümdür amma, gaflette değilsen görürsün, bilirsin ki yaşayıştır sana; a kaçıp duran kişi, nasılsın?

CCLXV

Sen benim göğümsün, bense bu hayranlıkla yeryüzüyüm âdeta; andan âna, zamandan zamana gönlümden neler bitirmedesin, neler.

Dudağı kupkuru yeryüzüyüm ben, kerem yağmurunu yağdır bana; yeryüzü yağmurla güllük gülistanlık olur.

Gönlüne ne ektin, ne bilsin yeryüzü; senden gebedir, yükünü sen bilirsin ancak.

Her zerre bir başka sırta gebe kalmıştır senden; yüklü kadını bir müddet dertle kıvrandırır durursun.

Şu kıvranıp duran dünyanın karnında neler var? Ben Tanrı'yım diyen de ondan doğar, kendimi noksan sıfatlardan tenzih ederim diyen de.

Gâh ağlar, inler; dişi deve doğurur; gâh sopa yere düşer, yılan olur gider.

* Peygamber, inanan kişiyi deve say dedi; inanan daima Tanrı sarhoşudur, Tanrı da daima devecidir sanki, onu sürer durur.

Gâh dağlar onu, gâh ot kor önüne, gâh da akıl fikir bağıyla ayağını bağlar onun.

Gâh olur, deve oyununa girişsin diye ayağını çeker; bağı, yularını koparmasını, esrimesini, perişan olmasını ister.

Çayıra çimene bak; neşesinden derisine sığamıyor; can bahçesi ona ne kadar da şekiller vermiş, ne güzel çiçeklerle bezemiş onu.

Nefs-i Küllî'nin anlatış, öğretiş kudretini seyret; akılsız, aptal toprak, onun sayesinde can resimleri yapan bir ressam kesildi.

Fakat Nefs-i Küllî baştan başa bir perde, senin, ikincisi olmayan ululuk güneşinin yüzünü örten bir

örtü;

Evveline evvel olmayan, batmasına imkân bulunmayan güneşin, yüzünün ışığı ne Kova burcunda, ne Terazi burcunda olan Güneş'in yüzüne bir örtü.

Sedefler, besleyip yetiştiren Tanrı'nın incilerine gebe; fakat içlerinde ne varsa birer birer gösterirler, sus.

CCLXVI

Şu ağacın dallarını, meyvelerini göremiyorsun; üç boynuzun var senin: Körlük, sağrlık, uyuzluk.

Suya dalmışsın, su içindesin, suyu sorup duruyorsun; altın hazinesindesin, bakır para, kalp akçe devşiriyorsun.

Tanrı sana, gözünü aydınlat, gözünü aç diyor, sense gözünü bırakıyor, burnunu büküyorsun.

Kara gecesin amma yürü, gerçek sabaha ulaş; sabahım deme, sabahsın amma yalancı sabah.

Yardımlara ulaşmış yardımcıdan işret narası geldi; o şarabı içerek sabahladım, sarhoşluk da sâkîm oldu.^[59]

Kayıtlardan kurtulanlar, ilk olarak dine girenlerin, ilk olarak imana gelenlerin ağızlarındaki tatla bütün gece şarap içerler, meze yerler.

Halbuki sen, kuyruk gibi o sarhoşlardan geride kalmışsın; sen sıcacık yatağın sarhoşusun, yumuşacık yastığın eşi dostusun.

(s. 185) Yokluğa erenlerin sevabından da gaflettesin, duraklarından da haberin yok; altını gözetip duruyorsun, yokluğa erenlere düşmansın.

Senin yediğin şey, gebe kalmış, aşeren karılar gibi toprak; bahçelerde bostanlardaymışsın, ne faydası var?

Kış olsun, bahar olsun, yılan toprak yer; isterse nar gülsün, incir incirliğini yapadursun, onun yediği gene topraktır, gene toprak.

Gerçi güzel bir şeklin var, fakat baştan başa şekil değilsin; gerçi toprak oğlusun, topraktan doğdun, fakat baştan başa toprak değilsin.

Kendine gel de sus, şeytanlar tefini ıslattılar senin; çünkü defterle eşsin, dîvânlar istiyorsun.

CCLXVII

Mânalar, mânasız dosttan gizlendi; nereye varayım, nereye gideyim ki önümde bir şeytan belirmesin.

Kim görmüştür korkuluk olarak bir eşek başı dikilmemiş bostan? Bir ömürdür aradım, bir kerecik bile görmedim ben.

Ressamın kendisine söyle, artık bu çeşit resim yapma; bundan böyle a Mânî, artık böyle put heykeli

düzme de.

Ressamın yaptığı resimler, hep bu cinstense görür göz isteme; ne mutlu kör kişiye.

Edepsiz adamla, görüşüp konuşmak, aynı zamanda Leylâ'dan ayrılmak Mecnun'un canına katmerli eziyettir, iki çeşit azaptır.

Perde ardından çirkin bir şeytan baş çıkardı; ona, ölüm sen misin, savaş sen misin dedim, evet dedi.

* Doğru dedim ona, doğru, Ebû Yahya'nın ordusunda senden çirkin, senden kaba bir adam görmedim.

Dedim ki ona, gönlüm Tanrı'nın lûtf yurdudur, Tanrı kahrının ne işi var bu yurttta.

Mahşer günü çirkinleri soydular da onlar çırılçıplak kaldılar mı, din çirkinliği yüzünden kaçmaya koyulurlar.

Bu sözleri söylüyordum ki ansızın Tanrı'nın kudretiyle o şeytan değişti, bir huri şekline girdi.

Ne de lâtifti, allığa, boyaya ihtiyacı yoktu; kına hilesine uğramamış zarif bir eli vardı.

Hani ilkbaharda kara diken görürsün ya, yaseminlikte gül yüzlülük dâvasına girer; tıpkı onun gibi.

* Ne eşsiz, örneksiz sanatlara sahip yaratıcı Tanrı ki geceyi gündüz etti; bir cehennemden cennet meydana getirdi, Tûbâ ağacı bitirdi.

Tanrı'nın lâtif sanatını gören, onun huyuyla huylanan kişi, yüzlerce yılanın ağzına düşse gene korkmaz.

Yılana bak ki binlerce yılanı yuttu da sonra Mûsa'nın elinde, ona itaat eden bir sopa kesildi.

Fakat sen Firavun'sun da onun için senin elinde sopa olmuyor; sen mühreyi çaldın, sana karşı yılan olması daha doğru, daha yerinde.

Sus ki zahmet, eziyet, kerem sahibine hazne gelir, defîne kesilir; âhirette inanan kişiye ateş cennettir, bağdır bahçedir.

CCLXVIII

Ey can terbiyecisi, başını ağrıtıyoruz senin, nasılsın? A bütün dilberlerin gönüllerini kapıp alan, nicesin?

A merhametli Ay, geceleyin sana zahmet vermedeyiz, seher çağı feryatlar etmedeyiz; bu feryatlar sana erişmede, ne âlemdesin, nasılsın?

* A uyumayan, a güzelim gözlerine uyku girmeyen dilber, çanın çangırtısından, bekçinin narasından ne haldesin?

A gökyüzünün garibi, şu yeryüzüne düşmüşsün, yazık sana; a güzellik, a alım dünyası, şu dünyada nicesin?

Güneşi kim sorar? Sen de güneş gibi boyuna dönüp dolaşmadasın; gül bahçesine kim der: A gül

bahçesi, nasılsın?

Beti benzi sararmış kişiye nasılsın, gönlünde ne dert var diye sorarlar; fakat beti benzi yerinde, erguvana dönmüş kişiye nasılsın, ne haldesin diye sormazlar.

Çirkin suratlının biri aynaya nasılsın diye sordu; ayna dedi ki: Ben ışık gibiyim, fakat sen nasılsın a kaltaban?

Çirkin cevap verdi de dedi ki: Ben tersine konuşuyorum; tarla gibi hani, o da gökyüzüne nasılsın der.

Yâni ağzımı açtım, şahrem şahrem yarıldım, kupkuru dudaklarımı gör de şarabın, ey ağız, nasılsın desin.

Senin nasılsın demenden canımda hemencecik bir ırmak akmaya başlar da a can, nasılsın der.

Bunun geri kalanını sen söyle, çünkü dudağının verdiği sarhoşlukla başım ağırlaştı; sor başıma, a ağırlaşan baş, nasılsın de.

CCLXIX

Binlerce kutlu can sensin, binlerce inci madeni; mevkiine, güzelliğine canlar feda olsun, dünyaya can bağışlayansın sen.

Gayb âlemindeki Ay gibi gizli perdelerden bir belirdin, bir göründün mü canlara ne canlar katarsın sen, gönüllerden ne halkalar kaparsın sen.

Savaşta bir at sürdün mü denizden toz koparırsın sen; bir katreyi tuttun, sıktın da damlattın mı binlerce deniz coşturursun sen.

Varlık âleminden seçilmişsin sen; gözleri ferahlatırsın, aydınlatırsın sen; bir bakışta iki dünyanın da kutluluğunu bağışlarsın sen.

Dünyada, nerde bir eğri varsa doğrult, dümdüz oka döndür onu; zaman yayını çek, pek katı yaylısın sen.

Gönül seni övmeye koyulursa, senin övüşünü okur, emniyet sultanısın, aman veren padişahsın diye seni överse, ne felek zehirler tadar artık, ne dünyada bir ürküntü, bir korku kalır artık.

Gökyüzü sana karşı bir kuldur, bir köledir âdeta; ne Ay'sın sen, ne yıldız; bir yenini salladın mı dünyaya binlerce aydın Ay saçarsın sen.

Gökyüzüne benzeyen göğüse doğar, binlerce Ay gösterirsin; bir bil ki busun sen, aynı zamanda gene bir bil ki osun sen.

Tebriz'in övündüğü Şems, sen bir kere efendiliğe giriştin de oturdun mu, zamanın yüzlerce güneşini kullar köleler gibi ayaküstü, karşına dikersin sen.

CCLXX

Binlerce kutlu can feda olsun o padişaha ki kâfirlik eli ona bir kerecik bile eyer vuramadı, bir kere bile onu alt edemedi.

Bunca yele, kasırgaya karşı gene de iman mumunu sağlıklı, esenlikle mezarının karanlığını aydınlatmaya aldı, götürdü.

Devlerin, perilerin esir oldukları aşk yüzüğünü beden şeytanının elinden kim alabilir? Olsa olsa bir Süleyman alabilir onu.

Tanrı arslanından, onun keskin Zül-fekaar'ından başka bunca kâfirin zırhını kim yarıp paralayabilir?

Ne mutlu o kişiye koşa koşa gider de Ebû Hurayra gibi gibi dağarcığındaki akıykı, mercanı armağan götürür.

Töreye uyup da gam gitmez tabutunun önünde; yaptığı hayırlar gider, hem de yenini, yakasını yırtar da gider.

O, evden mezara, mezardan da dosta giderken kefende bir neşedir belirir, tabutsa âdeta canlanır.

CCLXXI

Gâh gönüle girersin, gâh candan doğarsın; gâh ayrılıktan ağlarsın, ağıtlar yakarsın; ne devletsin, ne ihsansın sen.^[60]

Gâh güzellerin güzelliğisin sen, gâh put kıranlardansın; gâh da olur ki ne bu olursun, ne o; ne devletsin, ne ihsansın sen.

İnsan, ayağıyla koşmuş, melek, kanadıyla uçmuş, gene de âcizlikten başka bir şey görememiş gitmiş; ne devletsin, ne ihsansın sen.

Meleğin kanadı, insanın ayağı kalmadı, ikisinden de oldular mı, seni o yoklukla bilirler ancak; ne devletsin, ne ihsansın sen.

Sarhoşluktaki tat gibi geldin de gözlerime kondun; fakat anlayış yolunu da bağladın, kapadın; ne devletsin, ne ihsansın sen.

Seçtiğin gönülde hayal gibi koşarsın, söylersin, duyarsın; ne devletsin, ne ihsansın sen.

Ne devletsin sen, ne kârsın sen. Ne ateşsin sen, ne dumansın sen. Ne buhurdanlıksın sen, ne ödağacısın sen; ne devletsin, ne ihsansın sen.

Ne rahatsın sen, ne cansın sen. Ne gemisin sen, ne Nuh'sun sen. Ne nimetsin sen, ne umulmaz gelir; ne devletsin, ne ihsansın sen.

Derdin, canın eteğini tuttu da bir madene, gizli bir hazineye doğru çekti; ne devletsin, ne ihsansın sen.

Onu hazineye doğru çekince de bütün halktan ayırdı gitti, artık onu kimsecikler göremez; ne devletsin, ne ihsansın sen.

Sana dedim ki: Bu kimdir, söylememe, sözlerimi dinlemeye hevesi mi var? Fakat sus, sus, yeter artık bu söz; ne devletsin, ne ihsansın sen.

Heves de ne oluyor ki a canım, bana gülme, incitme beni; yolunu göster; sığıştır bir yere beni; ne devletsin, ne ihsansın sen.

Bütün dünyanın aşkı sana; fakat sen herkesten gizlisin; gizlisin, ortadasın, tıpkı cana benziyorsun; ne devletsin, ne ihsansın sen.

Beni tencere gibi kaynatıp coşturursun da sonra tutar, sus dersin, ne diye coşup köpürüyorsun? Sabrın da yeri mi, susmanın da yeri mi? Ne devletsin, ne ihsansın sen.

Gönül tenceremi kaynat, coştur; suyumu, toprağımı yak; yazımı, künyemi yırt gitsin; ne devletsin, ne ihsansın sen.

Yak da yetişip gelişeyim; yanışa ait sözler söyleyeyim, huyum ödağacına benzesin; ne devletsin, ne ihsansın sen.

Artık onun haberinden bahsetme, şarabımı içme nöbeti geldi çattı; sözü şarapla bitir; ne devletsin, ne ihsansın sen.

CCLXXII

(s. 186) Bir kere daha bir efendinin tapısına geldik ki hiçbir deniz onun dizine çıkamaz.

Binlerce akıl kullansan, binlerce düşünceye dalsan gene ona ulaşamazsın; gökyüzündeki Ay'a nerden bir el erişecek, bir ayak ulaşacak?

Gökyüzü bile umutlara düştü de boynunu uzattı; öpemedi onu, öpemedi amma bir tat da tattı.

Bizim başımıza da bıldırcın, kudret helvası yağdır diye binlerce boğaz, binlerce ağız onun dudağına doğru uzandı.

Gene öylesi bir sevgilinin tapısına geldik ki havasından kulağımıza hey-heyler erişmede.

Gene bizden hiç ayrılmamış olanın tapısına geldik; çünkü saka olmadıkça kırba dolmaz.

Gene o hareme geldik; öylesine bir yer ki orası, başlar gökyüzü gibi secdeye kapanır orda.

Gene o çayırılığa, o çimenliğe geldik ki orasının bülbülü, ona kul köle olan Zümrüdüanka'dır.

Kırba daima sakaya yapışır, sarılır, sen olmadıkça der, ne elim var benim, ne bileğim var, ne de bir tedbirim.

Gene o meclise geldik ki güzelim mezesinden dil, damak, şekerler çiğnemededir.

Gene o göğün tapısına geldik ki can susarken bile gök gürültüsü gibi gürler durur.

Gene o sevginin tapısına geldik ki şeytan bile onun azarı yüzünden periler doğurur.

Sus da kalanını dilinin altından, içinden tamamla; çünkü seni görüp gözeten gayretli bir lala var.

Tebriz'in övündüğü Şemseddin'den az bahset; çünkü akıl sözü ondan bahsedemez, haddi bile değildir onun.

CCLXXIII

Daha seher çağında, gönlüm bir sevdaya kapılmış, uçup duruyor; çünkü tuzak kuranın benimle bir derdi, bir alışverişi var.

Acaba şu gönlüm dün gece ne rüya gördü ki bugün başımda bu coşkunluk, bu dalgınlık var.

Fakat gönlüm ne yapabilir ki kaza ve kaderin diktiği memurlar birbiri ardınca yücelerden gönüle gelip çatmada.

Gönül evi, dil bilmez, söz anlamaz memurlarla dopdolmuş; bir iğne yordamı bahaneye bile yer yok.

Bahane yok ya, fakat olsa da nerde dil, nerde gönül? Kaçmaya yer yok ya, fakat olsa da nerde bende kaçacak ayak?

Dünya bir saman çöpü sanki, bizse dağdan inen seliz; ta denize dek koşa oynaya atılıp akmadayız.

Sel düz olmayan yerde çağlar, ağlar amma adım adım atılıp akışı da hoş, görülecek bir şeydir.

Onun elinden nasıl ağlamayayım ki bir zurna gibi iki eliyle de ağzımı tutmuştur benim.

Hevesim, kuruntum, yarın şöyle yapayım, böyle edeyim diye oturmuş, düşüncelere dalmış; haberi yok ki ona yarın yok artık.

Aşka kulum köleyim, o peşincidir, peşin arar; ne veresiye bilir, ne vaad tanır, ne kuruntuya kapılır.

CCLXXIV

Daha seher çağında, gönlüm bir sevdaya kapılmış; daha seher çağında, vakitsiz bir kuruntuya düşmüş.

Nasıl ah etmeyeyim ki bir ateştir yaktı dilber; vakitsiz alev alev artıp duruyor bu ateş.

Onun gam ejderhâsına feryat afsununu okuyup üfürüyorum; onun nefesi ateş, feryatsa su sakası sanki.

Acaba dün şu gönlüm nerdeydi ki betinde benzinde yepyeni bir sarılık peydahlanmış, beti benzi sararmış solmuş.

Bir yığın kül haline gelmiş bedenime, çekinmeden, pervasızca gelme; çünkü o külün altında bir ateş var, bir deniz var.

A sevgili, sen onun ateşini arayadur, ben hilelerle, düzenlerle, hey-heylerle gidiyorum artık.

Sevgisinin üfleyip durmasından gönlüm kırıldı artık; çünkü aşkın sert bir nefesi var, gönlümse âdeta bir zurna.

Gönlüm aşkına düşmüş, ona kavuşmayı, onunla buluşmayı aramada; bu arayışı ne de ateşli, şu

aramada ne de çelikten bir ayağı var onun.

Tebrizli Şems için ateşten söz ediyorum; çünkü onun ışığının her yanı aydınlatmasını istiyorum ben.

CCLXXV

Gel, gel ki derdinle karasevdalara uğradım; gir kapıdan, gir kapıdan; yalnızlıktan canım dudağıma geldi.

Acaba, acaba halimi sormak için mi evden çıktın? Gör, gör, delilikten divanelikten nasıl takatsiz bir haldeyim.

Ver, ver, ne armağan getirdin bana? Koy önüme, koy önüme de otur, bir soluk dinlen bâri.

Gitme, gitme, ne sebepten tez tez gidiyorsun hep? Söyle, söyle, neden geç, geç geliyorsun sen?

Soluk soluk feryatlar etmedeyim ayrılığından; zaman zaman yüzünü görmedikçe karasevdalara uğramadayım ben.

Arama, arama sakın bundan böyle cefa yolunu, etme, etme, çünkü işimiz rezilliğe doğru gidiyor.

Git, git, işvelerle nasıl da salına salına gidiyorsun; gel, gel ki cilvelerle ne de hoş eğilip bükülüyorsun.

CCLXXVI

Sen ya can gözünün ışığısın, yahut iki gözümüzsün bizim; çünkü ışık ışık, gözümüzün, görüşümüzün nuruna nur katıp duruyorsun.

Sen güneşsin sanki de gönlüm peşinde gölge; iki gözünü de sana dikmiş, her yana gidip duruyor.

Şekerkamışı gibi huzurunda belime gayret, hizmet kemerini kuşandığım zamandan beri şekerler çiğnemedemden içimde bir ıssılık var.

Senin lûtufluk, ihsan madeninden geçimimiz, iştetimiz peşin; dudağının sevgisindeki devlet sayesinde yarınla bir işim yok.

Güzeller güzellik ırmağından testi testi su doldurdular da aşk yolunun susuzlarına sakalık ettiler.

Ne mutlu o susuzlara ki böylelikle o güzelim, o dupduru suyun asıl kaynağından bir haber aldılar.

Artık şekil testilerini taşa vurup kırarlar da senin abıhayatını yücelerde içmeye koyulurlar.

Ey Tebriz'in övündüğü efendiler efendisi Şemseddin, gerçekten de tekrar gelersen yüzlerce murat hasıl olur, yüzlerce dileğimize erişir gideriz.

CCLXXVII

Suyla dolu kuyuya bir saka gibi vardım; derken kuyunun dibinden yüceler yücesi bir Yusuf çıkıverdi.

Hemencecik gömleğinin eteğine el attım, yapıştım; gömleğindeki koku gözlerimi açtı, her şeyi görür oldum.

Şaşkınlığımdan kuyuya bir baktım; bir de ne göreyim? Alımı yüzünden kuyu bir ova olmuş gitmiş.

Can Kelîm'i onunla konuşma vadesiyle nereye varsa, hattâ vardığı yer mezar bile olsa orası Turusîna kesilir.

Engel, kuyudan uzaklaş dedi, bir masaldır söyledi amma, bundan böyle, senin gibi bir güzel varken kuyudan ayrılmam ben.

Yüz binlerce ölüyü dirilten, bir ihtiyarı gençleştirirse şaşılmaz elbet.

Binlerce hazine bu çeşit madene karşı yoksuldur; binlerce gümüş böylesine lâtif bir yüze karşı saçılır, serpilir.

Dünya bir aynadır ki senin şekillerinle dopdolu; fakat aynasız, karşı karşıya nerde senin güzelim yüzünü seyretmek?

Sözü sen söyle, dudağındaki tat yüzünden ne aklım kaldı benim, ne düşüncem, ne kuruntum.

CCLXXVIII

Mademki iki dünyaya da aşkın Süleyman mührünü bastın, mademki iki dünyayı da hükmüne râm ettin, eteğini çekip gitme; aşkın şartı bu değildir.^[61]

Gönül ne bir düğüm düğümleyebiliyor, ne bir öğüt kabul ediyor; bir şeker yüküne döndüm sanki, içimde de sen varsın, kıyımda köşemde de.

Yaseminin tazeliğisin sen; çayırın çimenin parlaklığısın, güzelliğisin sen. Yoksa sen benim ta kendim misin, yoksa aynaya mı benziyorsun sen?

Beş duyguya, altı yana vuran ne ışıksın; yere yurda ne âfetsin sen; aşk sofrasını yayıp döşedin mi taştan su fişkırtırsın sen.

Ne altın kimyasısın sen, Ay'a ne parlaklık verirsin sen; gönül gibi göğüslere girdin, kucaklandın mı binlerce göğsü bezer, ziynetlendirirsin sen.

Bütün halktan kesildim, çünkü aşk, ellerimi bağladı benim; geçtim, yokluk yurduna oturdum ya, artık feryatla, figanla ne işim var benim?

Aşkın harmanımı yaktı, ne can kaldı, ne şu beden; binlerce defa sıksan, sıkıştırırsan varlığımdan arpa kadar bir şey bile bulamazsın.

(s. 187) Arı duru şarabı berrak kadehle çektim de aşkımdan söz açar oldum; sen ateş ocağıysan ben de sâf altınım, sana geldim işte.

Senin aşk bahçenden söz açıldı mı gönül cennetten el yur, çünkü aşk bahçene taş bile eksen mücevherler biter.

Aşka düşen gönül bu dünya ile uzlaşamaz; çünkü aşkın bir zamancağız bile onu kendi haline

bırakmaz ki.

Ey Tebriz'in övündüğü Şems, artakalan şarabı sun; aşk Burâk'ına vur eyeri, çünkü sen pek güzel bir süvarisin.

CCLXXIX

Daha seher çağında, bir sarhoşun eline düştüm; eline güneş gibi bir kadeh almış.^[62]

Yüzünün ilkbaharıyla şu dünya güllük gülistanlık olmuş; güzelim usûl boyuna karşı gökyüzü bile alçalmış.

Sarhoşçasına yakaladı beni; bir bahane varsa, bir çaresini bulursam şundan kaçayım, kurtulayım diyordum.

Dedi ki: Düzene başvurma; bedenin baştan başa düzen olsa bizden kurtulacağını sanma; düşme böyle sanıya.

O şaraptan sundu bana; öylesine şaraptı ki gökyüzü bile bir yudumcağını içse yerlere döşenirdi.

Ey günlerin övündüğü Tebrizli Şems, parla, parlat dünyayı; a şu denize düşmüş can, mumsun, ışıksın sen^[63]

BAŞKA BAHİR

CCLXXX

Eğer sen, güzellikte senin gibi bir güzel daha var sanıyorsan yok; eğer sen, sensiz kararım, huzurum var sanıyorsan o da yok.^[64]

Gökyüzü iyi kötü bir iş için dönüyor; göğün senin toprağına hizmet etmekten başka bir işi var sanıyorsan yok.

Yıllar geçti de hâlâ kapının dışındaki halka gibiyiz; fakat senin kapına halka olmak, utanılacak bir şey mi? Hayır, değil.

Düşünce kapısında her hayalden korkar olduk; efendinin de burda bir hayali var mı? Hayır, yok.

A benim sırları araştırıp bilen, bulan gönlüm, benim Keykavus'umun, benim padişahımın tapısında Salâhaddin'den başka gönül sırlarını bilen uyanık bir kişi var mı? Yok.

CCLXXXI

Uyku karaltısıyla uyanıklık ışığı arasında, karanlık bir gecede dün gece öylesine birini gördüm ki.^[65]

Kutlu tapının yolcularından güzel yüzlü biriydi o; tamamıyla akıldı, uyanıklık nuruydu o.

Bedeni can gibi kutluydu, beden elbisesinden sıyrılmıştı; akıl gibi, can gibi cevherdi âdetâ, araz değildi o.

Beni bir hayli övdü de dedi ki: A tabiat cehennemine böylesine tutulup kalan,

İkizler burcu senin işret etmen için açılıp saçılmış; sen ne diye başını âlem külhanına sokarsın?

Gerçi bugün tahtın yedi göğün sediri, fakat tabiat elinden dört duvarın içine tutulmuşsun, hapse girmişsin.

Hayvanlar gibi sen de canının gelişmesini uykudan, yiyip içmeden isteme; çünkü sen bu iş için değil, başka bir çeşit yaratılmışsın.

Kötülük etme; çabucak geçip giden şu tarlaya ne ekersen zaman orağıyla onu biçersin.

Murada ermek için bir âlemde ne diye yelip yortarsın ki zahmeti, eziyeti giderdin mi artık rahata erdim sanırsın; fakat hiç de iş öyle değil.

Gerçekten de şu hırsın, şu tamahın karnı bir türlü doymaz; dünyadaki bütün malı mülkü içine yığsan gene dolmaz o.

Tutalım, dilediğine ulaştın; fakat ne faydası var ki onu koduğun yerde bırakıp gideceksin sen.

A dostum, gençlik gecen ağırmaya başladı; sense hâlâ sarhoş bir halde uyuyorsun, uyanıklıktan haberin bile yok.

O savaşkan, o dövüşken sert Türk, o kavgacı güzel, barışmaya geldi; elimi tuttu da seni Tanrı yarlıgasın dedi. [\[66\]](#)

Feleği, feleğin eğri büğrü dönüşünü sordum; dudağını ısırđı da başsız, dipsiz sözü bırak demek istedi.

Ona, ne diye böyle dönüyor şu felek dedim; yaş odun dedi, tütünsüz olmaz ki. [\[67\]](#)

Yeni bir haber duydun mu dedim; eski kulağa dedi, yeni haber sığmaz mı sığmaz.

Dedim ki: Himmetin yüce, gözlerin daracık; sırrı biliyorsan gel de sen anlat bâri.

Dedi ki: Gözlerim dar değil, fakat yol dar; nerkise benzeyen iki gözlerime dal da onlardan bir yol bul ona. [\[68\]](#)

BAHR-Ī REMEL

fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilât

— A —

I

(s. 188) Sâkî, o üzüm şirasını, o şarabı sun, içelim; çabuk, uykuya bulanmış sarhoşlara sun sabah şarabını.

Bütün yaşı, kuruyu birer birer at suya; odunla ödağacını ateşe at da sına.

Çorak, dikenlik yere abıhayattan bir lüle su akıt; gamlarla yıpranmış diken, gül gibi, nesrin gibi güldür.

Bülbülleri sarhoş et, çalgıcıları arslan avlayacak kadar kendilerinden geçir de çileyip şakımalarıyla Davud nağmesini bir düzene koysunlar.

Hem o derdi tozutup dağıtan tortulu şarabı, tertemiz kişilerle iç; hem o dumansız palûzeyi sûflerle ye.

Derdi dağıtıp tozutan o tortulu şarabı, gönülleri arı duru kişilere sun; sûflerle de gel, dumandı tütmeyen pelteyi ye.

Şarap sunma, şarabı coşturan nesneyi, coşmasıyla her varı varlık âlemine getiren nesneyi sun.

O şarabı sun ki dağı bile deve gibi esritip oynattı; o şarabı sun ki kovulmuş gönüle bile aydınlık bağışlar.

Senin yüzünden her sabahımız bayram, hele bu sabah yok mu... Lûtfundan o vaad ettiğin şarabı sunuyorsun hani.

O kadar saç, dök, öylesine sun ki biz de artık varlığımızı saçıp dökelim, varlığımızdan geçelim de her dilek sahibi yoklukta dileğini bulsun;

Kendisinde Ay'ı, Güneş'i görmüş suya, varlığında Mahmud'un varlığını bulmuş Eyaz'a dönsün.

Hançeri kınından çeken sabah gibi ey Tebrizli Şems, sen de batı kuyusundan bir doğu belirt.

II

Aşkının bakışı, taç taht sahibi padişaha bile bir arpa kadar değer vermez amma bir muhtacı gördü mü gönlüne alıverir.

Âşık, sevgilinin ayakları altına atlaslar, ağır ipekli kumaşlar döşemek için ciğerinin kanıyla atlas yaygılar, ipek kumaşlar dokur.

* Âşıkın gönlünde iki cihanın derdini nereden bulacaksın? Mekkeli'nin yanında emîr-haccın değeri mi olur hiç?

Aşk, güzellik padişahının damına çıkılacak bir merdivendir; sen gel de miraç hikâyesini âşıkın yüzünden oku.

Meyve nasıl ağaçta biter, olgunlaşırsa âşık da asılmayla yaşar; onun için yüzlerce Hallâc'ı

darağacına asılmış görürsün.

* Hal bilgisi, sözle anlatılan bilgiden üstün olmasaydı Buhârâ bilginleri Dokumacı Hoca'ya kul köle olurlar mıydı?

Kabasakalsın amma aklını başına al da kavga ederken kösenin sakalını tutmaya kalkışma. Hintli'sin sen, padişah Tamgaç'a Türkçe öğretmeye girişme.

Kekemeye satranç öğretmeye kalkışan, padişahın huzurunda ferzin gibi eğri yürümektedir, yüzü de karadır.

A gönül, can Buğra Kaan'ının sofrasına bey kesildin; böyle bir sofrada ne diye tutar da tutmaç aşının kırıntısını çiğner durursun?

Aşk gönül şehrini boyuna yağma eder durur da âşık onun için dağınık sözler söyler.

Yeter, sus artık; aşkın bülbülü şakımaya başladı; bülbülün şakımasına, çilemesine karşı turaç kuşunun ötmesi doğru mu, yeri mi o kuşun burası?

III

Dün gece yıldızla haber gönderdim sana; yıldıza, benden o ay parçasına selâm götür dedim.

Secde ettim de bu secde dedim, o güneş göğüslüye, o gün yüzlüye; o ışıyla, ıssısıyla katı taşları altına döndürene.

Göğsümü açtım da yaralarımı gösterdim ona; o kanlar içen dilbere söyle, benden haber ver dedim.

Gönül çocuğum sussun diye bu yandan o yana gidip durdum; hani bâzı kere beşiği salladılar mı çocuk susar da uyur.

A her an benim gibi yüzlerce çaresizin çaresini bulan, gönül çocuğuna süt ver de bizi dönüp dolaşmadan kurtar.

Gönlün yeri, evvelce vuslat şehriydi; şu âvâre gönlü daha ne kadar gurbet illerde eğleyip duracaksın?

Ben sustum, fakat ey âşıkların sâkîsi, mahmurluğu gidermek için o baygın nerkisleri sen döndür âşıklara, hallerini gör, sun şarabı.

IV

Kan perdesi içinde âşıklara gül bahçeleri var; âşıkların neliksiz-niteliksiz aşkın güzelliğiyle bir başka türlü işleri güçleri var.

Akıl, varlık âleminin altı yanı var, bunlar sınırdır, bunlardan dışarı hiçbir yol yok der; aşksa yol var der, hem de ben defalarca gittim.

Akıl, bir pazardır gördü de alışverişe koyuldu; fakat aşk, akıl pazarının ötesinde nice pazarlar gördü.

Hey gidi hey; nice gizli Mansûrlar aşkın canına güvendiler de minberleri bıraktılar, darağaçlarında yükseldiler.

Şarap içen âşıkların iç âlemde zevkleri var; gönülleri kara akıllıların içlerindeyse inkârlar var.

Akıl, yokluğa ayak basmadır, orda ancak diken var; aşksa o dikenler der, orda değil, sende, senin içinde.

Kendine gel, sus da varlık dikenini çıkar ayağından; çıkar da içindeki gül bahçelerini gör, onları seyre dal.

A Tebrizli Şems, sen harf bulutu altında bir güneşsin; güneşin doğdu mu sözler yok olur, dağılır gider.

V

Haydin, gelin; komşulara bir devlettir komşu oldu; artık bundan böyle Ebû Ali de, Ebû'l Alâ da kalktı gitti; onlarla işimiz kalmadı.

Canın yalnızlıkta da, toplulukta da arayıp durduğu yok mu; sonucu, güneş gibi kılıç vurdu da can doğusundan belirip doğdu.

O, uzaktan ateş görünür amma yaklaşınca görürsün ki nurdur; sınamak için Mûsa'ya görünen ateş gibi hani.

Haydin, gelin ey pervane canlılar, atılın o ateşe; mademki önceden “belâ – evet” dediniz, düşün belâyâ.

Canında, gönlünde böyle bir şevk, böyle bir sevgi bulunan kişi, semender gibi ateş içinde yurt edinir.

VI

Bütün dostların taştır da sen neden mercansın? Gökyüzü hepsine karşı bedendir de seninle canlanır, bu neden?

Sen geldin mi her zerrem el çırpmaya başlar, fakat sen gittin mi hepsi de feryada koyulur, nedendir bu?

Hayalinle parça parça bütün bedenimin dudağı güler; fakat sana düşman olana karşı her parçam diş kesilir, bu neden?

Senin kaşın gözün, senin yüzün olmadı mı bu akıl okuyamaz, yazamaz olur; fakat yüzünün yazılarını gördü mü gördüğü yazıları okumaya başlar, nedendir bu?

Beden cana, onun aşkını bırak der durur; cansa abıhayat kaynağından çekinmek de neden der ona.

Yüzün Peygamber'in güzelliğine, Allah'ın güzelliğine sahip; can bunca delil gördükten sonra sana neden iman etmesin?

Yüzünden daha aydın bir delil nerde? Hal böyleyken kâfirlikler, böylesine bir Yusuf-ı Ken'an'a karşı neden ellerini doğramazlar?

Nereye hangi tohumu ekersen sonunda o biter; fakat o ayrı, o güzel lûtuflar, ihsan tohumu ne diye bir türlü bitmez?

Nerde bir yıkık yer varsa orda bir definenin bulunduğu umulur; ne diye Tanrı definesini yıkık gönülde aramazsın?

Dünyada terazisiz bir pazar görmedim; fakat dünya bir uğurdan ölçülüdür de neden onun terazisi yok?

Totalım ki eşeğe kul köle olan şu adamlar tezek taşımadalar; fakat şu süvariler ne diye geri kalıyorlar, ne diye meydana çıkmıyorlar, at koşturmuyorlar?

A gönül, her nağmenin önü vardır, sonu var; yeter artık, sonunu getir şu nağmenin, ne diye son yok ona?

VII

A cennet bahçelerinde gezip tozanlar, okuyun fermanımızı; şarabımızı için de geçin kendinizden; Sûr'umuzun sesini duyun.

Gece basarken, yahut gün ağarırken sizin huriniz, bizim hurimizi görseydi ateşiyle yanar yakılırdı, ona gönül verirdi de aşkıyla sararır solardı.

(s. 189) Kuşluk güneşini bile karartan o dolunay, peşinde hizmetçi kızlar, çıkageldi de yerlerimizde yurtlarımızda karar kıldı.

Benim dolunayımın çevresinde binlerce dolunay yerlere kapandı, secdeler etti; çevremizde ne var ne yoksa tertemiz oldu, karanlıklarımızı aydınlattı.

Gerçekten de o dolunay yüzünden sarhoş olduk, ağırdayın onları; dileğimizi verdiler, işlerimizi kolaylaştırdıkça kolaylaştırdılar. [\[69\]](#)

VIII

Siz bulunmadıkça dünyada derdimize derman bulunmasın; siz olmadıkça ölüm gelsin çatsın, sizensiz can olmasın.

Âşıkların gönülleri sizden başka hiç kimseyle aydınlanmasın; can gül fidanlarımız sizensiz gülmesin.

Dinle; iman, gür bir sesle iki yana ayrılmış kâfir saçlarına diyor ki: Sizensiz iman olmasın.

Akıl, gizli bir padişah; gökyüzü sanki onun çadırı; siz olmadıktan sonra bu padişahın tacı da olmasın, tahtı da, çadırı da.

Aşkı gördüm, âşıklara sâkîlik ediyordu; fakat siz olmadıkça canımız görmesin onları.

Ölü canlara siz sanki İsa'nın nefesisiniz; siz yoksanız ne saltanat olsun, ne Mısır, ne de Yusuf-ı

Ken'an.

Biz bugün Şemseddin'in elimizde bulunan aşkıyla hoşuz; yüzümü altın gibi sararttım da dedim ki: Siz olmadıkça altın madeni de olmasın.

IX

A insanlar arasında güzelliği gizli dilber, a karanlıkları aydınlatan dolunay, sen kuşluk ışıklarının da arasında gizlenmiş bir Tanrı güneşisin.

Öylesine olgunsun, olgunluğun öylesine son hadde varmış ki Arş'ın Rabbi bile, kıskançlığından güzelliğini kendisinden de gizleyecek nerdeyse.

Keşke bir gün gölgesinde düşüp ölsem; gerçekten de bu çeşit ölüm, umulmaz bir devlettir bana.

İzinin tozunda öylesine bir sürme var ki körün bile gözlerini açar; yüce üstünlük çeşmelerindeyse susamışı kandırarak arı duru sular var.

Fakat o ilde dönüp dolaşmak, kanlar dökecek, canlar alacak kadar zor, çetin, korkunç.

Işığı, pek yüce, pek emin bir köşke götürüyor bizi; içinde bana böylesine bir hidayet varken artık sapıklıktan pervam bile yok.

Her yana ışıklar saçan nura kavuştun; müjdeler olsun a göz; artık ebedî olarak görmemeye uğrayan kör ne umurunda senin?

Tebriz, bir kıbledir, yahut da bir doğu bence; hattâ namaza durduğum andan da daha aydınlık.

A sâkî, varlık kadehini doldur da aşkına sun; bu hastalık uzadıkça uzadı, artık bu şifa gerekiyor bize.

Boyuna sunulan şarapla gençleşip durdukça bir anda saçımızı, sakalımızı ağartan, bir anda bizi kocaltacak olan gecelerden pervamız yok.

Onun zamanında akli başında olanlar, yazıklar olsun size; ne mutlu bize a kardeşler, için sunduğu şarabı.

Artık kendinden ışıyan gerçek, tam olarak belirdi, meydana çıktı; insanları karanlıklardan kurtaracak, ferahlığa kavuşturacak.

Onun üstünlüğünden yüz çevirenin ne de kötü talihi var; inkâr eder o, benliğe düşer o, helâk yazısında kalakalır o.

Daimî adalet çeşmesinden yüz çevirir de susuzluk gününde vesveselere düşer, şüphelerde su arar.

Deniz, Tebriz'den coşup köpürmüştür; Tebriz ne de güzel yerdir, canlarımız o güzelim yere feda olsun.^[70]

X

A bizim canımıza rahat, huzur veren, bedeninin sağ esen olsun, hastalık uzak olsun senden; uzak olsun

senden kem göz a bizim görür gözümüz.

A Ay, senin sıhhatin, canın da sıhhatidir, cihanın da; a ay yüzlümüz, bedenin sıhhatte olsun.

A bedeni cana benzeyen, bedeninin afiyette olsun; lûtf gölgen başımızdan eksik olmasın.

Bir gül bahçesine benzeyen yüzün ebedî olarak terütaze olsun; çünkü orası gönül otağıdır, bizim çayırımız çimenimizdir, bizim ovamızdır.

Hastalığın, senin vücuduna gelmesin de tek, canımıza gelsin bizim; gelsin de canımızı bezeyen akıl kesilsin bize.

XI

Canım bir güzel gördü, tir tir titremeye başladı; yüreğim çatlayıp yarıldı, vah canım vah, neler oldu sana?

Canım aşk şarabının ışıklarından bir yudumcuk içti de ağırlıklarını attı, aşk göğünde uçmaya koyuldu.

Canım kanıncaya dek bile bile aşkında uçtukça uçtu; kör bile ona ulaşsa gözleri açılır, iyileşir.

İki dünyada da eşi görülmemiş bir dolunaya âşıkım, gerçekten de canım eşi görülmemiş bir aşka tutuldu.

Canımda mal mülk hevesi yok; onun aşkıyla varını yoğunu attı; nesi varsa ona saçtı döktü.

İstek gemileri yücelik, devlet denizlerinde akıp gideli bir gün bile durmadan hep onu gezdirmeye; ne mutlu ona.

Canıma nazarı değdi de öldürdü onu; üstünlüklerini, yaptığı iyilikleri sayıp dökmeye başlayalı üstünlükleri, iyilikleri çoğaldıkça çoğaldı, âciz kaldım saymadan.

Aşkına yardım edenler, canımın düştüğü işle ilgilendiler, yükünü hafiflettiler de canım helâk olduktan sonra kurtuldu, muradına erdi.

Ah, bir büyük, bir yüce sevgilinin aşkından neler geldi canımın başına, neler; onu övdükçe o övüşler gene de hor, hakir kaldı, onun yüceliğine ulaşamadı gitti.

Gayb kitabında onun yaptığı işleri okuduğundan beri, insan elden giden vuslat zamanını düşünür de buluşacağından yeise düşer, ümidini keser âdeta.

Canım geçmiş zamandaki buluşmaları gördükçe açılır, ferahlar; sonra gelecek günleri düşününce geçmiş, gözüne görünmez olur.

Efendimizin ne de güzel bir ihsanı var ki bir üfürdü mü yeniden can verir insana; bir kadeh şarap sundu mu halini, ahvalini düzene kor gider.

Ağır, dayanılmaz aşk, gönlümde bir inci tanesi gibi gizlendi; o inci tanesinden canım ağırlaştı âdeta.

Hani hür kadın doğum sancılarına tutulur da ağrılar, sızılar içinde tehlikelere düşer, taşıdığı yükün

kendisine hiçbir faydası olmaz ya, tıpkı onun gibi.

Fakat lûtufları bol olan efendimiz, canımı bir yüksek yere götürdü de başına yağmur gibi lûtuflar yağdırdı.

Ulu, büyük, üstün, işlerinde olgun, zamanın sahibi, herkesin umut kıblesi Şemseddin,

Canım helâk gölgesindeyken ona rastladı; onu ağırladı, ululadı da o andan itibaren artık aşağılıklara düşmedi.

Aşkla örülmüş bir zırh Tebriz'den geldi; canım kendi zırhından soyunduğu sabah o zırhı giyindi.

Canım övünerek dedi ki: Onun yüceliği bizi seçti; sonra da can, ona ait sözleri kıskandı da susuverdi.^[71]

XII

Siz olmadıktan sonra yüzümüze ancak altın damgası vurulsun, sararıp solalım gitsin. Siz olmazsanız gönül denizinin dibinde inci de olmasın varsın.

Neşe bahçesinde ağaçların dalları kuvvetli, terütaze; fakat siz olmazsanız kurusun, yeşermesin.

Gönül devlet kuşu, gölgenizde karar kıldı; siz olmazsanız ateşler içine düşsün gitsin.

Onu hasta gördüm de cana dedim ki: Nicesin, hoş musun? Kendine gel de dedi, şu sözü söyle: Meyve olmadıktan sonra siz yoksanız yaprak da olmasın varsın.

A hasta can dedim, günüm ışıdı, hayaline bakın onun; dedi ki: Şu düştüğüm güç eziyet, kötü hastalık, siz olmadıkça iyileşmesin.

Can sizsiniz, bütün halk ateşten yapılma şekiller; siz yoksanız, ateşin şekilleri de yok olsun, ateşin kendisi de.

Her ciğere yudum yudum içsin diye ateşle dopdolu kadehi sunuyoruz; siz olmadıktan sonra Kevser şerbeti de olmasın.

Elest şarabını içtikten sonra yüz binlerce can feda oldu gitti; akıl diyor ki: Siz yoksanız başımda o şarabın neşesi de olmasın gitsin.

İki köy de, yâni iki varlık da senin kokunla parladı; bu kulunuz köleniz, siz olmadıktan sonra iki köyde de baş olmasın, ululuk bulmasın.

Yüzünü görmek için gözümde nurdan yüz tane kanat var; siz yoksanız iki gözümde de tek bir kanat bile olmasın varsın.

Siz olmadıkça her kılıımız bir Sencer, bir Husrev olmuş, ne çıkar? Sizensiz Husrev de olmasın, padişahlar padişahı da, Sencer de.

Şemseddin'in ayrılığı hançer çekip durdukça, sizsiz elimize aldığımız gül desteleri, ancak hançer olsun.

XIII

Böyle bir devlet kılıcın varken sen zebun oluyorsun ha, niçin? Mücevhersin, incisin, taştan da aşağı bir hale geliyorsun, neden?

Herkes bir yanını tutmuş, bir tarafa çekmede; halbuki leş değilsin, hattâ üstelik bir de sevgilinin doğansın, niçin böyle oluyor?

Gözüne bakış kudreti ebedî gözden geldi; geçici şeylere bakmaktan utanması gerek gözlerinin, neden utanmıyor?

Kimsenin veresiye, yahut peşin, toprak vererek almadığı kimse, ne diye peşin madene önderlik eder acaba?

Apacı canına bakınca kâfirliğin bile utancı gelen o kara canlı, senin başına zehirler döküyor; halbuki sen iman balısın, bu ne hal?

(s. 190) Sen böylesine üstüne titriyorsun onun; halbuki o senin gölgen; sonucu o bir şekilden ibaret, halbuki sen cansın; bu ne iş?

O, kendi ayıbını örtmek için boyuna senin ayıbını söyler durur; sen de gayb âleminden canlar saçmadasın ona; biliyor musun, bu neden?

Onda bir varlık görünce o, ben değilim diyorsun; onun dâvasını görmüyorsun da osun sen diyorsun; neden bu?

Dostların öfkesi iğretidir, onların temeli senin sevgindir; iğreti öfke için tutuyor da temelli nesneyi sürüp atıyorsun, niçin?

Gerçekten de padişah, Tebrizli Şems'tir, ona bir ikinci yoktur; gerçek olmayana asıl, padişaha ikinci diyorsun, bu neden?

XIV

Geceleyin gelip çatan belânız uzadıkça uzadı; çoğaldı gitti. A canımın sevgilisi, beni yapayalnız bıraktın; nerde buluşma zamanı?

Ne de hoşsun a yücelik güneşi, bizi aydınlattığın an. Merhaba a bizi kendimizden geçiren, karanlıkları aydınlatan dolunay.

İstediğin kadar cevret; senden başkası gerekmez bize; istediğin kadar gönlümüzü yoklayadur; senden başka efendimiz yok bizim.

A seher yeli, bana muştuluk verdiği sevgilinin yanındayım; a kavuşma hayali, canım bizimle oynadığın yerde, buluştuğun anda.

A Tebriz'imizden ayrılan Şeyh Şemseddin, niceye dek yüzümüzde, ayrılıkla tırmaladığın yaraların izlerini seyredeceksin?^[72]

XV

Seni ya akıl anlar, ya aşk, yahut da tertemiz can; Levh-i Mahfuz'unu da gökte melekler tanır ancak.

* Seni ya Cebrâil görür rüyada, ya Mesîhâ, yahut da Kelîm; sana lâyük yer, ya Sidrelerdir, ya son duraklar.

Mûsa'nın Tur Dağı, aşk sevdasıyla defalarca kan kesildi; çünkü efendiler efendisi Şemseddin'den Tur'a sesler düşer durur.

* Uhud Dağı, yüzünün değirmisini görmüş de hasedinden yalım yalım parlayıp yanmış; Ahmed'in canı da onun şevkiyle "ne kadar da özlemedeyim" diye nara atmış.

Güzelliğinden bir kıl ucu perdesiz olarak vursa, Tanrı'nın gayreti, Tanrı'nın kıskançlığı, iki dünyayı da ateşlere yakar.

Güzelliği yüz binlerce perdenin ardından parlayıp vurmuş da can naralar atmaya başlamış: Merhaba padişahım, merhaba.

Usûl boylu servi, eğilmiş de Tebriz'e karşı secdeye kapanmış; Sühâ yıldızı da Tebriz'in atının eyer örtüsünü taşımaya koyulmuş.

XVI

A gönlümün hevesleri, gel, gel, gel, gel. A dileğim, isteğim, gel, gel, gel, gel.

Bağlanmışım düğüm düğüm, dağılmışım bölüm bölüm, tıpkı saçların gibi, tıpkı saçların gibi. A benim düğümümü çözen, a benim dağınıklığımı düzene sokan, gel, gel, gel, gel.

Yoldan, konaktan konuşma; artık konuşma, konuşma artık. A benim yolum, konağım, gel, gel, gel, gel.

Yerden alıvermiştin hani, bir avuç toprak, bir avuç toprak; o toprağın içindeyim ben, gel, gel, gel, gel.

Ayırırım iyilikten kötülüğü, anlarım, anlarım bunu; güzelliğini ne anlamışım, ne bilmişim, şaşkınlığım; gel, gel, gel, gel.

Aşkınla yanıp yakılmasın aklım, aşkınla yanıp yakılmasın, hiçbir şey bilmiyorum, akıllı değilim hani, gel, gel, gel, gel.

A padişah Salâhaddin, hem ortadasın, hem gizlisin; a şaşılacak şeyim, a temel direğim benim, gel, gel, gel, gel.

XVII

Buluşmayı özleyip ateşlere yandığım zaman ben de Mûsa gibi Tur Dağı'na gittim; ne mutlu bana, ne mutlu.

Orda bir padişah, bir sultanlar sultanı, bir canları geliştiren, bir pek lâtif, bir pek cana canlar katan, bir pek gönüller alan dilber gördüm.

Tur Dağı da, yazı da, çöl de yüzünün nuruyla parıl parıl yanıp parlamadaydı, âdeta ebedî cennete dönmüştü.

O padişahımızın huzurunda, yüzleri parlak Ay gibi parlayan gümüş bedenli sâkîler, ellerinde altın kadehlerle durmadaydı.

Safran gibi sararmış yüzler, onun güzelliğinin nuruyla parlıyor, meclisine mahrem olanlar, izinin tozunu tutya gibi gözlerine çekiyorlardı.

Onun aşk nağmesinden yeryüzü coşmuş, köpürmüştü orda; ona kavuşma havasına düşmüş, boyuna dönüp duruyordu gök.

O padişahlar padişahı, yokluğa bir baktı da yokluk canlandı, himmet ayağıyla varlığın ta başına bastı.

Çalgıcı orda perdeleri birbirine katar, koparır gider; zaten onun ışığı, iki âlemde de bir perde mi kor?

Lûtf gölgeleri, üstünlük güneşiyle birleşti de bütün birbirine zıt olanları bir araya topladı, aşkının olgunluğu, zıtların birleşmesini bile caiz gördü.

Seher yeli, yüzünden örtüyü kapınca herkesin hayali yok oluverdi; bütün hayaller zerre zerre dağılıp silindi.

Fakat varlıkları yok olunca da bir tanesi yüz tane oldu; orda var olan, yok göründü bana, yok olan, var.

O cana benzer dünyanın ötesinde, onun havasına kapılmış vefa zerreleri gördüm, hepsi de tertemizdi, hepsi de apaydıdı.

O vakit ona karşı pek utandım da her an suçumdan, cefada bulunmam yüzünden kuşandığım zünnârı çözmeye koyuldum.

A ay yüzlüm dedim; tövbe ettim, reddetme tövbeleri; dedi ki: Tövbeyi görmek için önünde çok uzun bir yol var.

XVIII

Sevgilimizin perdesinden başka bir perdeye vurma, o her işi, her gücü tatlı, şirin Yusuf'umuzun, Yusuf gibi binlerce güzele bedel güzelimizin perdesinden çal ancak.

O meyhaneci, o şaraplar sunan padişahımızın kanlı bakışları, Yusuf'ları sarhoş etti, perdelerini yırttı, sırlarını fâş etti onların.

Canımız da civarındaki köpekler gibi kan içmeye alıştı; kan içen köpeğimize binlerce aferinler olsun.

Onun aşk nağmesinde yüzlerce ebedî bahar var; gülümüzde, gül bahçemizde yüz binlerce bülbül şakımada.

Gönül, o devrin İsa'sından zünnâr kuşandı ya, iman bile bu zünnârımızı kıskanır bizim.

Ne doğudan, ne batıdan, candan doğdu, parladı bir güneş; onun yüzünden kapımız, duvarımız zerre gibi oynamaya koyuldu.

O güneşin peşinde zerreleriz sanki; gece gündüz işimiz zerre gibi oynayıp durmak.

Değil mi ki Tebrizli Şemseddin, şimdi bizim dostumuz, aşka düşen âşıklara çok dostluklar ederiz biz.

XIX

A sâkî, o arı duru şarabı döndür, sun bize; varı da yok et, yoku da, şu lâfi da yırt gitsin.

Sun o şarabı ki kuvveti, arılığı duruluğu, neşesi Kafdağı'nı bile kökünden söker.

O arı duru şarap akılda bir oyunlar dokur ki, akıl, varlık dokumalarını dokuyan çulhayı yurdundan sürer, çıkarır.

Öylesine bir şaraptır ki adalet, insaf sahibi din, onun ettiği o güzelim zulümleri, eziyetleri, o hoş kâfirlikleri görür de utanır.

Senin aklın, senin, şunu şöyle yapayım, bunu böyle edeyim diye kuruntuya düşmen, senin huyun husun yıldızlara benzer, o güneşe benzeyen şarapla erit, yok et bunları.

Can kadehini doldur o şarapla da seyret onun lûtfunu; iç o şarabı da can gözün açılsın, o lûtufları gör.

Bedenin sanki bir ayakkabı, canınsa o bedende bir ayakkabıcı; bir dikiciye nasıl olur da padişahın sırdaşı derler?

Ateşten yaratılmış canın o şaraptan ne haberi olur; topraktan çanak çömlek yapan kişinin gönlünde nerden gayret ateşi olacak?

Şemseddin'imiz, Tanrı'nın elinde bir Tanrı kılıcı kesilmiştir; merhaba o kılıca, merhaba o kılıcı taşıyana.

Özleyenlerin dilek atlarını ona ulaştır; Tanrım, şu örtüyü, şu yaygıları sen yitirtme.

Tebriz şehri, öylesine bir şehir ki eğer geçmişler, onun sırrındaki sırdan bir haber alsalardı özleyişlerinden hepsi de sarhoş olurdu, kendinden geçerd.

XX

Ah şu çirkinlerden, örtü ardından ay yüzlü görünüyorlar; içten saman ateşidir onlar, fakat görünüşte ay ışığı gibi parlar dururlar.

Deccâl'in savaşı, kuruntusu içindedir, abdalın rengiyse dışardadır, onlar oldukları gibi görünürler; hırsızların tuzakları içlerindedir, padişahların remizleriyse konuşmalarında.

Çarşafa âşık olma, balçığa eşek sürme de eşek gibi balçığa saplanıp kalma.

Köpeğe bile ekmek versen önce koklar da sonra yer; sen köpek değilsin, arslansın, ekmek için bunca koşup didişmen de ne oluyor?

Bir renkli leş gördün mü canım diyorsun; can nerde, renk nerde? Canı ara, canı bul.

Sen sorusun, sevgilinin dileğiye her soruya cevaptır; cevap verildi mi, soru bu cevapta yok olur gider.

Şarap nasıl üzüm suyunun lûtfuyla var olmuşsa sen de onun sözüyle var oldun; su nasıl şarapta yok olduysa sen de onun şarabıyla yok oldun.

Ateş yalınlanınca nasıl yücelirse, o da naza, edaya girişmiş de baş çekmiş; sense utancından doğrunun karşısında eğri gibi başını önüne eğmişsin.

Güz mevsiminin yağması, bağı bahçeyi yapraksız bıraktıysa ne çıkar? Kapıyı açmak için bahar padişahının adaleti geldi çattı.

(s. 191) * Yapraklara mektuplar, kitaplar gibi yeşil yazılar yazılmış; o yazıların ne olduğunu, ne demek istediğini, kitabın aslı, katında olandan öğren.

XXI

Erlere ya sevgiliyle buluşmak gerek, ya şarap; çünkü eli deniz gibi açık, cömert kişi ırmağa ayak basmaz.

Ebedî kişilerin ölümsüz canlarına benzeyen o erler, durulukta su gibidirler, cömertlikte bulut gibi.

Abıhayatın yoldaşlarıdır onlar, gökyüzünün Hızırları; her mamûr yerin hayatıdır onlar, her yıkık yerin defineleri.

Su, ışığın eşi dostudur; o, durudur, bu, güzel; her ikisi de gammazdır amma bu gammazlığı kin yüzünden yapmazlar, hesaplarlar, tasarlarlar da yaparlar.

Su ya leğende bulunur, ya ırmakta; avuca alınınca oynamaya başlar, ışık da duvara vurdu mu kıvranıp titremeye koyulur.

Cinsin, cinsini özleyip çekmesi kıyamete dek sürer gider kardeş; sen dikkat et de gör, ben sustum, doğrusunu Tanrı daha iyi bilir.

XXII

Âşıkların içlerinde bir başka âlem vardır amma bizim sevgilimizin aşkı bambaşka bir zevktir, bambaşka bir can.

Aydın gönüller, pek çok gizli şeyler bilirler amma âşıkların gönülleri başka bir gizli şey bilir.

Hikmetler söyleyen nice dilbere özleyiş yüzünden kulak kesilmiştir; çünkü o, her sırra başka bir terceman sanki.

Dikkat et de bak, onun lûtfuyla canın ta içinde gümüştten düzülmüş bir yeryüzü var; bunu gör de bil ki bu önemli yerin başka göğü var.

Akıl, aşk, bilgi, Tanrı damının merdivenidir amma gerçek âlemde Tanrı'ya ulaşmak için bambaşka bir merdiven vardır.

Geceleyin yol alanlar, akıl padişahından da, bekçiden de kurtuldular, o yana yöneldiler; fakat o canın o yanda bambaşka bir bekçisi var.

Mâna yolunun güzelleri, bir gönülle uğraşmakta şaşırıp kaldılar; onlara, gönlün bambaşka bir sevgilisi var diye vahiy geldi.

Alınmış, kapılmış gönlü kınamaya açılan diller, dudağınızı yumun; çünkü onun da bir başka dili var.

Tebrizli Şems, muma, ışığa benzer, bütün mumlar, ışıklar, onun pervanesidir; çünkü gönlün ta içinde bambaşka, apaçık bir âlemi var onun.

XXIII

Yaşayış suyu apaydın olan kişinin toprağı ol; yoksa yarım can bedendeyken elbette yarım ekmek eline geçer.

Ona dedim ki: Sonucu bir buluşma için bunca ayrılık çekme de nedir? Dedi ki: Evet, kasabım ben, budu gerdanla satarım.

Gönül ovasını seyre gitmiştim; söyleyip açıklamanın da yeri mi; o ova göze bile sığmıyor.

Sevgili, sevgili diyenlerin sarhoş gözleri her zaman benimle; fakat benim gözümdeki, gözlere değil, iki âleme bile sığmaz.

Yürü, iki âlemden de daha üstün ol, daha geniş ol da gönlümdeki canımın canını da başına saçıp dökeyim, gözlerimdeki görüşü de.

Zerre zerre âşıkçasına sevgilisine omuz vurmada, âdeta hadi, artık sözleşme, nikâh kıyma vakti demede.

O bağlaşmada, o uzlaşmada suyla ateş bir olmuştur; orda gül goncası sümbüldür, her ikisi de süsen.

Onların ayaklarının altında defineler, hazineler var, yücelerinde bağlar, bahçeler; yücelerden gelen

sesi dinle: Aşağı, yukarı demenin çağı değil.

Ben açıkça söylemesem de şekli, huyu görünmediği, bilinmediği halde meydanda o; zevki başta hüküm sürmede, halkası boynu bezemede.

A Tebrizli Şems, sen bir güneşsin, seni nasıl öveyim ben? Yüz dilim var, hepsi de kılıç gibi; fakat seni anlatmaya koyuldum mu hepsi de peltek, hepsi de kekeme.

XXIV

Sevgi olmadıkça hizmette bulunmanın bir değeri var mıdır? Yoktur. Hizmet etmek eldedir de sevmek elde değildir.

Sevgi biteviye içten hizmet edip durmadır zaten, dünyada sevgiden başka hiçbir hizmet biteviye sürüp gitmez.

Sarhoş olmadığın halde kendini sevgi sarhoşu gösterirsen aşk der ki: Ayran içti, ayran; sarhoş değil o.

Ne diye özenip gösterişe kapılır da havalarda yukarı, aşağı oynar durur; aşağı olmayan kişi, niceye dek kendini aşağılatır?

Balık gibi dünya ağına tutuldu da denizden uzak kaldı; sonra da oltaya tutulmamış sanıyor kendini.

XXV

Gönlün bende olmadıktan, benimle bulunmadıktan sonra beraber oturmuşuz, bir arada düşüp kalkmışız, faydası yok; benimle oturup kalkıyorsun amma değil mi ki böylesin, hiçbir faydası yok.

Ağzın bağlı, ciğerin ateşli olduktan sonra ırmağın içine dalmışsın, suyu görüp bulmuşsun, bir fayda yok sana.

Bedende can olmadıkça şeklin, kıyafetin zevki olamaz; ekmek, yemek olmadıktan sonra faydası yok sahanın, sininin.

Yeryüzü göğe kadar miskle, amberle dolu olsa koku alamayan kişiye ne faydası var?

Ateşten kaçtıkça hamur gibi ekşisin, hamsın; binlerce dost seçsen, binlerce güzel bulsan bir faydası yok.

XXVI

Ölümünden sonra güzel huyların senin önünden koşar, ay yüzlü kadınlar gibi sıfatlar âleminde salınıp gider.

Biri elinden tutar, öbürü hatırını sorar, öteki de sana meze getirir, şekerler sunar.

Bedeni boşadın mı karşında Müslüman, inanmış, mutî, tövbekâr hurileri saf saf durur görürsün.

* Sayısız huriler, tabutunun önünde yürüyüp gider; sabrın, şiddetle çekip alan meleklerdir, şükürün,

neşeli neşeli yürüyüp giden melekler.

Mezarda tertemiz huyların eş dost olur sana; oğullar, kızlar gibi sarılırlar sana.

İtaatinin, âdetinin arışıyla, argacıyla dokunmuş güzelim elbiseler giyersin; can yaygın şu cihetlerden dışarı yayılır mı yayılır, geniş bir alan olur.

Aklını başına al da sus, sus da iyi tohum ekmeye bak; çünkü ebedî cennet doğru işlerden meydana gelmiştir.

XXVII

A kervanbaşı, develere bak, katar baştan başa sarhoş; bey de sarhoş, hoca da sarhoş, dost da sarhoş, yabancı da sarhoş.

A bahçıvan, gök gürültüsü şarkıcı oldu, bulut sâkîliğe girişti; bahçe de sarhoş, ova da sarhoş, gonca da sarhoş, diken de sarhoş.

A gökyüzü, niceye bir dönüp duracaksın? Unsurların dönüşünü seyret; su da sarhoş, yel de sarhoş, toprak da sarhoş, ateş de sarhoş.

Görünüşteki hal bu işte, içyüzdeki hali hiç sorma; can da sarhoş, akıl da sarhoş, vehim de sarhoş, sırlar da sarhoş.

Yürü, zorbalığı bırak, toprak ol da toprağı gör; sınıkları onaran Tanrı lûtfuyla zerre zerre, her zerresi sarhoş.

Kışın bağda bahçede sarhoşluk bitir artık dememek için, bir müddet sarhoş bir halde hileci, düzenci gözden gizlenmişti.

O ağaçların kökleri gizlice şarap içiyor. Bir iki gün sabret hele de uyansınlar, sarhoş bir halde kalksınlar da seyret.

Sana birisi çarparsa, birisiyle tokuşursan sakın sarhoşların gidişinden, yürüyüşünden incinme, böylesine bir sâkî, böylesine bir çalgıcı buldukça, sarhoş nasıl olur da düzgün yürüyebilir?

A sâkî, bir şarap sun, niceye bir bu kavga? Dostlar ikrardan sarhoş, düşmanlar inkârdan sarhoş.

Şarabı fazla fazla sun da şu düğüm çözülsün; şarap başa iyiden iyiye tesir etmedikçe, sarhoş sarığını verir mi hiç?

Orda sâkînin nekesliği, şarabın bozukluğuyla beraber gider; ikisinin de uygunsuzluğunu görüyorsun, artık sarhoş nasıl doğru düzen gidebilir?

Sapsarı yüzleri gör de gül renkli şarap sun; çünkü sarhoşun yüzü, yanağı, şu allıkla kızarmaz.

Güzelim bir Tanrı şarabın var, pek çabuk siniyor; sarhoş dilerse o şaraptan bir gecede yüz eşek yükü içer.

A Tebrizli Şems, zamanında hiçbir kimse ayık değil; kâfir de harap, mümin de; ham sofu da sarhoş, meyhaneci de.

XXVIII

Çalgıcı, şu perdeden çal; çünkü sevgilimiz sarhoş bir halde geldi; o tertemiz, o vefalı yaşayış, sarhoş olmuş, çıkageldi.

Kahır elbisesini giyinse bile kıvılcım gibi tanırım onu ben; çünkü o, bu şiveyle sarhoş bir halde çok geldi bize.

Suyumuzu dökerse, testimizi kırarsa bir söz söyleme kardeş, çünkü şimdi saka sarhoş olmuş, sarhoş bir halde geldi.

Sarhoşumu aldatırım da o gülümser, şu bön kişiye bak der, sarhoş olmuş da nerden gelmiş ki?

O kişiyi mi aldatmaya kalkışıyorsun ki onun küçücük bir sözüyle ateş kendinden geçer, toprakla yel sarhoş olur gider.

Ona dedim ki: Ben ölürsem, sen de mezarımın başına gelersen o güzel yüzlü, sarhoş bir halde gelmiş diye sıçrar, mezarımdan çıkarım.

O dedi ki: Kim inanır bu söze? Tanrı'dan sarhoş olarak gelen kişinin, Tanrı'yla var olanın canı ölür mü hiç?

Neliksiz-niteliksiz aşka bak, canı kadeh gibi dolduruyor; sâkînin yüzünü seyret, sevgiliyle buluşmuş da sarhoş olmuş, gelmiş.

(s. 192) Herkes dünyada bir dost seçti, bizim sevgilimiz de, bizim dostumuz da aşk; çünkü bu aşk, Elest meclisinden bizsiz-sizsiz, sarhoş bir halde çıkagelmiştir.

XXIX

Güneş bugün bambaşka bir şekilde doğdu, başka bir çeşit parlıyor; ışıklarında canımız zerreler gibi oynamada.

Talih evimizde Müşteri yıldızı, Ay'la Zühre huzurumuzda; böylece o sevgili, çevgene benzeyen saçlarıyla şu meydanın tek beyi olmuş.

Her kadehi sundukça al ama diyor, tedbirli ol... Tedbir kimde olur? Akılda, fakat zâti akıl yitmiş gitmiş. [\[73\]](#)

Burası padişah meclisi, padişaha kul olana afiyetler olsun; rahmet sofrasını yaymış, kardeşlere sâkîlik ediyor.

A sâkî, sona geldin, yeni baştan işrete başlat, sun şarabı; ayak da nedir, baş da ne? Ayakla baş, bir olmuş gitmiş.

XXX

Mademki zatına tahammülün yok, gözünü sıfatlara aç, onlara dal; mademki cihetlere sığmayanı görmüyorsun, cihetlerdeki nurunu gör.

Şu gök perdenin ardındaki hurileri gör, ışığa mensup olanları seyret; hepsi de Müslüman, inanmış, muî, suçsuz.

* Her biri nazlı, oynak; her biri âşıkın gönlünü alır; her biri Taraz mumu, her biri kurtuluş sabahı.

Her biri dudağını yummuş, ağzını kapamış, fakat anlatışta bir kılı kırka yarar; her biri şekerler almada, her biri şekerkamışı madeni.

Eski canı ver gitsin de yeni, yepyeni bir can almaya bak; yokluk-yoksulluk âleminde salınadır da onlardan zekât al.

Can sütünü bu Meryemlerden em, çünkü sen de Meryem'den doğan ikinci bir çocuksun; Meryemlerden süt em de İsa gibi oğullardan, kızlardan vazgeç.

A her günü bayram, her gecesi kadir, berat olan, geceyi, gündüzü iki Mecnun gibi zincirlere bağlamışsın, çekip duruyorsun.

Şah yüz gösterince atla fil yoldaş oldu, akıl yoksulluğa düştü, mat oldu gitti, cansa, savul a savul deyip duruyor,

* Âşıkları, kargaşalık zamanında şaşkın, şişe gibi kırılıverir sanma; onların dayanışına karşı Cudi Dağı bile âciz kalır.

Bütün sanatların, her türlü işin gücün aslı, temeli aşktır; fakat gönül tereliğini görmeyen tutar da saçma sapan sözlere düşer.

Ben sustum, çünkü kendimden daha güzel söyleyen birini gördüm; onun huzurunda öleyim ben, a gerçekler, öldürün beni diyorum.

* Tebrizli Şems, şeker gibi ağzını açtı mı çürümüş, un ufak olmuş kemikler bile oynamaya koyulur.

Yürü, sus, bundan böyle az söyle de adamakıllı işe giriş; niceye bir fâilâtün fâilâtün fâilât deyip duracaksın?

XXXI

Aşk, üstünlükte, bilgide, defterde, kâğıtlarda değildir; halk dedikoduya düşmüştür ya, o yol da âşıkların yolu değildir.

Aşkın dalı, bil ki ezel âleminde, kökü ebed âleminde; bu ağaç, ne Arş'a dayanır, ne yeryüzüne, ne de gövdesi vardır bu ağacın.

Aklı işten attık, hevesi de bir iyice dövdük; çünkü bu ululuk, şu akla, şu huylara lâyük değildir.

Hani bir özleyiş var ya sende, bil ki özleyişin kendinedir; sen sevgili oldun mu artık özleyiş kalmaz.

Deniz adamı, daima korkuyla ümit tahtasının üstündedir; fakat tahta da, adam da yok oldu mu dalıp gitmeden başka bir şey kalmaz.

Ey Tebrizli Şems, deniz de sensin, inci de sen; çünkü varlığın baştan başa, tek yaratıcının sırrından başka bir şey değil.

XXXII

Bir kaynak isterim ki herkesin canına can katsın; bir sevgili isterim ki ondan ölü bile rahata, huzura kavuşsun.

Öylesine uçsuz bucaksız bir denize kulum ki uçsuzluktan bucaksızlıktan da üstündür o; taşa da, inciye de, her ikisine de lûtfu, ihsanlarda bulunmadadır.

Bahçenin de onun güzelliğinden payı, nasibi var, tavusun da; pek bezenmiş, kuşanmış değildir amma kuzguna bile lûtfu, ihsanı ulaşır.

Şekil noksanlaşırsa mâna azalmaz ki; âşık, çamurlara bulanmıştır amma gene de zevk içindedir.

Canı seyret de gör, bedende, pislik, bulaşıklık yurdundadır amma pislikten, bulaşıklıktan haberi bile yoktur.

Ey Tebrizli Şems, devlet, ikbal evine ayağını basman, o evin döşemesine bir aydınlık, bir parlaklıktır, damına da bir süstür, bir yıldızdır.

XXXIII

İş erleri, bir araya toplanın, uyku vakti değil; uyuyan er, vallahi sohbet arkadaşlarından olamaz.

Dolap gibi döne döne yaşlar döküp ağlamayan, sarhoşların yüzlerini göremez, bostanın yolunu kaybeder gider.

A şu balçık dünyada gönlünün isteğini arayan, o ırmağın yanına koşuyorsun amma su yok o arkta.

Ey Ay, gönül göğüne doğ da geceyi gündüze çevir; çevir de gece yolcusu, bu gece ay ışığı yok demesin.

Gönlüm aşkıyla cıva gibi titremiyorsa, sevgilinin yerinden yurdundan da habersiz kalsın, madeninden de.

XXXIV

* Bak da seyret, bütün iyi kişiler “Rabları suvarır onları” şarabıyla sarhoş; zevâli olmayan güzellikten yedi de sarhoş, beş de, dört de.

Şu kıyamete bak, gayb âleminden belirdi, ortaya çıktı; sınıkları onaran Tanrı'nın şarabıyla küp de, testi de, havuz da, Kevser de sarhoş.

* Beden, yere vurmuş gölgeye benziyor, âşıkların tertemiz canları, kıyılarından ırmaklar akan cennetlerde sarhoş.

Tanrı güzelliğinin görünüşü çoğaldıkça iki âlem de zerre zerre, Mûsa gibi sarhoş olmada.

Sarhoşların dileklerinden, kesin olarak beni göremezsin cevabından, Ahmed-i Muhtâr'ın her kılı, şefaât için sarhoş mu sarhoş.

O baştır âdeta, bizse sarık gibi sarılmışız ona, fakat o şaraptan baş da sarhoş, sarık da.

A Mısır Yusuf'u, başını eğ de Mısır'a bak; şehir kargaşalık içinde, arşı pazar, hepsi sarhoş.

Kardeş, söylersem şu şaşılacak şeyden sen de şaşırır kalırsın; Arş da sarhoş bu işten, Kürsî de, gökler de.

Tebrizli şems, gönlüme doğdu da bir meclistir kurdu orda; aşk şarabıyla şu kapı da sarhoş, bu duvar da.

XXXV

Can kutluluğunu, kutlu canı da görmediyse artık bu gl bahçesinde sevinilecek, neşelenecek ne var ki? Zaten o sevgilinin ltfu olmadıkça yaşayışın aslı, temeli neye yarar?

Ezel meyhanesi, yüzünün ışığıyla dolmadıysa can yurdundaki binlerce ibadet yeri ne diye yıkılıp yok olmuştur?

Canımız, aşkıyla bir yerde bitip gelişmediyse neden devletli can onun aşkıyla ikiz?

O yüzün ltuf ışıkları, gzelik ihsanında bulunmadıysa âşıklar sarayının dvânındaki şu sitem, şu zulüm de ne?

Suda, toprakta, şu balçıktan yaratılmış dünyada oturanlar, aşkımızı biliyorlarsa gönül kubbesine vuran bu gürültü, bu feryat da nedir?

Ateş yzly biri, canı gizlice ateşlemiyorsa neden âşıkların başları ateşle, yelle dolu?

Canlar, mekânsızlık âleminde ateş rengine boyanmamışlarsa doğum gecesi gibi şu yüz binlerce meşale de ne?

Ona feda olmada canın bir kusuru yoksa peşin olarak verilen ilk söz ne, sonra da vaadde bulunma, kavilleşip zaman kesme ne?

Tebrizli şemseddin, canların padişahı değilse ne diye yüz binlerce kutlu can, her an onun emrine uymada, buyruğuna baş kesmede?

XXXVI

Hemencecik boynunu eğdin, hani kebabın, nerde şarabın? A güneşi tutulmuş kişi, ne de karanlık yzlysn sen.

Hatırlıyor musun; sarhoşluk yüzünden akılla kavgaya girişmiş, savaşa kalkışmıştın; onun anahtarını kırarsan kim kapını açar senin?

Tatlı bir dertle kaynamıyorsun; hasılı sirke satmadasın; abıhayatın yolunu kesmişsin; yüzünün suyu gitmiş vesselâm.

Yceldike ycelmiştın, üstünlük satmada, deliller gstermedeydin; işte şimdicek aşkın mehenk taşi geldi çattı; hani sorun, nerde cevabın?

Tacirlerin en büyüğüydün, kendini Karun gösteriyordun; bu bir rüyaydı gördün, geçti gitti; çünkü başındaki uyku dağılıverdi.

Çok büyük lâflar ettin amma sonucu ayranın içine düştün; senin sâf şarabın ayran, elindeki ayran içedir.

Bu sözlerin anlamını bilirsin amma gene de gizle; gizle de gönül levhindeki sözler, yazıya düşmesin.

XXXVII

A dilber, işrete koyulma çağı gelip çatmadı mı artık? A şeker madeni, şekerler saçma zamanı gelmedi mi ki?

Sen abıhayata benziyorsun, biz de yerin altındaki tohuma benziyoruz; artık lûtfunla bize karışma, bizimle karılma zamanı geldi.

Tohum gibi çürüsem de sonucu yücelir, bir fidan kesilirim; çünkü bütün şeyleri bir şeye katsan elbette bir şey meydana gelir.

Bundan sonra a Tanrı kılıcı, elimde keskin ol; çünkü senin lûtfunla ateşten de daha keskin, daha sert olma çağı.

Canı huzuruna çektim, başka bir şey var mı, nerde dedi; hiçbir şeyim yok da can da bu yokluk-yoksulluk yüzünden bu hale geldi dedim.

(s. 193) Can gözünün uykusu, baş gözünü de uykuya daldırdı; hasılı Tebrizli Şems, perde oldu Tebrizli Şems'e.

XXXVIII

Doğ ey Ay, doğ âlemimize, sen olmadıkça gökyüzünde bir tek yıldız bile yok; hayalin ayağını vurarak, oynayıp gülererek gelmedikçe derdimize çare bulunmaz bizim.

Hayalin dağa vursa kaynaklar akıtır; bizim şu gönlümüz, turalım ki bir dağdır ancak, bir kayadır ancak.

Senin lûtfundan ayrı kalmayan, senin ihsanına uğrayan bir taştan ateş fişkırdı, öbür taştan su aktı, öteki taş da lâ'l kesildi.

Nice defalar güzelim, senin lûtfunu sınadım ben, ölüyü dirilttin sen, hem bir kere değil, birçok kereler.

Rahmet bulutu, her seher çağı yağmur yağdırmıyorsa, bu gene sendendir, senin işindir gene; sana karşı şu ağlayan gönlüm, beşikteki bir çocuktan başka bir şey değildir.

Şu gönlüm, gamdan, elemden Tur Dağı gibi yüz parça oldu; fakat o parçalardan bir tanesi bile elimde değil.

Mûsa'nın reddedilmez bir delil olan demir âsasını bir kıvılcım sıçrasın, bir yıldız çaksın diye taş

dönmüş gönlüme vurdu, çünkü buluttan bir tek şimşek bile çakmıyor.

XXXIX

Sevgilimizin kapısında korkakların işi gücü yok; ordakilerin hepsi de padişah; kullara yer yok orda.

Bahtım, talihim var, kutlu kişiyim ben diye övünüp nazlanıyorsan bil ki bu baht, bu talih, bu kutluluk, bizim devletimize, bizim ikbalimize karşı bir ayıptır, bir ârdır ancak.

Yokluğunla-yoksulluğunla övünüyorsan yamalı hırkayı al da var yürü; çünkü padişahımızın katında o giyim kuşam, o şatafat ancak zünnârdır.

Tanrı nuru olduysan doğudan ta batıya dek gidedur; çünkü bu çeşit oldukça o ışıklardan da pervamız yok bizim.

Tanrı sırrını bildiysen o yana eş dost ol; çünkü bizim şu sırlarımız, o sırların huyunda husunda değil.

Bizim yolumuzda gerçek ol, şu hileyi, düzeni bir yana bırak; çünkü meydanımız hilekârın, düzenbazın at oynatacağı meydan değildir.

Sınırımızı ölçüp biçmek için kendine bir pergel koşan da iş yok; a kardeş, sınırımız pergelle ölçülecek sınır değil ki.

Aşk sûfilerinin bir başka tekkesi var; bizim canımıza aş kâsesi, vakıf geliri yok orda.

Cehennem ta dibinde oturdum, tacı tahtı bıraktım ben; çünkü bizim ne cennete iştahımız var, ne iyi kişileri özlüyoruz.

XL

İşte buracıkta o altın yumurta yumurtlayan kuşlar; işte buracıkta her seher çağı, başı dik, huysuz felek tayına eyer vuranlar.

At sürdüler mi yedinci kat gök meydan olur onlara; yattılar mı Güneş'le Ay'ı yastık edinir onlar.

Öylesine balıklar onlar ki her birinin canında bir Yunus var; öylesine gül fidanları ki gökyüzünü bezerler, güzelleştirirler, feleği güzel töreli bir hale sokarlar.

Kıyamet gününde cehennemi sömürüp içerler, cenneti dileyene bağışlarlar; buyruk sahibidir onlar, fakat ne dua bilirler, ne ilenme.

Letafetle dağları havada oynatırlar; tatlılıkla denizleri şeker gibi tatlılaştırırlar.

Bedenleri can haline getirirler, canları ölümsüz bir hale döndürürler; taşları lâ'ı madeni yaparlar, küfürleri iman.

Herkesten daha fazla meydandadır onlar, herkesten daha fazla gizli; apaçık görmek istersen gözünün önüne dikiliverirler.

Apaçık görmek istiyorsan ayaklarının bastığı toprağı sürme gibi çek gözüne; çünkü onlar, anadan doğma körü bile yol, iz görür bir hale getirirler.

Hor, hakir bile olsan arayıp dilemede diken gibi sert ol, keskin ol da senin bütün dikenlerini gül haline, nesrin haline soksunlar.

Söylemeye gücüm kudretim yetseydi söylenecek neler söylerdim; neler söylerdim de gökteki canlarla melekler bile beğenirlerdi.

XLI

Gönlün ta içinde parıl parıl parlayan bir sevgiyi kim görmüştür? Halbuki şu belirişten, şu görünüşten önce onunla bizim aramızda binlerce ova vardı, binlerce yazı.

* Ölülere, çürümüş, un ufak olmuş kemikleri dirilten geldi; a ölüler, kalkın da kıyamet günün seyredin.

Şikâyetleri ne de güzel dinledi de derdimize derman oldu; çok ağladınız, gülün artık, perde ardından çıktınız, uykudan uyandınız.

* Yüce defterler, yüce yazıcılardan uçtu, geldi; gafletten uyanın da çalışıp çabalamak için dağılın.

* Tartılarımızı haber vermek için terazilerimiz geldi; Rabbimiz, hallerimizi düzene koy, a cömert Tanrı, affınla cömertlik et.^[74]

Padişahım, Farsça söyleyelim: Gönülden haberin var senin; Ay'ın parıl parıl parlansın dursun, devletin ebedî olsun.

Dünyadan bıkmış, usanmış kişi, seni görür de güzelleşmez, gençleşmezse arı duru suyu bulansın, ateşi kül haline gelsin.

Uyuyan kişi, senin sabahını görür de yatağından sıçrayıp kalkmazsa bahtının gözü kıyamete dek uyusun kalsın.

XLII

Dünyada daha bağ, şarap, üzüm yokken, canımız zevâlsiz bir şarapla, Tanrı şarabıyla sarhoştu.

Şu kaç-tut yokken, Mansûr o gizli sözü, o nükteyi söylememişken, biz dünya Bağdat'ında, ben Tanrı'yım deyip duruyorduk.

Şu Nefs-i Küll, daha balçık âlemde mimarlığa başlamamışken, gerçekler meyhanesinde işretimiz tamdı, düzülüp koşulmuştu, mamûr bir hale gelmişti.

Canımız, bir dünyaydı sanki, can kadehi güneş kesilmişti; o dünya, can şarabıyla boğazına dek ışıklara boğulmuştu.

A sâkî, şu balçık âleminde ululananları sarhoş et gitsin de nasıl bir devletten ayrıldığımızı, nasıl bir bahttan uzak kaldığımızı anlasınlar.

Gizlenmiş, örtünmüş ne varsa hepsini ortaya dökmek için can yolundan çıkagelen sâkîye canlar feda olsun.

Biz, o sâkînin karşısında ağızlarımızı açmış, bekliyoruz; sunduğu şaraplar sersemlik vermez başa, balarısı yapmadı onun balını.

Sevgili, ya ağızımızı tut bizim, yahut da bil ki yedinci kat yerin altında gizlenen define meydana ha çıktı, ha çıkacak.

A Tebriz şehri, hani Şemseddin yokken şöhret bulmuştu, her yana yayılmıştı adı sanı, o zamandan haberin varsa o zamandan bahset, onu söyle.

XLIII

Kendimizin düşmanınız da bizi öldürenin dostuyuz; denize gark olmuşuz, denizin dalgası öldürüyor bizi.

Bu çeşit gülererek, seve seve tatlı canımızı veriyoruz, çünkü o ecel, bizi ballar, şekerler gibi tatlı tatlı öldürüyor.

Kurban bayramında kendimi besili gösteriyorum. Çünkü o âşıklar kasabı iyi ve güzel olanı kesmek istiyor. [\[75\]](#)

O nursuz, pîrsiz şeytan, ondan mühlet isteyip duruyor; yarın değil, öbürsü gün öldürürüm diye o da mühlet veriyor ona.

İsmail gibi bir güzelce boyun ver hançerine, boğazını çekme sakın; çekip bağrına bassa da o basıyor, öldürse de o öldürüyor.

Azrail'in haddi değildir âşıklara el uzatmak; aşka düşmüş âşıkları gene aşk öldürür, gene sevda öldürür.

* Öldürülenler, keşke kavmim bilseydi diye naralar atmada; sevgili görünüşte öldürüyor amma gizlice yüzlerce can vermede.

Yeryüzüne benzeyen bedeninden bir baş çıkar da bak; seni göğe mi çekiyor, yoksa öldürüyor mu?

Can bir yeldir alıyor, şarap bir candır veriyor; can doğanını kurtarıyor, salıyor, gam kuzgununu öldürüyor.

Kendi Mesîh'ini darağacında öldürse bile, öldürdü diye şüphelenen Hıristiyan'dır ancak, inanan bu şüpheyeye düşmez.

Âşıkların her biri bir Mansûr'dur, kendini öldürtür; âşık olmayansa kendini bile bile öldürür gider.

Ecel, insanlara her gün yüzlerce defa çatar; Tanrı âşıkıysa ecel çatmadan, sebepsiz olarak kendini ölüme teslim eder.

İnkâr eden kendini öldürür amma ben susayım mı, yoksa âşıkların ölümlerindeki sırrı söyleyeyim mi?

Tebrizli Şems, tanyerinden güneş gibi doğdu, pervasızca yıldız mumlarını söndürüyor.

XLIV

İşte buracıkta gökyüzünü döndüren o ırmak; işte buracıkta Ay'ın, Zühre'nin hayran olduğu o yüz.

İşte buracıkta her topu birliğe çelip meydana sokan o padişah çevgeni.

İşte buracıkta o bilgi tahtasını gemi edinen, gemisine binmeyi tufanlara boğan Nuh.

Kim ondan hırka giyerse feleğin hırkasını çeker, alır; kim ondan bir lokma yerse o lokmadaki hikmet, onu Lokman haline getirir.

Yazı, kışı, sırayla değildir o padişahın; şu ânı bana kış yapar, sana yaz.

Tapısında dikenle gül birdir; dikenin ucuyla birini yaralar, öbürüne dikenini güllük gülistanlık eder.

Kim suya kaçır, sığınır, su emriyle ateş kesilir; fakat onun sevgisiyle ateşe atılana ateşi reyhan haline getirir.

Ben şu kuvvetli delile dayanıp söylüyorum; delilim baştan başa şüpheden ibaret bile olsa o, o şüpheyi delil yapar.

(s. 194) A adam, ne diye şeytana bakıp kalırsın? Sen şuna bak, şuna dikkat et: O, andan âna insanı şeytan haline sokar, şeytanı da insan haline.

İşte buracıkta abıhayata sahip olan o Hızır; diriye ölümsüzlük bağışlamada, ölüyü hayvan yapıp gitmede.

Filozof, buna "illet-i ûlâ – ilk sebep" adını takar amma o, kerem eder de filozofun illetine de bir

derman verir.

Tüm varlık aynasının özüdür o, soluk verme o aynaya; çünkü soluk verirsem buğulanır, suçlu sayar beni.

Soluk verme aynaya da seninle solukdaş olsun ayna; sen ona soluk verdin mi senden yüzünü gizler o.

Senin de küfrün, imanın onun buyruğuydur, senden başkalarının küfrü, imanı da; ondan baş çekme; onun gözleri imanı yağmalar gider.

Tanrı tapısında kendisini hiçbir şey bilmez sayan her şeyi bilir, anlar; fakat ona karşı bilgi satmaya kalkışanı, gayreti, hiçbir şey bilmez bir hale kor.

* Bu bilgi, bu taklit, bu sanı, senin için bir ekmek tuzağıdır; iyiden iyiye, görgü halindeki bilgiyi ancak Kur'an'ı belleten verir; kim verdiyse bu bilgiyi o bilir.

O körün kapı kapı dolaşıp durması, ümitsizliktendir; gözüne ilaç aramaz da boyuna ekmeği anar durur.

Bu söz, dünyaya sular bağışlamak, bedenleri can haline getirmek için uçsuz, buçaksız aşk denizinden akıp gelen bir sudur.

Balık olmayan, suyun sonunu arar; fakat balık kesilen, hiç suyun sonunu düşünür mü?

Âşıkların yoluna yoklukla, gerçeklikle gelersen Tebrizli Şems seni erlerin sohbetine alır, er eder.

XLV

Ayrılığı altı yandan da saldı mı hiçbir şeyin faydası yoktur artık; gönlü dileyen, gönlün kanını koklar, o kokudan hoşlanır da bu yüzden gönül kan kesilmiştir.

* Kimse benim halimi anlamasın, benim için o feryat etsin, feryadım ondan duyulsun diye aşkıyla çeng çalmasını öğrendim.

A her yana koşup duran, bir türlü işin bir araya gelmedi gitti; senin işini bir araya getirecek, bir düzene sokacak olan, ancak altı yana sığmayandır.

Arslan ceylanı paralar; bizim arslanımızsa görülmemiş bir arslandır, ceylan resmine üfürür, can verir, ceylan yapar onu.

İçini lâleye döndürür, dışını safrana; bir an olur seni kızılbey yapar, bir an gelir sarı yapar, soldurur, sarartır. [\[76\]](#)

O denizin dalgasını arama, o denize ırmaktır yardım eden; sen, iki yağ parçası olan gözlerini ışık ırmağı haline getireni ara.

Yeniay gibi şu gamla eriyip inceleyen ay yüzlüye ne mutlu; ne güzel kişidir, ne şeker huyludur o kişi ki o şekerkamışlığının huyuyla huylanmıştır.

Aşk mührünü kabullenmek için mum gibi yumuşayan demir, taşı inci haline getirir, toprağa amber

kokusu verir.

Şarap, yahni, kebab isterse yanıp kavrulmuş gönlümü kebab, kanlı gözyaşlarımı şarap olarak huzuruna götürürüm, ona sunarım.

Leylek gerçeği bilir, mülk sahibini tanır da “lek, lek – senin, senin” der; üveyik kuşuysa perde ardındadır da o yüzden kû, kû – nerde, nerde diye öter durur.

Suyu, yağı azalt da sus, yağ gibi eriyedur; ne mutlu o yüzün derdiyle kendini eritip kıl gibi inceltene.

XLVI

Aşk, âşıkı halka adamakıllı düşman eder; âşık tamamıyla halkı bir yana bıraktı mı da aşk yüzünü ona döndürür.

Halka yarayan kişi, aşka yaramaz; çünkü kahpe canın yüz tane kocası olabilir.

Başkalarına yaramayan, herkes tarafından atılan, bir yana bırakılan âşıkı aşk padişahı yanına alır, diz dize onunla oturur.

Halk onu sürdü, kovdu mu halktan kesilir, halkın huyunu bırakır; içten de, dıştan da aşkın huyuyla huylanır gider.

Can, halk tarafından kabullenirse hatırı ona gider; herkese gönül verir, her yana hırsızlamaca bakınır durur.

Aşk onu gördü mü der ki: Saçlarım gölgelendirir seni; âşık o saçların gölgesine daldı mı artık miskler, amberler koklamaya başlar.

Fakat ben miski, amberi de o koku alma duygusuna düşman edeyim de aşk her ikisinden de zorla vazgeçsin.

Âşık bizi anarak misk koklar amma isteğe yeni atılmıştır, küçücük çocuklar gibi nerde, nerde deyip durmadadır.

Çocukluktan çıktı da bilgi gözünü açtı mı ırmak kenarında koşar mı hiç? Atılır ırmağın içine.

Yeni işe koyulmuş âşıkısan acıya alış, acılar ye, acılar iç de Şirin, Husrev’in balından ilaç versin sana.

Belki böylece Tebrizli Şems’ten bir sarhoşluk elde edersin de iki âlemin de ötesinden seni senden alıverir, sensiz bırakır seni.

XLVII

Şekerkamışı dengini aç ey güzel, aç da yaşayışımız tatlılaşsın; kendine gel, bak, şimdicek halkı gamlara daldırmak için gam dumanı geldi, her yanı sardı.

A renksizlik rengi, Ay gibi ne işlerin var senin; hani Ay da ışığıyla taşları lâ’l haline getirir, meyvelere renk verir, tat verir ya.

A Ay, perdeyi kaldır, şeker yükünü gizleme de gümmüş kupağında ahvalimiz altına dönsün.

Aşkın kendinden geçirir, şaşırır adamı; yüzün neşe verir, güldürür insanı; çünkü deniz o işi eder, çünkü inci bu işi.

Bir seher çağı, güneşin gönül yurdunda doğdu, kılıç vurdu; gökyüzü dayanıyorsa vur kılıcı canın boynuna.

Gözün gözlere öylesine bir şarap sunar ki gözler yetmiş perdeyi de aşar da yolu, izi görür.

Bir gece yalnız kalırsak padişah Salâhaddin'in bize gösterdiği lûtufları, ettiği ihsanları kulağına söylerim senin.

XLVIII

Hem şarap satan dudakların şarabı ucuzlattı, hem şuh, sarhoş gözlerin koca sağrağı döndürdü.

Hem de güneş yüzün, dünyaya ışıklar bağışlamada; zehri panzehir yapmada, küfrü iman.

Kimi gözüne alırsa gözünü aydınlatır onun; kimi candan ederse sevgiliye gark eder onu.

Onun can padişahı geçip kürsüye kuruldu mu gökyüzünü birbirine katar, Arş'ı tir tir titretir.

İhtiyacından herkesin kâsesine göz diken kişiyi lûtfu kucakladı mı padişahla aynı kâseden yemek yiyen ulu bir kişi eder.

XLIX

O kişinin adını an ki ölü onun güzelliğinden dirilir; bütün dünyanın ağlayışları, onunla buluşunca gülüş kesilir.

O kişiyi an ki güzelliği yüz gösterdi mi bütün dünyanın güzellikleri ona kul köle kesilir.

Abıhayat tamamıyla tahtının altından akar; ırmağının suyunu içen ölümsüzlüğe kavuşur.

Bir gecelik güneş, tahtının basamağını öpmüştür de o yüzden şu dönüp duran gökyüzünden dünyaya ışıklar saçar.

Âşıkların yaşayışı düşkünlüktedir; onun için de onu umanın toprağı ayaklar altına döşenmiştir.

Ceylanların göbeklerindeki misk, miskin o güzelim kokusu, onun alnına dökülen saçlarından saçıldı da arslanın burnu bu kokuyu aldı, meşeliklerde avlanmak için coştı, kükredi.

Âşıkın kanatları gönül ateşinden yandı da âşık, Güneş gibi, Ay gibi kolsuz, kanatsız uçmaya koyuldu.

Ne mutludur Tebrizli Şems'in lûtfunu bulan can; dokuz kat göğü de geçti de mekânsızlık âlemine ayak bastı.

Bütün sâkîlerin övündüğü sâkîsin sen, gece gündüz işte güçte ol; gözün daima mahmur olsun, canımız da boyuna içsin dursun.

A güzel, içildikçe içilen meclisinde akılların akılları başlarından gitsin; a dilber, coştukça coşan aşkınla ne baş kalsın, ne sarık.

Mısır'daki kadınlar gibi canın gönlü de doğransın, elleri de; Mısır Yusuf'u da boyuna çarşının pazarın birbirine girmesine sebep olsun.

A sâkî, senin elinden ne eller elden çıktı; sarhoşun, senin elinle boyuna muradına ersin.

Kafamız yellerle, kırbamız sularla dolsun; yelimizi de aşk kabullensin, suyumuzu da aşk.

Güzeller padişahı beyimiz, efendimiz olsun, aşk tutsun, kapsın, kucaklasın bizi, devletin, ikbalin canı dostumuz olsun, talihle baht eşimiz.

Baş çekmedeyiz, başımız hoş, birbirimizi çekip kucaklıyoruz; şu varlığımız, daima sırları kendisine çeksın dursun.

LI

Dün gece gene filimizin hatırına Hindistan gelmişti; deliliğinden ta sabaha dek gecenin perdesini yırtıp duruyordu.

Dün gece sâkînin kadehleri tamamıyla dopdoluydu; hey gidi hey; dilerim, kıyamete dek ömrümüz hep dün geceki gibi geçsin.

Şaraplar coşmuştu ondan, akıllar başta değildi onun yüzünden; güzel yüzünden parça buçuk da neşeli olsun, tüm de; gül de sevinsin, diken de.

Sarhoşların, afiyetler olsun sesleri ta göğe yükseliyordu; elimizde şarap kadehi vardı, başımızda yeller esiyordu.

Onların yüz binlerce gürültüsü göğe ağmadaydı; orda binlerce Keykubad secdeye kapanmıştı.

(s. 195) Kutluluk günü, devlet günü, başımıza gelmiş, konmuştu; arı duru, tertemiz kardeşlerden böylesine bir gün doğuvermişti ansızın.

Denize benzer bir şeydir dalgalanmıştı, gökyüzü bu gece ondan bir eser bulmuştu da başına koymaya, yüzüne sürmeye koyulmuştu.

Maddeye ait her şey, karanlıklarla yolları bağlıyor, kesiyordu; derken Tanrılık ışığı o kapalı, o bağlı yolları açmaya başlamıştı.

O hava esince duygu düğümleri öylece nasıl kalır; bu murada erişen kişi nasıl olur da olduğu gibi kalakalır?

Müslümanlar, yeni baştan ömür sürmeye başlayın; çünkü sevgili, yokluk yurdunu varlık âlemi haline getiriyor, âşıkların dileğini vermede, onlara insaf etmede.

Sevgilimiz bundan böyle düşkünlerin özrünü kabul etti demektir; çünkü o nerde sâkî olursa, orda

hiç kimsecikler doğru yolda kalamaz, hiç kimseciğin aklı başında olamaz.

* Müslümanlar, yardım, lûtufların denizinin coşup dalgalanması, içtihat şatafatını da kırdı geçirdi, inanç fermanını da yırttı gitti.

O yardım, o lûtuflar, padişah Salâhaddin'dir; o bir Yusuf'tur ki mezatta müşterisi ancak Mısır azizi olabilir.

LII

Dün âşıklar meclisinde sâkî de beydi, çalgıcı da; birbirimize girdik, çünkü tut-kap günüydü.

Bu coşkunluğumuzu görünce araya düşünceli akıl girdi amma düşünceli aklın öylesine ateşte yeri mi olur?

Âşıkları avlamada yüzlerce can gözü tuzak kurmuştu; aşk yayından binlerce ok uçuyordu.

Ejderhâ gibi bir ceylan, meydanı tozutmaya başladı; arslanlar bile onun karşısında değersiz birer dağ keçisiydi sanki.

Orda ihtiyâr bir adam gördüm; gözleri kan çanağına dönmüştü, saçı sakalı süt gibi bembeyazdı.

Bir de gördüm ki o ceylan hemencecik onun yanına koştu; gökler birbirinden ayrıldı; sanki bu bir düzendi.

Kavgadan gürültüden Güneş kâsesi de kırıldı, Ay kâsesi de; çünkü sarhoşların sağrakları adamakıllı doluydu.

Kutlu cana, bu haller nedir diye sordum; dedi ki: Kendimde değilim, ben de bilmiyorum, fakat hep o ihtiyârın fitnessi bunlar.

A Tebrizli Şems, sarhoşlarının halini gene sen bilirsin; a efendim, bir kusur ettiysem bağışla; ne gönlüm var, ne elim.

LIII

Gözler onun gözlerinden mahmurlaşmıştı; gözlerden gizlenmişti âdeti; böyle bir zamanda kötü göz nasıl oldu da dokundu ona?

Ne mutluydu o gecelerimiz ki miskten, amberden perdelerle örtülmüştür; ne mutlu sabahlardı o sabahlarımız ki sevgilinin nuruyla kâfurla dolu bir hale gelmişti.

Arş'ın, Kürsî'nin yücelerinden aferin, maşallah sesleri geliyordu; öküze, balığa dek her taraf nurlarla dolmuştu.

Her yanda onun güzelliği yüzünden değersiz hale gelmiş bir Leylâ vardı, zerre zerre bütün varlık, adı sanı yayılmış bir Mecnun kesilmişti.

Gönül onun yüzüne karşı, coştukça coşan bir Bâyezîd olmuştu; can saçlarına asılmada Mansûr'a dönmüştü.

Sevgiyi arttıran ışığı bir kere daha getir, bir kere daha gel de işretimizden uzak kalan kişi kör olsun gitsin.

Bir sâkî koca bir sağrakla geldi de beni benden aldı; huriler bile onu kıskanıyorlardı, ne çeşit güzelliği o, sarhoşluğumdan bilemedim ki.

Tebrizli Şemseddin'in şekli, onun yüzü gözü, aşkın da canına candır; zaten bu, aşk defterlerine ta ezelde yazılmıştı.

LIV

Bir gül bahçesinden bir dal kırdıysam ne oldu ki? Kendimden geçtim de bir sevgilinin saçlarına sarıldıysam ne çıkar yâni?

İnancı olmayan kişi gibi kendi kendimi yaralamışsam ne olmuş ki? Bir yankesicinin aşırıldığı malı aşırıldıysam ne olmuş sanki?

Koca Bağdat'tan bir zembil eksik olmuş, bu da bir şey mi? Ambardan bir buğday alınmış, ne çıkar bundan?

A felek, şu hile, şu düzen ne vakte dek sürecek? Bir ancağız sevgili, sevgilisiyle bir hoşça otursa n' olur yâni?

Onun söylenmedik gizli şeylerini söyleyeceğim işte, sana ne? N' olur söylesem de birazcık gönlüm ferahlasa?

Âşıkla sevgili arasında bir iştir olmuş, geçmiş; sen ne âşıksın, ne sevgili, sana n' oluyor?

Lûtf afsununu okuduysa lâ'l dudağından ne eksildi ki? Bir hastanın canı, İsa'dan şifa bulduysa n' oldu yâni?

Bu gece berat gecesiyse herkes bir berat buldu demektir; benim yanıma da yazısız bir ay yüzlü dilber gelirse ne çıkar bundan?

A Tebrizli Şems, senin aşkınla deli divane olur da âşıkları işten güçten alıyorsam, onların pazarını altüst eder, dağıtırsam n' olur ki?

LV

Seher çağı gönlümü alıp gitmek için sarhoş bir halde çıkageldi güzelim; Müslümanlar, sarhoş güzelin elinden medet.

Dün yüreğim çarpmadaydı, iki gözüm seyiriyordu; gönlüm kime kavuşacak, gözlerim ne görecek demiştim.

Seher çağı bu düşüncedeydim, derken aşkın, Ay gibi neşeli neşeli çıkageldi.

Ben kim oluyorum? Su, yel, toprak, ateş bile ondan sarhoş olmuş; onun ateşi bana da neler eder, toprağa da, yele de.

Aşk ondan gebedir, bu cihansa aşktan gebe; bu dünya şu dört unsurdan doğdu, fakat dört unsur aşktan doğdu.

LVI

Sevgilimizin aşkı gayb âleminden hançer çekti mi istesem de, istemesem de tutar, beni kendine çeker, bağrına basar.

Birisiyle kilitle anahtar gibi eş oldum; o anda vurulmuş kuş gibi kanatlarım serpiliverdi, kanatlıktan çıktı gitti.

Âşıklarının küfrü de onun aşkının yazısı, dini imanı da; and olsun Tanrı'ya, hâşâ, o yazı başka bir topluma yazılmaz.

Açtı mı, açılır, saçılırım; bağladı mı, bağlanır kalırım; meydandaki top kim oluyor ki kendiliğinden çevgenden baş çeksin.

Gâh İbrahim gibi beni ateşe çeker; gâh da beni Ahmed gibi ateşten alır, Kevser'e götürür.

Ateşi mi daha hoş, yoksa Kevser'i mi diyorsun; o padişahın beni bir hoşça tutup çekmesi yok mu, nereye çekerse çeksin, o çeksin daha hoş bence.

Su da hoştur, ateş de; dert de onun vergisi, rahat, huzur da; bütün bu sebepleri gözleri bağlamak için düzüp koşmuştur.

Dostu düşman gösterir, suyu ateşe döndürür; bir mümini ansızın tutar, kâfirlerin halkasına katıverir.

Aşkı sarhoşlara da, serkeşlere de bağlayıştır, çözüştür; o aşk serkeşleri saçlarından tutar da o çembere, o daireye sokar gider.

Çekinmemek de onun vergisidir amma gene çekinmeli, ihtiyatlı olmalı; ananın çocuğuna karşı gösterdiği ihtiyatı da o vermiştir zaten.

LVII

O aşk padişahı atına bindi, karanlıklar ağını yırttı; on beş günlük dolunay gibi, bayram gününün güneşi gibi belirip çıktı.

Hizmetindeki yıldızlar yüz binlerce, milyonlarca; her biri de onun yüzünün nuruyla parladıkça parlamada.

O kutlu devranda burçları geçiyor, âşıklarının ateşten burcuna ulaşıyordu.

Derken gönlüne ben geldim, her yana baktı, orda, hiçbir safta göremedi beni.

Yakınlarına, filân dedi, neden ortada yok, o harap âşık, o her zaman tapımda olan sevdalı, neden görünmüyor?

Her gece, gelince onun mum gibi yanmakta olduğunu görür; her sabah, ağarınca onun feryatlarını duyar; nerde o?

Merhamet denizleri gönlünden coşup dalgalandı; hem her yana bakıyordu, hem dizgin kasıyordu.

Âlemin bütün ateşleri diyordu, onun ateşinden yandı, tutuştu da aşk afsunlar okuyup gönlüne üfürmeye koyuldu.

Nerde o bir avuç toprak ki ay ışığı gibi ona vurduk da tıpkı ay ışığına döndü, yerden Ülker yıldızına dek vurdu, her yanı parlattı.

Aşkımızın sınaşına karşı Circîs gibi yüz kere dirildi, yüz kere şehit oldu.

Nerde o âşık ki yokluk, yaratıştan gebe kaldı da o kutlu talihi doğurdu, göbeğini de Tebrizli Şems'in aşkıyla kesti.

LVIII

Güzel yüzlülerin güneşi salınmada, yol verin; yüzlerinizi onun yüzünün güzelliğiyle Ay'a döndürün.

Eski ölümlere yüzü yüzlerce can vermede; bu âlemden geçip gitmiş âşıklara haber salın.

O iki sâkînin gözleriyle dudaklarının elinden her an şarap için, her zaman maşallah deyin.

Bir ovaya benzeyen yüzünde bir görülmemiş kuyu kazmışlar; o ovaya gidin, o kuyuya düşmeye bakın.

Çadırlarda bir aydınlık, bir parıltı belirdi, atlarınızın kulaklarını o çadırların kurulduğu yere çevirin.

Çadırının kurulduğu yer, kehribar gibi, âşıkları kendisine çekmede; a âşıklar, arık bedenlerinizi saman çöpü haline getirin.

(s. 196) Onun sarhoş, mahmur gözlerine dikin gözlerinizi, aydınlansın gözleriniz; kötü göz için ağlayın, vah vah deyin.

Canların padişahı Tebrizli Şems'tir; şimdi padişah odur; ona yüz tutun, kendinizi o padişaha karşı mat edin gitsin.

LIX

Geldim, yüzümü sevgilimin ayaklarına sürmeye; geldim, bir ancağız ettiğim işten dolayı özür dilemeye.

Geldim, yeni baştan onun gül bahçesinde hizmet etmeye; geldim, ateş alıp kendi dikenimi tutuşturarak yakmaya.

Geldim, şu geçip giden tozu, kiri temizlemeye; sevgilim için iyi işimi kötü saymaya.

Geldim, ağlayan gözlerle, o düzenci güzelin sevgisiyle gözlerimden akan kaynakları görsün diye.

Kalk ey hiçbir şeye eş olmamış aşk, sevgiye yeni baştan başla, merhamete yeni baştan giriş; öldüm, ikrarımdan da boşaldım, vazgeçtim ben, inkârımdan da.

Çünkü senin arılığın, senin duruluğun olmadıkça varlık âleminde arı duru olmaya imkân yok; sensiz gamdan kurtulmak, iyileşip düzene girmek mümkün değil.

Görünüşte sustum ben, fakat bilirsin ki kanlar için gönlümde kanlara bulanmış sözler var.

Ben susarken yüzüme iyi bak, iyi dikkat et de senin eserlerini bir iyice gör.

Bu gazeli kısa kestim, geri kalanı gönülde; beni o mahmur nerkislerle sarhoş edersen söylerim.

Ey sözünden kalıp susan, ey eşinden ayrı düşen; nasıl oldu da o keskin aklını yitirdin de böyle şaşırıp kaldın?

A susakalan, şu ateşli düşüncelerle ne âlemdesin; düşünceler ağır, büyük ordularıyla gelip çatıyor.

Sözü insanlara söylerler, yalnızken hiç kimsecik sevgilimin sırrını kapıya, duvara söylemez.

Yoksa sen adam mı bulamıyorsun da böyle susup duruyorsun? Hiç kimseyi sözlerine mahrem görmüyorsun sen.

Yoksa sen tertemiz âlemden misin? Şu leşe bulanmış tabiat köpekleriyle tabiat âlemine karışamıyorsun, şu âlemle uzlaşamıyorsun vesselâm.

LX

Aşk güneşi, her zerreye şarap sun; her kılıımız o başa bir Ca'fer-i Tayyar kesilsin.

Zerreler her an senin güneşine doğru uçuşup dururlar; senden kim muradına erişirse, kim senin şarabını içerse kutlu olsun, nasibini bulsun.

Nerde saçının bir teli hevesle oynarsa, varlık dokumamızın argacına arış olsun, varlığımıza karışsın gitsin.

Buluşma yurdundan uzak, gam çölünde nice defalar darağaçlarına çekildim, artık gam, darağaçlarına çekilsin.

Her an gülün kınamasını çekip duran diken, gül bahçesinin sahibi olsun da gül hasedinden ağlamaya koyulsun.

Yeşillikte güle tapanlara gizli bir düşmandır yılan; şu yeşillik yılsız bir hale gelsin de gülün düşmanı varsın hastalansın.

Adamın derddaşı olmadıkça dert çok zordur; adamla düşen kalkan, derddaş olsun da artık dert, gam, hor, hakir olsun gitsin.

LXI

A çalgıcı, şu perdeyi vur, şu perdeden çal: Yol vuranlardan aman, yol kesenlerden feryat; hele bizi perişan eden, hele bizi yele verip savuran şu yol kesiciden el aman.

A çalgıcı, şu yol kesmeyi sen de o yol kesenlerden öğrendin; çünkü talebede hep hocasının şiveleri görünür.

A çalgıcı, yüzünü yokluğa çevir, çünkü varlık yol kesicidir; çünkü varlık haindir, hain korkak olur, hiçbir korku çeken de neşeli olamaz.

A varlık, var olanların yolunu vuradur; çünkü can şu varlık yurduna hiç gelmemiş, yokluktan hiç doğmamış sanıyor kendini.

Biz çöllere düşelim de yokluk ovasının yolunu turalım; çünkü varlıkta bunca bağlar var, yokluktaysa bunca ferahlıklar.

Şu yokluk bir deniz, biz de balıklarız, fakat varlık âdeta olta, âdeta ağ; ağa düşen, oltaya tutulan, denizin zevkini nerden bilecek?

Tuzağa tutulan, dört unsura bağlanmış, çarmıha gerilekalmıştır; bil ki o, aptallığından dileğin, isteğin peşinden koşar durur.

Sabır ateşin, varlık ateşini yakar, kül eder; ateşle varlığı, varlıktan doğan bedeni yak ateşlere.

* “And olsun soluya soluya koşanlara” âyetindeki çakmaktaşını çakış, ancak sabır ateşidir; “Tırnaklarıyla bastıkça taştan kıvılcım çıkaranlara” âyetinde anılanlar da ancak yiğit canlılardır.

Taşı kapar, oyunu utar da sen kalakalırsın; sonucu bakalım kim kalır, kim kazanır? Sen sonuna bak; yoksa bu dünya satrancındaki şu savaşın çalışma nedir ki?

Bâzı kere yampiri giden piyade, zulümle şahın yolunu keser; ben de vezir olduysam ne var, yampiri gitsem bile dumanı doğru çıksın.

Sonuna dek piyade olarak doğru düzen gittim de vezir oldum, vezirin yolunu kesen bağlar râm oldu bana.

At ona der ki: Senin bunca konakların, bize bir konaktan ibarettir; kıyamete dek bütün bu konaklar iki adımdır bize.

Beden hacca yüz konakta konaklaya konaklaya gider, gönülse bir adımda varıverir; göz gibi, gönül gibi yol almak gerek.

Şah der ki: Sizin şu debdebeniz hep bendendir; gölgem olmasaydı hepsi de yel olur giderdi.

Atın bir değeri kalmazdı, fil sivrisineğe dönerdi, evler Âd kavminin evleri gibi yıkılır giderdi.

Şu binlerce oyunun bir kişi tarafından oynanageldiğini gördüm de bu satrançta kazanmak da bir geldi bana, yutulup kaybetmek de.

Kazanıp kurtulmada mat olmak var, mat olmada kazanıp kurtulmak var; o bakıştan mat olduk padişahım, o bakış eksilmesin bizden, hep bize bak sen.

LXII

Miskle amber, sevgilimin saçlarını koklasalar kendi kokularını bir yana bırakırlardı da hemencecik onun saçlarını koklamaya koyulurlardı.

Kâfirle mümin, onun güzel huyunu anlasalardı kendi huylarından vazgeçerlerdi de hemencecik onun

huyuyla huylanırlardı.

Yüzünden ansızın bir güneştir doğar, parlar da perdeleri yırtar, şu işi gücü bir tek iş güç haline kor.

Tanrı, kendi zevâlsiz sırrını o anlatsın, o sırrı feryatlarıyla o bildirsin diye beden çenglerini canların ellerine vermiştir.

Öfke, aşk, kin, haset, ihtiyaç tellerinin her birinden bir başka ses çıksın, bir başka nağme belirsin de bir âhenktir doğsun, maksadı budur işte.

Ne mutlu o beden çengine ki Tanrı eli akort etmiştir onu, sonra da kucağına almıştır, kendisi çalmaya başlamıştır.

Dünyada çenglerin ustası o çengdir; eyvahlar olsun o çenge ki onunla yarışa girer, onu beğenmez de ondan üstün olmaya girişir.

Yel bile Tanrı çenginde gizli güzelim bir teldir ki feryatlarla o büyücü gözleri över durur.

Tebrizli Şemseddin'in sarhoş nerkisleri öylesine ceylan bakışlıdır ki, o ceylan, arslanları avlar.

LXIII

Yüzünü ekşittin; yoksa dün içtiğin şarap tutmadı mı seni, sana sâkîlik eden o güzelim padişah değildi de bir yabancı mıydı?

Kem gözün korkusundan yüzlerce defa yüzünü ekşittin; hangi Yusuf gelmiştir de kötü göz yüzünden kavgalara düşmemiştir?

Kem göz incitir, yaralar onu amma sonu hayırdır; kem göz, Tanrı koruduktan sonra hiçbir zarar veremez.

Kendine gel de korkma kem gözden, o ay yüzlüyü, o İkizler burcunda olmayan görülmemiş, eşsiz güzeli gizlemeye kalkışma.

Tatlı erlerin gönüllerinde aşkın bütün acılıkları şaraptır, kebaptır, şekerdir, helvadır ancak.

Bu şarap, meze sözü de şaşının hayali; ucu bucağı olmayan o denizde, denizden başka hiçbir şey yok.

Bir zaman ıssılık ek, bir zaman soğukluk biç; şu sıcak, soğuk da Tanrı buyruğu olmadan olmaz.

Kendine gel; sus da can gibi susarken naralar at; sen de gördün ya, çevremizdeki şu susanların içinde bir tek bile söyleyen yok.

LXIV

Güzeller beyine gene bir başka güzellik fermanı geldi; güle, gül bahçesine, nesrine bir başka can geldi şimdi.

A alımlı güzel, Tanrı sana yeniden yeniye ihsanlarda bulunsun; a apaydın dilber, nurlandıkça nurlan.^[77]

Candan daha hoş ne olabilir? Can bile senin bastığın toprağa feda olsun. Ay'dan daha güzel ne vardır ki? Ay bile senin ışığının önünde görünmez olur.

Her canlı senin sevgine canlar feda eder; her yepyeni, güpgüzel gül bahçesi senin bahçelerinden fayda ummadadır. [78]

Varlık, yokluktadır dediniz ya, bunu inkâr etmiyorum; güzel olarak beliren şeyin tekrar belirsizlik âlemine dönmesi elbette mümkündür. [79]

Şu usanç, canı tutmuş da sen de bir şey söyle diye çekiştirip duruyor; kim görmüştür olmayacak bir şey için adamın yakasına yapışan adamı?

LXV

Gönlüm, hem yol gösterir, hem yol keser; hem bir çengeldir, her şey ona asılır, hem herkesin ihtiyacı olan padişah altınını basar.

Hem feryat eder, yolumu vurdular diye bağırır gönlüm; hem de aptal yankesicilerin yollarını vurur.

(s. 197) Gönlüm hem şahne gibi hırsızları arar, hem de hırsızlar gibi gece yarısı yol keser.

Gâh Tanrı buyruğu gibi başlara kasteder gönlüm; gâh başı kesilmiş kuş gibi çırpınır, Allah, Allah der.

LXVI

Gözlerin lûtuflarda bulunacağını vaad etti de canım neşelendi; ne de sâf kişidir sarhoşların vaadlerine inanan kişi.

Gönlü güzel canım, âşıkların sözlerini duyunca can verdi âdeta, bu sözleri canına aldı, bağrına bastı.

Burç burç, ev ev arıyorum o güneşi; nerde komşulardan gizlice bir yere koyup gizlediği anahtar?

Saçlarına misk dedim de saçları bu söze kızdı, Hindu'ya benzeyen saçlarını bozguna uğrattı, Türkistan'a yüz tuttu.

Padişah değilim, ayağının bastığı toprak kesildim; fakat o, ayağına toprak kesilenin adını padişah taktı.

* Önce kedi gibi arslanın aksırığından meydana gelmiştim; sonra kediyi dağarcığa koyunca çok altüst oldum.

Arslan yavrusuysan, kedi değilsen yırt dağarcığı, hiç arslan dağarcığa girer mi dedi.

Dağarcığı yırttığımı görünce de iftira etmişler sana dedi, sen nasıl kedi olursun?

Yedi göğün ardından parlayıp duran Tebrizli Şems'tir; hasılı âlemin dört direğine de yepyeni bir aydınlıktır verdi o.

LXVII

Akıl yola düşenlerle âşıkların bağıdır a oğul; bağı kopar, yol apaçık meydandadır, görünüp duruyor a oğul.

Akıl bağıdır, gönül bir aldatış, beden aşağılık bir şey, cansa perde; yol bunca ağırlık yüzünden gizlidir a okul.

Akıldan, candan, gönülden vazgeçtin de bunları bıraktın mı, tam anlayışa ulaşman, yolu apaçık görmem umulur a oğul.

Kendinden geçmeyen, benliğini bırakmayan er, er değildir a babam; candan olmayan aşk, masaldan ibarettir a oğul.

Göğsünü, gönlünü onun buyruk okuna amaç et; iyice bil ki onun buyruk oku gergin yayındadır.

Onun çekiş okunun yaraladığı gönüle sahip olanın yüzünde, alnında yüzlerce alâmetler vardır a oğul.

İdris gibi yedinci kat göğün yücesine varsan, şunu bil ki sevgilinin aşkı en sağlam, en iyi bir merdivendir a oğul.

Nerde naziklerin, nazeninlerin kervanı varsa aşka dikkat et; kervanbaşı ancak odur a oğul.

Aşkı, bir dam gibi yeryüzüne gölge salmış, aşksa onun avcısındır da göktedir sanki a oğul.

Aşkı bana da sorma, başkasına da sorma, aşka sor; aşk dile gelir, söylerse âdeta inciler saçar a oğul.

Aşkın, benim tercemanlığıma da ihtiyacı yok, benim gibi yüzlercesinin tercemanlığına da; gerçekleri söylerken onun yüzlerce tercemanı var a oğul.

Aşk, mecliste uyuyakalmış nazik kişilerin işi değil; aşk, yüreklilerin, pehlivanların işidir a oğul.

Âşıklara, gerçeklere kul köle olan kişi sultandır, padişahlar padişahıdır, sahip-kırandır a oğul.

Hilelerle, düzenlerle dopdolu olan şu dünya, sakın seni aldatıp aşktan alıkoymasın; bil ki vefasız dünya senden kaçır, geçip gidiverir a oğul.

Bu gazelin beyitleri pek birbirini tutmadı, perde değişti amma anlam gene odur a oğul.

Kendine gel de bundan böyle sedef gibi sus; çünkü şu dilin gerçekten de sana düşmandır a oğul.

LXVIII

Kötü huyum var güzelim, sen beni mazur tut; senin güzel yüzün olmadıkça a güzelim, benim huyum nasıl güzelleşir?

Sensiz kışa dönüyorum, halk benim yüzümden azaba giriyor; fakat seninle oldum mu güllük gülistanlık kesiliyorum, huyum bahar huyuna dönüyor.

Sensiz gönlüm kırık, yaşayıştan usanıyorum, ne söylersem kötü oluyor; ben akıldan utanıyorum, akıl da senin yüzünden utanıyor.

Bulanmış, kokmuş suyun çaresi ne? Tekrar ırmağa karışmak; kötü huyun çaresi ne? Tekrar sevgilinin yüzünü görmek.

Can suyunu şu beden girdabında mahpus görüyorum; toprağı kazayım da denizlere yol açayım.

Gizli bir şarabın var ki ümitsizlere sunuyorsun da umanlardan hasretle bir feryattır göklere ağıyor.

A gönül, mümkün oldukça gözünü sevgiliden ayırma; isterse seni kucaklasın, bağrına bassın, isterse yan çizsin, senden bir kenara çekilsin.

LXIX

Efendim, yorgunum ben, karanlıklar içindeyim, sen apaydınsın, gündüzlerdesin; gecemin uzayıp gitmesinden şikâyetçiyim, kaçacağım, fakat nerelere kaçayım?

Gecem ellerini uzattı da gündüzün eteğini tuttu, bir yerlere koyuvermiyor onu, gecem kaçılacak yer, fakat kaçıp sığınılacak bucak yok.

Rabbimiz, buluşacağımız gün nurlandırdıkça nurlandır bizi; Rabbimiz yarlığa bizi, sonra da bu yarlıganmayı bir elbise gibi giydir bize.

Rabbimiz, aramızdaki kırgınlık, dargınlık, ancak bedenimizin yüzünden; Rabbimiz, duvarın ardındaki bahçe, ne de güzel bir bahçe.

Rabbimiz kaldır duvarı da aradaki engel yok olsun; Rabbimiz, gerçekten utanıyoruz, özür dilemedeyiz.^[80]

LXX

Her gece kendi kendimi kucaklayınca kendimde sevgilinin kokusunu bulurum.

Dün aşk bahçesine gitmişim; aklıma onu görmek hevesi düştü; sevgisi gözlerimden coştı da bir ırmak akmaya başladı sanki.

O sevgi ırmağının kıyısında biten her gülen gül, varlık dikeninden kurtulmuştu, Zül-fekaar'dan aman bulmuştu.

Çayırılıkta her ağaç, her ot oynamadaydı; fakat aşağılık kişilerin gözleri görmüyordu onları.

ANSIZIN o servi boylumuz bir yandan çıkageldi; bahçe kendinden geçti, çınar el çırpmaya başladı.

Yüz ateş gibi, huy ateş gibi, şarap ateş gibi; üçü de hoş; can bu ateşler yüzünden altüst olmuş, darmadağın olmuş, feryatlar içinde, nerelere kaçayım deyip duruyor.

Tanrı'nın birlik dünyasında şu sayıya bir bucak yok; sayı, beş duyguyla dört unsur dünyasında zordan meydana gelme bir nesne.

Yüz binlerce tatlı elmayı sayar, eline alırsın; bir olmasını istiyorsan sıkıver hepsini.

Yüz binlerce üzüm, kabuk perdesinden meydana gelir, kabuğu kalmadı mı padişahın şarabı belirir.

Harfleri saymaksızın gönülde beliren sözlere dikkat et, neden meydana geliyor şu sözler? Renksizlik yok da asıl işi düzüp koşandan bir şekle bürünüp beliriyor.

Tebrizli Şems, padişahçasına oturup kurulmuş, benim şiirlerim de seçilmiş kullar gibi huzurunda saf düzmüş.

LXXI

Bir âşık, sanki sevgili kendisiymiş gibi sevgilisine kızdı; bir yazmacı, ünlü, adlı sanlı güneşe öfkeleni.

Hem de o yazmacı, bütün yazmacılardan daha yoksul; hem de o güneş, her ülkenin güneşi.

Güneş, yazmacının nazını görünce işte onun işi gücü bu, hadi bakalım, kendi kendine kalakal deyip bulutla yüzünü gizleyiverdi de,

Yazmacı gülmedikçe ben de buluttan çıkmam, onun gönlü hoş olmadıkça bende de huzur, karar kalmaz dedi.

İşin gücün asıl tek yazmacının elinde olduğu meydana çıksın diye, öbür yazmacıların deste deste yazmaları öylece kalakaldı.

O güneşe, candan, gönülden âşık olan kişi, sakın o tek yazmacının ayağının bastığı topraktan baş kaldırmayın.

O yazmacı kimdir söyleyeyim: Ancak Tebrizli Şems'tir o; her ülkeden doğan, her yanı ısıtan güneş, yalnız onun için doğmadadır.

LXXII

Tatlı ömür gibi geçip gitmeyi kuruyormuşsun, hatırla ama; ayrılık atına eyer vurmuşsun, hatırla ama.

Yeryüzünde de sana yüreği temiz dostlar bulunur, yerden biter gibi biter onlar gökyüzünde de; fakat önce eski dostla bir ahittir etmiştin; hatırla ama.

Sana karşı kusurlar etmişim, belki kinlendin, olur ya; a kin gütmeyen dost, geçirdiğimiz geceleri hatırla ama.

Her gece ay değirmisini yastık edinince dizimizi yastık edindiğin geceleri hatırla ama.

Senin havana düşmüşüm, Ferhad gibi ayrılık dağını delmeye koyulmuşum; ey yüzlerce Husrev'in, yüzlerce Şirin gibi dilberin kul köle kesildiği güzel, hatırla ama.

Hani bir deniz kesilen gözlerimin kıyısında, safran dallarıyla, nesrinlerle dopdolu bir aşk ovası seyretmiştin; hatırla ama.

Ateşli dileklerim gökyüzüne ağmada; Cebrâil Arş yanında âmin, âmin diyor; hatırla ama.

A Tebrizli Şems, yüzünü gördüğüm günden beri dinim aşktır, yüzün dinin de övündüğü bir yüz; hatırla ama.

LXXIII

Merhaba ey ölümsüz can, ey muradına ermiş padişah; a her kırana can bağışlayan, a her ülkeye güneş kesilen güzel.

Bu dünya da, o dünya da, her ikisi de buyruğuna kul köle; istemiyorsan vur birbirine, ikisi de dağılsın gitsin, istiyorsan koru, mamûr et.

(s. 198) Yokluk güneşinin ışığını sal varlık âlemine de herkesi cennete de aldırış etmez, cehennemden de korkmaz bir hale getir.

Yoksullukla övünenleri can korkusundan kurtar; ressamın uğruna bütün şu resimleri, şekilleri kırır.

Yüz binlerce kişinin kanını dökmüş olan kahramanın canından ölümsüz, zevâlsiz devlet ateşiyle dumanlar çıkar.

Lûtuflarındaki bu sırları, işin ta üzerine dalıp yoklukta mahvolan, varlığından tamamıyla geçip giden kişi anlar.

Gönlün o kıvılcımlı ateşte kızıl altın gibi güldüğünü gören kişi, çekinmeden, tiksinden canını mahveder gider.

Hey gidi hey, sen asıl altın, inci madenindensin; artık dünyadaki kimyalara başvurmak ayıptır sana.

Toprak beden, Tebrizli Şems yüzünden baştan başa bir kimya kesildi; o kimyanın parıltısını onların bakırına vurdu da hepsi altın olsun.

LXXIV

Arkadaş, başını kaldır da altın gibi sapsarı yüzüme bak; can verdim ben, ama gene de kalkana az ok at.

Şu ciğerim oklardan oklukirpinin sırtına döndü; aşkın ciğeri olsaydı aşkın da acırdı bana.

Ciğerden vazgeçtim ben, ne istersen ol de; bu sözden başka bir söz söylersem ağzıma vur.

Aşk sâkîsinin kuluyum, o tortulu dert şarabını içtim de sarhoş bir halde bir köşeye yığıldım, hayra da boş verdim, şerre de; öylece uyudum kaldım.

Gam gelirse ona derim ki: O gam yiyen geçti gitti; sen pazara git de bir rebâb al bana.

LXXV

Âşıkların semâ'ından atmosfere bir ışıktır, bir parlaklıktır vurdu; semâ'ı, çalgıyı inkâr edenlere, tutmayanlara deyiver: Tutmayın, ne çıkar.

Güneşin çevresinde dönüp duran topluluk, Tanrı payına düşmüştür; bir bölük halk da, bir topluluk da zemherinin çevresinde dönüp durmadadır.

Acı suyun içine dalmış bir topluluk Tanrı payıdır da, bir bölük halk, bir başka topluluk, balla sütün içinde gene de acıdır, gene de gamlı.

* Tanrı topluluğu, kıyamete dek yokluk-yoksulluk, övüncümdür benim nöbetini çalıp durur; a yoksul, mademki şarabın var, durma, gece gündüz iç, gece gündüz sun.

Yokluğu, yoksulluğu Tanrı ışığında ara, hırtı pırtı elbisede, çulda çaputta arama; her soyunan adam olsaydı sarmısak da adam olurdu.

Kuşların seslerini duyuyorsun da kanatlarını çırpmaya başlıyorsun; fakat gerçekten de uçmak istiyorsan ayağını ziftten kurtar.

Aklın can bağıyla bağlanmış, tabiatın ekmek bağıyla bağlı; beyinde sersemlik var, ellerin hamura bulanmış.

A her şeyden haberi olan, olgunluk çağına gelmişsen olgunların kıran çağı geldi çattı; Tanrı yardımı geldi çağı şimdi, müjdecı erışti, müjde verin.

A genç, ıssılığını başka yerde harcadın; orda ıssı olanın bu yanda içi geçer, orda hararetlenen, burda tıknefes olur gider.

Hararetliysen soğukluğa düştün gitti; soğukluğa düştüysen hararetlendin demektir; orda ıssılığa erdiysen çaresiz burda soğukluğa düşeceksin.

Fakat gene de umutsuzluğa düşme; Tanrı'nın ıssısına son yoktur; bu güneşin karşısında cehennem bile bir zerreden ibarettir.

Yeter artık eşsiz korkutucu, çok söyledin; sus da dileyenleri mıhladız gibi dilsiz-dudaksız çek kendine.

LXXVI

Senin yüzünü görmedikten sonra tut ki yüzlerce dünya görmüşüm; ne çıkar? Senin sözün olmadıktan, senden bahsedilmedikten sonra tut ki sırrın da sırrını duymuşum; ne faydası var?

Seni ne Âdem rüyasında gördü, ne soyu sopu; güzelliğini kimlere sorayım, tut ki herkese sormuşum, kim anlatacak?

A gözlülerden bile gizli olan, seninle buluşmadıktan sonra tut ki cennette ebediyim, hurilerle eşim, devlet yâr olmuş bana; ne anlarım bunlardan?

Her an senin şekerler gibi tatlı öfkeni görmedikten, ballar gibi tatlı nazını çekmedikten sonra tut ki mâna padişahlarına bile nazlanmışım, onlar bile nazımı çekiyorlar; ne fayda?

Ayrılık bulutu senin ay yüzünü örttükten sonra o bulut tut ki başıma inciler, mücevherler yağdırmış, ne kârım var?

Sarhoşlara mum da senin yüzün, sevgili de; yüzünü görmedikten sonra her yan yüz binlerce şarap

küpüyle dolmuş, ne çıkar bundan?

Hızır, ben yokken senin yüzünü görürse eyvahlar olsun bana; fakat yüzünü görmezse tut ki her an abıhayat içiyor; ne faydası var?

Şu aşağılık büyücü karı, şu dünya, mademki yok olup gidecek bir gün; tahtını, bahtını, dünya hazinelerini bana bağışlamışlar say; ne olur ki yâni?

Ta önüne ön olmayan demde gerçeklerin canları senin yoluna dökülüp saçılmış; yüzünü görmedikten sonra tut ki bu saçıları ben toplamışım; elime ne geçer ki?

Şu can Mısır'ımın azizi, senin yüzünü görmedikten sonra tut ki iki günde bir şeker dudaklı bir Yusuf satın almış; ne çıkar bundan?

Derdimden, çakmaktaşıyla demirden her an bir kıvılcım çakıp durmada; o kıvılcım çakmazsa gök gürlemiş, şimşek çakmış, bana ne?

O deli divaneyi bir gecelik şu zincire konuk et; senin saçlarına sarılmaz, onları dağıtmazsa tut ki kendisi darmadağın olmuş; ne işe yarar?

Senin aşkın yüzünden bütün dünya kötülüğümü söylese pervam yok; tut ki bir gerçek hakkında yüzlerce yalan söylenmiş, bir doğruya yüzlerce iftira edilmiş; n'olur yâni?

Ayrılığınla iki dünyada da en mazlum biri varsa o da benim; artık zalim, tut ki senin mazlumundan feryat ediyor; varsın etsin.

A Tebrizli Şems, mahallenin köpeklerinden söz açmazsam tut ki dünyadaki arslanları övmüşüm, ne çıkar bundan?

LXXVII

Aşk arslanının kanımızı içmeye kalkışırsa tut ki içmiş; ne olur ki? Her an bir başka can feda etsem tut ki feda ettim, ne değeri var canın?

Şimdi sana bir sır açayım: Sen şarap olduktan sonra pervasızca şarap içtim ben; ama birisi gelecekmiş de sarığımı, ayakkabımı alacakmış; tut ki gelmiş, almış, ne olur ki?

Aklın başında, gösteriş yapıyorsun desem ne çıkar? Tut ki birbiri ardınca çakıp duran bu çeşit yıldırımlarla beraber gösteriş de yapmışsın; nen eksilir?

Canımın elinde ebedîlik fermanı var; görünüşüm bugünlük, yarınlık; tut ki ölmüş gitmişim, canım sağ ya.

Tanrı'dan bir deniz isteyip duruyorsun amma toprakta sürünen bir yılan sen; balık olmadıktan sonra eline deniz geçmiş, neye yarar yâni?

Üzüm sıkıyorsun, sonra da ben riyazat çekiyorum diyorsun; şarap içmedikten sonra üzüm sıkmışsın, ne faydası var?

Yürekleri tertemiz sûflere, tortulu şarap içtiler diyorsun; tertemiz sûflerin şarapları var, ama sen tortulu şarap say onu, ne çıkar?

Bizim şarabımızı içip ağacında gülmeyen çiçeği tazeyse de, gülüyorsa da solmuş say.

A Tebrizli Şems, sen bir güneşsin, senden başkasından ışıklanmanın çaresi yok; sen olmazsan dünyada gece olur; tut ki yıldızları sayıp durmuşuz, ne geçer elimize?

LXXVIII

A çalgıcı, mademki padişahların tapısında perdecî oldun, padişahça perdelerden başka bir perdeden gazel okuma.

O padişaha kul olanların gönülleri hoş, kulluklarından bir eser bile belirmiyor; kanları pıhtılaşmamış, şarapları başa sersemlik vermez.

Her çeşit bağdan kurtulan kişinin görür gözü halkı da görür, Hakk'ı da; bütün halktan kaçır da herkese buyruğunu yürütür o.

Güneş gibi dünyayı aydınlatır o, gök gibi başı yücedir onun; hem sekiz cennetin anahtarıdır o, hem beş duyguyla dört unsurdan dışarıdır o.

Namaz kılan da ona secde eder, kılmayan da; çorak yer de ona karşı yeşerir, çayırılık çimenlik de.

LXXIX

Sevgili, dudaklarınla lûtuflarda bulundun; dilerim ebedî olsun bu lûtuflar; o, baştan başa lûtuftan ibaret, yarabbi, sen ebediyen yaşat onu.

Ay'ın karanlık gecelere nice hakkı geçmiştir; ey gündüzün, gecenin Rabbi, sen onu daimî kıl.

Canın aldığı yolda güzel konaklar var; Tanrım, sen onu bu yolculuktan ayırma.

Can çocuğu, mektebinde hocaların da hocası oldu; Tanrım, bu çocuğu ayırma o mektepten.

Din ordusu, padişahım Tebrizli Şems'ten ışıklanmada; Tanrım, alayını daimî et onun.

LXXX

Onu yalnızca bir yerde doya doya görseydim, engel yokken kana kana doyasıya öperdim onu.

Hırsızlamaca nice hatalar işledim; fakat gene de Hıtâ Türkü'nün dudağını bir gün doya doya öpmek istiyorum.

Felek, karıyla kocanın doyasıya geçimini asla görmemiştir, bir kerecik de görse ne olur ki?

Yabancıları birer birer çıkarın aradan; çıkarın da o bildiği bir doyasıya kucaklayayım.

Elini tutup meydana getireyim, oyuna sokayım da onunla bir güzel rakedeyim.

Ne mutlu gündür o gün ki elbisesinin düğmelerini birer birer çözer de onu çıırçıplak, doya doya bağrıma basarım.

Cana canlar katan canlara canlar bağışlasın diye beden, Tebrizli Şems'in ayrılığıyla eridi gitti.

LXXXI

Şehvet için hayvanlar gibi can vermedesin; canına ot veriyorsun, ama onu da zorla hani.

(s. 199) Aşağılık kişilerden ona on dört vermek üzere borç alıyorsun; a huzuru, kararı kalmayan, güzelin, lokmanın havasındasın sen.

Fakat o sepet taşıyan o lokmaları külhandan külhana kaçırır gider; tabut taşıyansa güzelini alır, mezarlığa doğru çekip götürür. [\[81\]](#)

Lokman leş kesilir, güzelin ölür gider; sense şu iki ölünün arasında durursun, tiksizmezsiz bile.

Ahır gören gözü yum da öbür gözü aç; her işin sonunu gör de gözün aydınlansın.

LXXXII

Ey seher yeli, Şemseddin'in yüzünden, beninden bir koku getir bize; Çin'den Hutun miskini al, İstanbul'a ilet. [\[82\]](#)

Tatlı dudağında bir selâmcık varsa söyle; taş yüreğinden bir haber varsa bildir.

Baş da nedir ki Şemseddin'e feda edeyim, ayaklarının altına döküp saçayım; Şemseddin'in adını söyle, canımı vereyim gitsin.

* Gönlüm onun aşkıyla en hayırlı elbiseye büründü; üst giyimim Şemseddin'in güzelliği, alt giyimim Şemseddin'in aşkı.

Şemseddin'in kokusuyla sarhoşuz, yürüyüp gidiyoruz işte; Şemseddin'in kadehiyle sarhoşuz, sâkî, şarap sun.

Genzimiz Şemseddin'in kokusuyla doldu, güzel kokulara daldı; ödağacına da boş verdik, ambere de, Tatar ülkesinin miskine de.

Şemseddin gönülde oturmada, Şemseddin canla konuşmada; Şemseddin eşsiz tek inci, Şemseddin eldeki peşin akçe.

Şemseddin, Şemseddin diye nağmeler salan, tek ben değilim ki; bahçede bülbül de, dağda keklik de onu anıyor.

Güzellerin güzelliği Şemseddin, cennet bağı Şemseddin; insanların gözbebeği Şemseddin, uluların övüdüğü can, gene Şemseddin.

Aydın gün Şemseddin, parlak Ay Şemseddin, madendeki inci Şemseddin, gece, gündüz Şemseddin.

Cem'in kadehi Şemseddin, uçsuz bucaksız deniz Şemseddin; İsa nefesli Şemseddin, Yusuf yüzlü Şemseddin.

Tanrı'dan canla, gönülle, onunla hoş bir devlete ermeyi isterim: Can ortada, Şemseddin bağrımızda.

Candan da güzel Şemseddin, şekerler, ballar diyarı Şemseddin; yürüyen servi Şemseddin, bağ

bahçe, bahar Şemseddin.

Meze, şarap Şemseddin, çeng, rebâb Şemseddin; şarap, sarhoşluk Şemseddin, ateş, nur Şemseddin.

Eziyet, keder, nedamet veren sarhoşluk değil; Şemseddin'den gelen sarhoşluk, övüncüne övünç katar insanın.

A âşıklar kılavuzu, a âşıklar peygamberi, a Tebrizli Şems, gel; sakın bizden el çekme.

LXXXIII

O sevgili kızgınlıkla söylenmeye başladı, nerelere kaçayım? Yokluk yurdundan, haydin kalkın diye naralar gelmeye başladı, nerelere gideyim?

Kapıda yüz binlerce yalım, yüz binlerce meşale; kimdir kapıdaki, kimdir? Kapıdaki de benim, nerelere kaçayım?

İçerden, kapıdaki kimdir diyen de benim, kapıya gelip halkayı çalan da ben, nerelere gideyim?

Kim beni ikiye ayrılmış sanırsa kahrından çatladı, ikiye bölündü; fakat birsem hem suyum, hem yağ; nerelere kaçayım?

Nasıl bir olabilirim ki saçlarım yüz binlerce karanlık diyarı; fakat nasıl iki olabilirim ki aydın Ay gibi meydandayım; nerelere gideyim?

Beni kumaş hırsızı gibi niceye bir evin çevresinde arayıp duracaksın? Şu hırsıza bak ki pencereden baş çıkarmada, nerelere kaçayım?

Bu kafesin her deliğinden başımı çıkarmadayım; buluşma yurduna doğru kanat açıp uçmadayım; nerelere gideyim?

Bedenim bu kafesin içinde sevgilerle yandı, yakıldı; fakat başım her an bu kafesten dışarda; nerelere kaçayım?

Tebrizli Tanrı güneşinin şarabı olmaksızın kendi sözlerimden kendim sarhoş olmuşum; duduyum, yahut bülbülüm, yahut da süsenim ben; nerelere gideyim?

LXXXIV

Sevgilinin aşkı, âşıklara geçit resmi seyrettirmede; o geçit resminde ölümler atlı da diriler yaya.

Yanağının yüzü savaşa girmiş bir orduya dönmüş; dinle de duy, seyret de gör; âşıkların gözleri ne yaralar açıyor, açılan göz göz yaralara bak.

A güneş, onun yüzünden utan da bulut altına gir; a parlak Ay, böyle bir yüzden sakın, çekin.

Aşk ordugâhına gelirken ödünç iki göz al; sonra da bir bakışta o borçları öde gitsin.

Göze can şarabının mahmurluğundan başka bir çare yok; can şarabını kimden içebilirsin? O iki mahmur gözden.

Ayağın total olduktan sonra tut ki halhallerle doluymuş; sağır kulağa yüz bin küpe takılsa ne faydası var?

Mûsa'nın elinden sopasını kapmışsın, ne fayda; Zül-fekaar'ı çekmeye, çalmaya Hayder'in pazusu gerek.

İsa'nın sürmesini çalma, elini tut, o ele sahip ol da el ne işler edermiş, iş nasıl başarılıymış, bir seyret.

O yana varamıyor, o yanın çevresini bilemiyorsan bir dikkatlice bak; fakat sınama gözüyle değil, utangaç bir gözle bak.

Orda lûtuflardan, rahmetlerden öylesine bir deniz coşmuş ki Tebrizli Şems mi desem, Tanrı güzelliği mi?

LXXXV

Şekerkamışı gerek ki o dudaklara karşı hizmet kemerini kuşansın; Husrev gerek ki o tatlı dudaklardan şekerler, ballar içsin.

Aşk, öylesine bir denizdir ki rahmet dalgalarıyla dalgalanır, dünyaya bulutlar yollar, yakınlarına inciler yağdırır.

Ey can, sarhoşlardan yüzlerce selâm götür, kulluklarını bildir; a gümüş bedenli, altın kadehi sun, gümüşümüzü al gitsin.

Dertle gam kimin belini kırmışsa sen o kişiye arkasın, dayanaksın; kimin ciğerinde bir katrecik su kalmamışsa o kişinin suyunun sen.

Senin aşk ateşinle yanıp kavrulan gönlün ekmeği pişmiştir; senin yüzünden altüst olan, ebedî olarak herkese üst olmuştur.

Bu sevgide satır gibi iki başlı, ikiyüzlü değildir onlar, bu yüzden onun sarhoşları ölüm kasabından başlarını kurtarmıştır.

Oğullarının canları, başları için olsun şarap sun ey aşk; o şeker gibi şarapla düşünceleri yok et.

A cömert er, dün topluluğa ne verdiysen verdin; a her an daha da ziyade veren, daha da fazla bağışlayan sâkî, bugün şarap sun bize.

Yeter artık, bir başka perdeye dokun da kimse usanmasın; bir bahçeden bir bahçeye uç da kanatlarının şükrünü böylece yerine getir.

LXXXVI

Sâkî, halk bizim şarabımızdan uzak mı uzak; o olgunluktan, o güzellikten, o tek güzel yüzden uzak mı uzak.

Zevk etmede, safâ sürmede kocalmışsın amma a ihtiyâr, bizim eski, yıllanmış şarabımızdan pek uzaksın sen.

Zaten gözlüler bile kadehimizin rengini göremiyor; akıl da bilir ki körün canı görgüden uzaktır, uzak.

Onun canı, kadı'nın apaçık sözünü de, gizli kapaklı sözünü de anlamadıktan sonra artık gönü, işaretle söylenen sözlerden elbette uzaktır.

Tanrı Şems'inin kılıcı, zünnârını kesmedikçe, canın o lûtuftan da uzaktır, o tapılacak puttan da uzak.

Canın ekmek aramayı bırakmadıkça o güzel dilberin yüzünü görmekten çok uzak kalırsın sen.

Padişahların meclisinde işret edenlerin başındaydın amma bu meclise girersen halkadan öyle uzak kalırsın ki.

Mûsa'nın yakınlığını, Turusîna'yı, Tanrı nurunu duydun amma o Turusîna Hızır'ın tapısından ne kadar da uzaktır, ne kadar da uzak.

Gök kubbe senin gözüne pek yüce görünüyor amma onun yüceliğine karşı o kadar da alçak ki.

A ağırcanlı, ya çevikleş, yahut meclisimizden git, yahut da bizim meclisimizden o kadar uzak kalma.

A âşıklar çalgıcısı, hatırım için şu nağmeyi çalmaya bak; çünkü sağır kulaktan şu zurna sesi uzak mı uzaktır.

LXXXVII

Çin aynası sana yarar, geceleri gözü görmeyen Zenci'nin ne işi var o aynayla; anadan doğma sağırın ne işi var zurna sesiyle?

Namussuz adam nerde, sevgilinin nazını çekmek nerde; yeni doğmuş çocuğun kızıl şarapla ne ilgisi olabilir?

Zühre ellerine kına yakmış, nerden silahşorluk edecek? Kara kuşunun denizin dalgasıyla, denizin gürleyişiyle ne işi var?

Göge mi ağdın da İsa yücelikten bir koku bile almadı diyorsun? Herkesin alay ettiği kişinin yücelerde ne işi var a Müslümanlar?

Yokluk meyhanesinin bucağına sığınmış rintler topluluğuyuz biz; a tacir, bizim çeyizle, çimenle, mahzenle, kumaşla bir alışverişimiz yok.

Delilikten divanelikten de öteye geçtik, yüz binlerce yıllık yol aldık; sen aklınla Eflâtun kesilmişsin, yürü git, bizimle ne işin ver senin?

Böylesine akılla, böylesine gönülle yol kesicilerin bulunduğu yere geliyorsun; korkak tacirin bu çeşit kavgada ne işi olabilir?

Orda kılıç yarası var, her yanda mızrak yarası var; bacakları nazik, güzel kadınların ne işi var orda?

Bugün Rüstemler bile kanlarına bulandılar; belleri bükülmüş, iki kat olmuş ihtiyârcıkların ne işleri var?

Âşıkların, yaralanmaktan, yarayı sevmekten başka işleri güçleri yok; esenlik âşıklarının bu seveda ile ne işleri olabilir?

Ne şaşılacak şeydir ki âşıklar ne kadar öldürürlülürse o kadar diridirler; hâşâ, ölümsüz aşk dünyasında ölümün ne işi var?

Bu aşk sarhoşu Şemseddin'in havasına uymuş da ta Tebriz'e dek gitmiş, yürü, senin orda ne işin var sözünü duymuş.

İki dünyanın da ötesinden cana şu ses gelip durur: Senin ölümsüz, yüceler yücesi Şemseddin'le ne işin var?

LXXXVIII

Mideni dün, mayalı, mayasız ekmekle doldurmuştun; uyku gözlerinden akıyordu; işte aradığını buldun, al bakalım.

Doyasıya yemekten sonra ne gelir? Ya gaflet uykusu, ya dışarıya çıkma ihtiyacı; patlıcanın eşi dostu nedir? Ya sirke, ya sarmısak.

Tanrım, sen kendi temiz rızkınla canı doyur da pis köpekler gibi her lokmayı kabul etmesin.

Yemek yenmediği zaman gönülden feryatlar kopar; fakat yemekten sonra aşağı yoldan, zîr perdesinden bir sestir çıkar.

Hocam, rûhun feryadını istiyorsan yan yakıl, lokmayı azalt; aşağı yanın sesini diliyorsan al önüne kâseyi.

LXXXIX

Padişah zaman zaman perdeden çıkıyor, sonra gene perdeye giriyordu; böylece tam sekiz kere perde perde dolaştı.

Bir an oluyor dışardakilerin akıllarını, gönüllerini kapıyordu; bir an geliyor içerdekilerin akıllarını alıyor, onları işten güçten ediyordu.

Mutlak büyüden bir defter, gözlerinin önünde açılmıştı; salınıp kırıtmasından her kararsız âşıkın gönlüne bir titremedir, bir oynamadır düşmüştü.

Gâh sevdası, kalemin ucundan bir resimdir meydana getirmediydi; gâh aşkının zurnası, yoksul aklı şaşırtmada, taş gibi dondurmadaydı.

Gece olunca yüzlerce pervaneyi çevresinde döndürmek için yanağındaki ateşten bir mumdur yaktı, parlattı.

(s. 200) Gece yarısı olunca sarhoşların hepsi de sızdı; yalnız biz kaldık, gece kaldı, mum kaldı, şarap kaldı, o sevgili kaldı.

Varlığımız da uyumuştı, arada bir engel, bir zahmet kalmamıştı; varlığımızla varlığı kucak kucağa uyumuşlardı.

Bu varlığımız, o varlığa seher çağı gibi iştıyak çekmedeydi; derken varlığımız gölge gibi geldi, sevgilinin varlığı dışarı çıktı, gitti.

Tebrizli Şems gitti amma yüzünün yalımları her yanda istidadı olanlara ışık verip duruyor.

XC

Ne mutlu sana ki şu dünyada gönlüne bir haberdır geliyor; ne mutlu sana ki gönlünde bir güzelim bal, bir güzelim şeker beliriyor,

* Tanrım, bizi şu iki çeşit süpürücülükten kurtar; Ashab-ı Kehf gibi haberim olmadan bir yandan bir yana döndür beni.

Gam neşenin gölgesidir, gam neşenin peşinden koşar; neşeyi bırak, çünkü bu ikisi birbirinden hiç ayrılmaz.

Gece, gündüzün ardındadır, gam neşenin peşinde; gündüzü gördün mü bil ki geceden kaçınmaya imkân yok.

Sen gamın peşinde koştukça neşe de senin peşinde koşar; fakat sen neşenin ardınca gidersen yol uğrağına gam çıkıverir.

Anlayış da kalmasın, vehim de; güzel de yok olsun, çirkin de; kuru da bitsin, yaş da; işte bunun için bizi çekip sömüren timsahı an, onu düşün.

* Nahil yapanların mumu gibi ateş onu kendine çeker; şekillerle, resimlerle dopdolu kâğıt suya düşer gider.

XCI

Deli divane değilsen yürü, var kendini deli divane et; yüz kere mat oldun amma bir kere daha tavlâ oynamaya koyul, at zarı.

Onun mızrabına karşı bir tele dönmüşsün amma davran, bir mızrap daha vur; doğanın pençesiyle yaralısın amma gene de uç, bu yana gel a kuş.

Nice ev kaybettin, şehrin çevresinde dönüp dolaşıyorsun; gene şehirde evini kaybedersen bâri bir kılavuzla yola düş.

Ağaçtan bir at yaptın, bu benim atım diyorsun; atın tahtadan değilse hiç olmazsa bir konaklık yola koştur bakalım hocam.

Tanrı'nın çağırmasını duymuyorsun da dualara koyuluyorsun; şu namazsız duadan utan be kardeş.

Baştan başa her şeye razı değilsin ki Tanrı kılıcından başını kurtarasın; nasıl olur da amber gibi kokarsın? Sarmısaksın, soğansın sen.

Tebrizli Şems, lütfeder de niyazını kabul eylerse, artık var nazlanmak için ta Arş'ın başköşesine kurul.

XCII

O âşıkları okşayan, onlara iltifatlarda bulunan sevgilinin aşkı, kendi evine geldi; aşkın aklında bütün şekilleri yakıp eriten bir şekil yapma kuruntusu var.

Kendi evine geldin a aşk, gir içeriye, hoş geldin, safâlar getirdin; gönlün kapısından gir de canın tapısına dek yürü.

Bedenimin her zerresi güneşine âşık, dikkat et de bak, zerrelerin güneşle uzun bir işi var.

Pencerenin önündeki zerrelere bak, havada ne de güzel oynuyorlar; kimin kıblesi güneş olursa namazı böyle olur onun.

Şu zerreler, güneşin ışığında sûfiler gibi semâ' edip dururlar; fakat hangi nağmeyle, hangi vuruşla, ne biçim bir sazla semâ' ederler, kimsecikler bilmez.

Her gönülde bir başka nağme, bir başka vuruş; oynayan meydandadır da çalgıcılar sır gibi gizli.

Hepsinden üstün, bizim iç semâ'ımız; bütün cüzlerimiz yüz çeşit yücelikle, yüz çeşit nazla onun ışığında oynayıp duruyor.

A Tebrizli Şems, can padişahlarına padişahsın sen; sen bir Mahmud'sun, fakat benim gibi bir Eyaz da dünyaya gelmez.

XCIII

Dünyadan dışarda olanı dünyaya getirdim; çekinip yan çizeni ortaya attım.

İşveler satana, cilveler edene öyle bir işve sattım, öyle bir cilve ettim ki... Benden baş çekenini öylesine bir sürüye çeke getirdim ki...

Her sabah çağı benden cana şikâyet edeni şikâyetlerden şikâyetlere, kavgadan kavgaya düşürdüm de candan bezdirdim.

Başı dönmüş, ayrılık çölünde kaybolup gitmiş âvâre canı aldım, çöllerden kurtardım da emniyet yurduna getirdim.

Can, sen çağrıldığıma bir alâmet göstermezsen gelemem, nerde ferman, nerde padişahın mührü dedi de ona ferman getirdim ben.

Hırsız tuttum da eli bağlı olarak merhametli canın tapısına getirdim; merhamet de budur, sevgi de budur işte.

Mustafâ'nın elbisesinin bir ucu elime değdi de cehennem ta dibinde olanı tuttum, cennetlere soktum.

XCIV

A sâkî, erken geldin, şarap sun, ercesine davran; deli divanelerin sâkîsisin sen, şarap gibi deli divane ol.

Kadehi dudağına kadar doldur, bir kıl sığacak yeri kalmasın; sun bize, sonra istersen vefa göster, istersen yürü git, yabancı kesil.

Kendine yabancı kesildin mi yürü, mutlak olarak teksin artık; bu meydandan korkana yürü de, evinde otur, burda ne işin var?

Sedef içinde bulunan inciler için denize yol yok; böyle bir deniz gerekse sana sedefsiz inci tanesi ol.

Tufana bağır da aklı başına gelsin, sersemleşmesin; mumu korkut, a mum de, pervaneye dön.

Kafatasından her şeyi çıkar da ondan sonra ona, a kutlu baş de, hadi, aşk şarabına sağrak ol.

A ölümsüz devlet kuşu, senin yuvan aşktır; aşka sımsıkı yapış da şu yuvada yerleş, otur.

XCV

A Senâî, gelmiyorsan var kendi işinde ol; dünyada herkesin bir işi vardır, sen de kendi işinle oyalan.

Şu kervanda bulunanların her biri kendi malını mülkünü çalmak için yol keser; geri kal da kendi yükünün başında bulun.

Bunlar geçici güzellik verirler, geçici aşk alırlar; şu iki kuru ırmağı geç de kendi kendinin ırmağı ol.

Bu dostlar elinden tutarlar da yokluğa dek çeke çeke götürürler seni; elini çek onlardan da kendi kendinle oyuna giriş.

Bu güzeller gönüldeki güzeli gizleyen perdedeki resimlerdir; perdeyi kaldır, gir içeriye de sevgilinle baş başa kal.

Kendi güzelinle kal, güzelleş, güzel şeyler düşün; iki âlemden de vazgeç, kendi ülkende ol.

Yürü, benliği arttıran şarapla sarhoşluk etme; o ak pak yüzü gör, aklını başına al.

XCVI

Ariflerin mumları da gönüllerinden dışarda değildir, sevgilileri de; üzüm suyu içmez onlar, şarapları kendi kanlarıdır.

Dünyada herkes bir Leylâ'ya Mecnun olmuştur; ariflerin her an Leylâları da kendileridir, Mecnunları da.

Bir an ona terazi kesiliyorsun, bir an bunun terazisiyle tartılıyorsun; bundan böyle kendi kendinin terazisi ol da tartılı düzenli bir hale gel.

Benlik Firavun'unu beden Mısır'ından dışarı atarsan gönül evinde Mûsa'nı da görürsün, Hârun'unu da.

Can ayağına aşağılık bir demirdir bağlamışsın, her gün Karun'unla biraz daha dibe batıp gitmedesin.

Gönül denizinin kıyısında oturmuş bir Yunus gördüm; nasılsın dedim, kendi töresince bana cevap verdi de,

* Dedi ki: Şu denizde bir balığın gıdasıydım; nun harfi gibi büküldüm de sonunda kendi kendimin Zün-Nûn'u oldum;

Bundan böyle bana nasılsın deme, nelikten-nitelikten geç; kendi kendisinin neliksiz-niteliksiz varlığı kesilen, nasıl olur da nelikten-nitelikten söz eder?

Şarabı gamlılar içer, bizim gönlümüzse şaraptan da hoş; yürü a sâkî, afyonunu gam mahpuslarına sun.

Bizim kanımız gama haram, gamın kanını dökmekse helâl bize; çevremizde dönüp dolaşan gam kendi kanına girer.

Şarap gam, keder hastalarının betini benzini güle çevirir; bizim rengimiz zaten hoş, gül renkli beniz yeter bize.

Ölüler gibi dirilip kalkmak için Sûr'un üfürülmesini beklemiyorum ben; aşk her an bana üfürüp yeni bir can vermede.

Cennette yeşil atlaslardan, ipekli kumaşlardan elbiseler verilecekmiş, ayaklara halhaller takılacakmış; aşk bana bugün peşin olarak atlastan, ağır kumaşlardan elbiseler veriyor.

Dün müneccim, gördüm dedi, kutlu bir talihin var; evet dedim, doğru, fakat günden güne dolan kendi dolunayımından bu talih.

Şu Ay da kim oluyor bizim ay yüzlü güzelimize karşı? Ay yüzlümüzün alımı, güzelliği karşısında, en büyük kutsuz yıldız bile kendi göğünde en büyük kutlu yıldız kesildi.

XCVII

Gir içeriye a neşenin, sevincin temelinin temeli; neşelen, sevin. Ak içeriye a abıhayatın abıhayatı, neşelen, sevin.

Dirilik seni görse son güne dek ölmez; ölü bile seni görse bilir ki cansın sen; neşelen, sevin.

Böylece her an o ebedî şarabı sunadur da elden çikalım, kendimizden geçelim; bundan ötesini artık sen bilirsin; neşelen, sevin.

Bir amaç olan toprağımızda işte, şuracıkta açtığın yaranın izi; a iz, neşeli yaşa, a nişancı; neşelen, sevin.

(s. 201) A devlet kuşu, gölgen Kafdağı'nı bile kanatlandırdı; a o dünyanın güzel yüzlü devlet kuşu, neşelen, sevin.

Hem iş erisin, hem nazik, nazeninsin, hem mumsun, hem şarapsın; hem dünyasın, hem gizlisin, hem apaçık meydandasın; neşelen, sevin.

Her an o dünyanın hediyelerini getiriyorsun, getir, getir, pek hoş getiriyorsun; neşelen, sevin.

Sarhoşların canları, pılılarını pırtılarını senin tarafına çekmede; tattır onlara, çek onları; pek hoş çekiyorsun; neşelen, sevin.

A dünyayı neşelendiren, sevindiren, a yeryüzünü baştan başa define haline getiren, sonucu yeryüzü sana der ki: A gökyüzünün eri, neşelen, sevin.

Senin zamanında bir dilber, tutar da bir güzelin başını kaşırsa perçemini keserler de sana armağan sunarlar; neşelen, sevin.

A Tebrizli Şems, dünyada insanlığın aslı sensin; anlamlar denizi bile seni görüp şaşırıp kalmış; neşelen, sevin.

XCVIII

Dün padişahımın meclisine gittim; canımı sâkînin elindeki sürahide gördüm.

Ona, a sâkîlerin canlarına can olan dedim, Allah için olsun kadehi doldur, ahdini, peymanını unutma.

Güzelce bir güldü de dedi ki: A kerem sahibi, hizmetinde kusur etmem, imanıma and olsun, saygı

gösteririm sana.

Parlak yüzü gibi parıl parıl parlayan şarapla dopdolu bir sağrak getirdi, öptü de elime sundu.

Ona karşı secde ettim, sağrağı diktim başıma; şarap kendi külhanından bir ateştir saldı bana.

Birbiri üstüne o çeşit birkaç kadeh sundu bana; o kızıl altın gibi şarap kendi potasına, kendi madenine aldı beni.

Gül yanaklarına daldım da bağımı bahçemi yemyeşil, terütaze, sünbüle benzeyen kaşları yüzünden ekmeğimi pişmiş, kızarmış gördüm.

Baht, kısmet herkesi bir meyhaneye çeker; ben kimim? Ben ancak gam yemeyi lâayık buldum kendime.

Ebû Leheb'i orda gördüm, elini ısırıyordu, Ebû Hurayra'ysa elini dağarcığına sokmuştu.

Ebû Leheb, arka gibiydi, arka hiç yüzü görmez; Ebû Hurayra'ysa kendi Ay'ına, kendi Zühal yıldızına yüz çevirmişti.

Ebû Leheb, düşüncelere dalmıştı, delil aramadaydı; Ebû Hurayra'ysa kendisi, kendisinin deliliydi.

Her küp bu şaraba lâayık değildir, şu küpü kapa da sâkî kendi meyhanesinden bir başka küp getirsin.

Susayım artık da meclisin beyi, kendi gizli meclisinin yüz binlerce destanını size söylesin.

— K —

XCIX

Mahmurluk, aşk sevdasının başına bir baş ağrısı verdiyse şimdicek aşk şarabının sâkîsi imdada erişir.

Neşe davulu âşıklar ordusunu perişan ederse “gerçekten de biz açtık, fethettik” müjdesini üfürür aşk zurnası.

Aşktan bitip coşan, akıp duran o şekerler yüzünden hemencecik zehir âşıkın dilinde, damağında bal olur gider.

Bir zaman bulut gelir, Ay’ı örter amma cana canlar katan aşk şimşeği hemen çakar, bulutu yakıp dağıtır.

Görürsün, çöl yolunda yakıcı kumlar içinde aşk sakası gök gürlercesine naralar atar.

Sâkî, canın için olsun, halka bir sağrak dök, yahut da yüce boylu aşka çağır halkı.

Tebrizli Şems, Tanrı kubbelerinden bir parlar, bir görünürse o anda aşk denizinden dalga kubbeleri coşar, köpürür.

C

Şarap gibi esritip coşturan aşkı mı daha eşsiz, çengten çıkardığı perde perde nağmeler mi? Dumansız ateşe mi daha fazla şaşmalı, renkten renge giren yüzüme mi?

Sapsarı yanaklarıyla o yüzün şimşekle ne ilgisi var? Sıkılmış, daralmış gönlün şeker dengiyle bir münasebeti mi olur?

Ay, Müşteri için gönül tahtına kurulup oturmuş; tahtının çevresinde yığın yığın yüz binlerce can şaşırıp kalmış.

Tur Dağı'na benzeyen canlar, sevdasına tutulmuş, sevdasına; o dağda can, lâ'1 dudakları için durmadan çakıp durmada.

Onun aşk cilâsını seç de lûtfuyla aynandan kirler, paslar arınsın gitsin.

CI

Bizim gibi yüz binlercesi Şu gönöl denizinde gark olup gitmiş; bakalım sonu ne olacak; vah gönöl, eyvah gönöl.

Aman istersin, o aman bilmez, aman vermez; canı tutmuş, Şu balçıktan ta yüce gönöle dek çeker durur.

Her yanda bölük bölük insanlar, ya bir çukura dalmışlar, ya bir tepeye tırmanmıŐlar; neden böyle gâh tepeye tırmanıyorlar, gâh çukura düşüyorlar? Gönöl kavgasından.

Can ummanıdır gönöl, yahut Nuh'un gemisidir gönöl; sıcak, coşkun kan dalgalarıyla dalga dalga coşar, köpürür gönöl.

Şarap içenlerin coşkunluğuna bak, susanların ıŐığınını seyret; gönlün ayakucunda ölen, baştan başa baş kesilmiştir.

A Ay'ın, Müşteri'nin bile kıskandığđ güzel, bizim çevremizde uçup duruyorsun, a gönöl Kafdağđ, a gönöl Zümrüdüanka'sı, gönöl kapmaya geldin sen.

A can kanatları varken dünyada Şaşkına dönmüş, senin Şu töreni gönöl sevdasına lâyıık gördün mü hiç?

CII

A güzellikte eşsiz, örneksiz dilber, beni apaçık kaygılara daldırdın, gözyaşlarına gark ettin, aşkla depremlere uğrattın beni, aklım tir tir titremede.

Tur Dağđ'nızdan geri döndük, geri döndük de bir yana geldik; bakın bize, bakın bize, arı duru suyla suvarıyoruz sizi.

Sizden gelen her Şey bana lezzetlidir, temizdir; her yer senin yüzünden tertemiz olmuştur, işte sihr-i helâl dediğın de budur işte. [\[83\]](#)

CIII

A aydın dolunay, beni apaçık kaygılara daldırdın, gözyaşlarına gark ettin, aşkla depremlere uğrattın beni, aklım tir tir titremede.

Ne kadar da seslendim, bize bakın, nurunuzla nurlanmak istiyoruz dedim; ululuk ışıklarının parıl parıl parladığđ Tur Dağđ'ndan döndük, bir yana geldik.

Kim görmüştür bir ıŐığđ ki insana eş dost olur, dünyayı sevgiyle doldurur; dostlara o ışıktan güzellikler, düşmanlarsa elemeler, kederler gelir.

Ondan gelen her iş gerçektir, lâyıığız ona, buyruğđ yürür onun; bütün hastalıkları iyileştirir o, bütün kederler, bütün usançlar, lütfuyla geçer gider.

Kim kapının kapalı olmasından Şikâyet ederse elbette anahtarını elde eder; kim susuzluktan Şikâyet ederse arı duru su sunulur ona, kana kana içer.

Taktığın adlar boşuna takılmamıŐtır, hiçbiri asılsız olamaz, her biri gerçektir de dñnyanın aldatmasıdır asılsız olan.

Kârı, ticareti kat kat artan, Şevk arŐıları, ne de gñzel arŐılardır; ışığında gñneŐin bile yeniay gibi gñrñndñğñ nur, ne kutlu nurdur.

AŞka dñŐñp de bir gececik bile uyanık kalmak, uyumamak sizin işiniz değil; geceleri nice hayaller gñrñnñr; bunu gece erleri bilir.

A âşık, kalk, konuş; seven uyumaz; a ımızganan, kalk, gelinler gñzelleŐti.

Bir devlettir komşu oldu bize, komşulara mñjde ver; o komşunun debdebesi, tantanası, can kuşlarına kol kanat bağışlar.[\[84\]](#)

AÇILAMA

Bahr-i Hafif

B. 9. And olsun güneşe, and olsun kuşluk çağına. Kur'an'ın XCI. ve XCIII. sûreleri bu sözlerle başlar.

B. 13. Sırça – kandil. Kur'an, XXIV. 35.

B. 18. Onu anlatmak bize düşer. Kur'an, LXXV. 19.

B. 24. Gerçekten de insana, zamanın bir çağı gelmişti ki... Kur'an, LXXVI. 1.

B. 25. Elif, lâm. Arap alfabesinde elif, düz bir çizgidir. Bu yüzden düzgün boya benzetilir. Alfabemizdeki "l" harfinin karşılığı olan "lâm"sa düz bir çizginin bir çanakla sola ve sonra yukarıya kıvrılmış şeklidir.

B. 73. Ca'fer'in eli – iz. Ca'fer-i Tayyar'ın bir dağda ve herhalde kayada elinin izi olduğuna dair bir halk inancının bulunduğu anlıyoruz.

B. 123. Acınmış ümmet. "Ümmetim, acınmış ümmettir; suçları yarlıganmıştır, tövbesi kabul edilmiştir.", "Şu benim ümmetim, acınmış ümmettir; âhirette azap edilmez; ancak azabı, fitnelerle, depremlerle, öldürülmeye, belâlara uğramayla dünyadadır." (Hadis, Al-Câmi', I, s. 54).

B. 157. Doyurun. Kur'an'da geçen bir sözdür (II. 195, 254, 267; XXXVI. 47; LVII. 7; LXIII. 10; LXIV. 16).

B. 168. Tanrı yemeğinden yerim. "Tanrı elçisi bir günün orucunu bozmayıp öbür güne ulamayı nehyetti; Müslümanlardan biri, sen uladın ya ey Tanrı elçisi deyince dedi ki: Hanginiz bana benzeyebilirsiniz? Gerçekten de ben Rabbime konuk olurum, Rabbim beni doyurur, suvarır." (Hadis, Ahâdîs-i Mesnevî, s. 36).

B. 182. Gönüllere yakın. "Biz ona şahdamarından da yakınız." (Kur'an, L. 16), "Ve biz, ona sizden daha yakınız ve fakat göremezsiniz." (LVI. 85).

Bahr-i Hezec –Mekfûf–

B. 220. Zün-Nûn. I. cilt, B. 2003'ün izahı; Açılama

B. 279. Ferhad, Şeddad. I. cilt, B. 66; B. 26; Açılama

Bahr-i Müctes

B. 423. Elestü – belâ. Kur'an, VII. 172, 173; I. cilt, B. 993'ün izahı; Açılama.

B. 430. Deccâl. I. cilt, B. 372'nin izahı; Açılama.

B. 462. Emanet. Kur'an, XXXIII, 72.

B. 466. Aydın olsun gözün. Kur'an'a göre Meryem, Cebrâil'in üfürüğüyle gebe kalmış, doğum zamanı bir kuru hurma ağacının dibine gitmiş, keşke bundan önce ölseydim de adım sanım unutulsaydı demiş. O sırada mahzun olma, Rabbin ayağının altından bir ırmak akıttı. Hurma ağacını silk, terütaze

hurmalar dökülecek; ye, iç, gözün aydın olsun... diye bir ses duymuş (XIX. 22-26).

B. 467. Halkı zalim olan köyden kurtuldun. Mûsa, bir şehre girmiş, kavga eden iki adamdan birisi İsrailoğullarından olduğu için ona yardım etmiş, öbürüne bir yumruk vurmuş, adamı bir yumrukta öldürmüş; bu duyulunca ürküp o şehirden çıkmış, Medyen'e, Şuayb Peygamber'in yanına gitmiş. Şuayb, olayı anlayınca, korkma, zalim kavimden kurtuldun demiş (Kur'an, XXVIII. 15-25). "Rabbimiz, bizi ahali zalim olan şu şehirden çıkar..." Kur'an, IV. 75.

B. 476. Yaklaştı, yakınlaştı. Kur'an, LIII. 8, 9.

B. 477. Mekke'yi bıraktı. Hazreti Muhammed Mekke'de doğmuş, kırk yaşında peygamber olduğunu ilân etmiş, 621'de Mekke'den Medine'ye göçmüştür. Buna hicret derler. Medine'de kuvvetlenen Müslümanlar hicretten sonra Mekke'yi zapt etmişlerdir.

B. 546. Nefes. I. cilt, B. 62'nin izahı; Açılama.

B. 579. İnin. Tanrı, Âdem'le Havva'ya, cennetten çıkmalarını emrederken inin demiştir (Kur'an, II. 36).

B. 597. Tanrı mühürlemiştir. "Allah kalblerini, kulaklarını mühürlemiştir, gözlerinde de perde var..." Kur'an, II. 7.

B. 614. Yokluk övüncümdür. Hadis, II. cilt, B. 3561'in izahı; Açılama.

B. 620. İnin ordan. "Şeytan'sa ordan onların ayaklarını kaydırды, onları buldukları makamdan çıkarıverdi. Dedik ki: Bâzımız, bâzınıza düşman olarak inin burdan..." Kur'an, II. 36.

B. 627. İndirdik. Kur'an, XXIII. 18.

B. 638. Kapıları açan, rızıkları indirdik diyen. "Onlara her şeyin kapılarını açtık..." Kur'an, VI. 44. Gökten yağmur yağdırdık meâlinde gökten indirdik sözü, Kur'an'ın VII. sûresinin 57. âyetinde ve daha birçok âyetlerinde geçer.

B. 642. İki yay kadar. Kur'an, LIII. 8, 9.

B. 650. Bilinmeyi diledim. "Esenlik ona, Davud dedi ki: Yarabbi, halkı niye yarattın? Tanrı dedi ki: Ben gizli bir defineydim, bilinmemi sevdim, beni bilmeleri için halkı yarattım." Hadis-i Kudsî olarak sûfiyye tarafından boyuna nakledile gelen bu söz, hadis bilginlerince mevzudur; ancak anlam bakımından hadis sayılabilir (Ahâdîs-i Mesnevî, s. 29).

B. 653. Nur. "Allah, ışıktır göklerin ve yeryüzünün..." Kur'an, XXIV. 35.

B. 678. Tebâreke. Kur'an'ın XXIX. cüzü, LXVII. sûreyle başlar. "Saltanat, tasarruf ve tedbir elinde olan mabudun şanı yücedir, münezzehtir ve onun her şeye gücü yeter" diye başlayan bu sûreye Mülk sûresi dendiği gibi ilk söz olan Tebâreke adı da verilir.

B. 684. Depremler. "Ey insanlar, çekinin Rabbinizden, şüphe yok ki kıyametin sarsıntısı pek büyük bir şeydir." Kur'an, XXII. 1. "Yeryüzü, şiddetli bir depremle sarsılınca." XCIX. 1.

B. 686. Geceleri uyumazlar. Kur'an, LI. 17, 18.

B. 694. Davul – doğan. Doğan, ava salındıktan sonra geri çağrılırken davul, yahut ıslık çalınır.

B. 698. Âdemoğullarını üstün ettik. Kur'an, XVII. 70.

B. 704. Yetmiş iki mezhep. Mezhep, inanç, ibadet ve muamelât yönlerinden anlayıştan doğan yola denir. "Yahudiler yetmiş bir, Hıristiyanlar yetmiş iki bölüğe ayrıldılar; ümmetim de yetmiş üç bölüğe ayrılır" meâlinde bir hadis de vardır (Al-Câmi', I, s. 40).

B. 719. Yahya. İsa peygamberle çağdaş bir peygamberdir. Bu peygamber, başı kesilmek sûretiyle öldürülmüştür (Ahd-i Cedîd, Matyus, bab XIV).

B. 722. Kamet. Namazların sünnetinden sonra farz kılınacağı vakit aynı ezan cümlelerini "namaz başladı" cümlesinin Arapçasını da iki kere muayyen yerinde tekrarlamak sûretiyle ve yüksek sesle söylemeye kamet getirmek derler. Kamet aynı zamanda boy anlamına gelir ve bu yüzden sözün iki anlamıyla kelime oyunu yapılır.

B. 736. Nizâmî. İran'ın meşhur Hamse şâiridir. Gence şehrinde doğmuş, 1195, yahut 1209 tarihinde ölmüştür. Bu beytin ikinci mısra'ı Nizâmî'nindir.

B. 754. Altı yüz elli. Bu şiiri, hicretin 650. yılında (1252-1253) söylediği anlaşılıyor.

B. 757. Uzeyr. Peygamberlerden biridir. Ahd-i Atıyk'te "Tevârîh-i Sâni" kısmında geçtiği gibi, Kur'an'ın IX. sûresinin 30. âyetinde de anılır.

B. 765. Gelin. "Sonra bir duman halinde olan göğü yaratmayı hükmetmiştir de ona ve yeryüzüne, dileyerek, dilemeyerek meydana gelin demiştir, ikisi de dileyerek geldik demişlerdir." Kur'an, XLI. 11.

B. 767. Geciktirmede zararlar var. Arapça bir atasözüdür.

B. 797. Ol. Kur'an'da Tanrı'nın bir işi irâde edince ol dediği, o işin de oluverdiği II. sûrenin 117, III. sûrenin 47, VI. sûrenin 73, XVI. sûrenin 40, XIX. sûrenin 35, XXXVI. sûrenin 82, XL. sûrenin 68. âyetlerinde bildirilir.

B. 799. Kâf – nun. Ol anlamını veren "Kün"den bu sûretle de bahsedilir. Bundan önceki izaha bakınız.

B. 881. Yeryüzünde bir tek kâfir bile bırakma. Kur'an, LXXI. 26.

B. 883. Pisler pislerindir. Kur'an, XXIV. 26.

B. 892. Eflâtun. Meşhur Yunan filozofu ve ide nazariyesinin kurucusu Platon'dur. Sokrat'ın talebesi, Aristo'nun hocasıdır. Milâttan 430 yıl önce doğmuş, Sokrat'ın öldürülmesinden sonra seyahate çıkmış, bu arada Mısır'da epeyce oturmuş, Yunanistan'a dönünce M.Ö. 388'de Akademiya'yı kurmuş, M.Ö. 348 yahut 347 tarihinde ölmüştür. Doğu edebiyatında akıl timsali olarak övülmüştür.

B. 905. Nur – kandil. Kur'an, XXIV. 35.

B. 907. Görün bana. Kur'an, VII. 143.

B. 914. Fâtiha, Kâf Hâ, Yâ Sîn. Kur'an'ın I, XIX. ve XXXVI. sûrelerinin adlarıdır.

B. 924. Padişah – halifenin sopası. Abbasoğulları devrinde hemen bütün Müslüman hükümdarlar

onları büyük sayarlardı. Halifenin yeni padişaha hükümdarlık menşûru göndermesi âdetti. Bu beyitten anladığımıza göre halifelerin bir sopası var. Yeni padişah olanlar bizzat halifenin huzuruna giderlerse, halife bu sopayla onların herhalde arkalarına dokunuyor. Bu törenle saltanatları tasdik edilmiş oluyor.

B. 929. Kapta, ne varsa dışına o sızar. Bir Arap atasözü.

B. 935. Mal, can vererek alışveriş etmek. Kur'an, IX. 111.

B. 937. Yaklaştı, yakınlaştı. Kur'an, LIII. 8.

B. 939. Rabbime konuk olurum. B. 168'in izahına bakınız.

B. 971. Gerçekten de insan Rabbine karşı pek inatçıdır. Kur'an, C. 6.

B. 990-997. Şeytan – lânet. Kur'an, XXXVIII. 71, 83; VII. 16; XV. 39.

B. 1014. Rableri onları tertemiz bir şarapla suvarır. Kur'an, LXXVI. 21.

B. 1027. Elest. Kur'an, VII. 172.

B. 1036. Geceleri kalk. Kur'an, LXXIII, 2.

B. 1037. Mûsa – ateş. Kur'an, XX. 10; XXVII. 8; XXVIII. 29.

B. 1041. Kâbe – siyah örtü. Kâbe'nin üstüne, yukarı tarafında, içine altın ve gümüş sırmayla âyetler işlenmiş bir siyah atlas örtü geçirilir ki, bu Abbasoğullarından kalmaz. Abbasoğulları siyahlar giyerler, siyah sarık sararlardı, bayraklarının rengi de siyahtı.

B. 1110. İlliyyîn. Yücelik, yükseklik anlamına gelen alâ kökündendir; cennetlerin en yüce yeridir; cehennemın en aşağı yeri olan "Siccîn" karşılığıdır. İnananların amel defterlerinin bulunduğu göktür diyenler de vardır (Al-Müfredât, 351, 223, 224). Kur'an'ın LXXXIII. sûresinin 18 ve 19. âyetlerinde geçer.

B. 1146. Namaz uykudan hayırlıdır. Ehl-i sünnette bu söz, sabah ezanında iki kere söylenir.

B. 1160. Vîs. Râmîn adlı delikanlının sevdiği kızın adıdır; Vîse diye tanınmıştır.

B. 1200. Nerde olursanız... Kur'an, II. 144, 149, 150.

B. 1251. Süheyl – deri. Yemen'den pek iyi görüldüğü için "Yemânî" diye tanınan bu yıldız, eski inanca göre akıyka renk verir. Kırmızıya boyanan deriler de yere yayılır, boyayı bu yıldızın tesiriyle emdiğine inanılırdı.

B. 1254. Rabbiniz değil miyim? Kur'an, VII. 172.

B. 1261. Ebabil kuşları. Kur'an, CV. 3-5.

B. 1263. Ay – bölünmek. Kur'an, LXXXIV. 1.

B. 1299. Rey – yeraltında ev. Şimdiki Tahran şehrinin yakınlarında bulunan Rey şehrinde, evlerin serdapları, yâni yeraltı odaları olduğu ve Bağdat'ta olduğu gibi yazın, sıcak günlerde orda barınıldığı anlaşılıyor.

B. 1301. İ'tizâl. Mu'tezile mezhebini benimsemek. Mu'tezile denen ve inançta bir mezhep olan bu yol, Tanrı sıfatlarını ve şerrin de Tanrı tarafından yaratıldığını inkâr esaslarına dayanır. Tanrı'nın zâtı, hiçbir sıfatla mukayyet olamaz. Sıfatlar kadîm olmadığından Kur'an da mahlûktur. Kaderi inkâra "adl" demişlerdir. Bu inanca göre kul, işlediği işleri kendi irâdesiyle, kendi ihtiyârıyla yapar. Hayır işlerse mükâfatını, şer işlerse mücâzatını görür, aksi takdirde, yâni kötülüğü Allah yaptırdığı takdirde yapma demesi abes, mücâzat vermesiye zulüm olur. Gene Mu'tezile'ye göre Allah kimseye görünmez; çünkü cismi, mekânı, şekli, heyeti yoktur. Mu'tezile, bütün bu inançlarda akli esas tutmuştur. Bu bakımdan bunlara Müslümanların rasyonelleri denebilir.

B. 1319. Zengibar – Rum. Zengibar, Habeş ve Hindu mürâdifidir; karanlık anlamını verir; Rum da Türk mürâdifidir; aydınlık, güzellik anlamlarına kullanılır.

B. 1321. Zenci – Rum. B. 1319'un izahına bkz.

B. 1382. Bâyezîd. I. cilt, B. 168'in izahı; Açılama.

B. 1383. Şeytan – azgın. Kur'an, XIX. 44.

B. 1385. Ebû Saîd. 1049 yılının başlarında ölen Melâmet erenlerinden Ebû Saîd Ebû'l Hayr-ı Mîhenî'dir.

B. 1387. Husrev – Şirin. I. cilt, B. 66'nın izahı; Açılama.

B. 1392. Eflâtun – Ebû'l Hasan. Eflâtun, Yunan filozoflarından. Doğu-İslâm şiirinde akli temsil eder. Ebû'l Hasan 653-4'te ölen ve Mu'tezile'denken Sünnî olan ve Aş'ariyye sistemini kuran Ebû'l Hasan-ı Aş'ari, yahut 1033 sonlarında vefat eden Şeyh Ebû'l Hasan-ı Harkaamî'dir. Bilginlerden ve şeyhlerden Ebû'l Hasan künyesini taşıyan başkaları da vardır; fakat bizce burdaki Ebû'l Hasan, doğrudan doğruya ve gelişigüzel söylenmiştir, kimse kastedilmemiştir.

B. 1398. Damışk. Şam ülkesinin merkezi olan Şam şehrinin asıl adıdır.

B. 1471. Ölmeden önce ölü. Sûfiyye bu sözü hadis olarak kabul eder; muhaddislerse mevzu olduğunu söylerler (Ahâdis-i Mesnevî, s. 116). Sözü anlamı; ferdiyetten, ferdiyetçilikten, varlıktan, ululuktan ölü, toplum için yaşayın tarzında anlaşılırsa, buna ait hadisler bulunduğundan bu söz meâlen hadis sayılabilir.

B. 1488. İbret alın. Kur'an, LIX. 2.

B. 1490. Un ufak olur. Kur'an, XXXIX. 21.

B. 1519. Duadaki dal. Arap alfabesiyle yazılan "dua" sözünün ilk harfi "dal" adıyla anılır. Bu harf, sağdan sola doğru küçük bir çizginin bükülerek sola doğru eğrice çekilip ucunun kıvrılmasıyla yazılır, bu bakımdan iki büklüm boya benzetilir.

B. 1521. Susan kurtuldu. Hadis (Al-Câmi'a'l-Sagıyr, II, s. 159).

B. 1534. Tanrı'ya borç verin. Kur'an, LVII. 18; LXIV. 17.

B. 1547. Üzümünü ye de bağını sorma. Türk atasözü.

B. 1589. İneği kesin. Kur'an'ın II. sûresinin 67-73. âyetlerinde Tanrı'nın İsrailoğullarına kart ve

genç olmayan, sapsarı renkte, çift sürmemiş, tarla sulamamış bir inek kurban etmelerini Mûsa vasıtasıyla emrettiği bildirilir. Bir kocakarıda böyle bir inek bulunmuş, kesilmiş, uzuvlarıyla, kimin tarafından öldürüldüğü bilinmeyen adama dokunulmuş, adam dirilip kendisini öldüreni haber vermiş ve tekrar ölmüş.

B. 1596. Evrâd. Muayyen zamanlarda okunan ve âyetlerle hadislerden, dualardan meydana gelen mürettep dua-senâ. Dervişler, bunu muayyen vakitlerde, bilhassa sabah namazından sonra okurlar.

B. 1603. On dört. Ahd-i Atıyk'te Yusuf'un on bir kardeşi olduğu, rüyasında on bir yıldızla Güneş'in, Ay'ın kendisine secde ettiği hikâye edilir (Tekvin, bab XXVII. 9, 10). Kur'an da XII. sûrenin 4. âyetinde aynı rüyayı anlatır. Halbuki bu beyitte "on dört"ten bahsediliyor. Yusuf ve kardeşleri on iki kişidir, anası ve babasıyla on dört olurlar ki Mevlânâ hepsini birden anmaktadır.

B. 1637. Rableri suvarır. Kur'an, LXXVI. 21.

B. 1655. Mağara gençleri. I. cilt, B. 2175'in izahı; Açılama. Kur'an, XVIII. 9-26.

B. 1656. Büyücüler. Kur'an'ın birçok sûresinde büyücülerin Mûsa'ya inandıkları, Firavun'un da ellerini, ayaklarını kırdırıp hurma dallarına astırarak onları öldürttüğü anlatılır (Meselâ bakınız: XX. 56-76).

B. 1657. Mısırlı kadınlar. I. cilt, B. 429'un izahı; Açılama. Kur'an, XII. 30, 31.

B. 1658. Circîs. I. cilt, B. 1407'nin izahı; Açılama.

B. 1660. Ahmed-i Muhtâr. Ahmed, Hazreti Muhammed'in adıdır; Muhtâr, seçilmiş anlamına gelir ve Hazreti Muhammed'in lâkaplarından biridir.

B. 1662. Edhemoğlu. I. cilt, B. 722'nin izahı; Açılama.

B. 1663. Kendimi tenzih ederim. Ben Hakk'ım. İlk sözü söyleyen Bâyezîd-i Bıstâmî, ikincisini söyleyen Huseyn ibni Mansûra'l-Hallâc'tır. I. cilt, B. 168 ve B. 1657'nin izahı; Açılama.

B. 1678. Sayıya sığmaz. Kur'an, XIV. 34; XVI. 18.

B. 1711. Görün bana. Kur'an, VII. 143.

B. 1722. Haraç – nal parası, Ateş – nal. Haraç ve nal parası iki vergidir. Birisinin sevgisini kazanmak, gelmesini sağlamak için nalı ateşe koyup kızdırmak ve bu sırada bâzı şeyler okumak âdetmiş.

B. 1738. Nil. Firavun, İsrailoğullarını Mısır'dan koyuvermeyince, Tanrı Mısırlılara belâlar vermişti ki, bu belâların biri de Nil ırmağının İsrailoğullarına su olduğu halde Mısırlılar alınca kana dönmesiydi. Bu belâlar, Ahd-i Atıyk'te etraflı (Hurûc, bab VII, XII), Kur'an'da kısaca anlatılmaktadır (VII. 133).

B. 1751. Dört üstün dost. Ebû Bekr, Ömer, Osman, Ali.

B. 1766. İbret alın. Kur'an, LIX. 2.

B. 1770. Fil – Ebabil. Kur'an, CV.

B. 1773. Cehennem – ayak basmak. Cehennemde cennet birbirleriyle konuşur, birbirlerine delil getirirler. Cehennem, ben ululananlara, zorlulara verilmişim der. Cennet de, bana insanları arıkları, sakatları, âcizleri girer, der. Allah cennete, sen rahmetimsin benim, kullarımdan dilediğime seninle acırım ben der. Cehenneme de sen azabımsın der, kullarımdan dilediğimi seninle azaplandırırım; ikinize de girecekler var. Fakat cehennem dolmaz da dolmaz, sonucu Tanrı kudret ayağını basar üstüne, onun üzerine yeter, yeter, doydum der (Müslim, s. 151. Bu meâlde dört hadis daha vardır; s. 151, 152).

B. 1796. Ölmeden önce. B. 1471’e bakınız.

B. 1800. Fârûkıy macun. Zehrin öldürücülüğünü gideren bir macun.

B. 1806. Cisim – araz. Cisim, boşlukta yer kaplayandır. Araz için I. cilt, 1268. beytin izahı; Açılama.

B. 1833. Yâ Sîn – Bu, ancak bir bağrış. Yâ Sîn, Kur’an’ın XXXVI. sûresidir. Tayy lûgatında “Sîn” insan demektir. Bu bakımdan “Yâ Sîn”, “Yâ Muhammed” anlamına gelir. Beyitte anlamı verilen âyet, bu sûrenin 49. âyetidir.

B. 1837. Zebur. Davud’un Mezâmîr’ine verilen addır.

B. 1887. Zümrüt – ejderhâ. Zümrütün yılanın gözünü aldığı, kamaştırdığı hakkında eski bir inanç vardır.

B. 1891. Ciğer – merhamet. Eskilere göre merhamet ciğerden meydana gelir.

B. 1958. Safiyy. Tertemiz anlamına gelir; Âdem peygambere Tanrı’nın tertemiz kulu anlamına Safiyy-Allah denir.

B. 1980. Cüneyd. 909’da, yahut 911’de Bağdat’da vefat eden meşhur sûfidir.

B. 1996. Eyaz, yahut Ayaz. Gazneli Mahmud’un sevgili delikanlı kölesi.

B. 2026. Mûsa – taş. Kur’an, II. 60; I. cilt, B. 1418’in izahı; Açılama.

B. 2029. Tanrı, kimin göğsünü... Kur’an, VI. 125; XXXIX. 22.

B. 2079. Hüthüt. Kur’an’da XXVII. 20. âyetten itibaren, hüthütün Süleyman’ın meclisinde bulunmadığı, derken gelip Seba ülkesinden, Belkıys’ten haber getirdiği anlatılır.

B. 2118. Liîlâfi. Kur’an’ın CVI. sûresidir ve bu sözle başlar; asıl adı “Kureyş Sûresi”dir.

B. 2133. Tatar. Moğol akınını anlatıyor.

B. 2210. Âdemoğullarını... Kur’an, XVII. 70.

B. 2224. Tanrı arslanı – Düldül. Tanrı arslanı Ali’dir. Düldül, Hazreti Muhammed’in ona verdiği beyaz atın adıdır.

B. 2225. Söyle. Kur’an’ın birçok âyetlerinde geçer, o cümleden olarak son sûreleri olan CXII, CXIII ve CXIV. sûrelerin 1. âyetleri de bu sözle başlar.

B. 2228. Âmul. İran'ın güneyinde, Mâzenderân ülkesindeki bir şehirdir. Bu şehirden birçok bilgin yetişmiştir. Vaktiyle pek mamûrmuş. Beyitte, “emel” kelimesiyle anılarak bir söz sanatı yapılmıştır.

B. 2232. Kulaklar baştan sayılır. Hadis (Al-Câmi'a'l-Sagıyr, I, s. 102).

B. 2239. Geri dön de gel. Kur'an, LXXXIX. 28.

B. 2248. Sağ elinle. Kur'an, XVII. 71; LXIX. 19; LXXXIV. 7.

B. 2274. Rabbiniz değil miyim? Kur'an, VII. 172, 173.

B. 2299. Kelîm – ağaç, Halil – ateş. I. cilt, B. 27 ve B. 30'un izahı; Açılama. Kur'an, XX. 39; XXVIII. 7, 12, 23-29 ve XXI. 57-70, XXXVII. 91, 98.

B. 2301. Adn cenneti. Adn, biteviyelik, daimîlik anlamlarına gelir ve cennetin vasfıdır (Al-Müfredât, s. 328). Aynı zamanda Adn'in, cennette bir şehir olduğunu, peygamberlerle şehitlerin orda oturacaklarını, öbür cennetlerin bu cennetin çevresinde bulunduğunu, burda inciden, yakuttan köşkler olduğunu, Arş altından esen bir yelin buraya vurduğunu, misk gibi koktuğunu söyleyenler de vardır (Kur'an, IX. 72; Abdülbâki Gölpınarlı: Kur'an-ı Kerim ve Meâli, İst. Remzi Kitabevi-Matbaası, 1374-1955, II, Açılama, s. LXIX).

B. 2310-2312. Habîb-i Neccâr. İsa'ya inandığı için öldürülen bir zat. XXXVI. sûrenin 20-27. âyetlerinde adı anılmaksızın hikâyeye edilir ve ölümünden sonra kendisinin, ne olurdu, kavmim de bilseydi ne yüzden Rabbinin beni yarlıgadığını ve yüce derecelere ermişler arasına kattığını dediği bildirilir.

B. 2324. Kıbtî – Nil. I. cilt, B. 27'nin izahı; Açılama.

B. 2331. Behrâm. Mirrîh yıldızıdır. I. cilt, B. 279'un izahı; Açılama.

B. 2347. Yahudice içiş. Gizli şarap içiş.

B. 2365. Semender. Ateşte yaşadığına, ateşten çıkarılınca öldüğüne inanılan bir hayvan.

B. 2376. Elest. Kur'an, VII. 172, 173.

B. 2442. Ateş – güllük. Kur'an, XXI. 69.

B. 2446. Ebced – elif, dal, cim. Arap alfabesinde elif, düz ve yukardan aşağıya çekilmiş bir çizgidir. Bu bakımdan bâzı kere hiçbir varlığı olmayan kişiye benzetilir. Burdaysa baş çeken, kendini beğenen birisine benzetiliyor. Dal, evvelce de söylediğimiz gibi eğri bir şekildedir. Cim harfiyse soldan sağa düz bir çizgiden sonra sola, sonra da sağa ve yukarı doğru kıvrılan bir yuvarlaktır, bu yuvarlağın içinde bir de nokta bulunur. Ebced için I. cilt, B. 2849'un izahı; Açılama.

B. 2456. İsa – gökten yemek. Kur'an, V. 114.

B. 2464. He gibi. Allah kelimesi Arap alfabesiyle yazılınca sonunda “he” harfi vardır, ona işaret ediliyor.

B. 2466. Kul huvallah. Tenzih – teşbih. Kul huvallah, Kur'an'ın CXII. sûresinin başıdır. Tenzih, Tanrı'yı her türlü benzetişten arı bilmek, kuldan, kul sıfatlarından mukaddes tanımaktır. Teşbih, Tanrı'yı insana benzetmek, Allah Arş'tadır, Allah'ın eli, onların elleri üstündedir gibi birer istiareyi

belirten âyetleri tevîl etmeyip olduğu gibi kabul ederek onu insan şeklinde kabul etmek, fakat keyfiyetinden bahsetmemektir. Bu inancı benimseyenlere Müşebbihe derler.

B. 2486. Afsun – şerbet. Bir bardak şerbete bâzı dualar okunur, üfürülürse içen adamı yılan, akrep gibi zararlı hayvanların sokmayacağına inanılırdı; hattâ bu adamlara “şerbetli” denirdi.

B. 2488. Rûhumdan rûh üfürdüm. Kur’an, XV. 29.

B. 2505-2508. Yusuf. I. cilt, B. 42’nin izahı; Açılama. Kur’an, XII. 62-66.

B. 2516. Saltanat ver. Kur’an, XXXVIII. 35.

B. 2547. Dört tekbir. Cenaze namazı.

B. 2552. Dört mezhep. Dört Sünnî mezhebi: Hanefî, Şafî, Mâlikî, Hanbelî.

B. 2579. Kil. Eskiden ve şimdi de Anadolu’nun birçok yerlerinde baş kille yıkanır.

B. 2596. Boyundaki damardan da yakın. Kur’an, L. 16.

B. 2614. Dört ırmak. Seyhan, Ceyhan, Fırat ve Nil’in cennet ırmakları olduğu hadiste bildirilmiştir (Müslim, VIII, s. 149).

B. 2615. İki denizin kavuştuğu yer. İskender’in Hızır ve İlyas’la abıhayatı aramaya gittiği, fakat Hızır’la İlyas’ın buldukları halde Tanrı emriyle ona haber vermedikleri, halk rivayetlerindedir. I. cilt, B. 15’in izahı; Açılama. Kur’an, XVIII. 60.

B. 2616. Yecüc-Mecüc. Kur’an, XVIII. 94; XXI. 96. Ahd-i Atıyk’ın Tekvin bölümünde Nuh’un oğlu Yâfes’in oğulları arasında Comer ve Macuc vardır (X. 2). Hızkıyâl’e ait bölümde Macuc bir ülkedir (XXXVIII. 1). Aynı kitapta, birinin adıdır (XXXIX. 1). Maksat Karadeniz kıyılarında yaşayan ve arada bir Kafkas dağlarını aşarak Asya’ya saldıran boylardır (Aynı kitap, 85-91).

B. 2686. Yusuf – gömlek. Yusuf’un ayrılığıyla babası Yakub’un gözlerine ak düşmüş, sonradan Mısır’da malî işlere memur olan Yusuf, kardeşlerine kendisini bildirmiş, babasına gömleğini yollamıştır. Yakub, daha kervan yoldayken Yusuf’un kokusunu almış, gömlek kendisine verilince yüzüne gözüne sürmüştü, gözleri açılmıştır (Kur’an, XII. 93-96; I. cilt, 42. beyitin izahı; Açılama).

B. 2723. İnciler çal. “Çalacaksan inci çal, zina edeceksen hür kadınla zina et” meâlindeki Arap atasözünden. Mevlânâ, bu atasözünü Mesnevî’de de anar (Tercememiz, İst. Maârif Mat. 1942, cilt I, s. 279).

B. 2735. Kaymaz, Sencer. İki Türk adı.

B. 2759. Cübbemde Tanrı’dan başka kimse yok. Bâyezîd-i Bıstâmi’nin sözü.

B. 2789. Hasancağız. Rastgele bir ad.

B. 2803. Yedi deniz. I. cilt, B. 161’in izahı; Açılama.

B. 2822. Rabbiniz değil miyim? Kur’an. VII, 172, 173.

B. 2912. Arefe – bayram. Arefe, halk deyimiyle arife, bayramdan önceki gündür.

B. 2915. Kocakarı – doğan. Mevlânâ, bu beyitte geçen hikâyeyi Mesnevî’de etraflıca anlatır (Tercememiz, İst. Maârif Mat. 1943, II, s. 30-35).

B. 2919. Gulyabani. Çöllerde bulunduğu ve yolcuların yollarını azdırdığına inanılan cinler.

B. 2982. Öşür. Onda bir anlamına gelir. Eskiden, ekilen ekinin onda biri devletin hakkıydı. Devlet bu hakkı iltizam yoluyla satardı. İltizamcı, yâni bu hakkı tahminî bir değerle satın alan, satın aldığı bölgedeki, yahut köydeki tarlalara hasat zamanı adamlarını yollar, onda birini alır, satardı. Mahsul iyi olur, yahut verdiği para az olursa kâr ederdi. Fakat mahsul olmasa da, verdiği para çok olsa da ölçek hileleriyle, tehditlerle, inancı istismarla, hasılı çeşitli yollarla köylü zulüm görür, âşarı alan mutlaka kâr ederdi.

B. 2983. Beşr, Cüneyd-i Bağdadî. 841’de Bağdat’da ölen Mervli Beşr-ibna’l-Hâris ibni Abdurrahmana’l-Hâfi’dir. Ayrıca Beşr-i Hâfi’den sonra ölen Beşra’l-Tabrânî adlı bir şeyh de vardır. Cüneyd için B. 1980’in izahına bakınız.

B. 2988. Vaadinde hiç hilâf olmayan. Kur’an, III. 9.

B. 3019. Tanrı’ya ödünç verin. Kur’an, LVII. 18; LXIV. 17.

B. 3021-3022. Arslan, Öküz, Yengeç. Burçlar.

B. 3024. Nuh – tandır. Kur’an’ın XI ve XXIII. sûrelerinin 40 ve 27. âyetlerinde tandırın altından su fişkırmaya başlayınca Nuh’un kendisine inananlarla gemiye girdiği ve her cins hayvandan da birer çifti gemiye aldığı anlatılmaktadır. Tandırın benzetme yoluyla yeryüzü olduğunu söyleyenler, tandırdan su fişkırdı ve tandır kızıştı sözlerinin, iş işten geçti, işin tam kıvamı geldi çattı anlamına olduğunu bildirenler bulunduğu gibi, bu tandırın Nuh’un evindeki tandır, yahut bir kocakarının evindeki tandır olduğunu söyleyenler, hattâ yerinin şimdi Kufe mescidinde bulunduğunu bildirenler de vardır.

B. 3069. Büyük kutluluk yıldızı. Müşteri yıldızıdır. I. cilt, B. 115’in izahı; Açılama.

B. 3070. Büyük kutsuzluk yıldızı. Zühal. I. cilt, B. 715’in izahı; Açılama.

B. 3071. On sekiz bin âlem. I. cilt, B. 2682’nin izahı; Açılama.

B. 3106. Cebrî – Kaderi. Cebrî, yahut Ceberî, kulda küllî, cüzî bütün irâdeyi kabul etmeyen Ceberîyye mezhebi inancını benimseyen kişidir. Kaderî ise tam bunun aksi olan İ’tizâl mezhebidir. B. 1301’in izahına bakınız.

B. 3154. Sırlar meydana dökülmüş. Kur’an, C. 9, 10.

B. 3162. Halife. Kur’an, II, 30. Kur’an-ı Kerim ve Meâli adlı eserimizin Açılmasına da bakınız; s. XXIX-XXX, Halife maddesi.

B. 3168. Fağfur. Çin hükümdarlarına verilen ad. Burda hüküm sahibi anlamına gelir.

B. 3174. Allah’la konuştu. Kur’an, II. 253; IV. 164. I. cilt, B. 27’nin izahı; Açılama.

B. 3210. Davud – güzel. Ahd-i Atıyk, Mülûk-i Sâni (XI-XII); Kur’an, XXXVIII. 21-25 (Kur’an-ı Kerim ve Meâli adlı eserimizin Açılmasına da bakınız, s. XCI-XCII).

B. 3211. Başak. I. cilt, B. 6'nın izahı; Açılama.

B. 3227. Nesr-i Tâir. I. cilt, B. 1164'ün izahı; Açılama.

B. 3269. Somak. Arapçası "summak"tır. Bâzı yerlerde etlere, kebaplara ekilir, küçük ve kırmızımtırak taneciklerdir. Tıpta da kullanılır. Yunancada "rhus", Latince "coriara" denir.

B. 3292. Gölge – Güneş. Kur'an, XXV. 45, 46.

B. 3315. Dağ – Tecelli. Kur'an, VII. 143.

B. 3330. Yusuf – Bünyâmîn. Kur'an, XII. 69-83. 1. cilt, B. 42'nin izahı; Açılama.

B. 3380. Hırka. Derviş olan kişiye şeyh hırka giydirir ki bu halini ona vermek demektir.

B. 3413. Oku. Kur'an'ın XCVI. sûresi olan El-Alâk sûresi, bu sözle başlar.

B. 3433. İnanan kişiyi deve say. "İnananlar yumuşak, mülâyim olurlar; deveye benzerler âdeta; bağlanırlarsa râm olurlar, ıhlarlar, bir taşın kıyısına çöküp oturlarsa rahata kavuşurlar" (Al-Câmi', II, s. 171).

B. 3459. Ebû Yahya. Can alıcı melek, Azrail.

B. 3465. Tûbâ ağacı. Tanrı'nın kudret eliyle diktiği, rûhundan rûh üfürdüğü hadislerde bildirilen bir ağaç. Bu ağacın dallarının, yapraklarının bütün cenneti doldurduğuna, cennetin sınırından öte yandan da görüldüğüne, uzunluğunu ancak Tanrı'nın bildiğine, bir dalının gölgesinde yetmiş yıl at koşturulsa gene aşilamayacağına dair de hadisler vardır (Al-Câmi', II, s. 46).

B. 3472. Uyumayan. Kur'an, II. 255.

Bahr-i Remel

B. 3625. Emîr-hac. Padişahlar tarafından Mekke'ye hac mevsiminde gönderilen ve hac töreninde memleketlilerine önderlik eden zat.

B. 3628. Dokumacı Hoca. XI. yüzyıl şeyhlerinden Tûslu Ebû Bekra'l-Nassâc'dır (Nafahât tercemesi, Matbaa-i Âmire 1290, s. 404).

B. 3745. Sidre. Kur'an, LIII. 14, 16 (Abdûlbâki Gölpınarlı, Kur'an-ı Kerim ve Meâli, Açılama, s. XCIX-CI).

B. 3747. Uhud. Medine civarında bir dağdır. Orda önce Müslümanların bozguna uğradığı bir savaş olmuştur. Hazreti Muhammed'in "Beni görmedikleri halde inanan kardeşlerimi pek özlemedeyim" dediği rivayet edilmiştir.

B. 3800. Kitabın aslı katında olan. Kur'an, XIII. 39.

B. 3839. Şiddetle çekip alanlar. Kur'an, LXXIX. 1.

B. 3873. Taraz. Çin sınırında bir şehirdir. Güzelleriyle meşhurdur. Bu bakımdan güzeli Taraz mumuna benzetirler.

B. 3879. Cudi. Ararat dağı tepelerinden birinin adıdır. Kur'an'a göre Nuh Peygamber'in gemisi bu

tepeye oturmuştur (Kur'an XI. 44).

B. 3882. Un ufak olmuş kemikler. Kur'an, XXXVI. 78.

B. 3901. Rableri suvarır. Kur'an, LXXVI. 21. beyitteki yedi, göklerdir; beş, duygulardır; dört de unsurlardır.

B. 3903. Kıyılarında ırmaklar akan cennetler. Kur'an'da II. sûrenin 15. âyetinden itibaren 33 âyette cennet böyle vasıflandırılır.

B. 3959. Un ufak olmuş kemikler. Kur'an, XXXVI. 78.

B. 3961. Yüce yazıcılar. Kur'an, LXXX. 15; LXXXII. 11.

B. 3962. Terazî. Kur'an. VII. 8.

B. 3981. Keşke kavmim bilseydi. Kur'an, XXXVI. 26.

B. 4004. Kur'an'ı belleten. Kur'an, LV. 2.

B. 4010. Çeng. Bu beyitten Mevlânâ'nın çeng çaldığını öğreniyoruz.

B. 4069. İçtihat. Lûgatta çalışıp çabalama anlamına gelirse de terim olarak kitaptan, sünnetten, bâzılarına göre sahabenin ittifakı ile veya kıyastan hüküm ve rey çıkarma işine derler. Bu işi yapana müçtehit, kurduğu yola mezhep denir.

B. 4160. And olsun soluya soluya koşanlara. Kur'an, C. 1.

B. 4202. Kedi – arslan. Kedinin arslanın burnundan düştüğüne dair bir halk inancı vardır. Güya Nuh'un gemisinde pislik artmış, Nuh'a şikâyet etmişler; Nuh domuzun sırtını sıvazlamış, domuz aksırmış, burnundan fare düşmüş; fareler pislikleri yemişler, fakat bu sefer erzaka dokunmaya başlamışlar; bunun üzerine arslanın belini sıvazlamış, arslan aksırmış, burnundan kedi düşmüş.

B. 4277. Yokluk, yoksulluk övüncümdür. Sûfîler bu sözü hadis olarak kabul ederler.

B. 4335. En hayırlı elbise. Kur'an, VII. 26.

B. 4415. Ashab-ı Kehf. I. cilt, B. 2175'in izahı; Açılama. Kur'an'ın XVIII. sûresinde bunlardan bahsedilir ve sûrenin adı da Kehf sûresidir.

B. 4420. Nahil. Eskiden gelin alayının önünde, üstüne çeşitli kumaşlar takılmış adam boyundan uzun, iki, yahut daha fazla mum taşınırdı. Bu mumlara "nahil" adı verilirdi. Mevlânâ zamanında da bu âdetin bulunduğunu bu beyitten anlıyoruz. Bu âdetin Falizm'den geçtiğinde şüphe yoktur.

B. 4463. Zün-Nûn. Balık sahibi anlamına gelir ve Yunus Peygamber'in adıdır (Kur'an, XXI. 87).

Bu Ciltte Geçen Âyetler

– Sûre sırasıyla –

I B. 914
II 7 B. 597
15, 38 B. 3903
30 B. 3162
36 B. 579, B. 620
60 B. 2026
67-71 B. 1589
117 B. 797
144, 149, 150 B. 1200
195 B. 157
253 B. 3174
255 B. 3472
254, 267 B. 157
III 9 B. 2988
47 B. 797
IV 75 B. 467
164 B. 3174
V 114 B. 2456
VI 44 B. 638
73 B. 797
125 B. 2029
VII 8 B. 3962
16 B. 990-997
26 B. 4335
57 B. 638
133 B. 1738
143 B. 907, B. 1711, B. 3315
172-173 B. 423, B. 1027, B. 1254, B. 2274, B. 2376, B. 2822
IX 30 B. 757
72 B. 2301
111 B. 935
XI 40 B. 3024
44 B. 3879
XII 4 B. 1603
30-31 B. 1657
62-66 B. 2505-2508
69-83 B. 3330
93-96 B. 2686
XIII 39 B. 3800
XIV 34 B. 1678
XV 29 B. 2488
39 B. 1014
XVI 18 B. 1678
40 B. 797
XVII 70 B. 698, B. 2210
XVIII 9-26 B. 1655
60 B. 2615
94 B. 2616
XIX 1 B. 914
22-26 B. 466
35 B. 797
44 B. 1383
XX 10 B. 1037

39 B. 2299
56-76 B. 1656
XXI 57-70 B. 2299
69 B. 2442
87 B. 4463
96 B. 2616
XXII 1 B. 684
XXIII 18 B. 627
27 B. 3024
XXIV 26 B. 883
35 B. 13, B. 653,
B. 905
XXV 45-46 B. 3292
XXVII 8 B. 1037
20 B. 2079
XXVIII 7, 12, 23-29 B. 2299
15-25 B. 467
29 B. 1037
XXIX 57-70 B. 2299
XXXIII 72 B. 462
XXXVI 1 B. 914
20-27 B. 2310, B. 2311
26 B. 3981
47 B. 157
78 B. 3882, B. 3959
82 B. 797
49 B. 1833
XXXVIII 21-25 B. 3210
35 B. 2516
71, 83 B. 990-997
XXXIX 21 B. 1490
22 B. 2029
67 B. 2248
XL 68 B. 797
XLI 11 B. 765
L 16 B. 182, B. 2596
LI 17, 18 B. 686
LIII 8 B. 937
8-9 B. 476, B. 642
14-16 B. 3745
LV 2 B. 4004
LVI 85 B. 182
LVII 7 B. 157
18 B. 1534, B. 3019
LIX 2 B. 1488, B. 1766
LXIII 10 B. 157
LXIV 16 B. 157
17 B. 1534, B. 3019
LXVII 1 B. 678
LXIX 19 B. 2248
LXXI 26 B. 881
LXXIII 2 B. 1036
LXXV 19 B. 18
LXXVI 1 B. 24
21 B. 1014, B. 1637, B. 3901
LXXIX 1 B. 3839
LXXX 15 B. 3961
LXXXII 11 B. 3961

LXXXIII 18-19 B. 1110
LXXXIV 1 B. 1263, B. 2338
7 B. 2248
LXXXIX 28 B. 2239
XCI 1 B. 9
XCIII 1 B. 9
XCVI 1 B. 3413
XCIX 1 B. 684
C 1 B. 4160
6 B. 971
9-10 B. 3154
CV 1 B. 1770
3-5 B. 1261
CVI 1 B. 2118, B. 3413
CXII 1 B. 2225, B. 2466
CXIII 1 B. 2225
CXIV 1 B. 2225

Bu Ciltte Geçen Hadisler, Atasözleri ve Örf Mecazları

“Allah cehenneme ayağını basar da cehennem, yeter yeter der.” (Hadis); B. 1773

“Dört ırmak.” (Hadis); B. 2614

“Geciktirmede âfetler vardır.” (Arap atasözü); B. 767

“Gerçekten de bu ümmetim, acınmış bir ümmettir.” (Hadis); B. 123

“Gizli bir defineydim; bilinmeye meylettim de halkı, beni bilsin diye yarattım.” (Davud Peygamber’in bir sorusuna cevap olarak söylendiği rivayet edilen hadis-i kudsî); B. 650

“İnananı deve say.” (Hadis); B. 3433

“Kim susarsa kurtulur.” (Hadis); B. 1521

“Kulaklar baştandır.” (Hadis); B. 2232

“Ölümden önce ölüm.” (Hadis olarak nakledilen bir söz); B. 1471

“Rabbime konuk olurum. O, beni doyurur, suvarır.” (Hadis); B. 168

“Testinin içinde ne varsa dışına o sızar.” (Atasözü); B. 929

“Tûbâ” (Hadis. Açılama’ya bakınız); B. 3465

“Ümmetim yetmiş üç bölüğe ayrılacak; bir bölüğünden başka bölükler cehennemdedir.” (Hadis olarak nakledilen bir söz); B. 704

“Üzümünü ye de bağını sorma.” (Atasözü); B. 1547

“Yokluk övüncümdür.” (Hadis olarak nakledilen söz); B. 4277

“Yokluk, yoksulluk övüncümdür; onunla öbür peygamberlere övünürüm.” (Hadis olarak nakledilen bir söz); B. 614

“Zinâ edeceksen hür kadınla zina et; çalacaksan inci çal.” (Atasözü); B. 2723

Adn cenneti: B. 2301

Afsun – şerbet: B. 2486

Ahmed-i Muhtâr: B. 1660

Altı yüz elli: B. 754

Âmul: B. 2228

Arefe – bayram: B. 2912

Ateş – nal: B. 1722

Bâyezîd (-i Bıstâmî): B. 1382

Behrâm: B. 2331

Ben Hakk'ım: B. 1663

Beşr (-i Hâfi): B. 2983

Büyük kutluluk yıldızı:

B. 3069

Büyük kutsuzluk yıldızı:

B. 3070

Ca'fer'in eli – iz: B. 73

Cebrî (Ceberî) – Kaderî:

B. 3106

Ciğer – merhamet: B. 1891

Cisim – araz: B. 1806

Cüneyd (-i Bağdadî): B. 1980

Damışk: B. 1398

Davud – güzel: B. 3210

Davul – doğan: B. 694

Dokumacı Hoca: B. 3628

Dört ırmak: B. 2614

Dört mezhep: B. 2552

Dört tekbir: B. 2547

Duadaki dal: B. 1519

Ebced – elif, dal: B. 2446

Ebû'l Hasan (-i Harkaanî):

B. 1392

Ebû Saîd (Ebû'l Hayr): B. 1385

Ebû Yahya (Azrail): B. 3459

Edhemoğlu (İbrahim): B. 1662

Eflâtun: B. 892; B. 1392

Elif – lâm: B. 25

Emîr-hac: B. 3625

Evrâd: B. 1596

Eyaz (Ayaz): B. 1996

Fağfur: B. 3168

Fârûkîy macun: B. 1800

Gulyabani: B. 2919

Habîb-i Neccâr: B. 2310-2312

Halil – ateş: B. 2299

Haraç – nal parası: B. 1722

He gibi: B. 2464

Hırka: B. 3380

Husrev – Şirin: B. 1387

İçtihat: B. 4069

İlliyyîn: B. 1110

İ'tizâl: B. 1301

Kâbe – siyah örtü: B. 1041

Kâf – nun: B. 799

Kamet: B. 722

Kedi – arslan: B. 4202

Kelîm – ağaç: B. 2299

Kendimi tenzih ederim:

B. 1663

Kil: B. 2579

Kocakarı – doğan: B. 2915

Mûsa – taş: B. 2026

Nahil: B. 4420

Nefes – İsa: B. 546

Nizâmî: B. 736

Nuh – tandır: B. 3024

On dört: B. 1603

Öşür: B. 2982

Padişah – halifenin sopası:

B. 924

Rey – yeraltında ev: B. 1299

Safiyy: B. 1958

Semender: B. 2365

Somak: B. 3269

Süheyl – deri: B. 1251

Tanrı arslanı – Düldül: B. 2224

Taraz: B. 3873

Tatar: B. 2133

Tenzih – teşbih: B. 2466

Tûbâ ağacı: B. 3465

Uhud Dağı B. 3747

Uzeyr: B. 757

Vîs – Râmîn: B. 1160

Yahudice içiş: B. 2347

Yahya: B. 719

Yecüc-Mecüc: B. 2616

Yedi deniz: B. 2803

Yetmiş iki mezhep: B. 704

Yusuf – gömlek: B. 2686

Zebur: B. 1837

Zenci – Rum: B. 1321

Zengibar – Rum: B. 1319

Zümrüt – ejderhâ: B. 1887

AÇILAMADA GEÇEN KELİMELERİN ALFABETİK FİHRİSTİ

— A —

Abdal: 3792

Âd (Kavmi): 4167

Âdem (Peygamber): 430, 507, 536, 591, 674, 717, 803, 980, 1958, 2316, 2584, 4287

Ahmed (Muhammed Peygamber): 477, 1082, 1187, 1263, 1429, 2207, 3747, 4106

Ahmed-i Muhtâr (Muhammed Peygamber) : 3905

Ahmed (Rastgele bir ad): 3334

Ali (Murtazâ): 23, 1032, 3283

Ashab-ı Kehf: 4415

Ateşe tapanlar: 1187

Azrâ: 397

Azrail: 3980

— B —

Bâyezîd (-i Bıstâmî): 1382, 1980, 2007, 2906, 4084

Behrâm: 2331, 2482

Beşr: 2983

Bilâl: 2207

Buğra Kaan: 3631

Bulgar (boyu): 3159

— C —

Ca'fer-i Tayyar: 73, 75, 811, 4145

Cebrâil: 3745, 4258

Circîs (Peygamber): 1658, 4121

Cüneyd (-i Bağdadî): 1980, 2983

— D —

Davud (Peygamber): 962, 963, 1837, 2176, 2693, 3210, 3614

Deccâl: 430, 2175, 3792

Dokumacı Hoca (Hace Ebû Bekr-i Nessac): 3628

Dört üstün dost (Çehar Yâr): 1751

Düldül: 2224, 2225, 2851

— E —

Ebû Ali (Sînâ): 3649

Ebû Bekr: 1429

Ebû Cehil: 3361

Ebû Hurayra: 841, 3494, 4491, 4492, 4493

Ebû'l Alâ (El-Maarî): 3649

Ebû Leheb: 755, 1082, 2857, 3361, 4491, 4492, 4493

Ebû'l Hasan: 1392

Ebû Saîd (Ebû'l Hayr): 1385

Ebû Yahya (Azrail): 3459

Edhemoğlu (İbrahim): 1662

Eflâtun: 892, 1392, 4392

Eyaz: 1996, 2333, 3621, 4435

Eyyub (Peygamber): 2843

— F —

Ferhad: 279, 760, 4256

Ferîdûn: 1149

Firavun: 1177, 1511, 2177, 2910, 3468, 4460

— H —

Habîb-i Neccâr: 2310, 2312

Halil (İbrahim Peygamber): 93, 983, 1177, 2007, 2299, 2442

Hallâc (Huseyn ibni Mansûr): 3627

Hârûn (Peygamber): 651, 4460

Hasancağz (Rastgele bir ad): 2789

Havva: 591, 674, 717, 803

Hayder (Ali): 4363

Hıristiyan, Hıristiyanlık: 990, 1472, 3984

Hıtay Türkü: 3161

Hızır: 556, 628, 1606, 2328, 3243, 3387, 3803, 3998, 4292, 4383

Hindu: 4200

Hintli: 2936, 3629

Husâmeddin (Çelebi): 69, 2889

Huseyn: 526

Husrev: 1387, 3727, 4029, 4256, 4367

— İ —

İblis: Birçok yerde

İbrahim (Peygamber): 4106

İdris (Peygamber): 866, 4212

İlyas (Peygamber): 1606

İmranoğlu Mûsa: 475, 750, 1177, 1711, 2494, 3257

İsa (Peygamber): 210, 478, 697, 757, 1117, 1895, 2001, 2175, 2456, 3256, 3257, 3422, 3676, 3776, 3876, 4094, 4342, 4364, 4390

İskender: 2615

İsrâfil: 3170

İsmail (Peygamber): 3979

İ'tizâl mezhebi: 1301

— K —

Kâb kadısı: 566

Karun: 377, 798, 3923, 4461

Kaymaz: 2735

Kayser: 2587, 3276

Kelîm (Mûsa'ya da bkz): 651, 907, 2299, 3565, 3745

Keykavus: 3592

Keykubad: 4062

Kıbtî: 2324

— L —

Leylâ: 220, 396, 791, 1038, 1039, 1541, 2231, 2659, 3366, 3457, 4083, 4458

Leylî: 220

Lokman: 3992

— M —

Mağara gençleri (Ashab-ı Kehf): 1655

Mahmud: 2333, 3621, 4435

Mansûr (Huseyn ibni Mansûra'l-Hallâc): 2030, 2375, 3046, 3147, 3644, 3967, 3985, 4084

Mecnun: 220, 393, 791, 1038, 1039, 1541, 1967, 2659, 3366, 3457, 3877, 4083, 4458

Mehdi: 2968

Mekkeli: 3625

Meryem: 1117, 1630, 2996, 2997, 3876

Meryemoğlu İsa: 478, 2456, 3257

Mesîh: 319, 427, 1005, 1976, 2315, 3372, 3745, 3984

Mısır azizi: 4070

Mısırlılar: 2647

Muhammed (Peygamber): 440, 476, 754, 1471, 1476, 1477, 1661, 1723, 1724, 2347, 2857

Muhammed-i Muhtâr: 1660

Murtazâ (Ali): 23

Mûsa (Peygamber): 210, 897, 1037, 1132, 1511, 1544, 1656, 2026, 2153, 2177, 2324, 2815, 2910, 3164, 3174, 3257, 3283, 3467, 3651, 3746, 3758, 3904, 3938, 4363, 4383, 4460

Mustafâ (Muhammed Peygamber): 1751, 1909, 2170, 4442

Mu'tezilî: 3279

Müslüman, Müslümanlar: Birçok yerde

— N —

Nemrud: 983, 1177, 1262

Nişaburlu: 3173

Nizâmî: 736

Nuh (Peygamber): 881, 1404, 2178, 3024, 3256, 3504, 3991, 4511

— Ö —

Ömer: 3229

— P —

Peygamber (Muhammed Peygamber): 278, 2858, 3433, 3659

Peygamberler Ulusu (Muhammed): 2232

— R —

Râmîn: 397, 2659, 3412

Rûhü'l-Emin: 224

Rûhü'l-Kudüs: 1932, 2802, 2933

Rum: 1104, 1321, 1360

Rum Kayseri: 1319, 1389, 2587, 3273

Rüstem: 1740, 1741, 4395

— S —

Sahabe: 1478, 1660

Salâhaddin: (Mahlas beyitlerde, birçok yerde)

Senâî: 4450

Sencer (Rastgele bir ad): 2735, 3727

Süleyman: 1305, 2079, 2454, 2516, 2602, 2747, 2830, 3348, 3355, 3492, 3571

— Ş —

Şeddad: 279

Şems, Şemseddin: Birçok yerde

Şeytan: Birçok yerde

Şirin: 1387, 4029, 4256

Şuayb (Peygamber): 2910

— T —

Tamgaç (Rastgele bir ad): 3629

Tanrı arslanı (Ali): 2224, 3493

Tatar: 2133, 2467

Türk: 2394, 2788, 2936, 2937, 3173, 3605

— V —

Vâmık: 397

Vîs, Vîse: 397, 1160, 2659, 3412

— Y —

Yahudi, Yahudilik, Yahudiler: 990, 1187, 1276, 1472, 2347, 3422

Yahya (Peygamber): 719

Yakub (Peygamber): 420, 675, 878, 970, 1955, 2429, 2487, 2840, 2900

Yecüc-Mecüc: 2616, 2621, 2622

Yezîd: 526, 618, 1382

Yunus (Peygamber): 1277, 3950, 4462

Yusuf (Peygamber Yusuf-ı Ken'an): 420, 446, 474, 646, 654, 675, 833, 834, 878, 970, 1092, 1310, 1501, 1598, 1601, 1657, 1908, 1955, 1956, 2429, 2487, 2507, 2508, 2647, 2686, 2743, 2900, 3150, 3246, 3247, 3330, 3331, 3339, 3388, 3562, 3660, 3676, 3772, 3773, 3907, 4053, 4070, 4180, 4295, 4342

— Z —

Zenci, Zenciler: 685, 1104, 1321, 1389, 1668, 2432, 2586, 2587, 3273, 4387

Zelîhâ: 3150, 3388

Zülkarneyn: 1570

Zün-Nûn (Şeyh Mısrî): 220

Zün-Nûn (Yunus Peygamber): 4463

CİLT- 4

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

MEVLÂNÂ

DÎVÂN-I KEBÎR

farsça aslından çeviren

ABDÜLBÂKİ GÖLPINARLI

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

© türkiye iş bankası kültür yayınları, 2007

editör

EMRE YALÇIN

danışman

NURİ ŞİMŞEKLER

görsel yönetmen

BİROL BAYRAM

düzeltilen

ALİ ALKAN İNAL

grafik tasarım ve uygulama

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

istiklal caddesi, no: 144/4 beyoğlu 34430 istanbul

Tel. (0212) 252 39 91

Fax. (0212) 252 39 95

www.iskultur.com.tr

Genel Yayın: 1351

Hümanizma ruhunun ilk anlayış ve duyuş merhalesi, insan varlığının en müşahhas şekilde ifadesi olan sanat eserlerinin benimsenmesiyle başlar. Sanat şubeleri içinde edebiyat, bu ifadenin zihin unsurları en zengin olanıdır. Bunun içindir ki bir milletin, diğer milletler edebiyatını kendi dilinde, daha doğrusu kendi idrakinde tekrar etmesi; zekâ ve anlama kudretini o eserler nispetinde artırması, canlandırması ve yeniden yaratmasıdır. İşte tercüme faaliyetini, biz, bu bakımdan ehemmiyetli ve medeniyet dâvamız için müessir bellemekteyiz. Zekâsının her cephesini bu türlü eserlerin her türüsüne tevcih edebilmiş milletlerde düşüncenin en silinmez vasıtası olan yazı ve onun mimarisi demek olan edebiyat, bütün kütlelerin ruhuna kadar işliyen ve sinen bir tesire sahiptir. Bu tesirdeki fert ve cemiyet ittisali, zamanda ve mekânda bütün hudutları delip aşacak bir sağlamlık ve yaygınlığı gösterir. Hangi milletin kütüphanesi bu yönden zenginse o millet, medeniyet âleminde daha yüksek bir idrak seviyesinde demektir. Bu itibarla tercüme hareketini sistemli ve dikkatli bir surette idare etmek, Türk irfanının en önemli bir cephesini kuvvetlendirmek, onun genişlemesine, ilerlemesine hizmet etmektir. Bu yolda bilgi ve emeklerini esirgemiyen Türk münevverlerine şükranla duyguluyum. Onların himmetleri ile beş sene içinde, hiç değilse, devlet eli ile yüz ciltlik, hususi teşebbüslerin gayreti ve gene devletin yardımı ile, onun dört beş misli fazla olmak üzere zengin bir tercüme kütüphanemiz olacaktır. Bilhassa Türk dilinin, bu emeklerden elde edeceği büyük faydayı düşünüp de şimdiden tercüme faaliyetine yakın ilgi ve sevgi duymamak, hiçbir Türk okuru için mümkün olamayacaktır.

23 Haziran 1941

Hasan Âli Yücel

Dördüncü Ciltteki Şiirler Hakkında Birkaç Söz

Hemen hemen hepsi de bir olay dolayısıyla ve irticâlen inşâd edilen bu şiirlerin bâzıları, âdeta birbirine karışmıştır. Aynı bahirden iki, hattâ üç şiirde aynı beyitler bâzı kere tıpkı tıpkısına, bâzı kere de pek az bir farkla tekrarlanıyor. Notlarla bunları gösterdik. Bizce birkaç kişinin yazması sonucunda bu şiirlerin aynı veyahut ayrı oluşu şüphesi doğmuş ve bu tedâhül, bundan meydana gelmiştir. Ayrıca, her ciltte olduğu gibi bu ciltte de geçen Türkçe sözleri gene not olarak tesbit ettik. Eflâkî Ahmed Dede, Menâkib-ül Ârifin’de bu ciltte geçen şiirlerin bir kısmının ne münasebetle söylendiğini kaydetmekte; şimdi onları sırasıyla yazacağız:

Bahr-i Remel’in devamında “V” kafiyesinde bulunan ve CLXVII. gazelin son beyti olan “Canların başlarına ayak basan Tebrizli Şems’in izine ayak basma, başını koy, secdeler et” meâlindeki beyti bir gün Şems’i övdükten sonra okumuştur (İst. Üniv. nüshası, b. 122, Tahsin Yazıcı tercemesi, Âriflerin Menkıbeleri, II, s. 76). İhtimal bütün gazel bu münasebetle söylenmiştir.

Aynı bahrin “H” kafiyesinde CLXXX. gazel olan ve “Ey ayrılığıyla yeryüzünü de, gökyüzünü de ağlatan sevgili, gönül kanlar içinde oturakalmış, akılla can ağlamaya koyulmuş” beytiyle başlayan gazeli Kuyumcu Salâhaddin’in cenazesinde okumuştur, (141. a-b, II, s. 178).

Gene bu bahrin “Y” kafiyesinde bulunan CCII. gazelin beşinci beytini (B. 973) rebâb dolayısıyla okuyor (147 b, II, s. 213). Beyit şudur: “Görünüşte sopadır, içyüzden ejderhâ; mademki Mûsa değilsin, öyle bir kahredici ejderhânın üstüne varma”. Gazelde rebâba ait bir şey yoksa da sopa-tahta ilgisi yüzünden rebâbı haram sayan birisine karşı okuyabilir de.

Bahr-i Remel Müseddes’te “A” harfinin V. gazeli olan ve “Gönül buğdaya benziyor, bizse değirmeniz sanki; değirmen nerden bilecek bu dönüş niçin?” beytiyle başlayan gazeli bir gün bir değirmene bakarak söylüyor (71. b, s. 400).

Aynı bahrin “B” kafiyesinde XVII. gazel olan ve “Hiç biliyor musun, rebâb ne diyor; gözyaşlarıyla, yanıp kavrulmuş ciğerlerle neler söylüyor?” beytiyle başlayan gazeli rebâbı kınayanlara, haram olduğunu söyleyenlere inşâd ediyor. Medreseleri hocalara, tekkeleri şeyhlere verdik. Rebâb garip; ona kimse saygı göstermiyor. Bu yüzden biz de o garibi okşuyoruz deyip bu gerçekten de çok güzel gazeli inşâd ediyor (32. b, s. 180).

Aynı bahrin “S” kafiyesindeki LXIV. gazeli bir semâ’ esnasında, bir köşede oturmakta olan Kuyumcu Salâhaddin’i kastederek okuyor. Bizim nüshamızda bu gazelin ilk beyti, “Âhir zamanda öz canından başka feryada erişen, öz canından başka imdada gelen yoktu, yok” meâlindedir. Eflâkî’deyse bu beyit, “Âhir zamanda Salâhaddin’den başka feryada erişen yoktur; dinin salâhıdır yardıma erişen ancak” meâlinde ve şu tarzdadır:

Nîst der âhir zeman feryad-res
Cuz Salâhuddin salâh-ı din u bes
(142. a-b, II, s. 183-184).

Gene aynı bahrin “M” kafiyesinde bulunan XCIII. ve “A seçilmiş dost, nasıl da buldum seni; a gönül, a gönüller alan, nasıl da buldum seni” matla’ıyla başlayan gazelin, “Bizim işimizden gücümüzden boyuna kaçardın, işe koyulmuşsun tam, o arada nasıl da buldum seni” beytini (gazelin ikinci beyti, B. 2228), Kemâleddin Kâbî’yi kucaklayıp okuyor (34. b, s. 190).

Gene bu bahrin “Y” kafiyesinde, CXXXV. gazel olan ve “Baş gözü, gam ne kadarsa o kadar ağlayabilseydi geceleri de ağlardı, gündüzleri de” beytiyle başlayan gazel, Tebrizli Şems’e bir mersiye (131. a-b, II, s. 125). Gerçekten pek yanık bir ağıt olan bu şiir, yirmi dokuzuncu beytinden (B. 2628) ve tümünden anlaşıldığı gibi Şems’e bir ağıttır ve Şems’in şahâdetine adamakıllı inandıktan sonra söylediği ağıtlardan biri ve en yanığıdır.

Bahr-i Munsarih’in “N” harfinde, LXXVIII. gazel olan ve “Dudağımdan ansızın güle, gül bahçesine ait bir lâf çıktı; o gül yanaklı geldi de ağzıma bir tokat attı” matla’ıyla başlayan gazeli Şemseddin-i Malatî’ye söylüyor: Mevlânâ bir gün, Çelebi Husâmeddin’in bağında Şems’ten bahsediyor ve onu övüyor. Şemseddin-i Malatî, Şems’e kavuşamadığına hayıflanınca Mevlânâ semâ’a kalkıp bu gazeli inşâ ediyor (20. b, s. 103).

Eflâkî’deki bu kayıtları tesbit ettikten sonra şimdi kendi buluşlarımızı sıralayalım:

Bahr-i Remel’de CLXIV. gazelin dördüncü beyti “Gönülde aşk okundan yüz binlerce yara var; yüzlerce yaralı av, fakat ortada ne ok görünüyor, ne yay var” meâlindeki beyit, Yunus Emre’nin şu beytine pek benzer:

Yârab bu ne dertdür derman bulunmaz

Ya bu ne yaradur zahmı belürmez

(Abdülbâki Gölpınarlı: Yunus Emre Dîvânı; İst. Ahmet Halit Kitabevi 1943, s. 340).

Yunus, herhalde bu mazmûnun ilhamını Mevlânâ’dan almıştır. Fuzûlî’nin şu beyti de aynı mazmûnu taşımaktadır:

Ne keman-dârsın ey meh ki atıp gamze okun

Yıhdığın saydde nî zahm u ne peygân görünür

CXCVIII. gazelin, “A Tebrizli Şems, Yusuf gibi bir kuyuya düşmüşsün, a abıhayat, nasıl oldu da ipten bile gizlendin gitti” meâlindeki son beyti, Şems’in şehit edildikten sonra kuyuya atıldığına bir îhâmdır. Dîvân edebiyatı mazmunculuğu bakımından Şems, Yusuf’a benzetilince kuyunun anılmamasına imkân yoksa da esasen Şems’e bir ağıt olan bu şiirde bu olaya bir îhâm olmaması ihtimali de yoktur.

CCXVI. şiir, Yunus’un “içinde” redifli şiirlerine pek benzer (Karşılaştırınız: Yunus Emre Dîvânı, s. 77-82, “E” kafiyesi, şiir VI, VII, VIII; IX ve X).

CCXVII. gazel, Şems’in ilk gidişinden sonra söylenmişe benzer.

CCXXIII. şiirdeki şu beyitler, Şems’in ihtiyârlığını açıkça bildiriyor:

“Tahtının önünde ihtiyâr biri, ayağını vura vura sarhoşça oynamada; fakat o, bilgi deryası, buyruğu yürür biri, bir akıllı fikirli er.

Bilginin eteğini dişleriyle tutmuş amma aşk kerpeteni de onda bir diş bile bırakmamış.

Ben, o ihtiyârın ışığına şaşkın, o, sevgilide yok olmuş gitmiş; onu; ayna gibi bir yüzü var, benim tarak gibi iki başım.

O lâtif ihtiyârın güzellik ışığında kocaldım gitti; ben ona pervane kesildim âdeta, onunsa benden hiçbir pervası yok.

Sonucu, a bilgide kâinatın ustası dedim, hünerle lûtuf iklimlerini bir köşk haline getir, orda bir yurt kur.

A keskin gözlü, a ileriye gören dedi bana, benden pîrce, sapasağlam bir can öğütü duy.

Bilgiyi de, filozof bilgini de, filozofimizi, edebimizi, hünerimizi de bir gül yüzlü inci tanesinin önünde gark olmuş gör.”

(III. ciltte, B. 1144-1150, “Üçüncü Ciltteki Şiirler Hakkında Birkaç Söz”e de bakınız).

CCXXIV. gazelin 17-18. beyitleri (B. 1170-1171), şiir telâkkisini göstermesi bakımından çok önemli.

Bahr-i Remel Müseddes’te, XIII. gazelin “Tebrizli Şems, altmışından sonra cilveler göreyim, işveler seyrediyim diye beni yeniden gençleştirdi” meâlindeki son beyti de (B. 1356), Mevlânâ’nın Şems’le altmışından sonra, altmış iki yaşında buluştuğunu açıklamadadır (c. III., “Üçüncü Ciltteki Şiirler Hakkında Birkaç Söz” kısmına da bakınız).

XVII. gazel olan ve “B” kafiyesinde bulunan gazel, rebâba ait bir şiirdir. Yunus Emre’nin, içinde:

Mevlânâ sohbetinde saz ile işret oldu
Ârif ma’nîye daldı çün biledür ferişte

beytiyle Mevlânâ’yı öven ve:

İy kopuz ile çeşte aslun nedürür işde
Sana sual soraram aydıyır bana üşde

matla’ıyla başlayan şiiri aynı meâl ve mazmundadır. Hele bu şiirdeki:

Aydur aslımdur ağaç koyun kirişi birkaç
Gel işretüm dinle geç aklı koma beleşde

.....

Ağaç deri derildi kiriş ile bir oldu
Işk denüzine daldı behâne yok bu işde

beyitleri âdeta terceme denecek kadar Mevlânâ’ya yaklaşır (Karşılaştırınız: Yunus Emre Dîvânı, s. 82-83, “E” kafiyesi, şiir XL).

Pîr Sultan Abdal’ın:

Gel benim sarı tamburam

mısra’ıyla başlayan nefesi de aynı meâlde ve şüphe yok ki Yunus’un tesiriyle yazılmıştır (Abdülbâki Gölpınarlı ve Pertev Nailî Boratav: Pîr Sultan Abdal, Ankara Üniv. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Enstitüsü, No. 5, Halk Edebiyatı Serisi: 1, Türk Tarih Kurumu Basımevi - Ankara, 1943, s. 99-100, şiir. 27) Dertli’nin de bu mazmunda bir şiiri vardır.

Aynı bahirde, “T” kafiyesinde XXIV. gazelin 17. beyti (B. 1497) şudur:

“Medresemiz aşktır, müderrisimiz ululuk ıssı; bizse bilgi elde etmeye uğraşan talebeyiz, dersimizi tekrarlar dururuz.”

Bu beyit, Yunus Emre’nin şu beytine ne kadar benzer:

Biz tâliblerüz her dem ışk sabakın okuduk
Çalab müderris bize ışk hod medresesidür
(Yunus Emre Dîvânı, s. 238, “R” kafiyesi,
şiiir XXXIX).

XXXVI. gazel, ölüm ve ömür hakkındadır. Bu şiiir de Yunus Emre’nin:

Sen bu cihan mülkünü kafdan kafa dutdun dut
Ya bu dünya malını oynayuban utdun dut

matla’lı şiiirine pek benzer (Karşılaştırmamız: Yunus Emre Dîvânı, s. 385, “T” kafiyesi, şiiir IV).

Aynı kafiyede, XLVIII. gazel, Şems’in bulunmadığı zamanlara, Konya’dan ilk gidişinden sonraki devreye ait bir şiiir olmalıdır.

“M” kafiyesinde, LXXXIII. gazel, Şems’in ilk gidişinden sonra gelmek üzere yola düzüldüğünü duyunca söylenmiş olacak.

Aynı kafiyede XC. gazel, Şems’in gidişinden sonra yazılmış olmalı.

“Y” kafiyesindeki CXXXIV. gazel:

“Sevgili, bir an olsun gel eve; bir an olsun şu canımızı tazele.

Şu arkadaşları bir an olsun güldür; bir an olsun meclisimizi beze.

Beze de gökyüzü, gece yarısında güneşi apaçık görsün.

Beze de aşk ışığı Konya’dan parlasın, bir anda ta Semerkand’a, Buhârâ’ya vursun.

Bir solukta geceyi gündüze döndür; bir anda, hemencecik, eğlenmeden, bahane getirmeden ışıt bizi.

İşıt da o güneş, kayadan su fişkırır gibi gönülden doğuversin, görünsün.

Padişahın şehri olan gönülden doğsun da Nûşirevan’la Dârâ’nın mülkünü bir anda birbirine katsın.”

(B. 2593-2599), hem düşünce ve şâirlik kudretini bilmesi, hem gelecekte de unutulmayacağını belirtmesi, hem de Konya’yı benimsemesini tesbit etmesi bakımından çok değerli, çok önemli bir gazeldir.

Bahr-i Munsarih’te “T” kafiyesindeki XX. gazelin, bilhassa son beytinden de anlaşıldığı veçhile Şems’in şahâdetinden sonra, onu Tebriz’e gitmiş sandığı sırada söylendiği muhakkaktır.

Aynı bahrin “D” kafiyesinde XXII. gazel, kime söylendiği belli olmayan bir taşlama.

Aynı bahrin “N” harfindeki LXXVIII. gazelinin 10-11. beyitlerindeki hırsız hikâyesi, Mesnevî’de geçer (Ev sahibinin hırsızı yakalamak üzereyken, birisinin seslenmesi yüzünden kaçırması; Mesnevî Tercemesi. Maârif Vekâleti, Şark-İslâm Klasikleri Yayını, II, 1943, s. 260-264).

Aynı kafiyedeki LXXXIV. gazelin 6-7. beyitlerindeki (B. 3822-3823) Eyaz-çarık mazmunu, bir hikâye olarak Mesnevî’de de geçer (c. V, s. 155 ve devamı).

“Y” kafiyesindeki CIII. gazeli, Divane Mehmed Çelebi hakkında söylediği hakkında bir kanaat vardır (Abdülbâki Gölpınarlı: Mevlânâ’dan Sonra Mevlevîlik; İnkılâp Kitabevi-1953, s. 105, not 130).

Aynı kafiyedeki CXIII. gazel, bir soğuk, bir yabancı kişi yüzünden yarım kalan bir semâ’ meclisi hakkında söylenmiştir.

CXXI. gazel, gerçeği kendinde buluşun bir ifadesidir.

abdülbâki gölpınarlı

DÎVÂN-I KEBÎR

BAHR-İ REMEL'in devamı

fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilât

— M —

CIV

Başımızı ayak edindik de sonucu, ırmağı aştık; bütün bir âlemi birbirine kattık da tezce âlemden dışarı fırladık.

Baldırlarımızın altındaki aşk Burâk'ı, Arş'in Burâk'ıydı; bir sıçradık, gökyüzüne varıverdik.

Nelik-nitelik âlemini zerreler gibi birbirine kattık da o neliksiz-niteliksiz padişahın tahtına dek at sürdük.

İnsan anlayışı da, insan vehmi de, insan aklı da, hepsi yolda dökülüp saçıldı; çünkü insanı çevreleyen altı yönü de aştık biz.

İlk konak olarak kanlarla dolu bir deniz göründü, kanlı ayaklarımızla dalgaları aşıp geçtik.^[1]

O Leylâ'nın Mecnunlarının bulunduğu sınıra gelince atımız serkeşlik etti, zapt edemedik Mecnun'un sınırını da aştık.

Karun'a benzeyen nefis, bizim bu çalışıp çabalamızla yerin dibine geçti; ondan sonra da ercesine Karun'un hazinesine doğru at sürdük biz.

Çöllerde, yazılarda, onun ışığıyla aştığımız yollardan bir zerresini bulsa çöl de canlanırdı, yazı da.

Gizlenmiş, saklanmış incilerin bulunduğu hazinelere varıncaya dek inci gibi değerli nice sedefleri taşlar altında ezdik.

Can arslanı, ta ezelde Tebrizli Şems'in mumuna pervaneydi, sanma ki şimdi ona yelip yortmadayız.

CV

Andları kıracağım zaman, bağlarımı koparacağım, öğütleri kırıp geçireceğim zaman geldi çattı.

Adamı kısıkvrak bağlayan feleğin düğümlerini bir bir çözeceğim; ecel kılıcı gibi o düğümleri kesip biçeceğim.

Her şeye boş verme pamuğunu gönlün iki kulağına tıkayacağım; dayanıp öğüt dinlemeyeceğim, bütün bağları kırıp atacağım.

Mühürlü balmumunu kilitten söküp atacağım; şekerkamışlığına girip bir dal koparacağım, şu şekerleri döküp saçacağım artık.

Niceye dek şundan bundan çekineceğim; aşktan utanayım bâri. Ne zaman şu çekinip sakınmadan kurtulup üste çıkacağım, hepsini kırıp geçirerek rahata kavuşacağım?

CVI

(s. 202) Sâkî, gece şarabını kadehe doldurmuş, çıkageldi; ölümsüzlük şarabını için, her çeşit yemeden içmeden vazgeçin.

Yemeden doyun, kulaksız duyun, harfsiz konuşun; susun, söz bitti artık.

A âşıklar, arının, güzelleşin, kadehimizi çekin de esriyin; yücelikler bineklerine binin, dalın topluluğun içine.

Davranın, kalkın, tellâl bağırdı, haydi dedi, nerde erler? Aşkla kıyamet tellâlî geldi size; ne de güzel kalkış bu.

İçin, afiyetler olsun, sonra neşelenin, çalın çağırın, helâl olsun size; bugün bayram günü; kalkın da bayramlaşın.

Birleşme yolunda bize uyun, uyun bize; gerçekten de biz bir ırmağız; bizi ark ark o ayırmıştı vesselâm.

A eşim dostum; Selsebîl'e benzer bir ırmak akıt; kalk a genç, gönüllerden cennetler açalım artık.^[2]

CVII

Meclisin canı, meclise doğru adım adım geliyor salına salına; alnında güneş parıl parıl parlamada, sağ elinde şarap kadehi.

Fırsatı ganimet bilirse bahtımız geliyor salına salına; a olgun kişi, bundan böyle çiğ çiğ vaadlere kapılma.

Daveti duyup icabet eden Tanrı yardımı, gerçekten de, a benim ulularım gelin, katılın uluların arasına diye çağıra çağıra geldi işte.

Gerçekten de Allah çağırıyor sizi, çıkın şu darlıktan; gerçekten de buluşacağımız şu yer Meş'are'l-Harâm'dır dedi.

Demek istediği şu ki: Çabuk varlığınızdandan geçin, benliğinizi bırakın; yoksa her an bir bağla bağlanırsınız, her iki adımda bir tuzağa düşersiniz, bir tuzağa.

Varlıktan geçeceğiz de nereye varacağız? Yokluğa... Yokluk mânadır, varlıksa addan, sandan başka bir şey değil.

Bir adsın ki o ad sahibiyle birleşmiştir; ad kına benzer âdeta, ada sahip olansa kılıçtır.

A içyüzde hasların hası, görünüşte aşağılıkların da aşağısı; hasların meclisine gir de aşağılıkları haslardan ayır.^[3]

CVIII

Tur Dağı'nızdan bir yana geri döndük biz, geri döndük; bize bakın, bize bakın da nurunuzdan bir nur alalım.

Her varlık isteyen, cömertliğinizden ganimetlenir; her güçlüğe düşen, kolaylamanızı elde eder.

Sizin korumanıza kavuşan musibetlere düşüp kötüleşmez; yardımınıza ulaşan yeryüzünde hiçbir şeye aldırış etmez.

Bütün yeryüzündekilerin gözleri, sizin hemencecik oluveren işlerinizi görüp hayran olmuş; ortada kimsecikler görünmezken kim gelir de kim güder bu sürüyü?

Sizden bir yel esmezse gönüllerimiz doğru yolu bulamaz; sizin evlerinize yakın olmazsak gözlerimiz aydınlanmaz.^[4]

CIX

Bahçende Tûbâ ağacının gölgesinde olduğumdan adamakıllı işe giriştim; oyuna başladım, çalgıcıyı bekleyecek vaktim yok benim.

Gölge gibi güneş ışığının çevresinde dönüp duruyorum; gâh secde ediyorum ona, gâh başımı ayak ediniş duruyorum.

Güneşin ışığındaki gölge gibi gâh uzamadayım, gâh kısaltmada, var oldum, varlığa burundum mü baştan başa Firavun'um, yok oldum mu Mûsa'yım.

Kalem gibi Tanrı buyruğunun iki parmağı arasındayım; Mûsa'nın elindeki sopa gibi gâh sopayım, gâh ejderhâ.

Sopa düşüncedir, aşkınsa düşüncesi yoktur; sopa aklın malıdır, yâni ben körüm der.

Can bir işarete bakmada, her an ağlayıp duruyor; yol başına dikilmişim, bir evet sözünü bekliyorum.

Bu elden değilim ben, garibim ben, garip; mademki burda huzurum, kararım yok, elbette bir ildenim ben.

CX

A âşıklar, yıldız gibi ateş kesilmişiz biz, hasılı o ay parçasının çevresinde bütün gece dönüp oynamadayız.

Güneş meydana çıkınca yıldız kaçır gider; güneşimizin yüzü yokken bil ki âvâreyiz, serseriyiz biz.

Haydin a âşıklar, haydin a şu işe girişenler, burda işe yarar, iş başarır bir şarap var, çünkü biz bu işin ehliyiz.

Her seher çağı güzeller peygamberinden şu haber gelir: Haydin a çaresizler, âşıklara çareyiz biz.

Hepsinden de lebbeyk, lebbeyk narası coşmuş; diyorlar ki: Mâna mushafi sensin, bizim her birerimizse otuz cüze bölünmüşüz.

Öldürülenlerin kan pahası, mademki onun kanlı bakışıdır; kanlar içen çocukcağız gibi biz de kendi kanımıza bulanmışız.

Tur Dağı bile onun şarabını içince kendinden geçti, körkütük sarhoş oldu; ne demirden dağız biz, ne mermer kaya.

Feleğin harmanında dönüp öğütülmedeyiz amma kesseler bizi, arpa arpa etseler gene de sırrının bir

arpa kadarını bile söylemeyiz.

* İsa gibi biz de beşiğe benzeyen şu bedene bağlıyız amma Meryem gibi Tanrı nuruna gebe kalmışız.

Bizi, şu aklının töresine uyup da aramaya kalkışma; çünkü biz onun aşk ovasında töreden de dışarı çıkmışız, yasadan da.

* Aşk delidir amma biz delinin de delisiyiz; nefis kötülükleri buyurur amma bizim buyruğumuz ona da geçer.

Bir dön şu seferden a dinin övündüğü Tebrizli Şems, Allah için olsun gel; bir tek aşka tutulmuşuz, sana âşıkız biz.

CXI

Kim, o gözler nurunu gördüm derse getir onu bana, bir gözlerine bakayım; çünkü ben gözleri sınamayı bilirim.

Hayalinden bile kem göz ırak olsun, dün gece bize öylesine lûtfetti ki utancımın sehere dek kulağımın ardını kaşdım durdum.

Gerçi o kendince düzencidir, yankesicidir amma ben eşyalarının içinden geçer akçeler çalmışım onun;

Fakat iş işten geçti, benden daha da hırsız birisinin bulunduğunu duymuşum da hırsızlıktan ayağımı çekmişim artık.

Bütün kuşlar kendi kanatlarıyla uçar, bense kolumdan kanadımdan geçmişim, kolsuz kanatsız uçmuşum.

Ben boyuna kendi taşımla kendi kadehimi kırmışım, kendi pençemle kendi perdemi yırtmışım zaten.

Kendi tırnaklarımla kendi kökümü kazımışım; göz bulutumdan can çayırılığına yağmışım.

A gönlü kara lâle; halim tersine dönmüş, ne diye gülüyorsun? Ektiğimi ilkbahar gösterir sana.

Baharım, efendiler efendisi Tebrizli Şems'in baharındandır, bu yüzden görünüşte ağlamaktayım amma içim tamamıyla gülüştür benim.

CXII

O cefacı dilberin cefasına kırılmam demedin mi sen? Onun aşkıyla bütün dünyayı birbirine katarım demedin mi sen?

Onun elini tutup sıkı sıkıya, o canın, o gönlün uğruna canımı veririm, gönlümü feda ederim diye ahdetmedin mi sen?

A gözümün nuru, mademki gözünün ışığıyım ben, beni uzak görme; bir başını kaldır da yukarıya bak, penceredeyim ben.

A ipucu, neşelere dal, zamanın İsa'sısın sen; gerçi dikiş iğnesine benzerim, her yere girerim amma şu pencereden başımı çıkar da aşağıya bak.

Kıyamet günü aşkın bir ateşi olacak, bir dumanı olacak ya; işte o ateşin yalımı, ışığı sensin, dumanı da benim.

O yüzlerce ilkbahara değer sevgilinin gül bahçesine benzeyen yüzünü görmezsem lâle gibi gönlüm yanar, kararır, süsen gibi yüzlerce dilim olur.

A Tebrizli padişah Şemseddin, sana bir tek âşık olarak ben yeterim; meclis gününde mum gibi yanar, o meclisi ışıtırım, savaş günüyse demirim, dayanır da dayanırım.

CXIII

Gözünü aç da cana bak, onu tutmuşum, çeke çeke sevgiliye götürüyorum; o ezeli bayrama kurban etmeye götürüyorum şu canı.

* Mademki canlar güvercinliği ondan ayrı düştü, ne diye şu kimyonu almışım da Kirman'a götürüyorum, tereciye tere satıyorum?

Her şey aslına sevine, güle gider, ben de o yüzden canı sevine, güle aslına götürüyorum.

Şekerkamışı diş altına düşmedikçe tadı nerden belli olur? Şekerkamışına benzeyen canı dişin altına götürüyorum ben.

Altın madende buldukça parlaklık elde edemez; onu azar azar madenden alıyor, tezce kuyumcuya götürüyorum.

Ateşin dumanı küfürdür, ışığı iman; bense can mumunu küfrün de ötesine götürmedeyim, imanın da.

Eteğimin altına bir güneş almışım, güneşi inkâr eden her buluta delil olarak göstermeye gidiyorum.

A Tebrizli Şems, sana armağanım gönül denizinin incisidir; fakat tertemiz canından utanıyorum da deniz gibi gizlice getiriyorum.

CXIV

Güzelim yüzün kötülük eder, bense iyiliği kötüye veririm; çok pişkin bir âşıkım, şu ayıbı kendime veririm, kendimden bilirim ben.

Âşıkın ayıbı öylesine bir ayıptır ki dünyadaki övünülecek şeylerin hepsinden utanır, hiçbirini mühimsemez; bu bakımdan o sonsuz, sınırsız işreti ayıplar giderim.

Bilgi, çadırını açar, lütfeder, beni sararsa, bilginin bütün harflerini tutar, ebcedin boynuna korum ben.

(s. 203) Sevgiden başıma bir altın taç konursa tahtımı yüceltir, ta Ferkad yıldızının üstüne kurarım.

Dirilin suyunda şeklim, sûretim gizlenince şeklimi, sûretimi götürür, Ahmed'in şeklinin, sûretinin önüne korum.

Bil ki Tebrizli Şemseddin'in adını yazdım mı, gönlün dileyip özlediği şekerini sanki kâğıdın karnına korum ben.

CXV

Güneşim, yıldızım, şekilden üstün olduğu için anlamlar âleminden anlamlar âlemine geçer dururum, pek hoşum, pek.

Böylece anlamlar âleminde kaybolup gitmem daha da hoştur; bir daha şekil âlemine gelmem, iki dünyaya da bakmam.

Anlamlar âleminde, o âlemin rengine boyanmak için eriyip gitmedeyim; çünkü anlam suya benzer, bense o suda şekerim sanki.

Hiç kimse canına doymaz, canından bezmez; benimse şu anlam âlemi yüzünden şekil aklıma bile gelmiyor vesselâm.

Can âlemindekilerle bir bahçeden bir bahçeye salına salına gezmedeyim; kızıl gül gibi lâtifim, nilüfer gibi tazeyim.

Beden gemisini dalgalarım tahta tahta kırıp dağıtınca varlığımı söküp atarım, çünkü kendi kendimi demirlemişim zaten.

Yüreğimin katılığından işimde gevşeklik gösterirsem denizden hemencecik ateşimin yalımları çıkar, deniz alev alev yanmaya başlar.

Onun ateşinde altın gibi gülüyorum, hoşum; çünkü ateşten çıkarsam, tıpkı altın gibi sararır solarım.

Bir afsun okundu da balık gibi onun yazısına baş koydum; bakalım kardeş, yazısından başıma neler gelecek?

Şekle doydum da sıfatlar âlemine geldim; her sıfat diyor ki: Buraya gel, dal bana, yemyeşil bir denizim ben.

Tebrizli Şems, bana İskender gibi taç, taht, saltanat verdi de hasılı anlam ordusuna başbuğ kesildim.

CXVI

Vefasızlık etmiyorum diye işvelendin; yeter artık, yeter, köylü değilim ya ben.

Âşıkları hançerle boğum boğum kesip ayırdın; sonra nasıl oluyor da ayrılık fikrinde değilim diyorsun bana?

Âşıklar arasında demirden bir dağım ben; hevâî değilim, her yelle yerimden oynamam ben.

Suyla yağ gibiyim, herkese karışamam, herkesle birleşemem; çünkü gurbete düşmüş canım, bir ilden değilim ben.

A eyvahlar olsun, ne yapayım, ne edeyim diye düşüncelere dalmış kişi, ev sahibiyim, buyruk benim, başıboş adam değilim desene.

Ne yapayım, ne edeyim demem ben; deniz beni nasıl sürükler, götürürse giderim; denize gark olmuşum, sakalık kaydında değilim.

Yalnız şu gamım var: O, kendisini örtüsüz, perdesiz bir gösterebilir; varlığımın kaydında da değilim, kendimi gösterme düşüncesine de düşmem.

CXVII

Kendimi diken gibi gördüm de gülün yanına kaçtım; sirke olduğumu gördüm de şekerle karıştım.

Zehirle dolu bir kâseydim, panzehirin yanına geldim; tortulu şarapla dolu bir sağraktım, o şarabı abıhayata döktüm.

Dertli bir gözdüm, İsa'ya el attım; kendimi ham gördüm, bir pişmiş olgun kişiye sarıldım.

Aşk mahallesinin toprağını can sürmesi buldum; sürmeyi çektim de letafette şiir kesildim.

Aşk diyor ki: Doğru söylüyorsun, pek lâtifsin amma bu güzelliği kendinden görme, ben yel gibiyim, sen ateş gibisin, seni yalımlatan benim.

CXVIII

Bütün dostlarımız gittiler, yapayalnız kaldık; kimsesizler kimsesini, yalnızlar dostunu her an çağırıp durduk.

Bütün dostlar hayal gibi önümüzden çekiliverdiler; biz de tuttuk, sevgilinin hayalini önümüze aldık.

Bir an oluyordu, sevgisinin ırmağından sular alıyor, gönüle serpiyorduk; bir an oluyordu, ağacının altında meyve silkiyorduk.

Bir an oluyordu, bize şekerler, inciler saçıyordu; bir an oluyordu, şekerine üşüşen sinekleri kovuyorduk.

Hayali kapıdan girince kapısına kapıcı kesildik biz; hayali çıkıp gidince de o kapıda kalakaldık biz.

CXIX

Bir kere daha gönülden de olduk, akıldan da, candan da; sevgili geldi, biz aradan çıktık gittik.

Yokluktan yüz çevirdik, varlığa yöneldik; izinin tozu görünmeyi bulduk, izden vazgeçtik.

Denizden toz kopardık, dokuz göğü aştık; zamanı da bıraktık, yeryüzünü de, gökyüzünü de.

İşte şimdicek sarhoşlar geldi çattı, yol verin, çekilin yoldan; yok, yok, yanlış söyledim, yolu da bıraktık biz, yolcuları da.

Can ateşi, beden yeryüzünden baş çekti, yüceldi; gönülden bir feryattır koştuk, bizse feryat edip, ağıp gittik.

Sözü az söyleyelim, söylesek bile az kişi anlasın; sen şarabı fazla fazla sunmaya bak, biz iş

erleriyle çoktan gittik.

Varlık kadınların işidir, erlerin işiyse yokluktur; şükürler olsun yokluğa ercesine, pehlivancasına daldık biz.

CXX

Ne hoş gündür o gün ki o sevgiliyi konuk ederiz; gözümüz onun güzelim yüzünden bir güzellikler diyarı olur.

Gönüllerimizde ayrılık dağından bir dert varsa, onun güneş yüzüyle o derde bir derman buluruz.

Miskler saçan saçlarını elimize verirse o miskler saçan saçlara biz de canlarımızı feda ederiz.

Aşk yeliyle dağılan o saçlarla oynamaktan daha güzel bir oyun varsa göster bize; o oyuna başlayalım.

Gönlümüzü nasıl incitmek dilerse öyle incitir o; onun gönlü ne buyurursa onu yaparız biz.

Bunu yaparız biz, bu, yüzlerce defa minnettir canımıza; canla, gönülle hizmet ederiz ona, o padişahın hizmetinde bulunuruz biz.

Rahmetinin güneşi toprağımıza vurunca toprağımızın bütün zerreleri ona karşı oynar durur.

Kapkara zerrelersimizi onun ışığıyla ısıtırız, şaşırıp kalan gözlerimizi onun yüzüyle aydınlatırız.

Bir sopaya benzeyen, kuru bir dala dönmüş bedenimizi onun aşk Mûsa'sının eline veririz de mucize gösteririz, onu bir ejderhâ haline sokarız.

Dünyadaki bütün şaşılacak şeyler, bize şaşsa yeridir; çünkü biz böyle bir Firavun'u tutar da İmranoğlu Mûsa yaparız.

Ben yarım söyledim, sözün gerisi de bu söylediklerimden anlaşılır artık; yahut da gizlilik günü için yarısını da gizleyeyim.

CXXI

O ay parçası güzel, güzellikle tutar da kabul etmiyoruz diye bir lâf ederse dinlemeyiz; çünkü bu mektepte her hocanın şanı şöhreti yoktur.

Sen Yusuf gibi töhmet altına gir de zindana atılmaya bak; çünkü adı sanı kötüye çıkandan, zulmedenden başkası zindana giremez.

Akıllının yeri, topluluğun oturduğu yerde başköşe, delinin yeriye zindanın dibi; hapse, töhmet altına girmek âşıkın işi, tahtla minberse bilgin kişinin yeri.

Senin aşkını umanın, ümidini aşkına verenin başka ümidi pek kalmaz, hırsı, tamahı azalır; aşkınla konuşan, çok söz söyleyemez olur.

O gökyüzünün arslanı, pençesini arslanların kanına banar; kanlı bakışları vardır onun, zulüm görmeden hiç ürkmez, hiç gam yemez.

Söylesem de, söylemesem de, coşsam da, sussam da bu fitneyle başım hoş benim, var git sen, sağ esen ol.

Yemek zamanı bu anlamlar, insana esriklik verir, bu alâmetler, insanı şaşırır amma gene de tulumun ağzını büz ey saka.

CXXII

Bahaneler eder, söze girişersen ne söylersen söyle, kabul etmiyoruz, kabul etmiyoruz; evde işim var diyedur, dinlemiyoruz, dinlemiyoruz.

Yarın gelirim, lûtuflarda bulunurum demişsin meselâ; delili, senedi olmayan bir vaad bu, işitmiyoruz bile, işitmiyoruz.

Hastam var, gönlüm dertler içinde, aklım karmakarışık demişsin tutalım; bu bir aldatış, bir masal; kabul etmiyoruz, dinlemiyoruz bile.

Annem, annece dedi ki diyorsun, yemi, tuzağı gördün mü yola düş, bu çeşit sözler söyle; fakat biz duymuyoruz bile bu sözleri, duymuyoruz bile.

Bana diyorsun ki: Bugün dertliyim, işim var, hamama gideceğim; tası tarağı da gösteriyorsun; fakat kabul etmiyoruz biz, kabul etmiyoruz.

Şu yüce eşikten başka bizi nereye çağırsalar sonucu, aldatırlar bizi; duymuyoruz sözlerini, işitmiyoruz bile.

Sarhoşların başucuna gelmede, onlara merhamet etmedesin; bu filân adamdır, bu feşman kadın diye bir bir gösteriyorsun amma duymuyoruz bile, duymuyoruz bile.

Diyorsun ki bana: Sahibimiz bir bizim, ben işin sonunu düşünüyorum, nihayet ortaya düşersin; duymuyoruz, işitmiyoruz bu sözleri.

Korkayım da bir şeycikler sormayayım diye yüzünü ekşitti; fakat a hayali kocakarı, kabul etmiyoruz bu düzeni, kabul etmiyoruz.

Öfkeyle elimi ısırдың da aşkından vazgeçtim demeye koyuldun; fakat a tek dilber, bu bir yanıltmaca; kabul etmiyoruz, duymuyoruz bile.

(s. 204) Hepsini anlatmak, düzenlerini bir bir saymak mümkün değil; hilene, düzenine son yok ki; duymuyoruz, işitmiyoruz bile.

CXXIII

Bu ne eğri huydur, bu ne kötü iştir ki yüz binlerce gam yiyip duruyoruz; sarhoşlar topluluğunu çağır da beraber şarap içelim onlarla.

* “İçerler” diye anlatılan mecliste iyi, hayırlı kişilere sundukları şarabı Cüneyd’le Bâyezîd’le, Şiblî’yle, Edhem’le içelim.

Göğümüzdeki Ay bulutla örtülmez ki gecenin cefasını çekelim; âşıklara ölüm yok ki yas gamına

dalalım.

Bize karşı bir kadın olan şu nefis de kim oluyor ki ona kılıç vuracağız; yaralayacaksak Rüstem'i yaralayalım, yaralanacaksak Rüstem yaralsın bizi.

Dünya adam yiyicidir, dünyadaki halkı yer durur; yaratansa bizi dünyayı yiyelim diye gönderdi.

Şu dünya bir hilebazdır, yarın, diye vaad eder durur; a güzel oğul, biz ondan akıllıyız; çünkü içinde bulunduğumuz ânı biliriz ancak.

Periden doğmuşsak periler geceleri toplantı yapar; Âdemoğluyusak o şarabı insanlarla içelim.

Gâh o elden avuçtan varlık, sarhoşluk incisini alalım; gâh o tefle naralar atalım, zîr, bem perdelerinden feryatlar edelim.

Balıklarınız biz; aşk deryasından başka sâkîmiz yok; az da içsek, çok da içsek deniz tükenir, azalır mı hiç?

Gâh gökyüzü gibi karnımızı Ay'la, Güneş'le dolduralım; gâh Güneş gibi, karnımız olmadığı halde bütün bulutları sömürüp yiyelim.

A Tebrizli Şems, sen bir padişahsın, bizlerse kuluz; hasılı senin devrinde Cem kadehiyle şarap içeriz biz.

CXXIV

Küpün ağzını kapadım, yanı açıldı; küpü yapan bilir küpün huyunu.

Testiler küpe muhtaç, küpler ırmağa; küpte ne olabilir? Irmakta ne varsa o.

Nice sarhoşlar var ki kimsecikler küplerini görmemiş; küpü bulmak ümidiyle, küpün kokusuyla bütün bir âlem kıvrınmada, altüst olmada.

Yüce kişiler de, aşağılık adamlar da o küpün kokusunu almasalardı her toplulukta küp dedikodusu olur muydu, her yerde küpten söz edilir miydi?

Küpünün kokusu, halkı meyhanecinin testisine düşürdü; binlerce Türk, binlerce Rum ülkesi halkı, küpe kul oldu, Hintli köle kesildi.

Bir cadı küpe biner, şehir şehir koşturur, gezer; küpe binen cadı, bütün cadılara acı acı güler durur.

A gönül, şarap gibi sarhoş bir halde, kendinden geçerek kendi başına dolanadır; böylece küpün kokusuyla yürü, var git küpe kadar, gör küpün yüzünü.

Küpe var da dünyadan kaçıp göçmüş bir sarhoşu gör a amcasının canı ciğeri, küpün yanına yıkılakalmış o, benim küpün dayısı diyor sanki.

Yüzünü bu yandan o yana çevir, bu yanda dedikoduya, söze, bahse yol yok; altı yandan da geçtin, kurtuldun mu o vakit bulursun küpü.

CXXV

A balçıktan yapılmış aşağılık dünya, seni tanıdım tanıyalı yüz binlerce mihnetle, yüz binlerce eziyetle, belâ ile tanıştım, biliştim.

Sen eşeklerin yayıldığı yaylasın, İsa'nın konak yeri değil; eşeklerin şu yayım yerini nerden de tanıdım ben?

Sofranı döşedin döşeyeli bana bir içim tatlı su bile vermedin gitti; elimi, ayağımı fark ettim edeli elimi, ayağımı bağladın gitti.

* Eli ayağı nasıl bağlamazsın ki? Sana Tanrı beşik adını taktı; fakat elimi ayağımı fark ettim artık; elimi ayağımı çözeceğim ben.

A çiçek, şu çocukluk çağında nasıl oldu da tamamıyla olgunlaştın dedim çiçeğe; çiçek dedi ki: Seher yelini tanıdım tanıyalı çocukluktan kurtuldum ben.

Kendisinden havayı öğrendiğim kişinin havasına uyayım da ağaç gibi yeraltından ellerimi yücelere uzatayım.

Yüce dal, yücelerden gelmiştir de onun için yücelere ağar; ben de aslıma ağayım, çünkü aslımı tanıdım, bildim ben.

Niceye bir aşağı, yukarı deyip duracağım? Mekânsızlık elidir benim aslım; bir yerin ehli değilim ben, bir bak, nerden neyi tanımışım ben.

Hayır, sus artık, yok ol, yokluğa var da hiçbir şey olma; bir bak da gör, her şeyi yoklukta tanıdım, gördüm ben.

CXXVI

Padişahlar padişahı Şemseddin'den bir kadeh elde ettim; o kadehin içinde güneş çeşmesini buldum ben.

Göğsünün, bedeninin parıl parıl parlamasına karşı, göz dayanamıyor; Tanrı'ya şükürler olsun ki böylesine bir dilber buldum ben.

Sevginin adalet âmiri, iki dünyada da bir eş buldum, bir dost elde ettim diye gamın bir yılan gibi başını eziyor.

Büklüm büklüm saçlarına daldım da şaşılacak bir şey elde ettim; miskler içine girdim de bir amber buldum ben.

Dudu kuşuna benzeyen canıma bakarsan görürsün ki kanatcağızlarını çırparak şekerler buldum ben diye lâ'l dudaklarının çevresinde uçup durmada.

Sorarlarsa sana anlat da de ki: Lâ'l renkli kadehte âşıklığı buldum, sarhoşluğu, gençliği buldum, şaraba düşkünlüğü buldum ben.

Birisi tutar da inkâr ederse boynunu bağla da bir münkir buldum diye o yüzü karayı çeke sürüye getir.

Saçlarıyla çevrelenmiş ateş gibi yalım yalım yanan yüzüne bak; miskler, amberler içinde burcu

burcu tüten bir buhurdan buldum ben.

Lâ'1 dudaklarını açar da inciler saçarsa de ki: Güneşte bir rahmet kapısıdır buldum.

Pişmiş baş satanların dükkânlarında olduğu gibi sayısız başlarla yürekler, önünde onun; o başların içinde bir baş buldum ben.

Dikkat edince gördüm ki o baş, onun aşkıyla dopdolu olan benim başım; hasılı ben iki dünyadan da dışarı, bir bakılacak, bir bakış yeri buldum.

O güneşi inkâr edeni Öküz burcunda gördüm, öküz aradım da kendi Öküz burcumda bir eşek buldum ben.

Rüstem yüreklilerin safını aradım, padişahı gördüm, ondan vazgeçtim, saflara sığmayan bir saflar yaran er buldum.

Gemiye boyuna Tebriz'e sürdüm amma bir türlü gitmiyordu; bunun üzerine baktım da gemimin canıyla demirlemiş olduğunu anladım.

— N —

CXXVII

Şemseddin, Yusufardan da güzel, nazeninlerin de nazlısı, nazenini; bütün padişahlara, bütün yüce kişilere naz edip durmada.

Onun yeri, şerefi, yücelerden, başbuğlardan yüzlerce kat üstün; merhametli Tanrı'nın rahmetine ulaşanlara bile naz ediyor o.

Tanrı sıfatlarıyla sıfatlanmış, olgunluğa erişmiştir o; padişahlık tahtına oturmuş, taca tahta naz etmededir o.

Meclis onunla güzelleşmede, savaş onun yüzünden yatışmada; dünya lûtfunun meclisine de naz etmede o, savaşına da.

Tanrı, özünün hazinelerinin anahtarını onun önüne koymuştur; Tanrı, aşklarla, mahabbetlerle nazlı nazenin bir hale getirmiştir onu.

Yüz binlerce ay arasında güneş gibi parlar durur; padişahların övüldüğü sözler içinde onu öven söz, nazlı nazenin sözüdür.

Onun ayak bastığı yere toprak kesilen, yücelerden de yüce olur; o bütün esrikler içinde nazlıdır, nazenindir.

Tanrı haslarının bile çekindikleri dalgalara dalar, o tehlikeli dalgalar arasında nazlı nazenin yatar, uyur o.

CXXVIII

A âşık, gözünü aç da dört ırmağı da kendinde gör: Su ırmağı, şarap ırmağı, süt ırmağı, bal ırmağı.

A âşık, kendine bak, âleme kapılma; filân şöyle diyor, feşman böyle diyor deyip durma.

Filân bana diken diyor, feşman adımları yasemin takıyor demeyen, her söze, herkese boş veren can gözü açık gülün kuluyum kölesiyim ben.

Filân sana gâvur demiş, feşmansa din eri; vazgeç bunlardan, gözünü aç, bundan böyle halkın gözüyle bakma, yürüme.

Hey gidi hey; sana Tanrı öylesine bir can gözü vermiş ki mahmur bakışlarına karşı Cebrâil'in yüce, büyük kanadı bile secdeye kapanır.

Nerkis gözlerini yumup leş yiyen akbaba gözlerini açma, can gözünü yumma, şaşkınlıkla bakma.

Şekil, sûret âşıkları şekle, sûrete düşmüşler; bal ümidiyle ayran çanağına düşen sinek gibi tıpkı.

Neşelen ey ölümsüz ululuk ıssının aşkına düşen, o çeşit kanatların olduktan sonra balçıktan ne gam sana.

Cebrâil'in bile boyuna sana kul köle olmasını istiyorsan yürü, Âdem'e secde et a rahmetten

sürülmüş şeytan.

* Kanlar için çölün Kâbe'mden haberi olsaydı her yanda bir gül bahçesi, her yanda arı duru bir ırmak görürdü.

A insanların iyisine kötüsüne bakıp kalan, buna razı oldun ya, ne diyeyim? Artık Tanrı yardımcın olsun senin.

* Tanrı emanetlerine gök bile dayanamadı; fakat Tebrizli Şems onları yeryüzüne nasıl da yayıyor.

CXXIX

Bir dilim ekmek için bunca maskaralığa düşmüşsün a boynu kırılınca; ekmeğin çevresinde dönüp dolaşman, kararmış gönlünü büsbütün bütün karartmış.

A maskara, aynada kara yüzünü, kör gözünü gördün de ahmaklar gibi tuttun, aynaya güldün, aynayla alaya kalkıştın.

(s. 205) Fakat alayın aynayla değil, kendinle; çünkü yüzün, her aydın gönüllünün alay edeceği bir yüz.

Gönlü kararmış ikiyüzlü yüzünle alay et; çünkü baştan ayağa dek maskaraya alınacak bir kaltabandır o.

Kendi kanına girene ben ne yapabilirim, elimden ne gelir? Hırsızlık eden, merdivene çıkarılıp darağacına çekilmeyi hak eder.

Tanrı aşkına düşenlerle alay eden kişinin başına kahraman cellâdın kahır kılıcı iner.

Yerdeki insanlarla gökteki melekler kadar ibadet etmiş olsa bile Tanrı kahrı bir soluk almaya bile bırakmaz onu.

Âdemoğlu olan İblis'ten ibret alır; İblis, Âdem'le alay etti de yüzü karardı gitti.

O gönlü kararmış zalim, gönül ehline bühtanlar eder, onlarla alaya girer, onlara acıklanır, hayıflanır.

Şeriat sahibi Ahmed'le Ebû Cehil alay ederdi; korkak Firavun da İmranoğlu Mûsa'yı alaya alırdı.

Onlar dayandılar da sonucu, Tanrı kahrı erişti; Tanrı kahrının dumanı tepelerine çökuverdi.

Ciğerler hasetçilerin kınamalarından kan kesilir; onların alaylarının derdi, insanın canını dağlar.

Onlardan kaçsan da yapayalnız bir mağaraya sığınsan gene aşk, çevgen gibi seni çeker, ortaya atar da,

Her donmuş, uyuşmuşun zehrini tattırır, her hasetçiden bir armağan sunar sana.

Dünya kurulalı âşıkların başlarına hep bu gelir; her vakitte âşıkların işleri güçleri budur.

Aşk dinindeysen kınanmaya gönül ver; düşmanın alayından, gücünmesinden yüz çevirme.

Aşıklık tunç işçiliğine, yahut da demirciliğe benzer; bu sanatlarla uğraşanların yüzleri, daima karadır.

Tunç işçisinin, demircinin yüzü, külhandan, kazandan kararır; fakat kazanın çevresi de tamamıyla kararır gider.

Sonunda âşıkların yüzlerindeki kara da onlarla eğlenen kişinin, onlara söz edenin, onları kınayanın yüzünü karartır.

Şekle, görünüşe çekilen aşk bile hasetçilerin düşmanlığını çeker; hele dilediğini yapan, şekli, görünüşü yaratan padişaha.

Hele şekli düzen, şekli bozan, saltanat bağışlayan, eşi, dengi bulunmayan, cana canlar katan, gönüller kapan, iki dünyanın da sığındığı o gözle,

Hele Tanrı sırrının haslar hası eşsiz Şemseddin'e, Tebriz'in övündüğü ere, varlığın özüne, yürüyen ışığa aşk çekilirse neler gelmez adamın başına?

CXXX

Her kart puştun haddi mi benim işime karışmak? Onların nefisle bulaşık vasıfları uzak olsun sevgilimden.

Onların verdiği utanç, onların ettiği habislik, düzen yüzünden sevgilimi övüş vazifesini bile bıraktı şu uyanık gönlüm.

Lânet toprağı, o kötü damarlı zalimin başına ki, kötülüğüyle benim yolumu yordamımı darmadağın eder.

* O eli kesilmiş hırsız, benim hikmetimi, felsefemi çalar da sonra pazarımın başında dükkân tutar, bu hikmeti satmaya girişir.

Yüzümden de utanmaz; amma utanma nerde, o nerde? Sırlarıma ait ne öğrendiyse hepsi de haram olsun.

O harami, ne yana gitse kötülüğünden yol yitirir; hey yarabbi, hey ululuk ıssı Tanrım, sevgilime bir saygı da göstermez o.

Keskin anlayışla, yahut iç temizliğiyle Arş'ın yücesine çıktın da sevgilimi andın ha.

A yoksul gönlüm benim, adam olmayanla eş dost olmaktan ürkme; çünkü ehil olmayanlar, çaresiz kötülüklerde bulunacaklar; bu böyle gelmiş, böyle gider.

Edepsizlerle kötü inançlılar da su içerler, ekmek yerler; bunu görürüm de arlanırım; bu âr ekmek bile yedirmez bana.

Fakat sabret hele, o ay yüzlüden bir müjde gelsin; sabret hele, inciler yağdıran bulutum bir yüz göstereyim.

Sabır dediğim de şudur a gönül: O arılık duruluk denizini övüşten kalma, yüz çevirme, evet, sözümü dinle benim.

Tutalım anlamların inceliği yüzünden dünyada anlayış kalmamış; inciler saçan can ve gönül denizimin kokusu gider mi hiç?

Başkaları ondan bir koku alamasa bile efendiler efendisi padişahımın, padişahlar padişahı Şemseddin'immin bir koku almaması mümkün mü? Kıyamete dek işim gücüm ona tapı kılmak.

Can şarabımdan lâleliklerle, gül fidanlarıyla bezenmiş Tebriz bitip duruyor da yanağıma vuruyor, yüzümde cilveleniyor.

A nazlı nazenin havam, a kimseyi incitmeyen padişahım, a efendim, bütün bu gayret, senin sırrının gayreti.

Ben senin sır saklamanda bir kıyaslamaya giriştim, fakat kıskançlığımı bir türlü ölçemedi pergelim.

A efendim Şemseddin, bunca örtünün ardından senin uyanıklığın, bilirim ki benim şu ağlayıp yalvarışımı duyar.

Bir taşlık yurdu olan şu göğsüme her yandan gelen taşlar da Tanrı gayretinin ışıklarından gelmede; görüşün bunu da görür.

Şu can süvarisinin senin obandan başka bir yerde durmasını, başka bir yerde atından inmesini, kereminden revâ görme.

Senin obandan başka bir yere konarsa ben yok olmamı isterim Tanrı'dan, Tanrı yardımcısı olsun bana.

Dün gece gördüm ki bir damarda yüzlerce heves var, yüzlerce yılan yumurtası; bakalım şu yılanım neler edecek diye bir sınamaya koyuldum.

Bir de gördüm ki bir yılan olmuş, her anda büyümekte; yaptığım işten, düştüğüm sanattan pişman oldum.

Pişman oldum da onu öldürmeye kastettim, oysa kahrından zehirli dişleriyle yeryüzünü ısırıp kemiriyordu.

Âdeta, böyle talebe diyordu, nasıl olur da kötülük eder, kötü damarlılıkta bulunur da baş çeker, isyan eder? Tanrım, sen emeğimi, bağışımı zâyî etme.

CXXXI

A güneş, bir kere daha evi ışıkla doldur; dostları sevindir, düşmanları kör et.

Çık tepenin ardından, lâ'l yap taşları; bir kere daha koruğumuzu oldur, üzüm haline getir.

A güneş, bir kere daha yeşert bağı bahçeyi; yazıyı, ovayı giyindir, doldur hurilerle.

A âşıklar hekimi, a gökyüzünün ışığı, tut âşıkların elinden, çare bul hastaya.

Böylesine ay yüzün bulut altında kalması insafa sığmaz, bir an içinde bulutu uzaklaştır o ay yüzden.

Dünyayı ışıklarla doldurmak istiyorsan elini çek yüzünden; dünyayı karartmak istiyorsan ört yüzünü.

CXXXII

Keşke canım, senden başka kimsecikleri bilmeseydi, tanımasaydı; anlamları bilen canım, senden başka hiçbir şeycik bilmeseydi.

Ne kimseyi reddetseydim, ne tereddüde düşseydim, ne kabullenseydim; tuzaksız, çerçöpsüz kendi ummanıma dalıp gitseydim.

Yüzünden başka ne görürsem gözümün nuru azalıyor; a benim perdeye benzer kirpiklerim, yol vermeyin herkese.

Aşkın inceliklerinden pek inceldi canım; gönül de istemiyorum, can da istemiyorum, nerde benimki, nerde o?

Şirin sevgilimi kıskanıyorum da bulut gibi yüzüm ekşi; güneşe benzer yüzün, yeter bana delil.

Bir an bile yüzünü çevirme benden de ateşlerle dopdolu gönlümün dumanı gökyüzünü yakıp yandırmazın, ne var ne yoksa birbirine katmasın.

Sustuğum zaman senin gül bahçenden reyhanlar devşiririm; ağlamaya başlayınca da âlem reyhanımın kokusuyla dolar.

Sana karşı kim oluyorum ben? Adını taktığın biri; fakat sen neyimsin benim? Sultanım, padişahım.

Saçların yüzünü örtünce yolumu yitiririm; saçların küfrüm benim, yüzün imanım.

* A canıma feryadımdan da yakın olan, ya feryadım senden geliyor, yahut sensin feryadım.

CXXXIII

Benim ay yüzlülerin padişahı sevgilim hastalarının yanına geldi de dedi ki: A sapsarı yüzler, a benim safran bahçem,

Safran bahçemi sulayacağım, safranı abıhayatımla gül haline getireceğim.

Sarı da hükmümüze, fermanımıza uyar, kızıl da; gül de buyruğumuz altındadır, diken de; bizim yazımızdan, bizim fermanımızdan başka bir şeye uymaz.

Dünyanın güzel yüzlüleri, bizden güzellik çaldı; hepsi de zerre zerre bizim güzelliğimizi, bizim ihsanımızı gördü.

O ay yüzlüler, sonucu sararır solarlar, yüzleri gazel olmuş yaprağa döner; hırsızların bizim tapımızda halleri budur.

Gündüz oldu a topraktakiler, çaldıklarınızı geri verin; toprak nerde, mala mülke sahip oluş nerde, güzellik nerde a benim canım.

(s. 206) Gece oldu mu Güneş ortada yok ya, yıldızlar lâf etmeye başlarlar; Zühre, bu benimdir, bil der, Ay da bu benim der.

Müşteri, kesesinden Câ'ferî altınını çıkarır; Mirrîh, Zühal'e, bu der, benim keskin hançerim işte.

Utarid başköşeye kurulur, benim ulular ulusu der, gökler benim mülkümdür, burçlar canımdan doğma.

Fakat Güneş, seher çağı doğudan ordusunu çekti de ortaya çıktı mı a hırsızlar der, nereye gittiniz? İşte buracıktayım ben.

Zühre'nin ödü patladı, Ay'ın boynu kırıldı, Utarid benim parlak yüzümün karşısında kurudu, dondu.

Mirrîh'le Zühal'in işi, bizim nurumuza karşı bozuldu gitti; Müşteri iflâs etti, dağarcığıma muhtaç oldu.

Güneş birazcık meydanda at koşturdu mu bir sestir gelir: Kendine gel, kendine a edepsiz, meydanımdan çekil.

Güneş'in güneşiyim ben, git a Güneş, var git sen, batı kuyusuna baş aşağı düş, gir zindanıma.

Sabah çağı diril, doğu mezarından baş çıkar, mahşeri inkâr edenlere bürhanımı anlat.

Ona kurban olan Ay, herkese bayram kesilir; a bana kurban olan, senin bayramın benden doğan aydır.

* Tebrizli Şems, doğuda olmayan burçtan doğdu, parladı; zatının ışığı benim sınıırıma, imkânıma sığmıyor da sığmıyor.

CXXXIV

A benim canıma can katan hayatım, perdeyi kaldır; kaldır ey gamımı yiyen, benimle düşüp kalkan, geceleri bana eş dost olan sevgili.

A vakitli, vakitsiz feryatlarımı duyan, a varlığımın bütün zerrelere bir ateştir, salan.

Feryadım dağa vurdu mu dinlersen duyarsın ki dağın sesi de benim hey-hey naralarımla çift olur, o da seslenir benimle.

Sen her şekilden arısın, canlardan da temizsin; şeklin yok amma benim bütün şekillerimin mihladızısın sen.

Zevksizlikten gönlüm bir iş görmeyi kurdu mu, bulunduğum ova gönül açıcı bile olsa daracık bir yerde bağlanmışa dönerim.

Sensiz zevk de, işret de, bağ bahçe de, fikir de, akıl da boş; bunların her biri baş ağrısı olur, ayağıma vurulmuş tomruk kesilir.

Kendimden ne kadar kaçarsam o kadar mahpus olurum kendime; ayağımın bağını çözdüm mü bakarım da ayağımı gene de bağlanmış görürüm.

Ümitsizliğe düşüveririm de ya bir gece vakti, ya da bir seher çağı, haydi derim, doğ, doğ, benim yüce damıma vur.

İşte o zaman şekerle, helva ile öyle bir hale gelirim ki kendimi kaybederim de bu benim derim,

yahut da şekerim, helvam bu.

Bu gece, yalnızlık gecelerinden bir gece, bir merhamet et bize de sevda defterimi okuyayım sana bu gece.

Ney gibi, feryatlarım, vahlarım, eyvahlarım güzel, temiz çıksın diye dağarcığımı boşalttım bu gece.

Bundan böyle yel dağarcığıyım, ekmek dağarcığı değil; çünkü şu görür gönlüm bu feryatlarla aydın.

Derdimizin, hastalığımızın senden başka ilacı, dermanı yok; sen can Calinos'usun, benim Ebû Ali Sînâ'msın sen.

CXXXV

Başta hoşluk veren her şey sevgilimin bir kokusudur; gönlü hayretlere salan her şey sevgilimin bir ışığıdır.

Toprakta da, topraktakilerde de bütün bu coşkunluk neden? Meyhanecim yeryüzüne bir yudumcuk şarap döktü de ondan.

Kimi donakalmış görürsen bil ki kendi işine âşıktır; onun işine bakma, sen benim işime bak.

Yeryüzünün bütün sırları baharlarda meydana çıkar; benim baharım da gelince sırlarım biter, yeşerir.

Yeryüzünün gül bahçesi yeryüzü dikenleriyle örtülür, halbuki benim gül bahçem açıldı, saçıldı mı hiçbir dikenim kalmaz.

Güz mevsiminde hasta düşenlere ilkbahar bir şerbet içirir; fakat benim ilkbaharım güldü mü hastalığım depreşir.

Nedir bu güz yeli? Senin şu inkâr soluğun. Ya nedir şu bahar rüzgârı? Benim o ikrar soluğum.

CXXXVI

A âşıklar, her zaman içtiğiniz sinsin, yarasın, afiyetler olsun size; şu dünya şeker madeni olsun size.

A âşıklar, afiyetler olsun, şekerler olsun sesi, Arş'a dek, Kürsî'ye dek ağdı; Arş'ı da aştı bu kervan, ferşi de.

Deniz kıyısından ne diyeyim, ne söz edeyim? Can denizinin yok ki kıyısı; mekândan da üstün a âşıklar, mekânsızlıktan da.

A âşıklar, o izinin tozu belirmeyenden bir eser belirir diye biz dalgalar gibi gâh ayaktayız, gâh yerlere kapanıp secdeler etmede.

A âşıklar, biri sorar da derse: Kimsiniz a candan, baştan geçenler? İrkilmeden hemencecik deyin ki: Canın canına can olanlarız biz.

Birisi dalgıç değilse, yüzmek bilmiyorsa ne gam; can denizi, bağışlar mı bağışlar; çünkü o, incileri madene ucuzca, hattâ parasız bağışlar gider a âşıklar.

A âşıklar, şu şöyle olmalıymış, bu böyle olacakmış sözleri var ya; halkı almış, bir çukura sokmuş bu sözler; biz şöyleden de kurtulduk, böyleden de.

* Gayb âleminin av yerinden, “Sen atmadın, attığın zaman Allah attı” okları, yaysız, kirişsiz atılıp durmada a âşıklar. [5]

Gönlü arayıp bulmaktan ümidimi kestim de döndüm, geldim; bir de baktım ki sevgili sevgiliyle uyumuş, gitmiş a âşıklar.

A âşıklar, dedim ki: Gönül, ne de güzel yatılacak yer seçmişsin; güldü de dedi ki: Gül alan, gül bahçesinden gül alır elbet.

Benim ayağımın altında da gül var, onların ayakları altında da gül; fakat bunu, inkâr edenlerin meclisinde nasıl söyleyeyim a âşıklar?

* Ne mutlu demdir, ne kutlu an, o zaman ki sevgilinin aşkıyla sarhoş oluruz da canımız gökle ipi ayırt etmez gider a âşıklar.

Bu aşk denizi, eşi görülmemiş bir denizdir; ne aşağıdadır, ne yukarda, ne de ikisinin arasında a âşıklar.

A âşıklar, Tebrizli Şems’in parıltıları doğudan belirdi mi, yeryüzü de can kesildi gitti, gökyüzü de.

CXXXVII

* Âşıkların gönüllerinde bir başka çeşit kuş uçmada; âşıkların kemiklerini alıp devlet kuşuna götürmede.

Yazık, yazık, n’olurdu gözün olsaydı da havaya bakıp hemencecik görseydin, âşıkların gönülleri nasıl da çekilip gidiyor.

Başları kesik develer, apıl apıl adımlarını yücelere basmada; âşıkların kervanında başı bedeninde deve arama.

Kıskançlığı, iz belirtmeden, izinin tozu belirmeyene git, iz belirtmeden demeseydi o cenaze uçardı.

Bir âşıkın kemiği mezarlığa geldi mi âşıkların sofracıbaşısı, ondan yüzlerce nevâle devşirir, hazırlar.

Âşıkın bir gerdek gecesi olan ölümünde, âşıkların gizli şeylerinin açığa vurulması doğru olsaydı, her zerre tef çalar, el çırpardı.

Âşıkın bedeni bir define gibi yere indi mi, âşıklar göğünde yüzlerce pencere açılır.

A azizler, âşık kefene sarılmıştır amma Kafdağı’nı seyreder; şaşılacak şey; âşıkların ölümü bir göz boyamaktır, yahut da bir sınavdır âdeta.

Bir gül harmanıydı, safran dalının ölümüyle geldi geçti; fakat âşıkların safranı yüzlerce gül bahçesine değer.

A erlerin gayret peygamberi, ağzımı tutma da âşıkların dilinden iki üç espri söyleyeyim.

CXXXVIII

Bence mekândan göçmek, yolculukların en hayırlısıdır; mekânlar mekânsızlık âleminin perdeleridir.

Mekânlar sanki sudur, mekânsızlıksa tatlı bir deniz; arı duru su, gölcüklerde durdukça kokar, pislenir.

Söyleyişte, anlatışta, gönüle bir ferahlık vardır, gönül kuşu uçar sanki; fakat a gönlüm, gizlice uç, göz önünde, apaçık uçma.

Tavuklar yem yemek için avlunun içinde uçar; kuşlar da kurtulmak için havalanırlar, uçup giderler.

A yiğit, bu göçüşle o göçüş arasında fark var; biri alçaklığa uçuş, öbürü cennetlere uçuş.

Şu iki göçüşte de ilkönce bir zevk var; fakat sınanınca aradaki fark sonunda meydana çıkar.^[6]

CXXXIX

Bir hoşluk, bir güzellik, elinden çıkıp gitti mi gam çekme, kederlenme, iyi bil ki bir başka şekle bürünür de gene sana gelir o.

Çocuk, dadıdan, tayadan, süten hoşlanmaz mıydı? Süten kesilince o zevki şaraptan alır, baldan alır.

Bu zevk, neliksiz-niteliksiz; fakat şekillere bürünür de belirir, şu balçık âlemde kaptan kaba boşalır durur.

Güzelliğini ansızın yağmurda belirtir, yel, onu gül bahçesine sürer, derken yerden çayırlar, çimenler, çiçekler biter, baş gösterir.

O zevk, gâh su yoluyla gelir, gâh ekmek, et yoluyla; gâh güzel yüzünden belirir, gâh at, eyer yüzünden.

(s. 207) Bütün bu perdelerin ardından ansızın bir gün çıkagelir de bütün putları kırar; o zaman ne bu kalır, ne o.

Uykudayken can bedenden çıkıp gider, hayal âlemine dalar, beden hareketsiz kalakalır ya, artık başka şekle bakma sen.

Dersin ki rüyada kendimi gördüm, sanki bir selviymişim, yüzüm bir lâlelik âdeta, bedenimse gül, yasemin.

* Fakat o selvi hayali geçer gider, can, evine döner gelir; işte bunda bilenlere bir ibret vardır.

Fitne çıkacağından korkuyorum, yoksa söyleyecek nelerim var; onları da söyledim; fakat Tanrı benden daha da iyi söyler, sen eyerin tasmaını bırakma.

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilât; arpa ekmeğın yoksa bâri arpaya ait hikâye söyle.

Sonucu ey can Tebriz'i, gönül yıldızlarına bakadur da dünya güneşini Şemseddin'den vurmuş, parlamış bir ışık olarak gör.

CXL

Her seher çağı, vur erganuna böylece; aferin güzelliğine; işte böylece güzelim, böylece.

Yüzüne karşı gündüz, sarhoş saçlarına karşı gece, harap... A benim güzelim, küfrün böyle, imanın böyle işte.

Zühre'nin kucağına veriver çengi şöylece; a parlak Ay, ayağını vurarak oyuna giriş böylece.

Halk miskler, amberler koklamak isterse saçlarını çöz, şöylece bir dağıtıver.

Felek bir soluk senin dileğine göre dönmezse, o dönek feleğin çarkını ateşleyiver şöylece.

Gün, meclis günü, a aşk, elimizi tut, şöyle bir özel topluma, padişahın taht kurduğu yere götürüver bizi.

A yol arkadaşı, sarhoşsun amma yavaş yavaş ileri yürü; bizimle meydanın arasında bir parçacık yol kaldı zaten.

Tebrizli Şems'in havasına uy da karanlıkları aş; şöylece bahçeye, sayvana varıver.

CXLI

Akıllı kişi her an dile düşmekten, adı kötüye çıkmaktan korkar, gamlanır durur; âşıkça her an kendisinde değildir, rezil rüsvây olur gider.

Akıllılar boğulmaktan kaçarlar, çekinirler; âşıkların işi gücüyse boyuna denize gark olmaktadır.

Akıllılar rahata kavuşunca dinlenirler, esenleşirler; âşıklara rahatta, huzurda olmak ayıptır, ârdır.

Âşık herkesin içinde yapayalnızdır, hani zeytinyağı gibi; zeytinyağı da suyla bir arada, bir yerdedir, fakat sudan apayrı, yapayalnız.

Aşka düşmüş âşıklara kimdir öğüt veren? Âşıkın, aşk maskarası olmaktan başka bir kârı yoktur.

Aşk misk gibi kokar, o yüzden el gün duyar onu; miskin duyulmamak için bir çaresi var mıdır hiç?

Aşk ağaca benzer, âşıklarsa gölgesidir onun; gölge uzak da düşse ağaçtan meydana gelmiştir, ağaca uyar ancak.

Çocuğun büyüüp ihtiyarlaması akıl bakımından bir olaydır; fakat aşk durağında ihtiyarın bile gençleşmesi gerekir.

A Tebrizli Şems, senin aşkınla alçalan, aşkında alçalmayı seçen, yücelere yücelmede tıpkı senin aşkına benzer.

CXLII

Canlar beden elbiselerine bürünsünler diye yol başında durdu, utancından gelemiyor da bekliyor.

O yanda rintler, aydın günde beni-bizi bensiz-bizsiz göresin diye bütün gece elbiselerini soyup

dururlar.

Onun Rum ülkesi halkı elbiseleri çalar, Zencileriye elbiseler diker; neşelen a elbise çalan, yaşa a elbise soyan.

Başını yüceltmek, candan, baştan geçmek, mumun işi gücüdür; leğene mum kesilenin, şu iki işi de başarması şarttır.

Can baş vermede kim daha atik davranırsa ışığı daha fazladır onun; ayağının altına koy başını, çırp elceğizlerini.

Bir ay yüzlü, boynuna kol atar, seni kucaklarsa riyayı bırak, sarıl ona sımsıkı, ver kendini de,

Çiçek gibi yerlere saçıl, her an onun bahçesinde bit, yeşer, geliş; gülün yüzü gülün yüzünde olsun, yasemin yaseminle sarmaş dolaş yaşasın.

Âşıklar güzellerin yüzlerinden örtüleri kapmışlar; çünkü birlik âleminde erkek, kadın farkı kalmaz.

Canları seyret, beden mezarlarının başında nasıl da oynuyorlar; yüz binlerce varlık görmüşler, hepsi de varlığından geçmiş gitmiş.

Amberler kokan saçları rintlerin canlarına diyor ki: Kalk a rint, işte ip buracıkta, hadi canbazlık edelim.

Tebrizli Şemseddin'in aşk Murtazâ'sına bak; onun aşkına razı olanı seyret: Huseyn gibi kendi kanıma bulanmışım, zehirler içmedeyse sanki Hasan'ım ben.

CXLIII

Âşıklar ney gibi feryat etmede, aşksa sanki neyzen; bakalım bu aşk benim neyimle neler üfleyecek?

Ney meydanda da neyzen gizli; lâ'l dudaklarından neyim sarhoş oldu gitti.

Gâh neyimi okşamada, gâh ısırmada; ah şu güzel sesli, ney kıran neyzenden, ah.

* Mum da yüzü, güzel de yüzü; şarap da lâ'l dudakları, meze de; a lâ'l dudaklarıyla Hasan'ı da sarhoş eden güzel, Hasan'ın babasını da.

Öylesine güzellik bu ki kokusundan sarhoş oldu Hasan'ın babası; Hasan'sa kokudan da geçti, ağzında şekerler var onun.

Gökyüzü bir hırka ki semâ'a girmiş, oynuyor, fakat sûfî görünmüyor; a Müslümanlar, bedensiz hırkanın oynadığını kim görmüş?

Hırka bedenle oynar, beden canla; canın boynunu da sevgilinin aşkı bir iple bağlamış.

A mahmur gönül, şarabın pek tutmadı beni diyorsun, hiç onun keskin şarabını birisi içer de sonra kendinde kalır mı?

CXLIV

Yüzü, Kâbe'den meyhaneye git diye fetva veriyor, saçları, işte buracıkta ip canbazlığına girişmişiz diye dâvaya kalkışmada.

Akıl, ben inciym diyor, inciye kırmak doğru değil; aşksa taşımızı al da at o inciye, ez onu demede.

Taşımız inciye kırdı, kusur gene de bizim taştta; bedene kurban olan cana yazıklar olsun.

Gönüle bu yetmez mi ki dilber, kanına el banmış; puta bu yetmez mi ki Halil gibi birisi kırmış onu?

O, merhamet edip kimi aradıysa, o kişi aramaktan kurtulmuştur; o, kime bizimsin demişse bizlikten, benlikten halâs olmuştur o kişi.

Çölde, yazıda oturan, depremden emindir; deniz adamı hiç elbise soyandan korkar mı?

Balık satıcılığı yapmışsa bundan ne zarar gelmiş Süleyman'a? Şeytan mülk, saltanat sahibi olmuşsa ne çıkar, gene şeytandır, gene şeytan.

Bir yüzük yok olmuşsa n'olur ki? Parmağı var ya, o da bir yüzük; yüzük bir perdeydi zaten; a kötü göz, nazar değirme ona.

Amma zaten kötü göz kendi kendini yer, bizim ay yüzlümüz boş verir ona; ışığı leğen altında gizlense de mumun adı sanı hiç kötüye çıkar mı?

CXLV

Kendilerinden geçmiş, akıllarını yitirmiş kişilerin arasında bir akıllı başında bulunan kimsenin bulunması ne yazıktır, ne yazıktır, ne yazıktır, ne yazık.

A sâkî, pervasızca şarap sun; sundukça sun da dünyada bir tek akıllı bile kalmasın.

Sevgili, âşıkısan deli divane ol deyip duruyor; gerçekten de delilerin içinde bir akıllının bulunması soğuk kaçıyor.

Bir akıllı gelir de içimize katılmak isterse yol yok de, işim var; fakat bir âşık geldi mi tut elinden, çek onu içeriye.

Ayıp dediğin şey nerden meydana gelir, neden ayıp görürsün bir şeyi? Usanmış, bezmiş akıldan, aklın başındadır da ondan; susuz, hiç yağmur bulutunu ayıplar mı?

İnkârcı akıl, hiçbir sûretle izden, eserden geçemez; izsiz, esersiz yürü, izsiz, esersiz git de izinin tozu belirmeyenden bir yara almayasın.

Bir ham, seni tutar da bakırcıya götürürse Yusuf ol, satıl, zararı yok; bir diken seni bilmezse bilme de, sen gül bahçesi ol da ziyarı yok, varsın bilmesin.

* Sen İsa ol da evin olmasın, olmayagör, de. Sen göz ol da sana bir örtü kalmayacakmış, kalmasın de.

CXLVI

A ilkbahar, canımızsın bizim, yeniden can ver bize, tazele canımızı; bahçelere çiçekleri aç, yazıyı,

tarlayı gençleştir.

Gül, güzelliğiyle parıl parıl parlamada, kuş da söz söylemeyi bellemiş; fakat seher yeli olmadıkça bir hareket yok, haydi, seher yelini tazele.

Selvi süsüne dilini aç, söz söyle deyip duruyor; sümbül de lâleye vefa göster, vefakârlığı tazele diyor.

Çınarlar tef çalmaya koyuldu, çamlar el çırpıyor; üveyik kuşu kû, kû diye nara atmada, lûtfunu, ihsanını yenile demede.

Pembe gül ayağa kalkmış, menekşe eğilmiş, asma yaprağı secdeye kapanmış, bak da gör, gör de salâyı tazele.

Bütün çiçekler barış taraftarı da kötü huylu diken savaş istemedi; kalk a Vâmık, bâri Azrâ ile ettiğin ahdi sen yenile.

(s. 208) Gök gürlemesi, bulut geldi, toprağa miskler saçtı, a gül bahçesi, yürü, yüzünü yıka, elini, ayağını tazele diyor.

Nerkis, bülbülün yanına geldi de artık şakımaya, çilemeye başla, aşkı yenile, nağmeyi tazele diye gözceğinizi kırıyor.

Bülbül bunu gördü, bu sözü duydu da sadberk gülüne, dinlemek istersen dedi, dinle şu çaresiz âşıkın nağmelerini.

Hızır giyimliler, yeşillere bürünenler, haydi diyorlar, yürü, erenlerin sırlarının sırrını tazele.

O vangülü, o sakızgülü, o yasemin, hayır diyorlar, sus da susuştaki kimyayı gör, o kimyayı yenile artık.

CXLVII

Nazlı nazenin padişahlara nazlanmayı bırak; a nazık, gerçekler güneşine karşı altının değeri yoktur, parlayamaz.

Sen kendine gölge kesilmişsin, güneşin ışığında yok ol; ne vakte dek gölgeni görüp duracaksın, güneşin ışığını da gör.

Hiçbir şeyden haberin yok, kendine düşmüşsün, yuvarlanıp duruyorsun; adam ol da bağda bahçede, çiçeklerin, yaseminlerin arasında yuvarlan.

Karanlıkta kalan, kendi hayalinden korkar; karanlıkta korkunç hayaller görünür.

Kervan, gündüzün yıldızıyla emin olur, çünkü kıran da güneşle olur, eş dost da onunla bulunur.

Gece kuşu gündüz oldu mu bu karanlık da nedir der; çünkü o, geceyle bildiktir, onunla düşer kalkar.

Ne mutlu o kuşa ki gece sevgisine sarılmamıştır, o, Şemseddin'in havasına uyar da Tebriz'e gelir.

CXLVIII

A gökyüzünün ışığı, a yeryüzüne Tanrı rahmeti; feryadımı duy, dertli halimi gör.

Yüzlerce belânın ortasından sana kaçtım, sana sığındım; ya merhamet elini başıma koy, yahut yenini salla, lûtfet, ihsan et.

Ya rahmet bulutunu yolla, gam ateşini söndür, yahut da İsa gibi beni de şu ateşli dünyadan kurtar.

Ya muradımı ver, ya beni murattan geçir, yarın yarın diye vaad etmeyi bırak; ya öyle yap, ya böyle.

* Ya “Şüphe yok ki biz sana apaçık bir fetih vermişizdir” kapısını aç da yüz binlerce gül bahçesi göreyim, yüz binlerce yasemin seyredeyim,

* Yahut, “Senin göğsünü açıp genişletmedik mi” âyetiyle gönlümden dört ırmak akıt: Su ırmağı, şarap ırmağı, süt ırmağı, bal ırmağı.

* A Senâî, yürü, Mustafâ'nın rûhundan medet iste; Mustafâ, ancak âlemlere rahmet olarak gelmiştir.

CXLIX

Görünüşte yabancı duran güzelim, gizlice sever beni; dili acı sözler söylese de ağzında şeker vardır onun.

İçten bildik, görünüşte yabancı; bu çeşit sevgiyle dolu bir düşmanı dünyada görmedim gitti.

Aşkından bahsedersen sevgili kızar; fakat nâdân âşık olma, sakın yüz çevirme ondan, sakın.^[7]

Güzelin acılığı, şarabın acılığına benzer, insanın tabiatıyla uyuşur, adamı neşelendirir amma ağza acı gelir.

Karşısında ölmek, şekerden de tatlıdır; ölen bilir bu sözü; dirilere sorma.

Ne mutlu gündür o gün ki aşkın huzurunda bu gazeli okuyayım, yere kapanıp secde edeyim de hemencecik can vereyim.

Aşk, can kuşuna, kafese girmeyi ister misin diye sorar; kuş da bırak kafesi, kır gitsin, ben yalnız seni isterim der.

CL

Seni övdüğüm vakit ağzıma gelen sözleri ölü bir müride okusam dirilir, kefenini atıp kalkar.

Kaldı ki benim müridim ölmez, çünkü abıhayat içmiştir; hem de kimin elinden? Lûtuflar sahibi Tanrı sâkîlerinin elinden.

A dirilere kurtuluş, ölümlere can olan, içimde put yonarsın, dışımdan put kırarsın sen.

Devlet yeli, yüzünden örtüyü bir atarsa gül utancından erir, su kesilir, ne yeşillik kalır, ne ben kalırım.

Bir an olur da şaraba benzeyen dudaklarını açarsan gül bahçesinde her yasemin yaprağı mahmurluktan üç batman kesilir.

Bir an gelir de âşıklara dem sunar, gönül verirsen can zahitlikten kurtulur, biz de kendimizden geçer gideriz.

Senin bir şeyini çalmadıysa gönül ne diye asılmış? Hırsızın sonu asılmaktır, başka çaresi yok.

Her hırsız böyle asılıysaydı bütün âlem, kadın erkek hırsız olmak hevesine düşerdi.

Bu çeşit asılmaktaki kerametlerin en küçüğü abıhayat içmektir, ölümsüzlüğe erişmektir.

Mumundaki yanışın tadını Zümrüdüanka'ya tattırırsaydın ona pervane gibi kanatlar vermiş olurdun da kendisini yakar, yandırır, başını leğene kor giderdi.

Sanatındaki güzellik bir ancağız puthaneye vurdu da gâh şaman put olmaya başladı, gâh put şaman olmaya koyuldu.

Ahmed'i övüş, haçın üstüne nakşedilince puttan birlik sırrı apaçık duyulurdu.

A Hutun güzeli, aşkın gönüle bindi de dedi ki: "Böylesine bineği koşturdukça koşturmalı".

Coşkunun aklımı aldı, fitnelere düştüm gitti; akılsızın coşkunuğu fitnelere, sınamalara düşüp gitmektir, bu lâyıktır ona zaten,

Ben nerdeyim, şiir nerde? Fakat Türk'ün biri gelir de üfürür bana, ona, hey derim, kimsin sen?^[8]

Türk kimdir, Tacik kim? Rum ülkesinden olan kim, Zenci de kim? Sen mülk sahibisin, her gizliyi, her açığı kıldan kıla bilensin sen.

Şiir, şiirin elbisesidir, fakat içinde kim var şiirin? Ya elbiseyi bezeyen huri, ya elbiseyi soyan şeytan.

Şiirini, başımızdan çekip atalım, huriyi bağrımıza basalım; fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilen.^[9]

CLI

A benim güzelim, aşkına düşmüşüm, hevâna uymuşum; aşkın bir deniz, gönlümse balık sanki; bir an benden yüz çevirsen, bir an seni görmesem balığa benzeyen canım ölür gider.

Balıklar suyun dışında bir an bile dayanamazlar; âşıklar da gönüllerini alan sevgilinin ayrılığına sabredemezler.

Balığın canı sudur, cana sabredilebilir mi hiç? Cana sabredilemezse canın canına nasıl sabredilebilir?

İki dünya da sensiz zindan oluyor bana; ayrılığınla abıhayat bile içsem ziyan veriyor bana.

* Şu dünya Nigâristanı, senin şekillerinle dopdolu; fakat hiçbiri de senin yerini tutmuyor; şekil, iz nerde, şekilsiz olan, izinin tozu belirmeyen nerde?

Gönlümün kanının katresini bir dünya haline getirdin âdeta; öylesine şaşırdım kaldım ki katreyle dünyayı ayırt edemiyorum.

Elinle sundun kadehi ağzıma; bu yüzden öylesine sarhoş oldum ki ayırt edemiyorum ağzımla kadehi.

Ben de kim oluyorum ki? Yerden göğe dek sarhoş dolu; senin şarabınla öyle bir sarhoş onlar ki yerle göğü fark edemiyorlar.

Benim gibi yüzlerce çoban, koyunlarını kurda ısmarlamış gitmiş; kime ne diyeyim, koyunları ne yaptın diye kimlere sorayım? Hani, nerde çoban?

Söyleyeyim desem söze gelmiyorsun, gizleyeyim desem bu daha beter; ululuğundan ne dünyaya sığıyorsun, ne gizli âleme.

Aşkı yüzünden şu dünyada gizliyi tanırsam aşk mümini deme, kâfir de bana a filân.

CLII

* Her an şu gök kubbeden ses gelmede; bu ses, “Göğü biz kurduk kudretle, daha üstününü kurmaya da gücümüz yeter” âyetini okumada.

* Baş kulağıyla değil, can kulağıyla bu sesi duyanlar, her an “tövbe ederler, ibadet ederler, hamd ederler, oruç tutarlar”.

* Yüce dereceler ıssı Tanrı’dan bir merdiven elde edin, “rûh da ona ağar, melekler de dönüp onun tapısına varırlar”.

* Hayal marangozu ne vakit göğe bir merdiven yapar, buna imkân var mı? O merdiven ancak, “her şey dönüp bize gelir” diyenin elinden çıkar.

* Sabır, şükür keseriyle bu merdiveni yapmadıkça “ona ancak sabredenler nail olur” âyetini okumaya kalkışma.

* Bu keser kimin elinde, bir gör de hoşça teslim ol ona, yuvarlak nesne gibi, “biz üstünüz” deyip de keserle inada girişme.

* Birkaç basamak yüceldin mi sağ taraf ehlinden olursun, fakat damın üstüne çıktın mı “ileri gidenlerin de ilerisine geçersin”.

* A sûfî, dünya tekkesinin sûfîsiysen yücel, “gerçekten bizler, saf kuranlarız;” diyenlerin safına gir.

* Yok-yoksulsan, yokluk-yoksulluk tamamlandı, son haddine vardı mı Allah’tan başka bir şey kalmaz, sözüne kulak ver; fakihsen, “onlar anlamazlar” pisliğinden arın.

* Nun gibi rükûdaysan, kalem gibi secdeye kapanmışsan “and olsun nun’a, kaleme ve yazdıklarına” âyetinde olduğu gibi yazılanlara ulaş, onlarla birleş.

* “Görür onlar” vaktinden önce “yakında görür” âyetinin şuh gözü kesil; dalkavukların önünde dalkavukluk edenin hali gibi bu tahammül de ne oluyor?

(s. 209) * Sidre gibi kök sal da hiçbir şüphe yok onda âlemine dal, böylece de “ölüm soluğundan” dalın, yaprağın titremesin.

* Dikkat et de bak, o bahçe, “üstünde dolaşan felâket yüzünden kavrulmuş, kararmış”; onların düşünceleri de yanmış, bahçeleri de, halbuki “uyuyakalmışlar onlar”.

CLIII

A kardeş, kendine bir bak, ne biçim bir kuşsun, bir anla şunu. Padişahın elinde yetiştiysen kendini doğan say.

Kim kendiliğinden bir ortak peydahlarsa o adamı doğan sayma; dünyada onun da Tanrı gibi bir misli, bir ortağı yoktur, bunu böyle bil.

Katrelere, zerrelere bak, hepsi de sarhoş, kol açmışlar, oynuyorlar; bu oyun öyle bir güneşin yüzünden ki gökteki güneş bile onun bir kadehi.

Padişahın kıblesini bulduysan devlet, ikbal kıblesi kesil; kadehinden iki yudumcuk içtiysen bahtı, devleti sana eş dost olmuş bil.

Dedim ki: A iksir, bakırını nasıl altın yapıyorsun? Göster. Yüzünü gönül sarraflarına çevirdi de dedi ki: Altın makasına bakın.

Ona dedim ki: İbrahim'in kuşunu nasıl dirilttin? Dedi ki: Kolunu kanadını kır, yol da bak, nasıl uçarsın.

Dedim ki: Gönül kuşunun ta başlangıçta kanatları vardı; kendine gel dedi, kafesi kır da başlangıcı olmayan başlangıca bak.

Solukdaşın, sırdaşın yok da ondan böyle soluğun çıkmıyor, daralmış kalmışsın; gözünü aç da her an bir solukdaş gör, her dem bir solukdaş.

Canın yanıp yakılarak, yalvarıp yakararak birkaç soluk aldı ya; bunları İsa'nın soluğu gibi Tanrı tapısında diri bil, Tanrı'yla uzlaşmış gör.

Toprak gibi hor, hakir ol, toprak gibi ayaklar altına döşenmeyi iş edin; toprak horlandıktan sonra yeşilliklere kavuşur da yücelir.

CLIV

O ay yüzlü, yasemin bedenli güzel, gökyüzünden başını eğdi, kolunu, yenini salladı da bana doğru işaret etti.

Gözlerim şehitlerin gözleri gibi ona dalmış kalmış; aşkının şarabıyla canım kendinden geçmiş gitmiş.

Misk gibi güzel kokan, misk gibi simsiyah olan saçlarının içinde yüzlerce kıyamet kopmada, tertemiz yüzünün alanında her erkeğe, her kadına âfetler belirmedi.

Can kuşu, o saçların büklümlerine kapıldı, onlara ulanma havasına düştü de kafesini kırmak için çırpınmaya koyuldu, kolundan kanadından oldu.

Gökten bir devlet kuşu geldi de başıma gölge saldı; bense o Hutun güzelinin yanından uzaklaş, yaklaşma ona diye feryada başladım.

Devlet kuşu söze geldi de ne de nasipsiz kişisin dedi, kutluluktan kaçırıyorsun a sınımalara uğramış

kotü kişi.

Ona dedim ki: Sonucu sen bizimle dost arasında bir perdesin; ben dostun yüzünü görmek istiyorum; çünkü can ancak onun yüzünü görünce esenleşir, huzura, karara erer.

Devlet kuşu, pek şaşırdı, hayran hayran o aya bakakaldı; o, benden daha fazla deli divane oldu, güzelliğine daldı gitti.

Ulular ulusu Şemseddin'in, o Tebriz padişahının, o zamanın sultanının yüzünden bey de sarhoş, hoca da sarhoş, can da sarhoş, beden de sarhoş.

CLV

Her an o gerçek güzelden ağzımızda bir lokma var, öbür lokma da yenimizde saklı.

Bu kadar güzellik olmaz, Tanrım, bu nedir? Hiçbir selvide bu boy bos bulunamaz, nedir bu?

Bu çeşit apaydın ortaya çıkan güneş gizlenirse, kendini dünyadan gizlerse, bu gizleniş bizim içindir ancak.

O güzel, topluluğu diler, ister, yapayalnız gidenlerse başkalarıdır, nerde bir güzel varsa orda bir kavgadır, bir gürültüdür kopar elbet.

A Tebrizli Şems, cana benziyorsun, can gibi gizlenmişsin amma gönlümde nereye gitti bu, ne oldu diye bir şüphedir beliriyor gene de.

CLVI

Ağzı açık bir kutu kaptım candan, ağzı açık bir kutu; ona engel kesilen bunu duyar bilirse biliver de, biliver.

Onun sırrını yazdım işte, yazdım işte, yazdım işte; kim dilerse okuyuver de, okuyuver, okuyuver.

İnkârcının yanına mı gidiyormuşum? Ben değilim o, ben değilim; şimdi ortadayım işte, ortadayım, ortada.

Eğer sen, nerde gerçeklik, nerde gerçeklik, hani tanık dersen, benim sınıklığında yüzlerce anlatış vardır, yüzlerce anlatış, yüzlerce anlatış.

Gözyaşım yeter bir tanık, yeter bir tanık, yeter bir tanık, yüzümün, benzimin rengi yeter bir delil, yeter bir delil, yeter bir delil.

İşte buracıkta safran gibi sararıp solmuş, sararıp solmuş, sararıp solmuş yüzümde bir lâle yüzlünün izi, bir lâle yüzlünün, bir lâlenin.

Salâhaddin'den başka kimsecikler anlamaz bu sözü, kimsecikler anlamaz; anlayışlıların kuluyum ben, anlayışlıların, anlayışlıların.

CLVII

A kardeş, dün gece sevgilimi rüyada gördüm, çeşmenin yanı başında ağustos gülleri arasında uyuyakalmıştım.

Çevresinde huriler halka olmuşlardı, hepsi de ellerini kavuşturmuşlardı; bir yanda lâlelik vardı, bir yanda yaseminlik.

Yel yumuşak yumuşak, hafif hafif esiyor, saçlarının ucunu okşuyordu, her büklümünden amber kokuları, misk kokuları yayılmadaydı.

Yel sarhoş oldu da yüzünden saçlarını dağıttı, bir aydın mumun üstünden leğeni kaldırırısın da ortalık ışıır ya, tıpkı onun gibi her taraf nura gark oldu.

Bu rüyanın daha başlangıcında dur dedim, yavaşla, sabret de bir ancağız kendime geleyim; sus, konuşma artık.

CLVIII

Sâkî, mademki sarhoş oldun, sarıl bana; yarımı anış veresiyedir, veresiye alışverişin kır boynunu.

Yıl bizim yılımız, talihimiz Zühre'yle Ay'ın talihi; a gönül, bu ibretin, bu zevkin sonu yoktur, sus, esenleş.

Zevk, neşe parıltısı, ta taşın, demirin gönlüne dek ulaştı; eğer inanmıyorsan vur taşı demire.

Ev sahibine bak, yüzündeki sevinci seyret; otur şu sofranın başına, daldır kâseyi yağa.

Her şeyi anlayan akı çek, neşenin yanına oturt; aydın canı tez, apaydın şaraba at.

Dallar sarhoş, oynayıp duruyorlar bahar yeliyle; a yasemin, sen de sarhoşluk et, a selvi, sarıl yasemine.

Gayb dükkânında yeşil elbiseler biçtiler, kalk a terzi, otur dükkâna, batır iğneyi kumaşa.

CLIX

Güneşi gördün mü sevgilinin yüzünü an; bulutu gördün mü gözyaşlarımızı hatırla.

Benim gibi yanmış, erimiş yeniayı görünce canın için olsun, benim arık canımı an.

Gökyüzüne bak, şu başı dönmüş göğü seyret de şu başsız-ayaksız, başı dönmüş âşıkın halini hatırla.

Gecenin Zenci ordusuyla dünyayı kapkaranlık gördün mü kâfir ayrılık gecesinin tutsaklarını an.

Gökyüzünde ateşler içinde yanan Nesr-i Tâir'i görünce kolu kanadı yanmış gönül kuşunun ateşini hatırla.

Gökte kanlar içen Mirrîh'i gördün mü sevgilinin kanlar içen, şerlerle dopdolu olan gözlerini an.

Dudaklarını yum, sus da, kuru, yaş, her ne görürsen dikkat et, o kuruyu seyret, dudaklarımı hatırla, bu yaşı gör, gözlerimi an.

CLX

O bahçenin kokusudur, o güzelim gül fidanının kokusudur bu; o dünyayı bezeyen, o cana canlar katan sevgilinin kokusudur bu.

Öyle bir koku ki bu, dünya baştan başa, zerre zerre sarhoş oldu bu kokuyla; böylesine koku yeryüzünden gelemez, yücelerden gelen bir koku bu.

Yıldızlar, yücelerde diyorlar ki: Bu güneş nedir? Balıklar, denizde diyorlar ki: Ne kavgadır bu?

Güneşi, yüzleri güneşe çeviriyor, güneş haline getiriyor; yüzü güzel, gümüşler saçan, canı bile kıskandıran bir ay bu.

Bunca yıldan sonra Yusuf'un güzelliği gene geldi; ne alım, ne güzellik bu, hurilere bile şaşkınlık vermede bu güzellik.

Bu ne şaşılacak Hızır ki abıhayat sunmada; görülmemiş bir Kafdağı, duyulmamış bir Zümrüdüanka bu.

* “Gerçekten de biz sana, apaçık bir fetih, bir ferahlık vermişizdir” âyetinin parıltısı doğuyu da kapladı, batıyı da; gözler nuru bu, efendimizin canının canı bu.

Hadi, hadi, ne diye gizliyor, örtülü, kapalı konuşuyorsun? Gizleme, apaçık söyle: Tanrı yardımının sancağı, padişahımızın ordusu bu.

Ey iki dünyanın amanı, ey iki âlemin sığınağı; her zorda elden tutan, yarını, yarının kurtuluşunu sağlayan bu.

Gökyüzüne kargaşalıklarla, coşkunluklarla dopdolu yeni bir dönüş öğretti; Tanrım, ne aşk bu, ne görülmemiş, duyulmamış sevda bu?

A güzel sesli, sesin her gönüle ulaştı; anlat şunu: O denizin incileri bunlar.

CLXI

Onun kulağından gene gizlice bir başka küpe çaldım; düşmanın gözü görmesin, ama görmüş de anlamış, bilmiş, biliver de, ne çıkar?

Alnıma bir yazı yazmıştı, gizliyordum o yazıyı; bundan böyle gizlemeyeceğim, kim okursa okuyuver de, n' olur ki.

Aşkının altın halkası bu boyna lâyıık; boyun çekenlerin boyunları kırılır onun aşk halkasından.

(s. 210) Mahmud'un davulu, boyuna Mahmud'un devesinde dursun; gönlün yükünü gene gönül çeker; dil nerden mahrem olacak ona?

Demirden yüreği olan birisi gerek ki, ayna açtığı yaraya tahammül etsin, her aynaya bakana değmez aynanın yaralanması.

Fakat dostun yüzünü gördün mü yaradan haberin bile olmaz; Yusuf'un güzelliğine dalıp giden Mısır kadınları gibi hani.

Yüz binlerce Yusuf'un güzelliği de yüzünün güzelliğine karşı hayran olup daldığı güzel kimdir?
Bizim Tebrizli Şems'imiz, o izi güzel dostumuz bizim.

CLXII

Ömürlerin en güzeli, âşıkların gittiği yolda sürülen ömürdür; alımlı bir dilberin apaçık buluşma vadini bildiren göz işareti, ömrün en tatlı ânıdır.

Korkulu bir yerde bile sevgiliyi huri gibi güzel, kara gözlü hizmetçiler arasında görüvermek, canlara can katar.

Yaşlarla dolu yüzüm kapısının toprağını istiyor; o kapıdan toprak serpin yüzüme; arı duru su bende, daha da güzelleşir böylece o toprak.

Onu, beni kınarken de görsem erir giderim, özür getirirken de görsem; çünkü her halinde Şemseddin'in sıfatlarını gösterir, bildirir bana.

Ne mutlu bir sarhoşluk ki utancı ortadan kaldırıverir; için arkadaşlar, için de sağlam gerçeğe yapışın.

O, ışıkları kararmış akılları arıtır, cilâlar; sağlam fikri, yerinde kararı çoğaltan, ilerleten şaraba şaşın da kalın.

O usûl boylu selvinin gölgesi, ne de güzel bir gölge; her korkudan, her belâdan, hattâ o gölgeye sığınandan emin bir yer.

Meyvesiyse, ışıkları bulanmış, kararmış akılları arıtmada; şaşın da kalın aklı fikri çoğaltan, yapılacak işi gösteren şaraba.^[10]

CLXIII

Çin güzellerini hiçe sayan, onların güzelliklerini unutturup giden bir güzelin ayrılığında başımdaki saçlarım ağardı, yüzüm buruştu.

Can, kıskançlığından kulağa, onun sözlerini az duy der; gönül de kıskanır da göze, yüzünü az gör der.

Zevk elini uzattım, gam ayağını bağlayayım dedim; a Müslümanlar, zevkim de gam rengine boyandı böylece.

Belki beni kurtarır dedim de bir taşa el attım; fakat o da denize düşmüş, şuna buna el atmada, önüne gelene sarılmada.

Gönlün kapısından geçiyordum bugün, halini gördüm: Yüzü sararmış solmuş, elbisesi yırtılmış, sağını solunu kaybetmiş gitmiş.

Nasılsın dedim ona; hay-haylarla ağlamaya, düşüp kalktığı dostundan ayrıldığından dolayı feryatlar etmeye koyuldu.

Güzelim, Ay oynamaya, Zühre tef çalmaya koyulmuş: a erlerin övüncü, aşkımızı oynaya çala âleme yayıyorlar.

Şu benim aşkımla senin güzelliğin her mecliste söylenmede, her meclise meze olmada; evvelce söyleydi, şimdi şöyle oldu diye bütün şehre yayılıp gidiyor işte.

Her toplumda aşkının tuzağı bir oyun çıkarmada; yolcuya iz olsun diye bizim kanımızı yollara damla damla saçmada.

Gönülde aşk okundan yüz binlerce yara var; yüzlerce yaralı av, fakat ortada ne ok görünüyor, ne yay var.

Derdinle erkek kadın, herkes yüzünü duvara tutmuş; aşkın suyuyla, ekmeğiyle sudan, ekmekten kesilmiş, kimsenin yemeye içmeye iştahı kalmamış.

Âşıkın kanı gözyaşı olmuş da gözyaşlarından yeşillikler bitmiş; yeşilliklere gül yüzün vurmuş da her taraf güllük gülistanlık olmuş.

Aşkının zevki, haddi aştı da halk ateş yemeye düştü; hani deve, can sevdasıyla ateş gibi kızgın çayır çimeni yer, sömürür ya, tıpkı onun gibi işte.

Kış gibi soğuk ayrılık, yolları bağlamıştı; bağın bahçenin çiçekleri yer zindanında mahpustu.

Baharın adaletiyle yol emin olunca, yeşillik elinde yalın kılıç göründü, gonca eline mızrağını almış, çıkageldi.

Kalk, dışarı çık, bağa bahçeye gel; onlar uzak yoldan geldiler; gelen karşılanır, kalk, yorul, bineğini sür.

Yüklerini, denklerini bağladılar da yokluk ülkesinden kalktılar, şu denize dek geldiler; denizden gelenlerse havaya ağdılar, göğe dek yükseldiler.

Burç burç bütün gökleri aştılar, her yıldızdan bir fayda, bir hüner elde ettiler, yeryüzüne dek böylece dolaştılar onlar.

Suyla ateş, gökyüzünden her an yardım edip durmada onlara; onlar, birkaç günceğiz şu yeryüzünde konukken bu hep böyle gider, böyle sürer.

Rüzgârın başında sofralar, seher yelinin elinde kâseler; o sofraya oturacaklardan başkasından gizli, üstleri hep kapalı bu yemeklerin.

Sofraları getirmedeler; tabaklarda ne var diye soruyor herkes; soranlara hal diliyle diyorlar ki:

Bunu bilen, tabaklar neden kapalı, bilir elbet; can gıdası can gibi gizli, beden gıdasıysa bizim gibi ortada.

Ekmeğin zevkini aç bilir, tok hiç bilmez; ekmekçi dükkânındaki ekmeklerden dükkânın ne haberi var?

Ekmeççi de aç olsaydı ekmeği hiç satmazdı; seher yeli gülün kadrini bilseydi gülleri saçıp dökmezdi.

Sevgiliyi elden çıkarmanın zevki, aşkı yoktur; o, âşık değildir, gerçekten de bir kaltabandır ancak.

Âşık, sevgiliye özürler getirirse bil ki ona meylindedir bu; o gönüller alan dilberin zorla âşıkın yüzüne kapıyı kapamamasını ister de ondandır bu.

Sevgilinin açılıp saçılmak, bilinip anlaşılacak istediğini görür de o güzeli kıskanır, bu kıskançlıkla gözyaşları döker durur.

Döktüğü gözyaşları, duyduğu kıskançlık duygusuna zıttır, düşmandır; kıskançlığı gizlidir de gözyaşları akar da akar, gizlediği aşkı anlatır, halini hikâyeye eder durur.

Kendini gizli, yere gömülmüş bir tohuma benzettin; fakat bağa bahçeye bak, gizlenenler nasıl çıkmış; gizli şehvetini salınıp yürüyen bir adam bil.

Gizlemek, meydana çıkmaya tam sebeptir; susmak, dilsiz kesilmek, inadımıza, anlatışın ta kendisi olur gider.

Ölümünden sonra, yaşayışındaki her düşünce çocuğunu, mezarının çevresinde baba, baba diye dönüp dolaşır görürsün.

Güzel düşüncelerinden huriler, gılmanlar doğmuş, çirkin düşüncelerinden de koca şeytan meydana gelmiş.

Mühendisin gizli düşüncesini seyret; bak, köşk olmuş, saray olmuş. Ezelî takdir sırrını seyret; bak, bunca cihan düzülüp koşulmuş.

Gizlediğin şeyi biliyorsun amma o gizlide gizleneni bilmiyorsun; gizlide gizlenen gönüle benzer, gizlediğin şeyse dildir sanki.

Gizlediğin şey güzel bile olsa emin olma; emin olma ki emin olmayandır daima aman bulan.

Selvinin baş çekip yücelmesi, gülün gülmesi, bülbülün şakıyıp çilemesi, güzel, sıcak yüzlü meyveler hep güz mevsiminin soğuk soluğunun sırrıdır.

Gelişip yeşermişken nice defalar betimiz benzimiz sararıp soldu; gayb pususunda yaydan fırlamış nice oklar var.

Lâlenin yüzü yalım yalım parlıyor, padişahın kızgınlığından gönlü yanmış, başak faydalarla dopdolu, fakat derin bir düşünceyle boynunu eğmiş.

Pembe gül, gülün inadına bir dükkân açmış, renklerle bezenmiş amma kokusu yok ki.

* Salkımların ayakları sürçtü de yere yüz koydular; fakat sonucu “secde ederler” hitabıyla korukları oldu, olgunlaştı, üzüm haline geidi.

A şaşırıp kalmış nerkis, ne diye bahçeye bel bel bakıp duruyorsun dedim; dedi ki: Gammazlık edeceğim, dünyalara sığamıyorum ben.

A süsen, yazık ediyorsun, dilini ne diye çıkardın dedim; ya dilini çek bizim gibi, yahut da hali anlat.

Dedi ki: Dilimiz söz söylemez amma halimizi bildirir, işin sonucu sağlam olmasaydı hiç yeşillikler gelişir, yeşerir miydi?

Dedim ki: A yaya söğüt, ne diye yaya olarak bittin, geliştin? Dedi ki: Gönül alçaklığını akarsudan öğrendim de ondan.

Kızıl elmanın ekşi tadı oluşu sevgiliye çalmada; çünkü şunu bil ki güzellerin somurtması onları daha güzel bir hale gerirmede, daha da bezemededir.

Ya şeftali ağacının dalları ne diye kısadır, ne diye alçaktır? Şeftali toplayana şeftalilerini vermek için değil mi dedim.

Evet dedi bu soruya, evet, fakat âşıkın canı tırnağından çekilmeye başlar, ta ağzına gelir de ondan sonra şeftali ağacı bir şeftali verir ona.

A kavak dedim, şu uzayıp gitmen rezilliktir; ne çiçeğin var, ne meyven. Sus dedi, aklını başına al, aklını başına devşir;

Çiçeğim, meyvem olsaydı senin gibi kendimi görürdüm, benliğe düşerdim, halbuki şimdi kendini görmeye boş vermişim, şimdi kendini görenleri, benliğe düşenleri seyrediyorum ben.

Nar, ayvaya şu betin benzin ne diye sarı deyip durmada; o da diyor ki: İçinde sakladığın inci taneleri sararttı soldurdu beni.

Nar, sırrımı nasıl bildin dedi; ayva dedi ki: Kabına sığamıyorsun, gülüyorsun da nar tanelerini gösteriyorsun, ondan bildim.

Boyuna sen gülüyorsun; ister gül, ister gülme; dünya, cennettekilerin gönülleri gibi senin yüzünden neşeli, senin yüzünden gülüp duruyor ya, ona bak sen.

Fakat şimşek gibi gülüş, bulut gibi ağlayanın harcıdır; bulut ağlamasaydı şimşek çakmazdı ondan.

(s. 211) Toprağı kara, bozbulanık, fakat gönlü aydın gördüm; apaydın su geldi de sınıadı onu.

Aydın gönlü, aydın suyu kabullendi; cennet bahçelerinde olduğu gibi sayıya sığmaz dallar bitirdi, köşkler kurdurdu, giyindi kuşandı toprak.

Şu hıyar, şu kavun, kervandaki yaya hacılar gibi ayakları sürçerek yorgun argın geliyor.

* Kanlar içen çöle bakarsan görürsün ki amana kavuşmak için “ol” buyruğuna uyuyor da her şey lebbeyk deyip yokluktan varlık âlemine koşa koşa geliyor.

Yaya da söz mü? Hattâ Ashab-ı Kehf gibi uykuda yol alıyor; hani onlar da yanüstü yatmışlardı amma ta göğe dek de gitmişlerdi.

Böylesine bir topluluğa kabak geldi çattı da ipe tırmandı; nerden gördü, nerden bildi, nerden öğrendi bunu? O, çıkıp giden, uzayıp ağan ipi verenden bildi, ondan öğrendi.

Şu yeşillikler, şu yasemin, şu meyveler, zaten bizim rızığımız; çöllerde, ovalarda bulunan o ot, o diken, o topraksa onun rızkı.

O pay, o meyve, o rızık bir başka toplumun; onlardan tiksинmemiz, onların üstüne düşmeyişimiz bizi

görüp gözetiyor onlardan.

Yüz binlerce karıncanın, yılanın, yüz binlerce rızık yiyen canlıının her biri payını aramada, her biri feryat edip durmada.

Her ilaç bir derdin dermanı, her şeyin bir isteyicisi var; hani şifalı otlar var ya, hekimlik bilgisine sahip olandan başka hiç kimsecikler bilmez onları.

Ot vardır, bizce zehir, onlarca panzehir; bize göre dikendir de deveye hurmadır o diken âdeta.

Cevizle bademin içi özdür, güzeldir, dışı kabuktur, deridir; kabuğun içinde olgunlaşır, özleşir, tavuk yumurtası gibi tıpkı.

Hurma dıştan hoştur da içi çekirdektir ya, onun aksi ol a merhametli er, incir gibi için de güzel olsun, dışın da.

Dalın çekişi, suyu kökten ta yücelere çeker; Tanrı'nın canı merdivensiz yücelere çekişi gibi.

Şu yel, çiçek tozucuklarıyla tohumları erkeğin organına, toprağa götürür de o dalla toprak gebe kalır; yeller sanki erkek Arap atlarıdır da dallar dişileri.

Baharın her cins kuş sıcak yerlere göçer, başıboş konuk gibi şurda burda yuva kurar, eğleşir.

Kuşlar ötüşürken binlerce sırlar söylerler; filân göçecek, feşman onun yerini tutacak derler.

Bu hüthütler Süleyman'dan mektup getirmişlerdir, fakat nerde kuş dili bilen biri ki tercemanlık etsin.

Leylek kuşların arifidir, lek, lek der durur; bilir misin ne der? A yardımı istenen der, mülk de senindir, buyruk da, övüş sanadır ancak.

Yaylağa çıkma vakti geldi a can, beden kışlağını bırak; Türkmenlerin töresini sonucu kuşlardan öğrenin bâri.^[11]

Kuşlar gibi kendine kendin gözcü, bekçi ol, Tanrı'yı tespih et; tespihin sana ordugâh kesilir, tespih et Tanrı'yı.

Şu yel ölçüp su biçmeyi bırakayım diyorum amma çare yok; savaş gemisinin yelkensisiz gitmesi mümkün değil ki.

Yel ölçen bahar gelir, dünyaya da can gelir; halbuki güz mevsiminin yel ölçmesi, insanlara da azaptır, cinlere de.

Şu dış yüzdeki bağ bahçe, bahar, içyüzdekinin vuruşundan başka bir şey değildir; bütün şu dünya altın kesintisidir âdeta, iç âlemse madendir.

Hasılı nazım olarak ne söylüyorsak âşıka göre peşin akçedir, içinde bulunduğu ânın bir hikâyesidir, akıllıya göreyse masaldır, efsanedir.

Akıl, bir bilgin kişidir ki mezesi, gıdası ya rivayettir, ya kıyas; aşksa bir buyrukla kâinatı var edenin güneşinden doğmadır, görüş madenidir.

Bir güneştir aşk ki Koyun burcuna girmez; kıranı hoş, eşi bulunmaz, benzeri yok bir güneştir aşk.

* Çünkü o, ne doğudadır, ne batıda; çünkü doğu da yeryüzündedir, zamana bağlıdır, batı da.

Bir güneştir aşk ki âşıkların gönüllerini yakar, yandırır ancak; ona can sevgisi yol bulabilir, ondan başka ne bahar yol bulur ona, ne güz.

Mademki bizi yeryüzünden de çıkarıp götürmede, zamandan da; o halde emin olalım ki yok olmayacağız, onun cömertliğiyle ölümsüzüz biz.

Şu zaman da bir yumurtadır, şu yeryüzü de; yumurtadaki kuş, kapkaranlık bir yerde mahpustur, kanadı kırıktır, hor, hakirdir.

* Bil ki küfürle iman, bu yumurtanın akıyla sarısına benzer; aralarını ayıran bir berzah var, birbirlerine karışmazlar.

Lûtfuyla, keremiyle yumurtayı kanatlarının altına aldı da küfür de yok oldu, iman da, birlik kuşu yumurtadan çıkıverdi.

CLXV

A güzelim, dünyayı birbirine katan senin sevdan, senin sevdan; ömrümün tadı tuzu, senin tadından, senin tuzundan.

Gökyüzünün eteği incilerle, boncuklarla, lâ'illerle dopdolu; bunları hep senin ayaklarına saçmak için toplamış, senin ayaklarına saçmak için.

Âşıkların canları seller gibi coşa köpüre senin denizine doğru akmada, senin denizine doğru.

A güzelim, âşıkların mahmurluğu dün gece sunduğun şaraptan; bense yarınını düşünüyorum, harabım bugün, harap.

Sana baktım, durmuşsun öylece, rengin sararmış; benim de senin renginden betim benzim sarardı soldu, senin renginden.

Özünün arılığına dikkat ettim; yüzünden Ay belirdi bana, Ay belirdi.

Sana Ay dedim amma bu sözü söylemekle büyük bir suç işledim; Ay da kim oluyor ki sana eş olsun, sana benzesin.

Ulular ulusu Tebrizli Şems denen efendimiz şöyle diyor: Bütün gönül şehrimi senin kavgan gürültün kaplamış, senin kavgan gürültün.

CLXVI

A Senâî, âşıka dert gerektir, nerde dert? Güzellerin mihnetini, eziyetini çekmek için er olmak gerek, nerde er?

Güzellerin cevri, cefası, dünden de üstündür, yarından da; gönlünde dünün, yarının kaygısı hiç yer etmeyen tek kişi nerde?

Kendini dün, yarın kaygısından kurtulmuş sanırsan, böyle bir hülyaya düşersen bil ki bu üstünlüğün, bu kayıtsızlığın tacı tahtı olur; fakat padişah yol alırken önünde savul savul diyen çavuşlar bulunur, hani onlar?

Yedi denizin içinde hani kuru kalmış eteğin; yedi cehennem içinde hani yanmamış, soğuk kalmış tabiatın?

Bu etek sende yok, bu tabiat sende yok; fakat olmasını istiyorsan, hani soğuk soğuk ah edişin, nerde sıcak gözyaşları döküşün, nerde sararıp solmuş yüzün?

Yol alan aşka nerde bir armağan dememen için, her solukta o düzgün anayoldan gönül kokuları gelip durmada.

Mûsa'nın kavmine, şu denizde toz ne arar demeyesin diye deniz tozmada; bu toz, erenlerin bedenlerinden tozuyor.

CLXVII

Onun kızışında, onun sövüşünde öylesine bir tat tuz var ki gece kan içen gözleriyle kavga edip duruyorum.

Aşkının tuzakları kolumu kanadımı yorsa, usandırsa bile can dudusu onun şekerlerine, onun bademlerine doymaz.

Ayrılık gecelerinin korkunçluğunu, ıssızlığını niceye bir sorup duracaksın bana? Onun devlet günlerinde gece mi kaldı ki?

Kanımızın rengi de şaraba döndü, huyu da; çünkü kanlar onun kadehine döküldü mü şarap olur.

Onun ham vaadleri canın ta içinde şarap gibi coştı, köpürdü; ham vaadleriyle pişkin âşıkların düştüğü halleri seyret.

Adları sanları kötüye çıkmış, öldürülüp gitmiş âşıklarına kavuşmayı, devlet tahtında oturan padişahlar bile arzulamada.

Damında öyle bir fitne ceylanı göründü ki mahallesinin köpekleri bile arslanlaştı, arslanlara padişah kesildi.

Allah için olsun, Allah için, kendinde olanlardan sorma şarabın ne olduğunu; onun genel lûtuflarını sarhoşların gözlerinde seyret.

Elini sarhoşların nabzına koy da ağzı şarapla bulaşmışlardan onun bencil şarabının kokusunu duy.

Canların başlarına ayak basan Tebrizli Şems'in izine ayak basma, başını koy, secdeler et.

CLXVIII

Âşıkçasına bir feryat kopar, mahrumluk derdini anlat, bir an Farsça söyle, bir an Rumca.

İster Rum ülkesinden ol, ister Arap ol, senden başkasını istemiyorum; bana o herkesin tapı kıldığı lûtuf sahibinin güzelliğinden bahset, olgunluğunu anlat.

Hem yakar, yandırırısın, hem düzer, koşarsın, hem de parıl parıl parlarsın dünyada; Güneş misin, Ay mısın, ay ışığı mısın, ateş misin, mum musun, söyle.

Birisi tutar da ateş sönmeye yüz tuttu derse inanma; sen ne dumansın, ne ateş; her an tedbir ve tasarruf sahibi ölümsüz dirisin, söyle şu sözü.

A benim çırpınıp uçan gönlüm, niceye dek şu yıkık bedende kalacaksın? Doğan kuşuysan uç o yana; yok, baykuşsan söyle bâri.

CLXIX

Âşıklar nerde, uyku nerde? İş böyle amma gene de dün gece rüyamda gördüm; Kâbe'nin içinde, o mihrap nerde diye aranıp duruyormuşum.

Amma şu bildiğimiz Kâbe'de değil, canların Kâbe'sinde; karanlık gecede oraya varsan mum nerde,

ay ışığının da sözü mü olur dersin.

O Kâbe, öylesine bir nurdan kurulmuştur ki parıltısından canın da nurlanır, bütün dünya da; fakat nerde canda o ışığa tahammül?

(s. 212) Tekkesi tamamıyla nurdan, döşemesi akıl, bilgi; sûfleri başsız-ayaksız; nerde ayak patırtısı, nerde nalın tıkırtısı?

* A bahtı yâr, talihi yaver kişi, içinde gizli bir tacın tahtın var; hem öyle bir taç, öyle bir taht ki nerden Keykubad'ın, Sencer'in aklına gelecek, nerden Suhrâb'ın vehmine düşecek?

A gönül kuşu, güzelliğinin bahçesinde uçadur; orası emindir, orda ne tuzak vardır, ne sapan taşı.

Şu iğreti bedeninin içinde bağışlanmış bir define var; o verdikçe veren cömert kişinin şu bağışını canında ara.

Balçıktan kurtuldun mu hemencecik gönül bağına girersin; bundan böyle de orda müzikten, rakstan, halis, arı duru şaraptan başka bir şey yoktur.

Binlerce güzellik gördün ki her biri bedenden değil; peki, ne diye kapılar açanın güzelliği nerde diyorsun?

* A fakih, Allah için olsun, aşk bilgisini öğren; çünkü ölümden sonra nerde helâl-haram bahsi, ne gezer şu şöyle gerektir, bu böyle, şu caizdir, bu değil sözü?

Eziyete, mihnete düşünce kapısını tez buluyorsun, sonra da tutuyorsun, o nerde diyorsun, tekkesinin kapısı nerde?

Davran da buluşma dalgası kapıversin seni; yoksa o dalgayı yitirirsen çok dersin: Nerde sebepler âlemi?

* İbni Bevvâb'ın rık'alarına hevesin var; bir de aşk yazısını oku da kapıcı nerde, kapıyı kim açar, sana göstereyim.

* Sakın herkese Tanrı nâibi deme; kadı'nın oturduğu yere gel de nâipler nerededir, göstereyim sana.

Şarap seni yüreklendirdi, sana bir cesaret verdi mi dalgalar yutar, yüzer durursun da nerde bu denize son nağmesini tutturursun.

CLXX

Seher yeli, sevgiliden başında ne yeller var? Söyle. Kimseye söylemesen bile bâri âşıklara söyle.

Başkaları mahrem değilse kulağımıza söyle bizim; kanlarla dopdolu gönlümüze bir sevgilinin haberini söyle.

Biliyorum, o güzellik İsa'sı nerde, biliyorsun sen; bâri aşkıyla zünnâr kuşanana haber ver.

Gülle oyalanan âşıkta bağır; o yüzden utan, bırak şu gül bahçesini de.

Hoş geldin a seher yeli, fakat sevgilinin yanına dönünce gizlice o düzenbazın kulağına halimi söyle benim.

Yüzlerce dili varken süsen halimi söylemediyse ona; sen nerkis gibi dilsiz-dudaksız, gözünle sırlarımı anlat.

Canda ne kadar gayret varsa o gayretle halkın önünde Tebrizli Şems diyeyim dedim, can, evet dedi, söyle.

CLXXI

A canımın canı, ne de güzel salına salına gidiyorsun; gitme bensiz. A dostların yaşayışı, gül bahçesine gitme bensiz.

A gök, dönme bensiz; a Ay, parlama bensiz; a yeryüzü, bitki bitirme bensiz, a zaman, geçme bensiz.

Bu dünya da seninle hoş, güzel, o dünya da; bu dünyada kalma bensiz, o dünyaya gitme bensiz.

A apaçık şey, bilme bensiz; a dil, okuma bensiz; a göz, görme bensiz; a can, gitme bensiz.

Gece, ay ışığıyla yüzünü ak görür; ben geceyim, sen aysın bana, gökyüzünde yürüme bensiz.

Diken güle sığındı da ateşten emin oldu; sen de gülsün, ben dikeninim senin, gül bahçesine gitme bensiz.

Gözün bendeyken, bana bakarken kıvrık çevgenine uymuşum, koşup duruyorum; böylece hep bak bana, hep gör beni; bensiz at sürme, gitme bensiz.

A neşe, padişahın meclisine gidersen içme bensiz; a bekçi, padişahın damına çıkarsan çıkma bensiz.

Eyvahlar olsun bu yola, iz bilmeden düşene; izini izlediğim sensin benim, a izinin tozu belirmeyen, gitme bensiz.

Eyvahlar olsun bu yola bilgisiz düşene; bilgim sensin benim a yol, iz bilen; gitme bensiz.

Başkaları aşk diyorlar sana; oysaki ben aşkın da padişahısın diyorum; a şunun bunun aklına, vehmine gelmeyecek kadar yüce dilber, gitme bensiz.

CLXXII

A ışığından her zaman yeni bir ışık parlayan; a ışığı her an yeni bir güneş var eden,

* Eğri otur da doğru söyle: Senin gibi bir sâkî, her an da senin yeniden yeniye yardım edip duran şarabın oldukça akıl mı kalır, fikir mi?

Ateşte şişeyi çatlatmamak kimin elinden gelir? Yahut taze üzümünden kim çekebilir yıllanmış, eski şarap?

Gönlü aydınlara tattır, sundukça sun; şu köhne dünyayı yeni bir coşkunlukla tazeleştir.

İşi gücü zevk, iştret olan aşksın sen, devletin ebedî olsun; her günün bayram kesilsin, her gecen yeni bir düğün dernek olsun.

CLXXIII

Hayali, yol uğrağına çıkageldi de can, bu odur; mekânsızlık ilindeki şehirlerin padişahıdır bu dedi.

Can nuruyla yüz binlerce parmak, göz kesildi de filân budur, bu diye işaret etmeye koyuldu.

Onun gül bahçesinin ışığı vurdu da yeryüzü yeşerdi; gökyüzünden kulağıma naralar geldi: Bu odur, o.

Hadi, atik davran da bindiği atın dizginine sarıl; o dizgin çekip gitmeden durdur onu, çünkü bu odur.

Bu can, Tur Dağı gibi onun yüzünden tamamıyla nur oldu gitti; madenin ta içinden inci gibi, mücevher gibi parladı, odur bu, odur.

Mirrîh, yüzünü Ay'a döndü de dedi ki: Aklını başına al da güzelliğinden lâf açma, bu odur, o.

Tebrizli Şems'i duymuşsundur ya, bak da gör o nuru; bütün güzellikler, onun yüzünden kesada düştü, işte odur bu.

CLXXIV

Bütün kızgınlıklar, kibirden kopar, ululuktan arın; ululuğa düşmek istemiyorsan yürü, benliği-varlığı bırak, toprak ol.

Kızgınlık, ancak ululuktan, benlikten doğar; ikisini de merdiven et, bas üstlerine de göklere ağ.

* Nerde bir öfke görürsen o öfkede ululuğu ara, benliği ara; şu iki yılandan hoşlanıyorsan var yürü, Dahhâk ol.

Ululuktan, kızgınlıktan uyanıksan var bir bucağa, rahatça uyu; yok, eğer ululukla, kızgınlıkla gönlün neşeliyse git, gamlara dal, dertlen dur.

Köpekler gibi kızmayı boşla, arslanların gazabına bak; arslanların gazabını da görünce, var bir yaşına girmiş koyun gibi yavaş ol.

* Seni öfkeliendirecek tatlı lokmayı yeme, şanına, sen olmasaydın gökleri yaratmazdım denen erden lokma ye, onun kulu kölesi ol.

Yürü, aşk kasabı ol; ululuğun, kinin kanını dök; niceye bir bu iki köpeğin altında uyuyup kalacaksın? Çevik ol artık.

CLXXV

A kardeş, âşık olmak için dert ister, nerde dert? Dayanmak, gerçek olmak için er gerek, nerde er?

Niceye bir şu soğuk düşünce, niceye bir zaman düşüncesi? Ateşli naralar hani, sararmış yüzler nerde?

Kimya, altın aramıyorum, altın olmaya istidadı olan bakır nerde? Ateşli gideni, hızlı hızlı yol alanı kim bulmuş? Yarı ateşli, yarı soğuk yol alan nerde?

CLXXVI

Bana âşıkısan seni darmadağın ederim, iyi işit; az yap, çünkü sonunda seni yıkarım ben, iyi dinle.

Balarısı gibi, karınca gibi yüzlerce ev yapsan gene seni kimsiz kimsesiz, evsiz barksız bırakırım; iyi duy.

Sen, erkek kadın, bütün halkın sana karşı sarhoş olmasını istiyorsun, bu fikirdesin; fakat ben seni sarhoş etmeyi, seni şaşkın bir hale getirmeyi kurmadayım; iyi işit.

Mademki Halil'sin, ateşten hiç korkma, sağ esen yürü; ben ateşi yüzlerce gül bahçesi yaparım sana; iyi dinle.

Kafdağı olsan seni hızlı hızlı dönen değirmen haline getiririm de fırıl fırıl döndürürüm; iyi duy.

Bilgide kellifelli Lokman kesilsen, Eflâtun olsan, bir bakışta hiçbir şey bilmez bir hale getiririm seni, iyi işit.

Benim elimde avlanmış bir ölü kuş misalisin sen; avcıyım, kuşlara tuzak kurarım seninle, iyi dinle.

A bekçi, definenin başucunda uyumuş bir yılanı benziyorsun; yaralı yılan gibi kıvrır kıvrır kıvrandırırım seni; iyi duy.

A sedef, mademki denizimize geldin, gamlanma; sedefler gibi inci saçan bir hale sokarım seni; iyi işit.

İsmail gibi kurban bile etsem, boğazına bıçaklar sürsem ne el görünür, ne yara belirir; iyi dinle.

Eteğin bulaşıksa eteğimize sarıl, sarıl da Ay gibi ışıktan bir etek vereyim sana; iyi duy.

Devlet kuşuyum ben; lûtfumla gölge saldım başına, böylece de seni Ferîdûn haline getireceğim, padişah yapacağım, iyi işit.

Kendine gel de az oku, sus da dayan; dayan da seni Kur'an'ın ta kendisi yapayım; iyi duy bu sözü.

CLXXVII

A güzelim, sırlarım sırlarının yüzünden yıkıldı gitti; senin gül bahçende şekiller gördüm ben, senin gül bahçende gördüm.

(s. 213) Senin aşk şehidim; inkâr etsen bile ikrarına ait yazılar var bende, ikrarına ait yazılar var.

Her an şeker gibi eriyip eriyip gidiyorsun a söz söylerken ağzından ballar, şekerler akan.

Geceleyin bütün halk uykuya dalar, bense uyanığım, gözlerim açık; tıpkı senin uyanık bahtın, talihin gibi, tıpkı senin uyanık bahtına, talihine benziyorum.

Bana, ne vakte dek neden işten güçten kaldın deyip duracaksın? Doğrusunu söyleyeyim: A güzelim, senin işin gücün bu hale soktu beni, senin işin gücün.

A âşıklar hekimi, bütün bu hastalıklarım, senin o iki hasta nerkis gözlerinden, o iki hasta nerkis

gözlerinden.

Ayıklığım, senin ayıklığını gördü de kendinden geçti, aklı başından gitti; akılsızlığım, kendimden geçişim, ancak seni biliyor, ancak seni.

Gönülden her an kaynaklar coşmada, ırmaklar akmada senin denizinden; gönül, nurlarına karşı gözlerini kırıp duruyor, nurlarına karşı.

Tebrizli Şems, öyle bir ersin sen ki çok çok, bol bol lûtuflarına karşı âlem azın azı olmuş, değersiz bir hale gelmiş gitmiş.

— H —

CLXXVIII

Hey gidi hey; yüceler, baş çekenler bile aşkınla ayak vura vura oyuna girişmiş; Mûsa gibi can incisini denize atmış gitmiş.

Şu yedi değirmenin altında varlığımızı bir hoşça ez gitsin; dövülmemiş, ezilmemiş sürme, göze ışık verir mi hiç?

Âşıklar akıllılarla dünyada uyuşamazlar, uzlaşamazlar; dövülmemiş, ezilmemiş kişiyle uzlaşamaz, birleşemez kırılmış, ezilmiş kişi.

Akıllılar ölü karıncadan bile çekinirler, o kadar ihtiyatlı olurlar; âşıklarsa her şeye boş verirler, ejderhâya bile çekinmeden saldırırlar, onu bile kırar, ezerler.

Gözbebeğim hayalinden mahrum kalırsa, hayalin aşk ayaklarıyla gözbebeğimi basıp ezmezse öylesine kırılır, ezilir ki işte o zaman bu ezilmeyle öbür ezilmenin farkı meydana çıkar.

Senin avlanmandan ormandaki arslanların bile yürekleri kan kesilmiştir; yakınlık Kafdağı'nın havasında uçmadan Zümrüdüanka'nın bile kolu kanadı kalmıştır.

Aşk, güneş gibi yere etek serdi mi, âşıklar çevresindeki yıldız gibi yücelerin yolunu tutmuştur.

Lâ–yok sözü, lalalar gibi onun âşıklarına el atıp engel olunca illâ–ancak o var sözü gayrete gelmiş, lalanın beynini ezmiştir.

Can yolunun hacıları yorulup neşeden kalmazlar; develeri yük altında yorulur, develerinin bütün vücutları ezilir gider de onlar gene yol alırlar.

A kervanbaşı, bu gazeli oku da görürsün, bu yorgunluktan sonra develer nasıl sarhoşa döner de Medine yolunu aşır koşmaya başlar.

CLXXIX

Saçlarının Hindistan'ından yol kesiciler kalkıp görününce erlerden de bir feryattır kopmuş, kadınlardan da.

Yüzünün ateşi can ormanını sarınca canlardan çıkan duman yedi göğü de sarmış gitmiş.

Mânalar âleminden can gibi sâkîler görünmüş de gönüllerden görünmez süt ırmakları, şarap nehirleri akıtmış.

Küfre bir sürme çekmiş de gözü açılmış, o da din güzelini görmüş, inananların arasına katılmış.

Beden bir duvara benziyor, duvarın ardına bir gönül yıkılakalmış; o gönlün halini bildirmek için dil şu sözlere başlamış:

Yürü, yıkık yerleri seyret; varlık evinde aşk yüzünden tavan çökmüş, eşiğin izi bile kalmamış.

Âşıklara aldırış bile etmem der amma gene de her âşıkın başucuna yüzlerce merhametli kişi

göndermiş.

Tebrizli Şems, ölümsüz aşk madenini gösterince parıltısının vuruşu, yakuta benzeyen gönlü almış, kendisine çekivermiş.

CLXXX

Ey ayrılığıyla yeryüzünü de, gökyüzünü de ağlatan sevgili, gönül kanlar içinde oturakalmış, akılla can ağlamaya koyulmuş.

Dünyada yerine konacak bir tek kişi bile yok; senin yasında mekân âlemi de ağlamaya koyulmuş, mekânsızlık âlemi de.

Cebrâil'le meleklerin kanatları mosmor olmuş; peygamberlerin gözleri de yaşlar döküyor, erenlerin gözleri de.

Yazıklar olsun ki şu yas içinde sözümün tadı tuzu kalmadı ki ne çeşit ağladılar, bir örnek göstereyim.

Bu evden sen gittin, devlet tavanı çöktü; hasılı sınamalara uğrayanlara devlet bile ağlamaya koyuldu.

Gerçekten de sen bir kişi değildin, yüz dünyaydın sen; dün gördüm, o dünya da bu dünyaya ağlıyordu.

Gözden uzaklaşalı göz de ardından gitti; can gözsüz kaldı da kanlar saçarak ağlamaya koyuldu.

Gayretin olmasaydı bulutlar gibi gözyaşları yağdırırdım, yağmurlar gibi ağlardım; fakat gönlün kanlar saçarak bu çeşit gizlice ağlayışı daha iyi.

Katre katre gözyaşı dökmek de nedir? Ayrılığınla tulumlardan su boşanırcasına ağlamak, her solukta kanlı yaşlar dökmek, her an ağlamak gerek.

Ah yazık, eyvah yazık, yazıklar olsun, yazık; öyle bir can gözüne baş gözü ağlamaya koyulmuş.

A padişah Salâhaddin, a hızlı uçan, ateşli giden devlet kuşu, yaydan ok fırlar gibi uçtun gittin, yay da ağlıyor şimdi.^[12]

Salâhaddin'e ağlamayı herkes ne bilsin? O ağlayışı, insanlara ağlamayı bilen bilir.^[13]

CLXXXI

A birlik meydanlarında padişahlık topuyla oynayan, herkesi apaçık, çıırçıplak gören, fakat kimsecikler tarafından tanınmayan.

Kıskançlığındaki yücelik yüzünden Akl-ı Küll'ün bile gözü eğri görüşlü olmuş, bundan dolayı da seni atmış gitmiş sanmış.

A âlemin ışığı, gözü, bu dünyaya tek geldin de dünyadaki sırlarından yüzlerce dünya düzdün, koştun.

Tavus kuşuna benzeyen bahar, yüzünün aşkıyla cilvelenmede; can bedeninin ağacında üveyik kuşu gibi feryat etmede.

Ateşi bize gül bahçesi yapmadasın, denizi bize gemi etmedesin.

A Tebrizli Şems, dünyayı güzellikle doldurdun; ben de can dünyasında aşkından başka ne varsa, sıyırıp attım.

CLXXXII

Ey gözleri sihirbazlara incelikler öğreten, canlara, cana canlar katan şiveler, nazlar belleten,

Dünyada nerde bir kapalı kapı varsa anahtarı sensin; aşk senin talebendir, kapı açmayı sen öğrettin ona.

Gönülleri temiz sûfler için meclis düzüp koşmuşsun; sonra da sûflere salâ etmeyi, halkı çağırmayı belletmişsin.

Sûflerin arasından o sevgili sûfiyi de seçmişsin, halvette mutlak sevgili olmayı öğretmişsin ona.

Derken öbürünü sınıamışsın da ayrılığa atmışsın; âşıklarının sırlarının sırrınıysa belâlara uğratmışsın.

Aşka düşenlerin yarısı yalvarışa yakarışaya düşer, yarısı nazlanır, niyaz nedir bilmez; bunların dilekleri makbul olmuştur, öbürlerineyse duayı öğretmiştir aşk.

Duaya koyulurlar, kabulünü dilerler, gece yarısını delerler âdeta; rint yankesicilereyse yüzlerce düzen, yüzlerce kötülük belletir.

Cefalarla dolu olanları, gönüllerinde onca kâfirlik varken tutar, vefalı olmaları için kulaklarını çeker, vefa öğretir.

Onların gözlerinde gizli tesirler, görünmez ateşler vardır; demirlere bile ayna gibi arı duru, tertemiz olmayı belletir onlar.

Onların hepsi de Tebrizli Şems'e kul köle kesilmiştir; onun tecellileriyle buluşma ışığını bellemiştir onlar.

CLXXXIII

Ne aşktır bu ki o güzeli sevdi seveli gönül kanlarla dolmuştur; her an kendisine, a neliksiz-niteliksiz hale düşen gönül der, nasılsın, ne haldesin?

Andan âna elini gönlüme kor, kanlara bular; sonucu onun el komasından gönlümün kanı coşmuş, ırmak kesilmiştir.

Benim adım âşık, fakat o dayanamıyor bana; sevgilimin aşkı benim aşkıma da aştı, benim aşkımdan da üstün oldu.

Yüzümü yücelere tuttum, bir ay gördüm; öylesine bir ay ki güneşe fitne kesilmiş, gökyüzüne bir âfet

olmuş.

Havaldaki zerreler, denizlerdeki katreler, âşıklarının damaklarına afyon olmuş, şarap kesilmiş.

Akıl vaizi geldi, yanıma girdi, fakat ben öğüt verdim ona, a Eflâtun kesilmiş adam dedim, kalk, git, meclis buz kesildi;

Tebrizli Şemseddin'in tapısına var, onun merhametinden görürsün ki ölüp çürümüş gitmiş olanlar bile âşık olmuşlar, Mecnun'a dönmüşler.

CLXXXIV

A güzelim, güzellik gül bahçen yasemini ayak vura vura raksa sokmuş; her sözündeki doğruluk, uygunluk, yüzlerce Hutun ülkesini oynatmış gitmiş.

Güzelliğin, kadın erkek vasıtası olmaksızın doğmuş; sonra da o güzellik, aşk bahçesinde erkeği de oyuna sokmuş, kadını da.

Padişahça yüzünden can bir pervane getirmiş de yüz binlerce gönül mumu leğende oynamaya koyulmuş.

Âşıklarının ağızları, damakları yardım görmüş, Mansûr şarabıyla, o şarabın lezzetiyle dopdolmuş; böylece de yüzlerce Hallâc, ipten oynayıp durmada.

Canın arıklığı senin zevkinle gitti; can öylesine semirmiş ki dünyada derisine sığamıyor da oynayıp duruyor.

Hüthütler kafeslerinde o Süleyman'dan hoşnut oldular, fakat uçmalarına yol yoktu ki vatanlarında oynasınlar.

(s. 214) Âşıkın canı mekânsızlık âlemindedir, şu beden gölgesidir onun; can güneşi raksa girmiştir, şu beden de oynar durur.

Aşkın sevinçli kahkahasıyla meclis şekerlerle doldu; hüznülere dalmış gitmiş kişi bile neşelendi, Hasan'ın babasıyla oyuna kalktı.

Tebrizli Şems'in yüzüyle gözü, gülle nerkisin değerini eksiltti; bedenim o gülün, o nerkisin arasında oynayıp duruyor.

CLXXXV

Bu ne biçim kasırgadır ki gökten koşup gelmiş; yüz binlerce gemi ondan sarhoş olmuş, başları dönüp duruyor.

* Geminin halâs olması da yelden, batıp gitmesi de yelden; hem onunla dirilmiştir, hem onun yüzünden ölmüş, cansız kalmıştır.

Yel, Tanrı'nın buyruğunda, senin buyruğundaki soluğa benzer; buyruğunla sövüş olur soluk, buyruğunla övüş.

* Yelleri, takdir yelpazesıyla çeşitli bil; seher yeliyle âlem mamûr olur, vebadan da yıkılır gider.

Yarabbi, yeli gösterdin, yelpazeyi gizleme; yelpazeyi görmek, temiz kişilerin gönüllerine ışıktır.

Sebebi gören, gerçekten de sûrete tapar, fakat sebebi icat edeni gören, mâna nurunu bilir.

Sûret ehli, bir boncuk isteğiyle can verirler; mâna denizinin ehli olanlarsa inciler bile değersiz görünür, ucuz olur.

Mukallit, erlere toprak kesilmiştir, ne anlatırsa onlardan rivayet eder; öbürüyse susmuştur, onların ta derinindedir.

Yoldan altın, gümüş kesintilerini toplayanın gözü yerededir, döküntüleri toplar; öbür toplayıcıysa dikkat et de bak, madene girmiştir, ordan toplar.

Ananın çocuğunun üstüne titrediği gibi imanımızın üstüne titrer dururuz; fakat baştan başa iman kesilen nazlı nazenin neden korksun, titresin?

Askere başbuğ olma sevdasına düşmüşsün, bu dertle balık gibi yanıp kavrulmadasın; halbuki ben seni ordusuz, adamsız, güneş gibi padişah olmuş görüyorum.

* Niceye bir duman ateşe delildir deyip duracaksın? Sus, ben seni dumansız ateş olmuş, delil kesilmiş görmedeyim.

Söyle bakayım, niceye bir Zühal yıldızı başının üstünde dönüp duracak? Seni İsa gibi Zühal yıldızının da üstüne çıkmış görüyorum ben.

A benden, şunu getir, bunu getir diye pay isteyen, seni şundan bundan kurtulmuş da o görüp gözetenin, o koruyup yaşatanın olmuş görmedeyim.

Yeter artık a kavgacı sarhoş, a çok söyleyip duran; terazinin kefesi gibi susarken konuşuyor görüyorum seni ben.

CLXXXVI

Gözünü aç da bedenden kaçmış canları gör; can kafesi kırmış, gönül bedenden kaçmış.

Yüzlerce aklı gör, canlar düşüp koşmuş; binlerce varlığı seyret, kendinden kendine sığınmış.

Yüz binlerce can, yüz binlerce gönül kaçsa aldırış bile etmem; çünkü benden kaçanın sarhoş bir halde güle güle gene geleceğini bilirim ben.

Yüz binlerce susuz, susuzluktan can vermiştir; yüz binlerce bülbül, yeşillikten o yana kaçmıştır.

CLXXXVII

Hoş geldin Çelebi, gel buraya; gece yarısı damımızın üstünde kimi aramadasın sen?

Gâh ben keşişim der, siyahlara bürünür, eline âsa alırsın; gâh garibim, bir Arap'ım ben der, imame sarınır, mızrak taşırsın.

Onlarla karışayım, birleşeyim, güzel bir yol yordam kurayım diye tuttun beni, ta Horasan'dan çıktın, Yunanlıların kucağına attın.

* A Muhammed, a güzellikte Sungur'a, alımda Zeyneb'e benzeyen, senin padişahlığın bana karşı mat olmuştur, mat olmuştur, mat.^[14]

Arap'a döndün mü fâilâtün fâilât; bakın da görün dersin, bütün dünya gömleğimin içinde.

* Filozofa kendini illet-i ulâ gösterirsin; bundan ne ziyan gelecek sana? Sen efendimsin benim, efendim.

İster böyle ol, ister öyle, canımızsın bizim, canımız; hangi dilden istersen buyur, a padişahım, a Husrev'im, Şirin dudaklısın sen.

Seni sevmeye geldim, sana lâyük değilim amma gene de sevginle yandım; ya Tanrı nurusun sen, ya Tanrı'sın, yahut meleksin, yahut da peygambersin.

Yahut ne busun, ne o da ancak şekle girmiş, şekillenmiş aşksın sen; hangi ordudasın, hangi alayda?

Gönül gamını yedim mi gönüle acıyasım gelir de a yoksul gönül derim, neden bu kadar yanıyorsun, neden ateşler içindesin böyle?

Gönül, hadi git, ben nerdeyim, sen nerde? Ben gönülüm, sense bir kalıptan ibaretsin, yürü, yürü, kalıplık ededur demeye koyulur.

Derilerin renkleri vardır, içlerinse zevkleri; deriler, içlerle uzlaşır da beraber yola düşebilir mi hiç?

Bidüziye, aynı olarak sürüp gitmeyen gün... Geceniz gündüz oldu. Artık bu gündüze dönen gecelere bir gece yok.

Yorma beni Çelebi, gel bana, gir içeriye. Bir an teslim ol, çünkü meşrebin pek tatlı senin.

Ben sustum, afsununu dilsiz öğret bana a benim doğuyu da tir tir titreten güzelim, batıyı da.

A Tebrizli Şems, gün gibi doğ doğudan, doğ da kâfirlik de, benlik, ululuk da belinden zünnârı çözsün.^[15]

CLXXXVIII

Her gönlün, sevgilinin gül bahçesine bir yolu olsaydı, o bahçede bir yeri bulunsaydı, her gam dikeninin gönlünde cana canlar katan bir gül bahçesi olurdu.

Coşup köpüren kıskançlığı el uzatmasaydı, ateş renkli canı bizimle uzlaşır, uyuşurdu elbet.

Yakıp yandıran şimşek, Ay'a perdecı olmasaydı, şu toprak yeryüzü de gökyüzü gibi şaşkınlık içinde kalırdı.

Sevgilinin yolunda ayak, yahut kanat işe yarasaydı, her zerre onun yoluna düşer, ayak olur, kanat kesilirdi.

Mahrem olmayanların gözleri de görebilseydi aşkı, herkes deniz üstüne direk diker, herkes çadırını denize kurardı.

Âşıkların gözyaşları kanlara bulanmasaydı, her gözyaşının başına o sırçanın şekli, nakşı vurur, her gözyaşında o görünürdü.

Geceyle gündüz, aşkımın ateşini görseydi, zaman pek çabuk geçerdi, dün, benim yüzümden yarın olurdu.

Sevgilimiz âşıkın toprak olmasını, alçalmasını istiyor; bunu istemeseydi, her âşıkın yeri şu yemyeşil kubbenin de öte yanında olurdu.

Tapısında yerleri süpüren lalası olmasaydı, Tebrizli Şemseddin'in güzelliği, elbette yüzündeki örtüyü atardı.

CLXXXIX

Şarabıma bir başka şey döktün, bir başka şey; bu sade şarap değil, bir şey karıştırdın bu şaraba, bir şey karıştırdın.

Bir kere daha tövbeleri yaktın, bir kere daha yandırdın; bir kere daha fitneler kopardın, bir kere daha fitneler.

Başımda sevdanı gördün, sevdanı gördün de geldin, boynuma sarıldın, boynuma sarıldın.

Dağmık saçlarını topladın, ördün, sabır ipliklerini çözdün, kopardın gitti.

İnkârdan geliyorsan delilini söyleyeyim, delilini söyleyeyim: Simsiyah saçlarına miskler saçtın, miskler saçtın.

A kadeh, yüzümü, yanağımı parıl parıl parlattın, alev alev kızarttın; a gam, sonucu gönlümden kaçtın gitti, kaçtın gitti.

CXC

A sâkî, kadehimize yudum yudum şarap döküp duruyorsun; deli divane olmamızı istemiyorsan ne diye döküyorsun yâni?

A sâkî, hani o güneşe benzeyen günde her şeyi coşturup oynatan ışığı zerrelere döküyordun, nerde o lûtuf?

Elini dudağına koyuyor, sus demek istiyorsun; sustum ben, fakat bizim için döküp durduğun o

yudumcuklar söyleyip durmada.

Cüneyd'in kanını döktün de o, oh dedi, vur, vur, daha yapacakların yok mu, fazlası yok mu bunun? O kanı nerelere damlattınsa ordan bir Bâyezîd bitirdin.

Yere damlayan ilk yudumda Âdem'in toprağı canlandı; göğe dökmeye başladın, bir Cebrâil var oldu.

Önce dökmek için gerçekleri seçiyordun, fakat merhamet sarhoş olunca rastgele lâyük olanlara da olmayanlara da dökmeye başladın.

Ekme sana lâyük değil, fakat ekmeğe can veriyordun sen; sakanın suyunu satın almada, sakaya döküp saçmadaydın sen.

Hani Mûsa'ya bir ateştir göstermiştin, fakat nurdu o; ateş donunda ışık saçıyordun, aydınlık döküyordun sen.

Cuma günü, senin yanında toplanacağımız gün, ayrı ayrı şarap sunduklarını hep bir araya toplayacağın gün ne vakit gelecek?

Her ânında bir bildikle bir yabancı bir araya gelirdi de tutar, o yabancının kanını bildiğe saçardın.

A gönül, her güzelim buluşmada güz mevsiminde gülün yapraklarını döktüğü gibi utancından terler döktüğün o güzel çıkageldi işte.

Ayrılığıyla yağmur bulutu gibi ağladığın, tulumlar gibi gözyaşları döktüğün o Ay doğuverdi işte.

A güzelim, gönlünü al, götür, at abıhayata, dalgalarla haşır neşir olsun; at peygamberlere sunup durduğun abıhayata.

Bakıra benzer varlıklarına kimyayı döküp saçmasaydın, bu özel lûtufta bulunmasaydın, peygamberler bile bayağı kişiler gibi kalakalırlardı.

Bu duayı adam olmayanların duasına eş etme; hani onların dualarını kabul etmemek için dualarının yüz suyunu döker, şerefini giderirdin, öyle yapma.

(s. 215) Çalışıp çabalamamızı, bayağı kişilerin çalışıp çabalamalarının yanı başına koyma; çünkü onların çalışmalarını varlıktan çekip yokluğa atan, hiçe sayan da sensin.

CXCI

Erlere, mutlak yokluk âleminde kol açar, oynarlar; ellerini eteklerini yalandan da çekerler, gerçekten de.

Mutlak er olan hiç cana el atar, can, baş kaydına düşer mi? A Kalender can, sen hangi yanından kalktın bugün?

Bir yol eri bedensiz, salt bir canı Kalender'e sundu da, Kalender kulağına dedi ki: O yana götür onu sen;

Çünkü bu tarafta güzel bir aşkın kıvılcımlarıyla yanıp yakılma varsa da sen gene mutlak değilsin,

çünkü kavgalar içindesin.

Zevâli olmayan, bozulup solmayan güzelliğe ezel gözü bile hayran olmuş; o güzellik iki âlemin bir uğurdan ikrarıyla da artmaz, inkârıyla da eksilmez.

Sen ne bu yandasın, ne o yanda; fakat âşıklar, hevese düşerler de ordasın, orda diye o yana bakarlar.

A “illâ”dan dem vuran, bu nekeslikte kalma; gözlerimizi arıt, aç, o vakit görürüz ki sen, aynı zamanda “lâ”dasın da.

Merhaba a güzel bir halde varlığa bürünmüş yokluk renginde can, sen varlığa da boş vermişsin, yokluğa da; ikisini de bezeyen sensin.

Tebrizlilerin padişahı Şemseddin’den başkası gözünü arıtamaz, açamaz; o isterse açar gözünü senin, fakat onlardan değilsin sen.

CXCII

A bizi kınayıp duran, sen âşıkı şöylesine bir adam mı sandın ki âşıklara vardın, öğüt vermeye, afsun okumaya koyuldun?

Gâh kapalı örnekler getirmedesin, gâh apaçık lâflar etmedesin, bizim kumluk yerimize nasıl olur da tohum ekmeye kalkışırsın?

A kumsal, buğday ambarından hiç utancın yok senin; aldırış bile etmiyorsun, çünkü buğdayı yoka satmışsın.

A tohum bitiren yer, tohumun aslı da zaten sensin, çünkü başak, sonucu senden bitip boy atıyor.

Hiçbir cüz, aslından başkasıyla uyuşamaz; bu böyleyken ne diye öfkelendin, öğüde, kavgaya, savaşa giriştin?

Aşk ateşi öğüde acı acı güler; öğütle, savaşıla, barışıla ateş söner, soğur mu hiç?

Ay ışığı dünyayı kaplasa sen gene Tebriz’de, Şemseddin’in ışıkları altında kal; çünkü sen kuşluk kuşusun.

CXCIII

Bu nedir, bu nedir ki tuttun, ölümsüzlük mülküne yücelttin? Bu nedir, bu nedir ki aklındakini bütün dünyanın hatırına düşürdün?

Kâfir saçları, iman yüzü neden düşüp koştun? Çünkü mümine de kastettin sen, kâfire de.

Can, ululuğunun ışığıyla parlar durur; çünkü can denzinde incin var, mercanın var.

Aşkın hayranlık alanında bütün arslanlar bir şey ummada; çünkü hepsi de tir tir titrediler, yerlere serildiler, tuttun, hepsini sen kaldırdın gene.

* Canı gâh yoksul bir hale kor, tutsaklığa düşürürsün, gâh tutarsın, han yaparsın, padişahlar

padişahı edersin, Sencerleştirirsin.

Yüz binlercesini denizlerde yaktın, kavurdun, yüz binlercesini ateşler içinde terütaze yaşattın.

İnsanın bedenine öylesine bir tılsım kodun ki onun bedeninde nice güneşlerin var, nice ayların, göklerin, yıldızların var.

Tabuta benzeyen böyle bir bedende, şu şehit olmuş canı kanlara, topraklara bulanmış bir halde, her gün biraz daha hoş, biraz daha güzel yaşatıp gidiyorsun.

A güneş, tapında şükreden her zerrenin o şükreden ağzını şekerlerle dolduruyorsun sen.

Şu ölü varlığı hayat tozunla taze bir hale getirmede, ona gül kokuları, amber kokuları vermedesin.

A Tebrizli Şems, senin aşkınla altınlar basıp durmadayım; çünkü sen yüceleri de altınla doldurdun, aşığları da.

CXCIV

Bir kere daha bir hile, bir düzen kurdun da kurdun; tuttun, âşıkların canlarına fırlattın, attın.

Bir kere daha dünyayı ateşe yaktın, ateşe yaktın; ta yedinci kat göğe at sürdün, yeldin yöpürdün.

Yedi göğün perdesini yırttın mı yırttın; topu mekânsızlık âlemine attın mı attın.

Eteğini çeke çeke her şeyden geçip sevgiliye ağan canları bir bir tanıdın mı tanıdın.

Tur Dağı'nda bir ateştir yaktın da yaktın; dağı, taşı erittin de erittin.

Gerçekler denzinde dalgalar vardı, dalgalar; sense o can denzinin üstünde oynayıp duruyordun, oynayıp duruyordun.

Dayandın da dayandın, sonucu râm oldu deniz sana, râm oldu; geminin akıp gitmesi için yelken şişirdin, yelken.

CXCV

Yokluk, o Çin güzelinin ayaklarına baş koydu, çünkü altın bir halhale benziyordu yokluk.

Doğru söyle sevgili, bugün ne yanından kalktın? Bir başka şey olmuşsun sen, önce böyle değildin.

Sevgilinin yüzünde onun rengini gördüm de sordum ondan; başını salladı, yâni sen buna mahrem değilsin demek istedi.

Dün kapıya bir tacir geldi, fakat onun aşkı dedi ki: Evet, altının, gümüşün var, fakat altın gibi bir er değilsin sen.

CXCVI

İzinin tozuna canlar feda olasıca güzel, bahaneler icat ederek gelmişsin, etme, elini uzat, aç kapıyı, gir içeriye; kendi evine geldin sen.

Yoku vara vurdun, bir tozdur kopardın; pek gizlenden sen, n'olurdu çıkagelseydin, görünseydin.

İki dünyada da yol yordam budur: Önce zahmet, cefa, sonra zevk, safâ; fakat sen iki âlemden de ötesin, zahmetsiz zevksin, acısız tatlısın sen.

Bildiğin ayrı bir zevki vardır, yabancının ayrı bir zevki; sense hem önüne ön olmayansın, hem de yepyeni, hem bildiksin, hem yabancı.

Kalenderin gönlüne yara da sensin, melhem de sen; a mutlak ışık, yokluğun yarası da sensin, melhemi de.

* A, padişahlar padişahı, sen okunla, yayınla çıkageldiğin andan beri yetmiş iki milletin de dini, mezhebi, sana feda olmuş gitmiştir.

A güzelim benim, gökyüzü sofrasına Ay'la beraber oturdun amma oturur oturmaz Güneş gibi tuttun, onu bir lokma yapıp yutuverdin.

Akılla duygu, ay ışığını eğriltebilir mi? Ancak şunu bilebilir ki a eğrilmeyen Güneş, sen aylardan da üstünsün.

Tebrizli Şemseddin'in aşkı büyük bayramdır; seni nerden kurban edecek? Arık bir koyunsun sen.

CXCVII

Aşk şarabını içmek, her can taşıyanın harcı olsaydı Şemseddin'in aşkı bütün âleme yayılırdı.

Aşk kiskançlık ışıklarına boğulmasaydı insanların can, gönül kulaklarına küpe kesilirdi o aşk.

* Onun lûtuft, ihsan denizine karşı nisan bulutu nedir ki? Kaf'tan kaf'a bütün dünyayı tutmuş onun şarap denizi, dalgalanıp duruyor.

Şemseddin'in meclisi iki âlemden de dışarda bulunmasaydı, kadehi şu toprağa nisan yağmuru gibi yağar da yağardı.^[16]

Yüzü, Tanrı kiskançlığı yüzünden gizlenmiş olmasaydı Güneş'in, Ay'ın ışımaya, ısıtmaya haddi mi olurdu?

Güzelliği, Yusuf'ların arasına girip bir görünse, bir cilvelenseydi Yusuf, kıyamete dek ayağında bukağı, zindanda kalakalırdı.

Lûtfundan çekinmeseydim de söyleseydim cennet bile derdim, onun lûtfuyla güllük, reyhanlık kesildi.

A sâkî, dişi daha keskin şarap olmasaydı, köpek nefis, canın ayağını dişler, ısırır giderdi.

Muma benzeyen canı şarap ateşiyle yak, yandır, parlat; şu akıl Beytü'l-Hazen'se yak gitsin onu.

O kandil gibi körkütük sarhoş sevgiliyi çek meclisimize; çünkü o, hilelerle, işvelerle bir masal olmuş, bir düzen kesilmiş;

Sonra Tebrizli Şems'in kadehiyle şarap sun, ondan sonra da seyret âşıkların hayranlığını artık.

CXCVIII

Sen yüzlerce gül bahçesinin canısın, fakat yaseminden gizlendin; a benim canımın canına can olan, nasıl oldu da benden gizlendin sen?

Gökyüzü seninle aydın, peki, niçin sen perde ardına girersin? Şu beden mademki seninle diri, ne diye gizlenirsin bedenden?

A erlerin padişahı, Tanrı kıskançlığının olgunluğu, kendi güzelliğinin sonsuzluğu yüzünden işte böyle, erkekten de gizlendin sen, kadından da.

A dokuz göğün ışığı, dokuz göğü de aştın da, bu ne sırdır, bu ne hikmet, tuttun bir leğen altında gizlendin gitti.

A Süheyl yıldızı, Güneş bile senin ışığında görünmüyor, gizleniyor; hayrola, hayrola; sense tuttun Yemen'den bile gizlendin.

Tatar ülkesinin miski her an halka kendisini gammazlar durur; sen Hitay ülkesinin padişahısın, fakat Hutun'den de gizleniverdin.

Bizden de gizlenirsen şaşılmaz, iki dünyadan da gizlenirsen; a kendinden geçen Ay, sen kendinden bile gizlendin çünkü.

A canlara apaçık görünen, öylesine gizlendin ki bu aşırı gizlenişle gizlendin gizlenişten de.

(s. 216) A Tebrizli Şems, Yusuf gibi bir kuyuya düşmüşsün, a abıhayat, nasıl oldu da ipten bile gizlendin gitti?

CXCIX

Dilerim, can kuşu kendinden geçiş havasından başka bir havada uçmasın; can mumu kendinden geçiş sarayından başka bir yerde parlamasın, yanmasın.

Kendinden geçiş devlet kuşu her şeye, herkese gölge saldıkça, Tanrı lûtfunun güneşi âşıkların başında parıl parıl parlansın dursun.

Âşık yüz binlerce devlete erişse, yüz binlerce nimete ulaşsa, gözüne bile girmez; o ancak kendinden geçiş belâsını ister.

Beni seyret de gör, kendinden geçiş yokluğunda öylesine tatlar, lezzetler buldum ki kendimi belâlara attım gitti.

Can nedir, yüzlerce can nedir ki kendinden geçiş havasıyla, kendinden geçmek için kurban etsin insan?

A âşık, gamlı adamlarla pek düşüp kalkma da kendinden geçiş havasına toz düşmesin.

Kendinden geçiş vefasında zevkler bulmak istiyorsan kendine gelişe âşık olan kişiye cefa et.

Kendinden geçmeyi bilir, anlarsan başlık, başbuğluk kesada varır; a kendinden geçiş, başlıklar da, başbuğluklar da ayağına toprak kesilsin.

Padişaha, padişahlığa düşman olanlara üst olmak, güzel bir şey; fakat bütün bunlar kendinden geçişin kan diyeti olamaz.

A kendinden geçiş ev sahibi, Tebrizli Şems'in sana konuk olmasını istiyorsan, evi kendinden, varlığından boşalt.

CC

A gönlümden hiç mi hiç gitmeyen, gir içeriye, hoşlar geldin, safâlar getirdin; a geceleri aydınlatan mum, merhaba, hoşlar geldin, safâlar getirdin.

Can ehlinin tekkesinde tatlar var, şaraplar var senden; sûfilerin canlarına cansın sen; buyur, hoşlar geldin, safâlar getirdin.

Gece otağa benzer, Ay padişaha; padişah otağa girer elbet; bizim tahtımız da senin yüzünden düzülür koşulur, tacımız da, otağımız da; hoşlar geldin, safâlar getirdin.

Tertemiz canları vakitsiz topladın tapına; a aşk sahabesine Mustafâ kesilen, hoşlar geldin, safâlar getirdin.

A bunca ayrılıktan sonra şu rahmeti gösteren, böylesine merhamete gelen; şu neşeden, şu sevinçten hiçbir yerlere sığamıyorum ben, hoşlar geldin, safâlar getirdin.

Lûtfeder misin diye şüphelere düşmüştüm; fakat bu vefa hayalime bile gelmemişti benim, hoşlar geldin, safâlar getirdin.

A gece, o Ay halvette, perdeciliği sen yap; a çalgıcı, perdeleri ula birbirine, durmadan çal, söyle: Hoşlar geldin, safâlar getirdin.

Tebrizli Şems'in perdecisinin yanına varırsan altı yönden de duyarsın bu sesi: Hoşlar geldin, safâlar getirdin.

CCI

A benden ileri ben olan, ben kesilen, gel, iki gözümde otur da Ay da nedir, göstereyim sana, çünkü Ay'dan da aydınsın sen.

Bahçeye gel de gül bahçesinin yüzünün suyu erisin, aksın; çünkü yüzlerce bağdan bahçeden, yüzlerce güllükten gülistanlıktan da güzelsin, üstün bir gül bahçesinin sen.

Boyunu görsün de utansın selvi, eğilsin, gizlesin boyunu bosunu; seni görsün de dilini çeksün süsen, çünkü ondan da üstün bir süsensin sen.

A can mumu, lûtf zamanında mumdan da yumuşaksın sen; fakat nazlanma deminde çelikten de katisın, ondan da sertsin sen.

Felek gibi dik başlı olma a nazlım, a nazeninim; felekten daha dik başlı olsan, gem dinlemesen, yular anlamasan gene de onun nazıyla yumuşarsın, yeryüzüne dönersin.

Hamza savaşırken, bu yüzden zırhını çıkarıp attı; çünkü sen cana binlerce zırhtan da üstün bir

zırhsın.

Her halvet yurdunda iğne deliği bile kapanır; çünkü sen oldun mu ev aydınlıktan da aydınlıktır.

CCII

Dünyayı arayıp tarasan sevdasız bir baş bulamazsın; fakat bu sevda dünyada görülmemiştir, eşi, benzeri yoktur.

Bütün sevdalar bu sevdanın hasretini çekerler; çünkü bunun yüzlerce kolu kanadı var, onlarınsa bir tek kanadı bile yok.

Onun bağına bahçesine karşı şu dünya bahçesinin güzelliği, hamam camekânındaki resimlerdir ancak, dünyadaki meyvelerin de ebedîliği yok, dallar da daima taze, daima yaş değil.

O, büyü yüzünden taze görünür, yaş görünür sana; fakat bir dalına yapıştın mı tacirle beraber Karun gibi seni alır, ta yerin dibine çeker.

Görünüşte sopadır, içyüzden ejderhâ; mademki Mûsa değilsin, öyle bir kahredici ejderhânın üstüne varma.

Nerde Mûsa'nın eli ki o ejderhâyı sopa yapsın; hiç aldırış etmeden boğazından tutuversin onu.

Eğer çekilip duruyorsan bil ki bu çekiş, ejderhânın çekişidir; çünkü çok açtır o, sen nasıl yiyebilirsin onu?

Onun çekişi ateşe benzer, at kendini suya; her şey zıddıyla giderilir, ateşin zıddı da Kevser gibi sudur.

Babacığım, mademki Belh'tensin, yürü, Bağdat'a git; Bağdat'a git de her an Merv'den, Heratlı'dan biraz daha uzaklaşadur.

Bu tapıda başkalarını görüp gözetmen, kul köle kesilmen iyidir; a efendi, kendine gel, aklını başına devşir de şu kuldur, öbürü köle demeye kalkma.

Donmuş, ululukla buz kesilmişsen bir güneşi ara; çünkü her donmuşa, her buz kesilmişse derman güneşten gelir.

O güneş mahşer güneşine benzer, yeryüzünde, gökyüzünde taş, kaya, dağ, tepe, inci boncuk, ne varsa hepsini eritir gider.

Eritir gider de mahşer halkı bilir, anlar ki bunların hepsi de buzdu; cüzî akılsa buzun önünde eşek gibi topallayakalmış.

Buz üstünde, sırtında yük, titreyip duran eşek, ağzını göğe doğru kaldırır da yarabbi der, bir ahır ihsan et.

Fakat Tebrizli Şems, cüzî akla yardım ederse onun eşeği kol kanat sahibi olur da Ca'fer gibi uçuverir.

CCIII

Gitmek için vakit geçti; gitme zamanı değil artık, bakmıyor musun pencereye; bakıyor da ay yüzünün ışığıyla Müşteri yıldızını bile ateşlere yakıyorsun.

Bırak pencereye bakmayı da benim yüzüme bak; yüzüme bak da gayb âleminin pencerelerini gör.

Yüzünden kuyumculuk öğreneli altına dönmüş yüzüm, altı yönden ne yana döndüyse orasını lâ'î haline getirdi, altı yön de lâ'î oldu gitti.

* Altı yön de altından düzölmüş bir öküz, böğürmesi de tıpkı altın sesi; kır o öküzü, aldanma sesine, Sâmirî'nin büyüüne kapılma.

A arslan avcısı, öküzü de altın sesine ver gitsin, buzağıyı da; çünkü sen arslansın, sâf kıvıll şarap kadehi arslanının avcısısın.

Müslümanlığa düşman kâfir saçların bize dedi ki: İncanın varsa uzaklaş, kâfirsene gel benim yanına.

Ona, bu sözleri Tebrizli Şems'ten mi öğrendin, o mu söyledi dedim; evet dedi, güzellik mührünü de gösterip ispat etti sözünü.

CCIV

Canımın içine gir de otur, çünkü bugün bir başka cansın sen; şu cihan şaşırılmış kalmış sana, çünkü bir başka cihandansın sen.

Bir güzelce salın a can selvisi, çünkü bugün bir başka cansın; bir güzelce gül a gül bahçesi, çünkü bir başka gül bahçesindensin sen.

Bütün halkın su, ekmek havasıyla yüzünün suyu eridi gitti; fakat a Yusuf, şu âlem kıtlığında bir başka ekmeksin, bir başka su.

Sen yaşayış âlemisin, bu dünya kulluk, kölelik dünyası; izinin tozu bile padişahlık eden padişaktan bir alâmetsin, vallahi bir başka esersin, bir başka alâmetsin sen.

CCV

Hayber Yahudisi'nden ibret almazsan, ondan da insafsız bulunursan canını sevgiliye nasıl ulaştırabilirsin, gönlünü o tapıya nasıl götürebilirsin?

Ateş içinde Ca'ferî altın gibi gülmedikçe Ca'fer-i Tayyar gibi uçup şu balçık yeryüzünden kurtulabilir misin hiç?

Beden, can örtüleri buldukça gönül gözü bir şeycik göremez; bu yola serserice ayak basan, hiçbir sırta eremez.

Şu alışveriş yerinde iki gözün kapalı buldukça çok ucuza mal satarsın, fakat ancak bir dağarcık alırsın.

CCVI

Aşıklara bir ateş gerek, hem de gizli bir ateş; sınınamak için erlerin akçelerine ateş gerek, ateş.

Aşk erlerinin gönüllerini padişah dağlamıştır; padişahın tahtı ortadadır; fakat padişahın çevreyanı ateştir.

Güneşi parlamış, her âşıkın penceresine vurmuş, ışıtmıştır; bizler zerreler gibi dağınık bir halde ateşin içinde oynayıp duruyoruz.

Haydin, buyurun a âşıklar, çünkü aşk, ateş yiyenlerine bir sofraya döşedi ki sofranın ortasında bir ateş var.

Bu ateşin ışığı gök aynasına vurdu da şu dönen kâinatın her yanına yıldızlardan bir ateştir yağdırdı.

CCVII

Sonucu söz şu: A dilber, sen bizi azıcık olsun, aramıyorsun; a sâkî, birazcık olsun bizi gamdan yıkamıyor, arıtmıyorsun.

Sonucu a çalgıcı, sevgilimizin hikâyesini söylemiyorsun; çok çok söylemek şöyle dursun, azıcık bile söylemiyorsun.

Benim kötü bir söz söylediğimi anlattıysa sana, kötü bir şey demedim ben, şu kadar söyledim ancak; a sevgili dedim, azıcık çabuk darılıyor, kızıveriyorsun.

Güzellikte, alımda, iyilikte dünyada sana benzer dost, sana eş sevgili yok; şeker ülkesisin, fakat birazcık suratın ekşi.

(s. 217) Şu gazele bak, baştan başa gönül kanına bulanmış; birazcık koklarsan gönül kanının kokusunu duyarsın.

CCVIII

A bir incirceğiz için bağı bahçeyi bırakıp giden, bir kocakarıcağız için hurileri elden salan.

Yenimi, yakamı yırtıyorum ben, çirkin geliyor bana, yakıştıramıyorum; dalyan gibi bir delikanlıya karakuru bir kocakarıcağız gözüyle işaret etti.

Ağzı kokan bir ihtiyarcık, yüzlerce saza âhenk vermiş, yüzlerce şarkı tutturmuş, bir akıllıyı düşürmek, elden ayaktan etmek için damdan başını eğmiş.

Kim o kocakarıcık? Gösterişçi, tatsız tuzsuz biriceği; kat kat soğan gibi, sarmısakcağız gibi kokmuşun biri.

Bir beyceğiz tutsak olmuş ona da gönlünü rehin vermiş; oysa gizlice amma da ahmak beyceğiz diye gülüp durmada.

Ne güzellik gül bahçesinde bir taze çiçek var, ne vefa memesinde bir katrecik süt var o acı sözlünün.

Ecel, gözünü açtı mı sen de görürsün onu: Yüzü keler derisi gibi hıtır hıtır, bedeni katrancağız gibi

kara mı kara.

Hayır, sus, az öğüt ver, çünkü tacirin bağlantısı pek kuvvetli; durmadan onun sevgi zinciri taciri sürüyüp çekiyor, çaresiz bir zincirceğiz bu.

CCIX

A sâkî, akıllar delilik evine göçtü, yerleşti; delilik kadehi dudağına dek kanlarla doldu.

Deliliğin mertliği, yiğitliği, yüz binlerce susuz erkeğin, kadının varlık evini ateşlere yakmış.

Delilik tarağı onun zincire benzeyen saçlarını aşkla taradı da onu bezedi mi, biz tarak gibi iki başlı olmadayız.

Böylesine bir mumun ışığında görmüyor musun ki aşk padişahından her ara bir delilik pervanesi, bir delilik fermanı geliyor.

Akıldan delilik masalını duyalı iki dünyanın düşüncesine kulak tıkadılar; canın da kulağında pamuk var, gönlün de.

Delilik sevgilisi canı ateşe yakalı, can onun yolunda demir çarıklar paraladı.

Akıl koştı, ateş gibi bir anahtarla geldi oraya; fakat delilik kilidi, zaten onu kilitlemiş gitmişti.

Akıl, Tebrizli Şems yüzünden şaşkınlığa düşünce dostlar da, biz de deliliğin delisi divanesi olduk.

CCX

Aşkının sırlarını iyiden iyiye bilseydim o yağmada ben de Yağma Türkü'ne uyardım, ben de onunla arkadaş olurum.

Onun kanlı gözleri gibi fitne arasaydım kavga gürültü koparanların arasına girerdim, onlara katılırdım.

Her çerçöp makulesi adam, şu dünyada incitmeseydi, yaralamasaydı beni sevda gibi gönüllerde yürürdüm, başlarda yelerdim.

Ay yüzlüm her gün bir başka burçtan baş göstermeseydi ben de yer yer gezmez, dolaşmazdım, bir yerde karar eder, kalırdım.

Dayanamadım onun aşkına, çünkü mermer, granit bir kaya olsam gene beni eritirdi, su ederdi o.

Varlığım aşk derdiyle gün günden eriyip gitmeseydi işime işler katardım, fakat âşık olmazdım, olamazdım ben.

Tebrizli Şemseddin'in aşk dalgası, beni yüze atmasaydı batardım, denizin ta dibine giderdim.

CCXI

Ne mutlu sabaktır o sabah ki bir çare öğretirsin sen; çareyi de kendisine çaresizliği nasip ettiğin

kişi bulur ancak.

Aşk elbiseyi yırtar, akıl teyellemeye girişir, fakat sen gönlü dikmeye koyuldun mu ikisinin de ödü patlar gider.

Ödağacı gibi bir hoş yanayım, duman gibi dağılıp yok olayım gitsin; gönlü sen yaktıktan sonra yanmadan daha hoş ne olabilir?

Gâh kahır elbisesini giyer, gelir, yol kesersin; gâh elbiseni değiştirir, gelir, kılavuzluk edersin.

* A iyiden iyiye inanmış olan, a amberler bağışlayan nefis öküzü, şu çayırdaki bir hoş yayıl, böyle bir kıyıda yayılır, ağzını tatlandırırırsan helâldir sana.

Bir dudu kuşusun ki ata, Arap tayına meylediyorsun; bir balıksın ki kıldan örülen elbiseye, ketenden yapılma libasa özeniyorsun (halbuki dudunun tayla ne işi var, balık elbiseyi ne yapacak?).

Sen sarhoş bir arslansın, avın da arslan gibi sarhoş ceylanlar; ne diye kokmuş peynire ağız açıyorsun?

Niceye bir kıbleden bahsedeyim? Bu gece herkesin bir başka kiblesi var; fakat geceyi sen aydınlatır, bir görünürsen herkesin kiblesi bir olur.

Tebrizli Şems'in lâ'linden bir nasip elde edersen en aşağı derecen gök kubbenin de üstü kesilir.

CCXII

Sen yüzündeki o örtüyü bir kaldırır, ay yüzünü bir gösterirsen gökten inen kaza gibi tövbeleri kırar geçirirsin.

A ahdi güzel, peymanı hoş dost, benim coşkunluğuma, körkütük sarhoş oluşuma bakma; bana sunduğun, başımı döndürdüğün, aklımı aldığın şaraba bak.

Önce ayrılığın eliyle âşıkları bomboş bir hale sokarsın da ondan sonra derilerine altın doldurursun.

A ay yüzlü, sen can Zümrüdüanka'sısın, konağın Kafdağı; yurdun neresi, hangi yerdesin diye senden sormaya ne hacet.

Düşünüp konuşma kabiliyetine sahip olan can, senin sözünü duyunca yüzlerce kere kendi bilgisizliğini, kendi peltekliğini, kekemeliğini ikrar etti.

A beden, Tebrizli Şems'ten başka herkesten kesildin, ayrıldın ya; artık ipekli, altın işlemeli, ağır kumaşlardan yapılmış elbiseler içindesin.

CCXIII

Ey halkın gözlerini hayran eden güzel, ey aşk ordusu, her yanı yıkıp yakan, her yanda bir virane meydana getiren dilber.

Ne kutlu bir kuşluk çağısın ki güneşe benzeyen yüzün gönül âlemini arıttı, ışıttı.

Canlar her an, senin kulunuz köleniz diye berat yazıp sunarlar sana; aşkına kulluk etmek, baştan başa

sultanlıktır.

Canlar, her an ne görürler yüzünde senin? Nedendir her zaman böyle çalıp oynamaları?

Neden her gece bekçilik ederler aşkının damında; neden her gün kapıcılık ederler kapıda?

Bu kadeh nasıl bir kadehtir ki canlara sunup durursun? Abıhayat mıdır sunduğun, yoksa can ateşi mi?

Nasıl bir sır söyledin gönüllere ki düşman oldular cana; nasıl bir dert verdin ki derman olmada o dert?

Aşkının ışığı köylüye ne öğretti de gayb levhinden her an yazılar okuyor o?

A Tebrizli Şems, şu yüce köşkten in de şu geçici dünya ölümsüz bir hale gelsin gitsin.

CCXIV

Buğra Kaan, bayram töresine Buğra Kaanlık etti; Zühre gökten indi de başhânen deliğe geçti.

Cebrâil, bir kere daha Halil'e konuk oldu da semiz buzağıyı cömertliğinden kesip kızartıyor Halil.

Konukluk günü bugün, buyurun temiz canlar; böyle bir konuklukta kafataslarının kâse olması daha güzel.

Seher çağı bana coşkun bir ses geldi; kalyadan, boraniden güzel bir koku geliyor burnuma.

Çekti de çekti o koku beni, ta mutfağın bulunduğu yere dek gittim; ışıklarla dolu bir mutfak gördüm, nurlu bir mutfak.

Aşçıya bir kepçe ver de dedim, nefsim körleşsin; dedi ki: Yürü git işine; insana nasip değil bu.

Ben ısrar edince başıma bir kepçe indirdi, başım da sarhoş oldu, kendinden geçti, aklım da yıkıldı, yok oldu gitti.

CCXV

Kadeh dedi ki: Kaldırın beni, ne vakte dek hapsedeceksiniz, ne vakte dek? Yalnız bedenim sırçadır benim, bir yerden bir yere götürürken sakın kırmayın beni.

Sâkiye sorun beni, o bilir huyumu; ben iftira edenleri sevmem, zulüm etmeyin bana.

Sarhoş oldunuz mu bilin ki bu sarhoşluğun üstünde de bir sarhoşluk var; isteyin, diledikçe dileyin, ümidimi kesmeyin benim.

Gizlice yol almadaydım, görünüşteyse sakın sakın duruyordum; siz beni cansız gibi kaptan kaba boşaltıyorsunuz, bu da gözlerinizin zayıflığından, görmeyişinden.

Güzelce yaşamayı istiyorsanız düşüncelere, sanılara kapılmaktan çekinin; görüşünüz zayıflarsa doğru olmaya çalışın; ölümden, zamanın kötülüklerinden kaçının.[\[17\]](#)

Tanrım, hastalara ferahlık veren sensin; lûtuflar, rahmetler içinde can gibi gizli olan sensin.

Sana yalvarsınlar, yakarsınlar diye hasta ettin kulları; çünkü sensin feryatları, figanları satın alan.

Hepsi de dertlerine derman aramada; dertlerinin dermanıysa seni arıyor, seni istiyor; çünkü sensin derdi de yaratan, dermanı da.

İnsanı halkın kapısına düşüren dertler, önceden meydana gelen bir perdedir; sonu, sonucu sensin, sonunda senin kapına başvurulur.

Nerde bir bağlanmış, kapanmış iş varsa, o işe gözü kapayan sensin; nerde bir iş revaç bulur, aydınlanırsa o parlayan parıltı sensin.

Onunla yatışsınlar diye yaralılara feryat bağışlarsın, fakat gerçek âlemine bakarsam derdimizle feryat eden gene sensin.

(s. 218) Sensin diyen de vallahi sensin; sensin bu meydanda top, sensin çevgen, gene de sensin şu meydandaki oyunu seyreden.

Bunu birisi inkâr eder, deliller koşmaya girişirse onun nefsindeki vesveseler yüzünden deliller koşan da sensin.

Birisi sensin der de bu sözünden de korkarsa onun canında korku perdesine gizlenen, korkan da gene sensin.

Bir düşünceyle gül bahçesi edersin zindan bucağını; her zindanın eziyeti sendendir, her gül bahçesinin zevki senden.

Bir işi biri ister, öbürü istemez; onları bu aykırılığa sen düşürdün, sensin onların fitnesi, sınanması.

O, bunun sevgilisidir, gene o, öbüründen nefret eder; gözleri bağlayan sensin, gözün, gönlün kıblesi, varı yoğu sensin.

Yüz binlerce şekli, sûreti, bir şekle, bir sûrete kul edersin, sanki o padişahdır; hayır, tuzaktır o padişahlık, sensin padişah.

Kulluk da, sahiplik de, padişahlık da hep senin yazındır; bu mektebin eğri yazısı da sensin, doğru yazısı da sen.

Bedenlerimiz evlerdir, canlarımız o evlerde konuk; bedenlerle canlar senin gölgen, sensin o konuğun canı.

Elimizi ibadete atar, gözümüzü imana dikeriz, imanın da sen olduğunu bize gösterirsin ümidiyle.

Lûtuf elini, ihsan elini başımıza koy; aydın gözlerimizi sana dikmişiz, ihsan et bize, o ihsan da sensin zaten.

Gafletimiz de seninle işe yarar ancak, uyanıklığımız, ayıklığımız da; zaten uyanık sensin, bu bakımdan gafletimizin aslı yok bizim.

Sana tövbe etmek, temelinden saçma bir şey, tövbeyi bozmaksa ondan beter; canlar ahitlerinden döndülse bile o ahit de sensin zaten.

Altın gibi, bakır gibi, akıyk gibi canları yetiştiriyor, olgunlaştırıyorsun; ne şaşılacak şey, maden yalnız sensin, nasıl oluyor da mücevherler çeşitli oluyor?

Gündüzün bizde sayısız, sonsuz huylar, sıfatlar vardır, geceye dek çeşitli sıfatlara bürünürüz, fakat gece oldu mu o sıfatlardan arıtırsın bizi; sıfatlara sahip olan sensin zaten.

Gündüz, ta geceye dek birbirimize böylece acır dururuz; fakat gece olunca bütün bu acımlar sana ulaşır; çünkü acıyan sensin.

Dünya padişahlarıymış, sarayda, sayvanda hüküm sürüyorlarmış, aslı yok; biz bildik ki sarayda, sayvanda hüküm süren tek sensin.

CCXVII

Tellâl, her topluluğa karşı bağır: Müslümanlar, kaçmış bir kul gördünüz mü hiç?

Ay yüzlü, misk kokulu, âlemi birbirine katan, naz vaktinde tez giden, barış deminde yavaş gelen bir kul.

Lâ'l kaftanlı, güzel yüzlü, şeker mi şeker bir çocuk; selvi boylu, şuh gözlü, atılgan, çevik bir çocuk.

Kucağında bir rebâb, elinde bir yay; güzel, gönüller çeken, canlara sinen bir nağmedir tutturmuş.

Güzelliğinin bahçesinde bir meyve var mı kimseciklerde; yahut güzelim gül bahçesinden, kokmak için bir demet gül var mı birisinde?

Bir Yusuf ki değerini vermede Mısır padişahı bile müflis bakışından, her yanda Yakub gibi bir gönlü yaralı var.

Onun izini bulana, ona ait örtülü, kapalı bir söz söyleyene tatlı canımı vereceğim müjdelik; helâl olsun.

CCXVIII

A güzellikte, iyilikte sözle anlatılamayacak, dille övülemeyecek bir hale gelen Ay, feleğe nice devlet kapıları açmışsın sen.

Nice Uhud dağlarını gönül yolundan söküp atmışsın, biricik Tanrı'nın nice sıfatlarını gözlere göstermişsin.

Yeryüzündekilerin ağızlarına o balı çaldığın demden beri balarısı gibi uçuşmada canlar.

Kendini kendinden bezdirdiğin akıl, ne de sersemdir; tutup kaptığın, kendine aldığı can, ne de hoştur, ne de güzeldir.

* Gözsüzlerin yanlışlarla dolu sözlerini duydun mu, hiç unutmadığın Elest demindeki sözlere dal, kulağın o sözleri duysun, onlarla neşelensin.

Aşağılık kişilerin zehirli yüzlerine pek az gülmüşsün; övmüşsen bile çerçöp makulesi kişileri, şu dünyada zor yüzünden övmüşsün.

Öyle tatlar var sende, öylesine tatlısın ki yağlıya ballıya boş vermişsin; kendi yağınla kavrul, kendi balınla tatlan, zaten pâluzesin, tattan, lezzetten ibaretsin sen.

A her dâvası mâna olan, mânadan da ileriye varan, dâva ettiğin her şeyde dâvandan yüzlerce kat ileri gitmişsin sen.

Bir ömür boyunca Tebrizli Şems gibi birini arayıp duruyorsun amma beyhude gamlara dalmışsın; bulamazsın.

CCXIX

A biteviye abıhayat getiren ateşli dilber, nerden de getirmişsin bu suyu? Gerçekten de bu sefer cana canlar katar bir su getirmişsin.

Tanrı ışığından öyle bir güneş getirmişsin ki bulut gibi doğuyla batıyı kaplar; şimşek gibi her yanı deler, yırtar.

Seni görüp şaşırarlara, yüzüne dalıp kendinden geçenlere yolu, konağı sorma; çünkü sen onlara ululuk ışığının parıltılarıyla vurmuşsun, onları hayran edip gitmişsin.

Ölümsüzlük ilinden böylesine coşkun bir deniz getirdikten sonra bir can, tutar da ölürse ahmaklıktır doğrusu.

Âşıklara kazadan, kaderden korku yok; çünkü sen kaderi sarhoş etmiş, kazaya uğratmışsın.

Canımız senin neşenle derisine sığmıyor, çünkü bu cana canlar katan güzelliği bizim için getirmişsin sen.

A Tebrizli Şems, cefalar ettin amma şu kadar biliyorum ben: Her cefa ile de yüzlerce vefalar ettin sen.

CCXX

Her parça böylece aslının aslına kavuşuyor; ne hoş bir âlem, ne güzel bir seyir.

Her yana elinde sürahisiz bir şarapla gelmede; her tarafta gözüne ayık bir dilber görünmede.

Öyle bir dilber ki lâ'î dudaklarından bir koku alsan mermer kaya bile canlanır, akıl fikir sahibi olur.

Şarap, sevgilimin dudaklarından bir sıfat çaldı da o dudağın aşkıyla sarhoşa can kesildi.

Seher çağı, bir manastır yolunda bir keşiş, yoldaş oldu bana; dikkat ettim de gördüm, o da benimle derttaş, o da benim işime gücüme dalmış.

O iyi huylu arkadaş bir sürahi getirdi; o sürahidan canım kendinden geçti, sarhoş oldu gitti.

Bu kendinden geçiş âleminde de Tebrizli Şems, çaresizlere buluşma çaresini gösterdi.

CCXXI

Ah o gönüle dadılık, tayalık eden Tanrı gölgesi, ah; güneşi, iki dünyaya da gölge salmadı gitti.

Güneşi de zerre gibi oynatır, göğü de; her şeyi birbirine katar, her şeye yeniden yeniye güzelliğinden bir sermaye verir.

Aşkı da, âşıkı da ne hoş güldürüyorsun, ne güzel oynatıyorsun; sevgi veriyorsun, akli yakıp yandırıyorsun, eşin, örneğin yok, başına buyruksun, dilediğini yapıyorsun.

Can, gözde oyandan bir iz, bir sermaye bulduğunu görmüş de aşkıyla borç olarak bir göz daha almış.

Dişleri dökülmüş ihtiyar bile aşkıyla yüzlerce hırsla düşmüş, kahırlara uğramış; irkilmez akıl bile aşkıyla kendini yitirmiş, hercai olmuş gitmiş.

Varlıktan da yüz binlerce yıl öte yandasın sen, yokluktan da; fakat gönül alçaklığından yokluğa bir hoş komşuluk etmedesin.

A Tebrizli Şems, sen bir hilim dağısın, iki âlem de tahtın senin; gizli-açık bir kayadan bakadur bize. [\[18\]](#)

CCXXII

Ah o şimşekler çaktıran güzel düzenbazın yüzünden; her çaresizin canına bir yıldırım düşmede onun canından.

O ateş gibi dudaklardan yalım yalım ışıklar vurunca mermer kayanın içinden bir inci denizidir coştı, köpürdü.

Bu yüz parça olmuş gönül, can kapıcısına rüşvet verdi, perdenin önüne geldi de hoş bir halde tek bir parça kesildi.

Cennet sekiz bağdır, sekiz bahçe, her biri bir defter sanki; bu sekiz defter de bir yere toplanmış, o yüzde, o yanakta seyret hepsini.

Şu gönlüm, a neşe, a çalgı çağanak madeni, aşkınla bir dükkâna girdi, hem dükkânda, hem aynı işte bir hoş arkadaşlık edip durmada.

Nasıl bir kuştur şu gönlüm ki develer gibi ıhlamış, diz çökmüş, yahut da devekuşu gibi yalımların çevresinde sanki ateş yiyor, ateşle gıdalanıyor.

Aşkının güneşinden zerreler Ay'a döndü, kutlulukla gökyüzünde her an bir yıldız doğuyor.

Şeklini, yüzünü görmemişler, fakat birer birer anlatıyorlar; hani tıpkı Meryem'in nuruyla beşikte konuşan, Rûhullah Mesîh gibi.

A Tebrizli Şems, gönül hallerinde bu birbirine aykırı, bu birbirini tutmaz değişiklikler de ne? Hem aşkıta konaklıyor, hem âvâre oluyor aşktan.

CCXXIII

Can mumunun ışığına karşı gönül bir pervaneye benziyor; gönül, sevgilinin mumunun ışığında bir ev kurmuş, bir yurt edinmiş.

Bir yüceler yücesi, bir arslan avlayan, bir aşk sarhoşu, bir fitne; sevgilinin yanında ayık, akli başında, kendisiyle kalınca bir deli divane.

Görünüşte öfkeli, içten barışçı, acı yüzlü, fakat şeker mi şeker; bu kadar yakınlıkta bir yabancı görmedim dünyada.

(s. 219) Binlerce görgü sahibi akılla gene de mumun yüzünü gördü mü kanadı ayağına takılır, düşekalır sarhoş.

Aşk ovalarının alanını ateş harmanı sarmış; buğdayı ateşten, canıysa bir kadeh ancak.

Gönlümün halini örtüsüz, perdesiz söylesem bütün dünyayı Tur Dağı gibi nur kaplar.

Mum mu diyeyim, yoksa sevgili mi, dilber mi, cana canlar katan mı? Canın ta kendisisin, selvi boylusun, bir kâfirsin, bir sevgilisin sen.

Tahtının önünde ihtiyar biri, ayağını vura vura sarhoşça oynamada; fakat o, bilgi deryası, buyruğu yürür biri, bir akıllı fikirli er.

Bilginin eteğini dişleriyle tutmuş amma aşk kerpeteni de onda bir diş bile bırakmamış.

Ben, o ihtiyarın ışığına şaşkın, o, sevgilide yok olmuş gitmiş; onun ayna gibi bir yüzü var, benim tarak gibi iki başım.

O lâtif ihtiyarın güzellik ışığında kocaldım gitti; ben ona pervane kesildim âdeta, onunsa benden hiçbir pervası yok.

Sonucu, a bilgide kâinatın ustası dedim, hünerle lûtufluk iklimlerini bir köşk haline getir, orda bir yurt kur.

A keskin gözlü, a ileriye gören dedi bana, benden pîrce, sapasağlam bir can öğüdü duy.

Bilgiyi de, filozof bilgini de, filozofimizi, edebimizi, hünerimizi de bir gül yüzlü inci tanesinin önünde gark olmuş gör.

Bir de baktım, ne göreyim: Bir can, bir gönül âfeti; a Müslümanlar, aman bir yardım, bir yardımcı bana.

Bütün bunları örtülü, kapalı söyledin, artık aç şunu; hasetçilerden gam yeme, mertçesine anlat:

Tebriqli Tanrı ve din Şems'i, öyle bir efendiler efendisidir ki bu sözün geri kalanı, aşkıyla önüne ön bulunmayacak bir yere geldi, dayandı.

CCXXIV

Can, yüceler yücesi Şemseddin'in yüzünden bir kara sevdalı oldu gitti; sevdaların karanlığında bir

bilgisi var onun.

Bahtım Şemseddin'in havasında bir yücelik buldu, hem öylesine bir yücelik ki vehim bile onun ötesinde bir yücelik bulamaz, vehim bile onun ötesine geçemez.

Bu aşktaki sevdam öylesine yüceldi ki bu sevda yüzünden aşağılığı bile fark edemiyor yücelikten.

Sevda dalgası, delilik dalgası, onun yeliyle öyle coştı, öyle kabardı, köpürdü ki o dalganın üstünde çerçöp mesabesinde kaldım, yerden yere yuvarlanıp gidiyorum.

İrkilmez, şaşmaz aklım, denizinin coşkunluğunu gördü de şaşırdı kaldı; bu coşkunluğu bastırmaya Akl-ı Küll'ün bile gücü yetmez.

Delilik mushafını gördüm, ondan bir âyet okudum da deliliğimden bilgim de silindi gitti, Kur'an okuma bilgisine sahip oluşum da.

Aşk, geceleri gönüllerde tek başına gezen bir hırsızdır; yalnız aklı çalar, tek olarak onu yağmalar gider.

Bu sevdadan önce gönlün de kendi aklınca reyi, tedbiri vardı, gönlün de; fakat suya battıktan sonra artık reyin, tedbirin ne faydası var sana?

Yürü, âşıkların tımarhanesine var da her tarafta bir deli gör, her yanda bir divane seyret.

Dün aşkı gördüm, gönlümün damında ayrılıktan kan ağlıyordu, kanlı gözyaşları saçıyordu.

Aşkına düşmede şu özellik var a gönül: Alçaltır adamı amma o alçalıfta bir yücelik de var.

Durup dinlenmeyen, göçüp giden canım, ona sahip oldu da bu yüzden ölümsüzlüğe erişti.

Bir ancağız bütün boş işleri bırak da her solukta can bağışlamayı, her an Mesîh kesilmeyi seyret.

Canın, bir solukluk anda aşkının perdesi altında bir yıkansa Meryem gibi bir soluktan İsa doğurmayı görür, anlarsın.

Meryem gibi babasız çocuk doğurdun mu da şu kıpkızıl yanağın sararır solar, safrana döner.

Herkesin tapısında hizmetçi olduğu, kul köle kesildiği Şemseddin'in adını anadur da şiirin parlansın, nazmın güzelleşsin.

Benim şiirimi kan gör, şiir görme; çünkü aşkıyla gözden de kanlar sızıp damlamada, gönülden de.

Kan, şarap gibi köpürüp kaynadı mı üstüme başıma, elbiseme bulaşmasın diye onu şiir rengine sokar, şiir haline getiririm.

O padişahın tapısında bir gözcüydüm, bekçiydim ben; şimdiyse ayrılığıyla canımı üzüyor, eziyorum işte.

O lûtf güneşinin devlet kuşuna düştü de onun havasıyla gönül, gurbet ellere gitti, anka gibi görünmez oldu.

Güzellikte, alımda, dünyada tektir o; bu yüzden de zaman da cana bir yalnızlık âdetidir, verdi.

Her solukta miskininin kokusunu almak istediğim, her an o kokuyu aradığım ceylandan nasıl ümidimi keserim?

Ah bana, eyvah bana o kanlar döken Mirrîh yanaktan; ah bana, eyvah bana o yağmacı, kâfir güzel gözlerden.

Akıl, onun aşk dehlizlerinde yüzünü topraklara döşemiş bir âşık; söz söyleyiş, onun ordusunda ya bir davulcu, yahut borazancı.

O, benim bütün derdimi, bütün zahmetimi görür; görüşü yoktur diyemem ki ona.

Bir an sevda rengine boyanmış canıma baktım da gördüm ki kıvranıp duran, coşup köpüren şaşkın bir o.

Ne oldun dedim ona; dedi ki: Benden elini yıka, bugünlük, yarınlık değil bu aşk, tutulmuşum gitmiş ona.

* Hangi şehirde onun aşk Nûşirevan'ı buyruk yürütüyorsa, o şehirde can bağışlamada bir Hâtem-i Tayy vardır.

Nerde onun aşk kadehi dönüyorsa, orda akıl candan geçmiştir, görünmez olmuş gitmiştir.

Gece yarısı hayali gönüle geldi; artık seyret, her yanda bir Yusuf gör, her tarafta bir huri.

Buluşma anında dudaklarından dökülen şekerlerle canlar; her kılının ucundan şekerler damlayan bir hale gelir.

Aşkı, şarap gibi ne kadar eskirse o kadar daha fazla sarhoş eder insanı; artık canın gençliğini nasıl anar, kocalıktan nasıl bahseder?

* Şu aşk zincirini oynat, şakırdat da coşkunluğumu arttır; sevda denizini kabart, köpürt de deliliğimi fazlalaştır.

Ne şaşılacak denizdir bu ki senin kadrinin inceliğinden bir katre olmuş; boyuna deniz olmuyor.

Aşkının yara yurdu olan şu akli fikri iyileştirmek için o misk kokulu saçların amber ezmede.

Şu zamandaki Yusuf'ların, fitneler koparan güzellerin yüzleri, yoksulluktan hep ona başvuruyor, hep onun güzelliğiyle bezeniyor, güzelleşiyor.

O, Mûsa olsa Musevîliği tamamıyla öğrenirim; İsa olsa Hıristiyanlık dinine girerim.

Cana meylederse hava gibi, can kesilirim; dünyaya yüz tutarsa dünya ehli olurum.

Canım, ayrılığıyla sofraya gibi dürülür; tandırından çıkan bir parçacık ekmekse onu yayar, döşer.

Nefis de, şeytan da lûtfunun gurur yaylasında yayılır; affedeceğine dayanır da insana kötü buyruklar buyurur.

Yüzündeki örtüyü bir an açsa nefsin nefisliği kalmaz; şeytan, yürekli bir er kesilir.

A seher yeli, Tebriz'den bir avuç toprak getirsen de gözüme, başıma serpsen, canım sana kul olurdu, köle kesilirdi.

Canlar, canı düşüp koşanı sever, onu ister; o, akıllıların dilindedir, âşıkların gönlünde.

* Dillerde olan geçip gider, bense batanları, dolunanları sevmem; gönüllerde olan, ölümsüzlüğe eren güzelim işlerdir.

Gönül göğe benzer, dilse yeryüzüne; yeryüzünden göğe dek pek zorlu, pek uzak konaklar var.

Gönül bulut gibidir, göğüslerse damlar sanki; şu dil de tıpkı oluktur, yağmurlar ondan akar.

Su, gönülden göğüslere dek temiz gelir; fakat göğüs bulaşıksa, pisse sözlerin hepsi boştur, kötüdür.

Suya, buluttan yağmuru emen kavuşur; oluşunda istidat, kabiliyet bulunan adam, suyu elde eder.

Başka oluklardan su alan dam, hırsızdır; başkalarının damından su çalan, bir nakilcidir, rivayetçidir ancak.

Gözünün yaşından gül biten, nerkis açan kişidir âşık; nerkisler derip devşirence demetçidir.

Terazinin kefeleri, tartı zamanı birbirine denk olsa bile dili eğriyse o terazi bozuktur.

(s. 220) Canının hali, kokusu, rengi örtülü olan kişinin söylediği her söz, anlama bağlıdır, anlamlı ilgilidir.

Mesleğinin eri olan bir hekim, hastaya acı ilaç bile verse zulüm ediyor gibi görünür amma adalet sahibidir.

Ayak karanlıkta bile ayakkabısını bilir; gönül, zevk yoluyla bu hangi konaktır anlar, duyar.

Şu tufanda gönüldesin, Nuh'un gemisinde, hoşsun; konak korkulu amma yüreğin oynamasın, ürkme kardeş.

* Kimi tanımak, öğrenmek istiyorsan düşüp kalktığı kişiye bak; çünkü devlet, ikbal sahibi olan, dünyada devlet, ikbal sahibiyle düşer kalkar.

* Sana hoş gelmeyen şeyi başkalarına sen yapma; bu huy, bu tabiat herkesi, her şeyi kavrayan bir huydur, bir tabiattır.

Her gizli sözü duymamak için kulaklarına pamuk tıka; çünkü sen her rengi kabul eden salt bir rûhsun.

Kimin canı yedinci kat göğün havasını aştıysa, odur kurtulan; onun can soluklarıyla gıdalan, besmeleyle kesilmiştir, temizdir o er.

Bu hava pusudadır, adamı yoldaşsız gördü mü, o yapayalnız adama işte der, şu adamcağız gaflet içinde.

Buluşmak istiyorsan buluşanlarla düş kalk; anlama ulaşıldan ulaşma dile.

Sarhoşların çevresinde dön dolaş; şarap az gelse bile kokusu gelir hiç olmazsa; fakat akli başında olan, nerden bilecek şarabın tadını?

Her sorunun cevabında nüktele belle de sınanma vaktinde üstün bir er desinler sana.

Kendi noksanın yüzünden olgunluğa erişemiyorsan, Tebrizli Şems, bu zamanın olgun eridir, ona ulaş, olgunlaştırısın seni. [\[19\]](#)

CCXXVI

A koşup duran, canın bile şaraplara bulanmış, nerde şarap içtin, bu şarabın bulunduğu yere nerden yol buldun?

Hangi gözle karanlıkları aştın, bu yolsuz yolu hangi ayakla aldın?

Hangi elle zamanın olaylarından el çektin de gönüller alan bir güzelin güzelliğinden bir aynaya sahip oldun?

Binlerce kere kendi kanını dökmedin mi; binlerce kere diri olduğun halde ölmedin mi?

Binlerce kere sınanma potalarında bakır gibi sızmadın mı, erimedim mi?

Ateş denizinde kol kanat yakmadın mı sen? Göklerin üstünde ayak yormadın mı sen?

Ayakkabılarında bu yolun bir tozu bile yok; bütün bunlardan ötedesin, perde ehlin sen.

Güzünü aç da bize bak, sonucu bir cevap ver; çünkü sen bilgi denizi içindesin; sâfsın, tortulu değilsin sen.

Canım dedi ki: Zamanede herkesin kendisine kul köle kesildiği, tapı kıldığı ulular ulusu Tebrizli Şemseddin'in lûtuflarıyla yol yitirmişsin sen.

A taş yürekli, ele geçirdiğin şu delillerin ötesinden bir baksa sana,

Çaresiz, ilaçsız bir taş bile olsan mücevher kesilirsin, hem de sayıp döktüğün cinsten.

CCXXVII

Çalgıcım sarhoş oldu, parmağını tefe vurmada, uşşak perdesini candan, gönülden, pek parlak çalmada.

Yükünüzü bağlayın a dostlar, iki dünyanın padişahı Arş'ın en yücesinde durmuş, sancak çekiyor.

Peygamberler de, erenler de tapısında şaşırılmış kalmış; Yahya da, Davud da, Yusuf da ne hoş takla atmada.

İsa ile Mûsa da kim? Kapısının iki çavuşu; Cebrâil bile onun afsunuyla neliksiz-niteliksiz büyüler yapıyor.

İbrahim'in canı, onun iştiağıyla deli divane olmuş da kılıcı İsmail'in, İshak'ın boynuna çalmada.

* Ahmed ona, ah, kardeşlerimi görseydim, onlarla buluşsaydım diyor; onu özleyişteki sonsuzluğa Sıddıyk, gerçektir de gerçek demede.

Leylâ, Mecnun, yoklukla hasret ahı çekip duruyor, Husrev'le Şirin, zevk, neşe âleminde onun aşkıyla parlak kadehi içip içip kendinden geçiyor.

Tebrizli Şems, sarhoş bir halde durmuş, elinde yay; zehirli oku ahmak kişinin canına atıyor.

Rüstem'le Hamza bile ona karşı ancak bir kılıç, bir kalkan; o, gözü pek, Hişâm'ın boynunu vuruyor Hayder gibi.

Kimdir o kişi ki dünyada böyle bir erlik gösterebilir? Ancak Tebrizli Şems'tir ki dolunayı bile ikiye bölüyor.

İnkâr eden, onun aşkının havasını kınar amma a Husâmeddin, sen yaz o aşk padişahının adını.

* Kim Tebrizli Şems'in adını duydu da secde ettiyse, onun canı o tapıda makbul olmuştur, ben Tanrı'yım narasını atar durur.

Köpekler gibi uzakta durup havlayan, bak, bak deyip duran, inkârcıdır, yüzü karadır, rahmetten kovulmuştur, ebedî olarak o tapıdan sürülmüştür.^[20]

BAHR-Ī REMEL

–MÜSEDDES–

fãilâtün fãilâtün fãilât

— A —

I

(s. 221) O gül renkli yüzünü gösterdin mi neşeden taşı toprağı raksa sokarsın.

Şaşıırıp kalmış âşıkların hatırı için bir kerecik daha örtüden baş çıkar, yüzünü göster;

Göster de bilgi, yolunu yitirsin; aklı başında olan hünerini, marifetini kırsın geçirsin;

Su, senin aksinle inci kesilsin; ateş, savaşı bıraksın.

Senin güzelliğın olduktan sonra Ay varmış, istemem onu; salkım gibi iki üç kandilceğizle ne işim var?

Senin yüzün varken kirlerle, paslarla dolu gökyüzüne ayna demem ben.

Üfürdün de şu daracık dünyayı başka bir şekilde, yeniden yarattın sen.

A Zühre, Mirrîh'e benzeyen Şems'in havasıyla yeniden o çenge bir düzen ver.

II

Bir sevgilim var ki sevgisi canı ciğeri yakıp kavuruyor; yürüyüp gezmek dilerse gözlerimin üstümde yürüsün, gezsın.

Rızkım, gıdam, onun olduğı gündür; günüm de o gündür benim; hey gidi hey, ne de hoştur o günün gıdası, ne de hoş.

* Bizi yok edip giderse ne olur yâni? And olsun ki razıyız, Tanrı dilediğini yapar.

Dikeni güllere sermayedir, perdeleri açmada lûtuflar, ihsanlar sahibidir o.

Ne söylediysen, ne duyduysan hepsi kabuktur, aşkın içi, özü, açılacak bir sır değildir.

Tecellilerle yetişen özlü kişi kabuğa, deriye kaani olur mu hiç?

Ben sustum, derdini söylemiyorum, fakat şarabı susmuyor; temkinsiz dosttan sen koru bizi. [\[21\]](#)

III

Seni şehvet ateşinden çekip getirdim de tekrar o ateşe attım, o ateşin içine yaidım seni.

Söz gibi gönlümden doğmuşsun, gene söz gibi yutuverdim seni.

Benimlesin de benden haberin yok; gözünü bağladım, büyücülük ettim sana.

Her kötü göz seni incitmesin diye incittim seni.

Yürü, cömertlikte bulun, rahmetler saç; merhametler etmedeyim, çok cömertim sana.

IV

A özü sözü güzel anlayışlı er, geceye dek bizimsin bugün, bizimsin, bizim.

Geceye dek bugün iştetimiz var, neşemiz, zevkimiz var; buyurun a temiz yürekli dostlar, buyurun.

A her çalgının, her semâ'ın canına can olan, ay yüzlüsün, ay yüzlüsün, ay yüzlü.

Şekerlere güller serp, merhaba ey şeker madeni, merhaba.

Ömrün vefası yoktur, ancak sen öyle bir ömürsün ki vefalısın, vefalısın, vefalı.

Pek garipsin, pek garipsin, pek garip; nerelisin, nerelisin, nereli?

Kiminlesin, sırdaşın kim? Tanrı'ylasın sen, Tanrı'ylasın, Tanrı'yla.

A ressamın elinden çıkan seçme resim; nerde ayrılık sana, nerde ayrılık, nerde?

Herkese yabancısın da yalnız onun gamıyla bildiksin, onun gamıyla, onun gamıyla.

Her bir zerren, her bir parçan, göklere Rabbimiz sesini salmıştır, Rabbimiz, Rabbimiz.

Ne diye gönlün kırık? Sen kır geçir gönülleri, sen kır geçir, sen kır geçir.

Nihayet ey can, her şeyin önüne sonsun sen, sonsun sen, sonsun.

A Yusuf, padişahlık mevkiendesin amma sancağın yok, sancağın yok, sancağın.

O mevki kayserin köşküne çevirdin; kimyasın sen, kimyasın sen, kimyasın.

Sana nasıl bir tek eren diyeyim? Yüz binlerce erenlersin sen, yüz binlerce erenler, yüz binlerce.

Her Huseyn'in haşredileceği yersin eğer şimdi Kerbelâ isen, Kerbelâ isen, Kerbelâ.

A can, güzel bir sakasın, güzel bir saka, güzel bir saka; fakat tulumu kapat.

V

Gönül buğdaya benziyor, bizse değirmeniz sanki; değirmen nerden bilecek bu dönüş niçin?

Beden sanki taş, suyu da düşünceler; taş der ki: Olayı su bilir.

Su da, değirmenciye sor der; şu suyu aşağıya akıtan o.

Değirmenci der ki: A ekmek yiyen, şu değirmen dönmeseydi kim ekmekçi olurdu?

Olay uzar gider, sus; Tanrı'ya sor da o söylesin sana.

VI

A parlayan, her yanı ışıtan güzel, a ölümsüzlüğün canı; a gökyüzünde, havada Ay'ı koruyan.

Sen bütün vasıflarıyla Tanrı rûhusun; perdeleri açansın, lûtuflar, ihsan denizisin sen.

Âşıklara alabildiğine lûtuflarda bulunur, olabildiğine adalet gösterirsin; sonra da razılık

bakışlarıyla diriltirsin onları.

Ceylan gözlerle yiğit erleri avlarsın; aşka düşürür, herkesi kul köle edersin.

İsa'nın kavmi, ölüyü nasıl dirilttiğini görselerdi İsa budur derler, öbürünü inkâr ederlerdi.

Nerde Mûsa? Şimdi olsaydı da onun sözlerini duysaydı, işlerini görseydi Hızır'la buluşmazdı, bir güneğiz bile onunla eş dost olmazdı.

Âdem atamız şimdi olsaydı da onu bilseydi, anlasaydı cennetten çıktığına ağlamazdı.

Ayrılığı bir ateş, sevgimizse ateşin ta dibi; a şefaatçi, söyle, nerde bir yardımcı bize?

Yüzü öylesine bir ateş ki ayrılık ateşimizi söndürüyor; ateşleri söndüren ateşi kim görmüştür?^[22]

VII

Sen abıhayatsın, suvar, kandır bizi; sen anlamlar denizisin, suvar, kandır bizi.

İstek testilerini getirmişiz, gelmişiz sana a ikinci Hızır, suvar, kandır bizi.

A can denizi, canlarımız sanki balık, senden yardım diliyor; suvar, kandır bizi.

Eksiklik yolundan gelmiş, hiçbir şeye gücü yetmezliğimizi armağan getirmişiz; suvar, kandır bizi.

Husrevlerin destanlarını işitmişiz; sense o destanlardan da üstünsün, suvar, kandır bizi.

(s. 222) Akıl şüphelere, vesveselere düşmüş, çünkü sen şüphenin de üstündesin, suvar, kandır bizi.

Yarı akıllı, aşkınla ne yapabilir? Sen akıllıların deliliğisin; suvar, kandır bizi.

* Dünya Kâbe'si, senin yüzünden Tebriz oldu; A Tanrı Şems'i, a Rûkn-i Yemânî, suvar, kandır bizi.^[23]

VIII

Âşıkların arasına akıllı biri gelmesin; hele o kızıl kaftanlının âşıklarına yaklaşmasın bile.

Akıllılar uzak olsun âşıklardan; uzak olsun külhan kokusu seher yelinden.

Bir akıllı gelirse yol yok ona, bir âşık gelirse yüzlerce merhaba ona.

Veriş, bağışlayış meclisidir; pek tutumlu akla uyup aşkta nekesliğe kalkışmak vebale girmektir.

Akıl ışığından aşk utanır; gençlikte kocamak kötüdür.

A âşık, tezce gel eve; aşksız ömür geçirmek, ömrü heba etmektir.

Tebrizli Şems, cana el atmaz bile; yürü a beden, elini gönüle at da çık dışarı.

IX

Ödağacıysan buhurdana gel, damdan atarlarsa seni kapıdan düş, gir içeriye.

Yusuf'un sen, kuyuya atılmaktan, zindana düşmekten kurtulmana çare yok; kahır zehrini şeker say.

Tanrı uludur demen bir töredir, bir âdet; ulunun malıysan ulucasına gel.

Köpekler de nasıl içer kızıl şarabı? Arslansan kızıl şarap gibi gel.

Ne diye altın arıyorsun? Kendi bakırını altın et; altın olmuyorsa gel o gümüş bedenliye.

Zenginlerin gözleri kupkuru, yoksullarınsa nemli; a âşık, sen kupkuru da değil, nemli de değil, o iki şekle de bürünme de öylece gel.

* Melek sıfatlarına mahremsen, melek gibi erkeklikten de, dişilikten de münezzeh ol da gel.

Yolculukta gönül sıfatını elde ettiysen, gönül gibi ayaksız gel, başsız gel.

Lâ'î dudakları buyurun derse, granit değilsen, mermer değilsen gel.

Dünya mademki Şemseddin'in yüzünden ışıklarla doldu; a gönül Tebriz'e başını ayak et de gel.

X

Kazadan, kaderden gafletteydin; fakat kaza, kader silahdarından yaralandın işte.

Sonunda ne iş oldu böyle ansızın? Evet, böyledir kazanın, kaderin işi böyle.

Hiçbir gül gördün mü ki dünyada hep gülsün, kaza, kader dikeninden ağlamasın?

Kazaya, kadere mahpus olmayan, kaza, kader tarafından yaralanmayan, boyuna parlayıp duran hiçbir baht, hiçbir devlet yoktur dünyada.

Hiçbir kimse hırsızlamaca bir günlük bir zevke ermemiştir ki sonunda kaza, kader onu salkım gibi asakoymasın.

Kazanın, kaderin oyunlarına karşı hiç kimsenin hilesi, düzeni fayda etmez.

Dostlar bu kazaya, kadere hizmet ederler; gerçekten de kazaya, kadere canlarını feda ederler.

Şekil öldü amma kazanın, kaderin çok çok yardımıyla can kaldı, ölmedi.

Ceviz kırıldı, içi olan can, kazanın, kaderin ambarında helvalara doldu.

Ateşe giden özsüzdü; içi çürüktü onun, kazayı, kaderi inkâr yüzünden.

Sevgiliye gidense kutluydu; can özünü seçmişti, kazanın, kaderin dostu kesilmişti.

XI

A benim gönlümde sırlar söyleyen, a kul için işler pişirip kotaran.

A hayali, gönüllerin dert ortağı; a güzelliği, gül bahçelerinin parlaklığı.

A neşeler bağışlayan cömert, vergili eli, defalarca bu yoksulun elinden tutmuş olan.

A eli incilerle dolu bir denize benzeyen, lûtfun tabanımdan nice dikenler çıkarmıştır.

Senin için sarıklarını verenlere karşılık olarak nice başlar bağışlarsın sen.

Zaten iki dünya da sana karşı nedir ki? Ambarlardan düşmüş bir tek buğday.

Dünyayı besleyip yetiştiren lûtf güneşin her zerreye bağışlarda bulunmuştur.

Hileler yaparız, düzenlere başvururuz amma çaresizlikten başka bir çare yoktur bize.

Tebrizli Şems'in ışıkları parlayınca cehennemden de eminiz, ateşlerden de.

XII

Rûh zeytinyağıdır, ateşe âşıktır; âşık nasıl sevgiliyi ararsa o da öyle ateşi arar.

A ışık azlığından tefesini, tarağını işletmeyen çulha, rûh bir zeytinyağıdır ki kandilin ışığına ışık katar, ışıktan kandili can ışığıyla.

Şehvete müptelâ can, şehvete düştü mü sevgili görmeye gönül vermez ona.

Bu bakımdan da dostu bir sebeple, cennete girmek ümidiyle, cehennem korkusuyla sever.

Ateşten doğma canı bir kırdın geçirdin mi seyret artık onun ardındaki ışıklarla dolu canı.

O hainler haini can, adamakıllı çift olmasaydı iki iyi kişiyi hiç birbirinden ayırır mıydı?

Şehvete düşen canı şaşkınlık bir can bil, çünkü o, Mûsa gibi nuru ateş görür.

Şehvete düşen can, düşüncesizlikten duduk gibi anlamadan söyler durur.

* Hastalanmıştır, yepyeni bir dile sahip olmuştur, hastanın yüzünü kibleye döndür.

Kible Tebrizli Şemseddin'dir; gözün de ışığıdır o, gönlün de.

XIII

Gönül sırrının ardında cilveleri gör, işveleri seyret; âşıklar bu cilvelerden, bu işvelerden Mecnun'a dönmüşler, deli divane olmuşlar.

Âşıkların başka bir dini, başka bir mezhebi var; bu dinin aslı da, fer'i de, sırrı da cilvelerdir, işvelerdir.

Gönül, hâtıranın kaş çatışından, göz atışından sözler derer, devşirir; işveler, şiveler, o işaretlerde vahiy arar dururlar.

O peri yüzlü, o yolu yordamı, tarzı, töresi yepyeni şiveleri gördü görelî ne aklı kaldı canın, ne dini.

Onun çeşit çeşit, renk renk hilelerinden, düzenlerinden yoksul, cilveleri, işveleri bile kaybetti gitti.

Canın perdecisi, o güzelden kibirsiz, kinsiz cilveler anlattı, işveler hikâyeye etti bize.

Cilveler, işveler, ya bedenden olur, ya candan; şaşılacak şey şu ki bu cilveler, bu işveler, ne bundan, ne ondan.

Kendini gören adam, kendi cilvesine, kendi işvesine gark olmuş gitmiştir; kendini gören can, o cilveleri, o işveleri göremez.

Tebrizli Şems, altmışından sonra cilveler göreyim, işveler seyredeyim diye beni yeniden gençleştirdi.

XIV

Seni bir ateşten çektim, kurtardım, bir başka ateşe attım.

Söz gibi gönlümden doğmuşsun; sonunda söz gibi yutuverdim seni.

Benimlesin de benden haberin yok; büyücüyüm ben, büyü yaptım sana.

Güzelliğine nazar değmesin diye kulağından tuttum, çektim getirdim seni buraya.

Şu cömert elim, sana öyle bağışlarda bulundu ki devletin, ikbalin daima tazedir, gençtir, kocalmaz hiçbir zaman.[\[24\]](#)

XV

Havana uymuşum, sevgine düşmüşüm, gece gündüz kararım yok; başım ayaklarında senin, kaldırmam gece gündüz.

Geceyi, gündüzü bırakır mıyım kendi başına, geceyi de kendim gibi deli divane edeceğim, gündüzü de.

(s. 223) Âşıkların canları da kopup gitti, gönülleri de; gece gündüz canımı da veriyorum, gönlümü de.

Gönlümdekini buluncaya dek gece gündüz bir an başımı bile kaşımayacağım.

Aşkın çalgıya başlayalı, gece gündüz gâh çeng olmadayım, gâh târ.

Mızrabı sen vuruyorsun da feryadım, figanım, gece gündüz göğe ağıp duruyor.

* İnsana kırk sabah sâkîlik ettin; o şaraptan gece gündüz mahmurum ben.

A âşıklar kervanının yularını çeken, gece gündüz bu katarın içindeyim ben.

Sarhoşça, kendimden habersiz yarabbi deyip duruyorum; gece gündüz deve gibi yükün altındayım.

Şekerinle sen iftar ettirmedikçe kıyamete dek, gece gündüz oruçluyum.

İhsan sofranda orucumu açarsam, zamanım gece gündüz bayram olur gider.

Gecenin de canına and olsun, gündüzün de; gece gündüz hep seni bekliyorum, hep seni.

Bayram etmek için bir yıl beklemeye hacet yok bana; senin ay yüzünle gecem de bayram, gündüzüm de.

Vuslatını vaad ettiğin geceden beri gündüzleri, geceleri sayıp durmadayım.

Canımın sevgi tarlası çok susamış; onun için gece gündüz güz bulutunun yağmurunu yağıdırıyorum, gece gündüz ağlayıp duruyorum.

XVI

O iki parça ağaçla meclisi hoş bir hale getir; ödağacını yak, berbatı çal.

Damarına dokunmazsan feryat etmez bu; öbürüyse yok oldukça, yandıkça güzelleşir.

Düşünceler toz toprağıyla dolu bir meclis; kalk a süpürgeci, can döşemesini süpür.

O buhur, yakmazsan koku vermez; o tohumların faydası yok dövmezsen, ezmezsen.

Boş şeylere bakmaz, ateştedir evi de o yüzden güneş en büyük yıldız olmuştur.

Gezmeden, dolaşmadan yorulmaz da o yüzden Ay çavuş olmuştur, hesapçı olmuştur.

Şu peygamberler, halkın gizli şeyleri iyiden iyiye bilenden bir koku alması için halka ödağacı kesilmişlerdir.

A ayıplar madeni, bir kokuya kaani değilsen sen de yan da kokulara maden kesil.

Yandın mı gökyüzü güzel kokuyla dolar; gönül yandı yakıldı mı kalblere vahiy gelir.

Bu sözün sonu yoktur; tohumlar bağın bahçenin canıdır amma kısa kes sözü.

İki tahta parçasına sahip olan, bırakma onları; birini yak, öbürünü çal da gamlar, kederler gitsin.

Sarhoşların arasına düşen ayık kalamaz; can şarabını içen tövbe edemez.

Şarabı ganimet bil, tez ol, içtikçe iç de sonunda körkütük sarhoş ol, yırt yenini, yakanı.

Nerde kurtuluş? Sevgi padişahı, âşıkları kendisine çekip duruyor, pek zorlu, pek istekli. [\[25\]](#)

XVII

Hiç biliyor musun, rebâb ne diyor; gözyaşlarıyla, yanıp kavrulmuş ciğerlerle neler söylüyor?

Diyor ki: Etinden uzak düşmüş bir deriyim ben, nasıl ağlamayayım, nasıl dertlenmeyeyim ayrılıktan?

Tahta da diyor ki: Yemyeşil bir daldım ben, balta kesti, bıçkı dildi beni.

A padişahlar, ayrılık garipleriyiz biz, sonucu dönülüp tapısına varılacak Tanrı'ya feryat etmedeyiz, duyun feryadımızı.

Önce Tanrı'dan ayrıldık da şu dünyaya geldik; fakat halden hale, şekilden şekle döne döne gene ona gidiyoruz biz.

Sesimiz kervandaki çana benziyor, yahut da buluttan düşen yıldırım sanki.

A konuk, hiçbir durağa gönül verme; çünkü ordan çekilip ayrılırken yaralanırsın sonra.

Çünkü erlik suyundan gençlik çağına gelinceye dek çok konaklar aştın.

Pek tutma ki kolayca bırakasın; hem kolayca verip gidesin, hem sevap bulasın.

Sen, seni sımsıkı tutana yapış sımsıkı; ön de odur, son da; onu bul sen.

O, yaycağızını bir hoşça çeker; oku âşıkların gönüllerine batır, yaralar.

Rebâbın şu dosdoğru sesi, ister Türk olsun, ister Rum ülkesinden, ister Arap; âşıkça onun dilinedir, onun dilidir.

Yel feryat eder, seni, ardımdan dere kıyısına dek gel diye çağırır.

Der ki: Suydum, yel oldum da geldim; susuzları şu seraptan kurtarmaya geldim ben.

Söz de önce su olan o yeldir, yüzündeki örtüyü kaldırdı mı su olur.

Altı yönden dışarı şu ses yücelmiştir: Yönden kaç, ay ışığından çık;

A âşık, pervaneden de aşağı değilsin ya; pervane çekinir mi hiç ateşten?

Padişah şehirde; bir baykuş için nasıl olur da şehri bırakır, yıkık yerlere giderim?

Eşek delirdiyse vur başına akli başına gelinceye dek.

* Gönlünü almayı dileysem daha da aşağılık olur: Tanrı bile kâfirlerin vurun boyunlarını demiştir.

Müjdeler olsun ey kavim, işte bu, kapının açılışı; tezce dolunmaktan, batmaktan kurtuldunuz artık.

* Kitabın aslı, yanında olan sevgilinin razılık vakti geldi çattı, ferahlayın.

Dedi ki: Kaybettiklerinize üzülmeyin; perdeleri yırtıp yakan dolunay göründü.

Otlak, sulak bir yer burası, ıhtırın develerimizi; Öyle nimetler var burda ki sayıya sığmaz.

Sevgide çekilen cefada binlerce vefa var; sevgiyle susmada güzel güzel konuşma lezzeti var.

A ulular, biz sustuk, susmadaki sırrı anlayın artık, doğrusunu daha da iyi bilir Tanrı.^[26]

— T —

XVIII

Âşıkların arayıp taramaları, kendilerinden, kendiliklerinden değildir; dünyada onu arayan gene odur ancak.

Bu dünya da, o dünya da bir mayadandır; gerçek âlemde küfür de yoktur, din de, mezhep de.

A İsa nefesli, uzaklıktan dem vurma; kulum köleyim uzun düşünceli olmayana.

Sonra giderim dersen hayır, gitme, gecikme; kılavuz yok dersen önde değil mi yol?

Elini uzat, devşir eteğini; bu yaranın melhemi, ancak bu yaradır.

İyi, kötü, hepsi de dervişin cüzleridir, parça buçukları; böyle olmayan da derviş değildir zaten.

Göz önünden kalkıp giden her şey gönüldedir; gönül gibi bir yerleri yoktur dünyada onların.

XIX

Aşkından başka bir yol görür, iz bulur aradık, bulamadık; izinden, eserinden başka bizimle bir düşüp kalkacak aktardık, yok mu yok.

Öylesine bir aramak ki artık sen söyle ne söylersen, fakat bir bunun gibisini bulamadık gitti.

Bundan böyle gökyüzünde bir dost arayalım; çünkü yeryüzünde aradık, bir dost bile yok mu yok.

A hayale sığmayan, hülyaya girmeyen, senin ay yüzünün hayalini ta yedinci kat göğe dek aradık; yok da yok.

Daha iyisi şu: Mahvolup gidelim; çünkü iki âlemde de aradık, taradık, bundan daha iyisi yok.

Tut ki dünyanın bütün arı duru şarabını, tortulu şarap gibi içmişsin; fakat biz din derdini aradık da bulamadık gitti.

(s. 224) Süleyman mülkünün mührü aranacak bir şeydir; fakat halkalar var, mührü aradık, yok mu yok.

O yüzüğün taşında bir güzelin resmi var; Rum ülkesinin, Çin diyarının güzelllerinde aradık, fakat yok.

Anlattığım şekil, çok aradık amma, şekilleri yaratandan başkasında yok.

O şekilde insana adamakıllı bir inanç veriş vardır; öylesine inanç ki onun ötesinde bir inanç arasak da bulunmaz.

Kötü şüpheden geçmemizin tam yeri; çünkü hilesiz, düzensiz, emniyetli bir adam aradık, fakat yok.

Kötü şüphe yüzünden belimiz büküldü, yaya döndü; pususuz bir yol aradık, yok da yok.

Bu anlatıştan meydana gelen ışığı anlatışta da aradık, anlatılarda da; bulamadık gitti.

XX

Sonunda gönülde, canda yurt edindik de her ikisini de deli divane ettik gitti.

Şu âlemi ateşlere yakmaya geldin; sonunda da dediğini yapmadan dönmedin ya.

A aşkıyla dünyayı yakıp yıkan; sonunda şu yıkık yere de kastettin.

Ben seni oyalıyordum a gönül; fakat sonunda o masalı hatırladın gene.

Aşkı kendinden geçirdin de içeriye aldın; fakat sonunda aklı yabancı ettin gitti.

* A Tanrı elçisi, sabır direğini sonunda Hannâne direği gibi inim inim inlettin.

Çarecinin lûtfu, dünyayı ışıtan mumdu, sonunda mumu da pervane ettin sen.

Bir başım bu yanda, bir başım senin yanında, sonunda iki başlı tarak ettin beni.

Toprağın altında çaresiz bir taneden ibarettim, taneyi sonunda inci tanesi haline getirdin.

Bir tohumu bağ bostan haline getirdin, sonunda toprağı köşk ettin gitti.

A deli gönül, a deliden de beter gönül, ersin, sonunda erlik gösterdin.

Kafatasım hem seninle dolu, hem senin yüzünden boşalıyor; sonunda kafatasımı şarap kadehi ettin.

Başı dik, silahlı erlerin canlarını bilgiyle sevgiliye âşık ettin sonunda.

A Tebrizli Şems, sonunda her zerreyi aydınlattın, hünerler sahibi ettin, ilgilerden geçirdin gitti.

XXI

Sonunda kandın düşmanın işvesine; sonunda ayrılığa karar verdin gitti.

Fakat geri döndün o karı huylu aşağılık kişilerden, sonunda erlerin yanına geldin, ersin çünkü.

O çiftlere doydun, onlardan çabuk bezdin; çünkü sonucu tekin tekinden de teksin, mislin, menendin yok senin.

Bir lâlenin aşkıyla sarı güle dönmüşsün; fakat sarısın amma sonunda lâle oldun gitti.

Tebrizli Şems'e toprak kesildin de şu gök kubbenin ışığı oldun işte.

XXII

Gönüller almak, âşık olmak, sırlarımız bizim; o, sevgilimiz oldukça işimiz iş bizim.

Eski alıp satanların nöbeti geçti; yeni metalar satıyoruz, bu pazar bizim pazarımız şimdi.

Dünyayı yenileyen ilkbahar, gül bahçesinin canıdır amma bizi görünce feryada, figana başlar.

Akıl, bu iklimin padişahıdır amma bizim darağacımıza asılmıştır bir hırsız gibi.

Sence Eflâatun'dur, Calinos'tur amma bize karşı yokluğa düşmüştür, illetlere uğramıştır, hastalanmış gitmiştir onlar.

* Yerin altındaki öküz de bize kurban edilmiştir, balık da; gökyüzünün arslanıysa yükümüzün altındadır bizim.

Önce zehir olan her şey panzehir oldu; önce gam gussa olan her şey şimdi bizim gamımızı yemede, gussamıza dalmada.

Her arslan avcısı arslanlık dâvasındadır; fakat onun arslan avcılığı da, arslanı da sırtlanımızdır bizim.

Kendimden de vazgeçtim gitti, yakınlarımdan da; bize yakın olanlar, bizimle bildik olanlar şimdi hep yabancı bize.

Kendine tapmak, kutsuz, yomsuz bir haldir; bu hal içinde imanımız bile inkâr kesilir.

Kendimde değilken söylediğim her gazel hoştur, güzeldir; çünkü bu ses, çengimizin, târımızın yayı, mızrabı olmaksızın çıkar.

Tebrizli Şems, ululuk ıssının nuruyla iki âlemde de ikrarımızın mayasıdır.

XXIII

Bu çeşit ayağı bağlayan meydan, kimin meydanı? Elden çıktık gitti, kimin hikâyesi, kimin masalı bu?

Aşk, özel kadehler dolaştırmada; o kadehler kimin aşkına dönüyor; aşk bilir onu.

Bir can var, dağa da can verdi, ovaya da; a Tanrım, a Tanrım, kimin canı bu?

Bu ne bahçedir, ne bahçedir bu ki cennet bile onu gördü de sarhoş oldu; bu menekşe, bu süsen, bu reyhan kimin?

Gül dalı, bülbüllerden daha fazla dile geldi; selvi, bu kimin bağı, kimin bahçesi diye oynamaya koyuldu.

Yasemin, vangülüne söylemez misin diyor, böylesine bir nerkis kimin nerkis bahçesinde yetişmiş?

Diyor ki: Bu sözü söyledim, bu soruyu sordum da vangülü güldü, kendimde değilim ki dedi, ben de bilmem kimin bu.

Güneş altın bir top gibi koşmada; şaşılacak şey, acaba kimin çevgeninin kıvrık yeri onu koşturuyor?

İstekliler gibi Ay da peşinde onun; arıklaşmış, eriyip gitmiş; kime tutulmuş acaba, kimin hayranı?

Gamlı bulut tasalara batmış, düşüncelere dalmış; ateşli bir sır, acaba kimin için ağlıyor?

Gök elbiselere bürünmüş, gönlü aydın gökyüzü, acaba gece gündüz, kimin sarhoşu, kimin için dönüp durmada?

Dert bile onun derdinden soruyor: Bu şaşılacak dermansız dert kimin derdi?

Bu düğümü ancak Tebrizli Şems çözmüştür; şaşılacak şey, bu güç kimde var, bu imkân kime nasip olmuş?

XXIV

Âşıklık, vefasızlık, işimiz gücümüz bizim; sevgilimiz o oldukça, o, bizi sevdikçe işimiz iş bizim.

Bütün yakınlarımızın, bildiklerimizin canlarına kastedelim; yakınlarımız, bildiklerimiz, şimdi yabancılarımız bizim.

Akıl, bu iklimin sultanı bile olsa darağacımızda bir hırsızlık gibi asılmış.

Hem bildiklik, hem yabancılık, bir yerde nasıl olur? Fakat bizden biten her gül diken oluyor bize.

Kendine tapmak, kutsuz, yomsuz bir haldir; bu hal içinde imanımız bile inkâr kesilir.

Sence Eflâatun'dur, Calinos'tur amma bizce benlikle dolu bir hasta ancak.

Kendi yeniliğini gören ilkbahar, gül bahçesinin canıdır amma bizi görünce feryada, figana başlar.

Bu benlik topraktır, onda altın aramaya bak; hazinedarı öz sevgilimiz olan hazineyi bulmaya çalış.

Ateşe girmeyen toprak, içindeki mücevheri göstermez; aşkla ayrılık, ateşler yağdıran bulutumuzdur bizim.

A istekli, bu sesi duy, bu ses ateşin sesi, bizim sözümüz sanma sakın.

A istekli, senin şu sırlarını bir yana bırak; isteklinin sırrı perdedir bizim sırlarımıza.

Işığınla ateşin, zevkinle rahmetindir; yürü, bizim ışığımızın, bizim ateşimizin yanına dek yol al.

Gâh arslanım diyorsun, gâh arslan avcısıyım; senin arslanın da, arslan avcılığın da sırtlanımızdır bizim.

Yolu isteyen, ne vakit padişahı ister? Gönlü vardır amma sevgilimiz deme ona.

Bizim meyhanecimiz bu çeşit sâkîlik ettikçe şehirde bir tek akıllı kalmaz.

(s. 225) Yankesicimizde bu el çabukluğu varken bütün şehir âşık olur, bütün şehir iflâs eder gider.

Medresemiz aşktır, müderrisimiz ululuk ıssı; bizse bilgi elde etmeye uğraşan talebeyiz, dersimizi tekrarlar dururuz.

Bir padişah olan, bir dilber olan Tebrizli Şems, bütün bu padişahlar padişahlığıyla beraber gene de bekçimiz, koruyucumuz bizim.^[27]

XXV

Kayboluşta kayıp dinimdir benim; varlıkta yok olmak ibadettir bana.

Yaya olarak sevgilinin bulunduğu yere dek koşar giderim amma feleğin yemyeşil atı eyerimin altındadır benim.

Bir solukta yüzlerce dünyayı ardında bırakırım da sonra döner bakarım, daha ilk adımım bu benim.

Ne diye dünyanın çevresinde dönüp dolaşayım? Sevgili, tatlı canımın içinde benim.

* Erenlerin övündüğü Tebrizli Şems'in sin'e benzeyen dişleri, Yâ Sîn'imdir benim.

— H —

XXVI

Bir ay gördüm, göğe ağma sevdasına düştüm; fakat gördüğüm ay, gökyüzündeki Ay değil.

Sen gökyüzündensin de onun için gökyüzünden bahsediyorum sana; yoksa ne işi var bu güneşin gökyüzünde?

Dün gece Zühre'yi gördüm, çengini çalıp duruyordu; feleğin her gecesi dün gecemiz gibi olsaydı keşke.

Gökyüzünün o geniş alanında canım gökyüzündeki yıldızlarla raksa girdi, oynamaya koyuldu.

Seyret de bak, can güneşinin ayrılığıyla gökyüzü alanı, gün batarken kanlara gark oldu gitti.

Bir soluk, gökyüzü damından başını eğ de bak; bak da gökyüzü döşemesinde döndükçe döneyim ben.

Taş bile Güneş'in lûtfuyla yakut olur, lâ'l olur; göz de Güneş'le gökyüzünü görür bir hale geldi.

Ay zaten bir başka göktedir; gökyüzünde yüzen Ay, o Ay'ın bir aksidir ancak.

— D —

XXVII

Gene sütü bala karıştırdılar; gene âşıkları birbirine kattılar.

Geceyi, gündüzü kaldırdılar ortadan, Güneş'i Ay'a kattılar gene.

Sevenlerle sevilenlerin rengini, altınla gümüşü birbirine karıştırdıkları gibi gene karıştırdılar.

Tanrı'nın ebedî baharı geldi çattı; kuru dalla yaş dalı karıştırdılar birbirine.

Hem Ömer'i, hem Ali'yi birbirine kattılar da Râfîzî parmağını dişlemeye koyuldu.

* İki padişah da bir tahtta şimdi; hattâ ikisine de bir kemer kuşattılar.

Hem bayram günü gibi kadir gecesi belirdi, göründü; hem melekle insanı birbirine kattılar.

Birbirlerinin dillerini öğrettiler onlara; şu ikisi de birbirinden tiksiniyor, birbirine kattılar onları artık.

Nefs-i Küll'le ondan doğanların hepsini, çocuklar gibi babalarıyla birleştirdiler.

Tabiat yüzünden hayrı şerre kattılar da o yüzden hayır-şer, kuru-yaş meydana geldi zaten.

Ben ağzımı yumdum, geri kalanını sen anla; o bakışla bu bakışı kardılar, kattılar birbirine.

Tebrizli Şems'in ışığı için bedenimi mum gibi yalınlarla karıştırdılar gitti.

XXVIII

Azar azar sarhoşlar geliyor; azar azar şaraba tapanlar gelip çatıyor.

Gönül alanlar nazlı nazlı yoldalar; gül yüzlüler gül bahçesinden geliyor.

Şu hem var gibi görünen, hem yok olan dünyadan azar azar yoklar gitti, azar azar varlar geliyor.

Hepsinin etekleri altınla dolu, tıpkı maden gibi; eli dar olanlara vermeye geliyorlar.

Yaralı arıklar aşk yaylasında semirmişler, şişmanlamışlar, iyileşmişler, geliyorlar.

Tertemiz erlerin canları, cennetlerden de yüce olan gül bahçesine geliyor güneş ışığı gibi.

Ne mutlu bahçedir ki Meryemlere kışın bile turfanda meyveler verir.

Zaten onların aslı, temeli lûtf, gene de dönüp geldiler lûtf; bir gül bahçesinden bir gül bahçesine geliyorlar.

XXIX

Sevgilimiz gene bir başkasına meyletti, ayrıldı bizden; yavaş yavaş soğudu, kesildi bizden.

Düşmanların düzenlerine kulak verdi; gözlerini bir başka dosta dikti.

Gönül her solukta cefasından yeni bir haber almada; gam, korkan gönlü gammaz etmiş gitmiş.

Bize yüz ekşitmeyi âdet edindi; bir bahane aradı, buldu, zulme el attı.

Yazıklar olsun; sırdaştık onunla, tuttu bir başkasını sırdaş edindi.

A gönül, yeni baştan dayanmaya koyul; çünkü güzel dost, yeniden cefaya başladı.

Fakat akıl da diyor ki: Kötü düşünme; o bizimdir, bize naz ediyor.

Salâhaddin, Ay gibi ışık saçıyor; erganunu Zühre gibi bir çalgıcı etti gitti.

XXX

Bir sıçancağыз sandığı deldi; kedinin uykuya dalması küstahlaştırdı onu.

O aşçıcağız gibi ben de ateşe atacağım o fareyi.

Fareyi de, kediyi de ateşi yüzlerce yalım veren bir tandıra atalım, yakalım gitsin.

XXXI

Sâkîler sarhoşça işe sarıldılar; sarhoşlar meyhanecinin mahallesine geldiler.

Âşıklar, gönüllerini aldırانlar, sevgiliden bir koku alma umusuna kapıldılar da halka halka geldiler.

* Bir gül umusuyla bülbüller, Elest meclisinin sarhoşları gül bahçesine geldiler.

Dikkat et de bak, mahmurlar bölük bölük sâkînin kapısına feryada geldiler şimdi.

Ne şaşılacak şey; gönül mahallesinden bir ses geldi; diyor ki: Hepsi birden gönülsüz, ayaksız çıkageldi.

Kokusunun güzelliği yüzünden oraya ayakkabısız, sarıksız, hattâ kendilerinden geçmiş bir halde geliverdiler.

Sâkî, pervasızca şarap sun; bak da gör işte; sırlarla sarhoş olanlar geldi.

Arifler kendilerinden geldiler, fakat kendilerinde değiller, yok varlıkları; zahitlerse akılları başlarında, işe koyuldular.

Sâkî, herkesi bir renge boya; bildikmiş, yabancıymış, bakma, herkese sun.

XXXII

Beni satın almaya bir bölük halk geldi de eski dikenlerin hepsi işe koyuldu, başıma üşüştü.

Zorlarından sakallarına sabun sürdüler (ihtiyar görünmek için); hasetlerinden yüzlerini bile yıkamadan geldiler.

Güzeller gibi gündüzün cilvelenirler, işveli sözler söylerler; kurbağalar gibi geceleyin vak vak eder dururlar.

Şükürler olsun ki şu uyuyanlar, benim sesimden uykuyu bıraktılar da uyandılar.

Keşke uyanışları Tanrı için olsaydı; halbuki onlar gümüş için, altın için feryada koyuldular.

Hastanın benzi nasıl kızarsın onların yüzünden; dînâr gibi sararıp soldu onlar.

Bu toplum hasetten hasta; halkı nasıl olur da hasetten kurtarabilir?

Sevgiliyi görmeye gelen padişahlar, içten gelen duygu sahibinin gözü gibi halkın gönlündedir.

Yedi yıldız gibi bir nurdandır, beş parmak gibi bir işe sarılmıştır onlar.

Halka maskara olmamak için kendilerine dalmışlardır, kendilerine dalmışlardır, kendileriyle uğraşır onlar.

Gönül ehli güneştir, balçık ehli toz toprak; gönül ehli güldür, balçık ehli diken.

Gam yeme a âlemin beyi, bu toplumdaki tasalanma; çünkü gönül ehli gönül bağışlar, gönül alır.

XXXIII

(s. 226) Şehir akıl çelen yankesicilerle doldu; hem çalarlar, hem de çaldıkları için el emeği isterler.

Kim dayanabilirse aklını korusun; benim gücüm kuvvetim yok, zaten aklımı aldılar benim.

Öteyün çevremde bir şuh dönüp dolaşıyordu; beni benden aldı gitti o Kürt, ne aklım kaldı, ne fikrim.

Elini kanıma buladı o şuh Kürt; kanım elinde dondu o şuhun.

Derken kanım şarap oldu, tıpkı üzüm gibi; yıllardır gönül üzümünü sıkıp duruyordu zaten.

Kürt gördüm, hırsızlık eder; fakat bizim Kürt'ümüzü seyret, Kürt'ü bile aşırıdı gitti.

* Onun hırsızlık edeceğini kim umar; hele o padişah sûfi de oldu, saçını da tıraş etti.

Öylesine kanlı bir hırsız ki kimi öldürdüyse Hızır oldu, İlyas oldu, hiç ölmedi, ölümsüzlüğe erdi.

Pılıyı pırtıyı aldı, fakat baht verdi, devlet verdi; hem de ne baht, ne devlet; gümüşü götürdü, fakat bir etek altın saydı.

Dertleri giderdi, tortuları arıttı; nerde tortu varsa ona götürün.

Bu dünya göze benzer, oysa gözbebeğidir; bu küçücük adama dünya bile dar gelir.

Gene Tanrı gayreti ağzıma kilit vurdu; anahtarı da bir yere kodu gitti.

XXXIV

A Tanrı, âşıklardan hoşnut ol; âşıkların sonları iyi olsun.

Âşıklar güzel yüzünle bayram etsinler; canlar ateşinde yansın ödağacı gibi.

A güzel, kanıma el bandın; canımız feda olsun bu kanlı ele.

Kim aşktan halâs olsun derse, dilerim o dua ağmasın göklere, kabul edilmesin.

Ay bile aşk yolunda bir zaman ziyan eder; aşk yolundaki ziyan, ne mutlu ziyandır, o ziyanın hepsi kârdır, kâr.

Âşık olmayanlar ölümden mühlet isterler; âşıklarsa hayır, hayır derler, çabuk ol, hadi.

Gökyüzünü âşıkların dumanlarından kurmuştur; aferin şu dumanın sahibine.

XXXV

Otur ey azim, oturma ey ümit; çünkü elçilerinden biteviye haber haber üstüne geliyor.

Gayb Arş'ından bir dumandır görünmede, bir kokudur gelmede; a gizli erler, o kokuya doğru gidin.

Gaflet adamı kör eder, adamdan her şeyi gizler; fakat onun kokusu, onun dumanı gafleti yok eder gider.

Göklerden aşağılık yeryüzüne geldik; gene bizi göklere çeker, yüceltir.

* Meryem gibi hurma ağacının dibine gidelim; çünkü sükût dalında bir hurma bile yok.

Yeter, sus da harften anlama kaç, niceye dek anlamı harflerle emip duracaksın?

Dişleri çıkmayan çocukların harcıdır emmek; erseniz ısırın somunu.

XXXVI

Ömür yarının ümidiyle geçip gitmede; gafilcesine kavgalarla gürültülerle bitip durmada.

Ömrünü içinde bulunduğun bugün say; bir bak bakalım, ne sevdıyla geçiyor?

Gâh kese kaygısıyla, gâh kâse ümidiyle gidiyor ömrümüz; her solukta keseden eksilmede.

Ölüm bir bir çekip alıyor bizi; akıllıların beti benzi onun heybetinden sararıp soluyor.

Ölüm yolda durmuş, bekliyor; ticarete dalansa seyre seyrana gitmede.

Ölüm anıştan da yakın bize; fakat gaflete dalanın akli nerelere gitmede, bilmem ki.

Bedeni besleyip geliştirmeye bakma; sonucu kurban olacak zaten; gönlü beslemeye bak, çünkü odur yücelere giden.

Şu leşe yağlı, ballı şeyleri az ver; çünkü kalıbını besleyen rezil rüsvây oluyor da gidiyor.

Cana yağlı, ballı düşünüş, anlayış, buluş gıdaları ver de gideceği yere kuvvetli gitsin.

Düşünüş, anlayış, buluş da Salâhaddin'den gelir sana; çünkü o, güneş gibi yapayalnız gidiyor.

XXXVII

O şeker mi şeker güzelim, soruma şekerler gibi, ballar gibi cevaplar veriyor; öldürenim diriltiyor beni.

Beni kan denizinde boğan kurtarıyor; zamanın Yunus'uyum ben.

Sıfatlarım, sıfatlarında yok oldu; o bana hem ayrılık veriyor, hem sıfatlar bağışlıyor.

Malımı mülkümü aldı, yoksul etti beni; işte şimdicek de yakutlar getirmiş, zekât veriyor bana.

Atımı aldı, yaya kalmışım; derken o padişah iki yanağıyla da mat ediyor beni.

Onun tecellisiyle Tur Dağı bile paramparça oldu; bense bir ottan da, bir saman çöpünden de aşağıyım, fakat dayanma gücü veriyor bana.

Bayram ayını, vuslatının gününü diledim, ayrılık gecesinden berat veriyor bana.

Aşk definesi altı yönden de dışarıdır; o yüzden bu yönlerden değil de o yönden veriyor bana.

XXXVIII

Sevgili ne yaparsa yapsın, nasıl olur da kötü olur yaptığı iş? Ekini arttıran, çayırı çimeni çoğaltan, ateş olabilir mi hiç?

O güzel sevgilinin yaptığı resimlere, şekillere, akıldan başka bir sergi nasıl olabilir?

Sarhoşuna sunduğu şerbet, güzel, temiz, gönül çeker bir şerbet olmaz da ne olur yâni?

Altı köşeli bir gemidir bu altı yönlü dünya; kıyısı bucağı olmayan, önü sonu bulunmayan deniz, nasıl sığar bu gemiye?

Bu denizden bir suya sahip olan nerkis göz, o denizi tanımada kör olur mu hiç?

Bir göz razılık ışığıyla açılırsa, nasıl olur da gazaba uğrar, her an görüşü azalır?

Kendine gel, sus, Tanrı'nın mekrinden kork; korkudan titreyen devlete dayanılır mı hiç?

XXXIX

Halk hareket edip duruyor; fakat daha gündüz olmadı bize; sevgili, gündüze can bağışla da gündüz olsun, belirsin.

Senin gamınla nice geceleri sabahladık; senin neşenle nice günleri akşam ettik gitti.

Şimdi burda gündüz oldu ya; dünyada nice şehirler vardır ki orda gecedir hâlâ.

Aşk güneşi bilmeyen bütün bir dünya, gaflet uykusuna dalmış, uyumuş gitmiştir, fakat bize gündüz oldu.

Âşık olmayanın günü yoktur; kim âşık olmuşsa, kim sevdaya düşmüşse ona gündüz olmuştur.

Sabahı bu evin bucağında arama; yüzünü yücelere tut, yücelere; yücelerde gündüz oldu çünkü.

Sana dikendir amma gül açıldı bize; sana akşamdır amma gündüz oldu bize.

Çocuksan, gündüzü anlamıyorsan a babasının canı, kalk, gel bize; gündüz oldu, gündüz.

Gündüzü inkâr etme; lâ-lâ – hayır-hayır deme; niceye bir bu inkâr; gündüz oldu a lalasının canı, ciğeri.

* Güneş doğdu, Ay yarıldı; şu yüceler yücesi buyruğu duy: Gündüz oldu.

* A bekçi, artık sopacağzını vurma yere; a bekçimiz, a koruyucumuz, gündüz oldu.

XL

Gülüş, lûtfunu anlatmada; feryat, kahrından şikâyet etmede.

Dünyada şu birbirine aykırı iki haber de bir sevgiliden rivayet eder durur.

Gaflette olanı lûtufla öylesine aldatır ki kahrı düşünmez de cinayet işler.

Fakat öbürüne de kahr ümitsizlik verir, tümünden yasa batır gider.

(s. 227) Aşk, esirgeyen bir şefaathçi gibi ikisini de görür, gözetir, korur.

Tanrım, bu aşka şükürler olsun; sonsuz lûtufları var bize.

Şükürde kusurumuz olsa bile, aşk nankörlüğe bile bakmaz, onu bile hoş görür.

Bu aşk, ya Kevser'dir, ya abıhayat; ömre sonsuzluk vermede, insanı ölümsüz etmede.

Mahrem kişiyle Tanrı arasındaki elçi gibi birbirinden çok gelir gider, çok haberler getirir aşk.

Yeter, sus artık, âyet âyet okuma bunu; zaten âyeti de aşk tefsir eder.

XLI

O padişahlar padişahı, ne yaparsa iyi yapar; tıpkı incir ağacı gibi, hani hep incir verir ya.

* Nerde hutbe okur, kız isterse yüzlerce kişi nikâhını kıyar, yüzlerce erkekle kızı sütle bal gibi birbirine katar.

* Soluğuyla akar abıhayat kaynağı, ölü can bulur o telkîyn verince.

Kulu yetiştirme, geliştirme töresine başladı mı, can kuşları kafesleriyle uçmaya başlar.

Kula tek başına bir dünya bağışlar; iki âlemde de kimdir bunu yapabilen?

Kuyunun dibinde adını insan kuyu dibini göklerin en yüce yeri haline getirir.

Şeker payımı verirse şekerler döküp saçmayı kuruyorum.

Bir kâfir bile onun aşkından dem vursa, kafirliğini tümünden din ışığına çevirir.

Bütün dikenleri ağustosgölüne çevirmek için dünyanın dikenini âşıkın yoluna komuştur.

Sen bilmiyor musun ki onun kuşu kesilen, kutlulukla altın yumurtalar yumurtlar.

Susayım artık da bundan böyle gizlice dua edeyim; fakat padişah âmin derse nasıl olur da gizli kalır dua?

XLII

Aşk, şimdi merhamete geldi, acıyor bize; canlar canı can olmada bugün bize.

Marifet güneşinin ışıkları içinde her zerre, gayb âlemini biliyor.

Aşk, kimya yapan, bakırı altın eden bir kimya; hattâ toprağı bile anlamlar definesi haline getiriyor.

Gâh gökyüzünden kapılar açıyor; gâh akli merdiven ediyor.

Gâh şarap gibi neşe meclisi kuruyor; gâh deniz gibi inciler saçıyor.

Gâh Rûhullah gibi hekim oluyor; gâh Halil gibi ev sahipliğı yapıyor.

* Beni hiç mi hiç göremezsın sesini duysa bile dostun aşkına güvenir âşık;

Suyu kan olan böylesine bir tufanda dostun lûtfu ikinci bir Nuh olur.

* Ancak senden yardım dileriz sesini duyar, işitir de lûtfeder, kerem buyurur, yardımcımız olur.

Aşkı canlara eş olunca canların her kılı, bir sahip-kıran kesilir.

Görülmemiş armağanlar getirmiştir; o armağanları pay eder durur.

Âşıkların yolunu kesmeye uğraşan, bilgisizlik eder, kaltabanlık eder.

Demir gibi ağırcanlılıkta bulunan, baş aşağı tuzlu suya dalar gider.

Bu dil ne tatmıştır ki lezzetinden dilsizliğe özenir de susar?

XLIII

Dokuz gök de kul köle olsun âşıklara; âşıkların şu devleti ebedî olsun.

Âşıkların bahçesi yemyeşil, terütaze kalsın; âşıkların güneşi parlansın dursun.

Ebedî aşk sâkîsi kıyamete dek elinde kadeh, bize gelsin hep.

Gönül bülbülü ebedî sarhoş olsun; can dudusu boyuna şekerler yesin.

Can memesi daima sütlerle dolsun; devlet anası hep neşe doğursun.

Sevgilinin nazları, cilveleri, âşıkı aldatışları azalmasın, her an çoğalsın dursun.

Lâ'l dudakları için inciler saçıyor göz; lâ'l dudakları bu incileri övsün.

Sarhoş gözleri gözlerimizi açtı; dileyenlerin, isteyenlerin de gözlerini açsın.

O güzelin güzelliği gönlümüzü kaptı; çevik olsun, avlasın, kapsın.

Can kuşum aşka doğru uçmazsa, kolu kanadı kopsun, yolunsun.

Aşk, beni ağlar gördü de güldü; dilerim bütün dünya o gülüş yüzünden gülüşlerle dolsun.

Lâ'1 dudaklarından utandı da taşlar bile eridi, su oldu; dilerim bu utanmalar onun utancından utansın.

Sustum ben, sözümün meyvesini ancak şarap olgunlaştırır, güzelleştirir; dilerim arttıkça artsın.

XLIV

Âşıklar meydanda da sevgili meydanda değil; bütün dünyada böylesine bir aşkı kim görmüştür?

Can resmine daha bir dudak bile yapmadan, yüz binlerce can dudaklara geldi.

* Kâbe kavseyn, yüceden bir ok attı da gökyüzü kalkanlarının hepsini deldi geçti.

Gayb sevgilisi eteğini çekmeden, gönül binlerce mihnetlere, binlerce vuruşlara uğradı.

O, bir tatlı dudaklının dudağını ısırmadan ayrılık elini kaç kereler ısırды durdu.

Dudağından bir dal şekerkamışı dermeden onun binlerce nazını, cilvesini derdi, devşirdi gönül.

Onun gül bahçesinden bir gül koparmadan göğüse yüz binlerce diken saplandı.

Gönül ondan ancak cefa gördü, fakat gene de onun ümidiyle vefalardan kaçtı, çekindi.

O elemi keremlere üstün tuttu, o cefayı vefalardan hoş buldu.

Dikeni, bütün güllerden el çekmiştir; kilidi, yüzlerce anahtardan daha güzeldir.

Cevri, devlet devrinden topu çelmiş, kapmıştır; kahrındaki zehirden şekerler kaynamış, bitmiştir.

Onun kovması, istememesi, başkalarının kabul edişinden daha iyidir; lâ'1 de onun taşına uymuştur, inci de.

* Ebû Saîd'in arayıp bulduğu kutluluğa karşı bu dünya kutlulukları bir hiçtir.

Bâyezîd'in aktarıp elde ettiği bolluğa, bolluk verene karşı bu dünyanın bolluğu darlıktır.

* Senâî'nin anlattığı o ışığı attârlar içinde Ferid buldu da onunla eşsizliğe, tekliğe erişti.

Tatlı, yağlı şeyler hoş görünür sana; fakat bir gece sende kaldı mı pislik olur gider.

Tatlıyı, yağlıyı aşktan ye, aşkla gıdalan da kanatların çıksın, uçmaya kudretin olsun.

* Çocukken Halil mağarada parmağından süt emerdi ya.

Hadi bunu bırak bir yana, ana karnındaki çocuk, abıhayatı kandan emerdi ya.

Feleğin dümdüz ettiği o boyu bosu sonunda gene felek yay gibi bükerek, iki kat eder.

Fakat aşkın verdiği boy bos uzar gider, Arş'ı da geçer.

* Hayır, sus, sırları bilen hazır nazırdır, şahdamarından da yakınız ona biz demiştir.

XLV

(s. 228) Her an lûtfun gamın ardından gelir çatar; yoksa kimsecikler dayanamazdı, çekemezdi bu kahrı.

Mahmurluk vermeden boyuna aşkla sarhoş et beni; şarabın vereceği sarhoşluğu istemiyorum ben.

Biz bir kamışlığız, aşkıysa ateştir; ateşin gelip yakmasını bekliyoruz.

Bu kamışlık ateşle sulanır; ona ateş geldikçe tazeleşir, yeşerir.

Ebede dek sevgiliyle yemyeşiliz, terütazeyiz; o, bir bahar ki ardında kış yok.

Yok olalım, her şeyden geçelim; çünkü helâk olmak da var olan şeyedir, bir âfete uğramak da.

Hiçbir şey olmayandır bir şey olan; varlıktan, benlikten ölümlü olmeyen diriye ulaşan.

XLVI

Aşkın sırları kime belirir, görünürse varlığı kalmaz; çünkü yok olur gider sevgilide.

Mumu yak, güneşin önüne koy; güneş ışıklarına boğuldu mu bir bak da gör;

Mum ışığı yoktur da, vardır da; hem eseri belirmez, hem belirir güneş ışığıyla.

Şu beden ateşi de tıpkı böyledir can ışığında; bu ateş hem kalmaz, hem kalır sanki.

İrmak akar, çağlar ta denize dek; fakat denize gark oldu mu kaybolur gider.

Arayanlar oldukça vardır arayan; fakat aranan, istenen geldi mi aramak işe yaramaz artık.

Şu halde aramak oldukça arayanın noksanı vardır; fakat arayış kalmadı mı arayan başbuğ kesilmiştir.

Aşksız beden külâh arasa bile başı yoktur ki, başı tamamıyla sarıktan ibarettir onun.

Ansızın bir gül yüzlüyü görse o sarık, o kafa, diken kesilir ona.

Başında bu sırlar bulunan kişi, benim gibi Şemseddin'in havasına düşer.

XLVII

Temiz canlar göğe ağıyor; tortulu canlar ovaya, yazıya gidiyor, yere giriyor.

Can gözünü aç da canlara bak; nasıl geldiler, ne oldular, nasıl gidiyorlar?

Mademki yoldasın, eteğini topla; çünkü bütün bu yol kanla yoğrulmuş toprak.

Lâle, gül renkli etekliğiyle gidiyor amma topraktan kanlara bulanmış olarak bitmede.

Arş'tan olan can, İsa'nın bulunduğu yere gider; Firavun'un canı da Karun'un bulunduğu yere varır.

Can çıkıp gitti mi yeraltında bir yer verin bana, gömün beni; ölü, kocasının evine giden gelin gibi toprak evine gidiyor işte.

Canım o gönüle doğru kanat çırpıp gitmede; çünkü o pek güzel, pek neşeli, pek ölçülü gidiyor.

Çünkü o can, Tanrı'dan başka hiçbir şeycik istemedi; şu öbür cansa aşağılara, aşağılıklara gitmede.

XLVIII

Zevâli olmayan küpler coşsun, köpürsün, ezel şarabını içenlere afiyetler olsun.

Temiz keskin gözlülerin kulaklarında hep senin aşk küpelerin bulunsun.

Dün gece, sâkîsine, aklını başına al dedim; sâkîsi de bana, sarhoş ol dedi, aklın başında olmasın.

A Tanrı, gayb meclisinin sâkîleri sundukça sunsunlar, iki dünyada da için, içtikçe için sesi duyulsun.

Sırrı biteviye örten Akl-ı Küll sarhoş olsun da sırrın bir perdesi, bir örtüsü kalmasın, açılsın gitsin.

Her seher çağı güzellik güneşi, seher gibi örtüsüz bir halde kucaklara doğsun.

Tebrizli Şems'in arkası dönük bize amma yüzüne yüz binlerce aferin.

— R —

XLIX

Ey her seher çağı hayali gönlüme gelen, Ay gibi nur parçası kesilip de salına salına yürüyüp gezen.

O güzelim boyun bosun, o güzelim kaşın gözün, canımıza bir ateş salar, bir coşkunluk verir ki; hem de ne ateş, ne coşkunluk.

Ateşlere attın beni de dayan diyorsun; tandırda nasıl dayanılır, bilmiyorum ki.

Hatırladın mı, dün gece sarhoş gelmiştin; Ay mıydın, peri miydin, yoksa huri mi?

O şeker gibi söylediğin sözler, o uzaktan yaptığın işaretler...

Elini dudağına götürüyor, yâni hatırım için coşma diyordun.

Elini ağzına götürüyor, dayan demek istiyordun, hatırım için coşma, köpürme; fakat o lâ'1 dudaklara sabredebilecek nerde?

Yüzünü göğe kaldırıyor, Tanrım, güzelliğinden irak olsun kötü göz demek istiyordun.

A şekillerden de arı güzelim, senin yüzünden gönül kuyularında her an bir Yusuf var.

L

Akıl, yola düşenlerin yolunu keser a oğul; yol apaçık, çöz şu bağı, koparıver a oğul.

Akıl bir bağıdır, gönül hile-düzen, cansa örtü-perde; yol bu üçünden de gizlidir a oğul.

Akıldan, candan, gönülden geçtin mi gerçeğe erersin; bu da umulur senden a oğul.

Kendinden geçmeyen er, er değildir; dertsiz aşk masaldır, masal a oğul.

Göğsünü sevgiliye amaç et; bak, yayı kurulmuş, oku yayda a oğul.

Gönlü onun okuyla yaralananın alnında yüzlerce iz vardır, eser vardır a oğul.

Aşk nazlı nazenin kişilerin harcı değil, aşk pehlivanların işidir a oğul.

Âşıklara kul köle kesilen, sahip-kıran bir padişahlar padişahıdır a oğul.

Aşkı kimseye sorma, aşka sor; aşk inciler yağdıran bir buluttur a oğul.

Aşkın benim tercemanlığıma ihtiyacı yok, aşk kendi kendinin tercemanıdır a oğul.

Yedinci kat göğün üstüne çıkmak istiyorsan aşk bir güzel merdivendir a oğul.

Nerde bir kervan yola düşmüş, gidiyorsa bil ki o kervanın kiblesi aşktır a oğul.

Şu dünya seni aldatmaz, aşktan alıkomazsa kaçır, kaybolur gözünden a oğul.

Kendine gel de sus, yum artık ağzını sedef gibi; çünkü şu dilin yok mu, canına düşmandır senin a

oğul.

Tebrizli Şems geldi, can sevinç içinde; çünkü Şems'le kıran etti a oğul.

LII

Cansız, gönülsüz, deli divane oldum da geldim a oğul; yüzümün rengine bak, ne olduğumu anla a oğul.

Hayır, yanlış, ben gelmedim, sen geldin; benim varlığında gizlendin de sen geldin a oğul.

Altın gibi bir zamancağız güledur ateş içinde; güledur da gülen bir bahtı, neşelenen bir talihi gör a oğul.

Gönül meyhanemde düşünceler var; çünkü sarhoşlar birbirlerine girdiler a oğul.

Ayağımı dire, sarhoşların coşkunluğunu seyret; kapı kırıldı, kapıcı kaçtı a oğul.

Geldim, bir de ayna getirdim sana; yüz çevirme, yüzünü bir seyret a oğul.

Benim küfrüm, sendeki imanın aynası; küfrü de seyret, imanı da a oğul.

Susarken naralar atıyorum; hem susarak, hem söyleye söyleye geldim a oğul.

LII

Sırrı ortaya koy, gizleme; kulunu her an yüceltme.

Sen her şeyin nerden olduğunu daha iyi bilirsin; yanlışlar olduysa, yapılmayacak işler yapıldıysa onları bizden bilme.

(s. 229) Köylü bile olsam senin köylünüm, köylünü kaba bulma, hor görme.

Beni aşkta usta ettin amma gene de usta sayma, çirak tut beni.

Feryat etmem, ordan tutma diye bağırmam için zevkle boğazıma sarılıyorsun benim.

Senin çerçöpünüm, denize sürükle beni; denize lâıyk görme, fakat götür kendi denizine beni.

Salâhaddin, tümünden Elest meclisinden gelmiştir; onu bugünden, yarından sayma.

LIII

Yeşilliğe gelin, kapıyı da örtün ki her göz bu topluluğu görmesin.

Her elsiz, başsız kişinin kem gözünden ziyanlara girdim ben, ne yaralar aldım ben.

Öyle kem göz gördük ki nazarı Güneş'i, Ay'ı bile apaçık karartır gider.

Arsılanların savaşımdan uzak olsun köpeğin gözü; İsa'nın beşiğinden uzak olsun eşeğin g...

Kötülerin gözleri uçan bir oksa, yalnızlık, gizlilik de onların oklarına kalkandır.

Fakat iyi gözle kötü göz karışıktır; kalp akçeyi altından ayırt edemez herkes.

Onun zahitleri, çekecekleri ahları bile gizlerler, seher çağını, yalnızlık zamanını beklerler.

Fakat bu sarhoşlar, kendilerine malik değiller; Tanrı'nın korumasından başka hiçbir şeycikleri yok onların.

Çok yel estirme, güzellikten, iyilikten lâf etme; yel göze çerçöp sokar.

LIV

Yanağına gizli gizli bak; gözünü aç, seyret mahmur gözlerini.

Bir güldü mü o değerli akıyk, seyret de bak, yüz binlerce gönlü tutsak eder gider.

Sarhoşluktan baş kaldır, uyan da onun işine gücüne bak, onun uyanık, yaver bahtını, talihini seyret.

Uçsuz bucaksız, önsüz-sonsuz gönül bahçesine gir de seyret o bahçenin sayısız tatlı meyvelerini.

Oynayıp duran yemyeşil dallarına bak; seyret o dikensiz güllerinin güzelliğini.

Niceye bir seyre dalacaksın dünyadaki güzellikleri? Dön de seyret onun sırlarını, hikmetlerini.

Hayvanın, bitkinin tabiatındaki hırsla bak; sonra da onun tokluğunu, bol bol verişini seyret.

Hırs da ancak aşkın işidir, sanatıdır, tokluk da; aşkı görmediysen bâri seyret işini gücünü.

Renkten renge giren aşkı görmediysen, ona gönül verip ağlayan âşıkın betine benzine bak.

Böyle güç bir satıcı olmakla beraber seyret onu parayla, parasız satın alanları.

LV

Âşıklıkta, sevdada bir başka kapı açıldı; o Yusuf'un güzelliğinde bir başka parlaklık var şimdi.

Müjdelere olsun aşk yolunun uyanık erlerine; dün gece bir başka rüya gördüm ben.

İsteyenlere şu sebeplerden başka sebepler hazırlandı artık.

Bulutlardan şarap yağmasa bile, yaşayış başka bir abıhayat elde etti.

Dostcağızlar serkeş oldular da Tanrı, bu görüşüp konuşulacak kişilerden başka kişiler verdi.

Âşıklara bir başka ova, bir başka dolap verildi de aşk yeşilliğini mamûr etti.

Aşk yaralarıyla dopdolu olan şu ciğerler, bir başka çengele asıldı.

Aşk, adını kötüye çıkarırsa gam yeme; aşkın başka adları sanları var.

Kunduracı kızdıysa çaresi bulundu; sûfilere başka nalınlar, başka ayakkabıları var.

Sûfi söz, harf bilmezse bilmesin; aşk derdini anlatmaya başka bir kapı var.

Şemseddin'in havasıyla Tebriz tarafında başka edepler öğrendim ben.

LVI

A başını dizine koyup dalan, a içyüzden her şeyi bilen, tamamıyla haber kesilen.

Gözünün önünde herkesin sırrı, hiçbir şey örtülü değil sana; o göze, o görüşe aferinler olsun.

Kan denizidir o, göz değil; a gönül, çekin o gözün açacağı yaradan, çekin.

Kirpiklerinde gönüllere müjdelere var amma a âşıklar, gene de çekinin ondan, gene de çekinin.

* O, saman altında gizlenmiş, uyumuş bir sudur; küstahça ayak atma, yoksa gitti demektir başın.

Obur görünüyorsun amma her çeşit uyanıklığın aslısın; onun uykusu yüzünden uyumuyorsun sen a oğul.

Senin yüzünden elbisemi yırtıp paralayacağım; fakat sen bundan da daha kırgınsın, daha ateşlisin a kardeş.

Sirke içiyorsun da bal nerde diyorsun; elin zehirde de nerde şeker diyorsun.

Bir ömür boyunca canını sabunlayıp durmadasın; yoksa canın yok mu senin?

Ne zamana dek aynamı cilâlayacaksın? Bâri hiç olmazsa aynacıdan utan.

Tebrizli Şems'in denizine kaç da can aynan cilâlansın, güzelleşsin.

LVII

O ay yüzlünün kopardığı kavga kıyamet yeter artık; dünyayı altüst etmesi yetişir artık.

Dilin gücü kuvveti kalmadı anlatmaya, şaşırıldı kaldı; böylece baş da dönüp duruyor.

Nice başlar, kupkuru ağızlarla, nemli gözlerle böylece sallanıp durmada.

Onun iki gözünde seyret sevgilinin hayalini; o gözlerin karasında oynayıp durmada o hayal.

Onun sözünü bundan böyle gizlice söyleyeceğim; söylemeyi bıraktım, ağzımı yumdum a oğul.

A yumuşak yüzlü dil, onun yanına var, onun tapısında otur da yüzüne bak.

A seher yeli, dikkatlice bak yüzüne; gözünü, gönlünü onun güzelliğiyle, onun alımıyla doldur.

Sevgilimizi yüzü ekşi görürsen bil ki gayretinden bir perdedir bu.

Suda kıl yoktur, kılın aksi vardır; şekerde görünen ekşilik bir görünüşdür ancak.

Söze tövbe ettim; fakat bu da ne? Âşıklarına tövbe etmek nasip değil mi yoksa?

Tövbe dediğin, bir şişedir, onun aşkıysa bez boyamacısı; boyamacının yanında şişecinin ne işi var?

Şişeyi kırayım da ayaklar altına saçayım; saçayım da hiçbir şeyden haberi olmayanın ayaklarına

batsın.

Yaralananın şahnesi, bizim sevgilimizdir; beni bağlamıştır o, sahneye götürür.

Çene topağındaki çukur, şahnenin zindanıdır; götür beni oraya da zincir saçlarını ayaklarıma vurayım.

Gönlü uyanıklara bağlanmak, zindana atılmak hoştur; orda güzel bir yaşayış, iyi bir geçim vardır bana.

Aşkıyla Ay gibi eriyorum; gök gibi Ay'ın üstüne titriyor, dönüp duruyorum amma;

Benden sonra yüzyıllar geçer de gene bu gazel okunur, Yusuf gibi güzel bir sûrette dolunaya döner de doğar.

Çünkü gönül toprak altında çürümez; ben de bu gazeli gönülden söyledim, ciğerden değil.

Davud'a benziyorum ben, sizlerse tertemiz kuşlarsınız; bu gazellerse yazılmış Zebur'dur sanki.

(s. 230) Tanrı, bu kuşların kanatlarını dökme; çünkü Davud'a candan dosttur bunlar.

Tanrı, elimi dudağıma koyuyorum; artık söylemeyeyim, susayım, çünkü daha da fazla sarhoş oldum gitti.

LVIII

Oraya sarhoş bir halde gittim de a güzelim dedim; mademki deli divane ettin beni, kulağımı ver, dinle.

Bak da gör dedi, kulağımda küpe var, sen de küpe gibi takıl o kulağa.

Tezce el attım küpesine; çek benden elini diye elime vurdu.

Sen dedi, arılıkta padişahlara lâayık iri bir inci ol da sonra o halkaya yol bul.

Altın küpem, sonra da taşı boncuk olsun, imkânı var mı? Nasıl olur da İsa eşekle ağar göğe?

LIX

Aşkın küfürle, imanla ne işi var? Canın adlarla sanlarla ne işi var?

Âşıklar, sevgilinin çevgeninde topa benzerler; topun ne işi var elle, ayakla?

Çevgen nereye çelerse o yana koşar durur; ne işi var topun yukarıyla, aşağıyla?

Aynadır o, güzeller ona bakarlar; fakat güzel yüzle, çirkin yüzle ne işi var aynanın?

Keler boş vermiştir su içmeye; ona ha çeşme olmuş, ha saka; ne işi var onun bunlarla?

Yurdu hatır olan hayal ayağının evle, yerle ne işi var?

Atmosferden bile geçip giden İsa'nın ne işi var soğukla, sıcakla?

A gayb tellâlîna risaleler kesilmiş yazılar; gidin, ne işiniz var sizin sözle, kavgayla?

LX

Onun aşk sırrından haberin varsa canını ver de sevgiliye öyle bak.

Aşk bir denizdir ki dibi yok; o denizin suyu ateştir, dalgası inci.

İncileri sırlardır, o sırların her biri de yolcuyu anlama götüren bir kılavuz.

Kıl ucu kadar bundan bir haber alsan, kıl gibi iki âlemden de baş çekerdin, iki âleme de boş verirdin.

Dün gece sarhoştum, gece yarısı uyumuşum; o Ay'ın yolu düşmüş, çıkageldi yanıma.

Ay ışığında sapsarı yüzümü gördü; sapsarı yüzümü gözyaşlarıyla ıslattı.

Acıyacağı tuttu, bana vuslat şerbetini sundu; her bir kılım ayrı ayrı bir başka can buldu.

Şarapla sarhoştum, yıkılakalmıştım; fakat her bir kılım ayrı bir göz kesildi.

O iki cihan güneşinin yüzüne, sarhoş, akılsız bir halde ona daldım, baktım durdum.

LXI

O güzel, elime bir süpürge verdi, hadi dedi, denizden toz kopar.

Sonra da o süpürgeyi ateşledi de hadi dedi, ateşten bir süpürge getir.

Şaşırdım da tapısında secde ettim; dedi ki: Secde eden olmasın, öylesine bir hoş secde et.

Ah dedim, secde eden olmadan nasıl olur secde? Neliksiz-niteliksiz olur dedi; senliksiz-benliksiz.

Boyuncağzımı uzattım da peki dedim, secde edenin kes başını Zül-fekaar'la.

Kılıcını çekti, vurdu, başım düştü önüne; boynumdan yüz binlerce baş bitti o zaman.

Ben kandildim sanki, her başım da fitildi tıpkı; her taraf kıvılcımlarla doldu.

Başlarımdan mumlar, kandiller çıkmaya başladı; katar katar, doğudan batıya dek her yanı tuttu.

Mekânsızlık âleminde doğu nedir, batı ne? Kapkaranlık bir külhan, işe yarar bir hamam ancak.

A soğuk mizaçlı, nerde gönül tasın? Niceye dek kalacaksın bu hamamda?

Çık hamamdan, gitme külhana; soyunulacak yere gel de şu resimleri seyret.

O gönül alıcı resimleri gör; lâleliğin renklerine bak.

Onları seyrettikten sonra pencereye de bak; o güzel, pencereye vurdu da büsbütün güzelleşti.

Altı yön hamamdır, pencereyse mekânsızlık âlemi; padişahın yüzü pencereden görünmede.

Toprak da onun vuruşuyla güzelleşmede, su da; o Türk iline de canlar yağdırmış, Zengibar iline de.

Gündüz geçti gitti de hikâyem kısalmadı, bitmedi; a sözünden gecenin de utandığı güzel, gündüzün de.

Padişah Tebrizli Şemseddin, beni hep sarhoş etmede, mahmurluktan mahmurluğa sürüklemeye.

— S —

LXII

A hünersiz, marifetsiz gönül, kork Mirrîh'ten; kork padişahlardan ağırlamaya, ikramlarda bulunmaya başladılar mı?

Padişahın ikramı tatlı lokmadır; fakat yemi gördün mü kork tuzaktan.

Yağmur rahmettir, nimettir amma kork şimşekten, yıldırımdan; günlerin padişahısın amma kork günlerden.

Padişahların lûtfu seni küstahlaştırır amma zamansız küstahlıktan kork.

Arslan güldü mü emin olma; kork o anda kan içen yaradan.

A sinek, gönlünü verme şekere; göz bademdir amma kork bademden.

LXIII

O ay yüzlü güzel olmayınca sorma halimizi; aşkından başımıza neler geldi, sorma hiç.

Bak da gör, yüzünden yüceler de ışıkla doldu, aşağılar da; o yüce boy bosun salınışını, titreyişini sorma da sorma.

Aşk gayretiyle inci tanesi gibi dökülen gözyaşlarıma bak; fakat sorma o denizin arılığını, dalgalarını.

Kanımıza ayak basma; safradan, sevdadan sorma bana hiç.

Gönlümün kanını gör, fakat söyleme kimseye; o şuh, o kavgacı güzeli hiç sorma.

Bak da gör, yüz binlerce gönül kuşunun kanatları, tüyleri yolunmuş; Kafdağı'nı, Zümrüdüanka'yı sorma sen.

Aşkın belâsında yüzlerce kıyamet var; bugünkü kıyameti gör de sorma yarını.

A hayallere dalan, çok uzaksın sen, çok uzak; onun sırrını işe işler katan akla sorma.

Niceye bir Tebrizli Şems kimdi diye soracaksın? Irmak gibi çağlayan gözyaşlarımı gör de sorma denizi.

LXIV

Âhir zamanda öz canından başka feryada erişen, öz canından başka imdada gelen yoktur, yok.

Onun sırrının sırrını bilmişsen ağzını yum, sus da kimsecikler duymasın, bilmesin.

Âşıkın göğsü bir duru sudur; canlarsa o suyun üstündeki çerçöptür.

Yüzünü gördün mü soluğunu kes; soluk, aynaya ziyan verir çünkü.

Âşıkın gönlünden güneş doğar da bütün bir âlemin önünü de ışıklar kaplar, ardını da.

— § —

LXV

Yavaş yavaş gümüşü, altını yol kesti; başına yeni bir dert, yeni bir savaş düştü.

* Aşk kürkünü ters giydi de göründü ona; tacir onun kötülüğünden, onun şerrinden kaçmaya koyuldu.

Yavaş yavaş kıpkırmızı benzi sararıp soldu; yavaş yavaş nemli gözleri kurudu.

Vesveseler, düşünceler kapı açtı ona; pervasız aşk kapıdan sürdü onu.

Yavaş yavaş dalı da kurudu, yaprağı da; çünkü kökten damarı kesildi onun.

Yavaş yavaş şeytan, lâ havle okumaya başladı, aşka düştü de kolu kanadı gevşedi.

(s. 231) Yavaş yavaş sûfi, hırkasını dikmeye başladı; hırkasını yırtıp paraladığı vecd hali geçti gitti.

Aşkı bıraktı da bu dünyaya gönül verdi; bundan böyle sevgilisi kucağına gelmez artık.

Ondan dolayı da miskin miskin başını sallamada; elden ayaktan oldu, çoğu defa düşekaldı o.

Onun için bir sağrak doldurayım ki içti mi o sağrak sıçratsın, oynatsın onu.

Ellerini öylesine açar göğe ki Tanrı uludur sesini gök bile duyar.

Beyimiz bu söze doydu, usandı bu sözden; bir başka bahse dal, bir başka söze çek onu.

Aşk şehidiyim, beyden korkmuyorum; ölen, hançerden korkar mı hiç?

Ölümlerin en beteri aşksızlıktır; sedef ne diye incisinin üstüne titrer durur?

Yemyeşil dalı kurumasin diye tir tir titrer yapraklar; korkuları kuruluktandır onların.

Her sedef denizin dibine kaçar; kucağından inciye kapmamalarını ister.

Sedeften inci tanesini kaptılar mı, artık sedefe ha güzelim deniz, ha ateş; ikisi de bir.

O sedef gözsüz, etsiz, neşe içindedir; can gözünü içindeki inciye tutmuştur.

Kervandan bir âşık kalırsa, yol başında Hızır kılavuz olur ona.

Tacir, kafilenden biri kaldı diye ağlar, fakat eşek, ahırında güler durur.

Aşkı bıraktı da eşeğin kuyruğuna yapıştı; hasılı amberi eşek tezeği oldu gitti.

Tahtı bıraktı da tezeğin üstüne çöktü, oturdu; hasılı ordusunun başbuğu eşeksineği oldu.

Eşeksineği o vesvesedir, o hayaldir; sahibine kel gibi boyuna kaşıntı verir durur.

Utanmaz da bundan vazgeçmezse öbür boynuzlarını da göstereyim sana.

Eşeklik edip de o adam gibi boynuzunu kırmaya kalkışma; çünkü onun haşredildiği yerden üç

boynuzlu bir öküz kopar.

LXVI

Sen neşelisin ya, kuluna var yaşlı ol sen de; bir yücesin, bir üstünsün ki bizim gibi yüzlercesine var git de, hor ol gitsin.

Senin işinin dileğine uygun olması gerek; âşıkların işi gücü varsın ağlamak olsun.

Yardıma nail olmuş, zaferler kazanmış bir padişahsın, mülk senin; kul, varsın Mansûr gibi darağacına çekilsin.

Esrik bir deveyim, ağustosgülü istemiyorum ben; yolunda diken bile olsa afiyetlerle yerim ben.

Sırlara dair ne istersen söyle; onun haberinden başka hiçbir söz duymam, işitmem ben.

A gönül, bâri sen onun bulunduğu yerdensin; sevgilinin yüzüne dal da muradına er.

O hekimdir, hastalara gider; a yollarda kalakalmış beden, hastalan.

* Halvette bir mağara dostuna, bir can dostuna kavuşma ümidiyle ikinin ikincisiysen yürü, dal mağaraya.

Baharın bağışlarına, vergilerine nail olma ümidiyle sevgiler ek, bağışlarda bulun.

A harman, o alımlı ay yüzlüye kavuşmak için hırsızdan saklan, gir o ambara.

Güzel sözlü sevgilimin sözünden başka sözler söyleme, yum ağzını, az konuş.

LXVII

Can bağışladığını öldürme; yok, sen can vermediysen öldürme cansız resmi.

O ortadan ayrılmış kâfir huylu saçlarına söyle; a eşsiz güzel de, öldürme iman ehlini.

A güneş, cilvelenip gösterme yüzünü; birkaç günlük parlak Ay'ı öldürme.

Mademki Zümrüdüanka'sın, ululuk ıssının Kafdağı'ndasın, dön, öldürme kuşları.

Her yoksulun kanına girme; Kubad'dan, hakan olan padişaktan başkasını öldürme.

Aşk kapıcın bize yol verdiyse, lûtfettiyse kıskanma, öldürme kapıcıyı.

Küstahlık etsem bile konuğun değil miyim senin? Lâyık değildir, öldürme konuğu.

Bu meydanın sarhoşuyum, bu meydana yığılmış kalmışım ben, şişeyi kırma, meydanın sarhoşunu öldürme.

A Tebrizli Şems, padişahım sensin benim; doğan kuşu kesilmişim, öldürme padişahın doğanını.

LXVIII

Bizimsin sen, bizim gibi neşelensin gönlün; gül bahçesinde hür ol hür selvi gibi.

A nazlım, a nazeninim, aşk kalfalarındansan gönüller açmada usta ol aşk gibi.

Bir gam gelirse sarıl boğazına, ondan öç al, adalet beyi kesil.

Canın bir Tanrı'nın meclisinde sarhoş; varsın bedenin halk arasında, halkın biri olsun.

Gâh Husrev gibi Şirin'e güledur; gâh ayrılığından dağları delen Ferhad'a dön.

Gâh onun gül bahçesi gibi neşeler saç; gâh bülbül gibi ağla, güzel güzel feryatlar kopar.

Selvi boyu salınmaya başladı mı ona karşı toprak ol; gülü amberler saçmaya koyuldu mu yel kesil.

A kardeş, sonucu şu: Felek gibi şu köhne dünyayı yeniden yeniye kur gitsin.

Dikenler içinde oklukirpi gibi çek başını içeriye, neşelen, tedbirli ol.

LXIX

Akıl geldi çattı, a âşık, gizlen; akıldan fikirden vay bize, eyvah bize.

A göz, a akıl, ya topluluğumuzdan git; yahut da senden utancımdan gözsüz, kulaksız kalayım ben.

Sen suya benziyorsun, uzaklaş ateşimizden; yahut gir kazanımıza, kayna bizimle.

Aklın seni kırıp geçirmesini istemiyorsan öl, denize dal, dalgalarla dalgalan dur.

Âşıkım dersen sınırlar seni; başını sarma, erlerin koca sağrağını iç.

Coşup köpürüyorum, fakat aşk sarhoşluğundan, çeng gibi coşup köpürüşümden de haberim yok benim.

A Tebrizli Şems, beni harap ettin; sen hem sâkîsin, hem şarapsın, hem meyhaneci.

LXX

O tatlılar tatlısı, o güzeller padişahı, yüzü ekşi, çıkageldi; tatlı canım feda olsun o ekşi yüze.

Eğri gören göze, eğri görme dedim, gülen gülün ekşi yüz göstermesine kim inanır?

Yüzü hangi zindana vurur, parlatırsa kuyuya benzeyen zindanda ekşi suratlı kimsecik kalmaz.

Bağının bahçesinin çevresini gezdim, dolaştım; and olsun Allah'a, bir tek ekşi meyve yoktu koca bostanda.

Padişah haremde güler amma dîvânda ekşi yüzlü gösterir kendini.

İnancın varsa balın, şekerin, inancın ekşi olacağına inanma.

Münkir, ekşi olsa da şaşılmaz; patlıcanın ekşiyle münasebeti vardır.

LXXI

* A dünyada gönüller açan aşk devleti, a Tanrı dilediğini yapar sırrına mazhar aşk ikbali.

A aşkın cefasında gizli safâ, gizli vefa; ne de hoş, ne de hoş aşk devleti.

A candan daha da can olan aşk yüzü; a candan da fazla, mevkiden de üstün aşk devleti.

İhlâstan da, gösteriştten de kurtuldum da anladım ki ihlâsın da canı aşk devletiymiş, gösterişin de.

Güneş döner dolaşırsa ayrılıktan değildir bu; yerden yere konup göçer aşk devleti.

(s. 232) Halk, sonu hayr olsun der; aşk devletidir sonumuz bizim.

Ben ağzımı kapadım; çünkü Tanrı halkının gönüllerinde kanat açtı aşk devleti.

Dua zembildir, bu devletse Halil; fakat duaya da sığmaz aşk devleti.

Aşk birliğidir, burda iki yok; ya sen varsın, ya aşk var, aşk devleti var.

LXXII

Âşıklık, sonra da âr, hayâ, ad san kaygısı... Vur taşa onları, vur taşa; kırılısın gitsin.

Her şeyden aksaya aksaya uzaklaş; yol hem uzak, hem taşlık; topal topal yol almaya bak.

Ölüm erse gelsin yanıma da onu bir güzelce bağrıma basayım, sıkayım onu.

Ondan renksiz, kokusuz bir can alayım, o da benden renk renk bir hırka alsın varsın.

Savaş savaş davetini duymak istemiyorsan sevgilinin cevri, cefasını cana minnet bil.

Yok, onun perdahını, cilâsını istemiyorsan kirli, paslı bir ayna ol, kal.

Elini gözünün üstüne koy da baş üstüne, göz üstüne de razı ol; gözünü aç, öyle bel bel bakıp durma.

LXXIII

Gir içeriye de şöyle doğruca bir bildir; olayı doğruca ortaya koy, anlat.

Yaysan durma, gel yanıma; ok gibi kirişten fırlayıverir o haber.

A saçma sapan işlere dalan, bu kadar o yanda, bu yanda aranıp durma, sıçrayacaksan bâri yönlerden dışarı sıçra da doğruca kurtul gitsin.

Senden başka bir köy ağası yoktur ki bu köyün halini doğruca bildirsın, söylesin.

Mademki cuma günü gelmek istemiyorsun, perşembe günü geleceğini doğruca vaad et bana.

Yalanda, düzende de zevk vardır amma doğruca bir söze değmez ki.

Tebrizli Şems'i gördüysen onun küçücük bir vasfını doğruca söyle bana.

LXXIV

Ömrüm gönül sevdasıyla geçti gitti; gönül gamından dolayı pervam yok gönülden benim.

Gönül, canıma kastetmiş de kalkmış gelmiş; cansa bakalım meramı nedir gönlün, ne yapacak diye oturmuş kalmış.

Gönül din halkasından kaçıyor; çünkü sarhoş; gönlün yeri yurdu güzellerin saçlarının halkası.

Gönlümü eğip bükenin çevresinde dönüyorum; gönül kavgası yüzünden feryadıma ancak o erişebilir.

Geceleri uykuyu haram etti gözlerime; sabah olsun da gönlün yüzünü bir göreyim diyorum.

Gönlün boyunu bosunu göreyim diye eğilmekten yaya döndü boyum.

O dünya, gönül güneşinin parıltısından bir parıltı; bu dünya, gönül denizinden bir katre.

Dudağını yum, çünkü dilsiz-dudaksız göklere ağmada gönlün hey-heyleri, gönlün naraları.

LXXV

O güzeller padişahının bulunduğu yere göç var; o sevgili güneşin doğduğu yere göç var.

Geri kalanların kervanı yola düştü; hadi a ağır davrananlar; biraz daha çabuk; göç var.

O erlik, o ölümsüzlük denizine doğru ercesine göçün a erler, hadi; göç var.

Padişahın yüzünün ışığı dünyayı tuttu; a bekçiler, sabah oldu; göç var.

* Halil'in kuşları gibi uçun başlarınızın bulunduğu yere; çünkü başsız mal mülk olamaz; göç var.

Asıllarına, yâni can denizine doğru dostlar topluluğu yağmurlar gibi yağıyor, seller gibi akıyor; göç var.

Gayb mülküne beylerbeyi kesilenler, kaana âciz birer âşık olmuşlar; göç var.

Evi barkı, çoluğu çocuğu, döşeği, yastığı bırak; vazgeç attan, katırdan, vazgeç eyerden, semerden; göç var.

Padişah Tebrizli Şemseddin'in huzurunda cansız toprak bile cana dönmüş; göç var.

LXXVI

“Tercî-i Bend”

Gönlün daralsa, sıkılsa da, usanıp bezsen de bu yolculuktan kurtulmana çare yok a münasebetsiz.

Gönlünü hoş tut, başını sağa sola sallama; hadi, düş yola, ağır davranmayı bırak.

Yoksa çeke sürüye götürürler seni; her yanda bir çavuş var, her tarafta bir elçi.

Evde yoksun, düşüncen nerelerde? Halkın düşünceleri hep yol azdıran gulyabanilerin ellerinde.

Yüceyi aşağılık yerlerden ayırt etmesinler diye halkın gözlerini boyamışlar, büyü yapmışlar, gözbağcılık etmişler.

Fakat büyücüleri büyüleyen başka büyücüler de var; onların gönüllerine girer onlar.

Şaşkın şaşkın bakınma, asla göz dik de ölüm gününde asılsız, temelsiz kalma.

* “Biz indirdik” âyetini oku da şükret; çünkü güneş yücelerden yere indi.

Yüzü yakan güneş değil, bakıp giden güneş değil.

Az nara at, çünkü sevgili yakın; öyle yakın ki senin içine girmiş sanılır âdetâ.

Tanrı gizli olsa bile görünür; mucizeler var, adalet sahibi tanıklar var.

* “İnsan pek acelecidir” buyurmuştur amma sen acele etme pek, sabırlı ol.

* “Rabbimiz, sabrı saç dök bize, ayaklarımızı kaydırma şu balçık yeryüzünde”.

Tercîi bir işaretle an; kapıyı ört, kınamaya yol verme.

*

* A halden de geçen, olmayacak şeyden de geçen, “içinde erler var” diye anılan eve gitmiş olan,

A Allah’ın yüzünü gören; şu dünya onun yüzünde bir bene benzer hani.

Ben, yüzle güzelleşir; görmüyorsan ovuştur gözünü.

Gözünü ovuşturursan her çirkinde olgunluk üstünde bir olgunluk, bir güzellik görürsün.

Ululuk ıssının yüzünü görünceye dek nice güzeller görürsün de odur sanırsın.

Halkı onun güzelliği çeker; canın kulağını tutmuştur, gel diye kendine sürükler.

(s. 233) Sevgilinin civarının toprağını, kokusundan anla; onun mahallesinin toprağı, arı duru sudan da hoştur.

O arı duru suya bak da o suda seyret Güneş’i, Ay’ı.

Onun tatlı sözlerini duyunca kendi konuşmam usancımı arttırıyor.

Onun eteğini tut, yâni derdine sarıl da o dert yüzünden yüzlerce kanatlar bitsin sende.

Baş vermek değmez mi bu baş ağrısına; bir düşün de bırak artık dedikoduyu.

Başına bir mahmurluk verir, sarhoş eder seni; o sarhoşluğun altında da helâl bir sihir vardır.

Şu Ay için bütün gece uykusuz kal; duadan, niyazdan başka bir şeyciğe baş koyma.

Tercî vakti geldi, yeni bende başla; onun güzelliği gibi sınırsızlaş, sonsuzlaş.

*

Başkaları gene evlerine gitti; biz kaldık, sen kaldın, bir de uzayıp giden aşk kaldı.

Kim sana dalar kalırsa oruç içinde oruç tutar, namaz içinde namaz kılar.

Onun sırrından akli fikri başında olan söz açar; fakat insan yok oldu mu, yoka sır yoktur artık.

A kimseye niyazı olmayan, boynumuzdan alma zinciri, senin verdiği delilik pek hoş.

Padişahların gerdanlıkları, bu zincire kuldur köledir; âşıklar istemezler gerdanlık.

Hızır'ın abıhayatını bağışla güle de, dikene de; teki de eş et naza, çifti de.

İster gerçek olsun, ister gösteriş; kim toprağına baş korsa kabul et niyazını.

Bana ne olursa varsın olsun; sen güzellik baharında yak, erit beni.

Âşıkları ister yak, ister gönüllerini yap onların; senin güzelliğın muradınca olsun da o yeter.

İstersen alınlarına caiz değildir yazısını yaz; istersen lûtfunla caizdir yazısını.

İstersen çeng teli gibi çek kopar onları; istersen ney gibi al eline, okşa.

İstersen taş gibi, toprak gibi değersiz et onları; istersen inci gibi seçkinlik ver onlara.

Sonunda senin lûtfun, ihsanın iyidir ya a Mahmud, bütün canlar Eyaz'dır sana.

Can sana kul köle kesildi de azat oldu; akıl senin edeplerinle usta kesildi.

*

Sen, benim, ben deyince biz kim oluyoruz, kim? Bakırımız ne vakit kimyaya ulaşacak, kavuşacak?

Gece geçti gitti, zaten güneşin ışığıyla yok olmadan başka ne kârı var gecenin?

Zemheri de, zemheri gibi yüz binlercesi de senin temmuzuna karşı nerde kalır, nerde?

Güneşe benzeyen yüzünün temmuzlarına karşı şu ışığın temmuzunu, şu bildiğimiz temmuz zemheridir âdeta.

Şu ümitle korku, senin istek, senin iştihak dükkânında kese dikicileridir.

* Sühâ yıldızı, senin yüce olgunluk namazgâhında sehv secdesine kapanmış kalmıştır.

A sabahın canı, uykunun boynunu vurdun; sabahı sana öğretmeye hacet mi var?

Korkunç ejderhâyı bir sopa yaptı senin elin; bizim sevgimizi de gösterişsiz bir hale getir, özleştir.

Allah'a şükürler olsun ki yabancı bir renkteyim amma gene de üstünlük, gene de lûtfun deniziyle biliştim, o denizde yüzüyorum.

O arılık denizinde ölümsüzlüğü görmüşüm de duaya el kaldırıyorum, şükürler ediyorum.

Senin can gibi, yerin, konağın yok, bense bedenim sanki; seni arıyorum, yer yer dolaşıp duruyorum.

Ömür sensiz günden güne tükenip gidiyordu, sonucu a cana canlar katan, sana kavuştu da bitip tükenmeden kurtuldu.

Lûtuf sahibisin, ihsanın boldur, her varlığa sevgi bağışlar, her varlığı kendinden geçirirsin; kendimden geçmişsem ne gam?

İşte bak, tercîim selâm ediyor sana, hoş musun, başını ağrıtıyorum, nasılsın, nicesin diyor.

— M —

LXXVII

Can harman yerine gene geldik; iri doğan kuşu gibi padişahın bulunduğu yere gene geldik.

Garipliğe, ayrılığa doyduk; aslımızın, başlangıcımızın yanına geldik çattık.

Yoksulluktan, yalvarıştan kurtulduk; güle oynaya nazlanmaya başladık.

Sırra mahrem olanların kucaklarında can besleyelim; çünkü sır perdesinin ardına girdik.

O kement attı da çekti bizi, biz de sebepleri, araçları düzüp koşanın eline geldik.

Ecel bu evi yıkmadan, ev yapana kavuştuk Allah'a hamd olsun.

Somunumuz pişti, kokusu burnumuza geliyor; o kokuyu aldık da geldik ekmekçinin yanına.

Artık sus da can tercemanlık etsin, o söylesin; aşağılıklardan kurtulduk, yüceldik, yüceliklere ulaştık desin.

LXXVIII

Yeniden yeniye her gün bir yük çekmedeyim; bütün bu belâyı bir iş için çekip duruyorum.

Kışın, soğuğun, karın, karakış ayının zahmetine ilkbahara kavuşma ümidiyle katlanıyorum.

Böylesine erimiş, süzülüp gitmiş bedeni, o her arık kişiyi şişmanlatan, geliştiren güzelin bulunduğu yere sürüyüp götürmedeyim.

İki yüz şehirden de sürüp çıkarsalar beni, gene o tek padişahın aşkıyla katlanırım ben.

Dükkânım, evim yıkılsa da bir lâleliğe vefa gösterir, tahammül ederim.

Tanrı'nın aşkı pek sağlam bir kaledir; can yükümü o kaleye çekeyim ben.

Bir tek sevgili için her taş yürekli yabancının nazını çekip durayım.

Lâ'l dudağın için dağı, madeni delmedeyim; o gül için bir yük diken taşımadayım.

Onun iki mahmur nerkisi için mahmurlara döndüm, onlar gibi mahmurluk çekmedeyim.

Tuzağa gelmez bir av için tuzak kurmuşum, korkuluk düzmüşüm.

(s. 234) Dedi ki: Kıyamete dek çekeceksin sen; evet dostum çekeceğim, çekeceğim ben.

Gönül bir mağara, Tebrizli Şems bir dost; mecburum, bir dost için mağaraya katlanacağım.

LXXIX

Âşıkım ben, kaçmadım âşıklardan; a pehlivan, kaçmadım savaştan.

Arsılanlar gibi saldırdım arslana, tilki gibi kaçmadım, kaybolmadım ortadan.

Gök kubbeye çıkmayı kurdum, merdivenin ortasında kaçıp gizlenmedim.

Her derde dermandım, şunun bunun baş ağrısından kaçmadım ben.

Hiç ilacın hastadan kaçtığını gördün mü sen? Ben de ilacım, ben de kaçmadım işte.

Canla, gönülle peygamberlerin izini izliyorum; aşağılık kişiler gibi kaçmadım.

Diri olarak avlanmaya çalışmadayım; diri kalacağım, çünkü candan kaçmadım ben.

O büyük yayın okundan kaçmadım da oklar yağdıran gözlerine öyle kavuştum.

Mızrak yarasından kaçmadım da o yüzden kılıcımın açtığı yara işledi, okum amaca vardı.

Şeker deniziyim, ekşiden korkum yok; kaçmadım ziyandan, kâr ettim, kârdayım ben.

Tebrizli Şems, apaçık geldi; açıktan da kaçmadım, gizliden de.

LXXX

Vuslattan ayrılığa nasıl giderim; dikenlik çöllere nasıl dalarım?

Fakat ben kendim gider miydim hiç? O çekiyor, o sürüklüyor beni, dileye isteye gidiyorum sanma.

Bağdan bahçeden gidiyorum da nerkisin gözü şaşırmış, bana dalakalmış.

Can burda, bense cansız gitmedeyim; akıl bile bunu gördü de şaşırды, parmağını dişlemeye koyuldu.

Gizli bir el yakama sarılmış, çekip sürüyor, ben de o ele, o yakaya uymuşum, gidip duruyorum.

Bu çeşit hem ortada, hem gizli olan el, kimin eli? Kimin eli ki ben de apaçık, gipgizli gitmedeyim?

Bu el, o el ki önce beni derlemiş, toparlamıştı; şimdiyse böyle darmadağın gidiyorum işte.

Böyle bir şaşılacak eli seyre daldım da elden çıktım, şaşkın şaşkın gidiyorum.

Dipsiz, kıyısız bir denizin katresiyim ben; katre katre gidiyorum o denize.

Anlamlar madeninden bir arpayım ben; arpa arpa gidiyorum o madene.

Zühal yıldızını bile aydınlatan güneşin bir zerresiyim ben; zerre zerre gidiyorum Zühal yıldızına.

Bu söz bitmez tükenmez; fakat o başlangıçtan geldim, gidiyorum sona doğru.

LXXXI

Yola düşenlere mahrem oldum; kutluluk yurdunda yurt edinenlere solukdaş kesildim.

Altı yönden de dışarı bir kubbe gördüm; toprak oldum, döşeme kesildim o kubbeye.

Kan oldum, aşk damarlarında coştum, kaynadım; yaş oldum onu sevenlerin gözlerine.

Gâh baştan başa dil kesildim İsa gibi; gâh susan bir gönül kesildim Meryem gibi.

İsa'nın, Meryem'in kaybettikleri şey yok mu? Bana inanırsan bil ki o oldum ben.

Zevâlsiz aşk neşterlerine karşı yüzlerce defa yara kesildim, melhem oldum.

Her adımda Azrail'di yoldaşım; ondan korktum, perişan olduysam canım çıksın.

Ölümlle yüz yüze savaşlar ettim de ölümün ta kendisinden neşelere daldım, sevinçlere kavuştum.

Varlık yükünü tamamıyla attım da ölümsüzlük üzengisine ayak bastım, ölümsüzlük atına kuruldum.

Ölümsüzlük neyini benden duy; çeng gibi belim büküldü amma gene benden işit o neyin sesini.

Tanrı daha da iyi bilir ya, Tanrı yüz gösterdi bana da daha da iyi bilir sırrına ulaştım.

Tebrizli Şems, pek büyük bir bayramdı; o bayrama büyük bir kurban oldum gitti.

LXXXII

Başka birini seveceğim, sana karşı gönlüm mermere dönecek demişsin.

Öyleyse başsız bir âşıkı cefa kılıcıyla öldürecekim de.

De ki: Bir inciye mermer taşla ezeceğim, mermeri de lâ'l haline getirecekim, inci yapacağım.

Tanrı'nın birliğine inanan yüz binlerce inanç sahibini o kâfir saçlara bağlayacağım.

Âşıkları çeke sürüye Ay gibi gâh dolunay haline getirecekim, gâh eritip yeniay haline sokacağım.

Aşka tutulanların kellelerini can küpünden şarapla dolduracağım, sağrağa döndürecekim.

Gönül bahçesi yemyeşildir, terütazedir; fakat ayrılıktan kurutacağım, bir meyve bile bırakmayacağım orda.

Bütün gül fidanlarının boyunlarını vuracağım; her taze, her yaş dala kastedecekim.

Bahçe bensiz ne hale geldiğini görünce, neye döndüğünü anlayınca cefayı bırakacağım, lûtuflarda bulunacağım.

Vuslat baharıyla kış hastasını bağışlayacağım, canla besleyecekim onu.

Bir kere daha parasız pulsuzların ellerini avuçlarını, lûtfumla altınlarla dolduracağım.

Kullarımı iki dünyada da padişah edecekim, hakan yapacağım, Sencer'e döndürecekim.

Tebrizli Şems, cana, ben diyor, canla, gönülle başbuğ edecekim, ulular ulusu edecekim seni.

LXXXIII

O Hutun güzelinin kokusu geliyor, o gümüş bedenli sevgilinin kokusu geliyor.

Bülbüllerin sesleri geliyor kulağıma; bağın bahçenin, yaseminin kokusunu alıyorum.

Gebe kadınlar gibi ağrım sancım tutmuş; geliyor can çocuğu çayırılığa, çimenliğe.

Rûhü'l-Kudüs'ün miskler saçan saçlarının kokusu, can gibi geliyor bedene.

Ayrılık kuyusuna düşmüş Yusuf'um ben, Mısır padişahından o ip geliyor bana.

Aşk şehidiyim, kefenim kanlara bulanmış; kan diyeti geliyor bu halde bana.

O padişahlık tacını başıma koy; çene topağı şeker mi şeker, tatlı mı tatlı sevgilim geliyor çünkü.

* Mum gibi baş kodum leğene; başa bak, leğene konmuş da geliyor.

Canlar beden damında saf saf dizilmiş, çünkü o saflar yaran, kanlar döken padişahım geliyor.

Sanki o iştret çengi düzenlenmiş de ten-tenen sesleri geliyor kulağıma.

Sanki can sâkîsi işe koyulmuş böylesine bir şarap sunuyor ağzıma.

* Yahut Ahmed'in parıltısıyla Tanrı kokusunu duyuyorum Yemen'den.

Yahut da Tebrizli Şems'in kokusunu almışım da kendimden geçmişim, naralar atıyorum.

LXXXIV

Bana âşıkısan darmadağın ederim seni; az yap, çünkü sonunda yıkarım seni.

Balarısı gibi yüzlerce ev kursan, gene seni sinek gibi yersiz yurtsuz bırakırım.

Sen halkı kendine hayran etmek fikrindesin; bense seni sarhoş etmeyi, seni hayran etmeyi kuruyorum.

(s. 235) Kafdağı bile olsan değirmen gibi tutar, fırıl fırıl döndürürüm seni.

Bilgide Eflâtun olsan, Lokman kesilsen, bir görünüşte hiçbir şey bilmez bir hale sokarım seni.

Elimde ölü bir kuşsun sanki; avcıyım ben, seninle tuzak kurarım kuşlara.

Definenin başındasın, bir yılan gibi kıvrılıp uyumuşsun, fakat ben yaralı yılan gibi kıvrandırırım seni.

İster delil getir, ister getirme, delil oluştta reddedilmez bir hale sokarım seni.

* İster lâ havle çek, ister çekme; şihaplar gibi şeytana lâ havle yaparım seni.

A tutsak, niceye bir şunu bunu örtüp duracaksın? Hepsinden vazgeçersen o yok mu, o ederim seni.

A sedef, mademki denizimize geldin, sedef gibi inciler saçan bir hale getiririm seni.

İsmail gibi kurban ederim seni amma boğazına bıçakların sürtülmesine imkân yoktur.

Mademki Halil'sin, ateşten korkma; ateş içinde yüzlerce gül bahçesi yaratırım sana.

Eteğin yaşsa yapış eteğimize, yapış da Ay gibi ışıktan bir etek vereyim sana.

Ben devlet kuşuyum, başına gölge saldım; böylece de seni Ferîdûn edeceğim, padişah yapacağım.

Kendine gel, az oku, sus da ben okuyayım, Kur'an'ın ta kendisi yapayım seni. [28]

LXXXV

Konuğunum bu gece a sevgili; gece de nedir ki? Gece gündüz seninim ben.

Nerde olursak olalım, nereye gidersek gidelim senin kâsenin başındayız; senin sofrandayız.

Senin sanatkâr elinden çıkan resimleriz, senin nimetinle yetişmişiz, senin ekmeğinle gelişmişiz.

Güvercin gibi senin burcunda doğmuşum; uçunca da senin kubbenin, senin sayvanının çevresini tavaf ederim.

* “Nerde olursanız olun, o yana dönün” dedin ya; gönül şişesiyle ben de senin perini çağırıyorum.

Her zaman beynimize bir resim yaparsın; biz senin yazının, senin adının yazıldığı bir sahifeyiz âdeta.

Mûsa gibi biz de dadıdan pek az süt emiyoruz; çünkü senin memenin sütüyle sarhoşuz biz.

Hırsızdan da eminiz, yol kesenin hilesinden, düzeninden de; çünkü altın gibi senin haremindeyiz, senin hazinende.

Canımız böylesine sarhoş, gönlü hoş işte, çünkü aceleci de olsa, ağır da davransa canın yüzünden.

Feleğin altın topunu biz çelip oynatıyoruz; nasıl oynatmayalım ki senin çevgeniniz biz.

İster bizi çevgen yap, ister top; şu devlet yeter bize ki senin meydanındayız.

İster yılan yap bizi, ister sopa; Mûsa'nın mucizesiyiz, senin deliliniz biz.

* Sopa yaparsan yaprak düşürürüz; kızgınlık, savaş zamanı da senin ejderhân kesiliriz.

Aşk arka oluyor bize; çünkü senin bağından, senin bahçenden gülümsemede yüzümüz.

Gölgeyi yakıp eriten ışık, gölge salmış bize, çünkü Ay gibi senin mîzânındayız biz.

Şu ağzı sen aç, sen kapat; bağ, senin bağın, ben bir dağarcığının senin.

LXXXVI

Yücelerdeniz, yücelere gidiyoruz biz; denizdeniz, denize gidiyoruz biz.

Biz ordan da değiliz, burdan da; mekânsızlık âlemindeniz, mekânsızlığa gidiyoruz biz.

Tapacak Allah'tır ancak sözü, yoktur tapacak sözünün ardından gelir; biz de yokuz âdeta, vara gidiyoruz biz.

* “De ki: Gelin”, Tanrı çekişini bildiren âyettir, ulu Tanrı'nın çekişine uymuşuz, gidiyoruz biz.

Can tufanında Nuh'un gemisiyiz; hasılı elsiz-ayaksız gidiyoruz biz.

Dalga gibi kendimizden baş çıkardık, gene kendimizi seyre gidiyoruz biz.

* Tanrı yolu iğne yordamından da ince; fakat iplik gibi yalınkat gidiyoruz biz.

Aklını başına devşir de yoldaşlarını, konak yerini hatırla; hatırla da bil ki her an yol almadayız, her an gidiyoruz biz.

* “Gene de dönüp ona varacağız” âyetini okumuşsundur; oku da anla; nerelere gidiyoruz biz.

Yıldızımız, Ay devrinde değil, Ülker’in yücesine gidiyoruz biz.

Başlarımızda yüce bir himmet var; yücelerden yüceler yücesi Rabbe gidiyoruz biz.

A kör sıçan, harman günümüz bugün; kör değilsen aç gözünü de gör, gözü açık gidiyoruz biz.

A söz, sus, gelme benimle, dikkat et de bak; kıskançlığımızdan bizzat gidiyoruz biz.

A varlığımız, yolumuzu kesme; Kafdağı’na, Zümrüdüanka’ya gidiyoruz biz.

LXXXVII

Bu derde dertle derman edeceğim, bu işi sabırla kolaylaştıracağım.

Ya can ayağını şu balçıktan kurtaracağım, yahut da gönlümü de güzellere vakfedeceğim, canımı da.

* Elest mumuyla canını dağlamış bir pervaneyim; o padişahın mumuna hizmet etmedeyim.

Aşk geldi de, bu yanmış yakılmış âşika konuk oldu; bir tek gönlüm var, onu da aşka kurban edeyim gitsin.

Nefis kedi gibi miyavlar da gelme derse tutayım onu, kedi gibi şu dağarcığa atıvereyim.

Usançtan kim başını döndürürse tutayım, çekeyim semâ’a, fırıl fırıl döndüreyim onu.

O usanç, o tembellik, aşksızlıktandır; onun canını da onlara âşık edeyim gitsin.

Âşıklık nedir? Adamakıllı susuzluk; şu halde abıhayat kaynağını anlatayım ona.

Hayır, söylemeyeyim, onu susarak anlatayım; anlatışa sığmaz zaten, susarak anlatayım onu.

LXXXVIII

Neşeden de bahsetsek, gamdan da dem vursak hep bir arada oturalım da birbirimizle konuşalım.

Sevgilimiz ileri giderse biz de gidelim; sevgilimiz az söylese biz de az söyleyelim.

Anam babam dostlar, bir gönüllü, bir soluklu olalım da ateş gibi Rüstem’in safına vuralım, yakıp yıkalım, kırıp geçirelim.

Eriz, erkeğiz amma yalnız yola düştük mü karılara döneriz, yaşlara batarız, feryatlara düşeriz.

Hac yoluna yapayalnız düştük mü inanma Zemzem kuyusuna ulaşacağımıza.

Çengin tellerine benzeriz biz; bir araya geldik mi zîr perdesinden de çalarız, bem perdesinden de.
Biz, hepimiz bir araya toplanınca insan olurmuşuz; hadi, bir kere daha sarılalım insana.
Maksat gizli, insan bir vasıta; varalım, o ulular ulusu kıyıya kuralım çadırlarımızı.
Ölümsüzlük Süleyman'ı tahta kuruldu mu yüz binlerce defa öpelim yüzüğünü.

LXXXIX

Yağmurlu gün bugün, biz de ark açıyoruz; buluşma ümidiyle el çırpıyoruz.
Bulutlar aşk denizinden gebe; biz de aşk bulutundan gebeyiz.
Çalgıcı değilim deme, el çırp; sen gel de çalgıcı yapalım seni.
O ev aydınlık, sen kimin evi diyorsun; kimin olursa olsun, aydınlık eve kuluz köleyiz biz.
Kendi abıhayatımıza kendimiz perdeyiz; o abıhayatın üstünde yağ'ız âdeta.

XC

(s. 236) A oğul, elimi tut, hoş değilim ben; a ağaç gibi yüce boylu, hoş değilim ben.

Hayır, hayır, bırak elimi, hastalığım gönülden benim; a gönül derdimin gülbeşekeri, hoş değilim ben.

Sen gideli gücüm kuvvetim, sabrım, takatim gitti; sen gittin gideli hoş değilim ben.

Kollarını aç, kemer gibi sar beni; gör de bak, bu kemer olmadıkça hoş değilim ben.

Kuvvetim yok, elden çıktım a doktor; elini koy nabzıma da anla; hoş değilim ben.

A ateşi alttan, üstten beni saran; böylece altüst oldum gitti, hoş değilim ben.

Ne soruyorsun? Dudağının kadehi olmadıkça ister haberim olsun, ister olmasın; hoş değilim ben.

Başımı her yana böylece sallayıp durmadayım; yâni ne demek istiyorum, biliyor musun? Başımdan hoş değilim diyorum ben.

Her an boyuna gözlerimi yumuyorum; çünkü sensiz görüşten, bakıştan da hoşlanmıyorum; hoş değilim ben.

XCI

Dudaklarımdan ciğer kokusu geliyor; yarabbi, yarabbi derken ağızımdan duman tütüyor.

Gökler bile ahımdan ağlamaya koyuldu, her an can vermek, yolum yordamım oldu gitti.

Geçirdiğin gecenin benim gecemden haberi olsaydı, birazcık anlardın halimi.

Âşıkların okuyup belledikleri mektep aşktır; ben gece gündüz bu mektebin içindeyim.

Yüzünü sapsarı yüzüme koy; elini göğsüme daya; ateşler içinde tir tir titriyorum.

Kulağına bir söz söyleyeyim dedim; yanağım yanar, korkarım dedi.

Yüzünden kem göz uzak olsun; ben de hayranım sana amma benimki yakın olsun, her an göreyim seni dedim.

XCII

Bahçeye, gül bahçesine gidiyorum; sen istersen gelme, gidiyorum ben.

Yüzü olmadıkça günüm kapkara; aydın mumu bulmaya gidiyorum.

Can aşktır bana, önden gidiyor; ben diyor can, bedensiz gidiyorum işte.

Can bahçesinden elma kokusu geliyor bana; sarhoş oldum, elma yemeye gidiyorum.

Bana orda ölümsüz bir yaşayış, ebedî iştret var; iştret etmeye, yaşamaya gidiyorum.

Her yelle yerimden oynamam; çünkü onun yolunda dağ gibi gidiyorum, demir gibi gidiyorum ben.

Ayrılıktan yenimi, yakamı yırttım; onun peşinden etek gibi gidiyorum ben.

Görünüşte yağım amma gerçekte ateşim; ateşe gidiyorum yağ gibi.

Dağ gibi görünüyorum amma zerre zerre pencereye doğru gidiyorum ben.

XCIII

A seçilmiş dost, nasıl da buldum seni; a gönül, a gönüller alan, nasıl da buldum seni.

Bizim işimizden gücümüzden boyuna kaçırdın, işe koyulmuştun tam, o arada nasıl da buldum seni.

Kaç defa vaad ettin, tutmadın; bu sefer güzelim, nasıl da buldum seni.

Niceye bir yabancıların zahmetlerini çekeceğim, niceye bir? Hele bak, şimdicek yabancılar yokken nasıl da buldum seni.

A âşıkların perdelerini yırtan, kaldır perdeyi, nasıl da buldum seni.

A yüzüne karşı gül bahçelerinin utanca düştüğü dilber, güllük gülistanlıkta nasıl da buldum seni.

A gönül, kötü göz az değildir; nazar değer, nasıl da buldum seni sözünü çok söyleme.

A padişahların bile rüyalarında görmedikleri güzel; şaşılacak şey şu; uyanıkken nasıl da buldum seni.

A Tebrizli Şems, nurlar senden parladı, o nurlar içinde nasıl da buldum seni.

XCIV

O güzel, can perdesini tanır, bilir; hareme sahip olan perdeyi nasıl olur da bilmez?

Perde ardından aklımıza kastetti mi, bize afsun okuyup üfürmeye koyulma.

O anda bize kimsecikler katlanamaz; akıllı da kaçır bizden, deli de.

Dün gece deli divane olduk da öylesine bir döndük ki Ay bile kıskançlığından bayrağını yere attı.

Çalgıcı zîr perdesi de olmadan, bem perdesi de olmadan; bir kurtuluş nağmesi çalmak için perdeleri yoklar durur.

Akılla can, o, neşe perdesini de, gam perdesini de yırttı mı, orda deve gibi esrir de oyuna başlar.

Şimdicek o perdelere yeni baştan girişti; biz de yeni baştan kâğıtta kalem oynatıyoruz.

XCIV

Hasılı a cana canlar katan, dayanamadım gitti; kızıp gittim ama sızsiz dayanamıyorum.

Ayrılığa alışayım dedim; fakat doğrusunu söyleyeyim, dayanamadım.

Bir saman çöpü kehribara nasıl dayanır? Ben bir saman çöpüyüm, dayanamam kehribara.

Her cefa çeken, vefa gününü ister; bense öyle bir cefa çeken âşıkım ki vefaya dayanamam.

Yumuşacık yumuşacık gene geldin der; ona derim ki a bize can kesilen canan, dayanamıyorum.

A gönül, a can, a aydın gözüm benim; tutyaya sığınmadıkça dayanamıyorum ben.

Başıma vuruyordu da lâıyğını gördün diyordu; lâıyk değilim, lâıyk değilim; dayanamıyorum.

Ölümü de sınadım, dirimi de; yokluğa da dayanamıyorum, varlığa da.

A çalgıcı, Allah için olsun şu perdeyi çal: Tanrım, Tanrım, dayanamıyorum.

XCVI

Varlığa yeni bir ateş saldı; yeni baştan yokluğa daldık gitti.

İyi, kötü, varlık dünyasındadır; a kardeş, bizse ne iyiyiz, ne kötü.

Hırsız felek neyimizi çaldı, götürdüyse geceleyin bekçi gibi gittik, aldık ondan.

Bir tek kişiydik yüzlerce bizle-benle; o tekten arpa kadarı bile kalmadı, yüzlerceyiz şimdi.

Kendinden geçmedikçe kendine gelmeye imkân yok; kendimizden geçtik de ondan sonra geldik kendimize.

Aşkın boyuna bosuna karşı boyumuz bosumuz kısaldı gitti; boyumuz bosumuz kısaldıktan sonra da yüce bir boya bosa sahip olduk.

Erlık sanatını Tanrı'dan öğrendik; aşk pehlivanıyız, Ahmed'in dostuyuz biz.

Varlık levhinde yirmi dokuz harf var; harfleri yuduk da ebced içine daldık.

Kutluluk, Tebrizli Şems'ten doğdu; onun kutlu kırarıyla kutlular kutlusuyuz biz.

XCVII

Dün gece Şemseddin'in aşkıyla oynamadaydık; yücelere doğru ağdırıyorduk canımızı.

O can sevgilisinin ayrılığıyla varımızı yoğumuzu elden çıkarmadaydık.

Canlara can katan aşkına, her an bedenimizdeki canı feda ediyorduk.

Onun aşkıysa yüzlerce yeni can veriyordu; bu alışverişe koyulmuştuk biz.

Çeng gibi kendimizden geçmiştik de uşşak perdesine dalıp gitmiştik.

O perdede bir perdecı vardı ki parıltılarından perdeleri seçemez olmuştuk.

Hilelerle, düzenlerle her zaman biraz daha yaklaşıyorduk o perdeye.

(s. 237) Burç burç, perde perde; derken on dört gecelik Ay gibi koşup duruyorduk.

Güneş Tebriz'den yüz gösterdi de gönlümüzü tabiat pılı pırtısından sıyırıp çıkardık.

XCVIII

Yabancılar gibi neden öyle uzakta oturdun? Gel, gir delilerin halkasına.

Utanma da ne oluyor? Âşıklık, ondan sonra da utanç ha; can da ne oluyor? Bu heves, ondan sonra da can kaygısı ha.

Bir cana satıyor bir öpücüğü; var git satın al, bedava mı bedava.

Şu deniz aşkla coşar, köpürür; Ay bile gökte baş eğer aşka.

Aşk, evleri ateşe yakan, kalktı da komşuların evine geldi.

A uykuları bağlayan, gel bu gece; uykumuzu vuslatınla izsiz, esersiz bir hale sok.

Her padişahın koruyucuları, kullarıdır; bizim padişahımız da kullarına gözcülük, bekçilik etmede.

Padişahımız, uykudan da dışarı, uyanıklıktan da; canımızın ta içinde etek sürümede.

Bu gece bir güzel görüyorum; elinde de bir meşale var; yarabbi, kimdir o?

Uyku kaçtı gitti, coşkunluk arttıkça artıyor; fil gene hatırladı Hindistan'ı.

Tanrı aşkı yüceldikçe yüceldi; Tanrı'nın kaza oku, yaydan fırladı.

Gayb yeryüzüne ekilmiş tohum baş gösterdi, bir ağaç gibi yüceldi de apaçık meydana çıktı.

Şimşek çaktı, ateşe bir ateştir düştü; büyük, amansız bir şimşek, yüce, aman bilmez bir ateş.

O ağaç, o ateşten daha da yeşermeye başladı; gül bahçesi, şimşekten, ateşten açılıp saçılmaya koyuldu.

Bu ağaçlar ateşten yeşerir; su ziyandır bu ağaçlara.

Fakat sen ortadayken ağaç gizlenir; sen gizlendin mi, o meydana çıkar.

Aşk bahçesinin parlaklığı da, güzelliği de Tebrizli Şems'tir, bitip gelişmesi de, bahçıvanı da.

XCIX

A gönlümün rahatı, huzuru, a benim gönlümü kıran; a hiçbir suçum yokken benden kendini çeken.

Gözden uzaklaştın amma gönülünden dışarda değilsin; çünkü sen bir mumsun, canla gönülse leğen.

Canım senin canın, canın benim canım; hiç kimsecik iki bedende bir can görmüş müdür?

Hayatım seninle buluşmak, ölümüm senden ayrılmak; şu iki fende de eşsiz bir usta ettin beni.

Abıhayatı çok aradım; Hızır dedi ki: Onun vuslatına erişmedikçe canlanamazsın, beyhude yorma canını.

Senin gamına dalanın çevresine gelemes gam; gelir de çizginirse boynunu vurmak gerek.

Canlar, boyuna senin çevrende dönüp dolaşırlar; çünkü canlar deridir âdeta, sense Yemen Süheyl'isin.

Mansûr-ı Hallâc, a yaşı küçük, bedeni taze güzel diye başlayan şiirini senin için söylemiştir.

Senin deli divanen, senin sarhoş bir arslanın olmuştur da ey süt emme yüzünden Tanrı'yla ahitleştığımız vakte daha yakın dilber demiştir.

Gama yol yok senin sarhoşlarına yaklaştırmaya; düşünceyle gam, Hasan'ın babasının işi gücü.

Kim tabiat kuyusunda kalmışsa ipe benzeyen düşünceye sarılmaktan başka çaresi yoktur.

Fakat uçtu mu ip bir işe yaramaz; adamakıllı inanca kavuşunca sanmak biter insanda.

A gönül, dilsizlerle dil birliği et, onların dillerine eş ol da şu dedikodu rehine verilsin gitsin.

C

Padişahımız her an işsiz güçsüzlere ucuzca, bedavaca definelere bağışlıyor.

Gelin ey dostlar, padişahın tahtına gelin; zahmetsiz bir hazne bu, ziyansız kâr.

Onun sürmesini çekindi de neler gördü; gönül gözü bilir; ta yedinci kat göğe dek nur gördü, rahmet gördü.

Ona karşı yedi gök de nedir ki zaten? Olsa olsa yedi basamaklı bir merdiven ancak.

A görünüşte bir zerre kadar küçük, gerçekteyse dünya içinde bir dünya olan,

A gamdan yay gibi eğilip bükülen; fakat bu yayla da yüz binlerce safları kırıp geçiren,

A bir izini bulmak için dört göz kesilen; halbuki gözlerinde yüzlerce iz var senin.

Her izde, her eserde iyiliğini isteyen bir gözcü, bir koruyucu gibi seni o tapıya dek çeke sürüye götürür durur.

CI

Gönülden sözsüz espriler duy, anlamaya bile sığmayan şeyleri anla.

İnsanların taş yüreklerinde öylesine bir ateş vardır ki perdeyi kökünden yakar gider.

* Perde de yandı mı insan Hızır hikâyelerini de tamamıyla anlar, ledün bilgisini de.

O eski aşktan, canın, gönlün içinde yeniden yeniye şekiller peydahlanır.

* And olsun kuşluğa sûresini okudun mu güneşi gör; hiç kimsecik ona eş olamaz âyetini okuyunca da altın madenini gör.

CII

A gönlümü alıp götüren, cana kastetme; sevgili, benim yaptığımı yapma bana.

Derdime bak, sana gönderiyorum; arı duru değilse derman etme ona.

Kâfir saçın iman lûtfetti bana, iman; bir kıl kadar olsun kâfirlikten iman gösterme.

Güzellerin âdeti cefadır, cefa; o âdete uy, lûtfetme.

Ölümümüzü gönlümüze koyduk; fakat cefa etmede o kadar yavaş davranma.

Yaşayışımızın perdecisi ölümdür; ört perdeyi, güldürme ölümü.

A Zelîhâ, aşk fitnesi senden, Yusuf'u boş yere zindana attırma.

Mademki rintlerin başı, rintlerin akli fikri yok sende, rintlerin başına and ederek vaad verme.

Sonucu, âşıkların göz nurusun sen, onları kör etmek için yaşama.

Müflisin birinden tutup da paracık alma; hırsından onun parasını pulunu madene katma.

Gece yolcularını yıldız gibi yakıp yandırma; yolunu yolcularla doldurma.

A Tebrizli Şems, bir kerecik göster yüzünü; boyuna yüzünü sevgiliye tutma.

CIII

A ev kuşu, göğe uçmaya kalkışma, kanadın yok, ovaya uçmayı kurma.

Semender gibi ateşin içine girme, yüceliğe kalkışarak kendini rezil rüsvây etme.

A terzi, demircilik senin elinden gelmez, işin değil senin; mademki nalın yok, ateşler yakma.

Önce demircilerden öğren; yoksa öğrenmeden girişme o işe.

Mademki su kuşu değilsin, dalma denize, dalgalar yutmaya, dalgalanmaya kalkışma, aldanma denize.

Denizde gezeceksen geminin bir yanına otur, elini kaptandan çekme.

Düşeceksen bile o geminin içine düş; ele, ayağa değil, gemiye dayan.

Gökyüzünü istiyorsan İsa ile görüş, konuş; yoksa yeşil kubbeye çıkmaya kalkışma.

Ham bir meyvesin sen, dalında otur; anlamları elde etmeden adlara boş verme.

(s. 238) Tebrizli Şems o tapıda oturur; sen de ordan başka bir yeri yurt edinme.

CIV

Canların canısın sen, kır, dök canları; insan sensin, başkalarını kır geçir gitsin.

Ölümsüz incisin, gözlere gel; taşı al, öbürlerini kırırver.

A güneş, Tanrı göğünde parla, gökyüzündeki yıldızları kır geçir.

Halkın gönüllerini gaybi bilir bir hale getir; ayıpları görenlerin gönüllerini kır gitsin.

İz, eser, izi, eseri olmayana perdedir; izsizliği, esersizliği al, izi, eseri kır geçir.

Karanlık geceyi tam bir gündüz yap, bekçilerin fermanlarını kır dök.

A Tebrizli Şems, güneşsin sen, güneş; can mumunu da kır geçir, şamdanı da.

CV

Sevgilim sırrını söylemiyor bana, benim de dilim tutuluyor, bir şey söyleyemiyorum ona.

Özür getiriyorum da diyorum ki: Susuyorum, uyanık gönlüm söylüyor sana.

Fakat bir başkası oldu mu dil kesiliyor da kendi sırrını da söylüyor, benim sırlarımı da.

Gönlüme, şu kötü zanna düşen gönlüme, bu olaydan bir şüphe dir düştü.

Sırrımı ister söylesin, ister söylemesin, sevgilime sabredemiyorum vesselâm.

CVI

Dün gece yokluğu rüyada gördüm; güzelliğinden dehşetlere düştüm, şaşırdım kaldım.

Yokluğun güzelliğinden, olgunluğundan, lûtfundan, ta seher çağına dek kendimden geçtim.

Yokluğu lâ'l madenine benzettim; renginden atlaslar giyindim âdeta.

Âşıkların hey-heylerini çok duydum; afiyetler olsun, afiyetler sesini çok işittim.

Yokluktan sarhoş olmuş bir halka gördüm, derken onun küpesini kulağımda gördüm ben.

Derken yokluğun ışığında şekiller gördüm; yüzünde canlar canını gördüm.

Canımdan yüzlerce coşkunculuklar coştı, köpürdü, denizi coşmuş, köpürmüş görünce.

Gökten yüz binlerce naralar geldi: Böyle çavuşa kul köle olayım ben.

CVII

A Tanrı, bu buluşmayı döndürme ayrılığa; ağlatma aşk sarhoşlarını.

Can bahçesini tazeleştir, yemyeşil et; kastetme şu sarhoşlara, kastetme şu bağa bahçeye.

Güz mevsimi gibi dökme gönül yapraklarını, kırma gönül dallarını; halkı yoksul etme, perişan etme.

Senin kuşunun yuvası bulunan ağacın kırma dalını, yakıp yandırma o kuşu.

Kendi topluluğunu, kendi mumunu katma birbirine, kırma, dökme; kör et düşmanları, güldürme onları.

Hırsızlar aydın güne düşmandır amma yapma, etme onların gönüllerinin istediğini.

Devlet, ikbal Kâbe'si, ancak bu halkadır; yıkma ümit Kâbe'sini.

Çadırın şu direğini sökme; sonucu senin çadırındır padişahım, etme eyleme.

Dünyada ayrılıktan acı bir şey yoktur; ne istersen yap, yapma onu yalnız.

CVIII

A sâkî, kalk, şarap doldur kadehe, aşk şarabıyla râm et gönülleri.

Rintlik adını gerçekten takın; kendini hiçbir şeye aldırılmaz, her şeye boş verir diye andır.

Dönek felek mademki râm oldu sana, sen de bineklisiz bineğini râm et kendine.

Pervasızlık ateşine yak, yandır göğü; günlerin başına saç kara toprağı.

Zünnâr kuşananların yolunu yordamını tut; yalıma, ateşe tapı kıl, bu yolda namlan.

CIX

Huten güzeli geldi, geldi aramıza; artık iki elini de yıka benim canımdan.

Aşkın eline bir kılıç verdi de dedi ki: Benden başka kimi görürsen vur boynunu.

Nuh'tan başkasını, güzel olsun, çirkin olsun, erkek olsun, kadın olsun, at denize.

Nuh'un gemisine giren kurtuldu; kim gemideyse fırlat denize, at gitsin.

CX

A benim canım, nereye ayak basarsan lâleler, menekşeler, yaseminler biter.

Bir gül koparsan da ona üfürsen ya doğan olur, ya güvercin, yahut da çaylak.

Bir dağarcığın içine elini yıkasan elinden dökülen suyla altın bir put kesilir o dağarcık.

Bir mezarın başında Fâtiha okusan o ölü fetihlere erer, kefenini yırtıp kalkar.

Eteğin bir dikene dolaşsa diken bir çeng kesilir, ten-tenen diye nağmelere başlar.

A Halil, hangi putu kırdıysan o put canlanır, akıllanır, bir insan olur.

Ay'ın hangi kutsuz yıldızlıyı işitse en büyük kutluluğa kavuşur, mihnetlerden kurtulur.

Her solukta gönül alanından insanoğlu gibi biri doğup çıkar; fakat ortada ne erkek vardı, ne kadın.

Derken onun yanından, ardından da adamecikler dökülür, yeryüzü onlarla dolar taşar.

Bu tarzda daha elli beyit söylemek isterdim amma sen ağız açasın diye yumdum ağzımı.

CXI

A şuhlar, gelin, bahar geldi; ney sesleri işitilmede, her taraf yeşermiş, sular çağlıyor.

A şuhlar, şehirlerinizden çıkın; ev bark kabul eder mi hiç şuhları?

Öbürleri hasret gittiler şu dünyadan; bizse dünyanın canına bir hasrettir bırakalım.

Vefasız dünya, başkalarına ne yaptıysa biz de onu yapalım dünyaya.

Onun da karşısına bir tek kişi çıksın da sınınsın onu, o da bir sınınsın bâri.

Hayır, yanlış söyledim, dünya âşık benzer; o, güzellerin cevrini, cefasını canla başla arar.

Âşıkın canı, cevirle, cefayla diridir; a Müslüman, can kime zarar verir?

Bu söz ova yolunu bağladı; halbuki kimse ova yoluna geçit, boğaz aramaz.

Sen söyle; sevgilinin yumuk dudaklarıyla beraber sınırsız bir ferahlık, genişlik veren küçücük bir ağzı yok mu?

Kime o dudaklar ova kesilmezse, o ne ova bilir, ne yuva tanır.

Kime o aydan bir ışık düşmezse, o ne bilsin yeri, ne fark etsin göğü.

Kime bu gazel ova olursa, o varlık, o mekân âleminde bir güzelim geçime, bir iyi işrete nail olur.

CXII

A âhir zaman sâkîsi, a insanların akıllarını çalan, götüren güzel, sun şarabı.

A şarabı gökyüzüne merdiven olan, yeryüzündekiler bu şarapta göğe ağarlar.

Şarapla kır gam zindanının kapısını; kurtar canı gamların zindanından.

CXIII

A yaşı küçük, bedeni terütaze dilber; a süt emme çağına daha yakın olan, bu yüzden de Tanrı ahbine bizden daha yakın bulunan güzel.

A Hâşimî yüzlü, Türk başlı, Deylemli saçlı, çene topağı Rum ülkesi halkının çene topağına benzeyen dost.

(s. 239) Canı benim canım; benim canım da onun canı; bir bedende iki canın yaşadığını kim görmüştür?

* Halk adamakıllı anladı gitti benim âşık olduğumu; yalnız kime âşıkım, onu bilemiyor kimse.

İster aramı ayırın, ister ulaştırın, kavuşturun beni size; sizden ne gelirse gelsin iyidir, güzeldir bence.

Yurdum malımdan, matahımdan meydana çıkar; malım mülküm de yurdumdan anlaşılır zaten. [\[29\]](#)

CXIV

Sarhoşların arasında bir akıllının bulunması ne yazık şeydir, ne yazık şey, ne yazık.

Aklı başında biri gelirse yol yok ona; fakat bir sarhoş geldi mi tut, çek onu, sürüye çeke sok içeriye.

Şarabın mahmurluğunu istiyorsan gir içeriye; ekmeğe tapıyorsan yok burda ekmek.

Ekmeği kendisine put eden adamın şu güzeller arasında ne işi var?

Eğer dalar, girerse içeriye, yüzlerini örterler; tek görmesinler o kaltabanın yüzünü.

Öylesine bir gümüş bedenli güzel istiyoruz ki gizli, açık, kendisine benzer bir gümüş tanımayalım.

Güzelliğini altına, gümüşe satan orospudur, cennet hurisi değil.

Cebrâil gibi gönlün temiz olmazsa, define olsan gene o dünyaya giremezsin sen.

Arif, tam yirmi yıl gözünü yıkamış; kırba kırba gözyaşları dökmüş durmuş.

Güvensinler, dayansınlar sana da ondan sonra gir hareme; önce de söz söylemekten vazgeç, yum ağzını.

Tebrizli Şems, ağzını yumar, sırrı bilersen doğu kapısını açar sana. [\[30\]](#)

CXV

Benim canım senin canın, senin canınsa benim canım; sen hiç gördün mü bir bedende iki can?

A beden, onsuz yüzlerce canla diri olsan can iste, can, bedenden lâf açma.

Gönlünü al şu candan, ona gönül ver; bu can, canlılık edemez; yorulma boş yere.

* De ki: Rûh Rabbimin emrindedir âyetini anla; a canım benim, can dille, dudakla, harfle, sözle anlatılamaz ki.

CXVI

Ölüye can olan ne varsa ayakları altında onun; ne kadar inci varsa denizine dalmış onun, geçmiş kendinden.

Aşkının ateşi Tanrılık etmede; Tanrım, ah onun elinden, ah.

Cebrâil de, onun gibi yüzlercesi de kapısının eşiğine secde etmekten baş çekerse vah onun haline, eyvah onun haline.

Ayrılık hakkında bir ferman yazarsa tuğrasının büklümünden kanlar yağar.

Kimin bu kıyametten haberi yoksa kıyamete dek vay onun haline, vay.

Böyle bir aydan ansızın uzak düşenin geceleri nasıl geçer, Tanrım.

Dün gece âşıkklarını seyrediyorduk; ovasındaki kumların sayısıncaydı âşıkkları.

Aşk padişahının tapısında, onun ordusuna karşı çadır üstüne çadır kurmuşlardı, direk üstüne direk dikmişlerdi.

Can çadırının direği, arı duru nurdandı; o tertemiz nur da onun yüzünün parıltısından vurmuştu.

Bugün suyla ateş bir olmuştur onun yüzünden; geceyle gündüz yok olmuştur onun yarınında.

Aşk bir arslandır, âşıkklar da onun enikleri; hem de yüzlerce tırnağı olan pençesinin içinde.

Arslanın eniği, coşup köpüren memesine sarılmıştır arslanın, sütler emer de arslanlaşır, emindir arslanın yaralamasından, paralamasından.

Aşk hangi perdenin ardında gizlidir; kimsecikler göremez yerini onun.

Aşk güneş gibi bir baş gösterdi mi, göğe dek her yanı kavgası gürültüsü doldurur gider.

CXVII

Senin tapına gelmiş sûfleriz, yüzünün güzelliğinden Allah için olsun, bir şey ver.

Susuzluktan ibrikler getirmişiz; çünkü onun deresindedir ancak güzellik suyu.

A huyu husu boyuna lûtuflanan, merhamet olan; hadi, bir şey ver yoksullarına.

Kıtlık yılında Yusuf'un güzelliği can gıdası oldu; biz de kıtlıktan bunaldık, sana geldik.

Sûfler gene helva istiyorlar gönüllerin arayıp özlediği o tatlı dudaklarından.

Dün gece tekkede bir gürültüdür kopmuştu; tekke, senin kokunla misklere bürünmüştü, misk kokularıyla dolmuştu.

Zembilimize doğru aç, uzat elini; aferinler olsun eline, koluna.

A Tebrizli Şems, lûtf, kerem padişahı sensin, kerem sofrasını döşe de can senin toyunla sarhoş olsun, doysun gitsin.

CXVIII

A güzelim, bütün baş çekenler, senin konuğun; güneş bile gökte seni sorup durmada.

Kem göz uzak olsun güzelim yüzünden a canına binlerce can kurban olası güzel.

Canlar feda oldular mı ölümsüzlüğe kavuşurlar; çünkü senin madenin iksirdir canlara.

Gökyüzünün Öküz'ü de, Keçi'si de, Koyun'u da, a güzellere Ay olan, kurban olsun sana.

Çünkü kurbanların hepsi de senin sonsuz bayram havanda ölümsüzlüğe kavuşur.

Tanrı'nın temizlik sarayındasın sen; bahtla devlet de gece gündüz kapıcın senin.

Tanrım, bu bahçeyi sonu gelmez baharının lûtfuyla daima yeşert, yemyeşil, terütaze sakla.

Sakla, koru da melekler ordan meyveler devşirsinler, elmalıklarında yayılıp gezinsinler.

Senin gizli şekerkamışlığının sayesinde şu şeker yurdu daima açık olsun.

Tanrım, şu ırmağın suyu, senin ihsanın her yana aktıkça, bulanmasın hiç.

Tanrım, bu duaya sen de âmin de; dua da senin duan, âmin de senin âminin.

Dünya çenginde, dünya kanununda teller var; her telin feryadı senin fermanına göre.

Ben uyumuştum, sen uyandırdın beni; senin çevgeninde bir top gibiyim ben.

Yoksa senin çekişlerin olmasa topraktan yaratılmış bir kişi nerde, aşk nerde?

Kuru toprak sarhoş oldu da yaş yaş nağmelere koyuldu: Senindir bu nağme, senindir bu nağme, senindir, senin.

Dün lûtfu, kimsin sen diye sordu bana; dedim ki: A benim canım, dağarcığında bir kediyim.

Dedi ki: A kedi, muştuluk sana; padişahın seni arslan edecek.

Ben sustum, fakat sen bırakmadın; çeng gibi senin feryadına uymuş gitmişim ben.

CXIX

Gözleri bir çift kan çanağı, elinde kılıç, her yana koşup aramadaydı onun aşkı;

Dün gece halk yatmıştı, güzel, tatlı uykuya dalmıştı; oysa her yana koşuyor, âşıkın canına kastediyordu.

Gâh Ay gibi damlara vuruyordu, gâh seher yeli gibi bir yandan bir yana esiyordu.

Derken ansızın damdan tasımız düştü, sırrımız yayıldı gitti; bekriler dedikoduya girişti.

Mahallenin ortasından hırsızın sesi duyuldu; bir yara açtı, yüzünü gizleyiverdi.

Sert huylu feleği bile zebun etmişti o; bekçiler izinin tozunu bile bulamadılar.

Akıl Eflâtun'u, izleri kıldan kıla bilen o hekim geldi; yarayı görünce,

(s. 240) Kimin eliyle açılmış, bildim dedi; bu yara, kat kat fitnelerin aslının açtığı yara;

Onun yarası olunca çaresi yoktur; onun açtığı yara onulmaz.

Eski candan el yıka; bu yaranın ardından yeni bir can geldi sana.

Bu, Tebrizli Şemseddin'in, o renk, koku dünyasından dışarda olanın aşkı.

CXX

A âşıkların varını yoğunu rehin alan; kanını dökme âşıkların, yürü git.

Her yol başında kan izlerine bak, her yanda kanlı bir nara duy.

Şu gönüle dedim ki: Çevgenini gör de bir topsan o çevgene uy, dönedur, koş gitsin.

Gönül dedi ki: Onun çevgeninin büklümünde yüz binlerce defa eskidim, yüz binlerce defa yenileştim.

Gönül topu kaçır, gizlenir mi çevgenden? O ovada ne kuyu var, ne tepe.

Can kedisi, ecel arslanının aksırığından fırlamış, çıkmış amma o kedi miyav dedi mi arslan tir tir titrer.

Bu altın, Tebrizli Şems'in madeninden; arpa arpa ararsan daha da ayarı halis olur.

CXXI

A çalgıcı, gene söyle sırlarımızı; gene anlat cana canlar katan hikâyeleri.

Biz bugün ağzımızı yumduk, ondan bahsetmeyeceğiz; gönüller açan söze gene sen başla.

Kulağım ağır işitiyor; yanağını yanağıma koy da o güzel yüzlünün vaadini bir kere daha söyle kulağıma.

Elest deminde canın başından bir şeydir geçti; o baştan geçeni tekrar söyle, tekrar.

* Gerçekten de biz açtık mahzenini aç; Mustafâ'nın can sırrını gene söyle.

Âşıkların duası kabul edildi; a duacı, gene oku o duayı.

Mademki Salâhaddin'dir canımıza düzen veren, gene bahset o cana düzen verenden.

CXXII

Canımıza her zaman bir yeni bağ, bir yeni bahçe; kulağımızda her solukta yeni bir masal, yeni bir

efsane.

Günden güne yeniden yeniye inciler, mercanlar veren o denizde balıklarız biz.

Hiç kimseciklerin afsununu işitmeyesin diye şu eski dünyaya yeni bir delil geldi.

Yaşayışımız, sevincimiz peşin, hem de yepyeni; özümüz bir maden, hem de yepyeni.

Bu şekerden ye, bu şekerden ye ki tadından ağızda yeni yeni dişler çıkmada.

Baştan başa can kesil de birisi sana, kimsin sen diye sorarsa her zaman de, yepyeni bir canım ben.

Yeryüzüne bir lokmayım ben, fakat bu lokmadan da yeryüzünden yüzlerce yeni Lokman biter.

Güz mevsiminden sarardın soldun amma gamlanma; güz mevsiminde yeni bir yazın ıssılığını seyret.

CXXIII

Ansızın sana bir yol buldum da Allah'a şükürler olsun, yüzünü gördüm senin.

Ağlayan gözlerim ağlamaktan görmez olmuştu; büyücü nerkis gözlerinle ışıklandı şimdi.

Çok dedim, çok söyledim nerde buluşma, nerde kurtuluş diye; bu nerde, nerde, sonucu mahallene götürdü beni.

Seni öven şu kupkuru dudaklar, devlet dudağını öptü sonunda.

Gam okuna, senin saçlarındaki zırhtan başka hiçbir siper yok.

Gök kadar yüce yerin, o bile ayaklarının altına döşenmiş; arslan bir ersin, arslan bile âhu kesilmiş sana.

Öyle bir devletin var ki devlete gamın gıda olmuş; nerde bir pehlivan ki yanına düşebilsin senin?

Gönlüme bir araştırmadır saldın; saldın da araya taraya senin derene düştüm işte.

Çekişinin hay-huyu olmasaydı toprakta nerden olurdu bu hay-huy?

Deniz, senin dizini öpmek yüceliğine erenin topuğuna çıkar ancak.

Yeter artık, herkes zaten kendi huyuna uyar da gider; bütün halkta senin huyun olamaz ki.

CXXIV

A adı sarhoş canıma gıda olan; gözüm de senin günlerinden aydın, aklım da.

Yüzünü gözünü, boyunu bosunu, elini ayağını, hasılı bedenini görelî altı yön, ışıqla altına döndü.

Senden sıkıldı gönlüm demiştin hani; ben de dünyada senin dileğinden başka bir şey istemem.

Oturup bekliyorum işte, cana, özlediğine dair bir haber gelinceye dek de bekleyeceğim.

CXXV

Aşka bak, âşıklarla karılmış, birleşmiş; cana bak, toprak yurtla bir olmuş.

Niceye bir şunu bunu, iyiyi, kötüyü göreceksin? Bir de bak da gör, bununla o, nasıl da karılmış, birleşmiş gitmiş.

Ne vakte dek şunun izi var, öbürünün yok diyeceksin? İzi belirmeyene bak, nasıl izi belirenle karılmış.

Niceye bir bu dünya, o dünya deyip duracaksın? O dünyaya bak, bu dünyayla karılmış gitmiş.

Gönül bir padişaha benzer, dilse tercemanıdır onun; fakat padişaha bak ki tercemanla karılmış, birleşmiş.

Karılın, katılın birbirinize; çünkü şu yeryüzüyle gökyüzü de bizim için karılmış, birleşmiş.

Suya, ateşe bak; toprağa, yele dikkat et; birbirine düşman bunlar, fakat dostlar gibi birbirleriyle birleşmişler gitmiş.

Kurtla kuzu, arslanla ceylan, dört zıt; fakat kahramanın heybetinden birbirlerine katılmışlar.

O padişaha bak ki lûtfuyla gül bahçesinde dikenle gül birleşmiş.

Seyret, öylesine bir bulut ki feyziyle bunca olgun suyu birleşmiş, birbirine katılmış.

Eserde seyret birleşmeyi de bil artık; ilkbaharla güz de birbirine katılmış, bir olmuş gitmiş.

Birbirine aykırı, birbirine zıt amma okla yay gibi birleşmişler gitmiş.

Şeker çiğne, sus; ağızda şekerle öğütü karıştırmayı yazıklı bir iş bil.

Tebrizli Şems, gönülden bitip duruyor; hiç kimse yoktur ki onun gibi karılsın, birleşsin benimle.

CXXVI

A bir dumanı can sanan; altın habbesini maden sayan.

A Karun gibi boyuna yere batan, yeryüzünü gök sanan.

A şeytanın oyun taşlarını görüp de onları adam zanneden.

A seni görünce utancından aşkın ta uzaklara kaçtığı adam; a kendini ortada bir şey yerine koyan kişi.

A kâfirlik dumanından gözünü uyku bürüyen; sonra da dumanı apaçık nur sayan.

A şehvetinden kurt gibi her çeşit leşe üşen, âşıkları da kendisi gibi sanan.

Şehvet sarhoşluğu lanet eseriye, a bu eseri esersiz sanan, izi belirmez bilen.

A harfle ses arasında kokuşup kalan, sonra da Tanrı'yı dilsiz sanan.

Onun ay ışığı, körlüğüne vurup dururken, a Ay'ı gizlenmiş zanneden.

Ne dediysen, ne söylediysem kendime dedim, kendime söyledim a başkalarını kınamadayım sanan.

CXXVII

A padişahım senin sonsuz bağışlamanın coşuşuna karşı suça tövbe etmek suçtur.

(s. 241) Yol yitireni öylesine arar, öylesine araştırırsın ki yol yitirmek, yoldan sapmamaktan daha üstün olmuş âdeta.

Seni övüş, ne aklımı bıraktı, ne fikrimi; söz söyleme yolu kapandı da bir ah etme kaldı.

* Ah, derdine bir mahrem de bulamıyorum da Ali gibi kuyuya ah ediyorum.

Kuyu bu ahtan coşar da kamış biter ağzında; ney feryada gelir de sırlarımı yayar, döker.

Yeter ey ney, kes feryadı, biz mahrem değiliz; o yüzdendir ki o şeker bizden de özür dilemede, kamıştan da.

CXXVIII

Bize gündüz, başkalarıysa gece; bir güneş yüzünden yıldızlara gece olmuş; hiçbiri görünmüyor.

Devlet oklarımız kutlulaşmış; ok fırlamış, yaya gece olmuş gitmiş.

Gülen gün, tam inancın yüzündedir; şüphe küfür elindeyse gece olmuş.

İnanç kuşu uçmuş, sen şimdi tutmuş amansız kalmışsın da amana düşmüşsün; amanaysa gece olmuş zaten.

Can madeninde her an gündüzdür; gündüz, peşin akçendir senin, madense geceye dalmış.

Âşıklara, eseri belirmeyen bir gündüz nasip olmuş; töreye, esere bağlı akıllıларaysa gece olmuş gitmiş.

CXXIX

Aşkın nice zamandan beri can almaya gelmiş, can almaya koyulmuş amma öldürdüklerin de hep neşeli, hep gülmede.

Can, şekerler çiğniyor amma senden bir başka şeker gelmede dişlere.

Dün gece gönlü gördüm; bir doğan kuşu olmuş da padişahın eline konmuş.

Bütün canlar, döner, senin yanına gelir de sanki bir arpa taneceğizi madene gelmiştir.

Her özleyenin canını avlamış o doğan kuşu, sonra da kanatları kanlara bulanmış bir halde sevgiliye gelmiş.

Ona dedim ki: A âşıkların, rintlerin yanından kopup gelen, âşıkların bu kanı da nedir?

Dedi ki: Aşk dili nasıl olabilir ki? Aşka delil, kandır ancak.

Misk kokusu, reyhan kokusu, lûtfumuzdur bizim; doğru söylüyorum, Tanrı nurudur o ki gelmiş çatmış.

Tebrizli Şems'in tortulu mu tortulu şarabı, andan âna bana bir derman definesi olmuş.

CXXX

Bak da gör, deliler zincirlerinden boşanmış; çünkü zincirden sevgilinin kokusu gelmeye başlamış.

Âşıkların naraları yücelmiş; zincirden aman, el aman sesleri duyuluyor.

Zincirdeki özleyenlerin canları, yerlere de sığmıyor, göklere de.

Mecnun'un canını her an zincirden alır da Leylâ'ya armağan götürürüm.

Aklımızı sürme zincirden; aşkının halkaları kulağımızda bizim.

Zincirden kopardığın fitneye bak; fitneleri de zincire asakoymuşsun.

Can, zincir yüzünden esersiz, belirsiz bir hale geldi amma canın ayağında da senin bağından yüzlerce eser var.

A Tebrizli Şems, maksadım senin saçlarındır, zincirden bahsettim amma meramım bu ancak.

CXXXI

A ney sesi, a ney sesi, a bütün bir sır dünyasını ayağa kaldıran ney sesi.

Ney nedir? O öpüşü güzel sevgilinin öptüğü şey, öptüğü şey, öptüğü şey.

O elsiz-ayaksız ney, halkın elini, ayağını aldı, elini, ayağını aldı, elini, ayağını aldı.

Ney bahanedir; bu, neyin harcı değil; ancak o devlet kuşunun kanat sesi bu.

Tanrı'dan başka bir şey yok; peki, bütün bu örtüler de ne? Fakat bu örtüler de Tanrı ehlini Tanrı'ya çekiyor.

* Yoksullarız biz, zenginse Allah; fakat yoksulda gördüğünü de zenginden bil.

* Biz hep karanlığız, ışıkta Allah; bu sarayın ışıkları, hep güneşten geldi.

Fakat sarayın içindeki ışık, karanlıkla karışmıştır; asıl ışık istiyorsan sarayın damına çık.

Gâh gönlün ferah, gâh dar; gönlünün daralmasını istemiyorsan şu dar yerden çık git.

CXXXII

A vefalı dost, cefa etmeyi öğrendin ha; peki, nerden öğrendin bu cefayı sen?

Nerde o canımızı avladığın zaman, o evvelki demlerdeki öğrendiğin, bellediğin vefalar?

Nerde bir çirkinlik varsa, nereye bir cefacı varmışsa ardından koştun, vefalar gösterdin, vefa öğrettin ona.

A gönül, âleme karşı gösterdiğin şu yabancılığı da o bildik dosttan öğrendin sen.

* Canın bir güzel istedi mi evet dersin; bu evet demeyi de o belâdan öğrendin.

Aşka dedim ki: Beni sömürüp yuttun; bunu ejderhâdan mı öğrendin yoksa?

Mûsa'nın sopası ejderhâyı yuttu; yoksa bunu o sopadan mı öğrendin?

A gönül, bakışından yaralandınsa dudağından da ilacını öğrendin ya.

Şekeri bıraktın da şikâyete koyuldun; fakat bu işi yanlış belledin sen.

O şeker yurduna ancak şükret; hani peygamberlerden öğrendiğin gibi.

Şu arılığı şikâyetle bulandırma, karartma; çünkü şu arılığı Mustafâ'dan öğrendin sen.

Halktan öğrendiğin her şeyi unut; Tanrı'dan ne öğrendiyse tamamıyla o ol.

A âşık, bulut gibi yandın Tebrizli Şems'ten; yandın amma ışık vermeyi öğrendin.

CXXXIII

Sonunda âşıklardan kaçtın; savaştan kaçıp savuştun a pehlivan.

Arslan gibi saldırdın arslanlara; fakat tilki gibi meydandan kaçıp sıvıştın.

Gök damına çıkmayı kuruyorsun amma merdivenin ortasında kaçtın gittin.

Her derde derman olan nasıl bir ilaçsın ki şunun bunun baş ağrısından kaçtın?

Aşağılık adamların korkutmalarından çekinip kaçtın; peygamberlerin izlerini nasıl izleyeceksin sen?

Ölü gibisin, yaşamıyorsun sanki; elbette ölü olacaksın; candan kaçtın çünkü.

Neşe, sevinç ücreti sabrındır senin; yürü git, sınanma vaktinde kaçtın sen.

Mademki bekçinin sesinden ürküp kaçtın; gam kalesinde dayanadur şimdi.

O koca yayın okundan kaçtıktan sonra okçunun gözünü nerden göreceksin?

Sen dil yarasından bile kaçtın; kılıç, ok yarasına nasıl dayanabileceksin?

Yürü, sus; esersizlik, belirsizlik susmaktır; ne diye amaca doğru kaçarsın?

CXXXIV

Sevgili, bir an olsun gel eve; bir an olsun şu canımızı tazele.

Şu arkadaşları bir an olsun güldür; bir an olsun meclisimizi beze.

Beze de gökyüzü gece yarısında güneşi apaçık görsün.

Beze de aşk ışığı Konya'dan parlasın, bir anda Semerkand'a, Buhârâ'ya vursun.

Bir solukta geceyi gündüze döndür; bir anda, hemencecik, eğlenmeden, bahane getirmeden ışıttı geceyi.

(s. 242) Işıttı da o güneş, kayadan su fişkirir gibi gönülden doğuversin, görünsün.

* Padişahın şehri olan gönülden doğsun da Nûşirevan'la Dârâ'nın mülkünü bir anda birbirine katsın.

CXXXV

Baş gözü, gam ne kadarsa o kadar ağlayabilseydi geceleri de ağlardı, gündüzleri de.

Gökyüzü, şu ayrılığı duysaydı, anlasaydı yıldızlar da ağlardı, Güneş de, Ay da.

Padişah, bu çeşit, tahttan indirileceğini bilseydi kendine de ağlardı, tacına, kemerine de.

Gerdek gecesi, ağlardı öpüşmelere, ağlardı koçuşmalara şu boşanmayı görseydi.

Lâ'l şarap ağlardı küpe, ağlardı şişeye şu mahmurluğu görseydi.

Gül bahçesi, şu güz mevsimini duysaydı, anlasaydı ağlardı gül yaprağı terütaze gül dalında.

Uçan kuş, şu avlanmadan haber alsaydı kolu kanadı gevşerdi, ağlardı da ağlardı.

Hüneri, sanatı aldatmasaydı Eflâtun'u, bağırdı, ağlardı hünere, sanata.

Pencerenin ölüm dumanından haberi olsaydı pencere de ağlardı, duvar da, kapı da.

Gemi, denizde salına oynaya gidiyor ya; şu tehlikeyi görseydi ağlardı.

Şu potanın ateşi görünseydi mal mülk sahibi ağlardı gümüşün, altının haline.

Rüstem bile savaşa ağlardı, gücüne kuvvetine ağlardı, anlasaydı bu sitemi.

Şu ecelin kulağı sağırdır, feryadı işitmez, duymaz; yoksa ağlardı kan kesilen ciğerlere.

Şu ölüm cellâdının gönlü yoktur; olsaydı da tek taş olsaydı gene ağlardı.

Sağken görselerdi ölümü, el, ayak ağlardı birbirinin haline.

Kıvramp can çekişirken görseydi, ağlardı dişi keçi erkek arslana.

Yeryüzü, çocuğunu yiyen bir ana; öyle olmasaydı ağlardı oğlunun ölümüne.

Ölüm acısıyla tatlı canını nasıl veriyor; bir görünseydi ağlardı şeker bile.

Kumru, ardıç ağacının kökten söküleceğini bilseydi bırakırdı ötmeyi, dem çekmeyi de ağlardı.

Tabutun şu kefenden haberi olsaydı ağlardı götürülürken yollarda.

Yeni doğmuş çocuk, dünyaya geldiğine ağlar durur; akli olsaydı daha önce ağlardı, daha çok ağlardı.

Aklı olmadığından susar, ağlamaz çocuk; akli olsaydı ağlardı öküz bile, eşek bile.

Bütün acılıklardan, o tatlı dilberimiz de bir çare bulsaydı, ağlardı yağmur gibi.

O tatlı dilber ölüm acılarını tattı; neler gördü, neler; gördüklerine ağlardı o gözün sahibi de. [\[31\]](#)

Benim dostum giden; giden gitti artık; nerde bu habere ağlayacak bir haber?

Ciğerine zehirli bir ok saplandı; kalkana kaçtın amma kalkan da ağladı.

Öylesine topraklar altındayım ki şu dünya altüst olup ağlasa yeridir bana.

Kendine gel de sus, bir tek görüş sahibi bile yok; olsaydı ağlar, ağlardı.

Tebrizli Şems gitti; nerde o insanların övündüğü insana ağlayacak biri?

Anlamlar âlemi, onun yüzünden düğün dernek etti; fakat ağladı şu şekiller, onsuz kalınca.

Dünyanın şu gözden, şu kulaktan başka bir gözü, kulağı olsaydı ağlardı o göz, ağlardı o kulak.

CXXXVI

A güneş, ay yüzlülerin bulunduğu yere geldin; gökyüzünü zerrelere gibi birbirine kattın.

Kendinden geçiş dinini yayıp dşeyince küfürde de bir ateştir yalınılandı, imanda da.

Aşağı da, yüceler de aşkla doldu, denize döndü; kaynak kaynak, sonsuz bir coşma, köpürüp akmadır peydahlandı.

Âşıklar zaten ateşle dopdolu bir âlemdeydi; sen de geldin, ateş üstüne bir ateş oldun.

Her seher çağı Ahmed'in dini senin koduğun kanunlara karşı secdeler eder.

Varlıksızlık sana bir noksan verirse zaten varlıktan geçenlere ha iyilik olmuş, ha kötülük, haberleri bile olmaz onların.

Tebrizli Şems'in ayak bastığı toprağı öp de kutluluktan, hattâ kutluluklar kutluluğundan baş göster.

CXXXVII

Başlara başsızlıktan bir kapı açılsaydı; baş aşağı gelmişler bir düzene girseydi.

Gam ateşlerini anlatmaya bir dil bulunsa, bir gönül peydahlansaydı.

Yahut ay ışığı gibi parlayan yüzünden, kapkaranlık gam gecesinde bir ışık da bize vursaydı, bizimle bulunsaydı.

Yahut da o yüzü görmüş biri, elsiz-ayaksız biri, solukdaş olmaya gelseydi.

Yeryüzünde o aydan bir iz, bir eser olsaydı göge feryatlar ağardı.

Ağzımıza kıskançlık elini komasaydı bu ağzsız, bu dilsiz-dudaksız feryatlar koparır, sağı solu kavgayla gürültüyle doldururduk.

O inciden bir ışık vursaydı gönüle, ya denize akar, kavuşurdu gönül, yahut deniz kesilir giderdi.

Kıskançlık, gönül gözüne toprak serpmeseydi gözyaşları kaynak kaynak coşar, denizlere akmaya başlardı.

Aşkın iki dünyaya da metelik verdiği yok; yoksa bir baksaydı iki dünya da yok olur giderdi.

Aşk, insanları topraklara döşemek istiyor; yoksa âşık, İvizler burcunun da üstüne çıkardı.

İki dünya da cehenneme benzeyen aşk ateşiyle kar gibi eriyiverirdi.

Sopa, Mûsa'nın elinde olsaydı aşk ejderhâsı, bütün varlığı sömürür, yutardı.

Aç köpeğe nasıl ekmek dayanmazsa o da iki dünyayı bir lokma ediverirdi.

Tebrizli Şemseddin'in tapısına geldin ya; artık onun tecellilerine mazhar olur gidersin.

CXXXVIII

O güzel diyor ki: Nasıl oldu da aynı gönüle sahip oldun; heveslendin de yoldaş kesildin bana, aynı konakta konuk oldun benimle?

Şekillerden gizlendin, canların bulunduğu âlemde bitiverdin.

Hem Tanrı lûtfundan baş gösterdin; hem Tanrı kılıcıyla kurban oldun gitti.

Ateşin yanına var, noksandan korkma; çünkü sen ateşle eriştin bu olgunluğa.

Deli divanelerin zevkini, iştetini görmüşsün; tekrar tutar da akıllanırsan taş başına.

Mademki hayvan değilsin, ne diye yeşillikten sarhoş oluyorsun; mademki ölmedin, ne diye balçığa meylediyorsun?

Padişah Salâhaddin'in yenine yapış; yapışmazsan hiçbir de hiçi olur gidersin.

CXXXIX

A yemyeşil, a terütaze ilkbahar, hoşlar geldin, safâlar getirdin; a gümüş bedenli güzeller güzeli, hoşlar geldin, safâlar getirdin.

Canın başına bir fitnedir, sardın a canın, başın hayatı, hoşlar geldin, safâlar getirdin.

Erkeğin kadının başına şerler getir, coşkunluk ver; hoşlar geldin, safâlar getirdin.

Senin gümüş bedenin yüzünden işim altına döndü benim; a altının, gümüşün belâsı, hoşlar geldin, safâlar getirdin.

Ayağımı güneşin başına bas; güneş de sensin, ay da; hoşlar geldin, safâlar getirdin.

Lâ'l, madeninde sana diyor ki: O dağa, o bele hoşlar geldin, safâlar getirdin.

A Tebrizli Şems, dünya senin yüzünden sarhoş oldu, kendinden haberi yok; hoşlar geldin, safâlar getirdin.^[32]

CXL

Ah o âşıklarından kaçıp uzaklaşan güzel hurinin aşkından, ah.

(s. 243) Öldürmesinde yeniden yeniye dirilikler var; hastalık onun yüzünden yepyeni bir sıhhat olmuş.

İncin varsa bir de benim halime bak, bir de beni gör; deniz dibindeyim inci gibi, fakat uzağım gene de denizden.

A benim aklım dedim, nerdesin? Akıl dedi ki: Şarap oldum gitti, nasıl üzümlük edebilirim artık?

Canını yak da külünü sürme et gözüne; çek o sürmeyi de iki dünyada da körlük kalmasın gitsin.

Cansız canlar semâ'a girsinler, o önüne ön olmayan balın çevresinde balarısı kesilsinler;

Kesilsinler de Tebrizli Şems, Tanrı kudretiyle bütün yıkıklarını yapsın.

CXLI

Bu gidişle konağa nasıl varacaksın? Bu huyla dilediğini nasıl elde edeceksin?

Pek ağırıncanlısın, pek deve gönüllüsün; hafif rûhlularla nasıl gönül birliği yapabileceksin?

Bu şişmanlıkla nasıl yol alacaksın, bu buluşmayla nasıl ulaşacaksın?

Sırma mahrem olmak nasip değil sana; müşkül sırrı açmayı nasıl başaracaksın?

Su gibi şu toprakta kaldın gitti; ne vakit arınacaksın balçıktan?

* Halil gibi Güneş'ten de geç, Ay'dan da; böyle davranırsan ne vakit ulaşacaksın olgun güneşe?

Mademki arıksın, yürü, Tanrı lûtfuna kaç; lûtf sahibi olmadıkça nasıl erişebilirsin lûtfâ?

O lûtf denizinin yardımını olmadıkça böyle bir dalgadan nasıl kurtulup kıyıya, varacaksın?

Aşk Burâk'ı, Cebrâil'in kılavuzluğu olmadıkça Muhammed gibi konaklara nasıl gideceksin?

Sığınacağı olmayanlara sığınıyorsun sen; devlet, ikbal veren padişaha nasıl sığınabileceksin?

* Bismillâh'a teslim ol, onun önünde kurban et canını, yoksa ercesine kurban yerine nasıl varabilirsin?

CXLII

Sevgilim birazcık daha vefalı oldu; dün gece birazcık daha hoş bir halde çıkageldi güzelim.

O güzeller güzeli dün güldü de zamanım da birazcık gülümsedi benim.

O benim sadberk gülüm, bir hoş geldi de çayırılığım çimenliğim birazcık yeşerdi.

Seher çağı, o benim sabahım bir soluk aldı, verdi de o soluktan birazcık karar, huzur buldum.

Bulutum dün gece denizin üstüne indi; toprak ol da dedi, birazcık yağayım sana.

Birazcık dikenimin eline düş de bir hoş yağayım, toprağa güller vereyim.

Mühlet ver bana, bir hoşça coş, baştan çıkma, sabret de birazcık başını kaşıyayım senin.

Hayır, yanlış söyledim; onun aşkıyla birazcık sabredebilirimsem kâfirim ben.

CXLIII

Delilikten daha iyi bir çare nerde? Delilikten yüzlerce demir kırılır gider.

Kendi aklıyla niceler kâfir oldu; fakat delilikten kâfir olanı gördün mü hiç?

Zahmet çoğaldı mı yürü, deli divane ol; zahmet delilikten arıklaşır, erir.

Delilerin gittikleri meyhaneye git de tez bir delilik kadehi çek.

Ah, Keykubad'la Sencer, delilikten ne de mahrumdur, ne de nasipsiz.

Delilik ordusunun atlıları ne de neşelidir, ne de muzaffer, ne de devletli.

Delilikten bir kanat elde edersen Mesîh gibi göklere ağarsın.

A Tebrizli Şems, senin aşkın için delilikten, divanelikten yüzlerce kapı açtım ben.

CXLIV

A canım, gözümün nurusun benim, evet; bir dolunaysın, çevremizde dolanıp duruyorsun, evet.

Evet, huriyle Rıdvan, yüzüne yüz binlerce aferin diyor senin.

A yedi göğün ışığı, meşalesi, evet, yeryüzündekilere konuk olarak geldin sen.

Rahmetinin olgunluğundan, padişahlar padişahının lûtfundan geldin; evet, define yıkık yerlerde olur.

Rahmet selvisi, bahçeye salına salına geldi mi, evet, lânetlenmiş şeytan bile imana gelir.

Evet, mademki yoksulun şişesini kırdın, parasını ödemek gerek.

* Evet, mülk sahibi, mülk bağışlar; Kur'an'ı öğreten, bilgi bağışlar.

Doğudan güneş doğdu mu, evet, zerreler oynayıp dönmeye koyulur.

* Rabbin ve melekler geldi âyeti tecelli edince, her olmayacak şey mümkün olur gider; evet.

* Kapıları açılmıştır lûtfunun sayesinde, evet, bütün müşküller kolaylaşır sana.

Evet a benim uykudan mahmur güzelim, bu gece uykuyu sür nerkislerinden.

Evet, nerkis gözler uykudan vazgeçti mi bağdan, bostandan meyveler devşirir, yer.

Evet, başından, gönlünden gafleti bir iyice silip süpürdün mü gül bahçesinden gül kokuları, reyhan kokuları alırsın.

Evet; gündüzün geceye dek, gece de gündüze dek sarhoş bir halde yaşamak, bu devran pek tatlıdır, pek.

A bülbül, gül fidanı minberine çık da de ki: Evet, ihsan sahibi, ihsanı miktarıncadır.

Duyanın iştahı çoğalınca evet, taş bile dile gelir, Lokman kesilir.

Evet, Mısır ülkesinden Ken'an iline, Yakub'a Yusuf'un kokusu geldi.

Susar, sırrı gizlersen evet, sırrı o padişah açar.

Susmak sabırdır, sabrın alâmetidir; evet, susmak her ferahlığı çeker, madenden çıkarır.

CXLV

Ne olacaksa, ne olması gerekse bugün olacak, evet. Sayısız meze var, hadsiz, hesapsız şarap var, evet.

Evet, o güzel sâkî sabahtan beri, bugün güzelleştikçe güzelleşti, tatlılaştıkça tatlılaştı.
Evet, bugün güneş, seherden beri yüzlerce Zühre'ye, yüzlerce Ferkad'e sâkî oldu.
Utarid sarhoş oldu da kalemini kırdı; evet, levhinden ebcedi, hevvezi sildi.
Çalgıcı Zühre berbat çalmaya koyuldu; evet, ne söylüyorsa o çeşit de çalıyor.
Evet, akıl onun âşk defterini okursa kâğıdın gönlü şekerlerle dolar.
Evet, gönül isteğine erdi; evet, her kutlu daha da kutlu oldu.
Alım padişahı ihsanda bulundu, lûtuflar etti; her kötüden, her canavardan öç alalım, evet.
Keseyim, çünkü bu hikâye, sonsuz bir hikâye; evet, sözden söz doğuyor çünkü.

CXLVI

A efendim, evet, sâkî burda; evet, o yücelere yol verecek bize.
Evet diyen o dudaklarının karşısında kul şeker kesilir, evet, helva olur gider.
Evet, gözleri sarhoşluk denizi; evet, saçları sevda mayası.
Bütün bunlar geldi geçti; o usûl boylu selvi, evet, gül fidanı gibi bize bir hoşça gelmede.
O fidan boyun gölgesinde nasıl uyumam? Evet, yatar, uyur da hurmadan da tatlı bir hale gelirim.
(s. 244) Evet, o ay yüzlüden her gece hem bekçi gümüş çalar, hem hırsız a benim canım.
Güneş yüzü doğdu mu da hırsız âciz kalır gider, evet, bu böyle.
Dayanamaz da helva yerse biri, evet, o helva ona safra kesilir, derdini arttırır.
Yeter artık, sırrı gizleyen kişiye o sır çok gizli bir gül bahçesi haline gelir, evet.

CXLVII

Evet, sonunda açılır bu kapı; evet, sonunda görünür, yüzünü gösterir gümüş bedenli dilber.
Sâkîmiz şu sarhoşları hatırlar; evet, gene gelir kadehle, şarapla.
Evet, güzellik ilkbaharı gelir bahçeye; o terütaze dallar çiçeklenir.
Evet, çayıra çimene yemyeşil sayvanlar kurulur; nilüferle gül eş olur birbirine.
Evet, yeryüzünün çerçöple dolu eteği misklerle, amberlerle dolar.
Evet, o gümüş bedenliyle şu sapsarı yüz, altınla gümüş gibi karılır, birleşir.
Evet, düşüncelerle mahmurlaşmış baş o kızıl şarapla sarhoş olur gider.
Evet, şu gözyaşları saçan, feryat edip duran gözler, o bakışla aydınlanır.

Evet, kulaklarına halka kesilen kulaklar, o kuyumcudan küpeler kazanır.

Evet, can güzeli şahâdet getirmesini buyurunca şu kâfir gönül imana gelir.

Evet, aşk Burâk'ı gökten gelince can İsa'sı şu eşekten kurtulur.

Dünyanın bütün halkı, bir tek kişide toplanmıştır; evet, o tek kişi, yüzlerce dünyadan daha da iyidir.

Ben sustum, fakat gönlümde, evet, gönlümde boyuna şekerkamışları biter durur.

CXLVIII

Gönül yeniden yeniye bir şey isteyip durmada; yeni bir şey, yeni bir yolcu istiyor.

Gülüp neşelenmek için yeni bir sır istiyorsun demek? Evet, baş da sır duyan iki kulak istemedede.

Tertemiz kişilerin canları altın madeni istemedede; hayvanın canıysa boyuna saman ister, arpa ister.

* Sarhoşlar, daha yok mu demede, sâkî de sarhoşlardan rehin olarak bir şey istemedede.

Sel gibi yüzün yerde, hayat denizine dek yatağını kazarak akadur, çünkü su ark istiyor, dere istiyor.

CXLIX

Bağın, gül bahçesinin kokusu gelmede; o merhametli sevgilinin kokusu gelip durmada.

Sevgilim o kadar inciler saçtı ki denizin suyu belime gelmede artık.

Onun gül bahçesinin hayaliyle çalılık, dikenlik yerler bile nakışlı, incecik güzelim kumaşlardan daha yumuşak gelmede.

Öyle bir marangoz, yâni onun aşkı, gökyüzüne merdiven yapıp duruyor.

Köpek gibi acıkmışım da can mutfaklarından burnuma her an somun kokusu geliyor.

Dost mahallesinin kapısından, duvarından âşıklara can kokusu gelmede.

Bir kerecik vefa göster, yüz binlerce vefa göstereyim sana; ona bu çeşit bir karşılık geliyor işte.

Dostun güzelliğine karşı ölen, gerçekten ölmez, ölmeden cennetlere girer gider.

Gayb kervanı, gerçekte gelip duruyor, fakat şu çirkinlerden gizleniyor.

Güzel yüzlüler çirkinlere nasıl gider? Bülbül, boyuna gül fidanlarına konar durur.

Yasemin nerkisin yanı başında biter; gül, goncaya gülerek gelir, ulaşır.

Bütün bunlar bir işarettten ibaret, maksat şu: O dünya, bu dünyaya gelip duruyor.

Mekânsızlık âlemi, süte benzeyen cana karışan yağ gibi mekân âlemine geliyor.

İzsizlik, esersizlik, aklın kana, deriye karışması gibi iz, eser âlemine gelmede.

Aşkın da ötesinden, bu sözlerle anlatmadan başka çaresi olmayan, söze bir türlü sığmayan o şey, boyuna gelip durmada.

Bundan daha fazla, daha açık da anlatılabilir amma kıskançlığından kılıç görünüyor göze.

Susayım, çünkü bu şiirin anlaşılması müşkül her harfinden herkese yüzlerce şüphe gelmede.

CL

Hem mumsun sen, hem güzelsin sen, hem şarapsın sen; hem de karakış ayında bir baharsın sen.

Her taraf aşkından yanmış yakılmış; güneş de yanmış gitmiş, güneş gibi yüz binlercesi de.

Ateşin, boyuna kamışlara düşer ya; işte o yüzden ateşine yanma hevesiyle şeker, tutmuş kamışın canına girmiş.

Aşkla yüz binlerce kişinin başını kestir, a benim canım, kimsenin haddi değil ki hay desin, hey desin.

Âşıklar kem gözden korunmak için Rey şehrinde olduğu gibi yeraltında evler kurmuş.

Bilgiden beter işkence yok; eyvahlar olsun iyi-kötü kaydında kalanlara.

* Mısır'daki kadınlar da kendilerinden geçtiler, ellerini doğradılar da of bile demediler.

Miraç gecesinde padişahımız kendinden geçti de yüz binlerce yıllık yolu aşiverdi gitti.

Kemiklerdeki, damarlardaki, iliklerdeki yaralara bağlanmış tahtaları, sargıları, kendilerinden geçenlerin yelleriyle, şaraplarıyla çöz, dağıt gitsin.

A Tebrizli Şems, bizi yok et, çünkü sen bir güneşsin sanki, bizse gölgeyiz.

CLI

A aşk, beni sınamalara uğrattıyorsun, gücümün kuvvetimin olmadığını da bile bile yapıyorsun bunu.

Düşmanın sırrına terceman oluyorsun, eğri zanna yer veriyorsun gönlünde.

Hem ormanı ateşe veriyorsun, hem de gene kendin şikâyete girişiyorsun.

Arıklar gibi coşuyor, şikâyetleniyorsun da sana zulmedilmiş şüphesini uyandırmak istiyorsun.

Bir güneşsin sen, sana nasıl zulmedilir? Yücelerden, dilediğini yaparsın sen.

Bizi birbirimize haset etmeye düşürüyorsun da bir hoşça, savaşımızı seyrediyorsun.

Ariflere peşin şerbet sunuyorsun; zahitleri de yarınki veresiyeyle sarhoş ediyorsun.

Kuzguna pislik iştiyakı veriyorsun; duduya şekerler çiğnetiyorsun.

Ölümü düşünen kuşa gamlar, tasalar veriyorsun; bülbülleriye sarhoş ediyor, feryada salıyorsun.

Onu madene, dağa çekiyorsun; öbürünün yüzünü denize çeviriyorsun.

Mihnet yoluyla devlete çekiyorsun, yahut da aşağılığımızın cezasını veriyorsun.

Bu denizde hep kâr var, hep lûtuflar, bağış var; herkese, her şeye lûtuflarda, ihsanlarda bulunuyorsun.

Bu, işaretle, kinayeye söylenen sözün daha başlangıcı, bizi ihtiyarlatıyor, gençleştiriyorsun amma bitimini gene sen söyle.

CLII

Ansızın yanına koşuverdim; aşkının eli, hey diye bir nara attı.

Hiç biliyor musun dedi, ne kan dökücüdür o; senin gibisinde yürek nerde, güç kuvvet hani?

Şekerler bile onun aşkıyla eridi; başı kesilmiş ney gibi feryat ededur.

Aşkıyla damarlarını tertemiz et de kılıcı ayağını ardından kesmesin.

(s. 245) Onun gül bahçesinde kar gibi eri de karakış ayında yüzlerce ilkbahar belirtsin.

Yahut da gir tapısına, yumuşaklıkla teslim ol, bir hoşça öl de sana, ey diri, ey her an yaratıcı desinler.

Üzüm suyunu Tanrı küpünde sakla da coşsun, köpürsün, iyiden de kurtulsun, kötüden de.

A Tebrizli Şems, gel de bana bak; bana bak da beni tamamıyla yok olmuş bir şey gör.

CLIII

Gene gül gibi gül bahçesine gidiyorsun; bensiz gidiyorsun amma seninleyim ben.

Süsen, seni anlatmada yüzlerce dile sahip oldu; a gül yüzlü, gidiyorsun süsenin yanına.

Lâ'î renkli, şarap satıcı dudaklarla şarap vermek için sarhoşlara gidiyorsun sen.

Ardında güzeller, yıldızlar gibi; aydın Ay gibi kime gidiyorsun öyle?

Taş gibi, demir gibi bir yürekle gitmedesin; gene kimi ateşlere yakmayı kurdun?

A güneş, ışığında oynayan bir zerreyim; pencereye vurdun mu önünde oynar dururum.

A gönül, Tebrizli Şems, sürme gibi seni gözlerine çeksin diye havana gidiyorsun sen.

CLIV

Her an sevgiliye gidiyorsun a gönül, hem ne de gizli gidiyorsun gözlerden.

Ay gibi elbiseler paraladın da parlak güneşin ardına düştün, gidiyorsun sen.

A yeryüzünde arkadaşlarla oturmuş er, içyüzden yedi kat göğü aşıp gidiyorsun amma.

Görünüşte konukların önündesin; gerçekteyse konukluğa gidiyorsun.

Kalem gibi o çevik, o usta ressamın elinde insan resmini yapıyorsun sen.

Suya benziyorsun saman altında; abıhayatsın, bahçeye gidiyorsun sen.

Öylesine salına salına gidiyorsun ki gözler görebilseydi seni, dünyada bir tek yaşlı kalmazdı.

Fakat yazıklar olsun, n' olurdu halk seni görseydi; göremez ki, bütün halktan gizli gidiyorsun sen.

Mademki padişahın tahtına, padişaha gidiyorsun, halimizi gör, haberimizi bildir ona.

CLV

Suya da dalıp gitsen, ateşe de atılıp gitsen, şunu bunu bilmem, ona pek hoş gidiyorsun sen.

Yüzünde vallahi onun rengi var; git, git, Ay'a benzer sevgiliye gidiyorsun sen.

Şekilleri ayaklar altına almışsın; şekle, resme sığmayan şekle gidiyorsun sen.

Canına sevgilinin tadı vurmada, sarhoş, ellerini çırpa çırpa serkeşçe gidiyorsun sen.

İster Arş'a git, ister ferşe; ardından devlet koşmada, ikbal koşmada senin.

Başında onun sevdası var ya; müşevveş gitsen de şaşılmaz artık.

A padişah Salâhaddin, görünüşte altı yön içinde gidiyorsun amma çık, yücel şu altı yönden.

CLVI

Tembelliği bir yana atar da bütün dostlardan daha çabuk sıçrarsan hoş olur.

Çeviklik, huyudur erkek arslanın; bu yolda geri kalmak tilkiliktir.

Yelpaze elinde, yalımlat ateşi; kuyunun dibindesin amma Yusuf'un seninle.

Dolundun, mezara girdiysen gene doğudan doğ Ay gibi.

Hava ısındı da o buz çözüldü, eridi; sen de a selvi boylu, salın, harekete gel.

Tez Türk'çesine sıçrat, sür atı; önünde güzelim bir çadır yeri var.

* Koşuşun, yarışın buyurdu ya, ercesine yürü; can padişahlar padişahının sözü boş olamaz.

Her seher çağı Zühre gibi feryat et de ondan sonra güneşin padişahlar padişahlığını seyret.

Dolunay her gece biraz daha erir, biraz daha arıklaşır; tamamıyla eriyip bittikten sonra gene kendine gelmeye başlar, dolunay olur.

Uzakken bile padişah lûtuflarla besledi, geliştirdi seni; tapısına varırsan neler bağışlamaz sana.

Yeter artık, söze tövbe ettin; anlayış geliri susuşlardadır.

CLVII

Mahmurluğu olmayan bir şarap gördün mü hiç? Dikensiz bir güle rastladın mı hiç?

Bu balçık dünya gül bahçesinde güzü olmayan ilkbahar gördün mü sen?

Önüne gam geldi mi Tanrı'ya kaç; Tanrı gibi bir dert dinler gördün mü hiç?

Tanrı işini işle, Tanrı yükünü çek, onun gibi iş güç sahibi gördün mü hiç?

Onun lûtf cilâsı olmadıkça tozsuz topraksız tecelliler aynası olan bir gönüle rastladın mı hiç?

Önüne ön olmayan o güzel sevgilinin güzel hayalinden başka, gönül sıkmayan bir hayal gördün mü hiç?

Anlat a gönül, kederle karışık olmayan bir neşe gördün mü sen?

Arı duru, dertsiz, düzensiz dünyada tehlikesiz, emin bir uçulacak yer gördün mü hiç?

Ashab-ı Kehf'in köpeği gibi vefa mağarasına gir a avcı, madem bir avcı görmüşsün; sığın o mağaraya.

Mademki ibret alabiliyorsun, dudağını yum da ibret gözünü aç.

Kem gözden zarar gördüysen Tebrizli Şems, elini tutar senin.

CLVIII

Dünyaya bir misk kokusudur saldın; hattâ mekânsızlık dünyasını bile misk kokularına boğdun.

Bu misk kokusundan da yeryüzüne, gökyüzüne yüz binlerce kavga gürültü saldın.

Kendi ışığından, kendi ateşinden akla da bir ışık saldın, cana da; akli da yaktın, yandırdın, canı da.

Cana canlar katan lâ'l dudaklarının olgunluğuyla denize de bir coşkunluktu verdin, madene de.

Âşık öldürme töresini sen kodun; sonra da bu töreye uymayı, âşık öldürenlerin gönüllerine verdin;

Yüz binlerce Rum ülkesi halkının canına sahip olanları tuttun da Zenciler arasına kattın.

* Mademki onları kendi elinle yoğurdun, hamur ettin; nasıl oldu da ekmeğe kaydına düşürdün onları?

Şu çetin tuzağa hem avı düşürdün, hem avcıyı.

Bülbülleri kırdın geçirdin gönül gibi; âşıkları da tuttun, feryada düşürdün.

Şehzadeleri tuttun, kullar köleler gibi bekçi aklın önüne koydun, yürüttün.

CLIX

İçtiğim şarap yüzünden başımda esen yeli gör; o şarabı bir şehzadenin elinden içtim ben.

Can, şarabında dalgalanmaya başladı mı bir tertemiz, bir aparı aydın güzel beliriverdi.

Can gözü, apacayıp bir haldir gördü; her yanda neşeli bir güzeller güzeli vardı.

Her adımda bir aşk sarhoşu yatmış, uyumuştı; başucunda da bir sâkî durmadaydı.

Bu hevesle gönüllerin ayakları bağlanmıştı; o neşeden, o çalgı çağanaktan can kanatları açılmıştı.

İçin, için, afiyetler olsun diyen sarhoşların sesleri, ta Arş'a ulaşmıştı; öylesine bir âlem olmuştu ki zahidin seccadesi bile rehine verilmişti.

Bu devletin başı, Tebrizli Şems'tir; zaten gizlilik âleminde hazır bir devlet o.

CLX

(s. 246) Gönlü âvâre birini öldürdüyse ne çıkar? Dünyadan bir gam yiyen eksik olmuş, aldırımam bile.

Tek senin aşk güneşin parlayıp dursun da her yana bir yıldız saçsın.

* Bir güneş o ki Tur Dağı'na vurdu da dağ paramparça oldu, her parçası da bir lâ'l kesildi.

* Işığı, Meryem'in çarşafına vurdu da beşikteki çocuk dile geldi, konuştu.

Güneş'i inkâr edene ne denir? Anadan doğma köre bir çare yoktur.

* Aşk sopasını gönüle bir vurdu mu her kayadan seyret şarıl şarıl akan yüz binlerce kaynağı.

Kem göz uzak olsun o güzel yüzden, hattâ benim gözüm bile olsa.

Aşk pazarında yüzlerce hile, yüzlerce düzen dükkânı açtı; hileciliği, düzenciliği böyle kurdu işte.

A Tebrizli Şems, nerde büyücü varsa senin gözüne daldı; hepsi de halka halka sana dalıp kalakaldı.

CLXI

Bir kere daha gitmeyi kurmuşsun, bir kere daha yüreğin demire dönmüş.

Hayır, etme; bizim zevk, neşe kandilimizi söndürme; kandilimize yağ koyan, sen değil misin?

Allah, Allah, şu dünyayı yüzünle güllerle, nesrinlerle, süsenlerle doldurmuşsun.

Allah için olsun, Allah için; etme, eyleme de bir düşman, dostsun, düşmanın yapacağını yapıyorsun demesin sana.

A dünyayı ışıtan, aydınlatan güzel, Allah için olsun, Allah için kullarını topla tapına.

Benimle giriştiğin aşk oyununu bir kere daha bir yana atmışsın.

Allah, Allah; yenini sallamış, ihsanlarda bulunmuşsun da kötü nefsi bile temiz etekli bir hale getirmişsin sen.

A kuyumcuların madeni Salâhaddin, sen Ay gibi gümüşten bir harmana sahip olmuşsun.

CLXII

Merhaba a perde; sen o perdesin ki can dünyasından bir iz, bir eser getirmişsin bize.

Çıkardığın nağmeleri kulağımıza değil, canımıza duyur; çünkü şu ölü dünyaya cansın sen.

Canları kap, yücelere götür; gönlü götürdüğün âleme götür.

Gülen Ay da tanıklık ediyor ki, sen o gökyüzü şarabını içmişsin.

* Tatlı canın da tanıklık ediyor ki Elest meclisinde ballarla beslenmişsin sen.

Yeşillikler, neler ektiğini göstermek için topraktan bitmeye başladı artık.

CLXIII

A gülbeşekerlerle beslenen gönül; a arslanların sütünü emip gelişen gönül.

A Akl-ı Evvel'den doğmuş, a Süleyman'ın elinden yüzüğü almış gönül.

Hiçbir canda aşkına dayanacak güç kuvvet yok; bu ne candır, nasıl bir cana sahip olmuşsun a gönül.

Bir güneşsin ki ışığın vurmuş da şu güneş meydana gelmiş; onu eteğinin altına almışsın da bir tuhaf gizleyivermişsin a gönül.

Hem yüz binlerce karanlığın ışığıydın, hem yüz binlerce ölüye İsa'sın a gönül.

Sâkî olup sunduğun şu şarabı hangi üzümlerden sıkılmışsın a gönül?

Dünya kışına meyvesin sen, binlerce donmuş, buz kesmişin elinden tutarsın sen a gönül.

Kuyumcuların işlerini altın etmişsin; a padişah Salâhaddin, yüzlerce ermişsin sen.

CLXIV

Sizde bir deli divane var mı diye her evin kapı halkasını çalıyorum.

Can kuşu, o tuzağa deli divane oldu; aşk tuzağına, bir dilberin, bir inci tanesinin tuzağına tutuldu.

Delilikte deniz gönüllü bir er nerde diye naralar atıyor bütün halk.

Tanrım, o Leylâ'nın Mecnun'u nerde ki kulağına bir masal üfleyeyim.

Çünkü akıl kulağı mahrem değildir; âşıkların afsununa yabancısıdır o.

Canın, kendisine deli divane kesildiği o halka halka saçlar, kırık bir tarağı özlüyor.

Şehrimiz fitnelerle, coşkunluklarla doldu, taştı; medet o tek fettanın fitnessinden, medet.

Çabuk, daha çabuk bir anahtar yapıver a anahtarcı; onun dişi, sıkıntıyı açsın amma.

Kendine gel, eğri büğrü gitme, satranç taşı değilsin sen, ne vakte dek eğri büğrü, o yana bu yana gidip duracaksın? Aklın fikrin başında senin.

CLXV

Canın bile ayağını bağlayan bu çeşit meydan, kimin meydanı? Elden çıktık gitti, bu kimin masalı, kimin hikâyesi?

Güneş altın bir top gibi koşup duruyor; acaba kimin çevgeninin kıvrık ucu koşturuyor onu?

A güneş, yol kesen kesemedi yolunu; nasıl kesebilir ki bu yol kimin yolu, biliyor o.

* Mûsa, elmayı kokladı da can verdi; sen de bir ara o kokuyu, kimin elmalığından geliyor o koku?

Yakub'un gözü bu kokuyla açıldı; Tanrım, bu koku kimin Ken'an'ından geliyor?

Topraktık, bu çeşit yüceldik, boy attık; toprağımız altına döndü, fakat kimin terazisinde?

Altınımıza her zaman yeni bir güneş vurmada; altının böylece kimin madeninden olduğunu bilmesini dilemede.

Herkes aşktan şaşkın, herkesin aşkla başı dönmede; şaşılacak şey de şu: Acaba aşkın başını kim döndürüyor?

Herkes konuk dünyada, fakat kimin konuğu, bunu pek az kişi bilir.

Güzellerin nerkis gözleri yol vuruyor; fakat bu nerkise kimin nerkis bahçesinden su gelmede?

Bedenler geceleyin bizsiz, gündüzün bizimle dolu; bizle ben, kedi gibi kimin dağarcığında acaba?

Herkes, a benim canım diye elceğizlerini çırpıp durmada; fakat o elceğizlerini çırpın kimin canı?

Tebrizli Şems, erenlerin ışığıdır; bunca yücelikle, bunca üstünlükle kimin padişahı o?^[33]

CLXVI

Gece geldi çattı, halvet ağı geldi; âşıkların kiblesi kesildi Ay'ın yüzü.

A Ay'a tapanlar, Ay gülmeye koyuldu; a gece yolcuları, yola düzölmek ağı geldi, kalkın.

Gece geldi, bizler-benler yok oldu gitti; o uyumayan kişininse ancak Tanrı'yla buluşacağı ağ geldi.

Özler beden samanıyla karıştı, fakat beden uyudu mu taneler samandan arındı.

Hintliler beden çadırını süpürdüler; Türk, halveti gördü de çadıra girdi.

Dünya dedikodularını su aldı, götürdü; padişahlar padişahının konuşma vakti geldi.

Tebriz'i Şems, ortaya geldi mi anlam ehlinin sözü kısaldı gitti. [\[34\]](#)

CLXVII

(s. 247) Sabah çağı geldi çattı, a genç, hadi, kalk; yükünü bağla, kervana yetiş.

Kervan gitti, sen gafletle uyumuşsun; ziyandasın, ziyandasın, ziyanda.

Ömrünü suçlar işleyerek yitirme de cennetlerde terütaze kal.

Şom nefsini öldür, o senin şeytanındır; onu öldür de huriler, yeninden, yakandan baş çıkarsın.

Şom nefsini adamakıllı öldürdün mü yedinci kat göğün üstüne bas ayağını.

Namazın, orucun kabul oldu mu pehlivansın, pehlivansın, pehlivan.

Arın, şu eşiğe toprak ol; âşıkların semâ' meclisinde az ululan.

Âşıkların semâ' ını inkâr edersen kıyamet günü köpeklerle haşrolur gidersin.

Tebrizli Şems'e kul köle oldun mu da hamd olsun sana a yardımını beklenen Tanrı diye naralar at. [\[35\]](#)

CLXVIII

Âşıkların arasında gafil olma; hele bu tatlı yüzlü sevgilinin yanında hiç gaflete düşme.

Uzak olsun âşıklardan gafillem; uzak olsun külhan kokusu seher yelinden.

Bir akıllı geldi mi uzaklaş de; bir âşık geldi mi de gel de, yüzlerce merhabalar sana.

Akıl tedbirlere koyuldu, düşüncelere daldı mı, aşk ta yedinci göğe ağar gider.

Akıl haccetmek için deve aramaya koyuldu mu, aşk Safâ dağına çıkar.

Aşk geldi de bırak şiiri de sarıl saçlara diye ağzımı kapadı benim. [\[36\]](#)

BAHR-Ī MUNSARĪH

mūfteilūn fâilât mūfteilūn fâilât

— A —

I

(s. 248) Niceye bir kaçacaksın bizden, niceye bir şurdan şuraya gidip duracaksın? Soplanın boynu gibi elimizdedir canın.

Niceye bir boş yere dünyanın çevresinde dönüp dolaşacaksın? Şu lâflarla dopdolu sürüden hiç vefa gördün mü sen?

A ishale tutulmuş, içi geçmiş kişi, tut ki iki üç gün dünyanın çevresinde fir dolandın; tut ki köpekler gibi aç, köpekler gibi umutsuz geberdin gittin.

Zaten gönlün ölü, leş aramadasın; ölü yıkayanın oğlusun sen; bedenindeki elbise bile bir ölünün kefeninden dokunmuştur.

Bir diri görmedin ki sana ölüyü göstereyim, bildirsin; hamam camekânındaki resmi niceye bir kucaklayıp duracaksın?

Eteğin kırık saksı parçalarıyla, taşla, çakılla dopdolu, önündeki o altın, vebal mi vebal; şimdi anlamazsın amma ecel geldi de hepsini yok etti mi inanırsın bana.

O vakit dersin ki: Eski altını bağışlamadasın, ne yapayım onu ben? Göğe gidiyorum, altın geçmiyor orda.

Kuzgun değilsin, bülbülsün sen, ne diye bu konaktasın? Bağa bahçeye, çayıra çimene, selviye, seher yeline ne oldu ki?

A güzelim, bütün güzellikler senin, peki, sen kiminsin, kimin? A bizim bağımızın bahçemizin gülü, söyle, sen nerdesin, nerde?

Süsen, yüz dili olduğu halde senden bir iz göstermedi, bir eser duyurmadı bana; git dedi, benden duadan, övüşten başka bir şey arama, isteme.

A Ay, senin elinden bahçenin ağzı şekerlerle dopdolu; fakat gene de bu kadar yaprağı, bu kadar meyvesi olduğu halde elinden haberi bile yok.

Selvi boy atmış amma senin boyuna nerden yetişecek? Nerkisin de gözü var, var amma hiç seni görmemiş ki.

Kuş, turalım hutbe okumuş; dal, turalım çiçekler saçmış; yeşillik, turalım tezce koşmuş, geçmiş, hiçbir vefası yok ki bunların zaten.

Çiçek buluttan su içer, gönülse sabırdan; bulut otun, çimenin eşi dostu, sabır ışığın, aydınlığın.

Her yanda insanlar, şeytanlar, canavarlar saf düzmüşler; fakat bu meyhaneye ayak basamazlar, ayak basamazlar.

Her yanda ara dur beni, her ne dilersen söyleyedür bana; bir yol bulamazsın ki sana doğru yolu göstermeyeyim.

Suyun yüzü güneşin ışığıyla ısınır; sonra da gene güneş o suyu çeker, yücelere ağıdırır.

Azar azar onu alır, kendine çeker; ne çektiğini bilmezsin bile; o gönüller alıcı yalım, hırsızdan tertemiz bir halde hırsızlar, çalar durur.

Bu şaşılacak mı şaşılacak sözden yumdum dudağımı; fakat gökyüzü bütün gece seni çağırıp durur.

II

A dert zamanında canımızın rahatı, huzuru; a yokluk-yoksulluk zamanında bize Karun haznesi olan.

Vehme gelmeyen, aklın, anlayışın görmesine imkân bulunmayan şeye erdi, ulaştı canım, hem de senin yüzünden oldu bu; onun için kiblesin bana sen.

Lûtfunla, kereminle nazlanır da varlık âlemine bakar dururum; a padişahım, geçici devlet nerden aldatacak beni?

Senden bir müjde veren kişinin sesindeki nağme, bizi çağırmasan bile, bütün nağmelerden daha iyidir bizce.

Kıldığım namazların rik'atlerinde Fâtiha'yı okumak nasıl gerekse bana, padişahım, senin hayalini gözümün önüne almak da öyle gerektir.

Kâfirlerin bile günahlarına bakmazsın, acırsın, şefaet edersin onlara; ululuğun, başbuğluğun banadır, bana karşı taş yüreklisin fakat.

Öyle an olur ki zevâlsiz keremiyle bana mallar mülkler verir, bütün gizli hazineyi gözümün önüne kor.

Canla, gönülle secde ederim, yüzümü topraklara korum da bütün bunlarla beraber bir de filânın aşkısın benim için sen.

Ebedî ömür, bence buluşma ânıdır ancak; çünkü o âna bence hiçbir zaman sığmıyor.

Ömür, kap kacaktır, bardaktır, çanaktır; sen olmadıktan sonra kabın, çanağın kahrını ne diye çekeyim?

Bundan önce yirmi bin dileğim, isteğim vardı; onun hevesine düştüm düşeli hiçbir dileğim, isteğim kalmadı.

* Senin lûtfun yardım etti de padişahın, bana, beni hiç mi hiç göremezsin demesinden emin oldum.

Canım, gönlüm, onun anlam incileriyle doldu; tutar da bana ikinci, üçüncü yoktur derse odur diyen ancak.

Vuslatı, cana işledi, fakat beden anlamadı bile bu zevki; zaten bedensiz göründü bana o.

Gamından kocaldım amma Tebriz'in adını andın mı yeni baştan genceldim gitti.

III

Yolumu vurmak için yola çekmede beni; yol kesenlerin ellerine vermek istiyor gene beni.

Her an iki yüz kervanın yolunu vurana karşı kim oluyorum ki; ne diye yola çekiyor beni?

Bir soluk, lûtfetmez de başımı kaşımazsa başımı da kaybederim, canımı da; hattâ dünyadan da gönlümü çekerim, dünyaya da soğur giderim.

Ne de hoş yol kesmede, onun için oynayıp durmadayım; aşk her an yeni bir oyun çıkarmada başıma.

Gâh acır da git der bana, bir bucakta otur; fakat oturdum mu da tutar, o bucaktan çeker beni.

Bugün, sabahtan beri doğan gibi uçuruyor beni, bakalım ne avlatacak bana, kime yollayacak beni?

Himmetim gök gürültüsü sanki, sözlerimse suya benziyor; beni bir sıktı mı bulutumdan katreler damlamaya başlar.

Bulutum sabahtan beri o denizden su almada; bakalım, gök gürültüsüyle yel, kime yağdıracak beni?

Fakat yağdırınca da kaybetmez, yok etmez beni; yüzlerce bitkinin eline verir beni.

IV

A kapımızı çalan, evin ışığınsın sen; buyur; gönül evi senindir, ev sahibi sensin.

Ev, seninle ışımda, seninle aydınlanmada; gönül de senin yurdun, can da; sen nerdesin? Gel, gir içeriye.

A evlerde yetişmiş güzel, a adamı deli divane eden dilber, a baştan başa güzellik; kiminsin sen? Gel, gir içeriye.

V

Gene menekşe iki büklüm oldu da gülün yanına geldi; gene lâ'l elbiseler giyen gül, kaftanını yırttı.

Gene yeşiller giyinen güzellerimiz, neşeli bir halde âlemin o yanından sarhoş, güzel, salına salına çıkageldiler.

Bayrakçı selvi, gitti de neft yağı döktü, güz mevsimini yaktı, yandırdı; alımlı lâle dağ başından baş gösterdi.

Sünbül yasemine esenlik sana dedi; yasemin de sana da esenlik a yiğit dedi, çayırılığa çimenliğe gelsene.

* Her yanda çınar gibi el çırpan, seher yeli gibi oynayıp duran bir Ma'ruf var, her yanda bir sûfi belirmiş.

Gonca kapanıp gizlenen kadınlar gibi yüzünü gizlemiş; fakat yel, hadi be güzelim, aç yüzünü diye çarşafını çekiyor.

Sevgili şu mahallemizde, su, şu arkımızda, şu deremizde; nilüfer gibi bezenmişsin, fakat neden sarısın böyle?

Ekşi suratlı kış geçti gitti, o zevki, neşeyi kesen kesildi, öldürüldü; a çevik ayaklı yasemin, senin

ömrün uzun olsun.

Nerkis maceralara daldı da yeşilliğe gözceğizini kırptı; yeşillik, meramını anladı, buyruk senin dedi.

Karanfil söğüt ağacına, ümidim sende dedi; söğüt de zaten dedi, bekâr eviyim ben, halvet çağdır sana, buyur.

(s. 249) Elma, a turunç dedi, neden sıkıldın? Turunç, kem gözden korkuyorum da dedi, gösteremiyorum kendimi.

Üveyik kuşu kû kû, nerde, o sevgili nerde diye geldi; tatlı dilli, güzel nağmeli bülbül, onu güle gösterdi.

Dünyadaki bahardan başka bir gizli bahar daha var ki ay yüzlü, hoş ağızlı; sâkî, sun şarabı.

A gece karanlıklarında doğan güneş; a ışıkları kabakuşluk güneşini bile alt eden güneş.^[37]

Birkaç söz daha kaldı, fakat vakit gecikti, hem de adamakıllı gecikti; gece ne kaldıysa yarın yerine getiririm, söylerim o sözleri.

VI

Dereler boş olmasaydı, coşup aksaydı, o zengin adam, susuz bir halde şu mahallelerde ne diye koşar dururdu?

İçinde şarap olmayan küp yelle doludur; fakat yelle dolu küp hiç yüzleri kızartır mı?

Dikenler bomboştur, onlarda gül kokusu yoktur; kör bile dikenden gülün güzelliğini, gülün kokusunu istemez.

Ateşli bir arayışla yan yakıl da ateş gibi yüzünü gör; çabuk, şu yanlarda dumanının peşine düş, ardından koş.

Misk kokulu perdeler ardından yüzünü seyret; ah, ne yüz o yüz; yüz yıkanan sulardan uzak, Tanrı yumuş, arıtmış o yüzü.

Yüzünde örtü yok saçlarından başka; gâh çevgen oluyor o saçlar, gâh top top oluyor.

Onun yüzünün parıltısı, o saçlara vurur da yüzü görünür saçlarında; âşıkları yanıltır gider.

Hey gidi hey, o saçlar tel tel nice canları bağlamıştır; canlar âdeta şırlağan yağına üşüşmüş sinekler gibi o saçlara üşüşmüş, tutulmuştur.

Şarap, aklı kapıp götürdükten sonra rengi olmasa da olur; güzelliğin Yusuf güzelliği olduktan sonra yaramı iyileştirmeye ilaç, sınığımı onarmaya mumya arar mıyım hiç?

O serkeş ceylanı, ancak arslan avlanır; kaşlarını çattı, eğdi mi can, dümdüz olur, kalıp kesilir.

Tebrizlilerin övücü, hiç kimseye zararı olmayan Tanrı Şems'i, bu kat kat aşkıdır senin, aç bu katları.

VII

İşin sonu ne olacak, gaybden ne görünecek diye sırlara dalmış sûfi, başını koynuna sokmuş, murakabeye dalmıştır.

Tanrı küpündeki şarabın gönül sırrı, hiçbir ilgiyle ilgilenmemiştir amma gene de uyanık âşıkı ister durur.

Su, toprak kesildi mi, yel ateşe daldı mı, aşk bu dördünün de çadırını yıkar gider.

Aşk, o sarhoşların ardında, çadırlarını taşır; izinin tozu bile belirmeyen bir gökyüzünde ateşi nur haline getirir.

Bu kapının halkasını vurma, Kalenderlikten pek söz açma; kuş değilsin, kanat çırpma, katran deme kara.

Dinle benim sözümü, iç can şarabını, aklı başında hatırın aklını al başından, kendinden geçir onu.

Varlığını yok etmeden varlığın bir meyhane kesildi mi hiç? Hadi, tez o kapıyı, o duvarı kible edin kendine.

* Sarhoş ol; hem de körkütük sarhoş ol Elest kadehinin şarabıyla; doldur meyhaneyi şaraba tapanlarla.

Şu lûtfâ bak, din padişahı Tanrı Şems'inin vergisi bu; o gül yanaklı yüz, Tebriz'i Çin haline getirmiş.

VIII

Güzel bir sevgiliye maskara olmayan kişi, ne çirkin kişidir; ele bak, ayağı seyret, el çırp, vur ayağını yere, oyna.

Ağaç, ekin; hepsi de yelin maskarasıdır; yelden baş çeken, dikendir, kuru çöptür.

Varlığının parçalarından, yüzünü yere komayan, baş çeken varsa, ez ayağınla başını onun; hadi, ez, ufat başını, ayağını onun.

Mademki her ahmağın soluğundan, sözünden kurtulamayacaksın; bir kişinin toprağı kesil ki, gönüller ondan başka kimsecikten bir çare bulamaz:

— T —

IX

Bundan başka işim gücüm yok; iş yurdum da o, işim de. Lâflar ediyorum, lâflar, dâvalara kalkışıyorum; çünkü alıcım o benim.

Söyleyen bir duduk kesildim; çünkü şeker yurdum o; güzel kokulu bir bülbül oldum; çünkü gülüm de o, gül bahçem de o.

Meleklerle kanat çırpımadayım; çünkü kolum kanadım o; başımı göğeye vurmadayım; çünkü başım da o, sarığım da o.

Canım da sakin, gönlüm de; çünkü canım da o, gönlüm de; kervanım emin, çünkü kervanbaşım o.

Üzümüm onun küpünde bu rengi aldı, gül bahçesine döndü; benim güneş gibi yalımlar saçan, parıl parıl parlayan kılıcım o.

Beden evim, neden halkın secde ettiği yer haline geldi? Çünkü gece gündüz kapımda da o var, duvarımda da o.

Onun elinden başkasına el vermez gönlüm; çünkü şu hasta gönlümün gamına hekim o ancak.

* Kimin yüzünde, onun kulu kölesi olduğuna dair bir dağ yoksa, babam bile olsa düşmanımdır o, yabancıdır bana.

A iflâs eden, a yüreğine taş basan, benden iste malı mülkü; çünkü mahzenim de o benim, ambarım da o.

Padişah beni çağırmış, tapısına nasıl gitmeyeyim? Nasıl inkâr edeyim onu ki bütün ikrarım o benim.

Dedi ki: Niceye bir, niceye bir bu lâfın, bu sözün? Sus artık. Fakat azizim, ben ne yapabilirim? Bu çok sözlerim de o, ondan ibaret.

X

Böylesine giden o güzel, acaba kimin? Pek hızlı gidiyor; acaba kimin salınan selvisi o?

Büklüm büklüm saçları kimin ayağını bağlamış acaba; puta benzeyen saçları kimin imanına âfet kesilmiş acaba?

Gönlümüzde bir resim var, kimin resmi acaba? Bütün bu güzel kokular kimin bahçesinden geliyor acaba?

O padişahı, o her şeyi bilen padişahı gördüm de kimin padişahı bu dedim, kimin padişahlar padişahı bu?

Sözümü duyunca yakınlarına bu duman dedi, nereden geliyor, kimin darmadağın halinden geliyor bunca duman?

Akıl bir yandan bir yana gitmede, can mahalleden mahalleye koşmada; gönül boyuna arayıp

durmada, kimin çobanı acaba yarabbi?

Ne diye dünyaya gönül verirsin? Dünyada konuk ol, kimin konuğu olduğunu bilene de kul köle kesil.

Gönlümde bir kavgadır, bir gürültüdür var, yüzlerce padişah var orda, yüzlerce bey; bu gürültülerle dolu gönül kimin meclisi, kimin sayvanı?

Gönül alanının sınırı yok, dünya bile kaybolmuş gitmiş o alanda; a denize dönmüş gönül, göğüs kimin çölü, kimin ovası acaba?

Gamın nerden geldiğini bilen kişiye gam ne yapabilir? Kimin yüzünden sevindiğini bilen, boyuna sevinçlidir, neşelidir.

A kerem, ihsan lâfına dalan, ihsan sahibiyim diye söz eden kişi; ölümün der ki sana: Bütün bunlar, kimin lûtfu, kimin ihsanı acaba?

Bu dostların hepsi de senden el çekti mi o vakit anlarsın; bütün bu tılsım kiminmiş.

Söz akçesini bırak da padişahın damgasını ara; a ayarı halis altın, paran pulun kimin haznesinden acaba?

XI

Her solukta aşkın sesi geliyor sağdan soldan: Göğe ağıyoruz biz, kim ister seyretmeyi?

Gökteydik biz, meleklerle dosttuk; gene de tezce gidiyoruz oraya, orası zaten bizim şehrimiz.

Zaten de gökten yüceyiz, melekten üstünüz biz; konak yerimiz ululuk bizim, ne diye şu ikisini de geçmeyecekmişiz?

Tertemiz inci nerde, toprak yeryüzü nerde? Nereye kondunuz? Yükleyin yükünüzü, bağlayın denginizi; nasıl bir yer burası?

Taze baht dostumuz, can vermek işimiz gücümüz; kervanbaşımız da dünyanın övüldüğü Mustafâ bizim.

* Ay bile ay yüzünü gördü de dayanamadı, yarıldı; ona aşağılık bir kul, bir köle kesildi de bu bahtı öyle buldu Ay.

Şu yelin güzelim kokusu onun saçlarının büklümünden geliyor; bu hayalin parıltısı kabakuşluk güneşine benzeyen yüzünden vuruyor.

Gönlümüze bak da her an Ay'ın ikiye yarılmasını seyret; gözünü o bakıştan ayırıyor da ne diye öte yana bakıyorsun?

Halk sokuşları gibi can denizinden doğmuş; o denizden doğup kopan kuş burda nasıl konak tutar?

Hattâ can denzine gark olmuşuz, her solukta o denizdeyiz biz; öyle olmasa gönül denizinden ne diye birbiri ardınca dalgalar gelir durur?

* Elest dalgası geldi, beden gemisi düzüldü, koşuldu; derken gemi kırıldı mı, buluşma görüşme çağı artık.

Buluşma, görüşme çağı; haşrolma, ölümsüzlüğe erme çağı; lûtf, ihsan çağı, arı mı arı, duru mu duru deniz kesilme çağı.

Bağış kutusu belirdi, ortaya çıktı, deniz ağardı, göründü; kutluluk sabahı açıldı, amma ne de Tanrı ışığı bir sabah.

(s. 250) Kimin şekli, kimin resmi; kimin padişahı, kimin beyi bu; şu ihtiyar, tecrübeli akıl kimin? Bütün bunlar birinin yüzünü örten örtüler.

Örtüleri açmanın çaresi bu çeşit coşuşlar, köpürüşlerdir; bütün bu güzelim tatlı suların kaynağı hep sizin başınızda, sizin gözünüzde.

Fakat başınızda iki baş var mı hiç? Şu toprak baş yeryüzünden, o tertemiz baş da gökten.

Asıl olan baş gizli de ona uyan baş ortada; bil ki şu dünyanın ötesinde sonu gelmez bir âlem var.

Başın öbür baştan meydana gelmiş; bunu bilesin diye nice tertemiz başlar, yeryüzünün ayağına dökülüp saçılmış.

A saka, tulumu bağla, küpümüzün tahammülü yok; bu anlaşılması güç yerde anlayış testileri dar mı dar.

Tanrı Şems'i Tebriz'den doğdu, parladı da ona dedim ki: Işığın hem her şeye bitişik, hem her şeyden ayrı.

XII

Ken'an Yusuf'uyum, ay gibi yüzüm tanık buna; hoş, kimsecikler güneşten senet, tanık istemedi ya.

A yüce boylu selvim, sana bir delil göstereyim; fakat selvinin dümdüz boyundan daha doğru bir delil de yok.

Ay'ın tanığı, çabukluğudur, güzelliğidir, ışığıdır; yıldızların parıltıları, gökyüzünün senedir, tanığıdır.

A güller, çiçekler, a bağlar bahçeler, sizin tanığınız kim? Burunlara gelen kokular, gözleri bezeyen renkler.

Akıl kadıysa nerde fermanı, buyruğu? İşin sonucunu görmek, dayanmak, ağırbaşlılık, vefakârlık fermanı, buyruğu onun.

Aşk mahremse mahrem olduğu neden belli? Sevgilinin yüzünden başka hiçbir şeycikler görünmez gözüne, işte bundan belli.

Aşağılık dünya, bir orospudur; neden mi belli? Bir eşi yanında, nerdeyse geçti gider, öbürü arkada, sıra bekliyor.

Bunu yola saldı mı öbürünü basar bağına; ne öpüşü vefadandır onun, ne verdiği elbise lûtfundandır, ihsanındandır onun.

Bir başka dünya var; onun delili de yenilerin gelmesi, şu eskiyip yıprananların da geçip gitmesi.

Yeni bir gün, yeni bir gece, yeniden yeniye bağ bahçe, yeniden yeniye ağ, tuzak; her solukta yepyeni bir düşünce, yepyeni bir hoşluk, yepyeni bir zenginlik.

Gözün gördüğü âlemin ötesinde sınırsız, sonsuz bir âlem olmasa yeni nerden geliyor, eski nereye gidiyor?

Dünya ırmağın suyu gibidir, hep o su gibi görünür, fakat yeniden yeniye akar gider, gelir akar; bu neredir, nerden?

Sus, başka söz söyleme; söz kime gerekse sözün aslını söyle; git, ara de, sözün aslı padişahımızdır bizim.

Bir padişaktır o ki canlar bağışlar, Tebrizlilerin övücüdür, aşk sırlarında da Mustafâ ile solukdaştır o.

XIII

Padişah yüzünü açmış, fakat padişahı göreceğ göz nerde? Padişahın şarabı güllerle, nesrinlerle dopdolu, o şarabı içecek nerde?

Padişah şu anda neşe ayağını bastı meclise; fakat kimdir dizine dayanacak, dizini yastık edinecek kişi?

Güneşin yüzüne karşı birbiri ardınca, biteviye dönen kim? Beden bulutunun örtüsünden doğacak ay kimde var?

Kadehleri sayıp duruyordu, derken kadehler aştı sayıyı; sayıya sığmadıysa sığmaz ya, fakat ilk kadeh kimindi?

Padişahın yüzünün güzelliğinden her solukta bir güzel, mekânsızlık âleminden baş çıkarır da der ki: Kimde var nikâh parası?

Aşk denizinin kıyısında bunca sokuşları var; fakat avcı göğüs nerde, kimde var şahin gözü?

İşte buracıkta, aşk Burâkları, onun çayırılığında, onun çimenliğinde yayılıp durmada; fakat onlara ulaşmaya imkân yok, onlara vurulmaya lââyık eyer kimde?

Gümüş bedenli aşk güzeli gönül çadırına girdi; fakat o gümüş bedenliye değer bir altın yüz kimde var?

Can padişahlar padişahı Şemseddin, Tebrizlilerin övücüdür; iki dünyada da kimin padişahı var onun gibi güzel töreli, güzel yollu yordamlı?

XIV

İmandan, küfürden haberdar olmak, kâfirliktir; onu anlayan, bilen, bütün dünyadan sıyrılmış gitmiştir.

Şundan bundan haberi olanlar, ah, ne de nasipsizdirler; halbuki güneş gibi bir yüzü vardır onun, amber gibi saçları var.

* Ah o Mûsa'nın elinden ki onu bir soluk gören, Sâmirî gibi halktan kaçır gider.

Kumlar sayısınca Tur Dağı var, hevesine düşmüş onun; yıldızlar sayısınca ay ona müşteri.

Gözleri, bu iyiden iyiye anlaşılıyor ki büyücünün ta kendisi; gözleri bağlamış da halk görmüyor onu.

O bir kimyadır, işinin gücünün hararetiyle aşk kuyumcusu, yüzümde kuyumculuk edip duruyor.

A oğul, Halil gibi bas ayağını ateşe; çünkü ateş onun lûtfuyla güllük gülistanlık, nilüferlik kesilir.

Bir gül bahçesine benzeyen yüzü, canın yayım yeri; can, ah, o lâlelikte nasıl da beslenmede.

Canın övündüğü Şemseddin'i, deniz bile gözüne görünmeyen o inciye Tebriz'de buldu akıl.

XV

A meclistekiler, gene meclise dost geldi, dost; göze yanlış görünmede, sanki o değil gibimize gelmede; fakat odur, o.

Gâh hoşun hoşu oluyor, gâh baştan başa ateş kesiliyor; böyle şaşılacak düzenler kurmak huyudur sevgilimizin, huyu.

Vefakârdır, vefa eder o; nasıl olur da ardını bize döner o? Zaten ardı yoktur ki; mum gibi her yanı yüzdür onun, yüz.

Yılan gibi kabuğundan çık da sevgiliden baş göster; özün yok mu yoksa; niceye bir şu deride kalacaksın, şu deride?

Kim tam bir gayretle hevesimize düşerse biz kesilir gider; kim sel gibi akar, dere ararsa dere kesilir gider.

Onun aşkının hevesiyle bağ bahçe bülbüllerle dolup taşmıştır; gül yanağının yüzünden iç, dış, kokularla dolmuştur, kokularla.

Tebrizlilerin övücü Tanrı Şems'i bilir ki aşkının derdiyle şu bedenim kıla dönmüştür, kıla.

XVI

A gam, bedenimin tüyleri gibi beni kaplasan gene de bana yük olamazsın sen; bu durak şekerlerle dopdolu, senin bir işin yok burda.

Gam, gussa, o gönülde olur ki boş şeylere heves etmiştir; gam o düzenbaz güzelin bulunmadığı yere gider hep.

A gam, tamamıyla altın kesilsen, baştan başa şekere dönsen ağzımı yumarım da, ben şeker yemem demek isterim sana.

Gönülde bir denk varsa onun şeker dengidir; gönülde bir yolculuk kuruntusu varsa, ancak sevgiliye gitme, ona ulaşma kuruntusudur.

A gamdan kurtulmayan, defet derdini, gamını onun; sevgiliyi görecek gözün yoksa kokusunu duy bâri de neşelen gitsin.

Dolunmayan Ay onun yüzü; beyit de saçları onun, gazel de; koku, ancak onu göremeyenlerin payı.

XVII

Kalıbımız, tembel, yorgun argın, meşgul bir halde uykudan kalktı; şu yorgun argın, şu tembel bedeni oynatıp zıplatan nerde?

Bedeni oynatan, gönül perdesini de yırtar gider; fakat bütün bunlar, kokusunun yaptığı işler; onu görmekse bambaşka, apayrı bir şey.

Halkın oynayıp hareket etmesi aşktan, aşkın oyununa, hareketineyse ön yok; hava göğün dönüşünden oynar, ağaçlarsa havanın dönüşünden, esişinden.

Gönül aşkla kızışınca korkusu da geçti gitti, utancı da; soluğu ateşlidir aşkın, aşk bir ejderhâdır.

Can sâkîsi dün gece kadehimize tortu döktüyse ne var? Sâkîmizin tortulu şarabı arı duru mudur arı duru.

Aşk şarabı a oğul, ne helâldir, ne haram; hele sen kadehi doldur da getir; bakalım nöbet kimin?

A tamamıyla tertemiz gönül, binlerce esenlik sana; bütün güzeller kul köle sana, bütün güzellikler senin.

Secde ederim sevgilinin önünde de gönül der ki: Aklını başına al; secdedeyken can vermek, bütün secdelerin canıdır.

XVIII

A gam, kıl olsan da bedenimi kaplasan gene bir yük değildir bana; şekere dönsen bile inkâr etme, sirkesin sen.

Kan içicisin, yol kesicisin, ayyarsın; fakat bizim kiblemiz, ancak o düzenbaz güzel.

Şekerler madeni o, başların sarhoşluğu o; şeker yemeyen kuştan başkasının yolu yok ona.

Kimin gönlü varsa kuludur kölesidir sevgilinin; kimin gönlü yoksa sevgiliyi dileyemez, isteyemez o.

Kel neyleyecek tarağı, saçı yoktur ki; arışı neylesin argacı olmayan kişi?

Eşeğe binen kişinin meydanda ne işi var? Parası pulu olmayanı ne yapsın sarraf?

(s. 251) Kelîm'le Halil'in canı ateşe doğru koşmada; uzaktan ateş görünür amma güllük gülistanlıktan başka bir şey değil.

A gam, git burdan, yoksa başın gider elden; kapkara renkli gece, Ay gibi sevgiliye dayanamaz.

A dikenlerle dopdolu gam, git, yıkıl gamlının gönlüne; senin nekesçe mezelerin sarhoşun lokması değil.

Senin gayın'ının gözü dar, mim'inin gözü ondan da dar; senin daracık, azıcık malına mülküne alıcı değil aşk.

A neşeyi dağıtan gam, bu ağız şekerle dopdolu; öylesine dolu ki söz söylemeye bile imkân yok.

XIX

Böylesine bir ay yüzlüye karşı şaşkına dönmek gerek; pervanenin zevki, neşesi için mum lâzım, leğen lâzım.

Derdinin çenginden kulağım feryatlarla dolu; her soluğum onun çengiyle ten teni ten dese yeri.

İki kovaya benzeyen gözlerimde su az değil amma gene de gözyaşını akıtmak için kuyuya benzer çene çukuru gerek.

Ay'a benzer güzele ne yapmalı da ulaşmalı? O tapıya âşık olana güzel huy gerek.

A eşsiz güzel, saçlarını ver elime; bu kuyuya düşene ip uzatmak gerek.

Aşk güzel bir şehir, fakat bütün bu yabancılar da ne? Böyle bir şehri korumak için hisar gerek, burç gerek.

Hırsızlamaca bakışa kapı kapattı gam şahnesi; gözün aydınlanması için Hutun güzeli gerek.

İsa'ya âşık değilsin, fakat arpasız, eşeksiz nasıl yaşarsın? Ölmüş bedene bile mezar lâzım, kefen gerek.

* Can Meryem'ini doğum ağrısı bahçeye, hurma ağacının dibine götürdü; dertten kesilene de azık lâzım, yurt gerek.

Yükler çeken gönlün azığı, güzel bir buluşmadır; yoksul deveye su içmek, sulak bir otlığa çökmek gerek.

Lûtfet ey şeker madeni de ağızımın yolunu kapa; esrik devenin ağızını kapatmak gerek.

XX

Şekerine, şekerler çiğneyen canımız âşık; ikiye ayrılmış saçlarının gölgesi iki dünyada da konağımız bizim.

Yücelip giden aşk, onun yüce boyundan yüceldi gitti; aşka batıp gidense bizim boyumuz bosumuz.

Nerde bir kızıl gül varsa kanımızla boyanmıştır bizim; nerde bir sarı gül bitmişse saframızdan bitmiştir bizim.

Hocam, sen ne düşünürsen ona eş değildir; zıddı olmayanımız, eşi bulunmayanımızdır onun âşığı, onun yoksulu.

Gece, onun ayrılığıyla karalar giyinmiştir; gecenin kat kat kara dumanı sevda ateşimizden tüter bizim.

İnanmıyorsan bana, sor bu sözü geceye; sor da yarınımızın fitnesini anlatsın sana.

Gece kim oluyor? Gündüz de onun rezili, gündüzün de onun yüzünden adı kötüye çıkmış; Ay'ın eriyip gitmesi bile gönüllere gönül katan ay yüzlümüz yüzünden.

Ah, iki dünyadan da ne gizlendin, ne gizlendin sen? Hele bir de şu işe bak, böylesine bir gizli, apaçık sevgilimiz, meydanda görüp durduğumuz dilberimiz bizim.

O yanda, varlık taş tahtasının bulunduğu yerde âşıkların mektebi vardı; o tahtada ne belirdiyse hepsi de bizim adlarımız, sanlarımız.

Yolun önü de ayak izlerimizle başlıyor, sonu da ayak izlerimizle bitiyor; Nefs-i Küll'ün söz söyleme kabiliyeti bizim zurnamızın sesi.

Çeng gibi iki büklüm değilsen neye ne diye düşünüyorsun? O yana gitmeye, bizimle ayaktaş olan heves eder ancak.

* Gerçi biz de beden bakımından eğriyiz, boyumuz iki büklüm olmuş; fakat şu bükülmüş boyumuz, aşk Mansûr'unun fermanı başındaki tuğra.

Canın övündüğü Şemseddin, pılısını pırtısını Tebriz'e götürdü; tez gene getirelim onu, çünkü bütün kumaşımız o, malımız mülkümüz o bizim.

— D —

XXI

Birleşme yüzünden canımla canın bir oldu gitti; şu iki can yok mu, hani ikisi de bir, o birden başka bir şeycikler kalmasın gitsin.

Sayı neden tek oldu? Kötü huy sebebinden; bir yelin ateşinden doğdu; başımızda yellere estirdi.

Önceden birdi amma dalgalar ayrıldı; bu ayrılık yel yüzünden oldu.

İkilik kadehini kır, yele şarap sunma; bir şehirde iki padişah oldu mu şehir bozgunluğa düşer gider.

Gündüz, geceden üstün oldu, çünkü bir mumu var; halbuki gece, âcizliğinden her yana bir mum yakar amma gene karanlıktır.

Gerçi kulların Rabbinden her solukta bir rahmet gelir; fakat ne vakit o an gelecek ki Rab kalsın da kullar yok olsun gitsin.

XXII

A yüzü yılan yüzüne benzeyen, a huyu kurumuş, kakırdamış iskeletin zehrine çalan, ne mutlu o kişiye ki sizin yüzünüzü hiç görmedi.

Konuk oldum size, can çayırılığınıza geldim, can çimenliğinize; ayağım batan dikenlerle doldu, elim bir gül bile devşirmedim.

Dolayın, çevren, oklukirpi gibi sert, sivri dikenlerle dopdolmuş; senin dikenin öldürdü bizi, senin yılanın soktu bizi.

Seninle uzlaşmıştım, ikiyüzlü oldum şimdi; bir kaba, bir sûrete âşık olmuşum, halbuki içinde pis, acı zeytinyağı varmış.

XXIII

Felek seni ne kadar yüceltirse yüceltsin, aldanma, ululanma; çünkü ne kadar yerden yere çarpacaksa o kadar yüceltir seni.

Erlük suyunun katresi, bir canlıdan çıkıp da koyun olmadıkça kurban olmaya değmez.

Kum yığınının zerreleri, bir yere toplanıp da koskoca bir dağ olmadıkça boş yere hiç kimsecikler tepesine külüng vurmaz.

Boyun olmadıkça hiç kimsenin boynuna lâle vurulmaz; yürür ayak olmadıkça kimsenin ayağı bağlanmaz.

* “Şu halde rahmetim aşkındır” sözü, “gazabımdan” sözünden belirmiştir; zehri boyuna şeker yemeye alışkın kişiye verirler.

Yerden çıkan bitki uzayıp bir ağaç olmadıkça ondan ne bir ateş yalınlanır, ne alevleri yücelir, göğe ağar.

Üzüm çotuğu gibi meyvelerin olsun da zorbalık, yücelik arama; bil ki hurma devşirmek için ağacının dikenini kimsecikler yolmaz.

Küçücük meyve için kocaman ağaçlar bitmiştir; ağaçların görünüşü koskocamandır; meyvenin görünüşüyse küçücük.

Gönül, dünyanın direği olan erenlere benzer; beden, şeksiz şüphesiz gönülle durur ancak.

Görünüp duran bedenin gücü kuvveti, görünmeyen gönülledir; niceye bir gaybi inkâr edeceksin? Artık gaybe bak, gaybi gör.

XXIV

İpe benzeyen saçların yüzünden dünya halkı cana geldi; o ipe oynamaya geldi şuhlar, canbazlar.

Her şuhun, her canbazın gönlünde aşk bir yıldız sanki; Ay'ın çevresinde oynaya oynaya, nur saça saça geldiler.

Bu semâ'a heves ettiler de aşk bağının ardından, selvi boylular, çınar gibi ellerini çırpa çırpa çıkageldiler.

Bak da gör, neyi eğirmiş, bükmüşüz, kimin elini yalamışız ki böyle lokmalar geldi ağzımıza.

Konuk olan şuhlar, ellerine o duvağın bir ucunu almışlar da o gelinin duvağı yüzünden dünyaya padişah kesilmişler.[\[38\]](#)

Hem de öylesine bir padişah ki devletinin sayesinde her yanda bir güzel var; göğüslerini açmışlar da bize aman vermeye gelmişler.

Bakış oklarıyla pek katı yaylı gelmişler amma her solukta da kaşlarıyla işaret ediyorlar, işveleniyorlar bize.

Yankesici ol, geceleri yol al, her mahalleye geceleri dal; çünkü ezel yorganının altında bir iyice gizlenerek geldi onlar.

Tebriz tarafında Tanrı Şems'imi gördüler benim de dükkânlarımı bıraktılar; çünkü madeni elde ettiler.

XXV

“Tercî-i Bend”

A yüce, usûl boyuna yüce selvinin bile hasret çektiği güzel, güleceğin yoksa bile hatırım için gül.

Âlem senin yüzünden coşmuş, köpürmüş; lûtfet de o tatlı mı tatlı gülüşünü ucuza sat, doğru söyle, kaçsa satarsın yâni?

Sen güldün mü güneş de güler, âlem de renklere boyanır; yüzlerce ay, yüzlerce güneş, senden gülmeyi öğrenir gider.

A ay parçası güzel, lâleliklere de güzelliğin vurmuş senin, gül bahçelerine de; şekerkamışına bak da gör, senin şekerinden boğum boğum, şekerlerle dolmuş.

A güneş, yüzün neşe kılıcını çekmiş de acılığın boynunu vurmuş, gamı, gussayı kökünden sökmüş, atmış.

Ay devri geçti, parlak Zühre devri geldi; dünya gül bahçesine döndü, diken zarar vermez artık.

Padişah, âşıklar için sonsuz bir meclis kurdu; her kula atın tırnaklarına altın nallar mıhlatıyor.

Bunların da hepsi geçti; daha ileri gel azizim; senin tatlı dudaklarına karşı şeker bile kulağına halka takmış, kul köle kesilmiş.

(s. 252) Daha da ileri gel, daha ileri gel de canımı feda edeyim, başımı vereyim; şu toz toprak içine batmış, gama, kedere bulanmış yeryüzü de güller gibi açılıp saçılsın.

Biz de hoşuz, arkadaşlar da; Tanrı sağrağını içip duruyoruz; kem göz değmesin diye ateşe bir avuç çöreotu atmışız.

* Buluşma kokusu geldi, Rıdvan bahçesi yeşerdi; barış, namussuz şeytanın inadına, kör et şeytanı, barış daha hayırlıdır.

Tercî beyti için gençleş, çevikleş; baştan geçeni duymak için yepyeni bir kulak ödüne al.

*

Padişah, sabahtan sarhoş kalktı; kendi kendine davul dövmede; acaba neler var gönlünde?

Kahraman ne yapacak diye gökyüzü bekliyor; de ki: Ne yaparsan yap; onun yaptığı her şey canımıza minnet.

Senden her solukta bir bahçe geliyor bize; cömertlik böyle olunca bütün cömertliğiyle beraber Hâtem-i Tayy silindi gitti.

A yüce selvi boylu, a her dertlinin kiblesi, a yaprağı, meyvesi insanı şaşkına döndüren, a yaş dalı vefakâr olan,

Birisi adamakıllı senden razı, hoş, meyveler yiyip durmada; öbürüyse başı dönmüş, şaşkın, nerde yahu diye aranıp durmada.

Gözünü ovuyor, uykusunun dağılmasını, lûtfunuzla düşüncenizin yanı başında olan o ağacın belirmesini istiyor.

Düşünceler o ağaçtan akıp gelen kaynaklardır; dereyi balçıktan temizle; balçık oldukça arı duru olamaz su.

Su, kaynağını inkâr ederse başına kara topraklar, ne de devedikeni çiğner, ne de hezeyanlar savurur hele.

A hezeyanlarla avunan tamahkâr, a pırasadan daha kokmuş herif, belâyaya uğramadıkça bir kerecik bile Allah demezsin ha.

Eşek, dayaktan kurtuldu mu eğri büğrü gitmeye, düz yolu bırakıp da çayıra çimene, tarlaya girmeye başlar.

Çayır çimen, ekin, başak olan yerde emniyet olur mu hiç? Yeşilliğe aldanma, kurt ardında.

Kulağımı tercîe aç, yola dön; çünkü kurtla buluşmak, açlıktan da acıdır.

*

A rahmet kapısından her solukta bir nimet gelen; sen tüm rahmetsin, o rahmetten bize de bir rahmet gönder.

A meyhanesinde her zerreye lûtufluk, ihsan kadehiyle bir başka çeşit şarap sunan, bir başka çeşit zevk, neşe veren.

Her solukta ölüye bir yeni can bağışlar; her solukta aman vermeden bir yeni kadeh sunar.

Yepyeni bir küp coştı, köpürdü; neyler de coştı, için, için demede; can bir şerbet içti mi başını da kaybeder, ayağını da.

Sarhoş can, küpü, testiye kırarsa bağışla; sarhoş oldu, sarhoşun kusuruna bakılmaz.

Güzel bir töre kurdu, çalgıya çağanağa; kapıyı açtı; kem göz uzak olsun, vallahi güzel bir töre.

A bağı bahçeyi kışkıandıran, güzel kokun burnumuza geldi mi hiçbir düğüm, hiçbir illet olmaksızın, can şaraplarla dolar gider.

Kapalı, gizli bir şarapla rûh da sarhoş oldu, melekler de; gökler gizli bir şekilde alçaldı gitti.

Her solukta şarapla dopdolu bir emzikli sürahi geliyor bana; her an aşkın bir kavgadır, bir gürültüdür çıkarıyor benimle.

Din yolu reyhanlarla, çiçeklerle dopdolu; her adımda bir gül bahçesi, her yanda bir cennet.

* Her sarhoşun yüzüne bir hoşça, “biz suvarırız” yazısını yaz da onun bir lezzete gark olup gittiğini bilsinler.

Sağrağım onun sağrağı, her solukta şarap sunuyor bana; bense hey, doldum, yeter artık diye nara atıp duruyorum.

XXVI

A hayale benzeyen dost; sen hem yakınsın bana, hem uzaksın benden, bütün canlarımızı dilediğin gibi daldırır, çıkarırsın.

Âdem’in devri geçti, kuşların nöbeti şimdi; kıyamet davulunu dövdüler; kalk, ferman geldi çattı.

İşlerin lâtif, sözlerin tatlı, olgunluğun güzelliği sende, daha da fazlasın sen; daha fazlası yok mu, göstermez misin?

Ay devrinden sonra devlet kapı açtı; hırkayı çıkar, at, padişahın elbise geldi.

Sevinme, neşelenme zamanı geldi, yeis zamanı geçti; ululuğumuz yok, aldanmayız biz, a dayancımız, azıtma yolumuzu.

Tahtta şeytan oturmadaydı, peri oturmadaydı; zulüm onun için şiddetliydi; fakat artık şeytan kaçtı gitti; Süleyman'ın çadırı geldi, kuruldu.

Çalgın, neşen yok mu a genç, doldur kadehe şarabı, sen esenlik yurdunda, yüce, sağlam bir köşktesin.

Aşk, ne güzel bir hâkimdir; zalim değildir, sözünde durur, lâ havle okumaya hacet yok, Müslüman olan şeytan geldi.

A doğuda yalım yalım parlayan nur, senin eşin, benzerin yaratılmamıştır; tut elimi, sana kadar yücelt beni, yücelerden yücesin sen.

Âşık elden çıktı, yok oldu, var oldu; can bülbülü sarhoş oldu, gül bahçesine geldi:

Huriler örtülerini attılar, bütün dünya Tur Dağı'na döndü; alt, üst hep ışıklar içinde kaldı, İmranoğlu Mûsa geldi çattı.

Ne kadar güzel hayal varsa hepsinin de özü aşktır, hepsinden de görünen aşk; Tanrı'nın kıskançlığından şekil, sûret, cana perdecı olmuştur.

Bedenin yele binmiş toz gibidir; toz ayrıldı gitti mi, toprak can gibi gelir bize.

Bil ki toz yellerle dağılır gider, çınseher çağındaki hava gibi gizleniverir. [\[39\]](#)

XXVII

Seher çağı soluklu biri, sabah gibi karanlıklar perdesini yırttı; gece yarısında ansızın kıyamet sabahı geldi çattı.

Vasıtaları kesti, biçti; kendi gördü kendini; hiçbir dilin demediğini, söylemediğini başsız, kulaksız duydu, işitti.

Aşk meydana geldi mi deri yırtılır gider zevkten; fakat nerde o zevk ki seni senden alsın, görünmez, bilinmez etsin.

Yokluk, öndülü kaptı, tabak üstüne tabak taşındı; yokluk kutlu bir anahtardır, açar kapıyı elbet.

Şehvet şehidi murdardır, akıl şehidi temizdir; fakat yokluk, o temizden de, o pisten de öte bir yerde çadır kurmuştur.

Bütün âşıkların gönülleri yokluğun çevresinde halka kurdular; yokluk sanki şeyhlerin şeyhi, bütün gönüller de müridi onun.

Göz, Tebriz'de Tanrı Şems'imi görünce Tanrı, ona doldun mu dedi; oysa daha yok mu dedi Tanrı'ya.

XXVIII

Oruç ayı geldi, padişahın sancağı erişti; çek elini yemekten, can sofrası, can gıdası geldi.

Can tabiattan kurtuldu, tabiatın eli bağlandı; iman ordusu geldi, azgınlık ordusunun kalbini yardı.

* “And olsun soluya soluya koşanlara” ordusu yağmaya el attı; “tırnaklarıyla bastıkça taştan kıvılcım çıkaranlara” ateşinden nefis feryada geldi.

* İnek olayı doğruydu; İmranoğlu Mûsa gösterdi o mucizeyi; kurban olunca ölü dirildi onun yüzünden.

Oruç mademki kurbanımız; can diriliği bizim; mademki konuk olarak can geldi; bedenimizi tamamıyla kurban edelim gitsin.

(s. 253) Sabır güzel bir buluttur, ondan hikmet yağar; çünkü bu sabır ayında da Kur’an indi gökten.

Nefis muhtaç olunca can miraca ağdı; zindanın kapısı kırıldı da can sevgiliye kavuştu.

Karanlık perdesini yırttı, gönül göğe uçtu; can zaten meleklerdendi, gene de onlara ulaştı.

Tez şu beden kuyusunda sarıl ipe; kuyunun ağzına geldi Ken’an Yusuf’u.

İsa eşekten kurtulunca duası kabul edildi; elini yıka, gökyüzünden sofraya geldi, yemek geldi.

Elini, ağzını yıka; ne ye, iç, ne söyle; susanlara gelen sözü, lokmayı ara.

XXIX

Küfür, kara donlara girdi, karalar giyindi; Muhammed’in nuru geldi. Ölümsüzlük davulunu çaldılar, ebedî saltanat devri geldi.

Yeryüzü yeşerdi, gökyüzü yenini, yakasını yırttı; bir kere daha Ay ikiye yarıldı, salt rûh geldi.

Dünya şekerle doldu, kutluluk kemer kuşandı; kalk, bir kere daha o ay yüzlü geldi.

* Usturlaba benzeyen gönül, yedi göğün delili oldu; Ahmed’in gönlünü şerh eden yedi cilt geldi çattı.

Bağlarla bağlanmış akıl bir gececik padişahına kavuştu da kayıtlarda kalmış nefis senin devlet tapına, ikbal kapına geldi dedi.

Âşıkların gönül çavuşu kalem gibi başını ayak yaptı da gitti; kâğıdın gönlüne şeker gibi bir müjdedir geldi.

Niceye bir tertemiz gönüller toprağın içinde sabredecekler? Haydin, sıçrayın, çıkın mezarlardan, kuvvetlere mazhar olmuş bir yardım geldi size.

Kıyamet davulunu çalıyorlar, mahşer Sûr’unu üfürüyorlar; vakti geldi, a ölümler, yeni bir mahşer çağı geldi çattı.

* Kabirlerdeki dirildiler, çıktılar, gönüllerdeki açığa çıktı, bilindi; Sûr sesi geldi, can maksadına erişti.

Dün gece yıldızlardan bir gürültüdür duyulmuştu; yıldızı kutlulardan kutlular kutlusu bir yıldız gelmişti.

Utarid elden çıktı, taş tahtasını da kırdı, kalemini de; ardından Zühre sıçradı, sarhoş bir halde Ferkad yıldızına erişti.

Ay değirmisinin beti benzi attı; Arslan burcuna doğru kaçıyordu; hayırlar olsun dedim, kendinden geçmiş sâkî geldi dedi.

O gürültünün içinde akıl, bir görüneyim dedi amma ebcede erişse bile çocuk gene çocuktur.

Renksiz, lâfsız sâkî, sonu gelmez şarabı döktükçe döktü; Kafdağı bile deve gibi esridi, köpürdü da oyuna, hem de biteviye süren oyuna girdi.

Kalk, davran, bizim devranımız, padişah bizim; bakışı canımız bizim, ölümsüz bir ömür geldi bize.

* Gene can Süleyman'ı sabah şarabını içmeye çağırdı bizi; Belkıys'in sınıdığı billur döşenmiş alan göründü bize de.

Din hasetçilerinin inadına, rahmetten kovulmuş şeytanın körlüğüne, ağrıyan gözlerimize gönül ve can sürmesi geldi.

Mahrem olmayanlar anlamasınlar diye dilime kilit vurdum; artık a çalgıcı, kalk, sen söyle; sonsuz işret çağı geldi de.

XXX

Zühre sabahtan başladı, gönül perdesinden çalıp duruyor; müjdeler olsun; neşe üstüne neşe, nağme üstüne nağme katmada.

Kerem denizi coştı, köpürdü; kulağından çıkar pamuğu; dün gece eliyle sunduğunu içelim, afiyetler olsun sana da, bana da.

Aşkın izinin tozu kutludur, hutbe onun adına okunuyor; bu Keykubad'ın gölgesi eksik olmasın başımızdan.

Güzelim yüzü yalımlar, kıvılcımlar gibi; güzelim huyu baharlar gibi; bir başka şeyi daha var ki aman da aman; yahut da o, kulların Rabbi vesselâm.

Daha çınseherde bu mahmurluk kararsız bir hale koydu beni; kasırgaya benzeyen aşkını bulut gibi çekip duruyorum.

Gönlümün huzuru dilberim sarhoş amma gönlün eli de yaradan bereden, zahmetten, eziyetten kurtuldu; saçlarını ördü de ördü; hocam, bir bak şu gönül açışı seyret.

Saçımdan tutmuş, çekip duruyor beni; bense suratımı ekşitmişim, başım dönüyor; yürü git be, dünyanın murat umduğu dilber muradıma erdiriyor amma çekiyor, döndürüyor beni işte.

Akıl, o akıllar düzene nazlanıp duruyordu; şükürler olsun, düştüğü yerde kalakaldı da vazgeçti nazdan.

İki gönüllüydüm de o yüzden ayağım balçığa saplanmıştı; şükürler olsun, iki gönül kalmadı, bir gönüllü oldum, gönülden münafıklık geçti gitti de dost gönül verdi bana.

Gönül sözü gökten, beden lâfı ipten; şu ipi üzüp koparayım da gene gideyim geldiğim yere.

Elest gününün dilberi yavaşça bir şey daha dedi; o sözü ortaya atacak, söyleyecek bir kimse var mı acaba?

Dedi ki: At sürüp geldim sana; kendim için düzdüm, koştum, yarattım seni; kendi yaptığımı kendim mezata vermem ben.

Dedim ki: Kimsin sen? Herkesin muradıyım, herkesin dilediğiyim ben dedi. Peki dedim, ben kimim? Dedi ki: Herkesin dilediğinin dilediğisin sen.

Müfteilün fâilât; sıfatlardan geçmişim; şimdiyse gönül söze düşünce zatın tapısında yok olup gitmiş.

Tebrizlilerin övücü, gönül verdi, akıl verdi, can verdi; zaman bu üçünün yardımıyla düzene girdi zaten.

XXXI

Bir tilkicik yağlı kuyruğu kaptı, kaçtı; arslan uyuyor muydu yoksa? O kör, topal tilki, arslandan canını kurtaramaz zaten.

Bilerek fırsat verdi ona; yoksa topal tilki arslandan o yağlı kuyruğu aşırıldı desem kim inanır bu söze?

Bir kurt Yakub'un Yusuf'unu yedi dese biri, gökyüzünün arslanı pençesini uzatmaz bile ona.

Her solukta Tanrı ilhamı gönüllerimizin bekçisidir bizim; artık hasetçi şeytan nasıl olur da yüreğimizden inancı, kanışı alabilir?

Tanrı'nın eli üstündür, kolu uzundur, Tanrı eliyle eğri oyuna girişme; Tanrı yolunda arpa eken, arpa biçer ancak.

Kim horlarsa seni yürü, Tanrı'ya ısmarla onu; kim korkutursa seni, tez yüzünü Hakk'a döndür.

Dert, korku, belâ, Tanrı kemendidir; zahmet, meşakkat, kulağından tutar da çeke çeke cömertlik tapısına götürür seni.

Yarabbi, yarabbi der, yüzünü göğe tutarsın; gözlerinden sapsarı yüzüne akan yaşlar ırmağa döner.

Gözyaşlarından yeşillikler biter yıkık, kırık gönlünde, canında; sabah çağı, yüzündeki örtüyü açar; işte budur ölümsüzlük günü.

Firavun'un başında dert, belâ olsaydı o inatçı, nerden tanrılık lâfını ederdi; nerden o dâvaya girişirdi?

* Fakat boğulma çağı gelip çatinca kulların en âciziyim dedi; küfür iman oldu, çünkü belânın yüz gösterdiğini gördü.

Bedeninden giderme belâyı, bedenini at Nil'in dibine de Firavun'un bedeni gibi inkârdan kurtulsun.

Nefis, Mısır'da beydir amma Nil'in dibinde tutsaktır; ona Cebrâillik et, ödağacından duman tüttür.

O, nekes bir ödağacıdır, sana koku vermez; ateşe atılmadıkça, yanıp tütmedikçe sırrını açmaz.

Tebriz'in övüncü Tanrı ve din Şems'i daha önceden, aşk demiştir, senin yüzünden yüzünü ekşitiyor, bu sirkeliği arttırmak doğru değil.

XXXII

Ah, bir kere daha ateş düştü bana; gönlümden her yana kan çeşmeleri boşandı.

Ah, aşk denizi bir kere daha dalgalandı; bu deli gönül gene yüzünü ovalara çevirdi.

Ah, pek yaman bir ateş gönül evini sardı; gökler dumana boğuldu, yel ateşimle ısındı.

Hiç kınama; gönül ateşi kolay değil; yarabbi, feryadıma sen yetiş, gönül ateşinden aman aman.

Düşünce orduları geliyor ormanlardan gönlüme yığın yığın, hepsi de gamdan neşeli mi neşeli.

A hatırı aydın gönül, a bütün gönüllere bey gönül; sabrı seçtin de canın bütün muradına erdi gitti.

Kuru, yaş, bütün gözler birbirlerine dikilmiş; sense gözünü Tanrı'ya tutmuşsun; herkesin gözü seni seyretsün artık.

Elin Tanrı eli, gözün Tanrı gözü; kolların Rabbinin gölgesi herkesin başında olsun, dilerim, eksilmesin.

Halkın feryadı sizden, sizinki nereden, kimden? Bütün bunlar aşktan doğdu, aşk kimden doğdu acaba?

Varlık mülkünün sahibi, Tanrı ve din Şems'i sensin; aşk senin gibi bir Keykubad görmemiştir.

XXXIII

Beden vesvesesi geçti, can gürültüsü geldi çattı; karıncalar yuvalarına girdi, Süleyman'ın çadırı geldi.

Şu ateşli gök niceye bir serkeşlik edecek? Nuh gemiye bindi, tufan coşmaya başladı.

(s. 254) * Niceye bir puşt tabiatlı mertlik dâvasına girişecek? Rüstem hançer çekti, Sam'la Neriman geldi.

Büyücüler ne vakte dek sopaları, ipleri yılan yapıp duracaklar? Mûsa ile ejderhâ geldi çattı.

Eyyub'un mihnetine, Yakub'un yoksulluğuna başka bir çare yoktu da acıyan Tanrı'nın rahmeti geldi işte.

İman şahnesi şehre girince hırsız da kim oluyormuş? Fakat şahne de kimdir padişah gelince.

İkiyüzlülüksüz gerçeği gör, ayrılıksız buluşmayı seyret; şu debdebeye, tantanaya bak; inan ki o

geldi.

Müfteilün fâilât canıma kıydı benim; Tanrı'yı çağırın can öldü, Tanrı'yı bilen can geldi.

XXXIV

Kış öldü, karakış geçti gitti, ilkbahar çağı geldi; gül bahçesinin cilveleri bağa bahçeye güzeller gibi geldi çattı.

Soğuğun, pusun zahmeti geçti; kızıl gül dalının güller saçacağı çağ geldi.

Bağ bahçe kış yüzünden varını yoğunu yitirmişti; Tanrı'dan yardım diledi, Tanrı lûtfu yâr oldu, dostların devlete erişecekleri vakit geldi çattı.

Güneşimiz gene Koyun burcuna girdi, bağışlar bağışlayan bahar, gümüş paralar sayarak geldi.

İsteyenle istenene, âşıkla sevgiliye kucaklaşma çağı geldi; her yanı güzel güle geldiği gibi tıpkı.

Borçlular gibi hepsi de zindana atılmışlardı; kuyumcu, kuyumcunun bağışları borçlarını ödedi de zindandan kurtuldular.

Bütün ova, bütün yazı, çiçeklerle, ekinlerle dopdolu; Tatarlardan korkma zamanı geçti, Tatar ülkesinin miskleri geldi, yayıldı.

Bıldır ne öldüyse bahar yüzünden dirildi, mezardan çıktı; avlanan arslan geldi, avcılar, avlar geldi.

O tatlı yüzlü gül, Tanrı'ya şükürler ediyor; mahmurları aymaya geldi o sarhoş bülbülümüz bizim.

Neşe devri, içme çağı; dönsün kadehler, uyku haram oldu şimdi; neşelerin, çalgıların temeli doğdu; üzüm sikanlar geldi.

Kadehim içimde, şarabım dalga dalga kan; güzel yüzlülerin sâkîsi, can yolundan çıkageldi.

XXXV

Bağırırım, gönül böyle sarhoş bir halde nereye gidiyor dedim; padişahlar padişahı, sus dedi; bizim yanımıza geliyor.

Dedim ki: Benimlesin sen, içimde soluk alıp durmadasın; iş böyleyken gönlüm şaşkın şaşkın dışarda nerelere gidiyor?

Dedi ki: Gönül dediğin, bizim malımız mülkümüz; bizim masalımız, bizim Rüstem'imiz; yanlış hayale doğru savaşmaya gidiyor işte.

Ne yana giderse baht da o yana gidiyor; nereye isterse gitsin; hiç tınma.

Gâh güneş gibi yeryüzü definesine dalmada, batıda kaybolmada; gâh Peygamber'in duası gibi göğe ağmada.

Gâh bulut memesinden lûtuf, kerem sütünü vermede; gâh can gül bahçesine seher yeli gibi gitmede.

Gönlün izine uy da sen de git, git de yeşilliklerin, çiçeklerin nasıl bittiğini, ırmakların nasıl aktığını seyret.

Dünyaya şekil bağışlayan, saltır, şekilsizdir; herkesin eli, ayağı odur da kendisi elsiz-ayaksız gitmededir.

Yanlış bile yapsa, yaptığı doğrunun da doğrusudur; cefaya doğru gitse bile ettiği, vefanın da vefasıdır.

Gönül pencereye benzer, ev onun yüzünden aydındır; beden yokluğa doğru gitmededir, gönülse ölümsüzlüğe doğru gitmede.

Yapayalnız gidiyor amma fitneler koparıyor gönül, padişahların kanlarını döküyor gönül, herkesle karılıyor, birleşiyor gönül.

Tanrı büyüsünü yarattı, herkesin gönlünde belirdi, İkizler burcunun kesesini çaldı, Sühâ yıldızı gibi gidiyor gönül.

Sana karşı kese korumaya çalışmak, aptallıktır a gönül; kese elden gitti, can da keseyi kapanın peşine düşmüş, gidip duruyor.

Büyücünün birisin sen dedim; yavşak yavşak güldü de dedi ki: Tanrı anılıp dururken büyü tesir eder mi hiç?

Evet dedim, fakat senin büyün de Tanrı büyüsü; o güzel büyün, kazanın, kaderin hükmüyle tesir ediyor.

Sevgilinin biteviye macerası var gönülle; hem de öyle örtülü değil, bak, buracıkta işte, önünüzden geçip gitmede.

Sakanın atı bu, içeri gir sesi bu; dışardan, sakanın atı gidiyor diye bağırp duruyor.

XXXVI

Zühre'm gökte bir başka şekilde gidiyor; gönüllerde, gözlerde bakış gibi gidiyor âdeta.

Mirrîh'e benzeyen gözü, tarihinden sarhoş; can da küçücük bir ok gibi sipere doğru gitmede.

Başak burcuna benzeyen kaşı, Ay'ından habersiz; haberi olsaydı Ay'ın üstünde gider miydi hiç?

Sen bir güneşsin; her şey sana, başını ayak yapar da gider; iş böyleyken zerre ne diye hava küresine biner?

O Zühal, aptallığından üstünlük arar; haberi yoktur ki şu gök bile altüst olur da gider.

Gönül onun geceye benzer saçları arasında gündüzü andırır yüzünü gördü, bu yüzden de gece gündüz seher gibi gizli gidiyor.

Gökyüzü Türk'ü Öküz burcunu kağnyaya koştı; sefere gidiyorum diye dünyaya bağırdı.

Gökyüzü kazanın elinden yaslara girdi, gök elbiseler giyindi; fakat şu kadarcık bir anlayışı bile yok ki onu yürütüp götüren gene kader.

Dudakları kurumuş toprağa, saka tulumuna benzeyen bulut, neşe vermeye geliyor diye müjde verir gök gürültüsü.

Yıldız da, bulut da, gökyüzü de, cin de, şeytan da, melek de, a tam inanca ulaşmamış kişi, insan için koşup gitmede, didinip yorulmada.

Kulağından çıkar pamuğu, aklını, gözünü örtme; o elbiseler giyinmiş güzel, kendini göstermeye gidiyor.

Neyi de, tefi de, çengi de kulak için çalarlar; dünyanın şekli, o şekli görene gider durur.

Önüne ön olmayan bakışı ara; çünkü şu ateşe benzeyen bakışın kıvılcım gibi çakar, gidiverir.

Cins, cinse gider, bu sınaama yeter artık; padişah, padişahın yanına gider, eşek, eşeğin yanına.

Yaş fidan, bağda bahçede olur; kuru ağaçsa oduna döner, balta altına gider.

Yaş dal gibi her an anlamlar suyunu içedur; şükürler olsun ki aşk bahçesinde şeker ırmağı akıp duruyor.

Şu yap-yapma sözünü bırak artık; bak da gör; şu nefis atına gitme desen de o topallaya topallaya daha da beter gidiyor.

Can, Şemseddin'in hevesiyle Tebriz'e doğru gitmede; can bir sedef, incilerle dolu denize gidiyor o.

XXXVII

O bülbüllerin sesleri geliyor bahçeden; bahçe gizli de gül kokuları meydanda.

Seher yeli sevgilinin saçlarından esip gelmede; seher yelinin yaptığı işler görünüp durmada, fakat kim görmüştür seher yelini?

İsa'nın şu soluğu ölümsüz bir ömür vermede; bu ölümsüz ömür kurumuş, kakırdamış ömrü gençleştirdi.

Her âşık hakkında devlet müjdesi erişti; gönül ateşi yalınlanıyor, istek tenceresi kaynıyor, aş pişiyor.

Elest ışığı apaçık, bütün âşıklara vurdu; onun Elest deyişinden aşk memesinin sütü arttı, kabardı.

Gerçekten de razılık hekimi aşk ehline müjde verdi; size her an dedi, yeni bir can elbisesi var.

Onları, eşi, dengi olmayan uludan ip geliyor, kuyudan kurtuluyorsunuz diye bakışıyla muştuladı, ardından de terütaze etti onları.

Cana, gönüle sahip olan, Tebrizlilerin övüncü bulunan Tanrı ve din Şems'i, herkese artıkça artan bir baht olmuş, bir devlet kesilmiş.^[40]

XXXVIII

İyiye, kötüye harcanıp gidene yazıklanma, iyi olmuştur, iyi; gönül bir sepettir, her kırık dökük şeyi koyma sepete.

Gönül alçaklığını huy edinen haddini aşmaz; fakat hadden aşırı ölümsüz bir varlık bulur.

Aç altın sandığını, saç altınları imanın başına; bil ki senin son sandığın mezardır.

Mezarını gerçeklik altınıyla doldur; şehvet, hırs, haset bakırlarıyla doldurma.

Sana senden başkası verse onu almazsın, reddedersin; sen de verirsen bil ki sana reddedilir.

* Kalp para verme, bil ki müşteri aldanır; kork “eyvahlar olsun her mal toplayıp sayana” tehdidinden.

(s. 255) * Sana ferahlık görünen nefisine darlıktır; Tanrı nefis için “ben onu darlığa hapsettim” demiştir.

XXXIX

Baht, devlet neşelensin diye bir kere daha geldik; devlet bir kere daha yüzümüze kapı açtı bizim.

Yüzümüzden gene sürme çekti şu dünya, yüzü gençleşti dünyanın, kem göz uzak olsun ondan.

Aşk, zinciriyle aradı taradı, buldu da bağladı aklı; akıl, aşkın hilesinden, düzeninden feryat etmeye koyuldu, ağlamaya, bağırmaya başladı.

Önüne ön olmayan aşk Meryem’i şaşılacak bir Mesîh doğurdu; böylesine bir fitne doğduktan sonra akıl yardım bulamaz artık.

Gene yüzlerce ay değirmisini koparıp paraladılar, şu sofraya koyakoydular; gönül böyle bir sofrayı görünce ayağını kana bastı.

Baht, devlet, geçip gidicidir; fakat senin bakışın parladı, vurdu mu, olup bozulan şeylere gönül veren, ölümsüzlüğü bulur gider.

A Tebrizlilerin övüncü, a izinin tozu bile hoş Tanrı Şems’i, a dünyanın padişahı, yüzünden mahrum olmasın, sensiz kalmasın dünya.

XL

Mademki kimseyle işin yok, fitne çıkarma, gönlü alıp gitme; fakat bir gönlü de aldın gittin mi, kapından sürüp geri döndürme.

Gözün yol kesti mi, yolu kesilmişse yol gösterir, kılavuzluk eder; saçların baş çekti mi, o Hintli'nin işvesine aldırma.

Aşk bir gül bahçesidir, orda gelişip yetiş; yokluk ağacından gönül bahçem meyvelerle doldu benim.

Bütün meyveler güneşin tesiriyle olgunlaşır, tatlılaşır; uykumu da al, götür, yiyip içmemi de; al, götür de güneşe ulaşayım ben.

Dünyanın tabiatını eski bil, dünyaya âşık olansa eski dikicisidir; taze olan, yaş olan aşktır, aşkı isteyense ondan da taze.

Aşk ırmaktan ırmağa, O'nun ta denizine dek götürür gider; eski alanlarsa eski pabuç kimde var diye mahalle mahalle dolaşır dururlar.^[41]

Herkes bir dost seçti, gönülse sevgilinin bulunduğu yere uçtu; kutsuz kişi Zühal'le eş dost oldu, Güneş'se Ay'la.

Gönül zaten şu aşağılık kişilerden değil; kimseciklerle huzuru, kararı yok; Kalender gönüllüsün sen, fakat Kalender, insan cinsinden değildir.

Beden erlik suyundandır, su aşağıya akar; gönlün aslıysa ateştedir, o, yücelere ağar.

Bedenden, gönülden ayrı bir inci var sende; o inciden haberin yok, fakat bir gün olur haber alırsın.

XLI

Yüzün Ay gibi, yüreğin taş gibi; canın ölümsüzlük canı, güzelliğin gözlerin ışığı.

* Düşmanın hünerde, marifette eşek kuyruğu gibi tıpkı; niceye bir dolaşacaksın peşinde, mademki uzamıyor, kısa say gitsin.

* And içerim soluya soluya koşanlara, and içerim tırnaklarıyla yerden kıvılcımlar saçanlara; senden başka var-yok, her şey gözümde yağmur bulutudur sanki, seni görmedikçe ağlar da ağlarım ben.

Âşık olmayan, ancak turşu olmaya değer; helvanın lâıyığı şekerdir, sirkenin lâıyığı kebre otu.

Senden ayrı oldum mu, a canım feda olasıca güzel, havanda tir tir titrer dururum; senden başka lûtuf, kerem sahibi bence düzencidir, hilebazdır.

Mademki kimseyle işin yok, fitne çıkarma, gönlü alıp gitme; fakat bir gönlü de aldın gittin mi, kapından sürüp geri döndürme.

Gözün yol kesti mi, yolu kesilmişse yol gösterir, kılavuzluk eder; saçların baş çekti mi, o Hintli'nin işvesine aldırma.

Aşk bir gönül alıcıdır, dostların gelişmesi aşkladır; canını ağaç gibi yeşertir, çiçeklerle bezer.

Aşk güzeldir, tazedir, onu isteyip dileyen, ondan da tazedir, dünyanın şekliyse eskidir, dünya âşığı da eskiler alandır.

Aşk alanlar, ırmaktan ırmağa, O'nun ta denizine dek giderler; eskiler alanlarsa eski pabuç kimde var diye mahalle mahalle dolaşır dururlar.^[42]

XLII

Zihî gevşetme; senin dört kanatlı okunum ben; yüzünü çevirme benden, bir gönüllüyüm, iki başlı değilim ben.

Senden keskin kılıcı vurmak, gönülden, candan da yüzlerce razılık; kaza, kader gibi bir tek sözüm var, ne eğer diyorum, ne meğer.

Zül-fekaar'ı çeksen de yürüsen üstüme, ayağımı diremişim, duruyorum işte; ne yel gibi kaçırım, ne kıvılcım gibi sönerim.

Canımı veririm o kılıca, hiç de yazık oldu demem; Tanrı kılıçlanmak için kalkana döndürdü beni.

Vur kılıcı a güneş, kes başımı gecenin; gecelerin karanlığı neden? Bulanık kara toprağın ocağından.

Sabır madeni bedendir, şükür madeni gönül; gülüş madeni akciğerdir, acıyış madeni karaciğer.

Padişahım, külâh gibi gel, başıma otur, başımı taht yeri yap; sımsıkı sarılırım sana, al beni, kaftan gibi bas bağrına.

Biri dedi ki: Aşkın eli, kolu neredendir? Halbuki herkesin eli ayağı, aşktan biter herkes aşkla alır, verir, yürür, gezer.

Babanla anan bir solukcağız aşk oyununa girişmediler mi? Birleştiler de senin gibisi baş çıkardı, dünyaya geldi.

Aşkın eli yok, senin elini o düzdü, koştı; onu başsız, elsiz görme, bir başka çeşit bak ona.

Bütün yüzlerin rengini, bütün ırmakların suyunu, Tebrizlilerin övüncü, göz, görüş sahibi Tanrı Şems'i bil.

XLIII

Dudağım şekerler gibi, inci, mücevher definelere değer dedi; ah dedim, incim, mücevherim yok; yoksa dedi, git, satın al.

İncilerime tuzak kur, olmazsa borç et; a gümüşü, altını olmayan âşık, evin yolunu yanılmışsın sen.

Mademki kumar oynamaya geldin, altın dolu keseyi çıkar ortaya; kesen yoksa çekil bir bucağa, dertlendirme bizi, zahmet verme bize.

Yol kesicileriz biz, elbise paralayanlarız biz; sen de bizdensen gir içeriye, kır kâseyi, dik testiye başına.

Herkesin ağını, tuzağını biz yırtarız, herkesin malını mülkünü biz yeriz; her körün, her sağırın inadına herkesten daha hoşuz, daha güzeliz biz.

Elbise alanlar başkadır, elbise yırtanlar başka; elbise yırtanlar, elbise alanların bıyıklarını yolarlar.

* Bütün beden can olsun, her kıl bir canlıya dönsün diye, can Mûsa'sı beden Firavun'unun bıyığını yolar.

Âşıklarının yoluna düşmek için sapsarı bir yüz gerek; aşk incisini gözyaşı bil, aşk atlasını ciğer kanı.

Altına dönmüş, sapsarı yüzün değeri nedir? Cevap ver, sevgilinin lâ'l dudağı de. İnciye benzer gözyaşının değeri ne? Söyle, o bakışa mazhar olmak de.

O sâkînin kuluyuz kölesiyiz; ölümsüzüz, ebede dek bâkiyiz biz; âlemimiz biteviye sürer gider, âlemdekilerse geçer giderler.

Kim doğduysa öldü, canını Canalıcı'ya verdi gitti; fakat âşık kimseden doğmadı, aşkın babası yok.

Bu yüzden değilsen sen, arka gibi arkada otur kal; arka değilsen de gel, kalkan gibi öne geç.

Kalkan gibi hiçbir şeyden haberin olmadan öne geç de gör: Her şeyden haberi olanlar bile sevgilinin bakış yaralarıyla kendilerinden geçmişler, hiçbir şeyden haberleri bile yok.

XLIV

Güneşin yüzü vurdu, dünya sarhoşa döndü; her şey, herkes sevgilinin karşısında zerreler gibi oynamaya koyuldu.

Padişah tahta kuruldu, aşk varını yoğunu rehine verdi; her ağaç oyuna girişti, her çınar el çırpmaya koyuldu.

Kadehinden yollar, beller sarhoş oldu, karakışın canı kızıştı, ateşin canı soğudu.

Can müjdeyi duydu da can perdesini yırttı; Ahmed'in sancağı erişti de küfür zârı zârı ağlamaya başladı.

O devlet kuşu bağırdı; sizden kim varsa aşkımızdan uzaklaşsın da gönlü yaralanmasın dedi.

Gönlüm, a sert huylu güzel dedi ona, rahmete avlanan, nasıl olur da kurtulur?

Aşk koca bir bulut gibi şuna buna yağdı, bir yanı safrana döndü dünyanın, bir yanı lâlelik kesildi.

Erlük suyu süt gibi geliştirdi de az bir zaman sonra biri doğdu, katran gibi kapkara; öbürü doğdu, kar gibi apak.

Padişahı inkâr eden kör doğdu, habersiz doğdu, kör olsun, Tebriz'in övüncü, padişahımız Şemseddin'i hiç mi hiç görmesin.

XLV

Padişahın her solukta dostun vuslat ferahlığıyla, padişahın kadehiyle bir elçi gelip duruyor.

Akl-ı Küll el çırpıyor, parça buçuklar da, tüm de oynuyor; yeşillikte selvi de secde ediyor, gül de.

Deniz bu solukla coşmuş, köpürmüş; dağ bu yüzden lâ'1 elbiseler giyinmiş; Nuh bununla coşmuş, rûh bundan utançlara dalmış.

A uzaktan gören akıl, huri gibi sâkîye bak; a kararsız, huzursuz canla gönül, Mansûr şarabını seyret.

Soldan sağdan, müjde, kutluluk senin, sen seni seçtikçe bahtın safâlar içinde safâlara dalar sesini duy.

(s. 256) Gök kubbenin perdesini yırt, cennet nimetlerini ye; sular serp, serinlet ciğerini, çek huriyi kucağına.

O, kucağa geldi mi hal sahiplerine önceden hayal görünen her şey, sonucu elde edilir gider.

XLVI

Güzel perde o perdedir ki, güzel, güneş gibi yüzüyle o perdenin ardından bir gölgedir salar, görünür.

Güneş gibi doğar, zerrelerin kararı kalmaz; aman, o bahara benzeyen yüzü perde ardında tutma.

Kalk, bugün bizim günümüz, bugün gönülleri parlatan, aydınlatan bir gün bize; aşk bizi yakmak için bu kadar yalımlı, bu kadar kıvılcımlı bugün.

Kalk, kurtulduk, bağları üzdük, kopardık biz; kalk, mahmurluğu olmayan, bir sonu gelmeyen sarhoşluğa daldık, sarhoşuz biz.

Kalk, can geldi, can geldi, cihan geldi; a gönül, râm ol, ellerini çırparak geldi.

Abıhayat geldi, kurtuluş günü geldi; şeker geldi, bal geldi; o şekerler, ballar yağdıran güzel geldi.

O perdeye kulum köleyim; mahsustan sağırılığa vuruyorum, o perdecinin ağzını kulağıma vermesini istiyorum.

Hilemi, düzenimi görünce o da bir başka hile, bir başka düzen buldu, geldi de seni gidi düzenbaz diye kulağıma ısırıldı benim.

Edepsizlik de iyi, çünkü savaşa girişmesine sebep oluyor; böylesine çekişme, savaşma yüzünden dosttan baş çekmem ben.

Şu yaşayış zaten senin savaşın, çünkü kararı yok; savaşın şekerler gibi tatlı, fakat barışın kötü mü kötü.

XLVII

Aşksız geçen ömrü hesaba alma; abıhayattır aşk, canla, gönülle kabullen onu.

Şu âşıklardan başkasını sudan ayrılmış balık bil, bey bile olsa onu ölmüş, çürümüş, dağılmış bil.

Aşk, dengini açtı mı her ağaç yeşerir; kocamış daldan her solukta genç yapraklar biter.

Aşka avlanan, nasıl olur da ölüme avlanır? Ay'ı kalkan edinen, ok yarası mı alır hiç?

Tanrı'dan baş çektin gittin amma bir yol bulabildin mi hiç? Yola gel, sersemce kaybolup gitme.

Belâsını şekerkamışı dengi gibi satın al; almazsan yürü, sirke kesil; bu beye âşık ol, almazsan var yıkıl, geber.

Bütün temiz canlar toprak tutsağı olmuş; aşk, tutsakları kurtarmak için altınlar saçmada.

A zembiline kimse ciğin ekmek komadığı kişi, a yok-yoksul, gene zembilinin dibinde ara ekmeği.

Çevikleş, er ol, Tanrı yüzlerce kumaş verir sana; kara toprak da bak, altın olmuş, kapkara kan, süt kesilmiş.

Tebrizlilerin övüncü Tanrı ve din Şems'i, gönlün ayağını şu katran gibi balçıktan apaçık kurtarsın gitsin artık.

XLVIII

Yol başında gördüm, Ay gibi hızlı hızlı gidiyordu; Allah için olsun dedim, bir soluk daha yavaş git.

A Ay'a benzeyen; bir soluk yavaş ol, bir soluk kas atının dizginini; a güne güneşe benzeyen dilber, çabucacık gölgenden mahrum etme bizi.

Dedi ki: Güneş'im ben, dayanamazsın bana sen, bir vurdum, ışıttım mı seni, senden bir eser bile kalmaz.

Çünkü sen, bu soğuk yolculukta kupkuru mal mülk edindin; kuru-yaş yüzünden dudakların kurudu, gözlerin yaşardı.

Benim burcumsa o yandadır, kurudan da uzaktır, yaştan da; pek de acayip bir incidir, adamakıllı coşkunluklarla, fitnelerle dopdoludur.

Bunca örtünün ardında yenini, yakanı yırtmışsın sen, perdenin ardında ayağını, başını kaybetmişsin sen.

Tebriz'e, o Taraz mumunun bulunduğu yere, o başı yüce, kadri ulu Tanrı Şems'ine git de bezen, güzelleş.

XLIX

A rûhanîlerin sâkîsi, kalk, kalk, can oldum ben; kalk da halk kıyametin debdebesini görsün.

Dün gece sevgili çağırdı beni, başıma buyruk yürüttü, bedenimde kan kalmadı; üzümün gönül kanını dök bana.

Cana, gönüle düşmanım ben, cansız, gönülsüz yaşıyorum ben; içim, özüm padişaha av olmuş gitmiş, görünüşte kaçıyorum ben.^[43]

A gam, a düşünce, git; burda şarap var, küp dibine oturmuşum; arslan kükredi mi sen var at gibi kan kaşan.

Her soluk, sana karşı Circîs gibi şehit olayım gitsin; baş komak bizden, keskin kılıcı vurup durmak senden.

Çok susuzum ben; kumdan da susuzum; testiye, kabı bırak; can sâkîsi de bir işe yaramaz ciğeriyle tutmuş, bizimle savaşa girişmiş.

Gönül şarabını içeli ciğerimi bıraktım gitti; mezara girerken o kadehi çeyiz olarak koy yanıma benim.

A güzelim, kadehi bırak, koskoca bir sağrak getir; benim küçücük sağrağım testidir ancak, kepçeyi ne yapayım ben?

A Tanrı ve din Şems'i, doğ, bana da vur, Tebrizlilere de; vur da temmuz sıcağının ıslığından Hicaz perdesi yansın gitsin.

L

Gönlüme koy elini, sorma sevgilinin gamını; gözlerime bak benim, sorma şarabı, sağrağı.

Müminlerin ciğerlerinden coşup akan kanı gör, o kâfir saçların sitemini, zulmünü sorma.

Sapsarı yüzümde padişahın tuğrasını gör, yazısını tamamıyla oku, sorma kuyumcuya artık. [\[44\]](#)

Aşk ordu çekti, can âlemini ele geçirdi; artık halimi aşka sor; zora düşmüş kalmışım ben, sorma benden.

Âşıkların gönülleri onun yüzünden kuş yüreciği gibi çırpınıyor; âşıklığa ait şu üstü örtülü sözden başka bir şey sorma.

Kuşun yapacağı iş ne? Pencereden uçuvermek; kuşsan gel, uç, sorma kapıyı.

Âşıkın babası da onun aşkıdır, anası da; babadan o kadar çok bahsetme, anayı o kadar sorma.

Âşıkların gönülleri ıssılıkta bir tandıra benzer, tandıra geldin mi başka bir şey sorma.

Gönül kuşun bu ateşe âşıkça, kanadı yanık olman daha hoş sana, sorma kolu kanadı.

Sevgiliyle sen, ikiniz bir baş olduysanız, onunla birleştirdiysen artık eğri basma, sorma şu başı sen.

İnsanın gözü de, kulağı da toprakla dopdoludur; sorma görülesi inciye balçığa bulanmış gözden.

Gönül kanıyla yıkar, arıtırsan gözünü, senindir padişahın meclisi, kızıl şaraptan başka bir şey sorma orda.

Yürü, şuna şükretmek için tez Tebriz'e git; Tanrı Şems'inin lûtfu varken sorma şarabı, şekeri.

LI

Sevgili dün gece sarhoş geldi bahçeden; a tövbe edenler, dün gece sel aldı, götürdü tövbeyi.

Yüz yıllık âşıkım ben, tövbe nerde, ben nerdeyim? Yüz yıllık tövbeyi bozdurdu, kırdı geçirdi sevgili dün gece.

Halvete çekilmiş şarap küpün gönlünde sarhoş oldu; dün gece coştı, köpürdü, halveti de bıraktı, tövbeyi de bozdu, dışarı fırlayıverdi.

Mahalleye bir gürültüdür düştü; akıl, amanın diye feryada başladı; dün gece akıl muhtesibinin elleri bağlandı.

LII

Bugünkü sarhoşluğum, dün geceğine benzemiyor; inanmıyorsan bana, al kâseyi, iç gitsin.

Şaraba gark oldum, aklımı sel aldı gitti; akıl, elveda dedi, bir daha kendime gelemem, akıllanamam ben.

Akıl da, fikir de delirdi, dünyalara sığamadı, dünyadan dışarıya gitti; çünkü küp baştan çıktı, coşkunluk haddi aştı.

Şu deli gönlüm bağıni koparıp sıçradı; sarhoşların başında dolanma, yürü, sus deme hiç.

Seher çağı bekçi merdivenden bana seslendi; dedi ki: Dün gece yedinci kat gökten bir coşkunluktu duydum.

Zühal, Zühre'ye mızrabını yavaş vur dedi; Arslan'a da Öküz'ü tut boynuzundan, al sırtına dedi.

Öküz'ün memelerindeki süt, kan kesilmiş heybetinden; dikkat et de gör, feleğin Arslan'ı, fare kesilmiş korkusundan.

A eşsiz Arslan, niceye bir köpek gibi kaçacaksın? Canlan biraz. A ay yüzlü, niceye bir yüzünü örteceksin? Cilvelen artık.

Gözünü aç da altı yönde de parıl parıl parlayan ışığı gör; a gözü kulak kesilen, gökyüzüne kulak ver.

Canın selâmını duy da sözden kurtul; ol sözünün şekline bak da şekillere dalmaktan halâs ol.

Yürü git be hoca dedim; ne olursan ol; ben arı duruyum, yepyeni bir hürüm, fakat tortulu şarap satana kulum köleyim,

(s. 257) Senin korkun, ümidin akla musallattır ancak; yem ve tuzağın vahşi kuşları avlar ancak.

Derdinin tortulu şarabını satan, beni korumasına alalı bunlardan kurtuldum, bahsetme bana bu işlerden, senin için bunlar, çalışadır.

LIII

Başımı vursa yere düşer, ona secde eder başım; arslan kanımı içer benim, bense bundan zevk alırım.

A av arslanı, benden çekme pençeni; aman çekme ki milyonlarca kere bu, minnet benim canıma.

Pişmiş et yiyen, pişmiş et yer; sevgilinin aşkıysa çiğ et yer; güzelim, çiğ benim, hem de pişmesine imkân bulunmayan çiğim ben.

Sen, söyle diye davul dövmedesin; bense bir davul gibiyim sana; senin boynuna asılmışım, davul gibi boyuna vurmadasın bana.

Bütün sarhoşların kulaklarını ha bire aşk çeker; senin aşkın Davud'undur senin, demir muma dönmüştür ona karşı.

Gönül bütün malını, gelirini kumara harc eder gider, çırçıplak kaldı mı onun mahzeninden mal mülk verilir ona.

Gönül sözle dopdolmuş, kol kanat açıp uçmak istiyor; fakat olgunluk ışığının parıltısı onu böyle dilsiz bir hale getiriyor.

LIV

Gene hekim hastasının kapısından içeri girdi, inayet elini kendisinden ayrılmış âşıkın başına koydu.

Gene o güzel, o hekime gitti de onun o bol şerbetini içti, ciğerini o şerbetle kandırdı.

Onun şerbetini kapıp içince varlığından geçti; artık bakan, gören de birlik sâkîsi, bakılıp görülen de; bir oldu kaldı.

Tatlı şerbetine acılık yok, olsa bile razıyım ya; bal yiyenin arının iğnesine de katlanması gerek.

Bu upuzun ayrılık gecesi neden? Dur, sana söyleyeyim: O güneş, kendi örtülü yüzüne kendisi fitne oldu da ondan.

Her güzelin kendi yüzünden, gözünden, kendi güzelliğinden haberi olmayışı bir rahmettir; yoksa ortada görünüp duran yüzünü hemen örtü altında gizlerdi.

Kendi güzelliğine âşıksın, fakat kendinden de gizlisin sen; şu çıplak bedenine buluşma elbisesini giyiver.

Şükürler olsun ki aşk güneşi Koyun burcuna girdi; artık gönüllere de, canlara da ışığının besleyici aydınlığını, yetiştirici ıssısını salar durur.

Şükürler olsun ki Mûsa, Firavun'a tapanların hepsinden de kurtuldu; gene buluşma yerine, söz verilen anda gider, gene kendi Tur'una çıkar.

Can İsa'sı geldi de Âzer'e üfürdü; Âzer o afsunla dirildi, mezarından çıktı.

Gene Süleyman geldi, cin, peri hep toplandı; Süleyman hepsine de yüzüğünü, fermanını gösterdi.

A sâkî, bunu tamamlamamı istiyorsan mahmur dudağıma bir söyletici şarap sun.

LV

A hoca, bize ne diye yüzünü ekşitmişsin? Yürü git şu seker yurdundan; hiç orda ekşi suratlı biri var mı?

Gönül şeker yurdundan şeker bile utanır; sen nerden geldin böyle kaşı çatık, ekşi suratla.

O dudular gökyüzünde şeker yemedeler; sen ne diye göklere uçmazsın, ne diye suratını asmışsın, yüceleri inkâr edersin?

Düşünce meydanının Rüstem'i, kızıoğlankız gelinlerle buluştuğu, görüştüğü vakit yüzünü ekşitir mi hiç?

Seher çağında şarap içen, gündüzün arslan avlar; fakat ayran içen kişinin bugün de suratı ekşidir, yarın da.

* İnanç sahibi de, inanç da, din de zevklidir, tatlıdır; sen nerde gördün helva tablasının ekşi olduğunu?

Bütün bu ekşilikler sende şu yüzden toplandı: Cins, cinsine gider, ekşi de ekşiye koşar, onunla kopuşur.

Vallahi güneşin ışığıyla, ısıısıyla olgunlaşmayan meyve, şekerkamışı bile olsa ekşidir ancak.

Aşk güneşinin yakışına sabır gerektir, sabret; şu ekşi yol yordamına bak da iki üç günceğiz dayanıver gitsin.

Kimi ekşi görürsen bil ki ateşten kaçmıştır o; gölgede kalan koruk baştan ayağa dek ekşidir.

Gönülden vaad etmişsin, vaadine vefa et; dâvaya kalkışınca arslanlaşma; iş geldi çattı mı suratını ekşitme.

* Mustafâ'ya bak, bir ancağız suratını ekşitti de Tanrı yüzünü ekşitti diye darıldı âdeta.

Sus, iftira etme, o ekşi yüzlü değildir amma bilen kişiler bâzı bâzı, mahsustan yüzlerini ekşitirler.

O, şekerden yaratılmıştır, gönlü de şekerlerle dopdoludur; fakat çocukları terbiye ederken lala yüzünü ekşitir.

LVI

Hocam, sevgilinin huyunu yanlış anlamışsın sen; işinin sonucu hakkında gevşek bir zanna, kötü bir şüpheye kapılmışsın sen.

Gül yüzlülerin hevesine düşmüş; beyhude işlere kapılmışsın; hey gidi hey; ne olurdu bir de nar çiçeğine benzeyen kendi yüzünü görseydin.

Korkudan topallayasın da yolundan kalasın, yürüyüşünden olasın diye, yol kesenler yaşayışa ölüm adını taktılar.

Kulak ver de kulağına bir küpe takayım; çünkü o halkayı taktım da lâfa, söze doydum ben.

Yanıma gel, hoşum, güzelim ben, bağıma basayım seni; çünkü gelirim, varım yoğum hep senden gelmede benim.

LVII

Gene padişahımızın kapısına geldik, konduk; gene can kolunu, can kanadını bir hoşça açtık.

Gene kutluluk geldi, eteğimizi çekti bizim; gene gökyüzüne kurduk çadırımızı, sayvanımızı biz.

Şeytanın da yüzü, gözü, yüzümüzden ululuğa erişti, perinin de; can hüthütü gene Süleyman'ına döndü, kavuştu.

Sarhoşlarımızın sâkîsi, şeker yurdumuz oldu bizim, can sâkîsi, o perişan, kıvırcık, o simsiyah saçlarını çözdü, açtı gene.

Dün sevgili bana dedi ki: Şu devranın elinden nicesin? Gülen bahtını, gülen devletini gören kişi nice olur ki?

Mısır'ın bile görmediği o şekeri, şükürler olsun ki ben dişimin dibinde buldum.

Altınsız, başsız başbuğuz; maiyetsiz, adamsız büyüğüz; şekerkamışlığımızdan şekerler yiyip duruyoruz.

Sen eşi bulunmaz bir altınsın, hiç kimse müşteri değil sana; sen o kuyumcunun işine yararsın; yürü, madenine git.

Ay devri ömürleri kısaltır, azaltır; halbuki sevgilimiz kendi devrine upuzun bir ömür ihsan etti.

Gönül, Şemseddin'in hevesiyle Tebriz'e gitti; yürü, var git kendi yurdunun ta içine, gir oraya da altın ara a gönül.

LVIII

Süleyman'la hoşuz biz, deve-periye olmaz olun de; güzelliğin hadden aştı, işven, cilven olmayıversin, ne olur ki?

A varım yoğum benim, a malım mülküm benim, şu gönlüm sana karşı doğru; altın canım yeter bana, altın mührüm yokmuş, varsın olmasın.

Herkesin gönlünü çeken aşk nasıl bir ateştir; ona kul köle olmak ne de güzeldir, ne de hoş; mülküm, saltanatım yokmuş, olmasın gitsin.

Bir uğurdan işten güçten el çektir bana; kupkuru et dudaklarımı, hiç mi hiç nemi kalmasın varsın.

Canım aşk kadehiyle baştan başa aşk madeni oldu; Tanrı erlerinin yoldaşı er de olmasın, dişi de, ne çıkar?

Senin gölgen önde de elimi tutar, feryadıma erer, artta da; o fidanın gölgesi yeter, meyvesi yokmuş, olmayıversin.

Can, Tebrizli Şemseddin'in yüzünden arındı, güzelleşti, Çin'e döndü; bundan başka bir perde yırtan vermeyecekmişsin bize, varsın olmasın.

LIX

Dün sevgili kendinden geçmiş, sarhoş bir halde yoldan çıkageldi; a tövbe edenler, tövbeyi sel götürdü dün.

Aşk dün akli alt etti de başını ezdiyse ne çıkar? Dün aşkın yüceliğinden başımız göklere erdi.

Yeni bir baht, yeni bir devlet belirdi, dünya tuzağını yırttı gitti; şükürler olsun ki güzelim kuş kafesten kurtuldu dün.

Yedi göğe de sığmayan, meleklerden bile gizlenen, dün şu toprak yeryüzünden beliriverdi.

Elinden Cebrâil'in gönlü bile yaralanmış olanın, dün kanadı kırık bir kuş gibi gönlü yaralandı gitti.

Arsıların bile boyunlarını koparan olgun akli, dün elsiz-ayaksız âşık tuttu da, boynunu bağlayıverdi.

Gökyüzünün şişesi güneşin yalımından bile çatlamadı da dün gölgesi olmayan birinin gölgesini gördü, kırıldı gitti.

Âşıklar gibi güneşin peşine düşen Ay, uzun bir ayrılıktan sonra gizleniverdi dün.

Kusuru yüzünden aklın da, vehmin de ermediği zata aşk el attı, bir vurdu da ortaya çıkıverdi o.

Hayal olan her şey buluşma gününde gerçekleşir; dün gece nice yokluk hayali varlığa geldi gitti.

A kılavuz, sus, susman söylemektir; zaten dün gece fısıltıyla konuşulan sözler yüzünden başın da uzadı senin, kulağın da.

LX

(s. 258) Canların Kâbe'sisin sen, çevrende tavaf etmedeyim; kuzgun değilim ki yıkık yerlerin üstünde dönüp dolaşayım.

Bundan başka sanatım yok, bundan başka işim gücüm yok; sanatım da gökyüzü gibi gece gündüz dönüp durmak, işim gücüm de.

Güzelimin önünde secdeye kapanmaktan, dilberimin çevresinde dönmekten daha güzel bir iş var mıdır; sevgiliden daha güzel bir sevgili kimdir ki?

Pılımı pırtımı hacca çektim, orda yerleşmeyi kurdum; pılımı pırtımı Arap aldı, götürdü; yerleşip karar etmemi dönüp dolaşma aldı gitti.

Susuz, uykusunda havuzdan, testiden başka ne görür? Ben de seninle buluşup kavuşmaya susuzum; çevrende dönüp dolaşmayı nasıl bırakabilirim?

Secdeye kapandım mı varlıktan kurtulur giderim; tavafa başladım mı Kâbe şefaathçi olur bana.

Akıllı hacı niceye bir yedi yedi tavaf eder durur? Ben deli divane bir hacıyım, kaç kere döndüğümü saymam bile.

Güle dedim ki: Diken de nedir? Sür gitsin onu; dedi ki: Gül yüzüm onun çevresinde çok döndü dolaştı.

Hava ateşe, duman sana lâyük değil dedi; ateş, bırak da kıvılcıklarımın, yalınlarımın çevresinde dönsün dursun dedi.

Aşk beni övdü de dedi ki: O, her gece Ay gibi, başıyla, yüzüyle izimin tozuna uyar, o tozun çevresinde tavaf eder gider.

Gökyüzü gibi bastığım toprağa secde eder; kadeh gibi mahmurluğumun çevresinde döner durur.

Hocam, avın önüne düşüp koşmam şaşılacak bir şey değil; asıl şaşılacak şey şu ki avım benim çevremde dönüp durmada.

Şu dört tabiatı dört hammalın sırtı say; tabut gibi gelip de dört tabiatımın çevresinde dönüp durma.

Şu ilin yelinde sevgilinin kokusu var; yoksa böyle karanlık bir ilde dönüp durur muydum ben?

Ona yutulmaya, onun varımı yoğumu alıp götürmesine âşıkım ben; öyle olmasaydım hiç böyle onunla kumar oynamak için dönüp dolaşır mıydım?

Yüce bir selviyim, güzün de güzelim, yemyeşilim; ilkbaharın çevresinde dönen, ilkbaharı özleyip bekleyen ot değilim ben.

Kalkansız, kalenin etrafında dönüp dolaşmaman için kıskançlık ordumuzdan kaza okları gelip durmada.

A gam, bir kerpice benzeyen varlığımı ez, toza döndür de toz gibi o ata binmiş güzelimin

çevresinde döneyim gitsin.

Yeter artık, balıklar gibi suyun içinde sus da tava gibi ateşimin üstünde dönme.

LXI

Şarap gerekmez bana, tortulusuna da boş vermişim, arı durusuna da; kendi kanıma susamışım ben, savaş vakti geldi çattı.

Keskin kılıcı çek, hasetçilerin kanlarını dök; dök de bedensiz baş, bedeninin çevresinde dönsün dursun.

Bütün âlemin dağını del, kanımızdan bir deniz meydana getir; getir de toprak da, kum da bol bol kan yudumları içsin, kana doysun.

A benim gönlümden haberdar olan, yürü, var git, ağzımı tutma benim; yoksa gönlüm yarılır da o yarıktan kan fişkirir.

Savaşa kulak asma, hiç ürkme sakın; padişahlık, yiğitlik, böyle elini bağlamakla olmaz.

Ben ateşin içine dalacağım, ateş lokması yiyeceğim; kibrit taşına benzeyen canın göbeğini neyle kestiler zaten?

Ateş oğlumuzdur, bize susamıştır, bizim tutsağımız olmuştur; bâri ikimiz de bir olalım da aramızdaki ayrılık, aykırılık bitsin gitsin.

Onun çıtırtısı, dumanı nedendir? İki renkliliği bitmemiştir de ondan; odun halinde kaldıkça çıtırtısı lâf değil elbet.

Hattâ yarî yansa bile henüz kömürdür; gönlü susuzdur, yüzü karadır; buluşmayı, gerdeğe girmeyi ister o.

Ateşe ona, yürü git der, sen kapkarasın, bense bembeyazım. Odun da ona evet der, sen yanmışsın, bense yanmamışım, kalakalmışım böyle.

Kömürün o yana da yüzü yoktur, bu yana da; iki dost arasında, karanlıklarda yapayalnız kalmış gitmiştir.

* Gurbete düşmüş Müslüman gibi ne halka bir yol bulabiliyor, ne padişahlar padişahına; ince ağrı gibi bir yanda yamanıp kalmıştır.

Hattâ Zümrüdüanka gibi bütün kuşlardan yüce olduğu halde göğe yol yoktur ona; Kafdağı'nda kalmıştır o.

Sana ne diyeyim, ne söyleyeyim ki ekmek kaydına dalmış, gamlara batmışsın; lâm gibi belin bükülmüş, kâf gibi gönlün daralmış.

Hadi, davran a fitneler arayan, o testiye çal taş; çal da ırmağın suyunu çekmeyeyim, avuç avuç su içmeyeyim ordan.

Sakalıktan vazgeçeyim de denize batayım; savaştan, ayrılıktan uzaklaşayım; suçumu söylemekten

bile haberim olmasın artık.

Tertemiz canlar gibi toprak altında, sözü bırakayım, susayım gitsin; hani onların da bedenleri tıpkı gelin gibidir, toprak onlara yorgandır âdeta.

— K —

LXII

Seher çağı ona, a doğunun padişahı dedim; yaratana and olsun ki eşin örneğin yaratılmamıştır.

Kadrin bilinmez, anlaşılmaz; vaadinde hilâf yoktur; a yücelerden yüce padişah, kapın hiç mi hiç kapanmaz?

Bedenim bir hardal tanesi sanki; onu hayretlere salan yakıp yandırmış; depremlere düşmüş, boyuna tır tır titriyor. Kimdir seni görüp de kendinden geçmeyen?

Öyle bir hale geldim ki varım, fakat var olan ben değilim; yanımda senden başka ne varsa yoktur; a ganî padişah, sana zıt olan aldanmıştır, ahmaktır.

A benim canım, a benim söz bilir, söz anlar canım, hiç kimse yoktur ki senin yüzünü görsün de oyunda at sürüp herkesi mat etmesin.^[45]

LXIII

Gene aşk Zümrüdüanka'sı, o Kafdağı'ndan çıkageldi; gene candan aşk naraları, aşk hay-huyuları duyulmaya başladı.

Gene aşk denizinde akıl kayığını uşatıp dağıtmak için timsah gibi başını kaldırdı aşk.

Yokluk tertemiz gönüllere göğsünü açtı. Aşkın tertemiz gönlünü Tur Dağı'nın içinde gör de seyret.

Gene âşıkların gönül kuşu yeni bitmiş kanatlarını açtı; göğüs kafesinde geniş mi geniş bir aşk âlemi buldu.

Aşkın canına canlar katan, gönlüne gönüller varan sevgiliden, iş dostlarının başına her nefeste saçılar saçılıyor.

Fitneler koparan akıldı, çekilip bir yana gitti, oturdu. Şimdi bak da seyret, her yanda aşk fitnessi, her tarafta aşk neşesi var.

Akıl bir ateştir gördü de işte dedi, bu aşk, bizse kamışız. Fakat aşk, ancak aşkın görür gözünü, can gözünü görür.

Aşk, hafif bir sesle yüce bir sesleniş kopardı da a yüce gönül dedi, yücelere uç da aşkın yüceliklerini gör.

Tebrizlilerin padişahı Şemseddin'de, tertemiz canların neşesini, aşka düşmüş gönüllerin can gözlerini seyret.

LXIV

Şu açık meşrepli güzellere, ululuk ıssı Tanrı'nın has bahçesinde kaynak başı, çayırılık çimenlik, durup oturulacak yer oldu; şuhluk, hırsızlık helâl.

Yol kesmeyi yol bilen becerir; eve girmeyi, hile düzen yapmayı güzellikten anlayan başarır.

Dünya ehli örümcektir âdeta, hepsi de eşekarısı avlar durur; onlardan hiçbiri de tam olarak usanmaz bu işten.

Evde gizlenmiş hırsızı kim görür, kim söyler? Safrana dönmüş yüz, arı duru suya benzer gözyaşı.

Gözyaşı neden akar? Bir ateşi söndürmek için. Bet beniz neden sararır solar? Hali anlatmak için.

Âşıkların yanaklarına akan gözyaşları, sana, kapı yanındaki saftan hemen kalk da aşkın tapısına git der durur.

Yüzün sarılığı sevgilinin al al yanaklarının aynasıdır; gözyaşı da yüz göz sahifelerine yazılar yazar, sayılar dizer.

Şu Habeş toprağın yüzündeki bunca güzellik, bunca alım, gayb âlemindeki aydan parlayıp vuran olgunluk ışığının parıltısıdır.

Hele bir iki gün dayan; bu parıltı, bütün bu güzelliğiyle, bütün bu ışığıyla gene aslına gider, onunla birleşiverir.

LXV

Ömrüne and olsun a biricik güzelim benim; a olgunluk derecelerinde eşi, dengi olmayan dayancım benim, dertlere battım, gamlara daldım, kalk, gel artık.

A beni dertlerden kurtaranım, a benim eşim dostum, a meclise Ay kesilen güzelim; yüzün dolunay, ağzının yâri helâl şarap.

Canın vefa denizi, rengin ayrılık parıltısı. Ömrüne and olsun, korkmasaydım a ululuk ıssı, Tanrı derdim sana.

Âlemdekileri aşkla eritirsin de hepsinin yürekleri yatıştır; görünmeyen şeyler görürler; sen hayali bile lâtif bir güzelsin.

Canları huzura kavuşur; bedenleri sarhoş olur gider; onlarla tutar, ağrı-koca sağraklar bulunan bir mecliste oturursun sen.^[46]

LXVI

Güneş ululuk ışığının otağını kurmadıkça, gündüz kuşları nereden kanat çırpıp halka kuracaklar?

Güneşin bakışıyla yeryüzü lâlelik kesildi; böyle bir zamanda evde oturmak, vebalin de vebalidir

doğrusu.

(s. 259) Güneş kılıç çekti, şafağın kanını döktü; yüzüne feda olsun; binlerce şafağın kanı helâldir o yüze.

A âşık, gözünü aç da can göğüne bak; onun yüzü Ay gibi, benim boyumsa yeniaya benziyor.

Ölümsüzlük kadehi her nefeste, ben onun lûtfuyla şişe kesilmişim, sağrağı dudağı dudağına dopdolu diye hali anlatıp durmada.

Göz uykuyla dopdoluydu; padişahım vakit gece dedim; benim yüzüm ortadayken gece olsun, işte bu mümkün değil dedi.

Sabah mavi bir renkteyse gündüz olduğunda henüz şüphe vardır; fakat gün yarılındı mı artık dedikoduya yer yoktur.

Sen de can güneşinin yüzüne dikkatli bak; fakat benim gözümle bak, benim görüşümle seyret de güzelliği gör.

Onun değirmisinin parıltılarında padişah Şemseddin'in, o Tebriz'e ziynet olanın sûreti vardır; kutlu, yomlu bir sûrettir o.

LXVII

Gözün her solukta benim gözümle dedikodusuz, sessiz, sözsüz, aşk dersine ait bahislere girer, sorular sorar, cevaplar verir.

Gâh kadehimin dudağı gibi beni arıklaştırır, inceltir; gâh çuvala girmem için semirtir beni.

Beni toya çekti mi ben de arslanın kulağına yapışır, çekmeye başlarım; fakat yüzünü gizledi mi de çakalın derdinden feryada başlarım.^[47]

Nakışa, sûrete bakmaya başladım mı a puta tapan der bana; mala mülke göz attım mı da tutar, kulağımı çeker.

Ona, a güneş derim; bütün gönüllere doğ, bütün gönülleri parlat; bütün âlem senin güzelim nurunun zerresine ehildir, ıyâldir, ona muhtaçtır.

A güneş, dağın, bulutun ardından baş göster; her bakışta sözsüz, sessiz, hali anlat.

Çorak, tuzlu toprağın ciğerinden o tertemiz suyu çekme; ululuk nurunun parıltısını o güzellikten men etme.

Ay'ın nuru, o nurların meleği bir göründü, bir cilvelendi mi, can baştan başa nur olur, akıl bağlardan-kayıtlardan kurtulur,

Onun şarabını içmişsin; peki, neden darmadağınsın? Yüzünün bağı bahçesini görmüşsün; hadi, aç kolunu kanadını, uç gene.

Gene sarhoş oldum, başım dönüyor, elden, ayaktan bahsetme; sözün geri kalanı gerekse sana, gece git de yarın gel.

LXVIII

Kim ölür giderse düşmanı dost olur; benim düşmanımsa ölümünden kör olur gider vesselâm.

O şekerkamışlığı beni tutar, şekerin ta içine çeker; böylesi ölüme canım, gönlüm kul köle olsun.

Ad san kaygısı halkı yanıltmıştır da badem şekeri gibi tatlı mı tatlı ömre ölüm adını takmıştır.

Bunun içindir ki Peygamber, yokluk haznedir demiştir; aşağılık kişiler yanılınsınlar diye hazneye yokluk adını vermiştir.

Vahiy onlarda olur; hani ham kişinin olgun, sızırılmış altına yol bulamaması için defineyi yıkık yerlere gömerler ya; onun gibi işte.

Dedim ki: Ey can, bak da gör, gönlümün üzengisi pek gevşek, pek dar. Dedi ki: Bundan böyle bilgisizlikle dizgin kasıp kaçma benden.

Kaçma da başından geçen şeylerin sonucu dileğince olsun; felek kır atı boyuna senin altında olsun; sana râm olsun.

Sen ölümün ölümsüz bir yaşayış olduğunu bilseydin, gönlün hiç korkmazdı, durmadan onu isterdin.

Sus, dudağını yum da ağzsız şekerler çiğne; varlığından yok ol da tamamıyla onunla varlığa ulaş.

LXIX

A şarap dudaklı, daha yakına gel de hepimiz deli divane olalım. A inci, daha yakına gel de hepimiz deniz kesilelim.

Halka gibi bölük bölük, el ele verelim de topumuz da taklalar atarak sarhoşça denize doğru koşalım.

Aşk denizinin kıyısında yeniden bitelim, boy atalım. Hâaaay, nerde gül bahçesi? Biz daima yeniyiz, daima yeni.

Gül bahçesinin ciğerinden yepyeni bir yalım gibi ıkalım; ateş gibi yüzümüzle zaten yüzlerce ışığın mayasıyız, aslıyız biz.

İncimiz yüz gösterdi amma denizin o yanından yüz gösterdi; ah, sen bu yandansın, bizse o yandanız, ah.

A tek binici, başındaki tacı oynat böylece; tacına inci de biziz, atına arpa da biz.

Kim biriz derse darağacına asarız onu; fakat ikiyiz diyeni de ateşlere yakarız.

LXX

A beni korkutmak için yüzünü ekşiten güzelim; a beni ağlatmak için şeker gibi gülüşünü gizleyip somurtan dilberim.

Ben yüzümü ekşitmedim; çünkü senin yüzünden tamamıyla şekerim ben. Ağlamak bedenim nasibidir, bense can incisine mensubum.

Ateşin ta içine gideyim de tazeleşeyim, güleç bir hale geleyim, kızıl altına döneyim; çünkü o madenin altınıyım ben.

Ateşin gönlünde senden başkasını görürsem taşla, öldür beni; buna lâıyım çünkü.

Seni çekip yanıma almadıkça işrete hiç mi hiç oturmam; seni tutup kaldırmadıkça hiç mi hiç ayağa kalkmam.

Şu gönlüm bir başka adam oldu da hele seyredin beni; başımı, alnımı öpüp duruyor.

Hayrola a gönül dedim, bu hal ne? Sen baştan başa ışık değil misin, ben de karanlıklar adamı değil miyim?

Sen bensen, ben de sensen bu şaşkınlık ne, neden geçmişsin kendinden? Gönül sarhoşça güldü de bilmiyorum ki dedi.

* Yürü, olmayacak şeyi isteme; dilin gücü kudreti yok; ben Kehf sûresiyim, sen uyurken okumaktasın beni.

Şeklim, sûretim, gönlün huzurunda hemencecik yüzüstü yerlere yıkıldı da ey rabbânî gerçeğim benim, doğru söyle dedi.

Gönül de, bu şaşkınlık dedi, Tanrı Şems'inin görünüşündendir; Tebrizlilerin o övücündendir; ben de onda yok olmuşum zaten.

LXXI

Bizim yanımıza gelmekte, hoş bir insansın sen; biz de hoşuz. Görünüşte ateşiz amma sana abıhayatız biz.

Sen bir güvercin yavrususun, bu yuvada doğmuşsun; sen kendiliğinden bu yana gelmezsen biz zorla çekeriz seni.

Tapımızda ol, biz o güzelin tapısında; onun şarabıyla sarhoş olmadayız; ondan şarap içmedeyiz biz.

Dağ gibi olduğumuz yerde duruyoruz amma sel gibi akıp gitmedeyiz. Böylece susup durmadayız amma gök gürültüsü gibi naralar atmadayız biz.

Gerçi felek gibi biz de adamı suçsuz öldürüyoruz amma senin deniz gibi bir canın var; avcuna koy da gene gel.

Şu beş duyguya sahip oluştta nöbetimiz beş günceğiz ancak; şu altı yan var ya, altısına da padişahlar padişahıyız biz. [\[48\]](#)

Aşk zurnasının peşine düşmüşüz; nefesimiz keskin, sesimiz gönül okşamada; çünkü çeng gibi can damarını çalmadayız, senin için ağlayıp inlemedeyiz.

Aşk dâvasına girişmişsin; dâvan doğruysa yatak yastık arama; biz madene sahip olma derdiyle hastalanmadık ki o yastığa, o döşeğe âşık olalım.

Gökyüzünün ışığı, Tebriz'in övüncü, bizim Şemseddin'imizdir; o güneşin yüzünden içimiz gökyüzüne dönmüş, biz de Ay kesilmişiz.

LXXII

Niceye bir habersizce gideceksin? Sonucu dama bak. Hattâ dam da ne oluyor? Söyle, gök kubbeye bak de.

Olur ya, ansızın can gibi Ay'la bir cilvedir olur; yüzlerce Ay, yüzlerce Güneş, o Ay'ın yüzüne kuldur köledir.

Onun aşkının hevesiyle dokuz gök çark vurup dönüyor. Canla gönül onun şarabından kadeh kadeh doldurup içiyor.

O bir göründü, canlara bir vurdu, bir ışıldı da can şarabını içmek mubah oldu, yiyip içmek, yatıp uyumak haram edildi.

Bön dünya, a yel dedi, ne haber? Yel, korkudan dedi, bir soluktan başka hiçbir şeyden haberim yok vesselâm.

LXXIII

Senin dilencileriniz; aç kapıyı a güzel; dilencilere bir soluk ihsanda bulun a yüceler yücesi.

Dünyaya aman verensin, cihana cansın sen. Ağız senin kereminle, senin ihsanıyla her an gülüp durmadadır.

İki dünyaya da emniyet veren sensin; insanın, insanlığın aslısın, özüsün sen. Bak da gör, işte şimdicek ordunun üstüne Habeş ülkesinden asker geldi çattı.

Senin davulun geldi, senin en aşağılık habercin ulaştı mı her dilenci, davul, bayrak sahibi bir padişah kesilir.

Hiçbir gam, neşemizden canını kurtaramasın diye yardım bayrağı gönderdi, işret ordusu yolladı.

Dilenciye lûtuf fermanın geldi mi, Arap kılıcını çekelim de Türklerin başına vuralım (güzellere bile tenezzül etmeyelim).

Arada hiçbir korkuyu bırakma, aman diye bağır; çünkü can korkusuyla işret, bir arada olamaz.

Sevgiyi kaynat, köpürt; çengin gönlünden o nağmeleri coştur; işretle, nağmeyle kulağı, şarapla karnı doldur da,

(s. 260) Ta can Tebriz'ine, zamanın Şems'ine kadar arı duru bir halde varsın; varsın da ey ben, benim işte gelen desin.

LXXIV

Bu gece Şu yoksulun bedeninden canı tamamıyla al, götür. Götür de dünyada bundan böyle ne adım kalsın, ne sanım.

Şu anda sarhoşunum senin; bir sağrak daha sun da iki dünya da mahvolsun, çıksın gözümünden vesselâm.

Senin lûtfunla yok oldum mu, sen neyi biliyorsan o olurum ben; yokluk kadehini alırım da kadeh kadeh üstüne Şarap içer dururum.

Can senin yüzünden yandı, parladı mı mumlar yakar, dünyayı ışıtır nurunla. Fakat senden yanmayan, tamamıyla hamdır, ham.

Şu anda, soluk soluğa yokluk Şarabını sun bana; tamamıyla yokluğa daldım mı artık ne evi fark ederim ben, ne damı.

Senden gelen yokluk, cana canlar kattı mı, can senden gelen yokluğa binlerce varlık kul olsun, köle kesilsin diye sana karşı yüzlerce defa secdeye kapanır.

Bana tas tas Şarap sun da varlığımdan kurtar beni; Şarap yüce kişilere sunulan bir nimet, akılsa aşağılık kişilere mahsus.

Yokluğu dalgalandır da kapsın, götürsün beni; niceye bir korkuyla deniz kıyısında adım adım yürüyüp duracağım?

Padişahım Şemseddin'in tuzağı Tebriz'de avladı beni; tuzağa düştükten sonra artık bana tuzaktan ne korku olabilir?

LXXV

Bir kere daha zerreler gibi oynaya oynaya geldik; ark vurarak ıkageldik o aşk göğünden.

AŞk meydanının başında bir er olduk da gâh o uca at sürdük, gâh bu yana geldik.

Sen böyleysen aşk yalvarır yakarır sana; lâyıktır da; fakat biz bundan da üstünüz, böyle gelmedik biz.

Meclis ulusu sensin, meclistekiler de burda, hazır; hadi, o ateş gibi suyu getir, ekmek yemeye gelmedik biz.

* Şükürler olsun ki kendini yaralayan dilenci gibi senin yüzünden candan olduk, olduk amma hemencecik de cana kavuştuk.

A Tanrı Şems'i, aşkın kanıma susamış; ben de bunun için kılıcım, kefenim koltuğumda, ıkageldim işte.

Tebriz'in tatsızlığını senin tuzundan, senin alımından başka hiçbir Şeycik gideremez; a yeryüzünün övüncü, ben de işte bu yüzden zamanenin bir tatsızı gibi geldim tapına.

LXXVI

A Müslümanlar, gene halk zincirlerini kırdı, gene insanlar zincirden boşandı; gene aşk âleme bir gürültüdür, saldı a Müslümanlar.

Dostların dostluğu bizim canlarımıza düşman; fitnenin anası gebe kaldı a Müslümanlar.

Ciğerler yakan, Zühre'yi bile yakıp yandıran bir ay yüzlü, dünyaya âfet kesildi; yüzümüzden bir meşaledir yaktı, tutuşturdu a Müslümanlar.

İzinin tozu kutlu akıl, onun huzurunda çileye girdi; çilede şarap gibi coşup köpürüyor a Müslümanlar.

Aşk belirdi, akıl yenini, yakasını yırttı; âşıkaya yeni bir iş güç geldi çattı a Müslümanlar.

Aşktan lâf etmede; Ay'a damga basmada, geçer akçe gibi kullanmada; yol başında kervanların yollarını kesmede a Müslümanlar.

Gece, gündüz oldu bize; çünkü gönlümüzü aydınlatan o güzel, Âdem'in sınıandığı buğday başağı kesildi a Müslümanlar.

Bir inci ydi, bilgisizliğinden padişahların tacına takılmıştı; şimdi öküzlerin kuyruğuna çan oldu a Müslümanlar.

Ayrılıktan, zevâlden feryat ediyorduk; şimdiiyse zevkten, vuslat yüzünden feryat etmedeyiz; bilin ki boğazımızda tıkanıp kalmış daha da pek çok şükürler var a Müslümanlar.

LXXVII

Sonucu sarhoş oldun da ortaya düştün; fakat sen kendiliğinden sarhoş oluyorsun; dünyada senden başka kim var ki?

Sonucu, felek kuşu kafesten kurtuldu; sonucu, istek oku yaydan fırladı.

A kerem sahibi, niceye bir davulunu kilim altında çalacağız; a benim eşim dostum, sarhoşluğumuzu niceye bir gizleyeceğiz?

Gene Elest'ten ses geldi. Gene iş işten geçti; sarhoş anlamır, bilinir; hele ağzının kokusu yok mu, şıp diye tanıtır sarhoşu.

Saçma sapan sözlerimiz meyhanemizin kokusunu veriyor; şaraplarımız padişahlar padişahlarının ellerine sunuluyor.

Toprağın her parçası rûh oldu, tertemiz can kesildi; artık ona toprak dünyası deme, her şeyi altın haline getiren iksirin mayası, özü de.

Sen kemersin, biz beliz; yahut da sen belsin, biz kemeriz. İster kemer ol, ister bel; aşk ısıyla ısınanlar sensiz kalmasın da.

Gâh uğrulayacaksan gir içeri, gönül kesesini uğrula; gâh da beni uğru say, bekçi benim de.

Gâh kurt gibi yoksulun koyununu kap; gâh çoban gibi hay-hay diyerek köpeği saldırt üstüme.

Senin gibisini kimsecikler görmedi; zaten a benim canım, kimse de sensin ancak. Dünyada eşi, örneği görülmedik birisin, fişkırıp akan vefa suyusun dünyada.

Aşk bir âlemdir amma âlemin de canıdır aşk. Sevgili gizlidir amma gizliliklerin de başıdır o.

Gözün gözüme dedi ki: Ne de tamahkârsın; hem şekerimizi yiyorsun, hem armağan alıp götürüyorsun.

Âlemde bulunan her beden, her can, senin toprağındır ancak; o izinin tozu belirmeyen güzelin hevesiyle hepsini de gaflete salmışsın.

Sonra gene ansızın zinciri salladın mı da sınanma yönünden coşup köpürürler.

Kâfir, mümin deme; iyiyi, kötüyü arama; hepsi de senin yüzünden yıkılmış, kendinden geçmiştir, oku afsununu hepsine de.

Senin sarhoşun olmayan, senin işvelerine tapmayan kim? Kimdir senin elinde tavla zarı kesilmeyen? Aç kerem elini.

Dağdan daha sağlam kimdir ki? O bile seni görünce aşkla dirildi, zamanede meşhur oldu gitti.

LXXVIII

Dudağımdan ansızın güle, gül bahçesine ait bir lâf çıktı; o gül yanaklı geldi de ağzıma bir tokat attı.

Dedi ki: Padişah da benim, gül bahçesinin canı da ben; benim gibi birisinin tapısındasın da sonra filânı anıyorsun ha.

Benim tefimsin sen, kendine gel de her adam olmayanın sillesini yeme; benim neyimsin sen, aklını başına devşir de herkesin nefesiyle feryat etme.

Benim gibi bir Keykubad'ın, kem gözler ırak olsun benden, benim gibi bir padişahlar padişahının huzurunda küçücük kişilerden bahseden utanmaz mı ki?

Bahçede yıkık yerleri anan kara kuzgundur. Baharın güz mevsimini anan kargadır.

Bana el atmışsın, benim kucağımdaki çengsin; mızrap vurulan tel gevşer, gevşe bâri sen de.

Dünyanın ardını görmüşsün, bir de yüzünü gör. Kendine arka çevir de dünyanın yüzünü seyret.

A bulut altındaki Ay, yazıklar olsun, kendini görmemişsin; niceye bir başkalarının peşinde gölge gibi koşup duracaksın?

Yeter artık, şiir tuzağı bir hileyle bağladı beni; av ansızın elimden fırladı, ormana kaçtı gitti.

Bir hırsızın peşindeydim, başka bir hırsız bağırdı; hırsızı bıraktım, dönüp bağırmanın yanına geldim, neye bağıırıyorsun, ne var dedim.

Dedi ki: İşte izi, hırsızın şu yana gitti; o izi yomsuz herif, hırsızımı yeledi benim.

LXXIX

O fitneler koparan sevgilim gene yoldan geldi; o inatçı sevgilim gene benimle savaşmaya, cedelleşmeye sıkıca kemerini kuşandı.

O eşsiz güzel, gönül mutfağını senediyle sepetiyle aldı; kabımı, kâsemi, kepçemi, kevgirimi kırıp döküyor.

Konuk pek büyüktü; bu yüzden ev yıkıldı; elbette gökyüzü, kapımdan girmez, dehlizime sığmaz benim.

Gayret, konuğun yolunu kesti de gitme dedi; bütün tanyerini benim şekerler yağdıran bulutum kapladı. [\[49\]](#)

A boşboğaz, a çekişip durmadan usanmış kişi, başını kaldır da benim koşup gitmeme bakma, onun çekişini seyret.

Minnetler, şükürler, minneti, şükürü yaratana; çünkü kara yağız atım nankörlük elinden çıktı artık.

Yüzüm somurtkanlıktan, kâsem aşağılık mercimek aşından kurtuldu; sonucu, dertlere bulanmış gözyaşlarım tesirini gösterdi.

Bütün bağların bahçelerin, bütün şakaların, lâtifelerin canı, özü nedir? Aklın çevikse benim gönüller alan güzelimin şakası, lâtifesi.

A gerçek Hızır, şu yende, yenimin kenar pervazı gibi gördüğün, denizlerin incisidir; senin ihsanıdır bu.

Mademki sevgili beni çağırdı, bana el salladı; ayağına tez gönlüm, hemencecik o yana at sürüp gitti.

Niceye bir gizleyeyim; ganimetler elde etmiş olan Tanrı Şems'i, o benim Tebrizli ustam, ustalıklar göstermede, lûtuflar etmede.

LXXX

Şirin'immin Husrev'i gene dağdan çıkageldi; gene canım, gönlüm, dinim beni andı.

(s. 261) * Aşkla, şevkle pek çok Yâ Sîn sûresi okudum; çünkü benim Yâ Sîn sûrem beni çağırmıştı.

* Mecnun'umun Leylâ'sı, Râmîn'immin Vîse'si gelip çatınca bütün akıllıların akılları dağılır gider.

Sözler deren, lâflar devşiren sevgilim savaşa girişti mi hasede düşmüşüzdür, gönlümüzü cefaya vermişizdir artık.

O, halkın barışmasına, birbirine vefa göstermesine meydan vermez; soluktan soluğa senin kinini de tazeler, benim kinimi de.

Der ki: A âşıklar, hiç acımayın; benim töreme uyun da birbirinizi öldürmeye koyulun.

Yarabbi dedim, âmin dedim boyuna, aman diledim, yalvardım boyuna, ah, ne yarabbi dememi duyuyor, ne âminimi işitiyor.

Diyor ki: Sen kendi işine koyul, ben kendi işime koyulayım; ezelden beri yolum yordamım bu olmuş benim.

Benim işim gücüm, sana vurmak, senin işin gücün de feryat etmek. Bayram benim, senin davulunsa benim yaratışımın eline düşmüş bir âciz, bir maskara.

Bu ağlayışa kulum, kurbanım, hastalığa âşıkım ben; çünkü hastalanırsam o vakit yastığımın başından ayrılmaz o.

Canım da, gönlüm de rûh gibi dosdoğru şaha gider; ferzine benzeyen tabiatım eğri büğrü gitse bile boştur.

A benim benliğim, a benim ayıbım, ârım; geç ayıbımdan, ârımdan; benim buyum olmasaydın sen, görürdün benim oyumu.

A tek binici, şu söz perdelerini kaldır artık; hırsız, hurcumdan görülmemiş paralar çalıp götürüyor.

LXXXI

A gülen yüzü yüzlerce gül bahçesinin aslı olan güzel; Tanrı bahçesinin sen, gir içeriye, diken ver, gül al.

Beden elbisesini soy da çırılçıplak canı seyret; elbise konacak yeri neleyeceksin, çıplak can daha hoştur.

Bunca canın tapısında dilsiz değilsin ya, söyle; fakat neyin hikâyesi dilsiz söylenir, canın narası da ağızsız atılır.

Sevgili bugün geldi de esenlik sana dedi; işte o anda gökyüzünü de onun soluğunda ara, yeryüzünü de.

Güzeller padişahı haraç olarak baş istedi güzellerden; gökyüzünden Ay'a doğru bir el aman narasıdır koptu.

Dudağından, dişinden uzak olasıca lâ'l dudakları aşk afsunları okudu, hocam, bak da eserini gör.

Aşk gammazı geldi de şu kulağıma dedi ki: Sevgili aranızdadır; lâtiftir, gizlidir o.

Sevgili, gönlün eteğini tutup çekti; bir bucağa, o yedi kat göğün bulunduğu yandan da ileri, şaşılacak bir bucağa götürüyor.

Diyor ki: Seninim amma kim benden söz ederse, dudağımı anlatmaya kalkışırsa iki elinle vur ağzına onun.

Senden bahsedendir ki beni de aldı, götürdü, seni de; fakat benden bahseden, ikimizden de uzaklaştı.

LXXXII

A gümüş bedenli güzel, öp kendini, yanılarak kendini Hutun ilinde arama.

Hattâ senin gibi bir gümüş bedenliyi tutar da bağına basarsan, bir can öpücüğü gerekse sana, gene kendi ağzını öp.

Huriler ne örüp dokurlarsa senin içindir, senin güzelliğin için. Her erkeğin, her kadının güzelliği, senin yüzündeki güzelliğin vuruşundan meydana gelmiştir.

A çenesi güzel sevgili, senin güzelliğini örten gene senin saçlarındır; yoksa ışığın çoktan vururdu âleme.

Çin ressamı gönül güzellerinin yanına geldi de onları görünce eli, gönlü kırıldı, ağzı açık kaldı.

Bu şekillerle, nakışlarla dopdolu kafes, gönül kuşunun perdesidir; fakat gönüller kıran kafes yüzünden gönlü tanımadın gitti.

Gönül, Âdem'in toprağından perdeyi öylesine kaldırdı ki, melekler canla, gönülle sınanmış oldular, hemen secdeye kapandılar.

Aşk Türk'ü bir solukcağız ortadan vasıtayı kaldırsaydı da önüne gelip otursaydı, ey çelebi, kimsin deseydi. [\[50\]](#)

Göz, Şemseddin'in bakışıyla gaybi görürdü; Tebrizlilerin övüncü, göz ucuyla sana bakardı elbet.

LXXXIII

Hocam, yanılmışsın sevgilimin gidişini sen; amma senin gibi yüzlercesi de beni, benim işimi gücümü görünce kendini kaybeder gider.

Her boyun aşk kılıcına lâyük değildir; benim kanlar içen arslanım köpeklerin kanını içer mi hiç?

Benim ucu bucağı olmayan denizim her geminin tahtasını taşır mı? Senin çorak yerin, benim inciler yağdıran bulutumdan otlayıp yeşerir mi hiç?

Başını sallayıp durma böyle, burnunu büküp durma öyle; senin gibi eşek nerden erişecek benim arpa ambarıma?

Hoca, bir kerecik kendine gel, iki gözünü birazcık aç; benim azım da, çoğum da senin payınca değildir amma gene de bir dikkat et.

Dedi ki: Âşık neden sarhoş olur, neden utanmaz bir hale gelir? Şarap utanç mı kor adamda? Hele benim meyhanecimden gelirse.

Hilesi, düzeni, kurdu fitnelere uğratmış; benim hilebaz avcım onu tuzak edinmiş de kendisiyle kendisini avlamış.

Onun pazarında kart kurdu nerden alacaklar? Pazarımın her yanında diri bir Yusuf var.

Senin gibi bir kuzgun lâyük mü İrem bahçesine? Benim gül bahçeme can bülbülü bile yol bulamadı.

A Tebrizlilerin övüncü Tanrı ve din Şems'i, belki de bütün bu sözlerim senin sesindir.

LXXXIV

Dost ol, dostu gör; gönül kesil, sevgiliyi seyret. O yürüyen selvinin peşine düş, kaynağa dal, gül bahçesini göredür.

Atıl, zevk, geçim yolunda tembel davranma; kumaşı sun da tüccarın parlaklığını gör.

Bizim bütün tüccarımız gönül ehli kişilerdir, peygamberlerdir; bu kervanın yoldaşı da benim bütün suçları örten yaratıcımdır, bak da gör.

Gene Mahmud, Eyaz'ın odasına geldi; aşkı seç, aşkla oyuna dal da o çok ulu devleti, o tükenmez ikbali seyret.

Eyaz'a toprağım ben, çünkü o da benim gibi aşkı huy edinmiş; sen de aşk ol, aşk ara da düzenbaz sevgiliyi gör.

Bu çarıkla bu postu vermek, iyi bir yol yordamdır; bunun için onu kible edin de lûtfunun, bağışının artakalanını seyret.

Eziyete düştün, belâyaya uğradın mı çarığı görmeye başlıyorsun; hiçbir illete uğramamışken kendini yorgun say, hasta gör.

Bizim çarığımız, bil ki erlik suyudur, ana karnındaki kan da postumuz; akıl ve görüş incisiniyse uyanık padişahıtan seyret.^[51]

Onun önüne inci koy ki seni köy ağası yapsın; eski ver, yeni al, tane ver, ambara bak.

Yeryüzünde gökyüzünün bile görmediği şeyleri görmek istiyorsan, bir soluk kendini görme de onun vereceği görüş elbisesini seyret.

İnciler saçan bu sözü de sözleri verene bağışla gitsin; ondan sonra varlığının her parçasından coşup fişkırان esprileri gör, sözlere bak.

LXXXV

Yüzü meşale gibi yalım yalım; kimdir o kapımızdaki? Her yanda kan dalgaları, gece yarısında nedir o?

Ölüler bile kefenlerine bürünmüşler, şıkır şıkır oynuyorlar; Sûr mu üfürüldü, yoksa ikinci bir İsa mı o?

Göğsünü aç da gönül penceresinden bir bak; yepyeni bir ateş yalımlandı, kıştan haber değil o.

Yepyeni ateşe bak da hemencecik atıl Halil gibi içine; görünüşte ateştir amma arı duru bir şarap o.

Senin kutlu Yunus'un, bedeninde bir balık sanki. Yar bedenini de seyret, balığa benzeyen beden o.

Beden hırkanı şarap için rehine ver; tertemiz ol a temiz er, temizlik vakti geldi çattı.

Şarap içtin amma kadehinde birazcık kaldı; asıl içilecek şarap, kadehte kalan o yudumcuk.

O Halil, keskin hançeri boğazına dayar, yüz çevirme padişahlığın cilvesidir o.

Hüküm bozuldu gitti; kaza, tehlikeler hazırlamada; hükmün fitnesi, bu, kadıya da âfet, o.

Nefsin bugün sana yarını vaad etmeye kalkışırsa vur ağzına onun; zaten lâf ebesi bir adamcağız o.

Şarap satar amma bütün anışları yele verir; küp gösterir amma tuz ekmek hakkı bilmez o.

Biz nefis kışından beden karını getirdik; ihsanına, lûtfuna erişmek için şaşının söyleyeceği, anlamı gizli bir söz bu.

A Tebrizlilerin övüncü Tanrı Şems'i, sana karşı iki dünyanın da varı yoğu bir çocukluktan ibaret, bir oyun ancak.

LXXXVI

A aşkının hevesi dünyayı zebun eden güzel, şu baş aşağı gelmiş gökyüzü de benim gibi aşk şaşkını.

(s. 262) Yırtadur, dikedur; piş, yan; gönlümü kan et de gönül kanımı gene kanla yıkıyadur.

Mademki senden meydana gelmede; her eğrin doğrudur; fakat a benim güzelim, doğru söyle; deliliğin yeri değil.

Bir hayli bekledikten sonra o eşsiz sevgilinin hayali dün gece çıkageldi; bense mahmurdum; yarabbi, nasıldı, neler oldu?

Uçup gitmek, ovaya yüz tutmak istedi de afsunlarla dolu sözlerle gene aldattı beni.

Dedim ki: Vallahi olmaz, yapma, etme bu işi; Acem'sen reft (gitti) sözü yok, Arap'san lâ yekûn (olmaz).

Gece yarısı geldin, amma ne de şaşılacak bir halde geldin ya; mademki kucağımıza geldin, artık kurtuluş yok.

LXXXVII

Öylece durma, şöylece gir eve; a evi aydınlatan, her yana ışıklar salan güzelim.

Can şarabını içmişsin, dünyadan gönlünü almışsın; neden kızmışsın, ne var, neden öfkelisin böyle?

Halkaya gir, yüzünü, bütün güzellere nazlanarak aç; aç da böylece namazda yüzüne secde edeyim.

A güzel sözlü güzel, halkaya gir, oyna; Tanrı hakkı için aşk böyle eskimez.

Şu zamanda, işe güce koyulan herkes bizim sevgilimize böylece kul olur, avlanır gider.

LXXXVIII

Hazır olanları anlatan bir gazele başla; a yüzü muma benzeyen güzel, kalk, meydana gel.

Muma benzeyen iki yanağınla o muma bir ışık ver; cana benzeyen kadehinle şu topluluğu canlandır.

Elini kadehe uzat, hepimizi de sarhoş et; çünkü kendinden geçmeyen kimse hoş olmaz.

Kendinden geçtin mi hemencecik kaç şu dünyadan; aman, aklını başına al, başına; bir daha yüzünü geriye çevirme.

Oka benzeyen bu sözü doğruca kulağına çek, kulağına çekmezsen nasıl olur da yaydan fırlar?

Yeter düşünce, yeter artık; her solukta, acaba ne oldu ona, ah o filânı ne edeyim ben diye o söyler sana.

LXXXIX

Gene aşk, kapımdan, duvarımdan boşandı; gene kin güden devem bağını kopardı.

Aşk arslanı bir kere daha kanlı pençesini attı; şu köpek gönlüm gene kana susadı.

* Gene aybaşı geldi, delilik çağı gelip çattı. Ah, şu derin bilgim, şu geniş hünerim, hiçbir fayda vermedi gitti.

Gene bir fitne doğdu, gene bir başka cemre düştü; gene uyanık güzelim, uykumu bağladı benim.

Sabrımı uyku aldı, aklımı su götürdü; işimi gücümü de sevgili aldı gitti; ne olacak benim işim, bilmem.

Âşıkların zinciri nedir? Söyleyeyim sana: Gönlümü alan sevgilinin halka halka saçları.

Kalk, bir kere daha kalk, kalk ki kıyamet koptu; bu seferki coşkunluğum yüzlerce kıyametin de mayası, özü.

Gül bahçesi, gül mevsiminin yüzünden âşıkın gönlü gibi yanıp yakılmışsa işte buracıkta o gül bahçesinin, o gül bağımın, o gül bahçemin yüzü.

Dünya bahçesi yanmış, fakat gönül bahçesi aydınlanmış; bağın bahçenin sırları yanmış, benim sırlarım düzene girmiş, parlamış.

Zevk, iştret çağı geldi çattı a benim mahpus bedenim; sıhhat elbisesi sunuldu a benim hasta gönlüm.

A meyhane pîri, hadi, buna şükranе olarak hırkamı, sarığımı rehin al da şarap sun bana.

Hırkayla sarık da nedir; bunları rehin vermek, himmetin aşağılığından değil de nedir? Benim meyhaneci padişahımdan can da bir yudumcuktur ancak, cihan da.

Sözü tam söyledim, hür süsene dönerdim; fakat gönül kıskandı da sözümün yolunu kesti.

Şükürler olsun ki o Ay'ın her yanda müşterisi var; pazarımın parlaklığı tellâla hacet bırakmıyor.

Dedikodu gürültüsüne lüzum yok, tellâla muhtaç değiliz; benim Ca'fer-i Tayyar'ım, hırsız, yankesici Ca'fer değil.

Padişahıma bakmaya, güzelimi görmeye ne gz doydı, ne gönül; sen de şu uyanık gönlüme doyma.

Sakanın kırbası sımsıcak ciğerimin kanına doydı; sudan başka bir lezzetim, sudan başka bir gönül isteğim yok.

Taşı kırayım, kırbayı yırtayım, denize yüz tutayım; bundan başka bir yol yok bana.

Niceye bir yeryüzü gözyaşlarımla ıslanacak? Ne vakte dek gökyüzü ahlarımın, eyvahlarımın ısıısıyla yanacak?

Niceye bir gönlüm, vay gönül, vay gönül deyip duracak; ne vakte dek ağzım, dudağım padişahlar padişahımın sırlarını söyleyecek?

Yürü, her solukta dalga dalga coşup otağımı, varımı yoğumu kapıp götüren denize doğru yürü.

Gece yarısı, evimden bir güzel dalgadır coştu, köpürdü; ansızın güzellik Yusuf'u düştü kuyuma.

Bir güzelin yüz suyundan bir sel geldi, harmanımı aldı, götürdü; gönülden bir dumandır çıktı, yüceldi; samanım yandı gitti.

Harmanım yandıysa korkum yok, hoşum; o ay yzlmn harmanı benim gibi yüzlercesine yeter.

Aklım yok, onun bilgisi, hüneri yeter bana; vakitsiz gelip çatan gecemde onun muma benzeyen yüzü kfi.

Birisi dedi ki: Bu müzik, bu dönüş, mevki kaybettirir, edebi giderir. Mevki istemiyorum ben; iki dünyada da benim mevkiim, şerefim aşk.

O uyanık, o her şeyden haberdar padişahım, sözü başımdan alıp gtrdkçe her beytin ardından, sonu geldi deyip duruyorum ben.

XCI

Doymadan gülen dudaklarına doymadım; binlerce aferin dudaklarına, dişlerine.

A oğul, hiçbir kimse canına doyar mı? Benim canımsın sen; canımla canın bir.

Susuzum, içtikçe içiyorum, kanmıyorum; ölümüm de sudan, dirimim de; dön; dönüşüne kulum köleyim ben.

Armağan sunuyorsun bana; tamamıyla kendini sun da gömleğinden baş çıkarayım senin.

İki elim de yoruldu, işten güçten kaldı amma ellerim zaten senin; senin soluğun, senin hikâyen olmadıkça el ne işime yarar benim?

Aşkın, ey ulu er dedi bana; bizim evimize, otağımıza gir de hiçbir hırsız evine, otağına kastetmesin.

Dedim ki: A kademi kutlu, senin bekçinin hatırı benden incinmesin diye bu kapıya halka kesildim ben.

Dedi ki: Hem kapıda kalakalmışsın, hem kucağımdasın; dış da sensin, iç de; iki vatan da senin yerin yurdun, senin malın mülkün.

Sus, artık okuma; bu toy, bu sofraya yeter; Rum da kıyamete dek sofrandan yer, doyar, Türk de.

XCII

A ay ışığının çalgıcısı, yürü, ne duyduysan söyle; hepimiz de mahremiz, ne gördüysen bir bir anlat.

A şahımız, padişahımız, a çalgı, zevk âlemimiz bizim; canımızın ta içinde neye ulaştın, söyle.

A nerkis gözleri; Tanrı dost olsun onlara, Tanrı korusun onu; dün gece onun gül bahçesinden neler derdin, neler devşirdin, anlat.

A benim elimden sarhoş gönlüm gibi kaçıp kurtulan, ey her şeyi görüp bilen, neyi seçtin? Onu söyle.

Bayram gelir, geçer, fakat senin bayramın, ebedî olarak kalır; kimseye yardımı dokunmayan felekten nasıl kurtuldun? Onu anlat.

A şeker, can şekerkamışlığında boğuldum gitti; bu şeker yurdundan tattın mı hiç? Onu söyle.

Şarap sola çekiyor beni, gönülse sağa; yürü var; çekişmek hoş bir şeydir; sen ne çektin? Bir anlat.

Kadehe şarap doldurdun, fitneler tozuttun; mademki meyhane mahallesinin anahtarısın, anlat bakalım.

Meyhanemizin coşkunluğu, münâcâtımızın nuru güzel; dilek, istek perdelerimizi de sen yırttın, sen; anlat hadi.

Ay bulutlar altına girer de kararır, arık bir hale gelir; a bulutlardan tertemiz, upuzak Ay; sen söyle.

Gölgen daimî olsun, Ay'ın parlasın dursun, felek de sana kul köle kesilsin, neden ürktün, korktun? Söyle.

Aşk dün bana dedi ki: Bana nasıl âşık oldun sen? Dedim ki: Nasılı, niceyi eğirip durma, dokuduğundan bahset.

Nefsiyle savaşıyor bir erdim, akıllıydım, zahittim; a zahitlik, a takvâ, kuş gibi neden uçtun, gittin? Söyle.

XCIII

(s. 263) Senin nar çiçeğine benzeyen al al yüzün bahçeye gelince ah, gülün gönlüne bile ateşin düşer de yakar, yandırır.

Lâlelerin gönüllerindeki duman, senin can renkli ateşindedir; menekşenin beli senin yükünü çekmeden bükülmüştür.

Can gül bahçesinin goncası yüzünü gördü de dikeninin hevesine düştü; ne de hoş bir göz açtı.

Süsen, bir kılıçtır çekmiştir de yaseminin kanını dökmüştür; fakat kim vermiştir süsüne kılıcı? Kan dökücü, kan içici nerkis gözlerin senin.

Zahitler gibi bütün yeşillik kupkuruydu; senin meyhaneci dudaklarından sarhoşcağız oldu, yeşerdi, geliştirdi.

Aşk sarhoşluğuyla, benim sevgilim değil misin dedim; yoksa iki dünyada da şaşından başka kim görmüştür sevgilini senin?

* Gönlümde senin “Rabbimiz değil miyim? Evet” yazısı var; o yazıyı inkâr etme; işte yazın, işte ikrarın.

Pastırma gibi senin tuzlana giden kişinin bedeninde nasıl olur da et kalır, deri kalır?

Gönül senin eteğine yapıştı, beden de gönlün eteğini tuttu; vay şu çekişmeden, eyvah şu işten.

A can padişahlarının padişahı, a Tebrizlilerin övücü Şemseddin, bedeninin gönlünde gönlün aşkı var, gönlün gönlündeysen senin aşkın.

XCIV

Parlak yüzün can aynası kesilmiş; canımla canın her ikisi de birmiş.

Gediksiz, tam dolunay, gönül evi, senin malın mülkün; akıl hani ev sahibiydi ya; şimdi senin kulun kölen, senin kapıcın.

Can daha Elest gününde, senin yüzünden sarhoştun; daha balçık halindeyken senin yüzünden darmadağın olmuş gitmişti.

Toprak aşağılara çöktü oturdu, suysa apaydındır şimdi; fakat şimdi benimki de ortadan kalktı gitti, seninki de.

Gülen devletin kıyamete dek üst olsun diye, Rum kayseri Şimdi Zencicikleri bozguna uğratı.

A yüzü Ay'a benzeyen, bâzı bâzı feryat ediyorum; çünkü sözler bilen aşkın bile bana perde oluyor.

— H —

XCV

A güzelim, Ay da senin yüzüne karşı bir maskara, Güneş de; artık Zühre'nin haddi mi var ki aynadan dem vursun, ışık dokuma âletinden bahsetsin.

Ay senin tapında aşk sevdasına düştü; yüzüne sürdüğü kızıllık döküldü;

Müzik senin gül bahçene açılmış bir penceredir; âşıkların gönül kulakları hep bu pencerenin başındadır.

Ah, bu pencere de büyük bir perde; fakat a makbul kişi, a geçer akçe, yürü var, hiçbir şeycik söyleme; perde amma güzel bir perde.

Öylesine bir şeker ki çiğneyip yemek için dudak testere gibi diş kesilmiş gitmiştir.

Elimi, gönlümü bir küpçeğizin içinde gördüm de a hikmet sahibi hoca dedim; ne var bu küpçeğizde?

Dedi ki: Bütün şu göğü, bütün şu can dolabıyla bir tereye bile almaya tenezzül etmeyen birisinin şarabı.

Serkeş gök atı onun tapısında eyerlenmiş durmada; can onun meydanının başında başına torba takılmış bir eşek.^[52]

A buna bile aldırış etmeyen padişah, ordunun sağında yardım, solunda devlet yürümede.

İşte şimdicek senin Tebriz'inden dünyanın bayramı Şemseddin doğuyor; işte şimdicek Güneş, Koyun burcuna girdi.

XCVI

A sâkî, işvelenip yele verme beni, şarap sun bana; onun yarınının gamını hiç hatırlatma bana.

O koca küpten doldur şarabı, koy önüme; gönül düğümünü çözüp açmazsam hiç neşelendirme beni.

Şarap başımdan aşarsa a güzel oğul, artık şarap istemem, sarhoş oldum, yerlere serildim, sunma derim sana.

Gülüştüne kulum köleyim, sen öldürmüşsün beni de senin dirinim ben; sana kul köle değilsem neşe şarabını sunma bana.

Senin şehrinin fitnesiyim, senin kahrının şehidiyim ben; senin değilsem, sana vermemişsem varımı yoğumu, hiçbir muradımı verme benim.

O madenin lâ'linden sadaka ver şuna buna; fakat ben sadaka olarak sana canımı vermezsem verme bana.

Kinden vazgeç, a şeker dudaklı, öpücük ver; her toprağa baş koymazsam verme bana.

* Kim ikinci defa doğduysa, aşk lûtfetti, ihsanda bulundu ona; ben de yüz yol gerçeklikten,

doğruluktan doğmadıysam verme bana.

A iyi adlı Tanrı Şems'i, Tebriz durak oldu sana; tamamıyla kırıp dökmediysem, yoluna feda etmediysem ömür verme bana, yaşatma beni.

XCVII

A can sâkîsi, o koca sağraktan başka bir şeyle şarap sunma bana; önce sunduğun sağrak vardı ya, ondan başka bir şeyle şarap sunma bana.

Senin yüzünden tanınmışım, bilinmişim; zevkim, işretim, huzurum, kararım senden. Baharımın töreni senin yüzünden, sen bana güz mevsimini verme.

Mademki can sensin, bunda şüphe yok; şu halde can senin tapında bir tek cancağızdan ibaret; a biricik güzel, sen benim ol da istersen iki dünyayı da verme bana.

Perde ardındaki de sensin, ortadaki da sen, külhanbeyine âfet de sen; can veren sen ol da can da verme bana, rûh da verme.

Dün gece avcunla şarap sundun bana; mademki böyleyim, bu hale getirdin beni, artık gönülden başka bir şey verme bana.

Altın gibi şaraptan başka bir şeycik bilmiyorum a benim gümüş bedenlim; bilmediğimi verme bana.

Yeşillikte alçaldım, yıkılakaldım; o kapıyı kilitle; kim bana dair bir şey sorarsa hiç iz verme benden, bir şeycikler söyleme.

Darmadağın bir arslanım; senin yarana kulum köleyim; sensiz diriysen eğer, köpeklerden başkasına verme beni.

O ay yüzlünün yüzünden yıldıza döndüm, o gülün yüzünden terütazeyim; herkesten ayrı, daha hoşum ben, herkese verme beni.

Tebrizlilerin padişahlar padişahı, kutlu canların Tanrı Şems'i; ağzım seninle dopdolmuş, ağız yarası verme bana.

XCVIII

Ey yüzünden, yol, bel vermeyen her yerin yol olduğu, konak kesildiği güzel; ayaksız oyunu gör, ağızsız kahkahayı seyret.

Bir aylık çocukcağız aşk memesinden bir soluk süt emdi de boy attı, selviye döndü.

Gönlü kör aptallar çok çene yordular amma a âşıklar, Allah için olsun şu yüze bakın, şu yüze.

Vallahi de o Yusuf'tur, benden duyun bunu; Yusuf'la tuz ekmek yedim, onunla kuyuda arkadaşlık ettim ben.

Yüzünü gösterdi mi gayb âlemine kulak ver; Arş naralarla doludur, ferş vah vahlarla.

Âşık yaya benzer, hele ok gibi bir güzel olursa sevgili. Fakat yay on kirişli oldu mu hiçbir işe

yaramaz.

* Tebriz'den, Şemseddin'in bir bakışına nail olan, onu bir kere gören kişi, kırk günle de alay eder, on günü de kınar.

— Y —

XCIX

Hoca, esenlik sana, vefa definesini buldun; gönlünü gönlüme koy, çünkü kaybolmuşu buldun sen.

Hem sen esenlik sana de, hem sen sana da esenlik diye selâm al; Tanrılık davulunu çal, çünkü Tanrı'dan bu davulu buldun.

Hoca, sen nasılsın, o ay yüzlünün kucağında ne âlemdesin? Hele bir söyle. Candan daha üstün, daha değerli olanı nasıl, nerde buldun a hoca?

* Selsebîl ırmağından doldurulmuş o koca sağrak... Rıdvan bile kıskanmada seni; çünkü Tanrı razılığını buldun sen.

A altına dönmüş yüz, inci definesine kavuştun; a çırcıplak beden, şimdi gene ağır elbiseler buldun.

A ağlayan gönül, bütün âleme gül şimdi; bundan böyle dostumsun, sevgilimsin benim, sevgilimi buldun sen.

Hoca, benim yakınımısın sen; yanıma gel, yanıma; yanıma gel de kimi buldun, bir söyleyeyim sana.

Gökyüzünde senin için davul çalıyorlar, davul; yürü git, doğru yoldasın sen, Hitâ mülkünü buldun sen.

Dudağını dudağına koydu da o yüzden şekerlendi dudakların; mademki sâkîyi buldun, dudağı kupkuru kalmışları da gör, gözet.

Hoca, sıçra, dünyadan çık, ağzını kilitle; anahtarı buldun ya, kilit gibi aç elini.

C

* Yürü a Ahî, git konuğunu ağırla, ben gitmiyorum; aşçının gönlünden tüten duman beni yemeden içmeden kesti.

Dünyanın rızkını veriyor da kendisini gizliyor; buluşma çağında nekes, mal, altın bağışlamada cömert.

Malını, altınını az al, fakat can uğruna can ver; soğuk kişilerin yolunu yordamını tutma, buz buzluktan başka ne yapabilir ki?

Yemek içmek, sıcacık somun, o soğuk kişilerin nasibi; şu âşıkların nasibi de saltanat, kutluluk, neşe.

(s. 264) Pay edenin payına bak da hiç savaşa, inada kalkışma; bu işte inada, savaşa girersen iş daha da beter olur.

Cennetliksen bir hoşça gönlünü aydınlat, parla; cehennemliksen bir güzelce yan yakıl; niceye bir şu dünyada, berzahta kalıp duracaksın?

Güzellere az bak da gönlü kör olma; salhane köpeğinin gözü baka baka kör olur gider,

Güzellerin zincire benzeyen saçları adamı cehenneme çeker; onların görünüşleri cennet gibidir

amma içleri cehennemlidir.

Kömüre, köze tutsaksın amma Tanrı'nın kat kat, sonsuz yardımları var, elbette o kurtarır seni.

Şemseddin'e ulaşmak için Tebriz'e git; aşağılık kişiler gibi niceye bir şu kapkaranlık yerde kazıklar kakacaksın?

CI

A can, a cihan, gidiyorsun, fakat canı da götürüyorsun, cihanı da; şeker madenini çekip alıyorsun, şekerlerle yiyip duruyorsun.

A ay yüzlü, birazcık yavaş, az daha yavaş yürü de gül dalı nilüferin göğsünü yaralamasın.

Güneşe benzeyen yüzünü bizden pek tez gizliyorsun; sonucu, bir de ateş kesilmiş ciğerimizin kokusunu bir duy.

Bir bakmak eğer vefa etmekse bu da sadakan olur; sadaka vermek de yerinde bir iştir; bunca malın var, bu kadar zenginsin şükürler olsun.

Bir bak, bir bak da kan kesilmiş ciğerimiz, deli gönlümüz, artıp duran gamımız, kederimiz daha iyi bir hale gelsin.

Şükürler olsun ki yandık biz, yanmayı öğrendik biz, hem de semenderin yolunu yordamını ciğerden öğrendik biz.

Sevdana tutulup perişan olan, seni seyre dalıp kendinden geçen, aklını da kaybeder, başını da; neşesinden koşar, ayağına kapanır da öper, öper.

A güzel yüzlüm benim, öylesine âşıkım sana ki bütün güzellerin parlaklığı seninledir bana; gâh put kırmadasın, gâh Âzer olup put yonmada.

O görüşten, o bağıştan sarhoşsun; o neşeli baht yüzünden neşelisin; kötü göz irak olsun senden de daha rahat ol, daha hoş ol.

Canla, gönül yurduna git de bölük bölük meleklerin halkalarını, perilerin yüzlerini gör.

Sonra da birazcık melekten, periden de geçtin mi, sıfatlar âleminde şekil de yok olur gider, şekil düzmek de.

CII

A güzelliği yüzünden aynaya müşteri olan; dilerim, yansın yakılsın ayna da ona bakamayasın.

Canım aşk denizinden ateş gibi bir su içti de can kadehimde su bile ateşe dönüyor.

O amber gibi bakışlarla gül bahçesi kesilmiş; aynanın halini gördü de şu can da hasedinden ateş kesildi, şu gönül de.

Varlığımdan geçtim, kayboldum gittim; sen beni bulabilirsen ona selâm söyle de sor bakalım, ne âlemedir? Hoş musun de ona, daha da mı hoşsun yoksa?

A iş eri, sarhoş değilim, fakat başımdan aklım gitti; büyücü bakışı beni de büyücü yaptı gitti.

Senin aklın başındaysa, ona bir bak da anla ki sevgilimin işi serserice bir iş değil.

Aşk denizinin başında bir balık gördüm; bir cilvelendi, bir işvelendi şöyle; fakat cilvesi, işvesi pek üstündü hani.

Balık şeklinde göründü amma o denizdi; buzağı şeklinde göründü amma Sâmirî'ydi o.

O balık, deniz dedi ki dedi, dilinin söyleyip durmasına bakılırsa sen kapı dışında bir halkasın ancak. Bu sözü söyledi, sonra sözü bıraktı, sustu.

Balıkların soluk alışları suyladır, yelle değil; çünkü hava ateştir, yaşlıkla eş olamaz.

Şu balığa bak; ekmeği de denizdir, rızkı da; şu halde aşkta balıktan da aşığısın sen.

Ağı attım; bir balık avlayayım diyordum; halbuki canım bir yüzükmüş, vaktin Süleyman'ına av oldu gitti.

Bu da ne biçim bahane? Yürü, tez söyle; deniz kim? Bir ulular ulusunu arayışta kimsenin hasedinden ürkme.

Apaydın, fakat mutlak olarak söyle; sözü kayıtlara düşürme de Tebriz'imizin övüncü Tanrı ve din Şems'i, gönlünden uzaklaşmasın.

CIII

Sevgili son zamanda zevke neşeye, çalgıya çağnağa düştü. İçi çalışıp çabalamanın ta kendisi, fakat görünüşü oyunbazlık âdeta.

Kendine gelsin, aklını başına devşirsin de bilgisizliğin alaya girişmesin diye, sevgili bu işveyle, bu cilveyle bütün âşıkları öldürdü gitti.

Boyuna harekette ol; çünkü akarsu donmaz. Aşk bile boy atıp baş çekme sırrını hareketten elde etti.

Meyhane camekânına çizilmiş resim canlı gibi hareket eder mi hiç? Arık at nasıl olur da savaşa girer, saflar yarar?

Savaş davulunu çaldılar, şimdicek Arap atının eyerini görürsün, oynayıp durmadadır.

* Arslanlar gibi vur, kanlar iç de Ebhâzlı kâfirin başını kes; şehit ol gitsin.

Arslanların oyunu savaştır, tilkinin oyunuysa kaçmak; tilki Tanrı arslanıyla nerden eşitlik dâvasına kalkışacak?

* Ateş gibi kızgın kızgın gidenler nerde, gönülleri kararmış kişiler nerde? Mervli, Reyliyle bir yolda yoldaşlık ediyor sanki; imkân mı var buna?

Aşk şaşılacak bir savaş eri; şehit bile onun yüzünden diriliyor; a tertemiz can, böylesine gazinin önünde yerlere kapan, secdeler et.

O güneş bir merhamete başladı mı, gönlü kararmış bir bedene benzeyen gök, ay ışığıyla dolar da

taşar.

Çalgıcı da şarap kadehini eline aldı, zurna da, tef de; o lûtuflar sahibi dilber her solukta onlara bakıp duruyor.

Ne mutlu o tertemiz cana ki şu meydanın başında tozlara topraklara bulanmış yatarken, o dilber şu gönül yurdundan çıkagelir de o cana bir beden düzmeye koyulur.

CIV

Halkı gene baştan da kurtar, baş çekmeden de; a gönlün içindeki sevgili, niceye bir gönülden kaçmaya savaşacaksın?

A gönlün gönlü, a canın canı; ölüyü diriltip mahşere çekme çağı geldi; hadi, dirilt, çek.

Güneş bile altın işlemeli gömleğini hasedinden yırtsın diye, Yusuf'un gömleğini armağan olarak gönderdin bize.

Görünmez denizden çıkagelir de ordu çekersen, mızrağını sapladın mı, dağın belini bile yarar gidersin sen.

Yokluk kapısının toprağını gönül gözüne sürme diye çekersin, dervişin çarığını Sencer'in başına taç edersin sen. [\[53\]](#)

Kapkaranlılık göğsü cennet bahçesine döndürürsün; gönlü susamışları tutar, ata bindirir de Kevser ırmağına çekersin sen.

Balığın karnını Yunus'a oda yaparsın; gerçek Yusuf'u tutar, ta kuyunun dibinden çeker, çıkarırsın.

* Gözü doymaz obur nefse Meryem orucu tutturursun; sonra tutar, aşk Behrâm'ının önüne arık bir eşek çekersin sen.

Tabiata gazelden de tövbe ettirirsin, şiiirden de, beyitten de; böylece de gönülle canı soluksuz, deftersiz tutar, gayb âlemine çekersin.

Gökyüzünde ateşli bir Başak bitirirsin; derken ay yüzlü Zühre'yi tutarsın, çadırın bir bucağına çekersin sen.

A Tebrizlilerin övüncü Tanrı Şems'i, beni bir soluk bile kendine az çekersen vah bana, eyvah bana.

CV

Ah, serkeşlik duvağının içinde ne de tatlı bir güzel. Ah, huysuzluk, serkeşlik ne de güzelleştiriyor onu.

Gâh Ay gibi gece yol almaya koyuluyor; yıldızlardan bir ordudur çekiyor.

Gâh kıskançlığından bütün gözlerden gizleniyor, öyle yol alıyor da senin gönlünü ayrılıkla ateşlere atıyor.

Ne kutlu demdir o dem ki padişahlar padişahı olan güneşi bile belinden sımsıkı yakalarsın da evine

sürüye sürüye çekersin.

O zamanın zevkiyle can elbisesini bile soyar, çıkarırsın; şu kendinden geçiş sırrına dalar da feleğin bile kulağını çeker, burarsın.

Her şeker parçası, onu tutup ateşliğe atınca bir hoşça yanma hevesine düşer de kendisini ödağacı haline getirir.

O anda sâkîlerin gevşek davranışlarına, kusur edişlerine bakılmaz; zaten sen daha az çekince şarabın bile günahı yoktur.

Mezeyi cennetten alırsan büyük bir bahttır, bir devlettir bu; şarabı Kevser ırmağından doldurursan büyük bir hayırdır, bir berekettir bu.

Sarhoş bir halde kendinden geçersin, kendinden elini yursun; kendi kanını dökmek için inadına, mahsustan mızrak sallar, hançer çekersin.

Benim ışığımdan karanlık nerde? Nerde bir kâfir ki kılıcını çekesin de kesesin başını o kâfirin.

Vakti geldi, ey Tebrizlilerin övüncü Şemseddin; beni kadeh gibi kıpkızıl şarapla doldurup çekmenin çağı geldi çattı.

CVI

Ey mahşer padişahı, sen rahmet edersin; rüşvet almazsın. Her kırık dökük, her aşağı, bayağı şey, sen rahmet ettin mi gelişir, yetişir.

(s. 265) Canlarımızı, hiçbir kimsenin eli değmez, senin kudretini bilir-anlar bir kâğıda resmettiğin şekillerde hapsedersin.

Öylesine bir nurun var ki, parıltılarıyla karanlıklar perdelerini giderir; fakat kıskançlığından da tutar, görmeyenden gizlersin o nuru.

Onu gerçeği gibi anlamak hususunda uçsuz bucaksız çöl bile daralır da sonra sen o anlayışı, o görüşü tutar, ışığa bakamayan göze ihsan edersin.

Miracımızı yakınlaştırdı, yücelt artık bizi; göçüp gitme çağı geldi; can şu yayılmış yeryüzünden kurtuldu.

Bin cömertlik atına; en yürük, en yüce at odur. Vefa levhini oku; ne yazılmış, bir anla.

* Kardeşim, çalacaksan inci çal bâri; tezce iç kadehimizden de geliş.[\[54\]](#)

CVII

A güzel, sen âşıkları şeker gibi öldürmedesin; şu anda öldürecek sen bâri canımı bir hoşça al gitsin.

Tatlı, güzel bir sûrette öldürmek, elinin bir ustalığı; çünkü bakışını isteyenleri bir bakışta öldürüyorsun sen.

Her seher çağı boyuna bekliyorum, bekliyorum; çünkü sen herkesten önce, seher çağı beni öldürmedesin.

Cevrin, cefan, şeker gibi tatlıdır bize; yardım yolunun kapısını kapama bize; zaten sonucu, değil mi ki beni kapı önünde öldürüp gidiyorsun; bâri bunu yapma.

A soluğu göğüssüz, karınsız olan, a gamı gamları gideren; a bizi soluğuyla kıvılcımlar gibi yakıp yandıran.

Her an bize karşı kalkan gibi bir başka bahane öne sürmedesin; kılıcı bırakmışsın da kalkanla öldürüyorsun bizi.

CVIII

Ne diye şaşırıp kalmışsın a hoca? Yoksa âşık mısın? Âşıkсан a hoca, kâseyi vur taşa, testiye dik başına.

N'olurdu hangi kapıda durduğunu bir bilseydin; n'olurdu nasıl bir Ay'a âşıkсан, bir bilseydin.

O güneş kaynağını, gökyüzü rüyasında bile göremez; gözün ondan aydıdır, âşıkсан bir dikkatlice bak hele.

Gökyüzü arslanının bile bu tehlike yüzünden ciğeri kan kesilmiştir; doğru söylüyorum, incinme; ciğeri pek bir âşıkсан sen.

A terütaze gül, doğru söyle, neden kaftanını yırttın? A arıklaşmış Ay; hangi seher çağına âşıkсан?

A deniz huylu gönül, düşüncelerle dalgalanıp duruyorsun; her solukta köpürmedesin; hangi inciye âşıkсан sen?

Ona dalıp hayran olanın oklardan pervası yoktur, gam yemez o; sen de kalkanını atarsan pervasız bir âşık kesilirsin.

Toprağın her parçası bizim gibi aşka düşmüş; fakat a tertemiz can, sen eşi, benzeri görülmemiş bir âşıkсан.

A akıl, deniz kuşuysan soluk alma, söze dalma; mademki hünerin susmaktır; başka hangi hünere âşıkсан sen?

CIX

Yüzüm yüzünden, yüzlerce aydınlığa kavuşmuş; canım canından yüzlerce eminlik bulmuş.

Demir varlığım onun aşk cilâsına kavuşunca varlık aynası kesilmiş, demirliği kalmamış.

Gönül kuşum çırpınıp duruyor; ne kararı kaldı, ne huzuru. Asıl yurdunu gördü de orda durdu, orda dinlendi ancak.

Senin gözünü görmedikçe gözüm aynalık edemiyor; senin günün ışımadıkça pencerem pencerelikten kalıyor.

Gözüm onu görür görmez, ışığımsın benim dedi; canım onu görür görmez, canımsın benim diye dile geldi.

* Sabır senin şükür şekerini gördü de o yüzden dayandı; yokluk senin yüzünden zenginleşti de övünç kesildi.

Gâh kapındayım senin, kapı halkasını çalar dururum. Gâh kucağımdasın benim; gönül kapısının halkasını çalar durursun.

A seher yeli, aşk civarına git, elçilik et, şu iki haberi ilet; ilet de senin bu yelip yortman yüzünden arınayım, eteğimin nemi kurusun gitsin.

Kamış gibi belimi bağlamak benim borcum; şekerkamışı gibi şekerler vermek de senin borcun.

A bize kaçan gönül, benden, bizden mahvol; çünkü benlikten geçmezsen bizden kesildin gitti.

Tatlı tohum, taşa dedi ki: Ben kırılırsam içimi, özümü gösteririm; fakat sen kırılırsan vay haline.

CX

Her solukta içimden bir kutsal güzel, gizli bir yoldan başıma kıyametler koparır, gürültüler eder durur.

Sınanmam, yıkılıp yerlere serilmem, coşup köpürüşüm, darmadağın oluşum Müslümanlığı aldı, götürdü; eyvahlar olsun Müslümanlığa.

Bana, şarap mı içiyorsun; yoksa bir şüpheye mi düşmüşsün dedi. Rabbine mal olmuş gönülden başka kimdir şüpheden kurtulan?

Yürü, masallar söylemeye var; sarhoş bir halde eve git; canlar saç, çünkü o eşsiz güzel de güller saçtı.

A yüzü, yanağı güzel dilber, bir soluk kulak ver bana; gamınla sarhoş olanı bir gör, gözet.

A benim tapanım, a benim tapılanım; a benim görenim, a benim görünenim; a iş eri, iş ustası; insanlığın gönlünde, insanın yüreğinde aşkı tanı, aşkla biliş.

Kâbe'miz onun mahallesi, kiblemiz onun yüzü; padişahlık yolunda kılavuzumuz onun kokusu.

A görüş sahibi hoca, başının can tehlikesine düşmemesini istiyorsan sakın bizden, sakın.

Hayır, yanlış söyledim; baş ver de yüz binlercesini al; yıkık bir yerdeki defineden dikenden başka gül bitmez.

O benim arslanım, o canına doymuş âşıkım, peri davet eder gibi elinde bir şişe, çıkageldi.

Dedim ki: Ey Rûhü'l-Kudüs, bir halimizi sor, n'olur. Dedi ki: Yazık, ne sorayım, benim halimi zaten bilirsin.

Sarhoşum, yolumu yitirmişim; sus, soru sorma. Neyin sarhoşuyum; kokusundan anla; bir sevgilinin sarhoşuyum ben.

Ne vakit o an gelecek ki ey Tanrı, biz bizden ayrılacağız; noksan sıfatlardan arı Tanrılık yağması bütün kumaşlarımızı talan edip gidecek?

Kimin bir işçeği varsa avcunda bir dikencik vardır; kimin bir sevdiceği varsa zindana kapanmış gibidir o.

Senin işçeğizin gene sensin, senin sevdiceğin gene sen. Kendinden uzaklaşandır ancak, rintlik eden.

CXI

Beri gel, beri, daha da beri; niceye bir şu yol vuruculuk? Mademki sen bensin, ben de benim, niceye bir şu senlik, benlik?

* Tanrı ışığıyız, Tanrı sırçası. Kendi kendimizle bunca savaşımız, bunca inatlaşmamız da ne? Aydınlık aydınlıktan ne diye kaçır böyle?

Hepimiz de bir tek olgun kişiyiz; fakat neden böylesine şaşırız ki? Neden zengin, yoksulları böyle hor görür ki?

* Sağ el ne diye kendi solunu hor görür? Her ikisi de mademki senin elin; uğurlu ne demek, uğursuz ne demek?

Biz, hepimiz aynı mayadanız; aklımız da bir, başımız da. Fakat şu beli bükülmüş göğün altında iki görür olmuş kalmışız.

Şu beşten, altıdan pılını pırtını çek birlik bucağına; niceye dek usûl boylu birlik ağacının yalnız sözünü edip duracaksınız?

Hadi, şu benlikten geç, herkesle karış, kaynaş. Kendinde kaldıkça bir habbesin, bir zerresin ancak, fakat herkesle birleştin, kaynaştın mı ummansın, madensin.

Erkek arslan her şey yapar; köpek de köpekliğini eder durur. Tertemiz can dilediğini işler, beden de bedenliğini yapadurur.

Canı da bir bil, bedeni de; fakat sayıda yüz binlercedir. Hani bademler gibi, hepsinde de aynı yağ var.

Dünyada nice diller var, fakat hepsi de anlam bakımından bir; kapları kırıp döktün mü su bir olur gider.

Birliğe erer de gönülden sözü sürer, çıkarırsan, can her görüş sahibine haber gönderir, meramını anlatır.

CXII

O hekim, bana dedi ki: Yürü git, ekşi bir şey yemişsin sen. Hayır dedim; işte dedi, rengin bile ekşi.

Gönül karardı mı, benzin rengi tanıklık eder; sen perde ardındasın amma içindeki dışına vurup durur.

Toprağın tatlı su bulursa bağık bahçelik olur; acı suyla sulanırsa diken bitirir, dikenlik kesilir.

Bitkiler baharın yeşerirler; güzün sararır solarlar; sen de güz mevsimini görmediysen ne diye böyle sararıp solmuşsun?

Ona dedim ki: A gizli şeyleri bilen; senden ne saklayayım? Canın gelişmesi senden; canı sensin yetiştirip geliştiren.

Ekşi bir hale getirdiğini kim diriltebilir? Üşütüp dondurduğuna kim sıcaklık verebilir?

Özel şaraplarından bir sağlık şerbeti gönder; çünkü ezip sıktıklarını coşturup köpürten de sensin.

Bir yüce, bir güzel mi güzel şarap sundu da hadi dedi, kendine gel, dik şunu da gamlarla doluysan neşelen, ölmüşsen diril.

(s. 266) Senin yüzünden, kayadan Aras ırmağı gibi ırmaklar kaynar; esmer benizlisin amma senden ışıklar parlar.

Görünüşte geçicisin amma ölümsüzlük Hızır'ı olursun; gönlün incinmiştir amma gönüllere neşe olursun sen.

Şu varlık, şu beden, ne vakit yabancılardan tertemiz olacak da yüzlerce kişiye devlet olan, ikbal kesilen bir elbiseye bile boş verecek?

Bir ağaç, yele dedi ki: Ne vakte dek eseceksin? Yel, sen sararmış solmuşsun amma dedi, yel, baharlık eder sana.

CXIII

Bu semâ' bir yabancı yüzünden böyle yarım kaldı; puhukuşunun bed sesi, halkayı yıkık yere döndürdü.

Kara benzeyen kişi, vakti, zamanı soğutur gider; hattâ çözülp sel gibi aksa bile evi yıkar, yerle bir eder.

Dışardaki yabancı kötüdür, fakat içerdeki daha da kötü; bir dişin çıkarılması bile yabancılık yüzündendir.

Yabancı, halden bilmez kişi güz yelidir; bağı bahçeyi sarartır soldurur; tohumları bile yerde sıkar, hapseder, güzelliklerini göstermez.

Yüzüne karşı gül gibi güler; fakat ayağına diken gibi batar; tarağa benzeyen o iki başlıdan sakalını korumaya bak.

Savaş safındaki bir korkak yüzünden yürekli erlerden meydana gelmiş nice ordular bozguna uğramıştır.

Tebrizli padişahlar padişahı Tanrı ve din Şems'i yok mu? O bütün toplulukların mumudur, ona pervane kesilmişimdir ben.

CXIV

Yüzünün nuru vurmuş da o yüzden her çorak yer bir lâlelik kesilmiş; dudağının kızılığı vurmuş da her ekşi kuruğu bal haline getirmiş.

Dün gece rüyada aşkının mushafını okudum; ah, bir sûresinden canım öyle bir deli divane oldu ki.

Ah, şekerin üzerindeki tat senin şekerin olsa, iki dünyanın müşkülü de ne şekerleşirdi, ne helvaya dönerdi.

Çırılçıplak bir adama benzeyen bedene günyüzünü göster, güneşe benzer yüzünün ışığını vur o bedene de her kılın dibi şekerlerle dolsun.

Kendinden geçmek, masradan ipliğin çözülmesinden de kolaydır; düşman bile ipliğin ucunu masradan bulmuştur ya.

Ah, henüz görmedin sen; aşk meydanının başında kelleler oynayıp duruyor; her yanda da bir ocak var.

Beden bir kavuna benzer, koparmazsan nasıl yerler ki? Kır bedeni de Lâhur ülkesine değen kıymet meydana çıksın.

İki âlemin hekimine gittim, aşk hastasıyım dedim; gönlümün nabzı atıp duruyordu; idrar şişesi de elimdeydi.

Ona dedim ki: Ey Tebriz'in övüncü Şemseddin, ah; özleşmiş illete senden başka kim bir şifa bulabilir?

CXV

Galiba bir başka yerdeydin; çünkü karnın bomboş. Bir başka çeşit su içmiş olmalısın ki çamurlara bulanmışsın.

Bir başka şarabın sarhoşusun; aklın başında değil, pek bönsün; mademki ona gönül vermişsin, yürü, artık rahatın, huzurun yok senin.

* Yürüyüp giden hazine gönlündedir; o hazinenin üstünde de şu balçık var. Turalım, görmemişsin; işitmedin de mi?

Gözün ağarıp görmemesi neden? Nefsin, kızgınlığın tesirinden; ilaç diye dövülmüş yeşim taşı nasıl verir, sürme diye nasıl çekersin?

Canın, zevâli olmayanın bakışıyla teyellenmiş; iş böyleyken sen tutmuşsun, güneşin ışığını balçıkla sıvamışsın.

Gönül definen mühürlenmiş, şu ciğerin sevdalara maden kesilmiş; a açgözlü obur, niceye bir karnını doyurma hevesinde yelip yortacaksın?

Şu aşk çarpıntın, Şemseddin'in tesiriyledir; şu yetiştirip geliştirdiğin baht, Tebriz'den gelmededir.

CXVI

A arslan yürekli, yüzlerce arslanlıklar göstermiş, erlikler etmişsin; bağıшта, lûtufta güneşten bile öndülü almışsın.

Gözünü kapa da bir kere daha merhamet et; Tanrı'ya and içmişsen dön o anddan, boz o yemini.

Bir bak da gör, sen, şu öfkede, şu savaşta ayak diredikçe, düşmanlar ellerini çırpıyor.

A benim canım, gönlün kime akmada, söyle de yoluna toprak olayım onun; kendisini adam saydığın kimse, ona kul köle olayım ben.

A beden, sonucu bir sışra, bir kendine gel, çalış, çabala; çalışıp çabalamak kutlu bir iştir, ne diye böyle solup kalıyorsun?

Kalk, sevgiliye var, yüzünü yerlere sür; a şeker gibi güzel dost, neden incindin de.

Canın sahibi, Tebrizlilerin övüncü Şemseddin, şu başım senin fidanında bitmiştir; çünkü sensin onu yetiştiren.

CXVII

A demir yürekli, meğer o demir yüreğin bir aynaymış; aynaysa benim gönlümle çok eski bir eş dost.

Ben aynanın gönlündeyim, ayna benim gönlümde. Beden de kim oluyor? Dün, evvelki gün meydana gelmiş biri ancak.

Hoca, neden böylesin? Din aşkı senden kaçıp duruyor; çünkü seni hep evvelsi günkü Ahmed görüyor.

Seçilmiş bir kuşsun gerçekten de; tatlı yemler devşir; senin kuşuna ta Çin'den yem geldi.

Tanrı arslanıydın, Tanrı sana erkek arslan adını verdi; iş böyleyken ne diye tuttun da bir maymunla solukdaş oldun?

Beden şekline bakma, o şekli görme; senin lâıyığın değil o; fakat bâzı kere padişah da tutar, bir yün hırka giyer.

Aklını başına devşir de gönlünü bir uğurdan sevgilinin eline ver; ver de gönlün hasede, kine düşüp çürümesin.

Güzel bir hale gelen, boyuna aşk arayan gönül yok mu? Böyle gönüle Turusîna'nın gönlü bile yaygı kesilir, ayaklarının altına döşenir.

O şerbete susamışsın, o vuruş yaralıyor, hasta ediyor seni; bu gurbetteyken adamakıllı inanç olamaz sende.

Akıl şeker benzer, şekillerse kamaşa. Anlamlar şaraptır tıpkı, harflerse şarap küpü.

Gelin güzel olmadıkça, süsüyle püsüyle, atlastan yapılmış, yahut altın işlemeli elbisesiyle gözlere hoş görünemez; gönüller bunlarla hoşlaşamaz.

Mademki şu dünyadan geçip can meyhanesine gitmiyorsun; şarap yerine tatsız tuzsuz tarhana çorbası içedir.

Beden evini bir bağ, bir gül bahçesi haline sok; gönül bucağını, bir cuma mescidi haline getir.

Böylesine kişiye her solukta bir güzel görünür; o tek gören kişiye her solukta bir güzel gelir, tabak içinde, görülmemiş bir badem helvası sunar.

Sus, su kuşuna deniz hikâyesi söyleme; erliği olmayan padişaha kızıoğlankızı ne diye sunarsın?

CXVIII

Canımız bir köşktür; bir tepe, bir yıkık yer değil. Solukdaşımız sevgilimizdir bizim, özü, soluğu yabancı olan biri değil.

Gönül yolu korkunç bir çölden geçer; yürekli bir er, erkek bir Rüstem olmayan kişi nerden varacak oraya?

Oraya varacak kişinin gönlü, düşmanı yıkan, bedenini besleyen bir gönül olmamalı; kendini yıkıp alt eden, sevgiliye âşık olan bir gönül olmalı.

Böylesine kişinin bedeni, mezarın toprağıyla örtüldü, yeraltına gitti mi, o bedenden tohum nasıl baş verir yücelirse, tıpkı onun gibi kabul edilmiş ağacı yükselir, boy atar.

Işıklı bir gönül ehlinden başka kimdir o ışığa âşık olan? Pervanenin gönlünden başka nedir o mumun sınıadığı şey?

Rûhullah'a ferahlık veren, onu yaylalara salan, ancak Rûhü'l-Kudüs'ün cilvesidir; çünkü Güneş bile ona ancak bir bekâr evidir; Güneş'i bile görmez, ona bile bakmaz o.

CXIX

Perinin Süleyman'ın tapısında saf kurmasına şaşılmaz; sen asıl o perinin huzurunda Süleyman'ın saf kurup dîvân durmasını seyret.

Öyle bir peri ki yüzünün nurundan insan melek kesildi; peri zahmetten, illetten kurtuldu, derman bulma gamından halâs oldu gitti.

O perinin geliştirmesiyle insanın gözü açıldı; o perinin yüzünden melek de cam incisini buldu, şeytan da.

Bizlik, benlik temizlendi; erlik suyu kurudu; peri insan oldu, insan peri kesildi.

Tebriz'in de, canın da övücü, can gözü Şemseddin'in yüzünün aksiyle peri neşelendi, candan da neşeli bir hale geldi.

CXX

(s. 267) Her solukta soldan sağdan aşk sesi geliyor: Biz çayırılığa çimenliğe gidiyoruz, kim seyretmek ister?

Evde oturma zamanı geçti; bağa bahçeye gitme zamanı geldi; kutluluk sabahı ağardı, buluşma,

kavuşma vakti geldi çattı.

A sahip-kıran padişah, şu ağır uykudan uyan; devlet, ikbal atını sür; kavuşma nöbeti artık bizim.

Vefa davulunu çaldılar; gökyüzünün yolunu süpürdüler; sizin zevkiniz, neşeniz artık peşin; yarın ödenecek veresiye alışveriş nerde kaldı?

Rum el uzattı da gece Zenci'sini bozguna uğrattı. Yüceler âlemi de, aşağılık âlem de aparı, parıl parıl parlamada.

Ne mutlu ona ki şu renkten, kokudan kurtuldu; çünkü canda, gönülde, bu renkten, bu kokudan başka daha ne renkler var, ne kokular var.

Şu balçıkta bir kimya tezgâhıdır kurulmuş amma gene de ne mutlu balçıktan kurtulan cana, gönüle. [\[55\]](#)

CXXI

Hekim gene Eyyub'un kapısından içeriye girdi; gene Ken'an Yusuf'u geldi, Yakub'una kavuştu.

Gönül, sevgilisinin bulunduğu yere gitmek için evini barkını bıraktı; fakat bir de baktı, gördü ki sevgilisinin evi barkı meğer gönülmüş.

Gönül yok oldu da, kendi kendini isteyen de benim, istenen de ben sözünün anlamı anlaşıldı, açığa çıktı.

* Şükürler olsun, İsa erişti de Âzer'imiz dirildi; şükürler olsun ki Mûsa mucizesini gösterdi.

Şükürler olsun ki Mûsa, Firavun'a uyanların hepsinden kurtuldu; şükürler olsun ki âşık, sevgilisinin yanı başına geldi, kuruldu.

Şükürler olsun ki aşk güneşi doğudan doğdu, parladı; ateşini, coşkunluğunu gönüllere, canlara saldı.

Şükürler olsun ki gayb sâkîsi bütün ayıpları şarapla yıkadı. Şükürler olsun ki dileyen, gönlünü ezen gamdan kurtuldu gitti. [\[56\]](#)

AÇILAMA

Bahr-i Remel'in devamı

- B. 51. İsa – beşik. İsa'nın doğar doğmaz, daha beşikteyken konuştuğu, Tanrı kulu ve peygamberi olduğunu söylediği Kur'an'da anlatılmaktadır (XIX. 29-33).
- B. 53. Nefis kötülükleri buyurur. Kur'an, XII. 53.
- B. 72. Kirman – kimyon. Bizde tam bu atasözüne karşılık şu söz vardır: Tereciye tere satmak.
- B. 150. İçerler. Kur'an, LXXVI. 5.
- B. 172. Dünya – beşik. Kur'an, XX. 53, XLIII. 10.
- B. 209. Beyitteki Kâbe'den maksat gönüldür.
- B. 211. Emanet. Kur'an, XXXIII. 72.
- B. 237. Eli kesilmiş. Kur'an, kadın olsun, erkek olsun, hırsızın elinin kesilmesini buyurur (V. 38).
- B. 273. Yakın olan. Kur'an, L. 16.
- B. 290. Doğuda olmayan. Kur'an, XXIV. 35.
- B. 318. Sen atmadın, attığın zaman Allah attı. Kur'an, VIII. 17.
- B. 322. Gök – ip. Gök nerde, ip nerde sözü, Farsçada, iki uygun olmayan şey hakkında kullanılagelen bir atasözüdür.
- B. 325. Kemik – devlet kuşu. Hümâ denen devlet kuşunun kemik yediğine inanılırdı.
- B. 349. Bilenlere ibret var. Kur'an, XII. 111.
- B. 384. Hasan. Rastgele söylenmiş bir addır; filân gibi.
- B. 405. İsa – ev. “Ve ulemâdan biri yaklaşıp ona, ya muallim, her nereye gider isen ben ardınca gelirim demesi üzerine İsa ona, tilkilerin inleri ve hava kuşlarının yuvaları vardır, lâkin insanoğlunun kendi başını koyacak yeri yoktur dedi.” Matyus, VIII. 19.
- B. 428. Şüphe yok ki biz sana apaçık bir fetih vermişizdir. Kur'an, XLVIII. 1.
- B. 429. Göğsünü açıp genişletmedik mi? Kur'an, XCIV. 1.
- B. 430. Senâî. Bu beyitten Mevlânâ'nın nadir olmakla beraber, pek saydığı Hakîm Senâî'nin mahlasını kullandığı da anlaşılmaktadır; nitekim Şems'e de Senâî dediği vardır.
- B. 460. Nigâristan. Çeşitli resimlerle, heykellerle bezenmiş ev, puthane.
- B. 467. Kur'an, LI. 47.
- B. 468. Kur'an, IX. 112.
- B. 469. Kur'an, LXX. 4.

B. 470. Kur'an, XXI. 93.

B. 471. Kur'an, XXVIII. 80.

B. 472. Kur'an, XXVI. 44.

B. 473. Kur'an, LVI. 10.

B. 474. Kur'an, XXXVII. 165.

B. 475. Kur'an, LIX. 13. Yokluk, yoksulluk tamamlandı mı? Sûfler tarafından söylenegelmiş bir söz.

B. 476. Kur'an, LXVIII. 1.

B. 477. Kur'an, XXV. 42.

B. 478. Sidre. Kur'an, LIII, 14, 16.

B. 479. Kur'an, LXVIII. 19.

B. 536. Fetih. Kur'an, XLVIII. 1-2.

B. 595. Secde ederler. Kur'an, III. 113.

B. 612. Ol. Kur'an, II. 117 ve birçok âyetlerde.

B. 636. Ne doğuda, ne batıda. Kur'an, XXIV. 35.

B. 640. Aralarında berzah. Kur'an, LV. 20.

B. 676. Keykubad, Sencer, Suhrâb. İran'da Keyler soyunun ikinci padişahı Keykubad'tır. Aynı zamanda, büyük padişah anlamına da gelir. Sencer, 1117'den 1157'ye dek hüküm süren İran Selçuklularından Muizzüddin Ebû'l Hâris Sencer'dir. Suhrâb, Rüstem'in oğludur; babası tarafından, tanınmayarak yanlışlıkla öldürülmüştür.

B. 681. Fakih. Din hukukuna "fıkıh", dinî hukuk bilginine "fakih" denir.

B. 684. İbni Bevvâb – rık'a. 1031'de ölen bir hattattır. Babası, Mansûr Halife'nin perdecisi olduğu gibi, kendisi de Me'mûn'un perdecisiydi. Asıl adı Ali'dir. Rık'a ve murakka, üstte bir satır sülüs bulunan nesihle yazılmış levhaya denir.

B. 685. Nâib. Birinin yerine vekâlet ederek onun işini yapan kişiye verilen addır.

B. 706. Eğri otur, doğru söyle. Atasözü.

B. 719. Dahhâk. Güneşi kapayan kara bulutun, sonradan Aji Dahâka adı altında üç başlı bir yılan olarak tasvirinden meydana gelen bir efsane. İran'ın mitolojik tarihinde, Cemşîd Çin'e kaçtıktan sonra İran'ı zapt eden Arap bir hükümdar olmuştur. Şeytan, bir gün Dahhâk'in (Aji Dahâka'dan bozma) iki omzunu öpmüş, öptüğü yerlerden birer yılan bitmiş. Bu derde bir çare ararken, gene şeytan bir hekim kılığında gelmiş, her gün yılanlara henüz ergenlik çağına gelmemiş erkek çocuk beyni verilmesini tavsiye etmiş. Gâve adlı bir demircinin bir çocuğunu alıp kesmişler, ikincisini istemeye geldikleri vakit demirci, önlüğünü örsüne takıp bayrak gibi kaldırmış ve halkı

ayaklandırmış. Dahhâk'ı öldürmüşler, yerine Cemşîd'in soyundan Ferîdûn'u geçirmişler. Ferîdûn da eski İran'da Aji Dahâka'yla savaşıyor Traitana adlı melekten bozmadır. (Bakınız: Dr. Muhammed Muîn: Mazdayasna ve te'sîr-i on der Edebiyyât-ı Pârisî, Tehran Üniv. Yayın. Tehran-1326, s. 36).

B. 722. Sen olmasaydın. Hadis-i kudsî olarak rivayet edilir, I. cilt, B. 1341'in izahı; Açılama.

B. 812. Onunla ölmek, onunla dirilmek. Ali'nin, "Yaşayışın, sayılı soluktur. Bir soluk eksildi mi, yaşayışın bir parçası gider. Kendin sabahlarsın, başkası için akşamı edersin; fakat ölümü anlayacak aklın yok. Her akşam, seni öldüren nefes, yaşatır durur, fakat seni yaşatandır ki ölüme doğru boyuna seni sürer" meâlindeki kıt'asını hatırlatır (Dîvân-ı Ali, Bulak-1251, s. 34).

B. 814. Veba. Malûm geçici ve bulaşıcı hastalık. Bütün bulaşıcı hastalıklara dendiği de vardır.

B. 822. Duman – ateş. "Ateş olmayan yerde duman tütmez" atasözü.

B. 833. Muhammed. Sultanü'l-Ulemâ Muhammed Bahâeddin Veled'le oğlu Mevlânâ'nın Belh'ten göçmesine sebep olan Alâeddin Muhammed Harezşah'tır. 1206'da Horasan'la Afganistan'ı, 1210'da Maveraünnehir'i, 1215'te Gazne'yi zapt etmiş, Abbasoğulları'na hücumla hazırlanırken Cengiz istilasını başlamış, 1230'da, kaçtığı Hazer adalarından birinde ölmüştür. Bu beyit medih yollu bir zemdir.

B. 835. İlet-i ulâ. Filozoflara göre her şeyin bir sebebi, illeti vardır ve her şey bir başka şeyin illeti olur. Sonucunda bir ilk illet vardır ki o, hiçbir illetin tesiri altında değildir. Hep illetler vara vara ona dayanır. Buna illet-i ulâ derler.

B. 897. Gâh yoksul edersin, gâh padişah. Kur'an, III. 26

B. 920. Yetmiş iki millet. Millet, şeriat anlamına gelir. Yetmiş iki millet sözüyle bütün dinler kastedilmektedir.

B. 926. Nisan bulutu. Eski bir inanca göre nisan yağmurunda feyz vardır. Denizde sedefler yağmur yağarken ağızlarını açarlarmış. Ağızlarına düşen yağmur katresi inci olurmuş. Fakat yılanın ağzına düşünce de zehir kesilirmiş. Aynı zamanda toplanan nisan suyuna sûreler, âyetler okunur, lüzumunda bu sudan hastalara verilir. Nisan yağmurunun toplanması için gayet güzel, değerli kaplar yapılır ve bunlara "Nisan tası" denirdi. Mevlânâ Müzesi'nde pek musanna bir Nisan tası vardır.

B. 987. Sâmirî. Kur'an, XX. 87.

B. 1036. İyiden iyiye inanmış nefis. Kur'an, LXXXIX. 27.

B. 1102. Elest. Kur'an, XIX. 29-33.

B. 1181. Nûşirevan. İran'da Sâsânî hükümdarlarının yirmincisidir. 531'de hükümdar olmuştur. Adaletiyle tanınmış, adil diye anılmıştır. 579'da ölmüştür.

B. 1186. Zincir oynatmak. Zincir şakırtısını duyan deli, büsbütün delirir, azıttırır.

B. 1197. Batanları sevmem. Kur'an, VI. 76.

B. 1209. Düşüp kalktığı kişiye bak. "Kişi, sevdiğiyle beraberdir, sevdiği kişiyedir." (Hadis, Al-Câmi'a'l-Sagıyr, II, s. 173). Türkçede "Kişi sevdiğiyle konuşur" atasözü aynı meâldedir.

B. 1210. Sana hoş gelmeyi başkasına yapma. “İmdi âdemlerin size her ne muamele etmelerini isterseniz, siz dahi onlara öyle ediniz; zira şeriat ve peygamberler bundan ibarettir.” (Ahd-i Cedîd, Matyus, VII. 12)

Kendine ne sanırsan ile dahi anı san

Dört kitabın ma'nîsi budur eğer varısa

Yunus Emre

B. 1234. Ah, kardeşlerimi görseydim. “Kardeşlerimle buluşmayı ne kadar da isterim deyince, biz kardeşlerin değil miyiz diyorlar. Siz diyor ashabımsınız; kardeşlerim, bana inananlar, fakat beni görmeyenlerdir.” (Hadis; Müsned vs. Ahâdîs-i Mesnevî'den naklen, s. 34).

B. 1240. Ben Tanrı'yım. Bu sözü Huseyn ibni Mansûra'l-Hallâc'ın söylediği meşhurdur.

Bahr-i Remel –Müseddes–

B. 1252. Tanrı dilediğini yapar. Kur'an, III. 40 ve diğer âyetlerde.

B. 1300. Rûkn-i Yemânî. Kâbe'nin bir köşesine verilen addır (Eyüp Sabri: Mir'âta'l-Haremeyn, İst. 1301, s. 11-12).

B. 1314. Erkeklik – dişilik. Müslüman inancında, meleklerde erkeklik, dişilik yoktur.

B. 1346. Hasta – kible. Ölüm haline gelen hastanın yüzünü kibleye döndürmek, bâzı mezheplerde, yüzü kibleye gelecek tarzda, yatağını ayakucu kibleye gelmek üzere döndürmek âdeti vardır.

B. 1368. Kırk sabah. “Âdem'in çamurunu kırk sabah iki elimle yoğurdum.” (Hadis-i Kudsî; Ahâdîs-i Mesnevî'den, s. 198).

B. 1410. Vurun boyunlarımı. Kur'an, VIII. 12.

B. 1412. Kitabın aslı, yanında. Kur'an, XIII. 39.

B. 1442. Hannâne direği. Hazreti Muhammed, hutbe okurken bir hurma ağacına dayanırdı. Minber yapılıncaya minbere çıkıp hutbe okurken, o ağaçtan ağlar gibi ses geliyor. Peygamber minberden inip elini ağaca koyunca ses kesiliyordu (Buhârî, Bulak-1312, Kitâba'l-Cumua, c. II, s. 9). Bu yüzden o ağaca “inleyen direk” anlamına gelen “Hannâne direği” adı verilmiştir.

B. 1461. Balık – Öküz, Arslan. Eski bir halk inancına göre dünya bir öküzün boynuzu üstünde durur, öküz de balığın sırtındadır. Aynı zamanda, Öküz, Balık ve Arslan burçları da vardır.

B. 1503. Sin – Yâ Sîn. Sin, Arap alfabesinde bir harftir. İki dişi, bir çanağı bulunduğuandan, aynı zamanda “sinn” sözü Arapçada diş demek olduğundan, bu harf dişe benzetilegelmiştir. “Yâ Sîn” Kur'an'ın XXXVI. sûresinin adıdır.

B. 1517. İki padişah bir tahtta. “Bir tahtta iki padişah oturamaz” diye bir söz vardır.

B. 1545. Elest. Kur'an, VII. 172.

B. 1570. Sûfî – tıraş. Tasavvufun, Melâmetîlerden ayrılan Kalenderiyye, Hayderiyye, Edhemiyye,

Câmiyye, Mevleviyye, Bektaşîyye vs. kollarında, tarikata gireni tıraş etmek töreni vardır. Hattâ bu zümrelerden çâr-darb olanları, yâni saçlarını, sakallarını, kaşlarını, bıyıklarını usturayla yölütenleri bile mevcuttur.

B. 1587. Meryem – hurma. Kur'an, XIX. 25.

B. 1624. Ay yarıldı. Kur'an, LIV. 1.

B. 1625. Bekçi – sopa. Bekçilerin geceleyin sopalarını yere vurarak gezdiklerini anlıyoruz. Yakın zamana dek, bu âdet memleketimizde de vardı.

B. 1637. Hutbe – nikâh. Bir kızı istemeye hutbe denir. İcap ve kabulü gösteren sıygaları okumak da nikâhtır.

B. 1638. Telkîyn. Ölü, mezara konduktan, yahut gömüldükten sonra, mezar başında ona hitaben dinî inançların gerçek olduğunu söylemeye telkîyn denir.

B. 1653. Beni hiç göremezsün. Kur'an, VII. 143.

B. 1655. Ancak senden yardım dileriz. Kur'an, I. 5.

B. 1676. Kâbe kavseyn. Kur'an, LIII. 9.

B. 1686. Ebû Saîd. Horasan şeyhlerinin ulularındandır. Adı Fazlullah'tır. Ebû Saîd ibni Ebû'l Hayr diye meşhurdur. 1049'da vefat etmiştir.

B. 1688. Feridüddin Attâr. Mevlânâ'nın saygı ve sevgisini kazanan ve Mantıka'l-Tayr, İlâhî-Nâme gibi birçok eserleri bulunan bu büyük sûfî, Kalenderi neşesini taşır. Nişabur'da doğan Attâr, XII. yüzyılla XIII. yüzyıl arasında yaşamıştır, ölüm tarihi hakkında çeşitli rivayetler vardır.

B. 1688. Senâî de 1130-1131'de vefat eden, Hadîkatü'l-Hakıyka adlı Farsça manzum eserin sahibi olan ve Hakîm-i Gaznevî diye de anılan sûfîdir.

B. 1691. Halil – parmağını emmek. Halk rivayetine göre Nemrud, gördüğü bir rüya üzerine erkek çocukları öldürtmeye koyulur. Annesi Halil İbrahim'i doğurunca götürüp bir mağaraya bırakır. Eli değdikçe gider, gizlice emzirir. Gidemediği vakitlerde İbrahim parmağını emer, parmağından da süt gelir.

B. 1695. Şahdamarından yakın. Kur'an, L. 16.

B. 1801. Saman altında su. Türkçede de bu söz vardır.

B. 1889. Kürkü ters giymek. Birisiyle bozuşmak, arası açılmak anlamına gelen bir örf mecazıdır; Türkçede de vardır. Aynı zamanda çocukları korkutmak için de kürkü ters giyerler.

B. 1920. İkinin ikincisi. Kur'an, IX. 40.

B. 1956. Tanrı, dilediğini yapar. Kur'an, III. 40; XIV. 27; XXII. 18.

B. 1991. Halil – kuşlar. Kur'an, II. 260.

B. 2003. Biz indirdik. Kur'an, XV. 9.

B. 2007. İnsan acelecedir. Kur'an, XVII. 11.

B. 2008. Rabbimiz, sabrı saç. Kur'an, II. 250.

B. 2010. İçinde erler var. Kur'an, IX. 108.

B. 2043. Sühâ– sehv secdesi. Sühâ küçük bir yıldızdır. Namazda bir yanlış yapılırsa namaz bittikten sonra iki secde edilir ki buna “sehv secdesi” denir.

B. 2127. Mum – leğen, baş. Klasik şark edebiyatında mum çoğu defa leğenle beraber anılır. Sebebi de mumun üstüne bir küçük leğen kapatılarak hem tehlikesiz, hem de kokusu duyulmamak üzere söndürmek âdetidir. Beyitte başı da anması, Yahya Peygamber'i hatırlamasındandır. Yahya'nın başı bir tepsi içinde bir kıza hediye edilmiştir (Matyus, XIV. 3-13).

B. 2131. Yemen – Rahman kokusu. “Gerçekten de ben, Rahman'ın nefesini, Yemen tarafından duymadım.” Hadis: İhyâa'l-Ulûm; Ahâdîs-i Mesnevî'den naklen.

B. 2141. Lâ havle. “Cennet ağaçlarından çok dikin; çünkü suyu tatlıdır, toprağı temiz; evirip çevirme de Allah'ladır, güç kuvvet de ancak ondan sözünü söyleyin de çok ağaç dikin.”, “Evirip çevirme de Allah'ladır, güç kuvvet de ondan sözünü çok söyle; cennet definelerindedir bu söz.” (Hadis: Al-Câmi'a'l-Sagıyr, c. I, s. 45).

Şihap – Şeytan. Kur'an, XXXVII. 6-10.

B. 2153. Nerde olursanız o yana dönün. Kur'an, II. 144-150.

B. 2161. Sopa – yaprak düşürmek – yılan. Kur'an, XX. 18.

B. 2168. Gelin. Kur'an, III. 61 ve birçok âyetlerde.

B. 2171. İğne yordamı. Kur'an, VII. 40.

B. 2173. Dönüp ona varacağız. Kur'an, II. 156.

B. 2181. Elest. Kur'an, VII. 172.

B. 2310. Ledün. Kur'an, XVIII. 65.

B. 2312. And olsun kuşluğa. Kur'an, XCIII. 1.

B. 2401. Halk adamakıllı... Bu beyti İbni Arabî (ölm. 1240), Fusûsa'l-Hikem'de, “Kelime-i Muhammediyye”de, Mevlânâ'nın adını anmadan alır (Bosnevî Şerhi, c. II, s. 452).

B. 2418. Rûh Rabbimin emrindedir. Kur'an, XVII. 85.

B. 2481. Biz açtık. Kur'an, XLVIII. 1.

B. 2534. Ali – kuyu. Bir halk rivayetine göre Peygamber, Ali'ye bâzı sırlar söylemiş. Ali dayanamayıp bu sırları battal bir kuyuya söylemiş. Kuyunun ağzında biten kamışlardan birini bir çoban koparmış, kaval yapmış. Kavalı çalarken kavalıdan Ali'nin söylediği sözler duyulmaya başlamış. Bu halk masalının Mevlânâ'nın gazelinde geçmesi, eskiliğini göstermesi bakımından önemlidir.

B. 2565. Allah – yoksullar. Kur'an, XXXV. 15.

B. 2566. Allah – ışık. Kur'an, XXIV. 35.

B. 2573. Evet – belâ. Kur'an, VII. 172.

B. 2599. Dârâ. İran'ın Keyler soyundan olup milâttan önce 342'den 330 tarihine dek hüküm sürmüştür. Bunun zamanında Makedonya hükümdarı İskender'le İranlılar çarpışmışlar, Dârâ mağlup olmuş ve kaçarken ölmüştür.

B. 2678. Halil – güneş, Ay. Kur'an, VI. 76, vd.

B. 2683. Bismillah. Kur'an, XXVII. 30.

B. 2706. Kur'an'ı belleten bilgi bağışlar. Kur'an, LV. 2; XCVI. 5.

B. 2708. Rabbin ve melekler geldi. Kur'an, LXXXIX, 22.

B. 2709. Kapıları açılmıştır. Kur'an, XXXVIII. 50.

B. 2753. Daha yok mu? Kur'an, L. 30.

B. 2778. Ellerini doğradılar. Kur'an, XII. 31.

B. 2832. Yarışın. Kur'an, III. 133.

B. 2854. Ellerinile yoğurdun. "Âdem'in çamurunu, kırk sabah iki elimle yoğurdum." (Hadis-i Kudsi, Mirsâda'l-İbâd, Ahâdîs-i Mesnevî, s. 198).

B. 2867. Dağ – tecelli. Kur'an, VII. 143.

B. 2868. İsa – beşik. Kur'an, III. 46; V. 110.

B. 2870. Sopa – kaynak. Kur'an, II. 60.

B. 2886. Elest. Kur'an, VII. 172.

B. 2908. Mûsa – elma. Halk inancına göre Mûsa, ölüm meleğine can vermemiş, Tanrı cennetten bir elma göndermiş, Mûsa elmayı koklarken can vermiş. Mûsa'nın ölümüne ait Buhârî, Ebû Hurayra'dan bir hadis tahrîc eder (Bakınız: Tacrîd; Bâbun fi'l Cenâiz, Mısır, Mat. al Hayriyya, 1322, I, s. 90-91).

Bahr-i Munsarih

B. 2970. Göremezsın. Kur'an, VII. 143.

B. 2990. Ma'ruf. IX. yüzyıl şeyhlerinden Ma'ruf-ı Kerhî'dir. Bağdat'da yaşamıştır.

B. 3019. Elest. Kur'an, VII. 172.

B. 3032. Yüz – dağ. Eskiden kölelerin yüzlerini köle olduğu belli olması için dağlarlar, kulağına da küpe takarlardı.

B. 3054. Ay yarıldı. Kur'an, LIV. 1.

B. 3059. Elest. Kur'an, VII. 172.

B. 3094. Sâmirî. Kur'an, XX. 87.

B. 3141. Meryem – hurma. Kur'an, XIX. 25.

B. 3155. Tuğra. Padişahın adını taşıyan ve kuşa benzetilerek çizilen bir şekil. Tuğraya “nişan” da denir ve sonraları “tuğra-keş” denen tuğra yazarlar, “nişancı” adıyla anılırdı.

B. 3171. Rahmetim, gazabımdan aşkındır. Kur'an, VII. 156. “Gerçekten de ulu Tanrı, halkı yaratınca, rahmetim, gazabımdan üstündür buyurdu.” (Hadis, Al-Câmi', I, 72; II, 89).

B. 3196. Barış daha hayırlıdır. Kur'an, IV. 128.

B. 3220. Suvarınız. Kur'an, LXXVII. 27; LXXII. 16.

B. 3245. And olsun soluya soluya koşanlara. Kur'an, C. 1.

B. 3246. İnek olayı. Kur'an, II. 67, vd.

B. 3257. Usturlap. Üstüne gök haritası çizilen ve üzerinde akrep denen bir ibresi bulunan âlet. Bununla yıldızların mevkileri tâyin edilir ve saat bulunurdu.

B. 3262. Kabirlerdeki... Kur'an, LXXXII. 4; C. 9.

B. 3269. Belkıys – billur. Kur'an, XXVII. 44.

B. 3297. Firavun – iman. Kur'an, X. 90.

B. 3314. Sam, Neriman. Sam, İran'ın mitolojik kahramanı Rüstem'in atasıdır. Ferîdûn devrinde yaşamış sayılır. Neriman, Sam'ın babasıdır. Her ikisi de kahraman olarak tanınır.

B. 3379. Eyvahlar olsun... Kur'an, CIV. 1-2.

B. 3380. Ben onu darlığa hapsedtim. Kur'an, XC. 4.

B. 3399. Eşek kuyruğu. Türkçede de “eşegin kuyruğu gibi ne uzar, ne kısalır” sözü vardır.

B. 3400. And olsun soluya... Kur'an, C. 1.

B. 3425. Firavun – bıyık. Bir halk rivayetine göre bir gün, henüz çocuk olan Mûsa'yı severken Mûsa, Firavun'un bıyığını yolmuş. Firavun, galiba rüyada gördüğüm gibi benim saltanatımı bu yıkacak demiş ve öldürülmesini emretmiş. Çocuktur demişler, bir tasa altın koyun, bir tasa ateş; çocuklar ateşe saldırırlar; bu, altına saldırırsa öldürün. Firavun, bu söze uymuş. Taslar gelince Mûsa, bir kuru alıp ağzına götürmüş. Dili yanmış ve bu yüzden de peltek kalmış. Bu hikâyenin Kur'an'da Mûsa'nın, dil bakımından kardeşim Hârun benden daha fasihtir dediğine bakılarak uydurulduğunu sanıyoruz (XXVIII. 34).

B. 3538. İnanç sahibi tatlıdır. “İnanan tatlıdır, tatlılığı sever” meâlinde bir söz, hadis olarak söylenir.

B. 3544. Mustafâ – ekşi yüz. Kur'an, LXXX. 1-2.

B. 3610. İnce ağrı. Vereme, “ince hastalık” da denirdi. İnce ağrı, şimdi mecaz yoluyla mızımız adamlara deniyor. Bu da böyle bir şey olacak.

B. 3687. Kehf Sûresi. Kur’an, XVIII. sûre.

B. 3726. Kendini yaralayan dilenci. İsteddiği şey verilmeyince kendini yaralayan bir sınıf dilencinin bulunduğunu bu beyitten açıkça anlıyoruz.

B. 3778. Yâ Sîn Sûresi. Kur’an, XXXVI. sûre.

B. 3779. Vîse – Râmîn. Vîse, Râmîn adlı delikanlının sevdiği kızın adıdır. 1063’te ölen Fahreddin-i Gürgânî, bu destanı işlemiş, mesnevî tarzında yazmıştır.

B. 3863. Aybaşı – deli. Delinin aybaşlarında (dolunayda) azıttığı hakkında bir kanaat vardır.

B. 3916. Rabbiniz değil miyim? Kur’an, VII. 172.

B. 3943. İkinci doğuş. “İsa, ona cevaben; hakikaten, hakikaten sana derim ki bir kimse yeniden doğmayınca Allah’ın melekûtunu göremez dedi. Nikodimus ona, bir adam ihtiyar iken nasıl doğabilir? Tekrar validesinin rahmine girip doğabilir mi dedi. İsa cevap verip hakikaten, hakikaten sana derim ki, eğer bir kimse sudan ve rûhtan doğmazsa, Allah’ın melekûtuna giremez. Tenden doğan tendir ve rûhtan doğan rûhtur. Sana yeniden doğmanız lâzımdır dediğime taaccüb etme... (Yuhanna, III, 2-8). Tasavvufta ikinci doğuş, tasavvuf yoluna intisaptır.

B. 3961. Kırk gün, on gün. Mûsa’ya otuz gece vade verilmiş, on geceyle kırk olmuş, ondan sonra Tur Dağı’nda tecelliye mazhar olmuştur (VII. 142). Herhalde buradaki kırk gün, bu kırk gündür. On gün de kırkı tamamlayan on gün olsa gerek. Kurban ayının on günü, Muharrem’in ilk on günü de hatıra gelebilir. Doğrudan doğruya söylenmiş de olabilir.

B. 3965. Selsebîl. Kur’an, LXXVI. 18.

B. 3972. Ahî. Fütüvvet yolunun şeyhlerine verilen addır. En büyüklerine “Ahî-Baba” ve “Ahî-Türk” de denirdi.

B. 4012. Ebhâz. Tiflis’e yakın ve arazisi sarp, Hıristiyanlarla meskûn bir yerdir (Yakut: Mu’cama’l-Buldan, Mısır-1906, c. I, s. 72).

B. 4014. Reyli – Mervli. İki zıt, iki uzlaşmaz adam hakkında kullanılıyor. Türkçedeki “akla kara” ve “eyne van, eyne boz beygir” sözleri gibi.

B. 4026. Behrâm – eşek. Yaban eşiği avına pek meraklı olduğu için Behrâm-ı Gûr diye tanınmış olan bu hükümdar, 420’de İran tahtına geçmiş, on sekiz yıl saltanat sürmüştü, 438’de eşek avında bir kuyuya düşüp ölmüştür. Farsça ilk şiir söyleyen bu padişahmış.

B. 4047. Çalacaksan inci çal. Arapçada tamamı, “zina edeceksen hür kadınla et, çalacaksan inci çal” meâlindeki atasözüdür.

B. 4068. Yokluk – övünç. Hazreti Muhammed’in “Yokluk-yoksulluk, övüncümdür, onunla övünürüm” dediği rivayet edilmiştir. Bu hadisin mevzu olduğu söylenir (Mavzûât-ı Kebîr-i Aliyya’l-Kaari, Mat. Âmire-1289, s. 57).

B. 4090. Tanrı ışığı, sırçası. Kur'an, XXIV. 35.

B. 4092. Sağ – Sol. Müslümanlıkta sağ kutludur, sol kutsuz. Eve, mescide sağ ayakla girilir, helâyaysa sol ayakla girilir, sağ ayakla çıkılır. Yatılırken, kalkılırken sağ tarafa yatılır, sağ taraftan kalkılır. Yemek, su, sağ elle yenir, içilir; buna karşılık edep yeri sol elle yıkanır.

B. 4130. Yürüyen hazine. Karun'un yere batan ve halk inancına göre her gün biraz daha yerin dibine giden haznesidir (Kur'an, XXVIII. 81).

B. 4178. İsa – Âzer. İsa, Ahd-i Cedîd'e göre, ölmüş, gömülmüş ve dört gün kabirde kalmış bir adamı diriltmiştir. Ahd-i Cedîd'de bu adamın adı, "Leâzer"dir ki Mevlânâ'nın bahsettiği Âzer budur (Yuhanna, XII. 1-19).

Bu Ciltte Geçen Âyetler

– Sûre sırasıyla –

I 5 B. 1655
II 60 B. 2870
67 B. 3246
117 B. 612
144-150 B. 2153
156 B. 2173
250 B. 2008, B. 2153
260 B. 1991
III 26 B. 897
40 B. 1252, B. 1956
46 B. 2868
61 B. 2168
113 B. 595
133 B. 2832
IV 128 B. 3196
V 38 B. 237
110 B. 2868
VI 76 B. 1197, B. 2678
VII 40 B. 2171
142 B. 3961
143 B. 1653, B. 2867, B. 2970
156 B. 3171
172 B. 1545, B. 2181, B. 2573, B. 2886, B. 3019, B. 3059, B. 3916
VIII 12 B. 1410
17 B. 318
IX 40 B. 1920
108 B. 2010
112 B. 468
X 90 B. 3297
XII 31 B. 2778
53 B. 53
111 B. 349
XIII 39 B. 1412
XIV 27 B. 1956
XV 9 B. 2003
XVII 11 B. 2007
85 B. 2418
XVIII B. 3687
65 B. 2310
XIX 25 B. 1587, B. 3141
29-33 B. 51, B. 1102
XX 18 B. 2161
87 B. 987, B. 3094
XXI 93 B. 470
XXII 18 B. 1956
53 B. 172
XXIV 1 B. 536
35 B. 290, B. 636, B. 2566,
B. 4090
XXV 42 B. 477
XXVI 44 B. 472
XXVII 6-10 B. 2141
30 B. 2683

44 B. 3269
XXVIII 34 B. 3425
80 B. 471
81 B. 4130
XXXIII 72 B. 211
XXXV 15 B. 2565
XXXVI 1 B. 1503, B. 3778
XXXVII 10 B. 2141
165 B. 474
XXXVIII 50 B. 2709
XLII 10 B. 172
XLVIII 1 B. 428, B. 2481
1-2 B. 536
L 16 B. 273, B. 1695
30 B. 2753
LI 47 B. 467
LIII 9 B. 1676
14, 16 B. 478
LIV 1 B. 1624, B. 3054
LV 2 B. 2706
20 B. 640
LVI 10 B. 473
LIX 13 B. 475
LXVIII 1 B. 476
19 B. 479
LXX 4 B. 469
LXXII 16 B. 3220
LXXVI 5 B. 150
18 B. 3965
LXXVII 27 B. 3220
LXXX 1-2 B. 3544
LXXXII 4 B. 3262
LXXXIX 22 B. 2708
27 B. 1036
XC 4 B. 3380
XCIII 1 B. 2312
XCVI 5 B. 2706
C 1 B. 3245, B. 3400
9 B. 3262
CIV 1-2 B. 3379

Bu Ciltte Geen Hadisler, Atasözleri ve Örf Mecazları

“Âdem’in çamurunu kırk sabah iki elimle yoğurdum.” (Hadis-i Kudsî): B. 1368, B. 2854

“Ah, kardeşlerimi görseydim.” (Hadis): B. 1234

“Ateş olmayan yerde duman tütmez.” (Atasözü): B. 822

“Aybaşısı tutmak.” (Örf mecazı): B. 3863

“Eğri otur, doğru söyle.” (Atasözü): B. 706

“Eşegin kuyruğu gibi ne uzar, ne kısalır” (Atasözü):

B. 3399

“Gerçekten de ben, Rahman’ın nefesini Yemen tarafından duymadayım.” (Hadis): B. 2131

“Gök nerde, ip nerde?” (İran atasözü): B. 322

“İnanç sahibi tatlıdır.” (Hadis diye tanınan bir söz):

B. 3538

“İnce ağrı.” (Örf mecazı): B. 3610

“Kırk derviş bir kilime sığar, iki padişah bir mülke sığmaz.” (İran atasözü): B. 1517

“Kirman’a kimyon götürmek”, “Tereciye tere satmak.” (Örf mecazı): B. 72

“Kişi sevdiğiyle beraberdir.” (Hadis): B. 1209

“Kürkü ters giymek.” (Örf mecazı): B. 1889

“Lâ havle” (Hadis): B. 2141

“Mûsa – elma.” (Hadis): B. 2908

“Reyli, Mervli.” (İki zıddı bildirir örf mecazı): B. 4014

“Saman altında su yürütür.” (Örf mecazı): B. 1801

“Sen olmasaydın, sen olmasaydın gökleri yaratmazdım.” (Hadis-i Kudsî olduğu söylenir): B. 722

“Yokluk benim övüncümdür.” (Hadis olarak tanınan bir söz): B. 4068

“Yokluk tamamlandı mı Tanrı kalır.” (Sûfler tarafından söylenen atasözü): B. 475

“Zina edeceksen hür kadınla et, çalacaksan inci çal.” (Arap atasözü): B. 4047

Ahî: B. 3972

Ali – kuyu: B. 2534

Aybaşı – deli: B. 3863

Balık, Öküz, Arslan: B. 1461

Behrâm – eşek: B. 4026

Bekçi – sopa: B. 1625

Ben Tanrı’yım: B. 1240

Dahhâk: B. 719

Dârâ: B. 2599

Ebhâz – kâfir: B. 4012

Ebû Saîd (Ebû’l Hayr): B. 1686

Erkeklik – dişilik: B. 1314

Fakih: B. 681

Feridüddin Attâr: B. 1688

Firavun – bıyık: B. 3425

Firavun – iman: B. 3297

Halil – parmağını emmek:

B. 1691

Hammâne direği: B. 1442

Hasta – kible: B. 1346

Hutbe – nikâh: B. 1637

İbni Bevvâb – rık'a: B. 684

İkinci doğuş: B. 3943

İllet-i ulâ: B. 835

İsa – Âzer: B. 4178

İsa – beşik: B. 51

İsa – ev: B. 405

Kemik – devlet kuşu: B. 325

Kendine hoş gelmeyi başkasına yapma: B. 1210

Kendini yaralayan dilenci:

B. 3726

Keykubad: B. 676

Kırk gün – on gün: B. 3961

Ma'ruf (-ı Kerhî): B. 2990

Mevlânâ – İbni Arabî: B. 2401

Muhammed (Harezmsah):

B. 833

Mum – leğen: B. 2127

Nâib: B. 685

Nigâristan: B. 460

Nisan bulutu: B. 926

Nûşirevan: B. 1181

Onunla ölmek – onunla dirilmek: B. 812

Rükn-i Yemânî: B. 1300

Sağ – sol: B. 4092

Sam: B. 3314

Sehv secdesi: B. 2043

Senâî (Hakîm): B. 430

Sencer: B. 676

Sîn – Yâ Sîn, diş: B. 1503

Sûfî – tıraş: B. 1570

Suhrâb: B. 676

Sühâ: B. 2043

Telkıyn – ölü: B. 1638

Tuğra: B. 3155

Usturlap: B. 3257

Veba: B. 814

Vîse – Râmîn: B. 3779

Yetmiş iki millet: B. 920

Yürüyen hazine: B. 4130

Yüz – dağ vurmak: B. 3032

Zincir oynatmak: B. 1186

AÇILAMADA GEÇEN KELİMELERİN ALFABETİK FİHRİSTİ

— A —

Âdem (Peygamber): 208, 219, 865, 1290, 3223, 3735, 3806

Ahmed (Muhammed, Mustafâ, Peygamber, Peygamberler Ulusu mad. bkz.): 83, 221, 449, 1234, 2131, 2258, 2635, 3257, 3435

Ahmed (Rastgele söylenmiş bir ad): 4144

Ali (IV. Halife, Murtazâ'ya da bkz.): 1516, 2534

Arap: 668, 831, 834, 1402, 3583, 3709, 3848

Ashab-ı Kehf: 613, 2845

Âzer: 3989

Âzer (İsa'nın dirilttiği): 3530, 4178

Azrâ: 411

Azrail: 2101

— B —

Bâyezîd (-i Bıstamî): 150, 864, 1687

Behrâm: 4026

Belkıys: 3269

Buğra Kaan: 1056

— C —

Ca'fer (Yankesici): 3875

Ca'fer-i Tayyar: 983, 996, 3875

Calinos: 303, 1460, 1486

Canalıcı (Azrail): 3429

Cebrâil: 204, 208, 769, 865, 1057, 1232, 2411, 2421, 2681, 3299, 3573

Cem: 159

Circîs (Peygamber): 3479

Cüneyd (-i Bağdadî): 150, 864

— D —

Dahhâk: 719

Dârâ: 2599

Davud (Peygamber): 1231, 1826, 1827, 3518

Deylemli: 2399

— E —

Ebû Ali Sînâ: 303

Ebû Cehil: 221

Ebû Saîd (Ebû'l Hayr): 1686

Edhem (Edhemoğlu İbrahim): 150

Eflâtun: 732, 800, 1460, 1486, 2137, 2465, 2607

Eyaz (Ayaz): 2036, 3822, 3823

Eyyub (Peygamber): 3316, 4175

— F —

Ferhad: 1937

Ferid (Feridüddin Attâr'a da bkz.): 1688

Ferîdûn: 738, 2147

Firavun: 38, 129, 221, 1717, 3296, 3298, 3425, 3529, 4179

— H —

Habeş: 3637

Halil (İbrahim'e de bkz.): 392, 730, 1057, 1652, 1691, 1963, 1991, 2145, 2378, 2678, 3098, 3128, 3833, 3837

Hallâc (Mansûr'a da bkz.):

805, 2294

Hamza: 967, 1237

Hasan (İmam): 380

Hasan (Rastgele bir ad): 384, 385

Hasan'ın babası (Rastgele bir ad): 384, 385, 809, 2296

Hâtem-i Tayy: 1181, 3200

Hayber Yahudisi: 995

Hayder (Ali ve Murtazâ'ya da bkz.): 1237

Heratlı: 977

Hızır (Peygamber): 415, 535, 1289, 1294, 1571, 1906, 2029, 2291, 2310, 3774, 4109

Hintli, Hintliler: 164, 2922, 3389, 3404

Hişâm: 1237

Husameddin (Çelebi): 1239

Huseyn (imam): 380, 1277

Husrev: 836, 1235, 1297, 1937, 3777

— İ —

İbni Bevvâb: 684

İbrahim (Peygamber): 485, 1233

İlyas: 1571

İmranoglu Mûsa: 129, 221, 3232, 3246

İsa (Peygamber): 51, 67, 105, 170, 405, 426, 488, 689, 823, 1167, 1190, 1232, 1288, 1419, 1717, 1770, 1833, 1840, 2098, 2099, 2332, 2747, 2892, 3140, 3252, 3368, 3530, 3831, 4178

İshak (Peygamber): 1233

İskender: 95

İsmail (Peygamber): 736, 1233, 2144

— K —

Kalender, Kalenderlik: 878, 879, 919, 3016, 3395

Karun: 7, 972, 1717, 2522, 2959

Kelîm (Mûsa'ya da bkz.): 3128

Keykubad: 676, 2696, 3274, 3311, 3758

Kubad: 1928

Kürt: 1566, 1567, 1569

— L —

Leylâ: 6, 1235, 2555, 2899, 3779

Lokman: 732, 2137, 2490, 2715

— M —

Mağara dostu (Ebû Bekr): 1920

Mahmud (Gazneli): 544, 2036, 3822

Mansûr (Hallâc'a da bkz.): 805, 1915, 2294, 3155, 3444

Ma'ruf (-i Kerhî): 2990

Mecnun: 6, 801, 1235, 1348, 2555, 2899, 3779

Mervli: 4014

Meryem: 51, 1135, 1167, 1168, 1530, 1587, 2098, 2099, 2868, 3141, 3384, 4026

Mesîh (İsa'ya da bkz): 1135, 1166, 2698, 3384

Muhammed (Alâeddin Muhammed Harezmsâh): 833

Muhammed (Ahmed ve Peygamber mad bkz): 2681, 3254

Murtazâ (Ali'ye de bkz): 380

Mûsa (İmranoglu, Peygamber): 38, 39, 128, 656, 749, 868, 973, 974, 1190, 1232, 1289, 1344, 2155, 2160, 2575, 2649, 2908, 3094, 3232, 3246, 3315, 3425, 3529, 4178, 4179

Mustafâ (Muhammed, Ahmed, Peygamber'e de bkz): 430, 957, 2481, 2579, 3053, 3082, 3544

Müslüman, Müslümanlar: Birçok yerde

— N —

Neriman: 3314

Nuh (Peygamber): 1208, 1654, 2169, 2371, 2372, 3313, 3443

Nûşirevan: 1181, 2599

— Ö —

Ömer: 1516

— P —

Peygamber (Muhammed): 3335, 3666

— R —

Râmîn: 3779

Reyli: 4014

Rıdvan: 2701, 3196, 3965

Rûhullah (İsa, Mesîh): 1135, 1652, 4162

Rûhü'l-Kudüs: 2123, 4084, 4162

Rum: 164, 3896, 4172

Rum Kayseri: 3924

Rüstem: 152, 190, 1237, 2190, 2611, 3314, 3333, 3536, 4158

— S —

Salâhaddin (Mahlas olarak): Birçok yerde

Sam: 3314

Sâmirî: 987, 3094, 4000

Senâî (Bazı şiirlerde mahlas, bâzılarında Şems): 430

Senâî (Hakîm): 1688

Sencer: 676, 897, 2118, 2696, 4023

Sıddıyk (Ebû Bekr): 1234

Suhrâb: 676

Sungur: 833

Süleyman (Peygamber): 395, 626, 807, 1430, 2196, 2889, 3227, 3269, 3312, 3531, 3554, 3562, 4004, 4163

— Ş —

Şems, Şemseddin, Tanrı Şems'i: Birçok yerde

Şeytan: Birçok yerde

Şiblî (Şeyh): 150

Şirin: 268, 836, 1235, 1937, 3777

— T —

Tacik: 453

Tatar, Tatarlar: 3326

Türk: 164, 452, 453, 1402, 2399, 2831, 2922, 3354, 3709, 3807, 3896

Türkmen: 628

— V —

Vâmık: 411

Vîse: 3779

— Y —

Yağma Türkü: 1025

Yahya (Peygamber): 1231

Yakub (Peygamber): 1096, 2716, 2909, 3289, 3316, 4175

Yunanlılar: 832

Yunus (Peygamber): 1601, 3834, 4025

Yusuf (Peygamber): 132, 192, 404, 534, 546, 547, 929, 943, 993, 1096, 1183, 1189, 1231, 1274, 1309, 1736, 1786, 1824, 2124, 2319, 2436, 2716, 2828, 3009, 3069, 3251, 3289, 3816, 3882, 3958, 4021, 4025, 4175

— Z —

Zelîhâ: 2319

Zenci, Zenciler: 372, 453, 526, 2853, 3924, 4172

Zeyneb: 833

CİLT- 5

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

MEVLÂNÂ

DÎVÂN-I KEBÎR

farsça aslından çeviren

ABDÜLBÂKİ GÖLPINARLI

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

© türkiye iş bankası kültür yayınları, 2007

editör

EMRE YALÇIN

danışman

NURİ ŞİMŞEKLER

görsel yönetmen

BİROL BAYRAM

düzeltilen

ALİ ALKAN İNAL

grafik tasarım ve uygulama

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

istiklal caddesi, no: 144/4 beyoğlu 34430 istanbul

Tel. (0212) 252 39 91

Fax. (0212) 252 39 95

www.iskultur.com.tr

Genel Yayın: 1351

Hümanizma ruhunun ilk anlayış ve duyuş merhalesi, insan varlığının en müşahhas şekilde ifadesi olan sanat eserlerinin benimsenmesiyle başlar. Sanat şubeleri içinde edebiyat, bu ifadenin zihin unsurları en zengin olanıdır. Bunun içindir ki bir milletin, diğer milletler edebiyatını kendi dilinde, daha doğrusu kendi idrakinde tekrar etmesi; zekâ ve anlama kudretini o eserler nispetinde artırması, canlandırması ve yeniden yaratmasıdır. İşte tercüme faaliyetini, biz, bu bakımdan ehemmiyetli ve medeniyet dâvamız için müessir bellemekteyiz. Zekâsının her cephesini bu türlü eserlerin her türüsüne tevcih edebilmiş milletlerde düşüncenin en silinmez vasıtası olan yazı ve onun mimarisi demek olan edebiyat, bütün kütlelerin ruhuna kadar işliyen ve sinen bir tesire sahiptir. Bu tesirdeki fert ve cemiyet ittisali, zamanda ve mekânda bütün hudutları delip aşacak bir sağlamlık ve yaygınlığı gösterir. Hangi milletin kütüphanesi bu yönden zenginse o millet, medeniyet âleminde daha yüksek bir idrak seviyesinde demektir. Bu itibarla tercüme hareketini sistemli ve dikkatli bir surette idare etmek, Türk irfanının en önemli bir cephesini kuvvetlendirmek, onun genişlemesine, ilerlemesine hizmet etmektir. Bu yolda bilgi ve emeklerini esirgemiyen Türk münevverlerine şükranla duyguluyum. Onların himmetleri ile beş sene içinde, hiç değilse, devlet eli ile yüz ciltlik, hususi teşebbüslerin gayreti ve gene devletin yardımı ile, onun dört beş misli fazla olmak üzere zengin bir tercüme kütüphanemiz olacaktır. Bilhassa Türk dilinin, bu emeklerden elde edeceği büyük faydayı düşünüp de şimdiden tercüme faaliyetine yakın ilgi ve sevgi duymamak, hiçbir Türk okuru için mümkün olamayacaktır.

23 Haziran 1941

Beşinci Ciltteki Şiirler Hakkında Birkaç Söz

Eflâkî Ahmed Dede, Menâkib-ül Ârifin'de, Dîvân-i Kebîr tercememizin bu cildine giren Bahr-i Sarî' Matviyy-i Mavkuf'un "Y" kafiyesindeki XC. şiir hakkında diyor ki:

"İstanbul'da bilgin bir keşiş, Mevlânâ'nın bilgisini, hilmini duymuş, ona âşık olmuştu. Mevlânâ'yı görmek için Konya'ya geldi. Keşişler, onu karşıladılar. Mevlânâ'yı görmeye giderken yolda ona rastladı, hemen secde etti; Mevlânâ da secde ederek ağırladı onu. Keşiş secdeden baş kaldırıncaya baktı, gördü ki Mevlânâ hâlâ secdede. Sonunda rahip, bu gönül alçaklığına karşı feryat edince Mevlânâ, 'Ne mutlu o kişiye ki Tanrı onu malla, güzellikle, yücelikle, güçle kuvvetle rızıklandırdı da o kişi, malında cömertlikte bulundu, güzelliğiyle övünmedi, yüceliği olduğu halde gönül alçaklığını huy edindi, gücü kuvveti olduğu halde adalet ıssı oldu sözü, padişahımızın (Hz. Muhammed) buyruğu... Biz Tanrı kullarıyız, nasıl gönül alçaklığında bulunmayalım? Onu da yapmazsak neye yararız? Ona kulluk etmek, padişahlıktan yeğdir; ben ondan hayırlıyım sözü, Şeytan'ın sözüdür.' buyurdu. Keşişle adamları imana geldiler, Mevlânâ'ya teslim oldular, hırka giydiler. Mevlânâ, medreseye dönünce bu gazeli okudu." (İst. Üniv. Farsça yaz. 1231, 69 a-b, Tahsin Yazıcı terc. I, s. 543).

Bahr-i Hafif Müseddes'te, "D" kafiyesindeki XXIII. gazel, Şam'da bulunan Şems'e üçüncü mektubudur (135 a, II, 144-146).

"M" kafiyesindeki LXXI. gazel de gene Şems'e gönderilen dördüncü mektuptur (135 a, II, s. 145-146).

"L" kafiyesindeki LV. şiir, Şems'e gönderilen ilk mektuptur (134 b. 135 a, II, s. 143-144).

"K" kafiyesindeki LIV. gazel, Şems'e gönderilen ikinci mektuptur (135 a, II, s. 144).

"R" kafiyesindeki LXXXIX. gazeli bir hadisin şerhinden sonra inşâd ediyor (54 b, I, s. 308).

Bahr-i Hezec Ahrab Müseddes'teki CCVI. gazeli ölümünden önceki sürekli depremler sırasında söylüyor (Sipeh-sâlâr terc. Ahmed Avni: Menâkib-i Hazret-i Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî, İst. 1331, s. 109).

Bahr-i Hezec Sâlim'de, "D" kafiyesindeki XXXI. gazelin bir beytini son hastalığında okuduğunu Kira Hatun rivayet ediyor (110 a, c. II, s. 7, tercememiz, beyit 5384).

XXXIII. gazeli Emîr Âlim Çelebi'nin doğumu dolayısıyla söylüyor. Eflâkî bunu Şerefeddin Osmân-ı Gûyende'den rivayet etmekte (93 a, I, s. 529).

XXV. şiir olan "Tercî-i Bend"i, bir bahar günü Meram'da okuyor (155 b, II, s. 254).

LXXIII. gazeli son hastalığında Şeyh Sadreddin'e hitaben okuyor. Eflâkî, bunu Çelebi Husâmeddin rivayetiyle kaydetmede (110 a, II, s. 5).

LXXXI. gazel, Moğolların Konya ovasına gelmeleri dolayısıyla söyleniyor. Baycu, büyük bir Moğol ordusuyla Konya ovasına gelmiştir. Devlet adamları, devlet daireleri Kayseri'ye göçmüştür. Halkın bir kısmı şehri bırakıp gitmiştir, bir kısmı korku ve telâş içindedir. Böyle bir sırada Mevlânâ'ya başvururlar. Mevlânâ, bir gece evini barkını, çoluğunu çocuğunu bırakır, Moğol ordusunun bulunduğu yere yakın bir tepeye çıkar; sabaha dek bir aşağı bir yukarı gezinir. Gün ışığına

şehre iner ve halka, korkmayın der, Moğollar şehre giremeyecek. Sonradan bir gün bunu anan ve Mevlânâ'ya, gerçekten de pek yürekliymişsiniz diyen birine karşı coşan Mevlânâ, padişahımız da ben insanların en yiğidiyim demedi mi buyurup bu şiiri okuyor (51 b, I, s. 287).

*

Eflâkî'nin, Sipeh-sâlâr'ın bu rivayetlerinden sonra sözü, biz alalım:

Bahr-i Sarî' Matviyy-i Mavkuf'taki IV. gazel, uykusuz geçen bir gecenin intübâlarını belirtmede. X. gazel de uykusuzluğu öven bir gazel; XIII. gazel de öyle.

XVI. gazel, kendisine güvencini, inancını pek güzel bir tarzda gösteriyor.

XVIII. gazel, varlık birliği inancını pek güzel, hem de öz bir şiir halinde sunmada.

XXVI. gazel, bir olayı anlatmada; son beyte bakılırsa bu gazeli söylememiş de yazmış olacak.

XXX. ve XXXI. gazellerin, Şems'in ölümünden sonra söylendiği apaçık anlaşılıyor.

XXXVIII. gazel, Şems Konya'dayken söylenmiş. Şu halde hicrî 642 yılıyla 645 yılları arasında inşâd edilmiştir.

XXXIX. gazelse Şems'in ilk gidişinden sonra, tekrar geleceği duyulunca, bu haber ulaşınca, yahut da Şems'in şahâdetinden sonra henüz Şems'ten umut kesmediği ilk zamanlarda söylenmiş olacak.

XLVIII. gazel, bir bahar çağında söylenmiş. XLIX. gazel, bir yolculuk esnasında, ihtimal iki Şam seferinden birinde inşâd edilmiştir. L. şiirde, ikinci halife Ömer'in zamanında bir olay hikâye ediliyor.

LVI. gazel, Şems'in ilk gidişinden, yahut şahâdetinden sonra inşâd edilen bir gazel olsa gerek.

LVII. gazel, Şam'a ulaşınca söylenmiş olacak. LXIX. gazelde bir yolculuk havası esiyor. LXXII. gazel, Şems gelince söylenmiş benziyor.

LXXXII. gazel, barışı öven bir gazel. O kargaşalık devrin verdiği ilhamla, özlü bir barış özlemiyle söylenmiş.

XCV. gazelin Şems'e yahut Salâhaddin'e bir mersiye olduğu meydanda.

XCVI. gazel, bir zengini kınamada, ona acı öğütler vermede.

Bahr-i Hafif Müseddes'te I. gazel, Şems'in gitmemesini dileyen bir gazel. V. gazel, Şems'ten haber beklediğini belirtmede, bir gece uykusuzluğunu tasvir etmede. VII. gazel, Şems'in gelişinden sonra söylenmiş olacak. VIII. gazel, Şems'ten ayrıldıktan sonra söylenmiş. XIII. gazel, iyilerin insanı iyileştireceğini bildiriyor, insana muhitin tepkisini inceliyor, birlikten sözler ediyor.

XVIII. gazel, ölümü, gerçek erlerin, birbirlerinin uğruna can vermekten çekinmeyen insanların ölümünü anlatmada.

XIX. gazel, Şems'le buluştuktan sonraki halini, pek canlı, pek güzel bir sûrette anlatmada. XX. gazel, sûflerin yüceliklerini, gönül zenginliklerini, hiçbir şeye aldırış etmeyişlerini terennüm ediyor.

XXVII. gazel, Şems'i bekleyişini bildirmede, dünyadaki bekleyişleri, bu bekleyişlerin sonuçlarını incelemeye.

XXVIII. şiir, Salâhaddin mahlasını taşımakta; anlaşılıyor ki Şems'ten, Salâhaddin'i onun mazharı tanıdıktan sonra, yâni hicrî 657'den önce söylenmiştir.

XXXI. şiir, kendi şiiri hakkında bir gazel. Şiirini mısır ekmeğine benzetiyor; tazeyken yenir amma diyor, bayatlaştı mı, bir işe yaramaz. Çoğu şiirini bir olay dolayısıyla söylediğinden, olay unutuldu mu, konu önemini kaybedeceği bakımından doğru olan bu hüküm, fikirlerinin tazeliği bakımından ancak bir gönül alçaklığını ifade eder. Zâti gene aynı şiirde eskiyi söylememek gerektiğini belirtmek sûretiyle yeniyeye bağlılığını bir kere daha bildiriyor.

XXXIII. şiir, ayrılığın verdiği bir gönül ezintisini büyük bir kudretle bildirmede.

XXXV. şiiri Salâhaddin mahlasıyla, Şems'ten sonra ve bir şeker bayramında söylemiş.

XLV. gazel, semâ'a ait. LIII. şiirle Salâhaddin'i övüyor. LVI gazel, Şems'le ilk buluşmasından sonra söylenmiş; Şems'le buluştuğu zaman yaşlı olduğunu da bu gazelin dördüncü beytinde belirtiyor.

LVII. gazel, Konyalıların, Moğollardan kaçışını belirtiyor ki, bu şiir herhalde hicrî 654 yılında söylenmiştir (1256).

LXXIV. gazelin son beytinde, mezhep bağlarından kurtulmuş olmakla beraber gene de Âşûrâ gününün bir yas günü olduğunu hatırlatıyor.

LXXXI. gazelde zamanını, zamanındakileri yermeye; istediği, özlemine çektiği dünyayı anmada. LXXXIV. ve LXXXVI. şiirler de öyle. Zâti bu şiirler, bir şiirin çeşitli zaptından meydana gelen şiirler (notlara bakınız).

XCIV. şiirin çok sevgili bir dosta mektup olarak yazıldığı apaçık belli. CIV. şiir, gene Salâhaddin mahlasını taşımakta.

Bahr-i Hezec Ahrab Müseddes'te IV., IX. ve X. gazeller, Şemseddin'e birer övüş. Fakat IX. gazel, ilerden beri, Halvetiyye'den Rûşeniyye kolunu kuran Aydınlı Dede Ömer-i Rûşenî (ölm. 1487) ile onun halifesi olan ve bu koldan Gülşeniyye kolunu kuran Diyarıbekirli İbrahim-i Gülşenî'ye (ölm. 1533) işaret olduğuna, Mevlânâ'nın bu iki zatın geleceğini ta o zamandan müjdelediğine inanılmıştır. Hattâ bu inancı belirtmek isteyen ve gerçekten ayrılmamayı şiar edinmeleri gereken sûfler, bu şiirin yedinci beytini bile değiştirmekten çekinmemişlerdir (bakınız; Abdülbâki Gölpınarlı: Mevlânâ Celâleddin, III. basım, 1959, s. 230-231 ve bu sahifelerin notları).

XIII. gazelin ikinci beytinde Mesnevî'de anlatılan hırsız terzi hikâyesine dokunup geçer.

XXV. gazel, Salâhaddin mahlasını taşımada ve bir ramazan dolayısıyla söylenmiş. XXX. gazel, kendine inancını, güvencini belirten, gerçekten de çok güzel bir gazel. Bu gazelde dünya görüşü ve mistik düşünce, realizm ve idealizm at başı beraber gidiyor.

XLIV. gazel, ya Şems tekrar gelince, yahut Salâhaddin'i onun mazharı olarak tanıdıktan sonra söylenmiş bir gazel.

LXV. gazel, Mevlânâ'nın dilediği insanlık dünyasının bir özlemi.

LXXVII. gazel, sanki ölümünden sonrasını düşünerek söylediği bir gazel; bu bakımdan son zamanlarına ait olduğunda şüphe yok.

LXXXVIII. üç beyitlik şiir, kendisine mülhit diyenlere karşı, pek insanca bir taşlama, “Öyle say, tut ki bütün köpeklerin de en aşağısıyız biz” diyor, sonra kendisini kınayana, “A canımın, gönlümün eşi dostu” diye hitap ederek o pırıl pırıl, o kin tutmaz insan gönlünün güzelliğini belirtiyor.

LXXXIX. gazelde Mutlak Varlık’ın Muhammed’den, insan-ı kâminden, her zamanın sahibi olan kutuptan zuhurunu pek güzel, pek pervasız anlatıyor; şerh edilmeye değer bir gazel.

CI. gazelde ölümsüzlüğünü belirtmede. CVII. şiirde gene yenilik aşkı, ölümsüzlük özlemi söze geliyor. CX. gazelde ihtiyarlamadığını, ölmeyeceğini bildiriyor; herhalde bu gazeller de son zamanlarına ait.

CXIX. şiir, Salâhaddin mahlasını taşımakta. CXXXI. gazelin son beytinde “Şimdi nedametle yazdığım şu satırları...” dediğine göre bu gazeli bizzat kendisi yazmıştır. CXXXII. gazel de ölümü hakkında... Herhalde bu da son şiirlerinden olacak.

CXXXVI. gazelde, güzellikle de, alımla da övünülenin kendisi olduğunu, Tebrizli Şems’in bir bahaneden başka bir şey olmadığını, fakat halktan gizlenmek için o kerem sahibi bir padişah, bizse yoksullarız dediğini açıkça söyleyerek kendi öz yüceliğini, büyük bir coşkunlukla bildiriyor.

CXL. gazelin beşinci beytinde “Kayserimiz Kayseri’de” diyor. Gazeldeki “Kayser, Kayseri” sözleri, hiç şüphe yok ki dîvân edebiyatının kelime oyunculuğu yüzünden beraber anılmada... Fakat gene biliyoruz ki Mevlânâ’nın babası Sultan-ül Ulemâ’nın halifesi ve babasından sonra Mevlânâ’nın şeyhi Seyyid Burhaneddin Muhakkık-ı Tirmizî, vefatından önce Kayseri’ye gitmiş, bir müddet orda kalmış, 1240-1241’de orda vefat etmiştir. Bu bakımdan beyitteki “Kayser”in, Seyyid Burhaneddin olduğu, “Kayser” lâkabının “Kayseri”de bulunması yüzünden verildiği de şüphesizdir. Şu halde Mevlânâ bu şiiri, Seyyid sağken ve Kayseri’deyken, yâni 1240-1241’den önce söylemiştir.

CLVII. şiir, bahara bir övüş. CLXI. gazelde Şems’le buluşmadan önceki haliyle buluştuktan sonraki halini kıyaslıyor. CLXV. gazelin konusu peşin-veresiye. Her işi âhirete bırakan bir yobaza taşlama.

CLXVI. gazel, Tebriz’e gitme kuruntusuyla ve şüphe yok ki Şems’in şahâdetine iyice inanmadan söylenmiş.

CLXVII. gazel, Salâhaddin mahlasını taşıyor.

CLXXXVI. gazel, gene bir baharın söylenmiş; ışıl ışıl tabiat sevgisi parlamada.

CXCIX. gazelde Şems’in Kalenderiyye’den olduğuna dair pek açık işaretler var.

CCVIII. şiirde, bilhassa bu tercîin son bendinde dünya düzenini, sorumluluğu o kadar güzel belirtiyor ki.

CCXVI. gazel gene baharı övüyor. Bu gazelde karakıştan ejderhâ diye bahsedilmede.

CCXIX. şiir olan murabbada, geldiği, sonra da gittiği söylenen “Mübâhî Kalender”in Şems olduğu, apaçık anlaşılıyor.

CCXXIV. şiir olan ve gerçekten de gönül ezecek kadar güzel bir şiir bulunan tercî-i bendin birinci

bendi, bend beytiyle on beyitken, ikinci ve üçüncü bendler, bend beytiyle on birer beyit. İrticâlen söylendiği besbelli.

CCXXXI. gazel, ya Şems'ten bir mektup aldıktan sonra, yahut da bir mektup geleceği umuduyla söylenmiş.

Bahr-i Hezec Sâlim'de X. gazeli bir berat gecesi söylemiştir.

XI. gazel, çok, pek çok güzel bir bahar tasviri.

XII. gazelin beşinci beytinde, “Canın ömür fermanını devlet elli kere, altmış kere okudu; onu düzdü, koştı; altmışıncıda ebedîdir diye tomara yazdı” diyor ve bu beyitten sonraki “Ulular ulusu Şemseddin'in camı öylesine yücedir ki yüceliği yüzünden, oturduğu kalktığı yeri ne Cebrâil bilir, ne vahiy” meâlindeki beyitte de Şemseddin'in adını anıyor. Böylece Mevlânâ, bir kere daha altmış üzerinde duruyor; ebedîliğe bu yaştan sonra kavuştuğunu bir kere daha anlatıyor.

XX. gazel, pek fevkalâde bir şey; burcu burcu insanlık, insan aşkı kokuyor. XXI. gazel de öyle. XXIII. gazelde kendisine gereken âşıkı, insan ve insanlık âşıkını övüyor.

XXV. gazel bir bahar tasviri. Ondan sonraki tercî de öyle ve pek güzel. Bu tercîin birinci, ikinci, üçüncü bendleri, bend beyitleriyle on ikişer beyit; dördüncü bendse on bir. Beşinci, altıncı ve yedinci bendler, gene on ikişer beyit. Eflâkî bu tercîin bir baharın, Meram'da söylediğini rivayet ediyor ki, bir bendin bir beyit eksik oluşu da bu çok güzel şiirin irticâlen söylendiğini gösteriyor.

XXXIV. şiir Salâhaddin mahlasını taşımada, XXXV. şiir de öyle. XLII., XLVII. ve XLVIII. gazeller birer bahar tasviri.

LV. gazelin sekizinci ve dokuzuncu beyitlerinde, “Gönül mahallesinde bir pîrden sordum o güzeli; pîr bana işaret etti de sırlar âleminde arayın dedi. Pîre, Allah için olsun dedim, söyle; sırlar âlemi sen değil misin? Evet dedi, incilerle dolu deniz benim; denizde arayın onu” denmekte. Bu beyitlerde de Şems'in hem olgunluğuna, hem ihtiyarlığına birer işaret olsa gerek.

LX. gazelden Tebriz'e gitmeyi kurduğunu anlıyoruz.

LXVIII. gazelde Kalenderlik övülüyor. Bu da, Şems'in bir Kalenderî olduğu hakkındaki kanaatimizi kuvvetlendiriyor (bakınız: Mevlânâ Celâleddin, III. basım, s. 59-66).

LXX. gazelde gene altmış yaşında olduğundan bahis var. LXXXIV. gazel, kendisine inancını pek güzel anlatmada.

XC. gazelde Moğollardan bahis var; aynı şiirde, “Eşeğe binmemişim ki meydanda geri kalayım; bir köyde ikinci değilim ki köy ağasından kaçayım” beyti, zamanının sosyal düzensizliğini pek güzel belirtmede. Zâtî bu gazel, rûhî istiğnasını anlatmakla beraber devrini de geleceğe sunan bir gazel.

XCIX. gazelin on ikinci beytinden anlıyoruz ki, bu gazel Şems'in herhalde ilk gidişinin yılında söylenmiş; şu halde inşâd tarihi, hicrî 644'tür.

CXXXIII. gazel, Salâhaddin mahlasını taşımada; bu da Şems'ten sonra Salâhaddin'in vefatından, yâni hicrî 657'den önceye aittir.

Büyük insan, hattâ olgun insan Mevlânâ'nın, bu ciltteki şiirlerinden vardığımız sonuçları böylece ve kısaca belirttikten sonra, gene sözü o söz ustasına, o öz mürşidine bırakıyoruz.

O, bu cilde şöyle başlıyor:

“Daha yakın gel, daha yakın, a vefalı dost; benden, bizden geç de daha tez gel.”

Ve devam ediyor...

abdülbâki gölpınarlı

DÎVÂN-I KEBÎR

BAHR-Ī SARĪ'

–MATVIYY-İ MAVKUF–

müfteilün müfteilün fâilât

— A —

I

(s. 268) Daha yakın gel, daha yakın, a vefalı dost; benden, bizden geç de daha tez gel.

Daha yakın gel; benlikten, bizlikten geç gitsin; daha yakın gel de ne sen kal, ne biz kalalım.

Ululuğu, ululanmayı bırak da ona karşılık böylesine bir ululuk elde et.

* Rabbiniz değil miyim dedi, evet dedin sen; belî – evet demenin şükrü nedir? Belâ çekmek.

Evet demenin sırrı nedir? Yâni yokluk-yoksulluk yapısının kapı halkasını çalıp duruyorum demek.

Hem yerden yurttan var git, hem gitme. Yer yurt nerde, mekânsızlık tapısı nerde?

Tertemiz ol, tamamıyla toprak kesil de toprağından otlar bitsin.

Ot gibi kúpuru bir hale geldin mi güzelce yan; yan da yanışından ışıklar belirsin.

Yana yana küle döndün mü külün kimya kesilir.

Gayb âlemine bak da gör, ne biçim bir kimyasın; sen bir avuç toprakken, o tutuyor da böyle bir kimya haline getiriyor seni.

Denizin köpüğünden yeryüzü yapıyor; kara dumandan göğü halk ediyor.

Bir lokma ekmeği cana yardımcı yapıyor, bir yelden ibaret olan soluğa bunca bilgiler veriyor.

Böylesine ululuk ıssının tapısında can ver; yokluk, vericiliği, cömertliği canla bilir ancak.

İlletlerle dolu canı verirsin ona; fakat yerine de güzel mi güzel, sonu bulunmaz bir can alırsın.

Şu söylemeyi bırakayım da susayım; cana canlar katan sözü susarak söylemek daha iyi.

II

Niceye bir o gülüşü gizleyeceksin? Niceye bir o parlak, o kutlu ay yüzünü gizleyip duracaksın?

Yüzün yüzlerce padişahı kul köle eder; gülüşün kulu padişah yapar.

Kırmızı güle gülüşü öğret; o ölümsüz devleti bir gösteriver.

Senin gibi bir kapılar açanı kendisine çekmek içindir ki gök kapısı kapanmıştır.

Esrik deve katarlarının gözleri, onları yedip çeken beklemektedir.

Saçlarını çöz, dağıt da yüzlerce halka kapanların boyunlarına tak; çek onları.

Kavuşma, buluşma günü, güzel de burda, gelecek zamanı hiç bekleme.

Pek yüzlü tef, vuruşlara âşık; o feryat eden neyin dudağa meyli var.

Tefin yüzüne birkaç sille vur; o feryat eden neye üfürüver.

Rebâb tamaha düşer de ağlarsa o bağışlayıcı avcunu aç, ona da ihsan et.

Gazel güdük kaldıysa ayıplama; uçup giden hatırda vefa yoktur ki.

III

O kadehe düşkün dosta şarap sun; sun o ekşi yüzlü, şeker parçası sevgiliye.

O gammaz, o kan içici bakışlarını o yana değil, bu yana çevir.

Eline yapışmış, çaresizler gibi ellerini ovuşturmada; o çaresizin çaresini eline sunuver.

Her işe koyulan şu gün görmüş, yaş yaşamış aklı şaşirt, başını döndür, işten güçten et gitsin.

Lûtfun, keremin, binlerce lûtfu, binlerce kereme padişaktır; mermer kayaların ciğerlerine kaynaklar gönderirsin sen.

İki günlük çocuk bile senin kokunu duysa beşiğini alır, senin yanına götürür.

Dadıya da boş verir, yüzlerce süttten de vazgeçer, susam yağını da bırakır gider.

Kapanmış kapıya bir hoş anahtarsın, başıboş gönüle bir güzel kementsin sen.

A Güneş, işin gücün budur senin; Ay'a da ışık gönderirsin, yıldıza da.

Sen de onu bekle de Ay gibi ışıklan; şu alayı, bekleyişi boşla.

Rahmetin yılanı panzehir verir; sancıp öldüren akrebe in.

İşini gücünü unutana yapacağını hatırlatır; tundan tuna dolaşan akla unuttuğunu buldurur.

Taştan yonulma her güzel, soluğuyla canlanır; o büyücü güzelin ne de kuvvetli soluğu var.

Sus, söz bu âlemdendir; şu gaddar âlemi bırak gitsin.

IV

Sevgili, bu gece sana uyku yok; boş yere umma diye adak adanmış âdeta;

Mademki sevgilimiz uyanık kalmamızı istiyor; tepemize vurup aklımızı toparlamamız gerek.

Senin kafan kandilin zeytinyağı sanki; bizim bedenimizin kandilindeyse hiç vefa yok.

Kafa, zeytinyağıyla dopdolu olsa gene faydası yok; sonucu, sabah olur, kandilin yok olur gider.^[1]

Güneşin çağırışı, senin zeytinyağından çok iyidir; o bir çağırış, ne kadar kandile değer.

Onun güzelim gözlerine hiç mi hiç uyku girmez; bütün halkın gözünü sarhoş eder o gözler.

Bütün gözler uyur da o güzelim gözleri, gözlerin kapanmasına bakar, gülümser.

* Derken, "Mülk kimin" sesi göklere ağır; der ki: Nerde altınla bezenmiş kaftanlar giyen padişahlar?

Nerde beyler, nerde vezirler, nerde ulular? Nerde Tanrı şehirlerini koruyan kişiler?

Bilginler ne oldu, yazarlar ne oldu? Şu dîvânda artık bir tek dev bile bulamazsın.

Beden evleri kararmış, daralmış; bir solukcağız ışık götürdük de gördük biz.

Hani, yel eser, toz ne hale gelir? Kara topraklara serilir zavallıcık.

Fakat gene de uyku perdelerinden kalktılar mı cefa bıyığını burmaya koyulurlar.

Ah; ne de unutkandır şu topluluk; bilgilerinin şöylece bir duruşu bile yoktur.

Bilgisizlik, körlük yüzünden pervanenin gönlü de mumun yakışını tezce unuttur gider.

Yarı yanmış kanadıyla gene de gelir, yanmaya lâyük olmayan gönül gibi kanatcağızını yakar, yandırır.

(s. 269) Hüküm elinde a Tanrı, geceleyin de, gündüzün de, seher çağında da sen ada, sen hükmet.

V

Kalk, sabah çağı şarap sun, çağır dostları. Kalk, sabah oldu, dua çağı geldi çattı.

Testiyi şarapla doldur, kâseye dök; kalk, küpçeğizi kırma, koca küpün aç ağzını.

Sağrağı döndür, amma ilkönce bana sun; a cana canlar katan, benim canımı yenile ilkin.

Kalk; her yandan çeng sesi göklere ağdı, sesle doldurdu gökleri.

Vaktin hoş olsun a yüzü güzel ay, ten-teni ten-ten nağmesini duy, sus; ses çıkarma.

Şarabı dök başıma da bağla ayağımı; boş yere bir yerden bir yere gitmeyeyim.

Denize benzeyen o inciler saçan avcunla tut; gemi gibi at beni denize.

Bir sopa parçasıydım a can Mûsa'sı, senin elinde ejderhâ kesildim ben.

Zamanın Âzer'iyim a Mesîh, soluğunla yokluk mezarının ta dibinde dirildim, yeniden dünyaya geldim.

* Yahut da bir ağacım sanki; Peygamber'in buyruğuyla, kökümü çeke sürüye çöllerde tapısına geldim.

A ağzı da, avucu da ölümsüzlük definesi olan, bundan böyle sen ver, sen söyle artık.

A Tebriz'in padişahlar padişahı Şemseddin, yücelikler dünyasının padişahlarına başsın sen.

VI

“Tercî-i Bend”

A sarhoş bülbül, Allah için olsun, gül meclisini gör de minbere çık.

Şu birkaç günü ganimet say; çünkü şu sarı-kızıl gülün, şu güzelim ikiyüzlü gülün vefası yok.

Senin şu soluğun bağ bahçe gelinlerine gıda; bahar mevsimi çağır, çağır dostları.

Canınla canım arasında bundan önce bir geçmiş vardı; orda tanışmıştık biz.

Bugünkü görüşüp sevişmemiz o eski tanışma yüzünden; sen onu unuttun amma böyle bu.

Yüzümüzden, yanağımızdan, canımızdan, bedenimizden ayrılmadan doyasıya görelim birbirimizin yüzünü.

Görelim de o yeni baştan oluşta tanıyalım birbirimizi; çünkü böylesine bukalemunuz, böylesine renkten renge giriyoruz biz.

Yusuf'un yüzü bile, yaptıkları bir suç yüzünden havasına uyanlara bir kurt gibi göründü.

Bir gazez yüzünden o Şirin yüzlü Husrev'in güzelim yüzü gözden siliniverdi.

Onun şekli de bir değişti mi şu gözlerle nasıl tanırsın, nasıl bilirsin onu?

* Yarabbi, nasılsa öyle göster onu bana; Mustafâ, Tanrı'dan böyle diledi işte.

Kalk tercîe, geri kalanımı söyle, izinin tozunu iyi göster, iyice bir çizgi çek.

*

A yüzüne Ay'ın da, perinin de hasret çektiği güzel; kanat açtın, nereye uçuyorsun ki?

Hadi, bir geçer rehin bırak da sonra git; bizden kaçıp gidişin boşuna değil ya.

Dünya senin abıhayatınla sarhoş; halbuki sen şu yedi renkli taşın sarhoşusun, gönlün de arık mı arık.

Toprak nedir ki? Şu aydın gök kubbe bile senin yüzünden dönmede.

Vazgeçtim bundan, Allah için olsun, doğru söyle: Şu evden nereye çekiyor, götürüyorsun pılını pırtını?

İki dünyada da ancak senin işin gücün var; hangi işte güçtesin? Doğru söyle.

Sen söylemezsen gözlerin, o amberleşmiş fitneci gözlerin, tanıklıkta bulunur.

Şu daracık, şu küçücük altı kapılı yurttan, deniz gibi uçsuz bucaksız canın daraldı, değil mi?

Yüzlerce Kevser'in beyisin sen; şu acı suya nasıl olur da doymazsın?

Tanrı lûtfuyla göğe uçmak için, ayaklarında Ca'fer'in kanatları bitti.

Şâirin, padişah şâirlik etsin, artık o söylesin diye elini ağzına koydu işte.

Padişah, üçüncü bende kadar tercîi tamamla, ondan ötesi senin olsun deyip durmada.

*

A o bal dudaklarına meleklerin bile duduk kesildikleri güzelim benim; testiciyim ben, hem de

şekerkamışından testi örüyorum.

Fakat yoksulum; zekât vakti yakut dudaklarından zekât ver bana sen.

Hayırda ileri gidersin, hele şimdi tam hayır zamanı, namaz vakti.

İşte şimdicek ramazan geldi, kadir gecesi şimdi; bayram şimdi; o gece berat da senden gelip çattı.

Senin denizinin hevesiyle öylesine bir kıyım var ki binlerce Fırat ırmağıyla ıslanmaz.

Gönlüm çene topağının çukuruna hapsedilmiş; bu kuyudan, bu zindandan kurtulmak mı dilerim ben?

Bu kuyunun dibi gök kadar geniş; alanını da göz alamıyor.

Sen aşkın şeklisin, yâni şeklin yok; bu sayı, sıfatlardan meydana geliyor, zattan değil.

Gene de sen söyle; çünkü halkın sözleri, senin sözlerine karşı saçma sapan lâflardan ibaret.

Sen söyle a varlık satrancının padişahı; a bütün şahları mat olma evine tikan sultan.

Mademki üç tercî söyledim, hadi a kutlu güzel, sun şarabı da Arapça bitireyim bâri.

A güzellik Ay'ı, a karanlıkları gideren Ay; uluların kadehiyle doğ, cömertlik et, sun bize.

VII

Sağrağa da sen lütfedersin, kadehe de. Meclise de sen zevk verirsin, neşe bağışlarsın, meyhaneye de.

Mahmur nerkisi sarhoş edersin, sonra da o inci tanesi güzeli tutar, önüne çekersin.

Senin efendiler efendiliğinden başka şu deli divane gönüle kim sabır verebilir, kim karar bağışlayabilir?

Hele ey güneş, kılıç çek de şu yıkık bucağa bir ışık ver.

Zümrüdüanka'nın yurdu yatağı olan Kafdağı sensin; pervaneye benzeyen canın mumu sensin.

Her yana abıhayat kaynağını aç, akıt da o hikâyeyi, o masalı peşin bir hale getir artık.

(s. 270) A sâkî, sarhoş et de şu yabancı, kâfir bedeni işe güce sok.

Böylesine bir şeytanı râm edemezse ne oldu yâni o erce sağrağa?

Yüzlerce akli fikri başında gönlü alt ettiği halde, ne diye gönlüne korku gelir onun?

O fettan, o fitneci güzelin, bugün ta seher çağında erkenden kurulan meclisi ne de güzel.

O gözlerin yüzlerce ahdi bozdurur; o saçların yüzlerce tarağı sarhoş eder.

A güzel, bir solukcağız çık dama; çık da oynat Hannâne direğini.

* “Biz açtık” âyetini, o âyetteki işaretleri kilit söyler, anahtarın dişlerine.

Padişah der ki: Kulağıma girer mi bu sözler benim? Bâri ben de çocukça sözleri bırakayım artık.

VIII

Kendine gel; kapıdaki benim işte, aç kapıyı. Kapıyı kapamak, razılık alâmeti değildir.

Her zerrenin gönlünde bir saray var; fakat açmadıkça o kapı kapalı kalır sana.

* Tanyerini yarıp sabahları ağartan, seher çağının Rabbi olan Tanrı sensin; yüzlerce kapı açar da gel dersin.

Hayır, kapıdaki ben değilim, sensin. Yol ver, aç kendine kapıyı.

* Kibrit taşı, ateşe geldi de dedi ki: A dilber, çık dışarıya, gel kucağıma benim.

Şeklim şekline benzemez amma baştan başa senden ibaretim, görünüşüm bir perdedir âdeta.

Fakat bana ulaşır, kavuşursan görünüşte de sen olurum, içyüzde de sen; bu kavuşmayla şeklim yok olur gider.

Ateş de ona, çıktım dışarı dedi; kendi kendimden ne diye yüzümü örteceğim?

Hadi, benden duy da bildir bütün eşe dosta, yakınlara:

Dağ bile olsa ot gibi çek onu kendine; sana kehribarlık sıfatını verdim ben.

* Benim kehribarım dağı bile çeker; Hıra Dağı'nı yokluktan varlığa getiren ben değil miyim?

Baştan başa gönlünde ben varım; kendi gönlüne gel, merhaba.

Güzelim, gönüller kaparım; zaten gönlün mayası bizim denizimizden doğmuş.

Gölgeyi ister bir yerden bir yere götüreyim, ister götürmeyeyim; gölgem nasıl olur da benden ayrılır?

Fakat kavuşması meydana çıksın, arınma vakti görünsün diye ben tutar, onu yerinden ayırırım.

Ayırırım ki onun benden olduğunu bilsinler, ayırırım yaddan ayrılısın diye.

Yürü var, kalanını ondan dinle de sana ölümsüzlük diliyle söylesin.

IX

A mermer kaya; o güzel seni nasıl lâ'l haline getirdiyse, lâ'l dudakları da onu yaptı, o lûtufta bulundu bana.

Gülüp duran gül fidanı, canla, gönülle dedi ki: Sana verecek yaprağım var; gel gül bahçesine.

* Tanrı, dünyayı gamdan satın almadıysa ne diye "Satın almıştır" müjdesini verdi?

Tez evin damına çıkın; bütün dünya denk denk evin dibine yığılmış.

Şekerler döken devlet dedi ki: Şükür az değil, şikâyet neden öyleyse?

Benim de, benden başka herkesin de övüncü güzel, elinde sağrak, çıkageldi.

İçilmesi mubah olan şarap kadehi sunuldu; iç; yabancından, olaylardan bahsetmeyi boşla.

İlk sağrak, başında dönmeye başladı mı, akıl senin deliliğine secdeler eder.

Arş sırlarını yayma, açma; yeraltında doğan sözlerle fâş etme o sırları.

X

A ay yüzlü, bir gececik uyumasan ölümsüzlük defnesi yüz gösterir sana.

Geceleyin gayb âleminin güneşiyle kızışırsın; tutya, gözlerini açar.

Bu gece inat et de yastığa baş koyma; yatma da kutlulukların bağışlarını gör.

Bütün güzellerin cilvelendiği zaman, gecedir; fakat uyuyan duyamaz bunu, hadi, uyuma.

* İmranoğlu Mûsa, gördüğü nuru gece görmedi mi; geceleyin o ağaca doğru gitti de gel sesini duymadı mı?

Geceleyin on yıllık yoldan fazla yol aldı da baştan başa ışıklara boğulmuş bir ağaç gördü hani.

* Ahmed, geceleyin miraç etmedi mi? Burâk, onu geceleyin göklere götürmedi mi?

* Gündüz, geçim için; geceyse aşk için; hani, seni kötü göz görmesin diye.

Halk uyudu gitti; fakat âşıklar bütün gece Tanrı'yla söyleşmede.

* Tanrı, Davud'a dedi ki: Kim bizi sevmeye dâvasına girer de

Bütün gece uyursa yalandır dâvası; aşkı olana nereden uyku gelir?

Çünkü âşık, gönlünün derdini sevgilisine söylemek için yalnızlık ister.

Susuz, uyusa bile pek az uyur; susuz nerde, ağır uyku nerde?

Azıcık uyusa da rüyasında ya su görür, ya ırmak kıyısı, ya testi, yahut da saka.

Bütün gece Tanrı'dan ses gelip durur; kalk da a yoksul, ganimet say fırsatı.

Yoksa öldün de canın bedeninden ayrıldı mı, çok hasret çekersin.

Eşini alıp götürdüler de yeryüzü, ham bir halde kaldı mı, dikenden, ottan başka bir şey kalmaz.

Ben elden çıktım, geri kalanını sen oku; sarhoş oldum, elimin ayağımın farkında değilim ben.

XI

Çek beriye o şekerler yurdunu yurt edinen padişahı; o apaydın, güpgüzel inci tanesi dilberi;

O eşi, benzeri bulunmaz kutlu yüzlü padişahı; o deniz gönüllü sevgiliyi.

Çürümüş gitmiş ölüye bile can verir; yabancının gönlüne bile sevgi salar.

Her dikenin eteğini güllerle doldurur; deli divane kafaya akıllar verir.

İki günlük çocuğun aklına, akıllı fikirli erlerin gönüllerine bile gelmeyen şeyleri bağışlar.

Çocuk dediğin de kim? Sen, Hannâne direğinin hikâyesini inkâr mı ediyorsun yoksa?

Kadehi o döndürdü mü sarhoş olur gidersin, hattâ sarhoşlara da padişah kesilirsin.

Kendimden geçmişim, sarhoşum, aklım dağılıp gitmiş; yoksa masalı daha da güzel söyledim.

Herkesle beraber sen de dinle; bu eşsiz, bu tatlı masalı dinlemek gerek.

O yüz, Ay'ın bile gönlünü kırar geçirir. O saçlar yüzlerce tarağı kırar, döker.

O gözün, o büyücünün, o büyücüleri bile öldüren, kıran geçiren fettanın hikâyesini kim anlatabilir?

Neler olup bitecek; hepsini görür o göz; zaten kıyamete dek ne olacaksa hepsini önceden görür, bilir o.

* Sırrı söyleme, kendini acemi göster; o yüce hocayı hatırlasana.

XII

Bu kadar büyüklüğüyle, bu kadar yüceliğiyle gökyüzü, gene Tanrı'nın çevresinde değirmen gibi döner durur.

Sen de a can, böyle bir Kâbe'nin çevresinde dön; sen de a yoksul, böyle bir yemeğin etrafında dolan.

Mademki sarhoş oldun, elsiz-ayaksız kaldın, onun meydanında top gibi yuvarlan gitsin.

(s. 271) Şu satranç tahtasında yerden yere gidiyorsun amma atının, vezirinin de böyle bir padişahın çevresinde dönüp dolaşması gerek.

Padişahlık yüzüğünü parmağında çevir de hükmet, buyruk yürüt.

Gönlün çevresinde dönen kişi, dünyaya can kesilir, gönüller kapan bir güzel olur.

Gönül kesilen, âşık olan, pervaneye yoldaş olur; mumların çevresinde döner durur.

Çünkü bedeni topraktır, fakat gönlü ateşten; her cins kendi cinsine meyleder.

Her yıldız göğün etrafında döner; çünkü cins, cinsiyle safâ bulur.

Mıhladız nasıl demiri çekerse, yok olan kişi de yokluğa kapılır, yokluğun çevresinde döner.

Çünkü varlığın, onun önünde yoktur; göz şaşılıktan da yıkanır, arınır, yanlış görüşten de.

Sarhoş, Rabbimiz, bizi pislikten arıt diyor, sidiğiyle abdest alıyordu.

Tanrı da, önce pisliği bil, tanı; eğri büğrü, tersine dua olmaz;

Çünkü dua bir anahtardır; anahtar eğri olursa, kilidi açmana imkân yoktur dedi.

Ben sustum; selvi boylu güzelim seslendi; hepiniz de sıçrayın.

Tebriz'in padişahlar padişahı sultanım Şemseddin, ben ağzımı yumdum; gel, sen aç ağzını.

— **B** —

XIII

Gece savaşına giriştik mi, gece denizinden toz koparıyoruz biz.

Geceyi seyre dalan uykuyu istemez, uykudan kaçar.

Nice nurlu gönüller, nice tertemiz canlar, geceleyin kulluk eder. Tanrısına niyazda bulunur.

Gece, gayb güzelinin duvağıdır; gündüz nerden eş olacak geceye?

Gece, sence kapkara bir tenceredir; çünkü gece helvasından tatmadın ki.

Gece, işten, kazançtan elimi bağıladı; ta sehere dek benim elim, gecenin ayağı.

Yol uzun; tez o uzun yola at sürelim, gece alanında yol alalım.

Gündüz, kazanç zamanıdır, kâr vaktidir amma gece sevdasının bambaşka bir zevki var.

A Tebriz'in övüncü Şemseddin, sen gündüzün hasret çektiğı, gecenin dileyip özlediğı bir ersin.

— T —

XIV

Kimdir bu şehirde ayık olan; kimdir bu çağda bu yandan olmayan?

Kimdir Rûhü'l-Kudüs'ün soluğundan Meryem gibi gebe kalmayan?

Kimdir her an oltaya benzeyen o kıvrım kıvrım saçlara elli kere bağlanmayan?

Göğün yücesindeki mecliste hangi şarap, hangi güzel var ki burda, bu mecliste aşağı olmasın, bayağı görünmesin?

Şarap bırakmıyor ki, akıl boyuna söylensin dursun; kimsecikler de sonu gelmeyecek bunun demesin.

Can ona bağlandı amma topal kaldı; zaten canın burdan dışarıya sıçrayacak bir yeri de yok ki.

Şaşılacak şeyi gör, şaşılacak kişileri seyret; sen hiç hem var olan, hem de yok olan birini gördün mü?

Kolu kanadı padişah tarafından kırılmış kuş, uçar da uçar; şu gök kubbenin üstünde artık kırılmak yoktur ona.

Yok ol da şu sözden, şu dedikodudan kurtul; kimdir sözden kurtulan? Yok olan kişi.

XV

İşimiz gücümüz bu; bundan başka işimiz de yok, gücümüz de; âşıkız, aşkından utanmıyoruz.

Arslana benzeyen derdin bizi avlayalı, şu arslandan başka avımız yok bizim.

Şu denizin dibinde ne de güzel bir incisin; senin yüzünden dalga gibi kararımız yok.

Denizinin kıyısında oturup duruyoruz; kıyımız, kenarımız yok amma o kıyının sarhoşuyuz biz.

Karnımızı şarabına vakfettik; çünkü şarabın sersemlik vermiyor bize.

Senin şarabın gökten geliyor; her şıra sıkana minnetimiz yok.

Şarabın dağın bile kararını alıyor; oturamaklı değilsek, oynaksak ayıplama bizi.

Ordumuz, atlarımız yok amma gene de güneş gibi bütün dünyayı kaplamışız.

Kervanbaşımız, kervanımız yok amma Mısır'dan Rum ülkesine şeker çekip duruyoruz.

Dünyada başbuğluğumuz yok amma boş yere baş ağrımız, ağır yükümüz de yok.

Bulduğun mahallede ev tut bize; senin mahallenden vazgeçemiyoruz bir türlü.

Başımızı bile kaşıyamıyorsak şaşılmaz buna; şeker gibi senin gülünle karılmışız, birleşmişiz biz.

Dünyanın kutbusun; herkes sana yüz tutar; bizim de çevrende dolaşmaktan başka bir kârımız yok.

Benim yakınım, akrabam, aşktan doğandır; bundan daha güzel yakınımız, bundan daha âlâ soyumuz

sopumuz yok bizim.

İki dünyadan da üstün, iki dünyadan da değerli nedir? Aşk sırrı. Bundan daha iyi şehrimiz de yok, ülkemiz de.

Bundan böyle söz söylemezsek hoş gör; sevgilimiz yok. Sebebi de bu ancak.

XVI

Sinekler ne diye şekerine üşüşür; sinekleri kovan lâ havle nüktesi nerde?

Ezelde doğru, gerçek olan görüşten başka, bütün görüşler ona nisbetle doğru değildir; göremez onu.

* Bir ruh yürüt de aşağılık kişilerin atının yolunu kes; bizim yüzümüz bu padişahım; işvelen.

İşveler satmak, gönüller çalmak, cefalar etmek, düzenler düzmek sana yaraşır; yapsan da yeridir, yapmasan da.

Senden gelen taş, incidir, mücevherdir; senin cefa etmen yüzlerce vefadır.

Bulanık görüşlü, iki şekil gördü mü, arı duru, tertemiz bir şekil diye elbisesini yırtar, naralar atar.

Çünkü her düşünce bir hayali seçer, bir hayale kapılır; fakat onun hayaline âşık olanların meclisi apayrı bir meclistir.

Kâbe taşa, topaca tapanlarla doludur; sen bize yüz tut, biziz Tanrı kiblesi.

Bu kibleye karşı yoksul kesilenin gözünde Sencer de yoksuldur, padişah da.

Can, Tebriz'de Şemseddin'den başkasıyla ne bir rahata kavuşmuştur, ne yatmıştır, ne kalkmıştır.

XVII

Daha yakın gel, daha yakın; yüzün nurdan başka bir şey değil; kimdir aşkınla mahmur olmayan?

Yok, yok; yanlış söyledim; canlar canını istemedi beri gel de yoktur, arda git de yok; o uzak değildir ki.

Güneşin ışığı nereye vurmadı ki; ay kimin kucağına doğdu da o tanınmadı ki?

Düşüncedir düşünceye perde olan; bırak düşünceyi, o gizli değil ki.

A sineklerin vehmine bile yaklaşmayan şeker; a balarısından meydana gelmeyen bal.

Senin ay gibi yüzün meydandayken, bundan böyle gam yiyen, gussaya dalan kişinin özrü makbul olamaz.

Aşksız gönüle sahip olan, padişah bile olsa atlas kefene bürünmüş, mezara gömülmüş ölüden başka bir şey değildir.

Her inkâr edenin düşünce parıltısı, kör değilse Tanrı azabını görür elbet.

İhtiyar olsun, genç olsun, abıhayat içmiş kişiye ölüm kâr etmez; kolay değildir onun ölümü.

(s. 272) Ay da Tanrı'ya perde olmak ister, gün de; fakat aşk tanır, bilir ki o huri değildir.

A Şemseddin, Tebriz'in övücüsün sen; fakat sırlarını söylemeye izin yok.

XVIII

Gönül yuvasını gene güvercinler kapladı; eşelenmeye başladılar; gönlü bakra-baku sesi doldurdu.

Sarhoşların gürültüsü gökyüzüne ulaşınca, feleğin altın akbabası uçmadan kaldı.

Ay da oynamaya koyuldu, Müşteri de; çalgıcı Zühre'yse çalgıya çağnağa yeni baştan başladı.

Canları yaratan, balçıktan bir ayna yaptı da yüzüne tuttu.

Aynada yüzlerce şekil görüldü; fakat kendi şekli kolayca görünüyordu.

Gönlü olan onun ayağına kapandı; onun başına erişen minberin en üst basamağına çıktı.

Canlar harmanının ucu bucağı yok; fakat karıncacağımız ancak hor, hakir bir şeyceğiz elde etti.

Dünya seninle dolsa, kar gibi her yanı kaplasan, güneşin ışığı vurunca yok olur gidersin.

A kar, yok ol, baştan başa toprak kesil de bir bak, toprak ne de güzel bezenir.

Toprak gitgide öyle bir yere erer ki, parlaklığından iki dünya da parıl parıl parlar durur.

Yeter artık, dil artık işten kaldı; yeter artık; dünya söz söyler bir can haline geldi gitti.

XIX

Tanrı arslanı zincirini kırdı; can sâkîsi şişeyi kırdı, döktü.

Hırsız gönlüm sevgiliye tutuldu; sevgili, hırsızımın ellerini bağlamaya koyuldu.

Dün gece, ne geceydi ki gece yarısı yanağından şimşekler çakmaya başladı.

Aşkın şarap sundu, kebab verdi de akıl bir bucağa oturdu, sinekaldı.

Şarap sağrağı kahkahalar atmaya, badya kan ağlamaya başladı.

Şarap küpün gönlüne ok atınca gamın kolu kanadı kırıldı, sörpüdü gitti.

İhtiyar akıl senin şarap sunduğunu görünce sarhoşlarından el yudu.

Lûtfet, gönül çocuğuma süt ver; memenin başını aramaya başladı o.

Canım senin sütünle arslanları tutmaya başladı; nefsin köpekliğinden kurtuldu gitti.

Ölümsüz sâkî, cana şarap sununca can ölümsüz bir ömür elde etti, gelişip yetişmeye başladı.

Sırdan daha fazla bahsetme; çünkü sevgili bana doğru hiddetli hiddetli bakmaya koyuldu.

XX

Gönül kuşum gene uçmaya koyuldu; can dudu kuşu gene şekerkamışlığında yayılmaya başladı.
Benim deli divane, körkütük sarhoş devem gene akıl zincirini kırdı.
Ürkmek, çekinmek nedir bilmeyen o şarabın katreleri, başın, gözün üstünde koşuşmaya başladı.
Bakış, görüş arslanı gene Ashab-ı Kehf'in köpeğiyle kanımızı içmeye girişti.
Gene şu ırmakta su aktı; gene ırmak kıyısında yeşillikler bitmeye başladı.
Seher yeli gene bahçeye yeldi; güllere, gül bahçelerine esmeye koyuldu.
Aşk, bir ayıp yüzünden beni sattı; fakat gönlü yandı da gene almaya girişti.
Beni sürdü, kovdu; merhameti, tekrar çağırdı; bize doğru bir hoşça bakmaya başladı.
Düşmanım beni dostla görünce hasedinden elini dişlemeye koyuldu.
Gönül zamanenin hilesinden, düzeninden kaçtı; aşkın koltuğuna sığındı da emeklemeye başladı.
Gammaz kaş, işaretler ederek o göze doğru eğilmeye başladı.
Aşk, gönlü kendi yanına çağırdı da gönül bütün halktan kaçmaya girişti.
Halk sopaya benzer; görmeye başlayan her kör, elindeki sopayı atar gider.
Halk süttür sanki; yemek yemeye başlayan çocuk süte boş verir artık.
Can, doğan kuşudur âdeta; davulun çalınışını duydu mu padişahın bulunduğu tarafa uçar.
Yeter artık, sus; çünkü söz perdesi çevrene perde örmeye girişti.

XXI

Doğan kuşu kaza, ova pek güzel dedi; kaz da gecen hoş olsun dedi, burası daha hoş bana.
Başım hoş, başımı koyup yatayım; sen yol al, uçadur, senin başın hoş değil çünkü.
Durağım karanlık olsa da güzelim Yusuf orda oldukça hoştur.
Dost kuyu dibindeyse kuyu dibi hoştur, yücelerdeyse yüceler hoş.
Denizin dibinde, acı suyun ta içinde güzelim inciye aramak ne de hoştur, ne de güzel.
Feryat eden bülbülün gül bahçesinde olması iyidir, söz söyleyen dudunun şekerler çiğnemesi hoş.
* Meleklerle Rûh'un tespih edişlerinin parıltısıdır bu; bu eşi bulunmayan gök kubbe pek hoştur, pek.
Mademki Tanrı, gönlünü hırstan süpürdü, arıttı; yürü, bir gönül elde etmeye bak, eşsiz, tek gönül pek hoştur.

Mademki Tanrı, iş güç zahmetini giderdi senden; yürü, seyrana çık; seyir seyran hoştur.

Dünyayı seyretmek, bizi seyretmektir dedi; bizim yanımızda ol, bizim kucağımızda; bizimle oluştur, bizimle bulunuştur hoş olan.

Aynaya vuruş da hoştur, onu seyretmek de güzeldir amma o diri güzelin kendisini seyretmek, daha da hoştur.

Yüzün sararıp solması, kızıl benzin vuruşundandır; sen şu vuruştan geç; asıl hoş olan o al al yüzdür.

Zerrelerin elsiz-ayaksız, güzelim bir oyuna dalıp oynayışları Tanrı ışığındandır ancak.

Yerin ta altından göğün yücelerine dek, şu güzelim oyuna bak da aklını başına devşir.

Zerre oldun ya, tekrar gidip de dağ kesilme; sabret, vefalı ol; vefalı oluş pek hoştur.

Yeter, sus; sen de göz gibi gör, fakat söyleme; baş gözünü arama; gören can gözüdür güzel olan göz.

Tebriz'in övüncü padişahım Şemseddin herkesle kutludur, fakat tek başına odur hoş olan, odur güzel olan.

XXII

Kalk, bugün dünya bizim; can da, cihan da bizim sâkîmiz, bizim konuğumuz.

Bizim Süleyman'ımızın ışığının debdebesi, devin de gözünde, gönlünde, perinin de.

Rüstem-i Destan da, onun gibi binlercesi de bizim masalımızın kuludur, bizim masalımıza karşı bir oyuncaktır ancak.

Mısır'ımıza bu yücelik yetmez mi; yetmez mi bu yücelik Mısır'ımıza? Yusuf-ı Ken'an padişah orda.

Kalk, lûtfuyla, keremiyle cana da, cihana da buyruk yürüten, bugün buyruğumuza uymuş bizim.

Zühre de neşemizle tef çalmada, Ay da; can bülbülüyse gül bahçemize dalmış, sarhoş olmuş gitmiş.

Rızk kâseleri birbiri ardınca gelmede; devlet kesesi sandığımızda bizim.

Padişahlık bağışlayan padişah, neşemizi, çalgımızı düzüp koşuyor; peri yüzlü sevgili, perimizi çağırıyor.

Topla çevgenin övündüğü o padişah, şükürler olsun ki meydanımızda.

(s. 273) O canla gönül ülkesinin padişahı darmadağın gönlümüzde, darmadağın canımızda.

Canın bir bucağında sinip susan da kim? Söyle ona, şekerkamışlığıımız armağan ona.

Cennette bir Ay olan cennet kapıcısı Rıdvan, bizim Rıdvan'ımızın gönül razılığına karşı esrimiş, kendinden geçmiş.

Her yana tuzlar saçmış da gizlenmiş; bizim ömrümüzün tadı tuzu o, bizim tuzlamız o.

O bir bucağa çekilmiş, dünyaysa onun sarhoşu; odur bizim Hızır'ımız, odur bizim abıhayatımız.

Tenceredeki tuz gibi, bedendeki can gibi, herkesten, her şeyden adamakıllı görünmede, hal böyleyken gene de gizlenmede.

Görünen o değil, her şey ondan ibaret zaten; o bizim oldu mu da herkes, her şey biziz, bizden ibaret.

Bundan fazla delil gösterme, bürhandan bahsetme; çünkü bizim delilimiz, bürhanımız, sükût âleminde, o âlemde görünür.

XXIII

Sabır bir hastalık aynasıdır, gamlar yemeye âşık bir aynadır bence.

Dert olmadıkça sabırlı kişinin gönlü aydın mıdır, karanlık mı, görünmez.

Ayna arayış, yüzümde bir ayıp, bir çirkinlik, kabalık yoktur demektir, güzellik alâmetidir.

Hattâ ayna arayan kişide bir kabalık, bir çirkinlik olsa bile iğretidir, ilaçla geçer gider, harareten meydana gelmiş bir şeydir.

Zahmet, meşakkat aynası Firavun'dan uzaktır; çünkü onun yüzü kapkaradır, isli paslıdır.

Binlerce çocuğun başını kesti; Tanrı saklasın, baş ağrısı adamdan adama geçer bir hastalıktır.

Fakat ben o kapıyı tamamıyla kapamışımdır; çünkü benim buyruğum yürür, padişahlığım sayılır durur.

Kaza ve kader, bu sözü duydu da dedi ki: Başına, bıyığına gülme, ululanıp durma; bu yüce kalem, bir tek zorlu, sınıkları onarır kişinin kalemi.

Bugün kör ol, çünkü Mûsa geldi çattı; elinde kahredici bir hançer var.

Onun önünde boğazını kestir, hiç başını sallama; bu zaman hile yapmak, düzen kurmak zamanı değil.

Boyların zulümle başlarını yardım amma bundan sonra da onlara devlet nasip ettin, ölümsüzlük verdin onlara.

Gönüllerine, gözlerine diken batırdın; şu nefesinse onları gül bahçesine çevirmede; şimdiki nöbet de bu.

Bana zehirler yutturdun; fakat şimdi onlara şeker yağdırmamın, lûtuflar etmemin tam çağı.

Senden öylesine şarap içtiler, öylesine sarhoş oldular, kendilerinden geçtiler ki kıyamete dek şaraba düşerler, mahmurluk sökerler.

Yoksulların tenceresini kaynatan odun zalimdir; yemeği pişiren, ateştir ancak.

Söylemeyeyim, çünkü soluğumu kesti; artık susmak, örtmek çağı.

Sen sus da herkesten gizli olan sözleri dost söylesin artık.

XXIV

* A sarhoş bir halde vakitsiz kalkan, şarapla sarhoşsun, hem de Elest şarabıyla.

Aşk, seni kadeh gibi elimizden aldı da eliyle bağına bastı, başına dikti gitti.

Elin kolun Tanrı yayını buldu mu buldu; okun göğü aştı mı aştı.

Tanrı hazinesinin malı olan her inci, her mücevher, senin o iki lâ'l dudağında var mı var.

İstemiyorduk amma aşkın âleme yayıldı; bağı kopardı da sıçradı mı sıçradı.

Hani gece yarısı, dilimin ucuyla hafif hafif söylediğim o sır yok mu, yayıldı gitti.

Kurt tahtayı kemirir, gene tahtada meydana gelir ya; aşk da benden meydana geldi, gelişti, sonra da tuttu, beni yaraladı, beni.

XXV

Kızıl gül gibi elden ele dolaş; şaraba benziyorsun, halk seninle sarhoş mu sarhoş.

Elin kolun Tanrı yayını buldu mu buldu; okun göğü aştı mı aştı. [2]

Kıskançlığın, git dedi, yol yok; merhametin, gel dedi, var, var.

Lûtfun bir denizdir, balığı benim; fakat kıskançlığın beni olta haline getirdi, olta haline.

Oltanla yaralanmış mı yaralanmışım; fakat gam bile yemem; melhemini yaralıları arayıp duruyor.

A bana soluğumdan da yakın olan, senin tapında ancak hafif hafif soluk alırım, yavaş yavaş konuşurum.

Yusuf tektir, kurtsa yüzlerce; fakat Yakub lûtfetti, duasıyla Yusuf kurtuldu gitti.

Bu şehirde sarhoş, pervasız dolaşır durur; padişahımız hırsızın yolunu da kesti, bekçinin yolunu da.

XXVI

Elinde hançer, başımı kesmeye çıkageldin; fakat beni bundan daha güzel bir şekilde de öldürebilirsin.

Gül yaprağı bile senin lûtfunla o yumuşaklığı bulmuşken, neden diken gibi sertsin sen?

A güneş, bana kılıç vurdun da kılıcınla belim, sırtım kızıştı.

Kılıç da perdedir, bırak perdeyi; yüzüme hızlıca bir iki yumruk at.

Birisi, komşusunun karısını nasıl boşadığını anlatırken kendi karısına boş ol, hoş dedi. [3]

Karısı, neden boş oluyormuşum deyince de o kahpeye cevap verirken a çirkin yerine a çürkün dedi. [4]

Zaten maksadı boşamaktı; çünkü o, yılan gibi iplerle bağlıydı, hışıl hışıl hışlayıp duruyordu.

* Malı da ateşe ver, bağları da; hepsini yak, yandır da Zertüşt'ün ateşinden kurtul.

Yeter, az söyle, az yaz; baş yazısı olarak can defteri yeter sana.

XXVII

Kimdir senin isteğine, buyruğuna kul köle kesilmeyen; kimdir yüzünü görüp de sarhoş olmayan?

Bir derde düşmüşü göster ki senin korkundan düşmüş olmasın; yahut bir neşeyi göster ki senin ümidinle meydana gelmesin.

Elini yummuş bir nekesi göster ki sen yumdurmuş olmayasın elini; bir kerem sahibini göster ki senin verginle ihsanda bulunmasın.

Nerde bir lâ'l dudak ki senin madeninden değil; nerde bir ulu ki senin yoksulun değil.

Vasıfların canlara bitişmiş; bir tek damar bile yok ki senin emrinle atmasın.

İki dünya, iki ele benzer, sense cansın sanki; el ne verir ki o senin cömertliğinden, senin ihsanından olmasın?

Kimin gözü şu varlık bahçesinde senin havandan başka bir yelle oynayan bir çiçek görmüş?

Gaflete dalan, halkın cevrinden, cefasından ağlar, inler; halbuki halk ancak senin sopana benzer.

Bütün bu sopalar senin yüzünden oynar durur; her biri de ancak senin verdiği derttir, senin verdiği derman.

Öğretmen, çocuğa sopa çeker ya, kimdir o; kimdir senin kazana, senin kaderine bağlı olmayan?

Sopa köpekler gibi incitir seni; fakat köpeklerin başında senin verdiği cezayı anlayacak akıl nerde?

Bedene gelip çatan belâyı savuşturmak, halkın incitmesinden kurtulmak, ancak sana yalvarmakla mümkündür, ancak seni övmekle.

Şu sopayı kırsan da sopası az değil ki; iki üç sopayı ortadan kaldırmakla kurtulamazsın sen.

* Balığa arkadaş olan, ümmetin derdinden kaçtı amma senin yerin olmayan nereye can atabildi ki?

Yeter, sus; Yunus'un uğradığı dertten kork; kaza ve kadere karşı durmak, ayak diremeye kalkışmak, haddin değil senin.

XXVIII

“Tercî-i Bend”

(s. 274) Benim işime gücüme koyulmamış birisi mi var? Sevgilinin yoluna can vermeyen kim?

Başım gibi sarhoş olmayan bir baş mı var? Gönlüm gibi ağlayıp inlemeyen bir gönül mü var?

Bütün dünyayı döndüm dolaştım; yabancı aradım; sonunda iyiden iyiye anladım ki yabancı yok.

Dünya işlerinin hepsi de birbirine aykırı; fakat bütün işler de ancak bir tek iş.

Gönül alan sevgili yok diye şikâyet edeni bil ki gönüle gark olmuştur da hâlâ gönlü arayıp durmadadır.

Müşterilerin hepsi de bir tek müşteridir; bu pazardan kurtulmuş bir tek kişi bile yoktur.

Gül bahçesinin aslını gören iyice anlar ki orda bir tek diken bile yok.

Buzdan bir küp vardı, içi de suyla doluydu; küp eridi, hepsi de su oldu; küpten bir iz bile yok.

Bütün dünya, parçalanmasına imkân olmayan bir tümmüş; dünya çenginde bir tek telden başka tel yokmuş.

Şu sayı, şu aykırılık vesvesesi, bir aldaticının aldatışından, bir düzencinin düzeninden başka bir şey değil.

Bu sözde de bir aykırılık, bir zıt hüküm var; fakat dilin sözü, ancak bir pergel.

Güç yetişle güç yetmeyiş bir zaten; bence söz söylemeye bile güç kuvvet yok.

Mademki sarhoş oldun, buraya baş koy, gitme burdan; çünkü burası güllük gülistanlık; düz bir yol değil.

Bir başka hırsız gelir çatar da kemerini çalar sonra; senden başka yankesici yok sanma.

Gönül noktasına sayı yok; fakat eğri büğrü görünüyor; ancak bu görünüş gözdendir, yüzden değil. [\[5\]](#)

Mademki istenenden berat geldi, ferman ulaştı; artık gözünden sıfatlar gizlendi, kayboldu gitti.

*

Bir kere daha güzeller Yusuf'u geldi çattı; bir kere daha Zelîhâ gibi yüzlercesinin zincirini çekti.

* O tezgâhı görünce Ay bile elbisesini yırtar; gök bile “Daha yok mu” diye nara atar.

Bütün dünya bir tuzla olmuştur; temizle leşin bir olması için âlem bir tuzlaya dönmüştür.

Bir kere daha akıl, kalemleri kırmıştır; bir kere daha aşk, yakasını yırtmıştır.

Zelîhâ kimseciklerin yapmadığını yapmış, efendiliğini satmıştır da bir kulu satın almıştır.

Sarhoş oldun, öpücükler vermen gerek; o dudağa öpücük ver; şarap içmiştir o dudak.

Pek hoşsun, pek güzel; kem gözler irak olsun; ne mutlu o göze ki yüzünü gördü senin.

Fakat yüzünü görmek, pek nadir olan şey; ne mutlu adını duyan kulağa.

Kadehinin parlaklığı âlemi kapladı; kıyamet sabahının gürültüsü koptu.

İlaç için olsun, akli bulamazlar artık; akıl bu şaşkınlıkla görünmez oldu gitti. [\[6\]](#)

Savaş erinin yayından fırlayan ok amaca doğru gider, dönüp geri gelmez bir daha.

Can hüthütü kafesten sışradı mı, aşkla ta yüce Arş'a dek uçar gider.

Can, kılıcını, kefenini alır, kayserin yanına, yüce, sağlam köşke doğru gider.

Gönül can sıkın her düşünceden kurtulmuş; ayağa batın her dikenden halâs olmuş.

Gök onun yüzünden çark urup dönmeye koyulmuş; Ay ona, senin yüzünden her yarınımız, binlerce bayram diyor.

Tercî bendi bitti, yüreğim oynuyor; fakat güzelim, söz söylemeye güç kuvvet veriyor bana.

*

Bu kadehi içti mi, bir kadeh daha sunarım ona; gene iki tane bile ayık bırakmam ben.

Onu, altın döktüm de yokluk âleminden satın aldım; şarapsız, yemeksiz bırakır mıyım hiç?

Bedava şerbetler sunarım, sütler veririm; fakat üzüm gibi sıkmam onu.

Kendi başım gibi öperim, kendi başım gibi başını kaşır dururum.

Benim canımdır, benim canımın ferahlığıdır; düşman saymam, yabancı bilmem onu.

Sevgimden, aşkımdan dolayı küstahça sözlerine bile bakmazken nasıl döverim onu?

Dört tabiatın ayak kıpırtıları kaçsa gitse bile, dördünün karşılığında ben varım, dördünün de yerineyim ben.

Yolculukta dostuyum, kılavuzuyum onun; seher çağında sâkîsi, şarapçısı.

Altına, gümüşe ait saçma sapan sözler de nedir? Keremimle, lütfumla çuvallar dolusu altınım ona ben.

O tutulur kalır; fakat bunu ona, ben tutulmuşum, sen söyle desin diye yaparım.

Söz söylemez, ağzını yumarsa sözü ben olurum, tercümanı ben kesilirim.

Usanır da gönlü daralır, hararetlenirse yellerim onu, yelpazelerim ben.

Gayb âlemine bakmak isterse aynası olurum, göz, yüz kesilirim ona.

* Ebû Türâb gibi yere yüz korsa bütün yeryüzünü ona lâlelik, güllük gülistanlık ederim.

Canlar bahçesine giderse ona yasemin olurum, yeşillik kesilirim, gül bahçesine dönerim.

A benim canım, tercîe nöbet geldi; a benim inciler saçın denizim, dalgalan.

*

Seher oldu, a sâkîmiz, iç, iç; a yüzünden gönlümüz dalgalandıkça dalgalanan güzelimiz bizim.

Kızıl şarabın kaplana benziyor; gam kurdu onun elinde bir fare mi bir fare.

(s. 275) Beyin bağlarına, dimağ köşklerine çıktı mı, akıl baş aşağı damdan düşer gider.

Aklın kulağını tutar da kendine doğru çekerse, akıl, acısından vay kulağım, kulağım der.

Sevgili ona, kalk der, cana secde et, şu şarap saçan ay yüzlünün ayağına kapan.

Akıl der ki: Kim geldi, görmedim onu; uyuyordun dün gece der, uyuyordun dün gece.

Sevgilinin yuyup arıtmasından bir koku bile almamak için, âşık onun yanına körkütük sarhoş gelir.

Aşk gayb âleminde naralar atar durur; fakat o kükreyişi hayvan duymaz.

Şehir eşeklerin, öküzlerin sesleriyle dolar; yırtıcı hayvanlarsa dağ başlarında bağırlarlar.

Türk şu tek kadehi içti mi, ata biner; ikinci kadeh at sürmek, at koşturmak içindir.^[7]

Zevâlsiz şarapla doldun mu, hiçbir kadehi boş göremezsin, hiçbir kadehi.^[8]

Bütün cansızlar sana selâm verirler, kendin gibi, sen gibi hepsi de sana sır söylerler.

Can sevgiyle seni kucağına aldı mı, karşında bütün şekiller canlanır.

Çağı geldi; çark urayım, oynayayım; aşk da yüzünü örtmeden gazel okusun.

Kızıl gül gibi o ata binsin; bütün çiçekler de askerler gibi peşinden yürüsün.

Meze getir, karşıma otur a yüzü mum gibi olan, şarabı ateş kesilen dilber.

XXIX

Gene sarhoş bir halde meyhaneye ulaştık; gene yüceden de kurtulduk, aşağıdan da.

Bütün sarhoşlar güzel, hepsi de oyuna dalmış; a güzeller, el çırpın, el çırpın.

Saçın olta saldı mı, deniz de sarhoş olur, denizdeki bütün balıklar da.

Meyhanem altüst oldu benim; küp baş aşağı geldi, sürahi kırıldı, döküldü.

Meyhane pîri, bu coşkunluğu görünce dama çıktı, damdan atladı.

Bir şaraptan esridi ki o şarap varı yok eder, yoku var.

Şişeyi kırdı, her yana saçtı parçalarını, nice iş erlerinin ayaklarını yaraladı.

Başını ayağından fark eden nerde? Sarhoş olmuş, Elest mahallesinde yıkılakalmış.

Şaraba tapanların hepsi de işrette, neşe âleminde; a tenine tapan ten-teniten sesini duy.

— D —

XXX

Birisi dedi ki: Hoca Senâî öldü. Böylesine bir hocanın ölümü öyle küçük bir iş değil.

Saman çöpü değildi ki o, bir yelle uçversin; su değildi ki o, kış gelsin de donsun.

Tarak değildi ki o, bir saç teli yüzünden kırılıversin; tohum değildi ki o, yer onu sıkısın, bitirmesin.

Şu toprak yurdunda bir altın definesiydi o; iki dünyayı bir arpa tanesine satardı çünkü o.

Toprak bedeni toprağa fırlattı, attı; canla aklı göklere çekti, götürdü o.

Halkın bilmediği ikinci canı, halkı yanıltmak için söylüyoruz hani, sevgiliye ısmarladı gitti.

Arı duru şarap tortulanmıştı; küpün ağzına doğru çıktı, dibe çöken tortudan ayrıldı.

Azizim; hani bir Marâgalı, bir Reyli, Rum ülkesinden biri, bir de Kürt yolda buluşurlar, yolculuğa düşerler.

Derken her biri kendi evine döner gider; atlas alelâde kumaşla bir olur mu hiç?

* Nokta gibi sus, yoksa padişah, adını söz söyleme defterinden kazır gider.

XXXI

Birisi dedi ki: Hoca Senâî öldü; böylesine bir hocanın ölümü öyle küçük bir iş değil.

Topraktan meydana gelen kalıbı toprağa geri verdi; tabiattan meydana gelen canıysa göğe teslim etti.

Bir aya benzeyen varlığı tozdan topraktan kurtuldu; yaşayış suyu bulanıklıktan arındı.

Güneş ışığı bedenden ayrıldı; güneşten ayrılan her şey de dondu, buz kesildi.

Halis üzüm meyhaneye gitti; çünkü ecel beden salkımını sıktı.

Baştan başa can, güneş kesildi gitti; can kesileni ölü saymak doğru olamaz.

Özün pek güzeldir, olsa olsa deridir ölen; öz ölmez, olsa olsa dost alır, götürür onu.

Deriyi bırak da öze el at; yahut da Türk'le Kürt'ün hikâyesini dinle:

Kürt, Türk'ün dağarcığını çalmak için hırka giydi, saçını, bıyığını yölüttü hani.

XXXII

Gönül mülkünden can ordusu geldi; hem apaçık, hem gipgizli ordu, geldi çattı.

Can yolundan, elbise yırtanlar geldi de o yüzden sabır elbisem yırtıldı benim.

Can gelinleri arşafklarını attılar da dünya padişahını aramaya geldiler.

Güzelim bir sel gibi mekânsızlık yurdundan oynaya güle mekân yurduna ulaştılar.

Gönlün şekli, şekilleri kırdı geçirdi; perde altındakiler yurdu elde etmeye geldiler.

Açık olanlar gizli, gizli olanlarsa apaçık geldi çattı.

Bir izi, bir eseri olanın ne bir izi kaldı, ne bir eseri; izi, eseri olmayanınsa izi, eseri belirdi de

geldi.

XXXIII

Her şeyi yetiştirip geliştiren ezelî nurdan, sana fazlasıyla vermişler.

Güneş gibi her şeye bir hoşça bak; hepsi de donmuş, bak da eriyip gitsinler.

A ilkbahar, ağaçlar deli kıştan solmuş sararmış, onlara bir bak hele.

Dudağını aç da İsa duasını oku; çünkü varlıklar cefa Deccâl'ı yüzünden ölmüşler.

Bugün herkesin mahmurluğunu gider; çünkü herkes senin şarabından bir kerecik tatmış.

Bütün bunlar yokluk zehrini içmişler; ölümsüz yaşayış panzehirini ver.

Seher gibi gece perdesini yırt; çünkü hepsi de iki yüz perde altında gizlenmiş kalmış.

Sus, yeter artık, yüz dilli olma; çünkü bir tek kulak bile getirmediler.

XXXIV

Bir gül dalısın; bahçe senin yüzünden yemyeşil, neşe içinde; şu oyunda sana eş olabilecek, yel ancak.

Yel, Cibril'e benziyor, sense Meryem'sin sanki; gül yüzlü İsa, işte şu ikisinden doğdu.

İkinizin de oyunu, ölümsüzlüğün anahtarı; şu oyuna bol bol rahmetler olsun.

Soyunuzun taht kurduğu yer, aklın başköşesi; tahtsa Keykubad'ın yeri.

Her dalın meyvesi mideye gider; çünkü oluş, bozuluş âleminden bitmiş, yetişmiştir.

(s. 276) Fakat bizim nimetimiz var edenden gelir; onun için de yemeğe, uykuya karışmaz.

Her kavmin rızkı bir başka bağdandır; a vergisi bol sevgili; sofran pek büyük senin.

Baht kısmeti; yürü, bahtı ara; baht pılıdan pırtıdan yeğdir; haraç mezat, haraç mezat.

Yeter; çünkü doğuşları doğurtan o nurun yardımından gönüle bir esintidir geldi.

XXXV

Âşıklardan kaçan, bir kere daha pişman olur hocam.

Abıhayat kaynağına yönelen cana ne mutlu.

Senin testini taşıyan kişi, sonucu, padişahın işret haremine girer.

Senin yüzünden denize dönse, umman kesilse gene de insanın anlayışı, dardır, dar.

Yürü, bir gönül ehlinin gönlünde yer tut; katre bile denizde inci olur, mercan kesilir.

Her zerrenin oynayışı, kendi aslıyladır; kim kime meylederse o olur gider.

Yüz yıllık kâfir bile seni görse secdeye kapanır; hemencecik Müslüman olur.

Meylediş, heves ediş çekişiyle canla gönül, dilberin sıfatına bürünür, sevgiliye döner.

Âşıkın yolundaki sivri diken bile, sonucu, güllük gülistanlık olur.

Sözü kapat, aklını başına devşir; yoksa gönlün darmadağın olur gider.

XXXVI

Kemendin gönlümü çekeli, Yusuf'um kuyudan çıktı, ovaya koştu.

Yusuf gibi beni kuyuya atan yok mu, gene feryadıma o yetişti benim.

Lûtuf ipini şu kuyuya salınca gönül bahçesinde güller, nesrinler bitti.

Kayserin bile, köşkünden o kuyuya gönlü aktı; çünkü kuyu cennete döndü, güzelim bir köşk kesildi.

A kuyu dedim, ne oldu o karanlığın? Dedi ki: Güneş bana baktı.

Ne donmuşsa ısındı şimdi; aşk kuru bu, kırağı bırakır mı hiç?

Rum kayseridir bu, Zencilere saldırdı; o öylesine bir er ki kâfir oğlanı ona, eşsiz, tek er demiştir.

* Cehenneme vuran, gönül ışığıydı; o ışıkla doldu da açılıp saçıldı; daha yok mu demeye koyuldu.

Cehennem ona dedi ki: Can bağışla bana, öylesine bir can ki Tanrı'dan her kesileni sömürüp yutayım.

A lûtuf denizi, geç şu ateşin üstünden; yoksa öldüm, ıssım soğudu, dondum gitti.

O da, ey ateş dedi; kavmimi tez ver bana; onları Tanrı seçti.

Ateş, birer birer hepsini onun eline verdi de ateşin dedi, nurumdan kurtuldu.

Tebriz'den Şemseddin'in yüzü parladı, ışıldı; dünya ışığının anahtarı zaten güneştir.

XXXVII

Dostun cefa çekici olması iyidir; ödağacının ateşte bulunması yeğdir.

Cefa kadehini içmek, pek güçtür, pek zordur; fakat dostun elinden gelirse hoştur.

Keremle, lûtufla nakışlanmış kadehle zehir bile sunulsa içmeye bak.

Altında ateş varmış; gam yeme. Aşk Halil'dir, çıkar onu ortaya.

Ateş Halil'e karşı soğur; güzelim söğüt ağacı gül, yasemin kesilir.

Onun çevgenine karşı bir top ol da gökyüzü ayağının altına serilsin.

Çevgenin vuruşlarıyla gama düşse, vurulup o yana bu yana yuvarlansa bile top gene de oynar durur.

Hasılı, meydanın birincisidir, her ay parçası atlının kıblesidir o.

Tamamıyla yonuldu, yuvarlandı mı, yonulma derdinden kurtulur gider.

Darmadağın bir hale gelen, iki dünyada darmadağın olsa aldırış bile etmez, emindir.

Tebriz'in övüncü Şemseddin; senin doğun, ne beş duygudadır, ne altı yönde.

XXXVIII

Gül kızıl elbiseler giyinir ya, ben bilirim nerden giyindiğini.

Söğüt yaya olarak saf düzer ya, kaza ve kader ne takdir etmişse onu yapar ancak.

Süsen kılıçla, yasemin siperle... her biri savaş tekbirini getirir.

Yoksul bülbüle o gül neler eder ah; âciz bülbül neler çeker, neler.

Bahçe gelinlerinin her biri, o gül bize işaret ediyor der.

Bülbülse gül der, bu başsız-ayaksız için cilveleniyor.

Çınar ağlaya inleye el kaldırmıştır; ne dua ediyor, söyleyeyim sana.

Goncanın başucunda şikâyet eden kim, menekşenin boynunu iki büküm bükün kim, anlatayım sana.

Güz mevsimi birçok cefalar etti amma seyret de gör, bahar ne vefalar etmede.

Güz mevsiminin yağmalayıp götürdüğü her şeyi bahar mevsimi bir bir vermede.

Gülü de, bülbülü de, bahçe güzellerini de anış bahanedir; neden yapıyorlar, niçin işliyorlar?

Aşk gayreti bu; yoksa dil, Tanrı inayetlerini nasıl anlatabilir?

Tebriz'in de, dünyanın da övüncü Şemseddin, gene hatırınıza riayet etmede sizin.

XXXIX

* Yusuf'un gömleği, Yusuf'un kokusu geliyor; bu ikisinin ardından da kendisi gelecek.

Lâ'î renkli şarabın kokusu muştuluk vermede; ardımdan kadeh geliyor, şarap kabağı geliyor.

Ben Tanrı'yım diyen nefsin Mansûr oldu; Tanrı nuru kat kat geliyor ona.

Taşlanmaktan denize hiçbir ziyan gelmez; belâ taşları testiye geliyor fakat.

Gönlün ötesinde abıhayat var; dereyi kaz, dereye su geliyor.

Ateşli bedene su serp; şu toprakta yel, ordan esip gelmede.

Aşkla akıl, evin içinde savaşıp durmada; gürültü her an mahalleye dek geliyor.

Âşık, varından yoğundan ne verirse sonucu hepsi de ona gelir.

Gelin, kocasından birçok şeyler alır, götürür amma kendisi de, çeyizi de sonunda kocasına gelmez mi?

Gökten yemek mi istedin; kalk öyleyse, kendinden el yıka; geliyor yemek.

Muştuluk ver ey aşk; Tebriz'den, Şemseddin'den yeni bir âyet geliyor.

XL

Seher çağı senin yüzünü görmek, bak da gör, nasıl da derdimi yatıştırdı gitti.

Âşıkların gönüllerine ne çeşit bir ateş saldı; sırlara ne biçim bir haber ulaştırdı.

Lûtfetti, kerem buyurdu da beni yanına çağırdı; canıma olgun mu olgun bir şarap sundu.

O şarabın sâfını canlar içti; bulaşık kâseyi de bedenlere verdi.

(s. 277) O şarabın arılığını duruluğunu canlarda ara; çünkü bedenlere ancak bu adı taktı o.

Sana gönül tuzağı Tebriz'dedir; biteviye rahmeti o tuzakta ara.

XLI

Ah, o aydın mumda ne vardı ki gönüle ateş saldı, gönlü kaptı gitti.

A gönlüme ateş salan; yandım ey dost, gel, çabuk çabuk.

Gönlün şekli, yaratık şekli değildir; gönlün yüzünden Tanrı cemali yüz göstermiştir.

Onun şekerinden başka bir çare yok bana; onun dudağından başka bir şey fayda vermez bana.

Hatırla, hani bir seher çağı şu gönlüm saçının bir bağını çözmüştü.

Hani canım ilkönce seni görmüştü de senin canından bir söz işitmişti.

Gönlüm senin kaynağından su içince gark oldu gitti, beni sel götürdü, sel.

XLII

Senin aşk ateşin kılavuz oldu da dün gece gönlüm gönüller aydınlatan sevgiliyi buldu.

Dün gece benimle konuştu sevgili, sıcak soluğuyla ciğerimi yaktı benim.

Artık onun soluğuna, onun düzenine karşı ne diyebilirim ben? Zaten o, hilede herkesten üstün, herkesten yaman.

Şu gönlüm böndü, hile, düzen nedir bilmiyordu; hilelerini gördü de kötülükler öğrendi.

Dünyada şehvetten meydana gelen her çeşit zevk, peynir gibi her uyuya dert olur gider.^[9]

Ah, dün gece hep bu vaadle geçti; öpücük vereceğim, öpücük vereceğim dedi durdu; sonucu sabah oldu gitti.

Çıplak sevgili, elbiseye meyletti de akıl bir kere daha kemer dikmeye koyuldu.

XLIII

Aşk beni herkesin içinden seçti; geldi de sarhoşça yanağımı ısırırverdi.

Şükürler olsun ki o Ca'ferî altın madeninden yüzüme eşsiz, örneksiz bir çakı yarası geldi.

Başımda bir ululanma havası varsa gene onun bana üfürdüğü soluktandır.

Gözlerimi Ay haline getirdi de gök kubbe, yüzüme bir gök duvak çekti.

Şarap pek bol, fakat bir tek kadeh bile yok; öpüş birbiri üstüne, fakat dudak görünmüyor.

A kâfirlik gecesi, senin Ay'ınla din günü kesilen; a soluğuyla Yezîd bile Bâyezîd'e dönen,

* Nerde köpek nefis; tut ki bütün dünya nefis kesilmiş; denizin dudağı nerden murdar olacak köpek yüzünden?

Tanrı kilidi bundan önce çok kan döktü; fakat artık anahtar geldi, biz onun kanını dökelim.

Kutlu kişiyle şehit olan kişi, aynı dereceye ulaşsın diye, can kutlulukla nefsi öldürür gider.

Beden köpeğinin köpeklilerinden kurtulsa bile, hiçbir av o avcıdan kurtulamaz.

A bunamış ihtiyarı yeni baştan gençleştiren, sevgilinin yüzünden, binlerce kurumuş, kadid olmuş beden terütaze bir hale geldi.

A ölmüş gitmiş kişinin bedeni, mezardan çık; yüce Arş'tan Sûr üfürdüler.

Sus da susanların davulunu dinle; Tanrı yeni bir ömürle güç kuvvet versin sana. [\[10\]](#)

XLIV

Dün gece dövüşken gönül, kiminle kavgaya girişmişti; kimin yumruğu gözünü gömgök etmişti?

O doymak bilmez gönül, şarabın aşkıyla başkalarından tam yedi kadeh fazla içmişti.

Sarhoş olmuştu; mahallenin başında, uykumu kimler çaldı diye ellerini çırparak yıkılakalmıştı.

Şu bekçi gelmiş de elbisesini almıştı; derken öbürü gelmiş, kemerini çözmüştü.

Derken bir çeng çalan gelmiş, telleri bir okşamıştı; o argacı arışı olmayan, o eni boyu bulunmayan gönül, belinlemiş, uykudan uyanıp sıçramıştı.

Elbisenin gittiğini görünce sarhoşluğu kalmamıştı; ziyarı görmüştü, kâr sevdasından vazgeçmişti.

Sâkî, onun ateşlere düştüğünü görünce kadehi almıştı da duman gibi ona doğru koşmuştu.

Onun gamına, gönüller açan şarabı dökmüştü de devlet ona yüz göstermişti.

Ölümsüzlük bahtını bulmuştu ya, git be elbise demişti; yokluk zevkini görmüştü ya, ne diye varlık arayacaktı artık?

* Yıkık dünya baykuşlara helâl; yüzlerce cumartesi Musevîlerin olsun varsın.

Biz yıkılmışız, meyhane erleriyiz; kalk, kadehi doldur, gel, tez sun bize.

Bu kadeh o kadar lâtifir ki göze görünmez; beden, can şarabını tadamaz bile.

Şu bayram davulu kulağa ordan geldi; ödağacının feryadı ateşte olur.

Yeter artık, sus, aşk duvağına gir; çünkü dilber güzel, halbuki binlerce de hasetçi var.

— R —

XLV

Meyhaneye vakfolmuş can, bahar yaşayışı... Kendine gel, ömrün bir böylesine akli başına geldi işte.

Dünyada can da elimi tutmada; dünyanın gözü sözlerime kulak vermede.

Gönül çıkageldi de önüme oturdu; başını çatmıştı, yorgundu, hastaydı âdeta.

Elimi tuttu da başına koymaya, a dostun derdinde bana yardım eden demeye koyuldu.

Başımın ağrısı dedi, ne safradan, ne harareten; başım aşk şarabıyla mahmur mu mahmur.

Canım feryatlarla tambura döndü; gönlümün halini tellerin sesinden duy.

A şekeri, gönlümü avlayan, bunların hepsi de cilve, maksadı sensin ancak.

XLVI

Niceye bir zamanenin şu yeni yolu, yeni nağmesi; o, evveline evvel olmayan dostun perdesini çal.

Deniz suyundan çek Firavun'un ateşini; at ateşe Nemrud'un tahtını.

Şu dönen göğü Tanrılığa lâayık görme; yıldızlarla Ay'da bir irâde, bir ihtiyâr var sanma.

Güneşlerin güneşi sensin; şu gök kubbede dönüp duran Güneş'se başı bağı bir topal eşektir sanki.

Yel, kendisini tanıdı, haddini bildi de eğildi, onun için saman çöpleri gibi muhtaç değil.

Saman çöpüyse öyle göz dikmiştir; çünkü çöle, mağaraya çeken, yeldir onu.

Taş, o suyun içinde şaşkın bir halde kalmıştır; boyuna sel içinde kulağını oynatır durur.

Kötü olalım, iyi olalım, bizden bilme bunu; biz çengleriz sanki, gönlümüzse teller.

Gâh güzelim, taze bir nağmeyi okşayadur; gâh ondan geç, kuruya yüz tut.

Şu çengin gönlünü okşamasan bile kucağına alırsın ya, bu da yeter.

* Fakat okşarsan "nur üstüne nurdur"; şarap hoştur, hele bahar vakti olursa.

Herkesin yuları aşkın elindedir; şu yükün altında sarhoş develeriz biz.

Sen gâh bir arslan şekline bürünürsün, halk av gibi ondan kaçsın diye.

Gâh da halk susuz bir halde, canlar vererek ona koşsun diye bir su şeklinde görünürsün.

XLVII

Tertemiz, güzel görünüşlü biri var mı ki yücelere baksın.

Şu balçıktan arınmış biri var mı ki denizi seyretsin.

(s. 278) Yahut da Kafdağı'nın beline ayak bassın da Zümrüdüanka'nın kanadını görsün.

Bakış, güneş yüzünden sarhoş oldu mu, bakış da elsiz-ayaksız bir hale gelir, görüş de.

Aşk ışığından yardım görmüş biri var mı ki boyuna oraya baksın, orasını seyre dalsın.

Su, suyla sâf bir hale gelir; görüş de gene görüşle düzene girer, görüş elde eder.

Tamamıyla görüş kesil; çünkü Tanrı tapısına ancak görüştür yol bulan.

XLVIII

Senin sarhoşunum, şarapla, afyonla sarhoş değilim ben; kucaklaşma çağı; gel, nerde kucaklaşma?

Sıçra, baharda ağaç gibi, yel gibi sen de sarhoşça bir kıyıyı tut.

Terütaze dal, yel yüzünden bir yana tutundu, bir kucak buldu da benim gibi kararsız bir halde oynamaya koyuldu.

Bu haber gayb âlemi güzellerine ulaştı da yüzlerce eşi görülmemiş güzel, çıkageldi.

Lâle, yanaklarını, yüzünü kızarttı da dağdan, ayağı balçıkta olan sümbül çimenlikten erişti.

Süsen kılıçla, yasemin siperle, yeşillik yaya, terütaze gül atlı olarak ulaştı.

Fındıkla haşhaş ovaya geldi, naneyle tere ırmak kıyısına.

Dostun dostundan bir yardım bulmak için yeşilliklerin arkları, ayrı ayrı.

Bütün helvacılar işe koyulmak için şekerlerle, fıstıklarla dopdolu dükkânlar açtı.

Meyve satanlar her tepenin başında meyveler saçtılar, davullar çaldılar.

Fakat sen gülden bahset, çünkü gül onun rengindedir; boyuna kokuya dair sözler et, çünkü peridir sevgili.

Bülbül, kumru, daha yüzlerce kuş, ziyaret için bağa bahçeye geldi.

Nerkis gözceğizin gibi susuyorum; artık çayırılıkta çimenlikteki kuşların hutbelerine kulak ver.

XLIX

Kapıyı aç, bir başka ham kişi geldi; iki üç kadeh sunuver.

Hadi, işte yolun ucuna geldik; iki üç adımcağız daha at, biraz daha yoldaşlık et bize.

Şu uzun yolla nicesin hele? Her adım başında bir başka dert, bir başka tuzak.

Fakat bal madeni nerden derde düşecek? A güzelim, senin bundan başka daha üç yüz adın var.

Sen sarayın damını da kapamıştın, kapısını da; fakat o hüküm bir başka damdan geldi çattı.

Gökyüzünün hörgücüne çıksan gene kaza ve kader sana bir başka hörgüç verir.

A güzelim, senden yüzlerce gönül isteğini elde ettim; fakat gönlün gene de bir başka isteği var.

* A yüzü, yanağı, bir başka Rum ülkesi olan; a ortadan ayrılmış saçları bir başka Şam ülkesi kesilen.

Öyle bir Rum ülkesine, öyle bir Şam diyarına git de bir başka devlet râm olsun sana.

Lûtfun güneş gibi herkese, her şeye yayılmış; beni de bir başka şey say, bana da lûtfet.

Her seher çağı güneş, tapına baş kor da bir başka kul kabul et diye yalvarır sana.

Sana da, çevrendekilere de her anda Arş'tan bir başka selâm gelir.

Tanrı yoluna düşene harfsiz, sözsüz, gam vaktinde de bir başka haber gelir, neşe zamanında da.

Bu gamla neşe, gönlün yularıdır; fakat Tanrı devesinin bir başka yuları vardır.

Ne kutlu andır o an ki ağzımı yumarım da candan bir başka söz duyarım.

Yükümü bu yandan derer, devşirir, o yana çekerim de orda bir başka düzen görürüm.

* Dünya yaşayışı, dünya zevki, bana haram olur da, bir başka Beytü'l-Haram görürüm.

Ne şaşılacak şeydir ki gönül küpüm kırıldı mı, şu şarap bir başka olgunluk, bir başka tat kazanır.

Tamam olmadım diye tövbe etmeye kalkışma; tamam olduktan sonra da bir başka tamamlık var.

Yeter, susayım artık; a dost, tut ki bir iki üç mim'i, iki üç lâm'ı sen söyledin.

L

Acı; baştan başa yara olsam hastalığımı gider, sabır melhemini ver bana.

Bana boyuna zehir sunsan, zehirler içinde yüzdürsen beni, gene de zehrimi şekerlere gark et; şekerler içinde dalgalandır beni.

Deniz, zehir gibi acıysa da sedef incinin canını korur.

Ekşi suratlı bulut, gam arttırır amma rızka, yağmura ait müjdeyi sen verdin ona.

Ana, tepesinden tırnağına dek acıyıştır amma Tanrı acıyışını babanın kahrında seyret.

Gönül gözüne yeni bir sürme gerek; yoksa göz, sürmenin yolunu nerden bilecek?

Ömer'in zamanında Basra'nın bir mahallesinde yıkık bir yoksul evi vardı.

Yoksul, müflisti, kimsesizdi, çoluğu çocuğu çoktu; evdekilerin her biri öbüründen beterdi.

Her biri dilencilikle tanınmıştı; halk onların dilenciliğinden çekinir dururdu.

Geceleyin yorganları ay ışığıydı; gündüzün her biri ordan oraya dolaşır, gezerdi.

Yokluklarımı, yoksulluklarımı anlatsam ya gönlündeki derdi arttırır, ya başın büsbütün ağrır.

Vergili bir padişah ava gitmişti; dönüşünde ayağının tozuyla o eve uğradı.

Susamıştı; kapıyı çaldı, su istedi. Evden bir yetim çıktı kapıya.

Dedi ki: Su var, fakat testi yok. Yetimlerin suyu, gözyaşıdır zaten.

Şah, orda oyalanırken ordu geldi çattı; hepsi padişahın çevresini Ay'ın çevresindeki yıldızlar gibi kuşattı.

Padişah, hatırım için dedi, her biriniz bu topluluğa altın verin.

Padişahın devleti sayesinde o ev hazine kesildi; her yanı ışıdı, altı üstü bezendi.

Bu iş şehirde duyuldu; şehirde bir gürültüdür koptu; herkes görmek için ardı ardına gelip duruyordu.

Birisi, a müflisler dedi, geçe geçe ancak bir günceğiz geçip gitti.

* Dün haliniz herkesin gördüğü gibi kün-feyekûndü; bu baht bir günün içinde kimseye çatmaz.

Bahtı yaver olsa da sonucu, gök kubbe altında bu devlete ermez, bu kadar tanınmaz.

Ev sahibi dedi ki: Vergili birisi uğradı bize, bu eve bir rahmet gözüyle baktı; işte hepsi bu kadar.

Hikâye uzundur, fakat bir işaret yeter; görüşün uzun olsun, sözün kısa.

LI

A eşsiz güzel, meyhane beyi sensin; meyhane senin yüzünden böyle kararsız.

Bütün meyhane senin yüzünden yıkık; bütün sırlar sana karşı apaçık.

Meyhaneye vakfolmuş can, bir de üstün ömür... Kendine gel, ömrün bir böylesine aklı başına geldi işte. [\[11\]](#)

Dünyada can da elimi tutmada; dünyanın gözü sözlerime kulak vermede. [\[12\]](#)

Avucundaki toprak, gözlerime tutya; vaadin kulağıma küpe.

(s. 279) Eski şarabı dök, saç âşıklara; yepyeni bir resim yap âşıkların gönlüne.

Bir oyuncaktan ibaret olan şu geçici kadehi götür; bizim o erkekçe kadehimizi getir.

Şarap ateşini dök başına çekinip sakınmanın; eyvahlar olsun haline o çekinip sakınan zahidin.

Tanrı ezeli şarabı sundu mu, er olan o Tanrı şarabını ercesine alır, içer,

* Can, gelişip yetiştiren şarapla, "Rableri suvarır onları" şarabının kadehiyle gelişir, yetişir.

LII

O, yüzü ekşi hoca geldi; o şeker, sirke gibi ekşimiş gitmişti.

Ne şaşılacak şey; herkese karşı yüzünü ekşitir durur. Yoksa herkese karşı hoştur da bize mi yüzünü ekşitiyor?

Fakat herkesle hoş olsun da yalnız bana yüzünü ekşitsin; bu, hocanın keremine lâayık değil.

Bundan da vazgeçtik; o güpgüzel, o hoş mu hoş yüzün ekşi durması yazıktır doğrusu.

Nerde hüznün varsa yüzünden neşelenmiş, gülmeye koyulmuş; nerde bir ekşi varsa lûtfunla tatlılaşmış a benim güzelim.

Ne neşeli, ne hoş zamandır, o zaman ki sevgili dudak altından gülsün dursun da lala suratını ekşitsin.

Yüzünü ekşitiyorsan gel, bir şart koş; yarın yüzün ekşi olmasın.

Allah aşkına olsun, yeni bir töre kurma; helvanın ekşi olması âdet midir hiç?

Bu yüz ekşiliği kuyuda olur, zindanda olur; hiç kimse bağın bahçenin, seyrin seyranın ekşi olduğunu görmüş müdür?

Güzeller Yusuf'u, o güzelim gül, zindandayken bile yüzünü ekşitmedi.

Hattâ duvar, kapı dile geldi de a padişahımız, a efendimiz, ne diye yüzün ekşi değil diye sordu.

Dedi ki: Sirkeye gark olsam yücelerden gelen rahmet, hiç beni ekşi bırakır mı?

Bana aşk verir de o aşk eş dost olur bana; bütün ekşilikler şaraba gark olur gider.

* Can sarhoş olur, el çırpıparak ta sağ yana dek gider; ordaysa hiç ekşilik yoktur.

Yeter, sus da ballar, şekerler içinde dalgalan; çünkü vefa sahibinin keremi seni hiç ekşi bırakmaz.

LIII

A batının da padişahı, doğunun da; dünyada senin mislin yaratılmamıştır.

A her sakınıp çekinenin sâkîsi, şarap sun, padişahlar padişahının sızırılmış şarabını sun bize.

Söz kadehini, hararetiyle her bunamış pelteği söze getiren, konuşuran kadehi sun.

Canlara hükmedensin, mutlak padişahsın; düşünceyi tut, çek şaşkınlık kapısına.

Güzelliğinin cenneti, bir görünürse cehennem bile her kötü kişiye cennet kesilir.

Kaçarsan kimse yetişemez sana; fakat biz senden kaçarsak hep öndesin sen.

Karanlık da şaşmış kalmıştır sana, aydınlık da; ya Hak'sın sen, yahut Hakk'ın nuru.

Şimdi gece de nura gark oldu, gündüz de; Ay'ın ne batıdadır, ne doğuda.

Yalvarırsın, bedava şarap sunarsın; deniz huylu, esirgeyici bir sâkîsin sen.

Daima ölü olmak, daima sâf bir yüreğe sahip olmak gerek; hocam, keskin akıllılık ahmaklıktır.

Düşünceye dalmak, canların rahatı olsaydı akıl şarabı da aramazdı, müziği de.

Eğer bensen neden ayrısın benden? Eğer Vâmık'san ne diye Azrâlık ediyorsun?

Gonca gibi güle göz yumuyorsun; yürü, bu diken çekmeye lâıksın sen.

Canın gül bahçesine âşıksın ya, padişah bile olsalar, senden başkaları diken çekicidir ancak.

Sus da kapının açılmasını gözet; niceye bir her anlaşılmaz sözün peşinde koşup duracaksın?

LIV

Canın, başın için olsun, doğru söyle; vergide, güzellikte neden teksin sen?

Güneşe benzeyen yüzün öylesine bir buluşma, kavuşma günü bağışlar ki hiç ayrılığı yok.

Herkesten gönlümü keseyim, herkesi gönlümden söküp atayım da senin vefana kavuşmak için gayret kemerini kuşanayım.

Fakat bana, yürü git, sabret dersin işte buna gücüm kuvvetim yetmez; bu teklifi yerine getiremem ben.

A sevgili, ayrılık pek zor; hele öpüşüp koçuştuktan sonraki ayrılık.

Akılla can, babayla anaya benzer; halbuki ikisi de sensin; a dostum, nasıl isyan edebilirim sana?

Rum ülkesi sevginle bir ah ederse, tütününü ta Şam'a gider, Irak'a ulaşır.

Âşıkların gönül perdesinin ardında ay yüzlü, şeker dudaklı, gümüş bacaklı güzellersin sen.

Hepsi de senin lûtuf çayırında, ihsan çimenliğinde oynamada, gerçeklik, uygunluk sağrağını çekmede.

Hepsi de ellerini çırpmada, lâtifeler ederek diyor ki: Şeref de bu, şan da bu, cihan da bu, can da bu.^[13]

Hırsız altınını çalana müjde; karısını boşayana müjde.

Hele bütün dünyadan vazgeçip öylece tek kalana tam müjde.

Hasılı, nasıl Muhammed'in önüne Burâk çektilerse bu çeşit kişiye de aşk armağanlar sunar.

Gönül Burâk'ı onu tezce alır, yüce, kat kat göklerin de üstüne çıkarır.

Canın başın için olsun, kalanını sen söyle; çünkü iştiyaktan ağzım tutuldu, sözden oldum.

Eğri büğrü, ne söylediysem sen doğrult; çünkü mühendis sensin, bense bir ameleyim ancak.

— K —

LV

Tövbe topal ayakla yolculuğa düşer; sabır o dar kuyuya yüzükoyun düşer gider.

O çeng terengâ-tereng diye nağmeye başladı mı, benimle sâkîden başka kimsecikler kalmaz.

Akıl bunu görünce, deli gönülle savaşa tutuşmuşken fırlar, dışarıya kaçar.

Meyhanenin başköşesi, başköşeden, ad san, âr, hayâ bağlarından kurtulan kişinindir.

Gönlünü düşünceden arıtan, gönül huzuruna eren, âdeta timsahın ayağından kürek yapıp kayık süren kişiye benzer.

Bir arpa kadar altın düşüncesine dalan, yuları takılmış, semeri vurulmuş bir eşektir.

Sen dostumsun benim, vazgeç eşekten, sat şu eşeği de esenleş, kurtul gitsin.

Salağın biriysen eşeğin kuyruğuna yapış, gidedur; dilsiz anahtar olmaz zaten.

A Mesîh, eşeklere sır söyleme; şuh sâkînin elinden şarap içmişe bak.

LVI

Bu aşka boyanmayan kişi, Tanrı katında ancak çerçöptür, taşır, topraktır.

Aşk her taştan su fişkirtir; aşk aynadan tozu, pası giderir.

Kâfirlik savaşmaya geldi, inanç barışmaya; fakat aşk, savaşı da ateşe vurdu, barışı da.

Aşk gönül denizinden baş verir, ağzını açar da timsah gibi iki dünyayı da yutuverir.

Aşk ne hiledir, ne düzen; gâh tilkileşip gâh kaplanlaşmaz o.

Aşktan yardım üstüne yardım geldi mi, can kapkaranlık, dapdaracık bedenden kurtuluverir.

(s. 280) Aşk daha başlangıcında bile baştan başa şaşkınlıktır; akıl aşka karşı şaşırır; can aptallaşır gider.

A seher yeli, gönlüm Tebriz'de; durmadan, dinlenmeden kulluğumuzu bildiriver.

LVII

Bir kere daha sevgiliye geldik, hayran hayran bakarak o eşsiz sevgiliye ulaştık.

Bütün yol boyunca başımızı yerlere koyup secdeler ederek yılan gibi ta o definenin başucuna geldik.

Misk ceylanının kokusu burnumuza geldi de ona tuzak kurduk; fakat kendimiz av olduk.

İnsanın kurduğu tuzak, bu ava lââyık değil; peki, öyleyse sen söyle, ne iş için geldik biz?

Bıldır, paramparça gönül senin yamanı görmüştü, bu yıl da ona tamah ederek geldik işte.

A tüm varlık, bizden yan çizme; çünkü varlığımızdan tamamıyla geçtik biz.

* Yıldız gibi, kâfirlik şeytanına ateşler saçarak, kıvılcımlar saçarak geldik.

* Ebabil kuşları gibi ululuk filine taşlar atarak, kökünü kazıyarak geldik.

Tekrar âşıkların yüzlerini görünce saçı saçmak için gümüşlerle dolu tabakla geldik.

LVIII

Derdinle sevda yurdu oldu gönlüm; seni araya araya her yana gitti gönlüm.

Zühre yanaklı, ay yüzlü sevgiliyi istiyor; göklere bakınıp duruyor gönlüm.

Derdine döşeme kesilmiştim; baht yardım etti de sonunda şu aparı tavanın üstüne çıktı gönlüm.

Ah, bugün neler oldu gönlüme; dün birisi neler söyledi gönlüme?

O söyler aşk incisinin isteğiyle, deniz gibi dalgalandıkça dalgalanıyor gönlüm.

Gündüz geldi, gecenin çarşafını yırttı; bundan sonra da neşelenecek, seyre dalacak gönlüm.

Gönlünden gönlüme ne ince anlamlar, ne gizli işaretler geliyor; ah, gönlünden gönlüme nasıl bir yol var.

Gönlüme bir acımazsan yok mu; vay gönlüm, vay gönlüm, vay gönlüm.

Ey Tebriz, Şemseddin'in hevesiyle niceye bir Ülker yıldızına gidecek gönlüm?

LIX

Seher çağı sevgilim sarhoş, kendinden geçmiş bir halde geldi, kucağıma oturdu.

Kızmıştı, kavgaya başladı; sen bir putsun dedi, ben de Âzer'im.

Sen iki kanatla uçuyorsun, ben yüz kanatla uçuyorum; sen iki kişiden güzelsin, bense iki yüz kişiden de daha güzelim.

Senin alt yanına oturdum amma bu, lûtfumdandır benim; iş erlerinden, iki baştan da üstünüm ben.

Benim bir kadehim sizin yirmi kadehinize değer; herkesin bilmesi gerekir ki bir başka erim ben.

Benim sağrağım dudağına dek dolu; başkalarının sağrakları yarım; canım, gönlüm pek büyük, fakat beden bakımından arıkım ben.

Benim yüzümü baş gözü göremez; çünkü bu yandan değilim, o yandanım ben.

Ben gönülde gizliyim, gönül de gizli zaten; bu yüzden bu iki sedefin içinde gizlenmiş bir inciyim ben.

Benden bir kadeh fazla içersen, senden iki yüz testi fazla içerim ben.

Keçi gibi koşar, iki yüz dağa atlarsan dağın da karnını yararım, keçinin de ben.

Koştum mu Ay benimle eş olamaz; sıçradım mı gök kubbe çemberim olur benim.

Elimi silaha attım mı, güneş hançeri, hançer olur bana.

Kevserimden ıslanmadın ya; bu gazel kuru görünür sana.

Kör değilim, fakat bir kimyam var; onun için bu kalp parayı satın alıyorum ben.

Parça buçuğum sevgiliye lâıyk, sevgilinin, tümüm de; ne gam beni yiyebilir, ne gam yerim ben.

LX

* A soluğu tertemiz, a ayağını diremiş er; ümmetlerin hayırlısını korkutmaya, o ümmete öğüt vermeye geldin sen.

Kalem gibi, ezelî aşk kâğıdına, gönlün buyruğu olmadıkça baş komazsın.

Sancağın perçemi gibi senin yelinin, senin lûtfunun neşesiyle oynayıp duruyoruz.

A hoca, güle oynaya nereye gidiyorsun? Nereye mi; yokluk alanının açılış yerine.

Hoca, hangi yokluktur bu yokluk, söyle. Evveline evvel olmayan sözü, evveline evvel olmayan kulak duyar.

Aşk gariptir, dili de garip; Arap olmayanların arasına düşmüş garip bir Arap gibi hani.

Kalk, sana bir hikâyeye söyleyeceğim; artık, eksik olmamak şartıyla benden duy, dinle.

Şu garip hikâyeyi dinle; hikâyeye de garip, söyleyen de.

Yusuf'un yüzünden kuyunun dibi aydınlandı, İrem bağı gibi kutlu bir hale geldi.

Horlukla, yoksullukta hapse düşen Yusuf, o yüce, o şerefti gökyüzüne bakıp duruyor.

O zindan bir köşk kesildi; bağlar bahçeler içinde; cennet kesilmiş sayvanları var, sofası var, haremi var.

Hani bir taş, bir topaç atarsın suya; su hemencecik dalgalanır, dalgalar değirmi bir şekilde kıyıya vurur.

Hani bulutlu gecede, sabah çağı güneş gam kuyusundan ansızın baş çıkarır.

Hani Arap, şarap içti de küpüne rahmet olsun dedi, buyruğuna uydu gitti.^[14]

A akıl, hasedinden ağzımı tutma benim; and olsun ki Tanrı tanıklık etti, nimetlerini saydı döktü.^[15]

Ağaç, gizlice su içer amma gizlediği, dallarında, yapraklarında görünür.^[16]

Yeryüzü gökten ne çaldıysa bahar mevsimlerinde soluktan soluğa, hepsini verir;

İster boncuk çalmışsın, ister inci; ister bayrak kaldırmışsın, ister kalem...

Gece geçti, işte şuracıkta gündüzün geldi çattı; uyuyan uyanınca ne vakit hamamcı olduğunu görür, anlar.^[17]

LXI

Seni görmeye geldik gene; senin denizine tekrar ulaştık.

Gam selin gönül evini aldı, götürdü; tezce gene senin ovana geldik biz.

Başımız senin sevdanın mutfağı; gene senin sevdanın başına geldik.

Kuyunun başından yüzlerce ip salladın; sonucu senin yücene gene geldik işte.

Zurnanın sesi cana geldi; senin zurnanın peşinden gene geldik biz.

LXII

Gönlün boyuna bosuna kaç elbise biçtim, diktim; kaç akıl çırağı uyandırdım, ışıttım.

Durup dinlenmesi olmayan ihtiyar feleğe ne de şaşılacak bir dönüş öğrettim.

Lûtuf, ihsan definesi konak oldu bana; lûtfumla, keremimle yoksulların borçlarını ödedim.

Hasılı, bütün sözüm şu üç sözden artık değil: Yandım, yandım, yandım.^[18]

Mum gibi tertemizim ben; ne biriktirdiysem hepsini de döktüm, erittim.

Yeter; nice can İsa'sına ait nice gizli sözleri eşeğin gönlüne, kulağına zorla soktum.

Yeter, çünkü tamamlandıkça noksanı belirir; sus da o şuh güzel, yeter artık demesin.

LXIII

(s. 281) Bir zamancağız sana Fâtiha okuturum; ondan sonra da dünyaya padişah ederim seni.

Derdimizle kocaldın, fakat korku yok; ihtiyar gel de tazeleştireyim seni.

Can gitse bile hiç gam yeme; seni can ordugâhına bey yaparım; kumandan tâyin ederim ben.^[19]

Düşüncesini bile vermeme imkân olmayan şey yok mu? Onun olmayacak şeyini açarım, anlatırım sana.

Sana temellerin temellerine yol veririm; hattâ yol da nedir? Seni cennetlere döndürürüm ben.

* Şimdi Kelîm'e benziyorsun, boyuna itiraz ediyorsun amma işleri açarım sana, Hızır eder giderim seni.

— N —

LXIV

Gecenin karanlığı, benim karanlıklarımın ışığıdır; Ay'ın ışığı, benim buluşmamın, kavuşmamın ışığındandır.

O kimya yüzünden sürçüşlerim, inkârlarım, cinayetlerim ibadet incisi kesildi, itaat mücevherine döndü.

Gökler bile benim göklerimi görüp seyretmek dileğine düştü.

A benim burcumdaki güneş yüzlüm; a can padişahı, a şahları bile mat eden güzelim.

LXV

Gönlümden, canımdan bir sestir geldi; bâzı bâzı da bu ses gizli sevgilimden geldi benim.

Temelimin secde ettiği yer de odur, sonradan bana eklenenlerin secde ettiği yer de o; benim başıma taç kesildi o, benim padişahım o.

Yorgundur, bağlanmıştı gönlüm de, elim de; Ken'an Yusuf'un gam eli de.

Elimi gösterdim de söyle dedim, kimin yarası bu? Dedi ki: Benim elimden, benim hilelerimden açılmış bu yara.

Gönlümü gösterdim de bak dedim, kan olmuş gitmiş. Gördü de o benim gönlümü alan güzelim, bir gülüverdi.

Sonra da gene gülerek yürü dedi, şükret a benim bayramımın kurbanı.

Kimin kurbanıym dedim; sevgili, benimsin, benimsin, benim dedi.

Sabah gülüp açılınca gözlerimden yaşlar akmaya başladı; padişah ağlayan gözlerimi gördü.

Esirgemesi yüzünden o abıhayat kaynağım coştı, suyu akıtmaya başladı.

İşte şuracıkta abıhayatının izlerini, otuz iki dişimin dibinde seyret.

Arş'tan abıhayat akıyor; iman ağacım o suyla terütaze.

Bu suyun, bu suya sahip olan beyin kuluyum kölesiyim; fakat şu hayran gönlüm benden de daha fazla kul köle kesilmiş.

Yeter, küstahça yürüme, aklını başına devşir de gizli şeyleri bilen padişahlar padişahımın tapısında sus.

LXVI

Gece dünya düzenbaz güzellerle dopdolü; Zühre şuh dilberlerin perdesini çalmada.

Mirrîh meclisin kurulduğunu, işretin, zevkin yerinde olduğunu görünce hançerini beline taktı,

kılıcını kuşandı.

Ay horoz gibi kanatlarını çırpıyor; yıldızlar önünde, ardında tavuklara benziyor.

Felek tertemiz kişiler aleyhine tanıklık etmesin diye gammazın gözlerini bağlıyor.

Bir bölük halk uykuya dalmış, bir bölük halk da avlanmaya koyulmuş; bakalım hangi bölük kâr edecek, hangi bölük ziyana girecek?

Bu gece kumar zarı penç ü şeş, aşağılık kişiler gibi öyle dudak sarkıtma.

Ölümsüzlük kadehini al, uyku kadehini bırak; uyku perdedir, apaçık bir perde.

Ölümsüz sâkîyle âşıklar hoştur; şu arda kalanların toprak başlarına.

Onun vergili elinden, zehir bile sunsa iç; iç de helvacıların en ulusu ol.

Aşk öze, içe benzer, dünyaysa kabuktur; aşk helvadır sanki, dünyaysa tencereye benzer.

Helvanın lezzetini anlatmayayım diye boğazım yandı tadından.

LXVII

A benim güneşe benzeyen güzelim, a benim öz padişahım; küfrüm, tövbem, özümün doğruluğu benim.

Güneş gök kubbede oynayıp durmada, ona, a benim oyuncum diyesin diye.

Şahıslarım senden can bulmuştur diye kapına secde etmede Nefs-i Küll.

Nefs-i küll de sensin bana, Akl-ı Küll de, başkası da; denizimsin, incimsin, dalgıcımsın benim.

Küfrüm benim, imanımın özü, incisi benim, suçum benim, öğüt verenim benim, hikâye söyleyenim benim.

LXVIII

Vakitsiz gelmişsin, bâri susup oturma; insanı yıkan, yerlere seren bir kadeh seç de içiver gitsin.

Yaşayış kaynağından bir su akıt da sudan da yeşillikler bitsin, topraktan da.

O gül renkli şarabı gül bahçesine çek de lâle yaseminin yanağını ısırısın.

Canımıza şarap sun da can gülmeye koyulsun, gülünç sözlere dalsın.

Sevgili kol açıp yenlerini sarkıtarak oyuna girişti mi, düşünceye dalış, elini çeker o meclisten.

O güzellik, o alım madenini, kinle öldürür diye şarap kılıcı gamın boynunu vurur gider.

Meclisin damı da, kapısı da, a içenler, kahveyi ganimet bilin diye feryat eder. [\[20\]](#)

Uluların halkasına kulak ver; gözünü aç da göz aydınlığını seyret.

Çin, bir gözünü açsa da seni görse secdeye kapanır; senin siyah, büklüm büklüm saçlarının elli Çin ülkesine değdiğini görür.

Neşesi, neşeli gönüle gelir, konar; Rûhü'l-Emin emniyetli cana gelir.

Zevk anası, kucağını açtı mı, can, kızlardan da kurtulur, oğlanlardan da.

Yeter, susayım da varımı yoğumu sâkîye vereyim; değerli inciye onun elinden alayım.

LXIX

A benim şuh güzelim, a gönüldeşim, a benim rengime boyanan, dengim olan güzelim, biraz daha beri gel.

Şu cilvelenmeye bak ki, gönlüm ona, a benim daralan gönlüm diyesin diye daraldı gitti.

A benim öz kulum, a benim kumandanım demen için, gönülle savaş erleri gibi savaşıp durmadayım.

Niceye bir yüzün neden sarı diye soracaksın? Senin gamından a benim gül renkli güzelim.

Dün gece şu çenge dönmüş bedenimin feryadı, bütün gece ta Zühre'ye dek ulaştı durdu.

Canımı bedenimden al gitsin de canım şu utançtan, şu varlık ârından kurtulsun.

A benim dilberim, lâ'l dudaklarının letafeti yüzünden şu taşa benzeyen gönlüm altın sarrafı oldu gitti.

Bütün savaşım senin için; canıma da bir barış ihsan et, bana da.

Bana, a benim topalım, gel dersen ayaklarım, yelden de yörük olur.

Hevengim senin yüzünden şekere dönsün diye yığının oldum, hevenk kesildim sana.

Sen bana aldırış bile etmiyorsun, bense zârı zârı ağlıyorum; ah, ne yapayım, nasıl olacak da benim işimi düzene sokacaksın? Bilmem ki.

Gam Zenci'si Rum neşesinin kapısında, Rum'umu Zenci'mden al gitsin.

Vaktin geçmesinden, yolun uzaklığından korkum yok; çünkü senin sayende bir fersahlık yolum yarım adım oldu benim.

Kocalığım çocukluktan da iyi bir hale geldi; bumburuşuk yüzüm terütaze oldu gitti.

Sus, susanlar gibi hayran ol da dost sana, a benim susanım, a benim hayranım desin.

LXX

(s. 282) Canımsın, canımsın, canımsın benim. Benimsin sen, benimsin, benim.

Padişahımsın, sevdama lâyıksın benim. Şekerimsin, dişlerime lâyıksın benim.

Işığımsın, şu gözlerimde karar et benim; a benim gözüm, abıhayat kaynağım benim.

Gül seni görünce süsüne dedi ki: Selvim gül bahçeme geldi benim.

İki darmadağın şey yüzünden nasılsın? Söyle: Senin saçların, darmadağın halim benim.

A ipe benzeyen saçları ayağımın bağı benim; a kuyuya benzer çene çukuru zindanım benim.

El çırparak sarhoş bir halde nereye gidiyorsun? Bana gel ey gülen gülüm benim.

LXXI

Ses geldi meyhanemden; gök iki kat oldu münâcâtımdan.

İşin sonucunda zafer geldi çattı; sevgili hatırımı sormaya, hatırıma riayet etmeye geldi benim.

Yarabbi, yarabbi, eşsiz, örneksiz güzel, nasıl da lûtuflarda bulunuyor, çektiğimi ödüyor benim.

İbadete döndürür o kimya, iman haline getirir gafletimi, inkârımı, cinayetlerimi benim.

Ettiğim suçlara karşılık köşk verir; ayağımın kaymasına, sürçmesine karşılık tatlılar bağışlar bana.

Onunla bulduğum günün harareti, denizin de gönlünü coşturur, dağın da.

Halkın hayalleri halka perde olmasaydı, yanardı hayallerimden benim.

Can ordusuna deprem salar davulum, sancağım, naralarım, kükreyişlerim benim.

Geceyarıları tanyerine yalımlar salar, ışıklar yollar buluşma yerimin ateşi benim.

LXXII

Ses geldi meyhanemden; sevgili geldi halimi sormaya, hatırıma riayet etmeye benim.

O ışığı sınır tanımayan ay yüzlümü görünce haddi aştı münâcâtımın zevki benim.

Can Mûsa'm Tur Dağı'na gitti; buluşma zamanım geldi çattı benim.

Tur nidâ etti: Kimdir o yorgun argın ki buluşma görüşme yerime geldi benim?

Şu aydın soluk, şimşek gibi bir çaktı da göklerim ta kubbesine dek ışıkla doldu benim.

Onun şu gönlü bizim âşıkımızdır, bizim müştakımızdır; ayrılığımdan, âfetlerimden kurtuldu benim.

Yanıp yakılarak, binlerce yalvarışlarla lûtfumu, karşılığımı umarak geldi benim.

Daha beri gel, daha beri gel de bir seyret bağışladığım elbiselerimi, verdiğim bağışlarımı, ettiğim ihsanlarımı benim.

Buluşmamı dilemede yok oldun gitti; ölümsüz ömrü bul, varlığında benim.

Birlik küpünden bir kadeh şarap iç, sarhoş ol; şaraba aittir kerametlerim benim.

Padişahın yanına geldin ya, mat ol bâri; matımsın, matımsın, matımsın benim.

A gönül, mademki padişaha mat oldun; niceye bir söz edeceksin hay-huylarımdan, heyhatlarımdan benim?

LXXIII

Bu evden hiç çıkmam ben; bu evin ta içinde yurt tuttum ben.

Sevgilimin evi, konaklanıp yurt edilecek yer; kâfirliktir dışarı çıkmayı kurmak.

Başımı sarhoş olduğum yere koyayım; kulağımı şu sesin geldiği yere vereyim: Tenen-ten tenen.

Anlamı gizli söz söyleme, beni yola salma; yolum budur benim, kesme yolumu.

Leylâ'nın evi; Mecnun benim; canım burdadır benim, yürü git, canımı alma benim.

Bu eve kim girerse onun da benim gibi bu evde kalması gerek.

Kalk, o kapıyı ört; fakat ne fayda ki yüzlerce kapı kıran, kapıdan bacadan vazgeçti artık.

Ne mutlu senin gibi çene topağı tatlı güzelin yüzündeki ateşle başı kızışan kişiye.

O Ay'a benzer yüzünü örtüyle örtme, a her erkeğin, her kadının, yüzüne hasret çektiği güzelim benim.

A kapısı her sınınanan kişiye kible olan, açtığın şu rahmet kapısını örtme.

* Mum da sensin, güzel de sen, şarap da sen; sen hem Süheyl yıldızısın, hem Yemen akıykı.

* Bundan böyle geri kalan ömrüm boyunca senden ayrılmayacağım, senin kulağı küpeli kulunum, seninim ben.

Arslanım ateşinden kaçmıyor senin; filim gergedanından ürkmüyor senin.

Sen gülsün, bense daima dikeninim senin; yeşillikte dikensiz gül olmaz ki.

Geceyim ben, aysın sen, seninle aydınım ben; gecenin canısın; gönlünden çıkarma geceyi.

Mumun, pervaneye benzeyen canımı yaktı; bunun şükranesi olarak başımı leğene koyayım da geleyim tapına.

Canınla canım birdir; iki bedende bir tek can gizlenmiştir.

Canınla canım bir tek güneştir ki binlerce topluluk o güneşle aydınlanmada.

Can, tapına gelince iki büklüm olur; dağınıklığından kurtulur gider.

Kıskançlığımdan ağzımı yumdum, sustum; âşıkların çalgıcısına sus de.

Tebriz ülkesiyle Şemseddin'in yüzü, can balığına Aden denizi gibidir âdeta.

LXXIV

Tortulu şarap içenim, gönlü güzel dilberim, çevik sevgilim, o korkusuz, pervasız güzelim, sarhoş

bir halde çıkageldi.

A benim gamlara batmış âşıkım dedi; bana bak da gönlünü neşelendir, hiç bakma kendine.
Suyla toprak yüzünden gözlerin tozla toprakla dolmuş; tertemiz bakışlarımla arıt gözlerini.
Elini attı, hırkamı yırttı da sakın dedi, şu yırttığımı dikmeye kalkışma.
Yüzümü yerlere sürdüm; dedi ki: Toprağımı yüzünden silme, arıtma yüzünü sakın.
Seni ben getirdim, gene ben götürürüm; çünkü ben arslanım, sense kuzumsun benim.
Sana neft attım, bir güzelce yanagör; fakat benim zaçyağım adamı karartmaz.

LXXV

Ben söylemeden sâkîm kalkar; o koca sağrağı sunar bana.
Getir dememe hacet bile yoktur; sesimi ağzsız, dudaksız duyar.
O sınıra sığmaz vergi, o güzeller güzeli huy, bana lûtufta bulunmasına sebep olur gider.
Ay zaten doğar, doğ deme ona; ışığı zaten sana vurur, vur bana demene ne lüzum var?
A mecliste en güzel zevk, neşe; a savaştta en üstün, saf kıran, düşman bozan.
Her yol azıtana en iyi kılavuz, zindana atılana en güzel ip.
Dünya geceye benziyor, sense Ay gibisin; sen muma benziyorsun, canlarsa âdeta leğen.
Can zerre gibi kararsızdır, fakat seninle oldu mu yatıştır; ne de güzel yurtsun, konaksın sen.
A inanan, güvenen, muştular olsun sana, muştular olsun; buluşma çağı geldi, mihnetler geçti gitti.^[21]
* Toplanın da fitneler anası lâkabı verilen şarapla, elimizden çıkanları tekrar elde edelim.
(s. 283) Sâkî geldi; ne de güzel suvarıcı; konağa yaklaştık, ne de güzel yurt orası.
İşin budur senin, gönlü geliştirir, oldurursun; yeşilliğin işi gücü geliştirmek, olgunlaştırmaktır.
A sâkî, Allah seni bize bağışlasın, hiç ölme; bize hayırlar etmedesin, velinimetsin sen.^[22]
A benim dayancım, güvencim, susuzuz biz, kandır bizi, o hüznlerin başını kesen şarapla.
Özü tertemiz, görünüşü alımlı şarabın arılığı duruluğu bizi geliştirir, olgun bir hale getirir.
Şu sözü bırak da şarapla çift ol; farza koyul, bırak sünnetleri.
Sarhoşluğu ganimet bil, nağmeye başla, neşelendir bizi: Ten-teneten ten-teneten ten-tenen.
Sabah ışıdı, bekçi çekildi gitti; savaş bitti, kalkana lüzum yok artık.
Şarap bizi arı duru bir hale getirdi; ne de güzel arıtıcı; bizim için sütle bal birbirine karıldı.

Daha da fazlasını umuyoruz, fazlalaştırdıkça fazlalaştı sun, israf et, hem de kandırıcaya dek.
Bizi razı eden âdetlerini yürütedur; en güzel seslerle neşelendir bizi.
Bütün develerimizi burda ıhtır; yeryüzünde böylesine otlak, sulak yer yoktur.
Kimdir, böyle bir sâkiyi görür de gıpta etmez? Kimdir bu puta tapmayan?
A sınanmış er, aşk yazılarına son yoktur; en kısasıyla kes sözü.
Toplum sarhoş oldu; eş dost uyudu; şimdicek tek başına içmeye koyulalım.
Müfteilün müfteilün müfteil; fa'lelelen fa'lelelen fa'lelen.

LXXVI

A mihnet günlerinde herkesin sığındığı güzel, gene kendimi sana verdim ben.
Bir sevgi denizisin ki kıyısı yok; o denizin bir katresidir erkekle kadının birbirine karşı duyduğu
istek.
Arslan o sevgiyle eniklerine süt verir; padişah yoksula, kimsin sen der. [\[23\]](#)
Hattâ ateş İbrahim'e dadılık eder; gömlek Yakub'un gözüne sürme olur.
Göz güneşten ışık sağar; yasemin yeryüzünden su içer.
* Hattâ, hattâ, bunca küfrüyle şaman bile taştan yontulma puta ibadet eder de ondan gıdalanır.
Senin lûtfunla kahr bile dadılık eder; fakat bir düzen kurdun mu dadı tutar, çocuğa zehir verir.
Kör kurt iplik örür de, ondan iman sahibine elbiseler olur, kefenler biçilir.
Yeter, bundan fazla anlatma, sus da can bülbülü bu dağa çıksın, hutbe okusun.

LXXVII

O alımlı güzelim, o bugünümün de, yarınımın da kutluluğu, gene geldi.
Gözüm onu görünce aydınlanır; bağım bahçem de yüzündedir onun, seyrim seyranım da.
Sesim, naralarım, hay-huyularım, sonucu, kulağına erişti.
Kapımı çalan kim, kapımda kim var? Canım var, cihanım var, dileğim, isteğim var.
Kapımı çalmazsa vay benim dertli başım vay; beni anmazsa vah bana, eyvahlar bana.
Uzaklaştırma gölgeni başımdan; çözme zincirleri ayağımdan.
Ne hayaldesin a ekşi suratlı; yürü var helvacıma, helvama benim.
Hem ye, hem de bir avuç helva getir ki safram arttıkça artsın.

Dert, sakalını adamakıllı yakalamış; zebunluğun da nedir a benim babam?

A erkeğim, a erkek oğlu erkeğim, a efendim benim; çene topağına iki üç sert yumruk indiriver.

Tulumu yırttı, kovayı attı; benim sakam sulara battı da geldi.

A toprağa bulanmış saka diye bağırdım; gitti oturdu, benim bağışımı duymadı bile.

O benimdir, benim; her yana gider, fakat sonucu, benim ovama gelir o.

Benim söz söyler incimin parıltılarına bak da havadaki denizin coşup köpürüşünü seyret.

Deniz der ki: Atla gemiden de benim tertemiz suyuma dal gitsin.

Katre denize dalar da inci olur ya; deniz de benim denizimde katre kesilir gider.

Gazeli bırak da ezele bak; çünkü benim gamım da ezelden gelmiştir, sevdam da.

LXXVIII

* Biz dönüp efendimize gidenleriz, hem de özümüz tertemiz bir halde; biz ona itaat edenleriz.

Efendimiz ne diye bizi satın almaya kalkışır ki? Zaten biz kendimizi ona satmış gitmişiz.

Acıkan fazla yerse mide fesadına uğrar; fakat biz onun bakışına acıkanlarız.

Sen ebediyen zâyi olup gideriz sanırsın amma, vade verdiği yerde onunla buluşacağız biz.

LXXIX

İnkârınla niceye bir bukalemun gibi renkten renge gireceksin? Niceye bir dikenin avcumuza batıp duracak?

Sevgilin göklerin sırlarını bile bilir, anlar; ona göre senin sırların da nedir ki?

Niceye bir, bu sefer yeter artık deyip duracaksın? Niceye bir senin şu yükünü çekip duracağız?

Hekim de senin yüzünden hasta, dost da; fakat ilacın da, hastalığında senin.

A gaflet şarabını içip de münkir olmuş kişi, ağzının kokusu ikrarın senin.

LXXX

Perdeyi değiştir, yeni bir nağmeye giriş; bak, şimdicek gökyüzünden yepyeni bir ses geldi çattı.

Akıldan yepyeni bir sır gelmese ne kulak tazeleşir, güler, ne fikir.

Zühre de bunu yapar, çünkü o ay yüzlüyü gördü; senin neşeler veren yepyeni sazını o çalar artık.

Kalk, çabuk o koca sağrağı getir de yeni ortağın utancını giderivereyim.

Sıçra, kalk a sâkî, çalgıya başla, yıllanmış şaraba yepyeni bir başlangıç ver, onu sunmaya koyul.

Yanağımı ısırdın ya, buna karşılık şu yeni diş yerini bir öpüver.

Altın gibi sararıp solan yüzüm, senin yüzünden bir altın makası elde etti; yeni bir naza giriştim mi hemen gelip beni buluyor.

Fakat nasıl da nazlanmayayım ki gizli-açık, her an yeni bir elbise geliyor bana, her an yeniden yeniye ağırlanıyorum ben.

Şu yeni elbiseyi seyret; her kıyısında senin yeni bezentiler bezeyen ustanın bir ustalığı, bir süsü püsü var.

Yeni bir uçuş yap, âşıkların başlarına çizgin, vefalar göster de devlet kuşu ol, aç kanatlarını.

Keremlerin, lûtufların, kanaat ehli olana bile her solukta yeni bir hırs verir, yeni bir tamah verir.

Testiyle şarap sun, şu yeni konuk olan sağrak yapıcı pek susadı.

Sırrımı gammazlamaya yüzümün rengiyle akan gözyaşım yeter; her biri de yeni bir gammaz.

Hızlı gir içeriye, hızlı gir; bu tezlikte yeni bir sanat vardır, yeni bir âlet var.

(s. 284) Yeter; sus artık; senin sözlerin, aşka karşılık, yeni elbiseçiden alınmış eski elbisedir âdeta.

LXXXI

Bir solukcağız Şu sarhoşun yanağına koy yanağıni; bir solukcağız savaşı, cefayı azalt.

Ele geçireceğim gümüş yoksaltına benzer Şarap kadehini sun Şu elime.

Yedi gōėun de kapısınıni sen açtın; Şu yürümekten kalmış gōnüle koy kerem elini.

Yokluktan başka armağanıni yok, yokluğuma var adınıni takıver gitsin.

Hem kıran sensin, hem kırılmışı onaran sen; kırığın üstüne sür can melhemini.

O Şekeri, o fıstığı sevme; senden bir türlü ayrılmayan bu kulu, bu köleyi sev.

A gōnül, sana elli kere söyledim; söz avlama, Şu oltanın üstüne bas ayağını.

— Y —

LXXXII

İnci madeniyle uzlaştım; ay değirmisiyle barıştım.

Sirke küpü, şekerle barışmak dileğine düştü; şükürler olsun ki şeker de barışı kabul etti.

Barış da Tanrı çekişiyle olur, savaş da; fakat barış solukla, lâfla olmaz; kafayla, gönülle olur.

Mesîh ansızın göğe ağdı da meleklerle insan barıştı, uzlaştı.

A lûtufl göğü, bir kere daha benimle barışırsan Mesîh'in olurum senin.

Onun çekişi yokluğa varlık verdi; o yağ parçasına bir bakış baktı barış.

Padişahım, barışı dilemekte; bu yüzden bütün göklere tesir etti barış.

* Gök şu toprak yurda dadı kesildi; Öküz'le Arslan barıştı gitti.

* Sen de barış, sonucu şu kadar bil ki şimdi cebirle kader bile barıştı.

Yeter; biz daima barıştayız; barışı bir kalkan olarak kullanmıyoruz biz.

LXXXIII

Kocalıkta da iş var, gençlikte de; kocaldın da öldün, fakat genç olarak doğdun.

Eşeğinin sesi kaybolduysa ne var? Aklın seni çağırışı, Mesîh'in daveti gibidir sana.

Yalancı sabah gülmeseydi hiçbir gönül ağlayıp inlemezdi.

Can güzeli bize yüz gösterseydi bütün zerreler bize döner, yok olur giderdi.

Sendeki senliği bir soluk eksiltseydin iki dünyada da sana benzer kim olurdu ki?

O güneşin kıskançlığı olmasaydı yer yer, her zerre sâkîlik ederdi.

Avucunun bir sonu olsaydı taneyi samandan ayırırdım ben.

Yılan, vefa suyunu bulsaydı o denizin içinde balık kesilirdi.

LXXXIV

Ay'san da, Zühre'ysen de, Ferkad'sen de şu muhakkak ki gökteki bütün kutlu yıldızlardan daha da kutlusun sen.

Sen ne bu göktensin, ne şu gökten; pek lâtîfsin sen, nereden geldin ki?

Şekle burundun mü de ay yüzlüsün, güzel bir dilbersin, güzelim bir boyun bosun var.

Aşk sevdası senden meydana gelmiş; güzellik de senden, güzel yanaklı oluş da senden.

Her gönlün, her düşüncenin kaybettiğisin sen; fakat her kaybolanı da bulansın sen.

Her mülkün, her ülkenin Hâtem'i sensin; her padişahın, her ulunun baş tacısın sen.

* Nöbetin, göğün yücesinde vurulur; çünkü onlara kendi soluğundan üfördün sen.

Herhangi bir kötü, bir çirkin, sana yüz tuttu mu iyileşir, güzelleşir, kötülükten kurtulur gider.

A bakışı her kimyaya maden olan; a varlığı her varlığa meşale kesilen.

Bütün bu anlatılanlar herkesin hakkında söylenebilir; nerde Tanrılık sıfatı, Tanrılık marifeti?

O gökyüzünden bir şimşek çaksa, güneş de kesada varır, gökyüzü de.

LXXXV

Ölümsüz bir aşkla telef olup gidersen, bir tek cansan yüz can kesilirsin.

Kendin, kendine bir cilvelensen halk sarhoş olur, yıkılır, güzelleşir, kendinden geçer.

* A benim gönlüm, açık açık iç şarabı; had vurmazlar sana; çünkü zaten haddi aştın sen.

Had vursalar bile ne çıkar? Gelir geçer; neşelen, çünkü sen geçip gitmezsin, ebedî bir hale geldin.

A kinlerle dolu gönül, aparı bir hale geldin; a eski beden, yenileştin, tazeleştin sen.

Biteviye sarhoş ol, kendine gelme; çünkü kendine geldin mi, bağlarla bağlanırsın.

Can suya benzer, bedense toprağa; sen susun, topraktan ayrıldın, arındın sen.

Dünya küpünde bulanmıştın; şimdi küpün yücesine ağdın, duruldun.

Işığın sönmek istedi amma yürü git; güneşle kuvvetlendin sen.

Canın yarasaydı âdeta; bu ışığa kavuşunca doğan kesildi.

Niceye bir girip çıkacaksın a soluk; solukdaş geldi; kesil artık.

LXXXVI

A sarhoş gönül, nereye uçuyorsun? Meclisin nerde, nerde şarap içiyorsun sen?

Her şeklin temeli sensin, senin şeklin yok; her canın dadısı sendin, candan da münezzehsin sen.

(s. 285) Sana yüzlerce örnek getirdim, yüzlerce lâkap taktım; fakat addan da üstünsün sen, lâkaptan da üstün.

İki dünyada da evin barkın yok; her solukta yükünü nereye çeker, götürürsün?

Paranı aldım da akla götürdüm; a kuyumcubaşı dedim, değerini biç bakalım.

Anlamlar parasının sarrafi sensin; her görenin gözlerine sürme çeken sensin.

Dedi ki: Ben ne bileyim? Aşka götür; senin geçer akçene müşteri aşktır.

Aşk mahallesinin başına geldim; geldim amma gönül de kayboldu gitti, ben de kayboldum gittim.

LXXXVII

* Ay yüzlüme yüzlerce müşteri var; bakışı yüzlerce Sâmirî'ye büyü kesilmiş.

Her solukta din ondan yalınlanmada; kâfirliğin ciğerini, can evini yakmada.

Gönül ateşi ta göğe dek yücelmiş, ufuk onun hararetiyle kızışmış.

Dün gece güzelliğin koşup duruyordu; elinde de alev alev bir meşale vardı.

Dur azcık dedim, kasdın kime? A Tanrı arslanı, nereye saldırıyorsun?

A ordusuyla, bayrağıyla Süleyman kesilen; yüzüğün devin de başına taç, perinin de.

A canım, a gönlüm benim; pek hızlı gidiyorsun; bir solukcağız bile bu şehide dönüp bakmıyorsun.

Şarabından sarhoş olanların naralarını duymuyorsun, hiçbir kimseyi adam saymıyorsun.

Hayali şöylesine bir bakıverdi de o bakışın hararetiyle eridim, mahvoldum gitti.

Yok oldum, o yanısla yok oldum, yok; ululuk da gitti benden, küçüklük de.

Görmüyorsan, Tebriz'in övüncü, padişahım Şemseddin, anlatır halimi sana.

LXXXVIII

A öldürüp diriltmenin de padişahı, mahşerin de; senin tapından başka varılacak bir tapı yok.

A kafa, dilek, istek yok sende; olsa bile bil ki eşeklikten bu; çünkü başka bir baş satın almıyorsun sen.

A beni görenim, gözlerimin bebekleri sana dikilmiş... A baktığım, gördüğüm güzel, can gözüm yalnız seni görmede.

Peri gibi halktan gizlen; periye dönmedikçe uçamaz, gözlerden gizlenemezsin.

Gönlüm kayboldu gitti; a benim huzurum, kararım, seninle buluştuktan sonra ne diye kaybettin onu?

Şu kupkuru yerin üstünde ağır kişiler gibi kakılıp kalma; yücelere ağmaktan da yüce bir değer var.

Konağımız Arş'tır, Arş'tan da yüce yerlerdir; ömrün için olsun, kalk ey nefis, düş yola.

Herkes küpün dibindeki tortudur; yüce olan, başbuğ kesilen sensin, çünkü yücesin, başbuğsun da ondan.

Dedim ki: Bana bak, bize bir merdiven gerek; onu da sabır verir sana; dur, dayan.

Niceye bir perdenin ardında, kapının dışında duracaksın? Kapıdaki şu perdeyi bir yırtsan.

Dedi ki: Sabrım ancak bununla; müşteri olmadıkça alım satım olur mu hiç?

Altın elde etmek hırsıyla şarap satma; şarabın özü, altınlık eder durur zaten.

Şarap geldi mi bizi geçmezler; sen gözlerini aç da dayan, bekle.

Şarabı satıyorsun amma gamdan başka ne alıyorsun ki? Din satıyorsun, âlâ; fakat ne elde ediyorsun? Kâfirlik.

Gözler onunla aydın olur; ye, iç, konak yaklaştı; muştular olsun.

* Geçici buluşmanın ölümsüzlüğü olamaz; kadın zıbıkla gebe kalmaz ki. [\[24\]](#)

LXXXIX

A bu daracık kafesten uçan; a yolunu gökyüzünün yücelerine götüren,

Bundan böyle yepyeni bir yaşayışa dal; bu başıboş yaşayış niceye bir?

Müşteri hevesiyle ömür geldi geçti; bir Ay gör, kurtul Müşteri'den.

Bitli hırkayı çıkardın attın; çıırçılak can kaldın; böyle daha güzelsin.

Dört unsurdan meydana gelen beden hırkasına karşılık, sana has boyalarla boyanmış güzelim bir elbiselik dokumuşlar.

Şu beden elbisesi, delikanlı elbisesiydi; şimdiyse olgunluk yaşının gömleğini al.

Ölüm yaşayıştır; yaşayıştır ölüm; fakat gerçeği örten görüş, tersine gösterir onu.

Şu bedenden çıkan canların hepsi de diridir, peri gibi görünmez fakat.

Can gayb atına biner, eşekten de kurtulur, eşek almaktan da.

Şu arık eşeğe arpa bulma kaydıyla dünya ahırında gönlün yandı yakıldı.

Perde kalksa şu eşeğin altın kesilir; fakat sen görmüyorsun onu.

Bedenine demir atmış can, şimdi denizlerde gemi gibi yüzer durur.

Elden ayaktan ayrıldı amma Tanrı'nın ihsanı ona Ca'fer kanatları verdi.

Beden evi yıkılırsa ağlama; a zengin, bedeninde zindandasın sen; bunu iyice bil.

Zindandan, kuyudan çıktın mı, Mısır'a Yusuf kesilirsin, padişah olursun, başa geçersin.

Kuyudan, acı sudan kurtuldun mu, balık olursun, Kevser ırmağının yanında konaklırsın.

Bunun geri kalanını sen söyle; çünkü halk sana inanıyor a benim padişahım.

XC

İnsanoğlusun, insanoğlusun, insanoğlu; fakat o soluğa yabancısın da o yüzden soluğun tutulmuş.

İçindeki insanlığı tamamıyla yak, yandır; mahremsen o soluğa sahip ol.

(s. 286) Yeniay kendini hiçe saydı da dolunay oldu; kendini hiçe saymazsan hiçlikten kurtulamazsın.

İnsanların iyisinden, kötüsünden kaçıp duruyorsun; halbuki iyiliğin de hepsi sende, kötülüğün de; kendi kendinden kaçırıyorsun sen.

Hırs güz mevsimidir, kanaat bahar; dünya güz mevsimiyle kutlu bir hale gelmez ki.

Fazla sözle baş ağrıtırıyorsun; bir güzelin derdine dal da söz et bâri; Rüstem'sen arslana, file saldır bâri.

Melek gibi göklere uç; iki büklüm olacaksan da gök gibi iki büklüm ol da yeryüzüne küplerle, tulumlarla yağmur yağdır.

XCI

Yüz gönlüm, yüz canım olsaydı yüzünü de sana verirdim; bu yüzden de neşelenir, sevince gark olurum.

Şu soluk, bedenimde toprak olsaydı, baştan başa aşk, baştan başa heves gülleri doğururdum.

Dert tarlana su kesilirdim; harmanına yel olurum.

Gönlünde gam esmeseydi, ben de başkaları gibi soluksuz, nefessiz, feryatsız, figansız bir hale gelirdim.

Şirin güzelimin kıskançlığı olmasaydı yüzlerce Husrev'in, yüzlerce Ferhad'ın övündüğü bir er olurum.

Sır kapıcısının gönlünü kırmasam dünya kilidini açar giderdim.

Hemedan, ayağımı bağlamasaydı, her şeyi bilmeseydim, o Bağdatlı güzele yoldaş olur, yola düşerdim.

Yeter artık; şu unutkanlığım olmasaydı her an seni anardım da anardım.

Yeter artık; şu sözlere selvi bile haset eder de keşke der, hür bir süsen olsaydım ben de.

XCII

Sevgilinin derdine av olmasaydım gökyüzü arslanının boynunu bükürdim.

Elimi bağladı, yoksa şimdicek bundan da daha iyi kaşırdım başını senin.

Güle benzer yüzünü kıskanmasaydım her gül bahçesinin bülbülü kesilirdim ben.

Gülü bana kapı açsaydı diken gibi duvarın başına çıkar mıydım hiç?

Hiçbir iş yok ki o işi yapmasın; yoksa ne diye böyle işsiz güçsüz kalayım ben?

Aşk, hastayı arayan bir hekimdir; yoksa böyle yaralanır mıydım, hasta olur muydum ben?

* Halil onun için dört kuş kurban etti; keşke ona kurban olan o dört kuş olsaydım ben.

Ona kurban olmak için şekerler yedim; yüz başlı, yüz gagalı bir dudu kuşu kesilirdim.

Öbür dudulara gıda vermek için de dudağı gibi ballar yağdırırdım, şekerler ezerdim.

Bana deniz gibi bir gönül vermeseydi başkaları gibi ben de kaba olurum, ciğerler yedim.

Aşk, iyiden iyiye başımda çizgindi benim; yoksa ne diye böyle âşık olurum, ne diye baştan, sarıktan vazgeçerdim?

Dün gece sevgili dudağımı öptü, yoksa hiç böyle tatlı sözler söyleyebilir miydim ben?

Yazıma devlet noktası koydu; yoksa ne diye böyle pergel gibi dönüp dururdum?

Alçalmasaydım kim görebilirdi beni; sarhoş olmasaydım anayoldan giderdim elbet.

Sarhoşluktan eğri büğrü, sendeleye sendeleye gidiyorum; keşke doğru yoldan gitseydim ben de.

Yahut da onun güzelim yüzlü lâleleri gibi herkesten kesilseydim de bir dağ başına çekilseydim.

Yeter; bu ses, davul olmasaydı elbette hayallere, sırlara dalar giderdim.

XCIII

Ah, gönül penceresine ne hoş yollu vurmadasın; yoksa sevgilimin yüz gösterdiği pencere sen misin?

Ömrün için a fidan, ne vakit bize izin vereceksin de dalına doğru bir geleceğiz?

O evin penceresi değilsen ne yüzden böyle aydınsın sen?

A benim temelim, a benim madenim, seni öven sözden başka her söz ışığının sonu vardır, tükenir, söner gider.

Feleğin işlediği her iş geçicidir; ancak sensin ölümsüzlüğün temelini atan.

Hırs burda sensiz bir ev kurdu; sakın a can, oturma.

Tuzağın yemi bu, ne diye yiyorsun? Soğuk demir bu, ne diye dövüyorsun?

Hevâ, heves şerbetin zehirlidir; düşmanların düzen kurmuşlar, pusuya çekilmişler.

Şu geçidin ardında katı bir yay var; ok gibi uç, ne diye emin oluyorsun?

Ömür geçti gitti; zaman daraldı; a benim lûtufta, ihsan ıssı efendim, helâk olanın tut elini.

İki dünya da benim olsa sensiz yoksulum ben, zengin olamam.

Yüzünün nurundan başka bir şeycikler istemiyoruz; aşkından başka hiçbir umumuz yok bizim. [\[25\]](#)

XCIV

Gönlümde yeni bir perdeden çalılıyorsun a benim gönlüm, a benim gözüm, a benim aydınlığım.

Perde de sensin, perde ardındaki de sen; her solukta bir başka müşkül çıkarmadasın ortaya.

O perdeden öylesine çal ki her mızrap vuruşunda bir karanlık perdesini kaldır gitsin.

Geceleyin tek başımayım, bir de can kandili var ancak; fakat şuna şaşırıp kalmışım: Ateş misin sen, yağ mısın?

Sensiz-bensiz, her ikisi de sensin, her ikisi de benim; canımsın, benimsin, yahut da bensin sen.

Çengden gizlice, ince anlamlı bir can sözü duyuyorum: Ten-teni-ten, yâni tensin sen.

İster ten olayım, ister can, ister gönül; neşeler içinde şunu biliyorum ben ki sensin beni ören, dokuyan.

Senin yüzünden nasıl gençleşmeyeyim ki selvinin tazeliği de senden, gülün, süsenin tazeliği de.

Senden nasıl ışıklanmayayım ki her evin, her pencerenin ışığısın sen.

Senden nasıl güç kuvvet elde etmeyeyim ki her mermerin, her demirin gücüsün kuvvetisin sen.

XCV

A bizim âlemimizden giden; yeryüzünden ne de hoş gidiyorsun gökyüzüne.

A kafesi kıran, bağdan sıçrayan; kanat açmışsın, nereye gidiyorsun?

Başını kefedenden çıkar da söyle bize: Ne diye gidiyorsun vatanından?

Hayır, yanıldım, bu vatan iğretiydi zaten; ölümsüzlük vatanına gidiyorsun sen.

Kaza ve kaderden ferman geldi, fermanı getiren çavuşun ardına düştün, gidiyorsun.

Yahut cennetlerden bir yeldir esti; razılık Rıdvan'ının peşine düştün de gitmedesin.

Yahut evveline evvel olmayan ululuk tecellisine uğradın, çırpına çırpına, elsiz-ayakssz gidiyorsun.

Yahut Tanrı cemalinin yalımlarıyla sarhoş oldun, Tanrı'yla buluşmaya koşuyorsun.

Yahut dünya küpünde tortulaşmıştın, duruldun da göğe ağmadasın.

Yahut da susanların huyuyla huylandın da susarak gizli gizli yürüyüp gidiyorsun.

XCVI

A zengin, öyle kızgın kızgın gitme, pişman olursun; derli toplu oturadur; yoksa darmadağın olursun.

Utanma, şaşkın bir halde şu çayırılıktan, çimenlikten gitme; yoksa baykuşlar gibi yıkık yere gidersin.

* Şehir meyhanesinden kaçarsan, çöllerde gulyabanilerin yükünü çekersin.

(s. 287) Koyun burcundaki Güneş'ten baş çekersen donarsın, kış mevsiminin karı kesilirsin.

Savaşa yüz tut, arslanca safâ gir; yoksa kedi gibi dağarcığa sokulur gidersin.

Şu mülkün öküz paçasını az ye; yoksa doyar, şişersin de şeytana eşek olursun.

Kâfir nefsin sana alt olursa tamamıyla küfür bile olsan baştan başa iman kesilirsin.

Sevgilinin acısını tadıp yüzünü ekşitme de inayetleriyle, gülen güle dön.

Elini, ağzını hırstan yur, arınırsan padişaha eş olursun, aynı kâseden nimet yersin onunla.

A gönül, bir soluk deli divane kesilirsen bir soluk da dîvânın sahibi olursun, buyruk yürütürsün.

Gâh hırsızlıkla İran'ın yolunu tutarsın, gâh gidersin, Turan'a şahne olursun.

Gâh Isfahan'dan, Irak'tan, Hicaz'dan geçer, şu Horasan Ay'ına çalgı olur gidersin.

A bukalemun, n'olur akıl gibi bir huyun, bir gönlün, bir canın olsa.

Bütün bunları yapmazsan bâri tamamıyla sus; tamamıyla sustun mu, o olur gidersin.

Yüzünü Tebrizli Tanrı Şems'ine tut da Süleyman mülküne padişah kesil.

XCVII

A can, a dünya, dün gece nerdeydin? Hayır, yanıldım; bizim gönlümüzdeydin sen!

Dün gece ayrılığınla cefalar çektim; halbuki a benim sevgilim, sen vefa padişahısın.

Ah, ben dün gece ne haldeydim; ah, dün gece kimindin sen?

Elbiseyi kıskanıyorum ben, keşke elbise olsaydım; çünkü elbisenin kucağındasın sen.

Ne çarem kaldı, ne kararım; neden bu çaresiz kuldan ayrısın demeye de cesaretim yok.

A tez canlı sevgili, kaçacağın vakit, meğer seher yelinden de tezmişsin sen.

Sensiz, zahmetler, belâlar bağladı gitti beni; tut ki sen belâ bağıyla bağlanmışsın.

Güzelim yüzünün rengi tanıktır; Tanrı lûtfunun ta içindeymişsin sen.

Renk, senin rengin; çünkü dünya renginden arınmışsın, tertemizsin, ölümsüzlük rengine boyanmışsın sen.

Bir aynasın sen; senin pasın birisinin aksi; sen her renkten ayrılmış gitmişsin.

XCVIII

Sarhoşsun, güzelsin, nerde şarap içtin? Şu getirdiğin yeniay da ne?

Padişahlara lâyük sağrağı eline almışsın; eşi bulunmaz bir gülbeşeker yetiştirmişsin sen.

Kimin namus perdesini yırtacaksın? Çünkü aklın, edebin âfetisin sen.

Gönül bahçesi, bakışınla açılıp saçılır; donmuş gönlün ilkbaharısın sen.

A bir tek karıncayı bile incitmeyen, Süleyman mülkünü ateşlere yaktın sen.

A tez canlı padişahım benim, yolculuğa koyuldun da gözü de ayaklar altına aldın, gönlü de.

Adam saydığın kişi, tarife sığmaz güzelliğe, sonu bulunmaz bir alıma sahip olur.

Her hür gönlü kul köle edersin; her ölü bedeni diriltirsin sen.

Can yalvarıyor sana, dileniyor senden; gönlümü götürdüğün yere götür canı da.

Yüzlerce yüzyıllar parmağının ucundadır; artık sana nasıl on adama bedelsin diyebilirim?

BAHR-İ HAFÎF

–MÜSEDDES–

feilâtün mefâilün feilât

— A —

I

(s. 288) A hekim, delinin akıllanması için gene oku afsunu.

Hiçbir şeyden haberimiz olmasın, bir ilaç bul; şaraba kat afyonu.

Mademki kurtulamıyorsun, neliksiz-niteliksiz ol da neliksiz-niteliksiz güzelliği gör.

A sâkî, kanlarla dopdolu gönüle bak da o kan gibi lâ'l kadehi sun.

Çünkü akıl, aşağılık olduğundan hırsa düşer de her aşağılık kişiye secde eder.

Fakat şarap içenler gökyüzünün şu gediksiz iki değirmisini de yarım arpaya bile almazlar.

Aşkın ululuğunu Mecnun'dan sor da başta ona yarayacak nelerin var, bir anla.

Aşka uyup yol azıtanlar yüz binlerce yolu yordamı, kanunu, töreyi yırtar, geçerler.

A seher yeli, kerem et de tarafımdan o görülmemiş inciler denizine söyle;

* De ki: Öfkeyle, ben o kokmuş, kurumuş, şekil verilmiş balçığa can vermem demişsin amma,

A Tebrizli Şems diyor, zamanın Mûsa'sısın sen, Hârun'u ayrılığına düşürme.

II

Sevgilimiz kucağımıza geldi; gülümüzün, şekerimizin ucu, sonu yok.

Biz boyuna gülbeşeker içindeyiz, onun için göğsümüzde gönlümüz çok kuvvetlidir.

Zühre bile ordumuzun çevresinde çizginebilmek için halden hale girer.

Kanat açar, göklere uçarız; çünkü mayamız Arş'tandır bizim.

Gökyüzündekiler bizim amberleşmiş huyumuzdan buhur yakarlar.

Ülkemizin anayolu baştan başa nesrinliktir, erguvanlıktır, güllüktür.

Bizim aydın soluğumuzun yeli esmedikçe dünya, ne güler, ne açılır.

Canı geliştirip olgunlaştıran aşk yelimizle havadaki zerreler bile canlanır.

Söz bilen gönül dilimizden kulaklar, gayb sırlarına mahrem olur.

Tebrizli Şems, bulutları yakar, dağıtır; gölgesi eksik olmasın başımızdan.

III

* Yücelerden gelen tespih sesini duy; yürü var, sen de "onun yücelerden yüce adını tespih et."

* "Yayım yerini meydana getirdi" çayrılığını bulursan gönlün gülle, sünbülle yetişir, gelişir orda.

* “Gizliyi de bilir, açığı da” âyeti, bu ceylanın şeklidir, göbeğindeki misktir.

* Onun ceylanlarının soluğu geldi mi, can “doğru yolu bulurdu” çayırılığına yönelir.

* “Seni okutacağız da, unutmayacağız” dendi mi, susuzluk unutulur gider.

IV

Gönlümde yüzlerce davul çalınıyor; yarın duyarız sesini.

Yarının derdi, sevda vesvesesi, kulakta pamuktur, gözde kıl.

Hallâc gibi, tertemiz erler gibi sen de aşk ateşine yak şu pamuğu.

Ateşle pamuğu ne diye tutar durursun? Bu ikisi zıttır birbirine, bir arada duramaz.

Aşkla buluşman yakın; buluşma günü için güzelleş.

Ölümümüz neşedir, buluşmaktır bize; sana yassa yürü git burdan.

* Mademki şu dünya zindandır bize; zindanın yıkılması zevktir, neşedir elbet.

Onun zindanı bile bu kadar güzel olursa dünyayı bezeyen meclisi nicedir ki?

Şu zindanda vefa arama sen, burda vefanın vefası yok çünkü.

V

Kulağım haberini beklemekte; can, candan bir selâmını dilemekte.

Kadehinin coşkunluk kokusunu bekliyor da gönlümde iştihak coşup köpürüyor.

A güzelim, tuzağın o kadar hoş, o kadar gönül çekici ki o tuzağa yem serpmeye hiç lüzum yok.

Senin en aşağılık kulunun giydiği abaya padişahlar taçlarını, kemerlerini saçı olarak saçarlar.

Aşkına ilk düşünce, sonunu düşünmeye girişmişim; heyhat.

Beni bir zincir haline getir de devenin ayağına bağla; nasıl olur da hörgücünü umabilirim ben?

Lûtfunla senden süt emen, süttten kesmeni ölüm bilir.

O gayb sırlarını açıklayan dilinin hakkı için, kulağıma ulaştır selâmını senin.

O devletler bağışlayan sarayının hakkı için, uzacıktan bir göreyim damını senin.

Baş sana secdeden bir kâr elde ederse o herkese yayılan lûtfundan ne eksilir, ne ziyan edersin ki?

A Tebrizli Şems, şu dağınık gönül, adını ta ciğerine yazmıştır.

VI

Gözler uykudan açılmıyor; aç gözünü de topluluğu bul.

Bak da gör, gözler göz çukurlarında cıva gibi kararsız bir hale gelmiş.

Gece uzadı, halk yıldızlar gibi ay ışığına düştü.

Gözün akı da, karası da uyku şarabıyla harap oldu gitti.

Bütün düşünceler yapraklar gibi döküldü; bütün sebeplerin üstüne toz kondu.

Akıl bir bucağa çekildi de, akıl, senin aklınsa hadi diyor, bul bakalım.

Gece esrarkeşine bak; bütün halka şu esrardan sundu.

Göz, ayına gayına, suya, buluta düştü; iş soruyu, cevabı aştı.

O düşünceleri keskin atlıların hepsi de eşekler gibi balçığa kakılakaldı.

VII

A arkadaşlar, sevgili barışmaya geldi; ne oldu size de kapı dibinde oturakaldınız?

Ayrılık, bekleyiş çağı geçti; a aklı başında olanlar, girin kapıdan.

Güzellik güneşi göğsünü açtı; yalımları içinde elbiselerinizi soyun.

(s. 289) Aşkın edebi, tamamıyla edebi bırakmaktır; aşk ümmetinin aşkı baştan başa edeptir.

Aşk şarabı, adı sanı, ârı namusu kırdı geçirdi; ne göreceğin baş kaldı, ne seyredeceğin kuyruk.

Aşk tadı kafayla karıştı, birleşti; kulların sahipleriyle karılması gibi hani.

Gönül kızları kalb bahçelerinin, bahçelerdeki dönme dolapların ta ortasında, sarhoş bir halde yerlere serildiler.

* Gönüllere mahrem değilseniz onları perde ardından sorun.

A Tebrizli Şems, aşk kadehini sunmak senden; bizden de şarap için kebab olarak al ciğerimizi gitsin.^[26]

VIII

Bu gece uyku bedenden de kaçtı gitti, baştan da; gönlü, bu çeşit yıkılmış görünce kaçtı gitti.

Uyku, gönlü yıkılmış, yanmış, kavrulmuş gördü; fakat tatsız tuzsuzdan o yüzden kaçtı.

Yoksul uyku aşkın pençesi altında bir hayli yaralar aldı, ızdırabından kaçtı gitti.

Aşk timsah gibi ağzını açtı; uyku da balık gibi denize daldı, kaçtı.

Uyku, düşmanını insafsız görünce dura kaça, birden fırladı, geri dönüp sıvıştıverdi.

Ay yüzlümüz geceleyin doğdu, uyku da gölge nasıl güneşten kaçarsa öylece kaçtı gitti.

Uyku uyanık devleti görünce kartaldan serçe nasıl kaçarsa öylece kaçtı.

Tanrı'ya şükürler olsun, devlet kuşu gene geldi; devlet kuşu gelince de şu karga uçtu gitti.

Aşk uykudan bir soru sordu; uyku cevaptan âciz oldu da kaçtı.

Uyku altı yandan da kapıları kapatıyordu; fakat Tanrı kapı açtı da kaçtı gitti uyku.

A Tebrizli Şems, senin hayalinle uyku âdeta bir yanlıştır; doğrudan kaçır gider.

IX

Gir içeriye; sensiz zevkin tadı yok; kimdir o ki sana canla, gönülle kul köle kesilmemiş olsun?

A canımıza bedendeki can gibi canlar veren; can gibi pek gizlisin, fakat gizli de değilsin sen.

Nereye el kosan candır orası; fakat cana el komanın imkânı yok hani.

Bedende tertemiz bir hale gelen can, sevgilinin ayna tutanıdır ancak.

* Şu anda Güneş'le Ay bir araya geldi; darmadağın masal söyleme vakti değil şimdi.

Sarhoşluğum pek arttı; korkuyorum şu söze dönüp dolaşacak meydan kalmayacak.

Elini ağzıma koy da o söze gelmeyen sözü söylemeyeyim ben.

X

Sağdan soldan sûfler geldi; hepsi de o yandan bu yana, mahalleden mahalleye, şarap nerde diye gezinip duruyor.

Sûfinin kapısı gönüldür, mahallesi can; sûflerin şarabı Tanrı küpünden sunulur.

Sûfi küpün ağzını açtı da haydi diye bağırdı; gelsin bize âşık olan.

Bu çeşit şarap, bu çeşit sarhoşluk her mezhepte helâldir, içilir durur.

Boz tövbeyi, böylesine bir mecliste hatadan tövbe etmek, yüz binlerce hatadır.

Tövbeni bozdun mu zahitleri de çağır; çünkü bugün çağrı günü.

Halk seni gözden çıkardıysa ne var? Âşıkların gözbebekleri yerin yurdun senin.

Yüzünün suyu gittiyse gam yeme; âşıkın yeri sudan da dışarıdır, havadan da.

Bildikler bizden çekilirse çekilsin girsin; zaten denize batanın bildiği, denizdir, orda yüzer o.

XI

Neşelen ey deniz, a abıhayatın kaynağı; öz sensin, başka ulular sıfatlara benzer ancak.

Ah, ne dedim? Nerden nereye? Senin zatına lâıyk bir sıfat nerde?

Yüzünün aşk denizine dalıp dalgalarla yüzen kişi, Fırat'a bile bıyık altından güler durur.

Dünyaya şekerin bir yüz gösterse doğudan batıya dek şeker kesilir gider dünya.

Sevgilinin kadehini gördü canım; kendi kanı gibi lâ'1 bir renkteydi; hah işte sana şarap dedi.

Can son yudumuna dek içti de bir ateş aldı ki; kıvılcımlar saçarak yanmaya başladı.

Öylesine sarhoş oldu can ki şarap içmekten başka hiçbir ibadeti tanımaz oldu.

Arş'tan ses geldi: Müjdeler olsun sana; sana verilen ışık beni de geçti.

Müjdeler olsun; iki yüz yıl kan ağlasaydın, eziyetler çekseydin gene bu bağışı bulamazdın sen.

O kadehin her katresinden ölü bile dirilir, kocakarıysa kızıoğlankız olur.

* Sevgilinin aşkından bir koku alsaydı Lât hiç baş aşağı yıkılır gider miydi?

Sarhoş oldun mu, namazlarda nerden ayırt edeceksin rükûyla secdeyi?

Aşk ışığıyla kendinden geçtin mi, o padişahımızın bedenidir artık namazın da canı.

Şemseddin'in ayağı dibinde öldün mü, dirildin; ölümden kurtuldun gitti.

Tapı kılınan, efendiliğiyle, ölümsüzlük saltanatının buyruğunu, fermanını verdi bize.

XII

Devletten, inayetten ibarettir aşk; gönül açıklığıdır, doğru yolu buluştur ancak aşk.

* Ebû Hanîfe aşka ait ders vermedi; Şafiî aşktan rivayette bulunmadı.

Caizdir-değildir sözleri ecele kadardır; âşıkların bilgisineyse son yoktur.

Âşıklar şekerli bir suya batmışlardır; Mısır'ın şekerden şikâyeti olamaz.

Mahmur can, sonu, bitimi olmayan şaraba nasıl şükretmez?

Kimi derterlere batmış, yüzü ekşi görürsen bil ki âşık değildir, o ilden değildir o.

Gayret, kıskançlık, sirayet etmeseydi her gülen goncanın bir bağa, bir bahçeye perde olduğunu görürdün.

Başlangıçtan haberi olmayan yok mu? Bu aşk yoluna ilk düşen, ilk bu yola yollanan odur işte.

Yok ol, varlığından yok ol; çünkü varlığından beter bir suç, bir isyan yoktur.

Sürü güdücü hiç mi hiç olma, seni sürsünler, yedsinler; sürücülük baş belâsından başka bir şey değil.

* Kula Tanrı yeter de; nitekim “Tanrı yeter kuluna” denmiştir; fakat kulda bu anlayış, bu yeterliği bilmiş yok.

Der ki: Bunlar zor şeyler, anlamı gizli sözler; hayır, apaçık, hiç de gizli söz değil bunlar.

Bir körün ayağı testiye takıldı da dedi ki: Döşemeyi döşeyende hiç görüp gözetme yok.

Yolun üstünde testinin, kâsenin ne işi var? Yolda bu çeşit şeylerin olmaması gerek.

Testileri kaldırın yoldan da burayı düzüp koşanın aleyhinde bulunmayalım.

Yolu düzüp koşan da a kör dedi, testi yolda değil, fakat sen yol neresidir anlamıyorsun.

Yolu bırakmışsın da testinin bulunduğu yana gidiyorsun; buysa sapıklıktan başka bir şey değil.

A hocam, din yolunda sarhoşluğundan başka, başlangıca, sona ait bir delil yok.

Yolsuzsun sen, yoksa çalışıp çabalama yoluna giren elbette atılır, cesur olur.

(s. 290) Delil sensin de gene delil arıyorsun; istek delilinden daha iyi bir delil yoktur ki zaten.

* Mademki “zerre kadar hayır, yahut şer yapan, karşılığını görür”; şu halde hiçbir suç yoktur ki cezası olmasın.

Bir zerre hayır yapasın da bir ferahlığa ulaşmayasın, imkânı yok; kör değilsen gözünü aç da gör.

Her bitki, suyun varlığına alâmettir; ne vardır ki karşılığında bir şey elde edilmesin?

Sus artık; bu suyun alâmetleri var; fakat susuza tavsiyeye bile ihtiyaç yok.

XIII

Çalgı çağanak nasıl şarap içmeye sebep olursa, iyilerin yaptığı işler de adamı iyiliğe teşvik eder.

Tanrı, kulları iyiliğe teşvik için iyiliğe şükreder, kötülükten de şikâyette bulunur.

Firavun’u anar, Mûsa’nın şükürünü anlatır; bahanedir bunlar, hep bizim halimizi hikâyedir bunlar.

Benlikte olan, Firavun cinsindedir; denize dalansa Mûsa cinsinden.

Gamın ardında, iyiden iyiye bil, neşe var; fakat neşelendin mi, ardından gamlanır gidersin.

Ahmed toprak olmayı seçti de o yüzden miraç padişahı oldu, göklere buyrukçu kesildi.

Sen de toprak ol da bitki bitsin senden; toprak kesilen, gönül definesini buldu.

Mademki biz, bensiz-sensiz, hep biriz; yeter, sus artık, kime söylüyorsun bu sözleri?

XIV

Bugün kible, padişahlar padişahı ancak; kapıya kim gelirse gelsin, söyle: Yol yok.

Özür getir, bahaneler bul, kendine gel; herkes uyudu, uyanık kimsecikler yok de.

Uzunluğu, kısalığı olmayan ateş, ne kısa bırakır, ne uzun.

Tabiatının kuyusunda hayaller var; kuyudaki Yusuf hayalsiz olmaz zaten.

Ekin buğday oldu, içlendi mi bizim yoldaşımız olur, samanın değil.

O, on sayısının biri olmayan tek kişinin aşkı birer birer hepsini parçalar gider.

Zaman olur ki kulağını tutar da zamansızlık âlemine çeker seni.

Tebrizli Şems, Türklerin padişahıdır; padişah çadırda değil şimdi; yürü, ovaya git.

XV

* Sabah da senin yüzünden kutlu, sabah şarabı da; kalb de senin yüzünden nurlu bir üstünlük elde etmiş, cenah da.

A güzelim, senin meclisindeki iş erlerine hurilerin sundukları tertemiz şarap, mubah mı mubah.

A yüzümüze binlerce kapı açan; a elimize anahtar veren,

* Tanyerini yarıp sabahı ışıtan Rabbin müezzinleri ne dedilerse, sen hepsini de açtın, gösterdin bize.

Cömertlik kâra konmaktır derler amma sen ne verdiysen karşılığını istemedin ki bizden.

— D —

XVI

Gecenin gözünü açmak gerek; gündüz oldu, artık göz açmalı.

Güzelimiz nereye at sürdüyse bizim de o tarafa koşmamız gerek...

Can mutfağı cihetsizlik âleminde, ağzımızı o tarafa uzatmalıyız biz.

Mademki bu çeşit bir altın madeni belirdi; kendimizi makas haline getirmemiz gerek.

Hızır gibi, ömür elbisesini abıhayatla yıkayıp tertemiz, güpgüzel bir hale getirmeli.

Mademki o yaşayış şekerkamışı kıskanç, bu şekerden çekinmek gerek.

Mademki böylesine nazlı güzel evimizde bizim, naz vakti nazlanmak gerek artık.

Gülle dikene tahammül etmek adamlıktır amma insanın asıl insanlarla uzlaşması gerek.

Mademki yüzünün kıblesi belirdi; topuklara namaz kılmak gerek artık.

O âleme ait secdelere, o başı yüce güzelin karşısında kapanmak gerek.

Sonu Mahmud olan, sonucu güzel bulunan o aşka karşı Eyaz olmak lâzım.

Mademki gerçek, susmada gizli; şu geçici sözlerden vazgeçmek gerek gayrı.

XVII

Yarısı kırmızı, yarısı sarı bir elmacağız, gülle safranı andırdı bize.

Âşık, sevgiliden ayrıldı da sevilen naza düştü, seven de derde.

Birbirine aykırı olan, fakat bir ayrılıktan meydana gelen şu iki renk, her ikisinin de yüzünde aşkı belirtti.

Sevgilinin yüzünün sarı olması yaraşmaz; sevenin de kızıl benizli, şişman oluşu soğuk bir şeydir.

A âşık, sevgili naza başlayınca çek nazını, savaşımaya kalkma.

Ben dikene benziyorum, sevgilimse gül gibi; gülle diken iki amma gerçekte bir.

O güneş gibi, bense gölgeye benziyorum; ondan ölümsüzlük ısıllığı gelmede, bendense soğukluk.

* Tâlût'la Câlût savaştı; Davud'la soyu da ince ve kalın olmak üzere zırh ördü.^[27]

Gönül, bedenden doğdu amma beden padişahı; nitekim erkek de kadından doğmuştur.

Fakat gönülde de bir gizli gönül var; atlı gibi toz içinde gizlenmiştir o.

Tozun kalkışı, atlının yüzünden; şu tozu kaldıran, atlı.

Sen düşünüp durdukça satranç oynanamaz; dayan da at zarı.

Tebriqli Şems, gönül padişahı; gönül meyvelerini onun ıssısı öldürür, yetiştirir.

XVIII

Gerçekten haberdar olarak ölenler, sevgilinin önünde şeker gibi eriyip giderler.

* Onlar Elest meclisinde abıhayat içmişlerdir; hasılı bir başka çeşit ölür onlar.

Letafette meleği bile geçmişlerdir; artık insanlar gibi ölmek, uzaktır onlardan.

Mademki âşıklık ülkesinde toplanmışlar; şu insan kalabalığı gibi ölmez onlar.

Sen sanır mısın ki arslanlar da köpekler gibi kapının dışında ölürler?

Âşıklar yolculukta öldüler mi, can padişahı onları karşılamaya koşar.

Hepsi de o ay yüzlünün ayağı ucunda ölür de o yüzden güneş gibi parıl parıl parlar.

Birbirlerine can kesilen âşıklar, birbirlerinin aşkıyla ölürler.

Hepsinin de ciğerinde aşk suyu var; hepsi de sudur, ciğer tarafından emilir giderler.

Hepsi de eşsiz inciye benzer; ana baba kucağında ölmez onlar.

Âşıklar gökyüzüne uçarlar; münkirlerse cehennem ta dibinde geberirler.

Âşıklar gayb gözünü açarlar; geri kalanlarsa kör, sağır bir halde ölür giderler.

Geceleri korkudan uyuyamayanlar, korkudan, tehlikeden emin olarak can verirler.

Fakat burda ota tapanlar zaten öküzdür; eşek gibi ölür gider onlar.

Bugün o görüşü arayanlar, neşeli, güleç bir halde o görüşe, o bakışa karşı ölürler.

(s. 291) Padişah onları lûtf kucağına alır; öylesine hor, hakir, öylesine rasgele ölmez onlar.

Mustafâ'nın huyuyla huylanmak isteyenler, Ebû Bekir gibi, Ömer gibi ölürler.

Yokluk, ölüm, uzaktır onlardan amma bunu, hani, ölürlerse diye söyledim işte.

XIX

Aşkın sarhoş etti beni, ellerimi çırpıma koyuldum; sarhoşum, kendimden geçmişim, ne bilirim ne yaptığımı?

Koruktum, üzüm oldum şimdi; artık kendimi ekşi yüzlü gösteremem ki.

Helva satan sevgili, şeker gibi tatlı mı tatlı; bir avuç helva soktu ağzıma benim.

O, helvacı dükkânı açtı açalı evimi barkımı aldı, götürdü; dükkânsız bıraktı beni.

Halk, böyle olmamak gerek diyor; böyle değildim ben de, beni o böyle yaptı.

Önce küpü kırdı, sirkeyi döktü; beni ziyana soktu diye feryadı bastım;

Fakat o bir tek küp yerine, içmem için yüz küp şarap verdi bana, sevindirdi beni.

Kendisinin belâ, sınama tandırında pişirdi de böyle al al yanaklı bir hale getirdi beni.

Zelîhâ gibi gamla kocalmıştım; Yusuf haline soktu, gençleştirdi beni.

Ok gibi, elinden fırladım, uçtum; el attı bana, tuttu da yay gibi büküverdi beni.

Gökyüzünü de şekerlerle doldurayım, yeryüzünü de; yeryüzüne benziyordum, gökyüzüne döndürdü beni.

Gönlüm Samanyolu'ndan geçti; o, Samanyolu'ndan çeke çeke çekti beni.

Merdivenler gördüm, damlar gördüm; dama da boş verir bir hale getirdi beni, merdivene de.

Dünya hikâyemle dolunca da can gibi, dünyada gizledi beni.

Dil gibi yumuşak buldu beni de tezcek dil gibi tercüman etti kendine.

Dil gibi gönülle birdim; onun için gönül sırlarını, bir bir anlattı bana.

Dilim kan dökmeye başlayınca da tuttu, kılıç gibi beline taktı beni.

Yeter a gönül, o sevgilim, o merhametli dostum bana neler etti? Anlatmaya sığmaz ki.

XX

Sûfler bir anda iki bayramı birden ederler; örümceklerse sineği emerler, kadid haline getirirler.

Güneştir onlar; karanlıkları şehit etmek için kılıçlar vururlar.

Gene senin şehidini kutlamak için her zerre Sûr üfürülüşüne döner.

Köhne felek onların eskilerini yenilemek için çevrelerinde döner durur.

Hem de yakını sana uzak etmek isteyen hasetçilerin inadına.

Fakat onlar hasetçileri de hasetten geçirirler; herkesi kendilerini ister, irâdesini onlara verir bir hale sokarlar.

Herkesin kutluluk kimyasıdır onlar, herkesi altın haline getirirler; bu işi herkeste belirtirler.

Gökler de kimyalık eder; eder amma uzun bir zaman içinde eder.

Bu işi de gayb ayından çalmış, elde etmişlerdir; bâzı bâzı tertemiz bir hale sokarlar, bâzı da pis bir hale getirirler gider.

Ne mutlu andır o an ki bütün parçaları birbirine karmadan tüm bir hale sokarlar.

Bu sözü bırak artık; ört tandırın üstünü; ört de ekmeğini tirit haline getirsinler.

XXI

Yarısı kırmızı, yarısı sarı bir elmacağız, gülle saframı andırdı bize.

Âşık, sevgiliden ayrıldı da yarısı gülüş kesildi, yarısı dert.^[28]

Ayağı gevşek biri, toprak üstünde kalakaldı da ay yüzünden tozu silkmeye koyuldu.

Hem elini vurmadaydı, hem de böyle bir sanatı kim yapabilir diye lâf etmede.

Kanadı kırık bir serçe, gök kubbe yumurtasını kanadı altına alsın; böyle bir şey gördün mü sen?

Burda bir gülüş yurdu açıldı; yürü, gülen bir sevgili ara be adam.

Niceye bir şu çirkinler naz eder dururlar? Şu tavla hep böyle tersine oynanır işte.

Mademki çifti tekten ayırmayı bile bilmezler; ne diye tek çift oynarlar?

Bırak şu sözü de gel, kendimizden geçelim; yüzü binlerce lâleye, binlerce güle değer güzele kavuşalım.

XXII

Âhir zamanda Yusuf salına salına yürümeye koyuldu; Mısır'da şeker, bal ucuzladıkça ucuzladı.

Senin Arş'ındaki lâ'l, yüz gösterince beden de nedir ki? Taşlar bile canlanır artık.

Ayrılık tutsağı, başında taç, tahta geçti; nedir yâni? Hakan oldu, hakan.

Aşk pek büyük bir konuk olarak çıkageldi; fakat evler küçüktü, yıkıldı gitti evler barklar.

Ululuk kanatları bitti, büyüdü de kafes de uçtu gitti, kuş da, yumurta da.

Gönül sahipleri, nerde gönül diye şaşırıp kaldılar; gönülsüz âşıklarınsa gönlün o olduğundan haberleri bile yok.

Ayağını vur, gir oyuna, yeni baştan dal zevke; a benim oğlum, sakın sonu geldi, bitti deme.

Zengin sarraf, altınlarını kumara verdi amma gene de kârı o etti; çünkü madene daldı.

Tebrizli Şems, bir merdiven kurdu; çık artık gök damına, kolaylaştı çıkmak.

XXIII

Yüce ömrü uzadıkça uzasın, Tanrı, görsün, gözetsin, korusun onu.

Devlet sahiplerinin zevki veresiyedir amma zevk, neşe peşin olarak gelsin ona.

Tatlı, alımlı, sımsıcacık meclisinde donmuş, buz kesmiş kişi bulunmasın.

Gayb âleminde kanat açmış canlar, halı nakışı gibi, huzurunda durakalsın onun.

Devlet sağında solunda yürüsün, hem kuzeyinde olsun, hem güneyinde.

Beden, can derler iki il var ya, her ikisinde padişah da o olsun, vali de o.

Tebrizli Şems, peşin devlettir, eldeki ikbal olarak o yeter bana; ondan başkası sözden ibaret olsun isterse.

XXIV

Cemşîd, güneş gibi dört perde ardından dünyaya ateş saldı.

Ne mutlu, varlıktan çırcıplak soyunmuş olana; eyvahlar olsun söğüt gibi gölge arayana. [\[29\]](#)

Aşk apaktır, aşkın benziyse kırmızı; fakat düzgünle, allıkla değil.

Aşk öyle emin bir ildir ki orda ne korku vardır, ne umut.

Bir soluğu bir ömre değer yaşayış, belirdi, meydana geldi mi, aşkla ölümsüz bir hal alır.

Gökyüzünde bir gelin var ki sorma; soracaksan da Zühre'den sor.

Bu gelinden kimsenin haberi yoktu; peygamberler haber getirmek üzere geldiler.

Tebrizli Şems, zamanın Yusuf'udur; padişahları bile can verip satın almıştır o.

XXV

Sevgilinin aşkı candan etti beni; can bile aşkla kendinden kurtuldu gitti.

(s. 292) Çünkü can sonradan değildir, aşkınsa evveline evvel yok; onun bunu anlamasına asla imkân yok.

Sevgilinin aşkı mihladız taşı gibi canlarımızı kendisine çekti.

Sonra da varlığını kaybetti canın; can kaybolunca gördü kendi varlığını.

Can sonradan geldi kendisine; aşk oltası atıldı; ona sarıldı can.

Aşk ona bir gerçek şarap sundu; bütün öz doğrulukları kaçtı gitti ondan.

İşte bu, aşkın başlangıcına bir delildir; fakat kimsecikler sonuna ermemiştir aşkın.

XXVI

Zamanede doğan şu güzeli bir seyret hele; putu da yele verdi, puthaneyi de.

Dünyada tanınmış güzeller vardı; artık onların birisini bile hatırına getiren yok.

Ay yüzünden bulut açılınca yedi gök birbirinden ayrıldı gitti.

O nur, ay ışığı gibi pırıl pırıl, her pencereden içeriye vurdu.

Parıltısı birazcık daha arttı da canları kökünden kırdı geçirdi.

Canlar, o canlar güneşinin önünde, gönülleri neşeli, zerre zerre oyuna daldı.

Tebrizli Şems'in uçuşu gibi hepsi de ne olursa olsun diye uçup gitti.

XXVII

Kim senin için bir bekleyişe katlanırsa bahtı da avlar, devleti de.

Ekin yağmuru bekler de göğsünü yeşertir, lâleliğe döndürür.

Maden güneşi bekler de sonunda taşı berrak lâ'l haline getirir.

Deri Süheyl yıldızını bekler; o yıldız da ona yüz binlerce işler eder.

Demir cilâyı bekler, su verilmeyi bekler; sonunda da yüzünü sâf bir hale kor, tozsuz bir hale gelir.

* Ali'nin kılıcı, Peygamber'i bekler de savaşta kendisini Zül-fekaar eder.

Ana karnındaki çocuğun bekleyiştir ki erlik suyunu yanağı güzel bir padişah haline getirir.

Tanelerin yeraltında bekleyişleri, her taneyi bin tane eder.

Değirmen suyu bekler, bu yüzden de taşı çevik, kararsız bir hale sokar.

Tanrı vahyini benimsemeyi bekleyiş, gözü ibret gözü kılar.

Kerem, ihsan denizinin saçısını bekleyiş, gönlü nar taneleriyle dolu bir hokka yapar.

Üzüm şirasının küpün gönlünde bekleyişi, padişahların başa çektikleri şarap haline getirir.

Onun bekleyiş zamanında koçuşma yoktur amma bu bekleyiş kovulmuşu bile koçulmaya lâayık bir hale kor.

Sevgiliyi bekleyişi anlatsam ta kıyamete dek bitmez.

Tebrizli Şems'i bekleyişler, Güneş'i de, Zühre'yi de, Ay'ı da döndürür durur.

XXVIII

Aşkın kararsız bir canı vardır; aşka karşı canı anmak ayıptır.

Başında bu mahmurluk bulunan kişiye can selvisi pek aşağıdır, pek bayağı.

Savaş safında âşık, boyuna ordunun kalbine saldırır.

Kaçılacak yere bakmaz bile; isterse üstüne çekilen kılıç yüz binlerce olsun.

Aşk zaten arslanların yayıldığı yerdir; bir köpek hiç o çayırlığın arslanı kesilebilir mi?

Aşk, canları yeninde saklar; aşka karşı canlar saçılır yerlere.

Ad san, namus, utanç, düşünce, âşıkların süpürgeleri karşısında bir tozdur ancak.

Belâ herkesi avlar da âşıklar av olmazlar belâyâ.

Âşıklar her çeşit belâyı can verirler de alırlar; o belâ da bunu görür, utanır mı utanır.

Padişah Salâhaddin, aşkın camıdır; çünkü o, her işi yapıp düzen Tanrı'nın sırlarından bir sırdır.

XXIX

Aşk zevkine dalıp şaşırın, ada sana, âra, hayâyâ hiç mi hiç aldırış etmez.

Kaplan gibi çıkagelen arslan avcısı, dünya dedikodusuna ait öğütleri duymaz bile.

Yüz binlerce taş atılsa aşk şişesi hiç aldırılmaz.

O şuh, o şen dilber geldi mi, ad san, nasıl men edebilir, âr, hayâ nasıl gelme der?

Yüz binlerce gökyüzü, yüz binlerce yeryüzü, aşk dönüp dolaşmaya başladı mı, dar gelir gider.

Zenci ordusu varsın bozulsun; Rum kayserine benzeyen aşk üst olsun da.

Zühre, çenginde şu nağmeyi çalmaya koyuldu: Sonucu, o Ay girdi savaşa.

A Tebrizli Şems, kim sensiz oturur, eğleşirse aşka karşı getirdiğim özür topaldır, topal.

XXX

Padişahın koyduğu yeni töreye bak; kıblemizi padişahın bulunduğu yana döndürdü.

Âşıkların paralarında ayar yoktu, kerem etti, lûtfetti de ayar koydu.

Sadberk gülü zevk, neşe sebeplerini hazırladı; yüzünü ağlayıp inleyen menekşeye tuttu.

Kimi menekşe gibi iki büklüm olmuş gördüyse düzeltti, sayeye aldı.

Âşıkları gönül gibi bağına bastı; baş çekenleri, baş gibi mahmur bir halde bıraktı.

Onun gamını kucakla gitsin; çünkü gam, gam çekene yüz tutmuştur.

Bekle, gözünü kapıya dik; çünkü o gözleri bekleyişe verdi gitti.

Onun gül bahçesine benzeyen yüzü, aşka düşmüş gönlüme ne dikenler batırdı; kim bilebilir bunu?

Âşık gönlümde karar arama; ona kararsız bir dert düştü.

Yüzünü ava tuttu mu ceylanlar bile gözlerine av olur gider.

O, saçlarıyla zırha bürünen güzel, pusuya girdi de yayına zırhlar delen ne oklar koydu.

Kendisini kıyıya çekti de saklandı mı, halkı bir dumandır kucaklar.

Acıyışı âşıkların ah ettiklerini duydu da onların ahlarına pek itibar etti.

Suçlarını sevap saydı, inayetleriyle kavradı, kuşattı onları.

Âşıkların nuru Tebrizli Şems, güneş gibi gözleri aydınlattı, gözlere nur verdi.

XXXI

Şiirim mısır ekmeğine benzer; gece gelir geçerse yiyemezsin.

Tazeyken yemeye bak; üstüne toz konmadan ye onu.

Onun yeri ateş gibi tez giden hatırdır; fakat şu dünyada soğuktan oluverir.

Balık gibi, bir soluk, şu toprakta çabalar, çırpınır; bir an sonra bakarsın ki soğumuş gitmiş.

Fakat terütazeyken hayalini yedin mi nice hayaller çizmen gerek.

(s. 293) İçtiğin hayal yepyeni bir hayal olmalı; eskiyi söylemek gerekmez be adam.

XXXII

Hadi, ben yapayım olsun; fakat kuzgunun dudularla şeker yemesi yaraşır mı hiç?

Her birinin ayrı bir ili var; eğrinin doğruyla bir araya gelmesi, bir sayılması doğru olur mu?

Dudu şekerle diridir amma, kuzgunun şarabı da eşek tersidir.

Aşkı kendinde gör; hiç dişi kurttan erkek arslan doğar mı?

Âşık olmayandan kaç; o yüzden eğriliğin artar sonra.

Aşk havanında dövülse bile bil ki o, sürme gibi gözlerine çeker seni.

Yürü, yıkık bir ev kesil; çünkü Tebrizli Şems, sarhoş bir halde geliyor.

XXXIII

Sevgilimizin kokusu gelmiyor; dudu kuşu burda şeker yemiyor.

O gülün rengi olmayan yerde can bülbülü ötmüyor, çilemiyor.

Sevgili bulunmasın da biz hoş bir halde olalım; aşk asla böyle bir buyrukta bulunmaz.

Aşka sebep olarak her şey var burda; fakat onsuz zevk olmuyor, yaraşmıyor.

Fitneler anası onun yüzünü görmedikçe bir zevk, bir neşe doğurmuyor.

Sevgilinin sunmadığı şarap, ancak başa sersemlik veriyor, ancak gasyânı arttırıyor.

Ortalık yıldızlarla dolsa bezcinin dileği olmaz, bezi kurumaz ki.

Tebrizli Şems'in tesiri olmadıkça dünyada usançtan başka bir şey görünmüyor.

XXXIV

Padişahlar padişahısınız; fitneler devşiriyorsunuz; fitne bir kere kalktı ayağa, siz de hiç oturmayın.

Hem güzel sizsiniz, siz; hem tatlı sizsiniz, siz.

Amber gibi sarılmışız gümüş gibi bedeninize; misk gibisiniz çünkü.

Hattâ zevk, tatlılık atına inmemek üzere binmişsiniz; boyuna eyer üstüdesiniz.

Bütün güzeller geçici; sizse lâ'1 dudaklarla, taş yüreklerle ölümsüzsünüz.

Bâzı kere neşeli, bâzı kere gamlı olduğunuzdan şüphelensem hiç neşelenmem.

Gizli bir şarabın duruluğunda gördüm; renkli testilere benziyorsunuz siz.

Aşkta milletin, dinin Şems'ine kulsanız Tebrizli olun.^[30]

XXXV

Kutlu olsun âşıklara bayram; âşıklar, kutlu olsun bayramınız.

Bayramda canımızdan bir koku var; can gibi kutlu olsun cihana.

A gökyüzünün de Ay'ı kesilen, yeryüzünün de; kutlu olsun yedinci göğe dek her yer sana.

Bayram geldi, elinde de buluşmaya dair bir şey var; âşıklar, kutlu olsun o alâmet.

Şeker dudaklarından başka bir şeyle iftar etme; şekeri kutlu olsun ağza.

Bayram, dudaklarının ucuna şu yazıyı yazdı: Şu sonu gelmeyen şarap kutlu olsun.

A Salâhaddin, niceye bir yapayalnız içeceksin? Kutlu olsun gizli öpüşler.

Bana da bir pay verirsen söylerim; filân kutlu olsun bana da derim, sana da.

XXXVI

Aklını başına al, sabredenlerin çağı geldi çattı işte; güçlük, sınanma çağı geldi işte.

Böyle bir vakitte ahitleri bozarlar; çünkü bıçak kemiğe dayandı gitti.

Adam işten kalır, canı dudağına gelirse ahit de gevşer, ant da.

Hele a gönül, sen gevşetme, salıverme kendini; gönlünü sağlam tut, o zaman geldi çattı işte.

Kızıl altın gibi ateşler içinde gül de o altın madeni geldi desinler sana.

Tez güzel bir tarzda ecel kılıcının karşısına çık da pehlivan geldi diye bağır.

Tanrı'yla ol, yardımını ondan iste, yardımlar gökten gelir ancak.

A Tanrım, kul, eşiğine geldi; ihsan yenini salla.

Sedefler gibi ağızlarımızı açmışız; çünkü lûtf yağmuru inciler saçmaya başlamış.

Hey gidi hey; nice kuru diken var ki sana sığınmış da gönlünden gül bahçeleri bitmiş.

Sana bir bir göstermişim ben, senden izinin tozu belirmez nice gönül hoşlukları meydana gelmiş.

Merhamet çağı, lûtfetme, koruma vakti; çünkü bende pek ağır bir yara açıldı.

* A eabil kuşları, hadi, gelin; Kâbe'nin üstüne fillerle ağır bir ordu geldi.

Akıl bana diyor ki: Sus, yeter artık; gizli şeyleri bilen sahibimiz geldi.

Ben sustum amma Tanrım, bensiz, canımdan bir feryattır kopuyor.

* “Attığın vakit sen atmadın” sözü de Tanrı'dan; ok ansızın şu yaydan fırladı gitti.

XXXVII

* Göz kan kesildi, kan da uyumuyor; gönlüm de uyumuyor deliliğinden.

Bu, gece de uyumuyor, gündüz de; bu nasıl şey diye kuş da bana şaşmış kalmış, balık da.

Bundan önce, şu baş aşağı gelmiş gökyüzü nasıl uyumuyor diye şaşardım;

Şimdi öyle bir zaman geldi çattı ki şu arık neden uyumuyor diye gökyüzü hayran bana.

* Aşk bana İsm-i A'zam afsununu okudu; can bunu duydu da uyumuyor.

Şunu iyiden iyiye anladım ki ölümden önce can bedenden dışarda uyumuyor.

* Kendine gel, sus, aslına dön, kavuş, “dönüp kavuşanlar”ın gözleri uyumuyor işte.

XXXVIII

Gönlünde din zevki beliren kişiye dünya balı lezzetli gelir mi hiç?

Bir kadehçik şarapla baş aşağı yıkılan aklı da ne yapacaksın?

Aklı sat da yerine yalnız şaşkınlığı al; bu alım satımdan kâr edersin sen.

O hal bir haldir ki a akıllı, kimseciklerin aklı ermez, kimseciklerin fikri yetmez.

Bütün akıllar anahtar kesilse bu çeşit bir kilidi açamaz.

Zerre zerre bütün dünya bağırp çağırrsa duyulmaz bile bu sesler.

Yezîd bile tutsa da Bâyezîd olsa, yahut da aksi belirse bu denize ne bir şey katılır, ne bir katrecik eksilir ondan.

XXXIX

Baht sana yâr olsa, yaver kesilse aşka düşersin, aşk işine girişirsin.

Aşksız ömrü hesaba alma; o ömür hesaptan dışarıdır çünkü.

Aşksız geçen zaman, Tanrı tapısında utangaçlık sayılır ancak.

Yurtta ne kadar yükün hafif olursa o kadar iyidir sana; çünkü her an göç çağı geldi denilebilir. [\[31\]](#)

Şu anda aşk derdine düştün ya; babalar gibi tahammül sahibi olman gerek.

(s. 294) Utandığın yokluk-yoksulluk yok mu? O âlemde övünçtür sana.

Sabrın acılığı boğazına oturur amma sonucu çok tatlı gelecektir, çok lezzetli bulacaksın.

Can arslanı şu sandıktan kurtuldu mu, o çayırılığa, o çimenliğe varır.

Gönül padişahı şu leş olmuş eşekten indi mi tek binici kesilir.

Çalışıp çabalama eteğini aç, melekler saçı saçacaklar sana.

Gizliydin, meydana çıktın ya; senin gibi her gizli şey de meydana çıkacak.

Bugün kendini hor, hakir etmeyen, Firavun gibi hor olur gider.

Gül gibi, ateşe karşı su kesilmeyen, diken gibi ateşlere yanar.

Nemrud, Tanrı'ya av olmadı da o yüzden bir sivrisineğe av oldu gitti.

Zamanının değerini bilmeyen, ondan göz yuman kişi, bekleyip maskara kesilir.

Kim aşkı seçerse sarhoş olur, irâdesi elinden gider.

Fakat aşka karşı alçalmayan, aşkla sarhoş olmayan, ebedî olarak sersem bir halde kalakalır.

Bu ânın sevgisiyle mühürlenmeyen kişi, yularsız bir deve kesilir.

Başında ibret gözü olmayan, hor olur, ibretsiz bir hale gelir, itibar görmez kimseden.

Yeter artık; söz toz kondurdu amma gene de bu toz sonucu dağılır, uçar.

Tebrizli Şems, karar etti mi, gönül onun yüzünden kararsız bir hale gelir.

XL

Aşk anası, henüz çocuk olan âşıkı, aman bilmez padişahın yanına götürmedi. [\[32\]](#)

Ergenlik çağına erişmeden, candan vazgeçmeden o canın canına can olana götürmedi onu.

Akıl tilkisi varmaya uğraşır amma o zamanenin yiğit erine, keskin kılıcına yol bulamaz.

Aşka can feda olsun; çünkü o, gönlü göklere ağdırır, ona miraç ettirir ancak.

Âşıklar iz ararlar; halbuki aşk onları izinin tozu bile belirmeyene götürür.

Yol yol kanlar damlamış; fakat bu yetmez; âşıklık kanlar saçmaktır zaten.

Kimin kanı misk kokmazsa iyice bil ki o, ondan bir koku almamıştır.

Tebrizli Şems'in sürmesi, gözü ancak mekânsızlık âleminin sevgilisine götürür.

— R —

XLI

A çalgıcı, zevke, işrete yeni baştan başla; bir iki ibrişimceğizi biraz daha gevşet.
Utancı bırak, iş eriyle uzlaş; savaştan vazgeç, kadehi, sağrağı al eline.
Gülün lûtfuna bak, dikenin suçunu görme; saçlarını çöz, miskler koklat, amberler saç.
Gökyüzü de senin yüzünden semirmiş, yeryüzü de; şu bir tek yıldızı da artık olarak kabul ediver.
Halkın şişmanlık ilacı sensin; dilersen bağına bas, şişmanlat.
Şeker gibi bir gülüşle sevindir; bir şekeri Mısır'dan daha değersiz say.
Baht da senin ayağının toprağıdır, devlet de; sana ne gerekse muştulanmış say kendini.
Mademki kutluluk, zafer kulundur kölendir senin; tut ki düşmanların bin orduymuş, ne çıkar?
A gönül, Kevser ırmağının suyu gerekse sana, aşk ateşini Kevser say.
Kaysere kul olman gerekse onun kulunu Kubad say, kayser tut.
Kimin nabzı aşkla atmıyorsa Felâtun bile olsa onu eşek say.
Aşktan kanadı olmayan başı, kuyruktan da geri bil.
Kendine gel, Tebrizli Şems'in sırrını söyleme; sırrı açma, sarıl kızıl kadehe.

XLII

A âşıkların çalgıcısı, oynat teli; inananlara da ateş sal, inanmayanlara da.
Aşka uymaz susmak; işin yüzünden kaldır perdeyi.
* Beşikteki çocuk ağlamadıkça, onun gamını yiyen anası nerden süt verecek ona?
Sevgilinin hayalinden başka her şey, gül bahçesi bile olsa aşk dikenidir.
A çalgıcı, gönlümün ahvalini anlatmaya koyuldun mu, bil ki ayağını kana bastın, aklını başına al.
Ayağını yavaş bas da gönül kanının katreleri duvarlara sıçramasın.
Çalgıcı, aklını başına al, gönül yaralarını seyret de kendilerinden geçip gitsinler.
Çalgıcı, gönlümüzden sabrı, kararı alıp götüren sevgilinin adını an.
Gönlüm nerde kaldı; ben ne diyeyim? Gönlüm dağ bile olsa işten kaldı, iş işten geçti gitti.
Benim adımları az an; onun adını söyle; söyle de iyi sözlü adını takayım sana.
Onun yürüyüşünden nasıl bahsedeyim? Gönül nerelere gider o vakit? Nasıl bir yürüyüş o.
A Tebrizli Şems, zamanın İsa'sısın da zamanında bunca hasta var.

XLIII

Gizliliklerden bir güneştir doğdu; biz de sûfice çamaşır yıkamaya koyulalım.

Bedenimiz bir yamalı hırkadır; canımızsa anlamı olan bir sûfî.

Yamalarla dolu hırkayı birkaç gün giyeriz; fakat canın aşkla uzlaşması ebedîdir.

Padişah senin başına yemin eder; böyle başa ne diye sarık sararsın?

Yüzün Ay'a kible kesilmiştir; böyle bir yüzün varken gül bahçesini neylersin?

A kendini bilmez, tövbeler etmiştin; âşıklıktan usanmıştın.

Aşk ansızın yüzünü gösterdi de ne tövbe fayda etti sana, ne istiğfar.

Şu dünya renk renk bir mum; aşksa kıvılcımları pek büyük bir ateş.

Mumla ateş komşu oldu mu, mumun, çaresiz, rengi de yok olur gider, şekli de.

Söylersem gene yok edersin beni; söylemezsem sevgili bırakmıyor.

Aşk bahçesinin yaratıcısı aşktır; bütün ırmaklar aşktan kaynar, coşar. [\[33\]](#)

Yeşermiş yapraklar onun yüzünden sararır solar; ağaçların dalları budakları onun yüzünden yeşerir, biter.

Sevgilinin yüzü ondan kızarır; hürlerin yanakları ondan sararır.

Sevinen onun yüzünden tir tir titrer; dertlenen onun yüzünden seher çağları, ağlar.

Aşkladır canların genişliği; aşktadır gözlere ibretler.

Aşkta eridim gittim; nasıl görebilirim onu? İzlerini görsem bile bu yetmez ki.

Gerçekten de izler izleri örter; gerçekten de sırlar sırları gizler.

(s. 295) Perdelerin çokluğu beni örtemez; çünkü seni anışım bütün perdeleri yırtar gider.

XLIV

Dosta kim acır? Gene dost. Hastanın ahını kim duyar? Gene hasta.

Esirgeyici baharın gözyaşları nerde ki dikenin eteğini güllerle doldursun?

* İnsafsız güzden, lezzetleri yıkamı çok anın sözünü duy.

* İki kişinin ikincisi mağarada olursa, mağara cennet kesilir insana.

Âşıkın ahı göğü bile deler geçer; âşıkların feryatları hor, hakir bir şey değildir.

Gökyüzü âşıklar için döner; şu dönen gök kubbenin dönüşü aşkladır, aşk içindir;

Ne ekmekçi için, ne demirci için; ne dülger için, ne koku satan için.

Gökyüzü mademki aşk için dönüyor; kalk, biz de dönmeye koyulalım.

* Şanında, sen olmasaydın yaratmazdım denen, ne dedi bak; Ahmed-i Muhtâr, aşk madenidir.

Bir zaman da âşıkların çevresinde dönelim; niceye bir şu leşin, pisin çevresinde döneceğiz?

Fakat göz nerde ki âşıkları görsün? Halbuki onlar kapıdan, duvardan baş çıkarmışlar.

Kapı da sır söylemede, duvar da; ateş de hikâye anlatmada, su da, toprak da.

Hepsi de terazi gibi, arşın gibi, mehenk taşı gibi dilsiz, fakat çarşıda pazarda kadılık etmede, hüküm vermede.

A âşık, yürü, sen de gök gibi dön; sözü de boşla, söylemeyi de.

XLV

Çalgıcı, yeni baştan başla aşka; bir iki ibrişimceğizi biraz daha gevşet.^[34]

Felek sana şarap sundu mu, gök kubbenin damında ev kur.

Sarhoşluk, kendinden geçiş ülkesini ele geçirmişsin; Sencer ülkesinin sevdasından vazgeç.

Sarhoş ol, erleri de sarhoş et; kızıl şarap atına bin.

Sarhoşluk damdan girdi, baştan geldi; a düşünce, git, sen de kapının yolunu tut artık.

Kuru toprakta yol çoktur; gemi yap da şu ıslak yola düş, denizin yolunu tut.

Kanatlarım çıktı da uçtum; sen de yediğimden ye de kanatlan.

Kuş gibi boş vermişim bineğe; sen bineğimi istersen topal say, istersen arık.

Topraktan hiç üzüm bitmese, gene de aşk sarhoşluğu yürür gider; bunu böyle bil.

Şişeci artık kadeh yapmasa da aşk şarabının kadehi kolayca elimize geçer bizim.

Bir can parçasına şekil verir o da bezenmiş, şekil verilmiş dilber say bunu, der sana.

Tövbe ettim, artık söylemeyeceğim; fakat gene de sen sarhoşun tövbesini yalancı tövbe say.

Adam hem âşık olsun, hem sarhoş; sonra da tövbe etsin... O afsuncunun gösterişine boş ver gitsin.

XLVI

Yurdun sevgiliyle dolmasını istiyorsan yürü, evden yabancıları çıkar.

Semâ' meclisinin neşeli, sargın olmasını istiyorsan inkâr gözünden uzak tut o meclisi.

Semâ' kimi sarhoş etmediyse, ikrar etse de münkir say onu.

Kim ikrar eder de şarabı bilir, tanırsa akıllı adını tak ona; sarhoş deme.

Münkirleri bir bahaneyle yola sal da semâ'dan bir zevk al, neşelen.

Hattâ kendini bile çıkar aradan da kendini bulup kocasın.

* Sevgilinin gölgesi, Tanrı'yı anıştan iyidir; ulular ulusu böyle söylemiştir.

Gül de dikendendir deme; çünkü her gül dikenini meyve vermez, gül vermez.

Yabancı dikenini sök, çıkar gönlünden; fakat gülün dikenini canla, gönülle koru.

* Mûsa ağaçta bir ateş gördü; ağaç o ateşten daha da yeşermedeydi.

Gönül sahibi kişinin şehvetini, hırsını da böyle bil, böyle san.

Görünüşte şehvettir; fakat Halil'in ateşi gibi ışıklarla doludur.

Kâfirler, Tebrizli Şems'i insan görüyorlar; gözlerini nasıl açabilirler ki?

XLVII

Aşk candır, senin aşkınsa daha da can; lûtuft dermandır; senden gelirse daha da güzel bir derman.

Kâfir saçlarının kâfirlikleri herkesin imanından daha da üstün bir iman.

Aşkla can vermek kolaydır; senin aşkınlaysa daha da kolay.

Herkes senin konuğundur; fakat bu kulunun, bu kölenin oğlu daha da eski konuğun.

Herkes de sensiz, varından yoğundan ayrılmıştır; fakat ben daha da yolsuzum sensiz, daha da yoksulum.

Aşkın, ebedî devlet madenidir; fakat güzel yüzünü görmek, sana kavuşmak, daha da zengin bir maden.

Bir Hint kılıcı olan ayrılık keskindir; fakat aşk kılıcı daha da keskin.

Her gönül, ardından dört kanatla uçuyor; fakat bizim gönlümüzün yüz kanadı var, daha da fazla uçucu.

Yüzlerce can verip seni görmek, ucuz bir alışveriş; fakat yarı canımı vermeme karşılık seni görmem daha da ucuz.

Bu gök kubbe döner amma aşk gökleri daha da hızlı döner.

Herkes aşk göklerinden korkar; fakat o gök de senin gamınla daha da ziyade korkuyor senden.

A Tebrizli Şems, bir himmet et de daha da fazla seni bileyim, şaşılacak kadar tanıyayım seni.

XLVIII

Yüzünü göster, gizleme bizden; a Ay gibi yedi göğün de tanıdığı dilber.

Biz bir bölük âşıklarız; seni görmek hevesine düştük de upuzak bir yoldan geldik.

A ta canının içinde yüz binlerce cennet, yüz binlerce huri, yüz binlerce köşk bulunan.

Damdan başını eğ de hasta âşıklar topluluğuna bir hoşça bak.

A sûflerin sâkîsi, ne küpten alınan, ne üzümünden olan o şarabı sun bize.

O şarabı sun ki coşkunluğunun kokusu ölüleri bile diriltir, mezarlarından çıkarır.

— § —

XLIX

Her akıl, yüzünüzü görünce şaşkına dönmüştür; her yüz, ayrılığınızla tırmalanmıştır.

Kınayışından, lâflarından sarhoş oldum gitti; bilmem ki tortulu şarabı mı daha hoş, duru şarabı mı?

Ululuğunuza karşı aklın gözü, gözü görmez bir Türk'e dönmüş.

Onu öven, onu anan daha yüksek söylesin diye yalancılıktan sağır gösteririm kendimi.

Şarap içen nasıl olur da sarhoş olmaz; kulu kölesi olan nasıl olurda yücelmez?

Dünyaya üfürülünce kaf'tan kaf'a her yeri güllerle dolduran soluktan bahset.

Canın yurdu, yüceliğinin çevresi; öyle yurt ki hiçbir yabancı yok orda.

(s. 296) Göbeğindeki misk kokusunu bir kokladı mı, gök bile dizüstü çöker.

Ona gelen, ölümsüzlüğe gelmiştir; titreyiş yurdundan kurtulmuştur artık.

Can dünyadan vazgeçti, mazereti de şu; diyor ki: Onunla uzlaştım, alıştım, halim onunla düzene girdi. [\[35\]](#)

L

Sövüşünden sarhoş oldum; yarabbi, o şarap mı daha güzel, kadehi mi?

İçimi acı sövüşleri bile şaraptan daha fazla zevk vermede, neşe vermede.

Yem için gitmiyorum tuzağa, tuzağının derdindeki aşk götürüyor beni.

* Geceleri de, ne doğuda, ne batıda olan ay yüzüyle, gündüzleri gibi ışıklar saçmada.

Âdem'in toprağı neden akıyla dopdolü; onu tutsun da madene dek adım adım çeksin diye.

Gözün nuru da Tanrı Resûlü'dür, gönlün nuru da; onun haberlerini kulağına küpe yap.

Beden o yandan can şarabını içti mi, sonucu, başına gelecek şey gene o yandandır.

Nimetleri verenin güzelliği önünde, dünya nimetleri gönüle soğuk geliyor.

Hintli şeyh tekkeye geldi; sen de Türk değilsin ya, in damından aşağı.

Bütün Hindistan'ı onun az bir mülkü bil de özellerini dağıtıver herkese.

Senin Hintli talihin Zühal'dir; yücedir amma adı gene de kutsuz.

Yücelere çıktı, fakat kutsuzluktan kurtulmadı ki; kötü şaraba kadehten ne fayda?

Kötü bir Hintli gösterdim; aynayım ben; aynanın bildirmesi kinden, hasetten değildir.

Hintli nefistir, tekke de gönlüm; savaşı da dışarda değildir, barışı da.

Yeter; sözün aslı ikiyüzlü; biri ak, öbürüyse kapkara.

LI

Tövbem doğru değil; sus, fakat tövbe etmiyorum diye de satma beni kimseye.

Ayıplı, kusurlu kulu sürme tapından; rahmetini örtme ondan.

Sen hatırımızdan geçen düşünceleri bile bilirsin; bizse dudağımızı yummuşuz da coşup köpürüyoruz.

Şekle bürünen her gam, her neşe, senin gerçek tapında bir hizmetçidir ancak.

Kaleminin önünde teslim olmuş gitmiştir; sen de gâh kaplan resmi yaparsın onu, gâh fare.

Her odun donmuş gibi görünür amma her biri tencere gibi kaynar durur.

Mercanköşkler bile, zerre zerre, gizli naralar atar, kuş gibi öter.

Sırları duyma vakti geldi; Tanrı kulağınızı çekiyor sizin.

Vakit geldi; yeşiller giyinmiş kubbenin sayvanından yeşillere bürünenler de geliyorlar.

LII

Can İsa'sı kuzgun gibi aç; eşeği de susam yiyip geviş getirmede.

Eşek bütün susamları yerse kandil için neden yağ çıkaracağız?

Güneş Akrep burcuna gidince, buluttan, sisten dünyanın yüzü kararır.

A Güneş, Koyun burcuna dön; güzün de alnını dağla, kışın da.

A Güneş, sen Koyun burcundayken cansın; yer seninle yeşerir, bağ bahçe seninle güler.

A Güneş, kışın gönlünü kırdın mı baharın başı seninle kızıştır.

A Güneş, şu güneşin bize bildirdiği, senin ışığının zekâtıdır ancak.

* Ahmed, yüz binlerce güneş gördü; çünkü seni görmüştü o, gözü de hiç kaymadı onun.

Havuz basamağının çevresinde dönüp dolaşmadı; çünkü abıhayattan içti, abıhayatla arındı o.

Seni övmeye koyuldum mu, söz daralıyor; o yüzden güneş diyorum sana.

Müjden bahara erişince bağ bahçe meclis kurdu, neşelendi, eğlenmeye koyuldu.

Bahçedeki sarhoşlar, çiçek açtı; topraktaki toklar gasyân etti.

Gayb âlemindeki elbise dokuyucular elbiseler dokuyorlar; fakat iplik yumakları görünmüyor.

* Tanrı seni işsiz güçsüz bırakır mı hiç? Tanrı da bir an bile işi gücü boşlamıyor.

* Yüz binlerce yapı var, mimar bir; elbiselerin bin türlü rengi var, boyayan bir.

Özlerin temeli o; derileri de onun ilacı tabaklamada.

Lâ'llere onun parıltısı cilâ veriyor; altını, gümüşü onun sanatkârlığı onarıyor.

Gönül bülbülleri büsbütün başka; duygunun sözü onlarca kuzgun sesi âdeta.

Bağdan bahçeden, çayırılıktan çimenlikten dışarda olan, bülbüllerle sırdaş olamaz, sus, yeter artık.

LIII

A dünya güzeli, a âlemin nazenini, esenlik sana. A zamanın garibi, a eşsiz güzel, esenlik sana.
A selâmı gök kubbe köyüne sığmayan, esenlik sana.
Dün geçip gittin, giderken de yüzünü döndürdün, bir kere baktın; feryat ayrılığından; esenlik sana.
Yarınki gün aşkınla der ki: Tez eriştir onu bana; esenlik sana.
Can kulağı nerde ki gizli dünyadan, esenlik sana sözünü duysun.
Dünyada duyduğun her selâm, o esenlik sana sözünün yankısıdır âdeta.
Dağa karşı var da apaçık duy; bir seslen bakalım: Esenlik sana.
Kıskançlığımdan selâmını örtmede, gizlemedeyim; istiyorum ağız bile duymasın: Esenlik sana.
Ağzımı yumdum mu, gül bahçesi esenleşir; esenlik sana.
A dünyanın düzeni Salâhaddin; ebediyen sana olsun, esenlik sana.

LIV

A dünya güzeli, a âlemin nazenini, esenlik sana. Derdim de elinde senin, dermanım da.
Bu kulun derdinin dermanı nedir? Söyle. Lûtfedersen, dudaklarından bir öpücük.^[36]
Tapına bedenimle gelemiyorsam da can da seninle, gönül de.
Harflerle bir söz söylemiyorsun da neden bütün dünya lebbeyk sesiyle doldu?
Kutsuzluk beni kutluluğa çevir diyor; kutluluk da, ne de kutlular kutlususun diyor sana.
Senden geliyoruz, gene sana kaçmada, sana varmadayız; medet, medet senden sana.

LV

A gönüldeki ışık, gel. A çalışmanın, murada erişmenin sonucu, maksadı, gel.

Sen de bilirsin ki yaşayışımız elindedir senin; daraltma, sıkma kulları; gel.

A seven, a sevilen; inadı, ayak diremeyi bırak; gel.

A hüthüt sahibi Süleyman, bizi bir ara, sor; gel.

(s. 297) A eski dost; senden nice dostluklar, nice gerçek lûtuflar görmüşüzdür; gel.

Canlar ayrılıktan feryada geldi; vaadinde dur, dön, gel.

Ayıbı, suçu ört, iyilikleri, lûtufları dök saç; vergi sahibinin âdeti budur; gel. [\[37\]](#)

Gel sözünün Farsçası nedir: Biyâ. Ya gel, ya insaf et, sabır ver bize; gel.

Gelirsen ne mutlu ferahlıktır, ne hoş murada eriş; fakat gelmezsen de bittik demektir hani; gel.

Ey Arap'ın ferahlığı, Arap olmayanın Kubad'ı, gönlüme sen ferahlık verirsin ancak; gel.

İçim, boyuna gel diyor sana; a varlığından bütün varlıkları meydana getiren, gel.

A ay yüzlüm; seninle şehirleri gezdim dolaştım; her yanı, her şehri kavradım, kuşattım; gel.

Sen güneşe benzersin; yaklaştın mı uzaklaşırsın; a uzaklara yakın olan, gel.

LVI

Himmetim de yüceldi, tedbirim de; senden başkasının tapısında ölmemeyi iyiden iyiye kurdum ben.

Sus diye ağzımı tuttun benim; sen ağzımı tut, ben de dünyayı tutayım, her yana yayılayım.

Zincirim senin elinde, o yüzden dünyanın halkasını kaptım gitti.

Pîr bizi yeni baştan gençleştirdi; hasılı hem gencim ben, hem ihtiyar.

Yayımdan fırladım senin; o yüzden ok gibi düz giderim, düşmana saplanırım ben.

Senin lûtfun olduktan sonra yayın, okun da yeri mi? İkisini de kabul etmem, kırar atarım.

Senden başkasını görmek münafıklıktır; bense münafıklık edecek, düzenler düzecek adam değilim.

Sütle şeker gibi benimle karıldın, birleştin; şeker gibi o sütün içinde eriyip gitmişim ben.

Kendimle eş olma yüzünden gücüm kuvvetim kalmadı, bittim artık; beni kurtar kendimden, yarına atma artık bu işi.

Yarına atış derdi, tütmeye başladı mı dumanım ta göklere dek ağıyor.

LVII

Bahar bülbülü gibi feryada gelem de bu feryatla bülbülleri avlayalım.

Onun işi nazlanmak, bizim işimizse yalvarmak; feryat etmeyelim de ne iş edelim?

Gül bahçesine gidelim, gül derelim; varalım, âşıkların başlarına saçalım.

Sarhoş olarak pazara girelim; herkesi sarhoş edelim, kararsız bir hale getirelim.

Parayı pulu güzel yüzlü sevgiliyle yiyelim; o mahmur mu mahmur gözlere hizmet edelim.

Sevgiliyle sürdüğümüz safâyı, ettiğimiz zevki kimsecikler bilmez, ancak Tanrı bilir.

Sen sırdaş olursan bizimle, sırrı açarız sana da.

* Halk Tatar'dan kaçıyor, bizse Tatar'ı yaratana tapı kılalım.

Kaçmak için yüklerini develere yüklediler; bizim yükümüz yok ki; biz ne yapalım?

Halk kopup kaçıyor; biz de dama çıkalım da halkın develerini sayalım bâri.

LVIII

Kalk da bir fitnedir koparalım; bir zamancağız olsun, zamaneden kaçalım.

Neşe yaygısına oturalım; herkesi önümüzden sürelim gitsin.

Nazlı nazenin kişilerden başkasını eş dost seçmeyelim; aşağılık kişilerle düşüp kalkmayalım.
Dünyada beyhude yere gam yemeyelim; kadehe rahatlık, esenlik şarabını dökelim.
Biz neşeye, zevke, çalgıya çağanağa tutulmuşuz; zahitliğe, riyazata değil.
Felek bizimle kavgaya kalkışırsa muradına uyalım; kavgaya girişmeyelim biz.
Elimizde hiçbir kâr, armağan sunacak hiçbir şey yok; niceye bir herkese asılıp duracağız?
Tebrizli Şems, ölümsüz bir yaşayıştır; o Tebriz padişahının ebedî sarhoşuyuz biz.

LIX

Güneş gibi herkese can vermeye, böylesine bir işte bulunmaya gelmişiz.
Gamlılara eş dost olalım, toprağa döşenenleri gül gülistan haline getirelim, bunun için gelmişiz biz.
Dünyanın bedenine can nedir gösterelim; gözleri aydın edelim diye gelmişiz.
Altın gibi, birkaç kişinin öz malı değiliz biz; deniz gibiyiz, maden gibiyiz; herkesin malıyız, herkesin mülkü.
Yeryüzü gibi yağma yurdu değiliz; gökyüzü gibi eminiz, hoşuz biz.
Hıristiyanlar gibi korkup duranlara, iman gibi aman vermeye gelmişiz biz.
Kendine gel, sus; bunlardan da üstünüz, söze, dile sığınmayız biz.

LX

Senden bir ateş var ağızımda; fakat dilime yüzlerce mühür vurmuşum.
Öylesine gizli yalımlarım var ki iki dünyayı da bir lokma yapar, siler, sömürür.
Dünya, tamamıyla yok olsa dünyasız, yüzlerce dünya, malım mülküm benim.
Aşk sarhoşuyum; bu sarhoşlukla kâr mı ettim, ziyana mı girdim, haberim bile yok.
Yükü şeker olan kervanları yokluk ilinden yola saldım, yürüttüm ben.
Baş gözüm aşkla inciler saçıyordu; şimdiyse inciler saçan bir canım var.
Eve barka bağlı değilim; İsa gibi dördüncü kat gökte evim var benim.
Bedene can verene şükürler olsun; can gitti amma canın canına sahip oldum.
Tebrizli Şems'in verdiği şey yok mu? Onu ara, onu iste benden; bende o var, o.

LXI

Ne vakte dek deve gibi ot yiyeceğiz, diken geveleyeceğiz? Sevgilinin elinden şarap içelim, şarap.

Şarap mahmurluğundan da eminiz; çünkü mahmurluk vermeyen ölümsüzlük şarabını içeriz biz.
Erlerin kadehini sun da pervasızca, erkekçesine içelim bugün.
Sayısız kadehler içtik mi, sayıya sığmaz soluklarla dirilir gideriz.
Sâkî, ayağımı dire de elinden dalga dalga coşup köpüren o temkinli şarabı içelim biz.
Avımızın yüreğini kebab edip yiyelim diye o sarhoş arslanın ardından koşup duruyoruz.
Pislikten arınmış bir ülkedeniz; o ülkeden tertemiz rızk yemedeyiz.
Akbaba gibi leşe tutsak değiliz; leylek gibi hırstan yılan yemedeyiz biz.

LXII

Ne diye kavuşmada bileyim seni, niçin aykırılıkta öğreneyim seni?

Ya sen benim derdime düş, derdimle karış; yahut ben derdime derman nedir, öğreneyim senden.

Bilmiyorum diye kaçıyorsun benden; ya benimle birleşirsin, yahut da bilmediğimi öğrenirim senden.

Bundan önce, senden ayrı bir şeyler öğreneyim diye nazlanıyordum, kızılıyordum sana.

Mademki gece gündüz Tanrı seninle; bundan böyle Tanrı'dan öğrenirim ben de.

(s. 298) Ayrılığına düştüm de lâyığımı buldum; seni görünce de bana lâyıık nedir, öğreneyim dedim.

Ayağının tozunu elde edeyim de kimya nedir, ondan öğreneyim ben.

* Güneşine zerre kesileyim de öğreneyim “And olsun kuşluk çağına” âyetinin mânasını.

Kehribar nasıl çeker, çekişi nicedir; kehribarına bir saman çöpü kesileyim de öğreneyim bunu.

İki dünyadan iki göz edineyim; bunu da Mustafâ'dan öğreneyim.

* “Gözü ne kaydı, ne haddini aştı” sırrını ondan başka kimden öğrenebilirim ki?

Havasına uyup döneyim de Ay gibi elbisesiz dönmeyi öğreneyim.

Balık gibi kendimden zırhlanayım da denizde yüzmeyi öğreneyim gitsin.

Gönül gibi kanlar içeyim de öğreneyim gönül gibi elsiz-ayaksız gezip tozmayı.

Vefada tam usta olan yok; bâri vefayı vefadan öğreneyim ben.

Sonu şu ki güzel yüzlümsün benim; güzel yüzlülüğü senden öğreneyim ben.

LXIII

Su verme bana, susayayım sana; kendine âşık et beni; al, götür uykumu.

A güzelim hayali bana mihrap kesilen, gece gündüz namaz kılıp durayım ben.

Hayalini yoklukta bulursam hemencecik ölüme doğru koşar giderim ben.

Sebepleri meydana getireni bulurum umusuna kapılmışım da sebep kervanlarının yollarını kesmedeyim.

Bir merhamet et, padişahlıkta bulun; şu ayrılığına dayanamıyorum senin.

Abıhayata dolap kesilmişim; onun için hem dönüyorum, hem ağlıyorum ben.

Güneşim de sensin, ay ışığım da; onun için pencere gibi gönlümü de açmışım, gözümü de.

Senin adını duyduğum an adlarım da sarhoş oldu gitti, sanlarım da.

Ateşin gelip çattı mı, cıvaya benzeyen şu gönlüm sıçrayıp oynamaya koyulur.

Yeter, vazgeç sözden; çünkü sözün kopardığı toz yüzünden, sözü bağışlayanı bulamıyorum ben.

LXIV

Yolumda yüzlerce pusu var; fakat benim de en ince şeyleri gören yüzlerce gözüm var.

Yüzümde izler var ya, bil ki benimle beraber oturup kalkan o padişahın izleri onlar.

Öyle bir define ki dünyadan da artık; o benim gönlümde, benim canımda gömülü.

O yüzden tam bir inanca kavuşmuşsam şüphe karanlığı yerim olsun.

Cebrâil-i Emin'den de gizli bir başka Cebrâil'im var benim.

Çin güzelinin resmiyle ne işim var benim? Yüzümde aşktan buruşuklar meydana gelmiş.

Devlet atını keseyim gitsin; çünkü aşk atına eyer vurmuşum ben.

Aşkta ayağımı diremişim; demirden ayaklarım var benim.

Soluğumdan sevgilinin kokusu geliyor; içimde bağlar bahçeler, yaseminler var.

Ferahtan ayaklarım yerden kesilmiş; çünkü bir yeryüzüm var ki mekânsızlık âleminde.

Yürü, Tebriz'e var da iste, anlatsın bunu sana; çünkü bütün bunlara Şemseddin sahip etti beni.

LXV

Canla, başla o sevgiliye tutulmuşuz; aşkıyla sarhoşuz, ışık şarabına kadeh kesilmişiz.

Her an sana yeniden yeniye bir can vermezsem a gönül, bu candan bezmişim ben.

O Ay'ın çevresinde gökyüzü gibi dönüp durmadayım; artık yeryüzünde ne işim var benim?

Arış güzelliğinin tezgâhının başında iğnesi argaca döndürdü beni.

İğnem onun yüzünden ipliğe, tele döndü de çeng kesildi; onun yüzünden zîr perdesinden ağlayıp feryat ediyorum.

Böylece de Tanrı'ya perde olan şu dünya tezgâhını kaldırmayı kuruyorum.

Gaflet ve uyku perdesini uyanık gözlerimin ateşiyle yakmaya niyetleniyorum.

Diyorum ki şu hasta gönlüm, Tebrizli Şems'ten iyileşsin, sıhhat bulsun.

LXVI

Ah, şu ben yok muyum? Ne de renksizim, ne de izimin tozu bile yok; kendimi ne vakit nasılsam öylece göreceğim?

Dedin ki: Sırları dök ortaya; benim bulunduğum orta nerde, göster bana.

Böylece hem hareketsizim, hem gidip durmadayım; şu canım ne zaman karara kavuşacak? Bilmem ki.

Öylesine kıyısı bucağı bulunmayan şaşılacak bir denizim ki, denizim de kendisinde gark oldu gitti.

Beni bu dünyada da arama, o dünyada da; bulunduğum âlemde ikisi de kayboldu.

Yokluk gibi kâra da boş vermişim, ziyana da; kârsız, ziyansız, bir acayip kişiyim ben.

Dedim ki: A can, bizim ta kendimizsin sen; dedi ki: Şu bulunduğum açıklık âleminde kendi de nedir ki?

Öyleyse dedim, osun; hay dedi, sus, öylesine bir şeyim ben ki dile gelmeme imkân yok.

Dedim ki: Dile gelmiyorsun, söze sığmıyorsun amma işte, seni dilsiz, sözsüz, söylemedeyim ben.

Yokluktan Ay gibi doğdum, parlamadım; işte ayaksız olarak koşup duruyorum.

Ne koşuyorsun, seyret de bak; bu çeşit ortadayım ben, fakat aynı zamanda gizliyim diye ses geldi.

Tebrizli Şems'i gördüm ya; artık eşsiz bir denizim, görülmemiş bir inciym, emsali bulunmaz bir hazineyim ben.^[38]

LXVII

* Hepimiz de Elest'ten beri el ele vermişiz; şükürler olsun ki sonucu, gene kavuştuk birbirimize.

Hepimizin de yolu bir, gönlü bir; hepimiz de aynı şaraptan sarhoşuz biz.

İki dünyadan da aşkı seçtik; o aşktan başka hiçbir şeye tapmıyoruz biz.

Can ne acılıklar tattı, neler çekti ayrılıktan; fakat sonunda ayrılıktan da kurtulduk.

Pencereden bir güneştir vurdu da aşağılık olsak bile yüceltti bizi.

Değil mi ki eteğine konduk; a güneş, etek çekme artık bizden.

Lâ'isek, senin ışıklarınla bu hale gelmişiz; varsak, senin yüzünden yarız.

Önünde zerre gibi oynamadayız; senin havana uymuşuz da bağları kırıp atmışız biz.

LXVIII

* Eşeğin art tarafına Nizâmeddin dedim; bokböceğine değerli amber adını taktım.

Şu dünya ahırında lâf olsun diye her pislige yeşillik adını verdim.

Kara maymunun boynuna gerdanlık taktım; en aşağılık kişiye en yüce dedim.

Âciz kaldım da canın sıfatlarını toprağa verdim; candan özür dileyin.

Her şeytana, her lanetlenmişe Âdem'in vasıflarını, Tanrı halifesinin sıfatlarını verdim.

Kuzgunu yeşilliğin bülbülü diye çağırdım; dikene selvi dedim, yasemin dedim.

Şeytana Cebrâil adını taktım; kengere apaçık delil dedim durdum.

(s. 299) Yazıklar olsun ki lanetin, kötülüğün ta kendisine, tamahımdan ne kadar aferinler dedim.

Kancık eşeğe şehzade deyişim eşekliktendi, akıldan değil. [\[39\]](#)

Şu yanlış sözden tövbe ettim amma bu kadarcık söylemem de yeter.

LXIX

Gene öylesine bir iş etmeye, güneş gibi, her şeye can vermeye geldim.

Şarap küpünün kapağını açmaya, sarhoşlara kadeh olup şarap sunmaya geldim ben.

Şimdi zevk, iştret, ovaya bayrak dikti; ne diye düşünce gibi gizlenecekmişim?

Bahçıvanın gözünün ışığı kesileli canım cennet bağına döndü.

Mil gibi kendi çevremde dönmüyorum; gök gibi kutuplar çevresinde dönüyorum ben.

Padişahım, gecem gündüze döndü de dama da boş verir oldum, gökyüzüne de.

Altın madeniyim, sayılı altın değilim ki mehenk taşının peşinde dönüp dolaşayım.

Çobancasına hey-hey demeyi bırak; padişahım, ne diye çobanlaşayım?

LXX

Cana canlar katan yüzüne âşıkım; bir merhamet et, havana düşmüşüm senin.

Bu yüzle güneşsin, aysın sen; bizlerse havanda zerrelere ancak.

Sen şu perdeden yüz gösteresin diye hepimiz de sarayının kapısında beklemedeyiz.

Aşınalar meclisinde senin yüzünün şarabıyla kendimizden geçmiş gitmişiz.

A dostum, şaşırıp düşman gibi öldürme bizi; sonucu, bildiğiz seninle.

Fakat bizi öldürmeye razı olursan ona da diyeceğimiz yok; hepimiz de senin razılığına kuluz köleyiz biz.

A periden doğan, Süleyman yüzüğü bizde amma ayağının bastığı toprağız gene de.

A Tebrizli Şems, canlara cansın sen; hepimiz de kulun köleniz, yoksulunuz senin.

LXXI

Ezelden beri diri olan, her şeyi bilen, her şeye gücü yeten, daima tedbir ve tasarrufta bulunan Tanrı'ya and olsun ki,

Işığı aşk mumlarını yaktı da yüz binlerce sır bilindi, anlandı.

Onun bir hükmüyle dünya âşıkla, aşkla, hükmedenle, hüküm yürütülenle dopdolu bir hale geldi.

Tebrizli Şems'in tılsımlarında da şaşılacak hazineleri gizlendi.

And olsun bu Tanrı'ya işte; yola çıktığın andan beri mum gibi, tatlılıktan ayrıldık gitti.

Her gece mum gibi yanıyoruz; ateşiyle eşiz, baldansa mahrumuz. Onun yüzünden ayrılalı bedenimiz yıkıldı, can da bu yıkık yerde baykuşa döndü.

O dizgini bu yana çevir; zevk-işret filinin hortumunu bu yana uzat.

Sen olmadıkça semâ' haramdır; çalgı şeytan gibi taşlanmıştır.

Sen yokken okunup anlanacak, zevk alınacak bir tek gazel bile söylenmemiştir.

Mektubunu dinleyince bu zevkle beş altı gazel nazmedildi ancak.

A Şam'ın da, Ermen ülkesinin de, Rum diyarının da övüncü, gecemiz seninle sabah gibi aydın olsun.

LXXII

Geçim için birkaç öpücük tâyin et; tatlı bir gülüşle tatlılaştır bizi.

Hay Allah gönlünü yumuşatsın; güzel bir duadır bu, âmin de sen de.

Ne vakit dizini yastık edineceğim de yatacağım; belki rüyada görürüm bunu.

Dudağından ayrılık, ecel afsunu, yürü de Mesîh'in töresince bir afsun oku.

Gök alanı sen olmayınca dardır; hadi, vuslat Burâk'ına vur eyeri.

Güzelsin, güzelliğe lâyük olan da vefadır; güzellikle vefayı nikâhla birbirine.

Öldüler mi acıyacaksın âşıklara; sonunda yapacağını önceden yap.

Hacılar hac yolundan kaldılar; uyuz develere bir ilaç bul;

İyileştir onları da vuslat Kâbe'ne erişsinler; yol azığının, suyun, çuvalın bir çaresine bak.

Dünyanın iki gözü de seninle aydın; şu dünyayı öbür âlemi görür bir hale getir.

Güneş yüzünün görünüşüyle gözü de Tur Dağı'na benzet, gönlü de.

Yeter, susayım artık; küstahlığım hadden aştı; kim oluyorum ben ki bunu yap diyebileyim sana.

Şu sözlerim lâyük değilse sana lâyük olanını söyle, söylet bana.

A Tebrizli Şems, tanyerine doğru bir salına salına yürü de yeniayın da kulağını bur, Ülker'in de.

LXXIII

Ağlayıp bağırmada birazcık da kendini görmek vardır ya;

Bana göre değil bu; çünkü aşkında, bende olmasa bile ağlayıp bağırışı çalmayı huy edinmişim ben.

Tanrı'ya, Tanrı'nın arılığına and olsun, kendini beğenmeden arı duruyum ben.

Yüzünden başka yana bakan göz, baktığı zaman kimi görür acaba?

Böylesine bir devlete erdikten, böylesine bir meydana vardıktan sonra ölümden korkup topallamak, ayıptır doğrusu.

Âşıkların bütün ölümlere gülerler, onlara bu devlet nasip olmuştur.

Ağaçların dalları, yaprakları titrer; kökü, gövdesi titreyiş korkusundan emindir.

Aşk bahçıvanları kendi gönüllerinden meyveler devşirirler.

A âşıkın canı, zahmetlerle kıvranmana karşılık nevâleler der, devşir.

Zahit olmaya, bilgi edinmeye uğraş a hoca; fakat aşkı çalışıp çabalamayla elde edemezsin.

Bundan önce de Tebrizli Şems söylemiştir amma işitecek kulak nerde ki?

LXXIV

Aşkla bilişmek nedir? Gönül isteğinden ayrılmaktır;

Kan olmaktır, gönül kanını içmektir, köpeklerle beraber vefa kapısını beklemektir ancak.

Bir fedaidir âşık; onca ölümün, göçmenin, yahut da yaşamanın hiçbir farkı yoktur.

Yürü a Müslüman; sakın kendini, sağ esen ol; zahit olmaya savaşı.

Çünkü bu şehitler ölüme sabredemezler; yok olmaya âşıktır onlar.

Sen kazadan, belâdan kaçarsın; onların korkusuysa belâsız kalmaktır.

* Âşûrâ günü eline mendil al; Kerbelâ'ya gitmeye gücün kuvvetin yok senin.

LXXV

* Aşağılık kişilerin nazlarına doydum; pelesenk yağı gibi kendimi hiçe sayayım artık.

Bundan böyle sineklerin üşmemesi için balımı gizleyeyim.

Bundan böyle kendimi öylesine bir saklayayım ki, kendi kendimi öyle bir çalayım ki bekçiler bulamasınlar artık.

Yoldaşsınız, kapıcısız, kimsiz-kimsesiz bir halde, her an bir başka yana koşayım.

(s. 300) Tanrım, mademki sana kaçmışım; böylesine topluluğu erişirme bana artık.

LXXVI

* Niceye bir dünyayı seyre dalacağım? Ne vakte dek saman altından su yürüteceğim?

Zahmet, eziyet, define getirdim diyor; zahmeti, eziyeti bir sınamak gerek.

Sütten kan akıtan, kandan süt akıtmayı da bilir.

Gökyüzünü toprağa döndüren, toprağı gökyüzü yapmayı da bilir.

Bundan böyle bir başka yol yordam tutacağım ben; niceye bir başkalarıyla uğraşıp durayım?

Sesi çok yücelttin a çalgıcı; bunu yavaşça çalabilirsin ancak.

Bu pek ağır, pek hızlı bir mızrap; bu perdeyle oyun oynayamıyoruz biz.

Bir iki teli biraz daha hafiflet de nağmeni anlayabilelim.

Taşı bile dağdan azar azar çekerler; dağı bir saldırışta çekmeye imkân yoktur ki.

Canlara can olan görülmedikçe can vermek kolay bir iş midir hiç?

A yıldız, yol göster, kılavuz ol bize; kumda izi belirmez yolu aşmak mümkün değil.

— V —

LXXVII

Bir dileğim var, tez işit; rehin olarak aşk haberi veriyorum sana.

Bir solukcağız eş ol bana da altınla arpayı bir teraziye koysunlar, beraber tartınlar.

Sen yenilikler, gençlikler bağışlarsın; kulunsa ihtiyar; bir bakışla eskimi yenile, gençleştir beni.

Kimyanın işi de budur zaten; kapkara bakıra bir ışık verir o.

Lûtfuna, keremine söyle de bu kula akşam yemeğinde sızırılmış tereyağı versin.

A gönül, o padişah mekânsızlık âleminde; halksa her yana koşup durur; sen bunu bil de az koş.

İnsanların düşünceleri her yana rehin olur; sen gayret et de düşünce sazını yol gitsin.

Mekânsızlık âlemi pek yüce bir âlemdir; orda altı yan da ovardır, nice anayollar vardır orda.

* Bugünün işini yarına bırakma da ne hasret çek, ne de keşke demeye koyul.

* Kıskanç engel, sana gözceğizini kırpar durur; ondan gözünü ayırma da azgınlık etme.

A Tebrizli Şems, gerçekten de görüş Hızır'ısın sen; halkı kem gözden kurtar.

LXXVIII

Canların gönlünü alıp giden sâkî, ta geceye, ta geceye dek, hep bu perdeden çalıyor.

Sarhoş, mahmur canlar, şarap üstüne şarap içip durmada.

Can, varlıktan geçmiş kişilerin meyhanesine gitmiş de suyla topraktan yapılma hırkasını rehin bırakmış.

LXXIX

Beden yaygısını dürüp kaldırmak hoştur; can kuşunun uçup gitmesi hoş.

Sevgiliyi görmeyen, aşağılaşıp kalan canın gözlerine gözlerin canı görünmüş.

Altından yaratılmış canları, taştan yapılma canlardan pirinçten taş toprak ayıklar gibi ayıklamış.

Ecel eli kâğıdın ucunu açmış; paraysa bükülmüş kâğıdın içinde.

Bal çanağının kapağı kapalı; sense üstünü, yanını yalayıp duruyorsun.

Çanağı yere çal da kır; görmek duymaya benzemez elbet.

Adı feleği bile titreten Tebrizli Şems kırar o küpü ancak.

LXXX

Geldi, geldi o gizlenmiş güzel, o yüzü, gözü hoş dilber geldi.

Güzellik, alım gül bahçesinden bağa bahçeye bir örtüdür verdi.

Âşıkların gönüllerinden gizlenmiş çayırlar çimenler bitti.

O yakıcı, o ısı solluğuyla her yanı ısıttı, kızdırdı.

Hepsine de kanlar ağlattı; kanlarını da dağarcığına koydu, gizledi.

O kanın kokusu Tatar ülkesinin miski gibi gizlice buruna gelmede.

İştiyak çekenler, o gizli, mağara dostunu o kokuyla buluyorlar.

A Tebrizli Şems, canına sadaka olarak gizli bir öpüş ver, yahut gizlice bir koçayım seni.

LXXXI

Sevgilinin gamını çekmek için sevgilinin yanında bulunması gerek; yahut da gönlümde bir sabır, bir karar olmalı.

Bir derde can vermeli; fakat bir dert de nedir? Binlerce dert olmalı.

Sevinen düşmanlar çok; fakat derdimi dert edinen bir tek dost gerek bana.

Dostlar bu sefer yüzünden ayrılığa düşmüşler; şu sefere bir durak gerek.

Düşman kimmiş, dost kim? Bunu anlamak için öldükten sonra bir kere daha dünyaya gelmek, bir daha yaşamak lâzım.

Ormandaki arslan zincire vurulmuş, halbuki arslanın ormanda olması gerek.

Balıklar kum üstünde çırpınır durur; balığa ya kaynak gerek, ya ırmak.

Sarhoş bülbül adamakıllı mahmur; ona gül bahçesi, çayırılık çimenlik gerek.

Göz bu perdeden ilerisini göremiyor; bir ibret gözü lâzım.

Şu çocukların hepsi de toprak yiyor; dadı gibi esirgeyici biri gerek onlara.

Abıhayata kavuşmaya yol bulamıyorlar; abıhayat için bir Hızır gerek.

Ne geldi geçtiyse hepsinde de pişman oldu gönül; fakat bu yılın gönlü geçen yıl olmalıydı.

Bu şehirde güneş kıtlığı var; bir padişahın gölgesi gerek.

Şehir tezeğe tapanlarla doldu; Tatar ülkesindeki misk ceylanlarının göbeklerinden çıkan misk lâzım.

Fakat miskle bokböceğini ayırt eden yok; miski iyiden iyiye yaymak gerek.

Çocukça bir devlet arıyorlar; halbuki öşürü, baçı olmayan bir devlet gerek.

Sen öldün mü, hünerin de ölür gider; bu hünerlerinden utanmalıydın.

Birçok iş güç arıyorlar; halbuki Tanrı'yı aramaları gerek.

Ölüm kapıyı kapadı mı, gündüz gece olur gider; halbuki gecemizin gündüz olması gerekti.

Ömrümüzden, sayılı, azıcık bir soluk kaldı; sayıya sığmaz soluk olmalıydı.

* Rahman'ın soluğu Yemen'den gelmeliydi; bütün halka saçılmalıydı.

Mülkler kaldı, mülk sahipleri öldü; ölümsüz bir mülk, sonsuz bir saltanat olmalıydı.

Akıl bağlanmıştı da hevâ ve heves dileğini işliyor; halbuki akıl işlemeliydi dilediğini.

Akıllar ayrana düşmüş sineklere dönmüş; halbuki akılların akılları başlarında olmalıydı.

Bu çeşit çirkin, kokmuş ayrandan çekinmeliydi gönlün ağzı.

(s. 301) Mide ayrılanla, kulak yalanla dolu; kaçıp kurtulmaya bir himmet gerekti halbuki.

Kulaklar tıkanmış, ağzını yum; halbuki kulaklarda akıldan birer küpe olmalıydı.

LXXXII

Sen gece yarısı geldin çattın amma âşıklar sabahına anahtarsın sen.

Bu âlemde can gibi görünmüyorsun amma gönlümün dünyasında belirmişsin, görünüp durmadasın.

Bütün gece sana kurban oluyor can; çünkü sen bayram sabahısın.

A peri, sen benden kaçalı ben de peri gibi insanlardan kaçır oldum.

Mansûr devleti gibi andan âna yücelmedeyim; çünkü bana sensin Bâyezîd olan.

Sen nice nazikleri, nice hamları, bu yanmış yakılmış kulun gibi pişirtmişsin.

A Tebrizli Şems, aklın iki gözüne de bir başka çeşit sürme çekmişsin sen.

LXXXIII

Çınseherden beri sarhoşsun; sarhoş değilsen sarığını ne diye eğri sarmışsın böyle?

Bugün gözlerin adamakıllı mahmur; sanki dün gece sabaha dek içmişsin.

Canımızsın, meclisimizin mumusun; esenlik sana; iyi misin, hoş musun?

Şarap içmişsin, gökyüzüne gitmişsin; sarhoş olmuşsun, bağları koparıp atmışsın.

Aklın şekli tamamıyla gönül darlığıdır; aşkın şekliyse sarhoşluktur ancak.

Sarhoş oldun, arslan avcısı kesildin; tuttun, sarhoş arslanın sırtına bindin.

Yolunun pîri, yıllanmış şarap; yürü var, ihtiyar gökyüzünden, kocalmış felekten kurtuldun artık.

A sâkî, Tanrı'nın insafı senin elinde; çünkü sen o şaraptan başka bir şeye tapmıyorsun.

Aklımızı alıp götürmüşsün; fakat bu sefer öylesine al, götür ki bir daha geri yollamana imkân kalmasın.

LXXXIV

Çınseherden beri sarhoşsun; sarhoş değilsen sarığını ne diye eğri sarmışsın böyle?

Allah için doğru söyle, dün gece sabaha dek boyuna, hiç durmadan şarap içmişsin galiba. [\[40\]](#)

Yüzünden, gözünden, renginden anlaşılıyor ki o doğan kuşunun cinsindensin, o eldensin sen.

A bütün varlığın velinimetini, içtiğinden mahmurlara da sun.

Arslan bugün ava geldi; dağa bile bir titreme düştü; alçaldı gitti.

Kaçmakla kurtulamazsın ondan; sarhoşsan âşıkçasına baş koy, yat.

Artık boyuna emniyettesin, amandasın, çünkü onun aman yurduna ulaştın sen.

Sözden altmış fersahlık yere kaç; söz tuzağı yüzünden bu aşağılık haldesin sen.

LXXXV

Sevgilinin gamını çekmek için sevgilinin yanımda bulunması gerek; yahut da gamına bir son, bir kıyı olmalı.^[41]

Ne yaptıysam hepsinden de pişmanım; fakat bu yılın gönlü geçen yıl olmalıydı.^[42]

O baharın gölgesi olmalıydı da umut ağacı yemyeşil kalmalıydı.

Gönlüm ormandaki arslana benziyor; arslanın ormanda bulunması gerek.^[43]

Dostu düşmandan ayırt edip bilmek, anlamak için ikinci bir defa yaşamak gerek.

Ayıp arayan düşman çok; fakat bir de insanın derdini dert edinen dost olsa.

Balığa benzeyen canımız çırpınıp durmada; keşke dere kıyısında olsaydı.

Mademki gamlara batmamıza gönlün razı; bir gam, bir dert de ne oluyor; binlercesi olmalı.

* Lâ havle çeken sevgiliyi ne yapayım ben? Tatlı yüzlü bir sevgili gerek bana.

Domuz dünya şu hamların avı; bizeyse canlar avlayan bir ceylan gerek.

Vefasız yoldaş topallar durur; dümdüz yürüyen bir yoldaş lâzım.

Daha kulaklara küpe olmaya lââyık yüzlerce gizli sözlerim var.

LXXXVI

Denizimize bir kıyı olmalıydı; şu sefere bir durak bulunmalıydı.

Ormandaki arslan zincire vurulmuş; arslanın ormanda bulunması gerekirdi.

Balıklar kum üstünde çırpınır dururlar; ırmağa bir yol bulunmalıydı.

Sarhoş bülbül adamakıllı mahmur, gül bahçesi çayırılık çimenlik olmalıydı.

Gözler tozdan topraktan yoruldu; bir ibret gözü gerek.

Şu çocukların hepsi de toprak yemede; dadı gibi bir esirgeyici biri lâzım.

Abıhayata yol bulamıyorlar; Hızır gibi abıhayat içmiş bir kılavuz gerek.

Gönül ne gelip geçtiyse hepsinden pişman oldu; bu yılın gönlü geçen yıl gerekti.

Bu şehirde güneş kıtlığı var; padişahın gölgesi gerek.

Şehir tezeğe tapanlarla doldu; Tatar ülkesi ceylanlarının göbeğinden çıkan misk lâzım.
Fakat kimsecik miski bok böceğinden ayırt edemiyor; miskin adamakıllı yayılması gerek.
Çocukça bir devlet arıyorlar; öşürü, baçı olmayan bir devlet lâzım.
Ecel kapıyı kapadı mı, gündüz gece olur gider; halbuki gecemizin gündüz olması gerekti.
Öldün mü, hünerin de öldü demektir; bu hünerlerinden utanmalıydın sen.
Çengi paramparça olasıca bunak, bize el attı.
İş güç isteyen çok, bir de Tanrı'yı isteyen olsa.
Ömrümüzden, sayılı, azıcık bir soluk kaldı; sayıya sığmaz soluk olmalıydı.
* Rahman'ın soluğu Yemen'den gelmeliydi; bütün halka saçılmalıydı.
Ölüm bize bir tencere yemek pişirdi; onu yiyip sindirmek gerek.
Ölümü anış ölümü mademki defeder; her solukta onu anmayı iş edinmeliydik.
Her solukta yüzlerce ölü geçmede; gözler boyuna yaş dökmeliydi, yaslara batmalıydı.
Mülkler kaldı, mülk sahipleri öldü; ölümsüz bir mülk, sonsuz bir saltanat olmalıydı.
Akıl bağlanmıştı da hevâ ve heves dileğini işliyor; halbuki akıl işlemeliydi dilediğini.
Akıllar sinek gibi o ayrana düşmüş; halbuki akılların akılları başlarında olmalıydı.
Bu çeşit çirkin, kokmuş ayrandan sakınmalıydı şu sinek.
Mide ayranla, kulak yalanla dolu; kaçıp kurtulmaya bir himmet gerekti halbuki.
Kulaklar tıkanmış, ağzını yum; halbuki kulaklarda akıldan birer küpe olmalıydı.
Tebrizli Şems'in kinayelerine, anlamı bile yakan bir anlatış gerekti.^[44]

LXXXVII

(s. 302) Avucuna bulut diyen, akıllılığa zulmetmiştir.^[45]

O, hem ağlar, hem bağışlar; sense hem bağışlarsın, hem de gülersin.
Yusuf gibi senin de suçun güzelliğindir; taksiratın bilgidir, kanaattir.
Ekşiliğini yapaduran sirkedir; sevgiliyse şekerdir, şekerlik eder.
O düşmanın Mirrîh gibi kutsuz gözleri vardır; sense Ay gibi tutar, Zühre'nin elini bağlarsın.
A gönül, ayrılıkta bir hayli can çekiştin; artık buluşma temellerine gel.
Katresin; gene denize var da ona karşı miktarın ne, bir gör.

Güneş'ten yakut gıdası elde et de onun huyuyla huyulan.

LXXXVIII

A güzelim, şükür de utanmıştır senden, hürlük de; neşelisin, ne mutlu sana, ona kavuşmaya lâıksın sen. [\[46\]](#)

Aşka bak hele; sen aşk gözlerini açtın mı, o da yüzlerce ağız açar da o gözlere dalar gider.

A gönül, havuzun çevresinde dönüp dolaştın amma gördün ya, sonunda içine düşüverdin işte.

Suyu da yel gibi geçtin gitti, ateşi de; a gönül, ateşten misin sen, sudan mı?

Gönül de, aşk da, bu ikisi de şakirdi onun; ustalıkla şakirdini yutuverdi gitti.

Önce toprağı, topraktan olanı yel süpürgesinin önüne koydun da,

O yel gebe kaldı; o yelden de bir âlemdir doğdu.

Yelden doğan, anasını yedi; hem de ateş gibi zulüm ıssılığıyla yedi, sömürdü.

Ağaçta bir kurtcağız peydahlandı; kökünden, temelinden ağacı yedi gitti.

Gerçekte o kurt aşktı, yüzlerce Bağdatlı Cüneyd'in gönlündeydi.

Derken o kanlı aşk cellâtlığa koyuldu da ne Cüneyd'i bıraktı, ne Bağdat'ı.

Halife ölümsüzlük dünyasının davulunu çalıp göçünce yaradan icat temelini attı da,

Bir büyük varlık göründü; öylesine varlık ki baştan başa neşe, baştan başa zevk, baştan başa cömertlik.

* A Tebrizli Şems, yüzünü göster de Abbâdî'ce sözler söyleyeyim ben.

LXXXIX

A gönül, mihnetlere dalmışsan, belâlara uğramışsan bile Tanrı'ya da güvencin, dayancın var ya.

Böyle bir tapı varken umutsuzluğa düşesin; etme Tanrı'ya inanmışsan, etme a gönül.

Düşünce yükünü her yana götürüyorsun; fakat bir bak da gör, ondan başka kimin var senin?

Vefan varsa bunca zamandır, ne lûtuflarda bulundu; bir düşün, hatırla onları,

Tanrı hem baş gözü verdi sana, hem can gözü; artık başka bir yere ne diye göz dikiyorsun?

Ömrünü zâyi etme, geçti gitti ömür zaten; kimyan var, kuyumculuk et.

Her seher çağı sana ses gelir: Alnında bizim dağımız var; bize gel, bize.

Şu bedenden önce tertemiz bir candın; niceye bir ayrı kalacaksın ondan?

Tertemiz bir can kara toprakta kalsın... Ben söylemeyeyim, sen söyle; lâıık görür müsün bunu?

Kendini elbiseden tanı; şu topraktan, sudan bir elbisen var senin.

Her gece elbiseni çıkarıyor, soyunuyorsun; çünkü bu elden başka bir elin daha var.

Yeter; bu kadarını da şu sokakta bir bildiğin var diye söyledim zaten.

XC

Yazık, yazık; benim gibi vefalı bir dostun, senin gibi bir kan içiciyi araması, istemesi yazık.

Yazık, yazık; kanlar döken bir hekimin, zârı zârı ağlayıp inleyen bir hastanın başına gelmesi yazık.

Bana ettiğin cefaları, hiçbir dost dostuna etmez.

Ona, suçsuz günahsız, kanıma girmeye mi kasdın var dedim; evet dedi.

Aşkım dedi, suçluyu öldürmez; aşk ancak suçsuzu öldürür.

Ben her an bir gül bahçesi yakıyorum; sen bana karşı ne oluyorsun? Bir diken ancak.

Ben binlerce neşe çengini kırdım; sen nesin? Çengimde bir tel ancak.

Ordumdan şehirler yıkılmış; sen kim oluyorsun? Yıkık bir duvar ancak.

Dedim ki ona: Hiçbir yankesici, en önemsiz bir oyunundan bile can kurtaramadı gitti.

Saçının her telinde bir düzenbaz baş aşağı asılakalmış.

İster oynayayım, ister oynamayayım, bu şaha karşı mat olmuşum, mat olmuşum, mat olmuşum bir kere.

Satın almasa da pişman olur, satın alsa da pişman; görülmemiş bir alışveriş.

Satın alırsa keşke der, hepsini ben alsaydım.

Satın almazsa elini dişler durur; umutsuz bir hale düşer, yerlere serilir, hor, hakir olur.

Sanki dala, budağa tutunmuş da kökü, gövdeyi atmış gitmiş; can vermiş de bir leş elde etmiş.

Bir nalın sevdasıyla ayağı kesilmiş; bir sarık uğruna başını vermiş.

Böylesine bir müşteri varken boşlamış; böylesine bir şarap varken ayık kalmış.

Eşek, beden otlagını beğenip seçmiş; murdar eşek o otlakta kalakalmış gitmiş.

XCI

A sâkî, a sâkî, revâ görür müsün? Gün geçsin gitsin de biz ayık kalalım.

Önümüze mezeler döksen akılları alır gidersen sen.

Şarap yerine güzel, anlamı ince sözler söylüyorsun; maksadın da yankesicilikle aklımızı çalmak.

Gönlün derdini görmüyorsan ağlayıp inlemeyi çengden duy.

Gönül alıcısın; neyin, çengin feryadı, gönlün düştüğü hali anlatır sana; onları duy da gönül derdini gör, anla.

Âşıklık sözüne ne diye el korsun; sözü ne diye ortaya atarsın?

Boyunda gerdanlık da sensin; kulakta küpe de sen; ne diye boynunu, kulağını kaşırsın?

Sözü tuzağa yem yapma; zaten bu tutkunluk sözden meydana geliyor.

Çünkü söz gâh kilittir, gâh anahtar; onunla gâh aydınız, gâh karanlık.

Sen bir gül bahçesisin; söz, eğer onda senden bir koku varsa yeldir ancak.

Sen ışıklardan ibaretsin; söz, eğer onda senden bir ışık varsa kadehtir ancak.

Tulumu kapat, testiler doldu; su çok olursa tulumu da patlatır.

XCII

İşsizlik güçsüzlük sana verilmiş, senin işin; yürü, Tanrı yardımına ermişsin sen.

Kalemin önünde şeklin ne işi var? O kalemin yardıma ne ihtiyacı var ki?

(s. 303) O put yonanın önünde puta dön; çünkü bütün şeklin, bütün rengin ondan.

Sana, bir şekil gerek mi diye sorarsa cevap, ver de de ki: Yonduğun şekil gerek ancak.

Beni beden haline korsan canımsın sen; gönül haline korsan gönlü alansın sen.

Dikene gülün lûtfunu bağışlayan sensin; yoksa diken dalı, dikenlikten başka ne yapabilir ki?

Şarap sun, şarap; bizi şaraba alıştıran sensin; seninle olduktan sonra ayıklık haramdır çünkü.

XCIII

Aşk kâfirlikle bir göründü de iman, korkusundan bir zünnâr kuşandı.

Aman, aman diye dünyadan bir sestir göklere ağıdı; fakat kimseciklere aman vermedi o.

Hiçbir bucak yoktu ki bir düşman olmasın orda; hiçbir define yoktu ki bir yılan bulunmasın orda.

Yusuf bir kuyuya sığınmadı mı? Muhammed, bir mağaraya kaçmadı mı?

Zün-Nûn'un ayağına zincir vurdu o, Mansûr'un başını darağacında yüceltti o.

Yokluk bucağından başka bir yerde huzur, rahat bulamazsın; bir uğurdan yokluğa kaç gitsin.

Bir hırka için bunca yaraya katlanmak; bir sarık için kelleyi vermek... Değmez doğrusu.

Ağır elbise, hırka, cübbe yerine kefen, daha da hoş; mezar bu şehirden çok daha iyi.

Ne vakit varlıktan tamamıyla kurtulacağım da bir kuş gibi yokluğa uçup gideceğim?

Ne vakit can kuşum beden kafesinden çıkacak da gül bahçesine doğru uçacak?

Görülmemiş bir kahvaltı edecek; şaşılacak bir gaga açacak?

Gönül de, göz de, mide de nur yer; çünkü yemeğin aslı nurlardandır.

* “Hattâ onlar, Rableri katında dirilerdir; rızklanırlar” yemeğini gizlice yerler.

Göbeği misklerle dolu ceylanım, ansızın şu düzenbaz feleğin tuzağından kurtulur.

Can hiç işsiz güçsüz bulunmayan bir dünyaya gider, tertemiz canlara karışır.

Şu tuzaktaki bir avuç buğday bir ambardan gelmededir elbet.

Tazeleşip duran dünya bahçesi bir ırmaktan sulanmadadır elbet.

Yeryüzündekilere akıl veren kimdir? Önüne ön olmayan, sınıkları onaran bir padişah.

Akil fikir saçısını saçmasaydı zamanede bir tek akıllı fikirli kişi mi olurdu?

Uyumuş toprağa o padişah lûtfedip de bir uyanıklık vermeseydi, uyur kalır, hiç uyanmazdı.

Kanla pislik hiçbir güzellik elde edemezdi; fakat onun ayıpları örtücülüğü, ona bir perde çekti de bezedi onu.

Aklını başına devşir, bir ambara kanaat etme de harmana kaç, oraya ulaş.

Onun sayesinde aklının başında külâh var ya; atlas kumaştan elbise yapdır.

Şu külâhı ver de bir baş al; çünkü can başında külâh yok.

A gönlüm, Şems’in burcuna kaç, oraya ulaş; onu bir kerecik görmeyi yeter bulma.

Öylesine bir Tebrizli Şems’tir o ki onun nurları yüzünden güneş bile dönüp duran gökyüzüne yoldaş olmuştur.

XCIV

Herkese baş olarak sağ ol; yüce meclisin muradınca sürsün gitsin.

Temiz kişiler adından buldular iyi adı sanı; var olsun adın sanın.

Bu kula nimetler veren sensin; sana selâmlar gönderiyorum, tapılar kılıyorum.

Özleyişimi ne diye anlatayım, zaten bir balığım ben, sense lûtuflar, keremler denizisin.

Susamış balık su olmayınca ne hale gelir a cana hem yem olan, hem tuzak kesilen?

Şu selâm göndermedeki sebep de şu: İşimi sona vardırarak sensin ancak.

Mektubumu getiren, benden tapı kılan, şekerler döken lûtfundan bir şerbet içmek ümidindedir.

Halka keremler ettin de o yüzden ileri gidenler de rahat, huzur içinde, geri kalan topluluk da.

Halkı himayene al; çünkü bugün zamane ehlinin koruyucusu sensin.

Koru onları da senin gölgen altında esenleşsinler; çünkü cana sığınacak yer de sensin, rahat, huzur da sen.

Ben de minnetlerine gark olup gideyim; zaten başlangıçta lûtuflar ettin, şimdi de tamamlarsın o lûtufları elbet.

Gölgen Müslümanların başlarında ebedî olsun; Müslümanlığın güneşisin sen.

Bu yanda görülecek bir iş, yapılacak bir hizmet varsa buyur da hizmet edeyim, râm olayım sana.

XCV

Sen çevgen beyi oldukça biz de meydanın topu kesiliriz.

Şu dönüşten sarhoş olduk, hiçbir şeyden haberimiz yok; şu dönüşün sırrını sen bilirsin ancak.

İş dönmeyle, biteviye birbirine ulanmayla sonuçlandı mı, fakih kişiye gizli anlam kesilir gider.

Fakat aşktaki dönüş, aşktaki biteviye ulanış her kesin delilin şartıdır.

Evin bucağındaki fareler, gül bahçesindeki bülbülün feryatlarını nerden duyacaklar?

Kör ihtiyarların gözleri can güzellerinin cilvesini nerden görecek?

Fakat kör olana da gözlerine çekmek için Isfahan sürmesini gene aşk hazırlar.

İhtiyara da aşk, abıhayat sunar da gençleştirir onu.

Bütün dostlar aşkla dirildi; sense böylece kalakaldın; ne duruyorsun?

Eşeğe binmişsin; in eşekten; meydanda eşekle gidilemez; bu meydana lâıyk değildir eşek.

Padişahım, neden eşeğe bindin? Padişahlar padişahısın, padişah soyundansın sen.

Eşeğin sırtı lâıyk değildir sana; atlara binmek lâıyk sana.

* A bugün insana can kesilen; sen “bölük bölük ordulardaydın” önce.

Yıkıp kırmadan korkmasaydım ey can, ne söylenecek sözler söyledim sana.

XCVI

Gizli şaraplarla sarhoşum; gizli tefle, neyle, çengle kendimden geçmişim.

Böylesine gizli sevgiliye gizlice vefalar etmek gerek.

Yıllardır ki canım şu aşağılık yerde gizli hay-huylar etmede.

Dedim ki: A gönül, sonucu nerdesin sen? Gizli burçlardayım dedi.

O güzel yüzlü gizli Ay, solumda dedi, Güneş var, sağımda Ay.

O ay yüzlüyü Müşteri sattı; parasını gizlice verdim ona.

Gizli bir ululuktan ışıklar vurmada; nasıl olur da karanlığım kalır benim?

Ateşim nasıl söner? Zaten soluk nedir? Gizli belânın bir delili.

(s. 304) Canlarımız kurtulmasın o belâdan; kurtulmasın da gizlice armağanlar elde etsin.

Tebrizli Şems, çorba pişirdi; sûfler, gizlice salâ size.

XCVII

Cana cansın, yüzlerce cana can; gizlice naralar atıp duruyorsun.

* Tersine nal çakmışsın, gizlice at sürmedesin; fakat sağır olmayan övülmeni duyar.

Ahmak olmayandan başkası anlamaz bunu; bu parçadan dağarcık yapmaya utanırsın sen.

Önündeki, ardındaki engel de şu utanmadır zaten; başım yüce, halkın ulusuyum der durursun çünkü.

Fakat bundan kaçındın mı, geçici şeylere boş veren filân, kadrini yüceltir senin.

XCVIII

Susuyorsun, söylüyorsun; can mısın yoksa? Gizliden gizliye naralar atmadasın.

Bir bahçesin sen, şeklinse bir yaprak; hattâ bahçe de nedir, yüz binlerce bahçesin sen.

Yaşayış bahçesi, sensiz bir zindandır; ölümse zindandan kurtuluş.

Canın denizdir, şeklinse bulut; gönül feyzi de mercan katrelerdir.

A tek er, Tanrı'ya tek diyenler, buyruğuna karşı bir top kesilmişler; çünkü çevgeni tutan padişah sensin.

Bir top kesilmeyen altın bile olsa iyidir, iyi amma meydana lâyük olamaz.

Pürüzlü yerlerini yon, şuna buna karışmayı boşla; çünkü sen çevik, yusyuarlak bir topsun.

İblis, kınayışı yüzünden sürüldü, Tanrı tapısından kovuldu gitti.

Top bile olsan, kendini çıkırıkçıya bırak da adamakıllı bir top olasın.

İblis'in işi olan kınama, bir söyleyişten, bir bilişten alıkor insanı.

XCIX

A bana nimetlerini veren, a benim padişahım; güzellikte en ilerisin, bir ikinci yok sana.

Bir denizsin ki bütün dünyayı kaplamış; inciler, mercanlar saçmadasın kıyıya.

Kulunuzun yapısı yıkık; onu yap, direklerimi kuvvetlendir.

Bu cefa nice olur? Vefalısın sen; nasıl olur da unutursun beni, unutuluşa terk eder gidersin?

Ayrılık yılanı saldırdı mı, yılan gibi sokar, zehirler beni.

Yüzüm safran gibi sarardı soldu; kaptan su boşalır gibi aktı gözyaşlarım.

Senin havanda yurt edinen gönlü koru; aşkıncından başka bir yapıcı yok bana.

Düşmanlarımın gözleri gülmede, halime seviniyor onlar; niceye dek kardeşlerim ağlasınlar bana?

A canıyla bütün dünyayı kavrayan; canıyla her yanda hazırsın, yakınsın sen. [\[47\]](#)

C

Yeni bir buyruk ver, zamanın padişahısın. Yeni bir para bastır, sultansın sen.

Âlemde şartsız, kayıtsız buyruk senin; buyruk sahipleri kalıptır, can sensin.

Padişahların rüyalarında aradığı, kolaylıkla senin eline geçti.

Bütün kuşlar senin yemini yer; sen onların arasında devlet kuşusun.

Devlet sayvanın başımızın üstünde yüceldi; çünkü sen özden öz, tam insansın, insanlıksın.

Hattâ hayvanlık canına gönül versen, mülkün canından da yüce bir hale gelir, meleğin canından da.

Âşıklardan şartı şurtu kaldır; onların hallerini zaten bilirsin sen.

İster Tanrı tarafından takdir edilmiş olsun, ister Şeytan'ın düzeniyle kurulmuş bulunsun, âşıkların yollarından kaldır tuzakları.

Kaldır da şu dâvada yüzüm kızarsın; çünkü sen Tanrı gibi buyruğu lâtif bir ersin.

A Tebrizli Şems, baştan başa rahmetten ibaretsin; çünkü rahman sıfatlarının sırrısın sen.

CI

İrâdemi sana vermişim, dileğim sensin; kulunum kölenim, padişahım sensin çünkü.

Gönül, irâdesini sana vermiş, seni istemekte; şu kapalı kapıyı açan sensin.

Senin ayağının bastığı toprağım, fakat bugün tozuyorum, havanda dönüp duruyorum; yel sensin çünkü.

Zahitliğim şarap içmek, savaşım kadehle; çünkü zahitlik de sensin bana, çalışıp çabalama da sen.

Yaradılışım kötü, mayam kötü; fakat şükrediyorum gene de; çünkü yaradılışımda da sen varsın ancak, mayamda da sen.

Senin yarattığın, senin hoş gördüğün huy elbette güzeldir; çünkü bütün dilek, bütün istek sensin.

Sen kadeh oldun mu, zehir şarap kesilir; senden gölince zulüm lûtuflur, ihsan olur.

Yeter göreyim, susayım da daha fazla seni anayım; amma her anış seni anmak, her hatırlayış seni hatırlamak zaten.

CII

Sarhoşsun, âşıkça sözler söylüyorsun; garip misin sen, yoksa bu köyden misin?

O büyücü gözlerine karşı büyücülüğe kalkışmak, nasıl olur da haram olmaz?

Ay değirmisi bile yüzünü görünce noksanını bilip utanıyor; iş böyleyken Zühre nasıl oluyor da edebe riayet etmiyor?

Ne fayda verir öğüt âşıklara? Onları sel götürdü gitti; yürü, ne arıyorsun sen?

Bizim güzelimizden ne anlarsın sen? Biz o yandanız, sense bu yandansın.

Onun masalıyla elden çıktık biz; ne diye el yumazsın bizden?

Mademki dostun çevgeni önünde bir topsun; aşk meydanına secde ederek yürü.

O Türk'e benzer gözlere karşı kulsun, Hintli, en aşağı bir kölesin sen.

Bu harem yerinde savaşıp durmada, inatlaşıp yatmadasın a sabır; gâh lalasin, gâh edepsizin biri.

A Güneş, ne sınırın görünmede, ne bir terazinin gözüne sığıyorsun.

A Ay, hele bir kendini tanı; ay sonlarında bir kıla dönmüyor musun sen?

A Zühre, hele bir çarşafa bürün; edebin yok, kahpe bir kadınsın sen.

Ey olgun aşk, sen gel; Tanrı zatının ışığı, yahut da O'sun sen.

Bu yolda ayağım kalmadı benim, dizimde de diz denecek hal kalmadı.

Gemi gibi gönlümün yanına yatayım da gideyim bâri; a gönlüm, senin de binlerce yanın var.

Sarhoş, kendinden geçmiş bir halde, sağa sola yalpa vurarak gidiyorsun; sağsız, solsuz yere doğru yelip yortuyorsun.

Canın ne sağı var, ne solu; bir koku alabiliyorsan canın kokusunu alabilirsin ancak.

O şeker yüzlüden yüz çevirdin mi, istersen şekerkamışı ol, bil ki kötü huylusun.

Fakat Şeytan bile olsan ona yüz tuttun mu, Allah Allah, aysın, hem de nasıl, Ay'dan da on kat güzel, on kat aydın.

Gönlüm, yerinden oldu; nasıl söyleyeyim, nasıl öveyim onu? Bütün o'lar, bu o'nun kulu kölesi.

Aklını başına al da huylarından birini dinle: Gâh arslanlık eder o, gâh ceylanlık.

Yeter, sus; söz görüşün işini yapamaz; narla elma, eriğin yerini tutmaz.

CIII

(s. 305) Bir sarhoşcağız olmuşsun da söze başlamışsın; garip misin sen, yoksa bu köyden misin?

Sarhoş, kendinden geçmiş bir halde, sağa sola yalpa vurarak gidiyorsun; o sağı solu olmayanı arayıp duruyorsun.

Canın ne sağı var, ne solu; sen canı yaralayanın peşine düşmüşsün, gidiyorsun.

O şeker yüzlüden yüz çevirdin mi, istersen şekerkamışı ol, bil ki kötü huylusun.

Fakat Şeytan bile olsan ona yüz tuttun mu, Allah Allah, ne de güzel, ay yüzlüsün ya.

Gönlüm yerinden oldu; nasıl söyleyeyim, nasıl öveyim onu? Öylesine bir o ki canı da alır, götürür, gönlü de.

Aklını başına al da huylarından birini dinle: Gâh arslanlık eder o, gâh ceylanlık.

Yolunda ayağım kalmadı; dizimde de diz denecek hal kalmadı gitti.

Onun meydanında bir topsan, çevgeninden başka bir şeyle yuvarlanmasın başın.

Gök gibi yalınkatsan kendine gel de bu söze sarılma; yeter artık.^[48]

CIV

Niceye bir kavga edip duracaksın; niceye bir şu kalabalığın içinde kalacaksın? Yavaş yavaş yalnızlığı huy edin.

Yalnızlığa dalanın bir hoş sevdası vardır; yürü de, ne sevdadasın diye bir sor ona.

Yalnızlık ona derler ki birisine sığmasın da bir hoş uykuya dalasın, bir güzelce dinlenesin.

Baht ağacının gölgesine gidesin de tezce orda konak tutasın, yan gelesin.

Bahtının açılmasını istiyorsan her ağacın gölgesinde yükünü açma.

Sana, bizdensin sen dese bile, bizlik, benlik dağarcığına gitme sakın.

Yürü, nerde olursan ol, kendine gel; hercai adamın yüzü karadır.

Kendin dediğim nedir? Yüzünden bunca seyre seyrana daldığın kişiye gark olup kendinden geçmek.

Padişah Salâhaddin'e ulaştın mı, bozuk düzen bile olsan iyileşirsin, düzeler gidersin.

–AHRAB MÜSEDDES–

mef'ûlü mefâilün fe'ülün

— A —

I

(c. II, s. 1) Sevgili, gönlümüzde sen varsın; senden başkası kerpiçtir, taştır, kayadır.
Her âşık bir güzeli seçmiştir; bizse senden başkasını görmemişiz a sevgili.
Senden başka bir Ay olsa bile gözümüz görmez; senden başkasını kıskanmayız biz.
Ey halk, ondan bahsetmeyin tek de bütün güzeller sizin olsun.
Ululuk ıssını gören kişi, geçip gidecek güzelle aşk oyununa girer mi hiç?
Tanrı'nın lûtfunu uman, o lûtuftan başka hiçbir şeye gönül bağlamaz.
Kıskanacaksan Tanrı'yı kıskan; bu kıskançlık peygamberlerde de vardır.
İsa dördüncü kat göğe ağdıktan sonra kiliseyi ne yapsın?
Ebû Bekir'le Ömer, canla başla Osman'ı, Murtazâ Ali'yi seçmiştir.
A Tebrizli Şems, ırmağı akıt da döndür değirmen taşını.

II

A can, a bütün canların can oluşuna, duruşuna sebep olan; a canlara kanat verip uçuran.
Seninle olduktan sonra ziyandan ne korkalım, a bütün zıyanları kâra döndüren.
Feryat bakış oklarından, feryat yaya benzeyen kaşlardan.
Güzellerin lâ'l dudaklarına şekerler verdin de tamahla ağızlar açık kaldı gitti.
A elimize anahtar veren; onunla dünya kapılarını açtıran.
Bizim aramızda değilsen ne diye şu beller bağlanmış böyle?
İzi belirmeyen şarabın yoksa bu izler neyin tanığı?
Sen vehmimizden dışarıysan şu vehimler kiminle diri öyleyse?
Sen dünyamızdan gizliysen şu gizliler kimin yüzünden ortaya çıkıyor?
Bırak dünya masallarını, bıktık, usandık onlardan biz.
Şekerler döken güzele düşen can cennetleri ne yapsın, sığar mı oralara hiç?
Senin ayağının altına toprak olan, gökleri anar mı artık?
Koruyuşunla ağzımı yumdur; bizi şu dillere düşürme.

III

A büyüclüğe sımsıkı yapışan; ceylanı gözlere arslan gösteren.

Büyünden göz şaşığı olmuş; gözlere iki görme huyunu vermişsin.

Turuncu erik göstermişsin; halbuki turunç erik olur mu hiç?

Büyün keçiyi kurt göstermiş, buğdayı arpa.

Büyün dürülmüş hayal tomarını, ölümsüzlük fermanı göstermiş.

Büyünle bilgisiz sapığın sakalı, doğru yolu buluş yeliyle dolmuş.

* Büyün, a Hintli'yi Türk gösteren, bizi sofist etti gitti.

Rüstem gibi güçlü kuvvetli filleri, savaş vakti sivrisinek gibi gösterir büyün.

Savaşırklar da yerinde takdir edilen buyruk yerini bulur gider.

Sofist olma, sus da mânevî dilini aç.

IV

Şemseddin'i, Tebriz'in övündüğü, Çin'in haset ettiği güzeli uzaktan gördü;

Uzaktan gördü o gökyüzünün gözünü, ışığını; o yeryüzünü diriltenei.

Onu, öylesini gören can bu hale gelir işte, daha da beter olur hattâ.

Bana dedi ki: Seni ağlatarak öldürürsem... Ona dedim ki: Bu aşağılık kulu mu?

Bu konuşma sırasındaydı ki ansızın gayb âleminden, pusudan çıktı.

Kulunun varlığına ateş saldı, kibri, kini kökünden söktü, attı.

Yalnız lâlenin gönlü yanmamış o şaraptan, yasemini de sarhoş etmiş o şarap.

Dileğimiz onun eteğinde; bize de yen sallayıp durmada.

Bir padişah ki Ay'a yüz gösterdi mi gökyüzü atına eyer vurur gider.

* Eğri otur da doğru söyle; o gerçek can padişahına eş yoktur.

Vallahi kutlu, emin Cebrâil'in bile ondan haberi yok.

Boş yere ne söylenirsin? O, yedinci kat göğü bile dile getirdi.

Can gözümüzü açar da onu görürsek yakıyni bile bir arpaya almayız.

* Eyvahlar olsun, o buluşma devleti gene kürkünü ters giydi.

A benim Şemseddin'imın aşk çalgıcısı, canın için gene şunu söyle:

Elini öpme fırsatını bulamazsam alnımı yere kor dururum.

V

O ay yüzlü burda vefa etti bize, asla bir yere gitmeyelim burdan.

Can yaşayışına yardım burda; iki göze zevk burda.

Ayağımız burda balçığa saplandı; ayağımızı nasıl kurtarırız burdan?

Allah'a and olsun ki gönül verdik buraya, Tanrım, kimseyi sürme burdan.

Buraya, ölüme yol yok; burdan ayrılmaktır ölüm.

Güneş gibi burdan doğdun; bizi burda aydınlattın sen.

Can burda kutlu bir hale gelir; sevinir, tazeleşir; ölümsüzlüğü burda bulur can.

Bir kere daha kaldır örtüyü; bir kere daha doğ burdan.

Zevâlsiz şarap burda; sâkî, dök o şarabı burda.

(c. II, s. 2) Şu, abıhayat kaynağı; saka, tulumunu doldur burdan.

Burda kol kanat buldu gönüller; burda havalandı akıl, burda.

VI

Kalk, sabah şarabını hazırla; kucağımızı misklerle, amberlerle doldur.

A güzel yüzlü güzel sâkî, o renkli şarabı getir.

Benden, nasıl sâkî o diye sordu; şeker mi şeker, yüzlerce batman gelir helva mı helva.

Olmayacak şeylere yelip yortan vesvesenin dök başına o şarap dolu sağrağı.

Öylesine şarap ki serçe bile içse Zümrüdüanka'yı avlamaya niyetlenir.

Ağırlaşmadan tez sıçra, gel yanımıza.

Ay gibi dön dolaş, ışık saç; o kızıl benizliye sun kızıl şarabı.

Hepimizi de sarhoş et, ellerimizi çırpıma koyulalım da o vakit seyret bizi.

Seyret artık sarhoşların dönüşünü, cilvesini; işit artık gürültüyü patırtıyı.

Bunun boynuna o, a benim padişahım, sevgilim, efendim diye el atmış;

O da gül gibi yüzünü yaklaştırmış, sevgilisinin elini ayağını öpüyor.

Şu, cömertlikle kesesini açmış, pervasızca dönün diyor.

Öbürüyse sarığını, hırkasını atmış, bunları diyor, yarın rehine verin.

Orda coşup köpüren sevgi, yüzlerce anada yoktur, yüzlerce babada bulunmaz.

Bu, öbürünü akrabası görüyor; sarhoşlukla düşmanlar bile bu hale geliyor işte.

O kavga dünya şarabından çıkar, Tanrı meclisinde öyle şeyler olmaz.

Ne kızma vardır, ne kayyetme, ne savaş; orda sâkî vardır, meclisi bezeyen şarap vardır ancak.

Sus ki kıskançlığından kâfir nefis bile, ondan başka yoktur tapacak diyor.

VII

Ne vakte dek geri gideceksin? İleriye gel; küfre varma, dine imana gel artık.[\[50\]](#)

Zehri şerbet gör, zehre sarıl; sonucu, aslının da aslına gel sen.

*

Şekil bakımından yeryüzündesin; fakat yakıyn incilerinin ipliğisin sen.

Tanrı ışığı mahzenine emin olmuşsun; sonucu, aslının da aslına gel sen.

*

Kendini kendinden geçişe verdin mi, bil ki varlığından kurtuldun;

Binlerce tuzağın bağlarından sıçradın; sonucu, aslının da aslına gel sen.

*

Bir halifenin belinden geldin; aşağılık dünyaya göz açtın.

Yazıklar olsun; ne kadar da neşelisin sen; sonucu, aslının da aslına gel sen.

*

Her ne kadar şu dünyanın tılsımısın amma içyüzünde bir madensin sen.

O iki gizli gözünü aç; sonucu, aslının da aslına gel sen.

*

Ululuk ışığının oğlusun; kutlu bir talihin, iyi bir falın var;

Her vara yoğa ne diye, ne vakte dek ağlayıp duracaksın? Sonucu, aslının da aslına gel sen.

*

Sert kayalar arasında bir lâ'lsin; ne vakte dek yanıltacaksın bizi?

A dostum, gözüne apaçık da görünmede işte; sonucu, aslının da aslına gel sen.

*

Serkeş sevgilinin kucağından gelirken sarhoş, lâtif, gönül çekici bir halde;

Gözlerin güzel mi güzel, ateşlerle dolu mu dolu; işte böyle gelirsin sen. Sonucu, aslının da aslına gel sen.

*

Tebrizli Şems, o padişah, o sâkî karşında; ölümsüzlük şarabıyla dolu bir kadeh sunuyor sana;
Süphânallah, ne de arı duru; sonucu, aslının da aslına gel sen.

VIII

Nasıl oluyor da bizim ateşimizle, bizim alevimizle evimizden kalkıyor da evine gidebiliyorsun sen?

Atımızı, kamçımızı sakın Rüstem-i Zâl'e bile söyleme.

Çünkü hilemizi, düzenimizi gerçeklerden başka kimsecikler bilmez.

Hiç kimsenin gönlüne sığmayız; çünkü tarağımız onun başında.

Nerde onun okunun tüyünü görürsen, iyiden iyiye bil ki izimiz ordadır bizim.

Aşktan bahset, de ki: Aşk bir tuzaktır; fakat sakın yemimizi söyleme.

A gönül mahremi, masalımızı hatırına bile getirme sakın.

Böylece söylemezsen vallahi alışırsın, söylemez olur gidersin.

Tebriz'de, feşmânımızın gönül devleti olan bir filânımız vardı bizim.

IX

O gül bahçesine benzer güzelim yüzü, o aydınlığın gözünü, ışığını gördüm.

Gördüm o can kıblesini, can secdegâhını; o zevki, safâyı, o emniyet yurdunu.

Gönül, oraya can vereyim, varlığımı, benliğimi feda edeyim dedi.

Can da dönmeye koyuldu, ellerini çırpmaya başladı.

Akıl da geldi; bu mutlu bahtı, bu yüce kutluluğu nasıl söyleyeyim, nice öveyim ben dedi.

Öylesine bir gül kokusu bu ki ikiye bükülmüş her boyu selviye döndürdü.

Aşkla her şey değişir; Ermeni'yi bile Türk yapıverirler.

A can, canlar canına ulaştın sen; a beden, eridin gittin, bedenlikten çıktın sen.

Yakut, sevgilimizin zekâtı; zengininin parasını yoksul yer.

* Taze, yaş hurmayı dertli Meryem bulur.

Halka pek o kadar ihsanda bulunma da yabancının gözü kalmasın.

İmandan maksat eminlikse eminliği yalnızlıkta ara.

Kimin yalnızlık bucağıdır gönül evi? Gönülde oturmayı huy edin.

O içimi tatlı ölümsüzlük sağrağını gönül evinde sunar dururlar.

Sus, susma hünerini elde et; hünerlerle dolu lâfları bırak.

İnancı gönlünde sakla; çünkü inanç yurdudur gönül.

X

Güzel yüzlü güzel padişahı, o gönüllerin gözünü, ışığını gördüm.

O gönül dostunu, o derdimi dert edineni, o canı, o cana canlar katan cihanı gördüm.

Gördüm o akla akıl vereni, safâya safâ bağışlayanı.

(c. II, s. 3) Gördüm o Ay'ın da secdegâhını, göğün de; gördüm o erenlerin canına kible kesileni.

Her parçam ayrı ayrı, Tanrı'ya hamd olsun, şükürler olsun diyordu.

Mûsa ansızın ağaçtan o ışığı görünce,

Arayıp taramadan kurtuldum; değil mi ki böyle bir bağışı buldum dedi.

Tanrı, a Mûsa dedi, yolculuğu bırak; sopayı at elinden.

O anda Mûsa, akrabayı da gönlünden çıkardı attı, konuyu komşuyu da, bildiği, tanıdığı da.

* “Ayakkabılarını çıkar” emri buydu, bu; yâni a gönül bezeyen, iki dünyayı da bırak.

Gönül evine ondan başkası sığmaz; peygamberlerin kıskançlığını gönül bilir ancak.

* Ey Mûsa dedi, elinde ne var? Mûsa, yolculukta işimize yarayan sopa dedi.

Sopayı at elinden; at da göğün şaşılacak işini gör dedi.

Sopayı attı; sopa bir ejderhâ kesildi. Mûsa, ejderhâyı görünce kaçtı.

Tanrı, tut dedi, tut da sana gene sopa yapayım onu.

Düşmanından bir yardımcı yapayım; dayandığın şeyi sana düşman haline sokayım da,

Vefalı, güzelim dostların benim bağışından ibaret olduğunu, başkasından vefa gelmeyeceğini bilesin.

Ele ayağa bir dert verdik mi, elin ayağın bile yılana döner.

A el, bizden başkasına yapışma; a ayak, en son gidilecek yerden başka yeri isteme.

Zahmetimizden kaçma ki her yerde bir zahmet, bir dert vardır; fakat dermana da yoldur o dert.

Hiç kimse yoktur ki bir dertten kaçsın da karşılık olarak daha beterine uğramasın.

Yemden kaç, korku ordadır; a komşu, korkuyu da akla bırak gitsin.

Tebrizli Şems lûtufları da aldı, götürdü.

XI

Sâkî, mekânsızlık şarabını, o izinin tozu belirmeyenin adından sanından bir iz olan şarabı,

Sundukça sun; canımıza can katıyorsun sen. Sarhoş et, yürüt gitsin canımızı.

Bir kere daha kapıdan gir içeriye de sâkîlere sâkîlik nasıl olurmuş öğret.

Taşın gönlünden kaynak gibi coş; beden, can testilerini kır gitsin.

Şaraba âşık olanlara zevk ver, neşe ver; ekmek isteyenleri hasrete düşür.

Ekmek, beden hapishanesinin mimarıdır; şarapsa can bağına yağın bir yağmur.

Yeryüzü sofrasının üstünü örttüm; gök küpünün kapağını aç.

Ayıp gören iki gözünü yum da gaybi görüp bilen iki gözünü açıver,

Açıver de ne mescit kalsın, ne puthane; bunu da tanımayalım, onu da.

Sus, o susma dünyası, şu dünyayı seslerle doldurur gider.

XII

Üstümüze bir dost seçtin dedin; bu sözü buyurma; asla olmaz bu iş.

İhtiyacımızı gör, delil getirmeye kalkışma; peşin ver, yarın deme.

A hurma ağacı, beni bırak da gölgede bir güzelce uyuyayım.

Ey aşk, helvanın içinde balla şeker nasıl birbiriyle birleşirse sen de gönlümde öyle birleştin gönlümle.

Ey şekli gözümün içinde, denizdeki inciye benzeyen.

Sende de bizim kafamız var, başını salla, gerçekte bu sözü; sen de, ne de güzel seyir seyran de.

Hani dün gece bir vaadde bulunmuştun bana; fakat haddime mi düşmüş istemek, nerde o takat?

Elim güneşe erişmese bile benim güneşimsin sen, uzaktan görün bâri.

Güneş de, güneş gibi binlercesi de sana hasret, seni istemedi.

XIII

Adam olmayanları küstahlaştırma; şu aşâğılık kişileri gözüne alma.

Hırsız terzi, fırsat buldu mu boya tam gelen kumaşı kısaltır gider.

Onları kapı halkası gibi dışarda bırak; buna da lâıyk değildir onlar ya.

Onlar alay için, maskaralık için gelirler yanına; bir şey umarak bu apaçık şeyi örtme.

Onların kendileri dertle dopdolu; senden gamı, derdi nasıl uzaklaştırabilirler?

İnce derde, gama, gussaya aşk yalnızlığı gibi derman yoktur.

Ya dostu görmek var, ya havasında yelmek; bundan başka kimin ne işine yarar şu dünya?

Dostu görünceye dek can, hayaline dalar da secdeler eder.

Şamdan gibi tapısında dura dur; ululara fırsatlar düşer çünkü.

Şu zamaneden âciz olmuşsun; zamanın aslını ne vakit göreceksin.

Göz mekândan geçti mi o mekânın canını tezce görür gider.

Can yemeğe, beden de kazana benzer; kazanı ateşe koy.

Koy da içten içe kaynayışı seyret; ondan sonra da masal satın almazsın artık.

İçinde bulunduğun zamanı seyre dalarsın; gerçeklerin seyri seyranı iç âlemde olur.

Bu hal yolun başlangıcıdır; kaybolanlara iz göstereyim ben.

Öyleleri var ki burdan yüzlerce konak ileri gitmişlerdir; bunu onlara nasıl söyleyeyim?

Bu sözden maksat, kurtuldun demektir; yâni gökyüzüne ışık olanı buldun;

Tapı kıldığım Tanrı ve din Şems'ine ulaştın; çünkü insanların da sığındığı zat odur, cinlerin de.

Tebriz, onun yüzünden göğe dönmüştür; dilerim, gönül merdiveni eksik olmasın.

XIV

Çevik, biligli aşk çalgıcısı nerde ki aşkla vursun mızrabı, şunun bunun isteğiyle değil.

Her solukta bu ümide düştüm amma bir türlü görmedim; bu istekle mezara girdim gitti.

Aziz dostum, eğer sen gördüysen ne mutlu sana dostum, ne mutlu. [\[51\]](#)

Eğer Hızır gibi gizliyse, yapayalnız deniz kıyılarındaysa,

A yel, ona selâmımızı götür de arz et: Gönlümüzden kavga edip duruyoruz onunla.

Bilirim, yanan yakılan selâmlar, sevgiliyi âşıklara getirir.

Gökyüzünü aşk döndürüyor, suyla dönmüyor; aşkla yürüyoruz biz, ayakla değil.

Can çarkları da sevgili anılınca gözyaşlarıyla dönmeye başlar.

(c. II, s. 4) Sevgiliye buluşma kemendi onu anıştır; sus sevda gene coştı, kabardı.

XV

Bize bizsiz bir yolculuk düştü; orda gönlümüze bizsiz bir ferahlıktır geldi.

Bizden boyuna gizlenen o Ay, bizsiz bizim yanağımıza yanağını koydu.

Gamıyla can verdik de bizi onun gamı doğurdu bizsiz.

Biziz boyuna şarapsız sarhoş olanlar; biziz boyuna bizsiz neşelenenler.

Bizi asla anmayın; biziz bizsiz yel kesilip gidenler.

Bizsiz kalıyoruz da sevinç içinde, boyuna bizsiz olalım diyoruz biz.

Kapıların hepsi de yüzümüze kapanmıştı; bize bizsiz yol verince hepsini de açtı.

Bize Keykubad'ın gönlü bile kuldur köledir; çünkü Keykubad da bizsiz bir kuldur köledir.

Biziz iyiden de kaçan, kötüden de; bizsiz olarak ibadetten de kaçan, bozgunculuktan da.

XVI

Sana müşteri olanın kırma gönlünü; vazgeç cefa yolundan.

Merhamet et a gönül, şeriatta arık hayvanı kurban etmezler.

Mahmurunum senin, o mücevher gibi şarabı sun elime.

Bir öğüt ver, o mahmur nerkis gözleri barışa getir.

Büyücü Hintlilere buyur, büyücülüğü haddinden ileriye götürmesinler.

* Âşık altı kapılı bir hapishaneye düştü; kır şu hapishanenin kapısını.

Bir soluk ululanarak çık öne, perileri topla bir araya.

Yüz yerde, şeker denkleri, kalem gibi bellerini bağlamışlar, ordu kurmuşlar sanki.

A aşk, kardeşçesine beri gel; serserice selâmı bırak gitsin.

A can sâkîsi, Tanrı kapısında kardeşlik hakkını gör, gözet.

A zamanın Nuh'u, şu demir atmış tabiat gemisini yürüt.

A Mustafâ'nın nâibi, o koca Kevser sağrağını döndür.

A kızıl boyalara boyanmış bayraktar, peygamberlik dudağını aç.

Şu safran gibi sararıp solmuş alanı lâlelerle, kızıl güllerle doldur.

İnciler saçan o kızıl şarabı artık ağartmayacağım ben.

XVII

A bütün gece gamıyla yanıp yakıldığım, yarabbi diye ağlayıp inlediğim güzelim benim,
Gök ağlasa da, gülse de çoğu defa yerin çekişinden olur bu.

Nice zamandır ki gök yeryüzüne ağladı durdu da yer onun gözyaşlarıyla tertemiz, güpgüzel bir hale geldi.

Gökyüzünün ağlayışından yüzlerce bağ bahçe bezeniş, süsleniş gülüşlerine koyuldu.

Dün gece ben ağlıyordum, gökyüzü ağlıyordu; onunla benim mezhebimiz bir, aynı yola sahibiz, aynı yordama sahip.

Göğün ağlayışından ne biter? Güller, terütaze menekşeler.

Ya âşıkların ağlayışından ne biter? O şeker dudaklımın gönlünde yüzlerce merhamet, yüzlerce sevgi.

Sevgili, gamzeleriyle cilvelensin diye, göz yumulur da ağlar mı ağlar.

Şu bulutun ağlayışıyla toprağın gülüşü, seninle benim için, birbirine karışır gider.

Bizim ağlayışımız da bir sonuca kavuşmak içindir, gülüşümüz de.

Dünyayı isterken de sus, bir isteğe kavuşmak isterken de; öylece seyre dal gitsin.

XVIII

Sevgilinin hayali bizimle oldukça, ömrümüz boyunca seyirdeyiz seyrandayız biz.
Dostlarla kavuştuk mu, vallahi, evin sofası ova kesilir bize.
Gönlümüzün dileğine erdik mi, diken bile binlerce hurmadan yeğdir.
Sevgilinin mahallesi başında yattık mı, yastığımız, yorganımız Ülker yıldızıdır bizim.
Sevgilinin saçlarına sarıldık mı, kadir gecesindeyiz; kadir kıymet bizimdir artık.
Yüzünün aksi parladı mı, dağlarla ovalar ipek kesilir, atlasa döner.
Yelden onun kokusunu sorduk mu, çeng sesleri gelir, zurna sesleri duyulur.
Toprağa adını yazsak toprağın her parçası bir huri olur, yeryüzü cennet kesilir.
Ateşe, tutar da onun afsununu okursak o yakıcı ateş erir, su kesilir.
Ne diye hikâyeyi uzatalım? Yokluğa adını okusak var olur, varlığı artar.
İçinde onun aşkına ait gizli bir işaret bulunan söz, binlerce cevizden daha özlüdür.
Fakat aşk yüz gösterdi mi, bütün bunlar ortadan kalkar gider.
Sus, söz tamamlandı gitti; isteğin tümü ulu Tanrı'dır ancak.

XIX

Şehrinizde bir güzel var; akıl da onun yüzünden kararsız, gönül de.
Herkes bir nasibi var onun; her bahçede bir bahar var ondan.
Her yanda bir feryat var onun yüzünden; her yolda bir toz kopmuş ondan.
Her kulakta bir müzik var ondan; her gözde bir ibret var ondan.
A iş erleri, işe koyulun, işe; burda bir büyük işimiz var bizim.
Bir dost gizlice kulağıma söyledi; burda gizlenmiş bir güzel sevgili var.
Bu yolda söyleyişinden anlaşılıyor ki zayıf gönüllü bir de âşık var burda.
Gönderdiği o, gönderilen de; bu çeşit söyler o padişah; onun âdeti bu.
Nuh'tur o, batanlara aman verir; rûhtur o, gizlidir, apaçıktır.
Bundan böyle ekşi suratlıların çevresinde dönme; yanı başında şekerler saçan biri var.
Şeker yüzlülerin çevresinde de az dön dolaş; çünkü o şehvet de gelip geçici bir şey.
Burda bir şeker var ki sonu yok; burda bir vakit var ki hiç geçmez.

Sus a gönül; sanma ki ona bir sınır var, bir kıyı var.

XX

Bugün yeni bir delilik geldi çattı; öylesine ki hem de, binlerce gönlün zincirini sürümede.

Bugün şekerkamışı denklerinden çuvallar yırtıldı gitti.

Gene o Bedevî, güzellik Yusuf'unu satın aldı, yüreğinin köşesine koydu.

(c. II, s. 5) Canlar bütün gece bahtla, devletle, nerkisle yasemin otladı durdu.

Sonunda da her can, bahardan çevikleşti, güzel bir sûrette sıçramaya koyuldu.

Bugün taştan, kerpiçten menekşeler, lâleler bitti.

Kışın çiçek açtı ağaç; karakışta meyveler yetişti.

Sanki Tanrı, eski dünyada yepyeni bir dünya yarattı.

A âşık arif, şu gazeli oku; hani aşk, âşıklar arasından seni seçti diye başlar;

Altın gibi sararmış yüzünde bir iz var; gümüş bedenli sevgilin ısırılmış belki diye devam eder.

Olur ya, belki gamıyla çırpınan gönlü okşar, yatıştırır.

Sus da çayırı çimeni gez, seyre seyrana dal; bugün gözlerin işe yarayacağı gün.

XXI

Ahırında bir eşeği olanın, gezip dolaşmaya bir kılavuzu var demektir.

Dünya pazarı kazançla durmada; bu yüzden herkes bir derde düşmüş.

Bu didinme, bu yorulma, dünyadakileri nerde bir acılık, nerde bir şer varsa oraya çeker, götürür.

İçinde inci bulunan sedef, denizde karar eder.

İçinde inci bulunmayan sedef de inci aramak için bir geçit yolu bulur.

Gâh denizde, gâh kıyıya yakın bir yerde, o inciyi arar durur.

Sus, huzur, karar arama; bir habercisi olan karar eder, huzura kavuşur ancak.

XXII

A aşk padişahına karşı mat olup kalan, kızma, karşılık vermeye kalkışma.

Yokluk bağına bak da kendi varlık canında seyret cennetleri.

Varlığından birazcık ileri gidersen, ardından gökleri görür gidersen.

Gerçekler, anlamlar padişahını seyredersen; evveline evvel olmayan ışıktan çadırı vardır,

bayrakları vardır onun.

Gözüne göründü mü keramet arama artık; kerametler iz bulmaya yarar ancak.

Sel, deniz kıyısına kadar gider, fakat denize kavuştu mu sel nerde? Heyhat.

A Tebrizli Şems, sana mat olduk biz; bizden yüzlerce hizmet, yüzlerce selâm sana.

XXIII

Bil ki zaman, sevdanın bir şeklinden ibarettir; bizim şeklimizse zamandan da dışarı.

Çünkü şu zaman dediğin şey bir kafestir; Kafdağı'yla Zümrüdüanka'ysa bu kafesten dışardadır.

Dünya bir ırmaktır, biz dışardayız bu ırmaktan; ırmağa düşen, gölgemizdir ancak.

Burda pek ince, pek zor bir şey ver; burda değil amma gene de burda.

A gönül, canın yüzünden başka hiçbir yüze gülme; o olmadıkça bütün gülüşler ağlayıştır zaten.

Daralan gönül, gönül değildir; çünkü gönül pek geniştir, ucu bucağı yoktur onun.

Gönül gam yemez, gönlün gıdası gam değildir; gönül bir dudu kuşudur; görülmemiş tarzda şekerler yer o.

Ağaç gibi başını ayak yap; çünkü yolun inişli, çıkışlıdır senin.

Dal köke bakar amma özündeki güç kuvvet ayaktan gelir.

XXIV

Gönlümüzden tüten duman sevdaya alâmettir; gönülden tüten duman apaçık meydandadır.

Gönülden dalga dalga kan kabarıp köpürmede; gönül değil bu, olsa olsa bir deniz.

Bildiklerin hepsi yabancı kesildi; gönül bile, nedendir bilmem, düşmanlığa kalkıştı.

Aşk nereye yükünü indirdiyse kınamak orda.

Fakat biz bu kınanmadan kaçmıyoruz; eskiden beri kınanma evimiz bizim.

Aşka padişahlar bile haset eder; çünkü aşk gönüllerin ışığıdır.

Ayağımı yedinci kat göğün başına bas; çünkü aşk yücelerdedir.

Aklın başında olmasın; çünkü akli başında olan, aşk meclisinde rezildir, rüsvâydır.

Beylik isteme; çünkü meclisin beyi gözünü kapasa bile görür.

Aşk henüz çadırında; fakat ordusunun kopardığı tozu seyret.

Yedi perde ardında amma pek güzel, pek alımlı olduğu meydanda.

A erler, geceleyin kalkın; mum var, şarap var, sevgili de yapayalnız.

XXV

Ramazan geldi, fakat bayram bizimle beraber; kilit geldi, fakat anahtar bizde.

Ağzı bağladı, gözü açtı; gözün gördüğü o nur bizimle beraber.

Oruçla canı da temizledik, gönlü de; pislik bizimle amma arındı gitti şimdi.

Oruçtan zahmet peydahlandı amma görünmeyen gönül definesi bizde.

Ramazan gönül tapısına geldi; gönlü yaratan kişi bizimle.

Mademki Salâhaddin şu topluluğun içinde; Mansûr da bizimle, Bâyezîd de. [\[52\]](#)

XXVI

A gönlümüzü yağmalayan, canım da sana av olmuş, binlerce can da.

Âşıkları öldürmekten başka ne işin var; halkı öldürmekten başka ne gücün var senin?

Öldüredur; elin var olsun; dünyadakilerin canları sana karşı saçılsın, dökülsün.

Mahmur gözlerinin bakışıyla dirilmiş nice şehit gördüm ben.

Kararı olmayan aşkının ateşinde nice kararsız bir halde karar edenleri gördüm ben.

Bir zahmet eder de ziyaretlerine gidersen, toprak üstünde bir tek ölü bile kalmaz.

Kıyısız bucaksız kucağına ulaşma ümidiyle, can her solukta ayağının bastığı toprağı öper durur.

XXVII

Felek kadehi zehirle dopdolu amma âşıklara helva gibi tatlı geliyor.

Şu olay yüzünden yerinden gittiysen ne çıkar; gidiver, zaten yer orası.

Aşkın yakışından kaçma; çünkü aşk ateşinden başkası tozdan, dumandan ibaret.

Duman pişirmez, karartır seni; seni pişirmede usta olan ateştir ancak.

Dumanın çevresinde dönen pervane dumana bulanır, hamdır, rezildir.

Önünde böylesine bir yolculuk olan, ne evi hatırına getirir, ne barkı.

Şehirden bahsetme; çölde yoldaş olarak Mûsa var, bildircin var, kudret helvası var.

Sağlığı ne yapacaksın? Hastayken her solukta hekimin Mesîh.

Gönül darlığından memnunum; gönlüm ferah oldu mu, her maskara yol bulur, girer, sığar oraya.

(c. II, s. 6) Gönül evi nasıl daralabilir ki her gece gönül okşayan sevgili yapayalnız ordadır.
Gönlüm daralırsa ondan başkası sığmaz; gönlümün darlığı kavgadan aman bulmaktır bana.
Düşmanın dişi ekşiden kamaşır; şu halde ekşi surat kurtuluştur bize.
Sus, denizin de yüzü ekşi amma incilerin, mercanların madeni.

XXVIII

O hocanın kulağı pek keskin; fakat kendisi kavgacı, ağır satıyor kendini.
Onun gülüşüne baktım da aldandım; onu susuyor gördüm de emin oldum.
Fakat aklını başına al; saman altında su var; saman altında coşup köpüren bir deniz gizli.
Nereye varırsan anahtar akıldır; fakat burda ne yapabilirsin ki akıl kilit kesilmiş.
Senin yüzüne bakar da güler; bu bir yüz örtüşüdür, aldanma.
Onun pençesine düşen, çeng gibi boyuna coşar durur.
Bütün bunlarla beraber canlar balarılarını gibi çevresinde dönerler; çünkü o bal mıdır bal.
Bir arslandır ki gam onun heybetinden kör sıçan gibi mezar kovuğuna gizlenir.
Tebrizli Şems, peşin geçer akçeyken âlem bilmem ki neden dünün sözüne dalmıştır?

XXIX

Burda eğleşmek ham adamın işi; geldiğim yer neresi? Orasının yolunu tutayım da gideyim ben.
Sevgiliden bir soluk bile uzak kalmak haramdır âşıklar mezhebinde.
* Bütün köyde bir kişi bile olsa, bir işaret yeter ona.
Zümrüdüanka'nın bile ayağı şu şaşılacak tuzağa tutulmuşken, serçe nasıl kurtulacak?
A başıboş gönül, buraya gelme, orda otur; orası güzel bir konak.
O mezeyi seç ki canına can katsın; o şarabı iste ki tam kıvamında olsun.
Bundan ötesi hep şekildir, hep renk; bundan başkası hep savaştır, hep ad san kaygısı.
Sus da otur aşağı; çünkü sarhoşsun, burası da dam kıyısı.

XXX

Ben baş yemem; ağırdır baş; paça da yemem, kemikten ibarettir o.
Kebap da yemem, ziyan verir; nur yerim ben, can gıdasıdır o.
Baş istemem ben, külâh giyer başlar; altın istemem ben, geri isterler çünkü.

Eşek de istemem ben; çünkü ota samana bağlıdır eşek; keklük yerim ben; padişahın avıdır keklükler.
Yücelerde uçmam, leylek değilim; kimseyi ısırmam, köpek değilim.
Topallamam, topal değilim ben; ay parçası bir güzele âşıkım ben.
Ekşilik etmem, sirke değilim ben; nemlenmem, pınarbaşı değilim ben.
Serkeş olamam, âsî değilim ben; kanaatle yaşarım, Mekke'yim çünkü.
Sarığımı rehine verdin de bir testi kaynamış şarap bile vermedin.
İnsaf et, haydut yaradılışlısın; bizdense neşe eksik değil.
Köy ağasısın, köy beyi; o söylediğin şaraptan ver bana.
Vermiyor, beni kovuyorsan sen çık dışarı, karının apışığı arasına dön gitsin. [\[53\]](#)
Aşk yerim ben, güzel siner o; ağza zevk verir, can neşesidir o.
Birazcık tirit, birazcık paça yedim; fakat paçadan ziyan geldi başıma.
Bundan böyle başla, paçayla işimiz yok; yemekle, sofrayla bağdaşan kişiyle de işimiz yok.

XXXI

A keremiyle işimizi düzelten; nerde neşeli bir yer varsa yerimiz bizim.
Şarap kadehi ve sevgiliyle buluşma varken âşıkın gamı mı olur dünyada?
Bir nağme tutturan her yel bizim bir işaretimizi bekler.
Her su bir perdecı kesilmiştir; perde ardındaysa görülmemiş, eşsiz bir güzel var.
Her sarhoş bülbül bir fidan üstünde, şarap gibi cana can katmada.
Çok söyleme, yemek vakti şimdi; topluluğun açlığı birken altı kat fazlalaştı.

XXXII

Ağzım, dudağım eğri büğrü sözler söylemiyor, can kulağına sır söylüyor senin.
Dudak, selâmından susmuş amma ağzınla gene de sözü bir onun.
Beden senden ayrı; fakat can sımsıkı eteğine yapışmış.
Görünüşte seni ok gibi fırlatıp atmış; fakat canı yay gibi kendine çekmiş seni.
Senden gizlediğini, sırlar bilen can kulağına söyleyip durmada.
Şu anda ortada değilsin amma gönül kemerine yapışır, çeke çeke gene getirir seni.
İçyüzden kendisine en yakın biri etmiş seni; görünüşteyse sınıyıp duruyor.

Sus, sana Şu gamı vermiş; ya; kendisine çekişine delil olarak yeter bu.

XXXIII

Birisi yol nicedir diye sordu; dedim ki: Bu yol isteği, dileği bırakma yoludur.

A padişaha âşık olan, bil ki yolun o ulu kişinin rızasını aramaktır.

Sevgilinin dileğini, isteğini istiyorsan kendi dileğini, kendi isteğini aramak haramdır.

* Sevgilinin aşkı can ilesidir; çünkü bu aşk uluların ibadet yurdudur.

AŞkı dağ başından da aşağı değil ya; bu dağın başı yeter gider bize.

* O dağdaki mağarada bir aşk dostu var ki can onun güzelliğiyle düzene girer.

Sana zevk, safâ veren her Şey doğrudur; hangisidir diye tâyin etmiyorum hani.

Sus da aşk pîrine uy; o iki dünyada da imamdır sana.

XXXIV

Gönül dün gece geldi de canın kulağına, a adını söylemeyeceğim güzel dedi;

A apaÇık söyleyeni paralayan; a gizlice söyleyeni yakıp yandıran.

O izinin tozu belirmeyenin izini söyleyen, ne özür getirebilir, ne bahane bulabilir a benim canım?

Gül bahçesinde geçen gizli Şeyi bir gül bilir, bir de çileyen bülbül;

Bülbüllerin seslerine dalıp o seslerden söz belleyen kişi bilmez o sırrı.

BakiŐ oklarına, avcılık etmesini o yay gibi kaşlar buyurdu.

Gökyüzünün sorusuna cevap vermek için yeryüzü yüz çeşit dile geldi.

(c. II, s. 7) A göğe âşık olan, merdivenden bahsedene eş dost ol.

Herkes evden bahseder durur amma evdeki dilberin izi nerde?

Gölgede oturan herkes gölge salandan bahseder amma güneş değirmisinin parıltıları nerde?

Bütün bunlarla beraber dilin söylediği Şu birkaç sözle bütün kulaklar da sarhoş oldu gitti, akıllar da.

Dil bir iki kesinti buldu da ona daldı; madeni bıraktı gitti.

Halbuki âşıkın canı o kesintilerden utandı da pazarı da bıraktı, Şu dükkânı da.

AŞk, kulağıma, yeter dedi; susayım, çünkü o böyle söyledi.

XXXV

Canım dostun havasında havalanmada; kâselerin döndüğünü gördükçe uçuyor da uçuyor.

Elini şaraba uzatıyor; öylesine şarap ki güneş bile onun ışığıyla ışıklanıyor.

Can o şarabı içti mi, hafifliyor, yüceliyor, uçmaya koyuluyor.

Ay göründü de can onunla buluştu mu, güneş utancından gizleniyor.

Can onunla buluştu da tazeleştii mi, artık ne kimseye bakıyor, ne birisine bir şey danışıyor. [\[54\]](#)

XXXVI

Şeker mi şeker sözlerinden bahsedeyim; abıhayat kaynağının hikâyesine dalayım.

Yanağını yanağıma koy da padişah neden mat etti seni, söyleyeyim.

Harmanını ateşe verdi amma kendi harmanından zekât verir sana.

Seni saçma sapan sözlerden alıkoymak için tere tarlanı yemyeşil eder.

Halil gibi aşk ateşinde hoş ol ki kurtarsın seni.

Aklın yüzlerce kadir gecesi gördü, yüzlerce bayram; beratın aşkla kesildi senin.

Lâtif gölgene and olsun; zatına and içmiyorum.

Canlar sıfatlarında gark olup gitmişken nerden zatına erişecekler?

Seni suçlarından arıtmak için ırmak gibi akıttı, secdelere kapandırdı.

Cihetsizlik mekânına çekmek için her yandan bir belâ verdi sana.

Susayım dedin de susmadın gitti; şu ayak diremene aşk bile gülüyor.

XXXVII

Bir âşıkım ben ki yoldan da kalmışım, yolda ne varsa hepsini de boşlamışım; çünkü âşıkın yoldaşı, o evveline evvel olmayan zat.

Eşi dostu canın Tanrı'sı olan kişi, canın gitmesinden korkar mı hiç?

Yolculuktur amma gene de Ay gibi ışıklı, güzel yüzünde karar edip durur.

Yelden daha da hafif olan ne diye yeli beklesin dursun?

Aşkla âşık birdir; sakın iki sanma sen.

Aşkla âşık birleşti, düzeldi mi, hem kendisine nimet verendir, hem de verilen nimet.

O böyle bir düzeni isterken Süheyl'in önündeki deriye döner âdeta.

Böyle bir istekle denize gitse, yetim bile olsa inci kesilir gider.

A Tebrizli Œems'in lûtfunu, keremini gören; artık Hâtem'e kerem sahibi deme sen.

— D —

XXXVIII

Bülbüller ötüp çiledikçe öbür kuşlar susarlar, otururlar.

Tut ki bir harmanları bile yokmuş; yokluk harmanından yem yemiyorlar mı?

O padişahlar yüzük taşıdır amma biz de halkadan dışarda değiliz.

Benim gürültümü patırtımı istemiyorlarsa ne diye yaratırlar beni?

Tatlıyı da ister o padişah, ekşiyi de; bunun içindir ki ateşe iki tencere koymuşlardır.

Ekşi de lâzım mutfakta; çünkü mahmurlar da ona baygındır.

Bizim her halimiz bir toplumun gıdasıdır; hattâ bu gıdalarla gayb âlemindekiler bile gelişirler, semirirler.

Gönül kuşları göktendir; iki üç günceğiz şu yeryüzünde ayakları bağlıdır onların.

Din yıldızlarıdır onlar da onun için göğe bile bağlanmazlar.

Tanrı'yla buluşmanın kadrini bilsinler, Tanrı ayrılığı derdini görsünler diyedir onların yeryüzüne gelişleri.

Yeryüzüne kesintiler dökseler bile orda bırakmazlar, toplarlar onları.

Tebrizli Şems, az söylerdi; padişahların hepsi de sabırlıdır, emindir.

XXXIX

Sâkî, o satın aldıkları şarabı fazlalaştır; dostcağızlar geldi.

Konuk çoğaldı; erenlerin tattıkları küpten fazlalaştır şarabı.

* Sun o şarabı ki kokusundan bütün abdal, halk içinde hem görünürler, hem gizlidirler.

A güzel sâkî, Tanrı'ya şükürler olsun ki o güzelim yüzünü gördüler senin.

A âşıkların varını yoğunu yakan ateş, aşkınla varını yoğunu sana çekti âşıklar.

A perdeyi salıp ardına geçen, senin aşkınla perdeler yırttı âşıklar.

Ey aşk, herkes senin yüzünden neşeli; senin ışığından doğdu âşıklar.

Sen bir padişahsın; bütün âşıklar da senin rengine boyanmıştır, hepsi de padişah soyundandır.

Başı, gözü bulunan herkes seni gördü, yere baş kodu.

Güneş sensin, zerre de sendendir; o ışığı tekrar o ışığa geri verdiler.

Senin yardımın oldu mu Zâllerin hepsi de savaşta Rüstem kesilir.

Fakat senden yardım gelmezse Hamza olsa, Rüstem kesilseler, hepsi de yeldir, yel.

A gönül, sıçra; ay yüzlüler gayb perdesini açtılar yüzlerini gösterdiler.

Hepsi de sarhoş, evin yolunu bilen yok; çünkü düzülüp bozulan şaraptan sarhoş değil onlar.

Aşk yaşadıkça onlar da yaşarlar; anış durdukça onlar da anılırlar.

XL

Sarhoş olduk, gönül ayrıldı, kaçtı bizden; amma nerelere kaçtı, bilmem.

Aklın bağıını kopardığını görünce, gönlüm hemencecik kaçmaya başladı.

Amma başka bir yere gitmemiştir: Herhalde Tanrı halvetine gitmiştir o.

Evde arama, havaâdir, hava kuşudur o, havalanmıştır;

Padişahın akdoğanıdır o; uçmuştur, padişaha gitmiştir o.

XLI

Mustafâ'nın nurundan doğan cana adaletten, zulümden bahsetme.

Hiç balık, yüzmeyi öğrenmeye kalkışır mı; selvi, hürriyeti aramaya girer mi?

Neşe gül bahçesinde biten dikenin yüzüne, gül bahçesi neşeli görünür elbet.

(c. II, s. 8) Neşe sayvanları, sevinç kemerleri ateşten de uzaktır, topraktan da, sudan da, yelden de.

Birlik erlerinin gönüllerinden çıksın, haça benzeyen şu dört basit unsur.

* O yanda pek aydınlık bir gökyüzü var; o yanda pusu kurmuş bir padişah var.

En aşağılık bakışı insana iki göz bağışlar; görüş sahibidir, hikmet ıssıdır, pîrdir, ustadır o.

Can gözüyle şu balçık âleme bir döner de bakarsan,

Görürsün ki her yan doğum gecesine gibi ışıklar içinde; fakat başkaları göremez bu ışığı.

Her bulutta binlerce güneş; her yıkık yer cennete dönmüş.

Artık erlerin köşkünde taht kurarsın, direklerin üstüne çadır dikersin.

Tebriзли Şems'ten de bir koku alırsın; çünkü melekler bile onun buyruğuna uymuşlardır, ona râm olmuşlardır.

XLII

Gece geçti gitti; a adamcağızlar, neredesiniz? Gece geçti mi, gelin siz.

Gelin de lâ'l dudaklarından şarap için; gülüşlerinden şekerler yiyin.

Gündüz oldu mu da aklı başında olanlara o şaraptan izler gösterin.

Mademki koynunuza üflediler; doğuracaksanız İsa'yı doğurun bâri.

Sekiz uçmaksız, yedi tamusuz, Ay'ın on dördü gibi doğun.

Yediye sekize ait kıl kadar bir düşünceniz kaldıysa bu özel halvete lââyık değilsiniz siz.

Gözdeki kıl az bir şey değildir; amanın, sürme çekin.

Göz kıldan arındı mı, aşka göz gibi kılavuz kesilirsiniz.

İnsaf edin; efendiler efendisi Şemseddin'in aşkıyla öylesine sizlersiniz ki sizlik kalmamıştır sizde.

XLIII

Senin gibi bir güzelin bulunduğu yerde çekinmeye, korunmaya kalkışmak ayıptır, ârdır.

Kıyısı bucağı olmayan rahmet coştı mu, çekinmek de bir bucağa siner, korunmak da.

Zorla bir öpücük çaldım senden; dostum, zor üç keredir.

Bugün üçüncüye de vefa göster; bir öpücük bin yerine geçecek bugün.

Ben dereyim, sense susun; su elbette dere kıyısını öper.

Suyun dere kıyısını öpmesinden çiçekler açar, yerler yeşerir.

Yeşillik şaşırmış adamın gözüne diken görünürse, yeşillikten ne eksilir ki?

Mûsa neden sopadan kaçır? Çünkü sopa Firavun'a karşı yılan olur.

* Nil Firavun'a uyanlara kan kesildi; inananaysa tatlı bir su oldu.

Ateş Nemrud'u yaksa, yandırsa da Halil ondan kaçmaz asla.

Öbür oğullarına ağır gelse bile Yakub, Yusuf'tan nereye kaçır ki?

O yel çorak yerden toz koparır amma bağı bahçenin canına bahardır.

O yelle ağaç yapraklanır, çiçekler de o yaprakların üstlerine binerler.

Ahmed, senin olduktan sonra a aşk, Ebû Cehil'le düşüp kalkman yaraşır mı; ayıp değil mi yâni?

Şunu kazandın, al; bununla da mat oldun işte; dünya işi bir kumardır zaten.

Kendi bahtından kaçan kişi, kaçır amma sonucu utanca düşer.

Kendine gel, tavşan avlamak için tuzak kurma da arslan av olsun sana.

A gönül, aşk amberinden az bahset; dost olan zaten kokusunu alır onun.

XLIV

O güzel yüzlü Yusuf geldi; o zamanın İsa'sı geldi.

O yüz binlerce yardım sancağı, bahar alayıyla çıkageldi.

A işi gücü ölüyü diriltmekten ibaret olan, kalk, işe koyulma çağı geldi.

Avlanınca arslan avlanan arslan, sarhoş bir halde çayırılığa çimenliğe geldi.

Dün de geçti gitti, evvelki gün de; peşine bak sen; bugün o güzelim peşin akçe geldi bize.

Bugün bu şehir cennete dönmüş; padişah geldi demekte.

Davul çal, bayram bugün; neşelen, çal, çağır, sevgili geldi.

Gayb âleminden bir aydır baş gösterdi; öylesine bir ay ki şu Ay onun üstüne konacak bir toz ancak.

Canlara karar veren o güzelin güzelliği yüzünden bütün dünya kararsız bir hale geldi.

Kendinize gelin; aşk eteğini açın; dokuzuncu kat gökten saçı geldi.

A kanadı kesilmiş garip kuş, iki kanat yerine dört kanat geldi.

A sıkılmış gönül, kendine gel, o kaybolmuş dost kucağa geldi.

A ayak, gel, oyuna gir, vur ayağını; o ünlü şarap geldi.

İhtiyardan söz açma, tazeleştirdi gitti o; geçen yıldan bahsetme; geçen yıl, geldi işte.

Padişaha ne özür getireyim dedin; padişah özür getirerek geldi zaten.

Elinden nasıl kurtulayım, nerelere gideyim dedin; eli boyuna yardım eder durur onun.

Ateş gördün, ışık olarak geldi; kan gördün, şarap oldu, geldi.

Sus, lûtuflarını sayıp dökme; bir lûtuftur o lûtuf ki sayıya sığmaz.

XLV

Bağrına bir gümüş bedenliyi basmayan gönül, başsız adama benzer.

Aşk tuzağından uzak kalan kişi, sanki kanatsız kuştur.

Haber sahiplerinden haberi olmayanın dünyadan ne haberi olacak?

Aşktan kalkanı olmayan, elbette bakış okuna av olur gider.

Yolda yürekli olmayanın ciğerden haberi mi olur?

Yola bir inci düşmüş; fakat yola düşen kişiden başkası faydalanamaz ondan.

O incinin çevresinde dönüp dolaşmayanın ne incisi vardır, ne boncuğu, ne de gücü kuvveti.

Aklınızı başınıza devşirin de uyuyun, seher çağı geldi; bizim gecemizinse seheri yok.

XLVI

Zaten geç geldin, tez yola düşme a her dileğin, her kârın temeli, özü.

A yolculuğu kurma ateşiyle gönülleri yakan, tüttüren, burunları sızlatan.

Her ödağacı ateşte yanar gider; halbuki senin ateşine atılmak ödağacına düğündür, bayramdır.

Ümidin her solukta, lûtfumla tez vakitte der, senin elini tutarım ben.

Fakat sen, zaten olacak olur, çalışıp çabalamanın faydası yok deme.

(c. II, s. 9) Arış gibi argaca bağlı değilim; gücümünden kuvvetimden etme beni.

Dilersem her solukta eksiltirim seni; dilersem de lûtfumla geliştiririm.

Ağzını yum, sözü bırak da secdeye kapan dostu karşı; secde edilen odur ancak.

A nimetleri sayısız olan; a yolunda çalışıp çabalama reddedilmeyen.

Bize lûtuflarda bulundun, kendine tapmaya çağırdın bizi; ne de güzel mabuttur o.

Ulu tapısından gelen, onunla buluşacağımızı müjdeledi bize.

Sevgilinin vaadi tatlıdır; kutluva kavuşmak için çalışmak kutlu bir iştir. [\[55\]](#)

Hele o kutlu ki her solukta kutluluğuyla yüzlerce gönül kapar.

XLVII

Vefa incilerini yağdırın artık; âşıkların başlarını kaşırın artık.

Toprak kesildik size; sitem ve cefa tohumunu ekmeyin bize.

Ayrılık yolu mazlumlarına bu zulmü revâ görmeyin artık.

A Zühre'ye mensup olanlar, bu kapının damında zîr ve bem perdesinden çalın durun.

Çalın durun da siz de ayrılık derdiyle benim gibi yaralanın, gönlünüz yaralı zaten.

Bu kapıdan kimsecikler mahrum olmaz; yoksa beni adam yerine saymıyor musunuz?

Öylesine dert ki dağ bile o dertle zerreye dönmüş, artık bir zerreciğe ne diyebilirsiniz siz?

A arslan avcıları, arslan avlarken şimdi o ceylana av oldunuz siz.

O arslanları avlayan sarhoş, nerkis gözler yüzünden, buluşma şarabını içmeden mahmur oldunuz gitti.

O gül yanaklı dilberin yüzünden ne de aşka düştünüz, nasıl da betiniz benziniz safrana döndü.

Bütün bu defineyle beraber zahmet de yok değil; bu bakımdan ayak direyin de dayanın, vefa gösterin.

İş eriyerseniz aşk yolunda ercesine yürüyün, erkek olun.

Mademki âşıkın yüzlerce canı vardır; ürkmeden, çekinmeden can verin.

Can kaybolmaz, korkmayın; o muradına ermiş canın peşindesiniz çünkü.

Hile öğreten er âşktır; aşka uyun da hileden, düzenden toz koparın.

Aşta hile helâldir; aşta yüzlerce kumara rehinsiniz siz.

O selvinin aşkıyla bütün gül yüzlülere diken kesilseniz hakkınız var.

Hakkınız var Mûsa'nın aşkıyla nefis Firavunlarına yılan görünseniz.

Canı onun belâsına karşı bir kalkan yapın; çünkü aşk elinde bir Zül-fekaar'sınız siz.

Dayanmada, ayak diremede Kafdağı'sınız; dağ gibi halîmsiniz, oturamaklısınız.

O gizli deniz bir görünürse, dalga gibi kararsız bir hale gelirsiniz.

İnciler saçma çağında ilkbahar bulutuna benzersiniz siz.

Şehit bile olsanız padişahın okuyla şehit olursunuz; toz bile olsanız o Ay'ın önünde tozarsınız.

Selvi gibi ayağınızı diremişsiniz, terütazesiniz; yüce dal gibi meyveleriniz var.

Onun ağacında elmasınız; elma gibi, ağaç gibi taşlanmadasınız.

Taş yürekliler size taş atsa bile özünüzdekiyle mağara dostusunuz siz.

Perdeler gibi bir yandasınız amma etek gibi onun peşinden koşuyorsunuz ya.

O ay yüzlünüzle yola düşmüşsünüz; boyuna dönüyorsunuz gökyüzü gibi.

Hem aşksınız siz, hem sizsiniz aşk; aşk devesiyle yularınız bir.

Nefis hırsızsa, duvarı, damı delerse ne çıkar? Bu sağlam kalede değil misiniz siz?

Bahtınız varsa, helâl yiyorsanız, şarabı da aşkın elinden için, mezeyi de aşkın elinden yiyin.

Görüyorsunuz ki o sizi örüp dokuyor; siz ne hayal dokumadasınız?

O, sizi ihtiyâr etmişken ne diye cebir, ihtiyâr peşine düşersiniz?

Âşıksanız, ibret gözünüz varsa, bir tek irâdeye uyun, bir tek ihtiyâra mahkûm olun.

Sözde de uyuyorsunuz bana, susmada da; fakat susayım artık.

XLVIII

Lûtfun olmadıkça gönül cansızdır; can sensiz dünyayı istemez.

Akıl büyük bir ev bark sahibi; fakat senin sofran olmadıkça ne suyu vardır, ne ekmeği.

Güneş mahallenin toprağını gördü ya; artık gökyüzünün sevdasında değil.

Nar çiçeği can gül bahçesini gördü ya; bundan böyle başında bağ bahçe sevdası yok artık.

Devletinin sayesinde bir yoksul da faydalanırsa, kâr elde ederse ne ziyanı olur ki?

Senin ay yüzün olmadıkça gece kara çullu bir yoksuldur; Ay'a, devlete sahip değildir, bir çulu vardır ancak.

Binlerce yıldızı vardır amma Ay olmadıkça ışığı da yoktur, ışık koyacak yeri de.

Senin sözün olmadıkça canın kulağı yoktur; senin kulağın olmadıkça dili yoktur canın.

O garip can yalvarır yakarır, ağlar durur, fakat tercümanı yoktur ki.

Fakat sapsarı yüzüyle gözyaşları, gizli bir derdi olduğuna tanıktır.

Bu ikisinden sonra üçüncü gammaz da o soğuk soğuk, o içten içe ah edişlerdir; soğuktur bu ah, fakat gözü yoktur bu ahın.

Bu soğuk ahın aslı, gönül sevgisidir; o temelin, o özün karakış ayı yoktur.

Gönül gibi çevikleştirir onu, tez canlı eder senin baharın; yüzlerce gam dağı olsa ağır gelmez, yüklenir.^[56]

Senin baharına benzeyen o genç, o terütaze aşk, ancak kocaları gençleştirir zaten.

Niceye dek izlerini, eserlerini söyleyip duracaksın? Sus artık; zaten bütün izlerin, eserlerin aslı olan onun ne izi belirir, ne eseri.

Tebrizli Şems gibi, o ucu, sınırı bulunmayan güneş gibi sen de izi, eseri bırak gitsin.

XLIX

Ağzında senden bir renk olan kişinin rızkı dar olsun; insaf et, doğru mu bu?

Seninle savaşa girişen kişi, aziz ömrüyle savaşıyor demektir.

Abıhayat bulan balık, ne diye karada eğleşir kalır yâni?

Aynaya Rum kayseri vurmuyorsa, bil ki ayna paslıdır da ondan.

* Kudüs'e benzeyen gönlünde domuz görürsen, bil ki Kudüs'ünü Frenk ele geçirmiştir.

Güzel sözlü sevgili, çeng gibi kucağında tutmadadır bizi.

Onun vuruşlarıyla bu çeng pek çok ten-ten etmededir; pek çok nağmeler çıkarmadadır.

(c. II, s. 10) Bizimle ayak vurup oynayan her zerre, gökyüzünün doğusuna bakmaya tenezzül bile etmez.

Bu yolda topallayan her can, canına and olsun, topallık illetine tutulmuştur.

Çünkü pek kerem sahibidir bu deniz; bu denizde timsah olmasına imkân yoktur.

Böylesine bir arslana karşı, kaplan gibi serkeşlik eden can, ne de köpek huyludur ya.

Böylesine bir lâ'1 varken taş, kerpice düşen can, ne de taş gibi serttir ya.

Sus, söz makamını az ara; çünkü bu makam afyon huyludur; adamı uyutur gider.

L

İlkönceki bakış sersericeydi; fakat gene de güzelliğin sermayesini elde etmeyi, özüne ulaşmayı istiyordu.

Aşk bir vebal olsa, kâfirlikten ibaret bulunsa bile sonucu, o perinin yüzünden değil mi ki?

*

Renginin yüzünden renksiz olmuşuz; o yüzden akıldan binlerce fersah uzak kalmışız.

İster Rum bir renk seçsin, ister Zenci; sonucu, ikisi de o periden seçmemiş mi ki?

*

Padişahın çadırına yüz tutmuş; onun doğularındaki nurlardan da bir ordusu var.

Anacaddeyi yitirdiyse bile ne çıkar? Sonucu, o periye doğru gitmiyor mu yolu?

*

Ay gibi kanatsız uçmak, gölge gibi yüzüstü, başüstü koşmak,

Selvi gibi yellerle eğilmek, sonucu o perinin yüzünden değil mi ki?

*

Müşteri'yi okşayan, onun hatırını hoş eden, Âzer'in putlarına can veren o Ay yüzünden

Sâmirî, bir yanlışlığa düştüyse düştü; sonucu, o perinin yüzünden değil mi ki bu?

*

A canım benim, on sekiz bin âlem dedikodumla dolmuşsa a canım benim;

İster olacak şey kesileyim, ister olmayacak şey a canım benim, sonucu, o perinin yüzünden değil mi bunlar?

*

Ay gibi inceldiysek de neşeliyiz; çünkü o adalet güneşinin ardındayız biz,

Ay gibi tutulsak bile sonucu, o perinin yüzünden değil mi ki?

*

Ârı bıraktık, namus şişesini kırdık, sarhoşuz; yüzlerce tövbeyi bozduk, yüzlerce ahdi boşladık;
Turunç yerine ellerimizi doğradık; doğradık amma sonucu, o perinin yüzünden değil mi bu?

*

O erguvan renkli şarap kadehinden, o ölümsüz yaşayış suyunun kaynağından;
Bir boşboğaz, tutmuş da bir iz göstermişse sonucu, o perinin yüzünden göstermiş değil mi?

*

Şu dört mevsimden ayrı bir mevsimden bahsettiysek, bahar mevsimi gelmeden onun aslının aslından söz açtıysak;

Onunla buluşmaya ait lâflara daldıysak sonucu, gene o perinin yüzünden değil mi?

*

Sus ki söylenecek şeyler, söylenemez zaten; sırrını can yoluyla söylemek gerek.

Şu gönül sarhoş olmuş da izini söylemişse sonucu gene de o perinin yüzünden değil mi bu?[\[57\]](#)

LI

Canından korkmayan kişi, iyi-kötü kişiyi öldürmekten de korkmaz.

Yusuf'un güzelliğini gören, ne hasetçiden korkar, ne hasetten ürker.

Padişahın havasına kapılan, sayısız askerden hiç korkmaz.

Hayvan bile sohbet zevkiyle çifteden, tekmeden ürkmeyiz.

Ezelî kutluluğu gören kişi, ebedî sonuçtan ürkmeyiz bile.

Uhud Dağı gibi bir gönül gerek ki o tek Tanrı'dan başka kimseden korkmasın.

Nefis tuzağından kaçıp kurtulan kuş, nereye uçarsa uçsun, korkmaz artık.

Hangi bucağa varırsa varsın, defindedir; tek Tanrı'nın şehidi mezardan korkmaz.

Aslı su olan canlı, zorla gark olsa bile korkmaz sudan.

Cennet toprağıyla yoğrulan beden, cehennemün üstünde uçar, ürkmeyiz bile.

İçinden yardım gören kişi, şu yardımsız âlemden korkmaz ki.

Bilgisiz kişinin akıldan korkmaması, yiğitlikten değildir, aptallıktandır.

Senden, aşkından, korkmadan ayak çeken aşağılık kişinin başı zaten yoktur.

Benim-senin perdemi, korkmadan, ürkmeden yırtan, kendi perdesini yırtıyor demektir.

Ahmak, padişahların gönüllerini ürkmeden yaralar, incitir ya, lanetlenmişin biridir o.

Zehre karşı direyecek ayağı mademki yoktur, neden ürkmeden dünya zehrini tadar?

Öyle bir görüp gözetenin tapısında, nasıl olur da korkmadan güzele bakar?

Aman ha, öylesine yolda başını ayak yap da yürü; orda gönlün onun gözetlemesinden korkmaz mı ki?

Sarrafi pusudadır da hırsız korkmadan, keseden para aşırır.

Ordaki kurtların hepsi de çobandır; orda bir tek kişi yüzlerce kişiden bile korkmaz.

Orda ben, sen, o yoktur; kendinden borç alır; korkmaz elbette.

Gönlün senden asla korkmaz; çenen yüzünden asla ürkmez.

Gül bahçesi bahardan, bağdan bahçeden, süsünden, usûl boylu selviden korkmaz.

Gönül açıldı, saçıldı da kendi yüzünü gördü; bundan böyle ne kabul edilmekten korkar, ne reddedilmekten ürker.

Bu deniz, kıyamete dek korkmadan inci verir durur; fakat gene yeter, sus artık.

LII

Ne çaresizdir pulu parası olmayan; altın madeninden bir kalkanı bulunmayan.

Ne çaresizdir o gönül ki sensizdir; dudu kuşudur amma şekeri yok.

Hüneri vardır, binlerce devlete sahiptir; fakat ne yazık ki o başka şey yok mu, ona sahip değildir işte.

Kadehler bağışlayan eli, onda yoksa diyor, biz veririz.

O ciğerde su yoksa abıhayatlar dökeriz ona.

Dalsız, yapraksız kalanlara, yaş dalda olmayan yapraklardan yapraklar veririz biz.

Bizden haberi olmayanlara, dua kabul edilmiyor diyenlere,

Bize göz dikmeyenlere göz vereceğiz; zamanı da yaklaştı.

Sus ki can şekillerini Tanrı elinden başka bir el çözemez.

LIII

Ne de çaresiz kalmıştır şarabı olmayan; boş yere koruk sıkarak durur.

Ne de çaresizdir çorak yer; şu kerem, şu lûtuflar yağmuru oraya yağmaz.

Bu sefer gönlüm sabahtan sarhoş, geceki borcunu ödüyor.

Sabah şarabı içilecek çağda uyuyanlara dedim ki: Baş kaldıranın ayak ücreti bana.

(c. II, s. 11) Bugün utanç kaçtı gitti benden; o, bu sarhoşun avcuna ne vakit kına yakacak?

Bir sâkî var bugün, tutmuş kulağımı benim; bir soluk bile bırakmıyor beni.

Sopaya benzer kadehi ejderhâ oldu; akıl Kıbtî'sine saldırıp duruyor.

Sus da seyret; sarhoşların küpü de kadri yüce kadeh gibi şarap ısmarlayıp durmada.

LIV

Can uzun boylu bir yolculuktan geldi; kapının toprağına gene ulaştı.

Varlık âleminde altın olan, yokluk hazinesinden çıktı; kesilmek için altın makasına geldi.

Senin sevgin olmadıkça gökyüzüne ağana gök kapıları yüce geldi; erişemedi o kişi gök kapılarına.

Sana karşı baş kaldırmayanlarsa, kendi derecelerini bildiler, hiçbir değerleri olmadığını gördüler.

Can sensiz bir iş becermeye gitti; yandı yakıldı ancak, hiçbir iş beceremedi.

Yolculuğunda gerçek olarak anladı ki sensiz her şey gelip geçicidir ancak.

Bugün yolların tozlarına bulanmış bir halde geldi; boyuna yalvarıp yakarıyor sana; merhamet et.

Başını bir pencereden çıkar da o Taraz güzelinin geldiğini görsün.

Çıkar başını da âşıklar, her namazın kıblesi geldi diye naralar atsınlar.

Bir doğana benzeyen canım, gene gitti tapından; fakat davulunun sesini duydu, gene geldi tapına.

A iplerle bağlanmış kişiler, kurtuldunuz artık; kurtuluşa dair, güzelim yazısıyla buyruk geldi.

O neşe çenginde ne bir ses vardı, ne bir nefes; oyuna dalın; şimdicek gene çalınmaya başladı işte.

Yalvarış zincirinden kurtuldunuz; çünkü o, binlerce nazı bağlayan geldi çattı şimdi.

Beden eşeğini bırakmaya bakın, çünkü o, Burâk'a binip koşturan geldi artık.

Tebrizli Tanrı Şems'inin yüzünün ışığı dünyayı kapladı; sırlar geldi, yayıldı bugün.

LV

İlkönceki bakış sersericeydi; fakat gene de güzelliğin sermayesini elde etmeyi, özüne ulaşmayı istiyordu.

Aşk bir vebal olsa, kâfirlikten ibaret bulunsa bile sonucu, o perinin yüzünden değil mi ki?

O erguvan renkli şarap kadehi, o ölümsüzlük yaşayışının suyu,

O ebedîlik bahtının gözü; sonucu, o perinin yüzünden değil mi ki?

*

O ikiye ayrılmış darmadağın saçlar yüzünden sevinçli canların bir araya gelişleri,

O ulular ulusu padişahın meclisinde toplanışları, sonucu, o perinin yüzünden değil mi ki?

*

Renginin yüzünden renksiz bir hale geldik; dünyadan binlerce fersah uzakta kaldık;

O anda canımız şaşırıldı kaldı; fakat sonucu, o perinin yüzünden değil mi bu?

*

Padişahın çadırının gölgesinde bir ordudur toplandı;

Canım yola düştü gitti; sonucu, o perinin yüzünden değil mi ki bu?

*

Yeniay gibi gamla bükülmek, gölge gibi yüzüstü, başüstü koşmak,

Gönül âleminden ses duymak; sonucu, o perinin yüzünden değil mi ki?

*

Müşteri'yi yakıp yandıran o Ay, Âzer'in putlarını kıran o güzel

Yüzünden gönül kâfirliği seçtiyse ne var? Sonucu, o perinin yüzünden değil mi ki?

*

A canım benim, on sekiz bin âlem dedikodumla dolmuşsa a canım benim;

O âlemi aydınlatan ışık, a canım benim; sonucu, o perinin yüzünden değil mi ki?

*

Aşk yolunun başını verdikse; o aydan, o güneşten neşelendikse,

Ona yepyeni bir göz açıksa; sonucu o perinin yüzünden değil mi ki?

*

Kendi ayıbımızdan kurtulduk, kokusundan gelen şarabı içtik, esridik;

Kadehler kırdık, kadehler; sonucu o perinin yüzünden değil mi ki hep?

Ulaşılması yaşayıştan ibaret olan o bahçe, dünyanın baharından da hoş, dört mevsiminden de.

O bahçenin aslının aslı Tebrizli Şems; sonucu, hep o perinin yüzünden değil mi ki yâni?^[58]

LVI

O nur yalımı salına salına yürüyor. O hurilere bile fitne olan güzel salına salına yürüyor.

Gece ak-sâdeler giyindi; çünkü o Ay uzaktan, salına salına yürüyor.

Geceden kalma sarhoşlara muştuluk; sâkî sahura kalkmış, salına salına yürüyor.

Canı ödağacı gibi yakıp yandıralım; çünkü o billur madeni salına salına yürüyor.

Şu fitneyi bir seyret hele; yüzlerce coşkunlukla, yüzlerce köpürüşle salına salına yürüyor.

Âşıkların sabırlarına düşman olan o güzel, sabırlının kanını dökmüş, dalmış o kanın içine; salına salına yürüyor.

Canım feda olsun o Süleyman'a ki karıncaya doğru salına salına yürüyor.

Âşıkların yüzlerinden başka hiçbir şeye bakmayın; çünkü o kıskanç padişah salına salına yürüyor.

Yürüyor Tebrizli Şems'in bedeninde; Sûr'un üfürülmesi gibi salına salına yürüyor.

LVII

A sabah şarabı içenler, ne iştesiniz? Gece geçiyor revâ görmeyin bunu.

Parıl parıl parlayan güneş gibi, sabah şarabının ta canından baş çıkarın.

A geceleri sayanlar, mutlaka saymak gerekse, bâri onun geceye benzer saçlarını sayın.

Arslanın pençesine av olmuşsanız elinizdeki yarayı gösterin.

A usananlar, bıkanlar, dalın uykuya; şu halveti bırakın bize.

Mademki o eşsiz güzeli bekliyorsunuz; geliyor işte o eşsiz güzel bu gece.

Sebebi de şu: Tebrizli Şemseddin, biliyor ki bekliyorsunuz onu.

LVIII

Bugün eşsiz güzelimiz gelmedi; gelmedi o dilberimiz, o sevgilimiz bizim.

Can bahçesinin ortasındaki o gül, gelmedi kucağımıza bu gece.

Ceylan gibi ovanın yolunu turalım; çünkü o Tatar ülkemizin miski gelmedi.

A çalgıcıların parıltısı, söyle boyuna: işimize parlaklık veren o güzel gelmedi.

Neyi, tefi durup dinlendirme; gelmedi huzurumuz, kararımız.

O can sâkîsi belirmedi; gelmedi mahmurluğumuzun dermanı.

A Tebrizli Şems, sen anlat; nasıl oldu da gelmedi bahar mevsimimiz?

LIX

Dün gece güzelimin yüzünden dünyaya neler oldu? Ay'ımın yüzünden gök ne hallere girdi?

Gönül, yüzüne karşı ne biçim oynuyordu; aşk ateşiyle cana neler olmuştu?

(c. II, s. 12) Göz, bakışıyla sarhoş olunca, ağız o şeker mi şeker dudaklardan ne hallere girmişti?

Ok gibi kirpiklerle neler avlanıyordu; o yay gibi kaşlar ne yapıyordu?

Olsa olsa lâleye renk vermedeydi; yoksa gül bahçesinde ne işi vardı onun?

O anda gül neler söylemişti yeşilliğe; nerkis yüzünden ne hallere girmişti erguvan?

Gökyüzüne ışıklar bağışlamaktan başka ne maksatla gökte koşa koşa gidiyordu?

Sayıya sığmaz, sınıra girmez lûffu olmasaydı ne diye bu arada dururdu o Ay?

Mekânsızlık âleminden bir kerecik yüz gösteriverdi; yarabbi mekân âlemi onun yüzünden ne hallere girdi?

İzi belirmez, eseri görünmez örtüsünü bir açtı; şu izi beliren, eseri görünen âleme neler oldu?

Gece geçti gitti; gecesiz bir gündüz belirdi; şu bekçiye benzeyen akla neler oldu neler.

Tebrizli Şems'in gayb gözünden, şu gaybi bilen göz ne hallere girdi?

LX

O güzel yüzlü tacirin nesi var; pazarımızda pahası ne kadar mallarının?

O işveler satar, dinleme sen; malını mülkünü iste; bakalım nesi var?

Peşin parasını al, bakalım ne kadardır? Geri kalan parasından hırsıza ne var, ne yok?

Temizliğe, hoşluğa dair nesi var; çekmek için elin, terazin yoksa,

Onu söze getir de ölümsüzlük şarabına dair nesi var; bir koku al bakalım.

Ne mutlu o kişiye ki Tanrı rızasını kazanmaya yarar, nesi var nesi yok diye canını arar, aktarır;

Kendisinde erenlerden ne var; peygamberlerin tattıkları lezzetlerden hangilerine sahiptir; bunu araştırır durur.

Bir Kalender'e, bir bak bakalım dedim; şu gök kubbe iki büklüm olmuş; nesi var acaba?

Dedi ki: O kimin nesidir, yahut nesi vardır, nesi yoktur; bunlara aldırış bile etmeyiz biz.

Sarhoşum, hem de körkütük sarhoş; süphânallah; Tanrı'nın nesi var?

Tebrizli Şemseddin'in rahmeti yüzünden, her gönülde ayrı ayrı neler vardır neler.

LXI

Sâkî, kalk, o Ay geldi çünkü. Koş, vakitsiz geldi çünkü.

Türk'çesine at sür, vakit dar; durma ki o Hıtay Türkü çadıra girdi.

Bu kutluluk vehme bile gelmezdi; şu devlete bak ki ansızın geldi çattı.

Şarap kadehi kahkahayla gülmeye başladığı zaman, âşık, kadeh gibi kanlarla dopdoluydu.

Kim senin gibi bir Ay'la buluşma fırsatını elde eder de acele etmezse aptaldır o.

Aşk harmanından kaçan, bir saman çöpüdür; saman harmanına gelir ancak.

Vakit geçti; devlet o kişininindir ki kendisinden kaçar da kapı eşiğine gelir.

Tebriz'de, ayrılıktan kurtulup yola girenin, öylesine bir hay-huyu var ki.

LXII

Kim senin gibi bir sevgiliye sır söyler; yahut hikâyesini yeni baştan anlatmaya kalkar?

Aklı olan, sana kısacık sözler söyler; fakat âşık uzun uzadıya anlatır durur.

Senin aşkınla secdeye kapanır; senin sevdanı namazda söyler âşık.

Şu gönlümün yalvarıp yalvarıp söylediği sözlere, naz ediyor da hepsi yalan diyorsun.

Ben Eyaz'a benziyorum, sen de Mahmud'sun sanki; Eyaz'ın söylediği sözü duy.

Birisi sana benden bahsetmiş; o, demişsin, hep geçici lâflar eder.

Altın gibi sözlerimi duydun da makas yollu söylüyor dedin ha.

LXIII

Bu kervanda yükümüz yok bizim; bunlarda sevgilimizin ateşi yok.

Yemyeşil ağaçlar amma baharımızdan bir koku yok bunlarda.^[59]

Canın bir gül bahçesine benziyor; fakat gönlün dikenimizle yaralanmamış.

Gönlün gerçekler denizi amma bizim coşuşumuz, bizim kıyıya vuruşumuz yok onda.

Dağ da karar etmiş, oturmuş amma vallahi bizim kararımıza sahip değil.

Her çeşit sabah şarabıyla sarhoş olan canda bizim mahmurluğumuzdan bir koku bile yok.

O gökyüzünün çalgıcısı Zühre'nin bile işimizi başarmaya gücü kuvveti yok.

Bizi Tanrı arslanından sor; her arslan bizim çölümüzde yayılamaz.

Bizim ayarımızda olmayana Tebrizli Şems'in geçer akçesini gösterme.

LXIV

Senin kulluğuna gelen kişiye, senin böyle yapman lâyük değil.

A yüzü de güzel, huyu da hoş sevgili, felek senin gibi bir inciye doğuramaz.

Yüzün de güzel, huyun da; artık gönlündeki sırrın da güzel olması gerek.

Öldü mü artık yarın yoktur adam; iş böyleyken ne diye cefalar eder bugün?

Kendisine yapılmasını istemediği şeyi, ne diye bir başkası hakkında sınamaya girişir?

Hiç kimseyi öfkeyle çiğneme de Tanrı gazabı da seni çiğnemesin.

Halkın kanına girmeye kalkışma da o iş senin başına gelmesin.

O vesvese gönlüne gelmeyince, kader de başına gelecek kazayı geri döndürür.

A öldüm diyen, bu ne çeşit ölmek ki şeytan seni bu çeşit tasarruf etmede.

LXV

Ne vakit şu kafes çayırılık çimenlik kesilecek; ne vakit umduğum hale gelecek, ne vakit ağzıma lâyük olacak?

Ne vakit şu öldürücü zehir bal kesilecek; şu dalayan diken yasemin olacak?

Ne vakit o iki haftalık Ay, kucağıma doğacak; ne vakit hasetçi, dertlerle, gussalarla sınanacak?

O Mısır Yusuf'u, hadin, gelin diyecek; Yakub gömleğe kavuşacak?

Güneş gölge salacak bize; o mum şu leğeni yurt edinecek?

O neşe çengi yepyeni bir düzene girecek; şu kulak ten-tenen seslerine eş dost olacak?

Ne vakit ay harmanında başak döveceğiz; Süheyl'in nuru gibi Yemen'de dönüp dolaşacağız?

Ne vakit aşk şarabının küpleri coşup köpürecek; kebab yiyeceğimiz zaman rebâb çalınacak?

* Heves devlet kuşumuz, Kafdağı'ndan gelecek de Şiblî'nin, Ebû'l Hasan'ın tuzağına av olacak?

Her zerre güneşe dönecek; her katre, bağışta Aden kesilecek?

Her kuzu arslandan süt emecek; her fil gergedana tutsak olacak?

Dilberlerin, ay yüzlülerin çokluğundan, şehrimizin her bucağı bir Hutun ülkesi olacak?

Başı dönmüş, ümidi kesilmiş âşıkların hepsi de aşk oyununa girişecek, muradına erecek?

(c. II, s. 13) Ölmüş beden gibi yeniden can bulacak; gömleğe, kefene boş verecek?

Ne vakit o boşboğaz akıl, delirecek de nağmelerle dopdolu kulaktan birazcık akıl rehin alacak?

Yüz binlerce deli divanenin canı da, gönlü de sevgiliyi öperek neşelenecek, hepsinin de ağzı, dudağı bal dökcek, şeker saçacak?

Ne vakit gelecek o gün ki mahmurların canları binlerce topluluğa sâkîlik edecek?

Aşka bıyık altından gülen can, kadınların da, erkeklerin de yanında aşkla ada sana erecek, parmakla gösterilecek?

Ayrılık kuyusuna düşen herkes kurtulmaya bir yol bulacak, bir ip elde edecek?

Bundan ötesini söyleme; gönlünde tut; sözü o yurttta söylemek daha iyi.

LXVI

A can çalgıcısı, mademki tef eline düştü; şu perdeden çal: Sevgili, sarhoş bir halde çıkageldi.

O güzelim dilber yüzünü gösterdi de Ay bile gökyüzünde puta tapmaya başladı.

Dünyadaki zerreler, o güneşin aşkıyla, yokluk yurdundan varlık âlemine oynaya oynaya geldiler.

Ne diye gamlanmışsın? Yoksa bir gulyabani seni yoldan alıkodu da seninle düşüp kalkmaya mı başladı?

* Gulyabaniyi bırak bir yana; al sağrağı; o sağrak, Elest meclisinden geldi aşk eline.

Şu perdeden çal: Müşteri, gönlü kırıkların hatırını almak için gökyüzünden aşağılık âleme geldi.

Şu kırık gönüllülerin halkasında dönün dolaşın; çünkü baht da bu kırık gönüllülerin katında, devlet de.

Şu geçim, şu işret, namaz gibi; şu tortulu dertse âdeta abdest.

Sus da susarak seyre dal; bülbül bile çilemesi yüzünden aşağılık bir hale geldi.

LXVII

O güzelim yüzlü hocanın nesi var; gönül aynasında arıklıktan yana neler var ki?

Kendine gel de çuvalına girme; nesi var, nesi yok; sen onu iste.

Onu söze getir de bak bakalım, ölümsüzlük şarabından ne koku var onda; bir koku al ondan.

Nerkislerden, lâlelerden nesi var; bir dalıver gül bahçesine onun,

Peygamberlerin izlerini, eserlerini söylüyor amma peygamberlerin özünden nesi var, bir ona bak.

Salâvat verip duruyor amma Mustafâ'nın temizliğinden ne var onda?

Kendisi kimdir, nesi var, nesi yok? Anlamak istersen ayrılma, sığın onun gölgesine.

Kendi sâkîne el at; o üç telli sazda neler var; hiç düşünme bunu.

Bir uğurdan o temelden ayrılma da ayrı ayrı o temelin neleri var; bir gör.

Kehribar'ın önünde neler var; hiç düşünme; yalnız bu söz samanını da savurma, yel biçip rüzgâr alma artık.

LXVIII

A bütün cefası vefa yerine geçen dost, o ahdin, o vefan n'oldu senin?

Senin yüzünü gördükçe bütün yaslar düğün dernek oldu gitti; fakat seni görmedikçe de düğünler, dernekler yas kesildi.

Kutlu kademin olmadıkça saray yıkık yere döner; fakat yıkık yerler, sen olunca saray kesilir.

Varlık sen çağırınca yok olur gider; ayrılığınla varlar yokluğa döner.

A benden, ne diye razı oldu diye beni suçlandıran, bu suç yüzünden beni öldüren dilber.

Candaki o tohum senin vergindir; senin sayende eli cömert oldu onun.

Senin zenginleştirmen, cana bir heyecandır verir; bu olmazsa can yoksul olur gider.

Cömertliğin, vermeye âşık olmasaydı can ne diye âşık olacaktı duaya?

Sâkîliğinin ışığı buluta vurdu da bulut o yüzden saka kesildi.

* Sabırlılığın dağa vurmuş da dağ yere bir karar vermiş, yere bir dayanç olmuş.

Yüceliğin göğe vurmuş da anlamın gök şeklinde görünmüş.

Toprak da senin güzelliğinden bir haber almış da güzel, gönüller alır bir Yusuf kesilmiş.

Sözden el çek; çünkü sen söz söylemedikçe anlayış düzene girer.

LXIX

* Zaman hamamı cana can katmada; çünkü orda bizim perimiz var.

Periler onu görmüşler de şaşırıp kalmışlar; her bucakta onu söylüyorlar, onun olaylarını anlatıyorlar.

Fakat olayları, baştan geçenleri gösteren ışık da akıldır; ordaysa nerde akıl, nerde fikir?

Aşk kasırgasına karşı akıl bir sivrisinecik; orda mecal mi var akıllara?

* Yolculuk Sidre'nin ötesine aşınca ayağını çekti, Ahmed'den ayrıldı Cebrâil.

Orası tümünden aşktı, tümünden sevgi; bir adım atarsam yanarım dedi.

Ululayış, ulaşma, birbirine zıt iki Őeydi; ucu bucağı olmayan birlik alanında yok oldu gitti.

Ululayan kuldu; o kul da o birlikte yok oluverdi. [60]

Orda Leylâ, Mecnun kesildi; çünkü ordaki delilik binlerce kat fazla.

Orda öylesine bir güzellik yüzünü açtı, göründü ki bütün güzellik gömlekleri ona karşı aşağı bir elbise kaldı gitti.

* Yusuf, aşk âleminde Züleyhâ oldu; artık haddini açmanın, el atmanın yeri yok.

Sûr'u üfleyen cansız kaldı; orda candan başka her Şey yok oldu gitti.

Bütün bu sözler denize daldı; çünkü artık yüzme zamanı.

LXX

Ne diye gamlanıyorsunuz, sıkıntılara dalıyorsunuz? Yolculuk çağı geldi; eşek kiralayın.

Kalkın dostlar, yola düşün de can gibi arının.

Avın ardından uçun; sonucu, oktan, yaydan da aşağı değilsiniz ya.

İster zengin olun, ister yoksul; rızık harekette gizlidir; davranın.

Geceleyin gayb âlemine yol alırsınız amma sabah oldu mu, yeniden doğarsınız siz.

LXXI

Kalk; sâkî içeri girdi; o binlerce dilbere can kesilmiş güzel geldi.

Arı duru şarap geldi; ardından da meze olarak badem geldi, bal geldi, şeker geldi.

O can geldi, o cihan geldi; ardından da yüzlerce can, yüzlerce cihan, şekillere büründü de geldi.

Güzellikte başta gelen o saçlara miskler kulluk etmeye geldi.

Misk gibi simsiyah saçlarının halkasını vurdu da kulun amber geldi dedi, amber.

Lâ'l dudaklarının parıltısını nasıl söyleyeyim, o dudaklara neler diyeyim? Lâ'lden de üstün, akıyktan da.

Yaşayışım o buluta benzer sünbül saçlar sayesinde yapraklandı, güzelleşti, yeşerdi.

Ham şarap sun bana; bak da gör, meclise bir başka ham geldi, konuk oldu bize.

Getir o ferah ordularını muzaffer eden kırmızı bayrağı.

(c. II, s. 14) Her kapanıp bağlanan, her zorlaşıp güçleşen iş onunla kolaylaşır.

şarap sun ki sözün başı elden çıktı; gemi demirine benziyor söz.

LXXII

Günüm geceme geçmiş olsun demeye geldi; canım dudağımı ziyarete geldi.

Gök kubbe, yarabbi, yarabbi dememi o kadar çok işitti ki, sonucu o da yarabbi demeye koyuldu.

İçilişi mezhebe aykırı olan şarapla dolu bir kadeh elinde; sevgili çıkageldi.

Her defasında bir yudumdan sarhoş oluyordum; bu seferse kadehi dudağına dek dopdolu sundu.

Âlem onun mahmurluğuna şaşmış kalmış; halbuki asıl şaşılacak şey şu: O da şaşırılmış bir halde geldi.

Hangi gökte onun Ay'ı parlarsa Güneş aşağılık bir yıldızdır o gökte.

Yeniay sanki onu ata binmiş görmüş de at nalına dönmüş.

O, can kesilmiş, dünya da beden; yetmez mi bu şeref dünyaya?

Ne mutlu o gönüle; ne neşelidir o gönül ki ona o yakın dost geldi, konu derler.

Tozla toprakla dolu dünya gönül ışığıyla güzelleşmiştir, hoşlaşmıştır, edebe sahip olmuştur.

Her meyve zamanı gelince baş gösterir; her iş, bak da gör, nasıl tertiplidir.

Yeter, sus. Tüm söyleyenin karşısında susarak söz söyleyen daha da hoştur, daha da iyi.

Sus ki can gelini nâmahremle cilveleşmekten azaba uğradı.

Fakat ben yeter bulmuyorum bu sözü; çünkü tecrübem var, âşıklara bu gülbeşeker pek hoş geliyor.

Din yolunda işkillere düşen kişinin körlüğüne rağmen yeter bulmuyorum sözü.

* “Kurtuldun mu yorul” âyeti geldi; çekip duruyor bizi; artık söze ihtiyaç yok, sus.

* Amma zaten söylemek de Tanrı çekişinden başka bir şey değil ki; çünkü o, kula kuldan da yakın.

LXXIII

Senden bir ize sahip olmayan kişinin, güneş bile olsa alımı yoktur.

Biz aşkın kapısında, damında, şaşkın bir halde kalakalmışız. Hem de merdiveni olmayan damında.

Gönül çenge benziyor, aşk da mızraba; nasıl olur da feryat etmez şu gönül?

Âşıkların feryatlarını duyuver bugün; ziyan vermez sana.

Her zerre feryatla, inleyişle dopdolu; fakat ne yapsın ki dili yok.

Zerrenin dili, oynayışıdır; başka bir anlatışı yoktur zerrenin.

Gönüller seni görmek ümidiyle her yana bakıp duruyor; fakat bulunduğu yer vehimlerine bile gelmiyor.

Bu âlemin ucu bucağı var; fakat benim aşkımla senin aşkının ne ucu var, ne bucağı.

Hayaline benzer hiçbir şey görmedim; öpücükler veriyor, fakat ağzı yok.

Bakışına benzeyeni de görmedim; ok atıyor, fakat yayı yok.

Beline kuşan diye bir kemer verdin bana; fakat bir çocuğa benzeyen gönlümün beli yok ki.

Dedin ki: Yürü, bize ulaş; senin lûtfun olmadıkça canda can yok ki yürüsün, gelsin.

LXXIV

Dağınıklık ikiyüzlülükten meydana gelir; kulluluksa birlikten doğar.

Sen nazlanırsın, sevgilin de nazlanır; naz iki oldu mu ayrılık meydana çıkar.

Fakat yalvarır yakarırsan bu yalvarıp yakarmadan yüzlerce buluşmak, yüzlerce koçuşmak belirir.

Nazdan, koca bir il dar gelir de gönüle, Irak yolculuğu sevdası düşer.

Ululanmanın kanını dökmezsen kan coşar, boğar gider seni.

Yürü, nazın bulanıklığını gider; çünkü neşe hep arılıktan, parlaklıktan meydana gelir.

Dostlar zevk bulmayı isterler; çünkü istek de zevkten gelir hep.

Sevgilidir o, kırma onu; sopa değil o. Kırdın mı çat diye bir sestir çıkar.

Sopamızdan gelen bu çat sesi, anlarınız ki ayrılıktan geliyor.

LXXV

Hoş ol; sır bilen kişi bilir ki hoşsun sen, hoşluk içindedir o.

Sen şeker gibi tatlı ol, şükürler et; şükreden kişi daima şekerler alır.

Şükrün yeni eteği, şükredenlerin başlarına saçmak için şekerlerle doludur.

Onun acısını içer de gülersen özünde acılık kalmaz.

Nasılım, hoş muyum diyorsun; ekşi suratlısın desem hatırın kalır.

Gizleme amma diyorsun, kulağıma söyle de kimsecikler duymasın.

Kulağında vefa küpesi yok; kulağından kulaklara yayılır sözüm.

LXXVI

Gönül sevgilinin gönlüyle beraber feryat eder; susarken söyleyen böyle söyler işte.

Bir söz söyleyeyim ki dilim bile oynamasın; çünkü hasetçinin kulağı pusuda.

Bilirim ki dil de gammazdır, kulak da; gönüle söyleyeyim ben, gönüldür emin olan.

Gönlün söylediği o ateş mi ateş, ince söz yüzünden gözlerimde yüzlerce ateş yalımı var.

Şaşılacak şey de şu ki; ateşin ta içinde bunca gül var, bunca selvi, bunca yasemin.

Ateşle su, beraber düşüp kalksınlar, beraber oturup gezsinler diye de bağ bahçe, o ateşle daha da yeşermeye.

A can, öylesine bir çayırlıkta, çimenlikte yurt tutmuşsun ki gönül de orda yemlenmede, akıl da.

Küfürle dinin bile sığmadığı yerde nasıl olur da biz olur, ben bulunur, filâneddin sığar oraya?

LXXVII

Biz gittik, kalanlar sağ olsunlar; doğan, mutlaka ölür.

Gök kubbede oturanlar, damdan düşmeyen bir tası görmemişlerdir asla.

O kadar koşmayın, o kadar yorulmayın; şu yerin altında çırak ne olmuşsa, usta da o olmuştur.

A güzel, nazlanma; bu mezarda nice Şirinler, Ferhad gibi yok olup gitmiştir.

Direği yelden olan yapı ne kadar dayanabilir ki?

Kötüysek kötülüğümüzle geçtik gittik; iyi idiysek anın bizi hayırla.

Zamanının tek eri olsan bile, tek tek gidenler gibi sen de giderdin bugün.

Yalnız kalmayı istemiyorsan hayırdan, iyilikten evlâdın olsun.

O gizlilik âleminin bükülmüş ipliğidir kalan; dünyaya direk olanların canıdır o.

O süzölmüş, seçilmiş aşk cevheri yok mu; ölümsüz olarak kalan odur ancak.

Şu akıp giden kum selinin ne durması vardır, ne dinlenmesi; bir şekil bozuldu mu, bir başka şeklin temelini atarlar.

(c. II, s. 15) Bu kupa kuru yerde Nuh'un gemisine benziyorum ben; tufan da vadem gelip çatması.

Nuh'un gemisi de gayb âleminde, pusudaki dalgaları bekliyordu hani.

Susanların arasına girdik, yattık, uyuduk; çünkü sesimiz, feryadımız haddi aşmıştı zaten.

LXXVIII

A yüce sevgili, a her işte eşsiz güzel, düzenbazsın; fakat seni seven de düzenbaz.

Kıyamet günüsün sen; şehir, pazar, senin yüzünden altüst olmuş,

A sevgili, maşûklar bile aşkından feryat etmede; artık âşıkların feryatlarını ne diye söyleyeyim ben?

Ecel günü, ben öldüm mü, mezarda gözleme beni.

Dirilmeyi istiyorsan ısmarla vuslat yeline beni.

Sensiz, yaşayışın da bir değeri yok, neşenin de; sonucu, sen neredesin, biz nerdeyiz?

Sensiz, bir damarımın bile akli başındaysa can damarım kopsun gitsin.

Yolunda yüzlerce pusu vardı; fakat yol yakın göründü, dümdüz göründü bana.

Gül bahçesine benzeyen yüzünden sarhoş oldum; elimi dikenlere attım, ayağımı dikenlere bastım.

Kuş gibi yemine koştum; bir de gördüm ki kanatlarım, gagam kanlar içinde.

Tuhafı da şu ki: Açtığın yara, ambardaki her yem tanesinden daha hoş, daha tatlı.

A güzelim, sensiz yaşayış haram; sensiz baht uyanmaz.

Zaten baht da sensin, yaşayış da sen; bundan ötesi kuru addır, lâftan, incinmeden ibarettir.

A gönlünden beni çıkaran, a beni unutan; n' olur beni bir hatırlasan, ansan.

Deredeki su bir kere akıp gitti mi, felek onu nerden bir daha getirecek?

Sus ki o sırlar söyleyen aşk hocası, kavgayı, inadı arttırıp gidiyor.

LXXIX

Bütün gök bölgelerinde bir yıldız, böylesine bir Ay'ın burcuna nasıl olur da tutulur?

Küfre de boş vermiş, imana da; ikrar onca inkâr gibi bir şey.

Hiçbir kimse bir gönül görmüş müdür ki gönlü olmasın; yahut da yok olmuş bir canın kılıçla dirildiğini duymuş mudur?

Kimse görmediyse ben gördüm; bana yüz gösterdi çünkü.

İlmim de onun kabul ettiği ilim ancak, amelim de; bundan başka makbul olan bilgiden de bezmişim, ibadetten de.

O Ay, geceleri uykumu çaldı, götürdü amma vuslat bağısladı, uyanık bir baht verdi bana.

Bu vuslat binlerce uykudan yeğ; sakın uykuyu anma.

Çocuk, ağlayışı gönüllerde ne tesirler yapar; ne bilsin.

Habersizce ağlar amma gizlice yüzlerce süt kaynağı coşar ona.

Bilmiyorsan bile ağla; çünkü cennet de senin ağlayışından düzülür, nehirler de ağlayışınla coşar.

Bu gece padişahlığının şanına bak, şerefini seyret; padişah da köyümüzde bu gece, kumandan da.

* O temizlik sabahı, o döne, yürüye saldıran Tanrı arslanı, bu gece ne uyur, ne dinlenir.

LXXX

Kardeş, incir satana, incir satmaktan daha iyi ne iş olabilir?

Sâkî, aşkımızı an; senin sesin olmadıkça zevkin, neşenin hayrı yok.

Bizde sanatı, dükkânı düşünecek akıl fikir yok; a; can sâkîsi, sağrak nerde?

Sun sağrağı bize, terk etme bizi; hayır tez yapılır, geciktirilmez.

A binlerce bunalmışa can veren, vefayı az ara; fakat az da azarla bizi.

Buğday, nerde olursa olsun buğdaydır; harman dövme gününde de buğdaydı o sana.

Birinin sanatı kuyumculuk oldu mu, hangi şehre gitse kuyumcu kimdir diye sorar.

İyi kişilerin, şarapla dopdolu bulutunun altında şarap içerler.

Arık, sırtı yaralı bir eşeğe yük yüklemeyi gönlün revâ görür mü?

Kadehinde yerin de payı var; yeryüzü bununla yeşerir.

Bırak da rahmet bahçende bir arık da yayılsın, otlasın.

A sâkî, geciktirme, azaltma; sundukça sun a bizim kısacık ömrümüzü uzatan.

Dostun gölgesi altında can ne hale gelir? Kevser ırmağındaki balığa döner.

Tertemiz şarap kadehiyle korkularımızı arıt, tertemiz bir hale getir bizi.

Bizi sürme, kovma; kovsan, sürsen de güvercin gibi gene tutar, senin katına geliriz biz.

* On gecenin tanyerinin ağarışı, coşup köpüren şarabındandır, o şarap ırmağındandır senin.

* Kendine gel; Şihâbeddin Osman geldi; gazelimizi tekrar söyle. [\[61\]](#)

LXXXI

Sonucu, o yüze kim doyar, sevgilimizden kim usanır?

A adaleti gökyüzünü yeşerten; a lûtfu, bağı bahçeyi kandıran dilber.

A nazlılar, nazeninler, yüzünüzü gösterin; siz olmadıkça canımıza doymuşuz biz.

O, bin batmanlık mezeyi dökün, saçın da nerde bir yoksul varsa doysun.

Senin razılık meclisinde öylesine bir meze var ki peygamberlerin gönülleri, gözleri bile onunla doymuş.

Balık ne vakit suya doyar? Halk ne vakit Tanrı'ya doyar?

Acele etme, gitme; kimyasın sen; gitme de bakır adamakıllı doysun kimyaya.

Bu sofradan başka bir sofraya var; erenler o sofradan yerler, o nimetle doyarlar.

Canım cefasının zevkini bulalı cefasına âşık oldu; doydum, bezdim vefasından.

Süleyman saltanata doydum da Eyyub belâyaya doymadım gitti.

Ne düzendir, ne tersine nal? Aç mı azdır, tok mu?

Sus; şu düzeni bırak; hâlâ doymadın mı şu düzene?

LXXXII

Gece oldu, oldu amma yabancılara; sevgilinin yüzüyle gecem gündüz benim.

Bütün dünyayı diken kaplasa sevgilinin sayesinde gül bahçesine dalmışız biz.

Dünya ister mamûr olsun, ister harap; gönül sarhoş, sevgiliye karşı yerlere yıkılmış gitmiş.

Çünkü bir şeyden haberdar olmak, tümden usanmaktır, bezmektir; haberlerin aslı, şu bir şeyden haberdar olmamaktadır.

LXXXIII

Yüz kere dedim sana, önünü, ardını gör, gözet; öfkeyle, kavgayla ayak direme.

Vefa sazına, merhamet çengine mızrap vuracaksan, yoluyla yordamıyla vur.

(c. II, s. 16) İyiden iyiye bilirsin; hızlı vuruşla telin kırılacağını bilmez olur musun hiç?

Şarap sun, uyuma; biz uykuya dalalım, fitne uyanık kalsın; iyi değil bu.

Ben sâf adamım, söyler, öğüt verir dururum; boyuna, birbiri üstüne söylenirim.

Sevgilinin mahmur gözleriyse güler öğütlerime;

Alay eder gözü benimle; ne güzel söylüyorsun; hadi, bir daha söyle der;

Der ki: Öğütlerini örtülü, kapalı içmez, içime sindirmezsem senden beter olayım.

İnatçıdır, her şeye boş verir; kanlar içmeye alışmış er işvelere kanar mı hiç?

Sus, kıştan korkma; bu yaseminlik Tanrı bağındandır, Tanrı bahçesinden.

Sus, bahar olmasa da eylül, mart bıyık buramaz bu yaseminliğe, hep yemyeşildir o.

LXXXIV

Yakınım sana, uzak görme beni. Benim yancağızımdasın; ayrılma benden.

Mimardan uzak düşen kişinin işleri mamûr olur mu hiç?

Benim gözümle neşelenen göz aydın olur, gaybi görür, mahmurlaştır.

Benim rüzgârımın estiği gönül gül bahçesi kesilir, ışıklarla dolar.

Bensiz, bir parmak bal verseler sana, bir parmak baldır o, fakat binlerce arısı var.

Bensiz, bir işe âmir tâyin etseler seni, binlerce memurdan da beter bir hale gelirsin.

Bensiz, dünyanın şaraplarını içsen gene de özüne bir ıssılık gelmez.

Şimşek ışığıyla hangi mektup okunabilir; karıncadan ordu kurulabilir mi hiç?

Halk kardır; sevgiliyse güneş; hem de sen söylemesen de görünür; tanınır o.

Halk karıncadır; biziz Süleyman; sus, dayan, gizlen.

LXXXV

A kardeş, incir satana, incir satmaktan daha iyi ne iş olabilir ki?^[62]

Sarhoş yaşıyoruz, sarhoş ölürüz; mahşere de sarhoş olarak koşa koşa gideriz.

Toprak olsak da kulu köleyi besleyip geliştiren sâkî bizimle, ölsek de.

Toprağı güzelleştikçe güzelleşsin; çünkü âşıktır o; toprağı bile can şarabıyla yoğrulmuştur.

O toprak çiçekler verir; bu yandan da sarhoşuz biz, o yandan da der.

Ulu kişi sarhoş oldu da daha da güzelleşti; fakat toprak ondan beter sarhoş.

Sarhoş oldun mu toprak kesildin, yerlere döşendin gitti; kaptanın demir aldı artık.

Zaten de demirimiz tümünden kopmuş gitmiş; geminin her tahtası öbüründen ayrılmış.

Fakat bağdan da kurtuldunuz, batıp boğulmadan da; çünkü her tahta bir başka kılavuz size.

Böyle yıkılmak nasıl olur da güzel olmaz; aklının iki gözünü de aç da bir bak hele.

LXXXVI

A kardeş, incir satana, incir satmaktan daha iyi ne iş olabilir ki?

Bahta ermişiz, devlete kavuşmuşuz biz; haydi, sunun bize sağrağı.

A güzel yüzlü sâkî, a bütün muradına erişmiş dilber.

Güneş bile yüzünden ışıklandı; Ca'fer bile senden kol kanat sahibi oldu.

Kışın belâsını tatmışız, bahçe gibi kışın açtığı yarayla solmuş sararmışız.

* Senin baharından, “Rableri suvarır onları” âyetini duy da o kızıl şarabı dök sağrağa.

A tertemiz padişah, a insanı tertemiz eden sultan, gönül levhasını yıka gamdan.

Herkesin velinimetisin amma bize herkesten daha da fazladır nimetlerin.

* A Tûbâ ağacı, gölgede iki kattır kutluluk bize.

Dostun güzelliğine âşıkız, o aşka vakfedilmişiz; bütün işlerden güçlerden kalmışız biz.

Senin hizmetini seçen kişiye padişahlık makamı verilmiştir.

Güneşin dilediği kişi nasıl olur da Ay gibi ışıklanmaz?

Topluluk mahmurlaştı, susadı; sun şarabı, bırak şu lâfi.

Cana kendi oluşundan şarap sun da sağlığı, esenliği bozulmasın, keyfi kaçmasın.

Bugün, önce, sonra, bir topluluktur gelip konuk olmada.

Gelen her kardeşe öküz kurban edelim, deve kurban edelim.

Hangi öküz kurban olmaya değer; muştuculara onu muştula.

Sen de deve kinini bırak da deve gibi şeker götür.

Şeker dedim hani, kadeh demedim; fakat mezede şarap gizli; meze dendi mi şarap denmiştir.

Kadeh sunmazsan sustum gitti; fakat sustum mu da ne yapacağımı bilirsin sen.

LXXXVII

Dervişin başka bir şerbeti var; başında, gözünde başka bir akıl fikir var dervişin.

Semâ’ vaktinde sûflere Arş’tan bir başka coşkunluk gelir.

Sen bu semâ’ın görünüşünü işit; dervişlerinse bir başka kulakları var.

Burda yüzlerce tencere kaynıyor; fakat dervişin kaynayıp coşması büsbütün başka bir şey.

Görmediğin birisiyle diz dizesin sen; bir başka şarap satıcıdan sarhoş olmuşsun sen.

Derviş dünden kurtulmuştur; geceden, gündüzden başka bir dünü vardır onun.

Can gibi susarak konuşuyoruz; bir başka susana hayran olmuş gitmişiz.

LXXXVIII

Ziyan ediyorsun dedin; tut ki ediyorum, sana ne? Sen mülhitsin dedin, öyle say.

Arslan değilsin, tilkisin dedin; tut ki bütün köpeklerin de en aşağısıyız biz.

Gönülden haberin yok dedin; a canımın, gönlümün eşi dostu, dil say beni.

LXXXIX

O kızıl saçlarda öylesine bir nur var ki gözden de üstün, vehimden de, candan da.

Kendini kapıya dikmek istiyorsan kalk, nefis perdesini yırt.

O latîf can, kaslı, gözlü, esmer benizli bir şekil oldu.

Neliksiz-niteliksiz Tanrı, Mustafâ Peygamber'in şeklinde görüldü.

Onun şekli, şekilsizlik; onun nerkis gözleri, tıpkı Mahşer günü.

Halka bir baksan, Hak'tan yüzlerce kapı açılır sana.

Mustafâ'nın şekli yok oldu mu, âlemi Allahu Ekber kaplar gider.

— Z —

XC

(c. II, s. 17) A uyuyup kalan; sevgiliyi anarak kalk; o mağara dostu geliyor, davran.

Halka aman veren geldi; kalk, kalk da aman dile.

Binlerce İsa'ya can veren geldi; kalk a bildirir ölmiş kişi.

A kullarını besleyip yetiştiren sâkî, iki üç mahmurun hatırı için kalk.

A yüz binlerce hastaya ilaç olan; işte buracıkta kararsız hasta; kalk.

A lûtfu hastanın elinden tutan, kalk, ayağıma diken battı.

A güzelliği tertemiz canlara tuzak kesilen; şu avcağız acze düştü, kalk.

Gönül kan oldu, kan da coştı, kaynadı; bütün bunları revâ görme; kalk.

Zorda kaldım da kalk dediysem sana, özrümü kabul et benim.

A sarhoş bir halde yatıp uykuya dalmış nerkis; a yüzü, yanağı hoş dilber, kalk.

Bu kulunun da bildiği, senin de bildiğin şarapla doldur kadehi, sun bana; kalk.

A dost, kırık dökük bir kalk gönül kırılmadan.

XCI

Gönlüm sevdaya ait sözlerden usandı; kalk artık uykudan.

A yüzü ateşe benzeyen sevgili; bir soluk olsun kaçma ateşimden.

Sütüm senin yüzünden coştı, kaynadı, kan oldu gitti; a arslan, gir kanıma, boyan kanıma.

Kazama teslim oldum; çünkü sen kaza gibi sertsin, kader gibi tezsın.

Bir bak da gör, kaftanımın pervazına nasıl gönül kanım bulanmış;

Öfkeyle bakma sakın; aman, o uyuyan fitneyi uyandırma.

O mahmurluklarla dolu kan dökücü nerkis gözler, kendisini uyuyor gösterir amma uyumamıştır.

XCII

Kalk, sabah şarabını sunmaya koyul; inat etme, zamana can bağışla.

İş erleriyle birleş, katıl onlara; şaraba su katma.

Seni anış şaraptır, bizi anışsa su; eşek başına benzeriz biz, sense tıpkı bağısın, bostansın.

A gam, ecelin şu şişede; ölmek istiyorsan kaçma.

Nefsin ölümü tecellidendir; bokböceğinin ölümüyse amber kokusundan.

Meclisimiz çayırılık çimenlik, gül açmış; a selvi boylu sâkî, sen de kalk.

Böyle yalım yalım yanan, parıl parıl parlayan bir kadeh, sonra da utanmak ha... Mademki sâkî sensin, içmemek hata.

Bizi güzelim yüzün gibi parlat; gamı düşmanın gibi as gitsin.

Gazeli bıraktık, çünkü nöbet senin; ercesine gir ortaya, tez ol, çevik davran.

XCIII

Biz canıyla oynayan küstah, mert, yiğit fedaileriz.

Tertemiz canımıza şu toprak bedenin eş olması yazıktır.

Herkes baştan sona gelir; bizse sondan başlangıca gideriz.

Padişah gene o koca davulu dövdü; dostlar, bütün doğan kuşları uçtu gitti.

Altı yana uçma; o yana uç; mademki gönlüne geldi, erişti o ses, o yana yönel.

Hadi a hasta gönül, bağla dengimizi; göç etmemize iki üç günceğiz kaldı.

Burda ister hor ol, ister üstün; ölümsüzlük de orda, saltanat da, üstünlük de.

Söz kanadını açma; çünkü o yanda uçuş daima kanatsızdır.

Söylediğimiz, sözün kabuğu; kabuktan o sırrın özünü, içini kim bulmuştur ki?

XCIV

Gönlün hali pek güzel bugün; çünkü sen dün gönlümün kanını içmişsin; afiyetler olsun.

Dün ay yüzünü göstermiştin; bugünse binlerce şekle bürünüyor, binlerce örtülerle örtüyorsun yüzünü.

Gönül o gözün önünde secdeler ediyor; can o kulağa bir halka kesilmiş.

Her solukta, aklını başına al diye bir buyruk veriyorsun; akli fikri olmayandan akıl fikir mi istiyorsun?

Senin zurnam, benden söyleyen sensin; senin soluğunu vermedeyim ben; coşmayacaksan sen coşma.

Senin korkundan arslan bile kedi kesilmiş; sabır yok mu, sabır, o bile fare gibi toprağa sinmiş, gizlenmiş.

Her zerre şevke gelseydi de kucağını açsaydı, güneş sığmazdı kucaklara.

A zerre, mademki güneş seni almak istiyor, veresiye akçeyle bile olsa sat gitsin kendini ona.

Gazelin artakalanını söyleme; biz söze dalalım, sevgili sussun, yazıktır bu.

Fakat ne yapayım ben, ne edeyim? Eski bir töredir bu: Deniz susar, dalgadır coşup köpüren.

XCV

Dünyada hiçbir şeye aldırış etmeyenin yolu, bayağı bir yol mu göründü? Hey gidi hey; iki dünyada o bayağı yola kul olsun, köle kesilsin.

A dünyayı gören, canı görmeyen, dünya dediğin, bir solukcağız bak da gör, candan ibarettir.

Dünya dediğin bir tozdur; bu tozun içinde süpürge de gizlenmiştir, süpüren de.

Haşhaş gibi kırılıp döküldüğün gün, bu meşale neredendir, görürsün.

Şu hem gizli olan, hem apaçık meydanda bulunan aşk kan dökücüdür, zalimdir, külhanidir.

Onun eliyle öldürüldün mü, yaşayışa kavuşursun; aşk yüzünden ölendir yaşayan.^[63]

Bir aşktır bu ki gizli kalmasına imkân yok; âşık olanın bütün sırları ortadadır.

Aşk yoksa, tat verir bir güzellik de yoktur; ne de güzelliştir bu, alkış bu güzelliğe, alkış.^[64]

XCVI

Her kulağa gitmesin diye geceleri susarak naralar atıyoruz.

Her ham kişinin burnuna gitmesin kokusu diye vefa tenceresinin kapağını örtüyoruz.

Nekeslik değil amma şu şöhretli gül suyu da fare yuvasına lâyük değil yâni.

Gece oldu; halkın coşuşu dindi; kalk, coşma sırası bizde artık.

Bu gece senden değer buldu, üstünlük elde etti de kibrinden düne omuz vurmada.

Bir müddet çalgı dinledik; şimdi de kendinden geçen canın çalgısını dinleyelim.

A şekerkamışı, ağzın şekerle doldu; daha da şikâyet etme, coşma artık,

A tef çemberi, ipini kopardın; gökle, kovayla, kuyuyla az uğraş.

Can arslanını avladı da tavşan avından usandı gitti.

Tavşan dediğin, cansız bir şekil; hamam da öyle cansız av hayvanlarının resimleriyle dopdolu.

Şekle can sözünü az söyle; ölü deveden az süt sağ.

(c. II, s. 18) Şerden kaç, geceye dost olmaya bak; çünkü gece örtüsünü gecenin başına örterler.

Vuslat sabahına erişinceye dek kara geceyi çek kucağına.

O uyku nedir bilmeyen sevgilinin anışıyla uykuyu unuttuk gitti.

Geceyi bir kara çadır bil; onunlasın; davul dövülmede; çavuş bağırmada.

Bu fitne her solukta artıyor; bu gece aşk dünden de beter.

Gece nedir? Maksat yüzünün örtüsü; rahmetler, aferinler o yüze.

* Kendine gel de şu gece davulcağzını hemen dövmeye koyul; çünkü Siyavuş atına bindi.

XCVII

Çalgıcımız da güzel, çengi de güzel; gönül onun âhenginden harap olup gidiyor.

Çeng çalmaya koyuldu mu, bir seyret de gör; güzelliğinden ne hal alıyor yüzü, ne renge giriyor beti benzi.

Yaşayışa doymuşsan, için daralmışsa kalk, kucakla onu, sar belini.

XCVIII

A hoca, akıllıca davran; nasıl oluyor da külhaninin şerrini, coşkunluğunu bilmiyorsun sen?

* Bir övünç olan yokluğun bile haset ettiği o yüzü çirkin tırnaklarınla tırmalama.

O put, o güzel, hayale bile sığmaz; hayal yurdunda putlar yonmaya kalkışma.

Bütün putlar da o, puta tapanlar da; artık tümünden, her şeyden başka ne var? Yokluk, ondan başka bir şey yok.

Ne halk bunu anlar, ne de benim apaçık yaymama izin var.

Bu mercimek, şaşılının pirinci; yoksa ortada ne pirinç var, ne mercimek.

Yüzlerin haset ettiği o yüz örtülüdür; artık onu nerden tanıyacaklar ki?

Bir şey çalacaksan dirilerden çal a geceleri mezar eşen, kefen soyan herif.

Fakat ne çare ki ölen, kaza ve kader yüzünden ölmüştür; yaşayan da gene kaza ve kader yüzünden yaşar.

Sus, gündüzün afyon yutanın elbette geceden haberi olmaz.

— K —

XCIX

A âşıkın eşi dostu, derdine kalan, gamına dalan dost; a âşıkın gözü, ışığı, sevgilisi.

A gelişmenin, sağlığın, esenliğin ilacı; a âşıkın zayıflamış bedenine devâ sevgili.

A rahmeti, padişahlığı, âşıkın gönlünü kapan, kararını alan güzel.

A hayali, âşık bir vasıta olarak elçi gibi yollayan, onu âşık armağan eden dost.

Sen her şeyden müstağnisin; nerden âşıkın işine gücüne bakacaksın?

Âşıkın o zârı zârı ağlayışı senin çekişindedir, senin alımından.

Âşıkın bütün işi gücü senin buyruğundur, senin dileğinle.

Âşıkın o rahvan yürüyüşü senin yol göstermen yüzündendir.

A bağı, ipi âşıkın gönlünü açan; a öğüdü âşıkın kulağına küpe kesilen.

Nice zamandır âşıkın utangaç gözünde geceleri uyku, karar kalmamıştır.

Nice zamandır âşıkın lokmalar yiyen midesinden iştah çekilip gitmiştir.

Nice zamandır âşıkın lâleliğe benzeyen yüzünde safranlar bitmiştir.

Nice zamandır âşıkın kucağı gözyaşlarından denize dönmüştür.

Fakat âşıkın çaresini bulan, gamını yiyen sen olduktan sonra ne ziyarı var bunların?

Âşık için bir pula yüzlerce definelere satın alırsın; sonra tutarsın, o pulu da âşık bağışlarsın.

* Ey “Rabbime konuk olurum” sözünü âşık süs püs eden, övünç olarak veren,

“Sen olmasaydın gökleri yaratmazdım.” Dokuz gök de âşıkın irâdesine verilmiş.

Sus, âşıkın delilini de onun inayeti takdir eder, söz söylemesini de.

C

Uykudan kalk, çengi düzene koy, o ay yüzlü, gül renkli fitneyi yürüt.

Sabır olmadıkça ne uyku geçer hocam; ne de ad san ayıba bulaşmadan yürür gider.

Akıl binlerce hırka yırttı; edep binlerce fersah uzaklara kaçtı.

Düşünceyle gönül, öfkeyle beraber; yıldızla ay savaşa tutuşmuş.

Yıldız savaşa girmiş; ayrılığı yüzünden şu âlem alanı daralmış mı daralmış.

Ay diyor ki: O güneş olmadıktan sonra ne vakte dek gökyüzünde bir salkım gibi duracağım ben?

Varlık pazarı, onun akıykı olmadıktan sonra varsın harap olsun; taş üstünde taş kalmasın.

A binlerce ada sana sahip, a kadehi güzel aşk; binlerce fikre, hünere fikir bağışlayan, hüner ihsan eden aşk.

Binlerce şekle bürünmüş şekilsiz varlık; Türk'e, Rum ülkesi halkına, Zenci'ye şekil veren varlık.

Şarabından bir kadeh sun, yahut da bağından bir avuç afyon ver.

Küpün kapağını bir kere daha aç da binlerce er yere baş kosun;

Gökyüzü çalgıcıları da sarhoşçasına âhenklere dalsınlar;

Mahmur, dedikodudan kurtulsun da mahşere dek, mahşerdekiler gibi şaşırırsın kalsın.

CI

Mezarımın yanından geçtiğin gün şu feryadımı, şu coşkunluğumu an.

A benim gözüm, a benim ışığım, nurum, mezarımın içini ışıklandır.

Işıklandır da şu sabırlı bedenim, mezar içinde şükür secdesine kapansın.

A gül harmanı, tez geçme; bir soluk olsun o güzel kokunla bürü beni.

Geçip gittiğin vakit de sanma ki senin pencereden, senin kapından uzağım ben.

Mezarımın üstüne konan taş yolumu bağladı amma hayal yolundan gelir dururum; hiçbir füturum yok.

Atlastan yüzlerce kefenim olsa, senin şekil elbisene bürünmedikçe çırçıplağım.

Delik delmede galiba karıncayım ki sarayının yücelerine ağıyorum.

Senin karıncanım, Süleyman'ımsın benim; bir an olsun huzurundan ayırma beni.

Sustum; kalanını sen söyle; kendi söyleyip kendi işitmenden bıktım artık.

A Tebrizli Şems, çağır beni; senin çağırmandır Sûr'un üflenmesi bana.

CII

Aşkın beni ödağacı gibi yakıp yandıralı, varlığımdan bir boğum bile kalmadı.

Gâh oldu, gök kubbenin kalesini deldim; gâh oldu, güneşin geçer akçesindeki damgayı yaktım, erittim.

Gâh da oldu, Ay gibi güneşin ardından gittim; zaman oldu, gedildim, eksildim; zaman oldu, arttım, geliştim; dolunay kesildim.

Yüzlerce kere sınıdım, denedim; gönlüm doymuyor sana, sabrı yok sana karşı.

Ne diye cömertlikte yiğitlik satayım, bağışım ile övüneyim? Cömertliğim kıldan kıla senin cömertliğinden ibaret.

(c. II, s. 19) Kapının gümüş halkasını kapmışsam, bu benim gücümünden kuvvetimden değil, senin bağışın, senin ihsanın.

Kuşluk çağına düşmansam yarasayım demektir; Ahmed'i inkâr ediyorsam çıfıtım.

Senin anlatışın kulağımı keskinleştirdi; çünkü o yüce sırrı duydum, anladım.

Sel geldi, uyuyanları aldı, götürdü; fakat ben susuzdum, uyuklamıyordum bile.

Ben üşencimden silip parlatmasam bile gönlümü "Ol" emri siliyor.

Lûtuflarınla, keremlerinle, işlediğim her suç sevap kesildi, dereceyi arttırdı.

İster yücelere ağayım, ister aşağılarda kalayım; senin aşkınla Arş'a yücelmişim ben.

Gülüp duruyorsam senin lûtfundur bu; haset ediyorsam senin gayretindendir.

A benim arışımın argacımın sırrını bilen, Tebrizli Şems'i anmayı yeter buldum artık.

CIII

Padişahımın esrik devesiyim ben; boğazımda ne varsa onu geviş getiririm, onu çiğnerim.

Gül bahçesine benzeyen yüzüne benzer huyum; saçtığım, kendi çiçeğimdir.

Deniz gibi yüzümü buruştururum, ekşi bir suratım vardır amma kucağım incilerle, mercanlarla doludur.

Sevgili benimle buluşmayı istemese de ben onunla buluşma aşkında mağara dostuyum ona.

Horluk halkın gözünde ayıptır amma o ayıptır övüncüm benim.

Söz yelini savur gitsin; söz yelindendir ki böyle toz toprak içindeyim ben.

CIV

A namazımın vaktini geçiren, hadi, namaz vakti geldi; dinlen biraz.

A yüzlerce Kalender'in kanını içen; kan içmek helâl sana; içedur.

A ayıbın, ârın, a adın sanın düşmanı; senin aşkın, ondan sonra da esenlik...

Senin sarhoşun olmak; sonra da ele ayağa sahip bulunmak... Delilik divanelik; sonra da baştan geçen şeylerin kaydına düşmek...

Bir şey soracağım; söyler misin? Hiç böyle gönlü yanmış ham gördün mü sen?

Sevgilimin yorulduğu, bezdiği meydanda; ister istemez sustum işte.

CV

A benim lâtif canım, a benim cihanım; şu ağır uykundan uyandıracağım seni.

Utanmadan, sıkılmadan borcumu isteyeceğim bilirsin ki aman bilmez bir alacaklıyım ben.

Gönlünde toz toprak görürsem gözyaşlarımla yıkar, arıtırım.

A can gül fidanı, meclise serpmek için bağıma basmışım seni.

Bir öpücük ver; bu yolda akıyktan baş alıyorum ben.

Nice gecelerdir, bu çölde başsız yol gözlemedeyim.

Mademki kervanlardan baç almak istiyorum; bekçiler gibi geceleri naralar atmalıyım.

Feryadımdan evimde oturan kaçtı; figanımdan komşum uzaklaştı benden.

CVI

Ne altın isteriz, ne gümüş, ne de mal; senin lûtfundan kol kanat istiyoruz biz.

Ne hüküm yürütmek isteriz, ne hüküm vermek; senin hükmüne uymayı istiyoruz biz.

A aziz ömür, bizim ömrümüz ol; ne hafta istiyoruz, ne ay, ne yıl.

Dolunay değiliz ki bir dolunayın peşine düşelim de boyumuz yeniaya dönsün.

Senin hayaline dalmak, senin hayalini gözden geçirmek için kendimizi hayalden de daha ince bir hale getirmeyi istemekteyiz.

Kova gibi kuyulara yolculuk etmedeyiz; o güzel huylu Yusuf'u istiyoruz biz.

Göz gibi, senden başkasına bakarsa canın kulağını burmanı istiyoruz.

Sus, niceye bir lâfa dalacaksın? Hal geldikten sonra lâfi ne diye isteyeceğiz?

CVII

Gül dalıyız biz, ot değil; terütaze bir şive istiyoruz biz.

Gökyüzü bahçesinin çiçeğiyiz; Tanrı meclisinin mezesiyiz, şarabıyız biz.

Ark değiliz, suyuz biz; bulut değiliz, ayız biz.

Levhiz, kaleimiz, harfler değiliz; kılıcız, bayrağız, ordu değiliz.

Hem oka benzeyen bakışından yaralanmışız; hem siyah saçlarına bağlanmışız.

CVIII

İlkbahara benzeyen yüzünü gördüm; baktım ki gül bile seni görmüş de utanmış.

Gönlümde karar ettin de gönlümü senin yüzünden kararsız bir hale gelmiş gördüm.

Baştan başa nerkis gibi göz kesildim o mahmur nerkis gözleri görelî.

Aşka gideyim, aşka sığınayım; çünkü aşkı, insanı bütün belâlardan koruyan bir kale gördüm ben.

Bütün dünya mülkünden, bütün dünya zevkinden geçtim, yalnız senin aşkını seçtim ben.

Zaten mal mülk de sensin, âlemin canı da sen; hepsi birmiş de ben bin görmüşüm.

Öldüm, senin yüzünden dirildim de dünyayı ikinci defa gördüm.

A çalgıcı, eğer dosta dostsan şu perdeden çal: Sevgiliyi gördüm ben.

Şehrinizde ne diye sevgili arayayım? Padişahlar padişahının dostluğuna ulaştım ben.
Onu bir hoşça bağıma bastım, sıktım da şekerkamışını sıkma törenini gördüm.
Söze yumdum ağzımı; çünkü sayısız söz söylemeyi gördüm, sınıadım.
Bu yola basan bir ayak bile kalmadı; bense rahvan gitmeye koyuldum.
Zarardan ziyandan başımı esirgemem; başsız, nice külâhlar giymiş başlar gördüm ben.
Yeter; usandı, bıktı sevgili; hatırında toz toprak görüyorum.

CIX

O eşsiz, o tek güzeli gördüm görelî, gönlümü sonsuz gamlara dalmış gördüm.
Yarın pazar kurulacak gün dedin; gördüm ki pazar da bir bahane sana.
Gönlümü ekşi-tatlı nar gibi kan kesilmiş, tane tane bir hale gelmiş gördüm.
Senin balını ortada gördüm de dünyadaki zehirler baştan başa bal kesildi.
Canımı senin balın yüzünden arı kovanı gibi göz göz, ev ev olmuş gördüm.
Ateşler içindeyim; fakat henüz aşkta o cehennemün bir yalımını gördüm ben.
Bir satranç ki yüz bin hanesi var; onlardan ancak ikisini gördüm;
Bir ev baştan başa mahmurlukla dopdolu; bir ev de muğların şarabıyla dolmuş.
Aşkta böyle bir ikiyüzlülük var da o yüzden zamanın başı dönüp duruyor.
(c. II, s. 20) O sırada gördüm ki bu yandan o yana kaçamak bir yol, bir geçit var.
O yolu düşünen aklın o ince düşünüşlerinin aptalca düşünüş olduğunu gördüm.
Akıl, izi belirmeyen definenin başında, başı dönmüş, iz gördüm deyip durmada.
Devlet kuşunun kanadı altında rüyada yuva gördüm diyor.
Gamdan, kederden yürüyemez olmuş, kalakalmış canı, gönül âleminde koşup yürüyor gördüm.
Bütün bunları masal bilen cana baktım; baştan başa masal olmuş gitmiş.
* Gördüm ki berbat gibi, çegane gibi hem feryat ediyor, hem de feryat ettiğinden haberi bile yok.
Pek tarama ki, aşkın saçları öyle tarakla taranacak gibi değil.
Yüzlerce gece ona teraneler okusan gündüz oldu mu, seni ben görmedim bile der.
Gördüm ki devâsı olmayan her dert koşa koşa gönüle geliyor.

CX

Sakın ihtiyar deme bana; hiç ihtiyarlar mıyım, nerden kocalacağım, nerden yok olacağım ben?

Abıhayat kaynağının balığıyım ben; bal, süt denizine gark olmuşum ben.

Canın lâ'1 dudaklarından başka bir yerden su içmem; onun saçlarından başka bir saça el atmam ben.

Yay kaşları beni de yay gibi bükerse ne gam; onun yayında ok gibi dümdüzüm ben.

Sen kanat veriyorsun bana, ne diye uçmayayım? Beyim sensin, ne diye öleyim ben?

Ok gibi beni kendinden uzaklara attın; fakat tut ki senden ayrı değilim ben; ayrılmama imkân yok senden.

CXI

Gelmeden sel gibi su kesildik; gitmeden ayağımız tuzağa düştü, bağlandı.

Satrancı görmeden mat olduk; bir yudumcağız bile içmedik, sarhoşuz.

Güzellerin ortadan ikiye ayrılmış saçları gibi savaş görmeden kırılmışız, dökülmüşüz.

Sanki o putun gölgesiyiz; varlığın aslından puta tapıyoruz biz.

Gölgesini gösterir, kendisi ortada yok; biz de tıpkı gölge gibiyiz işte; hem yokuz, hem varız.

CXII

Zerresi gibi oynaya oynaya gelemim; senin güneşine râm olalım.

Her seher çağı, aşk doğusundan Güneş gibi doğalım biz.

Dünyanın yaşına da vuralım, kurusuna da; fakat biz ne kuru olalım, ne yaş.

A nur, doğ, parla da altın haline gelemim diye feryat eden nice sarhoşlar gördük, nice feryatlar duyduk.

Onların yalvarışları, onların dertleri yüzünden gökyüzüne çıktık, yıldızlara ulaşıyoruz.

O gümüş bedenli güzele gerdanlık olmak için amber haline gelemim.

Şu altı peşli hırkaya bürünmek için hırkamızı yırttık, paraladık.

Biz yokluk yolunun azığıyla geçinmedeyiz; kızıl şarapla sarhoş olalım gitsin.

Bütün dünyanın zehrini verseler, içimizde o zehri şeker haline getiririz biz.

Yiğitlerin kaçtıkları gün, biz savaşın ta içinde Sencer gibi savaşır, ayak direriz.

Düşmanın kanını şarap gibi içeriz; hançerlere karşı dururuz.

Sarhoş âşıkların halkasındayız; halka gibi her gün kapıya gelir, asılırız.

Bizim aman fermanımızı o yazdı; nerden ecelden gar-gar edeceğiz ki?

Melekût âleminde, mekânsızlık dünyasında gök kubbenin boz atına bineriz biz.

Beden âleminden gizlenmişiz; aşk âleminde apaçık görünürüz biz.

Tebrizli Şems, canın da canıdır; ebed burcunda onunla doğarız biz.

CXIII

Âşıkların canlarına âfetiz biz; evde oturup kalan ev sahipleri değiliz biz.

Gönlünde bir hayal varsa sanıyor musun ki onu bilmeyiz biz?

Hayallerdeki sırlar biz değil miyiz; her sevdayı biz pişirmiyor muyuz?

Gönüller güvercinlerimizdir bizim; her solukta bir yana uçururuz onları.

Beden cana, bunun bir izini göster dedi; can da biz dedi, baştan başa iziz, eseriz.

Şu sözüne bir dikkat et; senin ağzının içindeki iz de biziz, söz de bizden.

Her solukta seni koltuğumuza almışız; rahata, eziyete sürüp duruyoruz.

Tabiatın ateş, su, yel unsurlarına bağlandıkça topraktan meydana gelen şarabı tattırırız sana;

Sonra da ağzını yıkarız; öyle bir yere varırsın ki orda biziz gizli olan.

Senin varını yoğunu gizliliğe çektik mi, ne çeşit er olduğumuzu o vakit görürsün.

Şeklini yerden dürüp devşirdin mi, zamanın ne şaşılacak eri olduğumuzu anlarsın.

Her yana bakınırsın da zamanı göremezsin; mekânsızlık âlemiyiz biz diye çok lâf edersin.

Bedenin gönlünün rengine boyanır; her yer biziz, bizden ibaret diye oyuna dalarsın.

Dudaksız olarak dudağını dudağımıza korsun; aynı dille konuştuğumuzu ikrar edersin.

A Şemseddin, a Tebriz'in padişahı, senin kulluğunla padişahlar padişahıyız biz.

CXIV

Güzelimizi görmedikçe gönül kanının dibinden başka bir yerde oturmayız.

O güzeller güzelinin aşk yolunda kaybolmuş gitmişiz; öğütle iyileşmeyiz biz.

Gönlümüzde bir dert yurdu var; böyle olduktan sonra derman ne yapabilir bize?

Yüzük kaşındaki mücevher gibi kutsal âşıkların halkasındayız biz.

Hâşâ, akıldan, candan lâf etmeyiz; edersek ateşlere yanalım.

Canın yolundaki tehlikelerden kurtulduysan gene ercesine yürüme; pusudayız biz.

Gökyüzünde bile fitneler koparıyoruz; yeryüzüne nasıl bağlanabiliriz ki?

Tertemiz candan bile arınmışız; ne diye Çin güzeli gibi resim halinde görünelim?

Binlerce devlet solar gider; bizse yasemin gibi hep terütaze kalırız.

Varlığın karşısında töhmet altındayız amma yokluk perdesinin ardında her şeyden eminiz.

Şu varlığa arkamızı çevirmişiz; yokluğun karnında bir çocuğuz çünkü.

A Tebriz, bir bak da gör, Şemseddin'in kulu kölesi olduğumuzdan dolayı ne taç var başımızda bizim.

CXV

Yeni baştan işrete giriştik; ayağımı dire, yeniden başladık işe.

O her şeyden haberi olan güzelim dilberi, sarhoş, hoş, habersiz bir halde yakalayiverdik.

(c. II, s. 21) Her solukta, Yusuf'umuzun güzelliği yüzünden, şekerlerle dolu yüzlerce Mısır elde ettik.

Güzellik evinde bir ay vardı; oraya vardık; onu tuttuk, kapıyı bacayı kapattık.

O ölümsüzlük abıhayatını su gibi ciğerimizde bulduk biz.

Tacının ucunu görür görmez, sarhoşçasına kemerine sarıldık.

Onsuz olan her şekil ölüdür; canlıyı da senin için elde ettik zaten.

Onsuz olan canlıyı da cehennem otu saydık biz.

Madenden herkes inciler aldı; bizse bir gümüş bedenliyi aldık madenden.

Bir güneşin ışığının parıltısından Ay gibi güzellik elde ettik, alım elde ettik.

Tebrizli Şems, yolculuğa düştü; biz de bu yüzden Ay gibi yola düştük.

CXVI

İhtiyacı olmayan bir Tanrı'dan başka kimsecikleri istemem; ölümsüzlük göğünden başka hiçbir şey dilemem.

Kulağına gider diye korkarım da onsuz yaşayış düşüncesini bile istemem.

Güneş taşısa şarap testimi, gene de onsuz işret istemem ben.

Üzüm cibresiyim ben; üzüm gibi yumruktan, tekmeden başka bir şey istemem.

Canım yaralarının lezzetinden bir an bile kurtulsa istemem o ânı.

Hâlis can olma zamanı geldi çattı; şu beden zahmetini istemem artık.

Örtsün, kapasın diye Ahmed demiş; Ahmed'den Ahad'den başkasını istemem ben.

Hepsi de Tebrizli Şems'tir; gerçeği de bu; sayı istemem ben.

CXVII

Bugün bana ne oldu, ne bileyim ben; bugün tezcanlılardanım ben.

Aklın gözüne yerleşmişim, aşkın gözündeysen yerim yurdum yok...

Yazıklar olsun ki yeryüzünde oturuyorum; insaf edin, zamanın keskin kılıcıyım ben.

Şaşılacak şey de şu ki yeryüzüne ait bedenle gökyüzünün üstünde koşup duruyorum.

* Gökyüzünün çekemediği yükü, aşkın kuvvetiyle çekmedeyim ben.

Aşk göğsünden onun ateşini ta taşların, kayaların gönüllerine eriştiriyorum.

Şekerindeki lezzetten, arılıktan, şu ağzım ballarla, şekerlerle doldu...

Tebrizli Tanrı Şems'inin çözülmesi zor düğümlerindenim; dünyanın müşkül bir nüktesiyim ben.

CXVIII

Aşk gamından utanıyorsak dünyada ne işimiz gücümüz var öyleyse?

Senin yüzünü görmedikçe karar edeceksek sen bize karar, huzur verme yarabbi.

A Yusuf'ların Yusuf'u neredesin? Yüzümüz o diyarda bizim.

Her sabah o ortadan ayrılmış saçlardan seher yeli gibi geçmedeyiz biz.

Saçlarındaki halkaları sayıyorsun ya; gözümüz o sayıda bizim.

Gözün canımızı avladı; o avda gözümüz var.

A abıhayat kaynağı kucağından kaynayan güzel, bu ateşi o kucaktan aldık biz.

O lâlelik yüzünden nasıl ağladık, nasıl sarardık solduk; yarabbi, nasıl bir lâleliğimiz var.

Tebrizli Şems'in kıskançlığı yüzünden diyoruz ki: Ne gümüşümüz var, ne altınımız, ne sevgilimiz.

CXIX

Aslından, huriden doğmuş olmalıyız ki daima neşeli olalım.

Neşenin, zevkin isteğini verelim de aşkta adalet âmiri kesilelim.

Yapımızı aşk kurdu; biliyorsun ya, o yüzden huyumuz iyi olmuş.

Aşkına göz açmışım, onu gözetmedeyim; çünkü ancak aşkınla ferahlıyoruz.

Mademki muradımız muratsızlık; şu halde daima muradımıza ereriz biz.

Aşkın kullarına kul olduktan sonra Keyhusrev oluruz, Kubad kesiliriz.

Mademki o Mısır azizinin Yusuf'u yuz; mezatta olsak da ne çıkar?

Yusuf'un yüzünde bir perde var; o perdenin ardında hikmet sahibi bir er olalım.

Yel elbette perdeyi kapar; hemen biz yeli bekleyeduralım.

Gönlüne gelem, bizi ansın diye gönlümüzü Salâhaddin'e verdik biz.

CXX

Biliyor musun, bugün neden sarardım soldum a bütün gece tavla arkadaşım benim?

Tavla oynarken gönül, benden zar aşırıldı diye seni töhmet altına aldı.

A gönül dedim, zarı getir; zarın gidişinden dolayı dertliyim ben.

Gönlüm koynunu açtı, ara dedi; varsa bul, yutmadım ya.

Zarın derdinden deli divane oldum; bütün gece gönüle işkence ettim.

Gâh evet diyordu, gâh hayır, hayır diyordu; gâh da soğuk, sıcak işveler ediyordu.

İşveyle senden el çekmem; sen aldın, bu meydanda dedim.

Gönül, nasıl olur da hırsız olurum dedi; lacivert gökyüzünün bile haznedarıyım ben.

Bu gürültüde eşek beni yere attı; o bile sâf, bön bir adam olduğumu anlamıştı.

Eşek gitti, ip koptu; gönül de dedi ki: Onun izinin tozundan ne diye koşayım ben?

CXXI

Önüne ön olmayan aşkta yıllar geçirdik, ömürler sürdük; fakat hasetçinin dedikodusundan da kurtulamadık gitti.

Bu gürültülerden kadınlar bile korkmaz; bize okuma bunları, erkekten de erkeğiz biz.

Ercesine erlerin işlerine girişelim; yaptığımızı gizlemeyelim.

Bizi altınla, gümüşle aldatma; çünkü yüzümüz aşkın hançerinden sapsarı altın kesilmiş.

Derde binlerce aferin; artanı da bize; çünkü derdin dostuyuz biz.

CXXII

Birbirimizin sohbetini seçelim; birbirimizin yanına, kupağına oturalım.

Dostlar, hepiniz de daha fazla oturun; oturun da birbirimizin yüzünü görelim.

Bizi hep böyle sanma; içyüzden uzlaşmışız, bilişmişiz biz.

Şu anda beraberce oturmuşuz; elimizde şarap kadehi, yenimizde gül;

Şu anda bu görünmez âlemden görünmez âleme yolumuz var; selviyle, yaseminle komşuyuz.

Her gün bağı bahçeye gidelim; açılmış gülleri seyredelim.

(c. II, s. 22) Bahçeden topladıklarımızı önümüze yığıalım, güzellerini seçelim.

Âşıklara saçmak için etek etek güller derelim.

Hırsızlamacasına gönlünüzü çalmayın bizden; hırsız değiliz, emin kişileriz biz.

İşte şuracıkta; o gülün kokusu nefesimizden geliyor; biz adamakıllı inanç gül bahçesinin gül fidanıyız.

Dünya o gülden esip gelen yelin getirdiğı kokuyla doldu; yâni gül diyor, biz böyleyiz işte.

Mademki kokusunu aldık; bizim kokumuzu da götürür oraya; köhneleşmişiz amma iyileştirir, gençleştirir bizi.

Aşkın kuluyuz kölesiyiz amma tıpkı aşk gibi biz de pusuda oturmuşuz.

CXXIII

Dün yeniden ahdedtim; hem de senin canına and içtim.

Gözümü yüzünden ayırmayacağım; kılıç çekip öldürsen beni, gene senden dönmeyeceğim.

Başka birisinden derman aramayacağım; çünkü derdim senin ayrılığından.

Beni baş aşağı ateşe atsan, ah dersem erkek değilim.

Toz gibi yolundan kalktım, tozudum, gene senin yoluna kondum.

CXXIV

* Bugün elemli değilim, şadım; gamı üç kere boşadım gitti.

İster beyim olsun, ister ustam; nerde bir elemli varsa bıyığına.

Bugüne neşeyle bağladım belimi; bugün o ay yüzlünün yüzündeki örtüyü açtım.

Bugün zarifim, lâtifim; sanki lûtuftan doğmuşum.

Nazından öpücük vermeyen sevgili, beni öpmek istedi de ben öptürmedim kendimi.

Dün gece ne rüya gördüm acaba ki bugün tam muradıma erişmişim.

Yürü dedin, git; padişahsın sen; evet; hoşum, adım sanım da kutlu.

Sâkîsiz, şarapsız sarhoşum; tahtsız, külâhsız Keykubad'ım.

Vehimler nerden erişecek bana? Süphânallah, nereye düştüm ben?

CXXV

Ona ait sözleri açıkça söylerim sana; fakat bütün hazır olanlardan gizli söylerim.

İnsanların arasında söylesem de sözümü, senin kulağından başkasının kulağı işitmez.

Hani rüyada dilsiz-dudaksız söz söylerler ya; uyanırken de öyle söylerim ben.

Kuyunun dibinden başka yerde ağlamam ben; senin gamının sırlarını mekândan dışarda söylerim ben.

Yeryüzüne oturmuşum; tutarım, yerin hallerini gökyüzüne söylerim ben.

Ne kadar izini, eserini söylesem sevgili o kadar gizlenir durur.

Gamından feryada başladım mı, lâtif canlar da feryada koyulurlar.

CXXVI

Gönülden başka bir yere gelmeyelim; bir soluk bile gönülden dışarda durmayalım.

Baş kesilmiş kamyş gibi dalımız, budağımız yok, fakat sesimiz var.

Âşıkın yanmış, kavrulmuş ciğeri gibi aşk ateşinden başka bir şeye lâayık değiliz.

Aşk güneşinin zerreleryiz biz; ey aşk, doğ da biz de doğalım.

Bizi zerrelere arasında ara; zerrelere en küçüğüüz biz.

Arar da bulamazsan bir iz verelim de nerde olduğumuzu bil.

Gün doğdu da saraya vurdu mu, sarayın üstünün, penceresinin çevresindeyiz biz.

CXXVII

A benim orucumun, namazımın düşmanı; a benim uzun ömrüm, sürüp giden kutluluğum.

Hangi perdeyi gerdiysem yırttın; artık perde germek çağı geçti gitti.

Ben yeryüzüne benziyorum, baharımsın benim sen; bütün sırlarım senin yüzünden meydana çıkmış.

Av oldum, nasıl uçayım? Sana mat oldum, artık nasıl oynayayım?

Pervanem muma atıldı, yandı, artık neden çekineyim?

Bana aklımdan da yakınsın; artık nasıl sana yönelebilirim ben?

Erit beni; baştan başa tüm şekerim ben; ister donayım, ister eriyeyim, şekerim, şeker.

Bir uğurdan, vefadan el yuma; bir kere daha yalvarışımı duy, gör.

Bir kere daha bana afsun oku; bir kere daha Mesîh'in rûhuyla beze beni.

Baç memuru köprü üstünde; geçmem için buyruk ver ona...

Sus, söylemene ihtiyacı yok onun; zaten ben de kendi sözlerimle yaveler düzmedeyim.

Sus; mademki Eyaz'ım ben, elbette işin sonucu Mahmud olacak, iyi bitecek.

CXXVIII

Canım sana eş dost olalı nereye gidersem gideyim, gül bahçesindeyim.

Yüzün gönlüme eş olalı toprağın üstünde değilim, gökyüzünün üstündeyim.

Gölgem bu dünyada olsa da gam değil, o dünyadayım ben.

Hoş olmayan şey iğreti bana; neyle hoşsam oyum ben.

Aşk gemisinde bir hoş uykuya dalmışım; uyurken gidiyorum ben.

Bugün cansızlar bile açılıp saçılmış; bugün dirilerin arasındayım ben.

* Mademki "Kalemle öğretti" âyetine mazhar oldum; yazılmamış Levh'i de okurum ben.

Mademki akıyk madeni açık; dükkânım harap olmuş; ne gam.

O koca sağraktan gönlüm tezleşti; gönlüm tez amma başımda ağırlık var.

A taç bağışlayan sâkî, beri gel de başımın, gözümün üstüne oturtayım seni.

Mumdan, şekerden başka bir şey söyleme bana; bilmediğim bir şey söyleme bana.

CXXIX

"Tercî-i Bend"

A uyku, solukdaşlarımın yanından git; git ki kimsesiz, sınanmış bir halde kalmayayım.

Tencere gibi ateşin üstüne koydun beni; ne pişiriyorsun tencerede? Bilmiyorum ki.

(c. II, s. 23) Bir soluk başımı kaşısam aman vermiyorsun bana ey aşk.

Öfkenden iki hilim kulağımı tıkadın; hem de ahlarımı, eyvahlarımı duymamak için.

A benim canım, bizi bu dünyaya az havale et; çünkü bu dünyadan değiliz biz.

Yolumu aç da canımı daha da tez ulaştırayım can dünyasına.

Yardım et, kılavuzlukta bulun da pılımı pırtımı senin civarına çekeyim.

A şu şekillerin canı, dinlersen bir tercî daha söyleyeyim.

*

Coşkun, yeğın akan su sensin, dolap biziz; değirmen taşı gibi başımız dönmüş.

Güneşsin sen, zerreler gibiyiz biz; dağın ardından doğ da doğalım.

* İskencübin için bal ver; çünkü biz boyuna sirkeyi arttırıp duruyoruz.

Gâh sana şaşıyoruz, nerdesin diye; gâh kendimize şaşıyoruz, nerdeyiz diye.

Gâh verişimize, bağışımıza şaşıyoruz; gâh zarı kapacak kadar nekes davranışımıza.

Gâh yerden yere göçüşümüzü hayran hayran seyrediyoruz; gâh kendimize gelişimize şaşıyoruz.

Gâh bakırız, gâh hâlis altın; gâh da her ikisi için kimya kesiliyoruz.

İkinci tercî, ikinci zevk ve meyil, ya Hay; vermek de Hay'dan, almak da.

*

Gâh yemekle, kazançla neşelidir; gâh harcamakla, savurmakla.

Gâh fidan gibi meyve elde etmeye uğraşır; gâh elde ettiği meyveleri saçmakla, dökmekle.

* Gâh bağışta zamanının Hâtem'idir; gâh zembil elinde dolaşmakla Abbas.

Ya oyuz biz, öbürü dal budak; yahut da senden başkayız şu iki zıt olmasa da.

Çünkü iki zıttan meydana gelmişiz; aşağılatma da kurulmuş, yükseltme de.

Yüceltmesi de düzene koymaktır, aşağılatması da; hani kandili asmak, indirmek gibi.

Şu halde düzene koyması, bozmak içindir; bozması da yüceltmek için.

Nice zayıf, kanadı kırık kuş, binlerce filin hortumunu yaralamıştır.

CXXX

Suda mıyız; ne biliriz biz. Nasıl bir coşkunlukta yız, nasıl bir kötülüğe uğramışız; ne biliriz biz.

Her solukta, izi belirmeyen şarapla daha da fazla sarhoşuz; ne biliriz biz.

Güzelliğin incisini görünceye dek yüzümüz altına dönmüş; ne biliriz biz.

Aşkın ayağımızı tutalı ayaksızız, başsızız; ne biliriz biz.

Kurumuz da sensin, yaşımız da sensin; bir hoş kuruyuz, yaşız; ne biliriz biz.

Saçlarının baş halkasını tuttuk; bir hoş sayıyoruz; ne biliriz biz.

Âlem altüst olsa biz de altüst oluruz; ne biliriz biz.

Yeşillik, bağ bahçe solsa, kurusa sende yayılırız, otlarız; ne biliriz biz.

Gül bahçesindeki güller tamamıyla dökülse senden gül derer, devşiririz biz; ne biliriz biz.

Gökyüzü binlerce Ay gösterse yalnız seni seyrederek biz; ne biliriz biz.

Dünyayı şeker kaplasa biz şarap içeriz; ne biliriz biz.

A Tebrizli Şems, senin güneşine karşı Ay'a dönmüşüz; ne biliriz biz.

CXXXI

Yarabbi, niçin tövbemi bozdum, ne diye ağzımı bağlamadım lokmaya?

Vesvese halka halka çevremi kapladıysa ne diye geçtim de ortasına oturdum?

Sonucu, her şeyin yerini aklımla gördüm; yüzlerce defa, binlerce defa kurtuldum.

Âdeta Tanrı'ya kulluk etmekten usanmışım; çünkü canla gönülle boğazıma tapmadayım.

* “Bütün sıkıntılarını bir tek sıkıntı yapan” hadisini de Peygamber'den okumuşum hani.

Nasıl oldu da gönlüme bir dumandır çöktü; nasıl oldu da tezce, toz gibi sıçramadım.

Şimdi nedametle yazdığım şu satırları o vakit yazsaydı ya elim.

CXXXII

Gittim, dünyadan bir baş ağrısı eksildi; halecandan kurtuldum, canımı kurtardım.

Düşüp kalktıklarıma hoşça kalın dedim; canımı izi belirmeyen dünyaya götürdüm.

Şu altı kapılı evden çıktım; varımı yoğumu, bir hoşça, mekânsızlık âlemine ilettim.

Gayb âleminin avlanan beyini gördüm; ok gibi uçtum, yayımı götürdüm.

Ecel çevgeni yanıma geldi; kutluluk topunu ortadan kapıverdim.

Penceremden şaşılacak bir Ay vurdu; dama gittim, merdiven götürdüm.

Şu gök damı hani canların topluluk yeridir ya; sandığımdan da daha hoşmuş.

Gül dalım soldu, döküldü; tekrar gül bahçesine götürdüm onu.

Bir müşteri gibi paramı pulumu tezce madenin aslının aslına götürdüm.

Can dedikleri altın kesiğini şu kalp para basanlardan kaçırdım, kuyumcuya armağan götürdüm.

Gayb âleminde uçsuz bucaksız bir dünya gördüm; kara çadırımı o sınırsız yere götürdüm.^[65]

Ağlama bana; bu yolculuktan neşeliyim ben; yolumu cennetlerin bulunduğu diyara ulaştırdım.

Mezarımın başına şu ince anlamlı sözü yaz: Başımı belâdan, sınanmadan kurtardım.

(c. II, s. 24) A beden, şu yerde bir güzelce uyu; senin haberini göklere götürdüm ben.

Bağla çeneni; feryatların hepsini de dünyayı yaratana götürdüm artık.

Bundan böyle gönül gamını söyleme; çünkü gönlü de gizli şeyleri bilene götürdüm.

CXXXIII

Nazlandı da ateşim ben dedi sana; evet, fakat sevgin, güneşin benim gönlümde.

Senin sevgin olmadan bir gül kokarsam diken gibi hemencecik yak beni.

Balık gibi susmaktayım amma dalga gibi, deniz gibi çırpınıp duruyorum; huzurum, kararım yok.

A benim ağzımı mühürleyen, çek senden yana dizginimi.

Maksadın nedir? Ne bileyim ben; şunu biliyorum ancak ki bu katardayım ben.

Deve gibi senin gamını geviş getirmedeyim; esrik deve gibi ağzım köpürmede.

Ne kadar gizlesem, söylemesem gene de aşkın tapısında apaçık meydandayım.

Tohum gibi yeraltındayım; baharın buyruğunu bekliyorum.

Hele bahar gelsin de benim nefesim olmadan bir hoş nefes alayım; benim başım olmaksızın bir baş kaşıyayım.

CXXXIV

Zamanda kaybolmuş gitmişiz amma sevgilinin civarına yol bulmuşuz.

Gönül ateşimizi bir salarsak zaman da bizim gibi kaybolur gider.

Fitnenin başını bir kaşıdık mı, ne başı kalır onun, ne aklı.

Şu ölüm var ya, hani halk lokması onun; bir lokma yaparız, yutuveririz onu; hiç de gamlanmayız yâni.

Sen şu kumarda borçlara batmışsın; bizse oyunculara borç verip durmadayız.

Rehin verecek bir canımız kaldı; bâri onu da verelim de kurtulalım gitsin.

CXXXV

Âşıkız, gönülsüzüz, yoksuluz biz; hem çocuğuz, hem genç, hem ihtiyar.
Barut gibiyiz, kuru odun gibi; hemencecik aşk ateşiyle alevleniveriyoruz.
Aşk ateşiyle parlıyoruz; fakat şimşek gibi çabucak sönmüyoruz.
Arslan gibi ciğer kanını içiyoruz; pars gibi peynire âşık değiliz biz.
Siz hangi eli tutuyorsunuz derler; de ki: Senin elini tutuyoruz, elden tutanlarız biz.
Kendisine tapanlar katında diken gibiyiz amma dosta tapanlar katında ipek gibiyiz.
Mum gibi yanıp yakılan âşıktan ayrılmamıza imkân yok, sanki fitiliz o muma.
Bizden kaçma, çünkü biz seninle sütle bal gibi karılmışız, birleşmişiz.
Sen eşsiz bir av beyisin; biz de eşsiz bir avız.
Güzellikte tandırın kızmış; yay bizi o tandıra, hamuruz biz çünkü.
Bizi ayaklarının altına yay; ayaklarının altında bir hasırız âdeta.

CXXXVI

Biz ululuk ışığıyla diriyiz; hem yabancıyız biz, hem olasıya bildik,
Nefis kurttur amma içyüzdeniz biz, Mısır Yusuf'uyla ömrümüze ömürler katmadayız.
Yüzümüzü göstersek Ay kendini görmeye, kendini beğenmeye tövbe eder.
Biz kol kanat açtık mı, güneş bile kolunu kanadını yakar, yandırır.
Şu insan şekli bir yüz örtüşüdür; biziz bütün secdelerin kıblesi.
O soluğa bak, insanı görme de canını lûtufla kapıverelim.
Şeytan ayrı ayrı gördü de sandı ki biz Tanrı'dan ayrıyız.
Tebrizli Şems de bir bahane zaten; güzellikte eşsiz olan da biziz, lûtufta eşsiz olan da biz.
Fakat örtmek için, halka, o kerem sahibi bir padişahdır, biz yoksuluz de.
Padişahlıktan, yoksulluktan bize ne? O padişaha lâyığız ya; buna sevinmedeyiz biz.
Tebrizli Şems'in ışığında mahvolmuşuz; mahvoluştaysa ne o kalır, ne biz kalırız.

CXXXVII

Aşk, göğe uçmak, her solukta yüzlerce perdeyi yırtmaktır.

İlk solukta nefisten kurtulmaktır, ilk adımda ayaktan geçmektir aşk.

Şu dünyayı görülmemiş saymaktır, kendi gözünü görmektir aşk.

A gönül dedim, kutlu olsun âşıkların halkasına ulaşman;

O bakış diyarına bakman, gönüllerin sokaklarında koşman.

A gönül, şu soluk nereden geldi; şu çırpınman neden?

A kuş, kuşların dillerini söyle; senin kapalı sözlerini dinlemeyi bilirim ben.

Gönül dedi ki: İş yurdundaydım; balçık evine dek koştum.

Sanat evinden uça uça, sanatı yaratanın evine geldim.

Ayağım kalmayınca da çekiyorlardı beni; şekil düzülüştünü nasıl söyleyeyim?

CXXXVIII

A yüzü gülen ilkbahar; nazar değmesin, ne de gülüp duran bir güzel.

A güzelim, seni cennet bahçesinde bir nar ağacının dalında gülüyor görmedeyim.

Bir soluk bile ayrılma benden a güleç yüzlü, a güzel yanaklı sevgili.

A gülen padişahlar padişahı, sultanlar sultanı, dünya şehri sensiz harap oluyor.

Kaynak başlarında, gülen yeşilliklerde yüzlerce kızıl gül sana âşık.

Gönül ormanında yüzünün hayali bir arslandır ki gülerek avlar avını.

Gülen kararsız devlet gibi her gün bir yandan çıkagelirsin.

Tebrizli Şems'in sıfatları öylesine bir denizdir ki gülen iri taneli incilerle doludur.

CXXXIX

A ay yüzü neşeli, güleç dost, dilerim, yüzün daima gülsün.

O Ay hiç kimseden doğmamıştır; doğduysa bile gülerek doğmuştur.

A Yusuf'ların Yusuf'u, adalet tahtına gülerek geçtin, kuruldun.

Daima kapalı bulunara o kapı senin yüzünden gülerek açıldı.

A abıhayat, sen gelip eriştin de ateş de güldü, yel de, toprak da.

CXL

A sarhoşların sâkîsi, a sarhoşların ellerinden tutan, gönlünden sarhoşa vefa etmeyi çıkarma; vefalı ol sarhoşlara.

A mahmur susuzların sâkîsi, şaraba tapanlar çok susadılar.

Şarabı elden ele yürüt; hileyi, düzeni ele alma.

(c. II, s. 25) Yokluk vesilesini sun bize; varlar yokluğun hasretini çekiyor.

* Mademki kayserimiz Kayseri'de; bize Babilistan'ı gösterme artık.

Nerde şarap varsa meclis de ordadır; nerde o varsa işte oracığdır gül bahçesi.

Güneş gibi bir kadeh sun da o kadehle aşağılık bir hale düşenlerin fidanını yücelt.

İnananlara Tanrı cemalini görmek haktır; onlar ne Harezmi görürler, ne Dehistan'ı.

Bostana korkuluk olarak nasıl eşek başı dikerlerse münkir de nazar değmesin diye bulunuyor.

O güzel, onun gönlünde değilse bizim gönlümüze bir güzelce oturmuş, yerleşmiş.

CXLI

Gene kollarımı, yenlerini sallaya sallaya, güle oynaya geldi o canın da, aklın da, imanın da düşmanı güzel;

Yüz binlerce gönül yağmalayan, yüz binlerce dükkân yıkan dilber;

Yüz binlerce fitne koparan, yüz binlerce hayranın hayret makamı olan sevgili.

Gene geldi aklın hem dadısı olan, hem akla âfet kesilen; cana hem eş dost olan, hem düşman kesilen dost.

* O, öyle hafif aklı nerden kapacak? Lokman'ın aklı gibi bir akıl gerek ona, öyle bir akıl ister o.

O, aşağılık canı nerden kabul edecek? Bahr-i Umman gibi bir can ister o.

* Geldi de köyün haracını getir dedi; yıkık bir köy bu köy dedim.

Dedim ki: Senin tufanın, şehirleri bile kırdı geçirdi; koca bir tufana karşı bir köy ne yapabilir ki?

Yıkık yer dedi; definenin bulunduğu yerdir; a Müslüman, bizim yıkık yerimizdir o.

O yıkık yeri ver bana; çık dışarıya; kınamaya kalkışma, saçma sapan söylenme.

Senin yüzünden yıkık; sen gittin mi, padişahın adaletiyle mamûr olur.

Düzene girişme; gittim deyip de kapının ardında gizlenme.

Kendini ölüye döndürme de insan canıyla diri ol.

Gördüğün işi ortaya koy; iyiden iyiye bil ki o Tanrı işidir.

Gazelin kalan kısmını gizlice söyleyeceğim; hamların yanında söylenemeyecek.

* Sus; dil sözüyle Furkan nuru arasında yüz binlerce fark var.

CXLII

Akıl aşkın elinden afyon yuttu; akıl delirdi gitti şimdi.

Delinin aşkı da, akıllının akı da; ikisi de deli divane bugün.

Aşkla denize giden ırmak, deniz kesildi, ırmak mahvoldu gitti.

Aşkla vardı da bir kan denizi gördü; geçti ta ortasına oturdu akıl.

Kan dalgaları başını aştı; her yandan onu cihetsizlik tarafına götürmeye koyuldu.

Sonunda kendisini tamamıyla kaybetti; aşkla çevikleşti, güzelleşti.

Kendini kaybedişte öyle bir yere erişti ki orda ne yer vardı, ne gök.

İleriye gitse ayağı yok; otursa ziyan edecek.

Derken ansızın o mahvoluş yanından, o neliksiz-niteliksiz ışık dünyasından,

Lâtif ışıklardan meydana gelmiş bir sancakla yüz binlerce mızrak gördü; meftun oldu gitti.

Tutulmuş ayağı yürür oldu; o şaşılacak çölde yola düştü, gidip duruyordu.

Belki oraya ayak basarım da diyordu; kendimden de kurtulurum, kendimden aşağılardan da.

Derken önüne iki vadi çıktı; birisi ateşti, öbürü güllük gülistanlık.

Gir ateşe, atıl ateşe de gül bahçesinde neşelere, safâlara dal diye bir ses geldi. Diyordu ki ses:

Güllüğe dalarsan kendini külhan ateşinin içinde bulursun;

Ateşe atılırsan İsa gibi, meleklerin kanatları üstünde göğe ağarsın; gülistana dalarsan Karun gibi yere batarsın;

Kaç, bütün bağlardan çık da can padişahının amanını ara.

O padişah, Tebriz'in övündüğü Şemseddin'dir; onu nasıl översen öv; bütün övüşlerden üstündür o.

CXLIII

Tövbeyi bozma zamanı, binlerce tövbe tuzağından sıçrayıp kurtulma çağı geldi çattı.

Gönlün, canın ellerini çözmek, sonra gamın ellerini bağlamak çağı şimdi.

Tam zamanı can sevgilisini görmenin, lâ'l dudaklarını öpüp sorarak çürütmenin;

Abıhayatta yıkanmanın, o suyla bedeni arıtmanın.

Vuslatının kıyameti koptu; niceye bir ümitlere kapılıp oturacağız?

O sevgili bir bağı çözer, koparırsa dikkat et de bak; o çözmede, o koparmada yüzlerce bağlamak, ulaştırmak vardır.

A herkesin tapı kıldığı Tebrizli Şems, a gül bahçesinden kaçmış can.

CXLIV

Kalk, sabah şarabını döndür, ey yüzü parlak güneşe benzeyen sevgili.

Yeni yoldan gelen canları o eski nimetlerinle doyur; oturt sofrana.

O canlar dün gece rüyada uçmuşlar, gayb âleminde perişan olmuşlardı.

Her can bir ilde, bir şehirde garipler gibi başıboş kalmıştı.

Uçmuş kuşları havadan indir; davul döv, ıslık çal.

Onları kendilerinden geçir, yoldan ne armağan getirmişlerse hepsini de al.

Çünkü yaprağı olan gül, bu gül bahçesinden bir fayda elde edemez.

Bir akıl gerektir ki akıldan bezmiş olsun; şaşkın adamın kılavuzluğu doğru değil.

* Bütün yolda kılavuz karga olursa her adımda binlerce yıkık yer belirir.

A benim Tanrım, padişahın şehrinin burçlarından sen yetiş feryadımıza bizim.

Şu yolu kes artık; çünkü bu yolda deve uyudu kaldı; deveci de sarhoş oldu gitti.

CXLV

A aydın ışık, gitme bizden; gitme de benim gibi binlercesi dirilsin.

Her dikenin gönlünden yüzlerce nerkis, yüzlerce yasemin, yüzlerce süsen açılıp saçılınsın.

Her dal binlerce meyve versin; her taze gül binlerce gül bahçesi kesilsin.

Gecenin canına tıpkı ışıksın, yahut ışığın canına tıpkı yağsın.

Evin penceresine güneşsin sanki; yahut da kapısı kapalı eve penceresin.

* Zırha, tıpkı Davud'un elisin; yahut da savaş Rüstem'ine zırhsın sanki.

(c. II, s. 26) Güneş senin için ateşlere dalmış; Ay senin için harman yaymış.

Senden başka hiç kimsecik baharın öcünü karakiştan alamaz.

Bağ da, bahçe de, çayır da, çimen de senin şevkinle coşmuş; gül senin aşkınla yakasını, eteğini yırtmış.

A benim dostum, bana sen baş olduktan sonra borç etmekten hiç korkmam ben.

Pazardan geçtiğin gün, hem erkek kendinden geçer, hem kadın.^[66]

Sabah şarabı sen olduğun gece, can da harap olur gider, beden de.

* O sabah şarabı Türklük eder de, öfkeyle Hintli geceye sensen der.^[67]

* Fakat senin Türklüğün, Bulgar haracından da iyidir. Senin her “sensin” demen, binlerce yol kesicidir.^[68]

Sus dedin, susuyorum işte; çünkü sen söyletmiyorsun beni.

Gönül rebâbının kulağını burarsan ten-tenen-ten diye söze gelirim.

Susan, hareket etmeyen bir topraktım, beni var ederek sarhoş ettin.

Varlığı bırakayım, toprak olayım da bir başka şekilde var et beni.

* Sus, söz de varlıktır; “susun” emrine uy da dilsiz ol.

CXLVI

Aşk, süslen diyor bana; fakat bizim katımızda süslenmen, adamakıllı inanca, anlayışa sahip olmandır.

Bizden başkasına bakma da körleşme; iyiden iyi inanç ve anlayış gözü zanla sapıtmaz.

Korkan, hor, hakir olan kişide zevk olamaz; katımızda eziyet çekme, emin ol.

Benim aşkıma düşen nasıl helâk olur; birinin muradı ben olursam nasıl mahzun olur o?

Aşk size elçimizdir bizim; işte bir güzel, fakat biz ondan da güzeliz.

Belâ çetinleşti amma razı ol; ayrılık belâdan da çetindir.

Kim yücelere ağmak istiyorsa işte şu sebebe dayansın.

A ıztırablara dalan, gel, kurtul, şu yurdumuzda muradına eriş, amma ne de güzel yurttur bu yurt.^[69]

CXLVII

A dostum, bırak azarlamayı da derdimize derman ara.

A dostum, bizden ayrılma da bizi belâdan, gamdan ayır.

Düşünce bir hırsız gibi girdi gönüle; sarhoş et beni de hırsızını yok et gitsin.

Gamın içinde neşeyi belirt; vefası olmayan âlemde vefakâr ol.

CXLVIII

Geç gelmişsin, tez gitme a gidişi canın gidişine benzeyen.

Geç gelmek, tez gitmek, gül bahçesinde gülün töresidir.

Nasılsın dedin; kızgın kumun üstüne düşen balığın hali nasılsa o haldeyim işte.

A padişahım, padişah devletsiz, insafsız, adaletsiz olursa şehir ne hale gelir? O haldeyim ben.

Sensiz değilim ben, fakat sende bir gizli senlik var ya, onu istiyorum senden.

Gün ışığı geceleyin de vardır; hele temmuzda sıcak, kızgın bir halde.

Fakat kuşların korkusundan, yarasadan başka, güneşin yalnız ıssılığını yeter bulan yoktur.

Ona düşman olan kuşların hepsi de hem ıssılığı ister, hem aydınlığı.

İki cins kuşun huyunu da söyledik; ey gazel okuyan, bak bakalım hangisindensin sen?

CXLIX

A aklın, tatlı canın düşmanı; a Mûsa'nın nuru, Turusîna'sı.

A benim dostum, senin izini dosdoğru söylesin; canda bu güç yok.

Ne dersem, ne yazarsam, daha önceden, yazılmadan okumuşsundur sen.

A menekşesiz, pelinsiz dertleri iyileştiren hekim;

A muhtaçların rızkını çuvalsız, dağarsız, dağarcıksız gönderen.

Senin huzurunda olmayan her zevk ham incir şurubudur, ejderhâ sokması.

İki kerpiç parçası alırsın; bundan Vîse yaparsın, şundan Râmîn.

Derken o şekli kazırsın, tıraş edersin; toprakta bir avuç toprak olur gider.

Şekiller yapan sanatının karşısında şu padişahlar oyuncaklardır âdeta.

İki testiye çarp birbirine; birisi horlukla öbürünü kırsın.

Sonra da kıran, ben kırdım diye lâf etsin... Halbuki yaratış eliyle sen kırdın onu.

Bir yele şekil verirsin; tavus kuşu olur, doğan olur, şahin olur.

Geceleyin yolcunun uykusunu bağlarsın; yâni uyuma, kalk, otur dersin.

Otur, gönül hayat yurdunda da seyret yaptığım her şekli.

Seyret de yalancı şekli gör, doğrusunu gönlünde bul.

Kalemimi övesin, beğenesin diye senin için yaptım bunu.

Bu gece bütün şekiller avdır; attan eyeri indirme.

Sabaha dek avlan, at sür; yatağı, yastığı düşünme.

Mecnun'san oturup kalma; Leylâ'nın çevresinde dolaşadır.

* Padişah bu gece sadakalar veriyor; "Sadakalar yoksullar içindir."

* Padişahın ölçeğini arıyorsan Bünyâmîn'in çuvalında bulursun ancak.

Çok döndün dolaştın, yeter artık; duaya başla; bundan böyle âmin sözüyle kulağını beze.

CL

Bedenin kazancı maldır, altındır; gönlün kazancıysa dostluğu arttırmaktır.

* Bağ bahçe zindandır dostsuz; zindan gül bahçesidir dostla olunca.

Dostluk lezzeti olmasaydı ne erkek meydana gelirdi, ne kadın.

Dostun bahçesinde biten diken, binlerce selviden, binlerce süsünden güzel.

Aşkımızı ipliğe, iğneye minnet etmeden birbirine eklemiş, dikmiş.

Âlem evi karanlıksa aşk tam altmış tane pencere açar o eve.

Oktan, kılıçtan korkuyorsan aşk zırhçısı zırh yapmış.

Kendi olgunluğunu gene aşk söyler; soluğunu kes, dilsiz kesil.

CLI

A benimle dün kavgaya girişen; benimle şarap içen, coşan.

A can, dün geceki vuslat hakkı için böyle öfkeyle muamele etme bana.

(c. II, s. 27) Kulunun bir kötülüğünü söyledilerse gizleme benden; söyle bana.

CLII

Bugün sen mi daha güzelsin, ben mi daha güzelim? Bense nasılsın, benimle olunca nasıl?

Hayır, hayır; ben-sen deme; bırak bu lâfi; seninle benim bir ayrılığım yok ki zaten.

Sensiz, göğün ta üstündeydin sen; yıllar boyunca da ben bensezdim.^[70]

Ben derideyim, sense üzüm gibi tatsın, sudan ibaretsin; ben nerdeyim, sen nerde?

O Hâtem-i Tayy nekesliği bıraktı; cömertlik kapısını açtı da benim, ben dedi.

Bense nekesliği de bağışladım gitti, cömertliği de; cömertlikte Hâtem'den de ileriyim ben.

Sen güzel yüzlü lâtif bir cansın; ben de o güzel yüze karşı bir ayna tutanım.

CLIII

Biz mi daha sevinçliyiz, sen mi a can? Biz mi daha arı duruyuz, madenin gönlü mü?

Kendi aşkımıza düşmüşüz; hepimiz de gönülden olmuşuz; kendi yüzümüze dalmışız, hayran olup gitmişiz.

Biz mi daha sarhoşuz, kadeh mi daha sarhoş? Biz mi daha temiziz, gönül mü, can mı daha temiz?

Bir bize bakın, bir aşkın yüzüne; ikimizden hangimiz daha usta a dostlar?

İman aşktır, küfür biziz; küfre de bak, imana da.

İman küfürle ses sese vermiş; bir perdeden şarkı okuyorlar.

Anlayan, bilen bile bu sözü anlamazken bilgisiz, anlayışsız nerden anlayacak bu sözü?

— V —

CLIV

Gördün mü, o peri yüzlü, o ay yüzlü, o Müşteri yüzlü güzel ne yaptı, neler etti?

O yalım yüzlü Halil'in aşkıyla bütün putlar yüzüstü yerlere kapandı; bütün güzeller ona karşı mat oldu gitti.

O, kâfirliğe yüz tutunca kâfirlik iman mumlarına döndü.

O salına salına yürüyen dolgun yüzlü güzelin yüzünden, bütün dünya gülen cennete döndü.

Belki iki bin tane tüm büyü bilir o; eyvahlar olsun, büyücülüğe yüz tutarsa.

Yüzü safran gibi sararıp solmuş gönlün inadına; kızıl gül gibi baharı yalımlattı, parlattı.

Güneş, amber gibi simsiyah yüzlü gecenin çehresine kâfurlar saçtı.

O kızıl yüzlü lâ'l şarabın yüzünden sarı şişe lâleye döndü.

Aşk semirdi, gelişt; akılsa inadına arıklığa yüz tuttu.

Yüzüm artık lâ'l renkli şaraba döndü; niceye bir kuyumculuğa yüz tutacağım?

Yeter, ya fitneyi coşturma, yahut da şâirlikten yüz çevir.

CLV

A güzel, gene ne diye kandırıyorsun beni sen; gene düzenle ne diye aldatıyorsun beni sen?

Her solukta keremler gösteriyorsun da çağırıyorsun beni; a dostum, ne diye aldatıyorsun beni sen?

Sen ömürsün, ömürse vefasızdır; beni vefalarla ne diye aldatıyorsun sen?

Gönül ırmaklarla kanmıyorken ne diye sakayla aldatıyorsun beni sen?

Ay yüzün olmadıkça göz bozarıp gitti; sopayla ne diye aldatıyorsun beni sen?

A dostum, dua bizim ödevimiz; bizi ne diye dua ile kandırıyorsun sen?

Aman fermanını verdiğin kişiyi korkuyla, ümitle ne diye aldatıyorsun sen?

Tanrı'nın kazasına, kaderine razı ol dedin; ne diye kaza ile aldatıyorsun bizi sen?

Mademki devâ kabul etmiyor şu derdim; ne diye devâ ile aldatıyorsun beni sen?

* Yalnız yemek yemeyi âdet edindin, hoş; fakat salâ sesiyle ne diye kandırıyorsun bizi sen?

Mademki neşe çengimizi kırdın, hoş gördük bunu; iyi ki kırdın; amma üç telli sazla ne diye aldatıyorsun bizi sen?

Bizi bizsiz okşuyorsun; böyle olduğu halde, bizi ne diye bizimle aldatıyorsun gene sen?

Canım tapında hizmet kemerini kuşandı; bizi ne diye ağır elbiselerle aldatıyorsun sen?

Sus, senden başkasını istemiyorsun. Bizi bağışlarla ne diye aldatıyorsun sen?

CLVI

A güzelim, arslan da yüzüne av olmuş, ceylan da; böyle yüz nasıl gizlenebilir ki?

Gücün ne kadar yeterse o kadar örtedir; istersen kat kat peçelerle ört yüzünü.

Terazi burcundan doğan Güneş gönüllerin pencerelerine vurur, ışıır durur.

Gelin diye aşk gürültüsü yokluk ülkesini de doldurdu, varlık ülkesini de.

A iki şekere benzeyen lâ'l dudakları aklı yakıp yandıran, a iki oka benzeyen gözleri delecik ciğer arayan dilber.

Daha otuz beyit söylememi istedi o güzel, sarhoşluk bu isteğe düşürdü onu.

Fakat o yanda bir evdir açıldı da o evin yüzünden otuz beyti bir beyte sattım gitti.

CLVII

Söyle ilkbaharın parlaklığını; söyle ey lâleliğin neşesi, söyle.

Şarap satanın gussasını çekmeden şarap iç; diken dalının zahmetini çekmeden söyle.

A bülbül, a binlerce masal okuyan, söyle baharın sıfatlarını, söyle.

A kulağı halkalı köle, a gülün âşığı; kulağını, başının arkasını kaşıma; söyle.

Selvinin boyunu, gülün yüzünü, ardıcın, selvinin üstüne kon da söyle.

Güz geçti, gül, yüzünü gösterdi; selviye çık da apaçık öv gülü.

Üzümün canı nedir diye sorarlarsa sana; yaprağa bakma, söyleyedur.

Yüzlerce arslanı, binlerce çeşit tavşanı avlamak istiyorsan durma, söyle.

Özrünün kabul edilmesini istiyorsan güzel yüzlü çiçeklerden bahset.

Sarhoşların kararını almak istiyorsan o mahmur nerkis gözleri öv.

Bugün şarap içmek fikrindeyiz; sâkî ol bize güpegündüz şakı, çile.

Sarhoşluk geldi, usanman, üşenmen gitti; artık yüz kere söyle, bin kere söyle.

A içinde şarap olan kadeh, dön. A lâtif telli çeng, çal.

A hak görür, gözetir arif, sevaba girmek, Tanrı rahmetini elde etmek için söyle.

Seni bekliyoruz, tez gel; bekletme zahmetine uğratma bizi, hemen söyle.

Verecek, bağışlayacak bir şey yok diye kınamaya, yermeye kalkışma; işte bak, saçmak için getirdim, buracıkta; hemen söyle.

CLVIII

A sözü güzel arif, söyle; a bütün uluların övüncü, dile gel.

Her sınanmış kişi elden çıktı; al ele kadehi de söylemeye başla.

Kalk ayağa, mat et aklı; mat et o olgun, o kıvamında şarapla; söyle.

(c. II, s. 28) Hepimiz de, şarap sun da can olalım; söyle de kul efendi olsun.

Pencereyi yeter bulmuyor; damın örtüsünü yar da söyle.

Sâkînin sunduğu gece şarabını al; mademki sarhoş oldun, boyuna söyle.

O yanmış yakılmış hampların sunduğu sızırılmış altına benzeyen kadehi al, söyle.

Dünyanın kurumuş otları değişti, bambaşka oldu; şu otluktan nasıl kurtuldun? Söyle.

Dudağımı yumdum; a şeker dudaklı güzel, vasıtasız, habersiz, sen söyle.

CLIX

A baharımızın oğulları, gelin. Şimdicek gül, hiçbir şeyi umursamayın diyor.

Aşk, cennet sizindir, ayrılmayın diye apaçık bağılıyor size.

Ağzı, dili olmayanlar, donup kalan cansızlar bile bugün konuşuyorlar, dile geldiler.

Gizlenip kalmış, ümidini kesmiş olanlar bile eridiler, gülüşüyorlar, muratlarına erdiler.

Güzellik, alım üstüne vurdu da göründü; sarhoşlukla olgunluk da güzelliği kapladı gitti.

Bundan böyle onu kızmış, öfkelenmiş görürseniz inanmayın; öfke değildir bu; nazdır, cilvedir. [\[71\]](#)

CLX

Bana bir vaadde bulunmuştun hani; nerde o vaad? Burda bir ben varım, bir sen varsın; göster bana, nerde?

Hile, düzen, kime yapılırsa yapılsın, hoş bir şey değildir; o yalan ahde vefa nerde?

Rebâpçının kızıoğlankızı gibi dudağını yummuşsun; hani o açılış, saçılış; nerde o bağış?

A vaadi gerçek sabaha benzeyen, nerde o mum, nerde o ışık, nerde o parıltı?

Ne vakte dek yakışmaz sözler söyleyecek, sövüp duracaksın? O gönül alıcılık, o yakışık alır sözler nerde?

Kalkın, çekin onu benim yanıma; a topluluk, nerde yardımınız sizin?

A yürekleri taş kesilenler, cevap verin, o akıyk madeni, o kimya nerde?

Ya büyü yaptı, bağladı gözümüzü; nerde o büyücü, nerde o düğümleri çözen?

Yahut da kanadını açtı, havaya uçtu; a gönül kuşu, nerde o hava?

Vallahi de gitmedi, gidecek kişi değil o; biziz kendimizden geçip giden; nerdeyiz biz?

— H —

CLXI

Gördün mü ne yaptı o biricik güzel? Geçen gün bir bahanedir icat etti.

Bizi de, seni de nerelere gönderdi; yalnız o kaldı, bir de evdeki iki üç peri.

Bizi aldattı gitti; zaten o büyücülere lâıyk hareketlere karşı biz de kim oluyoruz ki?

Elindeki o zincir yok mu, onunla zamanın bile boynunu bağlar o,

Taştan bile çeker, bir hile çıkarır o; alkışlar olsun; ne de şeker gibi masallar söylüyor ya.

Kaşlarını bir çattı mı akıl bu arada kaybolur gider.

Kapısında tıpkı bir çividir gönül; kendisini eşiğine kakmış.

Bir dağın beline yapışsa onu bir saman çöpü gibi kendisine çekiverir.

Zaten o Kafdağı da Zümrüdüanka gibi gelmiş, onun civarında yuva kurmuş.

Saltanat bineğine binmiştir o; elindedir kamçı onun.

İnciler saçan akıykını görmüş de inciler utanmış; tane tane eriyip gidiyorlar.

* Bedende onun aşkından meydana gelen yel, râziyâneyle yatışmaz.

Yalnız âşıklardır erkek olanlar; şu halksa mesanede kalakalmıştır.

Sâkî, sun kadehi; gecedен kalmış sarhoşlarız biz.

Su serp, çünkü gönül ateşi yalım yalım göğe çıkıyor.

Elimde daima mushaf vardı; şimdiyse aşkla çalparayı taktım ellerime.

Tespihle meşgul olan ağızda şiir var, rubai var, nağmeler var şimdi.

Nice ibadet yurtlarını sel götürdü; hem de nasıl sel; sanki uçsuz bucaksız bir deniz,

Rebâptan yaysız nasıl ses çıkmazsa, ayık oldum mu da benden hikâye duyulamaz.

* Beni sarhoş et, ondan sonra Kinâneoğulları'nın hikâyelerini dinle benden.

Kendinden geçen, duvardan bile süzülür, geçer de havada yürür gider.

Tanrı şarabıyla sarhoş oldu mu, arık bıldırcın yüce bir doğan kesilir.

Kendinde olanlar, Tanrı'ya daldılar, kendilerinden geçtiler mi, âşıkçasına şaraplar içerler.

Gördüm ki dudağı şarap içiyor; kim görmüştür dudakta muğların şarabını?

Hem de ne şarap? Tanrı şarabı; filân erkeğin, yahut fişman kadının küpündeki şarap değil.

Göğün bir ucundan bir Ay'dır doğdu, parladı; bu arada gönlüm kayboldu gitti.

Şaşılacak şey şu ki; gönülsüz, cansız kişi, nasıl oluyor da çeng gibi feryat edip duruyor?

Aşk derdini ayıktan dinleme; çünkü ayığın dudağı da soğuktur, canı da.

Hiç sen buzluğun ateşten haber verdiğini gördün mü; yahut kimsecikler görmüş müdür?

Sus, üstünlüğü, hüneri bırak gitsin; doğan kuşuna karşı ne hüneri olabilir bıldırcının?

CLXII

Ay da geldi, yıldızlar ordusu da; Güneş bir atlı gibi kaçtı gitti.

Nerde bir göz ki gündün de, geceden de dışarı olan o Ay'a bakabilsin.

(c. II, s. 29) Minareyi görmeyen göz, minarenin üstündeki kuşu nasıl görebilir?

Gönül bulutumuz bu Ay'ın aşkıyla gâh toplanıyor, gâh parça parça dağılıyor.

Aşkın doğdu mu, hırsın ölür; binlerce işin varken işsiz güçsüz kalırsın.

Amma değil mi ki kaya sonunda lâ'l oluyor, işsiz güçsüz sayılmaz.

Aşk mahallesine vardın da kanarada kesik başları gördün mü,

Kaçma, gir içeriye de iyice bak; öldürülenler ikinci defa dirilmişlerdir.

CLXIII

A güzelim, yaşayışlar, sensiz donmuştur; müzik ve raks sen olmayınca ölüdür, ölü.

Biz aşk kapısında halkayı çalıp duruyoruz; sense kapıyı kilitlemişsin, anahtarı da yanına almışsın.

Her diri ateş senin soluğunla diridir; şu sayılı soluğa da merhamet et.

Hamız, gel, yak bizi çerçöp gibi, yak, yandır aşk ateşinde.

* Kimsenin sütünü emmedik Mûsa gibi; senin sütünle huy hus sahibi olduk.

A gözümüz gibi sevgili dost, perde ardında durma; gözde perde hiç de hoş değildir.

Aşktan çok bahsetme, aşkı iç; söylemek, yenmiş, içilmiş benzemez.

CLXIV

A doğru gören kişi, doğru gözü nasıl görmüşsün sen, nerde o gören göz?

O vefasız katre ne görmüştür ki? Gören göz, vefa incileriyle dopdoludur.

Tutyanın parasını yiyen, ne görebilir ki? Tutyanın ecrini veren, ona şükreden, gözdür.

Ey gündün de, geceden de dışarda olan, göz gece gündüz seni bekliyor, seni gözetliyor.

Güneşe benzeyen yüzünün ışığında göz, zerreler gibi oynayıp duruyor.

Sensiz iki göz de can düşmanı kesilmişti bize; şimdiyse senin yüzünden can oldu bize.

A gözleri de gönülleri gibi dağılıp gidenler, gözleriniz asıl gönüllerinizin ta içindedir sizin.

Her göz ayrı ayrı ondan bir ışıktır; gören bizim gözlerimizden ayrıdır; gözlerimiz değildir.

Göz Tanrı'yı gördü mü, sanki gören Tanrı'dır dersin.

* Dağın gözü Tanrı'ya düşünce her taşından bir göz belirdi gitti.

CLXV

A elindekini veresiye mala zekât olarak veren; dilerim Tanrı mükâfat olarak hep veresiye ihsan etsin sana.

Tanrı'dan hayırlı bir mükâfat olarak dilerim, peşin belânı versin senin, veresiye olarak da kurtuluş vaadetsin sana.

Senden önce her taraf peşindi; senin yomsuzluğundan her taraf veresiye oldu gitti.

A yüzü bayat veresiye kesilmiş kişi, bu yepyeni devlet, dilerim sensiz olsun.

Çünkü senin kutsuz falında ölüm peşin de, yaşayış veresiye.

Dilerim her şey sana veresiye olsun; ancak ölüm veresiye olmasın.

Mademki suçu peşin olarak işliyor, tövbeyi veresiyeye bırakıyorsun; bu gece elbette sana bir veresiye berat verir.

CLXVI

Can beden bineğinden inmiş de basit bir âleme yaya olarak gelmiş.

Sel geldi de canı kaptı, götürdü; hem de o sel, denizlerden de artık bir sel.

Can iki gözünü de açtı da kendini lâtif bir su gördü.

Bu su şeker gibi kendiliğinden tatlıydı; şarap gibi kendiliğinden coşup köpürüyordu.

Halk cana göz dikmiş, bakmadaydı; cansa kendisine göz dikmişti.

Ne secde eden vardı, ne secde edilen yer, ne de seccade; işte böyle bir halde can kendisine secde etmedeydi.

A can neşesi, a neşeli can diye, dudağını kendi dudağına koymuş, öpüp duruyordu.

Her şey birbirinden doğar; a can, sen hiç kimseden doğmadın.

Can bir deveydi sanki, beden de yuları; Tebriz şehrine doğru sürüp gitmede.

CLXVII

Biziz iki gözü de, canı da şaşırılmış kalmış kişiler; dalıp gitmiş, kendinden geçmiş âşıklara bir bak hele.

Sen bir aysın sanki, biz de yüzünün çevresinde, şaşkın gökyüzü gibi başımız dönmüş, dönüp duruyoruz.

Her halin çevresindeki çoban akıldır; fakat feryat bu şaşkın çobandan.

Gözde binlerce ışık parlamada; fakat şu göz şamdan gibi şaşırılmış kalmış.

Doğudan batıya dek ışık dalgaları gizli âlemden şaşkın bir halde baş gösterip duruyor.

Ölmüş âlemden dışarda bir padişah var; aşkla hayran olup gitmiş bir başka dünya var.

Amma sen, o dünyanın izini göster bana diyorsun; şaşkın ancak şaşkının izini gösterebilir.

Siyah gözün kanlarla dolu akı görünür; şaşırın kişinin dili gözüdür ancak.

Salâhaddin'in yüzüne bak da hayranlığın anlatılmasını orda bul.

CLXVIII

Biziz evveline evvel düşünülemeyen bir zamandan beri aşka düşenler; geri kalanların hepsi de seyirci.

Fakat seyirciler usandı; yalnız şu yalımlar yiyen kızgın gönül kaldı ortada.

Gökyüzü gibi güneşin eşiyiz dostuyuz biz; yıldız gibi gizli kalmayız.

Parmakla gösteriliyoruz, tanınmışız; hem de minarenin üstündeki deve gibi tanınmışız.

Bizden bir hayalden başka bir şeycik kalmadı, o da parça parça oldu, ortadan kalktı gitti.

Yol erleri çare aradılar; varlık kaldıkça çare yoktu.

Demir, bakır, kaya gibi aşk ateşinde saf kurdular;

Ercesine hepsi de kıyısı bucağı olmayan bir denize daldı gitti.

CLXIX

O sofrayı getir, ser ortaya; o kâseyi de koy âşıkların önüne.

Ekmeği de bol bol koy; çünkü sofradakilerden birinin ekmek yok demesi, çirkin bir şey.

Bedeni ekmekle avladın mı canı al, canın önüne koy.

Bugün kıyametin koptu senin; kalk, gökyüzüne ayak bas.

Aşk ateşinden bir merdiven yap da gök kubbeye daya.

A Zühre, Hintli gözlerden korunmak için Türk'çesine ok koy yaya.

Gönül, yaradan ziyana giriyorsa o zıyanın üstüne bir başka yara daha aç.

Mademki göz ucuyla işaret ediyorsun; boyuna ağzımızı mühürle bizim.

A gözyaşı, mademki gözün kapısından çıktın gittin; oraya var da başını eşiğe koy bâri.

CLXX

(c. II, s. 30) Kızan, kızgınlıkla, kinle and içen sevgiliden feryat.

Evi de birbirine kattı, bizi de; hammal tuttu, varını yoğunu taşıttı.

Gönüle koskoca bir kilit taktı; kendi gitti, anahtarı bıraktı.

A güzelim, sensiz yaşayış acıdı gitti; sensiz zevk ışığı öldü.

Sensiz şarap tortulandı; sensiz müzikler de, rakslar da dondu gitti.

A kırmızı beniz, a beyaz ten, sensiz kaldım; ben sarardım soldum; gecemse kapkara oldu.

A aşkı perdeler yırtan, bir soluk olsun perdeden başını dışarıya çıkar.

CLXXI

A mutlu, kutlu gün, biz toplanmışız, sen de aramızda oturmuşsun.

A solukdaşımız bizim, boyuna yanımıza gel de kırık dökük soluk dirilsin, yaşasın.

Şu iki üç söz, gönlün haberidir sana; kırık dökük sözü dinle:

Bir kerecik kulum de bana da bütün zahmetten, bütün eziyetten kurtulayım.

Şu elini çek yüzünden; çek de deste deste gül devşireyim.

Bir kerecik dudaklarını aç da şekerler saç; kafesten kurtulmuş duduyu bir seyret.

CLXXII

Bir kadeh yüz binlerce candan yeğdir; kalk da kumaşımızı rehine koy gitsin.

Biz kendimizden de tövbe ettik, yakınlarımızdan da; bu köyden başka bir yere gitmeyeceğiz.

Şarap bizi bir renge boyuyor da büyükle küçük bir olup gidiyor.

Yoksul kendisinden boşaldı; sun yokluk şarabımı, sun.

Kalk, o yayın kirişini çek, ger o yayı; yay biziz, şarap da tıpkı kiriş.

Hünerlerle dopdolu akıl duramadı yerinde; şişman ihtiyarın lâıyığı da bu zaten.

* Biz gam yemiyoruz amma kim görmüştür bunu: Sen yük çekesin; o, ih desin.

Gamdan kaç, padişahın bulunduğu tarafa git; iğreti evden çık gitsin.

CLXXIII

A gönlü mermere dönmüş sevgili; taşa, mermere karşı çaremiz ne?

Şişelerin, mermere karşı, kendilerini çarpıp paramparça olmalarından başka ne çareleri var?

Yıldız, karşında can versin diye gerçek sabah gibi gülüyorsun.

Aşk, kucakını açınca düşünce kaçtı, bir bucağa sığındı.

Sabır düşüncenin bozgunluğunu görünce tek başına at sürdü, o da bir yana kaçtı.

Sabır öldü, sevda kaldı, hem ağlıyordu, hem yanıp yakılıyordu.

Bir bölük halk da, senin sıkıp sıkıştırmandan uzak düşmüş de posa gibi yerlere serilmiş.

Ciğerleri kan olmuştur amma gene bu yolda aramaya koyulmuşlar, ne yapalım, ne edelim diye çarelere başvurmuşlardır.

Şu iş için biz de akılla, bin tarakta bezi olan gönülle yabancı kesildik.

Aşk gerçekten de ululuktur, beyliktir; şiir de onun davuludur, alâmetidir.

Çekin ha; beyimiz pek kızgındır; her seher çağı her şeyi yağmalar durur.

Bırak şunu da ayrılığı anlat; ayrılığın korkusundan sözün bile ödü patlıyor. [\[72\]](#)

A müezzin, imam kaçtı; sus, sen de minareden in artık.

CLXXIV

“Tercî-i Bend”

A bana dert veren, devâmı da ver; dünyayı karartma, ışık ver âleme.

Derdin devâdır bize, gönlün gözü kör; o kör göze ışık ver; görür bir hale getir.

Her gamla ümitsiz bir hale düşmedeyim; ümitsiz kalana ümit ihsan et.

Senin için ağlayan göze sürme çek, Mustafâ'nın nurunu bağışla.

Önce şükretmeye başarı ver de sonra nimet ver; önce sabrını ver de sonra belâyâ uğrat.

Canda, cihanda vefa yoksa rahmetinden vefa bağışla onlara.

Huyun güzeldir senin, güzellikler ihsan et; işin gücün bağışlar bağışlamaktır, bağışla.

Senin nefesinle rızıklanan kamışa o güzelim nefesinle bir de ses ver.

Şu kilidi gönüle sen vurdun; anahtar yolla, bir gönül açıcı lûtfet ona.

Gazabına kimsenin tahammülü yoktur; şu gazabı gider de yerine razılık ver.

* Gam, Mûnker-Nekîr gibi saldırdı bize; bizi kurtar onlardan; bir bildik kişiye bağışla bizi.

Neyle kopardığım, tercîe eş ettiğim şu feryada, şu figana acı.

*

Mademki her feryattan haberin var; bu ateşli halden de aman verirsin bize.

Gam, keder konuk olarak geldi bize; amma ne kan dökücü, ne kaba konuk.

Binlerce canı bir lokma eder; artık bir yarım canın ona karşı ne değeri olur ki?

Onun her sillesi bir Zül-fekaar; her anlamı ince sözü bir kılıç.

Denizin ağzı bile onun yüzünden acı; öylesine bir ağız nasıl acı olabilir ki?

* Deniz de kim oluyor? Onun heybetinden gök bile mavi elbiseler giyinmiştir.

Biz sevilip okşanmakla gelişmiş, yetişmişiz; dünya nazenininin iltifatlarıyla beslenmişiz.

* Şeker yurduna benzer bir sâkînin sunduğu Selsebîl ve Tesnîm şaraplarına alışmışız.

Raksa girmiş şeker dudaklı güzellerle her solukta düğünümüz, toyumuz var.

Bir sınanmayla dağılıp giden şu zevk ve neşeye yazıklar olsun.

(c. II, s. 31) Lâtif kişilerin meclislerinin bu çeşit bir ağırlıkla hemencecik bozulup gitmesi yazıktır doğrusu.

Sevgili, üçüncü tercî geldi; bizi zevke, neşeye daldır.

*

Gönül kuyuya düştü; çıkarın; çaresiz bir halde bekletmeyin onu.

Yarın çıkarırız diye ona vaadde bulunursanız, bugün şu kıvılcımlar yakar, yandırır onu.

Bu ayrılık tutsağına, onun arık, kararsız canına bağışlayın onu.

Zalimse de, suçluysa da mazlum sayın, gönlü kırık sayın onu.

Lâle gibi kanlara batmıştır; yanağı safran gibi sararıp solmuştur.

Senin yarandan ölmek ister; işi, kazancı boyuna budur onun.

Dostu Tanrı olan, nerden başka bir dost begenecek?

Bir gün çağırdığın kişiyi zamanın eline bırakma.

Gam mezarının ta dibindedir amma senin düşüncendir mağara dostu ona.

Geçen yılki buluşmayı anar da, bu yıl Ay gibi erir gider.

Şu çölde bir yol aç ona; şu toz içinde bir Ay göster ona.

Haberin tamamını anlatırsam şaraptan da kalırım, kadehten de.

— Y —

CLXXV

Meclis mum gibi; sense suya dönmüşsün; mum sudan harap olur gider.
Topluluğa güneş vurmuş; yürü git bu aradan, buluta benziyorsun sen.
Sofraya oturma; iyiden iyiye hamsın sen; eğer kebapsan nerde kebab kokusu?
Perdeciyim diye öne düştün; vallahi perdecisi değilsin; perdesin sen.
Kapı perdecisinin alâmetleri olur; hangi kapıdansın, bilirler seni.
Sopadan bir ata binmişsin de bilgisizliğinden koşup duruyorsun.
Ya tez ve peşin ele geçen aşkı seç; yahut da sevap istiyorsan zahitliği ele al.
Uyanıklarla otur kalk; çünkü bu kervan yürüdü gitti, sense hâlâ uykudasın.
Tebriz'e yol bulursan Şemseddin'in sayesinde konak yerine ulaşırsın.

CLXXVI

A tek, eşsiz sevgili, niceye bir uyuyup duracaksın; a zamanın padişahı ne vakte kadar uyuyup duracaksın?
Kul ne vakte dek pencerede bekleyecek; a evin parlaklığı, ne zamana dek uyuyacaksınız?
A yay kaşına ok kurmuş dilber; a atmaca, ne vakte dek uyuyup duracaksınız?
Masalımızı duy; aşkta masal olduk gitti; niceye bir uyuyacaksınız?
Mıh gibi eşiğine baş koymuşuz biz; ne zamana dek uyuyup duracaksınız?
Küpün ağzı kapalı değilse geceden artan şarabı sun; ne vakte dek uyuyacaksınız?
Sun şarap kadehini de geç, otur ortaya mum gibi; niceye bir uyuyup duracaksınız?
Padişahım, şu kadir gecesinin sonu geliyor; acele et, ne vakte dek uyuyacaksınız?

CLXXVII

Bıldır bir şarap içmişim; bu yıl ne de sarhoşum, ne de harabım.
Bıldır bir ateşten geçtim; bu yıl neden böyle kebaba döndüm ki?
Susuz bir halde dereye gittim; dereye bir balık gördüm.
Arslanların hepsi de ay ışığı arar; ben de arslanım, ay ışığının dostuyum.
Derdimi sorma, yüzümün rengine bak da o renk cevap versin sana.

Canım sarhoş, bedenim harap; can yıkık yerde oturakalmış bir sarhoş.

Bu her ikisi de böyle işte, gönülse bunlardan da beter; gamdan balçığa saplanmış bir eşek âdeta.

Bir soluk bile usanca düşme; dinle de Tanrı'dan sevaba nail ol.^[73]

CLXXVIII

Ey zamanın yularını elinde tutan; ey anlamlar cennetinin kapısını açan.

* Meydana çıkan şeyleri ortaya döküp saçan, senin Lâhût'undur; Nâsût'unsa dileklerin merdivenidir.

* Yüzünü cihetlerde arayan, "Sen hiç mi hiç göremezsin" diye sürülür.

A dostum, beni niceye dek, "Göremezsin" sözüyle öldüreceksin; "Bana gelemezsin" hitabıyla mahvedeceksin?

(c. II, s. 32) Seninle buluşma kapısına geldim de nice sürdün beni; nice o kapıdan döndüm de tutun, çağırdın beni.

Canı ne kadar defa canımla koçuştun; nice kere mekânsızlık yurdunda oturdu benimle.

Nice zamanlar elbiseler giydirdi bana; nice demdir doyurdu, suvardı beni.

Nice demler sevgi kadehiyle erler, çalgıcılar arasında sarhoş etti beni.

A yürek, yeter artık, uzatma sözü; Allah için olsun a dil, sus artık.^[74]

CLXXIX

A bizim uykumuzu dağıtan; tutun, gittin, bir bucağa oturdun.

Bize yokluk gül bahçesini gösterdin; varlıkla nasıl sabrederim artık?

Seninle buluşan, sarhoş olan can, ayrılık mahmurluğuyla nasıl olur, ne hale gelir?

Ayrılıkla direğini yıktığın ev nasıl bir ev olabilir?

Sandın ki a sarhoş kafa; mahmurluk zahmetinden kurtuldun artık.

Aşkta buluşma da var, ayrılık da; yolda tepe de var, düz de.

Bir yandan Hakk'ı tanıyorsun amma on yandan da balçığa tapıyorsun.

Tamah ettiğin, sevdasına düştüğün yere varmak için daha çok uzun bir yol var.

CLXXX

Yürü, yürü ki bu dünyadan geçtin; mihnetten, sınanmadan kurtuldun.

A resim, ressama gittin; a can, canlar canına vardın.

İman ağacının meyvelerini ye hele; amansız bir konaktan geçtin çünkü.

Balık gibi dal abıhayata; toprak yurdundan, gurbet ilden geçtin sen.

Güneş gibi burçtan burca yürü; gökyüzü yıldızlarından geçtin çünkü.

Geldiğin madene gittin gene; bu evden, şu dükkândan geçtin sen.

Namaza hangi yoldan gittin sen; gerçekten de gizli bir yoldan geçip gittin.

Gene gel de o yanın halini, yahut tabiatınla bırakıp gittiğin âlemi anlat;

İnce, Sırat köprüsü gibi bir yoldan, kervanın peşine takılıp nasıl geçtiğinden bahset. [\[75\]](#)

Dünyanın damını döndün dolaştın, su gibi oluktan akıp gittin.

Sus, şimdi sükût içinde bütün susanlardan da vazgeçtin gitti.

CLXXXI

A bizim uyumuzu dağıtan; gittin, bir bucağa oturdun.

A her gönlü diriltten; sonucu, cefalarla tuttun, gönlümü kırdın.

A gönül, mademki tuzağına tutuldun; binlerce tuzağın bağından kurtuldun gitti.

İki dünyanın da mahmurluğundan kurtuldun; artık mahşere dek dostun kadehiyle sarhoşsun sen.

* Belâ kanadıyla uçadur; çünkü Elest gül bahçesinin mahremisin sen.

Tortu oldukça aşağılardaydın; yürü şimdi, arı duru bir halde gökyüzü küpünün yücesine ağ.

* A aşk Yusuf'u, yüz gösterdin de binlerce sarhoşun elini doğrattın.

Sus, oltanın şekillerine bağlı kaldıkça denizden payın yok senin.

CLXXXII

A gece şarabımı sunan sâkîye, hadi, sun; bir kadeh şarapla sıfatlarımı yok et gitsin.

Suyla, selle karışmamış şarap kaynağından sun bana.

Doyur alabildiğine neşeyi, akıt zevki; ürkme kovcuların kınamasından.

Bilgisizleri, nekesleri sarhoş etme; akli fikri yerinde olanlara sun, onları kendinden geçir.

Kalk, yanaklarınla aklımı al, tutsak et; kalk, gözlerinle özümü yok et.

Rûhü'l-Kudüs tecelli edecek; müjdeler olsun; bakışım, görüşüm, altı yanı görmekten kurtulacak.

Öze, ölüm yüzünden bir korku da yok, yok olmak da yok; ölüm ona bir şeycikler yapamaz.

Fakat kurtuluştan kes ümidimi benim, ne emniyet ver, ne aman ver bana.

Tebriz'dir hayatım benim; yoksa ölüp gitmişlerden say beni. [\[76\]](#)

CLXXXIII

A göz, gözyaşından zebun olmadın gitti. A gönül, ayrılıktan kan kesilmedin gitti.

A akıl, yoksa canın taş mı senin? Nasıl oluyor da yüzlerce deliliğin özü, mayası kesilmedin?

Her afsuna uyup aşktan geçmedin ya; bu tek hünerin binlerce hünere değer.

Fakat gönlün bir şikâyeti var senden; neden feryatlarla erganuna dönmüyorsun ki?

Dostun düşüncesinden bir koku bile alamadın; kendi düşüncenden bir türlü geçemedin?

Beden evinden çıkamadın da o yüzden güneşten kızışamadın gitti.

Güneşin dönüşünü gördün de nasıl zerreye dönmedin sen?

Mademki Hızır'ın abıhayatını gördün; nasıl oluyor da arı duru bir hal almıyorsun, nasıl oluyor da su rengine boyanmıyorsun?

Akıllı kuşu bile ayağından baş aşağı astı o; şükürler olsun ki hünerin, marifetin yok senin.

* O dersten cansızlar bile bilgi elde etti; halbuki sen, "Bilenler" diye anılanlardan olamadın bir türlü.

A Tebrizli Şems, evvelce canlara candın; neden değilsin şimdi?

CLXXXIV

Sonucu gülü de gördün, dikenini de; gündüzü de gördün, kapkaranlık geceyi de.

Rengi, şekli görelî nice renkleri bozdun, nice şekilleri kırdın sen.

Toprak âleminden geçtin, o toz toprağı gördün.

Artık şu gül bahçesinde gül gibi güledur; çünkü baharın canını gördün sen.

İşin sonundaki kazancı gördün de dünya işlerine boş verdin; işsiz güçsüz kaldın.

Mademki mahmurluğun zahmetini gördün; sâkînin sunduğu şaraba karıl gitsin.

CLXXXV

Neşe günü, sevinç yılı; çünkü bugün köyümüze düştün bizim.

Karanlık da, gam da tamamıyla kalktı gitti; mumu getirdin, ortaya koydun sen.

O sendeki vefa kadehi varken düşünceyle gamın ayak diremesine imkân mı var?

A şarap, hangi tulumdan dolduruldu sen? A Ay, hangi Ay'dan doğdu sen?

Sarhoşsun, güzelsin, neşelisin; gönül padişahısın, Keykubad'sın sen.

Gamın kethüdası olan aklı bizden aldın, ona verdin.

Alkış sana, gamın ayağını bağladın da yüz türlü neşe kapısını açtın.

CLXXXVI

Bahar sancağı, coşkunluk, kararsızlık ordusu geliyor.

(c. II, s. 33) Gül bahçesi yüzündeki peçeyi açıyor; bülbül gene feryada başladı.

Lâle eline bir kadeh aldı; a sarhoş nerkis diyor, ne iştesin?

Bugün menekşe rükûa varmış; Tanrı'dan yardım istiyor.

O lâle yüzlü dağ güzelleri, mağaradan baş çıkardılar.

Avlanmak için bir hoşça bakıyorlar; yarabbi, kimi aldatacaklar acaba?

Yasemini küçük görme, yeşilliğe hor bakma.

Çünkü Tanrı konuklarını hor görürsen doğru bir iş etmezsin.

* Her yaprağın hal dilinden duy; diyorlar ki: Neyi ekersen onu biçersin.

Öküzün dili bile Tanrı'yı överek, ona şükrederek söze geldi.

Kerpice bile bir güzel yüz, bir güzel yanak verene şükretmezsen özrün kabul edilmez.

O kerpiç dallandı, yapraklandı; can buldu da şükretmede canlar verdi.

Yüzlerce meyve, şerbet şişeleri gibi; her birinin tadı bir başka çeşit hoş.

Şükredersen şeker gibi bâzısı; bâzısı da mahmursan ekşi.

Sus da dinle; ne halka vaaz et, ne Kur'an oku.

CLXXXVII

Gönlünde, abıhayat kaynağında, çayırılık çimenlikte bir Hızır var.

Sende olandan haberi olsaydı Hızır abıhayata boş verirdi.

Nuh'un gemisindeki rûha benziyorsun; can gül bahçesinde ilkbaharsın sen.

Varlıklar davulu yırtılsa yokluk gizliliğinden bayrak çekersin sen.

Şu dört tabiat yansa yakılsa gam değil, çünkü dördünün de canısın sen.

Varlığın ilk avcısısın sen; dünya cüzlerinin hepsi de avındır senin.

A işe işler katan, gâh bağlarsın, gâh açarsın; ne iştesin sen?

O, yüce bir selvi sanki, sen de gölgeye benziyorsun; o güney yeli, sense tozsun.

Gözüne uyanıklık sürmesini çekti de sandın ki dilediğini yapabilmek elinde.

Şu gök bile dileğiyle dönmüyor; şu arıklıkla, şu küçüklükle sen kim oluyorsun?

Sen misin yokluktan var eden seni? Ne diye boynunu uzatıp durursun?

Şu korkun bir delildir sana; bir başkasından korkuyorsun demek.

Kimsenin gönlü kendisinden korkmaz; kimsecikler kendinden yardım istemez.

Şu halde korkunla umun, saltanat sahibi, dileğine ermiş bir padişahın varlığına tanıktır.

Korkuyla umuttan yüceldin mi, Tanrı sıfatları gibi emniyete erersin.

Gemi korkar denizden, deniz değil; sen de kıyısı olmayan bir denizde bir gemisin.

Senin senlik gemin kırıldı, parçalandı mı sus artık, bırak sözü.

Parçalanmış gemiyi kararsız dalgalardan başka kim sürer, götürür?

O kerem denizi lûtfularla, ihsanlarla kırık gemilerin kaptanıdır.

Sus ki aklın diline mühür vurulmuştur; yerinde otur, sular karardı.

CLXXXVIII

A padişahın gözü, ışığı; Allah'a and olsun, ne var sende, ne var?

Gönlünün köşesinde bir mum var ki göklere sığmaz.

Güneş bile utanır da o mumun karşısında bir zerre olur.

Toprak vücuda o söylediğin tohumu, söz tohumunu ekmenin tam zamanı.

Abıhayatı safranın yüzüne yağdırsan ne olur yâni?

Yağdırsan da âşıkların lâleliklerini Tanrı gül fidanından güldürsen ne çıkar ki?

Sen onların başlarını bir soluk kaşısan, onlar gökyüzünün üstüne ayak basarlar.

Ayağını basar da ezersen varlık üzümü şarap olur gider.

A herkesin tapı kıldığı Tebrizli Tanrı Şems'i, öyle bir lûtufsun sen ki binlerce ilkbaharsın.

CLXXXIX

Lûtfedip de başını kaşadığın kişiyi akıldan da edersin, her şeyden de.

O bakışta nen var ki yarabbi, bir bakışınla kıyametler kopar.

Gönül, lâ'linden bir inci çaldı da o yüzden öyle sıkıştırıyorsun ki onu.

Sıkıştır hırsızını; gam değil; çünkü gamına dalacak, derdini dert edinecek gene sensin.

Sıkıştır; çünkü yankesicilikle müminlerin varını yoğunu gizlemiştir o.

A kullarını her türlü dikenlik yerlerden alıp yücelten, lûtfuyla keremlerde bulunan.

İhsanıyla zamanlar, demler geçtikten sonra kaybettiklerimizi tekrar bize veren.

Kalblerimizin yeşilliğinde sevgi ırmaklarını kaynatıp akıtan.

Can bahçelerimizde o ırmakların sularıyla lezzetli meyveler veren dalları yeşerten.

Apaçık olarak yüreklerimizi eline alan, sonra gene onları bize gizlice veren.^[77]

Dün geçti, evvelsi gün de geçti; bugün ne vereceksin, ne edeceksin diye bekliyor can.

Şu bin türlü avlar avlayan doğanın her gün bir tayını var senden.

Doğanın başından külâhı çıkar da ovalarda kanat çırpıp uçsun.

Dosttan önce o lûtfetti, o ihsanlarda bulundu bana.

Sonucu sarhoş oldum, o lûtufla, o hak gözetmekle şarap içemez oldum âdeta.

Bahçeden lûtuf gelir, yeşillik biter; bahardan da bahara lâyıık olan umulur, gelir.

Halbuki onun yüzüne karşı yüzlerce bahçe, yüzlerce bahar, utancından baş eğmiştir.

A bahar yeli, a aşk, a sevda; hasta gönüllere ne yapıyorsun sen?

Sus, aşk kanadını aç da uçmaya, uçup dolaşmaya bak.

Sus ki harften, sestem başka sen daha yüzlerce lâkaba binersin.

CXC

A dünyanın canı, ne diye kaçıyorsun? A padişahların övüncü, ne diye kaçıyorsun?

Bizi ne işe gönderiyor da sen gizli gizli kaçıyorsun?

Ok gibi gidiyor, sonra gene geliyorsun; şimdicek ne diye kaçıyorsun yaydan?

(c. II, s. 34) Senin binlerce definen, hazinen var, şu yarı buçuk ziyandan ne diye kaçıyorsun?

Şekerine son yok; otur bu arada, ne diye kaçıyorsun?

Her şekerin mahremi ağızdır; ne diye kaçıyorsun ağızdan?

Dünya senin yüzünden aman bulur; sen ne diye emniyetten, amandan kaçıyorsun?

Dünya baştan başa adam yiyen kurttur; a gönül, ne diye kaçıyorsun çobandan?

Sus ki dil, baştan başa ziyandır; ne diye kaçıyorsun dile doğru?

CXCI

Halimizin hikâyesini ne diye soruyorsun? Âşıkları öldürmekten ürkmüyorsun ki.

A aşk incisi, hangi denizdensin sen? A aşk ateşi, hangi yandansın sen?

Senin bulunduğun yere, o gökyüzünden, Arş'tan, Kürsî'den aşır da kim yol bulabilir ki?

A gönül, gönülsün sen, demirden yapılmaz kazan değilsin ya; aşk ateşiyle ne vakte dek kaynayacaksın?

* Canı da, gönlü de, nefsi de; üçünü de yakın; niceye bir "Nefsime zulmettim" deyip duracağım?

CXCII

Çalışıp çabalamanda vesveseye yol verirsen bil ki coşkunluğun geçer, donar kalırsın.

Şu, öfkeden meydana gelen kızgınlığın yok mu, şerbet gibi görünür amma yaralayan bir zehirdir.

Bir kör fare kızmış; nimetler verenin ambarına ne ziyan gelir ki?

Şeker satanın şekerine bir iki sinek üşmüş, ne ziyarı ver ki?

Süt sağan, bir kap kırsa devenin sütüne ne noksan gelecek?

Geceydi, herkes uyumuştı; hiçbir kimsenin aklı başında değildi.

O Ay lûtfetti de zurna çalmaya başladı; ortalığa bir coşkunluktur düştü.

Bundan böyle gene o yanı görmez, perde ardında kalırsan kendi kanına kendin girersin.

Tebrizli Şems'in aşkıyla hem aşkla söylüyoruz, hem susuyoruz biz.

CXCIII

A sûfî âşıkların dilberi; senin canın duymasın, anlamasın; hâşâ.

A ayrılık, lâm gibi iki kat olduk; gamdan, kûfî yazının kef'ine döndük.

Dönersen kendi çevrende dönersin; evde oturduğun vakit bile tavaf edersin sen.

Bizi sev, bizimle ülfet et; sevgi ve ülfetler madenisin sen.

Sırlar senin açıklamanla açılmıştır; her açılmaya açılmasın sen.

Ay gibi tutulmazsın sen; tutulacak Ay değilsin sen.

Gün gibi de tutulmazsın; o güneş değilsin ki tutulasın, kararasin.

A mühendis, birler evindeyiz biz, sense binler evini yurt edinmişsin.

A birler, binlere katıl; çünkü burda, korkulu bir yerdesin sen.

CXCIV

Bağ bahçe, bahar, yüce, usûl boylu selvi... Biz burayı bırakıp bir yerlere gitmeyiz.

Yüzündeki örtüyü aç, kapıyı ört; biz varız, bir de sen varsın, evde kimsecikler yok.

Bugün aşkın tam eşiyiz dostuyuz; hiçbir şeye umursamadan kadehi kaldırmış.

A güzel sesli, güzel neyli çalgıcı, pek büyük, pek hoş bir feryat etmen gerek.

A neşeli, muradına ermiş, hoş halli sâkî, hemencecik şarap sun bize.

Sun da bir hoşça içelim; sonra da zevâlsiz gölgede rahatça yatıp uyuyalım.

Bir içiş ki boğaz, karın yoluyla değil; bir uyku ki gecelerin sonucu değil.

A gönül, o kadehi yüzüne, gözüne sür; bunu istiyorum ben.

Şarapta tamamıyla yok oldun mu, o anda tam olgunluğa ulaşırsın.

* “Rableri suvarır” şarabıyla ölümden, yok olmadan, göçmeden kurtulursun, ebediliğe erersin.

Hırsızlığı bırak da valinin işkencelerinden emin bir halde güzelce yürü.

Diyorsun ki: Göster, nerde eminlik yer? Yürü, yürü, henüz sorular sormadasın sen.

A gün, bu güzellikle hangi günsün, ne çeşit günsün sen? A gün, binlerce yıldan da güzelsin sen.

A gün, bütün günler kul köle olsun sana; onlar ayrılıktır, sensin vuslat.

A gün, senin yüzünü kim görebilir? A gün, pek büyük bir güzelliğin var.

Kendi güzelliğini, kendi yüzünü gene sen görebilirsin; hem de kulağını burduğun gözle.

A gün, gündüzden meydana gelen gün değilsin sen; ululuk ıssı Tanrı'nın nurundan meydana gelen günsün sen.

Güneş her akşam secde eder de Ay'ından ululuk ister.

A günler içinde gizli gün, a zevâlsizlik mülkünde konaklamış gün.

A günlerin, gecelerin rızkı; a kuzeyin, güneyin lûtfu.

Olgun sözlerden de susayım, vazgeçeyim; çünkü sen her olgunluğun ilerisindesin.

Olgunluğun sözle belirmez; sözden, sestenden de daha açık olarak meydandasın sen.

Sözden hayal belirir; halbuki sen vehimden de yücesin, hayalden de yüce.

O vehim, o hayal, sana susamıştır a suya arılık duruluk, tat veren.

Vehim de, hayal de, ikisi de can suyuna dalmış; fakat hem seninle dopdolu, hem sensiz olan şu

âlemde ikisinin de ağızı kupkuru.

Gazelin öte yanı perdenin ardında; senden gizli; çünkü usandın artık.

CXCV

A eşim dostum benim, evveline evvel olmayan küpünden doldur kadehi.

O hasta gözlerinin bakışıyla umduğumu doğru çıkar, iyileştir beni.

A yer yurt edinmiş er, aşk için yollara düştün, yurdundan göçtün; misafir yer yurt sahibini arar.

Seni bir gün olsun görene; müjde olsun sana, nimetler ihsan edenin görülmemiş nimetleri denir.

Aklına uyup da beni kınayan, önüne ön düşünüleemeyen aşkımın fiskiyesini, bu fişkiran, atılan ezeli aşkı bilemez.

And olsun ki sen yücelikler bahçesisin; a gönül, sen sen ol, burda otur.

Bu mahremlik yurdunda, sarhoş olan bir gününü geçirdin mi a gönül?

Efendimiz Tebrizli Şemseddin, güzelikler, alımlar sahibidir, eli de pek açıktır, keremi pek boldur onun. [\[78\]](#)

CXCVI

A vuslatı abıhayat olan dost; kurtuluşumuzun çaresini sen bilirsin ancak.

Gözden kaybolma, ışıksın sen; gönülden ayrılma, cansın sen.

Gözümünden kaybolduğun zaman canım gizli gizli ağlar durur.

(c. II, s. 35) Zaten kim oluyorum ben ki senin vuslatını arayayım, isteyeyim; lûtfediyorsun da sen çekip duruyorsun beni.

A gönül, her ne kadar dünya Kalender'isin amma gene de meyhaneye gitme.

Çünkü orda varını yoğunu oynayıp elinden çıkarmış erler vardır; korkarım, mızıkçılık edersin de kalakalırsın.

Gideceksen kendinde olarak gitme; izi belirmezlik elbisesini giyin de git.

O yayın okuna âşıksan kalkan gibi göğsünü örtme.

Birisi, âşıklık nedir diye sordu; dedim ki: Şu anlamları sorma.

Benim gibi olunca görürsün; seni çağırdılar mı sen de çağırmaya başlarsın.

Ercesine gir içeriye, arslan gibi ersin sen; ne diye kadınlar gibi yüreğini oynatıp duruyorsun?

A gayb âlemine mensup gül yanaklarından al al yüzümün safran gibi sararıp solduğu güzel.

A güzelliğinin baharı hevesine düşüp de her solukta benden güz yelleri estiren dilber.

A bağı bahçeyi güz mevsiminin cevrinden, cefasından kurtaran.

Söylemede, dinlemede, bir et parçasına tercümanlık ödevini vermişsin sen.

Peygamberlerin dillerine evveline evvel olmayan sırla dildeşlik vermişsin sen.

Erenlerin canlarına ölümden ölümsüz yaşayış vermişsin sen.

Kötü sanışlı akla baş damında bekçilik hizmetini vermişsin sen.

Gül yüzlülerin gözlerine mahmurluk, büyücülük, gönül alıcılık vermişsin sen.

İki katre gönül kanına düşünce, tedbir, ince şeyleri anlama kabiliyetini vermişsin sen.

Aşka kudretinle erlik, erkeklik, pehlivanlık vermişsin sen.

Her gece halktan şu beş ışığı alırsın sen.

Senâî'nin öğüdüydü bu: Apaçık görmeyi istiyorsan canınla oyna.

A Tebrizli Şems, baştan başa nurdan ibaretsin sen; çünkü gül bahçesinin ışığıydın sen.

CXCVII

Bir şeker alıcısı, Mısır'dan kervan geldi diye haber verdi.

Yüz deve, hepsi de şeker kamışı yüklü; yarabbi, ne de güzel armağan.

Gece yarısı bir mum geldi çattı; ölünün bedenine can geldi.

Dedim ki: Açık söyle; filân geldi, filân dedi.

Gönül çeviklikle yerinden sıçradı; akıldan bir merdiven dayadı.

Aşkla dama koştu; bu haberden bir iz arıyordu.

Ansızın dam başından, bizim dünyamızdan dışarı bir dünya gördü.

Dünyayı kaplamış bir deniz, bir testinin içinde; toprak şeklinde bir gökyüzü.

Damda bir padişah oturmuş; bekçi elbisesi giyinmiş.

Bir bağ, bir bahçe, sonsuz bir cennet; hem de bahçıvanın gönlünde.

Hayali gönüllerde dönüp dolaşıyor; gönül padişahını bildiriyor.

A hayali, gözümde kaçma da bir zamancağz gönlüm tazeleşsin.

Tebrizli Şems, mekânsızlık âlemini gördü de o âlemde bir mekândır kurdu.

CXCVIII

Sensiz yaşıyış haram; sen olmadıktan sonra yaşıyış da nedir?

Güzelim yüzün yokken yaşamak, yaşıyış adı verilen ölümdür ancak.

Panzehir sensin, dünya zehir; yem sensin, yaşıyış tuzak.

İnci sensin, bu dünya sanki bir hokka; şarap sensin, yaşıyış kadeh.

Senin suyun olmadıkça gül bahçesi dikenlik, çorak; senin coşup kaynayan olmadıkça yaşıyış ham, çiğ.

Tam kıvamında olan güzelliğin olmazsa yaşıyış, kıvamına gelmez.

Sensiz, bütün dileklere, muratlara erişmek, yaşıyış muradını elde edememektir.

Esenlik vermedikçe sen, yaşıyış nerden selâm verecek?

Sustum, sen söyle; padişahsın sen, yaşıyış, tapında kul köle.

CXCIX

Aşk şarabının sarhoşunda âr, hayâ yoktur; bu aşk şarabına da değer biçilemez.

O meclise benzeyen aşkla şarap, cana yenilendi; fakat çağırmaya imkân yok.

Akıl başından geçenleri söylemeye başladı amma can, şimdi dinleyecek vaktim yok, sırası değil dedi.

Candan o arılığı aradım; evet dedi, arılık vardır amma bir zamancağız için.

Dedim ki: Sana eşit ne altın var, ne kimya; bundan böyle gizleme.

Şimşeğe benzeyen şu sözün ondan doğuyor; ondan başka cana canlar katan, ondan başka gönüller alan yok.

Yanlıyorsun dedi; o değilim ben; ben Hasan'ın babasıyım, Ebû'l Âla değilim.

Dedim ki: Nerki gözlerinin başı için şivelerle, işvelerle kovma beni.

Senin şu kanlı bakışların binlerce kişiyi öldürdü; hiçbiri de kan diyeti istemedi.

A ululuğu Tanrı ululuğundan başka bir şey olmayan, and olsun Allah'a ki sensin, çünkü sende senlik yok, sensizsin sen.

Sensin, fakat sen olmasan da gözlerini senden ayıran yok ki.

Vara yok buyursan nerde o kudret ki neden yok oluyormuş diyeyim, haddim mi?

Mıhladızsın sen, cansa demire benziyor; sarhoş bir halde geliyor; fakat ne başı var, ne ayağı.

İlk kadehle kızıştım mı, kaza ve kadere teslim olmaktan başka çarem yok.

Şarap başımı aştı mı, şaraba teslim olmaktan, yahut ne yaparsa ona razılık getirmekten başka bir

çare, bir yol yok bana.

O, ortadan ikiye ayrılmış simsiyah, kıpkıvırcık saçların yok mu? Rüzgâr için onlardan başka öpülecek, okşanacak hiçbir şeycik yok.

A seher yeli, sabah olsun esesin diye seni beklemekten yandım; fakat sabah yok ki.

Peki a Kalender, biz o düğümü ne yapalım, ona ne çare bulalım ki çözecek yok mu yok.

Her an sahip mi değilsin bize? Bu da Tanrı sırrından, onun kendisine ait cilvelerden başka bir şey değil.

Herkesin tapı kıldığı Tebrizli Şems, bir güneştir ki bu gökyüzünde öylesine güneş yok.

CC

A gönül dedim, neden böylesin sen; niceye bir aşkla düşüp kalkacaksın?

Gönül dedi ki: Niçin sen de gelmezsin? Gelsen de aşkın tadını duysan n' olur?

Abıhayatı bilseydin, aşk ateşinden başka bir şeyi mi seçerdin ki?

(c. II, s. 36) A letafette yele dönen; sağrak gibi şarapla dolan,

Su gibi, şekillerin canısın, hepsini gösterirsin; ayna gibi güzelliğe eminsin.

Aşktan anlamayan her aşağılık can, seni şu görüldüğün gibi bilir, bir şekil olarak görür, öyle sanır.

Halbuki görünüşte yeryüzündensin amma göğün de canısın sen.

A sürme gibi dövülen, toz haline gelen, sen iyiden iyiye inanç gözüne sürmesin.

A lâ'l, hangi madendensin; yüzük halkasına gir, güzel bir taşsın sen.

Kılıç gibi kinlerle doldun mu, binlerce rahmet utanır senden.

A Tebrizli Şems, görünüşün hoş, mâna âlemindeyse ne de hoş yardımcısın sen.

CCI

Aşk şekerler saçmaya başladı mı, gizli bir Ay cilvelenmeye koyulur.

Bakarsın ki şekerin sonu yok; hem bir güzelce yersin, hem isteyene verirsin.

Ne yana istersen yuvarlan; çayırılıktasın çimenliktesin, yemyeşil bağdasın bahçedesin.

Başına ister taç vurun, ister vurunma; bütün padişahlara padişahsın sen.

Benim söylemediklerimi görüyorsan; söylersem de anlarsın.

Fakat ansızın gözlerini açarlarsa o dünyanın koskocaman şehrine;

Yeni doğmuş çocuk gibi şaşkın şaşkın bakınırsın, dalar gidersin hani.

Gözün o dünyaya takıldı mı, bu dünyanın izi bile kalmaz artık.

Tebrizli Şems'e kaç da bütün anlamlar açılıversin.

CCII

A anlamlar şarabının sâkîsi, erguvan renkli şarabı sun bana.

O cevabı acı ihtiyar şarapla gençlik alımını çoğalt.

O padişahlar padişahı sevgilinin sarayında kurulmuş mecliste can gibi güzeller seyredelim.

Geceki iştretin lezzetinden aydın gündüze dönmüş canları seyret.

Görürsün ki dünya, o dünyadaki canların halkasını görmüş de şaşırılmış kalmış.

Dünya onların meclisine armağan olarak gökyüzünden Ay'ı yollar.

Gökyüzünün küçücük bir çalgıcısı olan Zühre, güzelim nağmelerle çalgı çalmaya başlar.

Bunların hepsi de beraberdir; bizse anlamlarla dopdolu olan dilberle halvetteyiz.

O padişah, yanağını yanağımıza koymuş; bundan ötesini zaten bilirsin artık.

O padişah kim? Tebrizli Şems; o dünya saltanatının padişahlar padişahı.

CCIII

Safran gibi sararmış yüzleri gör; dertten iz var bu yüzlerde.

Güz mevsimindeki bağ gibi dertten hastalanmış şehri seyret.

Bu dert gökyüzünden gelen buyruğun heybetindedir; ayrılık gamındandır.

Bir korkudur ki ateşiyle, gizli gizli feryadıyla gökyüzünü bile karartmıştır.

Neşe içinden ansızın bir cehennemdir baş göstermiştir; hele seyret de gör.

Her yandan bir feryattır kopmuş; a kimsesizlerin kimsesi; sen bilirsin ancak.

Buyurdu ki: Bu ayrılık geçicidir; ebedî ayrılıktan feryat.

Yarabbi, ne olurdu bizi iki ayrılıktan da kurtarsaydın.

Bunu söyledi de yumuldu ağzım; gücün yeterse ötesini sen söyle.

CCIV

A vuslatı, neşenin aslı olan; onlar şekillerdir, buysa anlamların ta kendisi.

Bir soluk bile ayrılma benden; su olmadıkça gemi yürümez.

Doğru olmayan bir mushafım ben; fakat sen okudun mu düzelirim.

Bir Yusuf, yüzlerce kurt; fakat sen çoban oldukça kurtulur bu Yusuf.

Gözyaşlarımla, safran gibi sararmış yüzümle her an, nasılsın diye soruyorum sana.

Bu iki iz de halka göre; sana izin ne lüzumu var? Zaten izinin tozu belirmiyor ki.

Sen söylenmedik sözü duyar, işitirsin; yazılmadık senedi okursun.

Uyumadan rüya görürsün; deniz olmadan gemiler yürütürsün.

* Övüşü bırak, az yalvar; çünkü gayb âleminden, “Beni hiç göremezsin” sesi geldi.

CCV

A çalgıcıların padişahı, o güzelden ne biliyorsan onu çal, onu söyle.

* A güzel sesli, onun güzel mushafından iki aşir okumanı istiyorum.

Öylesine iki aşir ki her harfi, dinleyene anlamlar kaynağını akıtsın.

* Sin’i, “Şimdi icabet edin” desin; nun’u, “Beni hiç mi hiç göremezsin.”

A büklüm büklüm saçı, ne de ayak bağlamadasın sen; a bakışı, ne de amansızsın sen.

A al gül, yırttığın o al atlas, onun nerkis gözlerinin nuruyla dokunmuştur.

Bu şiiri tamamlamaktan kaldım; geri kalanını bu tarzda sen söyle.

CCVI

Bunca sevginle, bunca merhametinle beraber gene de öfkелisin; fakat gönül vermişim sana ben.

* Bütün bu sırçalar yurdunu, “Beni hiç mi hiç göremezsin” diye birbirine vurmuş, kırmış geçirmişsin.

Dünya yurdu depremler içinde; çünkü varını yoğunu evden taşıyorsun sen.

Yüz binlerce hasta senin yüzünden ağlıyor; sensiz yaşayamazlar, bunu sen de biliyorsun.

Dünya gece sanki; sense bir güneşsin; halk tamamıyla şekilden, kalıptan ibaret, sensin can.

Geçim derdine düşmüşlerdir de candan haberleri yoktur amma,

Can, yerinden kımıldadı mı, feryada, figana başlarlar.

Güneş tutuldu mu, ne zevk kalır, ne neşe.

O varken, kimsecikler hatırlamaz bile onu; fakat gizlendi mi, eyvahlar olsun.

A savaşın parlaklığı, pazarın canı; evin, dükkânın tadı tuzu.

Sus; dedikodu, muallâkta duran anlamlar denizine perdedir.

CCVII

Canlar canı olduğunu duymuştum; öylesin, hattâ binlerce defa daha da ilerisin.

Halktan şeklini filân işitmiştim; o söylenenler eşin, örneğin değilmiş meğer.

Benim ağzımdan sen okursun ümidiyle hamd olsun, hamd etmekten de oldum.

(c. II, s. 37) Bu letafette bir can, kim görmüştür; bu akıcılıkta bir rûhu kim seyretmiştir?

A anlamlar gibi can gıdası olan, a şekli mânalardan da güzel bulunan dilber.

A güzelim, senin madenindeki lezzet yüzünden mekânsızlık âlemindeki gerçekler, mekân âlemine gelmiştir.

A padişaha da, vezire de kutluluk; a ihtiyar dünyaya gençlik.

Bu dünyadan kaçan canı tuttun; gene bu dünyaya mal ettin.

Bu dünyaya sen can olduktan sonra, şu geçici dünya ölümsüz olur gider.

Senin yüzünden canın dili tatlı; fakat gene de senin diline benzemiyor.

CCVIII

“Tercî-i Bend”

A o dünyanın sesi, çağırışı; a bizi çağırmaya gelmiş dost.

Senin soluğunu bekliyorduk; ne mutlu ki mekânsızlık âleminin elçisisin sen.

Mademki o şeker yurdunun dudususun; hadi, o baharı anlat bize.

Güz mevsiminin soluklarındaki nağmelerle donduk, sarardık solduk.

Bizi şu ihtiyarın düzeninden kurtar; bizi o gençliğe ulaştır.

Onun sunduğu şeker, zehir kesildi bize; izi, eseri, soğukluk, buz kesiş.

Sen bilirsin; elden çıktık; bir panzehir getir de çaremizi bul.

Şu zehirli otlaktan çek, çıkar bizi; zamanın hem Mûsa'sısın, hem çobanı.

* Sana Şuayb'in emanetiyiz biz; merhametle yay, otlat bizi.

Ta deniz kıyısına, bahçeye dek sür, götür bizi.

Götür de semirelim, anlamlar sünbüllerini, süsenlerini yiyelim de neşelenelim, gelişelim.

Usananların daralmalarından, ululanmalarından gizlendiler şu elçiler.

A iki gözümüzün de gözü, ışığı; a bizi can korusuna çeken.^[79]

Bu korudan, iyiden iyiye yemeden, burda yayılmadan çıkarma bizi.

Üç aylıkken süttten kesilen çocuk, yeniay gibi arık kaldı.

Lûtfunla can çocuğunu dadının kucağına ver de emeklemeye başlasın.

Mademki feryadımız kulağına geldi; duymazlıktan gelme.

Olgun olmayan meyveyi dal sıkıca tutar.

Daldan düşmesinden, zevk vermeden solmasından korkar.

Can, seçilmiş akıl gibi bir dadısı varken o cansızdan daha aşağı değildir.

A seher çağı yüzümü ısırın, senden üç öpücük istiyorum; hakkım bu.

Fakat bugün yorgunsun, kaçmışsın; iki öpücükle de barışabilirim.

Sus, kerem sahibi bir dilberdir o; huyu husu güzeldir.

Kendine gel, uyuma; yoksa hırsızlar, yankesiciler bir kötülük ederler, külâhını çalarlar.

*

Şu nefsin günahı arttırdıkça arttırmaya koyuldu; bir kurttu, ejderhâ kesildi.

Gece, leş gibi, haram yiyici; gündüz, göbekli, hırsız, herzevekil.

Yürü, bayrak sahibi, reyî doğru, isabetli bir beyden yardım iste.

Şehir halifesiz olmaz; Tanrısız yaratık da nedir ki?

Adalet, ceza, buyruk olmazsa, dünya bozuk düzen bir hale gelir.

Dünyanın hastalığına, illetine son ilaç kılıçtır.

Büyük savaş zamanı geldi; kalk ey sûfi, savaşa gir.

Şöhretin boğazını açlıkla sık; çorbayla coşma.

Yoksulun cömertliği bedenle can bağışlamaktır; her cömertliğin başı, temeli budur.

Ateşine yan, eri; ateşi her hama kimyadır onun.

Sus; sâkî ateş kesilir, sakalık eder de ateş nur olur gider.

Susarken söyleyen Akl-ı Küll'e bizden yüzlerce tapı, yüzlerce selâm.

CCIX

Beni benden aldığın gün o bildiğin şey yok mu, onu yitirme benden.

Yitirme de seninle öz nur olayım; o lâtif, ebedî nur kesileyim.

(c. II, s. 38) Senin gibi bir abıhayatla beraberken niceye bir ölümden feryat edeceğim?

Onun yüzünden öleceksem öleyim; o ölüm, gençlik çağından da yeğdir.

Kendi harmanından, o gizli inci harmanından zekât ver bana.

Beratımı şunun bunun adına yazma; sınama yolunu bırak.

Sus, fakat elindeki nedir senin? Yağmur yağmaya başladı; sense bir oluksun.

CCX

Gücün kuvvetin yettikçe ters mızrap vurma; aykırı, ters vurduğun her mızrap yüzünden nağmeden kalakalırsın.

Dünyanın zevk gelini ihtiyardır; alırsan ölümünü istemiş olursun; tezcek ölür gider.

Yüzünü göstermedikçe tamamıyla nurdur; fakat yüzünü gösterdi mi duman gibi bir şeydir ancak.

Mademki aşkta pehlivansın; saman çöpü gibi belâ selinden kaç.

Akarsu gibi her bitkiye yaşayış vermen gerek.

CCXI

Dudağının lâfını edeyim mi, etmeyeyim mi, a lâ'l dudaklarına değer biçilemeyen güzel?

A bütün sözlerimiz yalnız senin bulunduğun, bizimse yok olup gittiğimiz, a ne kul köle olasıca dilber.

Benim bulunduğum yerde hatadan başka bir şey yok; senin bulunduğun yerdeyse bağıştan başka bir şey yok.

Burda söz söylemek bedenledir; ordaysa tamamıyla varlıktır, candır.

Yıldızlar boyuna yürür giderler amma ayakları yoktur; yüzlerce tulum yürür gider; saka görünmez.

Eyyub gibi hastadır onlar; derken sağlığa, esenliğe kavuşmuşlardır; fakat ilaç yok ortada.

Yakub gibi gözleri görmez olmuştur; derken görmeye başlamıştır gözleri, fakat tutyasız.

Balık gibi yol yürürler, koşup yelerler; yollarını görürler; fakat ışık yok.

Senin kıskançlığın yüzünden ağzımı kapadım; şekerine de son yok ki.

CCXII

Bütün mâna müftülerinden, kanımın dökülmesi hakkında fetvâ geldi.

Halka söyle; benim hilemden, lâtifemden, dâvamdan uzak dursunlar.

Gönüle, böyle oluş, hoşuna gidiyor mu dedim; nara atarak evet, evet dedi.

Gönlüm bir rebâpçık aldı eline de çalmaya koyuldu; yâni hoşuz biz dedi.

Çünkü bu kınayış varlıktan gelmede; halbuki benim olduğum yerde kınayış nerde?

Benim olduğum yere ben bile sığamıyorum; artık bir başkası sığabilir mi oraya? Cevap ver, hayır, hayır de.

Sen, ben olursan onu göremezsin; çünkü vakit gece, göz de kör.

Fakat senin gözün bu göz oldukça nerden göreceksin? Nefis parasında bizim damgamız yok ki.

A kendine bile hayrı olmayan kişi, Tebriz'e git, Şemseddin'e kaç bâri.

CCXIII

Mademki kardeşlik tarafına koşmaktasın, önce yüzünü yuman gerek.

Başında mahmurluktan ötürü bir baş ağrısı varsa, kardeşlerin başlarını ağrıtmaya bâri.

Ya koltuk kokusundan kurtulmaya bir çare bul; yahut da sevgilinin kucakını bırak.

Menekşe saçlı bir ay yüzlünün kârına çalışıyorsan hay-hayla ağlaman şart mı yâni?

Tuzaksız bir av arıyorsan bil ki benim gibi olmayacak şey arıyorsun sen de.

Sarhoşluktan kulağın kızardıysa semâ' ehli bir sûfîsin; hay-huy edebilirsin.

Eğer aklının kulağından bile haberi yoksa bir kat değilsin, binlerce katsın sen.

CCXIV

Sâkî, insaf et; ne güzel bir yüzün var; yerden oldum ben, nerdesin sen?

Kul desem lâyük değil sana; Allah desem korkarım.

Susturmuyorsun ki susayım; fakat söz söylemek yolunu da açmıyorsun bana.

Üzüm gibi sıkıp eziyorsun beni; sevgili değilsin, belâsın bana.

Senden göz yumarsam küfürdür bu; çünkü sen nura nurlar katmadasın.

Gözümü açarsam da bakma bana diyorsun; sen beni hevâ ve heves gözüyle görmüşsün.

CCXV

Kalk da bir gönül kapan sevgilinin vuslatını anarak bir nağmedir tuttur.

Hadi, sabah şarabı içme zamanı; bir aç bizi, açıl bize; hadi, dua zamanı, durma, çağır bizi.

O koca küpün kapağını aç da halk el çırpsın, ayak vursun.

Gönülde yüzlerce düğüm var; can şarabından başka düğüm çözen yok.

Hiçbir yerde kararı olmayanı, bir koca sağrakla yerinden et gitsin.

Mademki varlığın vefası yok; yokluk çölünden başka bir karar yurdu da yok.

Toprak sofrasında bir tere bile yok, fakat her yanda ne diye bir devedikeni var?

Âlem leş, şu halksa köpek; köpekte cömertliği kim görmüştür?

Sâkî, çağır dostları; canlar senin gibi cana canlar katanı görmemiştir.

Biz, senin gibi bir kimyaya karşı bakır gibi, demir gibi şaşırılmış kalmışız.

Dök beyinlere o şarabı da halktan bir hay-huydur kopar.

Böylece de can sarhoş olsun, yerlere yıkılsın da kınamayı övmeden ayırt etsin.

Eflâtun bu şaraptan sarhoş oldu mu, dertle devâyı fark etmez olur.

Tortulu bir şarap sun da aklı, tortuluyla arı duruyu ayırt edemez bir hale getir.

Lojikten bahsedene, sabah şarabı içenlerin kadehinden bir bağıшта bulun.

Bulun da artık her yoksulun ne zembilini arasın, ne somununu dilesin.

Sus ki yokluktan var etmek, zaten senin işin gücündür; bu iş sana verilmiştir.

CCXVI

Sıçra, bahar salâ verdi; herkesi çağırıyor; seher yeli gibi salına salına bahçeye gir.

Ağacın dalından, oynamayı öğren, raksa gir; lâleden, dağdan sesler işit.

Reyhan yeşilliğe bir sırdır söylüyor; bülbül gülden bir nağme istiyor.

Çimenler yelle dalga dalga coşuyor; denizde de bir bildiklik havası esmede.

Denizden gebe kalan buluttan, gelinin gözündeki ağlayışa benzer ağlayışı seyret.

Bulutun ağlayışından, şimşegin gülüşünden, sünbülün boy atmasına, selvinin yücelmesine bak.

Onlara karşı, kumrunun kulağı âdeta tuzak kurmuş; bahaneler öğrenmek istiyor sanki.

Nerkis, süsene, hadi diyor, sen de kınayışla karışık bir övüş söyle.

A yüzlerce dili olan süsen, kuşlara devlet kuşunun hikâyesini oku.

(c. II, s. 39) Süsen, sus diyor, değeri ağır bir kadehle sarhoşum ben.

Sarhoşum, kendimde değilim; dilimden yanlış bir söz çıkarsa bilmem artık.

Sen çiçeklere ibrişim elbiseler giydiren padişaha yüz tut.

Sögüt ağacı başını sallaya sallaya diyor ki: Bir ejderhânın elinden kurtulduk.

A selvi, buna şükrederek sen de böylece ayak vur, oyna.

A can, a cihan, can gibi görünen can işkencesinden kurtulduk biz.

Bu çeşit bir eşin dostun vesvesesinden kurtulduk; bu çeşit bir düzenbazın düzeninden halâs olduk.

O karakıştan kurtulduk; fakat başımıza neler getirdi; bir baş gösterdi de geçti gitti, şükürler olsun.

Şom belirtisiyle nice gizli kötülükleri meydana getiren o zalim, bir daha belirmesin.

Sus da korku zahmeti olmaksızın ümidi seyre dal hele.

CCXVII

Pek yüce, pek büyük bir kimyasın sen; kalp da geçer akçedir sence, ayarı tam da.

Yolda attan yörük bir eşek vardı; senin lûtfunla öncülük etti.

Bir köpeğin ayağı senin yoluna bassa, onu savaş arslanından daha üstün bir hale getirirsin.

Her varlığın, aşkınla ayağı kırılmıştır; kanatlarını açmayı umuyorlar.

Bir sinek bile sana gönül bağladı mı, kapından Zümrüdüanka kanatlarını elde eder.

* Lûtfun, keremin, yoksulluk kapısını açmamak için “Bana kolaydır” dedi.

Sus; her olmayacak, her güç nesne, Tanrı'nın elinde kolaylaşır gider.

CCXVIII

A pervane gönüllü, o mum neşeye neşe kattı mı, sen de oynamaya, çırpınmaya koyulursun artık.

Can geldi mi yalnız beden oynamaz; can gelince kalkar, mezardan çıkarsın.

Müzik sesi dağa düşse koca dağ bile bir sesle kaybolur gider.

Bu bahar yeli, dalları oynamaya çağırıyor;

Güneş bile oynamaya koyulursa zerrede nerden karar kalacak?

Cana canlar katan bir güzelin yüzündeki ateşle hem ateş cansız bir hale geldi, hem duman.

A güzelim, aysın, bedensiz bir cansın, şuhusun, şekersin, bir belâsın sen.

Bir devlet kuşunun gölgesiyle biz de gâh kısaldık, gâh uzadık.

Hem de dostun dudağıyla sarhoş olduk; ney gibi feryada başladık.

Saman çöpü gibi yele bindik; bir kehribar yüzünden o yana bu yana dönüp dolaşmaya koyulduk.

Sivrisinek gibi kendi kanımızla sarhoşuz; artık ciğer tenceresine boş verdik a gönül.

Halvette hay-huy etmedeyiz; toplulukla hay-hay etmede.

Görünüşte aşâğılık bir kuluz; gizlilik âlemindeyse bir Tanrı sıfatlı.

Bunu ulular ulusu Tebrizli Şems verdi; bu ululanmaksızın ululuk ıssı oluşun bir delili işte.

CCXIX

A sâkî, sun bir kadeh şarap bana; tez ol, sabah ışıdı.

Her taraf aydınlanıyor. Hadi a benim güvencim, dayancım, a benim şifam.

*

A benim sâkîm, a benim gözümün nuru; gönlümün rahatı, huzuru; süsüm ziynetim.

A dolunay, gedilme; eksilme burdan a benim güvencim, dayancım, a benim şifam.

*

A başımın övüncü, a benim tacım, devletim; niceye bir bu utangaçlık, niceye bir bu inat?

Bana, benim huyuma hiç rağbetin, yok a benim güvencim, dayancım, a benim şifam.

*

Mademki onun bakışından bir bakışa nail oldun; bir soluk bile kendinde olursan çifitsın;

İş böyle olunca ey aşk ateşi, sen de dumandan ibaretsin; a benim güvencim, dayancım, a benim şifam.^[80]

*

* Mubâhî bir Kalender çıkageldi; karşıla şarapla onu ey sâkî;

Sabaha dek de böylece boyuna sun ona a benim güvencim, dayancım, a benim şifam.

*

Cansın sen, cana canlar katarsın sen; bir bakışta gönüller kaparsın sen;

Bu yüzden de vefasızlık da hakkındır a benim güvencim, dayancım, a benim şifam.

*

O kararda kalmak; güz mevsimine karşı bahar gibi davranmak, soğuk bir iştir;

Kaçan dosta dost olmak güçtür a benim güvencim, dayancım, a benim şifam.

*

Her çerçöp makulesi kişiden yaralanmışız; bu yüzden a kutlu Ay, senin sırlarını

Söylüyoruz, söylüyoruz amma kapalı kapalı a benim güvencim, dayancım, a benim şifam.

*

Aşka teslim oldun; sonra sıçradın, kaçtın; sonra da gönül levhimizi yıkadın.

Biz bağladık; sen bağlanmışı çözdün a benim güvencim, dayancım, a benim şifam.

*

Bu ateşten yüreğimizde binlerce dağ var; fakat her dağlanma yüzünden de yüz binlerce bağ bahçe kesilmişiz.

Senin zevkinle her ışığın gözü olmuşuz a benim güvencim, dayancım, a benim şifam.

*

Derler ki: Sırlar cefadadır; o sevgilinin aşkıyla inandım buna.

Hayır, hayır; bu işe girişmeye cefanın da haddi yok a benim güvencim, dayancım, a benim şifam.

*

A gönül, aşktan ne vakte dek coşacaksın? Âşıklık yüzünden niceye bir köpüreceksin, dalgalanacaksın?

Aşkta susmak da hoştur a benim güvencim, dayancım, a benim şifam.

*

A şekil, sen bir padişahın hayalisin, bâri gözümüzden sen gitme;

Gitme ey dostun yüzünden armağan olan; gitme a benim güvencim, dayancım, a benim şifam.

*

A bahçe, a bahardan ayrılan bahçe; gül gitti, bir yeşillik kaldı ancak;

Bâri a yeşillik, sen sabret, eğlen a benim güvencim, dayancım, a benim şifam.

*

Öğüdünü kendime dost edindim; fakat Tebriz'denim, Şemseddin'denim ben;

Aşk ateşinde işte böyleyim ben a benim güvencim, dayancım, a benim şifam. [\[81\]](#)

CCXX

Sensiz yaşamamanın, sensiz cana can katmanın imkânı yok; a bizim gönlümüzdeki, canımızdaki güzel,

nerdesin?

Bir gece yarısı el çırpı çırpı, bir şeyler okuya okuya mahallemize çıkagelsen n' olur?

Canı armağan sunalım sana; fakat can da nedir ki? Bizim canımızın canı değil misin sen?

Evinin damına bir çıksan gökyüzü damına ateş düşer.

Yüzüne karşı güneş değirmisi de kim oluyor ki aydınlıktan, aydınlatmaktan lâf açsın.

(c. II, s. 40) Hem gözsün bize, hem ışık; hem belâyı defedersin bizden, hem belâsın bize sen.

A gönül gözü, ümitsiz göze her solukta ne gösterirsin sen?

A sarhoş bülbül; feryadından bir bilişlik, tanışlık kokusu geliyor.

Ağla, feryat et; ağlayış, feryat ediş ayrılık yarasına melhemdir.

Ağla, feryat et de ağlayışından, feryadından Tanrılığa ait bir şey açılsın, bilinsin.

CCXXI

A Ay, gönül göğüne doğdun mu, can gibi dünyanın bedenine girersin, onu canlandırırırsın sen.

A Ay, ne de güzelsin, ne de güzel yüzün var; a Ay, söyle hele, neredensin sen?

*

Aşkından beratımız var; güzelim şeker mi, şeker dudaklarından şekerimiz var;

Lâ'l dudağından bir zekât ver bize; a Ay, söyle hele, neredensin sen?

*

A can Yusuf'u, esircinin elindedin; güzellikte, alımda seninle kıyaslanacak kimsecik yok.

Bize bir bak, çünkü tanırırsın bizi sen; a Ay, söyle hele, neredensin sen?

*

Şarabınla öylesine sarhoşuz ki kendimizden bir eser bile bulamıyoruz.

Dayanamayız amma gene de ışıdıkça ışık; a Ay, söyle hele, neredensin sen?

*

Ağacının altında oturayım; gönül çeken meyvelerini devşireyim;

Senin yüzünden başka bir şey görmeyeyim; a Ay, söyle hele, neredensin sen?

*

Senin şarabını içtiğimiz zaman, canımız daha da aydın oluyor; kulağımız daha da iyi duyuyor;
Kendimizden geçtik mi, geliyor aklımız başımıza; a Ay, söyle hele, neredensin sen?

*

Âşıklar ateşlerinle parıl parıl parlamada; doğruya da boş vermişler, yalana da;

* Ateş kıblesine karşı sanki muğ onlar; a Ay, söyle hele, neredensin sen?

*

A putların da, puta tapanların da kıskandıkları güzel; a yıkılmış sarhoşların gönüllerine rahat, huzur veren dilber;

Sana uyanlardan çekme ayağını; a Ay, söyle hele, neredensin sen?

*

A Tebrizli Şems, bir padişahsın ucu bucağı olmayan Tanrısal ülkede;

Ay'dan balığa dek her şey buyruğuna uymuş; a Ay, söyle hele, neredensin sen?^[82]

CCXXII

Aşkta fedai olan, yeryüzünden değildir, göğe mensuptur o.

Çünkü âşıklık belâsına lâayık olacak canın, ulular ulusuna mensup olması şarttır.

Yara, öz kulların, Tanrı âşıklarına baş olanların delilidir.

Belâ belâlığını yapmaya girişti mi, şu toprak dünya, toprağa değer ancak.

Halbuki belâsının bir arpa kadarı bile altınlar madenidir; a definenin başucunda duran, bir gör, neredensin?

Mihnet güneşinin her yakışı, aşk âleminde bir devlet kuşunun gölgesidir.

Bunun kokusuna bile lâayık olmayan kişi, sen o belâyaya lâayık olamazsın ki.

* Onun yarasına lâayık olan, ancak Murtazâ'nın vücududur, Tanrı razılığını kazananın bedenidir.

CCXXIII

Güzel, vefalı bir dostsan, gönülle, canla bizimsen,

Şu araya gelmeni istiyorum; a Ay, söyle hele, ne vakit doğarsın sen?

*

Can gibi işin gücün güzel; ne diye halkadan bir kenara çekilmişsin?

Dostcağızına yazık değil mi? A Ay, söyle hele, ne vakit doğarsın sen?

*

Kalk, bizimle sen, bir canız sanki; birbirimizin sırcağızını biliriz.

Sonucu seninle ben, birbirimizin dostcağızı değil miyiz? A Ay, söyle hele, ne vakit doğacaksın sen?

*

Bir anla hele, Tanrı kapısında; bir bak hele, nerdeyiz biz?

Bir bak da oynaya güle kapıdan içeriye girelim; a Ay, söyle hele, ne vakit doğacaksın sen?

*

Ey can, ey cihan, niçin böylesin? Sevdiceğini görüyorsun da,

Sonra bir bucağa çekiliyor, suratını ekşitip oturuyorsun; a Ay, söyle hele, ne vakit doğacaksın sen?

*

Nasılsın, o güzelim gönlün ne elemde; o yüzün, o ince boyun nicedir?

Bir gececik eş olmak isterim sana; a Ay, söyle hele, ne vakit doğacaksın sen?

*

Tanrı âleminde, Ay'ın eteğinden balığa dek bütün kâinatta,

Neyi der, neyi dilersen o olur; a Ay, söyle hele, ne vakit doğacaksın sen?^[83]

CCXXIV

“Tercî-i Bend”

Elinde bilişlik şarabı, her sabah, vakitsiz olarak erkenden kapıdan girersin.

Bize bir yakıcı selâmdır verirsin; yarabbi, ne güzel, ne hoş bir belâsın sen.

Bizi işvelerle baştan çıkarırsın, deli divane edersin, hay-hay diye bağırtırsın.

Sen yoklukta varlığını gösterdikçe ha yokluk olmuş, ha varlık, ikisi de bir.

A binlerce çeşit tövbe eden; zahitlik yolunu tutan,

Tövbe senin güzelim yüzünü gördü mü, bilir ki tövbelerin düşmanısın sen.

Kaçar tövbe, gönül peşinden bağıırır: Gel, neredesin, nereye gidiyorsun?

Tövbe der ki: Tövbenin eceli geldi çattı, artık hayır umma tövbeden.

* Tövbe erkek ejderhâ bile olsa, a aşk, sen Tanrı zümrütüsün.

A sâzende, dokuzuncu beyitten sonraki tercî beytini dinle de rebâbın kulağını buradur.

*

A tövbeden yüzlerce okluk bağlanan; al şarap kadehini, çek başına.

Çünkü o amberler gibi kokan, amberler gibi siyah, karışık saçlar, aman vermez bir kazadır.

(c. II, s. 41) A zamanın güzeli, şahı, ruhu sürdüğü zaman onun hileli rûhu bir fayda vermez sana.

Burun bükmenin, kedi gibi onu ısırma kalkışmanın ne faydası olur?

Secde et şu Ay gibi güzelin yüzüne karşı, İblis gibi baş çekme.

Sevgilinin yüzü, altı yandan da dışarıdır amma altı yan de onun yüzünden ışıklarla dopdoludur.

Sevgili bugün pek sarhoş; fitnelerle dolu, dertlere, elemlere batmış gitmiş.

Can onun hem bezenmiş olan, hem bezeyen güzelliğine karşı yüz binlerce şaşkınlığa dalmış.

Yeryüzü aşktan çiçeklerle dolu; gökyüzü gene aşktan yıldızlarla bezenmiş.

Sus da aşk şarabını iç; titremeden de kurtul, korkulu yerlere düşmeden de.

Mademki lâ'l dudağın tembih etti, gönlümüze bir lâ'l mühür vuralım.

*

Sâkîmiz sen olduktan, şarap sunup durduktan sonra ayıklık küfürdür, haramdır.

A akıl, pek üstünsün amma sarhoşa hor bakma.

Alımın varsa, bile bir iyice dikkat et de bak; ondaki madeni elde edemezsin sen.

Bir güzel, ayağından yakaladı mı, bir solukcağız başını bile kaşımaya bırakmaz seni.

Deli divane olursun da karasevdalara düşer, kara kumlara tohum ekmeye kalkışırsın.

Ateş gözlerden kurtuldu da ölümden gördü yaşayışı, arif olan.

Nur geldi, ateşi söndürdü gitti; ilkbaharın soluğu elbette kışı öldürür.

Gece senin gözüne karanlık görünür amma onun gözüne göndüzdür âdeti.

Aşk onun gözlerine sarhoşsun der, güzelsin, mahmurluklar akıyor gözlerinden.

Yeter buldum; artık aşk, bensiz, yapayalnız söze girişsin.

Bugün gönül isteklere düşmüş; sevgilinin saçları gibi düğüm düğüm olmuş gitmiş.

CCXXV

Aşk yığittir, fedaidir, yalnız yürür, tektir, bir tek de elbisesi vardır.

Ey altı yönden, beş duygudan zarı kapan, gönül kapıcılık tavlasını getiren, oyunu kazanan.

Ey güzel bir sûrette iki dünyadan da tek kalan; bir gönüllülerden ikiliği alan.

Sonucu, hangi mayadansın, hangi temelden? A yerden yurttan da tertemiz er, neredensin sen?

Susanların âleminde ne de öndesin sen; gönül ülkesinde ne de canlara can katarsın sen.

A aşk, sana sabretmenin imkânı yok; a sabır, sen bu hevese lâyıık değilsin.

Gözün gibi kendini görmezlikten gelme; bildik gibi yabancı bir tavırla gitme.

Biz, biz oldukça baştan başa bulutuz; fakat bizim bizlik karartımız kalmadı mı, a Ay, sen bizsin. [\[84\]](#)

A can, onun gam ayağının ucunda ne gördün de ellerini açmışsın, şu duaya koyulmuşsun?

A gönül, kazadan, kaderden ne yüz gösterdi sana ki aşkla belâ istiyorsun sen?

Aşka gittim de bu kaça dedim; buna değer biçilemez ki dedi;

Ancak padişah Tebrizli Şems'e, başını ayak eder de gelirsen elde edebilirsiniz.

CCXXVI

Günde iki bin defa gelsen, her defasında da can gibi bir işe gelirsin sen.

Yaşayışı tazelemek için dünyaya bahar gibi geliyorsun.

Şekerler, ballar gibi geliyorsun da bu yüzden âşıkların hepsi de helvaya düştü.

Şarap sun, irâdemizi al elimizden; çünkü zaten tüm irâde meclisinden geliyorsun sen.

Senin kucakladığın kişi, dünya halkını bırakır, bir yana çekilir gider.

Tapında susmak daha doğrudur; çünkü yaratanın tapısından geliyorsun sen.

Seni gördük, elden çıktık; çünkü oturamaklı bir âlemden geliyorsun sen.

A kuş, Arş'ın kemerinden uçup gelmedesin; a arslan, çayırılıktan çimenlikten geliyorsun sen.

A her yanı kaplamış deniz; ne de yaman coşuyorsun; a dalga, ne de kararsız geliyorsun sen.

CCXXVII

O Mesîh'in dinine mensup güzeli düşünme de, gönül hastalanmasın, karasevdalara düşmesin.

* Lâ havle oku, esenlik yolunu tut; o güzelliği, o alımı düşünme.

Fakat fırsat nerde ki lâ havle okuyasın; bir soluk bile ona sabretmeye imkân yok ki.

Balık nerden sabredecek denize? Yahut can dudu kuşu nerden şekerler çiğnemedi vazgeçecek?

O darmadağın, o haça benzeyen saçlar yüzünden dinle iman nasıl olur da dağılmaz?

Gönül, yüzünün ateşinde bir kor oldu; akıllar yel ölçüp poyraz biçmeye koyuldu.

Gönül, neden iki dünyaya da yabancı? Yerden, yersizlik, mekânsızlık sıfatları kaçıyor da ondan.

A beden, ne diye şu dünya dikenliğine düştün; nasıl oldu da diken çiğnemeyi huy edindin?

A akıl, git de gelin başı, gelin yüzü süsle; bu sanatla övün, çünkü âlemi de bezemektesin sen.

Şu mektepte bir hocalıktır edinmişsin; işe işler katmada, işi boyuna arttırmadasın amma topladığını da adamakıllı tutansın sen.

* Bû-tîmâr kuşu gibi boyuna deniz kıyısındasın; fakat izin yok ki bir kerecik dudağını ıslatasın.

Bunların hepsi de gitti; hadi sâkî, kalk da gönlü susamışlara sakalık et.

Doğu ne yapar? Işık yakar ancak; padişah ne iş görür; padişahlık eder, sultanlık sürer.

Kara dumanı arıttın, aynayı cilâladın mı, dünyanın yüzü parıl parıl parlar.

Hani, şarap bile şaraplığı ondan öğrenmiştir; işte o cana canlar katan şarabı sun.

Tek bir zevktir ondan gelen, eşi yoktur; öylesine bir işrettir ki arifin canı bile tekliği ondan öğrenmiştir.

Kim fırsat bulur da elinden o şarabı içerse “Yoktur tapacak” gussasına düşmeden, “Tanrı’dır ancak” makamına varır.

Ne mutlu çağdır o çağ ki sürahiyi uzaktan sarhoşuna gösterirsin.

Şarabın aslı toprağıma vurdu mu, bedenimin toprağı sırça kesilir gider.

Aşk denizinin sıfatları coşuyor; emredersen anlamı kapalı bir iki söz diyeyim.

Emretmezsen söylemeyeyim, öylece dursun; yalnız bir ben bileyim, bir de sevgilim bilsin.

Bundan da geçtim, o kızıl şarabı, o binlerce safralının safrasını bastıranı, sararmış, solmuş rengine renk vereni sun.

(c. II, s. 42) Sun da gün günün dertlerinden kurtulsun; şu Hintli gece de lalalığı bıraksın artık.

Hal kapın kapalı galiba ki boyuna sözün ardına düşüp gelmedesin.

CCXXVIII

Gücüm kuvvetim uçtu gitti; ne düzenim kaldı, ne hilem; şiddetler içinde feryat etmek için sabahladım bu geceyi.

Gündüzün, aşk derdinden zulmeder, günümü karartır; artık geceleyin ne hallerdeyim, nasıl haber verebilirim size?

Ne derdim doldu, tükendi, ne aşkım, iştiyakım; ne de ölçeğim razılığınla doldu senin. [\[85\]](#)

CCXXIX

Dilberimizin izi kimde var; kimin evinde bir Ay gizlidir.

Gözsüz olarak güzelliğini kim görür onun; dünyadan dışarı kimin bir dünyası vardır?

Avı can olan oku atan yay kimdedir; onu göster bana.

Her yanda bir güzel var; fakat sûfi, alımlı olan hangisi, sen ona bak.

Halkın şu görünüşü, hep şekilden, resimden ibaret; kimde can var, can bilir ancak onu.

Bunların hepsi de yoksul, hepsi de başak toplamada; inciler saçan el, kimin eli?

Dünya çengele dönmüş; üstüne takılandan haberi bile yok; madenden haber alan nerde?

Tebrizli Şems'in zamanı, ne mutlu zaman; fakat bir de bak bakalım, o zaman kime nasip olmuş? [\[86\]](#)

CCXXX

Gücün yettiği kadar sevgiliyle uyuşmaya bak da kimsesiz kalma, belâlara uğrama.

Uyuşma sırrını bilersen abıhayat kaynağına yol bulursun.

Sevgilinin gölgesinde yürü, tek ol; kendinden bir iz, bir eser bile gösterme.

Koca bir sağrak bile sunarlarsa çek, çekinme; a can, vazgeç şu ağırcanlılıktan.

A gönül, bundan böyle bir şekil kabul etme artık, suya dön, su gibi ak git.

Şekil kabul etmek, cansızlıktan ileri gelir; eğer can şarabını içmişsen, o şaraba katılmışsan, donup taş kesilme.

Gönül meclisine gel; orda zevk var, neşe var; eş dost da göğe mensup.

CCXXXI

Cana benzeyen şarabı içmek için uyandırın sarhoşları.

A ölümsüzlük şarabının sâkîsi, evveline evvel olmayan küpten doldur onu.

Boğazdan geçmez amma dili açar o şarap.

A sâkî, canı, o gayb sırlarını bilen yüce canı şarap tulumuna döndür.

Sonra da o tezcanlı ağır tulumu, sabah şarabı içenlerin yanına çek, getir.

Sun filân oğlu filâna, sarhoş gözlerinin sağrağıyla şarap.

Göz göze öylesine bir şarap sun ki ağzın haberi bile olmasın.

Çünkü sâkî, gizli şarabı mecliste öylece bırakmış.

Tez ol ki göz o apaçık şarabı zerre zerre aramada.

O misk ceylanına benzeyen tulumu eline al da gökyüzünün göbeği çatlasın gitsin.

Çünkü o miskin burcu burcu kokusu, Yusuf'larda bile sabır, karar bırakmaz.

Mektup geldi mi, inciler saçan Tebrizli Şems'e secde et.^[87]

CCXXXII

A bizim uykumuzu dağıtan güzel; sonra da tuttun, gittin, bir köşeye oturdun,

Hepimizi de tuzağa bağladın, derken biz bağlandık, sen sıçradın, tuzaktan kurtuldun.

Senin kadehinden başka ne küfür vardır, ne iman var; yarabbi, ne de uzun elliymişsin.

Uyku, huzur gittiyse gam değil; sen varken devlet, kucağımızda bizim.

Âşıklara sen sâkî olduktan sonra bundan böyle ömrümüz boyunca içeriz, sarhoşuz artık.

A şeklin canı, canın şekli, bütün güzellerin pazarını kırdın geçirdin.

Hayalin bize put olduktan sonra puta tapmak vacip oldu bize.

* İkinci akılla birinci nefis gelmiş, tapımızda gönül alçaklığı ediyor bize.

Bu sözler benim vehmim, seni anlatmak değil; sen nasılsan öylesin ancak.

BAHR-Ī HEZEC

—SÂLİM—

mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

— A —

I

(c. II, s. 43) A efendim, ha bugün olmuş, ha yarın, bizimsin sen; gecem, gündüzüm seninle aydın; ne de güzel, ne de süslü püslü.

Sen şekilden tamamıyla tertemizsin, fakat nurunun ışığıyla her solukta bir şekil gösterirsin; hem de ne güzel, ne yüce bir şekil.

Kaşı şöyle yaptın, Çin resimleri gibi bir şekil meydana getirdin; o şekil, o alım yüzünden de beni akılsız, dinsiz bir hale soktun.

Bana, bu aşk, ne biçim aşk diyorsun; ne yüce bu, ne de aşağılık; şu denizin dalgaları içinde ağsız, oltasız ne çeşit bir av bu?

A her kutlu kişinin sevgilisi, mademki biliyorsun, ne diye soruyorsun bana? Yüzlerce Arş'ın, yüzlerce Kürsî'nin sırrı senden belirir, senden meydana gelir.

Bana öylesine bir ateş saldın ki canım yerlere döşendi; her taraf tüm ateş kesilince de yüzlerce şey, tek bir şey olur gider, ne de hoş ya.

Gönder o aşk sâkîsini de döndürt ölümsüzlük kadehini; hem de öylesine döndürt ki dalgalanıp kavuşmamız yüzünden kadehini ayırt edemeyeyim şarabından.

Bu anlamı kapalı sözü sen söyle; âlemin tapı kıldığı Şemseddin'e de ki: Bu yüce nükteyi, yolu yordamı güzel Tebriz'e sen götür.

II

Ada sana, âra namusa düşkün adam için, can sâkîsi sana diyor ki: Bu çeşit kaba ve ham kişiyi alma meclise.

Her işi yanlıştır, bir şeycik bilmez; bütün didinmesi ya ad san içindir, ya ekmek için; mademki senin canın olgun, al şu şarabı.

Kanımızı döküp kısas etmekle halâs olacağını umma; ileri gidenlerin, geri kalanların hatırı için öz sâkîni bırakma.

Çek yücelik kadehini, feda et canını, malını; şu helâldir diye maskara etme kendini; haram şeye de şarap adını takma.

Addan sandan lâf edeni bırak; varsın kendi çevresine tuzak ören kuş gibi patlasın derdinden.

Şu tuzakta, şu yemde sevgilinin aşkından başka bir şey arama; ne gökten bahset, ne evden barktan; tut ki evi, damı görmüş geçmişsin.

Ş, k, r harflerine, kamıştan şeker deme; şekilden, sözden ibaret olana diri kişiye verilen lâkapları verme, onu diri sayma.

Şekilsiz can kesilirsən gizli kalmışsın, ne ziyarı var? Ne diye mutlaka bir haber verme kaydına

düşersin ki?

Gel a mahrem gönüldeş, al şu kutlu sevinç kadehini; öylesine sarhoş ol ki ne oturduğun yeri fark et, ne durduğun yeri.

A yollarda yelip yortan, yürü, o cana canlar katan güneşe git de sevdalarla dopdolu olan şu Mecnun'dan oraya bir selâm götür.

A Tebrizli Şems de; bildirki şaraplarla sen doldur kadehimi; bir kuluna buyurma, sen doldur.

III

Horlanmaktan, aşağılanmaktan ağlayıp duruyor, inayetleri hiç görmüyorsun; ya Tanrı inayetlerini isteme; yahut da az şikâyetle bulun.

Sana Firavun'a yakışan yücelik gerekse ver o aşkı; zapt et şu illeri.

Ne mutlu o cana ki sonlardaki bahta erişmek ümidiyle daha önceden horluğu canla, başla alır da öper, başına kor.

Ağzını yummak istiyorsan devlet zurnasını çalma; hafız, ağzı yumulu olarak âyetler okuyamaz ki.

O denizden binlerce kol ayrıldı, her yana bir ırmaktır aktı; o ırmaklar her can bahçesine akar, her canı sular.

A gönül, sen dereye bakma da daralma; bir önüne, bir de sonuna bak; her şey sonunda bir araya toplanır; maksada varır.

Miske bir domuz düşse, yahut pislik içinde bir insan doğsa, her biri rızk bakımından da aslına gider, her bakımdan da aslına varır.

Bu kapının uyuz köpeği bile dünyadaki bütün arslanlardan yeğdir; hiç olmazsa Tanrı aşkından lâf eder; görüp gözetmeyi bilir.

Sen âşıkın adının kötüye çıkmasını alçak kişilerin horluğuyla bir tutma; âşıkın başında aşk şahından verilmiş bayraklar dalgalanır.

Tencere altın olursa yüzü kararmış, ne gam. Her yaraya karşı canından hikâyeler parlar durur.

Sen Tebrizli Şemseddin'in ve aşkının yüzünden sevin; çünkü onun aşkından safâlar bulursun, lûtfundan korunmalar elde edersin.

IV

O padişah geldi, o padişah geldi; sayvanı süsleyin; o Ken'an güzeli için bileklerinizi bile doğrayın.

Canın canına can olan geldi; canın adını anmak yaraşmaz; onun tapısında can ne işe yarar? Ancak kurban olmaya.

Aşksız yolumu yitirmiştim; ansızın aşk çıkageldi. Bir dağdım âdeta; padişahın atına saman oldum.

Türk olsun, Tacik olsun; bu kul ona yakındır; hem de canın bedene yakın oluşu gibi; ancak beden, canı bir türlü göremez.

Hadin dostlar, baht geldi, devlet geldi; varı yoğu bağışlama çağı geldi; şeytanı azletmek için bir Süleyman geldi, tahta çıktı, kuruldu.

Ne diye eğleşip durursun? Sıçra yerinden, neden elin ayağın yok? Bilmiyorsan hüthütten öğren Süleyman'ın köşkünü.

* Orda gizlice konuş onunla; sırlarını, dileklerini söyle; Süleyman bütün kuşların dillerini bilir.

A kul, söz yeldir, gönlü dağıtır gider; fakat dağınk şeyleri topla diye buyuran odur.

V

Şu ovadan kopup parlayan can zerrelere bak; burdaki şu denizi, birbirine çarpan şu gemileri seyret.

Azrâ'ya bak, Vâmık'ı gör, o ateşteki yaratıkları seyret. Sevgiliye bak, âşıkı gör, o padişahı, o tuğrayı seyret.

İnci, o uçsuz bucaksız ummana düştü; fakat ne gizlendi, ne ıslandı; ummandan öylesine bir ateş çıktı ki orda her şey hem yok sanki, hem de var.

Mademki vakit erken, yavaş yürü; mademki gözün kapalı, lâf etme, yorulma, yukardan aşağıdan bahsedip durma.

Eğri akla doğru gelirsen kazadan bir kindir belirir; o akıl da zaten inmeli gibi, yok-yoksul gibi olduğu yerde kalakalmıştır.

Adamsan şu denizde tut soluğunu; a gam, bugün olsun, yarın olsun bu gerek sana.

Şu inci, denizden utanır; zaten suyun, toprağın yeri mi? Aklın, gönlün sözü mü olur? Onlar bu denizin köpüğü bile olamazlar.

Şu gönül ne sevda pişirir; şu can ne biçim bir safra peydahlar ki işe işler katan akıl, seni böyle başı dönmüş bir hale getirmede?

Tebrizli Şemseddin'den ne de güzel inciler eleyen, mücevherler saçan bulut; şu kavgalarla dolu dünyada ne de güzel emniyet, ne de hoş şekerler saçış.

VI

Can padişahı, satranç oyunundaki piyade gibi haneden haneye sürüyor bizi; acaba kazandı mı, mat mı oldu? Çünkü sınanan biziz.

Her yandan cüzlerimizi derleyip toplamış, âlemi düzmüş, koşmuş, onunla da bizi yoğurup macun haline getirmiştir.

Burnumuzu delmiş, hırstan, şehvetten bir yulardır takmıştır da, şu âlemin çevresinde deve gibi

döndürüp dolaştırmadadır bizi.

Biz kim oluyoruz ki? Gökyüzüne bile öküzler gibi bir çan takmıştır; biziye gökyüzünün altında susam gibi ezip durmadadır.

Ne mutlu o deveye ki Tanrı aşkının yularıyla bağlanmıştır; o bizi de develer arasında boyuna esritip coşturmadadır.

VII

Sen hiç bu sevdaya doyan âşık gördün mü? Sen hiç şu denize doymuş balık gördün mü?

Sen hiçbir resim gördün mü ki ressamdan kaçsın? Sen hiçbir Vâmık gördün mü ki Azrâ'dan usansın?

Âşık ayrılıkta anlamı olmayan ada döner; fakat anlam da bir sevgili gibi adlara boş vermiştir.

Deniz sensin, benim balık; nasıl dilersen öyle olurum; acı, padişahlık et; senden ayrı kalmışım, sensiz kalmışım ben.

A övünen padişahlar padişahı, bu ne rahmet kıtlılığı? Senin bulunmadığın an, ateş işte böyle yüceleri sardı.

Ateş seni görse siner, bir bucağa gider, oturur; çünkü ateşten gül devşiren kişiye ateş gül-i rânâ verir.

(c. II, s. 44) Bu dünya sensiz azaptır; dilerim, bir an bile sensiz kalmasın. Canına and olsun ki sensiz can bize işkencedir, belâdır.

* Hayalin bir sultandır ki Süleyman'ın Mescid-i Aksâ'ya gelişi gibi salına salına gönüle gelir.

Gönülde binlerce meşale yanar, bütün mescit apaydın olur, Rıdvan'la, hurilerle dopdolu bir cennet kesilir.

Hay ulu Tanrım, hay; gökyüzünde bunca Ay; şu çadır, hurilerle dolu; fakat körün gözünden gizli.

Ne de gönlü neşeli kuştur o kuş ki aşkta bir konak bulmuştur; Zümrüdüanka'dan başka hangi kuştur Kafdağı'nda konak tutan; o dağı yurt edinen?

* Padişahlar padişahı Şemseddin, ne de Tanrısal bir Zümrüdüanka'dır; bir güneştir o ki ne doğudadır, ne batıda; ne de yeri yurdu vardır onun.

VIII

A Müslümanlar, a Müslümanlar, güzelliği, yarım bir diken bile yüzlerce Firdevs bağına çeviren bir sevgiliye ne demeli, ne söylemeli?

Aşk bir ülkeye bir an şeref verdi mi, mekânları mekânsızlık âlemine döndürür, yerleri baştan başa maden eder.

Tanrım, ne de nurdur bu ki her huriye güzellik bağışlar; lütfeder de ateşi bile abıhayat eder gider.

Aşkını bir tuttu, sıktı mı, binlerce ilkbahar getirir; artık ilkbaharı kıskançlığından kırmış geçirmiş, ziyanı mı var?

Yüzü güneştir, dünyaysa o yüze bir perde; fakat resim, şekil, resimden, şekilden başka ne görebilir ki?

Gül, ona o güzelliği vereni tanımasa, bilmese bile güzelliği tanıklık eder ki bu bağışlar bir padişahlandır.

Gülün bundan haberi olsaydı boyuna al al, terütaze kalırdı; çünkü aklı başında olan kişinin yaşayışına bir âfet gelmez.

Öylesine bir sevgili seç ki işi gücü bu yandan olsun; sonucu can verecek bir güzele ne diye can vermeli?

Tebrizli Şemseddin yüzünden kanlar dökmeye kastettim; elimde öylesine bir aşk var ki Zül-fekaar'a benziyor.

IX

Renge, şekle tat veren, alım bağışlayan şey nedir? O, gizlendi mi, şekil şeytandan doğmuşa benzer gider.

Bir solukcağız şekle vurdu mu, dünya aşkla altüst olur; fakat gizlendi mi, gam gelir, konar, şekli neşeli göremezsın artık.

O şey, şu cansa eğer, neden bâzı kimselerin canı ağırdır? Nice canlar vardır ki ateş gibi, şekli yele verir, savurur.

O hünerlerle, marifetlerle dolu şey akılsa, ne diye akıl şekle düşmanlık eder? Bedendeki aklın düzenidir ki şekli kökünden söker.

Eğri akıl ne bilsin onun nimetini? Akla sorma da incitme onu; onun lûtfudur, onun bilgisidir ki şekli düzer, koşar.

Ne de lûtuftur, ne de nur; ne de hazırdır, ne de uzak; böylece apaçık meydandadır da gene de gizlidir; şekli râm eder durur kendine.

Dünyayı bir çadır yapmıştır; bedenleri cana döndürmüştür; sınamak için şekli aşkla bir usta haline getirmiştir.

Tebriz'i döndüm dolaştım; Şemseddin'den sordum; o sırrı ondan gördüm; şekli icat eden tamamıyla o.

X

* Berat geldi, berat geldi; berat mumunu dik. Hızır geldi, Hızır geldi; abıhayatı getir.

* Ömer geldi, Ömer geldi, bak da gör, şeytanın başı aşağıda; seher geldi, seher geldi; boyuna sürüp giden uykuyu bırak.

Bahar geldi, bahar geldi; tutsakları seyret, kurtulmuşlar. Bahçeye gel, bahçeye gel, kurtulanları gör.

Koyun burcunun güneşi geldi; yalımları işe koyuldu. Bedahşan lâ'lini gör, zekât olarak verilen yakutu seyret.

O padişaktır, o padişaktır gene; topraktan bitki bitiren; bitki güzellerine can bağışlar o, can bağışlar.

Ağaçlara bak, ağaçlara bak; hepsi de oruçlu, hepsi de namazda; kabul edildi, kabul edildi namazdaki dilekleri.

Öylesine ışık saçar, öylesine ışık saçar ki zatını göremezsin; gör bâri, gör bâri sıfatlarının tecellisini.

Gül bahçesinin mahmurluğu vardı karakışın cefasından, mahmurluğu vardı gül bahçesinin; gönderdi o, gönderdi o bitki şuruplarını, bitkilerden yapılan ilaçları.

Muştula, muştula beden mahpuslarını; mahşer geldi, mahşer geldi şehit olup ölenlere.

Şakayıkı gör, şakayıkı gör; şükrediyor, fakat söz söylemeden; sen de yenilen, sen de yenilen; bırak şu bayat sözleri.

Bahçedeki çiçekler, meyveler, her ağacın beratı; ağaçlar, tohumum çürümemiş diyor, bak da gör sıfatlara ait buluşmayı.

İnananların beratı da doğru söyleyen dil, balkıyan yüz; doğru sözle nurlu yüz, canım der, buluşmayla buluştu, ayak diremeyen iğreti şeyleri bıraktı gitti.

XI

Bahar geldi, bahar geldi, sarhoşlara selâm getirdi; o güzeller peygamberinden selâm getirdi sarhoşlara.

Süsenin dili sâkîden rivayette bulundu, sarhoşların kerametlerini anlattı; selvi süsünden bunları duydu da ayağa kalktı sarhoşlara.

Bahçe önce meclise çiçekler saçtı, sonra mezeler getirdi; çünkü dağ lâlesinin kadeh sunduğunu gördü sarhoşlara.

Nisan bulutunun ağlayışından, kışın soğuk soluğundan, ne düzenler düzdü perde ardında da sonucu, faka bastırdı; sarhoşları?

* “Rableri suvarır onları” şarabını içtiler, adı sanı yitirdiler; sâkînin mektubu gelince ne çeşit bir ad san getirdi sarhoşlara?

Gönül buhurdamında üzerlikle ödağacı yakıyor; çünkü ayrılık soğuğu nezleye uğrattı sarhoşları.

Gel, gir ölümsüzlük gül bahçesine; yücel, çık o madenin damına ey sâkî; çünkü görünmez gizlilik evinden de sürdü, çıkardı dama sarhoşları.

Güzeller ağır elbiseler giyindi, gel, bahçeye gir de seyret; sâkî ne gerekse hepsini de getirdi

sarhoşlara.

Canları bahar getirdi, bizi de sevgilinin güzelim yüzü; bak da gör, bütün bu devletlerden hangisini getirdi sarhoşlara.

Devlet sâkîsi, ansızın padişaha mahsus kadehle gece şarabı getirdi sarhoşlara.

XII

Gökyüzü malına Utarid'in Müşteri olması gerek, o dünyanın ışığını görmeye Mirrîh gözlü bir Ay lâzım.

Bir şaşılacak can gerek ki can feda etmeyi bilsin; gizli gelinleri görmeye iki can gözü gerek.

Bir göz vardır, açılmış; can cilâsını kabul etmiş; bağı görüp gözetmek için ondan da nerkis gibi uyku gitmiş.

Şu beş duygunun, altı ırmağa benzeyen altı yönün ardında böyle bir bağ, böyle bir altı ırmak var; fakat arpadan az bile olsa kıyaslamaya imkân yok onları.

* Saflara yardım bayrağını vermiş, padişahlara ümmeti bekleme ödevini; birlik avcuna da Seb'a'l-Mesânî incisini koymuş.

Herkes yapıyı görsün de bu delille yapıcıyı bilsin diye şeytanın belini kırmış, padişahın yüzünü görmüş.

Ne de arı duru, ne de hür, şarap gibi hem tatlı, hem acı; böyle bir inciyi haydutluğu bırakan çalabilir ancak.

Denize yöneldik, tatlı meyveler yedik, sular içtik; bedavaca inciler elde ettik; bize paranın pulun lüzumu yok artık.

Susamışken suya kavuştuk, çırpıplaktık, rızk bulduk; bâzı kere de arslanla görüşüp konuştuk; ölümden korkumuz yok.^[89]

Zamanının Mûsa'sısın, kabarıp ilerleyen, azalıp çekilen denize gir; Firavun'un yolunu kesmek gerek, bırak şu çobanlığı.

A sâkî, canın için, genç, dinç devletin için olsun, erguvan renkli şarap kadehini parmaklarınla tut da sun bize.

Padişahlık şarabını döndür; çünkü sen hem bizimle aynı derde sahipsin, hem aynı yolun yolcususun; derdin izini görmek istiyorsan gel de gör bizde.

Gel de sun o kızıl şarabı; çünkü o, hem denizdir, hem inci; sınanmaya değer eşini bir sağrakla çırılçıplak soy gitsin.

Git a sarhoşların yolunu kesen; bırak hileyi, düzeni; çünkü bu bahçede hileye, düzene yol yok.

Verdiği cevabı altınla satın almamışsın a can; Hintli bedava malın değerini bilmez ki zaten.

XIII

Bedenin kadir gecesidir; onun yüzünden devletler elde ederler. Canın dolunaydır; karanlıklar onun yüzünden yarılır, yok olur gider.

* Tanrı takvimisin galiba; talihler hep orda; yahut da bağışlama denizisin; suçları orda yıkar, arıtırlar.

* Yoksa Levh-i Mahfuz musun ki gayb dersini ondan alırlar; yahut da rahmet hazinesi misin sen ki ordan elbiseler giyerler.

* Acaba göklerin tavaf ettiği Beytü'l-Mamûr musun; yoksa yayılmış kâğıt mısın ki ondan şerbetler içerler.

Yahut da o neliksiz-niteliksiz rûhsun; her şeyden dışarısın; künhünü anlayışta kuruntular da baş aşağıdır, düşünceler de.

(c. II, s. 45) Fakat neliksiz-niteliksiz doğularından parlayıp doğar, nelik-nitelik âlemine vurursun da lûtfunun eserleriyle ülfet edenler yanılırlar.

Ay gibi bir acayıp Yusuf'un ki aksin yüzlerce kuyuda görünür; Yakublar bu yüzden milletlerin tuzaklarına, kuyularına düşerler.

Fakat saçını ip yaptın mı onları kuyudan çeker, çıkarırsın; onları rahmet kucağına alırsın, şaşkınlıklardan kurtarırsın.

Şaşkınlıktan kurtulunca da onun sıfatlarına bürünürler. Sus artık, çünkü sözler de, ibretler de kırıldı döküldü.

XIV

Bu güzelim devlet yurdundan bir soluk bile çıkma a gönül. Bir an can şarabını iç, bir lâhza şekerler çiğne.

* İçyüzü Akl-ı Küll gibi; görünüşteyse sanki gül demeti; bir an tüm emrin ilhamı gelmede, bir an "Biz verdik" hükmünden elbiseler sunulmada.

* Can düşünceleri, pişmanlığı olmayan bir hoşluk, bir güzellik; hem de gizli savaştan, gizli meclisten; "Yahut da daha gizli" denen sırrın da sırrından gelmede.

Her yüzün alımı, o denizden bir katre; fakat susuzluk illetine tutulmuş kişi nereden bir katreyle kanacak?

A gönül, sana zindanların şu daracık bucağından meydanlara bir yol var; yoksa ayağın uykuya mı daldı da sen kendini ayaksız sanıyorsun.

Şu aradığın rızktan başka ne gizli rızklar var; ekmekçinin sanatından dışarı, ne ekmekler pişirmişlerdir.

İki gözünü de kapamışsın; nerde aydın gün diyorsun; güneş gözüne vuruyor da buracıktayım ben, aç

kapıyı diyor.

Bu yandan çekerler seni, o yandan çekerler; gitme a tortulanmış arı duru su; kurtul şu tortudan, bulanıklıktan da yücelere yüz tut.

Gönül halvetinin tam içinde giyiniş durduğun her düşünce, rengiyle, şekliyle yüzünden belli olur.

Her ağacın gönlü hangi tohumdan, hangi taneden su içerse o içtiği su, dalında, yaprağında belirir.

Elmadan su içmişse ondan elma yaprağı biter; hurmadan su içmişse hurma verir.

Nasıl hekim, hastaların betinden benzinden hastalığı anlarsa can gözü açık olan da yüzünün, gözünün renginden, senin dinini, inancını anlar.

Dininin halini, sevgini, kinini renginden anlar; fakat gizler, rüsvây etmez seni.

Mektuba bakar, fakat dudağını oynatarak okumaz; ancak şu gebeden yarın ne doğacak; bilir onu.

Gördüğünü söylese bile gizli kapaklı söyler; sende de istek derdi varsa o anlamı gizli, o işaretten ibaret sözü anlarsın.

Fakat istek derdi yoksa sende, tut ki apaçık söylemiş; anlamaz, başkalarının masalı sanır, her yana sallar durursun.

XV

N'olur sevgilim yarın elimi tutsa benim; pencereden başını uzatsa, ay değirmisine benzeyen o güzelim yüzünü gösterse bana.

Canıma canlar katanım kapıdan girse de elimi, ayağımı çözsün; çünkü ayak direyip duran ayrılık, elimi de bağladı benim, ayağımı da.

Ona derim ki: Canına and olsun a benim canımın yaşayışı; sensiz ne işret sevindiriyor beni, ne şarap sarhoş ediyor.

Nazlanır da git, ne istiyorsun benden; korkuyorum senin sevdan bana da bulaşır da sevdalanırım derse.

Kılıcı, kefeni alıp önüne kor, kurbanlık koyun gibi yatar, boynumu uzatırım da eğer derim, başını ağrıtıyorsam kes boynumu, hem de dileye isteye kes.

* Sen de bilirsin ki sensiz yaşamayı istemem; “Ölüyü dirilten, mezarından çıkaran” Tanrı'ya and olsun, ölüm bence ayrılıktan yeğ.

Bana inanmıyor musun ki benden yüz çevirdin; düşmanların sözleri asılsızdır, iftiradır deyip dururdum ya sana.

Canım sensin, ben cansız yaşayamam; gözüm sensin, sensiz görür göz istemem ben.

Şu sözleri bırak a çalgıcı, zurnan yoksa rebâbı, tefi al, bir perdedir tuttur.

XVI

Hadi a parlak Zühre, çek o parlak güzelin kulağını; bu çekişle gönlümüze bir iştir açtın sen.

Muradının muratsızıyım, senin avın olmak, senin tuzağına düşmek için; gâh damındayım senin, gâh ovanın, çölün yolunu tutuyorum.

Çaresiz tuzak, başıboş kuşu aldattığını ne bilsin? Mısır Yusuf'u nerden bilecek o gürültünün, o kavganın sonucunu?

İstediğin kişinin yakasına yapış, bir güzelce çek buraya; çünkü ben tuzağım, sense avcısın; ne de gizli bir sanatın var a sevgili.

* Lût'un şehri gibi yıkık bir şehrim, Lût'un gözleri gibi hayranım. Sebebini sormak istiyorum; fakat nerde o yürek bende?

* Attâr âşıktı amma Senâî padişahı, daha üstündü, bense ne buyum, ne o; başımı, ayağımı kaybetmişim ben.

Bir ahım ki bu ah, çölümü, ovamı da yakar, yandırır, çadırımı, obamı da kül eder gider; bir kulağım ki şekerler yiyen padişahlar padişahına vakfolmuş gitmişim.

Sus; canı yücelerin çekişine istidatlıysa, can susarken kehribar gibi çeker onu.

XVII

Aşk oltası canımda onun saçlarının büklümleriyle bilişince, puta tapan canı aşk hançerine el attı.

Devlet gönlün kulağına eğildi de can bizim aşkımızla kurtuldu dedi; şu gönül de o kurtuldu sözüne binlerce can feda etti.

Can kıskançlıkla düşüp yerlere serilince, devlet artık kolay kolay sıçrayıp kalkmaz; şu gönlümle canımsa oturmuş da onun sıçramasını bekliyor dedi.

Mademki varlık yokluktadır; şu halde varlıkta var olan hiçbir şey yoktur; cana bir ateştir gelmiştir de bütün varlığını yakmış gitmiştir.

Canın ömür fermanını devlet elli kere, altmış kere okudu; onu düzdü, koştı, altmışıncıda, ebedîdir diye tomara yazdı.

Ulular ulusu Şemseddin'in canı öylesine yücedir ki yüceliği yüzünden, oturduğu kalktığı yeri ne Cebrâil bilir, ne vahiy.

Şu aklım kadehini gördü de testi gibi kırılıverdi; fakat o kırılışıdır ki ona sonsuz sağlıklar bağışladı.

Canım da aşkını görünce şu söyleyişten yüceldi; devletle yücelere de yüceliş verdi, aşağılara da.

A gönül, arslan avcısısın amma o ceylandan gene de kork; çünkü onun sarhoş arslanının avları arslanlardır.

Yaşayışlar belirten kılıcıyla ölümün başını kesince, devlet, atından indi de elini öptü.

* Tanrı'dan "Rabbimiz değil miyim" sesi geldiği gün, bu sese ilkönce evet diyen Tebriz'di.

XVIII

Gece gündüz Şemseddin'in aşkına düşmemiş olsaydık tuzaklara, sebeplere boş mu verebilirdik biz?

Aşkının hararetiyle yanıp yakılmasaydık, şehvet putu ıssısıyla varlığımızı kökünden yıkardı bizim.

Aşkının okşayışları, sevgisinin lûtufları, bütün zahmetlerden, bütün yorgunluklardan kurtardı bizi.

Onun can sevgisi de ne de kimyamiş ki bütün zahmetler, yorgunluklar, zevkin, rahatın ta kendisi oldu gitti.

Tanrı'nın geliştirip yetiştirme yardımları, o padişaha hizmet etmek üzere bizi edep kaynağından suladı, bitirdi; var etti, yetiştirdi.

O ulular ulusunun güzellik baharı, ansızın şaşılacak şakayıklar, reyhanlar, güller gösterdi bize.

Ne devlet, ne saadet, ne baht, ne yüce yıldız bu ki bütün canların dilediği canla bizi dilemekte.

Can kadehimiz dudaklarının şarabıyla dudağına kadar doldu, sarhoş olup kendimizden geçtik de dudağını ısırды, sarhoşluğunu belli etme demek istedi bize.

Binlerce şükürler olsun o huyları güzelden, o şaşılacak dilberden, görülmemiş bir bahtır yüz gösterdi bize.

Lûtfedip sürahiler döndürdüğü o mecliste zevkin, neşenin gönlü de, canı da değer bakımından ağırlaştı, çeviklik bakımından tezleşti bize.

Tebriz ülkesinde abıhayat kaynağı var; gönül bizi kınnap gibi o yana çekip duruyor.

XIX

Gel de Şu anda beden hırkasını atalım; gel de Şu anda varlık evini dümdüz edelim gitsin.

Kumara girişip varını yoğunu kaybetmeye bak, toprakla oynamayı bırak; bir canım var ancak; Şu anda oynayıp elden çıkarmak istiyorum.

Korkudan dünyanın ödü kopuyor; cansa aşktan uçuyor mu uçuyor; Şu anda uçuşumla kuşların hasedini çekmek, onları kıskandırmak istiyorum ben.

* “İki yay kadar kaldı araları, belki de daha yakın” okusun sen; yayını ger; canımı Şu anda siper edeceğim vakit geldi çattı çünkü.

Bu ateş yüceldi mi dünyadan bir figandır kopar; aman ver bana, aman ver de Şu anda yanayım yakılayım; eriyip gideyim.

XX

Kim görmüştür bahtı yaver olanların Şehrini a âşıklar? Bir Şehir ki oraya âşık az varır, sevgililerse çok mu çoktur orda.

Oraya varalım, nazlanalım; orda bir pazardır kuralım da gönüller güzel bir hale gelsin; çünkü hepsi de adamakıllı ayaklanmış.

(c. II, s. 46) Böyle bir Şehir bulunmaz ya; fakat Őehirliden de gizli; orda adalet var, insaf var; sevgili de Müslüman.

Bu yanda da ateşini yalımlayan o eşsiz sevgilinin yüzünden, âşıklar kuru ödağacı gibi yanıp yakılmada.

Tanrım, ihsanın için, parıl parıl parlayan nurun için olsun, darmadağın söylüyorum; kusuruma kalma; gönlüm darmadağın zaten sensiz.

Sarhoşları tutmuyorsun, darmadağın olanlara bakmıyorsun sen; ne mutlu o kişiye ki onu tutarsın, seversin; canım da onların sarhoşu ya.

Fakat tuttuğunu da atarsın sen; ne tasan var; ne kaybedersin ki? Orda âşık, ot gibi, çöller kadar, kumlar sayısınca.

Mirrîh gibi kanlar döken gözü gülüyor da korkmuyor musun diyor bana; a sevgili; Mirrîh güldü mü, kan kokusu gelir.

Gönlüm kendine geldi; Şikâyeti bıraktım; bir canın düşmanıysa ne çıkar? Binlerce can bağışlar gönül ona.

Kızgın bir kadıyım ben; sevgili can istiyor, can da sevgiliyi aramakta; iki düşman da hoşnut.

Can bir zerredir, oysa Zühal yıldızı; can meyvedir, oysa bağ bostan; can katredir, oysa umman; can habbedir, oysa maden.

Sözü kabuk içinde, gizli kapalı söylüyorum; bu sözün canı aşk; ne düşünceye sığar, ne söylemeye imkân var.

Sus, dünyaya benze, onun gibi sus, sarhoş ol, başın dönsün; dünya körkütük sarhoş değilse ne diye düşüp kalkmada?

— D —

XXI

A gönül, senin can perdenin ardında bir bölük halk gizlidir ki onların hepsi de teklik kılıcının yarasıyla hem can kesilmiştir, hem de cansızdır.

Sen eksikten, artıktan bahsetmiyorsun; niceye bir düşünüp duracaksın? Gel de kendinden geçiş dinine gir; onlar da kendilerinden geçmişlerdir de birbirlerine akraba olmuşlardır.

Ne denizler içerler, sömürürler de denizler gibi coşarlar, köpürürler; susarlar amma bilgi sahibidir onlar, bilirler.

O mercanlarla dolu denizde can gibi bir topluluk var; boyuna dönen gök kubbenin ardında can Burâk'ını sürüp dururlar.

A oturamaklı derviş, kendine gel, tez canlı ol, ona uy da daha çabuk davran; erlerin meclisine geç, otur; onların hepsi de rint canlıdır.

Padişahdır onlar, yoksullardır; sarhoşluktan hepsi de kendinden geçmiştir; topraktadır onlar, fakat padişahdır onlar, sultanlardır.

Aşk definesinden altın dökerler, Tebrizli Şems'in kuludur kölesidir onlar; lâ'l, yakut madeni kesilmişlerdir, dünyanın direkleri olan dört unsurun canıdır onlar.

XXII

Ay yüzlüm geldi mi, can dediğin de kim oluyor? Aydın günü gördün mü, bekçinin ne işi kalır ki?

Ay'ın aylık etmesi, işinin boşa çıkmaması için güneşin ettiği lûtfâ bir bak; geceleri gizlenir gider.

A gönül, kaç git bu evden; gönlü daraltıyor, sıkıyor; bize yabancı bu ev; döşemesi gökyüzü olan bir gül bahçesine, bir sayvana git.

Kinlerle dolu barışından, şu yalancı sabahından vazgeç dünyanın; bu çeşit sabahlar daima kervanı helâk edegelmiştir.

Yaratıklara can bağışlayan gerçek sabahı ara; o sabahtır ki binlerce sarhoşa sabah şarabı sunar, binlerce âşika aman verir.

Parladı, yalımlandı mı gamı, tasayı yandıran ateşin ne yanına bir gül eksen, fidanı bir gül bahçesi olur gider.

İyi işli, insanı her âfetten korur, ince, ay yüzlü bir sevgiliye yüzlerce can feda olsun.

Bir güzel ki ağzından şekerler dökülmede; şarap gibi insanı oynatmada; bir sarhoş ki güzelliklerle karılmış, vuslatı da daimî.

Hamamdaki resimle bir soluk bir yatakta yatar, uyursa o resim canlanır, benim gibi elceğizlerini çırpmaya koyulur.

Elbette başıboş gönlümüze o dilberden bir haber gelir; elbette bir gece olur, yıldızımız o Ay'la kıran eder.

Yüksek damdan ansızın bize yüz gösterirse sölpük adımlı hevâ ve heves, merdiven kesilir o an.

Sabırla dost olan da nerde? Âşık, Ay'a, buluta biner de öyle gelir; biri çıkar da yağmur bulutu oluğa muhtaç olur derse inanma sakın.

Sol göz seğirdi mi bunu gönül ferahlığına alâmet bil; fakat can gözü seğirir durursa bu neye alâmettir acaba?

Nice çarşafı kocakarı, erlerin ömürlerini de alır, paralarını da; çarşafa bakma, çarşafın içinde gizleneni görmeye çalış.

Eski çarşafın içinde ne aylar vardır, ne fitneler; sırtına palan vurulacak nice topal eşek vardır ki at çukalı giymiştir.

Nice kara çadır vardır ki içinde Ay gibi bir Türk, bir güzel var; ihtiyarlıktan ne gam sana; devletin genç ya.

İhtiyar şeklin dökülür gider; devletin doğar, belirir; kara buluttan doğar amma dünyanın güneşidir o.

Rüyada, kendisini gökyüzünde Ay'la gören kişinin bedeni, samanlıkta yatmış, uyumuş; ne gam.

Allah korusun can kuşunun kafesinin demirden olmasından; Allah korusun, Zümrüdüanka'yı şu daracık yuvada kalmaktan.

Ağzını yum, sus; çünkü sonsuz bir söze sahipsin sen; bir kulağa, bir akla söz söyle ki onun da sonu olmasın, ölümsüz olsun.

XXIII

Öyle bir âşık gerek ki bana; bir kımıldadı kalktı mı, her yanda ateşlerle dopdolmuş kıyametler koparmalı.

Bir gönül istiyoruz ki cehennem gibi olmalı, cehennemi bile yakıp yandırmalı; denizin dalgasından kaçmamalı, yakmalı, kavurmalı yüzlerce denizi.

Gökleri bir mendil gibi dürmeli avcunda; zevâlsiz ışığı bir kandil gibi aşmalı gök kubbeye.

Bir timsah gönlüyle arslan gibi savaşa girmeli; kendinden başka kimseyi komamalı; sonra savaşmalı kendisiyle de.

Gönlün yedi yüz perdesini ışığıyla yırtmalı da Arş'tan ses gelmeli ona: Maşallah, maşallah.

Yedinci denizden Kafdağı'na yüz tuttu mu o, o denizden nice inciler, mercanlar saçmalı yeryüzünün eteğine.

XXIV

Karakış, yaprakları döktü diye şikâyetlerde bulunuyordun; şimdi kalk da gül bahçesine gel, bir

seyret, karakış nasıl kaçıyor.

Gök gürlemesinden davul seslerini duy; yâni dünyanın düğünü var; bağ bahçe çeyiz düzüyor demek istiyor.

Gel de padişahın meclisini gör, bir yudumcuk dök de şu gülen toprağı seyret; çünkü yağı gitti, miskler kokan yel yardıma geldi.^[90]

Gel a özü tertemizim benim; gül bahçesi gibi güzel kokanım ben; miski sidik olan her tembel eşeğin inadına gel.

Yeri yardı da dışarı çıktı bitkiler; o yüzden hançer dedim onlara; bir solukta yokluk diyarından bir ordu belirdi, Hicaz ülkesine çıkageldi.

Süsenin kılıcı, hançeri, şu savaşta keskin geldi de Allah'a hamd olsun, gül bahçesinin, reyhanın ordusu üst oldu.

Bir güzelim kaynayıp coşan tencereden ateşsiz pişen helvalar geldi; helvayla dopdolmuş her dal âdeta çamçağa döndü.

Nilüfer, goncanın kulağına, a güzel kokulum, düşmanla savaşmak için ye, savaş çağı geldi diyor.

Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün; vehimle yoldaşlık etme; çünkü o pek ağır davranır.

Sus, temizliği, korunup gözetilmeyi ara, o tapıya doğru yola düş; çünkü kalk, kalk sesi geldikçe uykunun tadı kalmaz ki.

XXV

“Tercî-i Bend”

Gel, padişahlar padişahı doğan kuşları gibi saldığı canları geri çağırıyor. Gel, çoban sürüyü ovaya sürüyor.

Bahar çağı bütün Türkler yaylaya yüz tutmuş; varlarını yoklarını kışlaktan yaylağa taşıma zamanı gelip çattı.^[91]

Koyunlara bıldırdıkları otu verme; bağ bahçe, orman gülüp duruyor; yepyeni yapraklar saçıyor artık.

A ağaçlar, gelin; hani karakış elbiselerinizi almıştı; adalet baharı gene geldi; alın karşılığını ondan.

Hüthütle kumru, gül, artık ağlama; karıncayı bile incitmeyen Süleyman tekrar geldi diye salâ verdi.

Dünya cennete döndü; sevgilinin lûtfuna benziyor bu şekil, buyurun diye saha verdi devlet tellâlı.

(c. II, s. 47) Kışın soğuk soluğunun, nisan bulutunun gözyaşlarının sonu, işte biliyorsun, bu oldu; dünyayı güldürüyor bunlar.

Pılımı pırtımı bahçeye çek; gülle nilüfer gülüyor; olur ya, belki sevgili de orda bulunur; kim bilir kutluluğun ne zaman geleceğini, fırsatın ne vakit elvereceğini?

Mutlaka o sevgili, o abıhayat kaynağının beyi ordadır; çünkü ölmüş bahçe dirildi; odur can bağışlayan ancak.

Gül bahçesine girdi mi, gül de secdeye kapanır, gül fidanı da; şekerkamışlığına girdi mi kamış şekerlere sarılır.

Ağaçlar Yakublara benziyor; hepsi de Yusuf'unu görmüş; her ayrılanı, sabırdır sonunda ayrılıktan kurtaran.

Bahar geldi, bahar geldi; bahara ait şiirler söylemek gerek; tercî beytini söyle de çiçek nereden açıldı, saçıldı, söyleyeyim sana.

*

Şu, bahardır, bahar; yahut da sevgilinin yüzü. Ağaç yelle oynayıp durmada; benim gibi onun da kararı yok.

Periden doğmuş güzeller topluluğu, mamûr gül bahçesi; ne de güzel... Böyle gülüp durmada, böyle sevinçli; Tanrı lûtfundandır bu.

Ne de şaşılacak gönül bahçesi, balla süt sanki; yahut da her güzelin özünde mahmurluk vermeyen bir şarap var.

Gonca başını yakasına sokmuş da gizli gizli gülüyor; neden gizli gülüyor acaba; dikenden korktuğundan mı?

Nerkisin bütün bedeni göz kesilmiş, süsense dilsiz; sus, sözü bırak artık; şimdi bakıp ibret alınacak zaman diyor âdeta.

Dağ lâlesi Mecnun gibi ciğerini yakmış, gönlü kanlarla dopdolmuş; gül yanaklı, usûl boylu sevgilinin aşkından bu.

Reyhan buluşma çağı geldi diye buhur yakıyor; çınarlar kucaklaşma zamanı geldi diye kollarını uzatmış, ellerini açmış.

Bırak bağ bahçe hikâyesini, şakayık lâfını; gerçekleri anlat; bize o iş yarar, o işin tam zamanı şimdi.

Gerçekler aşkın da canıdır; denizleri içer, sömürür; Tanrı susuzluğuna tutulmuştur, padişahlar padişahına susamıştır onlar.

Ne de üstün mü üstün bir aşk; kumara girişti mi, iki dünyayı da oynar, kaybeder; canını başının üstüne alır, hâlâ da kumarı bırakmaz.

İçi bağıdır bahçedir, cennettir, yemyeşil, uçsuz bucaksız bir bahardır; bu boyuna da böyledir işte; görünüşte de bahardır zaten o.

Üçüncü tercî bendi şu: Her güzelin üstüne gözyaşı saçmak gerek; fakat bir bulandı mı yüzüme tokat vurur, kızgınlıkla tırmalar yüzümü.

*

Gel a padişaha benzeyen aşk, gene ne getirdin bize? Kara da senin cömertliğinden çalmıştır cömertliğini, deniz de:

Salına salına sarhoş bir halde geliyorsun; kadeh elinde geliyorsun sen; âlemin bütün arı duru şeyleri o tortulu şaraba feda olsun.

En aşağılık kadehin deniz; en değersiz zarın İkizler burcu; en aşağı sineğin Zümrüdüanka, en bayağı sanatın adamlık.

Hastalığımdan öyle de sevinçliyim ki; çünkü hal hatır sormaya gelirsin hastaya; sağlıktan, esenlikten öyle de hastayım ki; sohbetimden kesildin çünkü.

Gel a şekilsiz aşk; ne de güzel şekillerin var. O renge hayranım ben; ne al alsın, ne sarı.

Şekle bürünüp geldin mi, ne de güzelsin, ne de cana canlar katarsın; fakat şekli attın mı da o aşksın işte, o tek güzelsin sen.

Gönlün baharı rutubetten değil; gönlün güzü kuruluştan değil; ne yazı ıssılıktan onun, ne kışı soğuktan.

Ne kutlu andır o an ki gelirsin de o eşsiz lûtfunla ben seninim, sen de benimsin; neden gamlısın, neden dertlere batmışsın dersin.

A aşk, arslana benziyorsun; kan içmek ayıp değil sana. Kim tutar da arslana, ne biçim arslansın sen, neden kan içiyorsun der.

Canlar her solukta sana, kanımız helâl olsun; kimin kanını içtiysen onu bir güzel, bir hoş hale getirdin, ölümsüz ettin gitti der.

Gökyüzü kapının eşiğinde Ay'ından ayrılmak korkusuyla çizginir durur; ansızın ondan yüz çevirirsin diye korkar da fir döner boyuna.

Dördüncü tercî bendinden ne diye kaçmazsın; şaşılacak şey. Aşk arslanı pek susamış, kan dökme kaskında.

*

* Gel, arslanların korkması hamlıktır; ateş olsun da utanç olmasın de; ölüm, adı kötüye çıkmaktan yeğdir.

Bütün bağ bahçe, yeşiller giyince, gül herkesin giydiği elbiseyi giymekten utandı da kızıl kaftanlara büründü, çıkageldi.

Lâlenin elbisesi pek tuhaf, görülmemiş bir şey; siyahımsı kızıl; yakası güneş gibi de eteği akşama benziyor.

Bülbül ağzını açtı da goncaya, a ağzını yummuş gonca dedi, yumma ağzını; şarap içmeye bak.

Bülbül ona cevap verdi de şarap içeceksen dedi; bil ki şarap sarhoşları azat eder; sen de bizim gibi şu tuzağa tutulmuşsun zaten.

Bülbül, şundan haberim var ki ben sevgilinin elçisiyim, onun haberini getirdim dedi; gül de sevgiliyi biliyorsan dedi, ne diye haber kaydındasın?

Bülbül, sırlarımı işit dedi; ben akli başında bir sarhoşum; gönlümün rahatı, huzuru olan o sevgilide yok olmuş gitmişim; şu gönlümdeki rahatı, huzuru bundan anla.

Ne bu sarhoşluk şu sarhoşluklara benziyor; ne bu akıl şu akıllara; bunlar gölge, oysa güneş; bunlar aşağılık, oysa dam.

Dünyadakilerin akıllarına bu sarhoşluktan bir yudumcuk dökülse ne âlem kalır, ne âdem kalır; ne zora katlanmış kalır, ne bencilik kalır.

Gâh onun gözüyle sarhoşum, gâh şekerlerine gark olur giderim; a gönül, sonucu kendine gel; zaten şekerle badem içindesin san.

Fakat tercîin beşinci bendine, Tebrizli Şemseddin, hadi söyle deyip izin vermedikçe giremeyeceğim.

*

Bana, hadi, söyle; ben gamlıyım, sense balarısıısın; söyle de kanın bal olsun, mumun nur kesilsin der.

Can bahçesinin arıları yüzünden dünya balla, mumla doldu; şu düğünün ehliysen baldan, mumdan kaçmazsın elbet.

Yabancıнын bağından bal toplama; balın bozulur; yabancı arılara bakma; o düşmandır, sense çırpıplaksın.

Şu çirkin, öylesine güzellikten ne de güzel bir hale gelmiş; o kadar uzak olduğu halde şu gözde o güneşten nasıl da bir ışık var.

A gönül, dikeniyile bağdaşmaya bak; çünkü onun gül bahçesi, miskim amma zahmetsiz buluşmaya imkân yok deyip duruyor.

Utanan, âr namus kaydına düşen kişi de nedir ki? Mecnun gibi ortaya düşmek gerek. Böylesine örtünen kişiyi, kimsecikler, haremine almaz.

Canın sağ oldukça gökyüzünde bile olsan gene gökten nimetler yağar, yerden nimetler biter.

Canın İsrâfil'dir; onun sesiyle dirilirsın; beden kamışını bomboş bir hale getir; İsrâfil'in Sûr'usun sen.

Onlardan canını kurtarınca kimlere üst oldun, bilesin diye binlerce düşman belirmiştir, binlerce yol kesen haydut peydahlanmıştır.

Güneşe konak olan o Öküz'le Kuzu'ya, ne Arslan el atabilir; ne de bir şeye alt olur onlar.

Bakışlar elde edemiyorsun, bakanı, göreni göremiyorsun; şu ikisinden de mahrumsun; çünkü görünenlerle perdelenmişsin.

Altıncı tercî bendine geleyim, dileğim, isteğim arı duruysa; fakat bu ayrılıktan da öylesine şaşkınum ki sanki afyon çiğniyorum.

*

Aklım, Akl-ı Küll'ün ışığıyla öylesine şaşırılmış kalmış ki ne afyona ihtiyacı var, ne esrara, ne de üzümünden meydana gelen şaraba.

Padişahın sağrağı gelince şeytanın kadehi de nedir ki? Esirgeyen ana gelince üvey ananın sevgisi de nedir?

(c. II, s. 48) * Yüzümü onun aşkına tuttum mu, ne diye bilgiyle uğraşayım, ne diye üstünlük peşinde koşayım? Ne diye Basra'ya hurma, Kirman'a kimyon götürüyüm?

Binlerce üstün, binlerce bilgin kişi, bir görür göze kul olmuş, köle kesilmiş; en küçük, en değersiz bir arslan bile, görürsün ki öküze, file üst olmuş.

Ne de cana canlar katan güneş ki bir parıltısı göründü mü, kara topraktan binlerce insanın canı bitiverir.

Bu güneşin yüzünden, kendisine uyutabilecek her gölge, ilk tekbiri kaçırdım diye alçalmış gitmiş.

Geceleyin gözü görmeyen akrepten, gökyüzündeki Akrep burcuna yol var; fakat Mekke'yi gözü şaşkınlıkla bağlanmayan görür.

Devlet Kâbe'sinden elçi olarak aşk, emîr-hac oldu, geldi; seni yolda her kötü kişiden, her kötü kadından o kurtarır ancak.

* Meryem'in gözünü ışıtan hurmadan ne de gelişmişim ben; o hurmayla yüreklendim; incir aşkı yok bende artık.

Şu bahtı genç, devleti dinç erlerin aşkıyla kocalmış dünya gençleşti gitti; ne de güzel gökyüzü, ne de güzel yer; o yol ulusu, bu da onun halifesi.

Bizden doğru dürüst lâf isteme; burda kırık gönül ara; edebe riayet uçup gidinceye dek her lâfımız edepliymi.

Yedinci tercî bendini de söyle de sözün olgunlaşsın; çünkü gök de yedidir, yer de yedi, âza da haftanın günleri gibi yedi.

*

Gel, a sopayı elinde yılan şekline sokan Mûsa; Firavunlara Mûsa'nın kerametlerini göster.

A can baharı, bir solukta dünyayı yeşertirsin; kuru dâvalara düşmüş ağaca mâna meyveleri bağışlarsın.

Bahçedeki hurilerin hepsini de şuracıkta akıp duran şarap ırmaklarıyla sarhoş et, kendilerinden geçir de yerlerini yurtlarını tanımaz bir hale gelsinler.

* Gizlice ne de canlı resimler yaptın ki Mânî'nin resimlerini bile oynattı gitti.

Her meyveye bir koku ver, her yanda bir ırmak akıt; selviyi, Tûbâ'yı çiçeklerle güldür.

Karakışın kanlarına girdiği çiçekleri meydana çıkardın, can verdin onlara; mahşeri gösterdin, yeniden yaratılışı belirttin.

İncecik elbiseler giydiler o rızklar verenin elinden; her yaprağın yeşil hal dili, bir ücret istemedi, bir ihsan dilemedi.

Her dalda bir kuş alın yazımızı okumada; bu yıl kim ölecek, dünyayı kim yiyip sömürecek, bir bir söylemedi.

Kim anadan doğacak, kim baş verecek; kim kötülöklere uğrayacak, kim muştulanacak mal elde edecek; bir bir anlatmada.

Galiba gül bunu anlıyor da kızarıyor, sararıyor; galiba bunun anlamını anladı da şu dal, yaprak gibi tır tır titriyor.

Suçtan çekinme ateşi, Tanrı'dan başka ne varsa hepsini de yaktı, yandırdı; derken Allah'tan bir şimşektir çaktı, suçtan çekinmeyi de yaktı, kül etti.

Şu yedi fetvâyı, tercîiyle Şi'râ yıldızını bile yakan böylesine şiiri alın, ilk müftüye götürün.

XXVI

Kutluluk arayan başkadır, âşık başka; kim canına, başına âşıkça onun aşkında direnecek ayak yoktur onda.

Ciğer kanına bulanmış, ateşlerle dopdolu aşk gözü, nerden gönlünün dileğini arayacak, nerden canının ölümsüz olmasını isteyecek.

O gözlere sahip olan, kötü hale düşmekten ağlamaz, gamdan gözleri ovamaz; her soluktan, halinin daha da beter olmasını ister.

Ne baht gününü ister o, ne geceleri huzur arar; gönlü geceyle gündüzün arasında gizlenmiş bir seher çağıdır sanki.

Dünyada iki köşk var; biri devlet, öbürü mihnet. Tanrı'nın zatına and olsun ki âşık ikisinden de dışardadır.

Onun coşup köpürmesi denizden değildir; pek değerli, eşsiz bir incidir o. Yüzü altın gibidir amma bu madenden değildir o.

Gönül can padişahının aşkıyla nerden padişahlık isteyecek? O kemerin şehidi olan can, nerden kaftan isteğine düşecek?

Dünyayı devlet kuşu kaplasa, âşık hiçbirinin gölgesini istemez; çünkü o, o ünlü devlet kuşunun aşkına düşmüştür, o aşkla sarhoş olup gitmiştir.

Dünya şekerlerle dolsa, âşık, sevgili hayır, olmaz der de o şekerden ayrılıırım diye gene de ney gibi ağlar durur.

Tebrizli Şemseddin'in yüzünden aşk ülkesinde yurt edinmişim; yarabbi, böyle bir padişah neden yolculuğa düşer deyip duruyorum.

XXVII

Sarhoşların başları sarhoşlukla bir kere daha secdeye kapandı; yoksa o canların çalgıcısı, perde ardından çalgı çalmaya mı başladı?

Baş çekenler, canlarıyla oynayanlar bir kere daha coştular; varlık yokluğa gitti, yokluk varlık âlemine geldi.

Dünya bir kere daha İsrâfil'in üfürdüğü Sûr sesiyle doldu; gizliliklere emin olan, meydana çıktı; cana azık geldi.

Toprağın cüzlerine bak; hepsi de taze can buldu; topraklığı tertemiz oldu; ziyanlar tümünden fayda kesildi.

O âlemde renk yoktur; fakat şu kırmızı, mavi, renklere bulanmış candan ışık gibi vurmuştur da göze görünür.

Bedenin payı şu renkten verilir, canın payıysa şu tattır; nitekim mutfaktaki ateşten tencerenin payı dumandır ancak.

Yan yakıl a gönül; ham oldukça ödağacı kokusu gelmez senden; nerde gördün sen ateşe atılmadıkça koku versin ödağacı?

Koku boyuna ödağacındadır; ne bir başka yere gider, ne bir başka yerden gelir; fakat biri çıkar, geç geldi der; öbürü tutar, tez geldi der.

Padişahlar padişahı, saftan kaçmadı; fakat giyindiği zırh bir perde oluyor; Ay gibi yüzünü nazar değmesin diye halktan örtmede.

XXVIII

Bir güzel ki bütün gece Zühre'ye, Ay'a işveler öğretmede; iki gözü büyücülükle gökyüzünün gözünü bağlamada.

A Müslümanlar, bâri siz gönüllerinizi koruyun; çünkü ben onunla öylesine karıldım, birleştim ki gönül benimle karılamıyor, birleşemiyor artık.

Önce aşktan doğdum, sonunda tuttum, gönlümü ona verdim; hani meyve gibi; daldan biter de sonra dala asılır kalır.

Işığı gizliyor diye kendi gölgemden kaçıyorum; gölgesinden kaçanın nerde kararı olacak?

Saçları, nerde bir iple oynayan canbaz, tez gelsin diyor; muma benzeyen yüzü, nerde bir pervane ki gelsin, yaksın kendini deyip duruyor.

A gönül, şu canbazlık için yürekli ol, tutsak ol gitsin; mumu alevlendi mi, at kendini ateşe.

Yanmadaki tadı duyarsan ateşe dayanamazsın; abihayat gelse ateşten ayıramaz seni.

XXIX

Şimşek gibi bir şey çakıyor; acaba o gönüller alan sevgili mi ki? O köşeden parlayan ne; acaba o lâ'îl madeni mi?

O incinin çevresindeki ne? Ay mı, yıldız mı? Nurdan bir kandil gibi gökten sarkıtılmış, muallâkta durmada.

* Acaba can kandili mi, Direfş-i Gâvyânî mi? Yoksa ışığına son olmayan o can mumu mu?

A gönül, bir baş çıkar, gözlerin pek aydındır senin, gözlerini ov da bir iyice bak; ne görürsen ondan ibaret.

Ondan inciler saçar bir hale geldin mi, izinin tozu belirmez artık; iyi belle şu belirtiyi; aramızda bir alâmet olsun bu.

Onun yalımını, onun parlaklığını gördün mü, kanadının altına gir, yok ol; çünkü verimli yumurta da tavuğun altında olur.

Biz ortaya çıktık mı, o çekilir bizden; fakat biz çekilip gittik mi, o çıkar ortaya.

Durur görünür, hareket eder, oynar; fakat ne durur, ne oynar; mekânda görünür, fakat gerçekte mekânsızdır o.

Suyu oynattın mı, onun suya vurmuş ışığı da oynar, öyle görürsün sen; fakat o gökyüzündedir.

Ne odur, ne bu; Tanrı'nın, dinin salâhıdır o; solukdaşın eminse, o filândır diye söyle.

XXX

Sormak ayıp olmasın amma evin nerde senin? Bir tarif et, bulabilirsek devletine konduk gitti.

Sen dünyanın güneşi olasın da sonra bizden gizlenesin; yakışır mı bu sence; yakışır dersen pekâlâ, bizce de yakışır.

Ben vefalıyım demedin amma gene de vefa ummadayım senden; fakat bir betime benzime bak; vefa mıdır bu ettiğin?

Gel a lâ'îl dudaklı sevgili, gönlüm bedenimden kayboldu; gönlüm senden dağlı; mutlaka senin yanında olacak.

(c. II, s. 49) Bu ateşte yanıp kavruluyorum; harap mı harabım; fakat a güzeller padişahı, bir beden başsız kalmış, ne çıkar ki?

Gönlüm canın ayrılığıyla başı ezilmiş yılan gibi kıvranıyor; senin çevrende değirmen gibi dönüyor.

Dedim ki: A yoksul gönül, gel, yerine otur; kinlerle dopdolu ateşten sakın; gönlüm dedi ki: Varsın olsun.

* Tedbirim şaştı; gel a geceleri uykularımı alan sevgilim; sor o Keşmir padişahımı benim, belki bir tanıdık çıkar.

Zaten o hem meydanda, hem gizli; cihan kalıp, oysa can; bir düşün, bu nasıl padişah, Tanrı nuru olmasın bu?

Her sarhoşun coşup köpürmesi şarap küpünden; bir kehribarsın sen; her demirin çevikçe hareketi senin yüzünden.

Gönül evini satın aldın; bilirsin, gönül senin; evde ne varsa ev sahibinindir.

Senin olmayan kumaşı at evden dışarıya; Mescid-i Aksâ'da köpek leşinin ne işi var?

A dünyanın gönlü, gönül kapmak senin işin; can bağışlamak da sana mahsus; o soluk ancak sende var.

* Denizi yarmak Mûsa'ya ait bir çeviklik; fakat Ay'ın kaftanını yırtmak, Ay'ı ikiye bölmek Mustafâ'nın işi.

Aşk öyle bir fitne koparır ki, halk dağın yolunu tutar; şehirde ancak yokluk arayan kalır.

Şu ormana bir ateş salar, bütün av hayvanları kaçarlar; ateşten kaçmayansa İbrahim'imize döner bizim.

Sus, kısa kes ey hatır; âşık, padişahın tapısında yok oldu mu, evvelki bilgilerin de, sonraki bilgilerin de hepsini anlatmış olur.

XXXI

Neşeyle bir ahdim var; neşe benim olacak; sevgiliyle bir sözüm var; sevgili bana can kesilecek.

Padişah kendi eliyle bir ferman yazdı, verdi bana; taht, taht oldukça, baht, baht oldukça padişahım o olacak benim.

İster ayık olayım, ister sarhoş; ondan başkası tutmayacak elimden; hattâ elimi yaralسام bile o derman olacak bana.

Düşüncenin haddine mi düşmüş benim şehrimin çevresinde dönüp dolaşmak; hakanım o oldukça saltanatıma kastedebilir mi hiç?

Lâ'l dudaklarının devleti sayesinde yüzüm sararma nedir görmeyecek; destanım o oldukça Rüstem bile önümde can verip gidecek.

Benim Zühal yıldızım o oldukça, Zühre'nin ödünü patlatırım; Ay'ın yüzünü tırmalarım; gökyüzünün zararını kaparım;

Ay'ın cübbesini yırtarım; padişahın sağrağını dökerim; ödetmek isterlerse, o öder benim yerime.

Güneşin ücretiyle geçinmedeyim, o yüzden de gökyüzünün ışığıyım ben; meydanım gönüldür, bundan dolayı topun da beyi benim, çevgenin de.

Mademki Yusuf'un kucığındayım, Mısır da benim, şeker yurdu da ben; Ken'an'ım o olduktan sonra

ne diye Ken'an diyarını arayayım?

Ne de güzel hazır, ne de hoş görüp gözeten; ne de güzel koruyucu, ne de hoş yardımcı; o benim kesin delilim oldukça her münkiri ne de kolay mat etmedeyim.

Dünyada bir can var ki şekle bürünmekten utanmada; fakat gene de insan şekline bürünmede; fakat benim insanım olmada.

Aybaşı geldi, bense deli divaneyim; zincirimi şakırdatma. Ay, soframda oldukça her soluk bir aybaşı bana.

Dilime söz bağışlayan Tebrizli Şems oldukça, sen sus da bütün diller, gönül gibi benim için oynasın dursun.

XXXII

A canıma baş koyan, evin nerde senin? A benim parlak Ay'ım, evin nerde senin.

A her şeye gücü yeten, a her şeyi kahreden, a bedenden gizli, canda, gönülde hazır olan; a benim gizli olan apaçık güzelim, evin nerde senin?

Sen sanki hakanın sarayısın; iştihak çekenlerin gönülleri sende; fakat a benim canım, benim gönlüm yok ki; evin nerde senin?

Ay gölgeye dadılık eder; gölge dadıya nasıl ulaşabilir? Ben bilmiyorum, sen söyle a Ay; evin nerde senin?

Ay'ın izini görüyordum; yüzlerce evi dönüp dolaşıyordum; şu araştırmadan kurtar beni; evin nerde senin?

XXXIII

Haberiniz olsun a âşıklar, o ay yüzlü sevgili geldi; zevke dalın, işrete koyulun; sevgili kucağımıza geldi bizim.

Şaraba tapanlara muştuluklar; sarhoşlara düştü iş; can meclisini bezediler; mahmurluk vermeyen şarap geldi.

Kıyamet içindeki kıyameti gör; selvi boylu güzeli seyret; onun yüzünden dünya cennete döndü; binlerce ilkbahar geldi.

Abıhayatken ne diye ateşler saçar? Canın kararı, huzuruyken ne diye can kararsızdır, huzursuzdur?

Bir kere daha gel a sâkî, âşıklara bir çare bul; çünkü o ceylan gözlü, o kanlar içen güzel, arslan gibi avlanmaya geldi.

Canın canı ağzına geldi, el aman sesi her yanı tuttu; aşkının orduları kale kapısına geldi dayandı.

Kötü düşüncelere dalan can, kılıcı, kefeni almış, aşktan dönen, sonucu utanarak geri gelir diye tapısına gidiyor.

O övünen güzelin aşkıyla bende ne evvel kaldı, ne son; çünkü âşık, kamış gibidir zaten, aşkıysa ateş mi ateş.

Tebrizli Şemseddin'in lûtfu, kerem eder de bir uğrarsa suya da can gelir, yele de, toprağa da, ateşe de; dördü de cana kavuşur.

XXXIV

Haberiniz olsun a rintler, gene o kumar padişahı geldi; yeni bir hilesi, düzeni varsa, bıldır ne idiye gene odur, o.

Rintlerden şu işi kim yapabilir; kanlar içen padişahın tapısında belini bir kere daha bağlasın da işte şimdicek desin, iş başa düştü.

Gel a eli tez sâkîm; bir kere daha belimi bağladım; canına and olsun, yaşadıkça aşkı seçeceğim ben.

Senin gül bahçeni gördüm de diken gibi bittim, gül gibi açıldım; dikenim aşkınla yandı, gülüm de sana serpilmeye geldi.

Birbiri ardına fitneler koparırsın; fitnedden bir türlü vazgeçmezsin; fakat bu sefer iyice öğrendim, bildim ki sevgilim pek düzenbaz.

* Sevgilim bir yanağıma vurursa öbür yanağı da çeviririm ona; çünkü yanaklarımın rengi, ellerinden al al olur, parıl parıl yanar.

Padişahımsın, hem de ezelden beri; durağın şu gönüldür; canım sensiz pek zayıf hale düştü; nerdeydin bile demiyorsun.

Padişahım diyor ki: Sanıyor musun ki şu çölde seni kaybettim ben; bilmiyor musun ki sabrım Zül-fekaar'ın kınıdır.

Beni kesti, kan aktı, kanlara bulanmış bir gazel doğdu; Salâhaddin, benden ayrıldı da bu ülkeye geldi.

XXXV

İştihak çekenlerin canlarına salâ; bir güzel gönül kapan geldi; o güzel altın dövüyor, benim yüzüm de gümüş dövmede.

Ay'ın güzelliğine sahip olan o güzele gönül vermeyen kişi, o güzelin ayak bastığı toprağa and olsun ki taştır, ağaçtır.

Aşktan kaçan, gerçekte kendi kanını döker; gece kuşunun yüzünden batar mı hiç güneş?

Şu evden kendini sil süpür de o padişahçasına güzelliği gör; yürü, yokluk süpürgesini al, yokluk, pek güzel bir süpürge dir.

Bedenin toprağa benzer; soluğun tertemiz bir tohuma. Hevesler çekirgelere benzer, nefisler yenecek tanelere.

Görüşü terk ettin, yoksa başka bir rüya mı gördün; ne yedin ki sidiğin böyle bulanık, tortulu?

Ne duyduğun, ne söyledin; geceleyin nerde yattın, uyudun? Söyle; rengin yüreğinin casusu, bunları anlatıp duruyor.

Yakubların Salâhaddin'i, kuyumculara mücevherler bağışlayan er; sırlar güneşidir o, gizli şeyleri bilir o.

XXXVI

A gönül, gönülden haberi olanla otur; terütaze çiçekleri olan ağacın altına git.

Şu güzel kokular, çeşitli mallar satanların çarşısında işsiz güçsüz kişiler gibi her yana gitme; dükkânında şeker olan kişinin dükkânında otur.

Terazın yoksa herkes yolunu vurur; birisi kalp parayı yaldızlar, sen altın sanırsın.

Şimdi geliyorum der de kapıya dikekor seni; sakın kapıda oturup kalma; o evin iki kapısı vardır.

Kaynayan tencereye göz dikip kâseni getirme, oturup eğleşme; her kaynayan tencerede bir başka şey vardır.

Ne her kamaşta şeker vardır, ne her altın üstü; ne her gözde görüş vardır, ne her denizde inci.

Ağla, çile a destanlar okuyan bülbül; çünkü sarhoşların feryatları kayaları bile deler, taşları bile deler.

İğne yordamından geçmiyorsan başından geç gitsin; iplik iğneden geçmiyorsa başı vardır da ondan geçmiyor.

Şu uyanık gönül bir mumdur, onu eteğinin altında gizle; kuru şu yelden, havadan; havada âfetler var.

(c. II, s. 50) Yelden geçtin mi bir kaynağın başında oturursun; ciğerinde su olan birisiyle eş dost kesilirsin.

Ciğerinde su oldu mu yemyeşil bir ağaca dönersin; o ağaç içten içe yolculuktadır, yeniden yeniye meyveler verir.

XXXVII

Bu ne kokudur, bu ne koku; yoksa o sevgili mi geliyor; yoksa o gül yanaklı sevgili o gül bahçesinden mi geliyor?

Gece mi, ödağacı mı, yahut da misklerle karışık amber mi bu; yoksa Yusuf bu tezlikle o pazardan mı gelmede?

Ne nurdur bu, ne parıltı; ne aydır bu, ne güneş? Yoksa o yalnızlık arayan dost, dağdan, mağaradan mı geliyor?

Şarap testisini ne diye arıyorsun, ağzını ne diye kokluyorsun; yoksa senin gibi onu da şu meyhaneciden mi geliyor sandın?

Yolda yapayalnız gidiyorsa ne zarar var güneşe? Padişahın ululuğuna eksiklik mi gelir sarıksız geliyorsa?

Şu gönül o mecliste ne içti ki sarhoşlar gibi çamurlara bulanmış; o meyhaneden sarhoşlar gibi tökezleye tökezleye, yalpa vura vura geliyor.

Uyuma bu gece, uyuma bu gece; bir fırsatını gözet, yakala onu; çünkü o sarhoşların halkasına bu çeşit çok gelir.

Selvi boyuyla seyre seyrana çıktı mı, dünya gül bahçesine döner; kendini bir gösterdi mi, kıyamet kopar.

Hepimiz de duvardaki resimlere benzeriz; bizi çizenin ışığı vurdu mu, o zaman oynamaya başlarız ancak.

Gâh hastaların mahallesinde Calinos gibi gezer, dolaşır; gâh yalancılıktan hastalanır, ağlaya inleye gelir o.

Sustum, sustum; şu şiir dîvânım, o peri yüzlüden utanır da tövbeye, suçunun bağışlanmasını istemeye koyulur.

XXXVIII

Bana öyle bir dilber gerek ki can, üzengisine yapışmalı onun; bana öyle bir çalgıcı gerek ki Zühre karşısında ölmeli onun.

Bir sağrağım var ki denize güler durur; bir deli divane gönlüm var ki ne bağ kabul eder, ne öğüt.

Tanrım benim bir canım var ki sen de bilirsin, sabredemez sana; hiçbir balık, bir soluk olsun, sudan kaçmaz ki.

Ne de güzel bir varlığın var, ne de güzel sarhoşum ben; seni varlık bezer, beni sarhoşluk.

Kendine gel de sus, kendine gel de sus artık; öylesine bir aşk seçmişsin ki her an gamsız bir neşe verip durmada, reddetmeden her şeyi kabullenmede.

XXXIX

Baş bir hevесе düşmek için lâzım; bomboş oldu mu baş da nedir? Can görmek içindir; görüşü olmayan can da nedir?

Padişahın yüzüne bakmak gerek; bu olmayınca neye yarar göz? Kendinden yolculuk gerek; kendinle beraber olunca yolculuğun ne mânası kalır?

Safralı biri bana sordu da dedi ki: Şekerler yiyen, şekerler çiğneyen biriysen, şeker de nedir desen de, kamış gibi önünde kemer kuşandım.

Dedim ki: Şeker en iyi bir şeydir amma başkasına göre; çünkü öyle bir aptalsın sen ki şekerini görürsün de bundan daha beter ne olabilir ki dersin.

Çünkü senin bedeninin temeli, öldüren zehirle atılmıştır; mayan cehennemdir senin; cehennemden başka bir şey bilmez.

Cüzî akılla Akl-ı Küll'ü nasıl görebilirsin? O kanlar içen denizde şu küçücük akıl ne oluyor ki?

Baştan aşağıya, aşağıdan başa okuyup durduğun, iki üç satırdan ibaret; başka bir işin gücün yok; eğer böyle değilse bu baş, bu ayak da nedir ki?

Gönül gözü kör oldu, kulak da toprakla doldu, körle sağırın, vesveseler evinden başka yerde ne işi olur?

XL

Güzelimin hayali, her gece, benim zatımın sıfatlarını över durur, benim zatımın yokluğunu söyler de varlığımı ispat etmiş olur.

Yedi yıldızın satranç padişahı, onun ayın'a benzeyen gözünden bir işarete bulunur, cim'e benzeyen kulağından bir şeydir nakleder; bir harfle beni mat eder gider.

O ağaçtan bir elma koparsam da yarsam, ondan öylesine bir huri doğar ki bütün âlemi üzüm kaplar, şarap kaplar da, bağlarımın bahçelerimin çevresinde akar durur.

Elime mushaf alsam şaşkınlıkla elimden düşer de yüzü, aşir başım olur, dudakları âyet kesilir bana.

* Dünya Tur Dağı'dır, bense Mûsa'yım; ben kendimden geçmişim, dünyaysa oynayıp durmada; fakat bunu benim vade verdiğim yerde dönüp dolaşan bilir.

Can güneşi doğdu da a ağırıncılılar dedi; kalkın; dağa bir vurdum mu, en aşağılık zerrelere bile oynayıp dönmeye koyulur.

Sus; o kadar ağladım, feryat ettim ki şu dünya, yüzlerce asırlar geçer de gene benim hey-heylerimle kıvrılır, heyhatlarımla döner durur.

XLI

Bu gece uyku gelirse, sakalına, bıyığına ne lâyıkça onu görür; yatak, yastık yerine boyuna yumruk, tekme yer.

Çünkü kötü rüya görür uyuyan; iyi görsün, kötü görsün, yorumu da bellidir zaten.

Hele bu gece, şöyle bir mecliste uyumak; öylesine meclis ki yüz yıllık yolu gözetleyen sonu görür akıl bile sığmıyor bu meclise bu gece.

Onunla buluşma gecesi, kadir gecesi; ayrılık gecesiye kabir gecesi; kabir gecesi de onun kadir gecesinden kerametler görmeye, yardımlara ermede.

Ne mutlu o cana ki bu gece onun damında boyuna sopa vurur durur; o kişi seher gibi güler, sayısız bağışlara erer.

Yürü a yoksul uyku, mahrem olmayanın gözüne gir; çünkü yabancının bu gece güzellerinin yüzlerini

görmesi, boylarını seyretmesi yazıktır.

* Ona bir şarap sun da sızdır; onun gül bahçesinden çıkar dışarıya onu; çıkar da yarın boynunda hurma lifinden örülmüş bir ip görsün.

Günü söylemekle geçirdin; gece geldi, bâri artık sus; çünkü sözü bırakan, buna karşılık ebedî sözlere nail olur.

XLII

Karakış da geçti, kasım da; gel, ilkbahar geldi. Yeryüzü yemyeşil, kutlu, sevinçli bir hal aldı, lâlelikte gezme çağı geldi çattı.

Ağaçlara bak, hepsi de sarhoşlar gibi darmadağın, hepsi de başlarını sallamada; seher yeli bir afsun okudu, gül bahçesi kararsız bir hale geldi.

Nilüfer yasemine, şu kıvranmamı seyret dedi; çiçek, yeşillige elbette Tanrı'nın lûtfu, ihsanı geldi dedi.

Menekşe rükûa vardı, sümbül gibi özünü Tanrı'ya verdi; çünkü nerkis gözceğizini kırptı da ibret alınacak zaman geldi dedi.

Ne dedi o başını sallayan söğüt ki sarhoşluktan aklı başından gitti; ne gördü o güzelim boylu selvi ki uzadıkça uzadı, büyüdükçe büyüdü, ölümsüz bir hale geldi.

Ressamlar kalemleri ellerine aldılar; yaptıkları güzelim resimler dağın, ovanın, bağın bahçenin güzelliğini belirtti; canım o ressamların yüzünden sarhoş oldu.

Binlerce güzel kanatlı kuş, minbere oturdu; açılıp saçılma çağı geldi diye övüşe koyuldu.

Can kuşu, “ya hû” deyince üveyik kû, kû – nerde, nerde demeye başladı; o da kokusunu bile alamadın, payına bekleyiş düştü dedi.

Çiçeklere, içinizdekileri dökün, gönüllerinizde ne varsa gösterin; mağara dostunun cilve çağı geldi; gönüldekini gizlemek yaraşmaz diye buyruk verildi.

Gül bülbüle dedi ki: Şu yemyeşil süsene bak; yüz dili var amma gene de sabretmede, sır saklamada.

Bülbül cevap verdi de yürü dedi; benim sırları yaydığımı kınama; inan bana; bendeki aşk senin gibi amansız.

Çınar asmaya, üzümüne yüz tuttu da a secdeye kapanmış kişi dedi; bir ayağa kalk; üzüm, bu secdeye dedi, elimde olmadan kapandım ben.

Sarhoşları vurup yıkan o şaraptan yüklüyüm ben; benim özüm tıpkı ateş, sana ne geldi ki?

Safran kutlu bir halde geldi, yüzünde de âşıkların alâmeti verdi; gül ona acıdı, onu esirgedi de vah vah dedi, şu yoksul ne de ağlaya ağlaya geldi.

Onun başından geçenleri güleç, lâ'l yüzlü elma anladı da güle, kusuruna kalma dedi; sevgilinin ne

hilim sahibi, ne cefa çekici olduğunu bilmiyor o.

Elma bu dâvaya girişti, Tanrı'ya sanım iyidir dedi de sınanmak için her yandan taşlar yağmaya başladı ona.

Taşlanan kişi, gerçekse güler durur; ne diye tatlı tatlı gülmesin? Padişahlar padişahından geliyor o taşlar.

Güzellere taş atanlar, onları çağırmak için atarlar; dostların birbirlerine cefa etmesi dostları soğutmak için değildir ki.

* Zelîhâ, Yusuf'un yenini, eteğini yırttı amma sırrını bildirmek, onu kendisine yöneltmek için yırttı; bunu böyle bil.

Taşlanan taşlanır da bulanmaz; asılmışım der, fakat neşeliyim; onun beni asması yüceltiştir beni, Mansûr gibi geldi bana bu.

Rahmanın darağacı budağında Mansûr gibi asılmışım; çirkinlerin dudaklarından uzak olsun; böylesine bir kucaklandım, öptüm, öpüldüm ben.

Kendine gel, öpüşme bitti; gönlünü kadınların baş örtmeleri gibi ört, gizle; sayısız soluklarını gönlünden al; gizlice al.

XLIII

Gel; bu gece, canlar bağışlamada sevgilinin saçlarına benziyor; o yüze, o yanağa benziyor ışıklar saçan Ay.

Yıldızlar gökyüzünün çevresinde başıboş âşıklar gibi dönüp dolaşıyor; gönüllerinin yanışından akıl bile işten güçten kalıyor.

Can sâkîsi gizlilik âleminin kadehiyle öylesine bir şarap sundu ki bir bak da gör, yıkılıp kendinden geçen kim, ayık kalan kim?

(c. II, s. 51) Geceleri hastalardan başkasını ağlayıp inler, uyanık kalır bulamazsın; ben ağlamasam bile hasta gönül ağlar, inler.

Şu eşi dostu olmayan denizde Yunus gibi ağla, inle a gönül; gece timsahı şu denizde adam yiyeceğe benziyor.

Geceleyin, ileri gidenleri de, geri kalanları da, hepimizi öylesine yer, sömürür ki ne dükkân kalır, ne şu kâr kalır, ne de bu pazar.

Ne oldu Tanrı kullarına yardım dokunan; ne oldu Tanrı şehirlerini koruyan? Bir bak da gör, canları eşsiz, örneksiz yaratandan başka kim kalıyor?

Gökyüzü Zühal yıldızının pazarı, yıldızlar dönüp duruyor orda; bizim gecemiz onların gündüzü; çünkü yabancıları yok onların.

Şu gökyüzünden, şu yeryüzünden başka can, bir acayip gök var, bir acayip pazar var; fakat kıskançlığından gizli kalıyor o pazar.

XLIV

Benim gibi yüzlercesini helâk etse ne gam var ona; âşık olursun arayıp bulmaz; gönlün yaralanır; az mı gönlü yaralısı onun?

Bana, ne diye der, gözlerin şaraba engel olmuş? Neylesin, güneşinin önünde boyuna nemli o gözler.

İsmail gibi onun tapısında yarasını şerbet gibi içeyim gitsin; bana kasdı sitemse kabulüm; Halil'im ben.

Coşkunluğum meşhur olduysa mazurum a Tanrım; o aşkın buyruğuna tutsağım ki davulu var, bayrağı var.

Şekerler gibi sevgilim, beni yerlere sererse, ne diye o müflis kul gam yesin; öylesine yüce bir sevgilisi var onun.

* Gamı gönlümde bir define; gönlüm nur üstüne nur; karnında İsa bulunan güzelim Meryem gibi tıpkı.

Sevgilim Güneş'e benziyor; ancak yapayalnız gezip tozmada; yıldızlardan ordusu var, ordu kumandanı da Ay.

Zerre kadar sabrım kaldıysa Müslüman değilim, Mecûsî'yim; onun derdinde ne hikâyeler var, ne sözler var; ne bilirsin sen?

Ne kadar deniz görürsen hepsinin de ağzı, onun derdiyle acı; Ay'ın yüzüne bak; onu bile dağlamış, yüzündeki dağ yerini seyret.

Zamanlar içinde, yüzyıllar boyunca ne batıda benim gibi bir âşık belirmiştir, ne doğuda; inanmıyorsan benim gibi beli bükülmüş gökyüzüne sor.

Ne mutludur o cana ki sevgilisinin çimdiğiyle uykusundan uyanır; o çimdiği ganimet bilir, neşelenir, sevinir.

Hekim, hastaya acı ilaç verse de hasta o ilacı tatlı tatlı içer; akıllı kişinin hekimi töhmet altına alması yaraşmaz.

Onları töhmet altına alırsan hastalıklara tutulur kalırsın; ustasını sayan kişi kazanır, bir şey elde eder.

Sus; bu denizde nara atmak, kavga etmek yaraşmaz; yüzgeç, soluğunu tutmasını bilen kişidir.

XLV

Sâkîyi görüp duruyoruz; şarap kadehinin çevresinde döneniyor; sızırılmış altından bir koku al; gümüş bedenli dönüp dolaşmada.

Artık gönül gönüllükten çıktı; canın huzuru kalmadı; çünkü o gönüllerin, canların ay parçası sevgilisi, damın çevresinde dolaşıyor.

Çaresiz gönül, tutuldu ona; akıl düştü, delirdi gitti; yem elinde onun; ne yapıyor mu? Tuzak kuruyor.

Ay'ımız harman yığdı, şimdi yakmak kasdında; canları pişirdi, çiğlerin çevresinde dolaşıyor.

O Ay dönüp dolaşmaya boş verir; durak da nedir ona, yol da ne? Fakat bizim ihtiyacımız var da onun için günler gibi dönmede o.

Bir padişah ki madenler de ondan zekât istiyor, denizler de; her müflisin çevresinde dönüp durması, borç para vermek için.

Bütün bunlardan geçtim, sâkî bir kadeh sun nimetlerinden; bütün dünya o nimetlerin çevresinde dönüp dolaşmada.

Bir gece gönül alıcılık ettin de geceni gündüze döndürürüm dedin; canım değirmen taşı gibi bu haberin çevresinde dönüyor.

* Lûtfunla sarhoş et, Elest kadehiyle bir hoş hale getir; yık, şaraba taptır onu, durup dinlenmeden dönüyor çünkü.

Gerçekler yanını aç, yoksul âşık ver, şarap içir ona; çünkü hayaller içmede o.

Yol kesenden gizli, gizli, fakat görerek kes boynunu onun; kahramanına ne noksan gelir ki kılıç gibi dönüp duruyor.

İster Mecûsî olayım, ister şükredeyim; ön de sensin, son da sen; gizlendin mi, neşe gamlara batıyor, sersemce dönüp durmaya başlıyor.

Gönlüm dolu; sen söyle Tanrım, bu daha yeğ; gördüğü saçma sapan rüyaları söyleyen uykunun sözleri ne olabilir ki?

XLVI

Dudu kuşu şeker hutbesini okumak için ağaca kondu; gül şiirler okumasını buyurdu bülbüle.

Yemyeşil selviye, canın bedeninde oldukça belini bağla, gece gündüz hizmet et, bunda fayda var diye vahiy geldi.

Ay olsun, balık olsun; hepsi de tespih etmede; fakat akıl ustadır; o daha da etraflı söylüyor.

O, bakış dersini söylemeye başladı mı, taşlar ağlar, gökyüzü dilenir, Arş'tan yüzlerce armağanlar gelir.

O amberler saçan, o seher yelinin hikâyesini söylemeye koyuldu mu, binlerce gümüş bedenliyi görürsün ki hepsi de göğüslerini, gönüllerini açmış, ona dalıp gitmiş.

O can, gönlü anlatmaya başlayınca kimde gönül kalır? O haber söylemeye koyulunca kimin kendinden haberi olur?

Can aşkının sözünü eder o; yolculardan bahseder o; başa şükretmeyi anlatır, ciğer kanını hikâye eder o.

XLVII

Bahar geldi, bahar geldi, güzel yüzlü bahar geldi; bir hoşlaştı, yeşerdi dünya, lâlelikte gezip tozma çağı geldi.

A reyhan, süsünden işit; yüz dili var süsenin; balçık yazıyı seyret; nasıl da bezendi, güzelliklerle dopdolu.

Gül, şu gurbette nasıldın, ne haldeydin diye nesrinden sorup duruyor; o da, hoşum diyor, çünkü hoşluklar geldi o ülkeden.

Yasemin selviye, sarhoşça oynuyorsun boyuna diyor; selvi de yaseminin kulağına, o hilim sahibi, o esirgeyici sevgili geldi diyor.

Menekşe, sararıp solma çağı geçti, koruma zamanı gitti, ölümsüz ömür geldi, kutlu olsun demeye gitmiş nilüfere.

Nerkis güle, gülüyorsun, değil mi diye gözceğizini kırıyor; gül de evet diyor ona; gülüyorum, sevgili kucağıma geldi çünkü.

Çam, güç yol diyor, Tanrı'nın lûtfuyla kolaylaştı; çünkü dolgun dolgun her yaprak, su verilmiş kılıç gibi bitmede.

O dünya Türkistan'ından, güzel yüzlü Türkler, ağırlıklarıyla, padişahın buyruğuna uydular, balçık Hindistan'ına geldiler.

Şu lâfazan leyleğe bak, minberin üstüne çıkmış da, a o işe yarayan dostlar, haydin diyor, iş zamanı geldi.

XLVIII

Bahar geldi, bahar geldi, miskler saçan bahar geldi. Sevgili geldi, sevgili geldi, hilim sahibi, esirgeyici sevgili geldi.

Sabah şarabı geldi, sabah şarabı geldi, seher çağı içilen can şarabı geldi. Ay yüzlü sâkî salına salına şarap sunmaya geldi.

Arılık duruluk geldi, arılık duruluk geldi, taş da apaydın oldu, kum da. Şifa geldi, şifa geldi, her hastaya, her arığa şifa geldi.

Sevgili geldi, sevgili geldi iştiyak çekenlerin gönüllerini almaya. Hekim geldi, hekim geldi, o uyanık, akli başında hekim geldi.

Semâ' geldi, semâ' geldi, baş ağrısı olmayan semâ' geldi. Buluşma geldi, buluşma geldi, ünlü buluşma geldi.

İlkbahar geldi, ilkbahar geldi; eşsiz, örneksiz ilkbahar geldi; şakayıklar, reyhanlar, güzel yüzlü lâle geldi.

Birisi geldi, birisi geldi, onun yüzünden adam olmayan da birisi olur. Bir Ay geldi, bir Ay geldi ki her tozu toprağı yatıştırır.

Bir gönül geldi, bir gönül geldi ki gönülleri güldürür o; bir şarap geldi, bir şarap geldi ki her çeşit

mahmurluğu giderir o.

Bir avuç geldi, bir avuç geldi ki deniz ondan bulur inciye; bir padişah geldi, bir padişah geldi ki her ülkenin canıdır o.

Nerden geldi, nerden geldi ki burdan asla gitmemişti o; fakat göz bâzı olur, görür, anlar, bâzı da görmez, ibret almaz.

Gözümü yumayım, susayım, açayım, söyleyeyim, o geldi; odur uykuda da eş dost, uyanırken de.

Şimdi, söyleyen susar, susan söze gelir; sayılı harfi bırak, sayısız harf geldi.

XLIX

Dostun hayali geldi, girdi mi, gönlüm sedefe döner; şu ev onunla doldu mu, ben sığamam artık.

* Sözüünün tatlılığından geceleyin canın dudağı yarıldı; tuhafıma giden şu ki gene de doğru söz acıdır lâfını söyleyebilir.

Gıdalar dışardan gelir, âşıkın gıdasıysa özden; kendi gıdasını kendi getirir de deve gibi geviş getirmeye başlar âşık.

Periler gibi tez yürü, kendi gözünden bile sıyrıl; yalnız yaralı bereli kişinin soyunması doğru değil.

(c. II, s. 52) Salâhaddin avlanmaya geldi; bütün arslanlar av olur ona; ona kul köle o kişidir ki iki dünyadan da hürdür.

L

Öylesine bir çöle eriştim ki ordan aşk beliriyor; orda leşler, pisler bile tüm temizliğe ulaşıyor.

Canın ne haddi var ki mercana eşit olsun; fakat sen zerreye bile vuran güneşi seyret.

Binlerce kilit var, her kilidin eni gökyüzü kadar; fakat diş gibi iki üç harfçeğiz de o kilitlere anahtar.

Yüzgeç gibi yüzüp duran şu denizde bir levh var; yüz kere şehit olduktan sonra gazi olmada.

Şu denizin dalgasına kul köle olayım; hem bayram bana, hem kurban; denizden faydalanan balığa da kulum köleyim ben.

Bu denizden beliren her katre bir şekle bürünür; iyiden iyiye bil ki adı da ya Cüneyd olur, ya Bâyezîd.

Gel a can, dal şu uçsuz bucaksız denize de bir yıkan; vücudundan akan her katre binlerce lûtfu belirir, binlerce görüş meydana gelir.

Gemiler her denizin kabarışından, dalgalanışından tehlikeye düşer; fakat bu Akdeniz'in dalgasından aman bulur.

Arifle âşıkta her solukta bir bayram var; bayram gelsin diye bir yıl beklemelerine lüzum yok.

LI

Sevgiliye bakacak bir ahmak isteyip durmadayım; bakışında görüş olan akıllıyı istemiyorum.

O inciye canına alacak bir sedef istiyorum; içinde inci olduğunu sanan taş yürek istemiyorum ben.

Kendini görmekten ayrılmış; Tanrı aşkıyla dopdolu bir hale gelmiş; derdin, gamın çimdiklerinden haberi bile yok; ibretler onu çimdiklemede; böylesini istiyorum ben.

— R —

LII

Bana baba gözüyle bak, ananın kocası, üvey baba görme beni; hem de öylesine bir baba gör beni ki o senin gizli, ters oyunlarını iyiden iyiye biliyor o baba.

Ona karşı doğru davranırsan daha iyi olur; çünkü ona eğri davranırsan, inadın yüzünden seni daha da eğri bir hale sokar.

Babanı dinle de sıçra; seni öyle bir padişahın huzuruna çağırıyor ki, Keyhusrev onun ayaklarının altına toprak olur, tapısında Sencer can verir.

* Mademki “Gerçekten de Allah çağırıyor” âyetini duydun, çevirme yüzünü; ne de çobandır o, ne de çağırın; ne yoldur o yol, ne güzel kılavuzdur o.

Her dert yüzünden, her derman yüzünden darmadağın oldun a can; onun aşkından topluluk ara; o camide minber kur.

Onun yüceliğini, ululuğunu gördün ya, artık Kerrâr da sensin, Tanrı arslanı da sen. Onun kolunu kanadını seyrettin ya, Tayyar’ sın artık, Ca’fer’ sin sen.

LIII

Bana o uyanıklığın aslı, bir kere daha uykuda afyon verdi; hem de coşkunluk afyonu verdi de baştan çıkardı beni, baştan çıkardı gitti.

Yüzlerce çeşit gaflete salayım kendimi, bilmeyeyim onu derim; fakat o dolunay çıkagelir; elinde de öylesine bir sağrak.

Bana der ki: Her kapıya başvurup dilenen çıplaklar, talihsizler gibi niceye bir dilencilik edip duracaksın demiyor muydun?

Böyle ağlayıp yalvarmanla beraber gene de hırkaya, ibriğe kulsun; gerçeksen, gerçeğe ulaşmışsan ne diye çuval içindesin böyle?

Senden doğan şeyler, padişahlara ayıptır, ârdır; melektin sen; nasıl olur da şeytana maskara olursun, yaraşır mı hiç?

Kim bilir sözünü onun; dünya eş değildir ona; onun açıklığına, onun gizliliğine karşı dünya kördür, varlık sağır.

Bende o can olsaydı da sevgilinin sırrını açsaydım; her duyan, işiten can da şu geçitten sıçrayıp kurtulsaydı.

O deniz gönüllü gönül alıcı güzel yüzünden pek müşkül bir haldeyim; o yüce gezişten, o şerefli salınıştan gönlüm yıkılmış gitmiş.

İman ehline söylesem bir solukta hepsi kâfir olur; kâfirlere söylesem dünyada bir tek kâfir kalmaz, imana gelir.

Dün gece rüyamda hayali geldi de lûtuflar ederek nasılsın diye halimi sordu; sensiz pek sıkı, pek güç bir durumdayım dedim.

A sevgili, yüzlerce canımız olsa gamınla kan kesilir gider; gönlün taş mıdır, granit mi; yoksa mermerden bir dağ mı?

LIV

Şarap içeceksen, bâri dilberimizin elinden, ateş yüzlü, âlemleri yakıp yandıran güzel sevgilimizin elinden iç.

Yıldırım gibi boyuna bir harman yakman yaraşmaz; dağlık yerlerin tarlaları gibi şerbeti hep yücelerden içmeye bak.

Mecnun gibi akıl perdesini yırtmak istiyorsan ayağını diremiş aşkın elinde, yersiz, mekânsız şarabı burda iç.

Gönlün darsa, betin benzin uçmuşsa onun gül bahçesinin yanına var; mahmursan, hatırına toz toprak konmuşsa var, şu seçkin şarabı çek.

Bu sâkî, şu âr namus kaydında kalan sarhoşlardan kaçır; bu kayıtlardan geçmişsen, hiçbir şeye aldırış etmiyorsan gizli içme, apaçık içedur.

Bıstâmî gibi, Kerhî gibi eşler dostlar elde etmek istiyorsan şu külhanda şarap içme, o yüce tavanda kurul, orda iç.

Yürü git, bir işçeğizin varsa işinin başına geç; mademki Yusuf'a âşık değilsin, Zelîhâ'nın nazının gamını yiyedur.

Dünyanın tembelidir dükkânını yıkan kişi; mademki sel kapmamış seni, sakanın tulumundan su iç.

Şu dünya kazanının çevresinde kepçe gibi ne diye döner durursun? A yoksul, çık dışarıya, zahmet çekme de helva ye.

A deli, şu pazarda çıban gibi kanlarla doldun; mademki güzele tamah ettin; var, lalanın kılıcını ye, dayan.

Tebrizli Şemseddin'in doğuşlarına, ışıklarına iştihakın varsa sabır ve takvâ şarabını çekinmeden, tiksinden iç.

LV

Şu gönlünü aldirmiş âşık kaybolursa o gönül alıcıda arayın onu; âşık kaçır giderse sevgilinin yanında arayın onu.

Şu can bülbülüm ansızın bedenden uçar giderse her dikenden sormayın onu; o gül bahçesinde arayın onu.

Sarhoş gönül günün birinde o şişeyi taşa çalarsa o anda meyhaneye gidin, meyhaneciden arayın, sorun onu.

Aşkının hastası bu meclisten kayboluverirse o yankesici güzelin nerkis gözlerinde arayın onu.

Aklınızı başınıza alın; kaybolan âşıkı amanın, o şimşekler çaktıran, yıldırımlar yağdıran amansız güneşin kucığında arayın onu.

Hırsız bir delik delerse âşıkın varını yoğunu çalar; o misk gibi kokan simsiyah saçlarda arayın onu.

Hünerlerle dopdolu uyanık güzeli, hani bahtından uyanmış dilberi böyle uyurken bulamazsınız; ancak uyanık arayın onu.

Gönül mahallesinde bir pîrden sordum o güzeli; pîr bana işaret etti de sırlar âleminde arayın dedi.

Pîre, Allah için olsun, söyle dedim; sırlar âlemi sen değil misin? Evet dedi, incilerle dolu deniz benim, denizde arayın onu.

Ne de inci ki ışığıyla denizi yüceltmede; Müslümanlar, Müslümanlar, o ışıklarda arayın onu.

Tebrizli Şems, Yusuf gibi arılık duruluk pazarına geldi; arı duru kardeşlere söyle: O pazarda arayın onu.

LVI

* Tapımızda riyazat yok; burda hep lûtuflar var, bağış var; hep sevgi, hep gönül alış, hep aşk, hep huzur var burda.

Yoksulluktan bunalan, can bahçesinde yetişir, meyveler verir; bu lûtuflar bize padişahattan geliyor; bundan ötesi hep süsten püsten ibaret.

Yolunda hep gözler var, sarayının her yanı başköşe; bedeni eritip gidiyorsa ne var ki? Cana bak, boyuna artmada, gelişmede, canına canlar katılmada.

Şu tertemiz lûtuflar bak, şu korkunç beyi seyret; bir avuç toprağa mekânsızlık âleminde yer vermede.

Nice körlerle kötürümler, onun yüzünden yol görür, yol alır oldular; nice gamlıların canı onun lûtuflarıyla şekerler çiğneyen dudu kuşu kesildi.^[92]

Hançersiz açılmış şu beş duygudan, dört unsurdan, altı yönden dışarı, nice yaralar var; bu yaralar, sâkîsi ancak kan olan susamış aşkın eliyle açılmış.

Ne de tatlı tatlı yanıyorum; çünkü onun mumundan alev alev parlamışım ben; yarınki bağışlayacağı devlet yüzünden ne de sevinçliyim bugün.

Neden toprak olmuşum, aşağı bir hale düşmüşüm? Âşıkım, sarhoşum da ondan. Neden tüm can kesilmişim? Bedeni yıpratın aşkımdan.

Âşıklar saf saf dizilmişler, dileklerini, el açmışlar, istiyorlar; gönül onun vuruşlarıyla tıpkı tef, ağızsa zurnası onun.

Onun yüzünden şu gönül nasıldır, ne halde? Onun yüzünden yol yol kanlara gark olmuştur gönül; onun yüzünden gökyüzünde bir kavga, bir gürültüdür kopmuştur; canın feryatlarıyla, hey-haylarıyla doludur.

A gönül, ne vakte dek dayanacaksın? Söyle, sen emret ey Tebrizli Şems; övünmek istiyorsan hemencecik baş koy ayağına de.

LVII

Yarın onun yakasından baş çıkarmama imkân yoksa, darmadağın saçları gibi boyuna dağılsın gitsin gönül.

A güzellik şahnesi, canım lâ'linden pek çok inci çaldı; incit onu, incit.

Bir can, kâfir saçlarından başkasına iman getirdiyse şavkının ateşiyle küfrünü de yak, yandır onun, imanını da.

Yüzünü gizledikçe saçları darmadağın olsun... Yüzünün gizli kalışı yalnız beni perperişan bir hale sokacak değil ya.

(c. II, s. 53) Aşka düştüm; elimde avcumda ne varsa gitti; onun aşk bağında, onun gül bahçesinin sevdasıyla gül gibi elbisemi yırtacağım artık.

Bir gün baktım ki gönül o gül yanıklarda yuvarlanıp duruyor; bu nedir dedim de dedi ki: İhsanına düştüm, yuvarlanıp duruyorum böyle.

O yanağa, halimi bildirir bir yazı yazacağım; okusun o yanak; ustadır yazı okumakta zaten.

Fakat o kötülükler eden zalim saçlardan korkuyorum; o Hintli, iftiralarla nice gönülleri iplerle bağlayakodu.

Çene topağındaki kuyuya bak; fakat korkma a gönül; o ipi gören her gönlün zindanı böylesine bir kuyudur işte.

LVIII

O hocanın ne var gönlünde ki parıl parıl parlıyor yüzü, içindeki yüzünden görünüyor; ne içmiş ki iki mahmur nerkisliği süzülüp kapanıyor.

Böyle denizde söyleyen inciden başka ne olabilir; inciler saçın denize vurmuş da gökyüzü, ne de parlamış.

Kendi yoksulluğumla yola düşmüş, işime gidiyordum; ansızın o hoca karşıma çıkıverdi, sarığının bükümünü gördüm.

Usta bir kuşum amma düştüm hocanın fakına; gönlümü de ona verdim, gözümü de; onun aşağılık bir düşkününü oldum gitti.

Kaşı bir tekbirdir aldı; gözü bir oktur attı; takdir okuyla yaralandı, bir solukta ona tutuldu gitti gönül.

Şu darmadağın âşıkın dün geceki gördüğü rüya çıktı işte; bugün uyanıkken gördüm onu.

Kapkaranlık gece, benim gördüğüm rüyayı görseydi öyle apaydın bir hale gelirdi ki ışığı, aydınlığı gündüzü geçerdi.

Maşallah, maşallah; ne de hoca bu; binlerce hoca yüzüne bağlanmış, tutsak olmuş da. bununla bezeniyor.

Can kaydına düşen kişi nerden dünya hocası olacak? Hocalık, efendilik, dostu olmaz onun; dünyaya kul olur, köle kesilir o.

LIX

A gönül çeken güzel; iki Mirrîh var, Ay'a eş dost olmuş; senin iki gözün onlar; o Hârût, Mârût'unla inatçıları çek Babil kuyusuna.

Bütün güzellerin güzelliği sende; bu yüzükle a Süleyman, bütün devleri, perileri kahırla zincirlere bağla.

* İhsan hazinesini cinlere de açtın, insanlara da; “Biz verdik sana” buyruğunu sun mahrum dilenciye.

Bedeni aydınlat canla, hasedi kökünden sök, at; gözünü doğulara dik, akli sorulara çek.

* Dudak, “Hamd âlemlerinin Rabbi Allah'a” âyetini okudu mu, ona sonsuz şaraplar sun, mezeler ver; “Sapıkların yoluna değil” dedi mi, deliller göster ona.

* Can sana doğru koştu mu, ona bir mum ver de yol bulsun; senin güneşini aramaya koyuldu mu, Ay gibi konaklara çek onu.

* Mahmur âşıkı Keykavus kadehiyle şarap sun; ince şeyleri bilmeyi, hüneri, sanatı da akıllı düşüncenin önüne çek.

* Lûtuflarınla, inayetlerinle canı çek, kabiliyet ver ona; Kabil'e benzeyen nefse de peşkeş ver kabul edişini, elbiseler ihsan et ona.

* Dert, hasret tutsağına, “Meyus olmayın” haberini ver; güzelliğinin aşkıyla ölüp gideni de şu öldürme yerinden çek, tapşır öldürene.

* Şu bedenin gönlü kâfirse şahâdet kelimesini arz et ona; canın hiçbir şeyi yoksa ne olur, ona bir şeyler ver.

Dirilt onu, sen diriltmeyeceksen Mesîh'i vekil et; o diriltsin; vuslatına erdir, erdirmeyeceksen lûtfunla bir lûtuf sahibine ulaştır, o erdirsin.

* A toprak üstünde yaşayan, o arılığı, o temizliği görünce yeryüzü bile titredi; “Yeryüzü, şiddetle sarsılınca” sûresini oku da depremleri seyret.

Şimdi tamamını sen söyle; çünkü hem hal padişahısın, hem söz padişahı; biri tutar da sözüne söz katar, sözünü keserse söze de bir çizgi çek, kaldır ortadan, söyleyene de.

LX

A Müslümanlar, Allah'a sığındım şu ateşlerle dolu ayrılıktan; karanlıklar içinde karanlıklar, sevgilinin ayrılığıyla sardı, kapladı beni.

Can balığı denizden uzak düştü mü, hileye, düzene kalkışır; çöle düşen bahtsız balığın kumları eşip denizi arayışı gibi hani.

Âşık şu konakta cansız bir hale gelirse şaşılmaz; sudan ayrılan balık susarsa şaşılır mı hiç?

Yanıp yakılan âşıkın şu yanışını biri çıkar da inkâr ederse ne var? Neyle ayırt edilecek görür gözle kör göz?

Âşıkın konağından vuslat yaygısı alınıp dürüldü mü, gencin altına alev alev ateşli bir yaygıdır döşenir.

O Yusuf'un haberi, şu aşk Yakub'una geldi mi, ferahlar, işte bağ bahçe, işte yaşanacak cennet.

Gönlüm Şemseddin'le buluşma ümidinin hırsıyla kulağıma diyor ki: Tebriz'e gitmek gerek, Tebriz'de aramak gerek.^[93]

LXI

A sâkî, susamışım, iştiyakım var; çekinme, sun kadehi, topluluğun hepsi de içti, sızdı gitti.

Sırlarımı anlamak istiyorsan ateşle dolu bir kadeh sun, beni sarhoş et; sonra sor, kimi özlüyorsun, neye âşıksın diye.

Aşk bir ışıktır yaktı; gece sabahlara döndü, ışıdı; ışıklarla taşlar bile yarıldı, göz göz oldu.

İlaçlarım feda olsun aşka, aşkın acılığı helvadır bana; âşıklar arasında, nereye sürüyorlarsa oraya sürülüp gidiyorum işte.

Dünyayı alın, sizin olsun; aşk dini yeter bize; aşkta cennetler var, şehirler var, sokaklar var bize.

Canlarla buluşuyoruz, canlar sâkîlik ediyor bize; şarap bol mu bol, dönüp durmada; fakat aşk kadehi pek ince. [\[94\]](#)

LXII

İşte şimdicek gözlerden yakut renginde bir gözyaşdır boşandı; izinin tozu belirmeyen aşktan şimdicek bir iz belirdi.

Sevilenlerin renklerine bak, sevenlerin renklerini seyret; işte şu iki güzelim renk de o renksiz candan geldi şimdicek.

Bak da gör; gökyüzü her solukta toprağa binlerce renkler bağışlamada; öylesine renkler ki ne yeryüzünde var, ne gökyüzünde.

Rengin temeli renksizlik; şeklin aslı şekilsizlik; harfin özü harfsizlik; işte buracıkta elde avuçta olanın da aslı, madenin, definenin de.

Âşık da sensin, sevgili de, ikisini arayıp duran da; fakat şuna buna görünmemek için de kat kat örtüler ardındasın işte.

Abıhayat tulumusun, fakat kıskançlığından ağzını yummuşsun; işte o amansız aşk yüzünden ağız susmada, can feryat etmede.

Seher çağında kuşların feryatları, susanlardan gelen bir elçidir; susarak ağlayan dünyanın izi ağızdadır işte.

Zevkiyle ağlıyorsan ne diye ayrılığına düşünce ağlarsın? Sen inkâr ediyorsun amma işte binlerce tercüman buracıkta.

Bir dosta av olmamışsan söyle, niçin kararsızsın böyle? Değirmeni dönüyor gördün mü, bil ki su buracıktadır.

Canım emrediyor, sus diyor, incitme beni; sustum, buyruğa kulum, anlatmayı bıraktım artık.

LXIII

Sevgili, gönlümü almak, hatırımı hoş etmek için gizlice çıkageldi; o kanlar içici padişah, parlak Ay gibi gizlice geldi geceleyin.

Elini ağzına koydu, yâni konuşma, sus dedi; gözü de hadi, gizlice işe sarıl diye emir verdi.

Bu lûtufta bulundu ya, sarhoşum artık, gül bahçesinin kapısını kırdım; o bahçeden gizlice çalıp duruyordum o gülleri.

A dilber dedim ona, ne fitneler koparıyorsun, ne yankesicisin sen; hadi a düzenbaz, gizlice bir fitne düz, bir düzen çıkar meydana.

Yapayalnızız, vakit de gece; fakat gene de o sırları gizlice bir duyup yayan olmasın, dudağını kulağıma ver.

A ay yüzlüm benim, o âşık öldüren sırları söyle; susma bu gece; işret çenginin tellerine dokun gizlice.

A güleç güzel, gizli sadaka töresine uy; o Şekerler saçan, o cana canlar katan iki dudağından gizlice bir öpücük ver.

Gammazların hepsi de sarhoş, hepsi de sız mıŐ, uyumuş. Evet dedi, fakat bu sarhoşların içinde, gizlice bir ayık bulunabilir.

Etme, eyleme a Tebrizli Şems, böyle sertlikte bulunma, böyle Şiddetli davranma; a padişahım, bir daha böyle gizlice nerelerde bulurum seni?

— L —

LXIV

Bu konakta şehvetlere sabreden, karşılık olarak o balçık yurdundan can yurdunu elde eder a gönül.

İki karısı olanın karılarından birinin mutlaka gönlü kırılır; o, öbür karıya daha çok gönül verir; gönlüne o daha hoş gelir çünkü.

Sen bu güzellikle beraber, ne de Eyyub sabrı bu dersin; bu susuzluktan bunalır, pek faydasız iş bu diye söylenirsin.

O da sarhoşlukla der ki: Sen görmemişsin onu; çünkü o yücedir, sen aşağılıksın; sen eksiksin, oysa olgun.

Tekrar ona yüz tutsa da dostluk tohumunu ekse bile, gene bir başka örtüsü vardır; çünkü o, göçünü burdan sürmüş, kaldırmıştır.

Gene o güzel az nazlanır, bu adamla uyuşursa bile, bu yanda gönül malını bir türlü düzemez.

Sabra sarılmaya bak, körlüğü bırak da huri güzelliğini seyret; sabır bu halde hiç de zor gelmez sana.

(c. II, s. 54) Secdede de, oturuşta da, duruşta da bütün yalvarışlar bu tapıya, bütün dilekler bu tapıdan; fakat bu tadı bulmana şehvet perde oluyor.

Sabra dost olanlara buyur; hırs besleyenlere öğüt ver; ağlayıp inleyen nefsin sesini dinleme; hırsın elinden yemek yeme.

Birisine öğüt verdin mi, bu öğüt senin hırsına da mâni olur; ilerde elde edilecek şey için şu çabucak elde edilenden geçer, dayanırsan, bu sabır seni şekerleştirir.

Neliksiz-niteliksizlikten nelikler-nitelikler oldu; mekânsızlıktan mekânlar peydahlandı; sirkeden kanlar hasıl oldu; bir gerçekten kaç çeşit renkte bâtil belirdi.

Varlık levhinin harflerini bu teville okuyorsun, hepsinin de özünün, özetinin de sabır olduğunu biliyorsun ya; artık bu teville de amel et.

Sabret Tebrizli Şemseddin uğruna; acele etme; insan yatar, melek kalkarsın; o pek büyük bir ihsan sahibi padişahdır.

LXV

Ay yüzlü güzelim, lûtufta üstüne lûtfetmede; o yüzden kararım yok a gönül. Gönlüm abıhayat kaynağında, bedenim lâlelikte a gönül.

Her ağacın altına, padişahın yüzünü görmek için bir alımlı dilber, bir ay yüzlü Yusuf, bir gül yanaklı güzel oturmuş a gönül.

Can güzellerinin gönüllerine de kendi canının, teninin aşkından bir kıvılcım salmış, beden güzellerinin gönüllerine de a gönül.

Narın içindeki taneler gibi kullarının gönüllerine neşeler doldurmuş a gönül.

Meclisinde sarhoşlar kucaklaşmaya, lûtuflarla sevişmeye başladı mı, su da onun aşkıyla tutar, ateşle kucaklaşmaya koyulur a gönül.

Güzelleri kendi öz kadehiyle okşadığı o halvette Rûhü'l-Emin bekçidir, Hızır perdecisi a gönül.

En aşağılık kulu, sarhoş bir halde meclisinden çıktı mı, mala mülke de boş verir, saltanata, tahta da, bahta, devlete de; bunların hepsini ayıp görür, âr sayar a gönül.

Onun bahçesini dünya say; şu dünyaysa bil ki bir mağaradır âdeta; lûtfu seni şu daracık mağaradan çıkarır a gönül.

Toprağın, yelin, suyun, ateşin üstünde gül bahçeleri var, reyhanlar var, çeşit çeşit, renk renk şakayıklar var, lâlelikler var a gönül.

Şu topraktan biten çiçekler de onun aksinden bitmede; sen burda toprak yemedesin; orda ne işin var senin a gönül.

O efendiler efendisinin aşkıyla el çırp, oyna; onun bir öpücüğünü elde ettin mi, âfetler bir yanda kalır gider a gönül.

Efendiler efendisi Şemseddin'in tertemiz canına and olsun ki kaçmak bile istesen gene ondan kol kanat elde edersin a gönül.

Tebrizli'nin ayağının bastığı toprağa and olsun, ona can feda edersen canlar bulursun; zaten bastığı toprak iksirdir a gönül.

Şimdi ayağında ayrılıktan öyle bir ateşten bağ var ki... Bu kadar zayıfım amma onu andım mı, öylesine mahmurum, öylesine sarhoşum ki a gönül.

Onun aşk koparan şivesiyle ağlayıp inlemeye koyuldum mu, çeng gibi binlerce nağmelerim var a gönül.

Böyle bir bahta ulaşma sevdasındayım; çünkü sevgili yardımda bulunmuştu, lûtfetmişti de yuları elime vermişti a gönül.

Bineğimin çevresinde, o padişahın gölgesinde, binlerce padişah hizmet için saflar kurmuştu a gönül.

Bu lûtuf, bu yandan değildi, o yandan, can dünyasındandı; bil ki orda ne bu yıl vardır, ne bildirki yıl, ne de öbür yıl a gönül.

Şemseddin'in gizli âleminin ta özünden yardımlar gördüm de ululandım; hele öylesine sarhoş oldum, çaldırdım, mahmurlaştım ki a gönül.

O kadar hilmim vardı, o kadar oturamaktıydım, ağırbaşlıydım, öyle efendice bir sabrım vardı ki Eyyub bile benim kadar sabredemezdi a gönül.

Yular öylesine çıktı elimden, öyle bir yere vardım, oraya yol bulması şöyle dursun, izinin tozu bile vehmin gözlerine görünmez a gönül.

Tanrı tapısına niyaz ediyorum; o güneşin gölgesini salsın bize; çünkü onsuz, gönlün ne arışı var, ne

argacı a gönül.

A gamlı gönül, ümidim var, ansızın gelebilir; sen bir eyle, yüzlerce düzenle oyala şu canı a gönül.

LXVI

* Benim bir dahlim yok diye yüzünü ekşitmiş; yüzüne âdeta, “Ne de hoş bir katıktır sirke, gelin hadi” yazılmış.

İki üç adımcağız atar da hırstan, kinden hilme doğru gelersen, kaynar, coşar, bal kesilirsin; kendinle beraber nice âlemleri de tatlılaştırırsın; fakat ne tembellik bu.

Yanlış gördüm, yanlış söyledim; boyuna yanlışlara eşim ben; senin yüzünü görseydim gözüm şaşım kalırdı böyle?

A gönül, aynada kendini eğri büğrü gördün mü, mutlaka bu eğrilik sendedir, aynada değil; önce kendini doğrult.

Birisi kuyu başına gitmiş de Ay’ı kuyuda görmüş; Ay’sa gökyüzünden bağırır ona: Acele etme, burdayım ben.

Ay’ı şu alçacık yerde arama; yoklukta varlık olmaz; Ebû Cehil karpuzu eken, şeker kamışı biçemez.

Hoşluk, güzellik, varlığını gidermektedir; sense güzelliği varlıkta arıyorsun a benim canım; zor şey, burda çözülmez; bir şeyi elde edebileceğin yerde ara.

Öylesine bir kazsın ki acelenden, Ay’ı yüzdüğün suda aramadasın; öyle bir kişisin ki adım atıp yol alacağın yerde can damarına vurur durursun.

Aklı başında olanlar bu ayakla, bu başla kayboldular gitti; ben ne yapayım bu yolda; öylesine sarhoşum ki hiç sorma.

Tanrım, kendi sarhoşunun tut elinden; yoksa o, yaramaz kişi sarhoşken âleme neler ederse kendisine onları edecek.

Beni altüst ettin amma kendine daha da yaklaştırdın; zaten insan çıban değilip sıkıldıktan sonra iyileşir.

Bu kadar şaraptan, bunca sarhoşluktan sonra gene de işimi düzene koydun; sana dayanmışım ben; hadin, gelin a tembeller.

A Tebrizli Şems, sen ne bu doğudansın, ne o batıdan; ne de tutulup kararın güneşsin sen.

LXVII

“Tercî-i Bend”

Önce hani bir şarapla aldatmıştın bizi, sun gene o şarabı; sun da canımızı geçmişten de kurtarsın, gelecekte de.

Ateşinden yüzüm neşeyle atlas libaslara bürünsün; canımda sevgi, memedeki süt gibi kaynasın, coşsun.

Can gemisini o incilerle dolu denizde yürüt gitsin; çünkü gemi durdu mu, çeşitli şeylerle çürür, dağılır.

Yürü, akadur Hızır'ın içtiği abıhayat ırmağında, akadur da can, neşelensin canın, hoş bir hale gelsin desin.

Sâkî tezce sunduğu sağraklarla onu aldatmazsa mihnetlerle dopdolu cana ne elem sağrakları gelir, bir bilsen.

Benim gencecik, körpecik ömrümsün, canımın mimarısın sen; senin tedbirin olmazsa canlar yıkılır, çöker gider.

En aşağılık yerdeki şu şekiller, nasıl gökyüzünün dönüşünden meydana geliyorsa, düşünce hayal yurduna yardım da senin canından gelir.

Zühal yıldızının bulunduğu yedinci kat gökten başka can gökleri de var; göklerdeki burçlara bu göklerden nimetler gelir.

Yeryüzü burcuna yardımlar gelir, su burcuna bağışlar, ateş burcuna hararetler; hepsi de bir vericinin ihsanıyla olgunlaşır.

Anlayışlarla dopdolu olan şu duygular da burçlara benzer; aklın da anlayış şimşeği candan çıkar, duygunun anlayışı candan gelir, duygudan değil.

Sus, anlam suyunu manevî kovayla çek; çünkü anlam, şu kullanılagelmiş sözlere sığmıyor.

İki üç tercî bir araya geldi; can daha başlangıcında neşelendi, açıldı, saçıldı; fakat kaçacağından korkuyorum; tez bağla, sar onları.

*

O şarabı sun, çünkü kavgada gam iyiden iyiye sarıldı cana; sun o şarabı; çünkü o kızıl şaraptan başka bir derman yok sevdaya.

Kolum kanadım düğümler içinde kaldı büyü yüzünden; lâ'l şarabı sun da kanadımdan çöz düğümleri.

Dönen gökyüzü gibiyim; canım da güneş; pılı pırtıyla dolu bir gemiyim, ayağım deniz benim.

Yüzlerce lûtuflarla arıyor, soruyorsun, yüzlerce gizli sözlerle, işaretlerle çağırıyorsun beni; her solukta, a geri kalmış, beri gel diye kulağımı çekiyorsun benim.

(c. II, s. 55) Hiçbir kuş görmedim ki kalksın da kanatsız uçsun; hiçbir gemi görmedim ki tutsun da deniz olmadan yürüsün.

Ne de görülmemiş sanatın var; ne de erilmez yücelikte bir şanın var; yokluk denizinde her yandan görülür bir sırça düzersin.

Gönülde İsa gibi babasız bir güzel resmedersin; anlamakta Ebû Ali Sînâ bile buzda kalakalmış eşeğe döner.

Şaşılacak bir güzellik; sonra da dünyanın bütün tadı tuzu onda; a Müslümanlar, kim görmüştür tuzun helvayı bezediğini?

Öylesine bir güzellik ki bir duvara vursa duvar o anda canlanır; söylemeye koyulur, görmeye başlar.

Beden kerpiçleri de can güneşinin doğuşundan, ışığının vuruşundan dirilmedi mi? Ne de parlak ışıklar, ne de cana canlar katan güneş.

Can güneşinin ışıkları her pencereye vurmuş; yücelerdeki şu zerrelere hep güneşin ışığından oynamada.

Ne de tatlı hikmet; şükür bile secde ediyor ona, onu ağırlamak için bendine bir bend daha kat.

*

Keşişin evinden İsa'nın soluğu gibi bir şarap getir de Yahya'yı Canalıcı'nın nazarından korusun.

Bütün mezheplerin ışığı, bütün illetlerin devâsı; her solukta illet-i ulânın tasarrufundan dışarı, yepyeni bir can bağışlar.

Hikmet gül bahçesinin baharıdır; yalnızlık karanlığının ışığıdır; rahatın, lezzetin temelidir; cennetin, Tûbâ'nın düzenidir.

Usancı yerlere döker; sözü açar, lâfi ular; eşsiz cennettir o, bu dünyada yüz göstermiştir.

Hurilerle, şeytanlarla dopdolu olan şu beden hayal yurdunda, her Mânî bir put yapmıştır amma bizim güzelimize benzer put değil.

Can askerini gördün ya, gel, padişahı da bul; asker buluttur, padişah Ay; ordu bedendir, padişah can.

A ev sahibi hanım, a nefis, başını dizine koyma; bu anlam düzenle cilvelenmez.

A esirgeyici sâkî, dünyayı doğu gibi ısıt; çünkü âşık senin dilinden bu dâvaya çok girişmiştir.

* Sun o kızıl şarabı bana, götür Mısır'a, Yusuf'lara beni; çünkü bu çöle, bu bıldırcın kuşuna, bu kudret helvasına doydum artık.

Bütün bir dünya puta tapmada, onun şekillerinden sarhoş olmuş gitmiş; fakat asıl put be'yle te'nin olmadığı yeredir.

Sus, şu be'yle te'ye büyücülükle bir şekil verme; bırak gitsin de Mûsa'nın eli atsın sopayı.

A gonca, ağzını yum; yolda daha yeni doğmuş çocuksun sen; sus da selviden, süsünden duy hürriyet hikâyelerini.

*

Güz de geçti gitti, karakış da; ilkbahar geldi a gönül. Dünya yemyeşil, gül gülüyor, ırmak neşeli a gönül.

Kış, Karun gibi, onun zulmü gibi yerin dibine girdi; süsen su verilmiş kılıç gibi yerden bitti a gönül.

* Gâve'nin bayrağına bak, can düşüncelerini seyret; her gül bahçesine sevgilinin yüzünden vurmada, her gül bahçesine parlamada a gönül.

Gençleri bile hayran eden al al güllerin kokuları ihtiyarlara ulaştı mı, kararları kalmaz a gönül.

Melek kendi güzelliğinden şeytanlara da elbiseler giydirdi; gül öylesine bir ihsanla geldi ki diken şaşırıldı kaldı a gönül.

Ağaçlar dua edenler gibi ellerini açtılar; menekşe utangaç adam gibi başını eğdi a gönül.

Yoksul dünyaya can yüzlerce inci verdi, mercan bağışladı; armağan olsun dedi, bunu da al, onu da a gönül.

Kervanın içinde yavaş yavaş, padişahın has kişilerinin halkasına girmek için, padişahın tapısına varmak için yürüyedur a gönül.

İşret eden adam gibi sâkînin eteğine sarıl; mademki sûfisin, bıldırı anma a gönül.

Müzik dinlemek istiyorsan kamaş gibi yerden dışarıya çık; sevgiliyi görmek istiyorsan geceleyin afyon yutma a gönül.

Tanrı halkı yaratmış, herkese bir sanat vermiştir; binlerce usta görüyorum ben, senin gibi çirak değil a gönül.

Tercî bendini buyurursan ustalığı anlatırım sana; çık dışarı şu sözlerden, ceylansın, ovalar yerin senin.

LXVIII

Oynayıp varını yoğunu elden çıkaranların yolu, tam varlık içinde varlıktır a gönül. Kalender hiç şüphesiz tam bir inanç içindedir a gönül.

Bir bey bir pîrin himmetiyle, bir pîrin kuvvetiyle her solukta bir tedbirde bulunur, bir ülkeye gider a gönül.

Sizse iki günde bir konaktasınız; nereden gönül ehli olacaksınız? Halbuki o geçip gitti mi, dünyanın o yanından da geçer gider a gönül.

Mademki gökyüzünü geçtin, kanlarla dopdolu denizi gördün; artık neliksiz-niteliksiz Ay'ı da mekânsızlık şehrinde seyret a gönül.

O yoldan hoşlanan kişi, o çekişe zebun olur; gönlü tatlarla dolar; ne de güzel candır, ne de güzel rûhtur ya a gönül.

O can sınırına vardı da iğreticanı sahibine verdi mi, tabiata bir nurdur verir, şeriata bir düzendir bağışlar a gönül.

Tebrizli Şems'i duydun ya, belki ondan bir şey elde edersin; gönülle karılan, birleşen bir sırdır, açılır sana a gönül.

— M —

LXIX

Kim düğümlemek istiyorsa gelsin, ona bir güzel düğüm vurayım; efendimin düğümüyle mermer kaya bile can bulur; ona ulaşan taş bile cana kavuşur.

Günün birinde güle, ne de güleç bir kılavuzsun diyordum; gül bana, bâri dedi, neden güldüğümü biliyor musun?

Güzel huylu padişahımın hayali yüzüme güldü de soydan soya böyle oldum, oğuldan oğula hep böyle güleç olduk gitti.

Padişahım dedi ki: Ömrü olmayan her yoksula ömrüm ben; ben de yoksulum; bu vaade bel bağladım da ömürden ümit kestim.

Gönlüm, senin ömrünün kadri nedir ki; ne diye minnet altında bırakıyorsun beni, ben kimim, sen kimsin diye bağırdı.

Lûtuflarda bulunan bir padişah, pisliliklerle dolu bir kuyuydun, seni altınlarla doldurdum ben der de seni minnet altında bırakırsa değer.

Hizmet kemerini kuşanmadığım halde bana akıl tacını verdi; artık seni tutar, ona bağlarsam neler bağışlar, bunu sen düşün.

Aşk diyor ki: Bir sırrım var, söyleyeyim de duy, ganimet say bunu, hayırlara kavuş; ne kötülük et, ne ayrıl ondan; yoksa ümitsizliğe düşersin, nadim olursun.^[95]

Bütün padişahlar kullarını kanaat sahibi olduklarından dolayı överler; benim padişahımın bütün öfkesiye onun lûtuflarını yeter bulduğumdandır.

Bugünüm ayık geçti, benim topluluğumunsa sarhoşluğu doldu, taşıtı; tez ol, bana bakam gibi o kıpkızıl şarabı sun.^[96]

Neşeyle, huzurla dopdolu bir kadeh sun da başa gelenleri göstereyim sana, sarhoşlar gibi halimi sorsunlar benim.

Huyumdan incinmeyin; çok söylüyorum ben; şekerim çok amma dünyalar dolusu da dudularım var.

LXX

Gönlümün halini bildiğim gibi bir söyleyeyim dedim; gözyaşı dalgalandı, gönül kanı coştı; söyleyemedim gitti.

Evvelsi gün gönüle ait bir şeyler söylüyor, kırık dökük sözler ediyordum; düşünce kadehi daraldı, ben de küçücük bir şişe gibi onu kırıverdim.

Bu tufanda koskoca gemiler bile tahta tahta kırılır, ayrılırken benim kayığım da nedir ki? Zaten elsiz-ayaksızın biriyim ben.

Şu gemi dalgadan kırıldı, dağıldı; ne güzellik kaldı, ne çirkinlik; kendimden geçtim, tezce bir

tahtaya yapıştım.

Ne yüceyim, ne aşağılık; fakat şu söz aşağı çıktı işte; çünkü gâh bu dalgayla yüceler yücesine çıkmadayım; gâh da yücelerden çok aşağılara inmedeyim.

Yok muyum, var mıyım? Ne bileyim ben? Ancak şu kadar biliyorum ki varsam yoğum a benim canım, fakat yoksam o vakit varım.

Tekrar dirilmede ne şüphem var; şu mahşerde yüzlerce defa düşünce gibi ağlayıp inleyerek öldüm, gene düşünce gibi canlanıp dirildim.

Şu ovadaki avcı beni avlayınca dek elinden kan kesildi ciğerim; av olmama nasıl sevinmeyeyim? Beni avladı da kurtuldum gitti.

Düşünce bir orman sanki; bir orman ki yüzlerce kurt var orda; fakat ben ne diye düşünmeyi iş edineyim kendime? Düşünceyi verenin yüzünden sarhoşum ben.

(c. II, s. 56) Nerden kopup kesildiysem önce oraya düşmüştüm ben; nereye bir fak kurdumsa sonunda o faka tutuldum ben.

Bir saman çöpüne müşteri çıkan kişinin ham hayaline gülerler doğrusu; bir de iş gördüm diye kibrinden bıyık buruyor.

Sonucu ne yaptın a ahmak, şu külhana gül diktin; diktin amma gül bahçende bir yaprak bile bitmedi; fakat dikeninden yaralıyım ben.

* Gül gibi şu bedenden çıkmak gerek bana; ömrüm altmışı buldu da hâlâ şın'la sin gibi şu oltadayım.

LXXI

Size geldik, size geldik, sizin sevginizi seçtik; siz olmasaydınız, sizinle buluşmasaydık sizin ovanızda olamazdık biz:

Evinize sarhoş olarak girdik; şükürler olsun Rabbimize, şükürler olsun; katımızda anıldı adınız; çağırmanız da çağırdı bizi.

Aşağılık elbiseleri soyunduk; a kılavuzumuz, köşke girdik biz; vaadinize vefa ettiniz; sâkîniz de sundu şarabı bize.

Köşkü gizle, izini bile belirtme, eserini bile gösterme; fakat gene de yardımcı sensin; kâr sendendir; gizlice seninle konuşan oldu mu, sensin ona yardım eden.

İçtik, kandık, şifalar bulduk, sır gibi gizlendik; bunların hepsi de senin lûtfun; lûtfuna bir karşılıklıta bulunmamıza imkân yok.^[97]

LXXII

A benim güzelim kıratım, nalını koy göklerin yücesine; o neliksiz-niteliksiz Ay; hilesiz, düzensiz bir çağrı mektubu yazmış.

Kaba kacağa sığmayan Kevser bizim yana aktı; yırt sakanın tulumunu, at taşı, kır gitsin küpü.

Ovadan can gibi bir ceylan çıkageldi; hem de öylesine bir ceylan ki erkek arslan onun korkusundan kızgın kumlara kuyruk vurup durmada.

Bugün bayram gününe benziyor hocam; hepimiz de sarhoşuz. Davul da sarhoş, davulcu da; kendinden geçmiş, güm güm davul çalmada.

* Akıl meydana çıktı, şaşkınlığından parmağı ağzında; sarhoşa, şaşkına, ne diye “Oyaladı sizleri” sûresini okuruz diyor.

Aramızda, ilaç için olsun, bir akıllı bulamazlar; şu deliler halkasında herkes deli divane olur gider.

Mahmur kişiye bir sağrak, yüz tane, hem de altınla dolu evden yeğdir; şu arık bedene o şaraptan bir sağrak dökeyim gitsin.

Oruçlular arasında bir hoşça aşk şarabını çekedur; halktan utancından akrep gibi gizlice eve gelirsin hani; bu şarabın sarhoşluğu öylesine sarhoşluk değil.

Küpsüz, testisiz, sağraksız, kadehsiz çekedur oruç bozmayan şarabı; ne üzumdendir, ne cibreden, ne arpadandır, ne buğdaydan bu şarap.

Bu şarap mahmurun başına döktüğün, aklını başına getirip uyardığın şarap değil; yalancıkdan şaraptır o şarap, onun için de kuyruğu öyle kısa kalmıştır onun.

Deve şarap küpünü yüklenmiş, şarapla dolu meyhaneden çıkageldi; uykuyu, yemeyi içmeyi bırak; sağrak, kalk, kalk diye sesleniyor.

Ağzını yum, mahrem ol, susanların Kâbe'sine yürü; biteviye şu sarhoşluktan ne deve ara, ne başka bir hayvan.

LXXIII

İç âlemde nasıl bir padişahla oturmadayım; ne bilirsin sen? Altına dönmüş sapsarı yüzüme bakma; demir gibi bir ayağım var benim.

Yüzümü tamamıyla beni buraya getiren padişaha döndürmüşüm; beni yaratandan binlerce aferin elde etmişim.

Gâh güneşe benzerim, gâh incilerle dolu denize; içyüzde gökyüzünün yüceliğine sahibim, görünüşteyse yer gibi alçağım ben.

Şu âlem kovanının çevresinde balarısı gibi döner dururum; yalnız iniltme bakma, kovanlar dolusu balım var.

A gönül, bizi istiyorsan, gök kubbenin üstüne yücel; kal'am öylesine bir köşk ki emin olanların bütün eminlikleri bende.

Şu gök kubbeyi döndüren o su, ne de korkunç bir su; bense o suyun dolabıyım; o yüzden de böylesine tatlı bir iniltilim var.

Devler de buyruğuma uymuş, insanlar da, cinler de; görüyorsun ya; bilmem ki Süleyman mıyım, yüzüğümde yazı mı var?

Neden solacaktım? Her parçam açılıp saçılmış; ne diye eşeğe kulluk edecekmişim? Eyerimin altında Burâk var.

Ayağımı akrep sokmadı ya; ne diye Ay'dan geri kalacaktım? Sağlam bir ipim var; ne diye şu kuyudan çıkmayacaktım?

Can güvercinlerine bir güvercinlik kurdum; uç bu yana a can kuşu, yüzlerce sağlam burcum var benim.

Evlere vurur, evlerde döner dolaşırsam güneş ışığıyım; balçıktan doğmuşum amma akıykım, altınım, yakutum ben.

Hangi inciye görürsen içinde bir başka inci ara; çünkü her zerre, içimde bir define var deyip duruyor.

Her inci, sana, güzelliğimi yeter bulma, alnımda parıl parıl parlayan ışık, içimin mumundan geliyor demede.

Sustum; anlayacak akıl yok sende; gören, anlayan can gözüm var diye kulağımı sallama, kendini aldatma.

LXXIV

Sen de bilirsin ki ben sensiz yok olur giderim, yok olur giderim, yokluk da varlık kabul eder; halbuki ben ondan da aşağı bir hale gelirim.

O Yusuf'tan ayrı kaldım mı, iyiden iyiye hüznler yurduna girer giderim; kötü sanılara eş olurum, nedametlere dost kesilirim ben.

Padişahın şehrine şahne oldum mu Ay gibi bekçilik eder, döner dolaşırım; gam hırsızına işkence olurum, her çeşit illete illet kesilir giderim ben.

İrem bağına girdim mi gamın boynunu bağlarım; deve gibi her yana çekerim onu, dikenden başka bir şey tattırmam ona.

Takdiri, kısas eder de tutar beni deve yaparsa, onun Hac devesi olurum, o haremin ağırlığını çekerim ben.

O acı buyruğun hükmündeyim; gâh kervanbaşyım, gâh deve; gâh davula tokmak vururum, gâh bayrağın perçemi olurum ben.

İster davulcu olayım, ister davul; o üstün erin ordu yerindeyim ya; şu renkten renge girişten ne diye gamlanayım; sonucu, padişahın adamlarımdanım ya.

Düşünce ayısını tutar, oynamak öğretirim ona; güzellerin meclisine getirir, oynatırım; onlar onu seyrederken ben onları seyredirim; bunu fırsat sayarım ben.

Muma benziyorum; söylemeden her şekli gösteriyorum; eğri büğrü düşünme, her şeyi görür, gözetir,

sayar dökerim ben.

Aşk der ki: A aklı başında olan, sunduğum şarabı ganimet bil, iç, sarhoş ol; a aç, doyurduk seni, a burnu koku almaz, iyileştirdik seni.

Sahibimizin nimetlerine şükrettik; efendimiz buna lââyık zaten; bu zevkin sonu yoktur, bu kadeh kırılmaz.^[98]

A efendim, bahtın iyi; yalnız iyiliklerle yaşa, sevin de ben de yüceleyim, ululanayım.^[99]

A cana benzer güzel, yüzün İsa gibi ölüye can verir; ben töhmet altında bile olsam senin o iyiliğin hani?^[100]

Susunca nasılsın, suratını ekşitince nasılsın; ben senin güzelinim, söyle bana demesi için mahsustan susarım, mahsustan yüzümü ekşitirim ben.

LXXV

* Ateşten bir ağaç gördüm, a benim sevgilim diye ses geldi; o ateş beni çağırıyordu; yoksa İmranoğlu Mûsa mıyım ben?

Belâlara düşerek çöllere daldım; bildircinla kudret helvası yedim; kırk yıldır Mûsa gibi bu çölün çevresinde dönüp dolaşmadayım.

Gemiye, denizi sorup durma, gel de şaşılacak şeyler seyret; bunca yıldır bu kupkuru toprakta gemi sürüp duruyorum ben.

* Gel a benim canım, Mûsa'sın sen, bu beden de sopan; bedenini tuttun mu onu sopa yaparım, attın mı ejderhâ şekline sokarım.

* İsa'sın sen, ben de kuşunum; balçıktan bir kuş yaptın; bana bir üfürdün mü hemencecik yücelere uçarım ben.

O mescidin direğiyim ben, Peygamber bana dayanırdı; bir başka yere dayandı mı ayrılık derdinden ağlayıp inlemeye başladım ben.

Efendiler efendisi, şekiller düzen, fakat şekilden münezzeh olan zat; beni ne şekle sokacaksın? Sen bilirsin ancak; ben bilmem ki.

Gâh taşım, gâh demir; zaman da gelir, baştan başa ateş olurum. Gâh taşsız teraziyim, gâh da teraziye taş olurum ben.

Bir zaman yayılırım, otlarım burda; bir zaman da bende yayılırlar, otlarlar, yerler beni; gâh kurdum, gâh koyunum; gâh da çoban şeklinde görünürüm ben.

* Heyûlânın izi, eseri yoktur; iz eser nerden ebedî kalacak? Ne bu kalır, ne o; o bilir beni ki oyum ben.

LXXVI

Gök gürültüsü gibi, şimşek gibi güler dururum, överim onu; gökyüzü gibi aparayım, Ay'ın çevresinde dönmedeyim.

* Mûsa gibi dilimde bir düğüm var. Firavunlardan bir Firavun, delilimden bir haber alır diye peltekleşmiştir dilim.

Beni Firavun'un ordusunda buldunuz mu ellerimi bağlayın benim, çünkü ben padişahın casusuyum.

Ne Cebrâil'im ben, ne casusum; aparı Tanrı'nın sırlarından bir sırrım; salıver beni, sen söyleninceye dek uçup gideyim ben.

Şaraptan bir yeldir kopmada; zaten şarap havalandırır adamı; hele beni darmadağın eden bu çeşit şarap olursa...

Dünyadaki bütün zahitlere bu şaraptan bir koku düşse ne yıkıntılar meydana gelir, ne diyeyim ki; bilmiyorum ki ben.

Benim de adım mı okunur? Bırak beni; şu sarhoşların nefeslerinden taş, mermere bir koku salınsa, taşla mermer söze gelir de ben abıhayatım demeye koyulur.

(c. II, s. 57) Bedenim bir bekâr odası kesildi; sarhoşların hepsi de orda toplanmış; gönlüm de acaba ben de onlardan mıyım, yoksa onlar ben mi diye şaşırıp kalmış.

İster onların cinsinden olayım, ister onlardan ayrı... Hiçbir şey bilmiyorum, ancak şunu biliyorum ki güller, fesleğenler içindeyim ben.

LXXVII

Sevgili, sen benden uzak oldukça böylesine cansız cansız döner dururum; mademki sen döndürmeye başladın beni; çevrende dönüp duruyorum ben de.

Buluşma bahçesi gibi kokum güzel; arı duru su gibi ırmakta akıp duruyorum; mademki her yanımda lûtuflar var, ihsanlar var; bu lûtufla, bu ihsanla dönüp dururum ben de.

Bir hoş iş düştü bana; ne de hoş bir iş, ne de güzel bir av; güzelim ilkbahar yeli gibi esip durmadayım, dönüp gitmede.

Yüzlerce cana karşılık satmadığım bağı bahçesi şöyle dursun; meydanında bir top oldum ben, bu meydanda yuvarlanıp durmadayım.

* A benim canım, kabul edilmeyen kişi usanır, sıkılır; bense Peygamber soyundanım a benim canım, padişahın ardında koşup yelmedeyim.

Sana söyleyeyim, neden sarhoşum? Lâ'1 dudaklarından koku aldım; aşk kazması elimde; madenin çevresinde dönüp duruyorum.

Can kimyasındanım; canın yeri mi, gönlün sözü mü olur? Un öğüten değirmen gibi ekmeğin çevresinde dönüp dolaşmam ben.

Şu devranda kadehe benziyorum; sarhoşların halkasında bunun elinden onun eline, boyuna dönüp duruyorum.

LXXVIII

Hani bir mahallede şarap içmişim de ayakkabılarımla sarığımı rehin vermişim; şu gönül yakama yapıştı da beni gene oraya, sevgilimin mahallesine sürükledi.

Aklımdan geçince saçlarına sarıldım; artık saçlarının halkasına tutulmuşum, tutulmuş gitmişim ben.

Her solukta şarap arttıkça artarsa, yüzlerce yıllık şarap, bir de bu çeşit aklım; seyret artık, halim ne olur benim.

Böyle bir sarhoşlukta, benden başını gizle, kurtulursun diyor; Müslümanlar, bu halde sırlarım nasıl gizli kalabilir ki?

O güzel bana diyor ki: Âşıkın yok olması daha hoştur; a güzelim, ne kadar da acelecisin; sonucu ben de bu işte değil miyim?

İlkbahar bulutu gibi ne de hoş ağlamadayım; ne de hoş gülmede; beni benden alan o şaraplar yüzünden ne de hoş bir halde aklım başımda değil, ne de hoş aklım başımda.

Benim düzenbaz sevgilimin lâ'î dudaklarından haberi olsaydı, görürdün ki Kafdağı bile onun aşkıyla Zümrüdüanka gibi uçuyor.

Tebriзли Şems'in aşkıyla gök gibi iki kat olmuşum ben; mızrabı yavaş vur da kırılmasın telim.

LXXIX

Yüceler ülkesindenim, bu dünyayla işim yok benim; ne sudanım, ne topraktan, insanla alışverişim yok.

Yüceler yıldızlarla doluymuş; deniz incilerle; ovada miskler varmış, amberler varmış; onlara da boş vermişim ben.

Bana nazik davran, bir soluk bizimle eş dost ol diyorsun; oysa bana, bir kararda durma dedi; seni de zaten solukdaş saymıyorum ben.

Lûtfunun dadısı lûtuf sütüyle besledi, yetiştirdi beni; o sütün mahmuruyum ben, Zemzem nedir, farkında bile değilim.

Cana canlar katan, özleyenlerin, uğruna canlarıyla oynadıkları o şarabı akıl da içmek istiyor amma mahrem saymıyorum onu.

Sevinçlerden bile usanmışım; artık nerden gamım olacak? Gönül sevgilisinden başka hiçbir kimse, hiçbir şey güzel değil, neşeli değil bence.

Bayrama benzeyen o şaraptan başka her şeye oruçluyum; çünkü öylesine hür bir selviyim ki gam yaprağı yok bende.

Irmağın suyuna düştüm; renkten, kokudan yunmuş arınmışım; onun açtığı yaranın zevkiyle melheme aldığım bile yok.

Gündüzle geceyi siyah, beyaz iki at say; fakat ben siyah ata binmem, beyaz ata da aldırış etmem.

Şu geceyle gündüz yollarından başka bir yolu var âşıkların; çünkü benim şu eski kubbenin altında bir yolla işim gücüm yok.

Aşk bahçesinde tarafsızlık, mekânsızlık yanına uçan kuşlar var, onlara Süleyman'ım ben, fakat yüzüğe aldırdığım bile yok.

Güzel gülüştü İsa'yım ben, dünya benimle dirilmiş; fakat Tanrı'ya mensubum, Meryem'le alışverişim yok.

Aşktan bu sözü duydum da susmayı yol edindim kendime; söyle ey aşk, dostla konuşurken hayır, neden sözlerini söylemem ben de. [\[101\]](#)

LXXX

Güneş misin sen, Zühre mi, yoksa Ay mı? Bilmiyorum ki. Şu başı dönmüş deliden ne istiyorsun? Bilmiyorum ki.

Şu neliksizlik-niteliksizlik tapısında baştan başa lûtuflar var, güzellik var; ne biçim bir ova, nasıl bir yeşillik, ne çeşit bir tapı? Bilmiyorum ki.

Samanuğrusu yolunun bulunduğu gök harman yerinde güzeller gibi yıldızlar, çevrende senin; ne biçim bir çadırsın? Bilmiyorum ki.

Yüzünden canımız gül bahçesi kesilmiş, menekşelerle, nerkislerle, süsenlerle dolmuş; Ay'ından yolumuz aydınlanmış; nasıl bir yoldaşsın? Bilmiyorum ki.

Ne de güzel kıyısız bir deniz, gönlünün içi balıklarla dolu; böylesine bir deniz de görmedim, böylesine bir balık da, nasıl balık, bilmiyorum ki.

Halkın padişahlığı masaldan ibaret; iri taneli inci, nasıl padişah katında bayağıysa öylesine bayağı; o ölümsüz padişahın başka bir padişahlar padişahı bilmiyorum ki.

Ne de sonsuz bir güneşsin ki zerreciklerinin hepsi de söz söylemede; sen Tanrı'nın zatının ışığı mısın, yoksa Tanrı mısın? Bilmiyorum ki.

Binlerce Yakub'un canı bu güzellik yüzünden yanıp duruyor; a güzeller Yusuf'u, neden bu kuyudasın sen? Bilmiyorum ki.

Sus; şu, sözü çiğneyip duruş yüzünden boyuna renkten renge gark olmasın; bir soluk hay diyorsun, bir soluk huy, bir soluk da ah ediyorsun; neden bu? Bilmiyorum ki.

Sustum; o yuttuğum afyonun yüzünden sarhoşum; hem de öylesine sarhoşum ki kendimden geçişle sarhoşluğu, ayıklıktan ayırt edemiyorum ben.

LXXXI

Bilmiyorum, bu dokuz kat göğü bilmiyorum ben; bu büyücü ressamı bilmiyorum ben.

Bana her yana gitme diyorsun; ustasın, bu yana gel. Bilmiyorum, bilmiyorum o mekânsızlık yanını ben.

Boyuna yakama yapışır, boyuna darmadağın eder beni; bilmiyorum, bilmiyorum şu huyu kötü güzel huyluyu.

Müziği âdet edinmiş, sanat edinmiş bir canım var; müziksiz rahat edemiyor; bilmiyorum, bilmiyorum şu müzik arayan canı.

Bir arslan görüyorum ki dünya, önünde ceylan sürüsü; fakat bilmiyorum bu arslanı, bilmiyorum şu ceylanı.

Beni sel kapmış, dereyi arar bir hale getirmiş; fakat bilmiyorum bu seli, bilmiyorum şu dereyi.

Çocuk gibi köyde, pazarda kaybolmuş gitmişim; bilmiyorum bu köyü, bilmiyorum bu pazarı.

Bir esirgeyici, kötü sözlüler kötü sözler söylüyorlar sana diyor; bilmiyorum, bilmiyorum iyi söyleyeni de, kötü söyleyeni de.

Yeryüzü kadına benziyor, gökyüzü de kocasına; yeryüzü kedi gibi yavrusunu yiyor; fakat bilmiyorum, bilmiyorum bu karıyı da, bu kocayı da.

O gayb âleminin güzeli bana, gözün bakışını da bilmiyorum, kaşın işaretini de bilmiyorum diye kaşıyla işaretler etmede.

Ben Yakub'um, oysa Yusuf; gözüm onun kokusuyla aydın; bilmiyorum, bilmiyorum bu kokunun aslını, fakat gözlerim onunla ışıklandırıyor.

Dünya, yüzünü ekşitse bile benim yüzüme karşı Ay gibi güler durur; çünkü ben o ay yüzlü beyden başkasını bilmiyorum, bilmiyorum.

Her solukta, kudret elinden, kudret kolundan oklar uçmada; fakat bilmiyorum o eli ben, bilmiyorum o kolu ben.

Öyle bir mutfağa düştüm ki can da kavruldu gitti, gönül de; artık ben şu kokmuş yemeği bilmiyorum, bilmiyorum.^[102]

Bir ekmekçi dükkânı isterim ki değirmi ekmeği Ay değirmisine benzesin; bilmiyorum şu ekmeği, şu teraziyi, bilmiyorum.

Erlere gibi saflar yardım; çocukluktan kurtuldum; artık bilmiyorum şu lalayı, dadıyı, bilmiyorum.

Sen diyorsun ki: Altı yana bakıp durma, mekânsızlık tarafına uç, bu yana gel; fakat bilmiyorum o yanı ben, bilmiyorum.

Sus, niceye bir dedikodu arayacaksın? Ne dedikoduyu biliyorum ben, ne denilen sözü.

* Elime o kaanlar kaanından bir yarlıg geldi; artık ne Bacu'yu biliyorum, ne Batu'yu tanıyorum.^[103]

Sonucu, gizli Calinos'tan bir ilaç var elimde; artık şu yan ağrısını bilmiyorum, bilmiyorum.

Öylesine bir derdim var ki Calinos bile, bu derdi de bilmiyorum diyor, bu derdin ilacını da bilmiyorum ben.

Yürü git karşımdan a gece, saçlarını karıştırıp durma; o kıvırcık, o siyah saçlardan başka bir şey

bilmiyorum, bilmiyorum.

Var git a gül yüzlü gündüz; güneşin ne de gül renkli; fakat ben ondan gelen ışıktan başka bir şey bilmiyorum, bilmiyorum.

Çekil git a sıkıntı veren bağ; var git tadınla tuzunla a cibre; o mezeden, o şaraptan başka bir şey bilmiyorum, bilmiyorum ben.

Gökyüzü burcundan bana, yüzlerce mancınıkla taşlar atılsa o kaleden, o burçtan başka bir kale, bir burç bilmiyorum, bilmiyorum.

Nice Rum yüzlülerim var, nice gizli Türklerim var; artık Hülagû'yu bilmezsem, onu tanımazsam ne ayıbı var ki?

(c. II, s. 58) Hülagû'yu, insanı hayran eden Türk güzellerinden sor; öylesine bir şaşkınlığa düşmüşüm ki bu şaşkınlık yüzünden bilmiyorum Hülagû'yu, bilmiyorum.

O eli bilmiyorum, o kolu bilmiyorum amma gönlüm ok gibi uçup duruyor; yaya benzeyen bedenim de kükreyip yatmada.

Hintli harfleri bırak, anlam Türklerini seyret; o Türk'üm ben ki Hintli'yi bilmiyorum da bilmiyorum.

Gel a Tebrizli Şems, bana karşı taş yürekli olma; seninle oldum mu ne taşı biliyorum ben, ne inciye biliyorum.

LXXXII

Elsiz-ayaksız gönlümde onun aşkına direnecek ayak yok; deliye dönmüşüm; gece gündüz zincirin ucunu geveleyip duruyorum.

Kanlar içindeyim; korkuyorum hayali gelirse kendimde olmam da gönül kanına bularım onu diye.

Bütün dünyadaki hayaller yüzme bilirler amma vallahi bu yolu bir açarsam hepsi de kana batar, boğulur gider.

Öylesine bir sele düşmüşüm ki Leylâ'nın Mecnun'u benden Leylâ'ya ait bir iz, bir eser isterse yüzlerce iz gösteririm, yüzlerce eser sunarım ona.

Paramparça gönlüm bütün gece yıldız gibi dönüp durmada; başına buyruk sevgilimin büyüyle uykularım dağıldı gitti.

Şu ağlayıp yanan âşkın gecelerini perilerden sor; karanlıklar içinde gidip gelirken ayağım dokunuyor perilere, ayağımın altında kalıyor periler.

Bir soluk dinlenirsem, canım o an dinlenmez işte; bir soluk olsun dinlenmediğim zamandır rahata, huzura kavuştuğum zaman.

Bırak beni de güneş gibi ateşten bir elbise giyineyim, o ateşle de güneş gibi bütün dünyayı bezeyim, ışıtayım.

Güneş de onun aşkıyla gökyüzünde hem yanıp yakılıyor, hem de her solukta, onun yakışına lâyıgım diye şükürlerde bulunuyor.

Bırak da gamıyla Ay gibi eriyip gideyim; çünkü Ay gibi erimezsem artmam, dolunay olamam ben.

LXXXIII

O kişiyim ben ki hayalleriyle putlar yapar dururum; fakat buluşma zamanı geldi mi, o putları kırmaya koyulurum.

O bana gönül olduktan sonra ne diye Ebû Ali'nin maskarası olacaktım; kendi güzelliğini bana gösterdikten sonra ne diye Ebû'l Hasan'a bağlanacaktım?

İki şekille karşıma çıkar; gâh mum olur, gâh güzel; ikinci şekle karşı aynaya benzerim, birincisineyse leğen olurum ben.

Boynumda bir borç var, aşkıyla can vereceğim; fakat onun istemesi yüzünden sınanmak istemem, istemesini beklemeyeceğim.

Zindanım, dibinde Yusuf'un bulunduğu kuyudur; ne mutludur o gün ki canım o zindana atılır, o zindanda hapsedilirim ben.

Eli kuyudakileri çıkarmaya ip olur, ayağım iple bağlanırsa sevincimden ellerimi ne de çırparım o an.

Bana der ki: Yolunu kesti diye aşkın elinden ne ağlarsın? Şu yolda yol kesen ben olduktan sonra o yola düzülen kervana ne mutlu.

Çenge benziyorum, fakat çalacağım zamanı bilmek istersen, ten-ten-tenen demeye koyulduğum zamanı ganimet bil.

O hünerlere sahip sevgilim benim delilik perdeme mızrabını vurdu mu, o andaki deliliğimi kimsecikler bilmez, Tanrı bilir ancak.

Onunla ayak vurmadayım, onunla oynamadayım; gamın ayakları altına düşmekten ne gam var bana? Çene topağı tatlı mı tatlı sevgilimin kucağındayım; acılık yanıma mı uğrayabilir?

Ne diye bir dünyada kalakalayım? Yüz dünyadan fazla dünyam var; kebabım pişmiş, ne diye yelpazeye aldırış edeyim?

Canım aşk güvercincisine güvercin oldu; kendi burcumu gördüm, ne diye bedende kalayım?

Gâh kendimle savaşmadayım, gâh kendimden geçmedeyim, gâh da şaşkına dönmedeyim; fakat gül renkli sevgilim geldi mi, artık ne diye şu üç halde kalayım ben?

Onun aşk hamamında canlara örtü yoktur; hamam resmi değilim, ne diye camekânda durayım ben?

Sus a söyleyen gönül; âvâre olacağım ben; ateşler sardı yurdu, nasıl yurtta durayım ben?

İster yurtta olayım, ister bedenden çıkayım, Tebrizli Şems'in hararetiyle Yemen'den görünen Süheyl yıldızına döneceğim ben.

LXXXIV

Aşka, âşıklara baş olmayı kurarak ayak bastım; a benim canım, aşkın oğluyum amma babamdan öncedir varlığım benim.

Badem yağı, bademden çıkar amma can da bilir ki der, ben ağaçtan önceyim.

Görünüşe kapılan bile Âdem'e melekler secde etti der durur; a aptal, revâ görür müsün ki şu küçücük bedenden ibaret olayım?

Bir zaman aşkının avcunda cıva gibi döner dururdum; bir zaman da bütün gönlümle altın gibi madenin kucağında kalayım.

Can gibiyim, aşk gibiyim; bedende nasıl hem görünmezler, hem görünürlerse ben de hem meydandayım, hem gizli; gâh ortadayken gizliyim, gâh beldeki kemer gibi görünmedeyim.

Sevgilimin ortadan ayrılmış saçlarında ne sevdalarım var; gâh halkaya girmedeyim, gâh halkaları saymada.

Dünya boyuna dursa, ben ölüp gitsem de yüzyıllar geçse gene âşıklar arasında, geceleri benim hikâyem söylenir, benim masalım dinlenir.

Gizli sevgilim benim de kendisi gibi gizli kalmamı istiyor, yoksa geceleyin görmeyenlerin inadına Ay gibi apaçık görünürüm ben.

Gökyüzü, Ay gibi seni başımda taşıyorum diyor bana; dedim ki: İyi söylüyorsun amma bir sor bakalım, var mıyım ben?

Kıyı cennet bile olsa balık eğlenemez orda; onun balından bahsedeyim de ondan sonra şekerlere dalayım ben.

Buluşma gününde beni o güzelden ayırt edebilirsen o güzel başkasıdır, ben de bir başka biriym demek.

Her ateşten yanar, tutuşursam yak, yandır beni; her selden ıslanırsam suyum, selim kurusun.

Tebrizli Şemseddin'imizin eğleştiği yokluk âleminde meleklerin bile kolları kanatları dökülür; ben nasıl insan halinde kalakalırım orda?

LXXXV

Bana az gam verirsen hüzünlenirim, gönlüm daralır; derdi, gamı başımdan aşağı dökersen gamın lûtfundan utanırım âdeta.

Gamların beni bırakmaz ki gamlanayım; havan beni bırakmaz ki suyla karılmış toprak olayım, balçık haline geleyim.

Dünyanın bütün cüzlerini gamın diri tutar; fakat ben tek başıma o gama dalayım, bunu istiyorum senden. [\[104\]](#)

Bir şaşılacak dert koparırsın, derdime devâ olur; bir şaşılacak toz tozutursun, onunla sürmelenirim.

Can verecek kişiye can vermeye değdiğine dair bir kefil göster; elbise dikene bir elbise göster de onunla oyalanayım.

Senin verdiğin hastalık başka bir hastalığın gelmesine yol vermez; hazinen yok-yoksul olmama imkân vermez ki.

Sabahın bir mum yakmama meydan vermez; apaçık oluşun bir delil getirmeme hacet bırakmaz.

Önüme gelen hayal hayalini örter; onun kanını döksem helâldir o kan bana.

* Aşkınla iki dünyanın hayalini de yakar, yandırırım; ben Çiğil mumu oldum mu, bu iki pervane de yanar gider.

Sus, halini sözünle az anlat; öylesine mezem varken ne diye şurdan şuraya göçüp duracakmışım?

LXXXVI

Bütün doğan kuşları uçuşuma şaşırdı kaldı; benim gibi bir güvercin gördün mü sen? Avlanmak için doğan aramadayım ben.

Her kuş uçaacağı zaman kanat açar da uçar; yoksa ben çelik miyim ki baştan uçmadayım?

Vakitsiz ağız açma, dilinden kork; dilin altından olsa çek dilini, çünkü altın makasıyım ben.

İçyağı çibana der ki: İçimde bir hançer var; tutar da seni okşamaya koyulursa bil ki yararım seni a çiban.

Yumuşaklıkla sürünürüm sana emin olasın diye; sonra da ansızın seni yardım mı, ne hünerim var, anlarsın.

Şimdi ağız açma; daha olmamış çibansın çünkü; vakti gelir, olursun; o vakit görürüm işini senin.

Bizden hangi irini aldın da gözün çapaklandı; içyağının gözüne, seni yarın korum diye ne okuyorsun öyle?

Söz yayını al benden; kahr okları uçurup duruyor; korkuyorum; sarhoşlukla kendime ok atmayayım sakın.

Tebrizli Şems'in yakışında öyle bir yapıcılık var ki; şu yanısla uzlaştım mı, ateşten hasıl olan âlemden kurtulur giderim.

LXXXVII

Gel de duy, öğren; neden atının önünde, ardında döndüm dolaştım; at sürdün mü, atının nalına tozum ben de ondan.

Pişmanlıklardan aman verdin bana; fakat ne bir lâf ettin, ne bir üfürdün; ne de güzel eşsiz İsa'm benim, ne de hoş şanlı şerefli güzelim benim.

Gelirimi zulümsüz, sitemsiz öyle bir dudaktan verdin ki kim bilir göğümün genişliğini? Nerdedir giderim benim?

Cömertliğini, vergini gördüm de varlığında yok oldum gitti; öylesine bir renge büründüm ki sanki bahçenin gülüyüm ben.

* Cömert Davud'sun sen; demirden zırh yaparsın sen; ben de o zırha aidim; o yüzden de soğuktan, sıcaktan dışarıyım ben.

(c. II, s. 59) Güzellik ordun varlığıma saldırdı amma ben zaten düşünceyi bırakmışım; ne kaçma kaydındayım, ne kovalama kaydında.

Sus, burda sonsuz bir şarap vardı; arı durusunu da içtim, tortulusunu da; çünkü ikisi de içilecek şaraptı bence.

LXXXVIII

Zamansızdı, korktum diye özürler getirdim güzelime; a akıllı, zamanında olunca da gördüm seni diye cevap verdi bana.

Dedim ki: A beğenilen güzel, mademki gördün, görmedin say. Beğenmediğim şeyini de dedi, lütfumla beğendim.

Dedim ki: Bir kusurdur oldu amma gönlüm senden ayrılmadı ki. Onu da dedi, benden bil, ben senden gönlümü almadım ki.

Dedim ki: Ayrılık kanımı içti; ayrı düşenlerin ahlarını işit; o da bizim lütuf ağımızdır; senin ayağına ben dolaştırdım;

* Yusuf gibi hani; Bünyâmîn'i düzenle düşmanlardan kurtardı; seni töhmet altına aldılar amma sağrağı ben çaldım dedi ya; işte öyle dedi.

Dedim ki: Gün geçti, vakit geçti, yol da uzak. Dedi ki: Uzak amma bana bak, yola bakma; yolu dürdüm gitti.

Bu güce, kudrete karşı vakitliymiş, vakitsizmiş; nedir ki? Gizli şeyleri bu sebeplerle kestim ben.

Bütün yaratıkların akıllarını bir araya getirsen, gene de lütfumuzun sırrına eremez; o sırta ancak seçtiğimiz akıl erer.

LXXXIX

Gönlün çevresinde boyuna dolanıyorsun, biliyorum ne yapacaksın, biliyorum ne yapacaksın; gönlü kan edeceksin, yüzü sapsarı sarartacaksın sen.

Bir oyundur çıkardın, gönlün varını yoğunu bir uğurdan aldın, götürdün; bu oyundan sonra daha neler meydana çıkaracaksın; biliyorum ben.

Bir bakışla ciğerimi yaraladın, onu ateşlere attın, yaktın, kavurdun; görüyorum, pişireceksin; biliyorum, yiyeceksin onu.

Sıcak gözyaşlarım için olsun, soğuk ah edişlerim için olsun, bir sor şu yanışımı; görüyorsun zaten, bir sor; sıcakla soğğun farkındayım ben.

Benim bağırim tutuşmuş, gönlüm yanıyor, senin eteğin tutuşmuş amma arada fark var; yanıştan yanışa, dumandan dumana, dertten derde ne farklar var, biliyorum ben.

Gönlüme, erler gibi dayan diyorum da gönlüm diyor ki: Gam yüzünden erkekle kadını ayırt edebilirsem ne erkek olayım, ne kadın.

A gönül, her yelle toz gibi tozmaktasın; fakat erlikle denizi tozutmayı bilirim ben demiyorsun.

Gönül, bana cevap vererek dedi ki: O Ay çift tek oynuyor amma çiftle teki ayırt edebilirsem, kâfir gibi Tanrı'ya çift demiş olayım.

Tavla oyununa girişti mi, şeş penç zar atar; ben de şu oyunu bilirim derim, gama mat olayım.

XC

A gönül, buluşmayı özlüyorum; garibim, âşıkım, sarhoşum; artık buluşmayı kurmadayım, işte buracıkta pılımı pırtımı bağladım, denk ettim.

Bütün dünyanın kiblesisin, kiblede yüz dönmem; nerde olursam olayım, yüzümü o kibleye tutarım, oraya dönerim ben.

Canım bedenimde olsun da sonra senden başkasına giden bir yol tutayım; imkânı yok. Sevgili, senin aşkınla yokluk âleminden çıktım ben.

Senden başkasını düşünürsem darağacına lâyük olurum; senden başkasının eteğine sarılırsam elim kesilsin.

Sensiz nereye gidersem gideyim, anlamsız bir harfım; he gibi iki gözümü açmışım, şın gibi aşkıta konaklamış, oturmuşum ben.

He de olsam, şın da olsam ne diye aklımı fikrimi kaybetmişim? Akıl fikir, parçaların bir araya toplanması, tüm haline gelmesini ister; benimse parçalarım dağılmış gitmiş.

Bütün dünya, bütün dünyadakiler kendi vesveselerine uymuş, yolunu yitirmiş, dininden dönmüş; bense böylesine bir aşkın devleti sayesinde kendi şerrimden kurtulmuşum.

Şu gönül arı duru da o yüzden aşkın yücesine çıkmış; bense bir âşıkım ki balçığın meydana getirdiği bulanıklık yüzünden şu aşğılık yerde kalakalmışım.

Hayali ne de güzel bir lûtufta bulundu da ayaklarına kapandım; hayalinin ayaklarını şu iki dudağımla yaraladım, incittim.

Sözden elimi yudum, mantıktan arındım; olaylar birbiri üstüne geldi de tövbe abdestini bozdum gitti.

XCI

Hacılar gibi tavaf ediyorum; sevgilinin çevresinde dönüp duruyorum; köpeklerin huyu yok bende; leşin etrafında dönmem ben.

Bahçıvanlar gibi boynuma beli vurmuşum; hurma salkımını elde etmek için dikenin çevresinde dönmedeyim.

Amma yiyince balgam yapan, safrayı arttıran hurma değil; yiyince kolum kanadım biter de Tayyar gibi döne döne uçarım ben.

Dünya bir yılanıdır ki altında bir define gizli; definenin üstündeyim, yılanın kuyruğunu kıvrırıp halkalanması gibi ben de definenin üstünde dönmekteyim.

* Gerçi yem derdinde değilim; fakat gene de düşüncelere dalmışım, bu evin çevresinde bû-tîmâr kuşu gibi dönüp duruyorum.

Köyde evim yok; ne öküzüm var, ne semiz sürüm; fakat köy ağasının sarhoşuyum, onun peşinde dönmedeyim.

Hızır'ın yoldaşyım, her solukta onun gelişini beklemedeyim; ayağımı yere diremişim, başım dönüp duruyor; tıpkı pergele benziyorum ben.

Bilmiyor musun ki hastayım, Calinos'u arıyorum; görmüyor musun ki mahmurum, meyhanecinin çevresinde dönüp duruyorum.

Bilmiyor musun ki Zümrüdüanka'yım, Kafdağı'nın çevresinde uçmadayım; bilmiyor musun ki koku aldım, gül bahçesinin etrafında dolaşmadayım.

Beni şu insanlardan sayma, dönüp dolaşan bir hayal bil; hayal olmasam a benim canım, ne diye gizli şeylerin çevresinde dolanırım?

Ne diye durup dinlenmem de şunun bunun üstüne çizginirim? Çünkü o sevgili, aklımı aldı, sarhoş etti beni; aksaya tökezleye, o yana bu yana yalpa vura vura dönüp dolaşmadayım.

Bana, şap şap yürüme, saygısızlıktır bu diyorsun; saygıdan utanıyorum da onun için saygısızlığın çevresinde dönüyorum ben.

Ekmeği bahane ettim, ekmekçinin sarhoşuyum ben; paranın pulun çevresinde değil, güzelin çevresinde dönüp durmadayım ben.

Önüme hangi şekil çıksa onda ressamı görüyorum; Leylâ'nın aşkıyla Mecnun gibi dönüp duruyorum.

Başlarıyla oynayanların sayvanına baş bile sığmıyor; benimse başım dönmüş, özrüm var, sarıksız dönüyorum ben.

Ateşe atılıp kolunu kanadını yakan pervane değilim; padişahın pervanesiyim, ışıkların çevresinde dönüyorum ben.

Ne diye sus, daha az söyle diye dudağımı ısırıyorsun; sözün çevresinde dönüp duruyorum ya, bu da senin yüzünden, bu da senin düzeninden zaten.

Gel a Tebrizli Şems, akşam kızılığı gibi ne diye kaçarsın? Akşam kızılığı gibi ben de senin güneşinin peşine düşmüşüm; şu ülkelerde dönüp gezmedeyim.

Yüzüne and olsun ki böyle bir yüz görmemişim ben; halktan duyduğum güzellik nerde, sen neredesin; hiç ona benzer misin sen?

Şu dünyada böylesine bir bağ ne yetişmiştir, ne yetişir; böylesine bir meyveyi ne rüyada derip devşirmişim, ne uyanırken.

Bir baba duası değil, yüzlerce peygamber duası almışım ki böylesine bir devlete kavuştum, böylesine bir bahta ulaştım.

Bir gün gökyüzünden duydum; senin gamınla yanıyorum, bu yanışın yüceliğinden de döne döne belim bükülmüş diyordu.

Düşünce bana diyor ki: Onun aşkından hüner öğrendim; dostun adaletiyle kilit olmuşum, lûtfuyla anahtar kesilmişim.

Her zerre önüne bir ayna almış da bunu diyor, o aynacıya can vermişim de almışım.

O tek güzel hangisi? O tek güzel öyle bir o ki bütün o'lar, ondan bir koku ancak; ondan uzak kaldım mı Yezîdleşiyorum, ona yaklaştım mı Bâyezîd oluyorum.

Şekerkamışına, kimin yüzünden şekerle doldun dedim; seni işaret etti de dedi ki: Soluklarından tatmışım da o yüzden bu hale gelmişim ben.

Cana dedim ki: Ne diye gonca gibi yüzünü gizledin? Onun yüzünden utandım da gözümü yumdum dedi.

Kocalmış dünyaya, sen hem bağsın, hem öğüt dedim; bana dedi ki: Pîrim amma ona mürit olmuşum ben.

Dünyanın şükredişte, hürükte süsen gibi yüz dili var; o güzelim canın, o güzelim cihanın yüzünden diyor, geliştikçe gelişmedeyim, güzelleştikçe güzelleşmedeyim.

Kanadında binlerce renk, tavuşkuşu gibi bahar geldi; onun güzellik bahçesinden gelmişim bu yana diyor.

Diyor ki: Canlar zevke dalsınlar diye şarap getirdim, çiçekler getirdim; hastaları iyileştirmek için ilaçlar getirdim, macunlar getirdim.

Bir gece o kandırıcı, o düzenbaz aşk, bu kula geldi de hadi dedi, senin için bir bulamaç pişirmişim.

Öylesine bir bulamaç getirmiş ki ipin ucunu kaybettim; iğneyi kırdım o anda yakamı yırttım.

Bulamacını yiyince sarmısak gibi dövdü, ezdi beni; tuzluk gibi yüzümü ekşittim; çünkü o tatlıdan kesildim gitti. [\[105\]](#)

O bulamacından elime ancak bir şiş geçti; fakat fayda umduğum şeylerde de şiş gibi ucu sivri bir hale geldim.

O bulamaç yüzünden her yaprakta bir başka çeşit gül açıldı; her bahçede çiçekler açıldı; açıldık,

saçıldık işte diyor.

Çiçekler döküldü mü, ardından meyve çıkar; varlığı yoklukta bil der; görünmeyenden belirmişim, görünmüşüm ben.

(c. II, s. 60) Âşıkın boy bos atması, süzülüp arınmasından sonradır; seni besliyorum amma şunu bil ki kurban etmek için besliyorum.

Eriyip bitme vakti geldi mi, başka hiçbir şeyin faydası yoktur, erimek gerektir; gamdan erimeyi seçmem lâf değil ya.

Ağla a ney, zurna gibi ağla; zurna da ateşli soluklarımız yüzünden ağlar, inler.

Benden, başka söz arama; yürü, yemyeşil bahçeye git; benim otağım olan o güzellikten, o görünüşten otlayadur.

XCIII

Yüzünü ekşitmiş, kızgın mı, kızgın... Böylesine tatlı bir güzel hiç görmemiştim. Afsunlarından deli divaneyim; masallarından sarhoş olmuşum.

Sevgili, çok güzel görmüşüm ben, fakat böylesine güzel değil; sana bağlanmışım, sensin varım yoğum; artık kendimden geçmiş gitmişim ben.

Bütün gece darmadağındım; öyle bir haldeydim ki bilirsin sen; fakat şimdi şaşkınlıktan bambaşka bir hale gelmişim.

Tut elinden de sıçrat, şu halden kurtar gönlümü; topraktanım ben, fakat senin zorunla topraktan sıçradım, kalktım.

XCIV

Ay yüzlü güzelim geldi; kim oluyorum ben ki ben benim diyebileyim. Her diken onun yüzünden gül oldu; ne diye yasemin kalayım ben?

Her taş bal kesildi, mum ne diye mumluk eder durur? Bütün bedenler can haline geldi, ne diye benim bedenim inada girişsin?

Gerçekten de o akarsu geldi mi, her göz bir ırmak olur; güzelliği cilvelendikçe ne diye Ebû'l Hasan'a bağlanacakmışım ben?

Mum gibi şimdiye dek leğen altındaydım; fakat şimdi yanar mum gibi ateş kesildim; ne diye leğen altında duracakmışım?

Mademki Zühal'in kutsuzluğundan kurtuldum, ne diye gökyüzünün altında kalacakmışım? Mademki mihnet baştan başa devlet kesildi; neden sınıanıp duracakmışım?

Haset bile bana haset ediyor, ben kime haset edeyim? Mademki şarap ırmağıyla sarhoşum; ne diye susuz kalacakmışım, dudaklarım kuruyacakmış?

XCV

O yüzün oynadığı oyunu kaybettim, mat oldum gitti, mat oldum; ettiğime karşılık, sen etme padişahım; yaptığıma karşı ceza verme, verme.

Gönlüm öylesine bir sevgiyle doldu ki güneşi gözümde; ister mihraba döneyim, ister meyhane bucağında olayım, karşımda hep o güneş parlamada.

Şu paramparça olmuş gönlün bahtına bak, galiba merhamet uğramayacak buraya; sonucu feryadına yetiş ki belâlar denizindeyim, musibetler denizinde.

O salına salına yürüyen padişah geldi; artık ondan başka her şey haram bana. Fakat ondan ayrıldım mı, bağda bahçede, hattâ cennette olsam, gene yok-yoksul, gene çaresiz.

Bana onun yüzü gerek; Ay'dan, Pervin'den ne faydam var. Ben onun geceye benzer saçlarını istiyorum; akşamdan, Şam ülkesinden ne kârım var.

Elinden şarap içtim mi, hürüm artık, hür; tapısında yeri öptüm mü, göklerin üstüne çıktım gitti.

Tebrizli Şemseddin'den elde ettiğim kutluluklar yok mu, bu kutluluklarıma bütün kutluluklar secde eder benim.

XCVI

Güzellikten anlamayan bir gönlüm yok ki sevgiliden kaçayım; elimdeki hançer, öylesine hançer değil ki savaştan yüz çevireyim.

O tahtayım ben ki dülgerin işleri var onunla; ne keserden zebun olurum, ne çividen kaçarım ben.

Tahta gibi kendimde değilim, keserin düşüncesine aykırı bir düşünceye dalmam; marangozdan kaçarsam ateşten başka bir şeye yaramam zaten.

Taş gibi katı, sert bir hale gelirim lâ'lı olmaya az yol alırım; mağara dostundan kaçarsam mağara gibi daralır, kapkaranlık olurum.

Yapraksız kalmaktan kaçarsam şeftaliyi öpemem; Tatar'dan kaçarsam Tatar miskini koklayamam.

Kendimden şu yüzden incinip durmadayım; kabıma sığamıyorum ben; bir yerdeyim ki oraya baş bile sığmıyor, artık sarıktan kaçarsam değer elbette.

Binlerce yüzyıllar gerek ki böyle bir devlete ulaşayım; bu sefer kaçarsam bir daha nerden bulurum bu devleti ben?

Hasta da değilim, adamlıktan da çıkmadım; ne diye güzellerden çekineyim? Mide fesadına uğramamışım ki meyhaneciden kaçayım.

Eşeğe binmemişim ki meydanda geri kalayım; bu köyde ikinci değilim ki köy ağasından kaçayım.

Boyuna a gönül derim, biraz yavaş ol; altın hazinesine gark oldum, ne diye bağıştan kaçacakmışım diye cevap verir bana.

XCVII

İşim gücüm, söz söylemeye kudretim oldukça dua etmektir; duaları kabul etmek de sana düşer, benim ne hakkım var o hususta?

Dualarım muma benzeyen kulağının çevresinde döner durur; bu yüzden pervanenin kanadı gibi yanıktır duam.

İhtiyaç, dilek kütüphaneme gel, gir; duyasın diye kitap kitap üstüne koymuşum, sahife sahife altına.

* Başım gökyüzüne nasıl sığar ki lûtuflar bağışlanmıştır o başa; gönlüm neşelidir; “Tanyerini ağartanın” gamı var bende der durur.

Düşünce söğüt dalı gibi her yelden oynar amma yemyeşil Sidre ağacının kökü gibi köklerim bir aradadır benim.

XCVIII

* Kârın, sermayen elden çıktıysa ne diye gamlanıyorsun? Ben varım; cömertliğimden baş çıkar; “Umutsuzluğa düşmeyin” demişim ben.

Dünya yok olsa, deniz bir çiy tanesi haline gelse ne çıkar? O, kendinden geçmiş, yerlere düşmüşse benim elimden de düşmemiştir ya.

Dünya balık, yokluk da bir deniz; balığın gönlünde bunca kavga var; fakat ben oltasız avcıyım; kaybolsa bile tutarım onu.

XCIX

A akşam yeli, Şemseddin'in haberlerini getir; efendimdir benim, fakat sen bilirsin sırlarını Şemseddin'in.

Bir kişidir o ki adıyla denizi gemisiz geçersin; aşkıyla Şemseddin'in ateşine girersin.

Erlerin övünerek andıkları kerametler var ya, Tanrı'nın zatına and olsun, onları âr sayar Şemseddin.

* Bir mağara var ki içinde, "Ne vahyettiyse vahyetti kuluna" sırrı gizli; o mağaranın dışında gözcü, bekçi Tanrı; içinde de Şemseddin var.

Bedenden, candan geç, aşk perdesini de yırt; ondan sonra bu makamdan yüzlerce konak uzakta bulunan Şemseddin'in pazarını seyret.

A benim canım, aşk göğünde dolaş, ışık, ışık, Şemseddin'in ışıklarıyla sırlar cennetinde uçadur.

Şemseddin'in şekerler saçan o vahye benzer sözlerinden, gönül kulağında inci küpeler var.

A gönül, bir yerdesin ki onunla buluşma şarabı afiyetler olsun sana; fakat az zahmet ver; incitme Şemseddin'i.

Göz tutya ve sürme yerine, Şemseddin'in ayağını bastığı topraktaki dikenini elde etse cilâlanır, görüşü arttıkça artar.

A gönül, her yanda senin gibi binlerce ağlayıp inleyeni var onun; ululanıp da yalnız Şemseddin için sen ağlayıp inliyorsun sanma.

Kendisi lûtfetti de bir zamancağız, devesinin yularını sana verdi; yoksa kimin ne haddi var Şemseddin'e dost olmaya?

Karşısında secde ettiğim yıllar, bıldır burdaydı Şemseddin dediğim yıl arasında ne kadar da fark var.

Dinin yıkıklığını da Şemseddin'in sonsuz lûtfu, onun yolu, töresi düzene sokabilir ancak, dünyanın yıkıklığını da.

A gönül, senin karanlık gecene gündüz yok, artık gündüzü asla göremezsin sen; ancak Şemseddin'in yüzü doğarsa o ışıkla görebilirsin.

Acaba bir gün gelecek mi ki onunla buluşma kadehini içeceğim de sarhoş olacağım, ne de meyhaneciymiş Şemseddin deyip duracağım?

Bahtım öylesine uyumuş ki uyanıklık nedir bilmiyor; meğerki Şemseddin'in uyanık bahtı, ikbali uyarsın onu.

Sırlar levhini bilen, onları anlayan Şemseddin gibi biri yoktur; ne bundan önce eşi gelmiştir onun, ne bundan sonra gelir.

Şemseddin, eşi, örneği bulunmaz huylarıyla, kendisine benzer biri çıkmasın diye imkân kapısını mihladı gitti.

Bir can ırmağı var ki bütün canlar ordan can bulurlar; o ırmağa tamamiyle sahip olmuştur, o ırmağı tamamiyle hükmü altına almıştır Şemseddin.

Şemseddin'in gerçekten de bütün hayırlı kişilerden, bütün erenlerden üstün olduğunu, yücesine de, aşağısına da bütün kavme duyurdum.

Bana bir sesleneydi, lûtuflarına erseydim, can Şemseddin'in bağışlarıyla bedavaca dirilir giderdi.

Şemseddin ikrara da boş verir amma gene de gönlüm binlerce ikrar tomarına bir kere daha onu ikrar etme yazısını yazdı.

Gönlüm bol mu bol nimetler buldu, hem de ucuz mu ucuz; Şemseddin'in lûtfu da onlara yağmur bulutlarını gönderip duruyor.

Ey Tebriz, sana da esenlikler olsun, sende bulunana da; özleyişimi, ayrılık derdimi özürler getirerek Şemseddin'e bildir. [\[106\]](#)

C

Gönlümün aşkıyla güzelimin ayaklarına kapandım ya, bu neşeyle can da gelir, gizlice ayaklarıma kapanır benim.

Fakat bir gün olur da hamlar gibi hizmette bir kusurum olursa, gönül canıma düşman kesilir, ayrılığı lââyık görür bana.

Seher çağları, şu canın ona toprak olmasını dua ettim; bu duaya candan âmin narasını duydum.

(c. II, s. 61) Şu gönül o gizli güzele nasıl yol buldu da ulaştı; şu can onun canıma canlar katan sevgilim olduğunu nasıl bir koku aldı da anladı?

Bir kadeh sundu da ben nazlandım, istemem dedim; istemem yok dedi; hatırım için al.

Arı duru şarabını tattım, bana bir de tortulu şarap sundu; öylesine tortulu, öylesine yıllanmış bir şarap ki onu içtim de arılığım olgunlaştı gitti.

CI

Gönlüme hep bu geliyor, gönlümü kurban edeyim eliyorum. Gönüle kötü şey getirmemek gerek; şu buyruğu buyuruvermek gerek.

Gönülle rahata kavuştum mu, gönlüm rahat etmez; gönlü terk etmek gerek, cana düşman olmak gerek.

Ne meydan bu, ne erler bu erler; hepsi de ölümlerinden neşelenmedeler; başı top etmek gerek de ondan sonra bu meydana girmek gerek.

Âşıkın gönlünde ne de güzel bir sır var; başına kazalar gelmiş; ne mutlu bu sırta, ne mutlu o başa ki

böylesine dönüp duruyor.

Canınla oynuyorsan, ersen, kanına susamışsan ne diye ense kaşırsın, ne diye kâfirler gibi korkarsın?

Zincire vurulacak deliysen, zincirin ucunu tutuyorsan, arslandan doğmuşsan niçin kedi gibi dağarcıktasın?

O ciğerler yiyen dost bugün bana, bu gece konuğunum dedi. Ciğeri geçir şişe a gönül, kebab hazırla konuğa.

Bu gece kebab var, şarap var; bu gece uyku haram, uyumak kâfirlik; bu gece bir çadır gibi geldi, kondu; çadırda da padişah gizli bu gece.

Rebâpçı gözlerini yummuş, yay elinde; kemeçe yavaş yavaş çalmada; feryat onun uykusundan.

Çekişler var canımda, çekişler var; çeken kimdir, biliyorum; bir solukcağız dinleneyim diyorum; fakat imkânı yok.

Her gün bir delilik belirmede, bir başka oyun yüz göstermede; onun oyuncağıyım, onun oyunlarına hayranım ben.

Kadeh gibi gâh dolandırır beni, sağrak gibi gâh kanımı döker; gâh şarap gibi coşturur, köpürtür beni, gâh sarhoş gibi yerlere yıkar.

Gâh tamamıyla içirir beni, gâh çeng gibi coşturur beni; geceleyin örter beni, gündüzün uyandırır beni.

Bütün bunlar Tebrizli Şems'tense ne de hoş okşayışlardır kulu; yok, eğer felektense ne de güzel devir, ne de hoş devran.

CII

Salına salına gidiyorsun gönülde; canın da ışığını yakan sensin, bedeninin de; ne de güzel göz ışığıydın, ne de hoş gönül aydınlığıydın; gözlerim ne de hoş aydınlanıyor senden.

Ne de incilerle dopdolu deniz, ne de yıldızlı gök; ne hoş nerkislerle dolu ova, ne güzel süsenlerle dolu bahçe.

Bedenler senden çevik, canlar senden sarhoş a topraktan yaratılmış dünyanın eteğini incilerle dolduran.

Ne söylüyorum ben, iki üç suyu kesilmişşi sana benzetiyorum ha; fakat başka neye benzeteyim seni, nem var, ne bilirim ben?

* Söyle şu şaşkın göze; de ki: Mademki sevgilinin lûtfunu gördün, halkı ne diye görürsün; Ehrimen'in çevresinde ne döner durursun?

Arslan avlanmayı bırakırsın da domuz avlanmaya koyulursun; bu ne biçim tedbir, ne çeşit akıllılık; bu nasıl savaş, ne çeşit can çekişme?

Yardımları, hitapları, ağırlamaları, ışıkları, buluşmaları, boynumda bir gerdanlık benim.

O ihsan sahibinin tatlılıkları, alımları, gönülden sabrı aldı gitti; ondan başka ne gördüm ki şu konakta eğleneyim, esenleşeyim.

O ululuk, o üstünlük ancak onda, başkasında asla yok; ileri olsun, geri olsun, kadın olsun, erkek olsun, herkes aciz içinde kalakalmış.

Odun nasıl alev alev yanarsa ben de aşkla öyle yanıyorum; aşktan başka herkese, her şeye yabancıyım; hani suyla yağ gibi.

Gönülden başka nem varsa yak, yandır; gönülden başka diyorum; çünkü her solukta gönlü şanınla, şerefine bir gül bahçesine döndürüyorsun.

Zenci bir köle olan geceyi halka sâkî eden sensin; Rum bir kul olan gündüze o debdebeyi, o hüneri veren gene sensin.

Ondan sonra da bu iki lalayı erkeğe, kadına gözcü, bekçi dikersin de bu harmanda buğdayı samandan ayırır gibi onların içinden dilediğini seçersin.

Gönül sahibi olanların hepsi de özlü, lezzetli buğday; bedene mensup olanlarsa dövüm yerindeki özsüz saman âdeta.

Gönül sahibi din bağının ortasında yemyeşil ağaç, gülüp durur; kuru, anlamsız ağaç ne olur? Külhana odun.

Hayalin Eymen'de Mûsa'ya gelen Tanrı vahyi gibi gönülde yürümede; tıpkı can vermeye giden İsa gibi hani.

Hayalinin izleri, eserleri var, inciler saçmada; diş onun yüzünden gülüyor, dilsiz onun yüzünden konuşuyor.

İki gammazım daha var; biri aşk, öbürü sarhoşluk; bu iki gözcüyü söyleyemem, anlatamam ki; biri öbüründen güzel.

A benim gözüm, a benim dinim, senden binlerce lûtuflar görüyorum; fakat neyleyeyim ki âşıkın gönlü kötü düşünür, kötü sanır.

Gündüzün gözünden korkuyorum; gözünde büyüler var. Gecenin saçlarından ürküyorum; gece fitnedir, gebedir.

Bana diyor ki: Ne korkuyorsun; mihnet, ezer, döver seni; sürme havanda dövüldü mü, göze ışık verir.

Bütün korku varlıktan gelir; yürü, az titre, geç varlıktan; bütün ürküntü, kırılma düşüncesinden gelir, kırıl, dökül de emniyet yurdunu seyret.

Unsurlardan altın çaldım da keseye koydum, büzdüm ağzını kesenin; şu saklanmış yerinde geriye verme korkusuyla hırsızlara dönmüşüm.

Kepek de hırsızlar gibi unda gizlenir amma adalet şahnesi her yandan çeker onu eleğe.

Odun gibi haberin yoktu, aşktan bir ateştir düştü sana; şimşek gibi, kıvılcım gibi sıçra ateşten, tütün gibi çık pencereden.

* Ne diye hançer çekersin burda, hançere boynunu ver; koskoca oldukça iğne yordamından geçemezsin ki.

Cennet kapısı mademki iğne yordamı gibi dar; girmek istiyorsan ibrişim gibi ol, bükül de bükül.

O iplik bükülmedikçe iğneye girmez; çünkü sen tutmuşsun, beden yükünü eğiriyorsun, boz renkli kumaş dokuyorsun.

Boz renkli kumaş pamuk yünüyle olmaz; meğerki şu pamuk mahzenin iksiriyle ibrişim haline gelsin.

İbrişim gibi oldun mu, onun vahiy büküntüsü gelir de hadi der sana, artık soluğunla güzelim haberler bükmeye bak.

Arapça vahiy sözü ne demektir? Kulağa söz söylemek. Halbuki senin kulağın davul sesini bile duymuyor; çalış, gayret et, nöbet çaladır.

* Hem kulağın ağır, hem tutuyor, pamuk tıkıyorsun kulağına. Hani, “Başlarını örttüler” dediği gibi gömleği de başına sarıyorsun.

Kulağın da ağır, gözün de az görüyor, canın da tez değil, korkutucu geliyor da a huysuz diyor sana, emin olma.

* Kulağın delikse, gözün iyi görüyorsa muştucu gelir de sana, a benim arslanım der, mahzun olma sen.

İlkbahara dön de bağa bahçeye seyrana çıkan güzeller sana gelsinler, sende eğleşsinler; çünkü bu güzeller karakışın soğuk şeklinden kaçarlardı.

İlkbahar değilsen bâri yaz ol, ateşlere dal; çünkü o güzellik, o aşk olmadıkça pek aşağılık, pek çirkin görünür adam.

Her kılının söze gelmesini, şâir yüzlü görünmesini istiyorsan şu sözden vazgeç de sus, ne nazma dayan, ne nesre.

Söze başladın mı düşüncen dağılır gider; gönül düşüncesinden kendini çek; şu dilin sözünden çek kendini.

Kaza ve kader, erler ahitler ettiler; fakat ben padişahların bile ahitlerini kırdım döktüm; hadi, mümkün olduğu kadar çabala bakalım diye dümbelek çalmada.

A ahmak diyor; bundan sonra şöyle olacağım, böyle davranacağım diye kendinle inatlaşıp duruyorsun; inatla kazaya, kadere karşı mı koyacaksın?

Gönülle her solukta gayb âlemine ait biri nikâhlanır; fakat erkekliği olmayanla kısır birleşse bile çocuk olmaz ki.

Erligi olmayan kişiyi yalancı şehvet nasıl çekerse gönül de şekilleri, sûretleri çeker; fakat erliği olmayan, güzellere ancak bağışlarda bulunabilir, yer yurt sağlar.

Gel a Tebrizli Şems, padişahsın sen, kan dökücüsün sen; kaza ve kadere yücelerden buyur, dünyayı belâlara salma de.

CIII

Tövbemin, sabrımın düşmanı, bugün ansızın yolda rastladı bana, padişahlar gibi iltifatlar etti bana.

Sarhoşlar gibi kadehi aldı, o kadehte yüzlerce işve vardı, yüzlerce düzen vardı; şarap içiyorsan al diye sundu o kadehi bana.

Mûsa'nın yüzü gibi parlaktı, Turusîna gibi kutluydu, yed-i beyzâ gibi parıl parıl parlıyordu, İmrân'ın gönlü gibi iç açıyordu o kadeh.

Hadi dedi, şu apaçık, şu parlak levhi, gel, şu Mûsa'dan al, Firavunlar gibi baş çekme, Hâman gibi inat etme.

* Ona, a Mûsa dedim, elindeki ne? Dedi ki: Bu bir an olur sopa olur, bir an gelir ejderhâ kesilir.

Her zerreden renk renk yüzlerce şekil belirir; Ebû Hurayra'ya ne gerekse hepsi de dağarcıkta var.

(c. II, s. 62) Ne şekle çevirirsem hükmü, benim elimdedir; zehirli suyu ilaç yaparım, gücü kolaylaştırır giderim.

* Bâzı kere denize vururum, toz koparıyorum denizden; bâzı kere de bir taşa vururum, abıhayat coşar taştan.

Gâh arı duru Nil suyunu düşmana kan ederim; taşı toprağı halka inci, mercan gösteririm.

Hasetçilerin gözlerine kurdum, Yakub'aysa Yusuf; bilgisizlere Ebû Cehil'im, Tanrı'yı tanıyana, bilene Muhammed.

Güzel kokulu gül suyu bokböceğine ölümdür, can çekişmedir; safrası olanın, şeker illetine tutulanın canına ziyandır şeker.

Görünüşte dileyenler yoldaştır birbirlerine; fakat gerçekte art ardadır onlar; birinin yeri aşağılıkları aşağısıdır, öbürünün yeri Zühal yıldızının da üstü.

Hani çocukla ihtiyar gibi; bir yola düşmüşlerdir, görünüşte yoldaştır onlar; fakat bu günden güne büyümededir, öbürü her solukta ömründen ayrılmada.

Ne zehir kadehidir, ne şeker kabı bu, ne büyüdür, ne gözbağıdır bu; boyuna başını döndürür bu devir, bu devran senin.

Bu dünya durup durur; sen onu dönüyor görürsün; birisinin başı döndü mü, evi dönüyor görür.

Bir durakta emin misin; orasını korku durağı bil; bir durakta da titriyor musun; bil ki emniyet durağıdır orası.

* Terssin, yalancısın da her şeyi tersine görüyorsun; kadına danıştın mı, ne derse aksini yap a bilgisiz.

* Kadın ona derler ki renk, koku ona yol olsun, kible kesilsin; gerçekte kadın insanın niyetinde Nefs-i Emmâre'dir.

Gönül ehlinin öğütleri arı uğultusuna benzer; dudağı, ağızdan ta dimağa kadar tatlarla doldurur.

Ne de anlaşılmas anlaşılır şeydir; ne de gönlü bir, yabancıdır; ne de tatlıdan daha da iyi ekşidir; ne de imandan daha iyi küfürdür.

Sus ki dil harfle yelip yortmaya kapıcı oldu; fakat gönül harfsiz söze başlarsa başköşeye geçer, kurulur, padişah olur sanki.

Gel ey Tebrizli Şems, parla, doğ gönül burçlarına; gerçeklik durağının güneşisin çünkü, şu başı dönmüş güneş değilsin sen.

CIV

Sevgilim bugün de dünkü gibi gülerek gelirse, gökyüzü temelinden secdeye varır, yerlere kapanır.

A aklı başında ayık, beni öldürmeye acele etme, zaten öldüreceğin yere yaklaştık; bir soluk olsun yumuşak davran, ayrılığı kim önce icat etti, bir sor soruştur.

Dedim ki a güleç gönül, ne diye böyle sertsin; yüreğin demirci örsü sanki; şu sonsuz gözyaşını seyret, bu tufanın çevresinde bir dön dolaş.

Özürler getirmedeyim sana a benim efendim; gam her yanımı kapladı; vefa göstermeye en lâıyk olan sensin, şeytanı güldürme bana, sevindirme onu.

Bana diyor ki: Ne diye gamlanayım; ne diye âvâre bir gönüle sahip olayım; ne hastayım, ne gamlı; pek o kadar gam tutmam ben.

A beni öldüren, diriltmek, yeniden hayata kavuşturmak için gel, ziyaret et beni; her yanımı zaten sen kaplamışsın; üstünlük, lûtfetmekle olur; yardım et bana.

Etme sevgili, etme sevgili; hem güzelsin, hem bilgilisin; lûtfunu, keremini kesme bizden; etme a benim padişahım.

Şu işteki sabırsızlığımdan başka ne suçum var? Bu yüzden yüz çevirme benden, bağışla suçumu, ört günahımı da cömertlik göster bana.

Acaba gönlü, tedbiri pervasızlıktan döner de bağışa başlar mı? Tanrım, sen merhametini arttır onun da olmayacak şeyi mümkün et.

Size geldik, size geldik; buluşalım da diriltin bizi, şarabınızdan sunun bize, bize de cömertlik edin, kardeşlere de.

Bir şefaatchi, tutsa da o çaresiz ölüyor dese öğüt kabul etmez gönlün; işte bu dermansız bir dert.

Sarhoş bir halde ateşlere atıldım; ateşi yurt saydım; ateşe alıştım, eş dost oldum onunla, kimdir ateşle eş dost olan?

Yanıp yakılışımı gördü mü, bu ya gösteriş der, yahut da şimşek, kıvılcım bu. Gözyaşlarımı seyredince bu ya gözyaşı der, yahut da yağmur.

Dostum, göçeceğim zaman yaklaştı, hem de gönülsüz, akılsız olarak göçeceğim zaman; yüz çevirme benden, helâk etme beni, beni unutarak mahvetme.

Bana der ki: Bizim derdimiz, her türlü şekerden, her çeşit helvadan iyidir; sende ya sara var, ya sevda illeti, şekerden feryat eden var mıdır?

O toplumu aldatan güzel, der ki bana: Aşkın belâsı şekere benzer; sevda dikenini nerkes gibidir, a yapmacıklar yapan, ne diye ağlıyorsun?

Zahmetimden hazinelere, definelere sahip oldun, dikenimin yüzünden gül bahçesine eş dost kesildin; ne diye aldatma yolunu tutar da ağlarsın? Aldatanların padişahıyım ben.

Aşkın açtığı yaralar şifa verir sana; aşkın bulanıklığı arı duru bir hale getirir seni; aşkın soğuklukları ısıtır seni; aşk ateşleri güldür, reyhandır.

Yoksa hamları bizim yolumuzdan çıkarmak mı istiyorsun sen? Onlara karşı böyle bir ters yol tutmuşsun, ağıtlar yakıyor, ağlayıp duruyorsun.

Zengin oldunsa nekeslik etme; aşkla sadakalar ver, yüceliklerde bulun; yenecek şeylerde nekeslik ne kötü nekesliktir; bağışlarla cömertlik ne güzel cömertliktir.

A naşı, zevk, iştret meclisinde az nekeslikte bulun; olmaya ki sevgili de huysuzluğa kalkışa da sana aynı şeyi yapa. [\[107\]](#)

* A sâkî, sundukça sun, “Daha fazlasını elde etmek için başa kakarak verme.” Döndür kadehlerimizi, sarhoş et bizi; zevk, neşe sarhoşlukla elde edilir.

Güzelim kokulu şarabı içtin mi, şarap isteyen dostlara da sun; hırsı, kötü huylu oluşu bırak, bu meydana başka bir yerde şarap içme.

Küçük kâselerle sunma, taslarla sun; a şanı ulu, ulu taslarla, büyük testilerle yardım et bize.

A benim canım, meyhaneden getirdiğin o küçük kadehi bırak; testiye kadeh diye kullan; vakitsiz, geç geldik biz.

Rabbimiz ağırladı bizi, lûtfetti, suvardı bizi; koca ölçek ne de güzel bir tas; gam, tasa ne kötü şey, tıpkı kurt gibi.

Getir o gamın boynunu kıran güzel soluklu kadehi; getir o yüzlerce kaanın, ayaklarına toprak kesildiği o mahrem dostu.

Yaşamamı istiyorsan sâkîlik et bana ey aşk; varımı yoğumu yokluğa ver; borç da sensin, borç veren de sen.

Candan coşan şarap yokluk kadehine kondu mu, sonu bulunmayan aşk gibi ölümsüz bir yaşayış verir.

A bizi sarhoş eden sâkî, gönlü müjdelerle teselli eden, bizi düşmanlıklardan arıtıp tertemiz eden şarapla doldur kadehlerimizi.

Bırak hileyi, düzeni a sâkî, bütün toplumu ölümsüz bir hale getir; çünkü bil ki sen de küpteki şarap gibi sâf mı sâfsın, arı duru bir güzelsin.

* Bize kâseler sundukça sâkîmizin yüzünde bir şimşektir çaktı; biz yüceldikçe Furkan gibi parıl

parıl parlayan bir ışıkla ışıklandırdı bizi.

Ne sudur bu ki içinde yüzlerce ateş yalınlanır; bir renk ki içinde yüzlerce renk parıl parıl parlar.

Bir su ki ateş gibi yanar, yakar, gümüş para gibi değerlidir; hem de öylesine gümüş para ki kantarla, batmanla; ne sayısı var, ne teraziyle tartılabilir.

Kızıl altın gibi bir şarap; fakat nurdan meydana gelmiş, üzümünden değil hani; gözlerden körlüğü giderir de insanı Zühal yıldızına doğru uçurur gider.

Sunduğu şarap seni yok etti, kendinden geçirdi mi, o da içe içe azıttı mı, artık a dostlar kendinizi de sakının, onu da; o şaşırılmış kalmışa açın meydanı.

Şarap onu bir başka hale getirdi mi coşar, köpürür, delilini getirir de canından ben Tanrı'yım sözü fırlayıverir; ne yüceliktir bu, ne doğru delil.

CV

Ne bilirsin meyhane erini sen? Altı yandan da dışarıdır o; o meyhane evveline evvel olmayan bir meyhanedir, sense şimdicek, daha yeni geldin oraya.

Kendini gören kuş, kendinden geçmişlerin bağına bahçesine uçamaz; o Leylâ'ya Mecnun olan, ancak yüzlerce Mecnun'a Leylâ kesilendir.

Bu yanda binlerce meclis var, fakat bu meclis onlardan da daha ötede; çünkü bu meclis neliksiz-niteliksiz âlemde, o âlemden de daha fazla neliksiz-niteliksiz bir meclistir.

Şu arslanlara bak, o ormanda ecelden tir tir titiyorlar; ecel arslanının yüzünden arslanlar bile ancak kan kaşanıyorlar.

Nice Tanrı Zümrüdüanka'sı var ki tespihleri, ben Tanrı'yım sözü; fakat o yana bir kanat çırpırsalar kolları kanatları yanar gider.

Mahmud da, vezir de, perdecisi de bir Eyaz'a kul köle oldu; çünkü onun ayak bastığı yerde erlerin başları alçalır.

İnkârında mazursun sen; çünkü orda, Cüneyd, Şeyh Bıstâmî, Şakıyk, Kerhî ve Zün-Nûn bile şaşırıp kalmış.

Çünkü a benim canım, güneşe gitmeye yol yok; meğerki güneş lûtfetsin de bu çöle, bu yazıya doğru gelsin.

Tebrizli Şemseddin, sana lûtfeder de seni bu inkârdan kurtarırsa ne âlâ; yoksa bu gazeli okuyadur, bu afsunu oku oku; üfür kendine.

CVI

Ne bilirdim ben ki şu sevda beni bu çeşit çıldırtacak; gönlümü bir cehennem yapacak, gözlerimi Ceyhun ırmağına döndürecek.

Ne bilirdim ben ki bir sel ansızın beni kapacak, sürüp götürecektir, bir gemi gibi uçsuz bucaksız bir kan denizinin ortasına atacaktır.

Dalgalar vuracak o gemiye de tahta tahta ayrılacaktır, o denizin çeşit çeşit dönüşleriyle her tahta dibe batıp gidecektir.

Fakat bir timsah var, baş çıkarır da o denizi içer, sömürür; öylesine dipsiz, kıyasız deniz bir çöl gibi susuz kalır.

Derken o çöl de denizi sömüren timsahı paralar; ansızın Karun gibi yutar gider.

(c. II, s. 63) Şu değişmeler meydana çıktı mı çıktı; ne çöl kaldı, ne deniz; nasıl oldu, nice oldu, ne bileyim ben; nasıl, nice, neliksiz-niteliksiz âlemde gark oldu gitti.

Birçok ne bileyimler var, fakat bilmiyorum ben; ağzımı yumdum, çünkü o denizde bir avuç afyon yuttum ben.

CVII

Ay yüzlü sevgilim geldi mi, kim oluyorum ben, kim oluyorum ben? Can güneşi doğdu mu, nerde kalır gebe gece?

Ağlar yüzlü diken, bahar gelince ne olur? Renge, kokuya sahip olur; fakat gülme huyunu alamaz ki.

Güneş değersiz taşa vurunca ne olur o taş? Taşlıktan çıkmaz, aydın inci olmaz ki.

Yeni doğmuş arslan eniği, bir kediye bile zebun olur; fakat arslan sütünü eme eme arslanları alt eden bir arslan kesilir.

Bir katre erlik suyuydun, benliğini atar, varlığından geçer bir hale getirdi Tanrı seni; bir cıva gibiydin, Tanrı sayesinde gümüş bedenli bir padişah kesildin.

Bir başka benliğin var ki o denizdir, bu varlığınsa katre; şu varlığın, altın kesintisidir, o bense madene benzer.

Tanrı benliği belirdi mi bizim benliğimiz yok olur gider; Tanrı Ay'ı harman etti mi varlık harmanı yanar, biter.

Can bir elbise giyinmişti ki ne yakası vardı, ne yırtmacı, ne eteği; eteğine sarıldım canın.

Çakan bir şimşegi, çıkan bir parıltısı, küfrü yakıp yandıran mâna atlasından biçilmiş bir elbise istiyorsan hırs elbisesinden soyun.

Bu atlastan bir elbise giyinmişsem sözü de kapalı söylemeliyim; süsen gibi yüz dilim olsa gene bir harf bile söylemem.

* Böylesine bir elbise giyinmişti, böyle bir elbiseyle örtünmüştü de Tanrı, onun için, "A elbisesiyle başını örten" demişti Peygamber'e; iç elbisesi nur gibiydi, dış elbisesi de en güzel huylardı onun.

CVIII

Aşıkın delilikten başka ne işi gücü, ne sanatı, hüneri var? Sevgililerin nazı da yabancı görünmeden, bilmezlikten gelmeden başka nedir ki?

Işığın önünde oynamayı zerreden öğren; erlikte bulunmayı pervaneden belle.

Sarhoş arslan gibi sıçra, atıl, ne önü bil, ne sonu; arslanlara kediyle savaşmak ayıptır.

Dağın da başı yücedir amma zerrelere dağıtıp saçmayı bilmez; doğana ne diyeyim? Fakat nerde o, nerde pervanelik etmek?

Nerde kılıcın önünde kalkan gibi çırçıplak yaralar aramak; nerde altın gibi kürede ateşle bir evde oturmak?

Derenin suyu tatlıdır amma nerde denizin heybeti? Nerde şaha vezir olmak, nerde her çeşit kayıttan kurtulmak?

Sırlar kadehisin sen; kulağını tıka, gözünü yum; delik kâse kadehlik edemez.

Gece aydın olsa bile gündüzün yerini nerden tutacak; boncuk parlak olsa bile nerden incilik edecek?

CIX

Âlemi aydınlatan mum, yâni Güneş bile bana bu kadar aydın görünmüyor; acaba kusur gözümde mi, yoksa Güneş'in ışığında mı, yahut da pencerede mi?

İpin ucu elden mi çıktı, kayboldu ki o hal geldi, geçti; çünkü o haldeyken iğnenin ucu bile örtülü kalmıyordu.

Ne mutlu demdir o dem ki şu mescide hizmet eden melek, bu gönül kandiline Tanrı'nın zeytinyağından yağ koyar.

A gönül, gir şu ateş potasına, bir güzelce otur; bu ateşin tesiriyle öylesine demir bile ayna oldu gitti.

İbrahim altın gibi ateşe girdi de onun yüzünden ateş, yaseminlik kesildi; ateşten güller, süsenler bitti.

Gönlünü şu kavgadan böyle bir sevdaya çekip getirmezsene bu gönlü ne yapacaksın? Gel, otur da söyle bana.

Adam olmadığından dolayı erlerin halkasına gelmiyorsan, erlerin kapılarındaki halka gibi kapının dışına çık, kapıyı dövedür.

* Peygamber, oruç kalkandır dedi ya, oklar atan nefsin önünde sakın atma elden bu kalkanı.

Şu karada kalkan gerek; fakat o denize vardın, ulaştın mı, oka karşı, balık gibi bedeninde bir zırhtır belirir:

CX

Bana her solukta, bir tatlı kıt'a söyle, her beyit başına da bir öpücük al, gel yanıma otur deyip

duruyorsun.

Ne öpücük, ne öpücük; ne helva, ne samsa baklavası; taştan bile süt fişkirtir; kazma, bel, âcizdir bundan.

A gönül, aşk öpücüğünü mü buldun da böyle uçtun? Her cüzün dudak gibi ağlıyor, öpücükler devşiriyor.

Peygamber, Tanrı yolunda şehit düşenlere telkîyn verirdi; sen de gel, senin şehidine telkîyn ver.

Telkîyne niyet ettin mi, o anda ölü uçmaya koyulur; kefeni atlasa döner; mezarından nesrinler biter.

Mademki rahatın yok, beden bineğini kes gitsin a gönül, o binekle rahat mı edebilirsin sen? Yücelere eşemez o, topaldır, topal.

Asla ardından gelmeyen devenin de ayağını kes; o boyuna dikenliklerde dolaşır; diken incir gelir ona.

Onun ayağını kestir mi, o anda gemi gibi ayaksız yürür; uçsuz bucaksız denizin dalgası din yelkenini uçurmaz.

CXI

A Müslümanlar, bu evden dışarı çıkmak haramdır; erguvan renkli şarabı bırakmak, erganunun sesini dinlemeyip gitmek haramdır.

Dışarda ya hile var, ya sitem; binlerce defa denedim, gördüm bunu; bundan böyle de sınanmış, denenmiş sınamaya, denemeye gitmek aptallıktır doğrusu.

Evden çıkma a deli, ayrılıktan kan ağlarsın sonra, kan; bir eli kestir mi kan akmasına şaşılmaz.

A hocam, ağlarken gülmeyi mumdun öğren; a akıllı kişi, dururken yürümeyi gözden öğren.

Sana nasipse masumların can kuşları gibi şu gök kubbeye gitmeyi ustalardan öğrenirsin.

Gel ey sevgili, vaktin hoş olsun, gel, direk gibi çek yükümüzü bizim; çek de bu sabrın direksiz gök tavanına gitmeyi öğretsin sana.

Meryemoğlu İsa'nın nefesi âşıkın derdini azaltamaz; gönül derdi ilaçla, afsunla iyileşmez.

Bir tas baş aşağı çevrildi mi içindeki dökülür gider; fakat sevda, kâseyi baş aşağı çevirsen de dökülmez.

İster temiz ol, ister kirli, a akıllı er, çıkma bu evden; dünyada bu evden çıkmak gibi bir günah olamaz sana a kul.

Bu kapıda bir arslansın sen; yolundaki düşmansa tilkidir; tilkiye zebun düşmek arslana ayıptır.

Mademki naz çekeceksin, böylesine bir padişahın nazını çek; çünkü alçak feleğe alt olup gitmek yıldızı düşkünlüktür.

Bilgilerden yuyayım gönlümü; kendimi kendimden gafil edeyim; çünkü devlet sahibi sevgiliye

hünerli, bilgili olarak varmak yakışık almaz.

Delilerin canları bilir ki bu can canın kabuğudur; bu bilgi için bilgiden deliliğe gitmek, doğru bir iştir.

Sessiz, soluksuz nefes alana, denize dalmak, dalgıçlık etmek mubahtır; varını yoğunu veren kişidir vara yoğa kavuşan.

Bırak artık da o söylesin; sus, tövbe etmeye bak; çünkü o sevgilinin huyudur, tövbe edenlerin yanlarına gider o.

CXII

Müslüman, ne diye Müslüman'ı aldatmaya uğraşır? Darmadağın olmuş kişiyi aldatmak, pek o kadar sanat da sayılmaz hani.

Mecnun, Leylâ'nın izini izledi de bütün çölü aştı; fakat Leylâ'nın gözü bir ağırcanlıyı kandırmak istemiyordu ki.

Denizler gibi inciler saçmaya acınmaz o; fakat sen bununla onu aldatmayı yerinde görürsün.

Bir mektebe benzeyen gözü, dünyaya ne biçim bir töre koydu ki karıncalar bile Süleyman'ı aldatmayı ummaya başladılar.

Gönlüm yırttı düşünceyi, şişe gibi kırıldı; ne diye akıl, gizli şeyleri bile bilen kişiyi aldatmayı umar?

Onun alımlıları kandırmak istediğini duydular da, dünya pırıl pırıl cilâlandı; âlem alınacak şeylerin bulunduğu odaya döndü.

Dereye düşen her düşünce bir av peşine takılır gider; tuzların hevesi nedir? Tuzlayı kandırmak.

Pislere temiz suyla yunmayı öğretir, katı yere de kazmaları kandırmayı öğretir.

O kahredici ne de renk renk işkence etmeyi bilir; iş böyleyken ateş ne diye üzerlik tohumunu, çöretotunu kandırmaya kalkışır ki?

CXIII

* A yolu yordamı güzel yüce er, medresenin içinde Şihâbeddin'in odasının yanında bir oda istiyorum lütfundan.

Adımı yaya kadı tak, mahkemenin içinde de adalet sahibi de; yahut da padişahın duacısı diye çağır beni da dualara âmin diyeyim.

* Bu düzenle rebâpçiyi oraya bir sok; istersen adımlı değiştirir, fülâneddin diye bir ad takarsın bana.

Zaten halk şekilden, addan ibarettir, ham meyveye benzer; kimin haberi var onlardan hangisi acı, hangisi tatlı?

(c. II, s. 64) Kadiya bir hal gelir de semâ' etmek isterse bir güzelce rebâb çalarım ona, tatlı bir halde semâ'a sokarım onu.

* Rebâbımın sesinden Akıncı da dirilir; mezarından başını çıkarır, kalkıp oynamaya koyulur; aferin der, beğenir beni.

Çalgı çalana sarhoşçasına hırkayı çıkarıp atar gibi kefeninden soyunur, önüme atar; ondan sonra ölüler o anda birer birer mezarlarından çıkarlar.

Şekillerin, sûretlerin şu sesle dirilmelerine şaşılmaz; içinde de aşk sûretleri dirilmede; bir bak da gör.

Zaten insandan işe yarayan, sende o dirilenlerdir; öte yanını topraktan tozan bir toz bil gitsin.

Gönlünde her an bir başka şekil var; bedeninse donmuş, taş kesilmiş bir şekilden ibaret; sen o şekle bağlısın, öbüründen haberin yok, onun için böyle donmuşsun ya.

Bir sûret görünüyor da gazelin aslı benim, beni ara diyor; sustum; her uyuza mühür vermek yakışık almaz.

CXIV

Gönlümdeki aşk yüzünden sevgilimin ayaklarına kapandım da bu neşeyle can geldi, gizlice ayaklarıma kapandı benim.

Fakat bir gün o hizmette kusurum olursa, can canıma düşman olur, şu gönül de lâıyımını verir benim.

Bir seher çağı, canım ayaklarının bastığı toprak olsun diye dua ettim; şu duama canın âmin diye nara attığını duydum.

Şu gönül gizli güzele nasıl oldu da bir yol buldu; şu can o güzelin canıma canlar kattığını, nasıl bir koku aldı da anladı?

Bana bir kadeh sundu, ben nazlandım da hayır, istemem dedim; istemem deme, benim için al, iç, benim için al, iç dedi.

Bir katresini tadınca zevkle kadehi çektim başıma; öylesine bir sağraktı o ki bu yolda kılavuz oldu bana. [\[109\]](#)

CXV

Bir acı şarap ki bütün acılıklar onun yüzünden tatlılaşır; öylesine bir Çin güzeli ki yüzümüzün buruşmasına bile meydan vermiyor.

Şarabı her an, Hızır'ın abıhayatını çek demede; yüzü her solukta, ebedî cenneti seyret demede.

* Tatlı dili zeytinlerle dopdolu ağaçlar dikmede; tatlı dudakları afsunlarla "Vettîn" sûresini okumada.

* A yanaklarının aşkıyla binlerce hûrû'l-ıyni yakıp eriten; a sevgisi, ayn sîn kaf, yahut Yâ Sîn gibi,

belâları gideren.

Yüzünün ışıkları kuşluk güneşini nurlandıran, onun ışığından da üstün olan; ululuğu yüzünden Tur Dağı'nın yücesine varan.

* Az ziyaret et de sevgin artsın sözüyle nice âşık helâk eder; yüzü kıyamet günü gibi nice ölüyü diriltir.

Boyuna der ki: Bir şey söyleme; aklın eriyorsa bak da gör; bu telkîynle her solukta binlerce ölüyü diriltirim ben.

Hür kişilerin katında susmam yarın sırları açar; harflerin ötesinde anlam ışıklarla belli olur.

Hacetlerini dile dedi mi, bu ümmete bir kulak verir ki can kulağı gibi söylenmedik sözü bile işitir, sen hemen âmin diyegör.

A seher yeli, biz sustuk, bizi bul da ne anlarsan git, anlat; bir zamana dek, bizim gizlediğimiz şeyleri dirilere naklet.[\[110\]](#)

CXVI

Gözlerinde işaretler var; iyi tanı onu, iyi tanı. Benden duy bunu, vakti geldi, çek onu kendine, çek onu.

Can güneşi doğdu; doğuya da sığmıyor, batıya da; gel a hasetçi, adamsan gizle bakalım, gizle.

Onu açıklamak varlığımızdır bizim; onun ziyanı kârdır bize; can faydası istiyorsan ziyan et onu, ziyan et.

Bu nükteden kanlar içinde kaldım; Tanrım, nasılım, nasıl? Gel de a ömrüme ömürler katan can, anlat bana, anlat.

A benim canım, anlatılmış say; o ne denizdir, ne mercan; can dayanmaz anlatmaya onu; açıkla onu, açıkla.

O deniz, timsah gibi baştan başa ateş kesilmiş bir can ister; böylesine bir canın varsa hemen ver ona, hemen ver.

Denizi görene gökyüzü yer kesilir; böyle olmayanı da böyle yap sen, böyle yap.

Dünyadan tezce sıçra, çık dışarıya, incilerle dolu denize dal; sıçrayan bir varlıktır bu dünya; sıçrat onu, oynat onu.

Padişah Tebrizli Şems'ten kaçmak istiyorsan dâva okunu atma; yay yap onu, yay yap.

CXVII

Kulağı küpeli kuluyum Şemseddin'in; onu bekliyorum ben, gönlüm Şemseddin'le buluşma şarabını içmek için ayrılık yaralarıyla dopdolu.

Onun aşk ateşleri Arş'ı da geçmiş, ferşi de aşmış; bilmiyorum, şu ateş içinde, çevremde hep

Şemseddin'in yüzünü örten örtüler var.

Kucağında yığın yığın ateşler var; fakat Şemseddin'i koçmak için o alev alev ateşler abıhayat oluyor.

Aklım bir tencere kaynattı, içindekini tattım, çiğ olduğunu gördüm de Şemseddin'in coşturması için yüzüstü devirdim o tencereyi.

Şu beden evimde görürsün ki biri var, eliyle başına vurmada, bir başkası var, hasta, hem de ölüm halinde; bir başkası da Şemseddin'e dalmış gitmiş.

Zül-fekaar'a benzeyen akıl dili, şu denizi incilerle doldurdu; sonra akıl, dilini çekti, Şemseddin için sustu işte.

Canına and olsun, gene öylesine coştum ki ne biçim bağlarsan bağla beni, koparırım o bağı canına and olsun.

— V —

CXVIII

Gökyüzüne benziyorum; senin ışığınla Ay gibiyim, mum gibiyim; canına and olsun, baştan başa aklım, baştan başa aşk.

Neşem senin işinden, sarhoşluğum senin dikeninden; and olsun canına, nereye yüz çevirirsen ben de oraya döndürürüm yüzümü.

Yanlış söyledim; bu halde yanlış söylemeye de şaşılmaz hani; and olsun canına, şu anda kadehle şarabı ayırt edemiyorum ben.

Öylesine bağlanmış bir deli divaneyim ki devleri bağlar dururum; canına and olsun, bir deliyim ki devlere Süleyman kesilmişim.

And olsun canına, gönülde aşktan başka ne belirirse, hangi varlık baş gösterirse, o anda hemen gönülden dışarı sürerim onu.

Gel, a giden dost; giden şey gelir elbet; fakat and olsun canıma, and olsun canına, ne sen o'sun, ne de ben o'yum.

A içten içe inkâr eden, gizlice inkâr etme; çünkü and olsun canına, alına yazılan gizli yazıyı bile okurum ben.

Tebrizli Şems'in aşkıyla geceleri uyuyamıyorum; and olsun canına, dönen zerre gibi darmadağın bir haldeyim ben.

CXIX

Canına and olsun, gene öylesine coştum ki ne biçim bağlarsan bağla beni, koparırım o bağı canına and olsun.

Öylesine bağlanmış bir deli divaneyim ki devleri bağlar dururum; canına and olsun, kuş dilini bilirim; Süleyman'ım ben.

Aziz ömrüm sensin benim, geçici ömrü istemiyorum; and olsun canına, gamlarla dolu canı istemiyorum ben.

Benden gizlendin mi, baştan başa kâfirlik karanlığı kesilirim; bana göründün mü de and olsun canına Müslümanım o vakit.

Testiden su içsem hayalini görürüm o suda; and olsun canına, sensiz bir soluk alsam pişman olurum ben.

Sensiz göklere ağsam kara bulut gibi gamlıyım; and olsun canına, sensiz gül bahçesine gitsem zindandayım ben.

Kulağımın duyduğu ses, senin adın; aklımın fikrimin duyduğu şey, senin kadehinin sesi; canına and olsun, yıkılmışım, gel, tamir et beni.

A beni doğru yola götüren, ibadet yurdunda da maksadım sensin, mescitte de; nereye yüz çevirirsen, and olsun canına, ben de oraya döndürürüm yüzümü.

Aşkla konuşurum, o arslandır derim, ben ceylanım; fakat and olsun canına, ne biçim ceylanım ki arslanları görür, gözetirim ben.

İçten içe inkâr eden, gizlice inkâr etme; çünkü and olsun canına, alnına yazılan gizli yazıyı bile okurum ben.

O neliksiz-niteliksiz varlık acaba şu kanlarla dopdolu gönüle ne biçim bir yakınlık gösterdi ki canına and olsun, bütün yakınlarından kesildi gitti.

Kurbanlık canın bayramısın sen; âşıklar tapında kurbanların senin; canına and olsun, çek beni mutfağına, kurbanım sana.

Tebrizli Şems'in aşkıyla geceleri uyuyamıyorum; and olsun canına, dönen zerre gibi darmadağın bir haldeyim ben.^[111]

CXX

Ona âşık değilsem ne diye mahallesinde yelip yortarım? Ona susamamışsam deresinde ne ararım?

Şu deliyi ne diye bağlıyorum, yoksa kendime mi güleceğim, kendime mi güldüreceğim âlemi? O, sevgilinin saçlarından başka bir zincir kabul etmez ki.

Aklımı da al, götür, fikrimi de; kulağında pamuk tıkalı; kulağım pamuktan kurtuldu mu, onun hay-huyunu duyarım ancak.

Şu ağlayan gönlüm boyuna, ahedtim kendi kendimle diyor; onun düşmanının kanından başka şarap içmeyeceğim ben.

Gönlümü kanlarla doldurur, başımı şarapla, afyonla; gönlüm onun dağarcığı olmuş, başım da kabağı.

O, yüzünü açtı mı Ay da nedir, Zühre de ne? Şekerde, helvada nerden olacak onun huyundaki tatlılık?

(c. II, s. 65) Bana neden ağlarsın derler; o şekerler yağdıranın yüzünden. Bana neden sararmış solmuşsun derler; yüzünün lâleliğinden.

Her solukta beni Tebrizli Şems'e doğru sürüklersin; a gönül, kulağıma söyle; ne diye onun bulunduğu tarafa doğru koşar durursun?

CXXI

A benim canım, a ay yüzlüm benim, belân candan da tatlı; bu yüzden canı bıraktım; varsın senin için yansın yakılsın.

Can seni görünce kendinden utanır; gönlümün ayağı balçığa saplanır; gönülle ne işim kaldı ki; gönül ona yer yurt oldu gitti.

Sen güneşsin, gönülse bir kuyuda; bâzı bâzı vur kuyuya; çünkü gönül cana canlar katan aşkınla Ay gibi eriyip gedilmede.

Kendimde olunca bakırım, seninle altın kesilirim; kendimde olunca taşım, seninle olunca inci haline gelirim; senin kaftanının umuduyla aşka düşmüşüm, kemer kuşanmışım.

Aşkı kucakladım, başından külâhını çıkardı; civarındaki toprağa bak da kanına karşılık yüzlerce kesilmiş baş seyret.

Döksem de ay yüzlüm, sana muhtacım, bitsem de sana muhtaç; senin kehribarının aşkıyla saman çöpü gibi uçar giderim.

A güzel yerim Tebriz, Şemseddin'in yüzünden hey-haylara düşmüşüm; o senin buluşma Kâbe'ne lebbeyk diye diye geliyorum ben.

CXXII

* Ateşlere alışmış gönül, senin yüzünden bir şimşek kesilmiş; sense sanki taşsın, demirsin. Seyir seyran nerde, ben nerdeyim? Bana göçmek de sensin, gitmek de sen.

Sen olmayınca kendimi görürüm; fakat sen beni gördün mü, ben de kendimden geçerim, sen de kendinden geçersin; yerin altına bile gitsem sensiz gidemem; gel a bana benlik olan dost, sen gel.

Söze gelsem de söylesem sensin söyleyen, karanlıkları kendimden görürüm ben; şu bahsettiğim karanlıklardan Ay gibi bir baş çıkar, görünöver.

Yakama yapışasın diye yakalar yırttım, kendimden el etek çektim; halbuki sen de tutuyor, sevgiden el etek çekiyorsun.

Yakamı yırttın, eteğimi çektin; nerdeyim ben, adım sanım mı var; bana can da sensin, beden de sen.

Pişmanım, pişmanım ben; pişmansın, pişmansın sen; süsen gibi yüz dilim var; fakat dil de sensin bana, söz de sensin, süsen de sen.

İki gözüm yüzüne dalmış; gâh çevgehim sana, gâh top; top da sensin bana, çevgen de sen, iki aydın göz de sen.

Bir düşünceyle Ebû Cehil karpuzunu yüzlerce şeker haline getirirsin bana; bir düşünceyle de tutar, şekeri düşman gibi zehir edersin bana.

Şeker de sensin, Ebû Cehil karpuzu da, şekilden şekle dönen düşünce de; karınca da sensin, Süleyman da sen; güneş de sensin, pencere de sen.

Şaşı bir kâfirdim, birliğe yettim, olgunlaştım; kâfiri şaşı eden de sensin, iman da sen, aman yurdu da sen.

CXXIII

Gün geçti gittiyse a benim canım, geceleyin konuk ol sarhoşlara; yakınlarla, kendinden geçmişlere, bir gececik sabaha dek konuk ol.

A güzeller Yusuf'u, Yakubların gözlerinden kaybolma; bu geceyi kadir gecesi haline getir; hüznler evine mum ol bu gece.

Uzaksak rahmet ol, çıplaksak elbise kesil; arıklıktan ibaretsek sıhhat ol bize, dertsek derman ol bize.

Küfürsek iman ol, suçsak yarlıgama kesil; aç, yoksulsak ihsan ol, cennet ol, Rıdvan ol.

Bekçilik ederek çal o can davulunu; şeytanı kovmak için şeytanlara şihaplar at.

Denizsin sen, dünyaysa balık; vakitli neymiş, vakitsiz ne? Balıkların yaşayışını istiyorsan onlara abıhayat ol.

Kapkaralık gece, Ay bizim konuğumuz olursa ne de hoş geçerdi; a benim canım, geceleyin yol alanlar için doğ, a benim ay yüzlüm, parla onlara.

A ıztırablara düşmüş gönül, sus, artık hayırdan, şerden bahsetme; mademki sırları meydana çıkaranın sırrı onun katında; dudağını yum, gizlen.

CXXIV

Dünyada hiç kimseyi görmedim ki ta başa dek kanat olmasın; herkes coşkun, herkes ateşli, herkes pusuda, bir bahane arıyor.

Herkes aşktan meydana gelmiş; herkesin ciğeri yaralı, herkes dudağını yummuş; fakat can bahçelerinde kat kat şakayıklar açılmış.

İyi, kötü gerçekler uyuyan arslana benzer; ona bir el attın mı, âlemi birbirine katar.

Toprağa mensup olan herkesin bedeninde nice gökyüzü güneşi var; nice kükreyen arslanlar ceylan şekline bürünmüş, gizlenmiş.

Bu gizli gerçek, insanların yaratılışı gibi toprakla gökten doğmamıştır; bu damatla bu gelinden çok eşsiz çocuklar doğmuştur amma bunlar onlardan meydana gelmemiştir.

Düşüncenin ayağı balçığa saplanakalmıştır amma o, nice yerleri dolaşır, Zühal'in üstüne bile ayak basar.

A balçığa bulanmış, şu tozdan topraktan yıkan, arın diye ta yücelerden lûtf suyu akıtmıştır.

* Fakat sen bu Zemzem'i görmüyor da her solukta biraz daha batıyorsun; Eyyub'san, mahremsen ilacı ayağının altında ara.

O, yıkanmak için suya daldı mı, su kapar gider onu; o kutlu mekânsızlık bahçesine doğru elma gibi yuvarlar onu.

Elması elma bahçesine ulaştı mı taştan da kurtulur, zarardan da; o gül bahçesinde şeftali alınmaktan, öpülmekten başka bir zarar görmez o.

Vîs'in gönlüyle Râmîn'in gönlü birlik cennetini görür; kızıl gülle şebboy yüz yüze, sarhoş bir halde oturur.

O yandan elinde üzümde çekilmiş hâlis şarap kadehi, bir huri belirmedi, bu yandan güzelim bir gelin, güle oynaya güzelim bir geline yüz tutmada.

O bağış güzel bahçede çiçekler gibi beyazlar giyenler, zulümden kurtulduk artık; o yılan yüzlü bizden tezce geçti gitti diye açılır saçlırlar.

Can gözleri kanat açar, göz o görülecek şeylere dalar gider; ağız ballarla, şekerlerle dolar; artık geri kalanımı da sen söyle.

CXXV

Yoksuldur o, yoksuldur o; yoksul oğlu yoksuldur o; her şeyi bilir o, her şeyi bilir o; her şeyi bilen oğlu her şeyi bilendir o.

Lâtifir o, lâtifir o; lâtif oğlu lâtifir o; beydir o, beydir o; mülk, saltanat sahibi bir beydir o.

Sığınaktır o, sığınaktır o; her suçun sığınağıdır o; ışıktır o, ışıktır o, eşi, örneği bulunmaz bir ışıktır o.

Sakinliktir o, sakinliktir o; her deliliği teskin eder o; dünyadır o, dünyadır o; bir bal, şeker dünyasıdır o.

Sırrımı ona söyledin mi, bütün âleme söyledin gitti; gizlersen de bil ki her gönüldekini bilir o.

Bunlar seni reddederlerse seni yalnız bırakmaz o; gel de şu devlet gölgesine gir, kaçılmaya imkân bulunmayan bir padişaktır o.

Onun harmanına git, seni yeşertir, geliştirir o a benim canım; onun eteğinin altına gir; kılıcı da defeder, oku da defeder o.

* O, ne buyurursa duyduk, itaat ettik de; neden korkuyorsak, ondan o kurtarır seni, o kurtarır.

Bir şey küfür olsa, suç olsa, hattâ kara şeytan bile olsa, onun güneşi o şeye vurdu mu, aydın dolunay kesilir gider.

Sözü aşkla söylüyorum; aşktan ders alıyorum; canı ona peşkeş çekiyorum; çok az şeyi kabul eder o.

Perde altında bir putun var, güzel bir put amma ölü; onu o kadar bağına basma; çünkü soğuktur, zemheridir o.

İki eline kına yakmış, yüzlerce hileler kurmuş, düzenler düzmüş; genç görünmede amma adamakıllı karttır o.

Erkek arslan olsaydı ciğer arardı o; fakat parsa benzer, peynir arar o.

Padişahlığa lâyük şerefi yok; kapıcılığa bile yaramaz; bulamaç sevgisiyle sarmısak gibi çirçiplak kalmıştır o.

Onun okuna uyarsan yay gibi iki kat olursun; onda nerde arslanlık? Tavşandan da tutsaktır o.

Gönlüm coştı, yüzlerce kaynak akıtmak istiyor; fakat o, suyumun yolunu bağladı; yol bağlamayı iyi tasarlar, iyi bilir o.

CXXVI

Bana bir gün, sen bana mağara dostusun, gerçek dostsun; aşkımızın bahçesinde ebedî bir ağaçsın sen dememiş miydin?

A Tanrı arslanı, sonucu, avda bana; ne de güzel ceylanımsın; ne de güzel avımsın bizim demedin miydi?

A benim gönlümün rahatı, huzuru, gül gibi canımı, gönlümü açar, saçardın; şimdiyse o gül bahçesinde bir dikensin sen bile demiyorsun.

Senden bir nazdır vardı başımda, gam aklımdan aldı, çıkardı onu; ayrılığından aman; pek aman bilmez bir zalimsin sen.

Aşkın kanımı dökmeye nasıl bir fetvâ verdi, bilmiyorum; ne de güzel su verilmiş çelik bir kılıçsın sen, ne de taş yürekli güzelsin sen.

A umut, elimde Mûsa'nın sopasıydın sen; bugünse Firavun'a benzeyen ayrılığı yüzünden yılanı can kesildin gitti.

Âdem gibi ışıklı göklerden düştün; padişahın vuslatından ayrıldın; ne diye şu aşağılık yerdesin, şu ateş ülkesindesin sen?

A göz, buluşma kucağındaydın bir müddetçik, eteğini gözyaşlarıyla doldur; çünkü padişahıtan ayrısın sen.

(c. II, s. 66) A benim saçlarım, neşe çağında siyahlar giyinirsin de, şu gamla yaslara battık mı, elbisen beyaz olur, nedendir bu?

Nazımla, nesirle getirdiğim özürler, dünyaya gece masalı oldu artık; bir özrümü bile kabul etmedin; ne biçim güzel yüzlümsün benim?

A can, onun abıhayatından ayrıldın, mahrum kaldın da hâlâ erimedim, hâlâ durup durmadasın, granit bir kaya mısın sen?

Şu bedenden kaçmışsın amma gene de bir bağın var; o kerem denizinden çıkmışsın; kulakta padişahlara lââyık bir incisin sen.

Şu soluk ümitle, karakıştan sararıp solan bahçe gibi solmuş sararmışsın; karakıştan tez uçup geç; o ilkbaharın canısın sen.

İlim madeninin yeri olan can dünyası alanına yol al a yüce, a şerefli can, dumandan meydana gelen can değilsin sen.

Kötü yorumlarda bulunma, kutlu yorumla buluşma elde edilir; padişahımdan uzağım deme; iyiden iyiye onun civarındasın sen.

Deli olduğunu bildin mi, bu biliş akıldır; sarhoş olduğunu anladın mı, artık ayıksın sen.

Binlerce şükür o padişaha ki onun vezirine bağlanmışsın; binlerce övüş o şaraba ki onun yüzünden

mahmursun.

Tamamıyla övünme, tamamıyla devlete erme padişaha lâyıktır; sen ne diye övünme kaydındasın, sen ne diye utanma bağındasın?

A gönül, senin kanını içti de ayrılığım semirdi; ne diye kurban oldun a gönül; daha henüz bir yıllık arık bir koyuncağızsın sen.

Zurna gibi o dudakları beklemede dokuz tane göz açmışsın; mademki o dudakları görmüyorsun, o perdeden ne diye ağlayıp durursun?

Tef gibi ayrılığının vuruşlarıyla belim, iki büklüm oldu; ne diye şu gönlün eline düşmezsın tef gibi?

Padişah Şemseddin'in aşkı cana minnet, hem de binlerce minnet; sen de ben senin hakkını gözetirim diye yaralara berelere batmışsın.

A benim Tebrizli padişahım, şu kanlar döken denize gark olmuşum; ne olur, Mûsa gibi şu denizden bir toz koparsan.

A benim padişahımın güzelliği, lûtfu; nerden sayıp dönebileceğim seni; ne ucun var, ne kıyın.

CXXVII

Yüzlerce hile düzen görsen gene de Tanrı düzeninden emin olma; gerçeği görüyorum sansan bile gene gözlerini ovuştur.

Tanrı'nın düzeni, öylesine kuvvetlidir ki can gözün, yerde olsan bile Arş'ta görür seni.

Emin gibi görünen canından hainlik um, hainliğinden şüphe et onun; çünkü sâf olur, bön olursan emnlikten bile bir fayda görmezsin sen.

Çirkin mi çirkin bir Hintli'yi satın almışsın, çarşaf içinde o, Zühre gibi güzel, Çin dilberi gibi alımlı sanıyorsun onu.

Fakat geceleyin eve getirdin de çarşafını çıkardın, yüzünü gördün mü, gözlerini yumarsın, burnunu tıkarsın.

Şu aldatıcılar pazarında zahit görünenler çoktur; sağlam bir aklın var, fikrin var amma aldatırlar gene de seni.

Meğerki efendiler efendisi Şemseddin, her solukta yardım ede sana, canını uyara.

O güneşi gör ki evveline evvel yoktur, sonuna son yok; din ehliysen din alanında parlar durur.

Birlik bahçesine git, onun yüzünden orda hep neşe biter, zevk boy verir; hüzünlere batmış bile olsan her parçan güler durur.

CXXVIII

Gönülden de sürüp çıkarayım, gözden de; bir uğurdan bezeyim gitsin; can güneşi doğunca mumu da istemem, yıldızı da.

A gönül, ressama bak, hamamın resmine ne diye bakar durursun? Ay'ı, Güneş'i gör; ne diye ay parçasının çevresinde döner durursun?

Burnuna sarmısak tıkamışsın, gül kokusu ararsın! Her çaresizden çare arayan, ne de rızksız kişidir ya.

Ressamdan başkasına bakma; ressam öylesine bir ressamdır ki gam resmini neşe haline sokar; katı taş onun lûtfu iksiriyle akıyk olur, lâ'l kesilir.

Evinden barkından ayrı düşmüşsün; ömrün gurbette geçip gidiyor; ister mahmur ol, ister sarhoş, ona ulaş; ulaştın mı da bil ki kurtuldun gitti.

Yoksa gulyabani misin ki Medyen'in yolunu bilmiyorsun; halbuki gök kubbenin üstünde senin yerin; orda köşkün, perden var senin.

Amma o köşk, senin gördüğün köşklere değil; bir mimarın eliyle düzölmüş, koşulmuş damı, burcu yok bu köşklere.

Şu aşğılık gibi görünen yerde binlerce çiçek bir vadeyi umar da neşeyle gülümser; yücelerde binlerce mum, onun buyruğıyla döner dolaşır.

Ne saltanattır, ne yüceliktir ki bir secdeye bir baş bağışlar; düzenci nefse tutsak olmaksansa ona tutsak olmak elbette daha iyi.

Düşüncelerle, düzenlerle dolu olan her akıl, onun bilgisiyle o hale gelmiştir; mahmurlaşan, insanı büyüleyen her göz, onun lûtfuyla bu lûtfu erişmiştir.

A aşk, bedene aşk sözünü söyleme; sana karşı münafıklık eder o; münafıklık eder amma aşkla işi yoktur onun.

Karşında el pençe dîvân durur, fakat güler sana; seyret de bak, mezarlığa gider o feryat kötölüğü buyuran nefsin elinden.

CXXIX

Dün gece bu kula verdiğin söz, ettiğin ahit nerde, ne oldu? Ahdin de var oldukça olsun, ahdini bozman da, güzelliğin de.

Dünyayı bir bakışla kapan, bir dereceye gelmiş yıldızların hepsini de bir gülüşle çelen bir padişahlar padişahına, ahdini bozarsa ne gam.

A gönül, ne istiyorsan iste; bağış hazır, padişah da burda; o ay yüzlü, hadi git de gelecek yıl gel demez.

Padişahın canına and olsun, ihsanı peşindir, yarın vadesini duymadım ondan ben; parıl parıl parlayan ay değirmisinin veresiye ışık verdiği duydun mu sen?

Nerde o yardımlar, lûtuflar, nereye gitti o hikâyeler; n' oldu o açışlar, nerde o açan.

* Hepsi de bizimle, bizde; biz de kim oluyoruz; baştan ayağa dek biziz hepsi zaten; dünyada atalar sözüdür hani; arayan bulur.

Biz demenin de yeri mi? Onun aşkının ayakları altında öldük gittik biz; hayır, yanlış söyledim; onunla dirilen, nerden ölecek?

Padişahın hayali salına salına yürüdü; kerpiç de canlandı, taş da; kuru ağaç bile gülmeye başladı; kısır karı bile gebe kaldı, doğurdu.

Hayali böyle olursa kendisi nice olur? Güzelliği, yüzü dördüncü kat gökte parıl parıl parlayan güneş değirmisidir sanki.

Yemekteki tuzu yalnız o yemeği yiyen, ağzına alıp çiğneyen kişi anlar.

Ne şaşılacak şeydir ki, âşık ile mâşûk hem birdir, hem ayrı; cilâlayanla cilâlananın buluşması şaşılacak bir buluşma zaten.

CXXX

A ciğerler yiyen güzelim benim, pervasızca geliyorsun, gönlümü alıp götürüyorsun; gene ne getirdin, bilmem ki?

Düzenbaz gözlerinden feryat; önceden de işin buydu zaten; yavaş yavaş gelirsin, paramparça gönlü, birden alır gidersin sen.

Neliksiz-niteliksiz Ay'ı elde etmek için feleğin kahrını çekiyorsun; deliliğin belli oldu gitti; akıllı böyle işe girişmez ki.

O ateş gibi kadehi getir de bir hoşça çekivereyim; çekivereyim gökten de, yıldızdan da ötede olan o ay yüzlünün aşkıyla.

Harmanımı yak, tasımı damdan düşür; aşkın işi budur, âşık âvâre olur.

Kinle yaralayacaksan yarala şu yoksul gönlü, yarala; dayanır, ne yapsın o çaresiz zavallı?

Gönlüm düşünceler yurdu oldu, yahut da şişelerle dolu bir dükkân kesildi; söyle a Tebrizli Şems, senin gönlün taş mıdır, kaya mı?

CXXXI

* Ne de efendice meclis, ne de padişahlara lâyıık şaraplar; ne güzel yağma bu ki Kıpçak padişahı Türk'çesine çapmış, getiriyor.

O hokka gibi ağız, lûtuf kucağını açar diye lâ'1 dudakları yüzünden gönlüm demir zincirini geveleyip duruyor.

O neliğe-niteliğe sığmaz hal yüzünden deli divane olan canı sürme tapından; artık bu afsunla, bu masalla nerelerde karar edebilir ki?

O büklüm büklüm saçlarını âşika karşı çözer, açar ya; bilir ki zincir şakırtısından büsbütün coşar, köpürür deli.

O kıvırcık, o simsiyah, büklüm büklüm saçlar yüzünden gönlüm tarağın dişleri gibi yarılmış, diş diş olmuş.

Gönül arkadaşları sarhoşlukla nasıl da altüst olmuşlar, yıkılıp gitmişler; a ay yüzlüm, canın için olsun, şu evin kapısından bir baş sok da bak.

A gönül, sâkî sana şarap vermedi diye neden balçığa düştün? O tulumu açmadıysa, kadeh ne diye şarapla doldu?

Tanrım, şu ormanda düşünce ne de kaybolmuş gitmiş; canla canan arasında bedenim bedenliği mi kalır?

Gel a Tebrizli Şems; yücelikte Süleyman'sın sen; aşkınla bütün kuşlar tuzaktan da oldular, yemden de.

CXXXII

Gönüle ayak basar basmaz düşünce elden çıktı gitti; sırlar da bellerini bağlayıp yola düştüler, düşünce de belini bağlayıp yola düştü.

(c. II, s. 67) Gönül cana geldi de kendinde konaklayıp durma dedi; düşünce gönlü ağırcanlı gördü de tezce sıçradı gitti.

Aşktan bir haberci geldi de hadi kalk dedi, yürü tapısında yeri öpmeye; düşünce bu düşünceyle kendisinden geçti de Tanrı'ya ulaştı.

Güzellerin meyhanesi açıldı, düşünce küpe, sağrağa eş oldu; aklına ne gelmişse hepsi de bir bir göründü; artık ne de sarhoş ya.

Kendisini düşünmeden öylesine kurtuldu, kendisinden öylesine geçti de herkese soruyor artık: Acaba düşünce denen şey de var mı ki?

Felek gönül kanıyla alçaldı, iki elini birbirine çarptı; benden kimsecikler kurtulamadı diyor, düşünce nasıl kurtuldu acaba?

Böyle bir düşünceye herkes önünden de tuzak kurar, ardından da; sanır ki düşünce, tuzağa, oltaya düşer.

Köhne dünyaya bak; gâh semiz, gâh arık; eski derde şu yüzden düşer; düşünce, yeniden doğmuştur.

Aradığı her şekil düşünceden biter, meydana gelir; sen her şekle tapma, düşünceye tap.

Cevherlerin hepsi de hareketsizdi; yapılar gibi durup duruyordu; düşünce bu cevherleri yardı da dışarı fırlayıverdi.

Doğum ağrısı bir şehzade doğsun diyedir; sonucu düşüncenin başı alçalır da doğanın başı yücelir.

Gönül gamla peygamberleşti mi gönüle Cebrâil iner; düşünce yüzlerce İsa'ya gebe kalır Meryem gibi.

Tebrizli Şems'in balı, mizacımda kanı arttırır; bu yüzden de düşünce bir hacamatçı gibi gönül damarını yarar.

CXXXIII

Dün Van gülü lâleye dedi ki: Sarhoşça bir kalkalım da yeni açmış gülün eteğine sarılalım.

Gülün o yalın yüzünden şarap üstüne şarap içelim; gel de gülle lâle gibi sarhoşça birbirimize karılalım.

Yasemin nerkisin şuh gözünü gördü de Van gülüne, kalk dedi; biz de sarhoşçasına kavgaya girişelim.

Şekere benzeyen gül yüzlü güzel, gonca gibi kapalıydı; mademki açıldı, saçıldı, bizim de sarhoşça inciler saçma çağımız geldi.

* Elest meclisinden gelen canlar, kendilerinden geçmiş, sarhoş bir halde gelirler; o yüzdendir ki balçıkta sarhoş gibi ayağımız kayıp durmada.

A gönül, şu neşe içinde, hürriyeti selviden öğren de sarhoşçasına suça da aldırış etmeyelim, tövbeye de.

Yol gören gözün düzeni, Salâhaddin'dir, Salâhaddin; onun için kendimizden sarhoşça kaçsak değer mi değer.

CXXXIV

Bir Ay görüyorum; gözümde hem dışarda, hem de gözümün içinde o; onu ne bir göz görmüş, ne bir kulak duymuş.

O yüze hırsızlamaca bir baktım mı, dili de kendinden geçmiş görüyorum, canı da, gönlü de.

O Ay'ın yüzünü, güzeliğini Eflâtun görseydi benden de daha fazla deli divane olurdu; benden de daha fazla coşar, köpürürdü.

Yokluk, sonradan var olan şeyin aynasıdır, sonradan var oluş da önsüz varlığın aynası; ayna gibi parıl parıl parlayan yüzünde her ikisi de, ikiye ayrılmış saçları gibi birbirine karışmış gitmiş.

Duygunun öte yanında bir bulut var ki yağmuru tamamıyla can; onun toprak bedenine yağmurlar yağdırmış o bulut.

Gökyüzündeki ay yüzlüler yanağının aksini görmüşler de utanmışlar; hepsi de o güzelliğe karşı enselerini kaşımaya koyulmuş.

Ebed, ezelin elini tutmuş da o Ay'ın köşküne götürüyor; gayret ikisini de görmüş de gülmeye

başlamış.

Çünkü köşkünün çevresinde ne arslanlar var; kıskançlıklarından, canlarıyla oynayanların, gerçek erlerin kanlarına kastetmişler, kükreyip duruyorlar.

Ansızın ağzımdan kaçtı; kimdir o padişah? Şemseddin; Tebriz padişahı; bu söz ağzımdan kaçtı amma bu söz yüzünden de kanım kaynamaya başladı.

CXXXV

Şu paramparça olmuş gönül, aşkının savul a savul seslerini duyunca bir uğurdan kendinden de geçti, iki dünyadan da.

Yokluk denizine daldı, gözüne varlık aşağı göründü; derken ansızın bir yalım belirdi ki kanlar içen candan da ulu, ondan da güzel.

Kibirle, kinle meydana gelen, nerden bir soluk olsun, sırları görecektir? Yeryüzünden peydahlanan yaşayış, denizde çaresiz bir hale gelir.

A insan canı, mademki eksiklik ülkesindensin, bâri gece karanlığı basınca yıldız gibi dolaş.

Erlerden yardım görürsen ebedî bir yaşayışa, sonsuz bir zevke ulaşırsın; kötülüğü buyuran nefsi kahretmek için de sonsuz bir ordu elde edersin.

Varlığı sildin süpürdün, nefsin başını vurdun, ezdin mi, öylesine bir güzellik belirir ki ne yüzü vardır, ne yanağı.

Yüzlerce Ay da nedir orda ki? Toprağın her zerresi altın olur orda; gönülden başka bir şey götürme oraya, orda ancak paramparça olmuş gönül vardır.

Can gözü açık olanlara inciler bağışlayan ne güzel denizdir; kumlar sayısınca canlar aşkıyla âvâre olmuştur.

Tebrizli Şems'in yolunda süzdüğün tulum ne de güzel tulum; şaraba düşkünlerin canlarına sunduğun şarap ne de güzel şarap.

CXXXVI

Pervasızca geliyorsun gönül yoluyla göze; sıcacık afsunlar okuyorsun, coşkun, dağınık hikâyeler söylüyorsun,

Gökleri soluğunla döndürüyorsun sen; artık bir porsumuş anlayış da ne oluyor senin afsununa karşı?

İki dünyanın da günahını bir tövbeyle yıkar, arıtırsın; ne diye tutar da bizim şu küçük kusurumuzu parmaklarının arasında ovuşturup durursun?

Sana her bucakta bir Eyyub var, her yanda bir Yakub; aşk, kapılarını kırmış, kumaşlarını çalmış, götürmüş.

Salına salına mezarlığa git de o bahçede bir bağır; a eski ölü de, kalk, a dökülmüş beden, oynamaya

başla.

O anda bütün mezarlık şehir gibi mamûr bir hale gelir; bütün ölüler oyuna koyulur, hepsi de neşelenir, hapsinden de kaza ve kader pençesini çeker.

Bu sözü lâf olsun diye söylemiyorum, hayal dokumuyorum; bunu yüzlerce defa görmüşüm ben, görmediğim şeyi söylemiyorum.

* Halktan kaçtım, çekildim diyen kişinin yakası arkadan yırtıldıysa doğru söylüyordur.

Sus a söyleyen, sus da sevgilinin âşika söylediklerini dinle; isteyen aradıkça istenen inat eder çünkü.

CXXXVII

Güzelsin, şişmansın, genceciksin, nasılsın, ne âlemdesin diyorsun; nasıl olacağım? Ne güzelliğinin haddi, sınırı var, ne lûtfunun, ihsanının.

Hoş olan şey, tatlılığın temeline doğru at sürmektir; fakat bu yürüyüşte de binlerce at sakatlanır, binlerce binek.

Susmaya çalışıp durmadayım amma şekerler içmişim de o yüzden boyuna sırları açıp söyleyen bakışına dönmüşüm, onun huyuyla huylanmışım.

A gönül, başın sert, ayağın gevşek; sarhoşluk dediğin böyle olur amma topallaya topallaya yürü, acele et, kapıyı kapamak üzereler çünkü.

O kurtuluş sabahına yürü, o yaşayış denizine git; şu testiye bir taş at, kırılsın, o kulübeye nefit dök, yansın gitsin.

Şarabı şaraba düşkünlere bırak, putu gama batanlara; çünkü o tamamıyla şekilden ibarettir, bu da lâftan başka bir şey değil.

* Çünkü o, düzenbaz nefsin inadına, özleyenlerin canlarına, “Bir gizli defineydim, bilinmeyi sevdim, diledim de halkı yarattım” diyor.

Gelin a efendilerimiz, gelin yücelerimizin en yücesine; çünkü şu beden köre benziyor, şu duyguysa onun sopası.

Gelin, parladığı zaman ışığında Tanrı'nın tecelli ettiği nura; dolunay ona karşı bir somun sanki; güneş kaynağı da onu pişiren ekmekçi.

AÇILAMA

Bahr-i Sarî' –Matviyy-i Mavkuf–

B. 4. Kur'an, VII. 172.

B. 48. Kur'an, XL. 16.

B. 67. Ağaç – yürümek. Kureyş'in Hz. Muhammed'den bir ağacın yürüyerek kendisine gelmesini istedikleri, Peygamberin de bir ağaca, Allah'a inanıyorsan ve ben gerçek peygambersem bana gel demesi üzerine, o ağacın toprağı yara yara geldiği, bunun üzerine gene Kureyş'in, yandan bölünsün, yarısı senin yanında kalsın, yarısı yerine gitsin dediği, yarısının eski yerine gitmesi üzerine gene öbür yarısı da gitsin, öbür yarısıyla birleşsin, eski haline gelsin dedikleri, Peygamber'in emri üzerine öyle olduğu rivayet edilmiştir. Hz. Ali'nin Nahca'l-Balâga'daki hutbelerinden biri bu olayı anlatır. Şüphe yok ki bu hutbe, Ali'ye isnattan başka bir şey değildir (Hâcc Seyyid Ali Nakıyy Feyza'l-İslâm: Terceme ve şerh-i Nahca'l-Balâga, cüz-i çhârüm, şemsî hicrî 1326, Tehran, s. 806-808).

B. 80. Nasılsa öyle göster. Hz. Muhammed'in "Allahım, bize her şeyi nasılsa öyle göster" dediği rivayet edilmiştir. "Allahım, dünyayı temiz kullarına gösterdiğin şekilde bize de göster" (Künûzü'l-Hakayık, s. 18) ve "Allahım, gerçeği olduğu gibi göster ve ona uymamızı nasip et bize, aslı olmayanın da aslı olmadığını göster ve ondan çekinmemizi nasip et bize" diye bu meâlde iki hadis vardır (Al-Manhaca'l-Kaviyy, c. IV, s. 183. Ahâdîs-i Mesnevî'den naklen).

B. 118. Kur'an, XLVIII. 1.

B. 122. Kur'an, CXIII. 1.

B. 124. Kibrit taşı. Kükürt.

B. 130. Hıra Dağı. Harrâ da derler. Mekke'de bir dağdır. Hz. Muhammed, peygamberliğinden önce bu dağa çekilir, yalnız başına düşünceye ve ibadete daldı. İlk vahiy de bu dağda gelmiştir.

B. 139. Kur'an, IX. 111.

B. 150. Kur'an, XX. 11-12.

B. 152. Kur'an, XVII. 1.

B. 153. Kur'an, XXV. 47; LXXVIII. 10-11.

B. 155. Uyku. Bu meâlde bir hadis-i kudsî rivayet edilmiştir. Nahca'l-Balâga'da Navfa'l-Bikâlî, Ali'nin bir gecenin bu vaktinde kalktığını söylediğini rivayet eder (Cüz IV, s. 1133-1134).

B. 176. Sırrı söyleme. "Paramı, gideceğini ve gideceğin yolu gizle" meâlinde Arapça bir söz de vardır.

B. 229. Ruh – at, şah. Satranç taşlarının adlarıdır.

B. 292. Kur'an, XIII. 13.

B. 337. Kur'an, VII. 172.

B. 359. Zertüşt. Milâttan 660 yıl önce Azerbaycan'da doğmuş, yirmi yaşında inziva hayatına çekilmiş, otuz yaşında peygamber olduğunu halka bildirmiş bir İranlı peygamberdir. İran hükümdarı Güştasb onun dinine girmiş ve bu dini yaymıştı. Turanlı Ercasb'ın İran'a saldırışında, Zertüşt yetmiş yedi yaşındayken Belh âteşkedelerinden birinde öldürülmüştür. Doğu ve batı bilginleri arasında onun zamanını milâttan 1100 yıl önceye çıkarırlar da vardır (Dr. Muhammed Muîn: Mazdayasna ve te'sîri on der Edebiyyât-ı Pârisî , Tehran Üniv. yayın. 1326 şemsî hicrî, s. 62-69). Zertüşt'ün İbrahim peygamber olduğuna, yahut onun torunlarından bulunduğuna, İrmiyâ, yahut Uzeyr Peygamber'in şakirdlerinden olduğuna inananlar da vardır (aynı kitap, s. 83-101). Zertüşt dininin temeli, tek Tanrı'ya inanmaktır. Her şeyi bilen ulular ulusu anlamına gelen Ahora-Mazda, bu tek Tanrı'nın adıdır. Bütün hayırlar, kutluluklar, iyilikler, bu tek Tanrı'dan meydana gelir; varlık âlemini o yaratmıştır. Hayır ve şer kuvvetleri, bu tek Tanrı'nın kudretine yaklaşamazlar bile. Şer kuvvetlerinin başı olan Ehrimen, Ahora-Mazda'ya değil, kutlu akıl anlamına gelen Spenta-mainyû'ya karşıdır. Son zamanlarda bu şer kudreti bütün kötülüklerle beraber yok olacak, âlem mutlak bir hayra ve kutluluğa kavuşacaktır. Fakat bunun için de herkesin iyilikte bulunması, kötülükten ve en büyük kötülük olan yalandan çekinmesi, bu kutluluğu kendi nefsinde tahakkuk ettirmesi gerekir (aynı kitap, s. 152-170). Sonradan bu dinin, Ahora-Mazda ve Ehrimen'i tek bir Tanrı'nın yarattığına inanan bir mezhebinin ve hayır ve şer Tanrısı olarak iki Tanrı tanıyan ve Zertüşt diniyle Hıristiyanlığı birleştirerek yeni bir din kuran Mânî'nin tesiriyle Zertüşt dininde bir hayır, bir de şer Tanrısı bulunduğu kanaati yanlış olarak meydana gelmiştir (aynı, s. 170-173). Zertüşt dininde ateş ve güneş, yaşayış, üreyiş ve temizlik sembolüdür. Bu bakımdan takdis edilir. Hz. Muhammed'in, Mecûs denen Zertüşt dinine mensup olanlardan cizye almak sûretiyle onları kitab ehlinden saydığına dair de hadisler vardır (Zabîdî: Al Tacrîda'l-Sarih; Mısır, Al-Matbaata'l-Hayriyya, 1322 hicrî, II, s. 29).

B. 374. Kur'an, XXI. 87-88, XXXVII. 139-148.

B. 393. Kur'an, L. 30.

B. 421. Ebû Tûrâb. Toprak babası. Ali'ye Hz. Muhammed tarafından verilen künye. Buhârî'nin rivayetine göre Hz. Muhammed bir gün Ali'yi evinde aramış, Fâtıma ile aralarında bir şey geçtiğini anlamış, mescide gidince Ali'nin topraklara bulanmış olarak yatmakta olduğunu görmüş, kalk ey toprak babası demiş, bu söz bu sûretle Ali'ye künye olmuş (Al-Tacrîd, I, s. 43). Tabarî, tarihinde; Ahmed ibni Hanbel'in Müsned'inde; Halebî, Siyer'inde, Târîha'l-Hamîs'de, Al Rıyâda'l-Nadra'da; Hz. Peygamber'in hicretin ikinci yılında, Uşayra savaşında Ali'yi toz toprak içinde yatarken bulduğu ve kalk, otur ey toprak babası dediği kaydedilir (Umdata'l-Tâlib, Seyyid Muhammed Sâdık Ebû Bahra'l-Ulûm'un notu, Necef, 1918-1337, s. 44).

B. 458. Nokta gibi sus. Nokta, Arap alfabesinde bâzı harflerin belli olması için konan bir işarettir. Harekelenemeyeceği için okunamaz ve bu bakımdan da sesi, ifadesi sükûttan ibarettir. Bu beyitte gerçekten de bir orijinalite vardır.

B. 509. Kur'an, L. 30.

B. 539. Kur'an, XII. 94.

B. 576. Deniz pislenmez. Türkçede de "Köpek siymekle deniz murdar olmaz" diye bir atasözü vardır.

B. 592. Musevî – cumartesi. Ahd-i Atıyk'de Tanrı'nın yerleri, gökleri, bütün varlıkları ve insanı

altı günde yarattığı, yedinci günü istirahat ettiği bildirilmekte ve bu yüzden de haftanın yedinci günü olan cumartesi günü hiçbir iş işlenmemesi emrolunmaktadır (Tekvin I-II., Hurûc, XX. 8-11). Kur'an'ın birçok âyetlerinde de göklerle yerlerin ve yaratıkların altı günde yaratıldığı bildirilmekte (meselâ: VII. 54; X. 3; XI, 7; XXV. 59; XXXII. 4; L. 38; LVII. 4) ve İsrailoğullarına cumartesi gününün haram edildiği anlatılmaktadır (meselâ: IV. 154).

B. 614. Kur'an; XXIV. 35.

B. 645. Şam, Farsça akşam demektir. Bu bakımdan saç, Şam'a benzetilmiştir.

B. 654. Beytü'l-Haram. Hürmet edilmesi, saygı gösterilmesi gereken ev. Kur'an'da, Kâbe'ye ev anlamına "Beyt" dendiği gibi (meselâ: II. 125, 127, 158; III. 96, 97; VIII. 35; XXII. 26; CVI. 3), Beytü'l-Haram (V. 2, 97) ve eski ev anlamına gelen "Beytü'l-Atıyk"de denir (XXII. 29, 33). Belli bir sınır içinde kısas yapılmaz ve avlanılmaz. Bu sınırın içine de "Harem" denir.

B. 677. Kün-feyekûn. Ol (der demez) olur anlamına gelen bu söz, Kur'an'ın birçok sûrelerinde geçer (II. 117; III. 47; VI. 73; XVI. 40; XIX. 35; XXXVI. 82; XL. 68).

B. 690. Kur'an, LXXVI. 17, 21; LXXXIII. 25.

B. 704. Kur'an, LVI. 8, 27, 38, 90, 91; LXXIV. 39; XC. 18.

B. 760. Kur'an, XV. 18; XXXVII. 10; LXXII. 8, 9.

B. 761. Kur'an, Sûre CV.

B. 787. Acınmış ümmet. "Şu ümmetim, acınmış bir ümmettir; suçları örtülmüştür, iyiliklerine sevap verilmiştir." (Hadis, Al-Câmi'a'l-Sagıyr, Mısır, 1321, I, s. 54).

B. 823. Mûsa – Hızır. Kur'an, XVIII. 60-82.

B. 922. Süheyl – Yemen. Süheyl yıldızı en güzel ve ışıklı olarak Yemen ülkesinden görüldüğü için, bu yıldızı Yemen'e nisbet ederek "Süheyl-i Yemânî" diye adlandırmışlardır. Eski halk inancına göre deri bu yıldızın ışığıyla tabaklandığı gibi, bir çeşit taş da gene bu yıldızın ışığının tesiriyle akıyk olurmuş.

B. 923. Kulağı küpeli kul. Eskiden kölelerin kulaklarına küpe takılırmış.

B. 949. Ümmül habâis. Kötülüklerin, pisliklerin anası, aslı. Şaraba verilen ad. "Şarap kötülüklerin anasıdır, aslıdır; kim şarap içerse kırk günlük namazı kabul edilmez. Şarabı (helâl sayarak) içen, karnında şarap varken ölürse kâfir olarak ölür." (Hadis, Al-Câmi'a'l-Sagıyr, II, s. 11).

B. 971. Şaman. Tabiat kuvvetlerine, taş, ağaca, sulara, ateşe vs. ye ibadeti töreleştiren basit bir din. Şamanizm denilen ve sihrî bir din olan bu dinin rahiplerine "şaman" denir. Mevlânâ bu sözü puta tapan anlamına kullanmaktadır.

B. 992. Kur'an, II. 46, 156; XXI. 93; XXIII. 60.

B. 1030. Öküz – Arslan. Sevr ve Esed burçları.

B. 1031. Cebr – kader. Her işi Allah'ın yaptırdığına inanmaya cebr, kulun, yaptığı işleri kendi irâdesiyle, kendi ihtiyârıyla yaptığına inanmaya kader derler. Cebr inancına sahip olanlara Cebrî,

Ceberî, aksi inançta bulunanlara “Kaderî” ve “Mu’tezilî” denir. Mu’tezilî olanların inançlarına “İ’tizâl”, mezheplerine “Mu’tezile” adı verilir.

B. 1047. Nöbet. Muayyen zamanlarda padişahların huzurunda davul, dümbelek çalınırdı. Bu, saltanat alâmetiydi.

B. 1054. Had. Şeriatta ceza. Evli olmayan zina ederse kendisine yüz sopa vurulur. Evliyse ve dört adalet sahibi şahitle, yahut dört kere kendisinin ikrarıyla zina ettiği sabit olursa beline kadar toprağa gömülür ve taşlanarak öldürülür. Hırsızlığın haddi, elinin bileğinden kesilmesidir. Sarhoşluğun haddi seksen sopadır.

B. 1071. Sâmirî. Kur’an, XX. 87 (I. cilt, B. 189’un izahı; Açılama.)

B. 1097. Zıbık. Erkekten hoşlanmayan ve cinsî sapıklığa uğramış bulunan kadınlar, kız ve kadın severler ve cinsî isteklerini tahtadan, yahut lâstikten yapılmış erkek tenasül âleti şeklindeki bir şeyle tatmin ederler ki buna “zıbık” denir.

B. 1137. Halil – dört kuş. Kur’an, II. 260.

B. 1182. Gulyabani. Çöllerde bulunduğu ve yolcuların yollarını azdırıp sapıtığına inanılan cin taifesi.

Bahr-i Hafif – Müseddes –

B. 1224. Kur’an, XV. 26.

B. 1236. Kur’an, III. 41; XV. 98; XX. 130; XXV. 58, XL. 55; L. 39; LII. 48; LVI. 74, 96; LXIX. 52; LXXXVII. 1; CX. 3 vs.

B. 1237. Kur’an, LXXIX. 31; LXXXVII. 4.

B. 1238. Kur’an, LXXXVII. 7.

B. 1239. Kur’an, LXXXVII. 3.

B. 1240. Kur’an, LXXXVII. 6.

B. 1247. Dünya – zindan. “Dünya inananın zindanıdır, kâfirin cenneti.” (Hadis, Al-Câmi’a’l-Sagıyr, Mısır, 1321, II, 14).

B. 1277. Kur’an, XXXIII. 53.

B. 1294. Kur’an, LXXV. 9.

B. 1316. Lât. Hz. Peygamber’den önce Kureyş boyunun taptığı putlardan birinin adıdır.

B. 1322. Ebû Hanîfe, Şafîî. Ebû Hanîfe, Sünnî mezheplerinden “Hanefî” mezhebinin kurucusudur. 699’da Kûfe’de doğmuş, 767’de ölmüştür. Adı Nu’man’dır. Şafîî, gene Sünnî mezheplerinden “Şafîî” mezhebinin kurucusu Ebû Abdullah Muhammed’dır. 767’de Gazze’de doğmuş, 819’da Mısır’da ölmüştür.

B. 1331. Kur’an, XXXIX. 36.

B. 1341. Kur'an, XCIX. 7-8.

B. 1361. Kalb – cenah. Ordunun ortasına. “kalb” denir. Bayrak ve kumandan burda bulunur. Sağ ve sol yanlarına “sağ cenah, sol cenah” derler. Cenah, Arapçadır ve kanat demektir.

B. 1364. Kur'an, VI. 96; CXIII. 1.

B. 1385. Tâlût, Câlût. Ahd-i Atıyk'te Saul diye geçen İsrailoğulları hükümdarı, Kur'an'da Tâlût diye geçer (Ahd-i Atıyk; Mülûk-i Evvel, XVII.; Kur'an, II. 247-250). Câlût da Ahd-i Atıyk'te Colyat'tır (aynı bab).

B. 1392. Kur'an, VII. 172.

B. 1490. Zül-fekaar. Yol yol yivleri olduğundan bu ad verilmiştir. Bedir savaşındaki ganimetlerden olan bu kılıcı Hz. Muhammed, Ali'ye vermişti. Alevî-Bektaşîlerde ve halk arasında bu kılıç hakkında birçok masallar uydurulmuştur. Hattâ gökten indiği bile söylenmiştir.

B. 1582. Kur'an, CV. 3-5.

B. 1585. Kur'an, VIII. 17.

B. 1586. Kan – uyku. “Kan uyumaz” diye bir atasözü vardır.

B. 1590. İsm-i A'zam. En büyük ad. Tanrı adlarından bir tanesi, hepsinin en büyüğüdür. Onunla dua edenin duası kabul edilir. İsm-i A'zam'ın Allah, yahut Hû olduğunu söyleyenler olmuştur.

B. 1592. Kur'an, II. 156.

B. 1644. Beşikteki çocuk. Beyitteki söz, şu atasözünü pek hatırlatır: “Ağlamayan çocuğa meme vermezler.”

B. 1674. Lezzetleri yıkan. “Lezzetleri yıkan ölümü çok anın.” (Hadis; Al-Câmi', I, s. 45).

B. 1675. İkinci ikincisi. Kur'an, IX. 40.

B. 1680. Sen olmasaydın. “Sen olmasaydın gökleri yaratmazdım.” Anlam bakımından doğru olmakla beraber uydurma hadis (Aliyy-al Kaari: Mevzûât-ı Kebir, Matbaa-i Âmire, 1289, s. 67-68).

B. 1705. Sevgilinin gölgesi. Bu sözü söyleyen ulular ulusu kimdir; bu söz kimin sözüdür; bulamadık.

B. 1708. Mûsa – ateş. Kur'an, XX. 7-10.

B. 1743. Kur'an, XXIV. 35.

B. 1771. Kur'an, LIII. 17.

B. 1777. Kur'an, LV. 29.

B. 1778. Kur'an, II. 138.

B. 1829. Tatar. Bu sözle Moğollar kastediliyor. İhtimal bu gazel, 1256'da Konya yakınlarında olan ve Selçukluların bozgunuyla sonuçlanan savaş sıralarında söylenmiştir.

B. 1871. Kur'an, XCIII. 1.

B. 1874. Kur'an, LIII. 17.

B. 1921. Kur'an, VII. 172.

B. 1929. Nîzâmeddin. Bu Nizâmeddin kimdir? Selçuk beylerinden Hatiroğlu Şerefeddin'in oğlunun adı Nizâmeddin olduğu gibi (Abdûlbâki Gölpınarlı: Mevlânâ Celâleddin, II. basım, İnkılâp Kitabevi, 1962, s. 230) Çelebi Husâmeddin'in damadının adı da Nizâmeddin'dir (aynı kitap, s. 122). Bir de kuyumcu Salâhaddin'in kızı Hediye Hatun'un kocası bulunan ve sarayda yazı hocası yapan Nizâmeddin-i Hattat var (aynı, s. 110). Bunlardan biri mi, yoksa bir başka Nizâmeddin mi? Yalnız hecvin şiddetine bakılırsa Mevlânâ bu zata iyiden iyiyeye kızmış.

B. 1997. Âşûrâ. Onuncu gün anlamına gelir ve Ay takvimine göre düzenlenen hicrî yılın ilk ayı olan Muharrem ayının onuncu gününe denir. Hicretin 61. yılında (680) bugün, ikindiden biraz sonra Muhammed'in torunu İmam Huseyn, Kerbelâ'da Yezîd ordusu tarafından şehit edilmişti. Şîllerce bugün, yas günüdür.

B. 1998. Pelesenk yağı. Sıcak memleketlerde bulunan bir ağacın adıdır. Bu ağacın tahtasından, ağacından çıkarılan yağ alelâde işlerde, herhangi bir âleti yağlamak için kullanılır.

B. 2003. Saman altından su yürütmek. Bu söz Türkçede de kullanılır.

B. 2022. Bugünün işini yarına bırakma. Hâlâ bu sözü kullanırız.

B. 2023. Azgınlık etme. Kur'an, XI. 112; XX. 81.

B. 2063. Soluk – Yemen. “Bilin ki iman Yemen'dedir, hikmet de Yemen'de; ben Rabbinizin soluğunu Yemen tarafından duyuyorum.” (Müsned-i Ahmed'den naklen Ahâdîs-i Mesnevî; Tehran, 1334, Tehran Üniv. yayın. s. 73). “Rahman'ın soluğunu Yemen tarafından duyuyorum.” (İhyâa'l-Ulûm'dan, aynı kitap ve aynı sahife).

B. 2102. Lâ havle. “Bir halden bir hale değişme ve bu değişmedeki güç kuvvet, ancak Tanrı'nındır.” (Hadis, Feyza'l-Kadîr, c. V, s. 57).

B. 2123. Soluk – Yemen. B. 2063'ün izahına bkz.

B. 2155. Abbâdî. Emîr Kutbüddin Ebû Mansûr Muzaffer. Vaazda güzel söz söylerdi. Hadiste de bilgindi. Bağdat'ta üç yıl oturmuş, 1152'de ölmüştür.

B. 2217. Kur'an, III. 169.

B. 2256. Bölük bölük ordular. “Canlar bölük bölük, ordulardı. Birbirleriyle tanışanları uzlaştı; birbirinden nefret duyanları ayrılığa düştü.” (Hadis, Al-Câmi', I, s. 102-103).

B. 2269. Tersine nal. İz izleyenleri kandırmak, şaşırtmak için yapılmış.

Bahr-i Hezec –Ahrab Müseddes–

B. 2380. Sofist. Şüpheci anlamına gelir. Eski Yunan felsefesinde, hiçbir şeyi gereği gibi bilmek mümkün değildir doktrinini benimseyenler. Bu felsefî mezhebe eskiler, “Sofestâiyye” derler ve bu mezhebi üçe ayırırlardı: İndiyye, İnâdiyye, Lâedriyye. “İndiyye”, bildiğimiz şey bize göre öyle

görünür, fakat gerçeği bilmemiz mümkün değildir der. “İnâdiyye”, hiçbir şey bilmemize imkân yoktur der. Lâedriyye ise şüphe ettiğinden de şüphe eder.

B. 2393. Eğri otur da doğru söyle. Bu sözü hâlâ söyleriz.

B. 2397. Kürkü ters giymek. Birisini korkutmak anlamına kullanıldığı gibi, birisiyle bozuşmak anlamına da gelir. Gerçekten de evvelce çocukları korkutmak için ters kürk giyenler olurdu.

B. 2465. Meryem – hurma. Kur’an, XIX. 25.

B. 2481. Kur’an, XX. 12.

B. 2483. Kur’an, XX. 17-18.

B. 2556. Altı kapılı. Altı yönden kinayedir.

B. 2687. “Evde bir adam varsa bir söz yeter.” (Arap atasözü).

B. 2725. Çile. Kırk gün anlamına gelen Farsça “çihle”, Arapça “erbain” sözlerinden gelir. Dervişlerin kırk gün bir yere çekilip az yemek, az içmek, az uyumak sûretiyle ibadet etmelerine denir. Aynı zamanda kışın en şiddetli sayılan kırk günü de Azerbaycan ve İran’da “çile” diye anılır. Anadolu ve Rumeli’de bu günlere “erbain”, ondan sonraki elli güne de “hamsîn” denir.

B. 2727. Mağara – dost. Hz. Muhammed Mekke’den Medine’ye göçerken Ebû Bekr’le şehrin dışındaki bir mağarada üç gece kalmıştı. Bu olay Kur’an’da IX. sûrenin 40. âyetinde anlatılmadadır. Gene bu olay yüzünden Ebû Bekr’e, mağara dostu anlamına gelen “Yâr-ı Gaar” sözü lâkap olmuştur.

B. 2783. Abdal. Sûfilere göre Muhammed Peygamber’in vârisi ve Tanrı halifesi olan kutupla onun hükümlerine ve hakikatine sahip ve vâris olan iki imamdan, yâni üçlerden sonra gelen yedi erene Abdal, yahut Budala denir. Abdal sözünün, bedel sözünün cemi olduğunu söyleyenler, bunu kabul etmeyenler vardır. Bunlar, nefislerinin yerine rûhlarını bedel ettikleri, yâni mevhum varlıklarından geçtikleri, kötü huylarını iyi huylara çevirdikleri, diledikleri zaman diledikleri yerlerde kendilerine bedel olarak bedenler belirtip görünebildikleri için bu adla anılmışlardır. Bunlara halk, “Yediler” derler. Abdal’ın otuz olduğuna, kırk kişi bulunduğuna dair hadisler de vardır (Câmi’, I, s. 103).

B. 2806. Pusu kurmuş padişah. Kur’an, LXXXIX. 14.

B. 2830. Nil – kan. Kur’an, VII. 133.

B. 2934. Kudüs – domuz, Frenk. Haçlı seferleri dolayısıyla.

B. 3131. Şiblî, Ebû’l Hasan. Ebû Bekr Şiblî Mısırlı’dır. Bağdat’ta yerleşmişti. 946’da vefat etmiştir. Ebû’l Hasan-ı Harkaanî, 1033’te vefat eden büyük ve pek şöhretli bir sûfidir.

B. 3147. Kur’an, VII. 172.

B. 3171. Kur’an, LXXVIII. 7.

B. 3175. Hamam – peri. Hamamlarda, su kaynaklarında, ağaç diplerinde perilerin bulunduğuna inanılırdı.

B. 3179. Sidre. Sınır ağacı. Muhammed Peygamber, miraçta Cebrâil’le oraya dek gitmiş, Cebrâil

orda kalmış, dönüşte Cebrâil'i tekrar orda görmüştü (Kur'an, LIII. 14).

B. 3185. Kur'an, XII. 24.

B. 3219. Kur'an, XCIV. 7.

B. 3220. Kur'an, L. 16.

B. 3298. Döne, yürüye saldıran Tanrı arslanı. Ali'dir. "Hayder-i Kerrâr" derler.

B. 3314. On gece. Kur'an, LXXXIX. 2.

B. 3315. Şihâbeddin Osman. Bu zat, Eflâkî'de geçen Osmân-ı Kavvâl ve Osmân-ı Gûyende'dir (Mevlânâ Celâleddin, s. 212).

B. 3368. Kur'an, LXXVI. 21.

B. 3371. Tûbâ ağacı. (Al-Câmi'a'l-Sagıyr'deki hadislere bakınız, c. II, s. 46).

B. 3472. Siyavuş. İran'ın mitolojik tarihinde geçer. Keykavus'un oğludur. Üvey anası bu çocuğa âşık olmuştur. Fakat oğlan onun isteğine uymamış, Türk diyarına, Efrâsyâb'a kaçmıştır. Efrâsyâb önce ona kızını vermiş, sonra da kızı gebeyken Siyavuş'u öldürtmüştür. Rüstem Turan'a gidip bunun öcünü almıştır.

B. 3477. Yokluk övüncüdür. II. cilt, B. 3562'i izahı; Açılama.

B. 3501. "Tanrı Elçisi, bir günün orucunu öbür güne ulamayı nehyetti. Müslümanlardan biri, peki sen ulamaktasın ya deyince hanginiz bana benzeyebilir? Ben Rabbime konuk olurum, o beni doyurur, suvarır dedi." (Hadis, Ahâdîs-i Mesnevî, s. 36).

B. 3604. Berbat. Kaz göğüslü anlamına gelir. Lavtaya benzer bir sazdır. Kâsesi büyük, sapı kısa tambura da denir. Çegane de saz ve kemandır. Aynı zamanda çengilerin, parmaklarına geçirip usûl tuttukları tahta parçalarına da denir.

B. 3685. Gökyüzünün çekemediği yük. Kur'an, XXXIII. 72.

B. 3741. Üç kere boşamak. Kadın, üç kere boşandıktan sonra bir başkasına varıp boşanmadan eski kocasına varamaz. Buna tahlîl-i şer'î ve hülle yapmak denir. Fakat Peygamber, yapana da, yaptırana da lanet etmiştir.

B. 3782. Kur'an, XCVI. 4.

B. 3797. İskencübin. Sirkeyle yapılan ve harareti kesen bal şerbeti. Sirkencübin de denir.

B. 3805. Abbas. Uğrulukla, dilencilikle, düzenbazlıkla tanınmış biri.

B. 3827. "Bütün sıkıntılarını bir tek sıkıntı yapana Tanrı kifâyet eder, onu dünya sıkıntılarından korur; fakat birçok sıkıntılara düşen, Allah bilir, dünyanın hangi bucağında helâk olur gider." (Hadis, Ahâdîs-i Mesnevî, s. 136).

B. 3910. Kayser – Kayseri. Kayser, padişah, ulu anlamına kullanılıyor. Kayseri'deki kayserin Seyyid Burhaneddin Muhakkık-ı Tirmizî olması akla gelir. Babilistan, Hârût-Mârût dolayısıyla

söyleniyor; büyü yurdu, olmayacak şeylerin olabileceği yer demek isteniyor.

B. 3920. Lokman. Bütün bitkiler bu zata hassalarını bildirmiş. Lokman Hekim diye meşhur olan bu zat Habeş’miş. Erenlerden, yahut da peygamber olduğu söylenir. Kur’an’ın XXXI. sûresi, Lokman sûresidir. Müsteşrikler, bu zatın milâttan önce VII-VI. yüzyılda yaşayan Esope olduğunu kabul ederler.

B. 3922. Haraç. Vergi anlamına gelir. Dilimizde “Yıkık köyden haraç alınmaz” diye bir atasözü vardır.

B. 3931. Furkan. Gerçekle bâtilin arasını ayıran demektir ve Kur’an’ın adlarından. Kur’an, II. sûrenin 185. âyetinde, III. sûrenin 4. âyetinde, XXV. sûrenin 1. âyetinde bu adla anıldığı gibi, II. sûrenin 53. âyetiyle XXI. sûrenin 48. âyetinde Tevrat, III. sûrenin 4; âyetinde Tevratla beraber İncil de bu adla anılmıştır.

B. 3965. Dilimizde “Kılavuzu karga olanın burnu b...tan çıkmaz” diye bir atasözü olduğu gibi, Arapçada da “Bir topluluğun kılavuzu karga olursa onları ancak helâk olma yoluna götürür” meâlinde bir beyit, atasözü olarak kullanılmaktadır.

B. 3973. Kur’an, XXXIV. 11.

B. 3980. Türklük etmek. Kızmak, zulmetmek (Moğollara Türk dendiği ve onların da zulmettikleri dolayısıyla). Aynı zamanda beyitte Türk gündüze denmededir; gece de siyahlığı yüzünden Hintli oluyor.

B. 3981. Bulgar. Türklerin bir boyudur. Diyarlarına Bulgar ülkesi denir.

B. 3986. Susun. Kur’an, VII. 204.

B. 4027. Kur’an, IX. 60.

B. 4028. Bünyâmîn. Yusuf’un kardeşinin adıdır, öldürülmesine mâni olmuştur. Sonradan şerbet tasını onun çuvalına koydurmuş, hırsızlık etti diye yanında alıkoymuş, kendisini ona bildirmiştir. Tevrat’ta, Yusuf babında anlatıldığı gibi (Tekvin, XXXVII -L) Kur’an’da XII. sûre de Yusuf’a aittir (bilhassa 70. âyete bakınız).

B. 4031. “Dostla beraber olunca samanlık seyran olur.” Atasözü.

B. 4075. Salâ. Davet yerine kullanılan bir sözdür. Mevlevîlerde yemek zamanı bir derviş, çoğu defa “âteş-bâz” denen mutfakta hizmet eden çilekeşlerden biri bahçede, hücrelerin önünde niyaz edip “Hû somata salâ” diye bağırarak dervişleri ve konukları yemeğe davet ederdi.

B. 4139. Râziyâne. Dereotuna benzeyen ve rezene denen bir ottur. Tohumu ve kökü tıpta kullanılır, münebbihtir ve yeli, şişkinliği giderir.

B. 4147. Kinâneoğulları. Kinâne, Muhammed Peygamber’in on ikinci atası Nadroğlu Mâlik’tir. Bu zatın adı Kinâneoğlu Kays’tır. Bunun babası da Huzayma’dır.

B. 4170. Mûsa – süt. Mûsa doğmadan, Firavun gördüğü bir rüya üzerine İsrailoğullarından doğan erkek çocukları öldürtüyordu. Mûsa’nın anası, oğlunu bir sepete koyup Nil ırmağına attı. Firavun’un karısı Asiye çocuğu aldı, saraya götürdü. Sütüne arandı. Fakat Mûsa hiçbir kadının memesini

almadı. Anası gidip sütnineliği istedi. Onun memesini aldı (Tekvin, II.; Kur'an, XXVIII. 12).

B. 4182. Kur'an, VII. 143.

B. 4244. Türkçede de "Kahve dövücünün hınk deycisi" diye bir örf mecazı vardır.

B. 4269. Münker–Nekîr. Müslüman inancına göre kabre giren ve ölen kişiden Rabbinin, peygamberinin, dininin... kim ve ne olduğunu soran iki melek.

B. 4276. Mavi elbise. Mavi ve mor renk, eski İran'da yas rengidir.

B. 4278. Selsebîl, Tesnîm. Cennetteki nehirlerden (Kur'an, LXXVI. 18; LXXXIII. 27).

B. 4321. Lâhût–Nâsût. Lâhût, Tanrılık anlamına gelir. Sûfilerce mutlak varlık, hiçbir kayıtla kayıtlanmaz, hiçbir vasıfla vasıflanmaz. Ona "mutlak" vasfını vermek bile onu bir sıfatla sıfatlamaktır. Fakat anlatabilmek için böyle söylemek zorundayız. İşte bu âleme "Lâhût âlemi" denir. Mutlak varlığın ilk taayyünü, zatına muzâf olan bilgisidir. Bu bilgide bütün varlık sûretleri sabit olur. Bu âlem, zata muzâf olmakla beraber varlıkları da izhâr ettiğinden zat ile sıfatlar arasında bir berzahıdır. Bu âleme ululuk âlemi anlamına "Ceberût" ve "Hakikat-i Muhammediyye" âlemi denir. "Melekût âlemi", mücerredat âlemidir. Bu âleme kuvvetler âlemi de derler. "Nâsût âlemi", şahâdet âlemi de dediğimiz şu âlemdir. İnsansa bütün bu âlemleri kavrayan, toplayan bir âlemdir.

B. 4322. Kur'an, VII. 143.

B. 4352. Kur'an, VII. 172.

B. 4354. Kur'an, XII. 31.

B. 4374. Bilenler. Kur'an, II. 230 vs.

B. 4397. Türkçede de "Ne ekersen onu biçersin." diye bir atasözü vardır.

B. 4466. Kur'an, VII. 23.

B. 4494. Kur'an, LXXVI. 21.

B. 4632. Kur'an, VII. 143.

B. 4634. Aşir. Onda bir anlamına gelir. Kur'an, otuz cüze ayrılmıştır. Her cüz, "hızıb" adı verilen dört bölüme bölünmüştür. Her hızıbdaki on parça vardır ki bunların her birerine "aşir" denir. Her aşirde, beşte bir anlamına gelen iki "hums" vardır. Aşir okumak, Kur'an'dan birkaç âyet, yahut bu onda birlerden birini okumaktır.

B. 4636. Kur'an, XLVI. 31; VII. 143.

B. 4641. Kur'an, VII. 143.

B. 4669. Kur'an, XXVIII. 27.

B. 4781. Kur'an, XXXIII. 30.

B. 4805. Mubâhî. Her şeyi mubah bilen. Her şeyi mubah bilmeye "ibâha" bu mezhebe "ibâhiyye", bu inanca sahip olana "ibâhî" ve "mubâhî" denir.

B. 4850. Muğ. Zertüş dininde, âteşkedelerde hizmet eden genç rahip yamaklarına “muğ” denir.

B. 4862. Murtazâ. Tanrı rızasını kazanmış anlamına gelen bu Arapça söz, Ali'nin lâkabıdır. Tebük muharebesine gidilirken Muhammed, Ali'yi yerine Medine'de halife bırakmış, o da, ey Tanrı Elçisi, beni çocuklarla kadınlara mı halife ediyorsun deyince Muhammed, “Razı değil misin ki sen bana, Mûsa'ya Hârun ne menziledeyse o menziledesin; ancak benden sonra peygamber yok” demiş, Ali de bu söze pek sevinip “Razı oldum, razı oldum” karşılığını vermiştir. “Hadis-i Menzile” diye adlandırılan bu hadisten sonra Ali'ye “Murtazâ” denegelmiştir.

B. 4885. Zümrüt – ejderhâ. Eski bir inanca göre zümrüt yılanın gözünü almış. Zümrütü gören ejderhâ olduğu yerde kalakalmış.

B. 4931. Lâ havle. B. 2102'nin izahına bkz.

B. 4940. Bû-tîmâr. Boyuna su kıyısında dolaşan, pek susasa bile belki su tükenir diye bir türlü su içemeyen bir kuştur.

B. 4991. İkinci akıl, birinci nefis. Hukemâ, mesleğine göre dokuz kat göğün dokuz aktif, dokuz da pasif kabiliyeti vardır. Aktif kabiliyetlerine “akıl”, pasif kabiliyetlerine “nefs” denir.

Bahr-i Hezec –Sâlim–

B. 5029. Kur'an, XXVII. 16.

B. 5052. Mescid-i Aksâ. Kudüs'te Süleyman'ın yaptırdığı mâbet (Ahd-i Atıyk'a bakınız; Mulûk-i Sâlis, V).

B. 5056. Kur'an, XXIV. 35.

B. 5074. Berat, yahut berâe gecesi. Ay yılı olan Arap yılının dokuzuncu ayı şabanın on beşinci gecesidir, Tanrı'nın o gece, kendisine şirk koşanla birisine düşmanlıkta inat edenden başka bütün halkı yarlıgıyacağına dair hadis vardır (Al-Câmi'a'l-Sagıyr, Mısır, 1321, I, s. 61).

B. 5075. Şeytan – Ömer. “Gördüm; insan ve cin şeytanları Ömer'den kaçıyor.” (Hadis, aynı, s. 18).

B. 5090. Kur'an, LXXVI. 21.

B. 5100. Seb'a'l-Mesânî. Tekrarlanan yedi âyet. Kur'an'ın ilk sûresi olan ve “Açış sûresi” diye anılan sûresi. İki kere indiği, yahut her namazda okunduğu için bu adla da anılmıştır. Kur'an'ın XV. sûresinin 87. âyetinde de bu adla anılır.

B. 5112. Takvim. Bugünkü anlamından ayrı bir anlamı vardır. Eskiden müneccimler bir yılın takvimini yaparlar, Arap yılına göre ay başlarını hesaplarlar, bu arada da yılın talihini, o yılda yıldızların birbirlerine, Ay'a ve Güneş'e göre yerlerine nazaran kutlu, yahut kutsuz saatleri, olması gereken olayları yazarlar, devrin hükümdarına, büyüklerine sunarlardı. Aynı zamanda takvim, yarattığı ayağa kaldırmak, iki ayak üstünde yürür bir hale sokmak anlamına da gelir ki yaratıklar içinde bu mazhariyet insana mahsustur. Kur'an'ın XCV. sûresinin 4. âyetinde, insanın en güzel bir sûrette yaratıldığı, “Ahsen-i Takvim” sözüyle anlatılır.

B. 5113. Levh-i Mahfuz. Korunmuş levh. Levh, üstüne yazı yazılacak düz şey anlamına gelir.

Eskiden üstüne tebeşirle yazı yazılan, sonra silinen taş tahtalara da bu ad verilebilir. Tanrı'nın önce bir levh ve kalem yarattığı, bütün olacak şeylerin bu levhe, o kalemle yazıldığı hakkında bâzı haberler vardır. İslâm filozoflarına göre, tüm aktif kudrete karşılık olan tüm pasif kudrete (Nefs-i Küll) Levh-i Mahfuz denmiştir ki bütün olacak şeyler, varlık âlemine gelecek her şey, bütün ağacın çekirdekte bulunduğu, yahut bir marangozun yapacağı bütün şeyler, düşüncesinde, marangozluk kabiliyetinde olduğu gibi bu tüm pasif kudrette mevcuttur. Sûfiler, XXXVI. sûrenin 12. âyetinde geçen “Her şeyi apaçık bildiren kitab”ın, yâni Tanrı bilgisinin Levh-i Mahfuz olduğunu kabul ederler. Ayrıca maddenin her şekli kabul ediş kabiliyetine “Heyûlâ”, insandaki anlayış ve söz söyleyiş kudretine (Nefs-i Natika) de “Levh” denmiştir (bakınız: Râgıb-ı Isfahanî, Al-Müfredât, Mısır, Al-Matbaata'l-Maymaniyya, 1324, s. 434-438, 472; Seyyid Şerîf, Ta'rîfât, İst. 1265, taşbasması, s. 83).

B. 5114. Beytü'l-Mamûr. Onarılmış, mamûr ev anlamına gelir. Kâbe'nin hizasında, gökte olduğu, meleklerin kıblesi bulunduğu rivayet edilen manevî bir yapıya bu ad verilmiştir.

B. 5121. Kur'an, CVIII. 1.

B. 5122. Yahut da daha gizli. Kur'an, XX. 7.

B. 5141. Ölüyü diriltlen... Kur'an'da birçok yerde; meselâ XLII. 9.

B. 5149. Kur'an, XXVI. 167-172.

B. 5150. Attâr, Senâî. Attâr, 1229'da vefat eden ve Mantika'l-Tayr, Musîbet-Nâme gibi birçok eserleri ve dîvânı bulunan meşhur sûfi Feridüddin Attâr'dır. Senâî de 1130-1131'de vefat eden, Hadîkatü'l-Hakıyka adlı Farsça manzum eserin sahibi olan ve Hakîm-i Gaznevî diye de anılan sûfidir.

B. 5163. Kur'an, VII. 172.

B. 5178. Kur'an, LIII. 9.

B. 5272. “Ateş olsun da utanç olmasın.” Arap atasözü.

B. 5297. Basra'ya hurma, Kirman'a kimyon götürmek. Türkçede tam karşılığı, “Tereciye tere satmak”tır.

B. 5303. Meryem – hurma. Kur'an, XIX. 25.

B. 5310. Mânî. 240'ta doğmuş, 274'te derisi yüzülmek sûretiyle öldürülmüştür. Zertüşt diniyle Hıristiyanlığı birleştirerek yeni bir din meydana getirmişti. Erteng, yahut Erjeng diye anılan ve pek güzel minyatürleri ihtiva eden bir kitabı varmış. Bu bakımdan adına ressam anlamına gelen “nakkaş” sözünü de eklemiştir. Ancak bu lâkap, onun ressam olmasından verilmemiş, dinine ait kitapların minyatürlü olmasından verilmiştir de derler.

B. 5347. Direfş-i Gâvyânî. Gâve, halkı Dahhâk aleyhine ayaklandırıırken meşin önlüğünü çıkarıp örsüne takmış ve bunu bir bayrak gibi yukarı kaldırmış. Dahhâk öldürüldükten sonra bu meşin önlük, kutsal bir bayrak olarak korunmuş. Her tahta geçen padişah, bu bayrağa değeri ağır bir mücevher takardı. Gerçekten de böyle bir meşin bayrak uydurulmuştu ki, Ömer zamanında İran Müslümanlar tarafından zapt edilince, bu bayrak ganimetler arasında ele geçti ve üstündeki mücevherler gazilere üleştirildi. (Gâve için Dîvân-ı Kebir tercemesi, c. IV, B.719'un izahına bakınız.)

B. 5362. Keşmir padişahı. Keşmir, Hindistan'da bir ülkedir. Esmer güzelleri çok olduğundan esmer güzele Keşmîrî yahut halkın söylediği gibi Kışmîrî güzel derler.

B. 5368. Ay'ın bölünmesi. Kur'an'ın LIV. sûresi, "Yaklaştı kıyamet ve yarıldı Ay" diye başlar. Hz. Muhammed'in parmağıyla işaret ederek Ay'ı ikiye böldüğü hadislerde vardır. Fakat Ay'ın kıyamette yarılacağını mazi sıygasıyla söylenmesinin, kıyametin kopacağında kesinlik bulunduğu işaret olduğunu söyleyenler de vardır (bakınız: Abdülbâki Gölpınarlı, Kur'an-ı Kerim ve Meâli, Açılama, s. CII).

B. 5404. Bir yanağına vurulunca öbürünü çevirmek. "Fakat ben size derim ki kemliğe karşı durmayasınız; lâkin her kim senin sağ yanağına vurursa ona öbürünü de çevir..." (Ahd-i Cedîd, Matyus, V, 39-40).

B. 5455. Kur'an, VII. 142.

B. 5464. Boynunda hurma lifinden ip. Kur'an, CXI. 5.

B. 5484. Kur'an, XII. 24-28.

B. 5502. Nur üstüne nur. Kur'an, XXIV. 35.

B. 5519. Kur'an, VII. 172.

B. 5553. Doğru söz acıdır. Arap atasözü. Türkçede de "Dost acı söyler, düşman tatlı" atasözü tam bu anlamdadır.

B. 5572. Kur'an, XIV. 10; X. 25.

B. 5608. Riyazat. Dervişlerin esma yolunu tutanları dar bir odaya tek başına kapanıp kırk gün az yemek, az içmek, az uyumak üzere ibadete koyulurlar. Buna "Erbaine girmek", kırk günü tamamlamaya "Erbain çıkarmak" denir. Bu bir riyazat olduğu gibi, ömür boyunca az yemek, az uyumak, az içmek, nefsinin bâzı şeylerden mahrum etmek de riyazattır.

B. 5639. Kur'an, CVIII. 1.

B. 5641. Kur'an, I. 2.

B. 5642. Ay – konaklar. Kur'an, XXXVI. 39.

B. 5643. Keykavus kadehi. Büyük sağrak.

B. 5644. Kabil. Âdem'in oğlu. Kardeşi Hâbil'i öldürmüştür (Ahd-i Atyk, Tekvin, IV.; Kur'an, V. 28). Kabil, aynı zamanda kabul eden anlamına geldiğinden burda kelimenin her iki anlamıyla da oynanmaktadır.

B. 5645. Kur'an, XII. 87.

B. 5646. Şahâdet. Tanrı'nın bir ve eşsiz olduğunu, Muhammed'in onun gerçek peygamberi ve kulu bulunduğunu söylemek.

B. 5648. Kur'an, XCIX. 1.

B. 5718. “Ne de güzel katıktır sirke.” (Hadis, Al-Câmi’, II, s. 174)

B. 5763. Kur’an, II. 57; VII. 160; XX. 80.

B. 5769. Gâve. IV. cilt, B. 719’un izahı; Açılama.

B. 5810. Sin–şın. Altmış anlamına gelen Farsça “şest” sözüyle, “tuzak, ağ, olta” anlamlarına gelen “şest” sözü eski harflerle “ş, s, t” harfleriyle yazılır. Hattâ bir vakitler, bu ikisini birbirinden ayırabilmek için altmış anlamına gelen sözü, “sad”la yazmışlardır. Mevlânâ, ömrünün altmışa geldiğini, öyle olduğu halde hâlâ “sin”le “şın” gibi olta anlamına gelen “şest”te kaldığını söylüyor ve bu iki sözün anlamlarıyla ve yazılışlarıyla oynuyor.

B. 5820. Kur’an, CII. 1.

B. 5856. Kur’an, XX. 11.

B. 5859. Kur’an, XX. 18-21.

B. 5860. Kur’an, III. 49.

B. 5865. Heyûlâ. Asıl ve madde anlamına gelen bu söz, Yunanca’dan alınmıştır. Terim olarak tüm cismin her şekli alma kabiliyetine denmiştir.

B. 5867. Mûsa’nın dilindeki düğüm. Rivayete göre Mûsa çocukken Firavun onu sevmek istemiş; o da Firavun’un sakalına yapışıp yolmuş. Bu hali gören Firavun, gördüğü bir rüyayı hatırlamış, benim tahtımı yıkacak çocuk bu olmasın demiş ve öldürülmesini buyurmuş. Meclistekiler bunu çocukluğundan yaptığını söylemişler ve bir kaba altın, bir kaba ateş konarak sunulmasını, çocukların ateşe saldıracağını, altına saldırırsa o vakit öldürülmesini söylemişler. Firavun bir kaba altın, bir kaba da ateş konarak getirilmesini emretmiş. Mûsa ateşe saldırmış ve bir kuru ağzına almış; eli, dili yanmış; Firavun, Mûsa’yı öldürtmemiş, fakat Mûsa da peltek kalmış. Ahd-i Atıyk’ta Mûsa’nın, “Aman yarabbi, ben evvelden beri, veyahut kulunla söyleştiğin vakitten beri sahip-kelâm değilim, ancak kelâmı ve lisânı ağır bir adamım” demesi (Hurûc, IV. 11), Kur’an’da da “Dilimdeki düğümü çöz” diye dua etmesi (XX. 27) ve kardeşinin, kendisinden daha güzel söz söylediğini bildirmesi (XXVIII. 34) anlatılmaktadır ki, bu halk hikâyesinin uydurulmasına herhalde bunlar sebep olmuştur.

B. 5879. Peygamber soyundanım. Sözü dinlenmeyen, kendisine inanılmayan, usanır, sözü keser. Fakat peygamberler, tebliğ memur olduklarından ödevlerini bırakmazlar. Bu bakımdan, ben de onlar gibiyim, ödevimden ayrılmam diyor.

B. 5932. Batu, Bacu. Batu, Cengiz soyundan Cuçi’nin oğludur. Bacu, Anadolu’ya ve Konya’ya gelen Moğol ordusunun kumandanı Baycu’dur.

B. 5991. Çiğil. Türkistan’da güzelleriyle meşhur olan bir şehirdir.

B. 6006. Davud – zırh. Kur’an, XXXIV. 10.

B. 6013. Yusuf – Bünyâmîn. Kur’an, XII. 76.

B. 6040. Bû-tîmâr. B. 4940’ın izahına bkz.

B. 6107. Kur’an, CXIII. 1.

B. 6109. Kur'an, XII. 87.

B. 6115. Kur'an, LIII. 10.

B. 6160. Ehrimen. Zertüşť dininde kötölük kuvvetlerinin başı. Bu, Muhammed dinindeki Şeytan'a benzer.

B. 6181. İğne yordamı. Kur'an, VII. 40.

B. 6187. Kur'an, LXXI. 7.

B. 6189. Kur'an, IX. 40.

B. 6203. Kur'an, XX. 18.

B. 6206. Kur'an, XXVI. 63; II. 60.

B. 6215. Kadınlarla danışın, dediklerinin aksini yapın. (Hadis diye rivayet edilir; Bedî'uz zaman Firûzanfer, Ahâdîs-i Mesnevî, 1334 şemsî hicrî, Tehran, s. 30).

B. 6216. Nefs-i Emmâre. Kötölüğü buyuran nefis. Kur'an, XII. 53.

B. 6242. Kur'an, II, 264.

B. 6252. Furkan. Gerçekle aslı olmayanı ayırt eden. Kur'an'ın adlarından (III. 4; XXV. 1). Kur'an'da Tevrat ve İncil'e de bu ad verilmiştir (II. 53; III. 4).

B. 6284. Kur'an, LXXIV. 1.

B. 6300. Oruç kalkandır. "Oruç Allah azabına karşı kalkandır.", "Oruç kalkandır, kul ateşten onunla korunur." (Hadis, Al-Câmi', II, s. 42).

B. 6334. Şihâbeddin. Menâkibü'l-Ârifîn'de bir Şihâbeddin-i Gûyende var (Tahsin Yazıcı terc. c. I, 242). Bu zat, Eflâkî'nin râvîlerindedir. Ayrıca Mevlânâ'nın kızı Melike Hatun'un kocasının adı da Şihâbeddin'dir (aynı, s. 355, 494).

B. 6336. Fülâneddin. Rasgele söylenmiş bir ad.

B. 6339. Akıncı. Bir medresesi olduğunu bildiğimiz bu zat hakkında hiçbir bilgimiz yoktur (bakınız: Menâkibü'l-Ârifîn, Tahsin Yazıcı terc. I, s. 605).

B. 6353. Vettîn. Kur'an'ın XCV. sûresinin adı "Tîn"dir ve "And olsun Tîn'e ve Zeytûn'a" diye başlar.

B. 6354. Hûrû'l-ıyn. Kara gözlü huri demektir. "Yâ Sîn"de XXXVI. sûrenin adıdır.

B. 6356. Az ziyaret et de sevgi artsın. (Hadis, Al-Câmi', 51, 23).

B. 6413. Taş – demir. Çakmak.

B. 6438. Eyyub – çeşme. Kur'an, XXXVIII. 42.

B. 6452. Duyduk, itaat ettik. Kur'an, II. 285.

B. 6511. Arayan bulur. Türkçede de “Arayan Mevlâsını da bulur, belâsını da” tarzında bir atasözü vardır.

B. 6524. Yağma. Türk boylarından birinin adıdır. Beyitte, “Yağma, Kıpçak, Türk” sözlerinin anlamlarıyla oyunlar yapılmadadır.

B. 6550. Elest. Kur’an, VII. 172.

B. 6578. Kur’an, XII. 26.

B. 6586. Define. “Tanrı Davud’a, ben bir gizli defineydim; bilinmeyi diledim, sevdim... Halkı, bilineyim diye yarattım” dediği rivayet edilmiştir. Hadis bilginleri, bunun uydurma olmakla beraber “İnsanları ve cinleri, beni bilsinler de bana kulluk etsinler diye yarattım” meâlindeki âyete (LI. 56) uygun bulunduğundan anlam bakımından hadis sayılabileceğini söylerler (Mavzûât, s. 62).

Bu Ciltte Geçen Âyetler

– Sûre sırasıyla –

I B. 5100
2 B. 5641
II 46 B. 992
53 B. 3931, B. 6252
57 B. 5763
60 B. 6206
117 B. 677
125 B. 654
127 B. 654
138 B. 1778
156 B. 992, B. 1592
158 B. 654
185 B. 3931
230 B. 4374
247-250 B. 1385
260 B. 1137
264 B. 6242
285 B. 6452
III 4 B. 3931, B. 6252
41 B. 1236
47 B. 677
49 B. 5860
96 B. 654
97 B. 654
169 B. 2217
IV 154 B. 592
V 2 B. 654
28 B. 5644
VI 73 B. 677
96 B. 1364
97 B. 654
VII 23 B. 4466
40 B. 6181
54 B. 592
133 B. 2830
142 B. 5455
143 B. 4182, B. 4322, B. 4632, B. 4636, B. 4641
160 B. 5763
172 B. 4, B. 337, B. 1392,
B. 1921, B. 3147, B. 4352 B. 5163, B. 5519, B. 6550
204 B. 3986
VIII 17 B. 1585
35 B. 654
IX 40 B. 1675, B. 2727, B. 6189
60 B. 4027
111 B. 139
X 3 B. 592
25 B. 5572
XI 7 B. 592
112 B. 2023
XII B. 4028
24 B. 3185

24-28 B. 5484
26 B. 654, B. 6578
31 B. 4354
53 B. 6216
76 B. 6013
87 B. 5645, B. 6109
94 B. 539
XIII 13 B. 292
XIV 10 B. 5572
XV 18 B. 760
26 B. 1224
87 B. 5100
98 B. 1236
XVI 40 B. 677
XVII 1 B. 152
XVIII 60-82 B. 823
XIX 25 B. 2465, B. 5303
35 B. 677
XX 7 B. 5122
7-10 B. 1708
11 B. 5856
11-12 B. 150
12 B. 2481
17-18 B. 2483
18 B. 6203
18-21 B. 5859
27 B. 5867
80 B. 5763
81 B. 2023
87 B. 1071
130 B. 1236
XXI 48 B. 3931
87-88 B. 374
93 B. 992
XXII 26, 29, 33 B. 654
XXIII 60 B. 992
XXIV 35 B. 614, B. 1743, B. 5056,
B. 5502
XXV 1 B. 3931, B. 6252
47 B. 153
58 B. 1236
59 B. 592
XXVI 63 B. 6206
169-172 B. 5149
XXVII 16 B. 5029
XXVIII 12 B. 4170
27 B. 4669
34 B. 5867
XXXI B. 3920
XXXII 4 B. 592
XXXIII 30 B. 4781
53 B. 1277
72 B. 3685
XXXIV 10 B. 6006
11 B. 3973
XXXVI 1 B. 6354
12 B. 5113
39 B. 5642

82 B. 677
XXXVII 10 B. 760
139-148 B. 374
XXXVIII 42 B. 6438
XXXIX 36 B. 1331
XL 16 B. 48
55 B. 1236
68 B. 677
XLII 9 B. 5141
XLVI 31 B. 4636
XLVIII 1 B. 118
L 16 B. 3220
30 B. 393; B. 509
38 B. 592
39 B. 1236
LI 56 B. 6586
LII 48 B. 1236
LIII 9 B. 5178
10 B. 6115
14 B. 3179
17 B. 1771, B. 1874
LIV 1 B. 5368
LV 29 B. 1777
LVI 8, 27, 38, 90, 91 B. 704
74, 96 B. 1236
LVII 4 B. 592
LXIX 52 B. 1236
LXXI 7 B. 6187
LXXII 8, 9 B. 760
LXXIV 1 B. 6284
39 B. 704
LXXV 9 B. 1294
LXXVI 17, 21 B. 690
18 B. 4278
21 B. 3368, B. 4494, B. 5090
LXXVIII 7 B. 3171
10-11 B. 153
LXXIX 31 B. 1237
LXXXIII 25 B. 690
27 B. 4278
LXXXVII 1 B. 1236
3 B. 1239
4 B. 1237
6 B. 1240
7 B. 1238
LXXXIX 2 B. 3314
14 B. 2806
XC 18 B. 704
XCIII 1 B. 1871
XCIV 7 B. 3219
XCV 1 B. 6353
4 B. 5112
XCVI 4 B. 3782
XCIX 1 B. 5648
7-8 B. 1341
CII 2 B. 5820
CV B. 761
3-5 B. 1582

CVI 3 B. 654

CVIII 1 B. 5121; B. 5639

CX 3 B. 1236

CXI 5 B. 5464

CXIII 1 B. 122, B. 1364, B. 6107

Bu Ciltte Geçen Hadisler, Atasözleri ve Örf Mecazları

“Abdal”a ait hadisler: B. 2783

“Ağlamayan çocuğa meme vermezler.” (Türk atasözü): B. 1644

“Allahım, eşyayı bana olduğu gibi göster.” (Hadis): B. 80

“Arayan bulur.” (Atasözü): B. 6511

“Ateş olsun da utanç olmasın.” (Arap atasözü): B. 5272

“Ben bir gizli defineydim; bilinmeyi diledim, sevdim, halkı bilineyim diye yarattım.” (Meâl bakımından hadis-i kudsî): B. 6586

“Bilin ki iman Yemen’dedir, hikmet de Yemen’dedir; ben Rabbimin soluğunu Yemen tarafından duyuyorum.” (Hadis): B. 2063

“Bir topluluğun kılavuzu karga olursa, onları ancak helâk olma yoluna götürür.” (Arap atasözü): B. 3965

“Bugünün işini yarına bırakma.” (Türk atasözü): B. 2022

“Bütün sıkıntılarını bir tek sıkıntı yapana Tanrı yardım eder, onu dünya sıkıntılarından korur; fakat birçok sıkıntılara düşen, Allah bilir, dünyanın hangi bucağında helâk olur gider.” (Hadis): B. 3827

“Canlar bölük bölük ordulardır. Birbirleriyle tanışanları uzlaştı; birbirinden nefret duyanları ayrılığa düştü.” (Hadis): B. 2256

“Değişme ve bu değişmedeki güç kuvvet, ancak Tanrı’nındır.” (Hadis): B. 2102

“Doğru söz acıdır.” (Arap atasözü): B. 5553

“Dünya inananın zindanıdır, kâfirin cenneti” (Hadis): B. 1247

“Eğri otur da doğru söyle.” (Türk atasözü): B. 2393

“Evde bir adam varsa bir söz yeter.” (Arap ve Fars atasözü): B. 2687

“Gördüm, insan ve cin şeytanları Ömer’den kaçıyordu.” (Hadis): B. 5075

“Hanginiz bana benzeyebilir? Ben Rabbime konuk olurum, o beni doyurur, suvarır.” (Hadis): B. 3501

“Kadınlarla danışın, dediklerinin aksini yapın.” (Hadis): B. 6215

“Kahve dövücünün hınk deyicisi.” (Örf mecazı): B. 4244

“Kalk ey toprak babası.” (Hadis): B. 421

“Kılavuzu karga olanın, burnu b... tan çıkmaz” (Türk atasözü): B. 3965

“Kim bizi sevme dâvasına girer de bütün gece uyursa dâvası yalandır.” (Hadis-i kudsî): B. 155

“Köpek işemekle deniz murdar olmaz.” (Türk atasözü): B. 576

“Kürkü ters giymek” (örf mecazı): B. 2397

“Lezzetleri yıkan ölümü çok anın.” (Hadis): B. 1674

“Ne de güzel katıktır sirke.” (Hadis): B. 5718

“Ne ekersen onu biçersin.” (Türk atasözü): B. 4397

“Oruç, Allah azabına karşı kalkandır.” (Hadis): B. 6300

“Oruç kalkandır, kul ateşten onunla korunur.” (Hadis): B. 6300

“Paramı, gideceğini, gideceğin yolu gizle.” (Arap atasözü): B. 176

“Razı değil misin ki sen bana, Mûsa’ya Hârun ne menziledeyse o menziledesin; ancak benden sonra peygamber yok” (Hadis): B. 4862

“Saman altından su yürütmek.” (Türk örf mecazı):

B. 2003

“Sen olmasaydın gökleri yaratmazdım.” (Meâlen hadis-i kudsî): B. 1680

“Şabanın on beşinci gecesi Tanrı, kendisine şirk koşanla birisine düşmanlıkta inat edenden başka bütün halkı yarlıgar.” (Hadis): B. 5074

“Şarap kötülüklerin anasıdır, aslıdır; kim şarap içerse kırk günlük namazı kabul olunmaz. Şarabı (helâl sayarak) içen, karnında şarap varken ölürse kâfir olarak ölür.” (Hadis): B. 949

“Şu ümmetim acınmış bir ümmettir; suçları örtülmüştür, iyiliklerine sevap verilmiştir.” (Hadis): B. 787

“Tersine nal.” (Örf mecazı): B. 2269

“Tûbâ, cennette bir ağaçtır.” (Hadis): B. 3371

“Yıkık köyden haraç alınmaz.” (Türk atasözü): B. 3922

“Yokluk övüncümdür.” (Meâlen hadis): B. 3477

Abbâdî: B. 2155

Abbas: B. 3805

Abdal: B. 2783

Ağaç – yürüme: B. 67

Akıncı: B. 6339

Aşir: B. 4634

Âşûrâ: B. 1997

Attâr, Senâî: B. 5150

Ay – konaklar: B. 5642

Batu, Bacu: B. 5932

Berat, berâe gecesi: B. 5074

Berbat, çegane: B. 3604

Beytü'l-Haram: B. 654

Beytü'l-Mamûr: B. 5114

Bû-tîmâr: B. 4940

Bünyâmîn: B. 4028

Cebr – kader: B. 1031

Çiğil: B. 5991

Çile: B. 2725

Davud – zırh: B. 6006

Define: B. 6586

Direfş-i Gâvyânî: B. 5347

Dünya – zindan: B. 1247

Ebû Hanîfe, Şafiî: B. 1322

Ebû Türâb: B. 421

Ehrimen: B. 6160

Elest: B. 6550

Eyyub – çeşme: B. 6438

Furkan: B. 3931

Gâve: B. 5769

Gulyabani: B. 1182

Had: B. 1054

Halil – dört kuş: B. 1137

Hamam – peri: B. 3175

Haraç: B. 3922

Heyûlâ: B. 5865

Hûrû'l-ıyn: B. 6354

İkinci akıl, birinci nefis: B. 4991

İskencübin: B. 3797

İsm-i A'zam: B. 1590

Kabil: B. 5644

Kalb – cenah: B. 1361

Kan – uyku: B. 1586

Kayser – Kayseri: B. 3910

Keşmir padişahı: B. 5362

Keykavus kadehi: B. 5643

Kibrit taşı: B. 124

Kinâneoğulları: B. 4147

Kudüs – domuz, Frenk: B. 2934

Kulağı küpeli kul: B. 923

Kün–feyekûn: B. 677

Lâ havle: B. 2102

Lâhût–Nâsût: B. 4321

Lât: B. 1316

Levh-i Mahfuz: B. 5113

Lokman: B. 3920

Mağara – dost: B. 2727

Mânî: B. 5310

Meryem – hurma: B. 2465

Mescid-i Aksâ: B. 5052

Mubâhî – ibâha: B. 4805

Muğ: B. 4850

Murtazâ: B. 4862

Mûsa – ateş: B. 1708

Mûsa – Hızır: B. 823

Mûsa – süt: B. 4170

Mûsa'nın dilindeki düğüm:

B. 5867

Musevî – cumartesi: B. 592

Münker–Nekîr: B. 4269

Nefs-i Emmâre: B. 6216

Nil – kan: B. 2830

Nizâmeddin: B. 1929

Nokta gibi susmak: B. 458

Nöbet: B. 1047

Öküz – Arslan: B. 1030

Pelesenk yağı: B. 1998

Râziyâne: B. 4139

Riyazat: B. 5608

Ruh – at, şah: B. 229

Salâ: B. 4075

Sâmirî: B. 1071

Seb'a'l-Mesânî: B. 5100

Selsebîl, Tesnîm: B. 4278

Sidre: B. 3179

Sin–şın: B. 5810

Siyâvuş: B. 3472

Sofist: B. 2380

Soluk – Yemen: B. 2063

Süheyl – Yemen: B. 922

Şahâdet: B. 5646

Şaman: B. 971

Şeytan – Ömer: B. 5075

Şiblî, Ebû'l Hasan: B. 3131

Şihâbeddin Osman: B. 3315

Takvim: B. 5112

Tâlût, Câlût: B. 1385

Taş – demir: B. 6413

Tatar: B. 1829

Tersine nal: B. 2269

Tûbâ ağacı: B. 3371

Ümmül habâis: B. 949

Vettîn: B. 6353

Yağma: B. 6524

Yusuf – Bünyâmîn: B. 6013

Zertüşt: B. 359

Zıbık: B. 1097

Zül-fekaar: B. 1490

Zümrüt – ejderhâ: B. 4885

— A —

Abbâdî: 2155

Abbas (-i Debs): 3805

Âdem (Peygamber): 1744, 1933, 5972, 6467

Ahmed (Peygamber, Muhammed ve Mustafâ'ya da bkz.): 152, 1350, 1771, 2835, 3179, 3534, 3679

Ahmed-i Muhtâr (Muhammed, Peygamber'e de bkz.): 1680

Akıncı: 6339

Ali (Murtazâ): 1490, 2359

Arap: 792, 800, 1808

Arap olmayan (Acem): 792, 1808

Ashab-ı Kehf: 273

Attâr: 5150

Âzer (İbrahim Peygamber'in amcası): 773, 2951, 3034

Âzer (İsa'nın dirilttiği): 66

Azrâ: 717, 5032, 5046

— B —

Bacu (Baycu): 5932

Batu: 5932

Bâyezîd (-i Bıstamî): 575, 1599, 2074, 2655, 5562, 6060

Bedevî: 2605

Bulgar: 3981

Bünyâmîn: 4028, 6013

— C —

Ca'fer (-i Tayyar): 91, 1110, 3366, 5574

Calinos: 5436, 5933, 5934, 6043

Câlût: 1385

Cemşîd: 1463

Cibril, Cebrâil: 484, 1894, 1935, 2394, 3179, 5158, 5869, 6544

Cüneyd (-i Bağdadî): 2151, 2152, 5562, 6264

— D —

Davud (Peygamber): 155, 1385, 3973, 6006

Deccâl: 478

— E —

Ebû Ali Sînâ: 5749, 5955

Ebû Bekir: 1407, 2359

Ebû Cehil: 2835, 5723, 6208, 6420, 6421

Ebû Hanîfe: 1322

Ebû Hurayra: 6204

Ebû'l Âla: 4571

Ebû'l Hasan (?): 5955, 6083

Ebû'l Hasan (-i Harkaanî):

3131

Ebû Tûrâb (Ali'ye de bkz.): 421

Eflâtun: 4752, 6555

Ermeni: 2462

Eyaz: 1376, 3102, 3775, 6263

Eyyub (Peygamber): 3325, 4714, 5684, 5714, 6438, 6574

— F —

Ferhad: 1126, 3260

Firavun: 324, 605, 1347, 1348, 1611, 2829, 2830, 2896, 5013, 5105, 5307, 5867, 5868, 6202, 6466

Frenk: 2934

— G —

Gâve: 5769

— H —

Halil (Peygamber, İbrahim'e de bkz.): 518, 519, 1137, 1710, 2753, 2831, 4056, 5499

Hallâc (Mansûr'a da bkz.): 1243

Hâman: 6202

Hamza: 2792

Hârûn: 1225

Hârût: 5637

Hâtem (-i Tayy): 1046, 2768, 3805, 4046

Hıristiyan: 1845

Hıtay Türkü: 3091

Hızır: 316, 823, 1370, 2024, 2053, 2112, 2536, 4372, 4404, 4405, 5074, 5700, 5734, 6042, 6352

Hintli, Hintliler: 1748, 1750, 1752, 1753, 2317, 2380, 2555, 3980, 4221, 4952, 5110, 5626, 5942, 6488

Hoca Senâî (Şems): 449, 459, 4541, 5150

Husrev: 78, 1126

Hülagû: 5939, 5940

— İ —

İbrahim (Peygamber, Halil'e de bkz.): 969, 5370, 6297

İmranoğlu (Mûsa'ya da bkz.): 150, 5856

İsa: 478, 484, 816, 1653, 1764, 1853, 2358, 2816, 2840, 3402, 3947, 5502, 5749, 5755, 5854, 5860, 5902, 6003, 6171, 6316, 6544

İsmail (Peygamber): 5499

İsrâfîl: 5290, 5331

— K —

Kabil: 5644

Kalender: 3086, 3549, 4523, 4582, 4805, 5779

Karun: 3947, 5768, 6271

Kayser: 404, 505, 1638, 3910

Kelîm (Mûsa'ya da bkz.): 823

Ken'an güzeli (Yusuf'a da bkz.): 5023

Kerhî (Şeyh. Ma'rûf'a da bkz.): 5591, 6264

Kerrâr (Hayder, Ali, Tanrı arslanı ve Murtazâ'ya da bkz.): 5574

Keyhusrev: 3703, 5571

Keykavus: 5643

Kıbtî: 3005

Kinâneoğulları: 4147

Kubad, Keykubad: 486, 1638, 1808, 2549, 3703, 3748, 4386

Kürt: 456, 466, 467

— L —

Leylâ: 916, 3183, 4026, 5947, 6049, 6259, 6326

Lokman: 3920

Lût: 5149

— M —

Mahmud (Sultan, Gazneli): 1376, 3102, 3775, 6263

Mânî: 5310, 5759

Mansûr (Hallâc'a da bkz.): 541, 2074, 2209, 2655, 5485, 5486

Mecnun: 916, 1221, 3183, 4026, 5010, 5253, 5288, 5588, 5947, 6049, 6259, 6326

Mecûsî: 5504, 5522

Meryem: 203, 484, 2465, 5303, 5502, 5902, 6544

Mesîh (İsa'ya da bkz.): 66, 745, 1026, 1027, 1034, 1969, 2670, 3772, 4930, 5647

Muhammed (Peygamber): 733, 2208, 6208

Murtazâ (Ali, Tanrı arslanı ve Kerrâr'a da bkz.): 2359, 4862

Mûsa (Peygamber): 65, 150, 328, 902, 1225, 1347, 1348, 1708, 2477, 2479, 2480, 2483, 2485, 2669, 2829, 2896, 4008, 4170, 4668, 5105, 5307, 5368, 5455, 5765, 5856, 5857, 5859, 5867, 6171, 6201, 6202, 6203, 6466, 6483

Musevî: 592

Mustafâ (Ahmed, Muhammed, Peygamber ve Ahmed-i Muhtâr'a da bkz.): 80, 1407, 1873, 2562, 2801, 3157, 3396, 3399, 4262, 5368

Münker-Nekîr: 4269

— N —

Nemrud: 605, 1613, 2831

Nizâmeddin: 1929

Nuh (Peygamber): 2561, 2598, 3268, 3269, 4406

— O, Ö —

Osman: 2359

Ömer: 664, 1407, 2359

— P —

Peygamber (Ahmed, Muhammed, Mustafâ ve Ahmed-i Muhtâr'a da bkz.): 67, 1490, 3827, 5861, 5879, 6284, 6300, 6305

— R —

Râmîn: 4014, 6441

Rıdvan: 314, 1175, 5053, 6426

Rûhü'l-Emin (Cebrâil, Cibril ve Rûhü'l-Kudüs'e de bkz.): 866, 5700

Rûhü'l-Kudüs (Cebrâil ve Cibril'e de bkz.): 203, 4361

Rum: 880, 2946, 5939, 6167

Rum kayseri: 508, 1515, 2933

Rüstem, Rüstem-i Zâl: 305, 1120, 2381, 2448, 2791, 2792, 3973, 5376

— S —

Salâhaddin: Birçok yerde

Sâmirî: 1071, 2952

Senâî: 449, 459, 4541, 5150

Sencer: 235, 1688, 3628, 5571

Siyavuş: 3472

Süleyman (Peygamber): 304, 1076, 1194, 1209, 1802, 1953, 3050, 3325, 3352, 3525, 5027, 5028, 5029, 5052, 5240, 5638, 5834, 5901, 6328, 6380, 6386, 6421, 6532

— Ş —

Şafîî (İmam): 1322

Şakıyk: 6264

Şems, Şemseddin: Birçok yerde.

Şiblî (Ebû Bekr): 3131

Şihâbeddin: 6334

Şihâbeddin Osman (Gûyende): 3315

Şirin: 78, 1126, 3260

Şuayb (Peygamber): 4669

— T —

Tacik: 5026

Tâlût: 1385

Tanrı arslanı (Ali, Murtazâ ve Kerrâr'a da bkz.): 5574

Tanrı Resûlü (Muhammed, Ahmed, Ahmed-i Muhtâr ve Mustafâ'ya da bkz.): 1745

Tatar, Tatarlar: 1829, 6098

Türk, Türkler: 433, 466, 467, 1360, 1732, 1748, 2317, 2380, 2462, 3091, 3512, 3980, 3981, 4221, 5026, 5215, 5237, 5538, 5939, 5940, 5942, 6524

— V —

Vâmık: 717, 5032, 5046

Vîs, Vîse: 4014, 6441

— Y —

Yahya (Peygamber): 5755

Yakub (Peygamber): 350, 969, 2832, 3126, 4715, 5117, 5246, 5415, 5655, 5911, 5924, 6208, 6424, 6574

Yezîd: 575, 1599, 6060

Yunus (Peygamber): 375, 5492

Yusuf (Peygamber): 77, 288, 306, 350, 392, 502, 503, 539, 700, 795, 796, 830, 1112, 1356, 1417, 1447, 1470, 2136, 2208, 2605, 2832, 2840, 2966, 3126, 3173, 3185, 3567, 3664, 3691, 3704, 3705, 3873, 3903, 4354, 4627, 4841, 4982, 5117, 5147, 5246, 5380, 5428, 5484, 5592, 5607, 5655, 5696, 5763, 5843, 5911, 5924, 5958, 6013, 6208, 6424

— Z —

Zâl: 2448, 2791

Zelîhâ: 392, 396, 1417, 5484, 5592

Zenci, Zenciler: 508, 880, 1515, 2946, 3512, 6167

Zertüş: 359

Zün-Nûn (-ı Mısrî): 2209, 6264

CİLT- 6

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

MEVLÂNÂ

DÎVÂN-I KEBÎR

farsça aslından çeviren

ABDÜLBÂKİ GÖLPINARLI

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

© türkiye iş bankası kültür yayınları, 2007

editör

EMRE YALÇIN

danışman

NURİ ŞİMŞEKLER

görsel yönetmen

BİROL BAYRAM

düzeltilen

ALİ ALKAN İNAL

grafik tasarım ve uygulama

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

istiklal caddesi, no: 144/4 beyoğlu 34430 istanbul

Tel. (0212) 252 39 91

Fax. (0212) 252 39 95

www.iskultur.com.tr

Genel Yayın: 1351

Hümanizma ruhunun ilk anlayış ve duyuş merhalesi, insan varlığının en müşahhas şekilde ifadesi olan sanat eserlerinin benimsenmesiyle başlar. Sanat şubeleri içinde edebiyat, bu ifadenin zihin unsurları en zengin olanıdır. Bunun içindir ki bir milletin, diğer milletler edebiyatını kendi dilinde, daha doğrusu kendi idrakinde tekrar etmesi; zekâ ve anlama kudretini o eserler nispetinde artırması, canlandırması ve yeniden yaratmasıdır. İşte tercüme faaliyetini, biz, bu bakımdan ehemmiyetli ve medeniyet dâvamız için müessir bellemekteyiz. Zekâsının her cephesini bu türlü eserlerin her türüsüne tevcih edebilmiş milletlerde düşüncenin en silinmez vasıtası olan yazı ve onun mimarisi demek olan edebiyat, bütün kütlelerin ruhuna kadar işliyen ve sinen bir tesire sahiptir. Bu tesirdeki fert ve cemiyet ittisali, zamanda ve mekânda bütün hudutları delip aşacak bir sağlamlık ve yaygınlığı gösterir. Hangi milletin kütüphanesi bu yönden zenginse o millet, medeniyet âleminde daha yüksek bir idrak seviyesinde demektir. Bu itibarla tercüme hareketini sistemli ve dikkatli bir surette idare etmek, Türk irfanının en önemli bir cephesini kuvvetlendirmek, onun genişlemesine, ilerlemesine hizmet etmektir. Bu yolda bilgi ve emeklerini esirgemiyen Türk münevverlerine şükranla duyguluyum. Onların himmetleri ile beş sene içinde, hiç değilse, devlet eli ile yüz ciltlik, hususi teşebbüslerin gayreti ve gene devletin yardımı ile, onun dört beş misli fazla olmak üzere zengin bir tercüme kütüphanemiz olacaktır. Bilhassa Türk dilinin, bu emeklerden elde edeceği büyük faydayı düşünüp de şimdiden tercüme faaliyetine yakın ilgi ve sevgi duymamak, hiçbir Türk okuru için mümkün olamayacaktır.

23 Haziran 1941

Hasan Âli Yücel

Altıncı Ciltteki Şiirler Hakkında Birkaç Söz

Sunduğumuz şiirlerden ilk bahirdeki iki gazel, Salâhaddin'in dükkânı önünden geçerken biteviye vurulan çekiç sesinden vecde gelerek semâ' ederken söylenmiştir (Sipeh-sâlâr, s. 181-182; Eflâkî, 178 a-178 b). V. şiir ramazan ayı ve oruç münasebetiyle inşâd edilmiştir; bu çeşit şiirlere sonradan "Ramazaniye" de denmiştir; Mevlânâ'nın ramazan ayı ve oruç dolayısıyla yazılmış başka şiirleri de vardır, meselâ CXC VII. şiir de bu türdendir. VIII. şiir, bir "Miraciye"dir. XIX. şiirde Gor - Harezm savaşıdan söz eder ki, doğum yılı hakkındaki mülâhazalarımızda bu şiire de dokunmuştuk. XXIV. şiirde, kendilerini vecde gelmiş gösteren, coşup sarıklarını atan sûfleri kınar. Bu şiirdeki

"Altın ne oluyor, can ne oluyor; inci, mercan da nedir ki bir sevgiliye harcanmadıktan, bir güzel dostu feda edilmedikten sonra?

Git a meyvesiz dal, gökyüzü gibi boşuna dönedur; altın bekçisi olmuşsun, var yılan gibi kıvran gitsin.

Benimle aynı derde tutulmuşlara, neden gümüşümü feda etmeyeyim erler gibi? Niçin bir hasta içmesin beni şifa veren şerbet gibi?

Mermerin, granitin bile her damarından bir bağış kaynağı coşuyor; a sevgili, bağışlamayı mermerden öğren, kayadan belle."

beyitleri ve bütün bu şiir, gerçekten de beşerî şiire örnek olacak güzellikte. LIII. şiir bir tercî-i bend ve aynı mahiyette. İkinci bahirdeki X. şiir, insan birliğini, insanlığı anlatıyor. XXXII. ve XXXIII. şiirler semâ'dan söz etmekte, semâ' hakkındaki fikirlerini belirtmekte. Mevlânâ'nın semâ', semâ'a davet mevzuunda bir hayli şiiri vardır; nitekim CXC VIII. ve CCI. şiirler de bu çeşit. XXXVII. şiir bir taşlama; son beytinde Haçlı Seferlerinin ilhamıyla Kudüs ve Frenk'ten söz ediliyor. CCLXXI. şiir de birisine bir taşlama. L, CII. şiirler, Kalenderîler ve Kalenderîliği övmekte. LV. şiir, bugün Sultanü'l Ulemâ'nın üstünde duran Mevlânâ'nın sandukasının alt kısmında oyuludur. (Mevlânâ'dan Sonra Mevlevîlik, s. 352 - 353). LXII. ve LXXVI. şiirler, anlaşılıyor ki Şems'in gidişinden sonra söylenmiş; C. şiir de öyle. CXC VI. şiirin her mısra'ı, âyet ve hadislerle örülmüş. CCXVI. şiir, Şems'in şahâdetinden ve şehit olduğuna tamamıyla inandıktan sonra ona yazılmış bir ağıt. LXXXV. şiir, Moğol saldırısının yavaşlaması dolayısıyla yazılmış; CCLVII. şiir de Moğol akınından söz ediyor. CIII. şiir yalancı şeyhler hakkında. CIX. ve CX. şiirler, dünya görüşünü aksettiriyor. CXVII. şiir, insan sevgisini, gerçek sevgiyi anlatan eşsiz bir şaheser. CXLVII. şiir ve buna benzer şiirleri, Şems'le buluşmadan önceki haliyle buluştuktan sonraki halini belirtmekte ve bu bakımdan gerçekten de pek güzel ve önemli. CLVIII, CLXX. ve CLXXI. şiirler, birer Bahariye. CLIV. şiirde, bilhassa 2514. beyitten şiirin sonuna kadar olan kısımda "Âli Yasîn"e, yâni Hz. Muhammed soyuna ne kadar candan bağlı olduğunu belirtmekte. CCLVI. şiir, Ulu Arif Çelebi'nin doğumu dolayısıyla söylenmiştir (Eflâkî, 208 b). CCLXXX. şiir, Kerbelâ şehitlerini anmakta, onları ve onlar gibi kendilerini topluma feda edenleri övmekte; bu bakımdan hem mersiye, hem de talîmi bir şiir.

Bu şiirler, bizce Dîvân-ı Kebîr'in en sağlam nüshası olan ve Konya Mevlânâ Müzesi'nin müze kısmında 68, 69 no.larında kayıtlı bulunan nüsha esas tutularak Türkçeye çevrilmiştir. Bu nüsha, 768 Şevval'inin ikisinde (1. VI. 1367) Osmanoğlu Hasan tarafından yazılmaya başlanmış, 770 Rebiülâhır'ının ilk günü (13. X. 1368) yazılması ve karşılaştırılması bitmiştir. Ketebesini, II. cildin 286. sahifesinde bir satır olarak yazılmıştır; Türkçesi şudur:

“Bu mukaddes Dîvân nüshasının yazılmaya başlanması, yedi yüz altmış sekiz yılı Şevval’ının ikinci günüdür; bu zaif, arık ve yüce Allah’ın rahmetine muhtaç Mevlevî Osmanoğlu Hasan tarafından, şanı yüce Allah’ın yardımıyla karşılaştırılması, düzeltilmesi ve yazılması, yedi yüz yetmiş yılı Rebiülâhır’ının ilk günü bitti.”

Nüshanın 290. sahifesindeki müzehhep zahriyede dîvânın Emir Satı adına yazıldığı, kenardaki yazıdan da, Satı’nın oğlu ve Erzincan Emiri Müstencid tarafından 812 Muharrem’inde (Mayıs-Haziran 1409) türbe kütüphanesine vakfedildiği kayıtlıdır. (bkz. Mevlânâ Celâleddin; III. basım, s. 29 - 30. Dîvân-ı Kebîr c. I. Sunuş)

Tercemeyi İst. Üniv. Kütüphanesi Farsça yazmaları arasında 334 no.da kayıtlı nüsha ile ve Konya Mevlânâ Müzesi’ne vakfettiğimiz kitaplar arasında bulunan, 1079 hicrîde Bağdat’ta yazılmış nüshayla karşılaştırdık; nüsha farklarını not olarak kaydettik. Ayrıca metinde geçen Arapça, Türkçe, Rumca sözleri de not olarak gösterdik; kitaba, izahı gereken beytlere ait bir “Açılama” ekledik.

abdülbâki gölpınarlı

DÎVÂN-I KEBÎR

BAHR-Ī HEZEC

–SÂLİM–

mefâilün mefâilün mefâilün mefâilün

— Y —

I

Derâmed der miyân-ı şehr-i âdem zeft seylâbî
Fenâ şod çerh-o gedon şad zi nûr-ı pâk dülâbi

İnsan şehrine öylesine büyük, öylesine korkunç bir sel geldi ki şehir yok olup gitti; gökyüzü de ışıktan bir dolap kesildi o suya.

Zaten o şehir sevdadan ibaretti; insanoğulları deli divaneydi o şehirde; uykudan uyanınca insan, dünden de kurtuldu, yarından da.

Su coşunca yel kesildi; kasırganın önünde bir saman çöpü nasıl korka, ürke uçar giderse o yel, dağı bile öyle uçurur.

Dağları yardılar mı madenler belirir; ay ışığı gibi lâ'l içinde lâ'l görürsün.

O parıltının içinde de bir Çin güzelinin yüzünü görürsün ki iki ayrılık eli de kasap eli gibi kan içinde.

Elinin kokusundan bütün canlar sarhoş; karşısında bütün gökler alçalmış; bütün lûtuflarıyla beraber ne de ihsan sahibi oluştur bu.

Onun öldürmesi, üzümün ezilip sıkılmasına benzer; üzüm kalmadı mı, şırası, suyu kalır.

Yüz binlerce üzüm olsa hepsi de bir olur gider; can da birliğe yetince bu çeşit bir varlık bulur.

Fakat Tebrizli Şems'in şu canın elini tutması, parmağına bir yüzük takması, ona saltanat bağışlaması gerek.

II

Yekî gencî bedî âmed derin dükkân-ı zer-kûbî
Zihî sûret zihî ma'nî zihî hûbî zihî hûbî

* Şu kuyumcu dükkânında bir definedir belirdi; ama ne şekil, ne mâna, ne de güzellik, ne de güzellik.

Ne de güzel kuyumcular çarşısı, ne de güzel Yakubların sırları; Yusuf'un canı bile aşkıyla Yakub'un coşkunluğuna tutulur da coşar, köpürür.

* Aşkıyla yüzlerce Leylâ, Mecnun gibi bağlarını, zincirlerini koparır, bu ateşe karşı Eyyub sabrı bile zebun olur.

Altın dövüldü, Hak kaldı; bedeni altın varak gibi bir hal aldı; o kerûbî kuyumcu, tabaktaki mücevherler gibi kalakaldı.

Gel, âşıkı okşa; gerçeklere cansın çünkü, canın sıkılıyor, daralıyorsa vur münafıkın boynunu.

III

Gulâm-ı pâsbânem men ki yârem pâsbânestî
Be custiyy o be şeb-hîzî çü mâh-o ahterânestî

Bekçilere kulum köleyim, çünkü sevgilim bekçi; çeviklikte, geceleri uyumayıştta tıpkı Ay gibi, yıldızlar gibi.

Bahçıvanlara kulum köleyim, çünkü dostum bahçıvan; tazelikte, güzellikte erguvan dalına benziyor.

Âşıklık ayıp değil, ayıp bile olsa, varsın olsun; çünkü ben ayıpları bilirim, sevgilimse gizli şeyleri bilir.

Bütün dünya sence ayıp olsa aşk geldi mi, hepsini de yakar, yandırır; o pek yüreklidir, pek kahramandır.

Bir uğraktan geçiyordum, bir bekçi gördüm; öylesi bir damın üstüne oturmuştu ki gökten de yüceydi o dam.

Başında bekçi külâhı, sırtında bekçi elbisesi vardı; fakat hay-huyundan âlem amana düşmüştü.

* Gözcüsünün elinde altı köşeli bir ayna vardı; altı yönün ahvali de bir bir o aynada görünmedeydi.

Yol kesen bir hırsızdım, o mücevhere tamah ettim; öyle bir şekle büründüm ki zanlara sığmaz, akıllara gelmez.

Ne yana döndüm dolaştıysam okunun izini gördüm, altı yandan da dışarı çıktım; izsizlik yoluydu zaten o yol.

Her yan mekânsızlık âleminden meydana gelir; iz izsizlikten belirir; geri dönme yolunu tutayım dedim; gelenden gizlenmişti o yol.

Bir düzenbazlıkla o altı karanlık perdeyi geçtim; bekçinin nuruyla bir de baktım ki dünyanın padişahıymış o bekçi.

Padişahın güzellik bahçesini görünce gerçekten de anladım ki padişah hem bahçıvanmış, hem can bahçesi.

Ondan yağmur gibi taş yağsa sana, gene de aşk şişesini kırma; çünkü elindeki geçer akçenin değeri imtihan taşıyla belli olur ancak.

Padişahların bekçilik etmesi hem güzel bir şey, hem de tuhaf; öylesine eski püskü bir elbiseye bürünmüş ki o mudur, tanıyamazsın.

Beden elbisesini giymiş ki bu O'nun en aşağılık elbisesi; harflerle söze gelmiş ki bu O'nun en aşağılık dili.

* Güneşi balçıkla sıvamış; toprağın içinde bir Zühre; hırkanın içinde bir Cemşîd; toprakta bir hazine, bir define.

Ezelden beri vahyettiklerine Arapça vahyederken, tutar da şimdi Hintçe söyler, sanki kendi de

Hintli'ymiş.

Sanırsın ki yerle gök, önünde iki saman çöpü; beden bakımından yerdir o, ömür bakımındansa zaman.

* Bir gülümsemesiyle sekiz cennet de önünde beliriverdi; sanki abdallara cennetten bir armağandır o.

Altın, gümüş sahipleri, ululanır da ona para pul arz ederler; yâni altınımız var, hünerimiz var derler; bilmezler ki madendir o.

Perde ardından yüzünü gösterdiği gün ne özür getirirler ki? Güneşin apaçık doğduğu sabah nasıl kan ağlarlar ki?

* Balgam, safra, sevda ve kan arasında can, tesirini yapar durur; sanki bunların içindedir, bunlardadır can.

Bedenden cana bir hayli yol var; fakat bedende görünür can; âlemin canını şöyle bil; dünya o canla gençtir.

* Âlem-i Kübrâ, işe girişmiştir ama cansız değildir; gökyüzü bile onun peşinden, böylece, gördüğün gibi yürür gider.

Yere de akıl âleminden yardım gelir, göklere de; akıl, ışıklılı, tertemiz, inciler saçan bir ülkedir.

* Aydın akıl âlemine de sıfatlardan, varlık âlemine padişahlar padişahı olan yaratıcının zatının sıfatlarından yardım gelir.

Şu oklara benzeyen hadiseler gelip geçiyor, her yana uçup duruyor ya; sanatı düzüp koşan usta, yayı gizliyor ama oklar yaydan geliyor.

* Akıl uyanıktır ama daima diri olan, daima işte güçte bulunan Tanrı yüzünden uyanık; köpek bekçilik ediyor ama çobanın yüzünden.

Köpek hünerini çobandan bilirse, ziyanları bütün kârdır; fakat kendisini çoban görürse bütün kârlar ziyan.

* Akl-ı Küll'ü bir şehir bil, halkı da Nefs-i Küll; şu parça buçuk şeylerse kervan sanki.

Ne mutlu o kervana ki sağ esen yurduna ulaşır; ganimet elde etmiştir; sağlığa kavuşmuştur; baht da at başı beraberdir onunla.

* “Geri dön” emrini getiren elçi, yolda müjde verir ona, padişahın selâmını getirir; can, eteğine sarılır onun.

Akla gelenler atlılara benzerler, yurttan tezce gelir, ulaşır onlar; yahut da doğanlardır, kargalardır; yuvaları ikidir onların.

* Akla gelenler kılavuzlardır; kılavuzun doğansa, durağın bil ki padişahın, o padişahlar padişahının elidir, koludur.

* Yok, kılavuzun kargaysa gözü leştedir onun; kılavuzu karga olanın yolu mezarlığa çıkar.

* “Gözü kaymadı” sırrının sahibine kaçarsan, kargan yüce doğan kesilir; çünkü onun ağzında her şeyi neşe haline sokan bir iksir vardır.

Kargaya da, doğana da o şekli veren, bir tecelli ederse soy boy sahibi oldun gitti.

Gam da, neşe de o ışıktan ikiz doğar; bir soluk her şeyden yüz çevirseydi, her şey neşelere dalar giderdi.

Bütün cüzler, her biri, her şey sensin, sen der; perde altında olmasalardı, hepsi de bunu derdi, bunu söylerdi.

Can ağaçları böylesine bir şarabın yeliyle oynayıp durmada; o yel apaçık esseydi kimse daralmazdı, herkes hafif rûhlu, neşeli bir hale gelirdi.

Gönül kervanının çan sesi geliyor kulağıma; o ses duyulsaydı her deve kervanbaşı kesilirdi.

Her solukta sedeften inci düşmede; derken sedef hemen o inciyi yutmada, böyle olmasaydı, sağırın gözü her sağıra tercüman olur giderdi.

* Tebrizli Şems’in Süheyl’i Yemen’de parlıyor; her yanda parlasaydı nerde bir sahtiyan varsa Tâif derisi kesilirdi.

* A Tanrı ışığı Husâmeddin, ışık gibi tanıklık et; bir göz gördün mü ki ışığı gözlemesin?

Işığın tanığı, gene ışıktır; ayın tanığı, yüzüdür ayın; güzelim, burcu burcu kokan mise tanık, dünyaya esip yayılan kokusudur ancak.

Kulağın göz kesilirse ışığın tanıklığını duy; fakat senin gözün kulak olmuş; onaysa her harf bir gül bahçesi kesilmiş.

Bir harften bir gül alırsan nerden gül devşireceksin mânadan; ayağın zifte saplandıktan sonra zift diyarı perde olur gider sana.

* Duygu kitabı sol elde, akıl kitabı sağ elde; sana sol yanından vermişler kitabı; o yüzden de eşikten dışardasın sen.

Aklın duygu tabiatını almış; sağ elin sol kesilmiş; tabiatın değişmesi işi de masal değil hani.

Tanrım, sen değiştir; işin gücün değiştirmektir zaten; şu değiştirmeni anlatmakta kılıca benzer diller.

Yokluğa varlık verirsin, bu, değiştirmeden de üstündür; mumdan ışık yaratırsın da şamdana dikerler onu.

Kitabı sol elimden al da sağıma ver; kulun gücü yoktur, fakat sen solu sağ edebilirsin.

Sana lâıyk temkinim yok, sen temkin ver bana; saman çöpünü dağ yaparsın sen, dağın ağırlığı kendinden değildir, sendendir.

Adamakıllı eksikliğin çaresi, olgun bir lûtuftur ancak; çünkü sen dilersen cehennem çukuru yüzlerce cennetten daha da güzel bir hale gelir.

IV

Eger imrûz dildârem kuned çün dûş ser-mestî
Der ufted der cihan gavgaa der ufted şûr der hestî

Sevgilim bugün de dünkü gibi sarhoş olur, şuna buna sataşırda dünyaya bir kavgadır düşer; varlığı bir coşup köpürmedir sarar.

A şaşkın akıl, a dünyanın iyisini, kötüsünü görmüş er; dün ondan kaçtın, kurtuldun ama bugün elin kan içinde.

* Türk çadıra girdi, o ay değirmisini bırakmanın yeri mi? A Müslümanlar, gökyüzündeki Ay'ın bu kadar alçaldığını kim görmüştür?

Yoldaki toz gibi sıçra, kendine gel, ayağını dire, başını koy yere, sevgilinin önünde ölmen, şu soğuk ömürden daha iyidir sana.

Yürü, meyhaneye başsız git; sağraksız, kadehsiz şarap iç; şarap gibi kaynayıp köpürdün mü, şu dünya küpünden çıkar gidersin.

O sarhoşun kuluyum kölesiyim ki hem kadehim oldu, hem elim; fakat a gönül, nasıl kulu kölesi olabilirsin ki onun ta kendisisin, osun sen.

* Şaşıırıp kalan kadınlar gibi ellerini hançerle doğradın ama şu yazıda ne gamın var; Yusuf'ların da yüzlerini gördün ya.

A el, şu hançerden ağlayıp inleme; eline inci düştü; Yusuf'un aşkından gebe kalış binlerce doğum ağrısına değer.

A deniz kesilmiş gönül, sus, su coşup köpürmeyi bırak artık; ne tuhaf şey, denizsin; gene de nasıl olmuş da bir balık gibi şu oltaya tutulmuşsun.

Tilkilerin ağı arslanların pençelerine karşı nedir ki? Diliyorsan yırt ağı, yürü, atıl denize; denize kavuşmuşsun zaten.

Bilmiyorsun ki padişahsın, arslanların bile can alıcısısın sen; öylesine darmadağın bir arslansın ki kendi sandığını kendin kırmışsın.

Bir arslanın sandığı kırmasına şaşılmaz; şaşılacak şey şu: Senin gibi bir arslan, nasıl oluyor da bir sandığa girip oturuyor?

Sustum; a sâkî, kalk, o arı duru şarap kadehini döndür; ne güzel bir devrimiz devranımız var ki bize hizmet için belini sıkmışsın, kemerini kuşanmışsın.

V

Ger âbet ber ciger bûdî dil-i tu pes çi kârestî
Tenet ger onçunan bûdî ki gofî dil nigârestî

Gücün, kudretin yetseydi bir işi bırakır, öbürüne sarılır mıydın; bedenim, söylediğin gibi olsaydı

güzeller güzeli bir gönlün olurdu.

Gönül, aşk iş yurduna dalsaydı da işe koyulsaydı, usanç dışardan gelip de nasılsın, ne işle uğraşıyorsun demezdi sana.

Bayram yüz göstermediyse sana, ramazanı ganimet bil; bayramdan uzaksın ama gamdan da uzaksın ya.

İbadetle, itaatle aydın bir hale gelir, derken isyanla kararır gidersin. Şunu bil ki çaresiz gönül, çareye muhtaçtır.

Yoksul gönül, şu ibadete muhtaç olmasaydı küfürden de, imandan da öte bir yerde, boyuna seyirde seyranda olurdu.

* Canım lâ'ldir diyorsun, deme; bu çeşit lâ'l olmaz; güneş ışığından ayırma onu; mermer kaya o.

Oruç mancınığıyla o kaleye boyuna taş atsaydın, şu karanlıklar kalesinin çevresinde bir taş bile kalmazdı.

Şu oruç mancınığıyla küfür kalesine, karanlıklar burcuna taşlar yağdır, o kaleyi hâk ile yeksan et; Müslüman olsaydı elbette minarede de bir müezzin bulunurdu.

Başı yüce, pervasız kişilerin kurban bayramı nedir? Herkes bilseydi, öküze benzeyen nefsin her parçası bir kanarada asılır kalırdı.

Yoksul gönlün yanıp yakılışı, şu lokmanın bir parçacığını görseydi yanıp yakılmasının yatışması için boyuna karnını yakar dururdu.

Daha ilk konakta şu aşk, bu nimete zıttır; aşka düşmüşse ne diye yiyip içmeye düşkündür ki?

Bütün dünyadakiler eşektir, öküzdür, aşka doğru sürüne sürüne gider; şu kişi âşık olsaydı boyuna yer durur muydu hiç?

Şu yiyip içme yüzünden karanlıklara daldıysan bil ki nefsin cevrinden eteğin ıslaktır, yenin yakan yırtılmış.

* Yavaş yavaş Deccâl'in eşeğini gebertirsen görürsün ki meydanda atla dönüp dolaşan, Meryemoğlu İsa'dır.

* "Oruç tutarsanız hayırlıdır" buyruğuna uyarsan, her yarabbi demene karşılık iki kere lebbeyk sesini duyarsın.

VI

Eger yâr-ı merâ ez men gam-o sevdâ nebâyistî

Merâ sad der dükân bûdî merâ sad akl u râyestî

Sevgilime benim gamlara batmam, sevdalara düşmem gerekmeseydi yüzlerce dükkânım olurdu, yüzlere akla, tedbire sahip olurum.

Varlık-yokluk gemim denizlere düşüp batmasaydı, gökyüzü bütün incileriyle bana karşı bir yoksul

kesilirdi.

Şu sarhoşlara da düşünce yolundan bir yol olsaydı, akıl aşkımızda ne diye elsiz-ayaksız kalacaktı böyle?

* Husrev şu Şirin'e bir dokunsaydı, parmacığını yalasaydı, ne diye külâh kaydına düşerdi, ne diye kaftana bağlanırdı?

* Aşk hekimi Calinos'a bir macun verseydi, otlar toplama yüzünden bunca dikenler mi çiğnerdi o?

Tecelli sarhoşluğu olsaydı her dağın başında, her dağ bulut gibi muallak dururdu havada.

* Düşünce gulyabanilerinin her biri bir bucağa gitseydi, varlıklarla dolu olan her ova lezzetlerle, nimetlerle dolar giderdi.

Her ahdin uhdesinden gelseydin, her ahde vefa etseydin, dünyayı besleyip geliştiren, gönüle huzur ve karar veren o güzel de ahbine vefa ederdi.

Şu varlık buğdayı, tezce un olsaydı, halkın varlık matahı şu değirmenden dışarda kalırdı.

* Bir Hızır ansızın delseydi varlık gemimizi, bütün canlar şu denizde yüzer dururdu.

Şâir padişahı över; fakat kendinden haberi olsaydı, padişah kalkar da şâiri överdi.

* Eli, ayağı kırılanın elini, ayağını, sınıkları onaran Tanrı sarıp bağlasaydı, o kişi ne cebirde kalırdı, ne kaderde; ne korkardı, ne umardı.

O kırıklıkta, kırılmanın zevkini görüp duysaydı ne melhem sorardı, ne derman arardı.

Candan şu iz var ancak sende: Şu gerek, şu değil. Onun gerek olduğunu bilseydin gerek olmayan gerekli olurdu sana.

* Hizmet harmanında, yüce köy ağasına bir saman çöpü kesilseydin bir kehribar yapardı seni.

* Sûfi, göklerin yücesinde boyuna hem oynar, hem de şunu söyler: Yeryüzü de benim gibi arı duru olsaydı, tümünden gök kesilirdi.

Sus; şiir kalıyor, mânalarsa uçuyor; mâna da kalsaydı, dünya mânalarla dolardı.

VII

Zi reng-i rûy-ı Şemsüddin gergem hod bû vu rengestî

Merâ ez rûy-ı in horşid ârestiyy-o nengestî

Bende Şemseddin'in yüzünün renginden bir renk, bir koku olsaydı şu güneşin yüzüne bakmak ayıp olurdu, âr gelirdi bana.

O padişahın vuslatı bir soluk dursaydı, bu lûtfâ erseydi, gönül şişesi kırılmaktan emin olur giderdi.

Kudurgan, saldırgan bir sarhoş olan ayrılığı kudurup saldırmısaydı, herkesle savaşa girişmeseydi, meclisinde canlarımız başlarından ayaklarını ayırt edemezlerdi.

A meclisin sâkîsi, ölümsüzlük kadehini döndür; ne diye gönlün acımaz bana; taş mıdır gönlün yoksa?

O şarabı sun ki padişah için bir ağzını açsa bütün varlığı yutar gider; sanırsın ki bir timsahtır o.

O denizin coşuşunu bir seyret, gürlemesini bir duy; fakat o deniz şarap, gürlleyişi de küpün sesi olsaydı.

* Şarabı gönülde her yana akmış; tıpkı kan; görse dersin ki gönül sanki Kudüs, kan da Frenk.

İslâm padişahı olan padişahımızın ordusu da Kudüs'te Tanrı yardımlarıyla Frenk'e karşı ordu ordu dalgalanıyor.

Sâkî, bir sağrakla sarhoş olmam; daha fazla sun; şarap o şuh padişahın kadehiyle sunulursa yıkılır giderim ben.

* Güzelim vuslat çengi canları uçurur gider; hani dersin ki o çengin içinde güzel soluklu İsa var.

A Tebriz, hayalin, aklımı coşturuyor; sanki sen sâf şarapsın, hayalin de sanki esrar.

Birbiri ardınca sunulan vuslat kadehleri, sanki sultanî savaşta birbiri ardınca atılan oklar.

Akıl, bir kılı kırk yarıyor ama orada kıl saymada, sanki bir şaşkındır akıl.

Kadehinin tezliği öylesine ki şimşek bile onun yüzünden feryada gelir; böyle olmakla beraber ona karşı kadeh de yüzüstü yerlere yıkılır, sanki bir topaldır.

Ne yücedir ki sarhoşlarının beyinlerinde şarap arar durur; sarhoşları da arslanları yıkar bir hale geldi mi, görse, kaplan bunlar dersin^[1]

Şarabın da, esrarın da madeni olan ulular ulusu Şemseddin'in denizinden, o Tanrı şaraplarından kadehime bol bol dök, döktükçe dök.

VIII

Eger eltâf-ı Şemsüddin be dîde berfutâdestî

Suy-ı eflâk-i rûhânî du dîde berguşâdestî

Şemseddin'in lûtufları gözlerime vursaydı iki gözüm de can göklerine kanat açardı.

İki gözümün kanat açmasından sonra sarhoşlukla ayaklarım da kanatlanırdı; fakat kutluluk kanadını o âleme vermiş o.

O âleme ayak bastın mı, beden hatırından çıkar gider; sanki şu âlemde anasından hiç doğmamış sanırsın.

Can, güzel yüzlülerin arasında zerreler gibi oyuna dalar; gâh o güzelim yüze sarhoş olur; gâh şarapla körkütük sarhoş kesilir.

Öylesine can güzelleridir o güzeller ki yüzlerini gören şah bile vezirin sevda bağıyla bağlanır da atından iner, yaya yürür.

Tapısında her şeyin, herkesin kul köle kesildiği Şemseddin'in bir lûtfu gönüle vursa gönlün yüzünden bunların hepsi de silinir, aparı kalır.

Gördün ya; bütün güzeller, bütün padişahlar, bütün aylar, hizmet kemerini kuşanmışlar, tapısında oturakalmışlar.

O tapıdaki gayret olmasaydı ululuğu herkesin lâıyğını verirdi, herkesin hakkını alırdı.

Ne bir kimse yol keserdi, ne kimse yokluk âvâresi kesilirdi; toprağın zerrelerinin gönülleri canlar canından o padişaktan neşelere, zevklere dalardı.

Ateş gibi yüzünün hayalini suda görseydi, toprağın her parçası yel gibi oynardı.

* A Tebriz, her duygu senin sırrını duysaydı, Sencer, toprağına kul köle kesilirdi, Keykubad tutsağın olurdu.

IX

Çi efsurdî der on gûşe çirâ tû hem nemîgerdî
Meger tu fikr-i menhûsî ki cuz ber gam nemîgerdî

Ne diye o bucakta donakalmışsın; ne diye sen de dönmezsin? Yoksa gamdan başka bir şeyin çevresinde dönmem mi diyor, bu kötü fikre mi düşüyorsun?

* Mademki İmrânoğlu Mûsa geldi, ne diye Firavun soyundansın? Mademki soluğu güzel İsa geldi, ne diye solukdaş olmuyorsun ona?

Hak'la ahitlerde bulundun, gevşekliğinden ahitlerini bozdun; ne diye canlarıyla oynayanların sözleri, ahitleri gibi sözün, ahdin sağlam değil?

Fareler gibi toprağın içinden her mutfığa bir yol açıyorsun; ne diye padişahlar gibi şu kubbenin üstünde dönüp dolaşmazsın?

Ne diye kapılardaki halkalar gibi bağırp çağırırsın? Ne diye bir soluk olsun, erlerin halkasına girmezsin?

Kapalı kapı nasıl açılır? Anahtara düşman kesilmişsin; yaralı ne diye iyileşir? Melhemin çevresinde dönüp dolaştığın yok ki.

A benim canım, baş onun yoluna toprak kesildi mi, baş olur; a baş, ne diye bayrağının aşkıyla perçem olmazsın ki?

Ne diye yağmursuz bulut gibi Ay'ın önünde eğleşir, âlemi karartırsın? Ne diye Ay gibi şu âleme parlamaz, şu dünyayı parlatmazsın?

Kalem, yazıda bir harf eksik gördü mü, oraya kor elini; ne diye düzeltme aşkıyla eksik harfi arayıp bulmazsın?

* Senin elinden başka bir el dikerse ne gül bahçesi gelişir, ne bir gül açar, ne bir fesleğen; a yüz, iki kaynağın var, ne diye akalmazsın?

* Gökyüzü tavafçıları insanın çevresinde dönüp durmada; yoksa sen lanetlenmiş İblis misin ki insanın çevresinde dönüp dolaşmazsın?

* Bir bucağa çekilmiyorsan ne diye susmazsın? Kâbe değilsen, bâri ne diye Zemzem olmazsın?

X

Dil-i âteş-perest-i men ki der âteş çü gûgerdî
Be sâkıy gû ki zûd âhır hem ez evvel kadeh durdî

A benim ateşe tapan gönlüm; ateşler içinde sanki kükürtsün sen; sâkîye söyle; tez ol artık de, daha ilk kadehte tortulu şarap sundun zaten.

A dudağını ısırın sâkî, gel de o şarapla pişir, oldur hamları; ne güzel bağdı bahçeydi o bağ bahçe; ne güzel üzümdü o ezip şarap haline getirdiğin üzüm.

Bir iz göstereyim sana ki kimsecikler gösteremez; a usûl boylu; iz de şu. Hani o gece kendimde değildim de beni o ay yüzlüye ısmarlamıştın sen.

A akıl, hatırlıyor musun? Hani o aklımın padişahı, sevgiyle sana o ateş gibi şarabı sunmuştu; sunar sunmaz da sen hemencecik ölmüş gitmiştin.

* O güzel, iki leğen getirdi; birinde ateş dolu, öbüründe altın; altın alırsan ateş olur, ateşe el atarsan altın almış olursun.

O serkeş sâkîyi gör; o güzelim ateşi al; fakat ateşin kadrini nerden bileceksin? Buracıkta küçücük bir çocuksun sen.

Tebrizli Şemseddin'in sayesinde ateşten neşelisin; fakat altına kaçtın mı, altın gibi dondun gitti.

XI

Eger bî men hoşî yârâ be sed dâmem çî mîbendî
Ve ger mârâ hemîhâhî çîrâ tundî nemîhandî

Bensiz hoşsan, iyisen a sevgili, ne diye yüzlerce tuzakla yakaladın, tuttun beni? Yok, beni diliyor, istiyorsan ne diye sertsin, ne diye gülmüyorsun?

Şeker yurdunda kadeh kadeh şeker şerbetini içen kişi, şu dokuz yıllık sirkeyi yeter bulur mu hiç?

Gül a dost, gül bahçesi gibi gül de düşman benden gönlün soğudu, benden vazgeçtin sanmasın, sevinmesin.

Mademki Ay'ın da, gülün de haset edeceği bir hale geldin; mademki gönüllere ümit tohumunu ektin; güzelliğine lâyıık değildir bizden vazgeçmen.

Ne güzeldi o sarhoşluğun, hani bizimle ahitleşmiştin de sarhoşça demiştin ki bize, hem hısım akrabasın sen, hem oğulsun.

Hani yüzlerce lûtufla, yüzlerce neşeyle, al kendinden geçiş kadehini, kendindesin, aklın başında

diye birbiri üstüne şarap sunuyordun.

Esenlik sana a hoca, şu anda bahanen nedir ki ne denizsin, ne deniz gönüllü; ne sâkîsin, ne efendilik ediyorsun bize.

Ne yakutsun, ne mercan, ne de gönlün canın huzuru, rahatı; ne bostansın, ne gül bahçesi, ne de şekerler, ballar madeni.

Susayım, fakat bir şartla; susarak şarap sun bana; ben de aptallığımdan öğütler vereyim sana, aptallığımdan; çünkü öğüt tutmazsın ki sen.

XII

Dil-i pur derd-i men imşeb binûşûdest yek durdî

Ezonçi zehre-i sâkıy biyâverdeş reh-âverdî

Sâkînin yürekten sunduğu, yol armağanı olarak getirdiği şaraptan dertli gönlüm bir kadeh tortulu şarap içti bu gece.

Ne haddi var, ne gücü, yeter ki uyku bizi derlesin, toplasın; bu gece âşıklara uygun, onlara lûtfetmede.

Kadınlar yas tutarlarken geceleri uyumazlar, ağlayıp dururlar; sense âşık bir ersin; nasıl oluyor da uykuya zebun oluyorsun?

A gönül, mademki aşk satranç tahtasını yere kodun, piyade gibi o şahın evinin çevresinde dönedür, mat olmaktan, yutulmaktan kork.

Bir uyku arkadaşı gerek bana; fakat uykum gelmiyor ki; mizacım harareten de dışarda artık, soğuktan da.

XIII

Eger âb u gil-i mârâ çü cân u dil perî bûdî

Be Tebrîz âmedî in dem beyâbanrâ bipeymûdî

Canımızın, gönlümüzün olduğu gibi şu balçık bedenimizin de kanadı olsaydı çölleri aşar, şu anda Tebriz'e gelirdi.

Uç a gönül; kanatların var; uç oraya; hastasın çünkü; o bir kerecik yüzünü gösterdi mi, hiçbir hastalık kalmaz; hepsi de geçer gider.

Yoksul gönül, beden gibi ağır olsaydı ne yapardı? Ona o güzel sevgili kanat bağışlamasaydı, acımazdı da.

Yazıklar olsun, n'olurdu kalbim de onun bağışından yarım bir kanada sahip olsaydı; yolda yelip yortar, tezce Tebrizlilere ulaşır, onları bile geçerdi.

Onlara şu yolculuk kutlu olsun, başarı versin, esenlik versin Tanrı; hem de her vardıkları şehirde,

her uğradıkları yerde, her aşıkları çölde, her vardıkları ırmakta.

Gönlüm geceleri bekçilik etmek için yoldaş oldu onlara; fakat onun derdi belirseydi bir tanesi bile uyuklamazdı onların.

* Uçun o yana a padişahlar, uçun da ne değer biçilmişse bulun; bakırı iksirden alın, Eyaz'ı Mahmud'dan.

Gidin a Tanrı âşıkları, sonsuz devlete ulaşarak gidin; yürüyün Ay gibi kutluluk burcuna doğru.

Gidin padişaha âşık olanların burcuna, gidin yoldaki gerçeklerle; çünkü arayan, soğuk kişilerden, reddedilenlerden uzaklaşır, ayrılır.

Uç gizlice a gönül, uç can kanatlarıyla; padişah istemeseydi seni, böyle açamazdın kanatlarını.

İhsanı ileridir, vaadinde durur o padişah; yaratıcı olmasaydı yaratılanlar arasından çekip kapmazdı seni o padişah.

Işıktan da dışarıdır, dumandan da o; fakat öylesine bir ateş yakmıştır ki akıl bu ateşten bir ışıktır, hava bir duman.

A gönül, ne vesveseler içindesin ki dumanı ayırt edemiyorsun ışıktan; ışığın aşkıyla ödağacı gibi yan ateşlere.

* Nemrud'un evlâdından değilsin ki ateşe, dumana bağlı kalacaksın; değil mi ki Halil'in oğlusun, Nemrud'un dumanından korkma.

A benim canım, bir zamancağız yumuşak demir gibi ateşte kal; ateş olmasaydı aynanın yüzü cilâlanır mıydı hiç?

* Zor işler, gönül ehlinin tertemiz ışığıyla kolaylaşır gider; hani Davud'un elindeki mum yüzünden demirin mum gibi yumuşaması gibi.

Zor iş sana kolaylaştı mı, bunu Şemseddin'den bil a gönül; tecelli, bil ki Mûsa için; cömert, kendiliğinden nerden cömertliğe, ihsana kavuşacak?

XIV

Gerem sîm-o zerem bûdî berâ mûnis çi kem budî

Ve ger yârem fakıyrestî zi zer fârıg çi gam bûdî

Gümüşüm, altınım olsaydı eşim dostum az mı olurdu hiç? Sevgilim yoksul olsaydı, altına aldırış etmeseydi ne gamım kalırdı, ne derdim.

Tanrım, erler hakkı için sen onu dünyadan geçir; dünyaya aldırış etmeseydi benim katımda değersiz mi olurdu o?

Güzelim, beni istiyorsan, benimle aynı derde sahıpsen, aynı yola gidiyorsan ah etme, hasret çekme, pek büyük bir bahtım var benim.

A güzel, güzelsin, alımlısın; bırak şu yoksul görünüşü; gözün tok olsaydı senin, felek kul köle

kesilirdi bize.

Yakının bile adama yabancı görünmesi, insanın tamahı yüzündendir; insan tamah etmeseydi herkes dayı olurdu, amca kesilirdi insana.

Gel a ay yüzlü, bize benze; ne nimet ara, ne devlet; şeytan da böyle olsaydı bayrak sahibi bir padişah olur giderdi.

Şeytanlıktan ayrılırdı; kötü söz bile övüş gelirdi ona; cefayı vefa sayardı; hastalık onca kerem kesilirdi.

Yokluk öylesine bir devlettir; kendinden geçiş öylesine sırlardır ki bir bilseydin, sence bütün varlık, yokluk olurdu.

Dünya bir hiç, biz de hiçleriz; dünyada biz de hayalden, rüyadan ibaretiz. İş böyleyken kıvranır dururuz; uyuyan kişi uykuda olduğunu bilseydi, rüya gördüğünü anlasaydı gam mı yerdi hiç?

Şu uykuya dalmış kişi, bir hayaldir görür; düşüncelere dalar gider; şu dağınık uykudan bir sıçrayıp kalksaydı görürdü ki nimetler içindedir.

* Birisi gam zindanına düşmüş görür kendini; öbürü İrem bağına girmiş; uyansalardı ne zindan kalırdı, ne İrem bağı.

XV

Eger gulhâ-yı ruhsâreş ezon gulşen bihandîdî

Behâr-ı can şodî tâze nihâl-i ten bihandîdî

Gül yanakları o gül bahçesinin yüzünden gülseydi, can baharı tazelenirdi, beden fidanı gülmeye başlardı.

O canın canına can olan, yalnızca yüzünü gösterseydi, bedenim lûtfuyla can olurdu, canımsa güler dururdu.

* O yüzlerce Firdevs'in ışığı güzel, hey deseydi bana, konuk geldim; şu ev Firdevs kesilirdi; gül bahçesi gibi gülerdi.^[2]

O tümünden söyleyen, dilini açıp söze başlasaydı, ölmüş beden dirilirdi de kekemeye gülerdi artık.

O sevgililerin sevgilisi, hilelerle, düzenlerle bir görünseydi, canlar fenlere, hünereye sahip olurdu da her hünere, her sanata gülerdi.

Apaçık bir gülseydi o, aşkla perdeler yırtılırdı, dünyaya bir kargaşalıktır düşerdi, gizli şeyler ortaya çıkar giderdi.

O güzellik padişahı yakadan bir baş gösterseydi, bütün güzellik kaftanları, ta eteklerine kadar gülmeye koyulurdu.

O yüzlerce gökyüzünün Ay'ı, ansızın bir harman yapsaydı, neşe başaklara dönerdi de harman gibi güler dururdu.

O bir lûtf gösterseydi de can gözlerini açsaydı, lûtf bile şeikle bürünürdü, en katı şeikle gülmeğe başlardı.

Padişahlar padişahı, kaanlar kaanı, bir yoksula ihsanda bulunsaydı, o yoksul, hazine haline gelirdi de hazinelere gülerdi.

Lâ'l dudaklarının şarabı gayb perdesinden yüz gösterseydi, güzellik bir sarhoşcağız olurdu da en güzele bile gülmeğe koyulurdu.

Lâ'l dudakları hikmetlerden inciler bağışlasaydı, mermer bile lâ'le dönerdi de madene gülerdi.

O âşık öldüren kahredici, merhametle, sevgiyle karılsa, birleşseydi, granitten yapıma dağdan sütler coşardı, demire kadar her şey gülerdi.

* Bir Zâl, o Rüstem'in bir an bakışına erişseydi, and olsun Tanrı'ya, saflar yaran Rüstem'e güler dururdu.

O savaş arslanının erlik gösterdiği gün, sarhoş arslanlara erkekler de, kadınlar da gülmezler mi ki?

Devlet sâkîsi ardı ardına dostluk kadehini döndürseydi, kadeh bile sarhoş olur, içindeki şarapla gülmeğe koyulurdu.

Tebrizli Şemseddin'in elini öpen her canın ömrü ölümsüz bir hale gelir, ölüme güler durur.

Onun emniyet ırmağı belirseydi, herkes erlikle savaşlar arardı, emin oluştan nefret eder, emniyet yurduna gülerdi.

XVI

Mehâ yek dem raiyyet şov merâ şeh dâñ-ı sâlârî

Eger mehrâ cefâ guyem bicunban ser bigu ârî

A Ay, bir solukcağız bana uy, beni padişah bil, başbuğ say; sitemli sözler bile söylesem başımı salla, evet de.

* Beni tahtına oturt, önümde diz çök; padişah yap beni, silahdar gibi önümde koş.

Padişahım, arslansın sen, bense tilkiyim; bir zamancağız sen ben ol, ben de sen olayım; tilki, arslanı tuttu mu bütün dünya, ne de güzel bir avlanma bu der.

Öyle görülmemiş bir efendilik eşsiz padişahlarda olur; senin gibi bir taç, taht sahibinden başka kim verir tacını, tahtını?

* Öyle fazla ihsanda bulundun ki daha da isteklendim; hani Mûsa, Tanrı'nın sözünü duydu da yüzünü görmek istedi ya; tıpkı onun gibi.

Gül bahçesinin bir avuç toprağı, bahçe sahibinin bir avuç toprağı kesildi; zaten bu lûtufla topraktan hasıl olan her şey, her leş canlanır, dirilir.

* Sen tahtsız padişahsın, yüzüksüz Süleyman; aysın sen, şu gökyüzüyse tapında baş aşağı gelmiş bir leğen.

Tapında Akl-ı Küll, yeni öğrenmeye başlayan bir çocuk; senin olgunluğuna karşı sakalından, sarığından başka nesi var ki?

* Tanrı'yla konuşan Mûsa ve Hârûn, Karun'un malından, altınından elbette iyidir, buluşmayı paraya pula satarsan yaraşır mı hiç?

Allah'a hamd olsun, bana ha ay değirmisi olmuş, ha saman çöpü; ikisi de bir; sarhoşluğumdan bir arpayı bir kantardan ayırt edemiyorum ki.

Dünyaya aldırış ettiğim yok; getir meyhanecinin kadehini bana; varlığımdan usanmışım; zaten varlığım da ne olabilir ki?

* Ashab-ı Kehf'in köpeği delirdi de saldırmada arslandan da üstün bir hale geldi; sarhoşum, tel kırmanın sırası değil; sustum artık.

A gönül, mademki görüyorsun; söz söylemeyi, güzel görünmeyi bırak; kendine gel de şu atlastan bir gelin perdesi elde et.

XVII

Hicâb ez çeşm bigsâyî ki Subhânellezî esrâ

Cemâl-i hîş binmâyî ki Subhânellezî esrâ

* Gözünün perdesini açarsın; münezzehtir noksan sıfatlardan, kulunu geceleyin götüren. Kendi yüzünü görür, gösterirsin; münezzehtir noksan sıfatlardan, kulunu geceleyin götüren.

Aşk şarabı olur, coşar köpürürsün; o yandan daha fazla kendinden geçer, aklını yitirirsin; binlerce akıl kapısını; münezzehtir noksan sıfatlardan kulunu geceleyin götüren.

Canın başına bir taç vurursun; gönlü tutar, miraca götürürsün; iki dünyadan da yüceltirsin onu; münezzehtir noksan sıfatlardan, kulunu geceleyin götüren.

Gönül uçar da çölleri, ovaları aşar, bütün canlardan ileriye geçer; derken, ansızın sen çıkarsın karşısına; münezzehtir noksan sıfatlardan, kulunu geceleyin götüren.

Kapıyı kaldırdığını ağırlayıp o mekânsızlık bahçesine kondurursun; münezzehtir noksan sıfatlardan, kulunu geceleyin götüren.

Bizimlesin diye öylesine sevinmedeyim ki gönlüm her solukta uçmada; her an sabır elbisesini yırtmada; münezzehtir noksan sıfatlardan, kulunu geceleyin götüren.

Altı yandan da kaçar, o tapıya sarılırım; çünkü pek gönüller bağlayansın, pek güzelsin sen; münezzehtir noksan sıfatlardan, kulunu geceleyin götüren.

Canlara can verdi, gönülleri oyuna soktu, yokluğu sevdalı kıldı; münezzehtir noksan sıfatlardan, kulunu geceleyin götüren.

Yücelere kaç a gönül, yâni Salâhaddin'e kaç; çünkü elsizsin, ayaksızsın sen; münezzehtir noksan sıfatlardan, kulunu geceleyin götüren.

XVIII

Benâmîzed neguyem men ki tu ânî ki her bârî

Zihî sûret bedon sûret nemîmânî ki her bârî

Maşallah diyeyim de kem göz değmesin; her zaman neysen osun ama ne de güzellik bu, her zamankine benzemiyorsun bugün; bir başka güzelliğin var.

Bundan önceki güzelsin desem gönül yanar; her zamanki cansın desem can yanar.

Her zamanki gibi gene yenini sallar, oyuna girersen, felek gök renkli hırkasını hemencecik, hem de eteğine dek yırtar gider.

Her zamanki gibi beni, bizi dışarı sürersen ne de güzel bir halvet olur, ne de hoş bir padişahlık elde edilir, ne de güzel bir anlayışa kavuşulur.

Ağla a kendinden geçmiş bülbül, yepyeni bir yanış getirdin; her zamanki gibi okumuyorsun gülün mektubunu şimdi.

XIX

Eyâ nezdîk-i cân-o dil çunin dûrî revâ dârî

Be cânî kez visâlet zâd mehcûrî revâ dârî

A cana, gönüle yakın dost, bu çeşit uzaklığı revâ görür müsün; vuslatından doğan camı ayrılığa nasıl atarsın, lâayık görür müsün bunu?

Acı bir tohum elde ettim; ne ekmeye yarar, ne yemeye; sen o kadar tatlılığıyla şu acılığı, şu tatsızlığı revâ görür müsün?

Öylesine bir ışık sını ki suyunla cehennemi bile söndürürsün; benim gönlümü bu çeşit yakıp yandırmak lâayık mı sana?

* Tatalım, Âdem gibi cennette bir buğday yedim; vuslat elbisemi soyup beni böyle çırılçıplak bırakmak yaraşır mı sana?

* Ayrılık savaşında kanlar içindeyim, canımdan yaralanmışım; tıpkı Harezmi ordusuyla Gor ordusunun savaşı gibi hani; revâ görür müsün bunu?

Bana, bağışlanmışsın sen, ışık kıblesinin makbulüsün dedin; bağışlayıştan, suçlarımı örtüşten sonra bu çeşit azaplandırmak lâayık mı sana?

A benim ay yüzlüm, bir gün senin ışıklı gözünü gören gözlerin, kötülük isteyen kem gözlülerin nazarına uğrayıp kör olmasını revâ görür müsün?

* Şimdi aşk dünyasında Davud oğlu Süleyman'sın sen, Allah korusun, revâ görür müsün bir karıncanın incinmesini?

O Şems'sin sen ki ışığın bütün ışıkları kaplamıştır; böyle olduğu halde tuttun, Tebriz'e döndün, gizlendin gitti; lâayık mı bu sana?

Ki efsun hond der guşet ki ebrû pur girih dârî
Negoftem bâ kesî menşin ki bâşed ez tarab ârî

Kulağına kim afsun okudu ki kaşlarını çatmışsın? Neşesiz kimseyle oturma, düşüp kalkma demedim mi sana?

Birisi zehirlerle dolu bir afsun okur kulağına; gamlarla dolu gönül alanından bir hastalık haberi verir sana.

O kaşlarını çatmış ekşi suratlıyı gördün mü, tanı onu, kaç ondan, ne diye durur da konuşursun onunla?

Rengini gördün ya, deniz suyunu tatmaya ne hacet var? Çünkü tattın mı, suyu ağzını zehre döndürür.

Dünyadaki güzel, alımlı kişiler, dağdaki keklikler gibi kaçarlar, kötü zanna düşerler.

O kokmuş yemeği kusup çıkarmak istiyorsan bir ferahlatıcı ilaç vereyim sana; fakat bir daha tuzgu yemeye kalkma^[3]

A ev sahibi, ateşten bir sağrak sun da ısıt, beni de ısıt, arıt, o akan ırmağını da.

Bizi güzel bir hale sok, doyur, dönmek istersek yola sal; çünkü biz zararlara uğradık; zarar görmemize razı olma.

İçmeyi kurduğumuz sağrağı sun; onu inkâr etmiyoruz biz; bize yaptıkları hâlâ görünmede, oç alma çağı geldi çattı.

Göz çanaklarımla sun; canım da feda olsun, benim de; zaten sen ikinci mahşersin; yağmurlarınla dirilttin bizi.

Işıklarımı yak, anahtarlarımı sun elime; cömert elinle halden hale sok, yürüt, götür beni^[4]

Adımı Farsça söylersem Arap yalvarır bana; Arapça övmeye koyulursam seni, Fars ağlamaya başlar.

Bugün, ta erkenden, boynuma bir başka zincir taktın; ne güzel de bir gerdanlık bu; zincir taşımak; ne de hoş bir mevki bu.

* Köpeğin boynuna bir zincir taksan, bütün arslanlara padişah olur; Zenci'ye bir renk versen Rum ülkesi halkından olur; evet, Rum olur gider.

A sağrak sunan sâkî, a katı yürekli dost; beni iflâs ettirerek belâlara mı uğratacaksın, yoksa fazla bağışlarda bulunuyor diye âleme mi yayacaksın?

Arapça da, Türkçe de, ikisi de sağrağınla arıtır insanı; bir kahve sun da güçlükten de kurtar beni, kolaylıktan da.^[5]

Galiba Arap padişahını dün gece rüyamda gördüm; uykunun, rüyanın da yeri mi? Yüzünü uyanırken görüp durmadayım.

Berâ ber bâm ey ârif bikun her nîm-şeb zârî
Kebûterhâ-yı dilhârâ şâhîn-i işkârî

Ey arif, her gece yarısı dama çık, feryat et; gönül güvercinlerini avlayan alıcı şahinsin sen.

Ayakları bağlı canlar senin yüzünden beden bağlarından kurtulur; donmuş, buz kesilmiş gönüller senin hararetinle çözülür, akar gider.

Toprakta gizlenen nice çiçekler, nice gönüller yağmuru beklemede; feryat ederek çağır onları.

Güzün, karakışın inadına şu gül bahçesine bir bahar ver de güz de kör olsun, karakış da; kötürüm bahçeye bir kol kanat ver de uçar.

Yücelerden haydin diye bağır, gül bahçesi gülüyordu; mahzun dikenini de güldür; sen ülkeler sâkîsisin^[6]

Ateşlerle dolu bir gönlüm var, bir hoşça su serp ona; fakat çeşmenin, ırmağın suyundan değil, sendeki sudan.

Ayağının bastığı toprağa kurban olayım; bu gece dudaklarımı öpmeme mâni olma; gel a yolu yordamı hoş güzel, canla beraber dön dolaş.

Mademki bu gece uykumu bağladın, bâri sarhoşluğun yolunu kesme; eli güçlü bir padişahsın; akıllar bağışlarsın, akıllısın sen.

Ne diye bağladın uykumu, iyilik etmek için değil mi? Gizli bir definesin çünkü; defineyi meydana çıkarmayı kuruyorsun.

Ne de güzel, ne de tatlı bir uykusuzluk; gülden de iyi, nesrinden de; tatlılıkta, yiyimde baldan da tatlı, şekerden de.

Tertemiz canın için a sâkî, bu gece âsîliği bırak; çünkü özleye özleye yanıp yakılan canda sabır denen şey kalmadı artık.

Gel a benim eşim dostum, sabaha dek pencereden pencereye döndük dolaştık; çünkü uykuyu yıkan o er boyuna geldi gitti, geldi gitti.

Bu dönüp dolaşmaya, dönüp duran gök bile haset eder; çünkü iç budur, öbürüyse kabuk; nur budur, öbürüyse ateş.

Bu sarhoşlukla bence geceyle gündüz ne de kısadır ya; bu sarhoşlukla, bu mahmurlukla geceden de kurtuldum ben, gündüzden de.

Eşim dostum ol a padişahım, şeytanın inadına eşim dostum ol da güzellerin yüzlerini gör, başlarını kaşı.

Bu gece padişahımsın, alımlısın, güzelsin, tam gönlün istediği dilbersin; uzat o hastalıklardan kurtaran elini de çıkar kuyudan beni.

Bekçilerin şarabını içtim de damın çevresinde dönüp duruyorum; şarap içmeyi kuruyorsan sen de çevremde dön dolaş.

Onun sarhoşlarıyla döner dolaşır, sarhoş olursan altına dönersin; ayaksan baş kesilirsin, dilsizsen okumaya koyulursun.

Şu gönlümde dalgalar var, dalgıcın başını kaşımadayım; fakat nerde inciler yağdırmaya lâayık bir anlayış eteği?

Gamlarla, dertlerle dopdoluyum ama gene de ağzımı yumdum, sustum; Tanrım, lûtfet de örtücülüğünle şu ateşte sabrımı artır benim.

XXII

Dilem hemçun kalem âmed der enguştân-ı dil-dârî
Ki imşeb mînuvîsed zî nuvîsed bâz ferdâ rî

Gönlüm bir sevgilinin elindeki kaleme döndü; bu gece “ze” harfini yazıyor, yarınsa “rı” harfini yazacak. (Zer – altın sözü yazılacak; altına döneceğim, sararıp solacağım, ayarı tam altın kesileceğim.)

* O, kalemi rık’a, nesih ve daha da başka yazılar yazmak için yontar; kalem de ben kimim ki der, ancak sana teslim olmuşum.

Gâh kalemin yüzünü karartır, gâh onu saçına sürer; gâh baş aşağı tutar onu, gâh onunla bir iş görür.

Bir yazısıyla tutar, dünyanın başını keser, başsız kor; bir yazısıyla bir yüce kişiyi, evet, belâdan kurtarır.

Kalemin şanı, şerefi, kâtibin şanı, şerefi kadardır; ister padişahın elinde olsun, ister ağanın.

Kalemin başını yarar, neden yardığını o bilir; hastanın nasıl iyileşeceğini Calinos bilir.

Kalem ne kendi aklıyla beğenmeyi bilir, ne kendi dileğiyle inkâra koyulabilir.

Ona ister kalem diyeyim, ister bayrak; akılsızdır, akı var; ne de güzel akılsız bir akıllıdır o.

Akılla övülemez; zıtları toplamıştır o; parçaların bir araya gelmesiyle bütünlenmemiştir, parçalarla tündür; şaşılacak bir şeydir; irâdesi yoktur, dilediğini yapar.

XXIII

Nikû binger berây-ı men ne ânem men ki her bârî
Bibin deryâ-yı şîrînî bibin mevc-i guher-bârî

Yüzüme iyi bak, her vakitki ben değilim ben; seyret tatlılık denizini, seyret inciler yağdıran dalgayı.

Tanrı’nın elinden kim kaçabilir; Tanrı’nın oltasına kim tutulmaz; nerde kıyamet? Gelsin de şu kargaşalığı, şu coşup köpürüşü görsün.

Bir eli yumulmuştur sanki, bir eliyse açık; mademki şu ikisinden kurtuluşun imkânı yok; bâri yola düş, yürü.

İsa gibi tatlı tatlı gülüyorsun onun da şeker gibi gülüşünü seyret; Mûsa gibi kemer kuşanacaksan o dağın, o belin üstünde kuşan.

Şu gök damının altında her alçağa kapıcı kesildin; bâri bizim sevgilimizin mahallesine gel de damı, kapıyı seyret.

Gül dalına boyuna, şu külhanda ne diye oynar durursun diyordum; can bahçesine gir de terütaze çiçekleri, dalları seyret bâri.

* Utarid'e de, üstünlüğüne, hünerine dayanıyor, ululanıyorsun, kır kalemi de şekerkamışının haberini duy diyordum.

Zühre'nin kulağına diyordum ki: Şaraptan kulağın kızardı; başını padişahın meclisine sok da baş sevdası nedir, bir gör bâri.

Süsen gibi yüz dilin var, fakat gene de şu feryadı bırak, dilini kes; hiç olmazsa dudağını yummuş goncadan duy susanların haberini.

XXIV

Muruvvet nîst der serhâ ki endâzend destârî

Kucâ gîred nizâm ey can be sarfe huşk bâzârî

* Coşup sarıklarını atan başlarda erlik yoktur; lâftan ibaret kârla nerden düzene girer pazar a benim canım?

Kurt huylu kişiyi bırak, öylesi ava yüz tutulmaz; kâr aramaktan vazgeç; bu iş girişilmeye bile değmez.

Altın ne oluyor, can ne oluyor, inci, mercan da nedir bir sevgiye harcanmadıktan, bir güzel sevgiliye feda edilmedikten sonra?

Nekesliğimden boynuma altın bir gerdanlık taksam zincir olur o gerdanlık; ayağıma altın halhal taksam diken kesilir, diken.

Git a meyvesiz dal, gökyüzü gibi boşuna dönedur; altın bekçisi olmuşsun, var yılan gibi kıvran gitsin.

Sen, kızıl altın diyorsun ona; fakat sararmış solmuştur, hastadır o; sen şehrin zengini diyorsun ona, bir şalvarı bile yoktur giyecek.

Benimle aynı derde tutulmuşlara, neden gümüşümü feda etmeyeyim erler gibi? Niçin bir hasta içmesin beni şifa veren şerbet gibi?

Her daralmışın gönlüne eş dost oluyor çeng, her yay çekilişinde, her tel oynayıyla kulaklara gıda oluyor; bir çengden de aşağı mıyım ben?

Şarap, neşe kaynağından doğmuş, her mahmura, her düşküne aşk davetçisi kesilmiş; şaraptan da

aşağı mıyım ben?

Mermerin, granitin bile her damarından bir bağış kaynağı coşuyor; a sevgili, bağışlamayı mermerden öğren, kayadan belle.

Ne biçim beysin, ne biçim ağasın sen; taşlar, kayalar bile utanıyor senden; bir köpekten başka bir şey olmayan benliğe tutsak kesilen, nasıl olur da Tanrı arslanı olurmuş?

Sustum, çünkü din Rabbi gizli şeyleri meydana çıkarıyor; ayıpları örter ama onun da çirkin dalını gösteriyor işte.

XXV

Emîr-i dil hem guyed turâ ger tu dilî dârî

Ki âşık bâş tâ gîrî zi nân u câme bîzârî

Gönül beyi, boyuna sana, gönlün varsa diyor, âşık ol da ekmekten de bez, elbiseden de.

Ekmek kıtlığına düşsen aşk ekmekçi olur sana; sarıgın kaybolursa sarık kesilir aşk sana.

Seyret de bak, meleklerle canlar şu lacivert gökte ekmeksiz, elbisesiz, ne de hoş uçup geziyorlar.

Şu ekmeğe, şu fırına boş verir, bunlardan hür olursan başka bir dünya düşüncesi gelir sana, onun için ağlamaya koyulursun.

Yok, ekmek kaydında kalırsan can sevgilisi gelir de sana der ki: Var ekmeğe dost ol, onunla seviş, sana dost olamam ben.

* Aşk subaşı, kayadan bile bir kaynak coşturur bize; a dostum, şu öküz açlığına tutulup öküzlüğe kalkışma artık.

Sözler gönülde yığılıp dökülmüş, her biri evvel ben çıkayım da bir müddet susayım bâri diye bana yalvarıyor.

A ev sahibi, komşumun güzelliğini gördüm; aramızda bir ateştir yak da nuru ateşimi söndürsün.^[7]

Arapça söylemeye başladım mı, kulağıma Farsça der ki: Hizmette kusur mu ettim ki yüzünü bu yana çevirmiyorsun?

A ay yüzlüm, suç işlemedin, fakat onun umumî lûtfu, kimsecikler utanmasın diye her bahçeye bir başka gül ihsan eder.

Rum ülkesinden kulları var. Zenci kulları var; sırayla gâh Rum yüzünü gösterir, gâh Türk.

Rum kölesi neşedir, Zenci kölesi keder; bir solukta buna buyruk sunar, bey diker; bir solukta da ona ferman verir, buyruğunu yürütür.

Bunun gecesi, öbürünün gündüzüdür; onun ayrılığı, bunun buluşması; sağlıklardan, hastalıklardan kadeh döndürür durur.

Nöbet gecesi gelmedikçe şu değirmenden buğdayını götürmeye kalkışma; çünkü nice değirmenler

görürsün ki suyu yoktur.

A güzelim, ben sözün kabuğunu söyledim, içini sen söyle de deniz inciler saçmayı öğrensin.

XXVI

Çu ser-mest-i meni ey can zi derd-i ser çi gam dârî

Çu âhû-yı meni ey can zi şîr-i ner çi gam dârî

Mademki benim sarhoşumsun a benim canım; başına gelen dertten ne gamın vardır, ne kasavetin; mademki benim ceylanımsın a benim canım, erkek arslandan ne gam sana.

Ay yüzlün ben olduktan sonra yılı, ayı ne düşünürsün? Bendeki coşkunkluk, bendeki özleyiş sende de varsa şerden, kargaşalıktan ne gam var sana.

* Mademki şekerkamışına maden kesildin, ne diye yüzünü ekşitirsin? Aşk Burâk'ı mademki râm oldu sana, eşek ölümden ne gamın var.

Ben seninle bu kadar sıcakken ne diye soğuk soğuk ah edersin? Mademki gökyüzü damına çıktın, kurudan, yaştan ne gam sana.

Güzel sesimi dinledin, şifalar verişimi gördün, iple oynayışımı seyrettin; şu çemberden ne gamın var.

Şu şekle ne diye sarılırsın, mânasız kalmaktan ne diye korkarsın; mademki inci koltuğunda, incisiz kalırım diye ne gamlanırsın?

A Yusuf, elinden kim kurtulur, oltandan kim kaçabilir? Bütün Mısır senin sarhoşun, körden, sağırdan ne gam sana

* Gönülle mağara dostusun sen, dört dostun ışığısın sen; mademki Zül-fekaar'a sahiptin, o hançerden ne diye gamlanırsın?

Bağlar bahçeler senin oldu; o şekerlerden yiyedur; kapıları kapasalar ne çıkar, kapının kapanmasından ne gam sana.

Kendi çekip çevirmeni gördün, kolunu kanadını seyrettin; şanını, şerefini bildin, anladın; her şansız, şerefsiz kişiden ne gam sana.

A canın canına can olan, a konuklara can kesilen, a padişahlar padişahı, Sencer'den ne gam yersin ki?

Balık gibi sus, hoşça dal o denize; mademki denizin dibindesin, ateşten ne gam sana.

XXVII

Megerdânid bâ dilber be hakk-ı sohbet yârî

Her onçi dûş mîgoftem zi bîhîşiyiyy-o bîmârî

Sohbet hakkı için, dostluk hakkı için dün kendimde değilken, hastalıkla söylediğim sözleri sevgiliye

söylemeyin.

Ansızın, Allah korusun, o ay yüzlü bir duyar, işitirse gece karanlığında ne der, ne yapar, kendileri bilir artık.

Akıl evde olmadı mı, masal darmadağın olur gider; gâh alta düşer, gâh üste çıkar; gâh savaşıır, gâh ağlar.^[8]

Bendeki coşkunluğu âleme dağıtsalar bir tek akıllı göremezsin, herkes aklından olur.

A akıl, boyuna vesveseler mi döküyorsun üstüme? A bulut, boyuna acı şarap mı yağdırıyorsun başıma?

A Müslümanlar, a Müslümanlar, gönlünüzü koruyun; çevremden çekilin; ne bakın bana, ne gönlümü almaya kalkışın.

XXVIII

Misâl-i bâz-ı rencûrem zemin ber men zibîmârî

Ne bâ ehl-i zemin cinsem ne imkânest tayyarî

Hasta bir doğana benziyorum; hastalıktan yeryüzünde kalmışım; ne yerdekilerle aynı cinstenim, ne de uçmama imkân var.

Padişahın elini hatırladım mı, canıma bir ateştir düşüyor; kanadım yok ki uçup gideyim; kanatlarım yardım etmiyor bana.

A yoksul doğan, kuzgunların arasında nasılsın? Aşka göz yummuşsun ama münafıklık etmişsin sen.

Gönül yalım yalım yanarken, aşk gizlenebilir mi hiç? Hele gözlerden, akan çeşmeler gibi yaşlar boşanırsa.

Tatlarla dolu aşk zevkini yüceliği yeter sana; aşk olduktan sonra acılık, horluk meydana çıkabilir mi ki?

* Elif gibi hiçbir şeyin olmasa da aşkın gene seni harflerin başköşesine çıkarır; çünkü gereken şey var sende.

Ölümsüz tatlılıklar âşıkların gönüllerindedir, ağlayıp inlemeleri kem göz değmesin diyedir.

Âşıkın bedeni hastalar gibi ağlaya inleye toprağa düşmüştür ama Ay bile bunca tezliğiyle beraber izlerinin tozunu bulamaz.

Âşıkı gafletlere dalmış gibi görürsün ama o her solukta akıllılıkla bir perdeyi yakar, yandırır.

Elbisesini yırtar, beden kaftanını yakar, yandırır; dostu kucaklayınca hepsinden de soyunmuş bulunmayı ister, buna hazırlanır.

Sevgiliden başka nesi varsa hırsızlar çalarlar ama gerçekte o işi kendisi yapar; hırsızdan hırsızlık eden, hırsızın malını çalan odur.

Düzenbazlıkla onları bu işle oyalamak, onlardan ayrılmak, tek oluş evini tutmak, sevgiliyle yalnız kalmak ister o.

Senin bilgin de kat kat, aklın da; bunu bilemezsin sen; o mağaranın dışındasın, fakat gene de mağaradayım diye sevinmedesin.

Fakat Ashab-ı Kehf'ten ne kadar uzak olduğunu, onlara ne kadar yabancı bulunduğunu ansızın bir görsen canının ödü kopar gider.

Ömrün boyunca gönül remzinden bir harfin bile kokusunu alamadın; a Kur'an okuyan, hafızsın, ehilsin, ustasın ama bu böyle.

Seni ne kadar uzaklaştırdılar da iş değirmen taşlarına mil oldun gitti; şu işsizlerin işlerine katılmaya, karşılıksız işe koyulmaya gücün yok senin.

Seni her solukta yeniden yeniye bir işe koşarlar; düzenbazlık yolunu tutarlar da kendi haline bırakmazlar.

Gâh ustalık sevdasına, gâh şehvete düşersin; gâh askere kumandan olursun, gâh ağalık ipiyle bağlanırsın.

Efendiler efendisi Şemseddin, Tebriz'den bir zekâtla canına yardım etmezse eyvahlar olsun, yazıklar olsun canına senin.

XXIX

Meran bîmâr-ı miskinrâ ki ez hed reft bîmârî
Nemâned mer verâ nâle nebâşed mer verâ zârî

Yoksul hastayı sürme tapından, hastalığı haddi aştı çünkü; ne feryadı kaldı artık, ne ağlaması.
Derdinin bittiğinden susmuyor o; sabrı, takati bitti; o yüzden çaresiz susuyor.

Acımak, esirgemek çağı; ağlayın ona; gönül alan dostlarısınız, gönül alıcı sözler söyleyin ona.

Çünkü dostların feryadıdır hastalara sakinlik veren; sizin feryadınızdan başka bir yardımcı sığmaz buraya.

Bu feryatlar birbirine karıştı mı o derde derman olur; o peri de merhamete gelir, az incitir onu.

Ansızın lütfeder, gelir de hey der, sana konuk geldim; yoksulların çadırı şekerler yağdıran bir neşe yeri olur gider^[9]

Ayrılık mahmurluğu kalkar, meclisin beyi gelir, oturur, içki töresince kadehi döndürmeye başlar.

* Âşıkların bütün varlıkları Zühal yıldızına doğru oynayıp uçmaya koyulur; hepsi de havayı ayaklarının altına alırlar; ateş küresi yarılır gider.

O sarhoşlar can göğüne doğru salına salına giderler, her yanda şarap ırmakları gelirler gibi akar.

Ne göçtür bu, ne gidiş; ne bahttır bu, ne devlet; bunu haberim olmadan söyledim; a benim eşim

dostum, haberin var mı senin?^[10]

Orda zırhın işi kalmaz, silah değersiz olur; padişahımızın kahrı, gaddarlığı yakıp yandırır.

Korku, korkusundan kaybolur, emniyet, onun eminlik lûtfuna bakar da utanır; bilgi mumuna karşı yalnız düzenbazlık, kötü bir iş kalır.

Kalır ama çabucacık lûtuf eteği, ona da acır, onu da, lûtfeder, örtüverir.

Böylece de ulular ulusu Tebrizli Tanrı Şems'inin lûtuflarını düşmanın gözü bile görür; ne küfür kalır, ne inkâr.

Bütün zıtlar onun lûtfundan yeni bir elbise giyinir; hepsi de bol bol lûtuflara erer, utancından mahvolur gider.

Bir kere daha mahvoluştan yeni bir varlık bulurlar, yokluk âleminden, dikenden biten gül bahçesi gibi bitip gelişirler.

Derken gözlerini açarlar, aşkın yüzünü görürler; baştan başa buyruktur, baştan başa bilgi, tamamıyla hilimdir, tamamıyla suçları örtüş.

XXX

Çirâ cün ey hayât-ı can derin âlem vatan dârî
Ne bâşed hâk-i reh nâtık nedâred seng huşyârî

A canın da yaşayışı olan güzel, niçin, nasıl şu âlemi yurt ediniyorsun? Yolda toprak konuşmaz, taşın aklı yoktur.

Niçin zehir acılık verir; neden diken yaralar; niçin kızgındır sert, neden karanlıktır gece?

Onun gül bahçesine benzeyen yüzüne daldım da şaşkırdım kaldım bir gün; şu âlemde diken nasıl oluyor da onun zamanında dikenlik edebiliyor?

Olsa olsa kıskançlığından yüzünü örtmüştür de başkasını görmek istememiş, başkasının belirmesini dilememiştir.

Olsa olsa dünyanın gözü kötüdür, iki görür, o ateşli yüzü letafetinden dolayı göremez diye gizler yüzünü.

Çirkin suratlıların gözlerine çirkin elbise görünmeli; yoksa o tertemiz güzelin çirkin elbise giymesi yaraşır mı hiç?

Lûtfunun çıplaklığından letafet libası bile utanmada; onun temizliğinden utanmada da ırmaklar gibi terler dökmede.

Letafetinden bütün gözlerden gizlenmiş ama gene de gözlerinde lûtuflar çakmada; her yanda görünüp durmada.

Gene lûtfu yetişmiş de gözlerini yummuş, yüzünü gizlemiş; böylece de gözler onu görmekten, onu seyretmekten mahrum kalmış.

Fakat o görünmeyen nur her an sana şarap sunmada, ayıklık kendinden geçmededir buyurmada.

Pek güzel olanlar işve yapmazlar, cilvelenmeye aldırış bile etmezler; fakat sevgilerinde binlerce hile, düzen vardır.

Buluşma dileyen bedenle, canınla nasıl ona kavuşmak istiyorsan gayret et de canında can varsa o yandan da gafil olma.

Ne önde ara, ne artta, ne de gökyüzünde; kendi gönlünde ara onu; görmez misin ki rüyada bağdasın, gül bahçesindesin.

Ne tarafı biliyorsun, hangi tarafı görüyorsun? Rüyada gördüğün bahçe var ya, uyanırken o bahçesin sen.

Can gözünü açarsan can ülkesini görürsün; yüzünü padişaha döndün mü, yol çocuğu olursun.

Hem de hangi padişah? Adını söylemem, sıfatlarından bir işaret vereyim yalnız; aklın varsa örneklerden anlarsın artık.

Fakat aşağılıklarından, tamahlarından eri, başı değil de külâhı arayan akılları istemem ben.

Külâhı bırak da başı ara; sır o başla ele geçer; sır meclisinde başköşeye oturur; sarhoşsun, o yanı seyrededur.

Hem de bir kadehle sarhoşsun ki gizli şeyler onun arılığıyla bir bir görünür; gizli âlemde, perdeler ardında ne ay yüzlüler belirir.

Her ay yüzlünün yüzünde pek güzel bir dağ görürsün; bu dağ, gönül alıcılıkta eşi, benzeri olmayan padişaha kulluk nişanesidir.

Ulular ulusu Şemseddin, insanların da güzelliğini giderdi, cinlerin de; ne Tebriz’miş bu, deniz gibi, her buluta inciler yağdırıyor.

XXXI

Zihî çeşm-i merâ hâsıl şode âyîn-i hon-rîzî

Zi hicrân-ı Hodâvendî-i Şemseddin-i Tebrîzî

Ulular ulusu Tebrizli Şemseddin’in ayrılığıyla gözümde bir kan dökücülük âdeti peydahlandı.

A parlak güneş, onun buyruğundan baş çekme; onunla inada kalkışırsan ebediyen kararır gidersin.

* A bulut, nerkis gözlerinin bir bakışına nail olursan su yerine abıhayat yağdırır, inciler süzersin.

Ateş bir gececik onun lûtfunu, onun hilmini rüyasında görseydi gül bahçesi kesilirdi, yakıcılığı hiç kalmazdı.

Her canı bir cana eş ettikleri zaman, hiçbir canın onun canıyla karışmamasını buyurdular; tek kaldı o.

Onun canı o kadar arı duru, o kadar lâtif ki bütün canların utançlarından ondan çekinmeleri farz

olmuştur.

Onun canından doğan, canların vehmine bile gelmez; kerpiççeğiz, elbiseye peş olabilir mi hiç?

Ondan bir koku alıp da dünyada benim, benden başkası yok diyen kişi, mevkiinden bir koku alsaydı hasretle kanlar dökerdi.

Gel a Akl-ı Küll, benimle gel de can denizinin ardında, onun şanını, şerefini bir seyret; fakat bir şartla: Kaçmak yok ha.

Hani bir deniz ki gönüller gönül olmayı ordan bulur; canlar onun yüzünden can olur; her şey varlığı ondan elde eder; işte o denizden de geçmiştir o.

* Tanrı'ya ısmarladım seni ey Kâbe, Tanrı korusun seni a Beytü'l-Mamûr; Tebriz'in adını duydun mu, onu ululamak için ayağa kalkarsın hemen.

A akıl, a anlayış, hem onu gördüm diye lâf edersin, hem de kendindesin ha; vallahi de ilhamın, anlayışın yok, billahi de.

XXXII

Yekî tûtî-i mujd-âver yekî morgıy hoş-âvâzî
Çi bâşed ger be sûy-ı mâ kuned her rûz pervâzî

Müjde veren, güzel sesli bir dudu kuşu, her gün uçup yanımıza gelse ne olur?

Hiçbir şeyden haberi olmayan gafillerin canlarını yaksa; özleyenlere çalgıcılar gibi nağmeler dinletse.

Seher yeli de temizlikte, görüşte eşi ortağı olmayan o padişah için duduya eş olsa.

İşte o vakit, güzelliğinden bir kere daha taze bir neşedir doğar; vuslatına eren felek bir kere daha at sürer, koşar.

O benim arkam, o benim dayancım, ansızın yüzünü gösterdi mi, korkak aklı görürsün, aşk ayağıyla direnir de başıyla oynamaya koyulur.

Dinli de, dinsiz de, herkes ona âşık olur, ağlamaya koyulur; herkes ona karşı gerçek olur, hiçbir düzenbaz kalmaz.

Tabiatın kulağı gizli sırları duyar; yumulmuş göz, ayağının tozunu sürme gibi çeker de açılır.

Ay yüzlülerin pazarı, o ay yüzlünün yüzünden kapanır, dağılır; işret kapısı o ay yüzlünün yüzünden açılır.

Nüktesi güzel buluşma, ayrılık kulağına bir sır söyler de o güzelin kapkaranlık ayrılık geceleri aydınlanır gider.

Halkın canından gam, keder töresi kalkar; sona gelmiş ömür yeni baştan zevke, işrete koyulur.

Uçsuz bucaksız ölüm denizinin, yokluk suyunun dibine batan canlar, denizin üstüne çıkarlar,

esenleşirler, ördek gibi, kaz gibi yüzmeye başlarlar.

Gayret sözcüsünden başka kötü söyleyen kalmaz sana; misk gibi kokan, misk gibi simsiyah saçlarından başka gammazlayan kalmaz seni.

Aşkından bunca can kuru ağaç gibi yanıyor; kıskançlıktan halka bir tek kötü söyleyen kalmaz.

A benim güzelim, yüzünden bir ışık sal da bütün gönüller düzelsin; ne hasret kalsın, ne tamah.

A Tanrı madeni, a Tebrizli Şemseddin, altına dönmüş yüzümde vuslatın için bir tahra var.

XXXIII

Çu şîr u engubin cânâ çi bâşed ger derâmîzî

Asel ez şîr negrîzed tu hem bâyed ki negrîzî

Sütle bal gibi benimle karılsan, birleşsen ne olur? Bal, süttten kaçmaz; senin de benden kaçmaman gerek.

Sevgili, lâıyk değılsem sana, yüceliğine lâıyk olurum; hiçbir şey değılsem, yoksam, senin yüzünden bir şey elde ederim, bir şey olurum elbet.

* Senin gıdana nail olsa bir katre, inci kesilir; bağladın, karşı kodun mu Kafdağı bile bir zerre olur gider.

Hepimiz de toprağız; anış suyuyla, nefes yeliyle nebatlar bitiyor bizden; ona bir düşünce vermeseydin bir gül güler miydi, ağlar mıydı hiç?

Gül bahçesini güldür, a bahçe, artık güz afetlerinden kurtuldun diye bir ferman ver eline.

Gâh su şeklinde güle can verirsin; gâh yel şeklinde her dala asılırsın.

* Bir ağaçsın, kökü yukarda, dalları aşağıya sarkmış; öbür ağaçların tam aksine; onların kökleri yerde, dalları yukarda.

Gâh göğün kulağına dersin ki: Benim ayranıma düştün; bütün âlemin canı benim; candan nasıl çekinebilirsin sen?

Gâh deve gibi ayağını bağlar da ıhlatırım seni; gâh ayağının bağıni çözerim, yerinden kalkarsın.

Ağlama a deve, sus; bana bak akıl gözüyle; anlayış, ayırt ediş madenisin ama gene de sana yeni bir ayırt ediş bağışlarım.

Sen mumsun, ben ateşim, bir güzelce seni sardım mı, yarın yanar yakılır, yarın da erir gider.

Her yanışı yeter görme pervane gibi; yak başını gitsin; şu karanlık dehlizdeyken muma karşı nasıl lâf edebilirsin?

Sen de sarhoşların başı varsa külâhtan vazgeç, bir baş elde etmeye bak; bostanlardaki korkulukların da külâhları vardır ama başları yoktur.

Onunla baş başa gelenlerindir baş; çevikliğinden, tezliğinden diken bile güle eş olmuş, dikenden de

aşağı mısın sen?

Ne arıyorsan, ancak onun madeninde ara; çünkü altından altın elde edilir, kalaydan kalay.

XXXIV

Elâ ey cân-1 cân-1 cân çu mîbînî çi mîporsî

Elâ ey kân-1 kân-1 kân çu bâ mâyî çi mîtersî

A canın da canına can olan, mademki görüyorsun, ne sorarsın? A madenin de madenine maden kesilen, mademki bizimlesin, ne korkarsın?

“Olmaz”dan “niçin-neden”den kurtul, nereye çekersem oraya git; sonucu ayıplardan, noksanlardan arı Tanrı’ya çekerim seni; zaten kutluluk evinde doğmuşsun sen.

Ne diye usûlden bahsedersin, boş şeylere bağlanırsın? Ne diye cins ararsın, nevi aktarırsın? Bu cinstensin, bu nevidensin sen.

Canın eteğini tutar, şunu bunu bırakırsan, her şeyden kurtulursun; ne cinden sayılırsın artık, ne insandan.

XXXV

Bitâb ey mâh ber yârem bigu yârâ agapûsî

Bizen ey bâd ber zulfeş ki ey zîbâ agapûsî

A Ay, sevgilimin üstüne doğ, ıstı onu da de ki: Seviyorum seni. A yel, saçlarına es de güzelim de, seviyorum seni. [\[11\]](#)

Burdan da olsun, ordan da olsun; gelsen de, gelmesen de tamamıyla şekersin, tamamıyla helva; hem de ne helva. Seviyorum seni.

Kınanmayı duymam, isteyişte aczim yok; aşk oyuncak değil; gerçekten de gel, seviyorum seni.

Toprağa soksalar beni, gene gönlümü sana bağışlamışım, gene sevgilim sensin; gökyüzüne ağdırsalar beni, seviyorum seni.

Keşişler gibi dağ başına çıksam senin aşkını ararım; denizin dibine dalsam, gene o denizde seviyorum seni.

Yüzünün ışığından a ay yüzlüm, senin ihsanlarından a padişahım, zindan ova kesildi bana, o ovada da seviyorum seni.

Mademki onu görüp sarhoş olmuşum, iki elimi de utançtan yuyayım; yolunu tutayım da diyeyim: Seviyorum seni.

Aydın, güzel bir gönül huzuru dilber, benimle savaşıp duruyor; a gözyaşı, ona doğru ak da gel de, seviyorum seni. [\[12\]](#)

Her can, ayağını öpmek için seni arıyor; kimsenin haddi yok ki buraya gel desin; seviyorum seni.

Bana duyar da kızar, geç gelirsen kimsesiz, yapayalnız kalırım; seviyorum seni.

Gül a bağ, a gül bahçesi; gül a selvi, a süsen, bize, seviyorum seni de de düşman kör olsun.

* Eski âdetine uy da gel, yanıma otur; o tatlı dudaklarını oynat, Mevlânâ de, seviyorum seni.

Hiçbir şeycikler bilmiyorum ben, sensin bilen, geri kalanını sen söyle a sevgili; söyleyince anlatıyorum seni, susunca da seviyorum seni. [\[13\]](#)

XXXVI

Eger zehrest eger şeker çi şîrînest bîhîşî

Küleh cûyî neyâbî ser çi şîrînest bîhîşî

İster zehir olsun, ister şeker; kendinden geçiş, ne de tatlıdır; külâhını ararsın da başını bulamazsın; ne de tatlıdır kendinden geçiş.

Ağına tutuldun, kadehindeki şarabı içtin mi, dışarı çıkmak istersin, kapıyı bulamazsın; ne de tatlıdır kendinden geçiş.

Korkma, adam değil misin sen; bir kıyılda, ölmedin ya; o altını ver gümüş bedenliye, ne de tatlıdır kendinden geçiş.

Ne diye soğursun, kar kesilirsin; yok ol da yücel; varlık gamını az ye; ne de tatlıdır kendinden geçiş.

Ağa tutulmuşum, ömür kadehim dolmuş deme; kocalıkta yeni bir ömre dal, ihtiyarken gençleşmeyi seyret; ne de tatlıdır kendinden geçiş.

Ne diye aklın başında hay kardeş? Şarapla dolu denizi gör; a kâfir, Müslüman ol; ne de tatlıdır kendinden geçiş.

O misk gibi saçlarını gösterdi de yoksulu amberleşti gitti; ama ne de misk, ne de amber... Ne de tatlıdır kendinden geçiş.

Sevgili, gel bahçeye, sarhoşların halkasına gir; bak, her birinin elinde bir sağrak... Ne de tatlıdır kendinden geçiş.

O tek padişahı gör, her yerde hazır; bütün canları görüp gözetmede; kendinden geçmede ileri mi ileri... Ne de tatlıdır kendinden geçiş.

XXXVII

Çu bîgeh âmedî bârî derâ merdâne ey sâkıy

Bi peymâ penç peymâne be yek peymâne ey sâkıy

Mademki vakitsiz geldin, geç kaldın, bâri erce davran a sâkî, beş kadehi bir kadehe ula a sâkî.

* Arş kadehini yeryüzüne bir kale yap; ondan sonra şu yıkık yerden sonsuz defineyi seyret a sâkî.

Kadeh kırarsam, meclisi karmakarışık bir hale getirirsem suçuma bakma; âşıkım ben, seninse aklın

başında a sâkî.

Şişe, can şişesi olursa artık seyret, şarap nasıl olur? Söyleyeceğim, kimden korkacakmışım, sen de evdesin a sâkî.

Balçığa bas ayağını, çünkü can sudur, bedense toprak sanki; samanı buğdaydan ayırır gibi suyu topraktan ayır a sâkî.

Burda balçıktan köşkler yapılır; fakat bu köşk balçıktan yıkılır a sâkî.

* Ne de güzel, su verilmiş bir kılıç, adı da şarap, sağrak. Sen Hayder'sin; tez kes başını yabancının a sâkî.

Âşıkın bir başı yoktur ki kesip de kurtulasın, esenleşesin; mecliste mumu düzelten memur gibi boyuna kes başını bu mumun a sâkî.

Aklım başımdayken söz söylemiyorum; yık beni o sözler bağışlayan, masalı güzel kadehle a sâkî.

* “Rableri suvarır onları” şarabı, bâzı kere deliyi akıllandırır; bâzı kere de akıllıyı deli divane eder a sâkî.

XXXVIII

“Tercî-i Bend”

Eger sûz-ı derûn tu çu ûd-ı hâm ey sâkıy

Biyâbî bûy-ı ûdîrâ ki bûy-ı û buved bâkıy

İçinin yanışı, ham ödağacıysa a sâkî, ödağacının kokusunu duyarsın; çünkü onun kokusu geçmez.

Bir ancağız yanar yakılırsan o ateşle ışıklanırsın; Tanrı huyuyla huylanırsın, güzel huylara sahip olursun.

Ateş içine vurdu mu, gören iki gözün dört olur; özleyiş ateşleriyle yüzün parlar, yalım yalım kesilir.

Senliğin yandı mı, O kalır; O'ndan başkası yandı mı, O'ndan başkası kalmaz; her yanda. O'ndan yüzlerce güneş doğar.

* A zahit, sen Tanrı'ya yakınım diyor, bizi kınıyorsun; mâna âleminde nice Mekkeli vardır ki Kâbe'den uzaktır, âfâkıdır.

Tortusuz şarap içtiysen kokusu nerde sende? Ersen o arı duru şaraptan çek bir kadeh.

A çift, ona tek kesildin, şarapla bir sayvana döndün, boyuna onun ayağını, bileğini öpüp duruyorsun; o ayakta halhale döndün sen.

Balçıktan yumdun gözünü; elde edilen şeyin özünü gördün; özleyiş ateşlerindesin; o yüzden piştin, oldun a gönül.

Bu mânaya düşmüyorsun, çünkü her gölgede yatıp uyuyorsun; kendi varlığına çift olmuşsun; bu yüzden de o ezelî tekten teksin sen.

A bağdan kurtulmuş can, o şeker dudaklar yurt olmuş sana; kaba kaftandan soyundun; kavuktan, kaftandan hürsün.

Oğulsan baban akıldır; yok değilsen hasta bir kuzgunsun sen; ne diye şü babandan uzaksın, mahsustan mı bu, yoksa âsî mi oldun?

Gâh kızgınsın, öfkелisin, kapı perdecisiyim ben diye dâvalara düşersin; gâh da bunalırsın, bir kadide düşmüş bulursun kendini.

Bir padişah canımı da aldı benim, gönlümü de; hem de nasıl bir padişah, gerçekte yüzlerce padişah; bir parçacık olsun ne hekim olur bana, ne ilaç, ne de okuyup üfler bana.

A kişi, korkudan çırpınıp çarpınırken insanlarla cinlerin padişahına, incinin mercanına arılığının aslına karşı nasıl canınla, başınla oynayacaksın?

Şarap sundu bana, hem de birbiri ardınca sundu kadehi; gözlerini yumdu, bütün varlığı yokluk etti gitti.

*

* A Yağma padişahı, delirdim, darmadağın oldum; tekliğe ulaşabilme sevdasıyla iki büklüm oldum, birliğe, tekliğe ulaştır beni.

Her şaşının karşısında iki büklüm olmuşum, şü zor işimi sen çöz; evvel de senin, âhir de sen, görüş denizi de sen.

Ne deniz, ne inci, ne yüce er, ne yüce er. Ne nur, ne parıl parıl nur bu mekânsızlık ülkesinde.

Böylesine bir nuru gördükten, böylesine bir sırrı işittikten sonra kendimden geçmezsem şaşılır doğrusu; ne buyurursun sen?

* Eflâtun bile, o aklıyla, o bilgisiyle bunu göreydi, benden de daha fazla deli olurdu, akılsız bir halde sevdalara dalar giderdi.

Yoksa mermer miyim ben, sağır mıyım ben, huyumun, tedbirimin kötülüğu yüzünden kuyu dibinde miyim ben?

Fakat onun Ay gibi bir yüzü var, binlerce misk kokuları var onda; bir sevdaya tutulmuş, sararıp solmuş kişi, nasıl olur da onun hevesine düşer?

Yazıklar olsun; can vermedim de ona ulaşmak için kol kanat açtım, yücelere uçtum; uçtum da işte şimdi devletten oldum, yücelerden yerlere düştüm böyle.

Bir gece rüyamda gördüm; o yüceler yücesi buyurdu ki: Can besleyen o şaraplarla sen hem bizimlesin, hem ayrısın bizden.

Binlerce düzen düzer, binlerce oyun bozar; seninle uzlaşsa, seninle olsa bile sanma ki ona eş oldun.

Sanmazsın da ya; fakat sarhoşsun, o yüzden gönlün de yok, elin de, ne yaptıysan şarap yaptı demektir, şarapla ne de gençsin, ne de kuvvetlisin ya.

Şarap aklını eritir gider, seni senden alır; bütün özürlerini o getirir; çünkü sen şaraba gark olup gitmişsin.

Parıl parıl parlayan bir ışık gördüm; ama ne ışık; sonsuz bir nur; inci misin a canım dedim; ne incisi; sonsuz bir denizsin sen.

Aysın, yahut deniz incisisin, yahut güneş, yahut da nerkis. Şarapsın, yahut kızıl rakı; güzellikte, alımda böylesin işte.

A Tanrı ve din Şems'i, a Tebrizlilerin kayıtsız padişahı, sensin bu; Tanrı'nın güzelliği seni âlemi bezemek için dünyaya gönderdi.

Bir bölük halk kendisini kaybetmiş, sâkîye kalk diyor; karınlar küplere dönmüş, soluk başına kadehler sunuluyor.

XXXIX

Zi bâde-y sâgar-ı fânî hazer kun ver ne dermânî
Ve gerçi sad çu hâkaanî be tıyg-ı kahr-ı Yezdânî

Geçip giden kadehteki şaraptan çekin, yoksa bunalır kalırsın; yüzlerce hakanın gücüne sahip olsan Tanrı'nın kahr kılıcından kurtulamazsın.

A Tanrı nuru, Tanrı'dan bir delilsin sen; karanlıklar yüzünden bizi ancak sen kurtarabilirsin, sen.

A sâkî, meclisinden uzaklaştırdın bizi; bir ayak dire, bir niyetlenme buyruğunu sun da al meclisine bizi.

Ben balık değil miyim, sen su değil misin? Ben arslan değil miyim, sen ay ışığı değil misin? Ben yoksul değil miyim, sen verici değil misin? Ben bu değil miyim, sen o değil misin?

Ben karanlık değil miyim, sen ışık değil misin? Ben yas değil miyim, sen düğün değil misin? Ben yıkık bir yer değil miyim, sen mamûr değil misin? Ben cisim değil miyim, sen can değil misin?

Kadehleri birbiri ardınca sun, keder atının kes ayağını, gebert gitsin; can kadehleriyle akılları yok ediver.

Devlet meclisini beze de bıyıklarımızı buralım; güzelim makamların nağmeleriyle o zevk, neşe çengini bir okşa.

Güzellerin neşeyle ayak vurup oynadıkları mecliste herkes kendinden geçmiştir; birinci hangisidir, ikinci nerede; kimsecikler bilmez.

Ne de hoştur kendinden geçiş sevdası; kimsecikler kendini düşünmez; geri mi kalmışsın, ileri mi gitmişsin; koltuk altındaki yırtmaç mı, yaka mı? Farkında bile olmazsın.

Kendinden geçiş âleminde o yandan bir incidir parlar durur; bir ay yüzlü, bir gümüş bedenli görünür; hem de onda padişahlığın şanı şerefi vardır.

Yüzlerce müftü, onun bostanında yetişen bir tek şeyi naklederlerken yanılır gider; ne bostan, ne bostancı.

Bir bir herkes her şeyi görür; apaçık anlaşılan gibidir şüpheli de onca, kızgınlıkla madenin incisine, mücevherine kireci çeker, hiçbir şeye aldırılmaz.

Helâl olsun nazlanmak ona, ne görüştür, ne gözdür o; insanın bir yakınından ayrılmasına imkân yok; sen de bilirsin ki yakındır o.

Kimdir o padişah? Şemseddin, yolu yordamı güzel Tebriz'den kopmuş; insan şeklinde ne de güzel padişah, ne de güzel alıcı şahin.

XL

Her on çeşmî ki giryânest der ışk-ı dil-ârâmî
Beşâret âyedeş rûzî zi vasl-ı û be peygaamî

Gönül huzuru bir güzelin aşkıyla ağlayan göze gün olur, o sevgilinin vuslatından bir müjde haberi gelir elbet.

Ağarıp yasa batan, karalar giyinen gözün karası, sonunda ak olur, yastan çıkar, akı da kararır, görmeye başlar.

* Ken'an Yakub'u, Yusuf'un ardından ağlamaya koyulmuştu ya, derken ansızın o güzel yüzlüden, o güzel renkliden bir müjdeye kavuştu.

Aşka düşüp ağlamak, merdivene benzer; merdivene çıkan, elbette dama ulaşır.

Seni kendinden geçmiş gördü mü, aşk arkadaşı, bir elinde ciğer kebabı, öbür elinde gönül kanıyla dolu bir kadeh, çıkagelir.

O dilberin denize benzeyen lûtfu, kaf'tan kaf'a, bütün dünyayı tutmuştur; ayrılık ateşi hamı pişirmek içindir.

Belâ, vahşi bir kuşa benzeyen âşıkın canını sınamak için vurulup tuzağa tutuluşa benzer, sevgilinin saçları da bir tuzaktır âdeta.

Bu vuruluşla, bu tutuluşla vahşi, çeke çeke elde edilir de nazi, sertliği kalmaz, hem sırdaş olur, hem ad san kazanır.

Hani meyveleri gâh güneşin hararetiyle yakar, gâh akşam serinliğiyle okşar da öldürür ya; tıpkı onun gibi.

Umumî zahmetlerden, hususî lûtuflardan ne hikmetler meydana gelir; tortulu şeyler arı duru olur; aşağılık kişi yücelir.

Gâh mahrumiyet, ebedî ayrılış korkusuyla yanarsın; gâh o tek dilbere kavuşmak ümidiyle nimetlere dalar, yücelirsin.

Hele şu yoksulun derdi, dünyayı yakacak bir ateştir, âlemi boğacak bir tufandır; ne acılıktır bu, ne murada ermeyiş; fakat dil, damak da bununla tatlıdır işte.

Her adımda onun havasından yüzlerce ok gelse, gene o havadan yüz döndürmem, bir adım bile o

yoldan ayrılmam ben.

Allah'a hamd olsun, boğazıma dek padişahın borcuna dalmışım; ne kutlu borç sahibidir o, ne kutlu boğazdır, boyundur borçlunun da boğazı, boynu.

Tanrı lûtfunun ne de güzel denizi, ne de hoş Tanrı güneşi bu; her yüz yılda bile doğmaz, artık yılın, günün de adı mı anılır?

Can, Tebrizli Şemseddin'in tapısından geliyor; iman nurunun hulâsası, Müslümanlığın canının arılığı.

* Müslümanlık nurunun da yeri mi? Defterinden bir "lâm" görünse nurlu da şaşırır kalır, canlı da.

XLII

Biyâ ey şâh-ı hod-kâme nişin ber taht-ı hod kâmî

Biyâ ber kalb-i rindan zen ki sâhib-kıran-ı eyyâmî

* Gel ey başına buyruk padişah, dilediğin gibi hükmediş tahtına geç, kurul; gel, vur rintlerin kalbine, kır geçir; devranın sahip-kıranısın sen.

Gönülden dertler kopar, kandan başka bir yerde konaklama; gökleri bile gök oluştan çıkar; ateş bedenli bir cansın sen.

Kandan ibaret olan, kurudan da, yaştan da dışarı bulunan şu denize gel de nasılmış, bir göster; dalgalar için bir balıksın sen.

Köydeki rintlere o şarabı göster; tez ol, o koca sağrağı sun, o kadehin sâkîsi ancak sensin.

Sun kadehi arslanlara, gözleri kızarıncaya seyret onları; bir kadehle yık aklı; zaten orda akıllılık hamlıktır.

A padişahlar padişahı, güzelliğinle yıka ârını hayâsını âşıkların, ad san kaydından kurtar onları; âşıkların kötü addan çekinmeleri soğuk düşer.

Akl-ı Küll'ü gördüm, kurban olmaya yatmış, boynunu uzatmıştı; şu düzenbazın, şu hüner sahibi erin önünde, nasıl da İsmail gibi râm olmuşsun dedim.

Dedi ki: Tebriz'i Çin'e döndüren Şemseddin'in aşkıyla kurban oluyorum; yolları yordamları yepyeni ay yüzlü güzeller hep onun yüce meclisinin çevresinde.

XLIII

Ber-i dîvânegân imrûz âmed şâh-ı pinhânî

Fegan berhâst ez cenhâ-yı mecnûnân-ı râhânî

Bugün delilere divanelere bir gizli padişah çıkageldi; can delilerinin canlarından bir feryattır koptu.

Naraların arasından benim sesimi tanıdı o padişah; çünkü sesim hayvan seslerinden arınmıştı.

Bir deli zincirden boşandı diye padişahça bir söz etti; a padişahım divaneysem ben, sen de devlere Süleyman'sın.

Padişahım, kuşların sırlarını bilirsin; devlere afsun okursun; bu divaneye bir afsun okusan değer doğrusu.

Bir pîr, bağla beni zincire diye padişahın tapısına geldi; gerçekten de bu divane, dîvânı birbirine katacak, yıkıp yakacak.

Padişahım dedi ki: Bu deli, benim saçlarımdan başka bir zincir kabul etmez; sen bilmezsin onun huyunu.^[14]

* Binlerce zinciri kırar da bizim yanımıza uçar; “Dönüp bize gelenlerden olur”; padişahın doğanıdır çünkü.

XLIII

Sehergeh goftem on mehrâ ki ey men cism u tu cânî
Bedin hâlem ki mîbînî vu zon nâlem ki mîdânî

Seher çağı o Ay'a, bedenim ben, cansın sen dedim; gördüğün haldeyim işte; neden ağlıyorum, biliyorsun.

Küfrün de ardındasın, imanın da; bineğini pek tez sürüyorsun; ne de pervasız padişahsın; bildiğini işleyedur.

Bir kerecik geri dön, gel de can ormanını seyret; mercan dalları şeklinde taze kandan meydana gelmiş ağaçlara bak.

Temiz kişileri inkâr etme, pervasızların açacakları yaradan kork; çünkü gam çekenlerin canlarındaki sabır seni yok eder, yok.

Duydun ya, bir ham, erlerin adını anıyor, korkmuyor ki dilediğini yapan o er, birdenbire onun alnına bir dağ basıverir.

A dervişlerin düşmanı, sen kendindesin, fakat kendinden geçmişlerle uğraşma; onlara ulaşamayacak elini uzatmaya kalkışma.

Çünkü Tebrizli Şemseddin, can bağışlamada kan dökmede de Tanrı kudretleriyle ateşten daha tezdır, daha keskin.

XLIV

Elâ ey nakş-ı rûhânî çirâ ez mâ girîşânî
Tu hod ez hâneî âhır zi hâl-i bende mîdânî

A can güzeli, niçin bizden kaçarsın? Ev halkındasın sonucu, kulun halini bilirsin sen.

Sıcak gözyaşlarımın hakkı için, sapsarı yüzümün hakkı için sana öylesine bağlanmışım ki insan

insana böyle bağlanamaz.

Dünya gülse bile sensiz zindandır bana; yeter artık, zindandaki şu mahrum kula merhamet et.

Bütün yakınlarımla olsam da sen uzak olduktan sonra darmadağınım; Tanrım, kimsecikler böylesine darmadağın olmasın.

Ayağına ne bağlayayım ki kaçmayasın? Sevgilimiz gibi kaçarsan, vefasız canınla kalakalırsın.

* Dokuz kat göğü assan, yedi denizi yaksan, gökleri de aşkla, sabırla deler geçerim, denizleri de.

* Güneş gibi dördüncü kata çıksan, gölgen gibi gizlice, at başı beraber çıkarım seninle.

XLV

Biyâmed iyd ey sâkıy inâyetrâ nemîdânî

Gulâmeânend sultanrâ biyârâ bezm-i sultânî

Bayram geldi a sâkî, inayet nedir, bilmez misin sen? Padişahların kulları olur, hadi padişah meclisini beze.

Senin mahmurunum, sarhoşunum, elinden bir kadeh istemedeyim; elinden içmek pek hoş; çünkü şarap candır, sen de cansın zaten.

* Gel a sâkî, az incit beni; zaten kendimden bıkmış, usanmışım ben; peri çağırınların yoluna yordamına uy, el at o şişeye.

* Şişeyi öyle sâf bir hale getir ki ben şarabım desin; yakınlık hakkı için beni sen kendimden geçirdin.

Seni arayıp bulma sevdasıyla testiği ırmağa götürdüm; Allah'a hamd olsun ki senin de bizi aradığını öğrendim.

Bir iyilik edip de testiği o can şaraplarıyla, o gizli küplerden doldurmanı dilemekteyim.

Bir kadeh sundun, bir kadeh daha vereceğini vaad ettin; tertemiz canın için olsun sâkî, dönme vaadinden.

* Çünkü Elest sâkîsisin sen, sarhoşun canına rahatsın, huzursun sen; Müslümanlık kolunun gücüyle Hayber kapısını kopardın sen.

XLVI

Meger mestî nemidâni ki çün zencir cunbânî

Zi mecnûnân-ı zındânî cihânîrâ bişûrânî

Yoksa sarhoş musun ki bilmeden zinciri şakırdatıp duruyorsun; zindandaki delilerin çılgınlıklarını büsbütün artırıyor, bütün dünyayı çıldırtıyorsun.

Yoksa kendilerinden geçmiş sarhoşların masallarını duymadın mı sen? Duymadıysan dinle; canına

and olsun ki bağısın bahçesin sen.

Sen bilirsin, ben bilmem, nedir şu canımdan kopup gelen ses? Bu sese hayranım, ama ne de zevk dolu bir hayranlık bu.

Haydin, gelin ey sarhoşlar, ey varlıklarından geçmiş erler, haydin a zevk, neşe düşünenler. Haydi a dost; sen de bilirsin ki onların ta kendisisin sen.

XLVII

Tu istizhâr-ı on dârî ki rû ez mâ bigerdânî
Velî çün Kâ'be berperred kucâ mâned Muselmânî

Sen bizden yüz çevirmeyi kuruyorsun; fakat Kâbe uçar giderse Müslümanlık nerde kalır?

Padişahsın, görüp gözeticisin sen; O'sun, alımlısın sen; can kuşlarını yakıp yandırma, onlara Süleyman'sın sen.

Gökyüzü her çeşit kavgadan emin, fakat yeryüzü yağmalarla, talanlarla dopdolu; yalnız yeryüzü toplu bir hale de gelse göğün tesiriyledir bu, darmadağın olsa da.

Yeryüzü bedene benzer, gökyüzüyse akla, cana; beden semiz de olsa, arık da olsa bilirsin ya, candandır bu hal.

Akıl bedeni bıraktı mı, beden dağılır gider; mazurum der beden, sen gittin çünkü; sendin beni görüp gözeten.

Cana yardımların akla akıldır; çünkü sen akıldan yüz çevirdin mi, aklın akıllılığı kalmaz ki.

* Yusuf bir kurt olur, Mûsa Firavun kesilir; senin dizginin elden çıktı mı, ahıra bakan memur bir semer olur gider.

Mademki biz ele benziyoruz, sense madensin, ne verirsen ver; mademki biz toprağız, sense suya benziyorsun, ne bitireceksen bitir.

* A efendim, mihladız gibi hem ararsın sen, hem aramazsın; usturlap gibi, terazi gibi hem söylersin sen, hem söylemezsin.

XLVIII

Şodem ez dest yekbâre zi dest-i ışk tâ dâni
Derin mestî eger curmî kunem tâ rû negerdânî

Bilesin diye aşkın elinden, tamamıyla elden çıktım gitti; bu sarhoşlukla bir suç işlersem yüz çevirme benden.

Ne de izinin tozu bile belirmezken apaçık ortadadır, bugünün de sığındığı odur, yarının da; canım senin yüzünden ne de deli divanedir; ne de darmadağın bir haldir bu.

O simsiyah, o kıvırcık, o zincire benzer saçlar yüzünden halim zor bir duruma düştü; beni ne vakte

dek gönül kanının içinde bırakacaksın?

Tapında feryada kalktım mı, yeni bir bahane icat edersin; ne cilvedir bu, ne düzen; ne işvedir bu, ne pek yüzlülük.

Ne meclistir, ne sâkî, ne sarhoşlardır, ne şarap. Ne de gönül vermiş âşıklardır, ne de can sevgilisi güzel.

Aşkının şarabı, işte o vakit güzellik dünyasını sarhoş eder; yüzünün güzelliği, işte o vakit cana can kesilir.

Şemseddin'in efendiliği, yolu yordamı güzel Tebriz'den kopar da Tanrı kudretleriyle canı Tanrı'yı görür bir hale getirir.

XLIX

Dili yâ dîde-i aklî tu yâ nûr-ı Hodâ-bînî

Çerâg-efrûz-ı uşşâkıy tu yâ horşîd-âyînî

Gönül müsün sen, yoksa aklın gözü mü, yahut da Tanrı'yı gören nur mu? Âşıklar meclisinin ışığını artıran nur musun sen, yoksa güneş töreli mi?

Gönüller adını duydu mu, yerlerinde duramazlar; zevâlsiz Tanrı'yı görüş nuruyla bütün zorluklar çözümler gider.

Dedim ki: A güneş, beni kendine yoldaş et; bütün dertlere şifasın sen; bütün dertler seninle yatıştır.

Dedi ki: Canlar kaparım ben, ayağımı Arş'a basarım ben; balçıktan yapılan âleme az gelirim ben; ancak bir ancağız, bir vakitceğiz gelirim gelsem de.

Kendinden haberin oldukça yoldaşlık edemezsin benimle; çünkü o Tanrı'ya ulaşan miraç için ancak yok-yoksul er gerek.

Dışın yok-yoksul ama içindeki nefis pek kahredici; bir kâfir mürâîcîk; yol uğrağına oturmuş, yol kesip durmada.

Böyle bir pîrden, bir kılı bile örtmeye kalkma, aç başını, göster; öylesine bir pîrdir o ki gizli sırlar bilgisi başının altında yastıktır.

Âşıkların hekimidir o; dünyaya candır âdeta; demirleri bile eritir, demirlere bile yumuşaklık verir o.

Toprağı hemencecik altın eder, bedene hemencecik kanat verir; dinsiz can bile ondan din ışıklarını elde eder.

* Gel sayvanına, dehlizine gir de delilini seyret: her ölü onun canıyla bir Vîs kesilmiştir, Râmîn'e dönmüştür.

A gönül, tekrar döner, gelir ümidiyle bu sözleri o padişaktan, o şahinden, Tebrizli Şemseddin'den duymadasın sen.

L

Mubârek bâd on rûrâ bidîden bâmdâdânî
Bibûsîden çünen destî zi şâhenşâh-ı sultânî

O yüzü sabah çağı görmek kutlu olsun; kutlu olsun öyle bir padişahın, öyle bir padişahlar padişahının elini öpmek.

Öyle yüzü seher çağı görmek ne de hoştur; daha gün ağarırken öyle bir parlak Ay'ı görmek ne de güzeldir.

Günün ilk anında iki güneşi birden görmek; biri doğudan doğmada; öbürü varlık göklerinde neşeler saçmada, gülüp durmada.

Ne de mutlu sabaktır o sabah ki gelir de yastığın başucunda oturur; gözünü uykudan açar açmaz o neşeli padişahı görürsün.

Ne mutlu gündür, ne mutlu an; ne mutlu bahttır, ne mutlu devlet; öylesine güç bulunan dilberi kolaylıkla, erkenden buluverirsin.

Nazlanır, oturursa demiri bile dertle eritir; yok, lûtfeder de oturursa her müflise madenler bağışlar.

Geceleyin onu görenlerin gecesi gündüzden aydın olur; onu kuyuda görenlere kuyu saray olur, sayvan kesilir.

Tebrizli Şemseddin'le aynı lâkaba sahiptir güneş; sûfî, hani O'sun der ya, O'dur, yüzlerce odur o.

LI

Yekî dūdî bedîd âmed sehergâhî be hâmûnî
Dil-i uşşak çun âteş ten-i uşşak kânunî

Seher çağı ovada bir dumandır belirdi; âşıkların gönülleri ateşe benzer, bedenleri de mangala.

* Gel, salın, eteğini devşir de şu dumanın, şu ateşin içine dal; orda, her yanda bir Zün-Nûn hoşça yanıp yakılmada.

Bir mum gibi parlamadasın sen; devlet de sensin, rızık da sen; neliği-niteliği yaktın mı, neliksiz-niteliksiz âlemin canı meydana çıkar.

Senden başka bir ay yüzünün burçları dönüp dolaşması gerekmez; kendinden aşağı olanı aşağılıktan kurtarmak, her aşağı kişinin harcı değildir.

Ellerini sallaya sallaya, güle oynaya, doğanlar gibi padişaha var; orda nazlarla dalgalanan, kanlarla dolu olan bir deniz görürsün.

O kandan, bahçede ne lâleler bitmiştir, ne güller, fesleğenler; görürsün de can, elini de bir sabunla yıkayıverir gider.

* O kapısız, penceresiz mahzene daldın mı, bir iğnen bile olsa İsa gibi perde kesilir sana; çünkü

Karun'un hazinesinin sen.

* Fakat Mûsa gibi Hızır'ın sırrından yokluk Hârun'u olursan, o ayıptan, noksandan münezzehtir padişahı görürsün, ağızsız, dudaksız elini öpersin.

Böylesine kişi, su gibi hem sakin, hem uykuda; dalga gibi coşa köpüre, varını yoğunu oynatıp kaybedenlerin denizine dalmıştır da yoklukta çokluk bulmuştur.

Padişaha baktın mı, öylesine sarhoş olursun ki sanki diyessin, binlerce batman afyon yutmuşsun.

* Tebrizli Şems'i gördün mü, canından şekerler damlamaya başlar; o anda her iki yerde birden olursun; hem Mısır'dasın, hem Mısır'dan dışarda.

LII

Çu dîd on turra-i kâfer Muselman şod Muselmânî

Salâ ey köhne İslâman be mihmânî be mihmânî

Müslümanlık, o kâfir saçları görünce Müslüman oldu; haydin a eski Müslümanlar, konukluğa gelin, konukluğa.

İmânın gönlü senden neşeli, ne de ustalar ustası; Müslümanlığın da Müslümanlığı, imanın da imanı sen.

Can gözüne can gözü sensin, gerçeğe gerçek sen; sırlar nurunun nurusun sen, rûhun rûhuna cansın sen.

Lûtfunun imdadı dünyada parlamasaydı, şu gök kubbenin tavanı çökerdi, yıkılmaya yüz tutardı.

Şanın, şerefın iki dünyadan da öte; canların nasıl da başları dönmüş, nasıl şüphelere düşmüşler, nasıl şaşırıp kalmışlar.

İki dünyada da bir örnek arıyorum ki söyleyeyim sana; bulamıyorum a efendim; sen de söylemiyorsun ki; kime benziyorsun sen?

Dermanlardan uzaklaştım, derde derman istemiyorum; sana vefa göstererek ölüp gideyim; çünkü dermana da dermansın sen.

A kanlar döken canım, Tebriz'e doğru uçadır; bir yerde kalırsan da Şemseddin'in adını an.

A aydın Ay, sıfatlarının ne şaşılacak hassası var; ağlayan bulutu bile güldürür.

A devlet, ne diye kaçarsın? Ne diye şu âşıktan çekinirsin? Ayağını diremiş padişahın lûtfuyla kolayca ele geçersin sen.

LIII

“Tercî-i Bend”

Aceb servî aceb mâhî aceb yâkut-u mercânî

Aceb cismî aceb aklî aceb ışıkiy aceb cânî

Şaşılacak bir selvisin; şaşılacak bir Ay; şaşılacak bir yakut, şaşılacak bir mercan. Şaşılacak bir bedensin, şaşılacak akıl; şaşılacak bir aşksın, şaşılacak bir can.

Acayip bir ilkbahar lûtfusun, acayip bir av beyi. Bakışında ne var, dudaklarını ne diye oynatıyorsun, dilinde ne var?

Şaşılacak kadar lezzetli, şeker mi şeker bir helvasın; elemsiz, kedersiz bir beysin; şaşılacak kadar yüce bir aysın; gökyüzünü döndürüyorsun sen.

Şaşılacak şeylerden de daha şaşılacak bir şeysin, bütün gizli şeylerden haberin var; kötülüklerden amandasın, devâlar bulmada tedbir sahibisin sen.

Tatlılıkta hadden de aşırıydın; Akl-ı Küll gibi yol görürsün; öfkesizlikte, kin tutmayıştta Tanrı yarlıgamasına benzersin sen.

Ne de Tanrı'ya mensup güzellik; her evin barkın mumu, ışığı; ne de akıllı usta, ne de Tanrı'ca güneş.

Şu topallara ne de güzel kanatlar vermedesin; şu gönülleri daralanlara ne de hoş neşeler bağışlamadasın; bütün padişahlar, çavuşlar gibi kuldur, kurbandır sana, sense padişahsın.

Neye bir zararın dokunursa, o can bulur; öyle bir hal alır ki aşkından yüzlerce perişanlığa uğrar.

Dünyanın yarısı gülüp durmada, yarısı ağlamada; çünkü ballar balısın sen, çünkü ayrılık zehrisin sen.

Aşk ağzı gülmede, aşk gözü ağlamada; ağzın yediği helva pek tatlı, öbürünün helvasıysa gizli.

Gönlü, canı yelpazele, darmadağın olmuş, daralıp kalmış gönlü ferahlandır; zindanda kalmış şu canlara zindanı gül bahçesi yap.

Şu getirdiğim anahtarla mahzen açılmazsa tercî ile bir başka anahtar getireyim de aydınlatayım.

*

Güzelim bir ordugâhta bayrağın dikildiği yersin sevgili; padişahlar padişahısın sen; güzellerse ancak senin tuğranı yazanlardır.

Alımın, tatlılığın temelisin; aşk sofrasını yayansın; zaten o usta helvacıdan başka kim yapabilir bu çeşit helvayı?

Dünyayı yakıp yandırsan, göğü yere döksen herkes razıdır; bilir ki yüzlerce renklerle gene sen bezersin.

Şimdi kâinat, renk renk çiçeklerle açılıp saçılmıştır; sen geliyorsun diye neşesinden ellerine kına yakmıştır yeryüzü.

Gel, yanı başıma otur da evvelce nasıl gülüyorduysam gene güleyim; tat, neşe madeni gene nurlar bağışlamaya koyuldu diyeyim.

Böylesine bir gül bahçesinin devleti sayesinde, gülüş eldeki peşin akçe; sen mi daha güler yüzlüsün, ben mi? Fakat ben de kim oluyorum? Efendi sensin.

Gül bahçesi sensin, bülbülüm ben; elde eden sensin, bir şeyim yok benim; gel aşağılara da, yücelere de yüzlerce gürültü düştü.

Olgun sensin, noksan benim; doğruluk düzlük sensin, özü doğru benim; düğün sensin, oynayan benim; aşağılık benim, yüce sensin.

Maşallah, sen geldin mi, ikilik kalkar gider; sarhoşlukla, delilikle tasarruflar, tedbirler dökülür, yok olur.

A ay yüzlüm, sen biz olursun, biz sen oluruz; ben miyim, sen misin, bilmem, şekerde sensin, şekerler çiğneyen de sensin, çiğne, hoş çiğniyorsun.

Vaadinde vefa edersin, verginde bekleme yoktur; güzelim bağışların, vergilerin, ne veresiyedir, ne de yarına bağlı.

A sevgili, üçüncü tercî ile gönlümüze şeref ver; şarap kadehini döndür, bütün gönülleri bir et.

*

Esenlik sana a köylü, o ambarda nelerin var? Böylesine tek başına ne geziyorsun, şu ovaya ne ekmektesin?

* Ne de güzel yüzlü padişahsın; yüzünü gören, Uhud Dağı olsa çevikleşir, uçar.

Bana sözler söylüyorsun; ne diyorsun? Güzel sözler elbette, huyun da güzel zaten; konuğunun gönlünü alıyorsun, sarhoşlarının başlarını kaşıyorsun sen.

A ayıptan, noksandan tertemiz sâkî, bâzı kere casuslukla gelirsin; bâzı kere hastanın halini hatırını sorarsın; bâzı kere de üzüm sıkarsın sen.

Gâh eteği ıslaklarla uzlaşmak için etekten vazgeçersin; gâh da olur, bunlardan çekilirsin; kim bilir, ne alışveriştesin sen?

Esenlik sana, maşallah o boya bosa; aferin o ay yüze, o akıllıca yağmaya.

Esenlik size a o padişahı, o hakanı özleyenler; sonsuz esenlik o sınıkları onaranın kürsüsüne.

Ne padişaktır o, ne padişaktır; askerinin neşesidir o; ne aydır o, şu lacivert gökyüzünde ne aydır o.

Yeni konukları seyret, yürü, bir altın tencere koy; biliyorsan aş pişir; yoksa dağlarda, bellerde bir tavşan ol.

Ne bunu, ne de onu yapamazsan, yürü de kendini kurban et bâri; kendini de kurban edemezsen bil ki leşsin.

Sus, az afsun oku, sarhoşların tadı yok sende; a can, ne tadın tuzun var, ne de tuzlaya komşusun sen.

Öylesine bir çöle eriştim ki varlıklar orda bitmede, gelişmede; oraya sarhoşluktan başka bir şey yağmıyor; o yanda sarhoşluklar var ancak.

LIV

Merâ on dilber-i pinhan hemîgûyed be pinhânî

Be men dih can be men dih can çi bâşed in geran-cânî

Bana o güzel gizlice, can ver bana, can ver bana, ne oluyor bu ağırcañlılık da deyip duruyor.

* Bir solukcağız Kalender ol, Kalender'e râm ol; semender ol, semender, kolaylıkla atıl ateşe.

Ateşe atıl, ateşe atıl, bizim ateşliğimizde bir hoşça gez, dolaş; çünkü ateş, Halil'imize gül bahçesi kesilir.

* Bilmez misin ki dikenimiz bizim, güllere padişahlar padişahıdır; bilmez misin ki küfrümüz bizim, Müslümanlığın canıdır.

A pervasızlar, a pervasızlar, çekinmeyin, çekinmeyin; a Müslümanlar, a Müslümanlar, Müslüman olun, Müslüman olun.

Tanrım, sen de bilirsin ki ova kafesten daha hoştur; fakat kuzgun mezarlığına, yıkık yere sabredemez; mutlaka orasını ister.

Bugün canın devlet günü; fırsat düştü, pervasızca içmede; ne de güzel bir devlet günü, ne de hoş bir halka; ne de güzel bir padişahlık zamanı bu.

Sus; zaten yoksulun şarap içtiği gizli değil; ilâhî nurlar yüzüne vurmuş, parıl parıl parlıyor.

LV

Şinîdem k'üştûrî gumşod zi Kurdî der beyâbânî

Besî uştur bicust ez her suyî Kurd-i beyâbânî

Duydum, bir ovada, Kürt'ün birinin devesi kaybolmuş; yazının Kürt'ü, ovanın her yanında devesini aradı durdu.

Deveyi bulamayınca gönlü devenin hasretiyle dolu, düşüncesi darmadağın, gamlı bir halde yolun kenarında yattı, uyudu.

* Gece oldu, ahıra gitti, yattı. Gece yarısı gönlü gamla dopdolu, uykudan uyandı; topa benzeyen Ay, çevgene benzeyen gökyüzünde parıl parıl parlamadaydı.

* Ay ışığıyla şöyle bir bakınca ne görsün? Deve yolda durup duruyor. Sevincinden nisan yağmuru gibi gözyaşları dökmeye başladı.

Yüzünü aydın Ay'a döndü de nasıl anlatayım seni dedi; hem güzelsin, hem iyisin, hem alımlısın, hem parlaksın.

Tanrım, şuracıkta, şu konakta, kerem et de nurunu artır; artır da insanın aklı kendi yitiğini bulsun.

* Canında bir kadir gecesi var, ne diye kadrini bilmezsin? Her solukta seni coşturur durur o, sen ne diye onu coşturmazsın?

O, seni deli divane etmiştir, canından kararı, huzuru almıştır; senin canının gamını yer, tasasını çeker o; ne diye canına almazsın onu?

Veren O'dur, sen bir ırmaksın; ne diye aramazsın kendini? O misktir çünkü, sen kokusun, ne diye sıkılmazsın kendini?

LVI

Elâ ey Yûsuf-ı Mısırî ezin deryâ-yı zulmânî
Revan kun keşti-i vuslat berâ-yi pîr-i Ken'ânî

A Mısır Yusuf'u, şu kapkaranlık denizden sür vuslat gemisini, Ken'an pîrine kavuşmak için yürüt o gemiyi.

Öylesine bir gemi ki şu deniz onun ışığıyla göze, görgüye sahip olmuş; o geminin ışıklarıyla deniz nurlanmış gitmiş.

Hem de öyle kulların kölelerin canlarına lââyık ışık değil; padişahın şerefine, güzelliğine lââyık bir ışık.

O gemi şu ululuklar denizinde yüzüp giderken, Tanrı sever onu da cana can kesilir gider.

O gemi yüz gösterdi mi, denizden bir tozdur kopar; başka bir güçlük kalmaz artık, her şey kolaylaşır.

Hem de nasıl kolaylık? Neşesinden âşıkın her kılı, başındaki saçın her teli o denizde güle yuvarlana oynamaya başlar.

Fakat canın gülüşünü ancak can gözü görebilir; sudan, topraktan, dört unsurdan yapılmış bedenın gülüşü baş gözüyle görülür ancak.

Gözle görülür, kulakla duyulur, anlayışa, vehme sığar bir delil istiyorsan dinle: Çıplaklığından, elbisesinin kıvrıntılarında bile izler vardır onun.

Fakat delili ne yapacaksın sen? Duygu âlemine gark olmuşsun; yürü, şu şehvet yayım yerinde hayvanlar gibi yayıl, otlayadur.

Meğerki tapısında herkesin kul köle olduğu ulular ulusu Şemseddin'in lütûfları yel gibi essin de seni şeytan vesveselerinden kapsın, götürsün.

Bütün şu remizlerden, gemiden, denizden ancak o Tanrı denizini anla; başka şey anlamaya kalkışma.

Bunu da anladın mı, Tebriz'e doğru yere kapan da can Tanrı rahmetleriyle onu bulsun.

LVII

Kucâ şod ahd-o peymânî ki mîkerdî nemîguyî
Kesîrâ k'o be cân-o dil turâ cûyed nemîcûyî

Nerde kaldı verdiğin söz, ettiğin yemin? Hiç söylemiyorsun; seni canla, gönülle arayanı

aramıyorsun sen.

Yüzünü kanıyla yıkayan bir gönlü yaralıya neden yüz göstermiyorsun, niçin ondan el yıkamaktasın?

Oka benzeyen kirpiklerine döndüm, dosdoğru, dümdüz oldum sana karşı; a bahtımın gözü, sen ne diye kaş gibi eğrisin bana karşı?

Ne de tatlı cefacısın sen; ağlata, inlete âşıkı öldürürsün de şehit âşık sonra da tutar, ne iyi huyun var der.

Gördüm ki bütün ceylanlar, arslanlardan yel yepelek kaçıyorlar; a gönül, sense o Tanrı arslanını aramadasın; Allah bilir, ne biçim ceyslansın sen.

A gönül, çok zayıfsın ama sevgilinin mahallesini yurt edinmişsin ya; bana gelince: Candan da bezdim, bedenden de; müjdeler olsun sana, o civardansın sen.

Padişahın huzurunda bir hoşça koş; gâh yücelere ağ, gâh çukurlara düş; ondan vuruş, senden hizmet; o çevgen, sense topsun.

A gönül, baştan başa aradım; sende dilberden başka bir şey göremedim; a gönül, sen O'sun dersem kâfir deme bana.

Kendimden geçtim mi, o olurum de bu yüzden kendimden geçmeye kul köle kesilirim; fakat gene kendime geldim mi, ben bu yandayım, sen o yandasın.

Sus, çünkü kınamada şuna benziyor o; hani senin dilini anlamıyorum ki; ben Türk'üm, sen Hintli'sin der birisi; tıpkı onun gibi işte.

LVIII

Biyâ ey ârif-i mutrıb çi bâşed ger zi hoş-bûyî

Çu şî'rî nûr-efşânî vezon eş'âr berguyî

Gel a arif çalgıcı, ne olur, bir güzel huyluluk etsen de o şiirlerden ışık saçan bir şiir okusan.

Bütün erlerin canlarına and olsun, bütün dertlilerin dertleri hakkı için, ne istersen oku; bu şaşırıp kalmıştan ne ararsın ki?

A güzeller, Ay'a benzeyen yüzünden, güzelliği arayan aşkından öğrenin yüz parlaklığını, ay yüzölçülüğü.

* O kara gözlerinden, o üç kat olmuş saçlarından öğrenin Hintliliği a Hindistan ehli.

* Oklar atan bakışından, büyüler yapan göz süzüşünden öğrenin büyücülüğü a benim Hârût'um, Mârût'um.

A arkadaşlar, a halvete girenler, gönlü öylesine arıyor ki o; gönül almayı, gönül aramayı, cana canlar katan lâ'l dudaklarından öğrenin.

Bütün âlem, senin yüzünden ağlıyor, sen neden ağlıyorsun; bir kılın bile eksilmedi, ne diye ağıtlar yakarsın, bilmem ki.

Feda olayım damının üstünde uçan güvercine; neredesin o mahallenin ehli olan devletli köpek?

Mademki o aziz ömür geldi, ne diye zevke, işrete dalmazsın? Mademki o can ustası geldi, ne diye tahta aramazsın?

O ceylan şu tuzakta, ovada ne dönüp dolaşırsın? İnciyi evde kaybettin, her yıkık yerde ne koşarsın?

Her gün şu evde yeni bir oda bulmadasın; bir kat değilsin a can, bir araştırdı da gör, yüz katsın sen.

* İster küfür ol, ister din; ister sevgi ol, ister kin; onu gör, onu bil, iyiden iyiye bil ki onunlasın sen.

Şu bulunmaz masal kaldı, fakat ne yapayım, sarhoşların sâkîsi, şu anda daha fazla söylersen boğarım seni diye boğazıma sarıldı.

LIX

Merâ sevdâ-yı on dilber zi dânyâyî vu hurrâyî

Bîrûn âverd tâ geştem çunin şeydâ vu sovdâyî

O güzelin sevdası beni bilginlikten, Kur'an okumaktan öylesine çekti, dışarı attı ki işte böylece sevdalara düştüm, deli divane oldum gitti.

Çalışa, dileye seccadeye sarılmıştım, mescide girmiştım, zahitlik elbisesine bürünmüştüm; hayra hayır, ibadete ibadet katmaktaydım.

Aşk mescide girdi, a irşad eden hoca dedi; varlık bağına kopar, ne diye namaz yerine bağlanırsın?

Kılıcımın açacağı yaradan ürkme, yüreğin oynamasın, boynunu koy yere, koy eğer bilgi sahibi oluştan görüş sahibi olmayı diliyorsan, o yola düşeceksen.

Rintsen, pervasızsan yosmalığın hükmünü ver; güzelsen, alımlıysan ne diye perde ardında kalıyorsun?

Güzellerin yüzlerini göstermekten başka çareleri yoktur, mutlaka görünürler; güzeller yüzlerini bezemeden, cilveler etmeden duramazlar.

Gâh yüzleriyle akla bir aşktır verirler, bir sabırsızlıktır salarlar; gâh gözleriyle hastalara İsalık ederler, sıhhat verirler.

Güzel, gâh saçlarıyla inanmışa Tanrı ipini verir; gâh büklüm büklüm, simsiyah saçlarıyla Hıristiyanlara haç sunar.

Güzelliğini bir görseydin, güneşten de üstün olduğunu bir anlasaydın, şu boz renkli zindanda ne sararır solardın, ne pörsür, çürürdün.

Ne diye gönül baharıyla tazelenmezsin? Ne diye gül gibi gülmezsin, amberler ezmezsin?

Ne diye şu dünya küpünde şarap gibi coşup köpürmezsin de coşkunluğun şu gök renkli kapağı aşmaz?

Güzelim yüzünden çakan şimşeklerden Yakub'un ne de mahrum; a güzeller Yusuf'u, ne diye kuyunun dibinde eğleşir kalırsın?

* A bilgisiz, kendi güzelliğini gör de onun can ışığını bil; çünkü yalnızlık çağında inanç sahibi, inanç sahibine aynadır.

Toprak, içindeki gizli şeyleri bahçenin yüzünde görür de gönlümde ne de güzel, ne de hoş şeyler varmış der.

Taş içinde gizli olanı, lâ'lin, firuzenin içinde görür de gönlümde neler varmış der, yücelmeye koyulur.

Kara demir, gönlünü aynada görür de ben de ışıklanabilirmişim, bâri arı duru bir hale geleyim der.

Yok olup gidenler, yerlerine yokların geldiğini görünce varlığın tapısına giderler de var olmayı kurarlar.

* Sineğin, yaratılışındaki kabiliyet yüzünden çalışıp çabalasa Zümrüdüanka olabileceğinden haberi olsaydı her tezeğe konar mıydı hiç?

* Sûfî, vaktinin oğlu olursa yarının tembeli kesilmez; aptal olan, tezce tembel olan kişi, işini yarına bırakan kişidir.

Puşt değilsen, erliğin varsa, güzellerin arasında otur; âşıklarla düşüp kalkmayı huy edin, a dost, hercai olma.

A balık, denize sırtını çevirip oturmak nedir anladın ya; denize tut denize, denizdesin sen, git oraya.

“Geri dön” sesini duy, abıhayata kavuş, dal suya da bir hoşça yürü; balçıkta ne diye kalırsın?

Kendi elinle canına, gönlüne kıydın; ne can kaldı, ne gönül; kendi ayağınla öyle bir yere gittin ki orda elini geveleyip duruyorsun.

Ezel güneşinin tesiriyle altın ol, başkasının altınına az tamah et; gümüş yüzlüsün ama altın aşkı seni sarartır soldurur.

Dünya sana, ne diye benim lalam oldun, padişah oğlusun sen, benim lalalığa lâyük olan der durur.

Denizde boyuna, benim sana binek olmam daha hoş; halbuki hamallık, sakalık ediyor, sen beni taşıyorsun der.

Sus, ben de senin gibi söylenip duruyordum; sustum da rahata kavuştum; sözümü dinlersen susarsın da esenleşirsin.

LX

Merâ porsîd on sultan be nemiyy-o suhan-hâyî

Aceb imsâley âşık bedon ıkbâl-geh âyî

O padişah söze geldi de yumuşak yumuşak sordu bana: A âşık, acaba bu yıl da gelecek misin devlet tapısına?

Bir daha sorsun, bir daha söylesin diye sağırlıktan geldim, elimi kulağıma götürdüm; kulağım sağır, bir kere daha söyle demek istedim.

Belki bir kere daha söyler o güzellik madeni; öyle bir anda sağır görünmemek, olsa olsa körlüktür.

Padişahım oyunumu anladı, güldü de şunu dedi: Sen bunu kendin gibi akılsıza, serseriye söyle.

Bir kere daha salladım, sağır gibi başımı, kulağımı ona uzattım; çıldırdın mı dedi; sen inada kalkıştın artık.

Sağırlıktan gelmişim ya; nasıl cevap vereyim, ne özür getireyim? Şu işle, bu cünbüşle bütün kapılarım bağlanmıştı.

Kapıcısına baktım, sen bir söz söyle demek istedim. Derken ona, adımı sordu benim; o da aptalın, sevdalının biri dedi.

Bir kere daha baktım kapıcıya; onun kapısının çırağsın, onun gibi senin yüzün de düzenci bir yüz, bir kere daha söze getir onu demek istedim.

Kapıcı, gözceğizini kırptı da demek istedi ki: Sen onu bilmiyorsun; düzenbaz onun tapısında ancak rüsvay olur gider.

Hile etme; o helva bâzı kere boğazına gelir de helva kazanı gibi ateşler içinde kaynar, coşarsın.

LXI

Muselmânan Muselmânan merâ Turkîst yağmâyî

Ki o sefhâ-yi sîranrâ biderrâned be tenhâyî

* Müslümanlar, Müslümanlar, yağmacı bir Türküm var; yalnız başına arslanların bile saflarını yarmada.

Yayını oynattı mı gökyüzünün yüreği oynar; Ay'la Zühre bile onun korkusundan yerlere serilir.

Halka göre adı aşk; fakat bence can belâsı; öylesine tatlı bir belâ, öylesine tatlı bir mihnet ki onsuz esenleşmeye imkân yok.

Yüzünü gösterdi mi, ne küfür kalır, ne karanık, saçlarını çözüp döktü mü, ne din kalır, ne Hıristiyanlık.

Gayret, canın gerekse sana, sus deyip duruyor; fakat canımda sabır varsa, usanmışım o candan ben zaten.

Delinin zincir gevelemekten başka çaresi yok: sen de zincir geveliyorsan helâl olsun sana, helâl olsun.

Sırları söyle a deli, akıllılardan ne korkuyorsun? Yırt elbiseni a gök, kıyameti ne diye beklersin?

Aşk uçuşuna dünya dar geliyorsa yakınlık Kafdağı'na uç; Zümrüdüanka'sın.

Gerçek söylememi istiyorsan sun erlik sağrağını bana; yolu görmemi istiyorsan gel içeri a göz, a

görüş.

Âlemi ısıtmak, dünyanın ışığını artırmak istiyorsan güneş gibi bütün bedenini ateşlenmesi gerek.

Güneşler güneşinin seni kabul etmesini istiyorsan ay değirmisi gibi erimen, bitmen lâzım.

Ev temiz değil de canın sıkıldıysa sıçra, kalk, yürü, gönlün o kadar nazıkse sevdalı aptallarla düşüp kalkma.

Bizim hırkamıza bürünmüşsen, gâh bozuk düzen sevdaya dal, gâh sevdadan bozukluğa düş, gâh ikisinden de çık, kaybol gitsin.

* Kara yüzlü Hintlilerin Türk'ten vazgeçmeleri daha doğru; çünkü canla başla oynamak, Türklerin harcı; Hintlilerin işi gücüyle lalalık.

Hamd olsun Allah'a, Ay gibi bir Türk'e kulum ben, öylesine güzel ki gökyüzü güzelleri bile güzelliği ondan elde etmişler.

Adını Türk taktım ya, aşkın ağzı gülüp duruyor; zaten bu sözü de o üfürdü ya; çünkü biz neyiz, o neyzen.

Çaresiz ney, neyzenin soluğundan başka ne ses çıkarabilir? Mezarlığa gidince seyret kırılıp dökülmüş neyleri.

Neyzenin soluğu kalmamış, onlarda da ne can kalmış, ne söz söyleme gücü; hal dilleri, bizden benlik, bizlik geçti gitti diyor.

Kendine gel de sus, kendine gel de sus; şu ateşe odun atma; çünkü korkuyorum, yüceleri de saracak bu ateş.

LXII

Be bâg-ı çeşme-i heyvan çirâ in çeşm meşâyî

Çirâ bîgâneî ez mâ çu tu der asl ez mâyî

Abıhayat kaynağının aktığı bahçeye ne diye göz açmazsın? Neden yabancı davranırsın bize; temelinden bizdensin sen.

* A benim canım, dudu yavrususun, incitme beni, nazlanma bana; iyi bil ki şekerler yemek töresini sen getirdin.

Gel kendi evine, korkma kendi aksinden; eğri düşünüş huyunu bırak; yabancıdır, hercaidir o.

Gel a yağmacı padişah, her yere gitme; bizimsin sen; başkalarına acı bile olsan, helva gibisin bize.

Kör ışığı görmezse ışığın ayıbı mı vardır? Şeker illetine tutulmuş kişi şekerini kınarsa, ne kusuru var şekerin?

Canımı topraktan yücelt, gökyüzündeki canı gör; a benim canım, Ay da bu yüzden dönmededir, gök kubbe de.

Ayağını merdivene bas, iki gözünü aç da bak; bedenini ziyana sal ki canını geliştiresin.

Ağacım pek meyvelidir, onu ne kuru görürsün, ne yaş; o ağacın gölgesinde yatar, uyur, rahatlaşırsın.

şaşılacak bir kaynak görürsün, yakınında oturdun mu, hemencecik onun rengine boyanırsın, lûtufta, zevkte, güzellikte tıpkı o olursun.

Kendini ondan ayırt edemezsin; hem bir şey olursun, hem hiçbir şey olmazsın; nerde, ne vakit sözleri kalmaz; ne renk kalır, ne beniz.

Kaynakla karıştın mı, Tebrizli şems yüz gösterir; âlemi bezemek için Ay gibi suyun içinde görünür.

LXIII

Ahıllâi ahıllâi sıfûnî inde mevlâyî

Ve kuulû inne edvâyî kad istevlet li ifnâyî

Dostlarım, dostlarım, efendime anlatın beni, deyin ki: Dertler kapladı, öldürecek beni diyor.

Dostlarım, dostlarım, sevdalara düşmüş bir canım var; gam, sevda, yücelerden başıma yağmada tufan gibi.

Deyin ki: A efendim diyor, a dünyanın tazeliği, parlaklığı; yaşamamı istiyorsan bana bir bak da dirileyim.

Dostlarım, dostlarım, el yuyun gönlümden benim; bu düşünceyle gönlümü bir denizin dalgasına kaptırdım çünkü.

Aşk ağzını açmış, apaçık bir dille diyor ki bana: Gelip görünmedikçe benimle ne vakit ferahlarsın ki?

Dostlarım, dostlarım, o iş buyurana haber edin; adamakıllı iş işten geçti, her iş güç çıktı elimden, bana bir iş buyursun.

A sâkî, canlandır beni, sun şarabı da özleyişim büsbütün artsın; bizde var olarak ancak efendimin hayalinden başka bir şey kalmasın.

Dostlarım, dostlarım, iğretiden bir tutun elimi; sarhoşum, o güzel sevgilinin yolunu bilemiyorum.

Sâkî, şarap sun, sarhoş et beni, hiçbir düşüncem kalmasın; arı duru şarap kalmadıysa dertlerimle karıştır, tortulu şarap sun.

Dostlarım, dostlarım, onun mahallesine tapşırın beni; o toprağa yatırın beni; o toprak sürmedir, görüştür göze.

* A vergisi bol sâkî, döndür o keşişin şarabını; döndür de giden kimdir, gelen kim, haberimiz bile olmasın.

Dostlarım, dostlarım, cana haber verin; diyor ki deyin, haberim var; sen arkadaşları düşünce yolunda eğler durursun.

Can nağmeleriyle neşelendirin beni, tellerin seslerini duyurun bana; güzel seslerle söyleyin, dinleyeyim; şarkılarımız duyduğum en güzel, en temiz şarkılar.

Dostlarım, dostlarım, o nazik, nazenin zurnacının yüzünden, nazikler, nazeninler mahallesine her gün bir coşkunluktur düşer.

Tebriz'i anlatın, Şemseddin'i söyleyin ona; deyin, efendiler efendisi, odur bütün yüceliklerimin sahibi.

Dostlarım, dostlarım, Farsça söylemeye bak; mecliste tek başına şeker yemek doğru değildir çünkü.^[15]

LXIV

Rehâ kun mâcera ey can furû kun ser zi bâlâyî

Ki âmed nevbet-i işret zemân-ı meclis-ârâyî

Vazgeç can geldi geçtisini anlatmaktan; yücelikten indir başımı; zevk, işret çağı, meclisi bezeme vakti geldi.

Senin lûtuftu yarlılığına karşı suçumuz, yanlışıımız ne olabilir ki? Sen güneşimiz olduktan sonra nerden eteği yaş biri kalacak?^[16]

Gel içeriye a tacımız, tahtımız, varımızı yoğumuzu at dışarıya; yak neyi yakacaksan, buyur ne buyuracaksan.

Ateş salarsan Akl-ı Küll bahçesini tamamıyla yakar, yandırırın da akılsızlıktan, delilikten binlerce bağ bahçe düzer, koşarsın sen.

Âşık yüzlerce hileyle, düzenle rüsvay olur giderse, bu yanda rüsvay edersin onu, fakat o yanda süsler, bezersin.

Suya mücevher parıltısını vermedin mi sen? Toprağın her parçasına yeşil elbiseler sunmadın mı sen?

* Bir tek insanın soyundan, dünyayı insanla dol durmadın mı; bir sineğe Zümrüdüankalık şerefini veren sen değil misin?

Hekimin biri, bir köre göz açacak ilacı göstermiş de al demiş, bunu sürme gibi çek gözlerine; ışıklansın, görsün gözlerin.

Kör, yahu demiş, senin gördüğün gibi ben de o ilacı görebilseydim gözlerim açık olurdu, her yanı seyredirdim.

Ne lûtuftur ki gül bahçesine de döküp durursun, mezarlığa da; ne ışıksın ki gözlünün de gözüne gelirsin, gözsüzün de.

O lûtfu dirilere dökersen gökyüzünden de öteye uçarlar; ölümlere dökersen ölümler dirilirler, İsa kesilirler.

Pisliği, leşi kuzguna gıda edersin; o kuzgun, dudunun şeker yerken tattığı tadı ne bilsin.

Ne yaptı, ne dedi o kuzgun ki tezeği gıda ettin ona? O sözden, o işten Tanrı korusun bizi.

O yemyeşil dudu ne söz söyledi ki şekeri gıda ettin ona? Lûtfunla o söze aç bizim dilimizi de.

Kimdir o tezek tadan kuzgun? Dünya mevkiî kazanmak için din bilgisinden başka bir bilgi bellemeye uğrattığın kişi.

* Kimdir o hikmet kaynağı kesilmiş, şeker gönüllü dudu ki söylemeye koyuldu mu, Ahmed gibi dili Tanrı sözünü söyler?

Gönlümde bir güzel, susarsan daha iyi olur diyor; çünkü bu söz çok nazik kişilerin canlarını çileden çıkarır, çıldırtır gider.

LXV

Kucâ bâşed du-rûyanrâ miyân-ı âşıkân câyî
Ki bâ sad rû teme dâred zi rûz-ı ışk-ı ferdâyî

İkiyüzlülerin yeri nerden olacak âşıklar arasında? İkiyüzlü kişi, aşk gününden, yarına ait yüzlerce tamaha düşer.

* İkiyüzlüler tamaha düşerler ama can padişahı reddeder onları; Zülkarneyn gibi ustalıkla demir bir set çeker önlerine.

Öyle bir yüze karşı ikiyüzlülük, cennetlerde pislik aramaya benzer; münafık, düzenci kişi, gerçekler meclisine sığar mı hiç?

O, canın göğünü de bilir, dalını, budağını da, arslanların damarlarında dolaşanı da; ışığı artıp duran gözleriyle hepsini bir bir görür, bilir.

Sonuçları bilir; rızıkları yollar her gerçeğe, her eşsiz ere esenlikler bağışlar.

Yüzünün örtüsünü açar; bir güneştir gösterir, yıkık yere bir ışıktır verir, yeniden düzer, koşar, tazeleştirir.

Bu padişah ikiyüzlü olsaydı, ateş huylu, ateş tabiatlı olmazdı; nefsin düşünceye dalınca eğri büğrü gidişi de ancak araştırmadan meydana gelirdi.

Fakat onun ikiyüzlülüğu olsa bile kinden değildir; çünkü o aynadır; o gönülde kin, yahut kötü bir düşünce görünüyorsa senden aksetmiştir o.

O ışığa omuz vurmaya kalkışma, yoksa ebediyen kör kalırsın; aslanlarla savaşa girişme, sen bir sevdalı tilkisin ancak.

Aslanlarla kavgaya girişen köpeklerin boyunları kırılır; ne hile kalır, ne düzen; ne ikiyüzlülük kalır, ne yüz yüzlülük.

LXVI

Yekî ferheng-i dîger nev berâr ey asl-ı dâñâyî

Bibin tu çâre-i ez nov ki elhak saht binâyî

A bilginin temeli, bir başka, yepyeni hüner beze; gerçekten de adamakıllı bir görüşün var; yeni bir çare gör, yeni bir çare bul.

Nice gönüller senin lâ'linle mücevherler gibi parıl parıl parlıyor; nice dudular senin şekerinden öğrendiler şekerler çiğnemeyi.

Âşıkın ateşinde dumanın yok diye kınadın; ateşi yoksa haklısın, fakat varsa ne buyurursun?

Yürü git a devlet arayan can, ne yapacağım devleti ben? Varım, aşk var, kapkaranlık gece var, şarap içiş var.

Gel a günümün eşi dostu; dün gece kulağına, zevk, neşe, yok oldun mu gülmeye başlar; varını yoğunu kaybet ki artasın, var olasın dememiş miydin?

A gönül, bir söylemiyorsun ki, ne oldu, nereye gitti düzenin, hilen? Canın elinden şarap içtin; o yüzden elsizsin, ayaksızsın sen.

A Tebrizli Şems, her gece ne inciler saçmadasın; ne padişahsın sen, ne can bağışlayıcısın, ne güneşsin, ne denizsin sen.

LXVII

Muselmânan Muselmânan merâ cânîst sovdâyî

Çu tûfan ber serem bâred ezin sovdâ zî bâlâyî

Müslümanlar, Müslümanlar, sevdalı bir canım var; bu sevda tufan gibi yücelerden başıma yağmada benim.

Müslümanlar, Müslümanlar, o nazik, nazenin zurnacının yüzünden nazikler, nazeninler mahallesine her gün bir coşkunluktur düşer.

Müslümanlar, Müslümanlar, cana sorun, a öndülü kapan deyin; düşünce yolunun ötesinde arkadaşları ne diye eğlersin?

Müslümanlar, Müslümanlar, el yuyun gönlümden benim; bu düşünceyle gönlümü bir denizin dalgasına kaptırdım çünkü.

Müslümanlar, Müslümanlar, o iş buyurana haber edin; adamakıllı iş işten geçti, her iş güç çıktı elimden, bana bir iş buyursun.

Müslümanlar, Müslümanlar, iğretiden tutun elimi; sarhoşum, o güzel sevgilinin yolunu bilemiyorum.

Müslümanlar, Müslümanlar, onun mahallesine tapşırın beni; o toprağa yatırın beni; o topraktan meydana gelir görüş.

Müslümanlar, Müslümanlar, Farsça söyleyeyim; mecliste tek başına şeker yemek doğru değildir

çünkü.

Gel a Tebrizli Şems, şu söz söylemek perdedir; senden başkası gerekmez, sensin gereken ancak.^[17]

LXVIII

Elâ ey cân-ı kuds âhır be sûy-ı men nemîyâyî
Hemâre can beten âyed tu sû-yı ten nemîyâyî

A tertemiz can, sonucu, gelmiyor musun yanıma? Can daima bedene gelir; sen ne diye gelmiyorsun bedene?

Sen benden elini eteğini çekinceye dek, ben senden elimi eteğimi çekerdim; kan ağlıyorum şimdi, fakat gelmiyorsun şu eteğime benim.

Nisan yağmurun yağmadıkça ne de susuzdur canım; ne harmansın ki şu harmanı yanıp kavrulmuş bir türlü gelmezsin sen.

O bakıştan uzak kaldım da halimi âlem seyrediyor oldu; görüp gözetmeye gelmiyorsan, bâri seyretmeye gel beni.

A güzelim benim, o periye, büyüyle, düzenle gelmeyeceksen ne diye uykumu aldın gittin demiyor musun?

A onunla buluşma gerdanlığı, ne de bezersin gerdanı; fakat gelmiyorsun boynuma, kumru gibi feryat ediyorum ben.

Yüreğin taş gibi, ben de demir gibi ayak diremişim aşkta; a mıhladız, demire gelmeyecek misin sen?

Kime yüz tutarsan bizden-benden kurtulur gider; yüzlerce batman ağırlığında olan şu ayrılığa niçin gelmezsin ki?

A bahar, sen yağmadıkça nereden açılıp saçılacağız? Eğleşilecek, esenleşilecek yer yurt sensin; sen gelmedikçe nerde eğleşeceğiz, nerde esenleşeceğiz?

A gizlileri gören ışık, şu gözde parlamıyorsun; a tüm söz söyleyiş şu kekemeye gelmiyorsun.

Müjdeler getirecek kuşa darı oldum, yerlere saçıldım, a müjde getirecek kuş, şu darıya da gelmiyorsun.

Şu ayrılık pususunda bütün canlar titreşip duruyor; onlara emniyet vermek için gelmiyorsun şu pusuya.

Dil, a güzel sesli, seni övmek için yeni açılmış süsene dönmüş; fakat a Tanrı'nın gül bahçesi, gelmiyorsun şu süsene.

A neşe şarabı, ustalar gibi için aşkla dopdolmuş; sarhoşluk küpü âdeta, fakat küpten ne diye akmazsın?

Canımın geçim yurdunda güneş somunu yoksa, senin güneşin olmadığı halde neden aydın bu ev? Gelmiyorsun, neden?

A güneş, ev ev onu aramıyorsan, gece hırsızları gibi her pencereden ne diye giriyorsun içeriye?

Mademki onun güzellik ovası, cana bir emniyet yurdudur; ne diye korku içinde kalıyorsun; ne diye o emniyet yurduna gelmiyorsun?

Kır şu beden cevizini; içini de ez gitsin; ne diye gelmiyorsun aşk kandiline yağ gibi?

Suyla yağ oldun mu, yol nerdeyse ışığınla bulunur; yağsız suyu götürme; düşmansız gelmiyorsun zaten.

Kendini geçer akçe biliyorsun; fakat şunu görmüyorsun ki kendi elinde kalakaldın, hazineye gelmiyorsun.

Tebrizli Şems'in aşkıyla Mûsa gibi görün bana dedim; ne diye Tebriz Tur'undan, göremezsın diye gelmiyorsun ki?

LXIX

Birun şov ey gam ez sîne ki lûtf-ı yâr mîyâyed

Tu hem ey dil zi men gum şov ki an dildâr mîyâyed

Gönülden çık a gam, sevgilinin lûtfu geliyor; sen de kaybol yanımdan a gönül, o gönüller alan geliyor.

Sevgiliye neşe diyemem; neşeyi de geçmiştir o; onun aşkının yüceliği sayesinde neşeden bile utanıyorum ben.

Müslümanlar, Müslümanlar, yeni baştan Müslüman olun; çünkü küfür bile sevgilimden utanmış da Müslüman'casına geliyor.

Git be şükür, bu nimet şükrün haddini de aştı; sabır bâzı kere işe yarar ama dayanamıyorum, sabredemeyeceğim artık.

Gidin a şekiller; yepyeni bir şekil geldi; sizin bayraklarınızı baş aşağı eder; o çoklar çoğu, bollar bolluğu geliyor.

Şu gönlün kapısı, duvarı sapır sapır yıkılmada; çokluğundan kapıdan sığmıyor, ardından duvarı yıkıp geliyor. [\[18\]](#)

BAHR-Ī HEZEC

–MÜSEDDES-İ MAHZÛF–

mefâîlün mefâîlün feûlün

— A —

I

Dil-ârâm-ı nihan geşte zi govga
Heme reftend-o halvet şod birûn â

Gönüle rahat, huzur veren bir güzel, kavga yüzünden gizlenmiş; herkes gitti, yalnızız, çık dışarıya.

Kan denizinde boğulmaktan kurtar beni; sapsarı yüzümü halâs et şu sarılıktan.

Gözyaşlarımla kucağımı denize döndürdüm; ne diye deniz kıyısına seyre seyrana gelmezsin?

Fakat sen yüzünü aynada gördün; bundan da daha güzel bir seyir nerde olur?

Yanıldım; aynaya sığmazsın sen; ışığından her şey yok olur gider.

Ayna cilâlanma zahmetinden kurtuldu; yüzünden aparı oldu, tertemiz bir hale geldi.

Sen akıl gibi gizlisin, fakat her şey senden meydana gelir; her yandaki yıkım da senden, yapım da.

Kim senin yanında ev tutarsa Ülker yıldızının göğü bile aşağı görünür ona.

Candan ayrılan bedeninin hali ne olur? Senden ayrılan, ne özür getirebilir sana?

Tatlı candan ayrılan, gönlü bir dostlardan ne dostluk görebilir?

Halka her gün sabahtan da iyisin sen; zayıflara geceleyin uykudan da hoşsun sen.

Seni canda gördüm de her şeyden kurtuldum; yol yitirenler gibi aşağıyı, yukarıyı aramam artık.

Dünyaya öylesine bir aşk ateşi saldın ki âlem helva kazanına döndü.

Ay da bütün güzelliğini senden elde eder, güneş de; Oğlak burcu da özünü senden bulur, İkizler burcu da.

Senin sevdan ona sevda bağışlamıştır, onu karartmıştır da gece onun için halka şifadır, rahattır.

Kendi güzelliğine gündüzü bezedin, güzelleştirdin de muma döndü, halk da pervane kesildi ona.

Fakat senin mumunu gören pervanenin gecesi, yüzü gözü bakımından gündüzden de güzel.

Gece gündüz pervasızca güzelliğinin mumuna atılır, çevresinde döner durur.

Bundan fazla anlatamıyorum; bu kadar söyledim, kalanını sen buyur.

A Tebrizli Şemseddin, kalanını sen söyle; Kafdağı'nı Zümrüdüanka daha güzel anlatır.

II

Heber kun ey sitâre yâr-ı mârâ

Ki deryâbed dil-i hon-hâr-ı mârâ

Haber ver a yıldız, haber ver de sevgilimiz, kanlar için gönlümüzü bulsun bizim.

Haber ver o âşıklar hekimine de hastamıza şerbet sunsun.

Söyle o şeker gibi şeker satana pazarımızı tatlılaştırın bizim.

Gönlünü gizlerse düşman sırlarımızı duymaz bizim.

Aşkta düşmanın dileğine uydum âdeti; çünkü ne isteyiz, sormuyor düşman.

Gerçi düşmanımızın canı yok ama gene de bize düşman olanın yak, yandır canını.

Yıkamak için başını kille ısladıysan yıkamadan gel, önce bizim gül bahçemizi aç da sonra yıka başını.

A apaydın Tebrizli Şems, gel de yüzünle ışıklandır yüzümüzü.

III

Biyâ ey cân-1 nov dâdey cihanrâ

Bibor ez kâr akl-1 kâr-danrâ

Gel a dünyaya yeniden can veren; işler bilen aklı işten güçten et.

Ok gibiyim ben, atmadıkça uçmam; gel de bir daha kur yayını.

* Aşkınla bir kere daha düştü damdan tas; gene yolla damdan o merdiveni.

Damı ne yanda diyorlar bana; canı getirdikleri yanda.

Her gece can oraya gider, sabahleyin gene getirirler hani, işte o yanda.

Hani bahar bir yerden kalkar, yeryüzüne gelir; hani sabah, gökyüzüne yeni bir ışık verir; o yanda işte.

* Hani bir sopa ejderhâ olmuştu; hani tutmuştu da Firavun'a uyanları cehenneme götürmüştü o; o yanda.

Şu sende arayıp aktarma o yandan kopar, gelir; iz o derde iz arar gene.

Sen o adamsın ki eşeğe binmiştir de şundan, bundan eşek nerde diye sorar durur.

Sus artık, kıskançlığından herkesi denize daldırmak istemiyor o.

IV

Bisûzânîm sovdâ vu cununrâ

Derâşâmîm her dem movc-1 honrâ

Deliliği de yakıp yandıralım, divaneliği de; her solukta içelim kan dalgalarını.

Cehennemi içen sarhoşlarız biz; yeşil kubbeyi deler yararız biz.

* Zevâli olmayan ışık, ne yapacak gökyüzünü, ne edecek şu iki baş aşağı gelmiş kandili?

Gam hırsızının elini keselim; yüzlerce defa zebun olmuş aklı çaldı o.

Padişahlara lâyıık sâf şarap dökelim de uyutalım hünerli aklı.

Sarhoş olunca da ona sopa çekelim, çünkü düzende, afsunda haddi aştı o.

Gerçi herkesten cin fikirlidir, herkesin ustasıdır ama zamanın düzenini ne bilecek?

Öylesine bir sarhoş edelim, öylesine kendisinden geçirelim ki geldi mi, nerden geldiğini bilemesin.

Gönül evinin içinde, şu direksiz dünyanın direğini görsün.

Öyle bir bilgin, öyle bir pîr bile, bilgisizlere ibret olsun diye yok oldu gitti.

şimdi bilgin olur o, çünkü aşkla can verdi; şimdi i âleminin bilgisini anlar artık.

Baş dönmesi, baştan gelir; böyle olmasaydı durup dinlenmesi olmayan dünya da dururdu, dinlenirdi.

* Başlı olan beden, “Ol” buyruğunun sırrını bilemez; kâf’la nun’u başsız beden bilir.

Ne olur a kardeş, bir sınaıa için olsun, bir soluk baş koy.

Bir solukcağız olsun, padişahın hatırı için böyle bir eşeği, böyle bir serkeş atı râm ediver.

Sen cehennem bile dur; halbuki dünyayı biliştir, anlayıştır o; yok ol, yücelmeyi az iste.

Tanrı sıfatlarına öylesine dal ki bir daha ıkamayasın; şu dış âlemi bir daha göremeyesin.

Ne ararsın şu kara suyun safâsını; ne koklarsın şu hamam külhanının damında biten ieği?

Her ham, her aşağılık kişi anlamasın diyordum da kıskanılığımdan anlatamıyorum; sustum artık.

* A Tebrizli şems, bir olgunluk göster de kâf’la nun’dan bir noksan kalmasın.

V

u o bâşed dil-o dil-sûz mârâ

i bâşed şeb i bâşed rûz mârâ

Gönlümüz, gönül yakanımız o olduktan sonra, gece ne oluyor bize, gündüz ne oluyor?

Güneş ha batmış, ha doğmuş; canımıza can katan, canımızı aydınlatıp duran güzelimiz yeter bize.

Anası ölene ağlayıp feryat etmeyi öğretme; bize aşk öğreten, iyiden iyiye ustadır.

Dikme o hırkamızı; yırt gitsin; hırka diken şeyh yaramaz bize.

Herkes dışmana üst olmayı ister; o dışmanın güzelim yüzüdür üstünlüğümüz bizim.

Herkes defineler elde edecek bir baht arar; eziyetlere eziyetler katan aşk yeter bize.

VI

Merâ helvâ heves kardest helvâ

Meyefken va'de-i helvâ be ferdâ

Canım helva istiyor, helva; helva vaadini yarına atma.

Gönlüm, canım, sûfiye safâlar veren o helvaya bağlı; safra vermeyen helvaya.

Ne de güzel sıcak, yağlı, ballı helva; her solukta yücelerden geliyor kokusu.

İncir gibi ağzın kapalıyken helvayı gönülden ye, elini, ağzını bulaştırma hiç.

Bu helva, o helvadandır, o taraftandır; a elsiz-ayaksız, o taraftan ye.

* Bir solukcağız, Mustafâ ile aynı kâsedden yiyelim; o da ordan süt içerdi, ordan hurma yerdi.

* Hani Meryem'e ye, iç, gözün aydın olsun diye ses gelen hurmadan.

Delilimiz de şu; Akl-ı Küll'ün oğullarıyız biz; a babasının canı diye ses gelip duruyor.

Boyuna a çocuklar diyor, gelin; sofraya hazır, sevgili de yapayalınız.

VII

Emîr-i husn handon kun haşemrâ

Vucûdî behş mer muştî ademrâ

A güzellik beyi, sana uyanları güldür; bir avuç yoka varlık bağışla.

Gam ordusunun karaltısı görünüyor; bayrak sahibine üstünlük ver, sevindir onu.

Güzelliğinle neşeye neşe ver; gama, kedere de gam ver, keder ver.

Lûtfu, keremi güzelliğinle neşelendir; güzelliğin lûtfu, kereme yüzlerce can verir.

O gümüş bedenliyle işimi altına döndür; altın gibi sararmış yüzümü lâ'l gibi kızart.

A gönül, mademki fazlasıyla aşk istiyorsun; çoğun, azın düşüncesine az dal.

* Tebrizli Şems'e karşı başımı yere koy; o puta secde etmek, imandır çünkü.

VIII

Be burc-ı dil resîdî bîst incâ

Çu on mehrâ bidîdi bîst incâ

Gönül burcuna eriştin ya, dur artık burda; o Ay'ı gördün ya, dur artık burda.

Şu pılımı pırtını, bilgisizlikten çok çektin, taşıdın her yana; dur artık burda.

Ömrün bitti, o ay yüzünün güzelliğine ait her çeşit söz duydun; dur artık burda.

O güzelliği gör; onu görmekle hem belirirsin, hem izin bile kalmaz; dur artık burda.

Gönlüne and olsun, o memelerde süt var; sütünden tattın ya; dur artık burda.

IX

Suleymânâ biyâr enguşterîrâ

Mutî' -o bende kun dîv-o perîr-â

A Süleyman, getir yüzüğü, devi, periyi al buyruğunun altına.

* Onları getirin bana narasını at; şu altı kapılı sarayı aydınlat.

* Batıdan güneş doğdurmak, o tarafa ait gönüler için iş bile değil.

Öylesine bir ululuk ki herkes Tanrı için ululuğu bıraksın gitsin.

* Koy sofraya havuzlar gibi tasları; müşterinin niyazını ikramla karşıla.

Bir sağrakla zevk ver kafatasına; nerkis gözleri mahmurlaştır, süzölsün varsın.

* Gizli şekillerin önünden kaldır perdeyi; put yonan Âzer'in kârına kesat var.

* Kuyudan, kuyu suyu içmeden hastalandık, Kevser kaynaklarını akıt.

A gönül, padişahlar padişahının meclisine git de kızıl şarap iç.

Altına, kadına canla, gönülle tapma; şu Tanrı'ya kâfir olan iki kızın yürü üstüne;

Nefisle büyük savaşa giriş; padişah ere bu yüzden ecir verir, ücret bağışlar.

O gümüş bedenliyi gör ki onu görünce altın bile şaşırır da altınlığını pek yapamaz olur.

O deniz gönüllüyü tanı ki inci bile onun coşup köpürmesinden, içip sömürmesinden elde eder inciliğini.

* Gazelin kalan kısmını sen söylersen Sâmirî'nin büyüğü bile haset etmeye kalkışır.

* Sustum, çünkü ayağım balçığa battı; artık Ca'fer'e ait söz kanadını sen aç.

X

Beket aynî gadâte'l-beyni dem'â

Ve uhrâ bil'bukâ bahilet aleynâ

Ayrılık sabahı gözümün biri ağladı; öbürüyse ağlamada nekeslik etti bize.

Bu nekesliği yüzünden suçlu buldum; buluştuğumuz gün o gözümü yummakla cezalandırdım onu. ^[19]

Cezalandırarak adam mıyım ben? Kalk a sevgili, dudağına dek şarapla dolu olan o kadehi sun.

Her solukta beni incitirler ama ben kimseyi incitmem; çünkü bence bütün canlar bir olmuştur, birdir.

Bu cisimler bize karşı tersine kürk giymişlerdir ama,

Seni ters giydiğin kürkün içinde de tanırım ben; kürkün içinde canımsın benim a benim canım.

Kürkü yırtarım ben, sen de yırt; ne diye kendimizle savaşa girişecekmişiz?

Ayrı ayrı bedenlerde bir canız; ister küçük olalım, ister ihtiyar, ister genç.

Ateşten ayrılmış ışıkcağızlarıdır; onların asılları da bir, çıktıkları yer de bir.

Tabiatları da bir, renkleri de bir, huyları da bir; başları da ayaklarından başka değil.

Gönlümde şu anlattıklarımın deliller var; gizli mi söyleyeyim sana, örtülü mü?

Yanlığ söyledim; onu kendi kendine söyle; bir seyret de bak, bu seyran kat kattır.

XI

Tu bişken çeng-i mârâ ey muallâ

Hezâron çeng-i dîger hest incâ

A yüceler yücesi, sen kır çengimizi bizim; burda binlerce başka çeng var.

Biz aşk çengine düştükten, sevdanın pençesine düştükten sonra bize çeng mi bulunmaz, zurna mı?

Dünyadaki rebâplarla çengler yansa bile nice gizli çengler vardır sevgili.

Sağırın kulağı duymaz ama nağmeleri, ten-tenleri ta göğe dayandı.

Dünyanın ışığı, mumu sönerse ne gam? Taşla demir yanımızda bizim.

Çerçöp de, nağmeler de denizin üstündedir, inci denizin yüzüne çıkmaz.

Fakat denizin üstündeki çerçöpün güzel görünüşü de inci yüzündendir; onun şimşeginin aksinin aksidir bize çakan.

Nağmeler asıldaki coşkunluğun fer'idir; fer'iyile asıl ise asla bir olamaz.

Ağzını yum, gönül penceresini aç; canlarla o yoldan konuşmaya koyul.

XII

Bakaaî şâe leyse hum irtihâlâ

Ve husne's-sabrı zemmû la'l-cemâlâ

Göçmeyi benim ömrüm istedi, onlar değil; yükleri develere yüklediler, benim güzelim sabrıma yüklediler.

Nakışlı ipek elbiseler giyinmeleri süslenmek için değil, güzelliklerini korumak için; fakat güzellik elbiseyle nasıl, ne vakit korunabilir ki?

Ağzının tadı bozulan hastaya, arı duru su bile bulsa, acı gelir o su. [\[20\]](#)

Gönlüne de bu tapının lezzetini tattır, canına da; şarap arındı mı tortusu üste çıkar.

Şu arı duru şarabı içmek istiyorsan dudaklarını her tortulu şarapla bulaştırma.

Tez, çevik, atik, pervasız kişi şu kara sele bulaşmaz, temiz kalır.

Tacirin eli para sayarken titrer, odur kumaşın kadrini bilen.

Şeker parçasısın, suya var; süzülen şey daha tatlılaşır.

XIII

Berâ-yı tu fedâ kerdim cenrâ

Keşîde behr-i tu zahm-i zebanhâ

Senin için canlar feda ettik, senin için dil yaraları çektik.

Ateş gibi kınamalar duyduk, o oklardan atılan, ciğerlere işleyen oklara amaç olduk.

Gönlümüzü çıkarıp tapına getirsek, ona kanlarla dolu bağışlar bağışlarsın.

Düşman hakkımda kötü sözler söylediyse sana, a benim ay yüzlüm, bu çeşit sözlerden başka ne söyleyebilir ki düşman?

Gel a bütün güzellerin güneşi, lâ'l madenleri ancak lûtfunla güler.

Sensiz bütün kârımız ziyandır; fakat sen oldun mu bütün ziyanlar kâr kesilir.

Senin şekerin hakkında kötü zanlara düşene, bu kötü zannı öldürücü zehir olarak yeter zaten.

XIV

Dil-o canrâ derin hezret bipâlâ

Çu sâfi şod reved sâfi be bâlâ

Gönlüne de bu tapının lezzetini tattır, canına da; şarap arındı mı tortusu üste çıkar.

Arı duru suyu içmek istiyorsan dudaklarını her tortulu şarapla bulaştırma.

Canıyla oynayan, çevik olan, pervasız bulunan kişi şu tortulu sele kapılıp bulaşmaz, temiz kalır.

Cüzî akıl şu bağdan kurtulamaz; çünkü Akl-ı Küll parça buçuk şeylere lalalık etmez.

Şu hırs, ister uyuz illeti olsun, ister diken, adamsan elini bulaştırma bununla.

Uyuza uyuz katılır da müzminleşirse Tanrı adını anış melhemini sür.

Şu kapının açılmasını istiyorsan kapıya doğru yürü, usanmadan geledur.

Başköşeye geçme kaydını, ârı, hayâyı, ululanmayı bırak da canda ara başköşeyi.

Yücelik külâhıyla Süleyman tacı her kele nasip olur mu, hâşâ ve kellâ.

Sustum, kısa söz daha hoş; şu âna gürültü patırtı sığmıyor.

Hani şâir “Göçmeyi benim ömrüm istedi, onlar değil” diye bir gazel söylemiştir ya; bu ona nazîre işte. [\[21\]](#)

XV

Zi rûy-ı tust îd-âsâr-ı mârâ

Biyâ ey îd-o îdî âr mârâ

Senin yüzünü gördük mü, bayram olur bize; gel a bayram, bir bayram getir bize.

Bayramın canısın; senin yüzünden a sevgili, canlarımızda binlerce bayram var.

Yokluk âlemine baş çekmişiz; sarık derdi dertlendiremez bizi.

Biz kendimize bile yabancı olmuşuz; yabancıнын derdi yoktur bizde.

Atlaslar, hayalden doğma şiirler sizin olsun; o sevgilinin güzelim hayali bizim.

Hile, düzen kitabı sizin olsun; yankesici güzelin payı, azarı bizim.

Size bir yılda iki bayram var; bizim işimizdeyse her solukta yüzlerce bayram.

Sizin bol bol gümüşünüz, altınınız olsun; sıkıntıları onaran yaratıcının güzelliği de bizim olsun.

* Sizin Arap atlarınız olsun sayısız; Ahmed-i Muhtâr’ın Burâk’ı da bizim olsun.

Dünya tamamıyla bayram olsa, neşe dolsa sizin olsun dünya; sevgili bizim olsun, yeter bize.

Mademki susmaya yüz tuttun; aşkın kuvvetlendi demektir; işte şimdicek sözümüz kısaldı bizim.

Gel a en büyük bayram, gel a Tebrizli Şems, şunun bunun eline bırakma bizi.

XVI

Taâlev küllünâ ze’l-yevme sukrâ

Bi akdûhin tuhâmimun âg ve tetrâ

Gelin; bugün hepimiz de bizi esriten, kendimizden geçiren kadehlerle sarhoş olalım.

Rabbimiz dudağına dek dolu bir kadehle suvardı bizi, şükürler olsun, sonra gene şükürler olsun, sonra da gene şükürler olsun.

Gelin; gerçekten de bugün bayram günü; apaçık göründü dilediğiniz sevgili.

Gece karanlığı basınca olaylar dolaşmaya gelir bizi; fakat yamanıp kalmaz, yüreğimizi sıkmaz onlar.

Her birinin elinde bir bağış denizi var; alabildiğine, bol bol mücevherler, inciler saçıyorlar. [\[22\]](#)

— B —

XVII

Mehusb ey yâr-ı mihman-dâr imşeb

Ki tu rûhî vu mâ bîmâr imşeb

A bizi konuk eden dost, uyuma bu gece; çünkü sen cansın; bizse hastalarız bu gece.

Gizli şeylerin gözünden çıkar uykuyu; çıkar da gizlilikler ortaya çıksın bu gece.

Müşteri'ysen Ay'ın çevresinde dön; dön şu dönüp duran göğün çevresinde bu gece.

* Ca'fer-i Tayyar'ın canı gibi gökyüzünde Nesr-i Tâir'i avla bu gece.

Tanrı sana bir cilâ verdi, ayrılık yüzünden şu gök kubbenin pasını gideresin, onu cilâlayasın diye bu gece.

Hamd olsun Tanrı'ya ki bütün halk uyudu; yaratıcıyla benim işim gücüm var bu gece.

Bu ne şereftir, bu ne uyanık baht ki bir Tanrı uyanıktır, bir de biz uyanığız bu gece.

Ta seher çağına dek, bir kapanır, uykuya dalarsa gözümde de bezerim bu gece.

Çarşı pazar bomboş kaldıysa Samanuğrusu yolundaki pazarı, alışverişi seyret bu gece.

Bizim gecemiz, yıldızların gündüzüdür; yüzünün nuruyla parıl parıl parlıyorlar bu gece.

* Arslan, Öküz'e saldırır, Utarid sarığını başına urunur bu gece.

* Zühal yeniden fitne tohumu eker, Müşteri paralar saçar bu gece.

Sustum, ağzımı yumdum ama sözsüz konuşuyorum ben bu gece.

XVIII

Boride şod ezin cûy-i cihan âb

Behârâ bâzkerd-o vâresan âb

Dünya deresinden su kesildi; a bahar, suyu koyuver de gene dönsün şu değirmen.

* O kaynaktan gönder suyu ki Hızır'la İlyas'ın kaynağı bile ne öyle bir su görmüştür, ne de görür.

Ne güzel bir kaynak başıdır ki coşuşundan her solukta can kaynağından bile sular coşar.

Sular aktı mı ekinler biter; fakat şu can hiçbir vakit ekmekten bitip meydana gelmez.

A konuk, yoksullar gibi ekmek için, yoksullukla yüzünün suyunu yerlere dökme.

Bütün dünya baştan başa yarım lokmadır ancak; yarım lokma için su gizlenmiş gitmiştir,

Yeryüzüyle gökyüzü, kovayla testidir sanki; fakat su yeryüzünden de dışardadır, gökyüzünden de.

Sen de tezce gökten de çık dışarıya, yerden de; çık da mekânsızlık âlemindeki suyu gör.

Can balığın şu havuzdan kurtulur da ucu bucağı olmayan denizden su içer.

O denize dalarsın ki ordaki balıklar Hızır kesilmişlerdir; orda balık da ölümsüzdür, su da.

O yüzden gelir göze ışık; o damdandır oluktaki su.

O bahçedendir şu gül yanaklar; o dolaptan kavuşur suya gül bahçesi.

* O hurma fidanındandır Meryem'in yediği hurmalar; şu sebeplerden, şu kapılardan meydana gelmez o su.

Burdan aktı, geldi mi sana su, rûhun da neşelenir, canın da.

Artık sopacağınızı vurma bekçiler gibi; çünkü bu balıklara sudur bekçilik eden.

XIX

Elâ ey rûy-ı tu sad mâh-o mehtâb

Megû şeb geşt-o bîgeh geşf bîştâb

A güzelim, yüzün yüzlerce aya, yüzlerce ay ışığına bedel. Gece oldu, vakit geçti deme, acele etme.

A can Kâbe'si, sayende her mescitte güneşten bir mihrabım var.

Yanlış söyledim; bizim mescidimizde, kapının dışında kapıcılık eder güneş.

* Şu yedi değirmenden ekmek aramayız biz; şu yemyeşil dolaptan su içmeyiz biz.

Dünya sebeplerini yaratan odur; artık ona karşı sebep sağrağı ne olabilir ki?

Sarhoşlukla binlerce kuyuya düştük; aşkı çengel gibi tutar, dışarıya çeker çıkarır bizi.

Can meclisi seninle ne de parlaktır ki; arkadaşların ne de aydın gözüdür o, onlara ne ışıktır, ne de candır o.

Gönül bahçesi o devlet selvisinin yüzünden güler; kanımız o unnab dalının yüzünden kaynar.

Ferahlıklar içinde, ferahlıklar ferahlığısın sen; sensin anahtar, Tanrı da kapıları açandır.

Ateşli aşkının neftler döküşü yüzünden yer de cıva gibi titrer durur, gök de.

Şarap, sarhoşlarını dâvaya gelirse de dâvasının haksız olduğu meydana çıkar, mızrapla döverek sürerler onu.

Sus, bitir artık a gönül; görüyorsun ki o güzellik lâkaplara sığmıyor.

XX

Derin cû dil çu dülâb-ı herâbest

Ki her sûyî ki gerded pîşeş âbest

Gönül şu ırmakta yıkık bir dolaptır; ne yana dönerse dönsün, önünde su var.

Suya yüzünü dönersen görürsün ki su gözünün önünde akıp gidiyor.

Gölge nasıl olup da güneşten canını kurtarabilir? Canı güneşin elindedir zaten.

Gölge boynunu uzatırsa bil ki o sırada güneş perde ardındadır.

Nasıl da bir güneştir bu güneş ki, gökteki güneş onun önünde cıva gibi oynayıp durmadadır.

* Ay ona karşı âdeta inmeli bir adamın avcundaki cıva tanesidir; bir gececik durur ancak, ondan sonra dökülür gider.

* Otuz gecenin ancak iki gecesinde güneşle buluşur, görüşür; öbür gecelerde hep ayrılık çeker, ayrılıksa azap mı azaptır.

Ağlar ama yüzü terütazedir; fazla gülmek zaten âşıkların huyudur.

Gülerek doğar, gülerek ölür âşık; çünkü dönüp gülen bahtının bulunduğu yere gitmededir o.

Sus, çünkü görüşün âfetleri daima sorudan, cevaptan ileri gelir.

XXI

Be cân-ı tu ki sovkend-i azîmest

Ki cânem bî tu der bend-i azîmest

Canına and olsun, bak, bu pek büyük bir yemin; canına and olsun ki sensiz olunca canım, pek büyük bir bağla bağlanıyor.

Hızır, abıhayat beyi ama o bile lâ'lı dudaklarına büyük bir istek duymada.

Senden sana söylenecek pek çok sözlerim var, fakat susuşum büyük bir bağ bana.

Senin korkundan susan, eşek bile olsa pek akıllıdır doğrusu.

Senin için hünerlerinden vazgeçen kişi, gerçekten de pek hünerlidir.

Kendimi gölge gibi önüne attım; senin önüne düşmek, büyük bir düşüştür.

Çünkü senin Bağdat'ında büyük bir adalet, büyük bir insaf, senin Semerkand'ında pek tatlı bir şeker var.

Şeker bağışın tamahlandırdı beni; bu kul pek kanaat sahibidir ama gene de ümide düştü işte.

Beni yakınımdan da kestir, uzaklaştığım kişilerden de; çünkü gönlüm adamakıllı sana bağlı.

Sus a aşkın oğlu; sözde büyük bir oğul sayılır ama sen aşk gibi sus.

Tebrizli Şems'in üzengisine yapıştım; çünkü Şems'in üzengisi büyük bir altın yurdu.

XXII

Nigâr-ı hûb-o şeker-bâr çûnest

Çerâg-ı dîde vu dîdâr çûnest

Şekerler yağdıran o eşsiz güzel nicedir; gözün, yüzün ışığı ne haldedir?

Nasıldır o gammaz bakış acaba; ne âlemedir o düzenbaz saçlar acaba?

Nasıldır o güzellik pazarının meşhuru; ne haldedir o gül bahçesinin parlaklığı?

Gönlüm sevgi yüzünden yaslara batmış, oturmuş; sevgilinin gönlünde bize karşı bir sevgi var mı acaba?

Lûtfundan sevgilim dedi bana; acaba o sevgili, bu sevgilisiz ne halde?

Görünüşte kullarını okşamada, hatırlarını almada; acaba içyüzde bu kulla nicedir?

İlk görüşte can bağışladı bana; bağıшта ne halde, hemen anladım.

O lûtfu iki kere yaparsa tekrarlayışta da ne halde olduğunu, nasıl davrandığını anlarım.

O atlaslar giyinen siyah saçları, atlasa benzeyen yanaklarının çevresinde nasıldır acaba?

Âşıklar hekimine bir daha sorun, o hasta nerkis gözler nasıldır ki?

Acaba o Tatar nâfesi ne halde; acaba o eşsiz Bulgar güzeli ne âlemde?

Acaba o gerçeğe ulaşma çizgisinin değirmisinde yüzlerce pergel kıran güzel ne halde?

Ben zîr perdesinden ağlayıp durmadayım; bir günceğiz olsun, o ağlayan ne halde diye sormaz.

Gönlüm hırsızlama ona bakıyor; oysa beni çalmada; acaba o, hırsız sıkıştıran hırsız ne âlemde?

A dost, seninle mağara dostuyum ben, bir kerecik nasıl yermiş şu mağara diye başını uzat da bak.

Seni bir göreyim de canımı feda edeyim; halka da görüş nasıl olurmuş, göstereyim.

Sözüme son yok; fakat söyleyiş ne şekil olurmuş, onu gösterdim ancak.

XXIII

Zi hem-râhan cudâyî meslehet nîst

Sefer bî rûşenâyî meslehet nîst

Yol arkadaşlarından ayrılmak doğru değildir; ışıksız yola düşmek uygun bir iş olmaz.

Sultan olduktan, padişahlığı gördükten sonra tutup yoksulluk etmeye kalkışman yakışık almaz.

Sizi, sizensiz çağırıyor sevgili; sizin şu sizliğe düşmeniz doğru değil.

Mademki dünyaya gök sofrası geldi, bundan sonra da yokluğa düşmek olamaz.

Canların kurban olduğu bu mutfakta aşağılık kişiler gibi ekmek çalmak, yapılacak iş değil.

O yol kesen hırsla, tamaha söyle; düzen yapmaya kalkışmak, kötü görünüşe bürünmek doğru değil.

Değil mi ki ayağın var, oynat elini; elsiz-ayaksız kalman yerinde bir şey olamaz.

Ayağın kalmazsa kanat verirler sana; kanatsız havalanıp uçmak mümkün değildir.

Kanat bulursan var Tanrı tuzağına doğru uç; çünkü onun tuzağından kurtuluş doğru bir iş değil.

* A kardeş, yakınlık Kafdağı'nın devlet kuşusun sen, devlet kuşuna devlet kuşundan başka bir şey olmak yaraşmaz.

Dünya bir duru ırmak, bir deniz; sense balıksın fakat şu ırmakta yüzmek, doğru bir şey değil.

Sus da Tanrı denizine dal, yok ol gitsin; varlıkla Tanrı'ya eş olmak yakışık almaz.

XXIV

Turâ der dilberi destî temâmet

Merâ der bî dilî renc-o sekaamest

Sen güzel mi güzelsin, söz yok güzelliğine; ben de âşıkım, derdim de aşk, hastalığım da aşk.

Güzelim yüzünden başka bir yüze âşık olmak haramdır, haram.

Her şey geçici, fakat senin birlik sofran daimîdir, daimîdir, daimî.

Gözümü ovuşturup bakıyorum; kim var senden başka; hangisi, hangisi, hangisi?

Dünya, yüzünü örtmek için tutunduğun bir örtü, bir örtü, bir örtü.

Her solukta aşkın dilinden bir selâm var bize, bir selâm var, bir selâm.

Her zerreden dilsiz-dudaksız bir haber geliyor, bir haber geliyor, bir haber geliyor.

Bizim gamımız da, neşemiz de tahtının önünde bir kuldur, bir kuldur, bir kul.

Gam devesi uyuzdur ama öndedir, öndedir, önde.

Onun ardından da memeleri sütle dopdolu neşe devesi vardır; öbürünün ardındadır ardındadır, ardında.

Her iki devenin burnuna da senin yuların takılı, senin yuların, senin yuların.

Neşe devesinin sütü, sonunda can çocuğundan kesilen süt değil, kesilmesi yok, kesilmesi yok.

Sustum, kıskançlık ağzıma gem vuruyor, gem vuruyor, gem vuruyor.

XXV

Çu on kân-ı kerem mârâ şikârest

Beher dem hedye mârâ deh hezârest

O kerem madeni bize av oldu ya, artık her solukta onbinlerce armağan var bize.

Maksadımız sevgilinin damına çıkmak, şu halde bizim merdivenimiz altındandır, gümüştendir.

Belâ, dünyada gizli bir incidir; bizce definedir ama yabancıya yılan görünür.

Karşımızda gümüş hazineni sayıp dökmeye kalkışma; altınımız da sayısız bizim, gümüşümüz de.

Vezirin böyle bir dâvaya girişmesi saçma bile olsa, padişahın elinde yüzlerce misli var bunun.

XXVI

Merâ çûn tâ kıyâmet yâr înest

Herâb-o lest bâşem kâr înest

Sevgilim, kıyamete dek bu; işim gücüm de yıkılmak, sarhoş olmak.

Kârdan, kazançtan geçtim, kazancım bu; a beniz, altın bas, sarar sol, senin paran pulun bu.

Ne akıl kaldı, ne fikir, ne gönül; ne çare, o yüzün yaptığı iş bu işte.

* Sadberk gülü, güzel yüzünü gördü de bülbül dedi, gül de bu, gül bahçesi de.

Güzeller gayb kuşlarını ararlar; sen de gayb âlemine gel, uçan kuş bu.

Tekrar tekrar o yüze bak, gözlerini ovuştur; canın medresesi de bu, tekrar tekrar okuduğu ders de.

Dudağını açtı; bütün canlar, her hastanın canına şifa budur dedi.

Aşkın elinden bir kadeh içtiler de iyiden iyiye anladılar ki meyhaneci budur ancak.

Sarığı da, cübbeyi de şaraba rehin verdiler; zaten sarığın, cübbenin lâıyığı da bu.

Haber geldi ki Yusuf pazara düştü; hey gidi hey; pazar buysa nerde Yusuf?

Bir afsun okudu, kendini gizledi; o düzenbazın en âdi oyunu bu işte.

Âlemin malına mülküne çarem var; fakat dinim de bu benim, gönlüm de bu, çare bulamadığım da bu.

* Başkasının tapısında aşk kemerini kuşanırsam Hıristiyan olayım, zünnârım bu benim.

Havuzun kenarında dönmedeyim; düştüm havuza; o çeşit dönüp dolanmanın cezası bu.

* A gönül, mademki böyle bir havuza düştün, kıyamet gibi guslün bu senin.

* Şahın ruhu bile buna mat olup gitmede; mademki bunu çaldın; gönül, darağacın da bu işte.

Kendinle düşüp kalkma da kiminle istersen otur; nefsenden kesil, asıl yabancı budur.

Sus be hoca, bildirki saçmaları az söyle; gönlüm bildir, bildirin lâfları da bunlar.

Sus da şu dalgınlık âlemine baş aşağı dal; sırları bırak, sırlar bunlar zaten.

XXVII

Biyâ k'imrûz mârâ rûz-ı îdest

Ezin pes ayş-o işret ber mezîdest

Gel ki bugün bayram günü bize; bundan böyle zevk, neşe arttıkça da artacak.

El çırpıp, bugün neşe günü de; güzel gün, başlangıcından belli olur.

Sevgilimiz gibi sevgili şu âlemde kimdir ki? Böylesine bir bayramı yüzyıllar boyunca kim görmüştür ki?

Yer de, gökler de şekerlerle doldu; her yanda şekerler bitip durmada.

İnciler saçan o dalganın sesi geldi; dünya dalgalarla dolu, fakat deniz gizli, görünmüyor.

* Muhammed gene miraçtan geldi, İsa dördüncü kat gökten indi, ulaştı.

Buradan olmayan her para kalptir; can kadehiyle sunulmayan her şarap pistir.

* Ne hoş meclistir ki, baht sâkîlik eder; ordaki eş dost, Cüneyd'dir, Bâyezîd'dir.

Birisine teslim olma hususunda sarhoştum âdetâ; bilmiyordum ki Tanrı, bana teslim olmuş.

Şimdi yattım, ayaklarımı uzatıp uyudum; çünkü öğrendim, bildim ki bahtım şarap içmiş.

XXVIII

Kasabî sû-yı gulî guşt endaht

Çu dîdeş zeft guşt-ı gâv pindâşt

Kasabın biri, bir ahmağa et attı; ahmak eti iri gördü, öküz eti sandı.

Kasap ona bir but daha verdi; ahmak, ölmüş hayvan eti bu dedi, işte, kokuyor da.

Murada erişme sebeplerini veren Tanrı'dır; sen diyorsun ki: Bu da nedir ki? Herkesin verdiği şey.

Sana geldi de o yüzden âdileşti zaten; ona el vurdun da o yüzden pis oldu.

Ahmağın ne nekesliğı olur, ne cömertliğı; çünkü ikisini de düşmanlık temeli yapar o.

* Düğünde de ahmaktan kaç, yasta da; hani İsa'nın kaçtığı gibi babacığım; Tanrı daha iyi bilir ya. [\[23\]](#)

XXIX

Derin hâne gejî ey dil gehî râst

Birun rov hey kî hâne hâne-i mâst

Bu evde a gönül, gâh eğrisin, gâh doğru; hey gönül, hey; çık dışarı; ev bizim evimiz.

Sen yel gibisin; gâh sıcaksın, gâh soğuk; oraya git ki orada ne yaz var, ne kış.

Sen beni gizli tutmak istiyorsun; halbuki ben gündüzüm, boyuna meydandadır gündüz.

Su beyisin sen, ırmağa hükmün yürür; fakat can ırmağa sığmaz; çünkü denizdir can.

Kuş gibi kanatların var; kolu kanadı olan erlerin ne pervası olur.

Pis su bile bizim deremizde arı duru su kesilir; sinek bile bizim ayranımızda doğan olur, Zümrüdüanka'ya döner.

* Doğ ey mekânsızlık güneşi, zerre zerre her şey Ülker yıldızı gibi parlamada.

Hamd olsun Allah'a, mihrabın da, haçın da hüküm sürdüğü şu daracık yerden onun aşkıyla sıçradık, kurtulduk.

Artık davul çala çala çarşının başına git de Yusuf pek güzeldir diye bağıradur.

Namus, gösteriş perdesini yırttım; çünkü canım canından vazgeçti gitti.

XXX

Diger bâr in dilem âteş giriftest

Rehâ kun tâ bigîred hoş giriftest

Bir kere daha ateş aldı şu gönlüm; bırak, iyice yansın tutuşsun, iyi ateş aldı doğrusu.

Yan yakıl şu şimşekler çaktıran ateşle, soluk bile alma; çünkü aklım da kara bulut gibi kapladı onu.

Bir kere daha şu gönlüm bir rüya gördü; gönül kanı bütün yeryüzüne yayılmıştı.

Gölge gibi tamamıyla yok oldum gitti; çünkü ordu çekip gelen güneş, bütün dünyayı kapladı.

Gönlüm her gece, padişaha benzeyen sevgilinin lâ'lini elde etmek için hırsızlığa, hainliğe kalkışır, yolları tutar.

Fakat akıllı düşmanının malını çalan, hırsızdan hırsızlık edip mal aşırın, nerden gizli kalacak?

Nice can vardır ki kalıbından uçup durur, fakat bir güzel er de onun ayağına yapışmıştır.

Okunun açtığı yaranın lezzetinden şu gönlüm dişleriyle okluğunun ucunu tutmuştur, çeker durur.

XXXI

Zi mey-hâne diger bâr in çi bûyest

Diger bâr in çi şûr-o goft-o guyest

Gene meyhaneden gelen bu koku nedir; gene bu gürültü, bu coşkunluk, gene bu dedikodu nedir?

Bedensiz canlar dünyayı kapladı; yeri de, göğü de bir hay-huydur tuttu.

Gel a aşk, şu şarap hangi küpten; bir işaret ver, meyhane ne yanda?

Ne söylüyorum? İşaret dediğin de nedir burda? Kıl gibi olan düşünce bile sığamaz buraya.

O yalınkat siper, göze, görüşe gelmez; halbuki düşünceye gelen her şey dört kattır.

Ne söyleyeyim? Düşünceden doğan söz kokmuştur, rezildir.

Pisliği yüzünden gene gönül denizine gelir; çünkü gönül denizdir, sözlerse âdeta ırmak.

İnci haznedarı güvenilmez denizdir ancak; ırmak suyuyla kuyu suyu da çamaşır yıkamaya yarar.

XXXII

Semâ' ârâm-1 cân-1 zindegânest

Kesî dâned ki ûrâ cân-1 cânest

* Semâ' diri kişilerin canlarına rahat, huzurdur; canında can olan bilir bunu.

Gül bahçesinde yatıp uyuyan kişi, uyanmayı ister.

Fakat zindanda uyumuş olan, uyanırsa ziyana düşmüş olur.

Semâ' düğün olan yerde olur, yas olan yerde değil; yas yeri feryat figan yeridir.

Üzerindeki cevheri görmeyen, öylesine bir Ay'ı gözüyle görmeyen kişi yok mu;

Böyle kişiye müzik ne yapsın, tef ne etsin; semâ' gönüller alan sevgiliyle buluşmak içindir.

Yüzlerini kibleye dönmüş kişiler bu dünyada da semâ' dadır, o dünyada da;

Hele halka olup semâ' ederek dönüp duranların ortasında Kâbe de olursa.

Bir parmak şeker istiyorsan zaten var, hem de bedava; fakat şeker madenini istiyorsan o da burda.

XXXIII

Semâ' ez behr-i cân-1 bî karârest

Sebük berceh çi çây-ı intizârest

Semâ' kararsız can içindir; tez sıçra, beklenecek yer değil.

Burda kendi düşüncene dalıp oturma; ersen sevgilinin bulunduğu yere git.

Bizi o ister elbette deme; susamış adamın bu düşünceyle işi ne?

Pervane, ateşi düşünmez bile; aşka dalan cana düşünce ayıptır.

Savaş eri davul sesini duydu mu, o anda binlerce heyecana uğrar, atılmaya kalkışır.

Davul sesini duydun ya, çek çabucacık kılıcını; çünkü senin canın âdeta Zül-fekaar'ın kınıdır.

Çal kılıcı, al aşk ülkesini; aşk saltanatı sonsuz, daimî bir saltanattır.

* Kerbelâ Huseyn'isin; suyu bırak; bugün su, parıl parıl parlayan kılıçtır.

XXXIV

Bibestî çeşm ya'nî vakt-ı hâbest

Ne hâbest on herifonrâ çü âbest

Gözünü kapadın, yâni uyku vakti geldi demek istedin; suya dönmüş erlere uyku yoktur.

Sen de bilirsin ki biz o kadar bekleyemeyiz; fakat senin sarhoş gözlerin acele ediyor.

Cefa et, bütün cefan lûtuftur; hata et, senin hatan doğrudur.

Ateşli gözlerin dalsın uykuya; bizim gözlerimiz de kavrulmuş, kebab olmuş, gönlümüz de.

Sâkînin gözü, bir katre su olan o kılıçla nice başlar aldı.

Birisi der ki: Bu, sâkînin aşkından oluyor; öbürü der ki: Bu, şarabın işi.

Şarapla sâkî de nedir? Tanrı'dan başka bir şey yok; bu aşk hangi kapıdan; Tanrı bilir ancak.

XXXV

Zihî mey k'onderon destest heyhât

Ki akl-ı köll bedo mestest heyhât

Eyvahlar olsun, elindeki şarap nasıl bir şarap; Akl-ı Küll bile onunla sarhoş olmuş gitmiş.

Gönlü öyle yücelere çekip götürüyor ki, orda Zühal'in mızrağının ucu bile pek aşağı kalıyor, eyvahlar olsun.

Eyvahlar olsun; bu mecliste kendinden geçen, yakından da geçer, eşinden dostundan da.

Zümrüdüanka gibi Kafdağı'nın yücesinde uçar; dağ bile huzurunda kemer bağlar, hizmetine koşar.

Eyvahlar olsun, kırılmamış şişe binlerce eli, ayağı yaralamış.

Bana sabret, daha yavaş davran diyorsun; sabrın, yavaşlığın da yeri mi?

O pîre bir kadeh şarap sun da dik şuraya; eyvahlar olsun, buraya bir de pîr gerek;

Hele bütün pîrliklerin, bütün tecrübelerin canı olan akıl olursa... Hani, özü de pek hoştur, buraya da pek lâyıktır o.

Bütün dünya, o sonsuz bağdan, o uçsuz bucaksız bahçeden koparılmış bir gül demetidir.

Bir gül demeti, eyvahlar olsun, tezce solar; sen çöle yüz tut, çöl kurtulmuştur ondan.

Çek şarabı, bir güzelin adıyla ki pek güzel, pek seçkindir o.

Eyvahlar olsun; nice kanlar vardır boynunda, aklın bile gerdanlığını çekmiş, koparmıştır o.

Saçlarının büklümleri, miskin kârına kesat vermiş, pahasını düşürmüş gitmiştir.

Sustum, susarak bana sun şarabı; çünkü gönül, yazıklar olsun ki söze bağlı.

XXXVI

Bidih yek câm ey pîr-i herâbât

Megu ferdâ ki fi't-te'hîri âfât

* A meyhane pîri, bir kadeh sun, yarın deme; geciktirmede tehlikeler vardır.

* Şarap yerine Firavun'un kanını sun; çünkü can Mûsa'm vade yerine geldi.

Şarabımız düşmanın kanıdır; çünkü arslanların zevki avlanmaktadır.

Arslanın ağzı, pençesi neden kanlıdır; fakat bütün bunları bizim kanımızdan elde etmiştir.

Ne işrete dalmışım, ne özümün kanına; ben zaten yoklukla sarhoşum, varlıkla değil.

Beni doğanlaştırdı; diri avlar avlanmadayım; kuzgunlar gibi ölülerin çevresinde dolaşmıyorum.

Gel a kuzgun, sen de bir gayret et de doğan ol; o arıtcının tapısında kuzgunluktan arın.

* Sonra doğanlık sıfatlarını da dök, saç, zat gibi, kendi özünde her şeyden sıyrıl.

Ne topraktır şu yeryüzü; kanlarla dolu bir leğendir; âşıkların kanlarıyla, mat olup gidenlerin yaralarından akan kanlarla dopdolu.

A horoz, ne vakte dek sabah çağı geldi deyip duracaksın? Kandil konan yerden ışık nasıl vurursa, sabah kendini gösterir zaten.

XXXVII

Eger Havvâ bidânistî zi renget

Seterven sâhtî hodrâ zi nenget

* Havva senin hileni bilseydi, utancından kendini kısır ederdi.

Canındaki karalık duyguyla duyulsaydı, renginden bütün dünya Zenci'ye dönerdi.

Öyle bir yılansın ki sana atılan taşla bile yazık olur; senin taşından başka bir taşla kimsecikler ezmez senin başını.

A münafık, denize düşsen çirkinliğinden yılan balığıyla timsah bile yutmaz seni.

Bana diyorsun ki: Öze bak, kaplan şeklini, kaplan nakşını bırak.

A müzevvir şekilli, ne diyeyim sana ben? O daralmış canına hangi mâna sığabilir ki?

Tebrizli Şems'in havası Kudüs'dür; sense bir domuzsun ki Frenk bile kabul etmez seni.

XXXVIII

Çu bâ mâ yâr-ı mâ imrûz cuftest

Bigûyem onçi hergiz kes negoftest

Sevgilimiz bugün bize eş; artık kimseciklerin söylemediği sözleri söyleyeceğim.

Herkes sarhoş burda, hepsi mahrem; gammaz uyumuş gitmiş; kimseden ürkme.

Güz uyudu, ilkbahar uyandı; görmüyor musun, ağaçlar çiçeklendi, çiçekler açıldı.

Karakışın bir günü bile kalsa, yer dudağını yumar, gül gizlenir gider.

Haydi, şu külhanbeyi bedeni uyut; bütün can incileri delinmiş.

Sus, altın da versen o kapıyı bulamazsın; fakat mahrem olursan al, bedavadır o vakit.

XXXIX

Tebîb-i derd-i bî derman kudâ mest

Refîk-i râh-ı bî pâyan kudâ mest

Dermansız derdin hekimi kim; sonsuz yolda yol arkadaşlığı kim edecek?

Akılsa delilik nedir ki öyleyse; yok, cansa canan kimdir ki?

Ölümsüz olarak dünyayı parlatan, fakat ne küfür, ne de iman olmayan ışık nerde?

Mekânsızlık denizi incilerle dolu; fakat içinde insanlık incisi olan hangisi?

Her şeyin elbisesi kölelerin giydiği elbise; bu kulların arasında padişah hangisi?

Dünyanın hiçbir parçasında sağlık yok, her parçası hasta; aşk hekiminin dükkânı nerde?

Akıl düşünceyle bunaldı gitti; baş çeken kim, başı dönen hangisi?

Puthanenin o boyu bosu, her yanı düzgün güzeli çok aradı; düzgün şeylerin ölçüsü, terazisi nerde?

Ne diye şu dedikoduyu kıble ettin? Bir ara bakalım, susanların dersi hangisi?

XL

Eyâ sâkıy tuyî kaadî-i hâcât

Şerâbî dih ki âred der muraât

A sâkî, ihtiyaçları gideren sensin; şarap ver de hatırımızı hoş et.

Sarhoşluktan öylesine yıkılmışım ki işaretleri sözlerden ayırt edemez olmuşum.

Babam beni şarap küpüne vakfetmiş; anam beni meyhaneye bağlamış.

Tanrı iki kulağımı da tıkadı da dünün halinden de geçtim, yarının ahvalinden de kurtuldum, aslı olmayan şeylere de boş verdim.

İyi kötüden ayırt edenlerin mahallesi bir başka türdür; orda ibadet törenleri de vardır, suç âdetleri de.

Bu mahallenin sahibiyse ölümsüz bir padişaktır, bu mahalleyi âfetlerden adamakıllı silmiş süpürmüştür.

XLI

Zi ba'd-i vakt-ı novmidî ümîdîst

Be zîr-i kûrî ender sîne dîdest

Ümitsizlik vaktinden sonra ümit vardır; körlüğün içinde gönül gözü bulunur.

Işığı görmedikçe kör olduğunu nasıl bilirsin? Karayı görmeyen, nerden bilecek ak nedir?

Birbirine eş dost olan yüz binlerce şekil, yüz binlerce mâna, bir tek padişahın gizli tasarrufuna, görünmeyen tedbirine bağlıdır.

Sükût ağacının dallarını nasıl yel oynatırsa, bu şekilleri, bu mânaları da o padişah oynatır.

Sevgilinin azarını görüp de ümitsizliğe düşme; oruç zahmetinden sonra bayram günü gelir çatar.

* Azarlama oldukça sevgi de var; her eksik tamama doğru çekilir gider.

Sözü bırak da görülmedik olayları apaçık gör; bu daha iyi.

XLII

Meber renc ey beroder hâce sehtest

Be vekt-i dâd-o behşîş şûr-behtest

A kardeş, hoca çok sert diye eziyet çekme; lûtfediş, bağışta bulunuş zamanında da pek yamandır o.

Şu ağaç, bağın yarısını kaplamış ama ne fayda; meyvesi yok mu yok.

Kaşları çatık değil, kesesini büzmüş; fakat inanma; gümüşü de vardır onun, malı mülkü de.

Zengin, tahtın üstündeymiş; ne fayda; ellerini bir tahtaya bağlamışlardır onun.

Varlığı dağ gibi bir tümdür ama cömertliği ölmüştür; çürümüş, paramparça olmuştur.

XLIII

Sedâyî ez keman âyed nezîrîst

Ki agleb bâ sedâyeş zehm-i tîrîst

Yaydan gelen ses, bir korkutucudur; çok defa da yayın sesiyle beraber gelir ok yarası.

Tesir edeni, eserler suyunda seyret; eseri görmek, her köre sopadır.

Seni görmezlerin ardında görürler var; görmeyi aramak, görenin ilhamıyla olur.

Neye sahipsen aramaz mıydın onu; arayışlar, kulağı tutup çekenlerdir, müjde verenlerdir.

Öyle ol ki isteklerin çoğalsın dursun; fazla ekin ekenin tamahı da fazla olur.

Ettiğin zulüm yüzünden ümitsizliğe düşme; çünkü kerem denizi tövbeleri kabul eder.

* Günahını tespih, ibadet haline kor; tövbeyi kabul etmede eşi, örneği yoktur onun.

Gönlün kırılınsın, toprak ol burada; çünkü kerem, nerde olursa olsun, yok-yoksul kişiyi arar.

Kerem, eteğini altınlarla doldurdu da nerde bir tutsak varsa alıp azat etmeye geldi.

Hor kişiye yücelik bağışlar; aşağılık kişiye yücelik var.

Çünkü varlık, boyuna yokluğu arar; zekât, beyin bulunduğu yere gelmez.

Çünkü her şeyin zuhur ettiği şey zıddıdır onun; bu iki zıttan yüzlerce şey zuhura gelir.

Sen siyah bir tahtaya yazı yazsan yazını gizler o tahta; çünkü ikisi de zifir gibi karadır.

Yeni yazılan yazı, yaşlığından belli olur; fakat kurudu, eskidi mi, gönüldeki düşünceye döner, gizlenir.

Bu, sayısız şekilde anlatılır ama sen sus; tabiatlar çok olan her şeye düşmandır çünkü.

XLIV

Karâr-ı zindegâni on nigârest

K'ezu on bikarârî der karârest

Yaşayışın rahatı, huzuru o güzeldir; o güzeldir ki rahatı, huzuru alır gider.

Senin sevgin eteğime yapışmış benim; bu sevgi diyor, o sevgilinin sevgisinden.

Yeni yeni ateşlerde yanan yakılan benim; dostcağızlarla ne işim var şimdi?

Gönlüm kararsız bir halde feryat edip duruyor; sevgilinin canına benziyor o.

Can, dostluğundan seni yaralar; bilmez ki canında diken var.

Bir ırmaktasın sen; diken tırmalıyor seni; bilmiyorsun ki diken gizlidir.

Kaç o dikenden, güle git; çünkü Tebrizli Şemseddin, bahardır.

XLV

Şinîdem mer merâ lûtfet duâ goft

Berây-i bende-i hod lûtfhâ goft

İşittim, lûtfun dualar etmiş bana; kuluna lûtuflarda bulunmuş.

A benim canım, karşılık olarak ne diyeyim, ne söyleyeyim sana? Senin iyiliğini Tanrı övmüştür.

Ancak şu aşağılık duacı kulun canı, her gece ay yüzüne dualar etmededir.

XLVI

Heme hovf âdemîrâ ez derûnest

Ve liyken hûş-ı û dâim birûnest

İnsana bütün korku içinden gelir; fakat insanın aklı daima dışardadır.

* Yusuf gibi boyuna dışarıyı okşar durur; halbuki içinde kanına kastetmiş bir kurt vardır.

İçinde nasıl bir çirkin var; bir görse ödü patlar.

O çirkinlik bir saldırışta ölür gider; fakat insan ona zebun olmuştur.

* Elif olmuştur, onu nun'a döndürmek gerek ki elif dönsün de nun neyse o olsun.

Fakat Tanrı yardımlarını görmeseydin, ondan imdat olmasaydı karara imkân mı olurdu?

Ne dünya vardı, ne insan, ne de arı duru, lâtif, su renginde rûh vardı;

Halbuki onundu buyruk, onundu padişahlık; bunu şimdi oluyor sanma sakın.

Hani lâf olsun diye padişahı demiyorum; gerçektir bu, hattâ yüzlerce defa da fazlaydı bundan.

Efendiler efendisi Tebrizli Şemseddin'in ululuğu, yedi gök kubbenin de ötesindedir.

Kaza ve kader adamakıllı sert, iyiden iyiye serkeş bir attır ama onun baldırlarının arasında; onun buyruğuna râm olmuştur.

Akl-ı Küll ondan bir koku aldı da gece gündüz ona ulaşma sevdasıyla deli divane oldu.

Akıl onun himmetiyle gördü, anladı ki bütün yüce himmetler aşağılıktan başka bir şey değil.

Onun tapısını ne yanda arayalım? Durağı, yandan, mekândan yüce.

Arsıların bile çözemedikleri zorluklar onca bir oyuncak, bir afsun.

Hiçbir işarete bulunamadım, hiçbir şey söyleyemedim ki anlayasın onun halini, hem de olduğu gibi bilesin; bunlar hep lâf.

A Tebriz, sürmem senin toprağıdır; senin toprağında şaşılacak hasiyetler vardır.

XLVII

Bigu ey yâr-ı hem-râz in çi şîvest

Diger gun geşteî bâz in çi şîvest

Söyle a sırdaş sevgili, bu ne cilvedir? Bir başka şekle gitmişsin; bu ne işvedir?

A güzel renkli Türk, acaba bu ne renktir, ne hiledir; acaba a gammaz göz, bu ne nazdır, ne cilvedir?

Gene bize ne tuzaktır bu, ne yemdir; nazla öldürdün bizi; bu ne işvedir?

Perdemizi yırttın; bu ne perdedir? Bir kerecik olsun aç şu perdeyi; bu ne cilvedir?

O köhne âşık benim ki gene yeni baştan giriştim aşka; bu ne işvedir?

O sese can vermek helâldir; ne de güzel, düzgün ve usûlünde bir ses; bu ne cilvedir.

Müslümanlar, siz seyredin şu coşkunluğu; eşi, örneği yok; bu ne işvedir?

Şarap, aşk, betim benzim; üçü de gammaz; bir tanesi gizli, üç gammaz; bu ne cilvedir?

XLVIII

Çunan k'in dil ezon dildâr mestest

Zi hûn-ı sâf-ı mâ on yâr mestest

Şu gönül, nasıl o gönül alanın yüzünden sarhoşsa, o sevgili de bizim tertemiz kanımızdan sarhoş.

Mahmurluğunu ancak kanımla söker; bu neşeyle gönül adamakıllı sarhoş.

Tan yeri gibi, her seher çağı kanlar içindeyim; çünkü her sabah o kanlar içen dilber sarhoş.

Öğüt verme, kendin kendi kanına giriyorsun gibi lâflar etme; ne yapayım ben; o kin güden güzelin gözleri sarhoş.

Neden Şu toprak kanla dolu bir leğene benziyor? Sırlar sâkîsinin gözleri sarhoş da ondan.

— D —

XLIX

Nigârâ mordegân ez can çi dânenđ

Kelâgan kadri tâbistan çi dânenđ

A güzel, ölüer ne bilsinler canı; kuzgunlar yazın kadrini nerden bilecek?

Ne vakte dek yabancılara koçulacaksınız? Gel a can, onlar nerden bilecekler senin kadrini?

Güzelim boyunu bosunu gizle onlardan; körler nerden bilecekler bahçedeki selviyi?

Salına salına meydana doğru gel; orda kalma, eşekler ne bilsinler, meydan nedir?

Çevgenini bizim kapımıza vur; hamlar, o çevgenin lûtfunu nerden bilecek?

Yıkık yeri münkir kuzgunlara bırak; kuzgunlar mamûr şehir nedir, ne bilirler ki?

Bedene tapanlar gönül ülkesini ne bilsinler; yoksullar padişahların huylarını nerden bilecekler?

* Şu elsiz-ayaksız bir avuç halk, Rüstem-i Destan'ı ne bilsin?

L

Çu şeb şod cumlegân der hâb reftend

Heme çun mâhiyan der âb reftend

Gece oldu mu herkes uykuya dalar; herkes balıklar gibi suya dalar gider.

Âşıkların gözleriye sabaha dek uyanıktır; bütün gece o mihraba bakıp dururlar.

Onların eşi dostu gönüllerindedir; arkadaşlar geçip gitse bile ne gam onlara?

Herkes gamdadır, tasadadır, kıvranır durur; âşıklarsa o büklüm büklüm saçlara dalmışlardır.

Herkes sebepler elde etmek gamındadır; onlarsa Kalender gibi sebeplere boş verirler.

Onların izlerinin tozunu kim bulacak ki? Onlar şimşek gibi, yel gibi pek tez giderler.

Mademki kovasın sen, dolabın çevresinde dönedur; onlarsa dolaptan da yücedirler.

Bir gümüş bedenliyi seçenleri seyret; unnab gibi o al al yüze giderler onlar.

Tebrizli Şemseddin'in bağışlarıyla bol bol ihsanlarda bulunanın, her şeye sahip olanın definesine gider onlar.^[24]

LI

Biyâ ey zîrek-o ber guul mîhend

Biyâ ey râh-don ber guul mîhend

Gel a akıllı fikirli kişi, aptala gül, gel ey yol bilen, gulyabaniye gül.

Sebebe muhtaç olmayan padişaha kavuştun ya; hadi, artık sebebe de gül, sonuca da.

Kutsuz bir şeytan olan nefse üst olduysan yürü, alt edene de gül, alt olana da.

Bir ölü bir ölüyü işten çıkardıysa, işten çıkarana da bir hoşça gül, işten çıkana da.

Onun bu işten çıkarışını, düşü azanın rüyasına benzet de yapana da gül, yapılane da.

Bir kör, bir sağıra soru sormuş; sorana da gül, sorulana da.

Birisi rüyada bir saltanat elde etmiş, mala mülke sahip olmuş; sahip olana da gül, ele geçene de.

Eline hazır akçe geçti mi, geçmişî söyleme, sus artık; geçmişî, geleceği anlatana da gül, anlatılan söze de.

LII

Nesernâ fî rabîi'l-vaslı bi'l-verd

Hanâneynâ fe ni'me's-zevci ve'l-ferd

Buluşma baharında güller saçtık, ne de güzel tekiz, ne de hoş çift; sevsinler, esirgesinler bizi.

Yüzünden bir bahçe elde edilebilir, nerkisler açar; saçlarında miskler, amberler kokar.

Ben de safran gibi sararmış yüzümden, bütün bir dünyayı safran bahçesi haline getirebilirim.

Ay'ının harman yerindeki bir tane, bütün gökleri buyruğuna râm edebilir.

O Hızır sensin ki abıhayatından yoksullar İskender kesilir.

Öylesine gücün kuvvetin var ki halimi bir arayıp sorsan olmayacak şeyler, kolaylaşır, olur.

Gözümüz bize bir kötü göz bakar diye korkuyor; a Davud, yumuşat demiri.

A gönül, kendine dön, kendine gel; çünkü o güzele gönüldeki gizli yoldan gidilebilir.

Altı yanlı dünyada bir kapı yoksa bile gönüle geldin mi, bir kapı açılabilir.

Gönüle gel ki Tanrı'nın baktığı yerdir orası; bakmasa bile bakabilir.

Canımız tortu gibi aşağıda kaldı; aşağıda ama yukarıya da çıkabilir elbet.

Aptallığından nefsin çuvalına girdin; aptal olmasaydın bırakırdın bu eşeği.

A sâkî, sun şarabı da sıcak derdinden de kurtar bizi, soğuk derdinden de.

Aşkın taş yüreği yumuşarsa, gönül taş bile olsa mücevher kesilebilir.

Getir o kızıl şarabı, sun bize; o kızıl şarapla dünya yeşerir, yemyeşil olur.

Aşk kanadı olan o şarapla her parçanın bir güvercin olması mümkün.

Lûtufl, ihsan denizinden gelen o bir yudumcuk şarapla cennetler kurulur, huriler belirir, Kevserler akar.

Şarap küpte oklar atmaya başladı mı, şarap okuna bir kalkan gerek.

Büyük büyük kâselerle şarap sun, sarhoş et bizi; kederi, gamı sarhoşluk defeder ancak.

Şarap bana ateş saldı da gördüm; her suyu ateş haline getirmek imkânı varmış.

A zevk anası, eve gel; ananın ayakları altına canlar döşenir.

Yolunda mahrem olmayanlar varsa kadehten bir çarşafa bürünmen gerek.

Mademki arslan kesildin, arslan avlamaya başladın; saflar yaran arslana lâîyk oldun demektir.

Şarapla kes boyunlarını isteklerin; çünkü şarabın her katresi bir hançer olabilir.

* “Rableri suvarır onları” âyetini oku da iç, çünkü her solukta bir başka zevk elde edilebilir.

Sağrağın yoksa getir şarabı; ağız da sağraklık edebilir.

Şarapla gamların tutsaklığından azat olduk; derdimizi, tasamızı sürdürdük, defettik gitti. [\[25\]](#)

LIII

Zi rûyet deste-i gul mîtevankerd

Zi zulfet şâh-ı sünbül mîtevankerd

Yüzünden bir gül demeti devşirmek, saçlarından bir sünbül dalı toplamak mümkün.

Aşk yolunda iki büklüm olmuş boyumdan, gözyaşlarımın ırmağına bir köprü kurulabilir.

Atlasa benzeyen kanlı gözyaşlarımdan aşk Burâk'ının üstüne bir çul örülebilir.

O büklümlerle dopdolu ikiye ayrılmış saçların her halkasından, baş çekenlerin boyunlarına vurulmak üzere bir zincir yapılabilir.

A benim canım, sen denizsin, bense bir katreyim ancak; fakat parçayı tüm yapmak mümkündür.

Gönlüm yüz parça oldu; her parçası da feryat ediyor; her parçadan bir bülbülün meydana gelmesi imkânı var.

Sen kand'ın (şekerin) kaf'ısın (k harfisin); ben de leb-telh (acı dudaklı) sözünün lâm'ıyım (l harfîyim); kaf'la lâm, kul (söyle) olabilir.

Seni düşünmek, kız kardeştir bana (aynı cibre var bende de, seni düşünmekte de), bu cibreden bir hayli şarap elde edilebilir.

* Pek uzak bir yol, canımsa yaya; fakat gönlü Düldül yapabilmek mümkün.

Sus, çünkü dilsiz söylenen sözlerle de bütün dünyayı seslerle doldurmak, gürültülere boğmak

mümkündür.

LIV

Be yek lehze ezû dûrî nebâyed
K'ezon dûrî herâbihâ fezâyed

Bir soluk bile ondan uzak olmaya gelmez; çünkü o uzaklıktan ne yıkıntılar meydana gelir, ne çöküntüler belirir.

Sen, ne olur ki diyorsun, gene gelirim; evet gelirsin gene, fakat gönül kapı açarsa.

Çokları kolay sandı bu işi; nice güç işler vardır, kolay görünür.

Niçin güç iş kolay görünür? Çünkü kaza ve kader pusudan aklını kapar senin de ondan.

Ne halde olursan ol, onun tapısında bulun; çünkü sevgi yakınlıktan doğar.

İster temiz ol, ister pis, kaçma ondan; çünkü temizlikler de yakınlıktan artar.

Beden sarılınca nasıl sevgilinin bedenine sürülür, onunla birleşirse, görmekle de can onun canına sürülür, canıyla birleşir.

Bir gün bile dosttan ayak çeken, ayrılıp gerileyen, öylesine bir tehlikeye, öylesine bir zarara düşer ki bütün ömrünce elini geveler durur.

Ayrılığı ne diye sınırsın? Kişi nasıl sınırsın zehri?

Onu özleme suyuyla bir ot ol, yeşer; diken yiyen eşiği düşünme bile.

Çivi gibi başcağımızı koy eşiğe; böyle başa gökyüzü yaraşmaz ki.

LV

Çemen cuz ışk-ı tu kâri nedâred
Ve ger dâred çu men bârî nedâred

Yeşilliğin, aşkından başka işi gücü yok; olsa bile benim gibi bir yük altında değil.

Aşkı olmayan kişi ne de zevksizdir ya; bir sevgilisi olmayan kişi ne de ölüdür ya.

Öylesine adamın beden gıdasından başka gıdası yoktur, dünyadan başka bir yaseminlik bilmez o.

Sarhoşluk yüzünden eşiği bırakan kişi, ne yular kaydındadır, ne eyer gamında.

Eşekten kurtulur da yalınayak, dikenli olmayan bir gül bahçesine gider o.

Eşek gitmiş, ipi de götürmüş, ne gam var ona; zaten eşiğin bir değeri yoktu ki onca.

Göklere bürünmüş kâinata aldanma; altında bir gömleği bile yoktur.

Şu şehre bir başka fitne daha sal; aşk devrinin yolu yordamı olmaz.

Perdeleri yırt; çünkü âşık utanmazlıktan ne gam yer, ne sıkılır.

Şu sözü de yak ateşe; senin sözünü gerçeklemeyen kişiyi de.

LVI

Zi hâk-i men eger kendum berâyed

Ezon ger non pezî mestî fezâyed

Toprağımdan buğday biter de ondan ekmek yapar, yersen sarhoşluğuna sarhoşluk katar o ekmek.

Hamur da deli divane olur, ekmekçi de; ekmek tandırıysa sarhoşça beyitler terennüm eder.

Mezarımı ziyarete gelirsen, toprak yığının oynuyor görünür sana.

Mezarıma tefsiz gelme kardeş; Tanrı meclisinde gamlı olmak, yakışık alır bir şey değil.

Çenesi bağlı, mezarda uyumuş gitmiş; fakat ağzı sevgilinin afyonunu, mezesini çiğnemedi.

O kefenden bir parça keser de göğsüne bağlarsan, canından meyhane eri olmaya bir kapı açılır sana.

Her yandan sarhoşların çalıp çağırmasını duyarsın; her işten mutlaka bir başka iş doğar sana.

Tanrı beni aşk şarabından yaratmıştır; ölüm beni çürütse bile, gene o aşkım ben.

Sarhoşluk benim, aslım aşk şarabı benim; söyle bakalım; şaraptan ne doğar sarhoşluktan başka?

Canım, Tebrizli Şemseddin'in rûhunun burcuna uçar; bir soluk bile eğlenmez.^[26]

LVII

Bigûyem hufye tâ hâce nerenced

Ki on dilber hemî der ber nekuned

Gizlice söyleyeyim de hoca incinmesin; o güzel, kucaklara sığmaz mı sığmaz.

Sarhoşlukla teraziyi kırdım ben; zaten inci madenini terazi ölçemez ki.

Güzellerin hepsini de ayırın ondan; dişi kurt, Yusuf'la bir yerde eğleşemez.

Rum ülkesinden olan birisinin huzurunda Zenci'nin Zencilik etmesi, yüz karalığından ileri gelir.

Altın kesintisi de nedir ki Tebrizli Şems'in tapısına altın madeni getirsin, yahut da o tapıya sığsın?

LVIII

Sek erçi bi fegan o şer nebâşed

Sek-i mâ çun sek-i dîger nebâşed

Havlamayan, saldırmayan köpek yoktur; fakat bizim köpeğimiz başka köpeklere benzemez.

* Mustafâ'dan duy; dedi ki: Benim şeytanım Müslüman oldu; kâfir olmaz artık.

Ashab-ı Kehf'in köpeği ve temiz erlerin nefisleri, kapıda olsa da kapı dışında değildir.

Ashab-ı Kehf'in köpeğinde köpek huyu yoktur; bu yanda köpek görünür ama o yanda köpek değildir o.

* Mûsa'ya o gece ağaç, yıldız gibi yol gösterdi; ateş göründü ama ateş değildi.

LIX

Receb bîrun şod-o şe'ban derâmed

Binin şod can zi ten canan derâmed

* Recep çıktı, şaban girdi; bedenden can çıktı, canan geldi.

Bilgisizlik zamanı, gaflet vakti çıktı gitti, aşk çağı, yarlıganma zamanı geldi.

Kerem bulutundan yağmur yağdı ya, artık gönülden güller, nesrinler, reyhanlar biter.

Dişe öylesine bir şeker geldi ki artık bütün gamlıların ağızları açılır, hepsi de gülmeye koyulurlar.

O altınlar saçan ay yüzlü geldi ya, artık insanlar güneş gibi altınlarla bezenmiş elbiseler giyerler.

El çırp da a aşk çalgıcısı de, o fitneler başı, oynaya oynaya geldi.

* Dün geçtiyse bugün sağ olsun; Ömer öldüyse Osman geldi.

Bütün geçen ömür de tekrar geri gelir; şu ölümsüz devlet geldi ya.

Sarhoş bir halde Nuh'un gemisinde uyumuşsun; tufan gelir çatarsa ne gam sana.

Tebriz'in toprağı gökyüzü gibi ışıklandı; çünkü o meydana Şemseddin geldi.

LX

Be sûret yâr-ı men çün hışm-gin şod

Dilem goft eh meger bâ men be kin şod

Sevgilim görünüşte kızdı bana; gönlüm, eyvah dedi, kinlendi bana sevgili.

Sevdalarla yüzlerce vadiye daldım, fakat ne çaresi var? Derdime çare bulan, böyle oldu gitti.

Şeytanlar gibi göğe çıktım, bu dert yüzünden gökyüzüm yer kesildi benim.

Bana, doğru yolu tut dediler; hangi yolu tutayım ki doğru dostum kayboldu.

Bana hem yoldur sevgilim, hem yoldaş; yüzü hem dindir bana, hem iman.

Onun gül fidanının dibinde oturana kutluluk eş dost olur, beraber oturur onunla.

Bu sözümde o mânayı ara; güzel soluklarım ona pusudur.

* Çünkü adlar, o adlara sahip olanın aynıdır; Âdem adın özüyle gerçeği gördü.

Tüm varlık olmak dilerse çare bu, derman bundan ibaret işte.

Bu define kitabını okuma artık a benim canım; çünkü bu define; hikmeti var; gömüldü gitti.

* Güneşi balçıkla nasıl sıvayayım? Bir dünya yenin içine nasıl sığar?

Bundan usandıysan eyvahlar olsun sana; sen adamlıktan da usanmışsın, iyiden iyiye anlaşıldı bu.

Bu sözü suya kılavuz bil; gene su o sudur ama dalgalandı, köpüklendi, bu şekle büründü.

Sözle kendilerinden perdeledim onları; hasetçilere karşı böyle davranmak vacip oldu çünkü.

LXI

Kesî ki geyr-i in sovdâş nebved

Zi zovk-ı mâş yâd-ı mâş nebved

Bu sevdadan başka bir sevdası olmayanın, bizim zevkimizden başka bir şeyi yoktur, bizi anar durur o.

Ayağı olmasa bile hayret meydanında top gibi koşar durur o.

Kendi gölgesinden kurtulmayan varlık, devlet kuşunun gölgesine sığınamaz.

Ayna herkesin şeklini, herkesin yüzünü gösterir; çünkü kendisinin şekli, yüzü yoktur ki.

Bir günde yüz binlerce kusur, yüz binlerce güzellik gösterir de gene kavgası, gürültüsü yoktur aynanın.

Ayna çirkine düşmanlık gütmez; güzelin yüzüne de havalanmaz, kapılmaz.

Şeker çiğneyecek dişleri olmayan ağızdır bu şekerden yaralanan.

Gönül şaşılacak kanatlarla uçardı; fakat onun tuzağından korkusu olmaması şart.

Yürü, Ay gibi güneşin peşinde koş, eri; onun için erimedikçe güzelliğini artırmaz senin.

LXII

Aceb on dilber-i zîbâ kucâ şod

Aceb on serv-i hoş-bâlâ kucâ şod

O güzelim sevgili n'oldu acaba; o yüce, o güzel selvi nerelere gitti acaba?

Aramızda bir mum gibiydi, bizi aydınlatıyordu; nereye gitti acaba, bizsiz nerelere gitti?

Bütün gün yaprak gibi tir tir titriyor gönlüm; o güzel, gece yarısı nerelere gitti acaba?

Düş yollara, sor yollardan geçenlere; o cana canlar katan yoldaş nerelere gitti acaba?

Bağlara git, bahçivanlara sor; o sarı-kırmızı gül nerelere gitti acaba?

Dama çık, sor bekçilerden; o eşsiz, örneksiz padişah nerelere gitti acaba?

Deliler divaneler gibi ovalarda dolaşıp durdum; şu ovada o ceylan nerelere gitti acaba?

İki gözüm ağlamaktan iki ırmak kesildi; o inci şu denizde nerelere gitti acaba?

Bütün gece Ay'la Zühre'ye soruyorum: O ay yüzlü şu yücelerde nerelere gitti acaba?

Mademki bizimdir, nasıl oluyor da başkalarıyla beraber; mademki burda yok, orda nerelere gitti acaba?

Gönlü, canı, mademki Allah'a ulaşmıştır; şu topraktan, şu sudan yok olduysa nerelere gitti acaba?

Apaydın söyleme; çünkü Tebrizli Şemseddin dedi ki: Güneş gizlenmez; fakat nerelere gitti acaba?

LXIII

Çunan kez gam dil-i dâna girîzed

Du çendon gam zi pîş-i mâ girîzed

Bilgiç gönül, gamdan nasıl kaçarsa; gam da bizden, ondan kaçtığından iki kat daha fazla kaçır.

Yoksa biz şahneyiz de gam hırsız mı ki bizi görür görmez tundan tuna kaçıyor?

Aşk arslanı kükrer, gam sürüsü ovada arslandan kaçan av gibi kaçır.

Çıplak adam körden gam yemez; gören gözün önündense kaçır.

Gamı görmeyi özledim; fakat gam bu sevdadan, bu özleyiştten kaçır duruyor.

Bütün dünya gamın elinde zebun, neden yalnız beni görünce kaçırıyor?

Yücelere ağsam aşağılara kaçmada; aşağılara insem yücelere kaçmada.

Susayım, belki gelir de savaşır benimle gam; hayır, yanlış söyledim; gam söylemeyenden kaçır zaten.

LXIV

Dilemrâ nâle-i surnây bâyed

Ki ez surnây bû-yı yâr âyed

Gönlüme bir zurna sesi gerek; öyle bir zurna istiyorum ki sesinden sevgilinin kokusu gelsin.

Canla, gönülle öylesine bir âşıkça ses, âşıkça nağme istiyorum ki o feryatta canın yüzü görünsün, canın güzelliği belirsin.

Gamla yüklüyüm diye ağlayıp feryat ediyorum; acaba ne doğuracak şu ağlayıp inleyen can?

A ney, âşıkların hallerini söyle; sesin, canı âdeta sınamada.

* A benim canım, seyret de bak, tas sesiyle tutulmuş Ay bile nasıl kurtulup açılıyor.

* Göğün göğsüne şu azimeti oku da perilerden bir feryattır kopsun.

Feryat hastanın eşi dostudur; ona sus dersen yakışmaz doğrusu.

LXV

Dilî dârem ki gerd-i gam negerded

Meyî dârem ki hergiz kem negerded

Bir gönlüm var ki gamın çevresinde hiç dolanmaz; bir şarabım var ki hiç eksilmez.

Bir gönlüm var, aşkın huyu var onda; âşıklardan başkasıyla düşüp kalkmaz.

Kutluluk beyinden bir ferman alayım da artık bu âlemde dönüp dolaşmasın gam.

Halkın ileri gelenleri de Hızır'ın abıhayatını içsin, geri gelenleri de; artık hiç kimsecik, yasa maskara olmasın.

* Suçluysa zahit etsinler onu; zahitse Bel'am kesilmesin.

Neşe göğüne merdiven bulsun herkes; gamdan gök gibi beli bükülmesin kimseciğin.

* Neşeli aşk padişahı Hürrem Şah, gönülden koptu, belirdi; kimdir güzelleşmeyen, kimdir sevinmeyen, kutlulaşmayan?

Onun dağınık saçlarının sayesinde her komşudan halimiz hatırımız dağılmaz bizim.

O tövbeyi bozan güzelin yüzünden tövbe sağlam olmuyor ama gene de sen söze tövbe et.

LXVI

Bigu dilerâ ki gerd-i gam negerded

Ezîrâ gam be horden kem negerded

Gönüle söyle, gamın çevresinde dönüp dolaşmasın; çünkü gam, yenmekle azalmaz ki.

Sudan, topraktan çıkan bitki hep gamdır; balçığın düğünü ancak yastır.

A gönül kuşu, gamın çevresinde dolaşma; gamla kol kanat kuvvetlenmez.

Gönül gamsız olunca kola kanada sahip olur da artık şu dünyanın çevresinde dolaşmaz.

A gönül, şu beden eski düşmanındır senin; eski düşman dayı olmaz, amcaya dönmez.

A gönül, dayan, başın dinç olsun, usanma çabucak; usanan, sırlara mahrem olamaz.

Güzelim sudan başkasıyla düşüp kalkmayan balığa dön anlamlar denizinde.

Balık sudan usanmaz; deniz olmayınca neşelenmez, zevk bulmaz zaten.

* Dünya gizli bir denizdir; o denizde Âdemoğullarından başkası dönüp dolaşmaz.

Hayvanlıktan insanlığa uçmadıkça abıhayata dalamaz; abıhayatın içinde yüzemez.

Sus, harfleri bırak; çünkü anlam eri, yoktu-olmazdı harflerinin çevresinde dönüp dolaşmaz.

LXVII

Her on dilhâ ki bî tu şâd bâşed

Çu hâşâkî miyân-ı bâd bâşed

Sensiz sevinen, neşe bulan gönüller, yelle uçan süprüntüye, toza benzer.

Yücelerden aşağılara uçan ev kuşuna benzer, üstadı olmayan öğrenciye benzer onlar.

Huriden doğan padişaha benzer mi hiç, yonup düzdüğün cansız heykel?

Çelikten yapılma kılıcın korkusunu yaratır mı tahta kılıç?

Daha canken bir ahitte bulunmuştun; fakat nerden hatırlayacaksın şimdi?

İnkâr edersen adalet gününe dek sabrederim ben.

LXVIII

Kesî k'ez gamzeî sad akl bended

Ger û ber mâ nehended pes ki hended

Bir bakışla yüzlerce aklı bağlayan güzel, bize gülmeyecek de kim gülecek?

Gökyüzüyle eglense, güneşi alaya alsa yerindedir; yerinde oluş da beğenir bunu.

A gönül, denizin dalgalanması gibi coş, köpür; deniz bile hep durgun olsaydı kokardı.

Mademki güneşsin, mademki varlığından arınmışsın; ecelin pençesi gamdan başka bir şey sıyıırıp koparamaz senden.

Şeker gibi tatlı sözler söylemeyi bırak; fakat şeker madeni nasıl olur da şekerliğini yapmaz ki?

LXIX

Hunük cânî ki û yârî pesended

K'ezû derviş hod sûret nebended

Ne mutlu o cana ki bir güzeli seçer de sever; zaten yoksul ondan başka bir şey de düzüp koşmaz ki.

Sen gülüş olursun, neşe sevgilin olur; neşe olmadıkça kimsenin ağzı gülmez zaten.

Sen secde olursun; sevgilin ululama kesilir; ululama niyeti olmadıkça hiçbir baş kımıldamaz.

Sen ses olursun, sevgili sana mağara kesilir; hani dağın, kubbenin yanında yankılanan nara gibi

tıpkı.

Sen cuma olursun; o hutbe vakti kesilir; ama cumadan ayrı düşmüş cumartesi değil ha.

Sonucu, “Biz daha da yakınız” âyetine baksana; gözünü oynatmadıkça oynamaz göz, göz atmadıkça sen, bir şey görmez göz.

Güzel bir hayal gelir, gönül hoşlanır; nazlanır; çirkin bir hayal gelir, pusar, kıvrır gönül.

Gönül maskarasıdır onun; gâh bıçakla, gâh silleyle yonar durur onu.

Aptallık ettiysem de sille vurma bana; zaten aptallığımdan yerimden, mevkiimden olmuşum ben.

* Sus da önünde binlerce Hint kılıcının bile yok olup gittiği o dil söze gelsin.

Fakat sen neye, hey, sus desen, dudağına, söyle a güçler kuvvetler bulan er der ney.

LXX

Dilem imrûz hûy-ı yâr dâred

Hevâ-yı rûy-ı çün gul-nâr dâred

Bugün gönlümde sevgilinin huyu var; başımda, o, yüzü nar çiçeğine benzeyen güzelin havası esiyor.

Tavus kuşu bile o yana kanat açmada; bülbül bile o tarafın nağmelerini tekrarlamada.

Neyin sesi orda espriler döktürmede; çengin sesi orda nice sırlar söylemede.

Vaktinde kalk da yarın oraya git; çünkü benim gibi çok âşık var onun.

Yüzünü açtı mı, gönlünü koru; o yanakta pek yakıcı ateşler vardır.

Fakat o anda gönülde akıl ne gezer? Dudağı nice gönülleri sarhoş etmiştir.

Şarap sundun mu, bir iş bekleme bizden artık; şarap insanı işsiz güçsüz kor.

Gönlüm dün düşe kalka geldi; çünkü şarap onun sarhoşluğunu meydana çıkarmada.

Koştum, yanına vardım; şarap mı içtin dedim; korkmuyor musun ki akıl inkâr eder.

Derken ağzını kokladım; anladım; o peri yüzlünün kokusu geliyor.

Tebrizli Şemseddin’in, sınıkları onaran yaratıcının kokusuna sahip efendiler efendisinin kokusu.

Kokudan kokuya büyük bir fark var; ondaki bu kokuya hadsiz, hesapsız.

LXXI

Semâ’-ı sûfiyan mîder negîred

Ki âteş heyzümîrâ ter negîred

Sûfilerin semâ’ı bitmez de bitmez, sönmez de ateş, odunu ıslatmaz ki.

Şunu iyice bil ki âfetler bedene aittir; ayağın kalkmadıkça elini çırpma.

* Meclisi öküzlerle eşekler kaplamazsa Mesîh yapayalnız zevk alır, neşelenir.

Ağırcanlıların bulunmadıkları halvet meclisinde, neden yeni baştan zevke başlamaz gönlümüz?

Şu yapının mayası kerpiç değil mi? Taşla kerpiçte o güzelin letafeti yoktur ki.

Kuzgunun gözü Yusuf'u bilemez; çengin sesini sağır kişinin kulağı duyamaz.

Her ceylan ovada misk bulamaz, her sıçrayan öküzde amber bulunmaz.

Her neyden özleyiş feryadı gelmez; her kuş şekerkamışlığını yurt edinmez.

Ödü patlamış kişi, Zühre'nin güzelliğini ne bilsin de çarşafının ucuna sarılsın.

Can şarabını candan başkası içemez; bedene mensup kişi, parıl parıl parlayan şarabı elde edemez.

Her bulut Ay'a eş olabilir mi? Yıldızdır yıldıza eş olan.

Dünyada birisi bir sevgiliye sahip olsa da bizim şu sevgilimizden daha güzelini bulamaz;

Efendimiz Şemseddin, o Tebriz'in ışığı; o da kimseyi benim gibi kul köle edinmez.

LXXII

Tuyî nakşî ki cenhâ ber netâbed

Ki kand-i tu dehanhâ ber netâbed

Öyle bir güzelsin ki canlar dayanmaz sana; şekerine ağızlar tahammül edemez.

Dünya sana yüzlerce yüz tutmuştur ama güzelliğine, güzel yüzüne dünyalar dayanamaz.

Canlar aşkına doğru yola düştüler ama canlar da dayanamaz senin aşkına.

Gönülde senden gizli bir iz var; öylesine güzel ki gizlilikler bile dayanamıyor ona.

Canın halvet yurduna geldin mi, sus; çünkü bir halvettir o ki dillerle anlatılamaz.

İyi, kötüyü görmen iyi bir şey değil; geç bundan; o buna sığmaz.

Sen, Tebrizli Şemseddin'in adını söyle ki o ad sözlerle, anlatışlarla belirtilemez.

LXXIII

Eger âlem heme pur hâr bâşed

Dil-i âşık heme gulzâr bâşed

Dünya baştan başa diken olsa, âşıkın gönlü gene de tamamıyla gül bahçesidir.

Şu dönen gökyüzü işsiz güçsüz kalsa, gene âşıkların dünyası iştendir güçtedir.

Herkes gamlara batsa, âşıkın canı lâtifdir, sevinçlidir, düzenbazdır.

Nerde sönmüş bir mum varsa âşık ver; âşıkın yüz binlerce ışığı vardır çünkü.

Âşık yalnız bile kalsa yalnız değildir; sevgilisiyle gizlice eştir, dosttur.

Âşıkların şarabı gönülden coşar; gizlilik âleminde aşka eş dost olur âşık.

Âşk yüzlerce vaadi bile yeter bulmaz; zaten güzellerin hilesi de çok olur.

Bir âşık hasta görse de ne gam ona; güzel sevgilisi hastanın başucunda değil mi ki?

Aşk atına bin yolu düşünme bile; çünkü aşk atı pek rahvandır.

Bir atılıştaki konak yerine götürür seni; isterse yol düzgün olmasın.

Âşıkın canı ot otlamayı bilmez; âşıkların canları şaraba düşkündür.

Hem sarhoş, hem de adamakıllı aklı başında olan gönlü, Tebrizli Şemseddin'den bulursun sen.

LXXIV

Perîr on çihre-i yârem çi hoş bûd

Îtâb-o nâz-i dildârem çi hoş bûd

Evvelse gün o sevgilimin yüzü ne de güzeldi; sevgilimin azarlayışı, nazlanması ne de hoştu.

O baştan geçenler aklımda bile değil, yalnız şunu hatırlıyorum; ne de hoştu.

O mecliste, o toplulukta, o zevk âleminde bağdaydım, gül bahçesindeydim; ne de hoştu.

Aşk kadehiyle sarhoştum ama aklı fikri yerinde sevgilimin yüzü ne de hoştu.

LXXV

Çu dîvem âşık-i on yek perî şod

Zi dîv-i hîştên yekser berî şod

Şeytanım bir periye âşık oldu da şeytanlığından tamamıyla çıktı gitti.

Ansızın şimşek gibi çaktı o güzel; ansızın gördü onu şeytanım; aklı uçtu gitti; deli divane oldu.

Perinin parmağında Süleyman'ın mühürü vardı; onu görünce candan, gönülden kul köle oldu ona.

Aşk kulluğunun sırrını bulunca da yedi kat göğün üstüne çıktı, yüceler yücesi kesildi.

Aşkının kadehiyle dudağını ıslattı da o dudak kuruluşuyla yaşlara katıldı gitti.

Bir cinin aşkına müşteri oldu da kullarının en aşağısı Müşteri yıldızı oldu.

* Öküz gibi cansızdı, dilsizdi o şeytan; aşkı can verdi ona, Sâmirî'nin öküzü oldu âdeta.

Aşkın bütün eziyeti, cefası, mihneti, anasının sütü gibi tatlı geldi ona.

Ayrılık derdini, ayrılık cefasını çekmeye gücü yoktu onun; olsa olsa bu güç kuvvet o periden geldi

ona.

Onun ayrılığından şikâyet etmek, halini bildirmek için efendiler efendisi Şemseddin'in tapısına gitti.

Huzuruna varınca toprağı öptü; bu yüzden de meleklerle uçmaya koyuldu.

O sarhoşlukla Tebriz'de döner durur; çünkü canındaki kâfirlik öldü gitti artık.

— R —

LXXVI

Hodâvend-i hodâvendân-ı esrar
Zihî horşîd der horşîd-i envâr

Sır sahibi efendilerin efendisi, ışıklar güneşinin güzelim güneşi.

Güzelliğinin aşkıyla ay yüzlüler, dönüp duran gökyüzü gibi oyuna dalmışlar, dönüp duruyorlar.

Güzelliğinle öylesine bir oyun oynadın ki aklın eli ayağı işten güçten kaldı.

Aşkın ateşinden abıhayat fişkirmada; a sevgili, suyu mu daha güzeldir onun, ateşi mi?

O ateşten gül bahçeleri bitmiştir; o gül bahçeleri yüzünden dünyalar dolusu gönüller feryat etmededir.

O güller yüzünden feryattalar ki her soluk daha da taze bir hale gelirler; bir yıl geçince solup giden güller yüzünden değil.

Hiç kimsecik aşkını gizleyemez; aşkın lâıyk değildir bize, utanır bizden ama gene de böyledir işte.

Ayrılığın ateşlerle dolu bir mağaradır; acaba bir gün gelecek mi ki bu mağaradan başımı çıkarayım.

İnkârından perdeler meydana gelmede; o güzelin işinde inkâra döşenme sakın.

Yusuf'un yüzünü bir kurt gibi görüyordun hani; çünkü o haset perdesi böyle göstermedeydi o yüzü sana.

Hasetler insan canından kopar, gelişir; melek ol, insan şeklini bırak gitsin.

O gazez tohumları nefsin gıdasıdır; ektin mi, çaresiz biter.

Öküz, bülbül gibi ötemez; akıllı fikri başında olan akıl, sarhoşluğun zevkini bilemez.

Ne kurttan Yusuf'un güzelim yüzündeki letafet doğar; ne tavus kuşu yılan yumurtası yumurtlar.

Yarın, öbür gün diye diye şu yankesici nefis, ömürleri aşırır durur.

Bütün ömrün bugündür ancak, başka gün değil; sen şu düzenbazın vadesine inanma.

Kemerini çöz varlıktan; hizmet kemerini kuşan da şu yabancı nefisten kurtul gitsin.

* Namaz kılarken yüzünü Bulgar güzeline tutmuşsun; nasıl olur da kabul edilir bu namaz?

* Misk istiyorsan Tatar ceylanının yayıldığı yazıda yayıl.

Göklerdeki, yeryüzündeki, görünen eserlerdeki değişmeyi, halden hale girmeyi görmüyor musun?

Gam yiyenden de bir fayda görmeyecek hale geldikten, toprak olup gittikten sonra o güzelim cevherini kim bilecek senin?

Sen nefsinin eşeğine hizmetçi kesilirsən, nazlılar, nazeninler halkasında aşağılık olursun elbette.

Ölümsüzlük âlemlerinden bedavaca birçok mala mülke sahip olmak istiyorsan.

Aklını başına al da Tanrı ve din Şems'inin sunduğu kadehi, akli yıkıp yakan kadehi al, iç.

Ölümsüz efendiler efendisidir o; efendiliğini kimsecikler inkâr edemez onun.

Cennetteki kızıoğlankız hurilerin bile, onu gördüler mi, canın güzelliği yüzünden kızlıkları giderdi.

Eğer Tanrı'nın kıskançlık perdesi onu hem mekândan, hem mekândakilerden örtmeseydi,

Taş da, toprak da, su da yel de, ateş de, hepsi de onu görünce can kesilirdi, sarhoş bir halde dönüp dolaşmaya koyulurdu.

Güzellerle âşıkların pazarına güzelliğinden bir ışık vursaydı, bütün çarşı pazar yanar, kül olurdu.

İki varlığı da, iki dünyayı da iki köy say; köy ağası o olursa köy ne hale gelir, bir düşün.

* Rûhü'l-Kudüs, ayağını öpüyordu da incitme ayağını diye bir ses geldi.

Ne az akıllıdır o kişi ki bu sözü onu övmek için söyler.

Gönlümü böylesine avlayan o gerçek arslan hakkı için.

Tebriz'den bize bir haber göndersin; seher çağlarında niyazımız budur bizim.

LXXVII

Merâ mîgoft dûş on yâr-ı ayyâr

Sek-i âşık bih ez şîrân-ı hüşyâr

Dün o düzenbaz sevgili bana dedi ki: Âşık köpek, akli başında arslanlardan daha iyidir.

Dünya Ashab-ı Kehf'in köpeğinin hikâyesiyle, mağarada onlara arkadaş oluşunun nakliyle doldu, duymadın mı ki?

Padişah için keklik arayan, bıldırcın tutan köpek, elbette padişaha yakındır;

Hele himmet edip de o seçilmiş padişaktan başkasını avlamayan köpek olursa.

Gökyüzünün arslanı bile öylesine köpeğin ayağına kapanır, leşle bulaşmamış ağızıyla öper o ayakları.

Kendini bir uğurdan söze verme; bir soluk şarap iç; bir soluk da söyle; nöbetle yap bunları.

Çalgıcı da mecliste oturur da gâh şarap içer, gâh çalgı çalar ya; onun gibi.

Usananlar gene kımıldanmaya başladılar; boyuna savaşıyorlar, çaresiz topallıyorlar da.

* Zincirinin ucunu salla da sık onların delilik damarlarını, çıldıriversinler büsbütün.

O kimseye yâr olmayan sevgili gülerek bir geldi mi, dünyadaki bütün usanmışlar terütaze bir hale gelirler.

A benim komşum, a benim komşum, a benim komşum, sarhoşluğa eş olmuşum ben, yetiş kadehlerle bana.

Hem de öyle küçük kadehlerle şarap sunma bana; bugün ihsan etme, döküp saçma günü.

Cömertlik yolunda savaş nekeslikle; savaş da senden bir yol yordam kalsın, izine uyulsun.

De ki: Biz bir yağmurdur yağdırdık; yağan yağmur biziz; ne sudur o, ne ateş.

Hele o, tanıktır bana; aşka düştüm de onlarla ülkeler aştım ben.

Arının, için, sarhoş olun a benim kavmim; çünkü ben üzümler ezmede, şaraplar vermede kerem sahibiyim.

Delilikler içindeki deliliklerin delilikleri, suçlarını da azaltır, giderir, yüklerini de.

Sensin her şeyin, herkesin dileği a Tebrizli Şems; sen hem dünyanın canısın, hem dünyanın sahibi. [\[27\]](#)

LXXVIII

Be husn-i tu nebâşed yâr-ı dîger

Der â ey mâh-ı hubân bâr-ı dîger

Senin güzelliğinde başka bir sevgili olamaz; gel, bir kere daha doğ a güzellerin Ay'ı.

Senin yüzünü seyretmekten başka, dilerim, dünyada bir iş güç olmasın bana.

Senin gibi bir başka yankesici olsaydı güzelliğinden elbette bir şey aşırırdı.

Ne de denizdir bu ki incilerle doldurdun onu; her katresi bir başka ambar oldu gitti.

Bir evde iki hasta var, iki âşik; bir hasta benim, bir hasta da hasta gönül.

Tanrım, ikisine de sen sağlık verdin; fakat bu sağlık başka bir sağlığa benziyor.

Münkir can nerden bilecek bunu? O bambaşka görüş onda yoktur ki.

* Çünkü münkir işte dedi, Senâî buracıkta; Senâî de hayır dedi, başka çuvalda o.

O çuvala eşek gibi bakma; iki gözünü aç da İsa gibi bak.

LXXIX

Bigerdân sâkiyâ ân câm-ı dîger

Bedeh cân-ı merâ ârâm-ı dîger

Sâkî, öbür sağrağı döndür; canıma bir başka rahat, bir başka huzur ver.

Canın için olsun, bugün bir gör beni, başka günleri beklemeye sabrım yok.

Bir zerrecik merhametin varsa bana, başka bir zamana atma görüşmeyi.

Kurtar beni, kurtar beni, kurtar ki başka bir tuzağa, hem de adamakıllı düştüm gitti.

Bugün kapıyı kaparsan bana, her solukta bir başka damdan düşerim ben.

Düşüncenin eline bırakma beni; çünkü düşünce de bir başka kan içici.

Sâkî, o ham şarabı sunmaz, o kadehi döndürmezsen yüzlerce başka ham, zahmet verir durur bana.

Borçluyum ama gene de al şu hırkayı, ver rehine, başka bir borç al gitsin.

Adımı, tortulu şarap içenlerin kulu kölesi tak; Tanrım, başka bir ad san istemiyorum ben.

LXXX

Negeştem ez tu hergiz ey senem sîr

Ve liyk ez hecr geştem dem be-dem sîr

A güzel, asla doymadım sana; fakat ayrılığa her an doydum da doydum.

Boyuna görüyorum, biz gama battıkça razı olmasın; iş böyleyken bu âşık nasıl doyar gama?

Ne de kan içicidir, ne de sarhoştur şu gönül ki gözüm ne ıslaklığa doyuyor, ne gözyaşına kanıyor.

Şu âleme doyuysan gel bana; hiç kimse benim âlemime doymaz.

Gördüm ki âşıkların arasında ayrılık yok; benim gönlüm de ayrılığa yok, olmaz demeye doydum.

* Fakat sen canlara İsrâfil'sin, senin zîr bem üfürüşlerine doymamışım, üfür, üfle.

* Can kadehinin kokusu içime işledi de, a canıma can güzel, Cem'in kadehine doydum gitti.

Şu delilik, soluktan soluğa artıp durmada; çoğa, aza doymayandır nekes olan.

Onun kâsesini, onun tasını gördüm de şu kat kat baş aşağı dönmüş tasa doydum gitti.

Tebrizli Şems'in hayali geldi; onun yanağındaki benim aşkıyla gama doydum artık.

LXXXI

Be gerd-i fitne mîgerdî diger bâr

Le-i bâmest-o mestî hûş mîdâr

Gene fitnenin çevresinde dönüp dolaşmaya başladın; hem damın kıyısındasın, hem sarhoşsun, aklını başına al.

Neyin etrafında döneyim, nerde dolaşayım, bir başka yer söyle, nerde başka yer; evde Allah'tan başka kimse yok ki.

Resim, ressamın kaleminin ucunda döner dolaşır ancak; pergelin ayağı, noktanın çevresinde döner ancak.

Sen olduktan sonra gönül de kaybolmaz, can da; baş olunca bir sarık gelir elbette.

Gönül, serçe kuşunu bir doğan nasıl gagasıyla yakalarsa, tıpkı onun gibi Tanrı'nın avcuna düşmüş, tutulmuş.

Gagasından gökyüzü delik deşik; pençesinden ağırcañlılar bile çevikleşmiş.

Bırak şu sözleri de şaraba düşkün olanlara, şarap sunan padişah geldi diye bağır.

De ki: Gamın, düşüncenin boynunu vurdular; vuslat, lûtf, bağış çağı geldi çattı.

Hadi a kervanbaşı, deveyi ıhlat; bundan daha güzel otlak nerde var?

Mademki konuklar şu devlete kondular; gel a haznedar, ambarı aç.

Özleyen kişinin gecesine bir gündüz yok sandın ha; artık böyle bir zanna düşme.

Sus da bizim susanımız söylesin; sözün temeli odur, söz padişahı odur.

LXXXII

Cefâ ez ser girifti yâd mîdâr

Nekerdî onçi goffî yâd mîdâr

Yeni baştan cefaya başladın, hatırla bunu, dediğini yapmadın, sözünde durmadın, hatırla bunu.

Kıyamete dek seninle eşim demedin mi, cevretmekle eşsin şimdi, hatırla bunu.

Karanlık gecelerde beni yapayalnız, uyanık bıraktın da gittin, uyudun, hatırla bunu.

Düşmana karşı diken olacağım dememiş miydin; onunla gül gibi açıldın, saçıldın, hatırla bunu.

Düşmanın kulağına bir şeyler söylüyordun da beni gördün, gizlendin; hatırla bunu.

Eteğine sarıldım; şöylece bir, eteğini çektin de gittin; hatırla bunu.

Sana yumuşaklıkla sitemler ediyordum; sense ağır sözler söylüyordun bana, hatırla bunu.

Defalarca düştün; ben tuttum elinden senin; bir kere daha düşebilirsin; hatırla bunu.

LXXXIII

Menem ez cân-ı hod bîzâr bîzâr

Eger bâşed turâ ez bende âzâr

Bu kul seni incitirse canımdan bezmişim mi bezmişim ben.

A işi gücü, yolu yordamı güzel dost, bana can da sana kurban etmek için gerek, gönül de.

Gönlün incindi, söylemiyorsun ama ta canımın içinden duyuyorum bunu.

Baharım geçer gider, gönlümdeki gül bahçesi dikenlerle dolar da nasıl bilmem?

Suçum, lûtfuna karşı, a canın secde ettiği dilber, sakın yapma, sakın etme diye secdeye kapanıyor.

Lûtfun, niceye bir diyor suça; suç da bu defa da bağışla, bu defa da diyor ona.

Sana toprak kesilmeyen beden yılancı sepeti olsun; sana toprak kesilmeyen can yılan kesilsin.

Güneşsin sen, gündüz kuşu istiyorsun; gece kuşu gelirse izin yok ona.

A sevgili, fakat geceyi kaldırırsan dünyadan, gece kuşu nasıl da kanatlarını yolar, bir bilsen.

Lûtfunun hakkı için ki bir dünyadır lûtfun; şu dönüp duran gökyüzü bile kaybolur orda;

Can gözüne ne deniz görünür orda, ne ova; o âlemde ne inkâr vardır, ne ikrar;

Senden ayrılan, darlığa düşer; uzat elini de tut, kurtar onu.

Kendi dileğimle ayrılmadım Tebrizli Şems'ten, aklı başında olan adam nasıl olur da zehir içer?

LXXXIV

Derin sermâ vu bâran yâr hoşter

Nigâr ender kinâr-o ışk der ser

Şu kış yağmur yağarken, aşk başta, sevgili kucakta, daha da hoş bir yaşayış bu.

Sevgili kucakta; ama nasıl da sevgili? Lâtif, güzel, çevik, terütaze.

Şu kış kıyamette onun mahallesine, onun yanına kaçalım; ona benzer kimseciği doğuramaz analar.

Kar yağarken dudaklarını öpelim onun; karla şeker, yüreği tazeler.

Gücüm kuvvetim kalmadı, elden çıktım; beni benden aldılar, götürdüler de bir başka ben getirdiler.

Hayali ansızın gönüle geldi mi, Allahu Ekber, gönül yerinden kalkar da gider mi gider.

LXXXV

Merâ ıkbâl handânîd âhır

Bedon ebrî ki giryânîd âhır

Sonunda güldürdü beni devlet; o ağlattığı bulutla güldürdü.

Bir zamandır gönül kuşunun kanadı bağılıydı; ona kol kanat verdi de uçurdu sonunda.

Ne de güzel bir bağ ki ağlattığı bulutla, sonunda lûtfetti de güldürdü bu bağı.

Ne güzel yardım ki Müslümanlığa verdi; ne hoş ülke ki sonunda aldırıldı bu ülkeyi.

Vefa çevgeniyle bir altın topu, sonucu, yuvarladı şu meydana.

* Mirrîh kemerini açtı sonunda; silahlarını döktü, attı artık.

Gökyüzü gülüyor; çünkü Tanrı, artık yeryüzünü korkudan kurtardı.

LXXXVI

Merâ yârâ çunin bâi yâr megzâr
Zi men megzar merâ megzâr megzâr

Beni böyle dostsuz bırakma; geçme benden, bırakma beni, bırakma.

Kul köle kesilen can, insaf istemeye geldi; insafsız ayrılığa bırakma beni.

Hekimsin, hattâ vaktin İsa'sısın sen; gitme, bizi böyle hasta bırakma.

Bana, mağara dostumsun sen dedin; beni böyle yapayalnız bırakma mağarada.

Bir gece ayrılık, az bir şey görünür sana; fakat bir de o azı bana sor, çok bırakma beni.

Gönlüme az da olsa ateş salma; az bile olsa öylesine bir şey değildir ateş; bırakma beni.

Gönlüm bitti gitti; fakat bir kere daha dinle beni; bu sefer bırakma beni.

LXXXVII

Be sâkıy derniger der mest menger
Be Yûsuf derniger der dest menger

Sâkiye bak, sarhoşa bakma; Yusuf'a bak, ele bakma.

A beden oltasına düşmüş can balığı; avcıya bak, oltaya bakma.

Başlangıçta, hani bir asıldaydın, o asla bak; şimdi ulaştığın fer'e bakma.

O uçsuz bucaksız gül bahçesine bak; şimdi ayağını yaralayan şu dikene bakma.

Elinden kaçan kuzguna bakma; sana gölge salan devlet kuşuna bak.

Selvi gibi, başak gibi yücelere yürü; menekşe gibi aşağılara bakma.

Mademki abıhayat, derenden akmaya başladı; kırılrsa bile küpe, testiye bakma artık.

Özünü varlık bağışlayana, sarhoşluk verene bağla; yoka ağlama, vara bakma.

Kanaat, bak da gör, tez giden bir erdir; gebe kalmış dişi tamaha bakma sen.

Arınmışlara bak, yücelere koşmada onlar; dibe çöken tortulara bakma.

Dünyaya bak, kutsal şekillerle dopdolu; yolunu bağlayan şekle bakma.

Tuzağından kurtulan baykuşa bakma; aşk tuzağındaki şeker mi şeker kuşlara bak.

Pusuda senden daha iyi bir söz söyleyen var; şimdi susuyor ama bakma susmasına onun. [\[28\]](#)

LXXXVIII

Nesîmu's-subhi ced bi'l-intişâri

Ve beşşere hîneye'tî bi'ntişârî

Gerçekten de seher yeli esti; esip geldiği zaman da çiçeklerin açılıp saçılmasını müjdeledi.

Ondan bir gerçeklik elbisesi armağan oldu bana; gerçeklik elbisesi yoktu eğnimde zaten.

Ayrılıkla, uzak düşmekle öylesine bir ateşe yandım ki sorma ne çeşit ateş olduğunu.

Sakının benden, sakının diye bağıırıp duran şu yanmış yakılmış gönlün sesi duyulmuyor mu ki?

Uğradığım mihnetlerin zevkini süremedim; işte bu da kanlar içen, canlar yakan zamanın bana ettiği hainliklerden biri.

Ben, senden yok olurum yok olursam; senin yüzünden dirilirim dirilirsem; komşu olursan bana, sensin komşum ancak.

* Yunus gibi balık karnına düştüm, orda eğleşip kaldım; fakat aşk gerçekleşince belimi kırdılar benim.

A dostum, yanaklarıma bak; okumak biliyorsan o aşkın vasıflarını yüzümde görür, okursun.^[29]

— Z —

LXXXIX

Çunon mestem çunon mestem ki imrûz
Ki ez çenber birun cestem men imrûz

Öylesine sarhoşum, öylesine sarhoşum ki bugün, çemberden fırladım, sınırı aştım bugün.

Öyle bir şey var ki, hatıra bile gelmez hani; öylesine bir şeyim, öyleyim işte bugün.

Görünüşte şu aşağılık yerdeyim ama canımla göklere ulaştım bugün.

Aklın kulağına yapıştım da a akıl dedim, çık dışarı, çünkü senden kurtuldum bugün.

Elini yıka benden a akıl, Mecnun'a ulaştım ben bugün.

* Yusuf, elime bir turunç verdi de iki elimi de doğradım, yaraladım bugün.

O şarapla dolu ibrik öyle bir hale getirdi beni ki bunca küpleri kırdım döktüm bugün.

Bilmiyorum nerdeyim; ancak bulunduğum durak kutlu bir durak bugün.

Devlet salına, nazlana kapıma geldi de sarhoşlukla kapıyı kapadım ona bugün.

Dönüp gidince de peşine düştüm, koşmaya başladım; bir soluk bile oturmadım bugün. [\[30\]](#)

* Biz ona ondan da yakınız sırrını bildim de artık kendime tapmıyorum bugün.

A Tebrizli Şemseddin örme o saçları, çünkü balık gibi bu oltadayım ben bugün.

XC

Çunon mestem çunon mestem men imrûz
Ki pîrûze nemîdânem zi pîrûz

Öylesine sarhoşum, öylesine sarhoşum ki bugün; kutlu nedir, firuze ne, farkında bile değilim.

Her yolda yol, akli fikri başında olana gerek; bu yoldaysa Mecnun'dan başka kılavuz yok [\[31\]](#)

Sağsa Mecnun, gel de onda görülmemiş deliliği benden öğren.

Deli divane olmak istiyorsan resmi elbisene dik.

Halil, o gün ateşe diyordu ki: Benden bir kıl kalmışsa yak.

Ateş de ona, a padişahım diyordu; senin önünde sönerim ben, sen alevlen, sen parlat her yanı.

Cennet de, cehennem de iki kölen senin; Tanrı'dan gayrı her şeyden korunmuşsun sen.

Birbiri ardınca Tanrı'dan al şarabı; âşıktan başkasının ağzı değemez o şaraba.

* Dünyadaki hastalara sağlık ver; sen sıhhatle ne mehmûzsun, ne malûl.

Çünkü söylenmedik söz bile cana bellidir; artık gizli kapaklı söz nasıl örtülü kalır?

Tebrizli Şems'in huylarını söyleme, sus; definenin gizli kalması daha iyidir.

XCI

Derin sermâ ser-i mâ dâri imrûz

Serî ayş-o temâşâ dâri imrûz

Şu kış gününde, sende bizim kafamız var bugün; zevk peşindesin, seyir seyran istiyorsun bugün.

Güneşsin sen, bizse huzurunda zerreleriz; bizi başsız-ayaksız ettin bugün.

İsa gibi dördüncü kat göğe çıkardın, güneşin yanına diktin bizi bugün.

A gönül, taştan yüzlerce kaynak akıt; bugün sözünde duruyor, bol bol bağışlarda bulunuyorsun.

Rahmetten bir merdiven yondun, yücelere göçmek istiyorsun bugün.

Ne de davettir, ne de yüce göğe büyük bir konukluktur bugünkü konukluğun.

Herkesin önünde kızarmış bir balık var; sense o balıkta bir denize sahipsin bugün.

Bir balığın içinde kim görmüştür denizi? Pek güzel şaşılacak şeylerin var bugün.

XCII

Biyâ bâ tu merâ kârest imrûz

Merâ sevdâ-yı gulzârest imrûz

Gel, bugün işim var seninle; gül bahçesi sevdasına düştüm bugün.

A benim gönlümü alan güzelim, gel, gönlümü al; lûtf günü, bağış günü bugün.

Gönlüm elbiselerini yırtmada; sevgiliyle buluşma günü bugün.

Güllerle, nar çiçekleriyle dopdolu olan yüzünle güldür canımızı bugün.

Niçin canlar o dudakları görünce sarhoş oldular, bilir misin? O dudaklara bol bol mezeler var bugün de onun için işte.

Duduların sesleri her yanı doldurdu; şekerler çuvallarla bugün.

XCIII

Tu çeşm-i şeyhrâ dîden meyâmûz

Felekrâ râst gerdîden meyâmûz

Şeyhin gözüne görmeyi öğretme; feleğe doğru dönmesini belletmeye kalkışma.

Gülü şu parça buçuk şeylerden toplanıp meydana gelmiş sanma; güle lûtfetmeyi, güzel görünmeyi,

gülmeyi öğretmeye kalkışma.

Gözünü a da ay ışığını gr; Ay'a ışık saçmasını öğretmeye kalkma.

Aklını şaraptan korumaya bak; şaraba akıl çalmayı ğretme.

Akıl doğanına avcılığı bellet; böyle boş yere uçmayı öğretmeye girişme.

Ayrılığın yetimlerini güldür; yetimlere feryat etmesini belletme.

Mazlum gönlü korkudan emin et; onun gönlüne titremeyi ğretme.

Tevillere girişip zalime fırsat verme; inada inatçılığın belletme.

Dili, gönül gibi gizli tut; ona perdeler yırtmayı öğretme.

şu baş gözünü anlama a; kulak gibi söz devşirmeyi öğretme ona.

XCIV

Be s-yı m niger eşm berendz

Ve ger fırsat buved bs derendz

Bize bak, bir göz at şu yana; fırsat düşerse bir öpücük ver.

Mademki iyilik etmeyi kurdun, dönme; o gül bahçesinden bir gl atıver şu kula.

Krının günden güne artmasını istiyorsan bizim işimize daha fazla bak, bize daha fazla sarıl.

Fitne koparacaksan, dilediğini işleyeceksen insafi bırak; bir başka yol yordam kur.

Selviyi menekşe gibi baş aşağın et; goncanın günahını nilüfere yükle.

Bugün bağdaki bahçedeki ağaçlar hep senin yelinle oynamada, hep senin varlığınla boy atmada.

Arık dal daha da fazla oynuyor, arık dala at meyveyi.

Diken güle kalkan bağışlamada; süsen dşmancasına geldi, bir hançer at ona.

şıka gümüş gibi göğsünü a; müflise de bir avuç altın sa.

Doğ, a Tebrizli padişah şemseddin, şaşılacak bir ışık ver yıldıza.

XCV

Derin serm ser-i m dri imrz

Dil-o ayş-o temş dri imrz

şu kış gününde, sende de bizim kafamız var bugün; gönlün hoş, zevkin yerinde, seyirde seyrandasın bugün.

Zevk nöbetini yarına atma; mademki bütün zevk sebepleri hazır, zevkine bak bugün.

Başımıza döse gölgeni; yüzün güneşe benziyor bugün.

Şu meyhaneye konuk et bizi; bil ki orda bir komşun var bugün:

* Al al yüzünden çek örtüyü onun; perde ardında bir Humeyrâ'n var bugün.

Düşünce gemisini kır gitsin; deniz gibi bir avucun var bugün.

* Ayın'dan, şın'dan, kaf'tan bir baş çıkar; çünkü yüzlerce adın var, o adlara da sahipsin bugün.

Sus, söz neyini üfleme; mısırların var, şekerkamışlıkların var bugün.

XCVI

Elâ ey şem'-i giryon germ mîsûz

Helâs-ı şem nezdîkest şod rûz

A ağlayan mum, adamakıllı yan yakıl; kurtuluş çağı yakın, gün ışımak üzere.

Karanlıklar zincirlerine kutluluk verecek, onları apaydın edecek mum, mumları kurtaracak ışık doğmak üzere.

* Zulüm de gizlendi, karanlıklar da; elif hemzeli oldu mu gizlenir gider.

Yorumları da güneşten işit, düş yormasını da; rüyada gizli kapaklı söz duymadın mı sen?

Söyleyen ışığın anlatışı böyle olur; ne dudak vardır, ne ses vardır, ne ağız vardır.

* A dostum, Ay gibi beden bulutundan sıyrıl, çık da yüzlerce iksiri güneşten öğren.

Yeniay da, dolunay da, sabah akşam güneşin ardından zağar gibi bu yüzden koşar durur.

Mademki güneşin perdeleri yırtışını gördün; ağzını perde yırtmaktan dik artık.^[32]

XCVII

Nigârîrâ ki mîcûyem be câneş
Nemîbînem miyân-i hâzırâneş

Canla, gönülle aradığım güzeli burda bulunanlar arasında göremiyorum.

Burdakilerin arasında yok, nereye gitti o, şu mecliste izini bile göremiyorum onun.

Her yana, her yere göz atıyorum; onun gül bahçesinden bir iz göremiyorum.

Müslümanlar, mum gibi ortada görürdüm onu; nereye gitti o adlı sanlı güzel?

Adını söyle, kim onun adını ölüm çağında anarsa ağzı tatlılaşır.

Ne mutlu elini öpene; mezarda kemikleri çürümez o kişinin.

Yüzünü gördüğüme mi şükredeyim, huyunu sınıdığımı mı? Dünya onun bir eşini, bir örneğini göremez.

Yeryüzünün onu bulamaması da nedir ki? Gökyüzü bile aşkıyla dönüyor onun.

Tebrizli Şemseddin'in lâkaplarını söyle; onu özleyenlerin kulaklarından gizleme.

XCVIII

Bireftem dî be pîşeş seht pur cûş
Neporsîd û merâ binşest hâmûş

Dün adamakıllı coşkun bir halde peşinden gittim; bana hiçbir şeycik sormadı, oturdu, sustu.

Ona baktım; yâni bir şey sor, dün Ay gibi yüzümü göremedin, nasıldın de, demek istedim.

Sevgilim yere baktı, yâni yer gibi alçal, kendinden geç dedi.

Yere secde ettim, öptüm yeri; yer gibiyim, sarhoşum, kendimden geçmişim demek istedim.

Ne de hoş zaman, ne de güzel susarken söyleyen; ne sâkî, ne ölümsüz er, ne güzel içki.

Sen hem sarhoşsun, hem sarhoşların sâkîsisin; beze meclisi, kaldır yüzündeki örtüyü.

Nakışlarla bezenmiş toprak şarap içmeseydi, ağaçlar bu çiçekleri nerden açarlardı?^[33]

XCIX

Derûn-ı zulmeti mîcû sıfâteş
Ki gerded nûr-o zulmet mahv-i zâteş

* Sıfatlarını karanlıklar içinde ara; çünkü zatında ışık da mahvolur gider, karanlık da.

* O karanlıkta abıhayata ulaşırsın; fakat abıhayatı da her karanlıkta bulunmaz onun.

Nice gönüller, şimşek çakar, oraya varır; fakat orda ayak direyip durmak zordur.

* Ne mutludur o yüzü kutlu piyade ki her solukta şah onu mat oluş hanesine ulaştırır.

Nice gönüller vardır, şekerkamışı gibi kırılırlar; fakat durulmamışlardır, şekerleri olmamıştır.

Yokluk elbisesini kendiliğinden giymiştir o; zekâtını da kendi yakutundan vermiştir o.

* Yüzünü kibleye çevirmemiş görüyorsan, namaz kıldığı yer Kâbe'nin içindedir.

* Kadir gecesidir o; onu bul, verdiği beratı okursan aman buldun gitti.

Efendiler efendisi Tebrizli Şems'in ayrılığı yüzünden, âşıkın yaşayışı ölümden mahrum oluşa ağlayıp durmadadır.

C

Kazâ âmed şinov tebl-i nefîreş

Nefîreş telhter yâ zehm-i tîreş

Kaza ve kader geldi çattı, davulunun sesini dinle; bakalım, bu ses mi daha acı, yoksa okunun açtığı yaranın acısı mı?

Şu dünya dadısı süt vermede nekesliğe başladı da verdiği süt bal gibi boğazında kaldı.

Ne mutlu akıl dişi çıkan çocuğa; bu dadıdan da kurtulur, sütünden de, o sütün verdiği mide fesadından da.

Gizli âlemden gelen müjdeler gıda olur ona; o müjdecî süt emmekten kurtarır onu.

* Ona her solukta aşk telkîyni gelir; artık Münker'den, Nekîr'den ne gam var ona.

O güneş onu gölgelendirdi ya; artık cehennemden de emindir o, cehennemin zemherisinden de.

Canı, genç bir devletle tazelenir; şu ihtiyar felek onun din yolunu vuramaz.

O aman yurduna vardı, girdi ya; feleğin tuzağından da kurtuldu, dırıltısından da.

Onu çaresiz bir hale sokan, hor, hakir eden, hırs, tamah şahnesinin bağından da kurtulmuştur o.

Parasının derdi, oda, hasır kirasının tasası yaraladı seni; git a gönül, şu eski kervansaraydan.

Artık cennet Rıdvan'ından saçılar saçılır ona; o aydın dolunay kucaklar, bağına basar onu.

O tertemiz gözleri seyranlar görür; o yoksul bedeni kutluluklar bulur.

Ölümsüzlük bahçesi kutlu olsun ona; varıp gittiği o güzelim yer mutlu olsun ona.

CI

Medârem yek zeman ez kâr fârıg
Ki gerded âdemî gam-hâr fârıg

Bir zaman bile işten güçten alıkoyma, işsiz güçsüz bırakma beni; işten güçten kalmış adam dertlere uğrar, tasalara düşer.

İşten güçten kaldı mı gam onu maskaraya alır; dostum, kimsecikler kalmasın işten güçten.

* Kalender, işsiz güçsüz görünür ama gizli işlere boş vermez.

Önceden diken zahmetini çok çeker; sonunda her şey gül kesilir ona, dikene aldırış bile etmez artık.

Hani, ambarına buğday taşıyan karınca gibi... Sonunda Süleyman olur, ambara boş verir.

Deniz gibidir o; hem işte güçtedir, hem işsiz güçsüz; her şeyi ondan elde ederler, oysa bu bağışa bile boş vermiştir.

Kalender, sarhoş bir halde gemiye girmiş, kurulmuştur; yoldadır, yürür gider, fakat yürüyüşten geçmiştir de.

Bu şaşkınlık içinde, şu yolda çoğunu da görürsün; gemiden de vazgeçmiştir, denizden de.

Birçok ahmak da vardır, gemiden korkar da oturur kalır, denizi anıp sarhoş olur gider.

CII

Bibâyed ıŖkrâ ey dûst derded
Dil-i pur dert o ruhsârân-ı zerded

A dostum, aşka dertceğiz gerek; dertle dopdolu bir gönül, sarıca bet beniz olmalı.

Gönül derdi iç yanıŖı olmadıkça, özleyiŖ dâvan soğucak olur doğrusu.

AŖk dünyası sonsuz, sınırsız bir dünyadır; seninse gözceğizlerin küçücük.

Köylü, padiŖahın haznesini ne bilsin; Kürtceğizin canı bazlamayla ayran isler.

Erkeğın yoksa gerdekten uzak ol; tef sesinden başka bir nasibin yok senin.

Bir iş eri olmak istiyorsan, tez işinden gücünden ayrıl, tek ol.

Bir Ŗey bulunca mirasyediceğiz gibi kendini her dükkânın önünde satmaya kalkışma.

Çünkü erlerin yüreğı sende yokken erlik dâvasına giriŖmen, Ŗunu meydana çıkarır: Sana ancak adamcağız derler, o kadar.

Ansızın karŖına bir er çıktı mı, kendi kanınla savaŖcığa giriŖirsin sen.

* Gözlerini kapamışsın; zahitliğine bak, tespih çek, zikret, bâzı virtceğizler oku.

A donmuş, buz kesmiş adamcağız, dervişlere yalancı Ŗeyhliğeye kalkışma, vazgeç o nazdan, o cilveden sen.

Zarcağızını Tebrizli Ŗemseddin'e karŖı eğri oynamazsan satranç padiŖahısın.

CIII

Çi kâriston ki dârî enderin dil

Çi buthâ mînigârî enderin dil

Nasıl bir iş yurdun, nasıl bir tezgâhın var şu gönülde? Ne putlar yonuyorsun, ne putlar yapıyorsun şu gönülde.

Bahar geldi, ekin zamanı erişti; kim bilir, neler ekiyorsun şu gönülde?

Dışardan yücelik, üstünlük perdesiyle örtündün ama apaçık meydandasın şu gönülde.

Dileyen kişinin ayağı balçığa kakıldı kaldı; tutup başını kaşıyorsun onun şu gönülde.

Gönül göklerden de yüce, göklerden de geniş olmasaydı, Ay'a binip de dolaşmazdın şu gönülde.

Gönül pek büyük bir şehir olmasaydı, bir padişah sığmazdı oraya, dolaşmazdı o gönülde.

A benim canım, gönül şaşılacak bir ormandır; sen de av beyisin şu gönülde.

Gönül denizinde binlerce dalgalar coşar, sen de inciler elde edersin şu gönülde.

Sustum; çünkü vasıflarını saysan, dökse de gönül düşüncene sığmaz senin.

CIV

Biyâ k'imrûz gerd-i yâr gerdîm
Be ser gerdîm-o çun pergûr gerdîm

Gel ki bugün sevgilinin çevresinde döndük dolaştık; başımızla döndük hem de, pergel gibi döndük biz.

Gel ki bugün kendi çevremizde dönmedik; meyhanecinin evinin çevresinde döndük biz.

Bize bir şey söyleme; deli divaneyiz biz; aman bilmez ateşler içinde döndük dolaştık biz.

Bahar yeli gibi tez estik, tozduk; yeşillığe, gül bahçesine eş olduk, oralarda döndük dolaştık.

Ne diye kulak gibi hepsini ezberleyelim? Niçin fare gibi ambarda dönüp duralım?

Şekerci o tablayı şekerlerle doldurdu; şekercinin tablasının çevresinde döndük dolaştık biz.

Sürme gibi gözün hizmetini seçelim; göz gibi baştan başa görüş kesilelim.

CV

Miyân-ı mâ derâ mâ âşıkaanîm
Ki tâ der bâg-ı ıŝkat der guŝânîm

Gel, aramıza gir; âşıklarız biz; aramıza katıl da aşk bahçesinin kapısını açalım sana.

Gölge gibi evimizde otur; güneşin komşularıyız biz.

Can gibi dünyada göze görünmüyoruz, âşıkların aşkı gibi izimiz belirmiyor.

Fakat eserlerimiz sende, senin özünde; çünkü can gibi hem gizliyiz, hem apaçık ortadayız biz.

İşte bu dediğin her şeyden daha da yücelere bak; onun da yücesindeyiz biz.

Bir susun sen, fakat bir çukurdasın, mahpussun; bize gel, bize katıl, akar seliz biz.

Biz kayıtsız, şartsız yokluk âleminde varımızı yoğumuzu oynamış, yutulmuşuz; bu bakımdan şiir düzmekten, kitap yazmaktan başka bir bilgisizlik bilmiyoruz biz.

CVI

Şeb-i dûŝîne mâ bîrdâr bûdîm
Heme hoftend-o mâ ber kâr bûdîm

Geçen gece uyanıktık; herkes uyudu, biz işteydik güçteydik.

Gammaz bakışlara eş dost olmuştuk; düzenbaz saçlarla arkadaşlık ediyorduk.

Güzellik, sarhoşluk noktasının çevresinde başımızı ayak yaparak pergel gibi dönüyorduk.
Sen geçen günün oğlusun, ne söyleyeyim sana? Evveline evvel olmayan dostla dosttuk biz.
Dudağı kırılmış kâseler gibi biz de sınıkları onaran padişahın dükkânındaydık.
Niçin padişahın kadehi gibi altın olmayayım; sırlar haznesindeydik biz.
Niçin avcumuz deniz olmasın; yoksulluk içinde denizler akıtıyorduk biz.
Sen sus da iki dünyayı da söze getir; çünkü evvelden de söylemeden sözdük biz.

CVII

Ne on şîrem kî bâ düşmen berâyem
Nerâ in bes ki men bâ men berâyem

O arslan değilim ki düşmanla savaşayım; kendimle savaşayım, bu yeter bana.

Mademki aşkın ayaklarına toprak kesilmişim; iyice bil ki şu topraktan gül gibi, süsen gibi bitip boy atacağım ben.

Aşkın gamıyla gece gibi karalar giymişim; fakat bu geceden aydın Ay gibi doğacağım ben.

Bu ateş yüzünden, baştan başa duman kesilmişim ben; duman gibi şu pencereden çıkacağım ben.

Bir çocuğum ki hocam aşktır; bırakmıyor ki başımı yücelteyim, boyumu göstereyim.

Aşk gibi daima diri olayım, daima işe güce koyulayım; yemeden, içmeden, yatmadan, uyumadan kesileyim.

* Kendine gel de Ebû Bekr-i Rebâbî gibi sus; sus da can olayım, bedenden sıyrılayım.

CVIII

Gulâmem hâcerâ âzâd kerdem
Menem k'ustâdrâ ustâd kerdem

Kulum, efendimi azat ettim; öylesine birisiyim ki ustayı usta ettim ben.

Öylesine bir canım ki daha dün doğdum dünyadan; fakat eskimiş dünyayı yeni baştan kurdum ben.

Öylesine bir mumum ki dâvam şu: Çeliği çelik eden benim.

Nice gözsüzlere sürme çektim ben; nice akılsızları usta ettim ben.

Gam gecesinde kara bulutum ben; öyle bir kara bulut ki bayram gününün gönlüne sevinç verdim ben.

Bir tuhaf toprağım ki aşk ateşiyle tütüm, tozdum; gökyüzünün kellesini yelle doldurdum ben.

Bu kul onu andı ya; dün gece o padişah neşesinden uyumadı gitti.

Kınama yok, sen sarhoş ettin beni; apaçık ortaya çıkarsam, insafsızlık edersem darılma.

CIX

Hasûdanrâ zi gam âzâd kerdem
Dil-i gelle'y heranrâ şâd kerdem

Hasetçileri gamdan azat ettim; eşek sürüsünün gönlüne neşe verdim.

Zalimlere gizlice insaf verdim de kendi hakkımda kendim zulmettim.

Sabrımdan herkes feryada gelince de öyle saydım ki ben feryat ediyorum.

Ustam sabırdır benim, bu yüzden ustamın yoluna aykırı bir yol tuttum ben.

Asla mamûr olmayan dünyayı yıkmakla mamûr ettim.

Bu yeğın akan suda dağ bile saman çöpüne döner; böyleyken bir avuç balçıkla orda bir yapı kurdum ben.

Tanrım, senden başkasını andıysam merhamet et de unutma, an beni.

CX

Zi zındon halkrâ âzâd kerdem
Revân-ı âşıkanrâ şâd kerdem

Halkı zindandan azat ettim; âşıkların gönüllerini neşelendirdim.

* Ejderhânın ağzını yırttım; aşk yolunu mamûr bir hale getirdim.

Sudan bir dünya dokudum ben; sonra da tuttum, suyu yelle doldurdum ben.

Abanoz tahtaya, şimşir tahtaya yapmadığım resimleri, şekilleri suya yaptım.

Kendi özünü göstereceğimi vaad ettim de o resim sevincinden can elbisesini yırtıyor.

Yusufları Yakublardan duydum da hepsini kuyudan çıkarıverdim.

* Bir Ferhad'a kastettim ama Husrev gibi Şirinlerin de saçlarına sarıldım.

Düzüp koştüğüm bağ ne de güzel bağ; kurup yaptığım şehir ne de güzel şehir.

Dünya da bilir ki ben o şehrin padişahı oldukça adaletle hüküm sürdüm, insafla buyruk yürüttüm.

Dünya da bilir ki cihetlerden dışarıyım ben; düşünceye tenezzülüm tanık getirmek için.

Nice ustaları mat ettim; nice kalfaları usta yaptım ben.

Nice arslanlar üstüme kükrediler de ben onları tilki gibi güçsüz kuvvetsiz bir hale getirdim.

Sus artık, aşkın belinden doğana şu irşadım yeter zaten.

Fakat belâ tufanının götürdüğü kişi, feryat ettim ama sulara gark oldu gitti.

Meğerki o tufanın dibinden çekip çıkarayım onu; hani yoku var ettiğim gibi.

Tebrizli Şems doğdu da kılıç vurdu; onun kılıcıyla dilimi çekiştirdim ben.

CXI

Yekî mutrib hemîhâhem derin dem

Ki neşnâsed zi mestî zîr ez bem

Şu anda bir çalgıcı istiyorum ki sarhoşluktan zîr perdesiyle bem perdesini ayırt edemesin.

Bir de arkadaş istiyorum ki derdime yansın; fakat öylesine kendinden geçmiş olsun ki neşeyle gamı fark etmesin.

Bütün varlığını sarhoşluk kaplasın; Âdemoğlu olmaktan çıksın, değişsin gitsin.

Müslümanlık ondan ışıklansın; oysa varlıktan sıyrılınsın, çıksın.

Dokuz kişiyle gelirse on say onu sen; senin dokuzun ondur, tut ki köyden biri eksik olmuş.

A benim Allahım, sarhoş bir güzel gönder bize; karnımızı şarapla davul ettik biz.

Davul çala çala kendimizden geçip dışarıya çıkalım; sâkîyi karşılamayı iyiden iyiye kurduk.

Davul çal; bayram olmasa da bayramdır; zaten Allah daha iyi bilir ya, dünya bayramla doldu.

Bugün darmadağın sözler söylemek istiyorum; darmadağın olmuş kişi dağınık sözlerden başka ne söyleyebilir ki?

Meğerki sâkî, soluk soluğa sunduğu o kadehle, o sağrakla ağzımı kapasın benim.

Bunlardan maksadım kim? Tebrizli Şems; çünkü güneştir âlemin canı.

CXII

Çunon mestest ezon dem cân-1 âdem

Ki neşnâsed ezon dem cân-1 âdem

İnsanın canı öylesine sarhoştur o soluktan, o üfleyişten ki, o andan beri insan, canı bile tanımaz olmuştur.

Denizin bunca coşkunluğu onun coşkunluğundandır; dünyadaki sarhoşluk onun sarhoşluğundan.

Ne kadehtir o kadeh ki, dünya bir daha yas görmesin diye ölümün boynunu vurmuştur.

Tanrı şarabı helâl mi helâldir; Tanrı küpünden gelen şarap haram olamaz.

* Gençken bu şaraptan içseydi, ihtiyar feleğin beli bükülmezdi.

Yeryüzü içseydi bu şarabı, yaş bulut yağmur yağdıracakmış ona, boş verirdi buna.

Dünyada yarı buçuk bir mahrem olsaydı, mahrem gönül bunu söylerdi, anlatırdı bunu.

Direnen bir ayağınız olsaydı, balçıktan çıkarırdı, kurtarırdı sizi.

Fakat geldi bu aşk ayağınıza; diretir onu; her çeşit kaymadan, sürçmeden kurtarır sizi.

Geri kalanını, a Tebrizli Şems, sen söyle; Allah daha iyi bilir ya, sana kaldı bu iş.

CXIII

Biyâ imrûz mâ mihmân-ı mîrîm

Biyâ tâ pîş-i mîr-i hod bimîrîm

Gel, bugün beyin konuğuyuz biz; gel de beyimizin huzurunda ölelim biz.

Bizim ölümümüzle bir dünya dirilir; çünkü öyle aşağılık kurban değiliz biz.

* Bir kuşla Cebrâil'i avlarız biz; bir canla bir dünyayı alıriz biz.

Bir testi verelim, bir deniz alalım; ne diye böyle bir kârdan kaçıyoruz ki?

Şu gök elbiseler giyinen felek, bizim kulumuz kölemizdir; ne diye kendi kulumuza tutsak kesiliriz ki?

Mademki arslanız, arslan sütü içtik; ne diye karga gibi peynire meftun olalım?

Sus, övünmeye, kendini göstermeye hacet yok; Utarid yıldızıyız ama okun önüne gitmenin de lüzumu yok.

CXIV

Çi nezdîkest cân-ı tu be cânem

Ki her çîzî ki endîşî bidânem

Canın canıma ne de yakın; ne düşünürsen biliyorum.

Bundan da daha açık bir delilim var; yakın gel de o delili göstereyim sana.

Yoksullukla gel ortaya; yalancılık etme, zaten ortadayım deme.

Evinin ortasında bir direk gibiyiz; damından oluk gibi başımızı eğmişiz.

* Haşırde de seninle ikiz kardeşim ben, neşırde de; dünya dostları gibi seni konuklamıyorum.

Meclisinde şarap gibi dönmedeyim; savaşında mızrak gibi önde gitmedeyim.

Şimşek gibi çakıp sönmeyi iş edinsem de güzellik şimşeğin gibi ağzsızım, dilsizim.

Boyuna sarhoşum; onun için can versem de fark etmez, can alsam da.

Sana can versem de kârdayım; çünkü bir cana karşılık yüz cihan verirsin bana.

Bu evde binlerce ölü yatmada; sen de işte, varım yoğum bunlar diye oturmuşsun.

Bir avuç toprak, ben saçtım der; bir avuç topraksa kemiğim ben der.

Şaşıırıp kalırsın; derken ansızın aşk çıkagelir de der ki: Benim yanıma gel, ben ebedî diriyim.

Gümüş gibi göğsümüzü göğsüne daya; kucakla bizi de şu anda kendinden kurtarayım seni.

A Husrev, sus; Şirin'den az bahset; tattan, lezzetten ağzım yanıyor.

CXV

Eger ser-mest eger mahmûr bâşem

Mihil k'ez meclis-i tu dûr bâşem

İster sarhoş olayım, ister mahmur; bırakma beni, uzak kalmayayım meclisinden.

Mezarda bile olsam seni anınca yüzüm, can kıblesinden ışıklanır.

* Yoksa Sûr'un üfleneceği zamanı beklesem mezarın dibinde nasıl sabrım, kararım kalır?

Hastalandım mı canıma yüzlerce faydalı ilaçsın, yüzlerce devâ.

Deniz gibi acıysam senin incin yüzünden gene tatlılaşıyorum.

Gam gece gibi bütün dünyayı kaplasa, sen doğ a benim sabahım, doğ da yardım bulayım ben.

Gündüz sensin; ben de gündüzün görünen bir yıldızım; meşhur olursam şaşılmaz buna.

Senin gibi ışığın öncüsüyüm; o yüzden bütün gündüz arayanlar benimle neşelenir.

Beni nekesliğinden değil de oturup rahat edeyim, gizleneyim diye mahmur bırakıyor, şarapla mahmurluğumu gidermiyorsun.

* Akrebinden ayrı kalayım diye balık gibi gizliyorsun beni.

Balarısı gibi bala gark olduktan sonra a ay yüzlüm, akrebin sokmasından ne gam.

Sustum; fakat aşk, mızraplarıyla tambur olmamı istiyor,

CXVI

Bîyâ tâ kadr-i hem-dîger bidânîm

Ki tâ nâgeh zi yekdîger bimânîm

Gel de birbirimizin kadrini bilelim; çünkü ansızın ayrılacağız birbirimizden.

Mademki inanan, inanç sahibinin aynasıdır; mademki bu böyle; ne diye aynadan yüz çeviriyoruz?

Ulular, dosta can feda ederler; köpekliği bırak, biz de insanız.

* Kul eûzü'leri, Kul huvallah'ları ne diye birbirimizi sevmek için okuyup üflemeziz?

Garezler dostluğu karartır, ne diye gönülden söküp atmayız, sürüp çıkarmayız garezleri?

Bâzı bâzı, ben öleceğim diye gönlün hoşlaşıyor; ne diye ölüye taparız, neden birbirimizin canına düşman oluruz ki?

Ölümünden sonra biliyorum, uzlaşacaksın, barışacaksın; fakat bir ömür boyunca gamınla sınıanıp duruyoruz biz.

Şimdi öldüm say da barış benimle; zaten teslim oluştta ölülere benzeriz biz.

Mezarımı öpmek istiyorsan, neyseki gene oyuz biz, gel de yüzümü öp şimdi.

Ölü gibi sus a gönül; zaten bu dil yüzünden varlıkla töhmetlenmişiz biz.

CXVII

Be pîş-i bûd-ı tu mâ hemçu gerdîm

Bedon sû ki tu gerdî çun negerdîm

Senin yelinin önünde tozuz âdeta; senin koşup gittiğin, senin sürüp götürdüğün yere nasıl gitmeyiz biz?

İlkbaharının ışığıyla yeşiliz, sıcağız; güzünün tesiriyle de soğumuz, sapsarıyız.

Senin hilminin aksiyle teslim olmuşuz; öfkenin aksiyle savaşa girişmişiz.

Yokluğu dikersen, hepimiz hiç olur gideriz; keremi çoğaltırsan, hepimiz adam oluruz.

Yokluğu da, keremi de kırıp geçirdin mi; görünen dünyayı da devirir kaldırırız, gizli dünyayı da.

Dünyadan da üstün ve ileri olanı görünce iki dünyayı da kırar geçiririz.

Âşıkların gözlerine hem canız, hem cihan; fakat kötülerin gözlerine ölümüz, derdiz.

Kış da ayrıldı bizden, temmuz da; a arkadaşlar, ne sıcağız, ne soğumuz biz.

Kış da bedene ait hallerdendir, temmuz da; halbuki şu anda biz beden değiliz, tek rûhuz.

Bize kendi aşk tavlani gösterdin ya; sevgi zararına and olsun ki tavla ustasıyız biz.

Mademki yeter dedin, gül bahçesinin bülbülüyüz, gülüz ama gene de sustuk işte.

CXVIII

Merâ porsî ki çûnî bin ki çûnem

Herâbem bîhodem mest-i cunûnem

Nasılsın diye soruyorsun bana; bak da gör, nasılım? Yıkılmışım, kendimden geçmişim; deli divanecesine sarhoş olmuşum.

* Beni kâf'la nun'dan tuzağa düşürdü; o heybetle kâf'la nun gibi iki büklümüm.

Periden doğmuş biri divane etti beni; a Müslümanlar, kim bilirse okusun, üflesin bana.

Perinin erguvan gibi bir yüzü vardır; ağlayayım, o erguvana erganunum ben çünkü.

Gökyüzü gibi Ay'a ev mi kesilmişim ki onun aşkı yüzünden gökyüzü gibi benim de kararım yok.

Yanlış söyledim, aşkın mizacına sahibim; dönüp dolaşmadan da dışarıyım, durup dinlenmeden de.

Hırkamın içinde yüzlerce renge boyanmış bir bedenim var; yelin hayalîyim, su rengindeyim ben.

A kardeş, yelin, suyun da yeri mi? Akl-ı Küll gibi hünerlerim var.

Fakat cüzü gül bahçesine geldi mi, kanımın dalgalarından küll kopar, kalkar.

Cüzü kendi küllüne giden yolu ne bilsin; meğerki küll kılavuz olsun bana.

A tüm aşk, kendi parçanı çek kendine; çünkü burda çekişmelerle zebun olmuş gitmişim.

Ayrılığınla öylesine bir yük çekiyorum ki sanki dünyaya direğim ben.

Görünüşte zerrenin yarısından da azım; fakat aşk bakımından âlemden de çoğum, dünyadan da geniş.

Bir katreyim ki hem katredir, hem derya; bütün bu şekillerle denenmedeyim, sınanmadayım ben.

Bu sözü ben söylemiyorum, aşkın sözü bu; bu ince sözde bilmeyenlerdenim ben.

Bu hikâye binlerce yıllık hikâye; ben nerden bileyim ki daha dünkü çocuğum ben.

Ama öyle de bir çocuğum ki o evveline evvel olmayana aidim; yüzyıllar boyunca onunladır bu çocuk.

Sözü tersine söylüyorum, anlam aksine; tersine dünyada ben de tersineyim.

Sözü hüznlerle dolu canım, şu girdaplardan sıçrayıp kurtuldu mu, o vakit dinle benden.

Balçıktan doğan sözler, meşelikteki dolambaçlı yollara benzer; nasıl kendimi bir renkte göstereyim ki o dolambaçlı yollardayım ben.

Hayır, yanlış söyledim, güneş gibi bir rengim var benim; fakat şu aşağılık dünya bulutuyla örtülmüşüm.

Sus, insanın toprağını tozutm; çünkü ben peri gibi buralarda gizlenmişim.

CXIX

Zî kand-i yâr tâ şâhî nehâyem

Nemâz-ı şâm rûze key guşâyem

Sevgilinin bir dal şekerkamışını çiğnemezsem, akşam namazı vakti nasıl açabilirim orucumu?

Bilmiyorum, o şekerkamışı nerde bitiyor? Onu tattım, bilmiyorum nerdeyim artık?

İşin tuhafı da şu ki mezesi aklımı aldı, götürdü; aklım yok, nasıl öveyim onu?

Benim orucum gibi orucu kim tutabilir ki, her anda ondan bir bayram elde etmedeyim.

Bir sabah olan yüzünden sabah şarabım var; akşam namazına ne diye durayım?

Güzelliğinin bahçesinde gül gibi güldüm ya; sabah gibi onun güneşiyle ağarayım, doğayım artık.

Dilim şarabıyla tutuldu; düzenleriyle de elim ayağım kırıldı gitti.

CXX

Çi dîdem hâb şeb k'imrûz mestem

Şu mecnûnân zi bend-i akl cestem

Gece rüyada gördüm, sarhoşum bugün; deliler gibi akıl bağından sıçradım, çıktım bugün.

Yoksa uyanırken mi rüya gördüm; çünkü bu dert bendekeyken uyku tutmuyor ki beni.

Yoksa gerçek aşkı mı rüyada gördüm ki ona tapıp durmadayım.

Gel a aşk, bedene cansın sen; senin devletinin sayesinde beden hapsinden kurtuldum ben.

Bana, perdeyi yırt dedin, yırttım; kadeh kır dedin, kırdım.

Bana, bütün dostlardan kesil dedin; herkesi gönlümden attım, sana gönül bağladım.

Benim gönlümü yaraladın, suçum buydu: Kirpiklerimle hayalini devşirmedeydim.

Canımı al, götür de cana doydum artık diye elceğizlerimi çırpayım.

Saçının her telinde ne âlemler var; dağıt saçlarını, dünyadan kesildim zaten.

Yedinci kat yerde olsam, seninle olunca gene yüceyim; fakat yedinci kat gökte olsam senin yüzün olmadıkça aşağıyım ben.

CXXI

Biyâ tâ âşıkıy ez ser bigîrîm

Cihân-ı hâkrâ der zer bigîrîm

Gel de yeni baştan âşıklığa başlayalım; şu toprak dünyayı altın haline getirelim.

Gel de aşk ilkbaharı olalım; misk, amber kokuları getiren yellerle ferahlayalım.

Can ülkesinin yerini de, dağımı da, ovasını da, bağını bahçesini de yeşil elbiseler giydirerek bezeyelim.

İçimizde açalım nimet dükkânını; bu huyu terütaze ağaçtan öğrenelim.

Ağaç, yaprağı da gizli yiyip içmek yüzünden buldu, meyveyi de; biz de kendi sırrımızdan yapraklanalım, meyveler verelim.

Onlar sevgiliye gönülden yol buldular; biz de sevgiliye gönülden yol bulalım.

* O kâfir saçlara yapışırsak onlardan öğreniriz Müslümanlığı biz.

Gamının mermer gibi bir yüreği var; fakat o mermerden yüzlerce inci elde ederiz biz.

O taştan yetmiş kaynak coştı mu, bardağa, testiye, sağrağa sarılalım artık.

En aşağı kaynağı apaydın gözdür; onun ışığından yüzlerce aydınlık elde edelim.

CXXII

Çirâ şâyed çu mâ şeh-zâdegânîm

Ki cuz sûret zi yek-dîger nedânîm

Padişah oğlu olduğumuz halde içten anlaşmamız, yalnız dıştan birbirimizi bilmemiz yaraşır mı?

Ev kuşu gibi ne vakte dek yem toplayacağız? Su kuşlarıysak ne oldu denize ki burdayız biz?

A ev kuşu, yürü git, o denizde nasılız biz; sen ne bileceksin?

Aşka düşmüş âşıkları kınama; söyleymişiz, yok, böyleymişiz; sana ne?

Böyle de olsak, öyle de olsak, ne olursak olalım; amansız bir aşkın tuzağına tutsak olmuşuz biz.

Ne diye bilgisizlikle üstümüze yürüyorsun; gökyüzünü bile böyle koşturan biz değil miyiz?

Şaşılmaz bizi ısırırlarsa, çekinirlerse; ateş görmüşüz, somun gibi pişkiniz biz.

Bizi kurt gibi paralasalar bile çare nedir; o çobanın hükmüne girmişiz bir kere.

Felek gibi dillere düşmüşüz; felek gibi suçsuzuz; onun gibi bizim de ağzımız, dilimiz yok.

Saman çöpü gibiyiz ama kehribara eşiz; samanlıktaki saman gibi zindanda değiliz.

Samanımızı yel kapamaz; o kehribarın sayesinde amandayız biz.

Seni şehvet yeli, şehvet soluğu kapar; halbuki biz aklın, canın bile kehribarı değil miyiz?

Sus; saman çöpü, dağ, kehribar da ne? Anlayışa sığmayan yok mu, oyuz biz.

CXXIII

Çi nezdîkest cân-ı tu be cânem

Ki her çîzî ki endîşî bîdânem

Canın canıma ne de yakın; ne düşünüyorsan biliyorum.

Dostlar birbirlerinin gönlünden geçenleri bilirler; bilmezsem gerçek dost olamam.

Dost dosta karşı arı duru suya benzer; parmağımla dostu gösterebilirim onda.

Herkes aynadır âdeta; herkes kârımı, ziyanımı gösterebilir.

Fakat o ayna her solukla buğulanır, her an kararır; çünkü onda benim can cilâm yoktur ki.
Ama arifin gönlüne dünyanın tozunu toprağını atsam gene kararmaz, gene cilâsı gitmez.
Bu aynadan yüzünü döndürme; canına amanım ben deyip duruyor sana.
Ben de cana bir aynayım, sözüm de; can kendi halini sözümde bulur, anlar.
Sus da kaşla gözle ona binlerce baştan geçti okuyayım ben. [\[34\]](#)

CXXIV

Biyâ bâ hem suhen ez con bigûyîm
Zi gûşo çeşmhâ pinhan bigûyîm

Gel de birbirimizle candan konuşalım; kulaklardan, gözlerden gizli olarak söyleşelim.
Gül bahçesi gibi dudaksız, dişsiz gülelim; düşünce gibi dudaksız, dilsiz görüşelim.
* Akl-1 Evvel gibi dünyanın sırrını ağzımız yumulu olduğu halde, ta sonuna dek söyleyelim.
Söz bilenler ağza bakarlar; onların çadırından dışarda konuşalım.
Hiç kimse apaçık, sesle konuşmaz kendisiyle; hepimiz birsek biz de öyle söyleşelim.
Sen nasıl olur da eline, tut dersin; mademki elimiz bir, o elden görüşelim.
El, ayak gönlün hareketini bilir; dilimiz susarak, gönlümüz titreyerek söyleşelim.
Zerre zerre, takdirin işini bilir gönül; istiyorsan örnek getirelim.

CXXV

Biyâ mâ çend kes bâhem bisâzîm
Çu şâdî gum şeved bâgam bisâzîm

Gel de birkaç kişi beraberce uzlaşalım; neşeye kayboldu mu, gamla bağdaşalım.
Gel de Tanrı'yla halvet olalım; İsa gibi, böylesine bir Meryem'le uzlaşalım.
Âdemoğullarından kimsecikler kalmazsa ne gam var bize; Âdem'le bağdaşırız biz.
Âdem de bizden kaçır, bir bucağa giderse, canına and olsun, onsuz da geçinir gideriz biz.
Bir canımız var, neşeler tozutmada; dünya yıkılsa, yeniden bir dünya kurarız biz.
Deniz ateş olsa içiveririz; yaralanırsak melhem yapar, iyileştiririz biz.
Yüzünün Kâbe'sine karşı ölürüz; o kuyuyla, o Zemzem'le haşrolur gideriz biz.

CXXVI

Megerdon rûy-i hod ey dîde rûyem

Be men bin ger ki tâ ez tu birûyem

A benim gözüm, yüzünü yüzümden çevirme, bana bak da senin yüzünden biteyim, gelişip boy atayım.

Göz testisi suyla dolu; etme a taş yürekli, atma taş, kırma testimi benim.

Sen de aramadasın, ben de arıyorum; fakat senden de daha fazla arıyorum ben; sen ne arıyorsun, ben ne arıyorum; kim bilir?

Ancak şunu biliyorum ki senin gülünün kokusu yüzünden, gül gibi kaftanımı kanla yıkamadayım ben.

Ben akçe kesiciyim, aşkınsa tıpkı terazi; bu yüzden niceye dek, susarak söyleyensin diyeyim sana?

Zoru bu ki senin yanın, önün yok; bense seni şu yanda bu yanda arıyorum.

Sen hiçbir mahalleye sığmıyorsun; bense peşine düşmüşüm de mahalleden mahalleye arayıp duruyorum seni.

CXXVII

Hemîşe men çunin mecnûn nebûdem

Zi akl-o âfiyet bîrun nebûdem

Her zaman böyle deli değildim ben; akıldan fikirden çıkmış değildim ben.

Bir gün ben de akıllıydım senin gibi; böyle deli divane değildim, böyle düşkün değildim ben.

Güzeller gibi avlanırdım; gönül gibi kanlar içinde değildim ben.

Bu nasıldır, o nasıl der, sorar soruştururdum; böylesine o neliksiz-niteliksiz varlığın hayranı değildim ben.

Bâri aklın başında senin, otur da bir düşün; galiba önceden de böyleymişim, şimdi bu hale gelmemişim ben.

Herkesten üstün olmayı arar dururdum; çünkü günden güne artan aşka avlanmamıştım, tutulmamıştım ben.

Hırsımdan duman gibi yücelere koşardım; fakat gerçekte, ancak çöllere yayılırdım ben.

* Sonucu, bir define gibi topraktan dışarıya çıktım; çünkü defineydim; Karun değildim ben.

CXXVIII

Eger tu nîstî der âşıkıy hâm

Biyâ megrîz ez yârân-ı bed-nâm

Âşıklıkta ham değilsen gel, adı kötüye çıkmış dostlardan kaçma.

O kuşun sen ki yeme meylin var; fakat dünyada tuzaksız bir tek yem bile yoktur.

Namusuna dokunmayın, kalleşlerle düş kalk; âşıklara karşı ileri gelenler kimler, aşağılık olanlar kimler; hepsi de bir.

Bu sevdada binlerce naz var; nazlanma, naz çek de rahat et.

A arkadaş, dayan ateşe; çünkü günler geçer, su olur ateş.

Meyhane yolunu göster bana; sarhoşum ben; bütün dünyayı bir kadehe vermişim ben.

A kardeş, kalleşlerin mahallesi nerde; kapı kapalıysa damdan düşerim ben.

Meyhane pîrinin önünde ölürüm ben; ne de güzel ölümdür, ne de hoş kâr, ne de güzel baştan geçti bu.

CXXIX

Gehî der gîrem-o geh bâm gîrem

Çu bînem rûy-ı tu ârâm gîrem

Gâh kapıya gelirim, gâh dama çıkarım; yüzünü gördüm mü, huzura kavuşurum, rahat ederim.

Senden ayrı oldum mu, ileri gelenlerle geri kalanlara zebun olur giderim; gel de ileri gelenlerden de vazgeçeyim, geri kalanlardan da.

O adı sanı güzelin ne vakit eteğine yapışacağım diye gamından yenini, yakasını yırtıyor gönlüm.

O gelmedikçe ne zevkim var, ne yaşamamın tadı tuzu; zevke dalarsam, yaşarsam o geldiği zaman zevke dalarım, yaşarım ancak.

Sâkîm saçlarını dağıtıp gelirse bir elimle saçlarına yapışırım, öbür elimle kadehi alırım ben.

Zahit hırkasına bürünür de gelirse hacı olurum, Şam'ın yolunu tutarım ben.

Deli divane olmamı isterse bir ham kişi olurum, bir ham arkadaşına eş kesilirim.

Kuş gibi gönülde uçarsa, kuş avcısı olurum, tuzağa sarılırım.

Geceleri uyuyamıyorum desem, akşam namazından sonra hemencecik uyuyorum ben der.

Yardım et, lûtfet desem, ben çeng çalan biri değil miyim ki der, elbette söver sayarım.

Kendi dileğimi bırakayım da hemencecik, kendi dileğine uyan, başına buyruk sevgilinin dileğine uyayım ben.

CXXX

Merâ gûyî çi sâni men çi dânem

Kudâmî ve'z kiyânî men çi dânem

Bana nasılsın diyorsun; ne bileyim ben. Nerdensin, kimlerden diye soruyorsun; ne bileyim ben.

Hangi koca sağrakla böyle sarhoşsun, böyle mahmursun diyorsun; ne bileyim ben.

O dudakta ne var ki o dudak yüzünden böyle tatlı dillisin diyorsun bana; ne bileyim ben.

Şu ömründe diyorsun bana, yaşamaktan, gençlikten daha iyi ne gördün? Ne bileyim ben.

Onun yüzünde abıhayat gibi bir ateştir gördüm; fakat neydi o; ne bileyim ben.

O yüze karşı yıllarca hayran kaldım; beden misin, can mı diyordum; ne bileyim ben. [\[35\]](#)

Ben sensem peki, sen kimsin; sen bu musun, yoksa o mu; ne bileyim ben.

Ben kim oluyorum ki böyle düşüncelere dalıyorum? Merhametli can mısın yoksa? Ne bileyim ben.

Bana, yolunda oturmuş kalmışsın diyorsun; yoksa yol gözeten misin sen? Ne bileyim ben.

Beni gâh yay yapmadasın, gâh ok; fakat sen ok musun, yay mı? Ne bileyim ben.

Ne mutlu andır o an ki bana, can bağışlarım sana dersin; bense, sen bilirsin derim, ne bileyim ben.

Sabırsızlıktan, a Tebrizli Şems derim; böyle misin, öyle misin; ne bileyim ben.

CXXXI

Menem fitne hezaron fitne zadem

Be men binger ki dâd-ı fitne dâdem

Fitne benim, binlerce fitnenin oğluyum da; bana bak, beni gör ki fitnenin feryadına ben koştum ona ben yardım ettim.

Benden kaçma; çünkü düştün zaten; ama hamd olsun Allah'a ki düştüm de.

Aşk şaşılacak bir şey; bense daha da şaşılacak bir şeyim; halbuki sen, aşkı ben meydana getirdim diyorsun.

Gelin; eğer ben bensem, kanımı dökün benim; çünkü zaten ne öldüm, ne de doğdum ben.

Sırrımı söylemem senin; söylersem gammazlık olur; fakat söylemeden bir bağdır çözdüm ben.

CXXXII

Men ez âlem tura tenhâ guzînem

Reva dârî ki men gam-gin nişînem

Dünyadan yalnız seni seçtim ben; böyleyken gamlara batıp oturmamı revâ görür müsün?

Gönlüm kalem gibi avcunda, parmaklarının arasında; neşeliysem de senden, gamlıysam da.

Dilediğin şeyden başka ne olabilirim ben? Gösterdiğin şeyden başka ne görebilirim ben?

Gâh diken bitirirsin benden, gâh gül; gâh gül koklarını, gâh diken devşiririm ben.

Beni ne hale getirirsen öyleyim ben; mademki böyle olmamı istiyorsun, böyleyim ben.

O küpte, gönüle bir renktir bağışlarsın; artık kim oluyorum ben, ne oluyor sevgim, kinim benim?

Önce de sen vardın, sonda da sen varsın; sen önümden sonumu hayırlı et benim.

Sen gizlendin mi, küfür ehliyim; sen meydana çıktın mı, din ehlindenim ben.

Senin verdiği şeyden başka nem var? Koynumda, yenimde ne arıyorsun ki?

CXXXIII

Biyâ k'ez ışk-ı tu dîvâne geçtem

Ve ger şehri budem vîrâne geçtem

Gel ki aşkımdan deli divane oldum; bir şehirdim ama yıkıldım gitti.

Evden barktan, maldan mülkten kesildim aşkınla; aşkının derdiyle aynı evdeyim şimdi.

Öylesine tembeldim, öylesine miskin ki; yüzünü görünce er oldum, çevikleştim.

Canımı canıma bildik görünce eşe dosta, yakına uzağa yabancı kesildim.

Gece gündüz âşıkların masallarını okurdum; şimdi aşkınla ben masal oldum.

CXXXIV

Çu âb aheste zîr-i keh derâyem

Be nâgeh kûhrâ çün keh rubâyem

* Saman altındaki su gibi yavaşça gelirim de dağı ansızın bir saman çöpü gibi kaparım gider.

Oluktan katre katre damlarım ama tufan gibi yüzlerce sarayı yıkar giderim.

Saray da ne oluyor? Sabırsızlığımdan kıyameti beklemem; göğü bile yararım gider.

Belâyaya ottum, yiyecektim önceleri; fakat şimdi belâlara belâ kesildim gitti.

Nerde olduğumu biliyorsam, mekân hapsinden gönlünü kurtarmışçasına gelmeye kalkışma.

Şu suda baş aşağı görünüyorum sana, fakat fidanımın başı ne yandadır; bilmezsin.

Kalleşlik değildir ama ona da benzer hani; ne kimseyi yererim ben, ne kimseyi överim.

Aşkın soluğundandır bu; aşksa gizli lûtuftandır; bense kabalığımdan hay-haylara düşmüşüm.

Dağ bir ses verirse bile a dağ, gelirim dedin, gelmedin deme.

Ses kimden çıktıysa sözü ona söyle; ne de önsüz-sonsuz bir söyleyenim ben.

CXXXV

Biyâ k'imrûz mâ şeh râ şikârîm
Ser-i hîş-o ser-i âlem nedârîm

Gel ki padişaha avız bugün; ne kendi başımızın kaydındayız, ne âlem umurumuzda.

Gel de İmran oğlu Mûsa gibi erlikle denizden toz koparalım bugün.

* Bütün gece sopa gibi yere düşmüştük; gündüz oldu; şimdi yılan gibiyiz, kararımız yok.

* Gönlümüzün çevresinde tavaf ettik ya; koynumuzdan yed-i beyzâyı çıkaralım artık.

Sopayı yılan yapan kudret sayesinde her gece sopaya dönüyoruz; her günse yılanız.

Serkeş Firavun'a ejderhâyız, Mûsa'yaysa sopayız, iş güç göreniz.

* Himmetle Nemrudların kanlarını dökeriz; sivrisinek gibi arıklığımıza bakma bizim.

O arslanın elindeyiz, ağlıyoruz ama arslanlara da üstünüz, fillere de.

Deve gibi eğri büğrü yaratılmışız ama deve gibi Kâbe'nin yoluna düzölmüşüz, gidiyoruz.

İki günlük devlete gönöl bağlamadık; ölümsüz devlete erdik, o sayede muradımıza kavuştuk biz.

Güneş'le Ay gibi hem yakınız, hem uzak; aşkla gönöl gibi hem gizliyiz, hem apaçık.

Kanlar için zalim aşkın köpekleri için kan gibi dağardayım ben.^[36]

Susma vaktinde balık gibi susmadayım; söyleme vaktindeyse tozsuz bir Ay'ım ben.

CXXXVI

Ezon bâde nedânem çün fenâyem
Ezon bîcâ nemîdânem kucâyem

O şaraptan nasıl yok olup gitmişim, bilmiyorum; o mekânsız güzellik yüzünden nerdeyim, bilmiyorum.

Bir zaman denizin dibine düştüm; bir zaman da güneş gibi doğayım.

Bir zaman benden gebe kalır dünya; bir zaman da dünya gibi doğar, meydana gelirim ben.

Can, devede gibi şekerler yerken, ansızın sarhoş olurum da duduyu ısırırım ben.

Bir yere varırım ki dünyalara sığmam; o sevgiliden başkasına yaraşmam artık.

O sarhoş rindim, olasıya deli divaneyim; bütün rintlerin ortasında hay-haya kalmışım ben.

Neden kendine gelmiyorsun diyorsun bana; kendimi göster de geleyim kendime.

Devlet kuşunun gölgesi öylesine okşamada beni ki görse o gölge olmuş, ben devlet kuşuyum

sanırsın.

Aşkı gördüm, sarhoştı, diyordu ki: Belâyım ben, belâyım ben, belâyım.

Her yandan cevap geldi ona; hem de yüzlerce canla: Seninim ben, seninim ben, seninim.

O ışıksın sen ki Mûsa'ya seslenir dururdu: Tanrı'yım ben, Tanrı'yım ben, Tanrı'yım.

A Tebrizli Şems dedim, kimsin sen? Dedi ki: Sizim ben, sizim ben, sizim.

CXXXVII

Biyâ k'imruz bîrun ez cihânem

Biyâ k'imrûz men ez hod nihânem

Gel ki bugün dünyadan dışardayım ben; gel ki bugün kendimden de gizliyim ben.

Hançeri aldım, varlığımı kestim gitti; artık ne kendime aidim, ne başkalarına.

Yanlış söyledim, kendimden kesilmedim ben; bu tedbiri bensiz yaptı canım.

Gönül ateşi ne halde? Bilmiyorum; çünkü başka bir şekilde yanıyor dilim.

Yüzlerce şekilde gördüm kendimi; her şekli gördükçe hah diyorum, buyum ben.

Yüzlerce şekilde gördüm kendimi diyordum ya; belki de şekil değilim, izim, eserim yok benim.

Çünkü gönüle gelen şekiller, konuklara benzerler; gelirler, giderler; ben de gelip gitikleri evim.

CXXXVIII

Eyâ yârî ki der tu nâbedîdem

Turâ şekl-i aceb der hâb dîdem

A benim sevgilim, sende kaybolmuş gitmişim, görünmüyorum ben; seni bir tuhaf şekilde, rüyada gördüm.

* Mısır kadınları gibi elimde turunç vardı, Yusuf'un aşkıyla geçmişim kendimden, ellerimi doğruyordum ben.

Nerde o Ay, nerde o dün geceki gözler; nerde o sözleri duyan kulaklar?

Ne sen ortadasın, ne ben ortadayım, ne o an var, ne de o dudakları ısırın dişler var.

Sevdadan bir ambar doldurmuşum; o harmandan hep sevda taşımışım ben.

* Sevda çekenlerin gönüllerine rahatsın, huzursun sen; Zün-Nûn'sun, Cüneyd'sin, Bâyezîd'sin bana sen.

CXXXIX

Biyâ ey on ki bordî tu karârem

Berâ çün teng-i şekker der kinârem

A kararımı, huzurumu alan güzel, gel; şekerkamışı demeti gibi kucağıma gel.

Taş yüreğini koy yüreğime; görmüyor musun, gamla taşlanıp duruyorum.

Yakın gel de yüzüme bir bak; aşktan ne izler var yüzümde, bir gör.

Gönlümün yanışından bir duman çıkarsam yedi göğün de perdesini yakarım.

Güz, bağı bahçeyi yakar, yandırırrsa, ilkbaharım güldür dünyayı.

A baharlar der dünya, tekrar dönün, gelin; güzün zulmünden, bağrımda yüzlerce dağ var.

Sâkî, o güz kadehini döndür; baharın aşkıyla mahmurum çünkü.

Ver o can gibi gizli şeyi bana; canın için olsun, bundan fazla bekletme beni.

CXL

Verâ hohem diger yâri nehohem

Çu gulrâ yâftem hârî nehohem

Onu istiyorum, başka bir dost istemiyorum; mademki gülü buldum, dikenini istemiyorum ben.

Senin başka bir dostun varsa git oraya; ben istemiyorum başka dost.

Onun yüzünden başka bir baht aramıyorum; onun işinden başka bir iş istemiyorum.

Doğan kuşları gibi padişahın bileğini seçtim; istemiyorum akbaba gibi leş kokusunu.

Gönül ehli arasına gönülden başka bir şey sığmaz; şu sevgiliden de gönül alıcılıktan başka bir şey istemiyorum.

Benden parça buçuk bir şeycik alır, gül bağışlar bana; bundan daha güzel bir alışveriş günü istemiyorum ben.

O parça buçuk değilim ki tümünden başka bir şey olayım; başkasını istemiyorum, evet, istemiyorum ben.

CXLI

Merâ hondî zi der tu cesti ez bâm

Zihî bâzî zihî bâzî zihî dâm

Beni kapıdan çağırdın, sen damdan kaçtın. Ne oyun bu, ne oyun bu, ne tuzak.

Benimle senin bildiğimiz o oyundan başka daha ne oyunlar pişirmiştir sen; bense hamım.

Ne eğri düzenlerin vardır, ne sitemlerin vardır, ne vaadlerin vardır; dilersen taşı, demiri bile râm

edersin sen.

A benim ay yüzlüm, bütün bunlarla beraber verdiğimiz zahmetlerle, günlerin cevriyle, cefasıyla nasılsın sen?

Ne diye soruyorum ki? Nasıl hoş olmazsın ki mecliste kadeh üstüne kadeh almada, şarap üstüne şarap içmedesin.

Dün yolda sövmüştün bana; o sövüşün tatlılığından öylesine sarhoşum ki.

CXLII

Beron bûdem ki ferhengî bicûyem

Ki on meh rû nehed rûyî berûyem

Bir hüner arayayım, bir şeyler yapayım da o ay yüzlü, yüzünü yüzüme koysun diyorum.

Hatırıma bir söz geldi dedim; yanıma gel de kulağını ver, söyleyeyim.

A benim canım, dün gece bir rüya gördüm; senin yormanı istiyorum.

A her şeyi örtmeyi huy edinmiş padişahım benim, bu rüyaya senden başka mahrem olacak kimsem yok, sen dinle.

Sözlerimi duyunca başını salladı da güldü; kıldan kıla her şeyimi bilen dilber, başını sallamakla.

Bana bir düzen kurmadasın; ben her rengin, her kokunun aynasıyım, her şeyi bilirim demek istedi.

Onun avcunda bir oyuncağa benziyorum; onun altın sırmalar diken iğnesinin işlediği bir işim âdeta.

Onun işlediği nakış cansız olamaz; en aşağılık nakışı benim, ben de hay-huydayım işte.

CXLIII

Şerâb-ı şîre-i engûr hohem

Herîf-i serhoş-ı mehmûr hohem

Üzüm cibresinin şarabını istiyorum; sarhoş, mahmur bir arkadaşı özlüyorum.

* Hallâc'dan bir koku geldi bana; sâkîden Mansûr şarabını istiyorum.

Çalgıcıdan bir zurna sesi istiyorum; Zühre'den bir tambur feryadı dilemedeyim.

Mademki sevgilim meyhanede yıkılmış gitmiş; ne diye mamûr yer isteyeyim ben?

A sâkî, gel bugün yanıma, yaklaş bana; kendimden kendimi uzaklaştırmak istiyorum.

Beni mazur gör desem, evet diyor, seni mazur görmek istiyorum ben.

Bana, gözüme bir yol ver, gözüne gireyim senin; başkalarının gözlerinden gizlenmek istiyorum.

Bir soluk olsun, elini çek yüzünden; dünyada cennet istiyorum, dünyada huri görmeyi arzulamışım.

Gözüm, gönlüm senden başkasını görürse, o anda gözlerimin kör olmasını istiyorum ben.

Güneşin ışığına gözlerimi yumdum; çünkü o ışıklı yüzü görmek istiyorum.

Gönül hastalarına sensin hekim; o yüzden hastalanmamı istesem değer.

Mademki ölümlere can veren sensin; mezara girmemi istesem yeri.

CXLIV

Biyâ k'ez geyr-i tu bîzâr geçtem

Ve gerhofte budem bîdâr geçtem

Gel ki senden başkasından bezdim; yatıp uyumuşsam uyandım artık.

Gel a benim canım; kıyamet gününe dek meyhanecinin evinde oturdum kaldım.

Kolumdan kanadımdan güller saçtım; kendi Kafdağı'nda uçtum durdum.

Korkumdan bütün dünyayı ekşi gördüm; o pekmezde turşuya döndüm.[\[37\]](#)

Akideyi bu çeşit, tatlı yapın; bu ağdadan böyle şekerleştirdim ben.[\[38\]](#)

Bir zamancağız yabancılardan kesildim; şimdiyse kendime de yabancı kesildim ben.

Başkalarından ibret alırdım; şimdiyse gören gözlere ibret oldum ben.

Gel a âlemin sırlarını arayıp isteyen, beni seyret, beni gör; sırlar kesildim ben.

Onunla çok sarın şu başımı benim; çünkü cübbenin, sarığın çevresinde dönüp dolaştım ben.

Noktanın çevresinde pergel gibi döndüm de o yüzden nokta gibi mahpus kaldım ben.

CXLV

Hodâvendâ medih on yârrâ gam

Mebâdâ kaamet-i on servrâ ham

Tanrım, o sevgiliye gam nedir gösterme; o selvinin boyunu bükme.

Sen de bilirsin ki bahçemizin canıdır o; can selvisini eksik etme bahçemizden.

Daima terütaze yaşat, daima yeşert onu; her solukta üstüne lûtuflar saç, keremler dök.

En ulu adların hakkı için, en ulu adlarının hürmetine vücudunu din bakımından da ulu et, dünya bakımından da.

Cennet gibi ebedî olsun; çünkü o, cennetlerin de gizli cennetidir.

Yarabbi, iç dertlerinden de korusun onu, dış dertlerinden de korusun.

Dünya onun yüzünden neşelidir, sevinçlidir, şükredip durmadadır; Meryem'in yüzünden İsa da

şükürler eder zaten.

Dile, dudağa gelmeyen, canın parça buçuklarına ayrılıp yayılan duaları,

Ona edip durduğumuz duaları kabul et, sen daha iyi bilirsin; Allah daha iyi bilir.

CXLVI

Be cân-ı cumle-i mestonki mestem

Bigîr ey dilber-i ayyâr destem

Bütün sarhoşların canlarına and olsun ki sarhoşum; a düzenbaz güzel, tut elimi.

And olsun bütün canıyla oynayanların canlarına; can kesildim. And olsun onun yüzünden kurtulanların canlarına; kurtuldum.

* Utarid gibi deftere düşkündüm; ediplerin üst tarafında otururdum.

Sâkînin alın levhini görünce sarhoş oldum; kırdım kalemleri.

Namazımda kiblem, sevgilimin yüzü oldu; onu kıskanma gözyaşlarıyla abdest aldım.

Bir Yusuf'un güzelliğiyle sarhoş olduk ki güzelliği her solukta, Rabbiniz değil miyim der.

O sarhoşlukla bir turunç almıştım, soyuyordum; işte turunç şuracıkta sapasağlam, ellerimi doğramışım ben.

Senden başka başım varsa yok olsun; sensiz varsam yak, yandır varlığımı.

CXLVII

Men on mâhem ki ender lâ mekânem

Mecû bîrun merâ der ayn-i cânem

O Ay'ım ben ki mekânsızlık âlemindeyim; dışarıda arama beni; canın ta kendisindeyim ben.

Beni herkes kendi yanına çağırır; bense seni senden, senin yanından başka bir yana çağırmam.

İster renkli olsun, ister ayıplı, kusurlu; hangi renkle, ne çeşit çağırırsan çağır beni, bilirim ben.

Bâzı bâzı dersin ki: Dileğime uymuyorsun, vefasızsın, evet; sen öyle oldukça ben de öyleyim.

Körün gözüne karşı hiçim, öyleyim işte; sağırın kulağına karşı dilsizim ben.

Ne diye gözün başına gülsuyu serper durursun? Gözünü tozdan topraktan yu; ben apaçık ortadayım.

Elbisen de renkli toprak, yediğin, içtiğin şeyler de; toprak yiyorsun sen; bana konuk olman lâyük değil.

Şu gül, topraktan ibarettir; ondaki iğreti güzelliği geri aldım mı, onda bir başka güzellik vardır; o çıkar ortaya, onu seyret.

A benim canım; bağın da bağıyım, suyun da suyuyum ben; binlerce erguvana erguvan kesilmişim ben.

Söz oldun, mâna kesildin, denize döndün âdeta; tez dal denize de gemi yürüteyim orada.

CXLVIII

Men-o tu dūş ŧeb bîdâr bûdîm
Heme hoftend-o mâ ber kâr bûdîm

Dün gece ben de uyanıktım, sen de uyanıktın; herkes uykuya dalmıştı, biz işteydik güçteydik.
Gammaz bakışlara eş olmuştuk, gönül çalan saçların tapısındaydık.
Gel de daha açık söyleyelim; gizli bir aşka eş dost olmuştuk biz.
Gerçi öne, arda sığmaz ama kırıkları onaran sanat sahibinin huzurundaydık biz.
Bizi görmedilerse şaşılmaz buna; sırlar mahzenindeydik biz.
Armağan olarak inciler getirdik; yâni denize dalmıştık demek istedik.

CXLIX

Sefer kerdem be her ŧehrî devîdem
Cu ŧehr-i ışk men ŧehrî nedîdem

Sefer ettim, her ŧehre koştum; aşk ŧehri gibi bir ŧehir görmedim ben.
Önceden o ŧehrin kadrini bilmedim de bilgisizlikten gurbet kahrını çok çektim ben.
Öylesine ŧekerkamışlığını bıraktım da hayvan gibi her otu otladım durdum ben.
* Ne diye Mûsa'nın kavmi gibi soğanı, pırasayı, kudret helvasıyla bıldırcından üstün tuttum?
Aşkın sesinden başka dünyada duyduğum sesler, davul sesinden ibaret.
O davul sesinin yüzünden, tüm âlemden ŧu geçici dünyaya düşüp kaldım ben.
Tamamıyla candım, candan ibarettim; canlar arasında gönül gibi kanatsız, ayaksız uçup duruyordum ben.
İnsana letafetler veren, gülüşler bağışlayan o ŧaraptan ben de gül gibi boğazsız, dudaksız tadıp duruyordum.

Aşktan bir ses geldi; a can dedi aşk; yola düş; bir mihnet yurdu yarattım ben; oraya git.

Çok dedim, istemem orayı; çok ağladım; çok elbiseler yırttım.

Şimdi gitmekten nasıl kaçırıyorsam ordan gelmekten de öyle kaçıyorum, öyle ürküyordum.

* Git a can dedi; nerde olursan ol; ŧahdamarı gibi yakınım sana.

Afsunlar okudu, işveler etti bana; afsununa kandım, işvesine aldandım onun.

Afsunu dünyaları bile yerinden oynatır; ben kim oluyorum ki; zaten göze bile görünmüyorum ben.

Yolumdan alıkoydu beni; sonra da dilediği yola saldı; yoldan çıkıp o yola düşmeseydim

kurtulurdum.

Oraya nasıl ulaşırsın, söyleyeyim; fakat buraya varınca da kalemimi kırdı işte.

CL

Sefer kerdem be her şehri devîdem

Be lûtf u husn-i tu kesrâ nedîdem

Sefer ettim, her şehre koştum; senin gibi lâtif, senin kadar güzel hiç kimseyi görmedim.

Kötü bahtımın yüzünden uzak düştüm senden; fakat bir kere daha bu devlete kavuştum.

Bir bahçeye benzeyen yüzünden uzak düşeli ne bir gül gördüm, ne bir meyve tattım.

Acaba yüzünü gören ben miyim; acaba sesini ben mi duydum?

Ayrılıktan kurtuldum, gurbetten geri geldim; fakat her bahtsızdan da yüzlerce mihnetler çektim.

Ne diyeyim? Sensiz tamamıyla ölmüştüm; Tanrı yeniden diriltti beni.

Bırak da elini, ayağını öpeyim; bayramlık ver bana; çünkü bugün bayram günüm benim.

* A Mısır Yusuf'u, sana böyle bir aydın ayna aldım armağan olarak.

CLI

Çunon mestem çunon mestem men in dem

Ki Hevvâ'râ bineşnâsem zi Âdem

* Şu anda öylesine sarhoşum, öylesine sarhoş ki Havva'yı Âdem'den ayırt edemiyorum.

Deniz bile benim coşkunluğumdan coştı, köpürdü; dünya bile benim sarhoşluğum yüzünden sarhoş oldu.

Ne de şaraptır bu ki cellât bile esrimiş de dünya artık yas yüzü nedir, hiç mi hiç görmesin diye yasın başını kesmiş.

Helâl içinde helâldir; helâlin ta kendisidir; Tanrı küpündeki şarap haram olamaz.^[39]

Şu genç şaraptan içseydi ihtiyar feleğin beli bükülmezdi.^[40]

Yeryüzü içseydi buluta da boş verirdi, yağdıracağı yağmura da.^[41]

Âlemde yarı buçuk bir mahrem olsaydı deli gönül açardı, anlatırdı bunu.^[42]

Sağlam ayağınız olsaydı çeker, çıkarırdı balçıktan sizi.

CLII

Eger ıskat be cây-ı con nedârem

Be zulf-i kâferet îman nedârem

Aşkını canımda saklamazsam, sevgini kendime can edinmezsem kâfir saçlarına iman etmemiş olayım.

Aşkımdan utanıyor musun ki dedin ya; artık aşkının gamını gizlemeyeceğim ben de.

Bana bakma, insafim yoktur, kanlar dökerim ben diyordun hani;

Benimse başım dönmede, buyruk tutmadım; işte o yüzden iyiye de buyruk yürütemiyorum, kötüye de.

Herkes senden lûtuflar bulmada; çaresiz kalmışım; sonucu canım yok mu benim yâni?

CLIII

Kucâyî sâkıyâ derdih mudâmem

Ki men ez con gulâmetrâ gulâmem

Nerdesin a sâkî, şarap sun bana; canla, gönülle kölene köleyim ben.

Benden utanıyorlar da kimsecikler adımları bile anlamıyorlar; benim gibi bir er, sonra da ad san kaygısı; ne münasebet?

Mademki aşkının kılıcını vurdun canıma; tamamla şu işi; çünkü yarı ölüyüm, yarı diri.

Neyin var senin; elim boş, şarap sun; ciğer kanıyla doldu kadehim.

Bana gâh zahit diyorlar, gâh Hint; bir yoksulum ki hangisiyim; ben de bilmiyorum.

Benden de mum gibi bir zerre varlık kalsa, durağım ancak ateştir, ateş.

Yanmadan başka bir yol yordam yok bana; gel de bir güzelce yanıp yakılayım; çünkü hamım ben.

CLIV

Begeron sâkı-i meh-rûy câmu

Rehâyî dih merâ ez neng-o nâmu

Ay yüzlü sâkî, döndür şarap kadehini; kurtar beni ad san bağından.

A sâkî, tuzağına tutulmuşum; her adım başında bana bir tuzak kurmuşsun sen.

Tembelliği bırak, gel, bul bizi; üşenme, çünkü topluluk kalktı.

Her derdin konağı ayıklık değil mi? Dertliyken, yasıyken zevk, neşe haram olmaz mı?

Gerçekten de oruç bir ganimettir; hadin oruç tutun; oruç can şarabıdır; can, orucu içer.

* Hadiste var; oruç tutan, akşam çağında Tanrı Ay'ını görür.

Bu, iyi bir iş değil; ben kapıdan içeriye gireyim de, sen dama çıkıp o yolla benden kaçasın.

Sen kaçasın, ben de, a tez yürüyen, bir soluk dayan diye peşinden bağıra bağıra koşayım.

Müslümanlar, Müslümanlar; ben yandım yakıldım, bu işse ham adamın işi; çaresi nedir bunun?

Yüce erlerin döndürüp durdukları kadehlerle arı duru şarabı çekmekten başka bir çare yok.

Âşıkların sözü bitmez, tükenmez; biz bu kadarcığı yeter bulacağız vesselâm.

* Bu şiir Mütenebbî'nin şu mısra'yla başlayan şiirine bir nazîre: Bir gönül ki şarap bile teselli etmiyor onu.^[43]

CLV

Be cân-ı cumle-i meston ki mestem

Bigîr ey dilber-i ayyâr destem

Bütün sarhoşların canlarına and olsun ki sarhoşum; a düzenbaz güzel, tut elimi.

And olsun bütün canıyla oynayanların canlarına; can kesildim. And olsun onun lûtfuyla kurtulanların canlarına; kurtuldum.^[44]

Kâbe'de de mabudum sensin, havrada da; yukardan da maksudım sensin, aşağıdan da.

O büklüm büklüm saçlarından altmış tane olta elde ettim de balık da av kesildi bana, Yunus da.

Senin sofranı gördüm ya; gözüm iyiden iyiye tok; senin suyunu içtim ya, bu dereden atladım, geçtim artık.

Topallara uydum da aksaya aksaya gittim; kem gözün korkusundan başımı da çattım.

İnsan kime taparsa ona lâyıktır; ne mutlu bana ki ona tapıyorum ben.

Sonunda sizden kesilecek, ayrılacak kişiden kesilin, ayrılın; sitemden kaçın, adalete sığın.

* Rı, sîn'e, te'ye ve mim'e ulaştı, birleşti de bu ulaşıp birleşmeden yüz gösterdi Rüstem.

Topluluğun rahmet olduğu iyiden iyiye anlaşıldı da bu yüzden topluma canla, gönülle kul oldum, köle kesildim.

Avlayana av olmuşum desin diye sustum, arslana av oluyorum işte.

CLVI

Be men guyî kirâyî men çi dânem

Çunin mecnûn çirâyî men çi dânem

Bana, kimsin sen, kimin nesisin diyorsun, ne bileyim ben; neden böylesine deli divanesin diyorsun, ne bileyim ben.

Bana, böyle boyuna ağlayıp dururken aşkıma nasıl ağabilirsin diyorsun, ne bileyim ben.

Aşkının denizlerine düşmüşüm, dalgalar arasındayım; nerdesin diyorsun bana, ne bileyim ben.

Bana, canların kurban edildiği yere korkmuyor musun ki geliyorsun diyorsun, ne bileyim ben.

Bana, Tanrı şehidiysen diyorsun, Tanrı'ya ait ne var sende? Ne bileyim ben.

Hava kuşuysan diyorsun, ne arıyorsun artık? Ne bileyim ben.

* Dosdoğru bir yolum vardı, kayboldu gitti o Hıtay Türkü'nün yüzünden, fakat nasıl kayboldu, ne bileyim ben.

Öylesine bir hoş belâsın ki, ne bileyim ben; ayırt edemiyorum belâyı esenlikten, hoşluktan.

Bir gece ansızın Tebrizli Şems, bir uğurdan ikiliği kaptı gitti benden, ne bileyim ben.

— N —

CLVII

Eta'n-Neyvûze mesrûre'l-cinâni

Yuhâkî lûtfuhu lûfte'l-cenâni

* Gönlü neşeli nev-rûz geldi; lûtfu cennetlerin letafetini andırıyor.

Gam perdesinden sıçrayıp geldi ilkbahar; elinde de neşe kadehleri var.

Onun suyuyla sulayın istek bahçelerini; onun ırmağından doldurup için esenlik kadehini.

Hava ılındı; kızıl şarabı içmenin, salına salına gezip tozmanın tam mevsimi.

Ağaçlarda çeşit çeşit yücelişler var; ışıklarda türlü türlü anlamlar var.

Erganun sesini kulağından çıkarma; erguvan renkli şarap kadehini elinden bırakma.

İki telli, üç telli sazlarla her gün canınızı besleyin gitsin.

Bundan daha hoş bir baharı geç bulursun sen; gücün yettikçe fırsatı kaçırmamaya bak. [\[45\]](#)

CLVIII

Eger tu âşıkıy gamrâ rehâ kun

Arûsî bin-o mâtemrâ rehâ kun

Âşıkısan eğer, bırak gamı, ko gitsin; düğünü seyret, vazgeç yastan.

Sen deniz kesil, atıver gemiyi bir yana; sen âlem ol, bırak şu âlemi,

* Âdem gibi tövbe et de dön cennete; bırak gitsin şu Âdemoğullarını.

Meryemoğlu İsa gibi göğe ağ; bırak Meryemoğlu İsa'nın eşeğini.

* Yusuf'un aşkıyla elini doğradıysan ona sarıl, melhemi bırak.

Karmakarışık saçlar seni uyandırdıysa, para-pul hayalini bırak, zenginlik rüyasından vazgeç.

* "Ona rûhumdan üfürdüm" soluğu geldi çattı; aza çoğa gam yemeği bırak.

Gönlünü varlıktan kurtar varlıktan; elde edilmemiş şeyleri ummaktan vazgeç.

A arslan eniği, arslanların huyuyla huylan; terbiye edilmemiş köpekleri bırak.

Harislere bak da gör; hepsi de uyuz, hepsinin de ciğerleri kan kesilmiş; şu umuyu bırak, vazgeç onulmaz yaradan.

* Edhemoğlu İbrahim'i bırakmışsın da o yüzden ateş gibi hırs musallat olmuş sana; çekip götürüyor seni.

* O çeşit sözleri bırak; sus, sözü kısa kes, Allah de, bırak daha iyi bilir kaydını.

Mademki Tebrizli Şemseddin doğdu; şu karanlıklara batmış daracık dünyadan vazgeç.

CLIX

Eger hohî merâ mey der hevâ kun
Ve ger sîrî zi men reftem rehâ kun

Beni istiyorsan kaldır şarap kadehini sun bana. Yok, bana doymuşsan gittim işte, bırak beni artık.

Bir kadehi yeter bulamam; katında iyi yıllık şarabım var; onu kaza et.

Sun şarabı, içmezsem dök başıma; iyi söylemediysem kavgaya giriş benimle.

Ben şeker gibiyim, bal gibi; sense ekşi ol diyorsun bana. Börülceyi al da fasulye yap bakayım.

Küpün ağzını samanlı balçıkla sıvama; küpün gönlünü göster de gönüller açıcı bir hale getir.

Ney gibi beni feryada getiren sensin; çeng gibi akort et beni de nağmelendir.

Tef gibi bana da, güzel sesin var, seslen diye silleler vuruyorsun ama.

Tef gibi yüzümü teslim etmişim sana; yüzümü kafa say da vur silleyi gitsin.

Tefle el avuç bir ses çıkarır; bir değilse var birbirinden ayır onları.

A ney, gece gündüz o dudağa eş dostsun sen; bir öpücük de bize iste, n'olur?

Öpüşe düşkünsün, hor, hakir olmuşsun sen; cömertlik et desem bile öğüt tutmazsın ki.

A kamyş, o dudakların afsunuyla şeker oldun; yürü a şekerkamışı, o dudaklara ulaştığın için şükürler et.

Güzel sesin var ama şükür bu değil; şeker gibi bir sesin var ya, o sesle seslen.

Sus, neyi anmayı bırak; çünkü ney, biri iki et diyor sana.

CLX

Derin dem hemdemî âmed hamuş kun
Ki o nâ-gofte mîdâned hamuş kun

Şu anda bir hemdem geldi; sus. Sen söylemeden de söyleyeceğini bilir o; sus.

Susarken söyleyen şarabın kadehiyle seni kendinden geçirir de oturtakor o.

Onun aşk padişahını kınama; o kimseciği incitmez; sus sen.

Soluğunla aynayı buğulandırmazsan, seni sözden de kurtarır o; sus.

Gökyüzünü döndüren kişi, senin dönüp dolaşmalarını bilir; sus sen.

Gönlüne gömdüğün her düşüncüyü bir bir sana okur o; sus.

Her düşünceden bir kuş yaratır da o âlemde uçurur o; sus.

O düşüncelerin biri kuzgundur, biri doğandır, biri karga; hiçbiri öbürüne benzemez; sus.

O Ay'ı görmüyorsan gözünü ovuşturur senin de görürsün; sus.

Bu âlemden, o âlemden bahsedip durma; seni tek renklilik âlemine sürer götürür o; sus.

CLXI

Kucâ hohî zi çeng-i mâ perîden

Ki dâned dâm-ı kudretrâ derîden

Nerden kurtulup uçacak, kaçıp gideceksin pençemizden? Kudret ağını kim yırtabilir ki?

Mademki bizden kaçacak ayağın yok; boynunu eğ, bırak baş çekmeyi.

İçyüzden koşmayı bilmiyorsan koruk gibi tatlılığa doğru koş bâri.

A tutulmuş av, ipi dişleyip duruyorsun; fakat bu ip ısırma ile kopmaz ki.

Görmüyor musun ki başın bizim kirişimizde; kirişi çekince iki büklüm olması için bir yay gerek sana.

Otlaman için seni bir solukcağız bıraktım; ne diye yükten kurtuldum diye çifte atıyorsun?

Denizin gönlü bile bizim korkumuzdan dalga dalga dalgalanır; bizim heybetimizden oynar durur.

Taştan bir dağ bile olsa o yarayla yaralandı mı, bağımızdan sıçrayıp kurtulamaz artık.

Gökyüzü bile bizim emrimize pes demedikçe toprağın çevresinde döner de döner.

Hevâ ve heves, şeytanın memesindeki süttür; senin aklınsa eşek sütü emer ancak.

Toprağın dili damağı kurumuştur hasretimizden; biz olmadıkça bir yudumcuk su bile tatmaz.

Kimin gücü yeter bizim avımızı bağlamaya; kimin ne haddi var kulumuzu satmaya?

Kendisini kapıp seçtiğimiz kişi, bizden başka kimi seçebilir ki?

Cana aşka düşmekten kurtuluş yoktur; âşıklar arasında emeklemesi gerektir onun.

Fakat iki âlemden de kurtuluş, âşıkların harcıdır; yaratılıştaki böyle yazılmıştır bu.

Kuzunun, çobanın derdinden kaçıp kurtların yanına gitmesi yakışmaz.

Bu çoban kuzunun kanını dökmez; o, kuzuyu besleyip geliştirmeyi olasıya bilir.

* Bil ki bedene uyanlar, ten ehli olan fil ashabına benzerler; nasıl olur da Kâbe'ye ulaşabilir onlar?

* Kâbe dünyanın göbeğidir, filse burundur; bu burunla o göbekteki misk kokusunu duymaya imkân yok.

Ebabil ol da filden kaç; gönül yem toplamada ebabildir zaten.

Düşmanları yem gibi toplar; Kâbe'nin kokusunu o duyabilir.

Göklere gönülden ağılır; devlet gülü gönülden bitebilir.

Gönül alan güzele gönülden yol bulunur; gönülle kaçılır beden ayıbından.

Gönül senin için bir tencere yemek pişirmede; pişinceye dek bir zamancağız sabret.

Tebrizli Şemseddin, gönüllerin de gönlüdür; fakat yarasa güneşi göremez ki.

CLXII

Netânî âmeden in râh bâmen

Kucâ dâred herîse pâ-yı rovgan

Bu yola benimle gelemesin sen; dövülmüş buğday, yağın işini görebilir mi hiç?

Fakat mademki benimle yola düştün; uzlaşırım seninle; zaten gözüm senin yüzünle aydınlanıyor.

Mademki seni yoldan çıkardım, bu yola düştün, bırakmam seni; yol ortasında dostu bırakmak, adamlığa sığmaz.

İhtiyarlar gibi koltuğuna girer, yürütürüm seni; çocuklar gibi sırtıma bindirir, götürürüm seni.

Âdem gibi başak yemekten tövbe et; dolunay oldun mu, harman senindir zaten.

Ağzını yum; anlayış kulağı tıkalı zaten; söze gelmeyen şeyi söylemeye kalkışma.

CLXIII

Nidâ âmed becon ez çerh-i pervîn

Ki bâlâ rov çu dordî pest menşîn

Gökyüzünden, Ülker yıldızından ses geldi cana; yücelere ağ dendi, tortu gibi dibe çökme.

Hiç kimsecik eşinden dostundan, eski bildiklerinden ayrı olarak bu kadar zamandır seferde kalmaz.

Sonucu, “Geri dön” sesini o padişaktan, o tatlı padişahlar padişahından duydun ya.

Şu yıkık yerde kuzgunlar oturur; a yoksul dost, nasıl oldu da burasını yurt edindin sen?

Kendisine dikenden döşek döşeyen kişinin yanı bel rahat eder, dinlenir mi hiç?

Geçer akçeyle iş gören sarrafla kalp akçe basanın ne ilgisi olabilir? Kuzgunun doğanla, şahinle ne münasebeti var?

* Yıkık yeri ne diye kireçle bezersin; Siccîn'de ne gezer yüce nakışlar?

Canı, her soluğu, yüzlerce Çin'e, yüzlerce Maçin'e değer hikmetlerle ne diye bezemezsin?

Fakat temeli, özü dedikodudan ibaret olan hikmetlerle değil; canı Tanrı'yı görür bir hale getiren hikmetlerle.

Sen inci ol, mücevher kesil de isteseler de altın taca kaksınlar seni, istemeseler de.

Eğri büğrü yürüyen ayak gibi olma, bırak şu eğri yürüyüşü; elif gibi dümdüz ol da dosdoğru otur.

Mademki anlam ata benzer, harfse eyere; niceye dek yüklenip taşıyacaksın şu atsız eyeri?

Erlerin aşkına taş, kerpiç atadur; evet, sen de adamsın ama taştan, kerpiçten adam.

Taş toprak, taş toprakla gelin güvey olursa, bu düğünün saçısı toprak olur, nikâh parası taş.

Mezarlığa git de taşın, kerpicing altına bak; yatanların başlarını ayaklarından ayırt edemezsin.

* Tanrım, Yâsîn soyunun gittiği yoldan canları sen canlara ulaştır.

Nasıl dua etmek bizden, kabul etmek sendense, duamızı da onların dualarına kat.

Nasıl bizim harcımız az bir ihsanda bulunmak, senin şanın azı çok görüp beğenmekse lûtfet, o çeşit yardımda bulun bize.

Şehvetten akıl âlemine ulaştır bizi; şu toprak dünyadan yüceler yücesine götür bizi.

CLXIV

Birov ey dil be sûy-ı dilberi men

Be don horşîd-i şark-o şem'-i rovşen

A gönül, yürü git sevgilime benim; yürü git o doğu güneşine, o aydın ışığa.

Her yana gitme, mekânsızlığa yürü; çünkü her yoksul o yanda yer yurt bulur.

Kalem gibi onun buyruğuna baş koy; çünkü her başsız onun sayesinde boynunu yüceltir.

Çünkü o güzeller padişahının gölgesinden başka bir eminlik yurdu yoktur korkanların gönüllerine.

Eline altın sermaye koyan odur; ayağından demir bukağıyı çözen o.

Kalabalık yüzünden kapıdan giremezsen serçe kuşları gibi pencereden gir.

Bıyığını onun sütüyle ıslatmadıysan yürü git a kaltaban, git de kök sök.

Onun yüzünü gördün mü, gönlünde güller, nesrinler biter; söğütler, selviler boy atar, süsenler açılır.

Ateşle yağ nasıl karışır, birleşirse; gönlün de onun güzellik suyuyla öyle karışır, birleşir.

Atıl ateşine onun; Halil'sin çünkü. Kaçma ateşten; Nemrud değilsin, kötü bir şüphen yok senin.

Dal onun denizine de balık gibi kendiliğinden bir zırha bürünsün bedenin.

Gam samanından ayır neşe buğdayını; o Ay'ın harmanı zaten bizim için.

Bahar geldi, yeşillik gibi çık dışarıya; kör olsun kış mevsimi, karakış ayının inadına çık dışarıya.

* Yay gibi ikibüklüm olsan da mademki onun okusun, o gizlenen yerden uçar, "İki yay kadar

kaldı, daha da yakın” makamına varırsın.

Ne de güzel pergeldir; sen görünüşte durup durursun ama dönüp iş görmede melheme benzersin.

* Sus, susmak belâdura benzer; belâdur şurubu içmiyorsan var aptal ol gitsin.

CLXV

Eyâ bedre'd-ducâ bel ente ahsen

İzâ vâfâ ve kalbun keyfe yahzen

A karanlıkları aydınlatan dolunay; hattâ sen dolunaydan da güzelsin. Seninle uzlaşan, seninle buluşan gönül, nasıl olur da kederlenir, gamlara batar?

A gönül, mademki rehin olacaksın; yücelikler çarşısında ona rehin ol.

A sayesinde kaybolup giden yıldız; kutlu burçlara gir, yahut da orayı yurt edin kendine.

Kutsuzluk sana gelemmez; eminsin sen. Yoksulluk seni saramaz; mahzensin sen.

Sevgisiyle kendini yok ettin a cisim; fakat mazurdur o, reddedilmez bir delili vardır onun.

Beni kandırasına emzir; kimi emzirirsen gelişir, yetişir o.

Onu tatmayan, nasıl can bulur, yaşar? Çünkü ebedîliğe amana ulaşan girer.[\[46\]](#)

CLXVI

Berâ ber bâm-o eknun mâh-ı nov bin

Derâ der bâg-o eknun sîb mîçin

Dama çık da yeniayı seyret şimdi; bahçeye gir de elma devşir şimdi.

Hem de o elmaları devşir ki Rum ülkesinden kestiler mi, güzelim kokusu, ta Çin-Maçin ülkesine dek yayılır.

Gel de elma harmanına gir, lâ'l renkli elmaları döşek edin, yastık yap; çek ayağını da yat, rahatına bak.

İster elma diyeyim ona, ister şarap... İster nerkis takayım adını, ister gül bahçesi, ister ağustos gülü.

Hepsi de bir şey; ne vardır ki onda olmasın? Tanrı var etsin onu, âmin.

Gel şimdi, masal dinlemek istiyorsan önüme çök, mum gibi otur.

Kaçar, bir bucaktan çıkar, kurtulursun diye korkuyorum; yukarıya çık, ayakkabılarını çıkar.

Yanıma otur, yaklaş bana; nazı bırak, o eski huylardan vazgeç.

Bir zamancağız karıl benimle a rahmet denizi; karıl da sapsarı yüzümü gül rengine döndür.

Artık ben de, boyuna işvelerin düzen, vaadlerin yalan demeyeyim.

Bundan arısın sen ama âşıkların âdetidir; darmadağın sözler söylerler.

Tebrizli Şemseddin huyları ne de güzeldir; ne de hoştur o yücelik, o temkin, o ağırbaşlılık.

CLXVII

Çirâ munkir şodî ey mîr-i kûran
Nemîgüyem ki mecnûnrâ meşûran

A körlerin beyi, ne diye inanmıyorsun? Delileri azdırma demiyor muyum sana?

Bana, görünmeyen âlemdekileri göster bakalım diyorsun; yiğit, yürekli erlerin hayvanlarla ne ilgisi var.

Şu denizde gemi nedir, tahta ne? Bu bağışa karşı yakınlar kim oluyor, uzaklar kim?

* Yokluk bir denizdir, şu âlemse o denizde bir köpük. O, bir Süleyman'dır, şu halksa karıncalar sanki.

Deniz coştı mu, köpük meydana gelir; İran'la Turan iki köpüktür ancak.

Çirkinler bu denize daldılar mı, güzelleşirler; acılar bu köpükle tatlılaşırlar.

A Tebrizli Şems, uçup gelmiyorsun bana; çünkü aşkınla huriler yapıp yakılmada senin.

CLXVIII

Turâ pendî dehem ey tâlib-i din
Yekî pendî dil-âvîzî hoş-âyin

A din isteyen kişi, sana bir öğüt vereyim; gönüle hoş gelen, töresi hoş olan bir öğüt.

Haris kişilerin yanında oturma; uyuz canla düşüp kalkan can da uyuz olur gider.

* Gönül kaşıntılarından arındın mı, gönülden Vettîn tadını bulur, incir gibi tatlılaşırsın.

A erkekliği kalmamış kişi, Tanrı eri olursan gönülden gelinler coşar, çıkar.

* Gözpınarından Ay gibi, Zühre gibi, Güneş gibi, Ülker yıldızı gibi periler baş gösterir.

Güzellere altınlar ihsan et, hem de öylesine bağışlarda bulun ki çirkinler övüşleriyle aldatmasınlar seni.

Güzeller anlayışlı adamdan başkasını istemezler; onları nikâh parasıyla aldatmaya kalkışma.

Huriyi tutar da bir tezeğe satarsan, o güzeller utanırlar, ayıp görürler bu hareketini.

Değirmen taşlarının altındaki, daha fazla yük taşır; fakat bu alttaki taşın pek o kadar değeri yoktur.

Taşlar içinde daha fazla külüng yiyen taştır değerli olan taş.

* Dağlar içinde en yüksek sayılan dağ, Tanrı tecellisiyle parçalanan Tur Dağı'dır.

Sabret, dayan; fakat dayanmak da nerede? Aşkın elinden kimin kararı kaldı ki?

CLXIX

Diger bâre çu meh kerdîm hırmen

Hırâmîdîm ber kûrî-i düşmen

Bir kere daha Ay gibi harman yaydık; düşmanın gözleri kör olsun diye gene salına salına yürüdük.

* Gene Güneş Koç burcuna girdi de dünyayı gül bahçesi gibi güldürdü.

Çiçek işvelerle dudağını açtı; süsen gammazlıkla dil kesildi.

O makassız, iğnesiz terzi yüzünden, bahçedeki çiçekler ne güzel atlas elbiselere büründüler.

Her ağaç, başına pekmezsiz, yağsız yapılmış helva ile dolu bir tabak koydu.

Bahar davulcusu gene davul çalmaya koyuldu da gözyaşlarımızı saldı gitti.

Kışın demire dönen suyun yüzü, yelle pul pul zırhlar giyinmiş benzedi.

Baharın, zamanın Davud'u mudur ki demirden zırhlar örüyor.

Yokluk âleminde Tanrı, a çiçekler, o soğuk mevsim, o karakış yurttan göçtü gitti.

* Halil'in kuşları, kondukları yerlerden nasıl gelirse, siz de gizlice varlık âlemine yüz gösterin, gelin diye seslendi.

O arif leylek gizlilik âleminden geldi; dilsiz, peltek kuşları tespih çeker bir hale getirdi.

Büzülüp kaçanlar, kaçıp gizlenenler, birer birer pencereden baş çıkardılar.

Kulakları, gerdanları mücevher küpelerle, gerdanlıklarla bezenmiş olan, yeşillere bürünen güzeller baş gösterdiler.

Neşe, çalgı meclisi; bahçede binlerce huri, karakışın mezarı üstünde ayaklarını vura vura oyuna koyuldu.

Hadi a söğüt, nerkis gibi aydın bir gözün varsa kulağımı, başımı sallayadur.

Söze boyuna beni bırak diyorum; fakat inatçı; boyuna peşimden geliyor.

Onun o pek yüzüne karşı âşıklara ait sözleri söyleyip yapmayı istemiyorum ben.

CLXX

Yunâdi'l-verdu yâ ashâba modyen

Elâ f'afrah bina men kâne yahzen

* Gel ey Medyen ashabı, kim kederliyse gelsin, bizimle ferahlasın, neşelensin diye bağırdı.

Dedi ki: Yeryüzü ışıklarla yeşerdi artık; Tanrı, çıplak yeryüzüne hadi dedi, süslen, giyin kuşan.

Kaçanlar, göçenler yeniden yaşayışa kavuştu; yarın hepsi de mahşerde toplanıyor.

Tanrı buyruğuyla öldüler; sonra da dirilip geldiler. Bir zaman sınıadı onları Tanrı; sonra lûtfetti, ihsanda bulundu onlara.

Tanrı lûtfuyla güneş doğdu; zaten Tanrı'nın sanatlarının delili apaçık meydanda.

Tanrı diyor ki: Otları, çiçekleri boyasız boyadık biz; süt emzirtmeden onları büyüttük, geliştirdik biz.

Cennetler mi, cennetler mi; cennetler; gel a komşu, orasını yurt edin.

Canları yücelere yönelttik, uçurduk; işte şimdicek buluştu canlar sevgiliyle, her şeye boş verdi onlar.

Hey, sus, susarak konuş onlarla; zaten susmak, gizli şeyleri daha da iyi anlatır, açıklar. [\[47\]](#)

CLXXI

Zi zahm-i def kefem bidrîd ey con

Çi bestî kîserâ destî bicunbon

Tef çalmadan avcum patladı; ne diye keseni büzdün, oynat elini a canım.

Küpü bir aç; taş değilsin ya; taştan bile abıhayat kaynamıyor mu?

Adamlığı sel mi aldı götürdü yoksa; çünkü meydanda izinin tozu bile görünmüyor.

Altının yoksa bir eski çaput at bâri; zaten eski yaradan başka bir derman yok sana.

* A sakalını oynatıp duran, elin bağlanmış, sakalın çözüük; bâri bir sakalını oynat, bir lâf et.

Bağırmandan sesim kısıldı; yoksa kardeşler duymuyor mu, sağır mı kulakları?

Şu oluğa bir yol var da su geliyorsa, ne diye taş dönmüyor, değirmen işlemiyor?

Yok, eğer taş dönüyorsa hani un? Susuz, ekmeksiz ne biçim konuk ağırlamak bu?

İncinmeyin, şakacıktan söyledim şunları; bir şaka yüzünden gönlünüz kırılmasın sakın.

Boğazını yırtma; yarım ağızla bir çağır onu; ağzını incilerle, mercanlarla doldurur senin.

Sofra yaymak, Tanrı'nın âdetidir; sus, bu kereme son yoktur ki.

CLXXII

Biyâ ey mûnis-i conhâ-yı meston

Bibin endîşe vu sovdâ-yı meston

Gel a sarhoşların canlarına eş dost olan; gel de sarhoşların düşüncesini gör, sevdasını seyret.

Gel de a güzeller beyi, yüzünün ışığıyla parlat sarhoşların yüzlerini.

Gelmezsen bâri odadan bir başını çıkar da sarhoşların kavgasını gürültüsünü gör.

Gel a sarhoşların uykularını bağlayan; gel de şu bağı çöz sarhoşların ayaklarından.

Bütün gece sarhoşların hey-heyleri ta sabaha dek gökyüzüne, gökyüzündekilere ağar durur.

Gökyüzündekiler, nerde derler, onun yüzünden harabız; gökyüzü de böyle, eyvahlar olsun sarhoşlara.

Melek de senin yüzünden, sarhoşların verdikleri, verecekleri karar gibi altüst, insan da, dev de, peri de.

Şu pazar yeri sarhoşlara yurt olabilir mi hiç? Burada bütün ayıkların bile külâhlarını kaptılar.

Sarhoşlara vereceğin vaadi yarına atma; sarhoşların yarını da sensin, öbür günü de.

Sarhoşlar, gözünün çevresinde halka olmuşlar; sarhoşların üst yanına kimler oturabilir artık?

Dönen gökyüzünü gördüm; diyordu ki: Sarhoşların denizinden bir katreyim ben.

Tatlı candan duydum; diyor ki: Sarhoşların helvasından bir lokmayım ben.

Aşkın ağzından işittim; diyordu ki: Sarhoşların güzelim sevgilisiyim ben.

Oruç ayı geldi, sarhoşların cana canlar katan kadehini bulamayacaksın dersen,

De ki: O şarap can denizlerindedir; sarhoşların sâkîsi cana sunar onu.

Her şey akla kuldur köledir; tuhafı şu ki akıl da gelmiş, sarhoşlara kulum köleyim ben diyor.

* Yüzünde, padişahın damgası bulunan bir ferman vardı; sarhoşların tuğrasını da o yüzden çekti.

Bütün sarhoşlar, sarhoşların kan süzgecinden süzülen gönül kanıyla yazdılar bu gazeli.

CLXXIII

Tu nakd-i kalbrâ ez zer birun kun

Ve ger guyed zerem zûter birun kun

Kalp akçeyi altından ayır; kalp, altınım ben derse daha da çabuk ayır, at onu.

Yabancı, sele benzer bir düşmandır; damdan süpür, kapıdan dışarıya at onu.

Kıskançlıkla kov sinekleri şu şekerlerle dolu meclisten a kardeş.

Mahrem olmayanların iki hain gözlerini o güzellikten, o alımlılıktan sür dışarıya.

Sağır o çengin sesini duymuyorsa, elindeyse sağırın kulaklarını aç.

Sarhoşların ellerinde şişe var; mermere benzeyen gönlü at dışarıya.

O yolun erleri âşıklardır; şehvet eriyse eşektir, sür dışarıya onu.

Şehvet, tüylerini, kanatlarını dökmüş; güzelim tüylü, güzelim kanatlı kuşlar arasından sür, çıkar o kuşu.

Tebrizli Şems'e kul olmayanı adam sayma, at dışarıya.

CLXXIV

Dil-i ma'şuk sûzîdest ber men
Ve zon sûziş cihonrâ sûht hırmen

Sevgilinin gönlü yandı bana; o yanısla da yandı gitti dünya harmanı.

Bu kulun canına bir ateştir saldı bir mum; öyle mum ki o, onun yüzünden taşla demirin canı bile mum gibi eridi gitti.

O ateşten, gece yarısı ansızın binlerce aydın sabah belirdi.

Gönül evinde penceremsi bir şey açıldı diye aşk mahallesine bir sestir düştü.

Nasıl da pencere? Yepyeni bir güneş doğdu ordan; iğne yordamı kadar bile gölge yok orada.

Hani lûtfuyla ateşten, gül bahçesi, nesrin, ağustos gülü bitmişti, hani o çeşit bir ışık vardı, işte o ışıktan doğdu o güneş.

A kötü huylu dost, o yandan dön, gel bu yana, sığınılacak yer burasıdır.

Gel, yansızlık, mekânsızlık âlemine; bu âlem tamamıyla bahardır; burdan başka her taraf soğuktur, karakıştır.

Can Şemseddin'i Tebriz'den geldi ya; artık sen can çekişmek istiyorsan var çekişedur.

CLXXV

Ber incâ hâzırî sır hemçunun kun
Çu kerdî bâr dîger hemçunun kun

Gizlice burdaysan gene öyle ol; hani bir kere bir iş etmiştin, gene o işi yap.

Hani beni dün bağına basmış, sıkıydın; gel a şekerkamışı dengi, hele öyle sar, öyle sık beni.

Hani dün kapımı, damımı kırmıştın; bugün de gir içeriye kapıdan, gene öyle yap.

Bu kulunun, bu kölenin canının ta içine girmiş de bir iştir etmiştin, canıma işlemişti benim; gözümün önünde de o işi işle, gitme gözümün önünden benim.

A Ay, dün ne de güzel cilvelenmiştin; nazı bırak, ondan da daha hoş cilvelen.

CLXXVI

Dil-i hon-hârerâ yek bâre biston

Zi gam sad pâre şod yek pâre biston

Kanlar içen gönlümü bir uğurdan al gitsin; gamdan yüzlerce parçaya ayrılan, paramparça olan gönlümü bir parça yap da al.

Ya canıma bugün bir çare bul benim, yahut da şu çaresizin canını al gitsin.

Dün gece sabaha dek Tanrım diyordum; o kanlar içen zalimden öcümü al benim.

O taş yüreği, nasıl benim kanımı döktüyse sen de o katı taştan al benim kanımı.

Gönlün eliyle iki üç yazı yazdım; bir tanesini olsun, al o âvârenin elinden.

O yazıda aşkın şekilleri var; ibret için, seyir için olsun, al.

Gönlümün yıldızı, aşkın yıldızı; kısas istiyorum, cezasını ver o yıldızın.

CLXXVII

Şinîdî tu ki hat âmed zi hâkan

Ki ez perde birûn âyend hûban

Duydun elbette; hakandan, güzeller perde altından çıksınlar diye ferman geldi.

Hakan, bu yıl böyle istiyorum, şeker çok ucuz olsun buyurdu.

Ne de güzel yıl, ne de kutlu gün; ne de hoş hakan, ne de güleç bir baht, bir devlet.

Evde oturmak haram; çünkü hakan salına salına meydana gidiyor.

Bizimle meydana gel de hem apaçık, hem gizli meclisi bir seyret.

Helvalar, kebab olmuş kuşlar; ne de çok nimetler yayılmış, ne de bereketli sofralar kurulmuş.

Ay parçası köleler; önde de sâkî; her yandan duyulan çalgıların candan da güzel nağmeleri.

Fakat sarhoşların canları, padişahın aşkıyla sâkîden de vazgeçmiş, sofradan da.

Sen dersin ki nerededir bu? Düşüncenin aradığı yer yok mu, işte orda.

CLXXVIII

Neşâyed ez tu çendin cavr kerdin

Neşâyed kûn-ı mazlûmon be gerden

Bu kadar cefa etmek yaraşmaz sana; mazlumların kanlarını boynuna almak yakışmaz sana.

Yaşayış senin için gerek bana; yoksa can vermek kolay bence.

Adını duyduğum günden beri geceleri saymadan bunaldım gitti.

Senin gibi bir kerem, bir ihsan sahibinden meyus olayım, nasibim bu olsun; revâ mıdır bu?

A efendim, yüzünü görmekten, tapında ölmek daha hoş ne olabilir ki?

Mum gibi kanım ateşler içinde kaldı; gönülden coşmadayım, betim benzimse sararmış gitmiş.

Şu zindanda sabretmekten, diş sıkılmaktan dişlerim köreldi, bir şey kesmez oldu artık.

Şu eve doydum; göklerin damına yükümü çekmenin vakti geldi çattı.

CLXXIX

Biyâ sâkıy mey-i mârâ bigerdon

Bedon mey in kazâhârâ bigerdon

Gel a sâkî, döndür şarabımızı; o şarapla defet şu kazaları bizden.

Kaza ve kaderin yücelerden dönüp gitmesini diliyorsan, o yüce âlemin tertemiz şarabını döndür.

Yeryüzü de ne oluyor, tozu toprağı da nedir ki? Yeri de döndürür, göğü de, denizi de.

Artık şu küçücük, şu değersiz sevdayı da düşünmüyorum; gel, sevda denizlerini de döndürmeye koyul.

Şarap kadehine mahrem değilsem yok say beni, varı döndürmeye başla.

Şu gönüller sarhoşlukla eğri büğrü giderlerse, elsiz-ayaksız gönlü döndür gitsin.

Şarap sun, çünkü bir yerlere sığamıyorum; bana bir şey buyurduysan yeri döndür bâri.

CLXXX

Be bâg âyîm ferdâ cümle yâron

Heme yârân-ı hem-dil hemçu bâron

Bütün dostlarla yarın bahçeye gelelim; bütün gönülleri bir dostlarla yağmur gibi bağa bahçeye yağalım.

Çağırдық, seslendik; yarın bağa bahçeye gitme günü. Âşıkları, hakkı geçenleri çağırдық.

O bağda, o bahçede binlerce, milyonlarca güzeller, güzellere tapanlar var.

Hepsi de neşeli, güleç, hepsi de el çırpıyor, hepsi de aşk padişahı, hepsinin de tacı tahtı var.

Her ağacın altında bir ay yüzlü; ne de alımlı güzeller, ne de yasemin yanaklılar.

Bir bölüğü yeşillikler gibi yaya, bir bölüğü gül dalları gibi atlı.

Ne yeşilliğin güle haset ettiğini görürsün; ne de o şarapla sarhoş olanın mahmurluğunu.

CLXXXI

Tu her cuz'-i cihanrâ ber guzer bin

Tu her yekrâ resîde ez sefer bin

Dünyanın her parçasını seyret; hepsi de geçip gitmede; bil ki her şey bir yolculuktan gelmiş.

Bil ki her şey, rızkını umarak padişahının önüne baş koymuş.

Yıldızlar gibi parlamak için bunalmış bir halde güneşin ayağına düşmüş.

Hepsi de seller gibi denizi ummada, altüst olmuş, denize doğru akıp gitmede.

Her birerine, padişahın mutfağından, değerine göre değerli bir sofraya, bir nimet hazırlanmış.

Onların denizleri sömürüp içen canlarına karşılık, şu dünyanın denizi değersiz bir su.

Tebrizli Şems'in gözlerine bak da bir de incilerle dolu, başka bir değerli denizi seyret.

CLXXXII

Çu berbenden nâgâhet zenehdon

Heme kâr-ı cihon oncâ zeneh don

Muradına ermeden çeneni bağladılar mı, bütün dünya işleri hiçten ibarettir artık.

Bir dalı ikiye biçtiler mi, öbür dal korkusundan tir tir titrer.

Sana, selviye benzer usûl boyunu, şu çember gibi dönüp duran felek tuttu da çember gibi iki büklüm etti diyen kim?

Mezara gitmeden gökyüzüne ağacak adamlığı, o gücü kuvveti göremiyorum ben sende.

Sen şu geçip giden yurttan oturakalmışsın; görmüyorsun ama oturduğun halde yürüyüp gidiyorsun.

Oturduğun halde gidiyorsun ya; yüzün o yana yönelmişse bu da iyidir, bu da güzel.

Nice gemi vardır ki şu dönen girdapta yüzünü rahmet ırmağına döndürür.

Şu âlem tuzağını ayağının altına al da kutluluk elimle okşayayım seni.

Misklerden, amberlerden daha da güzel saçların var; kele bir külâh giydiriver a kardeş.

Güzelim saçların var ya, pek külâh arama; külâhını göğe atıver gitsin.

Dünya ne diye senin gibi akıllı kişiyi, olmayacak bir düzenle aldatır gider?

Soğuk sel soğuk nükteler söyler; o eşeğin ayağını kösteklememişsin sen.

Zaman, o dedikodu sırasında sana bir delil getirirse, bambaşka şeyler görürsün; gördüğünü çal onun suratına.

Bu gulyabani bir ömürdür seni çöllere çekiyor; kendi gulyabaniliğine deliller getir de onu alt et.

Bu tutukluğun nedir, neden alt oluyorsun ona; cevabını ver; söylediği söz tersinedir onun. [\[48\]](#)

Furû a tu zi merkeb bâr mîbin

Vucûdeutrâ bûd-o târ mîbin

Binekten in de yükü gör; bedenin nasıl eğrilmiş, dokunmuş; onu seyret.

Ayrılıkta kalan her gül bahçesinin canında baştan başa dikenler var.

Bütün buluşma yollarını bağlamış, kapamıştır o, bu yüzden âşıklar nasıl ağlayıp inliyorlar; dinle de duy.

İşaretlerindeki ipucunu gördün ya; o izi izle de gül bahçesine var, orayı seyre dal.

Onun ateşiyle bölük bölük canlardan yalım yalım ateşler çıkmada; nasıl feryat ediyorlar, boyuna yalvarıyorlar, bir dinle.

Düzenine uy da çenge bir vur; tellerin gönüller çeken nağmelerini duy.

O padişahın gerçek olaylarına karşı, bütün hayırlı erler nasıl da baş indirmişler, seyret de bak.

Nice dağlar, nice denizler zora düşmüşler de onun mektebinde çocukların arasına katılmışlar; bak da gör.

Birisi o ay yüzlüye meyletmezse, hele bak Ay gibi nasıl başı döner, nasıl döner durur.

Minberinden yüzü parladı mı, cana bak da seyret, nasıl ona asılır, nasıl dara çekilir?

Gerçi işte güçte görürsün onu; fakat bak da gör, padişaha nispetle ne işi var, ne gücü.

Canım hayalini gördü de sonucu dedi, bir bak da seyret, ayrılığınla nasıl ateşlere düşmüşüm, ateşlerle gıdalanmadayım.

Dedi ki: Yardımlarım fazla mı fazla; fakat bir de çaresiz kalmışların gözüyle bak da gör.

Akıllıysan buğdayı gördün ya; başaklarda değil, ambarda seyret.

Gönlün ambardır, lûtfumsa başakların aslı; işareti duy, fazlasını seyret sen.

Efendiler efendisi Şemseddin'i gördün mü, gayb âlemine git, çiçekleri seyre dal.

Yoksul göz mekânsızlık âlemini görür; o âlemde ışıklar içinde ışıkları seyrededur artık.

CLXXXIV

Hodâvendâ çu tu sâhib-kıran kû
Berâber bâ mekân-ı tu mekân kû

A efendim benim, senin gibi sahip-kıran nerde; senin mekânına eşit mekân hani?

Zaman sana muhtaçtır, senin yoksulundur; senin ne devrana ihtiyacın var, ne zamana.

Birisi, Şemseddin'i gördüm derse sor ona: Gökyüzünün yolu nerde?

Denizin buyruğu olmadıkça dalma o denize; korkmuyor musun? Nerde seni boynuna alacak, senin kaydına kalacak kişi?

Fakat yanılarak o kerem sahibidir diye düştüysen korkma; onun bağışlamasına karşı yanılan gam mı yer?

Ayna, ona bir secde etti mi yay tozu mu kalır artık o aynada?

Ok da odur, kalkan da o, yay da o. Ne dedim? Orda nerde ok, nerde yay?

Lûtfuyla bir bakışına eren gözün benzeri nerde can illerinde?

Âcizlikten, yokluktan, teslim oluştan başka bir sûretle ondan başını kurtaran ne bir insan var, ne bir cin.

Kıskançlığından Tanrı koruyucu olmuş ona; yoksa kimden korkusu var onun, nerde ona bir gözcü, bekçi?

Sevgisi canların alınlarını dağlamış; nerde onun sevgisiyle dağlanmadan kırana giren can?

Ne kadar ararsan ara; nerde ay yüzlüler? Hepsi de hizmet etme nöbet yerine dizilmişler, saf düzmüşler.

* Onun safranından başka bir şeyle gülmeye imkân yok; yüzünün aşkına düşenden başka neşeli nerde?

O can efendiler efendisinin ayrılığından başka, dünyada gönüle, cana dert nerde, keder hani?

Efendiler efendisi Şemseddin; Allah için söyleyin; onu övmeye lâıyk ağız nerde?

Dilim de ona ulaşmaya gitti, canım da; fakat Tebriz'i anlatacak dil nerde bende?

Nerde bir maden varsa alıcıya muhtaç; fakat alıcıya bu kadar aldırış etmeyen maden nerde?

CLXXXV

Derin raks-o derin hây-o derin hû
Miyân-ı mâst gerdon mîr-i meh-rû

Şu oyunda, şu hay-huy içinde, aramızda ay yüzlü bir bey dönüp duruyor.

Gerçi hırsızlamacasına yüzünü gizliyor halktan; fakat o güzelim yüz nerden gizlenecek?

O usta büyücü gözünü bağladıysa gel, ırmağın suyuna dal, suda ara onu.

Sen, nerde, nerde diyorsun ya; o da başını nerde, nerde demek ister gibi her yana döndürüp durmada.

Aşk mahallesinden bir sestir geliyor; nerde, nerde demeyi bırak da şu mahalleye dal.

* Yürü, hakanın eteğine bir iyice sarıl; o olduktan sonra Baycu'yu ne diye düşünüyorsun?

Yürü, köşkünün yanında bir ev tut da yan ağrısından kurtul gitsin.

Dertten kaçıyorsun ya, derman ardında senin; ne de güzel lûtuftur, ne de hoş ihsan; ne de hoş derman.

Kötü işi, acılığın bırak; mazi gibi tez yanımıza gel.

Sarhoş da onunla neşelenir, şarap da; yüz de ondan tat tuz bulur, huy da.

Onu düşünmeyi, ondan bahsetmeyi bırak; az söyleyen kişi iyi düşünceli olur.

CLXXXVI

Tu câm-ı ıŝkrâ bistân-o mîrov

Hemon ma'şukrâ mîdân-o mîrov

Sen aşk kadehini al da yola düş; ancak o sevgiliyi bil de yola koyul.

Şekil çerçöpünden arınmış şarap ol; can gibi güzel, can gibi arı duru bir hale gel de düş yola.

Onu bir kerecik görmek, yüzlerce cana değer, can ver de ucuzca satın al onu, yola düş.

Öylesine bir yasemin bedenliyi gördün ya; gümüşü ver, heybeyi koy yere, düş yola.

Âlem ağlıyormuş, sana ne? Sen bak o güleç Ay'a, koyul yola.

Gösteriş yapıyor, mürâî derlerse, evet de, dediğinizden yüzlerce kat daha da üstün gösteriş yapıyorum, düş yola.

Zehir iç de halka karşı şekerler yedim, bal şerbeti içtim de, yol almaya bak.

O Ay benim olsun da geri kalanı sizin olsun; ne baş istiyorum, ne mal mülk isteğimdeyim de; düş yola.

O Ay kimdir? Efendiler efendisi Tebrizli Şems; o padişahın gölgesine gir, yola düş.

CLXXXVII

Tu komter hordeî hüşyâr mîrov

Miyân-1 geĵ-revon rehvar mîrov

Benden az içmişsin; aklı başında yürü; eğri büğrü gidenlerin arasında düz yürü de yol al.

Sen öyle bir küpsün ki görmemişsin sen, fakat ben gördüm; bana dümbelek çalma a dostum, yola düş.

Dünya pazarından usandım; sen tellâlsan var yürü, pazara git.

Ben sarıĵımı ayaĵıma dolamışım; yürü var, ayaĵını kaldır, adımını at, sarıĵınla, kavuĵunla git.

Ölünceye dek işim gücüm bu benim; senin işin varsa yürü, işine koyul.

O rint, tövbemi bozdurdu bana; sense oruçlusun, kuşluk çaĵı yola düş.

Tebrizli Şemseddin'in lûtfunu, ihsanını duydun ya, görmeden ikrar et de yola koyul.

CLXXXVIII

Be pîşet nâm-1 con guyem zihî rû

Hadîs-i guliston guyem zihî rû

Senin karşında tutayım da canın adını anayım; ne münasebet? Tapında gül bahçesinin sözünü edeyim; neden yâni?

Sen burdayken güzellerin güzelliklerinden söz açayım; doğru mu bu, utanmaz mıyım ki?

İlkbahar değil, yüzlerce bahar seni görünce utanmış; ben tutayım da güz masalını söyleyeyim, yeri mi?

Sen yüzlerce canın, yüzlerce cihanın padişahlar padişahısın; candan lâf edeyim, cihandan söz açayım, ne münasebet?

Sözün, canın bile aĵzına sığmazken ben dille övmeye kalkışayım seni; ne iştir bu?

Ay'ın ortaya çıktı da dünya kayboldu gitti; böyle bir Ay'ı gizli söyleyecekmişim; ne münasebet?

Bütün âlem, lâ'l mi lâ'l; sonra ben madenden bahsedeyim; doğru mu yâni?

Senin yüzünden gönüller tam bir inançla dolmuşken, bu inancı şüpheyile karıştırıp söze getireyim; olur iş mi?

Günyüzün yeryüzüne vurdu, ışıttı yeri; sonra da Ay'dan, yıldızlardan söz açayım ben; ne münasebet?

Tebrizli Şems'in lûtfu haddi aşmışken, ben tutayım da ondan feryat edeyim; olur mu hiç?

CLXXXIX

Ezin pesti be sûy-1 âsmon şov

Revânet şâd bâdâ hoş revon şov

Şu aşağılık yeryüzünden göklere ağ; rûhun şâd olsun, bir hoşça yürü bakalım.

Sıtmayla, titreyişle dopdolu şehirden sıçradın, çıktın; neşeyle esenlik yurdunu yurt edin.

Beden resmi yok olduysa, var ressama ulaş; şu ten yıkıldı gittiyse başta başa can kesil.

Yüz, ecel yüzünden safran gibi sararıp solduysa erguvan renkli lâlelikte konak tut.

Evin kapılarını kapadı larsa sana, dam yolundan gel, merdiven ol.

Eşlerden dostlardan ayrıldın, yapayalnız kaldıysan Tanrı'nın dostluğuyla sahip-kıran ol.

Sudan ekmekten uzak kaldıysan ekmek kesil, canlara, gönüllere güç kuvvet ver.

CXC

Hazân-ı âşikonrâ nov-behâr o

Revân-ı reh-revonrâ iftihâr o

Âşıkların güz mevsimine bahar o; yola düşüp gidenlerin övüncü o.

Hiçbir şeye aldırış etmeyen, hiçbir yerde eğilmeyen arslan yürekli erlerin hepsini de zorla kendine çeken o.

Arslan katarını görüyorum; tıpkı deve gibi; hepsinin de burnuna yular takmış o.

Yuları da şu: Hepsini muhtaç etmiş; korkudan, hırstan arıklaştırmış onları.

* Unsurlardan en ağırcanlısı toprak değil mi? Onu bile çevikleştirmiş, kararını almış gitmiş.

* Şu toprağın huzurunu, kararını almış da toprak sudan da çevik olmuş, ateşten de, yelden de.

* Üç unsuru da toprak için avlar; gökyüzünde ceylan avlanır o.

Hiçbirinin tembel olmasını istemez; bir bir hepsini de bir işe bir güce koşmuştur o.

Kara topraktan daha tembel olma; onun bile kuyruğunun altına bir diken koymuştur o.

Kalk, sıçra diye denizin başına vurur sopayı, denizin dibinden toz koparır o.

Sopaya da, bırak şu sopalığı der; yılan gibi kıvrır kıvrır kıvrandırır onu.

Mide mutfağından bir buğudur çıkartır da o buğuyla can yapar, duygu düzer o.

Gönül kızgınlığından bir başka can yaratır; çünkü o candan utanır, arlanır o.

Öylesine kıskançtır o padişah ki padişah da kendidir, perdecı de kendi.

Bir avuç toprağa öylesine bir sevgi besler ki gâh onu gül haline getirir, gâh lâlelik.

Sevgili onu her an bir sığata sokar, bir şekle bürür, sonunda da zorla çeker, hepsinden de ayırır.

Maksadı da onların vefasız olduğunu bildirmek, bu seçilmiş dostun kadrini anlamasını sağlamaktır.

Onunla bir tuhaf mağara dostluğuna girişir; öylesine ki dost da odur, mağara da o.

Dilini kes, ibret gözünü aç, çünkü ibret alma yolunu açmıştır o.

CXCI

Biyâ ey rovnak-ı gulzâr ezin sû

Ezon şeker yekî kantar ezin sû

A gül bahçesinin alımı, parlaklığı, bu yana gel; o şekerden bir kantar da bu yana getir.

Canından kazayı, belâyı defetmesi için o şekerler yağdıran iki dudağından bir öpücük ver.

O pencereden ay ışığı gibi bir baş çıkar; o gül bahçesinden bir nar çiçeği getir.

Kebapla şarap bu yana gelsin, duman o yana gitsin; dikenli ağaç o yana gitsin, sevgili bu yana gelsin.

Yorgunluk bedenindir, şarapsa gönüle lâyıık; köpek başlı beden zahmetini, eziyetini bu yana yükleme.

* A Süleyman, Belkıys'e bir uğra; uçan hüthüt kuşu bu yana geldi çünkü.

Gagasında da ışıklarla dolu bir mektup, bu yandan yüz binlerce sırlar göstermede.

Yalnız içme; yalnız içmek hoş değildir; o sâkî bir kadeh de bu yana sunsun.

Bedendir yalnız başına yiyip içen, cansa bağışlar durur; bu yana armağanlar gönderir.

* İyi kişilerin sâkîsi, "Rableri onları suvarır" şarabından ardı ardına kadehler sunar sana.

İki elinle tut ki dökmeyesin; aklını başına al, kadeh dudağına dek dolu.

A sarığı güzel padişah, senin yüzünden bütün hırkalar rehine verildi; gel bu yana.

Çırçıplak ol da gir denize; denizin sesi gibi söylemeyi bil.

CXCII

Be pîşet nâm-ı con guyem zihî rû

Hadîs-i guliston guyem zihî rû

Senin karşında tutayım da canın adını anayım; ne münasebet? Tapında gül bahçesinin sözünü edeyim; neden yâni?

Sen burdayken güzellerin güzelliklerinden söz açayım; doğru mu bu, utanmaz mıyım ki?

İzinin tozu belirmeyen padişah, dünyayı bezedi; sonra da ben şekilden, izden bahsedeyim; ne yüzle?

Mekânsızlık ışığı her yanı tuttu; ben tutayım da yerden yurttan söz edeyim; lâyıık mı?

Neşenin madeni olan bu dükkânın önünde kârdan, zarardan söz edeyim; yeri mi?

Böylesine sırlar bilen erin tapısında gönlümden eğri sözler söyleyeyim; ne yüzle?

Yıldızlar gibi dünya güneşin ışığında yok oldu gitti; sonra ben şu dünya masalını söyleyeyim; ne münasebet?

* “Yaklaştı, yakınlaştı; arada iki yay kadar mesafe kaldı, belki de daha yakın” sırrı zuhur etmiş, ben katı yaydan lâf açayım; doğru mu bu?

Sevgiliye uçup giden canı her cansıza anlatayım; nasıl olur bu?

Canın bile mahrem olmadığı bir sözü dille, ağızla söylemeye kalkışayım; ne yüzle. [\[49\]](#)

CXCIII

Dil-o conrâ tereb-gâh-o makâm o

Şerâb-ı humm-ı bîçunrâ kıvâm o

Gönlün de, canın da neşe yeri, huzur yurdu o; neliksiz-niteliksiz küpteki şarabın kıvamı da o.

Bütün dünyanın dili damağı kupkuru, herkes susuz; herkese, her şeye tam gıdasını veren o.

Gıdalar bile ondan gıda arar; buğdaya bile buluttan su veren o.

Yokluk, sınanma dileyenlere karşı tıpkı bir ejderhâ; o ejderhânın boğazını sıkın, istek yolunu bağlayan, kapatan o.

Yüzlerce azara, yüzlerce azaba lâyığız biz, lâyık olduğumuz cezanın yularını çekip kısıyan, lûtfedip lâyığımızı vermeyen o.

Onun yumuşaklığı yüzünden dünya küstah olmuş; sanki padişah biziz de kul o.

Aşkının mahmurlarına, her an bir şaraptır coşar elinden.

Ayıkların kulaklarını sarhoşlukla çeker; ne de devlettir, ne de sürüp giden bir ikbaldir o.

* Peygamberi, önüne perde etmiştir de o perdenin ardından haberler verir, sözler söyler o.

* Kullar selâm vermeden önce onlara selâm edendir o.

Sabah da onundur, akşam da; ne olur, bir gececik aşkıyla dirilsen, uyumasan.

Hamlık eder de gaflete dalar, uyursan; gene de a dostum, seni ham bırakmaz o.

Küçüklüğünden bu âna kadar çok yerlerde uyudun; seni aşağılıktan ta dama dek çekti durdu o.

Topraktın, çeviklikle çekti ordan seni; bilgi verdi, ad san verdi sana.

Yeniden yeniye duraklar gösterecek sana; sonunda da umumî nimetleriyle seni haslarından edecek o.

Küçücüksün, mektepten kaçardın hani; ayak direrken nasıl da râm etti seni.

Toprağa, nebata, erlik suyuna kaçardın; seni oltaya düşürdü o.

Bunca yoldan çekti, konukluğa getirdi seni; öç almak için getirmedi yâni.

Derde düşünce bilirsin ki O'dur o; bir avuç toprağa varlık, benlik verir o.

Kendi kokusunu burunlara bir saldı mı bütün o'lar çerçöp gibi görünürler.

* Kulağımıza O söyledi mi, bütün sözler arı uğultusuna döner.

Duraksız bir durak gösterdi mi bize, gökyüzü örümcek ağı kesilir âdeta.

Güneş bütün dünyayı kaplamıştır; ne de kördür hani, hangisi diyen kişi.

Fakat bunaldı mı insan, ondan başkasını çağırılmaz; ama dertten kurtuldu mu her çerçöpe o der, ad takar durur.

İşkence gerektir, çünkü hırsızdır insan; yumuşaklıkla, güzellikle ikrar etmez.

Bâri sen de hırsızını şişle; biliyorsun ki kadehi çalmıştır o.

Tebrizli Şems'in yardımlarıyla pek iyi bir hale gelir, aşka, sevdaya düşer.

Sus, bırak Farsçayı da Arapça söyle, göçmeyi benim ömrüm istedi, onlar değil. [\[50\]](#)

CXCIV

Çu bigşâdem nezer ez şîve-i tu

Bişod kârem çu zer ez şîve-i tu

Senin cilvelerinle gözümü açtım; senin işvelerinle işim altına döndü.

Sensin güneş; bense ham bir meyveyim sanki; her solukta işvelerinle biraz daha olmadayım.

A Ay, cilvelerinle gece gündüz Zühre gibi çeng çalmadayım.

Her solukta yüz binlerce parça buçuk, kırık dökük şey âdeta canlanıyor.

Neden şu dönüp duran gökyüzü gök renkli elbise giymiş? Evet, cilvelerinle böyle bir kemer kuşanır ancak.

Neden her akşam şafağın yüzü kırmızıdır? Cilvelerinden ciğer kanına boyanır da ondan.

Yıldız, Ay'ın cilvesini arar durur; ben der, senin cilvenle göze, görüşe sahip oldum.

Senin gibi bir güzelin bulunmasına imkân yok. Öylesine güzellik ancak senin cilvendeki sırdan meydana gelmede.

Cilvenle âşıklar öylesine toplanmışlar ki iğne yordamı kadar olsun, bir yer yok.

Aşk âleminde cilvelerinle binlerce coşkunluk kopsa, binlerce fitneler doğsa şaşılmaz da şaşılmaz.

Her solukta bir perde asmasaydın, insan senin cilvenle uçar giderdi.

Bütün âlem gaflete düşmeseydi eğer, cilvenle altüst olurdu.

A Tebrizli Şems, deli divane gibi ne diye damın, kapının çevresinde dönüp durmadayım? Senin cilven yüzünden.

— H —

CXCV

Mekun râz-ı merâ ey con fesâne
Şinîdestî mecâlis bi'l-emâne

- * A canım benim, sırrımı masal gibi söyleme; duymuşsundur; meclisler eminlikle durur denmiştir.
- * Duymuşsundur; din öğüttür; öğüt nedir? Aradan çıkıp gitmek.
- * Duymuşsundur; ayrılık azaptır; ondan ayrılmak, yalım yalım alevlenmiş bir ateştir.
- * Kaybettiğimize tasalanmayın demiştir ya; tuzak zahmetine değmez yem.
- * Tanrı, uzlaşmak hayırlıdır buyurmuştur ya; at sevimli olayı, unut geçenleri.
- * Hadi, kalk, gerçekten Allah çağırıyor; gariplikten vazgeç, tut evin yolunu.
- * Bırak hırsı, yoksulluk övüncümdür denmiş; ne diye bu ayıp geliyor sana?
- * Rabbime konuk olurum sözü yolu açmıştır; ne olurmuş bir kuru ekmek eksik olursa.
- * Rabbi tecelli etti dağa denmiş; bir dağdan da aşağı değilsin ya; oku bu âyeti kendine, masal sanma bunu.

Tanrı seninledir, biz daha da yakınız diyor; halbuki sen tarak gibi o saçlara dalmışsın da haberin bile yok.

* Halbuki tarak bile o saçlardan dirilir; Kur'an'dan, parmaklarını bile düzer, koşarız âyetine dek oku.

* A can dudusu; susun dedi ya; susarak uç, yuvaya dek git.

CXCVI

Mubârek bâd âmed mâh-ı rûze
Rehet hoş bâd ey hem-râh-ı rûze

Kutlu olsun, oruç ayı geldi; yolun hoş olsun a oruca yoldaş olan kişi.

Ay'ı göreyim diye dama çıktım; çünkü canla, gönülle orucu özlemiştim.

Ay'a bakayım derken başımdan külâhım düştü; o oruç padişahı beni sarhoş etti gitti.

A Müslümanlar, o günden beri sarhoşum, aklım başımda değil; orucun ne de hoş bahtı varmış, ne de güzel devleti varmış.

Bu aydan başka gizli bir Ay daha var; hem de Türk gibi oruç çadırında gizli.

Bu ayda, oruç harman yerine bir güzelce gelen kişi, yol bulur o Ay'a.

Atlasa benzeyen yüzünü kim sarartırsa, o giyer orucun ipekli elbisesini.

Bu ayda dualar kabul olur; oruçlunun ahı gökleri deler.

Oruç kuyusunda sabreden kişi, Yusuf gibi aşk Mısır'ına sahip olur.

A sahur yiyen söz, sus artık da orucu anlayanlar hoşlaşsınlar oruçtan.

Gel ey Şemseddin, a Tebriz'in övündüğü er, oruç askerinin başbuğu sensin.

CXCVII

Hodâyâ mutrıbanrâ engubin dih

Berây-ı zerb dest-i âhenin dih

Tanrım, çalgıcılara bal ver; çalgıya bir iyice vurmaları için demirden el ihsan et onlara.

Ellerini, ayaklarını aşka vakfettiler; sen de onlara doğru eller ver, doğru ayaklar ihsan et.

Kulaklarımızı haberlerle doldurdu onlar; sen de onlara padişahı gören bahtlı gözler ver.

Güvercinler gibi aşkla inliyorlar, dem çekiyorlar; sen de lûtfunla sağlam yuvalar ver onlara.

Seni övüşle kulaklarımızı hoş bir hale getirdiler; sen de onlara hoşluk ver, aferin de, yaşasınlar.

Nağmelerle ciğerlere su serptiler; sen de Kevser havuzundan arı duru su ver onlara.

Sustum a kerem sahibi; zaten sana, şöyle yap, böyle et demeye ihtiyaç yok ki.

CXCVIII

Biyâ dil ber dil-i pur derd-i men dih

Biyâ ruh ber ruhân-ı zerd-i men dih

Gel, gönlünü dertlerle dolu gönlüme koy; yanağını sararıp solmuş yanaklarıma daya.

Güneşsin sen, âlem senin yüzünden sıcak; bir hararet de şu benim soğuk ahıma ver.

Bütün gönüllerin sevgisi senin zarındır; o zarı al da şu benim dertli hevâ ve heves tavlama at.

Her erkeği, her kadını âciz eden o mucizeyi benim düşmanımın karşısında göster.

Ne şart koşarsan koş, kabul ederim ben; yalnız sen de haddime, takatime göre şart koş.

Giyip de savulun, padişah geliyor demem için lûtfunun külâhını başıma giydir.

Denizden kopardığın tozu savur da çevreme yolla, o tozun içine al beni.

Sarhoş kafa öyle her şarapla dönmüyor; alıştığım şarabı getir, sun bana.

A benim çok söyleyenim, sus; sözü, eşi bulunmaz, tek padişahımın önüne koy gitsin.

CXCIX

Helâ sâkıy biyâ sâgar merâ dih

Zerem biston mey-i çun zer merâ dih

Hadi a sâkî, gel, sun kadehi bana; altınımı al da altın gibi şarap sun bana.

Senin yüzünden aklımda bir şey var ya hani, onun hakkı için şarap küpünü açtın mı, önce bana sun.

Küpü ortaya koydun mu başkasına verme; önce sun bana, sonra gene sun bana.

Üstünü açma, nedir, nedendir, adını söyleme; ister zehir olsun, ister şeker; sun bana.

* Ca'fer-i Tayyar da o şaraptan içmiştir; ben de elsiz kaldım, Ca'fer'e sunduğun gibi sun bana.

Kokusu miskten de, amberden de güzel olan o şarabı döndür; sun bana.

* "Rableri onları suvarır" şarabının sağrağı pek büyüktür; müminden de gizli, kâfirden de gizli, sun bana.

CC

Semâ' âmed helâ ey yâr berceh

Musâbık bâş-o vekt-i kâr berceh

Dostum, semâ' çağı geldi, sıçra, kalk; iş güç vakti geldi çattı; yarış herkesle.

Binlerce defa tekne gibi yattın, uyudun; bu sefer de yelken gibi kalk, sıçra.

Başının ağırlığı yüzünden çok uyudun; şimdi uyardılar seni; kalk.

Hele a uçup duran düşünce, uç bakalım; sen de şu gezip duran kalıptan sıçra bakalım.

Kendine gel, sûfi içinde bulunduğu vaktin oğludur; geçen yıldan, gelecek yıldan geç; sıçra.

Aşka âr namus sığmaz; utanmayı, ululanmayı bırak, kalk.

Arif hanende tembellik ediyorsa hırkanı, sarığını ver ona; sıçra.

Tanrı'nın buyruğunca cömertlik kârdır, faydadır; yüzlerce kantardan daha yeğdir bir aşk, kalk, sıçra.

Ayağının altına inciler döşeyenin aşkıyla coşup köpüren denizin dalgası gibi kalk, sıçra.

İkiye ayrılmış saç gibi seni tutar, aşağıya çekerse, sen sevgilinin kıvrıcık saçları gibi kalk, sıçra.

Sevgilinin hayalinden bir davettir geldi; sen de hayal gibi sırlara dal da sıçra.

Düzenlere düştün, hilelere kapıldın hayli demdir; bir kere de şu gaddar âlemden sıçra gitsin.

Kafiyeler düzmeye çok sarıldın; sus da sözsüz bir sıçra bakalım.

CCI

Çu bîgâhest bâron hâne hâne

Selâ ey cümle yâron hâne hâne

Vakit geçti, ıgıl ıgıl yağmur yağıyor; dostlar, evlerinize gidin, evlerinize.

Kuzgunlar gibi niceye bir şu yıkık yuvalarda mahrum bir halde kalıp duracaksınız?

A gönlü aydın dostlar; acele edin, bütün körlerin inadına evlerinize koşun.

A gamlara dalmış ayık akıllı; yer yer gönlümüzü bulandırma bizim.

Niceye bir şeytana âşık olup duracaksınız; bir de tutmuş, şeytanlara huri adını takmışsınız.

Sen buğdayı gördün de harmanı görmedin; yuvadan yuvaya gidip gelen karıncalar da bu haldedir.

A dostum, nasıl, neden deme; vazgeç hayvanlarla yayım yayım otlamaktan.

O evde neşe var, semâ' var, sünnet düğünü var; fakat temizlere mahsus.

Tebrizli Şemseddin, çırılçıplak kişilere evler, köyler kurmuştur.

CCII

Eyâ gum-geşteğân-ı râh-o bî râh

Şumârâ bâz mîhoned şehenşâh

A yolu sapıtanlar, a yanlış yol tutanlar, padişahlar padişahı sizi geriye çağırma.

Padişahlar padişahı, siz bizimsiniz diyor; hadin, a tanınmış çavuşlar, gelin kapımıza.

Daimî diri olan, boyuna tedbir ve tasarrufta bulunan Tanrı'nın kapısında seher çağları dua etmek hoştur.

* Evveline evvel olmayan ipe ulaşın; sarılın Tanrı'nın eteğine.

* Yusuf gibi kuyudan, zindandan çıkın da Mısır aziziyle beraber olun.

A gönül, vakit gecikti, eve dön; çünkü Türk, gece vakti ansızın çadıra geliverir.

Hadi, sâkî belini bağladı şimdi; hadi, o gönül dileği güzel, sevgiyle sarhoş şimdi.

Demir, sonucu, mıhladıza gelir; saman şüphe yok ki kehribara koşar.

Gökyüzü feryattan, ahtan bunaldı da gök kapılarını açtılar şimdi.

A dostum, gölge gibi secdeler ederek gel ki bu gece o Ay minbere çıktı.

Gerçi görünüşte bir sûrete bürünmüştür; fakat eşitlerden, örneklerden münezzehtir o.

Can haznesi gibi evin bucağına geldi; çulha gibi çevresini dokuyup duruyorum.

Sus da sana küstahça sözler söyleyeyim; fakat mânasını sorma benden. [\[51\]](#)

Fakat onu da arslanın söylemesi daha iyi; arslanın avlanması nerde, tilkinin avlanması nerde?

CCIII

Hodâyâ rehmet-i hodrâ be men dih
Derîdî pîrehen tu pîrehen dih

Tanrım, rahmet et bana; gömleğimi sen yırttın, gömlek ver bana.

Safran başımı döndürdü benim, lûtfet de saframı bastıracak bir şey ver bana.

Âlemin gam yemesi gerekse Hasan'ın babasına ver, gam verme bana.

* Tanrım, Nuh'un ömrünü, Lokman'ın ömrünü ver o Hutun güzeline; onlardan da artık, yüzlerce yıl ömür ver ona.

Süheyl yıldızına benzeyen yüzün, Yemen ülkesinde parladı, Yemen ülkesine bir yol ver bana.

CCIV

Çunin mîzen du destek tâ sehergâh
Ki der raksest on dildâr-o dildâh

Böylece seher çağına dek elceğizlerini çırpıyor; çünkü o gönül alan güzel, gönlün dilediği dilber oynuyor.

Benim de bildiğimi, senin de bildiğini söyleyedur; fakat Tanrı'yı an da gizle onu,

* Feryat etmeyi, Tanrı arslanından öğren; o, kanlarla dopdolu ahı ancak kuyuya salardı, kuyuya söylerdi.

Gel de arslan gibi pençe vur şu dünyaya; tilki gibi masallarla ne diye kuyruk oynatırsın?

* Kur'an'ı kurbandan başkası bilmez; gel de padişahın bayramına kurban ol.

Aşk konuğum olduğu gece, aybaşı gelmeden dolunayı görür giderim ben.

CCV

Eyâ horşîd-i her gerdun suvâre
Be hîle kerde hodrâ çun sitâre

A gökyüzü atına binmiş güneş, a kendisini hileyle yıldıza döndüren güzel.

Gâh gönül gibi ortaya düşersin; gâh gelirsin, bir köşeye oturursun.

Gâh uzakta durursun, uzak olursun da garip bir kişiyim, seyrana çıktım demek istersin.

Gâh çare gibi gamları yakar, yandırırısın; gâh şu gamın çaresi nedir dersin.

Hem sen yırtarsın, hem sen dikersin; bu bakımdan gönlün paramparça olması daha iyi.

Gâh gönlü çocuklar gibi ağlatırsın, bana da beşiği salla dersin.

Gâh dadılar gibi beni kucağına alırsın sen; gâh da süvari gibi benim sırtıma binersin.

Gâh ihtiyar görürsün, kıranta olursun; bir zaman da gelir, çocuk olursun, süt emersin.

Hasılı zebun olmuşum, âciz kalmışım elinden; ne de ayyarsın, ne de çeviksin, ne de düzencisin sen.

— Y —

CCVI

Sebük binvâz ey mutrıb rebâbî
Bigeron zûter ey sâkıy şerâbî

A çalgıcı, rebâbı tez çal; a sâkî, şarabı tez döndür.

Çünkü o peri yüzlü bir başka renk gösterdi; yaşayış kaynağından bir sudur coştı,

O güzel, gizlice gönüllere bir ateştir saldı da meclis kebab kokusuyla doldu.

A meclisin pîri, niçin düzenlerle dolu çenge neye bir cevap vermezsin?

Dokuz gözlü ney, o gözlere ait neler söylüyor ki uykuya dalmış sarhoş bile böyle uyanmış, dinliyor onu.

Gönül taş bile olsa o gözlere dayanamaz; inci gibi erir, su olur gider.

O Ay yüzünden perdeyi açtı mı, iki dünya da erir, deniz kesilir.

A kutlu eşlerin dostların sâkîsi, bâri bir arı duru şarap sun bize.

Siz de baştan ayağa dek bu şarapla dolun da Tebrizli Şems'in kokusunu alın.

CCVII

Bihordem ez kefi dilber şerâbî
Şodem ma'mûr der sûret herâbî

O güzelin elinden öylesine bir şarap içtim ki, görünüşte yıkıldım gittim ama mamûr mu mamûr oldum.

Gizli bir ateşi seçtim, gizlice yandım yakıldım; o ateşin alevi yanaklarımda görünmede.

Âlemde aşka ait binlerce nükte söyledim; fakat birisinin bile cevabını işitemedim gitti.

Gönlüm kâh yanar, kâh ham olur; gönlüme benzer bir kebab bulamadım ben.

O Ay bana bir şekil gösterdi ki üç yüz ay bile rüyasında göremez onu.

Öylesine bir bal denizine dalmışım ki balarısı bile tükürüğünü o denizin köpüğünden elde eder.

Cennet onun yolunda en değersiz bir perdedir; akıl, Ay'ının önünde en aşağılık bir bulut.

Dünyayı arı duru bir su bil; o suda da bir ay parlayıp durmada.

Tebrizli Şems'le düşer kalkarsan, sana da o aydan bir ay ışığı vurur elbet.

CCVIII

Çunon geştem zi metiyy-o herâbî

Ki hâkîrâ nemîdânem zi âbî

Öylesine sarhoşum, öylesine yıkılmışım ki toprağı sudan ayırt edemiyorum.

Bu evde de hiçbir kimseyi bulamıyorum ben; belki de vardır, hele gel de bak, ayıksın, belki bulursun sen.

Yalnız şunu biliyorum ki meclis senin yüzünden kurulmuş; bundan başka ne şarabı biliyorum ben, ne kebabı.

Özden canın da canının canına cansın sen; görünüşte güneşin de güneşisin sen.

* Mesîh' sin de o yüzden afsunun hoş; ŝihapsın da o yüzden şeytanları yakıyorsun.

Huyumu güzelleştir, çünkü şarapsın sen; güzel kokulu bir hale getir beni, çünkü gülsuyusun sen.

Seher yelisin, sineklere azapsın ama yeŝilliğı güldürürsün.

* Eğer ihtisap memuruysan, muhtesipsen gel de pazardaki sayısız sarhoşları gör.

Gâh ekmek isteyenler gibi bir şeyler istiyorlar; gâh hastalar gibi cevap veriyorlar.

şimşek gibi gülüşün pek tez geçmede; o yüzden de bulutun karanlığına hapsolmuş gitmişsin.

* Gel, ölümsüz padişahın meclisine gir de havuzlar gibi sağrakların döndüğünü seyret.

Güzel bir lâ'lsin sen, fakat madendesin; pek güzelsin sen, fakat perde ardındasın.

Padişaha doğru uçarsan, bir akdoğansın; mezarlığa uçar gidersen kargasın, kuzgunsun.

A bahtı genç, devleti taze kişi, ellerini çırp da gençliğim, ah gençliğim, gençliğim de.

Kimseciğe bir şey söyleme; seni sıkıştıran olursa, Tanrı doğrusunu daha iyi bilir de, sus.

CCIX

Çi bâşed ger çu akl-o cim nehosbî

Berârî kâr-ı muhtâcon nehosbî

Ne olur akıl gibi, can gibi sen de uyumasan; uyumasan da muhtaç olanların işlerini başarsan.

şu, gece yol alanların hatırlarındaki ışıksın sen; onların hatırları için olsun, ne olur uyumasan.

A parlak Ay, bir gececik gökyüzü mahpuslarının çevresinde dönsen, uyumasan ne olur.

Dünya gemi, sen de zamanın Nuh'usun; uyumasan da tufandan korusan dünyayı ne olur.

Kadir gecesisin; o gün bir vaadde bulundun; uyumasan da o ahdi, o peymanı düşünsen.

Uyuma a benim canım, sende olan şey uykuda yoktur; uyuma.

Sen fillerin padişahısın, fillerin başısın; Hindistan'ı andın mı uyumazsın zaten.

Lûtfunla, rahmetinle gül bahçesini zindan etmeyi revâ görmezsin, uyumazsın sen.

* Uyusan bile gözlerin uyur ancak; o ölümsüzlük ışığınsın sen, uyumazsın.

A sözler söyleyen, a sözler söyleyen demeyesin diye sustum; uyumazsın sen.

Tebrizli Şems'in yüzünü görürsen o padişahın aşkıyla uyumasan değer doğrusu.

CCX

“Tercî-i Bend”

Zihî derya zihî bahr-i heyâtî

Zihî husn-o çemâl-o ferr-i zâtî

Ne deryasın, ne yaşayış denizisin sen; özün ne de güzel; ne de alımlısın sen.

Canım zahmetten, eziyetten kurtuluş beratı istedi senden. Bir mumu yaktı, yandırdı da berat olarak gönderdi ona.

Onun aşkının sertliğine karşı demir bile mum gibidir; ne de serkeş, ne de sert bir aşktır bu.

Fakat aşkının sırrı bir şekerkamışlığıdır sanki; hurmalıklar var orada, arı duru sular, dereler akmada.

Şeker dudaklılar, ay yüzlüler, ellerinde kadehler, bekliyorlar; hangisini dilersen buyur, getir deyiver hemen.

Her lâ'l dudaklıdan bir öpücük alıyorsun; sanki yoksulsun, onların lâ'l dudakları da zekât veriyor sana.

O satrancı kazanırsan şahsın; fakat nerde o gizli devlet? Çünkü mat olmuşsun sen.

Efendiler efendisi Şemseddin, canlar bağışlayan bir denizdir; sen şu devlet denizinde bir çalılık çırpılıksın.

O ne de padişahdır, ne de güzeldir, ne de benzeri yoktur; dağınık canlar onun yüzünden bir araya gelmiş, derlenmiş toplanmıştır.

Tebriz'de ondan bir habbe elde ederse o haznelerden ne eksilir ki?

Binlerce zahidin, binlerce işi gücü düzgün kişinin kanı senin yüzünden mubah olmuş gitmiş; o güzel her şeyi mubah saymada.

*

Nasıl bir Kâbe'sin ki hacıya can bağışlarsın sen; nasıl bir devletsin ki her umanı, muhtacı devlete ulaştırırsın sen.

Zühal yıldızına bile baş eğmeyen başlara taçsın, seninle övünür o başlar.

Her inatçı, tapında canla, gönülle baş eğimiş; teslim olmuş, itaat etmiş sana.

Can cihanının ne de parlak ışığıdır sen ki, ışığın ne Güneş'tendir, ne Ay'dan, ne gündün.

* Bütün canlar senin buyruğuna uymuş; bâzısı onda bir alıyor, bâzısı haraç.

A efendiler efendisi dünyanın Şems'i, senin durağına, senin parlaklığına karşı bu övüş âdeta hecv.

* A Tebriz, canların başını al; cana da buyruk yürüten sensin, baş alana da.

Gönlün mizacı kara dönse ateşlerinle erir, ısınır gider.

Diri olan her can, her gönül, senin sevginle söyleşir, konuşur.

Senden bir koku alan pazarda Yusuf'ların hiçbir revacı yoktur.

Devletinin önünde, dördüncü kat gökteki İsa çavuş olur, habercilik eder.

*

Murada eriş saltanatı padişahımızdır; lûtf ve ihsan onda tamamlanmıştır.

Lûtfun, ihsanın dili olsaydı onu övmeye, ona şükretmeye üç yüz defa kulluk ederdi.

Kulak o dünyadaki sözleri duyabilseydi, duyardı onun ne can çavuşları var, münâdîlik ediyorlar ona.

Yaratış, onu gördüğü günden beri ağzı açık kaldı gitti.

Âleme yeminler ederek diyor ki: Sen doğdun doğalı, böyle bir güzel doğmadı asla.

Bir zamancağız gizlen de bütün ay yüzlülerin pazarına kesat gelmesin.

Kanlı aşkı gördüm; toprağa düşmüş, kanlara bulanmış; nasıl oldu da böyle düştün dedim.

Bütün âşıkların kanlarını dökersin sen; sen de mi böylesine bir yele verdin gönlünü?

Dedi ki: Bir şey gördüm; öyle bir şey ki yüzlerce Ay onun yüzünden ateşlere düşer, yanar yakılır.

Efendiler efendisi Şemseddin, sonucu, ne ışıksın sen? Melek misin, peri misin, yoksa ateşten mi yaratıldın sen?

Mezatta ayıplı bir kulsun sen a gönül, onun aşkı için Tebriz'e gel.

CCXI

Dilâ çun vâkıf-ı esrâr geştî

Zi cümle kârâhâ bî kâr geştî

A gönül, sırları bilip anlayınca bütün işlerden güçlerden geçtin, işsiz güçsüz kaldın.

Yürü, sevdalara düş, deli divane ol; ne diye akıllı oldun, ne diye ayıksın?

Düşünmek bir şey elde etmek içindir; sense baştan başa bağış oldun gitti.

Mecnun'un düzenine dikkat et; çünkü sen de düzenlerden geçtin.

Mademki âra, hayâya sahip olmak, akli başında bulunmak istiyordun; ne diye sarhoş bir halde pazara düştün?

Mademki bu yolun rintleriyle dost oldun; bir bucakta oturmak fayda vermez sana.

Ovaya git, hani evvelce bulunduğun ovaya; şu yıkık yerlerde çok gezdin, dolaştın.

Sana bitişik bir meyhanen var; onun kokusuyla sarhoş olmuşsun sen.

Şu kokuyu bir al da ta meyhaneye dek git; zaten koku gibi tez gider olmuşsun sen de.

Zümrüdüanka gibi Kafdağı'na git; ne diye kuzguna, akbabaya dost oldun?

Arslanlar gibi mâna ormanına git; neden tilkiye, sırtlana dost oluyorsun?

Yürü, Yusuf'un gömleğinin kokusuna git; çünkü Yakub gibi yaslara düşmüşsün.

CCXII

Çirâ z'endîşeî biçâre geştî

Furû refî be hod gam-hâre geştî

Ne diye bir düşünce yüzünden çaresiz kaldın; baş aşağı kendine daldın da gamlara battın?

Seni parça parça bir araya topladım ben; neden vesveseyle yüz parça oldun?

Benim aşk mülkünden varını yoğunu çektin, götürdün de, şu gurbet yurdunda böyle âvâre oldun gitti.

* Yeryüzünü senin için beşik yaptım; sense dondun, beşiğin tahtası oldun âdeta.

Taştan abıhayat akıttım sana, sen kupkuru âleme yüz tuttun, taş oldun, kaya kesildin.

Can oğlusun sen, işin gücün aşktır senin; ne diye gittin de her işe sarıldın böyle.

Yüzlerce defa yaralandığın evin gene de kapısına düştün, çevresinde dönüp durmadasın.

Yüzlerce tatlılar tattığın eveyse iyice inanmadın, kanmadın da kötülükler buyuran nefse kul oldun.

Sus, söz söylemek, ayıltır adamı. Halbuki sen, o güzelim bakışlarla sarhoş olmadın mı ki?

CCXIII

Eger derd-i merâ dermon forostî

Ve ger keşt-i merâ bâron forostî

Derdimize bir derman göndersen; tarlamıza bir yağmur ihsan etsen.

Bir kere daha o güzeller beyini, bir düzen yapsan da evden çıkarsan, meydana yollasan.

Âşıkların can sâkîsini sarhoşlar halkasının ortasına göndersen.

Canımı sevgilinin kucağına yollasan âlemin bütün zerreleri dirilir.

Dudaklarını, bir merhamet eder de açarsan hastalara iç açıcı bir ilaç göndermiş olursun.

Bizi içeri sokmamasını söylemişsin kapıcıya; bizi her solukta gönderirsin kapıcıya.

Şu denizde bir gemiyim ben; bana baş döndüren bir yel göndermen revâ değil.

Âşıklara bir tufan göndereceksen kaptanımın sen olmanı istemedeyim.

A Ay, beni niceye bir armağan gibi şuna buna göndereceksin?

Âşıkın yanan, kavrulan gönlü şarap istiyor; sen tutuyor, ona dert veriyorsun, ağlama veriyorsun.

Erlere gönderdiğin o koca sağrak yok mu, onunla dök şarabı âşıka.

Gizli bir mektup gönderirsen cevap olarak gönlümü, canımı büker de mektup diye gönderirim sana.

Güneş gibi doğudan bir doğdun mu, hiçbir şeyden haberi olmayan dünyaya can yollarsın.

Ne olur ey seher yeli, şu gazeli padişahın halvet yurduna göndersen.

CCXIV

Menem fâniyy-o garka der subûtî

Be deryâhâ-yı hayy-i lâ yemûtî

Ölümsüz dirinin denizlerine, onun varlığına dalmış bir ölümlüyüm.

* Yoksa kuyunun dibinde bir Yusuf muyum; yoksa balığın karnında bir Yunus muyum ben?

Görünen bedenime niceye bir bakıp duracaksın? Dut yaprağında atlaslar vardır.

Yokum, yoksulum ama yemek için kapı kapı dolaşan yok-yoksul değilim.

Yemeye içmeye düşkün canımı kahretmek için cellâtlar gibi bıyığımı burmadayım.

Tebrizli Şemseddin'in aşkından başka hiçbir şeyin zerre kadar değeri yoktur bence.

CCXV

Dırîga k'ez miyon ey yâr refî

Be derd-o hesret-i bisyâr refî

Yazıklar olsun a sevgili, aramızdan birçok dertlerle, bir hayli hasretlerle gittin.

Çok insaf diledin, çok yalvardın ama ne fayda; insaf etmeyen, aman vermeyen buyrukla geçtin gitti.

Her yana koştun, çare aradın, düzenler düzdün; fakat bir çare bulamadın, çaresiz bir halde gittin.

Güllerle dopdolu kucağın, o ay yüzün ne oldu? Nasıl oldu da hor, hakir bir halde yeraltına gittin?

Dostların halkasından çıktın, seninle düşüp kalkanların arasından kalktın da toprak altına karıncalarla yılanların arasına gittin.

Ne oldu o nükteler, ne oldu o sözler; o sırları bilen akıl ne oldu?

Elimizi tutan o eller ne oldu? Ne oldu o gül bahçesine giden ayaklar?

Naziktin, güzeldin, insanları elde ederdin; şimdiyse tuttun, insanları yiyen toprak içine gittin.

Ne biçim bir düşünceye daldın da uzun, sapa, bozuk bir yola düştün böyle?

Ağlaya inleye o yola koyulunca sen, gökyüzü ağladı, Ay, yüzünü yırttı.

Gönlüm kan kesildi; ne bileyim de ne sorayım? Sen söyle, bâri uyanık mı gittin?

Mademki gittin, tertemiz erlerin sohbetini mi seçtin; yoksa mahrum mu kaldın, inkâr ederek mi gittin?

Ne oldu o tatlı tatlı cevapların? Sustun, söz söylemekten vazgeçtin.

Bu ne biçim dağdır, bu ne biçim hasret? Ansızın tuttun, yolcular gibi yola düştün, gittin.

Nereye gittin ki izinin tozu bile belirmiyor; bu sefer gittiğin yol ne de kanlarla dolu bir yol.

CCXVI

Kesî k'orâ buved der teb'sosti

Nehohed hiç kesrâ ten-dorostî

Yaradılıştan gevşek, sünepe olan kişi, kimsenin sağlığını, hoşluğunu istemez.

Hasetçilere kaptırma eteğini; onlar aşağılara çekerler seni.

Bütün varlık âleminde haset gibi, adamın hem kendine, hem başkalarına en fazla ziyan veren bir şey yoktur.

Kendine gel; hasetçilerin gönüllerini de kır, tuzaklarını da; yoksa kendi bahtının belini kırarsın.

Yusuf gibi şu kardeşlerden ayrıldın mı, Mısır'a aziz olursun, kurttan kurtulur gidersin.

Hasetçi, görünüşte iki ayağını bile öpse, bil ki içyüzden iki eliyle hançer saplar sana.

Merhameti yoktur, sevgisi yok; ne diye zarını atarsın onun? Gönlü yoktur, ne diye gönül verirsin ona?

Tanrı'dan çekinme kalesine sığınırsan, o kaleye yol bulur da girersen ebedî olarak hasetçiden de kurtulursun, hasetten de.

Arslan avcısı bile olsan bırak onu; onu sarhoşken tutarsın ama arslan değildir o.

CCXVII

Selâmun aleyk ey maksûd-ı kestî

Hem ez âgaz-ı rûz imrûz mestî

Esenlik sana a varlığın maksadı; bugün gün ışıırken sarhoşluğa başladık işte.

Şarap sen olunca vaciptir şarap içmek; put sen olursan vaciptir puta tapmak.

Senin devranında şişeyle içmek kalkmış gitmiştir; ancak iki elle taşınabilen o testiği döndür.

Gel de kokmuş deri masalını duy; içime girdin, oturup yerleştin ya; o andan beri tamamıyla iç oldum gitti.

Hadi a güzeller Yusuf'u, Mısır'a gel; kuyunun dibinden Allah ipiyle çıktın, kurtuldun sen.

A beli bükülmüş ihtiyar felek, çemberden atladın, bâri ipe iyi sarıl.

Şenim, şuhum ben, iyi zurna çalarım; mademki neyimi kırdın, bâri şeker ver bana.

A ateş parçası güzel, kıza-öfkeline dudağından bir öpücük ver; mademki dükkânları kapadın, ekmek ver bize.

* Evet mi diyorsun a şeikle bürünmüş aşk, de; zaten belâ padişahısın, Elest sultanı.

Senin peki, evet demen bizi yücelere ağdırır; fakat bizim peki, evet dememiz, aşağılara, aşağılıklara düşürür bizi.

Sus, aşk zaten kendisinin Mecnun'udur; oraya ne Leylâ sığar, ne Fatma.

CCXVIII

Eger horşîd câvîdon negeştî

Dıraht-o raht-ı bâzergon negeştî

Ölümsüz güneş olmasaydı tacirin ne ağacı olurdu, ne varı yoğu.

* Ayakkabıcının iki eli de işlemeseydi kedi boyuna heybeye girmezdi.

Rüzgârın cilveleri, işveleri olmasaydı gülen gülün dalı meydana gelmezdi.

Ne diyeyim? O bildiğin olmasaydı eğer, her solukta ne bu olurdu, ne o.

Gökyüzü bir çadırdır, Akl-ı Küll de padişah; fakat padişah olmasaydı çadır kurulmazdı.

Çavuşların sesleri olmasaydı ne yıldız olurdu, ne Zühal.

Kerem sahibi bulut göndermeseydi, yağmur yağdırmazdı hiçbir kaltaban sofranın çevresinde dönüp dolaşmazdı.^[52]

İçin kimyager olmasaydı, her solukta canın meydana getirdiği kan da olmazdı, balgam da.

Bu âlemden gizli bir başka âlem olmasaydı kapkara gönlün meydan gibi genişlemezdi.

Bunu gizli tut; çünkü altınlar gizli olmasaydı define olmazdı.

CCXIX

Nesiytu'l-yevme min ışkıy salâtî

Felâ edrî ıshâyî min gadâtî

Bugün aşkımdan namazımı unuttum, geceyle gündüzümün bile farkında değilim.

A efendim, yüzün güneşim, dolunayım; kanlı göşyaşlarım da senden elde ettiğim yakuttan bağış, senin bana verdiği zekât.

Çağırman bütün canlara bir sarhoşluktur verir; tapına her gelen, seninle buluşan, sana itaat eder, râm olur.

Aşk yolu içten gidilen bir yoldur; fakat o yolda sabrım, kararım kalmadı, yok oldu gitti.

Ama bu aşkla bir de buluşursak, onunla yaşayışın ta kendidir bu, ta kendi.

Tövbe elleriyle, suçtan nedamet elleriyle yapıştık, sarıldık kerem sahiplerinin eteklerine.

Fakat sarhoşlara bu sarılış kâr etmedi; kurtuluş delillerinden bir fayda bulmadı onlar.

Nehyedilen şeyleri içtikten sonra gönül nasıl düzene girer, nasıl çekişir?[\[53\]](#)

CCXX

Tu on mâhî ki der gerdon nekuncî

Tu on âbî ki der ceyhon nekunci

Sen o aysın ki göğe sığmazsın; sen öyle bir susun ki dereye sığmazsın.

Öylesine bir incisin ki denizden de fazlasın; öylesine bir dağsın ki ovaya sığmazsın.

Ne afsun okuyayım sana a periler padişahı? Şişeye, afsuna sığmazsın ki sen.

Leylâ'sın sen; fakat Mevlâ'nın gayretiyle Mecnun'un hatırına da sığmazsın.

Bir güneşsin ki gönül ışığıdır elbisen; atlasa, ipeğe sığmazsın sen.

* Cana canlar katan bir hekim çırağsın ama Eflâtun'un delillerine de sığmazsın.

* Bir macunsun ki Zahîre'de yoktur o macun; Zahîre de nedir, sen Kanûn'a bile sığmazsın.

Düşman, bu nasıl olabilir diye söylenir durur; fakat nasılla, niceye de sığmazsın sen.

Dünyanın karnında küçücük bir çocuktun, oraya sığıyordun; fakat şimdi büyüdün, sığmazsın dünyaya.

Bu sözleri kulaklara duyurma; sus; her meftunun kulağına sığmazsın sen.

CXXI

Be beht-o tâli' -i mâ ey efendî

Sefer kerdî ezincâ ey efendî

Talihimiz bu a efendi, bahtımız bu; yola düştün, gittin buradan a efendi.

Işığım söndü, dumanım yücelere ağdı; iki gözüm de yücelere dikildi kaldı a efendi.

Yeryüzü göğe dek kara duman kesildi; sevda da karalar giyindi a efendi.

Bu âlemde bana yalnız sen vardın; sensiz yapayalnız kaldım a efendi.

Nerde o baht, nerde o devlet ki gelsin de senin ateşinle halimizi görsün a efendi.

Efendi, a efendi deyip durmadayım; geri gel de cevap ver bana a efendi.

Ne diye geri geleyim, ne söyleyeyim? Gittim ben, yedi denizin ardına gittim a efendi.

Ne de şaşırdım kaldım; ne de düşmanların diledikleri hale düştüm; sen merhamet et a Tanrı, a efendi.

Korkup duruyorum; o rahmet gelecek, gelecek ama beni yerimde bulamayacak a efendi.

Efendi dedim ona, nedir bu yaptığın? Bu sözü söyledim, söyleyeceğim de a efendi. [\[54\]](#)

CCXXII

Kucâ şod ahd-o peymonrâ çi kerdî

Emânthâ-yı çûn conrâ çi kerdî

Ettiğin ahitler, peymanlar nereye gitti; cana benzeyen o emaneti ne yaptın?

Aşk oyununda ne diye gevşek davrandın; kuşların o tez canlılığı ne oldu?

Âşıklık neşesi gizli bir definedir; ne yaptın o gizli defineyi, ne yaptın?

Önceden benimle bir ahdin yok muydu; gel, otur da söyle, ne yaptın o ahdi?

Ne diye önümüze böylesine bir bulut germedesin? Öyle bir güleç güneşi ne yaptın?

CCXXIII

Kucâ şed ahd-o peymânî ki kerdî

Kucâ şod kovl-o sovkendî herdi

Ettiğin ahit, peyman ne oldu? Verdiğin söz, ettiğin yemin nerelere gitti?

Gökyüzü döndükçe bu başı dönmüş âşıktan vazgeçmeyecektin hani; böyle dememiş miydin?

Dememiş miydin ki güneşin gönlü sıcak kaldıkça sıcaklığımıza bir soğukluk gelmez?

Bütün erlerin canlarına and olsun, erkeklige and olsun ki gönlümüz bir kalacak, ercesine davranacağız dememiş miydin?

Bana diyorsun ki: Cevrettiysem, sen daha önce cevrettin de ondan ettim ben.

Benim gibi bir yoksulla senin gibi bir padişahlar padişahının inada kalkışması yakışık alır mı?

Seninle ben, balla sirkeye benzeriz; benden sirkelik, senden de tatlar veriş.

Ben sirke satsam da sen şeker ver, tadını artırdıkça artır; eşin, benzerin yok, teksin sen.

Ben toprağım, yelle tozarsam mazur gör, ne diye tozdun deme.

Benim gibi bir tozdan yola bir ayıp gelmez; renginin sarı oluşundan arlanmaz altın.

* Şihâbeddin Sühreverdî'nin lâkapları gibi bizim ateşimizin şihabı da durdukça dursun.

CCXXIV

Kerîmâ tu gulî yâ cümle kandî

Ki çun bînî merâ çün gul bihondî

A kerem sahibi, sen ya gülsün, ya tamamıyla şeker; çünkü beni gördün mü gül gibi gülersin.

Azizim, sen gül bahçesinde öyle bir ağaçsın ki seni görünce hemen kökünden söktün gitti beni.

A dertli, ayrılığım ile nasılsın diye bir sorsan şanımdan ne eksilir ki?

Ayrılığınla perişan olmuş biriyim, sana muhtacım ben; sen de beni ihtiyaçtan kurtaracak kişisin.

Bu mutfakta binlerce can harcanır; a yoksul gönül, bir kendine bak, nesin ki sen?

Halka gibi kapında yer tutmuşum ama ne fayda; sen yüce damdasın.

Gel a çevgene benzeyen saç, buyruk sende; beni top gibi bu meydana atan sensin.

Çöreotu yanmaya yarar; sen de sevgilinin çöreotusun, yan yakıl a gönül.

Gel a Tebrizli Şems'in aşk kadehi; eski derde sensin derman olan.

CCXXV

Çunin bâşed çunin guyed munâdî

Ki bî rencî nebînî hîç şâdî

Tellâl böyle söylüyor, böyledir diyor, dert çekmeden hiçbir neşe elde edemezsin.

Doğduğun günden beri her gün ne kadar eziyetler çektin; bir düşünöver.

Sen dünyaya göz açıncaya dek gözlerden, gönüllerden ne kanlar akmıştır.

Tanrım, ona verdiğin kudreti önceden görseydi demir bile

Korkusundan erir, su olur giderdi de cansız bir şey olmayı kabul etmezdi.

Fakat onu gizledin demirden, her gün azar azar verdin o kudreti ona.

Sonucu ayna oldu demir de şükürler olsun a yol gösteren padişah dedi sana.

CCXXVI

Diger bâre şeh-i sâkıy resîdî

Merâ der halka-i meston keşîdî

A padişahım sâkî, gene geldin de bizi sarhoşların halkasına çektin.

Gene tövbeleri bozdurdun; gene bir kadehle perdeleri yırttın.

Gene şaraba benzer fitneler koparan bir hayali sarhoşların beyinlerine soktun.

Gel a ceylan, göbeğindeki kokudan belli, ağustos güllerinin, nilüferlerin bulunduğu yerde otlamışsın.

Ovada bir soluk aldın verdin mi, her yer güllerle, erguvanlarla dolar.

A gökyüzü, pek o kadar arlanma; senin boyun da benim sevgilimin aşkından iki kat olmuş.

Söyle ey can, söylemeyeceksen ben söyleyeyim; onun güzelliğinden utandın da gizlendin, görünmüyorsun.

A cennet, şimdicek kulağına söyleyeyim: Onsuz kapın kapalı, anahtarı da yok.

A şafak, Mısır kadınları gibi sen de benim Yusuf'umu gördün de ellerini doğradın.

Dün gece elinde bir ateş gördüm; anladım ki bir tencere yemek pişireceksin.

Sen de a gönül, onun bulunduğu mutfakta, duvarın ardından bir şeyler duyuyordun.

Yılda iki kere gelen bayram değilsin sen; bayramın inadına her gün bir bayramsın sen.

A efendim, kudrette eşin, benzerin yok; eşsiz bir güzelliğindir dokumadasın.

Bir işkembeye öylesine bir nur verirsin ki... Boş yere karındaki çocuğu seçmezsin ya.

Söyle a gül, şunu bunu dalayan kuru bir diken değil miydin; kimden eriştin bu lûtfâ?

Sen de a göz, toprak cinsindendin, ben ne görürüm ki demiştin; fakat görüyorsun işte.

Sen de a ayak, durduğun yerde kalakalmıştın; koşturan koşturdu seni de koştun.

İsa'nın soluğuna da düşmansın, bilgisine de; a eşek, acaba bu çağırışa eriştin mi sen?

Şu bilgi de mal gibi arta kalan mirastır; ne sen kalırsın, ne seçtiğin, elde ettiğin bilgi kalır.

Kocalmış dünyaya dedim ki: Gençleş de genç bahtı gör, nice bir böyle kadid olup kalacaksın?

Gel de ümidi bir iyice seyret; ümit içinde sonsuz ümitsizliğe düşmek iyi bir şey değil.

Ona ulaştım, sözden ayrıldım; fakat senin ayrıldığın padişahıtan ayrılmam ben.

CCXXVII

Sonûdem men ki çâkerrâ sotûdî

Ki bâşem men tu lutf-ı hod nomûdî

Duydum ki bu kulu övmüşsün; kim oluyorum ben? Sen kendi lûtfunu göstermişsin.

Sen lâ'l madenisin, kehribarın canısın; acımış da bir saman çöpünü kendine çekmişsin.

Değersiz bir demirdim ben; sen cilâ vurdun, ayna ettin beni.

* Yokluk tufanından sen satın aldın beni; hem Nuh'sun sen, hem gemi, hem de Cudi Dağı.

A gönül, ödağacı gibi yandıysan koku ver; yok, yanmadıysan, hamsan şimdi yan yakıl, çünkü ödağacısın sen.

* Baht, ikbal gölgesinde yattım, uyudum; beş duygudan dışarı, yolumu sen açtın benim.

O yolda kanatsız, ayaksız, başsız, bir anda doğuya, batıya gidiliverir.

O yolda dileyiş, isteyiş dikenini yoktur; orda ne Hıristiyanlık vardır, ne Yahudilik.

Gök kubbe ülkesinin dışında can körlükten de kurtulur, sağırlıktan da.

Ne ağlıyorsun? Gülenlerin yanına git; ne duruyorsun? Evvelce bulunduğun yere git.

Bu balda yüz çeşit yara var; bir bak da gör, çıbandan başka ne kazandın bu baldan?

CCXXVIII

Etâke's-savmu fî kuleli's-suûdi

Fe dum v'eslem alâ ragmi'l-hasûdî

Oruç ayı, kutluluk elbiselerini giyinmiş, çıkageldi; hasetçinin inadına kalk, karşıla, selâm ver.

Oruç tut, iftar et, nimetleri bol bayram da var; ölümsüz bir yaşayış da var sana.

Seven, sevilen Tanrı'dan armağan olarak boyuna huriler râm olur sana.

Hayırlısıyla gelen gelirlere şükürler olsun, gene de şükürler olsun, gene de şükürler olsun.

Şarap sunulmada, gene de şarap, gene de şarap sunulmada; cömertlikten sonraki cömertlikten sonraki cömertlikle hem de.

Dudağına dek dolu sağrakla şarap sunarız ona; yudum yudum sinişi, derinin altından bile görünür.

Doğuda da ırmaklar akmada, batıda da; cennet ırmakları gibi durmadan, dinlenmeden akmada.

Gençlik ateşleri, yalım yalım, alev alev; kutlulukla yanıyor, yandırıyor; sönmesinden korku yok.

Can şarap içti, esridi; gözü aydın olsun; a nefis, seni de çağırıyor; hadi, dön git.

* Tanrı'nın yeri geniş, yayılın, gezin; konukları esirgeyen Rabbe konuk olun.

Rabbimiz, bize dönün, gelin diye çağırıyor bizi; çağrımıza uyun, ahitlerinizi tutun diyor.

Bizimle buluşunca katımızda zahitlik mi olur? Burda varlık içinde varlık var, varlık içinde varlık.

Eşiğimizde bir şey isteyenleri mahrum etmeyiz biz; vaadlerimizden caymamıza imkân yok.

Sustum; çünkü her söylenmeyen şeyi, senin gördüğün, duyduğun gibi ben de gördüm, duydum. [\[55\]](#)

CCXXIX

Zi mâ bergeşti-yo bâ gul futâdî

Du çeşm-i hîş sûy-ı gul guşâdî

Bizden ayrıldın da güle düştün; iki gözünü de güle diktin.

Gül, yüzümüzün şomluğu yüzünden senden kaçtı; gülden de vazgeçtim; tuttun, buracığa baş koydun.

Baş koydun ayağımı öpmek için; fakat öpemedin de gülü öptün.

Ustasın ama gül kokusunu alan o dudaklarla öpmeyi beceremiyorsun işte.

Kokusu gitsin diye o iki dudağı, ayağını bastığın toprakla ovmadayım.

A toprak, senden dudağımı nasıl kaldırabilirim ben? Fakat fitnenin başı sensin; gülü sen doğurdun.

Öylesine bir topraksın ki zaten; Tanrı'dan lûtuflar çalmışsın; hem hırsızısın sen, hem müritsin, hem murat.

CCXXX

Ezin tengin kafes cânâ perîdî

Ve zin zındân-ı tarrâron rehîdî

Şu daracık kafesten uçtun; şu hırsızların, yankesicilerin zindanından kurtuldun sevgili.

Aynanın yüzünden tozu toprağı giderdin; ne gördüysen gördün o aynada.

Aşağı-yukarı haberler duyuyordun; duyduklarını o yüceler âlemine git de gözünle gör, seyret.

Suyu, toprağı, suya, toprağa bıraktın, can kumaşını da tuttun, gökyüzüne çektin.

Bedenle gezip dolaşmadan kaçtın; canla gezip dolaşmaya ulaştın.

Ana karnı olan şu dünyadan kurtuldun, akıl babasının yanına koştun.

Bizden tattığın her acıya karşılık candan daha da tatlı şaraplar iç her solukta.

Bütün âlemi bıraktın da bizi seçtin ya; artık dilediğini seç, al.

Helva gibi Şu dünya tenceresinden, öbür dünya sofrasına gittin; piştin çünkü.

Yumurta kuştan boş kaldı ama dünya yumurtasından çıktın, utun sen.

Bundan böyle Şu dünyaya sıŐmazsın sen; uçtukça utuŐun o dünyada uç gitsin.

Sus, yürü git, kilidini açtılar senin; ecel, kilidine bir anahtar uydurdu işte.

CCXXXI

Dilâ rov rov hemon hon Şov ki bdî

Bedon sehrâ vo hâmun ov ki bdî

A gönül, yürü, yürü, evvelce olduŐun gibi kan kesil; önceden bulunduŐun yazıya, ovaya git.

Şu varlık topraŐında ne diye yuvarlanırsın? Evvelce nasıl ocakta, mangaldaysan gene git oraya.

Şu nasıl oldu, nice bitti âleminde ne kadar kalacaksın? Yürü, evvelce olduŐu gibi o neliksiz-niteliksiz âleme var.

kz deŐilsin ki boş yere dolap dndreceksin; evvelce olduŐun gibi yürü, gökyüzü dolabının üstüne ık.

Şu yayım yerinde mide dolgunluŐuna uŐramıŐ hastalara benziyorsun; evvelce nasılsan gene var, gününe gün katıladuran ölümsüz ömre ulaş.

Ne diye Eflâton'un hekimliŐine zebun olup kalırsın? Eflâton'a da Eflâton kesil; evvelce de yleydin ya.

A yapayalnız oturup kalan, tutsaka ne kalakalmışsın? Eskiden sultandın, barondun sen, gene padişah kesil, baron ol.^[56]

* Ryin-ten isen (bedenin tuntansa) beden âfettir sana; hele önceden Ferîdn'un canıydın ya, var gene can kesil.

GrdŐun ikbali, devleti gr; önceden olduŐun gibi kutlu bir baht kesil.

İnciler dizmeyi bırak; denizde gizli inci ol, evvelce de yleydin zaten.

CCXXXII

Merâ n nâf ber mestî borîdî

Zi men i sâkiyâ dâmen keŐidî

Beni göbek gibi sarhoşluk adıyla kestir; hal böyleyken a sâkî, ne diye eteŐini çektin benden?

Her solukta böylesine bir aşk belirtmedesin; a belirten, sen ne diye belirmezsın?

Davul meydanda, davulu çalan nasıl oluyor da gizli kalıyor? Ne kilittir, ne anahtarsız kilit bu.

Canda bir görülmemiş delik peydahlandı; akıllar deliliŐe mürit oldular gitti.

O küpten binlerce renk meydana çıktı; fakat mavilikten de münezzeh o renkler, aklıktan da.

İki gözünü de yokluğa dik de şaşılacak bir şeyler seyret; ümitsizlikte ne de ümit beslemektir bu.

Şimdi yüce bir Arş'sın, şerefli bir tahtsın ama o dükkânda parça parça tahtaydın sen.

Şu köyde tanınmışsın, teksin ama yokluk ülkesinde bulunanlardan biriydin sen.

Gene oraya git, ordakilerden biri kesil; ne diye tuttun da o gül bahçesinden dışarıya uçtun?

* Bu yanda ayağına yüzlerce bağ bağladılar, hepsi de düşünceden, vehimden, Amîd'in nüktelerinden meydana gelen bağ.

CCXXXIII

Elâ fi'l-ışkî teşrîfî ve îdî

Taâlev nahve ıskın mustezîdî

A benim aşka giyimim kuşamım, a benim bayramım; gittikçe artan, arttıkça artması istenen aşka gel.

Sınırlardan, gel diye çağırıyor bizi; sınırlarda mahpus olan, dikkatli bir gözle kurtulur gider.

Tatlı suyla dolu deniz çağırıyor bizi; artık toprakla teyemmümü bıraktık biz.

Bütün çağırışların tapısına yöneldiği yaratan çağırıyor bizi; her uzak kalan bizce hasretlere düşer artık.

Eşi, benzeri olmayan durakları andık analı her şeyi unuttuk gitti.

Başlangıçlar da elinde, sonlar da; canın elinden gelen, bir iyice işe sarılmak.^[57]

CCXXXIV

Çu ism-i Şems-i din esmâ tu dîdî

Hulâsa üst der eyşâ tu dîdî

Şemseddin'in adı gibi bir ad işittin mi adlar içinde? Hasılı her şeyde o var, her şeyin hulâsası o; gördün mü?

Akılların ne bilgisi var ona karşı? Baş bile onca ayakla bir, gördün mü bunu?

A gönül, gördün mü onun özel halkasındaki heyecandan, savaştan daha parlak bir şey iki âlemde de?

Önden sona dek o inciye benzer bir inciye sonucu kim görmüştür, yahut sen gördün mü? Söyle.

O incide hiçbir eksiklik yok; eğer bir eksiklik görünürse hayaldir ancak, sen gördün mü yoksa?

O yokluk perdesi civarında her varlık, tapısında secdeye kapanmış; gördün mü bunu?

Ne yücelere ağmış, ne genişleyip yayılmış; fakat gene de göğsü esirgeyişlerle dolu, selvi boylu bir

efendiler efendisi gördün mü sen?

Bir padişah ki güzelim yüzüne karşı cinler de secdeye kapanmış, insanlar da; bu güzellikte bir yüz gördün mü?

Öylesine bir hilmi var ki toprak bile dayanamaz bu kadarına; hiçbir şeye aldırış etmemekle beraber böyle de bir hilim gördün mü ki?

Kahr, acı vasıflarından biri onun; fakat şeker gibi lâ'î dudaklarla beraber kahrı gördün mü sen?

Göklere buyruk vermek için yücelere merdiven dayadığını gördün mü?

Öylesine parlaklıkta, o çeşit güzellikte bir inci gördün mü ki can bile lala olmuş ona?

Gördün mü böyle bir şey ki birisi tutsun da şu geçici boncukla ondan o çeşit kumaşı satın alsın?

Yumuşaklıkta su gibi olan, katılıkta mermere, granite benzeyen bir aşkı gördün mü sen?

Dışım mihnetten, eziyetten ibaret; içimse tamamıyla hazine, tamamıyla define; bu şaşılacak halde gördün mü bizi sen?

İki dünyada da, padişahlar padişahı Şemseddin'e, mülkte, saltanatta bir eş, bir benzer gördün mü?

A seher yeli, onun hatırı için lûtfet, tapısına bir selâm götür bizden; gördün mü onu sen?

Cebrâil'in atının nalından dirilen toprak gibi, bütün Tebriz onun yüzünden dirilmiştir, gördün mü?

CCXXXV

Merâ ender ciger binşest hârî

Bi hamdillâh zi bâg-ı ûst bârî

Ciğerime bir dikendir saplandı; fakat hamd olsun Allah'a ki onun bağından bâri bu diken.

Bedenim aşkla ağlayıp inlemeye düştü ama canım büyük bir devlete, yüce bir ikbale kavuştu.

Böylesine bir Ay'ı kucakladım ya; artık benim ikbalime kıyı yoktur, sınır bulunmaz.

Tut şu akli da onun darağacına çek; ondan sonra da gürültüyü seyret.

Varlığımın bir arışı, bir argacı kalmayacasına girişti canım, aşkını örüp dokumaya.

Nar gibi yüz, yolda perde oluyorsa, gül gibi tezce bir ateş salayım gitsin ona.

Ölümlü gül bahçesine aldanma; bir gün olur, se-çârla yutulur, kokar gider.

Sen, Tanrı'nın âşık olduğu güzelliği gör; böylesine bir cana can ver.

Efendiler efendisi Tebrizli Şemseddin; Tanrı bile onunla övünmededir.

CCXXXVI

Tu cânâ bî visâleş der çi kârî
Be dest-i hîş bî vasleş çi dârî

A benim canım, ona kavuşmadıktan sonra ne işle ne güçle oyalanmadasın; ona kavuşmak elinde değil; peki ne var elinde senin?

Bütün lâfın ağlıyorum, inliyordumdan ibaret; fakat onun katında ağlayıp topraklara döşenmenin hiçbir değeri yok.

Taş bile seni görse kimin vuslatından ayrıldın diye ağlar haline senin.

Onunla beraberken, ona mağara dostuyken öylesine ululanırdın, baş çekerdin ki.

Vuslatıyla göklere bile övünürdün; ayrılığıyla toprağa bile utançsın şimdi sen.

Vuslatından sunulan şaraplarla sarhoştun; işte şimdicek mahmurluk çağı geldi çattı sana.

Fakat devlet kuşu müjde getirdi; o devletten bir bahardır geliyor.

O vuslat, onun lûtfundandı, onun hilminden; akıldan, hünerden, el çabukluğundan filân değil.

Dün lûtfu bir Hintli ihtiyara uğradı da, ihtiyar güzel yüzlü ay parçası bir genç oldu.

Lûtfundan, güzelliğinden böylesine şeyler görmüşsün a benim canım da, o yüzden böyle kararsız bir hale düşmüşsün.

Yüzlerce mülküm, saltanatım olsa ne fayda; canım sensin benim, sense kaçmışsın benden.

A gönül, öyle bir efendiler efendisi uzak sana ki onsuz kaybolmuş gitmişsin, yularsızsın sen.

A ayrılık, senden binlerce yaram var; şimdi de tutmuş, yılan gibi definesinin başına çöreklenmişsin.

A ayrılık günüm, zifire, katrana benziyorsun; a onunla buluştuğum gün, kar gibi apaçıksın.

Vuslatıyla oyuna girişmiştin, kumar oynuyordun sen; şimdiyse hayaliyle kumar oynamadasın.

A sabır, övüncümüz Hak ve din Şems'inin ayrılığında hiç yardım etmedin bize.

* Belki Tebriz toprağından biten sabrı yerim, sabır denen acı otun özünü emerim de bir soluk kendime gelirim.

Total bahtım gibi rahvan yürümeye kalkışana bakma; şu düştüğüm ayrılık gibi ayrılığı seyret sen.

CCXXXVII

Selâ ey sûfiyan k'imrûz bârî
Semâ'est-o neşât-o ayş ârî

Haydin a sûfiler; bâri bugün kendinize gelin; evet, semâ' var, neşe var, zevk var bugün.

* Haydin; altı yönden de kapıları açtılar; denizin dibinden bir tozdur koptu.

Haydin; bugün kafalar, beyinler, bir canın, bir canlar bağışlayanın vuslat kokusuyla doldu.

Haydin; her kulak, her akıl, mutlak olarak kendinden geçişten bir küpe buldu.

Haydin; bir an sonra doğudan batıya dek, bir tek ayık bulamazsınız.

Hiç kimseciklerin uğrayıp geçmediği o meydanın her köşesinde can âleminden bir atlı var.

Odunlar gibi girin şu ateşin içine; ta yedinci kat göğe dek kıvılcımlar saçıyor bu ateş.

Cüzî Nefs'in çorak alanında, her yanda bir ağaç, bir ırmak.

Sen hiçbir bağda bir ağacın, tutup da bir ağacı kucakladığını gördün mü?

CCXXXVIII

Hodâvendâ zekât-ı şehriyârî

Zî men megzer şitâb er mihr dârî

Efendim, padişahlığının zekâtını ver; eğer seviyorsan beni, merhametin varsa, çabuk ol, geçip gitme.

Hele a yakıp yandıran şimşek, biraz daha yavaş; çünkü senin yüzünden gözüm bahar bulutuna döndü.

Bakış, görüş zayıflığından atının tozuna bile erişemiyor.

Dizgin kas, attan in de yaya yürü, bizi geliştir: güneşsin sen çünkü, âlem sensiz kapkaranlık.

Ayrılık değil bu, ölüm acısı; boğazımızı ayrılıkla sıkıyorsun.

Can gölge gibi peşinden koşuyor; öylesine bir hale gelmiş ki kararsızlıkta gölgeyi de geçmiş.

Onun yüzüne bakarak çok şarap içtin a gönül, o yüzden bu acılığa düştün, mahmursun şimdi.

A güzelliği can sâkîsi olan, ne olur, merhamet etsen de mahmurun bir başını kaşısın.

Elimden tuttun, ahdettin benimle, kıyamete dek dost olacağına söz verdin.

Senin ahdinin elinden elden çıktım ben; canına and olsun, el çekme benden.

Artık bundan böyle bir kere daha seninle ahitleşmeye kimin gücü yeter? Çünkü sen pek taş yüreklisin, pek aman nedir bilmezsin.

Hasta gönüllülere gözler gibi bekçi dikmedesin; sen mi daha zalimsin, sarhoş gözlerin mi?

Gözünden söz ettim ya; gönlüm yokluk denizine, can verme deryasına gitti.

Gönlüm gitti; aşkın devletle, muradına erişerek, dileğini elde ederek sağ olsun.

A aşk, âşıkların başlarından eksilme; ebedî olarak yaşa da boyuna onların işlerini başlar.

CCXXXIX

Azîziyy-o kerim-o lûtf-dârî

Ve leykin dûr şov çün hûşyârî

Üstünsün, kerem sahibisin, lûtuflar edersin; fakat mademki ayıksın, aklın başında, uzak ol.

Âşıklara ayık dost yakışmaz; ayıklardan hiç mi hiç dostluk gelmez.

Sâkî, bir soluk az şarap sunarsa bana, ağlaya inleye eteğine sarılırım onun.

Tapısında sūrahi gibi kan ağlarım; kararsızlıkla şarap gibi coşarım.

Düşünceden bıktım, usandım, niceye bir düşüncelere salacaksın beni? Şarap sun derim.

Ne düzen düzeyim a sâkî, ne düzen; zaten hileler yaratıcısın, düzenler düzersin sen.

Deliller getirir de her solukta dışarı yollarsın beni; pek kıskançsın, pek utangaçsın sen.

Ne dışarı var, ne içeri, ne kadeh, ne şarap; fakat söz böyle akar gider işte.

Ihla ey devam, ihlayacak yer burası; bu ülkeden gitmeyin.

Aşka feda oldum; sevgisi ne de tatlı; sevgisi dileğimi de kesti, irâdemi de aldı.

A sâkî, olmayacak oyunlarla oyalama beni; koca koca sağraklar sun bana.

A dolunay, doğ bize; aşk hakkı için geçip gitme.

Dünyadan kurtar beni; sarhoş et de sağımı, solumdan ayırt edemeyeyim.^[58]

CCXL

Merâ der hende mîâred behârî

Merâ ser-geşte mîdâred humârî

Bahar güldürüyor beni; mahmurluk başımı dönürüyor benim.

Bir Ay, döndürüp oynatıyor beni; bir sevgili, eşsiz dostsuz bıraktı beni.

Bir çeng çalanın sesinden tele döndüm ben; sesi meydanda onun, teli görünmüyor.

Toz gibi bir dünyadır kopardı, meydana getirdi; kendisiyse yel gibi toz içinde gizlendi gitti.

O padişah, kıvılcım gibi bir yaşayıştı parlattı; yanış gibi kıvılcımın içinde gizlendi kendi.

Gül bahçesinin güzelliğini o bezedi; kendisi gül gibi dikenin içinde gizlendi.

Gönlüm, sen söyle a sâkî diyor; çünkü gönlüm sarhoş, hiç olmazsa sâkînin aklı başında.

Gönlüm ayna gibi susarak söylemede; hem de acayip bir aynacının elinde gönlüm.

O aynacının yüzünden soluktan soluğa aynada bir acayip şekil, bir eşsiz güzellik görünmede.

CCXLI

Be ten incâ be bâtin der çi kârî
Şikârî mîkunî yâ tu şikârî

Bedeninle burdasın ama içyüzden ne işe koyulmuşsun? Avlanıyor musun, yoksa avlıyorlar mı seni?
Ne de durgun görünüyorsun görünüşte; fakat perdenin ardında hiç de kararın yok.

Elbisen derenin kıyısında, sense suya dalmışsın; bu dalıştan sonra nasıl baş çıkaracaksın sudan acaba?

Bu işin eri, bulunduğun yerde seninle beraber; fakat çaresini söylerse utanırsın.

Dal nasıl oynarsa oynasın, değil mi ki oynuyor, bahar yeli esiyor demektir.

A dal, şu yelle o yana bu yana oynayıp durma, kaçma bu yelden; bilmiyor musun ki bu yeldendir sana yardım?

Yüzlerce çeşit avutup, oyalayıp işini düzmede, koşmadadır bu yel; fakat sen hiç de hakkını gözetmiyorsun onun.

Sözün sonu şu: Her dileğini ondan elde edersin sen; hem sarhoşluk veren odur sana, hem aylıklik veren o.

Sor bakalım, kimdir o: Tebrizli Şemseddin'dir o; bil, öğren de onun aşkından başka bir şeyle başını kaşımaya kalkışma.

CCXLII

Metâz ey dil suy-i deryâ-yı nârî
Ki mîtersem ki tâb-ı nâr nârî

A gönül, ateş deryasına at sürme; çünkü korkuyorum, dayanamazsın ateşe.

Varlığın kamıştandır, bir sesindir var; her solukta yepyeni bir sestir çıkarıyorsun.

Seslendin mi, bir şehri ayağa kaldırırsın; fakat kamışlığının ateşe tahammülü yok.

A kardeş, yalım yalım yanıyorsun; şehir içinde oturma sen.

Rızık, nasıl rızık yiyene meylederse, kamış da ateşe meyleder ama.

Gerçekte ateş ağlaya inleye kendisine rızık ister de, kamışın o meyli ondandır, ateşin yalvarışındandır o.

Kamış sana ne derse yapma; padişahsan aksini yap onun.

Aksini yaptın mı, gizlenir kamış, kamış kaybolunca da bir başka baş kaşırsın.

Öyle bir varlık belirir sana ansızın ki elde ettiğin şey ne kamışta vardır, ne şekerde.

Bir lâtif, bir cana canlar katan nurdur o ki ondan renk renk, çeşit çeşit şaraplar elde edersin.

Tatlılıktan kol kanat açarsın: lâleliğin güzelliklerini göstermeye koyulursun.

Bu ışığın arasında bir başka güneş görünür, canlar incilere döner.

Onun ışığıyla da kanatlarını yakar, yandırır; ışığındaki tatlılık seni senden alır.

Feryattan o güneşin değirmisi yarılar gider, zaten gül, gül verir, diken ağacı diken.^[59]

Bunun ötesini anlatmada dil âcizdir; dilin işi gücü görüneni anlatmaktır zaten.

Halbuki görünen şekil gül yaprağına benzer; su gibi eriyip gidiverir.

Sarhoşluk, mahmurluk istiyorsan, o güllerin eridiği kıyıda

Boyuna Tebrizli Şemseddin'in adını söyle de onun yüzünden bu işleri başar.

CCXLIII

Bidîd in con derûn-ı dil behârî

Sehergeh dîd turfe mergzârî

Şu gönül, içinde bir bahardır gördü; seher çağında görülmemiş bir çayırılık çimenliktir seyretti.

Öylesine bir çayırılık ki âşıkın canına rahat, huzur konağı da orda, dilsiz-kolsuz öpüşüp kucaklaşma da orda.

Firdevs cenneti bile o gül bahçesinin kulu kölesi; cennet onun yeşilliğini görünce utanakalmış.

Her yanda bir neşe, bir semâ' meclisi; her ağacın altında bir eşsiz güzel.

Kâfur gibi ak-pak olmuş bir ihtiyar gelse, gül yanaklı, misk saçlı olur.

Can arslan gibi zincirlerini kırdı da deli divane kesildi, çıldırmışçasına o yana kaçtı.

Bakayım nereye gitti can dedim de peşine takıldım; o gidişte bana bir iş açıldı.

Gönül çekici eşsiz konaklar gördüm; fakat canın izinin tozunu bile göremedim.

Sırrıma söyle de geri gelsin; yok, gelmeyecekse bâri sen gel.

Ordan armağan olarak bir şeyler getir de bedenimi de tutayım, oraya götürüp dikeyim.

O Ay kimdir? Efendiler efendisi Şemseddin; Tanrı huylu, eşsiz, örneksiz, ünlü er.

CCXLIV

Merâ bigrift rûhânî nigrârî

Kinâriyy-o kinâriyy-o kinârî

Beni can âleminin bir eşsiz güzeli tuttu da, bir kucakladı, bir kucakladı, bir kucakladı ki.

Dar yolda öylesine bir sataştı, öylesine bir sataştı, öylesine bir sataştı ki bana.

Onun aşk ateşlerinden, candan bir dumandır tütü, bir dumandır tütü, bir dumandır tütü.

Böylesine bir aşka tutulan gönülde karar kalmaz mı kalmaz, kalmaz mı kalmaz, kalmaz mı kalmaz.

Şimdi gönül atım, yularını kopardı mı kopardı, kopardı mı kopardı.

Sevda yuları, başına toz kondurdu onun, toz kondurdu, toz kondurdu.

Tebrizli Şems yüzünden başına bir mahmurluk çöktü, bir mahmurluk çöktü, bir mahmurluk çöktü ki.

CCXLV

Çü ışk âmed ki con bâ men sipârî

Çirâ zûter megruyî âri ârî

Aşk geldi de, bana can verir misin dedi; neden tezce evet, evet demiyorsun?

Dünya güzellerin ateşlerinden yandı yakıldı; aşkın güzelliği, aşkın yüzü, evet, her yanı sardı.

Can, aşkın yüzünü gördü mü der ki: Elden çıktım gitti de gene el vermiyorsun bana.

Aşkı bir nur burcu olarak gördüm; fakat o nur burcunun içinde ah ne ateş var.

Can kuşları, develer gibi o burcun çevresinde; gıdaları ateş, hem de pek lezzetli gıda, pek sindiriyorlar o gıdayı.

Canım uzaktan seyre dalmışken bir güzel süvari yanıma geldi.

Bir ay yüzlü, bir Ay'ı da yakan güzel, mahmurlukla dolu Mirrîh gözler.

Canlar yüzüne karşı hayal; dünya atının nalında bir toz.

Atının nalından kopan tozdan, ova ova güzeller, güzel yüzlüler bitmede.

Aklım yavaş yavaş at sürmeye koyuldu, kuş gibi başımdan uçup gitti.

Benden başka bir şeycikler sormayın; yalnız şunu biliyorum: Orda yüzlerce kişi bir pula sayılmıyor.

O suyum ben ki aşk kumu içti beni; ne kumu? Kıyısız bucaksız bir deniz.

Tebriz şehrinde demişsin ki: Tebrizli Şemseddin'in elinde bir lâle gibi güzelleştim ben.

CCXLVI

Beden bâ mâ be dil der mergzârî

Çu der bendi şikârî tu şikârî

Bedenin burda ama gönlün çayırılıkta çimenlikte; avlanma kaydında oldukça avlarlar seni.

Bedeninle, kamış gibi belini bağlamışsın, burdasın; fakat içyüzde yel gibi kararın yok.

Bedenin dalgıcın elbisesi gibi toprak üstünde; sense balık gibi denizde gitmedesin.

Bu denizde nice arı duru damarlar vardır; fakat nice de kapkara damarlar var.

Gönül temizliği, o temiz damarlar yüzündendir; kanadını açtın da uçmaya koyuldun mu, o damarların izini bulursun.

Sen kan gibi o damarlarda gizlisin; bir parmağımı bassam utanırsın.

Güzel telli çengin sesi de o damarlar yüzündendir; o ağlayıştaki güzelliğin vuruşudur bu ağlayış.

Bütün bu sesler, bu nağmeler kıyısı bulunmayan denizdendir; kıyısızdır, fakat coşar, dalgalanır, köpürür.

CCXLVII

Negoftem dûş ey zeyn-i buhârî

Ki netvânî rızâ dâden be hâri

Dün gece dedim ki a Buhârâ'nın ziyneti; horluğa razı olamazsın sen.

Tanrı'nın lûtfuyla şeker biten canlarda her duygudan şeker akar durur.

İsterse yüzlerce sirke küpü taşsın; ne ekşilik görürsün onda, ne kekremsilik.

Mademki Tanrı sana sarhoşluk başı vermemiş, sakın bir sarhoşun başını kaşımaya, sarhoşluğa yeltenmeye kalkışma.

Cana o yandan bir şaraptır gelir de, dileye isteye, boyuna içer can.

Gülüşünü, senden gizler durur; çünkü o şaraptır, sense yoksul bir mahmursun.

O tacire sirke satıcılığı vermiş değil mi; o yas, o ekşilik, ne de tatlı gelir ona.

O Ay gibi yüzden başka hiçbir şeyde tat tuz yoktur; erler tadı, sindirmeyi o yüzden bulurlar.

Yeryüzüne baharın lûtfu nasıl gelirse senin bedenine de o Ay'ın ışığı vurur.

Sana da yeşil elbiseler bağışlar; seni de topraklıktan kurtarır.

Bütün düşünceler bu kokuyu almıştır; sen de inciler gibi gönülden çık da oraya var.

Hadi a sâkî, lûtfet, şarap sun, hem de sundukça sun; fakat geçici, iğreti şarabı değil.

Tertemiz bir şarapla sabahladık; bütün kutluluk da sabahlamakta zaten.

Derken o sabah şarabıyla da hayırlı bir akşama ulaştık; sundukça sun, esenlikler ver, döndür hayırlısıyla şarabı. [\[60\]](#)

CCXLVIII

Selâ ey sûfiyon k'imrûz bârî

Semâ' est-o şerâb-o ışk âri

Haydin a sũfller; bugün semâ' var, şarap var; evet, aşk var, zevk var bugün.

Haydin, bir an sonra doğudan batıya dek bir tek aklı başında adam bulamazsınız.

Bir güzelin aşkıyla, bir yanağı, yüzü güzel dilberin sevdasıyla sarhoşluk denizine öyle bir daldılar ki.

Bu sarhoşların hay-huyunu duyamazsın; bu güzellerin bir tek küpesini bile göremezsin.

Bu sarhoşlara nasıl olur da vehim erişebilir ki mahmurluktan feryat etmez bunlar.

Böyle bir padişah, böyle büyük bir sultan ki ululuğundan yüzlerce âleme sığmıyor.

Fakat atı toz kopardı mı bir atlı debdebesi geliyor vehme.

Ağzını yum; çünkü burda tozdan atlıyı fark edecek bir tek göz yok.

CCXLIX

Nedâred meclis-i mâ bî tu nûri

Ki meclis bî tu bâşed hem çü gûrî

Meclisimizin ışığı yok sensiz; zaten meclis sensiz bir mezar gibi.

Elbette yanılırsın, ya bizi o yana çağırırsın; uzak değildir senin lûtfundan bu.

Yaratıklar tarlası gibi, sense ilkbaharsın; onların özleri seninle meydana çıkar.

Bir görün de sarhoş olsunlar; dünyanın her parçası ayrı bir coşkunluk gösterebilir.

* Azarlaman coştı mu, tandırın altından tufan dalgaları kaynar.

Fakat kabul ediş gökyüzünde bir dönmeye koyuldu mu, bütün yaslar neşe kesilir.

Sus, bu şişe düzmeyi bırak; olur da bir kör, şişeyi kırır.

CCL

Selâ ey sũfyon k'imrûz bârî

Semâ' est o risal o ayş ârî

Hadin a sũfller, bugün semâ' var, vuslat var; evet, iştret var, zevk var bugün.^[61]

* A can Mûsa'sı, çıkar ayakkabılarını; çünkü can gül bahçesinde bir tek diken bile yok.

Güvercinleri baştan başa doğan haline getirdiler; çünkü bu av ona avcı oldu artık.

Başlar o kızıl şarapla mahmur oldu mu, sarhoşların başları dertten kurtulur gider.

İç ki bir an sonra doğudan batıya dek aklı başında bir tek adam göremezsin.

Burnunu bir uzat da bir başka koku duy; çünkü o burunda, o kokuya çeken bir yular var.

CCLI

Be cân-ı tu pes-i gerden nehârî

Neguyî mîrevem özrî neyârî

Canın için olsun, boynunun ardını kaşıma; gidiyorum deme, bir özür getirmeye kalkışma.

Birçok âşıkların var; var ama şu iki üç yoksul âşıkla kaynaş.

İşim var deme, iş peşine düşme; ne olur biraz işten kalsan; iş erisin, iş yaratırsın sen.

Gidiyorum dersin; hastam var; iyi ama bizim hastalarımızı bırakan sen değil misin?

Bizden daha hasta kim olabilir? Öylesine arıkım ki arıklıktan gözüne bile giremiyorum.

Yemin eder, yarın gelirim dersin; kimdir eteğine sarılabilen ki yemin ediyorsun?

Yeminle gizli bir iş pişirmedesin sen; zaten gizli sırlar atına binmişsin sen.

Sen aysın, biz geceyiz; kaçma bizden; Ay olmadı mı, gece can sıkar, kapkaranlık olur.

Sen susun, biz ekin gibi susuzuz; dönme bizden; iyi sinen tatlı bir susun sen.

Saç a gerçek yoksulların canı; ne olur böyle bir tohum ekersen.

Hem de öylesine yoksullar ki, her biri bir ülkenin haznesine sahip; padişahlar bile onlardan utanırlar.

Seninle yoksuldur onlar, başkalarına karşı padişah; senden padişahlık taçları var onların.

Ay da güneşe karşı yoksuldur; fakat Ay, yıldızlara karşı atlıdır, padişahlık gösterir.

Senin neyinim, mazurum şu sesi çıkarmada; sensin her solukta beni üfleyen.

Şu dünyanın bütün solukları sayılıdır; a soluk, ne biçim soluksun sen ki sayın yok.

CCLII

Menem garka derûn-ı cûybârî

Nihânem mihaled der âb hârî

Bir ırmağa gark olmuşum ben; gizlice de suyun içinde bir diken batıyor bana.

Gerçi dikenini görmüyorum ama diken yarasından da kurtulamıyorum.

Bilmiyorum, şu ırmakta ne biçim dikendir bu; boyuna canıma batıp duruyor.

Bir de bedenime bak; nakışçı, iğneyle her yanına ayrı bir nakıştır işlemiş.

Gömleğimi başımdan sıyrıp çıkardım mı, su kuşu gibi denize daldım gitti.

Yıkayıp da temizlenip dışarı çıkınca da gülerek, denizin dalgalarını yarıyorsun der.

Tabiatında birazcık da ateşlik olan o suda tahta bir kâseye döndüm ben.

Bilmiyorum ki o kıyı nereye gitti? Çünkü denizin bir kıyısı görünmüyor ki.

A Tebrizli Şemseddin, usancından her solukta bir kıvılcımdır çakıyorsun sen zaten.

CCLIII

Eger yâr-ı merâ ez men berârî

Men o geştem bigu bâ o çi dârî

Sevgilimi benden ayırmak istiyorsan boşuna; o oldum ben, ne yapabilirsin ona? Söyle.

Aramızda bir kıl bile göremezsin sen de arada utançla kalakalırsın.

Âşık, rüsvây olsa bile ayıbını görme; denizde bir şeycik olmasa bile bu, denize bir ayıp değildir ki.

A ellerini suya daldırmış kişi, kuru kerpiç almak istiyorsan gel bu yana.

Sen, tersine bulut gibi yerden gökyüzüne yağmur yağdırmak istiyorsun.

Aşk sende keskin tırnak bırakmaz; o başı kaşıman yerindedir artık.

Kararsızlıkta yer edindin mi, o vakit aşk kıyısında karara erer, huzura kavuşursun.

A tatlı can, bahardan güzü ayırt edemeyen kişiyi anmaya kalkışma.

O aksırığı tıksırıktan fark etmez; arslana tilkiden ayrı bir değer vermez.

Bu sözleri söyledim de o güzelim padişahlık denizine bir daldım, bir güzel dalgalandım.

Tebrizli Şems'in yüzünden işten güçten kaldım; iş erisin sen; gel, benim işime koyul artık.

CCLIV

Nigârâ tu der endîşe-y dırâzî

Biyâverdî ki bâ yâran nesâzî

A güzelim, uzun bir düşünceye dalmışsın sen; sonra da dostlara uymamak için tutmuş, o düşünceyi almış getirmişsin.

Âşık olan, ateşin ta başköşesine geçip oturmaz mı? Meğerse geçici bir aşka tutulmuş sevdalı ola.

Bir bana bak, bu aşktan önce âleme boş verirdim, hiçbir şeye aldırılmazdım.

Kaza bu ya, gelip çattı; bir ay yüzlüyü gördüm; şakacıktan saçlarının ucunu tuttum, bir oynayayım dedim.

Suçum buydu işte, öyle bir aşka düştüm ki uzunlukta yüzlerce kıyamet günü kadar; uzayıp gidiyor.

Kanımlı dökseler misk kokusu yayılır kanımdan; gaziden utanan bir şehidim ben.

Tebrizli Şemseddin nasihat verdi de dedi ki: A âşık, ne diye sevilen gibi nazlanmıyorsun.

CCLV

Mubarek bâd ber mâ in arûsî

Huceste bâd mârâ in arûsî

Mutlu olsun bize bu düğün; kutlu olsun bize bu düğün.

Sütle şeker kesilsin boyuna; şarapla tatlıya dönsün bu düğün.

Hem yapraktan faydalanıyor, hem meyveden; hurma fidanı gibi tıpkı bu düğün.

Cennet hurileri gibi gülsün, hem bugün de, yarın da, ebediyen gülsün dursun bu düğün.

Burda da rahmet delilidir, devlet fermanı, orda da bu düğün.

Güzel adlıdır, güzel yüzlü, güzel bahtlı; Ay gibi, gökyüzü gibi bu düğün.

Sustum, söze sığmıyor; çünkü bizimle karıldı, birleşti bu düğün.

CCLVI

Ger in sultân-ı mârâ bende bâşî

Heme giryend-o tu der hende bâşî

* Bu sultanımıza kul olursan herkes ağlamaya koyulur, sen güler de gülersin.

Dünyanın her bucağı gam dolsa, sen kutlu, sevinçli bir hale gelirsin.

Gökyüzüyle yeryüzü darmadağın olsa, yansa yıkılsa her ikisinin ötesinde gene de yaşarsın.

* Altı yönün çadırı sökülse bile, yedinci kat gökte, günde beş kere nöbetin vurulur senin.

Her şey seni görmeyi özler; sense yüzlerce perdenin ardına girersin.

Düşünce gibi sırları araştırmak için gönüllerin içinde döner dolaşırsın.

A gönül, güzellerin yüzlerine bak; kim oluyor onlar ki onlardan utanasın sen?

Onlara sadaka veredur, çünkü yeniaydır onlar, sense dolunaysın; kimden sadaka alacaksın sen?

Kamış gibi varlığından boşaldın mı şekerkamışına döner, şekerlerle dolarsın.

Gel, hırkanı meyhaneciye rehin ver; ne diye mürâîler gibi abaya, kebeye bürüneceksin?

Tebrizli Şems'in aşkıyla can ver de onun aşkı gibi ebedî ol, ölümsüzlüğe ulaş.

CCLVII

Bibin in feth z'istiftâh tâ key

Zi sâkıy mest şov z' in râh tâ key

Şu fethi gör; niceye bir fetih isteyip duracaksın? Sâkîden sarhoş ol; niceye bir şarapla sarhoş olacaksın.

Şu görünen kadehlerde can şarabı var; niceye bir kadehlerin şekline dalıp kalacaksın?

Su kuşu gibi gemini kendinden yap; geminin, kaptanın baş ağrısını niceye bir çekeceksin?

Seyyahsın, seyyah oğlusun sen; her seyyahın masalını niceye bir duyacaksın; her seyyahı niceye bir anacaksın?

“Rûhumdan üfürdüm”, her seher çağı canlar bağışlar; niceye bir tan yerini ağartanın ayrılığını çekeceksin?

* Ergin, olgun kişilerin canları Levh-i Mahfuz'dur; niceye bir çocuklar gibi taştayla oyalanacaksın?

* Rızkın gökten gelir buyurmuştur; a ikinci, niceye bir yeri eşip duracaksın?

Elmaya benzeyen şu çene topağı, o bağdandır; niceye bir bir tek elmayı yeter bulacaksın?

Yaranın ilacı Yusuf'un güzelliğidir; her cerrahtan niceye bir ilaç arayacaksın?

Her yanından çalgıcı gibi bir nağme düzebilirsin; ne vakte dek yalnız gözlerin ağlayıcı olacak, ağıtlar yakacak sana?

Mademki hem yaratılıştta biriz, hem dirilişte; canların bu ayrılığı ne vakte dek sürecek?

Dünyada yum ağzını sedef gibi, ne vakte dek timsah gibi ağzını açacaksın?

Yum ağzını, bir de kilit vur ağzına; ne vakte dek anahtarı yitirdim diyeceksin?

CCLVIII

Zi her çîzî melûlest in fuzûlî

Melûleş kun hodâyâ ez melûlî

O boşboğaz, her şeyden bezmiş; Tanrı onu bezmeden de bezdir.

Mahsustan kızar, savaşmak ister; ona dedim ki usanmak, bezmek aptallıktır.

Benim oyunumu anladı da öfkелendi, sus dedi bana, sus a deli, a utanmaz.

Bu yolun eri, hiç kimseye kötü söylemez; kimseyi kötü görmez; görürsen gulyabanisin sen.

Peki dedim; senin beni inkâr etmen, kötü görmek değil mi, olgun olmayışa delil sayılmaz mı?

Dedi ki: Gören, bilen kişinin aykırılıkları bir iş başarmak içindir, temelsizlikten, yolsuzluktan değil.

* Olgun kişi, olmayacak bir şey söylerse a Hulûlî, sen onu olmuş bil, yerinde say.

Bilen, gâh yırtar, söker, gâh yamar, diker; gâh padişahlık eder, gâh peygamberlik.

Senin tevillerine sığmaz o; çünkü sen işe güce bakarsın, o asla, temele bakar.

Varlığıyla bakma ona, kendinden çık, varlığından sıyrıl; çünkü sınırsız şeyi sınırlı şey kaplayıp kavrayamaz.

Sus a tazı nefis, sus da tekrardan söyleme, söyleme demeyeyim sana.

CCLIX

Bigu ey tâze-rû kem kun melûlî

Ki tu rû-tâze ez asl-ı usûlî

A taze yüzlü, söyle, pek usanma; temelinden taze yüzlüsün sen.

Aptalca bir hayal gelir çatarsa seni aldanmış bulur, aptal görür de ondan gelir çatar.

Bir sille vur da çıkar o hayali gönlünden; her boşboğaz da görsün, ibret alsın.

Kötü hayal, şeytan elçisidir; Tanrı elçisine sığın da tövbe ettir ona.

Sana bir hayal gelir takılır yolundan, izinden düşmezsin, bir vehim de gelir, sarartır soldurur seni.

Bir hayal vardır, aydın güneşe benzer; bir hayal da vardır, utanmaz, kara gece gibidir.

Ercesine kulağını burmazsan o gelip gönlüne giren vehim seni tutar, kâfir eder gider.

Ulular seni beklemede; daha tez yürü, ne diye eğlenir, emekler durursun?

CCLX

Hayâlâtun etâküm ke'l-huyûli

Fe dessûha sikaatî fi's-sûfûli

Ordular gibi hayaller geldi size; güvendiğim kişiler de en aşağılık yerlerde sakladılar, gizlediler onları.

Yol saptırıcı, kurda benzer hayaller; Rabbim lanet etsin de yok etsin onları.

Ne mutlu o kişiye ki yüceliği yücelerde yücelir, o hayaller belirmeden damarlarını keser gider.

Bu çeşit kişiler Tanrısaldır, önlerine ön yoktur onların, yücedir onlar; kalbleri haset kirinden tertemizdir onların.

Nazmettiğimizi bildirip anlatmak Tanrı'ya aittir; mefâîlün mefâîlün faûlî. [\[62\]](#)

CCLXI

Merâ her lehze kurbânest cânî

Turâ her lehze der bende gumânî

Benim sana her solukta kurban etmeye bir canım var; sense her solukta benim hakkımda bir şüpheye düşmedesin.

İki gözünle bak da halimi gör, anla; bu yeter zaten; bundan daha açık anlatma olamaz.

Dünya, şekerkamışlığından bir kamış gördü de ney gibi yüz binlerce çeşit feryat etmede.

Ben de o şekerkamışlığından izler gördüm; fakat senden daha tatlı bir iz göremedim.

Aşk gibi hem ortadasın, hem gizli; senin gibi apaçık ortada olan bir gizli görmedim ben.

* Bütün dünya seni arıyor; hani candan tatlı bir şey yoktur diye bir atasözü vardır, tam yeri; bu sözü dinle.

Gökyüzünde değilsin a benim canım; fakat nereye vurur, ısıtırsan orası gök kesilir.

CCLXII

Zi mehcûran nemîcûyî nîşânî

Kucâ reft on vefâ vu mihrîbânî

Ayrı düşenlerin bir izini arıyorsun; nereye gitti o vefa, o merhamet?

Şu kupkuru ayrılık toprağında balıklar var; gel ey ölümsüzlük denizinin suyu, lûtfet, coş.

Balık suyun dışında ne kadar yaşar? Ne diyeyim, bilemiyorum; sen bilirsin.

Fakat yaşayacakmışım, yaşamayacakmışım; kim oluyorum ben; senin yaşamanı, âlemde senin kalmanı isterim ben.

Binlerce canımız, bizden daha iyilerin binlerce canı feda olsun sana; canın da canına cansın sen.

Bana sus diyorsun; tövbe etmedin mi ki dilsizlik yolunu bıraktın.

Ayağının bastığı toprağa and olsun, sarhoşluktan, şarap yüzünden, başımın sersemliğinden kendimde değilim.

Susmada küpten daha iyi değilim ya; şarap bile küpte gizli kalamıyor.

Aşk şarabıysa daha da fazla coşup köpüren bir şarap; bir solukcağız burda kalsa hemen anlarsın.

Yüzlerce küp erguvan renkli şaraptan daha fazla erguvana döndürür yüzünü o.

Dudaklarını övmeye girişirim ama okursan ağzın yanar.

Âşıkın canı ne acayip bir su kuşudur ki ateşten su armağan getirir.

Susayan, ateşte bulur suyun tadını; ateş merdivenlik eder ateşe.

CCLXIII

Dilâ tâ mâzikiyy-o nazenîni

Birov ki nâzenînonrâ nebînî

A gönül, nazik, nazenin oldukça var yürü; nazeninleri göremezsın sen.

A gönül, şu renge dalar, kaplan kesilirsen, böyle kalırsın cennetlere giremezsın sen.

Kötü huyunla oturup kalktıkça aynada, güzellerin yüzlerini göremezsın sen.

Güzelleş, çünkü ayna güzeldir; yüzünde buruşuk kalmasın; çünkü Çin aynasıdır bu.

Gizlenme, kıskançlık pusudadır; sen pusuda oldukça görür seni o.

Kendinden gizlendin, başını çektin, kendini görmemek için gözlerini yumdun.

* Ağzınla Yâ Sîn okuyorsun ama kinle bütün bedenin sin gibi diş kesilmiş.

CCLXIV

Merâ her lehze menzil âsmânî

Turâ her dem hayâliyy-o gumânî

Bana her solukta gökte bir konak var; sense her an bir hayal kurmadasın, bir şüpheyeye düşmedesin.

Dersin ki beni umuyor o; bu hayal yüzünden bir dünya dolusu ziyandasın, bir dünya dolusu.

Dünyayı cehennem gibi gösteren o yalancı gözünü mü umuyorum?

Yoksa bir toprak yurt için can veren o aşağılık aklına mı tamah ediyorum?

Güneş, şimşekten ne ışık alır; bir yıkık yer, bir dünyayı nasıl gizler, kapatır.

Bir katreyle nesi artar denizin; bir habbeden ne çalar define, ne alır maden?

Bir gül bahçesi, solmuş bir ottan ne parlaklık bulur, ne diye bezenir?

Bundan daha aydın bir delil, bir iz olamaz. And olsun o dilberimizin gözünün nuruna.

Anlatılışı hiçbir dile sığamaz, imkân yoktur onu anlatmaya; and olsun o şekerler yağdıran dudaklarına;

Maksadım bir gönlü açmaktı; bir dükkân açmayı ummuyordum, bu tamahta değildim.

Maksat orda bir ekmeğin pişmesiydi; yoksa senden bir ekmek kapayım demiyordum.

Filândan, feşmandan vazgeçsinler diyordum; filân kişi diye beni anmalarına tamahım yoktu.

CCLXV

Birun kun ser ki cân-ı serhoşânî

Furûkun ser zi bâm-ı bî nişânî

Başını çıkar, sarhoşların canısın sen; izsizlik damından başını eğ aşağıya.

Seni özleyenlerin varını yoğunu her solukta o yana çek; pek hoş çekiyorsun çünkü.

Âşık sele benziyor sense denize benziyorsun; âşık altın kesintisi, sense makassın.

Gene şeker gibi öfkeli sözler söylemeye koyul; lâ'1 dudaklarından inciler saçmadasın çünkü.

Bütün gönüllerin kondukları ne de güzel konak; güzellik ve merhamet nasıl da bir araya düşmüş.

Güzellikle Ay'ın yüzünü şaşkın bir hale soktun; merhametteyse kat kat fazlasın bundan.

Her okla binlerce ceylan avlarsın; ne de arslansın ki pek katı yayın.

Mûsa gibi hangi denize varsan, at süresin diye deniz yarılır.

Bütün canlar senin buluşmanla şekerleşmiş; her biri, ikinci yok bana diyor.

* Senin durağında birçok Mûsa, kıskançlığından hayır, hayır diyor, hiç mi hiç göremezsin beni.

O "hiç mi hiç" in sırlarını Tebrizli Şemseddin'den sor; anlamlar âlemi Tebrizdir çünkü.

CCLXVI

Hoşâ âhır bigû ey yâr çûnî

Ezin eyyâm-i nâ-hem vâ'r çûnî

Sonucu, hoş musun a sevgili, nicesin? Şu düzgün gitmeyen günlerle nasılsın, ne âlemdesin?

Gece gündüz düşüncem sensin benim; şu kanlar içen geceyle gündüz yüzünden nasılsın sen?

Tatar askerinin dünyaya saldığı şu ateşin dumanından nicesin, nasılsın?

Şu denizde, şu karanlıkta, yüzlerce dalgalar arasında, yükle dolu gemide ne âlemdesin?

Hasta benim, bize hekimsin sen; sonucu sor beni; a hasta, nasılsın de.

Sen beni sormazsan ben sorayım seni: A işi gücü tatlı, tatlı güzel, nasılsın?

Neliksiz-niteliksiz varlığı gör a gönül; artık çok çok nicesin, nasılsın deme.

Tebrizli Şemseddin'in kulağına söyle, a sırları güzel güneş de, nasılsın?

CCLXVII

Edir ke'sî ve da'nî an funûnî

Cunintu felâ tuhaddis min cünûnî

Kadehimi döndür, sun bana, hünerlerimden alıkoy beni; delirdim ben, fakat deliliğimden söz açma benim.

Ne nice kaldı bizde, ne nasıl; a gönlümün huzuru, bizde yok bunlar, sen nasılsın?

Halkı gördüm; dünyaya zebun olmuş. Bense aşkı tattım; dünya bana zebun oldu.

Düşmandan korkma; aldırış bile etme; âşık uçsuz bucaksız bir denizdir zaten.

Görünmüşüm, halka ne a ayık kişi; yahut gizlenmişim, gizliliğimden dolayı ne oluyor halka?

Aşk gönlümde konaklarsa, şu dışardaki halk nasıl görürler beni?

Mademki aşk yüreğimi kavurup duruyor; artık benden bir karar, bir durup dinlenme umma.

A kınayan nefis, sus; sen sapıklığa da kılavuzsun.

Aşk sapıklığı helâldir bana; aşkın yıkık yeri sığınağımdır, kalemdir benim.

Ne de padişahça bir gemidir aşk ki şu kan denizinde sürerler, yürütürler onu.

Maksadım Tebrizdir, muradım Şemseddin; onlara bağıryorum: Tutun, alın, ulaştırın ona beni. [\[63\]](#)

CCLXVIII

Ne âteşhâ-yı mârâ tercemânî

Ne esrâr-ı dil-i mârâ zebânî

Ne ateşlerimize tercüman olursun, ne gönül sırlarımıza dil kesilirsin.

Gönül de yüzlerce perdeden sıyrıldı, çırpıplak meydana çıktı, aşk da; her iki can da yan yana oturdular.

İkisinin arasına Cebrâil bile girse, ateşlerinden bir soluk olsun, aman bulamaz.

Her solukta buluşma içinde buluşmaya dalarlar; her yanda açık mı açıktır onlar.

Sen ne mâna padişahları görürsün ki onların damlarında kapıcılık ederler.

Tanrı'ya ulaşma vesilesi Tur Dağı'dır ancak; yoksa o ıssıya maden bir zamancık bile dayanamaz.

Yüzlerce Akl-ı Küll'ü birbirine eklesen, damlarına merdivenlik edemez,

O izinin tozu belirmeyenin bir izini söylesem, erlerin erlikleri secde ederler ona.

Harfin bile sığmadığı o ışığa dair söylediğim şu bir tek harf sana armağan olsun.

Tebrizli Şems'in yüzünden harfler, sözler kemere döndü; gel de belin varsa kuşanagör.

CCLXIX

Ne âteşhâ-yı mârâ tercemânî

Ne esrâr-ı dil-i mârâ zebânî

Ne ateşlerimize tercüman olursun, ne gönlümüzdeki sırlarımıza bir dil kesilirsin.

Ne seher çağı çekilen ah, derdimize mahremdir bizim; ne ahımıza hemdem bir can bulunur bizim.

Ne denizden çıkan inciyiz biz; ne bir zamancağız dinlenen deniz.

Ne bir sözden çıkan anlamız biz; ne anlatmaya sığan sözüz biz.

Dil, anlamlara bir oluktur âdeta; fakat nerden sığacak oluğa deniz?

Can dünyasının her parçası bir dünyadır; dünya asla ağza sığmaz.^[64]

CCLXX

Tu nakşî nakş-bendonrâ çi dâni

Tu şeklî peygerî conrâ çi dâni

Nakkaşların nakşını, ressamların yaptıkları resmi nerden bileceksin sen? Sen bir şekilden ibaretsin, bir bedensin ancak; canı ne bileceksin sen?

Zaten davul sesini duymazsın; gizli sırlardaki remizleri nerden bileceksin sen?

Küfrünün kefi inden bile haberin yok daha; imanın gerçeklerini nerden anlarsın sen?

Henüz ayağında diken var, otur; bağın bahçenin yeşilliğini nerden bileceksin sen.

Şuna buna adlar takmadasın sen; bundan geçmeden onu nerden anlayacaksın sen?

Şekilsizlerde ne şekiller var; onların şekillerini nerden bileceksin sen?

Az çene oynat; çünkü nefis kuyusundasın; o çene topağındaki kuyudan ne anlarsın sen?

Yağmurun kadrini yeşil ağaç bilir; sen kurusun, yağmurun kadrini nerden bileceksin sen?

Kara kuzgun gibi, doğana zulmetme; padişahın çadırındaki doğandan ne anlarsın sen?

Aşk yolunda Süleymanlık etmemişsin; bütün kuşların dillerini nerden bileceksin sen?

Ayıplardan, kusurlardan arınmış Tanrı korur, görüp gözetir seni; fakat hayvansın sen, görüp gözeteni ne bileceksin?

Seni bir ay dönüp oynamaya sokmuş; dönen gökyüzündeki Ay'ı nerden bileceksin sen?

Şu solukta Tebrizli Şems görüldü; fakat şeytansın, rahman ışığını ne bilirsin sen?

CCLXXI

Haber vâdih ezin dünya-yı fânî

Be telhî mîrevî yâ şâdmânî

Haber ver bakalım, şu geçici dünyadan, acılıkla mı gidiyorsun, yoksa neşeli misin?

A dost, acaba sol yandan mısın; yoksa iman ehlerinden, kurtulanlardan mısın?

Acaba köpeğe tapan nefsin sırdaşı mısın; yoksa yol bilen arslana mı yoldaşsın?

Acaba son oyunda mat mı oldun, yoksa kazandın mı? Kazandıysan cansın sen.

Nice eğri oynayanlar vardır; sonunda feleğin yardımıyla bir yolunu bulur, tesadüf bu ya, üst olur, kazanır.

Gizlice kible ehli olduysan, o mezarda da yüzün kibleye karşıdır.

Sınanıp halden hale girmek için, mezar havana benzer çünkü.

Çürümeye yüz tutmuş bir tohumu ektin mi, o tohumdan anlamlarla dopdolu bir ağaç biter.

Önce nice ecel davulları duydun; ecel ansızın geldi çattı deme.

Ömrün boyunca bir ah ettiysen, iyiden iyiye bil ki bugün onun gölgesindesin sen.

Eğer ahla yola düştüysen padişahlar padişahısın, yolun ışığısın sen.

CCLXXII

Bireftîm ey refîyk-ı lâ mekânî

Zî şehri tu tu bayed ki bimânî

A mekândan münezzeh yoldaş, gittik biz, ayrıldık şehirden; sağ esen kal, senin yaşaman gerek.

Biz yıldızlar gibi senden kalktık, gene sana geldik; çünkü gökyüzüsün sen.

Bir şekil gitti mi, başka bir şekil gelir konak evine senin; cansın çünkü sen.

Konuklar dört mevsime benzer; sense mevsimlerin aslı olan dünyasın.

Güzelim hayalini gönlümüzde taşıyoruz; nitekim tanyerinin kızılığı da güneşin doğacağına delildir.

Gönül yanında kaldı, gelmiyor bizimle; nasıl olur da seni bırakır gönül; gönül alan sensin.

Gönüllerin başları gölgende kalsın; çünkü bu yayım yerinde çobansın gönüllere sen.

Bir merhamet gösterdin mi, kurtların dişleri dökülür gider.

Bırak da deniz söylesin kendi masalını; söylesin de masal söylemek nasıl olurmuş, bir gör.

CLXXIII

“Tercî-i Bend”

Cihon ender guşode şod cihanî

Ki vasf-ı o neyâyed der zeboni

Dünya açılıp saçıldı, bir başka dünya oldu; öyle bir dünya ki dille anlatılmasına imkân yok.

Yaşayışına ölüm korkusu yok; baharını güz soldurmaz.

Kapısı, duvarı masallar söyler; kerpici, taşı şiirler okur.

Kuzgun bile oraya gitse tavus kesilir; kurt bile oraya gitse çobana döner.

Gitmekle hak nasıl değişir? Bir mekândan bir mekâna gidiş yok ki.

Ayağını diremiş dikenliğe bak; hali değişmiş de gül bahçesine dönmüş.

Ayağını diremiş taşa bak; durduğu yerde yürümüş de lâ'1 olmuş.

Mâna elini görünüş suyundan yıka, arın; çünkü aşçılar sofrayı döşediler.

şeytanlardan doğan melekleri gör; bunculayın şeytanlardan böylesine melekler doğmaz.

Topraktan biten çok ağaç gördüm; fakat topraktan bir gökyüzü bittiğini kim görmüştür?

* Ölüden diri izhâr eder sırrı ortaya çıktı da ölü, göz, görüş sahibi oldu.

* Bir katre sudan, bir Kubad'ın, bir Rüstem'in, bir pehlivanın doğduğunu gördüm ben.

Fakat hayal yelinden bir bağın bahçenin bir cennetin meydana geldiğini görmedim.

Bu gazele tercîi tercüman et de onu bir başka çeşit anlat.

*

A yüzlerce yüz gösteren inci; her yanda binlerce kapı açmadasın sen.

Fakat yücelik, üstünlük ve kıskançlık yüzünen gizlendikçe gizlenmişsin, gizlisin de gizlisin. [\[65\]](#)

Nazlanmayı bırak da yalnız kalma; inattan vazgeç de kızoğlankız kalma.

Kurtluk etme, yoldaşları incitme de kurt gibi ovada kalma.

İki gözünü de gayb âlemine dik de oraya var, burda kalma.

Her öpücük isteyene dudağını verme de o güzelim dilberden ayrı düşme.

Kanatlarını işve tuzağından koru da yüceler yücesine uçmaktan, yücelere ağmaktan kalma.

Her yüzü yunmamışa kul köle olma da Mevlâmızın aşkından kalma.

Gümüş tasesına düşüp yüzünü altın gibi sarartma da bu gümüşten, o yüzden mahrum olma.

Himmetle, gayretle ölümsüzlük yurdunu aradıkça bu ekmekten, bu çorbadan mahrum kalmazsın zaten.

Kavgayı, savaşı bırak, yumuşaklığı huy edin de padişahımızın meclisinden mahrum olma.

Boyuna ululuk sürmesini çek gözüne; boyuna, birbiri üstüne çek de gözsüz, görüşsüz kalma.

Zerre gibi güneşe doğru uç da toprak gibi ayaklar altında kalma.

Yıldız gibi yücelere geceleri yürü, yol al da o eşsiz aydan mahrum kalma.

Her testiği arılık küpüne vurma da sağlam ipi elden kaçırma.

Bu gazelden sonra gene tercî gerek; gül şarabının birbiri ardınca sunulması daha hoş.

*

* Hamd s uresi gibi boyuna seni okuyoruz; Hamd s uresi gibi dertleri giderir, zahmetleri yok edersin çünkü.

Mademki ahitte, vefada gönlümüzün sahibi g zelimizsin; ne diye çağırınca bağırsaktaki düğüm gibi direnir, gelmezsin?

* Gönüllere gir; çünkü gönlün rahatı da sensin, huzuru da sen. Gözlere gel; çünkü tutyasın sen.

Gönül pencerelerinden bağını eğ, görün; bağka türlü aydınlanmanın hiçbir çaresi yok.

Mademki akılsın, sensiz deli divane olur adam; mademki cansın, kimsecikler bilmez nerdesin?

Mademki şarapsın sen, sarhoşların bağına düşersin;  arı da bırakırlar, hay yı da, zahitliği de.

Güzellik oldu mu,  aşıklar mutlaka bağ ağrısı verirler; bayram olsun da köylü şehre inmesin; imk n yok buna.

Canınla oynamakta a  iki elini de; cömertlikte H tem'e bile ustasın sen.

* Ayağını kilimine, yorganına göre uzat da Kis y 'den de daha bilgin ol.

Dünyada bir şeycikleri bilmesem bile şunu biliyorum ancak ki sen cana canlar katarsın.

Güneş gibi doğudan bir doğdun mu, canlar zerreler gibi ne oyunlara dalar, nasıl titrer, oynar.

Düşmana yılan kesil, bizeyse dost ol; çünkü temizlik M sa'sına sopasın sen.

Göğe  ıkış, sebeplerine yapış; çünkü aydınlatmada göğün kandiline benziyorsun sen.

  nc  terc  için pusu kurduk; çünkü sevgilinin geri dönmesini umuyoruz, bu ümitle sarhoşuz biz.

*

A canlarda konaklayan güzel, a kimsesizlik çağında insana eş dost olan dilber,

Gerçekler bağı bahçesi, seninle açılıp saçılmış; yeşilliğine hem susun sen, hem yel.

Güzeller geçip gittiler mi, güzellikte de sen kalırsın ancak, alımda da sen.

Kıtlık vaktinde, kerem sahibinden rızkınızı alın diye nimet sofrasını sen yollarsın.

Her r hu, deriyi arıtır, temizler gibi arıtan, temizleyen bir bağka Süheyl yıldızısın m na göğünde.

Gece yarısı, a yanmış kişi, al, i  diye aydın bir şarap sunarsın sen.

Ne de s k sin, ne de kadehtir, ne de şarap... Nimetler içinde nimetler nimetidir o.

şarabın, erliği olmayana erlik, kısıra güç kuvvet verir de binlerce güzel, binlerce dilber s retler doğurtur.

O şarabın verdiği hayat, o şarabın arılığı duruluğu, hastaya şifanın da şifasıdır.

Sarhoşluğu, kafatasının ta içine siner de nekesin nekesliğini giderir, kötünün kötülüğünü yok eder.

Mim'in gözü gibi daralmış gönül, uçsuz bucaksız yemyeşil bir ova kesilir.

Olasıya şarapla karınlarını dolduran sarhoşlara ne mutlu, ne mutlu.

* A söze dalıp giden, rahıyk şarabı içirilir onlara, şarabını içe dur da bırak sözü artık.

Kendisine güneşin bile kul köle olduğu zatın selâmı özleyenlerine gelip durmadadır.

CCLXXIV

Megîr ey sâkı ez meston gerânî

Ki kem yâbî gerânî bi gerânî

A sâkî, sarhoşların ağırlığını al; değerli kişileri dertsiz, gussasız az bulursun çünkü.

A gül yüzlü selvi, gül bahçesine gel; selviden daha iyi gölge veren bir şey bulamazsın.

Işık gibi göz oluğundan dökülür o; gerçekten de damsız bir oluk olamaz.

Acaba hangi evin üstündedir o dam; ne de kutlu yerdir o ev, ne de kutlu soy soptur o evdekiler.

Böyle bir fitne koparanın bir daha izini bulacağımızı kim umar ki?

Tanyeri gibi kanlara gark olan gönül, gökyüzü gibi güneşle doldu gitti.

Şu karnın tamahından vazgeç de bir pehlivana omuz vur, bir yiğitle boy ölçüş.

A kardeş, ne tuhaf şey; bir parça ekmeğe muhtaç olan candan utanmıyor musun sen?

Bize abıhayat dedi o; ekmekçi dükkânından başka bir dükkânın var senin.

CCLXXV

Elâ yâ mâliken rıkkâ'z-zamâni

Elâ yâ nâsihan huse'l-gavâni

Ey zamanı kendisine kul köle eden: ey güzellerin güzelliklerini hiçe indiren.

Ey lûtfundan arı duru sular akıtan; fakat varlık âleminde o suyu alacak bir kap yok ki.

Her yücenin, her aşağının secdesi, ancak anlamlar padişahı Şemseddin'edir.

A Tebriz, biteviye muştuluklar sana; doğular secde etmede sana.

Tanrı, Tebriz'i öyle bir gölgeyle gölgelendirdi ki düşüncesi bile gönüllere ışıklar salmada.

Yücesin benim övüşümden sen, yücesin; fakat dilimde sabır yok ki benim.

CCLXXVI

Meger tu Yûsfonrâ dil-sitoni
Meger tu reşk-i mâh-ı âsmoni

Yoksa Yusuf'ların gönüllerini alan mısın sen? Yoksa gökteki Ay'ı kıskançlıklara salan mısın sen?
A Ay, pek üstünsün, pek lâtifsın; bu dünyada da eşin yok, garipsin sen, o dünyada da.
Gündüzünü duyan canlar, sana ulaşmayı umarak gece yolculuğuna düştüler.
Fakat geceleyin çevikçe yol almaktan ne çıkar ki Arş sahibi, seni koruyup durmada.
O kişiyim ben ki İsa'nın nefesiyle öldüm, abıhayat öldürdü beni.
Ayrılığınla gönlüm kan kesildi, fakat o kandan da can şekilleri bitti, boy attı.
Senin derdinle, koskoca küplerdeki sâf şarap bile tortularla coştı, köpürdü.
Tebrizli Şemseddin, öylesine bir efendiler efendisi ki dünyalarda bir ikincisi yok onun.
Yaratış postacısı iki dünyaya da onun gibi bir armağan getirmemiştir. [\[66\]](#)
Binlerce can onun canına feda olsun da canlar ölümsüzlüğe erişsin.
Yazıklar olsun, n'olur yepyeni töreli sözler olsaydı; çünkü şu sözlerle mânalar noksan anlatılmada.

CCLXXVII

“Tercî-i Bend”

Futod in dil be ışk-ı pâdşâhî
Du âlemro zi lûtf-ı o penâhî

Şu gönül öyle bir padişaha düştü ki iki dünya da ancak onun lûtfuna sığınmada.
Lûtfu ateşe yüz gösterse ateşlerden çayırklar çimenler biter.
Canım alımlı güzelliğini gördü de hayı-huyu bıraktı, yalnız bir ah kaldı.
Güzelliği toprağa vursa da ışıtsa her avuç topraktan bir değirmi Ay belirirdi.
O kara gözlerinin kıyameti canıma kara elbiseler giydirirdi.
Ondan ayrılış acılığıyla şeker bile zehir gibi, her yolun toprağı kanlara bulanmış gitmiş.
Arada bir buluşma müjdesini vermeseydi, yeryüzü göğe dek ateşlere düşerdi.
Hayalinden yüzlerce Yusuf belirir; her birinin de çene topağında görülmemiş bir kuyu vardır.
Yusuf gibi o yüzden bir makama ulaşayım diye, o kuyuların her birine bir kere düşerim baş aşağı.
A efendiler efendisi Tebrizli Şemseddin, bu ateşlerle dopdolu canlardan çekinme.
Onun aşk çengi çalınmaya başladı mı, âşkın can kulağına bir sırdır söyler.

Aşkı can ormanına bir ateştir salar da geçici ne varsa hepsini yakar, yandırır.

Güzelliğinin kiblesine yönelen can, namaza alışır da kılar durur.

O padişahın aşk koparan canındaki alım, gönlündeki yalım, atlaslar kaplı tahtına bir başka bezenti verir.

Onun harmanından bir tek buğday yiyen kuzgun kuzgunluktan çıkar, doğan kuşu kesilir.

Can zerreleri yüzünün aşkıyla Hicaz perdesinden nağmelerle terennüme başlar.

Ne korkarsın ölümden? Yürü de onun aşkından uzun, ölümsüz bir yaşayış elde et.

Hem de nasıl bir yaşayış? Tatlı mı tatlı, lâtif mi lâtif, aşktan sarhoş, tertemiz bir ömür.

Fakat a benim canım, naz ona yaraşır, onu bezer; onun nazına karşı sakın sen de nazlanmaya kalkışma.

A efendiler efendisi Şemseddin, tatlı canın ağzına o önceki kadehi bir daha dök.

CCLXXVIII

Bigoftem bâ dilem âhır karârî

Zi âteşhâ-yı o âhır ferârî

Gönlümle sonunda bir karara vardım; onun ateşlerinden kaç artık dedim.

Sana söylüyorum a gönül, sana; sense evet, evet der gibi şakacıktan başını sallıyorsun, eğleniyorsun benimle.

Elim ayağım kalmadı senin elinden; sense bir ay yüzlünün, bir şeker yanaklımın mahallesindesin.

Gönlüm dedi ki: Gördüğümü görmedin sen; şimdicek kurtuldum sanıyorsun.

Ben parça buçuk biriyim; oysa tümün de tümü; o bir ateş denizi, bense bir kıvılcımım ancak.

Onu gördüm, bir deniz gibi dalgalanmadaydı; canımsa o denizden bir buğuydu ancak.

Tebriz'den bir güneştir yüz gösterdi bana; canım zerre gibi oynamaya koyuldu.

Efendiler efendisi Şemseddin, bir bakış baktı da ateşli gönlümden bir hoş sudur kaynadı, coştı.

Her katreden bir can bitip durmada; bir lâlelikte uçtukça uçmada.

CCLXXIX

Kucâyîd ey şehîdon-ı Hodâyî

Belâ-cûyân-ı deşt-i Kerbelâyî

* Neredesiniz a Tanrı şehitleri, a Kerbelâ çölünün belâsını arayanlar?

Neredesiniz a tez canlı âşıklar, a havadaki kuşlardan da daha tez uçanlar?

Nerdesiniz a gökyüzünün padişahları, a gök kapılarını açmayı bilenler?

Nerdesiniz a candan da kurtulanlar, mekândan da? Akla, nerdesin diyen bulunabilir mi hiç?

Nerdesiniz a zindanın kapısını kıranlar, borçluları hapisten kurtaranlar?

Nerdesiniz a hazinenin kapısını açanlar, nerdesiniz a yoksulun varı yoğu olanlar?

O denizdesiniz ki şu âlem, köpüğüdür o denizin; yüzmeyi çok önceden bilirsiniz zaten.

Dünyadaki şekiller, o denizin köpükleridir; tertemiz kişilerdensen geç köpükten, geç.

Gönlüm coştı, köpürdü de şu söz şekli meydana çıktı işte; bizdensen şekli bırak, gönüle yürümeye bak.

A Tebrizli Şems, doğ doğudan; çünkü her ışığın aslının aslına asılsın sen.

CCLXXX

Dilâ der rûze mihmân-ı Hodâyî

Teâm-ı âsmânîrâ sezâyî

A gönül, oruçluyken Tanrı'ya konuksun; gökyüzü yemeğine lâyıksın sen.

Bu ayda cehennem kapısını kapadın ya; cennetten binlerce kapı açarsın sen.

Bu buz kalmaz erir gider; tez sat; bu ticareti Tanrı'dan öğren.

* Şu dört yamadan; topraktan, ateşten, sudan, yelden dikilmiş hırkayı çıkar.

Balçıktan çıkamıyorsan cüzî candan hırkayı sıyrır, çıplak kal da görün.

Can, bağışla beni, özürlerin canısın sen diye özür getirmeye, aşkın tapısına geldi.

A aşk diyor, bu ayda özrümüzü kabul et bizim; hata ettik, a Hıtaylı Türk.

Aşksa gülererek diyor ki: Elini tuttum senin; biliyorum ki pek elsizsin, pek ayaksızsın sen.

Hekimim ben, perhiz tutmanı buyurdum sana; çünkü bu korkuyla ümidin hastasıydın sen.

Perhiz tut da sana bir şerbet yapıp sunayım; içince hiç kendine gelmeyesin.

Sustum; bunu artık aşk anlatsın; çünkü onun sözü canlara can katar.

CCLXXXI

Çi dil-şâdem be dil-dâr-ı Hodâyî

Hodâyâ tu nîgehdâr ez cudâyî

Bir Tanrı güzeliyle öylesine neşeli gönlüm ki; Tanrı, sen koru ayrılıktan.

Mademki adamlarımızdansın, dostlarımızdansın, sevgilimize bir bak hocam.

Ama bir şartla: Bizimle eğri oyuna girişme; oyun oynayacaksan bile bizimle oynama.

File benzeyen bedenle beraber olan, akıl, hüner atına binmiş bulunan azgınlar,

Ölümsüzlük padişahlarının vezirlerine karşı yaya kaldılar, yüzleri sarardı soldu.

Ne olurdu, vefasızlıkla yıldızları kırıp geçiren o Ay'ı bilseydin.

Ama Ay bilinmemiş, ne çıkar? Ay, gene o Ay; hem de nasıl Ay? Ne yeryüzünde, ne gökyüzünde.

Çünkü yeryüzünün Ay'ı da dolunur, gökyüzünün Ay'ı da; çaresiz gizlenir, görünmez olur.

Halbuki kudret gösterme bakımından can Ay'ının görünmesi de kendi elindedir, gizlenmesi de.

* Yan yakıl a beden, cana karşı âdeta üzerlik tohumusun, çöreotusun; kem göze karşı kimyasın sen.

Çünkü kötü göz ancak bedene değer; hevâ ve heves gözü nerden anlama erişecek?

Beden evinde bir kucaklayayım onu; çünkü bedenin canına canlar katandır o.

Hayalin boyuna burda bizimle; a Tebrizli Şems, nerdesin sen?

CCLXXXII

Biyâ ey yâr k'imrûz ân-ı mâyî

Çu gul bâyed ki bâmâ hoş berâyî

Gel a sevgili, bizimsin bugün; bizimle gül gibi bir hoşça açılıp saçılman gerek.

Tanrım, kem gözü sen irak et; Tanrım sen koru ayrılıktan.

Benim kem gözüm, benim yolumu vurursa bir kadehle sen kendimden geçir beni.

Elimi, uçmasın diye gönlün üstüne koydum; fakat sen mermer, granit kayadan bile çeker, kaparsın gönlü.

Yarın da bu şekilde doğarsan ne ben kalırım, ne gönül kalır, ne âlem kalır.

Letafetinde abıhayatı bile geçtin; onun lûtfu da senin lûtfundan bir şeyler ister, yoksulluk eder.

İster kâfirlik olsun, ister Müslümanlık; dinle! Sen ya Tanrı nurusun ya da Tanrı'sın, onun mazharısın.

Sus da güneşe göz dik; çünkü güneş yoksulluğa boş verir.

CCLXXXIII

Helâ ey ab-ı heyvân ez nevâyî

Hemigerdon merâ çün âsyâyî

Hadi a abıhayat, bir nağmeye başla da dönür değirmen gibi beni.

Böyle bir işe giriş, oldukça da hep böyle olsun; gönül bir yerde darmadağın, ben bir yerde.

Dal, yaprak yel olmadıkça oynamaz; saman çöpü kehribar olmadıkça uçmaz.

Saman çöpü bile yel esmedikçe hareket etmezse, koca bir dünya nasıl olur da bir yel esmeden oynar yerinden?

Dünyanın her parçası âşıktır; her parçası bir buluşma sarhoşudur.

Fakat sırlarını söylemezler sana; sır lâıyk olandan başkasına söylenmez.

Onlar da ev sahibinin tatlı mı tatlı sofrasından, kâsesinden gıda yerler, gıdalanırlar.

* Karıncalar Süleyman'a sır söylemediler mi, dağ Davud'la beraber seslenmedi mi?

Şu gökyüzü âşık olmasaydı göğsü, gönlü böyle sâf, böyle temiz olmazdı.

Güneş de âşık olmasaydı yüzünde bir ışık bulunmazdı.

Yeryüzüyle dağ da âşık olmasalardı gönüllerinden bir ot bile bitmezdi.

Deniz aşkı anlamasaydı elbette bir yerde kararı olurdu.

Sen de âşık ol da âşıkı tanı; vefa et de vefa bul.

* Gökyüzü emanet yükünü kabul etmedi; çünkü âşıktı, hata etmeden korktu.

CCLXXXIV

Biyâmûz ez Peygamber kimyâyî

Ki her çi't hak dehed mîdeh rızâyî

* Kimyagerliği, Peygamber'den öğren de Tanrı sana ne verirse razı ol ona.

Uğradığın derde razı oldun mu, o solukta hemen açılır cennet kapısı.

Gam elçisi geldi mi sana, kucakla onu; zaten bildiksin onunla.

Sevgiliden gelen cefaya neşeyle merhabalar saç, dök.

O gamla şekerler saçan, lâtif, gönül alıcı dilber, büründüğü çarşıftan soyunur.

Gam çarşafının ucuna el at, sarıl; çünkü pek güzeldir, pek vefalıdır o.

Bu mahallede kadına düşkün benim, ben; her güzel yüzlünün çarşafını çekip dururum.

Güzellerin hepsi de çirkin sansın görenler diye pis çarşafı bürünmüş.

Ben canıma doymuşum, ejderhâya tapmadayım; sen de canına doymuşsan davet sesini canla başla duy.

Gam beni ancak gülerken görür; derdi davet etmem, devâyı çağırırım ben.

Gamdan daha kutlu bir şey olamaz; karşılığının ucu sonu yoktur.

Adam olmamakla bir şey elde edemezsin; bir hata sıçrayıp ortaya çıkmasın diye sustum işte.

CCLXXXV

Ber-i men nîstî yârâ kucâyî
Be her câyî ki hestî con-fezâyî

Kucağımda değilsin, neredesin öyleyse a sevgili? Nerdeysen orda cana canlar katarsın sen.

Bana kızar, öfkelenirsen de adam olmayan herkesle uyuşur, uzlaşırsın; benim inadıma her ateşe atılır, dalarsın.

Beni görür de görmezlikten gelirsin; vefa böyle midir, bildik, tanıdık oluş böyle midir?

Üstün biriydim, aşkınla hor, hakir oldum; fakat bu horlukta bir de Tanrı ululuğunu seyret.

Ayrılığın kokusunu bile duymayayım diye senin yüzünden bütün dünyadan ayrıldım gitti.

Â tez canlı, yüzünü astın; yâni vefasızlıkta bulunacağım demek istiyorsun.

Gönlünde cefalarda bulunma isteği var, yapadur, kıyamete dek canımızsın bizim.

A doğurup duran gök; böyle bir Ay doğuramazsın, doğuramazsın, doğuramazsın.

Tebrizli Şemseddin'in Kafdağı'nda bir devlet kuşusun sen, bir devlet kuşusun, bir devlet kuşu.

CCLXXXVI

Suâlî dârem ey hâce-y Hodâyî
Ki imrûz inçunun zibâ çirâyî

Hocam, bir sorum var, Allah için olsun, doğru söyle. Bugün neden bu kadar tatlısın, bu kadar güzelsin sen?

Ay da nedir ki ay yüzlüsün diyeyim; can da kim oluyor ki cana canlar katıyorsun diyeyim.

O güzel yüzüne lâyük bir örnek bulmak için çok geceler yalvardım, yakardım Tanrı'ya.

Bırak bütün bunları, nasılsın bizimle? Cansın sen, neliğe-niteliğe sığmazsın ki.

Nelikten-nitelikten yüz yıl ileri gittin; ululuk dalgaları arasındasın sen.

Hevânın, hevesinin başını kestini; nefsinin isteğinden ayrıldın gittin.

Baştan başa sevgilinin gönül dileği kesildin; ona teslim oldun, her şeyine rıza gösterdin, onun razılığını kazandın.

Bundan da geçtim; nasılsın a benim canım? Çünkü şu anda büyülerle kıyamet kesildin sen.

Yüzlerce çeşit gözlerimizi bağıyorsun bizim; dünyaya yüzlerce şekilde görünüyorsun.

Bir zaman zindan görünüyorsun, kuyu oluyorsun; bir zaman gül bahçesi kesiliyorsun, gönüller alan

bir güzel oluyorsun.

* Yılan yaptığın o şey yok mu? Ona ağaçlık bağıslarsın, sopa yaparsın onu.

* Elinde her şey tıpkı bukalemundur; insan da böyledir, hayvan da, nebat da.

* Gâh Nil'dir, gâh pıhtılaşmış kan; gâh gecedir, gâh aydın gün.

Her şey şu korkuyla ümide bağlandı; her zıttan onun zıddını açar dökersin sen.

Birkaç sorum var sana; çöz onları; zorluklarımızda ümidimiz sende ancak.

İlk soru bu, a söz bilen; çünkü önünde de, sonunda da canımızsın bizim.

Mademki ön de sensin, son da sen; vefayı, vefasızlığı kimden bileyim ben?

İkincisi şudur a kendisine bir ikinci olmayan: Şaşılığı gideren tutya değil misin yâni?

CCLXXXVII

Biyâ cânâ ki imrûz ân-ı mâyî

Kucâyî tu kucâyî tu kucâyî

Gel a sevgili, bizimsin bugün; nerdesin sen, nerdesin, nerde?

Gölgenin ışığında güneşe döndün; devlet kuşusun sen, devlet kuşusun, devlet kuşu.

Dünya geçip gitmez, çünkü ona ölümsüzlüğü veren sensin, sen.

Dünya bir çenge dönmüştür; sesi sensin, sesi sensin, sesi sen.

Âşıkın külâhı kalmadı mı elbisesi sen olursun, sen.

Sustum ama Allah için olsun Tanrılık et sen, Tanrılık et, Tanrılık.

CCLXXXVIII

Tu her rûzî ezon peşte berâyî

Kunî mer teşnerâ canon sekaayî

Sen her gün o tepeden bir görünürsün de her susamışa sakalık edersin.

Her sabah dünyaya ışık bağıslarsın; gökteki güneşin canına cansın sen.

A ışık, a aydınlık, gelmesin o gün ki iki göz senden ayrı düşsün.

Denizsin sen, dünyaya diyorsun ki: Bana dal da yüzmeyi öğren.

Kâfirliğin, nankörlüğün dilini, dudağını yırttın; dalgalandıkça dalgalanan veriş, bağışlayış denizisin sen.

Topraktakilerin hepsinin de gözlerini açtın; hepsi de nasıl açıyorsun diye şaşırıldı kaldı.

Tatlılıktan canın boğazı yandı; neden bu kadar tatlısın, neden?

Değirmen gibi gece gündüz dönsem, dolaşsam sendedir bu, çünkü değirmenin suyu sensin.

Bu değirmen durmak istese bile senin döndürmenden kurtulamaz ki.

Döndürmeye başladığın taş, kimyayı elde eder, altın kesilir.

Dünya seninle hareket eder, dünyanın canısın sen; nerde olduğunu bilmez o, fakat böyledir bu.

CCLXXXIX

Dilârâmâ çunin zibâ çirâyî

Çünin cuşt-o çünin ra'nâ çirâyî

A gönlümü bezeyen güzel, neden böyle güzelsin, neden bu kadar çeviksin, niçin bu derecede alımlısın?

Tutayım cansın, cihansın; fakat neden bu kadar canı, cihanı bezemedesin?

Tutayım Hızır'sın, İlyas'sın; ne diye Hızır'ın abıhayatı gibi ömre ömürler katmadasın?

Tutayım dünyasın, dinsin; ne diye dünya gibi aşk mayasısın sen?

Tutayım güzellikte Karun'un defnesisin, hazinesisin; neden Mûsa gibi bir de parıl parıl parlayan elin var?

Seni kıskanır da dost dostunun kanını döker; neden bu kadar şuhusun, neden bu derece kavgacısın?

Işığın kaf'tan kaf'a her yeri tutmuş; böyleyken nasıl oluyor da Zümrüdüanka gibi gözlerden gizleniyorsun?

Şarabın tabiatında tatlılık yoktur; halbuki sen nasıl oluyor da hem şarap oluyorsun, hem helvasın?

Onun gibi birisinin önünde neden söz söylüyorsun derim de senin söylemeni özlerim, kendi kendimle savaşa girişirim.

CCXC

Kesî k'orâ buved hulk-ı Hodâyî

Ezû yâbend canhâ-yı bakaayî

* Canlar, Tanrı huyuyla huylanmış bir erden ölümsüzlüğü elde ederler.

* Onun kapısında bir günde beş kere ululuk nöbetini çalarlar.

O davulun sesi bir bu yana gelse, herkes varlığından, benliğinden geçer.

Canı göklere ağan kişiyi yeryüzü nasıl olur da kendine bağlayabilir?

Tanrı'dan yardımlar gelse sana, ibadete çok az meyletse de ne gam.

Sevgilinin sevgisiyle sana can bağışladığı durakta hangi ibadet ayak direyebilir?

Ansızın onun aşk havası eser gelir de havalarda gezen candan kurtarır seni.

Azgınlıkla yaptığın hıyanetleri gerçek, doğru, yerine sayar.

Sen de canla, gönülle birisini seversen ona sence değer bulunmaz ya.

Sırlara sahip efendilerin efendisidir devlet kuşlarına devlet bağışlayan.

Onun yüzünü görmek bir nasip olsa, sana yüzlerce defa yalvarsalar bile cennete girmezsin.

Canımın kararı Tebrizli Şemseddin'dir; canım ayrılmasın ondan.

Beden ayrılığı beni bağlamış ama, ondan da kurtulmayı umuyorum.

Çünkü onun can elinde öylesine bir güç kuvvet vardır ki Akl-ı Küll bile o kudrete karşı saçmasapan söylenebilir ancak.

Tanrı'ya binlerce şükürler ki canımda gözünün aşkından bir ilaç var.

Göğü yaratan, suvardı beni; hamd olsun, sonra gene hamd olsun, gene hamd olsun.

Her ışığa ışıklık verenden ışıklandım; gizli âlemde gömülmüş, gizlenmiş defineden de faydalandım.

Onlara da sırlardan üstünlükler verir, onları da böylece her belâdan kurtarır.

Onları âşık olma canıyla diriltir, bir ömür verir ki kötülüklerin saldırısından kurtulmuştur ömür.

Bendeki bu istek, günün birinde buluşacağıma müjdecidir; can elbisesi beden kaftanını soyar bir gün.

Onların üstünlüklerinden muradıma erişirim; alımlı sıfatlar tecelli eder elbet.

Ulular ulusu Şemseddin, mükâfat olarak ölümsüz bir ömür elbisesi giydirir bana.

Efendim beni buluşmayla yüceltti, ululadı mı, bahtın, devletin bana secde ettiğini görürüm.

Onun izi, bütün varlığım boyunca sürüp gidecek bir aşkla geldi, ulaştı bana.

Aşka düşer düşmez anladım ki devletin tamamı işin sonundadır.

Bütün ümidim, niyazım şu: Gölgesi başımızdan eksik olmasın.

Hâşâ; onun yardımını öylesine denizlerdir ki ümidim, isteğim o denizlerde gark olmuş gitmiştir.

Can anlamlarımız arı duru sudur; fakat sözlerle kanlara bulanmıştır. [\[67\]](#)

CCXCI

Biyâ ey gam ki tu bes bâ vefâyî

Ki ebr-i katrahâ-yı eşkhâyî

Gel a gam, pek vefalısın sen; gözyaşı katrelerinin bulutusun çünkü.

Yoksul bir kadın Abbas'ın yanına gitti de dedi ki: Bana bir çeşit dilencilik öğret.

Tanrı, sana hile kapısını açmış; dilencilik yollarını sen öğretirsin.

* Bu yolda Nu'man'sın sen; rivayetin güzel, tarzın hoş; ders ver bana.

Bir yoksulum ki donmuş, buz kesmiş bir nefesim var; diken çiğnemekten başka da rızkım yok.

Bana hararetli, sıcak bir dilencilik usûlü öğret; çünkü sen nice er dilencilere ustasın.

* Bil ki peygamberler, gök izlerinden rızıklanmada din Abbas'ıdır.

Çeşitli ibadet dilencilikleriyle o veriş, bağışlayış denizi coşar, köpürür.

Oruçtan, namazdan, hac törenlerinden, kötülüklerden kaçınmaktan savaşta arslan kesilmekten coşar.

İbadetlerin çeşitli, türlü türlüdür; çeşitli haramlar, kötülükler de var.

Abbas, o kadına git dedi, usanmışım şimdi ben; zahmet verme bana, çok yaşa de de git.

O kadın tekrar tekrar yalvardı; beni ümitsiz bırakma dedi.

Usta da, bana zahmet üstüne zahmet versen de faydası yok sana, git diye tekrar tekrar kovdu kadını.

Usanmışım, hatırımda bir şey yok şimdi; hilem, düzenim fayda vermez şimdi dedi.

O kadın yere kapandı da yokluktan çocuklarım ölüp giderler diye ağlamaya koyuldu.

Bir hayli ağladı; Abbas ona dedi ki: Hep böyle davran işte, sen bizden de ustasın.

Şu iki gözün yok mu, senden ayrılmayan iki Abbas; ağlamakla en katı yürekler bile yumuşar. [\[68\]](#)

Gözyaşıyla cennet bile elde edilir; kalk, yürü; daha ne eğleniyorsun?

* Gözyaşı, şehitlerin kanlarıyla at başı beraber yürür gider, iş başarır.

Tanrı, ağlama kabiliyeti verdiği kişiye gönül açma yolunu da öğretmiştir.

Bu ağlayıştan başka bir faydalı şey daha var; fakat şiire de doydum, kendimi göstermeye de.

* Gönüle hizmet etmek, ağlamaktan da iyidir; bir atlas, elli abadan yeğdir.

Çünkü asıl olan gönüldür, gözyaşınsa bir sebeptir; Tanrılığa ne kuru sığar, ne yaş.

Sus, otur da gönüle yüz tut; gönül padişahından bayrağın var zaten.

CCXCII

Biyâ ey on ki sultân-ı cemâlî

Kemâlât-ı kemâlanrâ kemâlî

Gel a güzellik padişahı, olgunların olgunluklarına olgunluksun sen.

Bir hayali halka emin ettin de halkın vehmi hayale düştü gitti.

Hayalin, ayrılık şehrinin şahnesi; sense önden temizsin; buluşma padişahısın sen.

Sen güneşsin, canlar gölgen senin; fakat gökyüzündeki güneş gibi zevâlin yok senin.

Dünyayı güldürürsün, gülmezsın sen. Canı ağlatırsın, ağlamazsın sen.

Her elsiz-ayaksızın eli ayağısın sen; her kolsuz kanatsızın kolu kanadısın sen.

Binlerce esirgeyen yaratırsın, gam yiyen meydana getirirsin de benim işim yok der, nazlanırsın.

Ondan başka kimdir efendiler efendisi? Varlık âleminde ululuk sahibinden başka kim var?

Tamamıyla lûtuftsun sen; âşıkın kahrı, lûtfu, hilesi, düzeni hep o lûtuftan biter, gelişir.

Üstünlükle canlara dolmazsın; dileklerin, vehimlerin kavrayışından da yücesin sen.

Aklım, sen olmasan bir şeycikler akıl edemem; dileğim, kolum kanadım sen olmazsan bir şeyciklere elim ermez.

Dileğimize icabet, fazlasıyla bir lûtuftur; zaten dilek dilemek başarısı da sendendir.

Senden sağlık, esenlik istiyoruz, senden illetin, derdin giderilmesini, canımızın yücelere ulaştırılarak sağ esen olmasını istiyoruz.

Hafiflik istiyoruz, ağırlığımızı gidermeni, sırtımızdaki yükü hafifletmeni istiyoruz.

Aykırılığa düşüyoruz, dileğimizi güzelleştirmedik; her halimizi güzelleştir lûtfunla.

Bize doğru istek ilham et de onun gölgeleriyle gölgelenelim.

Duamızı kabul etmezsen, nimetlerinle ganimetlenmezsek...

Eşlerden, örneklerden üstün Tanrı'dan dilek dileyen bir avuca, bir avuç toprak da yetmez mi?

Arı duru su gibi sevgiyle arınmış kalbe, cefanda bile bir tat var.

Nimetlerinle gönlümde sözler var; fakat usançdan değil, gayretimden, kıskançlığımdan gizlemedeyim.

Yüreğimde naralar var, heyecanlar var; onları güç zapt edebiliyorum.

Sözümüzü bitirdik; Allah daha da iyi bilir; zaten aşkta arık olmam da suçtur. [\[69\]](#)

AÇILAMA

Bahr-i Hezec –Sâlim–

B. 10. Kuyumcu. Mevlânâ bir gün kuyumcular çarşısından geçerken, Kuyumcu Salâhaddin'in dükkânından çekiç vuruşlarını duymuş, vecde gelip, semâ'a koyulmuş, bu şiiri söylemiştir. (Menâkibü'l-Ârifin; Prof. Tahsin Yazıcı'nın tashih ve hâşiyesiyle; s. I; Ankara, TTK Mat. 1959; s. 429-430)

B. 12. Leylâ – Mecnun. Bir Arap halk hikâyesidir. Âmiroğulları boyundan Kays adlı genç, bir başka boydan Leylâ adlı bir kıza tutulur; aşkıdan çöllere düşer. Bir kabilenin reisi olan Leylâ'nın babası, ben bir deliye kızımı vermem der, ayağını direr. Mecnun diye anılmaya başlayan Kays'ın başından birçok şeyler geçer; sonunda gerçek aşka, Tanrı aşkına ulaşır; ortadan engeller kalktığı halde Leylâ'ya rağbet etmez. Leylâ, Mecnun'a beslediği aşk yüzünden solar sararır, ölür gider. Mecnun da Leylâ'nın mezarına kapanıp can verir. İran klasik edebiyatına geçen bu hikâyeyi XII. yüzyıl İran şâirlerinden Nizâmî, XVI. yüzyıl Türk şâirlerinden Fuzûlî pek güzel bir tarzda ibda etmişlerdir. Leylâ, klasik edebiyatta "Leylî" tarzında söylenir.

B. 21. Altı köşeli ayna. Altı yönlü varlık âlemi. Altı yön, her cisimde bulunan üst, alt, sağ, sol, ön ve arttır. Bu altı yöne "Cihât-ı Sit" yâni altı cihet denir. Cisimler mevcut olunca, boşlukta mekânı da mevcut olur. Yâni mekân kevne, yâni var olan şeye tâbidir, bir şey olmadıkça onun mekânı da olmaz. Nitekim zaman da hadiselerin kıyaslanmasından doğar. Gerçekteyse geçen, ancak zihinde mevcuttur; geleceğeyse ulaşmak imkânı yoktur; şu halde zaman "an"ların, yâni zaman dediğimiz mücerret mefhumun bölünmez cüzlerinin birbirini takibinden doğmadır ve zamanın hakikati ancak içinde bulunduğumuz "an"dır.

B. 30. Güneşi balçıkla sıvamak. Apaçık olan, inkârına imkân bulunmayan bir işi, bir şeyi gizlemeye, inkâr etmeye kalkışmak. "Güneş balçıkla sıvanmaz" Türkçede atasözüdür.

B. 30. Zühre. Üçüncü kat gökte olduğu kabul edilen bu yıldız eski İranlılar Nâhid, Yunanlılar Afrodit, Romalılar Venüs, Fenikeliler Astarte derlerdi. Tabiatın doğurucu gücünü temsil eden Afrodit, mitolojiye göre, gökten inen bir alevle deniz köpüğünden doğmuştur. Şarkta Zühre iki eliyle bir kopuz tutan, yahut yeşil elbise giyinmiş, ellerinde bilezikler, ayaklarında halkalar bulunan bir genç kadın tarzında tasvir edilmiştir. Küçük kutlu yıldız olan Zühre, edebiyatta daima musikiyle beraber anılır. (Bu yıldız hakkındaki başka rivayet için Hârût, Mârût – büyü, B. 729'un izahına bkz.)

B. 30. Cem – Cemşîd. Eski İranlılar, Zertüşt dininden önce tabiat unsurlarına taparlardı. Onlarca en büyük tanrı, dünyayı kaplayan göktü, buna Vârûne derlerdi. Mitra göğün gözü olan güneşti, aynı zamanda o göğün oğluydu da. Vârûne, Yunanlıların Zeus'una, güneş de Apollo'ya pek benzer. Güneşin oğlu olan ve Sanskritçe'de "Yama" tarzında söylenen, Avesta'da Yima diye geçen ilk insansa sonradan İran mitolojisine "Cem" vs "Cemşîd" diye geçmiş ve bir padişah olarak kabul edilmiştir (Mazdayasna, s. 24, 30, 40-41).

Bu padişah, yedi yüz, yahut bin yıl yaşamış, insanlara faydalı birçok şeyleri ve sanatları meydana getirmiş; Güneş yılını kabul etmiş; nev-rûzu, yâni yeni gün anlamına gelen martın yirmi birinci ve ilkbaharın birinci gününü bayram olarak kabul eden Cemşîd'in zamanında şarap da bulunmuştu. Bu padişahın kadehinde yedi hikmeti belirten yedi yazı varmış. Son zamanlarında tanrılık dâvasına

kalkıştığında halk kendisinden nefret etmiş ve aslı Arap olan Dahhâk adlı zalim bir padişah gelmiş, İran'ı zapt etmiş, Cemşîd de Çin ülkesine kaçmış, orda ölmüştür. Dahhâk da on ayıp anlamına gelen “Deh âk”tan bozmadır ve aslı Aji Dahâka’dır ki, Dahhâk ve ejderhâ sözleri bu sözden çıkmıştır ve güneşi örten kara bulutu telmih eder (Mazdayasna, s. 36).

Cem ve Cemşîd, kadehle anılırsa bu mitolojik padişah, yüzükle anılırsa Süleyman Peygamber, ayna ile anılırsa İskender kastedilmiş olur (Çeşitli anlamları ve rivayetleri için Bürhan tercemesine bkz. Cem ve Cemşîd mad.).

B. 33. Sekiz cennet. Âhirette müminlerin girecekleri zevk, huzur ve mükâfat yurdu olan cennet, Kur’an-ı Kerim’in X. sûresinin 25. âyetinde “esenlik yurdu – Dâr-üs Selâm”, XVIII. sûresinin 107. âyetinde “bahçeler – Firdevs”, XX. sûresinin 76. âyetinde “ebedîlik yurdu – Adn”, XXV. sûresinin 15. âyetinde “daimî yurt – Huld”, XXXII. sûresinin 19. âyetinde “sığınılacak yer – Me’vâ”, XXIX. sûresinin 64. âyetinde “yaşayış yurdu – Hayavan”, XXXV. sûresinin 35. âyetinde “oturulacak yer – Dârü’l-Mukaame”, LVI. sûresinin 12. âyetinde “nimetler yurdu – Naîm” adlarıyla anılır. Hadislerde de sekiz cennet geçer. Her cennet öbürünü kuşatır ve her biri öbürünün üstündedir.

B. 33. Aptallar – Cennet. “Cennet ehlinin çoğu aptallardır.” (Hadis; Künûz’ul-Hakayık; I, s. 49) Hadisteki “aptallar”dan maksat, akıllı az olanlar değildir; açıkgozlülükle kendi menfaatini başkalarının zararında görmeyen, aksine herkesin hayrına çalışan, hattâ bu yolda başkalarını kendisinden üstün tutan, ferdiyetten geçen, kendisini topluma veren, iktiza ederse kendini feda eden kişilerdir ki, bunlara hayata kendisini mihver sayanlar aptal derler.

B. 36. Balgam, safra, sevda, kan. Eski tıbbâ göre insanlardaki bu dört şey, dengeli olursa sıhhat meydana gelir; biri artar, yahut eksilirse hastalık yüz gösterir. Bunlara dört karışık şey mânasına “Ahlât-ı erbaa” denir.

B. 38. Âlem-i Kübrâ – Âlem-i Sugrâ. Büyük âlem, küçük âlem. Eski felsefeye göre büyük âlem kâinattır; küçük âlemse insandır; fakat gerçekte bir ağacın, bir meyvenin tohumda bulunduğu gibi büyük âlem de küçük âlemde, yâni insanda mevcuttur. İnsan, âlemin zübdesi, sonu gayesidir; bu bakımdan büyük âlem insandır.

B. 40. Zat – sıfatlar. Gerçek tasavvufçulara, daha doğrusu, Mevlânâ gibi İslâmî irfan sahibi olanlara göre Tanrı’nın zatı her şeyden münezzehtir; onu hiçbir sûretle bilmemize imkân yoktur. Zatına ait sıfatlar zatıyla kaimdir; fiilî sıfatları, meselâ yaratmak, diriltmek, öldürmek, rızık vermek, lûtfetmek, bağışlamak gibi fiille zuhur eden sıfatları yarattıklarıyla tezahür eder; bu bakımdan bütün âlemde onun kudreti, kuvveti, lûtfu, keremi... görünmektedir; fakat zatı her şeyden münezzehtir. Ona eş, örnek olamaz; O bir şeye benzetilemez. Hulûl, teşbih, yahut O’na cisim atf ve isnat etmek gibi inançları gütmek dinden imandan çıkmaya mucip olur. Kâinat onun varlığına nispetle yok demektir; çünkü bütün varlıklar onun mahlûku olduğu gibi, varlıkları da iki yokluk arasında izafi birer varlıktır.

B. 42. Daima işte güçte. LV. sûrenin 29. âyetinde, Tanrı’nın tedbir, halk ve tasarrufunun daimî olduğu bildirilmektedir. Beyitte bu âyete işaret ediliyor.

B. 44. Akl-ı Küll – Nefs-i Küll. Yunan felsefesini İslâmîleştiren ve hukemâ diye anılan İslâm filozoflarına göre “birden ancak bir sudûr eder.” Yaratıcı kudretten aktif bir kabiliyet zahir olmuştur ki buna tüm akıl anlamına “Akl-ı Küll” denir. Bu aktif kabiliyet, pasif bir kabiliyet meydana getirmiş ve buna da “Nefs-i Küll” denmiştir. Bu iki kabiliyetten dokuz gök, onların aktif ve pasif kabiliyetleri,

bunlardan da dört unsur zuhur etmiştir. (Dört yamalı hırka maddesine, B. 3819'un izahına bkz.) Dokuz gökte dört unsur, cansızları, nebatları ve canlıları izhar etmiştir. Bu inancın İslâmıla bağdaşmasına imkân yoktur. Gerçek sûfilere göre Mutlak Varlık olan Tanrı'nın, zaman itibariyle olmamak üzere, bütün yaratılanlar, ilminde sabit olmuştur ve bu sübût ilmîdir, vücudî değildir. Buna "Hakikat-i Muhammediyye" denir ki "Akl-ı Küll" de budur. Hz. Muhammed âlemin varlığına gayedir ve bütün peygamberler onu tebşir etmişlerdir. Nefs-i Küll ise, bu hakikate yakınlaşan nefistir; dünyaya, geçime bağlı olan nefis, cüzî nefistir; dünyaya bağlı olan akıl da cüzî akıldır ve buna akl-ı maaş denir. Görülüyor ki gerçek irfân mezhebinde Akl-ı Küll, hukemâ telakkisinden tamamıyla ayrıdır.

B. 46. Geri dön. LXXXIX. sûrenin 27-30. âyetlerinde, "Ey iyiden iyiye inanmış, şüphesi kalmamış can, Rabbine, ondan razı olmuş, onun rızasını kazanmış olarak dön, gel; artık kullarımın arasına katıl da cennetime gir" denmektedir. Bu âyetlere ve bilhassa 28. âyete işarettir. 759, 2499 ve 3237. beyitlerde de aynı âyete işaret edilmektedir.

B. 48. Doğan – el. Avcılığa alıştırılan doğan kuşu, avcının sağ elinde, bileğinde, yahut yumuk elin başparmağının üstünde durmaya alıştırılır. Kuşun başına, gözlerini örten bir küçük başlık geçirilir, ayağına da onu ele rapteden bir halka takılır. Avlanacak kuş görülünce ayağından halka, başından külâh çıkarılır ve kuş gösterilerek doğan uçurulur. Avını alan doğan, getirip sahibinin önüne atar ve gene eline konar. Bu yüzden doğan, edebiyatta elle anılagelmiştir.

B. 49. Karga – kılavuz. Karga, pislikle geçindiğinden Türkçede, "Kılavuzu karga olanın burnu b... tan çıkmaz" atasözü vardır. Beyit bu atasözüne işarettir. Arapçada da "Bir topluma karga kılavuz oldu mu, o toplumu helâk olma yoluna götürür" meâlinde bir atasözü söylenegelmiştir.

B. 50. Gözü kaymadı. LIII. sûrenin 17. âyetinde miraçtan bahsedilirken Hz. Muhammed hakkında, "Gözü ne kaydı, ne haddini aştı" denmektedir. Bu âyete işaret vardır.

B. 57. Süheyl – Yemen, akıyk. Süheyl yıldızı, Arabistan'a nazaran en ışıklı olarak Yemen ülkesinden görüldüğünden bu yıldıza "Süheyl-i Yemânî"de denmiştir. Taş, bu yıldızın ışığının tesiriyle akıyk haline geldiğinden Süheyl, Yemen'le ve akıykla beraber anılır. Aynı zamanda kırmızıya boyanacak deriler de yere yayılır; derinin bu yıldızın tesiriyle boyayı emdiğine inanılırdı. Bu bakımdan Süheyl, deri ile de anılagelmiştir.

B. 57. Tâif Derisi. Tâif, Hicaz'da bir şehirdir. XIII. yüzyılla daha önceki ve sonraki metinlerde Tâif derisinden ve sahtiyanından bahsedildiğine göre o çağlarda bu şehirde iyi tabaklanmış deri bulunduğu, tabaklanmış deriyle meşhur olduğu anlaşılmaktadır.

B. 58. Tanrı ışığı Husâmeddin. Mevlânâ, Mesnevî'nin IV. cildinin başlangıcında da Çelebi Husâmeddin'e "Hak ziyası" der (Nicholson basımı; Leiden - 1929, B. 1. s. 278) ve "Husâmeddin, sana onun için ziya dedim; çünkü sen bir güneşsin, bu ikisi de (Husâm – kılıç ve ziya), vasıflarıdır sana" beytiyle bu vasfi neden verdiğini açıklar (B. 16. s. 278)

B. 62. Yemin – Yesar. Sağ – sol. Kur'an-ı Kerim'de kötülük edenlerin, mahşer günü, yaptıklarının yazılı olduğu kitabın sol yanlarından verileceği ve görecekleri azap, iyilik eden ve inananların kitaplarının sağ yanlarından verileceği ve mazhar olacakları mükâfat, XVII. 71, LVI. sûrenin 27-38 ve 90-91, LXIX. sûrenin 19, 25. âyetlerinde bildirilir.

B. 71. Türk – çadır, Ay. Doğu-İslâm klasik edebiyatında Türk, Zenci, Hintli ve Habeş'le

karşılaştırılır. Hintli çok esmer, Habeş ve Zenci de siyah renkte olduğundan beyaz renkli olan Türk, edebiyatta güzellik, beyazlık sembolü olmuştur. Gene bu yüzden ben, Hintli'ye; yüz Türk'e; gece Hintliye; gündüz Türk'e benzetilir. Aynı zamanda Türk, ekseriyetle göçebe bulunduğundan kara çadır, kilimden yapıma, kıldan dokunma çadır mânasına "alaçuk" ve "çadır"la da anılmıştır.

B. 75. Yusuf Peygamber. İsrailoğullarından Yakub Peygamber'in oğludur. Pek yakışıklı ve güzel olduğundan ve babası onu çok sevdiğinden on bir kardeşi Yusuf'u kıskanmışlar, bu arada on bir yıldızla Ay ve Güneş'in kendisine secde ettiğini rüyada görmesi, rüyasını kardeşlerine de söylemesi, kıskançlıklarını artırmış, onu öldürmeye karar vermişler, babalarından gezmek üzere izin almışlar, içlerinden birinin kuyuya atma fikrini kabul etmişler, Yusuf'un gömleğini çıkarıp onu battal bir kuyuya atmışlar, gömleğini kana bulayıp babalarına götürmüşler, biz oynarken onu elbiselerimizin yanında bırakmıştık, kurt yemiş, demişlerdi. Bu sırada kuyuya su almak için kova sallayan bir kervancı Yusuf'u bulmuş, bunu haber alan kardeşleri gidip, bizim kölemizdi, isyan etti, bu cezayı verdik deyip onu ucuz bir fiyatla satmışlardı. Kervancı, Yusuf'u Mısır'a götürüp sattı; Mısır hükümdarının mâliye işlerine bakan zat Yusuf'u satın aldı. Yusuf çok güzel olduğu için bu zatın zevcesi Yusuf'a gönül kaptırdı ve bir gün onunla buluşmak istedi. Yusuf razı olmayınca üstüne atıldı; Yusuf kaçarken gömleğine arkadan sarıldı ve gömlek yırtıldı. Bu arada kocası kapı dibinde görününce suçu Yusuf'un üstüne attı. Adamın danıştığı zat, gömlek önden yırtıldıysa kadın doğru söylüyor, arkadan yırtıldıysa Yusuf doğru söylüyor dedi. Gömleğin arkadan yırtıldığını görmeye beraber dedikodunun önünü almak için Yusuf'u zindana attırdı. Yusuf zindanda yedi yıl kaldı. Bu sırada bir suç yüzünden zindana düşmüş olan ve maliye memurunun şerbetçisi olan zatla bir başkasının gördükleri rüyayı yorumladı ve yorumu çıktı; şerbetçi kurtuldu. Aziz denen maliye memuru da bir rüya gördü; yorumcular bu rüyayı yorumlayamadılar. Yusuf'a Aziz'e söyleyeceğini, suçsuz olduğunu hatırlatacağını vaad eden şerbetçi, kendisinin ve arkadaşlarının rüyasını yordüğünü hatırladı, vaadini yerine getirdi. Aziz de, şimdi hak yerini buldu deyip Yusuf'u zindandan çıkarttı; onunla görüştü. Yusuf, Aziz'in rüyasını yedi yıl bolluktan sonra yedi yıl kıtlık olacağı şeklinde yorumladı ve Aziz'in emriyle mali işlere memur oldu. Yusuf kıtlık yılları için zahire saklar ve kıtlık başlayınca herkese erzak ve zahire vererek açlığın, sefaletin önüne geçer. Civarda kıtlığa düşenler de Mısır'a başvurmaya başlarlar; bu arada kardeşleri de gelirler, fakat Yusuf'u tanımazlar. Yusuf, kendisini ölümden kurtaran kardeşinin heybesine, şerbet tasını koydurur ve hırsızlık var diye kardeşlerinin heybelerini, bu arada o kardeşininkini de arattırır; tas onun heybesinde bulununca, bizde hüküm hırsızın burada alıkonmasıdır der, onu yanında alıkor ve ona sonradan kendisini tanıtır. Bir zaman sonra gene kardeşleri gelince onlara da kendini tanıtır. Suçlarını söyleyip bağışlanma dileyen kardeşlerine, gömleğini verir, bunu babama götürün ve hepiniz gelin der. Yakub, Yusuf'un hasretiyle ağlaya ağlaya görme hassasını kaybetmiştir. Onlar yoldayken, Yusuf'un kokusu geliyor der ve oğulları gömleği getirince yüzüne gözüne sürer; gözleri görmeye başlar. Beraberce giderler ve anası, babası, kardeşleri tahtının önünde yere kapanırlar. Yusuf işte rüyam çıktı der ve İsrailoğulları böylece Mısır'a yerleşmiş olurlar.

Ahd-i Atıyk'te "Tekvin" bahsinde Yusuf'un hikâyesi, bilhassa mali işlere memur olduktan sonraki icraatı, bir peygambere yakışmayacak tarzda anlatılır. (XXXVIII - XL) Kur'an-ı Kerim'de bu çeşit şeyler yoktur ve XII. sûre olan ve Yusuf Sûresi diye anılan sûrede, kıssası "kıssaların en güzeli" diye anlatılır. Rivayetlere göre Mısır azizi öldükten sonra yerine geçen Yusuf, azizin evvelce kendisine gönül veren zevcesini almıştır. Bu hanımın adı Zelîhâ'dır ki İran edebiyatıyla Türk dîvân edebiyatında Züleyhâ tarzında söylenir. Sûrenin 30-31 âyetlerinde, Mısır kadınlarının Züleyhâ'yı kınamalarına karşılık, onun kadınları davet edip her birine birer bıçak ve turunç verdiği, sonra

Yusuf'u onlara gösterdiği, onların Yusuf'u görünce, bu insan değil, yüce büyük bir melek dedikleri ve onun güzelliğine kapılıp turunç yerine ellerini doğradıkları da bildirilir. Bütün bu münasebetlerle Yusuf edebiyatta güzellik, kurt, kuyu, turunç, Züleyhâ, Mısır, Ken'an ili, aynı zamanda gene kuyu anlamına gelen Ken'an, el doğramak ve Yakub'la, Yakub da "dârü'l-ahzân – hüznler evi, ağlamak, gözden olmak, Yusuf ve gömlekle anılır.

B. 87. Lâ'l – Güneş. Eskiden bâzı taşların güneş ziyasıyla lâ'l haline geldiğine inanırlardı. Bu yüzden lâ'l denen açık kırmızı renkli taş, güneşle anılır. Aynı zamanda sevgilinin dudağı da lâ'le benzetilir.

B. 95. İsa – Deccâl. Deccâl, hakla bâtılı iyice örten, yeryüzünü gezen, yalan söyleyen, uydurma şeyler icat eden, bâtılı hak gösteren, kötü kişiler tarafından mukteda tanınan, birçok kişilere başbuğ olan mânalarına gelir. Deccâl'in tek gözlü olacağı, alnında kâfir olduğunun yazılı bulunacağı, peygamberlik, hattâ Tanrılık dâvası güdeceği, yanında cenneti, cehennemi olup kendisine inananları cennetine, inanmayanları cehennemine atacağı, cenneti ateş, cehennemi cennet kesileceği bildirilen bu yalancı kişinin zuhuru, kıyametin on büyük alâmetinden biridir. Medine'ye giremeyecek, bu sıralarda Mehdi zuhur edecek, Deccâl'ı öldürecek, İsa Peygamber gökten inecek, Mehdi'ye uyacak, yeryüzünden zulüm kalkacak, dünya adaletle dolacaktır. (Tecrid-üs Sarih; c. I, Fadailü'l-Medine bölümü; s. 119; Müslim; c. VIII, s. 178-179). Hz. Peygamber zamanında doğmuş olan Sâ'id b. Sayd'ın Deccâl olduğu, kendisine İbn Sayyâd, İbn Sa'îd de dendiği, asıl adının Sâf bulunduğu, çıkacağı ve öldürüleceği zamana kadar yaşadığı, asıl Deccâl'dan önce otuza yakın Deccâl'in peygamberlik iddiasıyla çıkacağı hakkında da rivayetler vardır. (Müslim; aynı cilt, s. 189-190; Sefinetü'l-Bihâr; I, s. 439-440)

B. 96. Oruç tutarsanız hayırlıdır. II. sûrenin 184. âyetine işarettir.

B. 96. Yarabbi – Lebbeyk. "Kul, yarabbi, yarabbi dedi mi, Allah, Leb-beyk, söyle kulum, iste, vereyim der." (Hadis, Al-Câmi'a'l-Sagır; c. I. s. 26)

B. 100. Husrev – Şirin. İran halk hikâyesidir. Mihîn Bânû adlı bir kadın hükümdar, kız kardeşi Şirin'e bir köşk yaptırır. Köşkün duvarlarına resimler yapan Bihzâd adlı ressamın oğlu Ferhad, babasına yardım ederken Şirin'i görüp âşık olur. Mihîn Bânû da Ferhad'ı görüp vurulmuştur. Bu sırada köşke su getirilmek istenir; fakat arada bir dağ vardır. Ferhad köşk bekçiliğine tâyin edilirse bu işi başaracağını söyler; bekçiliğe tâyin edilir ve dağı delme işine koyulur. Bu sırada Hürmüz adlı bir padişah, bu aşkı duyup Şirin'i Ferhad'a almak için Mihîn'le savaşa girişir, fakat oğlu Husrev de Şirin'e âşık olur. Ferhad dağı delerken Husrev'in dadısı, Ferhad'ın yanına gidip Şirin'in öldüğünü haber verir. Bunu duyan Ferhad, külüngünü başına vurarak intihar eder. Şirin de bunu duyunca koşup Ferhad'ın cesedine sarılıp ağlarken belindeki hançer gözüne ilişir, onu çekip kalbine saplar ve Ferhad'ın üstüne düşüp ölür. İran şâirlerinden Nizâmî (1195-1196), Husrev-i Dihlevî (1324-1325), Hatifî (1512-1513), Vahşî (1584), Âsaf Han (1612), Türk dîvân şâirlerinden Şeyhî (1422-1423), Ahî (1517), Celîlî (1563-1564) ve daha birçokları bu halk hikâyesini yazmışlar ve böylece de hikâye klasikleşmiştir, öte yandan meddahlar da bu hikâyeyi mevzu edinmişler, Karagöz oyununa, ortaoyununa girerek halkımıza mal etmişlerdir.

B. 101. Calinos. Ortaçağda birçok eserleri Arapçaya çevrilerek şöhreti yayılan Yunanlı hekim [Galenos]. 131'de Bergama'da ölmüştür.

B. 103. Gulyabani. Çöllerde bulunduğu, yollarını yitirenlere, susuz kalanlara, yol burada, burada

su var diye insan sesiyleşen, onları en kötü yerlere çekip ölümlerine sebep olan cinlere, çölcini mânasına “Gul-ı beyaban” denir; Türkçeye “Gulyabani” diye geçmiştir.

B. 106. Hızır – Gemi. Kur’an-ı Kerim’in XVIII. sûresinin 65-82. âyetlerinde Mûsa Peygamber’le, Hızır arasında geçen şeyler anlatılır. Mûsa kendisine Tanrı tarafından bilgi verilen Hızır’a, sana öğretilen şeylerden bir kısmını bana da öğret der. Hızır dayanamazsın ama ben sebebini söyleyinceye dek bana bir şey sormazsan der, arkadaşlık ederiz. Bu şarta razı olan Mûsa ile yola çıkarlar. Bir gemici bunları para pul istemeden gemisine alır. Hızır yolda gemiyi deler. Karaya çıkınca küçük bir çocuğu öldürür. Bir köye varıp yiyecek isterler. Köylüler vermezler; Hızır buna karşılık orada, yıkılmak üzere olan bir duvarı düzeltir. Mûsa, bu üç olaya da itiraz eder; üçüncüde Hızır, artık ayrılık bu; şimdi bu işleri neden yaptım, sana anlatayım der: İlerde bir hükümdar vardı; kusursuz gemileri zapt ediyordu. Gemici bize iyilik etti; ben de gemisini deldim, o zalimden kurtardım. O çocuğun anası babası iyi kişilerdi; kendisi kötü olacaktı; öldürdüm, onu suçtan kurtardım, Allah da onlara hayırlı bir evlât verecek. Duvarın altında, iki yetime ait bir define vardı; yıkılıyorsa meydana çıkacak, hakları zâyi olacaktı; düzelttim; büyüdükleri zaman ellerine geçmesini sağladım; işte sabredemediğin şeylerin hikmetleri bunlardı. (Abıhayat maddesine, B. 415’in izahına bkz.)

B. 108. Sınıkları, kırıkları onaran – Cebbar. Cebbar, halk arasında, zorlu, tuttuğunu koparan anlamlarına kullanılır. Arapçada, kırık kemiği kaynatan, onaran, yoksullara ihsanda bulunan, zorla bir şeyi düzelten mânalarını ifade eder. Tanrı adlarındandır. Kur’an-ı Kerim’in LIX. sûresinin 23. âyetinde geçer. XI. sûrenin 59, XIV. sûrenin 15, XL. sûrenin 35. âyetlerinde ilk ve halk arasındaki mânaya uygun olarak inatçı, kendini beğenmiş kullar hakkında kullanılmış, L. sûrenin 45. âyetindeyse Hz. Peygamber’e, “Biz onların dediklerini daha iyi biliriz, sen onları zorlayamazsın” buyurulmuştur.

B. 108. Cebir – ihtiyâr. Cebir, her şeyi, iyiliği, kötülüğü, hayrı, şerri, kulun Tanrı takdiriyle yaptığına inanmak; ihtiyâr, kulun yaptığı işleri kendi irâde ve ihtiyârıyla yaptığını kabul etmektir. Cebre inananlara “Cebrî – Ceberî” denir. Bu inancı kabul eden İslâm mezhepleri vardır. Kulda irâde ve ihtiyâr olduğunu kabul edenler, “Mu’tezile” diye anılır. Ehli Sünnet, bu ikisinin arasında bir yol tutmuştur; onlara göre kulda cüzî bir irâde vardır. Kul bu irâdesini hayra yahut şerre sarf eder; Allah da ona göre o işi yaratır. Şîa-i İmamiyye’de, kul kendi başına bırakılmamıştır; fakat kulun yaptığı işi de Allah yaptırır. Allah, kulun ne yapacağını bilir ve zamanı gelince kul o işi yapar. Bu işi, hayır olsun, şer olsun, kendi irâde ve ihtiyârıyla fakat Tanrı’nın verdiği güçle kuvvetle yapar; hayırsa da şerre de karşılığını görür.

B. 111. Kehribar – Saman çöpü. Kâh-rubâ, keh-rubâ, Farsça bir sözdür ve saman çöpünü kapam mânasındadır. Koyu sarı renkli olan bu taştan çerçöpü çekme hassası vardır. Bu bakımdan Türkçede kehribar dediğimiz keh-rubâ, edebiyatta saman çöpüyle geçer.

B. 112. Sûfî. Tasavvuf inancına sahip olan kişi. Tasavvuf ve sûfî sözleri, Hicret’in II. yüzyılında (miladî VIII.) çıkmış, önce çok sıkı bir zahitlik şeklinde beliren bu yol, sonradan bünyeleşmiş, birçok tarikatların meydana gelmesine yol açmış, İslâm inancını Yunan düşüncesine uyduran hukemâ tarafından da yoğrulmuş, aşırı “Vahdet-i Vücut” inancını benimseyen, bu inancı İslâmî bir şekilde kabul eden, hattâ Bâtınîliği mezhep edinen zümrelerin meydana gelmesine sebep olmuştur. (100 Soruda Tasavvuf adlı eserimize bkz. Gerçek Yayınevi, İst., 1969)

B. 120. Kudüs – Frenk. Kudüs’ü elde etmek için Hıristiyanların giriştikleri Haçlılar savaşlarının ilham ettiği beyitlerden. 1278. beyitte de aynı şeyi görürüz.

B. 123. İsa. Şeriat sahibi beş büyük peygamberden birisidir. (Kur'an, XXXIII. 7) Kur'an'da, babasız olarak, Cebrâil'in üfürmesiyle Meryem'in gebe kalıp onu doğurduğu, bu yüzden Allah indinde Âdem'e benzediği (III. 95), Hıristiyanların zanları gibi asılmadığı, öldürülmediği, diri olarak göğe ağıdırıldığı bildirilir; yirmi beş yerde adı geçer (İsa – Ahmak, B. 1197; İsa – Deccâl, B. 95; İsa – iğne, B. 635; Meryem – ye, iç, B. 961 ve Mesîh, B. 1586'nın izahına da bkz.). İsa'nın topraktan kuş şeklinde yoğurduğu şekillere üfürünce kuş olarak uçtukları, anadan doğma körlerin gözlerini açtığı, ölüyü dirilttiği, hastaları iyileştirdiği III. sûrenin 49. ve V. sûrenin 110. âyetlerinde bildirildiğinden körlerin gözlerinin açılması, hastalara şifa ve ölüyü diriltmekle, yâni solukla anıldığı gibi, İsa'nın devâsıyla gökten yemek indiği V. sûrenin 112-114, âyetlerinde bildirildiği cihetle "mâide-yemek"le de anılır. Ahd-i Cedîd'de İsa'nın, Orşilim'e bir merkebe binerek girdiği anlatıldığından (Matyus; XXI, 1-11) "eşek"le de zikredildiği ve bu münasebetle irfan sahibi oluşla irfansızlığın temsil edildiği vardır. Nitekim 1586 ve 2432. beyitlerde böyle geçer. Göğe ağıdığı cihetle gökle de anılmıştır.

B. 140. Sencer – Keykubad. Keykubad, İran'da Keyler sülâlesinin ilk hükümdarı ve saltanatın kurucusudur; aynı zamanda büyük padişah, padişahlar padişahı mânasına gelir. Sencer, İran Selçuklularından olup 511 hicrîden 542'ye kadar (1117-1148) hüküm süren hükümdardır. Beyitte her iki ad da büyük padişah, kudret sahibi mânalarını ifade eder.

B. 142. İmranoğlu Mûsa – Firavun. İsrailoğullarını Mısır'dan çıkaran, tutsaklıktan kurtaran, Musevîliği kuran ve XXXIII. sûrenin 7. âyetinde bildirildiği gibi diğerleri, Hz. Muhammed, İbrahim, Mûsa ve İsa olan Ulü'l Azm beş peygamberden biri. Mûsa doğmadan Firavun, yâni Mısır hükümdarı bir rüya görmüş, İsrailoğullarından yeni doğacak birinin, saltanatını yok edeceği şeklinde yorumlanmış. Firavun, İsrailoğullarından doğan erkek çocukların öldürülmesini emretmiş, emri icra edilmeye başlanmış. Mûsa'nın anası, Tanrı ilhamıyla onu bir sepete koyup Nil nehrine atmış, Firavun'un zevcesi onu görüp almış, evlât edinmişti. Mûsa, hiçbir sütninenin memesini almayınca, gene anası Tanrı ilhamıyla gidip ona sütnine olmuş, Mûsa, Firavun'un sarayında büyüyüp yetişmişti (XX. 37-40). İsrailoğullarını Tanrı emriyle Mısır'dan çıkarmaya memur olunca Firavun'a kardeşi Hârun'la gitmiş, ona iki mucize göstermiş. Birisi elindeki sopasını atınca yılan oluşu, öbürü elini koynuna koyup çıkarınca elinin parıl parıl parlayan bir hale geliyordu. Sopanın yılan olduğunu gören Firavun bunu büyü sanıp büyücülere haber vermiş, büyücüler toplanıp gelince iplerini, sopalarını atmışlar, ipler, sopalar yılan olmuş. Mûsa sopasını atınca o da büyük bir yılan olup öbürlerini yutmuş. Mûsa yılanı tutup alınca sopa haline dönmüş, fakat iplerle sopaların ortada kalmadığını gören büyücüler Mûsa'ya inanmışlar, bunun üzerine Firavun onların ellerini, ayaklarını çapraz olarak kestirip hepsini astırarak öldürmüştü. (XX. 9-73). Tanrı Mısırlıların mahsullerine çekirge üşürmüş, kurbağaları çoğaltmış, öldürücü yeller estirmiş, suyu kan haline getirmiş, her ilk doğan hayvanı ve insanı öldürmüş, daha başka belâlar vermiş. Firavun her belâ geldikçe İsrailoğullarını bırakmayı vaad etmiş, fakat belâ geçince vazgeçmişti. Son belâ olan ölüm üzerine sözünü tutmuş, Mûsa İsrailoğullarını Kızıldeniz'den, sopasıyla denize vurup onların boyları sayısınca açılan yollardan geçirdikten sonra, ordusuyla artlarına düşen Firavun, deniz kavuşunca ordusuyla beraber boğulmuştu. Boğulurken iman ettiği X. sûrenin 89-92. âyetlerinde bildirilmekte, fakat buna karşılık evvelce Tanrılık güden bu adamın yalnız bedeninin ibret olmak üzere kurtarıldığı bildirilmekte ve yeis inancının kabul edilmeyeceği de anlatılmaktadır. Mısır'dan çıktıktan sonra düşmanlarıyla savaşa girişmeyen İsrailoğulları, ceza olarak Tih Çölü'nde kırk yıl kalmışlar, Mûsa'ya Tur Dağı'nda Tevrat inmiştir (VII. 103-155; X. 76-94; XX. 10-87). 2224. beyitte de "Denizden toz koparmak"la geçer.

B. 150. Yüz – iki kaynak. Yüzdeki iki kaynak, güzelliğe işaretidir.

B. 151. Âdem – İblis. Ahd-i Atıyk'e göre Tanrı, âlemi altı günde yaratmış, altıncı günü Âdem'i kendi sûreti üzere yaratıp yedinci gün olan cumartesi günü istirahat etmiştir. (Tekvin; I. 26-31) Altı günde yaratış Kur'an-ı Kerim'de de geçer. (VII. 54; X. 3; XI. 7; XXV. 59; XXXII. 4; L. 38; LVII. 4). XLI. sûrenin 9-12 âyetlerinde yeryüzünün iki günde yaratıldığı, dört gün içinde yaratılışın düzene girdiği, iki günde de göklerin halk edildiği, böylece altı günde hilkatın tamamlandığı bildirilmekle beraber, XXII. sûrenin 47. ve XXXII. sûrenin 5. âyetinde bir günün Tanrı katında bin yıl olduğu, LXX. sûrenin 4. âyetinde meleklerle Rûh'un Rablerine müddeti elli bin yıl olan bir günde ağaçları bildirildiğine ve Araplarda bin sayısının son sayı olduğuna göre Kur'an'da bildirilen altı gün, altı devirdir. Âdem, Kur'an'da birçok yerde anılır. II. sûrenin 30-36. âyetlerinde, Tanrı'nın meleklerle, yeryüzünde bir halife yaratacağım buyurduğu, onların, yeryüzünde bozgunculuk edecek kan dökcek birini mi yaratacaksın; biz hamd ederek seni noksan sıfatlardan tenzih etmedeyiz dedikleri, Tanrı'nın, ben sizin bilmediğinizi bilirim deyip Âdem'i yarattığı, ona adları bellettiği, meleklerle, gerçekseniz bunların adlarını söyleyin deyince özür getirip bilmediklerini bildirdikleri, Âdem'in her şeyin adını söylemesi üzerine de meleklerle Âdem'e secde etmelerini emrettiği, XVIII. sûrenin 50. âyetinde cin taifesinden olduğu açıklanan İblis'ten başka bütün meleklerin secde ettiği anlatılmakta ve Âdem'e, ondan yaratılan Havva'yı eş edip cennete soktuğu, neyi dilerlerse yiyip içmelerini, ancak bir ağaca yaklaşmamalarını buyurduğu bildirilmektedir. 36-39. âyetlerde de İblis'in onları kandırıp, yememeleri emredilen ağacın meyvesini yedirdiği, bunun üzerine cennetten sürüldükleri bildirilir. Ahd-i Atıyk'te cennet lûgat mânasıyla ve Aden'de bir bahçedir. (Tekvin; III.) Meyvesinden yememeleri emredilen ağaç, hayat ve hayrı-şerri bilmek ağacıdır, (aynı, II. 9) Kur'an'da "ebedilik, ebedî hayat ağacı" diye geçer. (XX. 120); men edilen meyve, buğday, üzüm, unnab olarak rivayet edilmiştir. En meşhur rivayet buğdaydır ve hayattan kinayedir. Âdem, toprağın kokmuş balçığından yaratılmıştır ve Tanrı bu balçığı kudretli elleriyle yoğurmuş, sonra ona rûhundan üfürmüş, can vermiştir. Ahd-i Atıyk'te Şeytan, yılandır. (Tekvin; III. 1-15). Kur'an'da Şeytan ve İblis diye geçer. İblis, şiddetli sıkıntıya düşmek, kederlenmek mânasına gelen "iblâs"tan gelen Arapça bir kelimedir diyenler olduğu gibi, başka bir dilden geldiğini söyleyenler de olmuştur. (El-Müfredât; s. 59; Mu'cemü'l-Büldân, c. I, s. 35). Asıl adı İbranca, Azâzil'dir. Şeytan, rahmetten uzaklaştırılmış, yanıp kavrulmuş mânalarına gelir. Kur'an'ın birçok âyetlerinde İblis'in ateşten yaratıldığı (meselâ VII. 12) bildirilmekte, XV. sûrenin 20. âyetinde de bütün cinlerin, ateşin dumansız alevinden halk edildiği beyan edilmektedir. Âdem'e secde etmediği için Tanrı tarafından lanete uğratıldığı, onun da, beni kıyamete dek yaşat da, özü doğru kullarından başka bütün kullarını azdırayım diye temennide bulunduğu, Tanrı'nın onu Sûr üfürülünceye dek sağ bıraktığı da Kur'an'da bildirilir. (XV. 36-43)

B. 152. Kâbe – Zemzem. Kâbe, Müslümanların kiblesidir. II. sûrenin 144. âyetinde, nerde bulunulursa bulunulsun, namazda Kâbe'ye karşı durulması emredilmekte, 125. âyetinde Kâbe'nin ve çevresinin eminlik yeri olduğu bildirilmekte, 127. âyetinde Kâbe'nin İbrahim ve İsmail Peygamberler tarafından yeniden bina edildiği anlatılmakta, III. sûrenin 96. âyetinde, yeryüzünde insanlar için ilk kurulan mâbedin Kâbe olduğu beyan olunmaktadır; aynı sûrenin 97. âyetinde gücü yeten kişiye haccın, yâni Mekke'ye gidip hac törenini vaktinde eda etmenin farz olduğu bildirilir. XXII. sûrenin adı Hac sûresidir ve 25-37. âyetlerde hac törenleri belirtilir. V. sûrenin 97. âyetinde de Kâbe'nin Allah tarafından hürmeti farz olan bir mâbet olduğu söylenir. Yeryüzünün Kâbe'nin altından, su üstüne yayıldığı İbn Abbas tarafından rivayet edilmiştir; bu yayılış LXXIX. sûrenin 30. ve XCI. sûrenin 6. âyetlerinde zikredilir (Ebû Aliyyi'l-Fadl b. Hasani't-Tabrasî: Mecmua'tul Beyân fi Tefsiri'l-Kur'an; Tehran, Şirketü'l-Maârifi'l-İslâmiyye; 1379 hicrî, 1339 şemsî hicrî, c. X. s. 434).

B. 157. Ateş – Mûsa. Mûsa Peygamber çocukken, bir gün Firavun onu sevmek istemiş, kucağına

almış, o da Firavun'un sakalını tutup çekmiş, bir tutam kıl koparmış. Firavun, İsrailoğullarından birinin kendisini tacından tahtından edeceği tarzında yorumlanan rüyayı hatırlayıp Mûsa'nın öldürülmesini emretmiş. Çocuktur, akli ermediğinden yapmıştır; bir tabak altın, bir tabak da ateş getirtin; çocuk, rengi yüzünden ateşe atılır; ateşe atılmaz da altını alırsa öldür demişler. Denilenleri getirmiş, Mûsa ateşe atılıp bir kor alarak ağzına almış ve dili yandığı için de peltek kalmış. Bu halk hikâyesi, XXVIII. sûrenin (Kasas) 34. âyetinde Mûsa'nın, Hârun benden daha güzel konuşur, onu peygamber yapın dediği anlatıldığı cihetle bu âyetten uydurulmuş olsa gerekir.

B. 180. Mahmud – Eyaz. Sebuktigin'in oğlu ve Samanoğullarının Horasan valisi Alptigin'in kölesiydi; sonradan bu zata damat oldu ve onun ölümünden sonra yerine geçti. 357'de (967) doğmuş, 387'de (997) kardeşinden Gazne'yi zapt etmiş, Fars, Irak, Belücistan, Maverâünnehir havalisini alıp Harezm'e kadar ilerlemiş, Hindistan'a on iki sefer açmış, bu ülkenin de birçok yerlerini almış, 421'de (1030) ölmüştür. Fütuhâtı, birçok Hint mâbedini cami yaptırması, putları yok etmesi bakımından büyük bir şöhrete sahip olan Gazneli Mahmud, bilhassa güzelliği, zekâsı, sadakati dolayısıyla çok bağlı olduğu Eyaz adlı köleyle anılır; hikâyelere mevzu olur. Eyaz adı, güzel, aydın, beyaz anlamına "Ayaz"dan bozmadır.

B. 187. İbrahim Halil – Nemrud, Ateş. Nuh, Mûsa, İsa ve Hz. Muhammed'le beraber anılan beş büyük peygamberden biri, Hz. Muhammed'in cediti İbrahim Peygamber'dir (Kur'an-ı Kerim, XXXIII. 7). IV. sûrenin 125. âyetinde Allah'ın, İbrahim'i dost (Halil) edindiği bildirildiğinden "Halilullâh, Halil" diye anılır. Putları kırdığı ve baltayı büyük putun boynuna astığı için, hükümdar Nemrud (Nümrûd) yaktırdığı ateşe İbrahim'i mancınıkla attırmış, ateş, Tanrı lütfuyla güllük gülistanlık kesilmiştir (XXI. 57-70; XXXVII. 91-98).

B. 189. Davud – Demir. Davud Kur'an-ı Kerimde bir peygamber olarak anılır. II. sûrenin 251. âyetinde Câlût'u öldürdüğü, Tanrı tarafından saltanata ve peygamberliğe nail olduğu, IV. sûrenin 163, XVII. sûrenin 55. âyetlerinde kendine Zebur verildiği bildirilir. V. sûrenin 78. âyetinde İsrailoğullarından kâfir olanlara Davud'un ve İsa'nın lanet ettiği söylenir. VI. sûrenin 84. âyetinde peygamberler arasında adı geçer. XXI. sûrenin 78-80. âyetlerinde Davud'a, kendisiyle beraber Tanrı'yı noksan sıfatlardan tenzih etmeleri için dağlarla kuşların râm edildiği, savaşlarda insanı koruyan zırh yapma sanatının belletildiği, XXVII. sûrenin 15. âyetinde kendisiyle oğlu Süleyman'a bilgi verildiği, 16. âyetinde, oğlunun kendisine vâris olduğu, XXXIV. sûrenin 10-11. âyetlerinde dağlarla kuşlara, Davud'la beraber Tanrı'yı tenzih etmeleri emredildiği ve demirin ona yumuşatıldığı, XXXVIII. sûrenin 17-26. âyetlerinde, gene dağların, kuşların onunla akşam ve kuşluk çağlarında Tanrı'yı tespih ettiği, iki hasmın arasında, onları yargılayıp hükmetmesi için Tanrı halifesi olduğu beyan olunur. Davud, Ahd-i Atyk'te bir padişahdır (Mülûk-i Evvel; XVI-XXXI. Mülûk-i Sâni ve Sâlis, I-II.).

Davud, Doğu klasik edebiyatında ses, müzik, demir ve zorlukla anılır.

B. 201. İrem. Bir boyun adı olduğunu söyleyenler olduğu gibi bir şehrin adıdır diyenler de vardır. Şehri kuran Şeddad adlı hükümdar Tanrılık dâvasına kalkışmış, bu şehirde bir de cennet bahçesi yaptırmıştı; İrem, bu bahçenin adıdır da denilmiştir. Şeddad, kurduğu bu cenneti, bitince görmeye giderken bir yanda İrem, öbür yanda kendisi, Tanrı gazabıyla yere batmıştır. Kur'an-ı Kerim'in LXXXIX. sûresinin 7-8. âyetlerinde İrem, "direkli, şehirlerde eşidi yapılmamış" olarak vâsfe edilir.

B. 204. Firdevs. Sekiz Cennet maddesine B. 33'ün izahına bkz.

B. 215. Rüstem – Zâl. Zâl, İran'ın mitolojik tarihinde Rüstem adlı kahramanın babasının adıdır. Zâl, ihtiyar demektir. Doğduğu zaman saçı, kaşığı, kirpikleri bembeyazmış. Bu yüzden Zâl dendiği gibi babası Sam, bu benim oğlum olamaz, bunda bir düzen var deyip Zâl'i Alburz dağlarına attığından Zâl, "Destan" diye de anılmıştır. Destan, hile, düzen, herze mânalarına gelir. Zâl'i bizim Zümrüdüanka dediğimiz kuş beslemiş, süt vermiş, yetiştirmiştir (B. 755'in izahına bkz.). Rüstem, Zâl'in oğludur. Çok kuvvetli olan bu kahraman, Seyistan ve Zâbulistan eyaletlerine hükmederdi. Dokuz yüz yıl yaşamış. Rüstem, eski Hint mabutlarından biridir; İran'ın mitolojik tarihine bir kahraman olarak girmiştir.

B. 221. Silahdar. Padişahların yanında, kılıcı omzuna vurulmuş olarak duran ve nöbet bekleyen asker. Bu asker takımının kumandanına "silahdar ağası" denirdi.

B. 224. Mûsa – erini, len terânî. Mûsa Peygamber'e otuz gecenin vade verildiği, on geceyle de o müddetin kırka çıkarıldığı, sonra kavmi arasında Hârun'u halife bırakıp Tanrı'nın buyurduğu yere vardığı, Tanrı'nın Mûsa ile konuştuğu VII. sûrede bildirilir. Mûsa, Rabbine, Rabbim, bana görün, sana bakayım demiş, Tanrı sen beni hiç mi hiç göremezsin; fakat dağa bak, yerinde durabilirse görürsün buyurmuş, Rabbinin azameti dağa tecelli edince dağ paramparça olmuş, zerre zerre dağılmış, Mûsa da düşüp bayılmış, kendine gelince, seni noksan sıfatlardan tenzih ederim, tövbe ettim sana ve ben inananların ilkiyim demiştir (142-143). "Erini" bana görün, "Len terânî" beni hiç göremezsin demektir ve 143. âyette geçer. Aynı sözler, 884. beyitte de vardır.

B. 226. Süleyman. Davud Peygamber'in yerine geçen ve onun Kudüs'te yaptırmaya başladığı mâbedi tamamlayan oğludur. Ahd-i Atıyk'te bir padişaktır; hattâ kadınlarından birinin hatırı için puta tapanlara mâbetler bile yaptırmıştır (Mülûk-i Sâlis; XI. 1-8); kitabın XI. babı Süleyman'a aittir. Ayrıca sekiz baktan meydana gelmiş olan Agniyetü'l-Agaanı ile otuz bir baktan ibaret bulunan Emsâl-i Süleyman da ona izafe edilmiştir ve Ahd-i Atıyk'e dahildir. Kur'an-ı Kerim, Süleyman'ın putlara tapmasını reddeder (II. 102). Davud'a vâris olan oğlu Süleyman'a (XXVII. 16; XXXVIII. 34) kuş dili öğretilmiş (XXVII. 16), yel onun emrine râm edilmiş (XXI. 81, XXXIV. 12); cinler, şeytanlar, hükmüne uymuşlar, hizmetine girmişler (XXVII. 17), ona ve babası Davud'a, Tanrı bilgi ihsan etmiştir (aynı, 15). Yel, tahtını sabahleyin bir aylık, akşamleyin bir aylık yere götürürdü. Bakır madeni ona karşı sel gibi akardı; cinler kaleler, havuzlar gibi büyük çanaklar, sağlam, yerinden kalkmaz kazanlar yaparlar, emrinden çıkanlar, azaba uğrarlardı (XXXIV. 12-14). Süleyman Peygamber'e ön ayaklarından birini büküp tırnağını yere dayayan cins atlar arz edildiği, onun gün batıncaya dek bunları seyrettiği, sonra yelelerini taramaya, boyunlarını okşamaya koyulduğu da Kur'an'da anlatılır (XXXVIII. 31-33); Süleyman'ın Rabbinden, kendisinden sonra kimseye nasip olmayacak bir saltanat dilediği de aynı sûrede bildirilir (aynı, 35). Emriyle iş yapan cinlerin, işlerinden kalmamaları için onlara nezaret ederken vefat etmiş, sopasına dayanmış olarak ayakta kalmış, sopasını, içinde peydahlanan bir kurt yemeye koyulmuş, sopa kırılınca Süleyman yere düşmüş, vefatı bu sûretle anlaşılmıştır (XXXIV. 14). Süleyman'ın bir yüzüğü olduğu, bu yüzükte, İsm-i A'zam'ın, yâni Tanrı adlarından en büyük adın kazılı bulunduğu, cinlere hayvanlara bu adın tesiriyle hüküm yürüttüğü de rivayet edilmiştir. Hattâ bir aralık cinlerden birinin bu yüzüğü çaldığı, o yüzük sayesinde Süleyman'ım diye hüküm sürdüğü de rivayetler arasındadır. Attâr, Mantıku't-Tayr'da buna işaret ettiği gibi (Tercememiz; B. 30). Mevlânâ'da Mesnevî'sinde bundan bahseder (Nicholson bas. I, B. 3618-3624, IV. B. 353-354). Bütün bu münasebetlerle Süleyman, hâtem, yâni yüzükle, Belkıys ve hüthütle, devler, şeytanlar ve cinlerle, karıncalarla, yelle, taht ve saltanatla anılır. Süleyman, Cem – Cemsîd'le de (B. 30'un izahına bkz.) karıştırılır. Cam, yâni kadehle andırsa

Cemşîd, mühür, hâtem ve engüşler, yâni yüzükle anılırsa Süleyman kastedilir.

B. 228. Karun. Mûsa Peygamber'in teyzesinin, yahut amcasının oğlu olduğu rivayet edilen Karun'un adı, Ahd-i Atıyk'te Korah'tır. Kendisine uyan iki yüz elli kişiyle Mûsa ve Hârun'a isyan etmiş, Tanrı da onları yere batırmıştır (XVI. 1-35). Kur'an-ı Kerim'de, hazinelerinin anahtarlarını güçlü kuvvetli on, on beş kişi taşıyabildiği halde zekât vermediğinden kendisinin de, hazinelerinin de yere batırıldığı bildirilir (XXVIII. 76-82). XXIX. sûrede adı, Firavun ve Hâman'la geçer ve yere batırıldığı anlatılır (39-40). XL. sûrede de adı gene onlarla geçer ve Mûsa'yı inkâr ettiği zikredilir (23-24). Halk rivayetinde hem kendisi, hem hazinesi, her gün biraz daha yere batmaktadır. Bu yüzden Karun'un hazinesine Farsça, yürüyen define, hazine anlamına "Genc-i revan" denmiştir.

B. 231. Ashab-ı Kehf. Mağara arkadaşları demektir. Dikyanos adlı bir hükümdar yahut vali, halkı puta secde etmeye zorlamış. Yedi kişi bu kötü işi işlemek için şehirden çıkmışlar. Bir köpek de peşlerine takılmış; kovdukları halde peşlerini bırakmamış. Köpekle bir mağaraya girmişler. Tanrı onlara bir uyku vermiş, uyumuşlar; köpek de ön ayaklarını yere dayayıp uyumuş. Uykuları üç yüz dokuz yıl sürmüş. Yel, bunları sağa sola çevirmiş. Uyanınca bir gün uyduklarını sanmışlar; sonra güneşe bakıp, daha batmamış, yarım gün uyumuşuz demişler. Karınları acıktığı için yiyecek almak üzere içlerinden birini yollamışlar. Adamın verdiği para üç asır önceye ait olduğu için iş anlaşılmış. Zamanın hükümdarı imanlı bir kişiymiş. Halkla beraber bunları ziyaret etmek istemiş. Adamı öne geçirip mağaraya yönelmiş. Fakat adam, mağaraya girince, Tanrı köpekle beraber bunları sırretmiş; oraya bir mâbet yapılmış (Kur'an-ı Kerim; XVIII. 9-26).

Tarsus'ta, Elbistan'da, Maraş'ta, daha başka yerlerde Ashab-ı Kehf'e istinad edilen mağaralar vardır. Batılılara göre bu mağara Efesus şehrinde dir. (bkz. E.H. Palmer, The Koran, Oxford, 1953, s. 241. not: 1).

B. 233. Münezzehtir noksan sıfatlardan kulunu geceleyin götüren. XVII. sûrenin ilk âyetinden lâfzan iktibas vardır. Bu sûrenin ilk âyetinde Hz. Muhammed'in geceleyin Mescid-i Harâm'dan, yâni Mekke'den Mescid-i Aksâ'ya, yâni Kudüs'e Tanrı delillerinden bâzılarının gösterilmesi için götürüldüğü bildirilmektedir. LIII. sûrenin 1-15. âyetlerinde de Hz. Muhammed'in göklere urûc ettiği, Cebrâil'e iki yay kadar, hattâ daha da yakın olduğu, tekrar inerken Cebrâil'i bir kere daha, en son Sidre'nin yanında gördüğü, yanında Me'vâ cenneti bulunduğu, gözünün kaymadığı gibi haddini de aşmadığı, Rabbinin pek büyük delillerini gördüğü bildirilmektedir. Miraç denen bu seyir ve urûc, Hz. Muhammed'in peygamberliğini izhara ve davete memur oluşunun 12. yılında, Ramazan ayının 17. yahut Recep'in 27. gecesini olmuştur (Burâk, B. 340'in izahına bkz.).

B. 250. Âdem – buğday. Âdem – İblis maddesine, B. 151'in izahına bkz.

B. 251. Harezm – Gor Savaşı. Sultanü'l Ulemâ, Maârif'inde, Gor padişahının 600 hicrîde (1203) Vahş şehrine geldiğini bildirir. İbnü'l-Esir, Şihâbeddin Muhammed-i Gorî'nin bu tarihte bütün Maveraünnehir'i aldığını kaydeder. Mevlânâ, bir şiirinde bu savaştan bahseder. Fîhi mâ-fih'te de Harezmşah'ın Semerkand'a geldiği zaman orada olduğunu bildirir ve bir olaydan bahseder. Semerkand, İbnü'l-Esir'e göre 1207'de, Cihan-guşâ'ya göre 1212'de Muhammed Harezmşah tarafından zapt edilmiştir. Mevlânâ, bir şiirinde Şems'le altmış iki yaşında buluştuğunu açıkça söylüyor (Dîvân-ı Kebîr terc. c. III, B. 338 ve Üçüncü Ciltteki Şiirler Hakkında Birkaç Söz'e bkz.) Bütün bu sarâhatlara nazaran Mevlânâ'nın 604 hicrîde (1207) doğduğuna dair rivayet yanlıştır. (I. ciltteki Giriş'e bkz.)

B. 254. Süleyman – karınca. Süleyman Peygamber, bir gün ordusuyla karıncalar ovasından geçerken bir karınca, karıncalara, yuvalarınıza girin de Süleyman ve ordusu sizi çiğnemesin demiş; bu sözü duyan Süleyman, karıncaya bu sözü neden söylediğini sormuş, o da senin ve ordunun azametini seyre dalıp Tanrı'yı anmayı unutmasınlar diye söyledim demiştir (Kur'an-ı Kerim; XXVII. 17-19). Ayrıca halk rivayetlerinde, bir karıncanın Süleyman'a bir karınca budunu armağan olarak götürdüğü de vardır. (B. 226'nın izahına bkz.)

B. 269. Rum – Zenci, Rum ülkesi. Anadolu'ya, eskiden Bizans'a tâbi olduğu için Rum ülkesi denmiştir. Edebiyatta Rum, beyaz, güzel mânasına ve Hint, Zenci karşılığıdır. Güzel, gündüz, yüz, Türk ve Rum olarak kullanılır; buna karşılık, çirkin, gece, saç ve ben de Hint ve Zenci sayılır. (Türk – Çadır, Ay, B. 71'in izahına da bkz.)

B. 294. Rık'a, nesih. Fenike yazısından doğan Arap yazısının, köşeli ve kûfi denen şeklinden sonra iri, kalın ve münhani tarzda yazılan şekline “sülüs” denir. Sülüsün ince, küçük olarak yazılışı “nesih” adını almıştır. Nesih daha köşeli ve bâzı harfleri birbirine ulanarak yazılırsa “ruka” adını alır. Beyitteki “rık'a”dan bu şekil kastedilmektedir. II. Mahmud ve Abdülmecid zamanında başlayan bâzı harflerin noktaları, harfe bitişik bir çizgi, iki noktalar düz çizgi, üç noktalar müsellese benzer şekilde gösterilen ve harfler umumîyetle keskin köşeler arz eden yazıya da “rık'a” denmişse de çok yakın bir mazisi olan bu yazıyla beyitteki “rık'a”nın bir münasebeti yoktur.

B. 308. Utarid. Yunanlılar Ermis, Hermes, Romalılar Merkür derlerdi. İlk zamanlarda yelleri estirdiğine inanılan ve ikinci kat gökte bulunduğu kabul edilen bu yıldız, Yunanlılara göre Zeus'la Atlas kızı Maya'nın oğluydu ve Zeus'un postacılığını yaptığına inanılırdı. Yolcuları, tacirleri koruduğu söylenen Hermes, Doğuda sürati yüzünden ok anlamına gelen “Tır” adıyla anılırdı. Eski Yunan inancında hırsızlığı ve yalancılığı temsil ettiğinden tacirleri koruduğu, güzel söz söylediği ve bu bakımdan gök kâtibi mânasına “Debir-i Felek” diye anıldığı, defterle adı geçtiği olurdu ve başında sarık bulunan bir genç sûretinde tasvir edilirdi.

B. 311. Coşup sarıklarını atanlar. Mevlevîlerin sûfi tarikatları dedikleri ve esma ile, yâni Tanrı adlarını zikrederek Tanrı'ya ulaşmayı kabul ettikleri için “Esmâ Yolları” da denen tarikatlara mensup sûfilerde vecd ve cezbeyi, coşkunluğu bilhassa zikir esnasında göstermek, hattâ bu coşkunluğu elde edebilmek için coşmuş görünmek doğrudur. Dervişler, başlarındaki külâhları yere atarlar, bağırırlar, elbiselerini yırtarlar, yerlere kapanırlar. Mevlânâ, beyitte bunları kınamaktadır. Mevlevîlerde böyle şeyler edebe aykırıdır, gösteriş sayılır. Hattâ bu yüzden, gerçekten böyle bir cezbeye kapılan kişiye mürebbsi, “kanı içine akıt” diye ihtarda bulunur.

B. 328. Subaşı. Su işlerine bakan, şehrin su işlerini çeviren, gerekince şehre su kanalları açtıran memurların âmirine verilen addır. Sübaşı ile bir münasebeti yoktur. Sü Türkçede asker mânasına gelir. Osmanoğulları devrinde “subaşı” diye anılan memur, şehrin inzibat işlerine bakardı ve bu söz “sübaşı” sözünden bozmaydı. Beyitteki “öküz açlığı”, oburluk, açgözlülük mânasını ifade eder.

B. 340. Burâk. Cennet hayvanlarından, katırdan küçük, eşekten büyük, yüzü insan yüzüne, vücudu ata benzer, çok hızlı gittiği için şimşeğe benzetilerek Burâk denen hayvan. Hz. Peygamber miraçta, kendisine getirilen bir Burâk'a binmiştir. (Sefinetü'l-Bihâr; I, s. 72).

B. 345. Mağara Dostu – Zül-fekaar. Hz. Peygamber, Medine'ye göçerlerken, IX. sûrenin 40. âyetinde bildirildiği gibi, Mekke'den çıkıp bir mağarada Ebû Bekir'le gizlenmişlerdi. Bu münasebetle Ebû Bekir'e mağara dostu denmiş, sonradan bu söz gerçek dost anlamına

kullanılmıştır. Zül-fekaar, ortası yivli mânasındadır. Hz. Ali, Yemen'e gönderildiği zaman, demir kaide üstünde duran putu kırmış, demirini Medine'ye getirmiş, demirciye verip iki kılıç yaptırıp Hz. Peygamber'e sunmuştu. Muhzem adlı kılıcı Hz. Peygamber almış, Zül-fekaar adı verilen ikincisini Hz. Ali'ye vermişti. Zül-fekaar yedi karış uzunluğunda, bir karış enliliğinde, ortasında yivler bulunan bir kılıçtı. Cebrâil'in "Zül-fekaar'dan başka kılıç yok, Ali'den başka er yok" dediği, LVII. sûrenin, "Demiri indirdik, onda çetin bir azap ve insanlara faydalar var" meâlindeki cümleyi havi 25. âyetinin bu kılıç hakkında olduğu, gökten indiği hakkında da rivayetler vardır. (Sefinetü'l-Bihâr; II. s. 380)

B. 361. Elif – bir şeyi yok. Arap alfabesinin ilk harfi olan ve alfabemizde "a, e, ı, i, o, ö, u, ü" harflerinin yerini tutan harf, yukarıdan aşağıya doğru çekilen bir çizgiyle gösterilir. Noktası olmadığı için, "bir şeyi yok" denmiştir. Eskiden, harfleri şekilleriyle belletmek için, âhenkle, ilk mekteplerde, "Elifte bir şey yok, be altında bir nokta, te ona benzer, se ona benzer, cim karnında bir nokta, ha ona benzer, hı ona benzer, dal beli bükük, zel ona benzer..." diye çocuklar hep birden söylerlerdi; beyit bunu da hatırlatmakta ve bu âhenkli belleyişin çok eski bir geçmişi olduğunu bildirmektedir. Aynı zamanda "elif"te hiçbir şey olmadığı için, varlığını, irâdesini Tanrı'ya vermiş kişiye de işaretir.

B. 382. Zühal. Yunan mitolojisinde Uranos yâni gökle, Gaea yâni yerin oğlu Kronos'tur ve zamanı temsil eder. Yerle göğün oğulları olan devler, babaları Uranos'la çarpışır. Uranos, onları tutup tutup Gaea'nın içine atar. Gaea, oğullarının öcünü almak için Kronos'la birleşir. Kronos, babasını sakatlar; kardeşlerini kurtarır; Olimp dağına yerleşir. Babasına yaptığını çocuklarından bulacağından korkarak çocuklarını yutmaya başlar. Zeus doğunca anası, Kronos'a bir taş yutturur, oğlunu da Girit'e götürüp bir mağaraya koyar. Zeus büyüyünce kardeşlerini babasına kusturur, sonra da onu yerin dibine yollar. Zühal ziraatın koruyucusudur. Romalılar ona Satürn derler. Doğuda en büyük kutsuz yıldızdır. Minyatürlerde, sağ elinde bir insan kafası bulunan, sol elinde de bir insanın avcunu kavramış olan ihtiyar bir adam, yahut ata binmiş, sağ elinde bir kılıç bulunan bir şahıs sûretinde temsil edilir. Zühal yedinci kat göktedir.

B. 415. Nerkis. Yunan mitolojisinde pek güzel bir delikanlı olan Narkissos'a Echo (ses yankısı) âşık olur; fakat delikanlı aşktan anlamaz. Echo erir, biter, yalnız sesi kalır. Narkissos da bunun cezasını aynı tarzda görür. Onu bir kayalığa atarlar. Orada bir kaynak vardır. Susayınca su içmek için kaynağa eğilir. Suda aksini görüp âşık olur, gündün güne erir gider. Bir rivayette de kendisini kucaklamak için suya eğilince düşüp boğulur; vücudunun eriyen cüzlerinden, göze benzeyen bir çiçek biter ve bu çiçek dünya durdukça güzellere hayran hayran bakıp durur. Arapçaya "nercis" Farsçaya "nergis" diye geçen bu çiçek, göze benzetilir. Marazî rûhiyatta, yalnız kendisine bakarak şehvet duygusu duymaya Narsisizm denir.

B. 415. Abıhayat. Türkçesi "Bengisu"dur; bu sudan içen, ölümsüzlüğe kavuşmuş. Kur'an-ı Kerim'in XVIII. sûresinin 60-65. âyetlerinde Mûsa Peygamber'in, genç arkadaşıyla, iki denizin kavuştuğu yere vardığı, orada Mûsa'nın arkadaşının bir kaynaktaki sudan abdest alırken, torbada bulunan ve bâzı rivayetlere göre kızarmış ve yarısı da yenmiş olan balığın, suyun sıçramasıyla dirilip denize atılarak gittiği, biraz sonra Mûsa'nın bunu duyup vakanın geçtiği yere döndüğü, orada kendisine Tanrı tarafından bilgi verilmiş birisini bulduğu anlatılır. Aynı sûrenin 66-82. âyetlerinde Mûsa ile bu zatın arasında geçenler anlatılır (Hızır – gemi B. 106. ve Hızır, İlyas – abıhayat maddelerine, B. 1069'un izahına bkz.). Âyetlerde genç diye anılan Yûşa Peygamber'dir. Mûsa'nın bulunduğu zat da Hızır'dır. Batı kaynakları bu rivayeti Gılgamesh destanına, İskender hikâyesiyle, İlyas'la Haham Yeşua ben Levi arasında geçtiği söylenen Yahudi efsanesine dayamak isterler. Halk rivayetlerinde İskender, aşçısı Andreas'la karanlıklar diyarında bu suyun kaynağını bulmaya gider.

Andreas, yanındaki tuzlu balığı bir kaynaktan yıkar ve balık dirilip suya atılır. Andreas da onu tutmak için suya atılır; tutamaz, fakat ölümsüzlüğe erer. Bunu İskender'e anlatır. Kaynağı bulmak için bir hayli gezerler; fakat bulamazlar. Abıhayat, tasavvuf edebiyatında feyz, irfan, ilâhî bilgi ve manevî neşeye remizdir.

B. 423. Beytü'l-Mamûr. Mamûr, onarılmış ev mânasındadır. Kur'an-ı Kerim'in LII. sûresinde 4. âyetinde geçer. Kâbe'nin tam hizasında, yücelerde bulunan ve meleklerin kiblesi olan manevî mâbet.

B. 442. Kafdağı. Dünyayı çepeçevre kuşattığına, ardında devlerin, ejderhâların bulunduğu inanılan dağ. Tasavvufta Kafdağı, insan vücududur.

B. 446. Kökü yukarıda, dalları aşağıya sarkmış. Kur'an-ı Kerim'in XIV. sûresinin 24. âyetinde temiz söz, kökü sabit, dalları budakları gökte bulunan bir ağaca benzetilmektedir, 25. âyette, Rabbinin izniyle her zaman meyvesini verdiği, Allah'ın insanlara, anıp öğüt olmaları için örnekler getirdiği bildirilmekte, 26. âyetteyse pis sözle, pis ağaçtan bahsedilmektedir. Temiz söz imanı belirten "Şahâdet kelimesi", temiz ağaç da iman sahibi, mümindir; pis söz inanmayışı bildiren küfür sözü, pis ağaçsa kâfirdir.

B. 470. Mevlânâ. Bilginlere efendi, efendimiz, sahibimiz anlamlarına "mevlâ, mevlânâ" denmesi âdetti. Kadı Necmeddin-i Taştî, büyük kişilerin bulunduğu bir toplulukta bir gün "Bütün dünyada üç şey umumî mânada söylenirken Mevlânâ'ya mensub olunca hususî mânâ kazandı ve halkın ileri gelenleri de bunu güzel buldular. Birincisi, mesnevî her iki mısra'ı kafiyeli olan (beyitleri kafiye bakımından aynı olmayan) şiire denirdi, bu zamanda mesnevî denince akla hemen Mevlânâ'nın Mesnevî'si geliyor. İkincisi, bütün âlimlere mevlânâ derler; böyle olduğu halde Mevlânâ denince o anlaşılıyor. Üçüncüsü, her kabre türbe denir; şimdi türbe denince, Mevlânâ'nın merkadi hatıra geliyor" demişti (Menâkibü'l-Ârifin; II. s. 597). Gerçekten de bugün, Doğu'da, Batı'da Mevlânâ denince, Celâleddin Muhammed anlaşılakta, kitabın ve şâirinin adı anılmadan mesnevî denince de Mevlânâ'nın Mesnevî'si hatırlanmaktadır; fakat türbe sözü hakkındaki hüküm Konya'ya hastır. Beyitten, daha zamanında, kendisine Mevlânâ dendiği anlaşılaktadır. Ancak burada, Mevlânâ'nın "Munlâ, Mevlânâ, Rûmî, Celâl, Celâleddin" mahlaslarını hiçbir şiirinde kullanmadığını, bu çeşit mahlas taşıyan şiirlerin ona atıf ve isnat edilmiş uydurma şiirler olduğunu da söyleyelim. Esasen bir adam kendisine Mevlânâ demez, ona başkaları bu vasfı verir.

B. 482. Arş. Tavan, bir şeyin üstünü örten şey, çardak mânalarına gelen Arapça bir söz. Yüceliği bakımından padişah meclisine ve bu münasebetle hüküm ve kudret mânasına da gelir. Kur'an-ı Kerim'in IX. sûresinin 129, XVII. sûresinin 42, LXXXV. sûresinin 15. âyetlerinde Allah "yüce ve ulu Arş sahibi", XXI. sûresinin 22, XL. sûresinin 15, XLIII. sûresinin 82. âyetlerinde "Arş sahibi" diye övülür. VII. sûrenin 54, X. sûrenin 3, XXXII. sûrenin 4, LVII. sûrenin 4. âyetlerinde, yerleri ve gökleri yarattıktan sonra tedbir ve tasarrufunun Arş'ı kapladığı, XX. sûrenin 5. âyetinde rahmeti umumî olan Tanrı'nın, Arş'ı tedbir eylediği bildirilir. LXXXI. sûrenin 19-20. âyetlerinde güç, kuvvet sahibi büyük elçinin, yâni Cebrâil'in Arş sahibi katında mevki sahibi olduğu, XL. sûrenin 7. âyetinde meleklerin Arş'ı taşıdıkları, LXIX. sûrenin 17. âyetinde kıyamet günü Arş'ı sekiz meleğin taşıdığı bildirilir. Müslüman bilginlerinin çoğunluğuna göre Arş, Tanrı'nın, kudreti ve rahmetiyle her şeyi kavrayıp kaplaması ve bilgisidir. Sûfiler Arş'ı varlık, beden ve tüm cisimdir. (Ta'rifât, s. 100). Bu bakımdan bütün mezâhir, Tanrı Arş'ıdır.

B. 487. Hayder. Arslan demektir. Hz. Ali'nin adlarındandır.

B. 490. Rableri suvarır, kandırır onları. 1416, 2814 ve 2914. beyitlerde de geçer. LXXVI. sûrenin 21. âyetinin son kısmıdır.

B. 495. Âfâkıy – Mekkî. İslâm dininde kible, yâni namazda yönelinecek yer, Mekke'deki “Kâbe”dir. Mekke'de oturanlara Mekkelî mânasına “Mekkî”, Mekke'de oturmayanlara dolaylardakiler mânasına “Âfâkıy” denir. Mekki olanlar Kâbe'ye, âfâkıy olanlar da Kâbe tarafına dönerler.

B. 506. Yağma. Türk boylarından birinin adı. Edebiyatta bu sözün iki mânasıyla sanat yapılagelmiştir.

B. 510. Eflâtun. Meşhur Yunan filozofu ve ide nazariyesinin kurucusu Platon'dur. Sokrat'ın talebesi, Aristo'nun hocasıdır. Milâttan 430 yıl önce doğmuş, Sokrat'ın öldürülmesinden sonra seyahate çıkmış, bu arada Mısır'da epeyce oturmuş, Milâttan önce 388'de Akademiya'yı kurmuş ve 348, yahut 347 tarihinde ölmüştür. Doğu edebiyatında akıl timsali olarak övülegelmiştir. 3147. beyitte de geçer.

B. 538. Yakub – Yusuf, Ken'an. B. 75'in izahına bkz.

B. 552. İslâm – Lâm. III. sûrenin 19. âyetinde, Tanrı indinde dinin İslâm dini olduğu bildirilmiş, Hz. Muhammed de her çocuğun fitrat, yâni yaratılış üzere doğduğuna, sonradan konuşmaya başlayınca, büyüyünce anasıyla babasının onu Yahudi, Hıristiyan ve Mecûsî yaptığını bildirerek İslâmın fitrat dini olduğunu buyurmuştur (Al-Câmi'; II, s. 79). Müslümanın dilinden, elinden Müslümanların selâmette olduğunu bildiren hadisler de vardır (aynı; s. 172).

B. 553. Sahip-kıran. Eski yıldız bilgisine nazaran iki kutlu ve yomlu yıldızın bir dereceye gelmesi yeryüzüne saadetler getirir. Böyle bir anda tahta çıkan padişaha “sahip-kıran” denirdi ve o padişah sağ yanına iki, sol yanına da iki kılıç takınırdı.

B. 567. Dönüp bize gelenler. II. sûrenin 156. âyetinde korkuyla, açlıkla, beden, mal, meyve ve evlât noksanıyla, maddî ve manevî elemelerle sınanan ve sabredip, biz Allah'ınız ve gene ona dönüp gidenleriz diyenlerin müjdelenmesi buyurulmakta, müteakip âyette de onlara verilecek mükâfat bildirilmektedir. Beyitte bu âyete işaret ediliyor.

B. 580. Dokuz gök. Eskiler, gökleri dokuz kat olarak kabul etmişlerdi. Yedi kat gökte, dünyadan itibaren şu yıldızlar vardı. 1. Ay, 2. Utarid, 3. Zühre, 4. Güneş, 5. Mirrîh, 6. Müşteri, 7. Zühal, 8. kat gökte burçlar bulunur, bu göğe burçlar ve sabitler, yâni başka bir yıldızın, yahut güneşin çevresinde dönmeyen yıldızlar göğü mânasına “Felekü'l-Burûc, Felek-i Sevâbit” denir. Bu göğü kaplayan ve içinde hiçbir şey bulunmayan göğe de Atlas göğü denir ki böylece dokuz gök vardır ve âlemin merkezi yer küresidir.

B. 580. Yedi deniz. Eski coğrafyacılara göre yedi büyük deniz vardır. 1. Çin Denizi (Büyük Okyanus) 2. Magrip Denizi (Atlas Okyanusu) 3. Rum Denizi (Akdeniz) 4. Karadeniz, 5. Tabariyye Denizi (Şap Denizi, Kızıldeniz) 6. Curcan Denizi (Hazer) 7. Harezmi Denizi (Fars Denizi) (Bürhan terc. Heft Muhît maddesi, s. 626, 1268 - Matbaa-i Âmire).

B. 581. Güneş – dördüncü kat gök. Eski Hint ve İran'da “Mitra”, sonradan Avesta'da “Mithra”, yeni Farsçada “mihir” diye geçer; dost, sevgi ve aydınlık mazharı mânalarına gelir. Vârûne'nin yâni göğün gözüdür ve gökten ayrı mütalâa edilemez (Mazdayasna). Yunan'a Apollo olarak geçmiş,

Roma'da Phoebus adını almıştır. Zeus'un oğludur. Oklarıyla insanları öldürdüğü gibi her türlü derde de devâ olur ki, güneşin hararetindeki yakıcılıkla öldürücülükten kinayedir. Lir çalar, şâirlerle müzisyenleri korur. Defne onun alâmetidir. Karışık, kıvrırcık saçlı, elinde lir, yahut yay bulunan bir delikanlı şeklinde temsil edilir. Doğuda, küçük kutlu yıldızdır. Minyatürlerde, elinde sopa yanında dört öküzle iki domuz bulunan, bir öküz yavrusuna binmiş bir delikanlı, yahut yere bağdaş kurmuş iri yüzlü bir genç tarzında temsil edilir. Bâzı İran minyatürlerinde çevresine ışıklar saçan tek baştan ibaret olarak gösterilmiştir. Dördüncü kat göktedir.

B. 584. Şişe – peri. Eskilere göre, afsunla perileri davet etmek için okunacak duaları, yapılacak şeyleri bilen afsuncuların, davet ettikleri periyi bir şişe içine hapsettiklerine, onu koyuvermek için, onunla alâkalı cin ve perilere diledikleri işleri gördürdüklerine inanılırdı. İslâmî bir inanç olmamakla beraber halk arasında revaçta bulunan bu inanç, edebiyatta “peri-şişe” mazmununun meydana gelmesine sebep olmuştur.

B. 585. Şişe incelmek. Ali Buveyh'ten Müeyyedü'd-devle'yle kardeşi Fahrü'd-devle'nin vezirliğinde bulunan, dîvânından başka akaid, kelâm, şiir, lügat, biyografya vs.ye dair yirmiden fazla eseri olan, Sâhib b. Abbâd diye anılan İsmail b. Abbâd'ın, “Sırça incelme, şarap da letafet buldu; ikisi de birbirine benzedi de iş müşkülleşti. Sanki şarap var da kadeh yok; yahut kadeh var da şarap yok” meâlindeki meşhur Arapça kıt'asına işaret edilmektedir. Vezirlerden, ilk olarak “Sâhib” diye anılan İbn Abbâd 324, yahut 326'da doğmuş (935-937), 385 yahut 387'de vefat etmiştir. İmâmiyye mezhebinden olan İbn Abbâd'ın bu kıt'asını Fahreddin-i Irâkıy, Farsça bir kıt'ayla terceme etmiştir (Muhammed Ali Müderris: Reyhânetü'l-Edeb; s. VI, Tebriz -1333 şemsî hicrî; s. 69-74. Irâkıy'nin hal tercemesi III. cilttedir; 1369 hicrî, 1329 şemsî hicrî; s. 74). Mevlânâ, İbn Abbâd'ın bu kıt'asını, mektuplarından birinde de istişhad yollu alır. (Mektuplar; tercememiz; Mek. LV, s. 84)

B. 589. Elest. Arapçada, değil miyim demektir. VII. sûrenin 172-173. âyetlerinde, “Hani Rabbin Âdemoğullarının sırtlarından zürriyetlerini izhar etmişti de kendilerini kendilerine tanık tutarak ben Rabbiniz değil miyim” demişti; onlar da evet, tanıgız Rabbimizsin demişlerdi. Bu da kıyamet günü bizim bundan haberimiz yoktu dememeniz, yahut da atalarımız önce şirk koşmuştu, biz onlardan sonra gelmiş bir soyuz; bizi de o boş ve asılsız işlerde bulunanların amelleri yüzünden helâk mı edeceksin dememeleri içindi, buyurulmaktadır. Bu izhar etme keyfiyetini, Âdem Peygamber'in sırtından, kıyamete dek gelecek zürriyetini izhar edip onlardan tanıklık aldığı, bu tanıklığa melekleri şahit etmiş, sonra gene zerrelere Âdem'in sulbüne iade edilmiştir tarzında anlayanlar olduğu gibi, âyette Âdem'in denmediğine, Âdemoğullarının dendiğine göre âyeti şu tarzda anlayanlar da olmuştur: Ana rahmine düşen ve dünyaya gelen herkes Tanrı'nın delillerini görmekte, âdeta Tanrı tarafından, Rabbiniz değil miyim hitabına mazhar olmakta, acziyle, haliyle o da Rabbimizsin diye Tanrı'nın hitabını gerçeklemektedir. Sûfilere göre bu kitap ve cevap, misâl âleminde olmuştur. Âyetler bunlardan başka çeşitli tevillerle de anlatılmıştır. (Kur'an-ı Kerim ve Meâli; c. II, s. LXIII-LXIV)

B. 589. Hayber. Hicretin yedinci yılının başlarında, Medine'ye dört konaklık bir yerdeki Hayber kalesine savaş açıldı. Kale, Musevîlerin elindeydi. Hz. Muhammed, kalenin zaptı uzayınca, yarın bayrağı öyle birisine vereceğim ki Allah ve resûlünü sever, Allah ve resûlü de onu sever; fetih onun elleriyle olur buyurdu ve ertesi günü bayrağı Ali'ye verdi. Ali, Hayberlilerle Merhab adlı kahramanını bir kılıçta tepesinden ikiye böldü; Hayber kalesinin kapısını koparıp savaş sonuna kadar kalkan gibi kullandı; Hayber fethedildi (Sosyal Açından İslâm Tarihi I, Hz. Muhammed ve İslâm adlı eserimize bkz. s.115-118).

B. 600. Yusuf – kurt. B. 75'in izahına bkz.

B. 602. Usturlap. Üstüne gök haritası resmolunmuş, dereceler gösterilmiş yarım daire şeklinde bir tahtadır. Ortasındaki ipe bağlı olan kurşun, güneşin hizasına getirilerek güneşin ve güneşe nazaran diğer yıldızların buldukları dereceler tâyin edilir. Bu kurşuna örümcek anlamına "Ankebut" denir.

B. 619. Vîs – Râmîn. Vîs, Râmîn adlı gencin sevdiği kızdır; Vîse de denir. 1063'de ölen Fahreddin-i Gürgâni, bu gençle kız arasında geçen macerayı Pehlevîceden alarak işlemiş, mesnevî tarzında bir eser meydana getirmiştir. (İlâhi-Nâme'ye bkz. II. basım; MEB yay. İst. M. E. Basımevi, 1967; A. Gölpınarlı çevirisi, s. 142-147)

B. 630. Zün-Nûn (-ı Mısırî). Balık sahibi (Yunus – Balık, B. 1784'ün izahına da bkz.). Sûfilerden ve Melâmet erbabından olup 245 hicrîde (859) vefat eden ve Mısır'da, Şafî'nin türbesi civarına gömülen zat da bu adı taşır. Mevlânâ, Mesnevî'nin II. cildinde de bu zattan bahseder.

B. 635. İsa – İğne. IV. sûrenin 157. âyetinde İsa Peygamber'in asılmadığı, öldürülmediği, Allah'ın diri olarak onu göğe ağarken yakasında dünya malından bir iğne bulunduğu, bu yüzden dördüncü kat gökte kaldığı halk tarafından söylenegelmiştir; beyitte buna işaret edilmektedir.

B. 636. Mûsa, Hârûn – Hızır. Hârûn, Mûsa Peygamber'in kardeşidir ve onun şeriatıyla hükmeden bir peygamberdir. (Hızır için Hızır – Gemi, B. 106 ve Abıhayat, B. 415'in izahına bkz.)

B. 639. Mısır – şeker. Eskiden şeker, şekerkamışından meydana gelirdi. Şekerkamışının en iyi cinsi Mısır'da yetiştiği için şekerle Mısır hemen daima beraber anılagelmiştir.

B. 675. Uhud Dağı. Medine yakınında bir dağ. Hicretin üçüncü yılında Müslümanlarla müşrikler bu dağ yakınında savaşmışlardı (Sosyal açıdan İslâm Tarihi I, Hz. Muhammed ve İslâm adlı eserimize bkz. s. 95-104). Hadiste "Uhud bir dağdır ki bizi sever, biz de onu severiz" buyurulmuştur. (Al-Câmi'; I, s. 9)

B. 687. Kalender. Melâmîlikten ayrılan, müntesiplerinin çoğu gezginci olan, halkın kınayışına uğramak için "çâr-darb" olmayı, yâni saç, sakal, kaş ve bıyıklarını usturayla tıraş etmeyi şiar edinen bir sûfi zümresi. (Türk Ansiklopedisi'ne yazdığımız Kalenderî maddesine bkz.)

B. 687. Semender. Ateşte yaşadığına inanılan esâtîrî bir hayvan.

B. 689. Küfür – İman. Küfür, Tanrı'yı, peygamberleri, dini ve din hükümlerini, âhireti inkâr etmek, imansa bunlara inanmaktır. Küfür, lügatte örtmek mânasına gelir. Bu bakımdan edebiyatta, yüzü örten saçlara küfür ve kâfir, yüze de iman denmiştir.

B. 696. Top – çevgân. Çevgân, Türkçeye "çevgen" tarzında geçmiştir; ucu eğri bir sopadır. Karşılıklı oyuncular, at koşturarak topu çevgenle çelip karşı tarafın dikili iki direğinin arasından geçirmeye çalışırlar. Ortaçağın bu meşhur oyunu, edebiyata da girmiş ve işlenmiştir. Âşık sevgilinin çevgenine düşmüş, onun vuruşuyla dilediği yere yuvarladığı bir toptur. Tasavvufta sevgili, Tanrı, yahut O'nun varlığına, irâdesine varlığını, irâdesini vermiş olan kâmildir; çevgen Tanrı irâdesidir. Top da ona teslim olan mürittir.

B. 697. Nisan yağmuru. Eskilerin inancına göre nisan ayının yağmurlarında feyz ve bereket vardır. Yağarken bütün yaratılmışlar ağızlarını açarlar. Düşen katreler, o mahlûkun yaratılışına, istidadına göre bir sûrete bürünür. Ağızını açmış yılanın ağzına düşen katre, zehir olur; sedefin içinde düşense

inci kesilir.

B. 700. Kadir gecesi. Kur'an'ın Kadir Gecesi indiği, o gecenin bin aydan hayırlı olduğu, meleklerle Rûh'un, Rablerinin izniyle o gece indikleri, o gecenin tanyeri ışıyınca dek esenlik olduğu, Kur'an-ı Kerim'in XCVII. sûresi olan ve 5 âyetten ibaret olan Kadr sûresinde bildirilir. II. sûrenin 185. âyetinde Kur'an'ın ramazan ayında indirildiği bildirildiğine göre bu gece ramazan ayındadır ve hadislere göre son on gecelerinden biridir (Al-Câmi'; I, s. 108). O gece, bir yıl içinde olacak şeyler de takdir edilir. Ehl-i beyt imamlarına göre 19, 21, 23, 25, 27 ve 29. gecelerinden üçü de kadir gecesidir; fazilet bakımından 23. gece en üstünüdür. Hanefîler, 27. gecenin kadir gecesi olduğunu kabul etmişlerdir. Kadr, sıkıştırmak, üstünlük anlamlarına gelir. Meleklerin inip çıkışları yüzünden yeryüzünün pek kalabalık olması, o gecenin üstünlüğü, o yıl olacak şeylerin, o gece takdir edilmesi dolayısıyla o geceye bu ad verilmiştir.

B. 728. Hint. Gece ve siyahlık. Rum – Zenci maddesine, B. 269'un izahına bkz.

B. 729. Hârût, Mârût – büyü. Hârût ve Mârût, Kur'an-ı Kerim'in II. sûresinin 102. âyetinde, Süleyman Peygamber'in kâfir olmadığı, şeytanların kâfir olduklarını bildirirler ve insanlara büyü yapmayı öğrettikleri söylenir; sonra da Babil'e indirilen Hârût, Mârût adlı iki meleğin, biz sizi imtihana çekmeye memuruz, sakın kâfir olmayın demeden kimseye bir şey öğretmedikleri anlatılır. Halkın rivayetine göre, bu iki melek insanların isyanından yakınmışlar, Tanrı, onlarda şehvet vardır, size de şehvet versem, siz de isyan edersiniz demiş. Onlar isyan etmeyeceklerini söyleyince, Tanrı onlara şehvet verip yeryüzüne inmelerini buyurmuş. Gündüz inerler, halk arasında hüküm sürerler, gece İsm-i A'zam'ı okuyup göğe çıkarlarmış. Derken bir kadına gönül vermişler, kadın İsm-i A'zam'ı öğretirlerse bunlara râm olacağını söylemiş, öğretmişler, kadın bu adı okuyup göğe çıkınca Tanrı onu çarpıp bir yıldız yapmış. Zühre bu kadınmış. Hârût'la Mârût'u da dünya azabıyla âhîret azabı arasında muhayyer bırakmış, dünya azabına razı olmuşlar. Bunları Babil kuyusuna baş aşağı astırmış. Büyücüler, o kuyunun başına gidip bunlardan büyü öğrenirlermiş. Bu yüzden edebiyatta Hârût-Mârût, Zühre, Babil kuyusu, büyü ve büyücü ile anılır.

B. 736. Nerde olursanız o, sizinle beraberdir. LVII. sûrenin 4. âyetinde geçer; beyitte bu âyete işaret edilmektedir.

B. 750. İnanan inananın aynasıdır. "Mümin, müminin aynasıdır." (Hadis; Al-Câmi' II, s. 170).

B. 755. Zümrüdüanka. Metinde "Sîmurg" diye geçer. Otuz kuş anlamına gelen bu söz, bu ismi var, cismi yok kuşa, otuz kuş büyüklüğünde olması yüzünden ad olmuştur. Vücudunda otuz renk bulunduğu için otuz renkli anlamına "Si reng" de denmiştir. Boynu çok uzun olduğu, görünmeyecek kadar yüksek uçuğu için Arapçada "Ankaa" ve "Ankaa-yı Mugrib" diye anılmıştır. Rüstem'in babasını bu kuş besleyip yetiştirmiştir. Yuvasının Kafdağı'nda olduğu söylenen bu kuş, devlet kuşuyla karıştırılır. Koyunları ve diğer hayvanları kapmakla yetinmeyip çocukları da kapmaya başladığı için zamanın peygamberinin duasıyla neslinin münkariz olduğu da rivayet edilmiştir. Türkçeye Zümrüdüanka diye geçen bu kuş, masallarımızda Keloğlan'ın dostudur. Tasavvufta Ankaa, herkesçe tanınmayan Kutb'a ve maddenin her şekli almak kabiliyetine denir. (Rüstem – Zâl B. 215'in izahına da bkz.)

B. 756. Sûfî vakit oğludur. 2919. beyitte de geçer. Mevlânâ, Mesnevî'nin I. cildinde de bu sözü anar (Raynold A. Nicholson basımı; I, Leiden - 1925; s. 10, beyit 133). Zaman, hadiselerin birbiriyle zihinde kıyaslanmasından doğan mücerret bir mefhumdur. Hal, boyuna geçmişe akar durur. Gelecek,

hiçbir vakit tahakkuk etmez. Geçmiş zamansa ancak hâtıradadır. Bu bakımdan zamanın hakikati, “an”dır, yâni her an içinde bulunduğumuz, zamanın bölünmez cüzündendir. Sûfi de geleceğe kul olmadığı gibi geçmişin de kaydında değildir. İçinde bulunduğu ânın gerektirdiğini yapar. Bu sözün mânası budur.

B. 775. Türk – Yağma. Yağma, B. 506’nın izahına bkz.

B. 788. Türk – Hintli. Rum – Zenci, B. 269’un izahına bkz.

B. 795. Dudu – şeker. Söz söylemeyi başaran dudu kuşu şekerle beslenir; bu bakımdan dudu, şekerle anılır. Aynı zamanda duduya, kendi cinsinden bir kuş söz söylüyormuş duygusunu vermek için ayna arkasına geçilerek söz söylenir: O da sözleri tekrarlamak sûretiyle söylenen sözleri belleyip söylemeye başlar. Bu yüzden dudu “ayna” ile de anılır.

B. 815. Şarap – keşiş. Hıristiyanlıkta, şarap İsa’nın kanı, içine doğranan ekmek de eti olur ve bunu içen kudsîleşir inancı vardır. (İst. 1908 basımı Ahd-i Atıyk ve Cedîd, Matta, XXVI. 26-28; Markus, XIV. 22-25; Luka, XXII. 19-20, Yuhanna, VI. 54-58) Bu yüzden şarap, keşişle beraber anılmıştır.

B. 827. İnsanlar bir tek insanın soyundan. Âdem – İblis maddesine, B. 151’in izahına bkz.

B. 836. Ahmed. Hz. Muhammed’in adlarından. LXI. sûresinin 6. âyetinde, İsa Peygamber’in kendisinden sonra Ahmed adlı bir peygamberin geleceğini müjdelediği bildirilir. Hadislerde de kendilerinin adlarını söylerlerken “Ahmed” adını kullanmışlardı. (Câmi’; I, s. 90).

B. 839. Zülkarneyn – set. İki boynuzlu mânasınadır. Kur’an-ı Kerim’in XVIII. sûresinin 83-96. âyetlerinde Zülkarneyn’in batıya gittiği, orada güneşin âdeta kara bir balçığa battığını gördüğü, sonra doğuya gittiği orada da güneş ışığını elbise edinmiş bir topluma rastladığı, Yecüc ve Mecüc denen bozguncuların gelmemesi için iki dağ arasında demir ve bakırla pekiştirilmiş bir set kurduğu anlatılan bu zat, Hindistan Maârif Veziri Ebû’l-Kelâm Âzâd merhumun tahkikine göre Med ve Fars hükümetlerini birleştirip İran imparatorluğunu kuran Kûruş-ı Kebîr’dir. Heykellerinde bu zatın başında, bu iki ülkeyi birleştirdiğine alâmet olarak iki boynuz arasında bir küre vardır. Yapılan set, Hazer ve Karadeniz arasındaki Kafkas dağlarının geçit yerine yapılan ve kalıntıları hâlâ duran settir. Araplar bu sete, Hazer ve Türk Kapısı derler. Kur’an’da, bu sûrede ve XXI. sûrenin 96. âyetinde anılan Yecüc, Mecüc de Ahd-i Atıyk’ta, Tekvin bölümünde adı geçen ve Nuh’un oğlu Yâfes’in oğulları arasında anılan Comer ve Macuc’tur. Zülkarneyn’in peygamber, yahut Tanrı yakınlarından olduğu rivayet edilmiştir. Zahir ve bâtın ilmini, ilimle irfanı cem eden erene de bu ad verilir. Hz. Peygamber, Ali’ye ümmetin Zülkarneyn’i buyurmuştur. (Sefinetü’l-Bihâr, II, s. 425-427 ve Kur’an-ı Kerim ve Meâli, bkz. Açıklama, c. II, s. LXXXII - LXXXIV)

Bahr-i Hezec – Müseddes-i Mahzûf–

B. 921. Damdan tası düşmek. Gizlenen şeyin meydana çıkması yerinde kullanılır. Şimdi, “foyası meydana çıktı” demekteyiz.

B. 925. Sopa – ejderhâ. İmranoglu Mûsa – Firavun, B. 142’nin izahına bkz.

B. 931. İki baş aşağı kandil. Güneş’le Ay kastedilmektedir.

B. 941, B. 948. Ol (Kün) – kâf, nun. Arap yazısında “K” ve “N” harfleriyle yazılan, “kün” diye okunan sözün mânası “ol”dur, Tanrı irâdesini bildirir ve bu sözle, dilediği şeyin hemen olduğu

bildirilmiş olur. (Kur'an; II. 117, III. 47; XIX. 35; XXXVI. 82; XL. 68)

B. 960. Mustafâ – süt. Hz. Muhammed'e Miraç Gecesi, birinde şarap, öbüründe süt bulunan iki kadeh sunulduğu, Hz. Peygamber'in sütü içtiği, Cebrâil'in hamd olsun Allah'a ki seni fitrata (yaradılışa, fitrat dinine) hidayet etti; şarabı alsaydın ümmetin azgın olur, isyan ederdi dediği, hadis olarak Ebû Hurayra'dan rivayet edilmiştir (Müslim, VI. s, 104). Hz. Peygamber, sütü pek severlerdi; süt içince, Allahım, onu bize mübarek et ve onunla bizi rızıklandır buyururlardı (Sefinetü'l-Bihâr, II. s, 504-505).

B. 961. Meryem – Ye, İç. Meryem, İsa Peygamber'in annesidir; İsa Peygamber'i babasız olarak doğurmuştur. Cebrâil, âzası düzgün bir insan şeklinde temessül etmiş, Meryem yalnız olduğu için korkmuş, senden Rahman'a sığınırım demiş, Cebrâil, Rabbinin elçisiyim, sana tertemiz bir çocuk vermeye geldim deyince de, benden nasıl çocuk olabilir ki, ne bana kimse dokundu, ne de kötü kadınıym diye acıklanmıştı. Cebrâil'in nefhiyle gebe kalan Meryem, doğuracağı zaman, kuru bir hurma ağacının dibine gitmiş, keşke demişti, bundan önce ölseydim de unutulup gitseydim. Bu sırada uzaktan bir ses gelmiş, Meryem'e hurma ağacını silk, terütaze hurmalar dökülecek, ye, iç, gözün aydın olsun; biri görürse, bugün oruçluyum kimseyle konuşamam de, denmişti. O sırada kavmi, baban kötü kişi değildi, anan da kötü kadın değildi deyince Meryem, İsa'ya sormalarını işaret etmiş, onlar, beşikteki çocuk nasıl konuşabilir deyince İsa, ben Allah'ın kuluyum, bana kitap verdi, beni peygamber etti, kutladı; diri oldukça namaz kılmamı, zekât vermemi emretti; anama itaatli etti beni, kötü kişi olarak yaratmadı beni; selâm bana, doğduğum gün, öleceğim gün ve tekrar dirilip kabirden çıkacağım gün diye dile gelmiş, söz söylemişti (Kur'an-ı Kerim; XIX. 16-33). Beyitteki “Ye, iç” bu sûrenin 26. âyetinde geçer.

B. 970. Put. Taştan, tahtadan, madenden yapılan ve iptidai inanç besleyenler tarafından bir kudreti temsil ettiğine inanılarak tapılan nesne. Çok defa put, pek güzel bir sûrette temsil edildiği için istiare yoluyla güzele “but” denmiş, edebiyata da böyle geçmiştir. Tasavvufta eser müessiri, sanat sanatkârı gösterdiği cihetle, güzellerde ve güzellikle, mutlak güzellik olan Tanrı güzelliği görüldüğü cihetle mutlak güzellik de kastedilir.

B. 977. Süleyman – onları getirin. Süleyman Peygamber'in atları seyrettikten sonra onları getirin diye emrettiği ve atlar getirilince boyunlarını okşamaya, yelelerini taramaya başladığı, Kur'an-ı Kerim'in XXXVIII. sûresinin 31-33. âyetlerinde anlatılır. (Süleyman B. 226'nın izahına bkz.)

B. 978. Güneşin batıdan doğması. Güneşin batıdan doğması, kıyamet alâmetlerindendir (Müslim; XIII, s. 179).

B. 980. Havuz gibi sağraklar. Süleyman maddesine, B. 226'nın izahına bkz.

B. 982. Âzer – put. VI. sûrenin 74. âyetinde Âzer'in adı geçer. Arapçada “eb”, babaya dendiği gibi amcaya da denir. XIV. sûrenin 41. âyetinde İbrahim Peygamber'in anasıyla babası iman sahibi olarak anıldığına, XXVI. sûrenin 218-219. âyetlerinin Hz. Muhammed'in ana ve baba soyunun Âdem Peygamber'e kadar mümin olduğu sûretinde tefsir edildiği, hadiste de Âdem'den kendilerine dek bütün ana ve baba soyunda küfür ve nikâhsız birleşme olmadığı buyurulmasına nazaran Âzer, Hz. Muhammed'in ceddî İbrahim Peygamber'in babası değildir, put yonan ve yapan bu zat ana tarafından İbrahim'in amcasıdır; İbrahim'in babasının adı Târeh'dir. (Câmi'; I, s. 89).

B. 983. Kevser. Kur'an'ın CVIII. sûresi üç âyettir ve “Şüphesiz sana Kevser'i veren; artık

namaz kıl Rabbine ve kurban kes sen. Şüphesiz, sana buğz eden yok mu, odur nesli kesilen” meâlindedir. Kevser, sonsuz hayır, bereket, sayısız ümmet, kesilmez soy sop mânalarına geldiği gibi cennete de Hz. Muhammed’in havuzunun adıdır. İki yanında inciden kaplar olup, bu kapların yıldızlar kadar sayısız bulunduğu, müminlere bu havuzdan Ali’nin su vereceği hakkında birçok hadis vardır. (Kur’an-ı Kerim ve Meâli; Açıklama, II, s. CXXVIII; Fadâilü’l-Hamseti mine’s-Sihâhı’s-Sitte; III, s. 98-103)

B. 989. Sâmirî. Mûsa, Tanrı’nın vade verdiği Tur Dağı’na giderken yerine kardeşi Hârun’u bırakmıştı. Sâmirî denen biri, kavmin ziynet eşyasını toplayıp eriterek bir öküz heykeli dökmüş, Mûsa’nın ve sizin tanrınız budur demişti. İsrailoğulları buna tapmaya başlamışlar, Mûsa gelince öküzü eritmiş, denize döktürmüş, Sâmirî’yi de lanetleyip kavmin içinden tard etmişti.

B. 990. Ca’fer-i Tayyar. Ca’fer, Ebû Tâlib’in oğlu, Hz. Ali’nin kardeşidir. Mekke’de, müminlere eziyette bulunan müşriklerin şerrinden Habeş ülkesine hicret eden Müslümanlara reis olmuştu. Hayber’in fethi günü gelip Hz. Peygamber’le buluşmuştu. Hz. Peygamber, buna pek sevinmiş, bilmem ki buyurmuştu, Ca’fer’in gelişine mi daha fazla sevineyim, Hayber’in fethine mi? “Ca’fer yaratılışta da, huyda da en fazla bana benzeyendir” hadisi de onun hakkındadır. Hicretin sekizinci yılında, Mu’te savaşında elleri kesilmiş ve şehit düşmüştü. Hz. Resûl, Ca’fer’i gördüm, iki kanatla cennete uçuyor buyurmuşlardı. Bu yüzden uçan mânasına “Tayyar” lâkabıyla anılmıştır. (Sefinetü’l-Bihâr; I, s. 158-160; Al-Câmi’; II, s. 18; Sosyal Açıdan İslâm Tarihi. Hz. Muhammed ve İslâm; s. 124-125).

B. 1046. Ahmed-i Muhtâr. Seçilmiş Ahmed, Hz. Muhammed. (Ahmed maddesine, B. 836’nın izahına bkz.)

B. 1058. Nesr-i Tâir. Uçan akbaba kuşu demektir. Batı tarafında bulunan bir yıldıza, benzetiş yoluyla bu ad verilmiştir.

B. 1065. Arslan – Öküz. Yıldızların arasının çizgiyle çizildiği takdirde arslan ve öküz şeklini gösteren küme yıldızlara verilen adlar. Arslan (Esed) ve Öküz (Sevr) burçları.

B. 1065. Utarid – sarık. Utarid, B. 308’in izahına bkz.

B. 1066. Zühal – fitne. Zühal, büyük kutsuz ve yomsuz yıldız olduğundan fitne ile anılmıştır. (B. 382’nin izahına bkz.)

B. 1066. Müşteri. Yunanlılar Zeus, Romalılar Jüpiter derler; Müşteri adı da günün, ışığın babası mânasına gelen Dtuspater’dan bozmadır. Her şeyden önce şekilsiz ve hareketsiz maddenin teşhisinden meydana gelen Kaos vardır. Ondan Gaea, yâni toprak meydana gelir; Eros’un, yâni ebedî ve ezeli aşkın delâletiyle bu iki varlıktan Uranos, yıldızlı gök vücut bulur. Gaea ve Uranos’tan Kronos, yâni zaman doğar. Uranos, Gaea’dan doğan çocukları Gaea’nın içine atmaya başlar. Gaea bunların öcünü almak için oğlu Kronos’la birleşir. Kronos, babası Uranos’u sakatlar, saltanatına son verir. Fakat babasına yaptığı kendi başına da gelebilir düşüncesiyle çocuklarını yutmaya başlar. Zeus doğunca anası bir taşı kundaklayıp ona yutturur. Zeus’u Girit adasına götürür, bir mağaraya saklar. Zeus büyüyünce babasının hâkimiyetine son verir, Olimp dağına yerleşip saltanatını kurar. Önündeki iki fiçiden birinde hayır, öbüründe şer vardır. Bu fiçilerden insanlara nasiplerini verir. Müşteri, kutlu bir yıldızdır. Şark minyatürlerinde, ata binmiş sağ elinde kınırsız bir kılıç, sol elinde yay olan güzel bir delikanlı şeklinde temsil edilir. Edebiyatta “Kadî-i Felek” diye de anılan Müşteri, kadılık, hâkimlik, kutlulukla anıldığı gibi “alıcı-müşteri” sözüyle de cinaslar yapılarak zikredilir.

B. 1069. Hızır, İlyas – Abıhayat. Hızır, İlyas adlı peygamberlerle İskender, abıhayatın karanlıklar ülkesinde olduğunu duyup o diyara, bu suyu ve kaynağını bulmaya gitmişler. Yolda İskender yolunu yitirmiş; Hızır'la İlyas'tan ayrı düşmüş. Hızır ve İlyas abıhayat kaynağını bulup bu sudan içerek ölümsüzlüğü elde etmişler; fakat kendilerine, İskender'e buna bildirmemeleri emredilmiş ve İskender bundan mahrum kalmış. Bu halk inancına göre şimdi Hızır denizde, İlyas karada acze düşenlerin yardımına erişirler ve yılda bir kere de hıdırellez günü (yazın ilk günü), bir gül fidanının altında buluşurlarmış. (Abıhayat maddesine, B. 415'in izahına bkz.)

B. 1080. Meryem – hurma fidanı. Meryem – Ye, iç, B. 961'in izahına bkz.

B. 1086. Yedi değirmen. Yedi göktür. Dokuz gök, B. 580'in izahına bkz.

B. 1100-B. 1101. Ay. Mâh yâni Ay eski İran'da hayır meleklerindedir. Yunan mitolojisinde Artemis (Diana) diye anılır. Apollo'nun yâni Güneş'in kız kardeşidir. Avı sever, dağ perileriyle gezer. Sabah olunca yayını gevşetir. Apollo'nun sarayına girer, müzik dinler. En çok sevdiği şey sulara yıkanmaktır. Doğu İslâm edebiyatında Ay yüze, yeniay da kaşa benzetilir. XXXVI. sûrenin 39-40. âyetlerinde, Güneş'in karar kıldığı yerde akıp seyrettiği, Ay'a da yeniay halinden, kuru hurma dalına dönüşünceye dek menziller tâyin edildiği, Güneş'in Ay'a yetişemediği, gecenin de gündüzü aşamadığı, bütün yıldızların boşlukta yüzüp gittikleri bildirilir.

B. 1142. Devlet kuşu. Farsçada Hümâ ve Hümây denen ve kemikle beslenen kuş. Çok defa Zümrüdüanka (bkz.

B. 755) ile karıştırılır. Masallarımızda geçer. Vârisi olmadan ölen hükümdarın yerine meydanda toplanan halk arasında bu kuş kimin başına kanarsa onu padişah yaparlar.

B. 1166. Sadberk gülü. Sadberk, Farsça yüz yaprak, yüz yapraklı demektir. Katmerli güle denir.

B. 1175. Hıristiyan – zünnâr. Hıristiyan rahiplerinin bellerine bağladıkları, ucunda salip asılı ip. Bu gelenek Zertüştilikten geçmiştir. Zertüştiler, “Kustî” ve din bağı mânasına “Bend-i din” dedikleri, koyun yününden örülen ipi üç kere bellerine dolarlar. (Dr. Muhammed Muin, Mazdayasna; s. 243-249)

B. 1177. Gusül. İslâm dininde, kadınına yaklaşan ve kendisinden uykuda yahut uyanık olarak meni akan kişinin, şer’î emirleri yapabilmesi için yıkanması gerekir ki buna “gusül” derler; Türkçede gusüle, “boy abdesti” denmiştir (Kur’an-ı Kerim. V. 6)

B. 1178. Şah – ruh. Şah padişah mânasınadır. Ruh, filleri, gergedanları kapıp yuvasına götürerek yavrularına yediren ismi var, cismi yok bir canavardır. Satranç oyununun taşlarından ikisine verilen adlardır. At, piyade vs. de satranç taşlarından. Ortaçağda pek meşhur olan ve düşünceye dayandığı ve askerî tabiiye temrinine yaradığı için padişahlar ve kumandanlar tarafından rağbet gören bu oyunun terimleri edebiyata geçmiştir.

B. 1187. İsa – Gökten inmek. İsa – Deccâl, B. 95’in izahına bkz.

B. 1189. Cüneyd, Bâyezîd. Cüneyd-i Bağdadî, 297 hicrîde (909), yahut 299’da (911) Bağdat’ta vefat eden ve birçok tarikatların silsilesi ona ulaştığı için “Seyyid-üt Taife – Sûfilerin ulusu” diye anılan zattır. Bâyezîd-i Bıstamî, Sürûşan oğlu Âdem oğlu İsa’nın oğlu Ebû Yezîd Tayfur’dur. Melâmet erlerindedir. 261 hicrîde (874-875) Bağdat’ta vefat etmiştir.

B. 1197. İsa – ahmak. İsa Peygamber’in bir ahmaktan kaçışı, Mesnevî’nin III. cildinde hikâye edilir; İsa ölüyü dirilttiği, körün gözünü açtığı, çeşitli mucizeleri olduğu halde, ahmak adama söz geçiremediğini, meramını anlatamadığını, neden kaçtığını soran kişiye söyler (Nicholson basımı, s. 146-147). II. ciltte de, bir ahmağın İsa’dan İsm-i A’zam’ı ısrarla öğrendiği, yığın halindeki kemiklere okuduğu, kemiklerin arasından bir kara arslanın da dirilip ahmak adamı paralandığı anlatılır (s. 254-274).

B. 1204. Ülker. Arapçada Süreyya, Farsçada Pervin denen ve yedi yıldızdan meydana gelen küme yıldız.

B. 1224. Semâ’. Sima’, işitmek, musiki dinlemek, güzel ses ve nağmelerle coşup vecde gelerek raksa girmek, dönmek anlamlarına gelir; bu söz, semâ’, hattâ Anadolu’da Alevîler arasında samah tarzında söylenir. Sûfiler semâ’ı, daha doğrusu musikiyi, bir vecd vasıtası olarak hoş görmekle kalmamışlar, bir ibadet telakki etmişlerdir. Mevlânâ, Şems’le buluştuktan sonra, onun teşvikiyle semâ’a meyletmiş, Şems’ten sonra da semâ’ meclisleri kurulup “gûyende” ve “kavval” denen okuyucular ve bilhassa rebâb çalanlar neşideler söylemeye, rebâb çalmaya başlayınca Mevlânâ da vecde gelip raksa başlar, bu arada şiirler inşâd ederdi. Kendisinden sonra adına kurulan Mevlevîlik, bu yüzden musiki, şiir ve semâ’ı üç aslî unsur olarak kabul etmiş, XV. yüzyılda Mevlevî mukabelesi son şeklini almıştır. (Mevlevî Âdâb ve Erkâmı adlı eserimize bkz. s. 48-109)

B. 1240. Kerbelâ – Su. Kerbelâ – Şehitler B. 3806’nın izahına bkz.

B. 1262. Geciktirmede âfetler vardır. Arap atasözü. Türkçedeki, “Yarına kalan donakalır” atasözünün tam karşılığıdır.

B. 1263. Mûsa – vade yeri. Mûsa – erinî, len terâni B. 224’ün izahına bkz.

B. 1269. Zat her şeyden mücerred. Zat – sıfatlar, B. 40’ın izahına bkz.

B. 1272. Âdem – Havva. Âdem – İblis maddesine, B. 151’in izahına bkz.

B. 1305. Azar oldukça sevgi var. İnsan, sevdiğine kızar ve sevdiği için onu azarlar; sevilme-yene ehemmiyet verilmez; buna işaret edilmektedir. Türkçede de “Nerde azar, orda nazar” diye bir atasözü vardır.

B. 1318. Günahı tespih ve ibadet haline getirmek. XXV. sûrenin 63-76. âyetlerinde, Rahman’ın kullarının yeryüzünde gönül alçaklığıyla yürüdükleri, bilgisizlere muhatap oldukları zaman, esenlik size deyip geçtikleri, gecelerini ibadetle geçirdikleri, israf etmemek ve az da vermemek üzere yoksulları infak ettikleri, Allah’tan başkasına kullukta bulunmadıkları, haklı olmadıkça kimsenin canına kıymadıkları, zina etmedikleri, yalan şahâdetle bulunmadıkları, suç yapılan yerlere yolları düşerse, suç işlemeden, işlenen suça da rıza göstermeden geçip gittikleri, Rablerinin âyetleri okununca sağır ve kör bir halde yerlere kapanmadıkları... anlatılırken 70-71. âyetlerde, tövbe edip iyi işlerde bulunanların kötülüklerini, Allah’ın iyiliklere tebdil edeceği, tövbe edip iyilikte bulunanın tövbesinin suçları örten, rahim olan Allah katında makbul olacağı bildirilmektedir. Beyitte bu âyetlere işaret ediliyor.

B. 1338. Yusuf – kurt. B. 75’in izahına bkz.

B. 1341. Elif olmuş, nun’a döndürmek gerek. Elif, yukarıdan aşağıya çekilen bir çizgiyle ifade edilir; “nun” Arap alfabesinin 25. harfidir ve ortasında bir noktası olan bir çanak şeklindedir; bu yüzden de harflerin şekilleriyle bellenmesini sağlamak için düzülen ve çocuklar tarafından âhenkle okunan tekerlemede bu harf “nun çanak gibi” sözüyle belirtilirdi. Beyitte, elif gibi baş çekmiş, eğilmiyor, eğip bükerek nun’a döndürmek gerek deniyor. (B. 361’in izahına bkz.)

B. 1374. Rüstem-i Destan. Destanoğlu Rüstem. Rüstem-Zâl, B. 215’in izahına bkz.

B. 1416. Rableri suvarır, kandırır onları. LXXVI. sûrenin 21. âyetinin son kısmıdır.

B. 1427. Düldül. Mısır hükümdarı Mukavkis tarafından Hz. Peygamber’e hediye olarak gönderilen ve Hz. Peygamber tarafından da Hz. Ali’ye bağışlanan katırdır. Hz. Ali’den sonra İmam Hasan’a, ondan sonra da İmam Huseyn’e kalmış, İmam Huseyn’den sonra Hz. Ali’nin oğullarından Muhammedi’l-Hanefiy’ye tesâhub etmişti. Pek ihtiyarlayan ve gözleri görmez bir hale gelen bu ak katır, Muzhac boyunun kavun, karpuz tarlasına girmiş ve bu boya mensup biri tarafından oklanarak öldürülmüştür (Sefinetü’l-Bihâr, I, s. 461-462)

B. 1466. Şeytanım Müslüman oldu. “İçinizden hiçbiri yoktur ki cinlerden, şeytanlardan biri ona eş olmasın buyurdu. Sana da mı ey Allah’ın Resûlü dediler. Evet buyurdu, bana da; ancak Allah bana yardım etti, ona üst oldum da Müslüman oldu; bana artık hayrı emreder ancak” (Hadis; Müslim, c. VIII, s. 139).

B. 1469. Mûsa – Ağaç. Mûsa Peygamber, Medyen’den, Şuayb Peygamber’in yanından ayrılınca çölde yolunu yitirmiş, zevcesine ilerde gördüğü ateşe gidip yol bilen birini bulursa soracağını,

kimseyi bulamazsa ateş alıp geleceğini söyleyerek ateşe doğru gitmişti. Kendisi giderken ateşin de uzaklaştığını, geri geldikçe ateşin de geldiğini, aynı zamanda ağacın, çalıkların yanmadığını görüp şaşırılmış, bu sırada ateşten, ayakkabılarını çıkar, mukaddes Tuvâ vadisinde sesini duymuş, sopasının yılan oluşu, elinin parıl parıl parlaması mucizeleriyle Firavun'a gitmeye memur olmuştu (XX. 10-25).

B. 1470. Recep – şaban. Ay yılına uyan hicrî takvimin 7. ayı recep, sekizinci ayı şabandır. 9. ay olan ramazan ayıyla bu aylara, Türkçede “üç aylar” denir. Hz. Peygamber, “recep, Allah'ın ayıdır, şaban benim, ramazan ümmetinin ayı” buyurmuştur. (Al-Câmi'; II, s. 19)

B. 1476. Ömer – Osman. İslâm'da ikinci ve üçüncü halifelerin adları. Biri gittiyse öbürü geldi anlamına.

B. 1487. Âdem – adlar. Âdem – İblis maddesine, B. 151'in izahına bkz.

B. 1490. Güneş – balçık. Güneşi balçıkla sıvamak maddesine, B. 30'un izahına bkz.

B. 1527. Ay – tas çalmak. Ay'ın tutulmasını şeytanların oyununa atfeden inanca göre tas, diğer bakır kap kaçak birbirine vurulursa bu gürültüden şeytanlar korkarlar ve Ay'ı bırakırlarmış. Bu geleneğe işaret edilmektedir. Bu âdet bâzı yerlerde hâlâ vardır.

B. 1528. Azimet. Girmek, bir şeye iyiden iyiye sarılmak, girişmek mânasına Arapça bir sözdür. Bâzı dualar okumak sûretiyle bir işin olmasını sağlamak mânasına da gelir ve İslâm'da olmadığı, nehyedildiği halde uydurma hattâ, mânasız tekerlemelerle dolu dualara “azimet” adı verilmiştir.

B. 1534. Bel'am. VII. sûrenin 175-176. âyetlerinin meâli şudur: “Oku onlara kendisine delillerimizi ihsan ettiğimiz halde bile bile onları inkâr edip, onların hükmünden ayrılıp şeytana uyan ve helâk olana ait kıssayı. Dileseydik onu, delillerimizle yüceltirdik. Fakat o, yeryüzüne sarıldı, kendi isteğine uydu. O, tıpkı köpek gibidir; üstüne gidip kovsan da dilini çıkarıp solur, kendi haline bıraksan da dilini çıkarıp solur. İşte bu hal, delillerimizi yalanlayan topluluğun haline benzer; geçmişlerin hallerini anlat onlara da belki iyice bir düşünürler.” Burada anlatılan, Mûsa Peygamber'le çağdaş olan Bâûr oğlu Bel'am'dır. Duası makbul bir zahit olan Bel'am, Firavun'a uyup Mûsa aleyhine dua etmiş, bu yüzden dili şişip ağzından sarkmış, köpek gibi soluya soluya ölmüştür. (Sefinetü'l-Bihâr; I, s. 102-103).

Ayetteki adam, kendisinin peygamber olmasını dileyen Ümeyye bin Ebû's-Saîd adlı şâirdir. Kayserden ordu istemeye, toplayacağı orduyla İslâmı yok etmeye kalkışan, Şam'da ölüp giden Rahip Ebû Âmir'dir, denmiştir. (Mecmîatu'l-Beyân; IV, s. 498-501).

B. 1536. Hurrem Şah. Bir şahıs adı değildir. Çok sevinçli, neşeli anlamına kullanılmıştır.

B. 1547. Âdemoğullarını ululadık. XVII. sûrenin 70. âyetinde Allah'ın Âdemoğullarını ululadığı, karada, denizde onları vasıtalara yüklediği yaratıklarının çoğuna üstün ettiği bildirilmektedir. Beyitte bu âyete işaret edilmektedir.

B. 1570. Hint kılıcı. Ortaçağda pek güzel su verildiği ve keskin olduğu için Hint kılıcı pek meşhurdur.

B. 1586. Mesîh. Kur'an-ı Kerim'de III. sûrenin 45. âyetinde, meleklerin Meryem'e İsa'yı müjdelerken, IV. sûrenin 157-158. âyetlerinde İsa'nın asılmadığı, öldürülmediği, Allah'ın onu göğe

ağdırdığı anlatılırken bu peygambere Mesîh dediği gibi aynı sûrenin 171-172, V. sûrenin 17, 72 ve 75, IX. sûrenin 30 ve 31. âyetlerinde de İsa, Mesîh diye vasıflandırmaktadır. Mesîh Arapçada bir şeye el sürmek, bir şeyin izini yok etmek, gezmek mânalarına gelen “mesh” sözünden gelir. İsa, çok gezdiğinden, eliyle sıvazladığı hastaları iyileştirdiğinden, anasının rahminden yağla meshedilmiş olarak doğduğundan bu vasıfla anılmıştır. Bâzılarına göreyse bu söz, İbranca “meşuh”tan bozmadır; kendisinden kötü huylar giderildiğinden bu lâkapla anılmıştır. (Müfredât, Encyclopédie de l’Islam; III, 444)

B. 1626. Sâmirî – öküz. Sâmirî, B. 989’un izahına bkz.

B. 1649. Bulgar güzeli. Bulgar, Türk boylarından birinin ve bu boyun oturduğu yerin adı. Bu boylar Çiğil, Hıtâ, Hutun ve Yağma gibi, güzellikleriyle ün aldığı için güzel ve güzellikle anılır.

B. 1650. Tatar ceylanı – misk. Misk, bilhassa Hıtâ ve Hutun ülkelerinde bulunan misk ahusunun göbeğindeki kan birikintisinden meydana geldiği için, misk edebiyatta Hıtâ, Hutun, ceylan ve göbekte anılagelmiştir.

B. 1662. Rûhü’l-Kudüs. Kutlu rûh mânasınadır; II. sûrenin 87. ve 253. âyetlerinde Meryemoğlu İsa’nın Rûhü’l-Kudüs’le teyid edildiği bildirilir. V. sûrenin 110. âyetinde İsa Peygamber’e hitaben, Rûhü’l-Kudüs’le teyid edildiği beyan edilir. XVI. sûrenin 102. âyetinde Hz. Peygamber’e “De ki: Kur’an’ı, inananların inançlarını sağlamlaştırmak için Müslümanlara hidayet ve müjde olarak Rûhü’l-Kudüs, Rabbinden hak ve gerçek olmak üzere indirmiştir” buyurulmaktadır. Rûhü’l-Kudüs, İslâm inancında Cebrâil’dir. (B. 2010’un izahına bkz.)

B. 1674. Zincir sallamak – deli. Zincir sallanınca delinin büsbütün delirip coştığına inanılırdı. Bu münasebetle deli ile zincir ve zincir şakırdatmak beraber kullanılır.

B. 1691. Senâî. Senâî, 525 hicrîde vefat eden (1130-1131), dîvânı ve İlâhi-Nâme diye de anılan Hadîkatü’l-Hakıyka adlı mesnevî tarzında yazdığı eseriyle meşhur olan sûfî şâirlerdendir. Gazneli olduğu için “Hakîm-i Gaznevi” diye de anılır. Mevlânâ’nın çok sevdiği, eserlerini okuduğu bir sûfidir.

B. 1707. İsrâfil. Tanrı katında dereceleri yüce dört meleğin biri. Öbürleri Cebrâil, Mîkâil ve Azrail’dir. İbranca adı Serâfim, Serâfil, yahut Serâfin’dir ve İsrâfil bu adlardan gelmiştir. Sûr’u üfürmeye memur olan bu melektir (Tefsirlere ve MEB İslâm Ansiklopedisi’ne bkz.)

B. 1708. Cem – kadeh. B. 30’un izahına bkz.

B. 1756. Mirrîh. İran’da Behrâm diye anılan bu hayır meleği Keldanîler tarafından mabutlaştırılmıştır ve Mares diye anılmıştır. Sonradan Yunanlılar Ares, Romalılar Mars adını vermişlerdi. İran’da yolcuları koruduğuna inanılan bu yıldız Yunanlılarda firtına, sonra da savaş mabudu tanınmıştı. Şarkta, kızıl renkli olan Mirrîh, küçük kutsuz yıldızdır. Beşinci kat gökte olduğu kabul edilmiştir. Edebiyatta kutsuzluk, fitne ve savaşla anılagelmiştir.

B. 1784. Yunus – balık. Yunus Peygamber’e ait Ahd-i Atık’ta dört bablık bir bölüm vardır. Kur’an-ı Kerim’de IV. ve VI. sûrelerde yalnız adı geçer (163, 86). XXXVII. sûrede 139-148. âyetlerde etraflıca anlatılır. X. sûre, Yunus Sûresi adını taşır; 98. âyette adı geçer. XXXVII. sûrenin 143-144. âyetlerinde, balık karnında Tanrı’ya dua ettiği anlatılır. Yunus Peygamber kendisine inanmayan kavmine Tanrı azabının geleceğini bildirmiş, kavmi ağlayıp tövbe edince üstlerine gelen

azap bulutu dağılmış, Yunus, kaçıp bir gemiye binmişti. Gemi açılınca fırtına kopmuş, gemidekiler içimizde bir suçlu var; onu denize atarsak kurtuluruz demişler, kur'a çekmişler, üç kere de kur'a Yunus'un adına düşünce onu denize atmışlar. Bir balık Yunus'u yutmuştu. Yunus, balık karnında duaya başlayınca balık onu kıyıya bırakmıştı. Bu yüzden kendisine "Balık sahibi" mânasına gelen Zün-Nûn denmiştir. Kur'an'da XXI. sûrenin 87. âyetinde bu adla anılır.

B. 1791. Yusuf – turunç, el doğramak. B. 75'in izahına bkz.

B. 1796. Ona, ondan da yakınız. "Ona, sizden daha da yakınız, fakat göremezsiniz." (Kur'an; LVI. 85)

B. 1806. Mehmûz – malûl, sıhhat. Arapçada kelime, hemze, şedde, yâni bir harfin iki kere okunması gibi bir şeyden arınmış olursa "sahih", harf-i illet denen "elif, vav, ye" harflerinden biri olursa, illetli anlamına "malûl" adını alır. "Me'nûs" gibi hemzeli olur, yâni bir harf, gizli bir "e"ye vurularak okunursa, hemzeli anlamına "mehmûz" denir. Sözlerin bu halleriyle sanat yapılmaktadır.

B. 1847. Humeyrâ. Pembe beyaz kadın mânasınadır. Hz. Peygamber'in Hz. Aişe'ye bâzı böyle hitap ettiği rivayet edilmiş, bunun mevzu olduğunu söyleyenler de bulunmuştur. (Ahâdîs-i Mesnevî, s. 20-21)

B. 1849. Ayın – Şın – Kâf. Arap alfabesinde bu üç harf birleşirse "aşk" sözü çıkar. Aşkta, yâni sevide seven, sevilen ve sevgi vardır; bu bakımdan aşkta birlik olamaz. Fakat âşık, aşkta yok olursa sevenle sevilen manevi birliğe ulaşır; buna işaret edilmektedir.

B. 1853. Elif hemzeli olursa gizlenir. Arapçada bir söz hemzeyle başlarsa diğer bir edatla, yahut kelimeyle birleşirse "elif" okunmaz. "Âmene'r-Resûlü" sözündeki "er Resûl"ün başındaki "e", yâni elif, yazıda gösterilir; fakat okunmaz.

B. 1856. İksir. Kimya maddesine, B. 3862'nin izahına bkz.

B. 1875. Sıfatlar karanlıklarda. Tanrı'nın zatı her şeyden münezzehtir, bu bakımdan zatı düşünmek, düşünceyle ermek mümkün değildir. Zatına ait ilim, hayat, kudret gibi sıfatlar zatıyla kaimdir. Fiili sıfatlar mahlûklarında görülür. XXV. sûrenin "Rabbinin, gölgeyi nasıl çektiğini, uzattığını görmez misin? Dileseydi onu sakın kılardı. Sonra gölgeye güneşi delil etti. Sonra da onu kolayca alıverdik" meâlindeki 45-46. âyetlerindeki gölgeyi sûfiler, sıfatların, eserlerin, Tanrı kudret ve hikmetinin zahuru olan, aynası bulunan âlem olarak kabul etmişlerdir ki, zat bütün bunlardan münezzehtir. (Zat – Sıfatlar, B. 40'in izahına bkz.)

B. 1876. Karanlık – abıhayat. Hızır, İlyas – Abıhayat, B. 1069'un izahına bkz.

B. 1878. Piyade – şah. Şah – ruh, B. 1178'in izahına bkz.

B. 1881. Kâbe'de her taraf kible. Kâbe, müslümanların kiblesidir. Fakat Kâbe'nin içinde kible yoktur. İstenilen tarafa dönülüp namaz kılınabilir. (Kâbe – Zenzem, B. 152'nin izahına bkz.)

B. 1882. Kadir gecesi. B. 700'ün izahına bkz.

B. 1888. Telkıyn – Münker ve Nekîr. Ölen kişi, gömüldükten sonra kabre gelip dinini, Rabbini, peygamberini soran iki sual meleğinin adı Münker ve Nekîr'dir (Al-Câmi'; II, s. 70; Sefinetü'l-Bihâr, II, s. 574-575). Telkıyn, ölü kabre konunca, bâzı mezheplere göre ise kabir örtüldükten sonra Allah'ın

birliğini, Hz. Muhammed'in gerçek peygamber olduğunu dinini ve dinin hükümlerini, onun rûhanîyetine bildirmektir.

B. 1899. Kalender. B. 687'nin izahına bkz.

B. 1915. Vird. Tekrar edilen söz. Âyet ve hadislerden toplanan ve muayyen vakitlerde, bilhassa sabah namazından sonra okunan mürettep dua ve sena.

B. 1955. Ebû Bekr-i Rebâbî. Rebâb çalan Ebû Bekir. Dîvân-ı Kebir'de bir gazelde, "Ey her rûhun fitnesi, ey toplumun kesesini kapıp çalan" beytiyle (Cilt II, beyit 48) "Ey baharın da canı, kışın da, ey şaraba mezeye düşkün sâkî, Rebâbî Ebû -Bekr'i şekerkamışına döndür, doldur şekerle onu" beyti var. (aynı, B. 53) Dîvân'da bu zatın adı bu beyitten başka birkaç yerde daha geçiyor. (Mevlânâ Celâleddin not 35. s. 215) Mesnevî'de de II. cildin 1573. beytinde "Padişah o sırları duymuştu, biliyordu ama Ebû Bekr-i Rebâbî gibi susmadaydı" tarzında geçer. Bütün bunlara, hele Akıncı Medresesi'nde bir odaya sahip olup Ebû Bekr-i Rebâbî'yi de oraya alarak rebâbının nağmeleriyle Akıncı'yı diriltmek istemesi (Mevlânâ Celâleddin, s. 215), açıkça gösteriyor ki Ankaravî'nin sandığı gibi bu zat, eskilerden olup kınayıslara aldırış etmeyip susan bir şeyh değil, Mevlânâ'nın çağdaşlarından olan, fazla söz söylemeyen, sırlara vâkıf bir rebâbîdir.

B. 1972. Ejderhâ. Aji Dahâka'dan bozmadır; Aji Dahâka, eski Hint-İran inancında zulüm devidir ki sonradan "Deh-âk" şeklinde söylenmiştir. Deh-âk, yâni on ayıp, çirkinlik, cücelik, zalimlik, oburluk, kötü söz söylemek, yalancılık, acelecilik, akılsızlık, korkaklık, utanmazlıktır; Deh-âk bunları temsil eden devdir, yâni kötü kuvvettir. İran'ın mitolojik tarihine Dahhâk adlı bir hükümdar tarzında girmiştir (Cem – Cemşîd, B. 30; Ferîdûn, B. 3267 maddelerine bkz.)

B. 1977. Ferhad, Husrev – Şirin. B.100'ün izahına bkz.

B. 2002. Felek. Gök. Eskilere göre yeryüzündeki hadiseler, gökteki yıldızların durumuna bağlıdır. Bu münasebetle ve gök münhanî olarak görüldüğünden halk arasında felekten şikâyetler "kambur felek, felek, çarkın kırılısın" gibi deyimler söylenegelmiştir.

B. 2010. Cebrâil. Zorla olgunlaştırmak mânasına gelen "cebr" sözüyle Allah mânasına "il" sözünden meydana gelmiştir. Tanrı kudreti, Tanrı kulu demektir. II. sûrenin 87. âyetiyle 253. âyetinde, V. sûrenin 110. âyetinde adı Rûhü'l-Kudüs diye geçer. XI. sûrenin 15, XVI. sûrenin 2, LVIII. sûrenin 22 ve XCVII. sûrenin 4. âyetlerinde "Rûh" diye anılır. XXVI. sûrenin 193. âyetinde "Rûhü'l-Emin" diye geçer. LIII. sûrenin 5. âyetinde Peygamber'e Kur'an'ı öğreten güçlü kuvvetli melek diye anılır; 6 ve 7. âyetlerinde Hz. Muhammed'in onu yüce ufukta kendi sûretiyle gördüğü, 9. âyetinde aralarında iki yay kadar, hattâ daha da az bir mesafe bulunduğu, 13-15. âyetlerinde, sınır ağacının yanında bir kere daha gördüğü bildirilir. LXXXI. sûrenin 19 ve 20. âyetlerinde Arş sahibi (B. 482'nin izahına bkz.) Tanrı'nın katında en yüce mertebeye sahip olduğu, II. sûrenin 97. ve 98. âyetlerinde adı "Cibril" diye geçer.

Dereceleri en ulu dört meleğin biridir ve peygamberlere vahiy getiren melektir.

B. 2019. Haşır – Neşir. Haşır, toplamak, neşir, dağıtmak mânalarına gelir. Türkçede "Haşır, neşir" tarzında söylenir. Ölüm ve kıyametle, kıyamette dirilmek kastedilir. Dilimizde, birisiyle haşır-neşir olmak, birbirinin her şeyini bilmek, beraber bulunmak mânasını ifade eder.

B. 2031. Sûr. Boru. Bunu kıyamet kopacağı vakit, İsrâfil (B. 1707'nin izahına bkz.) adlı melek

üfürecekler. Sûr üfürülünce kıyamet kopacak, bütün canlılar öleceklerdir. Kur'an'ın VI. sûresinin 73, XVIII. sûresinin 99, XX. sûresinin 102, XXIII. sûresinin 101, XXVI. sûresinin 51, L. sûresinin 20, LXIX. sûresinin 13. ve LXXVIII. sûresinin 18. âyetlerinde geçer. Birinci üfürülüşte kıyamet kopacak, ikincide canlılar dirilecekler, âhîret âlemi başlayacaktır ki bu da XXXIX. sûrenin 68. âyetinde bildirilir.

B. 2038. Akrep – Balık. On iki burçtan ikisinin adıdır. Eski yıldız bilgisine göre birisinin yıldızı Akrep burcuna girerse, o şahıs için tehlike olduğu gibi, Güneş Akrep burcundayken yolculuğa çıkmak, savaşa girmek de tehlikeliydi.

B. 2044. Kul cüzler – Kul Huvallah. Kul huvallah, Kur'an'ın CXII. sûresinin başlangıç sözleridir. 4 âyet olan bu sûrede, Allah'ın birliği, ihtiyaçsız olup herkesin ve her şeyin ona muhtaç bulunduğu, zatının kendisiyle kaim olup bir başka varlıktan meydana gelmediği, ondan da bir varlığın meydana gelmediği bildirilir. Bu sûreye “Tevhid” ve “İhlâs” denir; Kur'an'ın üçte birine bedel olduğuna dair hadis vardır (Al-Câmi'; II. s. 72). “Kul Eûzü”, de ki sığınırım mânasına gelir. Kur'an-ı Kerim'in CXIII ve CXIV. sûreleri bu sözle başlar. İlk sûre 5, ikincisi 6 âyettir. Birinci sûre “Felak”, ikincisi “Nâs” adını taşır. Yahudilerin, Hz. Muhammed'e büyü yapıp bir ipe on bir düğüm düğümleyerek battal bir kuyuya attıkları, Hz. Muhammed'in hastalandığı, bu sûreler inince, Ammâr, Zübeyr ve Ali'yi gönderdiği, kuyuya bu âyetler okununca düğümlerin çözüldüğü, Hz. Muhammed'in iyileştiği rivayet edilmiştir. Bunu nübüvvet şanına yakıştırmayanlara göreyse Hz. Resûl'ün, Ali ve diğerlerini gönderip ipi buldurması, bunu yapanın hilesinin meydana çıkması içindir. Bu iki sûreye, sığınmaya dair iki sûre mânasına “muavvezeteyn” denir; korunmak için okunur. (Kur'an-ı Kerim ve Meâli; Açıklama; s. CXXIX - CXXX)

B. 2063. İki büklüm – kâf, nun. Arap alfabesinde “k” harfinin şekline işaret edilmekte ve Tanrı irâdesine inkıyadı bildirmektedir.

B. 2107. Saç – kâfir. Küfür – İman, B. 689'un izahına bkz.

B. 2135. Akl-ı Evvel. Hukemâ inancına göre yaratıcı kudretin aktifliği “Akl-ı Küll – tüm akıl” denen kudreti izhar etmiş, (Bkz. Akl-ı Küll – Nefs-i Küll, B. 44) ondan pasif kabiliyet, Nefs-i Küll zahir olmuştur. Bu aktif ve pasif kabiliyetten dokuz gök meydana gelmiştir. Her göğün bir aktif, bir de pasif kabiliyeti vardır ki, bu sûretle Akl-ı Küll'den itibaren Ay göğüne kadar on akıl, on da nefis mevcuttur (bkz. Dokuz gök, B. 580). Akl-ı Küll'e, Akl-ı Evvel, yâni birinci akıl dendiği gibi, Ay göğünün aktif kabiliyetine de “Akl-ı âşir – Onuncu akıl” denir. Gene bu yüzden pek akıllı ve bilgili kişilere de, on birinci akıl mânasına “Akl-ı hâdîaşer” denmiştir.

B. 2162. Define – Karun. B. 228'in izahına bkz.

B. 2213. Saman altındaki su. Saman altında akan, üstü samanla örtülü su görünmez. Bu bakımdan gizli işe denir. Gizli ve sinsî iş yapanlar, “saman altından su yürütür” diye anlatılır.

B. 2225. Sopa – yılan. İmranoğlu Mûsa – Firavun, B. 142'nin izahına bkz.

B. 2226. Yed-i Beyzâ. İmranoğlu Mûsa – Firavun, B. 142'nin izahına bkz. Yed-i Beyzâ, bembeyaz el demektir.

B. 2229. Nemrud – sivrisinek. Nemrud'un kulağına bir sivrisineğin girdiği, beyninde serçe kadar büyüdüğü, şiddetli bir baş ağrısına tutulduğu, ağrının teskini için başını tokmaklattırmaya başladığı,

nihayet kafasının kırılıp beyninin fırladığı ve öldüğü rivayet edilmiştir. (Sefinetü'l-Bihâr; I, s. 89)

B. 2256. Yusuf – turunç, el doğramak. B. 75'in izahına bkz.

B. 2260. Zün-Nûn, Cüneyd, Bâyezîd. Zün-Nûn (-ı Mısırî), B. 630'un izahına bkz. Cüneyd, Bâyezîd, B. 1189'un izahına bkz.

B. 2291. Hallâc-ı Mansûr. Ebû'l-Mugıys Huseyn b. Hallâc meşhur rivayete göre Beyzâlıdır. Şeriata uymayan sözleri yüzünden 309'da (922) Bağdat'ta asılarak öldürülmüştür. "Ene'l Hak – Ben Hakk'ım" şeklinde özetlenen sözleri vardır. Adını, Mansûr, Hallâc, Hallâc-ı Mansûr diye anarlar. Müteveffa L. Massignon, dîvânını, Kitabu't-Tavâsin adlı kitabını, sözlerini ve asılış hikâyesini toplayan Ahbârü'l-Hallâc'ı tercemeleriyle yayınlamıştır.

B. 2323. Utarid – defter. Utarid, B. 308'in izahına bkz.

B. 2348. Mûsa kavmi – soğan, pırasa. İsrailoğulları, Tih Çölü'nde kalınca kendilerine bildircin ve kudret helvası ihsan edilmiş (Kur'an, II. 57), İsrailoğulları, biz bir yemeğe razı olmayız, Rabbine söyle yerden çıkan soğan vs. versin bize demişlerdi (Kur'an, II. 61).

B. 2356. Şahdamarından yakın. L. sûrenin, "Ve and olsun ki biz insanları yarattık, nefsi onu ne gibi vesveselere düşürür, biliriz ve biz ona şahdamarından daha yakınız" meâlindeki 16. âyetine işaret edilmektedir.

B. 2368. Yusuf – ayna. Birisinin, Yusuf Peygamber'i ziyarete giderken ona, armağan olarak bir ayna götürdüğü, ona, senin güzelliğine lâyık başka bir şey bulamadım; aynaya bakıp, kendi güzelliğini gördükçe beni de hatırlarsın dediği, halk hikâyelerindedir. Mevlânâ, bu hikâyeyi Mesnevî'nin birinci cildinde anlatır (s. 194-199).

B. 2369. Âdem – Havva. Âdem – İblis maddesine, B. 151'in izahına bkz.

B. 2394. Oruç tutan – akşam çağı. "Her oruç tutan kulun, iftar çağında bir duası kabul edilir; Allah onun dileğini ya dünyada verir, yahut âhirete saklar." (Hadis; Al-Câmi'; II, s. 104)

B. 2400. Mütenebbî. Yalancı peygamber demektir. Arap edebiyatının ünlü şâiri Ebû't-Tayyib Ahmed B. Huseyni'l-Cu'fiyyi'l-Kindi'dir. 303'te (915) Kûfe'de doğmuştur. Gençliğinde bir aralık peygamberlik dâvasına kalkışmış, sonra tövbe etmiş, bu yüzden Mütenebbî lâkabıyla anılmıştır. Şam'da Mısır'da bulunmuş, Bağdat'a gelirken 354'te (965), kendisini soyanlarla dövüşürken öldürülmüştür. Mevlânâ'nın bu şâiri çok okuduğunu, Menâkibü'l-Ârifin'den de öğreniyoruz. (Tahsin Yazıcı terc., c. II. s. 623-624)

B. 2409. Rüstem. Eski yazıda Rüstem rı (r), sın (s), te (t) mim (m) harfleriyle yazılır. Ayrıca Rüstem – Zâl, B. 215'in izahına bkz.

B. 2418. Hitay – Türk. Hitâ-Hitay ve Hutun ülkelerindeki Türkler güzellikleriyle meşhur olduklarından, güzeller Hitâ-Hitay ve Hutun Türklerine benzetilir. Hitâ, yazılışta yanlış anlamına gelen "hata" sözüyle aynı tarzda yazıldığından bu sözün iki mânasıyla edebî bir sanat yapıldığı da olur.

B. 2421. Nev-rûz. Yeni gün mânasına gelir. Celâlî takvimine yâni güneş yılını kabul etmekle beraber hicreti mebde sayan takvime göre yılbaşıdır ve baharın ilk gününe rastlar. İran'ın mitolojik

tarihinde bir hükümdar olan Cemşîd, o gün Azerbeycan'a gelmiş, yüksek bir yere tahtını kurdurmuş, güneş doğunca tahtında, tacında ve elbisesindeki mücevherler parlamaya başlamış. Cemşîd, o günü bayram olarak kabul etmiştir. Kâinat yaratıldığı vakit Güneş, Koç burcundaymış; öbür yıldızlar da güneşe nazaran şeref mevkilerindeymiş. Buna nazaran nev-rûz aynı zamanda yaratılış bayramıdır. Hz. Muhammed'in son haccı (Veda Haccı) bu günden on bir gün sonraya rastlar. Hac dönüşünde 18 Zil'hicce'de, Gadiru Humm'da Hz. Ali hakkında buyurulan hadis de bu günden üç gün önce buyurulmuştur. Hicretin sekizinci yılının Ramazan ayının 21. günü Mekke fethedilmiştir; bu tarih de nev-rûzdan sekiz gün öncedir. Bu rastlantılar, nev-rûza dini bir vasıf verilmesine de sebep olmuştur. Alevî ve Bektaşîler, nev-rûzu, Hz. Ali'nin doğumu olarak kabul ederler ki güneşle ilgisi düşünülebilir. Esas itibariyle nev-rûz, tabiî bir bayramdır. Şâirler, bahar dolayısıyla "Nev-rûziye" denen "Bahariye"ler yazarlardı. Mevlânâ'nın da birçok bahariyesi vardır. (Mevlevî Âdâb ve Erkâmı; s. 146-148)

B. 2431. Âdem – tövbe. II sûrenin 37. âyetinde Âdem'in Tanrı'dan bâzı kelimeler telakki edip tövbe ettiği, tövbesinin de kabul edildiği bildirilir. VII. sûrenin 23. âyetinde de Âdem'le Havva'nın "Rabbimiz, biz nefsimize zulmettik; bizi yarlıgamazsan, bize acımazsan ziyankârlardan oluruz" diye yalvardıkları anlatılır. Esasen Âdem'in II. sûrenin 30. âyetinde, yeryüzünde halife olmak, Tanrı buyruğunu buyurmak için yaratıldığı bildirildiğine göre kendisine ve Havva'ya, şu ağaca yaklaşmayın diye bildirilen nehiy, nehy-i tergiyb idi ve o ağaca yaklaşmaları bir suç değildi ve peygamberler masumdur. Fakat gene de Âdem ve Havva, suçu nefislerine izafe edip Tanrı'yı tenzih eylediler. Şeytan'sa "Beni sen azdırdın" diye suçu Tanrı'ya verdi ve lanete uğradı (II. 12-18). Âdem – İblis maddesine, B. 151'in izahına bkz.

B. 2433. Yusuf – turunc, el doğramak. B. 75'in izahına bkz.

B. 2435. Rûhumdan rûh üfürdüm. Âdem-İblis, B. 151'in izahına bkz.

B. 2439. Edhemoğlu İbrahim. İlk sûfilerdendir ve sahabeye ulaşanlardandır. Belh hükümdarıyken saltanatı terk edip zahitlik yolunu tutmuş, hicrî 161'de (777-778), yahut bir yıl sonra, bir rivayette de 166'da (782-783) Şam'da vefat etmiştir. Daima padişahlığı terk etmekle anılır.

B. 2440. Allah de, bırak. VI. sûrenin 91. âyetinde, meâlen, "Allah, hiçbir kimseye hiçbir şey indirmede dedikleri zaman Allah'ı lâyıkiyla tanımadılar, ululamadılar. De ki: Mûsa'nın, insanlara bir ışık ve onları doğru yola sevk eden bir vasıta olarak getirdiği kitabı kim indirdi? Hani siz onu kâğıtlara yazdınız da yayıp açıklarsınız; hükümlerinden çoğunu da gizlersiniz; hani siz de, atalarınız da bilmediğiniz şeyleri onun sayesinde bildiniz. De ki: Allah indirdi; sonra da bırak onları, düştükleri boş iddialarla oyalanıp dursunlar" buyurulmaktadır. Beyitte bu âyetin son kısmına işaret vardır.

B. 2483. Fil ashabı. Kur'an-ı Kerim'in CV. sûresi olan ve 5 âyet bulunan "Fil Sûresi"nde fil ashabının, eabil kuşlarının attıkları balçıktan yoğrulmuş taşlarla taşlandıkları, içleri boş ekin saplarına, kırılıp ezilmiş samanlara döndükleri bildirilmektedir. Habeş kralı tarafından Yemen'e vali tâyin edilmiş olan Ebrehe, hac törenini Yemen'de yaptığı mâbede çevirmek, valisi bulunduğu Yemen'in iktisadî gelişmesini sağlamak için Kâbe'yi yıkmak üzere Mekke'ye gelmiş, bu ordu sûrede anlatıldığı gibi yok olmuş, Ebrehe bindiği fülle Yemen'e dönmüş, fakat o da aynı tarzda Yemen'de helâk olmuştu. Bu orduda filler bulunduğu için fil ashabı diye anılmış. Bu vakaya da Fil Vakası o yıla Fil Yılı denmişti. Hz. Muhammed, bu vakadan elli, elli beş gün sonra doğmuştur.

B. 2484. Kâbe dünyanın göbeği. Kâbe – Zemzem, B. 152'nin izahına bkz.

B. 2503. Siccîn- İlliyyîn. Siccîn cehennemnin adıdır. Yedinci kat yere de denir diyenler vardır. İlliyyîn, yükseklik mânâsınadır. Cennetlerin en yüce yeridir; Siccîn karşılığıdır. İnananların amel defterlerinin bulunduğu göğe İlliyyîn, kâfirlerin amel defterlerinin bulunduğu yere de Siccîn denir diyenler de olmuştur (Al-Mufredât). Bu adlar, Kur'an'ın LXXXIII. sûrelerinin 7. ve 18. âyetlerinde geçer.

B. 2512. Yâ Sîn – Yâsîn soyu. Kur'an-ı Kerim'in XXXVI. sûresi, "Yâ Sin" diye başlar. Sin, Tayy lehçesinde insan demek olduğuna ve âyette Hz. Peygamber'e hitap edildiğine göre "Sîn" Hz. Peygamber'in adıdır. Ali Yâsîn, Ali Muhammed'dir. XXXVII. sûrenin 130. âyetindeki "ilyâsîn"i "Ali Yâsîn" olarak okuyanlar vardır; bunlara göre de "Ali Yâsîn", Hz. Muhammed'in kızları Hz. Fâtıma ile Hz. Ali'den gelen soyudur. Mevlânâ bunu kabul ediyor ve bu şiirde Ali Muhammed'e candan bağlı olduğunu izhar eyliyor.

B. 2529. İki yay kadar, daha da yakın. Münezzehtir noksan sıfatlardan kulunu... maddesine, B. 233'ün izahına bkz. 2825. beyitte de geçer.

B. 2531. Belâdur. Şurup yapılıp içilince zihni açan, fazla içilince de insanı deli eden bir ot.

B. 2554. Süleyman – karınca. B. 226'nın izahına bkz.

B. 2560. İncir – zeytin. XCV. sûre olup sekiz âyetten meydana gelen "Tîn sûresi", "And olsun Tîn'e ve Zeytûn'a ve Turusîna'ya ve bu emin şehre" âyetleriyle başlar. (1-3). Tîn, incir; Zeytûn'da zeytindir. Her iki meyve, faydaları bakımından anılmıştır diyenler olduğu gibi, sonraki âyetlerde Tîn Şam'ın üstüne kurulduğu tepedir; Zeytûn da, Beytü'l-Makdis'in kurulduğu dağdır; Tîn, Şam mescididir. Zeytûn, Beytü'l-Makdis'tir gibi tefsirlerde bulunanlar olmuştur ki bunların tefsirleri daha gerçek olsa gerektir. (Kur'an-ı Kerim ve Meâli'ne bkz. Açıklama; s. CXXIV)

B. 2562. Ay, Zühre, Güneş, Ülker. B. 1100, B. 30, B. 581, B. 1204'ün izahına bkz.

B. 2568. Tur Dağı – parçalanması. İmranoğlu Mûsa – Firavun, B. 142'nin izahına bkz.

B. 2571. Koç burcu – Güneş. Güneş, Koç burcuna Mart ayının 21-22. günü gündüz, yahut gece muayyen saatta girer, ilkbahar olur ve iki medar arasındaki yerlerde geceyle gündüz on ikişer saat olur. Bu güne "Nev-rûz – Yeni gün" denir (B. 2421'in izahına bkz.). Güneş eski Hint-İran inancında, göğün gözüdür. (Cem – Cemşîd, B. 30 ve Güneş – Dördüncü kat gök, B. 581'e bkz.)

B. 2579. Halil – kuşlar. İbrahim Peygamber, Tanrı'ya ölüyü nasıl dirilttiğini sormuş, inanmıyor musun hitabına karşı, inanıyorum ama, inancım kuvvetlensin demiş, bunun üzerine kendisine dört kuş alıp kesmesi, parçalayıp parçaları birbirine karıştırması, sonra bunları dağların tepelerine koyması, sonra onları çağırması emredilmiş, İbrahim emredilenleri yapınca her kuşun cüzü gelip kendine ait cüzlerle birleşerek kuşlar dirilmiştir (Kur'an-ı Kerim; II, 260. İbrahim Halil maddesine, B. 187'nin izahına bkz.)

B. 2587. Medyen ashabı. IX. sûrenin 84, XXII. sûrenin 44. âyetlerinde geçer; VII. sûrenin 85, XI. sûrenin 84-95, XXIX. sûrenin 36. âyetlerinde Medyenlilere Şuayb Peygamber'in gönderildiği bildirilir. XX. sûrenin 40, XXVIII. sûrenin 22-23. âyetlerinde, Mûsa Peygamber'den bahsedilirken Medyen'e gidişi, Şuayb Peygamber'le buluşması anlatılır.

B. 2600. Sakal oynatmak. Bağışlamak için söz söylemekten, emir vermekten kinayedir. Mesnevî'nin VI. cildinde Sultan Mahmud-ı Gaznevî'ye ait bir hikâye vardır. Mahmud, bir gece hırsızlara rastlar; ben de sizlerdenim deyip aralarına katılır. Hırsızlar hünerlerini söylerler. Biri, ben der, köpeklerin dilinden anlarım. Öbürü, gece kimi görürsem tanırım der; öbürü de ben kilitleri elimle kırarım, diğeri toprakta definenin kokusunu duyarım der. Mahmud, ben de der, sakalımı oynattım mı suçluları kurtarırım. Hep beraber hırsızlık ederler. Mahmud onlardan ayrıldıktan sonra polislere haber verir, hepsini yakalatıp ertesi sabah huzuruna getirtir. Gece gördüğümü gündüz görünce tanırım diyen, padişahı tanır; hünerini göster, sakalını oynat der. Padişah sakalını oynatır; yâni onları bağışladığını söyler. (Nicholson basımı; Leiden 1933; s. 433-438)

B. 2623. Tuğra. Padişahlar tarafından verilen fermanlarda, padişahın imzasına, alâmetine verilen ad. Bu alâmete “tevkîy” dendiğini de biliyoruz (Menâkibü'l-Ârifin; T. Yazıcı neşri. TTK Mat. II, s. 627, 728, 756, 910). Nitekim Osmanoğullarında da bu alâmeti, fermanlara yazanlara “Tevkîy'î” ve “Nişancı” denmiştir ki sonradan “tuğra-keş” sözü, bunların yerine geçmiştir.

B. 2737. Safran – gülmek. Safranlı bir şey, meselâ zerde yemek eski tıbbâ göre sinirleri gevşetir, insana ferahlık verir; bu bakımdan safranda insanı lüzumsuz ve sebepsiz güldürme hassası da vardır. Nâbî, bu inancı, “Za'faran nev-i nebatın Hâce Nasrüddin'idir” mısra'ıyla tespit eder.

B. 2747. Baycu. Anadolu'ya gelen, Konya civarında bir müddet oturan Moğol kumandanıdır.

B. 2790-2792. Unsurlar. Dört yamalı hırka B. 3819'un izahına bkz.

B. 2810. Süleyman – Belkıys. Seba padişahı olan Belkıys ve kavmi güneşe taparlardı. Çavuşkuşu denen hüthüt, bir gün Süleyman Peygamber'in meclisinde bulunmamış. Süleyman, hüthütü cezalandırmayı kurarken hüthüt gelip Belkıys'in ve kavminin ahvalini bildirmiş; Süleyman hüthütle ona bir mektup yollayıp gelmesini ve Müslüman olmasını emretmiş; Belkıys'i, tahtıyla getirtmeyi istemiş, bir ifrit Süleyman'a, sen yerinden kalkmadan onu getiririm demişti. Kendisine kitaptan bilgi verilen zat, yâni veziri Âsaf, göz yumup açıncaya dek getiririm demiş ve Belkıys'i tahtıyla getirince Süleyman, Tanrı'ya şükretmişti. Belkıys gelince de taht kendisine gösterilip tahtın bu mu diye sorulmuş, tıpkı ona benziyor diye cevap vermiş, billur döşemeyi su sanıp bacaklarını sıvamış, billur olduğu söylenince, Rabbim, ben nefsimi zulmettim, Süleyman'la âlemlerin Rabbi olan Allah'a inandım demişti (XXVII. 20-44. – Süleyman, B. 226'nın izahına da bkz.).

B. 2814. Rableri suvarır, kandırır onları. LXXVI. sûrenin 21. âyetinin son kısmıdır.

B. 2825. İki yay kadar, daha da yakın. Münezzehtir noksan sıfatlardan kulunu... maddesine, B. 233'ün izahına bkz..

B. 2836. Perde ardı. XLII. sûrenin 51. âyeti, “Ve hiçbir insana Allah, vahiy yoluyla, yahut perde ardından, yahut da bir elçi göndermek sûretiyle olmadıkça söz söylemez; izniyle dilediğini vahyeder ona; şüphe yok ki o pek yücedir; hüküm ve hikmet sahibidir” meâlindedir. “Perde ardından” sözüyle sesin duyulduğu, meleğin görülmediği anlatılmaktadır. Bundan sonraki âyette, Hz. Peygamber'e Cebrâil'in gönderildiği bildirilmektedir. Beyitte bu âyete işaret vardır.

B. 2837. Rab – selâm. XXXVI. sûrenin 58. âyetinde, “Onlara rahim Rabden söylenen sözde selâm, esenlik size sözüdür” buyurulmaktadır; bu âyete işarettir.

B. 2848. Arı uğultusu. Hz. Peygamber, kendisine vahyin, bâzı kere arı uğultusu sesiyle geldiğini

bildirmiştir (A. Gölpınarlı: Kur'an-ı Kerim ve Meâli; İst. Remzi K. 1377, II. 1958; Açıklama; II, Vahiy; s. VIII-X).

B. 2869. Meclisler – Eminlik. “Söz budur ancak: Meclisler, eminlikle durur.” (Hadis; Al-Câmi'; I, 86)

B. 2870. Din – öğüt. “Söz budur ancak: Din öğüttür.” (Hadis, Al-Câmi'; I, s. 86).

B. 2871. Ayrılık – azap. “Topluluk rahmettir, ayrılık azap.” (Hadis; Al-Câmi'; I, s. 121).

B. 2872. Kaybettiğinize acıklanmayın. III. sûrenin 153. ve LVII. sûrenin 23. âyetinde, elden çıkana ve gelip çatan musibete acıklanmamak, ele geçene de ferahlanıp sevinmemek emredilmektedir; beyit bu âyete işaret ediyor.

B. 2873. Barış – hayır. IV. sûrenin 128. âyetinde, barışın hayırlı olduğu bildirilmektedir; bu âyete işaret ediliyor.

B. 2874. Allah – esenliğe çağırış. X. sûrenin 25. âyetinde Allah'ın kullarını esenlik yurduna çağırdığı bildirilmektedir. Beyit, bu âyete işaret etmektedir.

B. 2875. Yoksulluk övücüm. “Yoksulluk övücümdür, onunla övünürüm” meâlindeki sözü, Sefinetü'l-Bihâr hadis olarak kabul etmektedir. “Yoksulluk, nerdeyse küfür olacaktı” meâlindeki hadisle ve yoksulluktan Tanrı'ya sığınan hadislerle bu hadisin çatışması çeşitli tevellere yol açmıştır. Övülen yoksulluk, zengin bile olsa, kişinin Tanrı'ya karşı yokluğunu, aczini, yoksulluğunu idrak etmesi, kendisine varlık vermemesi, benlikten, bencillikten arınmasıdır. Bu irfana eren kişi, zengin bile olsa yoksulluğunu bilir; övünecekse, onunla övünür. (c. II, s. 377-380)

B. 2876. Rabbime konuk olurum. “Sakının, bir günün orucunu öbür güne ulamayın; siz bu hususta bana benzemezsiniz. Ben, Rabbime konuk olurum da Rabbim beni doyurur, suya kandırır; ibadette gücünüz yeterince direnin.” (Hadis; Câmi'; I, s. 97)

B. 2877. Mûsa – Tur Dağı. İmranoglu Mûsa – Firavun, B. 142'nin izahına bkz.

B. 2879. Parmaklar. LXXV. sûre, “And olsun kıyamet gününe ve and olsun kendini kınayıp duran nefse; sanıyor mu insan, kemiklerini hiç mi toplayamayız? Evet, değil kemiklerini, parmak uçlarını bile düzüp koşmaya gücümüz yeter” meâlindeki âyetlerle başlar (1-4).

B. 2880. Susun. “Kur'an okunduğu zaman dinleyin ve susun...” meâlindeki âyete işaret edilmektedir. (VII. 204)

B. 2912. Ca'fer-i Tayyar. B. 990'ın izahına bkz.

B. 2914. Rableri suvarır, kandırır onları. LXXVI. sûrenin 21. âyetinin son kısmıdır.

B. 2940. Allah ipi. III. sûrenin 103. âyetinde, Allah ipine yapışmak ve ayrılmamak emredilmekte, birbirinize düşmandınız, kalblerinizi uzlaştırdı, nimetiyle kardeş oldunuz; oysa ateşle dolu bir çukurun kıyısındaydınız, sizi ateşten kurtardı buyurulmaktadır. Hz. Muhammed, Veda haccında, kendi yerine geçecek iki değerli şey bıraktığını, bunların birinin gökten yere uzatılmış Allah ipi olan Kur'an, öbürünün de Ehlibeyti olduğunu, bunların kıyamette kendisiyle buluşuncaya dek birbirinden ayrılmayacaklarını buyurarak “Allah ipi”nin Kur'an olduğunu bildirmiştir. (Müslim, Tirmizî, Nesei,

Müsned, Müstedrek vs.den naklen Fadâilü'l-Hamse, c. II, s. 43-56)

B. 2941. Yusuf – kuyu. B. 75'in izahına bkz.

B. 2941. Yusuf – Mısır Azizi. B. 75'in izahına bkz.

B. 2954. Nuh – ömür. Nuh Peygamber'in kavmini dokuz yüz elli yıl imana davet ettiği Kur'an'da anılmaktadır. (XXIII. 23. Nuh – Tufan, B. 3219'un izahına bkz.)

B. 2954. Lokman. Eyyub Peygamber'in kız kardeşinin, yahut teyzesinin oğlu olduğu, Habeşî bir köle bulunduğu rivayet edilmiştir. XXXI. sûre Lokman sûresi adını taşır. VII-VI. yüzyıllarda yaşayan Esope olduğunu kabul edenler vardır. Peygamber, yahut bir eren olduğu söylenir. (Savary'nin Kur'an terc. s. 407, Not 1. E. H. Palmer terc. s. 350, Not 1)

B. 2954. Hutun – güzel. Hıtay – Türk maddesine, B. 2418'in izahına bkz.

B. 2958. Tanrı arslanı – kuyu. Tanrı arslanı, Hz. Ali'dir. Ali'nin, Hz. Peygamber'den duyduğu sırları, dayanamayıp bir kuyuya söylediği, bu battal kuyunun kıyısında çıkan kamışlardan birini bir çobanın kesip kaval yaptığı, kavalı çalmaya başladığı zaman, o sırların müphem bir sûrette yayıldığı hakkındaki halk inancına işaret edilmektedir.

B. 2960. Kur'an – Kurban. Kurban kesilmeden başucunda Kur'an okunması âdeti.

B. 2993. Mesîh. B. 1586'nın izahına bkz.

B. 2996. Muhtesip. Hesap gören mânasındadır. Metinlerden, şehrin asayişine bakan, zaptiye işlerine nezaret eden memur olduğu anlaşılmaktadır.

B. 2999. Havuz gibi sağraklar. B. 226 ve B. 980'nin izahına bkz.

B. 3012. Gözlerim uyur, gönlüm uyumaz. “Gözlerim uyur, kalbim uyumaz.” (Hadis; Al-Câmi', II, s. 111)

B. 3030. Onda bir – öşür. Eskiden, ekilen ekinin onda biri devletin hakkıydı. Devlet bu hakkı iltizam yoluyla satardı. İltizamcı, yâni bu hakkı tahminî bir değerle satın alan, satın aldığı bölgedeki, yahut köydeki tarlalara hasat zamanı adamlarını yollar, onda birini alır, satardı. Mahsul iyi olur, yahut verdiği para az olursa kâr ederdi. Fakat mahsul olmasa da, verdiği para çok olsa da ölçek hileleriyle, tehditlerle, inancı istismarla, hasılı çeşitli yollarla köylü zulüm görür, âşarı alan mutlaka kâr ederdi.

B. 3032. Baç. Kudretli bir hükümdarın, kendinden âciz hükümdarlardan aldığı vergiye, ülkeye gelip gidenlerden ve alışverişle uğraşanlardan alınan paraya denir.

B. 3063. Yeryüzü – beşik. Mehd beşik ve döşemek mânasındadır. LI sûrenin 48. âyetinde, “Ve yeryüzünü yayıp döşedik, daha da güzel döşeriz” denmekte, XX. sûrenin 53, XLIII. sûrenin 10. âyetlerinde de yeryüzü döşemeye benzetilmektedir. Beyitte bu âyetlere işaret vardır.

B. 3084. Yunus – balık. B. 1784'ün izahına bkz.

B. 3121. Şems. Giriş'e bkz.

B. 3121. Elest. B. 589'un izahına bakınız.

B. 3125. Kedinin heybeye girmesi. Kediye torbaya, çuvala, heybeye koymak, hile etmek, torba, çuval ve heybeden çıkarıp salvermek, hileden vazgeçmek anlamlarına gelir.

B. 3147. Eflâtun. B. 510'un izahına bakınız.

B. 3148. Zahîre – Kanûn. Zahîre, hicrî 530'da (1135) ölen Zeynüddin İsmail b. Huseyni'l-Cürcânî'nin tıbbaya ait 12 ciltlik kitabının adıdır. Bu kitabın asıl adı Zahîre-i Harezmsahî'dir. Kanûn, 428'de (1036) ölen meşhur Şeyhu'r-Reis Ebû Ali Huseyn'in tıbbaya ait kitabıdır. Bu zat İbni Sînâ diye meşhurdur.

B. 3177. Şihâbeddin. 539 hicrîde (1144) Bağdat'ta vefat eden ve Avârifü'l-Maârif adlı tasavvufî bir eseri, fütüvvete ait de bir risalesi bulunan Şihâbeddin Sühreverdî, yahut 587'de (1191) öldürülen, Şems'in büyük saydığı, sevdiği Şihâbeddin Sühreverdî-i Maktul (Menâkibü'l-Ârifin; II, s. 674-675) olabilir. Mevlânâ'nın çağdaşlarından biri olması ihtimali de vardır (aynı kitap. I, s. 222-223, 465; II, 932-933, 977).

B. 3219. Nuh – tufan. İlk insan ve ilk peygamber olan Âdem'in torunlarından. Ulu beş peygamberin biridir. İnsanlar kötülüğe düşmüşler, Tanrı onları doğru yola davet etmek için Nuh'u göndermiş, XXIX. sûrenin 14. âyetinde bildirildiği veçhile dokuz yüz elli yıl kavminin içinde kaldığı halde kendisine pek az kişi iman etmiş. Bunun üzerine yeryüzünde tandır altından su kaynar gibi sular kaynayıp fişkirmaya, gökten yağmur yağmaya başlamış, Nuh daha önce yaptığı gemiye, Tanrı emriyle inananları ve her mahlûktan bir çifti almış, sular dağlar gibi dalgalanmaya başladığı sırada oğullarından biri de iman etmediği için boğulanlara katılmıştı. Tufanın sonunda gemi Ararat dağlarının bir tepesi olan Cudi'ye oturmuş, gemidekiler dışarı çıkmışlar, insan nesli yeniden onlardan türemiş. Nuh ve Tufan XI. sûrenin 25-50. âyetlerinde anlatıldığı gibi, Nuh'un adı pek çok sûrenin pek çok âyetinde geçer. XXXIII. sûrenin 7. âyetinde, Ulü'l-Azm beş peygamber arasında anılır. LXXI. sûrenin adı Nuh sûresidir; bu sûrede de kendisinden ve kavminden bahsedilir. Ahd-i Atıyk'te "Tekvin" bölümünün 6-10. babları Nuh'a aittir.

B. 3221. Beş Duygu. Görmek, işitmek, koku almak, lezzet almak, vücutla ve bilhassa el ve parmaklarla dokunulan şeyin sert yumuşak, yaş, kuru, soğuk ve sıcak olduğunu anlamak duygularına "Havâss-i Hams – Beş duygu" denir.

B. 3236. Yeryüzü – genişlik. IV. sûrenin 97, XXIX. sûrenin 56, XXXIX. sûrenin 10. âyetlerinde yeryüzünün geniş olduğu çeşitli münasebetlerle bildirilir.

B. 3267. Rûyin-ten. Farsça, demir bedenli, güçlü kuvvetli mânasınadır. İran'ın Keyler sülâlesinden İsfendiyar'ın lâkabıdır. Tanrı'nın kudreti, yaratıcının lûtfu mânalarına da gelir.

B. 3267. Ferîdûn. İran'ın mitolojik tarihinde Cemşîd (B. 30'a bkz.), Tanrılık dâvasına kalkıştıktan sonra halkın sevgisini yitirmiş, asıl bakımından Arap olan Dahhâk İran'ı istila etmiş Cemşîd Çin'e kaçmıştır. Bir gün Şeytan, insan şeklinde gelip Dahhâk'ın omuzlarını öpmüş, öptüğü yerlerden birer yılan çıkmış. Kesildikçe gene bitirmiş bu yılanlar. Bu sefer Şeytan, bir hekim kılığında gelip ergenlik çağına girmemiş erkek çocuk beyni sürülürse bu yılanlar kurur demiş ve her gün bir beyin sürülmesini söyleyip gitmiş. Dahhâk'ın emriyle küçük çocuklar öldürülüp beyinleri sürülmeye başlanmış. Gâve adlı bir demirci bu zulme dayanamayıp evlât acısıyla isyan etmiş, önlüğünü örsüne geçirip bayrak yapmış; halk da peşine düşmüş, Dahhâk öldürülmüş, yerine Cemşîd soyundan Ferîdûn tahta çıkarılmış. Ferîdûn, eski Hint-İran mabutlarından Traitana'dır; Aresla'da hayır meleklerinden

Thraâtaona tarzında geçer (Dahhâk için Ejderhâ maddesine, B. 1972'ye bkz.)

B. 3279. Amîd. Selçuklulardan Tuğrul Bey'in veziridir. Asıl adı Ebû Nasr Muhammed'dir. Edebiyat ve kitabette büyük bir şöhret kazanmıştı. Birçok hikâyede adı geçen bu zat 456'da (1063-1064) idam edilmiştir.

B. 3329. Sabır otu. İlaç için kullanılan ve sarı sabır da denen zamklı ve acı bir ot.

B. 3332. Altı yön. Altı köşeli ayna maddesine, B. 21'in izahına bkz.

B. 3469. Tandır – su. Tufan, tandırın altında su kaynamasıyla başlamıştır. (Nuh – Tufan B. 3219'un izahına bkz.)

B. 3473. Mûsa – ayakkabı. Mûsa – Ağaç maddesine, B. 1469'un izahına bkz.

B. 3527. Ulu Arif Çelebi. (CCLVI. şiir) Mevlânâ'nın torunu ve Sultan Veled'in oğludur. 670 hicrîde (1272) doğmuş, 719'da vefat etmiştir (1320). Bu şiir, onun doğumu dolayısıyla söylenmiştir. Ulu Arif Çelebi'ye Arif-i Kebîr de denir. (Mevlânâ'dan Sonra Mevlevîlik, s. 65-95)

B. 3530. Günde beş kere nöbet. Beş vakit namaz için okunan ezan.

B. 3543. Levh-i Mahfuz. Kur'an-ı Kerim'in LXXXV. sûresinin son âyeti olan 22. âyetinde geçer. Levh, üstü düz şeye denir. Levh-i Mahfuz, korunmuş levh mânasınadır; bu sözden maksat, noksandan, fazlalıktan korunduğunu değiştirilemeyeceğini anlatmaktır. Tanrı'nın ilk olarak Levh ve Kalem'i yaratıp Kalem'e, rahman ve rahim Allah adıyla gerçekten de ben eşi, ortağı olmayan Allah'ım meâlindeki yazıyı yazmasını buyurduğu, Hz. Peygamber'e ilham yoluyla bildirilen Tanrı sözlerindedir (Hadis-i Kudsî; El-İthâfât; s. 105-106). Levh, Akl-ı Küll, Kalem de Nefs-i Küll (B. 43'ün izahına bkz.) olarak tevil edildiği gibi, Levh'i Tanrı bilgisi, Kalem'i de Tanrı irâdesi olarak kabul edenler vardır.

B. 3544. Rızık – gök. LI sûrenin 22. âyetinde, “Rızıkınız göktedir” buyurulmakta ve yağın yağmurla nebatların yeşerip geliştiği, canlılara rızık olduğu bildirilmektedir. Beyitte bu âyete işaret vardır.

B. 3557. Hulûl – Hulûlî. Hulûl, Arapça bir sözdür ve gelmek, bir şeyin bir yere, bir şeye girmesi mânasına gelir. Terim olarak, Tanrı'nın bir kulun bedenine girmesi, bir kulun varlığından görünmesine inanmaya “Hulûl”, bu inancı benimseyene “Hulûlî” denir; İslâm dininde bu inanç bâtil bir inançtır; bu inancı benimseyen de kâfirdir.

B. 3580. Candan tatlı ne var. Türk atasözü.

B. 3601. Yâ Sîn. Sîn Hz. Muhammed'in adıdır. (Yâ Sîn-Yâsîn soyu, B. 2512'nin izahına bkz.). Arap alfabesinde 12. harf olan “sin” harfi, iki küçük bir büyük çanakdan teşekkül eder. Küçük çanaklara “diş” denir. Aynı zamanda Arapçada “sinn”, diş ve insanın yaşı mânalarına gelir. Bu bakımdan kelimenin çeşitli mânalarıyla kelime oyunları yapılır.

B. 3623. Len Terâni. Mûsa – erinî, len terânî B. 224'ün izahına bkz.

B. 3703. Ölü – diri. X. sûrenin 31, XXX. sûrenin 19. âyetinde, Allah'ın ölüden diri, diriden de ölü izhâr ettiği bildirilir. Bu âyetlere işaret edilmektedir.

B. 3704. Kubad – Rüstem. Sencer – Keykubad, B. 140 ve Rüstem – Zâl, B. 215'in izahına bkz.

B. 3723. Hamd Sûresi. Kur'an-ı Kerim'in ilk sûresi. Bu sûreye açış, başlangıç mânasına gelen "Fâtiha Sûresi" dendiği gibi, "Hamd âlemlerin Rabbine" meâlindeki âyetle başladığı için "Hamd Sûresi" de denir.

B. 3725. Tutya. Göze sürme gibi çekilen ve gözü yaşartarak görüşü artıran, eski tıpta kullanılan bir taş.

B. 3731. Ayağını yorganına göre uzat. Türk atasözü. Bir işi kudretine göre yap, bir sözü bilgine göre söyle anlamını verir.

B. 3749. Rahıyk. LXXXIII. sûrenin 25-26. âyetlerinde "Sunulur, içirilir onlara hâlis bir içilecek şey ki içiminin sonu pek hoştur ve sonunda misk kokar ve özleyip dileyenler, bunu özlesinler, bunu dilesinler" denmektedir. Beyitte bu âyetlere işaret edilmektedir.

B. 3806. Kerbelâ – Şehitler. Muaviye'nin oğlu Yezîd halifelik dâvasına kalkışınca Hz. Peygamber'in torunu, Hz. Muhammed'in kızı Hz. Fatma'nın ve Hz. Ali'nin oğlu İmam Huseyn, İslâmın esaslarına riayet etmeyen bu zalim kişiye bey'at etmemiş, İslâm'ın emniyet yurdu olan Mekke'de ve Hz. Peygamber'in yattığı Medine'de kan dökülmemesi için Hicaz'dan çıkmış, kendisini davet eden Kûfelilere ulaşmak üzere Irak'a hareket etmişti. Hicretin 61. yılının ilk ayı olan Muharrem ayının ikinci günü Kerbelâ'ya varmış, Kûfe'den Yezîd'in valisi Ziyâd oğlu Ubeydullah tarafından gönderilen, sonra Şam'dan da yollanan askerle otuz iki bin kişiyi bulan bir ordu tarafından kuşatılmıştı. Aynı ayın yedinci günü Fırat nehri Yezîd ordusu tarafından muhafazaya alınıp Hz. Huseyn ve ashabı susuz bırakılmışlar, ayın onuncu günü savaşta Hz. Huseyn ve altı aylık çocuğuna varıncaya kadar bütün ashabı şehit edilmişler, Ehl-i Beyt esir edilip Kûfe'ye, oradan Şam'a götürülmüş, sonra Medine'ye yollanmıştı. Mevlânâ'nın CCLXXIX. şiiri, bu elim vak'ayı hatırlatan bir mersiye'dir.

B. 3819. Dört yamalı hırka. Beden, varlık âlemi, eskilere göre dört unsurdan, yâni "hava, su, ateş, toprak"tan meydana gelmiştir ki bunlara dört unsur, dört direk mânasına "Anâsır-ı erbaa – Erkân-ı erbaa" denir ve bunlarda dört tabiat (Tabây-i erbaa), yâni soğukluk, yaşlılık, sıcaklık ve kuruluk vardır.

B. 3836. Çöreotu, üzerlik – nazar. Çocuklar hastalanınca ateşe çöreotu, üzerlik, yedi dükkân süprüntüsü atılır, buğusuyla tütsülenir, bu sûretle nazar değmesinin önüne geçildiğine inanılırdı. Büyükler de bu tarzda tütsülenirler, nazardan korunurlardı.

B. 3855. Süleyman – karınca. B. 226'nın izahına bkz.

B. 3855. Dağ – Davud. Davud – Demir maddesine, B. 189'un izahına bkz.

B. 3861. Emanet – insan. XXXIII. sûrenin 72. âyetinde emanetin göklere, yeryüzüne, dağlara arz edildiği, fakat onların yüklenmekten çekindikleri, korktukları, insana yükletildiği, insanın pek zalim ve cahil olduğu bildirilmektedir. Râgıb-ı İsfahânî, Müfredât'ta emaneti akıl olarak kabul eder. Sûfiler, Tanrı sıfatlarıdır derler.

B. 3862. Kimya. Eskilere göre bakır, gümüş, demir ve diğer madenler muayyen miktarlarda karıştırılır, muayyen şartlarla eritilir ve bu halitaya iksir denen ve ne olduğu kesin olarak bilinmeyen nesne de ilâve edilirse altın olur. Bu bilgiye, bu ameliyeye kimya dendiği gibi "İlm-i Kâf" da denirdi.

B. 3862. Allah razılığı. “Kim Allah’tan razı olursa Allah da ondan razı olur” hadisine işaret edilmektedir (Câmi’; II, s. 155).

B. 3893. Yılan – sopa. İmranoğlu Mûsa – Firavun, B. 142’nin izahına bkz.

B. 3894. Bukalemun. Hareket ettikçe renkten renge giren ve rengi değişip duran bir hayvan. İnancı, fikri belli olmayan, esen havaya göre mezhep ve meşrep değiştiren karakersiz kişiler bu hayvana benzetilir.

B. 3895. Nil – kan. İmraoğlu Mûsa – Firavun, B. 142’nin izahına bkz.

B. 3927. Tanrı huyu. “Güzel huy, ulular ulusu Allah’ın huyudur, sıfatıdır.” (Hadis; Al-Câmi’; I. s. 124)

B. 3928. Günde beş kere ululuk nöbeti. Muayyen zamanlarda, bilhassa doğumlarına, tahta çıkışlarına tesadüf eden günlerde, bir yere gittikleri zaman, geldikleri vakit padişahların ululuklarını bildirmek üzere davullar dövülür, “padişahım çok yaşa” diye bağrılırdı. Sonraları “nöbet vurmak” denen bu âdet yerine top atılması geçti. Beyitteki, günde beş vakit ululuk nöbetiyse, bütün Müslüman ülkelerinde okunan beş vakit namazın ezanıdır ki her ezanda iki kere Hz. Muhammed’in Allah’ın Resûlü olduğu söylenir. Ezan, Hz. Muhammed’in ululuk nöbeti olarak vasedilmektedir.

B. 3958. Nu’mân. Hanefî mezhebinin kurucusu Ebû Hanîfe Nu’mân b. Sabit, hicrî 80. yılda (699) Kûfe’de doğmuş, 150’de (767) Bağdat’ta ölmüştür. Hanefî mezhebine sâlik olan Müslümanlar Ebû Hanîfe’ye “İmam-ı A’zam” derler ki uyulacak en büyük zat anlamına gelir.

B. 3961. Abbas – uğruluk. Hikâyelere geçen ve hırsızlıkla ün kazanan, Uğru Abbas diye anılan bu adamın XIII. yüzyıldan önce yaşadığı, hikâyelerinin yayıldığı anlaşılmaktadır.

B. 3973. Bilginlerin mürekkepleri – Şehitlerin kanları. “Bilginlerin mürekkepleriyle şehitlerin kanları tartıldı; bilginlerin mürekkepleri, şehitlerin kanlarından ağır geldi.” (Hadis, Câmi’; II, s. 176)

B. 3976. Amellerin en üstünü. “Amellerin, ibadetlerin en üstünü, mümin kardeşini sevindirmek, yahut borcunu ödemek, yahut onu doyurmaktır.” (Hadis; Al-Câmi’; I. s. 40)

Abbas – uğruluk: B. 3961

Abıhayat: B. 415

Âdem – adlar: B. 1487

Âdem – buğday: B. 250

Âdem – Havva: B. 1272

Âdem – İblis: B. 151

Âdem – tövbe: B. 2431

Âfâkıy – Mekki: B. 495

Ahmed: B. 836

Ahmed-i Muhtâr: B. 1046

Akl-ı Evvel: B. 2135

Akl-ı Küll – Nefs-i Küll: B. 44

Akrep – Balık: B. 2038

Âlem-i Kübrâ – Âlem-i Sugrâ: B. 38

Allah – esenliğe çağırış: B. 2874

Allah de, bırak: B. 2440

Allah ipi: B. 2940

Altı köşeli ayna: B. 21

Altı yön: B. 3332

Amîd: B. 3279

Aptallar – Cennet: B. 33

Arı uğultusu: B. 2848

Arslan – Öküz: B. 1065

Arş: B. 482

Ashab-ı Kehf: B. 231

Ateş – Mûsa: B. 157

Ay – tas çalmak: B. 1527

Ay, Zühre, Güneş, Ülker:

B. 2562

Ayın – Şın – Kâf: B. 1849

Ayrılık – azap: B. 2871

Âzer – put: B. 982

Azimet: B. 1528

Baç: B. 3032

Balgam, safra, sevda, kan: B. 36

Barış – hayır: B. 2873

Baycu: B. 2747

Bel'am: B. 1534

Belâdur: B. 2531

Beş Duygu: B. 3221

Beytü'l-mamûr: B. 423

Bukalemun: B. 3894

Bulgar güzeli: B. 1649

Burâk: B. 340

Ca'fer-i Tayyar: B. 990

Calinos: B. 101

Cebir – ihtiyâr: B. 108

Cebrâil: B. 2010

Cem – Cemşîd: B. 30

Cem – kadeh: B. 1708

Cüneyd, Bâyezîd: B. 1189

Çöreotu, üzerlik – nazar:

B. 3836

Dağ – Davud: B. 3855

Davud – Demir: B. 189

Define – Karun: B. 2162

Devlet kuşu: B. 1142

Din – öğüt: B. 2870

Doğan – el: B. 48

Dokuz gök: B. 580

Dört yamalı hırka: B. 3819

Dudu – şeker: B. 795

Düldül: B. 1427

Ebû Bekr-i Rebâbî: B. 1955

Edhemoğlu İbrahim: B. 2439

Eflâtun: B. 510

Ejderhâ: B. 1972

Elest: B. 589, B. 3121

Elif – bir şeyi yok: B. 361

Elif – hemze: B. 1853

Emanet – insan: B. 3861

Felek: B. 2002

Ferhad, Husrev – Şirin: B. 1977

Ferîdûn: B. 3267

Fil ashabı: B. 2483

Firdevs: B. 204

Geri dön: B. 46

Gulyabani: B. 103

Gusül: B. 1177

Güneş – balçık: B. 1490

Güneş – dördüncü kat gök:

B. 581

Güneşin batıdan doğması:

B. 978

Halil – kuşlar: B. 2579

Hallâc-ı Mansûr: B. 2291

Hamd Sûresi: B. 3723

Harezmi – Gor Savaşı: B. 251

Hârût, Mârût – büyü: B. 729

Haşir – Neşir: B. 2019

Hayber: B. 589

Hayder: B. 487

Hıristiyan – zünnâr: B. 1175

Hııay – Türk: B. 2418

Hızır – Gemi: B. 106

Hızır, İlyas – Abıhayat: B. 1069

Hint: B. 728

Hint kılıcı: B. 1570

Hulûl – Hulûlî: B. 3557

Humeyrâ: B. 1847

Hurrem Şah: B. 1536

Husrev- Şirin: B. 100

Huten – güzel: B. 2954

İbrahim Halil – Nemrud, Ateş: B. 187

İki baş aşığı kandil: B. 931

İki büklüm – kâf, nun: B. 2063

İksir: B. 1856

İmranoğlu Mûsa – Firavun:

B. 142

İncir – zeytin: B. 2560

İrem: B. 201

İsa – ahmak: B. 1197

İsa – Deccâl: B. 95

İsa – Gökten inmek: B. 1187

İsa – İğne: B. 635

İslâm – Lâm: B. 552

İsrâfil: B. 1707

Kâbe – Zemzem: B. 152

Kadir gecesi: B. 700

Kafdağı: B. 442

Kalender: B. 687

Karanlık – abıhayat: B. 1876

Karga – kılavuz: B. 49

Karun: B. 228

Kehribar – Saman çöpü: B. 111

Kerbelâ – Su: B. 1240

Kerbelâ – Şehitler: B. 3806

Kevser: B. 983

Kimya: B. 3862

Koç burcu – Güneş: B. 2571

Kubad – Rüstem: B. 3704

Kudüs – Frenk: B. 120

Kul cüzler – Kul Huvallah:

B. 2044

Kur'an – Kurban: B. 2960

Kuyumcu: B. 10

Küfür – İman: B. 689

Lâ'l – Güneş: B. 87

Len Terâni: B. 3623

Levh-i Mahfuz: B. 3543

Leylâ – Mecnun: B. 12

Lokman: B. 2954

Mağara Dostu – Zül-fekaar:

B. 345

Mahmud – Eyaz: B. 180

Meclisler – Eminlik: B. 2869

Medyen ashabı: B. 2587

Mehmûz – malûl, sıhhat:

B. 1806

Meryem – hurma fidanı:

B. 1080

Meryem – Ye, İç: B. 961

Mesîh: B. 1586

Mevlânâ: B. 470

Mısır – şeker: B. 639

Mirrîh: B. 1756

Muhtesip: B. 2996

Mûsa – Ağaç: B. 1469

Mûsa – erini, len terânî: B. 224

Mûsa – Tur Dağı: B. 2877

Mûsa – vade yeri: B. 1263

Mûsa kavmi – soğan, pırasa:

B. 2348

Mûsa, Hârûn – Hızır: B. 636

Mustafâ – süt: B. 960

Müşteri: B. 1066

Mütenebbî: B. 2400

Nemrud – sivrisinek: B. 2229

Nerkis: B. 415

Nesr-i Tâir: B. 1058

Nev-rûz: B. 2421

Nîl – kan: B. 3895

Nu'man: B. 3958

Nuh – ömür: B. 2954

Nuh – tufan: B. 3219

Ol (Kün) – kâf, nun: B. 941

Onda bir – öşür: B. 3030

Oruç tutan – akşam çağı:

B. 2394

Ölü – diri: B. 3703

Ömer – Osman: B. 1476

Perde ardı: B. 2836

Piyade – şah: B. 1878

Put: B. 970

Rab – selâm: B. 2837

Rahıyk: B. 3749

Recep – şaban: B. 1470

Rık'a, nesih: B. 294

Rızık – gök: B. 3544

Rûhü'l-Kudüs: B. 1662

Rum: 269, 333, 334

Rum – Zenci, Rum ülkesi:

B. 269

Rûyin-ten: B. 3267

Rüstem – Zâl: B. 215

Rüstem-i Destan: B. 1374

Sabır otu: B. 3329

Saç – kâfir: B. 2107

Sadberk gülü: B. 1166

Safran – gülmek: B. 2737

Sahip-kıran: B. 553

Sâmirî – öküz: B. 1626

Sekiz cennet: B. 33

Semâ': B. 1224

Semender: B. 687

Senâî: B. 1691

Sencer – Keykubad: B. 140

Sınıkları, kırıkları onaran – Cebbar: B. 108

Siccîn- İlliyyîn: B. 2503

Sopa – ejderhâ: B. 925

Sopa – yılan: B. 2225

Süheyl – Yemen, akıyk: B. 57

Süleyman: B. 226

Süleyman – Belkıys: B. 2810

Süleyman – karınca: B. 254

Süleyman – onları getirin:

B. 977

Şah – ruh: B. 1178

Şarap – keşiş: B. 815

Şems: B. 3121

Şihâbeddin: B. 3177

Şişe – peri: B. 584

Şişe incelmek: B. 585

Tâif Derisi: B. 57

Tandır – su: B. 3469

Tanrı arslanı – kuyu: B. 2958

Tanrı huyu: B. 3927

Tanrı ışıĝı Husâmeddin: B. 58

Tatar ceylanı – misk: B. 1650

Telkıyn – Münker ve Nekîr:

B. 1888

Top – çevĝân: B. 696

Tuĝra: B. 2623

Tur Dağı – parçalanması:

B. 2568

Tutya: B. 3725

Türk – çadır, Ay: B. 71

Türk – Hintli: B. 788

Türk – Yağma: B. 775

Uhud Dağı: B. 675

Ulu Arif Çelebi: B. 3527

Unsurlar: B. 2790

Usturlap: B. 602

Utarid – defter: B. 2323

Utarid – sarık: B. 1065

Ülker: B. 1204

Vird: B. 1915

Vîs – Râmîn: B. 619

Yağma: B. 506

Yakub – Yusuf, Ken'an: B. 538

Yarabbi – Lebbeyk: B. 96

Yâ Sîn – Yâsîn soyu: B. 2512

Yed-i Beyzâ: B. 2226

Yedi değirmen: B. 1086

Yedi deniz: B. 580

Yemin – Yesar. Sağ – sol: B. 62

Yeryüzü – beşik: B. 3063

Yeryüzü – genişlik: B. 3236

Yunus – balık: B. 1784

Yusuf – ayna: B. 2368

Yusuf – kurt: B. 600

Yusuf – kuyu: B. 2941

Yusuf – Mısır Azizi: B. 2941

Yusuf – turunç, el doğramak:

B. 1791

Yusuf Peygamber: B. 75

Yüz – iki kaynak: B. 150

Zahîre – Kanûn: B. 3148

Zat – sıfatlar: B. 40

Zincir sallamak – deli: B. 1674

Zühal: B. 382

Zühal – fitne: B. 1066

Zühre: B. 30

Zülkarneyn – set: B. 839

Zümrüdüanka: B. 755

Zün-Nûn (-ı Mısrî): B. 630

— A —

Abbas: 3956, 3961, 3965, 3970, 3971

Abdal: 33

Âdem (Peygamber): 250, 1487, 2143, 2144, 2369, 2431, 2495

Âfâkıy: 495

Ahmed (Ahmed-i Muhtâr, Muhammed ve Mustafâ'ya da bkz.): 836

Ahmed-i Muhtâr (Muhammed, Peygamber'e de bkz.): 1046

Amîd: 3279

Arap: 267, 272

Ashab-ı Kehf: 231, 369, 1467, 1468, 1667

Âzer: 982

— B —

Baycu: 2747

Bâyezîd (-i Bîstâmî): 1189, 2260

Bel'am: 1534

Belkıys: 2810

Bulgar: 1126, 1649

— C —

Ca'fer (-i Tayyar): 990, 1058, 2912

Calinos: 101, 298

Cebrâil: 2010, 3303, 3646

Cem: 1708

Cemşîd: 30

Cüneyd (-i Bağdadî): 1189, 2260

— D —

Davud (Peygamber): 189, 254, 1398, 2577, 3855

Deccâl: 95

Düldül: 1427

— E —

Ebû Bekr-i Rebâbî: 1955

Edhemoğlu (İbrahim): 2439

Eflâtun: 510, 3147, 3265

Eyaz: 180

Eyyub (Peygamber): 12

— F —

Fars: 267

Ferhad: 1977

Ferîdûn: 3267

Firavun: 142, 600, 925, 1263, 2228

Frenk: 120, 121, 1278

— H —

Halil (Peygamber. İbrahim'e de bkz.): 187, 688, 1802, 2525, 2579

Hallâc (Mansûr'a da bkz.): 2291

Hârûn: 228, 636

Hârût: 729

Hasan'ın babası (Rasgele bir ad): 2953

Hâtem-i Tayy: 3730

Havva: 1272, 2369

Hayder (Ali ve Murtazâ'ya da bkz.): 487

Hıristiyan, Hıristiyanlık: 745, 778, 1175, 3223

Hıtay Türkü: 2418, 3822

Hızır: 106, 636, 1069, 1077, 1106, 1396, 1533, 3920

Hintli: 31, 724, 728, 788, 3321

Husâmeddin Çelebi: 58

Huseyn: 1240

Husrev: 100, 1977, 2028

— İ —

İblis: 151

İbrahim Peygamber (Halil'e de bkz.): 187, 688, 1802, 2525, 2579

İlyas: 1069, 3920

İmranoğlu Mûsa: 2224

İsa (Peygamber): 95, 123, 142, 305, 635, 744, 831, 1187, 1197, 1692, 1760, 1811, 2142, 2318, 2432, 3036, 3211, 3770

İskender: 1396

İsmail (Peygamber): 559

İsrâfil: 1707

— K —

Kalender: 687, 1379, 1899, 1903

Karun: 228, 635, 2162, 3922

Keykubad: 140

Kisâyî: 3731

Kubad: 3704

Kürt: 694, 1909

— L —

Leylâ: 12, 3123, 3145

Lokman: 2954

— M —

Mahmud (Sultan, Gazneli): 180

Mansûr (Huseyn ibni Mansûra'l-Hallâc): 2291

Mârût: 729

Mecnun: 12, 1790, 1799, 1800, 3051, 3123, 3145

Meryem: 961, 1080, 2142, 2318

Mesîh: 1586, 2993

Muhammed (Ahmed ve Peygamber mad bkz): 1187

Mûsa (İmranoglu, Peygamber): 142, 190, 224, 228, 305, 600, 636, 884, 1263, 1469, 2224, 2228, 2246, 2348, 3473, 3621, 3623, 3734, 3922

Mustafâ (Muhammed'e de bkz.): 960, 1466

Münker-Nekîr: 1888

Müslüman, Müslümanlar: Birçok yerde

— N —

Nemrud: 187, 2229, 2525

Nuh (Peygamber): 1478, 2954, 3007, 3219

— O, Ö —

Osman: 1476

Ömer: 1476

— P —

Peygamber (Ahmed, Muhammed, Mustafâ ve Ahmed-i Muhtâr'a da bkz.): 3862

— R —

Râmîn: 619

Rıdvan: 1894

Rûhü'l-Kudüs: 1662

Rüstem: 215, 1374, 2409, 3704

— S —

Salâhaddin: 241

Sâmirî: 989, 1626

Senâî: 1691

Sencer: 140, 348

Süleyman (Peygamber): 226, 254, 563, 595, 976, 1035, 1622, 1901, 2554, 2810, 3669, 3855

— Ş —

Şems, Şemseddin: Birçok yerde.

Şeytan: 197, 1482, 1620, 3701

Şihâbeddin: 3177

Şirin: 100, 1977, 2028

— T —

Tanrı arslanı (Ali'ye de bkz.): 321, 719, 2958

Tatar, Tatarlar: 1126, 1650, 3627

Türk, Türkler: 71, 333, 724, 775, 788, 789, 790, 1355, 2885, 2942

— V —

Vîs, Vîse: 619

— Y —

Yağma (Boyu): 506

Yahudi, Yahudilik, Yahudiler: 3223

Yakub (Peygamber): 11, 538, 749, 1976, 3059

Yunus (Peygamber): 1784, 2404, 3084

Yusuf (Peygamber): 11, 75, 76, 344, 538, 600, 703, 749, 1172, 1206, 1338, 1462, 1589, 1641, 1645, 1765, 1791, 1976, 2256, 2326, 2368, 2433, 2889, 2941, 3035, 3059, 3084, 3108, 3117, 3202, 3546, 3766, 3784, 3785

— Z —

Zâl: 215

Zenci, Zenciler: 269, 333, 334, 1273, 1463

Zülkarneyn: 839

Zün-Nûn (Şeyh Mısrî): 630, 2260

— B —

Bağdat: 1111

Buhârâ: 3443

— C, Ç —

Cudi Dağı: 3219

Çin: 5, 560, 2504, 2540, 3598

— H —

Harezm: 251

Hayber: 589

Hıtay, Hıtâ: 2418, 3822

Hint, Hindistan: 728, 1570, 3010

Huten: 2954

— İ —

İran: 2555

İrem bağı: 201

— K —

Kafdağı: 442, 782, 910, 1142, 1251, 2304, 3057, 3882

Ken'an: 538, 703

Kerbelâ: 1240, 3806

Kudüs: 120, 121, 1278

— M —

Medyen: 2587

Mekke: 495

Mısır: 344, 639, 703, 2256, 2368, 2889, 2941, 3108, 3117, 3202

— N —

Nil: 3895

— R —

Rum ülkesi: 269, 333, 1463, 2540

— S, Ş —

Semerkand: 1111

Şam: 2176

— T —

Tâif: 57

Tebriz: Birçok yerde.

Tur Dağı (Turusîna): 2568, 3649

Turan: 2555

— U —

Uhud Dağı: 675

— Y —

Yemen: 57, 2955

CİLT- 7.1

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

MEVLÂNÂ

DÎVÂN-I KEBİR

farsça aslından çeviren

ABDÜLBÂKİ GÖLPINARLI

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

© türkiye iş bankası kültür yayınları, 2007

editör

EMRE YALÇIN

danışman

NURİ ŞİMŞEKLER

görsel yönetmen

BİROL BAYRAM

düzeltilen

ALİ ALKAN İNAL

grafik tasarım ve uygulama

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

istiklal caddesi, no: 144/4 beyoğlu 34430 istanbul

Tel. (0212) 252 39 91

Fax. (0212) 252 39 95

www.iskultur.com.tr

Genel Yayın: 1351

Hümanizma ruhunun ilk anlayış ve duyuş merhalesi, insan varlığının en müşahhas şekilde ifadesi olan sanat eserlerinin benimsenmesiyle başlar. Sanat şubeleri içinde edebiyat, bu ifadenin zihin unsurları en zengin olanıdır. Bunun içindir ki bir milletin, diğer milletler edebiyatını kendi dilinde, daha doğrusu kendi idrakinde tekrar etmesi; zekâ ve anlama kudretini o eserler nispetinde artırması, canlandırması ve yeniden yaratmasıdır. İşte tercüme faaliyetini, biz, bu bakımdan ehemmiyetli ve medeniyet dâvamız için müessir bellemekteyiz. Zekâsının her cephesini bu türlü eserlerin her türüsüne tevcih edebilmiş milletlerde düşüncenin en silinmez vasıtası olan yazı ve onun mimarisi demek olan edebiyat, bütün kütlelerin ruhuna kadar işliyen ve sinen bir tesire sahiptir. Bu tesirdeki fert ve cemiyet ittisali, zamanda ve mekânda bütün hudutları delip aşacak bir sağlamlık ve yaygınlığı gösterir. Hangi milletin kütüphanesi bu yönden zenginse o millet, medeniyet âleminde daha yüksek bir idrak seviyesinde demektir. Bu itibarla tercüme hareketini sistemli ve dikkatli bir surette idare etmek, Türk irfanının en önemli bir cephesini kuvvetlendirmek, onun genişlemesine, ilerlemesine hizmet etmektir. Bu yolda bilgi ve emeklerini esirgemiyen Türk münevverlerine şükranla duyguluyum. Onların himmetleri ile beş sene içinde, hiç değilse, devlet eli ile yüz ciltlik, hususi teşebbüslerin gayreti ve gene devletin yardımı ile, onun dört beş misli fazla olmak üzere zengin bir tercüme kütüphanemiz olacaktır. Bilhassa Türk dilinin, bu emeklerden elde edeceği büyük faydayı düşünüp de şimdiden tercüme faaliyetine yakın ilgi ve sevgi duymamak, hiçbir Türk okuru için mümkün olamayacaktır.

23 Haziran 1941

Hasan Âli Yücel

Yedinci Ciltteki Şiirler Hakkında Birkaç Söz

Mevlânâ'nın dîvânının, Dîvân-ı Kebîr'in uzunca bir hikâyesi var. Sunduğumuz bu cildin sonundaki bitim tarihi 1960 yılı; ilk baskıya girerkense 1973 yılı bitmek üzere. Bu muazzam eseri bir cilt halinde basmanın imkânı yoktu. Aziz Remzi Bengi, beş cildini yayınladı. Birinci cildin basım yılı 1957. Biz bu büyük işe ne vakit başladık? Unuttuk gitti; herhalde 1957'den çok önce. Beşinci cilt 1960'ta yayınlanmış; yâni bizim, tercemeyi bitirdiğimiz yılda. Ondan sonra ricalar, niyazlar, vasıtalar boşa çıktı; aziz dostumuz, kalan kısmını basamayacağını söyledi; bastırmayı isteyenlere de nasip olmadı. Derken Milliyet gazetesi bizden bir eser istedi. Basılmayan bölümün bir kısmını verdik; bu kısım 1971'de yayınlandı. Nihayet Mevlânâ'nın ölümsüzlüğe doğumunun bu 700. yılında İnkılâp ve Aka Kitabevi geri kalan kısmın basımını uhdesine aldı; işte sunduğumuz cilt bu son bölümdür ve Dîvân-ı Kebîr tercemesi bu ciltte, şükürler olsun, bitmiş oluyor.

Birinci ciltte 3.610, ikincide 4.052, üçüncüde 4.527, dördüncüde 4.181, beşincide 6.588, altıncı ciltte 4.000 beyit var ki tutarı 26.958 beyit oluyor. Sunduğumuz bu son bölümdeyse 8.987 beyit var ki bu sûretle Dîvân-ı Kebîr'in beyit sayısı 35.945 oluyor.

Dîvân-ı Kebîr nüshalarının en doğrusu ve tamı, Osman oğlu Hasan tarafından 768 Şevval'inin ikinci günü (1.VI. 1367) yazılmaya başlanıp 770 Rebiülâhır'ının ilk günü (13. XI.1368) yazılması ve karşılaştırılması bitirilen nüshadır. İki cilt olan bu dîvân, Konya Mevlânâ Müzesi'nin 68. ve 69. numaralarında kayıtlıdır. Çevirimizde bu nüshayı esas tuttuk. Her iki cilt 0,325x0,47 ebadındadır. Cildi siyah meşindir; arabesk hendesî taksimatla kenarları "bağ" denen hendesî şekillerle bezenmiştir. Her sahifesinde dört sütun, otuz üç satır vardır. Başlıklar tamamıyla, yahut kısmen müzehheptir. Cildi yapan Ebû Bekrû'l-Mevlevî'dir. Ketebe, ikinci cildin 289. sahifesindedir. 290. sahifesinde altın cetvel ortasında, Selçuk tarzında fevkalâde güzel ve yedi dâireden meydana gelmiş tezhip var ve burada dîvânın Husâmeddin Hasan oğlu Mevlevî Hâce Şerefüddin Emîr Satı adına yazıldığı belirtilmektedir. Aynı sahifede dîvânın, miras yoluyla Emîr Satı'nın oğlu Erzincanlı Müstencid'e, dergâhına vakfettiği kaydedilmiştir. Müstencid, Sultan Veled'in Erzincan'daki halifesi Husâmeddin Huseyn'in ve oğlu Celâlüddin Muhammed-i Münecim'in dervişidir; belki de Celâlüddin'den sonra onun yerine geçmiştir. Celâlüddin Muhammed'in, Gevherşâd adlı bir hattata yazdırdığı Makaalât-ı Şems nüshası da Müstencid'e geçmiştir ki bu nüsha İstanbul Süleymaniye Kütüphanesi'nin Fâtih kitapları arasında 2788 No. da kayıtlıdır (Mevlânâ Celâleddin adlı eserimize bkz. İstanbul, İnkılâp K. III. basım; 1959; s. 29-31).

Bu nüshayı esas ittihâz etmekle beraber, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nde Farsça Yazmaların 334 no.sunda kayıtlı nüshadan da faydalandık. Koyu kahverengi, ortası küçük kafesi şekilli, kenarları gömme ince altın zencîrekli, altınları solmuş bir cilt içindedir; cilt yıpranmış, sırtı tamir görmüştür. 20,2x17,2 ebadında olup yazı kâğıdın 16x7 kısmını kaplamaktadır. Kâğıdı ince, güzel aharlı, filigransız samanî renktedir. Yazı güzel bir İran ta'lıyıkıdır. Başlıklar surhla yazılmıştır. Yazı kenarları ve ortadaki iki cetvel, siyah çizgi içinde ince ve kenarı surh çizgili altındır. Şiirler de enine olarak aynı tarzda cetvelle ayrılmıştır. 699 yapraktır. Her sahifede 25 satır vardır ve her satırda bir beyit mevcuttur. Başta İran-kâri, fakat solmuş bir müzehhep safiha var. Yazı ve kâğıt bakımından IX. asr-ı hicrîye (XV. milâdî), nihayet X. asrın ilk yıllarına (XVI) aittir. Maalesef ketebesi yoktur. Bu nüshada huzurdaki nüshada bulunmayan beyitler dahi vardır.

Ayrıca 1079 hicrîde Bağdad'da yazılmış olan ve Mevlânâ dergâhına tarafımızdan vakfedilen kitaplar arasında bulunan nüshayla rahmetli Bedû'z-Zaman Firûzanfer tarafından hazırlanan ve

basımı 1345 şemsî hicrîde tamamlanan 8 ciltlik Külliyyât-ı Şems yâ Dîvân Kebîr'den de faydalandık.

Mevlânâ, hemen bütün şiirlerini bir olay dolayısıyla, yahut bir söze, bir duruma karşılık olarak ve çok kere semâ' ederken, vecd halinde, irticâlen söylemiş, "kâtibü'l-esrâr – sırları yazanlar" denen kişiler onları yazmışlardır. Bu yüzden birisinin zapt edebildiği beyitler, öbürü tarafından zapt edilememiş, bâzı beyitler aynı vezin ve kafiyede söylenen başka bir şiire girmiş, böylece bir gazelde geçen birkaç beyit, aynı gazelin başka biri tarafından zaptında noksan kalmış, bunlar tebyiz edilirken hiçbirinden vazgeçilememiş, böylece de bir şiir, iki, üç, hattâ daha fazla şekillerde yazılmıştır ki bunları da notlarımızda anlattık. Gene bu yüzden iki, üç beyitlik gazeller olduğu gibi, kaside kadar uzunları da var; kıt'a ve mesnevi tarzında olanları da mevcut.

Eflâkî, Mevlânâ'nın şiirlerinin söyleniş sebeplerinin bir kısmını açıklar. Meselâ bu bölümde, birinci bahrin XXXVIII. şiiri Şems'in şahâdetinden sonra Şam'a giderken söylemiştir. (Menâkibü'l-Ârifin, Tahsin Yazıcı tashih ve hâşiyeleriyle TTK yayını, Ankara, 1961, c. II, s. 698-699). Esasen gazel, bilhassa son beyti bunu açıkça bildirmektedir. Gazeldeki "Cebel-i Sâlih"i görüp şiirin İbni Arabî hakkında söylendiğini sananların, Menâkibü'l-Ârifin'i dahi okumadıkları da bu sûretle meydana çıkmaktadır. Aynı bahrin XXXIV. gazelini Pervâne'nin bir davetinde söylemiştir (Aynı eser, c. I, Ankara, 1959, s. 191-192). Remel Müseddes Mahbun bahrinin IX. gazelini Pervâne'nin evindeki bir semâ' meclisinde, onun uyumak istemesi dolayısıyla inşâd etmiştir (Aynı, s. 452-453). Sonradan bulunup yazılan gazellerden IV. gazel, Ulu Arif Çelebi'nin doğumu münasebetiyle söylenmiştir (Aynı, c. II, s. 828-829).

Menâkibü'l-Ârifin'de bahsedilen bu şiirlerden başka, hemen bütün şiirlerinin söyleniş sebepleri de şiirlerden anlaşılmaktadır. İlk bahirdeki X. ve XI. şiirler, bahâriye XVI. şiir, hacca gidenlere hitâb etmekte, Gönül Kâbesi'ni hatırlatmakta. XX. şiirdeki "zunnâr, hırka, kâfir çocuğu" gibi terimler, bu mecazların ne kadar eski olduğunu belirtiyor. Esasen Senâî'de, bilhassa Attâr'da bunlara pek sık rastlarız. Hicrî VIII. yüzyılın başlarında (milâdî XIV.) vefat eden Mahmud-ı Şebüsterî, Gülşen-i Râz'ında bu mecazların tasavvuf ehline göre anlamlarını pek güzel izah etmiştir. LXI. şiir birisine mersiyedir. LXXII. şiir de öyle. LXXXIII. şiir hakikat şehrini, gerçeklik ve birlik yurdunu anlatıyor. LXXXVII. şiir, Tanrı'ya hitap. Bu şiir, Mevlânâ'daki sevgilinin Tanrı olduğunu bütün açıklığıyla belirtmekte. Mevlânâ'nın şiirlerinde konu birliği olduğundan her şiirinin neden ve ne için yazıldığı hemen anlaşılıyor. Bundan dolayı bu bahsi burada keseceğiz. Ancak birazcık da Mevlânâ'nın şarabından söz etmeyi gerekli bulduk:

Mevlânâ bir şiirinde, "Sarhoşların şu varlığı, şu sarhoşluğu, şu oyunu, sanma ki üzümün özünden meydana gelen şaraptandır" diyor (B. 149). Bir başka şiirinde, "Muhammed, gayb meyhanesinin kapısını açtı da arı duru şaraba iyiden iyiye kesat düştü" demekte (B. 265). Başka bir şiirinde, "Elest sarhoşlarıyız, şaraptan başka bir şey içmeyiz; aş için, tirit için dünya sofrasının çevresinde dönüp dolaşmayız biz" buyuruyor (B. 370). "Tanrı şaraplarından koca bir sağrak doldur da sun" mealindeki beyit (B. 600), "Ölüm meleşine ecel kesilen o can sağrağı, ne gönlü kabartır, ne baş sersemliği, baş ağrısı verir" tarzında çevirdiğimiz beyit (B. 857) ve "O şarap, gönül bulandıran, üzümden sıkılıp yapılan şarap değil; Tanrı elinden geldi, bağış küpünden sunuldu" beyti (B. 986), bu şarabın hangi şarap, ne biçim şarap olduğunu açıklar.

Sözü uzatmayacağız. Mevlânâ'nın meyhanesi, gönül meyhanesidir, kudret meyhanesi. O'na şarap sunan, kudret elidir, Tanrı Habibi'nin tertemiz eli. O'nun sevgilisi, bir tek sevgilidir; sevgiyi yaratan Eşsiz, Ortaksız Sevgili. O'nun mecazlarını anlamayanlar, hiç olmazsa anlamadıklarını,

anlayışsızlıklarını anlasalardı.

Mevlânâ'nın şiirlerinde bütün bir hayat var. Hemen her şiirinde âyetler, hadisler, onların tefsir ve şerhleri, yorumları, peygamberlerin, erenlerin hikâyeleri, İran-Yunan mitolojisi, mezhep anlayışları, bunların intikadı, fıkıh ve tasavvuf, zamanının bütün bilgileri, hattâ tıp bilgisi ve tamamıyla hayattan alınan benzetişler, atasözleri, örf mecazları, devri, devrindeki olaylar yer almakta. Bunlardan başka insanî görüş, ileriye görüş, insanî duyuş ve düşünüş hâkim ve Mevlânâ bu yüzdendir ki yüzyıllar geçtikçe yeniden yeniye doğmakta, çağlar geçtikçe ölümsüzlüğünü sürdürmekte, insanlığa yayılmakta.

Bu sunuş yazısını bitirirken yüceler yücesi Mevlânâ'nın dîvânının tamamlanmasını sağlayan yayınevlerine, dîvânı dizen müretteplere şükranlarımızı sunmayı bir borç bilir, aziz okuyucuları Mevlânâ'mızla baş başa bırakırız.

16 Zil'ka'deti'l-Harâm 1393

11 Aralık 1973, Salı

Bede-i bendegân-1 Mevlânâ

abdülbâki gölpınarlı

DÎVÂN-I KEBÎR

BAHR-Ī HEZEC

-MEKFÛF-

mef' ûlü mefâilû mefâilû feûlün

— A —

I

Lebrâ tu be her bûse-vo her lût meyâlâ

Tâ ez leb-i dildâr şeved mest-o şeker-hâ

Sevgilinin dudağıyla sarhoş olmayı, şekerler çiğner bir hale gelmeyi istiyorsan, dudağını her öpüşe verme, her yemekle bulaştırma da,

Dudağından başkasının kokusu gelmesin; yalnız ve yalnız aşk kesilsin, tertemiz, eşsiz bir hale gelsin o dudaklar.

Eşegin ardını öpüp duran dudağı, Mesîh şeker gibi bir öpüşle öper mi hiç?

Şunu bil ki evveline evvel olmayan Tanrı ışığından başka ne varsa hepsi de pislikle dolu bir yerde pislikten ibarettir, bir bak da seyret hele.

Fakat gübre olup bostanın gönlüne giren pislik, yok olur gider de pislikten kurtulur, kavunun, karpuzun lezzetini artırır o.

Sen, pislik oldukça kutlanmanın tadını ne bilirsin? Yürü, pislikten geç de kutluluk, yücelik tarafına git.

Mesîh'in eliyle, bütün dünyayı iyileştirecek, diriltecek ilaç geldi; fakat nerde her yemek çanağından korunacak el?

Mûsa, Firavun'un nimetinden elini, dudağını yudu, arıttı da yed-i beyzâ, kerem denizini bağışladı ona.

Ham kişilerin midelerinden, dudaklarından kaçıp kurtulmak istiyorsan deniz gibi incilerle dol, gene de yüzünü buruştur.

Kendine gel, gözünü yum ki o göz pek kıskançtır; aklını başına al, mideni boş tut ki hazırlanmış yemek var.

Köpek toktur da onun için av tutmaz; saldırıp bağırmak, isteyip çırpınmak, hep açlık ateşinden meydana gelir.

* Nerde tertemiz elle dudak ki kadehi alsın, içsin. Nerde çevik sûfi ki helvanın bulunduğu yere gelsin.

A bize kahve dağıtan, fincanı sunan; [\[1\]](#) bu sözlerden gerçek şekilleri göster bize.

II

Afdâ kamaran lâha alaynâ ve taâlâ

Mâ ahsanahu Rabbu tabârak ve taâlâ

Bir ay parçası güzel, bize göründü; parıl parıl parlamaktaydı; kutlu, yüce Tanrı, ne de güzel

yaratmış onu.

Canımla birleştin a güzelim de yaşayışımı arttırdın; bugün benden üstünlükler, ululuklar doğmada artık.

Sevgi beni eritse, hayale döndürse gene de gizlice onu çağırırım; apaçık ona hitap ederim ben.

Örtüler yırtılsın, buluşma suyu, susuzluğu gidersin diye boyuna ona yalvarırım; zaman beni dilim dilim kesse bundan ayrılmam.

Yüzyıllar geçse aşktan bıkmam; ben aşktan usanayım ha; hâşâ, hâşâ; böyle bir şeye imkân yok.

Âşık balıktır, aşksa denizdir sanki... Balık denizde oldukça usanır mı, bıkar mı denizden?^[2]

III

Reftem be suy-i Mısır harîdem şekerîrâ

Hod fâş begû Yusuf-i zerrin-kemerîrâ

* Mısır'a gittim; bir şeker satın aldım. Hadi, apaçık söyle; de ki: Altın kemerli Yusuf'u satın aldım ben.

* Şehirde böylesine güzeli kim görmüştür? Böylesine Süheyl'i, böylesine Ay'ı kim bağrına basmıştır?

Padişah, kötü bir kulu işe tâyin etti; keremi, incileri verdi de bir tabiatsızı satın aldı.

* Hızır'ın Hızır'ıdır o; abıhayat kaynağından sunar da bir ciğeri tazelerse hiç de şaşılmaz.

Yap-yapma emirleri, kulları üst etmek, devlete ulaştırmak için geldi; altüst olmuşu büsbütün altüst etmek için değil.

Geceleyin uyumasak yeri; çünkü gizlice Ay, her gece yıldızları sayana öpücük verir.

Eserler, canı, gönlü, eserleri yaratana eriştirir. O padişah, eserleri hammâl eder; canı, gönlü onlara yükler.

* Bil ki buraya gelen, Tanrı iksiridir; her solukta bir taşı kızıl altın eder.

* Eşek leşi, göğe yol bulamazsa gam değil; İsa'ya dönmüş canlar gökyüzüne ağar ya.

Dünyada kuşkulanıp neye baktıysam göremedim, bulamadım; çünkü bu yücelik, bu ululuk, Tanrı görüşüne sahip olanda var ancak.

Seher çağı gelinin gözüne sürme çekmesi için güneşin padişahça gönül ateşi gerek.

Bizim zerre kadar aklımız yok; yoksa akli başında olan ceylan, hiç erkek arslanı ister mi?

Dostum, akılsızca gölge gibi peşine düşmüşüz; koşup duruyoruz; çünkü o güneşe benzeyen yüzün, başka birinde yok.

Güneş, kalkanı olmayanın her yanını yaralamak için her gün o kılıcı sallar durur.

Akıl öylesine gönül kıranı bağına basar; can öylesine yol uğrağından geçeni tutar, eve sokar.

Göz öylesine lâ'1 dudaklara inciler hediye eder; yüz öylesine gümüş bedenli güzel için sararır solar; altınlar basar.

Yürü a hoca, kaş gibi o Ay'ın perdecisi kesil; çünkü o her eğri görüşlünün gözünü, görüşünü doğrultur.

A temiz yürekliler, ondan başkasıyla aşk oyununa girişmeyin; her olur olmaz gönül vermek, can feda etmek olamaz.

Sus; âşıkını kendisi çeker kendisine; niceye bir her hünersizin eteğine sarılacaksın?

— T —

IV

Ender dil-i her kes ki ezin ışk eser nıst

Tu ebr bero keş ki be cuz hasm-ı kamer nıst

Kimin gönlünde bu aşktan bir eser yoksa üstüne bir bulut çek onun; çünkü o, Ay'a düşmandır ancak.

Ne de kuru ağaçtır bu bahçede yetişmeyen ağaç; ne de hor, hakirdir ağacın gölgesinde bulunmayan aziz.

Eşsiz inci bile olsa bu aşktan başkasından kesil gitsin; çünkü bu aşktan başka ne akraba vardır sana, ne baba.

Her gün bu dertten daha da beter bir hale gelmeyen, âşıklar mezhebinde ölüm hastalığına tutulmuştur.

Kimin yüzünde o renkten bir örnek, bir eser görürsen, gerçek olarak bil ki o, şu bildiğın insanların cinsinden değildir.

Hangi kamışın belinde aşk kemerini görürsen sıkı sıkıya bağrına bas onu, çünkü o şekerkamışı dengidir ancak.

A Tebrizli Tanrı Şems'i, seni tuzağā çektiler; münkirler var solda sağda, sakınmaya da imkân yok.

V

Ez evvel-i imrûz herîfân-ı herâbât

Mihmân-ı tuend iy şeh-o sultân-ı herâbât

Bugün seher çağından beri, meyhane erleri senin konuklarındır a meyhane padişahı, a meyhane sultanı.

Bugün ne gündür? Söyle: Kutluluk günü. Şu gönül kıblesi kimdir? Cevap ver: Meyhanenin canı.

Âşıkların gönülleri asla bir kimsenin buyruğuna uymaz; çünkü sarhoştur, yıkılmıştır meyhanenin buyruğıyla o gönüller.

Yüzlerce Zühre, sırlara mahrem olmuştur da feryada gelmiştir: Çık buluttan a meyhanenin parlak Ay'ı.

Biz ecelin dudağından, dışından hiç mi hiç korkmayız; çünkü meyhanenin o güleç güzeli diriltmiştir bizi.

Can, yükünü öküze yükler de aşka sarhoş bir halde gelir; bu yükü der, meyhane kapısına rehin ver gitsin.

* Tebrizli Tanrı Şems'ine gönül veren, kendisinin kâfiridir, meyhanenin Müslümanı.

VI

Bâr-ı diger on dilber-i eyyâr merâ yâft

Ser-mest hemîgeşt be bâzâr merâ yâft

O yankesici dilber bir kere daha buldu beni; sarhoş bir halde pazarda dolaşıp duruyordu; buluverdi beni.

Gizlendim; o mahmur nerkis gözler gördü beni; meyhanecinin yurdundan kaçtım; tuttu, yakaladı beni.

Kaçmam da nedir? Kimsecikler can kurtaramamıştır ki ondan; gizlenmem nedendir? Yüzlerce defa bulmuştur beni.

Dedim ki: Şehrin kalabalığı arasında kim bulur beni? Sırların çokluğu içinde beni bulan, bulur beni.

Ne muştuluk bu ki o gözetleyen bakış aradı beni; ne bahttır, ne devlettir ki o büklüm büklüm saçlar buldu beni.

Sarhoşların başlarında sarık, rehine uçar gider; çünkü o, yüzünü sarıkla örten, sarıgımın ucunu tuttu benim.

Ben tabanımdan diken çıkarmadaydım; o yüzlerce gül bahçesinin selvisi, buldu beni.

Kendi gül bahçesinden başına güller serpti sevgili, o bülbül, o eşsiz güzel gene buldu beni.

* Ben o Ay'ın harmanında kile gibi kayboldum; bugün o Ay ambarın dibinde buldu beni.

Her yola kanımdan katreler damlamıştı, iz olmuştu kandan; peşimdeydi, izimden buldu beni.

Ceylan gibi, o arslandan çöllere kaçtım; o av dağının arslanı dağda, ormanda buldu beni.

Göge çıkıp ceylanı yakalayan, sabırla, yavaşlıkla, hem de anacaddede yakaladı beni.

Damağıma iğne takılmış, bense denizin dibindeyim; balıkçı, av çeken bir iple, oltayla tuttu beni.

O incitmesi az sevgili, beni bulur bulmaz, gönlümden incinmeyi gideren bir kadeh sundu bana.

Şu ağırcanlı can çevikleşti de uçtu; çünkü o ağır sağraklı dost tezce buldu beni.

Bugün ne akıl var, ne kulak var, ne söz var; çünkü o her düşüncenin temeli, o her sözün aslı buldu beni.

VII

În hâne ki peyveste dero bang-i çegannest

Ez hâce beporsîd ki in hâne çi hânest

Bir ev bu ev ki boyuna çeng çalınıyor, müzik dinleniyor burda. Sahibinden sorun: Nasıl ev bu ev?

* Burası Kâbe'yse şu put nedir? Muğların eviyse şu Tanrı ışığı da ne?

Bu evde bir define var ki dünyaya da sığmaz, âhirete de; bu ev de bahaneden ibaret, şu ev sahibi de.

Zulüm evi diye el uzatma bu eve; ev sahibine de bir şeycikler söyleme; çünkü geceden kalma sarhoş zaten o.

Bu evin taşı, toprağı tamamıyla amber, tamamıyla misk; bu evin damı, kapısı baştan başa beyit, baştan başa rubai.

Hasılı, bu eve yol bulan, yerin padişahıdır, zamanın Süleyman'ı.

A ev sahibi, bir kerecik olsun şu damdan başını eğ; güzelim yüzünde devlet, ikbâl izi var çünkü.

Canına and olsun, senin yüzünü görmekten başka, yeryüzünün padişahlığı bile olsa, hepsi de afsun, hepsi de masal ancak.

Bahçe, bu ne yaprak, bu nasıl çiçek diye şaşırıp kalmış; kuşlar, bu ne çeşit tuzak, bu ne biçim yem diye şaşkınlığa dalmış.

Bu, gökyüzünün zengini, Zühre'ye, Ay'a benziyor; bu ev aşk evi; ne ucu var, ne bucağı.

Can ayna gibi şeklini kucaklamıştır; gönül tarak gibi saçlarına baş aşağı dalmıştır.

Yusuf'un karşısında kadınlar ellerini doğradılar ya; benim canım, sen bana gel de canımı ortaya koyayım ben.

Bütün evdekiler sarhoş; kapıdan filân girmiş, feşman girmiş; kimseciğin haberi bile yok.

* Uğursuzdur, eşiğe oturma, tez gir içeriye; yeri eşik olanın gönlü kararır gider.

Tanrı sarhoşları, isterse binlerce olsun, hepsi de birdir; fakat hevâ ve hevesle sarhoş olanların hepsi de iki tanedir, üç tane.

Arsıların ormanına git, yarayı düşünme; düşünmek, korkmak kadınların işidir.

Orada yaralamak yoktur; baştan başa acımak vardır, sevmek vardır orda; fakat senin vehmin, kapı ardındaki mandal gibi kakılakalmış.

Ormana ateş verme, sus a gönül; dilini çek; çünkü dilin yalıma benziyor senin.

VIII

Zon şâh ki ûrâ heves-i tebl-o elem nîst

Dîvâne şodem ber ser-i dîvâne kalem nîst

* Davula, bayrağa hevesi olmayan o padişahın yüzünden deli oldum; deliye de kalem olmaz, suç yazılmaz onun.

Uzaktan beni yürüyüp giden biri olarak görüyorsun; fakat o gördüğün bir hayal, yokluktan başka bir şey değil o.

Beri gel, yok ol; yokluktur can madeni; fakat gamdan, gussadan başka bir şey olmayan şu can gibi

can değil.

Ben bensiz, sen de sensiz, şu ırmağa bir dalalım gitsin; çünkü bu kurulukta zulümden, sitemden başka bir şey yok.

Bu ırmak, adamı batırır ama öldürmez; abıhayattır, lútuftan, keremden başka bir şey yapmaz.

— D —

IX

Tâ bâd-ı seâdet zi Muhammed haber efkend

Zon merdiy-o zon hamle şakavet siper efkend

Kutluluk yeli Muhammed'den haber getirir getirmez; o erlik, o hamle yüzünden bütün kötülük, kalkanını yerlere attı gitti.

Yoksul alçalırsa şaşılmaz; senin gamın, yoksul şöyle dursun, yüzlerce padişahın başını yerlere düşürdü.

* Günün birinde Edhemoğlu, felek gibi boz atını ceylanın peşinden koşturdu.

Derken ona öylesine bir şerbet sundun ki tadı, kokusu başını bürüdü; kendinden geçti de attan düştü, yerlere serildi.

Herkes şaşkınlık mahallesinin başında, yoksul Edhemoğlu dedi, tacını, kemerini bıraktı gitti.

* Süleyman bir kuşla Belkıs'ın saltanatını yendi ya; senin adınla yendi ancak.

* Muhammed bir işaretle yeryüzüne Ay'ın ikiye bölündüğü haberini yaydı, bir kavgadır kopardı ya, o da senin adınla oldu.

X

“Tercî-i Bend”

Zon bâde-i sûfi buved ez câm mücerred

Kez gaayet-i mestî zi kefeş câm beyofted

Sûfi'nin o şarabı kadehten münezzehtir; çünkü körkütük sarhoş olmuştur Sûfi, elinden kadehi düşmüş gitmiştir.

Sarhoşluk haline gönülle akıl bile sığmaz; iş böyleyken kadehin, sağrağın sığmamasına şaşılmaz artık.

* Elif bütün harfleri geçmiştir; elifte bir şey yoktur da o yüzden öne düşmüş, kumandan olmuş, güç kuvvet sahibi kesilmiştir.

Ha'nın da elif gibi hiçbir şeyi yok ama cim şekline büründü; halbuki cim bağlarla bağlanmıştır.

Mim, yazılışta elifle, ha'dan meydana gelmiştir; birleşmek de ayrı bir varlık sahibi olmaya sebeptir.

Peygamberin meclisi sağraksız, kadehsiz kuruldu; maksat da Muhammed'in varlığının başlı başına meydana gelmesiydi.

Gökyüzü damının ne direği vardır, ne duvarı; fakat her dam çöker de o durur.

Şu köhne gökyüzünden daha yüce bir lûtufl âlemi var; canlar o âlemde sanki yepyeni meydana gelmiştir.

Bu ırmağın kıyısında yıkanmak için soyunmuşsun; fakat billur döşemede ırmak gibi görünmedi mi?

Şişenin zincirleme akan bir su şeklini göstermesi için, yanıltmak maksadıyla dev yapar, peri halk eder o.

Düzenden, hileden kaç, razılık çevresine yürü de sayılı soluklara muhtaç olmadan yaşa.

Tercî beytini söyleyeyim hoca; çünkü bu kafiye dar; soluk bile almayayım, çünkü soluğumuz zaten buğuluyor aynayı.

*

* Ben soluk almıyorum ama “Biziz üfüren” soluğu boyuna üflüyor bana; feryadım ta Ülker burcuna dek gidiyor.

O yüce, o üstün Tanrı, yokluk kamışlığından kesti, onardı bu beden kamışımı.

Gönül, neyin bir başıydı, ağız öbür başı... o baş, aşk dudağından boyuna ballar yemede, şekerler çiğnemedeydi.

Bedenim onun soluğuyla doldu, iki dudağıyla sarhoş oldu da kabına sığmıyor, sarhoşça naralar atıyor.

Onun soluğuyla dolup, onun o iki dudağıyla sarhoş olunca daraldı da sarhoşça coşup köpürmeye başladı.

* Allah’a and olsun, dağ bile o dudakların şarabını içse tecelli vuruşuyla erir, kum olur gider.

Dudağını yummuştu; yoksa bir açsa o dudakları, ne gökyüzü kalır, ne aşağısı kalır, ne yukarısı kalır.

* A ney, bir yokluk âleminden seslen de seyret yüzlerce Leylâ’yı, yüzlerce Mecnun’u, yüzlerce Vâmık’ı, yüzlerce Azrâ’yı.

Her zerre ağız açar da var ol der; her zerrenin gönlüne hor gelir, değersiz gelir, dar gelir ova.

* Tez beden Habeş’inden Rum ülkesine yürü, öylesine var ki kayser seni yüce tahta oturtsun.

Hey gidi hey; ne de güzel yer, ne de hoş ırmak, ne de coşkun savaş safı; burada onların bulunmasına imkân yok; öyle bir yer orası.

Kendine gel, savaş vakti, erlerin saldırış zamanı şimdi; safran kabarmasın; saldır, safi yar.

* Üçüncü tercî geldi; sen de Tanrım; dedin ki: “Kaybettiğine ağlama; karşılıkları var bende.”

*

O hoş nağmeli, şeker ağızlı çalgıcı geldi; canların hepsi de sarhoş; çünkü o can bana geldi.

Çiçekler gülmeye başladı, gül elbisesini yırttı; çünkü yokluk ülkesinden sümbül geldi, yasemin

geldi.

Gül bahçesinin canları karakışın soluğuyla uçmuştu; ilkbahar mevsimi geldi, her can kendi bedenine girdi.

Güzelliğini kırıp geçiren güz mevsimi kör olsun diye, gizlilik puthanesinden güzeller çıkageldiler.

Onlar sabrı seçmişlerdi, ardından hemencecik ferahlık geldi; güzel huya sahip olmuşlardı, bir güzel sevgili çıkageldi.

Bahar bayramında bulut gülsuları serpti; o gök gürlemesi de havanın yücelerinde davul çaldı.

Bir bağ, bir bahçe ki güzellerle dopdolu; fakat ne Türk onlar, ne Rum; gizlilik perdelerinden binlerce Hutunli güzel geldi.

Nice canlar, Yusuf gibi helâk olma kuyusuna düşmüştü; kaybolmuş sandılar ama yurda çıkageldi onlar.

Hızır'ın abıhayat yolu kapkaranlıktır; fakat sonunda gül, diken yolundan yurda geliverdi.

Gazelin çok kısmı kaldı ama gene de sus da padişah söylesin; çünkü şu topluma geldi o.

Bütün ağaçlar sabrettiler; o ayrılık kuyuya benziyordu, sabırsa ip oldu o kuyuya.

A benim ay yüzlüm, usûl boylum, kalk ki aşkından kıymet koptu.

XI

Mehtâb berâmed kelek ez gûr berâmed

Vez rîk-i siyeh çirde sakanguur berâmed

Ay ışığı vurdu da kelek kavun, karpuzlar mezarlarından çıktılar; karalara batmış kumdan timsahlar baş çıkarıp göründüler.

Kalemiyle İsa'nın, Mûsa'nın resmini, şeklini meydana getirenin üfürüğünden Sûr'un âvâzı, gürültüsü duyuldu.

Yardıma, devlet havanında bir inci dövdü de körün gönlünde yüzlerce gerçeği gören göz peydahlandı.

Toprağın gönlü, ilkbaharın ıssısından ne haber aldı ki kara topraktan karınca sürüleri belirdi.

Balarısı onun bal denizlerinden nasıl haber aldı ki misk gibi ballarla arı sürüleri meydana geldi.

Bir arık ipekböceği onun kerem mahzenine nasıl yol buldu ki birçok ipekler dokudu, ibrişimler ördü.

Sedef, gözü, kulağı olmadığı halde nerden rızklandı da inci elde etti, haznedara döndü.

Bir sert demir, bir katı taş parçası, ışıklara yumuşak yumuşak ne biçim bir yol buldu da demir, taşa çarpılınca bir ışık bayrağıdır belirdi.

Bak da seyret, toprak yurdundan nasıl bir gül bahçesi güldü; zift gibi sürmeden nasıl bir kâfur meydana geldi.

Gaz boyaması yokken, gelin bezeyen kadın yokken, gül o rengi nerden buldu da parıl parıl parlayıp ışıl ışıl ortalığı parlatarak gizlilik perdesinden nasıl yüz gösterdi.

O işi gücü iyi padişahın devleti, ikbali sayesinde şu bozguna uğramış ordu üst gelmiş gibi çıkageldi.

Onun yüzünün, onun güzelliğinin bağında bir elma ağacı gördüm ki her elması yarılınca içinden bir huri belirmediydi.

Elmanın gönlünden huri belirince gülüyordu; onun gülüşünden de hastaların ihtiyacı gideriliyor, hepsi sağlık elde ediyordu.

Sarhoşların şu varlığı, şu sarhoşluğu, şu oyunu, sanma ki üzümün özünden meydana gelen şaraptandır.

Tebrizli Tanrı Şems'i, bu coşkunu meydana getirince can doğusundan doğdu, o tanınmış Ay, candan belirdi.

XII

On surh-kabâyî ki çu meh pâr berâmed

İmsâl derin hırka-i jengâr berâmed

Bıldır, Ay gibi doğan o kızıl kaftanlı güzel, bu yıl boz bir hırkaya büründü de çıkageldi.

* O yıl yağmada gördüğüm O Türk'tür bu yıl Arap şeklinde gelen.

Elbisesini değiştirdi ama sevgili gene o sevgili. O elbiseyi değiştirdi; başka bir elbiseyle tekrar geldi.

Şişe değişti ama şarap gene o şarap, bak da seyret, sarhoşun başını ne de hoş döndürmede.

Gece geçti; a sabah şarabı içenler, neredesiniz? O meşale, sırlar penceresinden belirdi çünkü.

Habeşlerin devrini gördü de Rum ülkesinin dilberi gizlendi; fakat bugün şu koca orduyla geldi gene.

Tebrizli Tanrı Şems'i erişti; temizlik göğünden o nurlar saçan Ay doğdu, belirdi.

XIII

Ber çerh seher-gâh yekî mâh iyan şod

Ez çerh furûd âmed-o der mâ nigeran şod

Seher çağı gökyüzünde bir Ay göründü; gökten indi de bize baktı.

O Ay, doğan nasıl avını kaparsa o çeşit kaptı beni, göğe doğru uçtu gitti.

Kendime baktım da göremedim kendimi, çünkü o Ay lûtfetti de bedenimde can oldu benim.

Ezelî tecelli sırrı tamamıyla anlaşılınca can âlemine sefer ettim, o Ay'dan başka bir şey göremedim.

Dokuz kat gök de o Ay'a karşı baş eğdi; varlık gemim tamamıyla denizde gark oldu gitti.

O deniz bir dalgalandı da aklı gitti; ortalığa, böyleydi, şöyleydi diye bir sestir yayıldı.

Köpüklendi o deniz; köpüğün her biri de filânın şekli oldu, feşmanın bedeni.

O denizden beliren her beden köpüğü, hemencecik eridi, denize karıştı gitti.

Efendiler efendisi Tanrı Şems'inin devleti olmadıkça ne Ay görülebilir, ne deniz kesilebilir insan.

XIV

Morgan ki kunun ez kafes-i hîş codâyîd

Ruh bâz nemâyîd-o begûyîd kocâyîd

A şimdicek kafeslerinden kurtulan kuşlar; gene yüzlerinizi gösterin de söyleyin: Nerdesiniz?

Geminiz şu suda kırık bir halde kalakaldı; balık gibi bir soluk, görünün şu sudan.

Ya kalıbı kırmış da o dosta erişmişsinizdir; yahut da tuzak elinizden çıkmıştır da avdan kalmışsınızdır.

Bugün siz ya kendi ateşinize odunsunuz ya da ateş sönmüştür de siz Tanrı nuru olmuşsunuzdur.

O yel ya soğuk yel olmuştur da sizi dondurmuştur; yahut da her vardığınız yere esen seher yeli kesilmiştir.

Cevap vermek için ağzınızı açmazsınız ama her söze canınızda bir cevap var sizin.

Günlerin havanında dövdüğünüz inciler sürmedir gözlere; çekin o sürmeyi, çekin.

A doğanlar, ölüm ânına geldiniz mi bilin ki bu ikinci bir doğuştur; doğun, doğun.

* Hintli olarak mı doğdunuz, Türk olarak mı; ikinci defa yüzünüzdeki peçeyi açtığımız gün belli olur bu.

* Tebrizli Tanrı Şems'ine lââyık olursanız vallahi de siz o lââyık olduğunuz günün hasbekisiniz.[\[3\]](#)

XV

Der halka-i uşşak be nâgeh haber oftâd

Kez baht yekî mâh-ruhî hûb der oftâd

Bahıtımız yaver oldu da ansızın âşıkklar halkasına bir ay yüzlü güzel düştü diye bir haberdır ulaştı.

Âşıkkların gözleri de, gönülleri de o güzellikle öylesine bir doldu ki adları anılan güzellerin hikâyeleri unutuldu gitti.

O güzellikten nice abıhayat kaynakları coştı; o eşsiz şaraptan nice gözlere, başlara mahmurluklar çöktü.

Ay, kalkanı, kılıcı olduğu halde, onun nice saldırışlarını gördü de kalkanını tezelden kırdı, sipere sığındı.

Kuluyuz kölesiyiz o gecenin ki onun avlandığı ordugâhta hepimiz de şeker yağmasına koyulmuştuk.

Kanlı ayrılık beyi bozguna uğradı, bayrağını yere attı; gönlümüz ayrılık ordusuna üst oldu.^[4]

Dediler ki: Tebrizli Tanrı Şems'inden ne gördünüz? Dedik ki: O ışıktan bir bakıştır düştü bize.

XVI

Ey kavm-i be hac refte kocâyîd kocâyîd

Ma'suuk derincâst beyâyîd beyâyîd

A hacca giden topluluk, nerdesiniz, nerdesiniz? Sevgili buracıkta; geliniz, geliniz.

Sevgilin, senin komşun, hem de duvarı duvarına bitişik komşun; hal böyleyken siz başı dönmüş bir halde çölde hangi havaya uymuşsunuz?

Sûretsiz sevgilinin yüzünü bir görürseniz ev sahibi de sizsiniz, ev de sizsiniz, Kâbe de siz.

On keredir o yoldan o eve gittiniz; bir kere de şu evden şu dama çıkın.

O ev güzel; eserlerini, izlerini söylediniz; o ev sahibinin izlerini de gösterin.

O bahçeyi gördüyseniz nerde bir demet gül? Tanrı denizindenseniz nerde bir can incisi?

Bütün bunlarla beraber o zahmetleriniz define olsun size; fakat yazıklar olsun ki kendi definenize kendiniz perdesiniz.

XVII

Der kûy-ı herâbât merâ ışk keşan kerd

On dilber-i eyyâr merâ dîd nişan kerd

Aşk, bir çadır gibi meyhane mahallesine kurdu beni; o düzenbaz güzel, gördü de nişanladı beni, oraya dikekodu.

Ben o düzenbaz güzelin ardına düştüm gittim; oysa o anda yüzünü gene gizledi benden.

* Ben o eşsiz, o tek kutbun yüzünden şaşkınlığa düştüm, çünkü bir bakışla bütün bedenim baştan başa can kesildi gitti.

Ansızın yüzlerce renkte bir ceylan görünürdü; öylesine bir ceylan ki güzelliğinin yalımından Ay da feryada geldi, güneş de.

* O göbeği güzel ceylan Tebriz'e gitti; dünya Bağdat'ını can gözüyle Hemedan ediverdi (bütün dünya görür, bilir oldu gitti).

Olgunuz, tekiz diyenlerin başlarını döndürdü, âvâre etti, sevdalara düşürdü, dünyada rezil rüsvây etti.

* "Hakkıyla bilemedim seni" diyen padişahı onun sırlarına mahrem olan; böylece de ezel tecellisinin sırlarını tamamıyla anlattı o.

XVIII

Her nükte ki ez zehr-i ecel telhter âyed

Onrâ çu begûyed leb-i tu çün şeker âyed

Ecel zehrinden daha da acı olan sözler, senin dudaklarından çıktı mı şekere döner.

Çene topağının kuyusunu yurt edinen kişi, tezcek saçlarının ipiyle gökyüzüne ağar.

Bir toplan, toparlan da cana, gitme çağı gelmeden o güzelim kaşından bir azık ver.

Senin davetinden, senin güzelim sesinden gönül kokusu geliyor; ben de lebbeyk, geliyorum demedeyim ve soluğumdan ciğer kanının kokusu gelmede.

XIX

Ez behr-i Hodâ ışk-ı diger yâr medârîd

Der meclis-i con fikr-i diger kâr medârîd

Allah için olsun, bir başka aşka düşmeyin; can meclisinde başka bir düşünceye dalmayın.

Başka bir dost seçmek, başka bir işe girişmek, olmayacak bir küfürdür; din meclisinde kâfirlerin mezhebine girmeyin.

Can meclisinde düşünce şuna benzer: Hani söz, mademki gizli kalmıyor, bâri gizlemeye kalkışmayın.

Bokböceğinin sesi gelmese bile kokusu gelir; gönlünüzde izi, eseri kötü bakış bulundurmayın.

O gönül bekçisi, o cana şerefler veren, pek kıskançtır. Onun kıskançlığına karşılık siz de yabancılara yüz tutmayın.

Her vesveseden bahsetmeyin, her vesveseyi konuşmayın; her yitip gitmiş kişiyi kendinize baş etmeyin, kılavuz yapmayın.

Kerem yakutu gıdanızı geri almaz, vermezlikte bulunmaz; kendinizi ot otlayan nefse rehin etmeyin,

* “Üstünlük Allah’ındır” âyetini duydunuz ya; artık bıyık, sakal; külâh, sarık düşüncesine dalmayın.

* Yazının başlangıcı da noktadır, sonu da nokta; artık kendinizi pergel gibi dönüp dolaşmaya vermeyin.

O ulu görüş yerinde oturun, fakat aklınızı dönüp duran gök kubbeyle kaptırmayın.

Tanrı’nın birliği, eşi-ortağı olmayışı söylendi mi, bu söz yalımlandı, parladı mı, inkârı yakar, yandırır; Tanrı güzelliğine, gerçek güzelliğe karşı inkârın kötülüğüne sarılmayın.

Dünyanın yarısı akbabadır, yarısı leş; kendinize gelin de akbaba gibi leşe göz dikmeyin.

O aldatan nefis, ululuktan, aldanıştan, aldatıştan ibarettir; kendinize gelin de o aldaticıya gönül vermeyin.

Gâh saçlarını döker, gâh göğsünü açar; onun allığını, boyasını diken görün ancak.

O dost değildir, vefası yoktur onun, dosttan ayırır insanı; o on gönüllüyü sırlara mahrem sanmayın.

O, şarabı döker de yerine sirke satar; o ekşi suratlıyı sâkî sanmayın, meyhaneci sanmayın.

Biz kendi sâkîmizin güzelim sarhoşlarının halkasındayız; bizi boşlamayın, üşütmeyin, ayık bırakmayın.

* Bokböceğine göbek verersen miskin değeri batar gider; onun göbeğini Tatar ülkesinde bulunan, göbeğinden misk veren ceylanın göbeğiyle bir tutmayın.

Öğüt verme, anlatma minberine can çıkınca artık kendinizi söz perdesi ardında tutmayın.

XX

Çun ber ruh-i tu aks-i cemâl-i tu berâyed

Ber çihre-i mâ hâk çü gul-gûne nemâyed

Yüzünün ışığı yüzümüze vurunca, toprak bile gözümüze yüze sürülen allık gibi görünür.

* Zünnârdan yüzlerce hırka göstermek isterim ama kâfir çocuğu ört, ört diyor, yakışmaz bu.

Âşıkların şu havanına düşen tohum ne yana kaçsa, ne yana sıçrasa çaresiz ezilir durur.

Aşk evinden güvercin gibi uçup giden nereye giderse gitsin, işin sonunda kalakalır.

Tebriqli Tanrı Şems’inin düzüp koştığı ayna, nereden paslanır, nasıl cilâyâ muhtaç olur?

XXI

On surh-kabaayî ki çü meh pâr berâmed

İmsâl derin hırka-i jengâr berâmed

Bıldır, Ay gibi doğan o kızıl kaftanlı güzel, bu yıl şu boz hırkaya büründü de çıkageldi.

A o meşaleleri söndü sanan topluluk, işte gene o meşale, şu sırlar penceresinden vurdu, ışığı ortalığı.

Bu söz tenasühü bildirmez, birliğin ta kendisidir; hem de o uçsuz bucaksız, o dalga dalga coşup köpüren denizden gelen bir söz.

* O denizden bir katrecik ayrıldı; ayrı değil ya; hani insan da pişmiş toprağın ta dibinden doğuverdi.

Habeşlerin devrini gördü de Rum ülkesinin dilberi gizlendi; fakat bugün şu koca orduyla geldi gene.

Sözü bırak da öz aynasına bak sen; çünkü o işkil, o yadırgama, hep sözden meydana geldi.^[5]

XXII

Bâr-ı diger on mest be bâzâr derâmed

V'on serdeh-i mahmûr be hammâr derâmed

Bir kere daha sarhoş bir halde pazara daldı o; bir kere daha o mahmur sarhoş, meyhaneciye geldi çattı.

Ağaçların dalları neden meyvelerle doldu? O güzel sesli bülbül, tekrar tekrar çileyip şakımaya koyuldu da ondan.

Bir daha sıçrayalım da hepimiz sarhoşça, dostça oynamaya başlayalım; çünkü o dost gene geldi.

Bir daha davranalım da hepimiz eteklerimizi açalım; o taç taht sahibi padişah, saçılar saçmaya geldi gene.

Bir kere daha kalkalım da şeker yurduna girelim; çünkü böyle bir şeker Mısır'dan yüklerle geldi gene.

Bir kere daha sıçrayıp kalkalım da uykunun evini barkını kökünden yıkalım gitsin; böylesine uyanık bir devlet geldi çünkü.

Bir kere daha davranalım, şu gece nöbetini turalım; çünkü o gece hırsız şuh güzel geldi gene.

Davran, sıçra gene; şarap yetiştir; çünkü kavgada sarığı çözülmüş, çıkageldi o güzel.

Kimdir şu can besleyen, şu cana canlar katan şerbetin sâkîsi? Hastanın başucuna gelmiş bir Mesîh'in eliyle sunuyor sağrağı.

* Şimdicek dünya gamlarının boyunlarını vurur; çünkü senin devletin Hayder-i Kerrâr gibi çıkageldi.

Bugün tasa yurdu, ferahlık yurduna döndü; o neşe geldi, o sayısız, sınırsız sarhoşluk geldi çünkü.

Şimdi yum dudağını; çünkü dudak, kara yüzlü harf olmaksızın söz söylemeye başladı artık.

XXIII

Tâ nakş-i tu der sîne-i mâ hâne-nişin şod

Her câ ki nişestîm şu ferdovs-i berin şod

Şeklin gönlümüzü yer yurt edineli nerde oturursak oturalım, orası güzelim cennete döner.

* Yecüc-Mecüc'e benzeyen o hayallerin her biri huriye döndü; bir Çin güzeli kesildi.

Elinden herkesin feryat ettiği, o nefis yok mu? Önce ne de kötü bir eş dosttu; fakat şimdi ne de güzel bir eş dost oldu.

Yüceler baştan başa bağ bahçe oldu; aşağılar baştan başa define, hazine. Ne biçim bir şeysin sen ki a güzel, âlem senin yüzünden bu hale geldi.

Onu gördüğümüz günden beri ömrümüz arttı; onu arayan, dileyen her diken, inanç gül bahçesi kesildi.

Her koruk, güneşin tesiriyle üzüm oldu, şekerleşti; o kara taş da onun yüzünden değerli bir lâ'l oldu.

Birçok yerler üst oldu, gök kesildi; birçok sollar, devletin eliyle sağ oldu gitti.

Gönül karanlığıydı; şimdi gönül penceresi haline geldi; din yolunu vururdu; şimdi din yolunda kendisine uyulur bir er oldu.

Yusuf'un hapisanesi olan belâ kuyusuydu; şimdi onu dışarıya çıkarmak için sağlam bir ip kesildi.

* Her parça buçuk, Tanrı ordusu gibi Tanrı buyruğuna uymuş; kula eminlik olarak gelmiş, ululuğaysa pusu kurmuş.

Sus ki senin sözün Nil gibi; Kıbt topluluğuna kan olmuş; İsrailoğullarına arı duru su.

XXIV

Bâr-ı diger on âb be dülâb berâmed

V'on çerhe-i gerdende der eştâb berâmed

Bir kere daha o su dolaba geldi; o dönüp duran değirmen taşı, hızlı hızlı dönmeye koyuldu.

O ateşlerle, sularla dolu olan can, bir kere daha güneş gibi, cıva gibi titremeye başladı.

Bir kere daha âlemin o gizli şekli, dün gece can penceresinden ay ışığı gibi vurdu.

Yüzünden doğunun da, batının da yırtılıp paralandığı güneş, usturlaba girerse, kendi lûtfundan girer.

Yüz yıllık ölü bile uykudan uyansın diye o sabah çağı bir kere daha güldü, ışıldı.

Bir kere daha o dilekleri yerine getiren seslendi; kalkın, o kapıları açan geldi dedi.

Peygamberlik bir kere daha kible yönünden aktı da Muhammed mihraba geçince sesi kulağına erişti.

* Muhammed, Nâsût Hayber'inin kapısına gidince kapıda bir yardım deliği açıldı, kapıları delen çıkageldi.

* Meleğin korkusundan gökler yarıldı; sebepleri yaratanın korkusundan sebepler, çıkageldiler.

Evet, kişiler adla sanla belirmeden önce de onun adı sanı dünyanın kutluluk beyiydi.^[6]

Muhammed, gayb meyhanesinin kapısını açtı da arı duru şaraba iyiden iyiye kesat düştü.

Susuz gönlü suvarmak, böylesine bir kanı yatıştırmak için o unnab gibi lâ'1 renkli şarap kadehi geldi.

Bugün sus, söz günü değil bugün; zahmet verme; dostların o sâkîsi geldi.

XXV

Tedbîr kuned bende vu takdîr nedâned

Tedbîr be takdîr-i Hodâvend nemâned

Kul tedbirde bulunur, takdiri bilemez; Tanrı takdiri de gelince tedbir kalmaz.

Kul düşünür; fakat ne görebileceği meydandadır; düzenler düzer, fakat Tanrılık edemez ya.

Doğru attıysa öyle iki adımcağz daha atar; fakat o sırada takdir onu nerelere çekiyor, kim bilir?

İnat etme; aşk ülkesini, aşk padişahlığını iste; ölüm meleğinden bu padişahlık kurtarır seni.

Padişaha av ol, az avlan; çünkü avladığın avı ecel doğanı geri alır.

Sus, karar edecek bir yer seç kendine; çünkü neresini seçersen padişah oraya diker seni.

XXVI

Der hâne neşeste but-i ayyâr ki dâred

Me'şûg-ı kamer-rûy-ı şeker-bâr ki dâred

Kimin evde oturan düzenbaz bir güzeli var; kimin ay yüzlü, şekerler, ballar yağdıran bir sevgilisi var?

Gözü zahmet çekmeden kim görür güneşi? Perdesiz, apaçık kim bakabilir o yüze?

Meyhanede artık işim yok dedin; zaten iş senin, senden başka kimin ne işi var?

Sabah şarabını içen rintlerin hepsi de mahmur; a Zühre, meyhane kapısının anahtarı kimde?

* Biz gayb âleminin şekerler yiyen âşık dudularıyız; o kantar kantar şeker madeni kimde?

Sevgilinin bir bakışı, etek dolusu paradan yeğ; sevgilinin yüzü varken para derdini kim çeker?

Canlar o arslandan avlanma yolunu gördüler ya; artık köpekler gibi leşe kim meyleder?

Apaçık ortadayken ikrardan kim dem vurur? İkrar bile bir işe yaramazken inkârı kim neyler?

* A yüzünde kıyamet gününün depremi görünen güzel; senin güzellik cennetinde ateşin derdine kim düşer?

O vefalı güzelin kıya kıya bakışı dururken, şu gaddar dünyayı kim düşünür artık?

Dedin ki: Aziz dostlardan bir haber ver; senin o güzel habercin varken kimin ne haberi var kimden, kimseden.

A bilen, anlayan, tatlı soluklu, güzel sözlü çalgıcı, bir yardım et de söyle: Kimin böyle bir sevgilisi var?

Güzellerin pazarı senin yüzünden yıkıldı, kesada düştü; pazar da nedir, kimde pazar düşüncesi var ki?

Bugün sevginle kimseciklerde baş kaygısı yok; kimde sarık olabilir, sarığın ucunu kim tutar?

Tebrizli Tanrı Şems'i bizimle, apaçık ortada; artık bıldırdan kim söz açar, gelecek yılın gamını kim yer?

XXVII

Ger yek ser-i mûy ez ruh-ı tu rûy nemâned

Ber rûy-i zemin kırka-vo zünnâr nemâned

Yüzünün bir kılı yüz gösterse, yeryüzünde ne hırka kalır, ne zünnâr.

İki dünyadan kendisine bir soluk yüz gösterdiğin kişi, yanar tutuşur; o bağı yanıkta senin gamından başka ne iş kalır, ne güç.

O güzelim yüzünden perdeyi bir kaldırırsan güneşle Ay'ın yüzünden bir iz bile kalmaz.

Yanmış yakılmışları, senden başka sırlara mahrem kimsecikler kalmasın diye aşk şarabıyla sızdırır, uyutursun sen.

XXVIII

Tedbîr kuned bende vu takdîr nedâned

Tedbîr be takdîr-i Hodâvend nemâned

Kul tedbirde bulunur, takdiri bilemez; Tanrı takdiri de gelince tedbir kalmaz.

Bir yol kendi dileğini bırak da aklın dileğine uy; çünkü bu dilek tezce ümitsizliğe ulaştırır seni.

Padişaha av ol; başka hiçbir av arama; çünkü avladığın avı ecel doğanı geri alır.

Mademki padişahın doğansın, yürü, onun doğan yuvasına git; o yuva sana şekerler verir, davulla çağırır seni.

Bugün padişahdan daha vefalı kimse yok; onun yanına eşek sür; o seni yanından hiç sürmez.

Şunu iyice bil ki bütün halk ölüm hapisanesindedir; mahpus olan, seni zindandan kurtaramaz.

Biliyor musun, şu razılık köyündeki köpek sesleri nedir? Kim karı huyluysa onu ürkütür o sesler.

Hâşâ; bu yolun âşıkı olan atlı erin yüreğini bile oynatmaz köy köpeklerinin havlaması. [\[7\]](#)

— R —

XXIX

Ey âşık-ı bîçâre şode zâr be zer ber

Gûyî nezened merk turâ halka be der ber

A altın sevdasına tutulup ağlamaya, inlemeye koyulan, sanki ölüm gelmeyecek de kapının halkasını çalmayacak.

Bir düşün o günü ki sen sayılı nefeslerini ala vere bitirmedesin; karınsa bir başka koca düşüncesinde.

Ecel oku gelip de siperini delmeden bütün buyruklara amaç ol, teslim et kendini gitsin.

Adamlıktan maksat anlayıştır, bakış, görüştür; ey anlayışa, görüşe, bakışa biteviye yağıp duran rahmet.

İhsânın şeker madenidir; şu halksa dudu kuşlarına benzer; dudu şekere gönül vermez de neyler?

O şekerkamışı, aşkınla yüz yerde kemer kuşandı; kemerin çevresine de senin şükrünü yazdı.

A ışığı Güneş'e de, Ay'a da bol bol vuran, Güneş'ten, Ay'dan başka bir ışık ver göze, görüşe.

Arif kişinin hatırı, dünya madenine doymuştur da başka bir cümbüşe gönül vermiştir, başka bir işe âşık olmuştur.

* Görmüştür, bilmiştir ki dünyanın suyunu içse, sen olmadıktan sonra ciğeri kandırmaz o su.

* Turalım, bütün gece uyanık değilsin, ağlayıp inlemiyorsun; hiç olmazsa a özü doğru kişi, seher çağında uyan da virde koyul.

Geceleyin de, seher çağı da dinlenmeyenler, ansızın o defineye, o inciye ulaşmışlardır.

Mûsa bütün gece ışık aradı da sonunda ağacın tepesinde görülmemiş bir ışıktır gördü.

Yakub canla, gönülle gecenin karanlık saçlarını yurt edindi de sonunda oğlunun yanağını, saçını öptü.

Fakat maksat Tanrı'ydı, oğul bahaneydi; hiçbir peygamberin canı bir insana âşık olmaz.

O Halil'in soyundandır, bâtıla meyletmez, dolunan, batan şey, onun gözüne diken kesilir.

* Halil olan gerçek dosttan başkasını dost tutmaz; yoksa bedenini ateşe atamazdı o.

A can putu kesilen, sen bir resimden, bir kerpiçten ibaretsin; inkârın, taşa tapanların yolundan, yordamından başka nedir ki?

A güzelim gözü terütaze nerkisi kınayan, bir soluk kulak ver; bir şey söyleyeceğim:

Ey gözünü n'olaydı ya, olaydı ya kaygısına tutmuş kişi, a dost, peşin verilene sarıl; senin dostun peşin verilendir ancak.

Dudağımı yumdum; göz yoluyla söylüyorum artık: Sarhoşluğu geçip giden şey, başa yükür, yük.
Hayır, hayır, söylemeyeceğim; görüş kuşudur o, acayip bir kuştur; harabelere konup eğlenmez ki.

XXX

Gîrem ki buved mîr-i turâ zerr be hervâr

Ruhsâre-i çün zer zi kocâ yâbed zerdâr

Tutayım, beyinde eşek yüküyle altın var; altına dönmüş yüz, altın sahibini nerden bulacak?

Gönülden feryat etmeye koyuldun da feryadını duyunca gül de, gül bahçesi de seyretmek için topraktan baş çıkardı.

Aklını başına al; elbiseni çıkar da hemencecik dal şu havuza; dal da baş derdinden de kurtul, sarık tasasından da.

Biz de şu gürültüyü patırtıyı senin gibi inkâr ederdik; fakat sevgilinin bir bakışıyla şu hale düştük, elden çıktık gitti.

Ne vakte dek kıskançlıklar edecek, seni seveni kırıp geçireceksin? Şu hasta gönül, bırak da iki üç feryat etsin.

Hayır, hayır, bırakma onu; çünkü feryadından ne yeryüzündeki halk kalır, ne dönüp duran gök.

Bugün her şeyi örten Tanrı'nın izniyle o gizli, kapalı âlem meydana çıkar, yayılırsa şaşılmaz.

Gene bu deli gönül zincirden boşandı; aşkla gene yakasını yırttı.

Sus ki aşk padişahından buyruk öyle; diyor ki: Dayan da gönlün, canın boğazına sarıl, sık.

XXXI

Ey raht fekende tu ber ümmîd-o hezer ber

Âhır nezerî kun be nezer-behş-ı fiker ber

A ümitle, korkuyla pılısını pırtısını atmış kişi; sonunda bir kere de bakışı, görüşü bağışlayana bak.

A isteyen, a seven, isteği verene bak; eseri yaratana gör, ne diye esere sarılıp kalmışsın?

Odur seni barışa, savaşa çeken, odur kimi dostlarla görüşmeye, kimi de yolculuğun yücelerine süren?

O sana bakıp durmada; senin gözünse solda sağda. O sana söz söylemede; sense kulağını masala vermişsin.

Bu şişi o saplıyor, o gözün aklıysa hay-hayda; yoldaşı İsa, fakat eşekçinin aklı ancak eşekte.

Her öküz, her eşek, sağrısından, sırtından nodullanır; sense nedamet şişini göğsünden, gönlünden yiyorsun.

Gönlün o kebab şişini anlamazsa, onun aşçısı cehennemde pişirir seni.

Kimi zaman eline çanağı alır, aşure nerde, yiyecek ağız hani diye dolanırsın; kimi vakit de kükrer, köpürür, çetinlikle savaşa kalkışırsın.

Ölümün sıkışıyla yüzün sararır, altına döner; altını geri verirsin de taşa baş kor, yatarsın.

Yeter, niceye dek körlerin meclisinde işveleneceksin? Yeter, ne zamana kadar sağırın kulağına bağırıp duracaksın?

— M —

XXXII

Ez evvel-i imrûz çu âşofte-vo mestim

Âşofte begûyîm ki âşofte şodestîm

Bugün seher çağından beri darmadağınız, sarhoşuz; mademki darmadağın olmuşuz, darmadağın sözler söyleyelim.

O körkütük sarhoş sâkî bugün girdi içeriye; yüzlerce özür getirdik, fakat o sarhoştan kurtulamadık gitti.

O şarabı sen sundun. Şu akıl da bizim aklımız ya hani; eh artık hoşgör kadehi kırarsak.

Bugün saçının ucunu sarhoşça bir tuttuk; yüz kere çözdük, açtık, yüz kere ördük durduk.

Meyhane rintleri içtiler, sızdılar; biziz ki içtikçe içtik; fakat oturduk kaldık, sızmadık.

Perdeden çıktık gitti; güzellerin hepsinin de parmaklarını şıkırdatarak oyuna koyulmalarının tam çağı.

* Bir soluk önüne ön olmayan aşkın belâsını içmedeyiz; bir soluk Elest münâcâtına belâ demedeyiz.

Yukarısı tamamıyla bağ bahçe olmuş, aşağısı baştan başa define kesilmiş; bizse ne şaşılacak kişileriz ki ne yukardanız, ne aşağıdan.

Sus; onun varlığı bir vurdu mu öylesine bir var oluruz ki var mıyız, biz de bilmeyiz.

A bilgin hekim, nabzımıza bir el at; elden çıkmışız, hangi elin yüzünden ama, bunu bir gör.

Putu tapmak kâfirliğin temelidir ama bu puta tapmazsak aşk kâfiriyiz biz.

Tebrizli Tanrı Şems'inden başkasından bahsetmeyin; Ay'dan söz etmeyin bize, Güneş'e tapanlarız biz.

XXXIII

Çün der adem âyîm-o ser ez yâr berârîm

Ez seng-i siyeh na're-i ikrâr berârîm

Yokluktan çıkagelir de sevgiliden bir baş gösterirsek, kara taşın bağrından ikrar narasını coştururuz.

Sevgilinin iş yurdunda pergel gibi bir oturduk mu, bütün dünyayı işten güçten alıyoruz.

Sevgilinin gül bahçesine benzeyen yüzünü perdesiz gördük mü, aşkla gülden de, gül bahçesinden de yüzlerce yalım alevleriz, yüzlerce alev belirtiriz.

XXXIV

On hâne ki sed bâr der o mâide hordîm

Ber gerd-i hevâlîgeh-i on hâne begerdîm

İçinde yüz kere nimet yediğimiz, çevresinde dönüp durduğumuz o ev yok mu?

O devlet eviyiz, o devlet evinin çevresiyiz biz; o evin nimetini unutmadık biz.

O ev erlik evi, orada arslan yürekliler var; erlik evinden kaçarsak ne biçim er olabiliriz?

Orada tamamıyla sarhoşluk var, dışardaysa baş ağrısı, sersemlik. Orada tamamıyla lûtf kesiliriz, başka yerdeyse baştan başa derdiz biz.

Orada lâ'î renkli şaraptan da daha neşeliyiz; fakat burada iki yanağımız da sapsarı; sarı şişeden daha da sarı.

Orada hepimiz de hararetle temmuz güneşiyiz; buradaysa soğuklukta karakış gibiyiz.

Orada hepimiz de sütle şeker gibi karılmış, birleşmişiz; buradaysa hepimiz kavgayla, savaşla birbirimize düşmüşüz.

Orada iki dünya yaygısında satranç oynayan padişahlarız; buradaysa hepimiz tavla zarlarından daha şaşkınız, daha fazla başımız dönmede,

Bir gök var ki o gökten bir şimşek çaktı mı gökyüzüne ağarız, orada beliririz, şu yeryüzünü de dürüveririz.

XXXV

Hîzîd-o mehospîd ki nezdîk resîdîm

Avâz-ı heros-o sek-i on kûy şenîdîm

Kalkın, uyumayın, yaklaştık; o köyün horozlarının, köpeklerinin seslerini duyuyoruz.

Şu yayıldığımız yerdeki nerkisler, ağustos gülleri, karanfiller yok mu? Vallahi sevgilinin köyünün korozunun izleri bunlar.^[8]

O yayım yerinin zevkinden, yayımdaki hızdan hırsla dilimizi, dudağımızı ısırдық, ağzımızı yaraladık biz.

Buyruklar yolundan yay gibi eğildik ama ok gibi de uçtuk, bir hayli avlar elde ettik.

* Sarhoş âşıklarız, yüzlerce kılıç çekilse dönmeyiz biz; arslanlarız, fağfurun yüreğinin kanını içmişiz.

Elest sarhoşlarıyız, şaraptan başka bir şey içmeyiz; aş için, tirit için dünya sofrasının çevresinde dönüp dolaşmayız biz.^[9]

Çekişme çağında bizden ne çektiler, biz onlardan ne çektik? Tanrı görmüştür.

Kalkın, uyumayın, sabah şarabı içilecek çağ; sabah yıldızı doğdu, izini gördük.

Geceydi, bütün kervan halkı kervansarayda mahpustu; kalkın artık, o karanlıktan sıyrıldık, o hapisten kurtulduk biz.

Güneş, işte doğunun yüzüğü, biz de hazır bir orduyuz diye her yana elçiler gönderdi.^[10]

Kendine gel de gündüz kuşuysan yüzünü tanyerine tut; çünkü tanyerinden sabah soluğu gibi belirdik biz.

Tanyeri kızılığının elçiliğini tanıyana ne mutlu; biz de onu meydana çıkarmak için çalışmadayız, apaçık gördük onu da meydana çıktık işte.

Fakat dünyadaki panzehiri görüp zehir sanana ne denir? Muştuluk o kişiye ki onu zandan, işkilden satın almışızdır, kurtarmışızdır.

Tanyerinin elçiliğini kabul etmeyen kişi, hem bizim mahremimiz değildir, hem de bir perde örmüşüzdür ona biz.

Yarasa kabul etmedi, göz yumdu ondan; fakat o gözünü yumanın perdesini yırttık biz.

Sus da vaaz eden güneş söze başlasın; çünkü o, minbere çıktı, bizse hepimiz müridiz ona.

XXXVI

Subhest-o sebûhest berin bâm berâyîm

Ez sevr gerîzîm-o be borc-ı kamer âyîm

Seher çağı; sabah şarabı hazır... şu dama çikalım; Öküz burcundan kaçalım da Ay burcuna girelim.

Savaş aramayalım, yabancıların sözünü etmeyelim; buluşma çağı, o güzel yüzlünün yanına gidelim.

Yüzün gül bahçesi, dudağın şekerkamışlığı... şu ikisinin gölgesinde hepimiz de gülbeşeker haline gelelim.

Mademki Güneş'e benzeyen güzelim yüzün kılıç çekti; Ay gibi sana karşı geceleyin bir kalkana sığınsak yeri.

* Saçların kadir gecesi, yüzünse tamamıyla nev-rûz; biz de senin gecenle, senin gündüzünle seher çağı gibi belirelim.

Bu şekilde göründün ya, bu şekli bilelim; yok, bir başka çeşit görünürsen biz de o şekle bürünelim.

Dünyanın güneşisin sen, bizse gizli zerrelerez; senin ışığınla şu pencerede görünelim artık.

Güneş bile senin yüzünden şaşırır kalırsa, onun bile başı dönerse bizim gibi zerrelerezin şaşkın şaşkın bakışına şaşılmaz elbet.

Dedim ki: Gelirseniz yüzlerce kapı açarsınız; dediler ki: Bu olur, olur ama gelirsek olur.

Dedim ki: Deniz ırmağa doğru gelmezse biz yola düşer, akarsu gibi onun yanına gideriz.

A gayb sözlerini söyleyen, sen söyle de senden haber veren güzelden, senin güzelim haberlerinden

güzel bir haber alalım.

XXXVII

El-minnetu lillah ki zi peygâr rehîdîm

Zin vâdi-i ham der ham-ı por hâr rehîdîm

Hamd olsun, şükür olsun Tanrı'ya, savaştan kurtulduk; şu yokuşlarla, bellerle dolu vadiden halâs olduk.

Şu vehimlerle dopdolu, şu eğri düşünceli candan geçtik; şu düzenlerle dopdolu, şu ciğerler yiyen felekten kurtulduk.

Harislerin dükkânları, düzenle herkesin varını yoğunu sildi süpürdü; bizse dükkânımızı yıktık, o işten vazgeçtik gitti.

O devlet gül bahçesinin gölgesinde uyuduk; o coşup köpüren uçsuz bucaksız denizde boğulmadan kurtulduk.

Atımız yok ama hepimiz de süvariyiz; şarabımız yok, fakat hepimiz sarhoşuz, sağraktan da kurtulmuşuz, meyhaneciye minnet etmekten de.

* Tövbeyi bozduk, sonra yüzlerce kere gene tövbe ettik; derken tövbe ayını görünce bir uğurdan kurtulduk gitti.

* O âşıklar İsa'sının yüzünden, onun Mesîh'inin afsunundan öylesi bir hale geldik ki illetten de kurtulduk, idrara bakmaktan da, hastadan, hastalıktan da.

* Gören ve görünen, dünyayı bezeyince güzelden de vazgeçtik; Bulgar cariyeden de kurtulduk.

A yıl, ne yılsın ki güzel talihinin sayesinde bıldır masalından da kurtulduk, daha evvelki yıl hikâyesinden de.

Aşkla üç günden de geçtik, kırk günden de; anılan tapıya gelince kurtulduk anıştan.

Sus, çünkü bu aşkla, aşkın Tanrı katından verdiği bilgiyle medreseden de kurtulduk, kâğıttan da, dersi tekrarlamadan da.

Sus, şu maden, şu ilâhî defîne yüzünden kazançtan da kurtulduk, keseden de, kârdan da.

Aklını başına devşir de şununla bitir sözü: Güneş doğunca bekçiden de kurtulduk, hırsızdan da, karanlık geceden de.

XXXVIII

Mâ âşık-o ser-geşte vo şeydâ-yı Demışkıym

Can dâde vo dil-beste-i sevdâ-yı Demışkıym

Biz Şam'ın âşıkıyız, sevdasıyla başımız dönmüş, delisiyiz divanesiyiz. Şam'ın sevdasına can

vermişiz, gönül bağlamışız.

O yandan doğup parlayan o kutluluk sabahı yok mu? Her akşam, her seher çağı Şam'ın seherlerine sarhoş kesilmişiz.

* Sevgiliden ayrıldığımızdan dolayı koşa koşa Bâb'a geldik; o âşıklar camiinden Şam ülkesinin yeşilliklerine daldık.

* Osman'ın mushafına el basayım da and içerek söyleyeyim ki o güzelin inci gibi dişleri yüzünden Şam'a lala kesilmişiz biz.

* Ferec kapısından da uzaksın, Ferâdîs kapısından da; nereden bileceksin, nasıl anlayacaksın ki biz Şam'da nasıl bir seyirde seyrandayız?

* Mademki Mesîh'in beşiğindeyiz, Rebve'ye, o yüksek yere çıkalım, görünelim; sarhoş keşiş gibi Şam'ın kızıl şarabıyla sarhoşuz biz.

* Padişahçasına yücelmiş Neyreb'de bir ağaç gördük, onun gölgesinde oturduk, şaşırдық kaldık Şam'a.

Şam ovasındayız, meydan yeşermiş; çevgene benzeyen saçlarla top gibi meydanda yuvarlanalım gitsin.

* Ne vakte dek tatsız tuzsuz kalacağız; binelim eyere; Şam'ın yüreğindeki kara noktanın doğu kapısıyız biz.

* Cebel-i Salih'te duyduk, bir inci madeni varmış; o inci yüzünden Şam denizine gark olup gitmişiz.

Şam, buluşma yüzünden dünya cennetiymiş; biz de Şam güzelini görmeyi beklemedeyiz.

Şam'ın akşama benzeyen o güzelim siyah saçları yüzünden Rum ülkesinden kalkalım da üçüncü defa Şam'a doğru at sürelim.

Tebrizli Şems ordaysa, onu orada bulursak Şam'a kul köle oluruz; ama ne kul, ne köle.

XXXIX

Bâr-ı diger ez râh suy-ı câh resîdîm

Vez gurbet-i ecsâm be Allâh resîdîm

Bir kere daha yoldan geldik, mevkie, makama ulaştık; bedenlerin gurbetinden kurtulduk, Allah'a eriştik.

O padişaha hiç kimse atla, pusatla erişemedi gitti; biz de atı, pusatı verdik de sonra ulaştık o padişaha.

Bulut gibi şu toprağa pek çok gözyaşları döktük; buluttan geçtik de o Ay'a öyle eriştik.

A davul dövenler, bizim nöbetimiz geldi çattı; çalın, çalın. Ey Türk, dışarı çık, çadır yerine ulaştık işte.

Bir zaman Yusuf gibi kuyunun dibinde oturduk; derken o yandan ip geldi, kuyudan çıktık gittik.

Gönül alan, gönlün isteği güzele ulaşınca dek Muhammed'in önünde nice putlar kırdık biz.

Daha yakın gelin, uzaktan geldik; halimizi, hatırımızı sorun, yoldan geldik biz.

XL

Mâ âteş-ı ışıkm ki der mûm resîdîm

Çün şem' be pervâne-i mezlûm resîdîm

Aşk ateşiyiz biz, muma ulaştık; zulümler çeken pervaneyi yakıp yandırmak için mum gibi çıkageldik.

Sarhoşçasına erce bir saldırdık da bilgiyi verdik, bilinene ulaştık.

* Daha ilk konakta, acınmış ümmetin kervanıyla iki fersahlık varlık yolunu aşık gitti.

Hani ne yukarıda olan, ne aşağıda bulunan bir Ay var ya; ona... Hani bir yer var ya, orada ne övülmüş var, ne kınanmış; oraya ulaştık.

Her taş yürekli kutsuzun inadına varlık âlemine sığmayan o lâ'lin ta kapısına vardık.

* Kürsî âyetiyle Arş'a doğru uçtuk da daimî diriye gördük, daima tedbirde, tasarrufta bulunana ulaştık.

Bugün o bağdan bahçeden ne dallarımız, ne yapraklarımız, ne çiçeklerimiz, ne meyvelerimiz var; hocam, mahrum olarak geldik sanma; seyret de bak.

Doğanlar gibi yıkık yeri baykuşlara bırakalım; baykuş değiliz ya, ne diye bu yıkık ülkeye geldik biz?

Rum kayserinin tapısında zünnârımızı çözdük, hikâyeyi Tebriz'e götürün de orada söyleyin; Rum ülkesine ulaştık biz.

XLI

İmrûz mehâ hîş zi bigâne nedânîm

Mestim bedon hed ki reh-i hâne nedânîm

A ay yüzlüm, bugün bildikle yabancıyı fark edemiyoruz; öylesine sarhoşuz ki evin yolunu bile bulamıyoruz.

Aşkınla akıl bağından kurtulduk; darmadağın olmaktan, deli divane kesilmekten başka hiçbir şey bilmiyoruz.

Bahçede sevgilinin yüzünden başka bir şey görmüyoruz; daldan, sarhoş bir halden başka bir şey seyretmiyoruz.

Şu tuzakta bir tohum gizli dediler, tuzağa öylesine tutulduk ki taneden haberimiz bile yok.

Bugün şu nükteye ait sözlere dalmayın, masal okumayın; gönül afsun kabul etmez, masal nedir, bilmiyoruz biz.

Gönlümüz o saçlara tarak gibi öylesine daldı ki saç taraktan ayırt edemiyoruz artık.

Şarap sun, bu kaçınıcı kadeh diye az sor; seni hatırlıyoruz da şarapla kadehi birbirinden ayırt edemiyoruz.

XLII

Halkan heme nîkend coz in ten ki gozîdîm

Ki ez sefeheş bes ser-i engoşt gezîdîm

Şu seçtiğimiz tenden başka bütün halk iyi; fakat bunun ahmaklığı yüzünden parmağımızı çok dişledik.

Bir şeyden kaçacaksan kendi hevesinden kaç; çünkü gördüğümüz bütün eziyetler, çektiğimiz bütün zahmetler, boş, olmayacak hevesten meydana geliyor.

Onun yeşilliğine, onun gül bahçesine bakıyorum da görüyorum ki yüzünün nurundan başka kaçılacak, sığınılacak bir yer yok vallahi.

Her sabah kalkıp yüzünü bir temiz yıkayınca, gönül dert zamanında koşulan yere koşar gider;

Hani halkın gönlü, güç bir hale uğradı mı, Tanrım, hepimiz de sana muhtacız, irâdemizi sana vermişiz diye bir yere yönelir ya, işte oraya varır.

Devşirip topladığımız her tohum, her yem, belâ tuzağıymış meğer; kanadı kırık, bedeni yorgun bir halde sana doğru uçuyoruz, sana geliyoruz artık.

XLIII

İmrûz çunânem ki her ez bâr nedânem

İmrûz çunânem ki gol ez hâr nedânem

Bugün öyle bir haldeyim ki yükü eşekten ayırt edemiyorum. Bugün öyle bir haldeyim ki gül hangisi, diken hangisi bilemiyorum.

Sevgili bugün beni öyle bir hale getirdi ki; bugün sevgiliyle öyle bir haldeyim ki ben kimim, sevgili kim; bunu da bilemiyorum.

Sarhoşluk dün beni sevgilinin kapısına götürmüştü; fakat ne çare ki bugün kapıyla evi ayırt edemez olmuşum.

Bıldır korkuyla ümitten iki kanadım vardı; bugünse bir hale geldim ki kanat nedir, uçuş ne; bıldır nerde? Farkında bile değilim.

Şikâyetim, altına dönmüş yüzümdendi; altınla feryadın farkında değilim de şikâyetten de kurtuldum gitti.

Âşık kişi dünya işlerine karşı kör olur; fakat benim gibi değil gene de; çünkü ben ne sağırın, körün farkındayım, ne işin gücün farkında.

Diyordu ki: Benim eteği bulaşmış elbisemi tel tel yırtın gitsin; çünkü sarhoşluktan suç nedir, sevap ne; haberim yok.

Çenge benziyorum; çıkardığım nağmelerden haberim yok; sırlar söylemedeyim; fakat sırlar da nedir bilmiyorum ki.

Tıpkı terazi gibiyim hani; pazarları düzüp koşmadayım; fakat pazar nedir bilmem.

Kalem gibi aşkın parmakları arasında kendimden geçmişim, ona uymuşum; tomarlar yazıyorum da tomar nedir bilmiyorum.

XLIV

Sâkıy zi pey-i ışk revânest revânem

Leykin zi melûlî-i tu kundest zebânem

Sâkî, canım aşkın peşine düşmüş, gidip duruyor; fakat senin usancından da dilim tutulmuş.

İçip neşelenmeye, zevk alıp safâ sürmeye ok gibi uçuyorum; dostum, cefalarla yayımı kırma benim.

Kapında çadır gibi bir ayak üstünde durayım; sevgili, çadır kurduğun yere götür, çadır gibi dik beni.

Hadi, sağrağın dudağını kupkuru dudaklarıma koy da ondan sonra ağızımdan gerçek büyüler işit.

Babil'den haber al, helâk oluş masalını dinle; çünkü düşünce yoluyla dünya seyyahıyım ben.

Coşkunluğum haddi aştıysa mazur gör; aşk bir soluk bile aman vermiyor ki bana.

Sen usandın da neşesizlendin mi benim de neşem kalmaz, senin neşesizliğinden neşesiz bir hale gelirim; bir zerre benden el yursan parmağımı dişlemeye koyulurum.

Ay gibi seher çağına dek bana ışık verdiğin gece, senin Ay'ının peşinde yıldız gibi koşar dururum.

Güneş gibi doğudan baş gösterdiğin gün, ben de güneş gibi baştan başa can kesilirim.

Can gibi dünyanın gözünden gizlendiğin gün, ben de kuşun yüreciği gibi düşüncelerle çırpınmaya koyulurum.

Işığın pencereme vurduğu gün, ev içinde zerre gibi oynamaya başlarım.

A söz, sus, düşünce gibi gizli yürü de sebepler düşünen, bahaneler düzen, dönüp geri gelmesin, tekrar çatmasın bana.

XLV

Bişken kedeh-i bade ki imrûz çonânîm

K'ez tovbe şikesten ser-i tovbe şikenânîm

Şarap kadehini kır gitsin; bugün öyle bir haldeyiz, öylesine tövbemizi bozmuşuz ki âdeta tövbe bozanların başı olmuşuz.

Şarap tükendiye yokluk şarabı yeter bize; utancımız yok, bu renk nedir, bilmiyoruz biz.

Şarapta da ne varsa o yokluk yüzünden olur? Şarap içmekten kalsak bile o şeyden geri kalmayalım.

A şey, şeyliğinden geç de hiçbir şey olma; şu bir şey oluş, bir perde değil mi, biz de perde yırtanlar değil miyiz?

Senin sarhoş bakışlarınla hem beyiz, hem tutsak; senin bahtı genç aşkınla hem ihtiyarız, hem genç.

Dedin ki: Ne diye öğüt verirsin, ne faydası var öğüdün? Resmi yapan, nasıl yapmışsa oyuz biz.

Fakat bu benim öğüdüm, ezelî resimden hiç de ayrı değil; bu resmi, o ezelî resimden ayırt edemeyiz.

Dedin ki: Sevgilinin kucağından ayrı düşmüşsün; hayır; biz sevgilinin kucağındayız, kederlerden de eminiz.

Sevgili, bir ağaçtır ki biz onun meyvesiyiz, ondan bitmişiz; o bizden ayrılınsın, imkân yok buna; böyle bir şey olursa biz hiç kalmayız zaten.

Hiç kalmadık mı da gamdan hiç kıvranmayız; hem de hiç kalmadık mı hem bu oluruz biz, hem o.

Şeker gibi tatlı tatlı yediğimiz gam, neşe kesilir; a gam, bizim kucağımıza gel, gamların iksiriyiz biz.

İpekböceği yaprak yerse koza olur; biz de aşk kozasıyız, dünyanın dalı, yaprağı yok bizde.

Biz hiç kalmadığımız vakit biziz; ayak yok olunca koşup giden kamyş kesiliriz.

Ağzımı yumdum; gazelin kalan kısmını ağzımızı kapadığımız zaman söyleyeceğiz.

XLVI

Çûn âyine-i râz-nemâ bâşed cânem

Tânem ki negûyem netuvânem ki nedânem

Canım sırlar gösteren ayna kesilince, söylememeye gücüm yeter ama bilmemeye gücüm yetmez ki.

Bundan kaçtım, candan çekmiyorum; fakat and olsun ki ne bundanım ben, ne ondan.

A benden hir koku almak isteyen, ölmek şart. Diriyken bakma bana; gördüğün gibi değilim ben.

Eğriliğime bakma, şu doğru söze bak; ben yay gibiyim ama sözüm oktur.

Şu baş, tepemde bir kabak sanki; şu hırka da bedenim... Bu dünya pazarında kime benziyorum ben, kime benziyorum?

Bir de başımın üstündeki kabak şarapla dopdolu... Baş aşağı çeviririm onu, fakat damlamam ondan ben.

Ondan ben bir damlasam da, Tanrı'nın gücüne kuvvetine bak ki, o katreyle denizden inciler devşiririm ben.

İki göz bulutum o denizin incisini aldı mı da yürüyüp giden bulutum vefa göğüne ağar.

Fakat dilimden süsenler bitip gelişinceye dek bunları Tebrizli Tanrı Şems'inin kapısına götüremem de götüremem.

XLVII

Ey hâce befermâ be ki mânem be ki mânem

Men merd-i garibem ne ezin şehr-i cihânem

Hocam, sen söyle, kime benziyorum, kime benziyorum ben? Garip bir kişiyim ben, şu dünya şehrinden değilim ben.

Halk haset etmesin diye soluk almasam, söz söylemesem buna gücüm yeter, yeter ama bilmemeye gücüm yetmez.

O kel, bir külâh buldu da kendini gülden gizledi; sonra da ben dünyayı biliyorum diyor, kızgın bana.

Barışır, uzlaşırsa ona tam bir ilaç veririm; kel olma ayıbından da kurtarırım onu, gül kaydından da. [\[11\]](#)

XLVIII

Ez şehr-i tu refîm-o turaâ sîr nedîdîm

Ez şâh-ı deraht-ı tu çonin hâm fotîdîm

Senin şehrinden gittik, fakat seni doyasıya göremedik; ağacının dalından böylece ham düştük gitti.

Ay yüzlüm, selvi boyunun gölgesinde doyasıya uyuyamadık; gözcünün korkusundan bağında bahçende doyasıya yayılamadık.

Sevgi tavana balık gibi düştük; yandık yakıldık ama pişemedik.

Defineye benziyorsun, sevginle yıkık yerlere yöneldik; sonunda yılan gibi toprağın dibinde gizlendik.

Gölge gibi her çeşit pisten, temizden arındık; şimdi sende yok olduk biz; ne temiziz artık, ne kirli.

Bizi arayacaksanız sevgilinin yanında arayın; bedenimizden yok olduk, sevgilinin kucağından belirdik biz.

Tuzuna, ekmeğine el banalı nice ayrılıklarla, nice acılarla parmağımızı dişledik durduk.

Göç davulu dövüldü, çan sesleri duyuldu; varımızı yoğumuzu göklere çektik gitti.

Bütün halkın tattığı zehri biz de tattık ama şükürler olsun ki panzehirin bizdeydi.

Şu dünya deresinden su çekilince susuz kalmış balık gibi toprak üstünde çırpınmaya başladık.

Derenin susuzluğu yüzünden gözlerimiz ırmak oldu da sonunda o kaynağa ulaştık gitti.

Sabır ferahlıktır, sabır olmayınca da güçlük gelir çatar; sus, feryat etme, sabrı seçtik biz.

— N —

XLIX

Befrîftiyeyn dûş-o perendûş be destan

Hordem degel-i germ-i tu çün işve-perestan

Dün gece de, daha evvelki gece de masallarla aldattın beni; işvelere, cilvelere tapanlar gibi sıcacık düzenini yuttum gitti.

Dün, giderim, tekrar gelirim diye ahd etmedin mi; sarhoşların gönüllerini sorar, alırım diye and içmedin mi?

Kuşluk çağı dedin, bahçeye bir gelin de bulun beni; seher çağı gittin, bahçe kapısını da kapattın.

A işvesi, cilvesi temmuz rüzgârından da sıcak güzel; ey yüzü gül bahçesinin yüzünden de güzel dilber.

Bilirsin ki senin gibi sevgilinin düzeni neye benzer? Temmuz ayının içinde kış şimşeği çakar tutalım hani; işte tıpkı bu.

Sana da birisi işveleniyor, seni de birisi aldatıyorsa az şikâyet et; yüzlerce oyun oynadın, biri de sana oyun oynasın, n' olur ki.

Vaad etti ya, sabret. Çünkü sabır olmasaydı yoktan-yokluktan varlara-varlıklara hiç yardım olmazdı.

Sabretmezsen gammazlarım, söylerim, sebebi ne? Hem de öylesine söylerim ki sen de evet, o diye ikrar edersin.

L

Bâ rûy-ı tu kufrest be ma'nî negerîden

Yâ bâg-ı sefârâ be yekî terre herîden

Yüzün dururken bir başka yüze bakmak, yahut da temizlik bahçesini bir tereye satmak kâfirliktir.

Gönül kuşlarımızın senin verdiği kanatlarla Firdevs cennetinde uçmaları haramdır.

A ay yüzlüm, aşk göğünde parlayan her Ay senin bulutundur; onu yırtmak, paralamak farzdır.

Sana av olanların yayıldıkları yaylada arslanlar bile yayılamazlar.

Senin güzellik ateşinden başka bir yerden kopup beliren her aşk haram aşktır, insanı donmaya, buz kesmeye çağırıştır.

Canım, ta içimden, senden başka ne varsa her şeyden kesildi; hem de bu ayrılışın, bu kesilişin sesini apaçık duydum ben.

Şu uyanık devletten gaflet eden uykudadır; ne kadar sıkarsan sık, tatlı bir su nerden çıkacak kuru

deriden?

* Kötülük hastası, ölüm çağında “Yâ Sîn” okunacak çağa düştü mü lâ havle okumaktan, parmağını dişlemekten başka bir çaresi mi kalır?

Tebrizli ulular ulusu Tanrı Şems’inin aşkından başka her aşk gözde bitmiş kıldır, kesilmesi gerek.

Lİ

Sed gûş-ı novem bâz şod ez râz şonûden

Bî bûd-ı de dehende netuvan zâden-o bûden

İşitip duymak için yüz tane yepyeni kulağım açıldı. Veren olmadıkça ne kimse doğabilir, ne kimsenin varlığına imkân vardır.

Bir bağ, bir bahçe kesilmişim; seni övmek için bahar yeli esti de bütün cüzlerim bir güzelce gebe kaldı o övüşten.

A benim güzelim, yüzünün aşkıyla gönül aynasını hurafelerden, aslı olmayan masallardan silip arıtmak, gerçekten de vaciptir.

Sarhoşların birbirlerine düşmeleri, birbirlerinden vefa kadehini kapmaları ne de hoştur, ne de güzel.

Islığını duydum; şu can kuşunun ayağındaki bağı çözmek farzdır artık.

Şu Ay ne vakte dek bulut altında gizli kalacak? Canlar dudağa geldi; görünme çağıdır şimdi.

Ey yüzünün gül bahçesi karakıştan emin olmuş, ey sümbül kaşları biçilmekten aman bulmuş güzel.

Sen sâkî olduktan sonra ayık kalmak küfürdür; senin Ay gibi doğduğun gece uyuklamak haramdır.

Senin gibi bir Yusuf’un güzel kokulu gömleği ele geçtikten sonra, güzel kokulu şeyleri övüp söylemek pek soğuk bir işe girişmektir.

Ayağının altını öpeyim dedim de bana dedi ki: O, ancak gözlere sürülür, çekilir.

Yeter, artık sus da padişahımız anlatsın, söyledikçe söylesin; söz onundur zaten.

LII

Mâ dest-i turâ hâce behâhîm keşîden

V’ez nîk-o bedet pâk behâhîm borîden

Hoca, elini tutup çekeceğiz senin; iyiden de, kötünden de adamakıllı ayıracağız seni.

Gaflet gecesidir, sarhoşluğun da sürdükçe sürdü ama biz sabah gibi her yana doğup, her yanı ışıttığımız.

Ne vakte dek âr namus perdesinin ardına kaçacaksın? Perdeleri yırtma zamanın yaklaştı.

Dünya bahçesindeki her meyve oldu; a taş kesilmiş koruk, sen bir türlü olmayacak mısın?

Şu tuzakta çırpınıp duran şu cana bir acı; yoksa kulağın onun çırpınma sesini duymadı mı?

Gönülde bir can gözün var, o göz de ağırlara uğramış; derdin, tasan o gözü yaralamaktan başka nedir ki?

O göze iğneler batmaya başladı mı derman aramaya, ilaç aktarmaya koyul, koyul da o ağrıdan, o göz yaşarmasından kurtul.

A güzeller Yusuf'u, gönlün de ilacı, dermanı senin yüzünü görmektir ancak, gözün de.

Aklını başına al da sus, artık bu gazelin mahlasını sen söyle, tamamını sen buyur; çünkü senin sözünü, buyruğunu duymak, işitmek farzdır, sevaptır.

LIII

Ger zon ki melûlî zi men ey fitne-i hûran

În silsile bugzâr-o kesîrâ bemeşûran

* A hurilere bile fitne kesilen güzel, benden usanmışsan bırak şu zinciri, şakırdatma da kimseyi coşturma.

Bir gün körlerin sokağından geçtin de onların gözlerine bile yüzlerce diken battı.

Bir gece boyunu bosunu selviye gösterdin; selviler senin yüzünden boy attılar, uzadıkça uzamaya koyuldular.

A bu aşkın cümbüşüne, hareketine sahip olmayan, yeni huzura çıkmışlar gibi olduğun yerde şaşkın bir halde kalakalmışsın.

Deve, Bedevi'nin nağmesiyle çölleri aşar gider; sense şu nağmeye ne de yabancısın a hayvandan da aşağı adam.

* A aşk, sen bir Süleyman'sın ki ordun müziktir, rakstır; karıncalar senin korkundan deliklerine girdiler, yuvalarına sığındılar.

Tebrizli Tanrı Şems'i güneş gibi doğdu, zaten çıplakların elbisesi güneştir.

LIV

Her şeb ki boved kaaide-i sufra nihâden

Marâ zi heyâl-i tu boved rûze guşâden

Her akşam âdettir, sofrayı yayarlar; bizse orucumuzu senin hayalinle açarız.

A lûtfu, ihsanı oruç tutanlara Mesîh gibi gökten sofrayla yemek vermeyi töre haline getiren.

Mademki gönül gıdası senin sevgi mutfağından geliyor; oraya varmak, o gıdanın tam üstüne düşmek

gerek.

Bize abıhayat da o gönül ateşinden coşmada; gönül ateşinde lâden gibi neşeli bir halde yanar dururuz biz.

Toprakta çürümek, topraktan doğmak hayvanın işidir; gönlün, canın işi değil.

— V —

LV

On dilber-i ayyâr-ı ciger-hôre-i mâ kû

On Hosrov-ı Şîrîn-i şeker-bâre-i mâ kû

* O ciğerler yiyen düzenbaz güzelimiz nerde? O şekerler yağdıran tatlı, şirin Husrev'imiz nerde?

Onun yüzünü görmezsek meclisimizin tadı tuzu yok; o tatlı tuzlu, o hileci, düzenci dilberimiz nerde?

Onun gamından gökyüzündeki Ay bile inceldi gitti. Nerde o hünerli, sanatlı, nerde o gezip duran güzelimiz bizim?

* Hârût gibi kanadım bağlı, Mârût gibi susamışım, dudağım kupkuru; nerede o Babil kuyusunun bile haset ettiği güzelimiz.

Mûsa gibi şu kayamızdan bir sopa vuruşuyla bu kupkuru çölde yüzlerce kaynak fişkirtan, yüzlerce ırmak akıtığımız nerde?

Nerde şu yaban otuna benzeyen bedenimizden beş görünür, bilinir, beş de görünmez duyguyla on kaynak akıtığımız bizim?

O dilberin ayrılığıyla gönülde öylesine bir dert var ki; nerede o gönül derdimizin devâsı, nerede o bize çare olan?

Sabah ışımaya bile günün yıldızıdır o; kötüyüm dedim mi, nerede yıldızımız der bana.

Hızır abıhayat aramak için karanlıklara daldı; bizim o güzel güzel fişkirtan abıhayatımız nerde?

Can, beden beşiğinde Mesîh'e benziyor; nerede bizi beleyip beşiğe bağlayan Meryem?

Nerde o dünyadaki bütün şekillerle şekillenen, fakat her çeşit şekilden de ayrı olan aşk? Nerde o hem kendisinden uzak düştüğümüz, hem de yayımızın kirişinde, parmaklarımızın altında olan sevgi?

Her köşede, her bucakta bir gamlara batmış mahmur oturmuş; nerede o deniz gönüllü mahmur sâkîmiz bizim?

Nerde şu beden kapısına can veren, şu kalp duvarını dirilten? Nerde o tavanımızı, kapımızı düzüp bezeyenimiz bizim?

* Yaptığını kınayan nefisle kötülüğü buyuran nefis, gece gündüz savaşmada; nerede onları savaşa sokanımız bizim?

Biz kudret elinde dönüp duran, yoğrulup giden bir avuç balçığız; sonra da gafletimizden tutuyor da balçığımızı yoğuran nerde diyoruz.

Tebrizli Tanrı Şems'i nereye gitti, nerededir? Nerde peşine düşüp giden âvâre gönlümüz?

LVI

Elyevme mine'l vaslı nesîmun va su'ûdû

Elyevme era'l hubbi ala'l-ahdi ku'ûdû

Bugün dostla buluştuk, buluşma, kavuşma yelleri esmede, kutluluklar doğmada; bugün görüyorum, sevgi, ahdinde durmuş, vefa göstermiş.

Engel gitmiş, sevgilinin yanında yok artık; sevgili, düşmanın zahmetini çekmeksizin âşıkların feryatlarını duymuş.

A gönül, müjdeler veriyorum, buluşma müjdesi, arı duru şarap müjdesi; zaman senden neler aldıysa geri verecek.

Şükürler olsun, düşman gitti, biz de kadehle hemdemiz; bizim yüzümüz ağarmış, yanaklarımız al al; oysa kör olmuş, yaşlara batmış gitmiş.

A sevgi, ne mutlu sana, buluşmayla göründün; canına canlar feda olsun; zaten cömertlik canla olur.

Bize hasetçilerin gönülleri olsun diye cefa etti ama bugün yalnız kaldık, bizi övmeye başladı o.

Bir Ay ki bu, ışığı Güneş'ten de üstün; bugün onu gören, Güneş'i kararmış bulur.

Bugün Ay gibi yüzünden perdeyi kaldırdı; ışığıyla Güneş'ten de üstün, Ay'dan da, Zühre'den de.

Ayrılıkla ne rahat kalmıştı, ne huzur; bugünse yaşayışımız düzene girdi, kutlandı.

Yeniay boyuna Güneş'ten ışık alır; bu Ay'sa Güneş'e ışık veriyor, ne biçim Ay bu.

A gönül, faydalan, şükret artık; sevgi seni esirgemeye başladı, Allah'sa seviyor seni.

Şu anda aşk ordusu ne de güzel el gösterdi de onun büklümlerle dolu saçlarının bir büklümünü açıverdi.

Sevgi bizi suvarmak için meclise çekiyor; kahvenin verdiği sarhoşluksa zaman gibi uzadıkça uzuyor, yeniden yeniye sarhoşluklar doğuruyor.

Âşıklara tozup duran o gam şu anda kapı dışında, damdan da aşağı indi artık.

* Bugün buluşma ihsan ediyor, şifalar veriyor; bugün sarhoşlukla rükû ediyoruz, secdelere kapanıyoruz.

O incelmış kadehi gönül şifası olarak sun bize; çoktandır onun zevkinden mahrumduk biz.

A topluluk, aşka sarılın, onun çağrısına cevap verin, ona gidin; çünkü Allah, aşka ölümsüzlük vermiştir.

O uyumayan, uyuklamayan aşk, o gökyüzündeki sevgi, bugün gönülleri uyumuşları çağırıyor.

Aşktır varlık âlemindeki yaşayış, duyuş; aşksız yaşayış kabuktur ancak, kabuk.

Seni aşktan alıp dünyaya çeken dost, iyice bil ki düşmanıdır, sana haset edendir o.

Aşkta konuşma yoktur, inleyiş yeter sana; âşıkı kurtaran ancak sabırdır, sabır.

Sus, hiç söyleme de gözyaşı söylesin; gönül yanmaya başladı mı, ödağacı gibi koku verir.[\[12\]](#)

— H —

LVII

Rindan heme cem'end derin deyr-i mugaane

Derdih tu yekî rıtl bedon pîr-i yegâne

Rindlerin hepsi de şu muğların manastırında toplanmış; o eşsiz, tek ihtiyara koca bir sağrak sun.

Kanlar döken aşk beyi kapıyı da tutmuş, damı da; o akılsa evden eve kaçmaya koyulmuş. [\[13\]](#)

O ulu güzel bir perdedir kaldırmış da bütün zamane ehli, perdeden dışarı çıkmış.

Âşıklar bu denize öylesine düşmüşler ki ne kurtulmalarına imkân var, ne kurtarmaya fırsat.

Aşk ne vakit kaynamasından soğur ki? Arslan, karı feryadından asla ürküp kaçmaz.

Sen Tanrı şaraplarından koca bir sağrak doldur da sun; tabiat erlerini araya sokma.

Önce o sağrağı sonradan meydana gelen nefse sun da artık masal söylemesin, hikâyeden söz açmasın.

Söz bağlandı mı bir sel gelir ki ne varlıktan bir iz görebilirsin artık, ne mekândan.

Tebrizli Tanrı Şems'i ne biçim bir ateş yalımlandırdı... aşkolsun, ne de ateş; alkış, ne de yalım.

LVIII

În kîst çonin mest zi hammâr resîde

Yâ yâr buved yâ ziber-i yâr resîde

Kimdir bu o meyhaneciden böyle sarhoş gelen? Ya sevgilidir, ya sevgilinin kucağından gelmiştir.

Ya can güzelidir, yüzündeki peçeyi açmış; yahut da Mısır Yusuf'udur, pazardan gelmiş.

Ya Zühre'yle Ay'dır, birbirine karılmış, birleşmiş; yahut da yürüyen selvidir, gül bahçesinden gelmiş.

Ya Hızır'ın kaynağıdır, bu yana akmış; yahut da bizim hoş Türk'ümüzdür, Bulgar ülkesinden gelmiş.

* Ya avlanan hakanın külâhının köşesindeki mücevherdir, parıldamakta; Tatar ülkesi ceylanını istemeye gelmiş.

Ya deniz gönüllü sâkîmiz meclis kurmuştur; yahut da kantarlarla mezeler, şekerler gelmiştir.

Ya bütün anlara can olan gayb şeklidir; yahut da ışıklar âleminden bir meşale gelmiştir.

Periler padişahını seyret, Süleyman Peygamber'den, uçup giden hüthütü istemeye gelmiş.

Dünya güzelleri onun ardından yenlerini, yakalarını yırtmışlar; akıl kadısı onun yüzünden gönülsüz,

sarıksız kalmış.

* O Mirrîh'e benzeyen kanlar dökücü gözlerin heybetinden, Mirrîh bile adalet dilemek için gökten inmiş.

Onun öldürdüğü her dirinin kan pahasını vermek, altınlar döküp saçmak için de altın çuvalı getirmiş.

Onun ilk kan pahası, elindeki kadehtir; arıdır durudur, çek onu; sırlar âleminden gelmiştir o.

“A ziyanlara düşmüş, zarara uğramış insan”, sus; buluşma gül bahçesinden sözler söylemeye başladı o.

LIX

İN nîm-şeban kîst çu mehtâb resîde

Peygamber-ı ışkест zi mihrâb resîde

Bu gece yarısı ay ışığı gibi gelip çatan kim; aşk peygamberi mi ki mihraptan çıkagelmiş?

Bir meşale getirmiş de uykuyu ateşlere atmış; uyumayan padişahlar padişahından gelmiş o.

Kimdir bu ki şehre böyle bir gürültüdür salmış, yoksulun harmanına sel gibi gelip çatmış.

Söyleyin, kimdir bu ki varlık âleminde ondan başka kimsecik yok; bir padişah ki kalkmış, kapıcının kapısına gelmiş.

Kimdir bu ki böyle bir kerem sofrasını açmış gene; güle oynaya dostları çağırmaya gelmiş.

* Elinde yok-yoksul kişinin önünü-sonunu yapıp yıkan alın yazısı bir kadeh var; bir kadeh ki içindeki üzüm suyundan renk gelmiş unnaba bile.

Bütün gönüller tir tir titremede, bütün canlar sabırsız; o titreyişin bir zerreceği de cıvaya düşmüş.

* Kula gösterdiği o yumuşaklık, o lûtuftan bir parçacığı da sincap postuna nasip olmuş.

* Aşkın kuruluğu, yaşlığı olan o feryattan, iniltiden, o gözyaşından bir ıslak nağme de dolaba verilmiş.

Aşkın koltuğunda bir deste anahtar var; kapıları açmaya gelmiş.

A gönül kuşu, avcı kanadını kırdıysa gam yeme; o tüy, mızrap olmuş; kurtulur artık gönül kuşu tuzaktan.

Sus, görünür örnekler göstermek edebe aykırıdır; yoksa edeplere ait bahisler kulağına değmedi mi senin?

LX

Ey on ki turâ mâ zi heme konv gozîde

Bugzâşte mârâ tu vo der hod negerîde

Bütün varlık âleminden seçtiğimiz güzel, biz seni seçmişiz, sen de tutmuş, bizi bırakmışsın da kendine dalmışsın, kendine bakmadasın.

Senin aynan biziz, böyle olduğu halde adamı eğri büğrü gösteren kötü bir ayna olmaktan utanmaz mısın?

A kendinden haberi olmayan, gönlünün aksi canların yanaklarına vurdu da güller açıldı, gül bahçeleri yeşerdi.

* Yüzlerce can sana kul köle olmuş; sense bir halayıkcağız gibi her solukta süslenip pazara koşuyorsun.

A canı tasalarla yay gibi iki büklüm olmuş kişi, gökyüzünde senin güzelliğinin neşesiyle düğün dernek var.

Yüzlerce çeşit nimet harmanı sana armağan çekilmede; sense bir tek tohum için şu tuzağa uçmuşsun.

A aşk sözünü duymuş kişi; bir de aşkı gör. İşitmek nerededir, görmek nerde?

Dün gece seni süsleyip bezeyenin aşkıyla kalk, sen de bu gece yalnızca aşkın halvet yurduna gel.

Tebrizli Hak Şems'i padişaha nasıl sabredilebilir? Ey ölümsüz abıhayat, ey ölümsüzlüğü tatmış padişah.

LXI

Ey tabl-ı rehîl ez teref-i çerh şenîde

Vey reht ezin cây bedon cây keşide

A gökyüzünden göç davulunu duymuş olan, a varını yoğunu burdan oraya çekip götürün.

A nerkis gözlü, a yüzü lâleye benzeyen güzel, neredesin? Bugün o nerkis, o lâle, senin mezarından bitiyor.

Kapısız, damsız mezarı yurt edinmişsin, a kapıda, damda yüzlerce nazla salınıp koşan dilber.

Nerde kaşlarının cilvesi, nerde gözlerinin süzgün bakışı? A her ikisine de ölümün kötü gözü degen güzel.

A eli aziz kişilerin öpüş yeri olan; eli kesilmiş bir halde yokluk elinde kalmışsın.

Gönül kuşun gökyüzüne uçmuş, tuzağı yırtıp kurtulmuşsa bunların hepsi de kolay.

Can esenliğe kavuşursa şekil eksik olmuş, ne çıkar? Ayak kurtulduktan sonra çizme yırtılmış, ne olur ki?

A can lezzetinden haberi olmayan, can şu bedenden kurtulursa yüzlerce şükreder.

Nerde çamurlu suyun tadı, nerde abıhayatın tadı. Nerde gök kubbe, nerde kubbe şeklindeki dam?

Yarabbi, ne tılsımdır bu ki şu boz bulanık cehennem dibinde oturuyoruz da o ölümsüzlükten tiksiniyoruz.

Gökler haset ediyor, melekler secde ediyor bize; fakat pis himmetimiz yüzünden de şeytan bile kaçıyor bizden.

Söze yum ağzını, dudak şarabını iç de mahmur gözler gördükleri şeyleri hikâye etsin.

LXII

“Tercî-i Bend”

Ey cân-ı merâ ez gem-o endîşe herîde

Canrâ be siten der gol-o golzâr keşîde

A bizim canımızı gamdan, düşünceden satın alan; canımızı sitemler ederek güle, gül bahçesine çeken.

Görmüş ki dünya, gözünden uzak düşmüş... göz görsün diye tutmuş, bir kere daha gözlerin görmediği şeyleri belirtmiş.

Cana hafiflik, çeviklik vererek işten güçten alıkoyan, böylece de onu yalnız kendisine heveslendiren.

Örümcek de kim oluyor ki ona padişahlık veresin? Ayağı kuyuda onun; sevdalar (kara ağlar) örüp durmada.

Bahçende yayılan, üzüm sıkkan kişi sonunda tatlılaşır, tatlı bir inanca sahip olur a dostum.

Güz mevsimlerinde her bağ, her bahçe yandı yakıldı mı, senin ağaçların meyvelerle dolar da yerlere eğilir.

* O bahçe, canları “Gelin” diye çağırır; cansa kanlarla dopdolu bedendedir, yaralarla, berelerle doludur.

A can, define gibi şu pis yerden çık da dünyaları tut; a bir bucağı seçip sinmiş can, şu öğüdümü kulağına küpe et.

Şu geceyle gündüz, alaca bezden yapılan bir iptir; çekin. Yılana ısırılan herkes alaca ipten korkar.

Bizim boynumuz da hür kişilerin boyunları gibi ne vakit günlerin alaca ipinden kurtulacak?

* Ebû Leheb'den, onunla çift oluştan kurtulduk mu, görürüz ki boynumuz hurma lifinden örülmüş ipten kurtulmuş.

Can gül bahçesi güz mevsiminden emin, açılıp saçılmış; her can atı damaksız, ağzsız yayılıp otlamada.

At yularını atmış, ovaya gitmiş, yaylayı, koruyu, açılmış çiçekleri görmüş. [\[14\]](#)

Tercî beytini söyleyeyim de duyanlar sözün ucunu bulsunlar; sarhoşların hepsi de böylesine bir define için harap olmuş gitmiş zaten.

*

Yel esip geldi de söğüte, hey söğüt, hey dedi, şu oynayış, şu darmadağın oluş, şu oyun ne vakte dek sürecek?

Söğüt de yele, kendine sor a bizi baştan çıkarana, a bize şarap sunana dedi.

Bedenimde ayık bir tek damar bile kalmadı; şarabın damarlarıma, iliklerime işledi.

A ayık insanlar, a akli başında olanlar, hikâyeyi arayın, tarihi aktarın; şu geldi geçtinin başlangıcı ne vakitti, sonu ne zamana dek sürecek?

O Türk, bana selâm verir de Key misin der; ben de sus derim, ne Key'i biliyorum ben, ne beyi. [\[15\]](#)

O Mu'tezilî, yok olan şey, bir şey değil midir ki diye sorarsa derim ki kendinden geçince bir şey olur, kendinde olunca hiçbir şey değildir.

Dudağımı sevgilinin dudağına koymak istiyorsan kendinden boş ol; bunu neyden öğren.

Düşünce beni seher çağında öyle bir bahçeye götürdü ki o bahçe ne dünyadan dışarda, ne de dünyada.

Sordum, a acayip bahçe dedim, nasıl bahçesin sen? Dedi ki: Ne kasımdan korkarım, ne karakıştan.

Ay gibi, güneş gibi hem yakınım sana, hem uzağım; fakat Tanrı yolu aşıldı mı bu uzaklık kalmaz.

Tutalım, güneşi gözünle görmüyorsun; ısıllığın güneşten, soğukluğun gölgeden olduğunu da duymuyor musun?

Kendine gel de soğuktan uzaklaş, ısıllığı arttır; arttır da karakışın yaz olsun, azgınlık, doğru yolu buluş kesilsin.

* Güneş soluksuz, harfsiz haberler verir; sözler söyler; ebced, hevvez, hutfî demeyi bırak, yum ağzını.

Üçüncü tercîi söylemeye başladık deyince gizli kuşların kanatlarını açtık gitti.

*

Sıçra, kalk ayağa, bahar elçileri geldi; avcı padişah yeni yeni avlar sürdürdü ortaya.

Yokluk çölünden varlığa dek bir hayli yol var; fakat padişah yokluğa ata binmeyi, atı sürmeyi öğretti. [\[16\]](#)

Bahçede her mezardan yeni bir ölü çıktı, belirdi; yüce kişileri seyret, hepsi de horluktan kurtuldu.

Yeryüzü depremlere uğradı da o anda Tanrı yeryüzüne, sende ne kadar ölü varsa dedi, bugün hepsini dirilteceğim.

Onun bulutu yağmur yerine can yağdırırken arıklıktan ağlamaya utanmaz mısın sen?

LXIII

Ey dilber-i bî sûret-i sûret-ger-i sâde

Vey sâgar-i por fitne be uşşak bedâde

A şekiller yapan şekilsiz güzel, a âşıklara fitnelerle dolu kadehi sunan sâkî.

Sırları söylemeye ağzımı bağladın ama söylemediğim sırlar, gönlümde açtığın kapıdan çıkmada.

Güzelliğin gizlice perdeyi atınca gönül sâkîye düştü, baş şarapla bağdaştı.

Hayalin bir seher çağı ata binip sürdü mü, toprağın zerrelere kadar kutlu can, yaya olarak ardına düştü.

Göklerde Tanrı'yı tespih etme yüzünden ad san sahibi olanlar, tespihlerini koparıp attılar, seccadelerini rehine verdiler.

Can, perdesiz olarak yüzünü göremez, o güç yoktur onda; ne söylersem söyleyeyim, güzelliğin ondan da artıktır.

Can, ardına düşmüş esrik deveye benziyor; bedenim de bu esrik devenin boynuna bağlanmış bir gerdanlık.

A Tebrizli Tanrı Şems'i, gönlüm senden gebe; devletinin sayesinde o çocuğu ne vakit doğmuş göreceğim?

LXIV

Ey mûnis-i mâ Hâce Ebû-Bekr-i Rebâbî

Ger-dil-şodeî çend pey-i nân-o kebâbî

* A bizim eşimiz dostumuz Rebâbî Ebû Bekir, âşıkısan ne vakte dek ekmek, kebab peşinde koşacaksın?

Devekuşu gibi aşkla ateş ye; ne diye lokma peşinde kuzgunun şakirdisin sen?

Şu aldatıcı felek, şu buluttan çakıp sönen şimşek, seni kendisine lokma yapmak için lokma verir sana.

Kendine gel de lokma da yeme, onun ateşine de lokma olma; onun lokması olmazsa, gönlünde, canında bir rızıktır bulursun.

Hani bedeninin göbekten kan emerdi ya; o vakit ne ağzın vardı, ne boğazın, ne de kuru hurma.

Balık ne yedi de bize lokma oldu? Gerçekten de deniz yaratıklarının yedikleri göze görünmez.

Şu meydanda ki nimeti gizli nimetten elde eder de yer; o yoldan semirir, o yüzden kızarır gider.

Dışardaki aşk seni harap eder ama tohum da şu yıkıklık gününde bir başak kesilir.

O başak, topraktan baş çıkarır da ölmüştüm der, lûtuflara erdim de dirildim.

Bugünkü apaçık kıyameti görmek istersen bahçeye gel de toprak ölülerinin yeşermesini seyret.

Diyorlar ki: Çürümüştük, toprak kesilmiştik biz; bugün boy atmışız, yücelmişiz, selviye dönmüşüz.

Harfsiz söz söyle de düşman, bu söz insanların sözü, kitaplarda yazılmış söz demesin.

LXV

Ey mâh eger bâz berin şekl betâbî

Mârâ vo cihanrâ tu derin hâne neyâbî

A Ay, bir kere daha bu şekilde parlarsan bu evde ne bizi bulabilirsin, ne dünyayı.

* Akıykın ne gördü, utandı da Uhud Dağı gibi su kesildi gitti; su yaratığının su kesilmesi, görülmemiş bir şey de değildir hani.

İki yüz kanadı olan aklın bile ancak iki üç kanadı kaldı; hattâ o da perde altında ancak.

A aşk, iki âlem de senin yüzünden sarhoş oldu, yerlere serildi; bâri sen, kimin yüzünden sarhoşsun, yerlere serilmişsin deme.

Şarap önceden o küpte coşup köpürmeseydi, bir yudumuyla herkesi coşturamazdı.

Rebâb çalan önce kendisi coşmazsa rebâbıyla herkesi feryada getiremez.

A dünyanın çevresini gezip dolaşan, fakat şekilden başka bir şey görmeyen, iyice bil ki uyuyorsun sen, bir avuç su vur yüzüne.

Ekin istiyorsan bizim harmanımıza gel; kebab eriysen gönlümüze meylet.

Yok, eğer gelmezsen seni çeke sürüye getiririm ben; bizim halkamızıdansın; ne garipsin, ne de karga.

Çocuk kendiliğinden mektebe gitmez, onu zorla götürürler; a hocam, kendini hesaptan dışarı mı sanmışsın yoksa?

İşret kadehini al, bağdan-kayıttan sıçra, kurtul; kendinden haberin oldukça soruya, cevaba bağlı kalırsın.

Sonunda, her solukta sarhoşların naralarını işit; a bunamış ahmak, bir bak da gör, ne çeşit bir azap içindesin.

İki üç gün elini tutayım da coş, köpür, bir daha da yüzünü devletten, ikbalden çevirme sakın.

Sarhoş olduğun yere yıkılıp orda uyuma; sâkî nerdeyse oraya koş.

Ne vakte dek ateşe gireceksin a gönül, demir değilsin ya; a ağlayan göz, yeter artık, bulut değilsin sen.

A ay yüzlü sâkî, gözlerin ne de sarhoş; parmacıklarını şıkırdat; doğru yoldasın.

Ağzını aç da söylemediklerimi sen söyle; gönüller kapısını aç, söz söyleyecek padişahsın sen.

LXVI

Ger ilm-i herâbât tura hem-nefesestî

İn ilm-o hüner pîş-i tu bâd-ı hevesestî

Meyhane bilgisi seninle solukdaş olsaydı, şu bilgi, şu hüner, sana bir yelden, bir hevesten ibaret görünürdü.

* Gayb kuşu başına gölge salsaydı, dünya Zümrüdüanka'sı gözüne bir sinek görünürdü senin.

Gerçek padişahın yıldızı, debdebesi görünseydi, şu padişahların davulları çan sesi gibi gelirdi kulağına.

Kutluluk sabahı seni bir ışıtsaydı, eteğin, sakalın bekçinin elinde olur muydu hiç?

Önden gidenler sana bir yardım etselerdi, gönlündeki düşünce sana boş görünür giderdi.

Can kulağın sağır değilse tersine duy; zaten âşıklar defterinden bir harf bile yeter gider.

Hepsi de öldü, bir tanesi bile geri gelmez diyor; o ahmak, adam olsaydı geri geleni görürdü.

Can alevin, ölüm kasırgasından tir tir titriyor; ölümsüzlükten bir payı olsaydı titremezdi.

Aşağılık tabiatın, aşağılık kişilere yoldaş olmasaydı, şu geçici şerbet, boğazına pek tatsız, pek bayağı gelirdi.

* Akıl çocuğun “Tebâreke”ye çıksaydı, neşe mektebinde nerden “Abese”de kalacaktı.

Sus, bunların hepsi de vakte muhtaç; vakit olsaydı söz de, feryat da imdada yeterdi.

LXVII

İmrûz semâ’ est-o şerâbest-o surâhî

Yek sâki-i bed-mest yekî cem’ mubâhî

Bugün semâ’ var, şarap var, sürahi var; körkütük sarhoş bir sâkî, her şeyi mubah sayan bir topluluk.

Fakat o çeşit her şeyi mubah sayanlar ki o varlık âleminden onlar; işin alayında olan, afyona, esrara düşkün olup her şeyi mubah sayanlar değil onlar.

Her şeyi mubah sayan, o şaraptan tatmış olan candır; nerde evveline evvel olmayan can, nerde yel gibi esip giden can.

Böyle bir sınanma karşısında, böylesine bir şarabın elinde doğru düzen Müslüman’ın canı ne olur yarabbi.

Bu şaraptan, bu yolda kanlar dökmeyi âdet edinerek ciğerinin kanını döküp giden kişi tadar; onun yanıp kavrulmuş ciğeri tazelenir.

Ömür, sabahleyin içilen bu şarapla ölümsüz bir hale gelir; ölümden aman bulur, feryattan, figandan kurtulur.

* Bu, gayb güzelidir, benzinin al al oluşu kandan değildir; beyazlığı da Rebah kâfurundan değil.

Bir mundur ki yanmış, parlatmış ortalığı, ışığı Arş’ı da aşmış; pervanesi, kurtulmuş kişilerin göğüsleri, gönülleri.

Işığından yedi göğün de perdeleri yanmış; canlar, gönüller her yandan uçmaya koyulmuş.

Bu, yıkık meyhanedeki sarhoşların halkasıdır; a bağıırıp çağırın hoca, senin dudağından da uzaktır, dışından de.

Alkış; ne de güzel hal ki halden de kurtuldunuz... Alkış, ne de güzel bir sabah işreti, ne de hoş şarap sabahı.

Ölüm meleği bile kendi kendine geri dur der; senin silahın hiç mi hiç sığmaz buraya.

Bizim hiç haberimiz yok; zaten haber de ne oluyor ki? Yarlığama dediğin de bu işte, her suçu yok edip giden bağışlama bu.

Sarhoşların naralarını gayb âleminden işit; ama öyle bağıırıp çağırınların seslerinden arınmış bu naralar; öylesine bir gürültü bu.

Yok, duymayacaksın, işitmeyeceksen var git, iki lokma ekmek için aşağılık kişilere kul ol, üç parça

ekmek için mızrak yaraları al.

Tebrizli Tanrı Şems'i, daima güneşler güneşine biner, at edinir onu, ama öyle güneş gibi geçip gidivermez o.

LXVIII

Yâ sâkıyu şarrif bi şarâbâtike zendî

Fe'rrâhu ma'ar-rûh min, ifdâlike indî

A sâkî, şaraplarınla elimi, bileğimi şereflendir; lûtfunla, ihsanıyla şarap da yanımda, can da. [\[17\]](#)

LXIX

Berhîz ki şûrîd herâbât efendî

Mestan-neger-o nokl-o şerâbât efendî

Kalk efendi, meyhane coştı, sarhoşlar birbirlerine girdi; sarhoşları seyret de meze getir, şarap sun a efendi.

Her sarhoş, sarhoşlukla bir sarhoşa sarılmış; sâkî de yer yer dönüp şarabı sunmada a efendi.

Oyundan, hey-heyden, birbirinin hatırını görüp gözetmekten başka bir kıl bile sığmaz sarhoşlar halkasına a efendi.

* A bizi nimetlerle besleyen, hadi, bismillah, kalk; kalk da a efendi, buna karşılık can verelim sana.

Efendi, senin yüzünü görmekten başka keramet, iki dünyada da yoktur, olmamıştır, olamaz da.

Meyhane beyi, şeker dengi gibi geldi de meyhaneye girdi mi, kavuşup buluşmak ne de güzeldir a efendi.

Güler, sarhoş bir halde uyumuştum, a efendi, hey-hey seslerini duydum, işittim de geldim der.

O gülmeden, o konuşmadan, o tatlı edalardan gözlerin tavanlarına yüzlerce gürültü vurur a efendi.

* Güneş bile senin yüzünün yalımını görünce gözünü yumar; sırçadan da artıktır, üstündür a efendi, kandil konan yerden de.

Meyhanecinin evinde, meyhanede miracı, tecelliyi, makamları kim görmüştür a efendi?

Tanrı meyhanesinin sarhoşuyla kavgaya, onunla itişmeye kalkma da damarlarını bir bir sökmesin senin a efendi.

Gönül evinde çeneni, acıklanarak eğme; bugün bütün gizli şeyler apaçık a efendi.

Bir gün anlamlar denizine gidersem a efendi, bütün bu sözler hatırına gelir senin.

A şeker madeni, hoşlar geldin, safâlar getirdin; kul o ayağını öperse ayıplama a efendi.

A efendi, yüzlerce öz doğruluğuyla saçlarının gölgesinde münâcâta dalmak vacip oldu bana.

* Yüzünün mushafından Kasas sûresini, görülmemiş âyetleri okuyalım a efendi.

Senin kadehinden sarhoşuz a efendi, senin sarhoş nerkislerinden sarhoşuz; senin padişahlığının sayesinde şaha mat olmaktan kurtulduk gitti.

Bütün dünya kederlerle, tasalarla dopdolu; o mahmur nerkislerse başlangıçlara da boş vermiş a efendi, sonlara da.

Gölge gibi güneşe benzer yüzünde, güzelliğinde yok olmuş gitmişiz; bütün belâlardan, kazalardan emin olmuşuz a efendi.

Sarhoşçasına pazara gel de bir bak; bak da bütün önemli işler düzene girsin a efendi.

Ecel gününe dek ne şiir söylersek budur ancak, bundan başkası aslı olmayan şeyler a efendi.

Bu gazel, gazellerin padişahıdır; öbürleri hep bunun kuludur kölesidir; bu gazelin her beyti, muratların, isteklerin anahtarıdır a efendi.

Ben sustum, kalanını sen söyle, söyle ey işaretlerin, sözlerin canı efendi.

A Tebrizli Tanrı Şems'i, zamanın Mûsa'sı sensin, gönlümün Tur Dağı'na vade verilen çağda gitmişsin a efendi.

LXX

Ey dil tu derin gaaret-o târâc çi dîdî

Tâ reht goşodiyy-o dükân bâz keşîdî

A gönül, şu yağmada, şu talanda ne gördün ki varını yoğunu döktün, dükkânını bırakıp gittin?

Hırs örümceği gibi şu yıkık evde, ağzının tükürüğüyle sinekleri avlayan ağlar örmeye giriştin.

Şu dünya tohumunun tadı, sarhoşluğu yüzünden, gönlün şu tuzaktan kurtuldum zannına düştü.

Sel uğrağında kim balçıktan ev kurar? Tuzakta yem yiyeni hiç duydun mu sen?

Çağı gelmişken ey gönül, uç tuzaktan, sıçra, kurtul; canlar bahçesinde uçup gezdiğin yerlere git.

A tavus kuşuna benzeyen can, akıl kanadını aç; yoksa Arş'ta uçtuğun aklına gelmiyor mu?

Arş'tan uçtun, bir kazadır geldi çattı, yeryüzüne düştün; kanadını verdin de iki üç yem yedin.

Kıtlıktan çıkmış gibi şu lokmaya bir düştün ki. Kimi dudağını ısırmadasın, kimi elini yaralamada.

Nerde padişahça himmet? O kutluluk sabahının sütünü devlet dadısından emmedin mi sen?

O sütle canına katılan padişahça huy, and olsun Allah'a ki kanla, pislikle karışıp birleşmez.

* Bizim çamurumuzu eliyle yoğurdu o padişah; o himmeti, o bağış padişahın elinden tattın sen.

Vallahi o Elest sesinin duyulduğu zaviyede, padişah sana şeyhliği de öğretti, müritliği de.

Gönülle sevgilinin bir olduğunu öğretti sana; gâh kilit olduğunu, gâh anahtar kesildiğini belletti sana.

Kimi öğüttür o, kimi bağ-kayıt; kimi zehirdir, kimi şeker, kimi tazeleşir, boy atar; kimi eskir, kurur kalır.

A sel, bu yolda kimi yukardan boşalırsın, kimi aşağıya akar gidersin; fakat denize ulaştın mı, renkten renge girmek kalmaz artık.

A toprak, şu biteviye yaralanmadan paramparça olmadın mı? A gök, şu ağır taşın yüküyle belin bükülmedi mi?

A gerçekler denizi, yeryüzü senin dalgandır, senin köpüğün; hem gizlisin, hem işte güçte; ne de meydandasın, ne de görünmede.

A güneş kaynağı, o denizden coştun da karanlıklar perdesini ışıklarla yırttın gitti.

Eline aldığın her toprak altın kesildi; hangi taşı seçtiysen lâ'1 oldu, zümrüt oldu.

Nice acılar, nice ekşiler, senin yüzünden helva oldu, şekere döndü; seçtiğin meyve olgunlaştı, seçildi.

Kimin talebesisin ki dünyaya usta gelmişsin: şu araçsız sanatı kimin elinden gördün, öğrendin?

* Cebrâil'in bineğine benziyorsun; nalının ucu hangi toprağa dokunuyorsa yeşeriyor o toprak; sonucu hangi yaylada yayıldın sen?

Sus da şu anıştan, şu düşünüşten uçup o kapıya yüzlerce kere gittin hani, onu hatırla artık.

LXXI

Bagdâd hemonest ki dîdiy-o şenîdî

Rov dilber-i nov cûy çi der bend-i kadîdî

Bağdat, gene o gördüğün Bağdat; yürü, yeni bir güzel ara, ne diye eskimiş, kadid olmuş kişiye bağlanıp kalırsın.

Şu dünya kazanından bir iki kepçe nimet yedin ya; tencerede kalanın da tadı tuzu aynı.

Muradım da Allah, mürşidim de Allah; eskimi de Allah'a vermişim, yenimi de.

Onun kaza ve kader ayaklarının altına döşenmişim; döşeme kendini temizden, pisten çekemez ki.

Ulu Tanrı'dan başka ne hayır var, ne şer; bir soluk bile ondan ayrılmam doğru bir iş değil.

Rahatından, derdinden kendimi çekmem, çekinmem; Tanrı buyruğu kimi kilit eder beni, kimi anahtar.

Göz yumup açıncaya dek bile gözümü ondan ayırmam; yeni elde ettiğimi de Rabbimden sakınmam,

eskiden elde ettiğimi de.

Ayna gözdür; canım da gözle güzelleşir, bedenim de; dayancım da onunla bezenir, güvencim de.

Var kendini top gibi meydana at; padişah çevgeniyle sana vursa bile aldırma; bayram eğlencesi değil misin sen?

Şu halk çevgene benzer; vuransa ancak melektir; uzak olsun, yakın olsun, iyice bil ki her işi yapan odur.

Şu nazı bırak, daha da değerlisin bundan; sen Huseyn'in gözünün ışığıdır, Yezîd'in değil.

Aşkla uzlaştım, onun dileği, zevki bana yardımcı olacak, tanık kesilecek, bu şartla ahitleştim onunla.

And olsun vaade, and olsun vaadinde gerçek olana; varım yoğun da aşkla doldu, azım, çoğum da.

Nerde bir kurumuş, kadid olmuş varsa şu denize çekin de tazeleşsin, ululuk ıssının denizine dalsın gitsin.

Dertlere batmak, kendinde olmak, nekes kişinin cezasıdır; şarap içmek, sarhoş olmak da kutlu kişiye düşer.

Yücelik, üstünlük, ulu Tanrı'nındır, gelin, artık; Tanrı'dan gelen ululuk, kullara bir bağıştır, bir saçıdır.

A yanmayan, a donup kalan, a sarhoşluğumu inkâr eden; a yalnız şekille duran, a bana haset eden.

Canlar şu gül bahçesinde sel gibi yürür giderler; ne diye menekşe gibi gençlikte boynun bükülmüş senin?

* Evirip çevirme de her şeye sahip olan Tanrı kuvvetiyedir; güç, kudret de; seni de her şeye sahip eder, her yaratığa ışık kılar.

A göbeği güzel ceylan, o göbekte miskler peydahla, amberler doku; çünkü o sevgilinin süsenlerini, sünbüllerini otladın sen.^[18]

LXXII

Tu dûş rehîdiyy-o şeb-i dûş rehîdî

İmrûz mekun hîle ki on vekt ki dîdî

Sen dün kurtuldun, dün gece kurtuldun; bugün hile yapma, kimi gördün o vakit?

Masallar söyleyerek beni evin kapısına götürdün, kapı önünde dikekoydun, sense dama çıktın.

Mazlum komşunun yüzlerce kâsesini kırdın; bu yolda düzenlerle yüzlerce kese yırttın.

Düzenlerle uyutmadığın kim? Uyuyanın başının altındansa bir kilim bile çekmedin sen.

O âlemden kimse geri gelmez dedin hani; bugün şu hale geldin ya, görürsün sen.

Ne biçim kuşsun, ne renktesin; bugün görürsün, çünkü ecelin açtığı yarayla kafes bağı kopardın gitti.

Kimleri saldın, kimleri seçtin; bugün görürsün, bugün görürsün sen.

Ya kerametler memesinden süt tattın; yahut da kara şeytanın memesinden süt emdin sen.

A doğan, başından, yüzünden külâh çıktı; iyice bak, duyduğunu bir güzelce duy.

Ayak nereye hevesin varsa oraya götürür seni; göz nereyi gördüyse oraya ulaştırır seni.

Gül bahçesine ektiğin gülü gene sen devşirirsin; sevgiliye batırdığın diken, gene seni yaralar.

Şu ovada otladığın padişahlık zehri yok mu, bugün senin gönlüne de acılık verir, damağına da.

Görürsün, o demirin yumuşadı bugün; çünkü ya kapının kilidisin sen, ya kilidin anahtarı.

Şu anda tertemiz bir özsen, meleğin boynuna gerdanlıksın; fakat çirkinsen, pissen göklerden kovulursun.

Abıhayatsan da, kara suysan da şu gözünü yumdun mu, hangi kaynaktansan o kaynağa varırsın sen.

Nefisten kaçıp kurtulduysan bütün canlarla beraber can kanadıyla uçarsın, lâıyığın budur.

Rahatı, huzuru yaratanla rahata erer, huzura kavuşursan yabancının kara balçığından kurtuldun gitti.

O ışığın yalımı bugün tekrar seni satın alır; çünkü sen de can vermiş, gönül vermiştin de canla, gönülle onu satın almıştın.

Saçılmış altın gibi onu şu topraktan dermiş, toplamıştın ya; o gümüş bedenli de senin gümüş kucağına geliverir.

A aşk, arıkların hallerine acı, bağışla onları; çünkü ne üfürdüysen topraktan o biter.

Sus da gönlündeki sırrı herkese söyleme; çünkü her zerrenin gözünde güneş gibi görünüyorsun sen.

Sus da ağza susmakla ilaç ver; çünkü sen kara şeytanın memesinden süt emdin.^[19]

LXXIII

Ey on ki be dilhâ zi hesed hâr helîdî

İnhâ heme kerdiyy-o der on gûr herîdî

A hasedinden gönülleri dikenlerle yaralayan, bütün bunları yaptın da sonra da gittin, o mezara sığındın.^[20]

LXXIV

Âşık şov-o âşık şov begzâz zehıyrî

Sultan-beçeî âhir-o tâ çend esîrî

Aşık ol, âşık, bırak şu sersemliği; padişah oğlusun sen, ne vakte dek tutsaklık?

Padişah oğluna beylik de ayıptır, vezirlik de; sakın aşktan başka bir şeye yapışma.

O, ulu bey değildir, ecel beyidir; vezirlik sevdasından, vebalden başka bir şey meydana gelmez.

* Hamam resmi değilsen can iste; şekle âşık oldukça nerden can bulacaksın?

Toprağa karılma, tertemiz incisin sen; sirkeye karışma, şekersin, sütsün sen.

Bu yanda seni halk bilmez; bilmez ama yanı-beli olmayan o yanda ne de eşsiz, örneksizsin sen.

Ölümlü dünyadır bu, şu geçici dünyada bey değilsen ne çıkar? Ölmüyorsun, yaşıyorsun ya, yetmez mi bu?

* Sen insanoğlu şeklinde Tanrı arslanısın; bu bütün saldırmandan, çalışıp çabalamandan, erliğinden görünmede. [\[21\]](#)

* Senin üstünlüğünü, senin makamlarını, kerametlerini gördüm görelî bu üstünlükten de bezdim, Makamât-ı Harîrî'den de.

Ömür geldi geçti; fakat mademki sen varsın; Tanrı ışığındasın, ha er olmuş, ha geç.

Sevgilinin kadri, sevenin yüceliğindedir; a çaresiz âşık, bak bakalım, kadrin ne, değer ne?

Pervanenin güzelliği, mumun derecesindedir; sen de şu aydın mumun pervanesi değil misin?

A Tebrizli Tanrı Şems'i, ya görüşün bakışın temelisin sen, yahut da görensın bakansın, o yüzden seni görmeye imkân yok.

LXXV

Berhîz ki subhest-o sebûhest-o sükârî

Buğşây kenâr âmed on yâr-ı kenârî

Kalk, sabah çağı, sabah şarabı içilecek vakit, tam sarhoşluk demi; kucağını aç, o kucaklanası sevgili geldi.

Kalk, gel de ölümsüz ömrün debdebesini gör; sayılı soluktan kurtuldu gitti şu ömür.

Hani devlet, başımızı kaşırdı; geçti o çağ; bundan böyle a gönül, sen devletin başını kaşı.

Definesin sen, toprak yığnında bulunmana şaşılmaz; Ay'sın sen, tozlarla örtülüp görülmezsen şaşılacak şey değildir bu.

Devlet Kâbe'sinin haremde salınmaya koyuldu; çölden de kurtuldu, kervancının nazını çekmeden de.

Yüzlerce Ay'a sahip olan gök, dönmeye başladı; a gökyüzü, bir günlük parlamıştan başka neyin var senin?

Ölüm meleğine ecel kesilen o can sağrağı, ne gönlü kabartır, ne baş sersemliği, baş ağrısı verir.

Yeter artık, sus; can şu şeklimizi yerse, dudakları bir güzel yanaklıya yüzlerce özür getirir.

LXXVI

Ey cân-1 gozer-kerde ezin kunbed-i nârî

Der seltenet-i fakr-o fenâ kâr tu dârî

A şu kapkaranlık küreden geçip kurtulan can, yokluk-yoksulluk saltanatında işin var.

A varını yoğunu gizli görüş yurduna çeken, a her şeye varlık kesilen, tutuyor, bir de ağlıyorsun sen.

Kutlu sıfatlar elbiselerini giyinmişsin; yüzlerce yamadan dikilen insan hırkasından soyunmuşsun.

Gül senden utancından, yapraklarını güzellik ayağına döküp saçmış; senin lûtfunla her diken, dikenlikten geçmiş.

Bugün meyhanede sen koruk sıkıyorsun; artık olmayacak yere koruk sıkmanın sırası değil.

Devlet, lûtfedersin de başını kaşırsın ümidine düşmüş de ayaklarına kapanmış, tabanlarını yüzüne, gözüne sürmede.

Var-yok, her şey senin ışığınla mağaradan çıkıyor da ezel bahçesine geliyor; a sevgili, nasıl sevgilisin sen, a mağara, ne biçim mağarasın sen.

Senin elinden bir iş şerbeti içen kişi, kendince işe dalar, fakat âlemde işsiz güçsüz kalır.

LXXVII

Der bâğ-1 sefa zîr-i derahâtî be nigârî

Oftâd merâ çeşm-o begoftem çi nigârî

Safâ bahçesinde, bir ağacın altında bir güzele gözüm düştü; nasıl bir güzelsin sen dedim.

Dedim ki: Ağaçlar güzelliğinin tadına daldılar, çiçeklere gebe kaldılar senden, yoksa baharın canı mısın sen?

Kendimden geçtim de secdeye kapandım, a sevgili dedim; sonucu söyle, Allah için söyle, nasıl bir sevgilisin sen?

Dedi ki: Yüzünün güzellik vasıfları sayıya sığmayan Tebrizli Tanrı Şems'i var ya, onun ışığından bir ışığım ben. [\[22\]](#)

LXXVIII

Mâ gûş-1 şumâyîm-o şumâ tenzede tâ key

Mâ mest-o herâbâtiy-o bî hod şode tâ key

Sizin sözünüze kulak vermedeyiz; ne vakte dek susacaksınız siz? Biz de ne vakte dek sarhoş

olacağız, meyhaneye düşeceğiz, kendimizden geçeceğiz.

Biz yanmış yakılmış bir halde kalacağız, siz bezmiş, usanmış bir halde kalacaksınız; peki, söylemiyorsunuz da, bu töre ne vakte dek sürecek böyle?

Gönül altüst oldu, a Ay, ne zamana dek tas çalacaksın? Meclis birbirine girdi, herkes coştı, köpürdü; a güzel, bu kavga gürültü ne zamana dek gidecek?

Dün akıl yerlere düştü de derken eline bir sopa aldı, rintlerin halkasına girdi; fakat bu kötü iş ne vakte dek sürecek?

Sâkîmiz ona bir kadeh şarap sununca manastırın kapısını kırdı da şu tapınak ne zamana dek duracak dedi.

Şimdi neşe zamanı, boş yere ne vakte dek gam yiyeceğiz dedi de tespahi attı, yobazlıktan, mürâîlikten arındı gitti.

Susanlar, sarhoşlukla şaraplar içerler, mezeler yerler; a tatsız tuzsuz sözlere kızışıp girişen, ne vakte dek sürecek bu.

LXXIX

Megrîz zi âteş ki çonin hâm bemânî

Ger bechi ezin helke der on dâm bemânî

Ateşten böyle kaçma da ham kalma; bu halkadan sıçrar, kaçarsan o tuzakta kalakalırsın.

Dostlardan yağmurdan kaçır gibi kaçma, baş çekme; baş çekersen zamanede başın döner, öylece başı dönmüş bir halde kalırsın.

Dosta karşı vefakâr ol, vefa Elest meclisinin borcunu ödemektir; korkarım ölürsün de borçlu gidersin.

Seni tasalar kaplamış, halin şu: Acze düşmüşsün, hamam taşıyla kalakalmışsın.

Korkuyorsun bu başla, bu huyla hasta bir halde, sersemleşip kalakalmaktan.

Vakit geldi çattı, bizimle aynı kafada ol da baştan geçenlerden neşelenmiş başlara dön.

Tutayım, o Çin güzelinin oynayışını görmüyorsun, şu perdenin oynayışından onun oynayışını da mı anlamıyorsun?

Göklere gizli olan o Ay'ın parlamışından, yeryüzünün her parçasında yüzlerce Ay seyrettin.

A aykırı yellerden darmadağın olmuş yaprak, yeli görmüyorsan, şu düştüğün hali de mi görmüyorsun?

Yel, düşünceyle oynaşıp esmezse sen de oynamazsın; o yel durdu mu, sen de yerinde kalakalırsın.

Arş da, gökyüzü de, can da şu halden hale dönüş âleminde deve katarına benzer; sen de en artta gelmedesin.

Şarap yanı başında, o kanı içedur; gökyüzü karnında kan emen bir çocuksun sen.

Fakat gönül göğüne ansızın bir dert gelirse gökyüzünden baş çıkarırsın, anlarsın, bilirsin ki böyle değilsin artık.

A iki dünyanın da amanına emin olan kişi, dokuzuncu ayda Tebrizli Tanrı Şems'inin yüzü görünür sana.

Dokuzuncu aya dek bu kan içinde kal, dayan; o Ay sensin ey padişah, Tanrı ve din Şems'isin sen.

LXXX

Berhîz ki cânest-o cihânest-o cuvânî

Horşîd berâmed beneger nûr-feşânî

Kalk, can var, cihan var, gençlik var; bak, güneş doğdu, ışıklar saçıyor.

Zelîhâ'nın rüyasında arayıp bulamadığı o güzellik vardı ya, a zamanın Yusuf'u, ondan yüz kat daha da güzelsin sen.

Kalk, kıyamet terazisi kuruldu; bir kendini tart bakalım, hafif misin, yoksa ağır mısın?

Her yanda yaratıktan yaratana bir iz var; gönülsüz âşık, bir tek izi yeter bulamaz.

Gökyüzü kağnısından her solukta, a öküz, sen bilirsin, biz kutluluk yolunu gösterdik diye ses gelmede.

Kalk da ölümsüz ömrün debdebesini seyret, seyret de şu geçici dünyadan çabucak geç, kurtul.

O aziz ömürdür; çaresiz, geçemezsin ondan. O dünyanın canıdır, sense dünyadaki bir şekilsin ancak.

Taştan yonduğu şekle bile bir vursa, taş canlanır; yazıktır bu candan mahrum kalırsan.

O akıyk madenidir, madenlerin de sermayesi, akıyk madenine gel, ne diye dükkâna bağlanmışsın?

LXXXI

Der hâne-i hod yâftem ez şâh nişânî

Engoşteri-i lâ'l-o kemer hassa-i kânî

Evimde padişaktan iz buldum, eser buldum. Bir lâ'l yüzük, hazine malı bir kemer buldum.

Dün gece o gönül huzurum, o can mahremim gelmiş, bense uykuya dalmışım.

Padişahım kavgalarla, o sarhoşça işvelerle dün gece yüzlerce kâse kırmış, yüzlerce testi kırmış; o işveyi sen de bilirsin ya hani.

Sarhoşlukla sanki yüzümü ısırılmış; yüzümde padişaktan hediye bir altın makasının izi var.

Bugün şu ev güzelimin kokusuyla dopdolu; bu kokudan da her bucakta bir güzel belirmedi.

Bu kokuyla bedenimdeki kan salt şarap kesildi; ağızımdan çıkan her koku geceleyin bir sarhoş Hintli'ye dönüyor.

Bir kulak ver de çeng gibi bükülmüş boyumdan sarhoşçasına naralar işit.

Ateş de önümüzde, şarap da hazır, çadır da kurulu; artık tarikat pîrleri gençliği hoş görürler elbet.

Tanrı ve din Şems'inin aynasında Tebriz, hem tamamıyla tüm bir şekil kesilmiş, öyle tanınmış, hem anlamlar denizi olmuş gitmiş.

LXXXII

İmrûz derin şehri nefrest-o fegaanî

Ez câduyi-i çeşm-i yekî şo'bede-hânî

Bugün bu şehirde bir gürültü, bir feryat var; bir oyuncu güzelin gözlerinin büyüünden bütün bu işler.

Böylesine halka kapan, böylesine tatlı dilli olan o güzelin aşkıyla şehrin her bucağında kulağı küpeli bir alay kul köle.

Öylesine katı yaylının ok bakışlarından bu şehirde bir tek yaralanmamış gönül bulamazsın sen.

A şehir, nasıl bir şehirsin ki her günün bayram senin; a şehir, letafetle mekânın, zaman haline gelmiş.

Mekânın da yeri mi, zamanın da sevdasına düşme sırası mı? A güzelim, senin soluğunla görülmemiş bir hale dönmüş her yer.

Bir şehir ki Tanrı aşkının taht kurduğu yer; gizli bir Bağdat, gönül de onun yüzünden Hemedanlı olmuş, her şeyi bilir bir hale gelmiş.

Bugün bu Mısır'da şu güzellik Yusuf'unun yüzünden buyruksuz, azarsız her kurt çoban kesilmiş.

İki yüz yaşına basmış yüzlerce ihtiyar, şu hoş soluklu Yusuf'un yüzünden aşka düşmüş, o aşkla Zelîhâ gibi gençleşmiş.

Odur bu şehirde gönüllere, canlara hükmeden; odur Tanrı takdiri gibi buyruk yürüten.

Yüzlerce tam inanç nuru, Ay'a benzeyen yüzüne karşı secdeye kapanmış; onun Ay'ına nerden yol bulacak şüphe bulutu?

Gece karanlığı nasıl Dünya Ay'ının ışığında yok olur giderse benim, senin gibi yüzlercesi, o benlikten, bizlikten geçmiş güzelin ışığında yok olup gitmiş.

Tapısından başka yoka, yoksula değer bir huzur tapısı yok; güneşe benzeyen yüzünün gölgesinden başka bir dilek, istek yok.

Onun vafına ait bir iki söz de dinle; gücüm kuvvetim yok ki filândır o deyivereyim.

Fakat adını da söylemesem, vasfını da söylemesem can şişesi şu şarap yüzünden çatlayıp gidecek.

Hadi, elin titremesin, çek aşk kadehini; mademki panzehirin var, zehir ziyan vermez.

Ne istersen aktardan elde edersin; her şeyi kaplamış, kavramış bir dükkân bu, bu dükkândan başka dükkân yok.

Gökyüzündeki güneşe yeni bir devir vermek, onu yeni bir tarzda döndürmek için Tebrizli Tanrı Şems'i, doğudan doğdu işte.^[23]

LXXXIII

Zon cây beyâ hâce bedincây ne câyî

K'in câst turâ hâne kocâyî tu kocâyî

Hoca, ordan buraya gel, orası da neresi? Evin burda senin, nerdesin sen, nerdesin?

Hiçbir yer olmayan orası, yayıldığı yermiş senin; şu tanınmış yayladan ne diye mahrumsun sen?

Yokluk padişahının perdecisi, çavuşu ol da şu yelden başka bir şey olmayan canın soluğundan kurtul gitsin.

Kimi ayak, kimi baş olma, kaç bu yandan; sarhoşluğu, yıkıklığı seyret, başsızsın, ayaksızsın sen.

A kılavuz, şarapla, konakla sarhoş oldun mu, ne kendine bir yol bulabilirsin, ne kılavuzluk edebilirsin.

Ezel sarhoşları yoklukta mahvolup gitmişlerdir; var görünmenin temeli yok oluştadır.

* Hıtaylı Türklerle dolu gayb Hutun'i gibi canlar da can âleminde sarhoşluktan birbirlerine düşmüşler, altüst olmuşlar.

Bu, hey gidi hey, ne de güzellik diye nara atmada; o, ne de cana canlar katmada diye secdeye kapanmada.

A efendiler efendisi Tebrizli Tanrı Şems'i, sen hem yeryüzünün ışığısın, hem gökyüzünün güneşi.

LXXXIV

Ey şâh tu Turkî acemîvâr çerâyî

Tu cân-o cihânî tu vo bîmâr çerâyî

A padişah, Türk'sün sen, ne diye yabancı gibi duruyorsun? Dünyanın canısın sen, neden hastasın?

Gül bahçesi bile senin sadakalarından renk alır; o yüzden gül bahçeleri ver bize, ne diye o dikenlerle dopdulusun?

* Ben Hakk'ım sözünü sen söylemedin, onun şarabının esintisi söyledi; a Hoca Mansûr, iş böyleyken neden darağacındasın?

Gönülle sevgili, birbirine eş dost olduktan sonra ko, mağarada olayım; fakat sevgili gittikten sonra ne diye mağarada kalırsın a gönül?

O padişah gitmedi, gitmedi ama kem göz değmesin diye böyle söyle sen; yoksa o padişah gitseydi nasıl olur da sırlara mahzen kesilirdin?

Gönlünün kökü onun abıhayatında değilse, nasıl oluyor da böyle meyvelerle dolusun, terütazesin a bahçe?

Gönlün, gül bahçesine yol almamışsa neden böyle güzel kokulusun? Neden şeker gibi gülmedesin, gönüller almadasın?

Dev, Süleyman yok diye kınarsa kınasın; a dev, Süleyman yoksa ne diye işe güce koyulmuşsun sen?

* Gönül kaynağında güzellik perisinin evi yoksa, a başı dönmüş can, ne diye böyle perilere uğramışsın?

A can Meryem'i, İsa'ya gebe değilsin de neden o saça benzeyen saçlara uymuşsun da zünnâr peşine düşmüşün?

* Tebriz'li Tanrı Şems'inin şarabıyla sarhoş değilsen ne diye meyhanecinin evinde itikâfa girmişsin?

LXXXV

İmrûz semâ' est-o mudâ mest-o sekaayî

Gerdan şode her cem' kedehhâ-yı etâyî

Bugün semâ' var, şarap var, boyuna sunulmada; ihsan edilen kadehler, topluluğa döndürülüp durmada.

* Tanrı suvarsın buyruğu erişti, için. A beden, tamamıyla can kesil, İhvân-ı Safâ'dan değil misin sen?

A devir, ne devirsin sen; a gün, ne günsün sen? A devlet gül bahçesi, ne de yapraklandın, ne de bol yemişin var.

Şu zamanda yaratıklar yerden bitip çıkmada; yoksa bu Sûr sesi mi, Sûr mu üfürüldü?

* Dağdan yüzlerce Salih devesinin sesini duy; toplumdan İsrâfil'in çağırış sesini işit.

Hadi, ihtır develeri, gözünü bir aç da bak. Razılık çölündesin.

A ölü, diril, a ihtiyar, gençleş; a mahşeri inkâr eden, niceye bir yaveler geveleyeceksin?

Bir söz söyleyeceğim, ağzımı tutmayın; bugün sırları yaymak helâldir ona.

Kıskançlık yüzünden bu sözü söyletmezseniz hayallere dalarım, o yolu açarım da o tarzda söylerim.

Biz de hayallerden ibarettik zaten; şu solukla varlığı kabul ettik, Tanrı soluklarıyla var olduk.

Bu varlıktan başka yüzlerce varlığa sahip olursun; a hoca, bunu unuttun mu yoksa, nerdesin?

LXXXVI

Her rûz be geh ey şeh-i dildâr derâyî

Canrâ vo cihanrâ şogofâniyy-o fezâyî

A sevgili padişahım benim, her gün tam vaktinde gelirsin, canı da açar, saçarsın, cihanı da; cana da canlar katarsın, cihana da.

Hani dolunay gibi doğarsın, başköşeye geçer, kurulursun; o anda yüzünü görmek ne de kutludur yarabbi, ne de kutlu.

Nerde iki sevgili buluşursa senin yüzündendir bu; buluşmaya da tat tuz, zevk, safâ veren sensin, görüşmeye de.

Söze anlam vermezsen, anlama bir zevk katmazsan şu harflerle anlatılan buluşmanın da bir mânası kalmaz.

Dişler verdin de şekerler yiyorlar, fakat anlamı yiyip sindirmek, faydayı dişleyip yemek için de başka dişler verdin.

Ney sesini işiten, fakat neyinin bilgisini, hünerini anlamayan kulaktan bezmişim ben.

Saka, sakalık etmeye girişmedikçe şu kırba nasıl gider de kendi kendine su çeker?

Şu gökyüzü de dönüyor ama susuz dönmüyor elbet; baş olmazsa ayak nerden bulacak ayak oluşu?

Sevgili nerde diye sorup duran gönül; kendine gel. A arayıp soran gönül, sen nerdesin, sen nerde?

Çöl, gül bahçelerini, şakayıkları nerden bulacak? Bir yağ parçası, ışığı, görüşü nerden elde edecek?

Geceleri incilerden uzak kalan duygular, bilirler ki bağış denizinde inciler var.

O denizde öylesine inciler var ki sedeflere sığmaz. A sedef, ne diye burda kalakalmışsın; o yana git.

Sen o derecede değilsin ki a hocam, tutsun da Kâbe sana gelsin; Kâbe, bizim hacımızsan bize gel demekte.

Bu Kâbe'nin ne yeri vardır zaten, ne de bir yere sığar; yücelik de sana lâyıktır, güzellik de der durur.

Durma, yücelik denizine dal, kendinden geç de yüceliğe lâıyk ol; dal o denize de senin yok olduğunu görünce can versin sana.

Sus, susma yolundan yokluğa yürü; yok oldun mu, baştan başa övüş kesilirsin.

LXXXVII

“Tercî-i Bend”

Şâhenşeh-i mâyi tu vo beklerbek-i mâyi

Her câ ki gerîzi ber-i mâ bâz beyâyî

Padişahlar padişahımızsın, beylerbeyimizsin sen bizim; nereye kaçarsan kaç, gene döner, bize gelirsin sen. [\[24\]](#)

Ağacın nerde bittiyse orayı yurt edin; çünkü cana canlar katmak törendir senin.

Bedenin burda ama a cilveli güzel, nerdesin sen, gönül yoluyla biliyorum ben.

A yoksul, padişahlar padişahının tahtının basamağına secde et de canını yoksulluk ayıbından kurtarsın.

Yıkık yeri baykuşlara bırak, yolculuğa düş; tecelli Kafdağı'na gel, devlet kuşusun sen.

Bunların hepsi de geçti; gül a güzeller padişahı, yaşayışın direğisin sen, sarayın kandili.

Sofrayı kurdular, kapıyı açtılar; çabuk, sarhoşça gir içeriye, ne diye çağrılmayı beklersin?

Bütün dünyayı mum, şarap ve içiş tutsa Tanrı mahmurunun başka bir sevdası vardır.

Kafesin içinde bol bol yem olsa, su bulunsa ne çıkar? Nerde havalarda uçan kuşun devleti, ikbali?

Bu da geçti a geçmesi gitmesi olmayan güzel? Vefa sağrağını al, vefa padişahısın sen.

O padişahlara lâyük erlik kadehini döndür de canlar güzelleşsin, canlarıyla oynasınlar, ölümsüzlüğe kavuşsunlar.

O şarap, gönül bulandıran, üzümünden sıkılıp yapılan şarap değil; Tanrı elinden geldi, bağış küpünden sunuldu.

A benim gözüm, iki âlemin de gözü seninle aydın; bana bir sağrak sundun, ölümden kurtardın beni.

A sarhoş olup gelen, a zamanın zahidi benim diyen, evet, yüzünün rengi de, güzelim gözlerin de sözüne tanıklık etmede.

Sarığını, cübbesini rehine vermiş ama gene de bu aşta tekim diye neşelenmede can.

Dünya onun bakışından, umumî rahmetinden güldü; yeter artık, sus da tercîe geçeyim, tamamını söyleyeyim.

*

A bakışıyla adı da, adın sahibini de sarhoş eden; a dudakları can dudusuna şekerler yediren.

Öküz gelmiş, eşek gitmiş; bu masaldan bize ne? Hadi, dön geri, o kavgayı bırak, gel buraya, ne güzel zaman.

A her Vâmık'ın, her Azrâ'nın canı, velinimetini, a padişahım, padişahlık et, meclisi beze.

Sen hem canların dadısısın, hem şarap ve süt ırmağı; hem cennetsin, Firdevs'sin, hem de yemyeşil Sidre ağacı.

Bundan başka bir şey söylemeyeyim; çünkü söylersem aşağılık kişiler, olmayacak şey, kuru gürültü derler.

Söylememi istiyorsan sabah şarabı sun da gökyüzü de oyuna girişsin, yüzlerce parlak Zühre de.

Dünya gamıyla her yer ekşi; o yüzden gönlümüz coşup köpürmede, ordan uçup gitmede.

Kalk da cömertliğin aksine, ört kapıyı; sen nerdeysen orası gül bahçesi kesilir, ova olur gider zaten.

Bu ay da nerden geldi, bu yüz de ne yüz... Tanrı nuru bu; kutlu olsun, ululandıkça ululansın.

Hem gücü kuvveti yeter, hem övünür, hem evveldir, hem âhir. Evveli gamdır, sevdadır, sonu yed-i beyzâ.

Sana karşı oynamayan gönüle, sana ağlamayan göze şu işareti söyle, bu seyirden haber ver yarabbi.

Haber ver de deli divane olsun, dağ başına çıksın, seni istiyorum, seni, diye feryada başlasın.

O aşk, başını kaşımaya bile meydan vermez adama; aşkolsun, ne de güzel bir çekiş, bağlayış zinciridir o.

Şehirde benim gibi bir aptal göremedi galiba ki boyuna yücelerden beni tutup çekiyor aşk.

Doğru da olsa, şaka da olsa yücelerden gelen her tutuş, her çekiş güzeldir.

Kapıcının kovuşu, işvesi bahanedir, şakadır; git der ama gerçekten, padişah evde, sakın gitme demektir o söz.

*

Hiç kimseyi sevgilimizden üstün tutmayın; onun eşi, benzeri yoktur, yaveler gevelemeyin.

O, size kötü, ayıplı görünürse kötü olan, ayıplı olan sizsiniz; çünkü o tertemiz bir aynadır.

Yoksa şu dünya evinin penceresi kapalı mı? Güneş doğdu, dama çıkın da görün.

Pencere açık olmadı mı ev köre benzer; pencereyi açmıyorsanız kazma neye yarar ya?

Mademki önden de haberiniz yok, sondan da; top gibi yuvarlanın durun; ne de güzel başsız-ayaksızsınız.

İster zevkte, safâda olun, ister belâda... İlâhî çevgenin büklümüne teslim olmuş gitmişsiniz.

Şarap gibi dünya küpüne tutulmuşsunuz; iyice coşup köpürdünüz mü küpün ağzına çıkarsınız.

Nice dilekleriniz var, bağış istemedesiniz; bir kendinize gelin artık, bağışın ta kendisi sizsiniz.

Gece gündüz kavuşup buluşma aşkındasınız; fakat kavuşmanın da ışığı sizsiniz, buluşmanın da; bundan haberiniz yok, bunu anlamıyorsunuz.

Şaşılanak bir Şey arıyorsunuz; fakat her Şeyden fazla Şaşılanak Őeysiniz; öylesine Şaşılanak Őeysiniz ki hem padişahsınız siz, hem yoksul.

BAHR-Ī HEZEC

–MAHBÛN MATVÎYY–

müfteilün mefâilün müfteilün mefâilün

— A —

I

Mâh-1 durustrâ bebin k'o beşikest hâb-1 mâ

Tâft zi çerh-i heftumin der veten-i herâb-1 mâ

Gediksiz dolunaya bak; o kırdı geçirdi uykumuzu bizim; şu yedinci kat gökten parladı da yıkık yurdumuzu ışıttı.

Mademki senin yüzünden gündüz oldu, gözümüzden uykuyu al; susuzlara su ver, suyumuzu, selimizi aşk aldı, götürdü.

Aşkının kılıcından, yerlere kanlar damlamada; bütün yol kan içinde; yanıp kavrulmuş ciğerimizin kokusu her yanı tutmuş.

Pahalı, değerli şekere değersiz, ucuz şeker dedi; kendi zevkine dalmışsın sen, bir de cevabımızı duy bizim.

Yüzünü neden ekşittin, şarabın arı duru değil miydi ki? Sınamak için bir kadeh de bizim şarabımızdan iç.

Yüzü peçeli güzelimizden dünya kırıldı, birbirine girdi; Tanrım, âşıklar buluşma günü ne hale gelirler ki?

Âşıklar, Şemseddin'in Tebriz'inden yüz gösterdiler; binlerce aferin Ay'ımıza, Güneş'imize bizim.

II

Bâ tu heyât-o zindegî bî tu fenâ vo mordenâ

Z'on ki tu âftâbi-yo bî tu buved fosordenâ

Yaşayış da seninle, neşe de seninle; sensiz kalış, yok oluş, ölüm. Çünkü sen güneşsin, sensizlik donmaktır, buz kesilmektir.

Şu yaygılar üstündeki halk, senin elinde zara benzer; mat olmak da senden, zarı kapmak, oyunu kazanmak da senden.

Dedi ki: Ne diye üflüyorsun beni; soluğu veren benim sana; üflemediğin zaman senden haberim yok değil ki.

Önünde secde ettim; sırtımı eğdim de deveye döndüm; gülerek dudaklarını açtı, a uzun boyunlu dedi.

Bir bak bakalım, ne yapmak istiyorsun, ne yapmak? Boynunu uzatmışsın; yoksa pamuk yemek mi istiyorsun?^[25]

III

Bâ leb-i o çi hoş boved goft-o şenîd-o mâcerâ

Hâssa ki der goşâyed-o gûyed hâce ender â

Onun dudağıyla konuşup görüşmek, baştan geçtiler anlatmak ne güzeldir; hele kapıyı açar da hoca gir içeriye derse.

* Kupkuru dudaklara Hızır kaynağından bahseder; aşkının terzisi insanın boyuna elbise biçer, diker.

Gözünün bakışlarından gözler sarhoş olur; ağaçlar seher yelinin önünde oynarlar ya hani, tıpkı onun gibi.

Bülbül gül fidanına der ki: Gönlündeki nedir, söyle; şimdi kimsecikler yok, bir sen varsın, bir ben.

Gül fidanı der ki: Sen senliğindeyken hiç umma bunu, düşme bu ümide; çalış, çabala da senlik pılını pırtını çek, götür burdan.

İyiden iyiye bil ki heves iğnesinin gözü dardır; ipliği iki kat gördü mü, yol vermez ona.

Boğazına dek ateş içindesin; bir güneşe bak da onun yüzünden yeryüzü ışıklarla dolsun.

* Tanrı Kelîm'i ateşten ağaca doğru gidince, ben Kevser suyuyum dedi ağaç, ayakkabılarını çıkar da gel.

Ateşimden hiç korkma, çünkü ben suyum, güzel bir su; devletin bulunduğu tarafa geldin, başköşe senin, merhaba.

Kuyumcusun, lâ'l madenisin, mekânın da canısın, mekânsızlığın da; zamanede görülmemiş bir şeysin sen; halk nerde, sen neredesin?

Aşk avcunda her şey bağış tapısı kesilir; senin yüzünden de vefasız dünya, vefa iş yurdu haline gelir.

Daha gün başlarken geldin, elinde de koskoca bir sağrak; hadi, gel diye ne vakit çekeceksin canımı meclise?

Gönlün eli, bir güzelin elini tuttu mu ne hale gelir gönül? Bakır, kimyanın çağrısını, sesini duyunca ne olur?

Arap gibi, elinde mızrak, şaşılacak bir güzel çıkageldi. Dedim ki: Bir isteğin mi var, bir iş mi çıktı? Evet dedi, yanımıza gel dedi. [\[26\]](#)

Gönlüm, ben koşayım diye sıçradı; aklım, ben gideyim dedi. Güzel, lûtfetti de ikiniz de gelin dedi. [\[27\]](#)

Gökyüzünden sofraya geldi mi elini de yıka, ağzını da; yıka da elinden soğan, pırasa kokusu gelmesin.

Alımlıysan, âşıkısan bak da gör, tat tuz madeni geldi; kâseyi bırak, kadehi al; coşkunluğu seç, çorbayı değil.

Şu iki dudağımı yumayım da gündüzle gecenin mumu, yalım diliyle size hikâyeyi anlatsın.

IV

Ey tu çü mâh-ı âsman mâh kocâ vo tu kocâ

Der ruh-ı meh kocâ buved in ker-o ferr-o kibriyâ

A gökteki Ay'a benzeyen; fakat sen nerdesin, Ay nerde? Ay'ın yüzünde nerde bu ululuk ışığı, nerde bu güzellik?

Herkes Ay'a âşık, Ay'sa senin aşkına tutsak; senin elinden feryat ediyor, ey Allah diye yalvarıp duruyor.

Ateş gibi yüzüne karşı Güneş de secde ediyor, Ay da; çünkü yüzün, Ay'la, Güneş'le baştan geçtilere girişiyor.

Dün gece Ay, karşında secde etmeye geldi; âşıklarının kıskançlığı, git, gelme diye naralar atmaya koyuldu.

Yeryüzünde salına salına bir hoşça yürü de melekler bile gökyüzü pencerelerinden başlarını çıkarsınlar, yere eğip seni seyre dalsınlar.

Yüzünden şimşekler çakmaya başladı mı, gözlerini korumak için gönüller elleriyle kapar gözlerini.

Gönül bahçesi, zevke, çalgıya çağnağa dair ne elde etse karakışa benzeyen şu ayrılık yüzünden hepsini kaybetti gitti.

Güze benzeyen ayrılık gamıyla can bahçesi sarardı soldu; senin baharın ne vakit gelecek de boy atmaya, yeşerip açılmaya başlayacağım?

Dün gönlüm, mahallenin başında yorgun argın uyuyakalmıştı. Hayalin geçti de onu, o halde gördü.

Şu ağır dertten nicesin, söyle; öyle daralmışsın ki bedeninin gözlere görünmez olmuş dedi.

Dedi, geçti gitti; fakat bu sözün tadından şu gönlüm sağlık buldu; yarabbi, sen sevabını ver onun.

V

Der du cihan latîf-o hoş hemçu emîr-i mâ kocâ

Ebru-yı o gereh neşod gerçi ki dîd sed hetâ

İki dünyada da beyimiz gibi alımlı, beyimiz gibi güzel nerde? Yüzlerce yanlış gördü de gene kaşları çatılmadı gitti.

Gözünü aç da yüzünü seyret; suçunu getir de huyu gör, deredeki su gibi huyu... Baştan başa aparı, tamamıyla ışık mı ışık.

Onun o sıcak selâmından utandım da utancımından su kesildim; onun yumuşak sözlerinden taşlar bile su kesilir.

Zehri ona götür de şekerden de tatlı bir hale getirsin; kahrını önüne koy da tamamıyla razılık yapsın.

Abıhayatını gör de ecelden hiç korkma; onun razılık kapısının iki kanadına dayan da kazadan hiç titreme.

* A hasır gibi ayaklar altında kalıp horlanan kişi, ona karşı secdeye kapan da mescidin yüceliğini versin sana.

Aşk beyini çağırdım da dedim ki: Sen bunu anlıyor musun? Çünkü şekle rehin olmuşsun sen, senin şeklinse kılavuz.

Gönül senden kalksa da yolculuğa düşse ciğer ateşe düşer; ona gel demeyi bekliyor, ayak üstünde durakalmış.

Gönül bir güvercin gibi damından uçsa bile, adının hayali havalarda canına kible olur.

Dam da sensin, hava da sen, ikilik bir hevesten başka bir şey değil; canın abıhayatı sensin, şekillerse saka.

Uzak gitme, yolculuğu arama; Ay'ın senin önünde; nara atmaya kalkışma; fısıltıyla bile çağırırsan seni duyar o.

* Senin duanı duyar, çağırmana cevap verir, a benim sağırım der, sağırlığı bırak, kulağını tam aç.

Onun sözü olmasaydı, canın nerden ah çekecekti; ah çek, ah çek; ahındır Tanrı'ya yol olan.

Bostana su çekiyorum, bu yüzden dönmeden hoşlanıyorum ben; çünkü çorak yerden, hattâ taştan, kumdan bile can suyuyla meyveler biter.

Bahçe sarardı, kurudu mu can suyunu çeker; söyle kırık dala, soğanımız su içsin artık.

Geceleyin git, erken gel de sözler işit; fakat geceleyin Ay gibi hep uyanık dur, oturma.

VI

Ey begirifte ez vefâ gûş-ı geran çerâ çerâ

Ber men-i heste kerdeî rûy geran çerâ çerâ

A vefaya kulak asmayan, neden böyle yapıyorsun, neden? Bu yorguna yüzünü asmışsın; neden, neden?

Her solukta, senin yerin yurdun olan, senin vefa tezgâhın kesilen gönlümü mızrakla yaralıyorsun; neden, neden?

İncin, kuyumcuda müşteriden ödülü aldı; canı da götürüp gidiyorsun, cihanı da; canı da, cihanı da; fakat neden, neden?

Hızır'ın kaynağısın, Kevser'sin, abıhayattan da güzelsin; senin ayrılık ateşinle ağzı, dudağı, dili damağı kupkuru olan benim ancak; neden neden?

Senin kahrın can gibi gizlidir, mührünün izi yoktur; fakat gönlümde senin için bu izler neden, neden?

Dedi ki: Cana can benim, canı görmeyi umma; fakat yüzün canın şeklini gösteriyor; neden, neden?

A başlı başına ışık olan, yıldızlar bile seni görüp utanıyorlar kendilerinden? Peki, böyleyken gene de şüphe bulutuyla örtülüp gönülde ikiyüzlülüğün peydahlanması neden, neden?

VII

Ger tu melûli ey peder cânib-i yâr-ı mâ beyâ

Tâ ki behâr-ı cânhâ tâze kuned dil-i turâ

Usanmışsan a babam, sevgilimizin yanına gel de can baharı gönlünü tazelandırsın.

Seher yeli cana sevgilimin selâmındaki kokuyu, baharımın, bağımın bahçemin, gülümün, meyvelerimin kokusunu getirmede.

Sarhoşluk ama bilinmez bir sarhoşluk; varlık ama görülmemiş bir varlık; devlet, ikbal, güç kuvvet, haydi gelin diye nara atmada.

Ayağını vur, elini çırp, el at o dosta; seyret o iki güzel nerkis gözün önünde şehit olmuş gönlümü.

Serkeş aşkla diriyim, ne diye canın minnetini çekecekmişim? Sevgilimin yanı başındayım, hoşum; beyhude ne diye yelip yortacakmışım?

Can, yurduna gitti mi, su da dereme akar; pis, herzeler yiyen tabiatsa kaçır, külhana sığınır.

Padişahlar padişahımın yüzünü görmek, şarabımın parıltısını seyretmek. Bu yurt pek güzel, pek hoş; bu saraydan bir yerceğize gitmem ben.

Neşeye tapan canımız, yıkılmış, sarhoş aklımız... hele can sağrağı da elimizde; pek hoş bu ey Tanrı.

Akl gittiyse de ki: Var git; karşılık nerde, kendini rehin et gitsin; gündüz olduysa varsın olsun de; ey gecersiz, gündüzsüz güzel, sen gel.

Güzel sevgilim, sarhoş bir halde yanıma, kucağıma geliyor; hiç söz etme; sevgilim kerem sahibi, vefalar göstermede.

Canımın canı, gül bahçemin parlaklığı, razılık bahçesinin süsü, düşmanları kör etmek için geldi işte.

VIII

Dâd zi hîş çâşnî cân-ı sitem-keşîderâ

Dî benevâht yâr-ı men bende-i gam-resîderâ

Sitemler çekmiş cana, kendisinden bir çeşni verdi; sevgilim dün yeni yetişmiş kulunu görmeye geldi.

Anlayışıma anlayış fazlalığı verdi, kulağa küpe gösterdi, zevki safâyı coşturdu, gözlerimin ışığını arttırdı.

Dedi ki: A benim arık, yeni avlanmış avım, kerem sahibiyim, kendi satın aldığım kulu satmam ben.

Bir bak da gör, ne lûtuflar ediyor, ne ferahlıklar veriyor; Yusuf kendisi için ellerini doğrayanı hatırlıyor.

Canı gibi kucakladı beni, kötü zannı gitti benden; o omzuma yeni gelmiş elbiseler koydu.

Beni acze düşmüş, kimsesiz kalmış görme; atlas gibi gözyaşlarıma bakma; eğnimdeki altın kılaptanlı atlas elbiseyi seyret.

Kim bu istekteyse pek acayıptır, şaşılır mı şaşılır ona; fakat kendisinden kurtulmuş, varlığından geçmiş cana yüzlerce neşe içinde neşeler var.

Onun deliliğinin tadı mı daha hoş, afsunu mu? Çünkü gizlice, gamın ısırıldığı hastaya karşı dudağını ısırıyor.

Sevgilisine vaadlerde bulunur, kucağından güller verir; kan ağlayan gözleri mahmurluğuyla doldurur.

Gözlerine sürmeler çeker onun; kerem eliyle okşar onu; şu beli bükülmüş feleğin, hasetten göğsünü, gönlünü yakar.

Kendisinin Elest şarabını kendi sarhoşuna kadeh kadeh kendi sunar; uçmuş gönül doğanına kendi eliyle kendisi davul çalar.

* Allah için sus, susma huyunu öldürme; asîde geliyor çünkü, kasideyi kısa kes.

Müfteilün mefâilün müfteilün mefâilün; kapıyı açma, yeni açılmış gül bahçesini az göster.

IX

Âmedeem ki ta behod gûş keşan keşânemet

Bî dil-o bî hodet kunem der dil-o can nişânemet

Kulağımı tutup çeke sürüye seni götürmeye, gönülsüz koymaya, kendinden geçirmeye, kendi gönlüme alıp dikmeye gelmişim.

Gelmişim hoş bir bahar gibi, seni kucaklamaya, güzel güzel döküp saçmaya a gül fidanı.

Gelmişim bu sarayda sana cilvelenmeye; âşıkların duaları gibi seni alıp gökyüzünün yücesine çıkarmaya.

Bir güzelden bir öpücük çalmışsın; tatlılıkla, güzellikle geri ver hoca, geri almaya gelmişim o öpücüğü.

* Kül nedir ki? Sensin tüm. “Söyle” emrini veren sensin; başkası seni bilmiyorsa ben biliyorum seni, çünkü sen bensin.

Canım da sensin, gönlüm de sen, Fâtiha okuyanın da sen; tamamıyla Fâtiha kesil de okuyayım seni.

Avımsın benim, tuzaktan sıçramış, kaçmışsın ama geri dön, gene tuzağa git; gitmezsen sürer, götürürüm seni.

Arslan bana dedi ki: Görülmemiş bir ceylansın; var git, tez uzaklaş benden. Ne diye peşimden koşuyorsun, şimdi paralarım seni.

Yarayı kabullen, mademki yiğitlik kalkanımsın, önde yürü; fakat kırıştan başkasına kulak asma da yay gibi bükeyim seni.

Topraktan insana varıncaya dek kaç binlerce konak var; şehirden şehre götürdüm seni, yol başında bırakmam.

Hiç söylenme, köpüklenip durma, tencerenin ağzını açmaya kalkışma; güzelce kayna, sabret, seni pişiriyorum ben.

* Arslan eniği değil misin sen, ceylan bedeninde gizlenmişsin; fakat ben seni bir uğurdan, ceylanlık perdesinden geçiririm.

Benim topumsun, buyruğumun çevgeniyle koşup durmadasın; seni koşturup dururum ama ben de peşinden koşar dururum.

X

On nefesî ki bâhodî yâr çu hâr âyedet

V'on nefesî ki bîhodî yâr çî kâr âyedet

Kendinde olduğun zaman sevgili diken gelir sana; fakat kendinden geçtin mi sevgili ne de işine

yarar senin.

Kendinde oldun mu, bir sineğe av olur gidersin; kendinden geçtin mi fil bile av olur sana.

Kendinde olursan gam, gussa bulutuyla örtülürsün; kendinden geçtin mi Ay doğar kucağına.

Kendindeyken sevgili yan çizer, yanına gelmez senin; kendinden geçtin mi sevgilinin şarabı sunulur sana.

Kendinde olduğun zaman güz mevsimi gibi donarsın; buz kesilirsin; fakat kendinden geçtin mi karakış bile bahar gelir sana.

Bütün kararsızlığın, karar aramandan ileri gelmektedir; kararsızlığı iste de karar gelsin sana.

Bütün sinmezliğin, yiyip sindirmeyi istemenden doğar; sindirme isteğini bıraktın mı zehir bile içsen siner, bal kesilir.

Dilediğini elde edemeyişlerinin hepsi, dilek peşinde koşmandan ileri gelmede; yoksa bütün dilekler, saçılar, bağışlar gibi gelir, önüne dökülür, saçılır.

Sevgilinin cefasına âşık ol, sevgisine değil; böyle ol da o nazlanan güzel ağlayıp inleyen bir âşık kesilsin sana.

Doğunun padişahlar padişahı Şemseddin, Tebriz'den erişirse vallahi Ay'dan bahsetmekten de utanırsın, yıldızlardan bahsetmekten de.

— D —

XI

Bî hemegan beser şevved bî tu be ser nemîşevved

Dâg-ı tu dâred in dilem cây-ı diger nemîşevved

İş herkesle başa çıkar, düzelir, fakat sen olmazsan olmaz da olmaz; açtığın yara şu gönlümdedir, başka yeri yok onun.

Aklın gözü senin sarhoşun. Feleğin çarkı sana karşı alçacık. Zevk, neşe kulağı senin elinde; sensiz hiçbiri de yürümez.

Can senden coşar, gönül senden şarap içer; akıl senin yüzünden köpürür; sensiz hiçbirinin işi başa çıkmaz.

Şarabımsın, mahmurluğum; bahçemsin, baharım. Uykumsun, kararım; sensiz hiçbiri düzene girmez.

Mevkiim, şerefim sensin; saltanatım, malım sensin; arı duru suyum sensin; sensiz bunlar da yürümez.

Kimi vefaya doğru gidersen, kimi cefaya doğru, benimsin sen, nereye gidiyorsun? Sensiz hiçbirinin işi başa çıkmaz.

Sana gönül verirler, gönlünden söker, atarsın; tövbe ederler, tövbeleri bozdurursun; bütün bunları sen yaparsın, sensiz bir iş olamaz ki.

* Sensiz bir iş başa çıksaydı dünyanın altı üstüne gelirdi; İrem bağı cehennem kesilirdi; sensiz hiçbir iş başa çıkmaz.

Başsan sen, ayak olayım, avuçsan bayrak olayım; fakat gidersen yok olurum ben, sensiz iş yürümez.

Uykumu bağlamışsın, şeklimi yıkamış, silmişsin; beni her şeyden geçirmişsin, sensiz iş yürümüyor.

Dostum, sen olmazsan, işim gücüm yıkılır gider; a benim eşim dostum, a benim dertdeşim, sensiz iş yürümez.

Sensiz yaşayış da hoş değil bana, ölüş de hoş değil; gamından nasıl baş çekeyim? Sensiz hiçbir iş başa çıkmıyor ki.

A dayancım, güvencim benim, ne söylersem söyleyeyim, iyiden, kötüden ayrı değil; lûtfunla sen söyle, sensiz hiçbir iş yürümüyor.

XII

İn ruh-ı reng reng-i men her nefesî çi mîşevved

Bî hevesî mekun bebin k'ez hevesî çi mîşevved

Şu renkten renge giren benzim, her solukta ne oluyor? Hevessizlik etme, bir bak da gör, hevesten neler olmada.

Gönlümde her gece bir şeker dudaklının hevesi var; gece yol alanların mahallesi başında bekçiden neler oluyor, neler.

Şu gönlümde birisinin aşkının ateşinden neler oluyor? Hiç kimsecik gösterebilir mi, hiç kimsecik ne olduğunu aklına, vehmine getirebilir mi?

O lûtf, o nezaket onda varken kar gibi bembeyaz şekerinde, o tatlı mı tatlı balında bir sinek yüzünden neler olmada.

Aşkın arı mı arı, duru mu duru; deniz gibi açılmış, saçılmış... Oraya çerçöp düştü mü ne olur acaba?

Şemseddin, Tebriz'den gönlüme elini uzatır; eli gönlüme erişince gönlüm neler olur, neler.

XIII

Âb zenîd râhrâ hin ki nigâr mîresed

Müjde dehîd bâgrâ bûy-ı behâr mîresed

Yola su serpin, şimdicek sevgili geliyor; bahçeye müjde verin, bahar kokuları gelmede.

Sevgiliye yol açın, yol açın o Ay'ın on dördüne; ışıklar bağışlayan yüzünden ışıklar saça saça geliyor o.

Gökyüzü yerlere inmede, dünyaya bir uğultudur yayılmada, amberle misk bitmede, sevgilinin sancağı gelmede.

Bağın bahçenin alımı gelmede; göz gelmede, mum gelmede... Gam bir kıyıya gitmede; Ay kucağımıza doğmada.

Ok uçup gitmede, varıp amaca ulaşmada; ne diye oturmuşuz biz? Padişah avdan gelmede.

Bağ bahçe selâma duruyor; selvi ayağa kalkıyor; yeşillik yaya koşuyor; gonca ata binmiş, geliyor.

Gökyüzünde halvete girenler, nasıl bir şarap içiyorlar ki can sarhoş oldu, yerlere serildi, akıl mahmurlaşmış, geliyor.

Köyümüze ulaştın mı, bil ki susmaktır huyumuz bizim; çünkü dedikodumuzdan toz kalkıyor bizim.

XIV

Çeşm-i tu nâz mîkuned nâz-ı cihan turâ resed

Hüsn-o nemek turâ boved nâz deger kerâ resed

Gözün nazlanmada; bütün dünyaya nazlansan değer; güzellik de sende, alım da sende; senden başka kime nazlanmak değer?

Gözün nazlanır, lâ'lin insafa gelir; hasılı kulları öldüren de Tanrı'dır, diriltip haşreden de.

Gözün hançer çeker, lâ'lin şekerlikler eder; olur ya, şu çekişme arasında bir armağandır saçılır; umulur hani.

Güzellik, kulu hoş tutmak, padişahlıktır, ululuktur; söze sığmaz ihsanlar gelir cana senden.

Utarid'ce sözlerim, ölçüye sığmaz sarhoşluğum, senin sofrandan değilse bu gelir nerden geliyor?

* Gökyüzü secdeler eder, mavi hırkalara bürünür; sûfiler gibi dönmeye, çark atmaya koyulur, çünkü davet senden gelmede.

Zamanımızda senden başka Tanrı halifesi kimdir, söyle. Melek bile gökten indi mi, sana karşı secde eder.

Topraktakilerin erdikleri devleti seyret ki melekten de daha temiz onlar; padişahımızdan gelen terbiye böyle olur, insanı böyle geliştirir, yetiştirir işte.

Lûtfuyla taca nail olduğun kişiden baş çekme; ululuk ıssından gelen kişiye karşı ululanma.

Rabbiniz değil miyim sözü işitiliyor, elden ele ulaşıp geliyor; tez evet, evet de; yoksa belâ gelir çatar.

Beni satın alan o; onun perdesini yırtmadayım ben, ondan bana damar damar, ilik ilik lûtuflar gelmede, her parçama ayrı bir ihsanda bulunmada.

Tamamıyla sarhoş olsaydım gamının sırrını söylerdim; şeker gibi tam söz de o güzel yüzlüden gelmede.

XV

Yâr merâ çu uşturan bâz mehâr mîkeşed

Üştür-i mest-i hîşrâ der çî katar mîkeşed

Sevgili bizi develer gibi yularımızdan tutmuş, çekiyor; bakalım esrik devesini hangi katarla çekecek?

Canımı, bedenimi yaraladı o; şişemi kırdı o, boynumu bağladı o; bakalım ne işe çekecek?

Ağyım onun, balıklar gibi beni karaya atıyor. Gönül tuzağımı av beyine doğru çekiyor.

Bir er ki göğün altındaki bulut katarını develer gibi çeker, onu ovanın, yazının sâkîsi yapar, onu dağa, mağaraya yeder.

Gök gürültüsü, parça buçuk da dirildi, tüm de; gül fidanının güzelim özüne de bahar kokuları geliyor diye davul çalar.

Çekirdeğin gönlüne meyve olma isteğini düşürür; ağacın içindeki sırrı tutar, darağacına asakor.

Gerçi şimdi karakışın cefası bahçeyi mahmurluğa düşürür ama baharın güzelliği gelince de o mahmurluğu giderir gider.

XVI

Zühre-i ışk her seher ber der-i mâ çi mîkuned

Duşmen-i can-ı sed kamer ber der-i mâ çi mîkuned

Aşk Zühre'si, her seher çağı bizim kapımızda ne yapar? Yüzlerce Ay'ın o can düşmanının kapımızda ne işi var?

Onun bakışına nail olanın hem her şeyden haberi vardır, hem yoktur; melek midir o, insan mı, kapımızda ne yapar?

Dünyanın altı üstüne gelmiş; su başımızdan aşmış; taş bile onun yüzünden inci olmuş, mücevher kesilmiş; kapımızda ne işi var onun?

A şuh perdeli güzel; sen bir fitne koparmadıysan her solukta bunca kalabalığın ne işi var kapımızda?

Apaydın günde yol kesiciliği âdet edinmemişsen, her gün yol uğrağına neden çıkarsın, bizim kapımızda ne ararsın?

Dün sarhoş bir halde gelip kapımızı kırmadıysa ondan bir iz olarak kalan şu kemerin ne işi var kapımızda?

Güzelliğinin alımı, o güzel yüzü, ölümsüz cennetten toz koparmıyorsa bunca tozun, bunca dumanın kapımızda ne işi var?

Şemseddin, Tebriz'den kime geliyor? Deniz ne diye dalgalandı, coştı, köpürdü de inciler saçtı, ne işi var bizim kapımızda?

XVII

Tûti-i cân-ı mest-i men ez şekerî çi mîşevved

Zühre-i mey-perest-i men ez kamerî çi mîşevved

Sarhoş can dudum bir şekerle ne hale geliyor; şaraba tapan Zühre'm bir Ay yüzünden neler oluyor?

Gönül denizim onun yüzünden dalgalanıyor da dokuzuncu kat göğü de aşıyor, şaşırılmış kalmışım, bir inci yüzünden ne hallere geliyor?

Gönlüm öylesine bir bahçe ki yüzlerce İrem bağı gözüne yok görünmede; fakat yeni açmış nerkis, bir ağaç yüzünden neler oluyor diye şaşırdı kaldı.

Can bir padişaktır, ben yaprağım; can seher çağıdır, ben geceyim; şu güneş gönlüm her seher çağı ne hallere düşüyor?

Gönül paramparça oldu, görenler gördüler; fakat bütün şu varlık da bir bakışla ne hallere gelmede?

Aşkının üstün gelişi yüzünden akıl nasıl da coşup köpürüyor; canının parıltılarından canlılar ne hallere giriyor?

Ben boyuna şişeye benziyorum, şişe yapmak da sanatım benim; ah, gönül şişem bir taş yüzünden neler oluyor?

Haberi olanlar, akli erenler lâ'1 madenine dönerler ama haberi olmayan onun yüzünden ne hallere düşüyor, bundan haberleri yok.

Tebrizli Şemseddin'den gönül de güzelleşir, bakış da; ikisi de eğri bakıştan kurtulur; fakat eğri bakan, eğri gören de ne hallere gelir, ne hallere?

XVIII

Dil çü bebîd rûy-ı tu çün nezereş be can boved

Can zi lebet çü mey keşed hıyre-vo leb-gezan boved

Gönül senin yüzünü görünce anladı ki cana bakmadadır, canı görmede; can, dudağından şarap içti mi şaşırır kalır, dudağını ısırmaya koyulur.

Beden gönüle varır, bütün bu işleri ne diye yapıyorsun der; o da, yavuz gözünden uzak olsun, bir ay yüzlünün yüzünden der.

Gönülden başkasının yüzüne bakma, gönülden başka bir yerlere gitme; çünkü her şey gönül ışığıyla o dünyanın yalımı kesilir.

Sana yeni mürit olan, dünyadaki şeyhlerin şeyhidir; elini tutan, zamanın hasbeki olur. [\[28\]](#)

Din pîri gönül ortadadır, beden halkası onun çevresinde. Ne mutludur o bedene ki gönül pîri ortada oturmuş olsun.

Şemseddin, senin gönlündeki sırrı Tebriz'de duyar, işitir; sözünü işitmemesi, sağır olması ondan, onun kulağından uzaktır.

XIX

Çîst salâ-yı çaştgeh hâce be gûr mîreved

Deyr behâne vâresed menzil-i dûr mîreved

* Kuşluk çağındaki şu salâ da ne? Tacir mezara gidiyor; çok geç döner eve, çünkü uzak bir yere gidiyor o.

Seçilmiş güzelin yerine, akreple, yılanla düşüp kalkacak; ibrişim örtüleri bırakıyor da mezarlara gidiyor o.

Şarap içmesi, meze yemesi, işreti, zevki, safâsı geçti gitti; boynu iyi kırıldı; sabrede ede gidiyor o.

Hiç kimsenin haddi yok ki ona bir söz desin, bir şey üflesin; bundan sonra pişer, olur o, çünkü tandıra gidiyor o.

Arı duru gitmiyor; vefa yoluna gitmiyor; Tanrı sarhoşu olup gitmiyor; gururla sarhoş olmuş, gidiyor o.

Nice elbiseler parladı, nice sarıklar sardı; Tanrı elbisesine sahip değildi, o yüzden çırpıplak gidiyor o.

Rum'dan doğmuştu, cefa elini açmıştı; hiç sanma ki hurileri koçmaya gidiyor o.

Alımlı kişilerle, tez canlılarla Tanrı sofrasına gider er olan; tatsız tuzsuz ham gönülse kötülöklere gider, acılıklara ulaşır.

Ceza davulunun verdiği korkuya bak ki onun yüzünden arslan kediye dönüyor, bey, karınca gibi gidiyor.

Yeter artık, senin sırrın zaten dille dudakla anlatılamaz; şu anlatış da iyilerin hayali gibi başköşelere gider, kurulur.

XX

Cevr-o cefâ du-rûyî k'on kunekâr mîkuned

Ber dil-o cân-ı âşıkân çim kene kâr mîkuned

O güzel sevgilinin cevri, cefası, ikiyüzlülüğü âşıkların gönüllerini yakmada, canlarını tüketmede.

Sevgiliye benzer sevgili nerde? Mutlak rahattır, muhakkak huzurdur o; onun sana ettiklerini hangi sevgili edebilir ki?

Bir huyu gökyüzüne eş oldu mu, ona yer kesilir; bir huyuysa karakışı ilkbahar eder gider.

Bir huyuyla meleği dev yapar, şeytan eder; bir yalımla gecemi gündüzün bile haset ettiği bir hale getirir.

Bilmem ki sarhoşa ne diye şarapla ilaç verir? Sarhoş olmuş, esrimiş deveye ne diye hâlâ şarap yükler?

Meyhane pîrinin sunduğu şarap yüzünden meclistekilerin akılları başlarından gitti; sunduğu şarap artık sayıya sığmaz oldu, haddi geçti.

Varların devleti olan yokluk var oldu; mahmurluğu anıp duran o akıl sarhoş oldu, kendinden geçti.

Dudakları kurumuş zevk, işret geldi, sudan bile toz koparan bir tazelikte açıldı, saçıldı.

A can sâkîsi, gel ki gönül sensiz perişan bir hale girmiş; seni görmedikçe kiminle karar eder o?

İki gören parça buçuktan tut da tüme dek diken geçti, gülün oturduğu başköşeye kuruldu; dikenin gönlünü kavrayan, durmayıp çeken şu hale bak.

A can çalgıcısı, gel de çalmaya başla, vur mızrabı saza: Ten-teni ten-tenen tenen. Çünkü şu sarhoş gönül, bugün seher çağından beri sevgiliyi anıyor.

Sevgiliyi anıyor, onu koçmak istiyor; canlar saçıyor, arslanlar avlıyor.

Dün gece ne gördü, yahut da ne içti ki seher çağından beri ağlayıp inliyor bugün?

Elest gibi, ona benzer, o cinsten bir söz hani; evet cevabıyla gökyüzünü bile döndürmede.

Bütün varlık âlemini gökyüzü gibi çark urur, döner bil; beden apaçık dönmede, cansa gizli.

Kadehi dönmeye başladı, kutluluktur payımız; çünkü elinin hareketiyle kadehin dönüşü, bir atlının koşusuna döndü.

A yoldaş, yolu gör, yol başında Ay'ı seyret; fakat sus, çünkü söz, yoldan toz koparır.

XXI

Penbe zi gûş dūr kun bang-i necât mîresed

Âb-ı siyâhrâ merov k'âb-ı heyât mîresed

Kulağından pamuğu çıkar, kurtuluş sesi geliyor; kaç a suya dalma; abıhayat geliyor.

Müşteri'nin aşk nöbetini gökyüzünde çalıyorlar; âşıkların canlarına yüzlerce salâvat gelmede.

Baştan başa bal ol, süt kesil; kendinden yok-yoksul ol. Çünkü yok-yoksul kişiye padişahın öşür gelmede, zekât gelmede.

Balçık, gönül olmayı ister ya; onun rahmetindedir; insan oruç tutar, namaz kılar ya, onun çekişindedir bu.

Belâlara uğrayış karanlıklarında sabret, çekinme; çünkü Hızır'a da abıhayat karanlıklar diyarından geliyor.

XXII

Âşık-o dilber-i merâ şerm-o heyâ çerâ boved

Çunki cemâl in boved resm-i vefâ çerâ boved

Âşıkımız ne diye utansın, neden çekinsin? Mademki güzelliği bu, ne diye vefa töresine uysun?

Bu kadar lûtufluk, bu kadar serkeşlik, nasıl olur da halka kısmet olur? Bütün bu güzellik, bu gönül alıcılık neden gönlümüze nasip olur?

Sonsuz bir tat, adını da aşk takmışlar; şikâyet etmek âdettir, yoksa ne diye cefa edilsin?

O nazlanır, cilvelenir de o yüzden yüzünü ekşitir böyle; yoksa o yüz ekşitmesi, o surat edişi neden böyle canlara can katsın?

O yüz ekşitmesi buluta benzer âdeta; yoksa bağa bahçeye, ağaca, yaprağa şu yaşayış, şu kutluluk nerden gelecek?

XXIII

Çunki cemâl-o hosn-ı tu esb-i şikâr zin kuned

Nîst aceb ki ez cunun sed çü merâ çanın kuned

Güzelliğin, alımın, av atına eyer vurdu mu, benim gibi yüzlerce kişiyi deli divane eder, bana döndürürse şaşılmaz a.

Gamın kanatcağızını çırptı da uçup gitti mi, şu gönlüm kanatlarını açar da havalanır; Tanrı, gene buyruk ver de boyuna böyle yapsın dursun.

* Gönül yıldızım Ay'ınla kıran etti mi, gökyüzü şu yeryüzüne ne lûtuflarda bulunur, bir bilsen.

Sâkîn, elinde şarap kadehi, dünyanın çevresinde dönüp duruyor; işin sonunda elbette canımı seçer, elbette o kadehi bana sunar.

Birçok şeyler getirir, bu kulun gönlünde gizler ama kıskançlığın bir soluk onu hüzünlendirdi mi hepsini de yakar, yandırır.

Suya benzeyen gönlümü aşkın demire döndürdü mü, gönlümden dev de çekinir, peri de.

Ok gibi dümdüz canım elinde yaya döndü; felek bu yüzden bana kinlenir de her yandan bir pusu kurar.

Lûtfun her solukta beni kendisiyle eş dost eder, seninle düşer kalkarım da o yüzden gökyüzü de izimin tozunu sürme gibi gözüne çeker, göktekiler de.

Tanrı, Tebriz'de tuttu da beni kul köle etti Şemseddin'e, buna şükrediyorum da her solukta secdeye kapanıyorum.

XXIV

Cân-o cihan çü rû-yı tu der du cihan kocâ boved

Ger tu sitem kunî becan ez tu sitem revâ boved

A benim canım, a benim cihanım, iki dünyada da yüzüne benzer yüz nerde? Cana sitem edersen et, senden sitem de gelse değer.

Mademki her yanda yüzünün ışığı var, zamanında kimdir ikiyüzlü? Mademki her yüzü kavramış, tutmuşsun, nerde bir başka yüz?

Yüzünü gören kişinin gözüne yeryüzündeki define de soluk görünür, gökyüzündeki Ay da.

Seninle çıırıklak olursam daha da hoşuma gider; beden elbisesinden soyunayım da lûtf kucağın canıma elbise olsun, kaftan kesilsin.

Zevkini zahit çıkarır, kadehini arif çeker; seni bilgin över, zatılsa benimdir, benim.

Kim candan bahsederse yüzünü gösteririm ona; ejderhâ bile olsa aşkın zümrütlük eder.

Yüzü böyle olan kişiye, hele bir de aşk havasına düşmüşse, padişah bile kulluk eder; isterse kul olsun.

Vefaya ait sözler söylerse vefa edecek diye şu paramparça gönlümü hayalinin önüne korum.

Baştan geçenlerin kapısını çalarsam, şeriat kapısı açılır; tanığım onun yüzü olur, nerkis gözleri de delil kesilir.

Tebriz'den Şemseddin, bana nimetler ihsan ederse, Tebriz'den, Şemseddin'den başka bütün varlık âlemi yok olur gider.

— R —

XXV

Germ derâ vo dem medeh bâde beyâr-o gam beber

Ey dil-o cân-ı her teref çeşm-o çerâg-ı her seher

Ateş gibi gel, soluk bile alma, şarap sun, derdi al, götür. A her yanın gönlü, canı; her seherin gözü, ışığı.

* Hem zevkle, safâyla yoğrulmuşsun, hem meleklerin dileği, isteği kesilmişsin, hem de bitkilerle, şeker kamışlarıyla dopdolu bir Arasât'a dönmüşsün.

Kalk, kıyamet koptu; bitkilerin dökülüp saçıldığı gün geldi; aklımla savaşım var; hadi, al haberi ondan.

Hoş haberliler kuldur köledir sana; selâmın koskoca bir sağraktı; adını duyanlar ayaklarını da paramparça ederler, başlarını da.

* Kalk, gün geçiyor, temmuz ayı, yaz mevsimi gidiyor; şeytan, Ömer'in gölgesinden kaçtı, hâlâ da kaçıyor.

A canın ahını duyan, a can yolundan şarap sunan, a canın dayancı, a gönlün güvenci, erkek arslan gibi çık meydana.

Sarhoş, yerlere serilmiş, neşeli mi neşeli bir halde beşten de geçip gitmedesin, altıdan da; kervanı çektikçe çek, hoş bir yolculuktur bu yolculuk.

Soluktan soluğa, andan âna şarap sun, yak, yandır gamı; a güzelim benim, çağ senin çağın; a ay yüzlüm benim, devir senin devrin.

Tebriz'de Şemseddin akı da kapar, götürür, gönlü de; o Tebriz göze benzer, Şems de o gözdeki görüştür sanki.

Göz meydandadır ama ışık gözde gizlidir; göz de bir başka görüşle görüş sahibi olur zaten.

XXVI

Ey tu nigâr-ı hânegî hâne derâ ezin sefer

Peste-i lâ'l berguşû tâ neşevêd geran şeker

A evde beslenmiş güzel, şu yolculuktan dön, gir eve; lâ'l gibi, fıstığa benzeyen dudaklarını aç da şeker pahalılaştırmasın.

Can sâkîsi de sensin, Nuh gemisi de sen; sağrağın boşken şu ciğerim ne de kanlarla doludur.

Kinlenir de kınar beni, yürü git der, bir başka güzel seç; iki dünyada da birsin sen, bir; nerde senin gibi bir güzel.

Resimler yapan, şekiller düzen o kalem, senin resmini, senin şeklini görünce hay dedi, kendimi

kaybettim gitti, bu melek midir, insan mı?

A canım benim, a cihanım benim, neden böyle ayıplarsın, neden kınarsın? Gönlüme gir de her solukta bir başka kalabalık, bir başka gürültü seyret.

Aşk, hadi diyor, gelin; iki yüz belâ sofrası geldi; dudakların kupkuru, gözlerin yaş içinde; kurudan, yaştan meydana gelmiş nimetleri seyret.

Şu ikisini de tattın mı, sana öylesine bir güzel, öylesine tanınmış bir yıldız cilve gösterir ki, iki yüz Ay kuldur köledir ona.

Apaçık söyle, Şemseddin yakıyn hasbekidir, yakıyn padişahıdır; Tebriz'de o, din gibi hem tanınmıştır, hem gizlidir.^[29]

— F —

XXVII

Mâ du se rind-i işreti cem' şodîm in teref

Çün şuturan-ı rû-be rû poz nehâde der elef

Yüz yüze gelmiş, ağızlarını ota daldırmış develer gibi içkiye düşkün iki üç rint, şu yanda toplanmışız.

Soldan sağdan da develer gibi esrimiş, ağzı köpüre köpüre tamahlarla sarhoş olmuş biri gelmede.

Gam yemeyin, her deve bu ağla yol bulamaz; çünkü aşağılardadır onlar, bizse yüce dağın tepesindeyiz.^[30]

Dünya deniz kesilse biz o denizde Nuh'un gemisiyiz; Nuh'un gemisi batma, yitme derdine düşer mi hiç?

Bütün dünya mevki, para peşinde dertlere düşmüş; bizse şu bucakta hoşuz, içmedeyiz, saygılar görmede, neşeyle sarhoş olmadayız.

Arifler sarhoş oldular, a bilgi çalgıcısı, tez bir rubai söyle, gel içeriye, al tefi ele.

Ormana bir yeldir estir, her selviye, her söğüte bir esintidir yolla; yolla da söğütlerle çınarlar saf saf baş sallasınlar.

Söğüt kuru olursa ne yaprak verir, ne meyve; böylesine ağacın başı, soluktan, "Korkma" yelinden titrer mi hiç?

Kuruluğun çaresi, Tanrı soluğudur; çünkü o soluk bir bir her şeye dokunur, hiç de arık, hafif değildir o.

Kuru hurma, Tanrı emriyle Meryem'e meyve verdi; Tanrı soluğuyla ölü bile yeniden dirildi, can buldu.

Gazeli sona getirdin mi, babasının oğlu olmayan her körün inadına, Şemseddin'i öv, Tebriz'i an.

XXVIII

Sîr negeşt cân-ı men bes mekun-o megû ki bes

Gerçi melûl geşteî kenmezenî zi hîç kes

Canım doymadı gitti, yeter deme, yeter; usanmışsın ama oyunda kimseciklerden aşağı kalmıyorsun.

Peygamber konuktan bezdi de yüzünü astı ama Tanrı öğütçüsü, “Yüzünü astı, ekşitti” sûresiyle azarladı onu.^[31]

Uymaz, uyuşmazsan gönül derdine düşersin; solukdaşlık hoştur, hoş, kendine gel, bir soluk bile kaçma.

Kendi cinsiyle pişen, tada tuza sahip olur; biz de beraberce pişelim, mercimekten de aşağı değiliz ya.

Ben sarhoşluktan kaçmam; hele şu şekerler saçan sarhoşlardan hiç uzaklaşmam. Onlardan ayrılmak ölümdür, kim heves eder ölmeye?

Dün sarhoş arkadaşım elime bir testi verdi; bu testiye kafası kırılısıca nefsin başına vurayım da kırılısın gitsin.

Midesi arık, anlayışı dar nefsi eş dost etmem kendime; çünkü bu sinek yüzünden yemeğim pislenir benim.

Önüme, ardıma bakmam, utanç perdesini yırtar giderim; çünkü şaraba şükretme kemendi önümden de, ardımdan da beni çeker durur.

Ne hoş seher çağıdır ki güneşimiz o olur; ne mutlu gecedir ki mahallemizin başında o bekçilik eder.

Kuşluk vakti aşk bir hekim şekline girip geldi de nabzıma el attı; çırpınma dedi, arıklaşmışsın.

Kebap ye de gönlüne kuvvet gelsin; ona dedim ki: Sen at sür de şarap getir, gönül zaten kebab oldu gitti.

Şarap içeceksen her aşağılık kişinin elinden içme; sana ben şarap sunayım, hem de çerçöpten arı duru bir şarap.

Dedim ki: Seni bulursam neyleyeyim şarabı; Nil nehri, Aras ırmağı dururken teyemmüm caiz değil.

Sus ey saka, senin şu yaşayış atın abıhayat taşımada; çıkar boynundan çanı.

Abıhayatın şerefi var; her adam olmayana nasip olmaz; bu sebeple de karanlıklarda gizlidir o.

XXIX

Sûy-ı lebeş her on ki şod zehm hored zi pîş-o pes

Z'on ki hevâli-i esel nîş-zenan boved meges

Kim dudağına doğru varırsa önden arttan yaralanır; çünkü nerde bal varsa arı oraya varanı sokar.

Yüzü bir gül bahçesidir ki orda yılan gizlidir; kara saçları geceye benzer; her hırsızın, her bekçinin topluluk yeridir.

A ay yüzlüm, zümrüt madenisin, yılanın gözünü oyar, çıkarırsın sen. A padişahım, iki haftalık Ay'sın, karanlığın gamını yemeyiz biz.

Dünya sensiz ne iş görebilir? Sensiz nasıl soluk alır, söz söyler? Can da senin kulun kölendir, cihan da; can da sensin ancak, cihan da.

* Rüstemlere yardım senden, fetih veren de sensin, zafere erdiren de sen; ister yoldan olsun, ister attan; kazanç senin korumandan.

Güneş'in, anlamlar ülkesinde, dolunacak güneş değil o; yüzlerce ay, yüzlerce güneş, senin ışığından ışık alır da parlak.

Gök senin suyunda döner de döner; akıl, hekimliğine başvurur, nabzını gösterir.

Zerre zerre ümitler senin sofranın başında saf kurmuş, her solukta bir ümitle secde ediyorlar; soluk alıyorlar.

O sevgili elini açıp, bahar soluğuyla çerçöpe neler verirse, ben de öyle veririm demek ister, ellerini açıp işaretle bunu anlatır.

Işık için toprağın bitkisi gümüşdür, altındır; su için topraksa bürölce verir, mercimek verir.

Dünyanın renkleri büyülere benzer, aşksa Mûsa'nın sopasıdır; ağzını açar da bir solukta hepsini siler süpürür.

A gönül, nefsinden, hayalinden ne vakte dek korkacaksın? Niceye bir kaçıp duracaksın? Bir bak da gör artık; kimsecik yok.

Yeter artık, yeter; sakanın atından da aşağı değilsin ya; saka bile müşteri bulunca onun boynundan çanı çıkarır.

Dâm-1 deger nehâdeem tâ ki meger begîremeş

On ki becest ez kefem bâr-1 deger begîremeş

Belki tutarım diye bir başka tuzak kurdum; olur ya, elimden fırlayıp kaçanı belki bir kere daha tutarım.

Can u gönülden tutsak olduğumu canıma sokarım, gönlüme alırım belki; ömrüm geçti gitti ama belki yeni baştan başlarım yaşamaya.

Gönül şeker gibi eridi gene, ciğer soğudu, buz kesti gene; gene gitti gözümden, gene avlarım belki gözümle onu.

Geceleyin yüzünün ışığıyla onun bulunduğu tarafa doğru yol alayım; mahallesine vardı mı kapısının halkasına yapışırım belki.

Gönlümün derdi daha da beter oldu; yüzüm sarardı, altına döndü; belki yüzümden altın toplamaya koyulur da o sırada yakalarım onu.

Kemer oldumsa ne oldu; beter oldumsa ne çıktı? Altüst olduysam ne var? Altüst derken tutarım yakalarım onu.

Seher çağına dek elbette tutarım onu, şeker gibi emer, çiğnerim, elbisesinin düğümünü çözerim, kemerinin tokasına el atarım.

Nerkis gözlerini uyku bürümüş; tez ardından varayım da güzel bir uykuya dalmışsa uyku yolundan tutayım onu.

XXXI

Mâ dü se mest-i helvetî cem' şodîm in teref

Çün şuturan-ı rû be-rû poz nehâde der elef

Biz yalnızlığı seçmiş iki üç sarhoş, yüz yüze gelmiş, ağızlarını ota daldırmış develer gibi şu yanda toplanmışız.

Her yandan da develer gibi esrimiş, ağzı köpüre köpüre çok çok sarhoşlar gelmede.^[32]

Güzelce için, develer bizim yanımıza yol bulamaz; çünkü aşağılardadır onlar, bizse yüce dağın tepesindeyiz.

Boyunları uzundur ama dağ başına nerden ulaşacaklar; gerçi af-af der dururlar ama aftan gam yemeyiz ki biz.

Dünya deniz kesilse biz o denizde Nuh'un gemisiyiz; Nuh'un gemisi batma, yitme derdine düşer mi hiç?

Bütün dünya mevki, para peşinde dertlere düşmüş; bizse şu bucakta hoşuz, içmedeyiz, saygılar görmede, neşeyle sarhoş olmadayız.

Biz gam yılanının gözüne âfet kesilmiş zümrüt madeniyiz; gama tutsak olanın payı, vah, yazıklar olsun demektir.

A arifler çalgıcısı, gel, arifler sarhoş oldular; tez bir rubai söyle, gel karşımıza, al tefi ele.

Ormana bir yeldir estir, her ağaca bir esintidir yolla; yolla da dallar saf saf baş sallasınlar.^[33]

XXXII

Helka-i dil zedem şebî der heves-i selâm-ı dil

Bang resîd kîst on goftem men golâm-ı dil

Gönlün selâmını duymak hevesiyle bir gece gönül kapısının halkasını çaldım; kim o diye ses geldi. Benim dedim, gönlün kulu kölesi.

O Ay'ın ışığının yalımı, kapının yarığında yolun gönlüne, gözüne vurdu, gönlün güzelim adından bir parıltıdır koptu.

Gönül mahallesi gönlün yüzünün dalga dalga ışığıyla doldu; Güneş'le Ay ocakları gönlün değersiz birer kadehi oldular.

* Akl-ı Küll'ün aklı varsa gönüle kul olur, köle kesilir. Gönül tuzağının bağı aklın da boynunu bağlamıştır, akıl gibi yüzlercesinin de.

Gönülden bir selâmdır geldi de gökyüzüne bir gürültüdür düştü; varlık, eline bir meşale aldı, halk zincirden boşandı.

Ordan bir ışıktır kapladı her yanı; Kürsî de ışıklandı, O'nun büyük Arş'ı da; can bile kapısına oturmuş da gönlün damına bakakalmış.

* Kalender insan değildir; işte sana kısaca bir söz; baştan başa bakıştır, görüştür o, görüş... Gönlün sözü susmakla söylenir.

Bütün varlık gönlün sarhoşu, gönlün elinde zebun... Dokuz göğün konakları, gerçekten de gönüle iki adımdır ancak.

XXXIII

Meyl-i hevâş mîkunem tâle bakaaş mîzenem

Halka be-gûş-o âşîkem tabl-ı vefâş mîzenem

Onu özlemedeyim, ona heveslenmedeyim, ömrü uzun oldukça olsun demedeyim; kulağımda halkası var, ona kulum köleyim; ona âşîkım, onun vefa davulunu çalıyorum.

Gönlüm kırık, canım üzgün; yol başına oturmuşum; onunla buluşmak için hayal kervanının yolunu urmadayım.

Onun gam haremağasından, yahut da bir yalvaca benzeyen melheminden başka ne baş çıkarırsa çıkarsın, başını eziyorum, ayağını kırıyorum.^[34]

Şu çenge benzeyen gönlü, şu sarhoş olmuş, yerlere serilmiş, aklı başından gitmiş gönlü ele almışım; mızrap elimde, üç telli saz gibi çalıp durmadayım.

Gönül, Kevser havuzunun ta dibinden bir mücevherdir buldu; ucuz vermez onu; değerini bulsun diye övüp durmada.

Geceleyin uyudu mu, kulağını tutar, çeker de çekerim; seher çağı duaya koyuldu mu, dua ederken döver de döverim.

Sanır ki onu yok etmek, öldürmek için dövüyorum; fakat kamçımın lezzetini nerden tadacak, anlayacak onun leşi?

İster Ay olsun, ister gök... Dilerse akıl olsun, dilerse melek... Gönlü perde oldu muydu hemencecik kafasını vururum onun, keserim boynunu.

Dedim ki: Şişemi her taşa vurup duruyorsun; dedi ki: Mademki aşktan söz açtı, ona belâ kılıcını vururum ben.

Şu rebâbın her damarında, her telinde yeni bir feryat var, yeni bir ses; hem de nerde çalıyorum, gönül duysun, anlasın diye.

Yanlışlıkla çaldığımı sanmayın diye onun her feryadının gönlünü bir başka tadla yoğurmuşum ben.

Padişahlar ihsan yerine kızarlar da hançer saplarlar, gürz vururlar; bense onu cömertlikle çekerim, ihsanda bulunmak için döverim.

Öylesine gizli bağışlarda bulunurum ki göz bile göremez; havamıza düşen gönlü, onun hevâ ve hevesi gibi vurur kırarım.

Kes şu iniltiyi, sus artık; doğru bir perde değil bu; bu nağme sizin yolunuz, sizin tapınızda sizin için çalmadayım ben.

XXXIV

Tâ ki esîr-o âşık-ı on senem-i çu can şodem

Dîv neyem perî neyem ez heme çun nihan şodem

Şeytan da değilim, peri de; fakat o cana benzeyen güzeli sevdim seveli nasıl oldu da herkesten gizlendim?

Kardım, eridim de yer emdi beni; baştan başa gönül dumanı kesildim de göklere ağdım gitti.

Rûhlardan değilim, canlardan çekinmedeyim; can candan çekinmez, ben de cana döndüm, bu çekinmek neden?

Kimsenin vehmine sığmayana yöneldim, onun vehmine düştüm de böylece sonunda onu buldum, ona kavuştum.

Gönlüm kendinden geçti de dosta tanıklık etti; şu gönlüm elden çıktı da ne dediyse o oldu.

Benim bütün feryatlarım benden değil, ondan; dudağının şarabı yardım etti de gönülsüz, dilsiz bir hale geldim.

Mademki âşık-sın dedi, niçin gizlersin aşkını; işte bu söz yüzündendir ki âşıklar arasında tanındım, meşhur oldum ben.

Aşkının yüzünden can da elden gitti, cihan da... Cihanı neyleyeyim ben; zaten şu cihandan çıktım gitti.

XXXV

Ey tu bedâde der seher ez kef-i hîş bâdeem

Nâz rehâ kun ey senem râst begû ki dâdeem

A her seher çağı, eliyle bana şarap sunan, nazı bırak da güzelim, doğru söyle, sundum de.

Kucağımdan gittin ama aklımdan çıkmadın ki; yol başına gel de gör; bak, nasıl yol başına serilmişim.

Kem göz değdi de güzellik perde altında gizlendi; yumdum o gözü, bir başka göz açtım artık.

Şu gönlüm, sevgilinin ahdetmesi ümidinden başka bir şeyle açılmıyor; o yüzden dostun ahit mektubunu gönlün başına koydum.

İlk doğuşum geçti gitti; bu solukta aşktan doğmuşum; ben kendimden de fazlayım artık; ikinci defa doğmuşum çünkü.

Aşk beni kâfir şehirlerinden tutsak etti de bu illere getirdi; bu yüzden de âşıkların canları gibi tertemizim, aparıyım, güpgüzelim.

Böylece yayayım ama bir padişaha ulaşmışım, güzelim saçlarını okşamışım; padişahın evini zapt etmişim.

A Şemseddin, Tebriz'den gene gel de gör beni; aşkımdan mat oldum ama o aşk yüzünden de işim iş,

canıma can katılmada.

XXXVI

Her şeb-o her seher turâ men be duâ behâstem

Tâ beçi şîvehâ turâ men zi Hodâ behâstem

Her gece, her seher çağı dualar ettim, seni istedim; ne şivelerle istedim Tanrı'dan seni ben.

Diledim ki secdelerim yüzünden şu varlığıma eş dost olasın; seni diledim, istedim ya, kalmadı şu varlığım, yok oldu gitti.

Güneşinin ardında ışık isteyen bir gölgeydim; ışık istedimdi ya, gölge gibi tertemiz yedin, bitirdin beni.

Aşkından bir demir olmuşum, ayna nur istedi; arılık istediğimden dolayı da ateşlere yandım, yaralara kardım.

Senin yanına koştum ama ayak basacak bir yer bulamadım; senden yer istedim ya, beni yerden, mekândan arıttın, çektin yanına.

XXXVII

Âmedeem ki ser nehem ışk-ı turâ be ser berem

Ver tu begûyiyem ki nî ney şikenem şeker berem

Gelmişim, baş koyup aşkını başa çıkarmaya; hayır dersen bana, kamışı kırıp şekeri almaya, götürmeye.

Gelmişim, bütün gözlerden gizli, hani akıl gibi, can gibi; gelmişim, canlara, gözlere görüş meşalesi götürmeye.

Gelmişim, yol kesmeye, padişahın hazinesinin başına geçip oturmaya. Gelmişim, altın götürmeye; hayır, hayır; haber götürmeye.

Gönlümü kırarsa canımı da veririm gönlümü kırana; başımdan külâhımı kaparsa belinden kemerini kaparım onun.

Gözümün önünde oturmuş o, nereye bakayım ben? Gönül şehrini zapt etmiş o, nereye gideyim ben?

Okunun yarası dağı bile deler, yarar; ok atmaya başladı mı kalkan tutarsam vay bana.

Güneşe dedim ki: Işığını salmazsan ısınmam, titremeye koyulurum; evet dedi, fakat salmazsam, esirgersem.

Bir sevgili ki gönüller yüzünün ışığıyla ıştır; onun güzellik ırmağından ciğerime su veririm ben.

Hayaline heves ettim de hayale döndüm; adını kıskanırım da Ay'ın adını anmam bile.

Hani bir kadeh sunmuştun da içmezsen başkasına veririm demiştin; işte bu gazel, o sözün cevabı.

XXXVIII

Dûş çi hordeî begû ey but-i hemçü şekerem

Tâ heme ömr ba'd ezin men şeb-o rûz zon horem

A benim şeker güzelim, dün gece ne içtin? Söyle de ömrüm oldukça gece gündüz hep onu içeyim ben.

* A benim Peygamberim, hani Rabbinizin katında konuk olurum demiştin; onu anlat, onu söyle bana.

A benim ay yüzlüm; güzelliğinin yalım yalım parlamışını benden gizlesen de gün doğmuş, saltanat nöbeti vuruluyor.

Adlarının tadı tuzu gönlüme geliyor; haberlerinin lezzeti varlığıma adamakıllı yayılıyor.

Hey, gel buraya, çağır bizi diye yalvarsam bırak beni der, pek iyi değilim.

Her gönül aşka uğramıştır, her başa gelir bu iş; şükürler olsun benim gönlüm de aşka düştü, bana da müyesser oldu bu iş.

Bir gece aşka, doğru söyle dedim; kimsin sen? Ölümsüz yaşayışım dedi, tekrarlanıp duran güzelim bir ömrüm ben.

* Ona, a yerden dışarı güzel, evin nerde dedim, dedi ki: Gönül ateşine yoldaşım, ıslak gözlerin yanı başındayım ben.

Sararıp solan her benzın rengi benden, benim rengimden; yörük bir eşeğim ama arık ata âşıkım.

Lâlelerin rengi benim, kumaşların değeri benim, adların tadı tuzu benim, her gizliyi açan benim.

O azıcık bir şiveyle benim gibi yüzlercesini yoldan çıkarır gider; hoca, sen bana bir yol göster, ne yapayım, ne edeyim de onu yoldan çıkarayım ben?

Gökyüzü, dönüşüm senin yüzünden diye bağırır ona; Ay, senin yüzünden apaydınım diye seslenir ona.

* Akıl yerinden sıçrar, can haraç verir ona; baş senin ardından koşmak için yuvarlağım diye secdeye kapanır.

Bu köyün işe yaramazıyım, hünerimden semirmişim; fakat onun güneşinin ateşiyle varlığımın çoğu eridi, su oldu gitti.

A masal söyleyen, yeter, sus; dedikoduya doydum; sus da başıma sarhoşluk verenim söze başlasın.

XXXIX

Germ derâ vo dem medih bâde beyâr ey senem

Lâbe-i bende gûş kun gûş mehâr ey senem

Ateş gibi gel, gir içeriye; soluk bile alma, şarap sun a güzel. Kulun yalvarışını duy, kulağını kaşıma a güzel.

Yerin gökyüzünün üstünde; can da senin, gönül de senin; bırak şu çalgıyı, ezgiyi; mahmurluğu kökünden söküyor a güzel.

Şu iki gönül alan er, dostlara eş olsun: Güzelim yüzün, bir de şarap kadehi a güzel.

Yaralı gönül kuşuna, o iri kanatlı Cebrâil'e cennet yüzünden başka uçacak yer yok a güzel.

Sıkılmış üzümünden yapılan can şarabına benzer bir şeycikler yok dünyada; sevgilinin kucağındaki zevkten başka da bir kucakta zevk yok a güzel.

Mûsa'nın mûcizesisin, gam denizine vardın mı denizin ta dibinden toz kopar a güzel.

Kadehi doldur şarapla, canımı bindir o ata; bindir de yayayı tez gör, nasıl da atlı bir hale gelmiş a güzel.

Atım şarap oldu mu her yoğum var olur gider. Kumar borcu adamı hapse mi kormuş a güzel?

Aklını başına devşir, coşkunluğum arttıkça artıyor; oku benim Zebur'umu; şükürlere dalan gönlüm artık avlanmayı bıraktı a güzel.

XL

“Tercî-i Bend”

Nâme resîd z'on cihan behr-i muracaat berem

Azm-i rucû' mîkunem reht beçerh mîberem

Geri dönüp gitmem, ulaşmam, dönmeye hazırlanmam, varımı yoğumu gökyüzüne çekmem için o dünyadan mektup geldi.

* Diyor ki: “Geri dön” buyruğunu duy da şehrine dön, gel. Ben de geldiğim günden beri konuğum, gönlüm orda dedim.

O yeşillik, o şekerkamışlığı hiç aklımdan çıkmadı; oraya girmişim, ordakilerleyim artık.

Havanın yüceleri, senin yırtıcı kuşuna bile korkulu bir hal aldı; beden bakımından bir güvercinim ben, kanatlarım bağlandı kaldı.

* Bundan gam yeme; emin, neşeli bir halde uç; çünkü Harem'deki güvercinin canı eminliğe yoldaş olmuştur dedi.

Kaftanının altında bizim koruma beratımız bulunan kişi, ister karada sefer etsin, ister denizde; azık da bulur, saygı da görür.

* Nuh düşmanlar arasında bin yıl hoş bir halde kaldı; koruyuşumuz elinden tutmadaydı; sonunda da üst oldu gitti.

Onun gibi nice binlerce öz, huyu arı kula kapımdan her solukta bir dost, bir yardımcı ulaşır durur.

Kelîm, suya dalmaktan gam yemem, yararım o suyu dedi; Halil, ateşinden dertlenmem; altınım ben dedi.

Mesîh, ölüyü diriltirim adıyla; hekimlik kitabına bakmadan göz, görüş bağışlarım dedi.

Ulular ulusu Muhammed de apaçık bir işaretle gökyüzündeki Ay'ı ikiye bölerim dedi, çünkü Ay'dan da daha üstün bir Ay kesilmişim ben.

Şekli atayım da padişahlar padişahının yanına gideyim; zaten onun hararetiyle apaydınım, onun eliyle şekle bürünmüşüm.

A kardeş, gittim mi hiç yok oldu deme; sana gizli olsam bile canlar safında nazırım ben.

Güzelim adım şu dünyada seher yeli gibi eser; güzelim kokum amberler saçar, çünkü canım amberleşmiş benim.

Gül bahçesinde, yeşillikte benim gibi güzellerle, hoş kişilerle yer yurt tutarım; kuyudan da kurtulurum, ipten de; çünkü zaten çemberin dışındayım ben.

Dinleyene her sözün iki yüzü vardır; vardır ama gene de şu konuyu bırak da tercîe gel.

*

Madem taç da gökten geliyor, taht da, ululuklar ululuğu da; gönül, yola düşmen, varını yoğunu gökyüzüne götürmen daha yeğ.

Bak da seyret, denizdekilerin hepsi de incilerini elde etmişler; sense denizin kabarışı, çekilişi arasında neyi saymadasın yâni?

* Aklını başına al da ölmüş öküzü arslan sanıp baş koyma; cansız öküz, Sâmirî'nin büyüyle böğürür ama cansızdır o.

* Nemrud akbaba kanatlarıyla yücelere uça bile, onda Ca'fer'in kanadındaki güç kuvvet yoktur; çabuk düşer.

Güvercin hünerler gösterir de keklik avlar; olur ya... fakat güvercinlikten nasıl kurtulur da aksungur olur?

* Âzer'in eli sanatla bir put yapar; yapar ama Tanrı'dan başkası şekle can veremez; akli veren de O'dur zaten.

Bedenin baş ağrısını çekme; beden zaten düzenle yarı hoş bir haldedir ancak; Tanrı tapısında baş korsan o yandan bir başa sahip olursun.

Sirke verirsin, şeker alırsın; boncuk verirsin, inci alırsın; sürme verirsin, görüş elde edersin; pek hoştur bu alışverişte bulunmak.

Eli açık oluş, bağışta bulunuş, lûtfediş, deredeki su gibi secdelere kapanış, isteği, dileği bırakıştır peygamberlik huyları.

Can bahçesine bak, nasıl da yeşermiş; kara gözlü huriler yurt edinmiş orasını; oraya sarhoş, yıkılmış bir halde gidersin, padişahların mezelerini yersin.

Bahçede gezer, dolaşırsın; neşelenirsin, şakalaşırsın; utangaç güzellerin utanma perdelerini yırtarsın.

Hay-huy ettiğin yana ay yüzlün geldi; miskler kokan gül fidanın, selviyle aynı boyda.

Canlarla akıllar ona karşı secdeye kapanmış; a canın heves ettiği güzel, a can isteği dilber, pek de güzelsin derler, pek.

* A gökyüzü ayları, tez benzinize kan gelsin; a Babil melekleri, tez duyun büyücülüğü.

Derde pek ferahlık veriyorsun sen, nice Meryem'in İsa'sısın; binlerce cennetin camısın, binlerce Kevser kiskanıyor seni.

Eşim dostum olan bu gazel tercîsiz nasıl yürür? Bağla onu; senin zincirin deliliği bağlayan bir zincirdir.

*

Seher çağı, şu penceremden bir Ay baş çıkardı da nazlanarak, cilvelenerek hey dedi, söyle bakayım, kimsin sen, ona bir yol bile vermedin.

Seninle buluşmak için ölüyorum; fakat kimsin sen dedim. Dedi ki: Hiçbir şeye aldırılmaz, başı dönmüş, şaşırıp kalmış bir padişahlar padişahıyım.

Benim lûtfumun kanatları olmasa hiçbir bedendeki gönül, kanat çırpınıp uçamaz; benim yardım ipim olmadıkça hiçbir kimse kuyudan çıkamaz.

Akıl benim fermanımla topluluğun edibi olmuş; âşık benim kadehimle zevke dalmış, iyi bir geçime kavuşmuş.

Benim güzel, kutlu yüzümü görmediğinden boyu iki büklüm olan kişi, cennette iyileşir, boyu bosu düzelse aptaldır, ahmaktır.

Çöller, ovalar aşmışsın; şehirden şehre gezip dolaşmışsın; müride benden başka sığınacak, dayanacak biri nerde?

Ölü benim kokumla dirilir, ölümsüz devlete erer; aptal benim bir sözümle gizli sözleri anlar, bilir.

A her güzelin yaşayışı dedim; bana lûtfet de ansızın bir sevgili geldi diye senden lâflar edeyim.

Dedi ki: Ben gelirim sen gidersin, gerçekten yok olursun, bitersin; birisiyle beraber bir yere sığayım, buna hiçbir vakit imkân yok.

Her zaman, dünya dünya lûtuflarım, keremlerim var benim; fakat çalış, dayan, tertemiz ol da o vakit lûtfederim sana.

Su neden aynaya dönmüş? Tertemiz de ondan; o temizlik yüzünden o kıvılcık gül de kahkahalarla gülüyor.

Bu birlik az olur ama kulluk yoluyla olur mu da olur; ekmek, elbise vermeye gücü olana her yanda bir bölük atlı asker bulunur.

Sen ilerledikçe her yanda bir anlayışlı hekim vardır; hem de öyle görülmemiş, eşsiz bir İsa'dır ki göz verir adama, üstelik onunla beraber anlayış da verir.

Bunu gama batmış herkes duysun da sevinsin diye söyledim; böyle bir örnek getirdim; yoksa Tanrı'yı kula benzetenlere kanmış bir müşebbih değilim ben.

Dilsiz anlatılan her şey zararsızdır, ziyansızdır; a benim padişahlar padişahım, anlayanı faydalandırmak için sen söyle artık.

A kötü bir düşünceye kapılıp da sevgilisinin kanını döken; iyice bir bak da gör; o sensin, sen kendinden kaçmadasın.

XLI

Dûş çi hordeî begû ey but-i hemçû şekerem

Tâ heme sâl rûz-o şeb bâkı-i ömr ez'on horem

A benim şeker gibi güzelim, dün gece ne içtin? Söyle de ömrüm oldukça bütün yıl, gece gündüz onu içeyim ben de. [\[35\]](#)

Sen yanlış söyler, beni aldatmaya kalkışırsan benzin gammazlar onu; zaten yüzünün rengini gördüm görelî aklım başımdan gitti, şaşırdım kaldım.

Bir solukcağız dizginini kas, yanımdan tez gitme de şu gönlüm aydınlansın, seni doyasıya seyredeyim.

Yüreğim pek hızlı atıyor; bir solukcağız dur; iki gözümde de kanlar damlamada; yanımdan tez gitme.

Senden uzak kaldım mı öyle bir hale geliyorum ki kara toprak bile kıskanıyor beni; fakat bir soluk seni gördüm mü, gök kubbe bile haset ediyor halime.

Güneşin yüzü yerin gözünden uzaklaştı mı, gece ayrılıktan kara elbiselere bürünür gider.

Güneş sabahleyin baş çıkardı, göründü mü, beyaz elbise giyinir; ey yüzü can güneşim olan dost, yanımdan ayrılma.

A güzelim, zalimlik etme, zulümle kanımı dökme, a güzelim, gönlünü daraltma, incimi kırıp dökme.

Hayalinin sâkîsi dün gece bir sağrak sundu elime; fakat o sağrakta seni göremedim de ona gönlüm bile akmadı.

Yeryüzü de gelişip semirme ilacını senden buldu, gökyüzü de. Beni de bağrına bas, bir geliştir; ben de arıkım.

A kavgacı, sitemci güzel, kavgan, sitemin şeker mi şeker. Canın benim canım; yıldızın benim yıldızım.

Gönüle, niceye bir kan yut da sus diye söyleyip duracağım? Gönül de omuzcağızlarını kaldırıp sen sus diyor, zaten sağırım ben.

XLII

Kâr-ı merâ çü o kuned kâr-ı deger çerâ kunem

Çünkü çeşîdem ez lebeş yâd-ı şeker çerâ kunem

Değil mi ki benim işimi o başarıyor, ne diye başka bir işe girişeyim ben? Onun dudaklarını tattım, artık ne diye şekeri anacakmışım?

Gül bahçesine nasıl giderim; dikene nasıl yönelirim; gece kuşu gibi gece için nasıl olur da seher çağından vazgeçerim?

Şarap içsem, aklım başımdan gitse bile cennet gibi bir meclisi neden altüst edecekmişim ki?

Mademki öyle bir ay yüzlünün hizmetine kemer kuşandım; söyle bana, nasıl olur da her yıldızın peşine düşer de Ay'dan vazgeçerim; olur mu bu?

Yedinci kat göğün yücesinde ne diye yeryüzünün adını anayım? Her melek beni kıskanıyorken niçin tutayım da insanın adını ağzıma alayım?

XLIII

Tâ be key ey şeker çü ney bî dil-o can fegan kunem

Çend zi berk-rîz-i gam zerd şevem hazan kunem

A benim şekerim, ne vakte dek ney gibi gönülsüz, cansız feryat edip duracağım? Niceye bir yapraklarımı döken gamın yüzünden sararıp solacağım, güz mevsimine döneceğim?

A derdi, gamı, canımı ta içten yakıp yandıran; bütün bu ateşli yalımları ne vakte dek gizleyeceğim?

Dost bir düşman, can kıran, ten kesen bir zalim yüzünden gönlüm kırılmış gitmiş; niceye bir onun elinden şu bedenim candan feryatlar koparıp duracak?

Aşka inanmışım a benim güzelim, aşk narasını atıp duruyorum; tutsacıklar gibi gamdan ne vakte dek aman aman deyip duracağım?

Her seher çağı hayalin benim yanıma çıkagelir a ay yüzlüm; fakat kan dalgalarını nasıl aşar da gelir? Hele kan saçmaya başladığı bir çağda...

Derdimden taş bile su kesildi de ah, ne taşım, ne demirim ben; onun sözünü ettim mi, bedenimden kıvılcımlar saçılır?

A Tebriz, Şemseddin sana eş dost olmuş; hem de ne eş dost... Ay devri bırakırsa ben de seninle bir kıran ederim elbet.

XLIV

Her ki zi hor beporsedet roh benemâ ki hemçonin

Her ki zi mâh gûyedet bâm berâ ki hemçonin

Kim güneşten sorarsa yüzünü göster de tıpkı böyledir işte de, kim Ay'dan söz açarsa dama çık da böyledir tıpkı de.

Kim peri isterse ona yüzünü göster; kim miskten bahsederse böyledir işte diye aç, dök saçlarını.

Kim, Ay buluttan nasıl sıyrılır derse sana, kaftanının düğmelerini birer birer çöz de de ki: Tıpkı böyle işte.

Mesîh ölüyü nasıl diriltti diye biri sorarsa, ona karşı dudaklarından bir öpücük ver bize de işte böyle diriltti de.

Kim aşk şehidi nasıl olur derse ona bizim canımızı göster de de ki: İşte böyle olur.

Birisi merhamet yüzünden benim boyumu bosumu sorarsa sana, kaşlarını göster de, işte böyle iki büklüm oldu gitti de.

Can bedenden nasıl ayrılır da sonra gene gelir, bedene girer? Bunu inkâr edenlere göster, evimize gir de böyle işte de.

Her ne yanda olursa olsun, âşıkça bir feryat duyarsan, bil Allah hakkı için, onların hepsi de bizim masalımızdır, bizim hikâyemiz; böyledir, böyle.

Her meleğe yurt kesildim, göğsüm gömgök oldu; gözünü kaldır da bir iyice gökyüzüne bak; tıpkı işte böyle.

Dostun vuslat sırrını seher yelinden başka kimseciğe söylemedim; seher yeli de kendi sırrının temizliği yüzünden evet dedi, tıpkı böyle.

Kul ne vakit Tanrı'ya erişir ki diyen kişinin inadına her iki avcuna da birer arılık mumu koy da görün; işte böyle de; kör olsun gitsin.

Dedim ki: Yusuf'un kokusu şehirden şehre nasıl gider? Tanrı kokusu, Tanrılık dünyasından bir esti de böyle işte dedi.

Yusuf'un kokusu dedim, kör olmuş gözü nasıl açar? Senden esip gelen yel gözümü aydınlattı da dedi ki: İşte böyle.

Olur ya, belki Şemseddin, Tebriz'den bir kerem eder, bir lûtufta bulunur da vefa gösterir, bir baş çıkarıp şöylece görünür.

XLV

Mande şodest gûş-1 men ez pey-i intizâr-1 on

K'ez terefi sedâ-yı hoş derresedî zi nâgehan

Belki bir yandan ansızın bir hoş haber gelir diye kulağım kirişte kaldı; bekleyip duruyorum o haberi.

Nağmeler için kulak huy edinmiştir; o hem yeryüzünden, hem gökten güzel sesler duyar, hoş nağmeler işitir.

Şu yeryüzünün nağmesi gökyüzü nağmesinin parça buçuğudur; bil ki bedenın nağmesi de aklın, canın nağmesinin parça buçuğudur.

Gök gürlemesinin narasına bak; ağaca ne de tesir ediyor; o feryattan ne kadar çiçekler baş gösteriyor, ne kadar ağaçlar beliriyor.

Yokluğa ses geliyor da yokluk, peki diyor, o yana terütaze, yemyeşil, neşeli bir halde ayak basıyorum.

Elest sesini duydu da koşmaya koyuldu, sarhoş oldu; yoktular, lâle de, söğüt de varlık âlemine geldiler.

XLVI

Keyfe atûbu yâ ahî min sekerin ke urcuvan

Leyse mine't turâbı bel mi'saruhû bi lâmekân

O erguvan gibi şaraba nasıl tövbe edeyim a kardeş; topraktan bitmemiş üzümü, mekânsızlık âleminde sıkılmış.

Kâselerimize apaçık şu yazı yazılmış: Bunu için ölümden de aman bulur, aşağılığa düşmekten de.

Tebriz'den biter, orda olur, olgunlaşır, bir bu yana akar, bir de gönüllere.[\[36\]](#)

XLVII

Yâ kameren tulû'uhû li'l-kamarayni sekenû

Hultu alâ karîmihim fi hatarin li ya'manû

Ey doğuşu, iki Ay'ın doğmasına benzeyen Ay, onları tehlikeden kurtarmak, emniyete ulaştırmak için tuttun, ta yerlerine yurtlarına doğdun.

Ey dalları vehim göğümüzün üstünde olan ağaç, meyvelerini toplamak için yüreklerimizde bir yumuşaklıktır belirttin.

Kimin boynunu vurduysan boynu uzadı gitti onun; kimin harmanını yaktıysan harmanı büyüdü gitti onun.

Kimin başını yardıysan gökyüzüne baş çekti, yüceldi; kimi kuyuya attıysan apaydın bir dünya elde etti o.

A ölümsüz şehir, sana konan, muradına erdi; bir şehirsin ki bereketlere doğu kesilmişsin; meyvelere maden olmuşsun.

A apaydınlık gece, ardında karanlık yok; seni her gören kurtulur, muradına erer; seninle bezenir gider.

Kim zevkten, neşeden geçer, yüzünü yokluğa tutarsa âdetidir onun, lûtfeder, kerem buyurur da tekrar tutar, kendisine çeker onu.

A tutsak der de çeker onu, elimden nerde kurtulacaksın sen der; a inananlar der, aklınızı başınıza devşirin de yüzünüzü bana tutun.

Bizi aslımıza ulaştıracak buluşma çağımız geldi; adamakıllı inanca ermeniz için yürüyün; kokusunu zâti koklattı bize; haydin.

* Artık ayrılmamız bitti; gerçekten konağımız burası; toplumun Arafat'ı olan bu yer. Erkenden uyanın, daha da güzel olun.

Sevgilinin öğüdünü dinle, onun yanından ayrılıp dışarıya gitme; a gönül, a göz, gördün ya; gönlüm de o benim, gözüm de o.

Daima gözümün önünde ol, saçlarını saç başıma, saç da eteğini az devşirdi, yanımdan ayrılmadı o diye senden söz açayım.

* Aşk söze başladı; susun, susun da dinleyin; zaten onunla buluştuk mu dilimiz dolaşır, tutulur, söylemez oluruz.

Dilimi kestim de gönül yüzlerce dil açtı; yeter buldum sözlerini de senin gönlün için sustum işte; artık söyleyen de o, nağmelerle terennüm eden de o.[\[37\]](#)

XLVIII

Âb-ı heyât-ı ışkârâ der rek-i mâ revâne kun

Âyine-i sabûhrâ terceme-i şebâne kun

Aşk, abıhayatını damarlarımızda, iliklerimizde yürüt; gece yaşayışımızı sabah şarabının aynasına çevir.

A yepyeni bir neşenin babası, can damarlarımızda ak; gökler gösteren bir kadeh kesil; iki dünyadan da çekil bir yana.

A güzelim, aklım sana av olmuş gitmiş; kılıç vurmak, âdetin senin; yay yüzüğüne benzeyen gönlümü tak parmağına da canımı amaç et gitsin.

Akil bekçisi bu gidişten alıkoymak isterse seni, düzenlere başvur, sıçra, kurtul, defet onu, bahaneler bul.

Hani derler ya; bir söz vardır: Kızıl saçlılar, keremden uzak olur; kızıl şarabın keremine bak da masal say gitsin bu sözü.

A yıldızların oyununda mat olup yaya kalan, bir at seç de veziri bırak, sür o atı padişahın yanına.

Kalk, yana yık külâhını, bütün borçlardan kurtul; canın yanağını öp, neşenin saçlarını taramaya koyul.

Kalk, gökyüzüne yücel, meleklerle bildik ol; gerçeklik durağına gel, o eşiğe hizmet et.

Güzelim hayali mademki gönlünde yurt edindi; mademki sen de eridin, hayale döndün; yürü, gönülde, akılda yurt edin.

* İki leğen var, birinde ateş, öbüründe altın; ateşi seç, at elini ateşe.

Kelîm'e dön de altın dolu leğene göz bile atma; ateşi al, dilini, dudağını vatan et yalımlara.

* Arslanın saldırışını yasa et kendine; düşmanın kafatasını kâse edin; yudum yudum düşman kanını çalgıyla çağanakla içilen şarap gibi iç.^[38]

Sâkî, senin işin gücün ikiliği defetmektir; gel, gel de elime o tek kadehi sun, ayrılığı, aykırılığı gideriver.

Bu vatanın altı yanı var, burda tek kible arama; kıblenin bulunduğu yer vatansızlık ilidir; yürü, yoklukta yuva kur.

Şu zaman bir eskicidir, onda ölümsüz ömür arama; ölümsüz yaşayış yaylasını zamanın dışında ara.

Sen bir başağa benzersin, canın buğdaydır, bedenin de saman; eşek değilsen ne diye ot otluyorsun, yüzünü öze çevir.

Dil, kapının dışındaki halkadır, ne diye kapı halkası olup kalıyorsun; kapıyı kır da gir içeriye, cana doğru yürü git.

XLIX

Düş çi hordeî dilâ rast begû nihan mekun

Çün hamuşân-ı bî guneh rûy ber âsman mekun

A gönül, dün ne içtin? Doğru söyle; gizleme; suçsuz olup da susan kişiler gibi yüzünü göğe tutma.

Has bir şarap içmişsin; kurtuluş mezesi yemişsin; şarap kokusunu alır; ağzına kavun alma.

Elest gününde canın, senin sofranda bir şaraptır içti; artık mekânsızlık âlemine sahipsin; tutup da mekâna kulluk etme.

Dün şarabı döktün; kucağımızdan kaçtın, gittin. Seni bir kere daha yakaladım; sakın gene öyle yapma.

Ben tümünden seninim; vefa şarabıyla sarhoşum; sana karşı ok gibi dosdoğruyum ben, yay gibi eğip bükme okumu.

A benim paramparça olmuş gönlüm; çarem onu görmektir; benim dayancım da odur, güvencim de o; bu dünyaya dayanma.

A güzelim, bütün halk senin neyin; her yer sesinle dolmuş. Semâ'a düşkün değilsen can neyine el atma.

Rûhumdan üfürdüm dedin de üfledin; herkese, her şeye bir soluktur verdin? Mademki neyin canı senin soluğun; bizim soluğumuz olmadıkça feryat etme.

Gönlümün işi can verme çağına gelir; bıçak kemiğe dayanıp; feryat etmeye başlarım; derken bana soluk bile alma, feryat etme der.

Feryat etme de senin için ben feryat edeyim; kurtsun sen, çoban benim; benim yerime çobanlık etmeye kalkışma.^[39]

Her çınseherde testiği alır, yanımıza gelirsin; a benim yüzümü gören, şuna buna yüz çevirme dersin.

Mûsa, tanımadan anasından süt emdi. Anası ona, anan benim, dadılara gönül verme dedi.

Şarap iç, bütün bedenin can olsun; akıyka benzeyen şaraba bak; akıyk madenini hatırına bile getirme.

Aşağı kişilerin şarabı dışardadır, arifin şarabı içerde; zaten ağzın kokusu bildirir, dille söylemeye bakma.

Şemseddin'in Tebriz'inden yeniay gibi gelmedeyim; gözünü aç da kendini gör, gözünü kandil konan yere dikme.

L

Dûş çi hordeî dilâr râst begû nihan mekun

Hemçu kesân-ı bîguneh rûy be âsman mekun

A gönül, dün ne içtin? Doğru söyle, gizleme. Suçsuz olup da susan kişiler gibi yüzünü göğe tutma.

Sırrını gizlemek için yüzünü ekşitmedesin, surat asmadasın; bir kere daha yakaladım seni; gene öyle yapma.

Has bir şarap içmişsin; kurtuluş kadehini dikmişsin; şarap kokusunu alır, ağzına güzel kokulu şey alma.

Mademki avlanma niyetinde değilsin, yola tuzak kurma; mademki bir gül bile vermiyorsun; gül bahçesinin cilvesini satmaya kalkışma.

Yol kesicilikten gam yemez o; kimsenin ahı tutmaz onu; öyle hükmeden kişi değildir o; öylesine işe girişme onunla.

Ahmağın biri kızdı da padişahın meclisinden kalktı gitti. Padişah da ona, hadi bakalım, yel-yort; bizim yanımıza koşup gelme dedi.

Bizim canımız, bizim cihanımız olan kişi kızabilir ancak; öfkelenip de kendini dünyaya maskara etme.

Gönül ırmağının bendi yıkıldı; söz ırmağı akıp duruyor; fakat sen can meşalelerine bak; dilin oyalanmasına bakma.^[40]

LI

Men terebem tereb menem Zühre zened nevâ-yı men

Işk meyân-ı âşıkân şîve kuned berâ-yı men

Ben çalgı çağanağım, çalgı çağanak benim; Zühre benim nağmelerimi çalıyor; aşk âşıklar arasında benim için cilveleniyor.

Aşk sarhoş oldu da hoş bir hale geldi, kendinden geçti de çekişmeye girişti mi, âşıklar gibi benim havamı yayar, beni herkese duyurur gider.

Sevgili, benim nazımı canla başla çeker; yüzümü dağlar, kulu olduğumu bildirir; benim yerime ona neler yapıyor diye felek bile hasetlere düşer.

Başımı elime almışım, varlıktan geçmiş gitmişim; o da yoklukta ulaştığım ululuğu zerre zerre her şeye duyurur gider.

Ah, gün akşam oldu; lûtf ceylanı arslan kesildi; sevgili benim sözlerime, çağrışlarıma doydu artık.

Sevgili gitti, gece vakti gönül yapan yalnız kaldı; hem de bütün gece balçık içinde... Ağzım acı mı acı... Sabah şarabı içilecek çağa dek ah gönül, eyvah gönül diye çırpınıp durdum.

Güzel yüzlü can sâkîsi, Tanrı razılığını kazanmış zahidim elini, ayağını kaybetsin diye testi testi şarap sunmada.

Sabah şarabı içilecek çağ gelir, tan yeri ağarır, güneş gökyüzünde bayrağını yüceltirse, şu iki büklüm olmuş bedenim gene düzelir; gene yeşeririm, gene tazeleşirim elbet.

Gül dükkânı açılır; parça buçuk da anar beni, tüm de... Irak neyi, davulla beni övmeye koyulur.

A sâkî, gönlümü almak istiyorsan Allah için olsun, o koca sağrağı sun benim pîrimin avcuna dedim.

Dedi ki: Ona şarap sundum, onu canıma, gönlüme aldım; benim arılık sıfatımdan kol kanat verdim, uçurdum gitti onu.

Pîr şimdi elden çıktı artık; adamakıllı yıkıldı, sarhoş oldu. Artık benim nüktelerime cevap verecek hal kalmadı onda.

Adam öldüren sâkîm, beni kesse, öldürse bile hoş; onun vergisi şaraptır; benim cömertliğim de can vermek.

Şarap sensin, testi benim; su sensin, dere benim... Mahallede sarhoş benim a benim sâkîm, a benim sakam.

Buyruk verenim, sahibim, tümünden Tanrı olsun diye elden çıkmışım; geçmiş, küpün dibine oturmuşum ben.

LII

Tâ tu herîf-i men şodî ey meh-i dil-setân-ı men

Hemçü çerag mîcehed nûr-ı dil ez dehân-ı men

A benim canlar alan, gönüller kapan ay yüzlüm; sen bana eş dost olalı gönül ışığı bir kandil gibi ağzımdan yalım yalım çıkmada.

Senin güneşinin hararetiyle gönül zerre zerre lâ'le döndü, yakut kesildi; şu ağır balçık bedenim, baştan başa gönül oldu gitti.

Birliktedir, birdir senin canınla benim canım ama gene de bir soluk daha yakın gel de göğsünü göğsüme daya.

Başıma vuran kimin gölgesi diye şaşar kalırım da senin lûtfun seslenir: Benim gölgem, benim.

Belâlarla dolu dünya, senin yüzünden bana cennet oldu; lûtfun öteki dünyamı neler yapacak kim bilir, neler.

Elini başıma koydun mu benim tacımdır o el; belime kuşandığım kemer saçlarındır senin.

Aşk, kesemi kesti de hey dedim, ne yapıyorsun? Hadsiz hesapsız nimetlerim yetmiyor mu sana dedi.

Dünyalığım yoktu; yüreğim yaprak gibi titriyordu; bana, korkma dedi; benim amanımın haremine girdin.

Seni bağıma öyle bir basacağım ki vardan da kurtulacaksın, yoktan da; bütün gece benim çalgıcılarımı, şarkıcılarımı seyredip duracaksın.

Seni birliğe ulaştırayım, sonsuz sarhoş edeyim de benim ölümsüz zevkime iyice inan.

Baharımın solukları gönlü gül bahçesine döndürür; erguvan renkli şarabım yüzü güle çevirir.

LIII

Goftem dûş ışıkra ey tu karîn-o yâr-ı men

Hîç mebâş yek nefes gaayib ez kenâr-ı men

Dün gece aşka a benim eşim dostum, a benim sevgilim dedim; bir soluk bile yanımdan ayrılma, hiç mi hiç beni yalnız koma.

İki gözümün ışığısın; gözümünden uzaklaşma. Gönlümün alevisin; kıvılcıklarımı eksiltme.

Sevgilimsin benim, eşim dostumsun. Güzelimsin benim, lâtif güzelimsin, çevik dostumsun, zarifimsin; bağım bahçemsin benim, baharımın sen.

Bedenim senin yüzünden yıkılmış gitmiş; gözüm sana bulut kesilmiş, şu kararsız gönlüm, güneşine bir zerre olmuş.

Dudağını aç da müşkülümü çöz, gönlümü sevindir, bakalım, koyulduğum kumarda pencim, şeşim

nereye varacak böyle?

* Bakalım, şu gebe gece bana ne doğuracak? Söyle bakalım, mahmurluğu olmayan şu sarhoşluğum nereye varacak?

Bakalım, şu şükürüm, şu övüşüm, acaba ne iş başaracak? Bakalım, şu feryadım, şu ağlayıp sızlayışına ne gibi bir tesir yapacak?

Dedi ki: Ne mutlu sana, bizim gamımızla iki büklüm oldun; a benim işimi seçen, kendine iş güç edinen, dünyada işin iş.

Benim sarhoşumsun, benim için alçalmışsın a benim şaraba tapan âşıkım... kim yükümü çekerse elimden meyve yer benim.

Yürü, iş de senin, cümbüş de senin. İşret meclisini yeni baştan düz, koş. Çünkü beni bekleyiş, sonunda bakış gücü verir, görüş gücü verir adama.

Dedim ki: Ölüyü nasıl diriltirsin, bir göster bana; görüp de ibret almam için dirilt şu bedenimi.

Bedenimden daha fazla ölmüş bir ölü arama; O'nun nuruyla dirilt onu da şu bedenim, şu benim canlar veren bedenim, tümünden can olsun gitsin.

Benden defalarca bunu görüp de ibret almadın mı; benim gücüme hâlâ da inanmadın mı dedi.

A benim sultanım dedim, a benim padişahım, gönül gördü; gördü ama senin lûtfuna, senin şaşılacak işlerine nerden doycak bu gönül?

Derken hemencecik aşk geldi, kulağımı tuttu da bir bucağa çekti beni; bir afsundur okudu; onun afsunudur bir av olan gönlümün tuzağı.

Can onun afsunuyla ne oldu, hiç tınma, ne oldu deme; lâfazanlığa kalkışır, savaşa girişirsen benim mahremim değilsin, sırdaşım değilsin sen.

LIV

Yâ Rab men bedânemî çîst murâd-ı yâr-ı men

Beste reh-i gırîz-i men borde dil-o karâr-ı men

Yarabbi, sevgilimin maksadı ne? Bir bilseydim... Kaçacağımla yolu kapatmış, gönlümü de almış gitmiş, kararımı da.

Yarabbi, bir bilseydim, beni nereye dek çekecek? Yularımı tutmuş, her yana çekip durmada; niçin, ne iş için çekiyor?

Yarabbi, bir bilseydim, neden taş yürekli olmada o merhametli padişahım, o benim varım yoğun güzelim?

Yarabbi, bir bilseydim, şu tüten dumanım, şu yarabbi diye feryat edişlerim, sızlanışlarım sevgilimin kulağına erişecek mi, bunları duyacak mı sevgilim?^[41]

Yarabbi, bir bilseydim, sonunda nereye çekecek beni? Yarabbi, şu bekleyiş gecesi ne de uzadı gitti.

Yarabbi, nedir bu coşkunluğum, nedir bu yüzüme gerilen perde? Çünkü bana bir de sensin, sen; benim de sensin, sen.

Her solukta, susarken de, söylerken de gözümde senin aşkın, senin hayalin... rızkım da sensin benim, zamanım da sensin, sen.

Kimi av derim ona, kimi bahar. Gâh şarap adını takarım ona, gâh mahmurluğum derim.

Küfrüm de odur benim, dinim de, ışıkları gören gözüm de, gözümün ışığı da. Oyumdur benim, buyumdur; geçemem ondan ben.

Sabrım da kalmadı, uyku da. Gözyaşım da kalmadı, yüzümün suyu da... Yarabbi şu dört varımı niceye bir yağma edip duracak?

Balçıktan yapılmış ev nerede, canla gönül evi nerede? Yarabbi, şehrimi, ülkemi arzulamadayım artık.

A gönül, şehirden sürülmüşsün, ey Tanrım, nerde adamlarım benim, nerde soyum sopum diye feryatlar içinde kara topraklarda kalakalmışsın.

Yarabbi, şehrimde bir erişseydim de padişahımın acıyışını, o şehirdeki dostum, sevgilim olan canların tümünü bir görseydim.

Benim sarp yolunu süpürmüş, sırtımdaki ağır yükü almış; benim çevik sevgilim gelmiş, ağırlığımı almış, götürmüş benim.

Benim arslanları avlayan ceylanım, sütümle beslenir, doyar, onun avıyım ama gün gelir, o av olur bana, avlarım onu ben.

Kara yüzlü gece, benim günüme eş olamaz; benim ilkbaharımın peşinden taş yürekli güz gelemez.

A perdecî dudaklarım, hiç susmuyorsunuz; niceye dek şu davul dövüş; ah, işte perde yırtıldı gitti.

LV

Tâ çi heyâl besteî ey but-i bed-gomân-ı men

Tâ çü heyâl geşteem ey kamerdi çü cân-ı men

A benim kötü zanlara kapılan güzelim, ne hayal kurmadasın? A benim cana benzeyen ay yüzlüm, yüzünden hayal oldum gitti.

Canım ölümünden sonra hayalini görürse, hemencecik peşine düşer, yürür de yürür, koşar da koşar.

O yüze, o güzelliğe kulum köleyim; ne işim var olgunlukla benim? Senin olgunluğun yeter bana; senin olan, benimdir de.

Kendi yanıma uğramam bile; kendi yüzüme bakmam bile; çünkü gizli şeyleri gören gözüm ayıplara, kusurlara bakmaz, görmez onları.

Göğümdeki Zühre, Ay'dan başka bir şeye bakmasın, bir şeyi görmesin diye, gözümü o Ay'a tutmuş benim güzel yaradanım.

İki gözüm de senin seyrine dalmış; senden başkasına nasıl bakabilirim ben? Hele her iki gözde gözcü, bekçi senin ışığın.

Zamanenin o şaşılacak güzeli yüzünden zamanlar neşelenmiş; o yere göğe sığmaz Ay'ımın yüzünden yerler, gökler arınmış.

Şemseddin, Tebriz'den yenini sallayalı eşiğim gözyaşlarımla sulandı; bir soluk bile kurumadı gitti.

LVI

İd nemây îdrâ ey tu hilâl-i îd-i men

Gûş bemâl mâhrâ ey meh-i nâ-bedîd-i men

A bayram hilâlim benim, bir görün de bayrama, bayram nedir göster... a görünmeyen ay yüzlüm benim, bir görün de Ay'ın kulağını bur.

A benim varlığım, yokluğum; a benim öfkem, razılığım... a benim gerçekliğim, gösterişim; a benim kilidim, anahtarım.

Benim temelim, benim mayam; benim mescidim, benim kilisem... benim cehennemim, benim cennetim; benim terütazem, benim kurumuşum, kakırdamışım.

Cevredersin, vefa olur; dert verirsin, devâ olur. Sana lâyük dilber nerde bulunur a benim can gözüm, a benim görüşüm.

Lûtfun, can düzülüp koşulmadan önce cana canlar verdi; herkesin dileği candır, oysaki sensin benim dileğim, isteğim.

A güzelim benim, yüzün bayram Ay'ı, saçın kadir gecesi... senin mahallene vardım mı, bütün pisliklerim temiz olur gider.

* Beden can tekkesi sanki; düşünceler de sûfler... hepsi halka olmuş; gönlümse ortalarında Bâyezîd sanki.

Söylemeyeyim, susayım; herkese yüzümü ekşiteyim de bana sen söyleyesin... karşımda sen olasın, senden faydalananayım ben.

LVII

Bâz nigâr mîkeşed çün şuturan mehâr-ı men

Yâr keşîst kâr-ı o bâr-keşîst kâr-ı men

Gene sevgili, develer gibi yularımdan tutmuş, çekiyor beni... onun işi sevdiğini çekmek, benim işim de yük taşımak.

Beni katarın öncüsü yapmış; o esrik develerin hepsini de benim katarıma katmış; çekiyor beni.

Onun esrik devesiyim ben; onun dikene tapanıyım ben... kimi olur, yularımı çeker benim; kimi olur, üstüme biner benim.

Esrik deve coşar, köpürür; ne varsa kırar, döker; fakat hiçbir deve benim tattığım tadı bulamaz, bilemez.

Gerçekten de köpürdüm mü avcuna el atarım onun... avcum avcuna değdi mi, kanım kaynar, dumanım tepemden tüter.

Köşekler gibi iş göreyim, develer gibi yük çekeyim... Yük çekmeye koyuldum mu da, işimdeki yüceliği seyret artık sen.^[42]

Nerkis gözleri benim kanımı içip de mahmurluktan ayıldı mı, sabrım, kararım onun sabrını, onun kararını alır gider.

Yüzünün hayali gözümün ışığına kible kesilmiş; altına benzeyen sözleri kulağıma küpe olmuş.

Bağa bahçeye, bahara, güzellikten ne diye lâf ediyorsunuz de; baharım erişsin de güzelliği ben göstereyim size.

Şarabı içtin mi, şaraba de ki: Ne diye başıma vuruyorsun? Benim mahmurluk vermeyen şarabımın başına ne çeşit tesir ettiğini görmemişsin ki.

Akdoğanın sen; git de avlanan beye söyle; evet de, ikiniz de benimsiniz; sen benim beyimsin, sen de benim avımsın.

Bu gazelin ilk beyti deveydi, o yüzden de gazel uzadı gitti; a benim akli başında padişahım, deveden de kısalık arama.

LVIII

Sîr nemîşevd zi tu nîst coz in gunâh-ı men

Sîr meşov zi zehmetem ey du cihan penâh-ı men

Sana doyamıyorum; bundan başka suçum yok; sen de benim verdiğim zahmete doyma ey iki dünyada da dayancım benim.

Küp de doydu, usandı benden, saka da, sakanın tulumu da; fakat benim sular içen, içtikçe kanmayan balığım, her solukta biraz daha susuz.

Kırın testiye, yırtın tulumu; denize gidiyorum ben, arıtın yolumu benim.

Yeryüzü gözyaşlarımla niceye bir çamur olup duracak? Gökyüzü niceye bir benim gamımla, benim ahımın dumanıyla kararacak?

Niceye bir şu gönlüm sızlanacak? Vah benim gönlüm, eyvah yıkılmış gönlüm... Niceye bir şu dudaklarım, padişahımın hayaline karşı feryat edecek?

Denize doğru git de gör, nasıl arı duru dalgalar coşup köpürüyor... Seyret de bak; evim barkım nasıl gark olmuş o dalgalara.

Dün gece evimin ortasından abıhayat coştı, köpürdü, dalgalandı; dün Yusuf'um Ay gibi kuyuma düştü.

Ansızın sel geldi, bütün harmanımı sürdü, götürdü... gönlümden bir dumandır çıktı, yüceldi; buğdayı da yaktı, samanı da.

Harmanım kalmadı ama gam yemem; ne diye gam yiyeyim? Ay yüzlünün ışık harmanı yüzlerce harmana değer, bana yeter de gider.

Hayali pek ateşliydi, gönlüme giriverdi de başım ateşlere alıştı; külâhım yandı gitti.

Dedi ki: Semâ', hakkındaki saygıyı azaltır, mevkiin alçalır... Mevki senin olsun, onun aşkıdır benim bahtım, benim mevkiim.

Akıl fikir istemiyorum; onun bilgisi yeter bana... gece yarısında yüzünün nuru seher aydınlığıdır bana.

Gam askeri toplanıyor; fakat gam ordusundan gam yemiyorum ben; bölük bölük ordularım göklere dayanmış benim.

Her gazelin ardından gönlüm söze, lâfa tövbe ediyor ama Tanrı'nın dileği yolunu kesiyor gönlümün.

LIX

Sîr nemîşevem zitu ey meh-i can-fezâ-yı men

Cevr mekun cefâ mekun nîst cefâ sezâ-yı men

A canıma can katan ay yüzlüm, doyamıyorum sana; cevretme, cefa etme; cefa lâyığım değildir benim.

Ateşler içindeyim ama a benim devlet kuşum, başıma gölge saldın mı cevir de hoş bana, cefa da hoş.

Aşk, sarhoşlara şekerler saçmaya başladı mı, uğradığım belânın tadı, şekerkamışı narhını indiriverir.

Artık dumanım da ödağacı kokar; bana haset eden kör olur gider; bedenim semirir de semirir; kaftanım dar gelir bana.

O anda şu yeryüzü, gök gibi çark urup dönmeye koyulur; hay bana, hay-hay bana diye zerre zerre naralar atarak oyuna dalar.

Dün hayalin geldi de gam yeme dedi bana; gam yemiyorum a derdi devâ kesilen güzelim dedim.

Dedi ki: Gam da kulun kölen, iki dünya da dileğince; fakat bana kavuşmak istiyorsan ikisinden de uzaklaş.

Dedim ki: Ecel gelse de can şu bedenden sıçrayıp çıksa, cana doğru gidersem ayaklarım kırılınsın.

Evet, dedi; güle bak hele; kaza, kader başımı koparsa bile gülerek takdirimin ayaklarına baş kor.

Suratımı ekşitiyorsam dedim, kıskançlık yüzünden ekşitiyorum; sevgimin yüceliğine göz değmesin diyorum hani.

Bırak kem gözü dedi; kem göz ancak balçığa değer... kem gözler nerden benim ululuğuma erişecek de degecek?

Dedim ki: İki üç günceğiz balçıkta kaldım; ne vakit çağıracaklar beni diye korkuyla ümide bağlanmışım.

Balçıkta değilsin dedi; bu yandaki senin gölgen... canlar kapan sanatım seni tuttu, şu dünyadan aldı, götürdü.

Güzelim bu sözü söyledi ya; başımdan aklım uçtu gitti... hikâyenin kalan kısmından Akl-ı Küll bile bir koku alamaz, kim oluyorum ben?

LX

Bâz behâr mîkeşed zindegî ez behâr-ı men

Meclis-o bezm-i mey nehed tâ şekened humâr-ı men

İlkbahar, yaşayışı gene benim baharımdan almada; gene benim mahmurluğumu gidermek için meclisler düzüp koşmada.

Yüreklilerin gönlüydüm; sabırlıların gücü kuvvetiydim... sevgilimin havası gönlümü de aldı, götürdü, kararımı da.

Aşkı bir körlük gösterdi de ona karşı keskinleştim; keskinleşince de hadi git dedi, sen benim Zül-fekaar'ımın keskinliğini görmemişsin.

Sert ayaklarının altında boynum yumuşadı gitti; bakalım bu yumuşak boynum ondan daha da neler çekecek?

A güzelim, pişmiş yemek kaynamaz; kaynatma beni, pişmişim ben... dumanım tencerenin ağzından göğe dek ağmada.

Kendine gel; kanımın dumanının gamından haberi var; sakın şu zayıf gönlümün sırrını göğe götürmesin.

Senin kargında can, cehenneme benzeyen bedenimden kaçtı; utangaç gözlerim de sana karşı utangaçlıktan vazgeçti gitti.

LXI

Mutrıb-ı hoş-nevâ-yı men ışk nevâz hemçonin

Nagmegeh-i deger bezen perde-i tâze bergozin

A benim güzel sesli, güzel nağmeli şarkıcım, aşkı böylesine bir okşa; bir başka nağme çal; yeni bir perde seç.

Canımın çalgıcısı sensin; Nuh gemisi sensin bana... açılıp saçılmama da sebep sensin, genişlememe de sebep sensin; önüne ön olmayan ilk sevgilisin sen.

Canım seninle neşeli; dilerim, sensiz kalmasın canım... gönül, canımı sana verdi; şimdi o senin gamınla oturup kalkmada.

İnsana gam acıdır, fakat aşk gamı şeker gibi... artık bundan böyle aşk gamını gam gözüyle görme.

İçten bir soluk olsun aşk gamı çıktı mı, ev mezara döner; evdekilerin hepsi hüznülere batar.

Ayağını bastığın toprağın tozu gözümüze sürmedir; derdin rahatlaktır bize... ey insan yaratan padişah, sana eş olacak kimdir, kim?

Seni tanıdım tanıyalı tuz gibi eridim gitti. Zâti zandan, şüpheden ibaretim; zan, şüphe, tam inanca ulaşınca yok olur gider.

Gönül karalığıyla geceyim âdeta; sense güzel, üstün bir Ay'sın... yol gören, yol gösteren Ay'ın yüzüne karşı gece yok olur, biter.

Aşk senin yüzünden cana dönmüştür; akıl senin yüzünden taş tahtayı okumaya koyulmuştur... maden de senin kırıntılarını aramadadır, mekân da... deniz bile senin yüzünden inci taneleri devşirmededir.

Sarhoşun küstahlaşır, iki dünyadan da bezer; aşk senin elçin olmuştur; her yerin yiğididir o.

LXII

Vâkıaî bedîdeem lâıyk-ı lûtf-o âferin

Hîz mubbiru'z-zeman sûret-i hâb-ı men bebin

Lûtuflara lâıyk, övülmeye değer bir rüya gördüm; kalk ey zamanın düş yorucusu; rüyamı bir dinle de yor bakalım.

Ay gördüm rüyamda; rüyada Ay görmek nedir? Öncekilerin işi de rüyayla çözülür, sonrakilerin işi de.

Öylesine bir Ay gördüm ki gönül huzur buldu mu, onunla ışıklanır; o ışık, o gönül zevki yüze vurur da alın parıl parıl parlar.

* “Yüzler vardır o gün; parlar da parlar; öylece güler de güler... yüzler vardır, çalışmıştır, nimetlere ermiş; böylece çalışmasından razı mıdır razıdır.”

Uzaklaştır şu vahşi hayvanları da akli fikri paralamasınlar... şunun bunun boş lâflarını duymamak için pamuk tıkayalım kulağımıza.

Bir, iki üç soluk kaldı ömür; ne vakte dek heveslere bağlı hayaller kuracağız? Evde hiç kimse yok; yeraltında oturmaya kalkışma.

Gece geçti, seher oldu; kalk, hiçbir şeyden habersiz, uyuyup durma. Zâti din güneşinin ışığı, habersiz bir hale getirir de uyutur mu seni?

Bölük bölük gelen Tatarlar yörük bir ordu; tanyeri kinden, fitneden gebe kalmış... hadi göğün bile

karnını yarıver, olur ya, belki bu vakti tamam olmamış çocuk doğuverir. [43]

Yürü, aydınlığa dal; niceye bir Tatar'dan, Ermeni'den söz edeceksin? Ne vakte dek yeninden, yakandan bahsedeceksin? Kefen giy, kılıç kuşan, yürü.

* Zil'ka'de ayının beşinci Cumartesi gecesiydi; yıllardan da altı yüz elli dördtü. [44]

Deprem var diye şehirde bir gürültüdür koptu. Gerçekten de şehrin altı üstüne gelecek şimdi.

Yürü, şehri bırak da dünyadaki depreme bak; göğün büsbütün şaşılacak bir şekilde dönmesini seyret.

Denize bak, timsahı gör, gök renkli denizi seyret... dalgalara bak, o dalgalarda ateşten bir timsah var.

Uyumuş timsaha bak; can Yunus'unu nasıl da yutmuş, bir seyret... o can Yunus'unu hani, bundan önce Tanrı'yı tesbih eder, noksan sıfatlardan arı olduğunu söylerdi.

* Öylesine bir deniz ki anlatmaya kalksam altı yönden de dışarıdır derim; şekillerle de bir ilişiği yok; hiçbir yana dayanmadan durmada; hattâ bundan da arı.

O arılık hiç bulanmaz; kararmaz ama bizim gözlerimiz, suyla toprak katrelerinden, topraktaki şekillerin oynayışından kamaşmış.

Eli, o pisliklere tapan eli şarabımızı bulandırmada; hadi, hadi, hemen boynunu vuralım onun.

Onun adını bile anmasak, bu cezasıdır onun; buna lâyıktır o... kinlenmek bir şey duymaktan doğar; hiçbir şeyden haberi olmadı mı, kini de kalmaz insanın.

Âşıkın biri, bir muskacıdan muska istedi. Muskacı muskayı yazdı, al, yere göm dedi.

Fakat gömerken maymunu hatırlama; hatırlarsan sevgilinden uzak kalırsın; buluşamazsın onunla.

Âşık muskayı gömmek için her yanı döndü dolaştı; fakat maymun bir kere aklına takılmıştı; her yanda pusudan yüz göstermedeydi.

Ah dedi, n'olurdu maymunu söylemeseydin; muskadan yardım umanın gönlünde, aklında maymun yoktu ki.

Dedi ki: İğneyi bırak, yarayı deşme; a Husâmeddin, uykuya varma; kendini rüya haline sokmaya bak.

LXIII

Ey şode ez cefâ-yı tu cânib-i çerh dûd-ı men

Cevr mekun ki bişneved şâd şeved hesûd-ı men

A cefasından dumanım göklere ağan sevgili; cevretme, yoksa duyar da hasetçim sevinir.

Dumanımı arttırma, hasetçimi sevindirme... eyvahlar olsun; vücudum ortadan kalkarsa ne de sevinir ya.

A benim ak şekerim, ümidimi kırma, ağzımın tadını acıtma da senin elinden gök renkli gömleğimi yırtmayayım.

Gönlümü sen aldın, sevgilim sensin; işime gücüme parlaklık veren de sensin; bağım bahçem de sen, baharım da sen... varlığım, ancak senin için.

Gece uykularımı aldın, eşim dostumdu benim... yeni bir hırsızlık gösterdin bana; fakat senden başka kârım yok benim.

Benim canım, benim dünyam, benim göğümün Zühre'si... ödağacına benzeyen gönlümde ateşin var senin.

Bir zamanlar beden yoktu, candım; seninle göklerdeydim; aramızda hiç de benim söz söylemem, benim söz işitmem yoktu.

LXIV

Germ derâ vo dem medih sâki-i bordobâr-ı men

Ey dem-i tu nedîm-i men ey roh-ı tu behâr-ı men

A benim çevik sâkîm, ateş gibi gel; bir soluk bile durma; a soluğu eşim dostum, a yüzü ilkbaharım olan güzelim.

Bak, horoz öttü; sabah şarabı kokuyor... şarap kadehimi al o denize benzeyen eline.

Şarapla ağlayışı yele ver, gülüş yap; şarapla ölüyü dirilt... böyle yaptın mı, a ay yüzlü güzel, işim iştir benim.

Bağımın çözülmesi güç, düğüm düğüm çöz de gizlediğim de açığa çıksın, gizlemediğim de.

A benim arkam, a benim dayancım; a benim yakınım, a benim soyum sopum, utanmayı bırak, dileğin sırtını kızıştır.

Senin sarhoşuna senden başkasının elinden şarap içmek makbul bir şey değil... elinle sunduğun şaraptır ki yüzümü güle döndürür, mahmurluğumu giderir benim.

Binlerce cana insaf et, lûtfeyle, kerem buyur, gökyüzü şarabını sun da can devlet kuşu sarhoş bir halde göklere uçsun.

* Can yaralardan kurtulsun, şu tahta sargıların hepsinden de halâs olsun; hakkı hukuku gözetem gerçeğim, gerçeklik makamına çıksın otursun.

Şarap sun amma gizli sun... akıl yolundan, can yolundan sun da işretime, zevkime herkes ulaşmasın.

A benim temkinli padişahım, aşağılık kişilerin gözlerinin bağlanması, canın şehirden kurtulması, fitnenin, şerrin oturup yatışması elbette daha yeğ.

Şarap parıl parıl yanmada; cansa binlerce ümitlere düşmede... şarap ata binmiş, koşuyor; cansa yaya olarak çevresinde çırpınıp duruyor.

Şu kadehten el çek, buna karşılık o ferahlık kadehini al da ışığının parlaklığı kederlerine, gamlarına vursun, yok etsin gitsin.

Bu şarap, o şaraba karşı değersiz... onun ne coşup köpürmesi var, ne kusturması. Sat bu şarabı da o şarabı seyret, benim sonsuz şarabımı gör.

Bu şarap elini titretir, aklımı alır ama hoş bir hale gelirsin, ağırbaşlı olursun... kadeh seç de padişahımın elinden sunulan şarabı seyret.

* Kadehi yaşayışla dopdolu, küpünün ağzı miskle, amberle mühürlenmiş... Şeytan da kul köle o şaraba, peri de; benim çevikliğim de ondan, âleme yayılışım da.

Hadi, sıçra a sâkî, sen söyle... senin gibi öven, anlatan nerde? Hadi ey onun lûtfuyla dokunmuş o kumaş yüzünden benim arışıımı, argacımı yırtan, hadi.

LXV

Çend girîzî ey kamer her terefi zi kûy-ı men

Seyd-i tuyîm-o mülk-i tu ger senemîm-o ger şemen

* A ay yüzlü, ne vakte dek benim mahallemden kaçacaksın, niceye bir her yana gidip duracaksın? İster put olalım, ister şaman, senin avınız biz. [\[45\]](#)

Her solukta bu alanın bir ucundan bir bahane icat edersin, her solukta yokluktan binlerce hüner çıkarır, gösterirsin.

* Konağım durağım pek yoğun ama yurdun gene de şu gönlüm; gönlün yurda akması, yurt sevgisi inanan kişinin inancından, rahmetinden ileri gelir.

Suçum pek çok ama senin mevkiinde gözüm yok, mevkiine düşman değilim; a benim padişahım, hiçbir kimse öz canına düşman olur mu?

A âşıklar topluluğunun çalgıcısı, davran, tembellik etme; onun güzelliğinin hikâyesini söyle, âşıkların perdesinden vur.

Ayrılığı bir kuyuya benzer; onu anmaksa ipe... kuyunun dibindeki Yusuf da o ipe el attı, yapıştı ya.

Tadı şekerkamışında ara, o kuru kamışı çiğneme; onun güzelliğinden çare ara, Hasan'ın babasından değil.

İradeni vermişsen, dileğin varsa mutlak dilek odur. Tâif derisiysen Yemen'de Süheyl yıldızı var.

Güneşi ışık saçmaya, rızık vermeye başladı mı, her yana bak, zerre zerre her şeyi seyret; her şeyin ağzında bir ışık var.

Pek güzel olan gül daha da fazla rızıklanmış ama azıcık bir rızık da yaseminin ağzına düşmüş.

Hintlilere ömür vermiş, zekâ vermiş, anlayış vermiş ama Hutun güzeline de güzellik vermiş, yücelik vermiş, gönül almayı vermiş.

Mal mülk, saltanat büyüklerin payı, aşk da küçüklerin... kahrediş kılıca nasip olmuş, lûtfetmekse kalkana.

Tanrı'nın balı her gece birinin dudağına kismet... Hani dört karısı olan adam gibi.

Benimse yaşadıkça şekerkamışım aşk; öbür dünyaya gidersem de kefenim aşk.

Şaraba düşkünüm, sarhoşluğu azaltma, şarabı eksik etme. İncecik, küçücük bir çocuğum, süt emer çocuğum ben, memeyi ağzımdan alma.

Gamla tasalandım mı, aşk eş dost kesilir bana. Gam, tasa ejderhâysa aşk bir zümrüttür.

Gönlüme dedim ki: Gam mahmurluğu yolunu bağladıysa şarap, meze, mum, çene topağı güzel mi güzel bir sâkî, bir eş dost getireyim sana.

Gönlüm dedi ki: Ondan başka bir mum, ondan başka bir sâkî getireceksen var, o mumu da dama, kapının üstüne at, o sâkîyi de, kadehi de, şarabı da, şişeyi de.

LXVI

Âmedeem be özr-i tu ey tereb-o karâr-ı can

Afv nemâ vo dergozer ez guneh-o esâr-ı can

A can neşesi, a gönül huzuru, özür dilemeye geldim; bağışla, canın suçundan geç.

Aklın da kilidini ancak senin razılığın açar, gönlün de... seni dilemekten başka ne kıblesi var canın, ne övüncü.

Ayrılığınla gül bahçem de yandı, tarlam da... a canım ilkbahar yeli, lûtfunla dirilt onları, yeşert.

Senin şarap satanın olmadıkça gönlün mahmurluğu nasıl giderilir? Eğri kaşının büklümü olmadıkça canın işi gücü düz gitmez ki.

Sen doğu kesildin de doğdun mu, gönlün önü de aydınlanır, ardı da... Sen gönül almaya başladın mı, her solukta canlar feda olsun sana.

Yalımlarının gönül penceresine vurup parlayışı, akla göz verir, görüş verir de can ibret alır her solukta.

Buluşmadan uzak kalış gamına düşünce sevgilinin yolu dürülür gider; Tanrı yolunda cana dost olan Tanrı'dır gene.

Gizli erlerin gül fidanına benzeyen boyları, güle benzeyen yüzleri, bir kere erişti mi, can kuağı, çimenlik olmaksızın kızıl güllerle dolar.

* O benim solukdaşımdır, mağara dostumdur diye lâf ettim; hiç işkilim yok, dostumsun benim; kalk, can mağarasına gel.

Ben Tanrı'yım dedi de sınanma yurduna geldi gönül... o solukta darağacının dibi cana sonsuz bir devlet oldu gitti.

Sensiz yeşeren bahçenin lâyığını kış verir... sensiz diri olan can, can sayılmaz ki.

Tuzağın avının gözüne yem gösterdi... aşkın, can mahallesinin kapısına dek bütün evi kapladı.

Sözün yarısı söylendi, yarısını da sus, söyleme; can padişahı, söyleyeceğin sözü herkese yayar, duyurur. [\[46\]](#)

LXVII

Çihre-i şerm-gîn-i tu bisted şermgân-ı men

Şûr-ı tu kerd âkıbet fitne vo şer mekân-ı men

Utangaç yüzün, utangaçlığımı giderdi benim; acılığın, kavgacılığın, sonunda sınanmalara düşürdü beni, kötülükler yurt oldu bana.

Ay, senin kapına diktiğin bir kul; kapında yalvarıp duruyor; a izi güzel padişahım; bir soluk olsun n'olur, gel de görün bana diyor.

Senin yolunda en aşağılık bir çöpüm, uzak yoldan geliyorum... ey gönlüm elinde olan; hikâyemi dinle benim.

Göğün çevresinde dönmedeyim, kimi dolmadayım, kimi boşalmada... çünkü ey benim gönlüm, ey benim canım, canımdan huzuru, kararı sen aldın.

Çevrende dönüyorum ama çevren nerde ki? A kapısı bana aman kapısı olan, kapının çevresinde yelip yortuyorum ben.

Göbeğimi aşk kesti; tavafım çevrende dolaşmak... sözüm de sana karşı bir tercüman ancak, lâfım da.

Kimi zaman tamamıyla lâ'l oluyorum, kimi zamansa nal... bir kere daha madenime gel de keremini söyleyeyim senin.

Bana, niceye bir, ne vakte dek söze doymayacaksın dedi; doymuyorum, çünkü şu akıp giden sözüm, senin bulunduğu yere gidiyor.

LXVIII

Râz-ı tu fâş mîkunem sebr nemand bîş ezin

Dûş-i felek nemîkeşed derd-i merâ vo nî zemin

Bundan öte sabrım kalmadı; sırrımı yayacağım artık. Çektiğim derdi ne göğün sırtı çekebilir, ne yeryüzünün sırtı.

Benim şu gönlüm nasıl gamlarla dopdolu, senin gönlünse ne de kayıtsız; aldırış bile etmiyor. Yüzün Çin güzelinin yüzü gibi güzel mi güzel; benim yüzümse buruşuklarla dolu.

Nerdeyse şu dünya yanıp gidecek; niceye bir yanacak bu gönlüm? Güzelim, ne vakte dek bu böyle sürecektir; ne zamana dek böyle gidecek bu?

Sarhoşum, bin yıllık sırrı yayacağım gitsin; ister gözünü yum; ister aç da bir hoş seyret.

Ay, coşkunluğumu gördü de yoldan döndü, yanıma geldi; kimseye iz verme dedi, senin dostunum ben, seninle düşüp kalkmadayım.

Gözlerim kamaştı; bir soluk yüzüne bakakaldım; a güzel mi güzel dilberim dedim; a sudan yaratılmış, ateşli güzel.

A benim güzelim, onun cana canlar katan yüzü tıpkı mı tıpkı bu yüz; Tanrı için gönüller kapan çalgıcım bu mu bu işte.

Senin aşkına döşenmişim ben, ateşime su serp ey o dünyadaki gizli ay; Ey Tebriz'deki Şemseddin.

— V —

LXIX

Seht hoşest çeşm-i tu v'on ruh-ı gul-feşân-ı tu

Düş çi hordeî dilâ rast begû be cân-ı tu

Gözlerin, o güller saçan yüzün, yanakların pek güzel. Dün gece ne içtin a gönül, doğru söyle canın için olsun.

Adın fitneci; tuzağın şekerlerle dolu; kadehin neşe veriyor; ekmeğin tatlı tuzlu.

Ölü bile seni görse anlar ki sarhoşsun; ne kadar gizleyebileceksin? Şarap, gizlediğini yayar, ortaya döker.

Benim feryatlarla dolu gönlümden kebab kokusu geliyor; senin soluğundan, senin feryadından da şarap kokusu duyuluyor.

Tanrı için olsun, gel, söyle; yahut da beni bırak, sana vekil olayım da dilinden iki çift söz söyleyeyim.

Sonu olmayan güzelliğinin bir zerreciğini gösterdin; bütün güzellerin güzellikleri mat oldu, hepsinin güzelliklerini kesada verdin gitti.

Gene benim gözüm kimseciklerin görmediğini gördü; gene benim pîrim senin yüzünden kendinden geçmiş, sarhoş bir halde çıkageldi.

Her solukta bana, aklın nerde, ne oldu sana diyorsun... senin sınamalarınla, senin derdinle kulunda akıl kalmadı ki.

Her seher çağı, kış bulutu gibi kapına gözyaşı yağmuru yağdırmadayım; sonra da yenimle eşiğini silmede, o eşiği gözyaşlarımdan arıtmadayım.

Doğuya da gitsem, batıya da gitsem, göğe de ağsam senin izini bulmadıkça yaşayıştan bir iz bile yok bende.

Bir ülkenin zahidiydim, bir minberin sahibi... gönül kazası beni ellerini çırpıp bir âşık etti sana.

Tanrı hakkı için şu dünyadakilerin şarabını içmemişim; fakat gene de adamakıllı sarhoş oluyorum da başka bir zanna düşeceğinden korkuyorum.

Gönlümden sabır uçu gitti, başımdan akıl kaçtı gitti. Amansız sarhoşluğun beni nereye dek çekecek acaba?

Bir kara arslana benzeyen aşkın, kemiklerimi kırıp ufalıyor; bana sen kefil olmamış mıydın? Peki, ne oldu bu kefilliğin?

A Tebriz, Tanrı için olsun, Şemseddin'e gene söyle; de ki: Senin dünyanın yüceliğine şu iki âlem de haset etmede.

LXX

Hin geĵ-o rast mîrevî bâz ĉi hordeî begû

Mest-o herâb mîşevî hâne be hâne kû be kû

Kendine gel, eğri büğrü gidiyor, yalpa vurup duruyorsun? Gene ne içtin ki ev ev, sokak sokak, sarhoş, yıkılmış bir halde gitmedesin? Söyle.

Kiminle eş dost olmuşun, kimden bir öpücük çalmıştın? Halka halka, tel tel kimin saçlarını çözmüşün?

Hayır... kim seninle eş dost olabilir a bütün gözlerin ışığı güzel? Havuzdan havuza, dereden dereye balık gibi gizli gidersin sen.

Doğru söyle, gizleme; âşıklara arkanı çevirme; çeşme nerde; söyle de testi testi su taşıyayım.

A güzelim, gönlüm de senin, canım da; şişeye benzeyen gönlüm, şarabını sağrak sağrak içmiş; canın için doğru söyle.

Hayalin dün gece toplulukta beni arıyordu; bu kulunu tanımadı da yüz yüze bakışamadık gitti.

Kulunu, bu eğri büğrü giden kulunu tanıyınca da hey dedi, eve gel; niceye bir o yana bu yana gideceksin?

Ömrün kötüyle, iyiyle, hayırla, şerle yolculukta geçti gitti; hani odadan odaya, kocadan kocaya giden şaşkın kadınlar gibi.

Ona, a can elçisi dedim; a can âyetinin inmesine sebep olan, sen içtiğinden sun bana; niceye bir bu dedikodu?

Dedi ki: Ezel kıvılcımını ağzına götürürsen ağzını da yakar, boğazını da; sonra boğazından boğazından bar bar bağırırsın.^[47]

Tanrı, her yiyenin lokmasını ona göre vermiştir; boğazında kalacak şeyi umma, isteme; arama, arama.

Gönül de feda olsun dedim, can da; can şarabı nerede? Ödlek kişilerden değilim ki hay-huydan ürkeyim de kaçayım.

O şarapla eş dost olmadan, o şaraptan ürken kişinin boğazı da kesilsin, ağzı da... bu yolda topallayan, sürçen, düşmandır bana, düşman.

O şaraptan eli boş olan, padişahlar padişahı bile olsa bir manastırdaki sekide kalakalmış eli kesik birisi sayılır.

Sus, güven, iyinin, kötünün sırrına mahrem ol; fakat denemediğin kişiye de sır söyleme.

LXXI

Key zi cihan biron şeved cuz'-ı cihan hele begû

Key berehed zi âb nem çun beched yekî zi dû

Aklını başına devşir de söyle: Dünyanın parça buçuğu olan, nasıl olur da dünyadan dışarıya çıkabilir? Islaklık, ne vakit sudan kurtulabilir; birincisi ikincisinden nasıl olur da kaçır, ayrılır?

A oğul, hiçbir ateş bir başka ateşle sönmez... gönlüm aşk yüzünden kan olmuş; kanımı kanla yuma benim.

Ne kadar kaçtıysam gölgem ayrılmadı benden... kıl gibi incelsem de beni vekil eden gene gölgem.

* Gölgeyi ancak güneş giderebilir... gölgeyi uzatır, kısaltır güneş; bunu, bu hüneri güneşte ara sen.

İki bin yıl gölgenin peşinden koşsan sonunda görürsün ki, gene geridesin sen ve gene gölge ilerde.

Tapı kılınandır suçun; nimetindir zahmet kesilen; mumundur karanlık veren sana; bağındır arayıp taraman senin.

Anlatırdım bunu ama gönlünün beli kırılıverir; gönül şişesini de kırarsan artık yamamak fayda vermez sana.

* Benden duy, benden işit, gölge de gerektir sana, ışık da... ikisi de beraber gerek. Baş koy da "Sakının" ağacının önünde uza gitsin.

Onun lûtf ağacından geliştin, kanatların çıktı mı da sus; güvercinler gibi bakra-baku demeye kalkışma.

Kurbağa suda yüzer; yılan yetişemez ona... fakat ötmeye başladı mı, yılan nerde olduğunu anlar onun.

Düzençi kurbağa yılan gibi öter ama kurbağalığındaki o gevşeklik yok mu, sesiyle, soluğuyla kurbağa kokusunu verir, sesinden ne olduğu anlaşılır.

Fakat kurbağa sussaydı, yılan av olurdu ona... defineye giren arpayla arpa ölçeği bile defineden sayılır hani.

Altın arpa ölçeği bile define olurken, toprakta kaybolmazken elbette can ölçeği de onun haznesine, onun definesine varırsa hazne ölür, define kesilir.

Sözü bu kadarla mı bitireyim, yoksa daha da sıktıkça sıkayım mı? Buyruk senin ey güzel huylu padişahım benim, ben kimim ki?

LXXII

Der sefer-i hevây-ı tu bîheberem be cân-ı tu

Nîk mübârek âmedest in seferem be cân-ı tu

Havana düşmüşüm, yollardayım ama canına and olsun, yolculuğumdan haberim bile yok... canına and olsun ki bu yolculuğum pek kutlu oldu.

O kemeri kuşandın, kızıl kaftanlara büründün; fakat o arada o kemer yüzünden de beni ağlar, inler bir hale saktun gitti.

Ay gibi doğdun, aylara da Ay kesildin sen; o Ay yüzünden yeniay gibi arık bir hale geldim ben.

Kurum da senin hayalin, senin yüzünün, güzelliğinin aynası, yaşım da... canına and olsun ki gönül yanışıyla dudaklarım kupkuru, gözlerim yaş içinde.

O yumulmuş lâ'1 dudaklarını açtın, şeker dengini ortaya döktün ya; o zamandan beri kanadı kırık sinek gibi senin şekerine düştüm and olsun canına.

Tuzak daima kolun kanadın âfetidir ama and olsun canına, senin tuzağına düşünce kolum kanadım kurtuluyor benim.

Her seherin ışığı, Şemseddin'in Tebriz'indedir; canına and olsun ki ben sehre benziyorum, boyuna güneşi beklemedeyim.

LXXIII

Çîst ki her demî çonin mîkeşedem be sây-ı o

Anber nî vo müşk nî bûy-ı veyest bûy-ı o

Her solukta beni öylece ona doğru çeken ne? Amber değil, misk değil; onun kokusu, onun kokusu.

Değer biçilmez bir zincir var, bütün tövbelere düşman. Tövbemi bozdurdu bana. Kim oluyorum ki ben, taş atan o, kırılan testi gene onun testisi.

O nice tövbeler bozdurur; böylesine güzele karşı tövbe mi olur? Perdeler yırtmak, gönüller kapmak, onun huyudur, huyu.

Tövbem onun için, tövbemi bozduran da onun sevgisi... Yüzünü görünce tövbem de yandı gitti, suçum da. [\[48\]](#)

Akıl, can ağacı, bu ağacın dalları budakları onun bahçesinde değil mi ki? Ölümsüzlüğün abıhayatı onun deresinde akmıyor mu ki?

Aşk da, şarapla, sağrakla neşelenmek de ondan... her yandan, her bucaktan onun hay-huyu gelmede.

Kendini beğenen, kabak gibi yücelere geçer; geçer ama insan kendi varlığından boşalmadıkça da kabağı dolmaz da dolmaz.

Beliren, kısalan, uzanan gölge, gölgenin arayıp taraması, hep can güneşinin yüzündendir.

Gölge de odur, ışık da o... derlenip toplanan da o, uzayıp giden de o... Işık onun yüzünün vurmasındandır, gölge saçlarından.

Ey cana benzeyen Ay, ey can Güneş'i, apaçık yırt perdeyi de gök de yedi kat perdesini yırtsın gitsin.

Koynumda, varlığımda senden başka ne varsa, o varlık perdedir bana. Ey varlığına karşı benim de, benliğin-senliğin de yok olup gittiği güzel.

LXXIV

Seng şikâf mîkuned der heves-i likaa-yı tu

Can per-o bâl mîzened der tereb-i hevâ-yı tu

Seninle buluşma hevesine düşer de taş bile yarılr gider; can senin neşene düşer de nağmelerinle kol salar, kanat çırpar da havalanır, uçar.

Ateş erir, su olur, akıl kendinden geçer, yıkılır... gözlerim senin yüzünden uykuya düşman kesilir.

Sabır elbisesi yırtılır, akıl kendinden geçer... ejderhâya benzeyen aşkın kayaları yer, insanları sömürür.

Yürüyüp gideni bağlama, gülüşü ağlayışa döndürme... kuluna kölene cevretme, senin yerine konacak bir kimsesi yok onun.

Suyun derede aktıkça sözlerim nasıl doğru düzen gider ki? Kimi olur, senden utanırım da soluk bile alamam.

Aşkının gıdası ne? Şu yanmış, kavrulmuş ciğerim. Yıkılmış gönlüm nedir? Senin vefa tezgâhın.

Küp taşıp köpürmede, çeng coştukça coşmada, seni övmeye... kimdir şarap içen?

Kapımdan aşk girdi de başıma elini koydu; sensiz olduğumu görünce de eyvahlar olsun sana dedi.

Gördüm ki sarp bir konak, karmakarışık bir yer, pek zor bir iş... gönül de gitmiş elden; elinin altında, ayağının dibinde serilekaldım ben.

LXXV

Cân-o ser-i tu ey puser nîst kesî be pâ-yı tu

Âyine bîn be hod neger kîst deger verây-ı tu

Oğul, canına, başına and olsun, eşin, benzerin yok... aynaya bak, kendini bir seyret, senden başka güzel kimdir ki?

Kendi yüzünü öp, kendi kulağına sır söyle; kendi güzelliğini seyret, kendi kendini öv.

Sırrın geçici değil, nazın boş yere değil... sırrın, kulağına söylenmede, nazlanman gene kendi kendine.

Kalk git yanımdan a akıl, git de iyiden de kurtulayım, kötüden de... sen de a gönül, var git yanımdan da lâyığımı vermeyim senin.

Hem babasın sen, hem oğul... hem şekerkamışısın, hem şeker... senden başka kim var? Varsa söyle.

Yumulmuş ağzı sen aç; değer biçilmez akıyk nedir? Söyle... akıyk madeni de sensin zâti. Sana ne paha biçeyim ben?

Ne bittiyse, ne yetiştiyse senin gölgendir ey oğul; iki dünyaya da gölge salan senin devlet kuşundur ey oğul.

LXXVI

İd nemîdehed ferah bî nezer-i hilâl-i tu

Kûs-o duhul nemîçehed bî şeref-i dovâl-i tu

Senin yeniaya benzer kaşlarını seyretmedikçe bayram insana bir ferahlık vermiyor. Senin tokmağının yüceliği olmadıkça davulun da sesi çıkmıyor, dümbeleğin de.

Her solukta gönlüm sana akıyor, sense her solukta biraz daha beziyorsun benden... eyvahlar olsun, gönlümün sana akışı, senin bezmenden utanmıyor mu utanmıyor.

Nazlan a canın yaşayışı, ululan, dizgin kas... Güneş'le Ay sana bir delil; balla şeker nazlanışın senin.

Her alımlılık âyetini senin Ay'a benzer yüzün okudu dünyaya... her çeşit kutluluğun mayası senin ay yüzündür; senin yeni yılın.

Arı duru su senin; bağ bahçe, fidan gene senin. Senin fidanın senin arı duru suyundan başka su içmez ki.

Tatlılar senin; bağ bahçe, saray, var-yok hep senin... seher yelin esti mi, ağaçlar oynamaya koyulur.

* Gökyüzü mutfağındır; mutfaktakiler de yıldızlardır. Ateş, su senin malın mülkün... bütün yaratıklar çoluğun çocuğun.

Aşk en aşağı adın; gökyüzü en alçak damın... güneşlerin parlaklığı bile senin dolunmaz Ay'ından bir ışık.

Bütün bir dünya, serabının parıltılarını görmüş de, dudakları kuru bir halde... serabının lûtfu bu, ya arı duru suyun nedir, nasıldır acaba senin?

Ağaca lûtfedersin, hali değişir, yeşerir, boy atar; a ay yüzüm, seninle buluşunca canın, gönlün hali nic' olur?

Senin huylarındaki yücelik yüzünden zehirse şeker kesilir, taşsa mücevher olur, geceyse seher çağına döner.

Gönlümde çok sözler var, fakat ağzımı yumdum, söylemiyorum... Senin sözlerini içeyim diye kulağımı açmışım artık.

LXXVII

Bâde çü hest ey senem bâz mekîr-o nîmegû

Erzemekun du dest nî por kun zod on sebû

A güzel, mademki şarap var; sunmazlıkta bulunma; olmaz deme... İki elini açıp da gösterme; tez o testiye doldur.

A gamı gideren çalgıcı, bu testiye taş atma... Tanrı kapısından bir testi su alınırsa derenin suyu

eksik olmaz ya.

Hani Mûsa Peygamber'in eli bir meclis düzüp koşmuştu, bir toy yapmıştı da büyücüler o şaraba can feda etmişlerdi, işte onlara sunulan kadehle sun ey sâkî.

Açıkça gel, apaçık sun; aşk şarabının apaçık sunulması daha iyi... Herkese bayram bugün; ama ramazanmış, varsın olsun.

Kalp akçeye benzeyen ikiyüzlünün inadına dalları budakları oynat... o geniş lûtfu, o sonsuz ihsanı kat kat yay, döse.

Kaptığın zarı koy avcuna bir soluk; bizden rehin aldığın şeyi tekrar arama bizden.

Bıldır ölenim, sevgilimin yüzünden gene dirildi. O Mesîh huylunun yüzünden kefeni içinde gülmeye başladı.

A haşri, kıyameti inkâr eden, herze yeme; gel de gör; O'nun bahçesinde selvi boylular, çimen gibi gene yerden bitti.

Herkes sustu ama gizli âlem de dilsiz konuşmada... Dedikodu nağmeleri olmaksızın dünyaya hutbe okumada.

LXXVIII

Sîm-berâ zi sîm-i tu sîm-berem be cân-ı tu

V'ez mey-i nov ki dâdeî can neberem be cân-ı tu

A gümüş bedenlim, canına and olsun, senin gümüş bedeninin yüzünden benim bedenim de gümüşe döndü. Canına and olsun, sunduğun şarap yüzünden candan olmam artık.

Ağır zahmetlere katlanırım ben; yarala beni, hoşlanırım bundan... canına and olsun, ateşler içindeyim ama tüm altınım ben.

Her soluk aldıkça soluğum cana gelir, kesilir gider... ayaktan kalmışım ama canına and olsun ki başa da can kesilmişim.

Aşkın hekim kılığına girdi de geldi, bir şerbet sundu; o şerbeti içtim ama canına and olsun, daha da beter olmadayım.

İki gözün ışığıyla Ay'ın ışığı bir araya geldi mi, birleşir gider; canına and olsun ki sen canıma Ay gibi doğmuşsun; ben de gözüm.

Göz önünde olan her şey yapılır, onarılır. Ah, canına and olsun, bense senin bakışlarından yıkılmış gitmişim böyle.

Şemseddin'in Tebriz'inde pek yüce bir ağaç var; canına and olsun, o ağaç yüzünden neşeliyim, boy atmışım, yeşermiş, gelişmişim.

LXXIX

Men ki sitîze-rûterem der teleb-i likâ-yı tu

Bedhem cân-ı bî vefâ ez cehet-i vefâ-yı tu

Seninle buluşma, sana kavuşma dileğine düşmüşüm de bu dilekte inat edip durmadayım; vefana erişmek için bu vefasız canı vereceğim ben.

Gönlüme lûtfettiğin şeyle gönlümü ferahlandırдың; fakat bu binlerce lûtfundan biridir ancak; karşılık olarak ne yapabilirim sana ki?

Bana güç kuvvet veren gülbeşeker seni övüştür, sana şükretmedir; şerefli sürmem de ayağının bastığı topraktır.

Bir tat tattırmasaydın yeşillik bitmezdi yerden, çağrışını duymasaydı dönmezdi gökyüzü.

Gül fidanlarının dünyası senin kızıl, senin yeşil elbiselerine bürünmüştür; gece yolcularının ümidi senin günlerine bağlıdır.

İnsanların yüzleri senin yüzünün aynası olmasaydı, insanlardan kaçardım, dağlara sığınardım ben.

* Dehrî'nin bahtı yok da onun için ölümden sonra dirilmeyi inkâr eder. Yoksa senin ölümsüzlüğün ona da bir ölümsüzlük bağışlardı.

Cansızlarla, bitip boy atan, üreyen bitkilerle dolu bir samanlığa benzeyen dünya senin kehribarın olmasaydı yokluktan nasıl gelir, belirirdi?

Hay-hay diye birbiri ardınca çağırman olmasaydı, toprağın gönlünde hay-huy olur muydu hiç?

Kendiliğinden bir lûtuftur gelir çatar hani, kimdir çeken onu? A gönül, o kendiliğinden geliş de senin Rabbinin bir lûtfudur.

Zerre, zerreye der ki: Ne vakte dek havada uçup duracağız? Zâti hava da, zerre de senin güzelim havanın elinde.

Hava, günün başlangıcından geceye dek yüzlerce şekle girer; her şekilde senin için çark urur, oynar durur.

Havanın oyununu görmüyorsun ama ağaçların oyunlarına bak; yahut da canın, Tanrı'nın önünde, ardında oynayışını seyret.

Yeter, sus artık da her biri kendi sözüne dalsın; bütün huylar senin dileğine âşık olamaz ya.

LXXX

Ey tu amân-ı her belâ mâ heme der amân-ı tu

Cân-ı heme hoşest der sâye-i lûtf-ı cân-ı tu

A her belâyâ aman olan, hepimiz de amanındayız senin. Herkesin, her şeyin canı canının lûtfuyla hoştur, güzeldir.

Bütün dünyanın padişahı sensin; herkesin özü, temeli sensin... Mademki bizimsin sen; sana mensup

olanlardan bir gamımız yok bizim.

A ay yüzlüm, dün gece gam bulutun ciğerime geldi de senin dilinden, damdan, kapıdan yüzlerce olmayacak şey söyledi bana.

Onun sözleri yüzünden gönlüm sıçradı, hayaline doğru gitti... ey şeker huylu güzelim, senin zamanında, yerindedir değer, lâyıktır bütün bu işler.

Sana kavuşma hevesiyle, senin dünyana ulaşma dileğiyle bu dünyadadır canım; ağızdaysa senin ateşin var, ateşin.

Aşkının yolunda ne bedenden bir iz var bende, ne candan bir iz... Senin izini bulmak için ateş gibi gidiyorum çünkü.

Bu kul, senin cevherini gördü de kapında topalladı, kaldı... a mücevherci, senin dükkânının yanında ayaktan kalmışım işte.

O kemeri çözersen gönül de sevinir, ciğer de... ey güzel elbiselim, belinden çöz o kemeri.

Çöz de bir cana bak, canımı madene döndür; Şemseddin'in Tebriz'inde, bugün ulaşayım senin madenine.

LXXXI

Ey tu hemûş-ı por suhen çîşt heber beyâ begû

Sûre-i hel etâ behon nükte-i lâ fetâ begû

* Ey gönlü sözlerle dolu olan, ey gene de susup duran; ne haber? Gel, söyle... Hel etâ sûresini oku, Lâ fetâ nüktesini söyle.

Can çadırını göğün en yücesine kur; denizin gönlünden dalgalar kopar; varlık tulumunu yırt; şu iki üç sakayı bırak gitsin.

Varlığından yola düştün, benliğinden geçtin mi iki dünyadan da geçersin... kimden çekiniyorsun? Sözü ağzında çiğneme, söyle.

Özlü lâ'l şaraptan haber var mı, yok mu? Gönlümüze kıvılcımlar saç, başımıza çık da söyle.

Gökyüzü sâkîsi neşeli; yeryüzü meclisinin dudakları kupkuru... bu ikisinden gündüzle gece doğmuş; sebebi ne? Söyle.

Göğün gönlünden, yeryüzünde bağlar bahçeler, güller, yaseminler var. Fakat güz yeli de pusuda... neden böyle oluyor bu? Söyle.

Nekeslik, cömertlik... hayır, şer birbirinden ayrı değil. Bir değil, iki değil... söyle, iki görünen nedir?

A sarhoş bülbül, karakış yüzünden ne vakte dek feryat edeceksin? Hay bülbül, cefayı anış yeter artık; şükret, vefadan bahset.

Şu iki konaklık yolda hiçbir şükürün yok ki şikâyetsiz olsun; yok ol, yokluğa dal da arılık duruluk

aynasını anlat.

Parça buçuğu bırak, tümü söyle... Dikeni bırak, gülden bahset... Onun sıfatlarından geç, zata bak, Tanrı'dan bahset.

— H —

Yâ reculen hasîduhû mecnebetun ve mabhale

Leyse yeluzzuke'l hevâ leyse li fike havsale

A ekini biçilmiş, otu yanmış, kavrulmuş, toprağı ayaklar altında kalmış adam; aşk sana bir tat vermez, zaten ona dayanış da yok sende.

Aşkta güvencim, dayancım, efendim benim yanımda, benimle... hani kadehin dibindeki yudumcağızı istiyorsun da elde edemiyorsun ya; benim ümidim, benim dileğim seninki gibi yitip gitmiyor.^[49]

A boyuna şikâyet edip duran, şikâyete doymadın gitti; mademki bu dükkân kira ile; ister hasede düş, ister kine; faydası yok.

Hacıların başı olmak için hacca yaya gidiyorsun; peki, ayağın şişti, kabardıysa ne diye elbiseni yırtıyorsun?

Yarı buçuk bir şiş yüzünden utanmaz mısın ki her adımda kervana bir gürültüdür salıyorsun?

İnsan dediğin gemi yavaş yürür, gevşek gider bir lengerdir; çekilmeden, küreksiz bu denizden geçemez.

* Mademki er değildin, ne diye çabaya koyuldun, savaşa girdin; namaza, oruca, gece yolculuğuna, hacca düştün; çileye soyundun?

Dayanmak erlerin harcıdır; karılar da bağırır, ağlar... Padişahın atının boynuna çan takmak ayıptır.

Yürü, hoş bir halde safâ gir, gönlü dar bir halde değil ha... ferahlat gönlünü... daralarak gelmekten hafakanlar doğar; emzikli sürahinin ağzından çıkan lıkırtılar duyulur.

Tek Tanrı'nın has kulu, çerçöp makulesi kişilerin iyisinden, kötüsünden ne gam yer ki? Uhud Dağı selle, depremle oynar mı yerinden?

Hayır için, şer için yürek oynatıp durma; gizlilik iline bak; meleklerin oyunlarını seyret, seslerine dal; zâti can da onların arasında.

Altın olmak bir yücelikse altının eziyeti ateş olur, kıvılcım kesilir insana... verdiği korkuyu arslan bil, adamı bağlayışı da bir zincirdir onun.

* Narı şarap yapmak için sıkarsan nar eksilmez ki... âmülenin dövülmesi, fayda vermesi, ilaç olması içindir.

Beden candan gebe kalmıştır; doğum ağrısı da bedenin çektiği ağrıdır, sızıdır... gene de gebe olan derdin, mihnetin gelip çatmasıysa çocuğun doğmasıdır.

Şarabın acılığına bakma, sarhoşların iştretini seyret, zevkine dal. Gebenin çektiği ağrıyı görme, ebenin ümidine bak.

* Bu mihnet belâdurdur; önce belâdır ama sonradan bir inci kesilir... soruya çekilmenin başında

zor vardır; ardından yüzleştirme gelir.

Değirmen gibi dönüp duran dokuz gök, yeryüzü, yeryüzünün çobanla sürüyle dopdolu yaylım yerleri, Tanrı'dan başka kimin mülkü?

Oğul, borç vereceksen o kişiye ver ki öz de ondandır, soluk da, altın da ondan gelir, gümüş de... farzları, sünnetleri yerine getir de karşılığında defineler al ondan, mücevherler al.

Söz söyleyiş, dudağını açtı, bunu anlatmak istiyor: Altın madeni odur, peşin para o; halkın düşüncesiye ancak rivayetçi.

LXXXIII

Âmed-o yâr ber kefeş câm-ı meyi vo meş'ele

Goft beyâ herif şov goftem âmedem hele

Sevgili geldi, elinde de meşale gibi bir şarap kadehi var... Gel, bana eş dost ol dedi; hele dur dedim, geldim gitti.

Bir şarap kadehi ki parlaklığı Müşteri'nin bile canını alır; kokusundan göğün yücesinde Sünbüle burcu bile çark urur, oyuna koyulur.

Dağ onun yüzünden hafifleşir; beyin onun yüzünden ağırlaşır. Can, testisini taşıma ödevini üstüne almış; akıl emzikli sürahiyi kırmış gitmiş.

Temiz de değil, pis de değil; iki dünyada da görünmüyor... kilidi açmada, fakat anahtar yok; binlerce zincir dökülüp saçılmış.

Yorulmuşu dinçleştirir, tazeleştirir; saçma sapan söylenene akıl fikir verir... öylesine bir şarap ki yol olmayan yoldan çatar da binlerce kervanın yolunu vurur.

Kötülere kılavuz olmuş o; yol bilenin yolunu vurmuş o... güzellerin mayası, özü olmuş; her naranın, her gürültünün temeli kesilmiş,

İyiden, kötüden, kim olursa olsun, içen, ebedî sarhoş olur; içmeyense şikâyet etmeden varır, derdin bulunduğu, zahmetin olduğu yere gider.

A anlayışı dar gönül, Tanrı denizine dal, boğul gitsin; var Tanrı şarabını iç, yok ol da Tanrı suyuyla gıdalan.

Kim onun ümidine düşerse ölümün elinden canını kurtarır; o söylediğim şey var ya, onu elde eder... işte sana büyük mü büyük bir mevki.

LXXXIV

Şehne-i ışk mîkeşed ez du cihan musâdere

Dîde vo dil gerov kunem behr-i çonan musâdere

* Aşk şahnesi iki dünyadan da müsâderede bulunmada, zorla aldığını çekip götürmede... fakat bu

çeşit müsâdereye gözümü de rehin korum ben, gönlümü de.

Aşk şahnesi müsâdere yüzünden yol vurmada; demek ki âşıklara da canlarını müsâdere ettirmek gerek.

Ciğer defalarca o lâ'î dudaklardan müsâderede bulundu; o müsâdereden bir parçacığı da göze değdi.

Aşk, Ay gibi bir padişah; kesesini açmış, gümüş istiyor, ver o gümüş bedenliye gümüşleri; bu müsâdereden ziyan görmezsın.

Müsâdere âşıkların bedenlerinden rehin olarak ne aldıysa, gönül mahallesine nurlar saçarak gene geri getirir.

İlkbahar mevsimine bak... güz, zulümle bağdan bahçeden ne müsâderede bulduysa hepsini de geri verir bağa bahçeye.

Zaman Ay'dan ne müsâdere etmişse, Güneş'in başına bak hele, hepsini tekrar Ay'a verir, başlar.

Gece, gözü de müsâdere eder, aklı da, fikri de; fakat seher çağı bağırır: Gelin, ne müsâdere edilmişse geri alın.

Gece, gizlice Güneş'i müsâdere etmişti ama seher ışıkları döküldü, Zenciler, karaltılar kaçıp gitti.

LXXXV

Ey tu berâ-yı âb-rû âb-ı heyât rîhte

Zehr girifte der dehan kand-o nebat rîhte

Yüz suyunu dökmemek için abıhayatı dökmüş gitmişsin; şekerini, balı dökmüşsün de ağzına zehir almışsın.

Böylece sarhoş olmuşsun, yıkılmışsın, yerle göğü ayırt edemez olmuşsun; çirkefli su için Fırat suyunu yerlere döküp saçmışsın.

Değmez... eşekler gibi samana, arpaya gitme; yoksullara bir bak, onlara bile sadaka olarak altınlar saçılmış.

Can ol; yön arama... Zât ol, sıfattan söz açma... O hiçbir yanda olmayan padişaha bak; bütün yanları dökmüş, atmış.

Ah, yazıklar olsun; özün deri yoluna at sürmüş; için dışa yönelmiş. Vah, yazıklar olsun, şahın mat olma gamına düşmüş.

Gönül padişahı mat olma gamıyla evden eve gidiyor; piyadelerin kurtuluş için betleri benizleri solmuş.

Can beratı kaçmış ondan; tekrar yüzünü görünce de kesesi yırtılmış, bütün beratlar dökülüp saçılmış.

Sıfatlarımız onun sıfatı yüzünden gülün dikenini tanır oldu; fakat tekrar sıfatlarımız gül gibi zat yoluna döküldü gitti.

Seni götürüp de tuzağa tutsak eden kanat iğreti kanattır; ölüm gününde görürsün ki dökülmüş gitmiş.

LXXXVI

Dâim pîş-ı hod nehî âyinerâ her âyine

Z' on ki nazîr nîstet coz ki derûn-ı âyine

Boyuna önüne bir ayna komadasın; çünkü benzerin yok, aynadakinden başka bir eşit yok sana.

Yüzünün hayalinden başka nerde erişeceğim sana ben? Gönülde, canda, gözde görecek güç var ama görülecek yer yok ki.

Sen hem yerden münezzehsin, hem her yerdesin... neliksiz-niteliksiz oluşunun delili hem yalnız sende; hem her yerde apaçık görünmede.

Sana karşı, seni bir bilmedeyim, kendime göreyse her şeye benzetmedeyim... senin yanından ulaşma var bana, kavuşma var; benim yönümdense ayrılık var, ayrılık.

LXXXVII

Hel taraban li âşıkın vâfakahu zamânuhû

Aflaha fî hevâihî aslaha fîhi şe'nuhû

Âşık, onu muradına eriştirecek, halini düzene sokacak bir çalgı çağanak yok mu?

Gündüzün çektiği zahmetlerle ayrılığı, onu korkutup dururken geceleyin ansızın ay yüzünden amana ulaştı âşık.

Dolunaya benzer yüzüne and olsun ki dedi, aşkın içimi yaktı, kavurdu; sevgilisi de âşık, zararı yok dedi, bedelin benim.

O âşıkı öldürmüyor; fakat doğuşuyla, parlayışıyla öldürüyor bizi... ölümümüz geldi çattı ama anlatmaya imkân yok.

İsteklerin en büyüğü ona kavuşmamız... güzelliklerin en güzeli, temizliklerin en temizisi onunla beraber oluşumuz.

İster yüzünü Ay'a benzetsin, ister boyunu selviye... ona bir eş, bir benzer ispatına kalkışan, mutlaka kâfir oldu gitti.

Yüzünün hayali canlarımızdan yüce... onu görebilmek, gözlerimizin harcı değil.

Yüzünün ateşini övmek isteyen niceleri var ki kıvılcımlarından dilleri yandı gitti.

Kıvılcımları yaktı onları ama sonra onun gündüzü geldi; sözler söyleyerek parlattı, ışıklattı onu, terceman oldu ona. [\[50\]](#)

Yâ reşâe fedeytuhu min zemenin raaytuhu

Leste yakuulu ennenî arhamu men sabaytuhu

A ilk gördüğüm andan beri fedası olduğum maral, ben tutsak ettiğime pek acırım demeyecek misin?

Seni seveni reddettin mi yakıyorsun onu; fakat çağırdın mı, bu lûtuף yetiyor da artıyor bile. Kerem buyurdun da yanıma geldin mi, varlığımı bırakmıyorsun da gizleniyorsun benden, göremiyorum seni.

Ah, onun güzelliği her yanda beni görmüyor mu ki? Ah, gönlüm onun evi, onun yeri yurdu değil mi ki?

Ayrılık, yüzüme safran tohumları ekti; o kadar suladın ki onu, gözlere gammazladın gitti.

Okunu atar atmaz, yüreğime sapladın; okun kanımla bana yeter olduğunu yazıyor şimdi. [\[51\]](#)

LXXXIX

Sirke-i heft sâlerâ ez leb-i o helâvetî

Har bonân-ı hoşkrâ ez gol-i o terâvetî

Yedi yıllık sirkeye tatlılık verir dudağı; kuru dikenler bile gülünden güzelleşir onun.

Donmuş, buz kesmiş canla gönüle, bakışından bir açılıp saçılmadır gelir. Ölmüş kara taşa bile geçişinden bir kutluluk ulaşır.

Cehennemlik, onun geçişinden soğur; diri onun bakışıyla erenlere katılır.

Güzelim, ölmüş birine ait bir hikâye söylese ölü dirilir, mezarından sıçrar da dinlemeye koyulur.

Öylesine güzeldir ki boyunun bosunun güzelliğinden her yanda bir kıyamet kopmada.

Ah, ayrılığıyla her atılan adım bir ateş... Ah, onun aşkıyla boyuna kınamalara uğrayıp duruyorum.

XC

Hâce eger tu hemçu mâ bîhod-o şûh-o mestiyî

Tovk-ı kamer şekesteyi fovk-ı felek neşesteyî

Hoca, sen de bizim gibi kendinden geçmişsen, şuhsan, sarhoşsan, Ay'ın halkasını kırmışsındır, göğün yücesine çıkmış, oturmuşsundur.

Yokluğa tapıyorsan nerden şunun bunun lâfını duyacaksın; nerden şunun bunun gamını çekeceksin; yahut da nerden altın, gümüş devşireceksin?

Gece yarısı sıçrarsın, görünmez ilin lâkabı güzel padişahıyla bağdaşırsın; neşe, çalgı çağanak şarabının kadehini gamın başına vurur, kırarsın.

A yaşayışa yardım olan güzel, zekât olarak gönlünü kapanın saçlarını tutmuş da benim gönlüme bağlamışsın sen.

Âşık, sarhoş nerde, utanma, arlanma nerde? Elest'e rehin olsaydın hiçbir şeye aldırılmazdın, her şeye boş verirdin.

Şaraptan sersem olsaydın, nerden ad san peşine düşerdin? Sen de benim gibi bir timsah olsaydın hiç ağın içinde olur muydun?

Gene bizim sarhoşumuz geldi, gene elimize kadehi sundu... senin eline de sunsaydı neşelenirdin, elin genişlerdi.

Kadehini görseydin nasıl vazgeçerdin o kadehten? Onun kadeh sunan eli yüzünden elden, avuçtan çıkar giderdin.

Onun Yusuf'a benzer yüzü, akli bile yerinden yurdundan eder; bir görseydin yüzünü, baht yardım

ederdi de ne elin kalırdı senin, ne kolun.

Tam zamanında kalktıysan neden böyle gevşek adım atmadasın? Ok gibi doğruysan neden eğri uçmadasın?

Sus... susanlardan haberin olsaydı senin, söz söyleme zamanında yok olurdun da sustuğun zaman varlığa ererdin.

XCI

Hest be hetta-i adem şûr-o gubâr-o gaaretî

Âteş-i ışk derzede tâ neboved imâretî

Yokluk ülkesinde toz dumana katılmış; bir yağmadır var... hiçbir yapı kalmasın diye aşk ateşi her yanı kaplamış.

Çünkü yapılı bir yapı varsa varlığa gölge olur... oysaki onun güneşi yüzünden gölge nerden bir kıvılcım görecektir?

Gölgelik ehli rûh, donmuş, buz kesmiş, bezmiş, neşesiz bir halde oturmuş, sana yüz tutmuş, bir muştuluk beklemede.

* Güneşe dalmış can, ne suç işlerse işlesin; suçundan her yana bir kefarettir şimşek gibi çakmada.

Güneşin ışığı dağlara da renk vermiş, yeryüzüne de... her şeyin rengi ondan. Fakat hava o kadar lâtif, o kadar temiz ki hiçbir renk yok onda.

Can zerrelere gibi güneş ışığında oynayıp duruyor; lâ'l gibi ışığı nasıl benimsiyor, bir bak da hünerini seyret.

Can taş veriyor da lâ'l alıyor... oynamada, hem de terennümlerle neşelenmede. Ne de hoş bir alışveriş bu.

Gökyüzü değirmisi geliyor, yüzü canların kulağında... ezel sırrını sözsüz, harfsiz söyleyip duruyor.

Her solukta cana bir ışıktır salar. Fakat nerde o gönül, nerde o güç kuvvet ki ondan bir işaret versin hiç olmazsa.

A Tanrı mahremi Şemseddin, Tebriz'e padişah sensin, aşkının şehidini, a ezel şahı, bir kerecik ziyaret et.

XCII

Kabe tevaif mîkuned ber ser-i kûy-ı yek butî

În çi butest ey Hodâ in çi belâ vo âfetî

* Kâbe bir putun çevresinde dönmede, onu tavaf etmede... ey Tanrım, bu ne biçim put, bu ne belâ güzel, bu ne âfet?

Dolunay ona karşı kırık dökük bir değirmiden başka bir şey değil... şekerkamışları, şekerine zahmet veren birer sinek sanki.

Din yolunun bütün padişahları, emniyete ulaşmış bütün melekler, güzel, Allah için bir merhamet et diye kapısında secdeye kapanmışlar.

Binlerce denizci, binlerce köpükle oynayan, o yücelik, o üstünlük yönünden aşk incisine sedef kesilmiş... bu ne yüce himmet.

Cenneti de kendisi, hurisi de... neşesi de kendisi, düğünü derneği de... Kendi ışığının parıltısına dalmış; ah, bu ne ulular ulusu bir âyet.

Şu sözü duy da cevabını hazırla bakalım... zerre Güneş'e eş olmuş, Güneş'le beraber; Güneş'in aynı.

A mahremi Tebriz olan, a binlerce lûtuflara Güneş kesilen Şems; söz sana karşı uçsuz bucaksız bir denize daldırılan testidir âdeta.

XCIII

Hin ki herûs bang zed vekt-i sebûh yâfî

Şerh nemîkunem ki bes âkıl râ işâretî

Kendine gel, horoz öttü işte, seher çağı şarabını içecek çağa eriştin... Uzun anlatmıyorum; akıllı kişiye bir işaret yeter.

Zâti sen de anlarsın ya; akıllısın çünkü, gönlün de temiz; şarap getir de gönlümü al gitsin; var bir alışverişte bulun.

Neyi al, üfür; seher çağı feryat edip duruyor zâti; çeng de senin ayrılık pençenden hüznü hüznü şikâyetler ediyor.

Cennetin ne sütüne son vardır, ne şarabına; onun için bu amansız yolda tat da bedava, süt de.

Altın rengindeki şaraptan bir kadeh sun da bizi bizden geçir... benim mezhebimde kendinde oluştan daha beter bir cinayet yoktur.

Cana canlar katan sevinç şarabını gökten sun da yelesi, kuyruğu kızıl-sarı ata benzeyen şarap derdi, gamı cezalandırsın, yok etsin gitsin.

Akıl senin mezenle bağlardan kurtulur, gizli ilim bilgisini bulur; biliş, görüş, anlayış ıssı olur.

Senin kadehin gönüle benzer; başta, göğüste parıl parıl parlar; senin sarhoşunda tecrübe mi azalır, başarı mı?

İçecek bir kadeh bulan el hırstan da kesilir, kazanç ümidinden de... O neşeyi bulan baş, bir işe baş olmayı nerden isteyecek?

Ağın, balığımı bir zaman çileye soktu; tuzağın akbabama gamla riyazat çekti.

Katre senin lûtfunla ne şaşılacak bir hale döndü; gönlü temiz, arı duru, her yana yayılır, her şeyi

kaplar bir hal aldı.

Huyu hırstan ibaret nekes, mala mülke, dedikoduya âşık nefis, rahmet definenle iki dünyaya da aldırış etmez oldu.

A padişahım, seni ziyarete gelmeyişi eşekliktendir, eşeksizlikten değil; çünkü haccın boyuna bedavadır, hem de orada aşılacak yol bile yok.

Kendine gel a gönül, zahmet çekmeye gücüm kuvvetim yok deme; kendi saçma sapanlığından geç; güce kuvvete lüzum yok.

Herkesin zahmetini bol bol çekiyorsun da defineye, hazineye gelince gücüm kuvvetim yok diyorsun, bu nedir? Nekeslik, aşağılık ancak.

Gönlünde gizlediğin şey, şüphe yok ki ancak sevgi; fakat gönlünde gizli olan da kuruntularını kınamada senin.

İçinde ne varsa sözünde, feryadında gizlidir; sözünle, feryadınla meydana çıkar, derilip toplanır da kıyameti şimdiden görür gidersin.

Bir soluk bize bak; çünkü o yüce bakış, ölüleri diriltmeyi âdet edinmiştir.

Suçluların iyi, kötü işleri yüzünden vefan körleşmedi gitti; çünkü lûtufta, keremde ayak dirersin, maharetin vardır.

Müridin canı da, gönlü de senin tertemiz denizinden başka bir şeyle temizlenemez.

Suçtan çekinenler sabah akşam çölde yol alırlar; halbuki Kâbe seni ziyaret etmek için sana doğru yürür, koşar.

Can secdelere kapanır, varlığına şükürler eder; sana kullukla baş olmuştur, yücelik bulmuştur o.

Güneş gibi gülüşündeki lûtfâ, kereme, zerre zerre her şey bir başka çeşit tanıklıkta bulunur.

Her şey, herkes seni arıyor, senin mahallende itikâfa girmiş, senin kerem Kâbe'ne yüz tutup ibadete koyulmuş.

Beş duygu, camiindeki ışık, camiindeki yaşayış mushaflarını okumuş; o mushaflardan usta beşer âyet belletmiş onlara.

* Gâh çeng gibi kapının önünde sana rükû etmede, gâh ney gibi soluğunu umarak kamet getirmede.

Yeter a akıl, bırak artık şu hüznü feryadı, şu acıklı hikâyeyi... Er olan her gönül, susarsan gerçek kokusunu alır. [\[52\]](#)

XCIV

Nîst be coz devâm-ı can z'ehl-i duan rivâyetî

Râhethâ-yı ıskrâ nîst çü ışk gaayefî

Gönül ehlinden, canın ölümsüzlüğünden başka bir rivayet gelmemiştir; aşkın huzuruna da aşk gibi

son yoktur.

Herkesten şükür duymadayım; bu sürü hoş oldukça böyle bu; kendine gel de şikâyet edenin dırılıtısına kulak asma sen.

Aşk bir aydır ki her yanı yüz; Ay bile haset eder ona... muştuluk olsun sesinden başka bir huyu yoktur onun.

Her seher çağı başka bir tatlılık; her yanı bir başka türlü terütaze; her adımda bir şaşılacak şey, her solukta bir başka lütuf, bir başka kerem.

Canın güzelliği haddi aştı mı, o yardım üstüne yardım eder cana; fakat kötü gözü de korumaz mı korumaz.

Gökyüzünün beli, onu arayıp taramadan âşıklar gibi iki büklüm olmuş; çünkü güzelliği eşsiz, örneksiz bir güzellik.

Her seher çağı güneş, mızrağını diker; sabah, bayrağını yüceltir ya; sen onu aşkın yüzünün ışığı bil.

Aşk kılavuzluk etti mi can rahata kavuşur; başını gökyüzünden çıkarır da ne güzel il der.

Tanrı aşka, senin güzelliğin olmasaydı varlık aynasını korur muydum ben demiştir.

Meyve sonradan çıkar, ağaç önceden vardır ama meyve mertebe bakımından ağaçtan öncedir.

Niceye bir anlatıp duracaksın; canın için olsun, daha fazla söyleme... Gönül senin dilinden dertlere düşüyor, tasalara batıyor.

Yalnızlığa dalan erler kaçmışlar; susuz mezelerini döküp saçmışlar... Çünkü susmak, sarhoşa adamakıllı bir güçtür, bir dayançtır.

Bülbüllerin şakıması âşıklara ilaçtır ama sus da aşk sana bundan daha başka bir güç kuvvet versin.

XCV

Eyne tarîku dârihim yâ senedî ve seyyidî

İhdi ilâ visâlihîm zubtu mine't-tebâudî

Evlerinin yolu nerde ey benim dayancım, ey benim efendim? Onlara kavuşma, onlarla buluşma yolunu göster bana; uzak kala kala yandım, eridim.

A güzelim, gece yarısı inadına peçeni örttün, yüzünü gizledin de geldin; bütün o güzelliğe, bütün o iyiliğe kötülük hiç yaraşmıyor.

A benim yiğidim, size canımı feda ettim; bir ümide düştüm de geldim; hasetçinin sözü bütün ip uçlarımı kesti gitti.

Padişahların da canısın, perde açan kapıcıların da; arayanların gözüün, mumusun sen; sensiz candan da oldum, yerden de... kucağımdan nerelere gittin sen?

Dostum, sevincim, bahtım, devletim, her kutluluğumun ıssı... fakat bütün cefalarıyla bundan da daha

güzeldin sen.

A kutluların padişahı, a yurtların yüceliği; her zalimin zulmünü benden giderirsin diye sana geldim ben.

Acıyışınız her şeyi kavramış, kaplamıştır; esirgeyişiniz her yana yayılmış, döşenmiştir, efendilerimiz bizim, her tapı kılanın tövbesini kabul edin.

Önceden gelenlerin şarabından başka bir şarapla sarhoş olmam ben; bir kadehçik sun; Tanrı lûtfunun küpünden ne eksilir ki?

Yüzünüz bize Ay'ın on dördüdür, neşemizdir, ışığımızdır; hayalinizin gölgesi her yüce kişinin devletidir.

Ey hasta, yorgun gönül, sakın sakın kaçma sarhoşlardan; âşıklardan kaçmazsın sen, kaçarsan çıfıtsın, dininden dönmüşsün.

Kıblemiz hayalleri; tadımız tuzumuz, nazlanışları, cilve edişleri... ey benim dayancım, güvencim, güzellikleri de her zahidin fitnessi.

Yas tutan kadınlar gibi başını, yüzünü dövmeden önce onlarla buluşmanın değerini bilmeye bak.

Yeniaya benzeyen buluşmanızın nuru, pek sağlam tan yerinden göründü de düzenler kurdu, aldattı beni, heyecanlara düşürdü, sonra da çekti kendine.

A arayıp taramadan sarhoş olmuş gönül, aşkın yüzünden, şeklinden bahset; iki dünyadan da çık gitsin; ne yaparsan yapabilirsin, arkan sağlam.^[53]

XCVI

Ey ki garîb âteşî der dil-o cân-ı mâ zedî

Âteş-i dil mukıym şod tu be sefer çerâ şodî

A güzelim, gönlüme, canıma görülmemiş bir ateştir saldın... gönül ateşi yerleşti kaldı; sen ne diye yolculuğa düştün?

Ateşin yerleşti, gönlümle eş dost oldu; ateşine söyle, abıhayat gibi sâfalar geldin diyor de.

Hayalinin lezzeti gönlümü yaktı, doğradı... güzelim, sanki gamın şeker de gönlüm bir kâğıt.

Mum dayandı da her yanı ışık kesildi. Işık her şeyden iyidir, hele ölümsüz, sonsuz ışık olursa.

Işık bir soluk baş kaldırdı mı, canı isteyen tek başına kalakalır. Tanrı'nın lûtfu olmadıkça benim ay yüzlüm de görünmez olur gider.

Fakat gene bir ihsana uğrar, Tanrı yardımından gene bir lûtf belirir de sonsuz birlik imam olur, uyulur kendisine.

Kahır kaplanını bağlar, sevgi kapısını açar, şehrin üstüne bir kubbe kurar da şehir kötülükten kurtulur.

XCVII

Adhakenî bi nazratin kultu lehû fehâkezî

Şarrafanî bi hadratin kultu lehû fehâkezî

Bir baktı, güldürdü beni; işte böyle olmalı dedim ona... Huzuruna aldı, yüceltti beni; böyle olmalı işte dedim ona.

Aşkının beyi geldi, askerleri tacizlik verdi bana... yardım etti, kurtardı beni; böyle olmalı işte dedim ona.

Güzelliğini yükledi bana; hilâli aydınlattı beni; bir sarhoşluk verdi, yardım etti, güçlendirdi beni; böyle olmalı işte dedim ona.

Yanımızda yer yurt edindi; ateşimiz onunla yatıştı... bir işret düzdü, koştı ki şaşırtdı bizi; böyle olmalı işte dedim ona.

Yüzü karanlıkları ışıttı; lûtfu ümidimizi gerçekleştirdi; geldi de hal hatır sorarak yüceltti beni; böyle olmalı işte dedim ona.

Gönlüm kâsesine nail oldu; fakat pek büyük, pek zor buldu onu; bir şarap sundu da muradına erdirdi onu; işte böyle olmalı dedim ona.

Şemseddin, Tebriz'den iniltimi duyar da yola düşer, gelir... beni yüceltir gene; işte böyle olmalı derim ona. [\[54\]](#)

XCVIII

Ey dil-i bî karâr-ı men râst begû çi gorherî

Âteşiyî tu âbiyî âdemiyyî tu yâ perî

A benim kararsız gönlüm, doğru söyle, nesin sen? Ateş misin, yel mi; insan mısın, peri mi?

Ne yandan gelmişsin, nerelerde yayılmış, neler yemişsin... yoklukta ne görmüşsün ki yokluğa gidiyorsun gene?

Kökümden ne diye sökersin beni; ne diye yok etmek istersin beni... Ne diye akıl yolunu vurursun; ne diye perdeni yırtarsın, ne diye?

Senden başka her hayvan, her canlı, yokluktan sakınır; sense tutmuşsun, varını yoğunu yokluğa çekiyorsun.

Ateş gibi gidiyorsun; sarhoş, yerlere yıkılmış bir halde gidiyorsun; kulağına nerden öğüt girecek, nerden halkın sözlerine kanacaksın sen?

Şu dünya dağının üstünden akan bir selsin sen; mekânsızlık denizine doğru, benim soluğumdan da tez akıp gidiyorsun.

Hangi yelle esmedesin? Bahçe de şaşırıp kalmış, bahar da... Ne gülsün, ne nerkissin? Süsen de

sarhoş olmuş senin yüzünden, selvi de.

Çemberine bir eş olmayan tefin sesi, kâfirin saçma sapan sözleri gibi kulağımıza girmez bizim.

Aşkının Mûsa'sı yaklaşma deyip durmada; herkesten nasıl kaçmayayım, Sâmirî gibi nasıl ürkmeyeyim?

İnsanların içindeyim, aralarındayim onların ama toprağın içindeki Ca'ferî altın gibi kaçmışım onlardan.

Altın, iki bin kere ben altınım diye bağırsa, defineden dışarı çıkarmadıkça kimsecikler müşteri olamaz ona.

XCIX

Her terebî ki der cihan geşt nedîm-i kihterî

Mî beremed ezo dilem çün dil-i tu zi mahzerî

Dünyada aşağılık bir kişiye eş dost olan her çeşit neşeden gönlüm kaçar, hani senin gönlünün helâdan kaçtığı gibi.

Bir aptala nasip olan her hüner, her marifet, himmetimin önünde neşelenmeye, övünmeye bile değmez.

Özenilip avlanacak bir şeker bile olsa baharıma nasıl ulaşabilir ki? Şeker dudaklı bir dilber yemez o şekeri, sınanmalarla pişmiş, gelişmiş er özenmez bile ona.

İster Ay olsun, ister gök, isterse alımlı bir güzel... hepsi de birdir; bir nuru, ferî yoktur onun ki.

Herkese verilen elbise özel bir elbise olamaz; arslan bir yiğit, köpek kâfirlerin artığını yemez.

İsterse yoklukta olsun, özel bir meclis gerek bana... Kevser bile olsa herkesin içtiğini az içerim ben.

Mesîhlikten lâf açmadasın. Peki, ne diye eşeklerin sidiğini kokluyorsun? Kâfirin canı gibi ne diye pisliğe alışıyorsun?

Altınla elde edilen malın mülkün temeli eşek sidiği olmasaydı, eşeklerin canları onun kokusunu alıp bulunduğu yere gitmezler, orda yayılmazlardı.

İnsan kuyumcuysa kendi değerini kendi biçer; Kubad'la Sencer şahne dikilirlerse sevinmezler ki.

İncinin, mücevherin üstüne altın yığ, altının altında kalsın; üste çıkmasa da altın gene ondan değersizdir.

Fakat sığırar, altının üstüne çıkarsa daha da değer kazanır; sen onu altından da üstün bil; pek değerlidir o inci.

Biz inciyiz, bu dünya sınanma yüzünden altın... aşağılık bir inci değilsen sığırar da çık üstüne altının.

Boğazın dileği tatsız tuzsuzdur; cinsî isteğin zevkiyse pek tez geçip gider... ikisi de köpekle,

domuzla bir; eşekle öküzün isteğinin aynı.

Ululuğa da değmez, ululuk havasına da uymaz... Ne bir padişahın, bir Sencer'in himmetine lâyıktır bu; ne bir peygambere kible olabilir.

Aştır, yalvarıştır, kulluktur akıllılığın alâmetleri... dostu görmek istiyorsan gözündesin onun, onu görecek yerdesin demektir.

Abıhayatı aramak, elbiseyi suda yumak, gönül kapısına oturup beklemek gerek ki sana açılsın o kapı.

Neşede, sevişmede, görüşte, oynaşmada her üstün kişinin gönlüne girmek, yedmek, yedilmek farzdır.

Başına buyruk gidiş, gidiş değildir; bir gökyüzüne bak; yıldızların hepsi de aramada, yelip yortmada; fakat hepsi de buyruğa râm olmuş.

Gündüzün gizlenmelerine bak, geceleyin görünüşlerini seyret; ulular ulusunun sarayının çevresinde heyecanla dönüşlerinden ibret al.

Tanrı için dolunuyorlar, Tanrı için doğuyorlar; Tanrı'yı istiyorlar, Tanrı'ya âşıklar... ayaksız, kanatsız yelip yortuyorlar; birbirleriyle yarışıyorlar.

Güneş'in ateş gibi gidişine bak; Ay'ın geceleri yürüyüşünü gör... seher çağının gürültüsünü seyret; tıpkı mahşer günü hani.

Temiz kişinin canı melek; kötü kişinin canı şeytan... Kerem sahibinin varlığı bir gemi; kötü kişinin varlığıysa demir atmış, kalakalmış.

Merhamete bak, sanki süt ırmağı, şehvetse bal ırmağı... ömrü akıp giden bir su ırmağı bil; özleyişse kıpkızıl şarap ırmağı.

Dört ırmak da sende gizli; hiç görmüyorsun fakat, nerde bile demiyorsun; O'nun sıfatları, O'nun zati gibi hem gizli, hem apaçık ortada.

Özleyişin coşup köpürmesi nereden; zevkin meydana gelişi nereden? Ömrün lezzeti pusuda, acıyıssa bir örtü altında.

Halk ona av kesilmiş; onun işi gücüyse bir delik açmak, onları kurtarmak... Onun dileğine karşı her varlık bir başka çeşit bezentiye düşmüş.

Gece bir Hintli'ye benziyor, gündüzse büyücüye... adalet bir meşale sanki, zulümse bir kör, yahut da sağır.

Akıl, bir savaşçıya eş dost olmuş; nefis sanki bir Zenci... aşk sarhoş olmuş, esrara düşmüş; dayanmakla utanmaksa sanki adalet sahibi bir er.

Padişah, herkesin kulağına gizlice bir nüktedir söylemiş... herkesin canına bir başka haberdur duyurmuş.

Kullar arasında savaş var, diriler arasında kin gütmek... bütün bunları o yapmada; işte sana güzel mi güzel, nazik mi nazik bir dost.

Güle tatlı, güzel bir söz söylemiş, güldürmüş onu... buluta bir nükte söylemiş, iki gözünü de yaşlara boğmuş.

Gül der ki: Meclis kurmak hoş; bulut der ki: Ağlayış daha iyi... Hiçbiri öbürünün öğüdünü tutmaz, sözüne kanmaz.

Dala oyna demiş; yaprağa el çırp... Göğe çark ur demiş; yeryüzünün çevresinde dönedur.

Akla uç git demiş; aşka şaşır da kal... Sabra da bir güzelin gamıyla kan ağla demiş.

Yüze, bir güzelce gül demiş; saça, yüze perde çek... Yele de o nerkisin yüzünden kap perdeyi demiş.

Dalgaya coş demiş, arı duru sudan uzaklaştır köpüğü... Gönüle de hadi demiş, her güzelin yüzüne bak gitsin.

Her yanda bir alâmet; her solukta bir kıyamet... Hem de söze dalarsam kınamayasın beni diye.

Tanrı alınma bunu yazmış; gönlüme ne ekmiş acaba? Sabrımı öldürdü Tanrı; ne sabır kaldı artık, ne sabreden.

Gönlümde olan tümünden suyla yağ... Ah, sözün de sırası mı? Yanıyorum, ah aşkın elinden, ah.

Sırrının sabahı ağardı; lûtufların kokusu geldi; bol bol ihsan çağı geldi çattı; görene apaçık göründü. [\[55\]](#)

Gökten yağdırdı o lûtfu; aşktan yarattı onu; küpten doldurdu onu; anlayana anlattı onu.

Kendisine kavuşturmak için bezedi onu; aslına kavuşturdu onu; ışığıyla ışıttı onu, uykudan uyandırdı onu.

Onlarca bir eşi, örneği yok onun; hepsi de kul köle ona... üstündür, uludur, ganîdir... satın alınmaz, kimse râm edemez onu.

Ululadı bizi, ihsanda bulundu bize; arıttı bizi, sevindirdi... ne gelecekse söyledi bize, ne geçtiyse haber verdi.

Gölge saldıği yer arındı; orda yatıp kalkana, orayı yurt edinene ne lûtuflar etti; onun gibisi ne şehirlerde var, ne köylerde.

Şemseddin, bir seher çağı Tebriz'den doğdu... ışığının parıltıları gönlüme vurdu; gönlüm o ışıklara bir yurt kesildi.

C

Ger zi tu bûseî hered sed meh-o mihr-o müşteri

Tâ neferoşi ey senem k'ez meh-o mihr hoşterî

A güzel, yüzlerce Ay, yüzlerce Güneş, yüzlerce Müşteri yıldızı, senden bir öpücük almak isterse verme... Ay'dan da daha güzelsin sen, Güneş'ten de.

A güzel, iki bin can, iki bin gönül gelse de kapıda yurt tutsa açma kapıyı; gönülden de üstünsün sen, candan da.

Ayna da kim oluyor ki gönlünde yer verecekmiş sana; a güzel, canın için olsun, aynaya bile bakma.

Gökyüzüne bile el atma da o senin atının önünde eyer örtüsünü başına vursun; kulluk etsin sana.

Bir taş parçası bile devlete erdi, bir çare buldu ama gene de kendine bakmada, mücevherliği kendinde görmede.

Sense ey doğana benzeyen gönlüm, onun eline doğru uç; hem de onun aşk kanadıyla... Niceye bir kendi kanadınla uçacaksın?

Padişah Şemseddin'in ardından ta Tebriz'e dek koşudur; aşk ordusu onunla beraber; sen de yürü git, sen de o ordudansın.

CI

Pîş ez on ki ez edem kerd vucûdhâ serî

Bî zi vucûd ve'z edem bâz şodem yekî derî

Yokluktan gelip varlık çevresinde dönüp dolaşmadan önce, daha ben yokken, yokluktan bir kapı açıldı bana.

Ne ay vardı, ne yıl... Can, yıllarca zevâlsiz canın çevresinde döndü dolaştı; bir tertemiz yürüyenin, bir Kalender'in çevresinde yıllarca kanat çırttı.

Mekânsızlık aşkının ateşi, bedeni de tertemiz yaktı, bitirdi, canı da... Yalnız o ateşin ortasında yokluk gevheri kaldı; tıpkı bir semender gibi hani.

Kendinden çıkan, varlığından geçen, kendini yer de geliştikçe gelişir... Kan kesilen gümüş bedenli güzel, kendi kucağından kendi meyvesini yer.

O kâfirlik, dindarlık yanından geç de gel, gir gönül fırınına; seyret de gör; âşıkların canları altın kesilmiş; aşk da kuyumcu dükkânı.

Her şey feda olsun yoksulluğa; yoksulluk abadan, hırkadan münezzehtir... Arş'tan yere dek ne varsa hepsi de yoksulluk yüzünden nura dönmüştür, nur olmuştur.

Elest meyhanesine bak, Şemseddin'in kadehiyle sarhoş olmuş; yüzlerce Tebriz'i su derdinden de kurtarmış, ateş derdinden de.

CII

Sâkı-i can-fezâ-yı men behr-i Hodâ zi Kevserî

Der ser-i mest-i men foken câm-ı şerâb-ı ehmerî

Cana canlar katan sâkîm, Allah için olsun, bir Kevser sun; şu sarhoş başıma kızıl şarap kadehini dök gitsin.

Lûtfu denizi sensin, elinle gıdalandır beni... a ay yüzlüm, İrem bağı sensin, kucağıma bir meyve düşür.

* A göklerden yeryüzüne inmiş melek; a “İçin” sözüyle özümüze haberci olan güzel.

Şarap, şu başımda yelip yortmaya başladı mı, attığım demir sökölür gider; altın gibi sararmış yüzüm, bir ateş parçası gibi kıpkızıl olur.

Bir puthane kesilmiş gönlümde, her solukta bir put vardır ama senin yüzüne benzer güzel resim yoktur da.

Meclise gir, şarap sun, ilkbaharın töresini kur, a yüzü gül bahçesine benzeyen, a boyu fıstık ağacını, selviyi andıran dilber.

Bir yudumcuk içerlerse kerem denizinden ne eksilir ki? Bir kâfire de birazcık nasip olsa Tanrı'nın lûtfundan ne azalır ki?

Şu kararsız gönlüme bir kadehle karar ver; şu varlık sedefine bir inci temizliği bağışla.

Ya düşünceden kurtar beni, ya yaratılışıma ulaştır beni... yahut da bir merdiven yap, kur; gökyüzünden bir kapı aç bana.

CIII

Yâver-i men tuyî bekun behr-i Hodâ tu yâriyî

Nîst turâ zeîfter ez dil-i men şîkâriyî

Yaverim, yârim sensin, Allah için bir yardım et bana; benim gönlümden daha arık bir av yoktur sana.

Ney gece gündüz benim için feryat eder; çeng dertlere düşerek, yanarak benim için ağlar, inler.

Bana lûtfedip de bağına bassaydın, sıksaydın beni, hiç gamın, elemin eli beni sıkabilir miydi?

Merhamet bulutundan başıma yağmur yağdırsaydın, bulut kesilmiş gözlerim akıp duran gözyaşlarını yağdırmazdı elbet.

Saçlarının ucunu ellerime verseydin elimi uzatırdım da feleğin kulağını tutardım.

Bir gece lûtfeder de bir hoşça başımı kaşırsan Ay'ın başındaki külâhı kapar giderim.

Geçmişteki haklara, âşıkının yalvarışlarına, ilkbahar kesilip de yeşerttiğin, oturduğun can ekinlerime, çayırıma, çimenime and olsun.

Senin yanından esip gelen yelin kokusuna, bana gün kesilen yüzünün ışıklarına and olsun.

Lûtfu güllerini başıma saçtığın andan beri çalışıp çabalama ayaklarıma hiçbir diken dikenlik edip de batmadı.

Parça buçuk da senin yüzünden kutludur, neşelidir; gül fidanı da senin yüzünden utanır, kendinden geçer.

A dudağım, sus... aslına kulak ver de o kendi sözleriyle görülmemiş bir gam arkadaşı olsun sana.

CIV

Cem'mekun tu berfrâ ber hod tâ ki nefserî

Berf-tu bufserânedet ger tu tenûr-ı azerî

Yanına, çevrene kar yığma da üşüyüp donmayasın... ateş gibi kızgın olsan bile, kar gene de üşütür, dondurur seni.

Kendiliğinden coşup kaynamayan, senin coşkunluğunu da yok eder gider. Ateş kesilmemiş kişiden kardeşlik umma.

İriliği bir deredir, akar gider; kılına kılçığına aldanma onun. Başına, bıyığına bakma; canı arıktır onun.

Bu ses hoştur ama sen sıçra, ateş gibi gel tapıya. Başını şöyle böyle sallama, sölpük, başıboş şeyleri dinleme.

CV

Bâz çi şod turâ dilâ bâz çi mekr enderî

Yek nefesî çü bâzi-vo yek nefesî kebûterî

A gönül, gene ne oldu sana, gene ne düzenler kuruyorsun? Bir solukta doğan kesiliyorsun, bir soluktaysa güvercinleşiyorsun.

Dün âşıkların duaları gibi yücelere ağıyordun; derken gene yıldızların nurları gibi aşağılara iniyorsun.

Hilen, düzenin, canına and olsun ki öldürdü beni; selin beni almış götürmede, nereye dek sürüp götüreceksin beni?

Sevgi, acıyı sözünü duymayasın, dosttan yana bakmayasın diye merhamet ilinden göçmüş, heybet, korku diyarına gitmişsin.

Hafiflik etmeye kalkışırca gönlüm, güler de haydi dersin, uç bakalım... kendime dalarsam kınar da demir atmış, kalakalmışsın dersin.

Gülersem pişmiş kelle gibi sırt dersin... ağlarsam testi gibi ağla, su sızdır dersin.

Türk'sün sen. Hintlilerde Türk yüzünü pek arama... çünkü Tanrı, Hintli'ye Türk yüzü vermemiştir. [\[56\]](#)

Gülüş Ay'a nasip olmuş, ağlayış buluta verilmiş... baht da toprağa Ca'ferî altın parıltısını vermiş.

Güzelliği dilberlerde ara, derdi âşiklardan iste... yüzün kıpkızıl bile olsa sapsarı yüzü bende ara sen.

Ben aşağılık bir kulum; toprak olayım, sitemler çekeyim... sense bir padişahsın, baş çekmek de yaraşır sana, cevretmek de yaraşır.

Sarhoş et, hoş bir hale getir beni de sonra oynamamı, hoş bir hale gelmemi iste, mademki ekşi yemiyorsun, ağzıma şeker ver.

Senin tencerenim, güzel bir yemek pişirirsen benimle, güzel bir aş veririm sana; fakat ekşi bir aş pişirirsen de ekşi aş veririm sana.

Şeytana bile bir hoşça baksan şeytan melek kesilir; a güzelim, bir perisin sen ki peri bile yüzünden bir koku alamaz senin.

Büyü neden haram oldu? Çünkü senin güzelliğinin devrinde her çerçöpün, her aşağılık kişinin büyüden lâf açması yazıktır, boştur da ondan.

* A gönül, azarlayışı, sarılışı, seni gamlara boğuşu, sevgisine işarettir; azarı bıraktı mı bil ki senden uzaklaştı o.

A Şemseddin'in Tebriz'i, padişahlar padişahı güneş, doğundur senin; o başın nurunun ışığıdır sen, bu yandaysa iğretisin.

CVI

Âh hoceste sâatî ki senemâ be men resî

Pâk-o lâtîf hemçü can sobh-demî beten resî

Ah, ne mutlu andır o an ki a güzel, sen bana gelip yetişesin; can gibi tertemiz, lâtif bir halde, bir seher çağı bana ulaşsın.

O baş çeken saçların bana, gecen hoş olsun demiş... şu ateş gibi yolculuktan ne vakit döneceksin, ne vakit bu yurda geleceksin sen?

* Güneş'in ne vakit Koç burcuna benzeyen gönüle gelecek de sen abıhayat gibi güllere, yaseminlere ulaşacak, onlara ölümsüzlük vereceksin?

* Hasan gibi gamın elinden yudum yudum zehir içmedeyim; ey Ahmedî tiryak, Hasan'ın babasına ne vakit erişeceksin?^[57]

Gamın kanıma pek çevik, pek tez kastediyor ama can umuyor ki gönül kıran gama da gelip çatarsın elbet.

O zaman her şey, her yan sen olursun; gönül kalkar gider ortadan; sen bu bedene eriştin mi, beden de can gibi tertemiz olur.

Gökyüzünü birbirine kat, darmadağın et; gökyüzüne bağlılık ayıbını çekme artık; umarım, saçlarının kokusuyla o ipin ucuna yapışırsın.

Sen zevâlsiz güzellikle kadının, erkeğin başına çıkageldin mi, kadın kadınlıktan çıkar, erkek kanlar içinde kalır gider.

Güzelliğin ayak bastı mı, Mısır Yusuf'u secdeye kapanır... kefenin başucuna geldin mi ölü dirilir, mezardan kalkar.

Şemseddin'in güzelim hayali, Tebriz'de pusudadır; bakalım, ne düzenle, ne hünerle gelip çatacaksın diye din gibi sen de cana istekli bir hale gelirsin.

CVII

Can be fedâ-yı âşıkân hoş hevesîst âşıkıy

Işk perest ey poser bâd-ı hevâst mâ bakıy

Âşıklara canlar feda olsun; hoş bir hevestir aşk... Oğul, aşka tap; geri kalanı havadır, yeldir.

Aşk şarabıyla sarhoşum; bulunduğum yerin döşemesi aşk ateşidir; bas ayağımı ateşime; niceye bir ikiyüzlülük?

Gökyüzünden ta yere dek ateşten bir zincirdir sarkıtılmış... yolunda gerçeksen sarıl o zincire.

Aşk nasıl şeydir, sor bana... aşk, bir çeşit deliliktir; insanı zincire vurdurur; fakat ahmaklık yoluyla değil ha.

Aşka tap ey oğul; aşk hoştur ey oğul; yürü, âşıkların canlarına and olsun ki aparısın, güpgüzelsin, gerçeksin sen.

Yolun yokluk olduktan sonra sana nerde, kim düşman olacak ki? Senin gücün kuvvetin kimde olabilir ki? Yakıp kavuran salt ateşsin sen.

Canımı kul köle et, zevkimi, neşemi dirilt... Yok et beni, sonra yarat da bir kere daha yaratıcılığını göster.

Bir soluk sus, susarken coş, köpür... Seher çağında susarsın sen, susarken söylersin sen.

Gönülsüz, cansız söz söylemek Sâmirî'nin öküzünün töresidir; ey oğul, doğru olmaz bu; sen doğru yürümeye bak, doğrulukta behren var senin.

CVIII

Her beşerî ki sâf şod der du cihan verâ dilî

Dîd gazez ki fakr bod bang-i Elestrâ belî

İki dünyada da gönlünü arıtan her insan, Elest sesine karşı "belâ-evet" demenin yokluk olduğunu görmüş, anlamıştır.

Topraktan yaratılmış âlem bir tepeciktir sanki; yokluk, onun altında gömülü define... Tepenin üstünde oynayıp eğlenmek çocukların zevki, neşesidir ancak.

Kimin gözü bağlanırsa hırs parıltısı yatıştır onun... defineden haberi olmayan, ona aldırış etmeyense ağırıncanlı olur, tembelleşir gider.

Ay gibi bir güzellik definesi... Can onu gördü de aman, ne de güzel, nazar değmesin dedi. Binlerce padişah, yoluna düşmüş... ah, ne de büyük, ne de elde edilmesi gereken yüce bir şey.

Överdim dudağımı, açar saçardım can yüzünü, giderdim anlatma yoluna; fakat nerde anlayacak, nerde ona ulaşacak kişi?

İki köyde de ona lâıyk kimsecik yok ama varsın olmasın... sen canını da at yoluna, kendin de atıl; baş çekme, koy başcağızını yere.

A tanınmış Tebriz, Şemseddin'in kapısında kemer kuşan... çünkü başın bir olgun kişinin ayağına kapanması kutlu bir şeydir.

CIX

Bâ hemezân fozolekî çu ki bemâ meloleki

Rov ki be dîn-i âşıkıy seht azîm goleki

Herkesle gevezelik eder durursun; bizeyse surat asarsın, usanmış görünürsün... yürü be, âşıklık dininde pek büyük bir ahmacıksın sen.

A havasına uymuş herzevekil, a Tanrı'dan usanmış kişi, sen kaanın adamı değilsin, bir Moğolcağızsın sen.

Kendi şarabınla kendin bir sarhoşcağız olmuşsun; gâh ekşiceğizsin, gâh tatlıcağız... Hünerceğizinde pek derinceğizlere dalmışsın diye nazcağızlar etmedesin, ululanmacıklara kendini vermişsin.

Bir kütüphane bile olsan can bahçesini istemiyorsun, aramıyorsun... Hocam, soycağızın sopcağızın var ama temelceğizlerin yok.

Yürü, bakıra benzeyen varlığını can kimyasına harca da altın gibi onun yüzünden yarım pulcağızın gamma düşme.

Gönlümden dedim ki: Niceye bir beden ehlinin hayaline dalacağım? Seninle oldum mu, her donmuş, buz kesmişten gönlüme bir elçiceğiz geliyor.

Sen bir gulyabaniceğiz bile olsan tek Tanrı'nın eşsiz ışığı, Tebriz'deki Şemseddin, gönül yolcularının yolunu emin etmiştir.

CX

Rû benemûdemî be tu ger hemeğî ne cânemî

Dîde şodî nişân-ı men ger ne ki bî nişânemî

Tamamıyla can olmasaydım yüzümü gösterirdim sana... Bir belirtim olsaydı belirtimi, izimin tozunu görürdün.

Gümüş bedenli bir altınım; lâ'l dudaklı bir inciğim... Madenin içinde olmasaydım altın cevherini gösterirdim sana,

Lûtfum bırakmıyor seni; yoksa senin hevesine düşerdim de a şekerim benim, bütün zamanları sinek gibi kışalar giderdim ben.

Can gül fidanı, aşkınla dedi ki: Korkmasam süsen gibi baştan başa dil kesilirdim.

Halk, akıllısın sen diyor, bir soluk kendine gel... Onlara dedim ki: Evet, böyleysem, bir soluk da öyleyim işte.

Ay'ın gümüş kaftanı, civarına lââyık olsaydı kemerinden tutar da sana çekerdim onu.

Aşkının havasının dalgası, bir soluk bıraksaydı beni, ateşler haline gelirdim de âşıklara çare kesilirdim.

Kıskançlık okuyla zamanenin gözünü yumdurmasaydı apaçık görürdü ki onun elinde bir yayım ben.

Bu söz, Tebrizli Şemseddin'e bir işaretir ancak... Ah n'olurdu onun kapısında bir terceman olaydım.

CXI

Sûht yekî cihan begam âteş-i gam bedîd nî

Sûret-i in tılısmrâ hîç kesî bedîd nî

Bütün bir cihan gamlara yandı da gam ateşi görünmüyor... bu tılsımın şeklini hiç kimse gördü mü ki? Hayır, görmedi.

Onun kehribarındaki güç, beni her yana çekiyor. Acaba beni çeken var mı? Hayır, yok.

Semâ' var da çeng yok... Şarap var da renk yok... Kadeh kadeh üstüne yüzlerce kadeh sunulmada? Kadehi tadan nerde? Meydanda değil.

Aşk kırbayla oynuyor; bense onun elinde bir şişeye benziyorum; şişeyi ayaklar altına attı, kırdı; kimsenin ayağı yaralandı mı? Hayır.

Yol alanlarca şeyhin de sayısına son yok, müridin de... Fakat birlik soluğuna gelince, ne şeyh var, ne mürit.

İnsanların arasında tanınan, sözü yayılan, Bâyezîd'in gölgesidir; Bâyezîd'in özüyse ortada yok.

Muştuluk verin âşıklara, buluşma, kavuşma bayramı geliyor... Öylesine bir bayram ki ramazan da değil bu, bayram da değil.

CXII

Âmedeî ki râz-ı men ber heme kes beyan kunî

V'on şeh-i bî nîşânerâ cilve dehî nişan kunî

Gizlediklerimi herkese söylemeye; o izinin tozu belirmeyen padişahı göstermeye, izini belirtmeye gelmişsin.

Dün akşam sarhoş hayalin, elinde bir kadeh, çıkageldi... şarap içmem dedim, etme dedi; ziyan edersin.

Dedim ki: Korkarım, içersem utanmam uçar gider başımdan da o kıvırcık saçlarına el atarım; tutar, çekersin benden.

Gördü ki nazlanıyorum, gel dedi, ne şaşılacak kişisin sen? Can sana yüz tutuyor da sen ondan yüz çeviriyorsun.

Herkese düzen kurmada, kötülük etmedesin ya; benim gibisine de düzenler kuruyorsun; halbuki gizli hasbek benim; iş böyleyken benden sır gizlemedesin.^[58]

Yeryüzünün gönlündeki define benim, ne diye yere baş koyuyorsun? Gökyüzünün kiblesi benim, ne diye göğe yüz tutuyorsun?

Bir padişaha bak ki bakış, görüş ışığını o verir sana... inada düşer de baş çekersen ecel günü öylece kalakalırsın.

Betine benzine renk geldi ya; onun için sararıp sol... bir atlının ardından ne diye safran gibi sararıyorsun?

Horoz gibi erkek ol; vakti tanı; öne geç, yürü. Horozken tavuk gibi dişileşmen yazıktır.

* Eğri otur, doğru söyle... Doğru olur bu iş, lâıyk olan da budur... Senin canın da benim, rûhun da; sense onları bir başka yana yollayıp duruyorsun.

* “Borç verin” buyruğuna uyar da bir kesinti verirsen, bil ki kalp bir kesintiyi bile define edersin, hazne yaparsın, maden haline getirirsin.

“Sakının” buyruğuna uyar da iki üç gün gözünü yumarsan, duygu gözünün kaynağını apaçık incilerle dolu bir deniz yapar gidersin.

Amacımıza bir soluk, ok gibi doğru gidersen, gökyüzündeki Utarid yıldızının boyunu kendi kirişine yay edersin.

Bundan daha iyi kerem de şudur ki suçunu, günâhını bağışlar... bunu bir anlatayım da bak; bana karşı nasıl, ne çeşit feryat edersin.

Yeter, bu söz anlatmaya sığmaz; ağza gelmez... hattâ bütün zerreleri açsan, her birini bir ağız haline getirsen gene anlatılamaz.

CXIII

On ki behord dem be dem seng-i cefâ-yı sed menî

Gam nehored ezon ki tu rûy berû turuş kunî

Seni seven, soluktan soluğa, yüz batmanlık cefa taşı yese bile, sen ona yüzünü ekşitmedikçe gam yemez.

Şarap, ona edeceğini etti mi oyuna dalar, bağırır, çağırır, neşesini bildirir... Çünkü o, madenin has

akıyını koltuğuna almıştır.

Kumar oynanan yerin eriyim, uçsuz bucaksız bir âlemim ben... gözünü aç, yüzüme bak, aydınlığa karşı seyre dal gitsin.

Senin rengine bakmaz, savaşından gam yemez o... Hoca, yoksa eminlik yurdunu hiç görmedin mi sen?

Sirke ekşi olursa olsun; o ekşimiş diye bal da ekşi olur mu hiç? Suyun yüzünden yağ yağlığından vazgeçer mi ki?

O seyre dalmışım ya; sarhoşum, semâ'a düşmüşüm... Fakat herkesin semâ'ı varlıktan, benlikten temiz olamaz.

Bizim semâ'mız bakıştır, görüştür; onun semâ'ıysa boşuna... Fakat oğul, Türk Ermeni'nin dilini bilmez ki.

İnananlar mezarlarının içinde oynarlar, el çırpırlar... inanç şarabını içmişlerdir, mekânsızlık meclisinde sarhoş olmuş gitmişlerdir.

O senin yanındadır, önündedir şu an; fakat sen sevgiliden bir koku alamıyorsun da göz ucuyla her yana bakıp duruyorsun.

CXIV

Çeşm-i tu hâb mîreved yâ ki tu nâz mîkunî

Nî be Hodâ ki ez degel çeşm ferâz mîkunî

Uykuya mı dalıyor gözlerin, yoksa naz mı ediyorsun? Hayır... and olsun Tanrı'ya, düzeninden yumuyorsun gözünü.

İş eri uyusun diye gözünü yumuyorsun; uyudu mu da altınına el uzatıyorsun.

Bir zincirdir uzatmışsın; sonu gelmez bir tuzaktır kurmuşsun... Kimin bağını pekiştirmedesin, kimin bağını çözmedesin?

Suçsuz âşıkını sevaba girmek için öldürüyorsun da sonra şehitlerin mezarları başında ezan okuyor, namaz kılıyorsun.

Kimi sâkîler gibi baştan aklı alıp gidiyorsun sen; kimi de çalgıcılar gibi nağmelere dalıyorsun sen.

Ayrılık neyini üflüyorsun; Irak neyini çalıyorsun; Bûselik perdesini Hicaz'a eş ediyorsun.

Yoksulun canını, gönlünü, tutsağın yaralı gönlünü güzelliğinin sadakalarıyla niyaz haznesi haline getiriyorsun.

Feleğin perdesini yırtıyorsun, padişahlık cilveleriyle cilveleniyorsun... Eyaz'ın saltanatını sürüyorsun da padişahların taçlarını kapıyorsun.

Benim âşkımın sen, aşkın hiç şekli mi olur? Şu şekle bürünmüşsün ya; mahsustan yapıyorsun bunu.

Sonsuz bir haznesin sen; hazneye padişahın tuğrası nerden vurulacak? Bir yanına vursan bile orasını kesmek için vurursun.

Zenginliğe dal da sus, utan artık... niceye bir onun zenginliğinin yanı başında tamahlara, ümitlere sarılıp feryat edeceksin?

CXV

Ey ki leb-i tu çün şeker han ki karâb neşkenî

Vey ki dil-i tu çün hecer han ki karâb neşkenî

A şeker dudaklı, sakın testiği kırmayasın... a taş yürekli, sakın testiği kırmayasın.

Onun sarhoşu oldun mu, elinden şarap içersin... fakat tehlikeli bir soluktur o; sakın testiği kırmayasın.

Aşk yüreğime girdi, yerleşti; gönül tünden sırça kesildi... a oğul, yavaş gir; sakın testiği kırmayasın.

O lûtf sahibi güzel, eşin dostun oldu ama saçına el atma; sakın testiği kırmayasın.

Onu tanımadıkça gönlünden kıyaslamaya kalkışma... O başkadır, sense büsbütün başkasın, sakın testiği kırmayasın.

Gönüllerdedir, sırça gönüllerdedir o... aman, yavaş geç; sakın testiği kırmayasın.

Tanrı insanda göründü; hayır-şer bir araya toplandı; şaşırma bu kazaya, bu kadere... sakın testiği kırmayasın.

Tebriqli Şemseddin'le beraber oturup kalkıyorsun ama hünerden lâf etme; sakın testiği kırmayasın.

CXVI

Zerger-i âftâbrâ beste-i kâz mîkunî

Kurte-i şâmrâ zi meh nakş-o terâz mîkunî

Güneş kuyumcusunu altın, gümüş kesen makasa bağlamadasın; akşam gömleğine Ay'dan süsler, bezentiler işlemedesin.

Geceyle gündüzü, bu Habeş'le Rum'un enini boyunu, onların törelerine uyar da gâh kısaltırsın, gâh uzatırsın.

Kimi olur, kulun geçici işini doğrultursun, gerçek edersin... kimi de olur, gerçeği tutar, alay haline kor, geçici bir şey yapıverirsin.

Bu ne keramettir ki kapılar kapalıdır... gene de tutar, onun yüzünün hayalini bu kapalı kapılardan geçirir gidersin.

Yel gibi uçup giden düşünceye bir inattır verirsin, kaskatı kalakalır... Yalvarma nedir bilmeyen

gönüle de tutar, yalvarıştan bir kanattır verirsin.

Gam bulutlarıyla kaplı gecede meşaleler getirirsin; ıztırablarla dopdolu, daralmış gönülden bir penceredir açarsın.

* Biz aşkının Damışk'ında, senin için yerleştik, senin için orasını yurt edindik... sense cilvelerinle, yüceliğinle nazlanıyorsun; tutuyor Azâz'a gidiyorsun.

Kimi olur, birazcık suç yüzünden bütün suçluları vuruyor, kırıyor; kimi oluyor, ulu ulu günahlara göz yumuyorsun.

Kimi oluyor, padişahın yoksuluna padişah himmeti bağışlıyorsun; kimi oluyor, Kubad'ı da tamahlara kul ediyorsun, padişahı da.

Nağmeler çıkararak neyi, ayaklarının altında kırıp döküyorsun; derken kırık dökük çengi meclise lââyık görüyorsun, ona nağmeler veriyorsun.

Zevk lavtamızı kimi üç telli yapıyorsun; kimi de Bûselik perdesini Hicaz'a çeviriyorsun.

Can, senin cömertliğine can oldu, öz kesildi, güzelleşti... derken onu tutuyor, soğan gibi kabuğunu sıyrıp soyuyorsun.

A benim dayancım, bir bakışın akıl fikir verir, karar bağışlar bana... A benim padişahım, lûtfun dayancımdır, eminlik yurdudur bana.

Sensin yapımın temeli; sensin dileğimin özü... Sensin varımın yoğunun olgunluğu; sensin mahzenimin artan geliri.

Her bakan gözün gözbebeğisin; her alıcının maksadı sensin... Her dağınık kişinin gücü sensin, her beli bükülenin kudreti sen.

Bana nimet verenimsin sen; yapayalnız gecede eşim dostumsun sen... Pek kerem sahibisin, her derip devşiren, senin lûtfunu derer, devşirir.

Her mal mülk ıssının ulusu sensin; her helâke gidenin kurtarıcısı sensin; her yolcuya kılavuzluk eden sensin; her sır yayanı dağıtan da sensin.^[59]

Ne kadar susayım, susmaya yöneleyim diyorum da gene benim inadıma, aklımı fikrimi tamahlara düşürüyor, söze çekiyor, söyletiyorsun beni.

CXVII

Âb tu deh gosterâ der du cihan sekâ tuyî

Bâr tu deh şekesterâ bâr-geh-i vefâ tuyî

Yorulmuş, bitmiş sen su ver, iki dünyada da saka sensin... kırılıp dökülmüş sen yardım et; vefa konağı sensin ancak.

Sevinç burcunda yarıklar açıldı; gönül ordusu silahsız, pusatsız kaldı... sağ kola külâh sensin, sol kola giyim, silah gene sensin.

Şarapla yıkılmış gitmişiz; kış dövmüş, ezmiş bizi... gözümüzü sana dikmişiz, tutya sensin çünkü.

Vefadan yüz çevirme, arı duru suya toprak serpip bulandırma; abıhayat da sensin, utanç da sen... gönüle arka da sensin, ebedî dayanç da sen.

Gök seni çağırma; senin için can vermede... senin yüzünden ne ziyana uğrarsa hepsine devâ gene sensin.

Canının zekâtı olsun, kalk, şarap getir; her yayanın bineğini sun... canımıza sâkî sensin ancak.

Şu savaş haberi, gönül birliğinin izi, eseri değil; vur boynunu şu haberin; ululuk şahnesi sensin.

Kavganın boynunu vur; vesveseyi kökünden sök, at... özel şarabı sun, Tanrı'nın hasbekisin sen. [\[60\]](#)

Kadınlar bile Yusuf'ları görünce ellerini doğradılar; kadınlardan da aşağı değiliz ya biz, yüzü güzel Yusuf'un sen.

Dostun yüzünden haberdar olmak, fakat elinden, ayağından haberi bile olmamak... işte değerli haber bu; çünkü ustasın sen.

O gizli şarapla doldur kadehi de ağızsız içelim; içelim de şu dünya, gene senin kimya olduğunu bilsin, anlasın.

Tanrı'nın o yıllanmış şarabını, o Elest gününe kılavuz olan o peygamberlere sunulan şarabı sun... peygamberlerin mirasçısı sen.

CXVIII

Rîk zi âb sîr şod men neşodem zehî zehî

Lâyık-ı herkemân-ı men nîst derin cihan zehî

Kum bile suya kandı da hey gidi hey... ben kanmadım gitti; ağır, yüce yayıma değer bir kiriş yok şu dünyada vesselâm.

Deniz en değersiz şerbetim; dağ en önemsiz lokmam... Ey Tanrım, bana bir yol aç, bir bildir bana; ne biçim timsahım ben?

Ecelden de daha susuzum; acaba bir iri lokma bulabilir miyim diye cehennem gibi fırlanıp durmadayım.

Aşkın mizacına, bulaşmadan, kavuşmadan başka bir ilaç yok... aşkın ağzına senin avcundan başka bir avuç ot veremez.

Pek ulu bir başbuğdur; pek çeviktir ama akıl gene de senin tuzağına tutuldu mu, başını da kaybeder, sakalını da.

* Tanrı'yı bir bilen herkesin gönlüne gerçeklik veren sensin... Tanrı'yı insana benzeten herkesin gönlüne bir şekil sokan gene sensin.

Nuh, senin dalgalarının yücelerinde bir tahta parçasına eş dost oldu... rûh, civarının kokusuyla

sarhoş olup yerlere serildi, bir şaşkına döndü.

Sus da gene susanların köşküne doğru git... a bir köye düşmüş, orda yıkılmış kalmış adam, gene şehrine git, şehrine.

CXIX

Telh kunî dehân-ı men kend be dîgeran dehî

Nem nedeî be keşt-i men âb be in-o an dehî

Benim ağzımı acıtmadasın, başkalarınaysa şeker veriyorsun... benim tarlama bir ıslaklık bile vermezsin de şunu bunu suya kandırırsın.

Canımsın benim, dostumsun benim, yıkılmaz devletimsin benim... bağıma bahçeme güz çağını yollarsın.

Tam şükürlerle dolup taşacağım çağda, ya benim inadıma, yahut da benden kaçma kuruntusuyla vaadlerde bulunmaya koyulursun, sınar durursun beni.

Ödağacı cömertliğe başladı mı, senin için tüter... sen köpeğe kemik attın mı, arslan kapında secdeye kapanır.

Mahallemden geçer, yanıma uğrarsan dokuz göğü de aşarım; başıma bir aman verirsen göklere ayak basarım.

Akıl da yoksulundur, fikir de... onlar senin sütünle beslenmişlerdir, senin sütünle gelişmişlerdir... kendisine yay verdiği kişi nasıl olur da okunu atmaz senin?

Senin baktığın kişi, iki dünyaya da bakmaz artık... bir dilenciye ekmek versen, padişahlar padişahı kesilir o.

Kime şeker verirsen bütün bedeni şeker kesilir; kime ağız verirsen sen, iki dünyayı da bir lokma yapar da yutuverir.

Bütün şehirleri gezdim, dolandım; senden başkasında şeker yok... artık şekerini pahalı verirsen seni kime şikâyet edebilirim, nasıl yapabilirim ki bu işi?

Kimi tutar, çekersin, pahalı verirsin; kimi yayar, dökersin, herkese ucuz verirsin. Bir soluk böyle verirsin sen, bir soluk öyle.

Güneş'in de, Müşteri yıldızının da övüdüğü Şemseddin, Tebriz'de... Onunla Ay, lûtfunla kıran ederse Ay'ın da gönlü dirilir gider.

CXX

Hâce turuş merâ begû sirke be çend mîdehî

Hest şeker-lebî eger sirke be gend mîdehî

A yüzünü ekşiten dost, sirkeyi kaçta veriyorsun? Bir şeker dudaklı varsa sirkeyi şekerle satarsın,

şeker alırsın da sirke verirsin sen.

Sen almazsan alma; ben hevesliyim, alırım; âşıkım, kendimde değilim; a boşboğaz, ne diye öğüt verirsin bana?

Daha yakın gel ey peri, ekşilik hiç yok sende... taç verirsin, kemer bağışlarsın, yüce bahtlar verirsin, devlete erdirirsin adamı.

Can binlerce gürültüyle senin için gebe kaldı gitti; çünkü kendi aşk ateşine kendin çöreotu atıp duruyorsun.

* Canımı Ferhad gibi dağ delmeye çekiyorsun... böyle değilse ne diye canımın eline külüng veriyorsun sen?

Ne verirsen ver... verdiğin şeyi zarar olsun diye veriyorsun sanan kişinin hiçbir şeyden haberi yoktur.

Bir gül yaprağı alırsın, bir bağ ihsan edersin sen... bir eşek leşi alırsın, yirmi tane yürük at bağışlarsın sen.

Tapı kılana şükredersin ama kimi olur, aldırmazlıktan gelir, beğenmez görünür, suçsuz döversin insanı.

Zeyd'in başı yarılırsa Amr'a bir çare bulursun... Şam ülkesinde kıtlık olursa Cend'e yağmur yağdırırsın.

Kaç kere söyleme dedim; fakat senin ne suçun var ki? Sen değirmen gibisin, sana ne konuyorsa onu öğütüyor, onu veriyorsun sen.

CXXI

Ey ki be lûtf-o dilberî ez du cihan ziyâdeî

Ey ki çü âftâb-o meh dest-i kerem goşâdeî

A lûtfetmede, a gönüller almada iki dünyadan da üstün güzel... a Güneş gibi, Ay gibi bağışlayış elini açmış dilber.

Seher çağının güneşi, yeryüzünden baş çıkarmadan dünyayı gösteren kadehi eline almışsın.

* Mehdi de sensin, doğru yolu bulmuş da sen; Tanrı'nın rahmeti de sen... yeryüzünü kaplamışsın, zamana lûtuflar etmişsin, ihsanlarda bulunmuşsun.

Yüzlerce kınanmaya temelsin, özsün; yüzlerce kıyametin coşkunluğusun... misk kaynağını görmüşsün; şarap küpünün kaynayıp köpürüşü olmuşsun.

Senin havandan baş çeken başını alıp bir yere varamaz... çünkü her boyna bir gerdanlıktır takmış, bağlamışsın sen.

Kalk ey gönül, halkı sabah şarabı içmeye çağır... dün geceden kalmasın; kendinde değilsin, başsız-ayaksız düşekalmışsın ama gene de çağır gitsin.

Her seher hayalin sâkîlik etmek ister... aklın, hünerin düşmanısın, sâf kişinin fitnessin sen.

Bahar gibi bir sâkîsin; cennet gibi ebedîsin; kebab gibi güçsün kuvvetsin; şarap gibi neşelisin, coşkunsun.

Kalk ey gönül, çeke çekile belirtisi bile görünmeyen şarap meclisine yönel; yayasın böylece ama aşk bir ata bindirir seni.

Dünya zerre zerre hep sana bakmada, seni seyretmede... Suyun da özüsün, temelisin, ateşin de... Erkeğin de eşi dostusun, dışının de.

Fakat hırkaya benzeyen şu bedeni bağından sıyrıp çıkarmadıkça, şu beden hırkasında buldukça hırkaya, abaya bağlısın, seccadeye oturmuş bir kişisin ancak.

Ya susanlara lâyıf şarabı iç de dedikodudan kurtul, yahut da söyleyen, tümünden sözden doğmuş bir hayvan ol, kalakal.

A sâkî, lûtfet de sarhoşun elinden tut; kendi meclisine doğru çek, götür onu... anacaddenin padişahısın sen.

CXXII

Ey zede mutrıb-ı gamet der dil-i mâ terâneî

Der ser-o der dımâg-ı can ceste zi tu fesâneî

A güzelim, gam çalgıcın gönlümüzde bir nağmedir tutturmuş... canın başında, beyninde senden bir masaldır yayılmış gitmiş.

Soluğu güzel mi güzel hayalin, gayb âleminden soluk aldı da bir göründü mü, aşk ateşinden bir yalımdır çıkar da ta göğe dayanır gider.

Aşk Zühre'si pençesini suya, toprağa atınca boyumuz çenge dönmüş, göğsümüz kanun kesilmiş.

Topal bir ceylan, saldırgan arslanın pençesinden nasıl kaçabilir? Bıldırcına benzeyen beden, can doğanından nasıl kurtulur?

A gül, a can baharı... a şarap, a can mahmurluğu, padişah da odur, tek er de o; odur senin birliğini yiyen, varlığını sömüren.

* Senin lûtfundan, senin ihsanından yoksulun yoksulluğu bir övünç oldu da ölümün yoksullara karşı söyleyeceği bir söz kalmadı gitti.

Buluşman, gene bir bahane icat etmezse lûtfun, ihsanın, rahmetin, buluşma davulunu dövüp duruyor.

Senin Mesîhlik sofrandaki yemekler; benim Meryem orucuma iftarlık yemekler... bu gece kuru ekmeğimi senin Fırat suyunla ıslatacak, yumuşatacağım.

Ölümsüzlük yayı, oklarımıza başbuğ olmuş... Ahmed'in oku Kinâneoğullarının övüncü kesilmiş.

O yayın bir ayak önce çekilmesi için herkes bir kiriş yapmada... okuna hoş geldin demek için her gönül bir amaç kesilmede.

Tanrı çekişi senin, benim ahımdan bir ip ördü de can Yusuf'u beden kuyusundan çıktı, bir yuvaya sahip oldu.

Sus, başın söz söyleme kaşıntısına uğradıysa, o güzelim kıvrıcık siyah saçlara sabır pek seçilmiş bir taraktır.

CXXIII

Bâz turuş şodî meger yâr-ı deger gozîdeî

Dest-i cefâ goşâdeî pây-ı vefâ keşîdeî

Gene yüzünü ekşittin; yoksa başka bir dost mu seçtin? Gene cefa elini açmışsın, gene vefadan elini, ayağını çekmişsin sen.

A ay yüzlüm, dün gece gönül derdiyle sabaha dek uyumadım; çünkü sen düşmanlara kanmışsın, benim hakkımda onların söylediklerini dinlemişsin.

A benim ateşli soluğum, kalk... sensin gönlümün tanığı. A benim dün gecem, gel, ne gördüysen doğru söyle.

Bir ayna almışsın, yüzüne bakıp duruyorsun... perdenin ardına girmişsin; fakat benim perdemi de yırtmış gitmişsin.

Akıl nerde ki durayım da şimdicek çaremi göreyim... sen bana ulaşalı akıl yitti gitti.

Bir oyuncaktan ibaret olan şeklimi büyücülükle işlemişsin; gönlüme ne şaşılacak iğneler batırmışsın, ne şaşılacak iğneler.

Gönlün kapısına, damına bak; hep senin ayak izlerin var... iş böyleyken dün gece ne diye halkın kapısından, damından koşup kaçmışsın?

İzini bulan kişiye hırsız derim de bunu nerde buldun, şunu nerden aldın diye soruya çekerim onu.

CXXIV

Sobh çû âftâb zed râyet-i rûşenâyî

Lâ'l-o akıyk mîkuned der dil-i kân gedâyî

Seher çağı güneş aydınlık bayrağını çekti mi, lâ'l, akıyk, madenin gönlünde dilenciliğe koyulur.

İsterse gökyüzünden gizli olsun, isterse madenin karanlıklarında bulunsun; mücevher olan taş gökyüzüyle bildiktir.

Işık doğudan vurdu mu, dağı yarar da taşın gönlüne bir bağış parıltısıdır verir.

Kesin olarak her aydının ardında bir aydınlatan vardır... yeryüzünde bulunan her şeyin üstünde göğe mensup bir gözetici bulunur.

Bir Âzer'in gönlüyle eli olmadıkça put düzülmez; peki, put yapan Âzer'in nasıl olur da bir Tanrısı olmaz?

Gerçek Peygamber, insanoğlu altın madenidir demiştir; madenle madenin arasındaki farkı da altın gösterir.

BAHR-Ī HEZEC

-MATVÎYY-

müfteilün müfteilün müfteilün müfteilün

— A —

I

Hâce beyâ hâce beyâ hâce deger bâr beyâ

Def' medih def' medih ey meh-i eyyâr beyâ

Hoca, gel... hoca gel; hoca, bir kere daha gel... a düzenbaz Ay, gelmem deme; gel.

Senden ayrılmış âşıkı gör, kargaşalıklarla dopdolu dünyayı seyret... mahmur susamışa bak a meyhaneci padişah, gel.

Ayak da sensin, el de sen; her varın varlığı da sen... sarhoş bülbülsün sen; gül bahçesine gel.

Kulak da sensin, göz de sen; her şeyden seçilmiş de sen... çalınmış Yusuf'un sen; pazar başına gel.

A gözlerden gizlenmiş, a herkese can olmuş, cihan kesilmiş, bir kere daha güle oynaya, gönülsüz, sarıksız gel.

Günün aydınlığı sensin; gamı yakan sevinç sensin; geceleri aydınlatan Ay sensin; a şekerler yağdıran bulut, gel.

A yepyeni bir dünyanın bayrağı, her akıl fikir sana rehin verilmiş... kimi gelmezlikten, kimi kaçıp gitmeden gelme; tümünden, birden gel.

A kanlara bulanmış gönül; bu coşkunluk, bu delilik niceye bir sürececek? Üzüm olgunlaştı; koruk sıkımaya kalkışma artık da gel.

A darmadağın gece; a söylenmemiş, kalmış gam, a uyumuş akıl, gidin... a uyanık devlet, gel.^[61]

A âvâre gönül, gel... a ciğerimin parçası, gel... kapıya varan yol kapanmışsa duvara çık, duvardan aş da gel.

A Nuh'un soluğu, gel; a rûhun hevesi, gel... a yaralının melhemi, gel... a hastanın sağlığı, esenliği, gel.

A yüzü parıl parıl yanan Ay, a derenin gönlünde akan su, sen âşıkların neşesini ara; yabancılar kör olsunlar, gel.

A can sözcüsü, niceye dek dille böyle sözler söyleyeceksin? Niceye dek anlatış davulunu çalacaksın? Soluksuz, sözsüz gel.

II

Yâr merâ gaar merâ ışk-ı ciger-hâr merâ

Yâr tuyî gaar tuyî hâce nighedâr merâ

Dostum benim, mağaram benim, ciğerimi yiyen aşkım benim... Dost da sensin, mağara da sen; hoca kuru, gör, gözet beni.

Nuh da sensin, rûh da sen; açan da sensin, açılan da sen... sırlar kapısında genişlemiş gönül de sensin bana.

Işık da sensin, düğün de sen; yardım görmüş devlet de sen... beni gagasıyla yaralayan Tur Dağı'nın kuşu da sensin.

Katre de sensin, deniz de sen; lûtuf da sensin, kahır da sen... şeker de sensin, zehir de sen; daha fazla incitme beni.

Güneşin odası da sensin, Zühre'nin evi de sen... ümit bahçesi de sensin; a sevgili, yol aç bana.

Gün de sensin, oruç da sen; el açıştan elde edilen de sen... su da sensin, testi de sen; bu sefer su ver bana.

Tane de sensin, tuzak da sen; şarap da sensin, kadeh de sen... pişmiş de sensin, ham da sen; ham bırakma beni.

Bu beden az dokusaydı gönül yolum da az vurulurdu... derken yol olurdu da bütün bu sözlerim olmazdı.

III

Âh ki on sedr-i serâ mînedehed bâr merâ

Mînekuned mehrem-i can mehrem-i esrâr merâ

Ah, o sarayın başı bana izin vermiyor, beni meclisine almıyor; can mahremi yapmıyor, sırlarına mahrem etmiyor beni.

Alımı, güzelliği, ışığı, ateş gibi keskin bakışları, şeker gibi soruşları giriftâr etti gitti beni.

Bana, sevgin nerde dedi, rengin nerde, ışığın nerde? Onu gördüğüm anda renk nerde kaldı bende, koku nereye gitti benden?

Kerem deresine daldım; o seher çağına kulum köleyim... o güzel kokulu gül, umuyorum ki gül bahçesine gelir, götürür beni.

Irmağa dalan kişiye elbisesi yük olur... benim şu hırkamla sarığım da ne kadar ziyan veriyor, ne kadar ağır geliyor bana.

Seçilecek mal mülk, şeker gibi ay yüzlülerdir... sevgili bana vefa etti mi, mal da budur bence, mülk de bu.

Tezgâh da senin olsun, sanat da; hüner de senin olsun, düşünce de... arslan da senin olsun, orman da; Tatar ülkesinin ceylanı yeter bana.

Yok eder, var eder; gönülsüz bırakır, elsiz-ayaksız kor... şarap sunar, sarhoş eder o meyhaneci sâkî beni.

A kalles gönül, etme; fitneler koparma, savaşa girişme... bırak, pazarın başında yayma beni, açma sırlarımı benim.

Beni satın alınmış bir sevgili haline sokmak ümidiyle bağlar... Öğüt gönlümü kırarsa da bağ beni semirttikçe semirtir.

İkilikten fazla bahsetme; iki Tanrı tanıyan kişi gibi iki, iki deme; sebeplerin temelini ara, iste; yeter artık, izlerden, eserlerden söz açma bana.

IV

Restem ezin nefis-o hevâ zinde belâ morde belâ

Zinde vo morde vetenem nîst be coz fezl-i Hodâ

Şu nefisten, şu hevâdan, hevesten kurtuldum, gitti... dirisi de belâ, ölüsü de belâ... diri olayım, ölüp gideyim; yerim yurdum Tanrı lûtfundan başka bir yer değil.

A ezel padişahı, şu beyitten, gazelden de kurtuldum; müfteilün müfteilün müfteilün öldürdü beni.

Kafiyeye de, yanıltmacaya da söyleyiver: Hepsini de sel alsın, götürsün... zâti şâirlerin kafalarının harcı deriyle uğraşmadır, deriyle uğraşma.

A susmak, benim özüm sensin, o güzelimin perdesi sensin... susmanın en değersiz ihsanı, korkunun da yok olup gitmesidir, ümidin de.

* Yıkık köyden ne öşür alınır, ne vergi... sarhoşum, yıkılmışım; sözlerimde yanlış arayıp durma.

Beni yıkmadıkça o defineyi hiç verir mi bana? Beni bir sele kaptırmadıkça nasıl olur da ihsan denizine çeker, götürür.

Söz adamının şeker gibi tatlı mı tatlı susmadan ne haberi olur? Kuru, yaşı ne bilir; terlelelâ-terlelelâ.

Aynayım ben, aynayım, söz adamı değilim. Kulaklarınız göz kesilirse halimi görür, anlarsınız.

Ağaç gibi el sallamaktayım, Ay gibi çark urmaktayım... çarkım yeryüzünün renginden ama göğün çarkından da daha arı duru.

A söyleyen arif, söyle de dua edeyim sana... çünkü her seher çağı geldi, dua vakti erdi mi, güzelleşirim, sarhoş olurum.

Abamı, hırkamı esirgemem senden; padişaktan ne gelirse yarısı senin, yarısı benim.

Önüne ön olmayan sağrak, padişahın eliyle sunulmada bana... o şarabın bir yudumunu içen yoksul, güneş kaynağı kesilir.

Boğazım yaralı, susmuşum ben; sen söyle a söyleyen arif... çünkü sen Davud soluklusun, bense yerinden kaymış bir dağım.

V

Tovk-ı cunun silsile şod bâz mekun silsilerâ

Lâbe-zenî mîkunemet râh tu zen kaafilera

Delilik halkası bir zincir oldu, çözmeye zinciri... Yalvarmadayım sana; kervanın yolunu sen vur.

Senin sarhoşunum, senin hoşunum, senin lûtfundan gebe kalmışım... gebe yük taşımazsa suç sayma bunu.

Gökyüzü, başından dönme, yürüme sevdasını çıkarabilir mi hiç? Yeryüzü kendinden depremi giderebilir mi hiç?

O padişah sayılar döküp duruyor; gönül onun elinde bir kalem... hoca, sen de bir soluk olsun Müslümanlığı yenile, bırak şu şikâyeti.

Padişah cefa eder ya hani; o cefayı padişahın elinde bir kabarcık bil... padişahın elini bulan kişi, o kabarcığı öper de öper.

Dünya gizli hükümlerin toplandığı bir kitaptır sanki; canınsa o kitabın baş yazısı... şu meseleyi anlayıver.

Boyuna sevin, suratını ekşit; derken suyu dondur, sus... eşeğinin boynundan o oyalayıcı çingırağı çöz gitsin.

VI

Şem'-i cihan dûş nebod nûr-ı tu der helge-i mâ

Râst begû şem'i ruhet dûş kocâ bud kocâ

A dünyanın mumu, dün gece ışığın bizim halkamızda yoktu... Doğru söyle, yanağının mumu nerdeydi dün gece, nerdeydi?

Gönlümüze bir bak hele... ömrün uzadıkça uzasın; seni görme hevesiyle yok oldu da hâlâ seyrine doyamadı gitti.

Dün gece ay yüzün nereye doğmuştu, otağın nereye kurulmuştu; adamların, ordun nerde konaklamıştı? Nerde kaftanını çıkarırsan ordadır devlet.

Dün gece nerde olursan ol, bugün şunu biliyorum ki lâ havle mescidi de gönlüm gibi gamlarla yıkılır gider.

Dün gece ta seher çağına dek feryatlar ederek dönmüş dolaşmışım; sabah oldu, tanyeri. ağardı da gözümü bile yummadım.

Sen bir ışığın gölgesisin; biz de bütün dünyada senin gölgeniz... ışığın gölgeden ayrıldığını kim görmüştür ki?

Gölge, kimi ışığın yanında olur; kimi onda yok olur gider... yanı başındaysa onunla bir sıradadır, onda yok olmuşsa buluşmuştur onunla, kavuşmuştur ona.

Eriyip yok olunca Tanrı ışığı onu alsın da Tanrı'ya çeksin diye, gölge şaşılacak kadar sıkı yapışmıştır, ışığa istek elini adamakıllı atmıştır.

Gölgeyle ışığın ayrılığını, birbirine katılmasını boyuna anlatsam; sen de bana bir kat daha yardım etsen bitmez de bitmez, tükenmez de tükenmez.

Işık, sebebi yaratandır, ne kadar sebep varsa hepsi de onun gölgesidir... Tanrı, sebepsizliği her şeye sebep etmiştir.

Sebebi yaratanla sebep birbirinin aynasıdır; kim ayna gibi değilse aynayı göremez.^[62]

VII

Hayyaca nevmî va nafâ rîhu ala'l-favrı hefâ

Ezkerenî va amduhu tıybe zamanın selefâ

Birdenbire esip geçen yel, uykumu darmadağın etti, yok etti gitti... ılıkılığı, geçen zamanın güzelliğini hatırlattı bana.

A bakışları canımı amaç eden ceylan, a sözleri gönlüme yücelikler veren Ay.

Özleyişlere saldı beni, zevkler verdi bana; buldu beni de güldürdü, sevindirdi... yok-yoksul etti o cömertlikler, o yücelikler sahibi beni, derken şükürler ettirdi bana.

Beni sürerse kapısından tertemiz eder beni; lütfeder, görünürse yok eder gider beni... Uzaklaşırsa benden, kocaltır beni; dilerim, sağ olsun buluşacağımız güne dek.

Lütfetti de eşiğimi yüceltti; ok attı da bayrama kurban etti beni... ok atmaya başladı mı derdim, hastalığım da o oklardadır, ilacım, şifam da o oklarda.

A geceleri aydınlatan Ay, a başların tacı, doğulardan doğdun, göründün de gecem kuşluk çağına döndü.

Bir güzelim kurtuluş, bir hoş murada eriş yerinde doğdu, ışıdı; uykuları, sersemlikleri dağıttı gitti; a güvencim, dayancım olanlar; gevşek davranmayın; fırsatı ganimet bilin de tez olun.

A gözüm, onu görünce yumulursan şükret, hamd et bu hale... çünkü ona bakarsan kızdırırsın onu da döner, görünmez yerlere gider.

Kurtulma bu dertten sen ey âşık, eziyetler çek, kıvrın dur... gökte yıldız akar gibi ak; sön, yok ol gitsin.

Ey gören, fakat görünmeyen; gözden uyku kaçtı; gece yola düşmek için gönlüm tutsaklıktan kurtuldu; haydin, bu âlemin ardına doğru düşün yola.^[63]

VIII

Kâhil-o nâ-dâşt bodem kâr derâverd merâ

Tûtî-i endîşe-i o hemçu şeker hord merâ

Tembeldim, aylaktım; işe güce soktu beni... onun düşünce dudu kuşu, şeker gibi yiyiverdi beni.

Ezel güneşinin parıltısı, canı, cihanı besleyip yetiştiren, gülbeşeker gibi oldurdu, yetiştirdi beni.

A çarh-ı felek dedim, senin cefanı çekecek adam değilim ben... A geçer akçe dedi, yoksa şu adam arık mı buldu beni?

A gökyüzü satrancının padişahı, mat olmak bana, yutmak, kazanmak sana... a padişah, taht senin, şu tavla tahtası da benim.

Ey deniz, sana öylesine susamışım, öylesine susuzum ki ben, uçsuz bucaksız denizi içsem gene kanmam.

Senin eşi, benzeri olmayan güzelliğin, beni iki dünyada da garip etti... senin tekliğin nasıl olur da her şeyden tek bir hale getirmez beni?

Güz çağında elimi dişleyerek üzüm bağına gittim; her sararmış yaprak bana senin ayrılığından söz açtı da ağlamaya, feryat etmeye koyuldu.

O gündüze benzeyen yüz, seni âşıklara bir fitne eder; bu, geceleri dönüp dolaşan gönül de beni dünyalara yayar gider.

Bayrağının perçemi gibi havalara uymuşum, dosdoğru oynamadayım... Kanadımı bir hoşça aç, dürmeye kalkışma beni.

Sabah çağı soğuk bir soluktur alır yâ; güneş için alır o soluğu. Benim şu soğuk soluğum da senin güneşine kavuşmak içindir.

Senin bedeninden bir parça kesilir de acır, değil mi? Peki, benim parça buçuğum da tümenden kesildi; nasıl olur da derdim olmaz benim?

Kulum köleyim o kişiye ki beni suçsuz incitir... çünkü onun da beni inciten Ay gibi bir huyu var.

Kaza, kader herkesçeğize bir heves vermiş, herkesçiği bir hevese düşürmüş; kaza, kader bana da yol hediyesi olarak onun aşkını getirmiş.

Söz atını daha yürük sürme, can yolunu tozutma; o toz bana can sürmesi gelir ama gene de toz kaldırma sen.

IX

Kâr tu dârî senemâ kadr tu bârî senemâ

Mâ heme pâ-beste-i tu şîr-şikârî senemâ

İş, senin işin gücün ey güzel; yücelik, senin harcın ey güzel. Biz, hepimiz de senin ayağı bağlı avınız; arslan avcısı sensin ey güzel.

Bizim kin gütmeyen güzelimiz; göğsümüzün, gönlümüzün mumu, ışığı... İki dünyada da, iki yurttta da iş senin ey güzel.

Zerre zerre her şey kapında secdelere kapanmış... her şey senin kulun, senin dostun... Ah, ne de sevgilisin sen ey güzel.

Her solukta daha da artık susuzum; inek açlığına tutulmuşum... denizi içer misin dedi de dedim ki: Evet, içerim de siler, sömürürüm ey güzel.

And olsun Tanrı'ya, senden ayrılmayan asla ölmez... Ölüm varsa bile bâri tapında gelsin çatsın ey güzel.

Ne kârım var benim, ne dükkânım var; dünyada işsiz güçsüz biriyim... çünkü senden başka bir iş başaran bilmiyorum ki ey güzel.

İster gece olsun, ister seher çağı; ikisinden de haberim yok... haber dediğin kim, haber de nedir ki gün saymadasın ey güzel.

Benim günüm, seni görmek; gecem, senden ayrılma gamı... senin yüzünden gecem gündüze döner; gündüze benziyorsun ey güzel.

Nimetlerle dopdolu bağım bahçem; süslenmiş, bezenmiş gül fidanım benim... kimsecikler senin gibi bir bahar görmemiştir; olmaz da zâti ey güzel.

Bedenimi toprak edersin, toprağımı arıtırısın... sonra tekrar yeniden düzer, koşarsın beni; Ay yanaklımsın benim ey güzel.

Filozofcağız kör olur, gözünün ışığı uzaklaşır ondan... bu yüzden de sen din sünbülünü diksen de ona bitmez o sünbül ey güzel.

Filozof şu varlığımdır benim; seni anlayabilense sarhoşluğumdur, kendimden geçmemdir... onun çirkinliğine, bunun güzelliğine bakma; eşsiz bir güzelsin sen ey güzel.

— D —

X

Secde konem pîş-i reh-i on kad-i bâlâ çi şeved

Dîde konem pîş-keş-i on dil-i bînâ çi şeved

O yüce boya bosa karşı secde edersem ne olur? O görür gönüle gözlerimi armağan verirsem ne çıkar?

Onun şarabını içerim ben... ben içmezsem kim içer ki zâti; bugün bulmuşken içer, yarını düşünmezsem ne olur ki?

Onun şarabı gönüldeşim benim; gökyüzü damı konak olmuş bana... kanadımı açar da oraya uçarsam ne çıkar ki?

Gönlü tanımasam ne olacakmış... koy, can da varsın gitsin, beden de; gam yemem ben, gam yemem, gam yemem, ne olacak yâni?

XI

Bî tu be ser mîneşevd bâ degerî mîneşevd

Her çi kunem ışk beyan bî cigerî mîneşevd

Sensiz hiçbir iş başa çıkmıyor; bir başkasıyla olamıyorum... aşka dair ne anlatırsam anlatayım; bir ciğeri yanıp kavrulmuş olmadıkça anlamıyor kimsecikler.

Akıp giden gözyaşlarım her seher çağı gönlümden bir haberdir getiriyor; fakat kimseciklerin gönlümden haberi yok.

Senin hevesin orduya, askere; işin gücün dünyayı birbirine katmak, kötülükler etmek... fakat padişahım, senin yolun, senin dileğin olmadıkça bir geçit bile bulunmuyor.

Gamında, bedenimde bir kıl bile yok ki abıhayat kesilmesin bana, yahut da bir inci tanesi haline gelmesin.

A gamı cana esenlik dost, nedir bunca feryadın? Ben bağırmam, feryat etmesem ne ordu toplanıyor, ne halk.

Topluluk da nedir? Canların kendilerinden geçmeleri... kuş yumurtada kaldıkça kanatları bitmez ki.

Şu güneş gibi yirmi tane güneş doğsa da gecemi aydınlatmaya kalksa, sen gelip de ayağını basmadıkça tanyeri ışıkmıyor, seher olmuyor.

Böyle bir balçığa gönül tohumunu ektin ama baharın gelmedikçe bir ağaç bile bitmez.

* Gazelimde cebir de var, kader de; geç ikisinden de. Çünkü bu bahis ancak aykırılığı, kötülüğü arttırıyor.

XII

Ey ki zi yek tâbiş-i tu kûh-ı Uhud pâre şevêd

Çi eceb er moşt-ı gilî âşık-o bîçâre şevêd

Ey bir parılısıyla Uhud Dağı'nı paramparça eden, bir avuç toprak da tutar, sana çaresiz bir âşık kesilirse ne çıkar ki?

Lûtfeder de bir bakarsan taş da mum olur, toprak da... fakat kahırla bir baktın mı, mum donar, taş kesilir.

Feryat eder de feryat edersin; ölmüş gönül dirilir, can bulur... bir iştir edersin, bir iştir edersin; canının işi gücü budur senin.

Can yolculuğu kurmada; sense ayağına bir ağır bağıdır bağlarsın... Fakat sonunda koparır o bağı da âvâre olur gider can.

Süleyman gitti mi, dev, padişahlar padişahı olur... akılla can gitti mi, nefsin, kötülükleri buyurur bir hale gelir.

Bütün dünyayı aşk kaplamıştır da sen rengini bile görmezsin... fakat ışığı bedene vurdu mu, betin benzini sararır gider.

Bir şehzade gerek ki lâ'le müşteri olsun... bir bulunmaz er gerek ki senin için gam yesin.

* Tanrı sözünü duy; yeryüzü beşiktir size diyor... çocuk olmasa insan, ne diye beşiğe bağlansın?

Onun öfkesinden kaçarsan yumuşaklık eteğine sarılırsın da yakıp kavurucu ateş, lûtf olur, keremler yağdırır sana.

Şu benim gölgemin dönüp dolaşması, Tanrı güneşinin yüzündendir; gönlü yıldızlara vurgun münecim değilim ben.

XIII

Hin suhan-ı tâze begû tâ du cihan tâze şevêd

Vârehed ez hadd-i cihan bîhed-o endâze şevêd

Kendine gel, yepyeni bir söz söyle de dünya yenilensin... sözün öylesine bir söz olmalı ki dünyanın da sınırını aşmalı; sınır nedir, ölçü ne? Bilmemeli.

Senin soluğundan gençleşmeyenin kara toprak başına... senin soluğunu duyan, ya baştan başa renk kesilir, yahut da bir ses olur gider.

Kim senin kapına halka olursa altın kesintilerini tez kapar... hele kapıyı açarsan, hele o, içeriye de mahrem olursa...

Su ne bilirdi ki söyleyen bir inci olacak... toprak ne bilirdi ki sırlar söyleyen bir bakış kesilecek?

Lâ'î dudağının şarabı olmadıkça kimsenin yüzü kızarmaz; sensiz kızarsa bile gaz boyamasındandır o renk.

Salih'in devesi dağdan doğdu ya; iyice anladım artık ki dağ bile, senin muştuluğunu duyunca yörük bir deve kesilir.

Sırrı gizle, susmak acı bile olsa sus; ciğeri yakan şey, yakar ama yeniler ciğeri.

XIV

Yâr merâ mîneheled tâ ki behârem ser-i hod

Heykel-i yârem ki merâ nîfeşerd der ber-i hod

* Sevgili, başımı kaşımaya bile bırakmıyor beni; sevgilinin muskasıyım sanki; beni göğsünde sıkıp duruyor.

Kimi olur, deve katarı gibi beni ardından çeker, götürür; kimi olur, o padişah ordu kumandanı gibi öne sürer beni.

Kimi bana mühür basmak için yüzük taşı gibi emer beni; kimi de bir halka yapar, kapısına kakar, takar beni.

Kan halinden geçirir, erlik suyu yapar; erlik suyundan geçirir, yaratır beni... yaratır, derken akıl haline kor, mahşerini yayar, döker.

Kimi, kamışla güvercin gibi yurttan kovar beni... kimi, yüzlerce yalvarışla kapısına çağırır beni.

Kimi, gemi gibi deniz üstünde yolculuğa salar beni; kimi, bağlar, demirini atar da durdurur beni.

Kimi, temizlenmek isteyenler için su yapar beni; kimi yıldızı kutsuz kulunun yoluna diken eder beni.

Ölümsüzlük yurdu sekiz cennet bile olsa o padişahı görecektir bir yer değil de ne hoştur bu ki şu gönlüm onu seyredecek bir pencere kesilmiş.

Ben, o can güzelinin birliğini, varlığını dilimle bildirerek inanç sahibi olmadım; kendime kâfir oldum da o vakit inandım ona.

Safına giren kişi, onun telef etmesinden aman bulur... ben de elinde kılıç gördüm onun da kalkanımı yaktım, yandırdım gitti.

Cibril'le beraber uçuyordum, altı yüz kanadım vardı... mademki ona ulaştım, artık kanadı ne yapayım?

Geceler, gündüzler gelip geçti; ben o can incisine bekçi kesildim... inci denizinin dibindeyim, kendi incime boş vermiş gitmişim.

Niceye bir övüp duracaksın onu, övüşe sığmaz ki... yeter artık, sus da ben de başımı alayım, kendi coşkunuğuma varıp gideyim.

XV

Gurratu vachun selebet kalbu camî'l-beşeri

Dâ'a bihâ iz zaharat bâtını leylin kederi

Ay yüzlü, bütün insanların gönüllerini çeler; bir göründü mü, yüzüyle boz bulanık, kapkara gecenin özü aydınlanır gider.

Bir kadına mı rastladım, yoksa insanların gönüllerine sahip olan bir sığata mı, yahut da düşünceler örtüsünün altında bir Ay'a mı?

Hem içtedir, hem dışta... hem doğmuştur, hem parıl parıl parlamada; görünüşü insan sanki; oysaki yaradılışı kıvılcımdan, kordan.

Uzaklaşırsa beni mahveder; yaklaşırda oynatır gider beni... öylesine parıl parıl parlamada ki parıltısı gözü almada.

Boyu yüce mi yüce; değeri ağır mı ağır... bakışları büyücü, ağzının yâri şeker mi şeker.

İşte hüthüt bir haberle ulaştı bize; bana o haber erişeli beri beni de o haber gibi yitirdi gitti.

* Rûhü'l-Kudüs'e, nedir bu dedim, şaşılacak bir şey, söyle bana... Tanımıyor musun, bilmiyor musun dedi; cehennem pek büyük mahlûklardan biri derler ya, o işte. [\[64\]](#)

XVI

Işk gozîn ışk derov kovkebe mîrân-o meters

Ey dil-i tu âyet-i Hak mushaf gej hân-o meters

Aşkı seç, aşk ek, aşk biç... şu şatafatı sür gitsin; korkma. Ey gönlü Tanrı âyeti, mushafı ters oku istersen; korkma.

Can taşıyorsun, candan ayrılacağım diye tir tir titriyorsun... “re”yi de bırak “vav”ı da; tüm can kesil; korkma.

Şüphe kesilirsen tam inançtan korkarsın elbet... oğul, şüphenin ta kendisini tam kanış, tam inanç bil; korkma.

Ölümsüzlük güneşinin yok edip gittiği gölge var ya, artık gölge deme ona; o kalanlara bir ibrettir; korkma.

Madenin gönlünde geçer altınsın sen; yalnız kendini göremiyorsun; oynaya güle, yalımlar saça saça sıçra şu madenden, korkma.

Gönül senden kesin delil istiyor; kesin delilin gölgesi değil misin sen? Gölge gibi yürü kesin delile; korkma.

— Ş —

XVII

El-hazer ez ışk hazer her ki nişanî bovedeş

Ger besitîzed bereved ışk-1 tu berhem zenedeş

Sakının aşktan, sakının... Ne korsanız alır gider aşk... Birisi inada kalkışırsa aşkın onu kırar geçirir, darmadağın eder.

Aşk, adamı candan eder, gönülden eder... adamı küstahlaştırır, inancını alır gider. Sel geldi mi, ovada ne varsa siler süpürür; sürer gider.

Buna iyice kan ki yolunu kesen odur; kanın kendi boynuna... uzak ol onun hızından, şerrinden, uzak ol onun iyisinden, kötüsünden.

Şarap içersin, sarhoş olursun; gönlün elden gider; gönülsüz, elsiz kalırsın... kurtuluş yoktur; seni çeker, yer gider aşk.

Şu ırmağa ayak bastın mı, ta kıyamete dek kurtulamazsın... kim bu dalgaya kapılırsa, dalga onu deniz kıyısına dek sürer, götürür.

Aşka düşen şaşırır kalır, her işten olur... hüneri elinden tutmaz onun, aklı fayda etmez.^[65]

A soluğu tuzak kesilen, sus... suçsuzları öldürme... a yüzü aklın fikrin şarabı olan, bu şarap, içeni ebedî sarhoş eder.

XVIII

Yâr nehânem-ki boved bed-hu-vo gam-hâr-o turuş

Çün lehed-o gûr-ı mogan teng-o dil-efsâr-o turuş

Sevgilinin kötü huylu, gamlı, ekşi suratlı, muğların mezarı gibi dar, gönül sıkıcı olmasını istemem.

Sevgili aynaya; dost, badem helvasına benzer... oynaşma çağında korkmamalı, kaçmamalı, surat asmamalı.

Kendisine âşık olan kişinin beş tane kötü alâmeti vardır: Katı yüreklidir, gevşek ayaklıdır, tembeldir, düzenbazdır, asık suratlıdır.

Tez öfkelenir, boyuna suratını ekşitir? Şöyle bil onu; sanki pek keskin bir sirkedir o.

Ekşi suratlıları anlatma; yeter artık, bu kadarı bile yeter... Şekerler yağdıran tabiat, iki dünyada da nasıl olur da ekşi suratlı birini arar, ister?

XIX

Ey şeb-i hoş-rû ki tuyî mihter-o sâlâr-1 Hebeş

Mâ zi tu şâdîm heme vekt-i tu hoş vekt-i tu hoş

A güzel yüzlü gece, sen Habeş ehlinin en yücesisin, en ulusu... Seninle neşeliyiz biz; boyuna hoş olsun vaktin, hoş olsun.

Aşkın harcıımız bizim; özlemin gönlümüzde... başımıza el koy; çekme elini bizden, çekme elini.

* A güzellik, a iyilik gecesi, sıçradın, kalktın mı, can da sıçrar, kalkar... üç sayısına üç kattın mı altı olur, altı.

Altı yönüm de senin yüzünle, senin kutlu bakışınla yedi göğe de güzellik verir, alım verir; alım verir, güzellik verir.

— L —

XX

Bâde deh ey sâki-i can bâde-i bî dord-o degel

Kâr nedârem coz ezîn ger bezeyem tâ be ecel

Şarap sun ey can sâkîsi; dertsiz, düzensiz şarabı sun... ölümüne dek yaşasam bundan başka işim gücüm yok benim.

Sun sevgilim şarabı, üşenerek, yorgun argın sunma ama... içenden bütün usancı, bütün ürküntüyü, arıklığı gideren şarabı sun.

Altın gibi şarabı sun, zâti altın kesildim ben; dopdolu sağrağı sun; erkeğim ben... dilediğin şeyin ta içine daldın; artık bilgiyle, amelle ne işin var?

Gönlüm uyanık olarak, sarhoşluğuyla övünerek sabahladı... yalan söylemişse bugün doğru söylüyor, zulmettiyse bugün adalet göstermede.

A kadeh, bugün ululuğun üstünde, gel... Ulu, yüce Tanrı'nın verdiği şarap var; padişahlık şarabı var sende.

Bugün salına salına tavaf ettim onu, bugün övünerek muradıma erdim onunla... bugünkü şarap sunulursa birine, bütün dileklerine erer gider.

Hoca Hasan, sarhoşsun, hoşsun ama benim sarhoşluğum değil sarhoşluğun... altın kesesi de adamı sarhoş eder ama ezel kadehinin sarhoşluğuna benzemez o sarhoşluk.

Bayrağımız yücelmiş, adamlarımız toplanmış... canlarımız gördüğün gibi yücelmiş, yüceliklere ulaşmış.

A amcasının canı, bizim tövbemiz balığın suya tövbe etmesine benzer. A ulu şeyh, hiç beden gönülle candan tövbe eder mi?

Aşkın bize geldi çattı; sonra düşmanlığa girişti, kavgaya koyuldu bizimle... hani sarhoş, bir yere girer de sarhoşluğu yüzünden kötülükler eder ya, onun gibi işte.

A sarhoş, yeter, sus artık; can bedenden kurtuldu, sus artık. Şarabı al eline; başkaları kavga etmede, birbirleriyle savaşmada.

A bağırıp duran, sus; yeter artık, bağışla, Tanrı da seni bağışlasın... Arı duru şarabı sun; buluşma, kavuşma çağı geldi çattı artık.^[66]

XXI

Bang zedem nîm-şebon kîst derin hâne-i dil

Goft menem kez ruh-ı men şod meh-o horşîd hecil

Gece yarısı bağırdım; kimdir şu gönül evindeki dedim; benim dedi; hani Ay da yüzümü görünce

utanmıştı, güneş de; işte o'yum.

* Neden dedi, şu gönöl evi şekillerle dolu? A yüzü Çiğil güzeline bile hasetler salan dedim; bunlar, senin gölgelerin, hepsi senden vurmuş.

Peki dedi, şu ciğer kanına bulanmış şekil de ne? Bu dedim benim şeklim; gönölü yaralı, ayağı balçığa saplanmış kulunun şekli.

Canın boynunu bağıladım, kapısına götürdüm de aşk suçlusudur bu dedim; suçlumuzun hakkını helâl etme.

Bana bir ipucu verdi; fitnelerle, düzenlerle dopdolu bir ipucu... çek dedi, ben de çekeyim; hem çek, hem koparma.

O can otağından bana daha da güzel bir Türk doğdu, parladı. Ona el attım; elime vurdu da bırak dedi.

Filân gibi dedim, sen de yüzünü ekşittin... Yok, dedi, ben bir iş başarmak için yüzümü ekşitirim; kinden, düzenden değıl.

Kim, benim diye içeri girerse başına, koluna vururum; çünkü burası aşk haremidir a hayvan, ağıl değıl.^[67]

O Türk'ün şekli, gönölün, dinin salâhıdır; bak da gör... Gözünü ov da gönölün şeklini gör, gönölün şeklini.

XXII

Def' medih def' medih men nerevem tâ nehorem

İşve medih işve medih işve-i mestan neherem

Kovma beni, kovma beni... içmedikçe gitmem ben. Cilvelenme, cilvelenme; sarhoşların cilvesini satın almam ben.

Söz verme, söz verme, söz vermeye müşteri değilim; ya verirsin, yahut da dükkânından rehin olarak madeni alır giderim.

Bana bir şey aldirmamak için ağır bir fiyat korsan hadi, yürü, var koy... hiçbir şeyden haberim yok ama değerinden fazla bir pul bile alamazsın benden.

Perde germe, perdeyi yırtma, perde ardına girme... ya yol ver, yol; ya da çık haremden dışarıya.

A güzel, gönül de kul köle sana, can da; ikisi de şekere benzer gülüşüne bağlanmış... nedir gülüşün senin?

İnatçı, savaşçı talihimi Ay'dan ara, Mirrîh'ten sor... gökten inen kazalar gibi yüreğim pek, hiçbir şey tanımam.

Gök bile benim inadıma şaşırır da başı döner... böylece küçücük görünmedeyim ama olduğumdan yüzlerce kez üstünüm, çoğum ben.

Sen benden kâr edersin ama ben senden yüz kez daha çok kâr ederim... Keseyi alır giderim, keseyi; çünkü altın gibi iki yüzüm var benim.

Altın gibi iki yüzüm var ama görüşüm, bakışım senin sevgini taşır... Gökyüzündeki Ay'dan da uluyum, Güneş'ten de; göklerden de daha yüceyim ben.

Sözler ederim, sözler; çünkü sözlerimi gerçeklersin sen, doğru söyletirsin beni... nazlanırım, nazlanırım; çünkü kapıda itibarım var.

Güzel haberler veriyorsam ne diye şaşılısın buna? Sensin haber haline getiren beni... bakışım, görüşüm güzelse niye şaşmalı ki? Sensin bakışımındaki, görüşümdeki güzel.

Gökyüzünden bütün gece zehir yağıyorsa bana ne? Şeker mi şekerim ben, şeker mi şeker.

Herkesçeğizin bir kimseciği var; her gönlün bir hevesi... fakat nerden nereye? Ben bir başka havadayım, başka havada.

Ben aradıkça arıyorum; sen neşelendikçe neşeleniyor, çalıp çağırdıkça çalıp çağırıyorsun... sendeki neşe yüzünden aramaya düşmüşüm; başım dönmüş gitmiş.

Sen ok yonmadasın, ben iğ yapmada... sen pırıl pırıl Ay'sın; ben gece gibi kapkara.

Gökyüzünün avcı bir beyisin, okla gönlümü... cefa oklarını atarsan, bil ki yeryüzü gibi benim de kalkanım yok.

Dünyanın bütün kalkanları yarıılır, yaralanır gider... senin oklarınla yaralanmak için bir kalkan kesilirse, işte o vakit tehlike yoktur bana.

Senin yüzünden şu dönen başımda ne akıl kaldı, ne fikir... öyle bir hale geldim ki a oğul, bilemiyorum, oğul muyum ben, baba mıyım?

O başıboş gönlüm yolculuktan döner de gelirse evi ıpissız bulur; izimin tozunu bile göremez.

Sirke döküp de ne yapmak istiyorsun? Ateşimizi söndürmek mi? Senin sirkenden ateşim daha da çoğalır, daha da artar.

Aşk bir gün beni kurban ederse bayramım o gündür işte... fakat bu bayrama erişmezsem adam değilim, üstelik kahpeyim ben.

* Arefe de sensin, bayram da sen; ben zilhicce ayının ilk günüyüm; sana ulaşamam da, ardından uçamam da.

Davulunu duydum mu, senin doğanımın, senin doğanın... a benim sultanım, a benim padişahlar padişahım; kolum kanadım açılıverir o zaman.

Şarap verirsen içerim, vermezsen gene hoşum... başımı korum, ayağımı çekerim; başsız-ayaksız bakar dururum ben.

XXIII

Morde bodem zinde şodem girye bodem hende şodem

Dovlet-i ışk âmed-o men dovlet-i pâyende şodem

Ölüydüm, dirildim; ağlayıştım, gülüş oldum; aşk devleti geldi; durup duran, geçip gitmeyen devlet kesildim.

Tok bir gönlüm var, pek bir yüreğim; arslanların ödü var bende; doğup parlayan Zühre oldum ben.

Dedi ki: Deli değilsin de bu eve o yüzden lâıyk değilsin... gittim, delirdim; zincirlere bağlandım.

Dedi ki: Sarhoş değilsin; yürü git, bu yandan değilsin sen... gittim, sarhoş oldum, çalgıyla çağanakla doldum.

Dedi ki: Öldürülmemişsin; çalgıya çağanağa bulanmamışsın... yaşayışının yüzüne karşı öldürüldüm, yerlere serildim gitti.

Dedi ki: Akı eren bir adamcağızsın; hayallerle, zanlarla sarhoşsun sen. Aptal oldum, küstahlaştım, herkesten kesildim.

Mum oldun, bu topluluğun kıblesi kesildin dedi; topluluk da değilim, mum da değilim; dağılan bir duman kesildim ben.

Şeyhsin, başsın; önde gidensin, kılavuzsun dedi; şeyh de değilim, ön de değilim; senin buyruğuna kul oldum ben.

Kolun kanadın var; sana kanat vermem ben dedi... onun vereceği kanatlara heves ettim de

kanatlarımı yoldum, kanatsız kaldım.

Devletin bana, yürüme, yorulma dedi; lûtfederim, kerem buyururum da ben gelirim sana.

Eskimiş aşk, kucağıımızdan kalkma, yanımızdan gitme dedi; peki dedim, gitmem, oturdum, kalakaldım.

Sen güneş kaynağısın, bense söğüt gölgesiyim... başıma vurdun mu kısalırım, erir giderim, yok olurum.

Gönlüm can parıltısını buldu, açıldı, yarıldı... gönlüm senin atlasını buldu da şu yamalı hırkaya düşman kesildim.

Can şekli, seher çağında bakıştan, görüşten söz açıyordu; kuldum, eşek tımarcısıydım; derken padişah oldum, her şeyin sahibi oldum gitti.

Kâğıdın, sayıya sığmaz şekerine şükreder; o şekerler kucağıma geliverdi de şekere döndüm ben de der.

Gamlara batmış toprak, gökyüzüne, yıldızlara şükreder de onun bakışı, onun dönüşü yüzünden ben de ışıklandım, ben de ışıdım der.

Gökyüzü, o padişaha, o saltanata, mülklere şükreder de onun bağışıyla aydınlandım, aydınlıklar bağışlamadayım der.

Tanrı arifi de ödülü kaptık, herkesten ileriyiz; yedi kat göğün üstünde parıl parıl parlayan yıldız kesildik diye şükreder.

Zühre'ydim, Ay oldum; yüzlerce Ay'a gök kesildim; Yusuf'tum, şimdiden sonra Yusuf'u doğurmadayım ben.

A Ay, senin yüzünden herkesçe bilindim, tanındım... bir bana bak, bir kendine... senin gülüşünün yüzünden gül bahçesi kesildim, gülüp durmadayım.

Yürüyüp giden satranç taşları gibi tümnden dil kesil, gene de sus... çünkü o dünya padişahının yüzünden kutlandım, kutlu oldum gitti.

XXIV

Yâr şodem yâr şodem bâ gam-ı tu yâr şodem

Tâ ki resîdem ber-i tu ez heme bîzâr şodem

Dost oldum, dost oldum, gamınla dost oldum... sana ulaşınca herkesten bezdim, usandım artık.

Gökyüzü, senin dönüşüne şaştım kaldım dedi bana; dedim ki: Şu nokta yok mu? O beni böyle yaptı, bir pergel kesildim gitti.

Gece gündüz gönül kubbesinden bir gürültüdür işitiyorum... gönül kubbesinin gidişinden ben de döner bir kubbe oldum.

Ses gibi ansızın senin gam çengine düştüm; senin mızrabının hevesiyle bir telden de değersiz bir hale geldim.

Benim sillemden çekinir de gam başını çeker benden... Çünkü ben can ormanında bir Hayder-i Kerrâr oldum.

Kadehini görelî şarap içen küstahlara baş oldum... külâhını görelî gönülsüz, başsız bir hale geldim.

Kalender gönlüm, her şeyi unutturan o şarabı bana sundu da oynaya güle, hırkamı çeke sürüye meyhaneciye yürüdüm gittim.

* Hoca Ferec bana dedi ki: Sabır, insanı sıkıntıdan kurtarır... Kurtuluşundan uğradığım derdi hiç mi hiç anma.

Öylesine çark urup döndüm ki gökyüzü bana uydu da döndü de döndü... Şu mağaraya girdim ya; sevgili bu yüzden çok ağladı, inledi.

Bir gece yarısı Ay'a yoldaş oldum, yola yüz tuttum... Onun güzelliğine heves ettim de gül bahçesine yöneldim.

Kimi oldu, süsen gibi gül yüzünden şâir oldum, övdüm onu... kimi oldu, bülbül gibi seher çağlarında boyuna çiledim de çiledim.

Düşüncelerle estim, savruldu, yüzlerce hünere, yüzlerce sanata sahip oldum... Derken gönlüm seni gördü de her türlü işten güçten kesildim gitti.

XXV

Ger tu konî rûy turuş zehmet ezincâ beberem

Ger tu meyî men kedehem ver turuşî men keberem

Yüzünü ekşitirsen burdan çekilir giderim; rahatsız etmem seni... Şarapsan kadehim ben, turşuysan kabım.

Güvencim, dayancım yüzünü astı; yüzünün ışığıydı yardımım benim... Ona duyulan her çeşit düşkünlük güzeldir; lûtfun, keremin ta kendisidir.

Ay yüzüne gönül vermezsem dirilmez gönlüm; şekerkamışını almazsam akıl fikir yoktur başımda.

Gülüşü şakıtır, çiletir beni; yüzünü asarsa depremler salar bana... başını tarayıp bezeyeni kıskanırım da koşar giderim; ayrılığıysa binlerce kocalıktır zâtî.

Ona karşı bir eğrilikte bulunursam yay gibi oklar yerim... Ona bir hüner göstermeye kalkışırsam hünerim yoktur benim.

Dün gece onu düşündüm; bu düşünce kıvrandırdı beni, daralttı gönlümü; kalktım da sarhoşluğu fırsat bildim; döndüm dolaştım çevresinde.

Dileğine uyup gitmezsem iliğim, damarım kopsun; denizine yönelmezsem incim kırılısın gitsin.

Cennet bahçesinin, İrem bağının ortasında bitmiş ölümsüzlük ağacı... Gölgeledim, yemişlerini

devşirdim, rızıklandım onunla.

Av olmazsam ona, iyice bil ki köpeğim hoca... atının peşine düşüp koşmazsam iyice bil ki eşeğim hoca.

Ağırdım, usanmıştım; cezbesi hafifletti beni... avlusunda yatmış, uyumuştum, setten gelen sel kaptı, götürdü beni.

Gönlüm kapanmış dedim; kilitleri açan benim dedi. Beni öldürdün sen dedim; ben senden beterim dedi.

Yürü, işten güçten konuşma; hepsinden de hürüm ben. Var dikenden söz açma, baştan başa gül devşirmedeyim ben.^[68]

XXVI

Cem'-i tu dîdem pes ezin hîç perîşan nerevem

Râh-ı tu dîdem pes ezin hem-reh-i îşan nerevem

Topluluğunu gördüm senin, bundan böyle hiç dağılmam... Yolunu gördüm senin; bundan böyle onlara yoldaş olmam artık.

Yeşilliğin padişahısın, benim gibi yüzlercesini doyurursun... Gözümü de doyurursun, gönlümü de; artık şu sofraya düşmem ben.

Kâbe yanıma, kucağıma gelirse Kâbe'ye gitmem artık... Ay yeryüzüne geldi; Zühal'e çıkmaya kalkışmam artık.

Semirmişim, yelinle dopdoluyum; senin sarhoşunum, seninle hoşum... Hem kulunum kölenim, hem azatlın; artık şeytana kul olmam ben.

Yeryüzünün de padişahısın, zamanın da; akıl gibi hem ortadasın, hem gizli; a benim canım, a benim cihanım; senin kapında neden tüm can kesilmeyeyim?

XXVII

Zin du hezâran men-o ma ey ecebâ men çi menem

Gûş benih erbederâ dest menih ber dehenem

Şu binlerce ben'in, biz'in hangisiyim acaba? Ağzımı elinle kapatma da kavgaya kıyamete bir kulak ver.

Elden çıktım, yoluma şişe koyma... Korsan ayağımı basarım; bulduğumu kırar geçiririm.

Gönlüm her solukta senin hayaline dalmış, şaşırmış gitmiş... Sen çalıp çağırır, neşelenirsen ben de çalar çağırırım, neşelenirim; sen mahzunsan ben de mahzunum.

Acıtırsın, acılaşıyorum... lûtfedersin, lûtuf kesilirim. A çene topağı tatlı mı tatlı, şeker dudaklı

güzelim benim; seninle oldum mu, hepsi de hoş.

Temel sensin; ben kim oluyorum? Elinde bir aynayım ancak; ne gösterirsen onu gösteririm; hem de sınanmış bir aynayım ben.

Sen sanki yeşillikte bir selvisin, ben gölgenim senin... Mademki gülün gölgesi oldum; varayım, gülün yanı başına çadır kurayım.

Sensiz gül devşirsem elimde diken olur; seninle oldum mu, baştan başa diken olsam gene de tümünden gül olurum, yasemin kesilirim.

Her solukta ciğerimin kanını sağrak sağrak içmedeyim... her solukta testimi sâkînin kapısına vurup kırmadayım.

Yüzümü tırmalasin, gömleğimi yırtsın diye her solukta bir güzelin gömleğine el atmadayım.

Gönül ve din salâhının lûtfu, gönlümün ta ortasında parıl parıl parladı... O, dünyada gönül mumu; ben kimim? Bir leğen ancak.

XXVIII

Bâz der esrâr revem cânib-i on yâr revem

Ne're-i bolbol şenovem der gol-o gol-zâr revem

Gene sırlara gidiyorum, o sevgiliye gidiyorum... Bülbülün narasını duyacağım, güle, gül bahçesine gidiyorum.

Ne vakte dek şu utanıp arlanma? Utanmayı yak gitsin; gönüle yoldaş oldum; hoş bir halde gönül alana gidiyorum ben.

Sabrım kalmadı ki veresiyeye kulak asayım... aklım kalmadı ki yol yordam gözeteyim.

A benim Zührem, ten-teni-ten nağmeleriyle çeng çal da şu sese kulak vereyim, yüzünü görmeye gideyim.

Gönlüm tuzak hastası; kapıda, damda gönlüm... gönül güzelini tutup çekeyim de alıcısına götüreyim gitsin.

Ne hünerin var, ne de bir işte güçtesin dedi bana... Peki dükkânımın yolunu göster de kâr peşine düşeyim.

Gönlümün kendinden haberi varken izini izlemedeydi... gönlümün izi nerde; göster de izini izleyeyim.

Elimi sevgilinin eline vereyim de mağaraya gireyim; hasetçilerin kem gözleri değmesin bize.

Güzel uluların dersi, kendinden geçiştir, susuştur; daha dersimi pişiremedim, tekrarlayıp durayım bâri.

XXIX

Mutrıb-1 ışk-1 ebedem zehme-i işret bezenem

Rîş-i tereb şâne kunem soblet-i gemrâ bekenem

Ölümsüz aşk çalgıcısıyım, zevk mızrabını vurayım; neşenin sakalını tarayayım, gamın bıyığını yalayım.

Çalgı düzenlendi, neşe doğdu mu canlar tazelenir... küpün ağzı açıldı ya, ağzındaki balçığı uzaklaştırıyım küpten.

Halil olmuşum ya, âteşkedeye âşıkım, cana, akla âşıkım, putun şekline de düşman.

Güneş, Koç burcuna eş oldu; bahar geldi, sevda işine girişme çağı artık... gönlümün kanı kaynıyor, bedenimdeki kar eriyor, su kesiliyor.

A parlak Ay dedim; neden eriyip gitmedesin? Gönüle tutuldum, bir güzel yüze âşıkım dedi.

Öylesine birine âşıkım ki kulağımdan tutmuş, çekip sürümede beni... Bütün bedenim sanki bir kalkan; her yanıma oklar gelip vurmada.

Şu gürültünün içindeyim, belâlara uğramışım ama şükür denizine dalmış gitmişim... yolculuğa tutsak olmuşum ama yerimin yurdumun kokusuyla terütazeyim.

Sevgiliyle buluşmuştum, güzelliğine dalmıştım... kaza, bir olmayacak yazıdır okudu, düzenlerle ayrılık koydu araya.

Bedenimde bir damar oynayıverse de a benim çene topağı tatlı mı tatlı padişahım; yurduma doğru uçarak koşsam.

Her solukta duyulan o güzel kokusu, o kulağımı çekmek isteyişi, o benim selvimin, yaseminimin sâkîsi, bir akarsu yaptı beni.

Yakub'a yoldaş oldum; o güzele fitne kesildim... can Yusuf'u lûtfetti de gömleğini armağan gönderdi.

Gerçekten de ne hoşsun a sevgili; vefa yayını çekersin sen... İki dünyada da senin gibi bir güzel gören var mı hiç?

Onunla eşit oynayamam ama gene de el atayım ona... o taşa vurayım şişeyi; şişe kıranın kuluyum zâti.

* Fil, cefa hortumunu Kâbe'ye döndürdü; ben Tanrı'nın eabiline benziyorum; her gergedana yardımcıyım ben.

Her aynanın cilâsıyım; her sağ cenahın Rüstem'iyim; her aç a gücüm kuvvetim; her topluluğun yıldızıyım ben.

Her boyun bosun; her yüzün gözün anlamıyım, biricik Tanrı lûtfunun gölgesiyim... her iyinin kötünün Kâbe'siyim, bağın bahçenin dadısıyım ben.

Kimi kötü huylu ateş olur, her yanı yakar, yandırır... güzel yüzlü oldu mu da benim Hutten dilberim olur gider.

Sen böylesine şaşu bakarsan kâseyi kırarsın, testiı dikersin başına, içersin... hiçbir şeye muhtaç olmayanın adalet gölgesiyim; her şeyi uygun dokurum ben.

A padişahlar padişahı, a dünya güzellerinin başı, ağız açıp söylemediklerimi lûtfeder de anlatırsan hoş olur; vakti geldi çünkü.

— N —

XXX

Âyineî bezâdiyem ez cehet-i menzer-i men

Vây ezin hâk tenem tîre dil-i ekder-i men

Kendimi görmem için bir ayna cilâlıyor bana... Ah bu toprak bedenimden; daha da bulanık gönlümse kara mı kara.

Gece geçti de şu gönlüm balçıktan arınmadı gitti. A bana şarap sunacak sâkîm, nerde kızıl kadehim benim?

Yazıklar olsun, eşeğim gitti elden; ansızın öldü eşeğim... Ama şükürler olsun ki eşeğin tersi de uzaklaştı kapımdan.

Eşeklerin ölümü güç bir şey, fakat bana uğurlu geldi... çünkü eşek uzaklaştı mı, İsa gelir, kucaklar beni.

Saman kalburunun peşinde ne kadar ömür harcadım; arık eşeğim için ne kadar arıklaştım, eğrildim...

Eşeğin bana yaptığını yırtıcı kurt yapamaz; onun derdiyle, onun gamıyla ne kadar Tanrı hakkı kaldı boynumda.

Acılığım, hamlığım, horluğum, kötüye çıkmış adım sanım, gönül kanı içişim... Bunların yüzünden toprak başıma benim.

Benim hırsızım, beni ayırt edenim... beni yaratanım lûtfeder, görür beni; görüşünle mumu söndürürsün de göz verirsin, görüş ihsan edersin sen.

XXXI

Kasd-ı cefâhâ nekonî ver bekonî bâ dil-i men

Vâ dil-i men vâ dil-i men vâ dil-i men vâ dil-i men

Cefa etmeye kasdın yok ama bir de gönlüme cefa etmeyi kurdun mu, vay gönlüme, vay gönlüme... Ah gönlüme, eyvah gönlüme.

Bana kastettin mi düşmanım sevinir... Sonra da bu yüzden ya senin gönlün yaralanır, ya benim gönlüm.

Şaşırılmış kalmış, delirmiş gitmiş gönlüm... Kanlarla dopdolu bir ev benim gönlüm. N'olur, bir seyretmek için zahmet çeksen de geliversen gönlüme.

Şekerler yemiş gönlüm; kemerler kuşanmış gönlüm... seher çağlarında her yana gitmiş benim gönlüm.

Ölmüş de gönlüm, dirilmiş de... Ağlayış da gönlüm, gülüş de... Efendi de gönlüm, kul da... Senin

yüzünden denize dönmüş gönlüm.

A ustalaşan, esenliğe eren, artık ateşte oturma... Şöyledir, böyledir ama a benim gönlüm, hiç mi hiç dinlenme.

Can nimetini dilemek, gönlümü dileğine kavuşturmak için gönül ve din salâhına Cibrîl-i Emin indi şimdi.

XXXII

Kasd-ı cefâhâ nekonî ver bekonî bâ dil-i men

Vâ dil-i men vâ dil-i men vâ dil-i men vâ dil-i men

Cefa etmeye kasdın yok ama bir de gönlüme cefa etmeyi kurdun mu, vay gönlüme, vay gönlüme... Ah gönlüme, eyvah gönlüme.

Bana kastettin mi düşmanım sevinir... Sonra da bu yüzden ya senin gönlün yaralanır, ya benim gönlüm.

Şaşırılmış kalmış, delirmiş gitmiş gönlüm... Başızsız-ayaksız gönlüm... Seher çağlarında her yana gitmiş benim gönlüm.

Kendinden geçmiş bir deli, gönlüm; kanlarla dopdolu bir ev gönlüm... Hem durmada, hem dönmede gönlüm; Süreyya yıldızının da üstünde gönlüm.

Sana yanmış yakılmış, senin yüzünden arıklaşmış; senin incini aramada; gelmiş de deniz kıyısına otağ kurmuş gönlüm.

Kimi yanar, kavrulur da kokusu dünyayı tutar gönlümün... kimi de rebâb gibi inler, nağmeler çıkarır şu gönlüm.

Şimdi ağlamaktadır, suçuna bakılmaz... şimdi savaflara dalmıştır; şimdi Zümrüdüanka'nın peşine düşmüştür. Kafdağı'ndadır gönlüm.

Bir çocuk olan gönlüm şu gece dadısından süt emmez... gece dadısının göğsünü kara buldu galiba gönlüm.

Mûsa bir taştan su kaynattı, ırmak akıttı ya... Tanrı hikmeti de akan bir ırmak; Mûsa'nın taşı şu gönlüm.

Meryemoğlu İsa göğe ağdı da eşeği kaldı ya; işte ben de yeryüzünde kaldım; gönlüm yücelere ağdı.

Yeter artık; şu dilin söyleyişi, gönüle de perde, cana da... Keşke gönlüm ne dilden haber alsaydı, ne söylemeyi bilseydi.^[69]

XXXIII

Işk-ı tu âverd kedeh por zi belâ-yı dil-i men

Goftem men mey mehorem goft berâ-yı dil-i men

Aşkın gönlümün belâsıyla dopdolu bir kadeh sundu... ben şarap içmem dedim, hatırım için iç dedi.

Onu tanıyış şarabını sundu; ne biçim şaraptı, söyleyeyim sana: Acı, sinici, hoş... tıpkı gönlümün vefası gibi hani.

* Bir yandan da Rûhü'l-Emin geliverdi... bizse böylece sarhoştuk... Gönlümün ululuğunu bir seyret diye yanına koştum.

Tanrı sırlarını herkese gösterme dedi, gönlümle buluştuğu için Tanrı'ya hamd etti, şükürler olsun dedi.

İşte bu olmaz, aşkın gizli kalmaz; gönlümün arılığına perde olabilecek nedir ki dedim.

Aşk kanlar içmeye koyuldu mu, Rüstem bile çaresiz kalır, Uhud Dağı bile paramparça olur; gönlümün de sözü mü olur hiç?

Ne mutlu andır o an ki ay yüzlüm otağıma gelir, girer de lûtfeder, kerem buyurur, gönlümün kaftanının düğmelerini çözer.

Üşümüştün, bensiz sararmış solmuşsun... daha beri gel de gönlümün havası vursun sana der.

Derim ki: Nerde lûtfun? Kulunu sen ara... senden başka gönlümün bağlarını çözmeyi kim bilir?

Evet der, şimdi gençleşirsin, kabına sığmaz olursun; gönlümün seher yeliyle nerkisten, gülden daha taze bir hale gelirsin.

Derim ki: A her derde o derdin devâsını veren; senden başka devâm yok benim; sensin gönlümün ilacı.

Her ağacın, her dalın meyvesi tanıktır o ağacın, o dalın gönlündekine... Altın gibi sararmış yüzümle inci gibi gözyaşlarım da benim gönlüme tanık.

XXXIV

Kâferem er der du cihan ışk boved bihter ezin

Dîde-i îman şeved er nûş koned kâfer ezin

İki dünyada da bundan daha hoş bir aşk varsa kâfir olayım... Kâfir bile bunu içse imanın gözü kesilir.

Aşk hünerler madenidir, aşk altın madenidir... dost onunla cilvelenir, görünür; deri onunla altınla dolar.

Aşk dudağını açtı mı öylesine şaşılacak bir güzel koku salar ki misk bile duyar da sarhoş olur, amber utanır gider.

Aşk dünya güzeldir; padişahların, güzellerin anasıdır... Toprak onun yüzünden mücevhere döner, ana onunla övünür.

XXXV

Kû her-i men kû her-i men pâr bemord on her-i men

Şokr Hodârâ ki herem bord sudâ' ez ser-i men

Eşeğim nerde, eşeğim nerde? Bildir öldü eşeğim... Tanrı'ya şükrolsun ki başımın ağrısı da dindi.

Öküzüm de ölecekmiş; varsın ölsün, gam yemem... benim güzelim amberimin kokusu ne öküzde vardır, ne öküzün karnında.

Öküz gitmiş, eşek ölmüş, ne çıkar? İki dünyada da güzelim sağ olsun, gönlümü alanım var olsun, yaşadıkça yaşasın, yaşadıkça yaşasın.

Eşeğimin kulağında küpe var... eşek, sonra da altın küpe; şu hale bak da acı; vah benim altınıma, vah.

Baş çeker, yol almaz; nazlanır, arpa yemez... kapıma tezek yığınınından bir tepe dikmekten başka bir hizmeti yoktur bana.

* Güzelim bir öküz... gökyüzünde bir Öküz, yeraltında bir başka öküz... şu ikisinden bir sıçradım, kurtuldum mu, bahtın çemberinden geçtim gitti.

Eşeklerin pazarına gittim; o yana bu yana bakındım... gözüm, gönlüm eşeğe de doydu, eşeğin sahibine de.

Birisi, mademki eşeğin öldü, eşek çok, bir tane daha al dedi... sus dedim, eşek yolda bir ayak bağıydı bana zâti.^[70]

XXXVI

Hey çi gerîzî çendin yek nefes incâ beneşin

Sebr-ı tu kû ey sâbır ey heme sabr o temkîn

Hey, ne diye kaçıyorsun böyle? Bir solukcağız şurda otur; a tamamıyla sabır, tamamıyla dayanç olan kişi, bunca sabrın, kararın hani?

* Biz, iki üç kişiyiz; yeni ölmüşüz; bekleyip duruyoruz... Telkıynle dirileceğiz, kefenlenmeden kurtulacağız diye o perdenin önünde bekleyip yatmadayız.

Hadi, kıyamet gününden önce bir üfür geçmişlere de gökyüzü bile duysun, mahşerini beğensin.

Hey, hadi, bizim dilimizle söyle... ama işaretle değil, apaçık söyle; a bütün huyu kan dökmek olan güzel; niceye dek sitemlerle kan içeceksin sen?

Niceye bir ciğerini ısıracaksın, başını yemeyi kuracaksın? Niceye bir iş şöyle oldu, böyle oldu diye kötü haberler vereceksin ona?

A dudağı şekere, gecesi güzelim cennete benzeyen, niceye bir dudağını acıtacaksın onun, niceye bir gecesini karartacaksın?

Hiç bal zehir verir mi, ya da şekerden sirke coşar mı? A uluları bile yanltan, niceye bir yanltıp duracaksın bizi?

O dudaklarından ne çıkarsa çıksın; şekeri haber vermededir... ne yaparsan yap, yaptığında lûtuflar vardır, fakat gizli.

Selvi bir çöpe benzer mi hiç; altın bakıra çalar mı? A kıyamet gününün sahibi, sen de kimseciklere benzer misin hiç?

XXXVII

Men hoşem ez lûtf-ı hesan v'ez leb-o lonc-ı toroşan

Men bekesem dâmen-i tu dâmen-i men hem tu keşan

Aşağılık kişilerin sözleri umurumda bile değil; ekşi suratlıların dudaklarına da aldırış etmem, salına salına gezişlerine de... hoşum ben, eteğini çekeyim senin; sen de çek benim eteğimi.

Kader senin canınla benim canımı birbirine dikmiş... senin kapında hoşum da hoşum, iyiyim de iyiyim ey hoşların, güzellerin padişahı.

Dudaklarını bana sundu; hiçbir dudakta o tat yok... dudaklarından tattığım lezzeti hiçbir dudak tatmamıştır.

Yüzünü ekşiten, boyuna para pul peşine düşen kişi, sirke küpüdür; şekerlerle oturtma, onlarla bir tutma onu.

A bayrak sahibi padişah, ballar içindeyim, balımdan kim tadar dedim... Güzel huylular, yolları yordamları güzel olanlar dedi.

XXXVIII

Çun becehed hende zi men hende nihan dârem ezo

Rûy toroş sâzem ezo bang-o fegan ârem ezo

Nasıl gülebilirim ki? Gülüşümü gizlemedeyim ondan... Onun yüzünden yüzümü ekşitmedeyim, onun yüzünden bağırmadayım, feryat etmedeyim.

Asık suratlılarla alay ediyorsun, gülüyorsun onlara ama bundan kavga çıkar... gülüşümü gizliyorum da onun yüzünden yağmur gibi gözyaşları döküyorum ben.

Bedenim bir ulu şehir... Gam bir yanda, ben bir yandayım; bir yanım su kesilmiş onun yüzünden, bir yanım ateş mi ateş.

Ekşi suratlılarıyla ekşiyim, şekerleriyle şeker... Yüzüm de o, sırtım da o; onun yüzünden kaşımadayım neşenin, çalgının sırtını.

Senin gibi yüzlercesi, benim gibi yüzlercesi, onun yeşilliğinden sarhoş olmuş gitmiş... her damın üstünde onun yüzünden oynamadayım, onun yüzünden el çırpımadayım.

Şekerler yiyen duduyum, şekerden başka bir şey yemem; dünyada nerde bir ekşi varsa ondan uzağım, bezmişim ondan.

Ekşi bir şey verse bile baldır, şekerdir bana... sen onun yüzünden seke seke, topallaya topallaya yürüyorsun ama ben hoşum, rahvan yürümedeyim.^[71]

Bu yola düşmeyenin yolu tozdur dumandır; ben anayoldayım, o yüzden de dümdüz yürüyorum.

* Gönlüm Mescid-i Aksâ'dır; gönlüm Cennet-i Me'vâ'dır; bütün izim tozum onun yüzünden güneş kesildi, ışığa döndü.

Tanrı kimi güldürürse ağzından gülüşler dökülür onun... sen onu inkâr ediyorsan et; ben tümden ikrar etmedeyim.

Gülün payına gülme düşmüş; ne yapsın, ağlayamıyor... onun yüzünden uyanık gönlümde süsenler açılmada, güller açmada.

Sabır, ben kavuşma müjdesiyle geldim ondan demede; şükür de onun yüzünden ambarım var diyor.

Akıl, onun yüzünden zahidim, hastayım demede; aşk da boyuna, onun yüzünden büyücüyüm, yankesiciyim diyor.

Can boyuna diyor ki: Onun yüzünden inci definesiyim ben... define boyuna diyor ki: Onun yüzünden duvarın dibinde gömülüyüm.

Bilgisizlik boyuna diyor ki: Haberim yok ondan, kendimde değilim zâti... Bilgi de boyuna diyor ki: Onun yüzünden çarşının pazarın en ulusuyum ben.

Zahitlik boyuna diyor ki: Onun yüzünden sırları bilmedeyim, anlamadayım; yokluk boyuna diyor ki:

Onun yüzünden ne gönlüm var, ne sarığım.

Tanrı Şems'im, Tebriz'den geri gelirse bütün sözlerim onun yüzünden açılır, anlaşılır.

XXXIX

Ey ten-o can bende-i o bend-i şeker hende-i o

Akl-o hered hıyre-i o dil şeker-âgende-i o

Beden de, can da ona kul köle olmuş, onun tatlı gülüşüne bağlanmış. Akıl da, fikir de ona karşı şaşırılmış kalmış; gönülse şükürleriyle dolu onun.

Başımızın dileği ne? İnsanı sarhoş edip yerlere seren sağrağına kavuşmak... Gönlümüzün muradı ne? Devletin durdukça durması.

Şu muallak duran gök nedir? Onun en eski bir otağı... Rüstem'le Hamza da kim? Onun şehidi, onun yerlere serilmiş bir eri.

Bir leşin yanına varsa ölüyken dirilir leş... bir yoksulun yanına varsa yamalı hırkası yalım yalım balkır.

Şekli gönlümden hiç gitmedi, gitmez de... ona eşit, ona benzer kimsecikler gelmemiştir, gelmez de.

Dünya mülkü de nedir ki onunla övünsün... dünya onunla övünür; çünkü dünyanın sahibi odur.

* Ne mutlu o gönüle ki derdi de sensin, düşüncesi de... ne mutlu o köye ki baş alıcısı sensin.

Sevgilimiz aşktır, şekli, kılığı yoktur bizce... Zâti onun her şeyi doğuran gönlüne karşı şekil de nedir, kılık da ne?

Bundan böyle sinekleri şekerden kovacağım dedi; ne mutlu o sineğe ki onu kovan, kışalayan sensin.

Felek bir hırsızdır, keseni koru ondan... tanesi tuzaktır onun, dirisi ölü.

Söz herkese kolay görünür ama yeter artık, sus... zâti binlerce kişi içinde anlayan bir tek kişi vardır ancak.

XL

Kâr-1 cehan herçi boved kâr-1 tu kû bâr-1 tu kû

Ger du cihan bot-kede şod on bot-i eyyâr-1 tu kû

Dünyanın işi ne olursa olsun... senin işin gücün nerde? İki dünya da puthane olmuş; senin o hırsız güzelin nerde?

Tut ki kıtlık dünyayı kaplamış, artık ne yemek var, ne ekmek... A hem apaçık görünen, hem gizli olan, senin kilen, senin ambarın nerde?

Tut ki dünya diken olmuş, akreple, yılanla dolmuş; a canın çalgısı çağanağı, a can neşesi, senin gül

bahçen nerede?

Tut ki cömertlik ölmüş, nekeslik herkesi öldürmüş... a bizim gönlümüz, senin lûtfun hani, ihsanın nerde?

Tut ki Ay da, Güneş de, ikisi de yola düşüp gitmişler, dolunup görünmez olmuşlar... a kulağa, göze yardımcı olan, senin yalımın, senin ışıkların nerede?

Tut ki müşteriye bir inci satacak sarraf kalmamış... nasıl olur da ululukta bulunmazsın sen; nerde senin inciler yağdıran bulutun?

Tut ki bir ağız bile yok, söyleyecek bir dil bile bulunmuyor ki sırlardan söz açsın... peki, senin sırlarının coşup köpürüşü nerde?

Kendine gel, hepsinden de geç, biz buluşma, kavuşma sarhoşuyuz... Geç oldu, erken gel; senin meyhanen nerede?

Bizim sarhoşumuza, gönüldeşimize, eldeşimize iyi bak... yıkılıp kalmamışsan, bunak değilsen sor, nerde senin cübben, nerde sarığın de.

Bir kahpe, külâhını aldı, götürdü; bir başkası cübbeni kaptı... yüzün Ay'dan da sarı; senin arkan nerde, kim görüp gözetmede seni?

Yabanın biri gelmiş de ezel sarhoşlarının yolunu vurmada... ne diye şahnelik etmiyorsun? Hani yaralaman, nerde yiğitliğin?

A harfler saçan, sus; susanlar gibi kulak kesil? Halka tercemanlık etme; hani halin, nerde hal yönünden sözlerin senin.

XLI

Rûşeni-i hâne tuyî hâne bemeğzâr-o merov

İşret-i çün şekker-i mârâ tu nigehdâr-o merov

Evin aydınlığı sensin, evi bırakıp gitme... şeker gibi zevkimizi koru, gitme.

Düşmanım aldatmaya kalkışır seni; sözlerine kanma onun... canımı, gönlümü gama, gussaya ısmarlayıp gitme.

Senin, benim düşmanımı Allah için olsun sevindirme; düşmanın hilesini duyma, dostu incitme, gitme.

A güzel, hasetçi hiç kimse için iyi söz söylemez; keremine ne lâyıksa dostu onu yap; gitme.

Aşağılık kişiler gibi her solukta kendini esen yele kaptırma; vesveseleri bir uğurdan ateşe yak; gitme.

XLII

Şeb şod ey Hâce Zekî âhır on yâr-ı tu kû

Yâr-1 hoş-âvâz-1 tu on hoş-dem-o şeştâr-1 tu kû

* Gece oldu a Hoca Zekî, söyle bakalım, o dostun nerde senin; o güzel sesli dostun, o güzel altı telli sazın nerde?

O terütaze dostun, senin kucağında yatar, uyur... güzel ses uyutur onu; nerde o uyuyan uyanık dostun?

Kimi bir yol gösterirsin ona, kimi kulağını burarsın... senin gönlünden nefes alır, sesler çıkarır o; nerde sırlarına mahrem olanın?

Her yurttaşını diriltir; ağızsız, dilsiz feryatlar eder... her erkeğin, her kadının fitnessi olan o söz solukdaşın nerde senin?

Damarına el koy, tez koştur onu... a soluğu bize parlaklık veren, nerde pazarının parlaklığı?

— H —

XLIII

Bâde bedih bâd medih v'ez hod-ı man yâd medih

Rûz-ı neşâtest-o tereb ber meneşin dâd medih

Şarap sun, şarap sun... bizi anma gitsin... neşe, çalgı çağanak günü; oturma; kayırma bizi.

Buluşma sarhoşu olmuş da gelmişim; yokluk kılıcına kurban olmuş da gelmişim... Böyle değilsem hiç mi hiç sevindirme beni.

Hocam, anlamış, bilmişsin, devlet davulunu çalmışsın; can olgunu olmuş da gelmişsin, artık ustaya el sunma.

* Yıkık gönlünde onun gizli definesi var... Kendine gel de şu yıkık köyünü Bağdat'a bile değiştirme.

And olsun Tanrı'ya, senin şu karanlık gecen, yüzlerce güzelim gündün iyi... geceyi verme, gündüzü arama; âc ağacını verip şimşadı alma.

İki dünyada da Tanrı'dan başka solukdaş yok... nen varsa ondan başkasına verme sakın.

* Şu çadırın içindesin ama çadırı kuranı da bilesin; yalnız gönül ipini evtâddan (ulu kazıklardan) başkasına verme.

A can sâkîsi, sözle harcama ömrünü; yetimlerin malını yeme de feryat etmeye el atma.

A yeşillikte, lâlelikte yatmış, uyumuş güzel, şarabı sarhoşlardan alıp da şuna buna sunmaya kalkışma.

Tohumu çöle saçma; kargalarla, kuzgunlarla düşüp kalkma... teklik incini boş yere şuna buna verip durma.

A âşık, bütün varlık âlemi peşin parayla dolmuş; nasıl oluyor da görmüyorsun, nasıl? Paran peşin bugün, çalış da veresiye verme.

Hem sen sensin, hem sen benim; yurdumdan hiç gitme... Kuş sensin, yavru benim; yavruyu her hor kişiye verme.

Kendi kendisine rehin olmuş kişinin bilgisine de kulak asma, hünerine de aldırma pek... Senin bilgin sana yeter, o şundan şuna nakledilegelmiş sözlere fikir yorma.

Dağ delenlere padişahlar padişahısın sen... ağır bir külüngün var; Ferhad'dan başkasına verme onu.

Yeter, sus artık... akıldan doğan şu söz, çocukça bir oynayıştan ibaret; olgunluğa ulaşmış arife ibadetle oyalananın tespihini verme.

XLIV

Sâki-i ferruh-ruh-ı men câm çü gol-nâr bedih

Behr-i men er mey nede h̄ behr-i dil-i yâr bedih

A yüzü kutlu sâkî, sun o nar renkli kadehi... bana şarap sunmayacaksan bâri sevgilinin hatırı için sun.

Gönüller alan sâkîsin, hastalara dermansın; neşe şerbetisin, şifa ilacısın; tez hastalara sun kadehi.

O kadehe dök şarabı, düşüncenin vur boynunu... aman a gönül, meded a sevgili, kırma gönlümüzü.

O meyhaneyi aç, bırak şu kavgayı... susamış sâkîye meyhanecinin küpünden sun şarabı.

Baharın da canısın, yeşilliğin de; selviye de sen parlaklık verirsin, yasemine de... bir gör bizi de bahaneler bulma; a düzenbaz güzel, sun kadehi.

Hileye adım atar da sarhoşların ellerinden fırlar gidersen düşmanımız sevinir; kör olsun düşman; sun kadehi bize.

Gam verme, ah ettirme, neşeden başkasına yol verme... ah ediş yol ucundandır, aç yolu, ver yükümüzü.

Hepimiz de kavuşma mahmuruyuz; güzellik, alım sağrağına susamışız... hırkayı, sarığı sâkîye rehin ver gitsin.

Susamış bir deliyim ben; gönlüm de sımsıcak, göğsüm de... Kadehi, kâseyi kır; sayısız sun, çok çok sun.

Zâti ay da sensin, ay ışığı da sen... Şu suyun balığıyım ben. Balık Ay'a ulaşamaz; şu halde Ay'dan gelirler ver bana.

— Y —

XLV

Çün dil-i men cest zi ten bâz negeştî çi şodî

Bî dil-i men bî dil-i men râst şodî her çi bodî

Gönlüm bedenimden sıçrayıp çıksaydı da bir daha geri gelmeseydi ne olurdu? Gönlüm olmayınca ne varsa hepsi de düzelir giderdi.

Eğri olsun, doğru olsun; az olsun, çok olsun; hoca, her iyiden, kötüden kurtulurdu, hepsine de boş verirdi.

Boşuna bir iş kalmazdı; usanç yok olur giderdi... ne bilgi kalırdı, ne aptallık... esenlikler davulunu çalmaya başlardı.

A hoca, ne diye rehin almaya kalkarsın beni? Sen gitmezsen gitme, ben gidiyorum... Hoca, eskimiş değilim; yardımlar içinde yardımlar gördüm; yeniyim ben, yeni.

Ateşle petrol yağı yakıp bitirmez beni... Yaksa, bitirse bile yeniden yaratır... Sayıyla yiyip sömürse sayısız geri verir gene.

Toprak yığınının üstüne çık da bağır; görünüşte mezardayım ama de, çayırılıktayım çimenlikteyim ben.

Mezarda olsa bile değil mi ki biricik Tanrı'yla... hoştur bu; o tuzakta olanı şeytan, canavar nereden tutabilir ki?

Fakat ondan uzak düşen kişi, Mansûr bile olsa karıncadan da arık bir hale gelir... çünkü dayancı, güvenci yoktur onun.

XLVI

Ayş-1 cihan pîse boved gâh hoşî gâh bedî

Âşık-1 o şov ki dehed milket-i ayş-i ebedî

Dünya yaşayışı alacalıdır; kimi hoşlukla geçer ömür, kimi kötülükle... sen ona âşık olmaya bak da ölümsüz bir geçim sultanlığı versin sana.

Mademki herkesin ömrü aktır, karadır... ihtiyaçsız Tanrı ışığı gibi salt nurdan ibaret bir başka ömür ara.

A kendisine dalıp gitmiş kişi, mezarından haberin bile yok... zâti kendi varlık mezarına gömülmüşsün sen.

Sana rızık vereni görmen, helâl bir rızıktır; sayıya sığar rızık peşinde ne diye ateş gibi dükkândan dükkâna koşarsın?

Eşi bulunmaz bir dudusun sen; şeker madeni de özün... gül bahçesinin lâ'l yanaklı bir bülbülüsün

sen.

Şaşılacak şey; Leylâ ile Mecnun'un ikisi de bir bedende; ikisinin de aynası sensin; bir abaya bürünmüşsün yalnız.

Can âlemi arılık duruluk denizi; şekille kalıp o denizin köpüğü... arı duru denize dal, ne diye şu köpüğe el atarsın?

Denizin üstündeki köpük hiç durmaz; dalgalar onu bir halde bırakmaz ki.

Çünkü köpük kuru olsa denize lâyük olamaz... iyi, varır, iyiye kavuşur, kötü de kötüye yönelir gider.

Köpük, ya bir uğurdan su kesilir, ya da tutar, kıyıya vurur... Çünkü tek Tanrı'nın denizine iki renklilik sığamaz.

Dalga denizden meydana gelir de secdeler ederek, a benim benliğim, varlığım, ah, neden sayıya sığmazsın sen diyerek kendini seyre dalar.

Bütün canlar birdir; bütün bu varlık bir padişahın aksidir... Aklın başındaysa şaşı olma da iyice görmeye bak.

XLVII

Hem nezerî hem heberî hem kameranrâ kamerî

Hem şeker ender şeker ender şeker ender şekerî

Hem bakışsın, görüşsün, hem habersin, hem Aylara Ay kesilmişsin sen, hem şekerlerin şekerisin, balların balı.

Hem devlet basamağısın, hem zamanımıza kurtuluş... hem kadehsin, hem ferahlık, hem de gecemize sehersin sen.

Hem kızıl gülsün, hem ak yasemin; hem de gülleri kınar, gönüllerini kırarsın... gökyüzüne saldırırsın, Ay'la Zühre'yi kaparsın sen.

Ay, bir yol veresin diye gökte ne kadar döndü dolaştı; bir bakasın diye şeker, ne kadar eridi gitti.

Zincir hevesine düştü de akıl, ne kadar delirdi... Bir bakasın ona diye, gönlüm kaç kere halden hale girdi.

O neşeli kadehi sun; sözü bırak, şarap ver... Dinle de duy, seher çağının horozu bile ötmeden kaldı artık.

Güzellerin meyhanesinde, her yanda bir lâle yanaklı varmış; varsın olsun... a güzel, sen başlı başına bir başka lâlelikisin.

Hem deliliğe yardım edersin sen, hem aklın fikrin güzelliğisin, yüzüsün, gözü... hem belâ oku senden gelir, hem belâyaya kalkarsın sen.

Gönül ve din salâhı, gönül meclisine padişah oldu ya; artık devlet anası, can kızına babalık eder

durur.

XLVIII

Tûtî-y-o tutî-beçeî kend be sed nâz horî

Ez şekeristân-ı ezel âmedeî bâz peri

Dudusun, dudu yavrususun; nazlı nazlı şekerler yersin... ezel şekerkamışlığından gelmişsin, gene uçarsın, oraya gidersin.

Şekerin kutludur, hele gülersen yok mu? Gülmeye başladın mı, ben de meclisi yeni baştan düzer, koşarım.

A ölümsüz neşe yurdu, a biricik Tanrı'nın şekerkamışlığı; hem neşe içinde neşesin sen, hem şeker mi şekersin.

Ya duvak altında bir Yusuf'sun, ya tan yerinde bir arslan, ya da Ay mısın, Ay; Aylara da Ay kesilmişsin.

Bu meyhanenin sâkîsisin, iştret nöbetini vurmuşsun; herkesi sarhoş etmeyi, sarhoşların hırkalarını alıp götürmeyi kurmuşsun.

Sarhoş olmaya oldum; sarhoşum ama birazcık da kendimden haberim var... a benim her halimi bilenim, şu halden de kurtar beni de hiçbir şeyden haberim olmasın.

Yüzünün balkıyışı bırakmıyor ki anlayayım; melek misin, insan mı? Biraz daha, biraz daha beri gel, yaklaş.

Her kadehte oynayıp gülmedeler, feraha erdin diye naralar atmadalar... şişe yapanlar şişe kırmadalar, şişe yapmayı boşlamış gitmişler.

Neşe kadehi herkese sunulmada; akıl, başına gelenlere şaşmada... Başa gelenlerle uğraşmadansa Tanrı'nın elinden kadehi almak, elbette daha iyi.

* Aklı attım başımdan; bir başka akıl buldum... dünya aklının bir başı var, gizli aklınsa iki başı.

Tan yerlerinin rahibi oldum, herkese isyan ettim... sen benden vazgeçmeyesin diye herkesten kesildim, her şeyden vazgeçtim.

Gamına alıştım, kendimden göz yumdum... senin baktığın kişi, nasıl olur da senden başkasına bakabilir?

Ey aşk, insaf et bana, gir insaf kapısından içeriye; ölümsüz olarak seninim ben, yol uğratmış bir konuk değilim.^[72]

A gökyüzü, sana benziyorum ben; hem durmadayım, hem altüst olmada... bakılınca sen de durur görünürsün ama gece gündüz yoldasın.

Seni dünyaya getirip gösteren var ya, ona bakıp durmadasın... hani onun yüzünden yollara düştün, onun yüzünden oturup kaldın ya; onun tapısındasın sen.

XLIX

Bergozerî der nigerî coz dil-i hûban neberî

Ser mekeş ey dil ki ezo her çi konî can neberî

Uğrar, geçersin; bakar, gidersin; güzellerin gönüllerinden başka bir şey de alıp gitmezsin... baş çekme a gönül, ne yaparsan yap, canını kurtaramazsın ondan.

Kapısına toprak kesilmedikçe razı olup kapı açmaz... dikeninin derdini çekmedikçe gül bahçesinden bir gül bile koparamazsın.

Dağı bir hayli kazmadıkça eline bir lâ'l geçmez... denize gitmezsen ne inci bulabilirsin, ne mercan.

* Tanrı sarhoşu olmadıkça gam ayrılmaz senden... kurt kılığına girmedikçe Ken'an Yusuf'unu kapamazsın.

Eyazlık etmedikçe nerden Mahmud kesileceksin? Devlikten geçmedikçe nerden Süleyman'ın saltanatını bulacaksın?

Nimet, bedeni hamlaştırır; onu râm eden mihnettir. Din mihnetini çekmedikçe iman devletini elde edemezsin.

Dünya pazarına şaşkın gelme, bu pazardan şaşkın gitme... çünkü şu alışverişte bunu vermedikçe onu alamazsın.

Toprak, topraklığından geçmedikçe süsen olamaz, ağustos gülü haline gelemez... eski hırkayı çıkarmadıkça padişahın kaftanını giyemezsin.

Ah, neyleyim; dilenci yüzlü olmuşsun, hatırın bir şeycikle olmuyor; kâfirlik etmedikçe Müslüman mülküne erişemezsin sen.

Hiçbir kimsecik dünya dağarcığından zarı alamadı gitti... yorulma; sen de dağarcıktan zarı alamazsın.

Ben dağarcıktan zarı almam ama iman incisini alırım... sen can vermede nekeslik edersen canını canana iletmezsin.

A Tanrı aşkının çekişi, keremin hiç durmaz; onların gönüllerini almadıkça şu küçük kişilerden el çekmezsin.

Hadi, yapış eteğimize de bir hoşça çek gitsin, çek bizi... çektiğin gönlü darmadağın bir yola götürmezsin sen.

Sözünde duruyor, çekmeden vazgeçmiyorsun... çeke çeke, oynaya güle herkesi meydana götürüyorsun.

Hiç söyleme a dilim, dudağım; söyleme de gönlüm açılsın... çünkü bir taş yürekliyle düşüp kalktıka Bedahşan lâ'li olamazsın ki.

Yüzlerce şart koşuyorsun ama hiçbir şart gözetmeden ihsan ediyorsun... pek tamahsızsın; altını

keseye koymazsın sen.

L

Seng mezen ber teref-i kâr geh-i şîşe-gerî

Zehm mezen ber ceger-i heste-i heste-cegerî

Şişecinin iş yurduna taş atma... ciğeri yaralı birisinin ciğerini yaralama.

O taşların hepsini de bana at; ben dururken bir başkasını yaralaman, bir başkasına taş atman yazıktır, yazık.

Benden başka bütün cefa tutsaklarını azat et de cefa ederken de benden başkasına göz dikme.

Vefa edersen de hoşum, cefa edersen de... vefaya da sakın bensiz gitme, cefaya da.

Birisinin gözüne hayalin gelmiyorsa, gözü, kesilmiş keçinin gözü gibi morarır da bön bön bakar durur.

Dünya zindanına düşmeden önce boyuna seninleydim ben; keşke şu tuzağa yol uğratmasaydım.

Sana kaç defa söyledim; hoşum ben, hiç yolculuğa çıkmam dedim... gel de şu sarp yolculuğa bak; ta yücelerden yeryüzüne dek bir yolculuk.^[73]

Lûtfun yolladı beni, git, hiç ürkme; sana bir zarar gelmez; keremim kılavuzluk eder dedi.

Gidersen açılırsın, pişer olgunlaşırsın; her şeyden haberin olarak marifetli, hünerli bir halde yurduna gene döner gelirsin diye kandırıyorsun beni.

A haberin de canı dedim; sensiz haberi ne yapayım ben? Zâti bir haber için kim gider? Meğerki senden haberi olmasın.

Elinden şarap içtim mi hiçbir şeyden haberim olmaz, sarhoş olur, hoş bir hale gelirim... ne zarardan ürküntüm kalır, ne bir korkum; ne insanlığın kötülüğünden haberim olur, ne iyiliğinden.

Yol kesenlerin sözleri gibi kulağıma sözler söyledi de baştan çıkardı o padişah beni; bir şaşkın etti gitti.

Hikâye uzundur; evet... ah onun düzenbazlığından, ah. Fakat bir lûtfetti mi de şu gecemize bir seher çağıdır gelir çatar.

LI

Ârif-i gûyende eger tâ be seher sebr konî

Ez cehet-i heste-dilân cân-o nige-h-bân-ı menî

A sözler söyleyen arif, gönülleri yaralılar için sehre dek sabredersen, sensin benim canım, sensin benim görüp gözetenim.

Vesvese Ebû Leheb'i yol kesiciliğe kalkışmasını diye, Ali gibi durduğun safta ayak dirersin, can, baş kaygısına düşmezsın.

Yol kesenleri kır geçir de yerinde yurdunda olduğun halde Tanrı sana, gazim, benim hacım diye ad taksın.

* Ezel kadehinin sahibisin; şekerlerin, balların özüsün; canın, gönlün otağ kurduğu yersin; Ebû'l-Hasan'ın definesinin bulunduğu yersin sen.

Meleklerin kanatlarının çarpıntısısın, gök damının doğuşusun; tertemiz kişilerin topluluğuna tatsın tuzsun; Tanrı mumuna leğensin sen.

Şarap sunarsın, bütün erlerimi sarhoş edersin; onları kavgaya tutuşturursun, birbirlerine girerler.

* Ersen, gönlün temizse, inanç sahibiyse, güvenilir kişiyse, yılan bir delikten iki kere sokamaz seni.

A benim gönlüm, sus, benim adımlı hiç söyleme... onun adını söyle ki gül gibi hoşsun, açılıp saçılmışsın, gülmedesin onun yüzünden.

LII

Ey dil-i ser-geşte şode der teleb-i yâve-revî

Çend begoftem ki medih dil be kesî bî gerevî

A gidip kaybolan dostun ardına düşen, başı dönen gönül; kaç kere söyledim; rehin almadan kimseye gönül verme dedim sana. [\[74\]](#)

Bir güzelin satrancının başında elbiseni yırtar, keseni açarsın da benim gibi gönlü sâf birine karşı sersem, şaşkın görürsün.

Altın definesinden bir arpa bile elde edemediğim o güzel, bütün varımı yoğumu aldı benim; bir yapracığım bile yok.

O eski aşk yesin, sömürsün, alsın gitsin canımı... her solukta o eski dostu yeniden yeniye canlar veriyorum ben.

O eski dostun huyu husu yeni; Tanrı gibi yanı, yönü yok... özü güzel, bakışı güzel, haber verışı güzel, dinleyışı güzel.

A salına salına yürüyen selvi, senin yüzünden dünya gül harmanı oldu... düşmanınca arpa biçmede, buğday devşirmede.

A yel huylu, herkesin varlık suyunu çek... güneş gibi sen de o çukurdaki çiğ taneciğini em gitsin.

Sen de güneşsin ama onun harareti gibi dağlamazsın, yakmazsın adamı... Seher yeli gibi lûtufla ıssırsın, şaşkınca koşmazsın yalnız.

Gönlümde eğri bir huy varsa çek çıkar, at onu... Bahçe sahibi de eğri dalı koparıp atar.

Din evinde haset faresi bir deliktir açar ama fare de ne oluyor? Kedinin bir miyavlamasından ürker de kaçırır.

Bir buluştun mu, suyla toprak yeşerir; gönlümle dilber bir araya gelir; fakat ikilik yoktur arada.

Daha beri gel de burda ne ben kalayım, ne söz kalsın... Zâti senin gibi bir sabahın karşısında gece karanlığı da nedir ki?

LIII

Tu ne çonânî ki menem men ne çonânem ki tuyî

Tu ne be anî ki menem men ne ber ânem ki tuyî

Ben nasılsam öyle değilsin sen; sen nasılsan öyle değilim ben... Ne sen benim bulunduğum haldesin, ne de ben senin bulunduğun haldeyim.

Ben bir uğurdan senin buyruğuna uymuşum; sen tümünden kanıma kastetmedesin... Ay olsam, güneş kesilsem, gene de senden aşağıyım ben.

Bütün bunlarla beraber gene de a perilerin bile kıskandıkları güzel, bana uğrayınca o kadar tez at sürme de senin sen olduğunu anlayayım.

Dün kapımın önünden geçtin ama bir koku bile alamadım senden... Yalnız canım, rûhum kulağıma söylediler; geçen senmişsin.

A benim canım, a benim gönlüm; can da kim oluyor, gönül dediğim de kim? Kapının toprağı, çayır çimen gibi can bitirir, gönül yetiştirir.

Gözün bize bakmada, akıl gibi her solukta bizimlesin... fakat o yürek nerde ki sıçrayalım da sensin diyelim sana.

Kulağımdan tuttun da bulunduğum yerden çeke sürüye aldın, götürdün beni hani; fakat ben de bütün o gördüğüm, seyrettiğim yerlerde seni buldum, seni gördüm.

Sarhoşum, sen de benim yüzümden sarhoşsun... yanıldım, bir hatadır ettim... ben erişmeye erişemem ya; sen sana eriştirirsin beni.

Dilim sensin dedi ya; bu suçun özrü olarak bundan böyle tümünden susayım, sabredeyim, zehirler içeyim.

LIV

Ah ki çi divane şodem der teleb-i silsileî

Der hom-ı gerdon fekenem her neferî golgoleî

Ah, bir zincirin hevesine düştüm de ne deli oldum, divane kesildim... her solukta gök küpüne bir gürültüdür salacağım artık.

Her seher çağında bir çulu ayaklarımla çiğner, aşarım; bir kervanı araya araya ciğer kanlarımı

saçarım.

Ah elinden o kişinin; bir şaşılacak dağ vurdu gönlüme... onun yolunda yürümeden ayaklarımın altı şişti, kabardı.

Hem Zühre, onun damından gökyüzüne bir kıvılcımdır salar; hem heybetinden yeryüzünü depremler kavrar.

İşine hiç karışmam, karışsam da komaz ya... bir dur hele sözüyle yüzlerce benim gibisini sürer gider.

Onun tapısından sürüldüm mü de gider, bir köşeciğe baş korum... aşk çulhası bir çileyle başucuma gelir, başıma bez örer benim.

BAHR-Ī REMEL

–MAHBÛN MEKŞÛF–

feilâtü fâilatün feilâtü fâilatün

— A —

I

Berevîd ey herîfan bekeşîd yâr-ı mârâ

Bemen âverîd ahar senem-i gerîz-pârâ

Gidin a iş erleri, çekin, getirin sevgilimizi; getirin bana o kaçak güzeli.

Tatlı mı tatlı nağmelerle, altın gibi bahanelerle o güzel yüzlüyü, o ay parçası güzeli çekin eve.

Bir başka zaman gelirim der, söz verirse inanmayın sakın... verdiği sözlerin hepsi de düzendir, aldatır sizi o.

Pek sıcak bir soluğu vardır onun; büyücülükle suyu düğümler, havayı bağlar o.

Benim güzel sevgilim kutlulukla, neşeyle bir geldi mi, otur artık da Tanrı'nın şaşılacak şeylerini seyre dal.

Onun güzelliği parladı, yüzü ışık saldı mı, güzellerin güzelliği de neymiş? Güneş yüzü mumları söndürür gider.

Yürü a tez giden gönül, Yemen'e, sevgilime git de o değer biçilmez akıyca selâmlarımı ulaştır, saygılarımı bildir.

II

Çu merâ be sûy-ı zından bekeşîd can zi bâlâ

Zi mukarrebân-ı hazret beşodem garîb-o tenhâ

Can beni tutup yücelerden zindana çekince Tanrı kapısının yakınlarından ayrıldım; yapayalnız kaldım.

Derken hapishanede bir Ay eş dost oldu bana... öylesine bir Ay ki hevesi aklıma fikrime binlerce sevda saldı.

Herkes hapisten, belâdan kurtuluş yolunu arar; ben aramam... ne diye dışarıya yüz tutayım, dışarıya çıkayım? Sevgili burda.

Zindan bucağından başka bir yerde onunla yalnız kalamam; balın gönlü de ateşten başka bir şeyle aparı bir hale gelemes.

Bir yakınlara bakmadayım, bir de darmadağın bir halde ona... bir bakışta şu istekteyim, bir bakışta şunu seyretmede.

Eşi dostu Yusuf olan kaçmaz... hapishanede bağ bahçe sahibi olan, hele bir de Yusuf'umuzu bulan kişi, ordan çıkmayı istemez.

Böylesine bir şekerkamışlığından öylesine bir istek duyan kişi, dört gözle koşar, hapishaneye gider.

Yıldızlardan duydum; birisi bu Ay'ın ışığını bulursa bize de haber verecekti.

Böylesine inci bulduktan sonra Mûsa gibi ayağını basar, yedi denizi aşar da mucize gösterirsin.

Yalnız o canların kıskandığı güzelden ne Ay'ın haberi olur, ne yıldızın... onun Ay'ı doğdu mu gönülleri yakar gider.

Yüzünü övmeye utanıyorum; vallahi ağzımı yumdum... sakanın tulumu denizden ne kadar su alabilir ki?

III

Çemenî ki tâ kıyâmet gol-ı o be bâr bâda

Senemî ki ber cemâleş du cihan nisâr bâdâ

Bir yeşillik ki gülü kıyamete dek solmasın, dökülmesin... bir güzel ki iki dünya da yüzüne feda olsun.

Güzeller beyi çınseherde salına salına ava gitmede... ok gibi bakışına gönlümüz av olsun gitsin.

Her solukta gözlerinden gözlerime ne haberler gelmede, ne haberler... gözlerim onun haberleriyle aydın olsun, mahmurlaştıkça mahmurlaşsın.

Zahitlik kapısını kırdım da, dilerim, bütün ömrün kararsız geçsin diye dua etti, ilendi bana.

Duasıyla bir sevgiliye düştüm; ne karar kaldı, ne gönül... Tanrı yâri, yaveri olsun; kanımıza susamış.

Bedenim Ay'a benziyor; aşkla eriyip gitmede... gönlümüz de Zühre'nin çengi sanki; teli kırılınsın da takılamasın.

Ay'ın eriyişine bakma, Zühre'nin çenginin teli kırılmış; ona darılma... sen gamının tadını seyret; biri, dilerim, bin olsun.

Can içinde bir gelin var; ama ne gelin... Yüzünün parıltısı vursun da dünya o ışıkla yeni gelinlerin elleri gibi tazeleşsin, kınalar yaksın.

Bedenin pörsüyen, eriyip giden yanaklarına bakma; canın yanaklarına bak da hoşlaşsın, al al olsun.

Kapkara beden sanki bir kuzgun; can âlemi de kış... şu iki çirkinin inadına can âlemi ölümsüz bir bahar bulsun da açılıp saçılınsın.

* Şu iki çirkin şeyin dincelmesinden dört unsur meydana geldi... kullarının dincelmesi, bu dördünden başka bir şeyle olsun.

IV

Eger on meyî ki hordî be seher nebûd gîrâ

Besitan zi men şerâbî ki kıyamettest hakka

Seher çağı içtiğin şarap tesir etmediyse sana, benden bir şarap iç; gerçekten de bir kıyamettir benim şarabım.

İlk kadehte nereleri gezersin; neler görürsün, neler... ikinci kadehten Allah'a sığınırız; artık üçüncüsünü nasıl söyleyeyim?

Ne gam kalır, ne iş güç... herkesi yerlere yıkar; ondan sonra da sizi nereye çeker, götürür; Allah bilir.

Sen kokuya, renge tutsaksın; taşa, taştaki resme benziyorsun... kaynak suyu gibi bir kayna da çık şu taştan.

Hele ey kerem sahibi sâkî, o kızıl şarabı bir sun da öyle bir hale geleyim ki çekinmeden senden bahsedeyim.

O koca sağrağı bana sun, kendi kuluna sun... sonra da onun mahmurluğuyla nasıl yücelere dalmışım da bakıyorum; bir seyret.

Beni bir ırmak edip akıttığın yere bakıyorum; zâti denizden akmıştı; aksın dursun o ırmak.

— B —

Hele sadr-ı bedr-i âlem meneşin mehosb imşeb

Ki burak ber der âmed fe izâ faragte fansub

* Hele ey dünyanın en yüce beyi, hele ey dünyaya dolunay kesilen; kapıya Burâk geldi; oturma, uyuma bu gece; “İşini bitirdin mi, yorul”, düş yola.

Yol bağıydı da ümit kesilmişti, şimdi sen yücelere ağ, göklere çık, yol aç göklerde.

* “Oku” buyruğunun has beyi duaya dudak açtı mı, gökyüzü bir soluk bile eğlenmez, binlerce kapı açar.^[75]

Padişahlara lâyük inci parıldadı; balık gibi denize yürü... ne istiyorsun derse sana, de ki: Seni istiyorum, seni.

Senin ıslığınyı duydum da kalem gibi başımı ayak yapıp koştum... senin kalbine eriştim, kalıbın baş ağrısını ne yapayım artık?

Selâmları hoş kişilerin selâmlarını duyar da ululuktan elini eteğini çekersin... senin selâmından da benim hem gönlüm tertemiz bir hale gelir, hem canım.

Böylesine bir şarap sunanın elinden, böylesine söz söyleyenin soluğundan şu dünyada bir tek edepli gönül kalırsa şaşılır doğrusu.

Tanrı cömertliğinden bitmiş, yetişmiş; yalvarıp yakarmadan vazgeçmiş... Ben Hakk'ım meşaleleriyle tutuşmuş, yok olmuş gitmiş.

Çek suyu şu topraktan; güneşin de canısın çünkü... toprakla karıştı mı, can arı duru olamaz.

Yakınlığın daha da ilerlesin diye salâvat getirmediyim sana... tüme yaklaşınca bütün parça buçuklar yakın sayılırlar.

Sûr üfürülüğüyle gözümün önünde iki dünyanın da kıyameti kopmuş... can dünyasında deprem var, beden dünyası mahşer olmuş.

Söz söylemeye çalışma; ışık gönüldendir, sözden değil... hüneri, ayaklarımızla koşun, gidin de elde edin; kuyruktan tilki görüşü elde edilir ancak.

VI

Çi tevekkufest zin pes heme kârvan revan şod

Negered şutur be uştur ki beyâ ki sârban şod

Bundan böyle durmak da nedir? Bütün kervan koştı gitti. Deve deveye bakıyor da kervanbaşı öldü demek istiyor.

Sağa sola bakıp sayıya sığmaz kervanlara dalma... hepsi de gölge gibi günün ardına düştü, göğe gitti.

Mekânsızlık âleminden gelmedin mi, ne elde ettiysen ordan elde etmedin mi; gönlün, bir hoşça gene o âleme gittiğini ne diye bilmez?

Bütün gün oynadın durdun; evin gamını hiç yemedin... eve dönme çağı şimdi; fakat darmadağın oldun; çekile sürüle gitmedesin.

Sen gül, gülmen daha iyi; çünkü Tanrı'ya yöneldin... keremi, kerem sahibi hakkında kötü bir zanna düşmeni revâ görmez.

VII

Hemerâ beyâzmûdem zi tu hoşterem meyâmed

Çu foroşodem be deryâ çü tu govherem neyâmed

Herkesi sınıdım, senden daha hoşâ giden kimse bulamadım; denize daldım; gene sana benzer bir inci elde edemedim.

Küplerin ağızlarını açtım; binlerce küpün şarabını tattım; senin şarabın gibi ağza, dudağa tat veren, insanı saran, başını döndüren bir şarap bulamadım.

Ne de şaşılacak şey; kucağıma bir yasemin bedenli güzel geliyor diye gönlümde gül de gülüyor, yasemin de.

Dileğimi iki üç gün ardına koştum senin... ondan sonra hangi dilek kaldı dünyada ki müyesser olmasın bana?

Bir padişahsın ki iki üç gün sana kul köle oldum; dünyada hiçbir padişah kalmadı ki kul köle olmasın bana.

Aklım, ayağı kırık bir halde, bana konuk gelmedi diye ne oturmuşsun? Kalk, gökyüzü konuklarına doğru uç dedi.

Gönül güvercinim bedenimden çıktı, damına doğru uçtu; ben arkasından, güvercinim gitti, gelmez artık diye bülbül gibi feryada başladım.

Doğanlar gibi gönül güvercininin peşinden havalandım; öylesine havalandım ki ne devlet kuşu denk

oldu bana, ne Zümrüdüanka eşit oldu.

Git a darmadağın beden, sen de git, şu pişman olmuş gönül de gitsin... İkisinden de kurtulmadıkça başka bir gönül gelmedi bana.

VIII

Hele âşıkân bekûşîd ki çü cism-o can nemâned

Dil-i tan be çerh perred çü beden geran nemâned

Âşıklar, çalışın, çabalayın hele; bedenle can kalmayınca gönülleriniz şu ağır beden yükünden kurtulur da gökyüzüne uçar gider.

Gönlü, canı hikmet suyuyla yıkayın, tozdan topraktan arıtın da gözleriniz hasretle şu toprak yeryüzünde kalmasın.

Dünyada ne varsa hepsinin de canı aşk değil mi? Aşktan başka ne varsa hepsi de ölür gider; kalan O'dur ancak.

Yokluğun doğuya benzer, ecelin batıya; fakat bir başka göktedir bu doğuyla batı; şu gökyüzü de kalmaz çünkü.

İçinde bir gökyüzü var; aşk kanadını çırp da uç o göğe... aşk kanadı kuvvetlendi mi, merdiven gamı kalmaz artık.

Dışardaki dünyayı görme, gözünün içinde bir başka dünya var... gözlerini yumdun mu, bu dünyadan hiçbir şey kalmayıverir.

Gönlün tıpkı bir damdır, duyguların da oluklar... oluklar kalmadı mı, damdan su iç.

Bu gazelin teknilini gönlünden oku; dilime bakma benim; çünkü dil de kalmaz, dudak da.

İnsanın bedeni yaydır, soluğu, sözü o yayın oku... okla okluk gitti mi, yay bir iş göremez.

IX

Hızırî ki ömr-i sâlet bekeşed derâz kereded

Der-i merk-i ber horende ebeden ferâz kereded

Öz ömrünü tutup çeken, uzatıveren, her şeyi yiyip sömüren ölümün kapısını sona dek örten bir Hızır'sın sen.

Yücelere, yüceler yücesi göğe bir baktın mı, cennetten binlerce rahmet kapısı açılır.

Suçlu kötü kişilere gölgen düştü mü, bütün suçları çile olur, namaz kesilir.

Mustafâ'nın bineği, bağışlama tarafına yüz çevirdi mi, binlerce Ebû Leheb güzelleşir, yalvarıp yakarmaya koyulur.

Denize benzeyen ellerin lûtfeder de inciler saçmaya başlarsa altın gibi sararmış yüzüm de altınlar getirir, altın makasının çevresine kor.

Avcun gemiye benzer; ululuk denizinin kıyısısın sen... avcundan bir habbe de bize düşerse şaşılır mı buna?

Binlerce can, binlerce göz yola düşmüş, parıldıdan dizgin kasmış; fakat buluşma çağrısının zamanı geldi mi, hepsi de yelip yortmayı bırakıverir.

Dinin de, dünyanın da bütün zehirleri senin yüzünden tatlılaşır, bal şerbeti kesilir; gönlü yananların derdi, gamı, senin yüzünden gönül okşayıcı bir hal alır.

Herkesin gönlü senin eteğine sarılır; fakat şunu bilmezler ki ceylan arslanın çevresinde yüzlerce ihtiyatla döner dolaşır.

Buluşma kapısını örttün de mekânsızlık âlemine geçtin oturdun ya... artık o kapadığın kapı, nerden açılacak?

Sus da sözü bırak; Tanrı'dan başka her şeyi yok bil... yoklukla uzlaştın mı, her yandan düzene girer işin.

X

Çemenî ki cümle golhâ be penâh-ı o gerîzed

Ki der o hezan nebâşed ki der o golî berîzed

Bir yeşilliksin ki bütün güller kaçıp oraya sığınırılar... Güz yoktur orda; güller sararıp dökülmez orda.

Ovada güpgüzel, salına salına yürür gider bir ağaçsın; kim o ağacın gölgesinde yatar, uyursa sarhoş kalkar.

Göklere benzer bir göksün ki canlar oraya ulaşmak ister; yalnız o göğe Zühre'yle dövüşüp vuruşmak için Zühal gelemez.

İncisin, güzelim bir madensin, mekânsızlık yurdundasın... gözlerden gözyaşları dökülmeye başladı mı, ona işaretir, onun aşkıyla dökülür bu yaşlar a gönül.

XI

Senemâ sipâh-ı ışket be hisâr-ı dil derâmed

Beguzer bedin hevâlî ki cihan behem berâmed

A güzel, aşk ordun gönlü kuşatmaya geldi; bu yandan geç git; dünya birbirine girdi.

Nerkise benzer gözlerin, şeker mi şeker lâ'l dudakların... hele o ortadan ikiye ayrılmış amber gibi siyah, amber gibi güzel kokulu saçların, amberin kârına kesat verdi gitti.

Bir kaplana benzeyen yüceliğine, bir timsaha benzeyen kıskançlığına, binlerce orduya bedel olan

bakış okuna and olsun;

Güzel mi güzel gönüle and olsun; hoşsun, naziksin, makbulsün... Zâti gönül gönül oldukça senin ihsanıyla geçinir durur.

Bütün yıl put kıran Halil bile senin hayaline düşmüş de gece gündüz putyonuyor.

Mecnun'un halini sorma; Leylâ bile elden gitti... Âzer'in halini sorma; Halil bile Âzer kesildi.

* Güzelliğinin Mesîh'i tutar da Âzer'in mezarının bulunduğu yere yönelirse, dünyadakilere ölüyü diriltmeyi gösteriverirsin.

* Aşkının vurduğu dağ ne de güzeldir; o dağ yüzünden her can öşürden de kurtulur gider, haraçtan da.

Ata binmiş cana bak, bir toz yığını olan kalıba bakma; toz bir atlı yüzünden güzel görünür, aydın sanılır.

A gönül, dünyaya balçık ardından bak; kafes şeklindeki balçığın ardında binlerce görülecek şey vardır; görülür, seyredilir.

İki üç beyit kaldı, onları da sen söyle; senin söylemen daha hoş... senin söz bulutundan gönül de yeşermiştir, göğüs de.

XII

Seherî çü şâh-i hûban be vesâk-ı mâ derâmed

Bemisâl-i sâkıyân o be sebû-vo sâgar âmed

Seher çağı o güzeller padişahı odamıza giriverdi; hem de sâkîler gibi testiyle, sağrakla geldi.

Ne testisini gördüm, ne sağrağından tattım; fakat gene de binlerce şarap dalgası başımda, beynimde coştı, kaynadı.

Aklım fikrim sayıya sığmaz kanatlar açtı; kimisi güneşe benziyor; kimisi tıpkı Ay, tıpkı yıldız.

Kutlulukla, neşeyle yüzünü gördüm de o yüzden iki gözüm iki dünyaya da doydu gitti.^[76]

XIII

Senemâ cefâ rehâ kun kerem in revâ nedâred

Beneger be sûy-ı derdi ki zi kes devâ nedâred

Vazgeç cefadan a güzel; lûtfâ, ihsana sığmaz bu; kimsenin bir ilaç bulamadığı derdi seyret, ona derman ol.

Tasım gökyüzünden düştü; uçsuz-dipsiz denize daldım; şu denizde gönlümün senden başka bir bildiği de yok (ancak seninle yüzmede).

Kurup durduğum, pişirip kotardığım haberi seher yelinden duyardım; gamınla öyle bir hale geldim ki gönlümün seher yelinden de haberi yok artık.

Altın gibi sapsarı yanaklarıma, ham gümüşten ibaret bedenine and olsun ki altına kapılır o; çünkü senin gibi bir dilberi yok onun.

Hele ey sâkî, biraz daha çabuk davran da ört o kapıyı; kim gelirse sizinle işimiz yok de, sav gitsin.

Gönlünde vefadan eser bulunmayan sevgilinin vefasına and olsun, bütün ömür boyunca böyle neşeli, böyle kutlu bir an yoktur.

Bundan daha sevinçli, bundan daha güzel ne olabilir ki sen cansın da, cihansın da... cihanın sonu yokmuş; âşıklara ne gam.

Bu gece sarhoş bir halde o şeker dudaklımın odasına gidelim; kaftanı olmayan elbise çalandan ne diye kaçacak?

O yüzde, o güzellikte kimyanın hüneri yoksa, sevgiliyle buluşma gününde bütün şu toprak, neden altın olup gidiyor?

Mahallesinin tozunda toprağından tutyanın hassası yoksa, hiçbir şeyden haberi olmayan ahmağın bile gözleri neden sevgiliyle aydınlanıyor?

Hele sustum ben; sen selâmımı götür, saygılarımı söyle... elinde duadan başka bir şey olmayan, ne yapabilir ki?

— R —

XIV

Meh-i rûze ender âmed hele ey bot-i çü şeker

Geh-i bûseest tenhâ ne kenâr-o çîz-i dîger

A şeker dudaklı güzel, oruç ayı geldi çattı işte... Ne kucaklaşma var artık, ne başka bir şey; sadece öpüş çağı şimdi.

Otur da seyret; yemeyi, içmeyi bırak da Kevser havuzunun kıyısında binlerce dudakları kurumuş susuzu seyre dal.

Oruç ateşse sen arı duru suya bak, testiye değil... Ateş gibi şarap aklına fikrine bir tazelik, bir açıklık verir elbet.

Kocakarı ağladı mı, oruç padişahı güler... Işığın gönlü şişmanlar, mumun bedenidir arıklaşan.

Âşıkların yüzleri safranlaşır, canla aklın yüzleriyse kızarır mı kızarır, al al olur... şişenin dışına bakma sen, sağrağın içine bak.

Hepsi de sarhoş olmuş, açılıp saçılmış; ramazan akıldan gitmiş bile... Sâkîmizin odasında kapıya halkayı vurmuşuz.

Bizi sarhoş görünce ellerini ısırma, hele hele diye başını sallamaya başladı da sanki mahşer kuruldu.

Bu arada da sarhoşsun, hoşsun dedi; şuhusun, şaraba tapıyorsun; kim demiş şeker orucu bozar diye?

* Şeker, İsa'nın dudaklarından verildi mi ölü dirilir; hem de öylesine dirilir ki zevkten Münker'le Nekîr'in bile ağızları açık kalır.

Yıkılmış, yerlere serilmişsen, sarhoşsan bana gel, benimsin sen... Sevgiliden mahmursan mahmur mahmur sözleri benden duy.

Ne de hoşsun, ne de hoş huyun var; hangi gün doğdun; kader kalemi hangi elle böyle resim gibi yaptı seni?

Bedenin yücelik perdesi, onun ardında binlerce cennet var... onlar da da şekerler, ay yüzlüler var; hepsi de Ay gibi temiz mi temiz.

Hadi a şeker dudaklı çalgıcı, sesi yıldızlara ağıdır; çünkü padişahımız hoş bir sûrette üstün olmuş, avdan döndü.

Her sabah senin yüzünden bayram; her gece senin yüzünden kadir gecesi... kalkın, yılda bir gececik gelen kadir gecesi değil bu.

Sen söz söyle, cansın çünkü... gökyüzünün hikâyelerini anlat; senin sözlerin arı duru; benim sözlerimse bulanık.

XV

Heme seydhâ bekerdî hele mîr bâr-ı dîger

Sek-i hîşrâ rehâ kon ki koned şikâr-ı dîger

Bütün avları avladın; hele bir daha avlan a benim beyim... Köpeğini salıver de bir av daha yakalasin.

Bütün dalgaları yuttun, bütün işleri gördün; fakat oturma, görülecek bir iş daha kaldı.

Bütün paraları saydın, vekile verdin; fakat bu hesapçıdan da bir başka sayı duy.

Birçok gümüş bedenlileri koçtun; fakat bir soluk daha aç kucağımı da bir başka güzeli kucakla.

Ne mutlu o kumarbaza ki nesi varsa hepsini elden çıkarır; hiçbir şeyceğizi kalmaz; ancak bir kere daha kumara girişmek, kumar oynamak isteği kalır.

Sen ölümle de, dirimde de ondan başka hiç kimseyi bilmiyorsun; her gece bir dostu tarafından alınıp götürülen orospu değilsin sen.

Onun gözleri nerkis gibi herkese bakmadadır; her erden bir başka zevk duymada, bir başka mahmurluk elde etmededir.

İki sevgilinin kucağında olan kişinin bütün ömrü hor olur gider. Hele sen de yüz göstermezsen ona; bir başkasına dayanırsa o.

Çünkü Çin güzelleri bile onun başağını devşirmededir... can kuşuna onun havasından başka uçacak bir yer yoktur.

— Z —

XVI

Eger âteşest yâret tu berov der o hemîsûz

Be şeb-i firaak sûzan tu çü şem' bâş tâ rûz

Sevgilin ateş bile olsa atıl o ateşe de yanadır... ayrılık gecesinde ta sabaha dek mum gibi yan, eri.

Aykırı olma sakın; uzlaş, kaynaş boyuna... elbiseni yırtarlarsa buluşma elbisesini dikmeye koyul.

Uzlaşıp kaynaşmadan bedene de, cana da bir can semâ'ıdır belirir... bunu rebâptan, teften, zurnadan, çalgıcılardan, şarkıcılardan öğren.

Yirmi tane çalgıcıdan bir tanesi, onlara aykırı bir makama girse hepsi de yolu kaybederler, çünkü kavga, inat kılavuz olur onlara.

Herkes savaşmada, benim barışmamdan ne çıkacak deme, bir değilsin, binsin sen... mum gibi kendi kendine yan yakıl, ışıtt her yanı.

Çünkü aydın bir mum, bin tane ölüden daha iyidir... güzelim, usûl bir boy bos, binlerce kötü, eğri boy bostan yeğdir.

XVII

Şodeem sepend-i husnet vetenem meyân-ı âteş

Çü zîfîr-i tost bende bekeşed kemân-ı âteş

Güzelliğine çöreotu kesildim; yerim yurdum, ateşin ta ortası... değil mi ki ok senin okun; kulun ateşten yayı çeker elbette.

Âşıkın canı yandı yakıldı mı, sevgiliden baş çıkarır... kim ateşte yanmıştır da ateşe can kesilmemiştir?

Bağrım senin ateşinle dağlanmış; gönlümden başkasını yakma; göğsüme bak da ateş kılıcının açtığı yarayı seyret.

Ateş kıvılcımları yanmış yakılmış kişiye sıçrarsa o kişide ateşin eserini bulur.

Aşk gamı ateşlidir; ağaç gibi kuruttu gitti beni; ağaç kuruyunca da ateşe yanmaktan başka bir işe yaramaz.

Ne mutlu o kişiye ki yasemini de senin ateşinle biter, gülü de... ateşin dilini arılıkla Halil bilir ancak.

* Onun Halil'i duman gibi ateşe biner; çünkü Halil sanki Mâlik'tir de ateşin dizgini elindedir onun.

Seher çağında aşkının çağrısını can kulağım işitti; şu ateş dünyadan sıçra, çık da gir bizim ateşimize diyordu.

Tandıra benzer gönlüm, ateşlerle dolu ağızım ateşin dilinden ne vakte dek söz söyleyecek, ne vakte dek yanıştan yakılıştan bahsedecek diye soruyor.

XVIII

Felekâ begû ki tâ key gelehâ-yı yâr gûyem

Neboved şebî ki âyem zi meyân-ı kâr gûyem

Ey felek, sen söyle; ne vakte dek sevgiliden şikâyet edip duracağım ben? Bir gecem olmayacak mı ki geleyim de işten güçten bahsedeyim?

Onun beli yüzünden dağlar, beller durak kesildi bana... şu aradan bir sıçrayıp çıkayım da biraz da kıyıda bucaktan söz açayım.

Onun gül bahçesinin ayrılığıyla dikenin sınamasına düştüm; dikenden gül gibi kurtulayım da yanaktan, yüzden söz edeyim.

Ocak ayının yıkık yerlerinden boyuna karga, kuzgun sesi gelmede... ben de varayım, menekşeliğe gideyim de lâlenin renginden bahsetmeye koyulayım.

Sevgili geldi mi, gönlüm kibrinden eteğini çeker... bekleyişten söz açtım mı, bakış sabırsızlıkla yakasını yırtar.

Mahmurluğumu anlattım mı o koskoca küp, başından külâhını yere kor; sâkî de sevgisinden, merhametinden sıçrar, kalkar.

XIX

Hevesîst der ser-i men ki ser-i beşer nedârem

Men ezin heves çonânem ki zi hod heber nedârem

Başımda öylesine bir heves var ki... insan başı yok bende... bu hevesle öyle bir haldeyim ki kendimden bile haberim yok benim.

Aşk padişahı her zaman binlerce mal verir, mülk bağışlar; benimse yüzünü görmekten başka ümidim, isteğim yok.

Külâhım düşmüş, ne çıkar? Kemerim yokmuş, ne gam var? İki dünyada da yeter bana onun aşk kemeri, aşk külâhı.

Seher çağı, aşkı, yaralı gönlümü aldı, öyle bir yere götürdü ki gündüzden de geçtim, geceden de, seherdense hiç haberim yok.

Cana anlamlar iline yolculuk düştü; hem öyle bir yolculuk ki gök de böylesine bir yolculuktan haberim bile yok diyor, Ay da.

Canımdan ayrıldığım için gözlerim inciler saçıyor ama sanma ki incilerle dolu bir gönül sahibi etmemiş beni.

Ne de güzel bir şekerim var; bana boyuna şeker satmada; bir gün bile şekerim yok diye özür

dilemedi benden.

Güzelliğinden bir iz, bir eser gösterirdim ama dünya birbirine girer... benimse kargaşalıkla uğraşmaya vaktim yok.

A Tebriz, ahdettim, Şemseddin gelirse şükranе olarak başımı vereceğim; zâti başımdan başka da bir şeyim yok.

XX

Tu zi men melûl geştî ki men ez tu nâşitâbem

Senemâ çi mîşitâbî ki bekoştî ez şitâbem

Seni çekemiyorum artık dedin, usandın benden... a güzel ne diye acele edersin, öldürdün bu acelenle beni.

Sen başsın, beysin, kimsenin sözüne bakmazsın, öğüdünü dinlemezsın... a güzel ne de tez duymadasın; bu tez duyuşundan yıkıldım gitti.

* N'olur bir zamancağız aman versen bana... ne şiş yansın, ne kebab a benim canım.

N'olur uzlaşsan benimle, ivmesen, koşup gitmesen... Sevgili suyumu aldı gitti, gönlüm namaz kılamaz ki.

Ne de seviyorsun ayrılığı, ne de tez usanmadasın, ne de âsisin... Senden başka bir sâkîden içtiğim şarap neşe vermiyor bana.

Odadan o Ay ansızın çıkar gider diye yüreğim çarpıyor... Güneşim gizlendi mi bulut gibi koşuyor, yollara düşüyorum.

Ayağım açık ama değersizlikte, küçüklükte zerrelеr gibiyim... güneşim doğmazsa ne yaparım ben?

* Gökten ne yağar da yer kabul etmez? Ne yaparsan, ne edersen dayanırım; dayanmayıp da ne yapacağım ki?

Sen beni, benim gibisini ararsan topraklar sayısınca bulursun; fakat ben muımlar yaksam da senin gibisini arasam bulamam.

Sana secde edecek kadar bir solukluk canım var; zâti sevgili, kabul edilen dualarım da sana secdeye kapanıp ettiğim dualar.

Gönlünü dünyadakilerden yu, arıt diyorsun bana... Gönlümü nasıl yıkayıp arıtayım ki ayrılığın suyumu, selimi aldı gitti.

A güzel, değersizlikte, fakat can bağışlamakta benim gibisi az bulunur; gönlümün kıskançlığı yüzünden kebaba dönmüşüm, gözyaşlarımla da bir bulutum sanki.

Seher çağı sabah şarabım sensin; yolculukta kârım senden... ettiğime karşılık olan cennetim sensin benim, ibadetlerime karşılık sevabım gene sensin.

Sen rebâb çalan Ebû Bekr gibi inada girişmedesin... bense bir yaralıyım, inadından rebâb gibi

inlemedeyim.

* Sen o şeker gibi cevaplar veren değil misin ki verilecek bir cevap bulamıyorsun bana? Yoksa ahmak mı saydın beni de susmanla cevap veriyorsun?

XXI

Çü gulâm-ı âftâbem hem ez âftâb gûyem

Ne şebem ne şeb-perestem ki hedîs-i hâb gûyem

Mademki güneşe kulum, boyuna güneşten söz açmalıyım; ne geceyim, ne geceye tapıyorum; ne diye rüyadan söz edeyim?

Mademki güneşin elçisiyim; tercemanlık yoluyla gizlice ona sormalıyım, duyduğumu sorularınıza cevap olarak size söylemeliyim.

Mademki âlemi ısıtmada tıpkı güneşim, yıkık yerleri ısıtmalıyım... yapılı yerlerden kaçmalıyım; yıkık sözler söylemeliyim.

Perişan bir elmayım ama ağacımdan çok yüceyim... sarhoşum, yerlere yıkılmışım ama doğru söz söylüyorum.

Gönlüm köyünün toprağının kokusunu aldı; artık sudan söz edersem utanırım köyünün toprağından.

Yüzündeki örtüyü aç; kutlu bir yüzün var... seninle perde ardından konuşmamı revâ görme.

Gönlüm taşa döndü mü, demir gibi ateşler içindeyimdir; şişe gibi inceldin, güzelleştin mi kadehten söz açarım, şaraptan lâf ederim.

Safran gibi sararmış yüzümle lâlenin allığını, güzelliğini anlatırım; oluk gibi gözlerimle bulutu hikâye ederim.

Mademki güneşten doğdum, and olsun Tanrı'ya, Keykubad'ım ben... Ne geceleri doğarım, ne ay ışığından söz ederim.

Hasetçi halimi sorarsa gönlüm şükretmekten korkar da şikâyete başlarım; gamı anlatırım, kıvrandığımı söylerim.

* Râfîzî'ye Benî-Kuhâfe'den nasıl lâf edebilirim; Haricî'ye Ebû Tûrâb'ın gamını nasıl anlatırım?

Rebâb onun yüzünden inlemeye başladı mı, kemeçe gibi yüzüstü düşerim; hatip hutbe okumaya koyuldu mu, o anlatıştan söz açmaya koyulurum.

Dille söylemeden vazgeçtim, sustum... çünkü yanmış, kavrulmuş bir gönlüm var; gönlümden söz açarsam sözlerim seni de yakar, kavurur.

XXII

Heberî eger şenîdî zi cemâl-o hosn-i yârem

Ser-mest gofte bâşed men ezin heber nedârem

Gece gündüz, bir çıplağı giydirmeye çalışmadayım ben; sevgilimin güzelliğinden yeni bir haber aldınsa sarhoşlukla bir söz söylemişimdir; yoksa haberim bile yok bundan.

Gece gündüz bir çıplağı giydirmeye çalışmadayım ben; yeni bir dükkân düzmeye uğraşan satıcı değilim.

Sarhoşun birinin elinde bir bayrak, iki bin sarhoş da peşinde... padişahın sarhoşuyuz biz diye şehirde gezip duruyorlar.

Hangi mihla mihlayayım onu? Bütün bağlar, kilitler onun yüzünden açılmada... burada ne avlayayım? Zâti o ava av olmuşum gitmiş.

* Bu büyüklükte bir davul, kilim altında gizlenmez ki... Ay ışığının parıltısı, ben bu tozun içindeyim der durur.

* Deve minarenin üstüne çıkar da burda gizlendim, sakın meydana çıkarmayın beni der hani.

Âşık kişi de devedir; minarenin üstüyse aşk... Minareler yıkılır gider, o minaremdir benim, kalan minarem.

Sen tut da gülü istediğin kadar toprağın içine gizle... bahar geldi mi, o ay yüzlüyüm ben diye baş çıkarıverir.

Mademki küpün ağzını açtın, paylarımızı sun... döndür o kadehi, o dönüş kulum köleyim ben.

A benim canım, senin yenin, yakan için bütün yenler, yakalar yırtılmış... a benim rûhum, senin elman için yaprak gibi tir tir titremedeyim, ne kararım var, ne huzurum.

Herkese lûtfet, herkesi can haline getir; dileğimi kapıp giden o şarabı dileye isteye sun da yeni baştan hep gençleştir herkesi.

Hele a benim temelimin temeli, bütün perdeleri yırt, bağlanmış gönlü uçur; uçacağım yer de sensin zâti, konacağım yer de sen.

And olsun Tanrı'ya ki iyi mi iyi bir gün, erkenden ağarır, güneşi, kavuşma kucağıma doğuverir.

Sen sus da, karanfil, gül bahçesi güzellerine gülün hikâyesini anlatsın; çünkü ilkbaharım geldi.

XXIII

Du hezâr ehd kerdem ki ser-i cunun nehârem

Zi tu derşikest ahdem zitu yâd şod kerârem

Binlerce kez ahdedtim, deliliğin başını kaşımayayım dedim; senin yüzünden ahdimden döndüm; gene seninle karara geldim.

Fazlasını elde etmek için ümide düştüm; ekinciyim, gideyim, buğday alayım da ekeyim dedim.

Dünya işlerinin bağlanıp çözülmesi gayb eliyle olur; iş böyleyken ne tamahlara düştüm; sen söyle,

ne işlere giriştim.

Kaza, kader bıyık altından gülmek, adamı maskaraya almak istedi mi, topal köpeğe haydi der, şu avıma yetiş.

Fakat acıdı mı da adama otur der, dileğini benim dileğime tapşır, vazgeç istekten, dilekten.

Avlanmak gerekse, sana güzel mi güzel bir av benden... bütün can avlarını sana saçı olarak saçarım.

Ne tuzağımdan usanç gelir sana, ne kadehimde vebal vardır; ne de bana eşit bir güzel bulunur... eşi, örneği olmayan bir dostum ben.

Sus, daha söylersem, onu bir hoş översen gönül güvercinim ilk uçuşunda oraya varır.

Tebrizli Şemseddin, yıldızın parlamasına sebep oldu; güneş gibi yüzü, yeşil damın yücesinde parlayıp duruyor.

XXIV

Tu govâh bâş hâce ki zi tovbe tovbe kerdem

Beşikest câm-ı tovbe çü şerâb-ı ışk hordem

Hoca, sen tanık ol, tövbe etmeye tövbe ettim ben... Aşk şarabını içince tövbe kadehi kırıldı gitti.

Eşsiz güzelliğine, arslanları bile alt eden, yıkan şarabına and olsun, artık ahdin, tövbenin yanına bile varmam, çevresinde hiç mi hiç dönmem.

Şekerler saçan dudaklarına, gizli şeyleri bilen gönlüne and olsun, ne dünyaya kapılmışım ben, ne kızıla, sarıya zebunum.

Güneşe benzeyen yüzüne, sözlerindeki tada tuza and olsun ki sığağın soğuğun bin yıl ötesindeyim ben.

Yağız doru ata benzeyen havana, canlar bağışlayan bayrağına and olsun, ne biçim erim, senden başka hiç kimse bilmez.

* Sabahının kutluluğuna, sabah şarabının kopardığı kıyamete and olsun ki gök tomarlarını dürer giderim.

A ölümsüz padişah, sen söyle sâkîne; meclise ekşi suratlı biri gelirse ona derdimin tortulu şarabını sunsun.

Böylece ikilik kalmasın, eskilik, yenilik ortadan kalsın; çünkü bu işret durağında o topluluktan ayrılmışım, tekim ben.

* Sunsun o şarabı sâkî de hoş bir hale gelsin o kişi; âşık olsun gitsin. Öylesine sarhoş olsun, yıkılsın ki sesimin yankısından da kurtulsun, kovmama da boş versin (tard u aksime aldırış bile etmesin).

Böyle oldu mu da onda ne haset derdi kalır, ne beden derdi... hoş, tertemiz bir hale gelir, oyun yaygıma oturur benim.

Zamaneden uçmuştur; tuzak, yem bağından kurtulmuştur... Bu kumarhanede savaşız bir tanık kesildim demektir o.

Gönlü tertemiz, tıpkı Zühre gibi oyuna dalar; zar gibi kazaya rıza verir; ne pay arar, ne de kaptım, uttum, utuldum derdine düşer.

Bundan böyle susayım; baştan başa kulak kesileyim, akıl olayım; çünkü ne bülbülüm, ne dudu... Tümünden şekerim, gül dalıyım ben.

XXV

Hezeyan ki fofit duşmen be derûn-i dil şenîdem

Pey-i men tesevvurîrâ ki bekerd hem bedîdem

Düşmanın hezeyanını gönlümden duydum; hakkımdaki düşüncesini gördüm, bildim.

Köpeği ayağımı ısırıldı, canımı iyice yaktı; fakat köpek gibi onu ısıramam ben, kendi dudağımı ısırıldı.

Erlere gibi tek kişilerin sırlarına erdim ben; onun sırrını bildim diye neden övüneyim?

Bütün ayıplar benden meydana gelmede, kusur bende... tuttum da bile bile bir akrebi ayağımın yanına getirdim.

İblis gibi hani, o da insanın ancak şeklini görmüştü... Allah'a and olsun ki beni de bu İblis görmüyor.

Neden halktan yüz çevirmişim; solukdaşlarıma haber ver; yılan oyluğumu soktu, o kara ipten ürktüm de ondan.

Pek kutlu susanların, dudaklarını, gözlerini yummuş erlerin gönüllerine, kimseciklerin bilmediği bir yoldan koştum, girdim.

* Gönülden gönüle gizli bir yol vardır ya; o yoldan gittim de gönül hazinelerinden altınlar, gümüşler seçtim.

Külhana benzeyen gönüle eşek leşini fırlattım, attım... gül bahçesine benzeyen gönülden de güller derdim, yaseminler devşirdim.

Dostların iyiliklerini, kötülüklerini kinayeye söyledim ama onların üstüne en iyi bir perde dokudum; onları örttüm, gizledim.

Gönlüm ansızın her şeyi bilen ulular ulusu bir gönüle ulaştı da o gönlün heybetinden gönül gibi çarpınıp çarpınmaya başladım.

Mademki halinden hoşnutsun; ne diye bana düştün? Var git işine... Ne şeyhim ben, ne mürit.

Sana karşı a kardeş, ne bakırım ben, ne kızıl altın... kapından dışarı at beni; ne kilidim, ne anahtar.

Bu sözü de söylemedim say; zâti aklıma gelseydin and olsun Tanrı'ya, seninle hiç duruşmazdım.

XXVI

Hele nîm mest geştem kedehî diger meded kon

Çü herîf-i nîk dâri tu be terk-i nîk-o bed kon

Hele yarı sarhoş olabildim; bir kadeh daha sun... değil mi ki iyi bir eşin dostun var, iyiyi, kötüyü boşla gitsin.

Ağlayan kimdir cefadan, çıplak kalan kim? Bakma bile... birisinin vasisi değilsin ya, otur, kendi işine bak.

Şaraba bak, çengin, neyin sesini dinle... bir şeye bakacaksan selvi boylu sevgiliye bak; onun boyunu bosunu seyret.

* Şekerler satan dudaklarından şeker mi istedi gönlün? Abbas-ı Debs gibi tezce şeker satandan dilenmeye giriş.

Çocuk değilim ki kuru üzümüne, cevize düşkün olayım; sen üzümünü, cevizini al da at o sepete.

* Güzelim teberzed şekerini bin cana değer; haset edeceksen bâri o şekerine haset et.

Şekerler saçan güzele git; dudaklarından şekerler al; o ay yüzlünün kıran anını müneccimler gibi rasat âletiyle bekle, gözet.

Oruç ayı erişti ya, artık ne kâseden bahset, ne testiden... bundan böyle ebed sürahisiyle neşelen, o sürahiden sarhoş ol.

Semâ' için, toy için otur, mahallenin ortasına kurul... Tek Tanrı'nın şarabıyla neşelen, içtiğini kimsecikler görmez.^[77]

Can gelini sarhoş olur da bu yüzden varlık köyüne gelirse yiyeceğini bu tabaktan ver; duvağını da akıldan kes, biç de yüzüne ört.

Sözden usandın, mahrem bir kimse yok diyorsun... öyleyse anlatış aynasını tez al, yün bezle ört.

XXVII

Senemâ be çeşm-i şûhet ki be çeşm işâretî kon

Nefesî herâb-ı hodrâ be nezer imâretî kon

A güzel, şuh gözlerin için olsun, bir solukcağız göz ucuyla bak; yıkıp yerlere serdiğini bakışınla onar.

Gönül de beden mezarının içinde senin şehidin, can da... bu şehitlerin yattıkları yere gel de bir ziyaret et onları.

Sen bir Yusuf gibi çıkagelmişsin, bütün Mısır halkı ellerini doğramış... bir yüzünü göster de gönlü de al, canı da; bir alışverişte bulun.

Ayağını dirediysen, cefada bulunmaya and içtiysen andından dön, n' olur yâni, kefarete ver.

Bundan size döker, saçarsam ne fayda ederim deme; yalvarıp yakarmazlık kârından ver; bir de ziyan ediver.

Safrana dönmüş yüzü güle çevir, lâleye benzet... üç dört katrecik kanı muştuluklar almış gönül haline getir.

Devlet kulundur kölendir senin; buyruğuna karşı baş çekmez... bizimle devlet arasında elçilik et a padişahım.

Senin yumuşaklık dağına karşı suçlar saman çöpü gibidir; dağ gibi suçlarımıza şöylece bir bakıver gitsin.

Bedenimiz iki katre kandı; güzelleşti, insan oldu... Pis huyumuzu iyi huya sen döndür.

Canlar rûh dünyasından ayrıldılar, balçığa tutsak oldular... sen şu balçık savaş yerinden yağmala, kurtar onları.

Harfe tövbe ettim ben; isteklilere, anlamlarla dolu harflerle başka bir anlatış bayrağı aç da beylik et artık.

Tebrizli padişah Şemseddin'sin sen; ışığını belirt de nazlı Tebriz'i can gözüne, gönül görüşüne yurt et.

XXVIII

Senemâ beyâr bade beneşan humâr-ı mestan

Ki bebord ışk-ı rûyet hemegî kerâr-ı mestan

A güzel, şarap sun da sarhoşların mahmurluğunu gider; çünkü yüzünün aşkı hepsinin de kararını aldı gitti.

Yıllanmış şarabı getir, sabah çağında sun da güller saç; çünkü gökyüzü bile sarhoşların şarabıyla coştı, köpürdü.

O canların kararını, o can güllüğünü, lâleliğini sun... sarhoşların ağızlarını da şekerlerle doldur, kucaklarını da.

Ele bir kadeh al, şeker dudaklıların eline sun... Kerem et de rahmet suyuyla sarhoşların tozlarını yatıştır.

A güzelim, can da eline kuldur senin, gönül de; sarhoş için sendeki o güzelim şarapla sarhoşların ihtiyârını da al, kararını da.

Lâle renkli şarabın başlara vurdu mu, kızıl gül bile sarhoşların yüzlerini görür de utanır.

* Meclisin cenahıyla kalbi, şarapla düzene girdi mi, sarhoşların Zül-fekaar'ının ucu gamın kellesini uçurur gider.

A güzel, günümüzsün bizim, derdimizi, gamımızı yakanımızsın... a yücelmiş güzel, sarhoşların

işleri güçleri seninle düzene girer.

Tut arslanların kulaklarını, çeke çeke deve katarı gibi bir katar yap onları... sen arslanları bile alt eden bir Tanrı erisin; sarhoşların yularları elindedir senin.

Akıyktan bir kadehin var; alımlısın, tatlı tuzlusun... sarhoşları avlamak için ne de görülmemiş bir tuzağın var.

A benim güzelim, söylenmedik bir can sözü kaldı; bilmez misin ki sâkîler bile kıskanırlar seni; sarhoşların başısın, övücüsün sen.

— V —

XXIX

Tu bemâl gûş-ı berbet ki azîm kâhelest o

Beşeken humârrâ ser ki ser-i heme şekest o

Berbatın kulağını bur; pek tembeldir o... mahmurluğun başını yar; herkesin başını yarmıştır o.

Kızıl kadehin neşesiyle terütaze bir nağmeyi okşa; denizleri ölçüp biçen bir sedefir; ele inciler verir o.

Mademki o yasemin bedenli, eve girdi; ev kapısının kapalı kalması daha iyi... çünkü geçen gün de bir düzen kurmuştu da sıçramış, aramızdan kaçırvermişti o.

Ne bahaneci güzeldir o; ne belâdır, ne âfettir o... binlerce sarhoşun kemerini çözer de çalar gider.

Oraya sarhoş bir halde gidelim diye ateşten bir ayağa sahip olmuşuz... şimdi evde ya, önce sen git de bir seyret onu.

Güzelim, aynadan başka kimsenin yüzüne bakmaz; kendi yüzünü seyrede ede puta tapar olmuştur.

Hele ey sâkî, kızıl renkli şaraptan bir kadeh sun bana... onun sarhoşu olan baş, olmayacak hayallerden kurtulmuştur.

Ne gamım, ne gama tapmadayım, zamanenin gamından kurtulmuş gitmişim... sitem kapısını kapatıp kilitleyene eş dost olmuşum ben.

Çok sarhoşsun ama gene çevikleş, sun kadehi... o binlerce elden, avuçtan kaçmıştır ama sen gene de şişe kırma.

Canıma öylesine bir kadeh sun ki beni göklere ulaştırsın... canımı düşünce eline vermem; aşağılara çeker beni o.

Ne iyi söyle, ne kötü; kendi kadehini kabullenmeye bak... kötüyü de o söylesin, iyiyi de; her kötünün zâtî sığındığı zattır o.

XXX

Senemâ ez onçi hordî behel endekî bemâ deh

Gam-1 tu be tûy-1 mârâ tu be cur'a-i sefâ deh

A güzel, içtiğinden birazcık da bize ver... kat kat gamını bir yudumcuk neşeyle beraber sun.

Gamın bizi yedi gitti, yerlere yıktı; neşeye neşe katan şarapla gamın, elemin cezasını ver.

Tanrı'nın gizlice sunduğu gökyüzü şarabından sun; düşmanlardan gizli olarak bildiğe sun onu.

Savaşları durdur, çengleri okşa; çengimize Irak, Isfahan perdelerinden nağmeler ver.

Küpün ağzını açtın ya... binlerce susuz sarhoş, bana sun, bana sun diye kadehler, sağraklar, kabaklar getirirler.

A güzel, şu güz mevsimine bak; şu çıplakları gör de atlas gibi şaraptan birer kaftan ver onlara.

Gençleri seyretmek için ihtiyarlar oturmuşlar... şu iki üç ihtiyara genç şaraptan sopa ver de ayaklansınlar, yürüsünler.

Padişahsın, şarabın var, can şarabını bağışla diye ağlaya inleye Salâhaddin'e başvur.

XXXI

Be Hodâ kesî neconbed çü tu tentenî neconbi

Ki peyâlehâst merdom tu şerâb-behş honbî

And olsun Tanrı'ya, sen ağzını yumar da hiçbir harekette bulunmazsan kimsecik kıpırdamaz yerinden... zâti insanlar kadehlerdir; şarap bağışlayan küp sensin.

Hele ey hoca, o, ata bindi de meydana geldi mi, ayaklarının altına toprak ol... atın başını çevirme; baş değilsin, ayaksın sen.

Kendini ne vakit kuyruk bilersen o zaman başsın; fakat baş olmaya heves ettikçe de kuyruksun, bunu böylece bil.

Dünyadan kaç, kurtul; onun görünüşünden, gösterişinden, süsünden püsünden geç... kendiliğinden görüş, görünüş olursan ne diye onun gösterişine bağlanacaksın?

* Sen o Tanrı'ya bak ki yüzlerce inanç bağışlamıştır insanlara... Mervli neden Sünnî'dir de Kunubbalı Râfızî?

Sözü de, bedeni de tümünden görüşe yolla gitsin... boyuna feryat etmedense bir bakış, daha yeğdir sana.

XXXII

Çü merâ zi ışk-ı köhne senemâ be yâd dâdî

Dil-i hemçü âteşemrâ be hezâr bâd dâdî

A güzel, eski aşkı hatırlattın bana da ateşe benzer gönlümü yele verdin gitti.

Ayrılığından ağlarım da Tanrı'dan ses gelir bana; der ki: Mademki bir Yusuf satın almıştın; ne diye mezata verdin onu?

İki dünyayı da verseler gönlüme hor gelir; aşkınla inleyen yaralı gönüle ne de genişlik verdin ya.

Dikenden söz açtın ama binlerce gül açtın; acı sözler söyledin ama tümünden muradımızı verdin.

A Tebrizli Şemseddin, can dünyasından nelerin var ki bu dünya dükkânını böyle kesada verdin.

XXXIII

Bot-i men zi der derâmed be mobârekiyy-o şâdî

Be morâd-ı dil resîdem be cihân-ı bî morâdî

Güzelim, kutlulukla, neşeyle kapıdan içeri girdi, muratsızlık dünyasında gönlümün muradına eriştim.

Mademki içeriye girdi, hiç dışarıya gitmedi mi diye sor... girmek, çıkmak, zâti cansız bir sıfattan ibaret.

Nasıl oldu diye yanıtma beni; neliksiz-niteliksiz âlemden çıktı, belirdi zâti; yalnız sen nasılsın, onu söyle; sen de neliksiz-niteliksiz âlemden doğdun.

Yoklukta nelik-nitelik nasıl olur; ayak olmayınca iz bulunur mu hiç? Pek iyi huylusun sen; ilk adıma bir bak hele.

Tümden kendinden geçişi beğendim, bütün bedenimle gül gibi gülmeye koyuldum... böyle bir kapı açtın ya, ben de neşeyle kemer kuşandım belime.

XXXIV

Hele ey perî-i şeb-rov ki zi helk nâbedîdî

Be Hodâ be hîç hâne tu çonin çerâg dîdî

Hele ey geceleyin yürüyüp yol alan peri, halktan gizlisin sen... Tanrı'ya and veriyorum, söyle; hiçbir evde böyle bir mum gördün mü sen?

Ne yellerle sönüyor, ne ışığı eksiliyor; ne de zaman geçtikçe eskiyor, kuruyor.

Hele a yüce gök, her yan seninle güzel... Uzun bir yolculuğa düşmüşsün, yolculara ulaştımsın.

Sen söyle, yoksa Tanrı'ya and olsun ki neden tuttun da yıldızları Samanuğrusu'na çektin; ben söylerim.

Nesr-i Tâir'den gizli bir söz sordum; meleklerin uçtukları o yeşilliklerde acaba sen de uçtun mu dedim.

Bir soğuk ah çekti de dedi ki: Bunun üstünde öylesine bir sağlam kilit var ki padişahın inayetinden başka hiçbir anahtar açamaz onu.

Feryadını duyunca aşka yöneldim de bir baktım; mademki dedim, başında sevdası yoktu, ne diye gönlünü yaraladın onun?

Aşk cevap verdi bana da, inanma ona dedi; içinde define var; ne diye düzenine kapıldın onun.

* Bu sözü duyunca, sana mı daha fazla şaşmak gerek, ona mı; sen mi daha acayıpsın, o mu daha acaip dedim; çünkü burası öyle bir yer ki binlerce Cuhâ, burda ancak müritlik edebilir.

Hele ey aşk, âşıkları, can konuklarını hoş bir hale getir, tatlılaştır, neşelendir; çünkü sen binlerce bayram günüsün.

İnsafın varsa, neşeliysen, ferahsan sus, çünkü öyle açık söylüyorsun ki sanki Bâyezîd'in canısın.

XXXV

Bot-ı men be te'ne gûyed çe meyân-ı reh fotâdî

Senemâ çerâ neyoftem zi çonan meyî ki dâdî

Güzelim kınar da yol ortasında niye düştün, yerlere serildin der; a güzelim, öylesine bir şarap sunduktan sonra ne diye düşmeyeyim?

Güzelim, öylesine düştüm ki kıyamet kopsa gene yerimden kalkmam; çünkü öylesine bir kadehi ele aldın; küpün de kapağını açtın sen.

Yıkıldım gitti, ancak şu kadarını biliyorum: başımı sen tuttun, kucağına koydun, yatırdın beni.

Güzelim, aşk şarabının sâkîsi olan sarhoş gözlerinden kadehle şarap sunarsın bana... Pek ulu bir usta değil misin zâti?

Bu da senin lûtfundur, şarap sundun da aklımı başımdan aldın... aklım başımda olsaydı neşeden çatlar giderdi.

Bir kadeh sundun, elceğizlerimi çırpmaya başladım; bir kadehle, binlerce murada erişememek gussasından kurtuldum gitti.

Şuh gözlerine and olsun ki neşe onlardan doğmuştur; sen önüne ön olmayan bir cansın; hiç kimseden doğmadın sen.

XXXVI

Esefen li kalbi yavman heceri'l-habîbu dârî

Va taharrakat dulû'î va cavânibî bi nârî

Yazıklar olsun, ne kötü gündür sevgilinin evimden ayrıldığı gün; bütün bedenimi, yanımı belimi ateşlere yaktı gitti.

Ne mutlu o gün ki kutluluklar bize baktı; Süheyl yıldızı kolayca yere indi, yanımda yurt tuttu.

Gönlümün kaynakları açıldı; binlerce deniz gördüm... o denizlerde gemiler vardı ki aşkla yüzüp duruyorlardı.

Bana gelen lûtufların çetinliğinden uçsuz bucaksız bir denize daldım; orda boğuldum gitti; fakat gene de sevgilinin bakışı yüzdürmedeydi, yürütmedeydi beni.

Şemseddin'in parıltıları vurdu bana; o gerçekten de efendimdir; odur canımın temelini temelini temelini; ondan ötesi de bir hiçtir zâti.^[78]

XXXVII

Tu nefes nefes berin dil hevesî deger kumârî

Çi hoşest in sebûrî çi konem nemîgozârî

Soluktan soluğa şu gönüle bir hevestir salmadasın... ne de hoştur şu sabretmek; ne yapayım, bırakmıyorsun ki zâti.

Beni ne diye koşturuyor, bunun içyüzünü Tanrı bilir... Sen ne bilirsin a gönül; bunda hüküm mü geçer senin?

Padişahın avlanmasını seyret; arslanlar bile alt olmuşlar... sen nereye kaçabileceksin? Arık mı arık bir avsın sen.

Sen ondan kaçamazsın, ona kaçabilirsin ancak... yanlışsın, yanlış, hem de bu tozun toprağın içindesin de o yüzden yanılıyorsun.

Boyuna avlanmakta olan padişahtan haberin yoksa, soluktan soluğa bir bak da gör; çünkü sen de bir kararsız avsın.

Herkesi korkutarak bir yana koşturmada... herkesi kavrayıp kaplamasaydı nerden korkutabilirdi?

Korku bir başkasındandır; insan kendinden korkmaz... herkesi korkuyor gördün ya, demek ki yaratıcı bunlardan başka.

Ölüme doğru koşturuyor, kurtuluşa doğru koşturuyor; a benim canım, bundan daha iyi gönül verecek biri demek ki yok.

Nasıl gönül verilir, gösteririm sana; fakat gönlüm isterse... çünkü gönlümü ona verdim; onun için ondan yardım iste sen.

XXXVIII

Heberîst nov-resîde tu meger heber nedârî

Ciger-i hasûd hon şod tu meger ciger nedârî

Yeni gelmiş bir haber var, yoksa duymadın mı sen, haberin yok mu? Hasetçinin ciğeri kan kesildi; yoksa ciğerin mi yok senin?

Bir Ay'dır yüz göstermiş; ışık kanadını açmış... Gönlün, gözün yoksa birisinden borç al.

Şaşılacak şey; gizli bir yaydan gece gündüz oklar atılmada... Ne yapacaksın, değil mi kalkanın yok; oklarına canını amaç et.

Varlık bakırın Mûsa gibi onun kimyasıyla altın olmadı mı? Karun gibi çuvalla altının yokmuş, ne gam?

İçinde bir Mısır var ki şekerkamışlığı sensin onun; dışarda sana şeker vermiyorlarmış, ne umurunda?

Put a tapanlar gibi şekele, görünüşe kul olmuşsun; Yusuf'un ama özüne bakmıyorsun ki.

Tanrı'ya and olsun, kendi yüzünü aynada bir görsen kendin put olursun kendine de kimseye bir keder vermezsin.

Ona Ay diyorsun, akıllıca zalimsin sen... ne yüzü var onun ki Ay diyorsun ona, yoksa gözün mü yok?

Başın bir muma benzer ki altı fitili var; o kıvılcımlar sende yoksa neden altısı da aydın?

Bedenin seni gönül Kâbe'sine götürecek bir deve sanki; eşeklikten hacca gitmedin, eşegin olmadığından değil.

Kâbe'ye gitmesen de kutluluk, gene tutar, çeke sürüye götürür seni; a boşboğaz, kaçma. Tanrı'dan kaçış, kurtuluş yok sana.

XXXIX

Zi behâr-ı can heber deh hele ey dem-î behârî

Zi şokofehât dânem ki tu hem zi vey hurhârî

A bahar yelinin soluğu, a bahar çağı, hele bir can baharından haber ver... çiçeklerinden anlıyorum, sen de ondan mahmur olmuşsun.

Açıl, bak, ben de açıldım... söyle, ben de söyledim... arılığı duruluğu, dostluğu, bir padişahın güzelliğini, güzelim yüzünü anlat.

Şimdi vehimden de dışarı olarak kalan eser de bir güneşe çekilir gider; o da bir kıvılcımdan yanmış tutuşmuştur, yalımı artıkça artar.

İlkbahar geldi mi, ödünü koparır onun... bir kişi ölümcül oldu mu, sayılı soluk alır artık.

Bütün bağ bahçe tuzak olmuş; her yer yeşil bir renge bürünmüş... gülle lâle, hadi, gel, neyin var diye ele şarap kadehini almış.

Gülle lâle tuzağa benzer, seyredense sanki avdır... çiçekler sanki tuzak, bütün meyveler de avlanacak avlar.

Süsen, iki aydın, doğru gözle lâleye dedi ki: Toprağın toprak oluşu geçti, diken de dikenlikten çıktı.

A yeşillik, ne çeşit rengin var; lûtf şarabıyla sersemsin; padişaha şu özrün yeter; güzelsin, güzel yanaklısın.

Lâlenin yanakları yalım yalım; nerkisin gözünden kaçmada; güzellere küstahça bakma, kem gözle seyre kalkışma demede sanki.

Yel, dalları neşelendirdi mi, ovaya, yazıya Tatar miskin kokusu esmede.

* Zahmet, noksan geçince, bağ bahçe Tanrı'nın lûtfu güçlükten sonra kolaylığı açtı diye gülüp oynamaya koyulmada.

Ağaçların bütün dalları oynuyor, hepsinin de her yanı gülüyor... yeni gelinler gibi hepsinin de elleri kınalı.

Hepsi de Meryem sanki; meleğin soluğuyla gebe... hepsi de huri sanki; kara yerden doğmuş.

Yeryüzü sanki cennet; bütün güzeller gece gündüz neşeden kararsız bir halde ayaklarını vurarak, başlarını, yenlerini sallaya sallaya oynuyorlar.

Bulut bahara, kışın ne döktüm saçtımsa senin için döktüm saçtım; bu saçıya lâyıksın sen diyor.

Gönül, baharı seyret; kesin olarak kıyamet bu... bütün yıl iyi kötü ne ekiysen baharın bitmede.

Bahar diyor ki: Ey can, soluğunu tohum bil; tohumunu ek de karşılık ağaç çıksın sana.

Gizli şeyler baharın açığa çıktı; ne diye kendini gizlersin, sen de iyiden iyiye ortadasın, görünmedesin zâti.

XL

Suy-1 bâg-1 mâ sefer kon beneger behâr bârî

Suy-1 yâr-1 mâ gozer kon beneger nigâr bârî

Bizim bahçemize doğru yola düş de baharı seyret bâri... Sevgilimizin bulunduğu yere uğra da güzel neymiş, bir gör.

Doğana yetişemiyorsan gölgesinin peşinden koş; gizli av yerinde bâri avı seyret.

Seyir için deniz kıyılarına gel de dağlar gibi coşup yücelen dalgalarından padişahlara değer inciler almaya bak.

Av olmak gerekse padişahın kayışıyla avlanmak daha yeğ... çıplak kalmak gerekse böylesine bir kumarda çıplak kal bâri.

Kendini aksaya-sürçe bedenden can dünyasına çek de bir de turunçları seyret, fesleğenleri, gülleri gör.

Hele ey yücelerin çeng çalanları, Zühre'nizi oynatmak, gümüşler, kumaşlar elde etmek için vurun tellere bâri.

Şu nazik güzellerin arasında, şu erlerin semâ'ında öpüşmeye bir yol yoksa bile bâri bir kucaklaşma olur elbet.

Böylesine bir şarap içmeye karşılık mahmurluk hastalığı çekilir; değer şu şaraba bu mahmurluk; bu karardan sonra karasız gönüle bâri sen söyle bunu.

Testiden feryatlar duyulmada; şarabın hararetinden yandım; hele ey kadeh, gel yanıma da bâri biraz şarap al benden diyor.

* Şirin Husrevlerin ardından feryat etmek de bir hünerdir; bâri canlara yaşayış verene ver gönlünle canını.

Rasgele bir gün yolum aşk dükkânına uğradı; gönlüm tümünden dükkândan da geçti, işten güçten de.

Başkalarının çare bulacakları dereceyi çoktan aştım; sen çare bulabilirsin ancak, gönlümü de yeledim, canımı da, sen gör, gözet bâri.

Artık yeter, susayım da anlatışı güzel padişah anlatsın. Hadi a anlamlar çalgıcısı, bâri bir gazel söyle.

XLI

Seherest hîz sâkıy bekon ançı hûy dâri

Ser-i honb bergoşây-o beresan şerâb-ı nârî

Seher oldu, kalk ey sâkî, huyun neyse yap onu... aç küpün kapağını, ateş gibi şarap sun.

İsa'nın yüzünden iki üç ölü dirilse n'olur... Elinden iki üç mahmur güzelleşse, iyileşse, arslan avcısı kesilse ne çıkar?

Güneş gibi kadehin dönmeye başladı mı, kapkara dünyayı gecedен de kurtarır, geceleri saymadan da.

Akıyk renkli şarabından hakikat gülü açılır; ağlayıp inleyen kuşa cansın, yeşilliğin de ilkbaharısın sen.

Padişahlara lâyıy şaraba tatlı canımızı verelim; çünkü mahmurun başını kerem eliyle sen kaşımadasın sevgili.

İnce düşüncelerden yarım baş ağrısına tutulduk; derman suyunu sen akıt; damarların yollarını sen aç.

Şu bizce gerçek, gerçeğin de ta kendisi: Mutlak ateşsin sen; bir hararetle binlerce baş tenceresini kaynatmadasın.

Bütün çalgıcılar coşmuş; hepsi de senin yüzünden köpürmüş gitmiş; hepsi de varını yoğunu satmış; onları bir hoşça sıkımdasın sen.

XLII

Dil-i bî karârrâ gû ki çü mustakar nedârî

Suy-ı mustakarr-ı aslî zi çi rû sefer nedârî

Kararsız gönüle söyle; neden karar edecek bir yerin; yok; neden temelli karar edeceğin yere gitmek için yola çıkmıyorsun de.

Bütün halk, seher çağının hoş soluğuyla dirilir; sen nasıl bir güzelsin ki seher çağın yok.

Ne biçim gül bahçesisin ki bir gül bile bitmiyor sende; ne biçim bağısın, ne biçim çayırılık çimenliksin ki bir ağaç bile yok sende.

Yerlere serilmişsin, öylesine sarhoşsun ki ne babadan lâf ediyorsun a gönül, ne oğul hevesindesin.

Güneşe benziyorsun, ancak yalnız gidiyorsun... Ay gibi gece yol alıyorsun; adamların filân yok.

Bu sarayda bir kuşa benziyorsun sen; havalanmayı istedin mi, tut ki kapın yok, pencereden uçup gidebilirsin ya.

Bir yerde tutulup kalsan, oranın da ne kapısı olsa, ne penceresi... Ter gibi bedenden çık, bundan başka geçip çıkacak yolun yok çünkü.

Güzelim kıvrıcık saçların var. Külâhın yoksa ne gam... dağ gibi ayağın var, yanın, belin, kemerin

yokmuş, ne tasan.

Gökyüzündeki melekler susamışlardır, hepsi de âşıktır sana, bir nazlı nazenin güzelden, insandan da üstünsün diye müjde vermeye gelirler sana.

O gözü, o görüşü görmediysen gözün, görüşün neden aydın? O inci yoksa sende, yüzün neden parlak?

O ekşi suratlıya söyle; ekşiliği al, götür burdan de; de ki: O şaraptan içtiysen ne diye neşelenmezsin, coşmazsın?

İçinden sarhoşsun da mahsustan suratını ekşitiyorsan dal suya, dal ateşe; artık tehlike yok sana.

Tanrı, ona râm ol diye denize haber gönderir; ona tesir etme diye ateşe haber yollar.

XLIII

“Tercî-i Bend”

Hele nûş kon şerâbî şode âteşî be tîzî

Suy-ı men beyâ vo bestan be du dest tâ nerîzî

Keskinlikte ateşe dönmüş şarabı hele bir iç; yanıma gel de kadehi iki elinle al ki dökmeyesin.

Kadeh, seçilmiş şarap, Tanrı eliyle sunulmada... bir içtin mi, öylesine düşer, yollara serilirsin ki mahşerde bile kalkamazsın.

Baş çeker, şarap içmek istemezsen sana zorla içiririm; benden nereye kaçacaksın sen?

Onun sevgi kadehi, senin gibi yüz binlerce baş çeken kapmıştır; kadehi bir al da seyret; kiminle inada girişiyorsun sen?

Güzel yüzlü padişaha bak, şarap sunmaya koyulmuş... Sevgili saçlarını seyret, miskler damlatmaya başlamış.

Sâkî kendinden geçti mi, boyuna kadeh sunmaya girer; çalgıcı kendinden geçti mi, Hicaz perdesine girer.

Tanrı şarabından gençliğin sıcaklığını, gençliğin ateşini duyarsın; kendinden gelen beden hararetinden ne bir sıcaklık duyarsın, ne bir hüner elde edersin.

Bir kadeh al da arılığına bak, gücünü seyret... and olsun Tanrı'ya ki bu şarap ne üzüm cibresindedir, ne kuru üzümünden çekilme.

Söze söz katmayı bırakayım, temelsiz sözlerden vazgeçeyim... Sen söyle, söyleyişin güzel, şaşılacak, görülmemiş bir şeysin sen.

Yeni çeyizli gelin gibi bir tercî düz, koş ona... Çünkü çeyiz olmazsa gelin kızar köpürür sana.

Tanrı, vergileriyle yokluğu da okşayıp durur, varlığı da... babanın bir şeyi yoksa padişah çeyiz düzer sana.

*

Hele ey eşsiz, bulunmaz güzel, şu ülkede nasılsın? Hele ey devletin eşi dostu, şu mahmurlukla nicesin?

Öyle bir padişahın ayrılığıyla zamanını nasıl geçirmedesin, hele ey kutluluk gülü, dikenlerin arasında nasılsın?

Güneş sana, ateşler içindeyiz sensiz demede... bağ bahçe, çayır çimen, sana ey bahar, nasılsın demede.

Canların yaşayışı sensin; peki, neden şekle bağlanmışsın? Gönüllerin kararı seninle, peki neden böyle kararsızsın sen?

Her düğünün canı sensin, iki dünyanın da düğünü derneği sensin... aklım şaşıyor; neden yaslısın sen?

Dünyanın Yusuf'u değil misin; bir sorum var senden: Dileğinle neden kuyudasın, neden zindanda?

Hele a yücelik göğü, neden maviler giyinmedesin? Hele a yükseklik güneşi, şu dönüşle nicesin sen?

* Baban, iki buğday tanesinin belâsından cennetten çıktı; cennet havasındaysan nasıl herîse yersin sen?

Çanak yalayıcıların arasında ne vakte dek kaynayıp duracaksın? Şu erlerin arasında şu kumara girişmişsin; nasılsın, nicesin?

Birçok söz söyledin; sözdeki kusurları da örttün, gizledin... Fakat şimdi Tanrı mehengine vuruldun; nasılsın bu çirpınıp kıvranişla?

Dertlilerdensen neden sustun? Bakışla, görüşle yol alıyorsan ne diye beklemedesin?

* Gönünde, düşüncende ne varsa, izi mutlaka yüzünde görünür. Testinin içinde ne varsa dışına o sızar.

*

Bir kerecik o gizli sevgilinin eşiğine doğru koşun... a kuşcağızlar, zamanenin tuzağından uçun, kurtulun.

A güzel huylu, iyi yüzlü; yeşillikten o çiçeği apaçık kopar da gönlün, gözün açılsın.

Gözlerimizden, senin gamından dolayı gözyaşları akmada... fakat senin nemli gözlerin, Tanrı lûtfuyla aydın olsun.

Avın, ölüm kurdundan korktu da öldü gitti ama gönül ceylanın yücelerin kutsal bahçelerinde yayılmada.

* Dostlardan göklere “Yazıklar olsun” sesi erişti ama sen o gizlilik göğünde nasılsın, nicesin?

Daracık şekil tuzağından geçti, kurtuldu; bâri ey kutluluk, onu ayrılıktan da, zahmetten de, yalnızlıktan da kurtar.

* Öyle de öyle, ister genç ol, ister koca... değil mi ki dünyadan gitmek gerek; güzel bir sûrette âşık olarak, ululanmış bir halde şehit olup çevikçe gitmek gerek.

Çağrına koştum, kendi ülkemden ayrıldım, kapına geldim... bâri ver o anahtarını.

Ömür güneşim batılarda battıysa, lûtfun bu seherden başka bir seher ağarttı ya.

O yıldız, kutlulukla söndü gittiyse de ben gizlilik güneşinden ağardım ya.

Dünyada lâyıgım kısa bir ömürden başka bir şey değilmiş... fakat gönlüm lûtfuna, keremine lâyıkmış ya.

Hele ey sâkî, ayrılığınla gece gündüz mahmur bir haldeyim... sarhoşluktan kadehin dudağını bulamıyorum; sen gel.

XLIV

Zi gem-i tu zâr zârem hele tâ tu şâd bâşî

Senemâ der intizârem hele tâ tu şâd bâşî

Gamınla ağlayıp inlemedeyim ama hele sen neşelen de... a güzel, ben bekleyip duruyorum ama hele sen neşelen de.

Sen beni yaralı görürsen, kutlu bir bakışla bana bakarsın, hoşlanırsın... Ben gönlümü de, canımı da gama ısmarlar giderim; hele sen neşelen de.

Beni neşeli görürsen kızarsın, gönlün kinle dolar... Bense başımı bile kaşımam; hele sen neşelen de.

Gönlümün gamlanmasına ne de sevinmedesin; cefa etmede ne de ustasın; hele sen neşelen de ben neşeyle bir soluk bile almayayım.

A güzel, sen kılıç gibi, hançer gibi, bu kulun kanma susamışsın... Zararı yok, iki gözümde kanlar yağdırayım; hele sen neşelen de...

Senin yüzünden tahtım var, mevkiim var... senin gönlünü görüp gözetmedeyim; hele sen neşelen de... ben bu karar üzereyim işte.

Bu zamanın canı sensin, bir hayli bahaneler kurarak oturmuşsun... Bense zamaneden bir kıyıya çekilmişim; hele sen neşelen de.

Bedenle nefis ölmedikçe gönülle can arınmaz... benim bütün işim gücüm bu arılığa ulaşmaya çalışmak; hele sen neşelen de.

XLV

Şeb-o rûz on nikuter ki be pîş-i yâr bâşî

Bemeyân-ı serv-o sosen gol-ı hoş-izâr bâşî

Gece gündüz sevgilinin kapısında olman daha iyi; hem de selviler, süsenler, yanağı güzel güller arasında.

Zevk ehlinin neşesinden binlerce kere daha artık neşeli; bahçedeki nar gibi gülmelisin.

Yoldaki diken gibi ele ayağa batmamalısın... şekerkamışları gibi şekerler saçmalısın.

Bağışla tanınmış güneş gibi tertemiz kişiler arasında sen de parmakla gösterilmelisin.

Hele yeter, sus da padişahlar padişahı ağzını açsın; sen susar, bekler, söylemezsen o söyler.

XLVI

Be mubârekiyy-o şâdî besitan zi ışk câmî

Ki nedâ koned şerâbeş ki kocâst telh-kâmî

Aştan, kutlulukla, neşeyle bir kadeh çek... zâti şarabı, nerde dili damağı acımış kişi deyip duruyor.

Onsuz yaşayış nedir? Bir heves, bir çarmıha geriliş... ona karşı can nedir? Önemsiz bir şey, bir kul köle.

İki kadeh çektin mi, güzelleşirsin, arslan avcısı kesilirsin... Padişahımız, arslanımız, aklına fikrine bir haberdir yollar.

Ne mutlu o gönüle ki baht oraya tahtını kurmuştur... Ne hoştur o baş ki şarabımız oraya ayak basmıştır.

Tanrı'ya and olsun, bahtı yaver biri, senden başıboş bir selâm duysa, padişahların selâmlarından bile usanır gider.

Sarhoşluk hırkasına bürünmüş, can kumarhanesine oturmuş... halk arasında adı kötüye çıkmış; fakat Arş çevresinde iyi bir adı sanı var.

Ne mutlu andır o an ki padişah, böyle bir seçkin tuzakta, bizim doğanımızsın sen diye onun kolunu kanadını okşar.

Güzel kokulu şarabından insan, ne açılıp saçılır, olmayacak şeyler yapar; ne coşup köpürür, gürültüye kalkışır... Ne dostlara yalvarır, ne düşmandan öç almaya kalkışır.

Bütün halk çekişip duruyor... sense yerlere serilmişsin, sarhoşsun; gönlün hoş... halkın tümünü de dam kıyısından seyre dal.

Bir sorum var senden; sonra söylemeyeceğim artık. Bir ham yüzünden gönlümüzün, canımızın adı neden pişmiş, potada sızırılmış altın olmuş?

XLVII

Çu yakın şodest dilrâ ki tu cân-1 cân-1 cânî

Begoşâ der-i inâyet ki sutûn-1 sed cihânî

Gönül iyiden iyiye bildi, anladı ki sen canın da canına cansın... Yardım kapısını aç; sen yüzlerce dünyanın direğisin.

Ayrılık buyruktan baş çekmede; âşıklarının kanlarına kısas olarak bir güzelce vur boynunu; çünkü zamanın kılıcısın sen.

Güneş'in kutlulukla Koç burcuna erişti... İhtiyar dünya, senin yüzünden gençlik parıltısını bulur artık.

Canda ne çalgılar çalınmada; kaplardan neler dökülmede... kulağa tef, berbat nağmeleri, şarki sesleri gelmede.

Şu gül bahçesi bülbül sesleriyle nasıl da dolu... sarhoşların hay-huyundan kadehle şarabı ayırt edemiyorsun.

Bütün dallar kırılmış; melekler ellerine kadeh almışlar... hepsi de gökyüzünün şarabıyla kendinden geçmiş.

Can selâmımı o padişahlara ulaştır... ulaştır ama aklı başında kimseyi bulamazsın ki gelince de onların selâmlarını söyleyesin.

* Sivrisinek bile şarap içmiş de başını, sakalını kaybetmiş; Nemrud'un varlığını bir hançerle yok etmiş gitmiş.

Bir sivrisineğe bu gücü, bu kuvveti verirse file ne verir... Ne yapayım ben? Mekânsızlık ilinin kadehi anlatılamıyor ki;

Cana sinen şarabından, Ashab-ı Kehf'in köpeği arslan avcısı kesilmiş; artık sarhoşlar mağarasının çevresinde çobanlıktan başka bir şey yapmıyor.

Bir köpek bile bu hale gelirse, saldırgan arslan ona vefa ederse o güzelim şarap yüzünden neler elde etmez; sen artık seyret.

Şemseddin'in doğmasıyla Tebriz doğu kesildi... anlam yıldızlarına ışıklar, kıvılcımlar ondan gelir, ulaşır.

XLVIII

Hele pâsbân-ı menzil tu çigûne pâsbânî

Ki bebord reht-i mârâ heme dozd-i şeb nehânî

Hele a konak bekçisi, ne biçim bekçisin sen; gece hırsız gizlice bütün varımızı yoğumuzu alıp götürmüş.

Yüzüne soğuk su vur da bir bağır, çağır... senin uykundan bütün kâr, ziyan oldu gitti.

Gece, geceleyin bekçinin uykusu hırsızlara mumdur, ışıktır... ne diye bir solukta onların mumlarını söndürmüyorsun?

Tembelliği bırak da yıldız gibi geceleri yol al; gökyüzüne binmişsin, yeryüzündekilerden ne

korkarsın?

Köpekçe iki üç havlayış, atlıların yollarını keser mi hiç? Köpekle ahırdaki öküz, saldırgan arslandan ne koparabilir ki?

Gerçekler ormanında apaçık saflar yaran arslana karşı öfke köpeğiyle şehvet öküzü ne yapabilir ki?

İki katre sudan ibaret değil miydin? Tufan dalgaları arasında sola sağa koşan gemi değil miydin, gemide Nuh kesilmemiş miydin?

Seni koruyan Tanrı olduktan sonra yoldan ne zarar gelir sana? Külâhın göklere değer; çünkü bütün başlara başsın sen.

Yoldaşın Tanrı olunca tuttuğun yol ne de güzel yoldur... sarp cehennemi bile ölümsüz cennete döndürür.

Anmaya sebep olsun diye ne armağan götüreyim deme; Güneş'e, Ay'a armağan olarak kendi yüzleri yeter gider.

Sen ister git, ister gitme; kutluluğun bütün işi gücü sakince, seve, okşaya başarır; koşar, gelir sana.

Devlet kulundur kölendir, binlerce hizmette bulunur sana; kapıdan kovup sürsen bile çare yok, gene sana hizmet eder.

Sen güzelce yat, uyu; bahtın senin için uyumaz... eline taş alsan akıyk madeni kesilir.

* İsa gibi göğe ağ, Mûsa gibi "Bana görün" de... Tanrı, sus, beni hiç mi hiç göremezsin demez sana.

Sus a gönül... fakat ne çare; küpün ağzını kapasan da bu anlamlar bir coştı mu, küpün gönlünü yarar gider.

O gerçekler alanında onun nasıl gezip tozduğunu buseydin her solukta bu gazeli iki bin kez okurdun.

XLIX

Tu kiyî derin zemîrem ki fozonter ez cihânî

Tu ki nukte-i cihânî zi çi nukte mîcehânî

Sen kimsin ki şu gönlümde dünyadan da üstünsün... Dünyanın bir nüktesisin sen; fakat hangi nükteyle sızdır, neşelenirsin acaba?

Sen kimsin, ben kimim? Senin adın ne, benim adım ne? Nasıl bir tohumsun sen, nasıl bir tuzağım ben? Ne busun zâti sen, ne osun.

Elinde kalem, dünya da önünde bir resim sanki... bir yanını düzer, bezersin; bir yanını siler, bozarsın.

Elinden kalemi bıraktın mı ona öylesine bir şekil verirsin ki, beni hiç mi hiç göremezsin sözünden bile nur bulur, ışıklanır.

Beden canın izine düşmüş, koştukça koşuyor ama bu iz izleyişle canın güzelliğine benzeyemez o.

Sözle dil, Tanrı feyzinin eseridir ama dille söylenen bir masala benzer mi şu yalım?

Gül de, diken de, bağ bahçe de gönüllerin eseridir ama şu otcağız nerden benzeyecek gökyüzünün güzelliğine?

Gökle yıldız, sevgilinin izini gösterir ama şu iki ölümlü varlık nerden benzeyecek anlamların güzelliğine?

Öylesine bir ateş yak, yandır ki izi de yaksın gitsin... sen izsiz kaldın mı, o vakit ize ulaşırsın.

Sevgili de ayrıldı gitti, canım da... İkisi de mekânsızlık ilinde; yakınlığın sonuna ulaşmak için perde altına girdiler, anlayışlardan gizlendiler.

O ilin havası, bahar havası; gönüller tazeleşti o havayla... Bahçeleri, her yanı kaplamada... bahçeleri canım, gönlüm benim.^[79]

L

Zikozâf rîz bâde ki tu şâh-ı sâkıyânî

Tu neî zi cins-i helkan tu zi helk-ı âsmânî

Sâkîlerin padişahısın, durmadan şarap sun... şu halkın cinsinden değilsin sen, gökyüzü halkındansın.

İki bin şarap küpü, senin bir yudum şarabınla bir değil... nerde topraktan meydana gelen şarap, nerde can şarabı?

Bu dünyanın şarabı da, mezesi de dünya gibi vefasız... Tanrı şarabı, Tanrı sağrağı, Tanrı gibi ölümsüz.

Gönül de, can da, gönülle can gibi yüzlercesi de o alıma, o güzelliğe feda olsun... topraktakilere nerden benzeyeceksin sen? Yalnız şeklin onlara benzer.

Kararsızlık dünyasına sal sendeki ateşi... yar şu gök kubbenin gönlünü o ateşle.

Cana kol kanat bağışla; kolu kanadı pek kırıldı... Canın kolunu kanadını kırdın; bir hikmet var bunda ama yalnız sen bilirsin.

A benim canım, sözüm akli başında olana pek tatlı tuzlu gelmez... iki kadehçik lûtfet, sun da söz duy benden.

Çünkü sarhoş ne söylerse söylesin; o sözleri şarap söylemiş olur... can gemisine şaraptan başka bir şey yelkenlik edemez.

Medet et, yarı sarhoşum, o kadehi sun elime... senin devletinin sayesinde usançtan da kurtuldum, ağırcañlılıktan da.

Hele a tövbenin baş belâsı, yırt o tövbe kaftanını... sana karşı tövbenin de yeri mi? Ansızın gelip

çatan bir kazasın sen.

Her dükkânı yıkar, yakarsın, eve barka belâsın sen... Kafdağı'nın kemerinden tutar, bir deve gibi sürür çekersin onu.

Acaba o söze gelmeyenleri de söyleyeyim mi? Fakat sen söyle; anlatışın şeker mi şeker a padişahım; senin sözün daha hoş.

LI

Çü nemâz-ı şâm herkes benehed çerâg-o hânî

Menem-o heyâl-i yârî gem-o nevhe-vo fegaanî

Akşam namazı vaktinde herkes mumunu yakar, sofrasını kurar; bense sevgilinin hayaline dalarım, gamlara batarım, ağlayıp feryat etme ye koyulurum.

Gözyaşıyla abdest aldığımdan namazım da ateşli olur... bir ezan sesi geldi mi, mescidimin kapısını yakar, yandırır.

Kıblem nereye gitti ki namazım kazaya kaldı? Tanrı takdiriyle boyuna bana da sınamalar gelip çatmadadır, sana da.

Acaba sarhoşların namazı doğru mudur? Sen söyle... sarhoş, ne zaman bilir, ne yer tanır.

Acaba bu ikinci rik'at mı, yoksa sekizinci rik'at mı? Acaba hangi sûreyi okudum; zâti dilim de yoktu ki.

Tanrı kapısını nasıl çalayım? Ne el kaldı, ne gönül... ey Tanrı, eli de sen aldın, gönlü de sen; bâri bir aman ver bana.

And olsun Tanrı'ya ki namaz kılarım ama rükû tamamlandı mı, imam kim? Haberim bile olmaz.

Bundan böyle her imamın önünde, ardında gölge kesileyim; gölgeyi meydana getirenin hareketiyle kısılayım, uzanayım.

Gölgenin rükûna da bakma, kıyamına da... gölgeden maksat isteme, gölgeden can dileme.

Gölge sorudan kurtuldu gitti; çünkü başkasının canı oynatır onu; nerde gölgeyi bilen diye iki elceğini çırpıp durur gölge.

Gölgeyin sahibi padişaktır; o yürürse yürürüm; bir dükkân kıyısına oturursa ben de otururum.

Benim varım yoğum kalmadı da gölge lâfına daldım... gölgenin ağzından ne çıkabilir? Bir ağza uyar ancak.

A kardeş, peri gibi sudan, ateşten söz ediyor, bir türlü susmuyorsun... Fakat testinin içinde ne varsa, dışına o sızar, öyle mi, değil mi?

LII

Beçi rûy poşt ârem be kesî ki ez gozînî

Suy-ı o koned Hodâ rû be hedîs-o hem-neşînî

Tanrı seçmiş de söylerken de ona yüz tutmuş; otururken de onunla beraber... ne yüzden böyle bir kişiye arkamı döneyim?

Dünyanın önü de, ardı da kibleye yüz dönmez mi? Bakır, bakırlıktan kimyayla kurtulmaz mı?

Herkes yolda nalları dökerek Tanrı'ya kaçmada; lûtuflar et, keremler buyur da bizi kâr kedadından kurtar diye ona sığınmada.

Yeryüzü bile uyuyup gitmişken gökyüzünden açılıp saçılmıyor mu; gökyüzünden bitkiler elde edip yeryüzü olmaktan kurtulmuyor mu?

O yüce habbeler, yeryüzüne bir güzellik, bir tatlılık verir... baharın, kışın aldığı emanetleri ortaya döker de emin kişi olduğunu gösterir yeryüzü.

Hele ey manevî yaşayış, sen de bakırlıktan kaç, kutsal göğe yönel; çünkü en büyük bir âşiksın sen.

Canı çağırmak için güzeller geldi... madene gel, altın kesintilerini dürüp devşirmeden vazgeç diyorlar.

And olsun Tanrı'ya ki ay yüzlüsün; and olsun Tanrı'ya ki melek huylusun... and olsun Tanrı'ya ki miskler kokuyorsun; and olsun Tanrı'ya ki böylesin sen.

Zamanın Yusuf'uyken ne diye Hintlilerin arasındasın? Git, bir ayna iste de yüzüne bak, yüz gör.

Arılıkta göğe benzersin; lâtiflikte cansın sanki... açılıp saçılmada cennetsin; gizlilikte ana karnındaki çocuksun sen.

Hazineden güzel mallara sahipsın; ta eskiden de bahtın iyidir senin... şekerkamışısın ama ağaç gibisin; ayak diremedeyse tam inançsın sen.

* Padişahın mührünün havasıyla muma döndüm a benim canım; beni onun mühür mumuna, onun sevgi mumuna ulaştır; çünkü pek seçilmiş bir yüzüksün sen.

Hele sus artık, kâselerin tadı tuzu onun yemeklerinden; böyle olmasa çini kâseler toprak değerinde bile olmaz.

LIII

Meneger be her gedâyî ki tu hâs ezân-i mâyî

Meforûş hîş erzan ki tu bes geran-behâyî

Her yoksula bakıp durma; sen bizim has adamımızsın... kendini ucuza satma; pek ağır bir değer var senin.

Sopayla yar denizi, zamanın Mûsa'sısın sen... yırt Ay'ın kaftanını, Mustafâ'nın ışığındansın sen.

Güzellikte Yusuf'sun, kır testilerini güzellerin; Mesîh gibi yürüt soluğunu, sen de o havadansın.

* Yapayalnız gir safa, vaktin İsfendiyar'ısın... Hayber'in kapısıdır o; kopar gitsin, çünkü Murtazâ Ali'sin sen.

Can bakımından Süleyman'sın, al yüzüğü şeytandan... düşünce de, karar verişte güneşsin; kır yıldızların ordusunu.

Hâlissin, gönül çekicisin; Halil gibi gir ateşe... ölümsüzlüğün aslısın, Hızır gibi iç abıhayatı.

Asılsız kişilerden kesil, gulyabanilerin aldatışlarına kulak asma; Çünkü sen çok yüce bir soydansın; çünkü sen pek yüce bir yerdensin.

Can bakımından zevâlin yok; iç âlemde de pek güzelsin; ululuk sahibi Tanrı'nınsın, Tanrı ışığındansın sen.

Henüz belirmedi; güzellikten ne gördün ki? Ama bir seher çağı, güneş gibi doğuverirsin içinden.

Yazık, yazık, öylesine gizlisin ki sanki bulut altına girmiş bir Ay'sın... Ay'sın, güzel bir yüzün var; çık buluttan, yırt, dağıt o bulutu.

Madende bile senin gibi bir lâ'l yok; dünya senin gibi bir cana sahip değil... çünkü bu dünya eksilme dünyasıdır, sense cana canlar katansın.

Sen Zül-fekaar'a benzersin; bedeninin de tahta bir kındır... bu kın kırılırsa ne diye gönlün kırılacak?

Sen ayağı bağlı bir doğansın; bedeninin de ayağındaki halka... pençenle ayağındaki halkayı çıkarman gerek.

Hâlis altının ateşe atılması ne de hoştur; çünkü ateşin hüneri vardır; altının hâlis olduğunu ateş gösterir.

A kardeş, ateşin yalımlarından kaçma; sınamak için bir içine girsen n' olur ki.

And olsun Tanrı'ya ki seni yakmaz; yüzün altın gibi parlar... Halil'in oğlusun sen; eskiden beri bildiksin ateşle.

Yüce bir ağaçsın sen, topraktan baş çıkar... yakınlık Kafdağı'na uç, kadri pek yüce Zümrüdüanka'sın sen.

Su verilmiş bir kılıçsın, çık beden kınından... maden pususunda kalma; çık dışarı; adamakıllı geçer akçesin sen.

Şekersin, şekerler saç, şekersin, hem de tatlı mı tatlı... devlet neyini çal; pek güzel sesin var çünkü.^[80]

LIV

Sıfat-1 Hodây dârî çu be sîneî derâyî

Lemeân-1 Tur-1 Seynâ tu zi sîne vânemâyî

Tanrı huylusun; güzel gönüle girdin mi, Tur Dağı'nın parıltılarını gönülden gösterirsin.

Mum huylusun; geceleyin eve girdin mi, bütün ev parıltından aydınlanır gider.

Şarap huylusun, bir mecliste bulundun mu, güzelim yüzünle binlerce fitne salarsın o meclise; kavgalar gürültüler çıkartırsın.

Neşe, zevk ürktü, kaçtı mı, dilek, istek üzüldü, koptu mu, yeryüzüne sakalık edersin... ne çimenler yeşerir, ne güller biter.

Dünya donsa, buz kesse, neşe ölüp gitse, gizlilik âleminden bu dünyadan başka nice dünyalar meydana çıkarırsın.

Kararsızların içindeki bu dilek, bu çarpıntı sendendir; yoksa bu arılığınla, bu duruluğunla kara balçıkla bildik olmana imkân mı var?

Gökyüzü, toprağın çevresinde gece gündüz dönmeye koyulmuş... a gökyüzü, ışık madeni değil misin sen; ne istersin bizden?

Bir solukta tutar, gözyaşı dökersin; bir solukta tutar, toprak elersin... Kesinti arayanın biri değilsin ki; kimyanın da madenisin sen.

Hal böyleyken gene de kesinti arayanlar gibi gece gündüz toprak elemedesin; ne diye toprağa taparsın, duaların kiblesi değil misin sen?^[81]

Bir yoksulun padişahıtan ihsan ummasına şaşılmaz, şaşılacak şey şu ki padişah yoksuldan dilenmede.

Bundan da daha şaşılacak şey şu: O Ay, o kadar yalvardı yakardı da yoksul galiba padişahlık benim hakkım diye yanıldı gitti.

A gökyüzü, padişah değil misin sen? Toprak senin kulun kölen değil mi? Sen ne diye gece gündüz ona hizmet edeceğim diye havalanır durursun?

Gökyüzü bana cevap verir de der ki: Kişi boş yere yelip yöpürmez... Bir saman çöpü uçuyorsa kehribar yüzünden uçuyordur.

Sözümü anlamak, meleğin harcı... söz söylemezsem söze aç melek, ne diye susuyorsun, söyle der bana.

Sen melek değilsin; melek ne yer, ne bilirsin? Pırasanın eşi dostusun sen, kudret helvasını ne yapacaksın?

Akıl fikir mutfağından gelen şu yemeği ne yapacaksın sen? Gece gündüz o mutfağı görüp gözeten Tanrı'dır.

Tebriqli Şemseddin'e söyle, yüzünü bize döndür, de... hayır, yanlış söyledim; de ki: Ey Şems, ardın yok senin zâti; tümünden yüzsün sen.

LV

Senemâ çi gûne gûyem ki tu nûr-ı cân-ı mâyî

Ki çi tâketest canrâ çu tu nûr-ı hod nemâyî

A güzel, nasıl söyleyeyim, bilmem ki... sen canımızın ışığısın bizim... Sen kendi ışığını gösterince canın gücü kuvveti mi kalır?

A benim canım, öylesine bir devlet kuşusun ki gölgenin altında bütün kargalar, kuzgunlar, devlet kuşu olurlar, o devleti elde ederler.

Keremin, dünyadaki bütün mücrimlerin özürlerini diler... her belâyâ amansın, her bağı açansın sen.

Bir incisin ki binlerce deniz sende yok olur gider... Ululuk sıfatlarıyla uçsuz bucaksız bir denizsin sen.

Seninle bulduğum zaman, ne de vefasız eş dostsun sen diye ağlarım; senden ayrılınca, ne de vefalı sevgilisin diye feryat ederim.

O Ay'la buluşunca neler olur? Allah bilir... çünkü ayrılık zamanında bile zevk, neşe vermedesin, cana canlar katmadasın.

Gönül delirmişse hakkı var; aklı sendin, gittin... yüzünü açtığın zaman da yüzündür ondan özür dileyen.

LVI

Beresîd leklek-i can ki behâr şod kocâyî

Beşokoft cümle âlem gol-o berk-i can-fezâyî

Can leyleği geldi de bahar geldi dedi, nerdesin? Bütün dünya açıldı, saçıldı, ağaçlar yapraklandı, cana canlar katan güller açtı.

Gel de Yusuf'ların yüzlerini gör; hepsi de kuyudan baş gösterdi... Gül yanaklıları tümünden seyret; kendilerini göstermedeler.

Gönül meyveleri kırılmıştı; toprak içinde mahpus kalmıştı... gözlerini açtılar da karakışın belâsından kurtulduklarını gördüler.

Çayır çimen zindanın kapısını kırdılar... gülle lâle, kendilerine verilen bağışlar yüzünden neşeli; gülüp duruyorlar.

Bütün olgun Meryemler, kızıoğlankızken gebe kalmışlar... bütün arifler, gönüllerini vermişler, Tanrı ululuğuna yüz tutmuşlar.

Bahçenin çevresindeki çiçek gibi, bizdensen, sen de sarhoşlar gibi ağız yoluyla payımı al diyorlar.

Her biri kedi gibi yavrusunu ağzına almış, gül bahçesinin anasına götürmede... Nasıl oluyor da seyre gelmiyorsun?

Güzelim kanatlı kuşu seyret; hatip gibi minbere çıkmış, Tanrı'yı övüyor... güzelim bir nağmedir tutturmuş.

LVII

Hele ey dilî ki hofte tu be zîr-i zıll-i mâyî

Şeb-o rûz der nemâzî be hekîyat-o gezâyî

A uykuya dalmış gönül, bizim gölgemizin altındasın... Gece gündüz gerçekten de namazdasın, savaştasın sen.

Dolunay ışık yağdırır, köyün köpeği de havlar durur; a Ay, köpeğin havlaması yüzünden ışık vermeden vazgeçme.

Ekmekle gelişen kişi, ekmekten başka ne ister ki? Deniz gibi bir gönül gerek ki inci bile ona karşı yoksul kesilsin, dilencilik etsin.

Seher çağında içtiğin şarap seni sarmadıysa, öylesine bir şarap iç ki ateşiyle kendinden kurtul gitsin.

Tanrı'ya and olsun, bir şaraptır o ki ateşiyle beden göğün kutluluğuna erer de ölümden kurtulur.

Al, iç, şu kırık dökük yaşayışa aldanıp da inada kalkışma... cana canlar katış ilinin ardından olgun bir yaşayış gelip çattı.

Sözü bırakayım a benim canım... Zâti köre Yusuf'un işvelerini, güzelliğini anlatmak yazıktır.

LVIII

Senemâ çonan letîfi ki be cân-ı mâ derâyî

Senemâ be hakk-ı lûtfet ki meyân-ı mâ derâyî

A güzel, öyle lâtifsın ki canımızın içine girersin... a güzel, lûtfuna and olsun, aramıza katılırsın sen.

Tertemiz bir dünyan var; toprakta yurdun yok senin; n'olur bir zamancağız da bizim dünyamıza gelsen.

Lâtifsın, izin bulunmaz; gizlilerden gizlisin... bizim gizli ilimize bir gelsen bu gizli il seninle parlar, yalınlanır.

A Süleyman, bütün kuşların dilerini bilirsin... dilimize geldin mi, dudağa ne tat bağışlarsın sen.

Dünyaya padişah ancak sensin, yayını kimsecikler çekemez... yayımıza gelersen senin yüzünden ok gibi uçar giderim.

A Tebrizli Şems, salın... Tanrı kimyasısın sen; madenimize gelersen bütün bakırımız altın kesilir.

LIX

Çi cemâl-i can-fezâyî ki meyân-ı cân-ı mâyî

Tu be can çi mî nemayî tu çonin şeker çerâyî

Ne de cana canlar katan bir güzelliğisin ki canımın içindesin... Cana neler göstermedesin, niçin böylesine bir şekersin sen?

Gönüle bir yol buldun mu bin Ay gibi balkırsın... ne ateşsin, ne susun sen; niçin böylesine bir şekersin sen?

Aşkının gamı, salt ışık ordusuyla yaya olarak kaleler almış; niçin böylesine bir şekersin sen?

Pek kutlu Çin padişahı, bütün Zencileri bozguna uğratmış, kırmış geçirmiş... hepsinin de ellerini bağlamış; niçin böylesine bir şekersin sen?

Tur Dağı'nın mumusun sen; binlerce denizsin, binlerce göksün sen... Can, dilerim, senden başkasını görmesin; niçin böylesine bir şekersin sen?

Çokluktan gelmişsin; kıyaslara sığmazsın; o iki kanlı sarhoş gözlerle niçin böylesine bir şekersin sen?

Hayalin gönlüme gelince nasıl bir ateş kaplar o yurdu; iki dünya birbirine girer; niçin böylesine bir şekersin sen?

O iki yanağında ne var ki binlerce kararsız âşıkın aklını fikrini aldı gitti; niçin böylesine bir şekersin sen?

O güzel gülüşle herkesi kul etmişsin kendine... senin soluğunla ölü bile dirilmiş; niçin böylesine bir şekersin sen?

Tanrı güzelliği var sende; terin denize damlasa binlerce dalga coşar; niçin böylesine bir şekersin sen?

İkiye ayrılmış saçların boynumda halka, neşem, sevincim senin şarabınla; seyret de gör, ne zevkteyim ben? Niçin böylesine bir şekersin sen?

Gülünden yasemin yok oldu; bütün düzenler mahvoldu gitti... Ben de yok oldum, benim gibi yüzlercesi de, niçin böylesine bir şekersin sen?

LX

“Tercî-i Bend”

Tu berov ki men ezincâ benemîrevem be câyî

Ki reved zi pîş-i yâri kamerî kamer-likaayî

Sen git; ben burdan bir yerçeğize gitmem... Ay parçası bir dostu, bir ay yüzlü sevgiliyi bırakıp da kim gider?

Sen git; çalışıp çabalamaya, bir şey elde etmeye el atmış, ayak basmışsın... benimse onun aşkının elinden ne elim kaldı, ne ayağım.

Her malın değerini aklınla tanır, bilirsin, benimse değeri pek yüce bir ay yüzlü dilber yüzünden ne aklım kaldı, ne fikrim.

Aşk, sevda, halka göre büyük bir suç... yürü git, halktan cefalar görürsün, kınarlar seni.

Senin gibi bir ay yüzlü için değer bu suçu işlemek... Akıl, bu çeşit bir yanlış iş işlerse doğru düzen bir iş yapmış demektir.

Güzel yüzlülerin sevdasına düşüp gamlanmak, insanın dileğiyle değildir ki... dileğiyle devâsız derde kim gider?

Dünyanın gözü senin güzelliğinin ışığını gördü ya... Tanrı'nın bu yurttan başka bir yurdu olsa bile artık kim gider oraya?

Hele a kardeş, bir geç şu gök kubbe perdesinden... değil mi ki buğdayla işin yok, ne diye durursun değirmende?

Büyükbaban, buğday yüzünden gelmedi mi buraya? Nefsinin havasına uyan gönülle akıl, elbette ayrılığa düşer.

Tortu boyuna küpün dibinde durur; fakat durulunca küpün ağzına çıkar.

Bir sel gibi arı duru denizin eşiğine akalım, yüzme bilene deniz ne hoş.

Balık cinsindensin sen; o yüzden denize yöneliyorsun... havuzda, ırmakta bir genişlik, bir ferahlık bulamıyorsun.

Havuzun suyu da iğretidir, sonradan konmadır, ırmağın suyu da başka yerden gelmedir... a akıl, a akıllı, iğreti şeylerden vefa umma.

Bu söz, anlatılamadı. Tercî beytini söyle... Aşk meyvelerini anlat, basamakları göster.

*

A felek, kulağın olsaydı da aşkın feryadını duysaydın, canın ne biçim coşar, köpürürdü; bir bilsen.

Yanlış söyledim; senin de buluşman olmasaydı, ayrılık derdine düşmeseydin yaşlılar gibi mavi elbiselere bürünür müydün hiç?

Sevgilinin haberinden bir cilâ elde etseydin bir solukta gönlündeki bütün pası siler giderdin.

Hele a Ay, gönlün başlık, başbuğluk dâvasına kalkmasaydı, baş çekmeseydi ululuk külâhını tutulup da nasıl kaptırırdın?

Fakat gene kahrından aşkın lûtfu, saçlarını örtmeseydi tutuluş düğümü nerden gönlünden çözüldü?

Gönül sıkıntısıyla iç ferahlığı, bu yolun tehlikeli yerleri olmasaydı bedeninin son günlerde ne diye erirdi, ne diye sonra dolunay olurdun sen?

Kaza, kader gönlünü, gözünü mühürlemeseydi nasıl olur da tuzak gizli kalırdı senden; nasıl olur da taneyi görürdün sen?

Her yolda bir bağ koymasaydı, bir tuzak kurmasaydı kendini koruyuş, sabrediş yüzünden kim övülürdü ki?

O padişah, her gama bir ferahlık vermeseydi her şey kılıç kesilirdi, ok olurdu; ne kalkan kalırdı, ne zırh.

Aydın can, Tanrı huylarıyla huylanmasaydı ne hüneri, arılığı kalırdı; ne kerem olurdu, ne cömertlik.

Yokluk, emrinin heybetine râm olmasaydı ümitsizlik yerinden bir tek varlık bile bitmez, gelişmezdi.

Güzelliği kem gözlerden ıraktır; hasetçinin erişmesinden çok yücedir o.

Sen söyle: Ok yarasından Ay'a ne gam... çiftin kapkara gönlü, Ahmed'in sırrından ne elde edebilir?

Kutlu güzelliğine dair bir tercî beyti söyle; hem de güzel söyle: Böylesine bir ırmak, gece gündüz susuz kalmasın.

*

Yeşillik, kutlu ilkbahar... çalgı, neşe, sarhoşluk... yüzü güzel, alımlı sevgili var; kadeh var, elimizi uzatıp alıyoruz, içiyoruz.

Gül çağı, lâle zamanı... yeşillik kumaşlarını yaydı, döktü... hele bir gül meclisine gel; sen de şaraba tapmadasın.

Selviyle süsen, şükretmek için yüzlerce dile sahip oldu; yasemin, yokluk ilinden yola çıktı; sen ne diye oturup kalmışsın?

Gül fidanı nazlanarak bülbüle sitemli sitemli, sus, git burdan, fidanı kırdın dedi.

Bülbül cevap verdi de dedi ki: A cefacı, sendeki şu huy yüzünden burda ne hasta kaldı, ne hekim; ne eczacı kaldı, ne eczacının tezgâhı.

Kızıl gül hal hatır sorarak safrana, yüzünü neden sararttın, mahmurluktan nasıl da yerlere serilmişsin dedi.

Safran da ona, aşk dağından sarardım soldum diye cevap verdi; gamı sınıadın mı, kimseden duydun mu dedi.

Çimen, çınara ne yaptın, ne işledin de böyle yüceldin dedi; ondan da şu cevap geldi: Toprak oluştan, alçalış yüzünden yüceldim ben.

Gonca çiçeğe, neden gözüm yumuk dedi; çiçek gülerek cevap verdi; o külâhı at başından, kurtuldun gitti dedi.

Hele a gül bahçesinin güzelleri, altı aydır nerdeydiniz? Yokluktaydık, ansızın Tanrı'dan bir varlıktır geldi çattı.

Sen de yokluktan yürü, o dünyanın baharına var, padişahlara katıl; sen de Elest sözünü duydun da yüceldin.

O solukta menekşe de erguvandan bir haber almak istedi ama erguvan, başın için a Ay, sarhoşum diye dudağını ısırıldı.

Menekşe, onun sarhoşluğunu görüp cilvesini seyredince kucakladı onu da, sen bu kucaktan sıçradın, kaçtın zâti dedi.

Denizin cömertliğini gör de balık gibi sus... Gönül avını salıver gitsin; sen de ağın dışındasın zâti.

Gece geçti, seher vakti geldi çattı; sen de hâlâ uyumadın da, bir şey yiyip içmedin de... Bir solukcağız git de dinlen; kendinden geçtin gitti.

LXI

Bekeşîd yâr gûşem ki tu imşeb ân-ı mâyî

Senemâ belî ve leyken tu neşan bedeh kocâyî

Sevgili, bu gece sen bizimsin diye kulağımı çekti... Evet a güzel, fakat bir göster bana, nerdesin sen?

Bahaneyi bırakır da evinin yolunu gösterirsen başımla yürüyerek, gözlerimi yerlere sürerek gelirim; çünkü kimyanın da madenisin sen.

Yok, evini göstermez de düzene girirsen gökten yıldızları çalarsın, aklın başından külâhını kaparsın sen.

Gecem saçlarından bir iz; seher çağım yüzünden bir ışık... Yüzündeki örtüyü bir kaldırsan Ay bile gökyüzünden yere düşer.

A güzel, sen bir arslansın, bense ceylan gibi tutsağınım senin... Dünyada azat edileceğinden korkan avı kim görmüştür?

A güzel, havamıza gir, razılığımızı dile... çünkü denizden de duydum, madenden de; bağış madeniymişsin sen.

Bütün vebale girişim, senden; senin yüzünden ağlayıp inliyorum... yatıştır ululuğunu onun; ululuk ıssı Tanrı, sensin ancak; ululuk Tanrı'nındır ancak.

Uykumun yolunu kestir, bâri sarhoşluk yolunu kesme... herkesten, her şeyden ayırdın beni; kendinden ayırma bâri.

Tanrım, sana ulaşmak ümidiyle Ay da dost oldu bize, güneş de; Tanrı kapısını çalmayı ummak, ne de büyük bir ümit.

Bütün malını mülkünü vermiş, kesenin ağzını açmış; senin ihsanını umarak yapıyor bu işi; vefanın özüsün çünkü.

Hepsi de dükkânlarını kırıp dökmüşler, uykunun, yiyip içmenin yolunu bağlamışlar; bir bucaktan çıkarırsın diye oturmuşlar, seni bekliyorlar.

Bir kişinin ümidi de nedir ki sana karşı? Bütün dünyanın ümidisin sen... Şarap elde etmeye çalışman da nedir ki? Lûtuf, ihsan şarabısın sen.

Yusuf senin içinde; boş yere ne diye Mısır'a gidersin? Perdeyi kaldır da bir bak; ne de güzel yüzün

var.

Çalgıcı senin içinde; ne diye çalgıcıya kemerini veriyorsun? Beden neyden değersiz değildir, can da ney üfleyenden aşağı değil.

LXII

Hele âşıkân beşâret ki nemand in codâyî

Beresed visâl-i devlet bekoned Hodâ Hodâyî

Hele a âşıklar, muştuluk size... artık ayrılık kalmadı, buluşma devleti geldi çattı; artık Tanrı, Tanrılığını sürecektir.

Kerem üstüne kerem gelmede, binlerce bayram gelip çatmada; iki dünya da mürit olmada; sen hâlâ nerdesin?

Vefa şekerini ekersin; canın başını kaşırsın; zamaneden utanır arlanırsın da dokuzuncu göğe ağarsın artık.

Lûtfu, keremi seni tutar, kendisine çeker; gönlünün muradına erersin; ne bunun gamı kalır, ne onun... tertemiz oluş, hükmünü sürer gider.

Hele a gerçek âşıklar, birbirinizle uzlaşın da yol alın; vefalı dostun içinden kutsuzluğu aşan bir kutluluk coşmada.

Durağın topraktı; gizlice bir yolculuğa çıktın; sonunda insanlık durağına eriştin, insan oldun... fakat burda da kalma.

Sen yolcusun, yürü; göğe doğru yol al. Ama sen bu paramparça bucakta kalakalmışsın; Allah kurtarsın.

Gönül, yürek adını taktığın şu bir katre kana bak... bütün dünyanın çevresini bir solukta döner dolaşır; ama yürüyüp uçarak değil.

Gözünün ışığına dikkat et, göklere vurmada... Ona ışık verenle bildik olmaya bak.

Söz söylemeyi bırak; ayağın yok mu senin? Ulu kişiysen ne diye bu daracık yerde tutsaksın?

LXIII

Tu zi ışk-ı hod neporsî ki çi hob-o dil-robâyî

Da cihan behem berâyed çu cemâl-ı hod nemâyî

Kendini sevmeyi ne soruyorsun, ne soruşturuyorsun; oysaki ne de güzelsin, ne de gönüller kaparsın sen... yüzünü bir göstersen iki dünya da birbirine girer.

Sen şarapsın, biz testiyiz... sen suya benziyorsun, biz arkız... ne yerin var senin, ne yurdun; fakat gene de nereye yönelirsen ordasın.

Gönül sana nasıl yelsin yöpürsün; bakış, görüş, seni nasıl arasın bulsun? Söz ağızdan nasıl çıksın da nerdesin diye sorsun?

Gönlün kulağına ne söyledin ki gülmeye koyuldu, açılıp saçıldı? Kamışın ağzına ne verdin ki şekerler çiğnemeye koyuldu?

Şaraba ne coşkunluk verdin; bala ne çeşit bir tat bağışladın? Akla nasıl bir düşünce verdin de yüce tasarımlara girişmede, yüksek düşüncelere dalmada?

Senin yüzünden toprak, nakışlarla bezenmiş; topraktakilerin göz milleri halden hale girmiş... hoş olmayanlar bile senin yüzünden hoş, hoşsun, hoşluğu arttırıp durursun sen.

Neşe, seninle neşelendi; şaşılacak şey, senin yüzünden şaşılacak bir hale geldi; lûtf, ihsan senin sayende dudağa, ağza tat verdi; kerem sahibisin, bağışlarda bulunur durursun sen.

Yaralı, yorgun gönlü sen arar sorarsın; olaylardan onu yur, arıtırsın... dertli bir söz söylersin, ona o söz devâ olur gider.

Bulut senin yüzünden ağlamada, şimşek senin yüzünden gülmede... Daha da binlerce çeşit işler, senin lûtfunla olup durmada; vefa madenisin sen.

LXIV

Nezerî be kâr-ı men kon ki zi dest reft kârem

Be kesem mekon hevâle ki be coz tu kes nedârem

İşime gücüme bir bak; işten güçten el çektim ben... başkasına buyurma; senden başka kimsem yok benim.

Buluşma şarabını sunsan da başımdaki mahmurluğu gidersen meyhaneden ne eksilir ki?

Mademki kendiliğimden neşeye lâayık değilim, gamsız bırakma beni. Çünkü bu arada boyuna gamın, gam ortağım oluyor benim.^[82]

BAHR-Ī REMEL

–MAHBÛN MAHZÛF–

feilâtün feilâtün feilâtün feilün

— A —

I

Be Şeker-hende eger mîbebered cân-ı merâ

Mette' Allâhu fuâdî li habîbî ebedâ

Şeker gibi tatlı bir gülüşle canımı alırsa, Tanrı gönlümü ölümsüz olarak sevgilime kavuşturur, onunla neşelenir, yaşarım.

Canımı o alırsa o vakit güler benim canım; bedenimin bütün zerrelerini sarhoş etti mi, her yanım esenliŐe kavuşur.

Her zerrenin özü, onun lûtfuyla sarhoş oldu mu; sevgilim ne de üstündür, ne de yüce diye oyuna girişir.

Şarap içe içe tümünden Şarap kesildim mi, artık meze olurum, Şarap olurum... Yiyin beni, için beni.

Hele a gün, ne günsün sen; ömrün uzun olsun... buluşma günü, Şarap içme, nimetler yeme günü, razılık günüsün.

Küpe benzeyen bedenimizi o Şarap için yoŐurdu... Rabbim gönlüme ne güzel bir Şey takdir etmiş; takdiri ne güzel de çıktı.

Sirke küpü başkadır, pekmez küpü başka... can küpünde üzüm Şarabı var; kaynayıp coŐtu artık.

* Şarap küpü uyumaz, o Şarapla kaynar durur... Kahve de kötülüklerde bulunmak, kan dökmek için kaynayıp coşar.

Ben o kişi deŐil miyim ki dünya küpüne sıŐmam... dokuz kat gök bile benim köpüŐüme, benim coŐkunluŐuma dayanamaz.

Ölü Şarabı ne içiyorsun? Hadi, gel, beni iç; Şarabım ben... bir tulumum ki Şarapla, sâkîyle dolmuŐum.

Bu, sana rızık olmazsa ben içerim, dostlar iç... artık ey arı duru kardeşler, susun da gerçekeyin bu sözü.^[83]

II

“Tercî-i Bend”

Ey dırîgaa ki Şeb âmed heme geŐtîm codâ

Honok anrâ ki be Şeb yâr-o refikest Hodâ

Ne yazık... gece oldu, hepimiz ayrıldık birbirimizden. Ne mutlu o kişiye ki geceleyin dostu, yoldaşı Tanrı olur.

Hepsi uyudu, ölü gibi bir yana yıkıldı gitti. Sen uyumazsın a dünyanın padişahı, a bizim eşimiz

dostumuz.

Kendinize gelin, uyumayın; padişah geceleyin meclis kurdu; seher çağına dek sizi çağırır durur.

Onun keremi çekti de her uyuyan sıçradı, kalktı. Hani gül bahçesi seher yeliyle uyanır ya; hadi, sen de seher yelinin zevkiyle sıçra; uyan.

Mustafâ, geceleyin yemek yemezdi ama seher çağında karnı doyardı da ben derdi, Tanrı razılığına konuk oldum.

* Yokluğa erenler, onun uykusuzluğu yüzünden kaftanlarını yırtsinlar diye Peygamber'in ayaklarının altı, namazda fazla durduğundan kabarır, şişerdi.

Gelecek zamandaki günahların da, geçmiş zamandaki suçların da bağışlanmamış mı dendi de bu dedi, korkudan, ümitten değil; aşkın coşup köpürmesi bu.

Şu beden toprağını taşıyan, çeken, can yelidir... geceleyin can bedenden ayrılınca, beden yıkılır kalır.

Yel de geceleyin şu toprağı sevmez mi? Aşk yelinin de benim şu toprağıma bir sevgisi var.

Gerçekten de yel durmaz, vefası yoktur... fakat bu aşk, vefasızları bir uğurdan vefa madeni haline getirir.

Arayıp istediğin huy, dilediğin hal, ululanır da baş çeker... fakat aşk bir solukta dilediğini verir sana; var olsun, yaşadıkça yaşasın.

* İki dünyanın da melekût âleminde aşkın yarlığı var... fakat tercî vakti geldi; onu anlatmama imkân yok şimdi.

*

İnsan, boyuna güzelleşmek, hünerler elde etmek ister; derken aşk gelir; sarhoş eder insanı, altüst eder gider.

Taş gibi gönül, inci haline gelmek ister; derken aşk gelir, inci elde etmekten de vazgeçirir onu, incisizlikten de.

Hırs, kerem sahibi padişahların bile başlarına çorap örmek ister; fakat aşk küstahlarını gördü mü, o da yola düşer, çekip gider.

Bu şehirde öylesine küstah rintler var ki gönülleri çalarlar; onları bir görsen bu halktan göz yumarsın.

Onlardan birinin sarhoş gözü, gönlünü avlamak istedi mi, ne gönlünü korumaya bir çaren vardır, ne bir düzen yapmaya gücün kuvvetin.

Gizli âlemde sana âşıktır onlar; bir görsen gamlarına düşer de artık unutamazsın onları.

Susuz kişinin su özleyişinden ne haberi vardır tatlı suyun? Alımlılığa, güzelliğe aldırış mı eder Yusufkar?

Ağaçlara başbuğ selvi ayağını diremiş; ne diye başı dönsün... düşüncenin canı seninle olduktan sonra düşünceye dalış da nedir?

O güzel sana el verirse elden çıkarsın; o perimiz senin yolunu vursa uçarsın.

Güneşin yalımları seni ısıtırsa seher yelinin haberciliğine boş verirsin.

Mısır Yusuf'unun dudaklarından bir selâm duysan şekerleşirsin, tümünden şeker olur gidersin.

Hepimiz de Mahmud kesildik; geri kalanını sen söyle de özleyiş kadehini durmadan sunsun.

*

* Kötü düşünce hırsızını zindana götürün... ellerini sımsıkı bağlayın da dîvâna sürüyün.

* Akıl şahnesi hırsızlara hadlerini bildirmezse şahneyi de çeke sürüye padişaha götürün.

Susuzları suya çağırın; duduları, kerem edin de, şekerkamışlığına götürün.

Meclis herkese açık; padişahlar padişahı böyle buyurdu; çabuk dedi, bütün sâkîleri padişahın meclisine çağırın.

Soldan sağdan tabaklarla saçılar gelmede... yarım can kaç para eder? Birçok can getirin de alın saçıları.

Ölüyü getirseniz can bulur... Tanrı için olsun, Tanrı için; hepiniz de gelin böyle bir cana yüz tutun.

İkbâl devri geldi, devletin dudakları güldü; ne vakte dek baş ağrısı çekeceksiniz, niceye bir gözyaşı dökeceksiniz?

Kimin gönlü varsa ayna haline getirir o gönlü... Armağan olarak ayna götürün o Ken'an Yusuf'una.

Hazineyi açtılar, hepiniz de ağır elbiseler giyinin; Mustâfa tekrar geldi, hepiniz de iman edin.

Hepiniz de ellerinizle yapışın güneşin eteğine... Bütün topluluğu o darmadağın saçlar yüzünden elde edin.

Bu savaşta üstünlük ancak Tanrı kılıcıyladır; ganimetlerden verin de Müslüman edin bütün şeytanları.

Ne mutlu o cana ki gecelerinizden haber aldı; ne mutlu o kulağa ki sizin hey-hay seslerinizle doldu.

III

Rû toroş kon ki heme rû-toroşânend incâ

Kûr şov tâ nehorî ez kefi her kûr esâ

Yüzünü ekşit; burdakilerin hepsi de ekşi suratlı... Kör ol da her körün elinden sopa yeme.

Aksaya aksaya yürü, çünkü bu yoldakilerin hepsi de topal... ayağına bir bez sar da eğri büğrü, başını sallaya sallaya, ayağını sürüye sürüye yol al.

Ay yüzlüysen bile yüzüne safran sür... Çünkü yüzünü gösterirsen sopa yersin, yaralanırsın.

Efendi, bir çirkin gördün mü, aynayı koltuğuna vur, gizle... yoksa aynanın adını kötüye çıkarırsın.

Aklın başında oldukça, kendindeyken uzlaş herkesle, iyi geçinmeye bak... ama sarhoş oldun mu, ne olursa olsun.

Buluşma sâkîsinin elinden birkaç sağrak iç; mademki pergel oldun, kalk, oyuna gir, dön.

Pergel gibi o noktanın çevresinde dön, çark ur; böyle bir yuvarlak için bu çeşit bir dönüş farzdır.

O söylediğin sözleri tekrar söyle; unuttum gitti... Tanrı'dan esenlik sana ey ay yüzlümüz, ey ay parçası güzelimiz bizim.

Tanrı'dan esenlik sana; bütün günlerin hoş geçsin... ey soluğu ölüleri dirilten, Tanrı'dan esenlik sana.

O yüzden kem gözler ırak olsun... bir gönlü kaptı mı, artık hiçbir çare fayda vermez ona; ne bir çare bulunur, ne lâ havle para eder.

Güzelliğinden bir şey dilenmek için ta uzaklardan gelmişiz... Ay, ışıklı yüzünden ışıklar saçar, cömertliklerde bulunur.

A Ay, Ay da duamı duydu, senin ay yüzüne karşı ellerini açtı da bana, sen de el aç demeye koyuldu.

Ay da, Güneş de, gökler de, anlamlarla akıllar da bizim katımızda yücedir, zengindir, fakat senin katında yoksul.

Kıskançlığın, dudaklarını ısırды da gönlüme sus dedi; gönlüm sustu, oturdu, bayrağını indirdi.

IV

Ki beporsed coz tu heste vo rencûr-ı turâ

Ey Mesîh ez pey-i porsîden-i rencûr beyâ

Senin hastanın hatırını senden başka kim sorar; ey Mesîh, hastanın hatırını sormak için bir gel.

Nasılsın diye başına elini koy; suçunu aklına getirme onun; kinle elini dişleme.

Zâti belâ güneşi onun başına kılıç vurmuş... sen onun başına ihsan, vefa gölgesi sal.

Suçludur, yüzlerce mihnete, yüzlerce eziyete lâyıktır bu; fakat o lûtfâ lâyük olan ancak bağışlamaktır, keremde bulunmaktır.

Yüzlerce sütle, yüzlerce şekerle beslediğin o gönüle, bunca tatlıdan sonra her solukta cefa zehrini tattırma.

Benden, benim yurdumdan gönlünü çekeli bend yıkıldı, belâ seli geldi çattı.

Şifa sensin, güzelce bir güldün de yüz gösterdin mi mihnet ordusu geri döner, kaçır gider.

A abıhayat, hastayı ne diye doktora yollarsın? Dert nerden geliyorsa, derman da ordadır.

Bütün dünya bedendir sanki; herkesin, her şeyin başı da sensin, canı da... başı gövdesinden ayrılan, nasıl olur da diri kalır?

Ey abıhayatın kaynağı, ey herkesin canı, arkımız kurudu gitti, o yandan bir su gönder bu arka.

Hasta gönülde bundan başka birkaç söz daha kaldı; fakat and olsun Tanrı'ya, güzelim yüzünü görmedikçe söylemeyecek.

V

“Tercî-i Bend”

Onçi dîdî tu zi derd-i dilem efzod beyâ

Ey senem zod beyâ zod beyâ zod beyâ

Gönlümün derdini görmüştün ya; daha da arttı... gel, a güzel, tez gel, tez gel, tez gel.

Kârım, sermayem gidecekmiş; korkum yok... sen ömrümsün, sermayemsin, tüm kârımsın benim, gel artık.

A benim canım, gönlümün eşi dostu; yüzünü görmezdim ama dayanırdım hani; ateşin sabrımı da aldı, götürdü, kararımı da; gel artık.

Araya ayrılık salmadan maksadın, düşmanımın sevinmesiye adamakıllı sevindi düşmanım; gel artık.

Taş yüreklisin böyle; fakat iki dünyanın da incisisin... taşın yüreğinden bile rahmet suyu coştı; gel artık.

Canın, gönlün feryatlarına senden başka mahrem yok... a gönül, sen dağ gibisin; a Davud, gel dağa artık.

A Tebrizli Şems, ezelden yazılmış deme; yazılan ancak senin istediğin şeydir; gel artık.

A Tebrizli Şems, can, ömrün uzun olsun diyor sana; Ay da kaftanını senin için yırtar.

*

Onun gibi bir erin aşk küpü yama tutmaz... sabret de hiç mi hiç, ama hiç söz söyleme.

Onun avını ara; bütün zevk, bütün iştret orda... bugün kapıdan kapıya, küpten küpe koş.

Hey gidi hey; nice arslanlar var ki onlara keçiyle oynamayı öğrettin. Pazara doğru daha çevik, daha çabuk gel.

Bütün güzellik suyu senin arkında, senin derende; sonra da tutuyor, evimizin kapısına taht kurma, orda elbise yıkama diyorsun.

Gamın karalığıyla neşeliyim dersem mazurum; çünkü o kara saçlardan bir tek tel elde etmiştir.

Beni kınamaya başladılar mı, yüz yüze bakarım o adalet ıssı kişilere de a amcasının canı derim, o

bene bir iyice bak hele.

A Tebrizli Şems, senin derende dalgalar yuttum; fakat elbisemi kaybettim, dere kıyısının da bir izi tozu yok.

Can da Tebrizli Şems'le neşeli, cihan da... kimde onun gamından birazcık varsa neşeli olan kişi odur.

*

Günün başlangıcı, sarhoşların mahmurluk çağıdır ya; daha o çağda bana aşk sağrağını sundular.

Erkenden yüzüne karşı oyuna dalmışız... Güneşe tapanların töresi bu.

Küstah göz, o ipe benzer saçın üstünde oynayıp durmada; bu yüzden de canla başla oynamak kolaylaşmada.

Dişimin ta dibinden nasıl şükretmeyeyim sana? Dudaklarından tattığım şeker, ta dişlerimin dibinde.

Acaba o dudaklar barış zamanında neler verir? Çünkü öfkeli zamanında bile en değersiz bağışı can.

Çöldeki kumlar kadar canım olsa hepsini de veririm bir öpücüğe karşılık... hem de ne ucuz bir alışveriş olurdu bu.

A Tebrizli Şems, benden, aşktan başka hiçbir şey arama... sözü, söz bilen kişiden ara sen.

Tebrizli Şems, can meyhanesini açınca herkese bir kadeh şarap sunar; herkesi canından geçirir gider.

*

A gam, dumanın tütüp duruyor; ateşine atılan saman eksik değil; yürü git; âşıklarız, gamla başımız hoş değil; var git.

A gam, a düşünce, var git, rızkını dışarda ara... lûtuftan, keremden başka rızkımız yok bizim.

Ezelî âşıkların gönüllerinde iki dünyanın neşesi var... var git, bu sınır senin yerin değil, gelme buraya.

Yatmış, uyumuşuz; kendimizden geçmiştiz; deli divane olmuşuz... var git, uyuyan kişiyle deliye sorumluluk yoktur.

A gam, işin sonundan söz açacaksan vazgeç... var git işine; ateşlerle dopdolmuş gönlümüz, söz, soluk kabul edecek halde değil.

Gam otu, gerçekten de varlık âlemdir; var git, bizim dinlenme yerimiz ancak yokluk âlemi.

Tebrizli Şems, kimsesizse, tekse ne çıkar? Güneştir o; var git işine; güneşin adamı, ordusu yoktur.

A Tebrizli Şems, sen cansın, bütün halk beden... senin canına, bedenine karşı şekil, kalıp ne yapabilir, ne işe yarar?

VI

Ey berûyîde be nâhâst be mânend-i keyâ

Çün turâ nîst nemek hâh berob hâh beyâ

A ot gibi, dileği sorulmadan bitip boy atan kişi, sende bir tat tuz olmadıktan sonra ister git, ister gel.

Tadı tuzu olmayan kişi, bir hizmette bulunsa bile gerçekte hizmeti tümünden gösteriştir, tümünden yalan.

Git a gam, bir soluk olsun zahmetini eksilt... sâkî, canın için olsun tez ol, hemen aşk şarabını sun; yaşa, var ol.

— B —

VII

Ger heme lutf ki der rû-yı tu dîdem heme şeb

V'on hadîs-i çü şeker k'ez tu şenîdem heme şeb

Bütün gece lûtfunu gördüm, güzelim yüzünü seyrettim... bütün gece şeker gibi sözlerini dinledim.

Gönlüm kadehinle pervane gibi yandı yakıldı ama bütün gece de muma benzeyen güzel yüzünün çevresinde uçup durdum.

Gece, Ay'a benzeyen yüzünü göstermemek için çadır geriyordu ama ben bütün gece Ay gibi gece çadırını yırttım gitti.

Can senin verdiği zevkle kedi gibi yalıyor; bense çocuklar gibi bütün gece parmağımın uçcağını emdim durdum.

Gönül arı kovanı gibi uğultularla doluydu... bütün gece, a bal madeni, senden bal aldım ben.

Gece tuzağı geldi de bütün canları kaptı... Kuş yüreciği gibi bütün gece o tuzakta çırpındım durdum.

Hani bütün canlar güvercin gibi onun hükmündedir ya; işte bütün gece ben de o tuzakta onu aradım, onu istedim.

— T —

VIII

On şenîdî ki Hızır tehte-i keşî beşikest

Tâ ki keşî zi kef-i zâlim-i cebbâr berest

Duymuşsundur, gemi zorlu zalimin elinden kurtulsun diye Hızır gemiyi delmişti.

Senin vaktinin Hızır'ı da aşktır; sûfî bu delme, bu kırma yüzünden arı duru bir hale gelir, tortuya

benzeyen şeylerse dibe çöker.

Yokluk lezzeti yeke benzer, alçalanı arar... hani sarhoşun başı da secdeye, gönül alçaklığına âşıktır ya.

Şunu bilmen gerek ki ululuk, tat bulmayıştan, zevk almayıştan ileri gelir... Ululanan kişiye lâayık olan baş, ancak zevksiz baştır.

Mumun bütün gece ağlayışı baş ağrısından değil midir; baştan kurtulunca tüm ışık kesilir, ağlayıştan da kurtulur.

Can şarabının kadehi ele sunuldu mu, başı yarılmış küpten varlık tortusu geçer gider.

A balık, gönlün neyi istiyorsa denizde ara... ham ümide düşme de damağına olta takılmasın.

Deniz coşar, kükrer de a su ümmeti der; doğru söyleyin; şu yemekten bir kimsenin şikâyeti var mı?

Soluktan soluğa gönül deniziyle onun ümmeti hoşluk içindedir; yerler, içerler; konuşurlar, cevap alırlar; Elest der gönül, belâ der ümmet.

Ne o mecliste gönül derdine düşüp baş çeken var... ne o bahçede, o çayırılıkta, çimenlikte kimsenin ayağına diken batar.

Hele sus artık; tutsaklar susmakla kurtulurlar... sen susarsan söyleyen de kaçar kurtulur, susan da.

Dudağıını yum; gördün ya, sevgili dudağıını yummuş, bir şey söylemiyor ama kılıç vuranların ellerini de böylelikle bağlamış gitmiş.

IX

Çend gûyî ki çi çârest-o merâ derman çîst

Çâre cûyende ki kerdest turâ hod an nîst

Ne vakte dek çare nedir, dermanım ne deyip duracaksın? Sana çare aratan kim? Onu ara.

Ne vakte dek gamdan can veriyorum deyip gamlanacaksın? Can nedir, bunu bilmeye hiç mi heves etmezsin?

Bir somun kokusu mu duydun, o kokuya doğru git de o koku, ekmek nedir, sana anlatsın, bildirsın.

Âşık olmuşsan aşkın delil olarak yeter sana... Yok, âşık olmadıysan delil isteğı de nedir ki?

Şu kadcarcık da aklın yok mu, buncağızı da mı bilmezsin? Padişah yoksa ne diye otağı kurulmuş?

Şu gök duvağıın ardında bir güzel yoksa, canın elindeki şu parıl parıl parlayan meşale de ne?

Senin kadınlar gibi ta uzaktan yüreğın tir tir titriyor; o savaştta erlerin yürekleri nasıl, ne bileceksın?

Erlerin gözlerindeki ateş, gizlilik perdelerini yaktı gitti... sense perde ardında oturmuş, görünmeyen şeye inanmak da nedir demedesin.

Tebriqli Şems, gözümü yurt edinmemişse her dişimin dibindeki bu bal kaynağı neden?

X

Tâ nelegzî ki zi hon râh pes-o pîş terest

Âdemî-dâzd zi zer-dozd konon bîşterest

Yolun önü de kanla ıslak, ardı da... Dikkat et de kayma. İnsan çalan, altın çalan hırsızdan pek çok şimdi.

Öyle gürbüzler ki akıldan haber çalıyorlar... Artık kendisinden bile haberi olmayana neler etmezler.

Kendini böyle müflis sanma, düşmanın yok bilme... Dünya altın isteğinde, sense altın madenisin.

* Tanrı elçisi, “İnsanlar madenlerdir” demiştir; gümüş, altın, akıyk, inci madenleri. [84]

Define bulabilirsin, fakat ömür bulamazsın... Sen kendini bul, çünkü bu define sana kalmaz; senin elinden de geçer gider.

Kendini bul, fakat sakın... Ama ne yapabilirsin ki? Bu yolda pek eli tez bir hırsız pusu kurmuş, bekliyor.

Sabah çağında ezanı duydular mı, sarhoş olur canlar... Sabahın yüzü güneşe karşıdır, güneşe bakmadadır.

Seher birazcık karanlıktır ama günün perdesidir; kim güneşe yüz tutarsa sehere benzer.

Niceye bir düzenler ederek zar atacaksın? Sen pek müflissin ama felek de nesi varsa vermiş, tertemiz olmuş.

Kafan tortulu, fakat aklın hiçbir şeyde değil; böylece yatıp uyumadın mı? Sanki her günkü gıdan bir eşeğin beyni.

Daha fazla can çekiş, altın yığ, gönlünü hoş et... Bütün altının, gümüşün, malın mülkün cehennem yılıdır.

Bir geceyi de Tanrı için yemeden, uyumadan geçir; yüz geceyi nefesine uydun da yiyip zıbararak geçirdin.

Toprağın her zerresi dertlenmede, acıklanmada... Her zerreden ahlak geliyor, feryatlar duyuluyor; fakat senin kulağın sağır.

Seher çağlarında gönül kanını saç yüzüne... Yolunun azığı zâti gönül kanıdır, seher çağlarında çektiğin ahtır.

Gönlünü ümitle doldur, cilâla, arıt... Zâti gönlün güneş ışığını veren bir aynadır senin.

Şeriat sahibi Ahmed'in eşi dostu şu dünyada kimdir? Tebrizli padişahlar padişahı Şemseddin; o ki büyüklerden biridir.

XI

Düş âmed ber-i men on ki şeb-efroz-ı menest

Âmeden bâri eger der du cihan âmedenest

Dün gece, gecemi aydınlatan güzelim geldi; gelmek iki dünyaya da gelmekse bir kere olur bu.

Yeri yeşerten, göğeciler bağışlayan, yersizdir yurtsuzdur ama yerlere yurtlara da tadı tuzu veren odur.

Aklın eline mumu kor da; al, her mihnete düşmüşe şifa yurdu, sağlık evi olan kapıma dek gel der.

Mumu ne diye bu leğene rehin etmedesin? Bu leğen olmasa da senin mumuna yüzlerce leğen var.

Sen bu balçıkta oldukça işin kerpiç yapmaktır; dedikodu tümünden kerpiçtir, tam inançsa gönlü yarıp içine yol bulmaktır.

Can aynasının özü gönül temizliğidir... Sense başköşeye kurulmak için boyuna üstün olmaya, hüner kazanmaya uğraşmadasın.

Bunlardan geç de şekerler bağışlayan sevgiliyi anlat... Şekeri öylesine tatlı ki dünyadaki her zerre o şekeri yemek için ağız kesilmiş.

Bütün sıfatlar, bu ne biçim sıfat diye şaşırıp kalmış... Sanki sıfatlar putlar; onun sıfatıysa şaman.

Bahçede nerkisin gözü onun gamıyla şaşırmış; ona dalmış, bu yasemin midir diyor sanki, yoksa şu terütaze güldür de üç batman mı geliyor?

Aşkın yürüyüşü, ayaksıza bile bir başka yürüyüş bağışlar... İsterse yüzlerce ben desin, yüzlerce benliğe bürünsün, benden de kurtarır, yüzlerce benlikten de; bir hoşça yürütür gider onu.

Dünyada birçok fitneler olmuştur, daha da birçok fitneler olacaktır; fakat bütün fitneler bizim o fitnemize uğramıştır, onun derdine düşmüştür.

Bütün gönüller, güvercin gibi o burca rehin olmuştur, oraya bağlanmıştır... Çünkü bir candır o ki her bedeni diriltir.

Yeter artık; niceye bir şu söze yamanıp kalacaksın? Aşkın nice anlatışları var ki sözden apayrı.

XII

Eceb ey sâkı-i can mutrıb-ı mârâ çi şodest

Hele çün mînezened reh reh-i orâ ki zedest

A can sâkîsi, acaba çalgıcımıza ne oldu? Hele nasıl oldu da yol vurmuyor; acaba onun yolunu kim vurdu?

Halkın iyisinden, kötüsünden ne diye sürçer? Herkesin iyisine de çalgıcının narası yardımcıdır, kötüsüne de.

And olsun Tanrı'ya, onun tefi olmadıkça tef yırtılmış gitmiştir; hiçbir neşe vermiyor... Onun soluğu olmadıkça sevgilinin meclisi bir yük yeri oluyor, ağırlaşıyor.

Şehri bir kalbur bil, altüst olup duruyor; kalburu kullanan da şehir sahibinin ücretsiz iş gören kulu.

Şaşkın şaşkın az söyle; sus; yoksul çalgıcı da ne yapsın? Bütün bunlar o güzel yüzlü, o fitnessi güzelin fitnessi.

XIII

Meger in dem ser-i on zulf perîşan şodeest

Ki çonin meşk-i Tetârî eber-efşan şodeest

Yoksa şimdi o saçlar darmadağın mı olmuş ki böylesine bir Tatar miski her yana amber kokuları saçmış?

Yoksa seher yeli yüzündeki örtüyü mü kaptı ki binlerce gizli Ay parıl parıl parlamış.

Can ne yüzden neşelendi, bundan bir koku alamaz ama hiçbir can var mı ki onun güzelim kokusundan neşelenmemiş olsun.

Nice terütaze güller var ki Tanrı soluğuyla gülmede... Fakat neden gülüyor? Her can bilmez ki.

Güneş yüzü bugün ne de hoş parlamada... binlerce gönül o yüzden Bedahşan lâ'li haline gelmiş.

Âşık, lûtfuyla tüm bedenini can kesildiği kişiye ebedî olarak neden âşık olmasın; gönül vermesin?

Olsa olsa gönül bir seher çağı onu o halde görmüş olacak ki o görüş yüzünden bugün bu hale gelmiş.

Gönül, o periden doğmuş güzelimi görelî eline şişe almış, peri çağırmaya koyulmuş.

Beden ağacına onun güzel yeli esmezse nice yüzlerce yaprak tir tir titrer, nice yüzlerce dal.

Her öldürdüğü kişiye ebedî bir can verilmeseydi, can bağışlamak nerden kolay olurdu âşıkta?

Her şeyden haberi olanların, onun yaşayışından haberleri yoktur; ondan bir haber edinemezler; çünkü onun yaşayışı, onun haberi perde olmuştur onlara.

Neye benzeyen gönlü onun aşk çalgıcısı üfürmeseydi, bedendeki her kıl ney gibi feryat eder miydi hiç?

Tebrizli Şems, damdan gönüle kerpiç atmasaydı, canlar neden kapıcı kesilirlerdi ona?

XIV

Çeşm-i por nûr ki mest-i nezer-i cânânest

Mâh ezo çeşm giriftest-o felek lertzânest

Işıklarla dopdolu göz, sevgilinin bakışıyla sarhoş olmuş gitmiştir... Ay bile ondan göz ve görüş sahibi olmuştur; gök bile onun yüzünden tir tir titremedir.

Hele Tanrı kapısından ışıklığı zaman yok mu... Meleklerin secde ettikleri yer, kapısıdır artık,

her insanın kıblesi kesilmiştir.

O solukta ayaklarına baş komayan, benlik yüzünden ona secde etmeyen kişinin özü şeytandır ancak.

O solukta onda bir ışık izi görmeyen, şeytandan da aşağıdır; çünkü cansız bir bedendir o.

Yüzü erlerin kıblesidir... sen de ersen onun o heybetli yüzüne karşı gönlünü yerlere ser.

Elini göğsünden çek; ne diye bakıp durursun? O anda sevinerek ver canımı; dilenen şey budur.

Varı yoğu tümden suya at, o ateşte yu, arıt; yüzünün ateşi, abıhayatın bile secdegâhıdır.

Tebrizli Şems'in gönlünden baş çıkar; o ölümsüz bir padişahdır; her buyruğu buyuran padişahlar padişahıdır.

XV

On ki bî bâde koned can-ı merâ mest kocâst

V'on ki bîron koned ez cân-o dilem dest kocâst

Canımı şarapsız sarhoş eden nerde? Elini canımdan, gönlümden çıkarıp gösteren, beni benden alan nerde?

Hani and içerse ancak onun başına içerim... Nerde o andımı, tövbemi bozduran?

Hani seher çağları canlar onun yüzünden naralar atarlar... Nerde gamı bizi yerden yurttan eden?

Canın da canıdır o; yeri yoksa şaşılır mı? Hani gönlümüzde bir yer isteyen var; nerde o?

Göz ucuyla bakış bir bahane, o yandan bir heves bu... Nerde o bakışın ardındaki, nerde o gönlümü bir bakışta yaralayan?

Gönlün aydın perdesini gerdi de hayaller gösterdi; perde üstüne böylesine bir gönül perdesi geren nerde?

Akıl tam oldukça nasıl-niçin aşağılanmaz. Nerde o sarhoş olup nasıldan, niçinden kurtulan?

XVI

Men neşestem zi teleb v'in dil-i bî can neneşest

Heme reftend-o neşestend-o demî can neneşest

Ben aramadan yorulduğum, oturdum, şu cansız gönül oturmadı gitti; herkes gitti, oturdu kaldı da can bir soluk bile oturmadı.

Bir işe kalkan, sonunda işini bitirdi, oturdu... isteği yatışmayan kişinin işidir iş.

Senin cansız yaratıklarının tespihlerini duyan, canını noksan sıfatları arı Tanrı hareminin perdesine götürmedikçe oturamaz.

Süleyman bile dünyaya senin havana düştüğünü, seni sevdiğini göstermedikçe havanın yücesinde Süleyman tahtına oturamadı.

Darmadağın saçlarının dalgalandığını gören kişinin gönlünden kopan darmadağın düşünce ebedî olarak yatışmaz.

Rüyada gülen dudaklarının hayalini görenin uykusu kaçır ama gülen dudaklarının hayali ne aklından çıkar, ne fikrinden.

Yüz ekşitmelerin kulun kölenin safrasını bastıramaz... Baş ağrısına verilen ilaçla darmadağın sevda iyileşmez.

Kime gül bahçenin kokusu geldiyse böylece, güle oynaya, ta gül bahçesine varmadıkça oturmaz da oturmaz.

XVII

Rûz-o şeb hidmet-i tu bî ser-o bî pâ çi hoşest

Der şeker-hâne-i tu morg-ı şeker-ha çi hoşest

Gece gündüz, elsiz-ayaksız bir halde senin kapında bulunmak ne hoştur... Senin şeker yurdunda şekerler yiyen kuş ne mutlu kuştur.

Gizlice gülen goncanın başucunda eşi bulunmaz, usûl boylu yüce selvinin gölgesi ne de hoştur.

Kuzgun eşek tersine âşıkça söyle; varsın olsun... Yeşillikte bülbüllerin güzelim gülü sevmeleri ne de güzeldir.

Zurna sesi de gamlılara eş dost olur ama “Rûhumuzdan rûh üfürdük” âyetiyle bildirilen neyin sesi ne de hoştur.

Halk geceleri de uykuyla düşünceden kurtulur ama kuşluk güneşine dalan görür göz ne de hoştur.

A puta tapan, senin ayağın balçığa girmiş; sen ne bilirsin, şu gök kubbenin üstünde ne güzellikler var.

Mûsa’ya olduğu gibi Tanrı rahmetinden bir tecelli olursa o şekerler damlatan yüzden Tur Dağı’nın göğsü ne güzel bir hale gelir.

Dağ ses verir ama madende de susan altın var... Kimi susmak, kimi de ona uyup konuşmak ne hoştur.

XVIII

Ey ki rûyet çü gol-o zolf-ı tu çün şemşâdest

Cânem on lehze ki gem-gîn-ı tu bâşem şâdest

A yüzü güle, saçları şimşir ağacının sık, terütaze yapraklarına benzeyen güzel; canım ne vakit senin derdinle gamlanırsa o vakit neşeliyim ben.

Hazır akçeye benzeyen gamından başka ne kadar para pul varsa hepsi de topraktır... senin havana uyup yelip yöpürmekten başka koşup didinmenin hepsi de yeldir.

Senin işini öğrenmiş olanın işi gücü vardır; çünkü senin işin, gerçekten de yeniden yeniye yoktan yaratış tezgâhındaki iştir.

Göğün de haberi vardır, bilir; yerin de... Gökyüzü de yer gibi buyruğuna râm olmuştur senin.

Yüzünü bir göster de iki dünyanın da mahmurluğunu gider gitsin... Bugünü mahmurlarına söz vermedin mi sen?

Güneş, şu dönüşte tektir, birdir ama öylesine başbuğlar var ki güneş bile onların safında bir tek er.

And olsun Tanrı'ya, padişahlar bile ayağının bastığı toprağı başlarına taç ederler... kim senin Şirin'ine âşık olmuşsa Ferhad'dır.

Gönlüm, sus diye dudaklarına elini koymada... Bu çağ söz çağı değil, feryat çağı demede.

XIX

Teşneî ber leb-i cû bin ki çi der hâb şodest

Ber ser-i genc gedâ bin ki çi por tâb şodest

Irmak kıyısında bir susuz, nasıl uykuya daldı; bak da seyret... Definenin üstünde, bir bak da gör; yoksul nasıl kıvramp duruyor.

Hey gidi hey... Nice susuz vardır ki birisinin büyü yapıp, okuyup üfleyerek attığı düğüm yüzünden Aras nehrindedir de haberi yoktur, dolap gibi döner durur.

Gözünü bağlayan olmasaydı muma kul olur muydun? Seher çağının güneşi ay ışığını bile unutturdu gitti.

Mum olmazsa Ay görünmeyecek; ondan korkuyor... o ahmağın gönlü bu korkuyla cıvaya dönmüş.

Süleyman nasıl gizli olabilir ki gönülde dîvân kurmuş... can, perde ardına girmiş de onun yüzünden perdeciler övünmede.

Nice taş gönüllüler var ki taşı lâ'l kesilmiş... nice koruk var ki şu cibre sıkılan yerde pekmez olmuş gitmiş.

Bu nasıl bir gelin bezeyici; bu gizli âlemin ne çeşit boyası ki âşıkların safran gibi renkleri unnaba dönmüş.

Nice Osman var ki utançla doluyken, onun sarhoşluğuyla Ömer gibi geçmiş utançtan, oduncu olmuş gitmiş.

Eşi yok bir kilitçi; sözlerle kilit yapmada, anahtar düzmede. Ben artık dükkânı kapadım; çünkü kapıları o açıyor.

XX

Mutrîb-o novhe-ger-i âşık-ı şûrîde hoşest

Neboved beste boved roste-vo rûyîde hoşest

Feryat eden, darmadağın olan, kendinden geçen âşık çalgıcı hoştur; böylesi çalgıcı durgun olmaz; gelişmiştir, coşar, hoştur, hoş.

Genç çalgıcının zîr, bem perdeleriyle gönlünün harareti, yanmış, kavrulmuş ciğerinin kanı, kanının coşup köpürmesi sarmaş dolaş olmuş... Ne hoştur bu.

Ayrılık yüzünden yaşlarla dopdolu iki buluta benzeyen gözlerinden sararıp solmuş bir çiçeği andıran yüzüne yağmur gibi gözyaşlarının yağması ne de hoştur.

Cana bak, dünyayı seyret... göremiyorsan ona çektiği özleyiş yüzünden darmadağın olmuş şu dünyaya bak; bu da hoş.

Sarhoşun, güzelin önünde baş eğmesi, değer mi değer... sevgilinin elinin de onun başını okşaması ne hoştur.

Gönül huzuru sevgilinin yüzünü apaçık görmek sultanlıktır; görülmemiş, eşsiz güzelin hayalini göze getirmek de hoştur ama.

Bu kutluluk boyuna ele geçmez ama can âlemine ay kesilen o güzeli, ansızın, ummadan görmek, hırsızlamaca onu seyretmek pek hoştur.

Aşk, varını yoğunu yağmaladıysa hoş gör... o güzelim Yusuf'un önünde doğranmış el daha hoştur.

Buluşmaya ait asılsız sözleri söylemek de ansızın şeker gibi buluşma haberini duymak kadar hoştur ama yeter artık, sus.

XXI

Men perî-zâdeem-o hâb nedânem ki kocâst

Çünkü şeb geşt nehosbend ki şeb novbet-i mâst

Periden doğmuşum ben, uyku nerdedir, bilmem... gece oldu mu periler uyumazlar; gece bizim vaktimizdir, bizim nöbetimiz.

Mademki başın var, beynin var; inada kalkışma, var uyu... Değil mi ki gelirin var, giderin var; böyle bir tedbire girişmek elbette lâyük.

Geliri olmayan gider, Tanrı'dan gelir; dünyadan isteme bunu; bilmiyorum kimde var bu devlet; fakat kimde varsa ne mutlu ona.

XXII

Ser mepîçan-o meconban ki konon novbet-i tost

Besitan câm-o der âşâm ki on şerbet-i tost

Başını çekme, sallama... Bugün nöbet senin. Al kadehi, iç gitsin; sana şerbettir o.

Şu hava boşluğunda zerreler kadar âşıklar var... sen neşelenirsen onlar da neşelenirler; sen hallenirsen onlar da bir güzel hale bürünürler.

Kimin himmeti yüksekse, kimde yüce bir düşünce varsa, bil ki o yüksek himmet, o yüce düşünce, senin himmetinin izidir.

Akıldan fikirden, huydan hustan doğmayan bir fikir, dünyada yoktur; fakat varsa ancak senin düşüncendir o.

A ayrılıktan, başka sebeplerden yaralanmış gönül; gene ilacını ondan ara; nimet veren odur sana.

Mihnet ne yandan geldiyse devâ da o yandan gelir; işkillenmen de ondandır, kesin inancın da ondan.

Mahmurluk şaraptandır, fakat mahmurluğu gideren de gene şaraptır... Uğradığın güçlük de ondandır, elde ettiğin zevk, neşe de ondan.

Yeter, sus artık... Her dinleyende heves olmaz, sevda yoktur; bütün halk senin yaradılışında değil ya.

XXIII

Zovk-ı rûy-ı toroşeş bin ki zi sed kend gozeşt

Goft pes çend boved goftemeş ez çend gozeşt

Ekşi yüzünün tadına bak, yüzlerce şekerden de fazla. Peki dedi, ne kadar fazla; fazladan da ziyade dedim.

* Değil mi ki güzel, böylesine güzel; âşika öğüt verme... soğuk demiri ne diye döversin; öğüt alacak zaman geçti gitti.

Nasılsın, gönlün ne halde diye ne soruyorsun ona? Aşk konağı sorulup öğrenilecek sınırı çoktan aştı.

* O inciler bağışlayan deniz Maverâünnehir'dedir; huyunun bahçesi Semerkand'ın kutluluğunu da aşmıştır.

Kereminin yeli her şeyi yeter bulanın gönlüne esti mi, ciğerine de ummak, istemek kaşıntısı düşer, canına da.

Kapalı kapı yetmiş belâyı gelmeye koymaz ama ansızın gelen bu belâ seli, bendi yıkar da her yana taşar.

Senin sövüşündeki tat övüşten daha artıktır; onun gam dikenini, güzel güzel gülen gülden de hoştur.

Gönlünün işini düzene koymayı bilen kişi, varlık bendini yıkar, yapıdan, düzenden geçer gider.

İnsan, böyle bir bulunmaz, tek inciye ele geçirdi mi, hatırı karısının vefasından da geçer, oğlunun vefasından da.

Yeter... Onun güzelim hikâyesi yüzünden herkes fitneye düşer; bu güzelim sözler, akıllı fikirli kişinin aklından da üstündür, fikrinden de...

XXIV

Sâkıyâ in mey ez engor-ı kodâmin poşttest

Ki dil-o cân-ı herîfan zi humâr âgoşttest

Sâkî, bu şarap hangi tepedeki bağıın üzümünden? Erlerin gönülleri de sarhoşlukla karıldı, bulaştı, canları da.

Bundan önceki küpün kapağını aç da bu küpün kapağını ört; çünkü zehir gibi bu; herkesin neşesini öldürdü gitti.

Bırak şu cefa kadehini, vefa kadehini al; al da sâkî vefadan geçti, cefa ediyor demesinler.

XXV

Derdeh on bâde-i evvel ki mübârek bâdest

Megsel on reşte-i evvel ki mübârek reşttest

Önceki şarabı sun; kutlu şarap o... önceki bağı koparma; kutlu bir bağ o.

Şu topraktan, bir yudumcuk şarap yüzünden yüzlerce çiçek bitmiş, açılmış; bu neden? Gönlümüzde yoğrulan aşk, nasıl bir aşk?

Gönül kapısını böyle şiddetle tekmeleme... aklını başına al, kerpiçten yapılma bir yapıdır, yıkılıverir.

Bir şarap sun ki o şarapla belâlar kaçır gider; bir meclis kur ki Tanrı'nın ektiği güllerle dopdolu olsun.

Böylece de hepimiz sarhoş olalım; Tanrı'nın yoğurup yaptığı güzele karşı neşeyle secdeye kapanalım.

XXVI

Bûseî dâd merâ dilber-i eyyâr-o bereft

Çi şodî çunki yekî dâd bedâdî şeş-o heft

Düzenbaz güzel bana bir öpücük verdi, gitti... Bir öpücük verdi ya n'olurdu altı öpücük, yedi öpücük verseydi.

Hangi dudağı öptüyse izler bırakır... o dudak, kendisini öpmüş olan dudağın tatlılığından çatlar, yarıılır.

Bir izi de şudur: Abıhayatın kıyısına çektiği sevda yüzünden, her solukta aşk o dudağa binlerce ateş

salar, neft döker.

Bir başka belirtisi de şu: Dudağını öptüğü kişinin bedeni de gönlü gibi ardına düşer onun da ateş gibi gider.

Onu sevgilinin dudakları gibi dar gönüllü bir hale getirir, inceltir gider... ama bu arıklık, sevgilinin yalım yalım ateşinden meydana gelen şaşılacak bir arıklıktır.

— D —

XXVII

Heme hoftend-o men-i dil-şoderâ hâb nebord

Heme şeb dîde-i men ber felek estâre şomord

Herkes uyudu; âşıkım, beni uyku tutmadı gitti... bütün gece gözlerim gökte yıldızları saydı.

Uyku gözlerimden öyle bir gitti ki hiç mi hiç gelmez artık... Uykum senin ayrılık zehrini içti de öldü.

N'olur, buluşmayla, kavuşmayla bir ilaç verseydin, şu gönlünü de gözünü de bir uğurdan sana vermiş hastaya.

İhsan kapısını birden kapamak yerinde bir iş değil... Arı duru şarap sunmuyorsan bir yudumcuk tortulu şarap sun bâri; bir yudumla eksilir mi ki?

Tanrı bütün güzellikleri bir odaya koydu; hiç kimse sensiz o odaya doğru bir yol bulamadı gitti.

Aşk yoluna toprak kesildiysem beni hor görme, küçük sayma... Senin vuslat kapını çalan, nerden küçülecek?

Yenim şu gözlerden akan yaşları çok sildi... Yenimi, yakamı gizli incilerle doldur.

Geceleyin aşk şahnesi birisini sıkır, sıkıştırırsa ay yüzün hüznülenir de o kişiye acır, onu gümüş gibi bağrına basar da sıkır.

* Başiboş gönül, lûtfunla döner de geri gelirse, bu bir gece masalı olur, ay değirmisiyle gerdek devesi hikâyesine benzer.

Şu cansızlar, başlangıçta su değil miydiler? Dünya tez geçer gider de o yüzden bir bir geldiler; donup kaldılar.

Kanımız bedenimizde abıhayattır; hoştur ama dışarı çıkınca görürsün ki bir zehirdir, bir pisliktir o. [\[85\]](#)

O söz suyuna pek düşme; o kaynaktan su getirme; orda atlas görünür ama bu yanda alelâde Yemen kumaşıdır.

XXVIII

Hele huş dâr ki der şehîr du se terrârend

Ki be tedbîr külâh ez ser-i meh berdârend

Aklını başına al hele; şehirde iki üç yankesici var ki ne yapıp yapıp bir kolayını bulurlar; Ay'ın bile başından külâhını aşırırlar.

İki üç rint onlar; gönülleri uyanık, kendileri sarhoş... öylesine sarhoşlar ki bir kavgayla, bir gürültüyle gökyüzünü bile oyuna sokarlar.

Öylesine başbuğlar ki baş vermedikçe sır vermezler... Sâkîlerdir, fakat üzüm sıkmazlar.

Canın özleyip istediği gizli âlemdeki güzelin dostlarıdır onlar; onun güzelim gözleri gibi dalmış gitmişlerdir, hastalanmışlardır onlar.

Bir şekle bürünmüşlerdir ama şekillere düşmandır onlar... dünyadadır onlar; fakat iki dünyadan da bezmişlerdir.

Arslanlar gibi avlarını gülerek, gülümseyerek paralarlar; birbirlerine düşman görünürler; gerçekteyse dosttur onlar.

Eşek satanlar gibi birbirleriyle çekişirler, savaşır... fakat bir baksan görürsün ki aynı iştedir, aynı güçtedir; birdir, birleşmiştir onlar.

Güneş gibi bütün gün görüş bağışlarlar... Ay gibi, yıldızlar gibi bütün gece gezerler, dolaşırlar.

Avuçlarına toprak alsalar kızıl altın kesilir... Gece arpa ekerler ama gündüz buğday biçerler.

Öyle dilberlerdir ki onlar olmadıkça gönülde bir meyve bitmez... Öyle başbuğlardır ki ne başları vardır, ne sarıkları.

Şekerlerdir, midede ekşimezler; şükrederler, o sevgiliden muratlarına ermişlerdir onlar.

Adamlık et de var kapılarına, hizmetlerinde bulun, adam ol... çünkü şu başka adamların hepsi de adam yer.

Ağız sözle dolu ama yeter, fazla söyleme... Çünkü bu harf de, bu soluk da, bu kafiye de yabancıdır.

XXIX

Ey derîgaa ki herîfan hetne ser benhâdend

Bâde-i ışk emel kerd heme oftâdend

Yazıklar olsun erlerin hepsi de baş koydu, yattı... Aşk şarabı yapacağını yaptı, hepsi yıkıldı gitti.

Aşk ateşiyle hepsine de kaftanları dar geldi; başlarından külâhları çıkardılar, bellerinden kemerleri çözdüler.

Bu kadar kavga gürültü, bu kadar sertlik, kabalık, bu kadar uyuşmazlık da ne? Hepsi de aynı yolun yolcusu, aynı kervanın ehli değil mi; hepsinin de azığı aynı azık değil mi?

Sâkî, el benim, etek senin... Mahmurum; gönlümün dileğini sen ver, sen insaf et; başkaları insafsız.

Artık onarılmam ben; çünkü sen yıktın beni... Zâti bu yapıdakilerin hepsi de senin şarabınla yıkılmış gitmiş.

Tanrım, bana acımayana sen acı; sıfatların hakkı için beni öldürmekte usta olanlara sen merhamet et.

Beni kendimden geçir; o halde hürriyetler var benim için... o topluluğun kuluyum kölesiyim ki kendi varlıklarından da geçmişlerdir, benliklerinden de.

Gönül perdesinin ardında Ay gibi kızlarım var; gökyüzünün ay yüzlüleri de damlalarım benim.

Kızlarım şeker gibi baştan başa tatlı, Şirin; gökyüzü Husrevleri onların ardına düşmüş Ferhadlar.

Hepsi de doğanlar gibi padişaktan başkasına göz yummuş... onlar hor, hakir kişiler değil; leş çevresinde dönüp dolaşmazlar.

Hepsi de dudaklarını sevgilinin dudaklarına koymuş; ney gibi feryat etmede... ne şaşılacak şey ki gönülleri yok; gene gönlü neşeli kişiler.

Yoksullar; fakat gönülleri tok, altın bağışlamadalar... şu kendilerini yok-yoksul gösterenlere gelince hepsi de düzenbazdır, hepsi de oyuncu.

Sen ne dileyeceksen seni düzen, koşan kişiden iste... başkaları düzenbazdır; feryada aldırış bile etmezler.

Alıcım yok diye neden yüzünü ekşitirsin? Âşıkların var ki söz verdiği günü bekleyip duruyorlar.

Sustum ama gönlüm naralar atarak senin aşk şarabını isterim, başka şeylerin hepsi de hava diyor.

A Tebrizli Şems, bütün varlık zerrelere çelik bile olsa, ışığına and olsun, senin aşkında mumdur.

XXX

Mâ ne z'on muhteşemânîm ki sâgar gîrend

Ve ne z'on muflisegân ki boz-i lâgar gîrend

Ne ellerinde sağrak olan ulu kişilerdeniz; ne bir arık keçiceğizi olan müflislerden.

O yanıp yakılan kişilerdeniz ki yanıştaki tadı duymuşlardır da abıhayatı bırakırlar, ateşin ardına düşerler.

Ay gibi doğar da hangi evin penceresinden vurur, hangi evi ısıtırsak o evdeki gece huyluların hepsi kapının yolunu tutar.

Hani ümitsizler var ya; felek sağraklarını kırmış... bizim yüzümüzü gördüler mi, yeni baştan zevke, yeni baştan neşeye dalarlar.

Bu yudumcağızı çeken kişiyi, bütün dünya bir araya gelse ayıltamaz; meğerki onu bir kilime koyup da yanımızdan kaldıralar.

Burda kızışan kişi kimseye aldanmaz; isterse soğuk tabiatlılar onu altına gark etsinler.

Kapıyı ört de şarap sun; senin için yüzleri sararıp solanların kızıl şarap içecekleri çağ geldi.

Onlar bir elleriyle halis iman şarabını içerler; öbür elleriyle kâfirin perçemini tutarlar.

Nerde bir çark dönüyorsa suyu biziz; nerde bir buhurdan tütüyorsa orda yanan ödağacı gene biziz.

Şu gök kubbenin ardında ay yüzlü bir güzel var; bütün yıldızlar onun yüzünün ışığından bezenmede.

* Bir seher çağı onun çarşafının eteğini tutarlarsa artık ihtiraktan da kurtulurlar, terbîden de, yomsuzluktan da.

Sen iki düşüncelisin, iki gönüllü... Tertemiz gönül, kendi gönlünü bırakıp sevgilinin gönlünü alanlarındır.

A Utarid'e benzeyen akıl, sus... Bu aşk meclisinde, Zühre'nin çevresinde oturanların hepsi de senin sözlerinle alay ederler.

XXXI

İd bogzeşt-o heme helk su-yı kâr şodend

Heme ez nerkis-i mahmûr-ı tu hemmâr şodend

Bayram geçti, bütün halk işe güce yöneldi... Herkes senin mahmur nerkislerine daldı, meyhaneci kesildi.

Ellerini, ayaklarını sen kırdın; ne el kaldı onlarda, ne ayak... Kanat açtılar, hepsi de Ca'fer-i Tayyar oldular.

Para pul ehli nerde, buluşup kavuşma ümmeti nerde? Paraları pulları bitti ama buluşmaya lâyıık oldular.

XXXII

İd bogzeşt-o heme helk su-yı kâr şodend

Zeyregân ez pey-i sermâye be bâzâr şodend

Bayram geçti, bütün halk işe güce yöneldi... Akıllı yeter kişiler, sermaye elde etmek için pazara gitti.

Âşıkların işi de sensin, sanatı da, pazarı da... Âşıklar senin pazarından başka çarşıdan, pazardan bezdiler.

Nefsine düşkün akılsızlar, meclislerde alt yanlarına, boğazlarına rehin oldular... Fakihler bellediklerini tekrarlamak için medreselere yüz tuttular.

Bütün halk, senin aşk zincirinin yüzünden deli divane oldu... Herkes senin mahmur nerkislerine daldı, meyhaneci kesildi.

Ellerini, ayaklarını sen kırdın; ne el kaldı onlarda, ne ayak... Kanat açtılar, hepsi de Ca'fer-i Tayyar oldular.

Padişahımızın sadakaları, yoksulların payı... Işıklarsa o yüzden, o yanaktan faydalanırlar.

Biz güneşe tapanlar gibi bütün çölü adımlamadayız; gölge arayanlarsa karılar gibi duvar ardına sinmişler.

Sen bir yaratığın gölgesine sığınmışsın; öyle olmasaydı yaratıklar ölüm yüzünden leş kesilirler miydi hiç?

Senin tapında kurban olmadıktan sonra ne işe yarar can? Mansûr gibi dara çekildi de can şimdi can oldu.

Hepsi de artık söylememeye and içti; fakat seher çağı, sabah şarabıyla sarhoş oldular; gene söze başladılar.^[86]

XXXIII

Âşıkân ber deret ez eşk çü bâran bârend

Hoş be her ketre du sed goher-i can berdârend

Âşıklar kapında yağmur gibi gözyaşı yağdırmadalar... her katreye karşılık da iki yüz can incisi elde etmedeler.

Hepsi de o yüzden işten güçten olmuşlar... bir bakarsan görürsün ki tel tel o baştaki saçlara dalmışlar; işleri güçleri bu olmuş.

Yazıdaki çayırın çimenin de eli, ağzı yok ama yemyeşil, boy atıp gelişmede, tortulu şarap içip durmada.

Işıkları birbirine katılmış; sayıya girmiyor, kıyasa sığmıyor... fakat senin ay yüzün doğdu mu, bütün ışıklarını sana verip gidiyorlar.

Yüz binlercedir onlar, fakat ışıkları bir... mumlar sayıda çoktur ama hepsi de aynı huydadır.

Gözleri dipsiz, kıyısız denize açılmış... başlarından aşan dalgalar yüzünden dudakları yumulmuş.

Hey gidi hey... Nice Süleyman canı var ki peri gibi gizli... ordu kurdukları yerde bir tek karınca bile incitmez onlar.

Gönlün ardında bir casus var; bundan haberi var onun... Bir sıkıştırırsalar bütün sırlarını söyler.

Bir anahtar yok ki; halka gibi kapı dışındalar... Yoksa içeri girerler de her cüzlerini o tüm gümüş madeninden aldıkları gümüşle doldurur giderlerdi.

Bu beden bir tahttır, dört unsur da tahtın ayakları... fakat gökyüzü padişahları tahtı sana bırakmazlar.

Tebrizli Şems, ölümsüzlük tacını bağışlıyor; uyanıksalar gönüle, cana müjde ver.

XXXIV

Senemâ ger zi het-o hâl-i tu fermân ârend

În dil-i heste-i mecrûh-ı merâ can ârend

A güzel, yüzündeki ayva tüyünden, o benden bir buyruk getirirlerse şu benim yaralı, hasta gönlüm canlanır.

Âşıklar senin hayalini rüyalarında görseler ağlayan gözlerinden ne seller yağdırırlar, ne seller.

Ne mutlu gündür o gün, ne hoş vakittir o vakit ki sâkîler elinden tutarlar, seni konuk getirirler bize.

Şuh gözlerin şaşılacak cilvelere başladı mı kâfiri de imana getirir, İblis'i de.

Sûfîler kemere benzeyen iki kaşına secde ederler; ariflerse sende olmayanı tutarlar, sana getirirler.

Putta tapanlar senin güneş yüzünü görseler o güzelim usûl boyuna iman ederler gider.

Yüceler âlemine senden bir kokucağız gitse, kutsal canlar şu dönen gök kubbenin üstünde oynamaya başlarlar.

Bu yoksul, bu gönlü yanmış yakılmış âşık Bedahşan lâ'line benzeyen o dudaklardan bir şekerik verseler...

Can da, gönül de, her ikisi senin şekerkamışlığına feda olsun... Zâti abıhayatı da çene topağındaki o kuyudan çekerler.

A Tebrizli Şems, İrem bağının bülbülüysen çile dur da gıdanı cennet bahçesinden getirsinler.^[87]

XXXV

Ber ser-i âteş-i tu sûhtem-o dûd nekerd

Âb ber âteş-i tu rîhtem-o sûd nekerd

Ateşine atıldım; yandım yakıldım da dumanım tütmedi... Ateşine su serptim; fayda etmedi.

Gönlümü binlerce çeşit sınadım, denedim; seninle buluşmaktan başka hiçbir şey hoşnut etmiyor onu.

Gönlümün aşktan çektiğini kimsecikler çekmedi... Ateşte gönlümün verdiği kokuyu ödağacı bile vermedi.

Bu kul dedim, gönlünü aşka rehin vermedi mi? Sevgili, evet dedi; verdi, verdi ama tez vermedi.

Ah gördün ya; bu suçun bana ettiğini sivrisinek bile Nemrud'un başına, beynine etmedi.

Lâ'l dudakların hastalara İsa'dır ama bir türlü benim hasta gönlüme bir sağlık vermedi.

Canım oklar atan bakışlarından yaralanmadı; çünkü senin güzelim saçlarından başka bir zırha, çukala bürünmedi.

Çayırı çimeni kıskandıran güzelliğinin, alımının tadı tuzu, bu kulun ciğerinden başkasını tuzlamadı.

Yeter, sus... Sevgilinin gamı definedir ama o defineyi, şu altınla bezenmiş yüzen başkası da övemedi.

XXXVI

Ey Hodâyî ki çü hâcât be tu bergîrend

Her murâdî ki boved şon heme der bergîrend

A biricik Tanrı, dileyenler, dileklerini sana söylerler; elde ettikleri muratları senden elde ederler.

Canlarını, gönüllerini kapındaki çavuşa verdiler mi, güzel kokulu, neşeli, hoş, ölümsüz bir cana sahip olurlar.

Kullar vardır ki senden seni isterler ancak... Senin yoluna ayak basarlar, can, baş kaygısına düşmezler.

Şu şaraptan vazgeçerler, şu birkaç sayılı gün bu şarabı içmezler de geçici şaraba karşılık Kevser şerbetini içerler.

Karanlık gecede yıldız gibi Ay'ın peşinde koşarlar da Ay'ın on dördüne dönerler, yüzleri parıl parıl parlak.

Toprak anasından öksüz kalırlar; toprak babasından yetim olurlar ama bir başka rûhanî ana, baba bulurlar.

Bedenin mezara lokma olacağını bilirler, görürler de canlarını, gönüllerini semirtirler; bedenleriniyse arık bir hale getirirler.

Yeter bu lak-laka, yeter bu söz artık; bırak da bundan böyle bütün sözleri tertemiz can söylesin.

XXXVII

Der dilem çün gamet ey serv-i revan berhîzed

Hemçü serv in ten-i men bî dil-o can berhîzed

A yürüyen selvi, bir solukta gönlümde gamın belirdi mi, şu bedenim selvi gibi gönülsüz, cansız olduğu halde kalkar, yürür.

Ben işkilim, sen de apaçık görünmedesin; sana karşı yokum ben... Apaçık olan şey göründü mü, işkilin yüzü görünmez olur, ortadan kalkar gider.

Dünya bir sitem yurdu; bu sitem yurduna sancağın erişti mi, zulüm güdükleşir, göç kalkar, boy gider. [\[88\]](#)

Güzelliğin gök kalesine saldırırsa gökte yeri yurdu olanlardan aman sesi yükselir.

A yürüyen selvi, bir seher çağı dünya bağından geç de gül bahçesinden de güz mevsimi kalksın

gitsin, çayır çimenden de.

Şu ağır yük yüzünden göklerin beli bükülmüştür... fakat senin hafif rûhluluğundan ağır yük de kalkar gider.

Mademki oklarındanım senin; kol kanat ver bana da uçur beni... Yay çekildiği zaman ok bir hoşça uçar gider.

Sürü uyumuş; kurtlar da sağda solda dolaşır duruyor; köpeğimiz çobanı uyandırıp kaldırmak için havlamada.

Kendine gel, sus... Gönül, damar gibi dilin altında gizli, dil ortadan kalktı mı o damar meydana çıkar.

* Bu gazel Mücîr'e nazîredir; hani bir kıt'ada, senin mahallenin başında akıl canın başından kalkar gider demişti ya; ona nazîre.^[89]

XXXVIII

Tâb-ı eks-i roh-ı o râh-ı turâ tâ bezened

Ger reh-i kabile-i akl zened tâ bezened

Yüzünün parıltısı vurdu mu, Ülker'in bile yolunu vurur hani; işte o güzel, akıl kervanının yolunu vuracakmış... Ko, vursun.

* Sûfinin yolunda mezesi de bugün hazırdır onun, şarabı da... bakışla ona bir ulaştı mı, yarının, veresiyenin boynunu vurur gider.

Gönlün dağınıksa gene gönlün eteğine yapış; çünkü kavganın gürültünün başına eminlik, esenlik otağını kuran gönüldür ancak.

* Bir Ömer gerek ki şeytan kaçınsın ondan... Bir Ahmed gerek ki haçın yolunu vursun gitsin.

Hangi gönül bucağında onun gamı itikâfa girmişse gece yarısında bile oraya güneşin parıltısı vurur.

A arif, üç somun için canı davetten vazgeç de kılıcın Ali gibi safları vursun, kırsın geçirsin.

Geç bundan, kerem ıssı padişahlar padişahı geldi... Kalk da canın zevk nedir görsün, seyir seyran nedir anlasın.

İhtiyaç elini aç, ilâhî kadehi al; al da can şarabının parıltısı yüzüne de vursun, gözüne de.

Yüzün o şarapla öylesine ışıklanır ki... Sanki Ay'ı ikiye bölen elin ışığıdır da Ay'dan yücelere vurmazdır.

* Başına bir soluktur üfürür de beynine akıl bağışlar; beyinle, fikirle dopdolu aklın, İkizler burcunun başına ayak basar.

Hoca, iki kulağını tıka, geç benim sözümden... Yoksa sözlerim varına yoğuna yağma ateşini salar, yakar gider.

Benden de geç, arslanları yıkan talihimden de... Öyle yıldızım var ki Âdem'i de ışıtır, Havva'yı da.

Yeter, sus artık; çünkü ışığın gönüllere vurdu mu, gözle görünür bir hale gelir de başa da vurur, ayağa da.

XXXIX

Hele peyveste seret sebz-o lebet hendan bâd

Hele peyveste dil-i ışk zi tu şadan bâd

Hele a güzel, başın boyuna yeşersin, gönlün gülsün... hele a güzel, aşkın gönlü boyuna neşelensin senden.

Gama tapan biri, seni görür de neşelenmez, sevinmezse boyuna başı yere eğilsin, yok-yoksul olsun, başı dönsün gitsin.

Başını eğince döner de geri gelirse iyi, kötü, hepsi de iyileşir; tek senin devletin hüküm sürsün, padişah olsun.

Ahmed'in ışığı dünyada ne bir ateşe tapanı kor, ne bir çifti... devletinin gölgesi, herkese vursun, ışıtsın.

Yol yitirenlerin hepsini de çölden alın, yola getirin... Mustafâ, ta sona dek Tanrı yolunun kılavuzu olsun.

Onun o güzelim hayali, gönüllere meşale kesilsin; onun o güzelim tuzluğu, hep bu sofranın üstünde dursun.

Güzelim meclisinde en değersiz sağrakta Kevser vardır... Bizim de şişeye benzeyen gönüllerimiz o meclistekilerle kadehdaş olsun.

A Tebrizli Şems, Peygamber'in sırlarını sen bilirsin; senin tatlı adın her âşıkâ derman kesilsin.

XL

Lehzeî kıssa konan kıssa-i Tebrîz konîd

Lehzeî kıssa-i on gemze-i hon-rîz konîd

A hikâye söyleyenler; bir solukcağız da Tebriz'in hikâyesini söyleyin; bir solukcağız da o kanlar dökken bakışı anlatın.

Şeker gibi dudaklarının ayrılığıyla acı bir hale geldik; o ilâhî şekerlerden şekerler dökün, ballar saçın.

Saçlarını dağıtırsınız da miskler, amberler damlatırsınız der, bu ümide düşer de Hintli gece ikiye bölünmüş saçlarını keser gider.

Bakış kılıcını onun devletiyle keskinleştirirseniz nice diller onun dudaklarını övmekte körleşir,

kesmez olur.

Ay gibi onu aramak için geceleri dönüp dolaşırsanız anlarsınız, görürsünüz; nice geceler vardır ki onun ay yüzünün ışığıyla gündüz olmuş gitmiştir.

Güneş, kılıcını çalmak üzere; ortada ne varsa kaldırın... arı duru şarap sunun; tortulu şarap değil.

Tebrizli Şems, bir er ki güneş bile onun bir zerresi... Zerreye güneş demeyin, yumun ağzınızı.

XLI

Vekt-i on şod ki zi horşîd zeyâyî beresed

Sûy-i zengî-i şeb ez Rûm levâyî beresed

Çağı geldi; güneşten bir ışıktır gelecek... Rum diyarından gece Zenci'sine bir bayraktır geliyor.

Aşk yüzünden soyunup çıplak kalana bir kaftan verecekler... o dostun şekerkamışlığından bir sestir duyulmada.

Bunca altın kâseler şu gökyüzü sofrasının üstüne konmuş... bir gün bir çağrı duyulacak, hep o gün için konmuş bunlar.

Gökyüzünün kuzusu da, başağı da yenmek için... o Ay'ın harman yerinden elbette bir vergi bağışlanacak.

Âşıklara bu rızıktan başka bir gıda var; onların dilek kâselerine başka bir aş konacak.

Eski pazardan erişip gelen taze alıcılar var ya; onların değersiz çanakları da değerlenecek, ağır bir pahaya ulaşacak.

Ay'a tapanlar bütün gece yıldız sayıp duruyorlar ya; sonunda onların bu çabaları da, bu ümitleri de bir sona varır, bir yere erer.

Hani cefa yağmuru yağmada diye bulut gibi yüzünü ekşiten var ya; cefa da vefadan biter, gelişir; sonunda da gene vefaya döner gider.

Güllerin anasının diken olduğunu iyice bilen kişi, kendisine bir cefa dikenini batınca gül gibi güler.

Hızır abıhayattan lâf ede ede dünyanın çevresini dolaşıp dururken, bizim kulağımıza ölümsüzlük davulunun sesi gelir çatar.

Balçığa bulanmış dostlardan ayrılırsan ağlama sakın; su balçıktan uzaklaşıncı durulur.

Gönlünü şu soğuk gönüllerden soğut, bir güzelce yu, arıt; küpün gönlü bir sakaya ulaştı mı yıkanır, arınır.

O tatlı mı tatlı güzelin, kendisine yakışmayacak sözler söylemesine şaşılır mı? Can lâıyığını bulsun diye o sözleri söylemiştir o.

Taş yürekliler evimizi yıktılar ya; her evi yıkılanın bir saraya kavuşması içindi bu.

Dün gece rüyada Salâhaddin'i gördük; devlet kuşu gibi gölgesini başlara yaya yaya geliyordu o.

XLII

Her ki ez helka-i mâ cây-ı deger begrîzed

Hemçonan bâşed k'ez sem'-o beser begrîzed

Kim bizim halkamızdan çıkar da bir başka yere kaçarsa tıpkı duyuştan, görüşten kaçana, sağır, kör kalana benzer.

Âşık arslanlar da o yüzden ciğer kanı içer... Ciğerden kaçan, nasıl olur da arslan gönüllü olabilir?

Gönül duduya benzer; gönül huzuru sevgilinin cefasıysa şekerdir; şekerden kaçan duduyu kimse görmüş müdür hiç?

Ters esen yele karşı uçabilir mi sivrisinek? Geceleyin hırsızlık eden, ay ışığından kaçabilir mi?

Tanrı'nın şaşırtıp döndürdüğü baş, cennetin başköşesini bırakır da cehenneme kaçar.

Ölüm nedir, anlayan, ölüme doğru kaçar; ölümsüzlük yurduna taç vurunmaya, kemer kuşanmaya gider.

Kaza, kader filân yolculukta ölecek dedi mi, o adam ecel korkusundan kaçar da yola yolculuğa düşer.

Yeter, avlanmaya kalkışma, değmez de zâti... seher çağından gece görülen hayal de kaçar, gece de.

XLIII

Ez dilem sûret-i on hûb-ı Hoten mînereved

Çâşnî-i şeker-i o zi dehen mînereved

O Hutun güzelinin hayali gitmiyor gönlümden... Şekerinin tadı eksilmiyor ağızımdan.

And olsun Tanrı'ya her solukta coşar, köpürürsem ayıplama beni; senin gönlünden çıktıysa benim gönlümden çıkmıyor.

Bütün kuşlar çayırılıktan çimenlikten her yana uçar giderler... Fakat âşık bülbül bir soluk bile çimenlikten ayrılmaz.

Yoksul pervanenin canı leğeni yurt edinmiştir; bedeni yanmadıkça leğenden gitmez.

Hasan'ın babası Hasan'a, bu evden git dedi... Hasan'ın babası düştü yıkıldı da Hasan hâlâ gitmiyor.

Dostun ipi boynuma geçti; sözün özü şu: Gönül o ipten başka bir şeye gitmiyor.

Can kuşu kalıp kafesime doydu ama dost belki bir bakar, görür ümidiyledir ki benden uçup gitmiyor.

XLIV

On çi rûy-i tu koned nûr-1 roh-1 hor nekoned

V'on çi ışk-1 tu koned şûriş-i mehşer nekoned

Yüzünün yaptığını güneşin yüzünün ışığı bile yapamaz; aşkının ettiğini mahşerdeki kavga kıyamet bile edemez.

Yüzünü gören gül bahçesine yönelemez; dudağını bilen sağrak hikâyesine dalamaz.

Senin saçların geldi, erişti mi, misk artık söz söyleyemez; senin ışığın vurdu mu, akıl artık baş kaldıramaz.

Mülk sahibi, âşıkların sancağını öylesine yüceltti ki kimsede Sencer mülküne heves kalmadı.

Yedi göğe de sığmayan ışık, arık, yaralı gönüle sığmada ancak.

Ölümsüzlük havasına kapılan, ölümsüzlük definesini elde etmeye çalışan âşkın yüzü, neden altına dönmesin, neden sararıp solmasın?

Ben bilmiyorum, sen söyle... Nedir o şey ki gönül huzuru güzelin bir bakışıyla kolaylaşsın, elde edilmesin?

O tövbeleri bozandan söz açmamaya tövbe ettim... bir güzel ki saçının büklümünü gören, bir daha tövbe etmez de etmez.

Bu sözlerin değeri benim anlayışımıcadır, aşkın değerinde değil... A benim güzelim, incinin değerini ancak inci biçebilir.

Yarabbi, gönül senden bir sabır elde etmezse, aşk ateşine ait hikâyeyi kıyamete dek söyler; bitirip de tekrara başlamaz.

Bedenimizi yerle bir edenin, toprağımızı yüzlerce canla eşit etmeye gücü yetmez mi hiç?

XLV

Mîresed Yusuf-1 Mısrî heme ıkrâr dehîd

Mîherâmîd çu du sed teng-i şeker bâr dehîd

Mısır Yusuf'u geliyor, hepiniz ikrar edin; yüzlerce şekerkamışı dengi gibi salınmada; alın, götürün.

O rûha can verin de hepiniz rûh olun; o renkten alın da sadaka yollu gül bahçesine sunun.

Şeriat şarabından kâfirlere de şu kadarcık verin; verin de ne küfürden bir iz kalsın, ne imandan bir iz.

Önce şu yanıp yakılmışları kadehle bulun, suvarın; en sonra da o uyanık, o akli başında hocaya sunun.

Akıl pusuda, soldan, sağdan gözetmede... O yankesici ihtiyarcağıza da koca bir sağrak sunuverin.

Ateş cinsinden olan her şeyi âşıkların ateşine atın; elinizde ne varsa o fitneler başına verin.

Sarhoş olun, yıkılın kalın da işe de boş verin, güce de... Kendinizi ikisinden de alın da bir uğurdan bu işe koyulun.

Aşk ateşi, delilik ateşi, âra namusa sardı mı, ele geçen bu ganimete başınızı da verin, sarığınızı da.

Evlerinizi bırakın, o halkaya girin... Elbisenizi satın, parasını verin meyhaneciye.

Aman bilmez bir meyhaneci bu; hepimiz de çırılçıplak kaldık; kimseciğin gömleği yok... Bâri örtünmek için bir peştemal verin.

Hâşâ; and olsun Tanrı'ya, elbise ummaz; bir bahanedir bu; sevgiliye karşı temiz yürekli olun.

Arılığın, duruluğun canını isteyen, ne diye elbise istesin? Hani bedeni de aldı, elbiseyi de götürdü ya; hepsini de bağışlayın gitsin.

İstek, özlem, bir örümcektir ki boyuna ağ örmededir sana... Elbiseyi de, bedeni de, başı da, altını da bir uğurdan verin gitsin.

Perde ardında bir güneş gördünüz mü, bilin ki Tebrizli Şems'tir o... Onun yüzüne gözlerinizi bile bağışlayın.

XLVI

Z'evvel-i rûz ki mehmûri-i mestan bâşed

Şeyhrâ sâgar-ı can der kef-i destan bâşed

Çınseher çağı, sarhoşların mahmurluk çağı... Şeyhin elinde can kadehi; o kadehi avuçlamış.

Onun önünde her seher çağı zerre gibi oynayalım... Güneşe tapanların bu çeşit bir âdeti vardır.

Bu güneşe benzer yüz, ölümsüz olarak seher mi seherdir... Böylece de taşyürek bile, onun yüzünden Bedahşan lâ'li kesilir gider.

A gönlün, dinin salâhı, sen hiçbir yana sığmazsın... Böylece de altı yön, senin yüzünden aydınlanır, parıl parıl parlar.

Aşkına kul olan, gönül ve din salâhı yakıp yandırıcı bir ateş oldukça nerde bu aşk içinde soğuyacak?

Sana gönül gerekse onun gönlünün razılığını ara... Fakat ağırcanlı kişinin gönlü nasıl arayabilir ki?

Nice iman var ki onunla beraber olmadığından, ona inanmadığından küfür olmuştur; nice küfür de var ki onun devleti sayesinde iman kesilmiştir.

Külhancıyı gönlü kara, yüzü kara görürsün ya; inci madeninden bahsederse, bil ki bühtandır.

A Tebrizli Şems, sen bütün güzellerin padişahısın... seninle güzellikte eş, belki Ken'an Yusuf'u olabilir ancak.

XLVII

Vây on dil ki bedo ez tu nişanî neresed

Morde on ten ki be do mujde-i cânî neresed

Senden bir iz bulmayan gönüle eyvahlar olsun... Bir can müjdesine kavuşmayan gönül ölüdür.

Yüzünün ışığı görünmeden geçen gün kapkara bir gündür... O kara günde senin mutfağından ne bir kâse gelir, ne bir yemek.

Eyvahlar olsun o gönüle ki senin aşkınla ateşlere atılmaz... Altın gibi harcanır gider, hiçbir madene ulaşamaz o.

Aşk sözü dertsiz adamdan çıktı mı, bir koku vermez... Ancak hevesli bir kulak duyar o sözü, ancak dille söylenir o söz.

Gizliden gizliye bir emanet verilmedikçe gönül Meryem'i, Mesîh'in ışıklarına gebe kalmaz.

Duygu, uyanınca rüya görmez artık... Gönül bu dünyadan gitmedikçe başka bir dünyaya varamaz.

Kişi vardır ki ölümü anmayış, onu kurutmuş gitmiştir... bir dilim ekmekle birazcık tere bulamıyorum diye gamlara dalmıştır.

Bir zaman gelecek ki artık zaman kalmayacak... O zamandan önce çalış, çabala da zaman kaydından kurtul.

Ekmekle gelişen can ancak ekmek ister... Abıhayat her hayvana nasip olmaz.

Ne karanlık sabahtır o sabah ki senden bir selâm gelmez... Ne acı gündür o gün ki senin bal gibi sözlerini duymam.

XLVIII

Yâ Reb in bûy ki emrûz bemâ mîâyed

Zi serâ-perde-i esrâr-ı Hodâ mîâyed

Yarabbi, bugün bize gelen şu koku Tanrı sırlarının hareminden esip geliyor.

Keremi, bağa bahçeye yeni elbiseler bağışlıyor; hastalara şifa yurdundan ilaç geliyor.

Ağaçlar namazda; kuşlar tespih çekmede; menekşe rükûa varmış; iki büklüm geliyor.

Varlık yurduna gelenlerin hepsi de varlık yolunu yitirmiş; sarhoşluklarından nerden geldiklerini unutmuş gitmişler.

Canlardan biri şu yolda ardına yüz çevirip bakarsa aslını görür de canlardan ayrı olarak gelir.

Onun rengini bulmuştur o, o yüzden öylesine bir renk almıştır ki... onun kokusunu duymuştur da ondan da vefâ kokusu gelmededir.

O yüzle sarhoş olmuştur; hepsi de onun sarhoşudur zâti... Güzelleşmiştir o yüzü gören, o ay yüzlüden geliyor çünkü.

Hayır... Söyleyeceğim, kimsenin usancından gam yediğim yok; bana gelen şey yok mu? Şeker bile kıskanıyor onu.

Kükreyen arslanla yüz yüze gelmiştir de ondan dolayı yiğitleşmiştir... bağış haznesinden gelmededir de o yüzden lûtuftur, ihsan ıssıdır.

Sarhoş olmayan, insanlardan ürker; bundan seher yelinin kokusu geliyor diyecekler diye çekinir.

Yeter ey dost, samsa böreğini çok yersen börekten ot kokusu duyarsın.

XLIX

Neng-i âlem şoden ez behr-i tu nengî neboved

Bâ dil-i morde-dilan hâcet-i cengî neboved

Senin için kınanmak, dünya halkı tarafından ayıplanmak bir ayıp, bir âr değildir... Gönlü ölmüş kişilerle savaşmak gerekmez zâti.

Aşk can tatlılığıdır, tüm taddır; tadın, tadışınsa zâti bir şekli, bir rengi yoktur.

Aşk denizden ayrılmış bir koldur akar, gelir, gönüle dökülür... Denizin, incinin yeri daracık gönül olamaz.

Nefis kıyısını bırak da denizin dibine dal; böylesine bir denizde timsah korkusu yoktur sana.

Aynada toz pas yoksa iki dünyanın şekli de tümünden aşk aynasında görünür.

Aşk tilkinin harcı değil; çünkü tilkide ne arslanın saldırışı vardır, ne kaplanın ululanması.

L

Vâkıf-ı sermed tâ ineclese-i ışk goşud

Farkı-i muşkil çun âşık-o me'şuk nebûd

Ebedîlik vâkfi aşk medresesini kuralı sevenle sevilenin arasındaki fark kadar zor bir mesele ortaya çıkmadı.

* Kıyastan, deverandan başka yollar var ama meseleyi çözmeye yarayan bu yollar, fıkıh bilgisini bilene de kapalı, hekime de, kendini yıldız bilgini sanana da.

O şekilde de, bu şekilde de nice keskin düşünce, bahislere girişti, düşünceye daldı da yed-i beyzâ gösterdi.

Birçok farklardan bahsettiler; fakat hepsinin de yolları bağlandı; camiye yüz tuttular, orda daha yüzlerce fark meydana çıktı.

Fikir sınırlıydı; toplayanın, ayıranınsa sonu yok... Sınırlı olansa sınırsızda yok oldu gitti.

Yok oluş sarhoşluktur, yok oluşun ardında, mutlaka bir kendine geliş var... gölge ne kadar uzarsa uzasın, ardında güneş vardır.

Bu, "Göğü dürer" sırrının dille anlatılamamasındandır; çünkü böyle ince bir şeyin ispatı, varlığı yok bilmekle, yok etmekle olur.

Halbuki bu söz, varlığın parça buçuğudur; yokluğa perdedir... bir şeyi örtüsü olduğu halde apaçık göstermeyeysel imkân yoktur; kabul edilmez böyle şey.

Sen ne reddedilenden kaçırıyorsun, ne kabul edilenden kurtuluyorsun; bırak şu işi, ne bahse sığar, ne nağmeye gelir.

Sen bırakırsın ama o bırakmaz ki seni... Can, şu temel meseleden ne ayakta durmakla kaçır kurtulabilir, ne oturmakla,

Can oturur; o tutar, ayağa kaldırır canı... Can ayağa kalkar, o tutar, secdeye çeker canı.

* Şu bir, iki değildir ki ondan kurtulasın... Can selâmla, teşehhüdle görüşten kurtulamaz ki.

* Ne ilk tekbirle gelir o; ne son selâmla gider... Ne tekbirle bağlanır, ne selâmla açılır.

Can sineği, sona dek şu ayranın içine düşmüştür bir kere... Müslüman olsun, Hıristiyan olsun; ateşe tapsın, çıfit kesilsin; herkes aynı burda.

Hele söyleyedur; bu sineğin kanat çırpmasıdır söz... Fakat ayranın dibine doğru gitti mi, kanat çırpma da kalmaz artık.

Kanat çırpma olsa bile bir başka çeşit olur; gök kubbenin üstünde bir başka, bir görülmemiş oyun oynama vardır sana.

LI

În kebûter-beçe hem ezm-i hevâ kerd-o perîd

Çün safiriyy-o nidâyî zi su-yi geyb şenîd

Şu güvercin yavrusu, gizlilik âleminden bir ıslık duydu, bir ses işitti de havalandı, uçu gitti.

Bütün âlemin dileği, isteği, yanımıza gel diye elçi gönderirse nasıl uçmaz müridin canı.

Öylesine bir kanat buldu mu, yücelere uçar... Öylesine bir mektup geldi mi, beden elbisesini yırtar.

Ne kementtir ki şu canları çeker durur... Ne yoldur bu gizli yol ki o yoldan çeker canları.

Acıyışı, o daracık kafeste canın çok çırpındı, dön, buraya gel diye mektup gönderdi.

Fakat şu kapısız evde sen kanatsız bir kuşa benzersin; havadaki kuş uçar; sense sıçradın mı düşer gidersin.

Kuşun kararsızlığı, sonunda rahmet kapısını açar; sen de kapıya, tavana çarp kendini; anahtar budur.

Seni çağırmasak dönüp gelmeyi bilemezsin; çağırırız da geri dönmek o vakit aklına gelir.

Yücelere ağın, eskise bile yenilenir; fakat buraya gelen yeni bile zamanla kurur gider.

Hadi, gayb âlemine salına salına yürü, ardına bakma... Tanrı'ya emanet; sağ esen yürü; orda her şey kârdır; çoğaldıkça çoğalır.

Hele sus da varlık sâkîsinin bulunduğu yana git... Odur şu pis kadehin içinde tertemiz şarabı sana sunan.

LII

Sofra-i köhne kocâ der hor-ı nân-ı tu boved

Her-meges hem zi kocâ sâhib-i hân-ı tu boved

Eski sofraya nereden senin ekmeğine lâayık olacak? Atsineği nereden sofraya yayacak, nimet döşeyecek?

Kimsiniz sizler dediğin zaman nerde o dil ki sorularına cevap verecek?

Yüzü karaysa bile senin Zenci'ndir, senin Hintli'n... Karalık senden olunca ne gam.

* Alırsın, küpüne daldırırsın; hepsini de bir renge boyarsın... Hepsi de can kesildi mi senin ışığını verir, senin izini gösterir.

İhsana başladığın, herkese aman verdiğin durakta, kes korkunun başını, vur ululanmanın boynunu.

Hepimiz de yol başındayız; dünyaysa bir geçit yeri... soluğu aydın göz, senin dünyanı gören gözdür.

Gönül dayandı durdu da bir edepsizlik ettiyse darılma; bu savaşta sana yardımcı olmayı ummuştu da ondan dayanmıştı.

Köpek her yana hırlar ama senin bulunduğun yere doğru havlar... Olur ya, belki bir ziyanı dokunur sana; arslan say onu.

Hadi, sabah şarabı içilecek çağ... şarap ver, hepimiz de mahmuruz; şarap ver de can bir solukcağız sarhoşun olsun.

Kadehe bile baksan sana tezce bir ferahlık verir... Kurt, Ashab-ı Kefh'in köpeğini görünce çobanın olur senin.

Herkes uyudu; burda uyanık iki mahmur kaldı... Gizlediğin küpleri seyret hele.

Baş da sarhoş olur, ayak da... Ne istersen sen, o olur... Şarap gelmiş gelmemiş, hepsi de senden.

Hele yoksul, içmene bak; büyük bir sağrak sunuluyor; zaman senin zamanın olduktan sonra sarhoş olmak da nedir ki?

Hele bugün, ta geceye dek işrete daldık; senin anlatışın varken şarap mı eksilir, çalgı mı?

Her şeyin başına toprak saç; bu devletin eteğine yapış; şu toprağa bir oturdun mu, her şey senindir artık.

Onun şarabını iç, tümünden o ol; altı yana kulak verip durma; iki üç tavşanın seni sürüyüp çekmesini dileme.

LIII

Heberet hest ki der şehr şeker erzan şod

Heberet hest ki dey gom şod-o tâbestan şod

Haberin var mı? Şehirde şeker ucuzladı... Haberin var mı? Karakış kayboldu gitti, yaz geldi.

Haberin var mı? Bahçede fesleğenle karanfil, iş kolaylaştı diye dudak altından gülüyorlar.

Haberin var mı? Bülbül yolculuktan döndü, geri geldi; şakımaya, çilemeye koyuldu, bütün kuşlara usta oldu.

Haberin var mı? Bahçede, ağacın dalı yeni bir müjde duydu gülden; ellerini sallayıp oynamaya başladı.

Haberin var mı? Can, bahar kadehiyle sarhoş oldu; sarhoş bir halde oynaya oynaya padişahın haremine girdi.

Haberin var mı? Lâle, yüzü kanlara bulanmış bir halde geldi... Haberin var mı? Gül, dîvânın sahipceğizi oldu.

Haberin var mı? Baharın adalet şahnesi geldi de hırsız deli kış gizlendi gitti.

O güzeller dîvândan geçiş için izin buyruğu aldılar da yeryüzü yeşerdi; gelişti mi gelişti.

Bıldır kaybolup giden yeşillik güzelleri, kıyamet koptu da dirildiler; bu yıl her biri yüz kat daha güzelleşti de geldi.

Gül yüzlüler yokluk yurdundan döne oynaya geldiler; gökyüzü ayaklarına yıldızlar serpti.

İşten uzaklaştırılan nerkis, mülke nazır oldu; gonca çocuğu İsa gibi akıllı fikirli bir hale geldi, yazıyı okumaya koyuldu.

O işret edenlerin meclisi bir kere daha bezendi; gene seher yeli bağa bahçeye şarap sunmaya başladı.

Gönül perdesinin ardında gizli şekiller vardı; bağlar bahçeler gönüllerdeki sırlara ayna kesildi.

Ne görüyorsan gönülde ara, aynada değil; ayna da bir şekildir, gösterir ama canı yoktur o şeklin.

Yeşillik ölüleri Tanrı çağrısıyla dirildiler; bütün küfürleri Tanrı rahmetiyle iman oldu.

Hepsi de oynadı, kalktı; ötekilerse mezarlarında; dirilemeyen, zindana rehin oldu gitti.

Sus dedi, ben bundan daha iyi anlatırım. Ağzımı yumdum; çünkü o geldi, oturdu.

Padişah dudağını açar, hepsini över; sizin özetini verirken bir bucakta gizlediklerinizi de söyler.

LIV

Yâ Reb in bûy ki ez revze-i can mîâyed

Yâ nesîmest k'ez on sûy-yı cihan mîâyed

Yarabbi, bu güzel koku, can bahçesinden mi geliyor? Yoksa o yandan dünyaya esen bir güzel yel mi bu?

Yarabbi, bu abıhayat hangi yurttan coşmada? Yarabbi, bu sıfatların ışığı ne yerden ışımda?

Acaba şu gürültü göktekilerden mi kopuyor? Acaba bu kahkahayı cennet hurileri mi atıyor?

Ne çalgıdır, ne âhenktir bu ki canı oynatmada? Ne ıslıktır bu ki gönül kanat çırparak uçmada?

Ne gelindir, ne nikâhtır ki gökyüzü sanki bu geline duvak. Ay da şu altın dolu tabağı almış; saçmaya geliyor.

Ne avdır bu ki kaza oku uçuyor. İş böyle değilse ne diye yay çekilişinin sesi geliyor kulağıma?

Müjde, müjde a âşıklar, hepiniz de el çırpın... o elden çıkan güzel, ellerini çırpa çırpa geliyor.

Gök kalesinden aman sesi duyulmada; denizden bunca büyük dalgalar coşmada.

Devlet gözü devletinizi görmüş de mahmurlaşmış. Bu da bir delil; apaçık bir gözden, ezeli var olandan, var edenden geliyor bu devlet.

İki üç somun için kılıç, mızrak yaraları alınırdı hani; işte o kıtlık dünyasından kurtuldunuz.

Candan tatlı ne var? Gidecekmiş, korkma, varsın gitsin. Gideceğinden ne diye gam yiyorsun? Ondan daha iyisi geliyor.

Herkes şaşıyor ya; ben de şuna şaşıyorum: Yana bele sığmayan nasıl olur da yana bele geliyor, kucağımıza doğuyor?

İşaretle söylüyorum ama yeter; gene de anlatmayayım; zâti anlatmayı ne yapacaksın? Anlatışın canı geliyor.

LV

İşretî hest derin gûşe genîmet dârîd

Dovletî hest herîfan ser-i devlet hârîd

Bu bucakta bir zevk var, bir işret var; ganimet bilin fırsatı. A kişiler, bir devlettir gelmiş çatmış; kaşının devletin başını.

Şeker gibi bir gönüllü olun, karışın şu süte. Çünkü nazıksınız, güzelsiniz; kadriniz de yüce.

Tohum dermek de adamlık mıdır? Yüzlerce harmanın beyisiniz, yüzlerce ambarınız var.

Böylesine bir lâle yüzlüden ne diye canınıza can katmazsınız? Böylesine cibre sıkılacak bir kapta

ne diye koruk sıkımsınız?

Birçok renk gördünüz, şekil seyrettiniz; ne canları var, ne yaşıyorlar. Peki, neden bizim güzellere Ay kesilen sevgilimizi de böyle sanırsınız?

Onun güle, fesleğene benzeyen eteğine el atın, sarılın... o gül bahçesinde karılmadı mı mayanız; orda yetişip gelişmediniz mi siz?

Nasıl olur da evin yolunu bilmezsiniz? Kavuşmanın oğlusunuz: siz. Nasıl olur da geçer akçeyle kalp bilmezsiniz? Bu pazardansınız siz.

Mısır sizinle övünmede; siz de Yusuf gibi yorun rüyayı. Vefalı tatlı dudaklar gibi hepiniz de şeker kamışları emmedesiniz.

Bugün yoksulcasına böyle ağlayıp inliyorsunuz ama maya bakımından ta önceden meleksiniz, meleklerin oğullarısınız siz.

Sâkîler, ellerinde şarap kadehleri... şarap içecekseniz meyhaneye gelin diye kulaklarınızı burmada.

Herkes ayıptan kurtulma peşinde, herkes bir hünerin avcısı olmuş. Can meclisinde ayıksanız baştan başa ayıpsınız zâti.

Tebrizli Şems geldi, özür kalmadı artık... zevkin can gözünü ona verin gitsin.

LVI

Hest mestî ki merâ cânib-i meyhâne bered

Cânib-i sâkı-i gol-çehre-i dor-dâne bered

Bir varlık var ki bizi tutmuş, meyhaneye götürüyor; inci tanesi, gül yüzlü sâkînin bulunduğu yere çekiyor bizi.

Bir el var; dostça elimizi tutmuş, bizi çekmede... böylece kapı yanından başköşeye götürmede.

Nal ona derler ki toprak boyuna öpsün dursun onu; lâ'1 ona derler ki adamı tutsun, şaraba, meyhaneye götürsün.

Canlar verelim de o can şarabıma el uzatalım; aklınız masallara karışmadan alalım o şarabı, içelim.

Böylesine bir saçın düğümlerini neden tarak açıyor diye o güzelim saçlarının renginden gönül dış dış olmuş gitmiş.

LVII

Âh k'on tûti-i dil bî şekeristan çi koned

Âh k'on bolbol-i can bî gol-o bustan çi koned

Ah, o gönül dudusu, şeker kamışlığından ayrı, ne hallere düşecek? Ah, o can bülbülü, bağısız bahçesiz ne yapacak?

Bugün seninle kavuşmadan bir arpa bile elde edemeyen, yarın soru-hesap çağında, terazinin başında ne yapacak ki?

Denizinin çerçöp gibi sürüp bir yana attığı kişide iman incisi ararlarsa ne yapacak o kişi?

Hamamdaki resim, hamamdan ne tat alabilir? Can seyir yerinde cansız resim ne yapabilir?

İyinin, kötünün iyiliğiyle, kötülüğüyle bir işimiz yok. Yalnız susamış, dudakları kurumuş gönlüm ayrılık gecesi ne yapacak? Onu düşünüyorum.

Gönlümün eli de, ayağı da; kolu da, kanadı da bekliyor... Bakalım aşkı ne yapacak? Fakat aşk lûtuftan başka ne yapar ki?

Eli olmayan kişi, saçı gününde ne alabilir ki? Ayağı olmayan kalkılacağı zaman ne yapabilir ki?

* Gönlü Uşşak perdesine Zengüle olmayan (gönlü âşıklara, boyna asılan bir çan gibi takılmayan) kişi, Irak makamıyla Isfahan makamının zîr perdelerini ne yapsın?

Başı, kulağı can şarabıyla kızışmayan kişinin, soğuk, donmuş, buz kesilmiş bir halde sarhoşlar safında ne işi var?

Arslan gibi kendi kurt huyundan kurtulmayan, Ken'an Yusuf'unun ceylanları yıkan gözlerini seyredip de ne anlayacak?

* Firavun, sakalına inciler dizdirmiş ama İmranoğlu Mûsa'nın inci gibi sözlerinden ne haberi var?

Ham tamahla hırs lokmasına düşen kişinin, İsa'nın soluğuyla, Lokman'ın hikmetiyle ne işi olur?

Yeter, derlen, toplan, dağınık sözler söyleme artık. Gönül topluluğu olmadıktan sonra iki üç dağınık sözden ne çıkar?

Tebrizli Şems de sensin, şekerler dağıtan sabah da sen. Gündüze âşık olan geceleyin kiblesi gizlenince ne hallere gelir?

LVIII

Ez dilem sûret-i on hob-ı Hoten mînereved

Çâşni-i şeker-i o zi dehen mînereved

O Hutun güzelinin hayali gitmiyor gönlümden, şekerinin tadı eksilmiyor ağızımdan.

And olsun Tanrı'ya, her solukta coşar, köpürürsem ayıplama beni; senin gönlünden çıktıysa benim gönlümden çıkmıyor.

Hasan'ın babası Hasan'a, bu evden git dedi... Hasan'ın babası düştü yıkıldı da Hasan hâlâ gitmiyor.

Yoksul pervanenin canı, mumun alevi peşinde. Kolu kanadı yanmadıkça leğenden gitmiyor.

Bütün kuşlar çayırılıktan çimenlikten her yana uçar giderler. Fakat bülbül gülden ayrılmıyor, yeşillikten gitmiyor.

Can kuşu her solukta uçup gitmek için kanat açmada. Fakat dost belki bir bakar, görür ümidiyledir ki bedenden gitmiyor.

Sana bir zarar geldi mi, karın bile soğur senden; fakat adam senin yüzünü gördü mü, karısına bile meyletmez.

Mansûr'un canına senin aşkın yüzünden darağacı kurdular ya; boynunu ipe taktı; bir türlü o ipten vazgeçmiyor.

Can bir deri, sen Süheyl yıldızısın, havan da Yemen. Onu terbiye edesin diye Yemen'den gitmiyor can.

Saçlarındaki kıvrımların, büklümlerin hayali gönlümde... bu kırık gönlüm, o kıvrımların, büklümlerin sevdasından ayrılamıyor.

Testi kırılrsa bile testideki su kırılır mı hiç? Âşıkın canı mezara, kefene gitmez de gitmez.

Hilelerim, düzenlerim, tersine oyunlarım var; fakat can senden utanıyor da hileye, düzene başvurmuyor.^[90]

LIX

Ger nehosbî zi tevâzu şebekî can çi şeved

Ver nekûbî bedoroştî der-i hicran çi şeved

Gönül alçaklığı etsen de bir gececik uyumasan n'olur a benim canım? Hoyratlıkla ayrılık kapısını çalmasan ne çıkar a benim rûhum?

Dostların ateşlerle dolu gönülleri için bir gececeğiz dostluk etsen, keremler buyursan da gündüzü bulsak n'olur?

Şeytanın yıkanmamış yüzünün inadına, gözü kör olsun diye gözlerimiz seni seyrederek aydınlansa ne çıkar yâni?

Bütün dünya senin baharlarınla, senin nev-rûzunla güllerle bezense, bütün dünyayı fesleğenler, çiçekler kaplasa n'olur ki?

Gizli olan, o karanlıklarda bulunan abıhayatla bütün şehir, dağlar, ovalar, çöller dolsa, her yan sulansa ne çıkar ki?

Şu kullar köleler, şu arıklar, senin gibi bir padişahdan yeni elbiseler elde etseler de giyinip kuşansalar n'olur?

Ata binsen, sürsen de meydana gelsen; her gönlün köşesi bucağı genişlese, meydana dönse ne çıkar?

Gönlümüz darmadağın, kapkara bedenimizse toplu... arı duru gönül toplu bir hale gelse de kapkara beden dağılsa n'olur?

Ay bizimle değil de o yüzden arıklamışım, terazide hafif gelmedeyim... hatırımız için Ay, Terazi burcuna gitse ne çıkar?

* Bir solukta Uzeyr'e de can bağışladı, eşeğine de... nefis eşeği de eşip yelmeye, gezip tozmaya lâayık olsa n'olur?

* Gam mahallesinin başında bir manastırımız var... isterse Lübnan dağının tepesindeki manastır kadar eski olmasın; ne çıkar?

Kendine gel, sus artık, o kıskanç canı düşün de bir derlen, toplan. Darmadağın sözler olmasa n'olur yâni. [\[91\]](#)

— R —

LX

Ehteranrâ şeb-i veslest-o nesârest-o nesâr

Çün suy-i çerh erûsîst zi mâh-ı deh-o çhâr

Buluşma gecesı; yıldızların serpilip saçılacağı çağ... gökyüzünde Ay'ın on dördü gibi bir gelin var.

Hani bülbül ilkbaharda gülün yüzünden sarhoş olur ya, tıpkı onun gibi Zühre de güzelim nağmelerle derisine sığamıyor.

Oğlak'a bak hele, göz ucuyla Arslan'a bakıyor... Balık'ı seyret, denizden nasıl da toz koparıyor.

Müşteri, atını koşturarak kocalmış Zühal'e gidiyor da müjdemı ver diyor; yeni baştan gençleşiyorsun.

Eli kılıcının kabzasında kanlara bulanana Mirrîh, canlar bağışlamakta, izi kutlu güneşe dönmüş.

Gökyüzünün Kova'sı, o abıhayatla doldu ya... Artık o kurumuş Başak, bu suyla gelişir, inci taneleriyle dolar.

İçi dolu ceviz, ne kırılmaktan ürker, ne Terazı'yle tartılmaktan. Kuzu, anasından tiksınir de kaçır mı hiç?

* Bakış Ok'u, Ay'ın gönlünden atıldı da Tay'ın gönlüne saplandı ya. Akrep de bunu gördü, heveslendi de gece yolculuğuna kalkıştı.

A eğri büğrü yürüyen, Yengeç gibi ayağın balçığa saplanmışsa böylesine bir bayramda yürü, gökyüzü Öküz'ünü kurban et gitsin.

Şu gökyüzü sanki bir usturlap; gerçek olansa aşk. Ne diyorsak söze bakma da anlama aç kulağını.

A Tebrizli Şems, hangi sabah doğar, parlarsan ay yüzünden karanlık gece aydın gündüze döner.

LXI

Hele zîrek hele zîrek hele zîrek zo ter

Hele k'ez conbiş-i tu kâr-ı heme nîkûter

Hele biraz daha aşığdan, biraz daha aşığdan, biraz daha aşığdan; daha çabuk... hele senin oynayışın yüzünden herkesin işi gücü daha iyi bir hale geldi, daha düzene girdi.

Koştur erlerin arkasından; bak sağa sola. Taştan bir kıvılcım sıçramış ki Ay'dan daha da aydın bir ay.

Yerinden kalktın mı, hepsi de birer birer kapına gelirler; kamyş gibi hizmet kemerini kuşanmışlardır; şekerden daha tatlıdır huyları.

Aşk, Davud olur da demiri yumuşatır. Arslan, ceylan olur; ceylandan da daha yumuşak bir hale döner.

Aşk içerden gül bahçesinin tapısını açar; gül gibi görünür aşk, taze gülden daha da güzeldir kokusu.

Her bir zerre İsa kesilir; İsa nefesli olur. Ölüm canlar bağışlar; gönül candan fazla arar onu.

O arada Ay gelir de senin dudaklarını öperse yanımızdan kalk, peşine düş, o yana doğru gidedur.

Ağzımı yumdum ama gönlüm sözlerle dolu; bizden daha iyi söyleyen bir akıl bunu söylesin, anlatsın diye sustum ben.

LXII

Bedeh on bâde be mâ bâde be mâ ovlîter

Her çi hâhî bekonî leyk vefâ ovlîter

Sun o şarabı bize; şarap daha iyi bizce; ne istersen onu yap; fakat vefa etmek daha yaraşır sana.

Erlerin başları, sana karşı secdeye kapanmaktan daha güzel ne iş yapabilir? Can İsa'sının mescidine gökyüzü tavanı daha lâyük.

A güzel, bir afsun oku da deli gönüle üfür; çocuklara benzeyen goncalara seher yeli daha uygun değil mi?

Yüzünü görmeyen, akli kible edinir. Körün elinde kandil olmadansa sopa bulunması daha doğrudur.

Sen bağışlarda bulun; gökten de ses geliyor; denizle güneşin bağışta bulunması daha yerinde deniyor.

Bugün lûtuflarda bulundun, o lûtufları iki kat çoğalt... değil mi ki çenge el attın, onun iki kat olması yeğ.

Güneş doğunca kış kaçır gider. Kış yüzünden sırtı, başı donmuş kişiye güneş daha iyidir.

Yeşilliği gördüm de sudan, ottan kesildim; suyu, otu daha yeğ bulanlar hayvandır.

Söz şekli hoştur ama arılığı giderir; oysa aynanın yüzünde resim olmasından daha iyidir arılığı.

Varlığın şekli de sensin, aynası da sen; aynada bir güzel yüz görünürse elbette bu daha hoştur.

Sus, şu davulu çalma; şimdi savaş vakti; kılıç vur; davul orduya arka olur ama savaş daha doğru.

Ne ki mihmân-ı garîbem tu merâ yâr megîr

Ne ki fellâh-ı tuem server-o sâlâr megîr

İstersen dost sayma beni; garip bir konuğun değil miyim? Baş, başbuğ tutma beni; fakat senin ekincin değil miyim ben?

Yoldaş sayma, esirgeyici bulma, dert ortağı tutma; fakat lûtuf ihsan gölgenin komşusu da mı değilim?

Tut ki susamamışım, susuzluk illetine tutulmamışım, hasta değilim; fakat senin acıyış şerbetiyle dolu kadehin dönüp durmaz mı, herkese sunulmaz mı?

Tut ki beklemiyorum seni, buluşma özlemiyle ölmemişim; fakat her taşın güneşten bir payı yok mu?

Tövbe etmemiş, suçları örtenden yargılanma dilememişim say beni; ama lûtfun her suçlunun suçunu yakmaz mı ki?

Beni Ca'fer-i Tayyar sayma; tut ki bir serçeyim; her kuş senin kolun kanadınla uçmaz mı ki?

Böylesine bir tuzağa tutulmamışım say; ama yüzlerce kanat olsa sen yardım etmedikçe uçulabilir mi hiç?

Beni uyuyor say; tut ki kapında değilim, uyanmamışım; ama uyuyanlara da gizli bir seyir seyran bağışlamaz mısın sen?

Gözyaşlarımı görme; yüzüm tut ki sararıp solmamış; ama yanmış, kavrulmuş ciğer kokusu gelmiyor mu benden?

Mecnun senin yüzünden akıldan olup da bir bağ bahçe bulmadı mı? Delilikten hoşlanıp da akıl yaylasının yolunu tutmayın demeye başlamadı mı?

Senin verdiği delilikle hoşum, akli fikri ne yapacağım; tut ki döşek pek düzgün değil, benimle sen yatmıyor musun; bu yeter bana.

Tut ki yüzüm Ay'a benzemez, rengim nar renginde değil; sarhoş gözlerindir herkesin gönlünü alan, aklımı yıkıp yerlere seren.

Çene topağın, turalım ki eşsiz değil, saçların zünnâra benzemiyor; ama selvi boyundur boyumuzu iki büküm eden.

Coşup köpüren, kabarıp coşan uçsuz bucaksız bir denize benzeyen aşkı şekilsiz sayma; şu resimler, şu şekiller, zâti hep aşkın resimleri, aşkın şekilleri.

Beni şu dönen gök kubbeye eş sayma; ama öylesine bir toprak harmanıyım ki Ay bile çevremde döner benim.

Senin civarında hoşum, yık gitsin evimi; senin kokunla hoşum, Tatar ülkesinin miskiyle hoşum sanma.

Şu başım meyhanedir; söyle, kırsın sağrağı o; yüzüm altına dönmüş, eşek yükleriyle altına bakma artık.

Âzer'e söyle, put yonmasın; gönlüm puthane oldu. Başım cibre sıkılan tekneye döndü; meyhanecinin yurduna gitme artık.

Kâfirlikle müslümanlık daha şimdi meydana geldi; aşkınsa önüne ön yok... Aşkın öldürdüğü kâfiri kâfirlerden sayma sen.

A gönül, bülbül sesini dinle, eşeğin anırmasına kulak asma. A göz, gül bahçesine bak, dikenin ardına düşme.

Yeter, davul çalma; söz, başkaları içindir; bense kendime de yabancıyım, yabancıların eteğine yapışma.

LXIV

Senemâ in çi kemânest-o foro-dest-o hekıyr

Tâ bedin hed mekon-o cân-ı merâ hâr megîr

A güzel, bu ne değersiz, bu ne çabuk çekilir bir yay. Bu kadar da etme, bu kadar da değersiz tutma bizi.

Kaza-kader insanın gözüne dağı saman çöpü gösterir, saman çöpünü dağ; bu kolaydır Tanrı'ya.

Ne mutlu o göze ki inciyle boncuğu tanır, ayırt eder; ne mutlu o kervana ki ücretini dost verir.

Buyruğun yürür; adımını ne takarsan tak, razıyım; tertemiz adına and olsun ki can şükreder durur sana.

Ay'a Habeş adını taksan sana secde eder; selviye çember desen hiç tiksizmez.

Senin sövüşün padişahların övüşünden de iyidir; nerde köpeklerin havlaması, nerde yürekli arslanın kükremesi?

Senin işsiz güçsüzün, bütün işe güce koyularlardan daha hoştur... senden başka her şey yoktan-yokluktan ibarettir; biz de o yüzden yokuz-yoksuluz.

* Altınla bezenmiş tacı ver de o sevgilinin sillesini satın al; fakat bu sözü birisi işitmez, dinlemezse aldırma, "Sen ancak korkutucusun."

Kafanda sevgilinin sillesinin izi varsa, gönül güzelleri başını öperler senin.

Dünya adamı yoku, yokluğu varlık sanır, mal mülk bilir; can gözü açık olan kişi, ömrünü yoka harcar mı hiç a dostum?

Adamın biri, bir hekime gitti de karın ağrısından şikâyet etti. Hekim, ne yedin ki bu mide dolgunluğuna uğradın dedi ona.

Gelen derdin çoğu boğazdan gelir çünkü. Adam, mayalanmamış somunun ardından yanmış ekmeğe yedim dedi.

Hekim, Sungur dedi, o kadri yüce sürmeyi getir bana. Adam, hadi be ulu kişi dedi, karın ağrısıyla sürmenin ne münasebeti var?

Hekim, gözün her yanmış şeyi görseydi dedi, yanmış ekmek yemezdin a yarı kör.

Sen de gözünün karaltısı yüzünden yoku var sandın; gözün padişahın kapısının toprağıyla iyileşir, aydınlaşır.

Hele ey gönüllerin hallerini anlatan, gazeli sen aç, sen anlat. Ben anlatırsam beyin gönlü gene incinir.

LXV

Ser foro kon be seher k'ez ser-i bâzâr nezer

Tebleî kâlôbed averdeem âhar beneger

Seher çağı başını eğ de pazar başından bir bak. Bir tabla dolusu beden getirmişim; gör de seyret.

Mahallenin başında, tablamin üstünde omuzlar, saçlar, nefis yağlar var; bir bak da satın al.

Gamın gecem, geceliğim; melhemin yağım... tarağım da o fitnelerle, şerlerle dolu saçların.

Ayrılığından öldüm; hayalin otum, yiyeceğim oldu benim; çünkü gönlümde öküz açlığıyla dolu bir karın peydahladı.

Ne biçim bir insanım, bilmiyorum; yalnız şekerini pek özledim a şekerinin zevkiyle sineklerin bile şeker kesildiği güzel.

Seher yeli, o güzelim kaftanı aç, savur; perdeyi kaldır da o gümüş beden yüzünden bütün işim gücüm altın kesilsin.

Niceye bir elini yu ondan, bir dost ara kendine diyeceksin? İki dünyada da ondan başka bir dost yoktur bana.

A hoca, bırak beni; nasıl olur da akıl kalır, gönül kalır bende? İnsan şeklinde Ay'la Güneş'i kim görmüştür?

A Tebrizli Şems, benim canımdasın, gözlerimde oturmuşsun sen. Peki, iş böyleyken nasıl oluyor da yollara düşmüş bulunuyorsun?

LXVI

Hin ki âmed be ser-i kûy-ı tu Mecnûn-ı deger

Hin ki âmed be temâşâ-yı tu dil-hûn-ı deger

İşte bak, mahallenin başına bir başka Mecnun geldi; seni seyretmeye gönlü kan olmuş bir başkası geldi çattı.

Senin yüzüne âşık olan kişiyi, şu dönüp duran gök kubbe çekemez; meğerki ona bir başka göğün

üstünde bir yer veresin.

Âşıkın kimseciklerin hilesine, afsununa kanmaz; sen ona bir başka afsun oku da üfle.

Yüzünün aşkı cihanın altı yönüne de tuzak kurmuştur; çünkü kimsecikler öyle gül renkli bir yüz görmemiştir.

Tuzağa düşen kuşa sen acı; çünkü senin gibi neliksiz-niteliksiz bir başka padişahlar padişahı yoktur onun.

Nerde şu evde yanıp yakılmış bir düşkün ki geceleri başka bir düşkünün feryadını duysun, dinlesin.

Senin şekerkamışın için atlas gibi kanlı gözyaşları yağıdırmadayım; bu atlasa benzeyen, bu ağır kumaşlara bedel gözyaşlarımı dökmekten başka bir çarem yoktur.

— Ş —

LXVII

Men tuem tu meni ey dost merov ez ber-i hîş

Hîşrâ geyr meyengâr-o meran ez der-i hîş

Dostum, ben senim, sen de bensin... Kendini bırakıp da gitme kendinden; kendini başkası sanma; sürme kapından.

Sonu gelmez fitnelerinle başımı, ayağımı yitirme de şaşkınlık gibi cefa ayağını kendi başıma basayım.

Gölge gibi senden hiç ayrılmayan biri varsa o da benim; dostum, kendi gölgene çekme kendi hançerini.

A ağaç, her yana binlerce gölgen serilmiş; okşa gölgeleri, ayırma aslından onları.

Gölgelerin hepsini gizle, ışığında yok et; parlak güneşe benzeyen yüzünü aç, göster.

Gönül ülkesi senin iki gönüllüğünün yüzünden perişan olmuş; çık tahta, minberinden ayak çekme.

* Akıl taçtır; Ali temsil yoluyla böyle demiştir; sen de kendi incinle, kendi özünle taca bir başka güzellik ver, yeni bir parlaklık bağışla.

LXVIII

On ki meh gaaşiye-i zeyn çü golâman keşedeş

Bo ki in himmet-i mâ cânib-i bostan keşedeş

Eyer örtüsünü kullar köleler gibi Ay'ın taşıdığı o güzeli, belki himmetimiz bağa bahçeye doğru çeker, getirir.

Canda bu güç kuvvet yoktur, onda bu küstahlık olamaz ama belki bu işi sevgilinin yardımı

sayesinde yapabilir.

Can, dudaklarını anar da her solukta dudaklarını yalar; fakat yalan yanlış bir şey de duyarsa onu tutar, ta dişinin dibinden çeker, çıkarır.

Ulular varlarını yoklarını yokluk diyarına doğru çekerler de varlık da lûtfeder, onları kendine doğru çeker.

Nice canlar Yakub gibi boyuna zehir tadarlar da sonunda can Yusuf'u tutar, şekerkamışlığından çeker onları.

Kim akıl terazisiyle kendini tartar da övünürse, Ay gibi olsa da felek gene onu Mîzân'a çeker, tartar.

Kim âşıkların gözlerinde gözbebeği olursa, o bakış tezce onu alır, insanın özüne doğru çeker, götürür.

O kâfir saçlar kimin yolunu keser, kimi yoldan çıkarırsa, âdeta kâfirlik gelir de onu alır, imana doğru çeker.

Tebrizli Şems, aşkın sarhoş etti bizi, şarap içen kişiyi bu hale getirir şarap.

LXIX

Ger leb-i o şekened nerh-i şeker mîresedeş

Ver roheş te'ne zened ber gol-i ter mîresedeş

Dudakları şekerin narhını düşürürse de değer; yüzü terütaze gülü kınarsa da değer.

Gökyüzü, kapısına secde ederse yeridir; ay değirmisinden rehin alır da âleme ışık verirse değer.

Bütün âlemin kulu kölesi kesildiği akıl padişahı, ona hizmet için kapısında kemer kuşanırsa revâdır.

Gece Zenci'sine kılıç vuran padişah, güneş, onun varlığı, dirliği uğrunda kalkanını yerlere atarsa da değer.

Utarid, onun değirmisinin, onun güzellik noktasının çevresinde pergel gibi başı yerde döner durursa değer.

Meleklerin bile mahrem olamadıkları o güzellik, insanlara meyletmezse, insanları özlemezse yeridir.

Meleklerin işleri güçleri üst olmuş ama onlara o yüceliği verse de yeridir, vermese de.

Bu çeşit sayıp döküyordum da felekten duydum; diyordu ki: Geç bunları, bir başka şeye de değer o.

LXX

Ber melik nîst nihan hâl-i dil-o nîk-o bedeş

Nefs eger ser bekeşed gûş-keşon mîkeşedes

Gönlümün hali, iyiliği-kötülüğü padişaha gizli değildir. Nefis baş çekerse kulağını tutar da sürüye sürüye çeker onu.

Can da, gönül de, gönlün aslı da onun bir lûtfudur; cana, gönüle can vermese kim yardım edebilir cana, gönüle?

Gönül onun derdinden ne zevklere dalmıştır, ne hoşluklar elde etmiştir. O keremi, o sayısız bağışını hiç sayıp dökmeye kalkma.

Tanrı aşkının gamı hangi kervanın yolunu vurduysa, o kervan iki dünyanın kârını öylesine elde etmiştir ki dile gelmez, söze sığmaz.

Onun ölümsüz yaşayış gerdanlığıyla yüceldiğim günden beri ölüm meleği gönlümden ümit kesti.

Süsen onun lûtfundan dil buldu da onu övmeye başladı; selvi hürriyeti ondan elde etti; çünkü boyu bosu o bağışladı ona.

Bülbül onu över durur; o dil öğretti bülbüle; gül onun yüzünden elbisesini yırtar; çünkü yanağını o yalımlattı gülün.

Kimdir ki bu toprağa ümit tohumu ekmiştir de onun bahar keremi bire yüz bağışlamamıştır ona?

Acı, tatlı meyvenin ham tamahı var ama senin kerem güneşin onu kızdırır, öldürür.

Güneş her akşam ona secde eder; ne ziyan görür bu secde yüzünden o padişaktan? Ziyane görmek şöyle dursun, bedeni can olmuş gitmiştir.

Her gece secdeler ederek gider; seher çağı ona öylesine bir yüz bağışlar ki gökyüzü hasedinden ölür.

Kim bu gök özlemini kökten çeker çıkarırsa, her vazgeçtiği özlem, mezarında bir huri olur, ona eş dost kesilir.

Kim azgınlık yoluna at koşturursa at çifteler atar ona; çiftelerinden perişan olur gider.

Sen gazeli yarım bırak da ezele dal, şaşır kal... Hiçbir şeye ihtiyacı olmayan tamamlasın, anlatsın onu.

LXXI

Be şeker hende eger mîbebered con resedeş

Ve ger ez gemze-i cādû bered îmon resedeş

Şeker gibi gülüşleriyle can bile alsa değer; büyücü bakışlarıyla imanı bile alıp götürse revâdır.

Dev, peri orduları hep buyruğuna uymuştur; bu yücelikle, bu üstünlükle Süleyman saltanatını elde etse yerindedir.

Yüz binlerce Yakub'un hüznülere dalmış gönlü onunla diridir; artık Ken'an Yusuf'unun güzelliğine,

sultanlığına sahip olsa hakkıdır bu.

İsa huylu dudakları bir üfürükle ölüyü diriltir; can kanadıyla tutsa da Zühal yıldızına doğru uça yeridir.

Vaktin Nuh'udur, ölümsüz aşk da gemisi; artık tufanla dünyayı altüst etse de eder ya.

Aşkı, yokluk denizinden toz kopardı; yed-i beyzâ da ona lââyık, yılan olan sopa da.

Gönülleri susamışların hepsi de ondan gıdalanırlar; böylesine bir lokmayla Lokman'ın hikmetini versen yeridir.

— L —

LXXII

Tu merâ mey bedeh-o mest behâbân-o behel

Çün resed novbet-i hedmet neşovem hîç hecel

Bana şarap sun, sarhoş olarak yatır, uyut; bırak beni; hizmet vakti geldi mi, hiç de gaflete düşmem, utanmam ben.

Onunla buluşmada horoz gibi tezim, vakti tanır, bilirim... ötüşü buluşmayı kesen, koparan kuzgun değilim ben.

Padişaha hizmet etme vakti geldi mi, tanırım o vakti... Dostum, balçıktan yaratılmışım ama ayağım balçığa saplanmamış.

Onun güzelim sırlarından bir iki söz söyleyeceğim; a gönül, gıllığışsız gönlünü bana tut.

Güzellerin aşkıdaki tadı, şaşırıp kalanlardan arama; yalancı sabah bu kervanın yolunu azıtır gider.

A can, kanımı döksen helâl ettim gitti; fakat dökmezsen helâl etmem hakkımı, zulmedersin bana.

Derken ne dile gelebilen, ne yazıya sığan sözleri, sustum da gözümle, kaşımla söyledim.

Anlamadın ama kızdın; hele hele kızgınlığını arttır; ne diye az bir çabada bulunmadasın?

Soğukluk gölgede meydana gelir; güneşe hem aydıdır, hem kızgın... a selvi, gölge gibi o güneşin yüzüne karşı yok ol gitsin.

O Çiğil mumu, sarhoş bir halde ibadet yurdumun kapısından girinceye dek onun yüzünden kaç tane kandil kırdım ben.

A Tebrizli Şems, güneş, hakkını bilmemiş olmalı ki böyle bir ince hastalığa uğramış.

LXXIII

Şotoron mest şodestend-o bebin reks-i cemel

Z'oştor-i mest ki cûyed edeb-i ilm-o emel

Develer esridiler, artık deve oyununu bir seyret. Esrik deveden kim bilgiden doğan edebi umabilir; kim doğru düzen hareket edişi bekleyebilir?

Bilgimiz onun vergisi, yolumuz onun anayolu; ısılığımız da onun kereminden; Koç burcundaki Güneş'ten değil.

“Rûhumdan rûh üfürdüm” günü, soluğu can verir sana... İşi gücü, “Ol” deyip oldurmaktır; yaratışı sebeplere, araçlara bağlı değil.

Bu yolda ağustosgülüyle karanfil çiğneriz; balçık çiğneyen bayağı develerden değiliz biz.

Balçık çiğneyen develer, şu balçığa bağlanmış kalmışlardır; canımızın, gönlümüzün balçıkla ne ilgisi var?

* Din mucizesini göstermek için dağın belinden, Salih'in duasıyla Allah devesi doğmuş.

Kendinize gelin, kendinize... Tanrı devesiyiz; ilişmeyin bize de ecel kılıcı başlarınızı kesmesin.

Biz doğu tarafına da gitmeyiz, batı tarafına da; adımlar atarak boyuna ezel güneşine doğru gider dururuz.

Hele otur da evet diyerek başını salla. Tebrizli Şems, gazelin sırlarını gösterebilir sana.

LXXIV

Raşau'l-ışkı habîbî laşarûdun va mudîll

Küllu kalbin li hevâhu vacad's-sabra yasıl

Sevgili, kötülöklere düşenlere, yollarını azıtanlara sanki bir ceylan yavrusu; fakat onun aşkına düşüp de dayanan gönüller elbette ulaşılır ona.

Buluşma, kavuşma yılı kısadır, tezdir, geçer gidiverir; fakat ayrılık yılı uzundur, dolgundur, uzar gider.

Sevgilim, hekimim, kadehi doldurmuş, döküp saçmada... feilün müfteilün, ya feilâtün ve feal.

Kadehi doldurur; hiç çekinmeden geceleri apaçık sunar; zâti kapında öldürülen de suçtan korkmaz ya.^[92]

— M —

LXXV

Der forobend ki mâ âşık-ı in encomenîm

Tâ ki bâ yâr-ı şeker-leb nefesî dem bezenîm

Kapıyı ört; bu topluluğa âşıkız biz... kapıyı ört de şeker dudaklı sâkî ile bir solukcağız nefes alalım, konuşup sevişelim.

Biz bu mecliste oldukça ne diye şarapla meze eksilecekmiş. Biz yeşillikteyken selviyle ağustosgülü eksik olur mu hiç?

Sunduğun kadeh elimizde, havan başımızda... Hasan'ın da yort savuluna boş vermişiz, Hasan'ın babasının da.

Meşalemiz sen oldukça gökyüzünün mumuyuz biz; değil mi ki seçilmiş sâkîmiz sensin; biz de zamanın seçkin erleriyiz.

Tuzağının ipi bizi kuyudan kurtardı kurtaralı iple oynamaya düştük, ipe eş dost kesildik.

Aklın da aklısın, gönlün de gönlü; üstesine yüzlerce de cansın sen... Artık bize de bedenini ipini örmemek gerek.

Mademki gökyüzü damına bizim için çadır kurdular; eşeklerin yayıldığı şu yerden ne diye çadırımızı sökmeyelim?

Zümrüdüanka'ya benzeyen duayız sanki; gökyüzüne uçalım... Kaza, kader çavuşuna benziyoruz; orduları kiralım, birbirine geçirelim.

Sele benziyoruz, sense denizsin; uzak düşmüşüz senden; bu yüzden başımızı ayak yapmışız; koşa koşa, yüzümüzü yerlere süre sürüye yurdumuza yönelmişiz.

Bu yolda sel gibi naralar atmadayız; yüzüstü akmadayız; kendi çevresinde dönen kokmuş su gibi kendimize rehin olmamışız biz.

Hadi, tez o koca sağrağı sun bana; fazla söyleme... Söyleyeceksen bile nimetlere gark olmuşuz de, bu sözü söyle.

Tebrizli Şems, lâ'l, akıyk sermayesidir; biz de o yüzden Bedahşan lâ'liyiz, Yemen akıykıyız.

LXXVI

Der forobend ki mâ âşık-ı in meykedeîm

Derdeh on bâde-i conrâ ki sebuk-dil şodeîm

Kapıyı ört, bu meyhaneye âşıkız biz; tez canlı olmuşuz; sunuver o can şarabını bize.

Sıçra, kalk a çevik sâkî, sık belini... and olsun Tanrı'ya ki pek uzun bir yoldan gelmişiz, pek irak bir yolculuktan.

Zevk tulumunu aç senin elinin gayretini biliriz; Zühre yüzlerce kez yalvardı, yakardı ama onun elinden bir kadehçeğiz bile almadık.

Ört kapıyı da rahmetinden bir gizli kapı aç; şarap hepimizi de vurmuş, kırmış geçirmiş; koca bir sağrak sunmanın çaresine bak.

Ta başlangıçta eştik, dosttuk; o dostluk hakkı için şu testideki şarapla bana vesveselerimden bir kıyamet guslü ver.

Hepimiz de uyumuştuk; bize birkaç tekme vurdun, sıçradık, sarhoşça kalktık da birbirimize girdik; o

yüzden bu kavgaya, bu gürültüye düşmüşüz.

İstemeye istemeye şarap sunman temelli bir töre değildir; aklını başına al; böylesine törenin ölüm meleği biz.

Filozof bizi de o bozuk düzen sebeplerden türemiş sanır; fakat bu şaraptan bir içti mi, felsefesi gark olur gider.

Öylesine bir timsahız ki deniz bir kadeh sucağızdır bize; biz tirit, mercimek, aş erleri değiliz.

Hele sus artık; faydayı, üstünlüğü bırak... kadehinin artığından faydanın da faydası kesildik biz.

LXXVII

Hele refûm-o gerânî zi cemâlet bordîm

Cehet-i toşe-i reh zikr-i visâlet bordîm

Hele gittik, gittik ama güzelliğinin paha biçilmez hâtırasını da aldık, götürdük; yol azığı olarak seninle buluşmanın, sana kavuşmanın anısını bağrımıza bastık da yola düştük.

Sana da bir anış sebebi olsun, bana da; bu yüzden yaralı gönlü sana verdik, hayalini aldık gittik.

O hayalini götürdük hani, Ay bile ona kuldur köledir, yeniaya benzeyen eğri kaşlarının hayalini.

O şeker gibi gülüşünü hani, şeker bile kuldur köledir o gülüşe... o gülüşün hayalini bütün huylarının şekerliğinden aldık, götürdük.

Güvercin gibi uçar gidersek, döner gene sana geliriz; çünkü bu kanatları senin kanadından elde etmişiz.

Parça buçuk nereye uçarsa uçsun, döner, temeline gelir... Varımız yoğumuz, nemiz varsa hepsini de senin yüceliğinden elde etmişizdir, senin ululuğundan.

A Tebrizli Şems, selâmımızı seher yelinden işit... İster seher yeli olsun, ister güney yeli; onu da senin yelinden elde ettik biz.

LXXVIII

Coz zi fettân-ı du çeşmet zi ki mefton bâşîm

Coz zi zencîr-i du zolfet zi ki mecnon bâşîm

Fitneci gözlerinden başka neye vurulalım; ikiye ayrılmış, zincire benzeyen saçlarından başka neye deli divane olalım?

Ay bile o ay yüzünü aramakta; ondan başka neyin uğrunda, kimin için gökyüzü gibi dönüp duralım?

Gülen narın, a güzelim, ağlattı bizi; bâri biz de gamından nar gibi gönlümüzü kanla dolduralım.

Sarhoş gözlerin başımıza kadehlerle şarap döküyor; artık ne diye içkiye düşelim, afyonu bekleyip

duralım?

Güller saçan yüzün bir harman gül bağıslıyor; artık ne diye baharı bekleyelim, gül renkli şaraba bağlanalım?

Mûsa gibi, senin ağacının yüzünden nura eş dost olmuşuz... neden Karun'un malına mülküne, altına âşık olalım?

Aşk her zaman gelir, a kişiler, nasılsınız der... onun nasılsın demesinden kendimizden geçeriz; neliksiz-niteliksiz bir hale geliriz.

O denizden doğmuşuz, o denizde yetişmiş, gelişmişiz... biz de arı duru olalım, ölümsüz kalalım, eşsiz, gizlenmiş inci gibi bir hoş hale gelelim.

Mademki güneşin yüzünden eser var bizde; Ay gibi tez yürüyelim, çabuk olalım, ölçülü gidelim.

Nuh'a benzeyen hayalin dualar etmede, bir tufan istemedede... o yüzücü için biz de gözlerimizi ırmaklara benzetelim, Ceyhun gibi gözyaşları dökelim.

Aşk gibi her sevdalının gönlündeyiz... fakat gene de aşk gibi hepsinin de vehminden dışarıda olalım.

Değil mi ki gönül mutfağında yemekler tabak tabak... peki, ne diye her aşağılık kişinin mutfağına kâse tutacakmışız?

* Başımızın kâsesini şu şaraba vakfettik; böylece de Serî'ye, Şiblî'ye, Zün-Nûn'a eşit olacağız biz. A Tebrizli Şems, dünyadaki zerrelere daha artık olalım diye senin ışığına zerre kesildik gitti.

LXXIX

Akl gûyed ki men orâ be zebon befrîbem

Işk gûyed tu hamuş bâş be con befrîbem

Akıl der ki: Ben onu dille kandırırım. Aşk der ki: Sen sus; ben onu canla, gönülle aldatırım.

Can gönüle, yürü git de beni de gülünç etme, kendine de güldürme der; ne var ki onun olmasın da ben onu o şeyle kandırayım?

Gamlı düşüncelere dalmış, kendinden geçmeyi arar, diler biri değil ki onu şarapla, koca sağrakla aldatayım.

Bakış okunun yaya ihtiyacı yok ki oka benzeyen bakışını yayla kandırayım.

Dünyaya hapsolmemiş, şu topraktan yaratılmış âleme bağlı değil ki onu altınla, dünya saltanatıyla aldatayım.

O, görünüşte insan ama gerçekte bir melek; şehveti yok ki kadınlarla kandırabileyim.

Öylesine bir ev ki oradaki nakşı, bezentiye görse, melek bile ürküp kaçır; peki, ben onu hangi bezentiye, hangi nakışla aldatabilirim?

At sürüsüne ihtiyacı yok; çünkü kanatla uçar. Yediği, içtiği nur; onu nasıl olur da ekmekle kandırırım?

Dünya pazarının taciri, alıcı satıcısı değil ki onu olur olmaz kârla, ziyanla aldatayım.

Hiçbir şey ondan gizli değil ki kendimi hasta göstereyim; ah ah deyip feryat ederek onu kandırayım.

Başımı bağlayayım, çatayım, sirkeli bez bağlayayım başıma, elden çıktım diyeyim; hastalıkla, hafakanla merhamete getireyim onu.

Kıldan kıla benim eğriliğimi, ne yapar edersem hepsini görür; nedir ondan gizli olan ki, onunla aldatayım onu?

Şöhret peşinde koşan, şâirlere düşkün olan bir padişah değil ki onu beyitle, gazelle, akıp giden şiirle aldatayım.

Gayb sûretinin yüceliği, onu merhamete getirerek, yahut ona cennetleri vaad ederek kandırılmaktan çok yücedir.

Tebrizli Şems, onun seçilmişidir, sevgilisidir; onu olsa olsa o zamanın kutbuyla kandırabilirim.

LXXX

Dil çi hordest eceb dûş ki men mehmorem

Yâ nemek-dân-ı ki dîdest ki men der şorem

Acaba gönül, dün gece ne içti ki mahmurum bugün... yahut kimin tuzlasını gördü ki böyle acılıklar içindeyim, darmadağın olmuş, coşmuş gitmişim.

Bugün neyi döker, kırarsam suçum yok... bugün ne söyler, ne edersem mazurum.

Her solukta dudaklarımdan, ağızımdan can kokusu geliyor; bu da canın candan uzağım diye şikâyet etmemesi için hani.

Dudaklarını dudaklarıma korsan sarhoş olur gidersen; istersen sına da gör, üzüm şarabından da aşağı değilim ya.

Sâkî, beni boğazıma dek suya daldır; çünkü düşünce arıya benziyor, bense çırcıplağım.

Geceleyin uyku vakti şu hırkadan soyunuyorum; sabahleyin uyanınca gene o hırkayla haşroluyorum.

Hadi, Deccâl geldi, aç Mesîh'in yolunu; hadi, kıyamet günü geldi çattı, çal Sûr'umu.

Aklın aklı başındaysa ciğerini kan et... gönlüm paramparça değilse satırımı al, parala.

Şarap beni boş yere yele vermeye, sâkî de yapılı bedenimi yıkmaya geldi.

Gece gündüz doluyum; görsen kadeh dersin bana... sıçrayıp kalkmışım, kemer olmadığı halde belimi bağlamış, sıkılmışım; görsen karınca dersin bana.

Sağrak, beni iyileştir diye küpün yanına gelmiş... küp de hastayım ben diye başını tutmuş.

Biz bütün perdeleri yırtmışız, şarap aramadayız... şarapsa küpün dibine oturmuş, ben örtünmüşüm, ırz ehliyim diyor.

Pislikle sarhoş olmuşsun sen; uzaklaş bizim meclisimizden... Sonra gönlünü dünyadan soğuturum; kâfurum ben.

Mezarın toprağı, bir yudumcuk su gibi toprağımı içti mi, can, ben beden değilim, ışığım diye gökyüzünün yücesine ağar.

* O padişah değilim ki tahttan ineyim de tabuta bineyim... “Ölümsüz olarak yaşarlar” yazısı yazılmış yarlığıma benim.

Bir şeyle kırılmışsam feraha karılmış, katılmışım... asılmışsam Mansûr’un ipiyle asılmışım.

Firavun’un kadehini alman; ağzı kokutur o... Tur Dağı’na benzeyen bedenimde Mûsa canı var.

Hele sus; sarhoşa susmak daha iyi... feryadı ne yapacağım ki; dudaklarından ayrılmış değilim ki ben.

Tebrizli Şems, güneşten de daha tanınmış... Şems’in komşusuyum, o yüzden ben de Ay gibi tanınmışım.

LXXXI

Ger tu hâhî ki turâ bîkes-o tenhâ nekonem

Vâmık’et bâsem her lehze vo Azrâ nekonem

Seni kimsesiz, yapayalnız bırakmamamı istiyorsan; her solukta sana Vâmık olayım, ama seni Azrâ yerine koymayayım, o hale gelmeysin; bunu istiyorsan,

Bu, sana bağlı bir nesne; ipin ucunu elinden koyuverme; eğri oynama a eğri oyunlu eğri kişi de ben de eğri oynamayayım seninle.

Can veririm dedin, arpa ekmeği bile vermiyorsun... ettiklerine karşı bir şeyler yapmazsam sanıyorsun ki haberim yok; böyle biliyorsun beni.

Kulağını çekmezsem, burmazsam gözün açılmaz; cezayı veririm diye korkuturum ama vermem.

Ölümden sonra bedeninin dağılır gider; sen de parça buçukları artık toplayamam sanırsın.

Gecenin, gündüzün yazısını yazan benim; yok olurlar, var ederim... Peki, ne diye senin gününü de sonunda gene meydana getirmeyeyim?

Her solukta sıkıntıdan genişliğe varan bir haşır var sana; peki, ne diye sabrını şekerler çiğneyen bir şükür haline getirmeyeyim?

Herkes benim dileğimle bir iş arar, bir iş peşine düşer; peki, ceza vermemi ne diye aratmayayım sana?

Bir çocuk gibi seni dünya rahminden çekip çıkarmadıkça, akıl fikir dünyasında yer vermem sana.

Akıl fikir gül bahçesi güllerle, fesleğenlerle dolu bir zevk dünyasıdır; fakat sen inada girişmişsin de seyretmeyeceğim diye gözünü yummuşsun.

Padişahın doğanları çağırın davulunu çalanım ben; a doğan, ben şu dünyadan gitmeden, gazeller, şiirler söylemeyi bırakmadan şu sese gelmeye bak.

LXXXII

Ger tu mestî ber-i mâ ây ki mâ mestânîm

Verne mâ işve-vo nâmûs-ı kesî nestânîm

Sarhoşsan yanımıza gel; biz de sarhoşuz... Sarhoş değilsek şunu bil ki kimsenin işvesini, çalımını satın almayız biz.

Dertlerle dopdolu gönüllere derman olan Yusufklar var; fakat sarhoşluklarından dertlere derman olduğumuzu bilmiyorlar.

Bilseler kendilerine değer vermezler; çünkü bize karşı derman bile başını tutar da bunaldık kaldık der.

Yıkılmışız; meyhane de bizim yüzümüzden darmadağın olmuş; bir zamancağız şu yıkık yerdeyiz ama aşk definesiyiz biz.

Meyhanedeyiz, kâhyamız sâkî ancak... kâhyamız da o, sahibimiz de; onu biliyoruz ancak.

Sarhoşun gamla, düşünceyle, tedbirle ne işi var? Başköşeye mi lâyığız, kapıcı mıyız; böyle bir düşünceye kapılır mı sarhoş?

Başköşeden haberi olan kapıcıdır... bizimse canımızdan bile haberimiz yok da o yüzden sevgilinin kucağındayız.

İçimiz ney gibi bomboş; sâkî üflüyor da söylüyoruz; yoksa söz söylemeyi istemeyiz biz.

Ne hoştur o gümüş bedenli güzel ki kim olduğunu bilmez, haberi yoktur kendinden... yükümüzü çeker durur, bizse boyuna incitiriz onu.

Sevgilimiz, kendinin kim olduğunu bilmesine bilir; fakat bilmez görünür, değersiz sayar kendini... parasız pulsuz görünür, pek değersiziz, ucuzuz biz der.

Lûtfundan, kereminden yaş ağaç gibi başını aşağı eğer... bizse yaprak gibi ayrılığının korkusuyla titrer dururuz.

Bir zamancağız beni bırak ey can; susarak söylemek hoş. Biz de sustuğumuz halde söz söyleyeniz; teraziye benziyoruz.

Yolları anlatmak da temellerdendir, gerektir ama yeter, sus artık; temeller zâti biziz; ne diye temellerle uğraşacakmışız?

LXXXIII

Ey hoşâ rûz ki pîş-i çü tu sultan mîrem

Pîş-i kân-ı şeker-i tu şeker-efşan mîrem

Senin gibi bir padişahın tapısında öleceğim gün, ne mutlu bir gündür... senin şeker madeninin kapısında şekerler saçarak can vereceğim gün, ne kutlu gündür.

O gül bahçesinin selvisinin gölgesinde ölürsem toprağımdan yüz binlerce sadberk gülü biter.

Senin ayağının ucunda el çırparak ölürsem yaşayışa haris olan nice kişi ellerini ısıtır.

Kadehime ölüm şerbetini dökersen kadehi öperim de sarhoş bir halde, salına salına ölüme doğru gider, can veririm.

Senin bir güzelim elma kokuna can verdi Mûsa; benim de senin cana benzer elmanın yüzünden ölmeme şaşılmaz.

Ölüm haberinden güz gibi sararıp solarım ama bahara benzeyen, gülüp duran dudaklarının yüzünden de güle güle can veririm.

Kaç kez öldüm, senin soluğunla gene dirildim... senin yüzünden yüz kez ölsem gene o çeşit ölürüm ben.

Dağıktım, topraktım; derlendim, toplandım... senin topluluğuna karşı dağınık ölmem yaraşmaz.

Anasının kucağında ölen çocuk gibi ben de Rahman'ın rahmet kucağında, bağışlayış kucağında öleceğim.

Bu da ne biçim söz? Âşıkâ ölüm mü olurmuş? Abıhayatın kaynağında ölmeme imkân mı var?

A Tebrizli Şems, seninle diri olmayanlar var ya... İşte onların yanında ölürüm de senin yanında dirilirim ben.

LXXXIV

Sâkıyâ erbede kerdîm ki der ceng şevîm

Mey-i gol-reng bedeh tû heme yek-reng şevîm

A sâkî, savaşa girişelim diye kavgaya gürültüye koyulduk. Gül renkli şarabı sun da hepimiz bir renge boyanalım.

Allah suvarır sözündeki lûtuf, şekle bürünmüş; sen olmuşsun... İki dünyada da bu böyle. Şarap renkli yüzünü göster de hepimiz şaşırıp kalalım.

Şarap huyuyla huylandık mı şarabın değeri kalmaz... hepimiz esrar olduk mu esrara değer bile verilmez.

Hadi, hadi, düşünceyle gam, yanı başımızda ev tutmuş; şarap sun da ondan iki fersah uzaklaşalım.

Çalgıcı, Allah için olsun, sarhoşça mızrap vur; vur da güzel mızrabının yüzünden çeng gibi biz de düzene girelim.

Rum kayserinin meclisi bu... gönlü cilâla da can aynası gibi biz de tozdan, pastan kurtulalım.

Bir dünya dolusu gönlü daralmış kişi... bizse sevincin verdiği genişlikle bir solukcağız gönlümüzün daralmasına âşık olmuşuz.

Böyle bir akıl düşmanını kim görmüştür ki onunla karılma, ona katılma yüzünden hepimiz de akıl, hepimiz de bilgi, hepimiz de hüner kesilmişiz?

Tebrizli Şems, arılık duruluk bağından yüz gösterdi; çabuk, hepimiz de onun aşk boynuna sarılalım, salkıma dönelim.

LXXXV

“Tercî-i Bend”

Hele derdeh mey-1 begzîde ki mihmân-1 tuem

Zi perîşâni-i zolf-1 tu perîşân-1 tuem

Hele o seçilmiş şarabı sun; konuğunum senin... dağınık saçlarının yüzünden darmadağın bir âşıkımın senin.

Acı olsun, tatlı olsun, dudağımıza bir şey tattır da haremden çıkar bizi... Bugün ver, bugün, veresiye istemem; senin cüzdanına bir Abbas kesilmişim ben.

Şarap iki dünyayı da toz gibi yele verir... o zaman görünür, bilinir ki senin yüzünden sana aydın bir Ay kesilmişim ben.

Derken cana benzer kadehi sunar da al der; canına sinsin... canın değilsem bile sevgilinle ilgim yok mu?

Kadeh büyük bir doğandır, bineği de eldir... çünkü avcıyım ben; senin kuşlarının tam fitnesiyim.

O doğan elden çıkar da beyne doğru uçar; senin sayvanının seçkin bir meşalesiyim, o sayvanın parlaklığı benim der.

Ay gibi güzellerin ekmek, su yüzünden yüzlerinin suları döküldü gitti... müjde a sarhoş, senin suyun da benim, ekmeğin de.

Denizi kim avcuna almıştır ki? Sen al bir kez bâri de inci gibi dişlerimin senin diye bir güzelce gülüver.

Sana önce üç öğüt vereyim; bizim üzerlik tohumumuz ol... Halil'sin, yanımızdasın; ben de senin buhurdanın.

* Mahallendeyim, hele aç kapıyı... caize hikâyeleri oku; senin sofranda değil miyim?

Hadi, gazelimi tercîe döndür de söyle... deli olmadıysan bile deli hikâyesi anlat.

*

Ateşe benzer suyundan beynim kaynadı; çabuk ey meşale yüzlü, gümüş bedenli güzel, söyle.^[93]

Sabahleyin erkenden denize benzer kadehi elimize aldık; gönül dalgasını söyleyen inciye sen anlat.

Coşup da köpüren deniz o eşsiz, o tek inciye laladır sanki... bir güzel köpür de o güzelim inciye söyle.

Herkesin gönlünde bir başka istek var; sen isteğin doğduğu o kaynağı, o pınar başını anlat.

Bütün dağınık istekleri şarapla derle, topla... isteklerden gizli kalan o isteği dile getir.

Can doğusunun ardından doğan, ışıyla ben-biz gölgesi yok olup giden o güneşten bahset.

Altı yön de, insanlarla periler de o sırra mahrem değildir... Yersizlik yönüne başını çevirme; o sırrı olduğun yerde söyle.

Şu karnın ne vakte dek hamurla dolacak? A hamurcu, bir soluk da arı duru şaraptan söz aç.

Ne vakte dek kuzgun gibi her pislikten gıdalanıp duracaksın? Şekerler yiyen duduya benzer candan haber ver.

Geç bundan da o rûhanî şarap kadehini sun; o yüce kadehin parıltısını anlat.

Yaşlıyı da sarhoş et, genci de; ondan sonra sen sarhoş ol; sarhoş olarak çık dışarıya; sürdüğün zevki, gördüğün âlemi söyle.

Hele tercî beytini söyle... Öyle bir haldeyiz ki şarabı kadehten, başımızı ayağımızdan fark edemiyoruz.

*

Elimizde kadeh, hepimiz de sâkîyi gözlüyoruz; her kâra, her ziyana boş vermişiz.

Dün gece akıl, meclisimizden yalınayak kaçtı; zâti aklın, zannın sınırını çoktan aşmışız.

Meclisin beyi sensin; bizim hepimiz de senin okuna bağlanmışız; o bakışa bağlıyız; o oka, o yaya bağlanmışız hep.

Zühre, Ay meclisinde şarapla bizi işten güçten etti; yoksa Yengeç gibi hepimiz de ne diye eğri büğrü yürüyelim?

Bağdat'ın o tek, o görülmemiş güzeli aklımızı kaptı; Hemedan'da olduğumuzu bilmeyelim diye götürdü gitti.

Sâkî, varınızı yoğunuzu tümünden yağmaya vereceğim dedi; hele a benim canım, öyleyiz işte; dediğini yap gitsin.

O adsız sansız inciye elde etmek için hepimiz de dalgıçlar gibi o adsız sansız denize dalmış gitmişiz.

İşret çağında şarap kadehinden de daha neşeliyiz, daha çok neşe veririz... savaş safındaysa hepimiz de sanki kılıcız.

Âşıklara göre bağlarla bahçeleriz, yeşilliklerle dolu baharız... her inkârcıya karşı da hepimiz güze benzeriz; donmuş, buz kesmişiz.

Tümden dil kesilmişiz gibi bir zanna düşmeyesin diye gönlümün yalımından bir başka yalım çakmada.

Sâkî, tedbirlere düşmüşüz; şarap sun bize... çünkü senin aşk şarabından başka hiçbir şeyle kendimizden geçemiyoruz.

LXXXVI

Sâkıyâ mâ zi Süreyyâ be zemîn oftâdîm

Gûş-ı hod ber dem-i şeş-tây-ı tereb behâdîm

Sâkî, biz Ülker burcundan yeryüzüne düştük; kulağımızı altı telli zevk sazının nağmelerine verdik.

Hasta gönlün tamburla bir başka nağmesi var; yüz parça olmuş gönlü onun havasına verdik biz.

Meyhanedeyiz, bu yüzden sarhoşuz... başka bir mahalle tanımıyoruz; bu mahallede doğduk.

Sâkî, bütün bunlardan geç de şarap sun bize; şu tek kişilerin arasındayız; hepimizi de bir kişi haline getir.

Herkesi boğ, şu sayılardan kurtar... sayıların tadına düşmüşüz; başka bir tat ver bize.

Gönlümüz bu yelden şaşılacak bir koku duydu; sözün kısası, bu yelin soluğuyla pek güzel evrâdımız var.

Görünüşte sevgilinin hastasıyız; içyüzdeyse sevgiliden bitmiş, gelişmişiz... hasılı sarhoşuz; çalıp çağırmadayız, neşeliyiz; hem de yapımız sağlam mı sağlam.

Hepimiz de sarhoşuz, yokuz, yıkılmışız dostun yoluna... yokluk meyhanesinde varlık düzeni kurmadayız.

Hele sus, dinlen... bir gelinimiz var; hepimiz de damadız diye gerdeğe girmeğe hazırlanmış, oturmuşuz.^[94]

LXXXVII

Dîde ez helk bebestem çü cemâleş dîdem

Mest-i behşayiş-i o geştem-o con behşîdem

Yüzünü gördüm görelî halktan gözümü yumdum; onun bağışlarıyla sarhoş oldum, can verdim.

Süleyman'ın mührü için bütün bedenimi mum ettim; yumuşatmak için de mumumu ellerimle ovdum.

Onun tedbirini gördüm, kendi eğri büğrü tedbirimi fırlattım attım; onun neyi oldum, onun dudağında feryada başladım.

Elimi o tutmuş, ben körcesine elini aradım... ben elindeyim onun, haberi olmayanlardan sordum onu.

Sâftım, gönlümde bir şeycikler yoktu; ya sarhoştum, ya deli... korka korka kendi altınlarımdan kendim çalar dururdum.

Duvarın yarığından hırsızlar gibi kendi bağıma girdim; kendi gülbahçemden hırsızlar gibi yaseminler devşirdim.

Yeter, sırrımı parmağının ucuyla gösterme... çünkü senin pençende hayli kıvrandım durdum ben.

Ay'ın ışığı da Tebrizli Şems'tir, bütün yıldızların ışığı da... onun gamından ağlar inlersem bayram ayına dönerim ben.

LXXXVIII

Menem on dozd ki şeb bekb zedem bebrîdem

Ser-i senduk goşâdem goherî dozdîdem

O hırsızım ben ki geceleyin duvarı deldim, içeri girdim; sandığı açtım da bir inci çaldım.

Haremdeki Zelihâ'nın gece çarşafını kaptım; fakat Yusuf'un yüzünü de görünce ellerimi doğradım.

Birinin sevdası başıma kastetti... o yanda gördüğüm o kişinin elinden hiç baş mı kurtarılır?

Başımı götürmeyeyim, vermeyeyim dedim de başım, âmin dedi... gamı beni kökümünden söktü, attı da ondan sonra bittim, geliştim.

Bu ne Ay'dır ki gönüllerde, canlarda döner dolaşır; ben de onun dönmesi yüzünden gökyüzü gibi çok döndüm.

Tertemiz kardeşlerin canıdır o; onu arama yüzünden dünyanın bütün tortusunu tuttum, başına çaldım.

Şu dünya kuyusunda bir güzellik Yusuf'u gizli; o yüzden ipe sarılır gibi şu gökyüzüne sarıldım ben.

Hele ey aşk, gel; iki dünyada da sevgilimsin benim; bütün halktan kesildim de sana yapıştım.[\[95\]](#)

Kadehinle sarhoşum da o yüzden genişlik içindeyim böyle; seni seçmişim de o yüzden Tanrı seçmiştir beni.

Ne de töresi güzel bir bağ ki bütün halktan gizli... yeşilliğinde gül gibi elbisemi yırttım ben.

O bağda gönüller kapan öylesine yüce boylu bir ağaç var ki... ağaçtan yaprak dökülür gibi ayaklarına döküldüm saçıldım.

Susayım, yeter artık... zâti o kulağıma söyle dedi de söyledim; ört, söyleme deyince de örttüm, söylemiyorum.

Her yan, Tebrizli Şems'in yüzünden ışıklarla dolmuş... ben de gölge gibi onun peşine düştüm, her yana dolaşmadayım.

LXXXIX

Ger merâ hâr zened on gol-i re'nâ bekeşem

Ver lebeş cevri koned ez bon-i dendon bekeşem

O gülen gül, beni dikenle sançsa dayanırım... dudakları cefa ederse dişlerimi sıkar, sabrederim.

Üzerlik gibi yoksul gönlümü ateşlere yaksa ayaklarımı vura vura oynarım, o yanışa dayanırım.

Çevgene benzeyen saçları beni uzaklara atsa, böylece secdeler ederek meydana kadar yuvarlanırım.

Lâ'l dağda bulunur, inci acı denizde; lâ'li, inciye elde etmek için onu deler, aşarım, bunuysa içer, sömürürüm.

Boş bir ümide kapılayım da yoldan inciye alayım, Bedahşan lâ'lini bırakayım... bu ne olmuştur, ne de olur.

Yüzüm belki yüz kere ciğerimin kanıyla boyanmış atlaslara bürünürdü... yanlışlıkla padişahın elbisesini giysem ne olur ki?

O darmadağın saçların gölgesinde derli toplu bir hale geliyorum; artık darmadağın bir yol tutmak gerekmez bana.

Yol arkadaşlarımdan hepsi de gönül penceresine gitti... yolumu açın da ben de onlara ulaşayım.

Birisi çıkar da Mecnun'un yükünü ben çekerim derse, gönül ben iki katını çekerim diye içimden nara atar.

Yusuf'um, beni suçsuz olarak zindana korsa, Yusuf gibi girerim zindana, çekerim yalnızlık kahrını.

Gönül, derdinden baş çekerse, can, kahrına doyarsa; can da varsın gitsin, gönül de; gönülsüz, cansız çekerim derdini de, kahrını da.

Senin miskler kokan eteğini gizlice tutar, çekersem miskten, amberden iki dünyaya da dertler yağar, belâlar yayılır.

XC

Ez but-ı bâ heber-i men heberî mîresedem

Vez leb-i çün şeker-i o şekerî mîresedem

Her şeyden haberi olan güzelimden bir haberdir geliyor bana; şeker gibi dudaklarından bir şekerdir ulaşıyor bana.

Her solukta onun gül bahçesinden görülmemiş bir gül koparıyorum; her zaman terütaze bir fidandan terütaze bir gül geliyor bana.

Şeker mi şekersin; şeker mi şeker... ağızımda bir şeker var; bir başka şeker geliyor bana.

Aşkıyla şaşkınlım; ona çektiğim özlem yüzünden her solukta başı dönmüş, şaşkın, yanmış yakılmış bir âşık geliyor bana.

Birisi solmuş sararmış; onun ateşini söndüren benim... bir başkası da var ki ondan bir bakışa uğrayıp durmadayım.

Başka biri evinin kapısına oturmuş, yüzüme açılmasa da kulağıma kapının açılış sesi gelir ya diyor.

Başka biri de başcağızını toprağa koymuş; toprağından bir canlılık huyu kaparım elbet demede.

XCI

Rûz-ı şâdîst beyâ tâ hemegon yâr şevim

Dest bâ hem bedehîm-o ber-i dildâr şevim

Sevinç günü; gel de hepimiz dost olalım; el ele verelim, sevgiliye gidelim.

Ona dalalım da şaşırıp kalalım; hepimiz bir renge boyanalım; böylece güle oynaya pazara yönelelim.

Bugün o gün ki güzeller bağda çadır kurdular; biz de onları seyretmek için gül bahçesine varalım.

Bugün o gün ki güzellerin hepsi de oynamaya koyuldu... biz de dükkânları kapayalım; hepimiz de işi gücü bırakalım.

Bugün o gün ki canlar yeni elbiseler giyinecek; biz de Tanrı'ya konuk olalım, sırlara erelim.^[96]

XCII

Hoş benûşem tu eger zehr nehî der câmem

Pohte vo hâm-ı turâ ger nepezîrem hâmem

Kadehime zehir bile koysan bir güzelce içerim... Senden gelen pişmiş, hamı kabul etmezsem hamım ben.

Armağana âşık değilim, o eline âşıkım ben... tohuma aldanan sungur değilim; tuzağın bağının aybeyiyim ben.^[97]

Çanağından köpeklere verilir gibi kan verilse bana, onu en güzel bir kadeh bilmezsem aşağılık kişiyim.

* Yeryüzü gibi senin goncana da dadılık edeyim, dikenine de... böylece a benim canım, adımı "Duyduk da uyduk" takıver gitsin.

Buyruk çekirgelerin tarlamı biçerse, ekinimi senin için elden çıkarmazsam hayvanların otu olayım.^[98]

A sabır sâkîsi, gel, koca bir sağrak sun bana; sun da kum gibi onu birden içivereyim.

Boyuna kıvranıp duruyorsun, sivrisinek gibi durup dinlenmek yok diyorsun... gönlümün kararı sevgilimi bulmadıkça neyle karar edeyim ben?

Hırsızlar gibi bütün gece bekçinin derdinden kıvranıyorum; güneşe tapanlar gibi seher çağları damın başındayım.

Senden başkasının sevgisi gönlümde bir sapıklık mührüdür... ağızda senden başkasının şekeri varsa sersemim.

Senin şekerkamışlığını dilimle anmasam da ister istemez onun tadı damağımda.

Kıskançlığın, gözyaşları döktürür bana; hem de taklitle değil; çünkü gözden verir o kıskançlık haberini bana.

XCIII

Mâ ser-o pençe-vo kudret ne ezin con dârîm

Mâ ker-o ferr-o seâdet ne zi Keyvon dârîm

Başımız, elimiz; gücümüz kuvvetimiz şu candan değil... kutluluk debdebesini Zühal yıldızından elde etmemişiz.

Ateşimiz, devletimiz güneşten de değil, esirden de değil... parıl parıl parlayan yüzümüzün ışıltısı, noksan sıfatlardan arı Tanrı'dan.

İliğimiz, damarımız yok; o Dicle'de kan gibi coşup köpürüyoruz... elimiz ayağımız yok; o savaşta dönüp duruyoruz.

Yedi deniz, bizce bir katrede boğulmuş gitmiş; çünkü elimizde insanlık incisinin parıltısı var.

Başımız olmasa ne eksilir ki? Baştan başa canız biz... altınımız yokmuş, ne gam; madenden yardım görmedeyiz.

* Ebû Hurayra huyluyuz; alışverişte gönlümüz, ezeldeki dostluğa bağlı; elimizi dağarcığa atarız biz.

* Ehrimen de, dev de, peri de hepsi bize âşık; çünkü Tanrı aşkında Süleyman ülkesi elimizde bizim.

Dünya kuyusundayız; dünya hapisanesinde; bir kovaya ümit bağlamışız... fakat Zühal yıldızında, yedinci kat gökte nice Yakub gibi âşıklarımız var.

Tebrizli Şems, bütün erlerin padişahlar padişahı... O dünya kutbundan delilimiz var, bürhanımız var.

XCIV

Men çü der gûr-ı deron hofte hemîfersâyem

Çün beyayî be ziyâret sere bîron âyem

İçimin mezarlığına gömülmüşüm de boyuna çürüyorum sanki... Fakat sen ziyaretime geldin mi, başımı çıkarır, mezardan çıkarım.

Sûr'un üfürülmesi de sensin bana, mahşerim de sensin benim... Ne yapayım? İster ölü olayım, ister diri, nerdeysen ordayım ben.

Cansız bir kamyş gibiyim, dudakların olmadı mı susarım; fakat neyime bir üfürdün mü, o solukta ne sesler çıkarırım, ne nağmeler veririm.

Senin yoksul kamyşın, şeker gibi dudaklara alışmıştır; bu yoksulu an da seni ölümsüz bir hale getireyim.

Ay yüzünü görmedim mi başımı bağlarım... Tatlı dudaklarımı bulmadım mı elimi dişlerim.

XCV

Ey dırîgaaki şeb âmed heme ez hem beberîm

Meclis âhır şod-o mâ teşne vo mehmûr-serîm

Yazıklar olsun, gece geldi; artık birbirimizden ayrılalım... Meclis bitti, bizse hâlâ susuzuz, başımızda mahmurluk var.

Şu uzun gün geçti gitti; duygu kapısı yücelere ağdı... bizse günün başlangıcında bile mahmurduk; gecemizse gündüzümüzden beter.

İçimiz gökyüzü gibi sona dek susuz, susuzluk illetine tutulmuş... İki üç günceğiz insan şekline bürünmüşüz ama bu böyle işte.

Gönül midesinin yolunu öküz midesi tutmuş... yoksa biz ölümsüzlük yaylasında öküz açlığına mı tutulmuşuz?

* A kardeş, Tanrı katında ne sabah var, ne akşam... bir başka şey var ki işte biz o başka şeye uymuşuz.

Dünya zindanı güzellerle, resimlerle dopdolu... hepimiz de puta benzer şekillere, resimlere hapsolmuşuz.

Sen şekilleri testiler bil, zehir de düşünce şerbeti... testi gibi hepimiz de her solukta hem boşuz, hem dolu.

Bir solukta çalgıyla, raksla doluyoruz; bir solukta kavgayla gürültüyle... bir solukta hiçbir şeye aldırış ettiğimiz yok, bir solukta fayda, zarar kaydına düşüyoruz.

Şerbet testinin içinde kendi kendine olmaz ya; bir başka yerdendir o... bizim de tıpkı testi gibi şerbetin nerden geldiğinden haberimiz yok.

Bakış, bakışı, görüşü vereni bilmez; perde ardındadır... neden mi? Biz bakışı, görüşü verene dalmışızdır da ondan.

Bir şeyden aşırı uzak olan, o şeyi göremez... bizse aşırı yakınlık yüzündendir ki göremiyoruz.

Kimi oluyor, cansızlara karışıyoruz da buz gibi donup gidiyoruz; kimi de şeker gibi o sütün içinde eriyoruz.

Şu buz erimiyorsa güneşten kaçıyor da ondandır... o ay, bize gelmiyorsa eyere bağlanmışız da ondan gelmiyor.^[99]

Gönül görünüşte sevgiliyle buluşamamış; bu yüzden de ciğerinde su yok ama dostun keremiyle birleşmişiz, suyla ciğer gibiyiz biz.

Mühendis, can için gizli bir ev yaptı; içyüzde mühendisle o evin hesaplarını sayıp duruyoruz.

Süleyman gibi bizim başımıza da taç korsa, biz de karınca gibi ona şükretmek için kemer kuşanırız.

Güneş bize zekât yolladı; bu yüzden de Ay mıyız Ay, Ay mıyız Ay.

O deniz bir buluttur yolladı bize; o yüzden de inci miyiz inci, inci miyiz inci.

Ardında güz olmayan ilkbahar yüzünden hepimiz de yeşermişiz, boy atmadayız, büyümedeyiz; tıpkı selvi gibi, ağaçlar gibi hani.

Can gündüze benzer, bedenimizse gecedir... biz ikisinin ortasındayız; gündüzle gece yüzünden seher çağına dönmüşüz.

Hoca, ben sustum; fakat sakın sarhoş olarak bize bakma; çünkü “iki büyük nesnenin biriyiz” biz.

XCVI

Mâderem beht bodest-o pederem cûd-o kerem

Fereh ibni'l fereh ibni'l fereh ibni'l ferhem

Anam baht, babamsa cömertlik, bağış... genişlik oğlu genişliğin oğlu genişliğin oğlu genişliğim ben.

Şimdicek neşe beylerbeyi kutlulukla gelir çatar. Bu şehir de, bu ova da orduyla, davulla, bayrakla doldu.^[100]

Bir kurda rastlasam ay yüzlü Yusuf olur... bir kuyuya girsem İrem bağı kesilir.

Nekeslikten gönlü demire, taşta dönen kişi, benim kapımda cömertlikte, bağışta vaktin Hâtem'i olur.

Toprak bile avcumda altın oluyor, ham gümüşe dönüyor... artık altın, gümüş fitnecisi nasıl vurabilir yolumu?

Öyle bir güzelim var ki güzel kokusundan duyuluveriyor... zâti put taştan bile olsa, güzelse can kabul eder gider.

Başın sağ olsun; onun genişliği yüzünden gam öldü gitti; öyle bir kılıç nasıl olur da gamın boynunu vurmaz?

O sitemle dilediğinin gönlünü alır... böylesine zulmün, bu çeşit sitemin kulu kölesi olsun adaletler.

O ne bendir ki yüzde bir göründü mü hemencecik dayı amcaya yabancı olur gider.

Yeter bulur da susmak istersem tamamını sen söyler, sen anlatır mısın dedim; evet dedi.

XCVII

“Tercî-i Bend”

Hele refîm-o gerânî zi cemâlet bordîm

Rûy ezincâ be cihânî ecebî âverdîm

Hele gittik, senin güzelliğinden de değerli bir hâtıra aldık, götürdük. Yüzümüzü burdan bir şaşılacak dünyaya çevirdik.

Dost zehirle dolu bir kadeh sundu; zehir, değil mi ki onun elinden geliyor, neşeyle içiverdik.

Gönlümü hoş tut dedi; sana bundan başka yüz can bağışlarım; biz boş yere kimi incittik ki?

A canım dedim, mademki bedenimizden can isteyen sensin? Onu verirken kıvranırsam adam değilim.

Fidanlarız, topraktayız ama büyümedeyiz, boy atmadayız... yüzümüz sarıysa korkacak mıyız? Padişah bizimle.

İçyüzde göğün üstündeyiz; beden bakımından yerin altında... görünüşte öldük ama gerçekte dirilmişiz biz.

Dünyadaki derman dert arar, hasta arar... bizse dermandan kesilmişiz de dertle dost olmuşuz.

Can arı duru bir ayna, beden o aynada bir toz... güzelliğimizi gösteremiyor; çünkü tozun altındayız.

İki evdir şu, iki konak; ikisi de onun mülkü... Ona hizmet et, hizmet ettik diye bu hizmetle övün.

Yüzün (ruhun) gönül atına bindi mi, şah kesiliriz; kadehin geldi mi, tortuluysak bile sâf bir hale geliriz.

Şarap sunan sen olduktan sonra bütün sarhoşlar bizimle övünsün... Besleyen sen olduktan sonra arık olsak bile semiririz.

Hadi, tercî beytiyle kuşdili söyle... dille söylemezsen can yolundan anlat.

*

Dünyaya geldi de iki güneğiz bize yüz gösterdi; bu dünyadan öylesine çabuk gitti ki kimdi, bilemedim ben.

Tanrı için a aziz yüce konuk dedim; sana inananları ne de çabuk Tanrı'ya emanet edip gidiyorsun.

Şu dünyada dedi, kim bir ak gün görmüştür ki gök kubbeden kara su yağmasın üstüne.

Bizi çekmek, bizi yola salmak için o varlığın temelinden çavuş üstüne çavuş gelip durmada.

Bedenine, gönlüne gelen her gam, her zahmet vade verilen zamanı hatırlatmak için kulaklarınızı

çeker, burar.

* Yarı ömrün şikâyetle geçer, yarı ömrün şükürle... övüşü, sövüşü bırak da Makaam-ı Mahmud'a yüz tut.

Ne olmayacak şeyle uğraşıp durursun; bu geldi, şu gitti dersin; işe iş katman pişmanlıktan başka bir şeyi arttırmaz.

Akıl bahçesine ayak bas da eminlik ara, kurtuluş dile; armut ağaçlarının altına geç, başını koy, ayağını uzat.

Sen silkmeden de yel düşürür armutları, kim ağzını açarsa ağzına düşer hem de.

Vefalı kerem sahibinin verdiği rızık budur işte; hem de elinden, ağzından kimsecikler alamaz o rızık.

Öldü gitti; ayakta duruşu ne kısa da, secdeye kapanışı ne uzun demesinler diye ayakta durmadayım, ölmemişim.

Zulümden de, acıtıştan da arı olan bu rızık anlamak için kulağını aç da tercî beytini dinle.

*

Gül gibi gülererek düştük fidandan; can bağışlayan padişaha da canımızı feda ettik.

* İnsan, yaratılış rahminden iki kere doğar... biz de dünya anasından doğduk ya; işte bu ikinci doğuşumuz.

Sen daha ana rahmindesin; bizi göremezsın... nereye düştüğümüzü gören, anasından doğmuş olandır.

Ağlayıp bağırmak, yakınların dertlerine düşmek, hep bu rahmin verdiği zahmetlerdir; bu zahmetlere uğrayan kişi ölmediğimizi, üstelik de yaratılıp doğmakta olduğumuzu ne bilecek?

Zindanda olan, dünya nedir, ne bilsin? Hemedan (her şeyi bilen), bu Bağdat'dan olduğumuzu bilir ancak.

Bizi insan da gene bir hayale bakarsın; bir hayal görürsün sen... Bizse ne hayalız, ne şekliz, ne de anılmaya zebunuz.

Fakat bizi ararsan neşeler, sevinçler yanında ara... çünkü biz sevinç dünyasının hoşluk şehrinde yer yurt edinmişiz, konaklamışız.

Neşe sanatını Tanrı'dan öğrenmişiz; bu sanata Tanrı düşürmüş bizi... O görülmemiş afsunda da Mesîh gibi ustayız biz.

Ölmek de bizim harcımız, dirilmek de... İkisi de güzel bir yurdumuz bizim; acemice korkmayız; hoşuz, râm olmuşuz.

* "Aralarında merhametlilerdir" âyeti geldi mi, suya benzeriz, "Küfür ehline karşı da çetindir onlar" dendi mi de demiriz.

Birden bine dek; hangi hayali yonarsan yon, sayıya sığar; şunu bil ki biz sayıdan, hesaptan dışarıyız.

* Hangi isteğin peşine düşersen padişahattan bir karşılık vardır sana... Aksırık gibi hani; aksırdın mı, ardından Tanrı rahmet etsin sözü gelir.

*

Sağlık, esenlik arayan akıl, acı şerbeti bile içer... artık tatlı bir ilaç olan şerbete ne dersin?

Âşıklar sevgililerinden yüzlerce cefa çekerler... ya sevgili güzel olursa, iyi huylu olursa iş ne hale gelir?

Öylesine bir ayrına düştün ki sonu yok... ardına bakma da iki dünyadan da el yu.

* Bu kadir gecesi o kadar uzun ki sabahı bir türlü ağarmıyor... Sana verilen beratın adı da “Erlere var, gerçeklediler” âyeti.

Mademki bu denizden dışarı çıkmaya ümit kalmadı; bundan sonra küp, testi aramak ahmaklıktır.

Bu baht gökten gelir, topraktan yapılmış dünyadan değil... bu baht işi, yıldız yüceliği; pazı gücüyle olacak iş değil bu.

Böyle bir yüzü gördün mü, gözün aydın oldu gitti... gözün yüzünden ardını da görür, tanır.

İşin sonunda ödülü alan kişi, önden de coşkundur, sevdalara düşmeyi arar durur.

Bir sedef var, inci havasıyla döner durur; fakat göğsü bir yarıldı mı, görür ki inci kendisindeymiş.

Kıvrıkcık saçlarını görünce külâhından vazgeçer güzel... evini bulan, artık nerde, nerde demez.

Akılsız bile olsa akıl dertdeş olur ona... cevizler pek güzel; herhalde içleri dolu olmalı. [\[101\]](#)

Kır da içini çıkar, tercî beytini oku... yüzü yoktur ama kale burcundan geçmiş gitmiştir o.

XCVIII

“Tercî-i Bend”

Hele hîzîd ki tâ hîş zi hod dûr konîm

Nefesî der nezer-i hoş-nemekon şûr konîm

Hele kalkın da kendimizi kendimizden uzaklaştıralım... bir solukcağız tatlı tuzlu, alımlı güzellerin tapısında bulunalım da tatlı tuzlu olalım.

Hele kalkın da sarhoş, hoş bir halde el çırpalım; gamı da, gamın hayalini de tümünden mezara gömelim.

Vehim yol arayanları hasta eder gider; bizse bir kavgaya girişelim, bir gürültü koparalım da vehmi hasta edelim.

Koruklar üzüm oldu; şimdi hep üzüm yiyelim... herkesin benzini de, turalım, üzüm şarabı haline

getirelim.

* Balarısına gelen vahiy dünyayı tatlılaştırdı; bize Fetih sûresi geldi; düğün edelim.

Kılavuzlar düzenle genişliğin yolunu vurmadalar, biz onları turalım, yollarını vuralım da hepsini çırçıplak soyalım.

Kışın kırıp geçirdiği kişilerin canlarına güneş hararetini verelim... İzin alalım da dünyalar bağışlayan padişahın işine gücüne koyulalım.

Şu güzel, hileyle, düzenle öldürdü bizi; bundan böyle onun gibi yüzlercesini yaralayalım, eşinden dostundan ayıralım.

Şimdiye dek bekçiydi, hırsızlığını gösterelim ona... beydi, onu kul köle edelim, buyruk altına alalım.

Herkes onun sitem pençesiyle ağlayıp inledi; onun kemiklerini berbat yapalım, tambur haline sokalım.

Kimya geldi, gamların hepsi neşe oldu; biz de bundan böyle gölge gibi o ışığın hizmetinde bulunalım.

Ordunun azıksızlarının hepsini de padişah yapalım; bütün kara şeytanları melek haline getirelim, huri şekline sokalım.

Her solukta ateşe nur elbisesi bağışlayalım; dağların hepsini de Tur'a döndürelim.

Dünya padişahının buyruğu şöyle yazılmış: Bundan böyle her gazele bir tercî sebep olmalı.

*

Kalk, hepimiz de el çırparak oyuna girelim... erlikle hepimiz de karıların ellerinden kurtulduk.

Dünya padişahının bağı bahçesini açtılar; haydin, gelin... her yanda güzellerin cefası, her yan elmalık.

Zehrin şeker olduğu yerde şeker ne gerekir? Koyunun çobanlık ettiği yerde çobana ne ihtiyaç var?

Herkes semirmede, yetişip gelişmede, büyüyüp boy atmada... çünkü iki yaşını doldurmuş erkek deve yavrusu, o arslanın başına dudaklarını koydu.

* Dünya padişahının konuğuna mahsus bu nimet; ye... ne beyin ıktândandır, ne filânın vergisi.

Bir güneştir bu ki her pencereden girdi, her dama vurdu... artık aşağılara inip gizlice suç işlemek gerekmez.

Neden korkalım? Güneş değersiz bir askeri onun; kalkanı da ışıktandır, kılıcı da.

Bunların hepsi de geçti gitti; yüzünün yalımları var olsun... çünkü senin yüzünü görende baş, can kaydı kalmaz.

O ateşten canımda bir alev var ki o alevin kökündendir şu dilim benim.

Fakat her ikisi de senin ayrılığınla yanıp kavrulmada, kıvranıp durmada... bana inanmıyorsan gel de aman seslerini kendin duy.

Sütü tatmadıysan nasıl gelişip yetişiyor; bir seyret... oku görmediysen yay sesini işit.

Göz, bakmakla ona benzer bir şekil göremez... zâti padişahın şeklini, resmini kimsecikler görmemiştir ki.

Fakat gene göz dayanamaz, onu görmek ister; gökten balığa dek her yana bakar, her yanda dolaşır durur.

Hele; hangi Güneş, hangi Ay var ki senin Güneş'inden, senin ay yüzünden iyi olsun; Güneş de neymiş, Ay da ne? Sen noksan sıfatlardan münezzeh Tanrı kapısından şarap al da halka sun.

*

Kulluğumu, hizmetimi çabuk unuttun... vefasız değilsin; gitme a yeşilliğin canı.

Bir gün olsun, benim bir dostum vardı demedin... dostum, adımları anmadan, benden söz açmadan pek çabuk ağzını yumdun.

Sütle şeker gibi sözler söylemiştin; şarapla süt bahane olmuştu; eş dost olmuştuk.

Senin yüzünden sarhoş olup da bir kadeh kırdıysam ne çıkar? Keremde, güzel huyda bal denizi değil misin sen?

Bir ipe benzeyen saçların şu tuzağa düşmüştür ama o ipi uzatan elin, beş parmağının her bükümüyle yüzlerce canı, yüzlerce gönlü kırar geçirir.

Kerem yelin esmedikçe can açamaz... Yakub'un gözü gömleği gözler durur.

Yusuf gibi bir kuyuya düşmesem o kuyunun dibine bir ip uzatmaktan âciz değilsin ya.

Sen bir güneş değil miydin; bense gündüz yıldızına benzemez miydim? Tıpkı bir mum değil miydin sen; bense âdeta bir leğen değil miydim sana?

Ey abıhayat, ey seher yeli, sen olmadıkça gül bahçesinin ağzı güler mi, yaseminin yanağı tazeleşir mi hiç?

Tanrı soluklarıyla Rûhullah üfürülmezse Meryem'e benzeyen şekerkamışları gebe kalmaz.

Yolun bir mezara uğrarsa, ayağın bir mezara bassa, ölü hemencecik kefenini yırtar da ayağına kapanır; bu değil misin sen?

* Altı yüz yıldır canlara sâkîlik etmez misin? Beden zahmeti olmaksızın hep senin çenginin ten-ten nağmeleri gelip durmaz mı?

Şiirin özü olan birkaç beyit kaldı; fakat büyüklüğü yüzünden ağza sığmıyor; bu sözleri sen söyle.

Hele ben aşk çalgıcısıyım; başkalarıysa altın çalgıcısı; benim tefim aşk defteri; onların tefleriye ıslak tef.

XCIX

Rûz-1 onest ki mâ hîş ber on yâr zenîm

Nezerî sîr ber on rûy-1 çu gol-nâr zenîm

O güzel sevgiliye sarılacağımız gün, tam bugün... O nar çiçeğine benzeyen yüzünü bir doya doya seyredelim.

Müşteri gibi, ay yüzlümüzün saçlarını turalım; bütün çarşıya pazara bir gürültüdür salalım.

Seher yeli gibi o gül bahçesine bir düşelim de bütün güllerin yenlerini, yakalarını açalım, yaseminlerin saçlarını okşayalım.

Bir soluk, testi kuralım; bir soluk, kâseyi başımıza dikelim... testi gibi hepimiz de meyhanecinin küpünün başına konalım.

Kadeh sunuluyor diye niceye bir mektup okuyup duracağız? Mektubu sarığımızın arasına sokalım artık.

Devlet çengi, yüzünün ışığıyla düzeldi; artık uda bir iki mızrap vurmamız nasip oldu.

Köpürüp coşma çağı geldi; durup bekleme, gözetleme zamanı geçti; sarhoşuz biz, ne biliriz ne kadar coştüğümüzü, ne biçim köpürdüğümüzü?

Tertemiz kardeşlerin avcunda toprak bile altın oluyor... artık şu gaddar dünyanın gözüne toprak saçalım.

İplerle bağlamışlar da sağ yana çekiyorlar bizi... Biz de artık varalım, sırlar ülkesinde zevk çadırını kuralım.

Dünya ateş yüzlü birinin yüzünden aydınlandı, hoş bir hale geldi; kalk, artık kazancı da ateşlere verelim, işi gücü de.

Gönlümüzden bir şimşek çaktırırsak, dağa, bayıra bir yıldırım düşürürsek dağ da Tur Dağı gibi paramparça olur da dirilir, bayır da.

Geri kalanını sen söyle; çünkü senin gibi biri varken söz halkasını vurmamız hem soğuk bir iştir, hem yazık doğrusu.

C

Çend hosbîm sebûhest selâ berhîzîm

Âb-ı rehmet hesetânîm-o ber âteş rizîm

Ne vakte dek uyuyacağız? Sabah şarabı içme çağı, haydin, kalkın... Rahmet suyunu alalım da ateşe serpelim.

O gökleri dolaşan yelesi, kuyruğu kara, doru Arap atına gem vurmamızın, eyer takmamızın tam çağı; ne diye tutmuyoruz onu.

Tutalım da kara arslanların bulunduğu ormana doğru bir hoş sürelim; arslan avcısı kesilelim; korkmayalım kara arslanlardan.

Yiğitlik gösterelim de dünya zindanının kapısını koparalım... aşk şahnesi bizimle beraber; kimden çekinecekmişiz?

Gam gecesinin Zencilerini darağacına çekelim... savaşa girdik de ayak diredik mi Zenci kimmiş, Rum kim oluyormuş?

Kafatasından başka bir şeyi kadeh diye kullanmayalım... her kazanın çevresinde dolaşmayalım; kepçe değiliz ya.

Öküz'ü ahırdan çıkaralım, Arslan burcuna doğru sürelim... değil mi ki bu bostandayız; çare yok, eşek kafası da bulunacak.

Kafdağı'na vuran şu gerçekler dalgaları bizde coşar, kabarır da ta oraya dek varır; ark biziz çünkü.

Yeniay gibi inceciğiz ama dolunay bizim; şu dehlizdeyiz ama başköşe bizim.

Biz yüz gösterdik mi, gül yüzlüler de yüz gösterirler... o bahçe de ilkbaharız biz, güz değiliz.

Nazlanır da nesiniz siz deriz; her şey secdeye kapanır, hepsi de sana karşı hiçbir şey değiliz der.

Gül yüzlüyüz ama sizin güzelim yüzünüze karşı yüzü yunmamış pis, hiçbir şey anlamaz, iyiyi kötüden ayırt etmez biriyiz derler.

Tibet ceylanları yayılmak için geldiler; çünkü bugün tümünden misk kesilmişiz, amberler damlatmadayız.

Arılık kadehini sundu mu, herkese saçalım, dökelim... Belâ mihını çaktı mı, eşekler gibi ayak diremeyelim, inada kalkışmayalım.

Ezel güneşinin ışığı başımızda parlıyor, başımıza kuvvetle vuruyor; o yüzden başımız dik.

Talihimizin yıldızı güneş; artık yıldız da kim oluyor? Gece gündüz Tanrı Şems'inin gözü önündeyiz biz.

CI

Vakt-ı on şod ki be zencîr-i tu dîvâne şevîm

Bendrâ berguselîm ez heme bigâne şevîm

Zincirinle deli divane olacağımız çağ geldi çattı... bağları koparalım, herkese yabancı olalım.

Can bağışlayalım; bundan böyle bu çeşit canın ayıbını yüklenelim... evi yakalım da ateş gibi meyhaneye koşalım.

Coşup köpürmedikçe şu dünya küpünden dışarı çıkamayız... artık o sağrağın, o kadehin dudağına nasıl eş dost oluruz biz?

Doğru sözü deliden duy: Ölmedikçe er olduğumuzu sanma sakın.

Büklüm büklüm kutluluk saçlarında başımızın tarağın başından da daha aşağıda olması gerekir.

Şu yokluk yolunda tohum gibi yerlere dökülüp saçılırsak, bağ da bahçede ağaç gibi boy atar, kol kanat açarız.

Taşız ama mührünün uğrunda yumuşar, muma döneriz... mumuz ama ışığın için pervane kesiliriz.

Şahız ama senin için ruh gibi düz yürürüz de şu satranç tahtasında ferzin gibi akıl fikir ıssı oluruz.

Aşk aynasının yüzüne varlık soluğumuzu vermeyelim... değil mi ki yıkık bir yer haline geldik, definene mahrem olalım bâri.

Gönül masalı gibi elsiz-ayaksız kalalım da masal gibi âşıkların gönüllerinde yer yurt edinelim, gönüllerde konaklayalım.

O mürit olursa biz de muradımıza erişiriz; anahtarımız o olursa baştan başa diş kesiliriz.

Mustafâ, gönlümüzü yol etmez, gönlümüzde olmaz, gönlümüze dayanmazsa, feryat etsek de, Hannâne direğine dönsek yeridir.

Hayır... Sus; çünkü geceleyin köşke yöneldik mi, bekçiye susarak yol vermemiz gerekir.

CII

Dem be dem ez reh-i dil peyk-i heyâleş resedem

Tâbeşî nov be nov ez hosn-o cemâleş resedem

Soluktan soluğa gönül yolundan hayal çavuşun gelip çatıyor bana... yeniden yeniye güzelliğinden bir parıltıdır geliyor bana...

Yarabbi, bu zevk, bu neşe kokusu cennetten mi geliyor; yoksa buluşma, kavuşma gününden esip gelen bir yel mi?

Neşeden aklımı fikrimi şaşırttı; aşktan mı geliyor bu; yoksa ululuğunun şarabıyla dolu bir kadeh midir bana sunulan?

Aşktan uçup gelen bir doğan mı, yoksa onun kanatlarıyla uçup bana ulaşan güvercin yavruları mı?

Baş çekenler, gizliliğin alanından geliyorlar bana; bütün bu yardımlar ona bağışladığı halin tadından geliyor bana.

CIII

Mekon ey dost zi covr in dilem âvâre mekon

Cân-o ser kesd-i ser-i in dil-i gem-hâre mekon

Etme dostum, cefalar ederek başıboş, yersiz yurtsuz bırakma şu gönlümü... armağan olarak canımı al, ciğerimi paramparça etme benim.

Sana gönül vermiş, gamlar yiyen âşık pek çoktur... canın için, başın için, şu gamlar yiyen gönlüme kastetme.

Bana, çaresizliğime bir acıyış gözüyle bak... Senden başka çaremi bulan biri varsa bırak beni, çaremi bulmaya uğraşma.

Gönül senin ateş tapınağının karşısında bir şişecidir; gönlünü benim sırça bir şişeye dönmüş gönlüme karşı sert bir hale sokma.

Her solukta cefacı ayrılığın soluk soluk ayrılıklar üfürüyor bana... korkusuzca üfle ama cefa etme.

Boğum boğum bedenim beşiğe benziyor, gönülse tıpkı çocuk... Kucağına al, boyuna beşikte bırakma onu.

Canımı güneş yüzünün karşısında zerre gibi oynat; gece gibi canımı her yıldıza bağlama.

Gaddar dünyanın hileden, düzenden iki yüz başı var; başımı şu gaddar dünyaya bağlama benim.

Hârût, Mârût gibi yüzlercesi, büyüsüyle bağlanmış kalmış... beni şu büyücü cadıya bağlatma.

Şu nefsin bir günlük şarabının sonsuz bir mahmurluğu var... kendine gel de beni bu hain meyhanecinin şarabına susatma.

İlk oyunda mat ettin beni; çoğaltma oyunu bâri... bir uğurdan mat oldum gitti, on kez mat etmeye kalkışma beni.

Nâsût âlemindeki bütün düzenbazlıklar senin Lâhût âleminden... Artık bu düzenbaz kâfire yardım etme.

CIV

Heme hordend-o behoftend-o tehî geşt veten

Vekt-i on şod ki derâyîm herâman be çemen

Hepsi de içti, sızıp uyudu; yurt bomboş kaldı... Salına salına çayırılığa çimenliğe dalmanın tam çağı.

Herkes içti, gitti; biz sağ olalım... zâti zamanın gönlüyüz, canıyız, zamanın kumandanı.

Abıhayat sen olduktan sonra kimdir ölümsüz kalmayan? Güzelim put sen olduktan sonra herkes

şaman kesilir. [\[102\]](#)

Aşk alnımıza eziyetler, mihnetler yazdı; sevgi, fitneler üstüne fitneler takdir etti bize.

Genişlik geldi de dünya işkilerinden kurtulduk... salt can, artık lûtuflar, ihsanlar gül bahçesine uçar gider.

A devem, gel, ıh buraya; güzel bir konak yeri burası... sulak, verimli, bolluk, tam deve yatağı.

* “Rızklanırlar, genişlerler,” biz de içelim o şarabı, yiyelim o mezeyi... “Gerçeklik konağı” âşıklara konak oldu, yurt oldu.

Elmanın eteğini turalım da şeftaliye doğru çekelim... gonca gülden birkaç söz duyalım da yasemine götürelim.

* Bana şarap sundun mu, edebe uymamı hiç isteme; şeriat bile sarhoşa had vurmaz; sen de vurma bana.

Edebe uymak da elimde değil, edepsizlik de; ne yapayım? Sarhoş deveci ipimi tutmuş, deve gibi çekiyor beni.

Bülbül aşkla gülden bir öpücük umdu da dedi ki: Şekerkamışını kır da gönlümü kırma benim, ne olur?

Gül, benim sırrım çocukların harcı değil dedi; çocuğa “ebced, hevvez, hutfî, kelemen” gerek.

Bülbül, öpücük vermezsen dedi, bâri aşk şarabını sun... gül, onu da vermeyeceğim dedi, hadi var git, hüznlere dal.

Bülbül, öyleyse dedi, ben de seni tenenen ten-tenenen ten-tenenen ten-tenenen diye tefle, berbatla âleme yayayım da gör.

* Gül, geceleyin tas çalma; herkes uyanır... Ay mı tutuldu ki gürültüye patırtıya kalkışıyorsun dedi.

Bülbül, tas çalmasam da dedi, fitne dokuz aylık... çaresiz fitneler doğacak, gece gebe.

Dal da, yaprak da titriyor, gönlüm de... yaprağın titreyişi yelden; gönlümün titreyişi Hutem güzelinin yüzünden.

Gülle lâlenin yüzleri haber veriyor bana... şu leğenin altında bir mum gizli.

Çalış, çabala da bilgisizlik leğenini gönlünden kaldır; kaldır da can doğusundan aydın gün belirsin, ışısın.

A Tebrizli Şems, can doğusundan doğ; çünkü senin güneşin can; bütün dünyaysa beden. [\[103\]](#)

CV

Cân-ı heyvan ki nedîdest be coz kâh-o eten

Şod zi tebdîl-i Hodâ lâyıık-ı golzâr-ı feten

Samandan, yayladan başka bir şey görmeyen hayvan canı, Tanrı değiştirmesiyle akıl fikir gül bahçesine lâıyk oldu.

Tanrı'nın bu bahar mevsiminden başka bir baharı var ki orda ne ölü var, ne puta tapan, ne de put.

O baharın yeliyle kuzgun, akdoğana döner; o baharın soluğuyla dişi çaylak arslandan daha iyi, daha yiğit bir hale gelir.

Herkes dirildi, şükretmek için ağzını açtı... öpüşler bile ağızlardan gelen zevk, neşe kokusuyla sarhoş oldu gitti.

Seher yelinin öyküler, masallar söyleyen eli, güzel kokulu şeylerin bulunduğu kabı çalkadı da çimen çocuklarına güzel huylar öğretti.

Sanki yel Cebrâil'dir de ağaçlar Meryem... öylesine bir el oyununa giriştiler ki sanki birisi karı, öbürü koca.

Bulut duvak altında güzeller bulunduğunu gördü de Aden incileri, mücevherler saçtı.

Kızıl gül neşeden yenini, yakasını yırttı; Yakub'a gömleğin getirilmesi çağı geldi çattı.

* Güzelin akıykına benzeyen dudakları güldü, açıldı... Muhammed'e Yemen tarafından Rahman kokusu gelir artık.

O Hutun güzelinin dağınık saçlarından başka bir şeyle gönül huzur bulmadı; bir hayli dağınık sözler söyledik ama bir karara varmadı.

A Tebrizli şems, doğ, güneş gibi kılıç vur; kalkana benzeyen cana ancak güneşin kılıcı ışık verebilir.

CVI

Çi şeker dâd eceb Yusuf-ı hobî be lebon

Ki şod İdriseş Kaymâz-o Suleymon Balabon

* Güzellik Yusuf'u dudaklara ne şeker verdi ki Kaymaz'ı İdris oldu; Balaban'ı da Süleyman kesildi?

Şeker dudaklılar onun şekerkamışlığına başlarını ayak yaptılar da gittiler, şaşırıp kalanların hepsi de büsbütün şaşırdı, kalakaldı.

Bir kurdun Yusuf'a tamah ettiğini duydular da utançlarından bütün kurtlar çoban kesildi.

Gamının derdinde ne hoşluklar, ne tatlar gizli ki derman arayanların hepsi de ilaçtan kaçmaya koyuldu?

Her yok olana öz olarak onun varlığı yeter... her edepten çıkana onun sarhoşluğu özür getirir gider.

Arifi sebeplere sarılmaktan vazgeçti sanma; sebepsizlere sebep olarak o sebepsizlik yeter zâti.

Kalk, bugün neşelilerden, zevklilerden zevk üstüne zevk geldi, neşe üstüne neşe... devlet günü,

kutluluk günü bugün.

Kızgın gönlümde, kızgın canımda geceleri de, gündüzleri de aşkı övmek, söylemek dileği vardı, bunu kuruyordum.

Tebrizli Şems, dün gece sus dedi bana; mademki dudağımıza âşısın, yum dudağımı.

CVII

Hûy bâ mâ kon-o bâ bîheberon hûy mekon

Dom-ı her mâde-herîrâ çü heron bûy mekon

Bize alış, hiçbir şeyden haberi olmayanlara değil... eşekler gibi her dişi eşeğin kuyruğunu koklama.

Önün de ezelî aşktır, sonun da o olacaktır... artık orospu karılar gibi her gece başka bir kocanın koynuna girme.

Öyle bir hevese gönül ver ki gönlünü almayasın ondan... a arslan er, gönlünü her mahalle köpeğine verme.

Hani bir yan var, derdi de ordan istersin, devâyı da... gözünü, gönlünü o yana vakfet, her yana bakma, her yana gönül verme.

Deve gibi her dikenin dibine koşma... şu bağı bahçeyi, şu baharı, yeşilliği, şu arkı, dereyi bırakma.

Kendine gel, hakan padişahlara lâyük bir meclis kurmuş... Tanrı için olsun, şu çöplükte toy verme. [\[104\]](#)

Top-çevgen oyunumuzun beyi meydana geldi; atının peşinde gönlünü de top yap, canını da.

Yüzünü iyice yu da aynayı ayıplama... paran geçer akçe olsun da teraziye kusur bulma.

Sana dudak verenden başkasına dudak açma... az-çok, sana lûtufta bulunandan başkasına yelip yortma.

Güzellerin yüzlerini, kaşlarını, gözlerini yalan bil de ay yüzlü, zıh kaşlı gibi adlar takma.

Kerpice verilen yüz de iğretidir, göz de, dudak da... körün karşısında göz kaş cilvelerine kalkışma.

Aşkın boyu bosu, ölümsüz çalgı çağanak, ölümsüz semâ' diye salâ verdi... onun boyunun bosunun önünden başka bir yerde semâ' etme.

Soluk alma, söz söyleme; söylersen bile dudak altından, yavaşça söyle... söz perdedir, hiç olmazsa bir kat olsun perde, yüz kata çıkarma.

CVIII

Hîç bâşed ki reşed on şeker-o peste be men

Nokl sâzed cehet-i in ceger-i heste-i men

Acaba o benim şekerim, o benim fıstığım gelecek de bu ciğeri yaralıya meze düzecek mi?

A benim yavaşça vurduğum mızrapla damarı, iliği kopan dostum; bütün gücümle nasıl dokunabilirim senin teline diyecek mi acaba?

Sağraksız sunduğum şaraptan başı ağırlaşanım; safran gibi sararıp solan lâlem diyecek mi?

A benim gönlümü aldırmış, ayağı bağlı garibim, hele nasılsın diye lûtfedip, kerem buyurup eliyle başımı sıvazlayacak mı?

O yok olmayan abıhayatla bedenim nasıl cana dönmez; o fişkırıp boy atmış güzelimin yüzünden gönlüm nasıl sıçramaz, yüreğim nasıl çırpınmaz?

Ne kadar safları kırdın geçirdin; fakat benim kırık dökük safım gibi bir saf gördün mü hiç?

Lâlelik de onun malı mülküdür, çayırılık çimenlik de... fakat benim gül demetime hevesini, özlemini bir bak da gör.

Değil mi ki boyuna söylememi istiyor; dudaklarını yum da aşk hikâyelerini kulağına söyle onun.

CIX

Be Hodâ gol zi tu âmûht şeker hendîhen

Be Hodâ kûh zi tu âmûht kemer bendîden

And olsun Tanrı'ya, gül, şeker gibi gülmeyi senden öğrendi... and olsun Tanrı'ya, dağ kemer kuşanmayı senden belledi.

And olsun Tanrı'ya, benim gördüğümü gökyüzü de görmüştür; görmemişse ne diye başının üstünde dönüp duruyor?

A ney dedim, niçin böyle feryat etmedesin? Dedi ki: Soluğunu yedim, feryat etmem şart.

A yeniay dedim, böyle eriyip gitmen nedir? Semirmem, serpilmem için ot veriyor bana dedi.

Semirmenin faydası arıklaşıp erirken görülür... kazanç için çalışmak, harcamak içindir.

Pervanenin kanadı, mumun yalımını bulmaya yarar... onu buldu mu ne kanat ister, ne uçmak.

Varlıkların faydaları yoklukta görünür... öyleyse belâdan ağlayıp inlemek gerekmez.

Yeter, sus... yaylarından ok yiyedur... çünkü hüner azalmandadır, elbette çoğalırsın da.

CX

Cennetî kerd cihanrâ zi şeker hendîden

On ki âmûht merâ hemçü serer hendîden

Bana kıvılcım gibi gülmeyi öğreten, şeker gibi gülüşüyle dünyayı cennete çevirdi.

Yokluktan da gönlü hoş bir halde gülererek doğdum ama, aşk bir başka çeşit gülmeyi öğretti bana.

Herkese gamsız, mihnetsiz gülüşü göstereyim diye, padişah bana güneş gibi gamsız, pussuz bir gönül verdi.

Beni kırsalar bile sedefe benzerim, güler de gülerim... zâti bir genişliğe, bir üstünlüğe ulaştınca gülmek ham kişilerin harcıdır.

O her sabahın, her seher çağının canı, bir gece odama geldi de seher gibi gülmeyi öğretti bana.

Bulut gibi yüzüm ekşi ama içimden gülüyorum... yağmur yağarken gülmek şimşeğin âdetidir.

Potayı ocağa vurdun mu, kızıl altını seyret de ateşte taşın nasıl güldüğünü gör.

Altın ateşte güler de sana der ki: Kalp değilsen zarar ettiğin vakit gül.

Ecel beyiysen iğreti padişaha, taca, kemere gülüşü var da, ecelden öğren şimdi.

İsa huyluysan a hoca, var da şehvet gamına, erkeğe, dişiye gülmeyi ondan öğren.

Ümmî Ahmed'in medresesini bir soluk gördüysen yürü, helâldir sana üstünlüğe, hünere gülmek.

A yıldız bilgini, Ay'ın bölündüğüne inandıysan kendine de gülmen gerek, Güneş'e, Ay'a da gülmen.

Gonca gibi gizli gül; bitkiler çiçek verdiği zaman dalın üstünde gülerler ya, onlar gibi değil.

CXI

Her kirâ geşt ser ez gaayet-i bergerdîden

Sâkinânra heme ser-geşte tevâned dîden

Kimin başı döner, baş dönmesi de son kertesini bulursa, oturanların hepsini de dönüyor görür.

Kim az görür de yaklaşır, adamların yüzlerine bakarsa, onun şaşkı gözlerine gülmek farzdır.

Kimin safrası fazlaysa şeker yerken bile ağzı acı duyar.

Akıl onun meydanında topal bir eşektir ancak; ama bir olan Tanrı'nın Burâk'ının topalladığını kim görmüştür?

A olaylar yüzünden pisliğe düşüp giden, mademki böylesin sen, kıpırdamak lâyük değildir sana.

Önce ayağını pislikten çekip çıkarmak, ondan sonra da boyuna göre bir zıbın biçmek gerek.

* Delik delmeyi biliyorsan padişahın sarayını del... bir evden bir şey çalacağın vakit de bâri inci çal.

İncinin alâmetlerini söyledim ama ne yapayım? Köstebek bakıp seçmeyi bilmiyor ki.

CXII

İnek on encom-i roşen ki felek çâker-i şon

İnek on perdegeyânîki hîred çâder-i şon

İşte buracıkta gökyüzünün kendilerine kul köle kesildiği yıldızlar; işte buracıkta aklı çadır edinen perde altına girmiş erler.

Düşünce gibi her gönül, konaklarıdır, yurtlarıdır... güneş gibi onların orduları da her eve girer.

İlk bakışları dünyayı diriltir; ondan sonraki bakışları zâti hiçbir bakışa sığmaz.

Hey gidi hey... nice geceler var ki onların ateşi yüzünden nara atarak, oynaya oynaya üzerlik gibi yanmış yakılmışım, kapılarında sabahı etmişim gitmiş.

Onlardan bir koku atamıyorsan benim cüzlerimi kokla... gönlüm de onların amber kokusunu veriyor, canım da.

Beynin pek kuru da koku alamıyorsan baş koy yere de onların terütaze düşüncelerini elde et, onların lûtfuna eriş.

Zâti canlılarla bitkilerin yaşı, kurusu da nedir ki? Bitkiyi de bırak, hayvanı da; anaları olan yeryüzünü de.

Bütün dünya, denizin ancak bir katresine dalmış, boğulup gitmiştir... bir sinek onların şekerkamışlığından ne kadar şeker yiyebilir ki?

CXIII

Bişnov ez bu'l-heveson kisse-i mîr-i eseson

Rindi ez helke-i mâ geşt derin kûy nehon

A hevesliler, istekliler, asesbaşının hikâyesini duyun: Bu mahallede halkamızdan bir rint kaçtı, kayboldu gitti.

Bir zamandır onu araya araya yandık yakıldık... gece gündüz her yanda yenimizi, yakamızı yırttık.

Gene bu mahallede birisi, ansızın izini buldu onun... gelin de görün; bunlar onun kanlara bulanmış elbisesi işte.

Zâti âşıkların kanları kurumaz, herdem tazedir... kan da yeni olunca kimin kanıdır, bilirsiniz.

Bütün kanlar eskileşir, kararır, kurur... âşıkların kanlarıysa ta sona dek yenidir, gönülden coşar durur.

Bu eski bir kan dâvası diye savma başından... âşıkların kanları dünyada ne uyumuştur, ne de uyur.

Ancak senin kanlı bakışındır bu bucakta kan döken... nerkis gözlerindir sâkî; koca sağrağı onlardır sunan.

Senin bakışındır; sarhoş gelir, gönüller çalar... o katı yürekli, o katı yaylı gelir de canlara kasteder.

İhsan buna derler: Ya o kaybolanı tekrar verirsin; yahut da değil mi ki o kayboldu gitti, sen meydana çıkarısın.

Şekerler beyinden bir lûtfâ erdin mi, şükret a gönül, şeker gibi şekerlerle eri gitsin.

Böyle öldürülürsen ölümsüz diri olur gidersin... böylesine öldürülenin canından Tebriz'e selâm götür.

CXIV

Çün heyâl-i tu derâyed be dilem reks-konon

Çi heyâlât-ı deger mest derâyed be meyon

Hayalin oynaya güle gönlüme gelince, sarhoş olarak daha ne hayaller ortaya çıkagelir.

Hayalin Ay gibi ortada çark urur; öbür hayallerin hepsi de çevre çevre onun etrafında oyuna dalar.

O sırada sana çarpan hayal, güneş vurunca parıl parıl parlayan aynaya döner.

Sözüm, belki yüz kere gönlümden ağzıma gelen, söyleyemediğim için gene ağzımdan gönlüme giden bir sıfat yüzünden sarhoş olur gider.

Sözüm sarhoş, gönlüm sarhoş, hayallerin sarhoş... hepsi de birbirine düşmüş, birbirine bakmada.

Nice zamandır hepsi de birbirine ağız sürmede... oysa feryadıyla hayalleri birbirine vurmada, kırıp geçirmede.

Hepsi de sanki üzüm tanesi, gönlümse cibre sıkılacak tekneye benzer... hepsi de gülsuyu çıkarılan gül yaprağı; gönlümse dükkân.

Gönül ve din salâhından altın alırım, altın döverim... Can gözü açık olanın gözü aydın olsun, gönlü genişlesin derim.

CXV

Tu sebab-sâzi-vo dâniyi-i on sultan bin

On çi mumkin neboved der kef-i o imkân bin

O padişahın sebepler yaradışını seyret, bilginliğini gör... Mümkün olmayan bile onun elinde, onun avcunda nasıl mümkün oluyor; bir bak.

Bak da gör; demir onun avcunda mumdan da yumuşak... Bak da seyret, yıldızlar onun yüzünün ışığına karşı gizlenmiş gitmişler.

A ıslacık düşünce, gel de düşünce denizine bak... gökyüzünün şeklini gördün; bir de gel, canı seyret.

Böyle bir müşteriye can satmadın hâ a eşek? Var da onun gam pazarına git, ot pahasına ucuz ucuz satılan canları gör.

Donup buz kesenin oynayışı güçtür; birazcık ısın da kolayca hareket etmeye bak.

Bahse giriştin, delil aramaya koyuldun da beynin kurudu, aklın dağıldı... Düşünceyi at hele de kesin delil parıltılarını gör.

Sana yardım eden bir terazi var, her şeyi onunla tartmadasın... hele bırak teraziyi de tartıya gelmez, teraziye sığmaz altınları seyret.

Bir solukta daracık bir yerdesin; bir solukta geniş bir yerde... Can şarabını iç de ondan sonra her tarafı meydan gör.

Şeytan sana büyü yapmış; “Kul eûzü” okuyadur... değil mi ki yeşerdin, tümünden gül ol, reyhan kesil.

Değil mi ki sen yeşerdin, bütün dünya da yemyeşil olur artık... bedenlerle arazlar arasındaki saşılacak birleşmeyi seyret hele.

Bir soluk çark urursun da başın dönerse gökyüzüne bak da, onu da başın gibi dönüyor gör.

* Dünyanın parça buçuğusun, o yüzden de tüme benzersin; sıfatın yenilenince de onu erkândan bil.

Erkân elbiseye benzer, yaptıkları şeyse bedendir sanki... niceye bir elbiseye aldanacaksın, insanın bedenini seyret.

İnancın yüzünü ibadet aynasında seyret; perdeyi kaldır da imanın parıltısına bak.

Âşık olmuşsan güzellik ara, lûtuflar, ihsan değil... Yok, zamanın Abbas'ıysan otur da lûtuflar bekle, ihsan gözet.

Padişahıma yalvardım, bundan böyle o söyleyecek artık... denizi bir coştur, köpürdü mü, sonu gelmez incileri seyret.

CXVI

Ey zi hicrân-ı tu morden tereb-o râhet-i men

Merk ber men şode bî tu mesel-i şehd-o leben

A benim güzelim, senin ayrılığınla ölmek zevktir, neşedir bana... Sen olmadıktan sonra ölüm süttür, baldır bence.

Susuz kalmış balık, zayıf cancağızı bedeninden ayrılınca dek kupkuru kumun üstünde çırpınır durur.

Acı su deniz hayvanlarına abıhayattır; kuru şekerse mezardan, kefinden beterdir onlara.

Parça buçuğun çekilip tümüne gitmesi oyun değil... nice peygamber yer yurt için ağladı durdu.

Yurdunu, doğduğu yeri bilmeyen çocuk dadı ister ancak... ona ha İstanbul^[105] olmuş, ha Yemen.

Yıldızların yayım yeri gökyüzü olmuş... hayvan da selvi gibi, yasemin gibi toprağa tapar.

Şu feryattan ağzımı yummadayım ama suyun içinde ağzını kapamak da mümkün değil.

Kurbağanın canı sudandır, havadan değil... deniz hayvanlarının hepsinin de işi gücü budur.

O ışık denizinde gizlenmiş olan ariflerin solukları da ışıktandır, karanlıkları yok eder gider.

Buraya varınca kalem de kırıldı, kâğıt da yırtıldı... Lûtufl sahibi Rabbi anladı mı, dağ bile paramparça olur.

CXVII

Heme hordend-o behoftend-o tehî geşt veten

Vekt-i on şod ki derâyîm herâmon be çemen

Hepsi de içti, sızıp uyudu; yurt boş kaldı... Salına salına çayırılığa çimenliğe dalmanın tam çağı.

Elmanın eteğini tutalım da şeftaliye doğru çekelim... Terütaze gülden birkaç söz duyalım da yasemine götürelim.

Bitki şehitleri dirilip kefenlerinden çıksınlar diye ilkbahar Mesîh gibi afsun okuyor.

O güzeller şükretmek için ağızlarını açtılar... Can öylesine sarhoş oldu ki öpmeye bile gücü yok.

Gülle lâlenin yüzleri haber veriyor bana; şu leğenin altında bir mum gizli.

Dal da, yaprak da titriyor, gönlüm de... yaprağın titreyişi yelden; gönlümün titreyişi Hutun güzelinin yüzünden.

Seher yelinin hikâyeler, masallar söyleyen eli, güzel kokulu şeylerin bulunduğu kabı çalkadı da çimen çocuklarına güzel huylar öğretti.

Yel Rûhü'l-Kudüs oldu, ağaçlarsa Meryem... el oyunlarına bak hele; sanki biri karı, öbürü koca.

Bulut duvak altında güzeller bulunduğunu gördü de Aden incileri, mücevherler saçtı.

Kızıl gül neşeden yenini, yakasını yırttı; Yakub'a gömleğin getirilmesi çağı geldi çattı.

Güzelin Yemen akıykına benzeyen dudakları güldü, açıldı. Muhammed'e Yemen tarafından Rahman kokusu gelir artık.

Zamane padişahının dağınık saçlarından başka bir şeyle gönül huzur bulmadı; bir hayli dağınık sözler söyledik ama bir karara varmadı. [\[106\]](#)

CXVIII

Dem deh-o işve deh ey bilber-i sîmin-ber-i men

Ki demem bî dem-i tu çün ecel âmed ber-i men

A benim gümüş bedenlim, gül, cilvelen... senin soluğun olmadıkça soluğum ecel gibi gelir bana.

İncin parladı mı gönlüm denize döner... başımı kaşıdın mı da başım göğe erer.

Ne mutlu andır o an ki bana lâ'l renkli şarabı sunarsın da altın gibi sararmış yüzüm, kıvılcımlarıyla parıl parıl parlar.

Senin meyhanenin vakıflarındanım da o yüzden yıkılıp gitmişim; benim yapılmam zâti yıkılmamdadır.

Can güzeli içinden şahâdet getirdi mi, kâfir aklım da hemencecik parmağını kaldırır da şahâdet getirir.

A topluluğun sâkîsi, herkese sunmadan o sağrağı bana sun; hepsinden daha susuzum ben.

Buyruğuna kulum; hele kalk, gel de penceremden bak diye emredersen büsbütün kulum köleyim buyruğa.

Hadi, Mûsa'nın ateşiyle gönlümü parlat da gözüm boyuna parlasın dursun.

Sustum, ırmağına attım kendimi; zâti şiiirimin parlaklığı da senin ırmağından gelmede.

CXIX

Ten mezen ey poser-i hoş-dem-o hoş-kâm begû

Behr-i ârâm-ı dilem nâm-ı dil-ârâm begû

Susma a sözü soluğu, a dili damağı güzel oğul, söyle... gönlümün huzura ermesi için canımın gönlümün huzuru olan güzelimin adını an.

Perdemi yırtma, ihsan kapısını aç... gönül sırçasını kırma; o kadehin hikâyesini anlat.

Lûtf kapısını kapadınsa ümit kapısını kapama... damın üstüne çık da damda söyle.

Sözünde de coşkunluklar var huyunda da, şu kıvılcımlar içen daralmış gönlümün huyunu anlat.

Değil mi ki cennetin Rıdvan'ısın; salâ ver, çağır halkı cennete... değil mi ki aşk peygamberisin; getirdiğin haberi söyle.

Şu dama tutulanların, zindana düşenlerin ahlarını çok duyduk... şu tuzaktan kurtulan kuşun halini de bir söyle.

Bağdan, ilgiden bahsetme de şekeri söyle... yoldan söz açma da baştan geçeni anlat.

Günlerden, yıllardan uzun olan, zamana sığmayan o denizden, bütün canların dönüp ulaşacağı, dökülüp kaynaşacağı denizden söz aç.

Tandırın kızdıysa, duan kabul olduysa, sınamalara düşmüş, yanmış yakılmış ham kişilerin gamlarından bahset.

* Onun lûtf kapısından elde ettiğimiz şeylere, fırsat bulursan, Behrâm yıldızının üstüne çık da şükret.

Sözü, anlamayan aşağılık kişilerden korkuyor da açık söylemiyorsan, anlayışlı, ileri fikirli kişilere söylenecek sözü aşağılık kişilere söylenen sözler arasına kat da öyle söyle.

Bundan da korkuyorsan yeşillikteki kuş gibi soluktan soluğa, elifsiz, lâmsız bir nağme tuttur da öyle söyle.

Hani düşünce gibi... bir sen bilirsin, bir de için bilir; onun gibi noktasız, metsiz, idgamsız söz söyle.

CXX

Hele ey şâh mepîçan ser-o destâr merov

Hele ey mâh ki negzet roh-o rohsâr merov

Padişahım, başını sallama, sarığını sarma, gitme... hele ey yüzü, gözü güzel Ay; gitme.

Bütün yeryüzünde kimin gözü, gönlü açık ki? Etme, incitme; yabancılara gitme.

Dosttan ayrılma, sırlar evini yakma... gülü, gül bahçesini bırakıp da her dikene gitme.

Dostum, inat etme, düzene kalkma, savaş arama... hani o vakit gitmiştin, bâri bu kez gitme.

Senin kulun kölenim, sen yetiştirmiş, değiştirmişsin beni... a çaresiz kalanın gönlü, dini imanı, güzelim yaşayışı; gitme.

Senin zurnanım, senin nağmelerinle sarhoşum... neşe çengini kırma, teli koparma, gitme.

Mahmursun da ne diye bir başka mahmurun yanına gidersin? Küpün dibine otur, meyhanecinin kucağından kalkıp bir yere gitme.

A sadakaları yaşayış olan, a canlar bağışlayan... bundan daha iyi bir hayır olamaz; gidip de bu işten başka bir işe sarılma.

Güzellikte, alımda Hâtem'sin a zamanın Yusuf'u; cefacı kardeşlerin yanına gitme.

Sevgilinin yüzünü bırakma; düşünceye, hayale dalma... apaçık ortada duranı bırakıp izlerin peşine düşme.

A zamanın Mûsa'sı denizden toz kopar; Firavun'un gönlünü arama, inkâra doğru yönelme.

A sahip-kıran İsa, a ağır hastaların sağlığı, esenliği; iki üç Hıristiyan'ın hatırı için zünnâr kuşanmaya gitme.

A can güzeli, a padişahların canlarının ıssı, cilvelen; dudağını ısır; çeneni sık; fakat gitme.

Zamanın Sıddıyk'ısın; elbette vefalı olacaksın... Seçilmiş Ahmed'in yanından başka bir yere gitme.

Kerem Cebrâil'isin, Sidre konağındır, yurdundur; yeryüzünün kuşları gibi dağlara, ormanlara gitme.

Şunu iyice bil ki can sensiz bir soluk bile dirilmez... ihsan kapısını aç, duvarın ardına gitme.

Gazelin geri kalanını padişahlar padişahından ara... tümünden kulak kesil, artık söze dalma.

CXXI

Ser-i Osmân-ı tû mestest ber o rîz kedû

Çün Ömer muhtesibî dâd-konî incâ kû

Osman'ının başı dönmüş, sarhoş, başında mahmurluk var... kabağı al da dök başına. Fakat Ömer gibi yardım eden, adalet gösteren bir muhtesip nerde burda?

Bu ne sözdür ki Ömer'im, Osman'dan da daha sarhoş derler... O baş olanıysa söylemeyeyim, sen söyle.

Böylesine sarhoş gördün mü? Açılıp saçılmış; bütün çiçekleri inci, akıyk... nerde o şarap ki Üveys-i Karanî'nin kokusunu versin?

Nice incelmış, kıla dönmüş düşünceler var... fakat sevgilinin saçlarıyla kıl kadar bile ilgisi yok.

Düşünce sarhoşu başkadır, şarap sarhoşu başka... bunun bir katresinin yaptığını iki testi şarap

yapamaz.

Sus artık da, söz defterini şu ırmağa at gitsin... düzen ırmağının kıyısına tahta koyma, orda elbise yıkamaya kalkışma.

CXXII

Ser-o pâ gom koned on kes ki şeved dil-hoş ezo

Dil ki bâşed ki negerded hemegî âteş ezo

Onun yüzünden gönlü hoş olan, ona gönül veren kişi, başını da kaybeder, ayağını da... Gönül de kim oluyor ki onun yüzünden tümünden ateş kesilmesin?

Âşık olmuşsun, o havuzun çevresinde dönüp duruyorsun... şekere daldın mı yürü, bütün bedeninle tat o şekeri.

O aşkıta, o çekişmede testin kırılırsa çeşmenin lülesine ağzını daya, bir güzelce içmeye bak.

Altı yönde de olmayan o küpten öyle bir bal coşar ki altı yön de o bala parmak banar, hepsi de beş parmağını yalar.

Nasıl bir sudur ki ateşlerle, yellere dolu âşık, o suya özlemler çeker de yeryüzü gibi toprak olur, yerlere döşenir.

Âşıkın ahı gökyüzü duvağını neden yakar? Çünkü o ateş de ondan yanar, o ah da ondan kopar.

Can, Tebrizli Şems'in özlemiyle ağlayıp durur ya... o da onun yüzünden güzelleşmiştir, onun yüzünden bezenmiştir, latîf, güzel bir hale gelmiştir.

CXXIII

Çehre-i zerd-i merâ bîn-o merâ hîç megû

Derd-i bî hed beneger behr-i Hodâ hîç megû

Sararmış solmuş yüzümü gör de hiçbir şey söyleme bana... Sayıya, sınıra sığmayan dertleri seyret de Tanrı için olsun, hiçbir şey söyleme.

Kanlı gözlerime bak, ırmağa dönmüş gözyaşlarıma bak... ne görürsen geç hepsinden; neymiş, nasılmış deme.

Dün hayalin gönül evinin kapısına geldi de kapıyı çaldı, gel dedi, kapıyı aç, hiç tınma.

Gamından feryat diye elimi dişledim... elini dişleme, hiçbir şey deme, seninim ben dedi.

Dedi ki: Sen zurnamsın benim; dudağım olmadıkça feryat etme... çeng gibi nağmeler vermezsem sana, nağmeden hiç bahsetme.

Şu canı niceye bir dünyanın çevresinde döndürüp duracaksın dedim; nereye çekersem dedi, tez gel, hiç ses çıkarma.

Dedim ki: Hiçbir şey söylemezsem bunu revâ görürmüsün sen? Bir ateştir yaktın, alevledin de hiçbir söz söyleme, gir içine diyorsun.

Gül gibi güldü de gir ateşe dedi, gir de bütün ateşi yasemin, yaprak, çayır çimen gör; hiç söz söyleme.

Bütün ateş, söz söyler gül kesildi de bize diyor ki: Sevgilimizin lûtfundan, kereminden başka bir söz söyleme hiç.

CXXIV

Men golâm-ı kamerem geyr-ı kamer hîç megû

Pîş-i men coz suhen-i şem'-o şeker hîç megû

Aydın kuluyum aydan başka bir şey söyleme bana... benim yanımda mumdan, şekerden başka bir şeyden söz açma.

Zahmet sözünü söyleme, defineden başka bir şeyin sözünü etme... Bundan haberin yoksa zahmet etme bize; başka bir şey söyleme.

Dün deli divane oldum da aşk beni gördü, dedi ki: Nara atma, elbiseni yırtma, hiç tınma, geldim ben.

A aşk dedim; başka bir şeyden korkuyorum ben... O başka şey yok dedi; hiç söz açma ondan.

Kulağına gizli sözler söyleyeceğim; fakat yalnız, peki, evet diye başımı salla; başka hiçbir söz söyleme.

Gönül yolunda can huylu bir Ay beliriverdi... gönül yolunda sefer ne de güzel; hiç söz etme bundan.

A gönül dedim, ne biçim Ay bu? Gönül, bu senin anlayacağın gibi değil, geç bundan, hiç lâf etme diye işaret etti bana.

Bu dedim, melek mi, yoksa insan mı acaba? Bu dedi, melekten de başka bir şey, insandan da başka... hiç söz etme.

Bu nedir dedim, söyle; kendimden geçtim, altüst oluyorum... altüst oludur, fakat söz açma hiç dedi.

A şu şekillerle, hayallerle dopdolu evde oturup kalan, kalk, şu evden çık; pılını pırtını taşı, hiçbir söz söyleme.

A gönül dedim, babalık et bana; bu, Tanrı huyu değil mi? Evet dedi, öyle ama a babasının canı, hiçbir söz söyleme sen.

CXXV

Honok on dem ki neşînîm be eyvan men-o tu

Be du nekş-o be du sûret be yekî con men-o tu

Ne mutlu zamandır, seninle sayvanda oturduğum zaman... İki beden, iki şekil; fakat seninle canım bir.

Seninle bağa bahçeye gittim mi, bağın bahçenin verdiği neşe, kuşların ötüşleri, cana can katar, insana abıhayat sunar.

Gökteki yıldızlar bizi seyre gelirler... seninle ben de kendi ay yüzümüzü gösteririz onlara.

Gel, o darmadağın hurafelere aldırmayalım da senliksiz-benliksiz, zevkle baş başa verelim, oturalım.

Sen, ben oracıkta o çeşit gülmeye koyulduk mu, gökte duduların hepsi de şeker yemeye koyulur.

Bu daha da şaşılacak bir şey; senle ben hem burda, bir bucaktayız; hem de şu solukta Irak'tayız, Horasan'dayız.

Hem şu şekilde, bu toprağın üstündeyiz; hem de bir başka şekilde seninle ben ölümsüz cennetteyiz, şekerkamışlığındayız.

CXXVI

Ger reved dîde vo ekl-o hered-o con tu merov

Ki merâ dîden-i tu behter ezîşon tu merov

Göz de, akıl da, can da giderse gitsin; sen gitme... seni görmek onlara sahip olmaktan da iyidir bence; sen gitme.

Güneş de, gök de senin gölgene sığınmıştır... şu gökyüzüyle yıldızlar gitse bile sen gitme.

A tortulu sözü, arı duru tabiattan da daha sâf olan, şu sözler bilen, sözler anlayan tabiatın arılığı duruluğu gitse bile sen gitme.

İman ehlinin hepsi de son solukta imandan ayrılmadan korkar... a iman padişahı, benim korkumsa senin gitmendendir; sen gitme.

Sen gitme, gidersen benim canımı da götür; yok, beni kendinle beraber götürmeyeceksen şu sofradan kalkma, gitme.

Seninle oldum mu, bütün dünya bağıdır, bahçedir... güz mevsiminde bağın, bahçenin parlaklığı geçse bile sen gitme.

Ayrılığını gösterme bana, pek taş yüreklidir ayrılığın... a yüzünden taşın bile Bedahşan lâ'li olduğu güzel, sen gitme.

Zerre de kim oluyor ki ey güneş, gitme desin... kul da kim oluyor ki padişahım, gitme demeye gücü yetsin.

Fakat sen abıhayatın ta kendisisin, bütün halksa balık... keremin boldur, ihsanına son yoktur; merhamet et, kerem buyur da gitme.

Gönül tomarıma baştan ta sona dek, ebed uzunluğunca, gitme-gitme yazısı yazılmıştır.

Usanacağından korkmasam yüzden de, binlerce on sekiz binden de güzel, gitme-gitme konusunda yüz beyit daha söylerim.

CXXVII

Honok on con ki reved mest-o herâmon ber-i û

Berehed ez her-i ten der sefer-i mesder-i û

Ne mutlu o cana ki sarhoş bir halde sallana sallana ona doğru gider... yolculuğunda da beden eşeğinden kurtulur gider.

* İki nalını da çıkarır; dünyadan da vazgeçer, kendinden de... Mûsa gibi gerçeklik ayağını onun kapısına basar.

* Circîs gibi yüz kere onun aşkıyla şehit olur; yahut da İshak gibi onun hançeriyle kesilir gider.

Dertlerle, ağrılarla dopdolu olan bu baştan başka, bir başka baş elde eder; yarlıganma, kendi miğferini onun başına kor.

* Mîkâil, onun rızık kilesini kırarsa yerine kimi zaman ölümsüzlük cenneti verilir ona, kimi zaman Kevser sunulur.

Babası, anası, yakınları, onu toprağa kodular mı, balık kesilir, anası da deniz olur artık, babası da.

Aşk bir yaşayış denizidir ki dibi yoktur... ona sunulan en değersiz şey ölümsüz bir yaşayıştır.

Güneş'le Ay her gece batış mezarına giderler... incisinin parlaklığı onlara yepyeni bir parlaklık verir.

Onun mahşerinden haberi olan, onun mahşerini gören canı, ölüm meleği yüzlerce nazla-niyazla alır.

Halkın gözünde bedenimiz, o toprakta uyumuş gitmiştir ama canımız onun yeşilliğinde salına salına yürüyen selvi gibi yürür durur.

* Bedenimiz, görünüşte kanla hıltların madeni değil mi? Fakat bu alın yazısından cana bir hastalık gelir mi hiç?

Böylesine bir çöplükte cana binlerce bağ bahçe var. Peki, iş böyleyse can ne diye onun mezarından korkar?

Arı duru şarap gibi kanı cana gıda edenin ışıklarla dopdolu bedenine, kıpkızıl yüzüne bak hele.

A sevgili, bakınma da bunun geri kalanını sen söyle... söyle de mermerinden yüzlerce kaynak fişkırınsın, aksın.

CXXVIII

Heme hordend-o bereftend-o bemandem men-o tû

Çü merâ yâfteî sohbet-i her hâm mecû

Hepsi de içti, geçti gitti; bir ben kaldım, bir sen... beni buldun ya, artık her ham kişinin sohbetini arayıp durma.

Canının bütün yeşilliği, gençliği, gönül devletindedir... hele hele sen de çimen gibi, söğüt gibi şu ırmağın kıyısında kaladır, gitme.

Gönül evi güzelim ay yüzlülerle doludur... bir bölüğü Zelîhâ'ya benzer; bir bölüğü Yusuf yüzlüdür.

Hepsi de çevresinde halka halka el çırparak oynar... her biri el çırpıp usûl tutarak onun kuluyum ben diye bağıırır durur.

O padişah kimin gönlüne gelir de şeref verirse o gönlün her yanı bağ bahçe kesilir; her yanında bir meclis kurulur, bir toy düzülür.^[107]

Ne diye olmayacak ümitlere düşer de dört bucakta da bir gürültüdür koparırsın... dağılıp gitmişsin, yarım günceğiz olsun toplanmamışsın.

Hele ey aşk, ben kulunum kölenim, çırağınım senin... pek güzel, pek iyi huylusun; huyun da güzel, yüzün de.

Meclisin sıcaklığısın, herkesin abıhayatısın... herkes gönül kesilmiştir; alt yana da boş vermiş gitmiş, boğaza da.

Hele ey gönül, senin gözün benimkinden çok keskin; acaba o sokak başında Güneş'e, Ay'a benzeyen de kim?

Ay gibi, gök gibi yüzlercesi, onun yüzünden depremlere uğramış... Yüzlerce zincire benzeyen saç onun zincirine vurulmuş.

Yedi denize daha da denizler katsalar da yetmişe ulaşırsa o geçmeye kalkıştı mı, ancak dizinin aşağısına çıkar.

* Yoksa o aşk mı? İnsana da benzemiyor zâti... padişahlar bile onun kapısına Eyaz olmuş, Kutlu kesilmiş.^[108]

Gök de ondan parıltı çalar, güneş de, yıldız da... Yusuf da ondan güzelleşmiş, güzel kokulara bürünmüş, gömleği de.

Bütün arslanlar onun saldırısına karşı topal eşeğe dönmüş... bütün Türkler onun güzelliğine karşı Hintli olmuş gitmiş.

Dudaklarını yum da lâ'l dudakları pek övme... Onun dudaklarına karşı hepsi de hiçtir, hiç tınma.

CXXIX

Sed homârest-o tereb der nezer-i on dîde

Ki der on rûy nezer kerdeboved dozdîde

O gözün bakışında yüzlerce mahmurluk var, yüzlerce fitne var; olsa olsa o yüze hırsızlamaca bir bakmış olacak.

O sarhoşluğun başında yüzlerce neşe var, yüzlerce heves... olsa olsa kendi eliyle kendi yüzünü sıvazlamış olacak.

Zamanenin ne işvesini görüyor, ne düzenine aldanyor; çünkü o sevgilinin dudaklarından çıkan selâmı işitmiş.

A zamanın iyisine, kötüsüne yapışıp kıvranan kişi, o büklüm büklüm saçları görmedin; yürü var, mazursun sen.

Bir ney yapan var ki kamaşa bir şekil veriyor; bir soluk olmadan feryat eden bir ney gördün mü sen?

Boy atıp büyüyen kamaş kimin dudağına eş dost olacak; bunu bir bilseydi kesilmekten korkar mıydı hiç?

Seninle yabancının arasında ne fark var diye sorsalar bize, deriz ki bu fark yeter; sen başımızı okşamadasın bizim.

* “Ol deyince olur” yudumunu o toprağın üstüne döktü de dünya âşıklarının dudakları o yüzden toprağını yalar durur.

CXXX

Ey Hodâvend yekî yâr-ı cefâdâreş deh

Dilber-i işve-deh-i ser-keş-o hon-hâreş deh

Yarabbi, ona cefacı bir sevgili ver; işveli, serkeş, kanlar içen bir güzele düşür onu.

Düşür de gecelerimiz nasıl geçiyormuş, bir bilsin; aşk gamı ver, aşk ver ona, hem de çok çok ver.

Birkaç günceğiz hasta et onu da hastalık neymiş, denesin... düzenci bir hekime düşür işini.

Çöllere sür onu da susat; sonra da taş yürekli bir sâkîyi sataştır ona.

Yolunu yitirt, şehirden yana doğru bir yol bulamasın; boşuna yürüyen eğri bir kılavuza rastlat onu.

O Ay'ın baş çekmesi yüzünden bütün dünyanın başı dönüyor... bir zamancağız da şu dönüp duran gök kubbenin çevresinde döndür onu.

Bıldır bizim gönlümüzü firıl firıl döndüren o avcıyı bir taş yürekliye düşür; ona seven, sevgiye doymayan bir gönül ver.

Sevgiyi, sevgiliyi inkâr ediyor, bana bir sevgili kalmadı diyor; inkârını gider de bir ikrar soluğu ver ona.

Filân gelirse bana haber ver demiştin ya kapıcıya; işte o sözü söylüyorum, o nişanı bildiriyorum sana.

Hoca beni yukardan tutmak istiyor dedi; yürü var, kendin gibi bir aptal ara sen.

Yeter artık a sâkî, şarap sunduğun kişiyi sarhoş etme; bu kadar sarhoş edeceksen bâri doğru yolu göster ona.

CXXXI

Bedeh on bâde-i canî ki çonânîm heme

Ki mey ez câm-o ser ez pâý nedânîm heme

Sun o can şarabını; hepimiz de öyleyiz gene... Şarabı kadehten, başımızı ayağımızdan ayırt edemiyoruz.

Hepimiz de yeşermişiz; süsenden, gül fidanından daha tazeyiz... Salt can kesilmişiz, hepimiz de parıl parıl can gibi parlamadayız.

Herkes isteğe kuldur; istekse bizim kulumuz... Çünkü şu zamandan, şu zamanın dönüşünden çıkmış gitmişiz biz.

Sevgilinin dudaklarına şükrediyor, zurna gibi coşup duruyoruz... hepimiz de maden kesilmişiz de dükkânımızı satmışız gitmiş.

Doğunun parıltısı gölge gibi yuttu bizi; görünüşteyse oluşa benzemedeyiz; yeriz yurduz sanki.

Yeşilliğin, lâleliğin eşi dostuyuz; fakat kötü gözden çekindiğimizden yüzümüz safran gibi sararmış solmuş.

Mushaf getirelim de senin elinden, avcundan başka bir elden bir avuçtan şarap içmeyeceğiz diye sâkîye and içelim.

Canı olan, can gül bahçesinden koku alır elbet... ona sahip olan da anlar ki tümünden o'yuz biz.

O koca sağrak yüzünden öylesine tez canlı olmuşuz ki gönlümüz kuş gönlü gibi sanki bedenimizin dışında çırpınmada.

Melekler bile yolumuza aşkla altın taşlar verir... çünkü genç bahttan daha da fazla kemerler bağışlarız biz.

Canımızı savaşta ilk safta ara; çünkü önde gitmede hepimiz de okuz, kılıcız.

İnsan karaltılarının perdesinin ardında oturmayız; seher ışığı gibi perdeleri yırtar gideriz biz.

Geceydik, dünya güneşinin ışığıyla sabah kesildik... kurttuk, şimdi tanınmış çobanız.

Tebrizli Şems, canı bezeyen yüzünü gösterdi de rûh gibi hepimiz de canla, gönülle ona doğru akıp

gidiyoruz.

— Y —

CXXXII

Nîstî âşık ey cân-ı şikem-hâr gedây

Der forobend-o hemon gende küsanrâ mîgây

A yoksul, a karnına düşkün can, âşık değilsin sen... Kapıyı kapa da o alt yanı kokmuşlarla düş kalk.

Marangozluk maymunun harcı değil... asılsız dâvaya kalkışma, saçma söz söyleme; herzeler geveleme.

Aşk dâvasına kalkışıyorsun; senin harcın mı aşk? A orospu karılı köpek, Tanrı'dan utan hiç olmazsa.

CXXXIII

Hest der helke-i mâ helke-robâyî ecebî

Kamerî bâ heberî derd devâyî ecebî

Halkamızda şaşılacak bir halka çalan var; her şeyden haberi olan bir Ay, şaşılacak bir dert, şaşılacak bir devâ var.

Safımızda öylesine bir saf yaran var ki bakışından şaşılacak bir ışık vurmada, gönül penceresinden içeriye girmede.

Bu nasıl bir kadeh ki ölümsüzlük kaynağından fişkırlıp akıyor; ta canıma dek şaşılacak bir sestir geliyor; var olsun, var olsun.

Kimin gönlünde gam karanlığından bir düğüm varsa onun devletiyle şaşılacak bir düğüm çözücü bulur.

Bu ne büyüdür ki halk onu görmekten mahrum kalmada... yahut bu ne buluttur ki o şaşılacak ay yüzünün yüzünü örtmede.

Öylesine bir Ay şu kalıbımda nereden doğdu, parladı da gönül yerinden fırladı gitti; hem de şaşılacak bir yere gitti.

Gönül olaylardan doğan vehim evinden dışarı çıktı; bir tek inci içinde şaşılacak bir saray gördü.

Sarayın kapısında, duvarında parıl parıl ışıklar parlamada; cana canlar katan bir tek güzelden sekiz cennet görünmede.

A Tebrizli Şems, bizi şu korkudan, şu ümitten kurtar da yokluktan şaşılacak bir korku, bir ümit belirsin.

CXXXIV

Hest ender gam-ı tu dil-şode dânişmendî

Hemçü nokrest der âteşkede dânişmendî

Gamına düşmüş, perperişan olmuş bir bilgin var; potaya konmuş, ateşe vurulmuş bir gümüşe benziyor o bilgin.

Senin keremine, merhametine, bağışına ümit bağlamış, uzak bir yoldan gelmiş o bilgin.

Aşk yolunda senin hayal leventlerinin yüzünden yaralanmış, darmadağın olmuş... yolu vurulmuş o bilginin.

Bir bilgin böylesine bir yemekten rızıklanırsa güzelliğine ne ziyan gelir ki?

Böylesine bir çılgınlık kadehini sen döndürüp sundukça nasıl olur da töreye uyar, yol yordam gözetir o bilgin?

İnsafın, adamlığın, bir bilginin gamla, boş yere öldürülmesini nasıl revâ görür?

Herkes hararet bağışlayan Tanrı güneşi, bir bilginin buzlar içinde donup kalmasını nasıl hoş görür?

Lûtfun, dersinden bir fayda görsün diye bir bilgini tutmuştur da aşk medresesine çekmiştir.

Unsurların kutsuz terbîi, onu tutmuş, hapsetmiş... acı da bir bilgin şu tuzakta ışıklansın.

Daha çok sözü var ama usanırsın diye korkuyor da şu tapınakta bir bilgin dudağını yumuyor.

CXXXV

Der dilet çîst eceb ki çü şeker mîhendî

Dûş şeb bâ ki bodî ki çü şeker mîhendî

Gönlünde ne var ki şeker gibi gülüyorsun? Dün gece kiminleydin ki seher çağı gibi gülüyorsun bugün.

A bahar, dünya dudaklarının yüzünden gülmede... yaseminlikte açılmışsın, çiçek açmış ağaç gibi gülüyorsun.

Yüzünden puta da, puthaneye de bir ateştir vurmuşsun... ateşin içine girmiş, oturmuşsun da altın gibi gülüyorsun.

Sarhoş bir halde güle oynaya Tanrı meyhanesinden geliyorsun kıvılcım gibi dünyanın hayrına da gülüyorsun, şerrine de.

Tanrı senin de gül gibi göbeğini gülererek kesmiş... fakat a Ay bugün bir başka şekilde gülüyorsun sen.

Bağ bahçe bütün ağaçlarıyla güzün kurur gider... sen hangi bağın, hangi bahçenin gülüsün ki gül goncası gibi gülüyorsun?

Sen nasıl bir Ay'sın ki düşman sana ok attı mı Ay gibi gökyüzünden o oka da gülüp duruyorsun, o kalkana da.

Bir misk kokusun, doru hava atına binmişsin, koşturuyor da koşturuyorsun; bir güneşsin, ay değirmisine gülüyor da gülüyorsun.

Sen tam inançsın, tümünden apaçık ortadasın, görünmedesin; artık zanna da gül, taklide de; tamamıyla görüşsün sen; rivayete de gülüyorsun, habere de.

Ölümsüzlük tapısında gören de sensin, görünen de... yola da gülüyorsun, yolcuya da; göçe de gülüyorsun, sefere de.

Yoklukla yok oluş arasından baş çıkarıyorsun da başa da gülüyorsun, taca da, kemere de.

Bütün halk aç köpek gibi ağzını açmış... sense o arslansın ki öküz açlığına gülüp durmadasın.

Soluğundan ceylanların ciğerlerindeki kan misk kesilmiş... sense o ciğer kanına gülüp duruyorsun; bu da bir merhamet.

A tuzağa, a oyuncunun, düzencinin soluğuna, afsununa gülen, avlanırken ceylanları gökte bile tutarsın sen.

A altüst olmuş gönüle gülüp duran, iki üç beyit kaldı; onları da sarhoşçasına sen söyle artık.

CXXXVI

Rov rov ey cân-ı sebuk-hîz garîb-i seferî

Su-yı deryâ-yı meânî ki gerânî goherî

Git, git a tez can, yolculukta bir garipsin sen. Git, git anlamlar denizine; pek değerli bir incisin sen.

Çok konaklar aştın; hatırıdaysa inat etme, bu tavladan da geçip gideceksin.

Yıka kanatlarını, arın şu balçıktan, tez ol... ne diye uçup giden dostların peşinden uçup gitmiyorsun? Ne yapıyorsun sen?

Hadi, testiye kır, derede ak a abıhayat... her testi kıranın önünde ne vakte dek kâsecilik yapacaksın?

Şu mahallenin başından sel gibi ak, denize yürü... bu dağın belinden kimse kemer kuşanamaz.

Yeter, ne batarken bahset Şems'ten, ne doğarken... Zâti onun yüzünden kimi yeniay gibisin, kimi dolunay gibi.

CXXXVII

Ey derîgaa der-i in hâne demî bugşodî

Mûnis-i hîş bedîdî dil-i her movcûdî

Yazık yazık; bir solukcağız şu evin kapışım açsaydın her varın, her varlığın gönlünü kendine eş dost görürdün.

Yakub'un gözü oğlunun yüzüne açılırdı; buluşma sâkîsi tek Tanrı'nın şarabını sunardı o vakit.

Seni gören, seni seven benim, korkma; kârı gördün ya, ziyamı hiç düşünme diye o güzel, yüzünü gösterirdi sana.

Hiç kimse filân üst oldu diye kıskanmazdı... herkes can çayırılığında muradına erer, esenleşirdi.

Gece ordusunun gelip yağmaladığı bir gün bile kalmazdı; ne altın para kalırdı, ne gümüş para, ne de sayma hevesi.

Eski neşeyi hatırlaman hiç de gerekmezdi; cennet bahçesinde armut gamı mı çekilir hiç?

Gönlümüzde yüzlerce düğüm var... Kereminden bir su nasip olsaydı açılır giderdi.

Olmayacak hayaller yolumuzu bağladı; çünkü güneşe benzeyen yüzü bir kalkan altında gizlenmiş.

Herkesi isteyen odur, istenen takmış adını... Herkese tapan o, adı tapılan.

Şu beden mescidinin kayyumu da canınızdır, müezzini de... secde ediş, secde ediliş sıfatında gizlenmiş.

A gönlün de Eyaz'ı Tebrizli Şemseddin, canın da... İki dünyada da senin gibi Mahmud bir padişah yoktur.

CXXXVIII

Seherî kerd nidâyî eceb on reşk-i perî

Ger gerîzîd zi hod der çemen-i bî heberî

Seher çağında, o perilerin bile kıskandıkları güzel, şaşılacak bir sesle bağırdı; habersizlik çayırılığında kendinizden kaçırıyorsunuz dedi.

Yüzümü gönlüme çevirdim de ne de hoş bir müjde dedim; gamlara, düşüncelere dalmış, perperişan olmuş, toprağa bile can veriyor.

Bütün kutlu canlar seni beklemede... sen neden can olmuyorsun, sevgiliye uçmuyorsun?

Öyle bir padişahın sana baktığı konakta o yana, bu yana bakmak küfürdür.

Sivrisinek gibi her yelle dağılır giderken kendini devlet kuşu sayman yakışık almaz.

Aşağılık kişilerin korkutmasından gönlün ürkmesin, aşağılık kişilerin tümü bir çöpe bile alınmaya değmez.

Gönlüm gamından baş kurtarmak için düzene girişti; a ahmak dedim, başını kurtarsan bile sırrını saklayamazsın ki.

A Tebrizli Şems, hayalin benden yana ters baktı; elden çıktım da ne de güzel bakışın var dedim.

CXXXIX

Şekenî şîşe-i merdom gerov ez men gîrî

Heme ŧeb ehd konî rûz ŧekesten gîrî

Benden rehin alır, halkın ŧiŧelerini kırarsın... bütûn gece kırmamaya ahdedersin, gündüzün kırmaya başlarsın.

Arslansın, arslanları bile yenersin; tavŧana kin gütme... arslanı yıkmaya, Tehemten'i tutmaya gücün yeter senin.

A Süleyman, dev de buyruğundadır, peri de... ne diye harman başında suçsuz karıncayı tutarsın?

Ne bir zengini görürsün, ne bir çıplağı; ne aç dersin, ne açık... Bir hoŧça yakasına yapıŧırsın, eteğinin ucunu çeker durursun.

A gönül, sığınılacak eminlik yurdu orası; gönlüne ürküntü verme; aklını başına al; akıllıysan o eminlik yurdunda eğleŧirsin.

Katreden vazgeçersen denizde balık olursun... habbeyi bırakırsan ülke olur, mahzen kesilirsin.

Tümden o olmadıkça yağ gibi suyla beraber bile olsan sudan uzaksın; fakat o oldun mu, artık tutar, yağdan su çıkarırsın.

O mızrak çeker de sana saldırırsa, ona doğru gitmez de zırha sığınırsan erlerin ayıbısın, yüz karasısın.

CXL

Nî tu ŧekl-i degerî seng nebâsî tu zerî

Seng hem bûy bered nîz ki zîbâ hoherî

Sen bir başka ŧekilde, başka kıbâlde değıl misin? Taŧ değılsin, altınsın sen... taŧ bile bir koku alır senden; çünkü pek güzel bir incisin sen.

Gönül verdim ŧuna, sana bitiŧik bir ev kurayım diyorum; çünkü pek eŧi bulunmaz, yemyeŧil, yüce mi yüce bir ağaçsın sen.

Yeŧilliklerin tümü senin yeŧilliğinin sayesinde sana döner... ne söyleyeyim ben? Senin nemin bir başka neme benzemiyor ki.

Süt gibi, bal gibi bizimle karıŧmıŧsın ama bizimkilerden, bizden olduğunu bir türlü akıl kabul etmiyor.

CXLI

Morg-ı endîŧe ki ender heme dilhâ beperî

Be Hodâ k'ez dil-o ez dilber-i mâ nî eserî

A bütûn gönüllerde uçan düşünce kuŧu; and olsun Tanrı'ya ki bizim sevgilimizden haberin bile yok, ondan bir belirti bile elde edememiŧsin.

Her pencereye vuran, her delikten giren bir güneşsin ama o bakışın, o görüşün aslını göremiyorsun.

A geceleyin esen yel, haber çavuşu gibi haberler getiriyorsun; fakat neden o haberler denizinden haberin yok?

A gözcü, hani sana akıl diyorlar, fikir diyorlar... hani beyin tavanında yurt edinmişsin; bakışa, görüşe bir mum olmuşsun.

Dama çıkmışsın da yeniayı aramadasın, gözetmedesin... fakat yeniay nerde a yoksul, sense nereye bakmadasın?

A korkak gönül, aşktan kaçıyor sun ama aşkın elinden canını kurtarırsan, canını kurtarmamış olursun.

Her adımda işveler satan, cilveler yapan yol kesiciler var; bir işvecilerden işve alırsan, bu cilvelere kapılırsan vah sana, eyvah sana.

A Ay, bekçisin ama elbise soyanlardan sakın... gümüş kemerin var ama külâhını kaparlar senin.

A Ay, topluluğuna aldanma; şuna dikkat et: Ordun var, topluluğun var ama bütün gece korkundan kaçıp duruyorsun.

Kaçıp duruyorsun ama aşkın elinden canını kurtaramıyorsun... bütün bedeninin kalkan ama gene de sana bir ok gelip saplanıyor.

Bütün bedeninin kalkan, gizli bir yoldan gitmedesin... fakat kanadın ister iki olsun, ister üç; gene de o tuzığa tutulmuşsun sen.

Gözbebeğisin; gözbebeği, halkı seninle görür; görüş ıssısın ama gönüle baktığın bile yok; görmüyorsun onu.

Göz karaltısının karanlıkları içinde abıhayat gibi yurt edinmiş, gizlenmişsin.

Göz içine ev kurmuşsun; sana kimsecik dost olmamış... onun kaynağından coşan suya göz dikmişsin.

Şekerin, aşkın tadından haberi olsaydı utancından erir, su kesilirdi; şekerlik satmaya kalkışmazdı.

Kıskançlık gözü, haset yüzünden şekerin kulağını sağır etti gitti... şekerin kulağını sağır eden gözden kork.

Gökyüzünün arslanı sen; bütün arslan yürekliler yürek pekliğini, safları kırıp geçirmeyi, ayak diremeyi, dayanmayı hep senden beklerler.

Yüreklilerin yürekleri üstünlük suyunu senin elinden içerler; fakat gönül ıssı erlerin gönüllerinin pusu yerinde senin de yüreğin yufkadır, senin de gücün yoktur.

Arslan, ateşten pek ürker de kaçır mı kaçır... gönül de ateş tapınağıdır; ateşin kıvılcımına, alevine atılmak için pervane gibi can gerek.

Pervanenin kanadını gönül pervanesinden başkası yakamaz; ateşin yalımından bir kanadı on kanat kesilir onun.

Hilim padişahısın; boşluktan uç, gönül pervanesinin kanadının altına gir de insanlara da, perilere de bilgi bağışlayan Tanrı sana da bilgi bağışlasın.

Yürü, Mirrîh'e de ki: Gönlün kavuşmasını seyret de hançerini bırak, artık baş kesmeden vazgeç.

Kestiğin başın yerine bir başka baş vermeye gücün varsa baş kesmen değer; çünkü buyruğun yürür, başlar vericisin sen.

Baş, başlığı senden buldu; kanat, kanat oluşu senden çaldı; kanat olmayı senden öğrendi; senden altınlar aldı, getirdi.

Bir üfürmesiyle yüzlerce kadeh yapan, sağrak düzen şişeci, bir kadeh kırarsa kınanıp işten alınmaz.

Müşteriye ben gümüş alacağım, alıp götüreceğim demek düşmez; çünkü gümüş alıp götüren gümüş bedenli ne gelmiştir, ne de gelir.

Zelîhâ Ken'an diyarına Ay olana Müşteri olmuştu; Ken'anlı güzel gümüş bedenliydi; onun uğruna gümüşleri saymak da değerli elbet.

A mızrap vuran Zühre, artık gönül mızrabını duy; gençliğe aldanma; sonunda gençlik çeng gibi senin de belini büker.

Niceye dek gönül çengi, şu çengin, şu tefin, şu neyin yüzünden kırılıp gidecek? Gönül babalık etmezse vay ananın haline.

A Utarid, bundan böyle şu kâğıtla, şu kalemle, mürekkeple büyüdün, semirdin; ululuklarla, hünerlerle dopdolusun.

Fakat kaplan olsan bir yelle fare kesilirsin; arslan olsan bir saldırıyla kediden beter olursun.

Kalem gibi başını ayak yap da gönlün izine düş, yürü... çünkü yoklukta, şekilsizlikte izlenecek izler vardır.

CXLII

Be degel key begozîned dil-i yârem yârî

Key ferîbed şeh-i terrâr-ı merâ terrârî

Sevgilimin gönlü düzenle bir sevgili mi seçer? Yankesici padişahımı bir yankesici aldatır da kandırabilir mi hiç?

Benimle o sevgilimin arasına kıl mı sığar hiç? O gül bağında, o gül bahçesinde yılan mı uyur hiç?

* Örümcek bir ağ gerse bile yabancılara perde olur... bense onunla gene de bir mağarada olurum; hani Sıddıyk'la Muhammed gibi.

Sadberk gülü, onun yüzünü kıskandı da elbisesini yırttı... gülün hali bu olursa dikenin hali ne olur ki?

İki üç beyit daha söyleyeyim; hem de öyle beyitler ki başını da bilmezsin, ayağını da... fakat sen de gönlüm için olsun, n'olur, evet diye sakalını oynatıver.

Nice hekim vardır ki delinin aklını başına getirir; bu benim hekimimse iki dünyada da bir tek akıllı komadı gitti.

Günyüzünün kılıçlarını her şeye vuralım; ondan başka ne varsa kiralım geçirelim... zâti onun yüzünden başka bir gelir istemiyoruz biz.

Mademki güneşe tapıyoruz, dama çıkaralım da güneş bir duvarla yüzünü örtmesin bizden.

Güneş kimdir? Söyle: Tebrizli Tanrı Şems'i... Öylesine bir güneş ki onu övüş söz sahifelerine sığmaz da sığmaz.

CXLIII

Hele tâ zen neberî k'ez kefi men begrîzî

Hîle kem kon negozârem ki be fen begrîzî

Hele sanma ki benim elimden kaçıp kurtulacaksın... Düzene az başvur; hileyle, düzenle kaçıp kurtulmaya bırakmam seni.

Tatlı canın elimdedir; avcumda... istersen bedenden kaç; bedensiz can ne yapabilir ki?

Tüm zehir bile olsam alışmalısın bana; leğenden kaçırıyorsan pervane değilsin demek.

Boğazını sıktım, bağladım; fakat kabak gibi haberin bile yok bundan... bağladım, çekip durmadayım seni, nasıl kaçıp kurtulacaksın?

Bülbüller de yeşillikten memnun, kuşlar da; hepsi de hoş... sen tutar da yeşillikten kaçarsan kuzgunsun, baykuşsun, pislik böceğisin.

Değil mi ki seni tutmuşum, hile, düzen düşünme... ölmen, güzelim huylara kaçıp kavuşman daha iyi.

Saman çöpü gibi yerinden uçup gitsen n'olur ki? Kafdağı değilsin ya... kırılmadan korkup da kaçsan ne çıkar? Altın değilsin ya.

Huten güzelinden bir ahlâksız gibi korkar, kaçarsan bütün erlerin canı senden bezer gider.

Değil mi ki resimsin, ezel ressamının elinden kurtulamazsın... değil mi ki putsun, seni yapan, yonan kaleminden, sana tapan şamandan nasıl kurtulabilirsin?

Ben seni Ay saydım ya; Güneş'sin halbuki... bu burçtan, bu bedenden kaçmazsan tutulur kalırsın.

Süleyman'dan ürkersen devden kurtulamazsın... vatandan kaçarsan gariplikten kurtulamazsın.

Hayır... Sus, çünkü seninle binlerce işim var; zâti de Süheyl, Yemen'den kaçmaya bırakmaz seni.

CXLIV

Ey ki tu çeşme-i lleyvân-o behâr-ı çemenî

Çü menî tu hod-ı hodrâ ki begûyed çü menî

A sevgili, abıhayat kaynağısın, ilkbaharsın, yeşilliksın sen... tıpkı bensin sen; kim kendi kendine tıpkı bensin sen der?

Geceyim ben, dolunaysın sen; gecenden kaçma... hattâ Ay da kim oluyor? Yüzlerce topluluğun güneşisin sen.

Şu gök damında Ay, kapının bekçisidir; “Gerçeklik makamında oturmuşsun” ama vatanda padişahsın sen.

Ay ömrün kadehidir; kimi dopdoludur, kimi yarı dolu... zamanın ömrü değil misin sen? Kadehe sığmazsın.

Senin buyruğunun yürüdüğü zamanda birisi tutar da zamanın cefasından şikâyet ederse, cefa papucuyla ağızına vursan yeri var.

Çünkü şu zaman tıpkı bedendir; sense onda cansın sanki... değil mi ki senin gibi bir can, bedenin canıdır; beden de artık beden olmaz; can kesilir, can.

Melekler, Âdem’in bedenine hemencecik secde ettiler; çünkü o yüce, o kutsal bedende senin can ışığını gördüler.

Şeytan, o bedeni balçıktan yapılmış gördü de başını secdeye eğmedi; yürü git, şeytansın sen diye reddediş çomağı kafasına indi gitti.

CXLV

Her ki ez nîsti âyed be sû-yı o heberî

Ender o ez beşeriyyet benemâned eserî

Kime yokluk dünyasından bir haber gelirse onda insanlıktan bir iz kalmaz artık.

Yücelerden ta aşağılara dek her yanı illet kaplasa onun himmeti illetlere göz ucuyla bile bakmaya tenezzül etmez.

Kim darmadağın olur, varlığından, benliğinden çıkar, yok olur giderse, gerçek gözüyle onun bulunduğu yana o bakabilir.

Güzelim elbiselere bürünmüş arı duru bir cevher görür; canlı bir bedende oturup durmada.

Görünüşteki şekliyle, kılığıyla görüşüp konuşmayı ne diye yeter buluyorsun? Yürü, bir başka hale gir; çünkü o da bir başka hale girmiş.

Ona şükretmeyi benden duy, benden işit... canına, başına and olsun ki o tatlılıkta bir şekeri ne tatmışımdır, ne görmüşümdür.

CXLVI

Hele hüş dâr ki bâ bî heberan nestîzî

Pîş-i meston-ı çonon retl-ı geran nestîzî

Aklını başına al da hiçbir şeyden haberi olmayanlarla savaşıma... Öylesine koca bir sağrakla sarhoş olanlara karşı ayak direme.

Yay gibi, ta sona dek eğri kalmayı istemiyorsan, seni kendilerine doğru çektiler mi, inada kalkma, teslim ol onlara.

Dileğe uyuş kurduna paralanmak istemiyorsan, çoban seni yanına çağırdı mı, inat etme; git.

Bilmez gibi padişahlara, bunlar da kim deme... Sana bir şekil, bir iz gösterdiler mi, inada kalkışma.

Canınla gönlünün arasından bir baş çıkardılar mı, inat etme; bu lûtfun şükrü olarak canını ortaya koy.

Açıktan açığa “Duyduk da, uyduk da” dedin mi, içinden inat etmezsen bu o vakit açığa çıkar.

Gideceğin yerde de zannın, işkilin var, geldiğin yerde de... apaçık görenlerle savaşmazsan bu zan, bu işkil kalkar; gerçek apaçık belirir.

Koca dağ gibi ayak diremez de zerreye dönersen iki dünya da zerreler gibi görünür sana.

Mekân gibi inat etmez de zaman gibi kendinden geçer gidersen, zamandan da kurtulursun, mekândan da.

Dolap gibi akarsuyla savaşmazsan gökyüzü gibi kendiliğinden dönmeye koyulursun, işe girişirsin.

Dünya bile padişaha inat edemez; Tanrı için olsun, Tanrı için, sakın padişaha karşı inada kalkışma.

* Yola düşer de, Hemedan’da ayak diremezsen (her şeyi bilirim dâvasından vazgeçersen), Bağdat’a ulaşırsın, Halife’nin yüzünü görürsün.

Kükremiş arslanla savaşa kalkışmazsan hilen, düzenin de işe yarar, şiven, cilven de rast gelir.

Dille söz söylemede inat etmez de tümünden gönül olursan, aynaya dönersin de susarak sözler söylersin.

CXLVII

Ber yekî bûse hekastet ki çonon mîlerzî

Z’on ki conest-o pey-i dâden-i con mîlerzi

Bir öpücük için böyle titreyişin gerçektir, yerindedir; çünkü candır o öpücük, can vereceğim diye tir tir titriyorsun.

Sözden, soluktan bulanır, buğulanır ayna... ayna için, ayna sahibinin üstüne titriyorsun sen.

Şu dünya gece gündüz korkuyla, ümitle titreyip duruyor... sen de dünyanın canısın; onun için can gibi titriyorsun.

Bütün kumaşların pazarcıda; kâr-zıyan yüzünden tir tir titresen de değer.

Avın senin korkundan nasıl titiyor... sen avcısın, yayın, okun var ama o titredikçe sen de titiyorsun işte.

Görünüşte Ay'sın ama bir dikkatli bakılsa Mirrîh'sin sen... halkı öldürmeye kastetmişsin; kılıç gibi titiyorsun.

Fitneler peşinde şarap küpü gibi coşup köpürüyorsun; öfkelenmiş kişinin âzası gibi kaynamada, titremedesin.

Halk yapraklara benziyor, sense yelsin; herkes senin yüzünden titiyor... görünüşte saflar yarmadasın; fakat gizlice titiyorsun.

Gönül, güneşe benzeyen yüzünün ardına düşmüş, tıknefes olmuş, tutulup kalmış... fakat sen ne diye hafakanlara tutulmuşsun, ne diye gönül gibi titreyip durmadasın?

Lûtufta ilkbaharın da canısın, bağın bahçenin yeşerip gelişmesisin... böyle olduğu halde gene de güz yelinden yaprak gibi titiyorsun.

Şükür köşküsün, sana her ulaşan şükreder... sabır tavanısın, ağır yükten titremedesin.

Kafdağı gerçekten de oturamalıdır, hiç titremez... yoksa zanlara mı düşmüşsün ki zan gibi titreyip duruyorsun.

A zanlara düşen, onları söyleyen, hele soluğunu kes, sus... karıların fal bakıp üfürmelerinden karılar gibi titiyorsun sen.

CXLVIII

Çend rûzest ki şetrenc-i eceb mîbâzî

Dâne-i bü'l eceb-o dâm-ı eceb mîsâzî

Kaç gündür şaşılacak bir satranç oyununa dalmışsın, bir acayip oyun oynamadasın... şaşılacak yemler saçmadasın; şaşılacak tuzaklar kurmadasın.

Gönlünü katılaştırdın mı, kim canını kurtarır senden? Bu çeşit işe bir giriştin mi, başını kim kurtarır elinden?

Buyruğun şehitlerin kanlarında oynuyor... ölüm bir fare ama kediyle oynuyor sanki.

Âşık kötü zanlara düşer; oysaki bunlardan uzaksın sen; tüm lûtuftun, yeni baştan tutar, bir başka lûfta girişirsin.

Neye benziyorum; hem dudağının tadını tatmadayım, hem ağlayıp inlemede... kimsecikler benimle eş olmak ümidine düşmesin diye de soluğumu kesmedeyim.

Ney feryat eder ama ondan dudağının kokusu gelir; beyne, akla vurur, gammazlık eder; o feryat, dudağının sırlarını söyler.

Düzenbazlık için değilse sen de feryat edip duruyorsun... boş yere mi böyle soluğun güzel, sesin hoş?

Her ses tank olmaz, haber getirmez; bu haberi o sese solukdaş kesilenden duy da anla.

A gönül, kendinden de boşal, düşüncelerden de... ney bomboş bir hale geldi de o yüzden onunla solukdaş oldu.

CXLIX

Vekt-i on şod ki bedo rûh-fezâ âmîzî

Morg-ı zeyrek şeviy-o hoş be du pâ âvîzî

O cana canlar katan güzele sarılmanın çağı geldi... akıllı, çevik bir kuş olup iki ayağınla o dala yapışmanın tam vakti erişti.

Ağaçlar gibi aç bahar yeline göğsünü... çünkü kış yeli; güz yeli zehirdir sana.

Anlam âleminin şeker gibi gülüşüyle tüm şeker kesil... a hoca, ne diye ekşi huyluluğa sarılır kalırsın?

Sen varlık duvarının altında inci definesisin... sen ortadan kalkarsan define meydana çıkar.

O ezelî altın kesintileri beden toprağındadır; bir elersen kesintiler kalburunun dibinde kalır gider.

A kardeş, bedeninin kınından can kılıcını sıyr... öylesine keskin bir kılıçtır o ki ay değirmisini bile ikiye böler.

* Sonsuzluk meydanında al ele kılıcı, kara donlu bir atsın sen, koş; geceden de dışarıya çık, gündüzden de.

Kaynaktan gönlüne çek abıhayatı; çünkü can yaratılışına bakılırsa bir arka benzersin sen.

Bunu başaramazsan padişah Şemseddin'in yanına kaç... çünkü o, can bakımından Arş'tandır, beden bakımındansa Tebriz'den.

CL

Be şeker-hande eger mîbebered con zi kesî

Mîdehed cân-ı hoşî por terebî por hevesî

Şeker gibi gülüşüyle birisinin canını alırsa, karşılık olarak pek güzel, pek neşeli, pek hevesli bir can verir ona.

Seher çağında herkese, her şeye güneş gibi saldırır... gece vakti bekçi gibi herkesin gönlünün, canının çevresinde dolanır durur.

Kimi vakit saçı saçmak için tutar, bir yük şekerkamışı getirir... kimi vakit de sinek gibi o kamışları emer, duduk kesilir.

* Kimi vakit müderris olur, başköşeye geçer, ders okutur; Sadr-ı Cihan'ın derecesi yok olur gider.

Kimi bir solukta Meryem'i gebe eder, İsa'yı yaratır; böylece de İsa, soluğuyla onun soluğuna tanıklık eder.

Kimi tutar, bir çöpü göze can sürmesi yapar da çeker... kimi de olur, iki dünyayı da gözüne bir çöp gibi gösterir.

Zamanla bağlı bir görüşün var; önüne ne gelirse ona yamanıp kalıyorsun; önüne, ardına baktığın bile yok.

Oysaki Salih o, iki dünya da bir deve... bizse çan gibi nara atıp duruyoruz.

CLI

Be şeker-hande eger mîbebered con zi kesî

Mîdehed der evezeş cân-ı hoşî bu'l-hevesî

Şeker gibi gülüşüyle birisinin canını alırsa, karşılık olarak pek güzel, pek neşeli bir can verir ona.

Seher çağı güneşi herkese, her şeye saldırır; gece vakti bekçi gibi herkesin gönlünün, canının çevresinde dolanır durur.

Kimi vakit, sakın der, satranç padişahıyım ben; sen benden bir beydak alırsan ben senden bir at alırım.

Öylesine dudular var ki onun şekerine bir eşek sineği yol buldu mu, kıskançlıktan kendilerini öldürürler.

Aşağılık biri o şekerden bir parçacık alıp gitse, yoksul dudusu, kendini paramparça eder gider.

Sevgili, düşmanımın yüzüne baktı, şimşek gibi güldü de, şu gönlüm bulut gibi ağladı da ağladı.

Seni anlayanın gönlünde iki dünya da kaybolur gider... fakat seni bir çöp gibi gören gözlere nasıl girebilir ki?

Öyle bir kişiyim ki bir solukla İsa soluklu birisini yaratır giderim diye Meryem'in koynuna üfürür de anlam bakımından gebe bırakır onu.

Canların toplandığı yer sensin, can sana gelmek ister... çünkü sen denizsin; hepsi de seldir, Fırat'tır, Aras'tır.

Sen Salih'sin, şu iki dünya da sanki bir deve... bizse çan gibi nara atıp duruyoruz.

Çanın narası devenin oynayışındandır... onu tundan tuna götüren devedir.

Yanmayan mumdan ışık isteme... Mûsa'nın ışığını istiyorsan yürü, köz alınacak ateşe git.

Yeter, şu söz bir hayaldir, hayale saplanıp kalma... çünkü gerçek âleminde gözün, görüşün de var, elini tutan da var.

A Tanrı ışığı, üstünlükler ıssı Husâmeddin, gönül hekimliğini bilirsin ama ne nabız tutarsın sen, ne hekimlik okumuşsundur.^[109]

CLII

Neng-i her kaafile der şeş-dere-i İblîsî

Tu beher niyyet-i hod mesher-i İblîsî

* Şeytan'ın altı kapılı tuzağına tutulmuşsun; her kervana ayıp, âr kesilmişsin... neyi kurarsan kur, şeytana maskara olmuş gitmişsin.

Şeytana ot vermek için bedenine kurban olmuşsun; ya şeytanın kuzususun sen, yahut da keçisi.

A herif, neden pişman olmuşsun; boynunu eğ... şu sille yemede şeytana uymuş gitmişsin zâti.

A pişmiş şalgam, o terelikten ümidini kes... çünkü ekmek peşine düşmüşsün, şeytan teresi olmuş gitmişsin sen.

Ekmeği görüyor, ahlâksızca üstüne düşüyorsun... devlerin erlik suyuna âşıksın, şeytanın erkeğine gönül vermişsin.

Oruç tutmaya niyet ediyorsun da torba, a eşek diyor sana, başını sok torbaya; sen şeytanın torbasısın zâti.

Ne olacak, nasıl olacak... gerçekten haberin bile yok. O bilgiyle, o hünerle şeytanın ardısın sen.

Etini semirtme kaygısıyla arıklaştın gitti... Şeytanın gırtlığı kesildin, feryat edip duruyorsun.

Küfür olsun, iman olsun, yiyedur; sonra da köpekler gibi sus... Çünkü sen şeytana inanmış bir kâfir karı olmuş gitmişsin.

Ölüm çağına, hırıltı vaktine dek sirkeye dönmüşsün sen... Şeytanın hırıltısı gibi ekşisin, kokmuşsun.

Kıyamete dek sinek gibi o dolayın, o sofranın çevresinde uçadur; şeytanın dolayındansın zâti.

CLIII

Be şeker-hende botâ nerh-ı şeker mîşekenî

Çi zened pîş-i du le'l-i tu akıyk-ı Yemenî

A güzel, şeker gibi bir gülüşle şekerin narhını kırıyorsun... senin lâ'le benzer dudaklarına karşı Yemen akıykı ne diyebilir, ne yapabilir ki?

A gül yanaklı, iki üç hafta gül bahçesine gitme de yeşillikteki kızıl gül utanıp da dökülmesin.

Gül de kim oluyor ki? Başını kaldırsan da bir gökyüzüne baksan gökten Zühre'yi de baş aşağı yere düşürürsün, Ay'ı da.

Tanrı seni fitne koparmak, yeryüzünü birbirine katmak için yaratmış... kıyamet fitnelerini koparmaz, Arasât günü gibi âlemi birbirine katmaz da ne yaparsın?

Ateş gibi yüzü gönüller yakasın diye verdi sana... kıvrım kıvrım saçları gönüller kırasın diye verdi sana.

Gönüllerimiz ateş tapınakları, yüzün oralarda şaman. Her put, her güzel, sen benimsin diye yüzünü şamana tutmuş. [\[110\]](#)

Gönlünü alma benden; çünkü cefaya kalkışırsan, gönül Kafdağı bile olsa onu tutar, kökünden söker, atarsın.

Bir kuyuya benzer çene topağında eşi bulunmaz bir su var; hangi kuyuya düşersem düşeyim, bir ip gösteriyor bana.

Eşsiz güzeller, gamında yollarını da yitirdiler, dinlerini de... çünkü güzellerin en güzellerinden de güzelsin sen.

Keskin fikirlileri, şu mecliste ne düzen kuruyorsun, bilmesinler diye, yüzün boyuna sarhoş eder durur.

A gönül, ondan başkasına gönül verirsen kâfirsın... kâfirsın a beden, ondan başkasının aşkına sataşırsan.

And olsun Tanrı'ya, onsuz göklere bile çıksan mezardasın... onun elbisesinden başka ne giyersen kefene bürünmüş sayılırsın.

A Tebrizli Şems, canda yurt edinmişsin sen... sana vatan canların canıdır; çünkü vatanda cansın sen.

CLIV

Ger tu mârâ be cefâ-yi senemon tersânî

Şikem-i gorsinegonrâ tu be non tersânî

Bizi güzellerin cefasıyla korkutuyorsun ama karnı acıkanları da ekmekle korkutuyorsun sanki.

Sevgilimin sövüp saymasıyla gelir, beni ürkütürsün ya; ölüleri de dikekor da canla korkutursun.

Mecnun'a Leylâ'nın dudaklarından kötü bir söz söylersin ama mahmur gibi onu da koca sağrakla korkutursun.

Ateş üstündeki tencere gibi onun ısıyla dudaklarım kurumuş... fakat o tatlı dille korkuttuğundan daha az korkutursun ümidindeyim; kulağım onda.

Ayrılık kurdunu peşime taktı da daralttı beni... fakat çobanla korkutursan ben korkmam, kurt korkar.

Onun acılığıyla korkutuyorsan beni şarapsın sen... sinekleri sofrayla, yemekle korkutuyorsan pek sâfsın sen.

Burda toplananların hepsi de kumarbazdır, varlarını yoklarını oynarlar, yutulup giderler; onları ziyanla korkutuyorsun ama tacir değil ki onlar.

Lâtif hayallere benzerler; onlara ok atasın, yahut yayla korkutasın; mümkünü yok... ne kanları vardır onların, ne etleri.

Çi herîsî ki merâ bî hor-o bî hâb konî

Derkeşî rûy-o merâ rûy be mihrâb konî

Ne de hırsın var; beni yemeksiz, uykusuz bırakırsın; yüzünü benden çevirirsin de yüzümü mihraba yöneltirsin.

Suyu ağzımda zehirden de acı bir hale getirirsin... Ödümü koparırsın, ciğerimi derdinle eritir, su edersin.

Beni hacca sürersin; çölde keser gidersin de, devemi de, varımı yoğumu da Araplara pay edersin.

Kimi kuraklık verir, meyvemi, ekinimi kurutursun; kimi yağmur yağdırır, hepsini de sellere verir, siler süpürürsün.

Damından kaçsam okla vurursun beni; dama çıksam elini mızraba atar, nağmelerle indirirsin aşağıya beni.

Edepli bir hal takınsam, yürü dersin, sarhoş değilsin sen... Edepsizlik etsem, edebe ait hikâyeler anlatmaya koyulursun.

Kerem yağmuru gibi damıma yağsan iki gözümü de gözyaşlarıyla oluğa döndürürsün.

Herkesten kesildim, bir bucağa çekildim mi, keşişe döndün dersin... Sohbet etmeye koyundum mu, dostlara düşman edersin beni.

* Keten gibi gönlümü derdine sarsam, derdinle bükülüp dokunsam, keten gibi ay ışığıyla eritirsin, kökten yok eder gidersin beni.

Sana dayanıp güvensen, sebebe yapışmak yolumuzdur yordamımızdır dersin... sebeplere sarılısam, onları yok etmeye, onlarda iş yok demeye kalkarsın.

Can doğanını avlar, tırnaklarını kırarsın... beden talimli köpek olur; onu tutar, güçsüz kuvvetsiz bir hale sokarsın.

Yüzümüzün renk kuyumcusu, tutar da bir dükkân açarsa, kuyumcumuza kalp satıyor der, adını kötüye çıkarırsın.

Ben kim oluyorum? Senin kapında gerçek sabah bile, olur ya, beni yalancı çıkarır diye tir tir titrer.

Her şeyi yok edersin, sonra tutar, yok ettiğinin yüzlerce fazlasını verirsin... kışı yollar, ardından ilkbaharı verir, yeryüzünü yeşertirsin.

Güneş kılıcıyla yıldızların boyunlarını kesersin; sonra gene onlara unnab gibi bir yüz verir, bir parıltı bağışlarsın.

Adam sustu mu, söyle dersin; söyledi mi, yeter dersin, sus; ne diye böyle bir kapıyı açıyorsun?

Tıygrâ ger tu çü horşîd demî tende zenî

Ber ser-o soblet-i in hende-zenon hende zenî

Kılıcı, bir soluk, güneş gibi sıyırıp çaldın mı, şu gülenlerin başlarına da gülersin, bıyıklarına da.

Padişahlık elbisesinden soyundun da yamalı hırka giydin... o yüzden de gönlümüzü ona benzettin, paramparça ettin.

O büklüm büklüm saçlarınla bir kulu bağışladın mı, şu balçığa bağlanmış bile olsa kurtulur gider.

O lâ'1 renkli şarabı şu utangaç adamlara bir sundun mu, akıl nerde kalır a sâkî, edep, hayâ ne yana gider?

Parıl parıl parlayıp her yanı ısıtan Ay'a yüzünden bir yalım vursa, Ay büyür de büyür, gökyüzüne sığmaz olur.

Ay, Zühre'ye der ki: Benim sarhoş olduğum şaraptan sen de bir içseydin sarhoş olurdun da darmadağın mızraplar vururdun.

Ay'dan balığa dek bütün varlık, can sâkîsinden sarhoş olmuş... peşini al, ne diye gelecekte lâf eder durursun?

Kalk, bugün kutlu, mutlu, iyi bir gün... hele bir de gözün o kutlu yüzü görürse...

Doğanın başında külâh, ayağında da halka var da bundan dertliyse şu halkaya bir külüng vurdun mu, ayağı kurtulur gider.

Hele a doğan, külâhını çıkar, kanadını aç... uçup o sonsuz devlete ulaşmanın çağı geldi; söz söyleme.

Şu söz söylemeyi Mansûr gibi darağacına çek... kadınlar gibi niceye dek pamuk yumağıyla oyalanıp duracaksın?

CLVII

Be hak-o hormet-i on ki hemegonrâ canî

Kedehî por kon ez'on ki sıfeteş mîdânî

Herkese cansın ya; onun hakkı için, onun yüzü suyu hürmetine huyunu suyunu bildiğin o şaraptan bir kadeh sun.

Herkesi, her şeyi altüst et; ne alt bırak, ne üst... böylece de bugün şu meydanda senin bulunduğunu herkes bilsin.

Utanıp arlanmanın ta köküne dök o ateş gibi şarabı... zâti sarhoşların gönüllerini, o gizli neşeyle, o gizli çalıp çağırmaıyla almış gitmişsin.

Kaçıp giden gönlü geri getirmenin, akılları güvercin yavruları gibi sürüp uçurmanın çağı geldi çattı.

Yıkılıp gitmiş sarhoşların halkasında nükteler söylemedesin... evet, yıkık yerde definenin

parlaması hoştur.

Coşup köpüren şarabı döndür, sun şu yanıp yakılanlara... o kalyayı, o boraniyi de hamların önüne koy.

Dudakların, değil mi ki kolayca söz söylüyor; ne oldum, sen söyle... ne bileyim ne olduğumu, ne hale girdiğimi ben.

CLVIII

Hele on bih ki horî in mey-o ez dest revî

Tâ be her câ ki revî hoş-dil-o sermest revî

Şu şarabı içip elden çıkman daha iyi... Nereye gidersen, gönlün hoş, kendin sarhoş gidersin.

Dönen gökyüzü, senin yüzünden döner; çünkü onun suyu sensin... Gökyüzünde Ay'sın sen; alçaktan gidersen ne zararı var.

Balıksın ama deniz öylesine sarhoş ki oltaya tutulup gitsen o da ardından gider senin.

Bütün padişahların sadakaları yoka, yoksula gider... fakat sen vara yüz tuttun mu, onlar da vara yönelirler, vara giderler.

Şu iki üç ayağı bağıya uymuş, ağır aksak gidiyorsun ama şu upuzun yolda tez yürür, gidersin, herkesi geçersin sen.

Ölümsüz bir zevk kazanmayı Tebrizli Şems'ten öğren de cennetlerin bulunduğu o zevk, o iştret meclisine var git.

CLIX

Eger imşeb ber-i men bâşiy-o hâne nerevî

Yâ Alî şîr-i Hodâ bâşiy-o yâhod Alevî

* Bu gece benimle kalır da eve gitmezsen ya Tanrı arslanı Ali olursun, yahut da Alevî kesilirsin.

Soluğumla yavaş yavaş, azar azar deliliğe divaneliğe doğru yol alırsın da akıldan kurtulursun; ansızın deli divane olur gidersin.

Kocaldın, ihtiyar oldun... kaç şu ihtiyar akıldan da ilkbaharın yepyeni güller versin, gül bahçeleri belirtsin.

Bir hayale kapılır da bana gelirsin; bir hayale kapılır da kalkar gidersin... Bu ne rezillik, bu ne ayıp şey, bu ne kuvvetli bağ.

Ondan da beteri var: Altına yol verirler, gelir çatar sana; fakat yanlışdır; çünkü bir arpa kadar altına bile değmezsin; gene o arpa tanesisin sen.

Çavuş elbette koşar, kır at da onunla koşar... fakat dur bakalım; senin olgunluğun boş yere koşmada

değil ki.

Bir şey elde etmek için koş da ölüm korkusundan koşma... a benim canım, Kâbe'ye varmak için koş, Bedevi'nin korkusundan koşma.

Geceleri seher çağına dek benimle bulun da gecenin birinde Ay doğuversin... doğsun da yoldan da kurtul, kötü yoldaştan da.

Uzaktan herkes görür Ay'ın yüzünü; fakat ne mutlu o kişiye ki Ay'ın koltuğundakini rehin alsın.

Ay da başlangıçta, burdan çekilip gitmezsen başını keserim diye Güneş gibi boyuna kılıç çeker.

Çeker ama başını alıp gitmediğini görünce adama, ermişsin, güzelmişsin, benim harcımmışsın der.

Der ki: Ben senim; sen değilsem bile gece gündüz dostunum; düpedüz babanım, ananım, hısmınım senin.

Seninle ben sensiz-bensiz bir araya gelsek, tek olsak, bir olsak ne olur? Biz bir olalım da kör olsun biri iki görenin gözü.

CLX

Der roh-ı ışk neger tâ be sıfat merd şevî

Nezd-i serdan meneşin k'ez dem-i son serd şevî

Aşkın yüzüne bak da huy bakımından da er ol... soğuk soluklularla düşüp kalkma; buz kesersin, soğuk olursun yoksa.

Aşkın yüzünden de bakıştan, görüşten başka bir şey dileme... iş, aşkla dertdeş olmandadır.

Kerpiç gibi oldukça havalanamazsın, uçamazsın; fakat kırılır, yuvarlanır, zerre haline gelersen havalanırsın, uçarsın.

Sen kendi kendini kırmazsan seni yoğurup yapan kırar döker... fakat ölüm kırarsa seni, nasıl olur da tek bir inci haline gelirsin?

Yaprak sarardı mı, ıslak kök gene yeşertir onu... Aşk yüzünden sararıp solarsan, ne diye yeşermeden ümidin kesiliyor?

CLXI

Berov ey ışk ki tâ şehne-i hoban şodeî

Tovbe vo tovbe-konanrâ heme gerden zedeî

Var yürü ey aşk, güzellere şahne oldun olalı tövbenin de boynunu vurmuşsun, tövbe edenlerin de.

Böyle bir yıldırımsın, nasıl söz edilebilir sana? Tüm kavgasın, savaşınsın; nasıl eş dost olunur seninle?

Sana ne yeryüzünün gücü yeter, ne gökyüzünün... Sen şu altı yönden de değilsin; peki, nerden gelmişsin sen?

Ne de güzel yüzün var; sekiz cennet de âşık sana... Ne biçim bir ateş tapınağısın, yedi cehennem de senden tir tir titremede.

Cehennem sana der ki: Geç git, sana dayanmam ben... Cennetin cennetisin, cehenneme de cehennem kesilmişsin.

Âşıkların gözleri senin güzelim gözlerinin yüzünden yaşlı, etekleri ıslak bir halde... erkek olsun, kadın olsun, her zahidin fitnessin, yol kesicisi.

Sensiz ibadet yurduna çekilmek kuru bir sevdadan başka bir şey değil... çünkü ibadet yurdunun da yaşayışı sensin, ibadetin de.

A aşk kadısı, yanmış yıkılmış gönlüme insaf et... yıkılmış gönül köyümden haraç almadasın sen.

A benim bön gönlüm, kimden insaf istemedesin sen? Buralıysan bilirsin ki aşka kan dökmek mubahtır.

Âşıkların kan pahası, zâti can ölçüsünden de dışarıdır; sense olmayacak düşünceye dalmışsın, temelsiz vesveselere düşmüşsün.

Gerçekten de meleklerin huyları bile aşka mahrem olamaz; sense eşek şeytanın, eşek cinin huylarına tutulmuş kalmışsın.

Yeter, sus; büyü yapmaya kalkışma; önce kendini kurtar... çünkü büyücülüğe, oyun, düzen yapmaya tutsaksın sen.

CLXII

Bedeli ey keff-ı turâ kaaide lûtf-efzâyî

Keff-i deryâ çi koned hâce be coz deryâyî

Avcunun yolu yordamı, lûtufların üstüne lûtuflarda bulunmaktır... ver, a hoca, denizin avcu, köpüğü, denizlikten başka ne yapabilir ki?

Şeker çiğnemeyi istersen yanlış yol tutarsın... öfkelenir de bileğini dişler, elini geveler durursun.

A güzelim, aldatmaca işleri bırak, yarına deme; bayrağın dibi sensin; bugün her şey elinde; pek yüce bir kadehin var.

Acı sözler söyledin ama şeker mi şeker bence... senin sonsuz, sayısız şekerine karşı, balla şeker sirkelikten başka ne işe yarar?

Yüzüm ekşi ama sirke küpü değilim... her yere giderim ama hercai değilim ben.

Güzelsin ama güzelim yüzünün aynası benim... yüzüne karşı tut beni; dünyaları bezemedesin çünkü.

Hayır, yanlış söyledim; sarhoştum, büyük bir dâvaya giriştim... oysaki yüzüne karşı aynanın ne değeri olabilir?

A gören göz, bilen bakış, yepyeni bir afsunum var, hem pek şaşılacak bir afsun... daha yakın gel de kulağına üfüreyim onu.

CLXIII

Ger gerîzî be melûlî zi men-i sovdâyî

Rû-keşon dest-gezon cânib-i con bâz âyî

Usanır da bu sevdalı âşıktan kaçarsan, gene yüzünü çevirir ellerini çırpıp çırpıp döner, canın bulunduğu yere gelirsin sen.

Seni çeken şu hayalden el çek... ondan el çekmezsen pişman olur, ellerini dişler durursun.

Ona yüzünü döndür de hoca de, nereye çekiyorsun beni? Gökyüzü bile bu güzellikte bir Ay görmemiştir çünkü.

Bedavaca yüzünü gösterdi de yanıldın sen... dayan, onu arayıp istemekte yel yöpür, bütün dünyayı gez, dolaş.

Dünya kokmuş bir kocakarıdır, yeni çarşaf giyinmiş... dıştan cilveler, nazlar, edalar gösterir; fakat içi rezil mi rezil.

O kocakarıya yüz tuttun mu, genç bahtın sana der ki: Eşek başı, köpeğin midesinin harcı; yürü, ona lâyıksın sen.

Ters düşüncelere kapılıp heveslere düşüş, aldatmasın sakın seni... nice köşkler var ki aykırı düşünceler, ters hevesler yüzünden yıkıldı gitti.

Sana öğüt vermek isterim ama dilim kilitlendi; artık ben susarak gizlice öğüt veriyorum sana. [\[111\]](#)

Bütün bu korku, bu ikiyüzlülük, bu iki gönüllülük de ne? Şu efendinin gölgesinde değil misin, devletine kul olmadın mı?

Bunları korkun gitsin diye yapmada... sevgili, boyuna şekerler çiğneyesin diye seni ısırmada.

Tebrizli Şems, öylesine bir güneş değil ki gece olunca yitsin gitsin... Ne diye yarımı bekliyorsun?

CLXIV

Suhen-i telh megû ey leb-i tu helvâyî

Ser foro kon be kerem ey ki berin bâlâyî

A dudakları helva satan güzel, acı söz söyleme... a bu yüceliğe ulaşmış dilber, kerem et de eğ başını.

Acı olsun, tatlı olsun, ne söylersen hoş... gözün de, gönlün de ışığıdır, canısın, cana canlar katarsın sen.

Ne yücelersin, ne aşağılardasın, ne de altı yöne sığar bir cansın... altı yönü de ne edeceğim?
Kanlar sızan gönüldesin sen.

Başımı eğ... yüzünü gördüğüm günden beri gönül de sarhoş oldu, can da... akıl da sevdalara düştü,
çıldırıp gitti, fikir de.

Bedene âşık olan, candan mahrumdur... şeker, safra illetine tutulanın ağzına acı gelir.

A güzelim, güneş her akşam secde eder sana; n'olur güneşin gönlünden bir dışarı çıksan.

Bir güneşsin ki her zerreden doğarsın; zerre haline getirmek için dağları ovar, un ufak edersin.

Ne de lâtifsın; fakat ta başlangıçtan beri öylesine zorlusun, öylesine sınıkları onarırsın ki... ne de gizlisin; fakat şaşılacak şey şu ki bu kavgaya da girişmiş gitmişsin.

Yanlış söylediysem ters anlama, darmadağın sayma... lütfeder, elimi tutarsan bana yeni bir baht verirsin, devletime devletler katarsın.

Aşkın ta kendisisin sen; bizse gölgeniz senin... bir soluk çirkinleştirirsin beni, bir soluk da bezersin, güzelleştirirsin.

Öyle görünüyor, sanırım, dün gece rüyada gördüm seni; bugün dünyalara sığamıyorum çünkü.

A kervanbaşı, develeri burda ıhtırıp uyutma; konak değil burası... Yoldaşlar ilerlediler; ne diye eğleşip kalıyorsun?

Kendine gel; sus; çünkü solukla gönül ateşi daha da yalımlanır... Şu anda yalım soluk almada, yücelip durmada, sen ne buyuruyorsun ki?

CLXV

Terkebunne tabakan an tabakın mevlâyî

Ente k'er-rûhı va nahnu leke k'el-a'zâî

* A efendim, "Birbiri üstüne konmuş tabakalar..." Sanki cansın sen de biz, organlarınız sana.

Bir gönüle aşk geldi, konu mu, akıl fikir nasıl kalır ki? Susuzluk illetine tutulan ciğerde su mu bulunur hiç?

Ahdimizde durmadık gitti; nice sözler verdik de durmadık sözümüzde... Müflis borcunu vermek için düzene başvurursa da faydasız.

Zaman zararlara, kötülöklere düşürdü de, ne güzel terbiye etmeye kalkıştı beni; fakat hiçbir faydası olmadı; tuttuğumdan vazgeçemedim gitti.

Seher çağında, yücelikler tan yerinden görünen o Ay'a bedenimin her zerresi vuruldu, âşık oldu.

Bizden ayrıldı da gizlendi mi, kınama beni feryat etsem de... a ışıkları yakıp yandıran Ay, gökyüzünde sana benzer bir başka Ay yok.

Sabrımın azlığı seni övmeye sürüyor beni; ama biliyorum, suçluyum... Hiçbir şeye benzemeyeni bir

Şeye benzetmek imkânı var mıdır ki?

Hâlis Araplar bile överken dilleri dolaşıyor da, hiç mi hiç Arap olmayan bir âşık, şiirle övmeye kalkışıyor seni.

Tek, çifte üst oldu... evet, bir Şey Şaşının gözüne iki görünür ama doğru gören onu birleştirir, bir görür. [\[112\]](#)

CİLT- 7.2

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

MEVLÂNÂ

DÎVÂN-I KEBİR

farsça aslından çeviren

ABDÜLBÂKİ GÖLPINARLI

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

© türkiye iş bankası kültür yayınları, 2007

editör

EMRE YALÇIN

danışman

NURİ ŞİMŞEKLER

görsel yönetmen

BİROL BAYRAM

düzeltilen

ALİ ALKAN İNAL

grafik tasarım ve uygulama

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

istiklal caddesi, no: 144/4 beyoğlu 34430 istanbul

Tel. (0212) 252 39 91

Fax. (0212) 252 39 95

www.iskultur.com.tr

Genel Yayın: 1351

Hümanizma ruhunun ilk anlayış ve duyuş merhalesi, insan varlığının en müşahhas şekilde ifadesi olan sanat eserlerinin benimsenmesiyle başlar. Sanat şubeleri içinde edebiyat, bu ifadenin zihin unsurları en zengin olanıdır. Bunun içindir ki bir milletin, diğer milletler edebiyatını kendi dilinde, daha doğrusu kendi idrakinde tekrar etmesi; zekâ ve anlama kudretini o eserler nispetinde artırması, canlandırması ve yeniden yaratmasıdır. İşte tercüme faaliyetini, biz, bu bakımdan ehemmiyetli ve medeniyet dâvamız için müessir bellemekteyiz. Zekâsının her cephesini bu türlü eserlerin her türüsüne tevcih edebilmiş milletlerde düşüncenin en silinmez vasıtası olan yazı ve onun mimarisi demek olan edebiyat, bütün kütlelerin ruhuna kadar işliyen ve sinen bir tesire sahiptir. Bu tesirdeki fert ve cemiyet ittisali, zamanda ve mekânda bütün hudutları delip aşacak bir sağlamlık ve yaygınlığı gösterir. Hangi milletin kütüphanesi bu yönden zenginse o millet, medeniyet âleminde daha yüksek bir idrak seviyesinde demektir. Bu itibarla tercüme hareketini sistemli ve dikkatli bir surette idare etmek, Türk irfanının en önemli bir cephesini kuvvetlendirmek, onun genişlemesine, ilerlemesine hizmet etmektir. Bu yolda bilgi ve emeklerini esirgemiyen Türk münevverlerine şükranla duyguluyum. Onların himmetleri ile beş sene içinde, hiç değilse, devlet eli ile yüz ciltlik, hususi teşebbüslerin gayreti ve gene devletin yardımı ile, onun dört beş misli fazla olmak üzere zengin bir tercüme kütüphanemiz olacaktır. Bilhassa Türk dilinin, bu emeklerden elde edeceği büyük faydayı düşünüp de şimdiden tercüme faaliyetine yakın ilgi ve sevgi duymamak, hiçbir Türk okuru için mümkün olamayacaktır.

23 Haziran 1941

Hasan Âli Yücel

DÎVÂN-I KEBÎR

BAHR-Ī REMEL

–MÜSEMMEM MAHBÛN TAMÂM–

feilâtün feilâtün feilâtün feilâtün

— A —

I

Tu merâ cân-o cihanî çı konem cân-o cihanrâ

Tu merâ genc-i revânî çi konem sûd-o ziyanrâ

* Bana can da sensin, cihan da sen... ne yapayım canı, ne edeyim cihanı? Bana, benimle yürüyüp giden haznesin sen; ne işim var kârla, ziyanla?

Bir solukta şaraba dostum; bir solukta kebabla eşim... mademki şu yıkık devrandayım, zamanın dönüşüyle ne işim var benim?

Bütün halktan ürktüm, kaçtım; herkesten kurtuldum gitti; ne gizliyim, ne görünmedeyim... ne yapacakmışım varlığı, ne edecekmişim mekânı?

Sana kavuşmuşum, seninle buluşmuşum; mahmurum, yaratıklarla işim yok... sana av olmuşum gitmiş; ne yapayım oku, yayı artık?

Irmağın ta dibindeyim; ne diye gidip de su arayayım... söze gücüm mü yeter? Şu akıp giden ırmağı nasıl öveyim, ne diyeyim ki?

Varlığım yok; yük yıkacak yeri ne yapayım? Kurt, çoban oldu bana, çobanın yükünü ne diye çekeyim?

A aşk, ne de hoşsun, ne de sarhoşsun; elinde de kadeh... ne kutlu yerdir oturduğun, anlaştığın yer, ne mutludur seni gören can gözü.

Senin yüzünden her zerre bir dünya oldu; senin yüzünden her katre can kesildi... senin izini bulan, ne yapacakmış adı sanı?

O üstünler üstünü inciye bulmak için gerçekler denizinde başla yürüyüp gitmek gerek... koşan ayağı neyleyeyim?

Birlik silahıyla yolumuzu sen kestir; bütün varımı yoğumu tümden sen aldın... baş alıcıya ne vereyim şimdi?

Parıl parıl parlayan Ay'ın yalımlarıyla, büklüm büklüm saçların kıvrıntılarıyla gönlüm hafifledi, yürüdü gitti; sun o ağır sağrağı a benim canım.

Belâya, zahmete bakma; aşka sevgiye bak... cevri, cefayı görme; yüzlerce görüp gözeteni gör.

Gama lûtuft adımı tak; gamdan, dertten neşelen; kurtuluşu, eminliği şu korkudan iste...

Kurtuluş dile, eminlik iste; bir bucağa çekilip oturanları seç... Ağzın yolunu gözle, gizlice söylenenleri duy, işit, ağız yolunu açmaya kalkışma.

II

Sabaka'l-ceddu ileynâ nezele'l-hıbbu aleynâ

Sekene'l-ışkı ledeynâ feseKennâ ve seveynâ

Baht yardım etti de sevgili geldi, kondu yurdumuza... aşk da bizimle beraber yerleşti oraya; yerleştik, yurt edindik artık orasını.

Aklımız başımızdayken geçen zaman, pişmanlık zamanıdır; sarhoşluksa ululuktur, yüceliktir... aşkın tehlikesi esenliktir; aşka düştük, sırandık, yok olduk gitti.

Aşk suvardı, derken tutsak etti bizi... aşk otladı, yedi, bitirdi bizi. Gayb âleminden geldi de çağırdı bizi; biz de koştuk, geldik ona.

Onu bir eş dost, bir yol iz bulduk; şarabımız aşk oldu, aşk bizi suvardı, biz de su olduk ona; içti bizi aşk.

Zevkin, neşenin sözünü tuttu, gizli âlemden biteviye lûtuflara erdik... sözünden dönmedi, vefada bulundu, biz de ona vefalarda bulunduk.

Sabah yıldızı bir kadeh doldurdu; o kadeh uykumuzu dağıttı... temel atılacak yer, dümdüz şükür yeridir; biz de yapımızı oraya kurduk.

Utangaç kadınlar, güzelim yerler gördük... o güzeller sanki karanlıklarda yanan, parıl parıl parlayan ışıklardı; aklımız başımızdan gitti, aşka tutulduk artık.

O güzel kadınlara baktık da şükrettik, sarhoş olduk; sarhoşlukla ağlamaya koyulduk; gözyaşı katreleri yeter bir süs oldu bize.

Zengin olduk da geri döndük; yurt edinilecek yere konduk; kötülükte bulunanları yarlıgadık; tanık olduk, and içtik.^[1]

III

Meforoşîd kemân-o zereh-o tıyg zenanrâ

Ki sezâ nîst silehhâ be coz ez tıyg zenanrâ

Yayı, zırhı, kılıcı kadınlara satmayın... silah, kılıç vuranlardan başkasına yaraşmaz.

Görünüşe kul olan, Tanrı'nın aşk kemerini ne yapacak? Yoksul kadın, kalkanı, ağır gürzü ne edecek?

Bel yoksa kemer nereye kuşanılacak... taş taşımaktan, kaya çekmekten beli kırılmış gitmiş onun.

Altın, gümüş, inci, mücevher, aldatıcı taş değil de ne? Taş taşımaktan canını eşeğe döndürmüş o.

İki üç ahmakla oturup durma da böyle bir yoldan kalma... can huylarını da Tanrı erlerinden ara, dünya huylarını da.

Tecelliden sarhoş olan göze bak... gerçeklik incisini de o gözde görürsün, apaçık görüş ışığını da o gözde bulursun.

Sen o gölgeye baş koy ki ağacı yeşertir... bütün eminliklerin, bütün kurtuluşların akıp geçtiği yer orasıdır.

A kardeş, yıldız gibi karanlık geceyi del de geç... çünkü gizli sevgilinin yurdunu gece aramak gerek.

Görüş bağışlayana bak, kadehini onun şarabıyla doldur... sen o devre bak; ne yapacaksın zamanın devrini?

Bakış okunu at gitsin; eseri yaratanına ver gitsin... yaya benzeyen bedeni bakış okuna uymuş bil.

Düşman, eline düşerse lûtuflar, kerem senin ellerini bağlar... Tam inanç sana av oldu mu, artık o zaman ağını parala gitsin.

Tanrı'ya doğru koştun mu, güneş gibi parlarsın... öylesine bir kâr buldun mu ne yapacaksın kârı, ne edeceksin ziyanı?

Hele a erik gibi ekşi kişi, "Gelin" sesini duy... ölümsüz Ay, çağrı için ağzını açtı.

Şu başlangıca dudağımı yumdum, geri kalanını ondan ara... çünkü Fâtiha okuyanın ağzını incilerle doldurur o.

IV

Enne lâ uksımu illâ bi ricâlin sadakunâ

Enne lâ a'şıku illâ bi melâhın aşakunâ

Ben ancak beni gerçekleyen erlerin başlarına and içerim; ben ancak bize âşık olan alımlı güzele âşık olurum.

Onlar bizi severler, sonra biz onları severiz; onlar bize gelirler, sonra biz onlara geliriz... onlar bize üstündür; fakat neden üstün olurlar, neyle geçerler bizi?

Gözlerimizi açtık, sadakalar devşirdik; mallar çaldık ama bir de baktık ki onlar bizi çalmış gitmiş.

Gönüllerimizle üst olduk onlara; ayıplarıyla bildik, anladık onları. Tanrı suvarsın göz ucuyla bize bakan güzelleri.

Üstünlüğe eriştik; erişmeseydik yıkılırdık, yok olur giderdik... konakladık, oturduk; kaçtık, gittik; derken bir de gördük ki ulaşıvermişler bize.

Tanrı gazabından çekinmeseydim, bir göz ucuyla bize baksalar yeni baştan yaratırlar mı yaratırlar bizi derdim.

Gönülleri yurt edinen güneşlere ulaşmaya çalış... onlar kâselerle suvardı, rızıklandırdı, doyurdu bizi. [\[2\]](#)

V

Çü forostâd inâyet be zemin meş'elehârâ

Ki beder perde-i tenrâ vo bebin meş'elehârâ

Tanrı yardımı beden perdesini yırttı da meşaleleri gör diye yeryüzüne meşaleler gönderdi.

Ne diye ışığı inkâr edersin, ışık yoktur dersin? Yoksa anadan doğma kör müsün sen? Işıktan, ta temelden uzaksan kalk git şu meşalelerin yanından.

A akıl, ne vakte dek aklın başında kalacak? Ne vakte dek bir bekâr evine benzeyen Ay yurdunu bu çeşit meşaleleri örtüp duracaksın?

Dünyanın savaşına bak, can ordusunu seyret... erlikle şu meşalecikleri nasıl da tutuşturdular, yaktılar.

Uykudan uyanırsan, bu kapıdan girersen gerçekten de meşaleleri görür, bilirsin sen.

Din ve gönül salâhını o gözle bir görürsen and olsun Tanrı'ya, hem Rûhü'l-Emin kesilirsin, hem meşalelere emin olursun.

VI

Hadee'l-hâdiy sabâhan bi hevâküm fe eteynâ

Saddanâ anküm zıbâun hasedûnâ fe ebeynâ

Bir sabah deve süren mavallar okudu, aşkınızla sürdürdü bizi de katınıza geldik... yanınızda ceylan kastetti bize; fakat aldırış etmedik biz.

Eşiğinizde utangaç güzellerle buluştuk... o güzel kızlarla aşk oyununa giriştik; onlar cilvelerle tutsak ettiler bizi, biz de tutsak ettik onları.

Kınayan, aşkınıza düştüğümüzü gördü de bir gün öğüt verecek oldu; aşkınızdan geçirmek, havanıza düşüp perişan olacağımızı anlatıp korkutmak istedi bizi; duyduk sözlerini ve isyan ettik.

Siz anlamlar gözlerinde dolunaylarsınız; öyle gördük sizi... öyle gördük de ışığınızda yıldızlar gibi gizlendik, görünmez olduk; fakat sizinle de yolumuzu bulduk.

Dolunay güzelimiz bir hatip gibi bayram günü imam oldu bize... o dolunayın çevresinde arındık, seçildik, namazda ona uyduk biz.

Bir Yusuf'un güzelliği karşısında kendimizden geçtik; sonra aklımız başımıza geldi de bir de baktık ki kan gibi şarapla dolu kadehler ellerimizde.

Burunsuz kokladık, akılsız anladık; ağızsız, dudaksız güldük, gözsüz ağladık.

Onunla bulduğumuz zamanı Tanrı ışıklatsın; sevgiliye kavuştuğumuz yeri Tanrı suvarsın.

Tam kıvamında olan, gereği gibi sarhoş eden şarabı içtik... otururken, kalkarken hem göründük, hem gizlendik.

Ululuk dallarını silktik; kendinden geçiş hurmalarını düşürdük, yerlere saçtık... sarhoştuk da bu işe koyulduk, onları devşirdik.^[3]

VII

Be Hodâ ket negozârem ki revî râh selâmet
Ki ser-o pâ vo selâmet nebaved rûz-ı kıyâmet

And olsun Tanrı'ya ki, şimdicek sağ esen gitmeye bırakmam seni... çünkü kıyamette ne elin kalır, ne ayağın, ne sağlığın kalır, ne esenliğin.

Aşk ordusu geldi çattı, küfür ülkesini aldı gitti... hele ey Kalender dost, kınanma davulunu çaladur.

Gönlünü de yok et, canını da; bedenini kaftan gibi yırt gitsin... Ne izden söz aç, ne haberden; ne eserden bahset, ne alâmetten.

Kendimden geçtim de düşünce yolunu bağladım... hele ey sâkî, sarhoşum; tümünden kendimden geçir, varlıktan kurtar beni.

Hele bir sıçra, hele bir sıçra da varlığının başına bas ayağın... Hele bir uç, hele bir uç da benim gibi şükürden de kurtul, nankörlükten de.

A aşk, Mûsa gibi ululanma Firavun'unun kes başını... hele ey Firavun, önüme gel; kapını da tuttum, damını da.

Gizlilik âleminden eriştim, geldim; aşk ordusunu çektim... yürü git ey başı dik zalim, beylikten de düştün, köy ağalığından da.

Hele kendine gel; senin bostanın, bağın bahçen ölümsüzlük ilidir; şu dünyaysa eşek başıdır ancak... bu aşktaki keramet, kerem sahibinin yüzünü seyretmektir ancak.

Salt acıyı, belâlar verip de canını yakıp yıkmaz... ana, kin güdüp de hacamat etmez bizi.

Canım da doymaz sana, gönlüm de... canım da usanmaz senden, gönlüm de... hiç kimseye gözden, gönülden usanç gelmez, kötülük değmez.

Salt aşktan başka neye yüz tuttumsa, tadından da pişmanlıktan başka bir şey elde etmedim, güzelliğinden de.

Bu havuza ulaştın ya, bir şey yitirmedin... bu havuzun içinde abıhayat var, kıyısı da tam oturulup eğleşecek yer.

Bu havuza düştün mü, tümünden kendini ona ver... çeviklik, erlik taslayıp da elceğizlerini, ayacıklarını çırpıp durma, çırpınıp yatma.

Ver kendini ona da sus; topluluğun imamı değilsin sen... burda aşktan başka hiçbir kimse imam olamaz.

VIII

Hele ey on ki behordî seherî bâde ki nûşet
Hele pîş â ki begûyem suhen-i râz be gûşet

Hele güzelim, seher çağı şarap içtin ya, afiyetler olsun... hele bir beri gel de kulağına gizli bir söz söyleyeyim senin.

Can şarabı eşsiz bir şaraptır; yürü, ondan bir tat... bir yudumcukla bütün düzenbazlığın, bütün aklın fikrin uçar gider.

Şu akıldan fikirden kurtuldun da konaklar aştın, sarhoşluğa ulaştın mı, şarap satanın lûtfu, keremi, sana yüzlerce başka akıl, başka fikir verir.

Sırlara daldın mı da can sâkîlik eder sana... coşup köpürüşünden, hey-heyelerinden gökyüzüne bir gürültüdür, düşer.

O kızıl, o sarı şaraptan başka bir şarap iç... içtiğin şarap seni anlamlar ıssı eder de daldığın resimlerden, şekillerden kurtarır seni.

O tat tuz madeni, sabah çağında sana öylesine bir kadeh sunar ki, o bir kadeh şarap dün gece içtiğin yüzlerce kadeh şaraptan daha iyidir.

Sen hay-huy etsen de, etmesen de bütün ölümler, bütün cansızlar, senin coşup köpürüşünle coşar, köpürür.

O halkaya girdin mi, madenin de üstüne çıkarısın, definenin de... kazanç yerini elde etmeye çalışan gönlünden kazanç hevesi düşer gider.

Düşmanların kötülüğü yüzünden yüzlerce kuyuya düşmüştün ya... zulümleri, kötülükleri örtenin keremi, sonunda hepsinden de kurtarır seni.

Tümden buluşmayı, kavuşmayı kur; sus, avlanmadan vazgeç... şu vahşi hayvanları avlanman susmanla kolaylaşır.

Ağzını yumdun mu, susmayı seçtin, beğendin mi de eşin dostun dileği, isteği, seni öyle bırakmaz, gene söze çeker.

IX

Bedered morde kefenrâ be ser-i gûr berâyed
Eger on morde-i mârâ zi bot-i men heber âyed

O ölümüne, güzelimizden haber gelirse kefenini yırtar da mezarından çıkagelir.

Ondan bir şey elde etti mi, ölü neler yapar, diri neler eder? Sözü mü bunun... dağ bile onu görse yerinden sıçrar da ileri gelir.

Senden geldikten, senin yüzünden olduktan sonra kınanmandan kaçmam, kaçınmam... senden gelen acılık, cana şekerden de tatlı gelir.

Sana ne gelirse ye iç, bir yanda dursun deme... bir akarsudasın sen; yedin içtin mi yerine bir başkası gelir.

Güzelim sanatına bak, gönüllere gelen vahyini seyret... tümünden görüş ışığı kesil; ne gelirse bakış-görüş zevkinden gelir.

Bir ömürdür ümide düştüm; ömrüm geçti gitti de sevgili gelmedi... ama zamanı gelir de gelir, yahut da zamansız, ansızın geliverir; her şey seher çağlarında gelmez mi ki?

Bekle, gözleyedur; zamanlı zamansız, bir de bakarsın, ansızın kadri yüce bir sürme gibi padişahımız gözümüze geliverir.

Şu göze de geldi mi göz bir deniz kesilir... denize de bakınca bütün suyu inci olur gider.

Fakat aslını bilmeyen ölü inci değil... her tanesi söz söyler, hepsi de arar, aktarır, tümü de canlı inci.

Ne madensin, ne cansın; ne bilirsin sen... insandan gelen hüneri Tanrı bilir, Tanrı görür.

Hele sen dilsiz-dudaksız söz söylemeyi huy edin; huy edin, çünkü dünyadan geçip gittin mi ne dudak kalır, ne diş.

X

Dil-i men rây-ı tu dâred ser sevdâ-yı tu dâred
Roh-ı fersûde-i zerdem gam-ı sefrâ-yı tu dâred

Gönlüm buyruğuna uymuş, sevdana kapılmış gitmiş... sararmış solmuş pörsük yüzümde senin safran var.

Başım yüzüne dalmış, sarhoş olmuş; gönlüm hayaline tuzak kurmuş... gözümde dökülen inci taneleri denize benzeyen avcundan saçılmada.

Senden elde ettiğim her armağanı hayaline tapşırırım... çünkü şeker gibi tatlı hayalinde yüzünün parlaklığı var.

Yanlış söyledi; hayalin başka hayallere benzemez ama bütün güzelliği, bütün tadı tuzu senin ihsanından elde eder ya.

Sadberk gülü kapıda utancından döküldü gitti... Çünkü senin güzelim yüzün kendisinde de var sanmıştı.

Selvi sana karşı suç işlemiş gibi başını önüne eğmiş... Çünkü o da yanılmış, senin boyun kendisinde de var sanmış.

Yüce kişilerin canları da, ciğerleri de Zühre'nin yüzü gibi parıl parıl parlıyor... hepsi de Ay gibi eriyip gitmede; seni istiyorlar çünkü.

Gönlüm sevda ateşinin üstünde helva tavası, değil mi ki içinde senin helvan var; yalımlarla yansa yakılsa ne çıkar?

Madem dost elde her yer oturup eğleşilecek yer... ne mutlu o hiçbir Şeyden haberi olmayana ki senin yerinden haberi vardır.

Bana kapıyı açmazsan damdan girerim içeriye... seni görüp seyreden can, ne de güzel bir candır.

Yüzlerce dama çıkarım; yüzlerce tuzağı deler geçerim... ne yapayım? Can ceylanım senin ovanı istiyor.

Sus ey deli âşık, Şiir söyleme, kanlar yut... zâti dünyanın her zerresinde senin kavganın derdi, gamı var.

Yürü ey gönül, stnlkler bağışlayan Tanrı Şems'ine, Tebriz'e git... hayali gibi o da sana gelir; zâti seni istiyor o.

XI

Dil-i men kâr-ı tu dared gol-o golnâr-ı tu dâred

i nek beht dereht ki ber-o bâr-ı tu dâred

Gönlüm senin işine gücüne koyulmuş; gönlümde senin gülün var, senin nar çiçeğin var... ne güzel bahtı vardır o ağacın ki onda senin meyven var.

O anlamlar gğndeki sana mensup Ay'a ulaşan, onun ışıklarımı elde eden kişi, ne yapacak dönüp duran gökyüzünü, ne edecek Şu zanlarla dolu dünyayı?

Tanrı'ya and olsun, kınanmış Şeytan bile seni severse, seni ikrar ederse kıyamet günü kurtulur gider.

Tanrı'ya and olsun ki yüzlerce ışıkla yoğrulup yaratılan huriyle melek bile seni inkâr ederse canını kurtaramaz, kurtaramaz canını.

Kimsin sen? Bir avuç topraktan yapmış, dzmşsn beni de sonra seni öyle bir yarattım ki diyorsun, sendeki sır kimseciklerde yok.

Senin darağacına çekilen Mansr-i Hallâc'ın gönlü büyük büyük belâlardan gam yemez, gam yemez.

Melek davul çalmaya başladı mı ey akıl, kavuğunu giymeye kalkışma... sen sanma ki o Ay sarık derdine düşecek.

Varma, yorulma a tacir; hiçbir dükkân açma... sanma ki rızık hep senin pazarından gelir.

Sen doğduğun günden beri nimete, ihsana amaçsın; rızık anahtarı senin düzenbaz elinde değil.

Her kök, her bitki Tanrı rızıkını yer... fakat bütün işkil, bütün zan senin hasta gönlünde.

Can üzen, ömür kesen rızık ümidini bir de cennete doğru sürü çek; oranın her yaprağında, her bitkisinde sana hazırlanmış şeker ambarları var.

Herkesin kabağa benzeyen başında senin şarabın yok... şurayı burayı kaşıyan her elde senin dikensiz gülün yok.

Kabak tertemiz yıkandı mı içinden şarap coşar... çünkü tertemiz kişilerin gönüllerinde senin izlerinden, senin eserlerinden şaraplar vardır.

Sus a canların bülbülü; diller tozdur, dumandır... sözlerin canında, gönlündeysen senin sevgilinin bakışı var.

Gerçekler Şems'ini doğular Tebriz'inden göster; çünkü Ay da, Güneş de, Utarid de, senin gamına düşmüş, seni görme derdinde.

XII

Honok on kes ki çü pâ şod hemegî lotf-o rezâ şod

Zi cefâ rest-o zi gosse heme şâdiyy-o vefâ şod

Ne mutlu o kişiye ki ayağa döndü; tümnden lûtuftu oldu, razılık kesildi... cefadan, gamdan, gussadan kurtuldu, tümnden neşe oldu, vefa kesildi.

Ne mutlu neşeden çeng kesilene; şarapla akli fikri dağılana... delilik aşkına rehin olana, arılık denizinde inciye dönene.

Bakışı Ay oldu, Güneş kesildi; toprak onun bakışıyla altına döndü... aşka mal oldu; keremde incilerle dolu bir deniz haline geldi, yürüyüşte seher yeli kesildi gitti.

Aşk padişahı onu çekti, bağrına bastı; bütün halktan kesildi o... aşk bakışı seçti onu da, bütün dileklerine eriverdi.

Yürüyüp gidişte gökteki Ay oldu tıpkı; geceleyin Ay'ın on dördüne döndü... Tanrısal bakışlarla bir lâhzada nerelere gitti, nerelere ulaştı.

Yere benzerdi, gök oldu; tümnden tat tuz kesildi, alımlaştı... insandı, melek oldu; sinekti, Zümrüdüanka kesildi.

XIII

Çü sehergâh zi golşcn bot-i eyyâr berâmed

Çi besî ne're-i meston ki zi golzâr berâmed

Seher çağında gül bahçesinden düzenbaz bir güzel beliriverdi... nice sarhoşun narası gül bahçesinden göklere ağdı.

Ay gibi ışıtan yüzünden, güzel mi güzel vuslatından herkesin bahtı yüceldi, işi düzene girdi.

İki yüz razılık bahçesinin, iki yüz abıhayat kaynağının yüzünden, dikenin gönlünden iki bin güleç gül bitti de açılıp saçıldı.

Bütün gece gönülde konaklayan hırsıza benzer gam, buluşma, kavuşma şahnesinin eline düştü; darağacına çekildi gitti.

Zulümlere uğramıştık, bütün ümidimiz kesilmişti; bunun ardından parıl parıl parlayan devlet gibi uyanık bir gönül beliriverdi.

Beden de, can da kocalmış gitmişti; ona kavuştu da ne de genceldi... her şey kesada varmıştı; ne de alıcı geldi, ne de değerlendi.

Gönül, din salâhını hepimiz gördünüz ya... ne de şaşılacak bir güneş deyin; sırlar tan yerinden belirdi de doğuverdi.

XIV

Meşov ey dil tu deger gon ki dil-i yâr bedâned

Mekon esrâr-ı nehânî ki vey esrâr bedâned

Başka bir hale dönme ey gönül; sevgilinin gönlü bilir döneceğin hali... sırları gizlemeye uğraşma; sırları da bilir o.

Sende ne varsa, ne yoksa hepsini de çerçöp gibi tutar, o suya atıverir... meyhaneci şarabın bütün cilvesini, neler edip neler yapacağını bilir.

Avcunda diken yoktur onun, elinde güller biter... dikenin gönlünden bitecek bütün gülleri bilir o.

Sen her gün çalışır, çabalar, yavaş yavaş bir şeyceğiz bilirsin hani... yürü, ona kul köle ol, o birdenbire, hemencecik bilir.

Hüküm verileceği zaman ikrar edişte, tanık oluşta tutsağa benziyorsun; sûfînin bedeniye tanıklıkta ikrarın gönlündekini bile bilir.

XV

Honok on kes ki çü mâ şod heme teslîm-o rezâ şod

Gerev-i ışk-o conon şod goher-i behr-i sefâ şod

Ne mutlu o kişiye ki bize döndü, tümünden teslim oldu, razılık kesildi... aşka mal oldu, deliliğe rehin verildi; arılık duruluk denizinin incisi oldu gitti.

Bakışı tümünden güneşe döndü; toprak bakışıyla altın kesildi... keremde incilerle dolu bir denize

döndü; yürüyüşte seher yeline benzedi.

Aşk padişahı onu çekti, bağrına bastı; bütün halktan kesildi o... aşk bakışı seçti onu da, bütün dileklerine eriverdi.

Yürüyüp gidişte gökteki Ay oldu tıpkı; geceleyin Ay'ın on dördüne döndü. Tanrısal bakışlarla bir lâhzada nerelere gitti, nelere ulaştı.

Gönlün kalıp ahırından dışarda ne diye dönüp dolaşıyor... böyle değilse her gece ne diye yaylada yayılıp durur ki?

Ne mutlu çağdır o çağ ki Tanrı suçunu ibadet haline getirir... ne mutlu çağdır o çağ ki bütün cinayetler Tanrı inayetleri olur gider.

Zor, uzak yolculuk bitti gitti; onun kapısına ulaştık artık... içten gelen ışığının gücü, gökyüzünden gelen bir gök kesildi.^[4]

XVI

Hele novmîd nebâşî ki tura yâr berâned

Geret imrûz berâned ne ki ferdât nehâned

Hele hele dost seni sürer, kovarsa ümitsizlenme... bugün kovsa bile yarın çağırılmaz mı sanırsın seni?

Yüzüne kapıyı kapasa bile gitme, dayan orda, ayağını dire; sabredersen seni tutar da başköşeye geçirir o.

Sana bütün yolları, bütün geçitleri bağlasa bile kimsenin bilmediği gizli bir yol açar sana.

Kasap koyunun başını keser ama kestiği koyunu bırakmaz; kestikten sonra tutar, sürüye sürüye çeker, götürür onu.

Koyunun nefesi kalmadı mı kendi soluğuyla şişirir onu; artık Tanrı'nın soluklarına bir bak da gör; seni nerelere çeker, götürür.

Bu sözü de örnek olarak söyledim; yoksa onun keremi hiç kimseyi öldürmez; üstelik ölümden, öldürmeden kurtarır adamı.

Bir karıncaya tümünden Süleyman mülkünü verir; iki dünyayı bağışlar; hiçbir gönlü kırmaz, incitmez.

Gönlüm dünyanın çevresini döndü dolaştı da eşini, benzerini bulamadı... kime benziyor sevgili, kime benziyor, kime benziyor, kime?

Hele sus; sessiz, sözsüz, bu şaraptan herkese tattırır o, tattırır da tattırır, tattırır da tattırır.

XVII

Hele zeyrek hele zeyrek hele zeyrek hele zoter

Hele k'ez conbeş-t sâkıy bedeved bâde be ser ber

Hele biraz daha çevik, hele biraz daha çevik; hele biraz daha çabuk, hele biraz daha çabuk...
Sâkînin hareketleri yüzünden şarap başta koşup durmada.

Can yaya koşmada; definenin üstü açılmış; Zühre'ye benzeyen yüz parıl parıl parlamada... hayır,
yanlış; Ay gibi bir yüz.

Aman oturma, dinlenme, durma; bırak şu sabrı, kararı... işe giriş, çabalamaya koyul; çünkü yalımlı
ateş üstündeki tencereyim sanki.

Bana cilveler yapsaydın, her yolu kapamazdın da gecem gündüze dönerdi; seher de bayrağını
çekerdi.

Hele bir sıçra, bir sıçra da yola düş; güneş yolculuğu daha iyi... evden ayağını dışarıya bas;
herkesi de yola sal.

Gizli bir yola düş; bedenden cana yürü... Fırat'tan suyu yürüt; abıhayatın üstüne dök; kat iki suyu
birbirine.

Bülbülün çilemesini duydun, gül bahçesine doğru koşun ya... o bahçeye varınca da koş şehre
doğru.

Ağaca çık da üveyik gibi kû, kû – nerde, nerde demeye koyul... çünkü böyle tembelce dileyen, bu
huyla dost arayan, hiçbir haber elde edemez.

XVIII

Hele dîşeb yelekerdem şeb-i dûşet yelekerdem
Degel-o işve ki dâdî be dil-i pâk behordem

Dün gece kaptım koyuverdim seni... dilediğini söyledin durdun; ne kadar düzen düzdüysen, temiz bir yürekle hepsine inandım; ne kadar işve sattıysan hepsini yedim, hepsine aldandım.

Gene onu verme, gene aldatma bu gece beni? Cilvelerini yemem, işvelerine aldanmam bu gece... sen ahdinden döndüysen dön; ben ahdimden dönmedim.

Tümden ışıksın; gönüle, göze girersin... soğuk soluğumu işittin mi lûtfedersin, kerem edersin de ateş gibi sorarsın beni.

Bir soluk şekerkamışı kesilirim, bir soluk senin karşında mat olur giderim... ne yapayım, ne çarem var; senin elinde bir tavla zarıyım ancak.

Sarhoş bir halde yaya olarak gittin mi, ayaklarının altına döşenir, toprak olurum... atlı olarak yola düştün mü ardında toz kesilirim.

A benim canım, bütün yıl yarına atma; beni aldatma... bön saymadasın, sâf görmedesin beni.

Bön de olsam, sâf da olsam lâyük görür müsün; derdimi duyup anlasa taşın bile gönlü coşar, kan ağlar bana.

And olsun Tanrı'ya ki bırakmam seni; bundan öte yolu yok; o kızıl yüzünü solmuş, sararmış yüzüme bir daya.

Lûtfeder de bundan daha da ileri gider, bir öpücük verirsen neşeden iki dünyayı da dürer giderim.

Feilâtün feilâtün feilâtün feilâtün; a benim canım, yoksa sen, gittim, öldüm mü sandın beni?

XIX

Çû yekî sâgar-ı merdî zi hom-ı yâr berârem
Do cehanrâ-vo nehanrâ heme ez kâr berârem

Sevgilinin küpünden bir erlik sağrağı doldurdum mu, iki dünyayı da gizli âlemi de tümden işten güçten alıyorum.

Dağın ardından çıkarım; aşk bayrağını yüceltirim... granit kayaların, mermer taşların gönüllerinden ikrar soluğunu çıkartırım.

Sen kuyunun dibinden birini ancak yüz yılda çıkarabilirsin... fakat ben öyle bir deli divaneyim ki onu tutar, birdenbire çeker çıkarıveririm.

O yüce dağın beline aşk kemerini bir bağladım mı, münafıkın belindeki zünnârın ucunu tutar, sokuveririm.

Bana karşı ben de yoktur, biz de... başsız-ayaksız yokluğum ben... Sevgiliden baş çıkarıp görüneyim diye başımdan da vazgeçtim, gönlümden de.

Sana duvar görünürüm de kendime kapı açarım... arada ne el var, ne kol; öyleyken gene de kapıdan girerim, duvardan aşarım ben.

Sen işe işler katar, başımı, sarığımı gösterirsen ben de tutar, her kılının dibinden baş çıkarır, sarık belirtirim.

Vakit geçti diye neden aksamadasın; karanlık geceden niye korkuyorsun? Batı tarafından ışıklar saçan Ay'ı doğduruveririm ben.

Sen Tatar'dan korkuyorsun, çünkü Tanrı'yı tanımıyorsun... oysaki ben Tatarlardan iki yüz iman bayrağı yücelteceğim.

Hele bir soluk susayım da aşk şarabını içeyim; savaş zırhını giyineyim de safları yarayım, orduyu kırıp geçireyim.

XX

Men eger dest-zenânem ne men ez dest-i zenânem

Ne ezînem ne ezânem men ez'on şehri kelânem

Elimi çırpıyorsam kadınlar yüzünden değil... Ne bundanım ben, ne ondan; o koca şehirdenim ben.

Ne oyunun, ne kumarın peşindeyim; ne içkinin, şarabın peşinde... ne yoğrulmuşum, ne mahmurluğa düşmüşüm; ne böyleyim ben, ne öyle.

Sarhoşsam, yerlere yıkılmışsam senin gibi şaraptan sarhoş olmamışım... Ne topraktanım, ne sudan; ne de şu zamanın ehlerindenim ben.

Âdemoğlunun akli fikri, şu soluktan ne haber alabilir ki... yüzlerce perde ardındayım; bütün dünyadan gizlenmiş gitmişim ben.

Bu sözü benden duyma, işitme; bu aydın hatırdan böyle bir söz kabul etme... çünkü ben bendekini şu görünen şekilden de alıp kabullenmem, görünmeyen iç âlemden de.

Yüzün güzel ama canının kafesi tahtadan... kaç git benden; yanarsın; çünkü dilim, sözüm bir alevdir benim.

Ne kokudanım, ne renkten... ne addanım, ne sandan... yayımın okundan sakın, yayım Tanrı yayıdır çünkü.

Ne ham şarap içerim, ne kimseden borç alırım... hele a benim genç talihim, ne soluğa kapılıyorum ben, ne tuzağa tutulurum.

Cennetlerin gül bahçelerine dönmüşüm, dünyanın neşe, zevk, çalgı çağanak yurdu kesilmişim; bütün erlerin canlarına and olsun ki canım yürüyüp gitmededir; candır, can.

Bir şeker yurdu kesilen hayalin, bana gülbeşeker getirir; ben de gerçekler gül bahçesine sadberk gülleri dikerim.

Gül bahçesine girdim mi, buluşma güllerini saçan gül fidanını dikekorum; zâti her yanımı dağlamışsın, her yanımda gül gibi dağlar var.

A aşk, ne de şaşılacak bir eşsin, çiftsin; ne de şaşılacak teksin, eşin, örneğin yok; ne de ulusun sen... ağzımı tuttun da söyleyeceğim şeyler içimde kaldı.

Fakat can, Tebriz'e, Tanrı'mın Şemseddin'ine varırsa sözlerimdeki bütün sırları sona erdiririm.

XXI

Menem on âşık-ı ışket ki coz in kâr nedârem
Ki ber'on kes ki ne âşık be coz inkâr nedârem

Senin aşkına tutulmuş bir âşıkım; başka bir işim gücüm yok... âşık olmayan kişiyi de ancak inkâr ederim ben.

Gönlünden başka bir şey aramam, senden başka kimseciklere koşup yorulmam... her bahçenin gülünü koklamam, her dikenin başını kaşımam ben.

Sana inandım da gönlüm Müslüman oldu... gönül sana dedi ki: A benim canım, senin gibi bir sevgilim daha yok benim.

Gözüm de sensin, dilim de sen... İki görmem artık, iki çağırمام... bir can var, o da sensin; başka birine ikrarım yok benim.

Senin balını içerim; artık ne diye sirke satacakmışım? Senden gelirim var; artık ne diye rızık için çalışıp çabalayım?

Gam yemem, gam yemem, riyazattan dem urmam... Çok altınım yok ama altın gibi sapsarı yüzüme bak, yüzümü seyret.

Gönül Husrev'i, Şirin'in gamından başka bir gam yemez... hangi gönülle gam yiyeyim? Gam yiyen bir gönlüm yok ki.

Her korkana, her esenliğe erene yayar, anlatırdım ama içimdeki sözleri söylemeye gönlüm varmıyor.

Delilik dağıyla dağlanmamışsın; haber ver bakalım, nasılsın? Çünkü artık bende nelikten-nitelikten bir iz bile kalmadı.

Tebriz'den din ve Hak Şems'im doğdu da geceleri kumandanlık eden şu Ay'la bir alışverişim kalmadı artık.

XXII

Be Hodâ ez gam-ı ışket negerîzem negerîzem
Ve ger ez men telebî con nesetîzem nesetîzem

And olsun Tanrı'ya ki senin aşkından kaçmam da kaçmam... Benden can bile istesen veririm, inat

etmem de etmem; esirgemem canımı senden.

Elimde bir kadeh var ama, and olsun Tanrı'ya, sen olmadıkça içim almaz, kıyamete dek içmem de içmem.

Ay'a benzer yüzün seherimdir, kapkara saçların gecem... and olsun Tanrı'ya saçların olmadıkça ne yatar, uyurum, ne uyanır, kalkarım.

Senin ululuğunla uluyum, senin işvenle kılavuz kesilmişim... Halil'in soyundanım ben; onun için de şu yakıp yandıran ateşin içindeyim.

O testiden sun suyu; iki günlük aşk değil bu... gamın namaz gibi, oruç gibi farzdır bana.

And olsun Tanrı'ya, bahtı olmayan, senin suyunla sulanmayan ağaca deniz bile su verse kupa odun kesilir gider.

A gönül, yücelere uç, uç Tanrı gücüyle... o yüce başköşede bile senin gibi bir sığınak yoktur bana.

Belâlar gelip çattığı zaman herkes Tanrı'yı över... fakat sen gökyüzü gibi gece gündüz hazır ol, övmeye koyul.

Tebriz'in övücünün huyunu husunu tam olarak söylemeyeceğim... Ne yapayım? Şu miski herkese boyuna damlatayım diyorum ama kıskançlık koymuyor.

XXIII

Mekon ey dost gerîbem ser-i sevdâ-yı tu dârem

Men-o bâlâ-yı menâre ki temennâ-yı tu dârem

A dostum, beni garip koyma, senin sevdana düşmüşüm... minarenin yücesine çıkmışım; seni arıyorum, seni istiyorum.

Senin yüzünden sarhoşum, mahmurum, kendimden haberim yok... sana düşmüşüm, sana alınmışım, başımı bile kaşımaya vaktim yok.

Gönlüm neden aydınlandı, neden devlete erdi; söyleyeyim sana: Şu gönül aynasında senin güzelim yüzün var da ondan.

Kınama beni dostum, kıyamet gününe bak, beni seyret... tüm dalgayım, tüm coşkunluk, senin denizinin incisi var bende.

Hekimler, şeker safrayı arttırır derler ya; dinleme sözlerini; senin safran var bende, şekerle sağlık ver bana.

Hele ey dönüp duran gökyüzü, şimdicek benim hikâyemi dinle: Senin gibi ben de Ay'la yoldaşım, senin kadar uçsuz bucaksızım, senin gibi genişim.

Kapıcına geliyorum; bana yol vermiyor, kovuyor beni... haberi yok ki gizlice neler görmedeyim; seni seyretmedeyim ben.

Kapıdan yol bulamazsam damdan, pencereden girerim... senin havana uymuşum, kapıp

koyuvermişim kendimi; Tanrı gizlesin, Tanrı korusun bizi.

A hoyrat kapıcı, yol verme bana, kötü sözler söyle... tef gibi vur yüzüme; senin tefin, senin zurnan var bende.

Tef gibi çalgıcının sillesiyle hünerim daha da çok görünür... hele bir vur da sına, senin hey-heylerin var bende.

Artık bundan böyle coşmayayım, fitneler koparmayayım... fakat gönüle kim buyruk yürütebilir? Senin söyleyen gönlün var bende.

XXIV

Menem on kes ki nebînem bezenem fâhte gîrem

Men ez'on hâr-keşânem ki şeved hâr herirem

O kişiyim ben ki görmem ama vurur, bir üveyik tutarım... dikenler çekerim, kahırlar yutarım... diken ipek kesilir, atlas olur bana.

Kime benziyorum, kime? Dünyanın usturlabıyım; gökyüzünde ki bütün şekilleri bir bir kabul eder, benimserim ben.

Anlamlar dağının arkasından aşk bayrağı doğar, yükselir; bayraktar görünür de gamdan, gussadan kurtarır beni.

Seher çağından kaçarsam gerçekten de bil ki yarasayım ben... zarardan kaçarsam iyice bil ki körüm ben.

Bir yelden kaçır gidersem saman çöpüne dönmüşüm, yele maskara olmuşum gitmiş; ağız beni kabul etmezse and olsun Tanrı'ya hamım, hamurum.

Dünya güneşi gibi geçici bir günün padişahı değilim ki öleceğimi düşünmeyeyim de beyim ben diyeyim.

Ne gökyüzüne benzerim; ne çark urur, dönerim... ne kuşa benzerim; ne pilicim; ne Mirrîh gibi silah çekerim; ne Ay gibi yarı buçuk vezirim.

Gözetip koruyanımsensin, dostum sen... benim gibi bir kişi hor olamaz... halka karşı değersizim, az bir değerim var; fakat senin katında çokların da çoğuyum, değerlerin de değeri.

Beni satın almasınlar diye herkesten hünerimi gizlerim... senden başka bir bey beni satın almasın diye de yüzlerce ayıplara bürünür, topallar dururum.

Ciğerden, yürekten başka bir şey yemem; arslanın ciğerinin köşesiyim çünkü... parslar gibi aşağılık bir yaratık değilim ki peynir gıda olsun bana.

Yalımlardan, kıvılcımlardan kaçmam; altınım, kalp değilim ben... Bu ülkede yüce bir beyim; o yüzden tehlikelerden ürküp kaçmam ben.

Herkes er olup gelmez; görünse de dayanmaz... bana sen gel, abıhayat sensin bana; senden kaçmama, sana dayanmama imkân yok.

Sen bana öylesine bir ölümsüz cansın ki yaşayış kadehini sunarsın... Sen bana öylesine bir bağış definesisin ki adımı yoksul takarsın.

Hele yeter, hele yeter, sus; çan sesini azalt... dağım ben çünkü, ses değilim; kalemim ben, kalem gıcirtısı değil.

Feilâtün, feilâtün, feilâtün, feilâtün; her şeyi söyle; fakat adı sanı yayılmış padişahlar padişahımdan bahsetme, ona dair bir soluk bile üfürme.

XXV

Bezen on perde-i nûşin ki men ez nûş-ı tu mestem
Bedeh ey Hâtem-i meston kedeh-i zeft be destem

Vur o tatlı perdeyi, senin o tatlı perdenle sarhoşum... ey sarhoşların Hâtem'i, elime koca sağrak sun.

Hele a sarhoşların sâkîsi; kavgaya girişmişim de ansızın ama bilmeden birkaç kadeh kırmışım; kızıp da yüzünü çevirme benden.

Kendisine yüzlerce testi sunulanın kadehi kırılmış; nesi azalır ki? Senin gibi ben de yoka, yokluğa tapmadayım; kır gitsin varlık şişesini.

Kimsin diye sorma bana; sun o altı yönlü kadehi... sarhoş oldum mu kimim, ne biçim kimseyim, görürsün.

Şaraba tapma yüzünden sarhoşluk denizine daldım gitti... senin arkandan sıçradım, denize daldım; artık şaşırıp kalmışsam ne arıyorsun beni?

A hoca baba, hiç çekinmeden sun bugün... gussanın damarını kopardım; gamdan, gussadan kurtuldum gitti.

Senin güzelliğine gölgeyim artık; ne yaparsan onu yaparım; yersen yerim, oturursan otururum.

Öylesine sarhoş bir davulcuyum ki sarhoş bir halde meydana çıkmışım; davulumu da bayrak gibi, tuğ gibi mızrağın ucuna bağlamışım.

Yolda yok olup gitmişsen sus; çünkü yokluk susturur adamı... değil mi ki varlıktan kurtulduk, tekrar varlığa çekme bizi.

XXVI

Bot-i bî nekş-o nigârem coz tu yâr nedârem
Tuyî ârâm-ı dil-i men meber ey dost karârem

A şekli olmayan, güzelliğe bile sığınmayan güzelim, senden başka sevgilim yok. Gönlüm seninle karar bulur, huzura erer; alma kararımı a benim dostum.

Cefandan hüznülere dalıyorum; aşkımdan başka seçtiğim bir şey yok; bundan başka bir hevesim yok;

bundan başka ne işim var, ne gücüm.

Yanağın Ay gibi, ne de lâtifsın, ne de padişahsın sen... dayancımsın benim, güvencimsin; işim gücüm seninle düzene girer.

* Aşkından başka hiçbir şey kabul etmem; saçından başka hiçbir şeye el atmam... bu ahitte ok gibi doğruyum; bu savaşta târa dönmüşüm; feryat etmedeyim, tele dönmüşüm, yok olup gitmedeyim.

Bedenimizi tümünden can et; tümümüzü madendeki inciye döndür... bağırma bahçeme neşeden bir kaynaktır akıt.

XXVII

Bezen on perde-i dûşin ki men emrûz hemûşem

Zi tef-i âteş-i ışket men-i dil-sûz hemûşem

Vur dün geceki perdeyi, tümünden susmuşum çünkü... senin aşkının ateşindeki hararet yakmış, yandırmış beni, susmuşum artık.

O doğanım ki sarhoşum; külâh yüzünden tutulmuş kalmışım; külâh kalktı mı gözümü açar, yücelere bakarım; başıma külâhı giydirdiler mi susar kalırım.

Gizli güzelimin yüzünden gizli bir ateşle gönül gibi tutuşmuşum... gönlümü parlatacak bir güzel yüzünden susmuş kalmışım.

Gördüm ki dilim gizlice sırlarımı gammazlıyor... açık söz söylemek şöyle dursun, gizli kapaklı söze bile ağzımı yumdum, sustum kaldım.

Hayali, aşk yoluna kılavuz olarak geldi bana... yolundan bahsedeyim; fakat kılavuzdan hiç bahsetmem, susmuşum gitmiş.

Gamla parıl parıl parlamışım, gam yüzünden bir şeyler bellemişim... Gamdan feryat etsem de gamı bana öğretene dair bir şeycikler demem; susmuşum.

XXVIII

Zi yekî peste-dehânî senemî beste-dehânem

Çu berûyîd nebâteş çü şeker best zebânem

Fıstık ağızlı bir güzel yüzünden ağzım yumulmuş gitmiş... onun şekerkamışına benzeyen boyu bosu bitmiş, yücelmiş; benimse ağzım, dilim şeker gibi yumulmuş kalmış.

Güzelliği, tümünden aydaki güzellik; yoksa tümünden zevk mi, neşe mi o? Öylesine tatlı ki ona bakınca şekerden ayırt edemiyorum kendimi de.

Ne diye hangisisin, şu aşkta adın ne diye sorarsın? A güzelim, dünyanın padişahısın, senin yüzünden ben de dünyanın zevki, neşesi kesilmişim.

Kadeh gibi sana döküldüm, boşaldım; seninle karıldım, birleştim... gördüm ki cana benziyorsun,

ben de can gibi gizlendim gitti.

Hâlâ varsam bas parmağını bana... çünkü kendimi bulamıyorum da ararken parmağımın ucunu dişliyorum ben.

Onun yüzünden mihnetlere düştüm, kıvranıp duruyorum; peşine düştüm, ateş gibi koşuyorum... beni ateş gibi götürdü, yok olup gittim ama kendim gibi iki tane varlık elde ettim.

Senin şekerini elde ettim, senin okunla öldüm, can verdim... fakat ne oldu da seni avlarken yayımı, okumu kırar benim?

Gönül salâhı, din salâhı seni sevdi; gerçekler güneşi, gerçekler âlemindeki Ay sana düştü ya; artık benim canım da sen oldun gitti, rûhum da.

XXIX

Menem on bende-i muhlis ki ez'on rûz ki zâdem

Dil-o conrâ zi tu dîdem dil-o conrâ be tu dâdem

Öylesine özü doğru bir kulum ki doğduğum günden beri gönlü de senin gözünle gördüm, canı da... Gönlü de sana verdim, canı da.

Aşk, ne duyar, bilirse seven kişinin havasına uyar da bilir yazısını yazdı... artık ona başvururuz, onun buyruğuna uyar gideriz biz.

Senin şarabını içtim mi, senin şarabın gibi coştum mu... senin kaftanını giyindim mi, beyim, padişahım, Keykubad'ım ben.

Güzellik âlemine Ay kesilen geldi de kavuşmaya, buluşmaya çağırdı beni... ağırladı, suvardı beni; üstünlükte ileri geçti benden.

Halkın içinden beni seçti ya; ben de senin sevgi kemerini kuşandım... keremini gördüm ya; ben de keremlere giriştim, lûtuflarımı açtım.

Gelin ey âşıklar, gelin; ulaşmaya, kavuşmaya teslim olun... dolunay doğdu; sevgi geldi çattı; nimetler bağışladı.

Adı sanı ne yapayım; senin yüzünden kimsecikler yitip gitmez ki ne edeyim altını, gümüşü; şu defineye düştüm zâti.

Aşk yalımlandı; ışık ışık doğdu; sabrın da üstüne yüceldi gitti... dolunay bile görünmez oldu da gönül baş eğdi, teslim oldu ona.

Neşem de sensin, bayramım da sen... ne güzel bahtım var, ne mutlu bana. Gönlümü sana verdim; ama ne de güzel verdim hani.

Aldattı beni, varımı yoğumu yağmaladı... tuttu, üst oldu bana... söz verdi, yalan söyledi; kimden kime şikâyet edeyim?

Ne yırtarım, ne dikerim... ne yaparım, ne yakarım... ne gecenin, gündüzün tutsağımı; ne kesada uğramışım.

Doğu padişahı ışıdı, doğdu; cana ulaştı... nefsin karanlıkları dağıldı gitti; küfrün kalesi yıkıldı, yerle bir oldu.

Alıcısı sen olduktan sonra ne kesat gelir adama? Değerimi sen arttırdıktan sonra mezatıma kim tamah eder de girişebilir?

* Aşkın soluğu sağrağımdır; Amîd'im de aştır, dayancım, güvencim de aşk... gönlüm aşka bürünür, devlet yüzüğu de aştır onun.

Zahidin yolu yordamı da dilekten geçmek, ibadet edenin yolu yordamı da... fakat benim tümnden isteğim, dileğim sensin; söyle bakalım neyi bırakayım, kimden geçeyim?

A aşk, varlığım senin; rükûum da sana, secdem de sana... nekesliğim de senin için, cömertliğim de; zaman seninle düzene girmiş.

Beni şeytan bile kapsaydı seni anardım ancak... oysaki beni öyle bir kaptın; anış bile hatırımdan çıktı gitti.

Zaman, düşmanlarıma dost oldu; onlarla uzlaştı; ayrılık yüreğimi yaraldı; uyku baş yastığıma ayak bastı; fakat kutluluklarımı uyuttu.

Tıpkı Nuh'un gemisiyim; tümnden rûh kesilirse ne diye şaşıracakmış? Fetihlerin fethiysem neden şaşmalı; padişah soyundanım ben.

Görüyorum, dolunay durulmuş... görüyorum, yıldızlar kararmış... görüyorum, deniz coşmuş, kabarmış... görüyorum, gemi dalgalar arasında kalakalmış.

Nuh gemisi bile olsam senin yelinle yürür giderim... değil mi ki sen veriyorsun yeli, a dostum, ye le verme beni.

Artık görüyorum; topluluk dağılmış gitmiş... görüyorum, örtü yırtılmış... görüyorum, gök delinmiş, yarılmış; dalgalar köpürüp duruyor.

Senin denizine geldim mi, abıhayata dönerim... fakat kıyıya düştüm mü, taşım, kayayım, cansızım ben.

Rabbim doğru yolu buldurdu bana; aşka sımsıkı sarıldım ben... aşk, bana derman etmek için doğruldu, beni iyileştirmeye koyuldu; acıdı bana.

And olsun Tanrı'ya ki akdoğanım ben, ümidim padişahta... leşin çevresinde ne diye dönüp durayım? Ne kargayım ben, ne çaylak.

Aşk, evime geldi, kondu; elinde de şarap kadehim var... yücelmeme bir merdiven, duvara dayanmış bir merdiven sanki.

Düzülüp koşuldum mu bayram kesilirim; yandım yakıldım mı, ödağacına dönerim... senin yüzünden ağlarım, senin yüzünden gülerim; senin yüzünden gamlara batarım, senin yüzünden neşelenirim.

Seninle dirilirim, seninle ölüürüm; seninle tutar, elde ederim, seninle yitiririm... zamanede seninle susarım; gönlüm seninle konuşur.

Tanrı ve din Şems'imın ay yüzü, Tebriz'den doğunca çalışıp çabalama göğümü de aydınlatır, savaşa girişme göğümü de. [5]

XXX

Çi kesem men çi kesem men ki besî vesvese-mendem

Geh ez' on sûy keşendem geh ezin sûy keşendem

Ne adamım ben, ne adamım? Pek vesveseliyim... kimi o yana çekerler beni, kimi bu yana çekerler.

Kulağımı tutup çekenin elinde bir yaya dönmüşüm, çekip durmada beni... tutsa da evin kapısına halka gibi kaksa beni, kader tutar da damdan aşağıya atar, düşürür gider beni.

Yoksa gökyüzünde bir yıldız mıyım ki burçtan burca giderim; o burcun kutsuzluğundan ağlarım, bu burcun kutluluğundan gülerim.

Göklere çıkmada, burçlara ağmada, yerlere esmede, yücelere çıkmadayım; bir soluk yelle eşim dostum; yeler yöpürürüm; bir soluk da işsiz güçsüz kalakalırım.

Bir solukta yakıp yandıran bir ateş kesilirim; bir solukta kaçıp giden sel... hangi temeldenim, hangi mevsimden... hangi pazarda satın alırlar beni.

Bir soluk olur, göklerin de yücesine çıkarım; bir soluk olur, Şam'a, Irak'a giderim... bir soluk da olur, ayrılığa dalarım, senin saçlarını geveler dururum.

Bir solukta Ay'a yoldaşım, bir solukta Tanrı sarhoşu... bir soluk, kuyuda Yusuf kesilirim, bir solukta tümünden zarar ziyan olur giderim.

Bir soluk olur, yol keserim, gulyabani olurum; bir soluk olur, gevşerim, usanır giderim... bir soluk da olur, şu ikisinden de dışarı çıkarım, o yüce damın yücesine ağarım.

A kanun çalan, Leylâ'yla Mecnun'un hevesini söyle, onların aşk nağmesini çal... zincirden boşandım çünkü, aklın temel direğini söktüm gitti.

A güzeller padişahı, Allah için olsun, kaçmasan, sevgi şarabını kadehime döksen de sunsan, öğüdüme kulak assan ne olur?

Hele ey ön-son, hele o övünç veren şarabı sun... a benim aşkı beğenen güzelim, şu meclis seninle ışıklandı.

Anlamlar meyhanesinden o can şarabını sun... bu kulun kölen lâyıktır ona; o şarabı sunarlar bana.

O can sözlerini söyleyeni şu doğru düzen sözden, şu halka göre konuşmadan uçur gitsin... yörük ata benzeyen sözlerim, zâti burda koşacak meydan bulamıyor.

XXXI

Zi felek kut begîrem dehen ez lût bebendem

Şekem ez zâr begeryed men-i eyyâr behendem

Gıdam gökten gelmede; dünya nimetlerine ağzımı yumdum... öyle bir düzenbazım ki karnım zârı zârı ağlasa bile ben güler dururum.

Sarhoş bülbüle döndüm; kafesimi kırdım gitti... yücelere uçtum; çünkü yüce göktenim ben.

Öylesine sarhoş değilim, öylesine yıkılmamışım ki ateş yaksın, su götürsün beni... tümünden deliliğe batmışım, zincirlere vurulmuşum ben.

Külâh gittiye yürü git de, kel değilim ki, başımda halka halka saçlarım var... eşek öldüyse varsın ölsün de, şu yörük atın üstüneyim ben.

Tümünden solukla doluyum; çünkü neyim ben, sense neyzensin... benim yakınım sensin a benim canım, o yakın yüzünden beğen bâri beni.

Senin şekerkamışının yüzünden nice tablalar kırdım döktüm... senin abıhayatın için nice dereler kazdım.

Mademki dünyanın canı sensin, kem göz değmesin diye beni tümünden yakar gidersen değer; çünkü üzerlik tohumuyum ben.

Yanarsam ödağacına dönerim; düzülür, koşulursam bayrama benzerim... fakat ne o bayram yüzünden gülerim, ne şu ödağacı oluşuma yerinirim.

Başımda senin sevdan var, düşünce başımı kaşımıyorum ben... ne nasıl olduğumdan haberim var, ne ne kadarım, kendime bakıyorum.

Ekşi değildir o yüz, mahsustan yüzünü ekşitiyor da yüzüm ekşise de diyor, gene o bal değil miyim, gene o şeker değil miyim ben?

Gönlüm senin sarhoşun oldu mu, bütün canlar kul olur, köle kesilir bana... senin elinden gelirse zehir bile bir zarar vermez bana.

Can Sidre'sinin dalını çek, eğ de ver elime... o yüce kaleye at kemendimi benim.

Ne şu gelire yamanır kalırım, ne şu zamanın dönüşünden korkarım... ne kadar çok çark urur, dönersem o kadar fazla gelir vermezler mi bana?

XXXII

Bezen on perde-i dûşin ki men ez nûş-ı tu mestem

Bedeh ey Hâtem-i âlem kedeh-i zeft be destem

Sun o dün akşamki şarabı; senin tatlı şarabınla sarhoşum... a âlemin Hâtem'i, elime bir koca sağrak sun.

A erlerin sâkîsi; bir soluk bile yüzünü çevirme benden; kadeh, şişe kırmadıysam sen de gönlümü kırma benim.

Elimde bir kadeh vardı, düşürdüm, kırdım; yüzlerce çıplak ayağı da kadeh kırıklarıyla yaraladım.

Senin şarabın şişeyle, kadehle sunulur; o yüzden de o şişeye taparsın... fakat benim şarabım üzüm

cibresinden değil, ne diye Şişeye tapacakmıŐım?

A gönül, i can Şarabını; sağ esen yat, uyu... Çünkü derdin boynunu kestim, gamdan, gussadan kurtuldum gitti.

Gönlüm yücelere ağdı; bedenim aşağılara düştü... Çaresiz bir kişiyim ben; ne ycelerdeyim, ne aşağılarda.

Ne de hoş bir elmayım; dala asılmış kalmışım; ama taş atmanı da sabırsızlıkla bekliyorum... Elest sarhoŐysam Belâ'ya nasıl sabredebilirim?

Sen bana sor; bu aşk ne biçim definedir, içinde neler var? Bir de beni ona sor; ne söylüyor, ne biçim adam bu de.

Dere kıyısında ne yapıyorsun, ersen sıçra ırmaktan; sıçra da beni ara... Çünkü ben ırmaktan sıçradım, ıktım.

Oturursan otururuz; kalkar gidersen, kalkar gideriz... sen yersen biz de yeriz; sen oturursan biz de otururuz.

ylesine sarhoş bir davulcuyum ki sarhoş bir halde meydana çıkmışım; davulumu da bayrak gibi, tuğ gibi mızrağın ucuna takmıŐım.

Ne de hoşsun, ne güzel de kendinden geçmiş bir padişahsın... değil mi ki varlıktan kurtuldum; tekrar varlığa ne diye çekersin beni?^[6]

XXXIII

Bedeh onmerd-ı toroşrâ hedehî ey şeh-i şîrin
Sedekat-ı tu revânest be her bîve-vo miskin

A tatlı padişah, o suratı ekşi ere sun bir kadeh... sadakaların her yoka, her yoksula akıp duruyor zâti.

Sadakaların da öylesine lâtif ki üst dudak duymadan, alt dudak oynamadan yenebiliyor.

Hele a güzellik bahçesi, hangi dudakla şarap içtin; söylemiyorsun... belki bunu çiçekler gizlice güle, nesrine söylerler.

Ne biçim bir şarap ki terütaze gül kokuyor, misk kokusu gibi bir kokusu var... oysaki kışın görmez misin? Herkes köpek gibi bir posta bürünür.

Hele topluluk gelinceye dek o kadehi sun elime... benden sonra da Ülker'in elinden Zühre içsin.

O sarhoş sende sağrağı kapmak için baş korsa ona verme, bana sun; çünkü övüş kapısında duran, seni öven benim.

Geçici bâtil, Hak şarabını ne yapacak? Erlik gücü olmayan kişinin bakışı, görüşü can güzelini nerden tanıyacak?

Hüner, marifet, altın, gümüş çoğaldı mı tehlike de artar, korku da çoğalır... padişahların ipek yastıkları var ama sıtmaya tutulmuş gibi de tir tir titrerler.

Tövbe ayı geldi çattı ama tövbeyi kırıp bozan ay yüzlü güzel de geldi... tövbe boyuna bozuladursun; sen de âmin de.

XXXIV

Be Hodâ meyli nedârem ne be çerb-o ne be şîrîn
Ne bedon kîse-i por zer ne bedin kâse-i zerrin

And olsun Tanrı'ya, ne yağlıya gönlüm akmada, ne tatlıya... Ne o altın dolu keseye, ne şu altın kâseye.

Sen yeryüzü halkını göklere çeker, ağdırırsın da, Ay, ne cömertlik bu, ne bağış; ne şaşılacak güç, kudret, ne ağırbaşlılık diye bağırır.

Hayalin, Ay'ın on dördü gibi parlayıp vurunca bana, hasedinden Zühre de bileğini dişlemeye koyulur, Ülker de.

Şükürler olsun Tanrı'ya ki bu mülke eriştim hele... aşkın oturma, durma derdi bana; hepsi de doğruymuş.

Derken beni ayakta durur görünce, bana başıyla işaret etti de otur artık; dilediğine ulaştın; otur, esenleş demek istedi.

Bütün halk sarhoş olmuş, zevkle, neşeyle secde etmede ona... kurtla kuzu hoş bir halde gezmede; gönüllerde ne haset var, ne kin.

Sarhoşluktan köyle evin yolunu ayırt edip bulamıyorlar... adam mıyız, renkli gül mü diyorlar; kendilerini bile tanımıyorlar.

Elimde kadeh; şaşırılmış kalmışım... acaba ne yapayım bunu; içeyim mi, bağışlayayım mı a tatlılar tatlısı padişahım diyorum.

Sen iç diyor, sen iç; bağış da ne oluyor? Hele devlet çağın geldi çattı... hele içtim, hele içtim; kapındayım, buyruğuna uymuşum.

Şu Arş şarabını iç... öylesine bir şarap ki diyor; ölünün eline bir kadehçik sunsan telkının cevabını hemencecik verir.

XXXV

Kelesin bunda sanâ yek gazezim yok işidürsen
Kalasın anda yavuzdur yalunuz kanda kalursan

Buraya gel, iştirsən sana bir tek gazezim bile yok... Orada kalırsan kötü bir iş yapmış olursun, nerde kalırsan kal, yalnız kalman yavuz bir iş.

Bütün dirlik Çalab'ındır; ne gezip duruyorsun? Çalab'a gel... Çalab kullarını ister; Çalab'ı ne sanıyorsun sen?

Çalab'ın ağzıyla çağrılmak ne uğurdur, ne uğurdur... kulağını aç, kulağını aç; olur ya, ona dönersin belki.^[7]

XXXVI

Tereb ender terebest o ki der-i ekl Şekest o
Tu bebîn kudret-i Hakrâ cû derâmed hoş-o mest o

Zevk içinde zevktir, neşe içinde neşe... aklın kapısını kırdı o. Hoş, sarhoş bir halde geldi ya; artık Tanrı'nın gücünü kuvvetini seyret.

Hepimiz de bugün öyle bir haldeyiz ki başımızı ayağımızdan ayırt edemiyoruz... hepimiz de boğazımıza dek dalalım gitsin; geldi, halkaya girdi, oturdu o.

Böylesine mahrem olunca kim gam yer, kim gam yer? O güzelim Şarabı testiyle ver; kadehi kırdı o.

Padişahım Şarap yolluyor; nasıl olur da Şaraba tapmam ben? Hele a çalgıcı, söyle; de ki: Ne de güzel Şaraba tapandır o.

XXXVII

Zi men-o tu Őererî zâd derin dil zi çonon rû
Ki hetâ bûd ezin rû-vo sevâbest ezon rû

Öylesine bir yüzden benim de gönlümden bir kıvılcımdır sıçradı, senin de gönlünden... bu yüzden belki yanlış ama o yüzden doğrunun ta kendisi o.

Ateş hangi yüzden alevlendiyse o yüzden yatıŐır... hangi yüzden öldüysem o yüzden diriltir beni.

Bütün âşıklar sarhoş; fakat neden gözlerini yummuşlar? Biliyorlar ki can yüzü gözsüz de görülebilir.

Bu yanda yüz yok; bu yanda olan tüm arka... çünkü yüz bu sınıra sığmaz; ne yeri vardır onun, ne mekânı.

Bir solukta bütün canlar satın aldılar da uçup gittiler... çünkü noksan yüzünden gözden gizlenmesi gerekmez onun.

XXXVIII

Meşenov hîlet-i hâce hele ey dozd-i şebâne
Be şevlem be şevlem meceh ez rovzen-i hâne

* Ev sahibinin düzenini dinleme a gece hırsızı; şevlem, şevlem deyip de evin penceresinden sıçrayıp atlama.

Sevgisine aldanma; hattâ seni padişah yapsa da tek sevgilim sensin dese bile sakalını eline verme onun.

Yokluk ovasına doğru yürü, İrem bağına git; çünkü şu zamanede tortusuz şarap bulamazsın.

Mademki doğansın, kulunu okşayan padişaha uç gene. And olsun Tanrı'ya ki doğanların lokmasını bıldırcın hiç yiyemez.

Fakat yiyeyim, yemeyeyim; ağzıma kor... gideyim, gitmeyeyim, kulağımı tutar, çeke sürüye götürür beni.

Hepsi de beydir ama sana karşı hepsi de ölür gider. A ay yüzlüm, her ok amaca uçup gitmez ki.

Hayali, güneş huylu yüzünü neyle parlattı acaba; Tanrım, bu düzeni, bu bahaneyi kimden öğrendi acaba?

Senin güzelliğin arttıkça, aklım deliliğe av oldu gitti... derdim arttı ya, artık sen de o muğlara lâyık şarabı sun bana.

Toplumun topluluğu sensin; bu toplulukta mumsun sen... şu yüzük kaşının taşıydın sen; a benim canım, sıçrayıp gitme aramızdan.

Sözlerin tatlı ama onun güzelim sözlerini sen söyleme de o masal gibi tatlı dudaklar söylesin.

XXXIX

Hele seyyâd negûyî ki çi dâ mest-o çi dâne
Ki çü sîmorg bebîned beched mest zi lâne

A avcı, ne biçim tuzaktır, nasıl bir yem? Söylemiyorsun ama Zümrüdüanka bile görse sarhoş bir halde yuvasından uçar da bu tuzağa tutulur.

Filânın elinden başka bir elden şarap içme; çünkü filânın elinden içtiğin şarap, seni afsundan da kurtarır, efsaneden de.

Sopa, Mûsa'nın elinden dünyanın aşkını içince, alev gibi, yalım gibi herkesi diliyle yakar, yandırır.

Ne çalgıdır, ne semâ', ne oyun? Tanrısal bir kement bu... şu beyte, şu rubaiye, varlığına bürünüp de hor bakma sakın.

Kahpe, pezevengin, güzele düşüp düşmemenin gamını yer mi hiç? Kel, bezeyicinin, tarağın derdine

düşer mi hiç?

Hani birisi ağzına bıçak alır ya; veren senin de ağzına böyle bir kılıç vermiş.

Aşağılık kişilerin hayallerinin hepsi de Tanrı kapısının kapıcılarıdır... köpeklerin eşiğe, kapıya girmelerine engel olurlar.

Kahpeleri orduya sokmazlar... çünkü düşman, karıcasına şatafata güler durur.

Amacı görmemiştir de o yüzden okuna siper olmaz... iki kadehçik içmemiştir de o yüzden tek er olamamıştır.

XL

Hele behrî şov-o derrov mekon ez dûr nezâre
Ki boved dor tek-i deryâ kef-i deryâ be kenâre

Hele deniz kuşu ol, dal denize; uzaktan seyredip durma... çünkü inci denizin dibindedir, köpükse kıyıda.

Mademki şahın yüzünü gördün, beydak gibi çık evden... güneşin yüzünü gördün ya, yıldız gibi kaybol artık.

Mademki o kulunu okşayana tertemiz ulaştın, namaza durdun; müezzin gibi çık minareye, herkesi de çağır.

Gönlün onun yüzünden aydınlandı, şu Ay'a bak... şu ata binmiş, gelip çatan padişahı seyret.

Yücelik hançerini çekerse ne korkarım, ne titrerim; and olsun Tanrı'ya, rüşvet veririm, para harcarım da onun hançerine feda ederim kendimi.

Kim su olabilir de lâtif oluştta onun sanatına bürünür? O, mermer kayaların, granitlerin bile gönüllerinden yüzlerce kaynaklar fişkırtır.

* Sen bütün gün tutmaç peşinde, herîse peşinde oynamadasın; gönlün heves edip de bu beytin, bu gazelin peşine düşüşünü nereden bileceksin?

Gümüş bedenlimi görmedim de o yüzden altından da tiksiniyorum, gümüştten de... zâti ondan esip gelen yel de gümüş sayan kişinin elinden avcundan tiksindir.

Sende o yük yok; onun için de söğüt gibi hafıfsın... sende o iş güç yok; o yüzdendir ki her işe sarılıp durmadasın.

Bütün hacılar gitmiş; hepsi de Kâbe'yi, Harem'i görmüş... sense yuları kopmuş bir deve bile satın alamamışsın.

Erlere bir bak; hepsi de sarhoş, yıkılıp gitmiş... a kavgaya gürültüye girişen, sen de sus, onlara dön.

XLI

Suy-ı etfâl beyâmed be kerem mâder-i rûze

Mehel ey tıfl be sostî teref-i çâder-i rûze

Lûtfetti, kerem buyurdu da oruç anası çocuklara geldi çattı... gevşek davranma da a çocuğum, tut orucun çarşafının eteğini; sakın bırakma.

Güzelim yüzünü seyret; lâtif sütünü em; o yurttan yurt edin, orucun kapısında otur.

Razılık ovasına bak, Tanrı'nın ilkbaharı... can bahçesini seyret; oruç nerkisleriyle doldu.

Hele a nazlı gonca; ne de arıksın, ne de boy atmışsın; ipte oynayan bahar canbazı gibi bir sığra da oruç çemberinden atla gitsin.

* A gül, kanlara batmışsın; hal böyleyken neden gönlün hoş, gülüp duruyorsun? Yoksa Halil'in İshak'ı mısın ki oruç hançerinden hoşlanıyorsun?

Neden ekmeğe âşıksın; gençleşen dünyayı seyret; bir gayrete gel de bahar harmanından taze buğday al.

— Y —

XLII

Senemâ çünki ferîbî heme eyyâr-ferîbî
Tu bedon nerkis-i hofte heme bîdâr-ferîbî

A güzelim, aldatırsın ama hep düzenbazları aldatırsın... güzelim, tümünden cansın, uyanık gönülleri aldatır, kandırırsın.

Seher çağında Ay gibi doğar, meyhaneye girersin... putu da yakar, yandırırırsın, puthaneyi de, gönlü de aldatır gidersin, gönlü kapan güzeli de.

Darmadağın gönüllere bakmazsın bile; uyuyup kalmış akıllara yanaşmazsın bile... o uykulu nerkislerle hep uyanıkları aldatırsın sen.

Gamınla taşlar erir; koyun sürüsü kurtla uzlaşır; bir uğurdan koyun sürüsünü de aldatırsın sen, kurdu da, çobanı da.

Canı, bedeni ne yapayım, beden gücünü ne edeyim? Çünkü sen dünyada sınıkları onarırsın; hastaları aldatırsın sen.

Gece Zenci'sinin Ay'ını, ay yüzlü bir Rum ülkesi güzeline döndürürsün; kapkara körlerin hepsini de ışıklarla kandırırsın sen.

Herkesin kulağını tutarsın; işitme duygusu verirsin... herkesin gözünü açarsın, yüzünü gösterir, aldatırsın.

Aldatıp kimseden bir şey ummaz, bir şey aramazsın; tümünden lûtuftsun, verişsin, bağışsın sen; herkesi bedava aldatırsın, herkese lûtuflarını döker saçarsın sen.

Gönül ve din salâhısın sen; bu lûtfedişte böylesin... en aşağılık dikenini bile aldatır, gül bahçesine götürürsün sen.

XLIII

Uktulûnî yâ sıkaatî enne fî katlî hayâtî
Ve memâtî fî hayâtî ve hayâtî fî memâtî

* A inandığım, güvendiğim kişiler, öldürün beni; gerçekten de yaşayışım, öldürülmemdedir; ölümüm yaşayışımıdır yaşayışımın ölümümde.

Öldürün beni, eridi gitti bedenim; payım bir kahve fincanı sanki... hele a benim canım, kurtulmak istiyorsan kır şu kafesi.

Gerçekten de yeniaysın, yürüye gide dolunay kesilirsin... tümünden şekerkamışısın, şekersin; kırılmaktan ne diye acı bir hale geliyorsun?

Mademki dostum, sevgilim sensin, beni bundan daha da iyi tut, daha da iyi gör, gözet... zekât olarak verilen bir yakutsun, yaşayışımın gıdasını, o gıdayı ver bana.

Çok kıtlık çektim; bayram çağrısına çağır beni; çünkü berat teresiyle, berat ekmeğiyle gözüm doymadı.

Bir davran, kıpırdan; rızık kapısının anahtarı davranıştır, kıpırdanıştır... yoksa haberin yok mu, ne güzel davranışların, ne hoş kıpırdanışların var senin.

Böyle bir yüzün varken yüzüne ne diye pudra sürersin? Bütün güzel huylar sende toplanmış; övüşe sığmazsın ki.

A kutlu sâkî, ölümsüz bir meclis kur; bütün dünya üzümünden sıkılmış şarapla mahmurluğa düşmüş gitmiş.

Bir denize benzeyen avcuna, o yüce incine and olsun ki arılıkta, durulukta, sinmekte Fırat suyundan, tatlı sudan da güzelsin sen.

* Son sunulan sağrak gibi akılları yıkar gidersin sen; ilk alınan tekbir gibi namaz temellerinin başısın sen.

Keremin, sarhoş bir halde gelir de denize benzer elini avcunu açar, sadaka verileceklerden misin diye sormadan sadakalar verir.

Keremle düğümler açarsın; ihsan edersin; geçer akçesin, peşin lûtuftsun sen... kurtar şu rahat, huzur bekleyenleri bu bekleyiştin.

Ne kaşlarını çatarsın, ne huyunda husunda kin var; düşmana bile lûtfun, oğullarımız, kızlarımız değil misiniz der.

Erlerin kadehlerinden şekillere bürünen hayaller gibi belirirsin; gönül yolundan utangaç kadınlar gibi salına salına gelirsin.

Şarap sunan kadınlar, ırmaklar gibi akan şarap... artık gazelin geri kalanını sen söyle; ben, bana sunulanla sarhoş olmuş gitmişim.^[8]

XLIV

Eger o mâh-ı menestî şeb-ı men roz şodestî

Eger o hem-rehemestî hemerâ râh zedestî

O Ay benim olsaydı, gecem gündüze dönerdi... o güzel, yoldaşım olsaydı, herkesin yolunu keser giderdi.

O şekle bürünmüş sarhoşluk, elini uzatıp da yaralamasaydı, akıl nerden sıçrayıp kendine gelirdi; nerden iyinin, kötünün kaydına düşerdi?

O güzel, ihtiyaçsızlık âleminde birliğini gösterseydi, and olsun Tanrı'ya, Uhud Dağı bile hoş bir hale gelir, tek Tanrı'nın sarhoşu olur giderdi.

Meyveler bitiren bağ bahçe sarhoş olmasaydı, sepetin içinde nerden taze meyve olurdu?

Söz sepetini bırak da o gizli dağa doğru yürü... Şu söz söylemek olmasaydı, yardım üstüne yardım

gelirdi ya.

XLV

Selebe'l-ışkı fuâdî hasala'l-yevme murâdî
Bezen ey mutrıb-ı ârif ki zehî devlet-o şâdî

Aşk gönlümü yağmaladı; bugün isteğimi elde ettim... a halden anlayan çalgıcı, ne de güzel devlet, ne de hoş neşe diye vur mızrabı.

Aşk izin verdi; gelin de tadın, yiyin, için... hele a tatlı müjde, ne de güzel bir yelsin sen.

Rûh, kurtuluş fermanımı yazdı; kadeh feryadımı işitti; dönüp duruşum senin yüzünden; dönüp dolaşma yolunu sen açtın bana.

Dönüp dolaşmam dostum için; yürüyüp seyretmem sevgilim için... Değil mi ki Tanrı'ya yön yok, ne diye onlara düşeyim?

Kadri yücelerden yüce Kâbe'nin çevresinde dönülmez, tavaf edilmez mi? A sevgilim, a sevgimin temeli, dönmem de senin için, tavafım da senin çevrende.

Aşk sayvanı açtı, yarışarak koşun, gelin... değil mi ki hem teslim olmuşsun, hem sana uyulmuş; yürü, can âleminin gül bahçesine var.

Var da orada mahmurluklar, neşeler, sevinçler gör... öylesine bir zevk, bir neşe ki, doğduğundan beri öylesini görmemişsindir.

Sözümü kısa kestim, kalanını sen söyle... düşmanların inadına sevgiyi aç, yay, anlat.^[9]

XLVI

Çu be şehir-i tu resîdem tu zi men gûşe gozîdî
Çu zi şehir-i tu bereftem be vidâîm nedîdî

Şehrine ulaştım, benden kaçtın, bir bucağa sığındın... şehirden gittim, vedalaşmak için beni görmeye bile gelmedin.

İster lûtufta bulun, ister kin güttü; tümünden canımızın sağlığı, esenliği sensin; tümünden bayramımızın süsü, bezentisi sensin.

Gizli oluşun, kıskançlığındandır; yoksa tümünden apaçık güneşsin; her zerreden görünür durursun sen.

Bir bucağa sığınsan da ciğerimizin köşesisin, beyimizsin; perde ardına da girsen herkesin perdesini yırtan sensin.

Kâfirliğin gönlü senin yüzünden dağınık, işkilli... inancın başı, senin şarabınla sarhoş... herkesin aklını fikrini kaptın, herkesin kulağını çektin, burdun.

Bütün güller, kışa rehin; bütün başlar şaraba rehin... sense hem bunu ölümün elinden satın alıp kurtardın; hem onu.

Gülün vefası yoksa, tüme yol bulunmazsa bir uğurdan sana dayanırız; sen hem dayancımızsın, hem güvencimiz.

Hani bir bölük halk, Yusuf'a bakakaldı da ellerini doğradı ya; sen öylesine güzelsin ki yüzlerce Yusuf'un aklını fikrini doğrattın gitti.

Bir pisliğin kokusundan adam iki fersahlık yola kaçır; oysaki sen tutar, o pis şeyden, o kan pıhtısından bir insan yaratırsın.

Sonra tutar, onu toprağa lokma olarak verirsin de tertemiz bir bitki kesilir; bir de ona can üfürdün mü, pislikten kurtulur gider.

Hele a gönül, göğe ağ; bir hayli zaman hayvanların yaylasında yayıldın durdun; şimdi de Tanrı yaylasına var.

Önce de ümidin yoktu ama buraya eriştin... şimdi de hani ümitsizsin ya; bütün tamahını o ümit etmediğin şeye ver.

Sen sus da söz bağımlayan Tanrı söylesin... çünkü kapıyı yapan da o, kilidi kitleyen de o, anahtarı veren de o.

XLVII

Tu zi her zerre vucûdet beşenov nâle-vo zârî

Tu yekî şehr-i bozorgî ne yekî belke hezârî

Bedeninin her zerresinden bir feryat duy, bir inilti işit... çünkü sen büyük bir şehirsin; hem de bir şehir değil, belki binlerce şehirsin sen.

Bütün parçaların, buçukların susuyor ama senin gizli şeylerini görüyorlar; örtmüyorlar... bütün gün, gel bakalım, neyin var diye coşup köpürüyor onlar.

Sen ölümsüz, uçsuz bucaksız bir denizsin; o denizde sayısız balık var... bilgisizlik yüzünden yüzünü çevirme; ne diye inkâr kafasını kaşır durursun.

Görünüşte bedeninin bütün parça buçukları susmada; fakat hepsi de kumarbaz, kalleş... hepsi de hem ortada, hem gizli; hepsi de av peşine düşmüş avcı.

* Hepsi de Ay, balık değil... hepsi Keyhusrev, hepsi de padişah; hepsi de kuyuya düşmüş Yusuf, hem de senin yüzünden kapkaranlık bir kuyuya düşmüşler.

* Bütün zerreler Zün-Nûn'a dönmüş; hepsi de gökyüzü gibi oynamada... hepsi de Meryem gibi susuyor, Kur'an okuyanlar gibi sesleniyor.

Bedeninin bütün zerreleri, sana ne oldu ki bütün deyip işittiğin sözler, ne sevgiden, ne dostluktan, diye seslenmede.

Varlığın, güz mevsimi gibi; onda bir bahar gizli... içten içe bahçe gülüp durur, çünkü ilkbahar canı gelip çatmada.

Mademki o baldan tattın, ne diye şu mumun çevresinde dönersin? Pervane gibi ne diye yanarsın?

Nurdansın sen, ateşten değil.

XLVIII

Tu fakıyrî tu fakıyrî tu fakıyr ibn-i fakıyrî
Tu kebîrî tu kebîrî tu kebîr ibn-i kebîrî

Yoksun-yoksulsun, yoksun-yoksulsun; yok-yoksul oğlu yok-yoksulsun sen... büyüksün büyüksün, büyük oğlu büyüksün sen.

Temellersin, temellersin; temeller oğlu temellersin sen... her şeyi bilirsin, her şeyi bilirsin; her şeyi bilen oğlu bilensin sen.

Lâtifsin, lâtifsin; lâtif oğlu lâtifsin sen... dünyasın; iki dünyaya da bir saman çöpü kadar değer vermezsin sen.

Hele ey şekle bürünmüş can; hele kat kat talih, kat kat devlet... ne topraktansın, ne sudansın; ne şu göktensin, ne esîrdensin sen.

O gizli şehirdensin, o gizli şehre çeker, götürürsün varlığı; ne bir şeye aldanırsın, ne birisinin özrünü dinlersin sen.

Tümden abıhayat, tümden şeker, tümden şekerkamışısın... herkese şükürsün, kurtuluşsun, ne mahmursun, ne mahmurluk verirsin sen.

Bir tersi dönmüş kurda ipekler, atlaslar dokutursun... kimsecikler ziyan veremez sana; boyuna şükredersin, boyuna şükürlerde bulunursun sen.

Yokluğa baktım da dertten, elemden kurtulmuş, senin aşk kanadınla uçup duran zerreler kadar canlar gördüm.

Ateş seni görse tümden erir, su kesilir, güzel bir hale gelir... inkâr eden seni görse inkârından kurtulur gider.

XLIX

Honok on dem ki be rehmet ser-i uşşaaak behârî
Honok on dem ki berâyed zi hezon bâd-ı behârî

Ne mutlu çağdır o çağ ki acırsın da âşıkların başlarını kaşırsın... ne mutlu zamandır o zaman ki güz mevsiminden bir bahar yelidir doğar, eser.

Ne mutlu çağdır o çağ ki gel a yoksul âşık dersin; sen sevgilinin yüzünden darmadağınsın; yabancılarla işin yok senin.

Ne mutlu çağdır o çağ ki senin lûtuf eteğine yapışırım da, sen, a arık sarhoş, benden ne istersin dersin.

Ne mutlu çağdır o çağ ki meclisin sâkîsi bizi çağırır; şarap kadehi de sâkînin eline biner de koşar

durur.

Bedenimizin bütün parça buçukları, o ölümsüz şaraptan hoş bir hale gelir; şu tamahkâr beden yemek yeme gamından kurtulur gider.

Ne mutlu çağdır o çağ ki dost, sarhoşlardan vergiler ister; o güzele, o güzel yanaklı için bizden rehinler alır.

Ne mutlu çağdır o çağ ki sarhoşlukla saçların çözülür, dağılır da çaresiz gönlüm hevese düşer, o saçlardaki halkaları saymaya koyulur.

* Ne mutlu çağdır o çağ ki gönül sana, ekinim yok der de, sen de ektiğini biçersin dersin.

Ne mutlu çağdır o çağ ki ayrılık gecesi, hayırlı geceler der... ne mutlu çağdır o çağ ki o günün ışığı sana selâm verir.

Ne mutlu çağdır o çağ ki havaya yardım bulutu ağar da şu ovaya o buluttan lûtf incileri halinde yağarsın.

Kara kumdan daha da susuz olan şu toprak, abıhayatı tümünden içer de toprakta toz nedir kalmaz; toprak tozumaz artık.

Aşk şarapla, kadehlerle yanımıza çıkageldi; o gizlenmiş sevgili yüzünden sarhoş olduk gitti.^[10]

İnciler saçmak için söz dalgalanıp duruyor; değil mi ki onu inciler saçmaya koymuyorsun; öyleyse susturmak gerek.

L

Bemeşov hem-reh-i morgân ki çonin bî per-o bâlî

Çu ne mîrî ne vezîrî bon-ı soblet be çi mâlî

Böyle kolun kanadın yokken kuşlara yoldaş olma... ne beysin, ne vezir; bıyığını ne diye burarsın?

Hay-huy ediyorsun ama orduyu gören yok... herkes tanır, bilir seni; boş bir davulsun, bir tokmaksın sen.

Mademki halife oğlusun, at boynundan o davulu... al hançerini, giyin zırhı, ulu bir kumandansın sen.

And olsun Tanrı'ya ki bağ ıssısın sen; ne diye tuttun da her bağdan üzüm çaldın? Kendi üzümünü sat; hepsi de helâl üzümdür.

Sen henüz dolunay değilsin ki ışık veresin de almayasın... dilenci gibi ışık iste, ışık al; bugün daha yeniaysın sen.

Hele ey aşk, kendi incilerini, kendi ışığını saç yıldızlara... hepsi de yıldızdır, Ay'dır; Güneş'e benzeyen yalnız sensin.

Şu elini ver elime; elini çekme ki sarhoşum... şarap var, kebab var, bir de bomboş köşe var.

Sarhoş bir halde, salına salına git padişahın meclisine... koş o yüce meclise; zâti sensin o yüce

meclis.

Ne baş ağrısı var, ne mahmurluk... ne gamın kaldı, ne feryadın... kendi gamını, şahnenin, valinin kapısındaki kapıcı bil.

Bekçiyle şahne, padişahla eş dost olana ne diyebilir? Hepsi de yüzüstü yere düşer, secdeye kapanır; çünkü pek güzel huylusun sen.

LI

Zi kocâyî zi kocâyî hele ey meclis-i sâmi
Nefesî der dil-i tengî nefesî ber ser-i bâmi

A yüce meclis, nerdensin, nerden? Bir solukta daralmış gönüldesin, bir solukta damın tepesinde.

Hele a benim canım, a benim cihanım, gökyüzünün de direğisin, yeryüzünün de. Yüce kişiler de sana heves etmede, aşağılık kişiler de.

Gizli, herkesten çekilmiş kişilerden misin, can meclisindekilerden mi? Acaba Ermen ülkesinden misin, Rum ülkesinden mi, yoksa Şamlı mısın?

O parıl parıl parlayan da ne? Perde ardından yüzün mü parlıyor? Ay da, Güneş de ona karşı aşkla kul köle kesilmiş, hizmete kalkmış.

Âşıkın senin güzellik gül bahçene ulaşan gözü, kalkar da bağa bahçeye ne diye gelir? Ancak bilgisizliktendir, hamlıktandır bu.

A efendim, nerdensin, nerelisin sen? Güzelliğin kastetti canıma... Tanrı bakışı yüceldi; güzellikte, alımda şu kadeh senin.

Bir Ay'dır doğdu, ışıttı bizi; onu sevmek farz bize... aşk çevremizde yüceldi, kapladı bizi; aşk uykumu sürdürdü gitti benim.

Bir ağaç ki meyveleri güzel mi güzel; ölümsüzlük ağacı bile feda olsun ona... gönül umduğunu buldu; yiyin meyvelerinden a ulu kişilerim benim.

Küpün ağzını kapadın ya, kerem eder, gene açarsın... iki dünyanın da aklını fikrini bir uğurdan kapar gidersin sen.

Duyduk, halkın yemesi için bir kazan aş pişirmişsin... öylesine aş ki herkes yemek yeme zevkini onda bulacak.

Yokluktan gelen her varlık arı duru bir görüşle gelir de senin kurduğun yüzlerce tuzağa tutulur gider... değil mi ki tuzağı sen kurdun, yemi sen serptin; bu böyle olur.

Güzeller Yusuf'unun yüzünden bütün zindan gül bahçesine döndü... değil mi ki zindan böyle olmuş gitmiş, ne diye borç kaygısındasın sen?

Hele sus, sorma ona... hiç kimse ay değirmisine, adın ne, kimsin, nerdensin diye sormaz.^[11]

LII

Ki şekîbed zi tu ey can ki ciger-gûşe-i cânî
Çi tefekkur koned ez mekr-o zi destan ki nedânî

A benim canım, kim dayanabilir sana? Canın da ciğerinin köşesinin sen... senin bilmediğin hileyi, düzeni kim düşünebilir?

Ne içtesin, ne dışta; bu ikisinden de artıksın, üstünsün sen... ne süttensin, ne kandan... ne bundansın, ne ondan.

Büyücü düşünce, gider de her yana tuzak kurar... fakat sen bir hünerle onun bütün tuzaklarını yırtarsın, bütün hünerini mat eder gidersin.

Kekliğin içinden ne geçer ki doğan onu bilmesin... yerde hangi tohum vardır ki gökyüzünden gizli kalır?

Başına bir külâh giydirirsin; derken bir silleye o külâhı düşürür gidersin... arslan çobanlığa kalkışırsa ne yapabilir yoksul keçi?

Taç da, külâh da silleni yemek için gerek bu başa... yoksa bana taç ancak sensin; senden başka ne varsa ağırlıktan ibaret.

Nereye at koştursun, nerde yükünü açsın... can senden nasıl kaçıp gitsin; sen yüzlerce cansın, yüzlerce cihan.

Sana neyini bulsunlar da noksan baksınlar? Sende ne ayıp görsünler de seni kırsınlar, incitsinler? Seni kime benzetsinler; yaratığa benzemezsin ki?

Buluşmadan, kavuşmadan haber ver; hayallerden kurtar canımızı... pek çekme, bir zamancağız bırak; zamanı bölen de sensin zâti.

Hele a açılmış, saçılmış can, a doğruluk ayağını meydana koymuş can... herkes elden, ayaktan kalmış, yerlere serilmiş; sensin ancak bir hoş ayakta; sensin ellerini çırpıp duran.

Padişahsın, ululuk şahinisin; böylesine kanatların var... ne zansın, ne hayal; tümünden varsın, varlıksın, tümünden apaçık meydandasın.

Onun şâirlik huyu da ne oluyormuş? Bir yalımla yak gitsin... bir ok at, okla onu; pek katı bir yayın var senin.

Hele yaya bir kiriş tak; hele pusudan bir sıçra... şu köyden kurtar kendini; pek büyük bir şehirdesin sen.

Yücelerden gelen ateş gönül evini tümünden kapladı gitti... yalımın görünüşü dille söylenen sözden daha yeğ.

LIII

Meh-i mâ nîst münevver tu meger çerh derâyî

Zi tu por mâh şevved çerh çu berh çerh berâyî

Görünen Ay ışıklı değil ama gökyüzüne sen doğarsan o başka... gökyüzüne sen doğdun mu, gök Ay'la dolar gider.

Gökyüzü nedir, Ülker kim oluyor ki senin değerine yaklaşsın... sana lââyık olsalar bile o lââyık oluşu senden bulurlar.

Hepsi de hizmet etmeden, rüşvet vermeden elbiseler giyinirler... ben-biz yok değil miydi? Yokluktan benlik, bizlik sıfatını verdin bize.

Can benlik, bizlik yüzünden bir dükkândır açtı... yoksa hangi kolla Tanrı yayını çekebilirdi o.

Yanlışın var a can, yanlışın var; boyuna kendini incitip durma... Mesîh değilsin ki bir üfürmeyle görmeyen gözü açasın.

Seher çağında tan yerlerinden gök ışıyıp da Ay'ın bile yüzü kararınca yarı buçuk mum da kim oluyor ki ışığa ışık katabilsin.

Nasıl çekelim onu; nasıl çekelim; sen de gel de bâri beraber çekelim... çünkü o, şu gökyüzündeki mumdan da üstün bir halk ışığıdır.

Bir sineciği ne zorlarsın, âciz bir sinecikten, heveslerle dolu bir sinecikten ne diye Zümrüdüanka'nın, devlet kuşunun uçuşunu beklersin?

O, gündüzü gördü mü, bir bucakta ölür gider... ne diye gittin, ne diye öldün, neden böyle sölpüksün, neden böyle gevşeksün sen?

Altının, gümüşün nereye gitti, kolun kanadın nerede? Amcan, dayın hani; sen nerdesin, geriye dönüş nerde?

Hele gene gel, hele gene gel; nimete, naza gel... çünkü ölümden, ayrılıktan sonra gene seni gönderirim, yollarım ben.

Kolunu kanadını kestim; gamını duydum, ah edişini işittim... hele gene satın aldım seni, cefaya lââyık değilsin sen.

Ölümden sonra uç dışarıya, merhametimden bir haber al da yokluğa gittin mi, bir daha gelmezsin demesinler.

Ulu Tanrı, Tanrı kereminin biteviye gelmesini yazdı; yakınlaştı, göründü, bir devâ yolladı aşk.^[12]

Feilâtün feilâtün feilâtün feilâtün; sus, denize dal; sen vefa denizinin bir balığısın.

LIV

Mesel-i zerre-i rovzen hemegon geşte hevâyî

Ki tu horşîd-şemâyil be ser-i bâm berâyî

Hepsi de pencereden giren ışıpta görünen zerreler gibi havalanmış... güneşe benziyorsun sen; senin dama çıkmanı bekliyor hepsi.

Darmadağın zerrelerin hepsi de senin yüzünden neşeli... sen evimizdesin diye hepsi de el çırpıyorlar, ayaklarını vura vura oynuyorlar.

Hepsi de ışık içinde gizlenmiş, hepsi de senin lûtfuna dalmış, uyumuş... hepsi de yanılmış da a Tanrım demiş, nerdesin?

Hepsi de rahmetle bir yatakta yatmış; hepsi de nazla, nimetle gelişip yetişmiş; hepsi de yoksulluk elbisesine bürünmüş devlet şehzadesi kesilmiş.

Bu kavuşmayı, bu buluşmayı görünce her yana koştum; aradım, aktardım; ayrılık nedir, adını bile duyamadım.

Hani o değil de onun yerine geçen diye bir addır söyleniyor ya; olsa olsa engellik kıskançlığından meydana gelen bir şey... yoksa yerine geçiş de ne, engellik de kim? Hepsi de düzen.

Ölümsüzlüğün canından, o güzel yüzlüyle buluşmadan başka bir şey yok... bilgisizliğinden başka türlü tanık olma da herze yeme.

LV

Bedeh ey dost şerâbî ki Hodâyîst Hodâyî
Ne der o renc-i homârî ne der o hevî-ı codâyî

A dost, o Tanrısal şarabı sun, o Tanrısal şarabı... onda ne mahmurluk zahmeti var, ne ayrılık korkusu.

Onun yeri ağız değildir; bütün parçaları ağızdır onun... bitkisi yerden bitmez; gökten biter o, gökten.

O şaraptan, kutsal can kesilen koku alır, haber duyar... öylesine kişi ölü değildir ki tutsun da akbaba kapsın onu.

İmranoğlu Mûsa, “Bana görün” der de sâkîlik ederse, Tur Dağı’nın gönlüne girer de taştan bile ışık doğar.

Ramazan ayının lâ’l şarabı gizli kadehlerle her yerde sunulur durur sana... nerdesin, bilmezsin, haberin bile olmaz.

Ramazan, sanma ki yorduğu, ağzını bağladığı kişiye o şarabı sunmaz da canına can katmaz.

LVI

Heme çün zerre-i rovzen zi gemet geşte hevâyî
Heme dordî-keş-o şâdon ki tu der hâne-i mâyî

Hepsi de pencereden giren ışıktaki görünen zerreler gibi gamınla havalanmış... sen evimizdesin diye hepsi de tortulu şarap içmiş, neşelenmiş gitmiş.

Darmadağın zerrelerin hepsi de senin yüzünden neşeli... hepsi de güneş yüzölümün sen diye el

çırpıyor; ayak vura vura oynuyor.

Hepsi de açılıp saçılmış bahtın sayesinde senin lûtfunla uyumuş kalmış... hepsi de sana kavuşmuş, seninle buluşmuş da, a Tanrım, nerdesin sen demiş.

Hepsi de rahmetle bir yatakta yatmış; hepsi de nazla, nimetle gelişip yetişmiş; hepsi de yoksulluk elbisesine bürünmüş devlet şehzadesi kesilmiş.

Bu kavuşmayı, bu buluşmayı görünce her yana koştum; aradım, aktardım; ayrılık nedir, adını bile duyamadım.

Âşıkın özünden başka ne varsa âşıkâ göre asılsızdır... zâti âşıkın gönlünden başka ne varsa hiledir, düzendir.

Sen o buluşmanın ta içindesin ama ayrı görünmedesin; sen o ölümsüzlüğün canındasın... bilgisizliğinden başka türlü tanık olma da herze yeme.^[13]

LVII

Mekon ey dost neşâyed ki behânend-o neyâyî
Ve eger nîz beyâyî berevî zod nepâyî

Yapma dostum; çağırınlar da gelmeyesin... yahut gelesin de tez gidesin, eğlenmeyesin; yaraşmaz bu sana.

Hele a benim gözüm, ışığım; coşup köpüreceğim çağ geldi çattı... senin Mûsa'na Tur kesildim; fakat sen Tur'dan gittin; nerdesin?

Düşman bana gülse de, şahne beni tutup bağlasa da; hattâ sen bile mahsustan kızsın da öfkeyle elini dişlesen de

Sana and içtim; bundan dönmeyeceğim; coşup köpüreceğim; Tanrı'ya, tek Tanrı'ya döneceğim.

Dostum, yıldızdan da yeğsin, gökyüzünden de; mumluk et, işit bizi... dostum hekimlikte bulun, her derdin devâsısın sen.

Yıkık gönlüme, yanılıp da kuzgun bile girse, senin ışığın ona vurdu mu kuzgun Zümrüdüanka olur, devlet kuşunun ödevini yapar.

Bir bölük halk ağlar; bir bölüğü de güler... inada, savaşa girirler de senin aşk yolunu bağlarlar.

Düşman yüzünden aksasan, öfkelenip savaşa girsen, arslan olsan, kaplan kesilsen gene bizim halkadansın sen.

Zamanın iyiliği, kötülüğü yüzünden aşk evden çıkmaz... aşk masal değildir; göktendir, gökten.

Bana dert, devâ oldu; cefa, vefa kesildi; yeryüzü, göğe döndü; ömrü uzadıkça uzasın duasını ne yapayım artık.

Kem göz de nedir? Kendini bilmeyene de razılık gül bahçesisin, bilene de... bu böyle oldukça dünya kuruluğa uğramaz artık.

Hele şu nazı bırak; bir solukcağız yüzünü bize çevir; bir solukcağız düzenden geç; hile nedir; düzenden ne çıkar ki?

Hele sen sus da tatlı mı tatlı ağzını o açsın; açsın da zamanın Hızır'ı sâkîlik etsin...

BAHR-Ī REMEL

–MÜSEDDÉS MAHBÛN–

feilâtün feilâtün feilât

— A —

I

Ey dil-i refte zi câ bâz meyâ
Be fena sâz-o derin sâz meyâ

A yerinden kalkıp gitmiş gönül, tekrar gelme... Yoklukla uzlaş da, burasıyla uzlaşmak için geri gelme.

Cana can dünyası daha yeğ... Candan bir bedene bürün, geri gelme.

Suyun dirildiği suya at kendini; gelme artık.

Aşkın sonu, önünden iyidir; sonundan kalkıp da önüne gelmeye kalkışma.

Cansızlar gibi donup buz kesmemek için o ateşte eri, sız; geri gelme.

Canların yokluktan gelen seslerini işit; yokluk gibi hiç seslenme.

Sır seslendi mi sırlığı kalmaz... a sır, seslenme, gelme.

II

Men resîdem be leb-i cûy-ı vefâ
Dîdem oncâ senemi rûh-efzâ

Yokluk ırmağının kıyısına ulaştım; orda cana canlar katan bir güzel gördüm.

Ordusu tümünden Güneş'e tapmada... Güneş gibi hepsi de başsız-ayaksız.

Benim sözüme inanmıyorsan kadri yüce Kur'an'ın âyetini dinle:

* Onlara bir kadın, padişahlık etmedeydi... her şey de verilmişti ona. [\[14\]](#)

Güneş yüzünü gösterdi mi, hepsi de gölge gibi secde ediyordu Güneş'e.

Ben de hüthüt gibi havalara uçtum da ta Seba şehrine ulaştım.

III

Enderin cem' şererhâ zi kocâst
Dûd-ı sovdâ-yı hunerhâ zi kocâst

Şu toplulukta görülen kıvılcımlar nereden gelmede? Hünerler sevdasından çıkan duman nereden tütmede?

İpimin ucunu kaybettim gitti... şu birbirine aykırı düşünceler nereden peydahlanmada başlarda?

Savaştan eserler var bende; gönülleriniz aykırı değilse bu tesirler neden ileri geliyor?

Zincirin halkaları gibi birbirimize geçmiş, kenetlenip birleşmişsek, şu kapıları kapamak da neden?

Burda birbirine aykırı yüzlerce kuş yoksa, şu savaş, şu kanat yolma neden, niçin?

Sâkî, şarap sun ki şarap söyler şu başkalıklar, şu ayrılıklar neden oluyor?

Toprağa bir yudumcuk dökmezsen toprağın nereden haberi olacak senden?

IV

Hem beber in bot-i zîbâ hoşekest
Men neşestem ki hemîncâ hoşekest

Kucağımda şu güzel dilber hoşça bir şeyceğiz... Ben oturdum kaldım; burası güzelce bir yerceğiz.

Çalgıcı, sevgilim, mum, şarap... Böyle hazırlanmış zevk, neşe hoşça bir şeycik.

Sen de, ben de burdan hiç gitmeyelim... şekerle helvanın yanı başında oturmak hoşça bir şeyceğiz.

Terütaze gül bile sevgilimin yüzünü görünce utanmış... Hoşça bir şeycik böyle bir yüze, göze sahip olmak.

Her sabah onun yüzüyle, onun güzelliğiyle sarhoşuz... hele bugün bizimle de; hoşça bir şeyceğiz bu.

Sıçrayıp kalkayım da saçlarının halkasına yapışayım; o halkadan dünyayı seyretmek hoşça bir şeyceğiz.

Tebriqli Şems, gönüller ışığı... boyuna sarı-kızıl gülle düşüp kalkmak hoşça bir şeycik.

V

Her ki bâlâst mer orâ çi gamest
Her ki oncâst mer orâ çi gamest

Yücelerde olana ne gam var? Orda bulunanın derdi mi olur hiç?

Çünkü bu yanda tümünden can var, yaşayış var... bu yanda boyuna lûtuf var, kerem var.

Zâti bu yanda ne yan var, ne yer... önsüzlük içinde önsüzlüktür, sonsuzluk içinde sonsuzluk burası.

Şu yokluk ne de kutlu bir yerdir ki varlığa yardım hep yokluktandır.

Bütün gönüller yokluğa bakmada, yokluğu beklemede... yokluk değil bu, İrem bağı.

Bütün şu gönül ordusu, yokluk süvarilerinin bir bayraklı bölüğü ancak.

Senden gizlilik dünyasına varmaya yıllarca yol var; fakat gönül yolundan gittin mi, bir adımlık yol.

— D —

VI

Merk-i mâ hest erûsî-i ebed
Sırr-ı on çîst Huv' Allahu ahad

* Bizim ölümümüz sonsuz bir düğün dernektir... Onun sırrı nedir: "Tek, bir Allah'tır o."

Güneşin ışığı pencerelerden bölünür de girer; fakat pencereler kapandı mı sayı da ortadan kalkar.
Üzümlerde de sayı vardı hani; fakat üzümde meydana gelen şırada sayı yoktur.

Tanrı ışığıyla diri olan kişinin canına bir yardımdır ölüm.

Onlara kötü de deme, iyi de deme... onlar iyilikten de geçmişlerdir, kötülükten de.

Gözünü gerçeğe harca; görmediğini söyleme de gözüne bir başka göz, bir başka görüş versin.

O verilen göz, gözün de gözüdür; hiçbir gizli şey ona gizli kalmaz.

* Bakışı Tanrı ışığıyla olunca böylesine göze gizli kalan nedir ki?

Işıkların hepsi de Tanrı'nındır ama tümüne birden ihtiyaçsız Tanrı ışığı deme.

Ölümsüz ışıktır Tanrı ışığı; geçici ışık bedeninin sıfatıdır.

Halkın şu gözlerindeki ışık ateş ışığıdır; ama Tanrı bir göze sürme çekerse o başka.

Halil'e onun ateşi ışık kesildi... fakat akıl gözü tıpkı eşek gözüdür.

A Tanrım, senin ihsanını görmüştür de göz kuşu senin havanda uçmadadır.

Gökleri kaplayan göğe dek ağmıştır da seni arayıp durmadadır, seni gözetip yatmadadır.

Ya cemalinden bir göz ver ona; yahut da bu ayıp yüzünden kovma; sürme kapından onu.

Canın gözünü her solukta ağlat; usûl boydan, güzel yüzden sen koru, sen gözet onu.

Uykuda senin yüzünden bir uyanıklıktır gördü; gerçekten de bu olgunluk rüyasıdır, doğru yolu buluş görgüsü.

Fakat rüya, rüyada yorulamaz ki... hasetçilerin inadına sen uyandır onu.

Yoksa çalışır, çabalar; coşar, köpürür, tek Tanrı'nın sevgisiyle mezara dek böyle gider durur.

VII

Hakeme'l-beyni bi mevtî va amad
Radiya's-saddı bi haynî va kasad

Ayrılık, ölümüne hükmetti, kastetti bana... beni öldürmeyi kurdu, razı oldu buna.

Bahtın gözlerini zaman açtı; açtı ama beni kapının eşiğinde bir kalıp olarak gördü ancak.

Aşk kan dökmekten hiç çekinmez; aşkın ne yakını vardır, ne çocuğu.

Fakat ölüm yaşayıştır size... yokluk-yoksulluk zenginliktir, dayançtır size.

Ne uymazlıkta bulunup yol yitirin, ne bir şey gözetlemeye kalkın; gelin benimle, yola düşün, aşk dağına çıkalım.

Uzaklaşmanız korkutmasın sizi; ardında toy var, buluşma var, yardım var size.

Bu yolda önce zevk ve neşe yeli eser; yolcuya da güç kuvvet verir. [\[15\]](#)

VIII

Ez dil-i refte nîşan mîyâyed

Bûy-ı on cân-o cehon mîyâyed

Varıp gitmiş gönülden bir iz görünmede... o canın, o cihanın kokusu gelmede.

O sarhoşların naraları, gürültüleri, açık-gizli kulağa gelip durmada.

İnci her yandan parlıyor; ayağını vura oynaya cana doğru geliyor.

Gökyüzü meşalelerini taşıyanların kapısından gönül ateşi ağza gelmede.

Pervanenin canı, beline kemer kuşanıyor... apaydın mum, ortaya geliyor.

Bizden gizli olan güneş, nurlar saça saça bize doğru geliyor.

Gizlilik âleminden bir ok uçup gelmiyorsa ne diye kulağımıza yay sesi gelmede?

IX

Ger nehosbî şebekî con çi şeved

Ver nekûbî der-i hicron çi şeved

A benim canım, bir gecelik uyumasan ne olur; bir gecelik ayrılık kapısını çalmasan ne çıkar?

Dostların gönülleri olsun diye bir geçeceğiz gündüze dek otursan n' olur.

Şeytanın gözü kör olsun diye iki gözümüz, seninle aydınlansa ne çıkar?

Güller saçsan da lûtfunla bütün dünyayı güller, reyhanlar kaplasa n' olur?

O karanlıktaki abıhayatla bütün şehir, bütün ova sulansa, dolsa ne çıkar?

Hızır gibi, ta abıhayatın kaynağına dek bize kılavuz olsan n' olur yâni?

İki üç konuk, senin kerem sofranda, senin nimetlerinle dirilse ne çıkar bundan?

Senin gönül alıcılığınla, can bağışlamanla iki üç cansız canlansa ne olur ki?

Ata binsen de meydana gelsen, göğsümüz meydana dönse ne çıkar ki?

Ay gibi yüzünü göstersen de Zühre, Terazi burcuna girse n' olur ki?

Kadehi dudağına dek doldursan da mahmurların başlarına döksen n' olur yâni?

Biz kullarız, sen padişahsın; senden yeni bir elbise giyinsek ne çıkar ki?

Mûsa gibi eline bir sopa alsan da sopa yılan kesilse n' olur?

Mûsa'nın eli gibi elini açıp uzatsan da denizin dibinden toz koparsan ne çıkar?

Süleyman, karıncaların yanına gelse de karınca Süleyman'a dönse n' olur?

Sus, derlen, toplan; yeter artık... darmadağın söylenmesen ne çıkar?^[16]

X

Gol-i hendon ki nehended çi koned

Alem ez muşk nebended çi koned

Güleç gül gülmez de ne yapar? Miskten bir bayrak bağlayıp açmaz da ne eder?

Gülüp duran nar ağzını açtıktan sonra derisine sığmaz da ne yapar?

Parıl parıl parlayan Ay güzellikten, nazdan başka ne gösterir, nesini beğendirir, ne edebilir?

Güneş parlamaz, ışık saçmazsa şu görülmemiş gök kubbede ne yapabilir?

Gölge güneşin yüzünü görünce secdeye kapanmaz da ne eder?

Âşık gömleğinin güzel kokusunu duyunca gömleğini yırtmaz da ne yapar?

Ölmüş beden onun yanından geçersen dirilip kalkmaz da ne eder?

Gönlüm gamınla savaşma yüzünden çenge dönmüş... coşmaz, nağmeler ırlamaz da ne yapar?

Tanrı arslanı padişah Salâhaddin'dir; avlanmaz, kükremez de ne eder?

XI

Her kocâ bûy-ı Hodâ mîyâyed

Helk bin bî ser-o pâ mîyâyed

Seyret de gör, Tanrı kokusu nereye gelirse orda halk başsız-ayaksız bir hale gelir.

Çünkü canların hepsi de ona susamıştır... susayanın kulağına sakanın sesi gelir.

Süt emer çocuk ağlar, annem nerden, ne yandan gelecek diye gözetir durur.

Herkes ayrılığa düşmüştür; buluşma, kavuşma nerden doğacak, sevgilinin yüzü nerden belirecek diye bekler durur.

Müslüman'dan, Yahudi'den, Hıristiyan'dan her seher çağı ses yücelir, dualar göğe ağar.

Ne mutlu o akla fikre ki gönül kulağına gökyüzünden bir davet sesidir gelir.

Kulağını cefadan arıtır... çünkü gökten bir sestir gelir ona.

Pisliklere bulanmış kulak, o sesi içemez... herkese lâıık olduğu şey gelir.

Gözünü yanakla, benle bulaştırma... çünkü o ölümsüz padişahlar padişahı geliyor.

Bulaşmışsa gözyaşlarıyla yıka onu... çünkü o gözyaşında devâlar var.

Mısır'dan şeker kervanı erişti; dama, kaleye çan sesleri gelmede.

Kendine gel, sus... gazelin geri kalanını söylemek için bizim söyleyen padişahımız geliyor.

— R —

XII

Sâkıyâ bade-i gol-reng beyâr
Dâru-yı derd-i dil-i teng beyâr

Sâkî, sun gül renkli şarabı... getir daralmış gönlün ilacını.

Meclis günü; savaş günü değil... savaş hançerini götür, çeng getir.

Dert çekenler senden tortulu şarap içerler... beni şaşırtan, beni benden alan, o tortulu şarabı getir.

Her şarapla kendimden geçmem ben... o levent sâkînin bize sunduğu şarabı sun bana.

Şarap içilecek, kadeh sunulacak gün; ad san, âr namus günü değil... adı sanı götür gitsin; ârı, ayıbı getir.

Bir kimyadır ki taşı akıyk haline sokar... bir sına, getir taşı.

Dokuz göğün de cilâsıdır o; sınamak için paslanmış demiri getir de bak.

Hızır'ın kaynağı seni çağırmada... testiği al da iki üç fersahlık yola git.

Ne yüzden enseni kaşıyıp duruyorsun? İşte üstünlük şuracıkta, bir davran, yürü.

Kokusu güzel bile olsa harf renktir... sen şekilsiz, renksiz camı getir.

Rengi yitirdin mi canına canlar katılır; o şuh, o güzel canın kokusunu getir.

Hileye, düzene yum dudaklarını... hilesiz, düzensiz camı getir sen.

XIII

Ez leb-i yâr şekerrâ çi heber
Ve'z roheş şems-o kamerrâ çi heber

Sevgilinin dudaklarından şekerin ne haberi var? Yüzünden Güneş'in Ay'ın ne haberi var?

Soluğuna karşı ilkbahar yeli ne söz edebilir? Selvi boyundan ağacın ne haberi olabilir?

Dünya onun yüzünden altüst olmuş... altüst olmuş âşıkın haberi mi olur bundan?

Can bile onun sırlarına mahrem değilken, haberi olanların ne haberleri olacak onun yolundan?

Nerkis, bahçeye bakar durur ama çayırdan çimenden ne haberi vardır onun?

Her toplum sarhoş olmuştur da başka toplumların bizden ne haberi var ki demiştir.

Nasılsın, gönlün nasıl dedi... şu ciğeri yaralanmışın gönülden ne haberi var ki?

Padişah taç urunur, kemer kuşanır ama tacın, kemerin padişahı ne haberi var?

Ŗu feryadı azalt, kimsenin haberi bile yok... âŖıkların ahından seher çağının ne haberi olabilir?

XIV

Sâkıyâ bâde-i çün nâr beyâr

Def'-i gamrâ tu zi esrâr beyâr

Sâkî, nar gibi Ŗarabı getir... gizlilikler âleminden o gamı gideren Ŗarabı sun.

A gönüller alan sâkî, çabuk, gönülden coŖup köpüren o Ŗarabı sun.

A aşk kâfiri, gel de Ŗarabı gör... Ŗarapla yok ol da aşkı ikrar et.

A sâkî, bütün sarhoŖların ellerini tut da öylece gül bahçesine götür onları.

Bizim güzelimizin tapısına, bütün güzelleri, boyunları bağlı, Bulgar ilinden getirilen tutsaklar gibi getir.

İnananların hepsini de çırçıplak ettin; kâfirlerden de rehin al, getir.

A Tebrizli Ŗems, devlete de ki: Azı kabul et, çoğu da getir gitsin.

— M —

XV

Yek demî hoş çu goliston konedem
Yek demî hemçu zemiston konedem

Bir soluk beni gül bahçesi gibi hoş bir hale sokar; bir soluk, kış mevsimine döndürür.

Bir solukta üstün eder, usta yapar beni; bir solukta mektep çocuğu eder gider.

Bir an olur taş atar, kırar beni... bir an olur gerçeklere padişah eder beni.

Kimi güneş kaynağı yapar; kimi tümünden geceye döndürür beni.

İki elimle eteğine yapıştım... bakayım, göreyim, ne düzenler edecek bana?

O, beni sarhoşlara sâkî yapar ama onun tortulu şaraba benzeyen derdine kadehim ben.

Bana şekerkamışlığı adını takar diye gece gündüz onun şekerini övüp dururum.

XVI

Men eger por gam eger şâdânem
Âşık-ı devlet-i on sultânem

İster gamlarla dolayım, ister neşeli olayım; o padişahın devletine âşıkım ben.

Ayağını bastığı toprak, başıma taç oldukça, bana taç bile versen almam.

Güzel bir şekere benzeyen dudakları bana öğüt vereli, her dişimin dibinden şeker bitmede.

Ayağında diken varsa da gülüm; şu zindandayım ama Yusuf'um.

Kim bana Yakub kesilirse, ona hüznler bucağında eş dost olurum ben.

Onun buluşma dudağında neye dönmüşüm... şekerler yerim, gene de feryat ederim.

Ayağım şu balçığa kakılmış kalmıştır ama böylesine bir gül bahçesinin selvisi değil miyim?

Dünyadan gizlenirsem şaşılır mı buna? Can gizli olur, ben de canım.

Baştan ayağa dek dikenlerle doluyum ama dikenler kör olsun diye de gül gibi gülmedeyim.

Şimdi Tanrı birliğine iman etmişim; bundan sonraysa inananlara imanım ben.

Onun gölgesiyim, onun boyuncayım... boyu ne kadarsa onun, o kadarım ben.

Gökyüzü gibi kimin gölgesi yoksa, o bilir ki güneşlerdenim ben.

Altınım ama değerim yok... çünkü pazarda değilim, madendeyim ben.

Şu taş yüreklilerin gönüllerinde altınla toprak gibi madenle birim ben.

Cihan madeninden kurtulunca, varlık âleminde, mekân dünyasından geçince, ne olacağımı ben bilirim, ben.

XVII

Men eger mestem eger huşyârem
Bende-i çeşm-i hoş-ı on yârem

İster sarhoş olayım, ister ayık... o sevgilinin güzel sözlerine kulum köleyim.

O canın, o cihanın yüzünün hayali olmadıkça kendimden de bezerim, candan da, cihandan da.

Hani onun yüzünden gece gündüz güllerle eşim, gül bahçesindeyim ya; işte onun kuluyum, onun kölesi.

Böyle bir ayna görmedeyim; gözümü bu aynadan nasıl ayırabilirim ki?

Soluğumu kesmişim, sözden kalmışım; ateş üstüneyim; gürültü edip durma; üfürme bana.

Güzelim dedi ki: Güzellerin canıyım ben... evet ey güzelim dedim, benim ikrarım da bu.

Dedi ki: Başında benim coşkunluğum varsa senden kıl kadar ayrılmam, bırakmam seni.

O mumum ki ben, pervane olanı tutar, ateşime tapşırıveririm.

Ona dedim ki: Benden ne yakarsan yak... zâti izim senin aşk dumanından ibaret.

Gözünle gör de sözümü gerçekte... işim bundan başka bir şeyle düzene girmez.

Ben pergelden çıktım ama şaşılacak şey şu ki bu değerimde pergele döndüm gitti.

Sâkî geldi de payına düşeni ver dedi; işte sarığım; al rehin olarak dedim.

Hayır, hayır dedim, yanlış söyledim... başımı al gitsin; fakat biraz dur, birazcık aklım başımda.

O gizli dünyayı göster de şu cihanı yok sayayım gitsin.

XVIII

Men ezin hâne beder mînerevem
Men ezin şehir sefer mînerevem

Ben bu evden çıkmam; ben bu şehirden çıkıp yollara düşmem.

Bir benim, bir de güzelim... ömrüm oldukça onu bırakıp da bir başka yere gitmem ben.

And olsun Tanrı'ya, duduyum, dudu yavrusuyum; şeker denginden başka bir yere gitmem de gitmem.

Bir zamancağız benden uzaklaşsa, ciğer kanına bulanırım ancak, başka yere gitmem, başka şeye karılmam.

Dünya deniz olsa dalgaların dövdüğü, inciden başka yere gitmem, [\[17\]](#)

Sarhoş bülbülüm; neşe bağında terütaze gülün bulunduğu yerden başka yere gitmem.

Başıma bir şarap kokusudur düşmüş... şarap gibi baştan başka bir yere gitmem.

Böyle bir bahçeyi, böyle bir selviyi, böyle bir yeşilliği bırakıp da nerelere gideyim? Böyle bir yer var mı ki?

XIX

Men ki heyran zi mulâkaat-ı tuem

Çün heyâlî zi heyâlât-ı tuem

Seninle buluştum da şaşırđım kaldım; senin hayallerinden bir hayal oldum gitti.

Hatırımı sayıyor da gönlümü alıyorsun... ah, bu hatır saymana gönül verdim gitti ben.

Varlığım senin güzel sıfatlarının bir şeklinden ibaret... yoksa ben senin zatının bir sıfatı mıyım?

Keremin lütfeder de kerametler bağışlarsa, her kılım senin bir lütfun olur, kerametin kesilir.

Şeklim de senin soluğunla meydana gelmede, düşüncem de... sanki senin sözlerim ben.

Kimi padişahım, kimi de kuldum sana... şimdi ikisi de değilim; sana karşı mat oldum gitti.

Gönül sırçaya döndü, ışığınsa kandil... bense bir âşıkım ki kandilinin konuştuğu yer olmuşum gitmiş.

A mühendis, sana bir üstü düz taş kesilmişim; yapı kuracağın yere döşenmiş, toprak olmuşum... döktüğün rakamlara dönmüşüm, dilersen yazarsın, dilersen bozarsın.

Kimi anayım; anısla ne işim var? Zâti senin anışın kesilmişim. Ne diye tedbire girişeyim; senin tedbirlerine dönmüşüm; senin bayrakların olmuşum.

* “Delillerimizi dolaylarda da göstereceğiz onlara, kendilerinde de.” Beni sen oku, senin delillerim ben, senin âyetlerin.

XX

Men eger nâlem eger öZR ârem

Penbe der gûş koned dildârem

İster ağlayayım, ister özür getireyim... sevgilim kulağına pamuk tıkar.

Bana ne cefa ederse, o cefa kendisine varır, ulaşır; ama ben gene de ne cefa ederse etsin, dayanırım.

Beni yoka sayarsa saysın... sitemini kerem sayarım onun ben.

Gönül derdimin devâsı, derdidir onun... ne diye derdime gönül vermeyecekmişim.

Onun aziz aşkı beni horladı mı, o vakit yücelik bulurum; o vakit saygı görmüş olurum.

Üzüme benzeyen bedenim, beni ezen, çiğneyen sevgilimin ayakları altında ezilir, sıkılırsa o vakit şaraba döner.

Ayaklar altında üzüm gibi can veririm de sırlarım neşeler bulur, zevke erer.

Üzüm boyuna kan ağlar, bu cevirden, bu cefadan bezdim der ama.

Onu ezen, ben seni bilgisizlikten ezmiyorum diye kulağına pamuk tıkar, aldırış bile etmez.

Sen inkâr edersen mazursun der; fakat bu işi ben bilirim, ben buyururum.

Şimdi benim savaşmamdan, çalışmamdan baş çekersin ama sonra çok şükredersin bana.

XXI

Men eger por gam eger hendânem

Âşık-ı devlet-i on sultânem

İster gamlarla dolayım, ister güleyim, o padişahın devletine âşıkım ben.

Padişahın aşkına heves etmek benim tacımdır... bundan başka bir taç verse bile almam ben.

Onun gül dalının rengi, benim varım yoğumdur... çünkü o gül bahçesinin bülbülüyüm ben.

Kapısının toprağından başka bir yere oturmam ben; gönlümden, canımdan başka bir yere oturtmam onu.

Gece gündüz süte, şekere dalmışım; güller, yaseminler, reyhanlar içindeyim.

Dünya ister yıkık olsun, ister mamûr; onun yıkılmış kuluyum ben, bunu bilirim ancak.

Yeryüzünün toprağıyla birim ama padişahın gene de lûtfu var bana.

Toprakla karışmış altınım ama varsın olsun; ne çıkar bundan? Madendeyim ama ocağa gideceğim zâti.

XXII

Rov karâr-ı dil-i meston bisiton
Rov herâc ez gol-o boston bisiton

Yürü, sarhoşların gönüllerinden kararı, huzuru al gitsin... yürü, gül bahçesindeki bülbülden haraç alagör.

Ay'ın başından külâhını kap; gül bahçesinden rehin olarak gül al.

Dün akşam, bir yol canın sözünü etmiştin hani... senindir o, hele al, al.

A yüzüne, yanağına yol bulan, kış mevsiminde taze güller devşir.

A padişahların nazından korkan, aşkta daha çocuksun sen; hele bir memeyi al ağzına.

Sevgiliye ulaşmak istiyorsan gönlünü sıkı tut... gevşek kişilerden al gönlünü.

Aşk yolunda tez yürü, çevik ol... zarı kap çevik kişilerden.

XXIII

Mât-ı hodrâ senemâ mât mekon
Be coz ez lutf-o murâat mekon

A güzel, sana mat olanı mat etme... ona lûtuftan, riayetten başka bir şey yapma.

Hani bâzı kusurlarda bulundu, edepsizlikler etti ya... bağışla, cezasını vermeye kalkışma.

Acımak çağıdır; acı; kin tutma... kulunu belâlara uğratıp da yok etme.

Başın için olsun, ayrılık düşüncesine dalma; buluşmaktan, kavuşmaktan başka bir şey düşünme.

Kendi toprağını yerlere saçma... göklerden başka bir yeri durak olarak verme ona.

Önceden kendinden başkasına çekme onu... sonunda da kutluluklardan başka bir şey verme ona.

Neye alıştıysa lûtfunla ona ulaştır onu... kendi başına bırakma; beslemekten, yetiştirmekten usanma onu.

Senin meyhanendekilere kulum köleyim ben; meyhaneye ardımızı döndürme.

Biz kim oluyoruz ki yapma, etme diyelim? Fakat mademki dedik, suçumuza bakma.

XXIV

Ey be inkâr suy-ı mâ negeron
Men neyem bâ tu du dil çün degeron

A inkâr ederek bize bakıp duran, sana karşı başkaları gibi iki gönüllü değilim ben; özüm sözüm bir.

A bütün şekerlerin sermayesi, ne diye acı söz düşünür durursun?

Yanmış yakılmış gönlüme su serp... çünkü ciğerleri kanlarla dolanların güzelisin sen.

Yay gibi gamlarla oklama beni... kalkanı olmayana ne diye ok atar durursun?

Senden güle şikâyetler ettim; dedi ki: Ben de onun yüzünden elbisemi paralamadım.

Nerkis, onu benden sor, dedi; bakış-görüş ıssı olanların kuluyum ben.

Benim gibi bir uçtan ta öbür uca dek bütün çayır çimen, onun ateşiyle yanmış gitmiş.

Ay'la Güneş bile onun yüzünün parıltısıyla şu gök kubbede altüst olmuş.

Deniz bu yakıcı ateşle coşmuş, köpürmüş... gökyüzünün beli bükülmüş bu ağır yükten.

Dağ onun beli kemerli kullarından sayılsın diye hizmet kemerini kuşanmış.

Şu şekle sığmayanlardan bir haber ver diyen canların sesleri geliyor kulağıma.

Fakat kime söyleyeyim? Cihanda mahrem nerde? Haberi olmayanlara neyi haber vereyim?

Denizin dışı, çerçöpe yerdir... denizin özüyse incilere duraktır.

Benim içim dışımsa çerçöpe sıvışmış bir toprak ki şu denize bir yol bulmuş, geçip gitmede.

Şu başsız-ayaksız gazelimize bak ki ayağımızdan tutmuş, bizi sana doğru çekmede; ta başa dek götürmede.

XXV

Be herîfon menişin hâb merov

Hemçü mâhî be tek-i âb merov

Erlerele otur, gidip uyuma... balık gibi tutup da denizin dibine dalıverme.

Deniz gibi bütün gece coş, köpür; seller gibi dağlararak gitme.

Abıhayat karanlıkta değil mi? Sen de onu geceleyin ara... acele etme, tezce gitme.

Gökyüzünün gece yolcuları ışıklar içindedir... sen de dostların sohbetini bırakıp gitme.

Uyanık mum, altın leğenin altında değil mi? Sen de yeraltına gir, cıva gibi yuvarlanıp gitme.

Geceleyin yol alanlara Ay, yüzünü gösterir... Ay ışığının bulunduğu geceyi bekle; gitme.

— Y —

XXVI

Tu çerâ comle nebât-o şekerî

Tu çerâ dilber-o şîrin-nezerî

Sen neden böyle tüm balsın, tüm şekersin? Sen neden böyle güzel bakışlı bir dilbersin?

Neden gülen güle benziyorsun? Neden ağacın dalı gibi böyle terütazesin?

Bir gülüşte ne diye böyle yol vurmadasın? Bir bakışta neden akılları çelip gitmedesin?

Neden gökyüzü alanı gibi arı durusun? Ay değirmisi gibi neden tez gidersin?

Neden deniz gibi dibin, ucun yok? Neden inci gibi aydınsın, güzelsin?

A bütün hüneri fitnecilik olan düzenci, akıllıları ne diye deli divane edersin?

İnsan olsun, melek olsun, dev olsun, peri olsun... ne diye oturup duranları oyuna sokarsın?

Ne diye insanlara tövbelerini bozdurursun... ne diye adamların perdelerini yırtarsın?

Bütün gönüller seni düşünmede... neredesin, ne düşüncedesin sen?

XXVII

On çi der sîne nehan mîdârî

Derneyâbend tu mîpendârî

Saniyor musun ki gönlünde gizlediğini kimsecikler bilmeyecek?

Tanrı sana uyanıklık versin... gönülleri uyuyor mu sandın sen?

Gül, yahut diken... her ağaç, gönlünde ne varsa onu belirtir.

Seni hasta sansınlar diye yarasa gibi gündüzden saklanan kişi,

And olsun Tanrı'ya, gizliliğe dalmışsın ama herkesten daha da fazla meydandasın sen.

Düşünceye dalmış, bû-tîmâr kuşuna dönmüşsün ama güneşe karşı gene o yarasasın sen.

Çeng feryat etmese de feryada gelince ne olur, ne hal alır... herkes bilir.

Bir gamla feryat etse de gene herkes bilir ki akli başında değildir onun.

XXVIII

Ey heyâlî ki be dil mîgozerî

Nî heyâlî ni perî nî beşerî

A gönüle gelip geçen hayal; ne hayalsin, ne perisin, ne de insan.

Ayak izini aramadayım... fakat ne yeryüzünde izin tozu var, ne gökyüzünde.

Haberi olanların senden haberleri yok ama haberi olmayanlardan haberin yok mu senin?

Ya gönlün eşi dostusun, sevgilisisin; yahut da gönülsün sen... ya bakışta, görüşte yer yurt edinmişsin; yahut da bakışsın, görüşsün sen.

A gönül, bir iyilik et de bir zamancağız göz önünde dur, n'olur?^[18]

Acele edip de geçip gitme... seher ışığıyla geceyi gündüze döndür.

* Güzel tedbirin heyûlâyı güzelim şekillere soktu da gösterdi bize.

Şekiller başkadır, akıl başka... fakat senin aşkın da başka, sen de bir başka şeysin.

Bu heyûlâ, şekillerin babasıdır a babalara babalık eden güzel.

Heyûlâ, sudan ibaret değil mi? Fakat suyun suyunu çekip alırsan su ne yapabilir?

Heyûlâ ile şekiller, cana can katıyorsa aldatma beni; gene de sen başkasın.

Şekiller, heyûlâ yüzünden akıp giden kuma benzer... ne diye boş yere kumu sayar durursun?

XXIX

Gadara'l ışkı fezellet kademî

Mazac'al furkat-i dam'î bi demî

Aşk aldattı beni, ayağım kaydı gitti... ayrılık, gözyaşlarımı kanlara buladı.

Bana ne miras kaldıysa, ne elde ettiysem, gönlüm onun yerine pişmanlık içinde pişmanlık devşirdi gitti.

Aşk, varlığımı hoş görmedi, düşman oldu ona... n'olurdu varlığım yok olup gitseydi.

Aşk şarap sundu bana, esritti beni... gönlüm içti, fakat ağzım tatmadı bile.

A güzelim, senin lûtfunu bilirim ben; o kadar yabancı değilim yâni.

Öylesine lâtifsin ki sana şükretmeyi gönlümden kursam kaçıp gideceğinden ürkerim.

Ben kim oluyorum ki? Güzellik tahtına kurulmuşsun... padişahlar da sana haset etmede, ordu da, halk da.

Eğri sözlerime parmak basma... eğri sözler yazarım ama kalemim gene sensin.

A nimetler ıssı, önüne ön bulunmayan bir zamandan beri varlığıma lûtuflarda bulundun, cömertçe ihsanlar ettin.

Varlığının cömertliği hakkı için bu lûtfu benden kesme... işte andım bu.

Lûtfet, ayırma beni kendinden, beni öldürmeyi mubah sayma... Haremdeki avım ben, bağışla beni.^[19]

Zi koca âmedeî mîdânî

Zi meyân-ı herem-i rûhânî

Nerden gelmişsin, biliyor musun? Noksan sıfatlardan arı olan Tanrı'nın hareminden gelmişsin sen.

Bir hatırla... hiç hatırına geliyor mu o rûhanî, o güzelim dudaklar?

Demek ki onları unuttun da böyle şaşırıp kaldın; başın dönüp durmada.

Bir avuç toprağa can satıyorsun... bu ne ucuz satış böyle?

Geri ver o toprağı; değerini bil... sen kul değilsin, beysin, padişahsın.

Senin için gökyüzünden güzel yüzlüler gizlice gelmişler.

BAHR-İ MÜTEKAARİB

-MAKSÛR-

feûlün feûlün feûlün feûl (feûlün)

— A —

I

Gerânî nedâred beyâbân-ı mâ
Kerâri nedâred dil-o cân-ı mâ

Ovamızın ucu bucağı yok... gönlümüzün, canımızın kararı yok.

Dünyalar dolusu şekiller belirdi... bunların içinde hangisi bizim?

Yolda, kesilmiş, meydanımıza doğru yuvarlana yuvarlana giden bir baş görürsen,
Ondan sor sırlarımızı, ondan sor... çünkü gizli sırrımızı ancak ondan duyabilirsin.

N' olurdu, bizim kuşlarımızın dillerine eş bir kulak olsaydı.

N' olurdu, boynunda Süleyman'ımızın sırrının gerdanlığı bulunan bir kuş uçuverseydi.

Ne söyleyeyim, ne bileyim ben? Bu masalın ne sonu gelir, ne söylenir, biter; imkân yok buna.

Nasıl söyleyeyim ki bir solukta darmadağın olmuşum, daha da beter oluyor; daha da darmadağın bir hale geliyorum.

Ormanımızın havasında ne keklıklar, ne alıcı doğanlar uçmada.

Öyle bir havada ki yedinci kat göğün havası... sayvanımız o havanın yücesinde.

Bu masalı geç; benden sorma... masalımız da kırıldı, döküldü gitti.

Tanrı ve din salâhı, sana bizim padişahımızın, bizim padişahlar padişahımızın yüzünü gösterir.

II

Tu cân-o cihânî kerîmâ merâ
Çi cân-o cihon ez kocâ tâ kocâ

A kerem sahibi, sen cansın, cihansın bize... can da nedir, cihan da ne oluyor... nerden nereye?

Âşıklara göre can da ne oluyor... dostlarca cihanın ne değeri vardır ki?

Bütün yeryüzü bir öküzün üstünde değil mi... o öküz de senin yaylanda yayılmıyor mu?

Bütün yer, bir kervandaki tek bir öküzün üstündeki yük... sense kılavuzsun.

Senin lûtuf, ihsan ambarında nice tohumlar var ki yedi değirmen taşının altında bile kırılmaz, ezilmez.

Sen ressamın gözünün içindesin de gene gözden gizlisin... ne gözbağcılık bu, ne büyü.

On sekiz bin âlemden başka âlemin de var... bu ne kimyadır, bu ne ululuk.

Şu kafiye üzerinden bir beyit daha söyleyeyim diyorum ama sana da borcum var.

Öyle bir borç ki bu borcu yoksuldan başkası ödeyemez... zâti yoksulluk, vefa incilerinin bulunduğu bir denizdir.

Zengin, nekesliğı yüzünden zengin olmuştur... yoksulsa cömertliğı yüzünden yoksuldur, cömertliğı yüzünden.

— T —

III

Be şâh-ı nehânî resîdî ki nûşet
Mey-i âsmânî keşîdî ki nûşet

Aşkolsun; gizli bir padişaha ulaştın... afiyetler olsun, göksel bir şarap içtin.

Huten güzelini, yeşilliğin canını gül bahçesinde tuttun, çektin... aşkolsun sana.

A benim canım, a benim güzelim, a tüm şeker... ne Ay'sın, ne padişahsın... bayramsın sen; kutlu olsun o çağın.

Sarhoşlardan selâmın gelir; rintlerden haberin... zevk, neşe kilidinin anahtarısın sen.

Ne de güzel bir engelsin; ne de tatlı bir hekimsin... başta şaraplar coşturuyorsun; afiyetler olsun; sinsin, yarasın.

A acı tatlı, şarap gibi acısın; kendi perdeni kendin yırttın; aşkolsun.

A gönül, Tebrizli Şems'in gamını ne de güzel seçtin... seçilmiş birini seçtin; aşkolsun sana.

IV

Eger mer turâ sulh âheng nîst
Merâ bâ tu ey con ser-i ceng nîst

Senin barışmaya niyetin yoksa, a benim canım, benim seninle savaşmaya niyetim hiç yok.

Sen savaşa kalkışırsan ben barışa kalkışıırım... dünya sahibine dünya dar değil ya.

Savaş bir dünya, barış da bir dünya... anlamlar dünyasıysa fersahla ölçülecek dünya değil.

Suyla ateş, iki erkek kardeş... dikkat et de gör, ikisinin de aslı ancak bir taştan ibaret.

Şu ikisi olmadıkça dünya düzene girmiyor... Rum ilinden olanlar güzel ama Zenci'siz Rum da yok.

Akıl yüz kere haber yolladı bana; sus diyor, susmak övünçtür, ayıp değil.

V

Seher in dil-i men zi sovdâ çi mîşod
Ez'on bark-ı rohsâr-o sîmâ çi mîşod

Seher çağında şu gönlüm sevgiden neler oluyordu... o şimşek yüzlünün, o güzel yüzün elinden yüzüm ne hallere giriyordu?

Tanrım, başımıza neler geldi, sen bilirsin... Tanrım, bize neler oldu, sen bilirsin.

Gönüllerde biten güllerle, reyhanlarla donanan ova, baştan başa neler olmuştu, ne hallere girmişti.

Gökyüzü ne hale geldi diye Güneş'e sormuştun ya, bir kere de İkizler burcu ne olmuştu diye Ay'a sor.

Tebrizli Şems, bakış, görüş dağıtmıştı hani... görene ne bağışladı; gören ne hallere girdi.

Ulular ulusu sevgiliden her kutlu cana ne verildi... aşağılık yere ne geldi, yüceler ne hallere büründü.

Yüceler yücesi, kutlular kutlusu, kendini gösterdi ya... kutsal gönül yüceler yücesinden ne hallere girdi.

VI

Cihanrâ bedîdem vefâyî nedâred
Cihan der cihan âşinâyı nedâred

Dünyayı gördüm, vefası yok; dünya dolusu adam var, bir tek halden bilir yok.

Şu yücelerdeki altın değirmiye bakma sen... içinde bir hasır bile yok.

Nice akılsız, elinde sopası bulunmayan kör gibi koşa koşa tuzağına vardı; tutuldu gitti.

Onun yitmesinden korkup duranlar, üstüne tir tir titreyenler var... ne de ilacı bulunmaz bir illet bu.

Yüzünü gösterir ama çarşaf altından, peçe altından... bir kocakarıdır, çirkin bir karttır, güzelliği yoktur onun.

Onun afsununa akıldan, dinden başı, ayağı olmayan kişi baş kor.

Sevgiliden cana canlar katan bir yol bulamayan kişidir ki kötülüğü yüzünden tutar da onun yoluna can verir.

Ne de pis bakırdır o bakır ki kimya yoktur sanır da bakırlığından geberir gider.

Bir hayal ucundan hayale döner; dertten, zahmetten, sıkıntıdan başka bir şey elde edemez.

Ne diye canımı sevgilinin tapısına vermez... ne şaşılacak şey, neden sevgisi gittikçe süzülüp arınmaz?

Nice padişahlar var, aşk yüzünden yüzlerce ülke elde ederler; öyle bir sultanlığa ererler ki ne sonu vardır, ne sınırı.

Şu aşk, sana karşı ne kusur işledi ki inkâr ettin; hiçbir vergisi yok dedin?

Bir baş ağrısıyla ondan ayak çektin... hangi yolu görmüşsün ki belâsı olmasın o yolun?

Sus, âşıklara öyle inciler saçılmada ki bir tanesine bile değer biçilemez.

— Ş —

VII

Dilî k'ez tu sûzed çi bâşed devâyeş
Çu teşney-tu bâşed ki bâşed sekaayeş

Senin yüzünden yanıp tutuşan kişinin devâsı ne olabilir? Sana susamış kişiye kim sâkîlik edebilir?

Seni seven, hastalanır da çarşıda, pazarda fir dolanır; şekerler çiğnemiş dudakları, senin dükkânını arar durur.

Bağ bahçe de sensin; güllük gülistanlık da sen; aydın gün de sen... Yüreğini demir gibi katılaştırma, sevenini kapından sürme.

Dertlerle, feryatlarla; mihnetlerle, horluklarla ne vakte dek sarayının dışında bekleteceksin onu acaba?

A Ay, onun başından gölgeni çektin gittin mi, devlet kuşunun gölgesinin ne faydası olur ona; o gölge ne rahatlık verir ona?

Ululuğunun güzelliğini bir soluk görmese canı da elemlere uğrar, dünyadan bezer gider; oturduğu yeri de elemler kaplar.

Dünya onun güzelliği yüzünden cennete döner... çayır çimen dilsiz-dudaksız onu över.

İnciler bağışlayan da kim? Onun denize benzeyen eli, avucu... Cana canlar katan da kim? Onun cana canlar katan yanağı, yüzü.

Dünya senin gölgendir; sen yürüyünce yürür... Kalkışı da senin ışığındandır, yok oluşu da.

Senin elinden düşmüş bir zarım ben... gel de beni şu gariplik tasından kap.

Edep yolunu tutayım da iki dudağımı da yumayım... yumayım da sırlar açan dudakları söze gelsin, söylesin artık.

VIII

Begerdan şerâb ey senem bî dereng
Ki bezmest-o çeng-o terengâ tereng

A güzel, durmadan, dinlenmeden döndür kadehi, sun şarabı... meclis kurulmuş, çeng çalmada, sazlar nağmelenmede.

Fakat can meclisi bu; gayb âleminin sâkîsi sâkîmiz... meclistekiler koku almada, fakat bir renk görmüyorlar.

O bir katre kanda gönül ovasını seyret... o daracık bucakta ne de uçsuz bucaksız bir ova.

* Abdal, o kutsal mecliste sarhoş... fakat bu kutsallık, Frenk eline düşebilen Kudüs'ün kutsallığı değil.

* Dinin aslı olan aklın hüneri de nedir ki? O köyde, kapı dışına mıhlanmış bir halka.

Bu akıl, kuruluktandır, karadandır; oysa deniz... timsah korkusundan kurtulmuş gitmiştir o.

Tanrı sarhoşlarına durmadan şarap sun... çünkü orda ne kavga vardır, ne savaş.

Tanrı, Elest gününde onlara öylesine bir kadeh göstermiştir ki kadehini bile ellerine almayı ayıp sayar onlar.

Elsiz, şişesiz sunulan şarabı, bozayı, esrarı kim görmüştür diyorsun.

Şu gece yarısında seyret de gör... bütün halk, bir Zenci sâkînin sunduğu uyku sağrağıyla sarhoş olmuş gitmiş.

Deve katarına bak... hepsi de esrimiş; ne yuların farkındalar, ne gemin.

Sus; çünkü gene de kendinde hepsi... bütün şehir halkı topalsa sen de topallayagör.

Tebrizli Şems'in yolunu tut... güçte kuvvette arslan ol, saldırışta kaplan kesil.

IX

Îlâ me tımarıyatu'l-âzili

Va lâ ra'ya fi'l hubbi li'l-âklı

Beni kınayıp duranın ümidi ne vakte dek sürecek? Zâti sevgide, aklı başında olanın kuruntusu para etmez ki.

Kardeş, aklın başındaysa böyle bir aşka düştüğümde dolayı kınama beni.

Sizi unutacağımızı isterler, bizden bunu umarlar... fakat gönül, böyle bir sözü söyleyenden bile nefret eder.

Senin aklın başında; çünkü âşık değilsin... devlete ulaşıydın, aşk kible kesilirdi sana.

Siz âşiksınız bize ama ben size daha da çok âşıkım... aşkla sızıp erimiş gençlerin hepsinden fazladır benim arıklığım.

Şekille gece gündüz beni aldatır durursun... fakat gerçekten gönlümden hiçbir yere ayrılmazsın; pek tembelsin sen.

Hattâ tutup da gitseniz, ben de ağlamasam o vakit, geçip giden aşkıma ağlarım ben.

Ben su kuşuyum, sen kara kuşusun... ben bu duraktanım, sen o duraktansın.

Gözlerimden coşup yanaklarıma akan gözyaşlarımı yalanlamaya imkân mı var?

* “Sizin dininiz sizin, benim dinim benim” âyetini oku da yürü git... Yok, böyle değil de ulaşmışsan ulaşma yerine gel.

Gözyaşı, ilk akan gözyaşındır... İlk hüznün de önce kalkıp göçene gelir, çullanır.

Ay, yeniay halindeyken, dolunay olduktan sonra Güneş'in kucagındadır; fakat dolunayken Güneş'ten uzak kalır.

Esenliği; dileği, aşkı olmayana bağışladım... aşktan başka beni oyalayacak ne varsa hepsini kestim gitti.

Erenin canı Ay'la eş dost oldu mu, erene yağmur gibi belâlar yağmaya başlar.

* Aşktan gayrı bir şeye tutulmuşsam Ebû Vâil'in kefil olduğu gibi kefil olayım; borçlanayım gitsin size.

Belâ zor bir iştir ama zor işleri de çözer açarız... zorluğa düştün mü, açılışı ondan iste.

Bir yardımcıya gidip de yardım istemem ben... beni horlayana karşı hor, hakir bir hale gelmem ben.

Herkes muradına bu kapıda erişir... değil mi ki böyle istiyorsun, bu kapıda ölür giderim ben.

Gözlerimi örten göz kapaklarım, yaşlı için yırtılmış elbiselere benziyor.

Bu kapıda oldukça sedefin içindeki inciye benzersin.. fakat uzaklaştın mı, bir çıbanın kanı haline gelirsın, irinine dönersin.[\[20\]](#)

— N —

X

Be pîş âr sagra-k-1 gol-gûn-1 men
Nedânem ki bâdest yâ hûn-1 men

Gül renkli sağrağını getir... Bilmem ki şarap mıdır o, yoksa benim kanım mı?

Canı gam denizine gark olmaktan kurtarır... Ceyhun'a benzeyen ırmağında sanki bir Nuh gemisidir o.

* Beni sudan, topraktan bir hoşça yur, arıtır; aslıma, "Bükülmüş hurma dalına benzer" hale döndürür beni.

Parça buçuğuma bir hoşça karılmış, katılmıştır... yakınlıkta san ki ben Mûsa'yım da o Hârun'umdur benim.

Ne de güzel bir abıhayattır, ne de hoş bir ateştir... bu suyla ateşin ikisi de benim mangalında birleşmiştir.

Ney gibi öper, tef gibi döver beni... benim kanunumla, benim töreme uygun olarak ne de hoş çeng çalar bana.

Yürü, geri kalanını benim sâkîmden ara... çünkü benim afsunum da tatlılığı ondan elde etti.[\[21\]](#)

XI

Beberdî dilemrâ bedâdî be zâgan
Gereftem gerev k'on heyâlet be tâvan

Gönlümü aldın da kargalara, kuzgunlara verdin; ben de ceza olarak hayalini tuttum, rehin aldım gitti.

Gelirsen gelirim; tutarsan tutarım. Söylersen ben de sarhoşların hallerini söyler, anlatırım.[\[22\]](#)

Yenimi yakamı yırtmam, eteğimi çekip gömleğimi paralamam için yakışmaz bana sitem etmen, yakışmaz.

Getir söylediğin şarabı, getir... incinme, söylemedim deme; incinme.

Gönlü derleyip toplayan şarabı getir, sun o şarabı... gönül derlenip toplandı mı, beden darmadağın olur gider.

İstemem parayla pulla alınan şarabı, istemem değeri biçilen şarabı; o denizden doldur da sun sonu gelmez şarabı.

Senden şarap sunmak, benden secde etmek... benden şükretmek, senden inciler saçmak.

Beni öyle bir hale getir a canım ki şükürüm de kalmasın gitsin... lûtfunu iki kat, üç kat arttır.

Gönülden coştur o şarabı, coştur... şu dökülmüş yapraklardan bir ilkbahar belirt.

Yık gitsin beni a benim canım; çünkü yıkık şehirden ne dîvân haraç arar, ne sultan.

Sus a beden, sus da can söylesin artık; Osman'ın devri geçti gitti mi, Ali bey olur.

Sustum a canım, nöbet senin; söyle... sensin Yusuf'umuz bizim, sensin Ken'an güzeli.

XII

Tenet z'in cihânest-o dil z'on cihan

Hevâ yâr-1 î-n-o Hodâ yâr-an

Bedenin bu dünyadandır, gönlün o dünyadan... bunun dostu hevâ-heves, onun dostuysa Tanrı.

Senin gönlün garip, onunsa gamı, derdi garip... ikisi de ne şu yeryüzünden, ne gökyüzünden.

Cana dostsan, akla dostsan dostu ulaştın, canımı kurtardın demektir.

Fakat bedene dostsan, hevâna, hevesine uydunsa şu ikisiyle kalakaldın şu toprak yurttan.

Ansızın bir yardım gelir çatarsa o başka... öylesine ansızına da kul köle olayım ben.

Çünkü Tanrı'nın bir çekişi, yüzlerce çalışıp çabalamadan yeğdir... izi olmayana izler de nedir?

İzi köpük, izinin tozu belirmeyeni deniz bil... İz, sözle anlatışa benzer; izinin tozu belirmeyense apaçık görünendir sanki.

Güneşin arpa ışığı kadar bir ışığı belirse gökyüzündeki Samanyolu'nu siler süpürür.

Sus, sus... susuşta yüzlerce dil vardır, yüzlerce anlatış vardır.

XIII

Begûyem misâlî ez'in ışk-1 sûzan

Yekî âteşî der nihâdem furûzan

Şu yakıp yandıran aşka bir örnek vereyim: İçimde gizli bir ateş var; yalım yalım yanıp ışımda.

İster ağlayıp inleyeyim; ister ağlamayayım, inlemeyeyim... geceleri de işini işleyip duruyor ateş, gündüzleri de.

Bütün akıllar hırka dikmede... fakat âşıkların ciğerleri hırka yakıp durmada.

XIV

Çü ez ser begîrem boved server o

Çü men dil becûyem boved dilber o

İşe baştan başlarsam başbuğ odur... ben de tutar da gönül ararsam gönlümü alan güzel gene odur.

Barış ararsam şefaatçim odur... savaşa girişirsem hançerim gene o.

Meclise girdim mi şaraptır, mezedir... gül bahçesine geldim mi nerkis gene o.

Madene varsam akıykla lâ'l odur... denize dalsam inci o.

Ovaya gelsem bahçe odur... gökyüzüne ağsam yıldız o.

Sabra yapışsam başköşe odur... gamdan yanıp yakılsam buhurdanım o.

Savaş çağında safa girip savaşa katılsam, safi görüp gözeten odur, ordu kumandanı o.

Neşe çağında meclise geldim mi, sâkî de odur, çalgıcı da odur, sağrak da o.

Dostlara mektup göndersem kâğıt da o olur, kalem de o, hokka da o.

Uyandım mı aklım fikrim odur... uykum geldi de uyudum mu rüyama o girer.

Gazel için kafiye aradım mı, hatırıma kafiye getiren odur.

Hangi resmi yaparsan yap; ressam gibi, kalem gibi başta o gelir.

Sen ne kadar yüce bakarsan bak; senin yüce bakışından da yücedir o.

Yürü; sözü, defteri bırak... sana onun defter olması daha yeğ.

Sus; altı yön de onun ışığı... şu altı yönden geçtin mi, gene mülk ıssı o.

Senin razılığını seçmişim; razı olduğun şeye ben de razı olmuşum; gizlediğin şey benim de sırrımdır, onu açığa vurmam.

Nasıl da güneş gibi Tebrizli bir Şems ki onun güneşine karşı şu güneş bile sönük kalıyor.

XV

Fadaytuke yâ sittiye'n-nâsiye
Îlâ kem taşuddu fami'l-hâbiye

A unutkan hanımım, feda olayım sana... küpün ağzını ne vakte dek kapalı tutacaksın?

Hadi, lûtfet de bir kâse sun bana; bir kâse sun da yitirdiğim şeyin güzelliğini, arılığını andırsın bana.

Onun sunduğu sağrak tek kalmaz; o gitti mi, kız kardeşi gelir çatar.[\[23\]](#)

— Y —

XVI

Pezîreft in dil zi ışket herâbî

Derâ der herâbî çü tu âftâbî

şu gönül, aşkınlı yıkılmayı kabullendi; gel, vur yıkık yere, ışıt orayı; çünkü bir güneşsin sen.

Gönlüme neler söylüyorsun? Benden korkmazsın ki sen... böyle bir su kuşu, denizden korkar mı hiç?

Gönlümü sana vermişim; kaldır perdeyi... bir ömürdür a benim canım perde ardındasın sen.

Perdeyi kaldırıverdi de dedim ki: A gönül; şu iş acaba uyanıkken mi olmada, yoksa rüya mı görüyorsun?

Bir zamancağız dedim, böyle ortada bulun; görün bize... olabilir ama dayanamazsın ki dedi.

Gönlüm, o coşkunlukla yüz binlerce söz söyledi; sonra da bana dedi ki: Söz dinlersen, söz anlarsan duyma, işitme bu sözleri.

Çünkü su, o olmasaydı bağ bahçe ne diye gülerdi? Ortada bir ateş yoksa gönlün ne diye yanıp kavrulmuş böyle?

Sus dedim; çünkü sen aşk sarhoşusun; sürahi gibi arı duru kanla dopdolusun.

A gönül, ne vakte dek sarhoşça söylenip duracaksın? Suyun içindesin; ne diye seraba bağlanıp kalırsın?

şuna buna bahane bulup durma; sen kendini kendinden çıkar, varlığını at dışarıya; kendine azap veren gene sensin çünkü.

Ben, biz, küpün ağzını kapayan samanlı balçık... balçığı kopar, at; şarap küpüsün sen.

Gönül, kan uyumaz; biliyorum, sen de gönülsün; öylesine bir kan selisin ki akar, denize dökülürsün.

Bütün bunlar bahane; gel a Tebrizli şems... çünkü sen hem Arş'ın anahtarısın, hem kapıyı açansın.

XVII

Hem îsâr kerdî hem îsâr goftî

Ki ez covr dûrî-vo bâ lûtf coftî

Hem bağışlarda bulundun, hem bağışlarla ilgili sözler söyledin... zâti sen cefadan uzaksın, lûtufla eşsin.

Bir yere geldin mi, Tanrı mumusun... bir yere düştün mü, dünyanın yaşayışısın.

Zevk, neşe töresini dünyaya sen kodun... neler bağışladın, ne inciler deldin sen.

Fakat bir görülmemiş şarap var ki hileler yaptın, düzenler kurdun da onu sarhoşlardan gizledin.

Sürümlü pazarda ne de görülmemiş malların var... bir işveni cana karşılık satarsan bedavadır, bedava.

Aşağıda da yüce sensin, yukarıda da... gökyüzünü yırttın, çayırı çimeni açtın, yaydın sen.

Görünüşte topraktansın, şu tertemiz topraktan... fakat gökyüzündeki tertemiz canlar gibi ne bir şey yedin, ne yatıp uyudun sen.

Bunu sen anlat; her anlatışta sen varsın zâti... kuzey yeline benzersin; bütün tozları süpürür gidersin sen.

XVIII

Elâ mîr-i hoban helâ tâ nerencî

Behâne negîrî vo ez mâ nerencî

Hele ey güzeller beyi, hadi; incinme bizden... bahaneler bulma; incinme bizden.

Mağara dostum sensin, ümidim sende... başını kaşırsam incinme a benim güzelim.

Sevgilimizsin, bizim öz sevgilimizsin sen... nerde incinirsen incin, fakat burda incinme.

Gecemi aydınlatan sensin; gündüzümün bahtı, devleti sensin... bu gece gülüyorsun; yarın incinme sakın.

Bir avuç toprağız biz; a benim canım, bizden, şunlardan, bunlardan incinmesen ne olur?

Bilenler de senin yüzünden neşelendi, bilmeyenler de... bilmeyenlerin kusurlarına kalma; bilene incinme.

XIX

Elâ mîr-i hoban helâ tâ nerencî

Benâlî çü rencür-o serrâ bebendî

Hele ey güzeller beyi, hadi, incinme bizden... hasta gibi inlemedesin, başını bağlamış, çatmışsın.

Ne hastası? Vallahi öyle gücün kuvvetin vardır ki gökyüzüne çıkarsın, ay değirmisini bağlarsın sen.

O Ay'a benzeyen yüzünü gökyüzüne bir göstersen, sabaha benzeyen yüzünle seher çağını bile bağlayakorsun.

Sabah şarabının kulu kölesiyim ama sabahın da düşmanıyım... çünkü gitmeyi kurdun, kemerini kuşanıyorsun.

Akılsızlar, tutsalar da önüne öküz sürüsünü sürseler, bir anlamlı sözle yüzlerce öküzü, eşeği bağlayıverirsin.

Ceylan gözlerinin bir bakışıyla erkek arslanı tilkiye döndürür, bağlar gidersin.

Ayrılık kışı geldi; şu ıslak gözlerimin gözyaşı sellerini bağlarsan... bundan korkuyorum işte.

Fakat güneş gibi bir kere de ansızın parladın mı, bu suyla her geçidi bağlayıverirsin sen.

Susmuşum; fakat ey sevgili, şu perperişan halime göz yumman da yerinde değil hani.

XX

Eyâ multaka'l-ayşi kem teb'udî

Va yâ furkata'l-hubbi kem ta'tadî

* A bizim yaşayışımız, zevkimiz, niceye bir uzak kalacaksın bizden? A bizi ayrılığa salan, niceye bir zulmedeceksin bize?

Ayrılık geceleri ne vakte dek sürüp gidecek; buluşma yerine yol göstersen de varsak ne olur?

Sizinle buluşsak da tatlı bir suya benzeyen kavuşmayı kana kana içsek... tatlı yüzünü görsek de gıdalansak.

İşte kavuşma meta'ın buracıkta; ne verelimde satın alalım? Yorgun argın gönül kime uysun da yol alsın?

Hayal gibi bir elbiseyi ne vakit giyeceksin; yakınlık bürgüsüne ne vakit bürüneceksin?

Senin sevgini istiyoruz ya; dinimiz odur... işi onunla başa çıkarmışız, işe onunla başlamışız biz.

A benden uzaklaşan efendim; bir türlü yakınlaşmadın gitti; a yanmış, köze dönmüş, soğumadın gitti.

A yüreğimin çarpıntısı, durmayacak mısın sen? A gözyaşları, dinmeyecek misiniz siz.

A gönlümün gamı, açılmaz mısın? A göz kapaklarım, hiç kapanmaz mısınız siz?

Evet, yanaklarımın ışığı, kuşluk güneşi... evet, güzelliği dünyalarda bulunmaz.

Evet, özlem ateşim bütün dünyaya yeter; ey ateş yakan, boş yere ateş yakma.

A gözüm, görünmüyor o güzel, ne vakte dek ağlayacaksın? Ağarmaktan korkmuyor musun a göz?

Ağarır da görmez olursan, buluştuğun gün onun güzelliğini sürme gibi nasıl sürünebilirsin?

Gerçek olarak doğurmayan, ululukla eşsiz olan, kimseden de vücuda gelmemiş bulunan Tanrı'ya and içerim ki.

Helâk olsa, özleminden ölüp gitse bile, gönül sizden uğradığı belâları, sizin yüzünüzden çektiği sıkıntıları söyleyip duracak.

A efendim, a yücelikler ıssı Şemseddin, kutluluk yurdu Tebriz'imi bile feda ettim sana. [\[24\]](#)

XXI

Nigârâ çerâ kovl-i duşmen şenîdî

Çerâ behr-i duşmen zi çâker borîdî

A güzelim, ne diye düşmanın sözünü duydun, dinledin? Ne diye kandın da düşmanlar yüzünden bu kulundan vazgeçtin?

Ne diye and içtin; neden gönlünü bu kadar katılaştırdın? Sanki beni hiç görmemişsin sen.

A Ay, bir kere daha bak bu kula; tut ki bir tutsağı kâfirden satın almışsın.

Yüzünü gördüm senin de anladım ki abıhayat sensin... bu kulun bedeninde her yana dolaşıp durmadasın.

Bir akdoğansın sen; geldin, başıma kondun; gönlümü kaptın, havalara uçtun gitti.

Evden gittin, kapıyı kapadın ya... o vakitten beri gönlüm yüzünü duvara dönmüş.

Sana can dersem doğru söylemiş olurum... çünkü can da görünmüyor; sen de görünmüyorsun.

Feryadıma yetiş; bu vakit merhamet vakti... yüzlerce yerde feryadıma sen yetiştin benim.

XXII

Gehî perde sûzî gehî perde dârî

Tu sırr-ı hezânî tu cân-ı beharî

Kimi perdeleri yakarsın; kimi tutar, perde gerersin... güz mevsiminin de sırrı sensin, ilkbaharın da canı sen.

Güz senin yüzünden acı, bahar senin yüzünden tatlı... onun kahrı da sensin; bunun lûtfu da sen... gel bakalım; neyin var, görelim.

Baharlar gelir, kutluluklar bağışlarsın... güzler gelir, kutlulukları biçersin.

Baharın gönüllerden güller, çiçekler bitirdi mi, gül utancından başını önüne eğer.

Şu gül, o gülden bir lûtfu erseydi, bahçede hiçbir diken, dikenlik edemezdi.

Bütün padişahlar bir av ararlar... canına and olsun ki o av arayan padişah ancak sensin.

Avlar kapıda, bize canlar bağışlayana can vermemiz değer diye boyunlarını uzatmışlardır.

Aşkın gamı gönülde karar etmiş... gerçekten de gamın karar etmesi kararsızlık verir insana.

A gönül, kararsızlığın anlamını söyleyeyim, dostsun sen, dostçasına kulak ver.

Geç gelen, tez kaçan efendime feda oldum gitti; övüncüm de budur işte. [\[25\]](#)

Beni tutsak etti edeli görüyorsun ya, onun dileğine uymuşum; ölürüm, dirilirim; fakat ne ölümüm elimde, ne dirimim elimde.

Ayrılıkla ölürüm; buluşmayla dirilirim... esrikliğim budur, mahmurluğum bu.

Şuna şaşarım ki benden uzaklaştığı, benden gizlendiği zaman güneşle yanar, eririm ben.

Bize görünmedi mi, biz de görünmeyiz; doğdu ışıdı mı, biz de gelir, görünürüz... güneşin yolu

yordamı budur; zerrelere bunu yapar o.

Şu ikisiyle diriliriz: Akılla, duyguyla... Duygu ıssı olduğu yerde kalır; akıl ıssıysa akar durur.
Fakat akıl ıssı, ancak işlerin sonlarını araştırır... Ya duygu nedir? Geçici şeylere aldanan bir şey.
Akıl ıssı, doğru yolu görür; alçalır, o yola yönelir; duygu ıssıysa dileğini görür; ona uyar gider.
Kimi güneşsin, yücelerden parlarsın... kimi buluta dönersin; inciler saçar gibi yağmur yağıdırısın.
Yeryüzü, karanlık gecelerde konuğun önüne mum yerine senin incini kor.
Sen beni bırakıp gittin mi, ben de benden giderim... yanıma geldin mi, beni de getirirsin.

XXIII

Çü işkeş berâred ser ez bî kerârî
Turâ key gozâred ki serrâ behârî

Aşkî kararsız bir hale geldi de baş kaldırdı mı, seni başını kaşımaya mı kor?
Aştan bir kadeh içtin de sindirdin mi, iki dünyada da işin gücün mü kalır hiç?
Aşkın vuruşlarıyla çenge dönmüşüm... bende feryattan, figandan başka bir şey kalmadıysa boş değil bu.
A çeng, çeng çalanın elinden niceye bir ağlayıp inleyeceksin? Ne seni okşuyor, ne kucağına alıyor.
Sen bu feryatla kendini gizlemek istiyorsun ama düzeni bırak... Sende bir şey var, bir şey var.
O gülü devşirmeseydin bu koku olur muydu sende... o şarabı içmediysen neden mahmursun böyle?
Canların gül bahçeleri yüzüne gülmede... can bahçesine yüzlerce ilkbaharsın sen.
Hayalin sanki bir kadeh; aşkın da şarap... ne de şarap, ne de şarap; ne de sinen, yarayan tatlı, içimi hoş bir şarap.
A Tebrizli Şems, yarabbi, ne de sevgilisin, ne de sevgili sözünden başka bir sözle seni anlatmaya imkân yok... anlatışa sığmazsın ki.

XXIV

Tu her çend sedr-i şehî meclisî
Zi hestî nerestî derin mahbesî

Yüceler yücesisin, meclisin padişahısın ama varlıktan kurtulmadın; gene de şu hapishanedesin sen.
Malın mülkün varsa can borcunu ver... Yok, müflissen müflişçesine gel, gir içeriye.
Borçlular bile kurtuldular da sen gam hapishanesindesin... bu mahpusluğun da, kimi kimsesiz oluşundan, kimi de adam olmayışından.

Şu sapa yolda ileri gitmişsin ama şu kervan bir geri dönerse en geride kalır gidersin.

Güzel gözlü güzeller var ama senin gözüne görünmüyorlar; çünkü bir saman çöpüsün sen.

Sen doğan değilsin ki padişahın avcısı olasın... yürü, leşe git; çünkü akbabasın sen.

Yaş bir dalsın, suyu emersin... fakat bağ değilsin, üzüm değilsin, tarla, bostan değilsin sen.

Yürü, topluluğa git; ne diye yalnızca oturuyorsun? Bir mum yak, ışığa kavuş; ne diye karanlıkta kalıyorsun?

Yıldızlar gibi şu toprak burcunda kimi gizlenir, görünmezsin; kimi meydana çıkar, görünürsün.

Sus, kumaşı şu solukla dokumaya kalkışma... ne diye kumaşa bağlanıp kaldın? Atlasın sen.

XXV

Radıytu bi mâ kasse'm' Allâhu lî

Va favvadu emrî ilâ Hâlıkî

Tanrı'nın bana pay ettiğine razı oldum; işimi gücümü Tanrı'ma tapşurdım.

Geçmişe ait neler yaptınsa Allah iyilikler, güzellikler versin sana... geri kalanları için de böylece gene iyilikler, güzellikler ihsan etsin.

A her çekinen, sakınan kulun can sâkîsi, erler gibi sen de o arı duru şarabı döndür; sun herkese.

Canı da düşüncelerden satın al, gönlü de... çünkü canlara kayıtsız, şartsız buyruk yürütürsün sen.

Cennet yüzün bir görünürse, ne cehennem kalır, ne cehennemde bir kötü kişi.

Bizden kaçarsan önümüzdeki sensin... Yok, tutar da biz senden kaçarsak koşar, ulaşırsın bize.

Işık da senin yüzünden şaşırmış kalmıştır, karanlık da... Tanrı nuru musun sen, yoksa Tanrı mısın?

Geceyle gündüzün arasında bir fark kalmadı... çünkü senin âlemindeki Ay ne batıdadır, ne doğuda.

Yüzlerce yalvarışla mahmura şarap sunarsın... bu çeşit esirgeyici bir sâkîyi kim görmüştür?

Söz şarabını sun da oynat onu... o şarabın ateşiyle kerpiç bile söze gelir.

Mademki Tanrı sâf kişi istemedi; doğru bir öz, sâf bir gönül dilemedi... a gönül, akıllı olmaya kalkışırsan ahmaksın.

Gönülle can, düşünceyle huzur buluyorsa ne diye sarhoşluğa koşar, müziğe sarılır?

Huyun hoşsa ne diye yalnız kalmışsın? Vâmık'san ne diye Azrâlık satarsın?

Pislik böceği gibi balçık içinde kendi kendini yiyip durmadasın; pislik çekedur; buna lâıysın sen.

İsterse padişah olsun, bil ki herkes dert içindedir; herkeste bir aşk derdi, bir aşk belâsı var.

Sus da Tanrı'nın kapı açışını seyret; ne diye kapıları bağlayan düşünceye dalıp gidersin?

XXVI

Elâ hâti hamrâe ke'l-andami

Ke ennî mâzectuhâ an demî

Sâkî, sun o bakama benzeyen kızıl şarabı... sanki onu kanımla karmışım, karıştırmışım.

Sağrağını ağızıma döktün mü, parıltısı yanaklarımda görünür.

Ne mutlu fırsatı ganimet bilen sarhoşa... yazık borçluluk yüzünden ayık kalana.^[26]

Gamlara battıysan gamlı gamlı şarap iç... gamlıyken şarap içmek neşe verir; neşeyi arttırır.

A dudakları tatlı güzel, gel; mahremsen, yabancı değilsen hürmeti vacip olan şarabı iç.

Sûfiysen yarının adını bile anma... solukdaşsan şu solukta bir ol, birliğe ulaş.

Edhemoğlu bile olsan dünyaları gösteren böyle bir kadeh uğruna bırak saltanatı.

Yokluk denizinden bir kadeh iç de insanlığın özünü, öz incisini meydana çıkarsın.

Mademki meclistesin, niçin susuz kalırsın? Mademki Zemzem'e dalmışsın, neden kurusun?

Niçin ilk olarak kadehi almaz, içmezsin? Solda sağda bulunanları bir gör, göster... hangisinden aşağısın sen?

Gökyüzü kadehinden bile temizsin, arı durusun... şu pek büyük kubbeden bile üstünsün sen.

A eş dost, bizimle aynı hırkayı giymişsin; iç... a şarap, güzel bir melhemsin, coş.

* İmranoğlu Mûsa gibi canın ömrüsün... Meryemoğlu İsa gibi deniz üstünde yürürsün.

Yusuf gibi bütün meclise fitnessin... devlet gibi, şarap gibi gama düşmansın.

Saman çöpü gibi her yelle yerinden uçup gitme... çünkü dağ gibi sağlamsın, oturamaklısın sen.

Akrep burcunu bırak; Zühre'ye doğru git... Akrep'te akreplikten başka bir şey yoktur; kuyruğu boyuna eğridir onun.

İhsana, bağışa, insanlığa susamışım; kararım kalmadı da sana geldim ben.

Yüzünde böyle bir güzel ben var ya... artık garibin sığınağısın, dayısısın, amcasısın sen.

İlkbahar da sensin, gece içilen şarap da sen... padişahlar padişahısın, buyruğunu yürüt.^[27]

Bütün yaratıklar senin yüzünden şaşırmış; darmadağın olmuş, birbirine girmiş... peki, sen neden saçlarına dönmüşsün, karmakarışık bir haldesin?

Yoksa Tebrizli Şems, aklını mı aldı ki salına salına gitmedesin de gidişinden bile haberin yok.

XXVII

Dilâ ger merâ tu bebînî nedânî
Be con âteşînem be roh ze' ferânî

A gönül, beni sen görsen de tanıyamazsın, bilemezsin... Can bakımından ateşliyim, ateşim; fakat yüzüm safran gibi.

Sen bana gönül olasın diye gönlümü gönlümden kopardım attım. Canıma can sensin; o yüzden candan da kesildim gitti.

Yüzümde kandan izler gördün ya... şimdi öyle bir haldeyim ki, işim izi de geçti, tozu da.

Ulu bir padişahsın, gönülde konaklamışsın... Abıhayat kesilmişsin, gönülde akmadasın.

Öyle bir nazlı nazenin dilbersin ki gizlilik âleminde de her şeyi görürsün; sana hiçbir zaman "Göremezsın" demezler.

Değil mi ki şarap içtin, ne diye yüzünü örtersin... ama istersen yüzünü ört; gizli kalamazsın sen.

* Cennet nedir, cehennem ne? Berzahın da padişahısın sen... dilersen sürersin, kovarsın; dilersen çağırırsın, alırsın.

Öylesine bir yiğitsin ki at sürdün mü, bir solukta doğudan batıya ulaşır gidersin.

Öyle ulular ulususun, öyle bir dolunaysın ki karada da buyruğun yürür, denizde de... hem İlyas'sın, hem Hızır, hem de canlara cansın sen.

Sensiz diri olan kişi ölüdür, hem de ne acı ölümdür ölümü... fakat sana karşı öldü mü, bu ölüm ne de güzel dirimdir.

A bizimle oturup kalkan güzel, şu görür gözden başka yüzlerce gizli gözün vardır senin.

A din eri, çok şekiller görür, seyredersin sen... ona secde etme, onun canısın sen.

A Tebrizli Şems, düğümü sen aç... düğüm şüpheden ileri gelir; sense apaçık meydandasın.

XXVIII

Neşânet ki cûyed ki tu bî neşânî
Mekânet ki yâbed ki tu bî mekânî

Senin izini kim arayabilir? İzinin tozu bile yok. Yerini yurdunu kim bulabilir? Yerin yurdun yok ki.

Ne şekilde öveyim, söyleyeyim seni? Bir şekle girmezsin ki... Köpük, anlamlar denizinin şeklidir zâti.

Perdenin bulunduğu o yanda ne büyük, ne görülmemiş bir şehir var... Dünya, ordan bir armağan ancak.

Gerçek gizli kalmasın diye ordan, yeniden yeniye yeniaylar belirir; yeniden yeniye hayaller gelir.

Yoksullaşma da her kapıyı çalma... ne arıyorsan osun sen.

A gönül, çadırını şu gökyüzüne kur... yapamam deme, yaparsın; elindedir senin.

Canına, boyuna gökten yardım gelir durur... o yandan geldin, o yana at sürmedesin sen.

Gönüller, hakkında kötü zanlara düşmüş... bilmiyorlar ki her zanda sen varsın.

Ne özür getirebilir adam, neyle örter, gizler içindekini? Sen, yazılmaksızın her kuruntuyu, her zannı okur gidersin.

Ne mutlu zamandır o zaman ki sâkî sen olursun da bize can kadehleri doldurur, sunarsın.

Derken şu gönül de yeni baştan konaklara ağmaya başlar... şu beden yeni baştan gençliğe kavuşur.

Ne mutlu zamandır o zaman ki her parça buçuğumuz, Rabbim beni suvardı diye oyuna koyulur.

Sarhoş o şarapla kendinden geçer... orda da bir ağırlık, bir gevşeklik kalmaz, başka yerde de.

Varlığımızın henüz pişmemiş parçası, sen nasıl söylüyorsan, tıpkı senin gibi söze gelir; şaşırır kalırsın.

Nefs-i Küllî anası, dilsiz-dudaksız bir dile kavuşur da neler eder, neler.

A Nefs-i Küllî, her solukta bu akıllılığı, bu ululuğu gizlice kim gönderiyor sana?

Akl-ı Küllî gönderiyor deme... çünkü ona da her solukta birisi yardım ediyor.

Anlamlar denizinden bir su bulamazsa o Tüm Akıl, tüm bilgisizlik olur gider.

XXIX

Gol-i sorh dîdem şodem ze' ferânî

Yekî le'l dîdem şodem zerr-i kânî

Kızıl gülü gördüm de safrana döndüm... bir lâ'l gördüm de altın madeni kesildim.

Gönlüm yıldız gibi bütün gece seyre daldı; anlamlar göğünde her burca konu durdu.

Âşıklar burcuna ayak basınca can göğünden bir Ay baş gösterdi.

O Ay doğup da gözüne görününce o gökyüzündeki Ay yerlere sığmaz oldu.

Gönlüm paramparça oldu da her parçası aşka düştü... her parçam ondan bir iz vermeye başladı.

Ta sabah çağında bana bir selâm verdi de o selâm yüzünden kocalmayan bir gençliğe kavuştum ben.

Yüzümde Mecnun'un izlerini görünce acıdı da gizlice yanıma geldi.

A filân dedi, neden böylesin sen? Sen öylesin de o yüzden böyleyim ben.

Ne gizli şeyler bilir, ne inciler saçar o... kapına çağırdığın kişi ne saltanat sürer, ne buyruk yürütür.

Ay nedir, gökyüzü ne... Burç nedir, çöl ne? Hepsi de ona işaret; ona ait bir şey bulagör.

Bunu anlamak istiyorsan Tebrizli Şems'i gör... onu gördün mü, bunu da anlarsın, bilirsin.

XXX

Botâ ger merâ tu bebînî nedânî
Be con lâlezârem be roh ze' ferânî

Güzelim, beni görse tanıyamazsın, bilemezsin... Can bakımından lâleliğim, fakat yüzüm safran gibi.

Sana gönül verdim; sen gönülden de yeğsin bana... sana can veririm; cana da cansın sen.

Ahımdan, gözyaşımından binlerce izim vardı... şimdi iş işten geçti; ne izim kaldı, ne izimin tozu.

Ulu bir padişahsın, gönülde konaklamışsın... Abıhayat kesilmişsin, gönülde akmadasın.

Hem gizli şeyleri görürsün, hem nazlısın, nazeninsin... sana hiçbir zaman "Göremezsin" demezler.

Mademki coştun, köpürdün, ne diye yüzünü örtersin? Ama ister sen yüzünü ört; gizli kalamazsın sen.

Ne acı ölümdür sensiz yaşarsa can... fakat sana karşı öldüm mü, bu ölüm ne de güzel dirimdir.

Şu görünen candan bezdim, cana geldim... şu görünen can yüzünden, can gizli kalmada.

İki can arasında şaşırdım kaldım... biri, busun demede; öbürü, busun demede.

Biri cennet canı, biri cehennem canı... biri karanlık can, öbürü apaydın can.

Cennet nedir, cehennem ne? Berzahın da padişahısın sen... dilersen çağırırsın, alırsın; dilersen sürersin, kovarsın.[\[28\]](#)

XXXI

Temâşâ merov neh temâşâ tuyî
Cehân-o nehân-o hoveydâ tuyî

Seyre seyranâ gitme... işte sana seyir seyran; seyir de sensin, seyran da sen... dünya da sensin, gizli de sen, görünen de sen.

Ne diye şuraya, buraya gidersin? Burdan da maksat sensin, ordan da.

Ayrılığı, buluşmayı yarına bırakma... bugünün buyruk ıssı da sensin, yarının buyruk ıssı da sen.

Yoksa ayrılığa düştüm mü diyorsun? Ulaşan da sensin, ayrılığa düştüğünü sanan da sen.

Havva, Âdem'den meydana geldi de Âdem de sensin dedi; Havva da sen.

Hurma, fidanından doğdu da hurmanın geliri de sensin dedi fidanına, gideri de sensin.

* Kendinden dışarda bir Leylâ, bir Mecnun olma... Râmîn de sensin, güzelim Vîs de sen.

Gamların ilacını dışarda arama... gamların panzehiri de sensin, ilacı da sen.

Ay karardıysa cilâsı gene senden... bizim ay yüzümüz sensin, ay yüzümüzü cilâlarsın.

Ay karardıysa korkup titreme... Ay'a bir zarar gelmez; yalnız sen titremenle kalırsın.

Zahmeti arttıran her şeyde bir artış ara... çünkü hem cansın, hem cana rahat, huzur verensin sen.

Öyle bir topluluksun ki topluluklara aldırış bile etmezsin... çünkü toplulukta da sen varsın, topluluk olmasa da, yalnız olsan da var olan hep sensin.

O kutlu kanadını bir açıver; çünkü hem arı duru göksün sen, hem Kafdağı'sın, hem Zümrüdüanka'sın.

Başın ağrımiyor; başını bağlama... kavga gününün fitne başı sensin, sen.

Bütün bir dünya bizi inkâr etse gam yok bize... gene de bizimsin çünkü.

Alta gitme, bizi yüce tutma... aşağılarda oturma; yüce sensin, sen.

Beni-bizi bırak, horlanmadan korkma... bizimle olunca da padişah sensin, biz olmayınca da padişah sensin.

Yüzünü yu da kendi yüzünü seyret... o güzel yüzlü Yusuf sensin.

Yanlı; Yusuf sensin ama Yakub da sensin; korkma, söyle: Zelîhâ da sensin.

Hani şüpheyeye düşüyorsun ya... sanıyorum ki bu tam inançla şüphe de sensin gibi.

Şu balçık kıyıda geç... inciye doğru yol al; çünkü deniz sensin.

Yusuf gibi çık şu varlık kuyusundan... çünkü bağ bahçe de sensin, güllük gülistanlık da; ova da sensin, kır da.

Kıyamete dek senden söz açsam sonu gelmez... baş da sensin, son da sen.

XXXII

Acîbü'l-ecâib tuyî der keyâyî

Nema rûy-i hod ger eceb mînemâyî

Ululukta şaşılacakların şaşılacağı bir şeysin... şaşılacak bir şey göstereceksen yüzünü göster.

Gönlün mahremi sensin, gönlün solukdaşı sen... gönül açma yolunu senden başka kim bilir?

Gönül senin nerelerde olduğunu bilmez ama o nerelere düşmüştür? Sen bilirsin.

Kafdağı sana secde eder; devlet kuşunun canısın sen; Kafdağı'na bir kutluluk gölgesi sal.

Dünyayı peygamberlik ışığıyla beze... çünkü bütün peygamberlerin canlarına ustasın sen.

İnci taşı, senin yüzünden inci kesildi... bağışta bulun, bağışta bulun; bağış denizisin sen.

İnsan, erlik suyu değil miydi? Sonra yüce bir kişi oldu... erlik suyu halinden kurtulduğu gibi benlikten, bizlikten de kurtar onu.

Suyun köpüğüne lûtfettin, yeryüzü oldu... kara dumana ihsanda bulundun, gökyüzü kesildi.

Her şeyi bir başka şey haline getirmek senin harcın... tüm bilgin, hilimsin; tüm kimyasın sen.

Sana geceleri uyku haramdır; çünkü Ay'sın sen... geceleri dolunay gibisin; canlardan doğarsın sen.

A uyku, buraya gelme; başka bir yere git... çünkü gözlerim deniz kesildi; boğulursun sonra.

A gece, kıvranıp duruyorsun; kara yılanı benziyorsun sen... dünyayı sömürüp yuttun; yoksa ejderhâ mısın sen?

Fakat neliksiz-niteliksiz yaratıcı, sana afsun okur da sömürüp yuttuğunu seher çağı gene doğurursun.

Ey gökyüzündeki Ay, gökyüzü gezegenisin sen; n' olur bir soluk da benim ardından gelsen.

Kimi kişinin gözünde yurt edinir de oturursun... her göze bir başka cilvedir gösterirsin.

Gönlümü yurt edinenler, sizi övüp durmuyor mu? Ölümsüzlük sağraklarını dökün, saçın bize.

A gönül, o canlar canını görmediysen baştan başa göz olsan gene de körlüğe tutsaksın.

Değil mi ki yetmiş iki millette de akıl var; şu halde seçilmeyi deliliğinde ara onun.

Çağrımıza gelin, gelin; havanız pek şaşılacak bir hava... şu havanın yeli bile sizin havanızla tertemiz bir hale geldi.

Beden onun yüzünden delirdi; gönlüm, ona erganun kesildi... canım elsizlikten, ayaksızlıktan ona âlet oldu gitti.

Yoksa yıldızlar yücelerden seni gördüler mi ki tanıklık için başlarını eğdiler.

Yanlış söyledim; yıldız da kim oluyor? Akl-ı Küll'ün gönlü bile, bunca yüksekten ondan bir koku bile alamamıştır.

A efendilerim; siz olmadıkça, sizden uzaklarda buldukça konmanın da bir zevki yok, göçüp gitmenin de. [\[29\]](#)

XXXIII

Egerçi letîfi vo zîbâ-lekaayî

Becân-ı bekaa rov zi cân-ı hevâyî

Lâtifsin, yüzün de pek güzel... fakat ölümsüzlük canına git; hevâ ve hevesten doğma bir can var sende.

Hava kimi soğuk olur, kimi sıcak, yakıcı... ondan ne diye vefa umarsın? Vefasızlığını görüver.

Bedeni kafes, canı uçar kuş bil... kafes burda, fakat a can, sen neredesin?

Gökyüzünün çevresinde bir zamandır uçtun durdun; o padişahı geçtin gittin; oysaki ona lâıysın sen.

Dünya senin gibi bir kuşu ne gördü, ne görür... çünkü hem damın üstündesin, hem sarayın içinde.

Kimi olur, taç ıssı padişahların başlarına ayak korsun; kimi de gider yoksulluk hırkasına bürünürsün.

Kimi güneş olursun, dünyayı ışıtır, parlatırsın... kimi de şimşek kesilirsin; bir soluk bile eğlenmezsin; çakar gidersin.

Şekerkamışı madenisin sen; gönüllerse dudu kuşudur sanki... yemyeşil bir ovasın sen, canlarsa sende yayılır.

Bunlardan geçtim; tek sen gölgeni alma bizden... çünkü devlet bahçesinde gülümzün, selvimizsin bizim.

Gönlümüzde iki yüz kilit olsa bir anahtar yollar, kapıyı açarsın sen.

Gel, gönlümüze gir; apaydın bir mumsun... gel, iki gözümüzde yerin var; hoş bir tutyasın sen.

Gül bahçesine girdim de güle dedim ki: Çeyizini kim düzdü? Lâ'1 renkli bir kaftanın var.

Bana, kokla da anla; Mecnun gibi senin de aşkın varsa, özün arıysa kokudan anlar, tanırsın dedi.

Hani Mecnun, Leylâ'nın bulunduğu ovaya geldi de seher yelinden Leylâ'nın kokusunu almak istedi ya.

Leylâ öldü, siz sağ olun; bak da gör; bütün soyu soppu yas elbisesine bürünmüş dediler.

Acılar tadan Mecnun, elbisesini yırttı... elsizdi, ayaksızdı da kanlar içinde yuvarlanmaya koyuldu.

Başını her taşa, her kapıya vurmadaydı... bir hayli ağladı; elini dişledi durdu.

Tacın nerelere gitti diye başına vuruyordu... belâlara av oldun diye göğsünü dövüyordu.

Hikâye uzun; yalnız sen de balığın susuzluktan çırpındığını bilirsin ya.

Kendine gelince sordu Mecnun; mezarı nerde; hangi ovalarda dedi, onu gösterin bana.

Dediler ki: Geceydi, karanlıktı; yitti gitti... verdikleri bu haberden kötü bir hale düştü.

Kılavuzum var diye bağırdı; Leylâ'nın kokusu bana yol gösterir dedi Mecnun.

Vaktin Yakub'uyum ben... Yusuf'un kokusu yüz yıllık yoldan gelir, derdime devâ olur.

Muhammed'in duyduğu koku, bize ulaşma müjdesi verdi... Yemen'den hoş bir halde Tanrı kokusunu koklayalım, canımıza çekelim.

Her mezardan bir avuç toprak alıyor, burnuna götürüyor, kokluyor, o misk kokusunu arıyordu.

Hani şeyh arayan mürit gibi... o da ağızlardan erenler soluğunun kokusunu arar ya.

Tanrı kokusunu Kalender'in ağzından ara... ercesine, gerçekçesine ararsan şüphe yok ki mahrem olursun, o kokuyu duyarsın.

Bu koku, toprağa saçılan son yudumdan gelir, topraktan değil... çünkü dostluk yudumu, aşk yudumu toprağa düşmüştür.

Bunu bırak da gene Mecnun'a gel... çünkü kuşluk güneşinin ışığıyla gözüm kamaştı.

Güneş değirmisine karşı gözlerim zayıf... fakat Ay, Güneş'in yalımlarına, parıltılarına tanıklık etmede.

Nerde Zün-Nûn'un aşkı, nerde Mecnun'un aşkı? Fakat Mecnun'un aşkı da o ululuk ıssının arkından bir iz vermede.

Hani Mûsa da dadının memesini almadı... çünkü anasının sütüne alışmıştı; tanıyordu onu.

Mecnun, yüzlerce mezarın toprağını kokladı, geçti... Mûsa, koku tanımada ona ustalık etmişti.

Anlayış, ayırt ediş, gönülde aydın bir mumdur... o mum, seni aldanıştan, düzenden kurtarır.

Koku onu Leylâ'nın mezarına götürdü... bir nara attı da o yokluk eri yerlere serildi.

O kokuydu onu geliştirip açan; gene o koku öldürdü onu... bir kokuyla derlendi, yaşayış âlemine geldi; bir kokuyla yok oldu gitti.

O Leylâ'ya ulaştı; can Mevlâ'ya ulaştı. Yer yere geçti; gök göğe ağdı.

Sizde de Tanrı havası var; var ama Tanrı sizde sizliği bırakır mı hiç?

Bir bölük halk sivrisineğin kasırgaya dayanmasını diler... eh, turalım, kasırganın çetinliğini elde etti; kime gerek yâni?

Kasırga, sivrisineğe bir fil yüreği bağışlar; güzel bir karşılık verir de sivrisineklikten kurtarıverir onu.

Lâleliğinin parlaklığını bir iyice anlatırdım ama horoz ibiğine benzeyen gönüle vurmaz, o benlik sahibi olan gönlü parlatmaz bu parlaklık.

İyisi mi sus da dilsiz-dudaksız kendisi söylesin, anlatsın sana... hadi, çayırlığa çimenliğe git; sen de çağrılanlardansın.

ÇEŞİTLİ BAHİRLER,

GÖRÜLMEMİŞ VEZİNLER

— A —

I

Yârı mâ dildâr-ı mâ âlim-i esrâr-ı mâ
Yûsuf-ı dîdâr-ı mâ rovnek-ı bâzâr-ı mâ

Sevgilimiz, gönlümüzü alan güzelimiz, sırlarımızı bilenimiz... kavuştuğumuz Yusuf'umuz, pazarımızın alımı, parlaklığı.

Bıldırımız bu yılımıza âşık oldu... müflisleriz biz; sensin bizim definemiz, paramız pulumuz.

Tembelleriz; haccımız da sensin, savaşımız, işimiz gücümüz de sen... uyumuşuz kalmışız biz, uyanık devletimiz sensin.

Hastalarız, yaramıza melhem sensin... yıkılmış gitmişiz biz, lûtfunla kereminle sensin mimarımız bizim.

Dön aşka, a düzenbaz padişahımız dedim; baş çekme, sırlarımızın perdesini inkâr etme.

Bana cevap verdi de dedi ki: Bu işimiz senin yüzünden; ne söylersen dağımız, ormanımız o sözü yankılar, sana duyurur.

Ona dedim ki: A dilediğini yapan, asıl dağ biziz, bu yankı da sözümüz; çünkü dağ dilediğini söyleyemez, yapamaz.

Dedi ki: Önce sırlarımızdan birazcığını duy... her arık hayvan nasıl bizim yükümüzü çekebilir?

Ona, rahmetini kesme bizden dedim; haberler sal bize... bû-tîmârımızı da sarhoş bir bülbül haline getir.

Senin varlığın, bizim övüncümüz; bizim varlığımızsa ayıbımız, ârımız... mağaraya benzer gönlümüze bak da Ahmed'i de gör, Sıddık'ı da.

Tortulu şarap içen sarhoşumuz her şarabı içmez... gagası güzel kuşumuz padişahın elinden yem yer.

Şu leş bedenimiz mezarda yatıp uyuyunca, uçan dudumuz kafesten kurtulur gider.

Akıllı fikirli kuşumuz kendi yerini tanır, yuvasını bilir... bizden sonra yeryüzünde izlerimizi bulursun elbet.

Gül bahçesinde sensizsem, güller diken kesilir bana... fakat seninle zindanda bile olsam dikenim gül bitirir.

Seninle ateşe girsem, ateş ışık olur... fakat sensiz cennette olsam, ışıklar ateş olur bana.

Kuzgunumuz, sığırcığımız, senin yüzünden akdoğan oldu... sözümüz budur ancak: Yeter, artık söz söyleme.

II

Işk-ı tu âverd kedeh por zi belâhâ

Goftem mey mînehorem pîş-i tu şâhâ

Aşkın belâlarla dopdolu bir kadeh sundu bana... huzurunda şarap içemem, a benim padişahım dedim.

Bilgisinin şarabını sundu bana o şekerkamışlığı... sarhoş oldum gitti de beni ta nerelere götürdü o.

Bir yandan gizlice Rûhü'l-Emin geldi... yanına koştum, şu olan işleri bir gör dedim.

A Tanrı sırrı dedim, yüzünü gizle... Tanrı'ya şükürler etti, övdü Tanrı'yı, dualar etti Tanrı'ya.

Âşıktan gizlenen o değil mi ki dedim... bunca temizliğe karşı o perde de nedir dedim.

Aşk kan içmeye kalkıştı mı, vay gidi vay... Uhud Dağı bile paramparça olur gider... biz neyiz ki artık?

Ne mutlu çağdır ki padişahım gülerek gelir; kerem eder de kaftanının düğmelerini çözer.

Dondun, buz kestin bakışımız yokken... hele gel, daha yakın gel de havamız vursun sana der.

Nerde o lûtfun derim, a tüm güzellik... kuluna, kaftanının düğmelerini nasıl çözüyorsun, göster.

Yok, yok der; hiç gam yeme... gençleşirsin; seher yelleri estiği çağda nerkisle gül nasıl tazeleşir; ondan da daha taze bir hale gelirsin.

Derim ki: A iki dünyaya da devâ veren; bana senin dudağından başka bir devâ yok.

Her dalın, her ağacın meyvesi o dala, o ağaca tanktır... altın gibi yüzümle gözyaşlarım da bana tank.

III

Mevlânâ mevlânâ agnânâ agnânâ

Emseynâ atşânen asbahnâ reyyânâ

Efendimiz, efendimiz, doyurdun, zenginleştirdin bizi... gece susamıştık, suya kanarak sabahladık.

Ümitsizliğe düşürmezsin, bizi unutmazsın... azgınlığa düşsek bile korkmayız; katında yer yurt edindik, senin yüzünden yer yurt ıssı olduk biz.

Sarhoş bile olsak seninle yüceldik, sana alıştık... a şimşek gibi çakan, a karanlıkları yaran, bizimle çıplak olarak kucaklaş, oynaş.

Kim yeryüzündense hoş görülmez o... uzaklaştır artık onu, uzaklaştır. Ayır onu bizden, ayır.

Kim yücelerdense tatlı mı tatlıdır o... anlamlarımızla suvarırız, çeşit çeşit, renk renk kandırırız onu.

Geri kalanını sen söyle a sâkî, geri kalanını sen söyle... a ihsan sahibi, lûtfet; lûtfet a ihsan sahibi.[\[30\]](#)

IV

Fedeytuke yâ ze'l-vahyi âyâtuhû tetrâ
Tufess ırrahâ sırran ve teknî bihi cehrâ

A vahiy ıssı, feda olayım sana; âyetlerini gösterir durursun... onları gizli bir tarzda tefsir edersin de sonra apaçık gizlersin anlamlarımı.

Ölüleri, bir şey yaptın da onunla dağıttın, onunla dirilttin, topladın; kurban olayım sana, benim bilmediğim o işi, o şeyi sana kim bildirdi; nasıl anladın, bildin?

Hepsi de sarhoş bir halde döndüler, senin sıfatlarına büründüler... ne haram bir lokma yediler, ne şarap içtiler.

* Fakat yakınlık parıltısı akıllarını yok etti gitti; noksan sıfatlardan arıdır dağları durduran, noksan sıfatlardan arıdır kulunu geceleyin yürüten.

Esenlik o topluma ki gönülleri, gizli, duyulmaz dillerle ona şükreder, ona şükürde bulunur.

Ne mutludur bahtı yâr olan kişi... kovasını kuyuya salar da kovada bir güzel Yusuf çıkar, o da muştuluk der.

Salâhaddin, Rum ülkesinde bir insan şeklinde görünen öyle bir ulular ulusu ışıktır ki hiçbir örtü örtemez onu.^[31]

V

Yâ muhcile'l-bedri aşırıknâ bi leâlâi
Yâ sâkıya'r-rûhi eskirnâ bi sahbâi

A dolunayı utandıran; ululuklarla ışıttın bizi; a can sâkîsi, şarap sun da sarhoş et bizi.

Nekeslik etme, biteviye şarap sun da kadehi alırken de şarap içmiş olalım, verirken de.

Bırak bizi de sarhoş olup bir esenleşelim; anlatılmasına, ad takılmasına imkân olmayan bir sarhoşluğa düşelim gitsin.

Gizli küpleri, lütfediyorsun da, insanı nekeslikten de, kinden, düşmanlıktan da arıtan şarapla boyuna doldurup duruyorsun.^[32]

VI

Yâ kâlimînâ yâ hâkimînâ
Yâ mâlikînâ lâ tazlimûnâ

A bizimle konuşup görüşen, a bize buyruk yürüten... a efendimiz, zulmetmeyin bize.

A üstünlüklere sahip olan, a huyu husu, yüzü, gözü güzel... a deliller kılıcı, zulmetmeyin bize.

A güzel sâkî, a buluşması tatlı dilber... a ayrılığı acı, zulmetmeyin bize.

A karanlıkları yaran yıldızlar gibi gönülde şimşekler çaktıran, doğular arasından beliren;

zulmetmeyin bize.

Her ovada, her çölde, zamansız, mekânsız bir bağırın, bağıırıp durmada: Zulmetmeyin bize.

Canım kurban olsun sana seher çağlarında... a gönüller açan, zulmetmeyin bize.

İşte şu benim gönlüm, aşka koyulmuş, sevgiyi âdet edinmiş... Zulmetmeyin bize.

Sözümü duy: Uyku haram oldu bana... Ulu kişiler katında zulmetmeyin bize.

Erkek atım aşktır; onunla anlamlara sürer giderim... bu da yeter bana... zulmetmeyin bize.

Aşk halimdir, mülkümdür, malımdır... uyumama imkân yok, zulmetmeyin bize.^[33]

VII

Veredea'l-beşîru mubeşşiran bi beşâretin

Ahya'l-fuâde aşıyyeten bi vurûdihâ

Müjdeci, bir müjdeyle geldi çattı... onun gelişiyle de geceleyin gönlüm diriliverdi.

Bir bağdı bahçeydi sanki gönlüm; o müjdenin baharıyla ışıdı; açılıp saçıldı... bir güneşti sanki; o müjdeyle doğdu, parladı.

A benim düşkünlüğümü kınayan, perperişan halimi hoş görmeyen, aşk ateşine bir bak, yalınlanmasını bir seyret de sonra kına beni.^[34]

VIII

Rûha bi fiyhâ va'r-rûhu fi hâ

Kem eştehîhâ kum f'eskinîhâ

İstenen, dilenen, ağzı, dudakları sinmiş bir şarap; can da onda, derman da onda... ne vakte dek özlemine çekeceğiz? Kalk, o şarapla suvar bizi.

Bu sevgilinin sırrıdır; bu sevgilinin nazıdır... sevgilinin sesidir. Kalk, o şarapla suvar bizi.

Öcümü aldın, komşumu öptün... ateşimi çoğalttı ya; kalk artık, o şarapla suvar bizi.

Dudaklar öpücük aldı; şekerle, balla eş oldu... susuzdu, daha da susadı; kalk, o şarapla suvar bizi.

Tanrı korur; kutluluk sâkîdir bize... ne de güzel bir buluşma bu; kalk, o şarapla suvar bizi.

Sevgilim beni kucaklıyor ama gene de benim kararım yok. Kalk, o şarapla suvar bizi.

Sâkî bana uymada, kâselerle bana sundukça sunmada; benim başıma and içmede... Kalk, o şarapla suvar bizi.

Ben hoşum demede; hadi, tat şu şarabı diyor... bizse çekişip durmadayız... Kalk, o şarapla suvar bizi.^[35]

IX

Yâ men benâ kasra'l-kemâli muşeyyedâ
Lâ zâle sa'den bi's-su'ûdi mueyyedâ

A olgunluk köşkünü sağlam bir şekilde yapan; dilerim, kutluluğu yitip gitmesin, kutluluğunu kutluluklar kuvvetlendirsin.

Gönüller tir tir titiyor; aldırış bile etmedi, bıraktı gitti gönülleri; âşıkların kanları akıp gidecek artık.

A aşka düşüp de darlıklar içinde oturup kalanlar; sanıyor musunuz ki aşk sizi kendi halinize bırakacak?

And olsun Tanrı'ya ki bırakmaz... zâti alım da geldi, göründü, güzellik de... artık âşıklara ne bir düzen düzme ihtimali kaldı, ne de onlar da bir güç, bir kuvvet.

O alım, o güzellik, ulumuz, efendimiz Şemseddin'dir; onun yüzünden Tebriz cennet bahçelerine dönmüştür. [\[36\]](#)

X

Ey mutrıb-ı dil berây-ı yârîrâ
Der perde-i zîr gûy zârîrâ

A gönül çalgıcısı, dostluklarımızın hakkı için olsun, aşağı perdeden feryat et.

Yürü, çayırılığa git de gülün yüzünü seyret... bahar bülbülüne solukdaş ol.

Canlar bağışlanan aşk meclisinde bilsen ne yaşayışlar vardır, ne sarhoşluklar olur.

Sayıya sığmayan devleti gördün ya... sayılı soluğu ona bağışla gitsin.

A can, bir dilbere av oldun gitti; o, avını ölümsüz olarak diriltir.

A gönül sâkîsi, işten güçten kaldık... bize işleyen, bize yapacağını yapan o şarabı sunmanın tam çağı.

Şarap içeni bezedin ya; beni de beze, meclisi de beze.

Bu çeşit erlere gizli bir meclis var... şarap içen kişi de ayrı bir can sahibi.

XI

Taâlav bînâ nasfû nuhalli't-tedellulâ
Va min lahzikum nucli'l-fuâde mine'l-cilâ

Gelin bize de sizinle halvet olup arıalım; yakınlığınıza erelim de temizlenelim; şu cilvelerden vazgeçelim. Gelin de bakışlarınızla gönüllerimiz cilâlansın.

Birbiri üstüne aşkla sunulan kâselerin döndüğü mecliste, ancak şarabın arılığına duruluğuna sığınırız.

O arı duru, o berrak, tertemiz, parıl parıl parlayan şarabı bir gün seninle yapayalnız içeriz, ertesi günü de apaçık içer, o güne ularız.

Bir şaraptır ki güzelim kokusu yayıldı mı, çöllerdeki vahşi hayvanlar bile onu özlerler de inlemeye koyulurlar; ona ulaşmayı dilerler.

Zorlukları açın, doldurun kızıl şarapla badyaları, görünün de yüzünüzün anahtarıyla pahalılaştan ne varsa ucuzlasın gitsin.

Şarabın esrikliğine, sizinle kavuşmanın verdiği esriklik karışsın... seven sarhoş olsun, kendinden geçsin, sevmeyen yok olsun gitsin.

And veriyorum size Allah adına; bağışlayın beni; and olsun ki özlemlerle, sevgiyle eridim, bittim.

Eridim, güzelliği, yüzü, âfetlerden, ölümden, yok olup gidişten aman veren o efendiler efendisinin aşkıyla.

Şemseddin'in ayak bastığı toprağı Allah sulasın; Allah Tebriz'i kendi lûtfuyle en güzel bir sûrette korusun.^[37]

XII

Nerd-i kefi tu bordest merâ

Şîr-i gam-ı tu hordest merâ

Âvucundaki zar beni mat etti... senin gam arslanın yedi bitirdi beni.

Senin gamında Halil'e döndüm. Ateş tapınakları bile soğuk geliyor bana.

A gönül, yokluk toprağında at sürme... senin at sürmen beni toza dumana boğdu.

Can gül bahçesinde at süredur... can gül bahçesinden gülüm var benim.

Bizim zevkimize, neşemize vehim bile yol bulamaz... şu gülüp durma bize perdedir.

İç âlemde kıpkızıl yüzlerce yüzümüz var... görünüşteyse yüzümüz sararmış solmuş.

A köyün şaşısı, şu iki dünya sence çifttir ama bizce tek.

A istek eri, senin kılavuzluğunla her yol başında bir erimiz var bizim.

Sus da şöhret kazanmanı arama... senin esenliğin bize derttir çünkü.

XIII

Hîk-i dil-i mâ meşk-i ten-i mâ

Hoş nâz-keşon her poşt-i seka

Gönül tulumumuz, beden kırbamızdır... nazlana nazlana sakanın sırtına yüklenmiş.

Karnımızı can çeşmesinden doldurdu gitti... gel a susuz, gel diyor.

Saka gizli, tulum meydanda... fakat saka tulumdan ayrılmaz ki.

Bayrağın üstündeki arslan resmi oynarsa, oynayışı ancak havadandır.

Gözlerden ırağım, sen işimi seyret... seyret de koku, ödağacına tanıklık etsin.

Can senin kokunu yeter bulmaz a can kaynağı, a razılık gözü.

XIV

Hele ey keyâ nefesî beyâ

Der-i eyşrâ sere bergoşâ

Hele a ulu er, bir soluk gel de zevk, neşe kapısını açıver gitsin:

Şu filân ne oldu, bu feşman ne hale geldi? Bu olaylarla hiçbir işimiz yok bizim.

Hiç kimse onun saçlarının ucunu bırakmaz... hiçbir gönül böyle bir yüzden vazgeçmez.

Hiçbir kimse iyilikten, hoşluktan kalkıp da yolculuğa düşmez... hiçbir can böylesine bir saraydan kalkıp bir başka yere gitmez.

Bütün bunları bırak da o kadehi sun... çünkü sizin kereminizi duymuşum ben.

Sun o kadehi de gönlüme kol kanat kesilsin... gönlüm, bulunduğunuz yere doğru havalanıp uçsun.

Şu soluğu kes; sus; gönlü konuşurma... gönlümüz de sana feda olsun, canımız da.

XV

Alavnâ semâ'l-veddi min gayri sullemin
Ve hel yehtedî nahva's-semâi'n-nevâibu

Merdivensiz olarak sevgi göğüne yüceldik... belâlar göğüne bir yol gösteren var mı ki?

Dünya varlığının karanlığı, sevgimizin ışığına yücelebilir mi? Sevgimiz iki dünyayı da aşmıştır; şaşılacak bir şey bu.

Günler bedenlerimizi ayırsa bile, and olsun Allah'a, gönül yanınızdan yitip gitmez.

Dostlarımın göçüp gitmeleri gönlüme ağır gelse de, gönlüm yeğün olarak onlara doğru göçüp gider, akar durur.

Canımdan, gönlümden esenlikler size... ben tıpkı gönlüme benzerim; yahut da esenlik verişim gelen dostadır benim.

Gönül bir suç sayılan sevginize nasıl tövbe edebilir ki, sizden başkasından tövbe edip durmaktadır şu gönlüm.

Bu söz, sünepe karıya tapmada aşırı gidene cevap... kocayı da görüyorum, üstüne tilkiler siymede.

* Nasîreddin'e cevap vermek, üstünlük de değil hani; öylesine bir sevgi görmedeyim ki onun da üstüne tavşanlar siymede. [\[38\]](#)

XVI

Emsî ve asbîhu bi'l-cavâ etauzzabu
Kalbî alâ nâri'l hevâ yatakallabu

Aşkla azaplanarak, aşk tadını tadararak sabah etmedeyim, akşam etmede... gönlüm sevgi ateşinin üstünde dönüp durmada, kıvranıp yanmada.

Beni arıtmak, terbiye etmek ümidiyle kendinden ayırırsan şunu bil ki ben sensiz ne arınırım, ne düzgün bir hale gelirim.

Ne diye kalbin katılaştı; ne vakte dek süreceksin bu? Ne vakte dek düştüğüm bir hal yüzünden ağlayıp duracağım ben?

Size kurban olayım diyorum ya sevgimden; kurban olursam sizinle dirilirim; sizin kurbanınız diye ad takarlar bana.

Teselli ederek sabretmemi buyurdunuz ama aşkıma hesaplayamıyorsunuz; o çeşit aşk değil ki bu sabredebileyim?

Bir gecenin bir bölümcüğünde bile yaşayamam; her gün size kavuşmayı gözlemesem ölür giderim ben.

Gizli-açık tövbe edip duruyorum... suçluyum, efendime karşı kötü işler işledim ben.

Tebriz, efendim Şemseddin'in yüzünden ululanmıştır; bense derdiğim, yediğim meyveler, içtiğim sular yüzünden kan ağlamaktayım.^[39]

XVII

Hum saddû hum atabû itâben mâ lehû sebebu

Ten-o dil-i mâ musehher-i o ki mînepered be coz ber u

Bize kastettiler, bizi azarladılar; hem de hiç sebepsiz... bedenimiz de onun kanadından başka bir kanatla uçamaz, canımız da.

Beni hasta etmekten başka bir şey dilemiyor; fakat ne dilerse odur güzel olan bence... acaba onun halinden, onun gamından, onun yüceliğinden, onun ışığından kim haber verecek bana?

Bana surat asınca zevkten erir giderim; bir de neşelendirse, tatlı yüz gösterse ne hallere girerim acaba? Gamı bile beni diriltirse, bana bakar, beni gözetirse neler olurum ben?

Bizi aradılar, istediler mi, ne korku kalır bizde, ne ürküntü; fakat bizden kaçıp giderlerse ne zevkimiz kalır, ne neşemiz... ama bunu elde edemeyen kişi, iki dünyada da ne hale düşer acaba?

Toplumlar gördüm; onunla dincelmişler; ne kadehleri var, ne üzümleri... şeker yersen boşuna değil bu; çünkü şeker de onun tatlı dudaklarından şekerler tatmada.

Gönüllerimiz onunla şaşılacak mı şaşılacak şeylerle doldu... seher çağı onun yüzünden bir eser; gece onun amber gibi simsiyah saçlarından bir soluk.

Ben de sustum, onlar da sustu; ne arıyorlar, ne yoruyorlar... ondan haber verenden haber aldım ben; artık başka haber gerekmez bana.

Görünmediler mi gamlara dalarım; yaklaştılar mı ne de neşelenirim ya... kapımı çalar, hiçbir şeyi gizlemez; zâti kimse ondan bir sır elde edemez ki.^[40]

XVIII

Du çeşm-i âhovâneş şîr-gîrest
K'ez o ber men revan bârân-ı tîrest

Ceylan gözüne benzeyen gözleri arslanları bile avlamada... ondan bir ok yağmurudur üstüme yağmada.

Yay kaşlarıyla oka benzeyen kirpikleri, onun cana bey olduğuna, cana buyruk yürüttüğüne tanıktır.

Kokusu miskten de güzel, amberden de... bu yüzden karmakarışık saçları gibi darmadağınım ben de.

Gönül tutsak olmuş, zincir saçlarına bağlanmış da şu can o yüzden o ikiye ayrılmış saçların arasında kıvranıp durmadadır.

Sen o selvi boylumuza benziyorsun deme... güzellikte bizim ay yüzlümüze bir benzer yoktur.

Baş önce pek değersiz bir şeydir ama gene de ben başımı onun önüne attım gitti.

Padişahın yüzünün hayaline secde et... padişahın hayali, gerçeğin veziridir.

— H —

XIX

Yâ râhiben unzur ila'l-mısbâhi
Mutaşa'sıan va'staın an ısbâhi

A keşif, parıl parıl parlayan çerağa bak da sabahların ışımamı an.

Lâtiflikte son dereceye varan şu şaraba bak; letafetiyle akılları tutsak etmiş gitmiş.

Güneş nasıl yıldızları gözden silerse, bu şarap da ışığıyla akılları silmiş, yok etmiş,

Gerçekçe duruşmak, gönül alçaklığıyla şarabımıza secde etmede; şakacılığımı arttıran şaraptan Hakk'a sığınmada.

Şakacılar da yok olmuş, şarap içenler de; ister sarhoş, ister ayık... hayır yok onlarda.

Akıl, zamanı da çarpar, bir başka şekle sokar, zamandakileri de... çekinin adamı çarpan akıllıdan.

Şarap, sarhoşluğuma kanatlardır sanki... sarhoşları yüzmeden denizden geçirir gider.

Bu şarap ne doğudadır, ne batıda... misk gibi burcu burcu kokan bir küpten geliyor bu.

Dertleri giderir ama bu gideriş gaflet vererek değildir; akılları çoğaltır; fikirlere yüklü eder de yardımı dokunur.

Kokusuyla, esintisiyle gözleri açar; incileri esritir de alımlarla bezer onları.

Hepsi de sarhoş olur, padişahımızın, padişahlar padişahının kapısına yüz tutar; hepsinin de canları bir yel kesilir.

O, can gözlerini açar, görüş ıssı efendim Şemseddin'dir; onun, o yücelikler, ululuklar ıssının sayesine sığındık.

O neşeler veren, parıl parıl parlayan güzelim şarabından sunun, Tebriz'den o şarabı getirin, sunun bize.^[41]

XX

Goftem ki ey con hod con çi bâşed
Ey derd-o dermon dermon çi bâşed

A benim canım dedim; fakat can dediğın de nedir ki? A benim derdim, a benim dermanım, derman da ne oluyor ki?

Yüzlerce canı, yüzlerce gönlü sana kurban etmek isterim; fakat kurbanın ne değeri var sence?

A yüzünün ışığı, a mahallesinden gelen koku imanın sırrı olan güzel; fakat iman da nedir ki?

Bir dükkânı bizden üstün tuttun dedin; bir suçsuza bu bühtan da ne?

Devlet, ikbal, sana karşı secde ediyor; a gülen baht; gülen demek de ne?

A benim canım, arıklara aç kapıyı; kapıcının inadına aç; kim oluyor kapıcı?

Sûfi, sende o yok buyurdu; bâri bir sor, o dediği nedir ki?

Yüzünün güzelliği varken lûtfu kim arar, ihsanı kim umar? Senin güzelliğine karşı lûtuf nedir, ihsan ne?

Sen bir arslansın, bizse düzen heybesiyiz; arslanlara karşı heybe de nedir ki?

Gözümüzün önünden perdeyi kaldır; kaldır da kör olsun şeytan... şeytan dediğın kim oluyor ki?

Nice kişiler var, sevgilinin yüzünden sarhoş olmuş gitmişler; ekmek nedir, hiç mi hiç bilmezler.

XXI

Dil-i men ki bâşed ki turâ nebâşed
Ten-i men ki bâşed ki fenâ nebâşed

Benim gönlüm kim oluyor ki senin olmasın? Bedenim de ne oluyor ki yok olup gitmesin?

Tut ki gökyüzü benim oldu; Ay'ı elde ettim... ikisinde de ışık olmadıktan sonra neye yarar ki?

Cennetin içinde olayım, nimetlere kavuşayım... işkenceler çektikten, senin yüzünü görmedikten sonra cennet nedir, nimet ne?

Suçta, cefaya sen özür getirdikten sonra cefalar, turalım vefa olmamış, ne çıkar?

Yanlış yapılan iş yüzünden sen azarlamaya başlarsan, canla gönül yanlış işe girişmez de ne yapar?

İki bin defterlik ders versem bir arılık duruluk, bir zevk, safâ olmadıktan sonra usanmaz, bıkmaz mıyım dersin?

Seher yeli olmadıktan sonra ne bir yasemin güler, ne bir ağaç oynar, ne de bir yeşillik biter, yeşerir, kokar.

Yoksulluğa düşürdün de çırçıplak soydun ama kaftanı yokmuş, Ay'a ne gam?

Ne şaşılacak şeydir ki bilgisiz, gönüle aldırış bile etmez... ama herkes de bey, padişah olamaz ya.

Keremi, bütün suçluları kapısına çağırır... sıra sana da geldi mi, kötülüğüne bakmazlar.

Bırak canı, vazgeç gökyüzündeki Ay'dan... and olsun Tanrı'ya, hiçbir şey Tanrı'ya benzemez.

Yokluğun ezeceği başı ne yapacaksın; senin olmayan altınla ne işin var?

Bütün gün, gel sevgilim der durursun; durup kalmayan, solup dökülen gülü ne yapacaksın?

A can, sevgilinin belâsından kaçma... belâ olmayınca ham kalırsın sen.

Ne güzel, ne hoş geçer o Ay'la geceler... öyle bir Ay'dır o ki tüm yüzdür, ardı yoktur.

Ne hoştur o padişah ki kul köle kesilir... ne güzeldir o sevgili ki hiç ayrılmaz dostundan.

A beden, sen sus da gönlüm söylesin... çünkü gönlün sözünde ne ben vardır, ne biz.

XXII

Torfa germâbe-bânî k'o zi helvet berâyed

Nekş-i germâbe yek yek der sucûd enderâyed

Ne tuhaf hamamcı; halvetten çıkar, görünür de hamamdaki resimler bir bir ona karşı secdeye kapanırlar.

Donmuş, buz kesmiş resimler, hiçbir şeyden haberleri yokken, hepsi de ölüyken onun gözlerinin ışığı vurdu mu, hepsinin de gözleri nerkise döner.

Kulakları onun kulakları yüzünden masalları duymaya başlar; gözleri onun gözleri yüzünden görüşe kavuşur.

Bir de bakarsın ki, hamamdaki resimlerin her biri zaman zaman kızıl şarap içmiş gibi sarhoş olmuş, oyuna koyulmuş gitmiş.

Hamamın içi onların sesleriyle, naralarıyla dolar... onların hay-huyundan, onların gürültüsünden hamam mahşer yerine döner.

Resimler birbirlerini kendilerine çağırmaya başlarlar... bir resim o bucakta güler durur; öbürü buna doğru gelir.

Resimler arayıp tarama yüzünden şana, şevkete kavuşurlar ama hiçbir resim hamamcıyı bulamaz.

Hepsi de darmadağın olur; hepsinin de önünde, ardında o vardır... hepsi de can padişahını bilip tanımadan ordunun bulunduğu yere dek gelir.

Gül bahçesine benzeyen her gönül, onun yüzünün ışığıyla güllerle dolar. Her yoksulun eteği onun avcuyla altınlara kavuşur.

Zembilini uzat ona da varlığıyla doldursun... doldursun da yoksulluk zembiline Sencer bile hasret

çeksin.

O Ay bir soluk sarhoş bir halde meclise geliverirse, kadı da azdan, çoktan kurtulur gider, dâvacı da.

O minbere çıktı mı, şarap meyhaneye döner; ölü, sarhoş olur gider; ağaçsa Hannâne direği kesilir.

O, bir gözden yitti mi, resimler gene donarlar, buz kesilirler... gözleri görmez olur; kulakları sağırlaşır.

Fakat gene bir yüz gösterdi mi, gözleri açılır; bağ bahçe kuşlarla dolar; çayır çimen yeşerir gider.

Yürü, gül bahçesine git de dostları seyret, masalları duy... bu sözlerin ardından da can gelir, görüp seyrettiklerini yorar sana.

Apaçık görünen şeyler, nasıl söylenebilir a dostum; hokkaya banar ama kalem nasıl yazabilir onları?

XXIII

Yâr-ı merâ ârız-o izâr ne in bûd

Bâg-ı merâ nehl-o berk-o bâr ne in bûd

Sevgilimin yüzü, yanağı böyle değildi... bağımdeki bahçemdeki fidanların yaprakları, meyveleri bu çeşit değildi.

İleri gelenler de, ayaktakımı da sözlerinden dönmüşler... bu ülke halkının töresi bu değildi.

Can, şu sarp, şu korkunç derin mağaraya neden düşmüş? Mağara dostunun gelip yetişmesi böyle değildi; onun ahdi, peymanı bu değildi.

Sayıya sığmaz gam seli, yükümü de aldı, götürdü, eşeğimi de... benim cefalarımı çeken dosttan umduğum bu değildi.

O sevgili benim için nasıl bir tencere kaynatmada? İşi gücü pişkin beyin bize vergisi bu değildi.

Tuzağı gizledi de yemi önüme döktü... kinini gizledi; bu değildi açığa vurduğu.

* Bana öğüt veren, ters öğüt verdi de yolumu azıttı benim; oysaki danışılan kişinin emin olması gerekti; bu değildi gereken.

Zevk safâ çayırılığında ağlayıp inleyiş dikenini bitti, açıldı... o tanınmış ilkbahar, bunu bitirmezdi.

Hırsızım şahne kesildi de iki elimi de bağladı; padişahın koruyuculuğu da bu değildi, adaleti de.

Mühlet vermedin ki özrümü söyleyeyim... dağ gibi oturamaklı huydan bu umulmazdı.

Katı sözlerinden kan kokusu duyuyorum; miskler yağdıran göbeğinin kokusu bu değildi.

O tatlı dudaklarının tadı, lûtfu bu olmadığı gibi benim kulağımın küpesi de bu küpe değildi.

Bu yapraklar döken samyeli, ne biçim bir yel? O çınarın altında verdiği söz bu değildi senin.

Küçük bir suçun gamıyla kocaldım gitti; o büyüklerin övüncünün huyu husu bu değildi.

Bu ne biçim hesap; bu nasıl azap? Ben hesabımı böyle vehmetmiyordum; böyle saymıyordum.

Ne yolum buydu, ne konaklarım bu konaklar... o gemi, yuları güzel esrik deve de bu çeşit bir deve değildi.

Padişaha varayım da kapısında kalpazanın düzeninden şikâyetlerde bulunayım; benim geçer akçe olan o altınım bu değildi.

Padişah denize benzer, haznesi de tüm inci... fakat padişahımın haznedarı bu değildi ki.

Yeter artık; bu saçılardan hepsi de şikâyet; benim pek çok şükürler eden, şükürler edilen padişahımın avı bu değildi.

— R —

XXIV

Dî seherî bergozerî goft merâ yâr
Şifte-vo bîheberî çend ezin kâr

Sevgili dün seher çağında, bir yol uğrağında bana dedi ki: Kendinden geçmişsin, hiçbir şeyden haberin yok; niceye bir sürecek bu iş?

Benim yüzüme gül bile haset ediyor; sense tutmuşsun, bir diken isteğiyle ciğerini kanlarla dopdolu bir hale getirmişsin.

A karşısında selvinin bir fidancağz kesildiği dost dedim, a yüzüne karşı gökyüzü mumunun, güneşin bile karardığı sevgili.

Gökyüzüyle yeryüzü bile dedim, sana karşı altüst olmuş... senin kucağındaiken hiçbir şey bana yük olmazsa, şaşılmaz buna.

Canın da benim dedi, gönlün de ben; ne diye şaşırıyorsun? Sus, soluk bile alma; gümüşe benzeyen göğsüme dayan; ağla, inle.

Dedim ki: Gönülünden de huzuru, kararı aldın, candan da... ne huzurum kaldı, ne kararım. Bunu duyunca birden dedi ki:

Sen benim denizimin bir katresisin, daha fazla ne diye söylenip duruyorsun? Dal denizime de sedef gibi canın incilerle dolsun gitsin.

— D —

Şerh dehem men ki şeb ez çi siyeh dil boved
Her ki hored hon-ı helk zişt-o siyeh-dil şeved

Gecenin gönlü neden kararır, anlatayım: Halkın kanını içenin gönlü kararır, kendisi kötüleşir, çirkinleşir gider.

Şu gece de zulümle âşıkların ciğerlerini yer de zulmün karartısının dumanı gecenin gönlüne vurur, karartır onu.

Geceyi bağlayan da sensin; onu zulümden kurtar... bir gece yarısı gökyüzüne çık da gözetleyerek vur yolunu.

Sensiz şu geniş dünya mezara dönüyor... lûtfet de gece de zulmetmekten kurtulsun, biz de karanlıklardan kurtulalım.

Senden bir birlik ışığı ışıdı, vurdu mu, gece aydın olur, cehennem cennet kesilir, gül bahçesi olur gider.

Gökyüzünün göğsünün maviliği, morluğu, benim göğsümün ışığının vuruşundan meydana gelir... gönül kanımın yudumu şafaklara varır, ulaşır.

Hiçbir şeye aldırmazdım; gönlüm hoştu; sarhoştum; başım dikti... gam Ebû Leheb'i boynuma hurma lifinden bir ip taktı, bağladı beni.

Senin gam okların uçup geliyor; biz de gökyüzünün amacıyız sanki... can gamın peşine düşmüş, koşup duruyor; gamı çekiyor canı çünkü.

Canım arı duru ama senin lûtfunun tortusuyla arınmış... lûtfun, canın başında ebedî olsun.

Senin koruma kervanın korudu onu... yoksa yolda yol kesicilerin sayısı, kavimlerin sayısından da çoktu.

Neşen, gamın başına yüzlerce tekme vurmada; bunun korkusuyla gam kuşu da başını çerçöp içine çekmiş, gizlenmiş.

Sol gözüm seğiriyor, kolumun siniri atıyor... belki de canım, heves tencerelerinde bir şeyler pişirmede.

Can, gül fidanları gibi goncalara gebe kalmış... henüz çocuk olan goncaya seher yelleri esip durmada.

Tez, goncaların ağızları gibi ağzımı kapat... çünkü böyle bir lokma yedi; şimdi de dilini ısırırda.^[42]

XXVI

Berdeh on cam-ı meyrâ sâkıyâ bâr-ı deger

Nîst der dîn-o dünyâ hemçu tu yâr-ı deger

Sâkî, bir kere daha doldur o şarap kadehini; dünyada da senin gibi bir başka dost yoktur, âhirette de.

Senin yüzünü seyretmekten başka bir işe koyulmayı, başka bir hünere sahip olmayı tarikatte küfür bil, hakikatte bilgisizlik.

Sen yüzünü gösterdin, aklı da, imanı da kaptın ya... Can Mansûr'una artık her taraf bir başka darağacı kesildi.

Can senin yüzünden deli divane oldu; gönül deniz kesildi... artık gönül nasıl olur da bir başka sevgiliye döner de bakar?

Yüzünün Bağdat'ından, yahut civarındaki hoşluk, güzellik yurdundan başka, feleğin hiçbir dileği, isteği yoktur.

Erlerin meyhanesinde can kadehi dönmede... onlara benzer hiçbir sarhoş yok mu yok.

Yüce bir himmet ıssı ol; çünkü o hiçbir şeye aldırmayan sevgilinin dünyadan başka da bir ambarı var.

Birazcık at sürer, yelersen, bu yolda birazcık yürür, yol alırsan bilirsin, anlarsın ki bu bağlardan, bu gül bahçelerinden başka bağlar, başka gül bahçeleri de var.

Biraz ayak dirersen başını kurtarır, esenliğe eresin... sarığın gider ama onun yerine altmış tane sarık al.

Gönül ansızın o tanınmış otağa götürdü beni... ben tutuldum gitti ya, gönül de bir başka şekilde tutuldu gitti.

Gündüzün özür getirirsin ama gece olunca da uykunun başını kaşırsın... ayağımıza her solukta bir başka diken batmada, böyle ne olacak bu?

Sanat ıssının aşkıyla geçmeyen ömür, yitmiş gitmiştir... tarikatta başka işi boş bil, başka sözü herze say.

Baht da budur, devlet de bu... zevk de budur, yaşayış da bu... bu aşktan, bu sevdadan başka bir alışveriş, başka bir kâr nerde?

Ona, gönlümü aldın da nerelere tapşırdın dedim... hayır dedi, ben almadım, bir başka yankesici çaldı.

Ona dedim ki: Korkuyorum ben, bir de gönülden sorayım da o söylesin... bir başka şüphe, bir başka inkâr edilecek şey kalmasın.

Doğru söyle ey can; incitme âşıkları... gönül çalanların içinde senden başka gönlü ele alıp sıkın

nerde?

Gelip geçici olgunluklara benzeyen bu istekler vardır onlarda... bu yüzden de her solukta bir başka lûtufta, bir başka bağışta bulunurlar.

Derken bir başka aşk, başka bir yol yordam gerekmezse o olgunluklarla tutar da dünyayı bezer.

Deniz bu yüzden coşar, köpürür; kuş bu yüzden öter, şakır... hepsinin de dileği, her solukta şu tuzağa bir başka avın düşmesidir.

Tanrı şu dünyayı gizli bir define gibi meydana çıkarınca, sevdalarla dolu olan her baş bir başka şey belirtti dünyada.

Nerde bir güzel varsa gece gündüz kararsızdır; kendi güzelliğine yepyeni bir alıcı arar durur.

Nerde bir ay yüzlü, nerde bir misk kokulu varsa, müşteri gibi kendine, ağlayıp inleyen bir âşık aramaya koyulur.

Şu solukta onun sarhoşuyum; bir başka gün şu terütaze perdeden sana başka sırlar söyleyeyim.

Yeter, davulu az çal... çünkü bu bağda, bu gül bahçesinde senin davulunun yanı başında yirmi tane başka tagar var.^[43]

XXVII

Hadaa'l-beşîru bışâreten yâ cârû

Dehişe'l-fuâdu bi mâ hadâhu va hârû

A komşu, müjdecî, bir müjdelik verdi; o müjdeyi duyunca gönüller kendinden geçti; yandı, tutuştu.

Size yakın çadırların, evlerin yakınında, ansızın gelen müjdecinin ağzından Tanrı sesini duydular.

Yüzü karanlıklara Ay kesilen o güzel, hayalinin çevresinde âşıkların dönüp dolaştığı o kerem sahibi yaklaştı diyordu.

Müjdecinin çevresine halka oldular, karşıladılar onu... hepsi de müjdecîye secde ettiler; ziyaret ettiler onu.

Belâ yatıştıktan sonra gönüller de yatıştı; ondan baht elbiseleri giyindiler de yürüdüler gittiler.^[44]

XXVIII

Merertu bi durrin fî hevâhu bîhâru

Ra'avhu budûrun fî'd-delâlî ve hârû

Bir inciye uğradım; denizler havasına kapılmıştı... onu, dolunaylar, cilvelenirken gördüler de şaşırıp kaldılar.

Bir su gördüm ki can onunla, onun, o suyun aşkıyla arınmak diler; o su ateş değildir.

Aşkın öylesine bir ışığı vardır ki güneşte ona benzer bir ışık yoktur... âşıklara kılavuz olur da yürütür onları bu ışık.

Sevgi gelini bir dolunaydır; karanlıklarda parıl parıl parlar? Âşıkların kanları mahmurluk vermiştir ona.

Sevgiyi elde etmek için dünyaya yüz çevirdim; ülkemden başka bir ülke ışıdı; göründü bana.

Atlılar gördüm, binekleri yaralanmıştı; giderlerken pek ivmedeydi onlar.

Nereye gidiyorsunuz böyle dedim; sevgi diyarına dediler; dediler ki: O ülkeden kaçan helâk olur gider.

Buna kesin bir delil istersen Tebriz denen şehre git; orası ziyaret edilecek bir şehirdir.

Aşk ehli, o şehrin topraklarından kokular alır; can için de orda ziynetler, bilezikler vardır.

Kapkara bir gece gibi gider, onun havasına girersin; derken neşelenmiş bir halde gündüze döner, geri gelirsin.^[45]

— § —

XXIX

Âyineem men âyineem men tâ ki bedîdem rûy-ı çu mâheş
Çeşm-i cihânem çeşm-i cihânem tâ ki bedîdem çeşm-i seyâheş

Ay'a benzeyen yüzünü görelî aynayım ben, aynayım... Kara gözlerini görelî âlemin gözüyüm ben, âlemin gözü.

* Askerî, ordusu Cudi Dağı'nın tepesinde görüleli, gökyüzü de Me'vâ cenneti oldu, yeryüzü de... gökyüzü de canlara esenlik yurdu kesildi, yeryüzü de.

Devlet yıldızının, adaletin, yardımınla başarının beli dinceldi, beli güçlendi... dayanağı, sığınağı sen olduktan sonra kişi nasıl padişah olmaz, nasıl padişah olmaz?

Senden bahar yağmurlarını emen, senin suyunu çeken çorak yerin, kurak yerin çayırı çimeni her yerden daha da yeşil olur, daha da yeşil.

Ay yüzün dün gece rehin olarak Ay'a da ışık vermedeydi, yıldıza da... kara saçları da gökyüzündeki Ay'ı rehin almadaydı.

Kardeş, şu deli gönül, zincirlerini oynatmaya başladı, zincirlerini oynatmaya... nasıl coşup köpürmez şu deli gönül, nasıl coşup köpürmez? Aybaşı geldi.

Sus artık ey can, sus artık... Kutlu günün geldi çattı. Kimdir kutlu, kimdir? Erkenden seni gören, seni seyreden.

XXX

Ey sek-i kessâb-ı hecr hon-ı merâ hoş belîs
Z' on ki neyerzed konon hon-ı rehî yek lekîs

A ayrılık kasabının köpeği, yala kanımı bir hoşça... çünkü şimdi böylesine bir kulun kanı bir pula bile değmez.

İki dünyanın gizli definesi senin yüzüne karşı bir arpa değerindedir... böyle değersiz bir pula, bu istenen baş pek yersizdir a gönül.

Hem o güzeli sevmek, hem de şundan bundan korkmak; olamaz bu... bir soluk ıssı ol, bir renge boyan a âşık; ondan sonra da dire ayağını.

A şekerkamışına dönmüş gönül, onun tuzunu acı bul; Kevser havuzundan su içme; kapısının toprağını yala.

Yazı levhasını tez yu şu kâf'la nun'un ebcedinden... ondan sonra da a gönül, var onun noktaya benzer benini yaz o levhaya.

A dalgalanan, coşup köpüren haset, sen bir kapkara denizsin... Kara topraktan yapılmış bir kerpiçsin; cehennem suyuyla ıslanagör.

Tanrı ve din Şems'i, kılıcını kından sıyırdı... ey iğ ören akıl; artık hayal ipini ör, yumak et gitsin.

XXXI

Yâr-ı menest o meberîdeş cân-ı menest o mekeşîdeş
Corm nedâred mezenîdeş bî gonehest o megezîdeş

Benim sevgilimdir o, ayırmayın onu benden... benim canımdır, çekmeyin onu... suçu yoktur, dövmeyin; günahsızdır, bir şey yapmayın ona, incitmeyin.

Kimin nesidir o, bir haber ver; gönlümüze doğru gel, bir uğra bize... Vakti geldi çattı, bir hüner göster; elimi tut, beline dola.

Sarhoşlar gibi cilveler ediyorsun; kapıyı çalıyoruz, açmıyorsun... Gizli bir kapıdan giriyorsun eve; senin evin nerede; sen neredesin?

Sırça gönlü sen kırdın; geceleri uykumu sen bağladın... sen eldesin ya; yürü git de uykuya; değil mi ki burdasın, sana el atarım elbet.

Bir şey sorarsam dudağını ısırır; fakat ben ısırmadan, ısırılmadan korkmam ki... Tüm canım ben, beden değilim; şu varlığım tümünden can kesilmiştir.

Gönlümü ağır, çirkin kişilere vermem; hararetimi hiç soğutmam... Güz değilim ben, baharım; kış mevsimi hiç uğramaz bana.

Kim bu ayrana düşerse iyiden de vazgeçer, kötüden de... ne varsa, ne yoksa hepsi de gönlüne

düſer; iki dünyadan da haberdar olur gider.

Dün gece bir rüya gördüm; başsız-ayaksız koſadurdum... hem sâkînin dudağını ısırđım; hem ölümsüzlük ſarabını tattım.

Can aynasını satın aldım; sevgiliyi seyre daldım... aynadan da vazgeçtim, sevgiliden de; bütün varlıktan kaçtım gitti.

Bir put ki puthaneye sığmıyor; bir ſarap ki meyhaneye sığmıyor; bir saç ki tarağa gelmiyor; bir ſey ki yabancının gönlüne girmiyor da girmiyor.^[46]

— K —

XXXII

Cûdu's-şumusu ala'l-varâ ıŖrâku

Va varâahâ nû'l-hevâ berrâku

Bütün yaratıkların üstüne doğmuş olan o güneşlerin cömertlikleri âlemi kaplamış... o güneşlerin ardında da berrak bir hava var.

Sevgi ışıklarının ardında da benim bir efendim var ki ışığıyla her yan ışıtmış gitmiş.

Âşıklar özlemlerinde ne de temizdirler; aşk da onları özler durur.

Âşıklar aşka girerler; fakat onun güneşi doğdu mu, gözler kamaşır, diller tutulur.

Bir çağrıcı seslenir âşıklarına, çağırır onları; sese doğru yola koyulurlar; o ses yürütür onları.

Onları gördüler mi de öylesine bir sarhoş olurlar ki artık ayılacaklarını, kendilerine geleceklerini hiç sanma.

Onun yanaklarının ışığını anlamak istersen, arıklığım, yüzümün sarılığı bunu sana gerçek olarak anlatır.^[47]

XXXIII

Keçkinen oğlan hey bize kelkil
Dagdan in dagdan hey keze kelkil

Geçip giden oğlan, hey... sen bize gelgil, sen bize gelgil... Dağdan in, dağdan... hey, gezegegelgil.

Aybeyi de sensin, gün beyi de sen... tatsız tuzsuz gelme; tatlı tatlı gelgil.[\[48\]](#)

— Y —

XXXIV

Lezze li hubbî min harakâtî
Ersele kenzen li's-sadakaatî

Sevgim, oynayışlarımdan tat aldı; sadakalar vermem için bir define yolladı bana... canım dil sürçmelerinden kurtuldu; gönlüm karmakarıştı; azat etti onu.

Oraya aksaya topallaya gittim; fincan fincan şerbet içtim... orda şuh bir topluluk gördüm; hepsi de sağrakla şarap içmişti; hepsi de şaşırılmış kalmıştı.

Şekle bürünmüş aşksın, haznelere sahipsin... dünyanın şuhusun, rintsin, yol kesensin... can ateşine taşsın, demirsin; âşık olmayanın yol sakalını.

A bize acıyan, aşkımız, feryadımız senden; a bizi korkutan; yardım et bize... yüceler yücesi, ulular ulusu geldi bize; dolunaylara dolunay kesilen, kucağımızda geceledi bizim.

* A lanetlenmiş eşek, eşek kuyruğusun sen; ne uzadın, ne kısaldın... gönlümle canım, senin eğriliğinden, senin düzeninden yaralanmış, kanlar içinde kalmış.

Sabahım ışıdı, halim güzelleşti, baharım geldi, güney yellerim esti... arı duru suyum dallarımı meyvelerle doldurdu; buluşma, kavuşma şarabı gönlümü sarhoş etti gitti.^[49]

Mîgirîzî ez mâ mâ kıvâmeş dârim
Zen-zenâneş ârîm keş-keşâneş ârîm

O bizden kaçıyor ama onu yakalıyoruz; vura döve, çeke sürüye getiririz buraya.

O güzel, güllere, süsenlere gitmede... sanki bizi gör, o gül bahçesindeniz biz diyor.

Bütün düzenbazlığıyla gene de gönül almada... onun o alınına dökülen büklüm büklüm saçlarına and olsun, biz de hepimiz düzenbazız.

Gönlümüzün düğümünü çözelim; ondan bir öpücük çalalım; çalalım da boş lâf etmediğimizi anlasın.

Aklımız fikrimiz yıldıza dönmüş; sevgilimizse bir güneş... bu yüzden her sabah o sevgili öldürüp gidiyor bizi.

Yarın derse, bizi aldatmaya, kandırmaya çalışırsa, peşini bırakmayalım, veresiyeye kanmayalım; ayak direyelim.

Denizi mercanlarla dolu; muhtaç olanların içip kandıkları bir deniz... bedenimizde can oldukça bu inançdayız, bunu söyler dururuz biz.

Ne buyurursan buyruğunla dinimizi, aklımızı arttırırsın... hadi, buyur, kuluz köleyiz, sana av olmuş gitmişiz biz.

A güzelim, dudakların şeker mi şeker; saçların amber mi amber... Bizim sandığımızdan daha da tatlısın sen.

Kervanbaşı, yaralı gönüllerin hatırı için biraz daha yavaş sür... hatırımıza riayet et; işte şu katardayız biz.

Şu ormanlıkta sarhoşlara acı... arslana benzemeyiz ama sırtlan da değiliz hani.

Hadi sus, çünkü o ay yüzlü, o nazik huylu padişah, biz sırları açtıkça sırları örter, saklar.

Sus da o söylesin, o her haberi vereni yaratan sırları açsın... biz henüz hamlık yüzünden yoldan yordamdan pek uzağız.

XXXVI

Geçkinen oğlan odaya kelkil
Yol bulamazsan dag-daga kelkil

A geçip giden oğlan, odaya gelgil... yolu bulamazsan dağdan dağa gezerek gelgil.

A sarhoşların başı, a devlet ıssı padişah... a gönüle de, âşık da keremler eden, gönlü de, âşık da esirgeyen.

Yazıda bulduğun o çiçeği kimseye verme; düşmanına vergil.

Seni tutar, çekerlerse zinciri seyret... Tanrı çekişi, sana devlet vermiştir, seni ikbale ulaştırmıştır.

Bunun da bir sırrı var, anlamsız olamaz... halden hale dönen şeyi elbette bir döndüren var. [\[50\]](#)

— M —

XXXVII

Düş mîgoft cânem k'ey sepehr-i muezzem
Bes muellek zenânî şu' lehâ ender şikem

Dün gece canım, gökyüzüne diyordu ki: A pek büyük gökyüzü, ne de çok takla atmadasın; karnında ne de çok yalımlar var.

Suçsuz, günahsız, sonu gelmez bir dönüşe girişmişsin; şikâyetler ediyorsun; mavi yas elbiseleri giymişsin.

Kimi hoşsun, kimi değil; Halil gibi ateşler içindesin... Edhemoğlu İbrahim gibi hem padişahsın, hem yoksula dönmüşsün.

Görünüşte korkunçsun, oklar, yaralarsın adamı; fakat içyüzden de dertlisin; değirmen gibi dönersin, alaca yılan gibi kıvranır durursun.

Kutlu gökyüzü dedi ki: O kişiden nasıl korkmam ben ki dünya cennetini cehenneme döndürüverir.

Toprak avcunda bir muma döner; o toprağı Zenci şekline kor, Rum ülkesi halkı gibi güzel birini yaratır o topraktan; doğan yapar, baykuş yapar, şeker haline getirir, zehir eder gider.

A dostum, o gizlidir de kendisi gizli kalsın diye bizi böyle apaçık ortaya atmıştır.

Denize benzeyen şu dünya nasıl olur da saman altında gizlenir? Saman da, çerçöp de oynar durur; aşağıda da dalgalar kabarıp köpürür, yukarıda da.

Topraktan yaratılmış bedeninin, suya benzeyen canının üstündedir... can, düğünde de bedeni duvak olarak kullanır, yasta da.

Duvak altında bir yeni gelin; sert huylu, ters... dünyanın iyisiyle de alay ediyor, kötüsüyle de.

Toprak onun yüzünden yeşermiş, çayır çimen olmuş; gökyüzü onun yüzünden kararsız bir hale gelmiş... her yanda onun yüzünden bütün kötülüklerden kurtulmuş bir bahtı yaver var.

Akıl ondan tam bir inanç istemedi; sabır ondan yardım beklemedi... aşk onun yüzünden gizli şeyleri bilmedi; toprak onun yüzünden insan şekline girmedi.

Yel esip aramada; sular el yumada... Bizse Mesîh'çesine konuşmadayız; toprak da Meryem gibi susmuş kalmış.

Toprak geminin çevresini kaplayan dalgalı denizi seyret; Zemzem kuyusunun dibindeki Kâbelere bak, Mekkeleri gör.

Padişah diyor ki: Sus, kendini kuyuya atma; çünkü sen şevlem sözüyle ne kova yapmayı bilirsin, ne ip örmeyi.

XXXVIII

Fe in vaffak' Allâhu'l-Kerîmu vısâlekum

Va âyene rûhî husnekum va cemâlekum

Tanrı başarı verir de sizinle buluşursam, can gözüm güzelliğinizi alımınızı görürse,

Şükranе olarak canımı sadaka verir gibi verir giderim. Allah için alçalışıma, aşkıma acıyın; acırsanız size ne olur, neyiniz eksilir?

Ne vakte dek ayrı kalacağım sizden; ne zamana dek hayalinizle düşüp kalkacağım ben?

Sizin benden usancınız arttıkça benim sabrım eksildi... n'olurdu, sabrım gibi sizin de usancınız eksilseydi.

Onu hatırlayıp andıkça andı da göz artık kötülüklerinizi görmez oldu; cilvelerinize, nazlarınıza daldı da kötü sözlerinizi duymaz oldu kulak.

Aşk bir gün gafletle oyalandığımı gördü de sevgi bağırlarıyla ne oluyorsunuz diye bir bağırdı bize.

And olsun, Tebriz'den şekle bürünmüş bir can geldi; aklınızı başınıza alın da ayakkabılarınıza malınızı mülkünüzü verin gitsin.^[51]

XXXIX

Men bâ tu hedîs-i bî zebon gûyem

Ve'z cumle-i hâzıron nehon gûyem

Seninle dilsiz konuşuyorum; yanımda kim varsa hepsinden de gizli olarak söz söylüyorum sana.

İnsanların arasında konuşuyorum ama sözümü... senin kulağından başka bir kulak duymaz.

Uykuda dilsiz konuşmazlar mı? İşte ben uyanırken de öyle konuşuyorum.

Kuyunun dibinden başka bir yerde feryat etmem; gamının sırlarını mekânsızlık âleminden söylerim ben.

Yeryüzünde bir hoşça oturmuşum ama yeryüzündeki halleri gökyüzüne söylemedeyim.

Sevgili, her solukta benden biraz daha gizleniyor; izini tozunu söyleyip duruyorum ama bu da böyle.

Gamından feryada başladım mı, kutsal canlar da feryada geliyor.

XL

Oftâdem oftâdem der âbî oftâdem

Ger âbî hordem men dil-şâdem dil-şâdem

Düştüm ben, düştüm ben, bir suya düştüm ben... su yuttum ama gönlüm neşeli, gönlüm neşeli.

Ne tef çalmadayım, ne ney üflemede; bir soluk işsiz güçsüzüm... küple değil, şarapla değil, boyuna mahmurum ben.

Bir gönül alanın aşkıyla gül bahçesine dönmüşüm... can gördüm, can gördüm; gönül verdim, gönül verdim.

Şarap içtim, şarap içtim; şehrinde dönüp dolaşmadayım; öfkeliyim, öfkeliyim; sözlerle doluyum, esip savurmadayım.

İster tolga olayım, ister zırh; kutluyum, kutlu... ister selvi olayım, ister süsen; hürüm, hür.

Gökyüzüne, göğün en yüce yerine; deniz üstüne, dalga üstüne güzel bir taht kurdum, güzel bir baht kurdum ben.

Efendiyim, efendi... denizin buyruğuna uymuşum; köpürür, dağlara çıkar; dalgalanır, coşar... ona uymuşum, ona uymuşum.

A yıldız, a yıldız, aç dudağını, aç... bana vaad edildiği gibi bir anlat şunu, bir anlat.

Her zerre, her katre hem arar durur; hem de onun sözüyle, onun verişiyle ustayım ben, usta der durur.

XLI

Zanantum eyâ uzzâlu en kad adaltum

Tazunnûne enne'l-hakka fîma adaltum

A kınayanlar, kınadığınız zaman doğru, yerinde bir iş gördüğünüzü sanıyorsunuz.

Bu dolunay ancak ona lââyık olanları ışıtır; ışıkları size vurmadı da yolunuzu sapıttınız gitti.

Aşkı tadan gamlara düşmez, usanmaz; siz tatmadınız da o yüzden gamlara düştünüz; usandınız gitti.

Tattığınızı hakkıyla tatsanız bile değil mi ki gerçek aşk değil; gene de âşıkların yolunu bulamazsınız.^[52]

XLII

Alâ ehli Nacdin ıS-senâ ve selâmu

Va ayşatunâ fî gayrihim le harâmû

* Alkış, esenlik Necidlilere; onlardan başkalarıyla yaşamak haram bize.

Üstünlüğü, üstün kişilere görüş olmada; güzelliği âşıklara can vermede.

Tanrı ehlinin can gözleri onunla sürmelenmede; Tanrı ehlinin zevki onunla sürüp gitmede.

A orda oturanlar, efendimin üstünlüğü yüzünden razılık kazanarak sürüp giden bir yaşayışa ermişsiniz.

Padişahımız yücelik, üstünlük perdesini örtmeseydi, kapısına büyük kalabalıklar yığılırdı.

Şunu anlatayım sana; yüzünün parıltıları vursa, taşlar, kayalar bile dirilir gider.

Sözü, sözümüzü kestiği, bizi susturduğu zamanı, Tanrı, rahmetiyle suvarsın... fakat gene de bu söze ait sözler var canımızda.

Gönlüm onun işlerine düzülmüştür, bir elif gibi dümdüzdür ama kınayanların yüzünden de boyum lââm'a dönmüş, iki büklüm olmuştur.^[53]

XLIII

Men ezin hâne heder mînerevem

Men ezin şehri sefer mînerevem

Ben bu evi bırakıp bir yerlere gitmem; bu şehirden kalkıp yollara düşmem ben.

Bir benim, bir de şu güzel... ömrüm boyunca onu bırakıp da bir başka yere gitmem ben.

Topraktakiler esere yüz çevirdiler; ben esîrdenim, esere yüz tutmam.

A gözlerim, şu gözler gibi ben de görüşe kavuşmazsam, uzak edin görüşü benden.

Ay yüzü, bahtımı altüst etti ama gökyüzü gibi altüst gitmem ben.

Gökyüzü evi de kapkaranlık, yeryüzü evi de... Ay çadırını bırakıp da bir yerlere gitmem ben.

Güneş gibi bana kılıç da vursa kılıcından kaçıp kalkana sığınmam ben.

Padişahımın aşkı taç olarak da yeter bana, kemer olarak da yeter; taca, kemere bakmam bile.

Kendimi melek huylarında kaybedeyim gitsin; insan huylarına gitmem ben.

Onun aşkı sanki bir ağaç; ben de Mûsa'yım... boş yere ağaca gidecek değilim ya.

O ağaçtan bir ışıktır çağırıyor beni; yoksa yeşilliği için ağaca gitmem ben.

Ağaç gibi hoş bir halde abıhayatı emip durayım; odun gibi kavurucu ateşe gitmem ben.

Tebrizli Şems, seher aydınlığıdır; onun ışığından başka bir sehre gitmem ben.

XLIV

Amruke yâ vâhıden fî derecâti'l-kemâl
Kad nezele'l-hemmu bî yâ senedi kum taâl

A biricik güzelim, yaşın tam olgunluk çağında... dertlere uğradım, sıkıntılara düştüm; kalk da gel a benim dayancım, güvencim.

Niceye bir şu dedikodu? Aşka tap da boy at, aşka düş de aşk gibi iki cihanda da ölümsüz bir hale gel.

A beni sıkıntılardan kurtaran, a eşim dostum benim, a meclisin ay yüzlü güzeli, yüzün dolunay, ağzının yâri helâl şarap.

Niceye bir ayrılık yükünü çekeceksin; niceye bir ayrılık derdine düşüp derman arayacaksın? Hele şimdi ayrılık gagası kanatlarını da yolmuş.

Canın vefa denizi, rengin temizlik parıltıları; korkmasaydım sana, a ululuk ıssı derdim.

Ah boşboğaz nefisten; ah akılların arıklığından; ah usanan sevgiliden; niceye bir usanacak, bezecek ki?

Bütün âlemin gönlünü neşeyle doldurursun; herkesi aşkla sarhoş edersin; hayalin bile gözle görülmez bir hayal, görünmeyi gösterirsin âleme.

Ona ne dersem diyeyim, âcizliğimi bildirmedi; onu bilmiyorum ben ki sitem ediyorsun, vebale giriyorsun diye korkutayım.

Canlarına girersin, bedenlerini esritirsin; meclislerde oturtursun onları; hem de o meclislerde büyük sağraklar vardır.

Bütün sorular, bütün cevaplar ondan; ben sanki bir rebâbım; hadi, feryat et diye mızrabı vuran, yayı çeken o.

Terazilerimizi düzene korsun; seslerimizi güzelleştirirsin; gamlarımızı giderirsin; gücün kuvvetin çetin; azabın pek senin.

Bir soluk olur, mat oldum sesi gelir bizden; bir soluk olur, kurtuluş sesi duyulur; o güzel huylu bana vurur durur, halimi anlatır gider. [\[54\]](#)

XLV

Be kûy-ı dil forô refem zemânî
Hemîcostem zi hâl-i dil neşânî

Bir zaman gönül mahallesine daldım; gönlün halinden bir iz aramaya koyuldum.

Bakayım, gönlümün halleri nedir dedim; çünkü bütün bir dünya, gördüm ki onun yüzünden feryada düşmüş.

Her ovada, her şehirde hakîmlerin sözlerinden bir destan aradım.

Hepsi de gönlün elinden feryada geldi; şu sözden bir zanna, şüpheyeye düştüm.

Aklımdan kalktım, gönüle doğru yola düştüm; fakat onun bulunmadığı hiçbir yer de görmedim.

Şu gönül, bilenle bilinen arasında tercemanlık edip durmada.

Gönül sahipleri bilir, gönül nedir? Her canı olmayan gönlün değerini ne bilsin.

Gönlü Tanrı kapısında bulabilirsin; filânda, feşmanda bulunmaz gönül.

Âlemde sınıkları onaran, her izi olanı, her izi bulunmayı gereği gibi gören Tanrı'dan başkasında bulamazsın gönlü.

XLVI

Telhî nekoned şîrin-zekanem
Hâlî nekoned ez mey dehenem

Tatlı dudaklım acı sözler söylemez; ağzımdan şarabı eksik etmez.

Her sabah çağı beni soyar, gel der, elbiseni soyan benim.

Eve atlar gelir, mühlet vermez; yaptıklarını yeter bulmaz; peki, ne yapayım ben?

Sağrağıyla sersemim; onu gördüm de bedenim can kesildi.

Yedi kat göğe sığmak ârdır, ayıptır ona... o, zâtî gömleğimin için de dolaşıp duruyor.

Onun tatlı şerbetiyle arslan gibi bir yüreğim var; onunla kavgaya giriştim mi, tatlı sözlüyüm ben.

Benim pençemdesin deyip durmada; seni ben yarattım; ne diye kırmayayım seni diyor.

Senin çenginim; her damarıma sen mızrap vuruyorsun da ben ten-tenenem diye feryat ediyorum.

Hasılı benden gönlünü koparamazsın diyor; gönül yok ki bende; peki ne yapayım ben?

XLVII

Geh çerh-zenon hemçün felekem
Geh bâl-zenon hemçün melekem

Kimi gökyüzü gibi dönmedeyim; kimi melek gibi kanat çırpmadayım.

Dönüşüm de Tanrı için, oynayışım da Tanrı için... onunum ben, onunla birleşmiş, ortak olmuş değilim ama.

O tuz madeni beni gördü de satın aldı; o yüzden tatlıyım, tuzluyum böyle.

Can ormanında gerçekten de bir arslan var; gerçekten de karnımın dağarcığını yırttı gitti.

Kazaya rıza vereni padişahım bir gün olur kadı diker.

Yecüc de benim Mecüc de ben; birim ama sayı, sınır yok bana.

Ağzını yum da bağa gir; gir de tapımdaki yazıları yitirme.

XLVIII

Efendosmusin kâga pomindon
Kûbikinonin kali zoyimason

Efendim, seni seviyoruz; yaşayışımız o yüzden iyileşiyor, güzelleşiyor.

Niçin geri döndün, niçin çengi çaldın? Söyle, neden çırpınıyorsun, kıvranıyorsun; ne eksiğin var?

Hele gönlüm benim, hele canım benim... Hele buyum benim, hele oyum benim.

Hele malım mülküm benim; hele padişahım, varım yoğum; hele haznem benim, hele madenim benim.

Bu efendimdir, bu dayancımdır benim; bu huzurumdur, kararımdır benim, yardımımıdır bu benim.

Budur güvencim, budur dayandığım direk; budur ezelim, budur bana ebed.

Ey yüzü Ay'ın parlaklığını gideren; ey boyu ağacın boyunu alçaltan.

Ey beni seher çağında ziyaret eden; ey aşkı gözümü ışıklandıran.

Koşsan kaçsan da, yelsen uçsan da şu can dilberinden canını kurtaramazsın.

Fakat bir de onun gamının elinden canını kurtarırsan vallahi, eşek leşinden de beter bir hale gelirsin.

Gel gülüm; gel padişahım benim; bir neşe vermiyorsan bâri bir soluk ver, bir koku ver bize.

Kim susarsa içer; kim ağrı duyarsa inler; aman azizim, sakın sakın, kadehi kırmayasın. [\[55\]](#)

XLIX

Ez Leyli-i hod Mecnûn şodeem

V'ez sed Mecnûn efzon şodeem

Leylâ'mın yüzünden Mecnun oldum; yüzlerce Mecnun'dan da daha deli divane bir hale geldim.

Ciğer kanıyla dopdolmuş bir hale geldim; ne hale gelmişim; bir kerecik bak da gör.

Ey beni güzellikle, hoşlukla yetiştirip geliştiren; ey beni kutlarken bana müjdeler veren.

Beni öldürürsen a bizim kanlı kaatilimiz; kan paham sensin.

Kendini sarhoşluğa vurursan varlığına varlıklar katarsın.

Hatırımız için halkaya gir; bir başka şekilde oyunlar oynar, el çırparsın.

Güzellikten de öte yüz çeşit daha hoşsun, daha güzelsin sen; gördüm de dudakların dedim; tadamazsın dedi.

Mezarıma gelirsen bir bak da gör; gözüm güzellikler yüzünden aşklarla dopdoludur.

O bağda, o bahçede meyve, yemiş şekli yoktur; o haznede altının şekli görünmez.

Geceleri, mezesiz, masalsız bir işret olur ki bana sorma o bambaşka şeyi. [\[56\]](#)

L

Bâ men senemâ dil yek-dile kon
Ger ser nenehem ongeh gele kon

A güzel, benimle gönlünü birleştir, ver gönlünü bana... buyruğuna baş komazsam o vakit şikâyet et benden.

Deli divane oldum; Allah için olsun, o güzelin saçlarından bir zincir ör bana.

* Otuz cüzü eline aldın, çileye girdin; otuz cüz benim, vazgeç çileden.

Bilmeden yola düşme, gulyabaniyle yoldaş olup gitme, sakın, kervanla yola düş.

A gönül çalgıcısı, o güzelim nağmeyle kafamın içini doldur gitsin.

Hevâ, heves ayakkabılarını çıkar da yürü; Tuvâ ovasında ayaklarının altı kabarsın.

A Zühre, a Ay; yüzünüzdeki parıltıyla iki gözümü iki meşale haline getirin.

A can Mûsa'sı, çoban olmuşsun; Tur Dağı'na git, bırak sürüyü.

Senin dayancın Tanrı'dır, sopa değil; at sopayı, vazgeç ondan.

İstek, dilek Firavun'u mademki hayvan oldu; yürü, tak çanı boynuna.

LI

Tâze şod ezo bâg-o ber-i men
Şâh-ı gol-i men neylûfer-i men

Bağım bahçem de, meyvem de, gül dalım da, nilüferim de onun yüzünden tazeleştii.

Kevserimden coşan abıhayat, vefa ırmağında akmaya başladı.

A güzel yüzü dinim, gönlüm; a güzel kokusu haber getirenim kesilen.

Demircim, her solukta, yüzünün karşısında bir ayna haline sokuyor beni.

Dudaklarım kupkuru benim; gözlerim yapıyaş benim... işte benim kurum, yaşım bu, a ay yüzlüm benim.

Kapısına toprak kesildiğim, kapımı, damımı vurup duruyor.

Ayağı bağlı kulu olduğum güzel, başımın çevresinde dönüp duruyor.

Şarap içmem ya, içersen bile sağrağımı o öper benim de öyle içerim.

O benim canıma dadılık edenimin, o benim anamın hiç sütü mü kesilir? Meme vermez olur mu bana?

O benim kucağıma geldi mi, iki dünya da yüzlerce meyveler yer benden.

Orduma o kumandan oldu mu, feleğin kale dizdarı bile kalesini teslim eder bana.

Ağzını yum, gammaz olma; o benim incim gammaz olarak yeter zâti.

LII

On dilber-i men âmed ber-i men

Zinde şod ezo bâm-o der-i men

O benim dilberim, kucağıma geldi benim; onun yüzünden damım da dirildi, kapım da.

Bu gece dedim, konuğumsun benim a benim fitnem, a başıma belâlar getirenim.^[57]

Şehirde önemli bir işim var, gideceğim dedi o benim canım, o benim başım.

Allah'a and olsun ki dedim, bu gece gidersen, yaşamaz şu bedenim benim.

Son-sonu bir gececik olsun, şu altın gibi sararmış yüzüme acımayacak mısın?

O güzelim gözlerin, ağlayışıma, yaşlı gözlerime bir kez olsun, acımayacak mı?

Kevser gibi güzel güzel akıp duran gözyaşlarıma, yüzünün gül bahçesi, bir gül olsun saçmayacak mı?

Ne yapayım ben dedi; kaza ve kader herkesin kanını benim sağrağıma dökmüş.

Yıldızım Mirrîh; talihimde, yıldızımda kandan başka bir şey yok.

Benim buhurdanımdan yanmadıkça hiçbir ödağacı Tanrı katında makbul olmaz.

Dedim ki: Mademki kasdın canadır; benim de kandan başka şarabım, mezem olamaz.

Sen selvisin, gülsün, ben gölgenim senin... sen Hayder'imsin benim, ben şehidinim senin.

A benim kulum kölem dedi, eşi bulunmaz koçtan başkası kurban olamaz bana.

Circîs gibi nefesi kutlu bir er gerek ki ülkemde yeniden yeniye şehit olsun.

İshak Peygamber gerek ki kapımın toprağında kurban edilsin.

Ben aşkı; senin kanını dökersem mahşerimde gene diriltirim seni.

Aklını başına al da pençemde çırpınma... kendine gel de hançerimden kaçma.

Ölümden yüzünü ekşitme de kucağım şükürler etsin sana.

Seni kökünden söküp çıkarınca gül gibi gül de seni benim şekerimle yoğursun ölüm.

Sen İshak'sın, ben babanım senin, a benim incim, nasıl olur da kırarım seni?

Âşıklar sürüsünün babası aşktır; benim şatafatım da ondan doğmuş.

Bu sözlere söyledi de seher yeli gibi gidiverdi; benim de gözlerimden yaşlar boşandı, aktı.

A benim başbuğum dedim, lûtfetsen de yavaş gitsek ne olur?

Tez gitme a benim canım, cihanım, a benim yüzlerce kanadım; biraz daha yavaş ol.

Hiç kimsecik benim tez gidişimi görmemiştir dedi; benim en yavaş gidişim budur.

Şu gökyüzü bile çalışsa, çabalasa, peşimden koşsa yetişemez bana.

Sus dedi, şu felek kır atı bile benim karşımda topallaya topallaya yürüyebilir.

Sus; susmazsan ateşim ormanı sarar.

Geri kalanını yarına dek söyleme de gönül ağzımdan uçup gitmesin.

LIII

Yek kovsere por dârem zi sohon

Can mîşineved tu gûş mekon

Sözlerle dopdolü bir ağzım var; sen kulak asma; can duyar sözlerimi.

A başsız-ayaksız adam; kendine bağılsın da onun için doymuşsun, başını alıp gidiyorsun.

Bütün dinleyenler geçip gitse bile, ben yeni gamı eski dosta söylerim.

Balık ne vakit suya kanar? Yahut da Tanrı susuzu Ledün bilgisine nasıl olur da doyar?

Şu söyleyenlerin hepsi de gitse, can, kulağını açar, dinler de dinler.

LIV

Ger teng bodî in sîne-i men

Roşen neşodî âyine-i men

Şu gönlüm daralmasaydı, aynam da aydınlanmaz, parlamazdı.

A diken, benim bahçemden bir gülsün sen... cehennem de benim kinimden bir ıssılıktır ancak.

Dünyanın güneşinde benim dün geceki debdebemin bir izi var ancak, bir eseri var.

O Uhud Dağı, beni, benim yün hırkamı kıskandı da yüne, yapağıya döndü.

Benim badem helvamı yersen bayat ceviz gibi kırılır gidersin.

Şu sırça gönüllülerin gönülleri olsun diye bütün yükleri çeğnime almışım.^[58]

Böylesine bir can topluluğu için her günüm cuma olmuştur.

Böylece de solup gidenim tazeleşsin, erliği kalmayanım erkek olsun derim.

Men kocâ bodem eceb bîtu in çendin zeman
Der pey-i tu hemçu tîr der kefi tu çün keman

Seniz bunca zamandır nerdeydim acaba? Senin ardından ok gibi uçmadaydım, senin elinde yaya benziyordum.

Bana izin ver de köyün halini söyleyeyim, şeyhimiz gökyüzü gibi neden gök renkli elbiseler giyindi, anlatayım.

Şu perdeyi kaldır da solup dağılanı tazeleştir; topraktan olan toprağa girsin, can da uçsun gitsin.

Padişahım yokken nerdeydim acaba? Bir an hırsız gibi korkuyordum; bir an bekçiye dönüyordum.

Kimi dördün, beşin tutsağıydım; kimi defineyle zahmet arasında bunalıyordum... hasılı yüzünü görmedikçe kârım, ziyanın ta kendisiydi, ta kendisi.

A sarayın ustası, beni töhmetli tutarsan yüzüme, gözüme bak; sararmış yüzümle yaşarmış gözlerim, gönlümde ne olduğunu bildirir sana.

A cefa okunu saplayan, fakat yayı gizleyen, ya acımayı sel götürmüş; yahut da iyilik ölmüş.

A cevri, cefası, başkalarının lûtfundan iyi olan; bütün bunları yaptın, ettin ama bir gönül bile senden soğumadı, senden vazgeçmedi.

Şu solukta her şeyden vazgeçtim de sana ulaştım, sana yapıştım... o dünyanın hafif rûhlu güzeli, sun o ağır sağrağı.

Sun da bir uğurdan gamdan da kurtulayım, çaresizlikten de... doydum gam yemeden, gam yiyenlerin minnetini çekmeden.

Sun da Tanrı kadehiyle sarhoş olayım, kayıtsız yok olup gideyim; yoklukta kanat açayım, mekânsızlık ilinde uçayım.

Can, sevgiliye ulaşsın da her kurumsağın burun büküşünü, her kaltabanın böbürlenişini ne kulağım duysun, ne aklım anlasın.

Zerre gibi oyuna düşürdün beni; ayağımı vura vura can vereyim a canımın canı.

Bu haberin geri kalanını söyleyeyim mi acaba; hayır, sustum ben; sen söylersin a tatlı dilli çalgıcı.

Öldürün beni ey güvendiğim kişiler; gerçekten de yaşayış ölümdedir; yaşayış sevgilerin güzellikleriyle ölümdedir.

Rabbimiz bize doğru yolu gösterdi; hastalıklarımızı iyileştirdi; elimizden çıkanı ödedi; ne de güzel yardımı istenendir o.

* Okçulardur gözleri, hoş nişandur kaşları... Öldürür yüz süvari, kimdir ol Alparslan?^[59]

Işığınız gözümde, güzelliğiniz gönlümde... gerçekten de yardımcım Rabbimdir; Rabbim bu güzel kıranı arttırdıkça arttır.

Gönülde bir hayaldir salına salına yürümeye koyuldu; ne de güzel yürüyüşü var; küpler gibi sağraklarla dilediği kadar suvardı bizi.

Bırakın şu ayrılığı; koçuşarak ululayın birbirinizi; birleşmeye gayret edin de açın cennetlerin kapılarını.

İşret vakti herkes bir yalnızlık bucağına gider; fakat benim işretimin gizli olmaması gerek.

Bu güzel bahtlı sâkînin elinden ağaç gibi içer dururum... yoksa yeşermiş, sarhoş, genç bir halde nasıl gidebilirim?

Bu gazel, düzenbazın gönlüne, canına çekilmiş bir kılıca benzer; uzadıysa zararı yok; kılıcın uzun oluşu bir kusur sayılmaz.

Fâilâtün fâilât fâilâtün fâilât... A Tebrizli Şems, sen hem padişahsın, hem terceman.^[60]

LVI

Çün dil cânâ beşin beşin

Çün can bî câ beşin beşin

Sevgili, gönül gibi otur, otur... Can gibi yersiz yurtsuz otur, otur.

Beline, diline az yağma ver... a güzel yüzlü, otur, otur.^[61]

Bir ömürdür gemi gibi gezdin denizde; otur, otur.

Eflâtun'sun, Calinos'sun; kır safrayı; otur, otur.

Şarap gibi acılık ne vakte dek, ne vakte dek? Helva gibi otur, otur.

Kanımı içtin; ne vakte dek dönüp duracaksın? Bir soluk gene gel; otur, otur.

Ne vakte dek lala yakıp yandıracak bizi? Onsuz yalnız otur, otur.

Mîzan gibi titredin; İkizler burcu gibi otur, otur.

Beni savmaya çalışıyorsun; yarın diyorsun... Yarından önce otur, otur.

Kevser gibi arı durusun; hoşlardan da hoşsun... hiç bulanma; otur, otur.

Güzel sevgilim, şarap gibi içimde, başımda otur, otur.

Hadi ey ay yüzlü, söyle, söyle; ey cana can katan, otur, otur.

LVII

Ey heft deryâ govher etâ kon

V'in mussuhârâ por kîmyâ kon

A yedi deniz, inci bağışla; şu bakırları kimyayla dolu bir hale getir.

A sarhoşların mumu, a bağıın bahçenin selvisi; ne vakte dek masaldan lâf açacaksın, artık vefa göster.

Her mermer, her granit kaya ağladı halimize; ey sevgili, şu derdimize derman ol.

A öfkelenip yüzünü gizleyen dost; şu olaya bir son ver, görün artık bir soluk.

Bağışlarda bulundun, çok çok adamlıklar ettin; şimdi iki kat adamlık et.

A yolu yordamı güzel, a Ay, a yıldız; gece karanlığında Ay gibi cömertlik et.

Eski derdi gider, hastalığımızı iyileştir, eziyetimizi al; yüzümüzdeki yetimlik tozunu sil; arıt bizi.

Cennette bile olsam, altına, gümüşe batsam değil mi ki sen yoksun, yetimim; sen derman ver bize.

Dudağımı yumdum, gamlar içinde oturakaldım; elimi aç; göster yüzünü bana.

LVIII

Hey çi gerîzî çendin yek nefes incâ benşin

Sebr-i tu kû ey sâbir ey heme sebr-o temkin

Hey, ne diye bu kadar kaçyorsun? Bir soluk otur şurda... a sabırlı dost, a tümnden sabır kesilen, tümnden oturamaklı olan, nerde sabrın senin?

Biz iki üç yeni ölmüş kişiyiz; o perdenin açılmasını beklemedeyiz; açılınsın da telkîynle dirilelim, kefenimizden kurtulalım.

Hadi, kıyamet gününden önce geçmişlere bir üfür de gök kubbe bile mahşerinden alkış sesini duysun.

Hey, bizim dilimizle söyle; gizli kapaklı değil, apaydın söyle; a bütün huyu kan içmek olan, ne vakte dek sitemlerle kan içeceksin sen?

Ne vakte dek ciğerini dişleyeceksin; ne vakte dek âşıkın başına kastedeceksin? Ne vakte dek iş şöyledir, böyle diye kötü haberler vereceksin ona?

A dudakları şeker mi şeker, a geceleri cennet mi cennet sevgili, ne vakte dek âşıkın ağzını acıtacaksın, gecelerini karartıp duracaksın?

A en ulu aldaticı, hiç bal zehir verir mi; hiç şekerden sirke coşar mı; şu aldatış ne vakte dek sürüp gidecek?

Dudağın ne yaparsa yapsın, ne söylerse söylesin, şekerden haber verir... yaptığın her işte lûtuflar gizlidir.

Selvi ne diye saman çöpüne benzesin, altın neden bakıra dönsün? A kıyamet gününün padişahı, sen ne diye bir kimseye benzeyesin?

LIX

Her çi konî tu kerde-i men don
Her çi koned ten kerde boved con

Sen ne yapıyorsan, bil ki benim işimdir o; beden ne işlerse işlesin, candır o işi yapan.

Benim gözüksün sen, benim kulağımsın sen... şu ikisini söyledim ben; ötesini de sen bil, anla.

Dünyada o define olmasaydı, dünya ne diye yıkık bir eve dönerdi?

A babam benim, defineyi iste... oynat elini, oynat elini.

Onun güzel kokusu bize kılavuz oldu; güllere, fesleğenlere dek yol gösterdi; güllere, fesleğenlere dek.

Varlık âlemi zerre zerre sana müşteridir; aklını başına devşir de incini ucuz satma.

Dağarcığın ağzını açarsan fare girer, kedi girer içine.

Aşk oldu mu can kaybolmaz... tek, sevgilinin gölgesi uzaklaşmasın başımızdan.

Bunun geri kalanını da sen söylersin ey Ay, ey Güneş, ey parlak Zühre.

LX

Dil-i dil-i dil-i tu dil-i merâ merencon
Çerâ çerâ çi ma'ni merâ konî perîşon

Gönlün, gönlün, gönlün için, gönlümü incitme... Niçin, niçin, mânası ne? Perperişan edersin beni.

Gel, gel, gene gel, barış da eve yönel... gitme, gitme önümden, omuz silkme sen öyle.

Yüzlerce şeker kamışlığısın, neden yüzünü ekşittin, kaşını çattın? Seher yelinden tezsın, neden ağır canlı oldun?

Gül bahçesine benzeyen yüzünün aşkıyla şimdi ben yüz binlerce masal gibi uzadım, gül bahçesinden de genişim, selviden de boyluyum.

Gel, gel de bir soluk ver bana; güzelim solukların abıhayat gibi gönlümün ömrünü arttırır.

Cilvelen; işte buracıkta cilvenin pahası, yüzlerce can... fakat binlerce cana değer; ne de ucuz bir matah.

Aklımızın aklısın; neden ayrısın bizden? Akli giden baş aptallaşmaz, şaşırıp kalmaz da ne yapar?

Bu sarayın direğisin, neden kapıdan dışardasın? Direksiz kalan saray yıkılmaz da ne olur?

Gökyüzündeki Ay'sın, bizse kapkaranlık geceyiz... Ay olmayan geceler pek karanlık olur, pek.

Şehrin padişahısın; biz şehrin kıyısıyız; padişahsız kalan şehirde ne baş vardır, ne kuyruk.

A Ay, sen Süleyman'sın, ayrılıkla gamsa şeytanlar, devlerdir... Süleyman uzaklaşınca şeytan fırsat bulmadı mı?

Mûsa yerine geçmişsin; sopayız sana biz de... Mûsa'nın elinden başka bir elde delil olma kabiliyetini bulmadı sopa.

Hoş soluklu Mesîh'sin, bizse çamurdan yapılmış kuşuz... bir soluk üfür bize de seyret, nasıl yücelerde uçarız.

Zamanın Nuh'usun sen; sana bir gemiyiz biz... Nuh gemiden giderse, nerden tufandan kurtulur gemi?

A benim canım, Halil'sin sen; bütün dünya ateşlerle dolu... Halil olmadıkça, ateş güllük gülistanlık olmaz.

Sen Mustafâ nurusun; Kâbe putlarla doldu... hadi, gel de Rahman'ın evinden putları at dışarıya.

Sen güzellik Yusuf'usun, halkın gözleri bağlı... Ken'an ihtiyarının gözleri gibi gözler seninle açılır.

Arı duru incisin, çevrende sedefiz biz; madenin incisi gitti mi, sedefin ne değeri kalır?

Güneşin canısın sen; odur canı âlemin... sana dünyanın canına cansın dersem de değer.

İman, gaybe olur; sense gizliye açıklıksın; açığın açığının apaçığıydın; iman ehlinin temelini temelsin.

Sus ki kıyamete dek belirtilerini söyleyen, gene de gizli bir defineden bir arpacık göstermiş olursun ancak.

LXI

Ey ser-i merdon bergû bergû
V'ey şeh-i meydön bergû bergû

A erlerin başı, söyle de söyle... a meydanın padişahı, söyle de söyle.
A ölümsüz Ay, a sâkîlik eden padişah, a söz bilenin canı, söyle de söyle.
Topluluğa kıblesin, muma ışıksın... onların hikâyesini söyle de söyle.
A tümnden düzen, a sarhoşlar sâkîsi, gül bahçesinin gizliliklerini söyle de söyle.
Hem her şeyi bilirsin, hem tümnden cansın... dîvânın başısın sen; söyle de söyle.
Abıhayat sensin, şekerkamışı sensin; sevgiliye ait gizli sözleri söyle de söyle.
Gamlanmazsın, öfkelenmezsin... a neşeli gönül, söyle de söyle.
Şirin'in Husrev'i, otur da otur... atlıların yolunu söyle de söyle.
Dün açıldın, saçıldın; söyledin de söyledin... gene iki mislini söyle de söyle.
O arı duru şarabı, o koskoca sağrağı sun; gülererek, açılarak söyle de söyle.
A rebâb çalan dost, her ne bulursan, imanına and olsun, söyle de söyle.
Ne kavga edersin, ne kaçarsın sen... Başsız, sonsuz söyle de söyle.

LXII

Dil-i men dil-i men dil-i men ber-i tu
Roh-ı tu roh-ı tu roh-ı bâ fer-i tu

Gönlüm, gönlüm... gönlüm sende; yüzüne, aydın yüzüne tutkun.
Güzelim, güzelim, can istersen, canına, başına and olsun, vereyim, vereyim.
Avcun, avcun, rahmet avcun... Dudağın, dudağın, şeker dudağın.
Soluğun, soluğun, can gibi soluğun... Şarabın, şarabın, altın gibi şarabın.
Kapın, kapın, bağış kapın senin... Gülün, gülün, kızıl gülün senin.

LXIII

Bî dil şodeem behr-i dil-i tu
Sâkin şodeem der menzil-i tu

Gönlüne tutuldum âşık oldum; konuştuğun yerde yurt edindim, kalakaldım.

Madenindeyken elde etmeyi ne diye isteyeyim? Gelirim sendenken altını ne yapayım?

Soluğunla bütün dünya yeşerdi... Senden istidat elde eden her şey gönüle de kible kesildi, cana da.

Akıl da deli divanen oldu, fikir de... sana tapan, bilgiden de geçti, kulluktan da.

Gökteki kuşların senin yüzünden kanatları bağlı... her akıllı can senin yüzünden akılsız.

Hüner Hârût'u da, edep Mârût'u da senin Babil kuyunda baş aşağı asılakalmış.

Boğazlayasın da dirileyim diye, can deve gibi baş vermede, boyun uzatmada.

Canın her müşkülü, seninle çözüldü; dünyada senin müşkülün olarak bir ben kaldım.

Alacağım ücret için bir berat yaz da senin vergi memurundan paramı alayım.

Dolunaya benzeyen yüzünün ışığıyla gecemiz gündüzden iyi şimdi.

Geceleyin develer senin konduğun yere, senin mahmiline dek rahvan yürürler.

Konağında senin zaliminden de hür olurlar, adalet ıssından da.

Sus; fakat seni söyleten bir soluk bile susturmuyor seni.

LXIV

Nûr-ı dil-i mâ rûy-ı hoş-ı tu

Bâl-o per-i mâ hûy-ı hoş-ı tu

Gönlümüzün ışığı güzelim yüzün; kolumuz kanadımız güzelim huyun.

Bayramımız, arefemiz senin gülüşün... Miskimiz, gülümüz senin güzelim kokun.

Talihimiz değirmi Ay'a benzeyen yüzün... Gölgeğimiz güzelim saçların.

Secde ettiğimiz yer kapının toprağı... Gezip tozduğumuz yer güzelim köyün.

Bir kere senin güzelim yanına gitmiş; başkalarına gidemiyor gönül.

Gitse bile senin güzelim çekişin, tutar, çeker onu.

A varlığıyla bizi sarhoş eden; senin güzelim ırmağında yüzer, dalgalanırız biz.

Gümüşe benzeyen göğsün, altına döndürdü beni; senin birliğin yüzünden yalınkat oldum, tek kaldım.

Baş komadayım; senin güzelim topun, nasıl olur da çevgenine baş komaz?

Susayım; çünkü güzelim varlığı beni hay-huylara salmıştı; şarabı hay-huyumu yok etti gitti.

LXV

On ışk-ı ceger-hâre k'ez hon Şeved o ferbeh
Ey bâr-ı Hodâ ber mâ nermeş kon-o rehmeş deh

O kanlar içerek semiren, o ciğerler yiyen aşk yok mu? Yarabbi bize karşı yumuşat onu, merhamet ver ona.

Kan dökmediği gün ağrılar tutar onu; âşıkın ciğerini yemedikten sonra hiçbir Şeyle dinmez, geçmez o ağrı.

Bakişının okunu gördüm senin; can, ne devlet bu dedi; o zıhın çekişiyle yay gibi doluyum, dolu.

Aşağılık topraktım, yokluk bucağında gizliydim; aşkın mezarımın başına geldi de hadi dedi, kalk, sıçra.

Senin sesinle sıçradım, kalktım; senin buyruk sürdüğün devirde oturdum, kaldım... Beni sen ağrıla a efendim, şarap sun bana.

Kendinden geç de karşımda otur; beni de kendimden, varlığımdan geçir... Geçir de ne küçüğü düşüneyim, ne büyüğü.

Satranç tahtasında yayayım, at istemiyorum; sana mat olmuşum a padişahım, yanağını koy yanağıma.

A İsa soluklu Yusuf, param olsa da gamlıyım, olmasa da... getir Cem'in kadehini, vallahi sensin sâkî.

O şarabı sun ki gönül onun yüzünden ayna gibi aparıdır; getir, cumartesiye, perşembeye atma.

LXVI

Ey con ey con fi setr'Allah
Uştur mîron fi setr'Allah

Ey can, ey can, Allah korusun... Sür deveyi, Allah korusun.

Padişahın önünde ateş gibi kadehi çektikçe çek, Allah korusun.

Dudağına dek dopdolu kadehi geceye dek çek şu meydanda, Allah korusun.

Gizliden gizliye gözlerini seyret, öfkesine bir bak, Allah korusun.

şuh bir sevgili, Ülker renkli. Konuk geldi, Allah korusun.

Sarhoş gördüm, elini yaraladım; hem de kolay kolay... Allah korusun.

Sâkî, sıçra; şarap sun fincan fincan... Allah korusun.

LXVII

Tûbâ li men âvâhu sırra fuâdihû
Seken'l-fuâde bi ıŝkîhî ve vadâdihî

Ne mutlu onu gönlüne yerleştirene; gönül de onun aşkıyla yatıştır zâti.

Kerem sahibinin canı Meryem'e benzer; gönlü Mesîh'tir sanki; göğsüyse Mesîh'in beşiğidir âdeta.

Sırrını almaya izin verdi gönüle; kullarına lûtuflar olarak da göğüsleri genişletti.

Lûtuflarıyla, ihsanlarıyla kalplere merhamet etti; savaşının çetinliğiyle de nefisleri kahretti.

Perdeyi açtı; artık ne bekleme var, ne unutuş... büyük sağrağına alıştırarak kutlu kişiyi ferahlandırdı.

Düşünceler, Rablerine âşık oldu, ona sarıldı da Arş bile direğiyle onların hali karşısında yerlere eğildi.

Sevgilinin lûtfuyla onun bakışına mazhar oldular... Tanrı güzel bir yol gösterdi de doğru yola soktu onları.

Topluluk, bütün vasıflarıyla sevgili... Tanrı'ysa bir bir hepsine de âşık.

Akıllar onun âşıklarına hayran olmuş gitmiş; artık onun tarafından sevilenlere karşı ne hale gelirler... bir çağır onu da seyretsin.

İnkâra saplanıp da bu hususta aklınla işler başarmaya kalkışma; o güzelin düzeninden kork.

Çünkü bu iş, bizim buyruğumuzla düzüp koşulmaktan çok büyük; onun kinlerinden sınıkları onaran Tanrı'ya kaçır, sığınırım ben.

Görüş ülkesi, şeyhimizin ülkelerindendir; o nasıl dilerse öyle verir, yahut da vermez; buyruk onun.

Yalım yalım ışıkları gönlümden hiç çıkmıyor; görünmüyor, uzaklaştı diye hiç şamata etmeyin.

Yaz güneşi dolunmaya yaklaşırsa, dolunsa bile sıcaklığı kullarından yitip gitmez.

Tebriz, efendim Şemseddin'le ululandıkça ululanmıştır... âşıkları yakıp kül eden, ne de kerem sahibidir o. [\[62\]](#)

LXVIII

Hâhî zi conon bûyî beberî
Z'endîşe vo gam mîbâş berî

Delilikten divanelikten bir koku almak istersen, düşünceden vazgeç, gamlanmayı bırak.

Elbise için gönlün daralırsa, canın altın kemer kuşanamaz.

Aşağılık kişiler gibi altın sayıp durdukça, aşk nasıl olur da seni mahrem sayar?

Işık oldun mu, herkesin üstündesin; ışık değilsen kapının altındasın.

Yanmayan sopa odundur; fakat yandı mı kıvılcımlara kavuşur, alevler çıkarır.

O vakit kıvılcımı, insan canının kıvılcımı gibi varır, aslına ulaşır.

Göze çekilmeyen sürmeye sürme denir; fakat göze çekildi mi, görüş kesilir.

Ağır buluttaki yağmur katresi denize düştü mü inci kesilir.

Yakılası kara dikenini seher yeli terütaze bir gül haline getirir.

Bir lokma ekmek çiğnendi de yendi mi can olur, canlının yaptıklarını yapar.

Bir sanatkâra gıda olursa o lokma sanatkârlık eder.

Belâ senin gönlünü döver, ezerse belânın ta kendisinden ballar yer, şerbetler içersin.

Ecel başını ezerse o vakit anlarsın ki tümünden başmışsın sen.

Beden yumurtasında şaşılacak bir kuşsun; yumurtadasın da o yüzden uçamıyorsun.

Beden yumurtası çatlar, kırılırsa hem uçarsın, hem canını kurtarırsın.

Yolculuk sevdası, yolculuğu anıştan ileri gelir; insan yolculuğu anar da yola düşer.

Halbuki sen oturmuş, kalakalmışsın; şu yolculuk vehmiyse, hünersizliğinden bir zammındır senin.

Yarabbi, şu eğri vehminden kurtar onu... deve de vehmi veren sensin, periye de.

Mademki yerleşmişsin, yola düşmüyorsun; ağzını yum; yolculuğu anıp durma.

LXIX

Sultân-ı menî sultân-ı menî
V'ender dil-o can îmân-ı menî

Sultanımsın, sultanımsın; gönülde, canda imanımsın.

Bana üfürürsen ben dirilirim; bir can da nedir; yüz canımsın.

Ekmek sensiz zehirdir bana, ekmek değil... hem suyumsun, hem ekmeğimsin.

Senden gelen zehir, panzehirdir bana... benim ucuz balımsın, şekerimsin.

Bağ bahçemsin; yeşilliğim, cennetimsin... selvimsin, gülen yaseminimsin.

Hem padişahımsın, hem Ay'sın bana... hem temelimsin, hem madenimsin.

Sustum, sen anlat; çünkü sözde de bürhanımsın.

LXX

On beh ki merâ temkin nekonî

Tâ hemçu hodem gorgin nekonî

Benim gibi sivilcelere karmaman, kaşıntılara düşmemen için beni rahat bırakmaman daha iyi.

Elimi yüzüne koyma da sarhoşumuzu gamlandırma.

Boyacısın, ümitleri pişirir, oldurursun... Kendine gel de aynayı paslandırma.

A hoca, üzengimizi bırak; yoksa kır atımızı eyersiz bırakırsın.

Biraz uzacıktan dizlerini dövüyorsun da dizimizi yastık edinmiyorsun.

Fakat ne yaparsan yap; âmin de demiyorsun ama sana duacıyım ben.

Gönül diyarına giderim, orasını sana yurt olarak veririm; tek sen gönlünü kinlerle doldurma.

Yüzümü ayağına korum; tek sen yüzünü buruşturma.

Gönülden, candan beğenmiyorsun ya; ben de susayım; davulcağızını çalmayayım artık.

LXXI

Hâhîm yarâ k'imşeb nehosbî

Hakk-ı Hodârâ k'imşeb nehosbî

Sevgili, bu gece uyumamanı istiyoruz; Allah için olsun, uyuma bu gece.

Aydın güne dek selvi gibi, süsen gibi hoşuz, güzeliz... yalnız şunu istiyoruz senden: Uyuma bu gece.

Uygun bir dostsun, padişahsın, efendisın... gerçek sabaha dek uyuma bu gece.

A ay parçası; uyuma bu gece de yıldız gibi yücelerde bulun.

Yüzünün güzelliğinden, kokunun lâtifliğinden Ülker yıldızı şunu istiyor: Uyuma bu gece.

Zurna bizi senin sarhoşun görünce feryada başladı; uyuma bu gece diyor.

Gündüz oldu mu lala gürültüye başlar; uyuma bu gece de kör olsun lala.

Sarhoşların meclisinde şarap, buyruğa uyanlarla beraber ağlıyor; uyuma bu gece diyor.

Bir topluluk senin için yakınlarından ayrıldı, perperişan oldu; uyuma bu gece diye yalvarıyor.

LXXII

Dûş heme şeb dûş heme şeb geştem men ber bâm-ı efendî

Ehter-o gerdon ehter-o gerdon borde zi Zuhre câm-ı efendî

Dün gece sabaha dek efendinin damındaydım... Yıldız da, gök de, yıldız da, gök de Zühre'den aldı efendinin kadehini.

Bütün canların, bütün canların bağlanmış kanatları, ayakları, bağlanmış kanatları, ayakları... Tıpkı gönlüm gibi, tıpkı gönlüm gibi gönülleri hoş, efendinin tuzağında.

Tuzağın, tuzağın kızıl şaraptan da hoş, yeşil altından da hoş... Efendinin şarabı, sızırılmış altından da daha eşsiz, sızırılmış altından da daha eşsiz.

Padişahın yüzünün ışığı, padişahın yüzünün ışığı, yüzlerce Ay'a hasretler çektirmede, yüzlerce yol kesmede, kutluluk sabahı, kutluluk sabahı... Efendinin akşamında gizlenmiş.

Karun'un haznesini, Karun'un haznesini, gökyüzünün yıldızlarını, kutlu ülkeyi, hattâ canını, hattâ canını verse adam, gene ödenmez efendinin borcu.

Şu sözleri düzmek olugan bir şeydir, olugan bir şey; fakat sen şunu bir gör ki dünyanın hasları bile efendinin halkına kurban olmuş gitmiş, kurban olmuş gitmiş.

LXXIII

Ey con çendon hobî nov bâve-i Ya' kubî

Herhâşî âşûbî conhârâ metlûbî

A canım benim, o kadar güzelsin ki... Yakub'un yeni yetişmiş oğlusun; yürek çarpıntısısın, kargaşalısın, canların istediğisin sen.

Canımızın canısın; adların anlamısın; her şeyin varlığısın; kavgaları koparan fitne başısın sen.

Mademki bir kadeh içtim; kalkayım, döneyim... ister benzim kızıl olsun, ister sapsarı; o gülün dalıyım ben.

A efendim, a efendim; Leylâ'dan haber ver bana... sarsılma, sarsılma; şunu an: Gece gebedir.

Efendimiz, efendimiz, şaşırıdık kaldık biz... Yarlığa bizi, yarlığa bizi; sensin noksan sıfatlardan arı, sensin noksan sıfatlardan arı.^[63]

LXXIV

Kali teyşi ayano so ey efendi çelebî

Nîm-şeb ber bâm-ı mâyî tâ kirâ mîtelebî

Hoş geldin çelebi, gel yukarıya. Gece yarısı damımızın üstünde kimi arıyorsun?

Kimi, ben keşişim dersin, siyahlara bürünürsün, eline bir sopa alırsın... kimi, garip bir Arap'ım dersin; imame urunur, mızrak taşırırsın.

Ne olursan ol a beyim, pek sarhoşsun, arslanları avlarsın... a Husrev, hangi dille söylersen söyle; dudakların Şirin mi Şirin.

Seni sevmeye geldim; sana lâayık değilim ama gene de sevgine düştüm, yandım... Ya Tanrı ışığıydın sen, ya Tanrı'sın... ya meleksin sen, ya peygamber.

Gönül gamını yedim mi, gönüle acırım da a yoksul gönül derim; neden böyle yanıp yakılıyorsun, neden böyle ateşler içinde çırpınıyorsun?

Gönül de sen nerdesin der; ben nerdeyim? Ben gönülüm, sen bedensin; yürü, bedenliğini yapadır.

Derilerde renk vardır, özlerdeyse zevk vardır... Deriler özlerle ne vakit bir yolu, bir yordamı tutar?

Sabahlar hayır ola... biteviye gitmeyen bir gün... geceniz gündüz oldu; geceler gecelik etmiyor artık.

Yorma beni çelebi; gel bana, gir içeriye... bir soluk sâkîlik et, çünkü meşrebin pek tatlı; dudakların balla şeker.

Sustum ben, bana dilsiz sözler bellet... çünkü doğulu olsun, batılı olsun, gönül tir tir titiyor ondan.^[64]

LXXV

Çend devîdem sûy-1 efendî
Şükr ki dîdem rûy-1 efendî

Efendiye doğru ne kadar da koştum; koştum ama şükürler olsun ki efendinin yüzünü de gördüm.

Kapkaralık gecede boyuna yol aldık biz; efendinin kokusu kılavuz oldu bize.

Canların neşesidir; ağızların tadıdır; mekânların aslıdır efendinin mahallesi.

Gül bahçesinin alanı sarhoşların işreti... Abıhayattır efendinin ırmağı.

Efendinin toyu, pek büyük bir yaşayış; boyuna kadehler sunulmada... iki dünyanın da düğünü derneği.^[65]

Efendinin tuzağı bana dilektir, istek... Efendinin hayı huyumdur benim.

Efendinin “koy”, bırak buyruğunu duyar duymaz, kurt kuzuya râm olur gider.^[66]

Boyuna bağışlanıp duran bir haznedir; Halil'in sofrasıdır... nekeslik, efendinin huyu değildir.

Padişahların kelleleri, ay yüzlülerin başları, efendinin çevgenin de birer toptur.

Sus, az söyle, hey... ne vakit olacak da efendinin evi, evlerin kiblesi kesilecek.^[67]

LXXVI

Düş heme şeb düş heme şeb
Geştem men ber bâm-ı efendî

Dün gece, bütün gece... dün gece, bütün gece efendinin damında döndüm dolaştım.

Gece bitti, gece bitti... sonunda efendinin kadehinden şarap içtim gitti.

Efendinin adı süte de öz bağışlar, tat verir, şekere de... Güneş'e de ışık verir, Ay'a da.

Padişahların dilleri, damakları bağışlar alır... Efendinin dili damağı bağışlar bağışlar.

Tatlı, alımlı yüzü, canlara Kâbe'dir; olgun şarabı, her şeyi bilen Tanrı tarafından coşmuştur; olgunlaşmıştır.

Elif bile olsan da harflerin başına geçsen gene efendinin lâm'ında yok ol gitsin.

Işıktır o; ateş görünür... Efendinin bayağı kulları bile özel mi özel canlıdır.

Yeter, sus artık; yeter, sus artık... Efendinin borcunu kimsecikler ödeyemez.^[68]

LXXVII

Dîdî ki çi kerd yar-ı mâ dîdî
Mansûbe-i yâr-ı bâ vefâ dîdî

Gördün mü, gördün mü sevgilimiz neler etti bize? Gördün mü nasıl da mat etti bizi o vefalı dost.

O yaşayış kaynağının gönülleri bu çeşit mat edişini nerde gördün sen?

Mat eder görünür de bağışlar; onun gibi tersine işler yapan kimi gördün sen?

O aşk bağıyla bağlanan, aşk yüzünden binlerce gönlün açıldığını gördün ya, haktır bu görüş.

Bir gül verdiysen diyor, al sana bir bahçe... cefa gördüysen vefadan da nimetlen, rızıklan.

Şu beden onun bostanından bir eşek başı... o incilerle dolu denizden bir mihladız gördün sen.

Firavunluğundan sana bir şaşılık verdi de ejderhâ gördün; oysaki bir sopaydı o.

Bugün Mûsa çağırdı seni de o sopadan yüzlerce yaprağın fişkirdiğini gördün.

Dünya avcısı, iri inci taneleri saçtı; sense bölüğünden onları bayağı bir vergi gördün.

Bön kuşcağz gibi onun yanına gittin; tuzağı, hileyi, düzeni, can yakıcılığı gördün.

“Biz kurtardık” lûtfu gene satın aldı seni de Tanrı'nın lûtfunu, yardımını gördün.

Ay'ın talihiyle Müşteri'ye döndün; Allah'tan, “Satın aldı” bağışını gördün sen.

Şu bağlanışı, açılışı, o kadar çok gördün ki sayıya sığmaz.

İşin sonunda o velinimet, gözünü açtı da tutyayı gördün.

Selsebîl çeşmesinden şarap içtin; erenlerin has işretini gördün sen.

“İçin” çağrısı sana kol kanat verdi; hava alanının gezilip dolaşılacak yerini gördün.

Derken o havadan Hû'ya gittin; Kafdağı'nın yücesinde Zümrüdüanka'nın uçuşunu gördün.

Ululuk devlet kuşunun neliksiz-niteliksiz uçuşunu seyrettin.

Bundan öte, duaları kabul eden söylesin; hangi dua olursa olsun, onun kabul ettiğini gördün sen.

LXXVIII

Çu sobh-dem hendîdî der-i belâ bendîdî

Çu seykelî gamharâ ez âyine rendîdî

Seher çağı güldün ya, belâ kapısını kapattın... cilâcı ustası gibi, gam kirini, pasını aynadan arıttın gitti.

Ne canlar verdin; ne hırkalar çaldın; ne kulaklar tuttun da işret yerine çektin.

Ne ışıklar ışıttın, ne tencereler kaynattın... ne çevikler tuttun; ne yollar sordun.

Akl-ı Küll'ü aştın, gönüle dışardan üfürdün... bağın bahçenin açılışı, saçılışı senden; selvi gibi nazlandın.

Sarhoşsun ama neden ağızları bağlamadasın; neden kalemi kırıyorsun, kâğıdı yırtıyorsun?

Ne dallar silktin, ne meyveler devşirdin... ne diye yüzünü ekşitip oturdun; neden insanı korkutmak istersin?

LXXIX

Hoş-dilem ez yâr hemçunon ki dîdî

Cân-ı por envâr hemçunon ki dîdî

Sevgilinin yüzünden, gördüğün gibi gönlüm hoş... can ışıklarla dolu, gördüğün gibi işte.

Sevgilinin yeşilliğinden, gördüğün gibi güllere, gülistanlara yüzlerce kutlu ırmaklar akmada.

Bir bak da gör, gördüğün gibi kimde bir gönül varsa bu hevesle gönülsüz kaldı, işten güçten oldu.

Senin yüzünü gören herkes, gördüğün gibi sırlar hocası kesildi gitti.

Mansûr gördüğün gibi darağacına çekildi ama bil ki bu görünüşte bir bahaneden başka bir şey değil.

Canlar senin gül bahçene kavuşmak ümidiyle, gördüğün gibi dikenlerle uzlaştı.

Aşk tavus kuşuna benzer... uçup gitti mi, gönül gördüğün gibi yılanlarla dolar.

Aşkı seç, aşkı... güzelim aşk olmadıktan sonra, ömür gördüğün gibi bir yükür ancak.

Âşıkların gönüllerinde övünç, iki dünyanın saltanatı gördüğün gibi ayıptır, ârdır.

Efendiler efendisi Şemseddin'in aşkı, Tebriz'de, gördüğün gibi canlar bağışlar durur.

LXXX

Işk-ı tu hond merâ k'ez men çi mîgozerî

Nîkû neger ki menem onrâ ki minegerî

Ne diye geçip gidiyorsun da uğramıyorsun bana diye aşkın beni çağırıldı; iyi bak bana dedi, baktığın, gördüğün benim.

Senin azığın da benim, konağın da ben... gönlünü ben aldım senin; benden canını kurtarırsan, vallahi o candan hayır yok sana.

Evin şu mumu benim; şu tuzak da benim, şu yem de ben; fakat yemi saydıkça bu tuzaktan haberin yoktur senin.

Yaprak istedikçe meyvemizden uzaksın... sen cilvelenip işvelendikçe bizim cilvemizden, bizim işvemizden uzaktasın sen.

Bizim kıyametimizde her solukta yeniden bir diriliş var; fakat şu adam kalabalığının bu dirilişten haberleri bile yok.

* Canlar, Peygamber'in sözüne göre gökyüzünün yücesindedir; bizim ümmetimizin canları yeşil kuşların kursaklarındadır.^[69]

* Canlar bölük bölük ordulardır; iyileri genişliktedir, kötöleri darlıkta.

O yüzden gökyüzünü isterler; çünkü melek yaratılışındadır onlar; insan kılığındaki meleğe bak da seyret onu.

Bedenin çevresinde dönüp dolaşan şu can, yeryüzünün çevresindeki göğe benzer... beden donmuş kalmıştır ama can yoldadır, yolculuktadır.

Mademki meleklerle beraber uçuyorsun; geç şu burçlardan da Güneş gibi, Ay gibi tanyerinde doğ.

LXXXI

Mîresed ey con bâd-ı behârî

Tâ suy-ı golşen dest berârî

A benim canım, gül bahçesine gelesin diye bahar yelleri esiyor.

Yeşillik de, süsen de, lâle de, sünbül de ne ekersen onu biçersin diyor.

Goncalarla güller, dikenin çirkinliği görünmesin diye yarlıganma olarak belirdiler, açtılar.

Usûl boylu selvi yüceldi; horluktan sonra yüceliğe kavuştu.

Gül bahçesine tümünden can gelmede; çünkü su canlar veriyor.

Gül bahçesinin güzelliği su yüzünden artmada... yardım pek kutlu geldi.

Tez gelesin, kulağını kaşıyıp durmayasın diye, yaprak meyveden haber getirmede.

Gövdesi arık olduğundandır ki o güzelim üzüm meyvelerin padişahıdır.

Gönül bağımız, niceye bir şehvet kışında bir kaleye kapatılıp mahpus kalacak?

Yolu gönülden ara, ay yüzlüyü candan ara; toprakta tozdan başka ne olabilir?

Kalk, yüzünü yıka; fakat gülün yüzünü güzelleştiren suyla yıka.

Gülün dalı fesleğene dedi ki: Neyin varsa yolumuza koy.

Bülbüller, gül bahçesine, sizin tuzağınıza av biziz dediler.

Gül, Tanrı rahmetine yüz tuttu da bize karakışı buyruk ıssı yapma diye yalvardı.

Tanrı da der ki: Sıkmadıkça meyvenin suyunu elde edebilir misin hiç?

Kıştan gam yeme, gamdan, yağmadan daralma; iş başarmayı benim kapımdan seyret.

Şükür de, övüş de, artış da ağlayıp yalvarmadıkça yüz göstermez.

Sayılı ömrünü alırsam, sayıya sığmaz ömür bağışlarım sana.

Sana mahmurluk veren sarhoşluğunu alırsam, mahmurluk vermeyen bir şarap sunarım sana.

Güzeller, akıllı fikirli olurlar... niceye bir kâğıda resim yapıp duracaksın?

Gündüzün yazısını okursan, kâğıdın yüzü senin yüzünden kararır gider.

Dumanı bırak da karanlık gecede sevgilinin ay yüzünü seyret, ışığa bak.

Yeter, yeter, attan in artık da eşsiz biniciliği o gösterebilir sana.

LXXXII

Sellemek' Allah nîst misl-i tu yâri

Nîst nikûter zi bendegî-i tu kârî

Tanrı esenlik versin; senin gibi dost yok... sana kulluktan daha güzel bir iş güç de yok.

A gönül, o benim mağara dostum dedin; fakat hiç böyle bir uçsuz bucaksız deniz bir mağaraya sığar mı?

Zâti ona âşık olan da yoktur; çünkü öyle bir gizlilik definesinin başucunda her erkek yılan yatıp uyuyamaz.

Sevgilimiz hiçbir kucağa sığmaz; sığmaz ama gene de seni kucaklamak için varlık âlemi zerre zerre kucağını açmıştır.

Sirke satanla koruk sıkan geçmesin, görünmesin diye o şekerkamışlığı geldi, yetişti.

Bu yandan ayrılık ırmağı akmada; bütün canlar onun suyunlan buğu gibi göklere ağmış.

Geçen gün sarhoşlukla ona dedim ki: Artık benim işime bir karar ver.

O eşsiz Ay, benim gibi eşsiz iş isteyenin bu isteğine tatlı tatlı bir güldü, utangaçlıktan yanakları yalınlandı da,

Dedi ki: Gam yeme, bu güzelim bahar varken bağı bahçen sararıp solmaz, kupkuru kalmaz.

Yedi gök de benim ateşimden bir dumandır sanki; yedi kat yerse yolumda bir tozdan ibaret.

Dünya tuzağını kuralı binlerce yüzyıllar geçti de hâlâ ben av ümidindeyim; fakat tuzağıma bir av bile düşmedi.

Şu zamane, şu devran, âşık, sarhoş bir halde kıyımıza geldi ama bizim ne kıyımızı bulabildi, ne kucağımızı.

Şu Ay'la Güneş, değirmen taşını döndüren iki öküze benzer; gündüz yayılır, otlar, gece tarla sürmeye tutsaktır.

Öküze tapan eşek topluluğuna bak; gemsiz,yularsız yittiler, gittiler.

Yürü, o eşeklere de ki: Bırakın olmayacak maskaralığı; tövbe edin de uçulacak yere varın.

Varın da her eşek Mesîh'e eş olsun; vahiy kabul eder, can verir bir hale gelsin.

Altıdan, beşten geçin de tanınmış, talihli kumarbaz erleri görün.

Sözün özüne vardık, daha ne diyeyim? Gönlümü, sevgilinin özleyiş kıvılcımı yaktı gitti.

Söz ağzımda kaldı; gönlümse dostların bulunduğu yere, uzak bir ülkeye gitti.

LXXXIII

Âh ki dilem bord gemzehâ-yı şekârî

Şîr-1 şegerf âmed o zeîf şekârî

Ah, bir güzelin bakışları gönlümü aldı gitti. Koskoca bir arslan geldi; bir de arık av.

Hiçbir gönül yoktu ki onda gam olmasın; hem de senin gibi bir sevgilinin, senin gibi gönüller alan bir dostun gamı.

Bu aşk yüzünden gözyaşları aktıkça aktı... güzelim bir padişah, bu da hoş bir ihsan.

O güzel, toza toprağa benzeyen yalvarışa batmasın diye, göz boyuna, biteviye sular saçar durur.

Şeker madeni o dudaklardır; yaşadıkça yaşasınlar, yaşasınlar da dünyada ne bir gamlı kalsın, ne bir

koruk sikan.

İşte şimdicek kadir gecesi; gece yolcularına acıdı da dolunay doğdu, onları yıldız saymaktan kurtardı.

Onun ay yüzü yokken, can gökyüzü gibi altüsttü; susuz kalan balığın rahata, huzura kavuştuğunu kim görmüştür?

Zâti sen akla benzersin, bu dünyaysa tümnden bedendir; akılsız beden hiçbir iş görebilir mi?

Şu yeryüzünde, şu zamanede yeni elbiseler giyin... diken bile senin gibi bir kerem sahibinin kapısında gül elbisesine büründü.

Dostun huyu can saçmak olmasaydı ne âşıklık olurdu, ne can bağıslamak.

Dünya denen kumar yurdunda güzel bir kumarbazsın; adamakıllı da kâr etmişsin; bâri bize de bir hırka ver.

Seni kucaklamak için boyuna kollarımı açıyorum ama o denizin kıyısını kimsecikler görmemiştir ki.

Ben susayım da o güzel huylu Ay söylesin... dağ bile onun hilminden oturamaklı bir hale gelmiştir.

LXXXIV

Ey senem-i golzârî çend merâ âzârî

Men çü kemin fellâhem tu dehiyem sâlârî

A gül bahçesinin güzeli, ne vakte dek beni incitip duracaksın? Bir yoksul ekinciyim ben; sensin bana köy ağalığını veren.

Niceye bir aldatacaksın, beni? Ne yaparsan da yaraşıyor sana hani... ne vakte dek gönüle hileyi, düzeni öğretip duracaksın?

Öğretiyorsun ama tutar da sen ona bir düzen edersen kırılır, düşer gider; ne düzeni fayda verir, ne bir şeyi.

Beni gönlü sâf bir hale getir, sür, götür yokluğa da yokluğun lûtfuyla şu genişlikten de kurtulayım, şu daralıp ağlamaktan da.

Kim ağlarsa, gerçekten gömülü defineyi görmüştür o; fakat kim de gülerse, her şeyi örten Tanrı perdelerinin ardındadır o.

Uzak bir yoldan gelmişim, kötülöklere uğramış da ulaşmışım; daha yükümü bile açmamışım; bâri şu gizli haberi sen duy.

Kimin yükü açılmışsa sermaye peşine düşer gider; seninse sermayen yok; yok ama gene de önünü kaşır durursun.

Yeter, sus, çok söyleme; yüzünü ona tut, ona... Müşteri dedi o sana; sarmısak pek çok; bırak, satın alma sarmısağı.

Bâr-ı menest o be çi negzî hâce egerçi heme megzî
Çün gozerî ber ser-i kûyeş pây nikû neh ki nelegzî

Bunca güzellikle benim yükümdür, ağırlığımdır o; hoca, tümünden akılsın fikirsin ama gene de onun yanından geçerken ayağını iyi bas ki sürçüp sendelemeyesin.

Kalbimin sahibi söz söyledi bana, köpeğimin derisini temizledi; gönlümün ışığını güldürdü; Rabbim bir şerbet sundu da sarhoş etti beni.

Kapalı kapıdan incinir de cilvelenmeye, nazlanmaya koyulursun; nazlanma, cilveyi bırak, başını eğ, zâti definenin içindesin sen.

İşim gücüm sevgime göre arındı; bereketlerim ziyan kesildi bana... Yaşayışım da sensin, zulmüm de senden; yaşayışım, yaşadıkça da uzadı gitti.

Cansın, gönülsün sen, gönlüsün, cansın; görenlere fitnessin... gözleri kamaştı mı, gönül yolunu açarsın onlara sen.

Ömrüne ömürler katılsın, tecellin arttıkça artsın... geceleyin ne vakte dek uyuyacaksın? Uyan, gün ışığı, sabah oldu.

Gönül evine iki kapı aç; cana doğru kılavuzluk et; yaşayış denizini istemedesin; a taş yürekli, yürü, incilik et.

A benim dayancım, güzelliğim sensin; kılavuzum da sensin, cilvem de sen... kederimden usanıp da beni bırakıveresin; doğru olur mu, umulur mu bu?

A canım benim, a gönlüm benim, kalk, yürü... padişahlar padişahıyla seyre seyrana çık; hiç kaz gemi arar mı? Can olmuşsun sen, bırak şu yeri.

Dolunay doğdu başımıza, ulaşma geldi, ulaştı bize... a yiğidim, bunun için adaklar adamıştık hani; uygun düştü de kavuştuk o dolunaya.

A çalgı yurdu, neşe yeri, ne de lâtifsın; a sarhoşların başı, ne de güzelsin; on yiyorsun da bir bile vermiyorsun; arkadaşlığın şartı bu mu?

Her akşam, her sabah aşk şarap sunar da sarhoş eder bizi... hüznün, keder, ümidini kesti bizden, sabaha eş oldu gitti.

Yeter, sözü bırak artık; padişahın doğanısın, havalara uç; a doğan, tekrar yürü o padişaha; padişahına karşı ahdinde dur.

Ayrılık yamandı size; geri gelin artık, kutlu ulaşmayı dileyin... Ulaşıp kavuşmak, nekeslikten çekinir; nekes olmayın, cömertlikte bulunun.^[70]

Felestu emliku sabran navbata'l-ka'si

A şarap sunan, doldur şarapla tasımı... şarap içme nöbeti geldi mi dayanamam ben.

Ardını arasını kesmeden sun tası... ayıldım da kendime geldim mi, yasa batmak çağı gelir çatar.

Ölümsüzlük kadehiyle boyuna sun; ayıklık zamanında binlerce vesvese gelir adama.

Neşelen de Allah aşkına başımı böylece bir salla; başımı kıpkızıl şarap kadehi haline sok.

Şarabımız, gizlilik âleminden canla sunulur... cana alışırsan anlarsın o sunuşu.

Ölümsüzlük tasıyla sana şarap sundu mu, ebedî yaşayışı görür, hem de soluklarla olmayan yaşayışa kavuşursun.

Ölümsüzlük Aylarıyla neşelenir, tat alırız; duygumuz, sabah çağı, ölümsüzlük şarabını sunar.^[71]

LXXXVII

Seyyidî eyne huva key huz yedî ey mi huva ki

Erinî vachake sâaten naktadî ey mi huva ki

Efendim, neredesin ki? Elimi tut, neredesin ki? Bir an olsun yüzünü göster, neredesin ki?

Ağırlamanızın elbisesine bürünürüz; neredesin ki? Yüzünüzün ışığıyla yolumuzu buluruz; neredesin ki?

Kadehinle kendinden geçiş iyidir; o nedir ki? Sabah şarabını içerken mezenle gıdalanırız; nerededir ki?

Şehirlerde Ay gibi bir güzelsin; neredesin sen? Sana uyan her yerde görür seni, nerededir o?

Burda bulunana da dayançsın, başıboş olana da; neredesin ki? Kâbe gibi her çevreye kiblesin sen; neredesin?

Aşkın gönlümden zahitliği aldı gitti; neredesin ki? Susun; bu hayaldir herkesi yeden, nerededir ki?^[72]

LXXXVIII

Yâ sâkıye'l-hay ısmâ' suâli

Anşid fuâdî va'hbir bi hâlî

Ey diri sâkî, istediğimi duy; gönlümü al, halimden haber ver.

Gönül alacaklar sözler ederler, teselliler verirler ama hâşâ... bir aşktır ululuk ıssından geldi çattı bana.

Aşktır hünerim, şevktir küpüm... şarabım kendimendir, esriklikse halimdir benim.

Güzelimin aşkı uçsuz bucaksız bir denizdir; erlerin canları balıklardır o denizde.

İlacım da sizsiniz, dermanım da siz... ümidim de sizsiniz, olgunluğum da siz.

Açılıp saçılış gizlidir; aşktır eminlik veren; Rabdir borcu üstüne alan, umurlamaman için borçlanan.

Ebedî aşk beni öldürmeye kastetti; ben de başıma gelecekleri beklemeye başladım.

Dedim ki: Bize bir hengâme göster; işte buracıkta ama sen çuvaldasın dedi.

Çuvalı yırt da dedi, başını dışarıya çıkar... çıkar da gör ki buluşmanın, kavuşmanın ta içindesin sen.

A dostum, can yolunda incinme; çünkü sen kanatları olan bir devlet kuşusun.

Dedim ki: Âşık, seni uygun görmede kendine... hayır, hayır dedi; eriyip akarsa belki.

Suçsuzu öldürecek misin dedim... evet dedi, buluşmak pek pahalı çünkü.

O bal dudaklardan ne tadabilirim ki dedim; aklını başına al da sürtünme dedi; o sana mum olmaz.

Bir sabah çağı nimetlendir bizi; bir kâr iste; ger kanadını; çünkü köşk pek yüksek.

A benimle oturup kalkan, hasta gibi inle... ağlayıp inlersen bu halini Tanrı görür.

Gecelerin dalgalarına daldık da bir inci bulduk ama kaybettik gitti.

Geceleri dileklerin çevresinde dön dolaş da güzel bir düşünce karşına çıkıversin, bir hoş söz duyuveresin.

Geceleyin yıldız gibi dön dolaş... çünkü geceler inci denizidir.

Bir elçim var ama usanmış; yarabbi sen usanç veren şeylerden kurtar.

Bende öyle bir şarap var ki, çakalsın ama ondan bir tatsan arslan avlarsın.

Fakat şimdi bırak da afyon yutmaya bak... çünkü kimi cevap peşindesin, kimi soru peşinde.

Pek sarhoşum ben; kendimden geçtim mi hoşum... a beni kınayan, halimi bilmezsin sen.

Sevgili, yukardan, damdan in aşağıya; kavuştur beni kendine de nimetlendir; ev de bomboş.

Bir gizli kapaklı söz duy bu kuldan dedim; ey söyleyip duran, sus dedi.

Susmak güç dedim; dedi ki: a söz sahibi, yüceliklere sahip ol.

Dedim ki: Mahrem olacak kimse yok; soluğunu kısa kes; bence bir şey yok ama Allah daha iyi bilir. [\[73\]](#)

LXXXIX

Elâ harîme Leylâ aleykumu selâmî

Edertumu aleynâ safiyyete'l-mudâmî

Ey Leylâ'nın bulunduğu yer, size esenlik benden... arı duru şarabı durmadan sunarsınız bize.

İşte budur buluşma baharı, kavuşma çağı; herkesi kaplayan nimet zamanı.

Biteviye sunun kadehleri, sarhoş edin erleri... büyük kişilerin toyu böyle olur zâti.

Buluşmanıza son yok; ayrılmadan buluşun... nimetleriniz pek bol, hiç borçlanmadan yiyin.

Yüreğim gecelerin karanlığı yüzünden burkulmaz artık; gözlerimden uyku kaçtı; uyumam artık. [74]

XC

Ey şeh-i câvidânî vey meh-i âsmânî

Çeşme-i zindegânî golşen-i lâmekânî

Ey ölümsüz padişah, ey gökyüzündeki Ay; yaşayış kaynağısın, mekânsızlık gül bahçesi.

Senin tatlı, arı duru suyunu gördüm de can masalını duydum; can gibi gözlere görünmez oldum; izsizlik âlemine daldım gitti.

Güzel kokulu miske âşık olan, misk ceylanları avlar... sen koşturdukça sarhoş bir halde her yana koşar, girer.

Senin o şeker gibi gülüşün yüzünden şeker bile kul köle olmuş sana; diri can, senin yüzünden dirilik denizine batmış gitmiş.

Hey sarhoşlar, gündüz oldu; bülbülün gül bahçesindeki güzelim çilemesini, şakımasını duyun.

Yasemin gibi cilvelen; başını böylece salla... şekerler saçacaksan evini ballarla doldur.

Nerkis gözlerin sarhoş olmuş; cin misin, melek misin? Şekerle yoğrulmuşsun; gül bahçesinin goncasısın sen.

Böyle bir Tanrı sâkîsi varken kendinde olmak mutlak küfürdür... bedava sunulan şarap yüzünden can taklalar atıp durmadadır.

A kardeş, gece gündüz kendinde olmamak daha hoş... ulular ulusu Tanrı'nın sarhoşu ol; yoktur bir ikinci ona.

Adı canlara candır; onu anış madenlere lâ'ldir... aşkı gönüllerde hem amandır, hem istek.

Adını andım mı, bahtım yeşerir; işkilsiz, ikiliksiz, adı zâtı olur gider.

Şu yemyeşil meydanda gizlenmiş nice sarhoşlar var... onlara doğru gidiyorum; bilirsin ya, gene de sana söyledim işte.

* Onlar Vîse'nin de canıdır, Râmîn'in de; pek şirin onlar, pek şirin... Yâsîn soyunun övüncü, Tanrı'dan bir armağandır.

Sen de koşar, iversen, su kuşlarının yanına varırsan, abıhayatı bulursun, uçsuz bucaksız neşe denizine ulaşırsın.

Tatlı, tuzlu yemekler yedin; yaşadın, zevke erdin; bir gececik de aşka gel de seyret ev sahipliğini onun.

Biz de sabahlardan beri kendimizden geçmişiz; sarhoşuz, neşeliyiz... a dilekleri veren padişah, a muradına erenlerin sultanı, sarhoş bir halde tutmuşsun, bizi çekip duruyorsun.

Nazlılarlayız, güzellerleyiz; geceye dek onlarla ayak vurmada, oynamadayız; keşişler pîrinin her solukta bağışladığı şarapla kendimizden geçmişiz.

Bu kadeh, sizi bulmak, ağzsız bir yoldan size ulaşıp gönülde, canda parlamak için ivip duruyor.

A anlayış ıssı, körün körlüğünü gider... bundan başka yapacak bir şey yok, sınanmaya kalkışma.

Bundan başka yol da yok; bundan başka padişah da yok; bundan başka Ay da yok... bundan başka ne varsa geçici.

Hayır, sus artık, sus; mahsustan yüzünü ekşit; akıl fikir ıssı olanları bırak da gizlice şarap iç.

XCI

Der lûtf eger berevî şâh-ı heme çemenî

Der kahr eger berevî kührâ zi bon bekenî

Lûtf girirsen bütün yeşilliğin padişahısın... kahra kalkışırsan, dağı kökünden sökersin.

Sen de bilirsin, bülbül senin gülüne karşı ne der de ağlar... der ki: Aşk, ayrılık günü, kederlere uğrattı beni.

Akıl senin yüzünden gençleşir; can senin yüzünden dirilir... benim aklımın da aklısın sen, canımın da canısın sen.

Nimetinle sarhoşum ben, bilirim ki acırsın da her suç yüzünden gönlünü almazsın benden.

Tacın başımızda, ışığın kucağımızda... kokun, yolumuzu kesmezsen, kılavuzumuz bizim.

Çoban sensin sürüye, emniyete kavuşturursun sen... aşk ehli lûtuflar, nimetler ıssının gölgesinde aman bulur gider.

Seninle konuşmaya başladım mı kendimden geçerim; fakat seninle de konuşmasaydım var olmazdım zâti.

A can, bedene tutsaksın; a beden, bana perdesin... a baş, iplerle bağlanmışsın; a gönül, sensin vatanda olan.

Mademki vatandasın ey gönül, sohbetimizi hatırla... sınanma yolunda yoldaştın bana sen.

Ulular yolculuktan kurtuldular, sarp yerlerden geçtiler mi, oralarda kendilerine eş dost olanları anarlar. [\[75\]](#)

XCII

Tu Hodây hûyî tu sıfât-ı Hû'yî

Tu yekî nebâşî tu hezâr tûyî

Sen Tanrı huylusun, sende O'nun sıfatları var... Sen bir kişi olamazsın, binlerce varlıksın sen.

Bir yardımınla, bir lûtfunla herkesi gamdan da yursun, arıtırsın, suçtan da.

Herkes yolunu yitirmiş; herkes kıbleden yüz çevirmiş... fakat ne gam? Sonunda herkesi de arar, bulursun sen.

Herkes senin yüzünden ayaklarını vura vura çare aramada... herkes kutlu bir yüzün var diye seni övmeye.

Hangi bağdansın, hangi bahçeden; bana söylemiyorsun... hangi köydensin, hangi mahalleden; bana haber vermiyorsun.

Bütün şahları kul edersin, bütün Ayları yakar, yandırırısın... tümünden vay-vaysın sen, tümünden hay-huysun.

Dostsan, ne şaşılacak dostsun sen; düşmansan, gene ne şaşılacak düşmansın sen.

Yaşayıştan duy bu sözü: Yaşayış bağışlayansın sen; şekerkamışından işit bu sözü: Şekerler şekerisin sen.

Sarhoşlukla gönlümüzü yaraladıysan tut ki iki testi kırdın; iki yüz testi kırmadın ya.

Kulağın çalgıda; aklın fikrin neşeli... iki gözün de görüşüsün, ağzın, boğazın balla şeker.

Bir küp sirke var, bir küp de şarap... şarap küpündensen ekşi suratlılığı bırak.

Sus artık, rebâba döndün... beden bakımından bir ırmağa benzersin ama gönül bakımından da bir kılsın sanki.

Ne diye susmaya savaşırsın? Sen söylemezsen dünya bile kalmaz, yok olur gider.

XCIII

Heddî nedârî der hoş-lıkaayî

Mislî nedârî der con-fezâyî

Güzel yüzlülükte sınırın yok... cana can katışta eşin, benzerin bulunmaz.

Vaadinden sonra, gülüşünden sonra dün kime hey nerdesin sen dedin?^[76]

Zamane ehlinden bir yana çekildim; sen gelesin diye vardım, eve gittim.

Yemeğini tattım, yüzünü görmedim ama... O değirmi ay yüzünü ne vakit göstereceksin?

Dolunaysın, arı duru bir içim su kesilmişsin... mevki de sensin, ululuk da, bağış madeni de.

Bugün sarhoşum, deliye tapıyorum; bir Tanrı eli, elimi tuttu benim.

A benim padişahım sâkî, hadi, Allah için olsun, Allah için, o şarabı fazla fazla sun; çünkü Murtaza'sın sen.

Can bir bucakta çırpınakalmış... sun o şarabı da kurtulsun.

Bedenimin yarısı, öbür yarısıyla savaşıyor; hadi, ne vakte dek eğleşeceksin? Barıştır onları.

Kuzgunla doğan bir kafese girmiş; her ikisi de öbürünün yarasına uğramış.

Kafesi aç da gençleşsinler... kapıyı sen açtın mı, savaş kalmaz.

Göğsümüzde bir nefis var, bir de akıl... birbiriyle savaşmada, ikisi de mihnet içinde, ayrılık sarhoşu.

Savaşmalarını istiyorsan ört kapıyı üstlerine; istemiyorsan sakalık et onlara.

* Mademki canımızsın bizim; Mûsa'nın beşiği gibi at canımızı suya.

At da lanetlenmiş Firavun da bulamasın onu, kötülük etmek isteyen herifler de.

Güzelim beşiği korkudan kurtulsun; ümitsizlikten halâs olsun; su üstünde oynasın dursun.

Fakat suya kavuşmadı mı Firavun tanır, bilir onu.

Su beyi sensin, o su da boyuna vardır... sana insaf etmek düşer, ihsanda bulunmak değer.

Mûsa, can korkusuyla evdeydi; ölümsüzlük amanını suda buldu.

Her şey suyla diridir; sudur bize gökten inen meze.

Suyun da suyusun, parlaklığın, gücün kuvvetin de parlaklığısın, gücü kuvvetisin... su da güzelliği, akıcılığı senden bulur.

Nimet Karun'udur da tamahkârlık eder; senin bağışlarına karşı yoksulluğa girer, yoksulluk yolunu tutar.

Fakat bu ihsanı da yoksulluktan başka bir yolla kimsecikler elde edemez; ululuk ıssıyla pek de savaşma.

Ağlayanı ister o, arayanı ister... savaş, inat, canı nimetten ayırır.

Sustum ama gönlüm içimde bir neyzen oldu gitti.

XCIV

Hazâ tabîbî inde'd-devâî

Hazâ habîbî inde'l-velâî

İlaç verirken hekimimdir bu; severken sevgilimdir bu.

Budur elbisem, budur kitabım... budur içkim, budur a'zam.

Ayrılıkta benimle eş dost olandır bu... belâ çağında beni kurtarandır bu.

Vazgeç derler; hâşâ... gönlüm vefanın ta ortasında yer yurt tutmuştur.

Ahmed, gönlüme mi kastetmiş... eşiğinde canım, gönlüm feda olsun.

Benden şikâyet ediyor da beni öldürmeyi istiyorsa baş üstüne, hem de dileye seve.

Bu, bir silahdardır ki ayak diredi mi, eve ancak para verilirse girer.

Ölümümdür, yaşayışımdır; hasadımdır, ekinimdir... hapsimdir, kurtuluşumdur; helâkimdir, hayatımdır.

A beni kınayan, ne işim var benim seninle, ne işin var senin benimle? Çekinmemin, dayanmamın imkânı yok.

Canım tutulmuş, gönlüm düşmüş; sabrımsa ayrılık ateşimle erimiş gitmiş.

Dolunayın ışığını gördük görelî buluştuğumuz kişileri de unuttuk, görüştüğümüz kişileri de.

A hünerler sahibi, zanların da üstünde olan, ârımı namusumu yakıp yandıran deliliklerimi seyret.[\[77\]](#)

Bugün o güzel, havada uçan kuşu tutmak için bir kere daha geldi.

Gönlü olursa on on verir o; fakat yüzünü göstermede nekeştir.

Güzelimin çevresinde beş yüz güvercin tanıklık için kanat çırpır.

A yarî ölmüş, burdan uç; çünkü burda hiçbir isteksiz, özlemsiz kişi bulunamaz.

Az konuşan sarhoşlar, bedenden kurtuldular; ben de kilimciden bir kilim aşırđım.

XCV

Tu çonin nebûdî tu çonin çerâyî

Çi konî husûmet çü ezân-ı mâyî

Sen böyle değildin, niçin böylesin sen? Mademki bizimsin, ne diye düşmanlığa kalkışırsın?

Selâmın geldi mi, gönül de kul köle olur sana, can da... a güzelim, sen bundan daha yüz kat fazlasına da değersin.

Ay yüzlüsün sen, ilkbaharın gönlüsün sen... padişah huylusun, melek yüzlüsün sen.

Ver o kadehi, genişlet gönlümüzü; eskimiş gama en iyi ilaç sensin.

Gönül de nedir, can da ne? İki cihan da ne oluyor ki? Hepsini de feda etmek kolay; fakat sen nerdesin acaba?

Masalı bırak da sarhoşlara padişahın bağışından bir bağış kadehi ulaştır.

Tümden umutsun, ak şekersin sen... bizi gördün mü, bir bildiklik göster.

Şekersin, şekerkamışısın, tümden yaşayışsın... zekât tabağısın, Tanrı keremisin sen.

Dünyanın neşesinin, çalgısı; şaşılacak bir kıransın; can kulağına terelâ yelâlîsin sen.

Yücelerden terelâ yelâlâ diye nağmeler uçurursun; bir belâ değilsin, yüzlerce belâsın sen.

Gönlümü aldın da nerelere götürdün, kimlere verdin? Ne cevap verirsin, ne kurtarırsın beni.

* Düzeni arttır, aldat bizi... zâti bütün dünya, sana karşı bir köydür ancak.

Başımızı yardım; tuttun, başını bağladın, çattın... bunak bile böyle kötü bir iş yapmaz.

Çıplakların çullarına büründün, körlerin sopasını aldın; ne ümidin var, kimden ne kapacaksın?

Tamahkârlıkta böylesin, bağıştaysa bir dünyasın... sana karşı herkes şaşırılmış kalmış, ne de acayip işler göstermedesin.

* Sus a Safûrâ, bırak onu; ırmaktan çıkıyorsun da ırmaktan başka ne arıyorsun ki?

İrâden elinde değil, tümünden zora katlanmışsın, kendi dileğinle dönmüyorsun; değirmene benziyorsun sen.

Sen bir testisin, ırmağa tutsaksın; fakat ırmaktan ayrılınca da ırmaktan başka ne ararsın sen.

Kendi kendine ne yapmak istiyorsun? Madene tutsaksın sen. Kendinden ne söylüyorsun ki? Dağdan gelen bir yankısın sen.

Sus a nağme, sıçra damın kıyısından... çünkü can sesisin sen, tümünden nağmesin sen.

XCVI

Gah çü oştor der vecel âyî

Geh çü şekârî der acel âyî

Kimi olur, deve gibi ürkersin... kimi olur, bir av gibi balçığa saplanır kalırsın.

A geçip giden oğlan, niceye bir kaçacaksın? Sonunda olanlar olacak sana. [\[78\]](#)

Cihetsizliğe yönel, git de orda ara... a gönül, ne vakte dek sebeplerde, illetlerde arayacaksın?

Aramadasın, tutmuş çalgıya çengiye düşmüşsün... yün hırka giyinmişsin; sonra da ağır elbiseler ummadasın.

Başın ağrır, kötülöklere uğrarsın... âşık ol da dertlerden, mihnetlerden kurtul.

Can, korkan gönüle bir üfürdü mü, çalgıcı aramaya koyulursun, gazele başlarsın.

O neye daha da güçlü üflerse, sevgilinin yüzüne, gözlerin sürmelenir de öyle bakarsın.

Savaşa kalkışırsan ayıplanırsın; işler işlemeye kalkma; işler gelir başına.

Sevgilinin gamıyla kucağına düştün onun. Zâti avcundasın, koltuğuna alır seni.

Düşünceyi bırak, sonu düşünme... şaşırır kalırsın, düzenlere uğrarsın.

Bir düşünce gelip çattı mı, onun zıddına da bak... olur ya, şaşkınlıkla bu ikisinden birini elde ediverirsin.

Çünkü ikisinin arasında bocalayış, insanı şaşırtır; bu iki çeşit değişme, seni gerçeğe götürebilir.

Düşüncenin önündeyken yolun sonunu gör... niceye bir sözle oyalanıp duracaksın?

XCVII

Bâ çerh-i gerdan tîr-i hevâyî

Dâred hemîşe kasd-ı codâyî

Dönüp duran gök kubbeden atılan, havadan uçup gelen ok, boyuna ayrılık kasdında.

Budur Muhammed, beni öldürmeyi kastetmiş... bense onun cefalarını çekmeye hazırım.

Budur sevgilim, budur hekimim... budur edeplim, budur ilacım.

Budur dileğim, budur gönlüm... budur direğim, budur bayrağım.

Testiyi dedikodusuz doldur... yahut dostumuzsan bizim, hay-huyalar ederek doldur.

Hadi a Safûrâ, kır testiyi; fakat ümitsizliğe düşüp amcanı kırma.

Testi kaybolduysa ırmağımız var... sen sakasın ama tanınmış bir köydesin.

Bu ölümsüz zevk saçma bir şey olamaz... havadaki kuş kanatsız uçamaz.

Cana kulunca tutulup gidenleri bir göster; devlet kuşu gibi yalnız başına uç sen.

Duygu bakımından onların bedenleri pistir; onlardan yoksulluk kokusundan başka bir koku duyulmaz.

Şu üzümde koltuk kokusunu gider; nanenin yanındaki pırasayı sök, at.

Gönlündekini örtmeye çok çalışıyorsun ama her parça buçuğun tanıklık ediyor.

O, yazılmamış yazıları okur; söylenmedik sözleri bilir... fakat senin yüzün pek; aşırı ârsızsın; utanmazsın.

Malın mülkün yok; bahtın yaver değil; o pek yüzünden dolayı da ululuk ıssı olamıyorsun.

Köpek soyundansın, havlayıp duruyorsun... mademki eve gelmiyorsun, mahallede dolaşadur.

Evde bülbülümüz var; şakıyor, çiliyor... köpektен güzel bir ses gelmez ki.

İşte hür bülbül burda, sürahi de dolu; kalk a Sungur, niceye bir bekleyip duracaksın?

Nuh gibi bir ömürsün, rûh gibi bir sevgilisin; kimi sabah yemeğisin, kimi akşam yemeği.

Tatlı bir şarap, şarap iç; sus, söz söyleme... a mürâî, şu davulu az çal.^[79]

XCVIII

Be cân-ı tu ey dâyı ki sûy-ı mâ bâz âyî
Tu her çi mîfermâyî heme şeker mîhâyî

A dayı, canın için olsun, gene dön, gel yanımıza... ne buyurursan buyur, boyuna şekerler çiğnersin, ballar yersin sen. [\[80\]](#)

A güzel huylu, çık dama, tez dama yüz tut... bu yana iki üç adım at; şu sarhoşların razılığını elde et.

Usanmışsan sarhoşlardan bir sağrak al... cana rahat verir o, adamın elinden tutar, masaldan kurtarır insanı.

A cana canlar katan güzel, yarın gelirim diye vaad etmedin mi bize? Ne de aldatış bu, ne de yalan.

A çekingen güzel, dudağımızı öpersen mürâîliği bırakmış olursun, güzelliğine güzellik katarsın...

Başını bir kerecik pencereden çıkar, ahdini berkit, şekerlerle doldur; dünyayı incilere boğ, inan da bir sına hani.

İyilik fidanını dik, gül fidanını silk... yakınların yanlarına gel, kötülük etme onlara.

İki göze de bir uyku ver; zamana bir parlaklık, bir güç kuvvet bağışla; susamışlara bir su ver, kuruğa bir lezzet ihsan et.

Çengi al, tene-ten diye çalmaya koyul; gönlü ayrılıktan sök, at... apaydın şarabı getir de mahmurluğumuzu gider bizim.

Şu usançtan vazgeç, pencereden bak; dostlarla şarap iç... dostların arasında bulunmak daha hoş.

Kendimden geçtim de açılıp saçıldım; sevgilime dedim ki: Nereye düşersem düşeyim, gamınla eşim dostum ben.

El çırpışına bak, sarhoş gözlerini seyret; oltaya benzeyen saçlarına dal; hasılı nesi varsa bak da gör.

Eteğini tuttum mu, pek yücelirim; balla karılmış süte dönerim; onun lûtfuna karşı öleyim gitsin.

A güzelim, bir avuç kaza berbat çalma; nehir yokken gemi yürütmeye kalkışma; ortalama bir yol tut.

Güzelim tohumlar ek ki yarın yeşersin... çünkü burda ne ekersen onu biçersin orda.

Bir tohum ektiysen neden pişman oldun? Dağda, çölde bile olsan yürü; altından tasın var.

Usandıysan a güzel, yürü, işveleriyle dal uykuya... ateşlerle dolu dünyadan gizlice, bir hoş hoş kaç gitsin.

Bu yandan göz yum, hırsızlamaca yoldan git... gizlilik âleminde esenleş, can kanadıyla uç.

Âşık oturarak uyur; çünkü sabır yaraşır ona... Azrâ için Vâmık yeğinleşir, ileriye atılır.

Artık söylemeyi kısa kes; susuşu yoldaş edin; padişahlar padişahına bak; o ay yüzü seyre dal. [\[81\]](#)

Ez begeh ey yâr z'on akaar-ı semâ' yî

Deh be kefi mâ ki nûr-ı dîde-i mâyî

Sevgili, erkenden o gökyüzünün şarabını sun elimize; gözümüzün ışığı sen.

Her seher elinden nasibimiz var; döndür o kadehi; güneş yüzlüsün sen.

Hem de bana sun a Ay, sunma başkasına; ahinde dur, vefa göster, çünkü vefalı bir padişahsın sen.

Toz duvakları altından görünen güzelim bir yeniaysın; dertlere güzelim bir demansın sen.

Döndür kadehi; aşkının devri geldi çattı; halk nerde, senin gibi eşsiz güzeller nerde?

Ay yüzüne bir değer biçebilseydi gökyüzü, zerreler kadar can feda ederdi sana.

Bütün padişahlığınla beraber lûtfet de bize sâkîlik et; mahmur susuzlarız çünkü.

Âdem, senin için dağarcık, zembil aldı eline; Havva senin için Havvalığını yaptı.

Bunları yapan Âdem'le Havva değildi; yaratan çeşit çeşit Tanrılıkta bulunuyordu.

Uçmağın dört ırmağı da senin kadehinde; bu gittikçe ululanan ululuk altı yönden, beş duygudan değil.

Bu solukta bütün parça buçuklarımızı aç, saç da tanıklık naraları göğe ağsın.

Şu çayırılıkta goncanın ağzı, çene topağı, sen ağzını açasın da gülesin diye gülüp durur.

Senin güneş yüzün görünmese devlet kuşunun gölgesi bir kutluluk vermez.

Kadehsiz ev, ne güzeldir, ne aydın... Rehâvî makamından çal, kurtuluş onda.

Binlerce deniz değerindeki miski saç, dök gitsin... oturamaklı bir dağsın, cömertlik denizisin sen.

Her gece gayb âleminden, âdeta bir çoban gelir de yayıma salınmış develer gibi canları bedenlerden kurtarır.

Develeri gizlice yokluk yurduna çeker de bağış yeşilliklerinde bir hoş yayar.

Ama yolu görmesinler diye de gözlerini bağlar onların; çünkü ilâhî bir yoldur, nefis, dilek yolu değil.

Yaya, padişahın ayağına yüzünü koydu mu da yokluktan-yoksulluktan âdeta iki atla kaçır gider.

Ondan sonra da ferzin gibi artık eğri yola sapmaz; Hindistan'ı uman fil gibi rüyalar görür.

Mat ol da dedikodu oyununu bırak; çünkü yol göstermek, o satranç padişahının hakkıdır.

C

Tu cân-ı mâyî mâh-sîmâyî

Fârıg zi cümle endîşekâyî

Canımızsın bizim, melek yüzlüsün... bütün düşüncelere boş vermişsin sen.

Düşünceye dalmışsın da hastalığına ilaçlar arıyorsun; fakat asıl hastalığını arttıran da düşünce.

Düşüncüyü bırak, şaşkınlığını arttır... düşünce eri değilsin, arılık duruluk, zevk, safâ erisin sen.

Bu yolda düşünce bir ejderhâ kesilir... benim canım, deli divane ol; neden akıllısın?

Adı kötüye çıkmış Mecnun savaşılarından, çekişlerden kurtuldu... fakat akıllı başında olan bir kurtcağız ejderhâ kesildi gitti.

Koza kurdunun düşünceleri var; çünkü sanatını göstermek ister o.

Sanatını gösterir, bir şey doğar, meydana gelir; gelir ama bu şaşkınca düşünceyle de kendinden olur o.

Sanatı bırak, sanatkâr yeter sana... fazla tanıklık etme, tanık olarak da yeter o, güzel olarak da yeter.

Yoklara odur varlık veren; kalpları odur geçer akçe haline getiren.

Gökyüzüne biteviye bir dönüş vermiştir o, elsizdir, ayaksızdır gökyüzü ama bundan bir ziyan gelmez kendisine.

Dikkat et de çok söyleme, sus... her ne kadar kendinde değilsen de gene susmaya gayret et.

CI

Cân-ı cân-ı mâyî hoşter ez helvâyî

Çerhrâ por kerdî zînet-o zîbâyî

* Canımıza cansın, tatlılardan da hoşsun... gökyüzünü süslerle doldurdun, bezedin.

Varlıkların dadısısın, sarhoşlukların kaynağı... sarhoşların sâkîsisin, başların âfeti.

Toprağın bağısın, definesisin, gönüllerin meşalesi... senin çevrende dönmüştür de yüceliği bulmuştur Zühal.

Gelirim diye vaad ettin, vaadimde dururum dedin; a ay yüzlüm benim, kimleri bekliyorsun?

Bağış zamanı sevgili, madensin, denizsin sen... söylemeye başladın mı, sanki şeker çiğnersin.

Sensiz bir pervaneyim, yerin meydanda değil... gönüller, ardında şaşırmıştır, yerden yere gitmede.

Ne buyurursan buyruğun akılları kapar, ömre ömür katar, gözlerimizi açar.

Senin bulunduğun meclislere, sen izin vermedikçe can bile giremez a benim padişahım.

Sensiz yalnız kalırsam, budur en acı kadeh a canım benim, budur en sarp tuzak a cihanım benim.

A benim sevdama düşen, nasılsın dersin, bu benim en hoş dileğimin ele geçişidir; en faydalı kârımdır.

Pişkinlere şarapsın, hamlara sütsün... balın, sütün için kanlara bulanışa bak.

Aşkın ciğerlere karılan ne de güzel bir şey... Kan dökücülükte elin her elin üstünde.

Her el bir sarhoşun elini tutsa, değil mi ki sen meydanda değilsin, esriklere gene çare yok.

Canları deniz bil, bedenleri köpük say... fakat sen gel ey denizin incisi, sen gel.

Efendim, sahibim, konak yerim, yatağım; her şeyi örneksiz yaratansın, her parça buçuğu esriten.

Sabahları ışıtan, canları yaratan... suya kandırdığın vakit de şarabıyla keremler buyuran.^[82]

Ben elimi ağzıma koydum, ağzımı yumdum... sen söylersin artık, zâti sensin söylemeyi veren.

CII

Ne zi âkılânem ki zi men begîrî

Hıredem tu bordî çi zi men begirî

Akıllılardan değilim ki suçuma bakasın... aklımı sen aldın, götürdün, benden ne istersin?

Horum, hakirim ama aşağılııkta bulunmam; vallahi gök kubbeyi bile iki habbeye satın almam.

Mademki elim açık, mademki pek esriğim; sun a kardeş yoksulluk kadehini.

Ne yaşamayı isterim, ne zekât isterim; ölse bile beylik etmem ben.

Mademki aklın var, kaç benden; hele uzaklaş benden; bu yürekliliği göstermeye kalkışma bana.

Bildiksen iki gözümüzsün bizim... kabul edersen kulluk edeyim sana.

* A Muhammed, n' olur bir gececik uyumasan da çalsan dursan... için geçip gitmese.

Güzel bir huyun var; tanınmış bir padişahsın; sâkî, ölümsüzlük şarabından sun bize.

Sarhoşların cefası yüzünden dostları bırakıp gitmezsin sen... yolun yordamın güzel; ok yarasına benzemezsin çünkü.

CIII

Rûy-ı tu ber negrîz-i kân mâned
Zolf-i tu be nakş-bend-i can mâned

Yüzün madene renk verene; saçların cana şekil ihsan edene benziyor.

Gül yaprağının gölgesi yüzüne vursa, o nazik yanağında bir iz kalır.

Senden ayrıyken geçen bir gün bir yıl çeker... yoksul âşık öylece genç kalır gider.

Gönlü daralmış görünüyorum ama dar gönüllü değilim; nihayet gönlüm o ağza benziyor.

Benim gözüme gel, benim gözümle bak da yüz binlerce cana benzeyen bir beden seyret.

Yediyüz yetmiş yılının kadri yüceltilmiş Muharrem ayı ortalarında gazeller,

Allah'a hamd edilerek, Peygamberine rahmet okunarak bitti.

Tercemenin bitiş tarihi: 27 Cumaze'l-ahıra 1379 ve 28 Aralık 1959

SONRA BULUNAN ŐİRLER

Dîvân, bundan sonra rubailere geçiyor, “Y” harfinin sonuna dek rubailer var. Sonra bir yaprakta dört gazel var. Bunlar herhalde sonradan bir başka dîvânda bulunup yazılmış. Bu dört gazelin biri mükerrer, üçünün tercemelerini sunuyoruz.

— D —

I

Eger dil ez gam-ı dünyâ codâ tevânîkerd
Neşât-o ayş be bâg-ı bakaa tevânîkerd

Gönlü dünya gamından ayırman mümkünse, ölümsüzlük bağında neşelenmene, zevklenmene de imkân var.

Riyazat suyuyla gusledersen, bütün gönül pisliklerini arıtırsın.

Hevesler durağından iki adım ilerlersen, ululuk haremine konabilirsin.

A gönül, anlamlar denizinde o inci yok mu... hani değer bakımından paha biçemezsin ona.

Himmat eder de toprak durağında konak edinmezsen, yücelerin en yücesini durak edinirsin.

Başını düşünce koynuna eğersen, geçmiş zamanlarını kaza edebilirsin.

Fakat bu çevik yolcuların sıfatıdır; sense dünya nazeninisin, nerden aşacaksın bu yolu?

Sen ne ecelin elini, ayağını bükebilirsin; ne dünyanın renginden, kokusundan geçebilirsin.

Kötüler kötüsü benliğinle savaşılabirsen, gönülle can Rüstem'isin, erlerin sâkîsi.

Aşk derdi, tutar da sende baş gösterirse, onun gamına düşer de bu dertle gönlünü sağ esen bir hale koyarsın.

Şu anda nasıl-niçin dikenliğinden geçebilirsen, ona kavuşma cennetinde yayılır, gezersin.

Devlet kuşunun soyundansan, kuzgun soyu değilsen, canında devlet kuşuna bir özlem belirir.

Devlet kuşunun gölgesi Tebrizli Şems'tir; gayret et de o padişahın gönlüne gir, onun gönlünde yerin olsun.

II

Zi Şemsüddin-i mehdomî kadehvâr

Ki ender fiy' şerâbî hest çün nâr

Ulular ulusu Şemseddin'den bir kadeh sun; onda nar gibi bir şarap var.

Şemseddin'i övüş sopasını yere at da Mûsa'nın sopası gibi ejderhâ olsun.

Ulular ulusu Şemseddin'in sopası, bir uğurdan bütün büyüleri, bütün kerametleri yok eder gider.

Yeni baştan anlam sarhoşlarını görürsün; sırların ta öte yanından çıkagelirler.

Dört güneğiz sonra filân da geliyor deyin de o sarhoşlara benden selâm söyleyin.

Deyin ki: Bedenim canımın ayağında diken; şimdicek ayağımdan o diken çıkarayım da geliyorum diyor.

Diken ne de meydanda, fakat ayağım görünmüyor... ey işi gücü iyi dost bu iş, böyle tersine işte.

Özü gizli de dünya meydanda; sanki özü dil de dünya söz.

Gönülden bir sözdür doğar, yüz yüzü vardır; her yüzünden çengden çıkan ses gibi yüzlerce telden ses çıkar.

Söz kalmaz, fakat gönülde söz doludur; dünya kalmaz, fakat Tanrı gene de vardır.

* "Tanrı'nızız biz, gene de ona dönüp varanlarız" âyetinin sırrı zuhur edince o söz bitti gitti; fakat bu iş gönülde duruyor.

Sen gönül sırrının sırrını ararsan, ulular ulusu Şemseddin sevgili olur sana.

Fakat o istemedikçe arayamazsın onu; istemedi mi, inkâra bağlanır kalırsın.

Şemseddin'in denizlerine düştün mü, sana artık ne az vardır, ne çok.

O vakit sana karşı, dünyanın bütün ışıkları bir soluğa tutsak olmuş görünür.

Bütün dünyaya ulular ulusu, seçilmiş Şemseddin'in sayesinde can bağılırsın.

Tanrı gibi hem sökersin, yırtarsın, hem dikersin, onarırsın... kaparsın, açarsın.

Dilersen kendini gösterirsin, dilersen gizlenirsin.

Herkesi, her şeyi çırılçıplak görürsün de yurt ıssının lûtfuyla seni kimsecikler görmez.

Can dünyasında padişahlar padişahı olursun, bir padişaktan bir mağara elde edersin.

Bütün övücün ancak Şemseddin'le olur, onun kapısında mağara hizmetçisi kesilirsin.

Boyuna Şemseddin, Şemseddin diyedur; Şemseddin'den gene Şemseddin'e feryat et.

III

Çün heme ışk-ı rûy-ı tust cumle rezâ-yı nefs-i mâ
Kofr şodest lâcerem terk-i hevâ-yı nefs-i mâ

Özümüzün bütün razılığı, yüzüne karşı duyduğumuz aşktır; bu bakımdan da özümüzün dileğinden geçmek küfürdür bize.

Mademki aşkınla dirildi, nefsimizle nasıl savaşa girişiriz? Nefsimizin haccı da kanlı bakışlarına ulaşmaktır, savaşı da.

Nefsimizin yeri yurdu, ikiye bölünmüş büklüm büklüm saçlarındır; bu yüzden nefsimizden ancak bir gölgedir beliren.

Aşk öylesine bir ateş yaktı, yandırdı ki abıhayat bile ondan utanmada... Sor bakalım, kimin için yalımladı bu ateşı? Nefsimiz için.

On sekiz bin neşe, zevk âlemi gösterildi de nefsimiz ancak senin güzelliğine karşı coştı, ancak onu istedi.

Tamu kâfirlerin yeri, uçmak müminlerin... aşk âşıklar için; yok olmaksızın nefsimize değer ancak.

Vefa gerçeğinin temeli, razılık özetinin sırrı, canın ıssı Şemseddin'dir, nefsimizin arılığı bizim.

Binlerce misk bedenlinin güzel kokulu canına karşılık, nefsimizin gözleri aydın olsun diye Tebriz toprağında sürmeler geliyor bize.

IV

Mübârek bâd ber mâ in Ferîdûn
Ki gerded pâdşâh-ı din Ferîdûn

* Bu Ferîdûn kutlu olsun bize; Ferîdûn din padişahı olacaktır çünkü.

Gökteki Ay gibi parlaktır, apaydındır; Mısır ülkesi gibi şeker mi şekerdir; tatlı mı tatlıdır Ferîdûn.^[83]

Devlet yağız atına eyer vurur da kutluluk meydanında top-çevgen oynar Ferîdûn.

Tümden güneş, tümden arılık olarak, kinden arı bir halde devlet burcundan Ay gibi doğdu Ferîdûn.

Yücelik, oturamamlık kılıcıyla gam Dahhâk' ının boynunu keser Ferîdûn.

Tanrı'ya hamd olsun ki şimdi devlet köşkünde mevkileri arttırır, töreler kor Ferîdûn.

Tarih bakımından yetmişinci yılda, salı günü anasından doğdu Ferîdûn.^[84]

Aylardan Zi'lk'adeydi, sekizinci günüydü, sabah namazından iki saat sonra dünyaya geldi Ferîdûn.^[85]

Husrev'in belinden geldi; bu bakımdan da Şirin gibi sevimli olur Ferîdûn.

Anadan da soylu soplulu bir padişaktır, babadan da... Kara gözlü huriler gibi cennetten geldi Ferîdûn.

Akıllanınca, boy atınca bu şiirimi beğenir Ferîdûn.

Ömrü binlerce yıl uzasın; sen de âmin de ey Ferîdûn.

Dîvân'da bundan sonra, bahirlerde bulunmayan ve herhalde sonradan ele geçen bir nüshada bulunan gazeller yazılıyor. Biz de aynı tertiple tercemeye devam ediyoruz:

“Ey aşkı, kutluluk göğünde uçanlara kol kanat veren”den kalanlar.

(c. I., Bahr-i Recez) “müstef' ilün müstef' ilün müstef' ilün müstef' ilün”

V

Fîmâ terâ fîmâ terâ yâ men yerâ ve lâzurâ
El-ayşu fî eknâfinâ val'l-mavtu fî erkâninâ

Ey gören, fakat görünmeyen; görüyorsun ya, zevk, neşe çevremizde, ölümse temellerimizde.

Bizi kendine yaklaştırırsan ne mutlu bize; bizden gizlenirsen eyvahlar olsun bize.

Övünçlerle kalbimden seni çağırdım ey her yerde hazır, nazır olan... ey kerem sahibi, ey suçları örten, aşağılık halimize acı, lûtfet bize.

Ben gidiyorum, sense şu yolda, bu yerde balçığa kakılıp kalmışsın... fakat bir rızık gelirse yarısı bana, yarısı sana.

Suyun dışındaki gemi nasıl yürür gider? Fakat alıcıya da, satıcıya da bol bol inciler geliyor.

Bol bol inciler geliyor; değirmi Ay geliyor; pek yakınlarda göz ışığı geliyor işte.

Güzelce topluluğa gir, şekerden başka bir şeye ayak basma... o cana can katan parmaklarla şarap sağrağından başka bir şeyi tutma.

VI

Ey dil Őikâyetihâ mekon tâ neŐneved dildâr-ı men

Ey dil nemîtersî meger ez yâr-i bî zinhâr-ı men

A gönül, Şikâyetler etme de sevgilim duymasın; aman nedir bilmeyen sevgilimden korkmuyor musun yoksa a gönül.

A gönül, kanıma girme; Ceyhun'a dönmüş gözyaşlarıma dalma... yoksa geceleyin sehere dek sürüp giden feryatlarımı duymadın mı ki?

Hatırına gelmiyor mu? Hani bir gün konuşurken artık demişti; benim gül bahçemi düşünme.

Kendi miktarını bil, Şu gül bahçesinin adını anma; benim dikenimi biliyorsun ya, bu yetmez mi sana?

Dedim ki: Canıma aman ver; Şimdicek başım ağırlaştı, a Şarap sunan sâkîm, bana Şarap sunmanı istiyorum.

Güldü de, peki ama dedi, aşırı gitme; gidersen a benim sarhoşum, a benim ayığım, başın böylece döner durur.

Lûtfedeceğini görünce ayaklarına kapandım da sen bana yâr olmazsan dünyada yaşamam ben dedim.

Dünyada kalma, yok ol da apaçık yüzümü gör; böyle olmasını istiyorsan öyle ol; bil ki yokluktadır benim işim dedi.

Senin tuzağındayım, kadehin olmadıkça nasıl yiterim... canımı al da bir kadeh sat; ondan sonra seyret benim pazarımı dedim.

VII

Dil dî herâb-o mest-o hoş her sû hemîoftâd ezo

Der golboneş con sed zebon çün sovsen-i âzâd ezo

Dün onun yüzünden yıkılmıştı gönül; her yana düşüp durmadaydı; gül bahçesinde can yüz dilli süsen gibi yüzlerce dile sahip olmuştu.

Gönüller onun dudaklarından ebedî olarak Husrev gibi Şirinleşmiş, tada tuza batmış... fakat bir zamancağız gizlendi mi, onun yüzünden Ferhad gibi feryada başlarlar.

Külhana benzeyen tabiatta ansızın bir halife yüz gösterdi; müminler emîrinin yüzünden yüzlerce Bağdat'a övünç oldu.

Göklerde melekler, onun ışığıyla noksan sıfatlardan arı olduğunu söylerler, bu tespihten zevk alırlar... bütün ibadet edenlerin canları, onun yüzünden kılavuzluk gözüne, yolculuk ışığına kavuşur.

Yüz binlerce can onun çevresinde; oysa Ay gibi ortada... sarhoş bir halde salına salına gitmede, kem gözler görmesin onu.

Ay'ın on dördünün ışıkları, onun yüzünden bir ışık... amber saçlar da o şimşad boylunun büklüm büklüm saçlarından bir iz.

Aşk padişahının ordusu yüzünden bir dünya yıkılıp gitse, o padişah yıkılan bir dünya yerine yüzlerce canlara can olan dünya kurar.

O bakışlar, âşıklara zulmeder ama adaleti iki dünyaya da güzellik vermiştir, alım vermiştir.

Şu yeryüzü, bu güzeller padişahının ondan doğduğunu zerre kadar anlasaydı, nazlanır, ululanırdı da gökyüzüne ayak basardı.

Akıl küstahlık etti de kapısına koştu, fakat yaralandı gitti... can o yarayı görünce edep bakımından ona hoca kesildi.

Onun yüzünden putlara da, put yapanlara da yüzlerce gürültü düştü; hepsi de onun yüzünden feryat ederek ellerini göğe açtılar.

Bu ne biçim güneş ki dediler, felekten bu güzelliği elde etmiş... şu abıhayat onun yüzünden nasıl da böyle bir deniz oldu da coştı, köpürdü.

Onun şu aşkı sonunda can gelininin perdesini yırttı da bütün âlem varından yoğundan geçti, ona damat oldu.

Ulular ulusu Şemseddin'in eyer örtüsünü başına koyan kişi, öylesine yüceldi ki, ululuğu yüzünden Cebrâil bile onun kapısında kanadını açamaz oldu.

Sırrını daha tez açar da can Tebriz'inin gözleri görür; ona haset edenlerin görmeyen gözlerini de kör eder gider.

“Nice demdir toprağımıza katre katre, yudum yudum öylesine şarap döktü ki”den kalanlar.

(c. I., Bahr-i Muzâri Arîz) “müstef’ ilün feûlün müstef’ ilün feûlün”

— D —

VIII

Ey dil eger kem âyî kâret kemâl gîred
Morget şikâr gerded seyd-i helâl gîred

A gönül, az söylersen işin olgunlaşır; kuşun avlanmaya koyulur, avın helâl olur gider.

Ay, Güneş'in gölgesinde su gibi akar, koşar... yeniay haline girer ama derken dolunay olur gider.

Gerçek yolunda hayali terk eden kişi, hayal gibi gönüllerde konak tutar.

Nerde "Gerçekten de Tanrı'ya döndürdüm yüzümü" diyen Halil? Kulağı burulacak can, ayaklar altına düşer.

Lahnaya dönmüş yüzünü kızıl boyalarla boyar ama kokusu berbat eder onu, rengi de çıkar gider.

Yüzünü yüzüne koyma da padişahlar padişahı yüzünü Güneş gibi ululuk ışığıyla ışıklandırın.

Güneş'in de yeri mi? Öyle kişinin yüzünün ışığı, gökyüzünde yüzlerce Güneş'i, yüzlerce Ay'ı halden hale sokar.

Dünyanın ilk kocalarına bak da gör, ne haldeler onlar? Bu delili anlayan, bilen, hiç onun cilvesine aldanır mı?

Yüz binlerce akıllıyı çuvala sokmuş o... nerde bir olgun akıl ki çuvalı bıraksın.

Tanrı, yanağı güzellerin yanaklarına bir yazı yazmıştır... fakat bu yazıya, şu bene alınan, aldanan kişi, o yazıdan da kara bahtlıdır.

Yazı bulutundan çık dışarıya; dayıdan, amcadan ayrıl... ayrıl da Ay her akşam senin yüzüne baksın, kutlu fallar açsın.

IX

On meh ki hest gerdon gerdân-o bî karâreş
V'on con ki hest in con vin akl musteâreş

Şu Ay var ya, gökyüzü onun yüzünden dönmede, onun yüzünden kararı yok... şu can var ya, bu can da onun iğreti verdiği bir şey, bu akıl da.

O, her solukta canlara yeniden yeniye dileklere koyulma hızı verir... fakat bu dilek hızını onun dileği kırar, döker.

Ben ne beden bilirim, ne can; ne bunu bilirim, ne onu... yalnız dünyada onun mahmur gözleri gibi gözler var mı? Bunu da bilmem ben.

O gündüze benzer yüzü, o gönüller aydınlatan rengi... o tövbeleri yakıp yandıran lûtfu, o bahara benzeyen huyu husu bilmem de bilmem.

Aşkı, tövbenin belâsıdır; tövbeye lâıyğını vermiştir... tövbeleri yiyip sömüren aşkına karşı tövbeyi anmanın da yeri mi?

Dostu da onun yolunu vurmada, düşmanı da... bu bakımdan onun eteğine sımsıkı sarılmışız biz.

Onun kadehini aldıktan, o kadehin dönüşünü, birbir dostlara sunuluşunu gördükten sonra, cefasını çekmek değer mi değer... Değil mi dostun kulağına yapıştın, öpedur küpesini.

Ben saçlarının halkalarını aşkla sayıp duruyorum; yoksa kim o halkaların sınırını bulur, sayısını bitirebilir?

Gönül, sayılı solukla lûtuflarını sayıp dökmeye... ey onu ağlaya inlete öldüren, sen de lûtfet, bir can bağışla ona.

X

Ruhîst bî neşan-o mâ garka der neşâneş
Ruhîst bî mekân-o ser tâ kadem mekâneş

İzi belirmeyen bir can var; biz onun izine dalmışız, eserine batmış gitmişiz... Mekânsız bir can var; fakat baştan ayağa dek her yerimiz onun mekânı.

Onu bulmak istiyorsan bir soluk arama onu; bilmek istiyorsan bir soluk bilme onu.

Onu gizli gizli ararsan apaçık oluşundan uzaksın demektir; fakat apaçık ararsan, bu sefer de gizliliğini görmezsin, perde altında kalır gidereceğin.

Bir kesin delil elde eder de apaçıktan da, gizliden de çıkarsan, bir hoşça ayaklarını uzat da onun amanını elde ederek uyu gitsin.

Sen yol yürümeyi bıraktın mı, canın yürümeye koyulur... o zaman onun canından, onun rûhundan ne rahmetler gelir sana, ne rahmetler.

A canımı hapseden, ne vakte dek dizgin kasacaksın? Sür atını onun dünyasına; ama sıçratma sakın onu.

Bedenin körlüğünü göz önüne al da hırsla düşmeden ayağını bas; çünkü beden, hırsı yüzünden ona terceman olamaz.

İki somun için aşağılık kişiler gibi ne vakte dek koşacaksın? Üç yudum ekmek için ne zamana kadar onun kılıcını yiyeceksin?

XI

Der ışk-ı âteşîneş âteş behord âteş
Bî çehre-i hoş-ı o der hoş hezâr nâheş

Onun ateşli aşkıyla ateş bile, ateşler yemiş... onun güzelim yüzü olmayınca güzellik, hoşluk, binlerce çirkinliğe, binlerce kötülüğe uğramış.

Yürek senin yüzünden şahrem şahrem, otur da kebab ye... kan, şarap gibi coşmada, otur da şarap iç.

Bir kulağımı şarap tutmuş, çekiyor; öbür kulağımı da o çekmede... A gönül bu çekişme arasında otur da şarap içmeye bak.

Altı yöne tesir edip iş gören yedi yıldızdır ama ey aşk, sen bu altı yönden, yedi yıldızı da tuttun, çekip yırttın, bir yana attın gitti.

Ben, kimi Güneş gibi yüzlerce Ay'a sermaye bağışlamadayım; kimi de Ay gibi sevgilinin yüzünden Ay gibi eriyip edilmedeyim.

Bir münkir aşktan kaçarsa bu görülmemiş bir şey değildir ki... Gözü sulanan adam güneşe bakamaz.

Gerçekten de yokluğunuzdan dolayı vefanın başı dönmede... gerçekten de sevginin yüzünde gözyaşlarımdan izler var.

Gönül sana kavuşup sesini duymadıkça nasıl sabretsin... kulak sana ulaşır haydamanı duymadıkça nasıl yücelsin, esenleşsin?^[86]

XII

Âlem girift nûrem benger be çeşmhâyem
Nâmem behâ nehâdend gerçi ki bî behâyem

Işığım dünyayı kapladı; bir gözlerime bak... değerim yok ama adımlı değer taktılar.

O lokmayı kimse yememiştir, kimse bir zerresini bile alıp götürmemiştir... hal böyleyken şu yüceliğe bak ki ben boyuna çiğneyip durmadayım o lokmayı.

Gökyüzü, Arş, Kürsî, halktan iyiden iyiye uzaktır ama ben uyanıkken de ağır dururum oralara, uyurken de.

Orası ışık dünyası, hem huriler var orda, hem köşkler var; neşe yeri, düğün dernek meclisi orası... ordan kalkıp da kendime gelemem ben.

Cebrâil perdecî, erler de bu perdenin ardında... ben o erlerin halkasına yüzük taşı kesilmişim; tutup da yüzük halkası olamam.

İsa, Mûsa'nın eşi; Yunus, Yusuf'un dengi... Ahmed'se yapayalnız oturmuş; yâni ben onlardan ayırıyorum diyor.

Anlam denizi aşktır; her birisi o denizde bir balık... Ahmed'se denizdeki inci; işte şuracıkta; gösterip duruyorum sana.^[87]

“Meyhane dilberi bizi eve çağırmaya geldi”den kalanlar.

(c. II., Bahr-i Hezec Ahrab) “mef'ûlü mefâîlün mef'ûlü mefâîlün”

XIII

“Tercî-i Bend”

Bâz in dil-i ser-mestem dîvâne-i on bendest

Dîvâne kesî bâşed k'o bî dil-o peyvendest

Gene şu deli gönlüm o bağla bağlanmış benim... fakat asıl deli o kişidir ki gönül nedir bilmez, bir bağla da bağlanmamıştır.

Sarhoş o kişidir ki kendinden haberi yoktur; arifse bizim gönlümüzdür; sayıya, sınıra sığmaz çünkü.

O padişahın yüzük halkasının taşıyım ben... a kör, bana bak; gülüm ben, padişahsa şeker.

Ne topraktanım, ne yelden; ne ateştenim, ne sudan... herkesin, adına and içtikleri var ya, tümünden o oldum ben.

Ben o Ay'a İsa kesildim, göklerden geçtim, ağdım... sarhoş Mûsa'yım ben, şu yamalı hırkamın içinde Allah var.

Deli divaneyim, sarhoşum; beden kadehini kırmışım... öğüt dinlemem ben; benim yerim, benim lâyığım bağlanmaktır.

Meyhane rindiyim, neden sûfi olacakmışım? Kadehi kim yeter bulmuş, kim kadehle hoş bir hale gelmiş, ne diye şarap içecekmişim?

O denize batmış, boğulmuşum; neden katre olayım ki? Canım da diri, gönlüm de; neden ölü olayım ki?

Beden şu külhanda yatmış uyumuş ama can o gül bahçesine gitmiş... Benim yerim yurdum yokken şu neyi inleyen de kim?

Kendimden çekindim, Ay devrinden kaçtım... Arş'a sefer ettim, bir şaşılacak şekle büründüm.

*

Davulla, sancakla, fermanla sarhoş bir halde, gazel okuya okuya, ezel sırlarını araya araya gene geldim o padişahın katından.

Gene şu deli gönül zincirini koparmada... gene şimşek gibi çakıp parlamada, arslan gibi coşup kükremede.

Canım beden yayından ok gibi fırlayıp uçmada, gönlüm Terazi burcunun yücesinde Ay gibi parlamada.

Can, Ken'an Yusuf'udur; beden kuyusuna düşmüş... gönül, bağın bahçenin bülbülüdür; şu yıkık bedene düşmüş.

Sarhoşlukla yasemin gibi düşüp kalkmadayım... o çevgenin yüzünden meydanda top gibi

yuvarlanmadayım.

Padişahlar padişahıyım; hem oyum ben, hem buyum... padişahın haznedarıyım, haznesiyim; incilerle, mercanlarla dopdoluyum.

* Padişahlar padişahının yanındayım; hem kulum, hem padişah... Allah'la bile bulunduğum yere Cebrâil nerden sığacak?

Çıplak köpek gibi yamalı hırkaya da bürünsen, halkın kanını içmedesin, halkı paralamadasın sen.

O öküzlerin ahırını ne diye yurt edinirsin? Yoksul ol, öylesine bir hakanın toyunda kurban ol gitsin.^[88]

Ahmed, böyle beti benzi sararmış, sarhoş bir halde beni görürse gözlerimi öper, ben de ayaklarına kapanırım onun.

*

* Bugün Ahmed benim, ama bıldırki Ahmed değil... Bugün Zümrüdüanka benim, yemsiz kalmış kuşcağız değilim.

Bir padişah var ki bütün padişahlar katırcı kesilmiş ona... bugün benim o padişah; geçen günün padişahı değilim ben.

Allahlık şerbetinden, Ene'l-Hak'lık şarabından herkes kadehle içti, bense küplerle, fiçılarla içtim.

Ben canlar kıblesiyim, ben gönüller Kâbe'siyim... Arş'ın mescidiyim ben, cuma mescidi değilim.

Sâf aynayım ben, kararmış, sıırı dökülmüş ayna değilim... Turusîna'nın gönlüyüm ben, kinlerle dolu gönül değilim.

Ebedî sarhoşum; üzümün, bağın sarhoşu değil... can lokması yerim ben, tarhana çorbası içmem.

Öylesine bir yüceliğin doğanıysan nerde padişahlara değer kolun kanadın? Ayı değilsen, neden maymun kılığında böyle?

A gümüş bedenlinin özlemiyle sararıp altına dönen, sen altına âşıksın, altınsa benim rengime âşık.

Âlem tekkesinde, dünya medresesinde benim gönlü sâf sûfi; yün hırka giyen sûfilerden değilim ben.

Sus artık, yeter; sır perdelerini pek o kadar yırtma; çünkü bize sınıkları onarmak, sırları örtmek yaraşır.

— H —

XIV

Her mûy-1 men ez ışkat beyt-o gezeli geşte

Her uzv-1 men ez zevkat humm-1 eseli geşle

Aşkınla her kılım bir beyit kesilmiş, bir gazel olmuş... senin tadından her uzvum, bir bal kúpü haline gelmiş.

Yüzün Koç burcundaki Güneş; huyun bal denizi... güneşinin her zerresi, ibadete koyulmuş bir er.

şu gönül, havana uymuş da sevginle gönlünü havalara kaptırmış... şu can, yüzünü görmüş de Koç burcu olmuş.

XV

On ışk-1 ceger-hore kez hon şeved o ferbeh

Ey bâr-1 Hodâ ber mâ nermeş kon-o rehmeş deh

O ciğerler yiyen aşk, kanla semirir... yarabbi, bize karşı yumuşat onu, merhamet ver ona.

Kan dökmediği gün bir zahmettir belirir onda; âşkın ciğerinden başka hiçbir şeyle iyileşmez o zahmet.

Oka benzer bakışını gördüm; can dedi ki: Ne de devlet; o zıhın çekişiyle yay gibi doluyum ben, dolu.

Kara topraktım, yoklukta gizliydim... aşkın mezarımın başına geldi de hadi kalk, sıçra dedi.

Sesinden sıçradım, kalktım; senin zamanında yaşıyorum; sen de ahitleş benimle, vefa et ahline, köyde sensin ağa.

Kendinde olmaksızın karşıma geç, otur; beni de kendimden geçir de ne uluyu düşüneyim, ne küçüğü.

Satranç tahtasında yayayım ben, at istemiyorum; sana mat olmuş gitmişim; padişahım, yanağını yanağıma koy.

A İsa soluklu Yusuf, para olsa da gam var, olmasa da... sen Cem'in kadehini getir; vallahi de sâkî sensin.

Gönlü ayna gibi sâf bir hale sokan şarabı sun; cumartesiye, perşembeye vaad etmeyi bırak.

XVI

Kad eskerenî Rabbî min kahvati midrârî
Va'stagrakanî's-sâkıy min nâilihî'l-cârî

Rabbim buluttan boşanırcasına sundukça sundu bana şarabı da sarhoş etti beni. Sâkî, akıp duran lûtuflarına gark etti beni.

A bana ululuklar veren, a benim vesveselerimi gideren şarap, buraya ancak sırlarımı açığa vurasın diye geldim ben.

Aşk beni zahmetlere uğrattı; sevda şifa bulmadı gitti; fakat ömrüm de onunla yüceldi, öcümü de onunla aldım.

Sun ey sâkî, kalan şarabından sun... göğsümü işaret etme; seninim ben a geçip giden dost.

Bineklerinize bindik, muradımıza erdik; bağışlarınızı aldık da cömert olduk... kim sizinle buluşur da kutluluğa ererse, hiçbir zarar veren hayvan ısıramaz artık onu.

Çevremizde haller var; gözümüz açıldı ona... Işık elbiselerine büründük; süsümüz gitmez artık.

A benim kulağım, mumum... a benim sarhoşluğum, şükrüm... a şarabım benim, canım benim; senden başka kim varsa yabancı bana.^[89]

“Şütürün adı Türkçede nedir? Söyle, deve de”den kalan.

(c. II., Bahr-i Muzâri Ahrab-ı Mekkûf) “mef'ûlü fâilâtü mefâîlü fâilât”

XVII

Benmây roh ki bâg-o golistânem ârzûst
Bogşây leb ki kand-i ferâvânem ârzûst

Yüzünü göster ki bağ bahçe görmek, gül bahçesi seyretmek istiyorum... Dudaklarımı aç ki bol bol şekerler istiyorum ben.

A güneş, bulut perdesinden sıyrıl da göster yüzünü... o parıl parıl parlayan yüzünü görmek istiyorum ben.

Havandan gene doğan kuşlarını çağıran davulun sesini duydum da tekrar geldim; padişahın bileğini istiyorum ben.

Senin güzelliğin varken, senin yüzün dururken bağı bahçeyi, dağı, ovayı dilersem, ölümsüz cennetteyken çölleri istiyorum demektir.

Nazla bundan fazla incitme beni, git dedin... İşte o fazla incitme demen var ya, o sözü istiyorum ben.

Kimi topluyum, kimi dağınık... bu iki halde de ümidim var; o topluluk mumunu, o dağınık saçları istiyorum ben.

Can, gülüşlerle dolmuş ama gene de korkudan yummuş dudaklarını; o gonca gibi gizli gülüşü istiyorum işte.

Bu kul kendinden geçmiş de sevgilinin eteğine sarılmış; dost da kulağını tutmuş; oysaki yakama yapışmasını istiyorum ben.

Yol yok, izin yok diye dudak ısırışın, o kapıcının nazlanışı, öfkesi, sertliği yok mu; onu istiyorum ben.

Bir elimde şarap kadehi, öbür elimde sevgilinin saçları... böylece meydanın ortasında dönüp oynamak istiyorum ben.

Halkın bozuk düzen düşüncelerinden gönlüm sıkıldı; bana yoldaş ol; dağa çıkmak, ovaya gitmek istiyorum.

Dün şeyh, elinde fener, bütün şehri dönüp dolaşmadaydı; şeytanlardan, canavarlardan usandım; insan arıyorum diyordu.

Biz de aradık, bulunmuyor dediler; o bulunmayan var ya dedi; işte onu istiyorum ben.

Müflisim ama öyle küçücük akıyk istemem; ucuz; fakat eşi bulunmaz akıyk madeni istiyorum ben.

Gözlerden gizlenmiş, fakat bütün gözler ondan... o apaçık gizli sıfatı istiyorum.

Bülbülden daha fazla söylemedeyim, şakımadayım ama aşağılık kişilerin hasedinden, kıskançlığından korkuyorum; ağzıma mühür vurmuşum; oysaki feryat etmek istiyorum.

Halkın su içmek, ekmek yemek için ağlayıp şikâyet etmesi ne vakte dek sürecek? O hay-huyu, sarhoşların naralarını istiyorum ben.

* Şu rebâb, beklemekten öldüm diyor, Osman'ın elini, kucağını; mızrabını istiyorum ben.

Ben de aşk rebâbıyım, aşkım rebâpçı... Rahman'ın lûtuflarındaki o rahmeti istiyorum ben.

A nazik çalgıcı, bu gazelin geri kalanını, istediğim gibi sen say dök artık.^[90]

XVIII

Benmây roh ki rûy-ı golistânem ârzûst

Bogşây leb ki kand-i ferâvânem ârzûst

Yüzünü göster, gül bahçesinin yüzünü görmek istiyorum; dudaklarını aç; bol bol şekerler istiyorum ben.

Sevgili, yüzündeki örtüyü aç; o parıl parıl parlayan yüzü görmek istiyorum ben.

A sevgilinin yeşilliğinden esip gelen güzelim yel, bana es... gül bahçesini, bağı bahçeyi istiyorum ben.

Nazla, bundan fazla incitme beni, git dedin... işte o fazla incitme demen var ya, o sözü istiyorum ben.

Havandan gene doğan kuşlarını çağıran davulun sesini duydum da tekrar geldim, padişahın bileğini istiyorum ben.

Beni mahmurlaştır da darmadağın sözler söylet, zevkten perperişan sözler söylemek istiyorum.

A Ay, aşkının derdi eteğimi tuttu; a Zühre, Isfahan makamından nağmeler istiyorum ben.

Görünen bedenimi sen yıktın; içimi sen kebab ettin... görünüşümle görünen, içimde gizli olan o belirtileri, o izleri istiyorum ben.

Sen katımdasın da ben canı seyretmeye gideyim; bu, ölümsüz cennette çöllere düşmeyi istemektir ancak.

A padişah Salâhaddin, sensiz alımımız, varımız yoğumuz yok bizim; senden başka ne varsa onu, istemiyorum ben.^[91]

*

Bu gazelden sonra “mefâilün feilâtün mefâilün feilün” vezninin “D” kafiyesinden bir gazel yazılmış ki bu gazel, III. ciltteki LXXII. gazeldir, bu gazeli tekrar yazmıyoruz.

“Kardeşim, yüzünü gördük, gönüller tutsak oldu, tutsak” dan kalanlar.

(c. III., Bahr-i Müctes) “mefâilün feilâtün mefâilün feilün”

XIX

Eger be akl-o kefâyet pey-i conon bâşem
Meyân-ı helke-i uşşak zû-fonon bâşem

Aklımla fikrimle bir yol deliliğın ardına düşsem, âşıklar halkasının ortasında hünerlere, marifetlere sahip biri olurum.

Aşk ülkesinde Süleyman'ım ben, dilim de Âsaf... artık ne diye her afsun ilacına bağlanıp kalayım?

Halil gibi ben de Kâbe'den başımı döndürmeyeyim; Kâbe'de oturayım, Kâbe'ye direk kesileyim.

Binlerce Rüstem-i Destan tozumuza bile erişemez; şu kahpe nefsin elinde ne diye zebun olayım?

O kanlı Zül-fekaar'ı elime alayım; zâti aşk şehidiyim; kanlar içinde kalayım gitsin.

Şu alanda Er-Rahman bülbülüüm ben, sayımı, sınırimi arama; sayıdan, sınırdan dışarıyım ben.

Beni Tebrizli Şems, aşkla yetiştirdi; Rûhü'l-Kudüs'ten de ileri geçerim, Tanrı'ya en yakın meleklerden de.

XX

Be solh âmed on Tork-ı tond-i erbede-kon
Gereft dest-i merâ goft Tanrı yarlıgasun

O kavgacı, sert Türk barışmaya geldi; elimi tuttu da Tanrı yarlıgasın dedi.^[92]

Feleği, eğri büğrü dönüşünü sordum... başı, dibi olmayan sözü bırak demek istedi de dudağını ısırıldı.

Neden böyle dönmede diye sordum ona; yaş odun dedi; tüter, tütünün baş ağrısı vermemesi mümkün değil.^[93]

Yeni bir haber duydun mu dedim; dedi ki: Eski kulağa yeni haber girmez ki.

Dar, çekik gözlü Türk'ümün yüce himmetini biliyorsan; bu sırra ermişsen gel de sen anlat.

Görmedik bir hasis değilim ama yol dar, nerkise benzeyen gözlerimden onun bulunduğu yere bir yol aç.

— Y —

XXI

Berest cân o dilem ez hodiyy-o ez hestî
Şodest hâs-ı şehenşâh-ı rûh der mestî

Canım da varlıktan, benlikten kurtuldu, gönlüm de... Can, sarhoşluk âleminde padişahlar padişahının öz kulu oldu gitti.

Ne varlıktır ki ansızın yoklukta can buldu; ne yücedir ki böylesine bir alçaklığa can kesildi.

Bilmediğim şey, doğruldu, doğruldu ama o Ay'ın doğruluğuyla da beni kırdın geçirdin sen.

Aşkın hacamat etti beni, boynumda damarı yarıverdi; kendimden geçtim; ne de el çabukluğu dedim.

Yokluk hekimi sıçradı, kulağımı tuttu da müjdem ver dedi; varlıktan kurtuldun.

Seher yeli ne vakit esecek diye beklemekten kurtuldun... artık ne denize zebunsun, ne oltaya bağlısın.

Mademki geçer, hazır akçeleriyle o keseyi doldurdun, beline bağladın; bu çeşit şeyleri Tebrizli Şems'ten alıp satmaya koyul.

XXII

Bedîd geşt yeki âhuyî derin vadi
Be çeşm âteş efkend der heme vâdî

Şu ovada bir ceylan görüldü; gözleriyle bütün yazıya ateşler saldı.

Atlı, yaya, herkes tutmaya seğirtti; hem de tam bir gayretle; senin gibi gevşekçe değil.

Bir iki saldırdılar ama o gözden yitiverdi; öylesine bir yitti gitti ki, kimsecik ustalıklı bir koku bile alamadı ondan.

Geri dönmek için dizginlerini çevirdiler; derken gene görüldü onlara; pek sevindiler.

Gene saldırdılar; ceylan bu kez de öylesine bir kaçtı ki yel bile peşine düşse yiter gider.

Böylece görünüp yitmesi haddi aşınca, herkes hevesle peşine düştü; derken herkes birbirinden ayrıldı, yalnızlık çevresine düştü.

Birisi seğirtti, yanlışlıkla bir tavşanın kulağını tuttu; öbürü dağ keçisinin peşine düştü; Bağdat yoluna yöneldi.

Birbirini yitiren topluluk, ikiye ayrıldı; bir bölüğü ceylanı ummadaydı, bir bölüğü kurtulup hür olmayı.

Ceylanı arzulayanlara o ceylan, onlar tam kendilerinden geçtiler, yitip gittiler mi, görünüyordu.

Bu toplumdaki, daha da has olanlara, ceylan sarhoş gözleriyle bir evrâd da öğretti.

Ceylanın huyunu husunu öğrenmişlerdi de onun huyundan husundan dışarı çıkmıyorlardı.

Kendi rahmetiyle güzelliğini göstermişti onlara; o doğru yolu gösteren, birazcık da küstahlaştırmıştı onları.

Ceylan iki günde bir, hokkabaz gibi şaşılacak kılıklardan bir kılığa giriyor, görünüyordu onlara.

Öyle kılıklara giriyordu ki arıkların ödlerini koparıyordu; zâti insanoğlunun ne kadar gücü kuvveti vardır ki?

Yaratıcının sıfatlarından bir sıfatı görse, gökyüzünün, yeryüzünün bile ödü kopar.

Şu söylediğim ceylan kimdir? Şemseddin'in hayali... benim sahibimdir, kurtarıcımdır o; feryat etmeden feryadıma erişenimdir o.

Binlerce kendini ibadete veren, bana öğüt verse, onun sevgisinden gene de tövbe edemem ben.

Görüşün temeli, gözü açıklılık âleminin sığınağı odur; can gözünün açıklığı onunladır, ondandır ancak.

Senin güzelliğine de o verdi güzelliği, o verdi sana tadı tuzu... Olgunluğun onun gayretiyle artıkça arttı.

Hatırda sen varken, gönül seni anarken iki dünyada da haramdır bir başkasını hatırlamak, bir başkasını anmak.

Tebriz toprağından pek çok padişahlar doğmuştur ama onun gibi, ona benzer bir padişah ne vakit doğmuştur bile deme.

Ömür kafiyesine, gölgesi kefil olsun... gerçekte delil de ondandır, haydayıp yola götürmek de ondan.^[94]

XXIII

Tevâf-ı Ka'be-i dil kon eger dilî dâri

Dilest Ka'be-i ma'nî tu gil çi pendârî

Gönlün varsa gönül Kâbe'sini tavaf et... anlam Kâbe'si gönüldür; ne diye toprak sanıyorsun onu?

Tanrı sûret Kâbe'sini tavaf etmeyi, onun vasıtasıyla bir gönül ele alâsın diye buyurmuştur.

Bir gönül incittin mi bin kez yaya gitsen de Kâbe'yi tavaf etsen Tanrı kabul etmez.

Malımı mülkünü ver de bir gönül al; al da o gönül, mezarda, o kapkara gecede ışık versin sana.

Tanrı kapısına binlerce altın torbası götürsen, Tanrı, bize bir şey getireceksen gönül getir der.

Çünkü der, altın, gümüş, kapımızda hiçbir şey değildir... bizi istiyorsan istediğimiz gönüldür bizim.

Senin bir saman çöpü kadar değer vermediğin yıkık gönül, Arş'tan da üstündür, Kürsî'den de, Levh'ten de, Kalem'den de.

Hor bile olsa gönlü hor tutma; o horluğuyla gene de pek üstünler üstünüdür gönlü.

Yıkık gönlü, Tanrı'nın baktığı varlıktır; onu yapan can, ne de kutludur.

Kırılmış, iki yüz parça olmuş gönlü yapmak, Tanrı'ya hacdan da yeğdir, umreden de.

Tanrı defineleri, yıkık gönüldedir... yıkık yerlerde pek çok defineler gömülüdür.

Kul gibi, köle gibi gönüllere hizmet için kemer kuşan da sırlar yolu yüzüne açılsın.

Sana kutluluk gerekse, devlet istiyorsan, gönüller almaya, ululuğu bırakmaya bak.

Gönüllerin yardımını seninle at başı beraber giderse, kalbinden hikmet kaynakları akar.

Dilinden sel gibi abıhayat akar; soluğun, Mesîh'in soluğu gibi hastalıklara ilaç olur.

* İki dünya da bir gönülceğiz için var olmuştur; okuyanın dudağından çıkan "Sen olmasaydın" hadisini duy.

Yoksa varlığın, mekânın, Güneş'in, Ay'ın, yerin, şu gök kubbenin vücudu nereden olacaktı?

Sus, her kılında iki yüz dil olsa da söyleyen, gönlü gene de anlatışa sığmaz.

"mef'ûlü fâilâtü mefâîlü fâilün"

— Y —

XXIV

Sîmorg-o kîmyâ vo makaam-ı Kalenderî
Vesf-i Kalenderest-o Kalender ezo berî

Zümrüdüanka da, kimya da, Kalenderlik kokusu da Kalender'in sıfatlarıdır ama Kalender bunlardan arıdır, ayrıdır.

Kalenderim diyorsun ama gönül kabul etmiyor bu sözü; çünkü Kalender yaratılmamıştır.

Kalenderlik tuzağı, Kalenderlik soluğu, neliksiz-niteliksiz âlemedir... ululuktan, iş başarmadan uzaktır.

Baştan başa varlıksın; kendin, kendinden ne arıyorsun sen? Testideki su gibi tümünden toprakla dolusun sen.

Âşıklık yolunu tut da kendinden kendine yolculuğa düş, a dostum, kısa kes şu hikâyeyi.

Ne korku var, ne ümit, ne ibadet var, ne suç; ne kulluk var, ne Tanrılık; ne de Tanrı komşuluğu.

Gücü yetmezlik, gücü yeterlik, Tanrılık, kulluk... dikkat edersen görürsün ki bu yol hepsinden de dışarıdır.

Kalenderlik yolu, Tanrılıktan da dışarıdır... kulluğa da gelmez, peygamberliğe de sığmaz.

Sakın, sakın da her âşık, boş yere lâf etmesin... çünkü bu yol, bu kılavuzluk kimseye ısmarlanmamıştır.

“Sâkî, o üzüm şirasını, o şarabı sun”dan kalanlar.

(c. III., Bahr-i Remel) “fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilât”

XXV

Dûş on cânân-ı mâ oftân-o hîzon bâ kabâ
Mest âmed bâ yekî câmî por ez serf-i sefâ

Dün gece o bizim sevgilimiz, bir kaftan giymiş, tümünden arılık şarabıyla dolu bir kadehle düşe kalka, sarhoş bir halde çıkageldi.

Adamakıllı sarhoştı da yol yol şarap kadehini yerlere döküyordu; yerin toprağı da sarhoş olmuştu da onun önünde ayağını vura vura oynuyordu.

Yüz binlerce Yusuf, onun güzelliğine karşı benim gibi şaşırıp kalmıştı da a gizli olduğu, görünmediği halde apaçık meydanda duran, niceye dek sürecek bu diye feryat ediyorlardı.

Can, yolun toprağından daha artık bir halde ona karşı secdeye kapanmıştı, yerlere döşenmişti; akılsa deli divane olmuştu da merhaba diye naralar atıyordu.

Kendine sahip olanlar bile aşkla yenlerini yakalarını yırtmışlardı; gönülleri saman çöpü gibi tez, hafif bir hale gelmişti; yüzleri kehribara dönmüştü.

Bir göz ucuyla bakmış da bütün bir dünyayı yıkmış gitmişti... nerkis gözlerinin mahmurluğuyla öbür âlemi de yele vermişti.

Aklı başında olanların hepsi de korkudan başlarını önlerine eğmişlerdi... önünde saf saf dizilmişlerdi; ne dua edebiliyorlardı, ne onu övebiliyorlardı.

Onun büyücü gözlerinin mahmurluğuyla sarhoş olmuşlardı; varlıklarından geçmişlerdi; nasıl övebilirlerdi onu?

Cefalar çekmiştim; benimle aynı kadehten içsin diye vefayı aramadaydım; bir de gördüm ki vefa da onun şarabıyla sarhoş olmuş, kapısında yerlere döşenmiş.

Dün gece Türk'le Hintli, tamuya atılmaları gereken, gönülleri dinsizlikle dolu iki kanlı kaatil gibi sarhoş bir halde birbirine girmişti.

Kimi, suçlarını gizlemeyip söyleyen suçlular gibi birbirlerinin ayaklarına kapanıyorlardı; can bağışlarcasına ağlaya ağlaya yerlere döşeniyorlardı.

Kimi de tekrar el ele tutuşuyorlar, o ay yüzlünün önünde Türk de, Hintli de yüzüstü yerlere kapanıyorlardı.

O padişah, apaçık bir kadeh doldurdu da Türk'e sundu; gizlice de bir kadeh doldurdu, Hintli'ye gel, al dedi.

Türk'ün başına bir taç koydu da sana iman adını taktım dedi; Hintli'nin de yüzüne bir dağ vurdu; bu da küfürdür ha dedi.

O, ibadet yurdunda tertemiz bir sûfi oldu; bu kumarbaz da pılısını pırtısını aldı, meyhaneye götürüp yerleşti.

Devran hurilerin canlarına bile fitneler saldı; hepsi de ellerinde kadeh, başlarında şükür, yüzleri kuşluk güneşi gibi, fakat fitnelere daldılar gitti.

O kâfir güzel yüzünden ibadet yurduna da bir can korkusu düştü de zahit sûfiler şarap içmeye koyuldular, bellerine zünnâr kuşandılar.

Meyhaneyi yurt edinenlerse, onlardan da beter bir hale geldiler; küpleri kırdılar, çengleri, neyleri attılar.

İyi, kötüyü, faydayı, zararı, korkuyu, eminliği, canı, bedeni... hepsini sel götürdü; yokluğa doğru akıp gidiyor, sürüp götürüyor.

Derken gece yarısı sabah oldu da müezzinler, a âşıklar, kalkın, namaza hazırlanın diye bağurdılar.^[95]

XXVI

Dîde hâsıl kon dilâ ongeh bebin Tebrîz'râ
Bî besîret key tevan dîden çonin Tebrîz'râ

A gönül, önce göz, görüş elde et de ondan sonra Tebriz'e bak... can gözü olmadıkça böyle bir Tebriz'i nasıl görebilirsin sen?

Can göklerinde ne varsa hepsini de, kadrini yüceltmek için gizlice, böylesine bir Tebriz'in toprağına getirip koyuyorlar.

Tebriz'in yerini can gözüyle bir görsen ululanırdın da göklerin başına ayak basardın.

Sende hayvan canı var; ayrıca akıl gözün de geceleri görmeyen bir kör. Böyle bir gözle böylesine Tebriz'i nerden göreceksin a gönül?

Senin nefsin semiz bir buzağı; sen de Sâmirî'ye benziyorsun... Semiz buzağının gözü nerden tanıyacak Tebriz'i?

Tebriz, mücevherlerle, incilerle dolu bir denize benzer; yüzlerce değerli inci olsa gözünü çevirip de bakmaz bile Tebriz.

Tebriz'i şu gökleri döndüren göklere satsan da o gökleri elde etsen gene de canın aldanmıştır.

Beden olsaydı, göze görünseydi, örnek olarak Tebriz'e inci derdim, zümrüt derdim, altın derdim de sana anlatmaya çalışırdım.

Rûhü'l-Kudüs'ün kapısındaki bütün rûhanîlerin, bütün meleklerin anlamaya güçleri yetmiyor; artık sen bu akılla, bu fikirle Tebriz'i nerden anlayacaksın?

Ağacı görmüyorsun; ağaçtaki kuşu nerden göreceksin? Artık ben sana Tebriz'in canına can olanı nasıl anlatabilirim?

XXVII

Şem'dîdem gerd-i o pervânehâ çün cem'hâ

Şem'key dîdem ki gerded gerd-i nûreş şem'hâ

Çevresinde pervanelerin bölük bölük dönüp dolaştıkları mumu gördüm ama ışığının çevresinde mumların, ışıkların pervane kesilip döndükleri mumu nerde gördüm?

Mumu uyandırırısın, candan gözyaşları dökmeye koyulur; fakat bu mum yanıp ışımaya başladı mı, âşık, gözyaşları dökmeye başlar, yanakları ıslanır gider.

Şeker gibi söze başladı mı, zerreler bile, görürsün ki duymak için kulak açmış.

Günler günü geçmiştir, zaman onları dondurmuştur... onun canındaki sıcaklık canlarına vurur ümidine düşerler.

Onun lûtfu olmasaydı, kıskanç canlar adını bile andırmazlardı bana.

Şemseddin, gerçekten de ulular ulusudur, efendiler efendisi... Onun canındaki güzellik yüzünden bütün sıfatlar, bütün hünerler, güzelliğe kavuşmuştur.

Bedendekilere de yüz gösterir ümidiyle gerçeklerin canları, taşkınlıkla yenlerini, yakalarını yırtmışlar.

O güneş, bir kez bakar, görür de sayesinde yeşerir, meyve verir, meyvesi de yetişir, olur dedim de ümit tohumunu ektim.

Güzelim gözlerinizin gölgesi canlara candır; yarabbi, o gölgeyi tekrar ihsan et bize de gelişelim.

XXVIII

Ser biron kon ez, derîçe-y con bebin uşsaakrâ

On sebûhîhâ-yı şah âgâh kon fussaakrâ

Can penceresinden başını çıkar da âşıkları gör... kötü kişilere padişahın sabah şarabından ver.

Bizim canlar bağışlayan padişahımızın lûtuflarıyla savaşa da, ibadete de, yoksulları doyurmaya da yeni bir can ver.

İbrahim'in yardımları; elini tuttuktan sonra başının kesilmesi, İshak'a ziyan mı verir a gönül?

Bir sayvan gördüm, padişahımız Ay gibi ordaydı... o sayvanda gizlice nakışlar beliriyor, bezentiler meydana geliyordu.

Canlar kalabalık bir halde ayak parmaklarının uçlarına basmış, bekliyordu orda... benizlerinin rengi dil olmuştu da tattıkları zevki söylemedeydi.

O huyları güzel padişahı ansızın görünce, önceki dosttan, sarhoşluktan, mezeden, çalgıdan soğuyuvermişlerdi.

O kapı, âdeta özlem çekene ümitsizlik veriyordu. Padişahımız, kapısında kullarının oturduğunu görünce,

El çırptı... o kapı öylesine bir kırıldı ki artık kimsenin gözü ne kapandığını görür o kapının, ne sürüldüğünü.

O kırılmış kapının parçaları yeşerdi, tazeleşti... zâti padişahın elinin dokunduğ şeye yanmak yoktur.

Ona kavuşma suyuyla yıkanan elbise amaşircının eline mi muhtaç olur, yıkanmaya minnet mi eder?

Hapishanesindeyken ondan gizli bir haber alanların içinde kurtulmayı istemeyen varsa odur sarhoş.

Ebedî olarak erkekliğı olmayan kişiye ondan bir can kokusu gelse hemencecik tada kavuşur, koulmaya değeri bir hal alır.

Gönlün, sırrın sahibi Şemseddin, can padişahıdır... o arı duru kaynağın yeri Tebriz'dir.

A efendim, canın için olsun, şu ayrılık leminde, kedinin asılmış ciğere baktığı gibi bakadur deme bana.

Yoksa padişahımın ayrılığıyla ağlar, inler, bütün dünyayı feryatlarla doldururum.

şu sürüp giden ayrılığın, sabır perdemi yırttı; zâti bu mihrâkın ltfu da âdetleri yırtıp atmak.

XXIX

Ey visâlet yek zemân bde ferâket sâlhâ

Ey be zodî bâr kerde ber şotor eh mâlhâ

A kavuşması bir an, ayrılığı yıllar yılı süren dost, çabucak yükünü, dengini deveye yükleyen sevgili,

şimdicek gece oldu; fakat o güneş yüzlünün ayrılığıyla kapkaranlık geceye de depremler düştü.

Sen gidiyordun; bense gözlerim açık, susakalmış, öylece donmuştum şaşkınlıktan; o devletlerse geçip gitmedeydi artık.

şaşıırıp kalmasaydım, o anda yüzüm kanlara bulanırdı, feryadım yılları yırtardı.

Yol başında acıman için yalvarır, canımı yüzlerce defa kurban ederdim sana; mal da nedir ki?

Karanlık gecede ateş gibi feryatlar ederdim; kıyamet gününün korkuları belirirdi.

* Böylece de gönül çeşit çeşit ayrılık azaplarını görmezdi; duyunca taşların bile kan ağladığı hallere düşmezdi.

Ok gibi dümdüz boylar, ayrılıkla yaya dönmüştür, gözyaşları kana bulanmıştır, gönüller dal kesilmiştir.

Tebrizli padişahın doğruluğunu, tamamlığın görünce miskaller bile utançlarından kendi saflarında oturakalmışlardır.

A efendim Şemseddin, Ay gibi ışıklar tertemiz canın için, n' olur, kırma ümitleri.

Sonu bulunmayan bir denizin incisine benzer sözlerin, taşları lâ'î haline getirmiştir, herkese haller vermiştir.

Olgunların, sözlerin ardında olan halleri, o eşsiz sözlerin parlaklığından utanakalmıştır.

Çölün toprağında, kumunda bulunan zerreler, onun kokusunu duysa, her zerre kanat açmak için bir Zümrüdüanka kesilir.

Kanat açınca da iki dünyaya bile bakmazlar da uçarlar, senin çadırının tozu olurlar, şaşkın bir halde yerlere dökünürler.

Noksanımızı görmüştün; olgunluklara erişebilmemiz için tertemiz Tebriz'in toprağı sürme olsun gözümüze.

Bağış çağında canı ışıklar saçan bir hale getirirsin; o çağda, önce yapılan işlerdeki parlaklığın haddi mi vardır ki ayak diresin de dursun.

Zâti lûtfettiğin bağış, gizlice, haberi bile olmadan tümünden lûtuflarda bulunur; ihsanlar eder durur.

Derken ansızın yumurta çatlar, anlam kuşu uçar... bir kuştur o ki Zümrüdüanka bile onun gölgesinden hayır umar.

A Husâmeddin, hem sen yaz, hem sen öv onu da gamın inadına kutluluk yüzündeki benleri seyret.

İpin ucu da elinden çıktı ama korkumuz yok; Şemseddin'in eli, ayaklarına halhaller takar senin.

XXX

İmtizâc-ı zevchâ der vekt-i solh-o cenghâ

Bâ kesî bâyed ki rûheş hest sâfiyy-i sefa

Barış vaktinde de, savaş çağında da canların, canı tertemiz bir dostlukla karışması, onunla eş dost olması gerek.

Can, barış çağında, savaş çağında değişir, bambaşka olur... sanki bir can değildir yalnız; ayrı ayrı canlardır.

Gönül, birisinin selâmını bile duymak, işitmek dilemezse gözüne düşman görünen bir damadın gerdeğine hazırlanan geline döner.

Fakat birisini severse de güzel, gönül alıcı damadı bekleyen gelin kesilir.

Bakışlardan meydana gelir karılıp uzlaşmak; sözlerle olur eşlik dostluk, insan bir şeyler anlatarak birbiriyle dost olur, uzlaşıp birleşmek, düşüncelerin sonucudur.

Nitekim uzlaşıp kaynaşmak; eğilmeyle, el ele vermekle, koçuşmakla, öpüşmekle, övüşle, duayla görünür.

Sevmek, tiksirmek; korkmak, utanmak; tam, yahut yarı isteyiş bakımından bu kaynaşıp uzlaşmalarda da farklar var.

Hafifçe eğiliş, yumuşak yumuşak övüş, anlam bakımından da farklıdır, görünüş bakımından da ayrı.

Fakat gökyüzünün secde ettiği, Arş'ın merhaba dediği adama ulaştın mı, bunların hepsi de oyuncak olur gider.

O güzelim efendiler efendisi, kulları besleyip geliştiren Şemseddin'dir ancak sizi şu vefasız hayalden kurtaran.

Yok olmaktan niceye bir korkacaksın, ne vakte dek ümitlere düşeceksin? Ona razı oluncaya dek bu böyle gider; hep onun öfkesinin tepkisidir bunlar.

Gerçekten de canın varlığı odur; sen varken o yüz döndürür senden; hasılı sen isteğinle yürü, yoklukla uzlaşmaya bak.

Kimi kat kat heveslere düşersin; kimi kat kat hayallere kapılırsın... kimi olur söze dalarsın, kimi olur buluşmayı özlersin.

Kimi düş azıtma gibi güzelim bir hayal gelir, karşında kırıtır; kimi de korkulu rüya gibi bir hayal gelir, karşına dikilir.

Hayallere dalmak, şu rezil topluluktan da iyidir ya; fakat körlüğü hayallenen varlığın budur senin işte.

Derken o yokluk yanından hayaller belirir ki bundan da, yüzlerce yokluktan beterdir... bu yokluklar da varlıklar gibi kat kattır.

O efendiler efendisinin, o ulular ulusunun kutlu gölgesi, seni gölgelendirmediğin hiçbir bağın açılmaz; bunu iyice bil a gönül.

XXXI

Ez ferâk-ı Şems-i din oftâdeem der tengnâ
O Mesîh-i rûzgâr-o derd-i çeşmem bî devâ

Şemseddin'in ayrılığıyla darlıklara düştüm... Odur zamanın Mesîh'i, ilacı bulunmayan gözlerimin ilacı.

Aşkın derdi canıma rahattır, huzurdur ama canımın kanını da dökerse yüzlerce kan pahası verir o.

Başiboş akıl dün geldi de kapının halkasını çaldı; kim o dedim, aç kapıyı, gir içeriye.

Dedi ki: İçeriye nasıl gireyim; ev baştan başa ateş içinde; yokluk ateşleriyle iki dünyayı da yakıp yandırmada.

Gam yeme dedim ona, adamcasına bas ayağını; bas da seni varlıktan tertemiz etsin; böylece seçsin seni de var olasın.

Sonu görür olmaya kalkışma da sonu görür bir hale gel; sonunda da Tanrı arslanına dön; yiğitlikte "Ondan başka yiğit yok" densin.

* Sonunda yokluktan baş gösterdi mi, varlığını mutlak can olmuş, muradına ermiş, "Hel etâ"

meydanının tek binicisi olarak gör.

Tümden aşk, tümden lûtuflar, tümden kudret, tümden göz, görüş... varlıktan şehit olmuş; yoklukta Murtazâ kesilmiş.

O yokluk denen âlem var ya; varlıkta dalgaları vardır onun; şu yedi değirmen, onun korkusuyla, onun dalgasıyla döner.

O dalgaya dalarsın da bunu sorarlarsa sana, ben sûfîyim dersin; sûfî geçmişini anmaz da, okumaz da.

Mumların arasında görürsün ki senin mumun aydınlık vermede... mumunun ışığı erenlerin ışığına karışmış gitmiş.

O denizin dalgası, yoklukta seni öyle bir yere götürür ki canını yakışık alacak şeyden de kapar, kurtarır, yakışık almayacak şeyden de.

Fakat canına zahmetler vererek, gönlüne ayrılıklar bağışlayarak varlık bahçesini de sensiz epeyce geliştirmiş, yetiştirmiş.

Ancak sen yokluk dünyasında muradına ermiş olarak mutlak varlığa kavuşabilirsin... yokluk haremde baş olabilirsin... sana uyarlar.

Gözleri o ululuğun bakışından kör olmasın diye varlık bakamaz bile sana.

O yolun ardı hatırına bile gelmezken birdenbire o yokluk ülkesinden bir toz dur kopar.

Tozun içinde ışık yalımları görürsün; ışığın, o yalımlarla yok olur gider.

Tahtından in de secdeye kapan; seçilmiş, tertemiz padişah Şemseddin'in yalımlarıdır o yalımlar.

* Birisi inkâr ederse alınına bak da Firavunluk dağı, "Gerçekten de azdı" hükmünü seyret.

Temizlik iline, tertemiz Tebriz'e secde etmedikçe de Tanrı lanetinin dağı alınından gitmez onun.

XXXII

Der sefâ-yı bâde peymâ sâkıyâ tu reng-i mâ

Mehvmon kon tâ rehed her du cehon ez teng-i mâ

Sâkî, rengimizi şarapla arıt... bizi bizden geçir de resim mecmuamızdan (ertengimizden) iki dünya da kurtulsun gitsin.

Şarap üstüne şarap sun da taşımız hafiflesin; şarap bizi havalara uçursun.

Canı kızıl şarap atına bindir, sür aşk yoluna; böylece de iki yüz fersahlık yolumuz bir adım olsun bize.

Burnumuzdan kan damladı, salkım gibi asılakalan gönül gözümüzden kan sızdı; şu canımızı bir koca sağrakla kurtar.

Sâkî, daha tez yürü; görmüyor musun? Topal düşüncelerimiz peşimize düşmüş, koşuyor.

Zevk yolunda düşünceler can üzen, can eriten koca taşlardır; yol ortasından kaldırın şu koca taşımızı.

A Tebriz çalgıcısı, Tebrizli Şemseddin'in aşk havasına uy da çengimizi Uşşak makamından çal.

XXXIII

Âher ez hecrân be vesleş derresîdestî dilâ

Sed hezaron sırr-1 sırr-1 con şenîdestî dilâ

Sonunda ayrılığından kurtulmuşsun, kavuşmuşsun ona a gönül... yüz binlerce can sırrının sırrına ait sözler duymuşsun a gönül.

Onun yüzünden şaraba dönmüşsün; perde ardında gizlenen ay yüzlülerin perdelerini yırtmışsın a gönül.

Her selvi boylu, baş çekmiş güzel için çeng gibi belin bükülmüş ama sonunda onun o usûl boyu yüzünden, boyunda bir eğrilik, bir kamburluk da kalmamış a gönül.

O varlık, o yokluk yanında, padişahlar padişahının has kullarından da ilerisin; iş böyleyken kutsuz kişiler gibi ne diye burda eğlenip kalmışsın a gönül?

Can doğansın, padişahın bileğine nazla oturmuşsun... sanıyorsun ki her şeyi kesmiş, koparmışsın; fakat ayağını bağlayan gene kendi yükün a gönül.

Öylesine bir cana huzur verenden kaçmışsın sen... ayağında bağ olmasa düşmez misin, hatırlamaz mısın bunu a gönül?

Hattâ denizdeki balık gibi; bedendeki can gibi o padişahın aşk havasında karar etmişsin sen a gönül.

O padişah, seni dünya padişahları içinden seçti... o seçiş yüzünden, o seçişin ışığıyla seçilmiş bir hale gelmişsin a gönül.

Kendi kötü gözün seni ısırılmış, korkma, ne çıkar? Devlet dudağını ısırдың ya a gönül.

Sonunda yücelik ayağını elbette gökyüzüne basarsın, ulular ulusu Şemseddin'in atının peşinde yaya koşmuşsun a gönül.

Padişahların has kullarının kadehinden şarap içersin elbet... Tebrizli Şems'in şarabını tatmışsın a gönül.

XXXIV

Ez pey-i Şems-i Hak-o din dîde-i giryân-1 mâ

Ez pey-i on âftâbest eşk-i çün bârân-1 mâ

Gözyaşları döken gözlerimiz, Tanrı ve Hak Şems'inin ardından gözyaşları dökmede... yağmur gibi yağan gözyaşlarımız, o güneşin ardından boşanmada.

Bu tufanımızdan sonra varlıklar kalmadı ki... Buluştuğumuz zaman o Nuh'un gemisini nasıl görebileceğiz?

Bedenimiz denizde gizlenir, yok olur gider... o Nuh'un gemisi, ancak biz gizlendikten, yok olduktan sonra yüz gösterir.

Buluşmada deniz de yok olur, ayrılık da; ondan sonradır ki kıyı yüz gösterir... bütün dünya lâlelerimizle, fesleğenlerimizle dolar.

Şimdi şu ağlayan gözlerimiz ne yağdırdıysa ondaki gizli temel, yüzlerce güler gül bahçesi getirir bize.

Şu yeryüzünün doğusu da, batısı da tek, denk bir gül bahçesi kesilir... birbirinin tıpkısı güllerde ne diken belirir, ne çöp.

Her gül fidanının altında Zühre yanaklı bir ay yüzlü oturur da hakanımızın ardından zevk çengini çalmaya koyulur.

Her solukta tanınmış bir güzel bir bucaktan çıkar; masallara karışmış, hikâyelere dalmış elimize bir şarap kadehidir sunar.

Görmedik gözlerimiz, o güzellere gelen öpücükleri görür; şaşırıp kalan gözümüz, şaşkınlıktan da aşkın bir hal alır.

Sevgi canı, amanın da amanın, şu gümüş bedenli güzellere dikkat edin diye bağırır... gönül, maşallah şu bizim sonu gelmez zevkimize der.

İsteyişte, güzellikte, temizlikte bizim Kevser kaynağına, bizim abıhayatımıza benzer Tebriz'in toprağıdır ancak.

Tanrı ve din kapısında hizmet, bir armağandır sana ey sâkî; döndür kadehi, sun şarabı, ne diye bekler durursun? Ne diye geciktirirsin ey sâkî?

A gül yüzlü sâkî, şarapla aklımıza eziyetler ver, cefalar et de cefaların yüzünden tümünden gül gülistan kesilsin.

Tavus kuşuna benzeyen kadehi meclis bahçesine uçur da zehrin de güzelleşsin, tavusa dönsün, yılanın da.

İşi gücü bırak; yükünü kadeh atına yükle de varın yoğun Zühal yıldızından da yücelere ağsın a sâkî.

Sen varlığında kaldıkça, kendini üstün bildikçe, can seni adamakıllı topraklara serer, horlar durur a sâkî.

Arı duru şarap kaynağından zevk, neşe meclisine doğru bir ark aç da o kaynak yüzünden herkes gözünü dört açsın sana a sâkî.

Şarap içilen mahrem yerden sırlara mahrem olmayan aklı sür dışarıya da güzel, nar gibi yüzünü göstereceğin sana a sâkî.

Kendinde olmayışı şaraptan öğren de varlığından bir yana çekil; çekil de sevgili seni kucaklasın a sâkî.

Tebriz şarabından birbiri üstüne sağraklar sun da utanç çenginin telleri kopsun gitsin a sâkî.

XXXV

Derd-i Şemsuddin boved sermâye-i dermân-ı mâ
Bî ser-o sâ mânî-i ıŖkeş boved sâ mân-ı mâ

Dermanımızın sermayesi, Şemseddin'in derdidir; varımız yoğumuz, onun aşkıyla vardan, yoktan olmamızdır.

Onun eşi, örneği olmayan, bahtımızı arttıran, canımıza canlar katan hayali, meclisimizin hem beyidir, hem de kadeh sunan sâkîsi.

Can sarhoş olup kendinden geçince, onun canlar bağışlayan yüzüne karşı her solukta can vermek, pek kolaydır bizce.

Kapısında, şaşırıp kalan canımız da yiter gider, gönlümüz de; fakat orda bizim gibi onun güzelliğine karşı yüz binlerce şaşırıp kalmış var.

Ucu bucağı olmayan denizinde dalgalar yutmak, güzel güzel yüzmek, dünyalar boyunca hem ilk işimizdir bizim, hem son işimiz.

Tanrı'ya şükürler olsun ki bütün abıhayat kaynakları bizim abıhayat kaynağımızın lûtfuna, arılığına karşı bulanmış gitmiştir.

Sevgilimizin sarhoş, mahmur gözlerine karşı kendinden geçmeyen biri olur da aklı başında olduğu halde secdeye kapanırsa, can da utanır bu halden, gönül de.

İnsan, derdinden aşkı da şeytan sayar, aklı da... fakat aşk ansızın bizim adama benzer aklımızın boğazına sarılıverir de,

Onu hacamatçıya götürür; o da başından kan alır onun; sonra da aklın canının şahdamarlarını açar.

Biteviye aklın ağzına canın kanını döker; böylece de rûhu bizim tuzağımızdan, masalımızdan kurtarmak ister.

Canın, kapısında hizmetçi olduğu Şemseddin'e, o Kubad'ımıza, Sencer'imize, İskender'imize, hakanımıza lâyük olsun der.

Önceki hallerimizi de, sonraki hallerimizi de görsün diye onun ayağının toprağını iki can gözüne de sürme gibi çeker de gizli şeyleri gören gözler açılır.

Şükürler olsun ki sonra da toprağından nerkislerimizin, fesleğenlerimizin açılıp durduğu Tebriz'e çevirir yüzünü, yollar onu oraya.

XXXVI

“Tercî-i Bend”

Hedd-o endâze nedâred nâlehâ-vo âhrâ

Çün nemâyed Yûsuf-ı men ez zeneh on çâhrâ

Yusuf'um çene topağındaki o kuyuyu göstereli feryatlarımızın da sonu, ucu yok, ah edişlerimizin de.

Yüzünün ışığı gündüzler gibi yolu aydınlatıp göstermeseydi, varlık yolunu kimse aşamazdı.

İki dünyada da padişahımızın eşi, benzeri yok... benzetenin de toprak başına, benzettiklerinin de.

İki dünyada yüceliğim, mevkiim, onun aşkıdır; bu yeter bana; gönlüm vehim sarayından mevki, yücelik dileğini süpürüp durmada.

Ay bile benim ay yüzlüme karşı secdeye kapanmazsa iki dünyada da yüzü kara bil onu.

Herkes padişahın karşısında oturmadadır ama padişahı bulamaz, göremez; bu bakımdan onu zerre kadar tanıyan yoktur.

Boyuna ah, eyvah dememizi istiyor; bu yüzden de boyuna cefalarına canla, gönülle âşıkım ben.

Kapısına birçok kullar gelirler, giderler; fakat o kapıya bir eşik gerek.

Gözüm o kapıya eşik kesildi; canım saman çöpüne döndü... aşkının mıhladızı her an o çöpü kendisine çekip duruyor.

A efendiler efendisi Şemseddin, ansızın bir yandan görün de salına salına gel... gönül o ansızın gelişi rüyasında görüyor.

Ayrılığının kasırgasıyla altüst olmuşum; yüzünü göreyim de daha beter kıvranayım.

*

Yüzüme bak da gör kendini; kendisinden geçmiş şu deli divanenin yüzüne bak.

Aşkım içinde bulunduğum zamanı da, geçmiş zamanı da toprak altına gömdü gitti; geçmiş akla bile gelmez, geleceğeyse hiç bakmıyorum.

Canım onun saçlarıyla asıldı asılalı, şu gönlüm ne tatlıyı ayırt ediyor, ne acıyı.

Gönül yaraları, gönlümdeki yaranın devletini görselerdi hemencecik iyileşirlerdi.

A dünyanın gönül huzuru, kavuştur kendine beni bugün; başının sadakası olsun bu... bu çeşit sadakaların böyle bir yoksula verilmesi daha yerinde.

Öylesine güzel ki, Hıristiyan, yüzünü görse zünnârını koparır; Müslüman görse mezhebini ateşlere yakar.

Uzakları düşünen aklın bile düşününce canı yanmada; dünyanın o yanından bir şey mi anlayabilir vehim?

Lûtfetse de kahır yurdundan bir geçse, okluğun ağzını da şekerlerle doldurur, tatlılaştırır, Türk'ün ağzını da.

Şu sevgiliyi, gömlekle bile koçabilirsen bu devlete, kinayesiz, en yüce devlet de gitsin.

O efendiler efendisi, ulular ulusu Şemseddin'e can pek çok yalvarır yakarır; can, dudağıma gelmiştir de bir evet demesini bekler.

Güneş bile senin güneşine erişmek için dertlere düşmüş... Şu sararıp solmuş yüzümden yüz çevirme; sensin betimin benzimin kızıllığı benim.

XXXVII

Ey zi mıkdâret hezâron fehr bî mıkdârrâ
Dâd golzâr-ı cemâlet cân-ı şîrin hârrâ

Değeri olmayana senin yüce değer binlerce ödünç verir... güzellik gül bahçen dikene bile tatlı bir can bağışlamıştır.

Can padişahları kapına yüz tutmuşlardır; secdeye kapanmışlardır da içeriye girmek için izin beklerler.

Aşkından bir tamburun teli okşandı mı, akıl akıl olmaktan çıkar; can canlılığını yitirir gider.

Gül bahçeleri senin lütuf suyundan bir nem bulsa, yıllar yılı kimsecikler gül bahçelerini gülsüz görmez.

Gönlüm sevgilimin ışıklarında yok olur gider de gönlümü sevgiliden ayırt edemem.

Öyle bir sevgilinin havasıyla can boyuna övünür durur; zâti sarhoşluktan övünülecek şey nedir, yerinilecek şey hangisidir, bilmez ki.

Bir mağara var ki aşkının keşişleri orada itikâfa girmişler... kutlu keşiş yüzünden bu mağara ışıklarla dolmuş.

Dünya, ayrılığının derdiyle katrana dönse, gene de ululanır da kara bakmaya tenezzül bile etmez.^[96]

Seninle buluşmamız Mûsa'nın sopasına benziyordu; şimdi ejderhâ oldu o sopa... a Mûsa'ya benzeyen buluşma, gel de kap şu sopayı.

A ulular ulusu Şemseddin, ayrılığının ateşinden bize kalan ışık, ancak kıskançlık, yüzlerce aferin şu naza.

— T —

Dîvân-ı Kebîr tercememizin III. cildinde, bu bahirdeki XXIX. gazel, ilâvede de ilk gazel. Ancak bizde, yâni Konya nüshasında, Bahr-i Remel'de dört beyit olarak geçen bu gazel, aynı nüshanın ilâve kısmında beş beyit. Biz, gazelin üçüncü beyti olan bu beyti tercemeyle iktifâ ediyor, teknil gazeli bir kere daha çevirmiyoruz.

Her kadehi sundukça al ama diyor, tedbirli ol... Tedbir kimde olur? Akılda, fakat zâti akıl yitmiş gitmiş.

XXXVIII

Âftâb emrûz ber terz-i deger tâbon şodest

Zerrehâ ber reng-i dîger mest-o ser-gerdon şodest

Güneş bugün bambaşka bir şekilde doğdu; başka bir çeşit parlıyor; zerreler bambaşka tarzda oynamakta; başları dönmüş gitmiş.^[97]

Kâfirliğin de ötesinden, imanın da ötesinden bir atlı süregeldi de onun kâfirliğinden bir küpe, her imanın kulağına takıldı gitti.

Kubad'ın da gözüne toprak serpmiş, Sencer'in de, Rüstem'in de... her şeyi gören akıl, candan da habersiz bir hale gelmiş, canandan da.

Çalgıcı Zühre onu görünce zevk, neşe telini kopardı da namaza durdu; acınası ahlar etmeye koyuldu.

Müşteri, müşteri olalı kapısının eşiğine secde etti; değersiz bir kulu oldu da gökyüzüne sultan kesildi.

Tanrı ve din Şems'i, zuhur ettikten sonra gizlendi de Tanrı gibi gözlere görünmez oldu.

Utarid, aşkıyla defterlerini yaktı, onun aşk mektebinde defter okumaya başladı.

Mirrîh'in eli onun korkusundan gevşedi, işten kaldı... gözünü, bakışını görünce de gönlü kan oldu, kızıl güle döndü.

Zühal, aşkıyla tedbirinden oldu; şaşırıp kaldı da parmağını dişlemeye başladı.

Güneş'e, insaf et dedi; gökyüzü tahtından tez in, azline ferman geldi.

Güneş kıvrandı durdu ama onun güzelliği doğunca, o güzelliğinin yüzlerce kez kendisinden daha parlak olduğunu görünce,

Tahtını hemencecik bıraktı da Zühal yıldızına bile fitne kesilen padişahın atının ardınca yaya koşmaya başladı.

Onun gözleri ucundan gökyüzündeki Ay da seyyah olmuş... ayrılığıyla erimeye başlamış da bedeni tümden can kesilmiş.

Büyücü bakışları dünyaya fitne salmış; sarhoş büyücü gözleri dünyadakilere fitne olmuş.

O güzellik ateşini zamaneye saldılar da dünyayı ateşe yaktılar ya; zâti onun yalım yalım yanan iki yanağı, ateş yanan iki yer kesilmişti.

Akl-ı Küll bir ayna aldı da kendisine baktı; hasılı o padişahın canlar bağışlayan aynasına karşı kör oldu gitti.

Onun denizinin kıyısına oturan kişi, balık gibi abıhayat kaynağında oturmuştur.

Şu kanlar döken yolda dilek sahibine ne güçlük varsa, onun yüce bineğinin ayağındaki kutluluk yüzünden hepsi de kolaylaşmış gitmiştir.

Baş göstermiştir de isyanla pörsümüş, çürümüş canın yüzü, onun baharıyla lâleler gibi ışımış, alev alev yalımlanmıştır.

Gamlarla dolmuş, dertlerle yaşlara batmış olan, onun lûtfunu gördü mü, gül gibi zevk meclisine kahkahalar atarak yuvarlanmıştır.

Kim insansa, iki gözbebeği de onun sarhoşudur... o periden doğmuş güzel, insanların bahtı yaver olsun diye insan şeklinde görünmüştür.

Onun lûtufları yüzünden Tanrı, Tebriz toprağına yağmur gibi inciler, mücevherler yağdırmıştır.

Atının nalı nereye bastıysa, tozuttuysa, o tozu gözüne sürme gibi çeken şeytan, cennete kapıcı olur, Rıdvan'a şeref verir.

Dumanından ateşin bile kaçtığı kapkara gönül, onun baharı yüzünden hurilerle, gılmanlarla dolu bir cennet kesilir.

Lûtfuyla cehennemin ta dibinde yaseminler biter, cehennem ehlinin her kılı gül gibi gülmeye başlar.

Noksanlar, kusurlar ıssı can, senin yüzünden olgunlaşır; noksan kalan, senden başka kendisinde de olgunluk görendir ancak.

XXXIX

Ger tu pendârî be hosn-i tu negârî hest nîst

Ver tu pendârî merâ bî tu kerârî hest nîst

Senin güzelliğinde bir güzel var sanıyorsan, var mıdır ki? Yoktur. Sen olmadıkça bir kararım var sanıyorsan, var mıdır ki? Yoktur.

Gökyüzü iyi-kötü işler için dönüyor diyorsan, deme... göğün, ayağını bastığın toprağına hizmet etmekten başka bir işi gücü var mıdır ki? Yoktur.

Yıllar geldi geçti de hâlâ biz halka gibi kapının dışındayız senin... ama gene de senin kapına halka olmak, bir ayıp mıdır? Değil.

Düşünce kapısında her hayalden korkmadayız... a ev sahibi, burda bir hayal var mı? Evet mi, var mı? Yoktur.

A Keykavus'umun kapısında gizli şeyleri gözleyip anlayan gönlüm; Salâhaddin'den başka gönüllerdekini bilen, anlayan var mıdır? Yoktur.

XL

Çün nezer kerdî heme ovsâf-ı hob ender dilest

Vin heme ovsâf-ı resvâ me'deneş âb-o gilest

Bakarsan görürsün ki gördüğün güzel huyların hepsi de gönüldeymiş... Bütün şu rezil huyların madeniye suyla toprak.

Heveslerine uyarsan, şehvetine alt olursan, balçık birken yüz kat çoğalır; bundan kurtuluş heveslerden geçmekle olur; heveslerden geçiş, her zoru açar.

Heveslerden geçmek için şu tembел davranışın var ya; vazgeçiş sebeplerinden yüzlercesini giderir... hastalık senden olduktan sonra nereye gitsen olsun sen.

Vazgeç ama önceden de kendinle bir şart koş da ahdinden dönmemeye uğraş... yoksa hastalık kalakalır sende; iyileşme imkânın da yok olur gider.

Yaradılışın o ağır ahde uyar da bu uymayı huy edinirse ondan sonra canın elde ettiği yüz binlerce zevk, içinden doğar durur.

Derken şu demir gönül, seni bir ayna haline getirir... her solukta bir olgun, bir olgunluk yüz gösterir sana.

Derken can, zevk âleminde sana hem çalgıcı olur, hem sâkîlik eder... o emanet yüklenildi ya, yüklenen candır çünkü.

Bundan sonra işe güce de boş verirsin, boş verişe de... artık adamakıllı kaçıp duran o define sende belirir, onunla tanınırsın.

Birçok helvalar, tatlılar yersin ama tadı damağında kalmaz ki; ağızdayken tat verir yiyene; tıpkı şimşek gibi hani, çakar, aydınlatır, söner gider.

Şu tabiat, kör olmasaydı, sağır olmasaydı nasıl olurdu da perde kesilen, engel olan, Babil kuyusuna dönen o yanı denerdi?

Fakat tabiat, eziyetlerin, derdin ta temelinden bitmiş, yetişmiştir... belâların, zahmetlerin peşine, ipini koparır da koşar.

Hele bir, gönül alçaklığı göstermelerindeki ululanmayı gör... ululanmadaki sonsuz gönül alçaklığını da, şekillere bürünmüş, halkı aldar bir halde seyret.

Sen tabiatın her sözünü, gene onun kötü yetiştirmesine uy da bu gerçeğe engel olmaz diye bir başka çeşit anla, anlat.

Her kimi bir başka evin güzelliğiyle bezenmiş görürsen, bil ki bu yola girenle yola koyulanları oyalamaktadır o.

Tanık getirmeler yüzünden seni çağıracaklarından korkuyorsan Tanrı'dan ölüm tatlılığı dile; çünkü ölümün de vakti, saati var.

Her yandan bir başka çeşit eziyet, bir başka türlü zahmet borç al da tarafsızlıklar tarafına yönel, yola düş, yürü; bundan başta tarafta iş yok.

Sen bir yılanın peşine düşmüş, yılanın inine geliyorsun; bir de bizim derdimizi görmedesin; çünkü birbirine ulanmış, zincire dönmüş bizim derdimiz.

Yılandan zehirli bir özür dilemezsen, yaptığın iş, olmayacak, yapılmayacak bir iş diye, o seni töhmet altında bırakır.

Temizlik Tebriz'inin övücü Şemseddin'in sözüyle de mizacın kızıışmıyor; elbette... bu iş, bülbülün başaracağı iş değil ki.

Nekş-bend-i con ki conhâ cânib-i o mâilest
Âkilonrâ der zebâno âşikonrâ der dilest

Canlar, canlara şekil veren ustaya akmada; fakat bu akış, akıllıların dillerindedir, âşıklarınsa gönüllerinde.

* Dillerde olan şey, “Ben batanları sevmem” hükmüne girer; gönüllerdekiyse “Kalan iyi şeylerdir.”

Gönül göğe benzer, dilse yeryüzüne... yeryüzünden göğe varmaya pek çok konaklık bir yol var.

Gönül buluta benzer, göğüsler damlardır... Şu dilse oluktur sanki; yağmur ordan akar.

Yağmur suyu gönülden göğüslere tertemiz yağar; fakat adamın içi pisse sözlerinin de aslı faslı yoktur.

Bu sözler, bulutu yağmur yağdıran, damı bulutu çeken, oluşu da suyu akıtan adama göredir.

Suyu başkalarının oluklarından alan kişi hırsızdır... Başkalarının damlarındaki suyu aşırın, söz nakledendir.

Kimin gözyaşlarından nerkisler biter, güller açarsa odur âşık... Nerkisler toplayıp demet yapansa bir iş başarandır ancak.

Tartış zamanı, terazinin kefelere denktir ama adamın dili doğru söylemedi mi, kefenin biri ağır verir.

Kim canının halini giyinmiş, canının rengine bürünmüşse, hangi cevabı verirse versin, gerçekte soru sormadadır o.

Bilgisi, görgüsü tam olan hekim, hastaya acı bir ilaç da verse, zulmediyor gibi görünür ama zalim değildir, adalet ıssıdır o.

İsterse karanlık olsun; ayak ayakkabısını tanır; gönül de zevk yoluyla, vardığı konağın hangi konak olduğunu anlar.

Gönüle gir, şu tufanda Nuh’un gemisine at kendini... durak korkulu ama gönlüne korku girmesin kardeş.

Kendi havandan, kendi hevesinden kork; olaylardan korkma... çünkü senin havan büyü bakımından, kötülük yönünden Babil kuyusundan yüz kat kötüdür.

Kimi tanımak istersen düşüp kalktığına bak... çünkü devletli, iki dünyada da devletli kişiyle düşer kalkar.

Sana yapma yapılmasını istemediğin şeyleri, sen de başkalarına yapma... çünkü şu huy dedikleri, tabiat adını taktıkları şey herkeste var.

Her sözü duymamak için kulağına pamuk tıka... çünkü tertemiz bir cansın sen, o can da pas tutabilir.

Kimin canı yedinci kat göğü aşmışsa kurtulmuştur o; onun can soluklarından şarap iç; çünkü canı

temizdir onun.

Şu azgınlık pusudadır; adamı yoldaşsız, yalnız gördü mü, hah der, işte gafil bir adam.

Ulaşmayı istiyorsan ulaşmış erlerle düş kalk... kavuşmayı, gerçekten de kavuşmuş adamdan iste.

Sarhoşların çevresinde dön dolaş; şarap az da gelse kokusu gelir bâri... fakat akli başında olan, şarabın tadını bilir.

Gizli, kapalı sözleri hatırında tutarsan, her sorunun cevabını bellersen, sınav çağında üstün bir er derler sana.

Kendi noksanının yüzünden olgunluğa varamazsan, Tebrizli Şems şimdicek kendi olgunluğuyla olgunlaştırır seni.

— D —

XLII

Ey tereb-nâkôn zi mutrıb iltimâs-i mey konîd
Sûy-ı işrethâ revîd-o meyl-i bang-i ney konîd

A neşeliler, a zevke, çalgıya dalanlar, çalgıcıdan şarap isteyin; işretlere yönelin, ney sesine meyledin.

A bahtlılar, a devletliler, neşe atlarına binin, tek biniciler kesilin; gam atını neşelerin ayakucunda kurban edin.

A kendinde olanlar, onun birlik küpündeki şarabını için de o şarapla aklı da, sonu gören fikri de yok edin gitsin.

İlkbahar geldi, gül bahçesiyle yeşillikte yüzlerce renk var; karakış ayının soğukluğunu, kuruluğunu, devletsizliğini bırakın artık.

Öbek öbek öldürülmüş, başları kesilmiş kişileri görmek ister misiniz; fakat a âşıklar, hey-hey ederseniz, nara atarsanız dininizden dönmüş olun.^[98]

İstediğiniz, aradığımız o Çin güzeli Çin'de... bu ne akıldır ki siz her solukta Rey yolunu tutmayı kuruyorsunuz.

Ölümsüzlük meyhanesinde can kulağınızı açın, çalgıyı dinleyin de ebced, huttî harflerini tekrarlamayı bırakın artık.

O salt ölümsüzlük şarabıyla doldurun kafataslarınızı... Allah için olsun, dürün akıl yaygısını, akıllılık örtüsünü.

Kendinde oluş elbisesinden soyunun a âşıklar; o daimî diri olanın yüzünü seyre dalın da yok edin varlıklarınızı.

XLIII

Şâh-ı mâ ez cümle şâhan piş bud-o piş bûd
Z'on ki şâhenşâh-ı mâ hem şâh-o hem dervîş bûd

Padişahımız, bütün padişahlardan yüceydi, hepsinden de üstündü: çünkü padişahlar padişahımız, hem padişahı, hem yoksul.

Padişahımız, perde ardında bir göründü mü, canlarımız kendilerinden geçti gitti; çünkü padişahımız da kendinde değildi.

Padişahımız, canımıza hem yakındı, hem uzak... canlarımız da padişahımıza hem yakındı, hem de uzağa dalmıştı.

Şarabı tortusuzdu, rahatı yerindeydi, derdi yoktu; gül bahçesi dikensizdi, tatlılığında bir acı, bir zehir yoktu.

Padişahın lûtfundan bir taneciğini söyleyeyim: Perdeyi kaldırır kaldırmaz, su ateşle barıştı; kurt, koyuna dadı kesildi.

Mutlak can, onun ışığında cansız bir şekil haline geldi; mezhebi kötü kişi bile onun yoluna kurban oldu gitti.

Diyordu ki: Yokluk varlıkta mıdır? Evet dedi; der demez de dünya var oldu, varlık onun bir evet demesini bekliyormuş meğer.

XLIV

Vesf-i on mehdûm mîkon gerçi mîrenced hesûd

K'in hesûdî kem nehâhedgeşt ez çerh-i kebûd

Hasetçi incinir ama sen o efendiler efendisini övedür. Zâti şu yaşlı gök kubbenin altında şu haset ediş azalmamış gitmiştir.

Ayık adamın şarabı övmesi hoş gitmez; onun sarhoş bakışlarıyla sarhoş olanaysa ne fayda var bu övüşten?

O şarapla sarhoş değilsen, var sarık peşinde koş, gönlün ardında yürü... fakat sarığını da o bakışlar kaptı gitti, gönlünü de.

Yüzlerce varlığın bile olsa onun varlığında yok et... o varlığa kavuşmak için bu gerek çünkü.

Gece yarısı kalktım; baktım ki gönül yok... ne oldu, nereye gitti diye evin kıyısını bucağını aradım.

Ev ev aramaya koyuldum; zavallıyı bir bucakta buldum; yarabbi diye secdeye kapanmıştı.

Bakayım, kime kavuşmak istiyor dedim de kulak verdim... ağlarken duydum ki dilini açtı; söze başladı.

Gizli de senin önündedir, açık da... Gizlim şu içimdeki ateş, açığım da ah ediş, duman duman tütüş.

Acze düştükleri, kırılıp döküldükleri zaman güzelleri aramıyorsun da bu yüzden yüz binlerce dere, güzellik ırmağına aktı, arttırdıkça arttırdı onu.

Padişahın izlerini, eserlerini sayıp döküyordu da adını söylemiyordu... gece karanlığı içinde yalvarıp yakarmaya dalmış gitmişti.

O arada dudak ucuyla gizlice diyordu ki: Adını söyleyemem ama o ad ödağacından da daha güzel kokar, kokusu her yana yayılır.

A seven, sevilen Tanrım, belki bir insan bulunur da şu gece yarısı hırsızlamaca kulak verir sözüme; bundan ürküyorum.

Birisi adını duyar da yüceliğini bilerek saygı göstermezse o güzelim ada; pek ağır gelir bana bu.

Adını işitir de saygı, sevgi gösterirse kıskançlık yakar, yandırır beni. O yolunu yitirmiş, gideceği, geleceği yeri şaşırılmış gönül böylece âciz kalmıştı.

Hatiften bir ses geldi; adını an o kişinin; a inatçı, adını an, gam yeme, kimseden çekinme.

Onun adı, senin can muradına anahtardır; tez adını an onun da hemencecik kapıyı açsın sana dendi.

Gönül, adını anamıyordu, kapı da kapalı kaldı; seher çağına dek bu böyle sürdü; derken ansızın gündüz oldu, güneş yüz gösterdi.

Hatifin binlerce kez yalvarışı üzerine gönül, ancak Tebriz diyebildi; aklı başından gitti, varlığından oldu.

Kendinden geçince de o efendiler efendisi Şemseddin'in, o cömertlik denizinin adı, yüzüne nakşoldu gitti.

XLV

İlletî bâşed ki on ender behâron bed boved

Ger zemeston bed boved ender behâron sed boved

Bir illeti var ki baharlarda kötüleşiyor; kışın kötüleşirse baharın elbette yüz kat daha kötü olur.

Cana canlar katan bahara suç bulma sakın; senin geçmeyen hastalığın kurt olmuş, canavar kesilmiş, baharın ne suçu var?

Baharlar her ağaca, her bağa bahçeye bağışlarda bulunuyor; acı, tatlı; her ağaç neye lâyıkça onu elde ediyor.

A kardeş, bir yol şu sözüme de kulak as; her baş veren bitki, yetişip olmaya değmez.

Binlerce şehvet suyundan bir tanesi, ansızın ilkah yapar da mayasından bir çocuk olur, güzel yanaklı dilber bir yiğit meydana gelir.

O güzellerin de yüz bini harcanır gider de içlerinden bir tanesi devlet sahibi olur, muradına erer.

İyi bahtlılar dünyaya çok gelir giderler; fakat Şemseddin kapısından sürülür onlar.

Kim ona ikiyüzlülükle bile olsa bir kerecik secde etse, iki dünyada da sonunda Tanrı'nın has kullarından olur.

A vefalı dost, cefaları anıp durma... o cefaları anış, yoluna set çeker senin.

XLVI

Eger çerh-i vücûd-ı men ezin gerdiş foromâned

Begerdâned merâ on kes ki gerdonrâ begerdâned

Varlık çarkım bu dönüşten kalırsa, gökyüzünü döndüren, beni de döndürür.

Şu ordumuza kötü göz değer de bozguna uğrarsa, padişahın buyruğuyla yücelerden ordu iner bize.

Kış yeli eser, bahçemi yıkar yakarsa, padişahımın baharı kıştan oç alır.

Yaprakların sayısınca zorlu Firavun belirse, Mûsa'nın eli bir bir tutar onları, yerlerine dikekor.

Korkutma gönlünü şu konağın güçlükleriyle, korkutma... Abıhayat kaynağı asla öldürmez seni güzelim.

Gördük sizi, gördük sizi; gizlediğiniz şeyleri açığa vurduk... vazgeçmezseniz vay başınıza geleceklere; biliriz yapacağımızı biz.

Çevremizde tavaf ederseniz gözlerimizin ışığıdır; bizden ümit kesmeyin; gerçekten zevk diriltir sizi.

Aşk oyununa girişmek için kırık dökük Arapça söylüyorum; ama ne dersem diyeyim, bir padişahım var ki beğenir.

Ben kendimi bile bulamıyorum, sözü nereden bulacağım? Fakat bu sözü bana veren mum, onu da buldurur.^[99]

— Z —

XLVII

Âşıkanrâ şod musellem şeb neşesten tâ be rûz
Hordeniyy-o hâb nî ender hevâ-yı dil-forûz

Âşıklara geceleyin gündüze dek oturmak verildi... o gönüller aydınlatan güzelin havasıyla ne yemek var, ne uyku.

Dostum, sen de âşıkısan şu muma dön... bütün gece erir, bütün gece yanar durur.

Âşık olmayan, bil ki güzün soğuğuna benzer... Âşıkın gönlüyse, o güz ortasında temmuzdur.

Sende de bir aşk varsa a benim canım, bildirmek için âşıkçasına bir nara at, âşıkçasına saldır, saldır.

Fakat şehvete bağlıysan âşıklık dâvasına girişme... kimsecikler yokken kapat kapıyı da yak şehvetini.

A bön kişi, âşıkla şehvet nerden bir araya gelecek? İsa ile eşek nerden bir ahırda yem kesecek, yem yiyecek?

Şu gizli sözlerden bir koku almak istiyorsan, gözünü Tebrizli Şemseddin'den başkasına yum.

Görebilirsen Şemseddin, iki dünyadan da üstündür; sense arda kalasıca, hâlâ gaflet denizinin dibindesin.

Yürü, bilgi öğrenenlere katıl, fıkıh bilgisinin çevresinde dön de caizdir-değildir lâfları başını yüceltsin senin.

Benim canım, Şemseddin'in aşkıyla çocukluktan uzaklaştı; artık kuru üzüm, ceviz, alıç kalmadı; onun aşkı yeter bana.

Aklım elden çıktı, şiirim eksik kaldı... o yüzden de yayım çırçıplak; ne nakış elbisesi var, ne yay tozu.

* A Cemâleddin, yazmayı bırak da uyu, yalnız şunu söyle... o arslana benzer birisini hiçbir yüz görmüş müdür?[\[100\]](#)

XLVIII

Ger tu neng âyî zi mâ zoter beron rov ey herîf
K'ez toroş-rûyî hemîrenced dil-ârâm-ı zerîf

Bizden utanıyorsan tez git, çık dışarıya a herif... o nazik güzel, o gönüller huzuru dilber, ekşi suratlı duruştan incinir zâti.

İnkârını gizlersen o, lif lif, kıldan kıla düşmanlıklarını gösterir, yüzüne vuruverir.

Gerdek günü, damadın belli olması için, adını gündüz takan padişahın, yüzünde onar onar izler vardır.

Ulular ulusu Şemseddin çevgen salladı mı, kimde güç kalır? Yahut da o, üstünlükte atına binerse kim ona eş olabilir?

İki dünyanın da sofrası, Şemseddin'in katında aşla dolu bir kâseden ve bir kuru ekmekten ibarettir.^[101]

Yüce padişahlar padişahının şehrine saygı göstermek için sadaka bil o ekmeği, aş, kâseyi.

— L —

Bu kafiyede, tercememizin III. cildinde, Bahr-i Remel'de, CIII. Arapça gazel var; yazmıyoruz.

— M —

İlk gazel, tercememizin III. cildindeki IX. gazeldir. Ancak ilk beyti farklıdır; o beyti yazıyoruz:

Yüzünün sabahını görür görmez uyandım; sıçradım, kalktım; işe adamakıllı giriştim; çalgıcıyı beklemeye vaktim yok.

XLIX

Mîbesâzed cân-o dilrâ bes ecâyib kon sıyâm
Ger tu hâhi tâ eceb gerdî ecâyib don sıyâm

Orucu şaşılacak bir şey bil; adama can bağışlıyor, gönül veriyor... şaşmak istiyorsan oruca şaş.

Yaşayış göğüne ağmak, miraç etmek istiyorsan, bil ki oruç meydandaki Arap atındır senin.

Oruç can gözünün açılması için bedenleri kör eder; senin gönül gözün kör de o yüzden hiçbir ibadet o aydınlığı veremiyor sana.

Şu oruç her hayvanın yaşayışına noksan verir; onun içindir ki oruç insanın insanlığını olgunlaştırmaya mahsustur.

Âşıkların yaşayışları, beden mutfağı yüzünden kararmıştı, mutfaklarını aydınlatmak için çıktı geldi

oruç.

Dünyada şeytanın kanını içen bir bıçağa benzer oruçtan daha fazla öldürücü, daha fazla kan dökücü bir şey var mıdır?

Şu sultanın tapısında gizli, özel hizmete koşulmuş, tez fayda verir, kâr bağışlar kim var? Oruç.

Oruç, özlem çekenlerin gönüllerini, canlarını öylesine tazeleştirir ki zavallı balığı bile su o kadar tazeleştiremez.

Savaş erinin bedeninde, gönül maksadına erişme yolunda oruç yüz binlerce canın yaşayışından da daha iyidir.

* İman beş direk üstüne kurulmuştur ama vallahi o direklerin en büyüğü oruçtur.

Tanrı, her beşinde de orucu, orucun kaderini gizlemiştir; zâti oruç kadir gecesi gibi gizlidir.

Hani yüz eşek yükü taş vardır da kimsecikler bakmaz bile... maden içindeki taşı güneş nasıl lâ'l yapıyorsa, oruç da o taşları lâ'l haline getirir.

Sen nasıl arslan olabilirsin ki tilkiden bile tir tir titriyorsun; fakat oruç seni ormandaki arslanlara bile üst eder.

Midesine düşkün olan, çok mide ağrısı çeker, horlanır durur... midesine bağlı olanların talihlerinde oruç yoktur.

Ya Süleyman saltanatını bağışlayan yüzüktür oruç, yahut da bir taçtır oruç, onu seçkin kişilerin başlarına giydirir.

Oruçlunun gülüşü, oruçsuzun secdedeki halinden yeğdir; çünkü oruç onu Rahman'ın sofrasına oturtacaktır.

Yemek yediğin vakit senin yüzünden için pisliklerle dolar... oruç hamama benzer, bütün kötülüklerden yur, arıtır seni.

Yemek istediğini kara yürekli yomsuz, kutsuz bir yıldız bil; oruçsa seni ışığa çevirir, bütün Zühallere ışık salarsın.

Aydın, bilgi ışığıyla ışıklanmış bir hayvan gördün mü hiç? Beden de hayvandır, hayvanın ardına düşüp de bırakma orucu.

Beden hırsını şekerkamışını kırar gibi kır gitsin de orucu bol bir şeker gibi canının içinde bul.

Katren nasıl olacak da denize ulaşacak? İşte oruç sel gibi, yağmur gibi seni alır, denize ulaştırır.

Ayağını oruçla yücelt de başa döndür; çünkü oruç, başa dönmüş kişilerin esenleştiği yerdir.

Nefsinle savaşa girişince, orucu öyle ucuza satmam ben diye kendini yere at, ellerini çırp, ayaklarını vur, diren.

Nefsin, gönlüne musallat olmuş bir Rüstem'dir ama oruç onu gül yaprağı gibi tir tir titretir.

Hani bir karanlık var ya, içinde abıhayat gizli... aklı başında olanlarca o karanlık, oruçtur.

Canının içinde Kur'an ışığını istiyorsan, oruç bütün Kur'an'ın tertemiz ışığının sırrıdır.

Rûha mahsus sofraların başına tertemiz eller otururlar ya; oruç onlarla bir kâsedan yemek yedirir sana.

Oruç, seni gün gibi gönlü aydın, canı sâf bir hale kor; sonra da padişahla buluşma bayram gününde varlığını kurban eder gider.

Oruç ülkesine ayak basacaksan neşelenerek ayak bas... çünkü gamlılara oruç haramdır, yaraşmaz.

Kim etek gibi orucun ayaklarına düşerse, pek tez, ölümsüzlük yakasından baş gösterir.

— N —

L

Eyyuha's-sâkıy edir ke'see'l-homeyyâ nısfâ men
İnne ışkıy mislu hamrin inne cismî mislu denn

Sâkî, o yarım batmanlık sağrağı döndür; çünkü gerçekten de aşkım, şaraba benziyor; bedenimse sanki bir küp.

A çalgıcı, biraz yavaş vur da can tekrar gelsin bedene... vurunca da Şemseddin'in adıyla vur.

Şemseddin'in adı, kulağına bedenden de daha iyidir, candan da... Şemseddin'in adı muma benzer; bu kulun canıysa sanki leğen.

A çalgıcı, Allah için olsun, Şemseddin'den başkasını söyleme; bedene de ten-tenen diye onun vasfını söyle, cana da.

Şemseddin'in adı muma benzer, sen de pervane gibi yanadır; onun çevgene benzeyen adına karşı topa benzer canını at meydana.

At da şu canın, gökyüzünün oyuncusu olsun... şu tertemiz canın, perdeleri yaksın, muradına ersin.

Şemseddin de, Şemseddin de, Şemseddin de; bu yeter... de de ölülerin, kefenlerine bürünmüş bir halde oyuna giriştiklerini gör.

A çalgıcı, âşık değilsin ama gene de usanma bizden; Şemseddin'in aşkı, canını yasemine döndürür.

Lâleler kudüm çalmada, yasemin oyuna koyulmuş... süsengeğiz sarhoş olmuş da yasemin de kim oluyor demekte.

Dikenler gülmeye başlamış, güle üstünlük dâvasına girişmiş... taşlar parıl parıl parlamış, lâlelere, siz varsınız ama diyorlar, biz de varız.

Bir gececik gündüze dek onun adını anarak çal tefi; çünkü bir Yusuf'un güzelliğiyle tefin gömleğe döndü.

Ansızın o gül yüzlüm, gül bahçesinden baş gösterir de o gülün karşısında şu yeşilliğin gül bahçeleri yok olur gider.^[102]

LI

Yârekan reksî konîd ender gamem hoşter ezin
Kurre-i ıŝkam remîd-o nî lecâ mestem ne zin

Dostcağızlar, gamlı bir haldeyim; bu gamlı halimde, şu oynadığınızdan daha da hoş bir halde oynayın; aşk atım kaçtı, ne dizgin kaldı elimde ne eyer.

Ay yüzlümüzün gözü önünde sarhoşça bir oynayın; çalgıcı, Allah için olsun, tefe hazin hazin vur.

Canımdaki aşk için oyna ey merhametli dost; ey çalgıcı, vur tefe, bundan başka bir talihin yok senin.

O güzelim tefin, burda makbuldür; tef çalışın yerindedir... a çalgıcı, tef çal, senin ibadetin ancak bu.

A çalgıcı, bu tef çalış, Tebriz'in övüncüne, dilber padişaha, canların canına can olan Şemseddin'edir.

A çalgıcı, Şemseddin, Şemseddin dedin de onun adını andın ya, bir uğurdan başımdan aklımı da kaptın gitti, dinimi de.

Mademki Şemseddin dedin, sakın bu sözü düşürme ağzından; bundan başka bir ad söylersen, bir başkasını dilersen küfür olur, küfür.

Çalgıcı, usandın sözlerimden, usandın... fakat dilediğini yapma; böylece süregitsin bu, süregitsin.

LII

Motribâ berdâr çeng-o lehn-i mûsîkaar zen

Âteş ez cormem beyâr-o ender istigfâr zen

* Çalgıcı, çengi kaldır da mûsîkar çalmaya başla... suçumdan bir ateş al, tövbeyi, istiğfarı ver ateşe.

Aşk Kelîm'i, varlık Firavun'unu bir uğurdan yok et; Mûsa'nın yokluk sopasını çal başına Firavun'un.

Akıl heveslere kapılır da gecikirse, tez bağla gözlerini, kur onun için bir darağacı.

Ben bilgimle bir iş düzeceğim derse, bir ateş ele geçir de yak, yandır o işin düzenini.

Cana gurbet yurdu olan şu toprakta niceye bir konuk kalacaksın? şu konuğun da gözlerine toprak serp, ev sahibinin de.

Çalgıcı, güzelliğin, aklın anlayacağı bir şey değil; onun anlayışından üstün... zevk çadırını aklın, pergelle ölçüp biçilecek yerin sınırından dışarda kur.

Çengin arışına arı duru şarabı argaç et; tellerini onunla ör... o ezelî ıssılıkla tellere yeni bir baht ver.

Efendiler efendisi Şemseddin'in kapısını gözyaşlarıyla ıslat; onun yüzünün ateşiyle bütün varlığı yak gitsin.

Onun nağmelerinden birini al, Güneş'le Ay'a pay et; sonra yürü, uyanık devletin kapısında çeng çal.

Uyanık aklın, Şemseddin için bir kaftan dikti; sen de var onun aşkıyla münkirlerin gözlerine mih çak.

Aşk Burâk'ına bin, Tebriz'e yürü, varınca da o kanlar için bakışlar için diz çök.

LIII

Işk-ı Şems-i Hakk-o din k'on govher-i kânîst on

Der du âlem cân-o dilrâ devlet-i ma'nîst on

Tanrı ve din Şems'inin aşkı madendeki incidir... iki dünyada da canı, gönlü kandıran, zenginleştiren bir devlettir o.

Görünüşte ne ordu vardır, ne devlet, ne de hazne... fakat can gözüyle bakarsan, görürsün ki can devletidir o.

Şarabını doldurmak için kafatasını her şeyden boşalt; ondan sonra onun şarabına sağrak et; o kafa böylesine bir şarabın sağrağıdır zâti.

Aşkla pişen erlere ham şarap sunarlar... zâti pişkin, olgun aramak, hamdır, çiğdir demek, çiğlik belirtisidir.

Can kebabı, beden kılığında olan kişi, hasların da hası olsa hüner bakımından gene aşağılıktır, gene aşağılık.

Yücelik arayan, aşkta aşağıdır; aşağılığı kabul edenin meclisiyse, yüce bir meclistir.

Kimin tertemiz canı o şaraptan içtiyse, Hintli bile olsa Mekkeli'dir, Şamlı'dır.

Şarabın ayrılığı mamûr bedeni yıkar; fakat kim bedenini şarapla yıkarsa, şarap yapar o bedeni.

Bu şarap, ölümsüzlük şarabıdır, can önce ondan doğmuştur, şu halde şarap candır, yahut değildir derler ya; bu söz yalandır.

Ölümlü canı boyuna bu şarapla sarhoş et, onun kadehiyle sarhoş ol; ölümlü can bu şarapla ölümsüzlük rengine boyanır.

Ölümlü can, ölümsüzlük şarabına, "Kimyanın yanındaki bakır, altın olur gider" yazısını damga olarak vurmuştur.

Şarap yüzünden akıl bedenden boşanmıştır; hem de üç kere... akla bağlı olan beden o şaraba eş olamaz.

Ölümsüzlük şarabı, hevesin daralmış gönlünde oturamaz... bu şarabın yurt edindiği gönül, meydan gibi geniş mi geniştir.

O şaraptan bir kadehçik kime sunulduysa bir belirtisi şudur onun: Hikmet sırlarını anlatışta canı olgunlaşır, kendi malı gibi anlatır o sırları.

O şarabın parıltısında ölümsüzlüğü görür; ondan sonra da ona mal mülk nedir ki? Öz canını bile verir gider.

Kendinde olarak, akli başındayken o şarabı öven kişi, sanki Kur'an okur; okur ama okuduğunu ne anlar, ne tutar.

Hakkı da sarhoş âşıklardan sor, hak sahibini de... çünkü kadehteki o şarap, âşıklara kadıdır.

Çünkü sarhoşun verdiği hüküm, şarabın yaptığı iştir, şarabın verdiği hükümdür; demek hak da onun hükmüne razı, hak sahibi de; bu apaçık ortada.

Çalgıcıyı şarap almış, götürmüş; a çalgıcı, lûtfet, çenge bir vur da adım kötüye çıkacak ama zararı yok, kurtar beni addan sandan.

* Yüzünü göster de güzellerin pazarlarını kır geçir; göster o yüzü ki Mânî bile o yüze yüzlerce hasret çekmede.

A seher yeli, Tebriz'e git, o tertemiz toprağa secde et... Yaşayışlar yaratan Rabbe mensup kapının toprağıdır orası.

LIV

Der meyân-ı zulmet-i cân-ı tu nûr-ı kîst on
Ferr-i şâhî mînemâyed der dilem on çîşt on

Canının o kapkaranlık gecesinde kimin ışığı bu? Gönlümde padişahlık yalımları uyandırmada, padişahlık ışıkları belirtmede... nedir bu?

Bir hayal belirtiyor ki o, padişahın Ay'a benzer yüzünün hayali... yoksulluk gününün sığınağı, yoksulların ellerinden tutan padişah o.

Bu çeşit parıltı, böyle güzellik, bu lûtfet, bu hoşluk, bu alım, ancak canların övündüğü Tebrizli, Tanrı ve din Şems'inindir.

İnsanın canı, apaçık övemez, anlatamaz onu; anlatabildikleri de zâti gene gizlidir.

Çünkü nasıl olur da ölümsüzlük sıfatları ölümlü dünyaya yüz tutar? Yıldızı kutsuz ölümlü dünya ehlinden biri, nasıl onları anlatabilir?

Tanrı'nın kendi eliyle yaratıp bezediği güzelliğe karşı istediğin resmi yap; istemeyiz onu biz.

* Onu gören göz, tutar da bir başkasına bakarsa, taşlayıp öldürmek gerektir onu; zina etmiş sayılır o.

Gönül, âşık olunca önce iyi addan geç; çünkü aşkın başlangıcı rezil rüsvay olmaktır, adın kötüye çıkmasıdır.

Aşkın denizinde can elbisesi ağır gelir; gönül, ad san, ekmek yemek aramak hamlıktır.

Gönül, bayağı bir sevgide bile bu hassa vardır; o yüce meclisin bu aşkıdaysa haydi haydi var.

A seher yeli, bana Tebriz'in toprağını armağan getir; çünkü yücelikte âdeta inci madenidir o toprak.

LV

İşk-ı Şemsüddînst yâ nûr-ı kef-i Mûsîst on
În heyâl-i Şems-i din yâhud dused Îsîst on

Şemseddin'in aşkı mı şu, yoksa Mûsa'nın avcunun parıltısı mı? Şu, Şemseddin'in hayali mi, yoksa yüzlerce İsa mı?

Hiçbiri de değilse, şu Ay gibi yüz de ne? Şeklini nasıl söyleyeyim? Çünkü tümünden anlam o.

İster bu olsun, ister o; o dudakların fitnesiyle canımız oyunlara dalmış, hoş bir hale gelmiş, sarhoş olmuş, sevdalara düşmüş.

O canlar canından ayrıyken yüzüme iyi bak; yazılar yazmada gözlerim yüzüme; ama, bu cansızdır, gönülsüzdür yazısını yazıyor.

Ben ne diyeyim? Utarid bile bütün tertemiz canlarla onun temizliğine tanıklık eden, temizliğini yazan bir âşık.

Canım, Mûsa'nın sopası gibi bir kez onun elini öpme fırsatını buldu ya; at artık Mûsa gibi yere o canı; can değil, yılandır o şimdi.

Gözlerim onun ayrılığında, tekrar kavuşmayı dilemede; onun diriltici devletini düşünüp Tanrı kudretine güvenerek gülmede.

Kim padişahlar padişahı Şemseddin'in atının peşinde yaya koşarsa, evvel-âhir dünyaya da boş verir, âhirete de.

Elini öpene gelince: Artık ne diyeyim ona? Akıllılar bilirler ki yücelikte elbette daha da üstündür o.

Canım onun bedenini görür görmez, tez iman getirdi; ne diyor dedim, dedi ki: Bak da gör, pek büyük bir mucize bu diyor.

Âzer'le Mânî'nin bile yüzlerce özlem çektiği o yüz yok mu? Tebriz'in ışığı da o yüzün ışığından, o yüzün güzelliğinden.

LVI

Câm por kon sâkıyâ âteş bezen ender gamon
Mest kon conrâ ki tâ enderresed der kârvon

Sâkî, doldur kadehi de ateş sal gamlara; sarhoş et canı da yetişsin kervana.

O küpten doldur; hani kapağı açılrsa kokusu göklere dek ağız da gökler bile kokusundan sarhoş olur.

O şaraptan sun; hani canlar veren, gönüller parlatan bir katresi, gam denizine damlasa gamın gamlığı kalmaz, neşe kesilir.

Bir katresi, zamanın baş çeken zorbalarının beyinlerine damlasa, hepsi de hizmetçilere döner, secdeye kapanır.

Can, ileri gidenlerce de, aşağılık kişilerce de değerli bir şeydir; can cümleden azizdir; fakat o şarabın kokusu, has kişilerce canın da canıdır.

İzinin tozu belirmeyenden gelen, her izi yırtıp yok eden o şarap yüzünden mevki de görünmez oldu, rütbe de... can da yok oldu gitti, beden de.

Zevâlsiz meyhane, o şarap yüzünden köpürdü, coştı; köpüğünden dünya binlerce ev barkla, binlerce malla mülkle yok oldu gitti.

O şarabın kokusu, batıda kadehten çıksa ta Herat'taki, Talkan'daki zahitler bile sarhoş olurlar.

O küpten sarhoş olanın eli, yeryüzüne diken ekse doğudan batıya dek, yerden güller bitir; her taraf güllük gülistanlık olur.

Aşkıyla sarhoş olup çeng çalanın çenginden çıkan sesi korku dünyası duysa, aman bulur, tümünden ümit kesilir.

Ahmed'e mensup küpten bir koku duyulsa, şarabı gibi kâfirlerin gözleri de coşar, canları da.

A kervanbaşı, Ahmed'in şarabının kokusunu iyice duymak, rengini görmek istiyorsan bir soluk Tebriz kapısında konakla.

Konakla da Tanrı kadehinin kokusuyla şarap huylarına bürün, onun gördüğü işleri görür bir hale gel; lûtuflarını gör de o lûtuflara eş ol, lûtuf kesil.

Aşkıyla sarhoş olanın gönlünde ne var? Gizli bir güneş... Sevgili, onu kim bilir? Kimde o güneş varsa o bilir ancak.

Aklım, her solukta aşk ustasından o şarabın sırrını sorardı; fakat o, hele zamanı var sözünden başka bir şey söylemezdi.

Her solukta o Yusuf'un Mısır'ından canlarımıza, yüzlerce kervanla, şarap gibi adamı esriten şeker denikleri geliyor.

Canım aşkının küpünde köpürüp coşuyor; ah, aşkının sayvanına bir merdiven olsaydı.

Canımdan onun lâkapları şimşek gibi çaktıkça, gözüm o yalımlarla yüzlerce direfş-i Gâvyânî'nin parıltısını görüyor.

Aşk, evi barkı, soyu soppu, yeri yurdu altüst etti mi, şarabı, can alanına yüz binlerce evler kuruyor.

Senin canın da gece yarısı, gizlice şarap içiyor ama Arş'a da amber kokuları ağıyor, kutsal canlara da.

Onun ayrılığıyla dünyadan usanmış da canım, Sâmirî gibi dağlara, ovalara kaçmada.

Mûsa'yı bile yıkan şarap, Hızır'ın elinden geldi mi, benim canım gibi yüzlerce can belden çözülür, kemer gibi yerlere dökülür.

A ulular ulusu Şemseddin, bütün bunlardan maksat sensin... dilerim, zaman da benim canım gibi toprak kesilsin sana.

Onun buluşma kadehiyle içtiğim şaraptan sonra, ayrılık kadehiyle öyle bir zehir içtim ki acı mı acı, ekşi mi ekşi.

Ne Tebriz gibi bir yer vardır, ne de olur... Ne senin gibi kutlu bir padişah gelmiştir, ne de gelir.

LVII

Âşikanrâ mujde deh ez ser-ferâz-ı râstîn

Müjde mer dilrâ hezâr ez dil-nevâz-ı râstîn

O yüceler yücesi gerçekler erinden âşıklara müjde var; o gönüller okşayan gerçekten gönüle binlerce müjde var.

Görüşü uz bir sarraftır, gerçek bir makas; bütün altınların ayarı tam olacak; müjde bütün altın madenlerine.

Müjde ölümsüzlük elbisesine... ebedî bir ömür için devletlerden, bahtlardan gerçek bir bezenti verilecek ona.

Ne mutludur o kuzgun; bundan böyle kuzgunluğu kalmayacak; Şemseddin'in kapısında gerçek bir doğan kesilecek.

Ne mutludur o el ki onu ben bağlamışım, artık uzunluğunu kaybeder; onun üzengisine yapışan el, gerçek bir el olur gider.

Eli uzadı da ta Hutun'e kadar vardı fakat, orayı da aştı da gerçek bir Taraz güzelinin yakasına yapıştı.

Bundan sonra da o Taraz güzeli, onun elini eliyle tutar artık; iyiden iyiye sarhoş olunca da ona gerçek sırlar söylemeye koyulur.

Derken gözlerini açar da canın vehmettiği yerlerden ötede olan, Tarazlı Türk'e bile gerçekten naz eden güzeli görmeye çalışır.

Tebrizli padişahdır o, kerem sahibidir, canlar bağışlar, olgun mu olgundur... yücelikte, buluşmada, sultanlıkta gerçekten de bir doğan kuşudur o.

Fakat can sultanlığı hani, geçici beden sultanlığı değil... onun sultanlığı canların can gözlerini açar, gerçekleri gösterir.

Merhaba a canlar padişahı, merhaba a tek güzellik; kullara padişahlık bağışlayan, onların işlerini düzene sokan gerçek er.

LVIII

Ez bedîhâ on çi gûyem hest kadem hîşten

Z'on kî zehrî men nedîdem der cehon çün hîşten

Kötülüklerden söze getirdiğim şeyler var ya, bu kötülükleri yapandan maksadım; hep kendim, hep benliğim, varlığım... çünkü dünyada benlik, varlık gibi bir zehir görmedim.

Birine işaret ettiysem ululuk, olgunluk ıssı, lûtuflarda, ihsanlarda bulunan Tanrı'ya and olsun ki maksadım o değil.

Kendimden geçememişim, başkasıyla nasıl uğraşabilirim? Kendimden geçmişim dersem, bu bir kuruntudan, bir zandan ibaret olur.

Bir kapalı söz söylesem birçok anlama çekilebilir... birisinin kusurunu, noksanını söylemeyi kastedersen ne er olurum ben, ne kadın.

A sırlara mahrem er, hakkımda iyi bir zan beslemeni, bana, benim sevgime inanmanı istiyorum senden.

Kendi canıma düşmanım, feryadım kendimden... Kendi varlığımı odun yakar gibi yakmak istiyorum ben.

Dostumu binlerce kez adıyla sanıyla apaçık, yahut gizlice, riyasız olarak övmüşüm.

Yüz kere açık, gizli onunla övünmüşüm; iki gözüm gibi aziz bilmişim onu.

Böylesine bir dostun ayıbını söylersem, maksadım kendi ayıbımı söylemektir; çünkü bedenimdeki Ay gene kendi bulutuyla örtülüyor.

Tut ki bir huyunu kınamışım onun; bunu dostluğa ver; hileye, hıyanete değil.

Ben kendi varlığıma, benliğime derim ki: Kendini Tanrı ışığı mı sandın? Öyle bile olsan yok ol; yok ol da yoklukla sınan.

A benliğim, varlığım, tümünden Tanrı sırrı bile olsan yok ol; çünkü hep kendini görüyorsun; kendini gören gözü çıkar, at.

Ulular ulusu Şemseddin'i översem, bil ki bütün güzel huyları övüp durmadayım.

LIX

Der sitâyişhâ-yı Şemsüddin nebâşem muftenen

Tâ tu gûyî k'in gerez nefy-i menest ez lâ-vo len

Şemseddin'i överken sınanmalara düşmem ki tutasın da benlikten, varlıktan yok olduğunu söylemek istiyor diyesin.

Çünkü o tümün de tümüdür; arı duru olgunluğun ta kendisidir... onu övüş ilkbahara benzer; parça buçuk övüşlerse yasemindir sanki.

Her biri ayrı çeşit bir güldür, ayrı çeşit bir meyve... oysa bağın bahçenin tümünden özüdür, yüzlerce yeşilliğin canına candır.

Bağı bahçeyi övdün mü, orda ne varsa hepsini de övmüş olursun; Tanrı'yı övdün mü bu övüşe put da girmiş olur, güzel de.

Fakat putu översen gene bu övüş, yaratan, yapan, eden Tanrı'ya varır; bunu böyle bil, ama Tanrı güzelliği girmez bu övüşe.

Demek ki başka övüşlerle parça buçuğu övebiliyorsun; Tanrı ve din Şems'i deniz gibi; nerden bedene girecek?

Tanrı, aklını başına al a kısa görüşlü, var olan benim ancak deyip durmada... yâni ululayısta hak ve din Şems'i bir bahane ancak.

Sen küçülmez de Tebriz'in övüncüyle övünürsen, benim özümü övmüş olursun, a sınanmış kişi; bu

demektir bu.

— V —

LX

Der hulâsa-y ışk âher şive-i İslâm kû
Der şogoft-i muşkilâteş sâhib-i 'elâmkû

Aşkın özünde İslâm şivesi nerde... onun zorluklarını açmada bilgi sahibi olan hani?

Kendi göbeğindeki miske âşık olan Arş ceylanının yeme dönüp bakması beklenir mi? Nerde tuzağın çevresinde dönüp dolaşacak o?

Ayrılıkta her gün bir yıl kadar uzar ama ayrılıktan geçtin mi, gece nerde, gündüzler hani?

Canlılar, erkekle dişiden olurlar, ana rahminden doğarlar... fakat kutsal doğuşlarda nerde ana karnı?

A sâkî, akıl baştayken aşkı bulmanın imkânı yok... kadehinin kokusu kararsız bir hale getirdi beni; hani karar, nerde huzur?

Bu hacda ihramın, varlık libasını kendinden sıyırıp atmandır; ama nerde ihramın bu şartını yerine getirmek?

Varlığını attın mı, can içinde canı gör... bölük bölük canlar, hepsi de tek; nerde orda yıldızlar?[\[103\]](#)

Bütün susamış canlar, denizi buldular mı, denizde yok olur giderler; nerde bir tek bilenden başka bilen?

Uzak yakın, köy-şehir, iklim-ülke, hep denizin bu yanında; o yandaysa nerde şehir, hani iklim?

şu beden, ne yazarsa mutlaka kalemle yazar... fakat canın kendisine yazdığı yazıda nerde kalemler?

İnsanoğlunun akılı da onsuz kalıp soğumasından meydana gelir, fikri de... fakat o şarapla kızıştı mı insan, nerde akıl, hani fikir?

Evet, o kendinden geçişte de bir başka çeşit akıl vardır; fakat nerde uyanıklıktaki akıl, nerde korkulu, karmakarışık, darmadağın rüyalara dalış?

Kuş kafeste kaldıkça bir başkasının buyruğu altındadır; kafes kırıldı da kuş uçtu mu, nerde ona gececek buyruklar?

Akıl baştayken nefis suçlar işletir; fakat aklın akılı geldi mi, nerde kalır nefsin suçları?

Beden bedene dokununca insan hamama muhtaç olur; fakat rûhların birleşmesinde hamama ihtiyaç yoktur.

Sen özüne râm oldun mu, bütün dünyada sana râm olur... Rüstem'in oğluyun nerde kara yağız atın?

Pişmiş yemekten vazgeçtiysen esriten şarap gerek sana... peki, hani kadehinde şarabın, nerde ağzında şarap kokusu?

İçtiysen gizlilik âlemine salına salına, ayaksız git... sarhoşsan sarhoşçasına gel; nerde o yürüyüş

sende?

Aşka kulluk etmek farzdır; nerde farz, nerde sünnet, nerde vacip? Hani belletiş, nerde gerek sayış?

Canla başla aşka sarılıp oynamak... sonra da ondan tiksirmek; imkân mı var buna? Adamın kolunu kanadını bağlamış aşk nerde; onun insanı ağırlaması görülmüş müdür hiç?

Âşıkın yüzüne vurulsa bu onun canına huzur verir... ordaki zahmet, meşakkat, lûtuftan, ihsandan başka bir şey midir ki?

Korkudan ağırlamak, hizmet etmek, hayvanların işidir; hayvanlarda aşkla hizmet etmek nerde?

Bu yol, Tanrı başarı verdi de elini tuttu mu, bir adımdır ancak; yol uzaklığının sözü de nedir, günlerle yıllar da ne oluyor ki?

Ancak, o güzelin gölgesinin sana vurması gerek, o güzelin... nerde güzeller içinde onun gibi bir güzel?

O, gerçekten de ulular ulusu Tanrı ve din Şemsi'dir; onun dengi, onun eşi nerde bütün babalar, atalar, bütün amcalar içinde?

Şu yedi deniz, nerden onun eşsiz, tek incisine denk olacak? Onun benzeri nerde canlar içinde, hani bedenler arasında?

Atının ardında yaya yürüyen kutsal canlar arasında Kubad'dan, Sencer'den, Kavus'tan, yahut Behrâm'dan başka kimler var ki?

Yel, göze Tebriz toprağından armağan getirsin; yoksa şu toprak bedene onun toprağından başka nerde rahat var, nerde huzur var?

LXI

Cism-o con bâ hod nehâhem hâne-i kemmâr kû

Lâyık-ı in kofr-i nâder der cehon zunnâr kû

Benimle can da gelmesin, beden de... istemiyorum; meyhanecinin yurdu nerde? Böylesine görülmemiş bir küfre lââyık zunnâr hani?

Can, şaraptan esip gelen yelle her solukta sarhoş olup gitmede; meyhanenin kapısına dek koşmada; fakat yükü nerde?

Kulağın bulunmadığı bir yandan çeng sesi geliyor; fakat bu çeng sevgilinin çengi... nerden tahta bulunacak, nerden tel bulunacak ona.

Âşık, bedensiz kaldı mı, ona öylesine bir can elbisesi getirirler ki tez elli çulhalar dokumamış kumaşını... nerde dokuması, hani ipliği?

Âşıkın ululanmasını bir kokla; onda da toprak kokusu vardır; o da anlam bakımından topraktır... böylesi bir denizde ululanmak nerededir, ad san kaygısı hani?

Burnun açılır, koku alırsa, o koku aşk mağarasından gelir burnuna; duyulmamış bir kokudur o; her

yana çok koşarsın, mağara nerde diye çırpınıp durursun.

Âşıkın yüzünde arılıktan, renksizlik rengi vardır... fakat o güzel yüzlü sevgilinin o vefası, o temizliği, o lûtfu nerde?

Ölümsüz ömürden müjde geldi sana; hamd et artık... o ömründe bu yılın gamı nerde, bildir düşüncesi hani?

Orda iyilerle konuşup görüşmek de zahmettir, kötülerle konuşup görüşmek de zahmet... o iyiliklerin en ulusunun gölgelendirdiği halvete kim sığabilir ki?

Tanrı ve din Şems'i, ölümsüz temizliklerde ulular ulusudur... onun güneşinin parıltılarında nerde akli başında kalmış bir zerre?

— H —

LXII

Key boved hâk-i senem bâ hon-ı mâ âmîhte

Hoş boved in cismhâ bâ cânhâ âmîhte

Ne vakit o güzelin toprağı bizim kanımıza karılacak? Şu bedenlerin canlarla karılması ne de hoş bir şey olur.

Şu gönül sedeflerimiz, böyle bir ayrılık dağıyla dağlandığı halde gene de tertemiz vefalı incilere sahip olmuş; o incilere eş kesilmiş.

Gece gündüz, suyla ateş birbirine eş dost olmuş, beraber oturmada... lûtufla kahır birbirine eş, tortu durulukla karışmış gitmiş.

Kavuşmayla ayrılış uzlaşmış; küfürle iman bir olmuş; seher yeline padişahımızın kavuşma kokusu karışmış.

Kurt, Yusuf huylu olmuş, kurtluk yitmiş gitmiş ondan... gömleğinin kokusu gelmiş de körlüğe karışmış, gözleri açmış.

Toprak topraklığı bırakmış; karanlık gitmiş ondan... şaraba benzeyen su arılık ışığıyla karışmış, birleşmiş.

Ne kutlu gündür o gün ki o ölümsüz canların sevgilisi, sarhoş olarak meclise gelir de sizinle karılır, birleşir.

Herkesi mahmur bakışlarıyla sarhoş eder de yabancı bildikle karıştır, birleşir gider.

Vara vara İblis bile fazla şarap içtiğinden Âdem'e döner; İblis'e lanet, seçilip yüceltilmeyle karıştır gider.

Ebedî olarak kapalı olan o kapı açılır; vefasız anahtarla vefalıları karılır.

Kulun, Tanrı huyuyla karıldığını görmek için, efendiler efendimiz Şemseddin'in sırrının sırrı meydana çıkmış.

A ulular ulusu Şemseddin, feryat şu kulluk sözünden; çünkü bu sözün her harfi bir ejderhâyla karılmış, birleşmiş.

Bir soluk durayım da söze daha aşağıdan başlayayım; çünkü bu söz çok ağır, ululuklarla karılmış.

Âşıklar yolunda senin Hızır'ın nerde ki onun her mihnetinde yüz binlerce lûtuftur, fakat belâlarla karışmış.

Bir yanda bir katrecik, öte yanda binlerce arılık duruluk denizi... Devlet İsa'sının soluğu vefalarla karılmış.

Horluk, yücelikle ahdetmiş, bir olmuş orda; aşağılık, yaratılıştan yüceliğe karılmış orda.

Canlar canına karşı can, toprak pahasına... burda pahalılıklara karışmış canlar, ama orda ucuz mu

ucuz.

Canlar, o cana can olanın ardında öylesine bir inci olmuş ki... bakıra benzeyen can, kimya gibi canlar canıyla karılmış.

Dönüp duran dünyanın önü sonuyla bir olmuş... başlangıçsız başlangıç bitimle karışmış gitmiş.

Baht sarayına, yâni tertemiz Tebriz'e git de bu yerin, o yerle karıldığını seyret.

LXIII

“Tercî-i Bend”

Mestiyon der erbede reftend-o reftem gûşeî

Bâ du yâr-ı râz-dân-o hem-reh-o hem toşeî

Sarhoşlar kavgaya giriştiler, ben de, sırdaş, aynı yolun yolcusu, azıkları bir, iki dostla bir bucağa çekildim.

Bir de baktım ki, o bucakta öyle bir güneş var ki ıssısıyla can da, gönül de bir kazan gibi kaynayıp coşmada. [\[104\]](#)

Varlığımın aşağısını da onun havası kapladı, yukarısını da... hani tarlaya çekirge yağar da, her başağa biri konar, yemeye başlar; aşkı öyle üstü bana.

Fitneden, belâdan köşelere bucaklara kaçtım ama gene tuttum, belâ tenceresinin kapağını kendim açtım.

Efendiler efendisi efendim Şemseddin'in aşkı, bir kavgacı... önce sessizce, öyle susarak geldi ama sonradan anlaşıldı.

Buluşup kavuşma Emin Cebrâil'e benziyor, ayrılıksa görünmeyen şeytan sanki... Emin Cebrâil'in vahyi, vesveselerle bulandı gitti.

*

Gözü pek, başı dik âşîka öğüt mü verilebilir; her çeşit belirip duran aşk, gizlenebilir mi?

Edep, hayâ, gizleniş kadehine onun şarabını döktüler de öylesine başına buyruk bir hale geldi ki şu başına buyruk dünyayı yakıp yandırıyor.

Onun yüzünü gören, ona altından bir yüzük taşı kesilir; fakat ne değeri var; padişahlar altın taşı ne yapacaklar ki? [\[105\]](#)

Bu nasıl bir güneştir ki aşkıyla yarasa bile canını, gönlünü yakıp yandırmada.

Gönlümden onun kavgası yüzünden kopan feryatları, iniltileri o güneşe, o Tebrizli Şemseddin'e haber verin.

Şemseddin'in aşkı şaraba döndü; gönlümse sağrak kesildi; efendilikler etti de lûtfuyla cana o ışığı

elbise gibi giydirdi gitti.

*

Can kuşu, ayrılık doğanın saldırılarına dayanamadı; ayrılık senin okşadığın yeri, yâni gönlümü dağladı.

Ayrılık önce bir acı şarap sundu da emdiğimiz süte dek, içimizde ne varsa hepsini, her zevki, her sevinci kusturdu.

Fakat kavuşman, lûtfedip de can dikenliğimden bir geçti; tümünden bağ bahçe haline getirdi o dikenliği.

Efendiler efendisi Şemseddin'im, yoku bile var eder; bir çorak yeri bağ bahçe yaparsa şaşılır mı buna?

Öylesine bir gamdaydım ki canım bedenimden gitmek üzereydi; rüyada canımla alay edip duran o hayalin, lûtfetti de diriltti canımı.

Canım o haslar hası şarapla dolu sağrağı çekince hem zahitliği, hem ihlâsı birbirine vurdu, kırdı geçirdi.

— Y —

Bu kafiyenin ilk gazeli, tercememizin IV. cildinde Bahr-i Remel'de geçen CXCVI. gazeldir. Onu yazmıyoruz.

LXIV

Ez hevâ-yı Şems-i din benger tu in dîvâneğî

Bâ heme hîşon gerefte şîve-i bîgâneğî

Şemseddin'in havasıyla meydana gelen şu deliliği seyret... bütün yakınları, bütün bildikleri yabancı tutuyor gönül.

Onun evinin havasıyla evi barkı olan yüz binlerce kişi, ovalardaki vahşi hayvanlara dönmüş, aşkla çarşının pazarın rezili olmuş gitmiş. [\[106\]](#)

Ayrılığın yıldırımını düştü de bir uğurdan aklı da yaktı, yandırdı, utancı da; anlayışı da yok etti gitti, sakınıp çekinmeyi de; bilgiyi de sildi süpürdü, hüneri de.

Aşkının mumundan bir ekmek, bir geçim sebebi istedim; pervanelik edecek; yazın fermanını dedi.

A ateşli gözlerle can kaleleri alan; a yiğitlikler gösteren aşkı, binlerce saflar yaran, ordular bozan.

A ulular ulusu Şemseddin, yüzlerce define sana karşı tozdur topraktır... çaresiz kalmış, bir pula bile değmez bir âşık da nedir ki?

Yüzlerce coşkunluk eder, göklere yüzlerce naralar atarım; aşkında ayak diremişim ama öyle bir tek

nara atacaklardan değilim ben.

Akla, canla sevgiliyi ayırt et dedim; akıl tarağımın aklı çıktı başından, taraklığını yitirdi gitti.

LXV

Gerçi der mestî hesîrâ tu murââtî konî

V'on ki nefy-i mehz bâşed gerçi ısbâtî konî

Sarhoşsun da tutmuşsun, bir çöpü ağırlıyorsun; tümnden yok olanın varlığını ispata kalkışıyorsun.

İşinin kötölüğünden gönlün sürdüğünü, ikiyüzlülükle tapına getiriyorsun; bu olmayacak saçma işleri kime yapıyorsun sen?

Onun kötölüğünü görmez, duymazsan, gözünü kör, kulağını sağır edersen, o vakit onun gizlediği çirkin şeyleri övebilirsin; o zaman kötülüklerini görmez olursun.

Ona karşı gösterdiğin bu riayet ne vakte dek sürecek? Sonunda çirkinliği meydana çıkacaktır, sonunda sen de kaçacaksın ondan, eyvahlar olsun diyeceksin.

A hikmet ıssı, öğüt bile vermeye değmez o, uzaklaştır onu kendinden... onu incitirsen kazanın, kaderin belâlarını defedersin kendinden.

Gizlice konuşup danışmana lâyıık değildir o... İhtiyacın, dileğin oldu mu, ancak Tanrı'ya bildir.

Onu ağırladıka yanılmalara düşürürsün onu... put edersin kendine de yamanır kalır derdi sana.

O zevk zamanı geçip gitti mi, kulun gibi kalakalır... derken ya kaçır, kurtulursun, yahut düzenler kurmaya kalkışırsın.

O kişiyle düş kalk ki o, zahmet çağında da, sevinç çağında da cennete dönsün, huri kesilsin sana.

O efendiler efendisi, ulular ulusu Şemseddin'in isteklilerinden olsun... böyle bir kişiye put edinir, taparsan ona, değer mi değer.

Böyle birini bulamazsan tertemiz Tebriz'e kaç da güzellikten sarhoş ol; zevkler tat, hallere bürün.

LXVI

Men çü Mûsî der zemân-ı âteş-i şevk-o likaa
Sûy-ı kûh-ı Tûr reftem habbazâ lî habbazâ

Mûsa gibi özlem ateşleriyle, buluşma şevkiyle Tur Dağı'na gittim, ne mutlu bana, ne mutlu.

Orda bir padişahlar padişahı, bir canları geliştirip yetiştiren padişah gördüm; gönüller kapıyordu, cana canlar katıyordu, pek güzeldi, pek hoş bir yüzü vardı.

Tur Dağı da, ova da, çöl de onun ışıklarının parıltısıyla ölümsüz cennet gibi ışıklarla dolmuştu.

Gümüş bedenli sâkîlerin ellerinde altın kadehler vardı... ona kavuşma havasıyla gökyüzü boyuna dönüyordu.

Toprağın parça buçuğu, ışıklardan da yüce olma sevdasına düşmüştü; onun şarabını içmiş, esrimişti de, o esrilikle kendi yüzüne sopa vurmadaydı.

O padişahlar padişahı, bir kez yokluğa baktı; yokluk himmet ayağını varlığın ta başına bastı.

Çalgıcı orda perdelere vurup duruyordu... zâti onun aşkı iki dünyada da havada bir perde mi bırakır ki?

Lûtuflar gölgesiyle üstünlük güneşi bir araya geldi... aşkının olgunluğundan zıtların birleşmesi caiz oldu.

Seher yeli yüzündeki örtüyü kapınca ordaki hayallerin hepsi de yok oldu; dağıldı gitti.

Fakat onların varlıkları yok olunca da bir zıt peydahlandı; orda bana, yok olan var göründü, var olan da yok.

Gözümün zayıflığı yüzünden günüm kararmıştı... o gönüller kapan güzel, gözlerime hikmet sürmesi çekti.

O can huylu dünyanın ötesinde, onun havasında oynaşan, vefadan, temizlikten ibaret zerrelere gördüm.

Aklım vefalarla, temizliklerle dolmuştu; derken baktım ki o temizliğin öte yanından bir Ay doğdu, vefa atına bindi, sürmeye başladı.

Yüzünü gördüm de pek utandım... hasılı her solukta bir cefa zünnârı koparmadaydım.

A Ay dedim; tövbe ettim, tövbeleri reddetme... Daha tövbe etmene bir yol var, hem de önünde dedi.

Doğru çıktı sözü, Ay'dan uzak düştüm; yolunu yitirmiş, dikenli çöllere düşmüş hacılara döndüm.

O Ay'ın ışığı Süheyl gibi, Tebriz şehriyse Yemen... bu, yüzlerce ululuk ıssı padişahımıza bir işaretceğiz.

“O gül renkli yüzünü gösterdin mi”den kalanlar

(c. IV., Bahr-i Remel Müseddes) “fâilâtün fâilâtün fâilât”

“T” harfindeki ilk gazel, mükerrer yazılmış; IV. ciltte, XXIII. gazeldir; bunu geçiyoruz.

— D —

LXVII

Şeb şod-o hengâm-ı helvetgâh şod
Kıble-i uşşaaak rûy-ı mâh şod

Gece oldu, halvet çağı geldi çattı; Ay'ın yüzü âşıklara kible kesildi.

A Ay'a tapanlar, Ay gülmeye başladı; a gece yolcuları, kalkın; yola düşme çağı geldi.

Uyku geldi, benler-bizler yok oldu gitti; ancak Tanrı vardır diyenin uykusuzluk çağı şimdi.

Özler, buğday taneleri beden samanlarına karışmıştı; beden uyuyakaldı; buğdaylar samandan ayrıldı.

Hintliler beden çadırının kurulduğu yeri süpürdüler; Türk halveti gördü de çadıra girdi.

Dünya dedikodularını sel aldı, götürdü; padişahlar padişahının konuşma vakti geldi.

Tebrizli Şems araya girdi de anlam ehlinin sözü kısaldı gitti.

Burda, “R” kafiyesinde ve “mefâîlün mefâîlün feûlün” vezninde bir şiir yazılmışsa da mükerrerdir ve tercememizin VI. cildinde, Bahr-i Hezec Müseddes-i Mahzûf bahrinde LXXXVII. şiiridir; yazmıyoruz.

*

“Niceye bir kaçacaksın bizden, niceye bir şurdan şuraya gidip duracaksın?”dan kalanlar (c. IV., Bahr-i Munsarih’de ilk şiir olarak “R” kafiyesinden bir gazel yazılmışsa da mükerrerdir; IV. ciltte, bu bahirdeki XL. gazeldir; bu bakımdan geçiyoruz.)

— L —

“müfteilün fâilün müfteilün fâilün”

LXVIII

Çend ezin kıyl-o kaal ışk perest-o bebâl
Tâ tu bemânî çü ışk der du cehon bî zevâl

Niceye bir şu dedikoduyla oyalanacaksın? Aşka tap da uç gitsin... Uç da sen de aşk gibi iki dünyada da zevâlsiz bir hale gel.

Ne vakte dek ayrılık yükünü çekeceksin? Niceye dek ayrılık derdine dalacaksın; derman aramaya koyulacaksın? Hele ayrılık gagası, kanatlarını yoluyor.

Ah şu boşboğaz nefisten; ah şu arık aklın elinden... ah usanan dosttan; ne vakte kadar usanıp duracak bilmem ki.

Acze düşmüşüm de boyuna çağırıp durduğumu da bilmiyorum, bilsem, edersen bulursun, vebale girersin diye diye korkuturdum onu.

Bütün sorular da onun, cevaplar da; ben rebâba dönmüşüm... boyuna inle diye mızrap vurmada, yay çekmede.

O huyu husu güzel sevgili, bir soluk kurtuluş sesi çıkarır benden; bir soluk da mat oldum gitti der; hallerimi anlatır durur.

Terazimizi düzeltirsin; seslerimizi güzelleştirirsin; hüznümüzü giderirsin; gücün pektir senin. [\[107\]](#)

*

Burda, gene “L” kafiyesinde bir gazel daha var; fakat mükerrer; tercememizin IV. cildinde, Bahr-i Munsarih’deki LXVI. gazel. Onun için tekrar yazmıyoruz.

“A hekim, delinin akıllanması için gene oku afsunu”dan kalanlar

(c. V., Bahr-i Hafif Müseddes) “feilâtün mefâilün feilât”

Bu bahirde ilk gazel V. ciltteki XVI, ikinci gazel aynı ciltteki XXXIV. gazeldir, mükerrer olduğu için yazmıyoruz.

“feilâtün mefâilün feilün”

— D —

LXIX

Sebr bâ ışk bes nemîyâyed

Akl feryâd-res nemîyâyed

Aşkla sabır bir arada olamaz; akıl feryada yetişemez.

Kendinden geçiş hoş bir ildir ama kimsenin buyruğu altına girmez.

Yaşayış kervanı geçip gidiyor ama hiçbir çan sesi de gelmiyor kulağa.

Gül bahçesinin kokusu, güle gel diye çağırıp duruyor seni; hiçbir heves gelmiyor mu sana da?

Bil ki içinde bir hoş soluk var; bomboş bir yerden gelmiyor ya bu soluk.

Lûtuf sahibi, tatlı işli bir ulular ulusu olmasa arıdan bal mı ele geçer?

Her solukta iyilik tohumunu ek; mercimeği bile ekmeden biçemezsin.

Bir hayır yapmayı düşündün de ardından bir kutluluğa, bir karşılığına erişmedin mi hiç?

Yeter, sus artık; şu söz mumu her karanlık yeri ışıtamaz.

— R —

LXX

Helkrâ zîr-i konbed-i devvâr
Çeşmhâ kûr-o dîdenî besyâr

Şu dönüp duran gök kubbenin altındaki halkın gözleri kör; fakat görülecek şeyler de pek çok.

A gözü gönlü açıklar; gönlü kabartıp coşturanın cömertliğidir gözlere ışık veren.

Derdini iki gözümün de üstüne koyayım; bu derdin padişahlara has bir ilacı var, onu getir.

Can bahçesine yağmur gibi taşlar yağmada... yağmur katrelerini istemiyoruz, sen yağdır da taş yağdır.

Tebrizli Şems aşk incisidir. Aşk incisini hor görme sen.

“Sevgili, gönlümüzde sen varsın”dan kalanlar.

(c. V, Bahr-i Hezec Ahrab Müseddes) “mef’ûlü mefâilün feûlün”

LXXI

Yâ men na'mâhu gayru ma'dûd
Va's-a'yu ledeyhi gayru merdûd

A nimetleri sayıya sığmayan, senin için uğraşır çalışır, reddedilmez.

Ululadın, çağırdın bizi, kulluk edelim diye yarattın; ne güzel de tapılacak efendisin sen.

Seni övmemizle, sana hamd etmemizle övünmekten yücesin; bunun için hamd etmemizi istemezsin sen; sana hamd etmekle biz övülmüş oluruz; bunun için hamd etmemizi istersin.

Lûtuflar, keremler buyurdun da gerçekten de seninle buluşacağımızı müjdeledin, sana kavuşacağımızı vaad ettin.

Güzelin vaadi de tatlıdır; kutluların verdikleri kutluluk, kutlular kutlusudur.

Hele her solukta yüzlerce gönlü kutlulukla kapan senin gibi kutlu bir güzel olursa.[\[108\]](#)

“A efendim, ha bugün olmuş, ha yarın, bizimsin sen”den kalanlar

(c. V, Bahr-i Hezec Sâlim). “mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün”

LXXII

Eyâ nûr-ı roh-ı Mûsî mekon a'mâ Safûrârâ
Çonin ışkı nehâdestî be nûreş çeşm-i bînârâ

A Mûsa'nın yüzündeki ışık, Safûrâ'yı kör etme; mademki böyle bir aşkın temelini attın; ona da bir görür göz gerek.

A şimşek, beni avlaman için râm olmuşum sana; kimi damının kıyısındaım, kimi ovaların yolunu tutmuşum.

Fakat zavallı dam, ne bilsin avı aldatmayı... Mısır Yusuf'u, Zelîhâ'nın gamını, derdini ne bilecek?

Kimin bir hoşça av olmasını istiyorsan yapış yakasına; ben tuzağım, sen de avsın diye çek buraya; ne de gizli sanatın var a dostum.

Lût şehri gibi yıkılmış gitmişim; Lût'un gözleri gibi şaşırılmış kalmışım; sebebini sormak istiyorum, istiyorum, istiyorum ama nerde o yürek bende?

* Attâr âşıktı; Senâî yüce, üstün bir padişahı... bense ne buyum, ne oyum, başımı, ayağımı kaybetmişim ben.

Bir ahım ki, bu ah çölümü, ovamı da yakar, yandırır, çadırımı, obamı da kül eder gider; bir kulağım ki şekerler yiyen padişahlar padişahına vakfolmuş gitmişim; yalnız onun hükmünü beklemekteyim, onun buyruğunu duymaktayım...

Sus; canın yüceler âleminin çekişine istidatlıysa, susarken de kehribar gibi çeker onu o can.^[109]

— M —

Bu harfin ilk gazeli olarak tercememizin V. cildinde, bu bahrin XCII. gazeli yazılmış; tekrar yazmıyoruz.

LXXIII

Beşostem tehte-i hestî ser-i âlem nemîdârem
Derîdem perde-i bîçun ser-i on hem nemîdârem

Varlık tahtasını yudum, arıttım, dünyayla işim yok benim... neliğe-niteliğe sığmazlık perdesini de yırttım; onunla da işim gücüm kalmadı.

Kutsal dadı, lûtuft sütüyle besledi, yetiştirdi beni; kınanma taşı, nasıl olur da bana ulaşabilir; gamın yaprağı bile yok bende.

Öylesine yokluğa dalmışım ki sevgilim, gel, bir soluk benimle otur deyip duruyor da ona bile aldırış etmiyorum ben.

Hani bir soluk var ya, Âdem'i bir solukta varlık âlemine getirdi... o soluktan da usanmışım; onunla

da işim yok.

Bir soluk bile kendisinde olmayana ne diyebilirsin sen? Binlerce defa başımı eziyor da ona bile aldırış ettiğim yok. [\[110\]](#)

LXXIV

Zehî ser geşte der âlem ser-o sâman ki men dârem.

Zehî der râh-ı ışk-ı tu dil-i bıryan ki men dârem

Dünyada ne de başı dönmüş kişiyim; elimdeki avcumdaki kim de var? Aşkının yolunda ne de yanmış, kavrulmuş bir gönlüm var benim.

Pazardan senin aşk gamını satın alırsam, aşkınla elde ettiğimi, yüzlerce can verseler gene satmam.

*

Buraya, tercememizin beşinci cildinde aynı bahrin LXXII. gazeli tekrar yazılmış; yazmıyoruz.

— Y —

Burda sekiz beyitlik bir gazel var; birkaç söz müstesna, tercememizin VI. cildindeki gazelin eksik bir şekli; yazmıyoruz. (c. VI., Bahr-i Hezec Salim, XXVI. Yalnız bizde “çi gam dârî” redîfi, burada “çi endîşî”dir.)

“Gönüle rahat, huzur veren bir güzel, kavga yüzünden gizlenmiş”ten kalanlar.

(c. VI, Bahr-i Hezec Müseddes-i Mahzûf) “mefâîlün mefâîlün feûlün”

— T —

LXXV

Du çeşm-i âhovâneş şîr-gîrest
Kezo ber men revon bârân-ı tîrest

İki âhu gözü, arslan avlamakta; ondan bana yağmur gibi oklar yağmakta.

Yay kaşları, ok kirpikleri, gönlün ona tutsak olduğuna tanıklar.

Onun yüzünden, karmakarışık saçları gibi darmadağınım; kokusu miskten de güzel, amberden de hoş.

Bu can, bağlandığı zincirin tesiriyle kıvranıp çırpınıyor; çünkü zincire benzeyen saçlarına esir olmuş.

O selviye, bize benziyorsun deme; güzellikte ay yüzlümüze benzer yok.

Baş, ona göre hor bir şey ama ben şu başı önüne attım gitti.

Padişahın yüzünün hayali bile olsa, secdeye kapan; çünkü padişahın hayali gerçekten de onun veziridir.

“mef’ûlü mefâilün fe’ûlûn”

LXXVI

On hâce egerçi tîz-gûşest
Estîze-kon-o geron foroşest

O efendinin kulağı pek duyar, pek işitir ama gene de kavgacıdır, pek ağır satar kendini.

Onun fıstıklar gibi gülüşüne aldanmışım; o sustu mu, emin olup gidiyorum.

* Aklını başına al; saman altında su var... saman altında öylesine bir deniz var ki coşup köpürüyor.

Nereye varırsan akıldır anahtar; fakat burda ne yapabilirsin ki akıl kilit kesilmede.

Yüzüne bakar da güler; aldanma sakın, kendini böyle gizler; bir düzendir bu.

Pençesine düşen kişi, çeng gibi boyuna coşar durur.

Bütün bunlarla beraber canlar balarıları gibi çevresinde döner durur; pek baldır, pek şekerdir çünkü.

Bir arslandır o ki gam onun korkusundan fare gibi mezara sığınmış, saklanmıştır.

Burdaki “R” kafiyeli gazel mükerrerdur; tercememizin VI. cildinde, bu bahrin LXXXVII. gazelidir; ancak burda bir beyti de eksiktir... yazmıyoruz.

Eger kiydur karındaş yoksadı yavuz

Uzun yolda budur sana kılavuz

Karındaş, ister iyi olsun, ister kötü... uzun yolda budur sana kılavuz.

Çobana pek sarıl, kurtlar çoktur... benden duy, işit bu sözü kara kuzum benim, kara kuzum.

İster İranlı ol, ister Rum, ister Türk; [\[111\]](#) dilsizlerin dilini öğren.

Yaş sopanın ucu, öbür ucu ateşliyse, yanıyorsa ağlar.

Bu aşkta İsmail gibi kurban ol; çünkü gece de gündüze karşı boyuna kurban olur gider.

Sus; o arslanlar arslanı, anlam ışığıdır; peynir yüzünden parsa perde oldu gitti.

— § —

LXXVIII

Şonov pendî zi men ey yâr-ı hoş-gîş
Be homm-ı dil berâyed merd-i derviş

A yolu yordamı güzel dost, bir öğüt işit benden: Dervişin işi, gönül kanıyla başa çıkar.

Bunu iyice bil, inan ki gönlü yaralı dervişin duasını duyar, kabul eder o.

O neliksiz-niteliksiz padişahı gördün mü zenginleştin, azdan, çoktan kurtuldun gitti.

İsmail gibi bu aşta kurban ol; koyun değilsen erene kul köle kesil.

Tebrizli Şems'in havasında piştin ya; artık boş yere şu hamları düşünme.

— V —

Burda mükerrer olarak, VI. ciltte geçen ve bu bahrin CXCI. gazeli olan şiir tekrar yazılmış; geçiyoruz.

LXXIX

Geron-cânî mekon ey yâr bergû
Ezon zolf-o ezon ruhsâr bergû

A gencecik, goncacık sevgilim, ağırcañlılık etme, söyle... O saçlardan bahset, o yanağı anlat.

Can bahçesinden iki üç gül demeti yap; o gül bahçesinin hikâyelerini söyle.

Güzelliğinden söylenecek çok sözler vardır sende; usancı bir yana bırak; çok çok söyle.

Dostu anıştan daha tatlı ne iş vardır? Hadi gel, böyle işsiz güçsüz durma, söyle.

Dün ne söylemiştin de kanım kaynamış, coşmuştu... gel, bugün de o sözü bir kez daha söyle.

Şu gaddar dünyayı anmayı bırak; gizli şeyleri bilen lûtfundan bahset.

Tatar'ın fitnesinden az lâf et; Tatar ceylanının göbeğinden söz aç.

— Y —

Burda gene, VI. ciltte geçen ve bu bahrin CCXXIV. şiiri olan gazel, tekrar yazılmış; geçiyoruz.

LXXX

Tu tâ beñesteî ber dâr-ı fânî
Neşeste mîreviyy-o mînebînî

Sen Şu geçici dünyada oturup kaldıkça, oturduğun halde gidiyorsun ama görmüyorsun.

Oturarak gidiyorsun ama söylenip dururken yüzün o yanaysa bu da iyidir.

Şu girdapta bir hayli zamandır döndün durdun; bir de rahmet ırmağına doğru yürü, ak.

Bas tekmeysi Şu ayak bağı olan dünyaya da kutluluk elimle okşayayım seni, sıvazlayayım sırtını.

A kardeş, misklerden, amberlerden daha güzel saçların var; güle sen k l h giydir.

Bu güzelim kıvrıcık saçların varken k l hını çıkar da göğe at.

Dünya, neden senin gibi keskin akıllı, yetkin fikirli birisini tutuyor da k c c k bir s zceğizle aldatıyor?

Soğuk soğuk söyler ama iftesi pektir; o eşeğe ayak uyduramazsın sen.

Uzaktan kalkar da sözüne bir delil getirirse ters görmüŐsündür; yüzüne al o delili onun.

Bu gulyabani, bir ömürdür seni çöllere çekmiş; gulyabaniyle bir güzelce bahse giriş.

Ne diye apıŐır kalırsın ona karşı; bu duruŐun da ne? Cevap ver sözüne onun; sözü tersinedir z ti. [\[112\]](#)

*

Burda, “mef”  l  mef il  mef il  fe l n” vezninde ve “Y” kafiyesinde bir gazel var; fakat bu gazel, VII. ciltte Bahr-i Hezec Mekk f ’da “Y” kafiyesindeki LXXII. ve LXXIII. gazellerin karışık ve eksik bir Şeklidir; yazmıyoruz.

— A —

Burda da, “müfteilün mef il n müfteilün mef il n” vezninde ve “A” kafiyesinde bir gazel var; bu da VII. ciltte, Bahr-i Hezec Mahb n Matviyy’de aynı vezin ve kafiyedeki VIII. gazeldir.

LXXXI

D  benev ht y r-ı men aşık-i gam-res der 

D d zi hıŐ aŐn  c n-ı sitem-res der 

Sevgilim, gamlar çekmiş dostunu okşadı d n; sitemler tatmış cana kendi tadından tat verdi d n.

Akla akıl üstünlüğü verdi; kulağa küpe taktı... tadı, tatlılığı coşturdu, iki göze ışık verdi.

A benim için eriyip giden, a benden korkup duran; ben kerem sahibiyim; kendi aldığım kulu satmam ben dedi.

Bir bak da seyret, ne yardımlarda bulunuyor; ne ferahlıklar veriyor; Yusuf kendisi için ellerini doğrayanı anıyor.

Beni canı gibi kucakladı; kötü zan, Şüphe gitti benden... o yeni yetişmiş, o terütaze yüzünü omzuma

koydu.

Beni acze düşmüş görme, kimsesiz sayma dedim; kızıl canfese dönmüş gözyaşlarıma bakma; altınla bezenmiş atlas gibi seni giyinmişim, bunu seyret.

Kimde bu istek varsa pek şaşılacak kişidir o, pek... kendinden kurtulmuş canda binlerce zevk içinde zevk vardır.

Onun deliliğinin tadı, onun afsunuyla pek hoştur; çünkü o, gamların ısırıldığı yaralının gizlice dudaklarını ısırır.

Kendi narını, kendi ateşini vaad eder, kendi kucağından, kıyısından gül verir; kanlar damlatan gözleri mahmurluktan kurtarır o.

Gözlerine sürme çeker; kerem eliyle okşar onu; şu beli bükülmüş feleğin de hasetten gönlü yanar.

Kendi Elest kadehini, sarhoşuna kendi sunar... uçmuş gönül doğanını, eliyle davul çalar da çağırır.

Allah için sus, susmak huyunu öldürme... kasideyi kısa kes, asîde geliyor çünkü.

Müfteilün mefâilün müfteilün mefâilün; kapıyı açma, yeni yetişip gelişen gül bahçesini az göster.

Burda, aynı bahrin “F” kafiyesine ait bir gazel var ki mükerrerdir ve tercememizin VII. cildinde Bahr-i Hezec Mahbûn Matviyy’de XXXI. gazeldir. Ondan sonraki gazel “H” kafiyesindedir. Gene aynı ciltte, aynı bahrin LXXXII. gazelidir. Ondan sonraki gazel de LXXXIII. gazeldir.

Bundan sonra “feilâtün feilâtün feilât” bahrine geçiliyor. Ordaki ilk gazel, bu cildin aynı bahrine ait gazelleri arasında XXIII. gazeldir.

LXXXII

Ber ser-i kûy-ı tu akl ez ser-i con berhîzed

Hoşter ez con çi boved ez ser-i on berhîzed

Mahallenin başına geldi mi, akıl canından geçer... candan hoş ne vardır? İşte ondan bile geçiyor akıl.

Güzelliğin, gökyüzü kalesine saldırırsa, gökyüzünde oturanlardan aman, aman sesleri duyulur.

A ilkbaharın kışkandığı güzel, bir seher çağı dünya bahçesinden geç de gül bahçesinden de, çayırılık çimenlikten de güz kalsın gitsin.

Göklerin boyu, şu ağır yük yüzünden iki büklüm olmuş... a hafif rûhlu, senin yüzünden ağır yükler hafifler, duyulmaz olur, geçer gider.

Değil mi ki ben de oklarımdanım, bana da kanat ver... yay kuruldu da ok atıldı mı, ne de hoş uçar gider.

Sürü uykuya dalmış; kurtlar solda sağda dolaşıyorlar; fakat köpeğimiz de çoban kalkıyor diye havlamada.

Bir kıt'ada Mücîr, senin mahallenin başına geldi mi, akıl canından geçer demiştir ya; işte bunlar ona nazîredir.

LXXXIII

Rûstâyî beçeî hest derûn-ı bâzâr
Degelî lâf-zenî sohre-konî bes eyyâr

Pazarda bir köylü çocuk var; düzenci, lâfazan, alaycı, pek hilebaz.

Muhtesip de onun elinden derde girmiş, pazarbaşı da... bozacıdan, eczacıya dek herkes ondan feryat etmede.

Ne diye pazarı yıkmadasın; elini uzatma, sus, utan dediler mi,

Yüzlerce ahd eder; artık yapmam; tövbe ettim, marangoz gibi sizden bir kıymık bile koparmam artık der.

Bundan böyle der, kötülük etmem, akıllandım, ayıldım... Kötülükten ben de yaralandım; uyandım artık.

Derken komşunun avadanlığını alır, götürür, rehine kor; aldığı paranın hepsini de şarapla, çengiyle birine dek yer gider.

Tutar, bir yana atar kendini, öylesine bir hasta görünür ki görsen, bir yıldır sıtma çekiyor, erimiş gitmiş dersin.

Bu da bir düzendir; bir yoksul görsün de onu hasta sansın, ona acısın diyedir.

Herkese, benim filân yerde, filân adamda şu kadar gümüşüm, bir hayli altınım var;

Bu hastalık yüzünden bana kim bir yardımda bulunursa, karşılık olarak yüz katını vereceğim der.

Bu yolla da rehin olarak, borç olarak ister istemez birçok başı tıraş eder; birçok kişiyi dolandırır.

Borç veren işi anlayınca başına topraklar serper; bu insafsızın yüzünden yaka yırtar.

Tutmayı kurdular mı, yeşiller giyinir; kimseyi incitmez, iyi huylu, tertemiz bir sûfi görünür.

Bir dili vardır, yüz arşın uzun; görünüşte şeker mi şeker... fakat açtığı yaraya bakarsan görürsün ki o ağız yılanlarla dolu bir kuyuymuş.

Zevklendi de söze, lâtifeye başladı mı, şekerler gibi sözleri, baldır, şekerdir sanki.

Tümden sevgidir, tümden kerem; yerlere döşenir, âşık eder seni... gönlün coşar, sabrın, kararın kalmaz.

Kimi zaman da üstünlükten, hünerden söz açar; bakarsın da zamanın Lokman'ı bu dersin.

Bir de zahitlikten söz etmeye başladı mı, adamın başını, boynunu kabak gibi, hıyar gibi doğrar gider.

Gün olur, Tanrı bilgisinden, yokluktan dem vurur; yakar, yandırır bizi... ya Cüneyd'dir bu deriz, ya ulu şeyhlerden biri.

Fakat altını eşeledin, araştırdın mı, görürsün ki düzenbazlıktır hainliktir... o bir âfettir, bir çöplüktür, karnından başka bir düşüncesi yoktur onun.

Hiçbir işi gücü yoktur; ancak oburdur, işte o kadar... ondan sonra da her sofrada boyuna tıklar durur.

İş başarmakta Nizâmülmülk'e benzeyen muhtesip bile böyle bir kişinin düzeni yüzünden, yüzünü duvara tutmuştur.

Ağlaya sızlaya, küçük büyük, herkes onun varlıklı olduğunu gördüğü halde gene de ona yardım ediyor der.

Muhtesip senin aklındır; şunu da bil ki pazar, huylarıdır; ordaki o düzenbaz da pis, hileci nefistir.

Herkes onun elinden âciz kalmıştır, yoksul olmuştur; herkes bu düzenbazın işi gücü büyü yapmaktır demiştir.

Mademki büyüdür, karşı koyamayız, ancak bir düzenimiz var: Onun elinden kaçalım da ulular ulusunun katına gidelim.

Baş gözünün, gönül gözünün sahibi, padişahımız Şemseddin'e sığınalım... canın yüzü, onun yüzünden yüzlerce güzelin yüzüne dönmüştür.

Bu zulmü anlatalım da ondan yardım isteyelim; çünkü o, bir solukta herkesi zahmetten kurtarır.

Onun heybetini devler, periler bilselerdi, her biri zamanın ağırbaşlı bir zahidi olurdu.

Ondan, bahar gibi bir soluk üstünlük bulmadıkça, hepsi de şu alçak, şu nekes nefsin karanlığından kurtulamaz.

Tebriz toprağı onun yüzünden Kâbe haremine dönmüştür; ziyaretçilerin canlarının, rûhlarının ordan aldıkları feyz yeter onlara.

LXXXIV

Şîr-merdâ tu çi tersî zi sek-i lâger-i şon
Berkeş on tîg-1 çü polâd-o bezen ber ser-i şon

A arslan gibi er, ne diye onların arık köpeğinden korkarsın? Çek o çelik gibi kılıcı, çal başlarına.

Yalandan kanatlar taktılar da kendilerini melek gibi gösteriyorlar... Oysaki hepsi de şeytandır; hattâ şeytan onlardan daha da iyidir.

Hepsi de kalptır, kapkaradır; mehenk taşına vurdun mu, görürsün... Kendine gel, ne diye onların gümüşüne, altına aldandın?

Burda, “feilâtün feilâtün feilâtün feilâtün” vezninde ve “M” kafiyesinde bir gazel var ki mükerrerdir ve tercememizin VII. cildinde, Bahr-i Remel Müsemmem Mahbûn Tamâm’ın XXVIII. gazelidir.

Ondan sonra “feilâtün feilâtün feilât” vezninde ve “D” kafiyesindeki gazel de gene bu ciltte, Bahr-i Remel Müseddes Mahbûn’un IX. gazelidir. Ancak burdaki üçüncü beyit, bizde on dördüncü; altıncı beyit de on beşinci beyittir; altıncı beyit, bizde, yâni Konya nüshasında, “Hızır gibi...” diye başladığı halde burda, yâni aynı dîvânın eklenti kısmında “İlyas gibi...” diye başlıyor. Asıl gazelde iki beyit noksan; onları Türkçeye çeviriyoruz:

Kerem yenini sallasan, bizi çağırasan da yenimizi, yakamızı yırtmasak n’olur.

Düşmanın sözünü duyma, yüzünü lûtf yönüne çevir... onların hatırlarını kollamasan n’olur?

“fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilât”

Târatî'l-kütübî'l-kirâni min kirâmin yâ ibâd
Aykızû min gafletin summ'enşirû li'l-ictihâd

* A kullar, Kirâmen kâtibin meleklerinin yazdıkları amel defterleri uçtu; uyanın gafletten de dağılın işe güce, koyulun ibadete.

Ağırlıklarımızı haber vermek üzere mîzânımız geldi çatı katımıza... Rabbimiz, halimizi düzelt, a cömert Tanrı, bağışla bizi de cömertlik et.

Ağlattıktan sonra güldürür; bu şikâyet edilen, ne de güzeldir... Perde ardından çıktınız artık; uykudan da uyandınız.^[113]

Farsça söyleyeyim: Padişahım, gönlümdekini bilirsin sen... Nurun ışısın, ışıtsın, devletin sürsün gitsin.

Seni görüp de hoş bir hale gelmeyen, gençleşmeyen kişinin suyu bulansın, ekmeği kararsın, ateşi kül olsun.

Bu alımı, bu güzelliği görüp de yerinden sıçrayıp kalkmayan güzelin baht gözü kıyamet gününe dek uyusun kalsın.

*

Burda, “failâtün mefâilün failâtün mefâilün” vezninde ve “D” kafiyesinde bir gazel var ki tercememizin III. cildinde, Bahr-i Hafif’te III. gazeldir. Bundan sonraki gazel, VII. ciltteki Çeşitli Bahirler bölümünün XXXI. gazelinin bir başka şekli; bu iki gazeli de yazmıyoruz; ikincisini lûtfen karşılaştırın.

Bunlardan sonra “feûlün feûlün feûlün feûl” vezninde ve “K” kafiyesindeki gazel, aynı veznin VIII. gazeli ve tercememizin VII. cildinde, Bahr-i Mütakaarib Maksûr’da var. Ondan sonraki “M” kafiyesindeki gazel de VII. ciltte, Çeşitli Bahirler bölümünün XXXV. gazeli. Sonraki “N” kafiyesinde bulunan ve “feûlün feûlün feûlün feûlün” vezninde olan gazel, gene bu ciltte, bu veznin XI. gazeli. Bu gazelden sonra “feûlün feûlün feûlün feûl” vezninde ve “V” kafiyesindeki gazel, gene bu ciltte, aynı veznin XIV. gazeli. Bunları da geçiyoruz.

“mef’ûlü mefâilün mefâilün”

LXXXVI

Bâzem senemâ çi mîferîbî tu

Bâzem be degaa çi mîferîbî tu

A güzel, gene ne diye kandırıyorsun beni sen? Gene düzenlerle ne aldatıyorsun beni sen?

Her solukta keremler ediyor da, a dost diyorum sana, ne diye aldatıyorsun beni sen?

Ömürsün sen; ömür de vefasızdır; ne diye vefalıyım diyor da aldatıyorsun bizi sen?

Gönül Ceyhun ırmaklarını bile içse, sömürse kanmaz; bizi sakayla ne diye aldatıyorsun sen?

Ay yüzün olmadıkça göz karardı gitti... ne diye sopayla kandırıyorsun bizi sen?

Dün aman fermanı verdiğin kişiyi korkuyla, ümitle ne diye kandırıyorsun sen?

Tanrı kazasına razı olmak gerek dedin; bizi ne diye kazayla, kaderle kandırıyorsun sen?

Mademki şu derdimin devâsı yok, ne diye devâyla kandırıyorsun bizi sen?

Yalnızca yemek yemeyi huy edindin; peki, bizi çağırıp da ne diye kandırıyorsun sen?

Mademki neşe çengini kırdın, un ufak ettin; ne diye üç telli sazla kandırıyorsun bizi sen?

Bizi bizsiz ne diye kandırıyorsun; bizi bizimle ne diye aldatıyorsun sen?

A tapısında canımın hizmet kemerini kuşandığı güzel, bizi ağır elbiselerle ne diye kandırıyorsun sen?

Sus ki senden yalnız seni istiyorum; başka bir şey istemiyorum, bizi vergiyle ne diye kandırıyorsun sen?

“feûlün feûlün feûlün feûl”

LXXXVII

Beyâ nûş kon ey bot-i nûş-leb
Şerâb-ı muharrem eger mehremî

A tatlı dudaklı güzel, gel, mahremsen haram edilmiş şarabı iç.

Deniz gönüllüysen insanın mayasını, özünü belirten şarabı eline al.

Akrep burcunu bırak da Zühre'ye doğru git; çünkü akrep, akreplikten başka bir şey bilmez.

İhsanından, bağışından, adamlığından elde ettiğimi yeter bulmadım da sana geldim ben. [\[114\]](#)

*

Bundan sonra, aynı vezinde ve “Y” kafiyesindeki gazel, VII. ciltteki Bahr-i Mütekaarib Maksûr'da XVI. gazel. Ondan sonraki gazel Çeşitli Bahirler bölümünün XCIV gazeli. Ondan sonraki gazel de gene aynı bölümdeki LXXX. gazel. Bunları tekrar yazmıyoruz.

Burada “feûlün feûlün feûlün feûl” vezinde ve “Y” kafiyesinde bir gazel var. VII. ciltte Bahr-i Mütekaarib Maksûr'un XXV. gazelidir; ancak burada baştan iki beyit yoktur, yazmıyoruz. Divanın kaside ve gazel bölümü burada bitiyor. Rubailer tam olarak yayınlandı.

15 Recep 1379, 14 Ocak 1960

Bende-i bendegân-ı Mevlânâ

Abdülbâki GÖLPINARLI

AÇILAMA

Bahr-i Hezec –Mekfûf–

B. 12. Sûfi – helva. Sûfilerde, herhangi bir törende mutlaka helva yapılması âdettir. Bu bakımdan sûfi helva ile anılmaktadır.

B. 20. Mısır – şeker. Ortaçağda şeker kamışının en iyisi Mısır’da yetiştiğinden Mısır, şekerle amlagelmiştir.

B. 20. Mısır – Yusuf. Yusuf Peygamber (A.M.) kardeşleri tarafından satılmış, Mısır’da Mısır azizi kendisini satın almış, azizin zevcesi ona gönül vermiş, Yusuf bu yüzden hapse girmiş, sonra da Mısır ülkesine malî işleri gören en büyük memur tâyin edilmiş, babası ve kardeşleri onun vesilesiyle Mısır’a yerleşmişlerdi. Bu yüzden Yusuf, kuyu, satılmak, güzellik vs. ile aynı zamanda da Mısır’la anılır.

B. 21. Ay. Eski İran’da hayır meleklerindedir. Yunan mitolojisinde, Artemis (Diana) diye anılır. Güneş’in kız kardeşidir. Sulara yıkanmayı, avı, müziği çok sever. Şark-İslâm edebiyatında Ay yüze, yeniay kaşa benzetilir.

B. 23. Abıhayat. İçeni ölümsüzlüğe kavuşturan su. Aynı anlamda, Âb-ı Zindegî, Âb-ı Zindegânî Âb-ı Câvidânî, Âb-ı Bakaa, Âb-ı Hayvan da denir; Türkçede “bengisu” diye anılır. Kur’an’ın XVIII. sûresinde (Kehf), 60-65. âyetlerde Mûsa Peygamber’in yanındaki genç arkadaşıyla iki denizin kavuştuğu yere vardığı, orada bir kaya dibinde uyuduğu, yanlarındaki torbada bulunan ve bir yanı da yenmiş olan kızarmış balığın, Mûsa uyurken arkadaşı Yûşa’nın oradaki kaynaktan abdest alması ve abdest suyunun balığa sıçraması üzerine dirilip çırpınarak denize atıldığı, bir zaman iz bırakarak gittikten sonra izinin de yittiği anlatılır. Mûsa uyanıp yemek için balığı isteyince, Yûşa bu olayı anlatır. Mûsa, tamam der, aradığımız da buydu. Geriye dönerler, kayanın bulunduğu yere varırlar ve Hızır’ı bulurlar. Bundan sonra Mûsa ile Hızır’ın arasında geçen olaylar “Hızır” maddesinde anlatılacağı için burada anlatmıyoruz; Hızır’ın da bu suyu içmiş olması bakımından abıhayata, Âb-ı Hızır da denir.

Batı eleştirmecileri, abıhayat inancının Gılgamesh destanıyla İskender hikâyesinden ve İlyas’la Haham Yeşua ben Levi arasında geçtiği söylenen Yahudi efsanesinden meydana geldiğini söylemişlerdir.

Gılgamesh, nehirlerin ağızlarında oturan ve kendisine ebedî hayat verilmiş olan atası Utnapiştim’i bulmak için yola düşer ve kaynak hakkında bilgi edinmek ister.

Halk rivayetlerindeyse İskender, aşçısı Andreas’la karanlıklar diyarına dalar ve bu kaynağı arar. Andreas, bir gün yanındaki tuzlu balığı bir kaynaktan yıkarken balık dirilir, suya atlayıp gider. Andreas da suya atılır ve ölümsüzlüğe erer. Sonra da bunu İskender’e anlatır. Tekrar yola düşüp bu kaynağı ararlar, fakat bir türlü bulamazlar.

Yahudi efsanesindeyse İlyas’la Haham Yeşua seyahate çıkarlar. Haham, İlyas’ı bir sabır imtihanına çeker (İslâm Ansiklopedisi; “Hızır” maddesi, cüz. 44, 1950, s. 457-571).

Tasavvuf erbabı, bu olayın gerçekliğini kabul etmekle beraber çeşitli tevillerde de bulunmuşlardır.

Abihayat inancı batıda da vardır. “Fontaine de Jouvence”, yâni Gençlik Çeşmesi, bu inanca pek benzer. Ortaçağda Amerika’nın keşfinden sonra bu kaynak oralarda da aranmıştır. Zeus’un yıkandığı sanılan bir çeşmeden bahsedildiği gibi, Jouvence, yahut Juventa, Zeus’un sevdiği bir peridir ve kızı bir çeşme şekline koymuştur (Muhîtü’l-Maârif; s. 72).

Şark-İslâm edebiyatında abihayatla kastedilen şeyleri şöylece sıralayabiliriz;

1) Manevî feyz ve vahdet neşesi, 2) aşk, irfan ve cezbe, 3) Ledünnî bilgi, 4) söz ve çok güzel şiir, 5) sevgiliyle buluşmak, 6) sevgilinin yüzündeki ayva tüyleri ve saçı karanlıklar diyarı olduğuna göre, yüzü ve dudakları, 7) şarap, 8) arı duru su, 9) cana can katan ilkbahar yeli vs.

B. 27. İksir. Eski Kimya bilgisine göre bakır, cıva, gümüş vs.yi eritip onların altın olmasını sağlayan ve ne olduğu bilinmeyen nesne. İlâhî feyz ve mürşidin nazarı.

B. 28. İsa – göğe ağış. Ahd-i Cedîd’de İsa çarmıha gerilip ölmüş, cesedi bir mağaraya konmuş, üç gün sonra dirilmiş, şakirdlerine görünmüş, onlarla konuşmuş, sonra göğe ağmıştır (Matta, XVII; Markos, XVI; Luka XXIV; Yuhanna, XX). Kur’an’daysa asılmadığı, öldürülmediği, Tanrı tarafından göğe ağıdırıldığı bildirilir, IV (Nisâ) 158.

B. 52. Kendinin kâfiri, meyhanenin Müslümanı. Varlığını inkâr eden, izafî varlığından vazgeçen, meyhane mesabesinde olup herkesin bir şeyle sarhoş olduğu âlemde herkese olan tecelliye seyrederek Tanrı’nın hikmet ve kudretini ikrar eden kişi.

B. 61. Ay – harman. Mehtaplı gecelerde Ay’ın çevresi halelenir. Bu hale harmana benzetilerek bu teşbih edebiyata mal olmuştur.

B. 70. Muğ – muğların evi. Muğ, ateşi mukaddes bilen Zertüşt dininin rûhanîlerine denir; muğların evi de âteşkededir. Aynı zamanda mecaz yoluyla muğ aşk ateşine düşen âşık, âteşkedeyse âlemdir.

B. 82. Eşik. Eşik, sûfilerce ayaklar altına döşenmiştir, dervişlik makamıdır; oradan içeriye girilir; bu bakımdan eşik mukaddestir. Odaya eşiğe basılmadan ve sağ ayakla girilir; çıkılırken arka arka ve sol ayakla, gene eşiğe basmadan çıkarılır. Eşiğe oturulamaz; halk katında bu uğursuzdur. Mevlevîlerde eşiğin yanı, şeyh makamıdır.

B. 87. Davul, bayrak – padişahlık. Davul, bayrak, tuğ ve bunların temsil ettiği ordu, muayyen zamanlarda, yahut bir yere gideceği zaman davulların çalınması, yâni nöbet vurulması, paralarda adının bulunması, bir de cuma namazlarında hutbede adının geçmesi, padişahlık alâmetleridir. Edebiyatta en fazla bayrak ve davulla belirtilir.

B. 87. Deliye kalem olmaz. Yâni delinin suçuna bakılmaz. “Üç kişinin suçu yazılmaz; Uyuyanın, uyanıncaya dek; delinin iyileşinceye dek; çocuğun, büyüyüncüye dek” ve “Üç kişinin suçu yazılmaz, sorumluluğu yoktur: Akı başında olmayan delinin, akıllanıncaya dek; uyuyanın, uyanıncaya dek; çocuğun, ergen oluncaya dek” meâlinde iki hadis vardır (Al-Câmi’, II; s. 20). Aynı zamanda Farsçada, “Delinin kalemi yoktur b... banar, parmağıyla yazı yazar” meâlinde bir de atasözü vardır.

B. 94. Edhemoğlu – ceylan. Milâdî 777-778’de Şam’da ölen meşhur sûfi Edhemoğlu İbrahim’in, bir gün bir ceylan avında, hatiften, seni bu iş için yaratmadılar sesini duyduğu, bu yüzden padişahlığı bırakıp sûfi olduğu hakkında bir rivayet vardır (Nafahât tercemesine bakınız; Matbaa-i Âmire, 1289, s. 95-96).

B. 97. Belkıys. Sebalıların hükümdarı olan Belkıys ve topluluğu güneşe taparlardı. Çavuşkuşu denilen hüthüt, bir gün Süleyman Peygamber'in meclisinde bulunmamış, ona bir ceza vermeyi kurarken hüthüt gelmiş. Sebalılara Belkıys adlı bir kadının hükmettiğini, onun ve ona uyanların Güneş'e taptıklarını anlatmıştı. Süleyman, hüthütle Belkıys'e, "Rahman ve Rahim Allah adıyla. Bu Süleyman'dan Belkıys'e; Müslüman olarak bana gelin" meâlinde bir mektup yollamıştı. Belkıys, Süleyman'a hediyeler gönderince, Süleyman, beni bunlarla mı kandırmak istiyor demiş ve onu bir an içinde tahtıyla bana kim getirebilir diye sormuştu. Bir ifritin, sen yerinden kalkmadan, bu meclisin bitmeden gelirim demiş, kendisine Kitap'tan bilgi verilen zatsa gözünü yumup açıncaya dek getiririm demiş, o anda Belkıys'in tahtı ve kendisi Süleyman'ın yanına getirilmişti. Süleyman, Belkıys'in billur yeri su sanıp bacaklarını sıvadığını görünce gülmüş, tahtı göstererek bu muydu tahtın demiş, Belkıys, tıpkı o sanki dedikten sonra da bu mucizeler karşısında, Süleyman'la âlemlerin Rabbine inandım deyip imana gelmiştir. Kur'an, XXVII (Neml) 20-44.

B. 98. Muhammed – Ay. Hz. Peygamber, mucize olarak Ay'ın ikiye bölünmesini isteyenlere bu mucizeyi göstermiştir. Hem bu bakımdan, hem Kamer devrinde gönderildiklerinden Ay'la anılırlar.

B. 101. Elifte bir şey yok. Eskiden Arap alfabesini çocuklara kolayca belletmek için tekerlemeler tertiplenmişti. "A, e, ı, i, o, ö, u, ü" harflerinin yerine kullanılan ve ilk harf olan "elif", yukarıdan aşağıya doğru çekilen ve alt alta dört nokta uzunluğundan olan bir işaretle resmedilirdi. Noktası, büküntüsü olmadığı için "Elifte bir şey yok" tekerlemesi, bu harfi gösterirdi. Çocuklar, bir ağızdan ve makamla bu tekerlemeden başlayıp harflerin özelliklerine göre "b" altında bir nokta, "t" ona benzer, "se" ona benzer. "cim" karnında bir nokta, "ha" ona benzer, "hı" ona benzer. "dal" beli bükük, "zel" ona benzer..." diye tekerlemeleri söylerler, şekilleri de bellemiş olurlardı.

Mevlânâ, bu geleneğe dayanıp, olgun insanın "elif" gibi hiçbir şeye sahip olmadığını, bütün varlığını, varlık sahibine verdiğini de bildirmiş oluyor.

B. 111. Biziz üfüren. XV. sûrenin (Hicr) 29. âyetinde, XXXVIII. sûrenin (Sâd) 72. âyetinde Âdem'e Tanrı'nın, kendi rûhundan rûh nefhettiği, XXI. sûrenin (Enbiyâ) 91, LXVI. sûrenin (Tahrîm) 12. âyetlerinde Meryem'e rûh nefhettiği bildirilir.

B. 116. Dağ – tecelli. Kur'an-ı Mecîd'in VII. sûresinin (A'raf) 143. âyet-i kerîmesinde bildirildiği gibi, Mûsa Peygamber, Tur Dağı'nda, "Rabbim, bana görün de sana bakayım" demiş Tanrı, "Beni hiç mi hiç göremezsin, fakat dağa bak, yerinde durabilirse görürsün" buyurmuş. Tanrı vahyi, Tanrı'nın nuru dağa vurunca dağ paramparça olmuş. Mûsa da kendinden geçip yere yığılmıştır. Kendine gelince "Tövbe ettim, sana ilk inananım" demiştir.

B. 118. Leylâ – Mecnun. Meşhur hikâye.

B. 120. Habeş – Rum. Habeşliler, Zenci oldukları, Rumların, Anadolu halkının beyaz buldukları dolayısıyla güzellik ve güzel, Rum, çirkin ve karanlık, Habeş olarak temsil edilir. Gece, saç, ben vs. de Habeş'e, buna karşılık yüz, gündüz, aydınlık, Rum'a benzetilir.

B. 120. Kayser. Roma imparatorlarına verilen ad.

B. 123. Kaybettiğinize acıklanmayasınız diye. LVII (Hadîd) 23.

B. 152. Türk – Yağma. Yağma, Türk boylarından bir boydur. Ortaçağda Türk'le Moğol beraber anılagelmiştir. Bir yandan üst gelen Türk ve Moğolların zapt ettikleri ülkeleri yağmalamaları, bir

yandan Hint ve Habeş'e karşı beyaz ve güzel olan Türklerin âşıkların sabrını, kararını yağmaladıkları, bir yandan da Yağma boyunun bulunması klasik edebiyatta bu mecazı meydana getirmiştir.

B. 175. Hintli – Türk. Hintliler, koyu esmer oldukları için şark klasik edebiyatında gece, saç, ben Hintli'ye (Hindu); gündüz, yüzse Türk'e, aynı zamanda karanlık, anlaşılmaz, çirkin gene Hintli'ye; aydınlık, açıklık ve güzellik Türk'e benzetilir.

B. 176. Hasbek. Herhalde Selçuk devrinde ve ihtimal sarayda başmabeyinci, teşrifatçı, yahut saray nazırı gibi bir şey olacak. Mevlânâ'da birkaç yerde geçen bu deyim tam anlamını bulamadım.

B. 193. Kutb. B. 6422'nin izahına bkz.

B. 195. Bağdat – Hemedan. Bu iki şehir, ortaçağda İslâm diyarının en ünlü iki şehridir. Bağdat, Abbasoğullarının hilâfet merkezi olmakla büyük bir şöhret kazanmıştır. Türkçede “Ana gibi yâr olmaz, Bağdat gibi diyar olmaz” atalarsözü de buna tanıktır. Hemedan sözü, “heme dan” tarzında söylenirse, her şeyi bilir anlamına geldiğinden bu şehir de iki anlamıyla edebiyatta bir mecaz yaratmıştır.

B. 197. Hakkıyla bilemedik. Hz. Muhammed'in “Noksan sıfatlardan arı bilirim seni; sana lâyıık ibadetle ibadet edemedik sana; sana lâyıık bilgiyle bilemedik seni” dediği meşhursa da bu hadisi Camî'u's-Sagıyr'de bulamadık.

B. 209. Üstünlük Allah'ın. IV (Nisa) 139, X (Yunus) 65, XXXV (Fâtır) 10.

B. 210. Nokta (Yazının başı ve sonu) – pergel. Yazıya başlarken kalem kâğıda konunca ilk iz nokta olduğu gibi, yazının sonu da gene bir noktayla biter; yâni yazı ile ifade, bir noktanın izahından ibarettir; nitekim pergel de daireyi bir noktayla çizmeye başlar ve bir noktayla bitirir; daire, o noktanın temadisinden başka bir şey değildir. Âlem de iki yokluk arasındaki izafî bir varlıktır; her an gayb âleminden “ayn- varlık” âlemine gelmekte ve aynı anda yokluğa gitmektedir.

B. 219. Tatar ülkesi – ceylan. Misk âhusu, Hıtay, Hutun ülkelerinde bulunduğu için beraber anılmıştır.

B. 222. Zünnâr – hırka, kâfir çocuğu. Zünnâr, Hıristiyan keşişlerinin bellerine bağladıkları yünden örme kuşaktır ki ucunda bir de haç bağlıdır. Bu, evlenmemeye, hizmete, Tanrı'ya bağlanmaya işarettir. Mevlevîlerde elifî nemed ve tıyg-bend, Bektaşîlerde tıyg-bend, kanberkiye, palheng ve kemer, diğer tarikatlarda kemer, hep hizmete ve manevî bağlantıya işarettir. Klasik İslâmî edebiyatta zünnâr, mecaz yoluyla bu anlama alınmış, halk arasında da “hizmete bel bağlamak, hizmet kuşağını kuşanmak, gayret kemerini kuşanmak” gibi sözler meydana gelmiştir.

Hırka da dünyadan tecerrüde işarettir. Gerek zünnâr, gerek hırkada, fütüvvet ehlinin şeddiyle Zertüşt dinindeki kuşağın ve kustînin de tesiri vardır.

“Kâfir çocuğu” da, gerçeği bilen ve örten, gerçeği istidat sahibine bildiren ve örttüren kâmil mürşittir. Mevlânâ'daki bu mecazlar, 720'de (1320-1321) vefat eden Mahmud-ı Şebüsterî'nin Gülşen-i Râz'ından çok önce bunların tasavvufî edebiyata girmiş ve işlenmiş olduğunu gösterir. (A. Gölpınarlı, Gülşen-i Râz terc., 1944, s. 73 ve devamı; Açılama, s. 112. MEB İslâm Ansiklopedisi; Şedd mad.)

B. 229. İnsan – pişmiş toprak. “İyice pişmiş gibi kupkuru balçıktan insanı halk etti.” LV (Rahman) 14.

B. 241. Hayder-i Kerrâr. Atılıp gerilemek, gerilip atılmak sûretiyle savaşılan arslan. Hz. Ali (A.M.), doğunca, anneleri Esed kızı Fâtıma, adını Hayder koymuştu; kendileri bunu Hayber savaşında Merhab’a karşı okudukları recezde söylerler (İmam-ı Ali Buyruğu adlı eserimize bkz., s. 241-242).

B. 245. Yecüc-Mecüc. Ahd-i Atıyk’ta Hızkıyâl’in vahiyleri arasında Coc, Macoc ülkeleri reislerine hitap edilmeye ve güneyin en ucunda olan bu ülkelerdeki halkın, İsrailoğullarının memleketlerine gelecekleri, sonra hepsinin de yok olacağı bildirilmedir (XXXVIII, XXXIX). Kur’an’da da Zülkarneyn, iki setin arasına varınca ordaki halkın ona Yecüc’le Mecüc’ün, yeryüzünde bozguncu bir toplum olduğunu, aralarına bir set yapmasını söylediği, onun bu seti yaptığı, fakat zamanı gelince bu setin dümdüz olacağı ve Yecüc-Mecüc’ün dalga dalga dünyaya yayılacağı ve Sûr’un üfürüleceği bildirilir. Kur’an, XVIII (Kehf) 94-100. Gene Ahd-i Atıyk’ta Nuh’un oğlu Yâfes’in oğulları arasında Comer ve Macuc var (Tekvin, X. 2). Bunlar Karadeniz kıyılarında yaşayan ve arada bir Kafkas dağlarını aşarak Batı Asya’ya saldıran boylardır. Yapılan set de, Hazer deniziyle Karadeniz arasındaki Kafkas dağlarının geçit yerine yapılan settir ki kalıntıları hâlâ vardır. Zülkarneyn, milâttan önce 554’te ölen İran hükümdarı Keyhusrev’dir (Abdûlbâki Gölpınarlı: Kur’an-ı Kerim ve Meâli, İstanbul, Remzi Kitabevi, 1958, II, Açılama, s. LXXXII – LXXXIII; Encyclopédie de L’Islam, IV, Paris, 1934, s. 1204-1205).

B. 253. Pusu. “Şüphe yok ki Rabbin kullarının yollarında, pusudadır; onları görür gözetir.” Kur’an, LXXXIX (Fecr) 14.

B. 262. Nâsût. Zahirî duygularımıza hitap eden, zahirî duygularımızla duyulan, görülen bu âlemdir.

B. 263. Sebep. XVIII. sûrenin (Kehf) 84. âyet-i kerîmesinde her şeye bir sebep verildiği bildirilmektedir.

B. 278. Dudu – şeker. Dudu kuşu şekeri çok sevdiğinden ve şekerle beslendiğinden dudu, şekerle anılagelmiştir.

B. 282. Deprem – kıyamet. Kur’an-ı Mecîd’in birçok âyetlerinde ve bilhassa XXII. sûrenin (Hac) ilk âyetinde kıyametin şiddetli ve büyük bir depremle başlayacağı bildirilir; bu yüzden depremle anılmıştır.

B. 309. Ciğer – su. Karaciğeri rahatsız olan, çok su içtiğinden ciğerle su beraber anılagelmiştir.

B. 310. Vird. Hadislerde geçen dualarla âyetlerden tertip edilen ve bilhassa sabah namazından önce, yahut sonra okunan dua ve senaya “vird”, çoğul olarak da “evrâd” denir.

B. 316. Halil – ateş. Halilullâh, yâni Allah dostu, IV. sûrenin (Nisa) 125. âyetine istinaden, İbrahim Peygamber’e lâkap olmuştur. İbrahim (A. M), Nuh, Mûsa, İsa ve Hz. Muhammed’le beraber anılan beş büyük peygamberden biri ve Hz. Muhammed’in (S.M.) ceddidir. XXXIII (Ahzâb) 7. Nemrud’un hükmündeki Keldanistan ülkesinde, tapılan putları kırmış, baltayı büyük putun boynuna asmış, bu yüzden Nemrud onu, yaktığı büyük bir ateşe mancınıkla attırılmış, Tanrı lûtfuyla ateş güllük gülistanlık kesilmiştir. XXI (Enbiyâ) 57-70, XXXVII (Sâffât) 91-98.

B. 347. Elest. Kur’an, VII (A’raf) 172.

B. 369. Fağfur. Çin hükümdarlarına verilen lâkap.

B. 385. Kadir gecesı. Gecelerin en hayırlısı, kadri en yücesi. XCVII. sûrenin (Kadr) 1. âyetinde Kur'an'ın kadir gecesı indiği, II. sûrenin (Bakara) 185. âyetinde de Kur'an'ın ramazan ayında nazil olduğu bildirildiğinden bu kutlu gece ramazan ayındadır. Son on gecenin tek sayılılarından biri olduğu, on dokuzuncu, yirmi birinci, yirmi üçüncü, yirmi beşinci, yirmi yedinci, yirmi dokuzuncu gecelerden birinin kadir gecesı bulunduğu söylenmiştir.

B. 397. Tövbe ayı. Bilhassa Rumeli'de, İstanbul'da ve Anadolu'nun bâzı yerlerinde halk, Arapça ayları şöyle adlandırırıldardı:

Muharrem = Matem ayı, Aşır ayı.

Safer = İmam kırkı = (İmam Huseyn'in şahâdetinin kırkınıcú günü bu aya rastladığından).

Rebiülevvel = Büyük mevlûd.

Rebiülâhır = Küçük mevlûd.

Cumazelûlâ = Büyük tövbe.

Cumazelâhıra = Küçük tövbe.

Recep = Birinci kandil.

Şaban = İkinci kandil.

Ramazan = Oruç ayı.

Şevval = Bayram.

Zil'ka'de = Aralık.

Zil'hicce = Kurban.

Ayrıca bu aylardan recep, şaban ve ramazanın üçüne birden "üç aylar" denir.

Beyitte ya cumazelûlâ kastedilmede, yahut da doğrudan doğruya tövbe edilecek bir mübarek ay söylenmededir.

B. 398. İsa – şifa vs. İsa Peygamber'in Tanrı izniyle, balçıktan yaptığı kuş şekline üfürünce canlanıp kuş olduğu, hastalan iyileştirdiği, ölüyü dirilttiği, evlerde ne varsa bildiği III. sûrenin (Âl-i İmran) 49. ve V. sûrenin (Mâide) 111. âyetinde bildirilir.

B. 399. Bulgar. Türklerin bir boyu. Bu boyun oturduğu ülkenin merkezindeki şehrin adı da Bulgar'dı ve bu şehir, Ural dağları civarında ve kuzey kutup dairesine yakın bir yerdeydi. Bulgar boyundan getirilen cariyeler, Arap ve İran şâirleri tarafından övülmüş ve Bulgar sözü de Türk sözü gibi güzel anlamına kullanılmıştır.

B. 407. Bâb. Şam kapılarından birinin adıdır. "Bâb-u Tûmâ" denir (Mu'cem, II, s. 14).

B. 408. Osman'ın mushafı. Kur'an, ilk halife Ebû Bekir zamanında toplanmış, Hz. Peygamber zamanında yazılanlarla sahabenin okudukları karşılaştırılarak bir mushaf haline getirilmişti. Sonradan her kabilenin kendi lehçesine göre okuduğu görülmüş ve bunun ileride bir değişikliğe meydan vereceği düşünülerek üçüncü halife Osman zamanında bu Kur'an, esas tutularak beş Kur'an yazdırılmış, Küfe, Mısır, Yemen, Mekke ve Medine'ye verilmişti. Bu yüzden halk, Hz. Osman'a "Kur'an'ı toplayan" anlamına "Câmi'u'l-Kur'an" demiştir. Ayrıca Osman, Kur'an'ı okurken şehit

edilmişti, beyitte buna da işaret vardır.

B. 409. Ferec kapısı, Ferâdîs kapısı. Bu kapılar da Şam'daki camiin kapılarının adlarıdır. Hz. Huseyn'in başının makamı, Ferâdîs kapısındadır (Mu'cem, c. II, s. 75, 80).

B. 410. Rebve. Tepe anlamına gelir. Kur'an'da, Meryem'le oğlu İsa'ya Tanrı tarafından, oturamaklı yüksek bir yerin yurt verildiği ve burada bir de kaynak bulunduğu hikâye edilir. Kur'an, XXIII (Mü'minûn) 50.

B. 411. Neyreb. Şam'da İsa Peygamber'in konduğu bir tepe. Burası İbrahim Peygamber'in de mescididir (Mu'cem, IV, s. 74).

B. 413. Kara nokta (Süveydâ). Eskilerce kalbin ortasında bir kara nokta vardır ki, "Süveydâ – kara noktacak" denen burası "nefs-i natıka"nın, yâni konuşma, anlayış kabiliyetinin merkezidir.

B. 414. Cebel-i Salih. Bugün "Salihkiye" de denen ve Şam'ın bir mahallesi olan burada, zamanıyla bir meşhur han varmış. Mevlânâ, Şems'in Konya'dan ilk gidişinden sonra Şam'da bulunduğunu haber almış ve oğlu Sultan Veled'i bâzı müritlerle beraber, Şems'i davet etmek üzere Şam'a göndermişti. Sultan Veled, Şems'i burada bulmuştu (Menâkibü'l-Ârifin terc., c. II, s. 136). Mevlânâ'nın, Şems'in şahâdetinden sonra ve henüz şehit olduğunu bilmeden söylediği bu gazel de Cebel-i Salih'in anılması bu yüzdendir; yoksa bâzılarının sandığı gibi, İbn-i Arabî'ye telmih filân yoktur.

B. 427. Acınmış ümmet. "Ümmetim, acınmış ümmettir; suçları örtülmüştür. Tövbeleri kabul edilmiştir.", "Şu ümmetim acınmış ümmettir; âhirette azap yoktur ümmetime... Ümmetimin azabı, dünyada sınanmalarla, depremlerle, öldürülmeyle, belâya uğratılmayla verilir." (Hadis, Al-Câmi', c. I, s. 54)

B. 430. Arş – Kürsî. Cilt I, Açılama, B. 508 ve B. 524'ün izahlarına bkz.

B. 430. Kürsî âyeti. Kur'an, II. (Bakara) 255.

B. 523. Yâ Sîn. Sin, Tayy boyu lehçesinde insan demektir. Bu bakımdan Yâ Sîn, Yâ Muhammed anlamına da gelir. Arap alfabesindeki harflerden biri olan "sin" harfinde iki diş, bir çanak olduğu gibi Arapçada "sinn" sözü, diş ve yaş anlamlarına gelir.

Hasta ölüm haline gelince başucunda Kur'an'ın XXXVI. sûresi olan "Yâ Sîn" sûresi okunur.

B. 545. Deli – zincir. Zincir şakırtısı deliyi büsbütün azdırmış.

B. 550. Süleyman – Karınca. Kur'an, XXVII (Neml) 18.

B. 557. Husrev – Şirin. İran halk hikâyesidir. Mihîn Bânû adlı bir kadın hükümdar, kız kardeşi Şirin'e bir köşk yaptırırken, köşkün duvarlarına resimler yapan Bihzâd adlı ressamın oğlu Ferhad, babasına yardım ederken Şirin'i görüp âşık olur. Mihîn Bânû da Ferhad'a gönlünü kaptırır. Bu sırada Ferhad köşk bekçiliğine tâyin edilirse, köşke su getirmek için aradaki dağı delip su getireceğini söyler ve bekçiliğe tâyin edilip işe başlar. Bu sırada Hürmüz adlı bir padişah, bu aşkı duyup Şirin'i Ferhad'a almak için Mihîn'le savaşa başlar; fakat Hürmüz'ün oğlu Husrev, Şirin'i görür, vurulur. Ferhad tam dağı delerken Husrev'in dadısı, Ferhad'a Şirin'in öldüğünü söyler. Bu haberi duyan Ferhad külüngü başına vurur, kendini öldürür. Şirin bunu duyunca, koşup gider, Ferhad'ın cesedine sarılır; bu sırada onun belindeki hançeri görür, alıp kendi kalbine saplar, sevgilisinin yanına düşüp

ölür.

Nizâmî (1195-1196 milâdî), Husrev-i Dihlevî (1324-1325 milâdî), Hatifi (1512-1513 milâdî), Vahşî (1548 milâdî), Âsaf Han (1612 milâdî), Türk dîvân şâirlerinden Şeyhî (1422-1423 milâdî), Âhî (1517 milâdî), Celîlî (1563-1564 milâdî) ve daha birçokları bu halk hikâyesini yazmışlar, Karagöz ve ortaoyunlarımıza kadar bu hikâye girmiştir.

B. 560. Hârût – Mârût. B.1433'ün izahına bkz.

B. 570. Yaptığını kınayan nefis, kötülüğü buyuran nefis. Sûfler, kötülüğü buyuran ve kötülükten tat duyan nefse “Nefs-i Emmâre” derler. Bu terimi Kur'an'ın XII. sûresinin (Yusuf) 53. âyetinden almışlardır. Nefis biraz düzene girdi mi, yaptığı kötülük yüzünden kendini kınamaya başlar. Buna da “Kötülüğü kınayan nefis” anlamına gelen “Nefs-i Levvâme” derler. Bu terimi de Kur'an'ın LXXV. sûresinin (Kıyâme) 2. âyetinden almışlardır.

B. 587. Rükû, sücûd. Namazda elleriyle dizleri tutarak, bel, başla dümdüz bir hizaya gelmek üzere eğilmek, rükûdur; yedi aza ile yere kapanmaya da sücûd denir.

B. 608. Hakan. Türk padişahlarının (hanlarının) uydukları en büyük hükümdara verilen ad.

B. 613. Mirrîh. B.5007'nin izahına bkz.

B. 622. Alın yazısı. Bir adamın çeşitli sebeplerle yaşadığı müddetçe başına gelecek takdir edilmiş şeyler, olaylar anlamına kullanılan bir örf mecazıdır.

B. 624. Sincap – yumuşaklık. Sincap postu pek yumuşak olduğundan sincap yumuşaklıkla anılmıştır.

B. 625. Dolap – inilti. Su değirmenlerinin, dönerken çıkardıkları ses, iniltiye benzetilmiştir.

B. 632. Halayık – pazar. Halayıklar ve köleler, esir pazarlarında satıldıkları için halayık, pazarla anılmıştır.

B. 656. Gelin. Kur'an-ı Kerim; III (Âl-i İmran) 61, 167; IV (Nisa) 61; V (Mâide) 104; VI (En'âm) 151, LXIII (Münafıkun) 5.

B. 660. Ebû Leheb – hurma lifinden ip. Kur'an-ı Kerim'in CXI. sûresine bkz.

B. 676. Ebced. Arap alfabesindeki harfler, iki türlü tertiplenmiştir:

1. Birbirine benzemeleri bakımından “Elif”ten “Ye” ye dek.

2. Bellenmesinin kolaylaşması için “Ebced, Hevvez, Huttî, Kelemen...” gibi terkip halinde. Ancak bu ikinci şeklin “a, b, c, d” – “k, l, m, n” gibi Latin harflerinde de aynı terkipleri bulunduğu bakılırsa, bu tarzın eski Hint'e kadar bir geçmişi olduğunu söyleyebiliriz.

B. 691. Ebû Bekr-i Rebâbî – Rebâb çalan Ebû Bekr. Dîvân-ı Kebîr'de bir gazelde, “Ey her rûhun fitnessi, ey toplumun kesesini kapıp kaçan; ey Rebâbî Ebû Bekr'in de elinden rebâbını çalan” beytiyle (c. II, B. 48). “Ey baharın da canı, kışın da. Ey şaraba, mezeye düşkün sâkî, Rebâbî Ebû Bekr'i şekerkamışına döndür, doldur şekerle onu” beyti var (c. II, B. 53). Gene Dîvân'da, “Kendine gel de Ebû Bekr-i Rebâbî gibi sus; sus da can olayım, bedenden sıyrılalım” beyti var (c. VI, B. 1955). Dîvân'da bu zatın adı birkaç yerde daha geçmekte (Mevlânâ Celâleddin, III. basım, İnkılâp K., s.

214; aynı s. 35). Mesnevî'nin II. cildinin 1573. beytinde de, "Padişah o sırları duymuştu, biliyordu ama Ebû Bekr-i Rebâbî gibi susmadaydı" denmektedir. Bütün bunlardan, hele Akıncı Medresesi'nde bir odaya sahip olup Ebû Bekr-i Rebâbî'yi de oraya alarak rebâbının nağmeleriyle Akıncı'yı diriltmek istemesi (Mevlânâ Celâleddin, s. 215), açıkça gösteriyor ki bu zat yalnız eski devirlerde yaşadığı söylenen, kınamalara aldırış etmeyen, boyuna susan bir zat değil, Mevlânâ'nın çağdaşlarından ve rebâb çalan biridir; ancak o eski Ebû Bekr-i Rebâbî de ad yüzünden anılmaktadır.

B. 704. Uhud Dağı. Civarında Uhud savaşının olduğu dağ. Mekke dağlarından olan Uhud hakkında, "O bir dağdır ki bizi sever; biz de onu severiz", "O, cennet rükünlerinden biridir", "Uhud cennet kapılarından birinin yanındadır" gibi hadisler vardır (Al-Câmi', c: I, s. 9-10).

B. 721. Zümrüdüanka. Türkçeye Zümrüdüanka diye geçen ve İran mitolojisinde Rüstem'in babası Zâl'i yetiştiren kuş, Sîmurg.

B. 729. Abese. Kur'an-ı Mecîd'in LXXX. sûresi bu sözle başlar. 1-4. âyetlerinin meâli şudur: "Yüzünü ekşitti ve döndürdü, yanına a'mâ geldi diye. Belki o, arınacaktır, ne bilirsin? Yahut da öğüt alacaktır da ondan faydalanacaktır."

H. Peygamber (S.M.), Rabîa oğlu Utbe, Ebû Cehil, Abbas ve Ümeyye'yle konuşur, onları dine davet ederken gözleri görmeyen Ümmü Mektûm oğlu Abdullah gelmiş, yâ Resûl'Allah, Allah'ın sana öğrettiklerinden bir kısmını bana öğret demiş, sözünü birkaç kere tekrarlamış. Hz. Resûl, sıkılıp yüzünü buruşturmuş ve çevirmiş; bu âyetler, bunun üzerine inmiştir. Hz. Resûl, bu olaydan sonra O'nu gördükçe, merhaba merhaba, vallahi bundan sonra Allah, bana senin yüzünden muâtebede bulunmaz buyururdu. Fakat, Hz. Resûl, LXVIII. sûrenin (Kalem) 4. âyetinde, pek büyük ahlâka sahip olduğu bildirilerek övülmekte, III. sûrenin (Âl-i İmran) 159. âyetinde, kendilerine, "Sert, katı yürekli olsaydın yanından dağılırlardı" buyurulmaktadır. Bu bakımdan yüzünü buruşturanın, ekşitenin Hz. Resûl olmayıp başkası olduğu da söylenmiştir. Nitekim Ca'ferü's-Sadık, bu âyetlerin, Ümeyyeoğullarından biri hakkında indiğini, Abdullah gelince, onun yüzünü ekşittiğini söylemiştir (Şeyh Ebû Ali Fadl b. Hasan'it-Tabrasî, Mecma'ul-Beyan, Şirketü'l-Maârifî'l-İslâmiyye, Tehran, h. 1374 , ş. 1339, c. X. s. 437).

B. 729. Tebâreke. Tebâreke, Kur'an'ın LXVII. sûresinin ilk âyetinin ilk sözüdür. Aynı zamanda Kur'an'ın yirmi dokuzuncu cüzü bu sûreyle başlar.

B. 737. Rebah kâfuru. Rebah, kâfurun bir kısmıdır. Kızıla çalar beyaz renktedir. Hindistan'da, Serendip'te bulunan bir ağacın zamlıdır. Rebah adlı bir padişah zamanında bulunduğundan bu adla adlanmıştır (Kamus terc., "Rebâhiyye" maddesi).

B. 751. Bismillah. Kur'an-ı Kerim'de "Rahman ve Rahim Allah adıyla" sözü, Süleyman Peygamber'in Belkıs'e gönderdiği mektupta geçer. B. 97'nin izahına bkz. İlk sûre olan Fâtiha da bu âyetle başlar, bu bakımdan Kur'an-ı Mecîd'in ilk âyetidir. IX. sûre olan Berâe ve Tövbe sûresinden başka bütün sûreler "besmele" denen bu sözle başlar; fakat bâzı mezhepler, besmeleyi, bir sûrenin bitip öbürünün başladığına işaret sayarlar. Hz. Resûl-i Ekrem (S.M.), besmeleyle başlanmayan her işin sonu gelmeyeceğini bildirmişlerdir (Al-Câmi', II, s. 77).

Bismillah, buyur, başla, haydi yerine de kullanılan bir sözdür.

B. 756. Sırça – kandil, kandil konan yer. "Allah ışıktır göklerin ve yeryüzünün. Işığının örneği,

kandil konan bir yere benzer. Orada bir kandil var; kandil bir sırça içinde; sırça da parıl parıl parlayan bir yıldız gibi; doğuda da olmayan, batıda da olmayan kutlu zeytin ağacından yakılmış; ateş dokunmadan da yağı, hemen ışık verecek; nur üstüne nur. Allah doğru yolu gösterir nuruyla dilediğine ve Allah örnekler getirir insanlara ve Allah her şeyi bilir.” Kur’an-ı Kerim; XXIV (Nûr) 35.

Nûr sûresinin, “Nûr Âyeti” denen bu âyetindeki ışık, doğru yolu göstermektir. Aynı zamanda gökleri ve yeryüzünü Güneş’le, Ay’la, yıldızlarla ışıltması, gökleri meleklerle, yeryüzünü peygamberlerle aydınlatmasıdır. “Işığın örneği”ndeki ışık, iman ve Kur’an, yahut Hz. Muhammed’in (S.M.) nurudur; Tanrı’ya itaat etmektir de denmiştir. Kandil konan yeri, Hz. Muhammed’in göğsü; kandil, peygamberliği; doğuda ve batıda olmayan zeytin ağacı, tenzihle teşbih arasında ve tevhîd esâsına dayanan İslâm dini olarak tefsir ve tevil edenler vardır (Kur’an-ı Kerim ve Meâli; Açıklama, s. LXXXIII).

B. 763. Kasas sûresi. Kur’an-ı Mecîd’in XXVIII. sûresi. Bu sûrede Mûsa Peygamber’in (A.M.) kıssası, mufassal bir sûrette anlatılır.

B. 782. Çamurumuzu eliyle yoğurdu. Kur’an, XXXVIII (Sâd) 75. Ayrıca buna dair hadis-i kudsîler de vardır (Muhammedü’l-Medenî, El İthâfâtü’s-Seniyye fi’l-Ahâdisi’l-Kudsiyye, Haydarâbâd, 1323, s. 83, 98-99, 175).

B. 793. Cebrâil. Tanrı’ya manen en yakın dört melekten biri ve derece bakımından en yücesi. Peygamberlere vahiy getiren melek. Rûhü’l-Emin ve Rûhü’l-Kudüs de denir. Mûsa Peygamber (A.M.), Tur Dağı’ndayken Sâmirî denen biri, İsrailoğullarının ziynet eşyasını alıp eritmiş, XX. sûrenin (Tâ Hâ) 96. âyetinde bildirildiği gibi Cebrâil’in ayak bastığı yerlerin ses verdiğini duyup oradan bir avuç toprak katarak bir buzağı heykeli düzmüş, sizin de, Mûsa’nın da Rabbi budur diye onları bu buzağıya taptırmaya başlamıştı. Buzağı böğürdüğü için İsrailoğulları bu adama inanmışlardı. Mûsa gelince işi anlamış, heykeli kırdırılmış, toz haline getirip denize döktürmüş, Sâmirî’yi kavimden uzaklaştırmıştı.

B. 813. Evirip çevirme de, güç kuvvet de Allah’ın. Bu sözün gök ehlinin sözü olduğu hadiste geçmektedir (Feyzü’l Kadîr, c. V, s. 57).

B. 841. Hamam – resim. Hamam camekânlarına resimler, bilhassa Şeytan’ın resmi yapıldığı için hamamla resim beraber anılagelmiştir.

B. 845. Tanrı arslanı. Ali’ye, gücü yüzünden Tanrı arslanı denegelmiştir.

B. 846. Makamât-i Harîrî. Hicrî 516’da (1122) ölen Şeyh Ebû Muhammed Kaasım b. Aliyyi’l-Harirî’nin Arap edebiyatının en güzel parçalarını toplayan meşhur eseri (Bkz. Keşf-el Zunûn, Maârif Vekâleti, İstanbul, 1362-1943, c. II, s. 1787-1791).

B. 934. Hıtay, Hutun – güzel ve güzellik. Hıtay ve Hutun diyarının Türkleri pek güzel olduklarından bu ülkeler, Türk ve güzellikle beraber anılır.

B. 939. Ben Hakk’ım – darağacı. Ebû’l Mugıys Huseyn ibni Mansûra’l-Hallâc’ın söylediği rivayet edilir. Bu zat Beyzalı’dır, başka şehirli olduğu da söylenir. Arapça şiirleri vardır; Farsça bir dîvân da ona nispet edilir. Şîa’ya karşı, on ikinci imamın “babı-kapısı, nâibi” olduğunu iddia eder, kendisine uyanlarsa onu Tanrı olarak kabul ederlerdi. Sûfilerden onu makbul tutanlar olduğu gibi şeriata uymayan sözleri yüzünden kınayanlar da olmuştur. “Ben Hakk’ım” anlamını veren sözleri ve

hareketleri yüzünden 309 hicrîde (922) Bağdat'da asılarak öldürülmüş, cesedi yakılıp külü Dicle'ye dökülmüştür.

B. 945. Kaynak – peri. Kaynaklarda, sulak yerlerde perilerin bulunduğu eski bir halk inancıdır; buna işaret ediliyor.

B. 947. İtikâf. Ramazanın, bilhassa son on gününde, bir camie girip ibadetle meşgul olmak, zarurî ihtiyaç olmadıkça kimseyle görüşmemek, konuşmamak, dışarıya çıkmamak. Bâzı mezheplerde üç günden aşağı olmaz. Bâzılarında bir an dahi niyetle itikâf olabilir. Bâzı mezheplerde cuma kılınan her camide olur, bâzılarında muayyen camilerde olabilir.

B. 949. İhvân-ı Safâ. Kendilerine “İhvânu's-Safâ ve Hullânu'l-Vefâ”, yâni tertemiz kardeşler ve vefa dostları adını veren gizli bir cemiyet. Hicretin II. yüzyılında (milâdî VIII.) Irak'ta, bilhassa Basra'da kurulan, Yunan felsefesini İslâm'a tatbik eden ve İsmailî inancını benimseyenler. Hukemâ mesleği ve felsefesi bunların tesiriyle meydana gelmiş ve tasavvufa pek büyük tesiri olmuştur. “İhvân-ı Safâ” tâbiri bunlardan tasavvufa da geçmiş ve bunlar kastedilmeksizin de kullanılagelmiştir ki, Mevlânâ da bu deyiimi bu çeşit kullanmıştır.

B. 952. Dağ – deve. Kur'an-ı Kerim; VII (A'raf) 77, XI (Hûd) 65, XXVI (Şu'arâ) 157, XCI (Şems) 14. (B. 4413'ün izahına bkz).

B. 952. İsrâfîl. Kıyamet için Sûr'u üfleyecek melek. Sonraki üfleyişte de ölenlerin hepsi dirilecektir.

Bahr-i Hezec –Mahbûn Matviyy–

B. 1030. Boya göre elbise. Yerinde ve düzgün iş. Türkçede “Herkes boyuna göre elbise vermezler” atasözü de, herkes umduğunu elde edemez karşılığında kullanılır.

B. 1036. Ayakkabılarını çıkar. Kur'an, XX (Tâ Hâ) 12.

B. 1036. Kelîm (Mûsa A.M.). Dîvân; Açıklama; s. 507-508.

B. 1036. Kevser. Sonsuz soy sop, ümmet, pek çok ve sayıya sığmaz hayır ve bereket. Cennette Hz. Muhammed'in havuzu, nehri (CVIII. sûre. Kur'an-ı Kerim ve Meâli; Açıklama; c. II, s. CXXVIII).

B. 1063. Hasır – secde, mescit. Alın, avuçlar, dizler, ayak parmakları yere gelmek üzere insanın yere kapanmasına “sücûd”, bu harekete “secde” denir. Toprağa ve topraktan meydana gelen yenmeyen şeye secde, efdal olduğundan hasırdan seccade yapılması, cemâat fazla olunca mescitlerin dışlarına serilmesi âdettir.

B. 1069. Dua– icabet. II. sûrenin (Bakara) 186. âyet-i kerîmesi de, Allah'ın kulların dualarını duyup dileklerini verdiği bildirilir; bu bakımdan dua, çok defa icabetle anılır.

B. 1103. Asîde. Pişmiş et dövülüp bamya ve unla karıştırılarak yapılan bir çeşit yemek. Nişasta, bal ve yağla yapılan helvaya da denir.

B. 1109. Söyle. Kur'an'ın son üç sûresi bu sözle başlar; daha birçok âyetlerde de geçer.

B. 1116. Arslan eniği arslan olur. Türkçe atasözü.

B. 1135. İrem bağı. İrem, bir boyun, yahut bir şehrin adıdır. O şehri Şeddad adlı Tanrılık dâvasına girişmiş bir hükümdar kurmuştur. O şehirde bir de cennet yaptırmaya kalkışmış, mücevherle bezenmiş olan bu bahçeyi görmeye giderken bir yanda kendisi, öbür yanda da bahçesi yere batmıştır. LXXXIX. sûrenin (Fecr) 7-8. âyetlerinde İrem “direkli, şehirler içinde eşiti yapılmamış” olarak vâsfedilir.

B. 1160. Gökyüzü – mavi hırka, Sûfi – çark urmak. Mavi renk eski İran’da yas rengiydi. Gökyüzü mavi hırkaya bürünmüş, vecd içinde çark urup dönen bir sûfiye benzetiliyor.

B. 1197. Salâ. Çağırma anlamına da gelir. Cuma günleri öğle ezanından önce, aynı gün sabah ezanından sonra Hz. Muhammed’e, minareden güzel sesle verilen salat-ü selâm. Aynı zamanda, şehirde birisi ölürse vakitsiz olarak minareden salâ verilir ve bu sûretle halka birisinin öldüğü duyurulur. Bu âdet hâlâ Anadolu’da vardır.

B. 1236. Kıran. Güneş’ten başka altı seyyarenin aynı derecede bulunması. Bu, yıldız bilgisine göre kutlu bir çağdır.

B. 1254. Arasât. Kıyamette dünya dümdüz olacaktır ki bu düz ve geniş alana “Arasât meydanı” denir. Kalabalık yere de derler.

B. 1257. Ömer – Şeytan. “Şeytan, Ömer Müslüman oldu olalı ona yaklaşmadı, gördü mü, yüzünü çevirir” ve “Şeytan senden kaçır ya Ömer” meâlinde hadisler vardır (Al-Câmi’, c. I, s. 68).

B. 1301. Rüstem, Rüstem-i Destan. Mitolojik İran tarihinde millî kahraman.

B. 1330. Akl-ı Küll. Hukemâ felsefesine inananlarca, yaratıcı kudretin aktif vasfına Akl-ı Küll – Tüm Akıl derler. Bu aktif vasıf, kendinde bir pasif vasıf meydana getirir ki, buna da Nefs-i Küll – Tüm Nefis denir. Bu aktif ve pasif vasıflardan gökler ve göklerin cirimleri olan yıldızlar meydana gelmiştir. Her göğün ve yıldızın da bir aktif ve pasif vasfı, yâni aklı ve nefsi vardır. Göklerin dönmesinden dört unsur (ateş, yel, su, toprak) meydana gelir; göklerle unsurlardan da cansızlar, bitkiler ve canlılar vücut bulur ve bu yaratış ve yaratılış daimîdir.

Sûfilere göreyse Akl-ı Küll, Hakikat-i Muhamediyye’dir. Her türlü kayıt ve sıfattan, hattâ mutlak ve münezzeh oluştan bile mutlak ve münezzeh olan Mutlak Varlık’ın zuhura olan meyli, her şeyin hakikatini ilminde mücmel olarak sabit kılar. Her vasıftan mutlak oluşu Lâhût’tur, bu âlemlerle kuvvet âlemi arasındaki berzah Ceberût âlemidir. Kuvvet, yâni Melekût âlemi, bu madde âlemini izhâr eder ki, bu âleme Nâsût denir. Bütün bu âlemleri kaplayan âlemse Kevn-i Câmi’-i İnsanî bütün bu âlemleri varlığında toplayan insandır.

B. 1333. Kalender. Melâmetîlikten meydana gelmiş bir tarikat (MEB Türk Ansiklopedisi’ndeki “Kalenderiyye” maddemize bkz., Ankara, 1973, s. 157-161).

B. 1381. Rabbime konuk olurum. “Peygamber bir günün orucunu ertesi güne ulamayı nehyetti. Müslümanlardan biri, sen ulamaktasın ya ey Tanrı’nın elçisi dedi. Tanrı elçisi, hanginiz bana benzeyebilir, ben Rabbime konuk olurum, o beni doyurur, suvarır dedi.” (Ahâdis-i Mesnevî, s. 36)

B. 1387. Gönül ateşine yoldaş, ıslak gözlerin yanında. “Ben gönülleri kırılmış kişilerin yanındayım.” (Hadis-i Kudsi; El-İthâfât; s. 29).

B. 1392. Haraç. İslâm tarafından mağlup edilen ve himaye altına alınan beyliklerin, devletlerin, İslâm devletine muayyen zamanlarda ödemeye mecbur oldukları ve verdikleri muayyen vergi.

B. 1405. Geri dön. LXXXIX (Fecr) 28.

B. 1408. Harem – güvercin. Kâbe'nin muayyen sınırı içinde avlanmak, hayvan kesmek, kısas yapmak haramdır. Bu bakımdan dokunulmaması gereken güzeller, Harem'deki, yâni Kâbe'nin sınırı içindeki güvercinlere benzetilir.

B. 1410. Nuh – ömür. Ahd-i Atıyk'te Nuh'un dokuz yüz elli yıl yaşadığı bildirildiği gibi (Tekvin, IX. 29), Kur'an'da da bu tekrarlanır; ancak Kur'an'da kavmi arasında bin yıldan elli yıl eksik bir müddet kaldığı, sonra tufan olduğu bildirilmektedir ki, bu dokuz yüz elli yıl davet müddetidir; ondan önce ve sonra da yaşadığından ömrü bin yılı pek çok aşmaktadır. Kur'an XXIX (Ankebût) 14.

B. 1422. Sâmirî. B. 793'ün izahına bkz.

B. 1423. Ca'fer-i Tayyar. Hz. Peygamber'in (S.M.), amcaları Ebû Tâlib'in oğlu, Hz. Ali'nin kardeşidir. Mu'te savaşında önce elleri kesilmiş, sonra şehit olmuşlardır. Hz. Peygamber, "Ca'fer'i gördüm, cennette iki kanatla uçuyordu" buyurmuş, bu hadis dolayısıyla, uçan anlamına "Tayyar" lâkabıyla anılmıştır (Sefînetü'l-Bihâr, I, s. 158-160; Al-Câmi', c. II, s. 18).

B. 1425. Âzer. Kur'an'da İbrahim Peygamber'le anılır ve putlara taptığı bildirilir (VI. 74). Ancak Arapçada babaya "ab" dendiği gibi amcaya da dendiğinden ve Hz. Muhammed bir hadisinde atalarının Âdem Peygamber'e dek inanç ıssı olduğunu bildirdiğinden birçok müfessirler, Âzer'i İbrahim'in amcası olarak kabul ederler. Ahd-i Atıyk'de de İbrahim'in babasının adı Târeh'tir (Tekvin, XI. 26-27).

B. 1433. Babil – büyü. Kur'an-ı Kerim'in II. sûresinin (Bakara) 102. âyet-i kerîmesinde, Süleyman Peygamber'in kâfir olmayıp şeytanların kâfir oldukları, insanlara büyü yapmayı öğrettikleri, Babil'e indirilen Hârût ve Mârût adlı iki meleğin, insanlara, biz sizi imtihana çekmeye geldik, sakın kâfir olmayın demeden kimseye bir şey öğretmedikleri bildirilir. Halk rivayetine göre bu iki melek, insanların kötülüklerinden şikâyet etmişler, Tanrı, ben onlara şehvet verdim; size de versem öyle olursunuz, buyurmuş; olmayız demişler, bunun üzerine onlara şehvet verip Babil'e indirmiş. Gündüzün, halk arasında hüküm sürerler, geceleyin İsm-i A'zam'ı, yâni Tanrı'nın en büyük adını okuyup göğe ağarlarmış. Derken bir kadına tutulmuşlar, kadın, kendisine İsm-i A'zam'ı öğrettikleri takdirde onlara râm olacağını söylemiş, öğrenip göğe ağınca Tanrı onu çarpıp bir yıldız yapmıştır ki bu yıldız Zühre'dir. Hârût'la Mârût'u da dünya azabıyla âhîret azabı arasında muhayyer bırakmış, dünya azabını kabul etmişler, Babil kuyusuna baş aşağı asılmışlardır. Kıyamete dek o kuyuda azap gören Hârût'la Mârût, kuyunun başına gelenlere büyü öğretirlermiş.

Bu inanç yüzünden edebiyatta Babil, kuyu, Hârût, Mârût, büyü ve Zühre hemen daima beraber geçer.

B. 1508. Arafat – topluluk. Arafat, Mekke'de bir dağdır. Arap yılının son ayı olan zil'hiccede yapılan hac töreninde, bütün hacılar o dağa çıkarlar; ayın onuncu günü inip Kâbe'yi tavaf ederler. Bir münasebetle toplulukla anılmıştır.

B. 1511. Susun da dinleyin. Kur'an, VII (A'raf) 204.

B. 1522. İki leğen (altın – ateş). Firavun gördüğü bir rüyanın yorumu üzerine o ayda İsrailoğullarından doğan erkek çocukları öldürürken, Mûsa'nın anası ilhamla onu bir sepete koyup Nil'e atmış. Firavun'un zevcesi Asiye bulup saraya götürmüş, orada anası sütnine olarak gelmiş,

Mûsa Firavun'un sarayında yetişip büyümeğe başlamıştı. Bir gün Firavun Mûsa'yı severken, Mûsa Firavun'un sakalına yapışıp yolmuş, Firavun, saltanatını yıkacak çocuk belki de budur diye şüpheye düşmüş, onu öldürtmeye kalkmıştı. Çocuktur, bilmeyerek yapmıştır; bir tabağa altın, bir tabağa ateş koydur, getirt; altını alırsa öldürt demişler, Firavun böyle yaptırmış; Mûsa ateşe saldırıp ağzına bir kor atmış, dili, ağzı yanmıştı. Bunun üzerine Firavun onu öldürtmekten vazgeçmişti.

B. 1524. Kafatası – kâse. Hz. Ali'nin (A. M.), “Kılıçla hançer bizim fesleğenimizdir, yuf olsun nerkise, mersin ağacına. Şarabımız, düşmanımızın kanıdır, sağrağımız düşmanın kafatası” meâlindeki şiirinden alınmıştır (İmam-ı Ali Buyruğu, s. 246).

B. 1584. Gece – gebe. “Geceler gebedir” sözü Türkçede olduğu gibi Arapça ve Farsçada da atasözüdür.

B. 1626. Bâyezîd. Melâmet erlerinden olup milâdî 874-875'te Bağdat'da vefat etmiştir.

B. 1688. Yüzler vardır. Kur'an; LXXX (Abese) 38-40, LXXXVIII (Ğaşiye) 8, 9.

B. 1694. Zil'ka'de 5-654 yılı. Mevlânâ, bu şiirinde 654 hicrî yılının Zil'ka'de ayının beşinci Cumartesi gecesini (Kasım 1256) gördüğü bir rüyadan bahsediyor. Fakat şiire dikkat edilirse bu bir rüya değil, rü'yet. 654'de (1256) Baycu'nun kumandası altındaki Moğol ordusu, Konya yakınlarında Selçuk ordusuyla savaşmış, Selçuklular bozguna uğramıştı. Bu savaşın sonunda mahpus olan IV. Rükneddin Kılıçarslan tahta çıkarıldı; Muineddin-i Pervane, pervanelik makamına geçti. Baycu, Konya'nın batısında, şehre dört saatlik bir yerdeki Kızılviran'da yerleşti. Rükneddin de yanında kaldı (Abdülbâki Gölpınarlı, Mevlânâ Celâleddin, üçüncü basım, Sunuş, s. 5). Mevlânâ, bu şiiri bütün bu olayların tesiri altında yazmıştır. (Bahr-i Hezec Mahbûn Matviyy'de LXII. şiir.)

B. 1699. Altı yön. Üst, alt, ön, art, sağ, sol.

B. 1722. Gerçeklik makamı. Kur'an, LIV (Kamer) 55.

B. 1729. Ağzı miskle mühürlenmiş (Hıtâmuhu'l-Misk). Kur'an-ı Kerim'in LXXXIII. sûresinin (Mutaffifîn) 25-26. âyetlerinde cennet ehline “Sunulur bir içki, içiminin sonu pek hoştur ve sonu misk kokar; özleyip dileyenler bunu özlesinler, bunu dilesinler” buyurulmaktadır. İbare, 26. âyetten alınmıştır.

B. 1731. Put – şaman. Şaman, eski Türklerde Şamanizm rûhanîlerine verilen addır. Mevlânâ, bu adı Dîvân'da ve Mesnevî'de puta tapanların rûhanîleri anlamına kullanmadadır. Putla da anılır.

B. 1733. Yurt sevgisi. Hadis olarak “Yurt sevgisi imandandır” meâlinde bir söz varsa da Aliyya'l-Kaarî, bu sözü, Mevzûâtü Kebîr'inde mevzu sayar (s. 38-39).

B. 1757. Mağara dostu. Ebû Bekr'dir. Kur'an, IX (Tevbe) 40.

B. 1811. Gölge – Güneş. XXV. sûrenin (Furkan) 45-46. âyetlerinde meâlen, “Rabbinin gölgeyi nasıl da uzattığını görmedin mi? Dileseydi onu sakın kıldardı elbette. Sonra güneşi gölgeye delil ettik; sonra da onu yavaş yavaş kendimize çekip aldık” buyurulmaktadır. Sûfiler, Mutlak Varlık olan Hak'tan başka bütün varlıkların “Vücut-i Zıllî – Gölge Varlığı” ile var olduğunu kabul ederler. Gölge, nasıl güneş yüzünden görünürse, nasıl gene güneş yüzünden yok olup giderse, bütün varlıklar da, varlıklarına Hakk'ın ifâzasıyla izafi olarak bürünürler; Hakk'a karşı da gölge gibi yok olur giderler.

B. 1815. Sakının. Kur'an, II (Bakara) 24 ve daha yetmiş iki âyette.

B. 1862. Yaratıkları, çoluğu çocuğu. "Halkın hepsi de Tanrı ayalidir; Allah'a en sevgilileri, ayaline en çok faydalı olanıdır." (Hadis, Al-Câmi', c. II, s. 10)

B. 1890. Dehrî. Yaratan, öldüren bir Tanrı'ya inanmayıp, bizi zaman yaşatmakta ve zaman yıpratıp öldürmekte inancını güdenlere "Dehrî" denir. XLV. sûrenin (Câsiye) 24. âyetinde bu inanca sahip olanlardan bahsedilir.

B. 1907. Hel etâ. Kur'an'ın, "İnsân, Dehr, Hel etâ" adlarıyla anılan LXXVI. sûresi. "Gerçekten de insana, zamanın bir çağı gelmişti ki anlir bir şey bile değildi insan" meâlindeki âyetle ve "Hel etâ" sözüyle başlar. Bu sûrenin 8. âyetinden itibaren Ali, Fâtıma, Hasan ve Huseyn'le azatlı cariyeleri Fıdda, Tanrı uğruna yoksulu, yetimi, tutsağı doyurdukları dolayısıyla övülür. Beyitteki "Hel etâ meydanının tek binicisi" Ali'dir (A.M.)

B. 1907. Lâ fetâ. B. 8300'ün izahına bkz.

B. 1923. Çile – çihle. Dervişlerin kırk gün, az yemek, az içmek, az uyumak şartıyla yalnızca bir odaya, bir bucağa çekilip kendilerini kulluğa vermeleri. Farsça olan bu söz, Arapça "erbain" deyiimiyle de ifade edilir ki, her iki dilde de anlamı kırktır.

B. 1929. Âmüle. Hint meyvelerinden bir meyvedir. Dövülür ve şekerle, yahut bal şerbetiyle karıştırılarak kaynatılır; süzildükten sonra günde dört kere gözlere çekilmesi, gözün karasına düşen akı giderirmiş (Bürhan terc., "Âmüle" maddesi)

B. 1932. Belâdur. Şurup yapılıp içilmesi zihin açan, akli fazlalaştırın bir ot. Fazla içilince de insanı deli edermiş.

B. 1945. Müsâdere. Herhangi bir sebeple padişahın gazabına uğrayan büyüklerden birinin bütün malı, mülkü zapt edilirdi; buna "müsâdere" denirdi.

B. 1945. Şahne. Şehrin düzenine bakan, inzibat işlerini düzene koyan, gereken kişileri cezalandırın memur. Aslı Arapça "şihne"dir.

B. 2001. Kefaret. Yapılan şer'î bir suçta karşılık çekilen ceza. Andı bozmanın kefareti bir köle azat etmek, yahut üç gün oruç tutmak, yahut da on yoksulu doyurmaktır.

B. 2008. Kâbe – tavaf, gönül – put. Kâbe, Câhiliyye devrinde, yâni Hz. Peygamber'in (S.M.) İslâm dinini yaymaya başlamasından önce putlarla doluydu. Bütün Arap boylarının, hattâ bilinen dinlerin putları Kâbe'nin içine asılmıştı; hattâ İbrahim Peygamber'in (A.M.) bile resmi vardı. Kâbe'nin üstünde de bir mücessem put mevcuttu. Bütün putların üç yüz altmışı bulunduğuy söylenir. Mekke fethinde bu putların hepsi yok edildi. Gönül de Tanrı evi sayıldığından gönüldeki hırs, şehvet, menfaat duygusu vs. gibi insanlığa ve İslâm'a uymayan huylar, gönüldeki putlardır ve olgun insanın bunları kırıp gönlünü temizlemesi gerektir. Tavaf, hac töreninde Kâbe'nin çevresinde yedi kere dönmektir.

B. 2040. Kamet. Namazların farzlarına durmadan önce erkeklerin söyledikleri sözler. Aynen ezan gibidir; ancak "Haydın kurtuluşa" sözünden sonra iki kere de "Namaz başladı" denir.

B. 2156. İçin. Kur'an-ı Mecîd'de çeşitli vesilelerle geçer: II. sûrenin (Bakara) 60. âyetinde, Mûsa

Peygamber'in sopasıyla vurup kayadan on iki kaynak çıkarınca "Yiyin, için Allah rızkından; yeryüzünde bozguncu olmayın" dediği anlatılır. Aynı sûrenin 187. âyetinde, fecr atıp gündüzün beyazlığıyla gecenin karanlığı tam ayırt edilinceye dek yiyip içmeye ruhsat olduğu, o andan geceye dek oruç tutmanın gerektiği bildirilir. VII. sûrenin (A'raf) 31. âyetinde "Yiyin, için, israfa bulunmayın" buyrulur ve Allah'ın müsrifleri sevmediği bildirilir. LII. sûrenin (Tur) 19, LXIX. sûrenin (Haakka) 24. ve LXXVII. sûrenin (Murselât) 43. âyetlerindeyse cennet ehline hitap edilmektedir.

B. 2192. Azar – sevgi. Türkçede de "Nerde azar, orda nazar" bir atasözüdür.

B. 2196. Güneş – Koç burcu. İlkbahar, Güneş'in Koç burcuna girmesiyle başlar ve o güne yeni gün anlamına nev-rûz denir.

B. 2197. Ahmedî tiryak. Tiryak, zehirli hayvanların ısırılmalarından meydana gelen zehirlenmeyi önleyen ilaç, panzehirdir. Terkibinde afyon bulunduğundan, afyona da Farsçada tiryak dendiğinden bu ad verilmiştir. Dr. Seyyid Sâdık Kaya Gevherîn'in Ferheng-i Lugaat ve Ta'bîrât-Mesnevî'sinde tiryakların nevileri hakkında etraflıca bilgi verildiği halde (Tehran Üniversitesi Yayını, c. III, Tehran-1339, s. 99-113) Ahmedî tiryak yok. Bundan da anlıyoruz ki Ahmedî tiryak, dünya zehrini yok eden Hz. Muhammed'in (S. M.) lûtufta ve feyzine verilen mecazî bir addır.

B. 2252. Eğri otur, doğru söyle. Bu söz Türkçede de vardır.

B. 2253. Borç verin. Kur'an, II (Bakara) 245, LVII (Hadîd) 18, LXIV (Teğâbun) 17, LXXIII (Müzemmil) 20 ve daha birçok yerde. Yoksullara, din uğruna devlete edilen yardıma karşılık, Allah yardım edene fazlasıyla dünyada ve bilhassa âhirette sevap ihsan edeceğinden bu verilene, mecazen borç denmiştir.

B. 2292. Azâz – Damışk. Damışk, bugün Şam diye anılan şehirdir. Evvelce Şam o alanın adıydı. Damışk, merkezi olan şehirdi. Azâz, Halep civarında bir şehirdir. Lügat anlamı, sarp yerdur (Mu'cem; c. VI, s. 168-169).

B. 2321. İnsana benzetenler. Âyetlerdeki "el, yüz" gibi kudrete, zata mecaz olarak kullanılmış olan sözleri, zahirî anlamıyla alıp, hâşâ, Allah'a cisim isnat edenlerin mezhebine "Mücessime" ve Müşebbihe, yâni cisim isnat edenler ve insana benzetenlerin yolu denir.

B. 2339. Dağ – Ferhad. B. 557'nin izahına bkz.

B. 2347. Mehdi. Hz. Peygamber (S.M.) evlâdından ve Hz. Fâtıma (A.M.) soyundan Mehdi'nin son zamanda çıkacağını, yeryüzünü zulümle dolmuşken adaletle dolduracağını, İsa'nın gökten inip ona uyacağını müjdelemişlerdir (Al-Câmi'; c. II, s. 30, 179). Ehl-i sünnete göre Mehdi son zamanlarda doğacaktır. İmâmiyye'ye göre on ikinci imamdır; sağdır, vakti gelince Tanrı izni ve emriyle zuhur edecektir.

B. 2363. Yoksulluk övünç. "Yoksulluk övüncümdür" meâlinde bir hadis söylenir. Aliyyü'l-Kaarî, bunu mevzu sayar (s. 57). Ancak, yokluk, yoksulluk, varlıktan geçmek, ferdiyetini terk etmek, insanlar için her şeyden geçmek, onlar için yaşamak, çalışmak anlamına alınırsa meâlen hadis sayılır.

Bahr-i Hezec –Matviyy–

B. 2420. Yıkık köyden... Türkçede de "Yıkık köyden haraç alınmaz" diye bir atasözü vardır.

B. 2495. Cebir – kader. Cebir, kula her yaptığı işi Tanrı'nın yaptırdığına, her işin Tanrı takdiriyle olup kulun hiçbir irâde ve ihtiyârı olmadığına inanmaktır. Bu inancı benimseyenlere “Cebrî-Ceberî” derler. Kader, ehl-i sünnete göre, kulda irâde ve ihtiyâr kabul etmektir; bu inancı güdenlere de “Kaderiyye” derler. Haricîler ilk, Mu'tezile ikinci inancı benimsemişlerdir. Ehl-i sünnete göre kulda cüzî bir irâde vardır; kul bunu neye yöneltirse, Allah onu halk eder. İmâmiyye'ye göre cebir yoktur, fakat tafvîz de yoktur; yâni kul başıboş bırakılmamıştır; yaptığını Tanrı'nın verdiği kudretle, fakat Tanrı'nın verdiği irâde ve ihtiyârla yapar ve karşılığında azaba uğrar, yahut sevap elde eder.

B. 2503. Beşik – yer. Kur'an'ın LXXVIII. sûresinin (Nebel) 6. âyetindeki yeryüzünün, insanlara hazır bir yaygı döşendiği, “Mihâdâ” lâfzıyla geçtiği gibi, XX. sûrenin (Tâ Hâ) 53, XLIII. sûrenin (Zuhruf) 10. âyetlerinde de yeryüzünün insanlar için bir döşek, bir istirahat yurdu olduğu “Mehd” lâfzıyla ifade buyurulduğundan, “Mehd” sözünün bir anlamı da beşik bulunduğu için bu mecaz meydana gelmiştir.

B. 2513. Muska – heykel. İnsan boyunda ince, ensiz kâğıda yazılan, bükülüp boyna bir mahfaza içinde asılan muskaya verilen addır.

B. 2532. Büyük mahlûklardan biridir elbette (Cehennem). Kur'an; LXXIV (Müddessir) 35.

B. 2532. Rûhü'l-Kudüs. B. 793'ün izahına bkz.

B. 2553. Sıçradın, kalktın mı, can da sıçrar, kalkar. Üç, üç daha altı olur, altısından da kurtulursun.

2553. beyit olan ve “Con beched ger becehî” diye başlayan bu beytin tam çevirisi şudur:

“A güzellik, a iyilik gecesi, sıçradın, kalktın mı, can da sıçrar, kalkar... üç sayısına üç kattın mı, altı olur, altı.”

“Can” sözü “c” harfiyle başlar; “c”, ebced hesabında “3”tür. “Cebi-sıçrar, kalkarsan” sözü de “c” harfiyle, yâni “3” le başlıyor. Sen, bir azmeder, sıçrar, şu âlemin kaydından kurtulursan, can, yâni mâna-melekût âlemi de sıçrar, kalkar. 3+3=6'dır ya, âlemde de altı yön vardır; bu altı yönlü madde âleminden kurtulur can; fakat yönü-yöreyi meydana getiren mâna âlemi de gözünden silinir; mânayı da, maddeyi de izhâr eden, bir tek, sayıdaki sıfırdan sonra gelen, kendinden sonra ikiyi meydana getiren bir değil, kendinden başka hiç bir var olmayan bir tek Mutlak Varlık kalır. Her şey O'nun eseri, kudreti, sun'u, hikmeti olarak görünür diyor. Bu anlayışımızı, son beyit olan şu beyit de teyid ediyor sanırız:

“Altı yönüm de senin yüzünle, senin kutlu bakışınla yedi göğe de güzellik verir, alım verir; alım verir, güzellik verir.”

B. 2568. Çiğil. Türkistan'da güzelleriyle tanınmış bir şehir. Güzelleri bu şehir halkına benzetirler.

B. 2597. Arefe – bayram. Zil'hicce'nin ilk on günü. Hadislerde günlerin en şerefliyelerinin, bu ayın ilk on günü, bilhassa ertesi günü bayram olan dokuzuncu günü, gecelerin en şerefliyelerinin de kadir gecesi olduğu bildirilmiştir.

B. 2628. Ferec – genişlik. “Sabır, genişliğin anahtarıdır, sakınmaksızın ebedî zenginlik.” Hadis (Künûzu'l-Hakayık; Câmi' hamişinde; c. II, s. 103).

B. 2682. Fil – Kâbe. Kur'an-ı Mecîd'in CV. (Fil) ve CVI. (Kureyş) sûrelerinde bildirildiği gibi,

hac törenini Yemen ülkesinde yaptırmak, bu sûretle de iktisadî üstünlüğü sağlamak için yaptırdığı mâbede kimsenin gelmediğini gören Ebrehe, Kâbe'yi yıkmak üzere bir orduyla Mekke'ye gelmişti. Orduda filler de bulunduğundan bunlara Fil ashabı dendi. Kâbe'ye yöneldikleri sırada ebabil kuşları bu orduyu taşıyıp helâk etti; yanlarında bulunan mal ve yiyecek Mekkelilere kaldı. Bu olaya Fil Olayı denir. Hz. Peygamber, bu olaydan elli, elli beş gün sonra doğmuşlardır.

B. 2716. Rûhü'l-Emin. B. 793'ün izahına bkz.

B. 2735. Gökyüzündeki Öküz, yeraltındaki öküz. Gökteki öküz Öküz burcudur (Sevr). Halkın saçma inanışlarından biri de dünyanın bir öküzün boynuzu üstünde, öküzün balık üstünde durduğu, balığın denizde olduğu, deniziyse Tanrı kudretinin muallak tuttuğudur. Mevlânâ bu beyitte bu inançla alay ediyor.

B. 2739. Telkîyn. Ölü gömülmeden mezar başında, gömüldükten sonra mezara karşı, ölüye dinini, Rabbini, peygamberini, kitabını ve dinde inanması gereken şeylerin gerçek olduğunu söylemek. Bu sonradan bir gelenek haline gelmiştir.

B. 2760. Mescid-i Aksâ, Cennet-i Me'vâ. Mescid-i Aksa, peygamberlerin ve Kâbe kible oluncaya dek Müslümanların kiblesi olan ve Kudüs'te bulunan camidir. Me'vâ, lügat anlamından yer yurt demektir. Kur'an'da, XXXII. (Secde) sûrenin 19. âyetinde, LIII. sûrenin (Necm) 15. âyetinde ve LXXIX. sûrenin (Nâziât) 41. âyetinde geçer. Sekiz cennetten birinin adı olduğu da söylenmiştir.

B. 2775. Baç. Bir yerden bir yere götürülen eşyadan alınan vergi.

B. 2797. Hâce Zekî. Menâkibü'l-Ârifîn'de Zekî adlı kavvâl, yâni çalgı çalan, neşîdeler okuyan bir zâtın adı geçer. Bir gün Mevlânâ'nın huzurunda İbni Arabî'nin Fütûhât-ı Mekkiyye'sinden bahsediyorlar; diyorlar ki: Şaşılacak bir kitap, ne dediği bilinmiyor; söyleyenin bu sözdeki maksadı nedir, bu da anlaşılmıyor. O sırada Kavvâl Zekî geliyor; çalıp söylemeye koyuluyor. Mevlânâ, şimdi diyor, Zekî'nin fütuhâtı, Fütûhât-ı Mekkiyye'den daha iyi ve semâ'a kalkıyor (Tahsin Yazıcı'nın hazırladığı Menâkibü'l-Ârifîn tercemesi, TTK Yayını, Ankara, 1959, c. I, s. 509). Hiç şüphe yok ki Mevlânâ'nın, altı telli sazı çalmasını dilediği Hâce Zekî bu zattır.

B. 2805. Gizli defîne. Ben bir gizli defineydim; bilinmeyi sevdim, diledim de bilineyim diye halkı yarattım. Meâl bakımından hadis-i kudsî (Ahâdîs-i Mesnevî, s. 29).

B. 2808. Evtâd. Direkler, ulu kazıklar anlamına gelir. Sûflerce dünyanın doğusunu, batısını, güneyini, kuzeyini idare eden ve üçlerden sonra gelen dört eren (Ta'rîfât, Matbaa-i Âmire – 1265, taşbasması, s. 15).

B. 2865. Akıl ikidir. Dünya düzenini düzüp koşan akla, "Akl-ı naâs", âhiret düzenini düzüp koşanaysa "Akl-ı naâd" derler. Hz. Ali'ye atfedilen bu söz için, Nehc-ül Belâga terceme ve şerhimizin III. kısmının 4. bölümüne bkz. Neşriyat Yurdu, Yeni Şark Maârif K., İstanbul, 1972; s. 412-420). Bu söz, bilhassa Hz. Ali'nin, "İlim ikidir: Yaradılıştan olan, duyup bellenen. Duyup bellenen bilgi, yaradılıştaki kabiliyet yoksa fayda vermez" sözüne çok benzer. Esasen ilim de akıldan doğar (Aynı bölüm, s. 417).

B. 2874. Ken'an. Kuyu anlamına da geldiğinden Yusuf'la (A.M.) anılagelmiştir.

B. 2903. Ebû'l Hasan. Hz. Ali'nin (A.M.) künyeleridir.

B. 2906. İnanç sahibiysen. “İnanç sahibi, bir yılın bir delikten iki kez sokturmaz kendini.” Hadis, Câmi’, c. II, s. 203).

Bahr-i Remel –Mahbûn Mekşûf–

B. 2963. Unsurlar. Ateş, yel, su, toprak.

B. 2971. İşini bitirdin mi yorul, dua et. Kur’an XCIV (İnşirah) 7, İşimizi gücümüzü... Kur’an; XI (Hicr) 48.

B. 2973. Oku. Kur’an; XCVI (Alak) 1.

B. 3027. Âzer – Mesîh. İsa Peygamber’in (A.M.) Lazar adında birini, ölümünden dört gün sonra dirilttiği Yuhanna İncili’nde anlatılır (XII). Kur’an’da da, Tanrı izniyle ölüyü dirilttiği bildirilir. Kur’an, III (Âl-i İmran), 49; V (Mâide), 110.

B. 3028. Dağ, öşür – haraç. Öşür, ekinden alınan onda bir paydır. Hükümet, muayyen köylerin a’sârını tahmin yoluyla zenginlere satar, onlar da harman zamanı, satın aldıkları köylerden, kendileri ve adamları vasıtasıyla bu onda bir payı alırlardı. Parasını önce verdikleri için mutlaka o paranın fazlasını elde etmek isterler, böylece de köylüye bir hayli zulümlerde bulunurlar, düzene saparlardı. Haraç, hükümetin aldığı bir vergidir. Dağ vurmak, dağlamak; ateşte kızartılan bir demiri, insanın bir yerine bastırıp yakmaktır. Kölelerin yüzlerine dağ vurulur, böylece de köle olduğu belli olurdu. Kölelerden öşür ve haraç alınmazdı.

B. 3055. Münker – Nekîr. İki melektir; bunlar kabirde ölüye Rabbini, peygamberini, dinini vs. soracaklardır. Türkçede soru melekleri denir.

B. 3083. Mâlik. Cehennemdeki meleklerin ulusu; cehennemin kapıcısı. Kur’an, XLIII (Zuhruf) 77.

B. 3103. Ne şiş yansın, ne kebab. Türk atasözü.

B. 3108. Gökten ne yağar da yer kabul etmez? Türkçede de bu atasözü vardır.

B. 3115. Ahmağa verilecek cevap susmaktır. Arap atasözü.

B. 3126. Râfızî, Haricî. Râfızî, lügatta bırakan, terk eden demektir. Rivayete göre önce İmam Huseyn’in oğlu Ali Zeynü’l-Âbidin’in oğlu Zeyd Emevîlerle savaşa girişince, yanındakiler Ebû Bekr’le Ömer hakkındaki fikirlerini sormuşlar, O da onları hayırla anarım demiş... bunun üzerine yanından ayrılmışlar. Zeyd, beni terk ettiniz demiş. Bu söz yüzünden sonradan bütün Şîîlere bu ad verilmiş. Şîa mezhebinde olanlarca, Hz. Muhammed Tanrı emriyle yerine Ali’yi vasiy ve halife tâyin etmiş, ilk üç halife onun bu hakkını gasp etmişlerdir. Bu yüzden Şîîler ilk üç halifeyi ve onlara uyanları sevmezler.

Haricî. Haricîyye mezhebine uyana denir. Ali zamanında hakemi kabul etmeyip emir ancak Tanrı’nındır diyerek hilâfeti reddedenlerle başlar. Bu mezhep erbabı da ilk iki halifeden sonra birbirleriyle savaşan ashabın hiçbirini sevmez, içlerinde daha ileri giderek sahabeye kâfir diyenler de vardır.

B. 3133. Kilim altında davul. Örf mecazı. Gizlenmesine imkân bulunmayan bir şeyi gizlemeye çalışanlara “kilim altında davul çalıyor” derler.

B. 3134. Deve – minare. Olmayacak, olması mümkün bulunmayan bir şey anlatılırken “minarede” yahut “olukta deve” tâbiri kullanılır.

B. 3157. Gökler – tomar gibi dürülmek. XXXIX (Zümer) 67.

B. 3160. Tard u aks. Bir beytin her mısra’ı, iki tam bölümden ibaret olur da ikinci bölümü öne alındığı zaman vezin, hattâ kafiye bozulmazsa bu sanata “tard u aks” denir. Mevlânâ, bu beyitte bu sanatı yapmış, aynı zamanda “tard u aks” sözünün anlamıyla da bir îhâm sanatı belirmiştir. Zâti bu gazelin birçok beyitlerinde bu sanat vardır.

B. 3172. Gönülden gönüle yol var. Türk, Arap ve Fars atasözü.

B. 3182. Abbas-ı Debs. Dilencilikte örnek tutulan birinin adı.

B. 3184. Teberzed şeker. Şekerkamışından yapılan ak renkli, pek sağlam bir şeker. Teber, balta demektir, pekliği bakımından mübalâğa yollu, baltayla kırılabileceğini anlatmak için bu ad verilmiştir.

B. 3208. Cenah – kalb. Ordunun merkezine “kalb”, iki yan bölüklerine “sağ cenah, sol cenah” denirdi. Öncülerine, önde gidenler anlamına “pîş-dâr”, geride ihtiyat olarak gelenlere, geride kalanlar anlamına “düm-dâr” derlerdi.

B. 3236. Merv - Sünnî, Kunubba – Rafîzi. Merv, Horasan ilinin en büyük şehirlerindendi. Mervü’ş-Şâhicân diye tanınmıştı. İran Selçuklularına bir aralık idare merkezi de olmuştu. Hanefî ve Şâfîlere ait iki büyük camii de vardı (Mu’cemü’l-Büldân, Mısır, h. 1323, c. VIII, s. 33-38).

Kunubba, Yemen’de, San’â yakınlarında bir şehirdir. Yemen ortaçağda Bâtınilerin merkezlerinden biriydi.

B. 3256. Cuhâ. Emevîlerin son devirlerinde, yâni hicretin birinci yüzyılının sonlarında Kûfe’de yaşadığı söylenen ve aptallıkla tanınan bir zat. Böyle olmakla beraber, hicretin 421. yılında ölen meşhur Sultan Mahmud-ı Gaznevî ile aralarında geçen birçok fıkralar da nakledilegelmiştir. Bu zat, bizim Hoca Nasreddin’imiz gibi bir adamdır; adına Cuhâ de denir.

B. 3301. Güçlükten sonra kolaylık. Kur’an, LXV (Talaak) 7; XCIV (İnşirah) 5.

B. 3318. Şirin. Şirin, Husrev ve Ferhad’ın sevdiği kızdır.

B. 3361. Âdem – buğday. II. sûrenin (Bakara) 35, VII. sûrenin (A’raf) 19. âyetlerinde Âdem Peygamber’le eşi Havva’ya, yaklaşmamaları, aksi takdirde zalim olacakları bildirilen ağacın, buğday olduğu, yaygın bir rivayet ve inançtır.

B. 3361. Herîse. Akşamdan ıslanan buğday sabaha dek suda durur; sabahleyin dövülür, et yahut tavuk suyuyla, bilhassa gerdan etiyle karıştırılarak kaynatılır. Böylece subye halinde pişen bu yemeğe “keşkek” ve “herîse” denir.

B. 3365. Testinin içinde ne varsa dışına o sızar. Arap atasözü.

B. 3370. Yazıklar olsun. Kur’an, XII (Yusuf) 8. Yakub Peygamber (A.M.), oğlu Yusuf yittikten sonra yakınırken bu sözü söylemiştir.

B. 3372. Aşk – şehitlik. “Kim âşık olur da kötülükte bulunmaksızın ölürse, şehit olarak ölür” ve “Kim âşık olur da aşkını gizler, kötülükte bulunmaz, öylece ölürse şehit olarak ölür” meâlindeki iki hadis vardır (Al-Câmi’, c. II, s. 160).

B. 3408. Nemrud – sivrisinek. Nemrud’un burnuna bir sivrisinek girmiş; ordan beynine çıkmış; orda bir serçe kuşu kadar büyümüş, Nemrud’un başı ağrımaya başlamış, ağrı dursun diye kafasını tokmakla dövdürmeye koyulmuş. Sonunda beyni patlamış, ölmüş.

B. 3426. Bana görün – göremezsin. B. 116’nın izahına bkz.

B. 3476. Mühür – mum, yüzük. Eskiden tomarların, kâğıtların açılmamasını sağlamak için, kırmızı balmumu ısıtarak kapandığı, açılacağı yere damlatırlar; soğumadan da üstüne mühür basarlardı. Böylece balmumu, ısıtılarak oradan çıkarılsa bile, mühür bozulacağından açıldığı belli olurdu. Mühürler de çok defa yüzük taşında olurdu; hele padişahların mühürleri mutlaka yüzükteydi.

B. 3481. Ali – Hayber. Hayber savaşında Yahudi’nin biri, Hz. Ali’nin düşen kalkanını kapıp kaçmıştı. Ali hemen hendeği atlayıp kale kapısının bir kanadını koparmış, savaşın sonuna dek onu kalkan olarak kullanmıştır.

B. 3481. İsfendiyar. İran’ın mitolojik tarihinde bir hükümdardır. Babasının zamanında Zertüşt dinini yaymış, babası bunun üstünlüğünü çekemediğinden onu bir kalede hapsetmiş. Turan hükümdarı İran’a ilgar edip Güştâsb’ın, yâni İsfendiyar’ın babasının iki kızını da tutsak edip götürdüğünden Güştâsb, İsfendiyar’ı hapisten çıkarıp savaşa yollamış. İsfendiyar, Turanlıları alt etmiş, kız kardeşlerini kurtarmış. Bu sefer de Güştâsb, İsfendiyar’ı, Rüstem’i tutup getirmeye göndermiş. Savaşta Rüstem, iki uçlu bir okla İsfendiyar’ın iki gözünü de kör etmiş, o da bundan müteessir olarak ölmüş. İsfendiyar’ın, milâttan 549 yıl önce ölen İran hükümdarı Daryuş olduğunu söyleyenler de vardır. Ayrıca bu ad, Tanrı kudreti, Tanrı lûtfu anlamına geldiği gibi Zertüşt dininde bir meleğin de adıdır.

B. 3481. Murtazâ. Hz. Muhammed Tebük savaşına giderken Ali’yi, Medine’de, yerine halife bırakmış; Ali savaşa katılmadığından hüznülenerek, ey Tanrı elçisi, beni kadınlarla çocuklara mı halife bırakıyorsun, deyince, Hz. Muhammed, yâ Ali, razı değil misin ki sen bana Mûsa’ya Hârûn ne menziledeyse, o menziledesin: ancak benden sonra peygamber yok demiş, bu söz üzerine Ali, razı oldum, razı oldum demiştir. Bu yüzden de razı edilmiş anlamına gelen “Murtazâ” Ali’nin lâkaplarından biri olmuştur. Bu hadise, “Hadis-i Menzile” denir (Al-Câmi’, c. II, s. 55).

Bahr-i Remel –Mahbûn Mahzûf–

B. 3640. Kan – kaynar kahve. Hırsızlık edenin şer’î ceza olarak eli kesilince, kanın durması, yaranın pişmesi için kesilen yere kaynar kahve dökülmesi âdetini bildirmektedir.

B. 3649. Peygamber (S.M.) – Ayaklarının altının şişmesi. “Peygamber geceleyin namaz kılmak için kalkardı. Namazda o kadar çok dururdu ki, ayaklarının altı, yahut bacakları şişerdi. Kendisine bu kadar eziyet etmemesi söylenince, ben buyurdu, şükreden kul olmayayım mı?” (Hadis; E’t-Tecrîû’s-Sarîh; Bâbü’t-Teheccüd bi’l-leyl, I, 82).

B. 3655. Melekût âlemi. Rûhlar, canlar âlemi. Kudret ve kuvvet âlemi; cisme bürünmemiş, madde halinde tekasüf etmemiş kuvvet âlemi. Kur’an, VI (En’âm) 75; VII (A’raf) 185; XXIII (Mü’minûn) 88;

B. 3668. Dîvân. Devlet işlerinin görüldüğü dairelere ve burada iş gören memurlara, işlerine göre adalet vs. dîvân dendiği gibi, padişahların halkın dileklerini dinlemek için muayyen günlerde oturmalarına da “dîvân kurmak” denirdi.

B. 3669. Had. Şer’î bir suçun cezası. Sarhoşluğun haddi seksen sopa yemektir.

B. 3771. İnsanlar madenlerdir. Hadis (Al-Câmi’, c. II, s. 175).

B. 3884. Soğuk demiri dövmek. Olmayacak şeyle uğraşmak. Örf mecazı.

B. 3886. Deniz – Maveraünnehir, Semerkand – huy. Deniz dolayısıyla nehir ve bu münasebetle de Maveraünnehir hatırlanmıştır. Semerkand sözünün son hecesi olan “kand”, Farsçada şeker anlamına gelir. Şekerin tatlılığı da tatlı ve güzel huyu hatırlatmış, böylece bu mecaz meydana gelmiştir.

B. 3914. Ay değirmisi – gerdek devesi. Gece masalı. Sürüp giden ve uzun gecelerde söylenen masal. Ne gece biter, ne gerdek devesi varacağı yere kavuşur, ne de masal sona ulaşır.

B. 3957. İhtirak. Yıldızlardan birinin güneşle aynı burçta olması. Eski Yıldız bilgisine göre bu çağ kutsuzdur.

B. 3957. Terbî. Güneş’le Ay’ın ve seyyarelerden her birinin, öbürüyle arasında 90 derece bulunmasına dörtlemek anlamına “terbî” denir. Bir daire 360 derece olduğundan bu ad verilmiştir. Eski yıldız bilgisine göre terbî kutsuzdur.

B. 4020. Mücîr. Son beyit şudur:

În mucâbât-ı Mucîrest der on kıt’a ki goft

Ber sev-i kûy-i tu akl ez ser-i con berhîzed

Besbelli bu gazel, Mücîreddin-i Baylakaanî’ye nazîredir ve bu beytin ikinci mısra’ı Mücîr’indir. Fakat İstanbul Üniversitesi’ndeki Farsça yazmalar arasında, 276 ve 277 no.lardaki mecmualarda, Mücîr’in şiirleri arasında böyle bir şiir bulamadık. Zâti bu mecmualardaki şiirler de antoloji mahiyetinde.

Mücîreddin-i Baylakaanî, İran şâirlerindendir. 594 hicrîde (1197-1198) vefat etmiştir. VII. ciltte Mevlânâ’nın Mücîr’e bir nazîresi daha var. (Sonra Bulunan Şiirler, LXXXII)

B. 4022. Sûflerin mezesi de bugün hazırdır, şarabı da. Sûflere göre, Yunan filozoflarında olduğu gibi zamanın gerçeği “an”, yâni içinde bulunulan zamandır. Geçmiş hâtıradadır; geleceğe ulaşmak imkânı yoktur. Mevlânâ, Mesnevî’de, “A yol arkadaşı, sûfi, vaktin oğludur; yarın demek, yol şartından değildir” meâlindeki beyitte de bu fikri söyler (Bkz. Keşfü’l-Ebyât’lı nüsha, c. I, s. 4).

B. 4024. Ömer gerek ki... “Cin ve insan şeytanlarını gördüm; Ömer”den kaçtılar.” (Hadis, Al-Câmi’, II, s. 18).

B. 4030. İkizler burcu. On iki burçtan Cevza burcudur.

B. 4141. Kıyas – deveran. Bir meseleyi, onun eşiti bir başka meseleyle kıyaslayıp bir sonuca vararak hükme bağlamaya kıyas denir. Kıyas, Kur’an’da ve hadis’te bulunmayan hükümler hakkında,

bâzı mezheplerde şer'î hüccettir; yâni örnekle varılan hüküm şeriatta doğru sayılır. Bu mezheblere uyanlara “Ehl-i Kıyas” denir. Kıyası kabul etmeyenlereyse “Ehl-i Hadis” denir ki Mevlânâ bu ikinci kısımdandır; bu bakımdan da mezhepte müçtehittir.

Deveran, lügatte dönmek anlamına gelir. Terim olarak, bir şeyin bir başka şeye bağlı olmasına denir. İlaç içmenin hastalığa bağlı olması gibi; yâni ilacı içiren şey hastalıktır.

B. 4151. Selâm – teşehhüd. Namazların ikinci ve son rik’atlerinden sonra oturulup Allah’ın birliğini, Hz. Muhammed’in (S.M.) gerçek peygamber olduğunu söylemeye “teşehhüd”, son rik’atte teşehhüdden sonra, bâzı mezheplerde rükün olduğundan, yâni namaza dahil bulunduğu yüzü kıbleden ayırmadan, bâzı mezheplerdeyse başı sağ ve sol omuzları gözle görecek derecede sağa sola döndürerek selâm vermeye de “selâm”, yahut “teslim” denir ve namaz bununla biter.

B. 4152. İlk tekbir. Namaza durulurken alınan ilk tekbir. Bu tekbire, namaz bununla başladığından başlangıç, yahut bundan sonra namazda yapılmaması gereken şeylerin haram olması yüzünden tahrîme tekbiri derler. Hanefiyye’de namazın rüknü değildir; fakat Mevlânâ bunu namazın ilk rüknü, ilk temeli sayıyor; bu da onun mezhepte müçtehit olduğunu gösterir.

B. 4170. İsa – küp. İsa’nın çocukken bir boyacının yanında çalıştığı, içinde bir renk boya olan küpe bütün boyanacak elbiseyi attığı, kim hangi rengi isterse o küpten, onun elbisesini o renkte boyanmış olarak çıkardığı rivayet edilmiştir.

B. 4238. Uşşak, Zengüle, Irak, Isfahan. Şark müziğindeki bu makam adlarının çeşitli anlamlarıyla oyunlar yapılıyor.

B. 4241. İmranoğlu. Mûsa Peygamber”dir.

B. 4266. Uzeyr – eşek. Ahd-i Atıyk’de Hızkıyâl Peygamber, ölü kemikleriyle dolu bir ova görür; Tanrı emriyle bu kemikler etlerle kaplanır, derilerle örtülür; Hızkıyâl, Tanrı emriyle o cesetlere üfürür; hepsi de dirilir. Bu rüya, Kur’an’da şöyle geçer: “Bir de hani yapıları çökmüş, çatılan döşemelerinin üstüne yıkılmış şehre uğramış, Allah bu şehri, ölümünden sonra nasıl diriltecek ki demişti, Allah tam yüz yıl ölü bir halde bırakmış, sonra diriltmişti de demişti ki: Ne kadar yattın? O da bir gün, yahut günün birkaç saati kadar bir müddet demişti. Allah, tam yüz yıl yatakaldın. Yiyeceğine, içeceğine bak, henüz bozulmamış bile. Eşeğine de bak; bu iş seni insanlara bir delil göstermek maksadıyla oldu; eşeğin kemiklerini nasıl birleştiriyor, sonra onlara nasıl et giydiriyoruz, hele dikkat et demişti. Bu, ona apaçık belli olunca dedi ki: Bilirim, şüphe yok ki Allah’ın her şeye gücü yeter.” Kur’an, II (Bakara) 259. Uyuyan ve Tanrı’nın bu kudretini gören, İslâm’a göre Uzeyr Peygamberdir (A.M.).

B. 4267. Lübnan Manastırı. Hıristiyanlığın bünyeleşmesinden sonra hemen başlayan manastırlar, milâdî IV. yüzyılda Mısır’dan Suriye’ye geçmiş ve Suriye’de, Lübnan’da birçok manastırlar kurulmuştur (Tafsilât kaynakları için Encyclopaedia Britannica’ya bakınız. 1959, c. 15, s. 687 ve devamı).

B. 4276. Akrep burcu. Güneş manzumesi içinde olup o manzumeyle giden, başka bir yıldızın çevresinde dönmeyen, oldukları yerde dönen yıldız kümelerine “burç” denmiş, bu kümelerdeki yıldızlar, mefrûz bir hatla birbirlerine ulanınca benzetilen şekillere göre adlandırılmışlardır. Bunlardan biri de “Akrep”tir. Eski yıldız bilgisine göre, bir adamın yıldızının bu burca girmesi,

çıkıncaya dek sahibine yomsuzluk getirir. Mevlânâ, bu asılsız inanca inanmamakla beraber, devrindeki edebî kurallara uyup bundan da bahsetmiştir.

B. 4327. Sen ancak korkutucusun. XI (Hûd) 12.

B. 4358. Akıl taçtır. Hz. Ali'nin buna benzer sözleri vardır. Meselâ: “Yumuşaklık, adama bir örtüdür; akılsa keskin bir kılıç. Huylarının kötülerini yumuşaklığıyla ört, nefesine uyuşunu da aklınla öldür (Muhammed Abdul basımı, Nehcü'l-Belâga, Mısır, s. 254).

B. 4413. Allah devesi (Nâkat'Allah). Salih Peygamber (A. M.), Semûd kavmine gönderilmiş, kendisinden mucize olarak dağdan bir dişi deve çıkarmasını, devenin de çıkar çıkmaz doğurmasını istemişler, Salih Peygamber, kamçılılarıyla dağdaki kayaya işaret etmişler, kaya yarılıp içinden bir dişi deve çıkmış, çıkar çıkmaz da doğurmuştur. Salih Peygamber, suyun bir gün deveye, bir gün kavme hasredilmesini söylemiş, dinlememişler, deveyi öldürmüşler ve azaba uğrayıp yok olmuşlardır. XCI. sûrenin (Şems) 13. âyetinde bu deve, “Allah devesi” diye anılmaktadır.

B. 4462. Zün-Nûn (-ı Mısırî). Mısırlı'dır; melâmet erlerindedir. Hicrî 245”te (859) Mısır'da vefat etmiştir.

B. 4493. Ölümsüz olarak yaşarlar (Hâlidîne ebedâ). IV. sûrenin (Nisa) 122, V. sûrenin (Mâide) 119, IX. sûrenin (Tevbe) 100, LXIV. sûrenin (Tagaabun) 9, LXV. sûrenin (Talaak) 11. ve XCVIII. sûrenin (Beyyine) 8. âyetlerinde geçer. Mevlânâ, Bahr-i Remel Mahbûn Mahzûf'daki LXXX. gazelinde, manevî ölümsüzlüğünü, âyetlerin bu kısımlarını lâfzen iktibas ederek söylemişlerdir.

B. 4551. Caize. Şâirlere, övüşlerine karşılık verilen para, elbise vs.

B. 4633. Duyduk da uyduk. Kur'an, II (Bakara) 285.

B. 4646. Ebû Hurayra – dağarcık. Sahabeden Ebû Hurayra'nın bir dağarcığı olduğu, istenen ne olursa, elini dağarcığa daldırıp onu çıkardığı hakkındaki halk inancına işaret edilmektedir.

B. 4647. Ehrimen, Zertüşt dininde şer kuvvetlerinin başı. Sonradan Zertüşt diniyle Hıristiyanlığı birleştiren Mânî dininde şer mabudu kabul edilmiştir.

B. 4659. Tanrı katında ne sabah var, ne akşam. Hadis olarak böyle bir söz nakledile gelmiştir.

B. 4703. Makaam-ı Mahmud. Övülmüş durak. “Geceleyin namaz kıl, farzlardan başka sana gereken bir namazdır bu; elbette Rabbin, seni Makaâm-ı Mahmud'a gönderecek.” XVII (İsrâ) 79.

Cumhura göre Makaâm-ı Mahmud, Hz. Muhammed'e (S.M.) ait şefaet makamıdır. Bu durağın “Livâü'l-Hamd” denen bayrağın Hz. Muhammed'e verilmesinden kinaye olduğunu, bütün meleklerle peygamberlerin ve inananların bu bayrak altında toplanacaklarını söyleyenler de olmuştur.

B. 4711. İkinci doğuş. Maddî varlığından, ihtiyârıyla ölerek mânevi varlıkla doğmak.

B. 4719. Aralarında merhametliler, kâfirlere karşıysa çetin. XLVIII. sûrenin (Feth) 29. âyetinde, inananlar böyle övülmektedir.

B. 4721. Aksırık – hamd. “Biriniz aksırdı da hamd olsun Allah'a dedi mi, melekler, âlemlerin Rabbidir O derler. Aksıran, hamd olsun âlemlerin Rabbine derse, melekler Allah rahmet etsin sana derler.” (Hadis, Al-Câmi', c. I. s. 26).

B. 4725. Erler vardır. “İnananlardan öyle erler var ki Allah’a verdikleri sözde sadâkat gösterirler; onlardan kimisi adağını ödedi, kimisi de beklemekte ve onlar sözlerini, özlerini hiçbir sûrette değiştirmezler.” Kur’an-ı Kerim; XXXIII (Ahzâb) 23. Sözlerinde durup adaklarını ödeyenler, Bedir savaşında şehit olanlar; bekleyenler, sağ kalan ashaptır.

B. 4738. Balarısına gelen vahiy. “Ve Rabbin, balarısına, dağlarda kovanlar kur diye vahyetti.” Kur’an, XVI. (Nahl) 68. Burdaki vahiy, ilham anlamına gelir (Râgıb-ı Isfahânî, El-Müfredât, Mısır, 1234).

B. 4752. İktâ. Mukataa yoluyla yer vermek, yâni mirîye ait bir yerin, muayyen bir para karşılığında birisine muayyen müddetle verilmesi, yahut vakıf arsayken bağ ve bahçe haline gelen yere karşılık vakfın aldığı para; mukataa parası.

B. 4773. Altı yüz yıllık sâkî. Apaçık anlaşılıyor ki bu tercî hicretin 600. sularında söylenmiştir. Bu takdirde bu şiir, Mevlânâ’nın gençliğine ait bir şiirdir.

B. 4840. Rızkılanırlar, genişlerler. Kur’an, III (Âl-i İmran) 169-170; XL (Mümin) 40.

B. 4842. Sarhoşa had yok. Sarhoşa ayılıncaya dek şer’î ceza verilmez. Satın aldı. Kur’an, IX (Tövbe) 111.

B. 4848. Ay tutulması – tas çalmak. Ay’ın şeytanlar tarafından tutulduğu, bir halk inancıdır. Ay tutulunca halkın tas, kap kakak, teneke ve saire çalması da gene halk geleneğidir; bu gürültüden şeytanlar korkarlar, kaçarlarımış; ay da kurtulurmuş. Bunun bir de hikâyesi vardır:

Hâce Nasîreddin-i Tûsî (ölm. 1273), halifeyi öldürme hususunda tereddüde düşen Hülagû’ya, bundan daha hayırlılarını öldürdüler de dünyaya gene bir şey olmadı; sözüme inanman için sana bir delil göstereyim; filân gece Ay tutulacak; tutulmazsa bu sözüme de inanma demiş. Dediği gece Ay tutulmuş. Fakat padişah uyuyormuş. Kimse uyandırmaya cesaret edememiş. Bunun üzerine Nasîreddin, şeytanlar Ay’ı tuttu; elinize ne geçerse çalın da gürültüden korksunlar, Ay’ı bıraksınlar, yoksa felâkete uğrarız demiş. Gürültü başlayınca padişah uyanmış Ay’ın tutulduğunu görmüş; Nasîreddin’e inanmış ve halifeyi boğdurtmuş.

B. 4862. Muhammed – koku. “Bilin ki iman Yemen’dedir, hikmet de Yemen’de; ben Rabbinizin soluğunu Yemen tarafından duyuyorum.” (Ahmed b. Hanbel’in Müsned’inden naklen Ahâdîs-i Mesnevî; s. 73). “Rahman’ın kokusunu Yemen tarafın dan duyuyorum.” (İhya hadislerin; aynı kitap ve aynı s.).

B. 4865. İdris – Süleyman, Kaymaz – Balaban. Balaban’la Kaymaz, şahıs adlarıdır ve rastgele söylenmiştir. İdris, Ahd-i Atıyk’te Uhnûh diye geçer. Adı, Kur’an’ın XIX. (Meryem) sûresinin 56. ve XXI. sûresinin (Enbiyâ) 85. âyetlerinde geçer; XIX. sûrenin 57. âyetinde, “Biz onu yüce yere ağdırdık...” denir. Diriyken göğe ağmıştır. Süleyman, Ahd-i Atıyk’te hükümdardır, Kur’an’daysa peygamberdir; adı birçok sûrelerde geçer. XXI. sûrenin 79. âyetinde ona kuş dilini anlama kabiliyeti verildiği, 81. âyetinde yelin, buyruğuna tâbi olduğu; XXVII. sûrenin (Neml) 16. âyetinde kuş dili belletildiği, 17. âyetinde bütün cinlerin, insanların, kuşların onun buyruğuna uydukları anlatılır. Beyit, “O güzellik Yusuf’u, o dudaklara ne biçim bir şeker vermiş ki, kapısında bir kul olan Kaymaz’ın bile derecesi yücelmiş, göklere ağın, hikmetler bilen bir İdris olmuş; Balaban’sa Süleyman kesilmiş, âlemi buyruğuna râm etmiş” deniyor. Aynı zamanda Balaban, hem çok büyük, hem de çakır doğan

anlamına geldiğinden, padişahlar da ellerinde doğan taşıdıklarından bu sözün, Süleyman'la ilgisi de akla getiriliyor.

B. 4922. Çalacaksın inci çal, deleceksen, padişahın sarayının duvarını del. Arapça atasözü. Aynı dilde buna benzer bir atasözü daha vardır. Bir iş yapacaksın emeğine değeni yap, en iyisini işle anlamına gelir.

B. 4962. Erkân – direkler. Dört unsur: Toprak, yel, su, ateş.

B. 5007. Behrâm. Mirrîh yıldızıdır. İran'da hayır meleğiymen Keldanistan'da mabutlaştırılmış, Mares diye anılmış, Yunanlılar Ares, Romalılar Mars adını vermişlerdir. İran'da yolcuları koruyan bir melek olarak kabul edilmişken. Yunanlılarda fırtına, sonradan da savaş mabudu tanınmış, Romalılardaysa yalnız savaş tanrısı olmuştur. Renginin kırmızımsı oluşu, kanla ilgili görünmüş, edebiyatta da savaş, kan vs. ile anılagelmiştir.

B. 5080. İki nalınımı da çıkar. Kur'an, XX (Tâ Hâ) 12. Hz. Mûsa'ya hitap.

B. 5081. Circîs. Bir peygamber. Rivayete göre kavmi, onu yetmiş kere öldürmüş; her defasında gene dirilmiş.

B. 5081. İshak – kurban. Ahd-i Atıyk'te İbrahim Peygamber (A. S.) Tanrı emriyle oğlu İshak'ı kurban edecekken koç gönderilir ve koçu kurban eder (Tekvin, XXII. bab). Müslümanlar arasında da bunu kabul edenler vardır; Mevlânâ, bâzı beyitlerde bu inancı belirtirse de İsmail'in kurban edilmek istendiği rivayetini tercih eder.

B. 5083. Mîkâil. Yağmur yağdıran, rızıkları üleştiren melek. Kur'an'da II. sûrenin (Bakara) 98. âyetinde Mîkâil diye geçer.

B. 5089. Hıtlar (Ahlat). İnsan vücudunda kan, balgam, safra ve sevda. Bunların birbirlerine imtizacından sıhhat, bunların birinin fazlaşmasından, yahut azalmasından da hastalık meydana gelir.

B. 5104. Eyaz – Kutlu. Eyaz, daha doğru deyimiyle Ayaz, Gazneli Mahmud'un sevdiği bir köledir. Kutlu, şahıs adıdır, beyitte bu iki ad münasebet düşürülüp söylenmiştir.

B. 5115. Ol deyince olur. Kur'an, XXXVI (Yâ Sîn) 82.

B. 5249. Örümcek – ağ. Hz. Muhammed Medine'ye göçerken bir mağaraya sığınmış, orda üç gün kalmıştı, mağaranın kapısına bir örümceğin ağ gerdiği, bir güvercinin de yuva yaptığı, izcilerin gelip bunları görünce, buraya birisi girseydi ağ bozulurdu, güvercinler kaçardı deyip gittikleri rivayet edilegelmiştir.

B. 5293. Yeryüzü – halife, Bağdat. Beyitte, "An o zamanı ki hani Rabbin, meleklerle yeryüzünde bir halife yaratacağım demişti..." âyetine işaret edilmede (II, 30), hem de Abbasoğulları halifeleri münasebetiyle Bağdat'ın adı anılmadadır; fakat asıl insan kastediliyor.

B. 5324. Kara donlu at. Farsçası "Şebdîz"dir. Husrev'in atının adıdır.

B. 5330. Sadr-ı Cihan. Dünyanın göğsü, gönlü, sahibi. Bu söz birisi kastedilerek söylenmemiş, övüş olarak söylenmiştir. Buhârâ hükümdarına da bu lâkabın verildiğini Mesnevî'den anlamaktayız.

B. 5349. Şeytanın altı kapılı tuzağı. Altı yönlü dünya.

B. 5389. Keten – ay ışığı. Ay ışığının keten kumaşı erittiği hakkında bir halk inancı vardır.

B. 5421. Alevî. Ali soyu. Beyitte bu kastedilmektedir. Bir de İran’da kendilerine Ehl-i Hak, Türkiye’de de Alevî diyenler ve başka adlarla anılanlar vardır. Bunlar kastedilmiyor.

B. 5483. Birbiri üstüne konmuş tabakalar. Kur’an-ı Kerim’in LXXXIV. sûresinin (İnşikaak) 16 -19. âyet-i kerîmelerinde, meâlen, “And olsun gün battıktan sonraki kızılığa ve geceye ve gecenin kapladıklarına ve Ay’a dolunay olunca, elbette geçeceksiniz bir tabakadan bir tabakaya” buyurulmaktadır ki bu son âyet, yeminin cevabıdır ve “Yâ Muhammed, bir gökten sonra daha yüksek olan göğe, bir derece den daha üstün dereceye yüceleceksin” demektir. Âyetteki “Leterkebünne”, “Leterke benne” okunursa, Peygamberiniz, bir halden daha yüce hale yüceltilecektir, ötreyle okunursa, hitap umuma olup âhirette bir halden bir hale, bir duraktan bir durağa, bir işten bir işe düşeceksiniz demektir. Nutfe halinden kan pıhtısı, ondan et parçası haline, sonra kemiklerle bezenmeye, sonra ana rahminde hapsolmaya, derken canlanmaya, doğmaya, yaşamaya, ergenlik çağına, orta yaşa, ihtiyarlığa, ölüme döneceksiniz; yaşarken de zaman zaman darlığa, bolluğa, yoksulluğa, zenginliğe, sağlığa, hastalığa uğrayacaksınız tarzında anlayanlar da olmuştur (Mecmua’tu’l-Beyân, X, s. 461-462)

Bahr-i Remel –Müsemmem Mahbûn Tamâm–

B. 5492. Yürüyüp giden hazne. Farsçası “Genc-i Revan”dır. Yere battığı, hâlâ da batmakta olduğu için Karun’un haznesine bu ad verilmiştir.

B. 5748. Târ. Bir kâsesi ve uzunca bir kolu olan, koluna teller gerilmiş bulunan ve mızrapla çalınan bir çalgı. Aynı zamanda bu söz, tel, ibrişim, saç teli anlamlarını da verdiği beyitte îhâm vardır.

B. 5777. Amîd. Selçuklulardan Tuğrul Bey’in veziridir. Asıl adı Ebû Nasr Muhammed’dir. 456’da (1063-1064) idam edilmiştir. Edebiyat ve kitabette büyük bir şöhret kazanmıştı. Birçok hikâyelerde adı geçer.

B. 5862. Şevlem-şevlem. Bir eve bir hırsız girmiş, bir bucağa saklanmış; evdekilerin uyumasını beklemiş. Hırsızın girdiğini sezen ev sahibi, karısına, “Karı,” demiş, “ben bir zamanlar hırsızlık ederdim; eve girer, eşyayı denk yapar, pencereden aşağı atardım. Sonra kendim de ‘şevlem-şevlem’ derdim; kendimi pencereden aşağıya koyuverirdim. Bu duanın hürmetine hiçbir yerime bir şey olamazdı; kuş gibi yere konuverirdim.” Bunu duyan bön hırsız, eşyayı attıktan sonra bu sözü söyleyip kendisini pencereden yere atmış. Yere düşünce yanı beli kırılmış. Ev sahibi gelip yakalamış. Hırsız, “Be adam, pencereden kendimi atardım dedin; sana uydum, kendimi attım; peki bu şevlem de neydi?” deyince ev sahibi, “Senin yanın belin kırıldığı zaman çıkan ses” demiş (Horasanlı ve İstanbul Üniversitesi’nde doktora talebesi Akaayı Ali Mîlanî’den naklen).

B. 5887. Tutmaç, herîse. Tutmaç, makarnalı, tel şehriyeli un çorbasıdır. Herîse de keşektir. Keşek, pişmiş sığır eti, buğdayla haşlanır; bir gece kalır; ertesi günü tokmakla güzelce dövülür; subye haline gelir; üstüne biberli yağ haşlanır; bu sûretle hazırlanmış olur.

B. 5896. Halil – İshak. Ahd-i Atıyk’de İbrahim Peygamber’in kurban etmek istediği, İsmail değil, İshak’tır (Tekvin, XXII). Müslümanlardan da bunu kabul edenler vardır.

B. 5907. Öldürün beni. Bu beyit Huseyn İbn-i Mansûra’l-Hallâc’ındır (Dîvân, Louis Massigon’un tercemesiyle, Paris, 1931, s. 33-34).

B. 5916. Son sağrak – ilk tekbir. İki içen kişi, öyle bir hale gelir ki bir kadeh daha içmesi mümkün değildir; bu bakımdan içtiği sağrak son sağraktır ve ondan sonra, içen kişi artık bir kadeh değil, bir yudum bile içemez; kendinden geçmiştir. Namazda da, ilk tekbirden sonra bütün dünya işleri haramdır; namazdaki kişi de kendinden geçmiştir; kendini Tanrı'ya vermiştir.

B. 5952. Keyhusrev. Milttan önce 559'da doğan, 544'de Babil'i alan, İsrailoğullarını tutsaklıktan kurtaran, 519'da ölen ve padişahlığı sırasında birçok ülkeler zapt ederek Fars ve Med ülkelerine buyruk yürüten meşhur Kruş'tur ki son zamanlarda Kur'an'ın XVIII. (Kehf) sresinde anılan, Zülkarneyn'in de bu zat olduğu anlaşılmıştır (Abdlbki Gölpınarlı, Kur'an-ı Kerim ve Meli, açıklama, c. II, s. LXXXII-LXXXIII).

B. 5953. Zn-Nn. Balık sahibi anlamına gelir. Yunus Peygamber Kur'an'da, XXI. sresinin (Enbiy) 87. yetinde bu adla anılır.

B. 5973. Ektiğini biçersin. Ne ekersen onu biçersin. Atasözü.

Bahr-i Remel –Müseddes Mahbn–

B. 6074. Kadın padişah. B. 97'nin izahına bkz.

B. 6098. Tek bir Allah'tır O. Kur'an, CXII (İhls) 1.

B. 6105. Bakışı Tanrı ışığıyla. "İnanan kişinin anlayışından sakının: Çünkü o, üstün ve ulu Tanrı'nın nuruyla bakar, görür." (Hadis, Al-Cmi', c. I, s. 7)

B. 6249. Delillerimizi dolaylarda da göstereceğiz onlara, kendilerinde de. Kur'an, XLI (Fussilet) 53.

B. 6329. Heyl. Yunanca'dan geçme bir söz"dr. Asıl ve madde anlamına gelir. Terim olarak cisimde, ona bitişik olmadığı gibi ayrı da bulunmayan bir cevherdir ki maddenin her türlü şeklini ve şeklin vasıflarını kabul etme kabiliyetidir.

Bahr-i Mütekaarib –Maksr–

B. 6422. Abdal. Sflere göre Hz. Muhammed'in vrisi ve Tanrı halifesi olan kutupla onun hükümlerine ve hakikatine sahip ve vris olan iki imamdandan, yni "ler" den sonra gelen yedi erene Abdal, yahut Budala denir. Abdal sözünün, "bedel" sözünün oğulu olduğunu söyleyenler, bunu kabul etmeyenler vardır. Bunlar, nefislerinin yerine rhlarını, maddi varlıklarının yerine manevi varlıklarını bedel ettikleri için bu adla anılırlar. Diledikleri zaman, diledikleri yerlerde grnebildikleri, kendilerine bedeller gösterdikleri için bu adla anılmışlardır da denmiştir. Halk bunlara "Yediler" derler. Abdalın otuz olduğuna, kırk kişi bulunduğuna dair de hadisler vardır (Al-Cmi'a'l-Sagıyr'li Ahdi'si'l-Beşiri'n-Nezr, c. I, Kahire, Hayriyye Mat., h. 1321, s. 103). İmam Ca'feru's-Sadık'ın (s. 765), İmam Hasan'ın oğlu Hasanl-Msenn'nın oğlu Davud'un annesine, oğlu Mansr'un hapisten kurtulması için, üç gün oruç tutup recebin on beşinci günü okumasını tavsiye ettiği (Cemleddin Ahmed b. Ali b. Huseyn b. Ali b. Muhenn, Umdet-'t-Tlip fi Ensbı li Eb Tlib, Necef, Murtazaviyye K. Hayderiyye Mat., h. 1358, s. 87) istifth duasında, peygamberlere, Muhammed ve l-i Muhammed'e salvat ihdasından sonra "vasıylere, kutlu kişilere, şehitlere, hidayet imamlarına, abdala, evtda, seyahat edenlere, kullukta bulunanlara, ihls sahiplerine, zahitlere, Tanrı yolunda çalışanlara" da salvat ihda edilmektedir (şeyh Abbasi'l-Kumm,

Mefâtihi'l-Cinân, Tehran, h. 1360, s. 145). Ancak İmâmiyye, on ikinci imami hayatta kabul ettiklerinden bu duadaki “abdal, evtâd” vs. imamın yakınlarıdır.

B. 6423. Dinin aslı akıl. Şer'î teklife akıl gerekir; yâni insanın, dinin emirlerini yerine getirebilmesi, suç işleyince ceza çekebilmesi için akıllı olması ve ergenlik çağına girmiş, akli olgunlaşmış bulunması şarttır.

“Adamın dini aklıdır; dini olmayanın akli da yoktur.” (Hadis; Künûz'ul-Hakayık, c. II, s. 63)

B. 6441. Sizin dininiz sizin, benim dinim benim. Kur'an, CIX, (Kâfirûn) 6.

B. 6446. Ebû Vâil. Tâbiînden bir Ebû Vâil Şakıyk b. Selâmeti'l-Kûfi var. Yüz yaşındayken Ömer b. Abdül-Azîz'in zamanında ölüyor. Ziyâd İbn-i Ebîh, bunu bir müddet Beytûlmâle memur etmiş, Haccâc'ın vermek istediği memuriyeti kabul etmemiş. Borçlu olduğunu da anlıyoruz (Muhammed ibni Sa'd Kâtibi'l-Vâhidî, Kitabu Tabakaati'l-Kübrâ, Eduard Sachau basımı. Prof. Dr. K. V. Zetterversten tashihiyle, E. J. Brill, Leiden, 1909, s. 64-65. Şeyh Abdüllâh-ı Mamakaanî, Tankıyku'r-Ricâl, Necef, Matbaatü'r-Radaviyya, 1352, c. III, künyeler kısmı, s. 37. Bu kitapta, bu künyeyle künyelenmiş bir de Amrat İbnü'z-Zubayr var; Ali'nin ashabından olduğunu söyleyenler, Ali'nin ashabı arasında bu adda birinin bulunmadığını, hattâ böyle bir adamın mevcut olmadığını bildirenler de var. Bkz. c. II, s. 352).

Ayrıca meczûb Arap şâirleri arasında da bir Ebû Vâil var; kafiyye, hattâ vezin kaidelerine uymayan şiirler de söylüyor (Ahmed b. Muhammedi'l-Endelüsî, Al-îkdu'l-Farîd, Mısır, Matbaatü'l-İstikaame, 1940-1359, c. VII, s. 183-184). Mevlânâ'nın bu beyitte, bu Ebû Vâil'i kastettiğini sanıyoruz.

B. 6454. Bükülmüş hurma dalına döndürür. Kur'an-ı Mecîd'in XXXVI. sûresinin (Yâ Sîn) 39. âyetinde, Ay'a, yeniay halinden tersine hilâl haline gelip kurumuş eğri hurma dalının çöpü şekline gelinceye dek konaklar takdir edildiği bildirilmektedir.

B. 6539. A bizim yaşayışımız. Bu gazel, İmri'l-Kays'ın “Gece, denizin dalgası gibi örtüsünü, çeşitli sıkıntılarla üstüme örttü” meâlindeki mısra'ıyla başlayan ve geceyi tavsif eden şiirine pek benzer; kafiyeler de aynıdır (Bkz. Selîma'l-Candî, Umdatü'l-Adîb, Maktaba'l-Naşra'l-Arab, 1, İmrü'l Kays, s. 139-140).

B. 6630. İsa gibi deniz üstünde yürürsün. Ahdi Atıyk, Matta, VI. 25-33.

B. 6645. Berzah. İki suyun karışmasına engel olan kara parçası. Mücerredat âlemiyle madde âlemi arasındaki âlem; dünya ile âhiret arasındaki kabir âlemi; rûh âlemiyle âhiret âlemi arasındaki şahâdet âlemi, yâni şu dünya, şu yaşayış. Kur'an, XXIII (Mü'minûn), 100; XXV (Furkan) 53; LV (Rahman) 20.

B. 6698. Vîs-Râmîn. Vîs, Râmîn adlı delikanlının sevdiği kızın adıdır; Vîse de derler.

Çeşitli Bahirler, Görülmemiş Vezinler

B. 6817. Dağları durduran, yerlerine oturtan. Kulunu geceleyin yürüten. Kur'an-ı Kerîm; XVII (İsrâ) 1; LXXIX (Nâziât) 32.

B. 6897. Nasîreddin. Bu zat kimdir, bilemiyoruz. Hâce Nasîreddin-i Tûsî, Mevlânâ ile çağdaştır. Sadreddin-i Konevî ile mektuplaşmıştır. Mevlânâ da, Hülagû tarafından halifeye gönderilen

mektubun onun tarafından yazıldığını bir münasebetle anlatmaktadır (Menâkibü'l-Ârifîn, Tahsin Yazıcı'nın hazırladığı metin, Türk Tarih Kurumu Yayını, I. Ankara, 1959, s. 202-204. Tahsin Yazıcı terc. Ariflerin Menkibeleri, Ankara, Millî Eğitim Basımevi, 1953, c. 1, s. 219-221). Acaba bu şiir, Nasîreddin-i Tûsî'nin bir sorusu dolayısıyla mı söylendi; yoksa onun bir şiirine cevap mı, yâni nazîre mi? Menâkibü'l-Ârifîn'de, bir de Nasîreddin-i Konevî var; adı birçok ünlü şeyhlerle anılan bu zat, Ereğli'de bulunuyor (Metin, s. 359-360; terc., I, s. 356-360). Ancak, bu zatın Mevlânâ'ya hürmeti olduğundan, bu şiirde anılan Nasîreddin olmasına ihtimal yoktur sanıyoruz. Ayrıca Mevlânâ'ya muarız olan bir şeyh var; fakat adı Nasîreddin değil, Nâsîreddin'dir (c. I, s. 203-205; metin; s. 188-189). Hasılı kesin olarak bir şey söylememiz mümkün değilse de adın Menâkib'de yanlış yazıldığını ve bu zatın, son adı geçen zat olduğunu sanıyoruz.

B. 6984. Danışılan kişinin emin olması gerek. Hadis, Al-Câmi', c. II, s. 172.

B. 7058. Cudi. Ararat dağlarının bir tepesi. Kur'an, Nuh'un gemisinin bu tepeye oturduğunu anlatır, Kur'an; XI (Hûd) 44.

B. 7094. Eşeğin kuyruğu gibi ne uzar, ne kısalır. Bu söz Türkçede de söylenir.

B. 7156. Necd. Arabistan Yarımadası'nın güney ve batı bölgelerine verilen addır. Bir yandan Hicaz'a, bir yandan da Yemen'e bağlı olduğundan güney bölgesine Hicaz Necdî, kuzey bölgesine de Yemen Necdî denir. Şüphe yok ki bu sözle Hicaz ve Hicazlılar kastedilmedir.

B. 7238. Otuz cüz – çile. Kur'an, otuz bölüme ayrılmıştır ki, her bölüme cüz derler. "Çile", çihle kelimesinin muhaffefidir ve Farsçada da kırk anlamına gelir.

B. 7316. Alparslan. Meşhur Selçuk hükümdarı. 420 hicrîde (1029), yahut 424'te (1033) doğdu. Daha gençliğinde Horasan padişahı oldu. Babasının ve amcasının ölümünden sonra hükümdarlık mevkiine geldi. 456 hicrîde (1064) Halife Al-Kaa'im bi Emr-Allah tarafından hükümdarlığı tasdik edildi. Gürcistan'ı aldı, kralını ağır bir vergiye bağladı. Beyleri, Orta Anadolu'ya dek, ılgarlarda bulundular. Konya'ya girdiler, Ege havzasına yürüdüler. Malazgirt'te, 463 hicrîde (1071) Bizans imparatoru Romanos Diogenes'in ordusunu bozdu, kendisini tutsak etti. Alparslan, az bir müddet sonra imparatoru azat etti ve ülkesine yolladı. Maverâünnehir'de bir savaşta yaralandı, 464 hicrîde (1072) öldü.

Mevlânâ, hiç şüphe yok ki, Şems'i överken yiğitlik mazmununda, gerçekten de büyük bir yiğit olan bu hükümdarı hatırlamış, şiirinin mazmununu onun adıyla örmüştür (Alparslan için MEB İslâm Ansiklopedisi'ne bakınız; Mükrimin Halil Yinanç: Alparslan. c. I, s. 384-386).

B. 7578. Canlar – kuş. "Gerçekten de şehitlerin rûhları yeşil kuşlardadır, cennet meyvelerine konmuşlardır." (Hadis, Câmi', c. I, s. 73)

B. 7579. Canlar – ordu. "Rûhlar bölük bölük ordulardır; bilişenleri uzlaşır, birbirinden tiksinenleri birbirine aykırı olur." (Hadis, Al-Câmi', c. I, s. 103)

B. 7716. Yâsîn soyu. Muhammed soyu. "Her temiz kişi, Muhammed soyudur." (Hadis, Câmi', c. I, s. 3)

B. 7761. Mûsa – su. Ahd-i Atıyk'te İsrailoğullarının Mısır'da çoğaldıkları, bu yüzden Mısırlıların onları işkenceli işlere koştukları, sonunda Firavun'un her doğan erkek çocuğun öldürülmesini,

kızların bırakılmasını buyurduğu, Mûsa'nın anasının, Mûsa'yı üç gün gizledikten sonra bir sepete koyup Nil nehrine attığı, Firavun'un kızının çocuğu alıp evlât edindiği, büyüttüğü, hattâ adını, sudan çıkardım anlamına Mûsa koyduğu anlatılır (Hurûc, I, II). Kur'an'daysa Tanrı'nın, Mûsa'nın anasına çocuğunu nehre atmasını ilham ettiği, Firavun'un karısının bulduğu ve evlât edindiği bildirilir; XXVIII (Kasas) 7-9. İslâmî rivayette Firavun'un, erkek çocukları öldürtmesinin sebebi gördüğü bir rüyadır.

B. 7801. Köylü – aldanış. Köylülerin görgüsüzlük sonucunda bön oldukları, her söze kandıkları anlatılmada; Tanrı'ya karşıysa herkesin köylü olduğu bildirilmeye, aynı zamanda “Köylerde oturmayın; köyde oturan, kabirde oturana benzer” hadisi de hatırlatılmadadır (Al-Câmi', c. II, s. 190).

B. 7805. Safûrâ. Şuayb Peygamber'in kızı ve Mûsa'nın zevcesi (Ahd-i Atıyk, Hurûc, II. 22).

B. 7894. Gökyüzünü süslerle doldurdun, bezedin. Kur'an, XV (Hicr) 16, XXXVII (Sâffât) 6; XLI (Fussilat) 12; L (Kâf) 6; LXVII (Mülk) 5.

B. 7917. Muhammed. Rubailerden birinden, oğlu Sultan Veled'in rebâb çaldığını anlıyoruz. Burdaki Muhammed de hiç şüphe yok ki oğlu Bahâeddin Muhammed'dir.

Sonra Bulunan Şiirler

B. 7948. Tanrı'nızız, gene de ona dönüp varanlarız. Kur'an, II (Bakara) 156. Tanrı sâf kişi, sâf gönül istemedi. Kur'an, XXVI (Şuarâ) 89.

B. 7968. Ferîdûn. Sultan Veled'in oğlu ve Mevlânâ'nın torunu olup Emir Arif-i Kebîr ve Ulu Arif Çelebi diye anılan, babasından sonra Mevlânâ'yı temsil eden zattır ki 670'te (1272) doğmuş, 719 Zil'hicce'sinin 23. Salı günü vefat etmiştir (Şubat 1320). Mevlevîliği yayan ve birçok yerleri gezen, bu kudretli zattır (Mufassal hal tercemesi için Mevlânâ'dan Sonra Mevlevîlik adlı eserime bkz. İnkılâp K., 1953, s. 63-65).

B. 8070. Allah'la (ma'nen) bir vaktim olur ki oraya Cebrâil, nereden sığacak. “Tanrı'yla bir vaktim olur ki, oraya ne Tanrı'ya yaklaştırılmış bir melek sığar, ne şeriat sahibi bir peygamber.” Hadis-i kudsî olarak rivayet edilen bu sözün, meâl bakımından sahih olmakla beraber, mevzû olduğunu söyleyenler vardır (Ahâdîs-i Mesnevî, s. 39).

B. 8074. Bugün Ahmed benim, ama dünkü Ahmed değil. Bu sözle Hz. Muhammed'in manevî vârisi olduğunu, fakat O, olmadığını, böyle bir yersiz iddiada bulunmadığını bildirmekte, aynı bendde, O'nun ayaklarına kapandığını söylemektedir. Aynı zamanda bu sözle, Hz. Resûl-u Ekrem'in (S.M.) her an manen mevcut bulduklarını, bu âlemden ihticaplarının ancak zahiri görenlere bir perde olduğunu da bildirmiş oluyorlar.

B. 8120. Osman (Rebâbî). II. ciltte, B. 2468'in izahına bkz.

B. 8190. Sen olmasaydın. “Sen olmasaydın gökleri yaratmazdım.” Mevzu olmakla beraber anlam bakımından doğru hadis-i kudsî (Mevzuat, s. 67-68).

B. 8263. Ayrılık azap. “Topluluk rahmettir, ayrılık azap.” (Hadis; Câmi'; c. I, s. 121).

B. 8300. Ali'den başka er yok. Bedr, yahut Uhud savaşında, meleğin gökte, bu sözü bağırarak söylediği rivayet edilmiştir; Cebrâil'in söylediği de rivayetlerdendir. Tarih kitaplarında mazbut olan

bu rivayeti, muhaddisler yalanlarlar (Mevzuat, s. 93). Ancak, Ali'nin Müslümanlık uğrunda fedakârlığı düşünülecek olursa anlam bakımından doğruluğunu kabul etmek gerekir. B. 1907'nin izahına bkz.

B. 8312. Gerçekten de azdı. Firavun hakkında; Kur'an, XX (Tâ Hâ) 24, 43.

B. 8449. Batanları sevmem ben. Kur'an-ı Mecîd'in VI. sûresinin (En'âm) 75-79. âyet-i kerîmelerinde, İbrahim Peygamber'e, şüphesiz bilgiye sahip olması için göklerdeki ve yeryüzündeki kudret ve saltanatın, tedbir ve tasarrufun gösterildiği, gece olup yıldız görününce, bu, benim Rabbim dediği, yıldız batınca da, ben batanları sevmem deyip ondan yüz çevirdiği, Ay görününce, bu, benim Rabbim dediği, o da batınca, Rabbim bana doğru yolu göstermezse sapık toplumdandır dediği, Güneş doğunca, bu daha büyük, Rabbim bu dedikten sonra o da batınca, ben şirk koşanlardan değilim, yüzümü gökleri ve yeryüzünü yaratana döndüm dediği bildirilir.

B. 8535. Cemâleddin. Menâkibü'l-Ârifin'de, "Ömer'in nuruna mazhar Şeyh Cemâleddin-i Kamerî" diye anılan birisi var ki, Sultan İzzeddin Keykavus'un Mevlânâ'yı ziyarete geldiği, Mevlânâ'nın iltifatta bulunmadığı, gideceği vakit ondan öğüt istediği, Mevlânâ'nın da, ne diyeyim sana? Seni çoban dikmişler, sen kurt oluyorsun; bekçi yapmışlar, hırsızlık ediyorsun; Tanrı seni sultan yapmış, sen şeytana uyuyorsun dediği bundan rivayet ediliyor (Türk Tarih Kurumu yayını, metin, s. 443-444, Tahsin Yazıcı terc. I, s. 480). Gene bir medrese vakfiyesinin yalnız Hanefilere hasredilmesi münasebetiyle, Mevlânâ'nın mukayyet hayrın pek o kadar makbul olmadığını söylediğini bu Cemâleddin rivayet eder. (Terc., c. I, s. 481-482, metin. 444-445). Mevlânâ'nın bir toplantıda Muineddin Pervane'ye, dört kiblenin de hakkını vermesini, dört kibleye de hizmet etmesini söylediğini, dört kibleyi de şöyle izah ettiğini de bu zat rivayet eder:

1. Namaz kiblesi, 2. Dua kiblesi = Gök, 3. İhtiyaçlar kiblesi = Padişahlar, 4. Tanrı erlerinin gönülleri (c. I, s. 482-484, metin. 445-447).

Sultan Veled'in, zevcesiyle arasında biraz kırgınlık olunca da Fâtıma Hatun'un gönlünü almak için Mevlânâ bir mektup yazmış ve mektubu bu zatla göndermiştir (Tahsin Yazıcı terc., c. II, s. 234).

Herhalde gazelde adı geçen Cemâleddin bu zattır ve bu gazeli Mevlânâ söylemiş, o yazmıştır.

B. 8552. İman – beş direk. Namaz, oruç, hac, zekât ve şahâdet imanın beş direği sayılıyor ve dördünün de oruçta bulunduğu belirtiliyor.

B. 8593. Mûsîkar. Dervişlere mahsus bir çalgıdır. İrili ufaklı on beş, yahut daha fazla kamışı dizip ney gibi ağızla çalarlar. Kavala dendiği de vardır.

B. 8623. Mânî. Milâdî 240'ta doğmuş, Zertüşt diniyle Hıristiyanlığı birleştirerek bir din kurmuş, İran şahı Behrâm tarafından 274'te diri diri derisi yüzdürülerek öldürülmüştür. Kurduğu dinde hayır ve şer faili olarak nur ve zulmet ilâhı Hürmüz ve Ehrimen adlı, birbiriyle savaşıyor iki mabut vardır. Bu yüzden Zertüşt dininde de iki mabut bulunduğu sanılmıştır. Erteng, yahut Erjeng adlı dinî kitabı minyatürlerle bezenmiş olduğundan, Mânî minyatürcü ve ressam sanılmış, "Mânî-i Nakkaaş" diye şöhret kazanmış, adı Erjeng, resim ve nakışla anılagelmiştir.

B. 8631. Zina – taşlamak. Erkek, yahut kadın, evli olduğu halde zina ederse ve zina ettiği kendisinin dört kez söylemesiyle, yahut dört tane adalet ıssı erkeğin tanıklığıyla anlaşılırsa, beline dek toprağa gömülüp taşlanarak öldürülür. Evli değilse yüz sopa yer.

B. 8855. Senâî. Mecdûd b. Âdem. Hakîm-i Gaznevî lâkabıyla tanınan Senâî, İlâhî-Nâme ve “Fahrî-Nâme” de denen “Hadîkatü'l-Hakayika ve Şerîatü't-Tarîka” adlı mesnevî tarzında yazılmış meşhur eserin mubdiidir. Dîvânı ve başka eserleri de vardır. 545 (1150 milâdî), yahut 555'te (1160) Gazne'de vefat etmiştir (Rayhânetü'l-Edeb'e bkz. c. II, s. 231-236).

B. 8874. Saman altında su. Gizli ve düzenli iş. Türkçede de söylenir.

B. 8965. Kirâmen kâtibin. “Gerçekten de size, yaptıklarınızı hatırdan tutan, yazan büyük melekler memur edilmiştir.” Kur'an LXXXII (İnfîtâr) 11. Kulların yaptıkları iyilikleri, kötülükleri yazan iki melek; her kula memur iki melek.

A bizim yaşayışımız: B. 6539

Abbas-ı Debs: B. 3182

Abdal: B. 6422

Abese: B. 729

Abıhayat: B. 23

Acınmış ümmet: B. 427

Âdem – buğday: B. 3361

Ağzı miskle mühürlenmiş (Hıtâmuhu'l-Misk): B. 1729

Ahmağa verilecek cevap susmaktır: B. 3115

Ahmedî tiryak: B. 2197

Akıl ikidir: B. 2865

Akıl taçtır: B. 4358

Akl-ı Küll: B. 1330

Akrep burcu: B. 4276

Aksırık – hamd: B. 4721

Alevî: B. 5421

Alın yazısı: B. 622

Ali – Hayber: B. 3481

Ali'den başka er yok: B. 8300

Allah devesi (Nâkat' Allah):

B. 4413

Allah'la (ma'nen) bir vaktim olur ki oraya Cebrâil, nerden sığacak: B. 8070

Alparslan: B. 7316

Altı yön: B. 1699

Altı yüz yıllık sâkî: B. 4773

Amîd: B. 5777

Âmüle: B. 1929

Arafat – topluluk: B. 1508

Aralarında merhametliler, kâfirlere karşıysa çetin:

B. 4719

Arasât: B. 1254

Arefe – bayram: B. 2597

Arslan eniği arslan olur:

B. 1116

Arş – Kürsî: B. 430

Asîde: B. 1103

Aşk – şehitlik: B. 3372

Ay: B. 21

Ay – harman: B. 61

Ay değirmisi – gerdek devesi:

B. 3914

Ay tutulması – tas çalmak:

B. 4848

Ayakkabılarımı çıkar: B. 1036

Ayrılık azap: B. 8263

Azar – sevgi: B. 2192

Azâz – Damışk: B. 2292

Âzer: B. 1425

Âzer – Mesîh: B. 3027

Bâb: B. 407

Babil – büyü: B. 1433

Baç: B. 2775

Bağdat – Hemedan: B. 195

Bakışı Tanrı ışığıyla: B. 6105

Balarısına gelen vahiy: B. 4738

Bana görün – göremezsin:

B. 3426

Batanları sevmem ben: B. 8449

Bâyezîd: B. 1626

Behrâm: B. 5007

Belâdur: B. 1932

Belkıys: B. 97

Ben Hakk'ım – darağacı:

B. 939

Berzah: B. 6645

Beşik – yer: B. 2503

Birbiri üstüne konmuş tabakalar: B. 5483

Bismillah: B. 751

Biziz üfüren: B. 111

Borç verin: B. 2253

Boya göre elbise: B. 1030

Bugün Ahmed benim, ama dünkü Ahmed değil:

B. 8074

Bulgar: B. 399

Bükülmüş hurma dalına döndürür: B. 6454

Büyük mahlûklardan biridir elbette (Cehennem): B. 2532

Ca'fer-i Tayyar: B. 1423

Caize: B. 4551

Canlar – kuş: B. 7578

Canlar – ordu: B. 7579

Cebel-i Salih: B. 414

Cebir – kader: B. 2495

Cebrâil: B. 793

Cemâleddin: B. 8535

Cenah – kalb: B. 3208

Ciğer – su: B. 309

Circîs: B. 5081

Cudi: B. 7058

Cuhâ: B. 3256

Çalacaksan inci çal, deleceksen, padişahın sarayının duvarını del: B. 4922

Çamurumuzu eliyle yoğurdu: B. 782

Çiğil: B. 2568

Çile – çihle: B. 1923

Dağ – deve: B. 952

Dağ – Ferhad: B. 2339

Dağ – tecelli: B. 116

Dağ, öşür – haraç: B. 3028

Dağları durduran, yerlerine oturtan. Kulunu geceleyin yürüten: B. 6817

Danışılan kişinin emin olması gerek: B. 6984

Davul, bayrak – padişahlık:

B. 87

Dehrî: B. 1890

Deli – zincir: B. 545

Delilerimizi dolaylarda da göstereceğiz onlara, kendilerinde de: B. 6249

Deliye kalem olmaz: B. 87

Deniz – Maverâünnehir, Semerkand – huy: B. 3886

Deprem – kıyamet: B. 282

Deve – minare: B. 3134

Dinin aslı akıl: B. 6423

Dîvân: B. 3668

Dolap – inilti: B. 625

Dua – icabet: B. 1069

Dudu – şeker: B. 278

Duyduk da uyduk: B. 4633

Ebced: B. 676

Ebû Bekr-i Rebâbî – Rebâb çalan Ebû Bekr: B. 691

Ebû Hurayra – dağarcık:

B. 4646

Ebû Leheb – hurma lifinden ip: B. 660

Ebû Vâil: B. 6446

Ebû'l Hasan: B. 2903

Edhemoğlu – ceylan: B. 94

Eğri otur, doğru söyle: B. 2252

Ehrimen, Zertüşt dininde şer kuvvetlerinin başı: B. 4647

Ektiğini biçersin: B. 5973

Elest: B. 347

Elifte bir şey yok: B. 101

Erkân – direkler: B. 4962

Erler vardır: B. 4725

Eşegin kuyruğu gibi ne uzar, ne kısalır: B. 7094

Eşik: B. 82

Evirip çevirme de, güç kuvvet de Allah'ın: B. 813

Evtâd: B. 2808

Eyaz – Kutlu: B. 5104

Fağfur: B. 369

Ferec – genişlik: B. 2628

Ferec kapısı, Ferâdîs kapısı:

B. 409

Ferîdûn: B. 7968

Fil – Kâbe: B. 2682

Gece – gebe: B. 1584

Gelin: B. 656

Gerçeklik makamı: B. 1722

Gerçekten de azdı: B. 8312

Geri dön: B. 1405

Gizli define: B. 2805

Gökler – tomar gibi dürülmek: B. 3157

Gökten ne yağar da yer kabul etmez: B. 3108

Gökyüzü – mavi hırka, sûfî – çark urmak: B. 1160

Gökyüzündeki Öküz, yeraltındaki öküz: B. 2735

Gökyüzünü süslerle doldurdun, bezedin: B. 7894

Gölge – Güneş: B. 1811

Gönül ateşine yoldaş, ıslak gözlerin yanında: B. 1387

Gönülden gönüle yol var:

B. 3172

Güçlükten sonra kolaylık:

B. 3301

Güneş – Koç burcu: B. 2196

Habeş – Rum: B. 120

Hâce Zekî: B. 2797

Had: B. 3669

Hakan: B. 608

Hakkıyla bilemedik: B. 197

Halayık – pazar: B. 632

Halil – ateş: B. 316

Halil – İshak: B. 5896

Hamam – resim: B. 841

Haraç: B. 1392

Harem – güvercin: B. 1408

Hârût – Mârût: B. 560

Hasbek: B. 176

Hasır – secde, mescit: B. 1063

Hayder-i Kerrâr: B. 241

Hel etâ: B. 1907

Herîse: B. 3361

Heyûlâ: B. 6329

Hıltlar (Ahlat): B. 5089

Hıtay, Hutun – güzel ve güzellik: B. 934

Hintli – Türk: B. 175

Husrev – Şirin: B. 557

İktâ: B. 4752

İçin: B. 2156

İdris – Süleyman, Kaymaz – Balaban: B. 4865

İhtirak: B. 3957

İhvân-i Safâ: B. 949

İki leğen (altın – ateş): B. 1522

İki nalınımı da çıkar: B. 5080

İkinci doğuş: B. 4711

İkizler burcu: B. 4030

İksir: B. 27

İlk tekbir: B. 4152

İman – beş direk: B. 8552

İmranoglu: B. 4241

İnanç sahibiysen: B. 2906

İnsan – pişmiş toprak: B. 229

İnsana benzetenler: B. 2321

İnsanlar madenlerdir: B. 3771

İrem bağı: B. 1135

İsa – göğe ağış: B. 28

İsa – küp: B. 4170

İsa – şifa: B. 398

İsa gibi deniz üstünde yürürsün: B. 6630

İsfendiyar: B. 3481

İshak – kurban: B. 5081

İsrâfîl: B. 952

İşini bitirdin mi yorul, dua et:

B. 2971

İtikâf: B. 947

Kâbe – tavaf, gönül – put:

B. 2008

Kadın padişah: B. 6074

Kadir gecesi: B. 385

Kafatası – kâse: B. 1524

Kalender: B. 1333

Kamet: B. 2040

Kan – kaynar kahve: B. 3640

Kara donlu at: B. 5324

Kara nokta (Süveydâ): B. 413

Kasas sûresi: B. 763

Kaybettiğinize açıklanmayasınız diye: B. 123

Kaynak – peri: B. 945

Kayser: B. 120

Kefâret: B. 2001

Kelîm (Mûsa A.M.): B. 1036

Ken'an: B. 2874

Kendinin kâfiri, meyhanenin Müslümanı: B. 52

Keten – ay ışığı: B. 5389

Kevser: B. 1036

Keyhusrev: B. 5952

Kıran: B. 1236

Kıyas – deveran: B. 4141

Kilim altında davul: B. 3133

Kirâmen kâtibin: B. 8965

Köylü – aldanış: B. 7801

Kutb: B. 193

Kürsî âyeti: B. 430

Lâ fetâ: B. 1907

Leylâ – Mecnun: B. 118

Lübnan Manastırı: B. 4267

Mağara dostu: B. 1757

Makaam-ı Mahmud: B. 4703

Makamât-i Harîrî: B. 846

Mâlik: B. 3083

Mânî: B. 8623

Mehdi: B. 2347

Melekût âlemi: B. 3655

Merv - Sünnî, Kunubba – Rafîzi: B. 3236

Mescid-i Aksâ, Cennet-i Me'vâ: B. 2760

Mısır – şeker: B. 20

Mısır – Yusuf: B. 20

Mîkâil: B. 5083

Mirrîh: B. 613

Muğ – muğların evi: B. 70

Muhammed: B. 7917

Muhammed – koku: B. 4862

Muhammed (S.M.) – Ay: B. 98

Murtazâ: B. 3481

Mûsa – su: B. 7761

Mûsîkar: B. 8593

Muska – heykel: B. 2513

Mücîr: B. 4020

Mühür – mum, yüzük: B. 3476

Münker – Nekîr: B. 3055

Müsâdere: B. 1945

Nasîreddin: B. 6897

Nâsût: B. 262

Ne şiş yansın, ne kebab:

B. 3103

Necid: B. 7156

Nemrud – sivrisinek: B. 3408

Neyreb: B. 411

Nokta (Yazının başı ve sonu) – pergel: B. 210

Nuh – ömür: B. 1410

Oku: B. 2973

Ol deyince olur: B. 5115

Osman (Rebâbî): B. 8120

Osman'ın mushafı: B. 408

Otuz cüz – çile: B. 7238

Öldürün beni: B. 5907

Ölümsüz olarak yaşarlar (Hâlidîne ebedâ): B. 4493

Ömer – Şeytan: B. 1257

Ömer gerek ki...: B. 4024

Örümcek – ağ: B. 5249

Peygamber (S.M.) – Ayaklarının altının şişmesi: B. 3649

Pusu: B. 253

Put – şaman: B. 1731

Rabbime konuk olurum:

B. 1381

Râfızî, Haricî: B. 3126

Rebah kâfuru: B. 737

Rebve: B. 410

Rızklanırlar, genişlerler:

B. 4840

Rûhü'l-Emin: B. 2716

Rûhü'l-Kudüs: B. 2532

Rükû, sücûd: B. 587

Rüstem, Rüstem-i Destan:

B. 1301

Sadr-ı Cihan: B. 5330

Safûrâ: B. 7805

Sakının: B. 1815

Salâ: B. 1197

Saman altında su: B. 8874

Sâmirî: B. 1422

Sarhoşa had yok: B. 4842

Sebep: B. 263

Selâm – teşehhüd: B. 4151

Sen ancak korkutucusun:

B. 4327

Sen olmasaydın: B. 8190

Senâî: B. 8855

Sıçradın, kalktın mı, can da sıçrar, kalkar: B. 2553

Sırça – kandil, kandil konan yer: B. 756

Sincap – yumuşaklık: B. 624

Sizin dininiz sizin, benim dinim benim: B. 6441

Soğuk demiri dövmek: B. 3884

Son sağrak – ilk tekbir: B. 5916

Söyle: B. 1109

Sûfî – helva: B. 12

Sûfîlerin mezesi de bugün hazırdır, şarabı da: B. 4022

Susun da dinleyin: B. 1511

Süleyman – Karınca: B. 550

Şahne: B. 1945

Şevlem-şevlem: B. 5862

Şeytanın altı kapılı tuzağı:

B. 5349

Şirin: B. 3318

Tanrı arslanı: B. 845

Tanrı katında ne sabah var, ne akşam: B. 4659

Tanrı'nız, gene de ona dönüp varanlarız: B. 7948

Târ: B. 5748

Tard u aks: B. 3160

Tatar ülkesi – ceylan: B. 219

Tebâreke: B. 729

Teberzed şekerî: B. 3184

Tek bir Allah'tır O: B. 6098

Telkîyn: B. 2739

Terbî: B. 3957

Testinin içinde ne varsa dışına o sızar: B. 3365

Tövbe ayı: B. 397

Tutmaç, herîse: B. 5887

Türk – Yağma: B. 152

Uhud Dağı: B. 704

Unsurlar: B. 2963

Uşşak, Zengüle, Irak, Isfahan: B. 4238

Uzeyr – eşek: B. 4266

Üstünlük Allah'ın: B. 209

Vird: B. 310

Vîs-Râmîn: B. 6698

Yâ Sîn: B. 523

Yaptığını kınayan nefis, kötülüğü buyuran nefis: B. 570

Yaratıkları, çoluğu çocuğu:

B. 1862

Yâsîn soyu: B. 7716

Yazıklar olsun: B. 3370

Yecüc-Mecüc: B. 245

Yeryüzü – halife, Bağdat:

B. 5293

Yıkık köyden...: B. 2420

Yoksulluk övünç: B. 2363

Yurt sevgisi: B. 1733

Yürüyüp giden hazne: B. 5492

Yüzler vardır: B. 1688

Zil'ka'de: B. 1694

Zina – taşlamak: B. 8631

Zümrüdüanka: B. 721

Zünnâr – hırka, kâfir çocuğu: B. 222

Zün-Nûn (-ı Mısrî): B. 4462

Zün-Nûn (Yunus Peygamber): B. 5953

— A —

Abbas-ı Debs: 3182, 4543, 4965

Abdal: 6422

Âdem (Peygamber A.S.): 4032, 5274, 6696, 7869, 7870, 8750, 8861

Ahmed (Muhammed, Mustafâ, Peygamber'e de bkz.):

2366, 3580, 3783, 4024, 4037, 4913, 5024, 6789, 7777, 8052, 8053, 8073, 8074, 8657, 8658

Alevî (Seyyid): 5421

Ali (İmam A.M.): 2901, 3481, 4026, 4358, 5421, 6469

Alparslan: 7316

Amîd (Ebû Nasr Muhammed): 5777

Arap, Araplar: 152, 1042, 5383, 5490, 7511

Âsaf: 8134

Ashab-ı Kehf: 3410, 4176

Attâr: 8855

Âzer: 1425, 2382, 3026, 3027, 4316, 8646

Azrâ: 118, 993, 4498, 6614, 7860

— B —

Balaban: 4865

Bâyezîd (-i Bıstamî): 1626, 2241, 3258

Behrâm: 5007, 8730

Belkıys: 97

Benî Kuhâfe (Ebû Bekr'e de bkz.): 3126

Bulgar: 399

— C —

Ca'fer-i Tayyar: 1423, 3961, 3967, 4304

Calinos: 7327

Cebrâil, Cibril: 793, 1398, 2523, 4859, 5025, 8009, 8051, 8070, 8767

Cem: 7431, 8094

Cemâleddin: 8535

Circîs (Peygamber): 5081, 7271

Cuhâ (Cuhî): 3256

Cüneyd (-i Bağdadî): 8947

— Ç —

Çiğil: 2568, 4406

— D —

Dahhâk: 7972

Davud (Peygamber): 2428, 3710, 4283

Deccâl: 4485

— E —

Ebû Bekr-i Rebâbî: 691, 3114

Ebû Hurayra: 4646

Ebû Leheb: 660, 2901, 3009, 7010

Ebû Muhammed Kaasım b. Aliyyi'l-Harîrî: 846

Ebû Tûrâb (Ali'ye de bkz.): 3126

Ebû Vâil (Şakıyk b. Selâmeti'l-Kûfi): 6446

Ebû'l-Hasan (Ali'ye de bkz.): 2903

Edhemoğlu (İbrahim): 94, 96, 6624, 7116

Eflâtun: 7327

Ermeni: 1693, 2264

Eyaz: 2274, 2875, 5104, 5194

— F —

Fağfur (Çin hükümdarlarına verilen lâkap): 369

Ferhad: 2339, 2815, 3852, 3939, 7997

Ferîdûn (Ulu Arif Çelebi): 7968, 7969, 7970, 7971, 7972, 7973, 7974, 7975, 7976, 7977, 7978, 7979

Firavun: 8, 4241, 4495, 5021, 5557, 7245, 7544, 7762, 7764, 8312, 8518, 8594

Frenk: 6422

— H —

Habeş, Habeşler: 120, 156, 230, 2287, 2551, 4324

Halil (İbrahim Peygamber'e de bkz.): 315, 316, 1412, 2671, 3025, 3026, 3082, 3083, 3483, 3493, 5704, 5896, 6109, 6869, 7116, 7377, 7527, 8014, 8135

Hamza: 2771

Haricî: 3126

Hârûn: 6455

Hârût: 560, 4830, 7406

Hasan (İmam): 2197

Hasan'ın babası (Ali'ye ve Ebû'l-Hasan'a da bkz.): 2197

Hâtem (-i Tayy): 4679, 5019, 5736, 5819

Havva: 4032, 6696, 7869, 7870

Hayder-i Kerrâr (Ali'ye de bkz.): 241, 2625, 7269

Hıtaylı: 934

Hızır: 23, 132, 565, 607, 1030, 1077, 1228, 3006, 3483, 3747, 3748, 4058, 6063, 6136, 6175, 6647, 8668, 8755

Hint, Hintli: 175, 907, 1741, 2120, 2184, 3473, 4044, 4169, 5106, 8211, 8213, 8214, 8215, 8610, 8820

Husâmeddin: 1707, 5348, 8275

Huseyn: 805

Husrev: 557, 3318, 3939, 5697, 7391, 7512, 7976, 7997

— İ —

İbrahim (Edhemoğlu'ya bkz.): 7116

İbrahim (Peygamber. Halil'e de bkz.): 8243

İdris (Peygamber): 4865

İhvân-ı Safâ: 949

İlyas: 6647

İmranoglu (Mûsa'ya bkz.): 4241, 6041, 6630

İranlı: 8882

İsa (Peygamber): 28, 137, 335, 398, 946, 1434, 1448, 2691, 2712, 3055, 3323, 3426, 3999, 4193, 4242, 4285, 4289, 4393, 4912, 5022, 5331, 5342, 6630, 7431, 8052, 8058, 8094, 8529, 8636, 8756

İsfendiyar: 3481

İshak (Peygamber): 5081, 5896, 7272, 7277, 8243

İskender: 8362

İsmail (Peygamber): 8884, 8889

İsrâfil: 952

— K —

Kalender, Kalenderîlik: 1333, 2148, 2627, 5553, 6764, 8193, 8194, 8195, 8200

Karun: 3283, 4455, 7503, 7769

Kaymaz: 4865

Kayser (Roma imparatorlarının lâkabı): 120, 433, 4538

Kavus: 8730

Kelîm (Mûsa'ya da bkz.): 1036, 1412, 1523, 8594

Ken'an ihtiyarı (Yakub'a da bkz.): 7379

Ken'anlı güzel (Yusuf'a da bkz.): 5241, 6470

Keyhusrev: 5952

Keykavus: 8428

Keykubad: 3124, 5766

Kıbt: 254

Kinâneoğulları: 2366

Kirâmen kâtibin: 8965

Kubad: 2102, 2294, 8362, 8400, 8730

Kunubbalı: 3236

Kutlu: 5104

— L —

Leylâ: 118, 2840, 3026, 5375, 5801, 6698, 6751, 6752, 6759, 6772, 6774, 7226, 7508, 7699

Lokman: 4242, 4396, 8945

Lût (Peygamber): 8854

— M —

Mahmud (Gazneli. Sultan): 2875, 3667, 4703, 5194

Mâlik (Cehennem kapıcısı): 3083

Mânî: 8623, 8646

Mansûr (Huseyn ibni Mansûra'l-Hallâc): 939, 2834, 3971, 4252, 4494, 5407, 5606, 7020, 7567

Mârût: 560, 4830, 7406

Mecnun: 118, 2840, 3026, 4308, 4345, 4614, 5375, 5801, 6676, 6698, 6750, 6751, 6753, 6757, 6759, 6766, 6768, 6770, 7226, 7887

Mecüc: 245, 7212

Mehdi: 2347

Mekkeli: 8610

Mervli: 3236

Meryem: 566, 946, 1280, 1434, 2365, 3303, 3525, 4117, 4771, 4859, 4984, 5331, 5342, 5953, 7126, 7441

Mesîh (İsa'ya da bkz.): 3, 7, 240, 398, 410, 553, 566, 1413, 1479, 1874, 2100, 2365, 3027, 3480, 3694, 4117, 4485, 4717, 4979, 6020, 7126, 7375, 7441

Mîkâil: 5083

Moğol: 2221

Muhammed (S.M.): 92, 98, 104, 261, 262, 265, 423, 1414, 4862, 4987, 5249, 6761, 7824

Muhammed (Sultan Veled): 7917

Murtazâ (Ali): 3481, 7754, 8301

Mûsa (Peygamber): 8, 137, 312, 561, 771, 1307, 1400, 1541, 1870, 2091, 2711, 2950, 3283, 3426, 3479, 3844, 4241, 4455, 4495, 4526, 4996, 5021, 5080, 5346, 5557, 5874, 6041, 6052, 6143, 6144, 6455, 6630, 6769, 6770, 7173, 7243, 7374, 7545, 7761, 7766, 7939, 8052, 8058, 8395, 8518, 8594, 8636, 8641, 8668, 8799, 8850

Mustafâ (Muhammed S.M.): 3009, 3479, 3648, 4038, 4815, 7378

Mu'tezilî: 669

Mücîr: 4020, 8928

Münker: 3055

— N —

Nasîreddin: 6987

Necidliler: 7156

Nekîr: 3055

Nemrud: 1423, 3408, 3998

Nizâmülmülk: 8950

Nuh (Peygamber): 1264, 1274, 1322, 1410, 1676, 2322, 2394, 2398, 3419, 4394, 4459, 5782, 5784, 6453, 7376, 7840, 8333, 8334, 8460

— O, Ö —

Osman (III. Halife): 408, 3861, 5028, 5029, 6469

Osman (Rebâbî): 8120

Ölüm meleği: 271, 742, 857, 4380, 4439, 5087

Ömer (II. Halife): 1257, 3861, 4024, 5028, 5029

— P —

Padişah (Hz. Peygamber S.M.): 197

Peygamber (Hz. Muhammed S.M.): 104, 1283, 1381, 2383, 3649, 4041, 7578

— R —

Râfızî: 3126, 3236

Râmîn: 6698, 7716

Rebah: 737

Rıdvan (Cennetin hâzini): 5002, 8420

Rûhullah (İsa'ya da bkz.): 4771

Rûhü'l-Emin: 2716, 5541, 6798

Rûhü'l-Kudüs: 2532, 4984, 8139, 8230

Rum: 130, 1203, 2287, 6385, 8882

Rüstem: 1301, 2683, 2719, 2771, 7933, 8136, 8400, 8566, 8719

— S —

Sadr-ı Cihan: 5330

Safûrâ: 7805, 7828, 8850

Salâhaddin: 3231, 4063, 6155, 6820, 8132, 8428

Salih (Peygamber): 952, 2511, 4413, 5334, 5344

Sâmirî: 1422, 2091, 2212, 8226, 8667

Senâî: 8855

Sencer: 2102, 2107, 4082, 6971, 8362, 8400, 8730

Serî: 4462

Sıddıyk (I. Halife Ebû Bekr): 5024, 5249, 6789

Sungur: 4332, 7839

Süleyman (Peygamber): 74, 97, 550, 611, 944, 2500, 2875, 3482, 3539, 3833, 3858, 3979, 4391, 4586, 4647, 4670, 4865, 5205, 5266, 5647, 6145, 6357, 7373, 8134, 8557

Sünnî: 3236

— Ş —

Şamlı: 5991, 8610

Şems: Birçok yerde.

Şeyh (Diyojen): 8114

Şiblî: 4462

Şirin: 3318, 3852, 3939, 5697, 7391, 7512, 7976, 7997

— T —

Tanrı arslanı (Ali, Ebû'l-Hasan, Ebû Türâb ve Murtazâ'ya da bkz.): 845, 5421, 6155, 8299

Tanrı elçisi (Muhammed, Mustafâ, Resûl ve Peygamber'e de bkz.): 3771

Tarazlı: 8679

Tatar, Tatarlar: 1692, 1693, 3300, 3802, 5676, 8897

Tehemten: 5204

Tertemiz kardeşler (İhvân-ı Safâ'ya da bkz.): 4598, 4783

Türk, Türkler: 130, 152, 175, 421, 607, 668, 934, 937, 2184, 2264, 2572, 2575, 5106, 8140, 8144, 8211, 8213, 8214, 8215, 8383, 8679, 8820, 8882

— U, Ü —

Uzeyr: 4266

Üveys-i Karanî: 5030

— V —

Vâmık: 118, 993, 4498, 6614, 7860

Vîs, Vîse: 6698, 7716

— Y —

Yakub (Peygamber): 313, 2679, 4363, 4392, 4648, 4767, 4861, 4986, 5185, 6207, 6710, 6760, 7505

Yâsîn soyu: 7716

Yecüc-Mecüc: 245, 7212

Yezîd: 805

Yunus (Peygamber): 1698, 8052

Yusuf (Peygamber): Birçok yerde.

— Z —

Zekî (Hâce): 2797

Zelîhâ: 894, 918, 5095, 5241, 6710, 8852

Zenci, Zenciler: 1953, 2121, 3545, 4049, 4169, 4371, 4792, 5903, 6385, 6428, 7119

Zeyd: 2343

Zün-Nûn (-ı Mısırî): 4462, 6768

Zün-Nûn (Yunus Peygamber): 5953

— A —

Arafat: 1508

Arasât: 1254, 5363

Aras nehri: 1294, 3855, 5343

Azâz: 2292

— B —

Bâb (Şam'ın kapılarından): 407

Babil: 461, 560, 1433, 7406, 8438, 8461

Bağdat: 195, 795, 916, 2805, 4569, 4714, 5293, 7022, 7998, 8159

Bedahşan: 2885, 3806, 3991, 4106, 4432, 4610, 5074

Bulgar ülkesi: 607, 6193

— C, Ç —

Cebel-i Salih (Sâlihiyye): 414

Cend: 2343

Ceyhun: 4459, 6453, 7988, 8974

Cudi Dağı: 7058

Çin: 245, 884, 1771, 3070, 3545, 8476

— D —

Damışk: 2292

Dicle: 4643

— E —

Ermen ülkesi: 5991

— F —

Ferâdîs (Şam kapılarından): 409

Ferec (Şam kapılarından): 409

Fırat: 1955, 2365, 5343, 5655, 5915

— H —

Hayber: 262, 3481

Hemedan: 195, 4569, 4714, 5293

Herat: 8654

Hindistan: 7881

Horasan: 5066

Huten: 934, 1741, 2685, 4072, 4245, 4850, 4863, 4982, 5263, 6375, 8677

— I, İ —

Irak: 1561, 2272, 5066, 5798

İrem: 1135, 1184, 2155, 2640, 3993, 4678, 5864, 6095

İstanbul: 4971

— K —

Kâbe: 70, 186, 855, 971, 972, 2008, 2035, 2038, 2647, 2682, 2684, 3289, 3290, 5427, 5890, 5931, 7127, 7378, 7534, 7671, 8077, 8135, 8175, 8176, 8177, 8959

Ken'an ili: 5241

Kudüs: 6422

— L —

Lût şehri: 8854

Lübnan: 4267

— M —

Maveraünnehir: 3886

Mekke: 7127

Mescid-i Aksa: 2760

Mısır: 20, 236, 605, 917, 2202, 3192, 3284, 3609, 3666, 4090, 4221, 6166, 7969, 8662, 8852

— N —

Neyreb: 411

Nil: 254, 1294

— R —

Rebve: 410

Rey: 8476

Rum ülkesi: 120, 156, 230, 416, 433, 4049, 4792, 5903, 5991, 6385, 6820, 7119

— S, Ş —

Seba: 6076

Semer kand: 3886

Şam: 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 2343, 5798

— T —

Tâif: 1738

Talkan: 8654

Taraz: 8677, 8678

Tatar ülkesi: 219, 608, 2411, 4314

Tebriz: Birçok yerde.

Tibet: 4800

Tur Dağı (Turusîna): 771, 2399, 3497, 3546, 3844, 4495, 4746, 4786, 6041, 6052, 7243, 8078, 8799, 8801

Tuvâ: 7241

— U —

Uhud Dağı: 704, 1926, 2496, 2719, 5924, 6801, 7295

— Y —

Yemen: 1738, 2941, 3917, 4253, 4432, 4862, 4971, 4987, 5267, 5360, 6761, 8815

Bibliyografya

Kur'an-ı Mecîd.

Ahd-i Atyk ve Cedîd.

Abbas-ı Kummî (Şeyh. Hac), Sefinetü'l-Bihâr ve Meînetü'l-Hıkemi ve'l-Âsâr, Necef, İlmiyye Mat., h. 1355, 2 cilt).

Abbas-ı Kummî (Şeyh. Hâc), Mefâtihü'l-Cinân, Tehran, 1360 h.

Abdullah Mamakaanî (Şeyh. Hâc), Tenkıyhü'l-Makaal fî Ahvâli'r-Ricâl, Necef, Radaviyye Mat., h. 1352, 3 cilt.

Abdülbâki Gölpınarlı, Gülşen-i Râz tercemesi, MEB Şark-İslâm Klasikleri Serisi, İstanbul, 1944.

Abdülbâki Gölpınarlı, Mevlânâ'dan Sonra Mevlevîlik, İstanbul, İnkılâp K., 1953.

Abdülbâki Gölpınarlı, Kur'an-ı Kerim ve Meâli, İstanbul, İnkılâp K., h. 1377, 1958, 2 cilt.

Abdülbâki Gölpınarlı, Mevlânâ Celâleddin, III. basım, İstanbul, İnkılâp K., 1959.

Abdülbâki Gölpınarlı, Nehc-ül Belâga Terceme ve Şerhi (Hz. Ali'nin hutbeleri, mektupları ve sözleri), İstanbul, Yeni Şark Maârif K., 1972.

Abdülbâki Gölpınarlı, İmâm Ali Buyruğu (Nehc-ül Belâga'dan seçme tercemeler), Ankara, Emek Yayınevi.

Abdülbâki Gölpınarlı, "Şedd", MEB İslâm Ansiklopedisi, c. 11, s. 378-381, İstanbul, 1970.

Abdülbâki Gölpınarlı, "Kalenderiye" MEB Türk Ansiklopedisi, c. XXI, s. 157-161, Ankara, 1973.

Abdürraûfu'l-Munâvî, Künûzu'l-Hakayık (Al-Câmi'a'l-Sagıyr hamışinde), Kahire, h. 1321.

Abdürraûfu'l-Munâvî, Feyzü'l-Kadîr, Kahire, h. 1357.

Ahmed b. Muhammedü'l-Endelüsî, El İkdü'l-Ferîd, c. VII, Mısır, Istikaame Mat., h. 1359 – 1940.

Aliyyü'l-Kaarî, Mavzûât-ı Kebîr, İstanbul, Matbaa-i Âmire, h. 1289.

Asım (Mütercim), El-Ukyânûs fî Tercemeti'l-Kaamûs, 3 cilt, Bulak, h. 1250.

Âsım (Mütercim), Tibyân-ı Nâfi' Terceme-i Burhân-ı Kaâtı, İstanbul, Matbaa-i Âmire, 1268.

Bedû'z-Zaman Firûzanfer, Ahâdîs-i Mesnevî, Tehran Üniversitesi Yay., ş.h. 1334.

Cemâleddin Ahmed b. Ali: Umdetü't-Tâlib fî Ansâb-ı Âli Ebî-Tâlib, Necef, Murtazâviyye K. Hayderiyye Mat, h. 1358.

Eflâkî Ahmed Dede, Menâkibü'l-Ârifîn, Prof. Dr. Tahsin Yazıcı tashih ve hâşiyeleriyle, 2 cilt, TTK, Ankara, 1959-1961.

Emrullah, Muhîtü'l-Maârif, İstanbul, 1318.

Fadl b. Hasan-it Tabrasî (Ebû Ali), Mecmuatu'l-Beyân, 10 cilt, Tehran, Şirketü'l-Maârifî'l-İslâmiyye, h. 1374, ş.h. 1339.

Huseyn İbn Mansûra'l-Hallâc, Dîvân, L. Massignon'un terceme ve hâşiyeleriyle, Journal Asiatique'ten ayrı basım; Ocak-Mart 1931.

Huseyn b. Mubârek'iz-Zebîdî, Kitâbü't-Tecrîdi's-Sarîh'li Ahâdîsi'l-Câmi'i's-Sahîh, 2 cilt, Mısır, Hayriyye Mat., h. 1322.

Kâtib Çelebi Keşf-el Zunûn, 2 cilt, Maârif Vekâleti, İstanbul, 1941.

Lâmi'î, Nafahât terc., İstanbul, Matbaa-i Âmire, 1289.

Muhammed Abduh, Nehcü'l-Belâga Şerhi (metniyle birlikte), Müessesetü'l-A'lemi'lil-Matbûât, Beyrut.

Muhammed Ali Müderris, Rayhânâtü'l-Edeb fî Tarâcimi'l-Ma'rûfine bi'l-Künyeti evi'l-Lâkab yâ Küney-ü Alkaab, 6 cilt, Şirket-i Şehâmî-i tâb-ı Kitâb, Tebriz, h. 1333-1335.

Muhammed b. Sa'd Kâtibü'l-Vâhidî, Kitâb-ı Tabakaati'l-Kübrâ, Eduard Sachau basımı, K.V.

Zettervesten tashihiyle, I.J. Brill, Leiden, 1909.

Muhammedü'l-Medenî, El-İthâfâtü's-Seniyye fî'l-Ahâdisi'l-Kudsiyye, Haydarâbâd, h. 1323.

Mücîreddin-i Beylakaarii, Dîvân (nâtamam), İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, Farsça Yazmalar, 276, 277.

Mükrimin Halil Yınanç, "Alparslan", MEB İslâm Ansiklopedisi, c. I, s. 384-386, İstanbul, 1941.

Pertev Nailî Boratav, "Hızır", MEB İslâm Ansiklopedisi, c. V, s. 457-471, İstanbul, 1950.

Râgıb-ı İsfahanî, El-Müfredât fî Garîbi'l-Kur'an, Mısır, h. 1234.

Sâdık Keyâ Gevherin, Ferheng-i Lugaat ve Ta'bîrât-ı Mesnevî, c. III, Tehran Üniversitesi Yay., ş.h. 1339.

Selîmü'l-Cendî, Umdetü'l-Edîb, Matbaatu'n-Neşri'l-Arabî.

Suyûtî Celâleddin, Al-Câmi'a'l-Sagıyr'li Ahâdisi'l-Beşîri'n-Nezîr, 2 cilt, Kahire, Hayriyye Mat., h. 1321.

Seyyid Şerîf-i Cürcânî, Ta'rîfât, Matbaa-i Âmire, 1265.

Tahsin Yazıcı, Ariflerin Menkıbeleri (Menâkibü'l-Ârifîn terc.), MEB, 1953-1954.

Yâkut-ı Hamavî Şihâbeddin, Mu'cemü'l-Büldân, Kahire, h. 1323-1324.

Keşfü'l-Ebyât'lı Mesnevî.

Encyclopaedia Britannica, c. 15, 1959.

Encyclopédie de l'Islam, c. IV, Paris, 1934.

[¹] Bu Őir Arapçadır.

[[2](#)] Bu gazel Arapçadır.

[3] Bu Őir Arapçadır.

[4] Bu gazel XII. gazelin bir başka şeklidir. Birinci beytin ilk mısra'ı, bir kelime farkıyla o gazelin birinci beytinin ilk mısra'ının aynıdır. İkinci mısra'ı, gazelin üçüncü beytinin ikinci mısra'ıdır. İkinci beyti, aynı gazelin üçüncü beytidir. Üçüncü beyti, gene XII. gazelin dördüncü beytidir. Dördüncü beyti, aynı gazelin beşinci beytidir. Her iki gazelin tek bir gazel olduğu, farkların yazarların yazısından çıktığı apaçık meydandadır.

[5] Bu gazelin çift beyitleri Arapçadır.

[⁶] Bu gazel XXV. gazele pek benzer. Birinci beyti, aynı gazelin birinci beytidir, ancak pek az bir fark var. İkinci beyit de aynı gazelin ikinci beytinin aynı gibi. Beşinci beyti, aynı gazelin altıncı beytinin farklı bir şeklinden başka bir şey değil. Dokuzuncu beyti, gene aynı gazelin beşinci beytinin az bir değişiklikle aynı. Onuncu beyti, aynı gazelin yedinci beytinin tıpkısı gibi bir şey. On birinci beyti, aynı gazelin sekizinci beyti. Son beyti de aynı gazelin son beytinin hemen hemen tıpkısı. Bu iki gazelin de tek ve uzun bir gazel olduğu ve yazarlar tarafından iki gazel haline getirildiği söylenebilir.

[7] Bu şiir Türkçedir.

[8] Bu gazelin birinci beytiyle, ikinci beytinin ilk mısra'ı ve son beytinin birinci mısra'ı Arapçadır.

[⁹] Bu gazelin birinci, üçüncü, beşinci, yedinci, dokuzuncu, onuncu, on birinci, on ikinci, on dördüncü mısra'ları Arapçadır.

[[10](#)] Bu beyit Arapçadır.

[[11](#)] Bu gazelin altıncı, yedinci ve sekizinci beyitleri Arapçadır.

[[12](#)] Bu beyit, son kelimesi müstesna Arapçadır.

[13] Bu gazel LIV. gazelin aynıdır. Ancak bâzı beyitlerde kelime, mısra' değişiklikleri var. Bir de o gazeldeki altıncı beyit bunda yok. Bundaki altıncı beyit de onda yok. Her iki gazelin bir gazel olduğundan şüphe edilemez. Mevlânâ söylerken yazanlar, aceleyle mısra'ları, bâzı kere kelimeleri tutamamışlar, birisinin zapt ettiği beyti öbürü zapt edememiş, bir gazel bu yüzden sonradan dîvân tertip edilirken iki gazel haline gelmiştir.

[[14](#)] Beyit Arapçadır ve âyet aynen alınmaktadır.

[15] Bu gazel Arapçadır.

[16] Bu gazel, VII. ciltteki Remel Mahbûn Mahzûf bahrindeki LIX. gazeldir. Ancak o gazeldeki bir “feilâtün” cüzüne uyan kelime, her mısra’da mevcuttur. Beyitler arasındaki fark pek cüzîdir. Yalnız o gazeldeki birkaç beyit bu gazelde, bu gazeldeki birkaç beyit de o gazelde yoktur. Lûtfen karşılaştırınız.

[17] E.N.: Bu beyit eserin ilk baskısında muhtemelen dizilirken atlanmış, özgün elyazmasından günümüz Türkçesine çevrilerek yayınevimizin hazırladığı baskıya eklenmiştir.

[18] Bu ve bundan sonraki iki beyit Arapçadır.

[[19](#)] Bu gazelin ilk dört beytiyle dokuzuncu ve onuncu beyitleri Arapçadır.

[[20](#)] Bu gazelin birinci, üçüncü, beşinci, yedinci, dokuzuncu beyitleri Arapçadır. Onuncu beytin ilk kısmı, Kureyş Sûresi'nden bir iktibastır. On birinci, on üçüncü, on beşinci, on yedinci ve on dokuzuncu beyitleri de Arapçadır.

[[21](#)] Bu beyit metinde unutulmuş; karşılaştırmada kenara yazılmıştır.

[[22](#)] Bu beyit Konya nüshasında yoktur.

[23] Bu Őir Arapçadır.

[24] Bu gazel Arapçadır.

[[25](#)] Burdan itibaren sekiz beyit Arapçadır.

[26] Baştan buraya dek Arapçadır.

[[27](#)] Bu beyit de Arapçadır.

[28] Bu gazel XXVII. gazelin aynı. Birinci, ikinci, üçüncü beyitler pek az bir farkla aynı gazelin aynı beyitleri. Dördüncü beyitte hiçbir fark yok. Beşinci beyitte pek az bir fark var; altıncı beyit de öyle. Yedinci beyti, aynı gazelin onuncu beytinin pek az bir farkla tıpkısı. Son beyit cüzî bir farkla aynı gazelin yedinci beyti. Kesin olarak bir gazelin birkaç yazıcı tarafından çeşitli zaptından meydana gelmiş iki şekli olduğunu söyleyebiliriz.

[[29](#)] Bu gazelin on altıncı, on dokuzuncu beyitleriyle son beyti Arapçadır.

[[30](#)] Bu gazel Arapçadır.

[[31](#)] Bu gazel Arapçadır.

[[32](#)] Bu gazel Arapçadır.

[33] Bu gazel Arapçadır.

[[34](#)] Bu gazel Arapçadır.

[35] Bu gazelin birinci, üçüncü, beşinci ve yedinci beyitleri Arapçadır.

[36] Bu gazel Arapçadır.

[[37](#)] Bu gazel Arapçadır.

[[38](#)] Bu Őir Arapçadır; matla' beyti de yoktur ve bu bakımdan kıt'adır.

[[39](#)] Bu gazel Arapçadır.

[40] Bu gazelin ilk mısra'ları Arapçadır.

[[41](#)] Bu gazel Arapçadır.

[42] Bu gazel “D” kafiyelidir ve “müfteilün fâilât müfteilün fâilât” veznindedir; bu araya girmiş.

[43] “Tagar” sözü aynen böyle ve Türkçe.

[[44](#)] Bu gazel Arapçadır.

[45] Bu gazel Arapçadır.

[46] İlk beytin kafiyesi “Ş” olmakla beraber bu şiir mesnevî tarzında yazılmıştır.

[[47](#)] Bu gazel Arapçadır.

[48] “Beki” sözü, “bigi” okunursa, anlam “sen ay gibisin, güneş gibisin” olur. İki beyitten ibaret olan bu şiir Türkçedir.

[[49](#)] Bu Őir mesnevî tarzındadır. Birinci, dördüncü ve sonuncu beyitleri Arapçadır.

[50] Bu gazelin birinci ve üçüncü beyitleri Türkçedir.

[51] Bu gazel Arapçadır.

[52] Bu gazel Arapçadır.

[53] Bu gazel Arapçadır.

[54] Bu gazelin birinci, üçüncü, beşinci, yedinci, dokuzuncu ve on birinci beyitleri Arapçadır.

[55] Bu Şirin ilk iki beyti Rumca, üçüncü, dördüncü beyitleri Farsça, beşinci, altıncı, yedinci, sekizinci beyitleri Arapça, dokuzuncu, onuncu beyitleri Farsça, on birinci ve on ikinci beyitleri gene Rumcadır. Matla'ı yoktur, ilk iki beytin kafiyesi "S", sonraki iki beytin "N", ondan sonraki altı beytin "Y", bu beyitlerden sonraki beytin "V", son beytinse "Y"dir (Mevlânâ Celâleddin'in; III. basımına bakınız, s. 258).

[56] Birinci, ikinci beyitler “M”, son iki beyit “R”, aradaki beyitler “Y” kafiyesinde. Beşinci, altıncı beyitler Arapçadır.

[57] “Konuk” sözü, “Goftem konukıy imşeb tu merâ” tarzında ve Türkçe olarak kullanılmıştır.

[58] “Çegin” sözü, Türkçe olarak “Çîne” tarzında geçmektedir.

[[59](#)] Bu beyit Türkçedir; bir sözüne bile dokunmadan olduğu gibi yazdık.

[60] Bu gazelin on beşinci, on altıncı beyitleri Arapça, on yedinci beyti Türkçe, on sekizinci, on dokuzuncu, yirminci beyitleri gene Arapçadır.

[61] “Beline, diline” sözleri Türkçedir.

[62] Bu gazel Arapçadır.

[63] Gazelin son iki beyti Arapçadır.

[64] Bu gazelin ilk mısra'ı, üçüncü mısra'ındaki "keşîş" sözü, dördüncü beytin ilk mısra'ı, sekizinci ve dokuzuncu beyitlerin ilk mısra'ları Rumcadır.

[65] Beyitte “toy” kelimesi, böyle, Türkçe olarak geçiyor.

[66] Beyitteki “koy” Türkçedir.

[67] “Evler” kelimesi, Farsça ekle “evhâ” tarzında cemilenmiş ve Türkçe olarak geçiyor.

[68] Bu Şirin matla'ı yok.

[69] Bu mısra' ve bundan sonraki beyit Arapçadır. Son üç beytin ikinci mısra'ları da aynı dildedir.

[70] Bu gazelin çift beyitleri Arapçadır.

[71] Bu gazel Arapçadır.

[72] Bu gazelin birinci, ikinci beyitleriyle, son mısra'ı Arapçadır ve redifi “eymi huva ki”dir.

[73] Bu gazelin birinci, ikinci, üçüncü, dördüncü, beşinci, altıncı, yedinci beyitleriyle on ikinci beytinin ikinci mısra'ı, on dördüncü, on altıncı beyitleri, on sekizinci, on dokuzuncu beyitlerinin ikinci mısra'ları, yirminci beytin birinci, yirmi ikinci, yirmi üçüncü beytlerin ikinci mısra'ları, yirmi dördüncü beytin ikinci mısra'ı –bir kelime Farsçayla– yirmi beş ve yirmi altıncı beyitlerin ikinci mısra'ları Arapçadır.

[74] Bu gazel de Arapçadır.

[75] Bu gazelin dördüncü, on ikinci ve on dördüncü mısra'larıyla son beyti Arapçadır.

[76] Beyitteki “kime” Türkçedir.

[77] Gazel bu beytin sonuna dek Arapçadır.

[78] Beyitteki “geçen oğlan” sözü Türkçe ve “keçkinen oğlan” şeklinde geçer.

[79] Bu gazelin ikinci, üçüncü, dördüncü beyitleri Arapçadır. Bâzı beyitleri XCV. gazele benzer; karşılaştırınız.

[80] Beyitteki “dayı” sözü böyle, Türkçe olarak geçer. Tay boyuna mensup anlamına “Tayî” de okunabilir, fakat bu bizce uzak bir tevcihtir.

[81] Bu Őir, mesnevî tarzındadır; yalnız ilk beyti “Y” kafiyesini taşıdığından bu kafiye alınıştır.

[[82](#)] Bu ve bundan önceki beyit Arapçadır.

[83] Konya nüshasında, boş bir yaprağa “Afâdallâhu nûrahu” başlığıyla yalnız bu iki beyit yazılmıştır. İkinci beytin ikinci mısra’ı, Menâkibü’l-Ârifin’de “Mısır gibi, şeker gibi tatlıdır Ferîdûn” tarzındadırlar. Gazeli Menâkibü’l-Ârifin’den tamamlıyoruz. (İstanbul Üniversitesi; Farsça Yaz. 1231, s. 190 b)

[84] Hicrî 670 yılı.

[85] E.N. Bu tarihin milâdî karşılığı 6 Haziran 1272'dir.

[86] Bu gazelin son iki beyti Arapçadır.

[87] Bu gazelden sonra bizim I. ciltte, Bahr-i Muzâri Arîz, CXV. gazel yanlışlıkla bir kere daha yazılmış; onu geçiyoruz. (Dîvân-ı Kebîr terc. c. I.)

[88] Beyitte “hakan, toy” sözleri Türkçedir.

[[89](#)] Bu gazel Arapçadır.

[[90](#)] Bu gazel Dîvân-ı Kebîr tercememizin II. cildinin, bu bahirdeki XIV. gazelinin aynıdır. O gazelin bir, iki, üç, dört, on üç, on dört, on beş, on altı, on yedi, yirmi, yirmi bir, yirmi iki ve yirmi üçüncü beyitleri aynıdır; on ikinci beyti, bu gazelin on yedinci beytinden pek az farklıdır. Herhalde zapt edenlerin çeşitli zabıtları bir gazeli, iki, hattâ üç gazel haline getirmiştir. Lûtfen karşılaştırınız.

[[91](#)] Bu gazelin bir, iki, dört ve beşinci beyitleri, II. ciltte, bu bahrin XIV. gazelinde aynen var. Yedinci beyti, XIII. gazelin birinci beytine pek benzer. Altıncı beyti aynı gazelin yedi, üçüncü beyti de sekizinci beytinin aynı gibi bir şey. Bizce bu üç gazel bir tek gazeldir.

[[92](#)] “Tanrı yarlıgasın” Türkçedir.

[93] “Tütün” [duman] sözü, Türkçe, “dütin” tarzında geçiyor.

[⁹⁴] Bu beytin ikinci mısra'ı Arapçadır.

[[95](#)] Beytin ikinci mısra'ı Arapçadır.

[96] “Kar” Türkçe geçiyor.

[[97](#)] Az bir farkla III. cilt, Bahr-i Remel'deki XXIX. gazelin matla'ının aynıdır.

[[98](#)] Beyitte “öbek öbek” diye çevirdiğimiz “çovk-çovk” Türkçedir.

[⁹⁹] Bu gazel “D” kafiyesinde olmakla beraber “mefâilün mefâilün mefâilün mefâilün” veznindedir. Herhalde yanlışlıkla bu araya girdi. Gazelin yedinci ve sekizinci beyitleri Arapçadır.

[100] “Yüz” sözü Türkçedir; bundan önceki beyitte geçen “toz” da öyle.

[[101](#)] “Aş” Türkçedir.

[[102](#)] Bu gazelin ilk beyti Arapçadır.

[103] “Bölük bölük” diye çevirdiğimiz söz, beyitte “çovk-çovk” diye geçiyor.

[104] Beyitteki kazan, “kazgan” tarzında ve Türkçedir.

[[105](#)] Beyitte ‘‘altın taş’’ iki mısra’da da böyle ve Türkçe kullanılmıştır.

[106] Beytin birinci mısra'ında, sondan bir "ilün" eksiktir; sanıyoruz ki mısra'ın sonunda "be ışk" sözü olacak.

[[107](#)] Bu son beyit Arapçadır.

[108] Bu Őir, son beyti müstesna, Arapçadır.

[109] Bu Şirin aynı bahirde geçen ve tercememizin V. cildinde bu bahrin XVI. Őiri olan Şiirle aynı olduğunu sanıyoruz. İkinci beyti, o gazelin ikinci beytinin aynı gibi bir Şey. Üçüncü, dördüncü, beşinci, altıncı, yedinci ve sekizinci beyitleri aynı. Karşılaştırınız.

[[110](#)] Aynı bahrin LXXIX. gazeline benziyor; o gazelin dördüncü beyti, bu gazelin ikinci beytine pek benzer; matla' beyitleri de aynı gibi bir şey (Tercememiz, c. V.)

[[111](#)] Gazel buraya dek Türkçedir.

[[112](#)] Bu Őir mesnevî tarzındadır.

[113] Bu üç beyit Arapçadır.

[[114](#)] Bu Şirin matla' beytindeki mısra'larda kafiye yok; bu bakımdan kıt'adır.

[¹] Bu kısım, beytin ikinci mısra'ıdır ve Arapçadır.

[[2](#)] Bu gazel Arapçadır.

[3] Beyitte, bey sözü, Türkçe, “bik” tarzında kullanılmıştır; söz “hasbik”tir.

[4] Beyitte ‘bey’ sözü, Türkçe ‘bik’ tarzındadır.

[5] Bu gazelin birinci beyti, XII. gazelin birinci beytinin aynıdır. Beşinci beyti, aynı gazelin altıncı beytinin aynıdır, iki gazelin, bir tek gazel olduğunu, bâzı beyitlerinin ayrılması yüzünden iki gazel olarak yazıldığını sanıyoruz.

[6] “Bek” sözü böyle, Türkçe geçiyor.

[7] Bu gazelin ilk beyti, XXV. gazelin ilk beytinin aynıdır. Üçüncü beyti, aynı gazelin beşinci beytine pek benzer, hattâ ikinci mısra'ı aynıdır.

[8] “Koroz” [horoz] sözünü Türkçe ve bu tarzda kullanmıştır.

[⁹] “Aş” kelimesini, aynen böyle ve Türkçe kullanmıştır.

[10] “Yüzük” sözü Türkçedir.

[[11](#)] Konya nüshasında beytin birinci mısra'ı, bundan sonraki gazelin birinci mısra'ıdır. İstanbul Üniversitesi nüshasına uyduk.

[[12](#)] Bu gazelin, birinci beyitten itibaren tek beyitleri Arapçadır.

[13] Beyitteki “bek” sözü, Türkçedir.

[14] “Koru” sözü Türkçedir.

[15] “Keysen” ve “bey” sözleri Türkçedir.

[16] “Ata binmeyi” diye çevirdiğimiz söz, Türkçe “ulak”tan, “ulâkıy” tarzından kullanılmıştır.

[17] Bu, tek bir beyittir. Bundan sonra başka bir matla' ile Farsça başka bir gazel başlıyor.

[18] Bu gazelin üçüncü, beşinci, yedinci, sekizinci, on ikinci, on üçüncü, on beşinci, on altıncı, on yedinci ve on dokuzuncu beyitleri Arapçadır.

[[19](#)] Konya nüshasında bu beyit, bundan sonraki LXXIII. gazelin son beytidir.

[[20](#)] Konya nüshasında bu gazelin ancak Şu matla' beyti vardır ve âdeta bundan önceki gazelin son beyti gibidir. İstanbul Üniversitesi nüshasında bu beyitten sonra bundan önceki gazelin on ikinci, on üçüncü, on altıncı, on yedinci, on sekizinci, on dokuzuncu ve yirminci beyitleri var; bundan önceki gazelin son beyti bu gazelin son beytidir. İki matla' beytin bulunması da gösteriyor ki iki gazel birbirine karışmıştır.

[21] Beyitteki “çalış” Trkcedir.

[[22](#)] İstanbul Üniversitesi nüshasında bu gazel, bundan önceki gazelle bir. Konya nüshasından da ayrı olduğu anlaşılıyor. Fakat hem konu bakımından, hem ayrı bir matla' taşınması bakımından başka bir gazel olması gerekir.

[[23](#)] Bu beyit Konya nüshasında yok. İstanbul Üniversitesi nüshasından yazıyoruz.

[[24](#)] Beylerbeyi, beklerbek şeklinde Türkçe kullanılmıştır.

[25] Konya nüshasında, bu gazelin son beyti olarak bundan sonraki gazelin matla' beyti yazılmış; bu beyit de ondan sonra. Apaçık yanlış olduğundan İstanbul Üniversitesi nüshasına uyduk.

[26] Beytin sonundaki “yanımıza gel” sözü Arapçadır.

[[27](#)] Beytin sonundaki “ikiniz de” sözü Arapçadır.

[28] “Hasbek” aynen böyle, Türkçe geçiyor.

[[29](#)] “Hasbek” Türkçedir.

[[30](#)] Beyitteki “ağı” sözü, böyle ve Türkçe kullanılmıştır.

[31] “Konuk” Türkçe geçiyor.

[32] “Çok çok” sözü Türkçeden alınmış; “covk-covk” tarzında.

[33] Bu gazel XXVII. gazelin aynı gibidir. İlk beyitte pek az bir fark var; ikinci beyitte de öyle. Öbür beyitler hakkında da aynı sözü söyleyeceğiz. Her ikisi de bir tek gazel; farklar yazarlardan meydana gelmiş. Karşılaştırınız.

[34] “Yalvaç” Türkçedir.

[[35](#)] Bu gazelin matla'ı, XXXVIII. gazelin matla'ının pek az bir farkla aynıdır.

[36] Bu Őir Arapçadır.

[[37](#)] Bu gazelin birinci, ikinci, beşinci, altıncı, dokuzuncu, onuncu ve on üçüncü beyitleri Arapçadır.

[38] Kanun, nizâm, töre anlamlarına gelen “yasa” sözü Türkçedir; fakat seci ve vezin yüzünden “yâse” şeklinde kullanılmıştır.

[[39](#)] Bu beyit bizdeki yazmayla İstanbul Üniversitesi yazmasında var.

[40] Bu gazel bundan önceki gazele pek benzer. Birinci beyit, o gazelin birinci beytinin aynı. Üçüncü beyit de hemen hemen ikinci beyit. Son beytin ikinci mısra'ı da aynı gazelin ikinci mısra'ının âdeta bir başka şekli.

[41] Bu ve bundan önceki beyit Konya nüshasında yoktur.

[42] Beyitte, “kőšekler” diye çevirdiđimiz sőz, “kihteran” diye geçiyor. Deve yavrusuna Tőrede “kőšek, kőek” derler. Sanıyoruz ki bunu kastediyorlar.

[43] Metin aynen şu:

Covk-i Tetâr suyoruk hâmile şod zi kin ufuk

Gû şikem-i felek beder bû ki bezâyed in cenin

birinci mısra'daki "yoruk", Türkçe "yörük"tür.

[45] “Şaman” Türkçedir; kafiye dolayısıyla “şemen” tarzında kullanılmış.

[[46](#)] Bu gazelin son dört beyti Konya nüshasında yok. Bizdeki yazmayla İstanbul Üniversitesi yazmasında var. Bu dört beytin ilk beytinde mısra'larda kafiye var; bu bakımdan bu beyte matla' diyebiliriz. Bu takdirde bu beyitten itibaren dört beyitlik bir ayrı gazel olması ihtimali de var.

[[47](#)] Metinde bu iki sahife karışmış, bu beyitten itibaren gazelin son altı beyti 159. sayfeye yazılmış, işaret de edilmiş. Ondan sonra bizdeki LXX, LXXII, LXXIII, LXXIV, LXXV. gazellerle LXXVI. gazelin beş beyti aynı sayfeye yazılmıştır. Bu gazelin son sekiz beytiyle LXXVII, LXXVIII, LXXIX, LXXX. ve LXXXI. gazel 160. sayfededir; bu gazelin son iki beyti, yanlışlıkla 158. sayfede ve LXX. gazelin (ki bu gazel 158. sayfede noksandır, ancak dokuz beyti vardır) son iki beyti olarak kaydedilmiştir. Ondan sonra LXXXII. gazel ve LXXXIII. gazelin beş beyti bu sayfededir. Altıncı beytinden dokuzuncu beytine kadar da 159. sayfenin başındadır. 161. sayfenin üçüncü satırında LXXXIV. gazelimiz başlamakta ve karışıklık düzelmededir.

[[48](#)] Bu beyit Konya nüshasında yok; bizdeki yazmayla İstanbul Üniversitesi yazmasında var.

[[49](#)] Bu iki beyit Arapçadır.

[50] Bu gazel Arapçadır.

[51] Bu gazel Arapçadır.

[52] Son iki beyit Konya nüshasında yoktur.

[53] Bu gazelin birinci, üçüncü, altıncı, yedinci, dokuzuncu, on birinci ve on üçüncü beyitleri Arapçadır.

[54] Bu gazel Arapçadır.

[55] Bu ve bundan sonraki beş beyit Arapçadır.

[56] Beyitteki “Tanrı” sözü, Türkçe ve “Tengri” tarzındadır.

[57] Konya nüshasında, metinde “Hasan gibi” yerine “Huseyn gibi” anlamına “Hemçü Huseyn” yazılmış, kenara “Hemçü Hasen” diye düzeltilmiştir. Zehir içen İmam Hasan olduğu gibi beyitteki “Ebû’l Hasan – Hasan’ın babası” sözü de doğrusunun Hasan olduğunu göstermektedir.

[58] “Hasbek” Türkçedir.

[[59](#)] Bu beyit ve bundan önceki dört beyit Arapçadır.

[60] “Hasbek” aynen böyle geçiyor.

[61] Bu beyit Konya nüshasında yoktur.

[62] Dokuzuncu beytin ikinci mısra'ı Arapçadır. Onuncu beytin ikinci mısra'ının sonu âyettir.
(Açılmaya bakınız)

[63] Bu gazel Arapçadır.

[64] Bu gazel Arapçadır.

[65] Bu beyit Konya nüshasında yoktur.

[66] Bu gazelin çift beyitleri, ikinci beyitten itibaren Arapçadır.

[67] “Ağıl” sözü böyle, Türkçe geçiyor.

[68] İkinci, dördüncü, altıncı, sekizinci ve onuncu beyitleri Arapçadır.

[69] Bu gazelin birinci ve ikinci beyitleri, bundan önceki gazelin birinci ve ikinci beyitlerinin aynı. Üçüncü beytinin birinci mısra'ı aynı gazelin üçüncü beytinin birinci mısra'ı. Dördüncü beytinin birinci mısra'ı aynı gazelin üçüncü beytinin birinci mısra'ı gibi. Gene üçüncü beytin ikinci mısra'ı aynı gazelin dördüncü beytinin ikinci mısra'ı, önce de işaret ettiğimiz gibi ihtimal bu ayniyetler zapt edenlerin hatası; belki de iki gazel bir tek gazeldi de zapt edilmiş bir gazeli iki gazel haline getirdi.

[70] Bu gazel XXX. gazele çok benziyor, lûtfen karşılaştırmız.

[71] “Sük-sük” sözü Farsçaya Türkçeden geçmiştir; metinde de böyle, “S”nin üstüne bir de ötrü konmuş.

[72] “Konıkam” tarzında, Türkçedir.

[73] Bu beytin ikinci mısra'ıyla bundan sonraki beytin ilk mısra'ı unutulmuş, birinci ve ikinci sütünun arasına yazılmış.

[74] “Kaybolan dostun ardına düşen” diye çevrilen söz, metinde “der teleb-i yâve-revî”dir. “Yavıramak” Türkçede, kaybolmak, “yavı kılmak” demektir.

[75] “Has bey”, “Emîr-i Hâs” diye geçiyor.

[76] Bu gazel İstanbul Üniversitesi nüshasında yok.

[77] Beyitteki “toy” sözü, düğün, düğün ziyafeti, ziyafet anlamlarına gelir, Türkçedir.

[78] Bu gazel Arapçadır.

[[79](#)] Bu son iki beyit Arapçadır.

[[80](#)] Konya nüshasında, bu gazelin sondan üç beytinin ikinci mısra'ı, bizdeki son beytin ikinci mısra'ıdır ve böylece iki beyit eksiktir. Biz, İstanbul Üniversitesi nüshasıyla bizdeki yazmaya uyduk.

[81] Bu ve bundan önceki beyit Konya nüshasında yok.

[82] Bu üç beyitlik gazel “M” kafiyesini taşımada. Herhalde sonradan bulundu, yahut unutuldu, buraya yazıldı. İstanbul Üniversitesi nüshasında yok.

[83] Bu gazelin dokuzuncu beytinden başka her beytinin ikinci mısra'ı Arapçadır.

[⁸⁴] Bu beyit Konya nüshasında yok.

[[85](#)] Son kelime Türkçedir, “urd” tarzında kullanılmıştır. Urut, zehir, yangın, ateş, cehennem, kül anlamlarına gelir. (Şeyh Süleyman-ı Buhârî: Lügat-ı Çağatay ve Türkî-i Osmanî, İstanbul, Mihran Matbaası, 1928, s. 29)

[86] Bundan önceki gazel İstanbul Üniversitesi nüshasında yok. Bu gazelin birinci beytinin ilk mısra'ı, XXXI. gazelin matla' beytinin birinci mısra'ının aynı. Beşinci beyti, aynı gazelin ikinci beytinin aynı. XXXI. gazelin üçüncü beyti bu gazelde yok. Bu gazelin üçüncü beyti de İstanbul Üniversitesi nüshasında yok. Her iki gazelin bir tek gazel olduğu, bir gazelin Mevlânâ söylerken yazanlar tarafından ikiye bölüdüğü muhakkaktır.

[87] Bu gazel İstanbul Üniversitesi nüshasında yok.

[88] Beyitteki “sancak, göç kalkar” sözleri böyle, Türkçe geçiyor.

[[89](#)] Konya nüshasında bu gazelin birinci mısra'ı, bundan önceki gazelin son beytinin ilk mısra'ı yerine yazılmış; matla'ın ikinci mısra'ı da önceki gazelin makta beytinin ikinci mısra'ının yerine kaydedilmiş; karşılaştırmada bir çizgiyle yerleri belirtilerek düzeltilmiştir.

[[90](#)] Bu gazel XLIII. gazelin tıpkısı. Birinci beyitle ikinci beyit aynı. Üçüncü beyit XLIII. gazelin beşinci beytinin aynı. Dördüncü beyit, pek az bir değişiklikle aynı gazelin dördüncü beyti. Beşinci beyti, gene aynı gazelin üçüncü beyti; pek az bir değişiklik var. Altıncı beyit, gene pek az bir farkla aynı gazelin yedinci beyti. Sekizinci beyit, aynı gazelin altıncı beytinin değişik bir şeklinden başka bir şey değil, öbür beyitler XLIII. gazelde yok. Açıkça anlaşılıyor ki bir gazel söylenirken zapt edenlerin yanlışlığı yüzünden iki gazel olmuş; karşılaştırınız.

[91] Bu gazel bir kere de ‘‘Remel Müseddes Mahbn’’ da geçer. O bahirde her iki gazelin, daha doğrusu bir gazelin iki Şeklinin farkları gösterilecektir.

[[92](#)] Bu gazel Arapçadır.

[[93](#)] Bu bendin matla'ı yoktur.

[⁹⁴] “Gerdek” kelimesi, aynen beyitte geçmededir.

[⁹⁵] Konya nüshasında bu beyit yok.

[⁹⁶] Bu beyit Konya nüshasında yok.

[[97](#)] “Sungur” ve “aybek” Türkçe olarak geçiyor.

[⁹⁸] Konya nüshasında “yetimlerin otu – elef-i eytâmem”, Firûzanfer basımında “günlerin otu – elef-i eyyâmem”, (IV; 1339 şemsî hicrî, s. 16; 5. beyit) “hayvanların otu elef-i en’âmem” daha doğru olsa gerek.

[⁹⁹] Eyer sözü, böylece “eger” olarak kullanılmıştır.

[100] “Beklerbek” sözü Türkçe olarak kullanılmıştır.

[[101](#)] Bu bend “V” kafiyelidir, bu beyitse “D” kafiyesini taşıyan bir matla’dır. Bundan sonraki beyit gene “V” kafiyesinde. Bu bakımdan “D” kafiyeli beytin, tercî beyti olması gerekirse de Konya nüshasında böyle yazılmıştır. Anlam bakımından da bu tarz doğru. Şu halde her hususta hürriyet âşığı olan Mevlânâ, tercî beytini bendin son beytinden evvel söyleyivermiştir; ama o beytin mısra’larında da kafiye kaydına düşmemiştir.

[[102](#)] Beyitteki Şaman sözü, kafiye dolayısıyla ‘‘Şemen’’ tarzında kullanılmıştır.

[103] Bu gazelin dördüncü ve altıncı beyitleri Arapçadır.

[104] “Toy”, Türkçe geçiyor.

[[105](#)] Metinde “Sutenbûl”.

[106] Bu gazel CIV. ve CV. gazellerin bâzı beyitlerinden meydana gelmiştir. Birinci beyti, CIV. gazelin birinci beytinin aynıdır. İkinci beyti, aynı gazelin sekizinci beytidir. Dördüncü beyti, CV. gazelin dördüncü beytine pek benziyor, pek az bir değişiklik var. Beşinci beyti, aynı gazelin beşinci beyti. Altıncı beyti, CIV. gazelin on yedinci beyti. Yedinci beyti, CV. gazelin beşinci beyti. Sekizinci beyti, pek az bir değişiklikle aynı gazelin altıncı beyti. Yedinci beyti, gene aynı gazelin yedinci beyti. Sekizinci, dokuzuncu beyitleri, aynı gazelin sekizinci ve dokuzuncu beyitleri. Son beyti de aynı gazelin onuncu beyti. Anlaşıyor ki iki gazel, yazıcıların elinde üç gazel haline gelmiş. Belki de bir tek gazel zapt edenlerin bâzı hatalarıyla üç gazel olmuş.

[107] “Toy”, kafiye yüzünden “to” olarak geçiyor.

[108] “Kutlu”, Türkçe ve böyle geçiyor.

[[109](#)] Bu gazelin ilk beyti, bir kelime farkıyla CL. gazelin ilk beytinin aynı. İkinci beyti de gene bir kelime farkıyla tıpkı o gazelin ikinci beyti. Dördüncü ve beşinci beyitler aynı gazelin üçüncü beytindeki mazmundan meydana gelmiş. Sekizinci beyit aynı gazelin beşinci beytine pek benziyor. Onuncu beyit gene aynı gazelin son beytinin hemen hemen aynı. Bu iki gazelin de bir gazelin zapt edilmiş farkından meydana gelen bir gazel olduğu kanaatindeyiz.

[110] Beyitte “şaman” iki kere “şemen” tarzında geçiyor.

[[111](#)] Bu ve bundan önceki beyit Arapçadır.

[[112](#)] Bu Őir Arapçadır.

[¹] Bu ve bundan önceki beyit, Konya nüshasında yok.

[[2](#)] “Hey konuk kildüm” tarzında ve Türkçedir.

[[3](#)] Yenecek ve içilecek şey anlamına gelen “tuzgu” sözü Türkçedir.

[4] Bu beyit ve bundan önceki dört beyit Arapçadır.

[[5](#)] Bu ve bundan önceki beyit, gene Arapça.

[6] Bu beyit, Konya nüshasında yok.

[7] Bu beyit Arapçadır.

[8] Bu beyit, Konya nüshasında yok.

[⁹] Beyitteki “hey der, sana konuk geldim” sözü, Türkçe ve “hey konuk kildüm” şeklindedir.

[[10](#)] Bu beyitteki “göç” sözü de bu tarzda ve Türkçe olarak kullanılmıştır.

[[11](#)] Gazelin redifi olan “seviyorum seni” sözü Rumcadır.

[[12](#)] Bu beyitteki “gel” sözü de Rumca “ela”dır.

[13] Beyitteki “anlatıyorum” sözü Rumcadır.

[[14](#)] Bu beyit Konya nüshasında yok.

[15] Bu gazelin tek beyitleri Arapçadır.

[16] Yarlıĝ kelimesini, aynen böyle ve Türkçe kullanmıştır.

[17] Bu gazelin birinci beyti, LXIII. gazelin ikinci beytinin; ikinci beyti, aynı gazelin on dördüncü beytinin; dördüncü beyti, dördüncü beytinin; beşinci beyti, altıncı beytinin aynıdır. Üçüncü beyti, on ikinci beytinin; altıncı beyti, onuncu beytinin; yedinci beyti, on altıncı beytinin pek az farkla gene aynıdır; ancak başta tekrarlanan “Müslümanlar, Müslümanlar” sözü, o gazelde Arapça “dostlarım, dostlarım”dır. Bizce kâtibü’l-esrâr olanların çeşitli yazışlarından meydana gelen bir şeydir bu.

[18] Bu gazel ‘‘D’’ harfine aittir; fakat buraya yazılmış.

[[19](#)] Bu iki beyit Arapçadır.

[20] Bu gazelin ilk üç beyti Arapçadır ve Mütenebbî'nin bir kasidesinin birinci, altıncı ve yirmi dokuzuncu beyitleridir (Dîvân Abi't-Tayyibi'l-Mutanabbî bi Şerhi Abi'l-Bakaa'l-Akbarî El-musammâ bi't-Tibyân fi Şarh'id-Dîvân. Mustafâ'l-Sakkaa, İbrahim'ül-Abyârî, Abdü'l-Hafız Şalabî tarafından hazırlanan nüs. Mısır, Al-Halabî Mat. 1926, s. 221-222, 228)

[[21](#)] Bu gazelin birinci beyti, XII. gazelin dördüncü beytinin aynıdır, ikinci beyti pek az bir farkla aynı gazelin beşinci beytidir. Üçüncü beyti, gene aynı gazelin altıncı beytinin hemen hemen aynıdır. Beşinci beyit olarak da aynı gazelin yedinci beyti tekrarlanıyor. İst. Üniv. nüshasında olmadığından yazmadık. Son beyitte de, aynı gazelin ilk mısra'ını tekrarlıyor. İhtimal iki gazel birdi; kâtibü'l-esrâr vazifesini görenlerin kaydedişleri böyle iki ayrı gazel meydana getirdi.

[[22](#)] Bu gazel Arapça, ancak son beytin ilk mısra'ı Farsçadır.

[23] Bu Őir mesnevî tarzındadır.

[24] Bu beyit Konya nüshasında yoktur. Aynı zamanda yedinci ve sekizinci beyitleri de Konya nüshasında unutulmuş, sonradan ortadaki cetvele ve yukarıya doğru yazılmıştır.

[25] Bu gazelin birinci, yedinci, on üçüncü, on dokuzuncu ve son beyitleri Arapçadır.

[26] Bu gazel, Mevlânâ'nın, Şimdi babasının üstünde olan sandukasının alt kısımlarına oyulmuştur (Mevlânâ Celâleddin, III. basım, s. 132-133)

[27] Bu gazelin on bir, on iki, on üç, on dört, on beş, on altı ve on yedinci beyitleri Arapçadır. Ancak Konya nüshasında on üçüncü beytin ilk mısra'ından sonra on beşinci beytin ikinci mısra'ı yazılmış, bu sûretle dört mısra' atlanmıştır. Aynı zamanda Farsça olan son beyit de bu nüshada yoktur. Biz tercemede bizdeki yazmayla İstanbul Üniv. K. nüshasına uyduk.

[28] Gazelin bu son beyti, kenara yazılmıştır.

[[29](#)] Bu gazel Arapçadır.

[[30](#)] Bu beyit, Konya nüshasında yoktur; bizdeki yazmayla İst. Üniv. yazmasında var.

[31] Kılavuz kelimesini, aynen böyle ve Türkçe kullanmıştır.

[32] Konya nüshasında, bu son beyit şöyledir: “Sus, o arslanlar arslanı, mâna ışığıdır; karga da peyniri söz yüzünden kaybetti gitti.” Bu nüshayı kopya eden, her bahirde eksik olan gazelleri, rubailerden sonra yazmış. Bu son beyit, ordaki bir gazelin son beyti. Bu yüzden biz, bizdeki yazmayla İst. Üniv. yazmasına uyduk

[33] Son üç beyit Konya nüshasında da, bizdeki yazmada da yok. İst. Üniv. K. nüshasında var.

[[34](#)] Bu gazelin ilk beyti, CXIV. gazelin ilk beytinin aynıdır.

[[35](#)] Bu beyit Konya nüshasında yoktur. İst. Üniv. nüshasında vardır.

[36] Tağar, tağarcık, Türkçedir; beyitte “tağar” olarak Türkçe kullanılmıştır.

[37] “Turşu” sözü Türkçe olarak ve “açar” tarzında kullanılmıştır (Şeyh Süleyman’ın Lûgat-Çagatay’ında “açar” kelimesine bakınız; İst. 1298, s. 6)

[38] Bugün de akide şekeri dediğimiz şekerin, o zaman da bulunduğunu anlıyoruz.

[[39](#)] CXII. gazelin dördüncü beytine bakınız.

[[40](#)] Aynı gazelin beşinci beytine bkz.

[[41](#)] Altıncı beytine bkz.

[[42](#)] Yedinci beytine bkz.

[43] Bu Şirin üçüncü beytinin ikinci mısra'ıyla onuncu, on birinci, on ikinci beyitlerinin ikinci mısra'ları, dördüncü ve beşinci beyitleri Arapçadır. Son mısra' Mütenebbî'nindir (Şeyh Nâsîfa'l-Yâzıcıyya'l-Lubnânî: Al-Arfa't-Tayyib fî Şarh-ı Dâvânni Abi't-Tayyib, Beyrut - 1882, s. 96-101)

[44] Bu gazelin ilk ve ikinci beyitleri, CXLVI. gazelin birinci ve ikinci beyitlerinin aynıdır. İst. Üniv. nüshasında üçüncü beyit olarak aynı gazelin üçüncü beyti vardır. İki gazelin bir tek gazel olduğu ve tespit edenler tarafından bu tarzda iki gazel haline getirildiği zannındayız.

[45] Bu gazelin tek beyitleri Arapçadır.

[46] Bu gazel Arapçadır.

[[47](#)] Bu gazel Arapçadır. Bedî'uz zaman Firûzanfer, bu gazeli bundan önceki gazelin devamı olarak kaydetmiştir (Külliyyât-ı Şems yâ Dîvân-ı Kebîr, c. V, s. 3-4).

[48] Bu Őir mesnevî tarzındadır. Ancak ilk beytinin kafiyesi “D”dir.

[[49](#)] Bu gazelin ilk iki beyti, CLXXXVIII. gazelin ilk iki beytinin aynıdır.

[50] Beytin ikinci mısra'ı Arapçadır ve Mütenebbî'nindir. XII. gazelin notuna bakınız.

[51] Beytin ikinci mısra'ı Arapçadır.

[52] Bu ve bundan önceki beyit, Konya nüshasında yok.

[53] Bu gazel Arapçadır

[54] Bu beytin ilk ve ikinci mısra'larının baş tarafları Rumcadır. Prof Ritter böyle terceme etmekle beraber, gene de ihtiyatla karşılanması gerektiğini söyledi.

[55] Bu gazelin yalnız son beyti Farsça, öbür beyitleri Arapçadır.

[56] Aynen “baron” kelimesi kullanılmıştır.

[57] Bu gazel Arapçadır.

[58] Bu gazelin son beş beyti Arapçadır.

[59] “Feryattan” yerine “Ansızın”: İst. Üniv. nüs.

[60] Gazelin son üç beyti Arapçadır.

[61] CCXLVIII. gazelin matla'ının aynıdır.

[62] Bu gazel Arapçadır.

[63] Bu gazelin tek beyitleri Arapçadır.

[64] Bu Şirin matla' beyti, bundan 6nceki Şirin matla' beytinin aynı; ikisinin bir Őir olması ihtimali s6ylenabilir.

[65] Bu iki beyit, Konya nüshasında birinci bendden sonra yazılmış. Kafiye bakımından üçüncü bendin ilk iki beyti olsa gerek. İst. Üniv. K. nüshasında üçüncü bendin ilk beyti, aynı bendin ikinci beytidir.

[66] “Armağan” sözü Türkçe ve böyle geçiyor.

[67] Bu gazelin son üç beyti Arapçadır.

[68] Beytin ikinci mısra'ı Arapçadır.

[69] Bu gazelin sekizinci beyti ve onuncu beyitten sonraki beyitleri Arapçadır.

[[1](#)] “Kafa” diye çevirdiğimiz söz, “depe”, yâni “tepe” olarak Türkçe kullanılmıştır.

[[2](#)] Bundan önceki gazelin üçüncü beytinin aynıdır. İst. Üniv. nüshasında, evvelki gazelde bu beyit yoktur.

[3] “Hoşt” sözü beyitte böyle geçmektedir.

[4] “Çirkin”, “çürkün” sözleri, beyitte “züşt”, “zişt” diye geçiyor.

[5] Bu beyit kenara yazılmış.

[6] Kenarda: “Bu akıl da, iki yüz akıl da görünmez olur.”

[7] Beytin ikinci mısra'ının son kelimeleri Türkçe "koş, koş"tur.

[8] Gene son kelimeler, Türkçe “boş, boş”tur.

[⁹] Uyuz, Türkçe olarak “yûz” tarzında geçer.

[10] İkinci mısra' Arapçadır.

[[11](#)] XLV. gazelin, bir söz müstesna, ilk beytinin aynıdır.

[[12](#)] Aynı gazelin ikinci beytinin aynı.

[13] Bu beytin ikinci mısra'ı şudur: “Tâk u turunbîn-i turunbîn-i tâk”. Ancak böyle çevirebildik.

[[14](#)] Bu beytin ikinci mısra'ı Arapçadır.

[15] Bu beytin ikinci mısra'ı Arapçadır.

[16] Bu beytin ikinci mısra'ı Arapçadır.

[17] Bu beytin ikinci mısra'ı Arapçadır.

[18] Bâzı nüshalarda beyit şöyledir:

Hâsılı ömrem se suhan biş nîst

Hâm budem pohte şodem sũhtem

Yâni, ömrümün hulâsası, üç sözden artık değil: Hamdım, oldum, yandım.

[[19](#)] İkinci mısra' şudur: “Bekler-i leşkergeh-i cânet kunem.” Mısra'daki “bekler” sözü Türkçedir.

[20] Bu beytin ikinci mısra'ı Arapçadır.

[[21](#)] Bu beyitten itibaren üç beyit Arapçadır.

[[22](#)] Bu beyitten itibaren üç betit Arapçadır, sonraki beytin ikinci mısra'ı Arapçadır; ondan sonra gazel, sona kadar Arapça gitmekte.

[23] Son kelime, “kimsen” tarzında ve Türkçedir.

[[24](#)] Bu gazelin, ilk beyitten itibaren tek beyitleri, Arapçadır.

[25] Bu gazelin çift beyitleri, Arapçadır.

[26] Bu gazelin her beytinin ikinci mısra'ı Arapçadır.

[[27](#)] Bu beyitle bundan önceki iki beyit Arapçadır.

[28] Birinci beyit, XVII. gazelin ilk beytinin aynıdır. İkinci beytin ilk mısra'ı da aynıdır.

[[29](#)] Eyvahlar olsun söğüt gibi meyvesi olmayana. (İst. Üniv. nüshası)

[30] Bu gazelin dördüncü ve beşinci beyitleri unutulmuş, sonradan aynı yazıyla ortaya yazılmıştır. Bizim yazmamızda son beyitten önce şu iki beyit de var:

Sizinle konuşmakta tat var; zaten yoksullara can veren de sizsiniz.

Adamsanız, erkekliğiniz varsa, her an gönülde bulunan cennete girin gitsin.

[31] “Göç” kelimesi, Türkçe olarak kullanılmıştır.

[[32](#)] Bu gazelin, matla' beyti yoktur, bu bakımdan, kıt'adır.

[[33](#)] Bu beyitten itibaren, bu gazel Arapçadır.

[[34](#)] Bu gazelin ilk beyti, XLI. gazelin ilk beytinin aynıdır.

[35] Bu gazelin ilk beytinden itibaren tek beyitleri Arapçadır.

[[36](#)] Bu beyitle bundan önceki beytin ikinci mısra'ları Arapçadır.

[[37](#)] Gazel, buraya dek Arapçadır.

[38] Bu beyit, aynı yazıyla kenara yazılmıştır.

[[39](#)] “Şehzade” diye Türkçeye çevirdiğimiz söz, Türkçe “tigin” tarzında geçiyor.

[40] Bu beyit, bundan önceki gazelin ikinci beytine pek yakın. Birinci beytiyse onun matla' beytinin aynı gibi.

[41] Bu beyit, LXXXI. gazelin matla' beytinin aynı.

[[42](#)] Bu beyit de o gazelin on ikinci beytinin pek az bir farkla aynı.

[43] Bu beyit de aynı gazelin altıncı beytine pek benziyor. Başka beyitlerde de benzerlikler var; karşılaştırınız.

[[44](#)] Bu gazeli, LXXXI. ve LXXXV. gazellerle karşılaştırınız. Bizce bu üç gazel, ya birbirine karışmıştır; yahut bir tek gazelin birkaç kişi tarafından çeşitli zaptından meydana gelen üç rivayettir de gazel bir tek gazeldir.

[45] Matla'ı olmadığı için bu şiir kıt'adır.

[[46](#)] Bu şiirde de matla' yok.

[[47](#)] Bu gazel Arapçadır.

[48] Bu gazelin birinci beyti, CII. gazelin matla' beytinin hemen hemen aynı. İkinci beyti, aynı gazelin on altıncı beytine, üçüncü beyti on yedinci beytine benziyor. Dördüncü beyti on sekizinci beytinin aynı. Beşinci beyti on dokuzuncu beytinin bir başka şekli. Altıncı beyti yirminci beytinin biraz değişiki. Yedinci beyti yirmi birinci beytinin ta kendisi; sekizinci beyti on dördüncü beytinin bir kelime değişikiyle gene aynı. Dokuzuncu beyti yedinci beytinin başka bir şekli. LXXXVI. gazelin notundaki mülâhazayı burda da tekrarlayacağız ve bu iki gazelin, aynı gazelin zapt edilişindeki farktan başka bir şey olmadığı kanaatini yürüteceğiz.

[[49](#)] Tercememize esas tuttuğumuz Konya Múzesi'ndeki nüşanın ikinci cildi bu bahirle başlar.

[50] Bu Őir murabba-ı m¼tekerrirdir.

[51] Bu beytin ikinci mısra'ı Arapçadır.

[52] İst. Üniv. nüshasında, bu gazelde, şu beyit de var:

“Oruç, hal diliyle diyor ki: Zayıfla, azal, gelişmek bizden.”

[53] Bu Şirin ilk üç beytinde kafiye “T”, dördüncü beytinde “D” beşinci, altıncı, yedinci ve sekizinci beyitlerde “men” redifiyle “M”, dokuzuncu ve onuncu beyitlerinde “Y”, on birinci ve on ikinci beyitlerde “H”, son üç beyitteyse gene “T”dir.

[54] Bu gazel Arapçadır.

[55] Bu gazelin dokuz, on, on bir ve on ikinci beyitleri Arapçadır.

[56] Konya nüshasında bu beytin ilk mısra'ıyla bundan sonraki beytin ikinci mısra'ı birleştirilmiş, iki beyit bir beyit olmuştur. Herhalde yazan, beytin birinci mısra'ından sonra, öteki beytin ikinci mısra'ını yanlışlıkla yazmıştır. Biz, İst. Üniv. nüshasına uyduk.

[57] Bu Őir murabbadır.

[58] Bu şiir murabbadır ve XLIX. şiirin bir başka şeklidir. Birinci murabba, o şiirin birinci murabbainın aynı. İkincisi, dokuzuncu murabbain pek az değişik bir şekli. Dördüncü murabba, ikinci murabbain; beşinci murabba, üçüncü murabbain; altıncı murabba, dördüncü murabbain; yedinci murabba, beşinci murabbain, sekizinci murabba, altıncı murabbain; dokuzuncu murabba, yedinci murabbain; onuncu murabba, sekizinci murabbain; son murabba da onuncu murabbain değişik şeklinden ibarettir. Karşılaştırınız.

[[59](#)] Bu beyit Konya nüshasında yoktur.

[60] Bu beyit Konya nüshasında yok.

[61] Bu gazelin çift mısra'ları Arapçadır.

[62] Bu gazelin ilk beyti, LXXIX. gazelin ilk beytinin aynıdır; bundan sonraki gazel de aynı beyitle başlıyor.

[63] Beytin ikinci mısra'ı Arapçadır.

[64] Beytin ilk mısra'ı Arapçadır.

[65] Kara adır yerine, Türkçe “alacuk” kelimesini kullanmıştır.

[66] Konya nüshasında bu beyitten evvelki beytin ikinci mısra'ı, bu beytin ikinci mısra'ıdır, böylece nüshada bir beyit eksiktir.

[67] “Sen-sen”, Türkçedir; “sensin” yerine kullanılıyor.

[68] Bu beyitteki “sensin” sözü de Türkçe kullanılmıştır.

[69] Bu gazel Arapçadır.

[70] Konya nüshasında ikinci mısra' "Yıllarca ben vardım, sen vardın" şeklindedir.

[71] Bu gazel Arapçadır.

[72] Bu ve bundan önceki iki beyit Arapçadır.

[73] Bu gazelden sonra Konya nüshasında bir gazel var ki CLIV. gazelin aynı. Ancak kafiyeli mısra'ların sonlarında, CLIV. gazelde “sen”, yâni “tu” var; bunda yok. Aynı gazelin iki çeşit zaptından meydana geldiği besbelli. Bu gazeli terceme etmiyoruz.

[74] Bu gazel Arapçadır.

[75] Bu ve bundan önceki beyit, Konya nüshasında yok.

[76] Bu gazel Arapçadır.

[77] Bu beyit ve bundan önceki dört beyit Arapçadır.

[78] Bu gazel, Arapçadır.

[79] Bu ve bundan sonraki beyitte geçen “koru” sözü Türkçedir ve “koru” olarak kullanılmıştır.

[80] Bizdeki yazmada, ‘‘Aşk ateŖi olmadıktan sonra, ‘‘renkten, dumandan ibaretsin’’ tarzındadır ve daha da doğru olsa gerektir; fakat evirmemizde Konya nüşhasına uyduk.

[81] On beş dörtlükten meydana gelen bu Şirin birinci, ikinci, üçüncü, beşinci beyitleri Arapça, öbür beyitleri Farsçadır.

[82] Bu Őir, murabbadır.

[83] Bu Őir de murabbadır.

[[84](#)] Bu beyit, Konya nüshasında yoktur, bizim nüshayla İst. Üniv. nüshasında var.

[85] Bu Őir Arapçadır.

[86] Bu gazel, “D” harfine aittir.

[87] Bu gazel, “A” harfine aittir.

[88] Bu ve bundan önceki beyit Arapçadır.

[[89](#)] Düşman anlamına gelen “yağı”, aynen Türkçe ve “yağı” olarak kullanılmıştır.

[[90](#)] Beyitteki “yayla, kışlak, yaylak” sözlere Türkçedir.

[91] Bu beyit, Konya nüshasında yok.

[[92](#)] Bu gazelin bütün beyitlerinin ikinci mısra'ları Arapçadır.

[[93](#)] Bu gazel Arapçadır.

[⁹⁴] Bu beyit Arapçadır.

[[95](#)] Bu beyit de Arapçadır.

[96] Bu gazel Arapçadır.

[[97](#)] Bu beyit ve bundan önceki beyit Arapçadır.

[⁹⁸] Bu beyit, son iki kelime müstesna, Rumcadır.

[⁹⁹] Bu beyit, son iki kelime müstesna, Türkçedir. Beyti yazıyoruz.

Yüzüň iy yâr-i rûhânî virür Îsî bigi cânı

Senün ol eylügünġ kanı eġer men müttehem bâşem.

[100] Bu beyit Konya nüshasında yok.

[101] “Yemeği” diye çevirdiğimiz kelime, Konya nüşhasında “tuzgu”, İst. Üniv. nüşhasında “turgu”dur. Yiyecek ve içecek Şeylere denir, Türkçedir (F. Steingass: Persian-English Dic. s. 295).

[[102](#)] Yarlğ kelimesi, böyle ve Türkçedir.

[103] Bu beyit, Konya nüshasında yoktur.

[104] “Tuzluk” kelimesi beyitte aynen böyledir ve Türkçedir.

[[105](#)] Bu gazelin altıncı beytiyle sondan beş beyti Arapçadır.

[106] Bir Bektaşî nefesinde de geçen “naşı” kelimesi, acaba “nâ şey”den mi bozmadır?

[[107](#)] Bu gazel CI. gazelin, pek az bâzı kelime farklarıyla aynıdır. Herhalde Mevlânâ söylerken iki kişi yazmış, temize çekilirken bu farklar meydana gelmiştir.

[108] Bu gazelin beşinci, altıncı, sekizinci ve son beyitleri Arapçadır.

[[109](#)] Bu gazelin birinci ve sonuncu beyitleri CXIX. gazelin birinci ve sonuncu beyitlerinin aynı. İkinci beyti pek az bir farkla aynı gazelin ikinci beytinin aynı. Onuncu beyti de gene o gazelin sekizinci beytinin aynı.

[[110](#)] Bu beyit Konya nüshasında yok.

[[111](#)] Bu gazelin son iki beyti Arapçadır.

[¹] Bu beyit Konya nüshasında yok, bizdeki yazmadan aldık.

[[2](#)] Bu gazel Arapçadır.

[3] Bu gazelin üçüncü, dördüncü ve yedinci beyitleri Arapçadır.

[[4](#)] Bu gazel Arapçadır.

[5] Metinde “k”nın üstüne bir ötrü konmuş; “Şüphe yok ki atılıp durmada” diye çevrilmesi gerekti; fakat “okyay” karşılaştırılması bakımından bu mutlaka “keman”dır, yâni yaydır. Tercemeyi bu düşünceyle yaptık; yanlış yaptıysak kusur bize aittir, üstünlük kusur bulana.

[6] Bu gazel Arapçadır.

[7] Beyitte “âşıkı naşı” diye geçiyor. Naşı sözü, Bektaşî nefeslerinde de geçer. Bu sözün, yanlış olarak, Arapça “şey” kelimesinin evveline Farsça “nâ” ekinin getirilmesinden meydana gelmesi ihtimali vardır ki adam değil, hiçbir şey değil anlamlarına gelir; “nâdân” diye terceme ettik.

[8] “Hey kimsen” şeklinde, Türkçedir.

[⁹] Fâilât, kafiye zorundan “fâilen” diye kullanılmıştır.

[[10](#)] Bu gazel Arapçadır.

[[11](#)] Beyitte “yayla, kışlak, Türkmen” sözleri Türkçedir.

[12] Metinde bu beytin ikinci mısra'ı yerine, bundan sonraki beytin ikinci mısra'ı olan ve “o ağlayışı” diye başlayan kısım yazılmış, böylece bu beytin ikinci mısra'ıyla son beytin birinci mısra'ı eksik kalmıştır.

[13] Yazan, eksik yazdığını anlamış, bundan önceki beytin ikinci mısra'ını birinci sütunla ikinci sütunun arasında cetvelin içine ve o beytin birinci mısra'ından sonra yukardan aşağıya, bu beytin birinci mısra'ını da aynı mısra'ın üstüne yazarak hatasını düzeltmiştir.

[[14](#)] Bu ve bundan önceki beyit, kenara yazılmıştır.

[15] Bu gazelin birinci, altıncı, on birinci ve on ikinci beyitlerinin birinci mısra'ları Rumcadır. İkinci beytinin birinci mısra'ının son kelimesi de aynı dilledir. Üçüncü beytinin ikinci mısra'ı Arapçadır. Öbür beyit ve mısra'lar Farsçadır. Rumcaları sayın Avukat Vladimir Mirmiroğlu Türkçeye çevirmiştir. Gazel, Rumca mısra'lar ve kelimenin Arap ve Rum alfabeleriyle yazılı şekilleri ve tercemesi, Mevlânâ Celâleddin adlı eserimizde çıkmıştır (İkinci basım, İst. İnkılâp Kitabevi, 1952, s. 254-259).

[16] Konya nüshasında “kadeh” yâni “cam” yerine “can” yazılı; bizim nüshamızda “cam”. Beyitteki mazmun, bunun doğruluğunu gösteriyor.

[17] Bu gazel Arapçadır.

[18] Metinde “kaayei” tarzında ve Türkçedir, kenara “yüksek” anlamına gelen “belend” sözü yazılmıştır.

[[19](#)] Bu gazel ‘‘T’’ harfine aittir, buraya yazılmış.

[20] Bu gazel, “D” harfine aittir, bu bahirde son gazel olarak yazılmış. Beyitteki “bak, bak” sözü Türkçe olarak kullanılmıştır.

[21] Bu gazelin ilk beytiyle üçüncü, dördüncü, beşinci, altıncı ve son beyitlerin ikinci mısra'ları Arapçadır.

[[22](#)] Bu gazel Arapçadır.

[23] Bu gazelin redifi Arapça “faskınâ”dır.

[24] Bu gazelin birinci beyti, III. gazelin birinci beytine benzer; ikinci beyti, aynı gazelin ikinci beytidir, yalnız bir söz değişimi var. Üçüncü beyit de aynı gazelin üçüncü beytinin aynı gibi bir şey; dördüncü beyti de öyle.

[25] Bu gazelin son dört beyti Arapçadır.

[26] Bu gazelin son altı beyti Arapçadır.

[[27](#)] Bu gazelin ikinci beyti XXI. gazelin dokuzuncu beytine pek benzer. Üçüncü beyti, aynı gazelin dördüncü beytinin aynıdır. Beşinci beyti, gene o gazelin onuncu beytinin aynı. Altıncı beyti, aynı gazelin beşinci beyti gibi. Yedinci beyti, aynı gazelin üçüncü beyti sanki. On üçüncü beyti, gene o gazelin sekizinci beytine pek benziyor.

[[28](#)] Bu gazelin ilk üç beyti, bundan önceki bahirde CLXXXIV. gazelin ilk üç beytinin, dördüncü, beşinci, altıncı, yedinci beyitleri, aynı gazelin beşinci, altıncı, yedinci, sekizinci beyitlerinin; on birinci, on ikinci, on üçüncü, on dördüncü beyitleri, gene aynı gazelin dokuzuncu, onuncu, on birinci ve on ikinci beyitlerinin; on altıncı beyti, on üçüncü beytin hemen hemen aynıdır; on üçüncü beyti de gene o gazelin dördüncü beytidir; karşılaştırınız.

[[29](#)] Bu gazel Arapçadır.

[[30](#)] Bu gazelin birinci beyti, bundan önceki bahirde, gene “N” harfinde bulunan CLIV. gazelin ilk beytinin; ikinci beyti, aynı gazelin dördüncü beytinin hemen hemen aynıdır.

[31] Bu beyit Konya nüshasında yok; bizdeki ve İst. Üniversitesi'ndeki nüshalarda var.

[32] Bu gazelin dördüncü ve beşinci beyitleri Konya nüshasında yok; bizdeki nüshayla İst. Üniv. nüshasında var.

[[33](#)] Aynı bahirde olan bu gazel, ‘‘T’’ kafiyesinde dir. Herhalde unutulup buraya yazılmış.

[[34](#)] Bu gazel ‘‘D’’ kafiyesini taşımakta. Unutulup buraya yazılmış.

[35] Bu gazel “N” kafiyesine ait. Unutulup, yahut sonradan bulunup buraya yazılmış.

[36] Bu gazel de “A” harfine ait; buraya yazılmış.

[[37](#)] Bu beyit Arapçadır.

[38] Konuk kelimesi Türkçe olarak ve bu tarzda kullanılmıştır.

[[39](#)] Bu gazelin birinci, üçüncü, beşinci, yedinci, dokuzuncu ve son beyitleri Arapçadır.

[40] Bu gazelin altıncı ve yedinci beyitleri Arapçadır.

[41] Eski pabuç kimde var sözü aynen böyle, mısra'ın sonunda Türkçedir.

[42] Bu gazelin birinci, üçüncü, beşinci beyitleri Arapçadır. Altıncı, yedinci beyitleri, XL. gazelin birinci ve ikinci beyitlerinin aynıdır. Sekizinci beyti; aynı gazelin üçüncü beytine çok benzer. Dokuzuncu beytiyle onuncu beyti de gene aynı gazelin beşinci ve altıncı beyitlerinin aynı gibi bir şeydir. Son beyitteki “Eski pabuç kimde var” sözü, aynı gazelde olduğu gibi Türkçedir.

[43] Beyitte düşman, “yağı” olarak Türkçe geçer.

[[44](#)] Bu beyit, Konya nüshasında yok.

[[45](#)] Bu gazelin ilk dört beyti Arapçadır.

[[46](#)] Bu gazel Arapçadır.

[47] “Toy” kelimesi böyle, Türkçe olarak kullanılmıştır.

[48] “Gün” Türkçedir.

[[49](#)] Bu ve bundan önceki beyitte geçen “konuk” sözü, Türkçe olarak kullanılmıştır.

[50] Gazelde, “ey çelebi, kimsin” sözü, Türkçe olarak kullanılmıştır.

[51] Gazeldeki “çarık” sözleri, “çaruk” şeklinde kullanılmıştır.

[52] Torba sözü “tobre” şeklinde ve Türkçe olarak kullanılmıştır.

[53] çarık sözü, “aruk” tarzında kullanılmıştır.

[54] Bu gazel Arapçadır. Dördüncü beytin ilk kelimesi, nüshamızda “dâa”dır. “Dâka” olursa anlam doğruluyor. Bu tarzda çevirdik.

[55] Bu gazel ‘‘T’’ harfindedir; unutulmuş, buraya yazılmış.

[56] Bu gazel “Ş” harfindedir; unutulmuş, buraya yazılmış.

[¹] Bu beyit Arapçadır.

[[2](#)] Bu beyit Arapçadır.

[3] Bu beyit Arapçadır.

[⁴] Bu beytin sonuna dek Arapçadır.

[5] Bu gazelin ilk mısra'ı, ikinci beytinin ikinci mısra'ı, üçüncü beytinin ikinci mısra'ının sonu, dördüncü beytinin her iki mısra'ının sonları, son beytin ikinci mısra'ının sonu Arapçadır.

[6] Beyitteki “leblebi” kelimesi, kafiyeye uyularak “leblebu” tarzında ve Türkçe kullanılmıştır.

[7] Bu beytin aslı şudur:

Derâverend be raks o tarab be yek cur'a

Hezâr pîr-i za'îf-i bi monde ber cârâ

Konya nüshasında yok, fakat anlam bakımından sonraki beyti tamamlaması,

hattâ açıklaması dolayısıyla mutlaka bu gazeldendir, İst. Üniv.

nüshasından yazdık.

[8] Dört beyitten ibaret olan bu gazel Arapçadır.

[⁹] Bu gazelin son dört beyti Arapçadır.

[10] Yiğit kelimesi Türkçedir.

[11] “Konuk gerek” sözü, aynen böyle, Türkçe olarak kullanılmıştır.

[12] İst. Üniv. nüshasında ikinci mısra' şöyledir:

“Artık sen bana, güneşin yüzü, başı yoktur deme.”

[13] İst. Üniv. nüshasında bu beyit, “Bihoft çeşm-i muganni” diye başlamıyor, “Bihoft çeşm-i Muhammed” diye başlıyor. Doğrusu buysa Mevlânâ, bu gazeli söylerken oğlu Sultan Veled rebâb çalmadadır, Muhammed’den maksat da odur. Nitekim bir rubaisinde “Bahâeddinimiz” diye oğlundan bahseder ve geceleri sabahlara kadar kendisine rebâb çaldığını minnetle söyler.

[[14](#)] Bu Őir, LVII. Şiirin hemen hemen aynıdır.

[15] Beyitte, düşman anlamına gelen “yağı” sözü böyle, Türkçe olarak kullanılmıştır.

[[16](#)] Bu gazelin ilk dört beyti, LXXI. gazelde de geçer.

[[17](#)] Bu beyit, LXXI. gazelin sekizinci beytidir.

[18] Tercemede Üniv. nüshasına uyduk; Konya nüshasında bu beyit, “Ölüm zamanı” diye başlıyor; halbuki ikinci mısra’a göre Üniv. nüshası doğru.

[[19](#)] Bu beyitten sonra üç beyit daha var ki LXXI. gazelin beşinci, altıncı ve dokuzuncu beyitleridir.

[20] Konya nüshasında beşinci beytin ikinci mısra'ı yerine altıncı beytin ikinci mısra'ı yazılmış, altıncı beytin birinci mısra'ıysa yok, bu sûretle bir beyit atlanmış.

[[21](#)] Bu beyit Konya nüshasında yok.

[[22](#)] Bu gazelin ikinci, dördüncü, altıncı, sekizinci, onuncu, on ikinci, on dördüncü, on altıncı ve on sekizinci beyitleri Arapçadır ve Farsça beyitlerle Arapça beyitler, anlam bakımından birbiriyle ilgili değildir, âdeta iki gazel, birleştirilmiştir.

[23] E.N.: Bu beyit eserin ilk baskısında muhtemelen dizilirken atlanmış, özgün elyazmasından günümüz Türkçesine çevrilerek yayınevimizin hazırladığı baskıya eklenmiştir.

[[24](#)] Bu gazelin birinci ve ikinci beyitleri, LXXXVIII. gazelin ilk iki beytinin aynıdır; üçüncü beyti, aynı gazelin dördüncü beytinin aynıdır. On dördüncü beyti, gene aynı gazelin sekizinci beytine pek benzer.

[[25](#)] Bu gazelin ilk beyti, LXIV. gazelin matla' beytinin aynı, ikinci beyti de gene o gazelin ikinci beyti, üçüncü ve dördüncü beyitler de öyle. Beşinci beyit, aynı gazelin sekizinci beytini pek andırıyor. Yedinci beyit de aynı gazelin yedinci beytine benziyor.

[26] Bu gazelin de matla'ı, LXIV. gazelin matla'ının aynı. İkinci beyit, aynı gazelin sekizinci beyti. Üçüncü beyit, dokuzuncu beyti, ancak ikinci mısra' değişik. Beşinci beyit, altıncı beytin aynı. Yedinci beyit, CX. gazelin dokuzuncu beytinin aynı gibi.

[[27](#)] Pay kelimesi aynen böyle ve Türkçedir.

[28] Beyitte “hıyar” kelimesi Türkçedir; Arapçada hayırlılar anlamına gelmekle beraber, beyitteki kavun dolayısıyla sondaki hıyarın, bildiğimiz salatalık anlamına kullanıldığı anlaşılıyor.

[[29](#)] Beyitteki “pul” kelimesi Türkçe kullanılmıştır.

[30] Bu beyit, “A” harfindeki X. gazelin ilk beytinin hemen hemen aynıdır.

[31] Bu beyit, “A” harfindeki X. gazelin ilk beytinin hemen hemen aynıdır.

[[32](#)] Bu beyit, X. gazelin yedinci beytine çok benzer.

[33] Bu beyit, X. gazelin onuncu beytine çok benzer.

[[34](#)] Bu beyit İst. Üniv. nüshasında var.

[35] E.N.: Bu beyit eserin ilk baskısında muhtemelen dizilirken atlanmış, özgün elyazmasından günümüz Türkçesine çevrilerek yayınevimizin hazırladığı bu baskıya eklenmiştir.

[36] Bizim nüshamızda böyle. İst. Üniv. nüshasında, “Rum dilberlerini kucaklayıp öpmek için...” tarzında ve galiba daha da doğru.

[[37](#)] Bu beyit de İst. Üniv. nüshasında şöyle: “Ne tuhaf şey ki Zenci’nin bu Rum’la bir ilgisi var...”
Bundan önceki beyitle bağılılığı meydanda.

[38] E.N.:Bu beyit eserin ilk baskısında muhtemelen dizilirken atlanmış, özgün elyazmasından günümüz Türkçesine çevrilerek yayınevimizin hazırladığı bu baskıya eklenmiştir.

[[39](#)] Bu gazel Arapçadır.

[40] Metinde “beylerbeyi” yerine “Tamgaç” kelimesi var.

[41] Sancak, Türkçe ve “sancak” olarak geçer.

[42] Beyitte “Bek” kelimesi Türkçe olarak kullanılmıştır.

[43] “Arslan” Türkçedir.

[[44](#)] Konya nüshasında bu beytin ilk mısra'ı yoktur.

[45] Aynı nüshada bu beytin birinci mısra'ından sonra bundan önceki beytin ikinci mısra'ı yazılmış, bu beytin ikinci mısra'ı unutulmuştur. Anlaşıyor ki nüshayı yazan, bu beyitten önceki beytin birinci mısra'ından sonra diğer beytin ikinci mısra'ını yazmış, böylece iki beyit, bir beyit olmuş, bir beyit de atlanmıştır.

[46] Konuk kelimesi, bu tarzda, Türkçe olarak kullanılmıştır.

[47] Geldim; sevginizde... Nüsha. Bu cüz Arapçadır.

[48] İkinci mısra' Arapçadır.

[49] İkinci mısra' Arapçadır.

[50] “Ol eridi” sözü Türkçedir. İst. Üniv. K. nüshasında “ol varıdı”dır

[51] “Gösterdi” Türkçedir.

[52] Beytin ikinci mısra'ı şudur: “Bigoft sayruydı yolda yoldaşım erdi.”

[53] Konya metninde ilk iki beyit, birbirine karışmış. İlk beytin ikinci mısra'ı yerine ikinci beytin ilk mısra'ı, ikinci beytin birinci mısra'ı yerine de birinci beytin ikinci mısra'ı yazılmış ve üstüne “mukaddem” kaydı konarak düzeltilmiştir.

[54] “Bulguî” tarzında kullanılmıştır.

[55] Bu beyit ve bundan önceki iki beyit Arapçadır.

[56] Borani, sebzelerden yapılan yoğurtlu bir aştır, beyitte aynen “borani” olarak geçer.

[57] Aynen “tercemanbek”.

[58] Beyitteki “çarık” kelimesini “çâruk” olarak kullanmıştır.

[59] Bu beytin ikinci mısra'ı Arapçadır.

[60] İst. Üniv. nüshasında bu tekrarlanan kısım, “ne âfetsin, ne belâsın sen”dir.

[61] Bu gazel İst. Üniv. nüshasında yoktur.

[62] Bu gazel de İst. Üniv. nüshasında yok.

[63] Bu gazelden sonra “Bahr-i Diger” başlığı var.

[64] Bu gazel, “fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilât” vezindedir ve o vezindeki gazeller arasında da yoktur ve gazel “T” harfine aittir.

[65] Bu gazel, “mefâilün failâtün mefâilün failât” veznindedir.

[66] “Tanrı yarlıgasun” tarzında ve Türkçedir.

[67] Tütün sözü “dütün” tarzında ve Türkçedir.

[68] Bu gazel Konya nüshasında yoktur, İst. Üniv. K. nüshasından yazdık; “N” harfine aittir.

[69] Bu gazel Arapçadır.

[70] Bu gazel Arapçadır.

[71] Bu gazel Arapçadır.

[72] Bu gazel Arapçadır.

[73] E.N. Bu gazel Konya nüshasında kendi bahri içinde dört, ilave kısmında beş beyittir. Burada bu beyitle birlikte tamamı verilmiştir.

[74] Bu gazelin ilk beş beyti Arapçadır.

[75] E.N.:Bu beyit eserin ilk baskısında muhtemelen dizilirken atlanmış, özgün elyazmasından günümüz Türkçesine çevrilerek yayınevimizin hazırladığı bu baskıya eklenmiştir.

[76] “Kızıl Bek” sözü aynen böyle, Türkçedir.

[77] Bu beyit Arapçadır.

[78] Bu beyit Arapçadır.

[79] Bu beyit Arapçadır.

[80] Bu gazel Arapçadır.

[81] Beyitteki “külhandan külhana” sözü, “tun be tun”dur; iyice hatırlıyorum, babaannem, “tundan tuna” sözünü kullanırdı.

[82] Metinde “Kostantin”dir.

[83] Bu gazel Arapçadır.

[84] Bu gazelin son beytinden başka bütün beyitleri Arapçadır.

[¹] Bu gazel Arapçadır.

[²] Bu ve bundan önceki beyit, son cüzler müstesna, Arapçadır.

[3] Bu beyit Rumcadır, yalnız son cüzü, “yâd-ı tu semer dârem” kısmı Farsçadır. Prof. Ritter, kendisi terceme ettiği gibi Amerika’da Grek bilgini Bayan Rençl’e de yazdı. Verdikleri mâna, meâl bakımından budur.

[4] Bu gazel mülemmadır. İlk beytinin her iki mısra'ının ilk cüzleri, dördüncü ve beşinci beyitlerin ikinci mısra'ları, sekizinci beytin ilk mısra'ı Rumcadır. İkinci beytin ilk sözü, üçüncü ve altıncı beyitler, dokuzuncu beytin ilk mısra'ı, onuncu ve on altıncı beyitler Arapçadır (Mevlânâ Celâleddin'e de bakınız; II. basım, İst. İnkılâp Kitabevi, 1952, s. 254-261).

[5] Metin şudur:

Ger dernigerî hoş hoş ender ser-i engüşteş

Nî ceyb-i neseb gîrî nî çâder-i uğlâgu

Uğlagu, Dîvânu Lûgat-it Türk'e göre bolluk içinde naz ü naimle yetişmiş kadın anlamına gelir. Şu halde uğlagu çarşaf, ağır kumaştan yapılan çarşaf demektir.

[6] Sencer, Kutlu, iki addır, bu adlarla kulları, köleleri, padişahın tebaasını kastediyor.

[7] Beyitte, “yazıklı” sözü Türkçe, “yazıklu” şeklindedir.

[8] Beyitte “Türkân” diye geçmede, “kışlak” da aynen Türkçe kışlak olarak kullanılmış.

[⁹] Bu beyitte de öyle.

[[10](#)] Herhalde Şems'in ilk gidişinde söylemiştir.

[[11](#)] Sağrak kelimesi aynen kullanılmıştır.

[[12](#)] Şems'in gidişinden sonra söylendiğine şüphe yok.

[13] Metinde, Türkçe “kılâvûzem” tarzında geçiyor.

[[14](#)] Şems'in şahâdetinden sonra söylenmiş benzer.

[15] Metinde “mekûk” diye Türkçe geçiyor.

[16] Üçüncü beyte bakılırsa Şems'in şahâdetinden sonra söylenmiş olmalı.

[17] İkinci beytin ikinci mısra'sındaki "Şahenşehi sırdanî" sözüne bakılır, Şems mahlasının da kullanılmadığı düşünülürse, bu gazelin Seyyidi Sırdan diye anılan Burhaneddin Muhakkıkı Tirmizî hakkında olduğu ve onun Kayseri'ye gidişinden sonra, bir semâ' esnasında söylendiği anlaşılır. Eğer bu ihtimal varitse Mevlânâ'nın en eski gazellerinden biridir.

[18] Nüshamızda, parantez içine aldığımız mısra'lar yoktur, bir beytin ilk, öbür beytin ikinci mısra'ı birleştirilerek bir beyit yapılmış, böylece gazelde bir beyit eksilmiştir. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nin Farsça yazmaları arasında 334 no.da kayıtlı bulunan ve XVI. yüzyılda kopya edildiği, tezhibiyle kâğıdından ve yazısından anlaşılan, yazarı belli olmayan sağlam ve güzel nüshada yazdığımız gibi bir beyit fazladır, anlam bakımından doğrusu da budur.

[[19](#)] Beyitte “konuk” ve “aybek” sözleri Türkçedir.

[[20](#)] Mânalar incilerini, nikâh parası vermeden bedava seyrededur... (İst. Üniv. nüs.)

[[21](#)] Beyitteki “dayı” sözü Türkçe olarak kullanılmıştır.

[[22](#)] Bu gazel, aynı bahiste, fakat “bîned” redîfindedir. “D” harfine girecekken herhalde unutulmuş, buraya yazılmıştır, sırayı bozmadık.

[23] Bu gazel de “kerden” rediflidir ve “N” harfine aittir.

[[24](#)] Şems'in gidişinden sonra söylendiğini sanıyoruz.

[[25](#)] Kalimera, Rumca olarak ve bu tarzda kullanılmıştır.

[26] Bu gazel de Şems'in gidişinden sonra sylenmiŐe benzer.

[27] Bu gazel de Şems'in gidişinden sonra yazılmıştır.

[28] Bu gazelin birinci, üçüncü, beşinci ve yedinci beyitleri Arapçadır.

[[29](#)] Metinde iki mısra' "Dedi ki" diye başlıyor. İst. Üniv. nüshasına uyduk, çünkü anlam bunu icap ettiriyor.

[30] Bu beyitte de ilk mısra', "Dedim ki" sözüyle başlamakta, fakat gidişe, anlama aykırı; tercemede gene Üniv. nüshasına uymak zorunda kaldık.

[31] Metinde “ahancık” yerine “işbu” geçiyor, biz “ahancık”ı daha uygun bulduk.

[[32](#)] Bu beyitte de öyle.

[33] Bu beyit Arapçadır.

[34] “Toy” kelimesi Türkçe olarak kullanılmıştır.

[[35](#)] Bu gazel XLVII. gazelin hemen hemen aynı.

[36] Bu Şirin birinci beytiyle on dördüncü, on beşinci, on altıncı ve son beyitleri Arapçadır.

[37] Her iki “arşlan” da Türkçedir.

[38] Bu gazelde geçen ‘‘Türk’’ sözlery, yedinci beyitte de açıkladığı gibi Dîvân edebiyatının özelliklerinden olan bir kinaye ve îhamdır. Türk, güzel, dilber, parlak, gün, gündüz, aydın ve yüz anlamlarını verir. Birinci beyitteki ‘‘gel beri’’ sözü, ‘‘gel berü’’ tarzında ve Türkçedir.

[[39](#)] Bu beyitte de ‘‘Türk değilsem de’’ sözüyle güzel değilsem de anlamı kastedilmiş, güzel ve yüz anlamlarını veren ‘‘Türk’’le ‘‘yüz, ay, âb, su’’ sözleri, aynı beyitte toplanarak bir ‘‘cemiyeti elfâz’’ yapılmıştır. Beyitteki, ‘‘su’’ sözü Türkçedir.

[40] “Arslan” ve “kılıç” sözleri Türkçedir.

[41] Beyitte “gökçek yay kaşların”, “seyrek”, “kanı” ve iki kere geçen sözdeş Türkçedir.

[42] “Tek dur” gene Türkçe olarak geçiyor.

[43] Bu beyit Arapçadır.

[44] “Yedek” sözü Türkçe kullanılmış, Farsçaya göre “yedekhâ” tarzında cemi yapılmıştır.

[[45](#)] Bu gazel Arapçadır.

[46] Bu beyit, gazelin üçüncü beytinin pek az bir farkla tekrarından ibarettir.

[[47](#)] Konya nüshasında “helâk olmanda”. İst. Üniv. nüshasına uyduk.

[48] Konya nüshasında “Dedim ki” İst. Üniv. nüshasına uyduk.

[[49](#)] Bu gazelin ilk beyti, CXXIX. gazelin ilk beytinin aynıdır.

[^{*}-] Bu proje gerçekleşmemiştir (yayınevinin notu)

[**] Mesnevî tercememizde “Önsöz” demiş, çiglik etmişiz; umarız ki okuyucular bağışlarlar bizi.

[¹] Bu gazelden sonra XXXV. Şiir olan tercîin son bendi gazel olarak yazılmıştır, biz o bendi diğer nûshalarda olduğu gibi tercîin son bendi olarak yazdık.

[[2](#)] Bu bend, XXIV. gazelin sonuna eklediğimiz notta da belirttiğimiz gibi ayrı bir gazel olarak yazılmıştır.

[3] Bu beytin ilk cüzünde, nüshamızda “bî hıyş” yazılı, öbür nüshalarda “bâ hıyş”; bu ikincisini daha uygun bulduk.

[4] Bundan önceki gazelin birçok beyitleriyle örülen bu gazelde de “bî hıyş”, öbür nüshalarda “bâ hıyş”tır.

[5] Bu gazel, LX. gazelle LXIII. gazelin karışmasından meydana gelmiştir, böylece her iki gazel birleştirilerek bir kere daha yazılmıştır. Yalnız LX. gazelin beşinci beytinden sonra bir beyit var ki o gazelde yok. Ayrıca birkaç beyit daha var ki her iki gazelde de bu beyitler yoktur. Biz, bu eksik beyitleri terceme ettik.

[6] “Kal’a bizüm” Türkçedir.

[7] Bu iki beyit şudur:

Îy bes ki ez âvâz-1 dÛş vâmandeem ez râh men

Vey bes ki ez âvâz-1 koş gum kerdeem hargâh men

Key vârehanî zin koşem key vârehânî zin düşem

Tâ derresem der dovletet der mâh o hirmengâh men

[8] Bu gazel, CIII. gazelin aynıdır. Ancak on birinci beyti bu gazelde değişik, ondan önceki beyit de CIII. gazelde yok. Bu iki beyti yazıyoruz:

[⁹] Bu beyit bir kere daha yazılmış.

[[10](#)] Beyti tam çevirmedik, aslı şudur, Farsça bilenler anlarlar:

İy kûn-ı har kez hâsidî İsî buved teşvîş-i û

Sed kîr-i har der kûn-1 û sed tîz-i sek der rîş-i û

[[11](#)] Bu gazelin onuncu ve yedinci beyitlerini bir semâ' esnasında okuduğunu Eflâkî haber veriyor (20 a)

[[12](#)] Bu gazelin ilk mısra'ı yerine, bundan önceki gazelin ilk mısra'ı yazılmış, bu gazelin ilk mısra'ı da o gazelin ilk mısra'ı olarak kaydedilmiş ve her iki gazelde de bu yanlışlık, kenara işaret edilerek düzeltilmiştir.

[13] Bu son beyit, bundan önceki gazelde de vardır.

[14] Bu beyitteki “kıl çadır”ı, “alaçuk” tarzında ve Türkçe kullanıyor.

[15] İlk beyti, “Y” kafiyesine uymakla beraber her beyit, musammat şeklinde, aynı zamanda da müfred tarzındadır, yâni her beyit bütün cüzleriyle ayrı kafiyeti hâizdir; bu bakımdan bu gazel, klasik şekline uymayan bir şiidir.

[16] İkinci mısra' yerine, ikinci beytin ikinci mısra'ı yazılmış, altına da doğrusu kaydedilmiştir.

[17] Bu beytin ikinci mısra'ı yerine bundan sonraki beytin ilk mısra'ı yazılmış bundan sonraki beytin ikinci mısra'ı da bu beytin ikinci mısra'ıyla birleştirilerek bir beyit olmuştur. Mâna ve cüzlerdeki kafiyeler bakımından, diğer nüshalarla da karşılaştırarak beyti düzelttik ve mânayı ona göre verdik.

[18] Yağı basan Türkçedir, aynen böyle kullanılmıştır.

[[19](#)] Bu gazel ‘‘V’’de yazılacakken unutulmuş ve bahrin son gazeli olarak yazılmıştır.

[[20](#)] Bu beyit, Mevlevîlerde sofra gülbangı olarak okunur.

[[21](#)] Bu beytin tercemesinin tam olduğuna emin değiliz, beyit şudur: Gofem turâ nebâyed (nepâyed, neyâyed?) hod def' kem neyayed

Hin çî behâne zâyed ez teb'et iy suhandan

tercememizi yanlış bulan, doğrusunu anlayan, çizsin, yerine doğrusunu yazsın.

[22] Behmen, Şimdi ‘‘Ocak’’ dediğimiz ‘‘İkinci kânun’’dur, fakat Anadolu’da bu aya ‘‘Karakış’’ı, ondan sonra gelen ‘‘Şubat’’a da ‘‘Küççük’’ derler. Arapçadan çevirme olan ‘‘Ocak’’tan ziyade bu söz bizimdir.

[23] Bu beyit iki kere yazılmış.

[24] Bu beyit iki kere yazılmıştır.

[25] Tercî diğer nüshalarda da, bizim nüshada da burada bitiyor; fakat son bend, ilk iki bend on ikişer beyit olduğu halde yedi beyittir.

[26] İkinci mısra' unutulmuş, kenara yazılmıştır.